

BREVIARIUM

HISTORICO-CHRONOLOGICO-CRITICUM;

ILLUSTRIORA

PONTIFICUM ROMANORUM

GESTA,

CONCILIORUM GENERALIUM

ACTA,

Necnon complura cùm Sacrorum Rituum, tùm antiquæ Ecclesiæ Disciplinæ Capita complectens;

Collecta & ordinata studio & operâ

R. P. FRANCISCI PAGI

Ord. Minorum Conventualium S. Francisci S. T. D.

TOMUS PRIMUS

Continens Gesta Pontificum CLXIV, à SANCTO PETRO ad INNOCENTIJ II obitum, seu ad annum Christi MCXLIII.

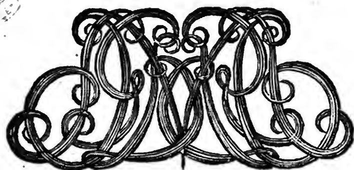
Præmittuntur Indices Alphabetici, & Chronolog. Pontificum Rom. Imperatorum tam Orientis, quàm Occidentis, Regum Ostrogothorum & Longobardorum in Italia, ac Scriptorum, qui in hoc Tomo citantur.

In fine subjiciuntur Fasti Consulares ab anno CCCXXVI, & Tabula annorum Christi, ac in iis Literarum Dominicalium, Paschatum, & Indictionum cuilibet anno convenientium; tandemque Index Rerum copiosus.

EDITIO SECUNDA

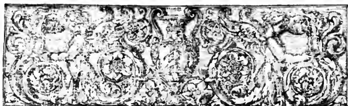
Aucta & Castigata.

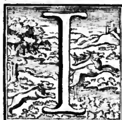

LUCÆ. MDCCXXIX.

Typis Salvatoris, & Joannis Dominici Marescandoli. Superiorum Permissu.

PRAEFATIO

AD LECTOREM.

I. *Pontificia Historia necessitas.*

Iamdiu ſingularis eruditionis Vir Ludovicus Vives ſecum reputans, quàm diligenter & quantâ curâ Alexandri, Hannibalis, Scipionis, Pompeji, Cæſaris & aliorum Ducum; Socratis, Platonis, Ariſtotelis & aliorum Philoſophorum Acta perſcripta ſint, & ſempiternæ memoriæ commendata, ut periculum non ſit, ne unquam excidant, libro quinto de Tradendis diſciplinis queſtus eſt, Acta Apoſtolorum, Martyrum, & Divorum noſtræ Religionis, maximis tenebris operta, ferè ignorari, tantò licèt, ſive ad cognoſcendum, ſive ad imitandum, quàm Ducum & Philoſophorum fructuoſiora. Eam in rem antiquus Auctor Anonymus in Vita Sancti Domnoli Cenomanenſis ſexto Eccleſiæ ſæculo Epiſcopi, *Non ſumus neſcii*, inquit, *Veteribus id ſtudio fuiſſe, ut ſuæ ætatis egregios viros ſcriptorum ſuorum monumentis ad poſterorum notitiam tranſmitterent, eorum præclarè dicta & facta aut literis conſignarent, aut picturis exprimenda, aut æri inſculpenda, vel marmoris ſpectato opere repræſentanda curarent. Putabant enim ſe operæ pretium facturos, ſi qua in iis vel aliis utilia, vel cognitione digna, vel ad imitationem præclara viderentur, ea ſuâ induſtriâ & labore poſteris innoteſcerent: ut ita neque ſuo ſæculo alieni à ſtudio religionis & pietatis, neque erga poſteritatem parum officioſi viderentur.* Quod illi de Actis Apoſtolorum, Martyrum, Sanctorum, & Egregiorum Virorum ſcripsêre, potiori jure dicendum de Romanorum Pontificum geſtis: cùm enim à Sede Romana Eccleſiaſticæ res auctoritatem & motum ſumere conſueverint, ab Hiſtoria Pontificali, ut fundamento, ut matrice, ut magiſtrâ, complura, ne dicam omnia, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ capita ita pendent, ut abſque ipſa eorum rudis & imperfecta tantùm cognitio haberi poſſit. Unde ejus obſcuritati pellendæ, & difficultatibus expediendis inſudaſſe plurium Eruditorum Virorum, à duobus & amplius ſæculis, laborem & induſtriam, neminem in his tantillùm exercitatum latet.

II. *Pontificia Historia fabulis referta.* Bartholomæus Platina circa finem sæculi decimi quinti, Alphonsus Ciaconius exeunte sæculo decimo sexto, Romanorum Pontificum gesta sub unius libri volumine coarctarunt; huncque triginta post annis Andreas Victorellus, & Ferdinandus Ughellus, ac nuper Augustinus Oldoinus notis illustrarunt. Postremus tandem post Oldoinum ad hanc messem animum admovit & manum Joannes Palatius, eorumdem Pontificum gesta anno sæculi proximè elapsi nonagesimo Venetiis evulgans: verùm cùm in iis Operibus supposititia à sinceris discreta non sint; cùm præterea quamplures Eruditorum de rebus Historicis & Chronologicis observationes in iisdem adhuc desiderentur; & denique cùm Ciaconius ad quatuor magnæ molis Tomos excreverit; Joannes verò Palatius quinque Tomis Pontificum gesta complexus sit; Ecclesiasticarum rerum studiosi, & cumprimis tyrones, vel dubiis plus æquo fidem adhibent, vel falsis seducti in errorem labuntur, vel ex nummaria difficultate non valent tot volumina comparare, vel ab eorum lectione præ numero & mole deterrentur.

III. *Illis & aliis non necessariis purgata prodit.* Quare Ecclesiasticarum rerum cupidis maximè conducere, iisque pergratum futurum existimavi, si Breviarium Gestorum Romanorum Pontificum concinnarem, fabulis & mendis Chronologicis purgatum, sicuti & omnibus aliis, quæ ad eorum cognitionem nihil conducunt, putà Imperatorum, Regum & Principum rebus gestis, vel etiam Conciliis provincialibus & nationalibus quantumcumque celebrioribus, in quorum partem Pontifices Romanos venisse nulla antiqua monumenta tradunt; hæc enim omnia Historiæ Pontificiæ adventitia mihi visa sunt. Eam in rem quæcumque in peculiaribus Tractatibus, Operibusque Criticis à Viris doctis sunt annotata, & ad severioris criticæ leges discussa, sparsim in hoc Opus inserui, licèt quidam ex illis sint è secta Protestantium; quia cùm ex his plures Historiæ & Chronologiæ Christianæ difficultatibus elucidandis non parum laboris insumpserint, neminem sua laude fraudandum duxi: qua in re sanctum Hieronymum auctorem habui, qui in Apologetico adversùs Rufinum, *Laudavi*, inquit, *Eusebium in Ecclesiastica Historia, in digestione temporum, in descriptione Terræ sanctæ* &c. *Num ex eo Arianus sum, quia Eusebius, qui hos libros condidit, Arianus est?*

IV. *Veterum Pontif. Decretales rejectæ.* Non solùm Decretales Pontificum Romanorum Epistolas usque ad Siricium, quas constat à Pseudo-Isidoro suppositas, aliaque apocrypha, nobis à dictis Gestorum Pontificalium Scriptoribus obtrusa, rejeci; sed & quandoque vel veterum, vel recentiorum Scriptorum errores emendavi, tùm ex aliis, qui mihi subsequenti viam indicarunt, tùm proprio marte. Mihi satis non fuit, annum & mensem, quibus aliqua res notabilis contigit, annotare; sed & diem etiam addidi, cùm illum detegere potui, quod ingens est in multis casibus adjumentum. Brevitati sic studui, ut claritati tamen nusquam deesse conatus sim; & nunquam omiserim, quod aliqua ex parte in rem meam facturum deprehendi. Verba ipsa Auctorum, licèt plerumque incompta, nisi diffusiora fuerint, expressi, sciens venerabiliorem esse antiquitatem etiam minùs eloquentem, quàm comptam prurientemque auribus novitatem. Stylo & phrasi vulgari usus sum: verbis tandem superfluis & inaniloquentiâ abstinui, *quandoquidem*, ut scribit Gregorius Presbyter in Prologo Vitæ sancti Gregorii Nazianzeni Episcopi, *& balbutientium infantium sermunculi, præsertim à simplici animo prodeuntes, parentibus jucundiores esse solent, quàm robustiores adultorum sermones, & fastuosa ac phalerata orationes.*

V. *Accuratiores editiones Scriptorum Ecclesiast. adhibita.* In rebus Historicis describendis Eusebium, Socratem, Sozomenum, Theodoretum ex versione Henrici Valesii, omnibus aliis accuratiore, laudavi; & in aliis antiquis Scriptoribus citandis, quantùm licuit, posteriores Editiones secutus sum. Porrò nemo mirari debet, si Eruditissimos, imò & Eminentissimos Viros Baronium, Bonam, Norisium, aliósque primæ classis Auctores, sine præfatione reverentiæ vel secutus fuerim, vel confutaverim, aut ipsorum nomina absque honoris titulo compellarim; id enim à me factum, tum quia brevitati

studui,

studui, tum quia veritus sum, ne id nimis affectatum aliquibus videretur, tum denique, quia eorum solis prolatis nominibus, eruditio & pietas, quibus summi viri à vulgaribus distinguuntur, se se statim animo offerunt.

VI. *Mutationes in Pontificū Rom. electionibus.*

Omnes mutationes in Romanorum Pontificum electionibus & ordinationibus factas suis locis indicavi, ab eo præsertim tempore, quo Honorius Imperator Bonifacii Papæ, hujus nominis primi, electioni se immiscuit; quod jus postea in magnum Ecclesiæ Romanæ damnum & dedecus degeneravit, cùm Italiæ Reges sibi illud usurparunt, & tandem Imperatores ad se, & ad Exarchas Ravennatenses transtulerunt.

VII. *Ostiensis Episcopus Pontificis Rom. præcipuus consecrator.*

Romanos Pontifices à tribus Episcopis, inter quos primum semper locum obtinebat Ostiensis, consecrari solitos, Viri docti jam pridem animadverterunt: sed nemini observatum legi, privilegium consecrandi Pontificem ita Ostiensi Episcopo fuisse proprium, ut si hic eligeretur Pontifex, vel consecrationi adesse non posset, Archipresbyter Ostiensis ejus loco ei interesse deberet. Primum habemus ex Gaufredo Priore Vosiensi, qui pag. 327 sui Chronici, quod extat Tomo 2 Bibliothecæ Labbei, loquens de Lucio III, antea Episcopo Ostiensi, ait: *Feria 3 eligitur Humbaldus, qui Pontifex erat Ostiæ & Veliternensis urbium. Sequenti Dominica prima Septembris coronatur & insignitur à Theodino Episcopo Portuensi, & ab Archipresbytero Ostiensi juxta consuetudinem.* Secundum nos docet Cencius de Sabellis Cardinalis, postea Papa sub Honorii III nomine, in Ordine Romano, cujus partem Baronius anno MCXCI, & Mabillonius Tomo 2 Musei Italici integrum publicavit; in eo enim scribit: *Post hæc autem in proxima die Dominica Electus cum omnibus ordinibus & nobilibus Romanis vadit ad Ecclesiam Beati Petri: ubi ad altare majus, prout in Ordine continetur, ab Episcopo Ostiensi specialiter, & aliis Episcopis de Curia consecratur; hoc addito, quòd si fortè Episcopus Ostiensis præsens non fuerit, Archipresbyter Ostiensis, seu Veliternus interesse debet consecrationi.*

VIII. *Hoc jure adhuc gaudebat sæculo decimo quarto.*

Idem denique nos docet Jacobus Cajetanus in Ordine Romano XIV apud eundem Mabillonium ibidem; loquens enim de consecratione, seu de benedictione, quæ dabatur Episcopo, qui in Papam electus erat, cap. 14 ait: *Electus sedet in faldistorio in plano posito inter altare & sedem eminentiorem: & ibi coram ipso veniunt Albanensis, Portuensis, & Ostiensis Episcopi, vel Archipresbyter Ostiensis, si non sit Episcopus. Qui Albanensis dat primam orationem, scilicet* Oremus, Deus, &c. *Secundam Episcopus Portuensis.* Oratio, Supplicationibus &c. *Tertiam Episcopus, vel Archipresbyter Ostiensis.* Oratio, Deus qui Apostolum, &c. Ex his patet deceptum esse Joannem Garnerium, cùm in Notis ad titulum 8 capitis 2 Libri Diurni Romanorum Pontificum scripsit, fuisse privilegium Ecclesiæ Ostiensis consecrare Romanum Pontificem, *antequam ulli Episcopi in numero Cardinalium censerentur:* nam cùm prima mentio septem Episcoporum Cardinalium medio sæculo octavo occurrat; sæculo tamen decimo quarto ineunte, quo Jacobus Cajetanus Ordinem Romanum laudatum composuit, hoc privilegium Ostiensi Episcopo adhuc competebat, licèt jam à longo tempore, ut mox ostendam, plures alii Episcopi in Cardinalium collegium cooptarentur. Addit ibidem Garnerius: *Nunc verò cùm inter eos* (scilicet Cardinales) *plures sint Episcopi, qui tres aliis ætate præeunt, consecrandi Pontificis jure gaudent.* Verùm ex dictis convincitur, aliam rationem quærendam esse, cur consecratio Pontificis ad tres antiquiores Cardinales devoluta sit. Hoc porrò privilegium Archipresbytero Ostiensis Ecclesiæ jam sæculo sexto fuisse concessum, ex eo deducitur, quòd cùm, teste Anastasio Bibliothecario, post electionem Pelagii, hujus nominis primi, *non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi sunt Episcopi Joannes de Perusio, & Bonus de Ferentino, & Andreas Presbyter de Ostia, & ordinaverunt eum Pontificem.* Licèt enim Andreas ab Anastasio appelletur tantùm Presbyter, norunt tamen Eruditi, Archipresbyterum Presbyteri, sicut Archidiaconum Diaconi nomine sæpe ab Antiquis expri-

exprimi. Eadem sine dubio de causa Joannes Veliternensis Episcopus, qui Romanam sedem medio sæculo undecimo sub Benedicti X nomine invasit, à Presbytero Ostiensi consecratus seu benedictus est.

IX. *Coronationis Romanorum Pontificum ritus.*

Electum Pontificem in Ecclesia Lateranensi fuisse inthronizatum, & proxima die dominica in Vaticana sancti Petri Basilica de more consecratum, ac postmodum consecratione peracta, iterum ad Lateranum processisse coronatum sæculo undecimo, habemus tùm ex Actis Vaticanis, tùm ex Pandulpho in Vita Paschalis II, tùm ex aliis Auctoribus, tùm denique ex variis Ordinibus Romanis sæculo duodecimo exaratis, qui extant apud Mabillonium Tomo 2 Musei Italici, quibus instruimur, morem tulisse, ut peracta consecratione, expletisque in Vaticana Basilica Missarum Solemniis, Pontifex pallio, mitra pretiosa, chirothecis & anulo Pontificali ornatus, veniret ad portam, vel ad gradus Ecclesiæ, ubi ascenso pulpito, sedebat in sede ibi præparata: & sedenti in sede prior Diaconorum Cardinalium extrahebat ei mitram, & imponebat capiti ejus coronam, seu Regnum, seu Phrygium, seu Mitram turbinatam cum corona; sicque processione ordinata, Papa equitans equum faleratum, non coopertum à parte anteriori; ex parte verò posteriori coopertum de scarleto, processionaliter procedebat ad Lateranum insignitus Regno, seu Phrygio, seu Tiara Pontificali hodierna, cum hoc solo discrimine, quòd illud Regnum, seu Phrygium, seu Tiara Pontificalis usque ad Bonifacium VIII fuerit cum unico coronamento; usque ad Urbanum V cum duplici; deinceps verò cum triplici. Qua de re agam in Pontificatu Alexandri III, ubi & ritûs hujus antiquitatem ostendam, & mitrarum, quibus Romanus Pontifex per annum utebatur, differentiam à Regno, seu Phrygio, seu Mitra Turbinata cum corona, quam in dise suæ coronationis, & in aliis solemnitatibus gestabat, indicabo. Ex quibus corruet quod scribit Ægidius Viterbiensis, Cardinalis à Leone X creatus, qui apud Ciaconium in Notis ad Vitam Pauli II ait, Mittam illam Turbinatam, sub ejusdem tantùm Pauli II Pontificatu, Regnum vocari cœptam, & trium coronarum ambitu fuisse exornatam.

X. *Subdiaconi à Pontificatu Rom. non exclusi.*

Omnibus hucusque Viris doctis post Baronium persuasum fuit, Subdiaconos Romanæ Ecclesiæ à Pontificatu Romano fuisse exclusos usque ad Deusdedit, in cujus Pontificatu Baronius scribit: *Ut autem Subdiaconus, Romanus Pontifex crearetur, nunc primùm accedit, absque majorum exemplo.* Hunc vulgarem errorem in ejusdem Deusdedit Vita refutavi, ostendique Silverium, ante Potificatum fuisse tantùm Subdiaconum; ibidemque scripsi, Subdiaconos, anno tantùm DCCLXIX, à Pontificatu fuisse exclusos decreto Synodi Romanæ sub Stephano III, vulgò IV, in qua statutum est, *ne ullus unquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis fuerit, ad sacrum Pontificatûs honorem posse promoveri.* Sed postea detexi, non obstante illo decreto, medio sæculo undecimo, Subdiaconos potuisse eligi in Summos Pontifices. Post mortem enim Victoris II, anno MLVII, Fridericus Cardinalis, qui ei successit, ante electionem à Romanis consultus de persona eligenda, quinque proposuit, scilicet *Humbertum sanctæ Rufinæ Episcopum, Episcopum Velitrensem, Perusinum, Tusculanum, & Hildebrandum Ecclesiæ Romanæ Subdiaconum*, ut scribit Leo Ostiensis lib. 2, cap. 97. Nec dici potest eo in loco legendum esse, *Hildebrandum Ecclesiæ Romanæ Archidiaconum*, quia, ut suo loco ostendi, Hildebrandus, à Nicolao tantùm Papa hujus nominis II, qui anno MLIX Ecclesiam regendam suscepit, Archidiaconus renunciatus est. Ex quo convincitur, Subdiaconos anno MLVII à Pontificatu Romano non fuisse exclusos; alioquin frustra Fridericus Cardinalis Hildebrandum, tunc adhuc Subdiaconum, eligendum Romanis proposuisset.

XI. *Cardinalium dignitas sæculo nono nõ erat inferior Episcopali.*

Ex hoc porrò Stephani III decreto eruitur, maximam sæculo octavo fuisse sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium dignitatem; unde mirari subit Jacobum Cohellium in libro, cui titulum fecit, *Notitia Cardinalatûs* anno 1653, Romæ in fol.

fol. edito, cap. 8, ex Gomesio in proœmio Regular. Cancell. tit. *Episcoporum dignitatis diminutio*, scripsisse, Cardinalium dignitatem, ita Episcopali fuisse inferiorem, ut ante Clementis V, & Joannis XXII tempora, ideſt ante ſæculum decimum quartum, Epiſcopi dignitate minui, & gradu deprimi exiſtimarent, ſi ex Epiſcopis in Cardinalium collegium cooptarentur. Quæ omnia vel dubia, vel falsa exiſtimo. Nam quod ſpectat ad ſuperioritatem dignitatis Cardinalium, ejus veſtigia quædam habemus medio ſæculo nono in Leonis IV Vita ab Anaſtaſio Bibliothecario ſcripta, in qua tradit, hunc Pontificem anno DCCCLIII Romæ Synodum congregaſſe, ad quam Anaſtaſius tit. Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis *fuit per tres vocatus Epiſcopos, Nicolaum videlicet, Petronatium, & Joannem*, ut reſponderet de criminibus, de quibus accuſabatur, quod, juxta antiquam conſuetudinem, in Patriarcharum judiciis fieri ſolitum erat. Si quando enim majorum ſedium Orientis Epiſcopos ad judicium vocari contingeret, per tres ſaltem Epiſcopos conveniendi erant, ut variis exemplis probat Joannes Garnerius in Mario Mercatore Tomo 2, pag. 338, & nos diximus in Pontificatu Cœleſtini primi num. XVI. Ex quo deduci mihi poſſe videtur, Cardinales tunc Patriarchis æquales extitiſſe, ideoque & eorum dignitatem ita fuiſſe ſublimem & eminentem, ut licèt Epiſcopalis ordo, ſive gradus, uti ſacramentalis eſt, ſuperioritatem poteſtatis ſupra alios ordines Sacerdotales habeat, adminiſtratione tamen, qua Cardinales Summo Pontifici in univerſa Eccleſia regenda, & in majoribus cauſis definiendis aſſiſtunt, eorum dignitas Epiſcopali jam tunc fuerit ſuperior & dignior; cùm Anaſtaſius, licèt tantùm Presbyter Cardinalis, per tres tamen ad Synodum fuerit vocatus Epiſcopos, ut fieri ſolitum erat in judiciis Patriarcharum. Certè cùm aliquis ad judicium, ſive ſæculare, ſive eccleſiaſticum juridicè vocatur, dies & locus ſe ſiſtendi judicio, ei non denunciantur per ſuperiores, ſed per inferiores, vel ad ſummũ per æquales. Dicendum igitur ſæculo nono Cardinales Epiſcopis ad minus pares extitiſſe. Sed aliud ſuperioritatis indicium ineunte ſæculo duodecimo nobis ſuppeditat Synodus Verulanenſis, quam refert Mabillonius Muſei Italici Tomo I, part. 2, pag. 242, quæ anno MCXI præcepto Paſchalis II celebrata eſt *ſub domino Pontifice Læto, conſidentibus cum eo juſſu domini Papæ Gregorio Cardinale ſanctorum Apoſtolorum, & Ogdone Anagnino Præſule, necnon domino Auguſtino Ferentinate Epiſcopo*. Sæculo itaque duodecimo ineunte Gregorius, licèt tantùm Presbyter Cardinalis, ſuperioritatem obtinuit in Synodo Verulanenſi ſupra Epiſcopos Anagninum & Ferentinum.

Nec obſtat quod idem Cohellius in ſuæ confirmationem opinionis adducit, ſcilicet Epiſcopos etiam Cardinales ſubſcribere aliquando diplomatibus Pontificum, poſt alios Epiſcopos, qui non erant Cardinales; hoc, inquam, nihil obſtat, quia, juxta antiquam conſuetudinem, tam Conciliis, quàm diplomatibus primo loco ſubſcribebant Epiſcopi, ſive Cardinales, ſive non, ſecundùm antiquitatem conſecrationis, poſtea Presbyteri, deinde Diaconi. Qui modus ſubſcribendi deducitur ex ipſis ſubſcriptionibus, quas refert Cohellius. Nam cùm capite quinto Epiſcopos Septem Cardinales hoc ordine numerarit, Epiſcopum Oſtienſem primum, Epiſcopum Sylvæ Candidæ, ſeu ſanctæ Rufinæ ſecundum, Epiſcopum Portuenſem tertium, Epiſcopum Sabinum quartum, Epiſcopum Præneſtinum quintum, Epiſcopum Tuſculanum ſextum, & Epiſcopum Albanenſem ſeptimum; explicare debuit, cur Epiſcopus Sylvæ Candidæ, qui ex ipſo, erat ſecundus inter Epiſcopos Cardinales, ſubſcripſit tamen damnationi præfati Anaſtaſii tit. S. Marcelli Presbyteri Cardinalis, apud Baronium anno 853, poſt Portuenſem, qui erat tantùm tertius inter Epiſcopos Cardinales; & cur Epiſcopus Tuſculanus, qui erat ordine ſextus, ſubcripſit ante Præneſtinum, qui erat ordine quintus, diplomati Paſchalis II, cujus ſubſcriptiones ipſemet Cohellius refert. Hujus ſubſcribendi modi alia ratio, meo quidem judicio, afferri non poteſt, quàm prioritas conſecrationis Epiſcopalis. Quòd ſi quis dicat Cohellium

XII. *Opinionis contraria fundamentum rejicitur.*

lium

lium non benè retuliſſe ordinem Epiſcoporum Cardinalium, qui apud Joannem Diaconum à nobis in eodem Stephano III laudatum, talis eſt: Oſtienſis Epiſcopus primus, Epiſcopus S. Rufinæ, ſeu Sylvæ Candidæ ſecundus, Epiſcopus Portuenſis tertius, Epiſcopus Albanenſis quartus, Epiſcopus Tuſculanus quintus, Epiſcopus Sabinenſis ſextus, Epiſcopus Prænestinus ſeptimus; recurrit tamen eadem difficultas, cur Epiſcopus Sylvæ Candidæ, qui erat ſecundus, ſubſcripſerit dicto diplomati contra Anaſtaſium Cardinalem, poſt Portuenſem, qui erat tantùm tertius; & cur Epiſcopus Sabinenſis, qui erat tantùm ſextus, ſubſcripſit diplomati Urbani II apud Baronium anno 1092 ante Albanenſem, qui erat quartus. Ex quibus inferendum eſt, nihil deduci poſſe ex illis ſubſcriptionibus pro ſuperioritate Cardinalium inter ſe, nec conſequenter Epiſcoporum ſupra Cardinales.

XIII. *Epiſcopi ante ſæculum XI Cardinalitia dignitate nõ exornati, & quare.*

Si hæc non ſufficiant ad demonſtrandam ſuperioritatem Cardinalium ſupra Epiſcopos ſæculo nono, ſequentia, ni fallor, ſufficient ad oſtendendum eumdem Cohellium perperam ſcripſiſſe Epiſcopos dignitate minui, & gradu ſe deprimi exiſtimaſſe, ſi ex Epiſcopis fierent Cardinales, & hoc uſque ad Clementis V,& Joannis XXII tempora. Nam Ciaconius ſcribit, S. Leonem IX, Joannem Mincium, poſtea Antipapam ſub Benedicti X nomine, Epiſcopum Veliternenſem, Cardinalem creaſſe; fallitur tamen in eo quod ait, Veliternenſem Eccleſiam tunc inter Cardinalitias numeratam fuiſſe, cùm Cardinales Epiſcopi eſſent tantùm numero ſeptem, in quorum numero non potuit computari Epiſcopus Veliternenſis, niſi poſtquam illius Epiſcopatus ab Eugenio III unitus eſt Oſtienſi. Victor II, ex eodem Ciaconio, Petrum Epiſcopum Labicanum Cardinalem dixit. Labicum porrò, ſive Lavicum erat urbs Epiſcopalis in Campania Romana. Quòd ſi quis dubitet de illorum Epiſcoporum Cardinalatu, nullo modo dubitare poterit de Conrado Archiepiſcopo Moguntino, quem Alexander III Presbyterum Cardinalem tit. S. Marcelli creavit; multò minus de VVillelmo Theobaldi IV Campaniæ Comitis filio, ad Albas Manus cognominato, quem jam Archiepiſcopum Remenſem idem Alexander III in Concilio Lateranenſi tertio, ſeſſione ſecunda, anno MCLXXIX dixit pariter Presbyterum Cardinalem tit. S. Sabinæ, ut teſtantur Rogerius Hovedenus in Annalibus, Chronographus Aquicinctinus,& Rigordus in Philippo Auguſto. Si quis verò quærat, cur ante medium ſæculum undecimum, vel duodecimum Epiſcopi non fierent Cardinales, ratio in promptu eſt, quia ſcilicet tunc Cardinales obligabantur ad reſidentiam ſicut Epiſcopi, ideoque non poterant ſimul eſſe Epiſcopi & Cardinales, cùm non poſſent duobus in locis reſidere. Cardinales obligatos fuiſſe ad reſidentiam ſæculo nono, jam Viri docti deduxerunt ex Anaſtaſii Bibliothecarii verbis in laudata Leonis IV Vita, in qua tradit, prædictum Anaſtaſium tit. S. Marcelli Presbyterum Cardinalem, ad Synodum vocatum venire noluiſſe, ideòque *canonicè* depoſitum, & omni Sacerdotali honore privatum, *eò quòd parochiam ſuam per annos quinque contra canonum ſtatuta deſeruiſſet, & in alienis uſque demoraretur.* Ex quibus etiam inferendum, Cardinales ab obligatione reſidentiæ fuiſſe diſpenſatos, cùm Epiſcopi in Cardinalium collegium cooptari cœperunt; vel cùm Cardinales Epiſcopali dignitate ſunt exornati, quod ultimum accidit medio ſæculo undecimo, quo Alexander II, juxta Ciaconium, Hugonem Cardinalem Presbyterum creavit, qui non multò poſt dictus eſt Archiepiſcopus Lugdunenſis. Deinde Gregorius VII Joannem Monachum & Abbatem Dolenſem, Presbyterum Cardinalem SS. Silveſtri & Martini in Montibus tit. Equitii renunciavit, qui poſt hæc factus eſt Archiepiſcopus Dolenſis. Innocentius etiam II Balduinum diſcipulum S. Bernardi dixit Presbyterum Cardinalem; hic autem poſtea fuit Archiepiſcopus Piſanus. Ita Ciaconius, cui tamen aſſentiri non poſſum in eo, quod ſcribit, Hugonem, poſtea Archiepiſcopum Lugdunenſem, dictum eſſe Cardinalem ab Alexandro II; cùm enim Hugo anno MLXXIII menſe Octobri, dictus ſit

Epiſco-

Episcopus Diensis, cùm antea esset Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, ut scribit Hugo Flaviniacensis in Chronico, si postea dictus est Cardinalis, ut nullum dubium est, id factum à Gregorio VII, ex quo & probatur sæculo undecimo Episcopos ad Cardinalatum jam promoveri solitos esse. Ceterùm Hugo ex Diensi Episcopatu ad Lugdunensem translatus est anno tantùm MLXXXII, eodem Hugone Flaviniacensi teste.

XIV. *Ecclesia Rom. vacāte Sede, à Cardinalibus sæculo XI administrata.*

Vacante Sede Romana Presbyteros Ecclesiam gubernasse, inficias non ibit, qui Chronicon Damaso attributum, & Anastasium Bibliothecarium in Sixto II perlegerit. Ille mos sæculo sexto jam desierat; tunc enim vacante Sede, vel Pontifice absente, Archipresbyter, Archidiaconus, & Primicerius Notariorum Ecclesiam administrabant usque ad consecrationem Pontificis electi, quod usque ad Benedictum II durasse mihi penè certa stat sententia. Ab eo quippe tempore illi tres Ecclesiam quidem gubernabant vacante Sede, sed usque ad electionem tantùm; electione verò peractâ, Electus solus Ecclesiam rexit, ut in ejusdem Benedicti II Vita ostendi. Quo autem tempore, vacante Sede, administratio translata fuerit ad sacrum Cardinalium collegium facilè non est divinare. Conjicere tamen possumus id contigisse, non quidem anno MCCXLI, ut eo anno num. XXI insinuat Spondanus, sed anno millesimo quinquagesimo nono, quo Nicolaus II in Synodo Romana electionem Romani Pontificis solis Cardinalibus attribuit; ex quo tempore eorum dignitas majori in pretio haberi cœpit. Certè sæculo duodecimo non multùm provecto, jus illud competiisse Cardinalibus, habemus ex Arnulpho Sagiensi Archidiacono, postea Luxoviensi Episcopo, qui in Tractatu *de schismate orto post Honorii Papæ decessum*, quem edidit Dacherius Tomo 2. Spicilegii, cap. 4, verba faciens de Innocentio II, qui Pontificatum recusabat, Cardinales sic ei loquentes inducit: „Si acquiescis, exhibebimus obsequium; si recusas exigimus „de inobedientia pœnam. Eadem enim, quæ Papæ superstitis est, ipso deceden„te, penes nos præcipiendi & ulciscendi consistit auctoritas, donec, alius indu„catur. *His dictis*, subdit Arnulphus, *parabant excommunicationis proferre sententiam*. Ab eodem anno MLIX, absente Pontifice, Ecclesiæ regimen fuisse penes aliquot Cardinales à Pontifice designatos multum verisimile videtur; nam anno MCXVIII, cùm Gelasius II in Galliam secedere decrevisset, Petrum Portuensem Episcopum pro se Vicarium constituit, & Cardinales aliquot ei in auxilium sociavit, ut testatur Pandulphus in ejus Vita.

XV. *Diaconi in Pontifices Rom. electi per saltum ordinati.*

Non hæc solùm suis locis annotavi, sed etiam detegere conatus sum, quo tempore desierit consuetudo, quæ in Ecclesia Romana vigebat, ordinandi per saltum, omisso scilicet Presbyteri gradu, Diaconos Ecclesiæ Romanæ, quos potius, quàm Presbyteros, in Romanos Pontifices eligi solitos, ex Veterum monumentis eo pertinentibus manifestum est. Hæc, & alia quædam de prærogativa Romani Pontificis,* juxta quam solus semper potuit, quibuscumque diebus Diaconos, Presbyteros, & Episcopos ordinare: item multa de sacris Ritibus, & de antiqua Ecclesiæ disciplina, quæ hîc referre non vacat, identidem observavi, ratus ea lectoribus, rerum præsertim sacrarum studiosis, fastidium generare non posse; sed illis potius maximo emolumento futura, cùm ex iis Ecclesiasticorum Rituum vetustas probetur contra hæreticos.

XVI. *Chronologia Pontificia mendis scatens quare non restituta.*

Quod attinet ad Chronologiam Pontificiam innumeris adhuc mendis scatentem, cùm ea sit basis quædam Historiæ, mirum est, quòd ante nostra fermè tempora, de ea in integrum restituenda, tollendisque, quæ in ea occurrunt, difficultatibus, seriò cogitatum non fuisse videatur. Quid enim certi esse potest, ubi incerta sunt tempora, nec quot quisque Pontifex Romanus annis, & quando Pontificatum inierit, ac Ecclesiam successori regendam reliquerit exploratum est? Ab hac cura suscipienda, duo, ni fallor, Viros Eruditos aversos reddidêre. Primum, omnes Anastasii, seu libri Pontificalis editiones hactenus in lucem emissæ, quæ adeò sunt imperfectæ, ut Nicolaus Fabrotus, qui ultimam adornavit cum

plerisque variis lectionibus, ex variis MSS. codicibus desumptis, quas calci operis adjecit, ibidem fateatur librum Pontificalem mendis scatere, seque eo fine lectiones illas adjecisse, ut earum ope aliqua alia castigatior editio curari possit. Lucæ Holstenio in mentem venerat provinciam illam suscipere, jamque priorum Pontificum Vitas usque ad Felicem IV, juxta quatuor aut quinque præstantissimos codices MSS. emendaverat, quas nuper Emmanuel Schelstratius in libro, cui titulum præfixit, *Antiquitas Ecclesiæ*, publicavit. Verùm liber Pontificalis adeò corruptus, in numeris præsertim, ut non solùm MSS. illa, cùm varia alia supersint, non sufficiant; sed etiam Catalogi veterum Pontificum, qui ex eodem variis temporibus exorti fuêre, omninò requirantur, ut quid libri illius Auctor, qui nonnisi sæculo decimo quarto Anastasio tribui, & sub ejus nomine citari cœpit, verè scripserit, liquidò innotescere possit. Secundum, ex Eusebio, ejusque tam Historiæ, quàm Chronici Continuatoribus repetendum. Græci enim res in Ecclesia Romana gestas parùm calluêre; & divus Hieronymus, Prosper Marcellinus, aliique Latini, qui sequentia tempora digesserunt, pauca de Romanis Pontificibus habent, eaque plerumque parùm accurata.

XVII. *Auctor libri Pontificalis quibus adjumentis usus.*

Auctor tamen libri Pontificalis, qui octavo sæculo vixisse creditur, & usque ad Gregorium II illum perduxisse, pro captu illorum temporum satis diligens fuit, durationem cujuslibet Pontificatûs ex Necrologiis Urbis, ubi eum floruisse, ex variis ejus Operis locis colligitur, aliisque publicis monumentis eruit; & ubi illa defuêre, quod in prioribus sæculis præcipuè contigit, usus est Chronico, quod sub Damasi Papæ nomine circumfertur, & in Liberio definit; alioque Chronico, ex Bibliotheca Christinæ quondàm Sueciæ ab Henschenio primùm publicato, quod in Felice IV absolvitur. Prioris operis parens, unicus Auctor fuit, ut libro laudato ostendit Schelstratius, non verò tres diversi, ut credidit Henschenius, vixitque tempore Liberii Papæ, ut ex iis, quæ habet de ejus Pontificatu, eruitur. Is tamen de prioribus Pontificibus usque ad Soterem, vel circiter, parum edoctus fuit, & duo, quæ supersunt ejus exemplaria MSS. quorum prius nunc in Bibliotheca Vaticana, posterius in Cæsarea asservatur, non solùm in numeris, sed etiam in quibusdam Pontificatibus depravata sunt.

XVIII. *Auctius Chronicon Veterum Pontif. post sæculum VI exaratum.*

Posterioris Chronici, quod in Critica Baroniana, & in hoc Breviario, sub titulo Auctioris veterum Pontificum Chronici citatur, duo etiam tantùm supersunt MSS. exemplaria. Primum, quod fuit Reginæ Sueciæ, nunc in Bibliothecam Vaticanam translatum; alterum in Bibliotheca Colbertina asservatum; sed utrumque ex uno eodemque codice, ut ea conferenti patet, descriptum. Hic Catalogus ab Henschenio in Prolegomenis ad Tomum primum Sanctorum mensis Aprilis primùm publicatus, quem tamen postea accuratiorem edidit Schelstratius laudatus dissert. 3, ubi cap. 4 cum Henschenio, & Papebrochio, ac Doduvello in Dissertatione singulari de Romanorum Pontificum primæva successione, existimat eum ab incerto Auctore collectum esse imperante Justiniano. Sed mirum est Viros doctissimos in eam opinionem abiisse eo, ut videtur, tantùm fundamento, quòd terminetur in Felice IV, qui sub Justino & Justiniano Romanam Ecclesiam administravit. Quot enim libri, quot Chronica, & quot Romanorum Pontificum Catalogi supersunt, quos Scriptores ad sua tempora non perduxêre? Opus non est id hoc loco exemplis comprobare, cùm tot passim in Historia Ecclesiastica occurrant. Imò ex eo quòd hujus Chronici Pontificii collector, in Pontificatu Felicis IV describendo, tam fœdè hallucinatus fuerit, certum inde argumentum deduci debet, eum post sæculum sextum lucubrationem suam in lucem emisisse, cùm Auctores nullibi minus fallantur, quàm in rebus eorum ætate gestis referendis. Si Schelstratius, aliique, quæ Auctor ille anonymus, de tribus aut quatuor Pontificibus ultimo loco ab eo memoratis, scribit, examinassent, ex erroribus, in quos incidit, eum longe post Justinianum vixisse conclusissent, cùm eum in istis, non minus quàm in aliis cæcutire deprehendissent. Pearsonius

Differt.

Differt. 1 de Succeffione primorum Romæ Epifcoporum cap. 11, num. 5 fcribit, fe cum Blondello fentire, librum illum fub finem fæculi fexti ab impoftore exaratum, editumque. Ego verò tardiùs exaratum exiftimo, ob errores, qui in pofterioribus Pontificibus continentur; fed de Auctoris fınceritate,& bona fide dubitandi locum non video. Schelftratius ibidem pro fua opinione Pearfonium laudat, qui tamen eam refellit.

XIX. *Chronologiæ Pontificiæ reftitutio non defperanda.*

Licèt autem tam Liber Pontificalis, quàm duo hæc Chronica in multis depravata fint, quia tamen ex Catalogis Pontificum emaculari poffunt, Chronologiæ Pontificiæ reftitutio non defperanda. Huic reftitutioni plurimùm obfuit ignoratio usûs, quarto Ecclefiæ fæculo,& deinceps obfervati, ut nempè Pontifices Romani diebus dominicis, aut feftis folemnioribus ordinarentur; hinc enim factum, ut pofteriores Hiftorici eorum ordinationis diem ignorantes, & præterea mortem cum translatione, fæpe ab Hiftoricis tantùm memorata, confundentes, fufdeque omnia verterint, tanquam vitæ & necis Pontificum arbitri, de eorum temporibus locuti fuerint, ac rem difficilem majoribus tenebris offuderint. Primus videtur fuiffe Onuphrius Panvinius, qui ad hunc morem animum adverterit; is enim in Catalogo Pontificum Romanorum Hiftoriæ Platinæ à fe fubjuncto, poft Gregorium Magnum fubinde notat aliquorum Pontificum confecrationes, modò in diem Dominicam, modò in aliquod Chrifti, aut Deiparæ feftum incidiffe; qui tamen in diebus, quibus confecrati funt alii Pontifices, memorandis, certam, quam detexerat regulam, fervare neglexit. Poft Onuphrium aliqui alii Viri docti, præfertimque Blondellus in Apologia pro fententia Hieronymi de Epifcopis & Presbyteris Amftelodami anno 1656 edita, eam regulam femper adhibet, quando de Romanæ Ecclefiæ Pontificibus ei fermo habendus. Sed cùm, durantibus Ecclefiæ perfecutionibus, Pontifices Romani quibufcumque diebus indifcriminatim confecrarentur, & nonnifi ferè de illis loquatur, viam, quæ tenenda erat, monftravit quidem, fed Chronologiam Pontificiam hac folùm, & quidem egregia obfervatione promovit.

XX. *Ab Annotatore Baronii multùm provecta.*

Tandem nuper Daniel Papebrochius dies ordinationū omnium Pontificum Romanorum in Conatu Chronico-Hiftorico ad Catalogum Pontificum detegere conatus eft, incredibili hanc in rem collato labore, nihilque intentato relicto, ut illos diebus dominicis, aut feftis folemnioribus affigeret. Verùm cùm fibi perfuaferit ab Apoftolica traditione fluxiffe, ut Pontificum ordinationes diebus Dominicis fierent, & quafdam regulas veritati contrarias ftatuerit, à Siricio ufque ad Gregorium II, ut de aliis taceam, dies tantùm, quibus Pelagius I, Vitalianus & Bonifacius IV confecrati fuêre, è tenebris educere potuit, ut in Critica Baroniana probatum exiftimo ab Antonio Pagio, qui novem Regularum ibidem ad annum Chrifti fexagefimum feptimum ftatutarum, & decem Catalogorum Veterum Pontificum Tomi primi initio editorum ope, Chronologiam Pontificiam ufque ad decimum tertium fæculum non parum promovit, licèt ingenuè fateatur, dies emortuales, & ordinationum Pontificum à Veteribus non notatos detegere fæpè potis non fuiffe, præfertim ineunte fæculo decimo.

XXI. *Et quidem ope novem Regularum, quas ftatuit.*

Has Regulas hîc in pauca contrahere neceffarium duxi, in eorum gratiam, ad quorum manus Baronii Critica non pervenit.

1 Regula eft, in Chronologia Pontificia Latinis potiùs, quàm Græcis inhærendum, illifque utpote Ecclefiæ Romanæ alumnis majorem fidem habendam.

2 Regula eft, ufque ad medium fæculum quartum, Damafi librum, feu Chronicon, faltem à Soteris Pontificatu, Pontificali libro, ceterifque de Romanis Pontificibus fcriptis, præferendum effe.

3 Regula eft, in priori parte Chronici Damafi, in quo nullus Confulatus bis repetitur, obitus Pontificum femper cum ultimo pari Confulum illigari, uti & plerumque fucceſſoris initium.

4 Regula eft, tempus cujufcumque Pontificis, non ab electionis, fed ab

 Epifco-

Episcopalis ordinationis die numerandum esse usque ad medium sæculum undecimum.

5 Regula est, ante constitutsm à Constantino Magno Ecclesiæ pacem, Pontificum Romanorum ordinationes quibuscumque diebus indiscriminatim peractas.

6 Regula est, post Maxentium ab eodem Constantino debellatum, & pacem Ecclesiæ datam, ordinationes eorundem Pontificum diebus Dominicis, vel festis solemnioribus factas fuisse.

7 Regula est, per tria priora Ecclesiæ sæcula, si Linum fortè excipias, nullos Vicarios Romanorum Pontificum fuisse institutos, quidquid in contrarium scripserint quidam Viri docti.

8 Regula est, dies, quibus sancti Pontifices coluntur, aut quos eorum morti, vel sepulturæ Anastasius, Martyrologi, aliique attribuunt, aliquando esse dies emortuales, aliquando dies solùm, quibus sepulturæ mandati fuêre, aliquando dies alicujus eorum Translationis, aut Reliquiarum Elevationis: Exequias verò Romanorum Pontificum, saltem ante decimum sæculum, vel die mortis, vel uno, aut altero post die semper peractas esse.

9 Denique Regula est, quando Martyrologi, aut Chronicorum Pontificiorum Scriptores in alicujus Pontificis emortuali die assignando, uno tantùm die inter se differunt, priorem ad mortem, posteriorem ad sepulturam, quæ postridie contigit, referendum esse.

XXII. *Septima ex his Regulis confirmata.* Ex his Regulis septima, quæ Vicarios, seu, ut nunc loquimur, Coadjutores cum jure futuræ successionis omninò rejiciendos esse statuit, confirmari posse mihi videtur ex Concilio Romano ab Hilaro Papa anno quadringentesimo sexagesimo quinto celebrato; ex quo constat, Episcoporum Vicarios, seu successores, Pontificibus viventibus electos & consecratos, toti retrò antiquitati fuisse incognitos. Nundinarius Barcinonensis Episcopus successorem sibi designaverat Irenæum, cui provinciæ Episcopi, & Ascanius Metropolitanus suffragabantur, ipsumque Optimates & plebs, utpote meritis & morum integritate insignem, postulaverant; & tamen Hilarus in eo Concilio Irenæum à regimine Ecclesiæ Barcinonensis excludi voluit, *ne Episcopalis honor hæreditarium jus putetur*, inquit in Epistola ad Ascanium Tarraconensem Metropolitam, & reliquos provinciæ Episcopos, ex Romani Concilii sententia datâ. Unde Hilarus Patres Concilii alloquens pag. 1061 Collectionis Conciliorum Labbei ita habet: *Præterea, Fratres, nova & inaudita (sicut ad nos missis de Hispania Epistolis, sub certa relatione pervenit) in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique nonnulli Episcopatum, qui nonnisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium..... atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesiis auferamus, ne (quod turpe dictu est) homini quisquam putet deberi quod Dei est.* Cùm ergo Successorum, vel Vicariorum ordinationes, *nova & inaudita perversitatum semina* appellat Hilarus, verisimile non est, aliquando Pontifices Romanos, sibi Vicarios aut Successores designasse & consecrasse; multò minùs id in more positum fuisse usque ad Melchiadem, qui ultimus eorum Vicariorum dicitur à Papebrochio; si enim id usus tulisset usque ad annum trecentesimum decimum, illum Hilaro & Episcopis Romani Concilii fuisse incognitum, nullus sibi facilè persuaserit.

XXIII. *Octava Regula extensio & confirmatio.* Octava pariter Regula, quæ inter alia statuit, Romanorum Pontificum exequias, saltem ante sæculum decimum, vel die mortis, vel uno, aut altero post die semper peractas esse, extendi debet ad minus usque ad medium sæculum duodecimum, quo Hugo Episcopus Ostiensis in Epistola, qua mortem Eugenii III, de qua suo loco agemus, Abbatibus & Capitulo Cisterciensi significans, disertè scribit, ejus exequias *præter morem consuetum...... per biduum* fuisse *à Clero & populo* celebratas. Quòd si exequiæ illius Pontificis per biduum sunt celebratæ

præter

prater morem consuetum, mos ergo adhuc ferebat, mortuos Pontifices, vel die eorum mortis, vel altero post die celebrare.

Breviarium itaque istud Historico-Chronologico-Criticum de Romanorum Pontificum Gestis aggrediens, Lectorem monitum volo, me Annotatoris Baronii Chronographiæ standum duxisse; tum quia omnibus aliis exactior mihi visa est, tum quia nepotem patrui, discipulum Magistri sententiam sequi & tueri, propinquitati & accepti beneficii memoriæ consentaneum est. Quæcumque pariter in ejusdem Annotatoris quatuor Tomis reperiuntur de Romanis Pontificibus in hoc Opus transtuli, & quandoque illustrare conatus sum. Pleraque etiam sunt in hoc Opere ex Baronio, multa ex Bona, nec pauca ex aliis, quædam etiam ex nostris observationibus minimè aliis tacta, quæ tamen retractare paratus sum, si vel novo adhibito studio, vel alio suggerente cognoscam, me à veritate deviasse, semper in mente habens verba illa sancti Ambrosii, de suis scriptis adeò sibi parùm fidentis, atque hæc ad Sabinum lib. 6 Epist. 40 scribentis: *Unumquemque fallunt sua scripta, & Auctorem prætereunt: atque ut filii etiam deformes delectant, sic etiam Scriptorem indecori sermones sui palpant.* XXIV. *Annotatoris Baronii Chronologia adhibita.*

Illustriora tantùm Pontificum Gesta attigi, quòd omnia repræsentare immensæ foret operæ; & scitè dixit Constantinus Manasses in Annalibus num. 133: *Gustus etiam perexiguus, dolii totius, & contexti egregiè pepli documentum fimbria prabet: & leo magnanimus, ex unguibus agnoscitur.* His adde, quòd hactenus quidem publicis Religionis nostræ negotiis occupatissimo, non licuit mihi in vasto adeò mari, eorum, qui Pontificiam Historiam juvissent, exspiscari omnia ex animi sententia: postea verò quàm ab iis liber factus sum, cùm inconcussam inter afflictæ valetudinis incommoda & dolores, mentis semper constantiam præferre, & animi firmitudinem retinere, mihi sæpe integrum non fuerit, hoc Opus altiores radices agere non potuit. Alias hujus brevitatis causas, Christiana charitas & religiosa modestia propalare pro nunc non sinunt, quas forsàn animi dolentis acerbitas, & præsertim fama, quam proximo debemus, in editione Tomi tertii in lucem proferre cogent. XXV. *Pontificia Historia cur tam breviter scripta.*

Sed, ut ad institututum meum redeam, Breviarium istud non Historicum tantùm & Chronologicum, verùm etiam Criticum esse volui, ut sæculi hujus genio obsequerer, cui nihil placet, nisi critico sale respersum sit. Ceterùm ne Lector identidem in Consulatibus, in annis Imperatorum, in Paschatis die, & in Indictionibus, Romanorum Pontificum Epistolis subinde subjunctis cæcutiat, non abs re fore mihi visum est, præter Imperatorum & Regum Italiæ, ac Scriptorum, qui in quolibet Tomo citantur, Chronologicas tabulas, Fastos etiam Consulares, cum Indictionibus, Paschate, & littera Dominicali, cuilibet anno convenientibus, saltem à tempore Constantini Magni, à cujus Imperio & Indictionis initium, & finis controversiæ de die, quo Pascha celebrandum est, repeti debent, repræsentare; hos enim omnes temporum characteres quarto Ecclesiæ sæculo & deinceps necessarios esse nemo diffitebitur. XXVI. *Consulatus & alii temporum characteres necessarii.*

Quàm difficilem in hoc Opere concinnando provinciam subierim, non ignoravi, neque idcircò desperavi, fore, cum Dei gratia, ut facerem hoc in genere plerisque satis; & quibus satis non fuerit, aut qui aliquod erratum deprehenderint, facilè, ut putavi, excusabunt, ignoscentque in Opere tam vario ac tam molesto. Mihi tamen non levi solatio fuerit hujusmodi labori insudasse, quem & quæcumque à me scripta sunt, *prudentia tua*, Erudite Lector, *discutienda offerre volui, ut per te errata corrigantur, hiantia suppleantur, supervacanea rejiciantur, res scitu digna eorum loco substituantur, stoliditas mea, sicubi lapsa sit, veniam obtineat, & contra insultantiam sannas auctoritatis tua præsidiis muniatur: quamquam, ut mihi testis est Deus, non valde moveor, si quis Momus arrogans, adducto supercilio carpere me velit, dummodo studiosis & Deum timentibus simplex rerum gestarum veritas patefacta sit*; verba sunt VVolferi Auctoris XXVII. *Præfationis peroratio.*

Vitæ

Vitæ ſancti Godehardi Hildensheimenſis Epiſcopi apud Bollandianos ad diem quartum menſis Maji, quæ ad propoſitum meum accommodavi, non ad oſtentationem; ſed quia, cùm uni veritati inſiſtens, ab omni affectu humano alienus fuerim, ut quiſque, quem alia jam antea non occupaverit opinio, ex Operis lectione intelligere poterit, illud cenſoriæ quidem æquorum Criticorum virgulæ, ſed neutiquam naſutis & mordacibus cenſoribus, qui me parùm moverent, obnoxium eſſe debere exiſtimavi.

Index

INDEX ALPHABETICUS PONTIFICUM ROMANORUM,

Qui in hoc Tomo continentur, quatuor Columnis diſtinctus, in quarum *priori* eſt Ordo Seſſionis, in *ſecunda* nomen Pontificis, in *tertia* annus Ordinationis, in *quarta* annus Obitus, vel Abdicationis.

LXVI

INDEX

S

LXXXIX	Sisinnius	708	708
VIII	Sixtus I	116	116
XXV	Sixtus II	257	258
XLVI	Sixtus III	432	440
XIII	Soter	161	170
XXIV	Stephanus I	253	257
	Steph. Electus	752	752
XCIV	Stephanus II	752	757
XCVI	Stephanus III	768	772
XCIX	Stephanus IV	816	817
CXII	Stephanus V	885	891
CXV	Stephanus VI	896	897
CXXVII	Stephanus VII	928	931
CXXX	Stephanus VIII	939	942
CLIV	Stephanus IX	1057	1058
LIII	Symmachus	498	514

T

IX	Telesphorus	126	137
LXXV	Theodorus I	642	649
CXVII	Theodorus II	1057	1058

V

CII	Valentinus	827	827
XV	Victor I	185	197
CLIII	Victor II	1055	1057
CLVIII	Victor III	1086	1087
LXI	Vigilius	537	554
LXXVIII	Vitalianus	657	672
XVIII	Urbanus I	222	230
CLIX	Urbanus II	1088	1099

Z

XCIII	Zacharias	741	752
XVL	Zephyrinus	197	217
XVI	Zosimus	417	418

INDEX CHRONOLOGICUS
PONTIFICUM ROMANORUM,

Qui in hoc Tomo continentur, quatuor Columnis, sicut prior, distinctus.

I	Petrus	54	65
II	Linus	65	67
III	Clemens	67	77
IV	Cletus	77	83
V	Anacletus	83	95
VI	Evaristus	95	108
VII	Alexander	108	116
VIII	Sixtus I	116	126
IX	Telesphorus	126	137
X	Hyginus	137	141
XI	Pius	141	151
XII	Anicetus	151	161
XIII	Soter	161	170
XIV	Eleutherus	170	185
XV	Victor	185	197
XVI	Zephyrinus	197	217
XVII	Callistus	217	222
XVIII	Urbanus	222	230
XIX	Pontianus	230	235
XX	Anterus	235	235
XXI	Fabianus	236	250
XXII	Cornelius	251	252
XXIII	Lucius	252	253
XXIV	Stephanus I	253	257
XXV	Sixtus II	257	258
XXVI	Dionysius	259	269
XXVII	Felix I	269	274
XXVIII	Eutychianus	275	283
XXIX	Cajus	283	296
XXX	Marcellinus	296	304
XXXI	Marcellus	308	310
XXXII	Eusebius	310	310
XXXIII	Melchiades	310	314
XXXIV	Silvester	314	335
XXXV	Marcus	336	336
XXXVI	Julius	337	352
XXXVII	Liberius	352	366
XXXVIII	Felix II	355	358

Gre-

CXLI	Gregorius V	996	999	CLIII	Victor *II*	1055	1057
	Joann. XV*I* Antip.	997	998	CLIV	Stephanus *IX*	1057	1058
CXLII	Silvester *II*	999	1003		Benedict. X Ant.	1058	1058
CXLIII	Joannes XV*II*	1003	1003	CLV	Nicolaus II	1058	1061
CXLIV	Joannes XVIII	1003	1009	CLV*I*	Alexander II	1061	1073
CXLV	Sergius IV	1009	1012	CLVII	Gregorius VII	1073	1085
CXLVI	Benedictus VIII	1012	1014	CLV*III*	Victor III	1086	1087
CXLVII	Joannes XIX	1024	1033	CLIX	Urbanus *II*	1088	1099
CXLVIII	Benedictus IX	1033	1044	CLX	Paschalis *II*	1099	1118
CXLIX	Gregorius VI	1044	1045	CLXI	Gelasius *II*	1118	1119
CL	Clemens *II*	1046	1047	CLX*II*	Callistus *II*	1119	1124
CLI	Damasus *II*	1048	1048	CLX*III*	Honorius II	1124	1130
CLII	Leo *IX*	1049	1055	CLXIV	Innocentius *II*	1130	1143

IMPERATORES ROMANI.

Auguſtus, cujus anno 39 juxta probabiliorem opinionem verum & propriũ Chriſti Natale collocandum eſt: & Natale Dionyſianum, ſeu Era communis, quam adhibet Eeeleſia, ejuſdem Imperatoris anno 45. Obiit anno ejuſdem Eræ 14 die 19 Menſis Auguſti.

Tiberius anno Chriſti 14 imperium iniit. Obiit anno 37 die 16 Menſis Martii.

Cajus Caligula ab anno 37 ad diem 24 Januarii anni 41 imperium adminiſtravit.

Claudius ab anno 41 ad diem 13 Octobris anni 54.

Nero ab anno 54 ad diem 9 Junii anni 68.

Galba ab anno 68 ad diem 15 Januarii anni 69.

Otho à die 17 Januarii anni 69 ad diem 16 Aprilis ejuſdem anni.

Vitellius à die 2 Januarii anni 69 ad diem 21 Decembris ejuſdem anni.

Veſpaſianus à die prima Julii anni 69 ad 27 Junii anni 79.

Titus ab anno 79 ad diem 13 Septembris anni 81.

Domitianus ab anno 81 ad 18 Septembris anni 96.

Nerva ab anno 96 ad diẽ 27 Januarii anni 98.

Trajanus ab anno 98 ad diem 10 Auguſti anni 117.

Hadrianus ab anno 117 ad diem 10 Julii anni 138.

Antoninus Pius ab anno 138 ad diem 7 Martii anni 161.

Marcus Aurelius ab anno 161 ad diem 17 Martii anni 180. Ab hoc Imperatore novo exemplo dictus eſt Auguſtus.

Lucius Verus, qui cum eo imperavit uſque ad exeuntem Decembrem anni 169.

Commodus à die 17 Martii anni 180 ad diem 31 Decembris anni 192.

Helvius Pertinax ab anno 192 ad diem 28 Martii anni 193.

Didius Julianus à die 28 Martii ad diem primam Junii ejuſdem anni 193.

Severus à die 13 Aprilis anni 193 ad diem 4 Februarii anni 211.

Caracalla ab anno 211 ad diem 8 Aprilis anni 217.

Macrinus à die 11 Aprilis anni 217 ad diem 3 Junii anni 218.

Elagabalus à die 16 Martii anni 218 ad diem 6 Martii anni 222.

Alexander Mammææ filius ab anno 222 ad diem 15 Martii anni 235.

Maximinus ab anno 235 ad annum 238 poſt diem 15 Martii.

Gordianus pater & filius à menſe Aprilis anni 237 ad menſem Julium ejuſdem anni.

Pupienus & *Balbinus* à die 9 Julii anni 237 ad menſem circiter Majum anni 238.

Gordianus III à morte Pupieni & Balbini ad menſem circiter Majum anni 244.

Philippus cum *Philippo* filio à menſe circiter Martio anni 244 ad menſem circiter Juliũ anni 249.

Decius cum *filio* à menſe circiter Julio anni 249 uſque ad initium circiter Decembris anni 251.

Gallus & *Hoſtilianus* cum *Voluſiano* Galli filio à morte Decii ad menſem circiter Majum anni 253, excepto *Hoſtiliano*, qui peſte periit autumno anni 252.

Valerianus ab anno 253 ad æſtatem circiter ineuntem anni 259, quo captus eſt à Perſis.

Gallienus ſolus à captivitate Valeriani patris uſque ad menſem circiter Martium anni 258. Auguſtus antea à patre dictus anno 253.

Claudius II à Martio exeunte anni 268 ad menſem circiter Novembrem anni 270.

Aurelianus à menſe Novembri anni 270 ad Martium anni 275.

Tacitus à die 25 Septembris anni 275 ad diem 13 Aprilis anni 276.

Probus à menſe Aprili anni 276 ad initium menſis Auguſti anni 282.

Florianus eodem tempore, quo Probus imperium tenuit, ſcilicet à morte Taciti ad æſtatem anni 276.

Carus ab anno 282 ad finem circiter Decembris anni 283.

Carinus & *Numerianus* ejus filii ab eo Auguſti dicti circa initium Auguſti anni 283 imperarunt: Numerianus occiſus poſt menſem Auguſtum anni 284. Carinus poſt initium menſis Auguſti anni 285.

Diocletianus à die 17 Septembris anni 284 ad Kalendas Maji anni 305, quo die imperiũ abdicavit.

Maximianus Herculius Diocletiani collega dictus

dictus à Kalendis Aprilis anni 286 ad Kalendas Maji anni 305, quo etiam die imperium abdicavit.

Constantius Chlorus Augustus à Kalendis Maji anni 305. Obiit die 25 Julii anni 306.

Galerius Maximianus Augustus itidem dictus à Kalendis Maji anni 305 ad mensem circiter Majum anni 311.

Constantinus Magnus Constantii Chlori filius à die 25 Julii anni 306 ad diem 22 Maji anni 337.

Constantius cum fratribus *Constantino & Constante* à die 9 Septembris anni 337 ad diem 3 Novembris anni 361.

Julianus dictus *Apostata* ab anno 361 ad diem 26 Junii anni 363.

Jovianus ab anno 363 ad diem 16 Februarii anni 364.

Valentinianus Senior à die 26 Februarii anni 364 ad diem 17 Novembris anni 375.

Gratianus ab anno 375 ad diem 25 Augusti anni 383.

Valentinianus Junior Senioris filius solus ab anno 383 ad diem 15 Maji anni 392.

Theodosius post cædem Valentiniani Junioris usque ad diem 17 Januarii anni 395.

Honorius ab anno 395 ad diem 15 Augusti anni 423.

Valentinianus III à die 23 Octobris anni 425 ad diem 16 Martii anni 455.

Petronius Maximus à die 27 Martii ad diem 12 Junii ejusdem anni 455.

Eparchius Avitus à die 10 Julii anni 455 ad diem 17 Maji anni 456.

Julius Majorianus à die prima Aprilis anni 457 ad diem 2 Augusti anni 461.

Libius Severus à die 19 Novembris anni 461 ad diem 15 Augusti anni 465.

Flavius Anthemius à die 12 Aprilis anni 467 ad diem 11 mensis Julii anni 472.

Flavius Glycerius à die 5 Martii anni 473 ad mensem circiter Junium anni 474.

Julius Nepos à die 24 Junii anni 474 ad exeuntem Augustum anni 475.

Romulus Augustus seu *Augustulus* à die 31 Octobris anni 475 ad diem 23 Augusti anni 476, quo die Odoacer Rex Herulorum dictus est Rex Italiæ & Augustulus depositus.

IMPERATORES ORIENTIS.

Constantinus M. à die 25 Julii anni 306 ad diem 22 Maji anni 337.

Constantius ejus *filius* à die 9 Septembris anni 337 ad diem 3 Novembris anni 361.

Julianus dictus *Apostata* ab anno 361 ad diem 26 Junii anni 363.

Jovianus ab anno 363 ad diem 16 Februarii anni 364.

Valens à die 28 Martii anni 364 ad diem 9 Augusti anni 378.

Theodosius à die 19 Januarii anni 379 ad diem 17 Januarii anni 395.

Arcadius ab anno 395 ad Kalendas Maji anni 408.

Theodosius Junior ab anno 408 ad diem 28 Julii anni 450.

Marcianus à die 24 Augusti anni 450 ad initium Februarii anni 457.

Leo Magnus cum *Leone* Zenonis *filio* à die 7 Februarii anni 457 ad annum 474, quo uterque obiit.

Zeno cum *Leone filio* à mense Februario, & post mortem ejus à mense Novembri ejusdem anni 474 ad diem 9 Aprilis anni 491.

Anastasius I à die 11 Aprilis anni 491 ad diem 9 Julii anni 518.

Justinus ab anno 518 ad diem primum Augusti anni 527.

Justinianus ab anno 527 ad diem 14 Novembris anni 565.

Justinus Junior ab anno 565 ad diem 5 Octobris anni 578.

Tiberius Constantinus ab anno 578 ad diem 14 Augusti anni 582.

Mauritius ab anno 582 ad exeuntem circiter Novembrem anni 602.

Phocas tyrannus à die 23 Novembris anni 602 ad initium Octobris anni 610.

Heraclius à die 5 Octobris anni 610 ad diem 11 Februarii anni 641.

Constantinus ejus filius à morte patris ad diem 25 Maji ejusdem anni 641.

Heracleonas Constantini frater usque ad mensem Octobrem ejusdem anni 641.

Constans ab anno 641 ad mensem circiter Octobrem anni 668.

Constan-

Constantinus Pogonatus ab anno 668 ad initium Septembris anni 685.

Justinianus Junior ab anno 685 ad annũ 695, quo eum imperio deturbavit mense circiter Septembri.

Leontius Patricius, qui imperium tenuit usq; ad annum 698, quo eum deposuit.

Tiberius Apsimarus, qui imperavit usque ad mensem circiter Decembrem anni 705.

Justinianus iterum eodem mense Decembri anni 705 restitutus est in imperium, quod tenuit usque ad mensem Decembrem anni 711.

Philippicus antea dictus *Bardanes* à mense Decembri anni 711 ad diem 3 Junii anni 713.

Anastasius II antea dictus *Artemius* à die 4 Junii anni 713 ad mensem circiter Januarium anni 716.

Theodosius ab eodem mense anni 716 ad Martium circiter anni 717.

Leo Isauricus à die 25 Martii anni 717 ad 18 Junii anni 741.

Constantinus Copronymus ab anno 741 ad 13 Septembris anni 775.

Leo IV ab anno 775 ad diem 8 Septembris anni 780.

Constantinus cum matre Irene ab anno 780 ad annum 790: solus ab anno 790 ad 797.

Irenes ejus mater ab anno 797 ad 802.

Nicephorus à mense Octobri exeunte anni 802 ad diem 25 Julii anni 811.

Michael Curopal. à die 2 Octobris anni 811 ad mensem Junium anni 813.

Leo Armenus à mense Junio anni 813 ad 25 Decembris anni 820.

Michael Balbus à die 25 Decembris anni 820 ad Octobrem anni 829.

Theophilus à mense Octobri anni 829 ad 20 Januarii anni 842.

Michael Theodoræ filius à die 20 Januar. anni 842 ad mensem Septembrem anni 867.

Basilius Macedo ab anno 867 ad diem primũ Martii anni 886.

Leo Sapiens à die prima Martii anni 886 ad diem 11 Maji anni 911.

Alexander Basilii filius à die 11 Maji anni 911 ad 6 Junii anni 912.

Constantinus Porphyrogenitus dictus, solus & cum *Romano Lecapeno* socero à die 6 Junii anni 912 ad diem 9 Septemb. anni 959.

Romanus Junior à die 9 Septembris anni 959 ad 15 Martii anni 963.

Nicephorus Phocas à die nona Augusti anni 963 ad 11 Decembris anni 969.

Joannes Tzimisces à die 11 Decembris anni 969 ad 10 Januarii anni 976.

Basilius & *Constantinus* fratres, Romani Junioris filii à die 10 Januarii anni 976 ad Decembrem anni 1025.

Constantinus solus ad diem 12 Novembris anni 1028.

Romanus Argyrus ad diem 11 Aprilis anni 1034.

Michael Paphlago à mense Aprili anni 1034 ad Decembrem anni 1041.

Michael Calaphates à Decembri anni 1041 ad 15 Aprilis, 1042, quo deponitur.

Constantinus Monomachus à die 12 Junii anni 1042 ad Decembrem circiter anni 1054.

Theodora Augusta Constantini Porphyrogennetæ filia à mense circiter Decembri anni 1054 ad finem Augusti anni 1056.

Michael Stratioticus à mense Augusto anni 1056 ad finem circiter ejusdem mensis anni 1057.

Isaacus Comnenus à mense August. anni 1057 ad Novembrem circiter anni 1059.

Constantinus Ducas à mense circiter Novembri anni 1059 ad annum 1067.

Romanus Diogenes à die prima Januarii anni 1068 ad mensem Augustum anni 1071.

Michael Ducas, Parapinacius dictus, à mense circiter Septembri anni 1071 ad 31 Martii anni 1078.

Nicephorus Botoniates à die 25 Martii anni 1078 ad Aprilem anni 1081.

Alexius Comnenus à mense Aprili anni 1081 ad 15 Augusti anni 1118.

Joannes Comnenus à mense Augusto anni 1118 ad mensem Aprilem anni 1143.

Manuel Comnenus à mense Aprili anni 1143 ad Septembrem anni 1180.

IMPE-

IMPERATORES OCCIDENTIS,

Franci & Germani, poſt renovationem Imperii.

C*Arolus Magnus* Francorum Rex à Leone III Pontifice Rom. die 25 Decembris anni 800 coronatus eſt Imperator, & imperium tenuit uſque ad diem 28 Januarii anni 814, quo obiit.

Ludovicus Pius ejus filius à Januario anni 814 ad Junium anni 840.

Lotharius ab anno 840 ad exeuntem Septembrem anni 855.

Ludovicus II ab anno 855 ad 13 Auguſti anni 875.

Carolus Calvus à die Natali Chriſti anni 875 ad 6 Octobris anni 877.

Carolus Craſſus à die Natali Chriſti anni 880 ad 12 Januarii anni 888.

Arnulphus à menſe circiter Februario anni 896 ad exeuntem Novembrem anni 899.

Ludovicus III Boſonis Regis Burgundiæ filius à menſe circiter Septembri anni 900 ad annum 916.

Berengarius, ultimus ex ſtirpe Caroli M. à die 24 Martii anni 916 ad initium circiter Martii anni 924.

Poſt Ludovicum III aliqui Scriptores Germani ponunt Conradum, primum ex Germanis Imperatorem, & poſt hunc Henricum I Aucupem dictum; ſed hi duo fuerunt quidem Germaniæ Reges, prior ab anno 912 ad 919, poſterior ab anno 919 ad 924. Verùm cùm nec Modoetiæ prope Mediolanum ferrea, nec Romæ aurea corona à Romanis Pontificibus, aut ab aliis eorum nomine redimiti fuerint, inter Imperatores numerari non debent.

Otto itaque *Magnus* primus ex Germanis Imperator fuit ab ineunte circiter Februario anni 962, quo à Joanne *XII* Romæ coronatus eſt Imperator, ad diem 7 Maji anni 973.

Otto II ab iiſdem die & anno ad diem 6 Decembris anni 983.

Otto III ſuccedit eodem die, coronatus tantùm Imperator à Gregorio V die 31 Maji anni 996 ad 23 Januarii anni 1002.

S. Henricus II, *Claudus* dictus coronatus Imperator à Benedicto VII anno tantùm 1014 die 14 Februarii ad 15 Julii anni 1024.

Conradus II, *Salicus* dictus, ſuccedit, coronatus Romæ à Joanne *XIX* die 26 Martii anni 1027 ad diem 4 Junii anni 1039.

Henricus III, *Niger* dictus, ab anno 1039 coronatus à Clemente II Romæ in die Natalis Chriſti anni 1045 ad exeuntem Octobrem anni 1056.

Henricus IV, *Senior* dictus, ab anno 1056 ad menſem Auguſtum anni 1106, quo obiit, nunquam à Romano aliquo Pontifice coronatus, ſed ſolùm à Guiberto Antipapa die 31 Martii anni 1084, cùm antea à Gregorio VII depoſitus fuiſſet.

Henricus V, *Junior* dictus, ab anno 1106 ad exeuntem Majum anni 1125, coronatus à Paſchali PP. die 9 Aprilis anni 1111.

Lotharius II ab anno 1125 ad diem 3 Decembris anni 1137, coronatus ab Innocentio *II* Romæ anno 1333 die 4 Junii.

Conradus III ab anno 1138 ad 15 Februarii anni 1152. Hic licèt coronam Imperialem nunquam receperit, dictus eſt tamen Imperator, ſicut ſuperiores & ſubſequentes, antequam coronarentur, quia eo ipſo quo electi erant Reges Germaniæ & Longobardiæ, dicebantur Romanorum Reges, & deſignati Imperatores.

REGES OSTROGOTHORUM

In Italia.

Anno 476, & die 23 Auguſti

Odoacer Rex Herulorum Auguſtulum Imperatorem depoſuit, & dictus eſt Rex Italiæ; ſed eum occidit Theodoricus Gothorum Rex anno 493, à quo anno initium ducit regnum Oſtrogothorum in Italia.

Theodoricus ab anno 493 ad diem 30 Auguſti anni 526.

Athalaricus ab anno 526 ad annum 534.

Theodatus ab anno 534 ad annum 536.

Vitiges ab anno 536 ad 539.

Hildualdus ab anno 539 ad 541.

Eraricus eodem anno 541, & regnum obtinuit, & occiſus eſt.

Totilas

Totilas ab anno 541 ad 552.

Tejas eodem anno 552, Rex creatus, occisus est in prælio, vel anno desinente, vel sequentis initio: & cum eo desiit Ostrogothorum in Italia regnum, quod ultra annos LX prorogatum non est, cùm cœperit anno 493, quo Theodoricus Odoacrem Regem occidit.

REGES LONGOBARDORUM

In Italia.

Alboinus ab anno 568 ad annum 574.

Clepho ab anno 574 ad annum 576.

Post mortem Clephi Longobardi Duces sibi triginta præficiunt & Aristocratiam constituunt, quæ decem annis durat.

Autharis fit Rex Longobardorum anno 586, & regnat usque ad annum 590.

Agilulfus à mense Novembri anni 590 ad annum 616.

Adaloaldus ab anno 616 ad 626.

Arioaldus ab anno 626 ad 630.

Rotharis ab anno 630 ad 646.

Rodaldus ab anno 646 ad 651.

Aripertus ab anno 651 ad 659.

Godebertus ab anno 659 ad 662.

Grimoaldus ab anno 662 ad 671.

Bertharidus ab anno 671 ad 688.

Cunipertus ab anno 688 ad 700.

Luitpertus ab anno 700 ad 701.

Ragumpertus anno 701 regnum invadit, annoque 702 moritur.

Aripertus II ejus filius ab anno 702 ad 712.

Ansprandus anno 712 regnat per tres menses, & moritur.

Luitprandus ejus filius ab anno 712 ad 744.

Rachis ab anno 744 ad 749.

Aistulphus ab anno 749 ad 756.

Desiderius ab anno 756 ad 774, quo Carolus Magnus Francorum Rex regnum Longobardorum destruxit, quod ideò per annos tantùm CCVI duravit. Ab eo anno Carolus dictus est Rex Longobardorum.

Index

Index Alphabetico-Chronologicus
PRÆCIPUORUM AUCTORUM,

Qui in hoc Tomo citantur, quique floruerunt ante annum 1500.

A

	Clar. an.
Abbo Floriacensis.	970
Abulpharajus *vide* Gregorius.	
Acacius Episcopus Cpolitanus.	471
Adamnanus de Locis Sanctis.	700
Adamus Bremensis.	1080
Adhemarus Auctor Vitæ Caroli M.	800
Ado Viennensis Episcopus.	859
Adrevaldus Floriacensis.	890
Æneas Parisiensis.	859
Ægidius Aureæ Vallis Monachus.	1150
Æneas Sylvius.	1450
Agathias.	530
Agobardus Lugdunensis Episcopus.	813
Aimoiinus Floriacensis.	1001
Aimoinus Parisiensis.	872
Albinus Alcuinus.	780
Albertus Crantzius.	1490
Albertus Stadensis circa annum	1260
Alcimus Avitus Viennensis Episcop.	490
Aldhelmus Episcop. Anglus.	680
Alexander III Papa.	1159
Alexius Aristinus.	1166
Alexander Abbas Celesinii.	1150
Algerus Leodiensis.	1130
Amalarius Metensis.	812
Amalarius Trevirensis.	810
Ambrosius Mediolanensis Episcop.	374
Ammianus Marcellinus.	380
Amphilochius Iconensis.	370
Amulo Lugdunensis.	841
Anastasius Bibliothecarius.	870
Anastasius Sinaita.	561
Anianus Monachus.	401
Anianus alter.	507
Anna Comnena.	118
Anselmus Mantuanus.	1061
Anselmus Cantuariensis.	1100
Anselmus Gemblacensis.	1130
Anselmus Lucensis contra Guibertum Antipapam.	1070
S. Antoninus.	1450
Aristides Atheniensis.	123

A

	Clar. an.
Arnobius Afer.	300
Arnoldus Lubecensis Chronicon absolvit anno	1209
Arnulphus Sagiensis Archidiac. *deinde* Luxoviensis Episc.	1160
Arnulphus Historicus Mediolanensis circa	1100
Arsenius Ep. Cp. collector Canonum.	1255
Asserus.	850
Athanasius Alexandrinus.	326
Atticus Ep. Cpolitanus.	406
Audentius Hispanus Episc.	360
Audoenus Rotomagensis Episc.	640
Augustinus Hipponensis.	396
Augustinus Patritius Pojentinus Episc.	1483
Auxilius.	900

B

	Clar. an.
Baldricus Novomiensis.	1110
Balsamon, *vide* Theodorus.	
Barlaamus Calaber.	1340
Bartholomæus Platina.	1474
Basilius Magnus.	370
Baudemundus Abbas.	690
Beda venerabilis.	701
S. Bernardus Abbas Claravallensis.	1115
Bernardus Guido.	1320
Berno Augiensis Abbas.	1030
Bertoldus Costantiensis.	1090
Biclariensis Abbas.	584
Blastares *vide* Matthæus.	
Bonizo.	1080
Bruno de bello Saxonico.	1080
Bruno Signiensis Episc.	1120
Burchardus Canonum Collector.	996
Burchardus San-Gallensis Monachus post annum	1000

C

	Clar. an.
Cælestinus Hæreticus.	407

Guiber-

G

H

I

I

L

Raba-

Anonymi Scriptores.

Anna-

Jussu

JUſſu Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Domini Octavij Sardi Archidiaconi, & Vicarii Generalis Capitularis Dioeceſis Lucanæ, legi Opus, cui titulus: BREVIARIUM GESTORUM PONTIFICUM ROMANORUM, &c. Authore Admodùm Reverendo P. F. FRANCISCO PAGI cum continuatione ejuſdem Operis per R. P. ANTONIUM PAGI; & cùm in illo nihil offenderim contra fidem & bonos mores, imò ſana compererim omnia, omnia ad normam exactiſſimæ Criticæ, non intemperatioris quidem omnia convellentis, at ſanæ illius, quæ, exploſis apocryphis, cætera adſtruit, atque confirmat, ideò ad majorem Eruditorum utilitatem iterum imprimi poſſe cenſeo; ſi aliàs, &c.

E' noſtro Collegio S. Mariæ Curtis Orlandingorum hac die 20 Februarii 1729.

Jo: Dominicus Manſi Congr. Matris Dei.

IMPRIMATUR.

Octavius Archid. Sardi Vic. Generalis Capit.

Nicolaus Parenſi Illuſtriſſimi Officii ſuper Jurisdictione Præpoſitus.

BRE-

BREVIARIUM GESTORUM PONTIFICUM ROMANORUM.

JESUS CHRISTUS

Pontifex in æternum.

Christi vitæ Synopsis.

JESUS Christus, Dei Filius, ex Maria Virgine natus est secundùm probabiliorem opinionem anno Urbis conditę 748 ante æram vulgarem VI, Juliano XL, Augusti XXXIX, Ciclo Solis IV. C. lunæ 15. indict. 13. toto orbe in pace composito, quo tempore, ut ex Suetonio in Augusto habet Orosius lib. 6. cap. 22. Augustus *Domini appellationem ut homo declinavit*, adulatores repressit, *& gravissimo corripuit edicto, Dominumque se posthàc appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus, vel seriò vel jocò passus est*. Octavo post nativitatem die circumcisus, *vocatum est nomen ejus Jesus*. Magi, auditâ Christi nativitate, seu potiùs divinitùs significatâ, ab Oriente venerunt Jerosolimam, indeque Bethleem, ut eum adorarent; eoque adorato, muneribusque oblatis, in somnis admoniti, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Herodes enim Rex Judææ simul ut Christum natum comperit, necare decrevit, plurimosque tunc parvulos, dùm unum insectatur, occidit. Tanti facinoris Joseph per Angelum admonitus accepit puerum & matrem eius, & fugit in Ægyptum, ibique mansit usque ad obitum Herodis. Quanto tempore Christus in Ægypto manserit, quove anno in Palæstinam redierit, incertum: sed cùm Evangelii auctoritate, Scriptores omnes æquè consentiant, statim post Herodis obitum, Joseph de reversione ab Angelo fuisse admonitum, & Herodis mors ultra annum urbis 750. aut 751. prorsus probabiliter non possit, reditus Christi in Palæstinam ultrà annum urbis 752. ante æram vulgarem 2. differri nequit. De adolescentia, ac juventute Christi, Evangelistæ nihil tradunt: solus Lucas cap. 2. postquam dixit, cùm esset annorum duodecim Mariam & Joseph invenisse illum in Templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos, subdit: *descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis*. Ibidem mansit usque ad annum ætatis trigesimum primum incipientem, æræ vulgaris XXVI, quo, die sextâ Januarii, secundùm Antiquorum traditionem, à Joanne baptizatus est in Jordane. Cùm per tres annos integros Evangelium prædicasset, expletis vitæ annis XXXIII, mensibus III, sub Pontio Pilato Judęæ Præside cruci affixus est die XXV Martii anni æræ vulgaris XXIX, duobus Geminis Consulibus, ut Tertullianus, Julius Africanus, Augustinus, Hieronymus, aliique disertè docent, & eclipsis Solaris Christo patiente visæ, & à Phlegonte Tralliano memoratæ, auctoritate suadent. Tertio post die resurrexit à mortuis, cùmque se tertiò discipulis suis manifestasset, terque Simoni Petro dixisset; *diligis me plus his*, & Petrus respondisset, *Tu scis quia amo te*, Jesus dixit ei, *pasce agnos meos, pasce oves meas*, iisque verbis constituit eum principem Apostolorum, & universalis Ecclesiæ curam ei commisit; ut enim ait S. Bernardus lib. 2. de Considerat. iis verbis Christus *non designat aliquas* oves, *sed designat omnes*. Quadragesimo itaque post resurrectionem die, Christus ascendens in cœlum, Petrum Vicarium in terris, ejusque successores reliquit, à quo ideo in Apostolicâ Romanâ sede fluit series Summorum Pontificum universalis Ecclesiæ, quorum res gestas usque ad Clementem undecimum feliciter in throno Apostolico sedentem hic summariè describere constitui.

SÆC. I. S. PETRUS.

SANCTUS PETRUS APOSTOLUS

Pont. I.

Anno Domini LV.

I. *S. Petrus Antiochenam Ecclesiam fundat.*

S. Petrus Apostolus, primus Pontifex Romanus, ante vocationem *Simon* dictus, Galilæus de Bethsaida, Joannis filius, cum Sancto Andrea fratre ad Apostolatum vocatus, cujus prædicationem, miracula, & persecutiones Sanctus Lucas in Actis Apostolorum memorat, post Christi in Cœlos Ascensionem, quæ contigit in Æræ Christianæ XXIX vixit annos circiter XXXV cùm, ex mox dicendis, anno LXV Martyrium sub Nerone subierit. Eo tempore, præter ea quæ de eo Sanctus Lucas memoriæ commendavit, Antiochenam, quo anno certò definiri non potest, fundavit Ecclesiam, ut testantur non solùm liber Pontificalis, S. Chrysostomus, Homilia de Translat. S. Ignatii, S. Hieronymus de Script. Eccles. in Petro & alibi, S. Leo serm. 1. in Natal. Apost., S. Gregorius Magnus lib. 6. Epist. 37. sed etiam Eusebius in Chronico ad annum Christi 38. Verum quidem est, hæc verba apud Eusebium: *Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam fundavit*, &c. desiderari in quibusdam Eusebii Chronici codicibus mss. ideoque videri suspecta; sed concesso, quòd addita fuerint Chronico ejus, id tamen dici non potest de iis, quæ in eodem Chronico referuntur ad annum Christi 44. *Petrus Apostolus natione Galilæus, Christianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur*, &c. Ea enim in mss. desiderari non animadvertit Arnaldus Pontacus in Notis ad Eusebii Chronicon. Quot annis Antiochiæ sederit, incertum.

II. *Jerosolymitano Concilio præsidet.*

Auctor Chronici Alexandrini scribit Paulum venisse Jerosolymam, ob controversiam de Circumcisione, anno sexto Claudii Imperatoris, ideoque anno Christi quadragesimo sexto, quo Concilium Jerosolymitanum, cui præfuit Sanctus Petrus, Apostolis nondum à se invicem disjunctis, celebratum dicit. Huic Concilio occasionem dedit seditio orta Antiochiæ propter Judæos volentes, ut gentibus ad Deum conversis, lex Circumcisionis, legisque Moysi servandæ obligatio imponeretur: cujus moris, ut observandi à Christianis, quidam Cerinthum autumant auctorem. Sed quidquid sit, re ad Apostolos per Paulum & Barnabam relatâ, Concilium actum est, in quo Petrus pro jure Primatûs sui, prerogativâ suffragii potitus est, *in cujus sententiam Jacobus Apostolus, & omnes simul Presbyteri transierunt*, inquit S. Hieronymus Epist. 89. quæ est ad S. Augustinum, ex quo & patet Jacobum, post Petrum, sententiam dixisse, quòd in illius Diœcesi Concilium haberetur.

III. *Decreta in eo Concilio.*

Tria hoc in Concilio decreta sunt: nam cùm Petrus dixisset: *Nunc ergo quid tentatis Deum imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus salvari quemadmodum & illi*: postea statuitur primò, ex Jacobi consilio: *Non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum*. Secundò, ut scriberetur ad alias Ecclesias id quod definitum fuerat, his verbis: *Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil vobis imponere ultra oneris, quàm hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine & suffocato & fornicatione*. Tertiò, mittendos Antiochiam duos Apostolos Paulum & Barnabam, & cum iis duos discipulos Barsabam & Silam, qui decretoriam Epistolam deferrent. Hæc constant ex cap. 15. Act. Apost.

IV. *S. Petrus Romam non venit sub Claudio Imp.*

S. Petri Romam adventum Eusebius in Chronico ad annum Claudii Imperatoris secundum, qui inchoatur mense Februario anni Christi XLII. sed, ut inquit Valesius in notis ad Eusebium lib. 2. cap. 16. sententia hæc refelli videtur ex Actibus Apostolorum, ex quibus constat, Petrum in Judæâ & Siriâ semper mansisse usque ad ultimum annum Agrippæ Regis. Qui cùm Petrum Jerosolymis in vincula conjecisset, paulò post, divinâ eum insequente justitiâ, extinctus est Cæsareæ, ut refert Lucas. Cùm igitur anno quarto Claudii mortuus sit Agrippa, ut inter omnes convenit, Petrus ante annum Claudii quintum, Christi XLV Romam proficisci non potuit. Sed & auctor Chronici Alexandrini mox laudatus scribens, Concilium Jerosolymitanum, cui Petrus præfuit, celebratum anno Christi XLVI, Petri Romam adventum tardiùs refert; ex ejus enim sententiâ sequitur Petrum ante annum septimum Claudii, Christi 47 Romam profectum nõ esse. Prætereà qui Claudio imperante Petrum Romam venisse volunt, coguntur duplicare profectionem ejus in Urbem, & duplex item ejus cum Simone Mago certamen comminisci, primò quidem temporibus Claudii, dein principatu Neronis, quod tamen à nullo Veterum proditum est,

ut

SÆC. I. S.PETRUS.

ut ait Baluzius in notis ad Lactantium.

V. Sed sub Nerone.

Verosimiliot itaque videtur opinio, quæ statuit Petrum sub Nerone Imperatore Romam profectum esse, quam secutus est Auctor libri Pontificalis, scribens: *Petrus ingressus est in Urbem Romam Nerone Cæsare.* Idem testatur Lactantius lib. de mortibus Persecutorum cap. 2. ubi air: *Apostoli per annos XXV usque ad principatum Neroniani Imperii, per omnes provincias & civitates, Ecclesiæ fundamenta miserunt. Cùmque jam Nero imperaret, Petrus Romam advênit, & editis quibusdam miraculis, quæ virtute ipsius Dei datâ sibi ab eo potestate faciebat, convertit multos ad justitiam, Deoque templum fidele ac stabile posuit.* Ex quibus prior opinio afferens Petrum sub Claudio Romam venisse, ibique annis viginti quinque sedisse, invictè refellitur; cum enim Nero mense Octobri, anni Christi quinquagesimi quarti, imperare cœperit, & Petrus sub eo Romam venerit, ac martyrium subierit, hæc de viginti quinque annis Romanæ Petri Sedis opinio subsistere non potest. Orta autem videtur ex vigintiquinque annis, quos prædicationi omnium Apostolorum idem Lactantius attribuit: *Per annos*, inquit, *XXV usque ad Principatum Neroniani Imperii per omnes provincias, & civitates* Evangelium prædicarunt; tot enim præcisè anni reperiuntur à Christi Ascensione ad initium Imperii Neronis. Sancti itaque Petri Romana Sedes ad summum decennalis fuit, ut ex ejus martyrio constabit.

VI. Alexandrinam Ecclesiam semper S. Marcum fundat.

Romæ existens S. Petrus Sanctum Marcum in Ægyptum destinavit, ubi Ecclesiam Alexandrinam fundavit. S. quippe Epiphanius hæresi 51. scribit: *Post Matthæum secutus est Marcus, jussus à Sancto Petro Romæ Evangelium edere: & ubi scripsisset, mittitur à Sancto Petro in Ægyptiorum Regionem.* Primum Alexandrinum Episcopum fuisse Marcum asserit Eusebius lib. 2. cap. 24. his verbis: *Interea Nerone octavum Imperii annum agente, primus post Marcum Evangelistam Alexandrinæ Ecclesiæ administrationem suscepit Annianus.* Idem Eusebius laudatus cap. 16. & 17. agit de institutione Alexandrinæ Ecclesiæ à Sancto Marco, & de moribus Christianorum, quos ipse formaverat; & cap. 15. ait, Sanctum Marcum, fidelium Romæ existentium hortatu, Evangelium scripsisse: *Quod cùm Petrus per revelationem Sancti Spiritus cognovisset, delectatus ardenti hominum studio, librum illum auctoritate suâ comprobasse dicitur, ut deinceps in Ecclesiis legeretur.* Ideo autem Ecclesia Alexandrina primum locum post Romanam obtinuit, quia Marcus eandem Petri nomine id statuentis erexit, quod testatur Gelasius Papa in decreto de libris apocryphis: *Secunda autem sedes*, inquit, *apud Alexandriam, Beati Petri nomine, à Marco ejus discipulo & Evangelista consecrata est: ipse enim à Petro Apostolo in Ægyptum directus verbum veritatis prædicavit & Martyrium consummavit.*

SÆC. I. S.PETRUS.

VII. S. Marcus plures in Ægypto Episcopos creavit.

Porrò non solùm Alexandrinam Ecclesiam fundavit Sanctus Marcus, sed & plures alias in Ægypto, quidquid dicat Dallæus, vir è secta Protestantium, contendens, totam Ægyptiacam Ecclesiam unicum Episcopum habuisse à Sancto Marco usque ad Demetrium, qui anno centesimo octogesimo octavo Episcopus Alexandrinus dictus est. Opinionem illam hausit Dallæus ex Eutychio Patriarchâ Alexandrino, qui Annales ab Orbe condito ad annum 940. scripsit, in quibus ait Demetrium primùm in Ægypto tres Episcopos creasse. Verùm historiola illa de tribus Episcopis à Demetrio primò in Ægypto ordinatis, minimè fide digna est, ut notavit Pearsonius Episcopus Cestriensis è secta etiam Protestantium, in prima parte Vindiciarum Sancti Ignatii cap. ult. non solùm quia Eutychius decimi sæculi Scriptor Alexandrinæ Ecclesiæ Historiam parùm diligenter pertexuit; sed etiam quia contrarium ex optimis Auctoribus colligitur. Certè hæc Eutychii traditio Græcis, atque Latinis ignota fuit: traditio verò illi contraria, de Episcopis à S. Marco in Ægyptiacâ diœcesi institutis, & Græcis & Latinis, atque Arabibus innotuit, ut videre est apud Simeonem Metaphrastem in Vita S. Marci, & Synaxario Græco, ubi de S. Marco. Rabanus Maurus eadem cum Metaphraste tradit, ut & Notkerus, Alfridus Cantuariensis Episcopus, & Ordericus Viralis. Inter Arabas Martyrologium Melchitarum ait, Marcum in *Barcam* profectum esse, & Ecclesiis constituisse Episcopos. Et Severus de Vitis Patriarcharum Alexandrinorum apud Abrahamum Ecchellensem inquit, Marcum Pentapolim peragrexisse, & Episcopos ordinasse. Qua de re plura Pearsonius laudatus.

VIII. Nomen Papæ prius Romano, quàm Alexandrino Episc. tributum.

Ibidem Pearsonius tanquam falsum & futile rejicit, quod persuasum habnêre Alexandrini, scilicet *Papæ* nomen Alexandriæ Episcopis primùm datum, & à populo Ægyptiaco usurpatum; ac ab illis ad Romanos Pontifices devolutum, ut tradunt *Georgius Homaidius*, & *Abulacrus Habbasides* apud Ecchellensem. Hunc autem titulum Heraclæ, qui anno ducentesimo tricesimo, Demetrio in Episcopatum Alexandrinum successit, potissimùm tributum fuisse ut ostenderent, excogitarunt hanc historiam, populum nempe discrimen illud inter Ægypti Episcopos nuper institutos, & Alexandrinorum Patriarcham animadvertisse, ut postea vulgarem Episcopum *Abba*, Patriarcham verò *Papam*, idest *avum* appellarent; quoniam ipsi Episcopi Patriarcham *Abbam* vocarent. Sed hæc pura commenta sunt, vox

vox enim *Papas* apud Græcos, nunquam *avum* significavit, sed patrem, ut pluribus demonstrat Pearsonius; eratque hæc liberorum ab ipsâ linguæ Græcæ origine blanda appellatio patri data, & posteriores Græci eandem appellationem etiam illis tribuerunt, quos quasi patrum loco habemus, ut videre est apud Scholiasten Homeri. Et juniores senioribus, tanquam filii parentibus, titulum hunc dabant; & ubi ætati dignitas aliqua accessit, titulus venerationis habebatur, ut legere est apud Suidam. Sub hac venerationis notâ *Papas* à Græcis, *Papa* à Latinis primævæ Ecclesiæ temporibus attribuebatur Episcopis, quos spiritualium patrum loco habuerunt. Sed nulla hic *avi*, nulla *patris patrum* notio. Quod secundò apparet ex eo quòd titulus ille eodem ævo, quo de Heracla usurpatus est, aliis Episcopis, quàm Patriarchis communis erat. Clerus Romanus ad Clerum Carthaginensem: *Didicimus secessisse benedictum Papam Cyprianum à Clementino Subdiacono*. Hieronymus in Epistolâ ad Theophilum datâ, Anastasium Papam appellat, aliosque etiam eodem nomine indigitat. Ita reliqui ejusdem ævi nomen *Papæ* cuilibet Episcopo tribuebant. Denique usitatum hunc titulum ante Heraclam Alexandrinum Episcopum, docet nos Tertullianus lib. de pudicitiâ cap. 13. ubi de Episcopo Romano ait: *In eum hominis exitum, quantum potes misericordiæ illecebris bonus pastor, & benedictus papa concionaris*. Cùm igitur vox *papa*, nunquam avum significet, sed omnibus Episcopis semper tributa fuerit, & prius quidem Episcopo Romano, quàm Alexandrino, inania sunt omnia, quæ ab Alexandrinis conficta.

IX. *Nomen Papa uni Episcopo proprium.* Nomen illud *Papa* primis sæculis omnibus Episcopis commune, primus sibi tribuit Siricius Romanus Pontifex in Epistolâ, quæ sic incipit: *Siricius Papa Orthodoxis per diversas Provincias*; illiusque exemplum secutus in Epistola 104. *Leo Papa universis per Siciliam constitutis in Domino salutem*, ut advertit Cantelius in Historia Metropolitanarum urbium part. 2. dissert. 1. cap. 2. qui & jam part. 1. dissert. 1. cap. 1. observaverat sæculo sexto Ennodium Ticinensem, Cassiodorum & Liberatum vocare solitos fuisse Romanæ urbis Episcopum, *Papam*; reliquarum verò Ecclesiarum Præsules, *Episcopos*: postea sensim usum obtinuisse, ut nono seculo exeunte, aut ineunte decimo, Papæ nomen, nec Episcopis, nec Patriarchis, sed uni Romano Pontifici vulgò tribueretur: tandemque cùm schismatici in odium Episcopi Romani nomen Papæ sibi vindicarent, anno 1073. in Synodo habitâ Romæ à Gregorio VII sancitum esse, ne quis, aut sibi ipse, aut alteri Papæ nomen adscriberet, sed unius esset in orbe universo Summi Pontificis. Verùm nescio à quo acceperit Cantelius id in Synodo Romanâ sub Gregorio VII sancitum esse; neque enim in decem, quas hic Pontifex Romæ celebravit Synodis, quarum prima habita est anno 1074. non 1073 hujusmodi decreti vestigium aliquod reperitur. Quare omninò mihi dicendum videtur, medio sæculo nono, usum tribuendi nomen Papæ sine addito soli Episcopo Romano, jam apud Latinos obtinuisse: Avitus enim Viennensis Archiepiscopus apud eumdem Cantelium ibidem, solis Patriarchis illud tribuit, cum eo discrimine, ut si loquatur de Græcis, nomen addat illius urbis cui præsint, si de Romano non item; quòd illorum potestas certis regionibus, hujus verò nullis esset terminis definita. Ille usus à Latinis transiit ad Græcos, apud quos jam obtinebat sæculo duodecimo, si enim Theodoto Balzamoni in Meditatis de Patriarcharum privilegiis credimus, Romanus Pontifex sæpius dicebatur *Papa*; Constantinopolitanus, *Patriarcha Oecumenicus*; Antiochenus, *Patriarcha*; Alexandrinus, *Archiepiscopus*.

X. *S. Petrus plura Romæ miracula patrat.* Simonem Magum Romæ fuisse, & ob artes magicas summo in honore habitum referunt Justinus Martyr Apologia 2. & Irenæus lib. 1. adversùs hæreticos cap. 20. Hunc, ut prodit Arnobius lib. 2. adversùs Gentiles pag. 23. Ecclesiam vehementer conturbantem, precibus prostravit Sanctus Petrus. Cùm enim Simon magicis artibus, ut se Deum probaret, duobus suffultus Dœmoniis evolasset, orationibus Apostolorum Petri & Pauli fugatis Dæmonibus, delapsus in terram, populo spectante disruptus est. Acta Sanctorum Petri & Pauli ex Græcis translata, à Lippomano & Surio ad diem XXIX Junii edita, habent Sanctos Apostolos Christianâ fide imbuisse duas fœminas Neronis Imperatoris pellices, quæ deinceps pudicè vivere statuerunt. Parte aliâ, cùm Nero Romam incendi jussisset, ob idque in odium omnium venisset, abolendo rumori, inquit Tacitus lib. 15. Annal. crimen conjecit in Christianos, eosque hac de causa quæsitissimis pœnis affecit.

XI. *Martyrium cum S. Paulo patitur.* *Qua re* (idest miraculis & conversionibus, quæ per Petrum & Paulum fiebant) *ad Neronem delata — primus omnium persecutus Dei servos, Petrum Cruci adfixit, & Paulum interfecit*, subdit Lactantius laudatus. Martyrium illud contigit *Nervâ & Vestino Consulibus*, ut legitur in Catalogo Veterum Pontificum, ideoque anno Christi sexagesimo quinto. Baronius quidem Sanctorum Apostolorum martyrium differt in annum Christi sexagesimum septimum, quem ipse vocat sexagesimum nonum, aitque suam sententiam gravissimos habere assertores, nimirùm Cajum antiquum Theologum, Zephirinum Romanum Pontificem, & Dionisium Corinthiorum Episcopum; quos omnes

SÆC. I. S. PETRUS. omnes citans Metaphrastes apud Surium die XXIX Junii, iisdem adstipulatur, atque concordat, dum, anno trigesimo sexto post passionem Domini, eos necatos affirmat. Ita Baronius. Sed hinc potius nostra sententia confirmatur: antiqui enim, ut superiùs diximus, Christum *duobus Geminis* Consulibus, ideoque anno Æræ Christianæ vigesimonono passum arbitrati sunt; à quo anno ad sexagesimum quintum triginta sex effluxere. Ab eo computo non dissentiunt Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis, tam in elogio Divi Petri, quàm Divi Pauli, Pontificale Romanum, Chrysostomus, Isidorus, Beda, Rabanus, Nicephorus, aliique, tradentes Petrum & Paulum triginta septem annis post passionem Christi elapsis, martyrio coronatos esse, nam hi utrumque extremum annum incompletum pro completo numerant, in quo solùm à prioribus differunt. Passi sunt autem die vigesima nona Junii, quâ in omnibus ferè martyrologiis eorum memoria recolitur, & quidem in prima Ecclesiæ persecutione à Nerone Imperarore excitata, de qua mox.

XII. Scripta S. Petri legitima. Duas Sanctus Petrus scripsit Epistolas, quæ *Catholicæ* nominantur. De priori nulla unquam dubitatio fuit; de posteriori propter styli dissonantiam nonnulla apud aliquos ambiguitas extitit. Sed si quis prioris Epistolæ stylum penitiùs inspiciat, non multùm dissidere à stylo posterioris facilè animadvertet, atque id etiam Magdeburgenses fatentur. Utramque certè Epistolam & Canonicam & Sancti Petri esse, Ecclesia docuit in Conciliis Laodiceno, Carthaginensi tertio, Florentino, & Tridentino. Evangelium Sancti Marci à quibusdam Sancti Petri dicitur, quia, ut scribit Sanctus Hieronymus, Marcus auditor ejus & interpres, rogatus à fratribus illud scripsit, juxta quod Petrum referentem audierat: *Quod cùm Petrus audisset, probavit & Ecclesiæ legendum suâ auctoritate dedit*. Ita Hieronymus in lib. de Script. Ecclesiast. in Marco.

XIII. Spuria. Sanctus Doctor ibidem in Petro multos alios libros sub ejus nomine scriptos fuisse commemorat, nempe unum, qui *Auctarium* ejus inscribitur, alium *Evangelii*, tertium *Prædicationis*, quartum *Apocalypseos*, quintum *Judicii*, sed eos omnes inter Apocryphas Scripturas reputari ibidem asserit. Præterea in Auctario Bibliothecæ Patrum extat Liturgia seu Missa Apostolica, quam ex Codice manuscripto Cardinalis Sirleti, Sancti Petri inscriptione insignitam, Græcè & Latinè edidit circa finem sæculi decimi sexti Guillelmus Lindanus Ruremundensis Episcopus; sed eam suppotitiam esse ostendit Cardinalis Bona lib. 1. Rerum Liturgicarum cap. 8. cùm in ea reperiantur quædam Orationes ex libro Sacramentorum Sancti Gregorii Magni, & consarcinata sit ex Missa Latina, & ex Liturgiis Jacobi, Basilii, & Chrysostomi. Quibus, aliisque rationibus ritè perpensis suspicatur eam scriptam fuisse eodem sæculo decimo sexto à quodam Sacerdote Italo-Græco, qui ei Petri nomen præfixit, vel quia Canon Romanæ Ecclesiæ, cujus Petrus fundator fuit, præcipua ejus pars est, vel ut ei, tanti nominis interpositione, auctoritatem conciliaret. De Translatione corporum SS. Petri & Pauli lege dicenda in Sixto II.

PRIMA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

PRimam in Christianos persecutionem movit Nero Imperator, & quidem anno Christi LXIV, in qua SS. Petrus & Paulus Principes Apostolorum Martyrio coronati sunt. Ea non solùm in Christianos Romæ, sed & contra omnes ubique per Romanum Imperium degentes sævit, ut videre est in Critica Baroniana. Hanc fuisse primam, quam Ethnici Principes adversùs Ecclesiam excitarunt, docet Tertullianus Apologet. cap. 5. *Consulite*, inquit, *Commentarios vestros: illic reperietis primum Neronem in hanc sectam tùm maximè Romæ orientem Cæsariano gladio ferocisse. Sed tali dedicatore damnationis nostræ etiam gloriamur. Qui enim scit illum, intelligere potest, nonnisi grande aliquod bonum à Nerone damnatum*. De eadem persecutione legendus Eusebius lib. 2. hist. Ecclesiast. cap. 25. XIII. Nero primam persecutionem movet.

S. LINUS *Pont. II.*

Anno Domini LXV.

I. S. Lini Pontificatus brevis. S Linus, natione Italus, patriâ Volaterranus, anno Christi LVI, juxta Damasi Chronicon, S. Petri Vicarius seu coadjutor constitutus est, eique, juxtà S. Hieronymum, in Pontificatum anno LXV successit. Ejus meminit S. Paulus in Epistola secunda ad Timotheum. Hic, si Auctori libri Pontificalis fides, ex præcepto S. Petri instituit, ut mulier in Ecclesiam velato capite introiret. Duabus ordinationibus Presbyteros decem & octo, Episcopos quindecim ordinavit. In prima itidem persecutione sub Nerone, jussu Saturnini Consularis, cujus filiam à Dæmonum vexatione liberaverat, martyrio coronatus est anno Christi LXVII, eodem Chronico Damasi teste, postquam annos XI cum aliquot mensibus, ab anno sui Vicariatûs in multis antiquis Catalogis nu-

SÆC. I. S. LINUS. numeratos, sedisset, quamvis verè Romanus Pontifex non fuerit ante S. Petri mortem. Lino annos duodecim etiam attribuit S. Epiphanius Hæresi 27. cap. 6. Colitur die XXIII mensis Septembris.

II. Libri de Passione SS. Petri & Pauli ipsi falsò adscripti. Libri duo de Passione SS. Petri & Pauli, qui Græco sermone à S. Lino scripti & Orientalibus Ecclesiis destinati dicuntur à Sigeberto cap. 5. libri de Viris Illustribus, & ab Auctore Actorum SS. Nerei & Achillei, quæ extant apud Surium ad diem XII Maii, ab omnibus ferè eruditis rejiciuntur ut spurii, & erroribus ac fabulis scatentes, ideoque è Bibliotheca Patrum expungendi. *SÆC. I. S. LINUS.*

S. CLEMENS *Pontif. III.*

Anno Domini LXVII.

I. S. Clemens sedet ante S. Cletum. S. Clemens Romæ, patre Faustino natus est. Ejus meminit Paulus in Epist. ad Philippens. 4. *Cum Clemente & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.* Eum Petri Apostoli discipulum vocat Origenes. Successit Lino, ut scribunt Tertullianus lib. de Præscriptione Hæreticorum cap. 32. Vetustus Auctor Constitutionum Apostolicarum, & plures alii, licèt non pauci Clementem post Cletum sedisse dicant. Sed in re incertâ à laudato Damasi Chronico discedendum non esse censemus, præsertim cùm ex Epistolâ Clementis ad Corinthios constet, eam scriptam esse ante excidium Templi Jerosolymitani, & durantibus ejus sacrificiis, ideoque ante annum Christi septuagesimum primum, ex qua evincitur Clementem ante Cletum sedisse, cùm Cletus sex ad minus annos cum aliquot mensibus Pontificatum tenuerit.

II. Sub Trajano Martyrio coronatur. Clementem septem Notarios instituisse, eisque Urbis regiones divisisse, ut Acta martyrum conscriberent, & posteritati transmitterent, scribit libri Pontificalis Auctor. Postquam annos novem, menses undecim & dies duodecim Ecclesiam Romanam rexisset, anno Christi septuagesimo septimo pontificatum abdicavit, ut ex Epiphanio Hæresi 27. colligitur. Cùm deinde Evangelicæ prædicationi totus intentus, multos ad Christi fidem traduceret, jubente Trajano Imperatore, in Chersonesum Tauricam relegatur, ubi duo millia Christianorum ad secanda marmora damnatorum, aquæ labotantium invênit. Ibi factâ oratione in vicinum collem ascendit, ubi agnum vidit, sub cujus dextro pede fons divinitùs abundantem aquam scaturiebat, quâ omnes recreati sunt, & multi ad fidem conversi. Qua re permotus Trajanus satellites suos misit, qui Clementem, alligatâ ad collum anchorâ, in mare projecerunt, sed non multò post, cùm mare ad tria milliaria recessisset, sacrum ejus corpus ad littus delatum est, atque eo loci sepultum, extructo templo ubi fons divinitùs emanarat. Martyrium illud anno tertio Trajani, ideoque anno Christi centesimo collocant Eusebius, Hieronymus, & alii. Colitur die XXIII Novembris, quo ad Deum transiit. Ejus corpus sedente Adriano II Romam translatum est, & deinde, petente Ludovico Augusto hujus nominis II, ad Monasterium Casæ-aureæ ab ipso fundatum in Insula Piscaria, ad Benacum Lacum, hodie in ditione Venetorum, asportatum, eodem Adriano II annuente, ut legere est Tom. 3. Criticæ Baronianæ.

Sanctus hic Pontifex duas ad Corinthios scripsit Epistolas, quarum priorem, quam Orbis eruditus deperditam deplorabat, ferè integram anno 1633. publicavit Patricius Junius Scotus ex antiquissimo Codice MS. Bibliothecæ Regis Angliæ, circa primi Concilii Nicæni tempora, manu Theclæ nobilis fœminæ Ægyptiæ exarato. Extat tom. I Conc. Labbei. Posterioris fragmenta tantùm quædam Latina supersunt interprete Vendelino, sed cum Græco rursùs excusa ibidem. Aliud etiam ejusdem Epistolæ secundæ fragmentum ex S. Damasceni Parallelis desumptum Græcè exhibet Joannes Baptista Cotelerius in Patribus Apostolicis. Illas duas Epistolas genuinas, & germanas esse probatur ex Veterum testimoniis, qui illas citant. Priorem quidem S. Irenæus lib. I. adversus Hæreses cap. 3. memorat ut traditionis promptuarium. Eam itidem laudant Origenes lib. 2. de Principiis cap. 3. S. Clemens Alexandrinus lib. I Stromatum, Eusebius lib. 3. Hist. Ecclesiast. cap. 38. S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiast. in Clemente, Photius in Biblioth. Cod. 113. aliique. Posterioris meminêre idem Photius Cod. 126. & S. Epiphanius Hæresi 30. num. 15. Quantum autem ex his fragmentis colligitur, hæc posterior Epistola salutaria documenta, *admonitionemque vitæ melioris* continebat, ut scribit ibidem Photius. Quæ adversùs illas adducuntur argumenta refellit Natalis Alexander sæculo primo. *III. Ejus Scripta sincera.*

Præter has duas Epistolas, quinque aliæ sub S. Clementis nomine circumferuntur, quarum duæ priores sunt ad Jacobum fratrem Domini; tertia ad omnes Episco- *IV. Supposititia.*

pos

SÆC. I. S. CLEMENS. pos, Presbyteros & Fideles, quarta ad Julium & Julianum; quinta ad Jerosolymitanos: sed cùm illæ omnes tanquam supposititiæ ab Eruditis rejiciantur, sicuti & decem Libri Recognitionum, Itinerarium S. Petri, Disputatio ejusd. Apostoli cum Appione, & Liturgia, quæ eidem Clementi adscribuntur, de iis, utpote jam ab omnibus rejectis & damnatis, agere superfluum & inutile judicamus, de quibus legendus idem Natalis Alexander laudatus. Porrò omnia Clementis opera, tùm genuina, tùm spuria in unum collecta & annotationibus illustrata Græcè & Latinè edidit idem Cotelerius in Patribus Apostolicis Parisiis 1672, fol.

V. Constitutiones Apostolorum non adscribendæ. Sed hic paucis agendum de *Constitutionibus* & *Canonibus Apostolorum* nomine inscriptis, quarum duarum collectionum Auctorem multi faciunt Sanctum Clementem; quia licèt ambæ inter Apocrypha recenseantur, *Canones* tamen *Apostolorum* vulgò dicti, singulari quadam Ecclesiæ primitivæ doctrinâ referti sunt. Constitutiones quidem octo libris comprehensas Carolus Bovius Ostunensis Episcopus anno 1573. in lucem emisit, & è Græco in Latinum sermonem transtulit: eas postea Franciscus Turrianus latinè interpretatus est, & Commentariis illustravit. Verùm harum Constitutionum Auctor non est Clemens Romanus, quia Eusebius lib. 3. cap. 15. & Hieronymus de Script. Ecclesiast. cùm de Scriptis S. Clementis agunt, unam dumtaxat illius ad Corinthios Epistolam recensent. Præterea Humbertus Cardinalis Episcopus Sylvæ Candidæ Leonis IX apud Constantinopolim Legatus, Nicetæ Pectorato Constitutionum Apostolicarum loca quædam contra Sabbati jejunium objicienti, his verbis respondet: *Hoc asserere conaris ex Apocryphis libris & Canonibus pari sententia SS. Patrum repudiatis*. Et paulò post: *Unde nos quoque omne apocriphum abjicientes dedignamur audire eorum fabulosas traditiones, quia non sunt ut lex Domini*. Citaverat autem Nicetas quintum & septimum librum Ordinationum seu Constitutionum Apostolicarum. Ex qua Humberti responsione Christianus Lupus in parte 2. ad Canonem 2. Trullianum colligit, Constitutiones illas Apocryphas esse, fuisse sententiam Sedis Apostolicæ, cujus Legationem Humbertus gerebat. Præter Lupum legendi etiam Schelstratius in parte 2. Antiquit. Illustr. Differt. 2. cap. 2. Natalis Alexander sæculo primo, aliique qui plura de his Constitutionibus habent.

VI. Nec Canones Apostolorum licèt antiqui. Quod attinet ad Collectionem, quæ sub ejusdem Clementis nomine circumfertur, qui Apostolorum Canones numero LXXXV, in unum corpus collectos fidelibus proposuisse perhibetur, eam Marca lib. 3. cap. 2. num. 5. anteriorem Synodo Nicænâ, sed posteriorem anno CCLVIII videri scribit. Ratio prioris est, quia Constantinus Imperator in Epistola 2. ad Eusebium & Antiochenos citat Canonem decimum tertium, ex quo eruitur eos Canones ante Nicænam Synodum cognitos fuisse. Eos verò fuisse posteriores anno ducentesimo quinquagesimo octavo ex eo deducit, quòd Firmilianus Cæsareæ Episcopus iis usus non est ad probandam consuetudinem, quæ vigebat in Oriente repudiandi hæreticorum baptismi: cùm tamen ipsi apertè faverent: Canon enim XLV sic conceptus est: *Episcopum, vel Presbyterum, qui hæreticorum baptismum vel sacrificium admiserit, deponi jubemus. Quæ enim est conventio Christi cum Belial? Vel quæ pars est fideli cum infideli?* Et Canon XLVI: *Episcopus, vel Presbyter eum, qui verè habet baptismum, fide integro baptizaverit, vel si eum, qui ab impiis pollutus est, non baptizaverit, deponatur, ut qui irrideat mortem & crucem Domini, & non discernat sacerdotes à falsis sacerdotibus*. Cùm itaque Firmilianus in Epistola ad Cyprianum contra hæreticorum baptisma militans, consuetudinem à Stephano Papa laudatam, stylo acriori quàm oportebat Catholicum Episcopum, excipiens, anno CCLVI aut CCLVII, quo eam scripsit, Canones prædictos non allegarit, ex ejus silentio colligere est, Incognitos eâ ætate fuisse Canones Apostolicos.

VII. Quo sensu hi Canones Apocryphi dicti. Eos Canones post Concilii Nicæni tempora tàm in Oriente, quàm in Occidente apud quosdam Catholicos prævaluisse (variâ tamen de eorum numero fortunâ) licet colligere ex antiquissimâ Canonum Collectione, quæ primùm in Oriente à Græcis fuit confecta & ante tempora Dionysii Exigui extitit. Unde quod Gelasius Papa in Romana septuaginta Episcoporum Synodo posuit: *Liber Canonum Apostolorum apocryphus*, commodo sensu venit intelligendum. Præterquam enim quòd hæc verba non habentur in codice Justelli, dici potest, id à Papa Gelasio dictum, quia hi Canones non sunt ab Apostolis, sed ab aliis collecti: unde rectè Marca laudatus num. 7. *Variæ sunt classes apocryphorum in notitia Gelasii, ut observarunt Viri Eruditi; cùm non tantùm figmenta hæreticorum veniant in hunc sensum, sed etiam Opuscula Tractatorum, in quibus sunt nævi quidam*. Nec alio exemplo indigemus, quàm Eusebii Historiâ, quam apocryphis accenset Gelasius, cùm tamen parum antea illam recipiendam statuisset, quòd nimirum velit hos Historiarum libros nævis quibusdam permixtos, licet, inquit, *propter rerum notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos*. Idem, inquit Schelstratius laudatus cap. 1. dicendum de Canonibus Apostolorum, singulari quadam Ecclesiæ primitivæ Doctrinâ refertis, licèt aliunde ob

certos

certos nævos inter Apocrypha à Gelasio recensitis.

VIII. *Occidentalis Ecclesia ex eis admittit quinquaginta.*

Neque ab antiquis, tam Græcis, quàm Latinis Scriptoribus, subdit idem Schelstratius, hi Canones fuère rejecti, ut patet ex quinquaginta Canonibus ubique olim receptis, & confirmat post Gelasium Collectio Dionysii Exigui. Post Dionysium Cresconius, nescio cujus civitatis in Africâ Episcopus, qui in suâ collectione usque ad quinquaginta Canones Apostolorum enumerat, & ad titulos suos comprobandos adducit. Meminit & Anastasius Bibliothecarius Stephani Papæ IV seu potius III, qui in Synodo Lateranensi anno 769. statuit actione IV: *Non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per S. Clementem, nisi quinquaginta capita, quæ suscepit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.* Publicavit hoc Concilium Holstenius, & laudatam ex eo decisionem confirmat Humbertus Leonis IX Legatus in responsione ad libellum Nicetæ Presbyteri & Monachi contra Latinos editum; *Clementis librum, idest, Petri Apostoli Itinerarium, & Apostolorum Canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta capitulis, quæ decreverunt Orthodoxæ fidei adjungenda.* Et hæc quidem de Ecclesiâ Occidentali, quinquaginta Apostolorum Canones non improbante, sed demùm per Pontifices & Synodos approbante, & ubique ferè recipiente.

IX. *Orientalis octoginta quinque.*

At latius sese extendit Orientis Ecclesia in recipiendis Apostolorum Canonibus, quos octoginta quinque omnium primus suæ quinquaginta titulorum Collectioni inseruit Joannes Scholasticus, ut notat Justellus in Præfatione ad Tomum 2. Bibliothecæ Juris Canonici, & idem Joannes Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter ex ordine Scholasticorum, qui in Præfatione ait: *Sancti Domini Discipuli & Apostoli octogiuta quinque Canones Clementis operâ ediderunt.* Eos, post hanc Joannis Collectionem, recepit & probavit Synodus Trullana Canone 2. & post eam Synodus generalis VII, quæ actione 1. consensit ex Bibliothecâ Patriarchii Constantinopoleos tàm Canonum SS. Apostolorum, quam SS. Synodorum libros in medium afferri: *Et Notarius Venerabilis Patriarchii legit: Canon SS. Apostolorum quinquagesimus tertius* (nunc quinquagesimus secundus) *Si quis Presbyter eum, qui convertitur à peccato, non susceperit, sed abjecerit, deponatur, &c.* Usque ad LXXVII recenset Alexius Aristinus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus in Synopsi Canonum, quæ nunc primum publicata est in Tomo 2. Bibliothecæ Juris Canonici, ubi post Aristinum subnectitur Epitome Canonum Symeonis Magistri & Logothetæ, in qua exhibentur Canones Apostolorum octoginta duo. Subnectitur & Synopsis Canonum Arsenii Monachi, qui ad cap. 4. subdit: *SS. Apostolorum Canones, LXXXV,* & alios Apostolorum Canones passim exhibet, ut octoginta quinque Canones admisisse constet, quos & diu ante illos Collectores admisit Photius in Nomocanone, ad quem editâ Præfatione scribit: *Canones qui SS. Apostolorum dicuntur, Clementis operâ Collecti LXXXV.* Ex quibus videre licet Orientales passim omnes LXXXV Canones admisisse, qui de facto post Decretum Gratiani jussu Gregorii XIII editum, inveniuntur, uti & passim in omnibus Conciliorum editionibus. Plura Schelstratius laudatus, & Natalis Alexander Dissert. XVII, Sæculi primi Ecclesiæ. Videndus etiam Cotelerius in Notis ad Canones Apostolicos, quæ habentur in parte secundâ Operum SS. Patrum, qui temporibus Apostolicis floruerunt pag. 327.

S. CLETUS *Pontif. IV.*

Anno Domini LXXVII.

Urbem in XXV. parochias distinxit.

S. Cletus, natione Romanus, patre Æmiliano, subrogatus est in locum S. Clementis anno Christi septuagesimo septimo, sedemque Romanam rexit, ut laudatum Damasi Chronicon testatur, per spatium annorum sex, mensium duorum & dierum septem, ad annum usque octogesimum tertium, quo, sub Domitiano, martyrio coronatus est. Ex præcepto S. Petri viginti quinque Presbyteros ordinasse in urbe Roma dicitur in libro Pontificali, idest Urbem in totidem Parochias distinxisse. Martinus Polonus in Chronico scribit, Cletum fuisse primum qui in literis, verbis illis usus est: *Salutem & Apostolicam benedictionem*, quod etiam legitur ad diem XXVI Aprilis, quo idem Sanctus colitur, in Breviario Romano Pii V jussu edito. Sed præter quamquòd nullæ S. Cleti literæ extant, scriptum id à Martino Polono absque ullius veteris Auctoris testimonio. Illa itaque Formula antiquior non est sæculo VII, quo in finem vergente, Joannes V & Sergius I eâ usi sunt, ut constat ex eorum Rescriptis à Mabillonio in opere de Re Diplomatica productis. Papebrocius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Romanorum Pontificum ante Leonem IX, vel saltem ante Gregorium VII eam Formulam stabili usu receptam non fuisse asserit.

S. ANA-

S. ANACLETUS *Pontif. V.*

Anno Domini LXXXV.

I. *S. Anacletus à S. Cleto diversus.*

S. Anacletus, natione Græcus, Patriâ Atheniensis, S. Cletum eodem Christi anno octogesimo tertio excepit. Ecclesiam, quam super corpus Sancti Petri Apostoli Presbyter inchoarat, Pontifex creatus perfecit, ex Libro Pontificali. Duabus Ordinationibus mense decembri habitis creavit Diaconos tres, Presbyteros quinque, Episcopos diversis in locis sex. Pontificatum tenuit usque ad annum Christi nonagesimum quintum, quo Martyr occubuit sub Domitiano, post Sedem annorum duodecim, mensium decem & trium dierum. Non desunt Viri Doctissimi qui Cletum & Anacletum non distinguunt, & unum eundemque esse affirmant; sed in re incertâ à communi opinione non discedimus. Colitur S. Anacletus die 12. mensis Julii.

II. *Decretales eres ei falsò adscriptæ.*

Tres circumferuntur Anacleti Papæ Decretales Epistolæ, quas Eruditi supposititias judicant. Prima est ad omnes Episcopos & Fideles, sed confuta est tàm ex locis Scripturæ secundùm Vulgatam Versionem, quàm ex Clementis ad Jacobum Epistolis, uti ex Rufini, Damasi, aliorumque auctoritatibus. Secunda est ad Episcopos Italiæ, in qua sunt testimonia ex Augustino, Idacio, Gregorio Magno deprompta. Tertia ad omnes Episcopos, agitque de Patriarchis, quorum nomen hoc & sequenti seculo ignotum. Denique habet testimonium ex Concilio Romano sub Gelasio, & ex aliis posterioribus Patribus.

III. *Successorum ejus decretales usque ad Siricium supposititiæ.*

Quod attinet ad alias Romanorum Pontificum Decretales Epistolas usque ad Siricium, quas ex Isidori Mercatoris Collectione, Conciliorum editores in suas editiones transtulerunt, licèt eæ magnâ consensione receptæ fuerint etiam ante medium fæculum undecimum, quo publicè in scholis cœperunt recitari; à quo tempore non solùm posteriorum Romanorum Pontificum Epistolæ illarum testimoniis abundarunt, sed etiam omnium Doctorum scripta ubique personarunt: eas tamen non genuinas, sed supposititias esse omnes ferè Eruditi ingenuè fatentur, inter quos Petrus de Marca lib. 3. de Concordia Sacerdotii & Imperii, & Schelstratius in parte 2. Antiquitatis illustratæ Differt. 3.

IV. *Fundamenta suppositionis.*

Rationes arguendi has Epistolas suppositionis attigit idem Marca laudatus cap. 5. §. 1. Primò ob verborum sordes à secundi fæculi, quo datæ dicuntur, elegantiâ & nitore alienas. Secundò, ob styli dissimilitudinem, & eundem scribendi characterem, qui in omnibus Epistolis occurrit; ita ut ab uno Auctore, non à diversis Pontificibus conscriptæ esse videantur. Tertiò ex usu frequentissimo Vulgatæ Scripturarum versionis; unde fit, ut post Hieronymi ætatem effictas esse necesse sit. Quartò, quòd & Hieronymo, qui Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogum texuit, & Innocentio, & Leoni, cæterisque Pontificibus, quorum germanæ Epistolæ ad nos pervenerunt, omninò fuerunt incognitæ, uti Dionysio Exiguo, qui dum Romæ magno studio & diligentia præteritorum Apostolicæ Sedis Præsulum constituta colligebat, tempore Justiniani Imperatoris, à Siricio initium sumpsit. Quintò, ex observatione Antonii Augustini Tarraconensis Archiepiscopi, qui in Notis ad Capitula Adriani Papæ omnium primus annotavit: *Ipsa legum Imperatoriarum verba, & quæ sub Aniani nomine extant ad Codicem Theodosianum Scholia, in illis Epistolis usurpata fuisse: quamvis Pontifices, quibus Epistolæ tribuuntur, duobus & tribus sæculis Codicis Theodosiani editionem præcesserint.* Videri potest Antonius Augustinus in laudatis Notis Capp. 7. 8. 16. & seqq. Sextò, quia Blondellii industria ab aliquot annis eò processerit, ut sententias & verba ipsa, ex quibus Epistolæ contextæ sunt, & à quibus Auctoribus petita, accuratissimè demonstraverit in libro, qui inscribitur *Pseudo-Isidorus & Turrianus vapulantes.* Franciscus enim Turrianus eas antea ut genuinas publicaverat sub Isidori Mercatoris nomine.

V. *Alia suppositionis argumenta.*

Septimò, quia usque ad Adriani primi tempora nullus Catholicorum Scriptorum, nullus Romanorum Pontificum, Synodorum nullæ, testimonium aliquod ex hisce literis adduxerint; quinimò Photius tempore Nicolai primi, eas sese in Oriente nusquam vidisse testatus sit; cui, licèt earum Auctoritatem admiserit, favere videtur Hincmarus Metropolita Remensis, qui & ideò frequentiùs à literis Siricii Papæ initium duxit, & in testimoniis subsequentium Siricio Pontificum hæsit. Octavò, ex Leone Papa IV, qui ante Nicolaum I in Epistolâ ad Episcopos Angliæ de his Decretalibus consultus, reposuit, Sedem Apostolicam admittere regulas *Præsulum Romanorum Silvestri, Siricii, Innocentii, Zozimi, Celestini, Leonis, Gelasii, Hilari, Symmachi, Hormisdæ, Simplicii, & Gregorii Junioris, qui omninò sunt, & per quos judicant Episcopi, & per quos Episcopi simul judicantur.* Hæc circa annum DCCCL Leo IV scripsit, ubi non Epistolas Decretales à Clemente aut Anacleto,

SÆC. I. S. ANACLETUS.

to, sed post statuta Silvestri Papæ, à Siricio inchoat. Nonò, ex Codice Vigilano, quem à Vigila Monacho anno 875 compilatum tradit Garzias Loaisa in Præfatione Conciliorum Hispaniæ, atque continere Epistolas decretales centum & unam, sed incipere à Damaso & finire ad Gregorium Primum. Decimò denique, ex veteri Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ iterum edito Moguntiæ anno 1525. ut adversùs Lutherum Ecclesia eo se tueretur. Habet titulus, hunc Codicem ex tribus vetustissimis exemplaribus transcriptum, & tamen solas Epistolas decretales exhibet à Siricio usque ad Gregorium Magnum. Quæ a Turriano, aliisque, qui eas Epistolas ut genuinas agnoscunt, in medium afferuntur, levia sunt, & à Viris Eruditis soluta.

VI. Ejus suppositionis Auctor incertus.

Quis præfatas decretales Epistolas sub ementito Isidori Mercatoris nomine fabricaverit, ac priscis Pontificibus supposuerit, incertum, illud solùm constat Riculphum Moguntinum Episcopum, qui circa finem sæculi Ecclesiæ octavi, & initium noni floruit, Pseudo Isidori librum ex Hispaniâ in Gallias allatum, primum Gallorum accepisse, ac publicasse, ut scribit Hincmarus Remensis Metropolita Opusculo contra Nepotem cap. 54. a quo tempore Fidelium non minus quam Episcoporum erga decretales illas Epistolas nata veneratio; licèt enim suppostitiæ sint, & laudandum sit Blondelli criterium, quo illas priscis Pontificibus abjudicavit, immerito tamen ab eo, aliisque hæreticis, *atrocioribus verbis* dilacerantur, *cum è sententiis & verbis legum, Canonum antiquorum, & SS. Patrum, qui quarto sæculo floruerunt, si pauca demas*, concinnatæ sint, ut inquit Marca laudatus. Porrò omnium Epistolarum pseudigrapharum inscriptiones in uno quoque Pontifice afferemus, ne imperitus Lector existimet, omnes omninò Romanorum Pontificum Epistolas genuinas non esse; cùm certum sit Epistolas S. Cornelii, quæ extant inter opera S. Cypriani, Epistolas Julii primi, quæ referuntur à S. Athanasio Apologiâ 2. Epistolas Liberii, quæ a S. Hilario in fragmentis recensentur, Epistolam Damasi ad Illyrici Episcopos, quam Theodoretus lib. 2. Hist. Ecclesiast. cap. 22. exscripsit, aliasque ejusdem Pontificis Epistolas apud S. Hieronymum extantes; omnes denique Veterum Pontificum Epistolas, quæ à sanctis Patribus aut priscis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus referuntur, genuinum eorumdem Pontificum fœtum esse.

SECUNDA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

VII. Domitianus secundam persecutionem excitat.

SEcundam in Christianos persecutionem excitavit Domitianus Augustus, & quidem anno Christi nonagesimo tertio. Ea gravissima fuit; in Chronico enim Alexandrino ad annum XCIV legitur: *Brutus* (legendum Brutius ut apud Eusebium) *narrat magnam Christianorum copiam ab XIV Domitiani anno sublatam & Martyrio affectam*. Diu etiam duravit, ut legere est in Critica Baronii. Eâ sæviente Sanctus Joannes Apostolus in Insulam Pathmos relegatus est, postquam Romæ in ferventis olei dolium immissus esset. Qua in insulâ scripsit Divinam Apocalypsim. Periit etiam in eâ persecutione Flavius Clemens vix deposito ordinario Consulatu, anno XCV cum ipso Domitiano gesto. Flavia Domitilla ejusdem Flavii Clementis neptis in Insulam Pontiam deportata. De hac persecutione legendus Eusebius lib. 3. cap. 17. & seqq.

S. EVARISTUS *Pontif. VI.*

Anno Domini XCV.

I. S. Evaristus Titulos in Urbe dividit.

S. Evaristus, natione Græcus, ex patre Juda, de civitate Bethleem, in locum Anacleti suffectus est Pontifex, ut tradunt Optatus Milevitanus, S. Augustinus & alii. Eum Titulos in urbe Roma Presbyteris divisisse, idest domus fidelium Divino cultui mancipatas, in quibus Christiani Synaxes agere consueverant; & septem Diaconos ordinasse, qui Episcopum prædicantem custodirent, idest ei assisterent, scribit Auctor Libri Pontificalis, sicuti & eum tribus ordinationibus mense Decembri, Presbyteros VI, & Diaconos II, Episcopos diversis in locis V creasse. Pontificatum gessit annis tredecim, mensibus septem, diebus duobus. Martyrio vitam finivit sub Trajano anno Christi CVIII. Colitur die XXVI Octobris.

II. Duæ ejus Decretales spuriæ.

Decretales duæ Evaristo supponuntur Epistolæ. Prima *ad omnes Episcopos Africæ*, quam falsam ostendit locus prolixus Idatii Clari ad Watimandum Arianum huic Epistolæ insertus. Idatius autem exeunte quarto sæculo floruit. Secunda scripta dicitur *omnibus per Ægyptum dominis conglutinatis Fratribus*, sed in ea refertur, tacito Auctoris nomine, alius locus ex prima Epistola Clementis Papæ juxta latinam interpretationem à Rufino editam, cùm tamen hic quinti Ecclesiæ sæculi initio adhuc in vivis fuerit. Denique incipit cum verbis Leonis primi, *Unum vos, fratres, sentire oportet & agere, &c.*

III. Ecclesiarum dedicationis origo isti falsò adscripta.

Sunt qui Evaristo originem consecrationis Templorum adscribunt, sed multò cer-

SÆC. I. S. EVARISTUS. certius est, Apostolicum institutum esse, quod è veteri Testamento ad Novum, ab Apostolis ad successores emanavit, quem ritum servavit Ecclesia, totius Orientis & Occidentis consensu, nisi dicamus cum Cardinali Bona lib. I. Rer. Liturg. cap. 20. num. 3. ab hoc Pontifice scripto promulgatum, quod solâ traditione ab antecessoribus acceperat. Aut fortè addidit ad veteres Cæremonias, ut sine Missæ sacrificio Basilicæ non consecrarentur, ut ex illo referunt Canonum Collectores. Nam quod aliqui scribunt, ante Imperium Constantini Magni nullas fuisse Ecclesiarum dedicationes propter metum persecutionis, id de publicis & solemnibus, non verò de privatis & clam peractis intelligendum existimat Bona laudatus, apud quem hac de re plura. De benedictione ac dedicatione Ecclesiarum legendus etiam Edmundus Martene lib. 2. de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 13. ubi plura singularia habet.

TERTIA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

IV. Trajanus tertiam movet persecutionem. Tertiam Ecclesiæ persecutionem ab anno Christi centesimo septimo, Trajani Imperatoris decimo, orditur Eusebius in Chronico, quia scilicet eo anno plurimùm aucta, usque ad Trajani obitum est continuata. Anno CXI cùm Plinius Secundus Bithyniæ Proconsul habitâ quæstione de Christianis, eos falsis criminibus accusari deprehendisset, ad Trajanum scripsit Epistolam XCVII libri X, retulitque eos nullius impietatis aut violationis legum esse reos: se solùm animadvertisse, quòd primo diluculo à somno excitati, Christo tanquam Deo hymnos canerent: cæterum adulteria, homicidia, & reliqua hujusmodi crimina illos etiam aversari, eunctaque ex præscripto legum agere. Rescripsit Trajanus in hæc verba: *Conquirendi non sunt, si deferantur & arguantur, puniendi sunt*. In illâ persecutione Symeon Cleophæ filius Jerosolymorum Episcopus annos natus CXX cruci affixus est, cujus martyrium ex Hegesippo descr'bit Eusebius lib. 3. cap. 32. Martyrium pariter subiit S. Ignatius Episcopus Antiochenus ex eodem Eusebii libro cap. 36. uterque anno CXVI, ut legere est Criticæ Baronianæ anno CVII. Hæc persecutio duravit usque ad annum Adriani Imperatoris decimum, Christi CXXVI, qui ejus æstum mitigavit, suorum Decennalium occasione, de quo legendus Eusebius lib. 4. cap. 8. ubi ista refert ex S. Justino in Apologiâ ad Imperatores, & cap. 9. Adriani Epistolam exhibet, ne quis Christianorum, indictâ causâ puniatur. Legenda itidem Baronii Critica. SÆC. II. S. EVARISTUS.

S. ALEXANDER *Pontif. VII.*

Anno Domini CVIII.

SÆC. II. I. Constituta ab Alexandro Papa. S. Alexander, natione Romanus, patre Alexandro, S. Evaristum excepit, Ecclesiamque regere cœpit die secundâ Martii anni Christi centesimi octavi. Auctor Libri Pontificalis de eo scribit: *Hic passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum, quando Missæ celebrantur*. Ad quæ verba Petrus Urbevetanus in Scholiis ineditis notat, *ibi videlicet, tam beatæ Passionis*. Alii etiam passim scribunt hanc orationem, *unde & memores Domine*, quæ post consecrationem à Sacerdote dicitur, ab Alexandro institutam. Sed si præcisè de memoriâ Passionis sermo sit, sive istis, sive aliis verbis fiat, ea certè non fuit, inquit Cardinalis Bona lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 13. num. 3. ab Sancto Pontifice instituta, ut præclarè observat Baronius anno CXXXII. num. 3. habemus enim hac de re expressum in Evangeliis præceptum Domini, & Paulus I. ad Corinth. cap. 11. luculentum ejusdem rei testimonium præbet dicens: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. Idem Libri Pontificalis Auctor ait, Alexandrum decrevisse, ut Aqua benedicta in habitaculis hominum asservaretur, quem usum aquæ benedictæ ab Apostolis traditione emanatum, & Alexandri decreto stabilitum probat Baronius loco citato. Sacerdos ad Consecrationem accedens præmittit hanc orationem: *Quam oblationem, &c.* Tum ait Sacerdos: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem, &c.* Quam clausulam *qui pridie &c.* idem Auctor libri Pontificalis, Valfridus & alii ab Alexandro additam opinati sunt. Sed rectiùs sentit Alcuinus etiam Apostolis in usu fuisse, de quo, sicuti & de Consecratione, ejusque formâ & ritu, lege Bonam loco laudato, qui & cap. 9. num. 3. observat aquam in calice vino misceri ex Christi institutione, non verò, ut quidem perperàm scribunt, ex decreto Alexandri, qui ideò dicitur hujus mixtionis auctor, quia adversùs Hæreticorum errores, quod ex Domini & Apostolorum traditione acceperat, scripto firmavit. Prolixam de hoc argumento scripsit Epistolam S. Cyprianus ad Cæcilium ordine 63. quam laudat S. Augustinus lib. 4. de Doctr. Christ. cap. 21.

II. Nihil ab eo de Azymis statutum. Quidam recentiores, quorum antesignanum idem Card. Bona credit esse Martinum Polonum in Chronico, scribunt Alexandrum statuisse, ut oblatio fieret ex azymo & in mo-

SÆC. II. S. ALEXANDER. modicâ quantitate: sed in antiquis sancti Alexandri Actis, nihil ab eo de Azimis statutum legitur, nec per undecim sæcula aliquis proferri potest, qui de hoc Alexandri statuto testimonium perhibeat, ut habet idem Cardinalis lib. 1. Rerum Liturgicarum c. 23. num. 6. apud quem plura de azymis, de quibus etiam lege dicta in Innocentio primo, ubi & diximus azymorum usum in Ecclesiâ Occidentali semper viguisse.

III. *Ad Concilium Siculum mittit Presbyterum.* In Libello Synodico legitur Concilium, quod in Siciliâ celebratum fuisse dicitur hac occasione. Heracleon quidam Valentini discipulus cum docuisset semel baptizatum hominem, sive justum, sive peccatorem non posse amplius in peccati nævum incurrere, licèt ejus opus edat; & Alexandrum Papam Episcopi eâ de re consuluissent, hicque Sabinianum Presbyterum ad ipsos destinasset, collecti omnes Episcopi, quorum numerus & nomina ignorantur, soli enim Eustachius Lylibæorum & Theodorus Panormæorum nominantur, Heracleonem, qui aufugerat, latâ sententiâ damnarunt. Licèt autem Liber ille, è quo eruitur, tàm hujus, quàm aliquot aliorum Conciliorum sub sequentibus Pontificibus notitia, dubiæ sit apud nonnullos auctoritatis, cùm tamen Labbeus & Baluzius in suâ novâ collectione Conciliorum illa referant, illis possumus assentiri, ut inquit Auctor Anonymus Delectûs Actorum Ecclesiæ universalis, seu novæ summæ Conciliorum Tom. II. in Notis ad Canones pag. 7. & seq.

IV. *Sub Trajano Martyrium facit Alexander.* Multos infideles ad Christi fidem perduxit Alexander, quam ob rem post longam carceris inediam sub Trajano, die tertia mensis Maii anni Christi CXVI martyrio coronatur, sepultus viâ Nomentanâ, septimo ab Urbe lapide, ubi securi percussus fuerat, cum Theodulo & Eventio presbyteris. Tribus ordinationibus, Presbyteros sex, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque creavit. Ideò autem dixi eum Pontificem ordinatum die secundâ Martii, quia cum martyrium ejus contigerit die tertiâ Maii, ut ejus Acta, Auctius Chronicon Veterum Pontificum, Martyrologium Hieronymianum, aliæque Tabulæ Ecclesiasticæ testantur, & parte aliâ ex Damasi Chronico constet, eum sedisse annis octo, mensibus duobus, die uno, ejus ordinatio diei secundæ Martii necessariò assigenda est. Eum occisum sub Trajano, non sub Hadriano, asserunt ejus Acta, antiqua Breviaria Romana MSS. & excusa, genuinum Martyrologium Bedæ, & Martyrologia tàm Rabani, quam Notkeri, imò & in reviario Romano, jussu Pii V edito, legebatur eum rexisse Ecclesiam sub Trajano, licèt in hodierno legatur sub Hadriano. Annus Martyrii, nempe CXVI, Æliani & Veteris Consulatu notatus, habetur etiam in laudato Damasi Chronico, in Auctiori Chronico Veterum Pontificum, in Luitprando, Anastasio, & in gestis MSS. Pontificum, ut observat Henschenius in Apparatu ad Chronologiam Pontificiam Actis Sanctorum mensis Aprilis præfixo. Hæc ideò præter morem minutiùs hic explicata sunt, quia cùm ante Alexandrum sciri non possit, quibus diebus, aut mensibus Pontifices Romani sedere cœperint, ex anno martyrii Alexandri, manifestè liquet precedentium Pontificum Romanorum Chronologiam valdè depravatam, meliùs restitui non potuisse, quàm beneficio Chronici Damasi. SÆC. II. S. ALEXANDER.

V. *Decretales tres ipsi falsò adscriptæ.* Decretales tres Alexandro Papæ attribuuntur, quas Petrus de Marca, Christianus Lupus, aliique Viri Doctissimi rejiciunt. Prima scripta est ad omnes Orthodoxos, habetque plura ex aliis subsequentium sæculorum conciliis & Patribus, præsertimque insignem locum ex Idatio & Epistolâ suppostitiâ Benedicti primi, incipientem ab illis verbis num. 6. *Si Trinitas non est, quare tertiò* Sanctus *dixerunt? &* finientem, *ipsa est Patris & Filii*. Secunda scripta ad omnes Episcopos, habetque locum Oseæ cap. 4. ex versione S. Hieronymi, qui trecentis annis post Alexandrum vixit. Tertia data est ad omnes Sacerdotes, habetque etiam locum Micheæ cap. 2. ex versione Hieronymi, & clausulam sermonum S. Augustini.

S. SIXTUS *Pontif. VIII.*

Anno Domini CXVI.

I. *S. Sixti constitutum de literis formatis.* S. Sixtus, natione Romanus, ex patre Pastore, post S. Alexandri martyrium, Romanam Ecclesiam regendam suscepit eodem Christi anno centesimo decimo sexto. Decrevit ex libro Pontificali, ut quicunque Episcopus evocatus fuerit ad Sedem Romanam Apostolicam, rediens ad parochiam suam non susciperetur, nisi cum Formatis salutationis ad plebem per Sedem Apostolicam. Literas enim Formatas seu Communicatorias dabat Episcopis Sedes Apostolica, & commercio earum totus Orbis in unâ Communionis societate concordabat, ut affirmat Sanctus Optatus Milevitanus. Ad hunc porrò locum tàm Auctioris Chronici Veterum Pontificum, quàm Libri

Libri Pontificalis, Epistolarum decretalium Auctor secundam Sixti Epistolam composuit, quæ est de vasis sacris à solis ministris tangendis, & de non redeundo sine formaris Epistolis, inquit Schelstratius in Nota ad Sixtum.

II. Sacra vasa ab aliis quàm à ministris tangi vetat Sixtus.

Constituit etiam, ex eodem libro Pontificali, ut sacta vasa ab aliis quàm à sacris ministris non tangerentur. Ideò autem id vetuit Sixtus, quia tàm Calix, quam Patena erant vasa consecrata; extat enim in Ordine Romano utriusque consecratio, unctione Chrismatis, certisque precibus adhibitis. Idem decrevit posteà Concilium Laodicenum anno circiter CCCLXIII celebratum, in quo Canone 21. sancitum est, non oportere Subdiaconum vasa sacrata contingere; & Concilium Agathense anno DVI sub Symmacho Canone 66. statuit nòn oportere insacratos ministros contingere vasa Dominica. Subdiaconis tamen data facultas ista est in Concilio Bracarensi sub Joanne III anno DLXIII Canone X. *Placuit ut non liceat cuilibet ex Lectoribus sacra Altaris vasa portare, nisi his qui ab Episcopo Subdiaconi fuerunt ordinati.* Acolythis etiam eandem licentiam concessam ex Ordine Romano manifestum est.

III. Hymnum Sanctus, &c. sacrificio Missæ non addidit.

Plerique scribunt, *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*, &c. à Sixto sacrificio Missæ additum esse, sed Auctius Chronicon Veterum Pontificum, id solùm à Sixto Constitutum ait, ut Sacerdote hymnum illum incipiente, etiam populus eumdem cantaret. Quia verò progressu temporis quidam abusus irrepserant, ut non nisi in solemnibus Missis diceretur, eo tollendo hic Canon à Concilio Vasensi anno quingentesimo vigesimo nono editus est: *Ut in omnibus Missis, seu in matutinis, seu in quadragesimalibus, sive in illis quæ pro defunctorum Commemoratione fiunt, semper* Sanctus, Sanctus, Sanctus; *eo ordine quo modo ad Missas publicas dicitur, dici debeat; quia tam Sancta & tam dulcis, & desiderabilis vox, etiamsi diù noctuque possit dici, fastidium non poterit generare.* Altera pars hymni, *Benedictus qui venit in nomine Domini Osanna in excelsis*, Christo Domino à turbis in solemni Jerosolymæ ingressu ante passionem decantata fuit. De hujus hymni ritu & origine legendus Cardinalis Bona lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 10.

IV. Decretales duæ ipsi suppositæ.

Martyrio vitam finivit S. Sixtus sub Hadriano Imperatore anno Christi centesimo vigesimo sexto, postquam sedisset annos decem, menses duos, diem unum, ideòque circa diem tertium mensis Julii, cum Sanctus Alexander ejus decessor die tertiâ mensis Maii passus sit. Tribus ordinationibus Presbyteros XI, Diaconos III, Episcopos per diversa loca quatuor creavit. Ejus duæ Epistolæ circumferuntur, quas Marca, Baluzius, aliique suppositionis arguunt. Prima est ad omnes Christi fideles, in qua habentur testimonia ex Idatio, Enchiridio Sixti Philosophi, aliisque desumpta. Secunda habet hanc inscriptionem, à primitivæ Ecclesiæ Præsulibus alienam: *Sixtus universalis Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus omnibus Episcopis in Domino salutem*, continetque quædam testimonia, ex Historiâ Tripartitâ, aliisque petita.

S. TELESPHORUS *Pontif. IX.*

Anno Domini CXXVI.

I. S. Telesphorus non instituit Missam in nocte Nativitatis.

S. Telesphorus, natione Græcus, Anachoreticam vitam ducens Sanctum Sixtum excepit. Ei tribuitur institutio Missæ, quæ in nocte Nativitatis Domini ubique celebratur, ejusque decretum refert Gratianus cap. nocte sancta, de consecrat. Dist. 1. Sed Epistola decretalis Telesphori, è qua canonem Gratianus excerpsit, supposititia est: nam id evidenter ex eo convincitur, quòd pervigilium & pernoctatio, imò & ipsa festivitas Nativitatis, multis annis pòst Telesphorum statâ die coli cœperunt, nempe sub Julio primo, ut Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianũ diffusè probat exercitatione 2. Præterea, Epistola illa, quæ dicitur scripta ad omnes Episcopos, incipit cum verbis Damasi Papæ Epistolâ ad Illyricos: *Credimus S. fidem vestram in Apostolorum eruditione laudatam.* Habet insuper plura alia ex Damasi Epistolis testimonia, item ex Psalm. 25. 36. & 51. versionis S. Hieronymi. De festo Nativitatis Christi vide dicta in Julio primo.

II. Non est auctor hymni Gloria in excelsis Deo.

Anastasius in vita S. Telespori ait, ipsum constituisse, ut ante sacrificium hymnus diceretur Angelicus, hoc est, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hæc prima hujus hymni verba è Cœlo ad nos Angelorum voce derivata sunt, cætera quis addiderit, incertum. Quidam Telesphorum eorum auctorem faciunt, ejusque sententiæ sunt Sigebertus in Chronico & Innocentius III lib. 2. de mysteriis Missæ cap. 20. Sed hanc opinionem rejicit Cardinalis Bona lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 4. num. 4. quia Auctor libri Pontificalis non dicit ipsum ea verba addidisse, sed tantùm constituisse, ut ante sacrificium hymnus diceretur Angelicus; & tunc forsitan, inquit, verba tantùm Evangelica in

usu

SÆC. II. S. THELESPHORUS.

usu erant, sicut extant in Liturgiâ Jacobi, non verò integer hymnus. Observat etiam totum hymnum tempore Sancti Athanasii jam in usu fuisse, cùm hic lib. de *Virginitate* versùs finem ejus meminerit his verbis: *Hymnumque dicito: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te, Benedicimus te, Adoramus te*, & quæ sequuntur. Unde concludit, Patres Concilii quarti Toletani, circa annum DCXXXIII celebrati, cautiùs locutos esse, qui Canone 12. ajunt, reliqua quæ sequuntur post verba Angelorum, *Ecclesiasticos Doctores composuisse*, quicunque illi fuerint. De hymno illo plura habet Bona laudatus. Vide dicenda in Symmacho.

III. *Non instituit jejunium quadragesimale.*

Institutio Jejunii Quadragesimalis Telesphoro à quibusdam tribuitur apud Eusebium in Chronico, ad annum Christi CXXXVI, ubi ita legitur: *Quadragesimale jejunium à Telesphoro per hoc tempus institutum, ac præceptum quidam scribunt*. Verùm hæc verba in MSS. Codicibus desiderari, ideoque Chronico Eusebii inserta esse, jam animadverterunt Arnaldus Pontacus, & Josephus Scaliger in Notis ad illud Chronicon. Rabanus quidem Maurus lib. 2. de Instit. Clericor. cap. 34. & Rupertus Tuitiensis Abbas lib. 4. de Divinis Officiis cap. 9. idem scribunt ac Eusebius, sed dicendum Rabanum & Rupertum deceptos fuisse, sive testimonio libri Pontificalis, sive interpolato jam Eusebii Chronico, & recentiores esse Auctores, quibus præ sanctis Hieronymo, & Leone fides sit adhibenda, ut habet Natalis Alexander sæculo 2. dissert. 4. art. 3. ubi probat antipaschale Jejunium ex Apostolorum traditione acceptum probabiliùs asseri.

SÆC. II. S. THELESPHORUS.

IV. *Non instituit ut Missa hora diei tertia celebraretur.*

Denique Anastasius, sive libri Pontificalis Auctor scribit Telesphorum constituisse, ne quis præsumeret ante cursum horæ tertiæ Missas celebrare, quod Decretum referunt Amalarius lib. 3. cap. 42. & Strabo cap. 23. Sed hos decepit Pseudo Isidorus, qui primorum Pontificum Epistolas decretales ausu temerario finxit, totique Ecclesiæ tanquam legitimas merces obtrusit: quid enim, inquit Cardinalis Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 21. num. 5. magis alienum à conditione illius sæculi, quo Christiani, furentium Imperatorum gladios declinantes, summo studio latitabant, quàm hujus legis editio, quæ nullo modo poterat observari? Noctu & in occultissimis locis convenisse fideles ad Synaxim Tertullianus in libro de fugâ in persecutione & alibi nos docet, qui aliquot annis post Telesphorum scribere cæpit, imperante Severo; nec aliter sanè poterant, ut & dignitati sacrificii, & propriæ vitæ securitati prospicerent. Probabilis igitur sententia est, magisque congrua, quam refert Baronius anno CCCLXXXII, hanc tertiæ horæ præfixionem à Sancto Damaso sancitam fuisse, ex præscripto, ut ajunt, Canonis Nicæni, qui tamen non extat. Qui plura de his cupit, legat Bonam Cardinalem laudatum.

V. *Martyrio coronatur.*

Telesphorus martyr occubuit Hadriano imperante anno Christi centesimo trigesimo septimo, ut habet Chronicon Damasi, postquam sedisset annis undecim, mensibus tribus & diebus tribus. Colitur in Martyrologio die quintâ mensis Januarii. Quatuor ordinationes habuit mense Decembri, Presbyterorum XV, Diaconorum VIII; Episcopos autem per diversa loca ordinavit tredecim.

S. HYGINUS. *Pontif. X.*

Anno Domini CXXXVII.

I. *S. Hygini constitutum.*

S. Hyginus, natione Græcus, patriâ Atheniensis, professione Philosophus, eodem Christi anno centesimo trigesimo septimo Romanæ Ecclesiæ gubernationem suscepit. De ejus gestis hoc solum legitur in libro Pontificali: *Hic Clerum composuit & distribuit gradus*, quæ ita intelligenda esse censet Baronius, ut cùm ea, quæ ad Ecclesiasticam pertinent hierarchiam, jam à temporibus Apostolorum essent composita, æquum sit existimare, aliqua tantùm antiquæ formæ ab Hygino fuisse addita, vel eadem illustrata.

II. *Eo sedente hæretici Romæ turbas tiant.*

Hygino sedente Valentinus & Cerdo Hæresiarchæ Romam perrexerunt, & multas apud fideles turbas excitarunt. Marcion verò alter Hæresiarcha Ponticus, cùm ob incestum Ecclesiâ pulsus fuisset, Hygino jam mortuo Romam se contulit, ut colligitur ex Irenæo lib. 1. cap. 28. & Epiphanio hæresi 42. cap. 1. Quare cùm Hyginus anno Christi centesimo quadragesimo primo, & quidem die decimâ Januarii ad cœlestem patriam transierit, pòstquam annos duntaxat quatuor sedisset, eodem pariter anno Marcionis Romam adventus tempore interpontificii collocandus est. Porrò Philastrius lib. de hæres. cap. 46. scribit, Marcionem primò in Asiâ errores suos docuisse, ibiquè à Joannis Apostoli discipulis, potiùs quàm ab ipso Joanne convictum, Romam venisse. Sed cùm, Sede vacante, à Presbyteris qui Ecclesiam, ut mos erat, administrabant, ne Ecclesiæ quidem aditum impetrare

petrare potuisset, in Pontum rediit, & majores trahens spiritus, vehementiùs in eosdem suos errores cœpit incumbere, de quibus legendus Natalis Alexander sæculo 2. ubi & de Valentini, ac Cerdonis Hæresibus agit.

III. *Decretales ipsi falsò adscripta.* Tres Hyginus ordinationes mense Decembri fecit, quibus Presbyteros XV, Diaconos V, ordinavit, & Episcopos per diversa loca sex. Decretales duæ ipsi attribuuntur suppositionis suspectæ. Prima est ad universos in Apostolicâ Sede & Doctrinâ degentes, in qua refertur locus ex Idatio contra Varimadum cap. 3. desumptus, aliusque ex Aniano ad Constit. 15. tit. 1. lib. 9. & alia ex Ennodio, qui sæculi sexti initio vivebat. Secunda, ad Athenienses data, magis germana non est, ut inter Eruditos convenit.

IV. *Patrinorum in baptismo antiquitas, officium & numerus.* Nescio unde hauserit Ciaconius hunc Sanctum Pontificem voluisse unum saltem patrinum, seu susceptorem, unamve matrinam baptismo interesse, de hoc enim Hygyni decreto non solum libri Pontificalis Auctor, sed & omnes Antiqui silent. Quod de Patrino statuerit Hyginus habes C. in Cathechismo de Consecrat. Dist. 4. Susceptorum tamen institutio, inquit Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 1. art. 16. num. 10. ad ipsa ferè Ecclesiæ incunabula referenda est, utpote cujus meminêre Tertullianus lib. de Baptismo cap. 18. S. Basilius Epistolâ 128. & S. Augustinus multis in locis. Eorum instituendorum causa præsertim fuit, ut baptizandos Episcopo offerrent, ut videre est apud Dionysium de Cœlesti Hierarchiâ, unde *offerentes* dicti, ut eosdem rebus necessariis instruerent, fidem pro eis profiterentur, orationem Dominicam redderent, abrenunciationem spondèrent; ex quo *sponsores* nomen ipsis inditum est, id quod maximè erga infantes præstabant, tandemque ut eos de sacro fonte prodeuntes susciperent, & simul cum ipsis per totam octavam communicarent. Initio masculos soli mares, puellas solæ fœminæ suscipiebant, & unicus in baptismo susceptor erat; postea tot tum patrini, tum matrinæ extitêre, ut eorum numero aliquos limites à Conciliis præfigi oportuerit, illum ad ternarium reducentibus. *Ad elevandum puerum de sacro fonte*; inquit Concilium Baiocense anni 1280. cap. 4. *tres tantùm recipiantur*, idest, ad suscipiendum masculum duo mares, & una fœmina, ad puellam, duæ fœminæ cum uno viro deligentur, ut constat ex Concilio Wigorniensi anni 1240. cap. 5. & ex Exoniensi anni 1287. cap. 2. Plura hac de re Martene laudatus, ubi & refert; quinam an officio susceptoris arcendi sunt. Susceptorum porrò nomina à Subdiacono infra actionem in Canone fuisse recitata, ostendit ex MS. Pontificali Ecclesiæ Pictaviensis ab annis circiter 800. exarato, ibidem cap. 12. relato, in quo post illa verba, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, continuò sine morâ adjungitur: *qui electos tuos suscepturi sunt ad sanctam gratiam baptismi tui*. „ Et taceatur usque dum à Subdiacono recitentur „ nomina virorum ac mulierum, qui ipsos „ infantes suscepturi sunt. Quæ ut fuerint recensita illicò in Canonis tenorem regreditur ita: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est*.

S. PIUS *Pontif. XI.*

Anno Domini CXLI.

I. *S. Pius sedit ante Anicetum.* S. Pius, natione Italus, Patriâ Aquilejensis, Rufini filius, juxta Sanctum Irenæum hoc tempore viventem, Tertullianum, Eusebium, Epiphanium, aliosque, Sancto Hygino immediatè successit, licèt Optatus Milevitanus & Augustinus Anicetum ante Pium sedisse scribant. Verior enim, & magis recepta est prior sententia, cui præter Auctores laudatos, adstipulantur Hegesippus, qui sub eodem Aniceto Romam venit, duo Nicephori, ac demùm tàm Latini, quàm Græci recentiores omnes. Huic Pontifici tribuitur decretum de celebrando Paschate die Dominico, sed Epistolam decretalem Pii, ex qua id conjicitur, ei suppositam conveniunt omnes Eruditi. Præterea licèt decretum illud à Pio editum esse legatur in Chronico Eusebii his verbis: *Sanctum est à Pio, ut Resurrectio Dominica Die Dominicâ celebretur, quod à pluribus postea Pontificibus confirmatum est*; Arnaldus tamen Pontacus in Notis, testatur illa verba non reperiri in MSS. Codicibus Chronici Eusebii, ideoque ex eo penitùs delenda; cum præsertim ex ipsomet Eusebio lib. 5. Hist. Ecclesiast. cap. 23. constet tale Decretum, de celebrando Paschate die Dominicâ, ab Apostolis sancitum fuisse. Quare Josephus Scaliger, in novâ editione Chronici Eusebiani, ex eo verba illa expunxit.

II. *Ejus decretum, ex quo realis præsentia Christi in Eucharistia eruitur.* Sed extat apud Gratianum cap. de Consecratione dist. 2. Decretum Pii Papæ *de pœnitentiâ ejus, cujus negligentiâ de sanguine Domini aliquid stillat*. Illud autem tale est: *Si per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillaverit in terram, linguâ lambatur, tabula radatur; si non fuerit tabula,*

SÆC. II. S. PIUS.

bula, ut non conculcetur, locus corradatur, & igne consumatur, & cinis intrà altare recondatur, & sacerdos quadraginta diebus pæniteat. Si verò super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pæniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla pervenerit, quatuor diebus pæniteat. Si usque ad tertium, novem diebus pæniteat. Si usque ad quartum, viginti diebus pæniteat, & linteamina quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice supposito, & aqua ablutionis sumatur, & juxta altare recondatur. Ex hoc & aliis Decretis de ritu & modo culpas in Sacramentum Eucharistiæ commissas expiandi, & supplendi defectus in ipso sacrificio occurrentes, ostendit Edmundus Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 5. art. 5. quantâ reverentiâ erga sacram Eucharistiam Veteres ducerentur, quam reverentiam rectè scribit non infimum tenere locum debere inter varia rationum momenta, quibus realis in Eucharistiâ Christi præsentia comprobari potest. Si enim, inquit, ex Tertulliano lib. de Coronâ militis cap. 3. Christiani suo tempore *Anxiè* patiebantur, si quid ex Eucharistiâ in terram decideret: & ex Origene Homiliâ 13 in Exodum, *Reos* se esse credebant, & rectè credebant fideles, si quando id per negligentiam accidisset; quæ tandem tantæ anxietatis causa? quæ culpa, quod crimen *Reos* constitueret, & rectè constitueret? si præter panem & vinum, meramque figuram aliud nihil agnovissent in Sacramento. Aliud ergo, & illud magnum aliquid credebant: & quid illud? Nisi realis in Eucharistiâ Christi præsentia.

III. *Decretales ipsi falsò adscriptæ.*

Postquam Pius annos decem, menses quatuor, dies tres sedisset, & quinque ordinationibus mense Decembri, Presbyteros XVIII, Diaconos XI, & Episcopos per diversa loca XII creasset, mortem obiit anno CLI. Colitur die undecimâ mensis Julii. Duæ Pii circumferuntur Decretales, quarum prior est ad universos Christi fideles, posterior Italicis fratribus directa, sed ambæ Viris Doctis suppositittiæ creduntur. Neque magis, inquit Labbeus, probantur duæ aliæ Epistolæ Pii Papæ ad Justum Viennensem Episcopum, quas ex archivio Viennensi desumptas Baronius Annalibus inseruit.

S. ANICETUS *Pontif. XII.*

Anno Domini CLI.

I. *[illegible]*

S. Anicetus, natione Syrus, ex patre Joanne, de vico Amisæ, eodem Christi anno CLI Pium excepit. Eum constituisse *ut Clericus comam non nutriret, secundùm præceptum Evangelii*, scribit Auctor libri Pontificalis. Eo sedente Sanctus Polycarpus Smyrnæ Episcopus Romam vênit, & quidem Antonino Pio imperante, ut Eusebius in Chronico, & in Historiâ lib. 4. cap. 13. Hieronymus, & Suidas in Policarpo, Marianus Scotus, Ado in Chronico, aliique tradunt. Annum nos docet Auctor Chronici Alexandrini, qui ad Consulatum Tertulli & Sacerdotis, ad annum scilicet Christi CLVIII scribit: *Polycarpus Smyrnæ Pontifex, vir admiratione suspiciendus, Apostolorum auditor, & ab ipsis Episcopus institutus, adhuc superstes, Aniceto Pontifice Romam vênit, ob controversiam de tempore, quo celebrandum esset Pascha*. Qua de controversiâ legendus Irenæus in Epistolâ ad Victorem Papam, cujus insigne fragmentum nobis conservavit Eusebius lib. 5. hist. Ecclesiast. cap. 24. *Cùm beatissimus Polycarpus*, inquit, *Aniceti temporibus Romam venisset, atque inter illos de quibusdam aliis rebus modica esset controversia, statim mutuo pacis osculo se complexi sunt: de hoc capite non magnoperè inter se contendentes*, scilicet de die Paschatis celebrandi, de quo antea locutus fuerat.

II. *Cum eo tamen communicat.*

Contendebat Anicetus Pascha celebrandum esse Dominicâ proximâ lunæ decimæ quartæ post æquinoctium vernum; Polycarpus autem, juxta Asianorum morem volebat illud cum Judæis celebrandum luna decimâ quartâ, quem morem ut abjiceret, Anicetus Polycarpo suadere non potuit: nullum tamen inter ipsos propterea dissidium fuit; subdit enim Irenæus apud Eusebium ibidem: *Neque enim Anicetus Polycarpo persuadere unquam poterat, ut observare desineret, quippe qui cum Joanne Domini nostri discipulo, & cum reliquis Apostolis, quibuscum familiariter vixerat, eum morem perpetuò observasset. Neque item Polycarpus Aniceto persuadere conatus est, ut observaret, cùm Anicetus eorum, qui ante se fuerant, presbyterorum morem sibi retinendum esse diceret. Quæ cùm ita se haberent, communicârunt sibi invicem: & Anicetus in Ecclesiâ consecrandi munus Polycarpo honoris causâ concessit: tandemque cum pace à se invicem discesserunt: tàm iis qui observabant, quàm illis qui minimè observabant, pacem communionemque totius Ecclesiæ retinentibus.*

III. *Aniceti sententia in Synodo Romana firmatur.*

Hæc quæstio sine dubio agitata est in Synodo, quam Libellus Synodicus dicit à S. Aniceto Romæ congregatam, cui adfuit Sanctus Polycarpus, & alii decem Episcopi: quæ *definivit tremendam & salutarem*

Domini

SÆC. II. S. ANICETUS.

Domini nostri Jesu Christi & Dei Passionem in Sancta Parasceve mysticè celebrandam, Resurrectionem autem vitæ auctricem ipsâ celebri & magnâ Dominicâ omnimodo esse peragendam, contra eos, qui Judaico more lunâ decimâ quartâ Divinum celebrabant Pascha, aliisque ritibus & typis id ipsum perficiebant.

IV. Eo sedente S. Hegesippus Romam venit.

Sub Aniceto Romæ vixit sanctus Hegesippus, qui, Sancto Hieronymo teste, *libros quinque Actuum Ecclesiasticorum* scripsit, quorum quidem librorum non nisi fragmenta quædam apud Eusebium in libris Historiæ Ecclesiasticæ supersunt, à Petro Halloixio Tom. 2. Scriptorum Ecclesiæ Orientalis producta, & notis illustrata. In illis autem libris, ut ait Sanctus Hieronymus, Hegesippus asserit se Romam venisse sub Aniceto, & ibi perseverasse usque ad Eleutherum ejus urbis Episcopum, qui Aniceti quondam Diaconus fuerat. Hegesippus porrò iste diversus est ab Hegesippo illo vulgari, qui tractat de rebus Judæorum à temporibus Machabæorum usque ad urbis Jerosolymitanæ excidium, quique vixit post annum DCCCCLXVIII, ut observat Miræus in Notis ad Sancti Hieronymi Scriptores, verbo *Hegesippus*.

V. Decretales ipsi attributæ Spuriæ.

Sedit Sanctus Anicetus annis decem, annoque centesimo sexagesimo primo Martyrio vitam finivit. Colitur in Ecclesiasticis Tabulis die decimâ septimâ mensis Aprilis. Quinque fecit ordinationes mense Decembri, Presbyterorum decem & septem, Diaconorum quatuor, Episcopos verò novem per diversa loca creavit. Unica ejus decretalis Epistola ad Galliæ Episcopos circumfertur, quæ cùm incipiat ab his verbis, *Bonorum operum & spiritualium studiorum Deum auctorem esse*, &c. non dubium quin supposititia sit, cùm hæc sint ipsissima Leonis primi verba Epistolâ 32 juxta veterem ordinem. Sunt & in eâ alia loca ex eodem Leone, & Vigilio Papa desumpta, quæ de ejus suppositione nos dubitare non sinunt.

SÆC. II. S. ANICETUS.

QUARTA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

VI. Quarta Ecclesiæ persecutio.

Marcus Aurelius & Lucius Verus Imperatores quartam in Christianos persecutionem moverunt, de qua Eusebius tàm in Chronico, quàm in proœmio libri quinti Historiæ Ecclesiast. Eâ grassante S. Polycarpus Smyrnæ Episcopus, S. Joannis Apostoli discipulus, die 26. Martii anni 169. cum multis aliis martyrium passus est, ut auctor est Eusebius lib. 4. cap. 15. Sanctus etiam Justinus Philosophus Christianus ex Flavia Neapoli Syriæ Palæstinæ oriundus, post duas Apologias in Christianorum favorem Imperatoribus oblatas, pro Christi fide mortem oppetiit, & quidem anno CLXV, si Auctori Chronici Alexandrini fides; de eo Eusebius citatus cap. 16. Hac persecutione in Galliis propagatâ, anno Christi 177 complures Christiani occisi sunt, quos inter excelluerunt martyres Lugdunenses, Potinus Episcopus Lugdunensis, Attalus, Alexander medicus, Sanctus Diaconus, Maturus, Blandina, & Biblis, & Ponticus quindecim annorum adolescens, quorum certamina egregiè descripta legi possunt in Epistolâ Ecclesiarum Viennensis & Lugdunensis ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ datâ apud Eusebium lib. 5. cap. 1. & seqq.

S. SOTER *Pontif. XIII.*

Anno Domini CLXI.

I. S. Soter exules & ad metalla damnatos adjuvat.

Soter, natione Campanus, patriâ Fundanus, patre Concordio, subrogatus est in locum S. Aniceti, sedemque tenuit annos novem, & aliquot menses ac dies, ab anno centesimo sexagesimo primo ad annum usque centesimum septuagesimum, quo post quinque Ordinationes mense Decembri habitas, quibus Presbyteros XVIII, Diaconos IX, & Episcopos per diversa loca XI creavit, ad cœlestem patriam transiit. In libro Pontificali de eo solùm legitur: *Constituit ne ulla Monacha pallam sacram contingat, nec incensum ponat in sancta Ecclesia*. De Sotere & Ecclesiâ Romanâ illustre extat testimonium Dionysii Corinthiorum Episcopi. Cùm enim Ecclesia Romana esset opulentissima, aliarum Ecclesiarum inopiam liberalitate suâ sublevabat, & fratribus ad metallum damnatis, aut in exilium missis alimenta & munera submittere consueverat, quem *morem*, inquit Dionysius apud Eusebium lib. 4. cap. 23. *Beatus Episcopus vester Soter non servavit solùm, verùm etiam adauxit; tum munera sanctis destinata copiosè subministrans, tùm fratres peregrè advenientes, tanquam liberos suos pater amantissimus beatis sermonibus consolando*. Hæc S. Dionysius in Epistolâ ad Romanos datâ. In hunc usum fiebant collectæ in Ecclesia Romana, de quibus extant aliquot S. Leonis Papæ sermones. Quæ laudabilis consuetudo jam indè à primis Apostolorum temporibus instituta, in postrema etiam persecutione Diocletiani servata est, ut lib. 4. cap. 23. testatur Eusebius. Quo tempore Ecclesia Romana Christianis

SÆC. II. 6. SOTER.

ad metalla Palæstinæ & per Ægyptum damnatis collectas pecunias misit. De hoc more Romanæ Ecclesiæ præter Dionysium Corinthiorum, loquitur etiam Dionysius Alexandrinus in Epistola ad Stephanum Papam, quam refert Eusebius lib. 7. cap. 5. *Syriarum quidem Provinciæ omnes*, inquit Dionysius, *cum Arabia, quibus identidem necessaria suppeditatis*. Ita Valesius in Notis ad cap. 23. libri 4. Eusebii. Colitur S. Soter die XXII. Aprilis.

SÆC. II. S. SOTER.

II. *Decretales ipsi suppositæ.*

Decretales duæ Sancto Soteri adscribuntur, quæ Viris Eruditis existimantur suppositiriæ. Prior est ad Campaniæ Episcopos, in qua habetur testimonium ex Idatio desumptutum. Secunda verò Epistola, ad Episcopos Italiæ scripta, habet varia ex Leone primo & Martino primo, quæ eam commentitiam probant.

S. ELEUTHERUS *Pontif. XIV.*

Anno Domini CLXX.

I. *S. Eleutherus prædicatores in Angliam mittit.*

S. Eleutherus, natione Græcus, patriâ Nicopolitanus, ex patre Abundantio, quem Sanctus Hieronymus, in Aniceto à nobis laudatus, ejus quondam Diaconum fuisse asserit, ineunte mense Majo ejusdem anni centesimi septuagesimi, post Soterem ordinatus est, seditque annos quindecim, dies viginti quatuor, ideoque usque ad diem vigesimum quintum mensis Maji anni centesimi octogesimi quinti, quo die mortalitatem explevit. Eleutherus, inito Pontificatu, Epistolam accepit à Lucio Britanniæ Rege, quâ rogabatur, ut Divini verbi Ministros ac Sacerdotes in Britanniam mitteret, qui populum in fide & moribus instruerent. Quare hic Sanctus Pontifex Fugatium & Damianum, seu Donatianum misit, qui Regem & alios Christianâ Religione imbutos sacris mysteriis initiarunt. De ea conversione, præter librum Pontificalem, habemus testimonium Bedæ, qui lib. 1. Hist. Gentis Anglorum cap. 4. ait: *Cùm Eleutherus vir sanctus Pontificatui Romanæ Ecclesiæ præesset, misit ad eum Lucius Britannorum Rex Epistolam obsecrans, ut per ejus mandatum Christianus efficeretur, & mox effectum piæ postulationis consecutus est*. Porrò Eleutheri Papæ tempore, Britanniam à Romanis nondum totam subactam, sed potiùs adhuc magnam partem populi trans murum habitantis Regem habuisse, probat Baronius anno CLXXXIII. num. 5.

II. *Decretalis ipsi falsò adscripta.*

Eleutherus ordinationes tres mense Decembri fecit Presbyterorum duodecim, & Diaconorum octo. Creavit etiam Episcopos per diversa loca quindecim. Ejus unica circumfertur decretalis Epistola ad Episcopos per Gallias constitutos, quæ incipit: *Magno munere misericordiæ Dei, totius Ecclesiæ Catholicæ multiplicata sunt gaudia*. Sed hæc verba desumpta sunt ex S. Leonis Epistola 54. juxta veterem ordinem. Præterea auctor illius Epistolæ vulgatam novi Testamenti Versionem sequitur. Sunt & aliæ in ea suppositionis notæ Viris Eruditis observatæ. Colitur S. Eleutherus die 26. Maii.

S. VICTOR *Pontif. XV.*

Anno Domini CLXXXV.

I. *S. Victor paschatis diem determinat.*

S. Victor, Felicis filius, natione Afer, die duodecimâ mensis Junii ejusdem anni centesimi octogesimi quinti in locum Eleutheri subrogatus est. Eo sedente cùm Theophilus Cæsareæ Episcopus Romam venisset, Victor Synodum celebravit, in qua decretum est Pascha, non decimâ quartâ lunâ primi mensis die, sed potius die Dominico post decimam quartam lunam, & post vernale Æquinoctium occurrente, juxta Apostolorum traditionem esse celebrandum, ut habet Eusebius lib 5. cap. 23. Synodo adsuêre Episcopi quatuordecim ex Libello Synodico. Idem Theophilus auctoritate Victoris, Concilium etiam Cæsareæ in Palæstina eâdem de causâ coegit, cujus fragmentum extat apud Bedam de Æquinoctio vernali. Rationes Victoris sunt, ne communicemus cum Judæis Christi interfectoribus. Secundò, ut in tota Ecclesia sit una ratio Paschatis celebrandi, & pauci Orientales judaizantes, omnibus Occidentalibus, pluribusque Orientalibus populis & Episcopis aliter sentientibus, cedant. Denique, quia aliter facientes Orientales, quandoque uno anno bis, quandoque nunquam Pascha celebrarent, quæ sunt tres rationes, quibus Constantinus Magnus in Epistola ad omnes Ecclesias, quæ legitur apud Eusebium lib. 3. de Vita Constantini, decreti hujus æquitatem confirmat post Concilium Nicænum, in quo Victoris constitutum confirmatum est.

II. *Asianos excommunicat & Theodotum Hæresiarcham damnat.*

Asianos Pascha decimâ quartâ Lunâ celebrandum contendentes excommunicavit Victor, ut habet Eusebius lib. 5. cap. 24. sed

SÆC. II. S. VICTOR. sed ad Divi Irenæi preces pacem initam, & in gratiam statim rediisse Asianos cum Victore, deducitur tùm ex ipsius Irenæi literis, tùm ex Sozomeno lib. 7. cap. 19. Præterea Victor Theodotum Coriarium Byzantinum Hæresiarcham, qui Christum hominem tantummodò, non etiam Deum esse asserebat, damnavit, & ab Ecclesia ejecit, ut testatur Eusebius lib. 5. cap. 28. Duas hic Sanctus Pontifex ordinationes fecit mense Decembri, Presbyterorum quatuor & Diaconorum septem: Episcopos præterea per diversa loca duodecim ordinavit, obiitque die vigesimà octavà mensis Julii anni centesimi nonagesimi septimi, postquam sedisset annos duodecim, mensem unum, dies sexdecim, & sepultus est in Vaticano, nullus enim Antiquorum dixit eum martyrio vitam finiisse.

III. *Epistolæ ipsi suppositæ.* Quatuor Victori Epistolæ attribuuntur Viris Eruditis suspectæ. Prima est ad Theophilum, non Alexandriæ, sed Cæsareæ Episcopum, itaut primus error sit in inscriptione. Inchoat verò cum verbis Leonis primi Epistolâ 53. juxta veterem ordinem, habetque plura loca ex eodem Leone desumpta. Secunda Epistola est ad universos Africæ Episcopos, & iterum incipit cum verbis Leonis primi Epist. 4. *Semper enim in æterno consilio Dei mansit humani generis*, &c. habetque locum Isaiæ 24. ex versione S. Hieronymi. Tertia Victoris Epistola ad Desiderium Viennensem Episcopum, & quarta ad Parocodum Episcopum de quæstione Paschatis, in quarum ultimâ dicitur Orientalem Ecclesiam, propter Paschæ celebrationem, ab Occidentali disjunctam; & in priori Presbyteros, qui Apostolos viderunt, usque ad illa tempora Viennensem Ecclesiam rexisse, suspectæ fidei sunt, inquit Labbeus Tom. I. Conciliorum, & reverà stylum recentiorem sapiunt.

S. ZEPHYRINUS *Pontif. XVI.*

Annno Domini CXCVII.

SÆC. III. I. *S. Zephyrinus Montanistas anathemate percellit.* S. Zephyrinus, Romanus, ex patre Habundio, die septimâ mensis Augusti ejusdem anni centesimi nonagesimi septimi Victori successor datus est, sedemque Romanam administravit usque ad diem duodecimum mensis Julii anni ducentesimi decimi septimi, non verò usque ad diem decimum, ut errore Typographi legitur in Critica Baroniana ad annum CCXIX num. 11, ubi etiam pro die septima Augusti, dies decima irrepsit. Auctor libri Pontificalis asserit, eum statuisse, ut ordinationes publicè in Ecclesia peragerentur, prout e iamnum observatur: ac præterea ut celebranti Episcopo adstarent omnes sacerdotes istius Ecclesiæ. Zephyrino sedente Severus Imperator persecutionem in Christianos excitavit, quâ durante Zephyrinus, ut gregi suo provideret, delituit; sed eâ sedatâ, è latebris emergens & munia Pontificia obiens, Natalium olim Confessorem, postea pecuniæ corruptione Theodotianorum hæreticorum Episcopum factum, sed tandem cilicio & sacco indutum, ac cineribus aspersum, ad pedes ejus se supplicem abjicientem, & patrati sceleris exomologesim agentem recepit. Proclum celeberrimum Montani discipulum à Gajo spectatissimæ vitæ & eruditionis viro, manifestæ temeritatis super novâ Prophetiâ defendendâ convictum, omnesque Pseudo Prophetiæ defensores, & inter alios ipsum Tertullianum anathemate perculit. Origenem pro Christi causa profugum, qui, ut ait Eusebius lib. 6. cap. 14. *Zephyrino Romanam Ecclesiam gubernante se in urbem Romanam advenisse scribit, cum sibi in votis fuisset, sicut ipsemet alibi dixit, Romanam Ecclesiam omnium antiquissimam coram videre*, humaniter & comiter suscepit.

II. *Decretales ipsi afficta.* Tandem postquam Zephyrinus annis decem & novem, mensibus undecim, & diebus quinque sedisset, ad cœlestem patriam transiit die duodecimâ Julii anni ducentesimi decimi septimi, Ordinationibus quatuor mense Decembri habitis Presbyterorum tredecim, Diaconorum septem. Episcopos etiam tredecim per diversa loca creavit. Duæ ejus circumferuntur Epistolæ commentitiæ existimatæ. Prior est ad Episcopos Siciliæ, & incipit cum verbis Hilarii Papæ Ep. 3. *Divinæ circa nos gratiæ memores*. Posterior est ad Episcopos Ægypti, & ab his verbis exorditur: *Tantam à Domino hujus Sanctæ Sedis & Apostolicæ Ecclesiæ fundatore*, &c. Quæ sunt ipsa S. Leonis primi verba Epist. 24. juxta veterem ordinem. Leguntur in utraque Epist., S. Prosperi, aliorumq, variæ sententiæ.

III. *Idololatris, homicidis, & adulteris pœnitentia denegata.* Pontifices sub ipso Christianæ Religionis exordio, ut peccati majus odium incuterent, neve indulgentiæ facilitate sacramenta quandoque vilescerent, nonnunquam peccatoribus veniam omnem funditùs denegandam censuerunt; non quòd solvendi dimittendique peccata auctoritatem in Ecclesia desiderarent, quod fuit perversum Montanistarum & Novatianorum dogma; sed quòd firmiter crederent, eum, qui solvendi & remittendi delicta potestatem Presbyteris fecit, ligandi simul & retinen-

di facultatem tribuisse. De atrocioribus sceleribus, idololatriâ, homicidio, & adulterio, id probant Veterum testimonia non pauca. De adulterio habemus Cypriani luculentum de quibusdam suis decessoribus testimonium in Epistola 51. ad Antonianum: *Et quidem*, inquit, *apud antecessores nostros quidam de Episcopis istic in Provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt*. Et ne quis de Episcopis illis perversi dogmatis aliquid suspicetur, ait ipsos non propterea *ab Episcoporum suorum collegio* recessisse.

IV. *Adulteris à Zephyrino P. concessa.*

Controvertitur an Zephyrinus Romanus Pontifex Montani Hæresim propugnaverit, aut ipsi faverit. Sed neutrum dici potest, nam quem adulteris Episcopi illi Africani clauserant, pœnitentiæ locum aperuit Romæ Zephyrinus; qua de re redarguit eum Tertullianus in libro de Pudicitia, quòd exclusis, & in perpetuum rejectis idololatris & homicidis, solum adulterii crimen ad veniam exceperit: *Quid agit*, inquit, *mollissima & humanissima disciplina? Aut omnibus eis hoc esse debebit. Beati enim pacifici: aut si non omnibus nostra esse. Idololatram quidem & homicidam semel damnas, mœchum verò de medio excipis, idololatriæ successorem, homicidii antecessorem, utriusque collegam*. Joannes quidem Morinus lib. 9. de Pœnitentia cap. 20. asserit Zephyrinum idololatris, homicidisque perinde ac mœchis indulgentiam concessisse, Tertullianumque hæreticum factum, Ecclesiæque Romanæ hostem infensissimum Summo Pontifici imposuisse, id quod probare conatur variis ipsius Tertulliani, aliorumque SS. Patrum testimoniis.

V. *Non item idololatris, & homicidis.*

Verùm, ut inquit Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 6. art. 2. num. 3. quascunque hujus rei demonstrandæ gratiâ Morinus adducit auctoritates, non detegunt in Tertulliano calumniam, verum id unum probant dumtaxat, communem Ecclesiæ Catholicæ doctrinam fuisse, penès ipsam residere auctoritatem & potestatem omnia omninò peccatorum genera verè pœnitentibus dimittendi, generalemque Ecclesiarum omnium praxim ita passim obtinuisse, quæ tamen non sustulit exceptiones quasdam, nec impedivit quominus Episcopi quidam Africani, Romanaque Ecclesia, atque adeò Zephyrinus ipse, gravioribus sceleribus, disciplinæ severioris causâ, ad peccatores intrà Christianæ legis limites continendos, veniam denegarent, quam tamen omnibus concedere posse nusquam dubitarunt. Africanis Episcopis, ac Zephyrino haud minùs severiores extitêre in Hispania Patres in Concilio Illyberitano congregati, non paucis editis Canonibus, quibus atrocioribus criminibus, qualia sunt præsertim idololatria, homicidium & adulterium, denegandam esse pœnitentiam decernunt. Porrò Zephyrinum, nec Montani propugnasse hæresim, nec ipsi ullatenùs favisse ostendit Natalis Alexander sæculo 3. dissert. 1.

QUINTA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

VI. *Persecutio sub Severo gravis, & diuturna.*

Zephyrino sedente, Ecclesia, quæ post Marci Aurelii persecutionem, nonnullâ pace potita fuerat, graviter afflicta fuit, quintam in eam persecutionem excitante Severo Imperatore, anno Imperii sui decimo, Christi ducentesimo secundo, quâ Christianos usque ad mortem suam, idest, usque ad annum ducentesimum undecimum, vel vexavit, vel vexari permisit, quod perinde illis erat. De ea Eusebius lib. 6. cap. 1. *Cùm Severus persecutionem adversùs Ecclesias excitasset, per omnes quidem ubique locorum Ecclesias ab Athletis pro pietate certantibus illustria sunt confecta martyria*. Tum cap. seq. *Severo annum imperii decimum agente, cùm persecutionis ardentissimum flagraret incendium, atque innumerabiles martyrio coronarentur, Origenis animum adhuc admodum pueri tanta cupido occupavit martyrii, ut se periculis ipsis objiceret*. Annum ætatis decimum septimum tùm agebat Origenes. Leonidem Patrem ad martyrii coronam, quam Alexandriæ obtinuit, literis hortatus est. Eâ persecutione sæviente S. Irenæus Episcopus Lugdunensis cum maxima populi sui parte Lugduni sublatus est. Felicitas item & Perpetua Martyrium passæ sunt, non quidem apud Tuburbum Mauritaniæ urbem, ut legitur in Martyrologio Romano, sed Carthagine, ut Prosper in auctiori Chronico, Beda in lib. de Sex ætatibus, Rabanus in Martyrologio, aliique testantur, & probat Henricus Valesius in Præfatione, quam præfixit Actis earumdem Sanctarum Martyrum ab Holstenio in lucem editis. Ea Acta iterùm contulit cum duobus Codicibus MSS. Ruinartus in Actis sinceris & selectis Martyrum pag. 85. Uno verbo tam acerba fuit hæc persecutio, ut Judas Scriptor Ecclesiasticus, qui tunc temporis Commentarios in septuaginta Danielis hebdomadas edidit, Antichristi adventum scripserit imminere, ut testatur Eusebius lib. 6. cap. 7. Duravit autem usque ad mortem Severi, seu, ut jam dixi, annum Christi ducentesimum undecimum.

S. CALLISTUS *Pontif. XVII.*

Anno Domini CCXVII.

I. *S. Callistus Ecclesiam trans Tiberim & cœmeterium erigit.*

S. Callistus, Romanus, Domitii filius, die decimâ feptimâ Julii ejufdem anni ducentefimi decimi feptimi Ecclefiæ præficitur. Eo fedente, cùm Chriftiani quemdam locum, qui publicus fuerat, Romæ occupaffent, contrà popinarii dicerent, fibi eum deberi, refcripfit Alexander Imperator melius effe, ut quomodocunque illic Deus coleretur, quam popinariis dederetur, quod refert Baronius ex Lampridio, & exiftimat Calliftum eo in loco Ecclefiam in honorem parrûs Sanctiflimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ erexiffe, quæ creditur effe Ecclefia Sanctæ Mariæ trans Tiberim, quæ etiamnum extat; in libro enim Pontificali de Callifto legitur: *Hic fecit Bafilicam trans Tiberim*, & deinde additur: *Et fecit aliud Cœmeterium Viâ Appiâ, ubi multi Sacerdotes, & Martyres requiefcunt, quod appellatur ufque in hodiernum diem Cœmeterium Callifti*, cujus frequens mentio eft in Actis Sanctorum, qui ibidem fepulti funt: ideoque verum non eft, quod à Burneto notatum fuit in literis de Itinere Italico, cœmeteria effe Gentilium, & primùm quinto fæculo Chriftianos in iis fepeliri confueviffe.

Calliftus Ordinationibus quinque menfe Decembri Presbyteros fexdecim, Diaconos quatuor creavit, & Epifcopos per diverfa loca octo: tandemque diuturno carcere detentus, poft longam famem & quotidiana verbera, è feneftra domûs, in qua cuftodiebatur, in puteum præcipitatus, martyrii coronam adeptus eft die vigefimâ octavâ Septembris, cùm fediffet annos quinque, menfes duos, dies decem, ejus tamen memoria die decimâ quartâ Octobris recolitur, quia eodie, anno ducentefimo vigefimo fecundo, poft dies decem & feptem à die martirii, corpus ejus levatum eft, & in Cœmeterio Calepodii viâ Aureliâ fepultum. Decretales duæ Callifto attribuuntur, quæ à viris Doctis inter fuppofititias numerantur. Prior ad Benedictum quemdam Epifcopum incipit cum verbis Gelafii Epift. 9. *Fraternitatis amore conftringimur, & Apoftolico*, &c. habetque varia loca ex Profpero, Ambrofio, Leone I, Concilio Romano fub Symmacho, aliifque defumpta. Pofterior data eft ad omnes Galliarum Epifcopos, incipitque cum verbis Simplicii Papæ Epift. 1. *Plurimorum relatu comperimus*, &c. — II. *Decretales ipfi falsò attributæ.*

S. URBANUS *Pontif. XVIII.*

Anno Domini CCXXII.

I. *S. Urbanus Valerianum S. Cæciliæ fponfum baptizat.*

S. Urbanus, natione pariter Romanus, ex Patre Pontiano poft quinque dierum interpontificium, ideòque ineunte Octobri ejufdem anni ducentefimi vigefimi fecundi, Callifto fuccefor datus, ita fe gefsit in Epifcopatu, ut Chriftianum nomen longè latèque diffuderit per orbem terræ; Valerianum enim clarifsimæ virginis Cæciliæ fponfum, necnon et plures nobiles Romanos, inter eos autem Tiburrium Valeriani fratrem, & Maximum cubiculi Imperatoris Præfectum baptizavit, eofque omnes ad martyrii gloriam hortationibus fuis perduxit. Martyrio & ipfe coronatus eft die vigefimâ quartâ Maii anni ducentefimi trigefimi, poft Sedem annorum feptem, menfium feptem & aliquot dierum, fepultus in Cœmeterio Prætextati viâ Appiâ.

II. *Decretalis ejus fpuria.* Ordinationes quinque menfe Decembri fecit Presbyterorum novem & Diaconorum quinque: Epifcopos verò per diverfa loca octo creavit. Ejus Reliquiæ in magna femper veneratione Romæ fuere; Gregorius enim Papa hujus nominis tertius, anno DCCXXXI Pontifex Romanus dictus, *Cœmeterium beatorum Martyrum Januarii, Urbani, Tiburtii, Valeriani, atque Maximi, & eorum tectum in ruinis pofitum de novo perfecit*, inquit Anaftafius Bibliothecarius, & Sanctus Pafchalis Papa hujus nominis primus, anno DCCCXVII Papa creatus, ejufdem S. Urbani & aliorum Martyrum corpora fub Sacro Altari collocavit, ut idem Anaftafius refert. Ejus martyrii Acta legenda apud Bollandum ad diem XXV menfis Maji. Unica decretalis ei attribuitur, eaque ad omnes Chriftianos fcripta, fed cùm confarcinata fit ex teftimoniis Pomerii, Ifidori, Eucherii, aliorumque, non poteft non effe fuppofititia.

Urbanum feciffe omnia minifteria facrata argentea, & patenas argenteas XXV appofuiffe narrat libri Pontificalis Auctor: hinc tamen non inferendum, ut quidam pet- — III. *Primus vafa facra non fecit argentea.*

SÆC. III. S. URBANUS. perperam faciunt, tunc primùm ex argento cuſos calices fuiſſe. Nam liber Pontificalis refert quid Urbanus fecerit, quid verò ab aliis ante ipſum factum ſit, & quibus vaſis uſi ſint, non dicit. Ita rectè Cardinalis Bona Rer. Liturgic. lib. 1. cap. 25. num. 2. qui, memoriæ ſine dubio lapſu, addit contrarium erui ex facto Sancti Laurentii martyris, qui integro ferè ante Urbanum ſæculo vaſa ſacramentorum Eccleſiæ in uſus pauperum vendidit. Nam Laurentius poſt Urbanum primum vixit, cùm fuerit Diaconus Sixti ſecundi, annoque tantùm ducenteſimo quinquageſimo octavo martyrium ſubierit. Ibidem tamen idem Cardinalis de Calice ejuſque origine, materiâ, & formâ aliiſque Eccleſiæ vaſis doctè & fusè agit, ſcribitque ex Apoſtolorum pietate & maximâ veneratione, quâ divina myſteria corporis & ſanguinis Chriſti proſequebantur, non levi conjecturâ inferri poſſe, eos curaſſe ut vaſa ſacra ex pretioſo metallo fabricarentur.

S. PONTIANUS *Pont. XIX.*

Anno Domini CCXXX.

I. *S. Pontianus Pontificatum abdicat.* S. Pontianus, natione Romanus, ex patre Calpurnio, die vigeſimâ ſecundâ menſis Junii ejuſdem anni ducenteſimi trigeſimi Romanus Pontifex dictus eſt, ſed aliquâ potiùs, ut creditur, calumniâ circumventus, quàm Chriſtianæ religionis causâ, ab Alexandro Imperatore, una cum Hyppolito presbytero in inſulam Sardiniam relegatus, die XXVIII Septembris anni CCXXXV Pontificatum abdicavit, poſtquam ſediſſet annos quinque, menſes tres & dies ſeptem. Tum, Maximini Imperatoris mandato, fuſtibus verberatus martyrium conſummavit die decimanonâ menſis Novembris ejuſdem anni, cujus corpus poſteà à Fabiano Papa Romam tranſlatum eſt, & in Cœmeterio Calliſti ſepultum. Duas menſe Decembri ordinationes habuit, Presbyterorum ſex, Diaconorum quinque, Epiſcoporum per diverſa loca ſex. Pontiano Decretales duæ adſcribuntur, quæ cum ex Gregorii magni & Sixti præſertim laciniis conſutæ ſint, viris doctis ſuppoſititiæ reputantur.

SEXTA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

II. *Perſecutio ſub Maximino non fuit univerſalis.* SEvero Imperatore mortuo, Chriſtianis pax reddita eſt, ut habet Sulpitius Severus, qui ubi de ejus morte locutus eſt, ait: *Interjectis deinde annis VIII & XXX pax Chriſtianis fuit, niſi quòd medio tempore Maximinus nonnullarum Eccleſiarum Clericos vexavit*, ab anno autem CCXI, Severi emortuali, ad annum CCXLIX, quo Decius ſeptimam perſecutionem inſtauravit, anni XXXVIII. interjiciuntur. Ideo autem Sulpitius tam jejunè de perſecutione à Maximino Imperatore excitata, loquitur, quia ea non fuit univerſalis, ſed tantùm localis; Firmilianus enim Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopus in Epiſtola ad Cyprianum, loquens de Maximini perſecutione, & de fidelibus hùc atque illùc fugientibus, ait: *Erat tranſeundi facultas, eò quòd perſecutio illa non per totum Mundum, ſed localis fuiſſet.* In ea perſecutione Pontianus Romanus Pontifex martyrium ſubiit, ut jam dictum eſt. Legendus Euſebius lib. 6. cap. 28. ubi ſcribit, Maximinum hanc perſecutionem excitaſſe, gravi odio ſucceſum adversùs familiam Alexandri Imperatoris, in qua plerique erant Chriſtiani, & poſtea ſubdit: *Quo tempore Origenes librum* de martyrio *compoſuit*, quem *Ambroſio & Prototecto Cæſarienſis Eccleſiæ presbytero dedicavit.* Liber ille Origenis de exhortatione ad martyrium à paucis annis Baſileæ prodiit.

S. ANTERUS *Pontif. XX.*

Anno Domini CCXXXV.

I. *S. Anteri Pontificatus brevis.* S. Anterus, natione Græcus, ex patre Romulo, die vigeſimâ primâ Novembris ejuſdem anni ducenteſimi trigeſimi quinti ordinatus eſt. Poſtquam menſem unum & dies tredecim ſediſſet, martyrio coronatus eſt à Maximo Præfecto, quòd geſta Martyrum diligenter à Notariis exquiſiviſſet, & in Eccleſia recondidiſſet, ſi Auctori libri Pontificalis fides ſit adhibenda: & quidem tertia Januarii anni 236 Epiſcopum unum creavit, in Civitate Fundis Campaniæ per menſem Decembrem ut

SÆC. III. S. ANTERUS. II. Decretalis ejus adscripta.

ut videre est in Leone II num. XIV. Unica Epistola Antero attribuitur, scripta ad Episcopos Provinciarum Boeticæ & Toletanæ de mutatione Episcoporum, de qua Antonius Augustinus cap. 62. collectionis Hadriani I, ait, suspectum nomen esse Toletanæ Provinciæ, cùm illis temporibus Toletum oppidum fuerit minùs nobile. Præterea incipit cum verbis Siricii Papæ Epistola 2. *Optarem, fratres Charissimi, semper dilectionis & pacis vestræ* &c. continetque plura testimonia ex Ennodio, & insignem locum ex Divo Hieronymo, qui incipit: *Habent omnes simplicitatem columbæ.*

S. FABIANUS *Pontif. XXI.*

Anno Domini CCXXXVI.

I. S. Fabianus divinitùs electus.

S. Fabianus, Romanus, patre Fabio, post octo dierum interpontificium subrogatus est in locum Anteri die undecimâ Januarii ejusdem anni ducentesimi trigesimi sexti, eumque divinitùs electum, dum in ipsis fidelium Comitiis derepente columba è sublimi devolans, ejus capiti insedir, auctor est Eusebius Historiæ Ecclesiast. lib. 6. cap. 29. Cùm olim Sanctus Clemens septem Notarios instituisset, ut celeriter exciperent verborum notis gesta dictaque Martyrum, jam Fabianus, inquit Baronius, considerans hanc scribendi rationem esse valdè obscuram, ideò septem Notariis totidem præfecit Subdiaconos, qui curarent literis integrè perscribi, quod notis compendiosè exceptum antea erat; dicente Anastasio, ad hoc Fabianum fecisse *septem Subdiaconos, qui septem Notariis imminerent, ut gesta Martyrum in integro colligerent.* Per multa sæcula perseveravit, ut septem tantùm in Ecclesia Romana Diaconi ministrarent, quibus Fabianus illud muneris addidit, ut quatuordecim Urbis regionibus præessent, singulis binas assignans, ut pauperum in eis degentium curam gererent; unde est nomen ex munere inditum, ut iidem *Diaconi Regionarii* dicerentur. Fabianus Christianam Religionem propagare, propagatamque ædificiis illustrare studuit, unde idem Anastasius ait, eum multa ædificia in cœmeteriis fieri jussisse: quippe in cryptis arenariis subtet terram latebant sepulchra Sanctorum Martyrum, in quibus synaxes à fidelibus habebantur, quæ deinceps à fidelibus, orandi causâ, frequentatæ sunt. Privatum hæreticum, à Concillo Africano XC Episcoporum condemnatum, Ecclasiasticâ communione privavit. Tandem Imperator Decius, Dei Sacerdotibus infensus, S. Fabianum morte affecit die vigesimâ Januarii anni CCL postquam sedisset annos quatuordecim, dies decem; & quinque ordinationes fecisset Presbyterorum XXII & Diaconorum VIII, ac insuper Episcopos XI per diversa loca creasset, sepultus in Cœmeterio Callisti Viâ Appiâ.

II. Philippos Impp. non baptizavit.

Eusebius in Historia lib. 6. cap. 34. & in Chronico scribit, Philippum Imperatorem cum Philippo filio Christianum fuisse, & Acta Sancti Pontii Martyris docent, Fabianum Papam ambos illos Imperatores baptizasse, quibus fidem adhibuit Baronius & post eum plures celebres Scriptores, inter quos Petrus Daniel Huetius Episcopus Abricatensis lib. 1. Origenianorum cap. 3. qui Eusebio & Auctori Actorum Sancti Pontii, addunt Paulum Orosium lib. 7. cap. 13. Vincentium Lirinensem lib. adversùs Hæreses cap. 23. & ante eos Divum Hieronymum lib. de Script. Ecclesiast. cùm de Origene loquitur. Sed verior videtur opinio Annotatoris Baronii contrarium sentientis. Constat enim ex Lactantio, Eusebio coævo, & Crispi Constantini M. filii præceptore, in procemio lib. 1. de Institut. cap. 1. Constantinum, primum ex Imperatoribus Christo nomen dedisse: *Hoc opus*, inquit, *nunc nominis tui auspicio inchoamus, Constantine Imperator maximè, qui primus Romanorum Principum repudiatis erroribus, Majestatem Dei singularis, ac veri, & cognovisti & honorasti.* Idem scribit Anonymus Auctor vitæ Sancti Pachomii Abbatis, qui sæculo quarto etiam vixit, in eâ quippe capite primo ait: *Cùm finem accepisset persecutio, regnavit Constantinus M. Imperatorum Romanorum primus Christianus, &c.* Eadem ferè verba habent Ambrosius in funere Theodosii Magni, & Sulpicius Severus, qui anno quadringentesimo duos sacræ Historiæ libros publicavit; sicuti & Theodoretus lib 5. cap. 39. ubi utriusque Philippi conversionem his verbis explodit: *Ante Constantini maximi principatum quotquot Romani Imperatores fuerunt adversùs pietatis cultores furere non destiterunt.* Præterea Ethnicorum Auctorum de novâ ab iis Imperatoribus susceptâ religione silentium, & multorum insuper, tum Christianorum, præter jam laudatos, tum Ethnicorum consensus, à quibus primus inter Imperatores Christum professos celebratur Constantinus, jure meritò convincunt, ambos Philippos à Christianis partibus fuisse alienos. Certè si

si fidem professi fuissent, verisimile non est, tacituros id fuisse Ethnicos Scriptores.

III. Philipporum conversio dici non potest occulta.

Ad hæc tespondet Huetius initiatum Christi sacris à Fabiano Papa fuisse Philippū, sed occultè, idque clam Ethnicos habuisse, ne quid inde res suæ detrimenti caperent, quas pristinæ religionis ejuratæ fama forsitan conturbasset. Sed hæc responsio directè adversatur Eusebio, qui in Historia scribit, Philippum publicè in Ecclesiam à Babyla Episcopo Antiocheno admissum, precationum participem fuisse factum, postquam crimina confessus in pœnitentium ordinem redactus est. Nec est quod dicat Huetius, Eusebium id à Babyla factum ex incerta auditione retulisse, cùm dicat, *fama est*; si enim id fama ferebat, ex eo oppositum ejus sententiæ convincitur, Philippum scilicet non fuisse *occultè* Christianum, sed conversionem ejus omnibus innotuisse. Deinde non conveniunt Baronius & Huetius, quo tempore Philippus Christi doctrinam amplexus sit. Baronius id contigisse dicit, cùm Sæculares ludos exhibuit, anno scilicet 247; Huetius verò sub ipsa imperii initia, ideoque anno 244, quo Antiochiæ erat. At neutrum dici potest; non quidem primum, constat enim, ut mox ostendetur, Philippum more Ethnicorum Imperatorum Ludos Sæculares celebrasse: nec etiam secundum, cum ipsemet Huetius ex hoc fateri cogeretur, eum postea iterùm ad vomitum rediisse, ascendendo Capitolium & victimas immolando, quod utrumque fecit anno 247 in Sæcularibus Ludis. Ex quibus sequitur Philippum, nec imperii sui initio, nec antequam Ludos Sæculares exhiberet, Christo nomen dedisse.

IV. Acta S. Pontii in multis fabulosa.

Baronium & Huetium ad Eusebii opinionem tuendam pertraxisse videntur Acta Sancti Pontii Martyris, à Stephano Baluzio postea ex tribus Codicibus MSS. Bibliothecæ Colbertinæ lib. 2. Miscellaneorum publicata. Sed Annotator Baronii ea longè post S. Pontii Martyrium scripta fuisse, & Scriptori coætaneo afficta probat; unde Baronius ipse fatetur, pluta in iis Actis contenta desiderari apud Mombritium, seque putare, ea ab aliquo fuisse addita. At ea non solùm esse fabulosa, sed etiam esse Auctoris Actorum, non verò alicujus Interpolatoris, demonstrant editiones Baluzii & Bollandi, qui ad diem 14. Maii ea etiam publicavit, ad fidem MSS. concinnatæ. Ex iis itaque Actis nihil hanc in rem erui potest. Quod attinet ad Eusebium, vel ejus Historia ab aliquo est interpolata, sicut ejus Chronicon ab Hieronymo, vel certè falsis rumoribus deceptus est. In Chronico enim supponit in celebratione Ludorum Sæcularium Philippi plura gentilitatem redolentia peracta esse, quod manifestè repugnat narrationi libri sexti ejus Historiæ. Quoad Vincentium Lirinensem, Cassiodorum & alios, qui Philippum Christianum fuisse, persuasum habuere, illi in errorem tracti sunt à Paulo Orosio, qui & ipse deceptus est, ut statim ostendo.

V. Philipporum conversio destruitur ex Sæcularibus Ludis ab iis editis.

Ejus verba loco laudato hæc sunt: *Ludis magnificis augustissimus omnium præteritorum hic natalis* (nempe urbis Romæ) *annus à Christiano Imperatore celebratus est. Nec dubium est, quin Philippus hujus tantæ devotionis gratiam & honorem ad Christum, & ad Ecclesiam reportarit: quando vel ascensum fuisse ab eo capitolium, immolatasque ex more hostias, nullus Auctor ostendit*; hæc enim erant indicia gentilitiæ superstitionis. Quare cum crederet Orosius, ea spectacula Christianis prohibita à Philippo omissa in suis Ludis Sæcularibus, eum Christianum fuisse sibi & aliis persuasit. Verum hallucinatur Orosius; nam Victor de Cæsaribus cap. 28. disertè docet in Ludis Sæcularibus Philippi immolatas fuisse victimas: *Cùm Pontificum lege*, inquit, *hostiæ mactarentur, suis utero maris, fœminarum genitalia apparuere. Id aruspices solutionem posterorum portendere, vitiaque fore potiora interpretati: quod frustratum iri æstimans Imperator Philippus, tum quia fortè prætereuns filii similem pro merito ephebum conspexerat, usum virilis scorti removendum benè-ssime curavit*. Ex quibus apparet in Ludis Sæcularibus Philippi *suem* impurissimum animal mactatum fuisse, exemplo Severi Imperatoris, qui in suis Sæcularibus Ludis *porcam* immolarat, ut ex ejus nummis constat. Similia scribit Eusebius in Chronico, ubi habet: *Regnantibus Philippis millesimus annus Romanæ urbis expletus est, ob quam solemnitatem innumerabiles bestiæ in Circo magno interfectæ, Ludique in campo Martio theatrales, tribus diebus ac noctibus, populo pervigilante celebrati*. Quibus ex verbis etiam deducitur Philippum in Capitolium ascendisse, quia ut tradit Zosimus lib. 2. conscenso capitolio, & consuetis ibidem immolatis hostiis, ad constructum inde theatrum progressus fiebat, & Apollini ac Dianæ Ludi dedicati edebantur, ut ostendit Blondellus in libro contra primatum Ecclesiæ. Tandem omnia spectacula, quæ Christianis interdicta erant, in Ludis à Philippo editis repræsentata fuisse, indicat etiam Capitolinus in Gordiano Juniori cap. 33. *Fuerunt sub Gordiano*, inquit, *Romæ Elephanti triginta & duo, quorum ipse duodecim miserat, Alexander decem: alces decem: tigres decem, &c. quæ omnia Philippus Ludis Sæcularibus vel dedit, vel occidit*.

VI. Item ex nummis tunc percussis.

Non ex Scriptoribus tantùm, tum Christianis, tum Ethnicis, sed & ex ipsis numismatibus habemus, Philippum in Ludorum sæcularium celebratione nihil immutasse, sed quæcumque in præcedentibus gesta fue-

SÆC. III. S. FABIANUS.

fuerant, servasse. Angelonius pag. 308. ejus nummum exhibet, in cujus postica scriptum est, SÆCULUM NOVUM, & repræsentatur Templum quatuor columnarum cum ara, circa quam quinque figuræ sacrificantes. Spanhemius fol. 853. alium producit, in quo etiam habetur, SÆCULUM NOVUM, & exhibentur septem figuræ sacrificantes. Tandem Mediobarbus in Numismatis Impp. recitat inscriptionem nummi Philippi senioris, quæ sic habet: P. M. Tr. P. IIII. Cos. P. P. idest, Pontifex Maximus, Tribunitiæ Potestatis IV, Consul, Pater patriæ, in eoque visitur figura sacrificans ad aram: Tribunitiam autem potestatem IV jam mense Martio anni CCXLVII, quo Ludi sæculares exhibiti, jam gerebat Philippus senior. Plura alia supersunt Numismata, in quibus gentilitiæ superstitionis ab utroque Philippo professæ certa vestigia extant, quæ hic brevitatis gratiâ omitto, cùm ex his & Auctoribus laudatis, claré appareat, eos Imperatores gentiles fuisse, & consequenter tam Orosium, quàm alios contrarium scribentes, deceptos esse.

VII. *Litera Origenis ad Philippum non probant ejus conversionem.*

Neque contra nostram opinionem facit, quod prodit idem Eusebius lib. 6. cap. 36. ubi de libris ab Origene compositis mentionem facit: *Extat*, inquit, *ejus Epistola ad Imperatorem ipsum Philippum, & altera ad conjugem illius Severam*, quibus ex verbis Baronius & Huetius deducunt, Eusebium facilè intelligere potuisse, an verè Philippus Imperator Christianus esset. Nam Eusebius non asserit se se eas Epistolas legisse, et si verè Philippus ejusque conjux literas illas acceperint, non inde magis sequitur eos Christianos fuisse, quàm Antoninum Imperatorem Evangelio credidisse, quòd ad eum Justinus Martyr scripserit. Denique major fides non videtur adhibenda Eusebio, Philippum Imp. Christianum facienti, quàm eidem lib. 1. Hist. cap. 13. affirmanti *Abgarum* Edessenorum Regem, auditis Christi miraculis, ad ipsum literas dedisse, & Christum mutuas ad eum literas scripsisse, quibus se missurum ad ipsum unum ex Apostolis suis pollicitus est, missumque narrat à Thoma Apostolo Thadæum unum ex LXX discipulis, qui Servatoris promissa impleret. Neque enim minùs suppostitia Philippi Imperatoris pœnitentia ab Eusebio narrata, quàm duæ Epistolæ Abgari ad Jesum & Jesu ad Abgarum, quam utramque Gelasius Papa in decreto de libris apocryphis, inter libros apocryphos recenset. Nec etiam major fides Hieronymi de conversione Philippi loquentis, quam cum in lib. de Script. Ecclesiasticis de Seneca scribit: *Quem non ponerem in catalogo Sanctorum, nisi me illæ Epistolæ provocarent, quæ leguntur à plurimis Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum*. Priores Christiani, inquit Annotator Baronii, fidei nostræ promovendæ toti addicti, & summo animi candore præditi, se se sæpe nimis faciles in iis, quæ religioni favebant, præbuerunt, ut innumera exempla demonstrant.

SÆC. III. S. FABIANUS.

VIII. *Ejus conversio malè etiam post Ludos rejiceretur.*

Non me fugit responderi posse Philippum factum esse Christianum post exhibitos Ludos sæculares. Sed id repugnat Eusebio laudato in Historia supponente eum Antiochiæ ipso Imperii initio pœnitentiam egisse, ubi Huetius observat, postea Philippum eò se se nusquam contulisse; & Actis S. Pontii, quæ eum conversum dicunt, *cùm diis suis sacrificandum pergere* vellet ad celebrationem millesimi anni Urbis; & tandem Paulo Orosio, cujus verba mox recitavimus. Cùm ergo hæc opinio nullius Auctoris testimonio nitatur, aliis duobus prioribus absurdior videretur. Utrumque itaque Philippum à Fabiano Papa, vel à quovis alio baptizatum, purum figmentum esse non dubito.

IX. *Decretales pseudigraphæ.*

Tres circumferuntur Fabiani Epistolæ Pseudigraphæ omnium virorum doctorum judicio. Prima est, *Dilectissimis ubique Catholicæ Ecclesiæ comministris*, incipitque cum verbis Leonis Epist. 4. *divinis præceptis & Apostolicis* &c. Secunda, *omnibus Orientalibus Episcopis, & cunctis plebibus*, incipitque cum verbis Zosimi Papæ Epist. I. *exigit dilectio vestra*, &c. Tertia denique, *Dilectissimo fratri Hilario Episcopo*, incipitque cum verbis Hilarii Papæ Epist. 3. *Divinæ circa nos gratiæ memores*, &c. Plura alia in iis deprehenduntur suppositionis argumenta. Suppositiia pariter quæcunque à Gratiano veluti Fabiani decreta laudantur. Post Martyrium S. Fabiani ob atrocissimam Imperatoris Decii persecutionem sedes vacavit annum unum cum aliquot mensibus.

SEPTIMA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

X. *Persecutio excitatur à Decio Imp.*

DEcius Imperator, occisis duobus Philippis, in Imperio confirmatus, gravissimam persecutionem, circa finem anni ducentesimi quadragesimi noni, molitus est, in qua passus est S. Fabianus Romanus Pontifex; passa est & S. Agatha in Sicilia. Multorum fidelium in ea persecutione lapsus luxit Ecclesia, ut constat ex Sancto Cypriano variis in Epistolis & libro *de lapsis*, quem post Decii interitum composuit. Hujus persecutionis meminit S. Dionysius Alexandrinus Episcopus, in Epistola ad Fabium Antiochenum apud Eusebium lib. 6. cap. 41. Observandum tamen Martyres, de quibus Dionysius in dicta Epistola loquitur, passos non esse sub Decio, sed Philippo imperante, anno nempe CCXLVIII, quo

SÆC. III. S. FABIANUS.

quo Alexandriæ orta persecutio ex motu populari, quales motus eâ in urbe frequentes erant. Serapio itaque, Apollonia virgo, aliique, de quibus in dicta Epistola, non sub Decio, sed sub Philippo morte affecti, licèt in Martyrologiis eorum passio sub Decio referatur; quod factum, quia persecutionem sub Philippo & Decio motam, Antiqui pro unica reputarunt. In hac Decii persecutione Origenem lapsum, contra Baronium & Valesium probant Petavius in animadversionibus ad Epiphanium & alibi, atque Huerius lib. 1. Origenianorum apud Pagium in Critica Baronii, ad annum CCLI.

XI. *A Gallo & Volusiano continuatur.* Mortuo Decio, Gallus & Volusianus Imperatores, iterùm persecutionem excitarunt, sed cùm ea localis fuerit, & Romæ tantùm locum habuerit, neque Eusebius in Chronico, neque D. Augustinus lib. 18. de Civitate Dei cap. 51. neque Sulpirius Severus eam numerarunt, neque Eusebius in Historia Martyres sub Gallo & Volusiano passos memoravit. Imò Orosius qui lib. 7. decem persecutiones, quibus Ecclesia afflicta, cum decem plagis, quibus percussa est Ægyptus, confert, septimam plagam sub Gallo & Volusiano deducit ex pestilentia, quæ omne propemodum genus hominum & pecudum neci dedit, non verò ex tormentis fidelibus inflictis. Legendum cap. 14. ejusdem libri. Ideò porrò hæc persecutio localis tantùm fuit, neque in Oriente aut Africâ locum habuit, ut probat Annotator Baronii ad annum 252. quia cùm Galli Imperium breve fuerit, totiesque Barbari in Romanorum terras irruerint, conjectandi locus est omnium provinciarum Imperii Romani Præfectos, potiùs in propriam conservationem & populorum quietem, quàm in Christianorum perniciem intentos fuisse, ut advertit Lombertus in Præfatione ad Opera S. Cypriani.

S. CORNELIUS *Pontif. XXII.*

Anno Domini CCLI.

I. *S. Cornelius Novatianum damnat.* S. Cornelius, Castini filius, Romanus, die tantùm quartâ Junii anni ducentesimi quinquagesimiprimi Ecclesię Romanæ administrationem suscepit. Sanctus Cyprianus Epistolâ 52 ad Antonianum, postquam dixit Cornelium vim passum esse, ut Episcopus fieret, de illius electione hæc subdit: *Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei, & Christi ejus judicio, de Clericorum penè omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio; cùm nemo ante se factus esset, cùm Fabiani locus, idest, cùm locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate, atque omnium nostrûm consensione firmato; quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licèt multum de se jactans, & sibi plurimùm vendicans, profanus est, alienus est, foris est. Et cùm post primum secundus esse non possit; quisquis post unum, qui solus esse debeat, factus est, non secundus ille, sed nullus est.* Novatianus Presbyter Romanus, qui ex Philosophiâ & dicendi peritiâ magnum fastum sibi comparaverat, ob Cornelii electionem invidiæ stimulis agitatus, cœpit unà cum Novato Presbytero Africano, adversùs eundem Cornelium agere, & multa de eo falsa jactare, adeò ut nonnullos ex Confessoribus, qui in nupera persecutione vincula sustinuissent, in partes suas traxerit, & per tres rudiores, & simpliciores Episcopos, vi & fraude ad hoc adactos, clanculùm ordinatus fuerit Episcopus Romanus, sicque omnium primus Ecclesiam Romanam turpi schismate scindere ausus est. Quare Cornelius mense Octobri Synodum Romæ convocavit sexaginta Episcoporum, & multo plurium Presbyterorum & Diaconorum, in qua Novatianus cum suis anathemate percussus, & aliquo post tempore Confessores jam antea lapsos ad pacem Ecclesiæ recepit, qua de re ad Fabium Antiochenum Episcopum literas dedit, quarum insigne fragmentum exiat apud Eusebium lib. 6. cap. 43.

II *A Gallo Imp. in exilium mittitur.* Sed cùm posteà Romæ aræ ubique fumarent, & Christiani Diis sacrificare recusarent, Cornelius circa mensem Julium anni CCLII, à Gallo Imperatore Centumcellas in exilium missus, ut ex Chronico Damasi liquet. Ibi accepit literas Sancti Cypriani Carthaginensis Episcopi, quibus hic Sanctus se ostendit incredibili lætitiâ exultare, propter gloriosam confessionem Cornelii & fratrum, ac præcipuè lapsorum, qui restituti, in hoc agone steterunt fortes & insuperabiles. Novatianus enim & socii Cornelium Papam diffamabant, quòd eos, qui idolis sacrificaverant, pœnitentes in Ecclesiæ communionem suscepisset, contendens lapsis, & immundis sacrificiis coinquinatis, quamquam eos dignè pœnituisset, spem omninò Ecclesiasticæ communionis denegandam, Deo ejusmodi

SÆC. III. S. CORNELIUS.

modi causam remittens, qui solus peccata dimittere potest. Porrò diù contra Cornelium & ejus successores Romæ Episcopus fuit è Secta Novatiani, à quo Novatianorum hæresis manavit, scilicet usque ad Cœlestini Pontificatum, à quo deinceps publicè Episcopum habere prohibiti sunt, ut Auctor est Socrates lib. 7. Historiæ Ecclesiast. cap. 11.

III. Ejus Epistolæ duæ, & alia suppositia.

Sanctus hic Pontifex sub Gallo & Volusiano, Centumcellis in exilio obiit die decimâ quartâ Septembris ejusdem anni 252 postquam annum unum, menses tres, & dies aliquot sedisset; factis mense Decembri duabus ordinationibus, Presbyterorum IV, Diaconorum IV; Episcopos insuper septem per diversa loca creavit. Acta, quæ sub ejus nomine circumferuntur, suppositita sunt & adulterina, sicuti & duæ ejus Epistolæ, quarum prima est, *Charissimis atque dilectissimis fratribus sanctæ Dei Ecclesiæ filiis*, &c. Secunda, *Rufo Episcopo*: utraque enim falsâ Consulum notâ insignitur, & consuta est ex variis sententiis Leonis, & Martini primi, ac Conciliorum ipso posteriorum. Epistolæ tamen ejus, quæ extant inter opera S. Cypriani, legitimæ sunt & sinceræ, sicuti & ejus ad Lupicinum Episcopum Viennensem Epistola. De Translatione factâ per Sanctum Cornelium Corporum Sanctorum Petri & Pauli, quam meritò rejicit Baronius, lege dicenda in Sixto II.

Initium Schismatis Novatianorum & Concilia contra eos, sedente Cornelio celebrata.

IV. Novatianus primum schisma in Ecclesia Romana conflat.

NOvatus Presbyter Carthaginensis, gravissimorum criminum reus, cùm se propediem ab Episcopis damnandum prævideret, Romam furtim profectus est, ubi Novatiano Presbytero Romano conflandi schismatis auctor fuit. Novatianus quondam energumenus, in lecto baptizatus urgente morbo, cum convaluisset, cæremonias baptismi in se suppleri nequaquam curavit, nec Sacramentum Confirmationis, quod ex Ecclesiæ disciplina, statim post Baptisma conferebatur, suscepit. Aliquanto tempore elapso, Presbyter factus est, Episcopo de regulis Ecclesiasticis cum ipso dispensante, quæ prohibebant, ad Clerum eos promoveri, qui in lecto baptizati essent. Hæc & plura alia de eo narrat Sanctus Cornelius in Epistola ad Fabium Antiochenum, cujus fragmentum refert Eusebius lib. 6. cap. 43. ubi & aperit, quibus artibus Episcopatum invaserit. Novatianus factus Antipapa ad Sanctum Cyprianum Episcopum Carthaginensem Legatos misit; at Cyprianus nec ejus ordinationem approbavit, nec cum schismaticis communicavit.

SÆC. III. S. CORNELIUS.

V. Novatianorum errores.

Error palmaris Novatiani & Novatianorum in eo positus erat, quòd negarent, ut jam dictum est, Ecclesiam lapsis in persecutione indulgere posse: deinde cæteris etiam criminibus post baptismum commissis nullam ab ea tribui posse veniam assererent. Eos qui à Catholicis ad illorum sectam deficiebant, rebaptizabant. Secundas nuptias damnabant, & bigamos à communione sua arcebant in perpetuum. In administratione Baptismatis, Chrismatis delibutionem non adhibebant. Tandem celebrationem Paschatis, lunâ ipsâ decimâ quartâ vel Dominicâ proximè sequente, velut rem indifferentem statuerunt in Concilio Angari, Siricio Papâ sedente, celebrato; ex quibus patet Novatianos hæresim cum schismate conjunxisse.

VI. Concilia contra eos celebrata.

Præter Concilium Romanum à Sancto Cornelio, mense Octobri anni ducentesimi quinquagesimi primi contra Novatianum & sequaces celebratum, de quo superiùs, aliud à Sancto Cypriano Carthagine, mense Majo anni ducentesimi quinquagesimi secundi coactum, in quo definitum est, lapsis dandam esse pacem, peractâ pœnitentiâ plenâ & diuturnâ. Tandem post mortem Fabii Antiocheni Episcopi, qui Novatiani partibus nimis favebat, Demetrianus ejus successor eodem anno ducentesimo quinquagesimo secundo, Synodum contra Novatianum celebravit, cujus meminit Libellus Synodicus. Quod autem aliqui Scriptores tradunt, aliud Concilium in Italia contra eumdem Antipapam coactum esse sub Cornelio, nullibi id legitur; sed solùm, quia non pauci in Italia Episcopi Concilio Romano minimè interfuerant, Cornelium eorum quoque sententias seorsim postulasse, unde Concilium Italicum ex Hieronymo conflatum est.

S. LUCIUS *Pontif. XXIII.*

Anno Domini CCLII.

I. *S. Lucius moritur Confessor.*

S. Lucius, natione Romanus, Porphyrii filius, Sanctum Cornelium excepit, ordinatus circa diem vigesimum quintum Septembris ejusdem anni ducentesimi quinquagesimi secundi. Sed cùm Gallus Imperator, eum non minùs fortiter, quàm Cornelium, confessionem nominis facere, & plebem ad moriendum pro fide Christianâ impellere videret, illum etiam pari exilio mulctavit, à quo non multò pòst reversus, si Auctori libri Pontificalis fides, Constituit, ut duo Presbyteri, & Diaconi tres ubique locorum Episcopum comitarentur, ejus vitæ & actionum testes. Sanctus Cyprianus tùm ordinationis, tùm confessionis Lucii certior factus, cum collegis suis literas communicatorias ad eum statim dedit: priores quidem non supersunt, sed earum disertè meminit ipse Cyprianus in exordio Epistolæ ad eumdem post reditum missæ: *Et nuper quidem tibi, frater carissime, gratulati sumus, cùm te honore geminato in Ecclesia sua administratione, Confessorem pariter & Sacerdotem constituit Divina dignatio.*

Lucius ordinationes duas mense Decembri habuit, quibus creavit Presbyteros quatuor & Diaconos totidem: Episcopos verò per diversa loca septem. Obiit die quartâ Martii anni ducentesimi quinquagesimi tertii, sepultus die sequenti in cœmeterio Callisti Viâ Appiâ, non quidem Martyr, sed Confessor; nomen enim ejus memoratur, non in Indiculo depositionis Martyrum, sed in Indiculo depositionis Episcoporum apud Bucherium de Doctrina temporum, nec refert quòd dicatur martyr à Sancto Cypriano in Epistolâ a Baronio anno 257. num. 5. recitatâ, nam ex modo loquendi illorum temporum, Lucius vocatur Martyr, quia pro fide in exilium missus fuit, multaque pro eâ pertulit. Unica Lucii circumfertur Epistola ad Galliæ, atque Hispaniæ Episcopos, Viris Eruditis suppostitia. Incipit enim cum verbis Leonis primi Epist. 28. secundum veterem ordinem: *Literas Dilectionis vestræ, quas ad Beati Petri Apostoli Sedem, &c.* habet insuper plura Conciliorum subsequentium testimonia, locum Psalmi 82. ex interpretatione Sancti Hieronymi, & quædam Agathonis Papæ verba. II. *Decretalis ipsi supposita.*

S. STEPHANUS *Pontif. XXIV.*

Anno Domini CCLIII.

I. *S. Stephanus hæreticos non rebaptizandos determinat.*

S. Stephanus, natione etiam Romanus, Julii filius, post interpontificium duorum mensium, & dierum novem, creatus est Pontifex die decimatertiâ mensis Maii, anni ducentesimi quinquagesimi tertii, Valeriano, quantùm conjecturâ assequi possumus, jam imperante. Hic, si vera scribit Libri Pontificalis Auctor, constituit, ut Sacerdotes & Levitæ sacris vestibus in Ecclesia tantùm uterentur. Eo sedente orta est in Ecclesia controversia, an qui ab hæreticis baptizati essent, cùm ad Ecclesiam Catholicam se conferrent, essent denuò baptizandi. S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus, cum Afris Episcopis tria Carthagine Concilia congregavit, in quibus hæreticos nonnisi per Baptismum, ab errore priùs purgatos, admittendos esse censuit; sed Stephanus Papa Romæ Synodum cum collegis celebravit, & in hunc modum ex ea ad S. Cyprianum scripsit: *Si quis à quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est ut manus illi imponatur in pœnitentiam: cùm ipsi hæretici alterutrum venientes ad se non baptizent, sed communicent tantùm;* Baptizatos itaque ab hæreticis iterùm baptizari vetuit.

Stephanus Africani Concilii Legatos ad se pro hac causa missos, duriùs habuit, sed nec Afros, nec Orientales, qui in eamdem cum Africanis sententiam abierant, excommunicavit, ut scribit Baronius. Eum enim ultra minas non processisse, ex eo apparet, quòd Dionysius Alexandrinus Episcopus, qui teste Hieronymo in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Afrorum sententiam magis propendebat, post Stephani obitum ad Sixtum ejus successorem scripsit, ut ejus sententiam super eâ re flagitaret. Præterea Firmilianus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, qui idem cum Cypriano sentiebat, quique irâ succensus in Stephanum Papam ad Cyprianum scripsit, vocatur tamen æquè ac Dionysius *beatæ recordationis* vir, à Patribus secundi Concilii Antiocheni contra Paulum Samosatenum congregati in II. *Non excommunicavit Orientales contrarium sentientes.*

Epi-

SÆC. III. S. STEPHANUS.

Epistolâ Synodicâ ad Dionysium Romanum Pontificem. *Nam*, inquiunt, *& ad Dionysium Alexandrinum, & ad Firmilianum Cappadociæ Antistitem, beatæ recordationis viros, literas dedimus*. Quòd si Firmilianus à Stephano Papâ excommunicatus fuisset, eum Episcopi Synodi Antiochenæ *beatæ recordationis virum* non appellassent, nec Ecclesia Græca, quæ die XXVIII Octobris in Menologio ejus memoriam celebrat, hominem ab Apostolica Sede excommunicatum Fastis suis inseruisset. Stephanus itaque Otienrales non excommunicavit.

III. Nec etiam Africanos.

Sed nec etiam Africanos aliquo anathemate perculit. Graviter quidem commotus est, & indignè tulit, quòd Africana Synodus adversùs receptam totius Ecclesiæ consuetudinem Hæreticos rebaptizandos esse statuisset, remque tanti ponderis & momenti, non consulto priùs Romanæ Urbis Episcopo, decernere ausa esset: & Episcopos, quos Cyprianus & collegæ ad ipsum miserant unà cum decretis illius Synodi primò quidem admittere noluit, sed postea eos admisit, & ad Cypriani literas rescripsit, ut colligitur ex ejusdem Cypriani Epistola ad Pompejum. Quæ quidem Stephani literæ licèt paulò acerbiores, & iniquiores visæ tunc fuerint Cypriano, nihilominus tamen pacem inter se ambo retinuerunt. Unde Cyprianus post illas Stephani literas, eum fratrem nominat in laudatâ ad Pompejum Epistolâ. Id apertè confirmat Hieronymus in Dialogo adversùs Luciferianos, de Cypriano ita loquens: *Sciens illum hæc non cum anathemate eorum, qui se sequi noluerant, edidisse: siquidem in communione eorum permansit, qui sententiæ suæ contrairent*. Ex quibus concludendum est, nullum in his excommunicationis à Stephano latæ indicium repetiri. Sanctus Cyprianus, teste S. Augustino lib. 2. contra Donatistas, & Epistolâ 48. secundùm veterem ordinem, sententiam posteà mutavit, & S. Stephano adhæsit. Controversia porrò hæc terminata est in primo Concilio Oecumenico Nicææ anno 325. celebrato; illud enim omnes Hæreticos cum eorum Baptismo in Ecclesiam suscipiendos sanxit, si ad eam ejuratis erroribus reverterentur, exceptis Pauli Samosateni discipulis, ut ait Hieronymus in laudato Dialogo adversùs Luciferianos.

IV. Ejus decretum explicatur.

Protestantes, imò & quidam Catholici existimant, Stephanum damnando morem Cypriani & Africanorum Antistitum, necnon Firmiliani & Orientalium de rebaptizandis Hæreticis, in extremum errorem lapsum esse, ac decrevisse quorumcumque Hæreticorum Baptisma, etiamsi consuetâ & solemni Ecclesiæ formâ, & ritu collatum non esset, ratum esse & legitimum, proindeque non iterandum. Verùm hæc opinio omninò improbabilis est. Si enim eum in errorem lapsus fuisset Stephanus, his temporibus universa Ecclesia versata esset in errore: omnes quippe Episcopi, vel Cypriani, vel Stephani sententiam tuebantur; utraque autem secundùm ipsam etiam Protestantium hypothesim, erronea erat. Præterea Cyprianus in citatâ ad Pompejum Epistolâ, testatur, Stephanum Baptismum Hæreticorum ratum habuisse ob vim & efficaciam verborum Evangelicorum, quibus confertur. Quare Stephanus semper supposuit, Baptismum verbis Evangelicis, ut ratus esset, conferri debere. Qua de re legendus Schelstrarius parte 2. Antiquitatis Illustratæ dissert. 1. art. 2. ubi fusè ostendit totam quæstionem Stephanum inter & Cyprianum fuisse de Baptismo Hæreticorum, supposito quod in nomine Christi, seu Trinitaris illum conferrent.

V. Ejus Corpus transfertur.

Cùm Stephanus sedisset annos quatuor, menses duos, dies viginti unum, ut legitur in Chronico Damasi, sub Valeriano & Gallieno Augustis Martyrium fecit die secundâ mensis Augusti anni ducentesimi quinquagesimi septimi, sepultus in cœmeterio Callisti, Viâ Appiâ, die tertiâ ejusdem mensis, postquam duabus ordinationibus Presbyteros sex, & Diaconos quinque creasset, Episcopos verò per diversa loca quatuor. Ejus corpus anno septingentesimo sexagesimo primo, die decimâ septimâ mensis Augusti transtulit Paulusprimus Papa, in Ecclesiam noviter à se constructam in domo, quæ sibi parentali successione obvenerat, SS. Stephani, & Sylvestri dictam, nunc S. Sylvestri de capite, ut refert Baronius eo anno, de qua translatione vide dicta in Sancto Sylvestro num. VIII.

VI. In cryptis Martyrum ubi celebrabat decollatus est.

Sancti Stephani Acta apud Surium die secundâ mensis Augusti testantur, eum *in cryptis martyrum assiduè Missas & Concilia* celebrasse, *& ibi dum Missarum solemnia perficeret*, ei in Sede caput amputatum fuisse. Id quod confirmat Martyrologium Romanum ad eumdem diem; ex quibus eruitur tempore persecutionis, cùm ne quidem in privatis domibus ulla superesset celebrantibus securitas, in cryptis subterraneis, Sanctorumque Martyrum sepulchris & cœmeteriis sacros conventus peractos esse. Unde Paulus Aringhus in suâ Româ Subterraneâ lib. 1. cap. 31. scribit: *Cùm illuc frequentes jugiter convenirent, in cœmeteriis cubicula, aptatis utrâque ex parte sedilibus, sacro item erecto altari, extruebantur, quâ de causâ Pontificiæ ad hanc usque diem sedes extant, quæ in cœmeterio præsertim B. Agnetis viâ Nomentanâ conspiciuntur, ubi Pontifex, dum Natalitiis beatorum Martyrum, necnon sacris synaxibus de more interesset, eminentiori præ cæteris conspicuus loco, ac nobili locatus throno sedere consueverat*. Porro

SÆC. III. S. STEPHANUS. tò, non solis persecutionum temporibus hic ritus offerendi in cœmeteriis obtinuit, sed multò etiam postea; nam & liber Pontificalis in Joanne III, qui anno DLX Pontificatum adeptus est, testatur ipsum constituisse, *ut oblationes, & amulæ vel luminaria in eadem cœmeteria per omnes Dominicas ministrarentur;* & de Sergio, qui exeunte sæculo septimo florebat, ait hunc *tempore presbyteratûs sui impigrè per cœmeteria diversa missarum solemnia* celebrasse.

VII. *Decretales ipsi falsò adscripta.* Duæ Stephano Papæ adscribuntur Decretales, quæ Viris Doctis adulterinæ habentur. Prima est ad Hilarium Episcopum, & incipit cum verbis Leonis primi Epist. 46. juxta veterem ordinem: *Quanquam sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum, &c.* in eâque habentur plura testimonia ex Codice Theodosiano, aliisque desumpta. Secunda est ad universos Episcopos, incipitque cum verbis ejusdem Leonis Epist. 40. juxta eumdem ordinem: meminit Patriarcharum, quod nomen Stephani Papæ tempore nondum usurpatum, refertque loca ex Epistolis 25. & 26. Sancti Bonifacii & aliorum.

OCTAVA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

VIII. *Valerianus Imp. persecutionem movet.* OCtavam Persecutionem moverunt Valerianus & Gallienus Augusti anno Christi ducentesimo quinquagesimo septimo, suasu & impulsu Macriani, qui Valeriano persuasit, ut Christianos desereret atque rejiceret. Hunc Macrianum Baronius, & post eum alii scribunt fuisse Magum Ægyptium. Verùm Valesius, & Pearsonius in Annalibus Cyprianicis, Macrianum neque Magum, neque Ægyptium fuisse, sed Magorum, qui ex Ægypto erant, Archisynagogum, hoc est maximum Patronum extitisse rectè probant, ut apud eos & in Critica Baroniana ad annum CCLVII. videre est. Hæc persecutio aucta est anno 258. quia Valerianus Antiochiam petens, ab eodem Macriano, cui totam rempublicam credendam esse duxit, excitatus, multò in Christianos acerbior & crudelior evasit. Atque ita tandem *rescripsit Valerianus ad Senatum, ut Episcopi, Presbyteri, & Diacones animadvertantur, Senatores verò & viri egregii & equites Romani, dignitate amissâ, etiam bonis spolientur, &c.* ut habet Cyprianus in Epistola ad Successum ordine 80. Pamelio 82. Eodem anno CCLVIII idem Sanctus Cyprianus Carthaginensis Episcopus die decimaquartâ mensis Septembris, ut in ejus passione legitur, Martyrio vitam finivit. Eamdem Martyrii Palmam retulerunt Sancti Stephanus & Sixtus Romani Pontifices. Sed Valeriano à Persis capto, Gallienus pacem Christianis concessit, anno ducentesimo quinquagesimo nono, edicto hac de re promulgato, quod periit; nam illud quod refert Eusebius lib. 7. c. 13. datum est post mortem Macriani in favorem Ægyptiorum, qui à Pace primo edicto exclusi fuerant.

S. SIXTUS II. *Pont. XXV.*

Anno Domini CCLVII.

I. *S. Sixtus SS. Petri & Pauli corpora transfert.* SIxtus hujus nominis II, natione Græcus, patriâ Atheniensis, Philosophi filius, S. Stephanum excepit, ordinatus circa diem vigesimamquartam mensis Augusti ejusdem anni ducentesimi quinquagesimi septimi. Ejus gesta in Pontificatu nos latent, id tantùm ex Indiculo depositionis Martyrum observat Pearsonius in Annalibus Cyprianicis, Sanctum Sixtum SS. Petri & Pauli Apostolorum corpora ad Catacumbas transtulisse, ut ibi tutius stationes haberi possent, magis in dies sæviente persecutionis ardore. In Indiculo enim, inquit, depositionis Martyrum habetur: *Tertio Kalendas Julii Petri in Catacumbas, & Pauli, Ostiense, Tusco & Basso Coss.* Qui Consulatus competit in annum CCLVIII, quo Sixtus sedit usque ad diem sextum Augusti. Ubi sermo est de Translatione Corporum Sanctorum Petri & Pauli. Liber Pontificalis Pontificem permutando, ut sæpe solet, Cornelium pro Sixto posuit, indeque Pseudo-Isidorus eamdem historiam fictitiæ Cornelii Epistolæ inseruit. Sixtus igitur, non Cornelius, hæc trophæa, quæ ut tradit Cajus, qui circa annum Christi CC scripsit, tunc temporis in Vaticano asservabantur, in Catacumbas transtulisse videtur.

II. *Martyr sub Valeriano.* Martyrium subiit Sixtus die sextâ mensis Augusti anni ducentesimi quinquagesimi octavi, sub Valeriano & Gallieno Imperatoribus, & cum eo Beatus Quartus, ut legitur in Epistolâ Sancti Cypriani ad Successum; sed Felicissimus & Agapitus Diaconi; Januarius, Magnus, Vincentius, Stephanus Subdiaconi, alio die Martyrium subierunt, ut legere est in Critica Baronii anno CCLVIII num. 5. & seq. Post triduum, die scilicet decimâ Augusti, Sanctus Laurentius Diaconorum primus, cui Sanctus Sixtus coronam prædixerat, Martyrio itidem

itidem coronatus eſt. Duas Sixtus ordinationes habuit menſe Decembri Presbyterorum quatuor & Diaconorum ſeptem. Epiſcopos prætereà duos ordinavit. Sepultus eſt in cœmeterio Calliſti. Sedit in Pontificatu menſes undecim, dies citcitet tredecim.

III. *Ejus Decretales ſpuriæ.* Duæ Decretales ei attributæ, quarum prima ſcripta eſt *Gratio Coepiſcopo*, ſecunda, *fratribus per Hiſpaniarum Provincias conſtitutis*, ſunt adulterinæ utpotè conſarcinatæ ex variis poſteriorum Pontificum & Conciliorum ſententiis & verbis. Poſt Sixtum Sedes Romana vacavit anno ferè uno, nempe uſque in diem XI. Kalendas Auguſti, ſeu uſque ad diem XXII. Julii anni CCLIX, ut legitur in Chronico Damaſi, & durante interpontificio Presbyteri vacanti Eccleſiæ præfuerunt, ut idem Damaſus tradit.

S. DIONYSIUS *Pontif. XXVI.*

Anno Domini CCLIX.

I. *S. Dionyſius Parochias dividit.* S. Dionyſius ex Monacho, cujus generatio non reperitur, poſt unius fermè anni interpontificium, Romanam Sedem regendam ſuſcepit die vigeſimâ ſecundâ menſis Julii anni ducenteſimi quinquageſimi noni, ut ait Damaſus in Chronico. Hic, juxta Auctorem libri Pontificalis, & Epiſtolam ipſi falsò adſcriptam, de qua mox, Parochias, Diœceſes inſtituit; quod ita intelligendum dicit Baronius, quòd pluribus Eccleſiarum Presbyteris in perſecutione martyrio vita functis, eaſdem iterum diviſerit & pro ratione diſtribuerit.

II. *S. Dionyſium Alexandrinum innocentem declarat.* S. Dionyſius anno Chriſti CCLXII, qui ſecundùm Baronium eſt CCLXIII, hanc ob cauſam Synodum Romæ celebravit. Dionyſius Alexandrinus cùm accepiſſet Sabellium hominem in Libyâ intrà ditionis ſuæ fines natum adorandæ Trinitati perſonarum diſtinctionem auferre, eum ſcripto refellit, & perſonarum in eâdem naturâ Divinâ diſtinctionem multis confirmavit. Sed accuſatus à Pentapolitanis, quaſi non perſonarum tantùm, ſed etiam naturæ Divinæ diſtinctionem, ac diverſitatem tueretur; Dionyſius Papa, coram quo accuſatus fuerat, Dionyſium Alexandrinum ad Concilium citat, qui Pontificis decreto parens, Epiſtolam mentis ſuæ indicem, & criminis objecti purgatricem, quæ exstat apud Baronium numero XXXIV cum quatuor Apologeticis libris pro ſui defenſione conſcriptis propediem afferendis, mittit. Ex quo Summus Pontifex convocato Concilio Dionyſium Alexandrinum omnis erroris expertem, nec niſi calumniâ accuſatum declaravit, teſte Athanaſio in illo Commentario, quem de ſententiâ Dionyſii adversùs Arianos conſcripſit.

III. *Synodum contra Paulum Samoſatenum non celebravit.* Hunc Sanctum Pontificem aliam Synodum Romæ contra Paulum Samoſatenſem Antiochenum Epiſcopum, Chriſti Divinitatem negantem celebraſſe, Baronius credit, idque teſtari Sanctum Athanaſium in libro de Synodis, quòd multos viros doctos decepit. Hæc Athanaſii verba: *Duo enim Dionyſii, diù ante eos ſeptuaginta fuere, qui Samoſatenſem ſuſtulere; quorum alter Romæ, alter Alexandriæ præſul erat*; quæ ſic explicavit Baronius, quaſi relativum *Qui*, ad utrumque Dionyſium referretur, licèt ordinem dicat ad ſeptuaginta Epiſcopos, qui in Concilio Antiocheno Paulum condemnavere: hos enim in eodem de Synodis libro Athanaſius vocat *ſeptuaginta Epiſcopos Pauli Samoſatenſis condemnatores*, quod Athanaſium legenti patet. Synodus itaque illa Romana ſuppoſititia.

IV. *Paulus damnatus in Synodo Antiochena ſecunda.* Paulus autem Samoſatenus damnatus eſt in ſecundo Concilio Antiocheno, quod autumno anni CCLXIX, ſedente adhuc Dionyſio inceptum, ſub Felice ejus ſucceſſore abſolutum eſt. Porrò Paulus Samoſatenus tàm in Trinitatis, quàm in Incarnationis fide lapſus erat: in priori quidem, quòd ſolum Patrem Deum eſſe putaret: in poſteriori, quòd Chriſtum merum hominem eſſe diceret, & in eo Verbum extitiſſe negaret. Ejus hæreſim pluribus explicat Petavius lib. 1. de Incarn. c. 3. Ejus damnatio hic paucis aperienda, utpotè quæ ſub Dionyſio facta fuerit in duobus Conciliis Antiochenis.

V. *Fiat Synodi geſtu & epocha.* Cùm errores Pauli Samoſateni Epiſcopi Eccleſiæ innotuiſſent, collecta eſt Synodus Antiochiæ, quam alii anno ducenteſimo ſexageſimo quarto, alii verò anno ducenteſimo ſexageſimo ſexto aſſignunt, in qua Paulus metuens, ne è ſede dejiceretur, deceptis per ſimulationem Epiſcopis indemnis abſceſſit. Sed cùm in priſtinos errores, & ſcelera lapſus eſſet, collecto iterum Antiochiæ Epiſcoporum Concilio, è ſede depoſitus eſt, eique Domnus ſubrogatus. Ex eo Concillo ſcripta eſt Synodica ad Dionyſium Papam, quam refert Euſebius lib. 7. cap. 30. Sed falſum eſt quod ſcribit Baronius anno CCLXXII, quo ſecundum illud Concilium conſignat, & poſt eum Collectores Conciliorum, ac nuperus Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis ſeu novæ ſummæ Conciliorum, Patres ſcilicet illius Concilii, ſive in Synodicâ ad Dionyſium Papam, ſive in profeſſione fidei, quæ huic Concilio

lio adscribitur, scripsisse Christum Deo Patri *consubstantialem* esse, & Eusebium professionem fidei Patrum Synodi, quæ hæresim Arianorum prorsùs jugulabat, consultò prætermisisse. Nam, ut ostendit Valesius in notis Eusebianis lib. 7. cap. 30. hæc professio fidei non est Patrum Antiocheni Concilii, sed Nicæni. In parte enim 3. seu Tom. 3. Actorum Synodi Ephesinæ pag. 378. titulus professionis illius ita conceptus legitur. *De incarnatione Verbi Dei, filii Patris, definitio Episcoporum, qui Nicææ in Synodo convenerunt, & expositio ejusdem Synodi adversùs Paulum Samosatenum.* Eusebius itaque immeritò reprehensus; decepti sunt etiam & Baronius & Collectores citati, scribentes Epistolam Patrum Synodi Antiochenæ ad Paulum Samosatensem, quæ extat in Bibliotheca Patrum & apud Baronium anno CCLXVI, scriptam esse à priori Synodo Antiochenâ; scripta est enim initio consessûs posterioris Synodi, ut Valesius loco laudato demonstrat. Denique hæc posterior Synodus Antiochena celebrata non est anno CCLXX aut CCLXXII, sed anno CCLXIX, & quidem circa anni finem; & dum ea celebraretur, Dionysius Papa supremum diem obiit, ut videre est in Critica Baroniana. Ei non tredecim tantùm aut sexdecim Episcopi interfuerunt, sed septuaginta, ut habet Athanasius in lib. de Synodis.

VI. *Decretalis falsò Dionysio adscripta.*

Vixit Dionysius in Pontificatu annos decem, menses quinque, dies quatuor; mortuus est enim, eodem Damasi Chronico teste, die vigesimâ sextâ mensis Decembris anni ducentesimi sexagesimi noni. Duas tantùm ordinationes fecit mense Decembri Presbyterorum duodecim & Diaconorum sex; Episcopos insuper septem per diversa loca creavit. Ejus Epistola decretalis de divisione Parochiarum ad Severum Cordubensem Episcopum scripta, viris doctis supposititia creditur: incipit enim cum verbis Leonis primi Epistolâ 24 secundùm veterem ordinem: *olim ab initio tantam percepimus à Beato Petro Apostolorum Principe* &c. continetque varia loca ex S. Gregorio magno desumpta. Alia ejus Epistola ad Urbanum præfectum ipsi etiam falsò attributa, ipso fatente Baronio, anno CCLXI num. 53.

S. FELIX *Pontif. XXVII.*

Anno Domini CCLXIX.

I. *S. Felix missas super Martyrum sepulchra celebrandas statuit.*

S Felix, natione Romanus, ex patre Constantio, post duorum dierum interpontificium in Sancti Dionysii locum subrogatus est die vigesimâ nonâ Decembris ejusdem anni ducentesimi sexagesimi noni. Huic ritum celebrandi *missas supra sepulchra Martyrum* acceptum fert liber Pontificalis; ad quæ verba Schelstratius ait: Aliæ lectiones habent, *supra memorias Martyrum*. Sepulchra enim, vel ob inscriptiones & signa martyrii, vel ob ossa Martyrum ibidem posita, vocabantur *memoriæ Martyrum*, & ex hac Felicis Constitutione, ortum habuisse putem Canonem XXXIV Illyberitanum, *ne cereum in cœmeteriis incendatur, inquietandi enim spiritus Sanctorum non sunt*. Quod nimirum Gentiles ex cerei lumine detegerent loca, in quibus martyres sepulti erant, quorum sepulchra ex illo indicio dejiciebant. Porrò cùm hoc temporibus Diocletiani non licuerit, crediderim tunc ossa martyrum in aliis locis sub altaribus collocari cœpisse, & ex illo profluxisse ritum Ecclesiæ consecrandi altaria cum Martyrum Reliquiis, quæ sub illis conduntur ab Episcopo consecrante. Ita Schelstratius in Notis ad librum Pontificalem sub Felice. Idem Auctor libri Pontificalis, & Auctius Chronicon veterum Pontificum addunt, Felicem sepultum esse in cœmeterio suo, viâ Aureliâ, milliario secundo ab urbe Româ, ubi Basilicam ædificaverat, & quamvis, inquit Schelstratius ibidem, viri eruditi dubitent de loco hujus Ecclesiæ, an ibi sita fuerit, ubi nunc Sancti Pancratii Basilica conspicitur, videtur tamen longiùs ab Urbe distasse, & nunc ruinis suis obruta esse.

II. *Decretales ei suppositæ.*

Obiit S. Felix die vigesimâ secundâ Decembris anni ducentesimi septuagesimi quarti, ut ad eum diem legitur in martyrologio Hieronymiano, postquam annos quatuor, menses undecim & dies viginti quinque sedisset; & quidem ante persecutionem Aurelianeam, ideoque in Indiculo Bucheriano *depositionis Episcoporum* memoratur, non verò in Indiculo *depositionis Martyrum*. Ordinationes duas mense Decembri fecit Presbyterorum novem & Diaconorum quinque. Episcopos etiam quinque per diversa loca ordinavit. Tres ejus circumferuntur Decretales, prima ad Paternum Episcopum, altera ad Galliæ Præsules, tertia denique ad Benignum Episcopum; sed eas supposititias esse, jam à pluribus viris doctissimis demonstratum.

NONA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

III. *Persecutio*

Aurelianus, anno ducentesimo septuage-

SÆC. III. S. FELIX. *Sub Aureliano imp.* gesimo Imperator creatus, in Christianos benè affectus fuit, & adversus Paulum Samosatenum, à posteriori Synodo Antiochena, tanquam novæ hæreseos auctorem damnatum, edictum emisit: *processu verò temporis*, inquit Eusebius lib. 7. cap. 30. *aliter de nobis sentiens quorumdam consiliis cæpit impelli, ut persecutionem adversùs nostros commoveret*. Licèt autem ea brevis fuerit, utpotè sub finem vitæ ab Aureliano intentata, ingentem tamen Martyrum numerum fecit. De ea legendus Annotator Baronii ad annum CCLXXII. SÆC. III. S. FELIX.

S. EUTYCHIANUS *Pontif. XXVIII.*

Anno Domini CCLXXV.

I. *S. Eutychianus non martyr, sed confessor.* S. Eutychianus, natione Tuscus, de civitate Lunæ, patre Marino, vel Martino, ad Pontificiam dignitatem assumptus est die quintâ mensis Januarii anni ducentesimi septuagesimi quinti. Ei acceptus fertur fruges & fructus benedicendi ritus, de quorum aut quorumlibet aliorum humanis usibus inservientium benedictione, quæ in Missa fiebat a Sacerdote, legendus Cardinalis Bona lib. 2. Rer. liturgic. cap. 14. num. 5. Liber Pontificalis addit eum trecentos quadraginta duos Martyres manu suâ sepelisse, ac constituisse, ut quicunque fidelium Martyrem sepeliret, sine Dalmatica, aut colobio (fuit tunicâ sine manicis) purpurato nullatenus faceret, quod honoris causâ constitutum est. Sed cùm idem honos Pontificibus, ut ipsis etiam Diaconis tribueretur, ut S. Gregorius indicat lib. 4. Dialog. cap. 40. Decreto suo idem lib. 4. Epist. 44. sancivit ne feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, Dalmaticis tegeretur. Ad cœlestem patriam transiit die septimâ Decembris anni CCLXXXIII, postquam Sedem tenuisset annis octo, mensibus undecim, diebus tribus, ut in sæpè citato Damasi Chronico legitur, qui diem ejus mortis etiam memorat, nempe diem septimam mensis Decembris; in Martyrologio enim Hieronymiano, ubi notatur dies octavus Decembris, sermo est de die ejus sepulturæ. In Martyrologio Romano Eutychianus dicitur passus sub Numeriano; sed cùm Baronius neque in Annalibus hujus Martyrii testem ullum afferat, & Eutychianus, non in Indiculo *depositionis Martyrum*, sed in Indiculo *depositionis Episcoporum* apud Bucherium ponatur, hic Sanctus Pontifex inter Confessores numerandus videtur. Certè, uterque Indiculus, Constantio Constantini Magni filio imperante scriptus, omnibus Martyrologiis antiquior est, ideòque ei magna fides habenda.

II. *Ejus translatio, & decretales.* Sancti Eutychiani corpus in patriam Lunam relatum, nunc invenitur atque honoratur Sarzanæ, urbe viciniâ, ditionis Genuensis, quæ Lunæ penitùs desolatæ, destructæque in honore Cathedrali successit. Eutychianus quinque ordinationibus mense Decembri habitis, Presbyteros XIV, Diaconos V fecit, Episcopos verò IX per diversa loca. Sepultus est in Cœmeterio Callisti viâ Appiâ. Duæ ei decretales adscribuntur, prima ad omnes per Boeticam Provinciam constitutos Episcopos; secunda ad Episcopos Siciliæ, quæ supposititiæ sunt; cum in iis posteriorum Pontificum loca integra recitentur, & alia multa suppositionis indicia habeantur.

S. CAJUS *Pontif. XXIX.*

Anno Domini CCLXXXIII.

I. *S. Caius Confessor etiam, non Martyr.* S. Cajus, natione Dalmata, Salonitanus, ex patre Cajo, ex genere Diocletiani Imperatoris, Eutychiano subrogatus est, die decimâ quintâ Decembris ejusdem anni ducentesimi octogesimi tertii, post octo dierum interpontificium. In libro Pontificali ab eo constitutum dicitur, ut per omnes septem ordines ad Episcopatum ascenderetur. Ecclesiam rexit usque ad diem 21 Aprilis anni 296, quo die à Wandelberto depositus dicitur, postquam sedisset annos duodecim, menses quatuor, dies septem, ut habet Chronicon Damasi. Mortuus est autem non Martyr, sed Confessor, ut legitur in Catalogo Reginæ Sueciæ à Papebrocio in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum, & à Schelstratio in secunda parte Antiquitatis Ecclesiæ publicato, ac à nobis sæpiùs laudato, sub titulo Auctoris Chronici Veterum Pontificum; unde in Indiculo depositionis Episcoporum, non Martyrum apud Bucherium memoratur.

Nec obstat quòd Baronius ex libro Pon-

Pontificali,& ex Actis Sanctæ Susannæ scribit, Cajum nempe cum fratre Gabinio Patre S. Susannæ Martyrio coronatos esse, quòd Diocletianus, mortuâ Valeriâ filiâ, Galerii Maximiani uxore, ut hunc sibi magis conciliaret, illi voluisse nuptiarum fœdere conjungere Susannam, quam in sua cognatione haberet gradu propinquiorem, utpotè filiam Gabinii, filii Maximi, seu Maximiani, Diocletiani germani; illud enim subsistere non potest, cùm certum sit, Valeriam Galerii Maximiani conjugem marito supervixisse, ut observavit Baluzius in Notis ad librum Lactantii, de Mortibus Persecutorum, indeque constat S. Susannæ Acta, vel in toto,vel in parte esse suppofititia.

II. *S. Susannæ Acta vel in toto,vel in parte suppositititia.*

Cajus ordinationibus quatuor mense Decembri creavit Presbyteros XXV, Diaconos VIII, & Episcopos per diversa loca V. Sepultus est in cœmeterio Callisti viâ Appiâ. Unica ejus circumfertur Epistola decretalis ad Felicem Episcopum, sed eam ut adulterinam rejiciunt eruditi, utporè confutam ex Innocentii, Leonis, & Vigilii Epistolis, præter alia supppositionis indicia, quæ in ea deprehenduntur.

III. *Caii decretalis spuria.*

S. MARCELLINUS *Pontif. XXX.*

Anno Domini CCXCVI.

I. *S. Marcellini lapsus commentitius.*

S. Marcellinus, natione Romanus, ex patre Pojecto, post duorum mensium & dierum octo vacationem sedis, ordinatus est die trigesimâ mensis Junii, ut legitur in Chronico Damasi, ejusdem anni ducentesimi nonagesimi sexti. Eo sedente Diocletianus & Maximianus Imperatores cruentam, & universalem persecutionem indixerunt; in qua Auctor libri Pontificalis tradit, Marcellinum minis adactum thus idolis adolevisse, & post paucos dies, actâ pœnitentiâ, Martyrio coronatum fuisse. Addunt alii Marcellinum in Concilio Sinuessano, cujus etiamnum habentur Acta, propriâ confessione, & trecentorum Episcoporum suffragio, ob nefandum sacrificium damnatum esse. Sed tàm lapsum Marcellini, quam Synodi Sinuessanæ Acta suppositiiia esse probarunt Papebrocius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum pag. 43. Natalis Alexander sæculo tertio, aliique viri docti. Cur enim, inquiunt, Donatistæ, qui omnem vetterunt lapidem in tot Conciliis & Collationibus, ut unum Cæcilianum traditionis arguerent, Marcellini Pontificis lapsum & Thurificationem sæpiùs non prodiderunt, ac probaverunt? Certè in celeberrima illa, mandato Imperatoris facta Collatione Carthagine, Catholicos inter & Donatistas, cùm se paratos jactitarent hæretici, ad convincendum traditionis Melchiadem Romanum Pontificem, & prolixa admodum acta legi petivissent; nihil in eis, quo reus probaretur, penitus inventum est, ut refert Augustinus in Breviculo Collationis cap. 18. & libro post Collationem edito cap. 12. & 13. At si verè lapsus esset Marcellinus, ibi lapsum ejus objicere non omisissent, ad creandum negotium Melchiadi, qui ejus Presbyter fuerat; sicut ex persona Felicis Aptungitani Cæciliano moverunt quæstionem, quòd ab eo fuisset ordinatus, qui fuerat sacrorum librorum traditor.

II. *Concilium Sinuessanum supposititium.*

Prætereà, in Actis illis Concilii Sinuessani dicitur Marcellini condemnationem ad Diocletianum esse perlatam, cùm esset in bello Persarum, quod apertæ convincitur falsitatis, cùm biennio antequam se Imperio Diocletianus abdicaret, de Persis profligatis Romæ triumphum cum Herculio collegâ egerit: deinde incredibile est, quòd, sæviente persecutione Diocletiani, omnium scilicet crudelissimâ, trecentorum Episcoporum cogi potuerit conventus, eo scilicet paulò minor, qui in maxima Ecclesiæ pace, totis viribus adnitente Constantino Imperatore, Nicææ in Bythinia fuit posteà congregatus. Ad hæc, nulla apud quosvis Scriptores, sive prophanos, sive Ecclesiasticos, Sinuessanæ civitatis, & cryptæ Cleopatrensis, in qua celebratum fingitur Istud Concilium, occurrit vel levis memoria. Multa alia ab iisdem viris doctis afferuntur suppositionis & falsitatis indicia, apud ipsos & in Critica Baroniana legenda.

III. *S. Marcellinus an Martyr.*

Postquam S. Marcellinus ordinationibus duabus mense decembri, Presbyteros IV, Diaconos II creasset, ac per diversa loca Episcopos V, ad Deum transiisse videtur die vigesimaquartâ mensis Octobris anni trecentesimi quarti, ordinatus enim fuerat die trigesimâ mensis Junii anni ducentesimi nonagesimi sexti, & in Chronico Damasi dicitur sedisse annis octo, mensibus tribus, diebus vigintiquinque. Eum Martyrium subiisse, ut habet Baronius ex Anastasio, parum verosimile, nomen enim ejus legitur in sæpiùs laudato Indiculo depositionis Episcoporum apud Bucherium.

Marcellini mentionem facit Eusebius in

SÆC. III. S. MARCELLINUS. in Chronico; Hieronymus verò in Martyrologio Marcelli tantùm meminit, quo fit ut aliqui viri doctissimi Marcellinum & Marcellum distinguendos non esse existimarint. Sed hi, meo judicio, decipiuntur, Auctor enim Chronici Damaso attributi, Liberio sedente vixit, & utriusque Pontificis non solùm meminit, sed etiam quot annis & diebus quilibet sedit, memorat. Præterea Augustinus, qui exeunte sæculo quarto floruit, utrumque agnovit, quemadmodum & Optatus Milevitanus à Baronio laudati.

IV. Marcellinus à Marcello diversus.

V. Decretales ipsi suppositæ. Duas Decretales Marcellino adscriptas, supposititias esse jam viri docti observarunt. Prima est ad universos Episcopos per Orientales Provincias, incipitque cum verbis Hormisdæ Epist. 62. *Quid tam dulce sollicito &c.* Secunda dicitur scripta ad Salomonem Episcopum, & incipit cum verbis Leonis primi Epistolâ 93. juxta veterem ordinem: *Quàm laudabiliter pro catholicæ fidei veritate*. Consarcinata est ex testimoniis Idacii ad Warmundum Capp. 51. 52. 53. & 55. & Hormisdæ Papæ Epist. 24. 25. aliisque.

DECIMA ECCLESIÆ PERSECUTIO.

VI. Persecutio sub Diocletiano generalis & cruenta.

PErsecutio in milites sub Galerio Maximiano anno ducentesimo nonagesimo octavo incepta, persecutionem generalem quasi quoddam præludium præcessit: hæc enim anno tantùm trecentesimo tertio, die vigesimâ tertiâ Februarii à Diocletiano & Maximiano decreta, dieque sequenti edictum propositum Nicomediæ, ac deinde ad cæteras Imperii civitates missum. Hujus Persecutionis causam in Christianos, jam turpiter moribus depravatos, & in Episcoporum discordias rejicit Eusebius. Aliam adducit Lactantius libro de mortibus Persecutorum cap. 14. à Galerio Maximiano confictam, hunc nempe, *ut* Diocletianum *ad propositum crudelissimæ Persecutionis impelleret, occultis ministris Palatio* subjecisse *incendium. Et cum pars*, inquit, *conflagrasset, Christiani arguebantur velut hostes publici, & cum ingenti invidia simul cum Palatio Christianorum nomen ardebat; illos consilio cum Eunuchis habito de extinguendis Principibus cogitasse, duos Imperatores domi suæ penè vivos esse combustos &c.* Tam atrox fuit illa persecutio, ut neque domui Regiæ pepercerint Diocletianus & Galerius; subdit enim Lactantius laudatus cap. 15. *Furebat ergo Imperator* (nempe Diocletianus) *jam non in domesticos tantùm, sed & in omnes, & primam omnium filiam Valeriam* (Galerii Maximiani uxorem) *conjugemque Priscam sacrificio pollui coegit*, quæ ideò Christianæ erant. In hac persecutione Ecclesiæ solo æquatæ, Scripturæ Sacræ igne consumptæ. Christiani, qui publicis honoribus aucti fuerant, exauctorati, cæteri libertate privati. Multos hæc Persecutio Martyres Cœlo dedit, multorum certamina recenset Eusebius lib. 8. De hac etiam legendus Orosius lib. 7. cap. 17. SÆC. III. S. MARCELLINUS.

VII. Ab ea Galliæ immunes. Galliæ, ubi Constantius Chlorus, Constantini Magni Pater imperabat, ab hac persecutione immunes fuere; Lactantius quippe ibidem scribit: *Constantius ne dissentire à majoribus præceptis videretur, Conventicula, idest parietes, qui restitui poterant, dirui passus est, verum autem Dei Templum, quod est in hominibus incolume, servavit.* Tum cap. 16. *Vexabatur ergo universa terra, & præter Gallias, ab Oriente usque ad Occasum, tres acerbissimæ bestiæ sæviebant.* Lactantio suffragatur Eusebius lib. 8. cap. 13. Quomodo autem hæc conciliari possit cum historiis plurimarum Galliæ civitatum & provinciarum, quæ suos martyres hac persecutione ad Deum translatos prædicant, lege in Critica Baroniana ad annum CCCIII.

VIII. Persecutionis finis. Kalendis Maii anni trecentesimi quinti Diocletianus & Maximianus Herculius Imperatores abdicarunt, & vitam privatam amplexi sunt, quare persecutio aliquandiù cessavit; sed anno trecentesimo octavo in Oriente recruduit, & pax universæ Ecclesiæ reddita non est ante mensem Junium anni trecentesimi decimi tertii, quod colligitur ex eodem Lactantio, qui cap. 48. ejusdem libri ait: *Sic ab eversa Ecclesia* (à die scilicet XXIII Februar. anni CCCIII.) *usque ad restitutam* (scilicet usque ad diem XIII Junii anni CCCXIII, quod jam dixerat propositum fuisse Nicomediæ edictum de restaurandis Ecclesiis) *fuerunt anni decem, menses plus minus quatuor*.

Concilium Illyberitanum.

IX. Illyberitani Concilii epocha, & auctoritas veneranda. MArcellino sedente, vel saltem durante Interpontificio, verosimile est celebratum fuisse Illyberitanum in Hispania Concilium, cùm ex ejus Canonibus constet, illud celebratum ipso persecutionis tempore, & parte aliâ certum sit Osium Cordubensem Episcopum ei interfuisse, qui tamen anno trecentesimo decimo tertio, jam in Constantini Magni comitatu erat. Hujus Concilii auctoritatem elevant, erroresque plurimos ipsi affingunt Baronius & Bellarminus; sed venerandam esse ejus auctoritatem, in ejusque fide nihil non integrum, in ejus disciplina nihil non sanctum reperiri pluribus probare conatur Natalis Alexander sæculo tertio dissert. 21.

In eo Canones LXXXI conditi ab Episcopis undeviginti, qui ei adsuerunt, cum triginta sex Presbyteris. Horum Canonum, explicationem habemus in Opere Ferdinandi de Mendoza, *de confirmando Concilio Illyberitano ad Clementem VIII Pontif. Max.* quod extat Tom. I. Conciliorum editionis Labbei.

SÆC. IV. S. MARCELLUS.

S. MARCELLUS *Pontif. XXXI.*

Anno Domini CCCVIII.

I. *S. Marcellus in exilium a Maxentio missus.*

S. Marcellus, natione Romanus, ex patre Benedicto, post interpontificium annorum trium, mensium octo & dierum trium Pontifex dictus est, & ordinatus anno trecentesimo octavo, die vigesimâ septimâ Junii, quæ Dominicalis fuit, sedemq; tenuit anno uno, mensibus sex & diebus viginti; obiit enim die decimasextâ mensis Januarii anni trecentesimi decimi, ut docent liber Pontificalis, Martyrologium Hieronymianum, genuinum Bedæ Martyrologium, & Sacramentarium Gelasii ac Gregorianum. Damasus Papa ejus epitaphii, quod extat apud Baronium, auctor dicitur, ex quo eruitur eum à Maxentio in exilium pulsum esse; licèt enim hic Imperii initio, Persecutioni finem imposuerit, postea tamen nullum impietatis aut libidinis genus prætermisit, ut tradit Eusebius lib. 8. cap. 14. donec triennio ferè post Sancti Marcelli obitum, à Constantino Magno debellatus est. Marcellum viginti quinque titulos Romæ constituisse, seu Parochiales Ecclesias, propter Baptismi & Pœnitentiæ administrationem, & propter sepulturas Martyrum scribit Auctor libri Pontificalis, qui addit eum ordinationes aliquot mense Decembri fecisse Presbyterorum viginti sex & Diaconorum duorum; Episcopos verò per diversa loca unum supra viginti ordinasse, ac sepultum esse in cœmeterio Priscillæ viâ Salariâ. Porrò licèt aliqui, ex eo quòd Eusebius in Chronico Marcelli mentionem non faciat, inferant eum diversum non esse a Marcellino, certum tamen videtur ex superiùs dictis in Marcellino, eos esse duos Pontifices inter se diversos.

II. *Ejus Decretales spuriæ.*

Duæ Marcello Decretales attribuuntur, quæ suppostitiæ sunt. Prima est ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ, in qua leguntur loca ex Acacio Constantinopolitano Episcopo, Hilaro, Innocentio, Gregorio, Leone, & aliis desumpta. Secunda est ad Maxentium, de qua Baronius in Annalibus, qui tamen eam commentitiam esse non advertit. Incipit enim cum verbis Sancti Gregorii Epist. 114. libri septimi; continet aliorum loca quamplura, & Scripturam citat ex versione Divi Hieronymi, subnotaturque eodem Consulatu fictitio ac præcedens, scilicet, *Maxentio & Maximo V. C. Coss.*

S. EUSEBIUS *Pontif. XXXII.*

Anno Domini CCCX.

I. *Sub Eusebio Crux inventa non est.*

S. Eusebius, natione Græcus, patre Medico, Pontificatum adeptus est die quintâ Februarii, quæ Dominicalis erat anno trecentesimo decimo, postquam sedes vacasset dies viginti, ut tradunt liber Pontificalis & Auctius Chronicon veterum Pontificum, in quibus tamen falsò legitur Crucem Domini sub Eusebii Pontificatu inventam fuisse, cum constet ex antiquis Auctoribus non contigisse Dominicæ Crucis inventionem ante tempora Concilii Nicæni. De ea inventione post Concilium illud hæc leguntur in fine Chronici Eusebii secundùm editionem Pontaci: *Helena Constantini Mater divinis monita visionibus, beatissimum Crucis signum, in quo mundi salus pependit, apud Jerosolymam reperit;* quamquam enim ea verba non reperiantur in plerisque Eusebii mss. Codicibus, leguntur tamen in pluribus aliis, & in editionibus anterioribus; imò hæc Inventio iisdem ferè verbis refertur apud Sulpitium Severum lib. 2. Idacium, Adonem & alios, apud Rufinum lib. 6. cap. 8. apud Ambrosium de obitu Theodosii, apud Sozomenum lib. 2. cap. 1. apud Theodoretum lib. 1. cap. 18. & plures alios ab Arnaldo Pontaco in Notis ad hunc Eusebiani Chronici locum laudatos, in quibus ea inventio ad Nicæni Concilii tempora refertur. Præterea Helenam Constantini matrem, sub Eusebio Papa Dominicam Crucem Jerosolymis invenisse, nullâ ratione dici potest, cùm nihil tum Constantinus in Siria haberet, quæ Maximini tyrannide premebatur, neque adhuc plenè in Christum credebat, quòd post Crucis in Cœlo visionem, quæ anno tantùm 312 contigit, ardentissimè fecit, Ideoque hoc tempore Christianam Religionem nondum susceperat, sicut nec mater ejus Helena.

De-

Denique sub Eusebii Pontificatu, Macarius nondum erat Episcopus Jerosolymorum, quam Ecclesiam anno tantùm CCCXII regendam suscepit, & tamen sub eo facta supponitur S. Crucis inventio.

II. *Epistolæ ei falsò adscriptæ.*

Obiit S. Eusebius die vigesimaprimâ Junii ejusdem anni trecentesimi decimi, postquam sedisset menses quatuor, dies sedecim, & ordinasset Episcopos quatuordecim, Presbyteros tredecim, Diaconos tres, sepultus in Cœmeterio Callisti viâ Appiâ. Tres ejus circumferuntur Epistolæ, sed confictæ & suppositititiæ. Prima data est *ad Episcopos Galliæ*, incipiens à verbis Gregorii lib. XI. Epistolâ XXXVI. *Scripta Sanctitatis vestræ*, &c. continetque plura ex Ennodio desumpta. Secunda Epistola est *ad Ægyptios*, in eaque refertur locus satis amplus ex quinta Synodo Romana sub Symmacho. Tertia est ad *Episcopos Tusciæ & Campaniæ*, incipitque à verbis Hormisdæ Epistola 25. *Benedictus Dominus noster, qui per misericordiam suam Romanam Ecclesiam*, &c. In ea mentio inventionis Sanctæ Crucis, quam, ex superiùs dictis, constat, Eusebii tempore, nondum inventam fuisse.

III. *Ejus decretum de Extrema Unctione.*

Extat apud Ivonem Carnotensem decreti part. 15. c. 35. Eusebil Papæ Decretum, ex quo Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 7. art. 2. infert Sacramentum Extremæ Unctionis ante Viaticum ægrotis collatum fuisse, & consequenter antequam jam omni salutis spe amissâ, vitâ & sensibus carere inciperent. Jubet enim Eusebius illo decreto, ut Sacerdos circa ægrotantem pœnitentem *orationes dicat, & ungat eum oleo Sancto, & Eucharistiam ei donet*. Ex eo enim sequitur Eucharistiam, post Unctionem, ægrotis administratam fuisse, cum tamen Viaticum nonnisi mente integrâ, & corpore non deficiente suscipi debeat. Acta Sancti Leonis IX. Papæ à Wiberto Archidiacono descripta lib. 2. cap. 16. asserunt etiam hunc Sanctum Pontificem decrevisse, *ut quoniam plures Episcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium confluxerunt turbæ, eis præsentibus inungeretur sacri olei liquore. Super quo facto exhilaratus usquequaque, munitusque corporis & sanguinis Domini communione*, &c. Alterum hujus moris argumentum repetit idem Martene ex consuetudine iterandæ Unctionis per septem continuos dies; ac tandem ex Cæremoniis unctionis, quæ aliquando fiebat in Ecclesia, imò infirmis non semper jacentibus, sed genuflexis, aut sedentibus. Ex quibus rectè infert, hæc omnia peragi haudquaquam potuisse in eum, qui exhaustis omnibus viribus, & penè exsanguis esset corpore, ac proinde statim ut certum inesset salutis periculum infirmos inunctos fuisse, ac postea Viaticum recepisse.

S. MELCHIADES *Pontif. XXXIII.*

Anno Domini CCCX.

I. *Melchiadis Decretum de Eucharistia ad absentes mittenda.*

S. Melchiades, seu Miltiades, natione Afer, Sancto Eusebio successit, ordinatus die secundâ mensis Julii ejusdem anni trecentesimi decimi, quæ in Dominicam incidebat, ut legitur in Chronico Damasi. De eo libri Pontificalis Auctor scribit: *Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi, dirigerentur, quod declaratur fermentum*; ad quæ verba, etiam relata in Auctiori Chronico Veterum Pontificum, Schelstratius in Antiquitate illustrata pag. 442. ait: „ Ob Disciplinam Arcani Eucharistia hoc loco Fermentum vocatur, ut dissertatione eâ de re editâ monstravimus. Eucharistiam namque Episcopis & Presbyteris ad Urbem venientibus mittere consueverant Pontifices, ut testatur Divus Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 24. Intelligit Schelstratius singulare Opus, quod in lucem emisit de Disciplina Arcani, in quo cap. 7. art. 5. de hoc Melchiadis decreto fusè disserit, & probat per quinque priora Ecclesiæ sæcula, tam Romanos Pontifices in Decretis, quàm fideles in Colloquiis, Eucharistiæ sacramentum sub fermenti nomine occultasse. De eodem Fermento lege dicenda in Siricio & Innocentio, ubi Melchiadis decretum explicatur. Addit Auctor libri Pontificalis, Melchiadem constituisse, *ne ullâ ratione die Dominicâ, aut quintâ feriâ, jejunium quis fidelium ageret, quia hos dies Pagani quasi sacrum jejunium celebrabant*. Tandem Melchiades Romæ concilium celebravit, in quo condemnati sunt Donatistæ, de quo mox.

II. *Dies mortis Melchiadis.*

Ad cœlestem patriam transiit die decimâ mensis Januarii anni trecentesimi decimi quarti, postquam, ut legitur in Chronico Damasi & in Catalogis, annos tres, menses sex & dies novem sedisset, unde ejus depositio, tam in Indiculo depositionis Episcoporum apud Bucherium, quàm in Martyrologio Hieronymiano ad eamdem diem decimam Januarii memoratur. Verum quidem est in eodem Martyrologio ad diem secundam mensis Julii itidem haberi: *Depositio Miltiadis Papæ*, sed hæc verba intelli-

ligenda de aliqua ejus Translatione, quæ die ejus ordinationis facta fuerit. Sepultus est in cœmeterio Callisti: ordinationem unam mense Decembri fecit Presbyterorum septem, Diaconorum quinque; Episcopos præterea duodecim per diversa loca ordinavit.

III. *Decretalis ipsi falsò attributa.*

Inter Pontificum Romanorum Epistolas decretales habetur una Melchiadis *ad omnes Hispaniæ Episcopos*, quæ dicitur *data Kalendis Maii Volusiano & Ruffino Viris Clarissimis Coss.* quæ non potest non esse supposititia, cùm jam à die decima Januarii illius anni, scilicet trecentesimi decimi quarti, Melchiades fato functus fuisset. Præterquamquod citatur in eâ Scripturâ juxta Hieronymi versionem, & refertur prolixum fragmentum ex Eucherii Homilia de Pentecoste, quæ communiter tribuitur, vel Eusebio Emiseno, vel Fausto Regiensi, Melchiade junioribus.

Initium Schismatis Donatistarum & Concilium Romanum contra eos celebratum.

IV. *Donatistarum schismatis initium & causa.*

SChisma Donatistarum, cujus initium plerique omnes cum Baronio, ad annum trecentesimum sextum revocant, anno tantum trecentesimo duodecimo inchoatum est, postquam pax Africanæ Ecclesiæ reddita fuit à Maxentio: *Tempestas persecutionis*, ait Optatus lib. 1. contra Parmenianum, *peracta, & definita est. Jubente Deo, indulgentiam mittente Maxentio, Christianis libertas est restituta. Botrus & Celensius, ut dicitur, apud Carthaginem ordinari cupientes, operam dederunt, ut absentibus Numidis, soli vicini Episcopi peterentur, qui ordinationem apud Carthaginem celebrarent. Tunc suffragio totius populi Cæcilianus eligitur, & manus imponente Felice Aptungitano Episcopo ordinatur*, &c. Persecutioni autem in Africa finis impositus est anno tantùm CCCXII, ut probat Annotator Baronii. Botrus & Celeusius, cùm spe suâ se dejectos viderent, conjurare adversùs Cæcilianum ordinatum Episcopum Carthaginensem cœperunt, & adhibitâ in societatem Lucillâ, potentissimâ fœminâ, Cæciliano infensâ, ac senioribus plebis Catholicæ, quibus Mensurius, Cæciliani decessor, ornamenta Ecclesiæ commendaverat, Episcopos Numidiæ, qui non mediocrem injuriam sibi factam putabant, quòd ad Cæciliani ordinationem evocati non fuissent, Carthaginem convenire curarunt, qui numero septuaginta congregati, Cæcilianum absentem, quòd evocatus venire noluisset, damnaverunt; duo crimina illi objicientes. Primum, quòd à Traditoribus ordinatus fuisset Episcopus; deinde, quòd, cùm esset Diaconus victum afferri Martyribus in custodia positis prohibuisset. Post hæc in locum Cæciliani Majorinum ordinarunt Episcopum in gratiam Lucillæ, cujus domesticus erat. Hoc est initium Schismatis Donatistarum, sic dictorum à Donato à Casis Nigris Episcopo, Majorini ordinatore, quem Augustinus in Breviario Collationis tertiæ, & in libro Retractationum scribit, Cæciliano adhuc Diacono schisma fecisse Carthagine, ejusque facinoris reum postea convictum fuisse in Synodo Romana, sedente Melchiade. Sed quoniam in ordinatione Cæciliani vehementiùs erupit, idcircò schismatis initium ab illa ordinatione desumitur.

V. *Schismatici ad Imperatorem recurrunt.*

Schismatici adversùs Cæcilianum scripserunt libellos, & Anulinum Africæ Proconsulem interpellarunt, ut eos ad Constantinum, tunc in Galliis agentem, mitteret, quibus eum rogabant, ut de Gallia judices dari præciperet. Imperator lectis Donatistarum libellis, subiracundè respondit, teste Optato Milevitano: *Petitis à me in sæculo judicium, cùm ego ipse Christi judicium expectem.* Dedit tamen judices Maternum Agrippinensem, Rheticium Augustodunensem & Marinum Arelatensem Episcopos, qui cum Melchiade Papa, & aliis Episcopis Italis ab ipso deligendis causam Cæciliani judicarent.

VI. *Synodus Rom. in causa Donatistarum.*

Congregata est Romæ Synodus, die secundâ Octobris, feriâ sextâ, ideoque anno Christi trecentesimo decimo tertio, in domo Faustæ in Laterano. Ei præfuit Melchiades, cui assidebant tres præfati Episcopi & quindecim Itali. In Donatum à Casis-nigris lata sententia est suffragantibus universis, *quòd confessus sit rebaptizasse, & Episcopis lapsis manum imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est. Testes inducti à Donato confessi sunt se non habere quod in Cæcilianum dicerent. Cæcilianus omnium supramemoratorum sententiis innocens est pronunciatus, etiam Miltiadis sententiâ, quâ judicium clausum est his verbis*: „ Cùm constiterit Cæcilianum ab iis, qui cum Donato venerant, juxta professionem suam non accusari, nec à Donato convictum esse, in aliqua parte constiterit, suæ communioni Ecclesiasticæ integro statu retinendum meritò esse censeo. Referuntur hæc ab Optato Milevitano lib. 1. adversùs Parmenianum, qui alteram partem sententiæ, de damnatione scilicet Donati, & de susceptione Episcoporum partis Majorini prætermisit. Huic Synodo Marcus Presbyter, posteà, Sancto Sylvestro mortuo, Romanus Pontifex, interfuit, ut videre est apud Valesium in Notis ad librum 10. Eusebii cap. 8. & in Critica Baronii an-

no CCCXIII. Ferunt tum Donatistas condemnatos, à sententia Episcoporum Concilii ad Imperatorem appellasse, dictumque à Constantino, cum id accepit: *O rabida furoris audacia! Sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Disputatur inter Doctos num hæc ad Imperatorem appellatio facta fuerit in hoc Romano, an in Arelatensi Concilio sub Silvestro.

VII. *Donatistarum schisma in hæresim evadit.* Porrò Donatus à Casis-nigris confessus est se rebaptizasse & Episcopis lapsis manum imposuisse, quia Schisma Donatistarum in hæresim evaserat, cujus hi præcipui errores. Primò, Baptismum extra Ecclesiam collatum nullum esse contendebant, & quia Ecclesiam intra suam sectam coarctabant, ideò Catholicos à se deceptos, suoque schismati implicitos rebaptizabant. Secundò, Ecclesiam in cæteris orbis regionibus Traditorum contagio, malorumque communione periisse asserebant, & in Africa remansisse in sola parte Donati, ideoque Episcopis lapsis manus de novo imponebant. Tertiò tandem, Ecclesiam Catholicam meretricem vocabant, ut refert S. Augustinus in Concione de gestis cum Emerito. Qui plura cupit de schismare Donatistarum, legat dissertationem ab Henrico Valesio de eo editam, Eusebii editioni subjunctam, & Natalem Alexandrum sæculo quarto.

S. SILVESTER *Pontif. XXXIV.*

Anno Domini CCCXIV.

I. *S. Silvester fit Papa.* Silvester, natione Romanus, ex patre Rufino, Sancto Melchiadi successit, ordinatus die ultimâ Januarii anni trecentesimi decimi quarti, in quam Dominica incidebat, qui mos, post redditam à Constantino Magno Ecclesiæ pacem, servatus fuit, & Romani Pontifices, vel die Dominicâ, vel festo aliquo solemniori Inaugurati. Silvestrum à Marcellino Papa Presbyterum ordinatum, non verò à Melchiade, docet S. Augustinus contra Petilianum de unic. Baptism. cap. 16.

II. *Ejus Acta supposititia.* Acta S. Silvestri narrant eum anno trecentesimo decimo quinto Synodum Romæ celebrasse, cui diversarum provinciarum Episcopi numero LXXV interfuerint, & Helenam tunc adhuc gentilem, sed à Judæis penè Judæam effectam, Constantinum filium ad Judæorum religionem amplectendam invitasse; sed hæc omnia planè fictitia sunt. Quis enim sibi persuadeat in unum Concilium convenisse Christianorum Antistites, & Judæorum Sacerdotes, quod tamen in illis Actis legitur, ad disputationem de Religione ineundâm? Quis duodecim Rabbinos ab Issachar summo sacerdote delectos sibi fingat, qui contra Christianam fidem disputarent; cùm à tempore excidii Jerosolymitani desierint creari summi Pontifices. Quare Sancti Silvestri Acta planè supposititia sunt.

III. *Indulgentiæ in eis memoratæ commentitiæ.* In iisdem Actis variæ etiam indulgentiæ à Sancto Silvestro dicuntur concessæ, tàm Basilicæ Lateranensi, quàm Basilicæ Sancti Sebastiani extra muros, quæ sunt etiam commentitiæ, quod manifestè liquet ex verbis in lapide Basilicæ Sancti Sebastiani expressis: *Eamdemque* (indulgentiam à Silvestro largitam) *successores ejus in Festis duplicibus, & in Quadragesima duplicarunt*, cùm tamen duplicium Festorum appellatio sæculo decimotertio primùm cepisse videatur. Qua de re plura Papebrocius in Conatu Chronico-Historico, ubi rectè scribit, tam diuturnam tolerantiam Apostolicæ Sedis, sub cujus oculis tum in Lateranensi, tum in aliis nonnullis antiquissimis Ecclesiis manent exposita monumenta indulgentiarum, velut à Sancto Silvestro eas visitantibus concessarum, sufficientem videri, ad supplendum quemcumque juris aut facti defectum. Quamvis enim nequeat efficere Pontifex, ut à Silvestro datæ sint, quæ datæ non fuerunt; facere tamen potest ut eæ reverà istic nunc obtineantur, æquè si ab ipso Silvestro promanassent. De Indulgentiis vide dicenda in Sergio II.

Fictitium pariter est quod legitur in iisdem Actis & in libro Pontificali, Sanctum Silvestrum Romæ Constantinum Imperatorem baptizasse, eumque à lepra mundasse; hunc enim in extremis constitutum & sub mortem Nicomediæ baptismum suscepisse, præter Eusebium, Socratem, Sozomenum, Hieronymum in Chronico, aliosque antiquos, Ambrosius & Athanasius in libro de Synodis, ubi Ariminensis Synodi, anno CCCLIX celebratæ, Patrum Constantium Constantini filium alloquentium verba recitat, disertè testantur. Certè Lepra, quæ Constantinum impulerit ad baptismum Romæ accipiendum, ut ab ea sanaretur, antiquioribus Scriptoribus ignota, eòque magis fit incredibilis, quò Julianus Apostata fidentiùs objecit Christianis, quòd eorum *baptisma lepram leprosi non aufert.* Si enim adeò recenti memoriâ leprosus Constantinus lepræ sordes baptismo detersisset, Cyrillo Alexandrino id refutaturo libro septimo IV. *S. Silvester Constantinum non baptizavit.*

SÆC. III. S. SILVESTER.

ptimo contra Julianum illius successorem & generum, quid poterat offerri speciosius, atque ad illius convictionem potentius? nihil tamen hujusmodi Cyrillus, sed cùm Christum etiam leprosos mundasse dixisset, excusat baptismum ejus, ad emundandas sordes non corporis, sed animi institutum esse.

V. Constantini rebaptizatio rejecta.

Neque audiendi sunt, qui utramque de Constantini baptismo sententiam conciliaturi, Romæ quidem à Silvestro Papa baptizatum esse dicunt, sed Nicomediæ rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi; nam rebaptizationem ab Arianis ante Vandalicæ persecutionis tempora tentatam nemo cum fundamento dixerit, nec debet, totâ Antiquitate silente, recipi. Quis enim, saltem vivente Constantino, ausus fuisset Nicænæ Synodi professores, quam ille semper & ubique spectabat, & omninò sartam tectam volebat, affirmare hæreticos, quorum proinde Baptismus invalidus crederetur? ut autem Ariani jam tum tale quidpiam clàm ausi essent, necdum posset dici, quòd Eusebius Nicomediensis, Arianismi notam conatu omni à se tunc amoliri studens, partem habuerit in ea impietate, ut ait Papebrocius in Vita Sancti Constantini ad diem XXI Maii, ubi pluribus & sententiam de baptismo ei Romæ collato, & ejusdem rebaptizationem rejicit. Ibidem etiam examinat & reprobat, quod in libro Pontificali legitur, nempe Silvestrum Constantini persecutionem fugientem, in montem Soractem fugisse, ex quo redux eum baptizavit.

VI. Synodus Rom. supposititia.

Supposititia pariter est alia Synodus Romana, quæ in eisdem S. Silvestri Actis tertio Kalendas Junii post baptizatum Constantinum, eo præsente collecta dicitur, Hincmaro Remensi, Petro De Marca, Labbeo, Lupo, aliisque Viris Eruditis testibus. Quomodo enim die trigesimâ mensis Maii anni CCCXXIV, Synodus illa celebrari potuit, præsente Constantino, qui toto illo anno, bello Liciniano occupatus, in Oriente versatus est, ut videre est in Critica Baroniana. Ejus plurima alia suppositionis capita nuper retulit Schelstratius in secunda parte Antiquitatis Illustratæ dissert. 3. cap. 8. De supra dictis Synodis & baptismo Constantini, legendus etiam Natalis Alexander sæculo IV.

VII. S. Silvestri mors.

S. Silvester, postquam ordinationes sex, mense Decembri fecisset, Presbyterorum XLII & Diaconorum XXVI, ac Episcopos insuper LXII per diversa loca creasset, ad Deum transiit die trigesimâ primâ mensis Decembris anni trecentesimi trigesimi quinti, ideoque sedit annis viginti uno, mensibus undecim, ut in sæpe citato Chronico Damasi legitur; ejus enim Depositio die 31. Decembris memoratur etiam in Martyrologio Hieronymiano & in Indiculo depositionis Episcoporum apud Bucherium. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ viâ Salaria.

SÆC. IV. S. SILVESTER.

VIII. Controversia de Translatione corporis ejus.

De Translatione corporis ejus quæstio est, an Romæ in Ecclesiam à Paulo primo in ejus honorem constructam, cum corpore Sancti Stephani Papæ & martyris, translatum sit anno DCCLXI, vel DCCLXII, an verò sedente Stephano II anno DCCLII ad Monasterium Nonantulanum. Baronius anno DCCLXI refert constitutum seu Bullam Pauli Papæ, in qua Sanctorum Translatio dicitur facta ad eam Ecclesiam indictione XIV, seu anno DCCLXI, corpus quidem S. Stephani die XVII Augusti, corpus verò S. Silvestri die XIX Junii; in editione Conciliorum Labbeanâ legitur 19. Julii. Papebrocius verò in Conatu Chronico-Historico in Stephano refert eamdem Pauli Papæ Bullam, ex Joanne Giaccheti Serrano in libello, quem de ipsa Ecclesia edidit, datam, ut ipse ait, indictione XV seu anno DCCLXII, & corpus S. Silvestri non die XIX Junii, sed die XVIII in eam Ecclesiam translatum dicitur. Idem tamen Papebrocius in Paulo, illam Bullam supposititiam esse suspicatur, quòd notæ temporum, quibus insignitur, inter se non conveniant; sed quod, meo judicio, suspicionem auget, est, quòd cum Translationes Sanctorum sæculo octavo diebus Dominicis, vel Festis solemnioribus fierent, neutro tamen ex his annis DCCLXI & DCCLXII, dies XVII Augusti, & dies XVIII, aut XIX Junii Dominicales fuerunt. Præterea Auctor Anonymus Vitæ S. Anselmi, Abbatis Nonantulani in Italia primi, quæ extat sæculo quarto Benedictino, parte primâ, quem Mabillonius paulò post S. Anselmum, qui sæculo octavo floruit, vixisse ostendit, disertis verbis asserit Stephanum II Papam ad petitionem Aistulphi Longobardorum Regis, concessisse S. Anselmo corpus Sancti Silvestri Papæ, quod translatum est ad dictum Monasterium Nonantulanum, & alias literas refert ejusdem Stephani Papæ, quibus donationes eidem Monasterio factas, ac corpus S. Silvestri Anselmo confirmat, datas *mense Januario, indictione sexta Pontificatûs* ejus *anno primo*, ideoque anno 753. Vel ergo cum Baronio ad annum 752. num. 15. dicendum, non corpus Sancti Silvestri, sed ejus Reliquias Nonantulam translatas, vel Pauli I Bullam supposititiam esse, cum dictus Anonymus Nonantulanus & Sigebertus disertè dicant corpus S. Silvestri Anselmo datum fuisse.

IX. Constituta ab eo de Corporali, & altaribus lapideis.

Apostolos non in nudo altari, sed pannis seu linteis ornato sacrum celebrasse omninò credendum est, ob maximam reverentiam, quâ Sanctissimum Christi corpus venerabantur; nunc utimur Sindone, cui *Corporalis* nomen ab Ecclesiasticis Scriptoribus

ribus

tibus inditum est. At Silvester in libro Pontificali constituisse dicitur, ut Sacrificium Altaris non in serico, neque in panno tincto, sed tantùm in lineo ex terra procreato consecraretur; sicut corpus Domini in sindone linea & munda sepultum fuit. De Corporali plura habet Bona Cardinalis lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 25. Plerique scribunt à S. Silvestro constitutum, ut Altaria lapidea essent; sed hujus decreti nulla mentio apud Antiquos reperitur, & licèt Gregorius Nyssenus, qui eodem sæculo quo Silvester claruit, Altaris lapidei tanquam communiter tunc usitati meminerit Orat. in Baptismum Christi; Sanctus tamen Athanasius, eo ipso sæculo, ligneum commemorat in Epistola ad Solitarios. Ex quibus intelligitur promiscuum tunc usum in Oriente altaris lignei & lapidei viguisse. Posteà sancivit Ecclesia, ut nemini liceat celebrare, nisi in altari lapideo consecrato, sed quis hoc primùm certâ lege firmaverit, an Silvester, an alius, adhuc incertum est. De Altaribus ligneis, lapideis, argenteis, aureis, eorumque formâ, lege Edmundum Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 3. art. 6. ubi & de vasis sacris olim ad celebrandam Missam adhibitis.

X. Unctionem verticalem in Baptismo instituit.

Inter antiquos Baptismi ritus frequentior occurrit apud Veteres mentio unctionis verticalis ex Chrismate à presbytero factæ. Ipsius institutionem adscribit idem Libri Pontificalis Auctor Sancto Silvestro his verbis: *Et hoc constituit, ut baptizatum liniat Presbyter Chrismate levatum de aqua propter occasionem transitûs mortis*. Auctori libri Pontificalis concinunt Amalarius lib. 1. de Ecclesiasticis officiis cap. 27. Walfridus lib. de Rebus Eccles. cap. 26. Rabanus de Institutione Clericorum lib. 1. cap. 8. Rupertus lib. 5. de Divinis officiis cap. 16. & Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. part. 7. cap. 3. Ex quibus, ut inquit Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus art. 15. meritò infert Menardus in Notis ad librum Sacramentorum S. Gregorii Papæ pag. 144. antiquos Scriptores Silvestro superiores, ubi de unctione seu Chrismatione locuti sunt, intelligendos esse de Confirmationis sacramento, & quia Græci carent verticali unctione, eorum Patres antiquos, cùm de unctione Chrismatis agunt, de illa quæ fit in fronte ab Episcopo esse interpretandos. Ex ejusdem potiùs Silvestri institutione hæc unctio ad solos Presbyteros, non verò ad Diaconos spectat; unde in Concilii Toletani primi circa annum CCCC celebrati Canone 20 statutum est, Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo, præsente verò, si ab ipso fuerit præceptum.

S. Silvestri imago ab antiquo pingitur cum Tiara in capite, quod decessores ejus omnes nudum præferunt. Causam ex opinione vulgi refert Jacobus S. Georgii ad velum aureum Cardinalis lib. 2. de Coronatione Bonifacii VIII, quòd nempe Constantinus à Sancto Silvestro baptizatus *proprium sibi regnum, seu phrygium* (idest coronam) *Silvestri in vertice prætulerit*. Sed hoc, ut apparet, sumptum est ex famosa Constantini donatione urbium & provinciarum, aut saltem civitatis Romanæ Sedi Apostolicæ, quæ, ipso etiam fatente Baronio, suppositia est. In illa enim præcipitur, ut Silvester & ejus successores Pontifices Romani, coronâ ex auro purissimo & gemmis pretiosis uti debeant, sicuti ipse Constantinus utebatur. Papebrocius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum censet, omissis illis fabulis, dici posse, quòd constitutâ per Constantinum Ecclesiasticâ pace, Silvester vel propriâ electione, vel ipsius mandato, pileum sumpserit Romano more, symbolum libertatis, eumque auro phrygio, seu diademate ornatum infernè, quà caput tangit, ad significandum regale sacerdotium, sacerdotum omnium principi collatum à Christo: cui Bonifacius VIII alteram coronam imposuit, exprimi eo volens utriusque regni corporalis & spiritualis prærogativam: triplicis denique coronamenti Tiaram ante annos circiter trecentos assumpsisse Urbanum Quintum, numeri mystici forsan causâ.

XI. Primus cum Tiara in capite pingitur.

Concilium Arelatense contra Donatistas.

XII. Concilium Arelatense contra Donatistas.

Sub Sancto Silvestro schisma Donatistarum majores vires sumpsit, quare in Concilio Arelatensi primo damnati sunt. Cùm enim queretentur Donatistæ apud Constantinum Imperatorem de Romana Synodo sub Melchiade Papa anno 313 celebratâ, quòd non rectè judicasset, neque omnia causæ, de qua agebatur, momenta expendisset, Constantinus Concilium Arelatem convocavit ad Kalendas Augusti anni trecentesimi decimi quarti, Silvestri Romani Pontificis primo, ad quod convocati sunt Episcopi ex locis diversis ac propè infinitis plurimi, ut testatur Constantinus in Epistola ad Chrestum Syracusanum Episcopum. Ne verò Episcopi sumptuum excessu deterriti à Synodo abessent, jussit Imperator publicum ipsis viaticum à Præsidibus provinciarum suppeditari, tractoriasque ad hunc finem ipsis dari literas, ut ejusdem Imperatoris literæ ad Ablavium Africæ Vicarium certum faciunt. Ducentos Episcopos ei interfuisse communior & verior est opinio.

In eo Concilio causa Cæciliani, & schismatis Donatistarum discussa est, isti damnati, Cæcilianus absolutus, & viginti duo Canones conditi, quorum octavus baptisma hæreticorum in Patre & Filio & Spiritu Sancto collatum, ratum esse decernit, & rebaptizationes prohibet contra Donatistas, ex quo, & ex tam copioso Episcoporum numero, Launojus existimavit, Divum Augustinum, per plenarium Concilium, in quo quæstio de baptismate hæreticorum finita est, intellexisse Concilium Arelatense; Joannes verò Nicolai existimat, S. Augustinum, non de Concilio Arelatensi, sed de Niceno Oecumenico intelligendum esse. Utriusque rationes legi possunt in Critica Baroniana, ubi Auctor Joannis Nicolai sententiam tuetur, & probat insuper incertum prorsùs esse, an Constantinus huic Concilio Arelatensi interfuerit.

XIII. *Anne ea sit ultima sit controversia de Baptismo hæreticorum?*

Absolutâ Synodo Patres de rebus in ea gestis & Canonibus constitutis relationem ad Silvestrum Papam miserunt, honorificâ ad eum datâ Epistolâ, quâ dicti Concilii, Canonumque confirmationem & promulgationem ad ipsum pertinere agnoscunt. *Placuit*, inquiunt, *per te, qui majores diœceses tenet, potissimum omnibus insinuari*.

XIV. *Actorum confirmatio à S. Silvestro petita.*

Initium Hæresis Arianæ, & Concilium Nicænum, Generale primum.

XV. *Arii patria & hæresis initium.*

Sub eodem Sancto Silvestro emersit Arii hæresis, cui damnandæ cum auctore ipsius Nicænum magnum Concilium convocatum est, ac celebratum. Ariana hæresis ab Ario ejus auctore initium & nomen sortita est. Is ex Lybia, quæ Ægypto vicina est, & Alexandriæ contributa, oriundus, externâ corporis, oris, & habitûs specie eam præferebat virtutem, gravitatem & modestiam, quâ facilè hominibus illuderet. Meletio Lycopolis in Ægypto Episcopo, contra Sanctum Petrum Alexandrinum Episcopum schisma facienti, propterea quòd ab ipso, ob idololatriæ crimen, aliaque scelera, fuisset in Concilio Episcoporum depositus, se adjunxit, sed posteà ex schismate conversus, ab eodem Sancto Petro Diaconus ordinatus est, à quo subinde Ecclesiâ pulsus, post ejusdem Sancti Martyrium, quod anno trecentesimo undecimo contigit, in Ecclesiam irrepsit, & ab Achilla ejus successore in communionem susceptus, Presbyter factus est. Quo, anno trecentesimo decimo tertio, mortuo, ambitio & invidia in Sanctum Alexandrum, quem sibi in electione ad Episcopatum Alexandrinum prælatum ægrè ferebat, ipsum ad fabricandam hæresim impulit. Licèt autem ea initio Episcopatûs Sancti Alexandri innotescere cœperit, ejus tamen initium repetendum videtur ab anno trecentesimo vigesimoprimo, quo damnata est in Concilio Alexandrino, cui interfuerunt centum fere viginti Episcopi.

XVI. *Ejus errores.*

Errores Arii & ejus sequacium hi erant. Sancto Alexandro de mysterio Sanctissimæ Trinitatis in Conventu Ecclesiastico disserente, & Filium Patri honore parem, ejusdemque cum ipso substantiæ prædicante, Arius palàm apertèque restitit, asserens unum esse verè, propriéque dictum Deum, scilicet Patrem, *Solum ingenitum, solum æternum, solum nullo principio inchoatum, solum verum, solum immortalitate præditum, solum sapientem, solum bonum, qui genuit filium unigenitum ante tempora æterna, per quem sæcula condidit*.

XVII. *Circa mysterium Trinitatis.*

Secundò, asseruit filium esse creaturam Dei perfectam, non esse consubstantialem Patri, non esse coæternum Patri, neque Patris naturam, ut in se est, cognoscere, nec suam ipsius; alienum externumque esse à Patre quantùm ad substantiam; fuisse tempus quando non erat; Verbum mutabilitati obnoxium esse, & in libero ejus arbitrio fuisse, quamdiu vellet bonum permanere. Deum porrò, cùm præcognosceret eum bonum futurum, anticipando illi hanc gloriam dedisse, quam homo postmodùm ex virtute mereretur: ipsum proinde participatu gratiæ Deum fieri, ut reliquos omnes, sic & ipsum titulo tenùs Deum vocari. Quæ Arii blasphemiæ decerptæ sunt ex libro, cui titulum fecit, *Taleja*, & ex Auctoribus Ecclesiasticis hujus temporis.

XVIII. *Circa mysterium Incarnationis.*

Tertiò, erravit etiam Arius circa mysterium Incarnationis; Verbum namque Divinum corpus assumpsisse inanime asseruit, animæque partes implevisse Divinitatem, ut testatur Theodoretus. Tandem hymnum glorificationis pervertit, suos cantare docens, *Gloria Patri, per Filium, in Spiritu Sancto*. Arianos posteà rebaptizasse Catholicos, qui ad suam sectam veniebant, scribit S. Augustinus lib. de Hæresibus, unde Auctor Libri Pontificalis in Liberio, & in Felice de ea rebaptizatione loquitur. Verosimiliter tamen existimat Papebrocius, à nobis de baptismo Constantini loquentibus laudatus, rebaptizationem ab Arianis non tentaram ante tempora Vandalicæ persecutionis.

XIX. *Convocat Concilium Nicænum.*

Cùm Arius, post Synodum Alexandrinam, in qua ejus hæresis damnata fuerat, in Palæstinam abiisset, ibi plures sectatores habuit; quare Constantinus Imperator Concilium Generale convocandum censuit in urbe Nicææ Bythiniæ Metropoli

li, & reverà convocavit de assensu Silvestri Pontificis Romani, quod ex eo constat, quòd cum ob senilem ætatem, ut habent Eusebius, Theodoretus, & alii, Silvester Synodo adesse non potuerit, Legatos misesit, qui suo nomine Concilio præsuere. Illi autem fuerunt Osius Cordubensis Episcopus, Vitus, seu Vito, & Vincentius Presbyteri Sancti Silvestri, cujus erant legati, ut liquet ex Gelasio Cyziceno lib. 2. historiæ Concilii Nicæni cap. 5. ex libro, ut ipse ait, Eusebii de Vita Constantini cap. 7. Trecenti decem & octo Episcopi ei intersuerunt ex Sancto Athanasio in Epistola ad Jovianum Imperatorem, Epiphanio Hæresi 69, Hilario contra Constantium, Rufino lib. 1. cap. 1. & Theodoreto lib. 1. cap. 7. Erant Viri & vitæ sanctitate, & miraculis, & Divinarum Scripturarum scientiâ planè admirabiles; de quibus Beatus Ambrosius ad Gratianum Augustum. *Trecenti*, inquit, *decem & octo sacerdotes tanquam Abrahæ electi judicio, consonâ fidei virtute victores, velut trophæum, toto orbe subactis perfidis, extulerunt: ut mihi videatur hoc esse Divinum, quod eodem numero in Conciliis fidei habemus oraculum, quo in historia habemus exemplum.*

XX. Constantinus Imp. Concilio adest. Adfuit etiam Concilio Constantinus Imperator, & infrà Episcopos, nonnisi ipsis annuentibus, sedit. Inchoatum est Concilium die decimanonâ mensis Junii, anno Christi trecentesimo vigesimo quinto, Silvestri Pontificis duodecimo, Constantini Imperatoris vigesimo, ad quem orationem habuit, Concilii nomine, Eustathius Antiochenus Episcopus. Orationem vicissim habuit elegantissimam Imperator, quâ Patres ad concordiam adhortatus est, de quibus legendi Eusebius lib. 3. de vita Constantini cap. 10. & duobus seqq. Socrates lib. 1. cap. 8. & Theodoretus lib. 1. cap. 7. qui testantur Imperatorem Patribus sumptus necessarios regali munificentiâ ministrasse. Synodus habita est in Ecclesia, non verò in Palatio, ut quidam volunt, Eusebii verba malè interpretantes. Porrò cum in ipso Concilii ingressu libellos Imperatori adversùs orthodoxos Antistites porrexissent Ariani, quò eis infensum redderent Imperatorem, & ad expugnandam Catholicam fidem, faciliorem aditum sibi aperirent, indicto die cunctos libellos comburi jussit Constantinus, ut refert Rufinus lib. 1. hist. c. 1.

XXI. Præsides Concilii. Celeberrimo huic consessui præfuisse Osium Cordubensem Episcopum, Vitum & Vincentium Presbyteros, Silvestri Papæ, cujus erant Legati, nomine, habemus ex Gelasii Cyziceni libro 2. Historiæ Concilii Nicæni cap. 5. ubi ex tertio libro Eusebii de Vita Constantini cap. 7. se ista transcripsisse profitetur: *Ipse etiam Hosius ex Hispaniis, nominis, & famæ celebritate insignis, qui Silvestri Episcopi maximæ Romæ locum obtinebat, und cum Romanis Presbyteris, Vitone & Vincentio, cum aliis multis in consessu illo adfuit.* Verum est Eusebii textum ea nunc non habere, quæ ex eo Cyzicenus refert, in eo enim tantùm legitur: *Ab ipsa quoque Hispania vir ille multo omnium sermone celebratus, und cum reliquis aliis consedit.* Sed mutilum esse in vulgatis Eusebii editionibus hunc locum, optimè notavit Petrus de Marca. Quis enim erit Hispanus ille, quamvis famæ celebritate conspicuus, si nomen ejus silentio damnetur? Certè incredibile est Eusebium, eo in loco recensentem Provincias, quæ Episcopos suos ad Synodum Nicænam miserunt, in illa tam accurata narratione, Italiam, ipsamque urbem Romam omisisse. At licèt concederetur Eusebii textum in vulgatis editionibus purum esse, non inde tamen Viti & Vincentii Legatorum Silvestri præsidentia destrueretur. Ibidem quippe subjungit Eusebius: *Aberat quidem Regiæ urbis Antistes ob senilem ætatem: sed præstò erant Presbyteri, qui vices ejus implerent.* Quæ verba de Episcopo Romano, non Byzantino, seu Constantinopolitano, intelligenda esse rectè vidit Henricus Valesius in Notis ad illum Eusebii locum; tempore enim Concilii Nicæni nondum dedicata erat Constantinopolis, nec Regiæ urbis vocabulo decorata, nec ejus fundamenta jacta erant; Annotator enim Baronii fusè probat, ejus constructionis initium pertinere ad mensem Novembrem anni CCCXXV. Confirmant hanc explicationem Sozomenus, & Theodoretus; ille lib. 1. cap. 17. scribens, sicut Eusebius, Episcopum urbis Romæ *propter senectutem* abfuisse. *Verùm illius vice* adfuisse Vitonem & Vincentium *Romanæ Ecclesiæ Presbyteros*. Theodoretus verò lib. 1. cap. 7. ubi ita habet: *Episcopus autem urbis Romæ ob extremam senectutem abfuit ipse quidem, duos tamen misit Presbyteros, qui ipsius nomine gestis Concilii subscriberent*, quæ verba ex Eusebio laudato descripta videntur. Quare etiamsi concedatur Eusebii textum purum esse, ex ejus verbis tantùm inferri posset, Osium quidem non præfuisse, sed ex ejus sententia negari non posset, Vitonem & Vincentium missos Romani Pontificis *vices ejus* implesse, ut ait Eusebius, vel Concilio adfuisse, ut Romani Pontificis *nomine gestis Concilii subscriberent*, ut scribit Theodoretus, cui consentit Sozomenus laudatus: idem autem est, adesse Concilio Romani Pontificis nomine, vel vices illius gerere, ac illi præesse, ut multi viri docti jam probarunt, & inter alios Natalis Alexander Sæc. IV. & Annotator Baronii ad annum 325.

Neque dicas cum Joanne Launojo in Epistola ad Raimundum Formentinum Episcopum

XXII. *Sinistra in Conciliis honorabilior dextera.*

scopum, qui in dextro ordine primam fedem occupabat, perbrevi oratione Imperatorem affatum esse, teste Eusebio lib. 3. de Vita Constantini cap. 11. illum autem, qui orationem habuit, fuisse Eustathium Antiochenum Episcopum, ut constat ex Theodoreto laudato, ideoque primum locum habuisse in Concilio Eustathium, atque ipsi præfuisse. Jam enim Baronius, aliique ex eo responderunt, primum in dextro ordine locum honoratiorem non fuisse, sed primum in ordine sinistro: quod probatur exemplo Concilii Calchedonensis, in cujus prima Actione ita dispositus legitur Episcoporum consessus, ut à sinistra parte Sedis Apostolicæ Legati, & post ipsos Episcopi Constantinopolitanus & Antiochenus, à dextris verò Dioscorus Alexandrinus, quamvis proximè damnandus, & Juvenalis Jerosolymorum sederunt. Quamvis igitur primus à dextris sederit Eustathius in Concilio Nicæno, non sequitur quòd præfuerit. Deinde cùm in medio consessûs Episcoporum Sacrosancta Evangelia in sublimi loco collocarentur, quæ typum Christi Domini gererent; ex eo intelligitur, illos, qui à parte sinistra sederent, à dextris Christi fuisse; eos verò, qui in parte dextera, Christo fuisse à sinistris. Quò etiam respicit vetus Ordo Romanus, in quo hæc de consessu in Ecclesia leguntur: *Sedebunt ed locali dispositione, ut intrantibus Ecclesiam Episcopi sint ad sinistram, Presbyteri verò ad dexteram: ut quando Pontifex federit, & ad eos respexerit, Episcopos ad dexteram, Presbyteros contueatur ad sinistram*. Qua ratione sinistra honoratior dexterâ in Ecclesiasticis conventibus habebatur, indeque Conciliorum Præsides non à dextris, sed à sinistris sedebant.

XXIII. *In Bullis Plumbeis S. Petrus sinistram, S. Paulus dextrum locum occupat.*

Hanc sedendi rationem nobiliorem esse, demonstrari etiam potest ex Bullis plumbeis nongentorum circiter annorum, in quibus extant expressæ imagines Apostolorum Petri & Pauli, Paulo ad dexteram Petri collocato. Ut enim inquit Marca in Opusculis posthumis à Stephano Baluzio publicatis, de Primatu Petri loquens, quod dextrum latus videtur, si Pauli imago cum Petri imagine comparetur, est latus sinistrum, si referatur ad inspicientes. Ex qua relatione sæpe metiendus est honoris gradus in conventibus publicis. Hinc profectum, ut Episcopus in parte chori sedeat, quæ dextra est ingredientibus, & tamen respondet cornu sinistro altaris, in quo sinistrum & dextrum latus nuncupamus, respectu habito ad Divini numinis præsentiam, ac si Dei Majestas ibi sederet, veluti super Cherubim, ut in veteri Testamento; vel Christi corpus, vultu ad populum obverso, ibi consisteret. Ex hac quoque ratione ingressûs tractum, ut in auditorio publico, Parlamentorum Galliæ Præsides id latus occupent, quod sinistrum est, si consessûs ordo à personis sedentium ducatur: quod tamen respondet lateri dextro adstantis cœtûs. Quod splendidiùs eminet, Rege in Senatu Parisiensi pro tribunali sedente. Ad ejus enim sinistram consident Pares Franciæ Ecclesiastici, quibus præcipuus honor defertur, Duces verò dextram occupant: quæ latera vices mutant, habitâ adstantium ratione, ita ut eorum dexteræ respondeat ordo Parium Ecclesiasticorum. Ita Marca laudatus, cui suffragatur Joannes Mabillonius lib. 2. de Re Diplomatica cap. 14. num. 13. Quare ex præsenti usu confirmatur, sinistram in Synodis honoratiorem & nobiliorem fuisse dexterâ. Unde ex his bullis plumbeis præcipui honoris Paulo impensi argumentum quidam absurdè traxerunt, ut ostendit ibidem Marca. Cæterùm nulla in hoc mutatio facta est ante Leonem III, cujus tempore, ut observavit Joannes Lucius, Auctor Historiæ Dalmatiæ & Croatiæ, apud Papebrocium in Conatu Chronico-Historico sub Pontificatu ejusdem Leonis, dextera cæpit esse honoratior sinistrâ, ut ibidem narrabimus. Alias Launoji objectiones referunt & refellunt Natalis Alexander, & Annotator Baronii locis laudatis.

XXIV. *Concilium à Constantino indictum de assensu Silvestri Papæ.*

Quod attinet ad convocationem Concilii, illud à Constantino Imperatore convocatum esse docent idem Euseb. lib. 3. de Vita Constantini cap. 6. Socrates lib. 1. cap. 5. Theodoretus lib. 1. cap. 7. Sozomenus lib. 1. cap. 16. Gelasius Cyzicenus loco citato, imò & ipsi Patres Nicæni in Epistola Synodica ad Ecclesiam Alexandrinam, quam refert Theodoretus lib. 1. cap. 9. & plures alii. Hinc tamen inferri non potest, auctoritatem convocandi Concilia Oecumenica ad Romanum Pontificem non pertinere; cùm Ecclesia eam in Romanis Pontificibus agnoverit, eamque ei attribuant Patres secundi Concilii Oecumenici Constantinopoli habiti, in Epistola Synodica ad Damasum, ab eodem Theodoreto lib. 5. cap. 9. relatâ, ubi ad literas Romani Pontificis Concilium indicentis se convenire debere agnoscunt Episcopi Orientales, adduntque: *Nunc verò postquam Synodum Romæ nutu Dei congregantes, nos etiam pro fraterna erga nos charitate vestra, tanquam membra propria, per religiosissimi Imperatoris literas evocastis*. Agnoverunt itaque Romanum Pontificem potuisse Romæ indicere Concilium Generale, ad quod ne convenirent, angustiam temporis, velut excusationis legitimæ rationem protulerunt, seque ob suarum Ecclesiarum discrimen in Oriente detineri. Præterea ex eo quòd Constantinus Concilium Nicænum convocarit, inferri nullo modo potest, jus convocandi Concilia

cilia Oecumenica ad Romanum Pontificem non pertinere; cùm Constantinus absque assensu Silvestri Papæ illud non convocarit. Quod constat ex eo quòd Silvester Legatos miserit, qui suo nomine Concilio præfuere. Hinc Synodus Sexta Generalis Actione 18. in sermone acclamatorio Silvestrum cum Constantino Nicænam Synodum congregasse disertè asserit: *Arius*, inquit, *divisor & partitor Trinitatis insurgebat, & continuò Constantinus semper Augustus, & Silvester laudabilis magnam atque insignem in Nicæa Synodum congregabant*. Plura hac de re Annotator Baronii.

XXV. *Convocationis Concilii causa.* Tribus de causis convocata fuerat Nicæna Synodus. Prima, ob Arianæ hæreseos damnationem. Secunda, ad dissensiones Ecclesiarum circa tempus Paschatis celebrandi, componendas. Tertia, ad estinguendum schisma Meletii Episcopi Lycopolis in Ægypto, qui sæculo IV ineunte, ut jam dictum est, odio motus in Sanctum Petrum Episcopum Alexandrinum, propterea quòd ab ipso ob idololatriæ crimen aliaque scelera, fuisset depositus, ordinationes ipsi debitas usurpatet; licèt enim nihil circa fidem innovasset, schisma tamen conflaverat, & Ario cum suis Partiariis suppetias tulerat, ut testantur Athanasius Apologia 2. & Socrates lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 3.

XXVI. *Arius cum sua hæresi damnatur.* Quod spectat ad primum caput, Arius in Synodo vocatus est, auditus, hæreseos & blasphemiarum convictus à Patribus, & à Sancto Athanasio adhuc Diacono, qui Verbi Divini causam propugnaturus, cum Sancto Alexandro Episcopo. Alexandrino venerat, anathemate confossus est, hæresisque damnata. Editum Symbolum fidei & anathematismi pronunciati adversùs omnes impias Arianorum positiones his verbis: *Eos autem qui dicunt: erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur, non erat; & quia ex iis quæ non sunt, factus est; aut ex alia substantia, vel essentia dicunt esse, vel creatum, vel mutabilem, vel convertibilem Filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia*. Porrò mox à Nicæna Synodo omnes Græcorum Ecclesiæ assumpsere Nicænum Symbolum, tanquam novam Christianæ professionis tesseram, Catholicos ab Arianis discernentem, ut convictus Arianus haberetur, quisquis illud non admitteret. Sed ubi prodiit Constantinopolitanum, ab omnibus Græcorum Ecclesiis, nomine tamen minimè mutato, in Nicæni locum suffectum est, ut dicemus in Damaso Papa, loquentes de Concilio Constantinopolitano primo, Generali secundo.

XXVII. *Symbolum fidei editur.* Ut autem lector ante oculos habeat quid Concilium Symbolo Apostolorum addiderit, abs re non erit Symbolum Nicæni Concilii hìc exhibere; tale autem est: *Credimus in unum Deum, Patrem Omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum Iesum Christum filium Dei, ex Patre natum unigenitum, idest, ex substantia Patris; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est, & resurrexit tertiâ die, & ascendit in cœlos: & iterum venturus est judicare vivos & mortuos: & in Spiritum Sanctum. Eos autem qui dicunt*, et cætera numero superiori recitata. Quid posteà addiderit Constantinopolitanum Concilium, in Damaso Papa videbimus, ubi & Symbolum ab illo Concilio editum exhibebimus.

XXVIII. *Tempus celebrandi Paschatis determinatur.* Quoad secundum caput, controversia de tempore Paschatis celebrandi, in Synodo ad finem perducta est, & decreto Oecumenico constitutum, ut Dominicâ proximè sequente lunam decimam quartam post vernum æquinoctium illucescentem Pascha celebraretur, ut constat ex Epistola Synodica ipsius Concilii ad Alexandrinam Ecclesiam, quam refert Theodoretus lib. 1. cap. 9. & ex Epistola Constantini Imperatoris ad Ecclesias, de iis, quæ in Concilio Nicæno gesta erant, apud Eusebium lib. 3. de Vita Constantini. Hoc Decretum Ecclesiæ Syriæ, Ciliciæ, & Mesopotamiæ, quæ in celebratione festi claudicabant, amplexæ sunt. De eo lege dicta in Victore Papa.

XXIX. *Quid de Meletio Lycopolitano.* Quoad tertium caput sancitum est à Patribus cum Meletio clementiùs agentibus, ut in propria civitate, nimirum Lycopolitanâ, maneret, nullamque haberet potestatem vel cuiquam manus imponendi, vel quempiam ad aliquod munus Ecclesiasticum deligendi, vel in aliorum regionem & civitatem ejus rei gratiâ commeandi; sed ut solum dignitatis & officii nomen retineret. Id constat ex dicta Synodica Concilii ad Alexandrinam Ecclesiam apud Theodoretum laudatum.

XXX. *Canones in Concilio editi.* Post hæc Patres Concilii viginti Canones ediderunt, quibus disciplinam Ecclesiasticam sanciverunt. Unde Canones, quos ex antiquo exemplari Arabico descriptos publicavit Franciscus Turrianus, numero 80. vel 84. versionis Abrahami Ecchelensis Maronitæ, qui vulgò Canones Arabici vocantur, supposititii sunt, licèt illos omnes ut legitimos cunctæ Orientis Sectæ agnoverint. Varia enim continent, quæ contra omnem antiquitatem, imò contra Nicænum Concilium pugnant. Conficti illi sunt post Concilium Calchedonense, cùm in illis sæpiùs *Patriarchæ* nomen legatur, quod tamen tunc primùm audiri cœpit. Tandem

Patres

Patres Epiſtolam Synodicam ad Eccleſiam Alexandrinam ſcripſerunt, quam referunt Theodoretus & Socrates, uterque lib. 1. cap. 9. Epiſtola autem Concilii ad Silveſtrum Papam, quam exhibent Conciliorum Collectores, & reſcriptum Silveſtri ad Nicænam Synodum, ab omnibus Eruditis ut ſuppoſititia monumenta exploduntur. Finitum eſt Concilium die 25. menſis Auguſti, ut videre eſt in Critica Baronil.

XXXI. *Arius exilio mulctatus, obiit extra Eccleſiæ communionem.* Quod porrò ſpectat ad Arium, quem diximus à Concilio damnatum & anathemathe confoſsum, id ita intelligendum non eſt, ut Ario nominatim anathema dixerint Patres, ſed generaliter cunctis qui impia illa dogmata profiterentur, ut conſtat ex dict. Epiſtola Synodica ad Eccleſiam Alexandrinam, in qua ajunt tantùm, Arii opinionem diſcuſſam eſſe atque examinatam coram ſacratiſſimo Imperatore, omneſque Epiſcopos uno conſenſu anathema dixiſſe impiis verbis Arii atque ſociorum. Arium ſimulatâ pœnitentiâ expoſitioni fidei tandem ſubſcripſiſſe, & nunquam in exilium miſsum eſſe, ſcribit Baronius, Auctore Hieronymo in Dialogo contra Luciferianos. Verùm, ut notavit Valeſius in Notis ad lib. 2. Sozomeni cap. 16. Hieronymus memoriæ vitio lapſus eſt hoc loco, dum Arium à Concilio Nicæno ſuſceptum eſſe dicit. Factum id enim non in Concilio Nicæno, ſed in Jeroſolymitano anno 335 celebrato. Unde poſt Concilium Nicænum cum obſtinatus eſset in hæreſi, in exilium à Conſtantino Imperatore amandatus eſt, à quo poſtea revocatus poſtquam ſatisfactionis libellum dictæ Synodo Jeroſolymitanæ obtuliſset; extra communionem tamen Eccleſiæ defunctus eſt, ut ſcribit Athanaſius in Epiſtola ad Serapionem. Quæ omnia fuſiùs tractantur ab Auctore Criticæ Baronianæ ad annos 325. 327. & 340.

S. MARCUS *Pontif. XXXV.*

Anno Domini CCCXXXVI.

I. *S. Marcus Oſtienſem Epiſc. Pallio donat.* S. Marcus, natione Romanus, ex patre Priſco, poſt ſeptemdecim dierum interpontificium, Sanctum Silveſtrum excepit, ordinatus die decimaoctavâ Januarii anni 336. Dominicali & feſto Cathedræ Sancti Petri ſacrâ. Liber Pontificalis ipſi acceptum fert, quòd Epiſcopus Oſtienſis Romani Pontificis conſecrator pallio utatur. Poſtquam unicâ ordinatione, Presbyteros quinque, & Diaconos ſex creaſſet, & Epiſcopos per diverſa loca ſeptem, obiit die ſeptima Octobris ejuſdem anni, Damaſi Chronico teſte, poſt Sedem menſium octo & dierum viginti. Ejus quidem depoſitio notatur in Martyrologio Hieronymiano ad diem ſextam Octobris, ſed id intelligi debet de aliqua ejus Translatione eo die factâ. Die enim ſeptimâ Octobris etiam memoratur in Sacramentario S. Gregorii. Sepultus eſt in Cœmeterio Balbinæ viâ Ardeatinâ.

II. *Epiſtola ei falsò adſcripta.* Tomo ſecundo Operum S. Athanaſii pag. 623. & ſeq. referuntur Epiſtolæ duæ, quarum prior hunc titulum præfert: *Epiſtola Athanaſii & Ægyptiorum Epiſcoporum ad Marcum Papam pro exemplaribus Concilii Nicæni, quia Ariani eorum exemplaria incenderant.* Poſterioris titulus eſt: *Reſcriptum Marci Papæ de miſsione capitulorum Nicæni Concilii, Athanaſio & omnibus Ægyptiorum Epiſcopis.* Hæc autem ultima ſupponit Ægyptios dirâ Arianorum perſecutione vexatos, diſpendium paſſos eſſe Nicænorum Canonum, qui unà cum omnibus aliis libris, ab iiſdem incenſi fuerant, quorum exemplar à Romana Eccleſia poſtulaverint. At perſecutionem ab Arianis nullam paſſi ſunt Ægyptii, ſub Conſtantino, ſed tantùm ſub Conſtantii imperio. Deinde LXX Canones à Nicæna Synodo conditos aſſerit contra fidem Alexandrini codicis, à S. Cyrillo miſſi ad Africanos Antiſtites, qui viginti tantùm exhibebat. Præterea S. Athanaſius anno trecenteſimo trigeſimo ſexto, quo Marcus Papa ſedit, jam exul agebat in Galliis: non potuit itaque Alexandriâ ſcribere ad Marcum Romanum Pontificem, ut ipſum ſcripſiſſe hæc Epiſtola ſupponit. Unde ea ſuppoſitionis indicia militant etiam contra priorem Epiſtolam. Certè utramque ut purum ac putum figmentum rejicit Baronius; utraque enim confuta eſt ex variis ſententiis Cœleſtini primi, Attici Conſtantinopolitani Epiſcopi, S. Leonis & Agathonis.

III. *Oſtienſis Epiſc. Pontificis Rom. conſecrator.* Ex eo quòd Anaſtaſius ſcribit, Sanctum Marcum Oſtienſi Epiſcopo Romani Pontificis conſecratori Pallium dediſſe, Ciaconius in Leone II & Sigonius in Hiſtoria de Regno Italiæ ad annum 682. ſcribunt Oſtienſem Epiſcopum ſolùm fuiſſe Epiſcopi Romani conſecratorem uſque ad Leonem II, qui à tribus Epiſcopis, Oſtienſi ſcilicet, Portuenſi & Veliternenſi ordinatus eſt, ſed in ejuſdem Leonis Pontificatu oſtendemus, Romanos Pontifices à tribus Epiſcopis ſemper ordinatos fuiſſe, inter quos primum locum obtinebat Oſtienſis, ſecundùm Portuenſis,

SÆC. IV. S. MARCUS.

tuensis, tertium Albanensis: licet enim tam Leo II, quàm Joannes V ordinati fuerint ab Ostiensi, Portuensi & Veliternensi Episcopis, Veliternensis tamen non erat unus ex consecratoribus ordinariis, sed ideò tunc Ostiensi & Portuensi additus, quia, ut ait Anastasius in Leone II, vacabat Sedes Albanensis. Hic mos postea, quo tempore me latet, desiit, & alius obtinuit, scilicet ut prior Episcoporum Cardinalium, cum duobus aliis Episcopis ex Senioribus, id muneris obiret. Augustinus Patritius lib. 1. cap. 3. sec. 2. Rituum S. R. E. observat tamen suo tempore solam Sixti quarti ordinationem factam esse, non à priore Episcoporum Cardinalium, sed à Cardinali Rotomagensi, qui Episcopus Ostiensis erat.

IV. Pallium quibusdam Episcopis concessum.

Primus, quem sciamus, ex Episcopis, hoc honore affectus ut pallio uteretur, est Episcopus Ostiensis, qui illud à Marco Papa accepit. Pallium enim solis Patriarchis & Archiepiscopis competit. Illud tamen posteà Romani Pontifices aliis Episcopis concesserunt, vel intuitu meritorum, vel alia justa de causa. Siagrio Episcopo Augustodunensi à Gregorio Magno concessum est, cujus extat hac de re ad illum Epistola 114. lib. 7. Aстardo Nannetensi ab Adriano II, ut constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad eum directa. Idem privilegium habuit Theodulphus Aurelianensis & plures alii, de quibus legendus Bona Cardinalis lib. 1. Rer. liturgic. cap. 24. num. 16. ubi addit, nunc eo uti, perpetuo privilegio, Lucensem & Ticinensem Episcopos in Italia, & Bambergensem in Germania. Romanus Pontifex, cujus est super omnes Ecclesias summum jus ac plenaria potestas, pallio semper & ubique utitur. Reliqui, tum Archiepiscopi, tum Episcopi eo uti non possunt nisi intra Ecclesiam quibusdam & designatis diebus, cùm Missarum solemnia celebrant, idque ex antiqua consuetudine, quam indicat Gregorius Magnus lib. 2. Epist. 54. Joanni Archiepiscopo Ravennati, & lib. 4. Epist. 50. Virgilio Arelatensi.

V. Pallii origo & materia.

Pallii origo in utraque Ecclesia Occidentis & Orientis antiquissima est. Baronius eam Marco Papa antiquiorem putat, qui tamen in eo obiter corrigendus est, quòd anno 430. num. 26. crediderit Cœlestinum Papam ad Cyrillum Alexandrinum misisse insignia Vicariæ potestatis, idest phrygium sive pallium, sive capitis tegumentum, quam *mitram* vocant, quod quidem refertur à recentioribus Græcis, sed sine Veterum testimonio, & rejicitur à Joanne Garnerio in dissert. 2. de Synodis habitis in causa Nestorii pag. 350. Isidorus Pelusiota, qui anno circiter 412. florebat, lib. 1. Epist. 136. ad Herminium, Pallii meminit, deque ejus usu & mysticà ratione fusè disserit. Porrò pallium est fascia lanea candida tribus circiter digitis lata, & in modum circuli contexta, quæ super humeros imponitur, ex quo circulo alia similis fascia ante pectus, alia deorsum ex opposito pendet, duæ super humeros demittuntur: quæ fasciæ purpureis crucibus sunt insignitæ. Ipsum autem pallium tribus aciculis, sive spinulis aureis alligatur. Fit ex lana agnorum candidorum sine macula, qui in die S. Agnetis in ejusdem Ecclesia Viâ Nomentanâ singulis annis offerri ad Missam solemnem & benedici solent, ac Subdiaconis Apostolicis consignari, & in aliquo Monasterio Sanctimonialium nutriri, donec veniat tempus ipsos tondendi. Ex quorum lana texuntur pallia, quæ in Basilicam Vaticanam delata sunt, super corpora Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ponuntur in vigilia Natalis ipsorum, ibique totà nocte dimittuntur, ac die sequenti deputatis custodienda traduntur. De Pallio plura idem Cardinalis Bona laudatus, ex quo pleraque ex his excerpta.

S. JULIUS *Pontif. XXXVI.*

Anno Domini CCCXXXVII.

I. Concilium Antiochenum sub Julio PP.

SJulius, natione Romanus, ex patre Rustico Sanctum Marcum excepit, ordinatus die sextâ Februarii, quæ anno trecentesimo trigesimo septimo in Dominicam incidebat. Eo sedente universus Oriens tumultuabatur ob hæresim Arianam, & Arianorum odium in S. Athanasium Episcopum Alexandrinum. Anno trecentesimo quadragesimo primo celebratum est Concilium Antiochenum, cui occasionem dedit dedicatio Templi Antiocheni, quod à Constantino Magno inchoatum, sub Constantio absolutum est; unde Athanasius in libro de Synodis ait: *Antiochiæ novam Synodum per causam Encæniorum coegerunt.* Quare Constantius Imperator Arianus, prætextu hujus dedicationis, Orientis Episcopos convocavit. Hanc Synodum Arianorum Conciliabulum credidit Baronius, & omnes alii post eum usque ad Schelstratium, qui in libro, quem edidit de sacro Antiocheno Concilio, ostendit quadruplici titulo Synodum Antiochenam impetitam fuisse. Primò, quòd Arianorum Conciliabulum fuerit. Secundò, quòd Athanasium deposuerit. Tertiò, quòd fidem perverterit. Quartò,

tò, quòd disciplinam Ecclesiasticam impugnarit. Sed Vir doctissimus ibidem ostendit, hæc quatuor non convenire primordiis Antiochenæ Synodi à nonaginta Patribus celebratæ, sed fini, aut novissimis Antiocheni Conciliabuli, à quadraginta circiter Eusebianis celebrati, Actis.

II. *Julius in Synodo Rom. S. Athanasium absolvit.*

Cum verò ante illud Concilium Eusebius Nicomediensis Episcopus legationem misisset ad Julium Romanæ Urbis Episcopum, rogans ut causæ Athanasii judex ipse esse vellet, Julius S. Athanasium & Eusebianos Romam evocavit, ubi postquam advénir Athanasius, Julius Elpidium & Philoxenum Presbyteros suos in Orientem misit, Eusebianos ad Synodum Romanam evocaturos. Eusebiani ab his Romam ad causam dicendam citati, audito nomine Ecclesiastici judicii, adeò contremuerunt, ut ad solitas artes conversi, Julii Presbyteros ultra diem Synodo præfinitam à Julio, detinuerint, vanasque prætulerint excusationes, quòd metu Persici belli, Romam ipsis proficisci non liceret. Quare Concilium Romanum jam antea indictum Julius celebravit anno 342. Huic adfuére quinquaginta Episcopi, curâ Vitonis Silvestri Pontificis in Nicæna quondam Synodo Legati. Ibi causa S. Athanasii ad examen vocata est, isque communione & Episcopatu dignus judicatus, ut purus criminum, quæ ipsi affinxerant Eusebiani: lectæ sunt in Concilio literæ Eusebianorum ad Julium Papam, Synodi Antiochenæ nomine datæ, quæ stylo insolenti & contentioso erant scriptæ, & multiplicem adversùs Pontificem querelam continebant. Iis respondit ex Concilii sententia Pontifex, cujus Epistola, quam refert S. Athanasius Apologiâ 2. adversùs Arianos, insigne est Ecclesiasticæ disciplinæ promptuarium.

III. *Item Marcellum Ancyranum.*

Marcellus Ancyranus Episcopus, qui anno trecentesimo trigesimo sexto in Synodo Constantinopolitana, in qua S. Athanasius exulare jussus est, Episcopatu depositus & exilio mulctatus fuerat, quique ad sedem suam reversus, iterum de hæresi accusatus, in dicto Concilio Antiocheno damnatus fuerat, in hac Synodo Romana coràm Julio Papa causam dixit, & innocens declaratus est; Athanasius quippe in Epistola ad Solitarios de eo scribit: *Ille autem Romam profectus sese innocentem docuit*: sed communionem ante ipsi Julius non restituit, quàm fidei professionem in scriptis illi tradidisset, quam refert Epiphanius hæresi 72. Verum est Baronium existimare, eam professionem fidei non esse eam, quam Julius per omnia consentientem esse tradit Ecclesiæ Catholicæ, quòd licèt in ea multa ad Arianorum impietatem confutandam reperiantur, tamen quod potissimùm exigebatur à professore Catholico, nomen *consubstantialis* in ea non legatur. Sed silentium illud Marcello minimè vitio vertendum, cùm nullus eum accusaret, quòd non crederet consubstantialitatem, quam subscripserat & defenderat in Concilio Nicæno, sed tantùm ei imputaretur error contrarius, Sabellianorum nempè & Pauli Samosateni. Porro licèt Marcellus tam in hac Synodo Romana, quàm in Sardicensi, de qua mox, absolutus fuerit, eum tamen ab hæresis suspicione liberare aliqui frustrà contendunt, cùm ab Athanasio, & posteà ab omnibus hæreticus agnitus fuerit, ut videre est in Critica Baroniana ad annum 347, & apud Schelstratium in dissert. 3. de sacro Concilio Antiocheno cap. 5 ubi observatur ejus hæresim, nonnisi post multos ab ejus obitu annos innotuisse.

IV. *Iidem à Synodo Sardicensi in sedes restituti.*

Post Synodum Romanam Eusebiani improbâ iterum audaciâ, in Ecclesiis perturbandis, insidiisque Athanasio tendendis, usi sunt. Quare Julius Pontifex causam Athanasii ad Constantem Imperatorem retulit, & commendavit, ut apud fratrem Constantium pro ejus in sua sede restitutione ageret. Constans ad Constantium fratrem hac de re scripsit, & ambo Imperatores Concilium Sardicæ, quæ urbs connnis est Illyrici, Mysiæ, & Thraciæ in annum trecentesimum quadragesimum septimū indixerunt, ut manifestè patet ex eadem Athanasii secunda Apologia, ex ejus Epistola ad Solitarios, et ex ipsa Synodica Epistola Patrum Synodi ad omnes Episcopos. Huic Synodo trecentos ferè Episcopos interfuisse auctor est Athanasius in dicta ad Solitarios Epistola. In ea S. Athanasius, Marcellus Ancyranus, Asclepas Gazensis & alii ab Eusebianis iniquè damnati, absoluti sunt. Epistola Synodica ad Julium Papam scripta, in qua illa verba notatu digna sunt, quibus egregiè asseritur Romani Pontificis primatus: *Hoc enim optimum & congruentissimum esse videbitur, si ad caput, idest ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibuscumque provinciis, domini referant Sacerdotes*. Idem constat ex Epistola Synodica ad Ecclesiam Alexandrinam, & ex Epistola Synodica ad omnes Episcopos, quæ à Sancto Athanasio Apologiâ 2. referuntur. Viginti Canones ab ea Synodo conditos numerant Græci; viginti & unum Latini. Tertius, quartus, & septimus Canon jus appellationum in Episcoporum causis asserunt Romano Pontifici, *ad honorandam Sancti Petri Apostoli memoriam*.

V. *Jus appellationum in eo Pontifici Rom. assertum.*

Ex iis quidam asserunt, sed falsò, jus appellationum ad Romanam Sedem non confirmatum, sed institutum à Concilio Sardicensi; nam hoc ipso quo Romanus Pontifex est jure divino omnium Episcoporum primus, & cæteris jurisdictione superior, ac Ecclesiæ caput, consequens est, ut ad ipsum

Epi-

SÆC. IV. S. JULIUS.

Episcopi, cum injuriam patiuntur, appellare possint. Quare jus appellationum Episcopalium ad Romanam Sedem Pontificii primatûs appendix est. Et reverà, inquit Perronius Cardinalis in Replica ad Responsionem Magnæ Britanniæ Regis cap. 3. si jus illud à Concilio Sardicensi institutum esset, qua ratione Julius Romanus Pontifex pluribus ante Concilium illud annis hæc ad Eusebianos scripsisset: *Oportuit secundum Canonem, & non isto modo, judicium fieri; oportuit scribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod justum esset, decerneretur. Episcopi enim erant, & non vulgares, Ecclesiæ, qui ista patiebantur, sed quas ipsi Apostoli ad fidem instruxerunt. Cur igitur & in primis de Alexandrina civitate nihil nobis scribere voluistis? An ignari estis hanc consuetudinem esse, ut primùm nobis scribatur, ut hinc quod justum est definiri possit? Quapropter si istic hujusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerat, id huc ad nostram Ecclesiam referri oportuit.*

VI. Petri de Marca sententia refellitur.

Petrus de Marca lib. 7. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 3. existimat jus in Sardicensi Synodo quæsitum Episcopo Romano, diversum prorsùs esse à judicio appellationis, nihilque aliud ei concessum, quàm ut decernere posset causæ retractationem. Verùm jam Viris doctis observatum, Synodum hanc non solùm jus concedendi revisionem, sed potestatem judicandi appellationes ab Episcopis depositis factas ad Romanam Sedem, Pontifici Romano asseruisse & confirmasse. Quæ contra hæc vir doctissimus affert, ab aliis confutata, ostensumque, appellationum usum, tum in Ecclesia Orientali, tum in Occidentali post Concilium Sardicense frequentem fuisse; ejusque initia perperàm derrudi ab eodem Præsule ad Concilii Trullani tempora in Ecclesia Græca, & ad octavum seculum in Latina. De his legendus Natalis Alexander Seculo IV. Porrò Canones in hoc Concilio Sardicensi sancitos explicat Christianus Lupus in parte 1. Decretorum & Canonum Synodorum generalium & Provincialium.

VII. Photinus in Synodis Mediolanensi & Roman. damnatus.

Ursatius & Valens Episcopi Pannonii, hic Mursiæ, ille Singindonis, qui in suspicionem Arianæ hæresis venerant, ideòque à Synodo Sardicensi damnati fuerant, libellum supplicem porrexerunt Synodo Mediolanensi eodem anno trecentesimo quadragesimo septimo congregatæ, quo Arii & Photini perfidiam damnabant, à qua suscepti sunt in communionem. Hæc Synodus, quæ celebrata est præsentibus Julii Papæ Legatis, ut testatur S. Hilarius in fragmento de Synodis, vel Presbyteris Romanæ Ecclesiæ præsentibus, ut docet Epistola Concilii Ariminensis, habita est ut in Photini Episcopi Sirmiensis hæretici causam inquireretur, ut ibidem habet Hilarius. Numerosam fuisse Synodum oportuit, cum de statu Metropolitani Episcopi & de causa fidei ageretur. Prima autem Photini damnatio facta est in hac Synodo Mediolanensi, & repetita à Julio Papa in Synodo Romana biennio post habita; & tandem in Synodo Sirmiensi anno trecentesimo quinquagesimo primo, quadriennio post Mediolanensem, in qua ultima Photinus primò damnatus ac depositus est. Harum trium Synodorum Epochæ in Critica Baroniana exactè discussæ.

SÆC. IV. S. JULIUS

VIII. Qua fuerit ejus heresis.

Porrò Photini hæresis hæc fuêre capita. Primò, Deum solitarium esse & more judaico confitendum effutiit, nullam Verbi Divini, aut Spiritûs Sancti putans esse personam, sed unam esse Patris & Filii & Spiritus Sancti operationem prædicans. Secundò, Christum initium accepisse ex Maria, & merum esse hominem asseruit, quæ constant ex Epiphanio hæresi 71. Theodoreto lib. 3. hæreticarum fabular. & aliis.

IX. Julii PP. mors.

Julius Pontifex Sirmiensi Synodo non diù supervixit; obiit enim die duodecimâ Aprilis anni trecentesimi quinquagesimi secundi, postquam sedisset annos quindecim, menses duos, dies sex, ut legitur in Chronico Damasi. Sepultus est viâ Aureliâ in Cœmeterio Calepodii, indeque posteà translatus ad Basilicam sui nominis, sive Sanctæ Mariæ trans Tiberim. Tribus ordinationibus mense Decembri fecit Presbyteros decem & octo, Diaconos quatuor, Episcopos prætereà novem per diversa loca ordinavit.

X. Scripta ejus.

Ex omnibus Julii Papæ scriptis supersunt duæ tantùm Epistolæ ab Athanasio in Apologia secunda relatæ; quarum altera ad Eusebianos, altera ad Ecclesiam Alexandrinam missa. Duæ verò Decretales, quæ sub ejus nomine circumferuntur, quæque in editionibus Conciliorum leguntur ad Orientales scriptæ, & Epistola Orientalium ad ipsum Julium suppositititiæ sunt, & consarcinatæ ex variis Latinorum Scriptorum fragmentis à Decretalium fabricatore.

XI. Julius de diem Natalis Christi diei XXV. Decembris affixit.

Joannes Archiepiscopus Nicænus in Epistola de die Natali, quam Combefisius ex Græco transtulit, & annotationibus illustravit, narrat Cyrillum Jerosolimitanum Episcopum ad Julium Pontificem literas dedisse, quibus moneret impossibile esse, ut in Epiphaniæ solemnitate triplicis solemnitatis memoria in sacris, ac inter se distantibus locis perageretur, inter quas celebritates, cùm Natalis Domini esset, ex Jacobi fratris Domini, sive traditione, sive permissione accidit, ut Romæ optimè re discussâ, & diligenti, quam adhiber supputatione adhibita, Natalis Domini verum diem in XXV Decembris incidere constaret:

SÆC. IV. S. JULIUS. ret. *Inque hunc modum*, inquit, *Julius Romanus Patriarcha mensis Hæbreorum atque Romanorum composuit: à quo tempore cœpit Romana Ecclesia lætis gaudiis celebrare Natalem Salvatoris diem XXV. Decembris, tradiditque celebrandam universis Ecclesiis*. Hinc addit D. Basilium non modò in suis Moralibus signasse Salvatoris Natalem diem XXV Decembris, sed Gregorio Nazianzeno in mandatis dedisse, *In Synodo Constantinopolitana promulgari, ac celebrari 25. Decembris*, quanquam quidam non assenserint; tandem sub Arcadio & Honorio, dum hic Bizantium aliquando accederet, cooperante Sancto Joanne Chrysostomo, & ex Cypro accersito Sancto Epiphanio, definitum quoque in Oriente esse, ut eadem die XXV Decembris Natalis Domini celebraretur: quibus assensum & reliqui deinceps Patriarchæ dederint. Sub Honorio autem festum Natalitium jam Romæ ritu solemni celebratum, ita narrat. *Romani sua die Natale Domini celebrarunt, cum lectionibus perfectis, multisque troparüs atque modulis*. Extat hæc Joannis Niceni Epistola tom. 2. Auctari Bibliothecæ Patrum pag. 311.

XII. Eodem die postea fuit celebratum in Cappadocia. Hæc consonant cum his quæ habet Gregorius Nyssenus Episcopus initio orationis funebris in S. Basilium fratrem, in qua, postquam locutus est de festis, quæ præcesserunt Christi Apparitionem seu Natale, ita habet: *Sed primam celebritatem unà cum aliis non numero: non quæ propter divinam unigeniti filii apparitionem per partum Virginis festivitas instituta est, ea non simpliciter sancta celebritas est, sed sancta sanctarum, & celebritas celebritatum. Igitur quæ hanc consequuntur numeremus. Primum nobis Apostoli & Prophetæ spiritualis cœtus initium fecerunt, sunt autem hi Stephanus, Petrus, Jacobus, Joannes & Paulus. Deinde post hos conservato ordine suo, Pastor & Magister præsentem nobis celebritatem auspicatur*, nempe Basilius, cujus festum Græci primo Januarii die celebrant, quem diem ex Gregorio Nysseno antecesserat apparitionis Christi *per partum Virginis festivitas*; post quam celebratur solemnitas S. Stephani Protomartyris, quam proximè sequebatur Apostolorum Petri, Jacobi, Joannis & Pauli festivitas, quæ unâ eademque die agebatur, ut idem S. Gregorius nos docet in Oratione *de laudibus S. Stephani*. Deinde sequebatur celebritas S. Basilii die prima Januarii. Eumdem morem de celebratione Natalis & Epiphaniæ in Ecclesia sua obtinuisse testis est Gregorius Nazianzenus in Orat. 39. in Epiphaniam pag. 632. ubi Nativitatis Domini, & Magorum adorationis festivitatem, de qua peculiarem orationem habuit, ab Epiphaniæ festo diversam fuisse disertè affirmat: *At Christi quidem Nativitas apta solemnitate priùs tum à festi duce, & auspice, tum à vobis, atque adeò ab omnibus, tam qui in mundo versantur, quàm qui in mundo sublimiores sunt celebrata est*, &c. *Nunc verò alia Christi actio, aliudque mysterium sequitur*, nempe Epiphania, quæ ideò post Nativitatem celebrabatur.

XIII. Item in Oriente. Joannis Niceni narratio etiam confirmatur ex iis, quæ habet Chrysostomus in sermone 35. de Christi Nativitate, qui extat Tomo 5. ejus Operum pag. 466. scilicet ante decem annos idem festum Natalis Domini, seorsim ab Epiphania, die XXV Decembris celebrari cœptum fuisse. Erat tùm S. Joannes Chrisostomus, quo tempore eam orationem habuit, nondùm Episcopus, sed Presbyter tantùm Antiochenæ Ecclesiæ, ut ostendit Combefisius in Notis ad laudatam Joannis Niceni Epistolam, sed sive orationem dixerit Antiochiæ, sive Constantinopoli, vix decennium præteriisse docet, ex quo Natalis Domini verus cognosceretur: *Et quidem*, inquit, *nondum decimus annus est, ex quo hic ipse dies manifestè nobis innotuit*. Pergit deinde narrare ex Ecclesia Occidentis, in qua Natalitii diei antiqua traditio erat, in Orientalem, ita ejus celebritatem rediisse, ut non omnibus statim arrideret, Dominum mense Decembri natum esse: *Hic dies cum ab exordio iis, qui in Occidente habitant, cognitus fuerit, nunc ad nos demùm, non ante multos annos transmissus*. Dicit postea dissensionem hujus rei inter doctos fuisse, aliis eam tanquam rem novam rejicientibus, aliis verò tanquam antiquitati etiam Orientalium consonam, sed jam diu antiquatam suscipiendam & restituendam contendentibus. Gretzerus quidem ad caput 8. Codini negat hanc Homiliam esse S. Chrysostomi, eidem tamē validissimis argumentis adstruunt, tam Casaubonus Exercitatione 2. in Baronium, quàm Combefisius loco laudato. Videndus hac de re Florentinius in Noris ad Martyrologium Hieronymianum Exercitatione 2. pag. 195. & seqq. ubi etiam fusè disserit de Pervigilio ejusdem festi. Legendus itidem Zacagnius in Præfatione Tomi 1. ad Collectanea Monumentorum Veterum Ecclesiæ Græcæ, ac Latinæ num. 33. ubi existimat verba Sancti Chrysostomi superiùs relata, intelligenda esse de Antiocheni Patriarchatûs Ecclesiis, in quibus Ægyptiorum more, unâ eademque die, Epiphaniæ & Nativitatis festum antiquitès agebatur. Non me latet Combefisium laudatum scribere Joannis Episcopi Niceni Epistolam de die Natali novam esse, & fabulis plenam: sed quidquid hac de re sit, quæ ex ea superiùs retulimus, fabulis accensenda non sunt, cum confirmata quodammodo videantur ex duobus Sanctis Gregoriis Nysseno

no & Nazianzeno, ac Sancto Chrysostomo locis citatis.

XIV. *Medio tertio sæculo nondum celebratum à Catholicis.*

Cæterùm quo præcisè tempore Festum Natalis Christi celebrari cœperit, incertum omninò remanet. Certè Clementis Alexandrini ætate, ideoque sæculo secundo exeunte, vel nondum celebratum, vel peculiari diei affixum non fuisse, saltem in Ægypto ubi vivebat, & in provinciis vicinis, deduco ex Libro 1. Stromat. ubi circa finem scribit: *Sunt autem qui curiosiùs Natali Domini non solùm annum, sed etiam diem addunt, quem dicunt XXVIII anni Augusti, in XXV Pacon*, ideft vigesimum diem mensis Maii, non verò diem decimum quintum, ut quidam volunt; mensis enim Pacon Ægyptiorum initium ducit à die vigesima sexta Aprilis nostri. Et paulò post: *Quin etiam dicunt ex iis aliqui eum natum esse XXIV, vel XXV Pharmuti*, ideft die decimanona, vel vigesima Aprilis nostri; mensis enim Pharmut Ægyptiorum incipit vigesimaseptima die Martii nostri. Ex quibus necessariò inferendum videtur non solùm Natalem Domini peculiari diei affixum non fuisse, sed etiam non fuisse tunc celebratum, sicut celebrabatur ejus baptismus, quod tradit idem Clemens Alexandrinus ibidem: *Basilidis autem sectatores*, inquit, *ejus quoque baptismi diem celebrant, totam præcedentem noctem in lectionibus transfigentes*. Imò ex iis inferri debet, nec Christi baptismum tunc à Catholicis fuisse celebratum, sed à solis Basilidis sectatoribus, qui cùm negarent Christum veram carnem assumpsisse, & specie tenus tempore sui baptismi eum mortalibus apparuisse assererent, festum ejus baptismi celebrabant, alii quidem die sexta, alii die decima mensis Januarii; post laudata enim verba statim subdit Clemens Alexandrinus: *dicunt autem eum esse annum decimum quintum Tiberii, decimum quintum mensis Tubi* (seu diem decimum Januarii; nam mensis Ægyptiorum Tubus, seu Tybus incipit die 27 Decembris nostri) *aliqui autem eum esse undecimum ejusdem mensis*, ideft sextum Januarii. Post Clementem Alexandrinum festum Epiphaniæ aut Natalis nondum fuisse celebratum anno ducentesimo quadragesimo sexto, indicat Origenes lib. 8. contra Celsum, quem eo anno composuit; ibidem enim insinuat, Christianos tunc alios festos dies non agnovisse præter Dominicas, Parascevas, quibus jejunabant, Pascha & Pentecosten, nam pag. 392 editionis Parisiensis anni 1624. explicans quid sit festum, & qui verè festum celebret, ait: *Quòd si quis nobis exadverso regerat nostras Dominicas, Parasceva sque, aut Pascha & Pentecosten recurrentes solemniter, respondendum est*, &c. Ex quibus inferendum est, solas has festivitates medio sæculo tertio fuisse celebratas, & Epiphaniæ vel Natalis Christi solemnitates Catholicis prorsus fuisse incognitas.

XV. *Postea celebratum eodem die quo Epiphania.*

Illud tamen certò constat priscis Ecclesiæ temporibus, & post Clementem Alexandrinum, festum Epiphaniæ idem fuisse ac festum Natalis Christi, quo scilicet Salvator noster mortalibus sese conspiciendum præbuit, & Epiphania tam Christi Natalem, quàm adventum Magorum, & Christi baptismum signasse, ut demonstrat Dionysius Gothofredus ex SS. Patribus in Commentario Legis V Theodosii Junioris *de Spectaculis*, anno quadringentesimo vigesimo quinto datæ. Festum autem Epiphaniæ celebrabatur, tam in Occidente, quàm in Oriente mensis Januarii sexta die: de Occidente testatur Ammianus Marcellinus Scriptor Gentilis lib. 21. cap. 2. De Oriente verò testes sunt Epiphanius lib. 3. & Cassianus Collat. lib. 10. cap. 2. & quo tempore Chrysostomus habuit orationem primam in Pentecosten, tres tantùm, præter Dominicum, dies festi colebantur, scilicet Pascha, Pentecoste, & Epiphania, seu Natale Christi. Posteà Constantinopolitani à Romanis edocti, quartum festum addidere, & diem Natalis à die Epiphaniæ distinxere, & quidem paulò postquam Divus Chrysostomus prædictam orationem 1. in Pentecosten, quæ Tomo 5. ejus Operum extat, habuit. Ab illo tempore Natalis Christi Festivitas in Oriente mense Decembri celebrari cœpit, remanente tamen pristina, Januario mense, Epiphaniorum solemnitate. Sed aliæ tunc causæ illius appellationis & festivitatis reddi cœptæ, nam qui dies priùs colebatur, vel celebrabatur ut Natalis Christi, jam cultus est ut baptismum ejus repræsentans, & Magorum adventum. Qua de re legendus idem Chrysostomus in Oratione de Baptismo Christi, & Hieronymus lib. 1. Comment. in Ezechielem. Hæc ex Gothofredo laudato, apud quem plura.

XVI. *Alio die quam Epiphaniæ celebrare jubet Justinianus Imp.*

Hanc utramque celebritatem tunc fuisse divisam constat etiam ex laudata lege Theodosii Junioris Imp. *de Spectaculis*; in ea enim Natalem & Epiphaniam Christi disertè distinguit Imperator. Hæc tamen institutio ab omnibus Orientalibus recepta non est. Nam Abulpharajus in Historia Dinastiarum pag. 94. mentionem facit Epistolæ anno quingentesimo quinquagesimo primo à Justiniano Imperatore ad Episcopos scriptæ, ex qua id nobis innotescit: *Anno*, inquit, *vigesimo quinto imperii sui, ad omnes ubique Episcopos scripsit, ut festum Natalis celebrarent vigesimo quinto Canuni prioris* (Decembris scilicet nostri) *& Epiphaniam sexto Canuni posterioris* (videlicet mensis Januarii) *dictoque ejus paruerunt, exceptis Armenis: illi siquidem morem prio-*

 rem

rem retinuerunt, quo utrumque festum eodem die celebrant. Porrò Armeni, ut id obiter notem, qui Justiniani Imperatoris decreto parere renuerunt, jam inde tempore Gregorii Illuminatoris circa Constantini Magni tempora fidem Christianam receperant, sed anno quingentesimo trigesimo sexto se ab Ecclesia abstraxerant, & Eutychianam hæresim profitebantur. Qua de re legendus Auctor Criticæ Baronianæ ad annum Christi 535.

S. LIBERIUS *Pontif. XXXVII.*

Anno Domini CCCLII.

I. *Liberius à Constantio Imp. petit, ut Concilium celebretur.*

S. Liberius, natione Romanus, ex patre Augusto, post duorum mensium, & aliquot dierum interpontificium, Pontificiam sedem ascendit, ordinatus die vigesima prima Junii, quæ anno trecentesimo quinquagesimo secundo Dominicalis fuit. Statim Orientales Episcopi ipsum in partes suas pertrahere tentarunt, sed hic Orientalibus rescripsit, se iis consentire non posse: diuque Athanasii causam damnare constanter recusavit. Quare ut imminentem, non tam adversùs Athanasium, quàm universam Ecclesiam Catholicam, ac præsertim, adversùs Occidentales Episcopos persecutionem, anno 353 ad Constantium Imperatorem, qui, profligato Magnentio Arelate subsliterat, Legatos misit Vincentium Capuanum Episcopum, Marcellum Campaniæ & alios nonnullos, quibus in mandatis dedit, ut ab eo Concilium generale Aquilejæ celebrandum impetrarent, in quo priùs de fide, tùm de causa Athanasii ageretur.

II. *Arelatensis Pseudo-Synodus contra S. Athanasium.*

Legatorum Liberii occasione Concilium Arelate coactum est, in quo Imperator, Ursacio & Valente Episcopis Arianis, qui post Concilium Mediolanense, de quo in Julio egimus, ad vomitum redierant, instigantibus, unà cum Saturnino Arelatensi Episcopo etiam Ariano, plerosque Episcopos Orthodoxos, & ipsum in primis Vincentium Capuanum, Liberii Papæ Legatum, Athanasii damnationi subscribere coegit; hic est ille Vincentius, qui in Synodo magna Nicæna, Silvestri Legatione functus est, quique etiam in magno Sardicensi Concilio cum aliis Episcopis judex sederat, ad cognoscendam & judicandam Athanasii causam, & candidum, ut ajunt, calculum pro ejusdem absolutione, in urnam sæpe injecerat. Posteà tamen adversùs eosdem Arianos, pro tuenda fide Catholica perseveravit infractus, ut de Concilio Ariminensi loquentes dicemus. Solus fermè ex Episcopis Orthodoxis in Conciliabulo Arelatensi, invicti animi specimen dedit Paulinus Treviresis Episcopus, qui ob fidem & Athanasii innocentiam, egregiè fortiterque propugnatas, ab Arianis exauctoratus, & à Constantio in exilium apud Phrygiam amandatus est, ubi anno 358 gloriosus Confessor occubuit. Hujus Conciliabuli historia deprompta est ex Liberii Epistola ad Constantium, ex Sancti Athanasii Apologia prima & aliis.

III. *Antiochena Synodus contra eumdem.*

Parte alia Ariani Episcopi numero circiter triginta Antiochiæ in Synodo anno trecentesimo quinquagesimo quarto congregati, *ad omnes ubique constitutos Episcopos litteras scripserunt, quibus affirmabant, Athanasium contra leges Ecclesiæ rediisse Alexandriam, non in Synodo priùs nuncentem declaratum, sed per contentionem eorum, qui idem cum illo sentiebant: hortatique sunt, ut neque cum illo communicarent, neque ad eum scriberent*, ut scribit Sozomenus lib. 4. cap. 8.

IV. *Legatio Liberii ad Constantium Imp.*

Liberius, auditis iis, quæ prioribus à se missis Legatis ad Constantium Imperatorem, contigissent, aliam rursus legationem ad eumdem Imperatorem anno trecentesimo quinquagesimo quarto misit. Legati autem ad tantum opus delecti sunt Lucifer Episcopus Calaritanus in Sardinia, Pancratius Romanæ Ecclesiæ Presbyter, & Hilarius ejusdem Ecclesiæ Diaconus, quibus, ex mandato ejusdem Pontificis, se adjunxit Eusebius Vercellensis Episcopus, qui ad Constantium adhuc in Galliis agentem Liberii Papæ Epistolam detulerunt, quæ extat in fragmentis Sancti Hilarii & apud Baronium. Illi, quod postulabant, à Constantio obtinuerunt, convocationem videlicet Concilii generalis in annum sequentem trecentesimum quinquagesimum quintum.

V. *Synodus Mediolanensis.*

Eo itaque anno, & quidem non multùm affecto, scilicet ante finem mensis Maii, pauci ex Oriente Episcopi, ex Occidente trecenti & amplius, ut testantur Socrates & Sozomenus, Mediolani congregati sunt. Lucifer Calaritanus atque Collegæ, Apostolicæ Sedis Legati, necnon Sanctus Eusebius Episcopus Vercellensis, prævidentes tyrannidem in hac Synodo à Constantio Imperatore Ariano exercendam, ægrè admodum ad illam accessere, & præcipuè Eusebius, qui tamen duabus Epistolis, quarum prior est Arianorum, posterior eorumdem Legatorum, ad Concilium evocatus,

ad

ad illud accessit, cum solidis diebus decem cunctatus esset, ut testatur S. Hilarius ad Constantium scribens. Hæ duæ Epistolæ à Baronio ex Actis S. Eusebii, & ex Tabulario Vercellensis Ecclesiæ editæ, extant Tomo secundo Conciliorum. pag. 773. & seqq.

VI. *Legati Apostolici damnationi Athanasii subscribere recusant.*

Eusebio Vercellensi & Legatis Apostolicis in Ecclesiam & Synodum admissis, Ariani, qui fidei Nicænæ eversionem, & omnium Episcoporum, qui Athanasii damnationi non subscriberent, exilia meditabantur, ab iis postularunt, ut in Athanasium subscriberent; sed, ut subdit Hilarius laudatus, Eusebius respondit: *De sacerdotali fide prius oportere constare: compertos sibi quosdam ex iis qui adessent, hæretica labe pollutos; expositam fidem apud Nicæam posuit in medio: spondens omnia quæ postularent, esse facturum, si pro fidei professione scripsissent. Dionysius Mediolanensis Episcopus Chartam primus accepit, ubi profiteri scribendo cœpit. Valens calamum & chartam è manibus violenter extorsit.* Tum Ariani, Mediolanensis populi, qui Catholicam fidem egregio studio conservabat, metu, Synodum ab Ecclesia ad palatium transtulerunt. Ibi, ut ait Sulpitius Severus lib. 2. hist. sacræ, *Epistolam sub Imperatoris nomine emittunt omni pravitate refertam: eo nimirùm consilio, ut si eam æquis auribus populus recepisset, publica auctoritate cupita proferrent: sin aliter fuisset excepta, omnis invidia esset in Rege, & ipsa venialis; quia etiam tunc cathecumenus sacramentum fidei meritò videretur potuisse nescire. Igitur lectam in Ecclesia Epistolam populus aversatur.*

VII. *A Constantio Imp. exilio damnantur.*

Cùm Eusebius Vercellensis, Lucifer Calaritanus, Pancratius & Hilarius, Apostolici in propugnanda fide & justitia, pectoris viri, damnationi Athanasii subscribere recusarent, Constantius Imperator eos exilio damnavit; & Hilarius, Ursacii, Valentis, & eunuchorum Constantii malis artibus, flagris immaniter cæsus est, ut discimus ex Sancto Athanasio in Epistola ad Solitarios. Dionysius Mediolanensis Episcopus, qui imprudenter Athanasii damnationi subscripserat, adjunctus posteà in confessionis gloria Apostolicis Legatis, & cum eis in exilium missus, ibidem mortuus est, in cujus sedem Constantius Imperator Auxentium Arianum intrusit.

VIII. *Sistit & Liberius PP.*

His non contentus Imperator Liberium Papam Mediolanum accersit, quò cum pervenisset, noluit damnationi S. Athanasii, secundùm Imperatoris vota, assensum præbere; tum quòd comperta ipsi esset sanctissimi illius Antistitis innocentia, & Arianorum in eum invidia: tum quòd fidem Nicænam per cuniculos peti videbat, cùm strenuum ejus propugnatorem S. Athanasium persequebantur. Unde Constantio id ab eo extorquere conanti respondit Liberius: *Ego verò postulo, ut primùm quidem generalis præcurrat subscriptio, quæ fidem Nicææ expositam confirmet. Deinde ut revocatis ab exilio fratribus nostris, & in sedes suas restitutis, si ii qui tumultus in Ecclesiis nunc excitant, Apostolicæ fidei consentire visi fuerint, tunc universi Alexandriam convenientes, ubi & accusatus ipse, & accusatores sunt, & defensor eorum, examinato illorum negotio, concordem sententiam proferamus.* Hæc constant ex Dialogo, quem Imperator cum Liberio habuit Mediolani, relato à Theodoreto lib. 2. Hist. Eccles. cap. 16. in quo cedro dignæ sunt illæ voces, quibus Constantio exilii minas intentanti respondit: *Fratribus qui Romæ sunt jam vale dixi. Potiores enim sunt Ecclesiasticæ leges, quàm domicilium Romæ.* Aliquibus diebus elapsis cùm Imperator Liberium acciviset, neque is de sententia discederet, eum Berœam Thraciæ relegari præcepit.

IX. *Liberius subscribit Athanasii damnationi & tertiæ fidei formulæ Sirmiensi.*

Elapso biennio à Liberii exilio, Constantius Romam profectus est, ubi à Matronis Romanis rogatus, ut eum ab exilio redire juberet, ut ait Theodoretus lib. 2. cap. 17. Imperator *cum Episcopis suis re communicata, redditurum se eis hominem pollicitus est, si in eamdem cum Episcopis suis concederet sententiam.* Liberius itaque & tædio victus, & desiderio impotenti recuperandæ sedis æstuans, vim etiam & verbera passus, & Athanasium damnavit, & formulæ fidei ab Arianis sibi oblatæ subscripsit; ideoque anno 358, ut ait Hieronymus in Chronico, Liberius *victor Romam ingressus est*, & quidem die secunda Augusti, ut habet Anastasius: *Ingressus Liberius in Urbem Romam quarto nonas Augusti.* Nec dici potest ejus Romam reditum anno 357 contigisse, cùm non ante ab exilio revocatus fuerit, quàm subscripserit formulæ, quæ conscripta est à tertia Synodo Sirmiensi anno 358 celebrata. Certè anno 357 mense Decembri Liberius nondum Romæ erat, cùm lex 14. Cod. Theod. *de Episcopis* data mense Decembri Mediolani, directa sit ad Felicem Episcopum Romanum, ideòque Liberius sedi suæ nondum restitutus erat. Hæc porrò Formula, cui Liberius subscripsit, videtur esse ea, quam Hilarius in fragmentis vocat perfidiam ab Arianis conscriptam, & quam Liberius catholicam vocat, ac à Demophilo sibi oblatam suscepisse se dicit in Epistola ad Orientales.

X. *Synod. ut Seleuciensis.*

Cùm post tertiam Synodum Sirmiensem anno trecentesimo quinquagesimo octavo, ut legere est in Critica Baronii, celebratam, in qua conscripta est illa fidei formula, cui Liberius subscripsit, non tam pax inter Orientales sanciri visa esset, quàm inter

SÆC. IV. S. LIBERIUS.

ter ipsos nova emergere dissidia, Constantius Imperator Oecumenicam Arimini Synodum indixit anno trecentesimo quinquagesimo nono celebrandam; sed eamdem, consilio Arianorum, duas in partes divisit; ita ut Orientales Seleuciæ in Isauria; Occidentales verò Arimini in Æmilia convenirent. Orientales quidem numero 160 Seleuciæ congregati Episcopi, cùm mutuis sese accusationibus divexarent, Concilium in duas partes scissum est, & nova fidei formula ab Acacio Cæsareæ Palestinæ Episcopo, prioris factionis duce edita, in qua, explosis vocabulis, *consubstantialis*, *& æquiconsubstantialis*, tanquam à Scripturis abhorrentibus, similitudinem Filii cum Patre fatebatur, verbumque *dissimile* anathemate damnabat, rejecta est ab alterius factionis Episcopis Semiarianis, qui Filium Patri similem in substantia propugnabant, non verò sola voluntate ut Acacius. Quare Acaciani discesserunt; Semiariani verò in Ecclesiam convenientes, eos adesse recusantes abdicarunt & excommunicarunt. De his legendi S. Athanasius lib. de Synodis, Socrates lib. 2. cap. 31. & seq. Sozomenus lib. 4. cap. 21. & Severus Sulpitius lib. 2. qui scribit S. Hilarium Pictaviensem Episcopum huic Synodo adfuisse. Unde ipse Hilarius, quæ in ea gesta sunt accuratiùs narrat lib. contra Constantium.

XI. Ariminensis Synodi Patres Arianæ perfidiæ subscribunt.

Quadringentos Episcopos Ariminensi Concilio interfuisse auctor est idem Severus Sulpitius loco laudato. Episcopis in unum congregatis lectæ sunt Constantii Imperatoris literæ, quibus jubebat ut solùm tractaretur de fide. Valens & Ursacius Ariani, tertiam fidei formulam Sirmiensem in medium protulerunt, quæ Filium Patri similem secundùm Scripturas docet; sed licèt ea Imperatori placuisset, à Patribus tamen rejecta est. Deinde Nicæna fides unanimi Catholicorum Antistitum suffragio probata; hancque ad omnia sufficere judicatum. Ursacius, Valens & alii quatuor Episcopi Ariani damnati, & Epistola Synodica ad Constantium Augustum data, quam refert Athanasius lib. de Synodis. Hanc Epistolam Patres ad Imperatorem per Legatos mittunt, quos ut benignè suscipiat, orant. Supplicant denique ut Episcopos, quos & gravitas ætatis, & paupertas affligit, in patriam reduci jubeat, ne Ecclesiæ absentibus Episcopis deserta relinquantur. At Ursacius & Valens, qui Legatorum Orthodoxorum adventum prævenerant, ita Imperatoris animum exacerbarunt, ut Episcopi à Concilio missi nullum responsum referre potuerint. Hæc omnia Arianorum artibus facta testatur Theodoretus, ut Orthodoxos Episcopos mora diuturniore fatigatos, tædioque oppressos, ad destructionem Decretorum compellerent, quæ contra hæresim ejusque defensores ediderant. Sed Catholici Præsules datis ad Constantium literis professi sunt, nunquam se à priori proposito & sententia discessuros, idemque se Concili Legatis in mandatis dedisse. Verùm cum Episcopi à Concilio missi compulsi essent ad Arianorum perfidiam subscribendam, atque cum ipsis communicandum, in eam prævaricationem non soli adducti sunt, sed & omnes penè Orthodoxarum partium Antistites, de quorum lapsu legendi S. Athanasius in Epistola ad Africanos, S. Hilarius in fragmentis & alii.

XII. Liberius subscribere recusat.

Liberius Papa & Vincentius Capuanus Episcopus, qui Arianorum sordibus antea labefactati visi fuerant, ad meliorem frugem conversi pro fide Catholica intrepidi steterunt, & Arianorum perfidiæ subscribere recusarunt, ut patet ex Epistola Damasi Papæ & Synodi Romanæ ad Illyrios à Theodoreto lib. 2. cap. 22. relata, & ex Legatione Concilii Lampsaceni ad ipsum Liberium missa. Cùm enim, defuncto Joviano Imperatore, Episcopi Hellesponti & Bythiniæ, aliique consubstantialitatis assertores Concilium Lampsaci, quæ Civitas est in Hellesponto, anno trecentesimo sexagesimo quarto celebrassent, in quo decreverunt doctrinam illam ratam fore, quæ Filium Patri substantia similem asserebat, celebrato Concilio Legationem miserunt ad Liberium Papam, Legatisque in mandatis dederunt, ut nequaquam cum Liberio de fide dissentirent, sed communicarent cum Ecclesia Romana, fidemque consubstantialis ratam facerent. Legati Romam advenientes, Concilii literas obtulerunt, sed Liberius eas recipere nolebat, quòd eos Arianæ hæreseos suspectos haberet. At illi se Catholicos esse professi sunt, eique libellum obtulere, in quo verba ipsa Nicæni Symboli conscripta erant. Hæc constant ex Sozomeno lib. 6. cap. 7. & ex Socrate lib. 4. cap. 4. & 11. quo in ultimo loco Idem Socrates subjicit libellum à præfatis Legatis Liberio traditum: quo profitentur se fidem Catholicam tenere, servareque, quæ à sacrosancto Concilio Nicæno confirmata fuerit, in qua vox Consubstantialis, ad perversam Arii doctrinam expugnandam, sanctè pièque posita est. Deinde, Arium, impiam ejus doctrinam; & erroris fautores execrantur, & damnant. Tertiò, dicunt anathema nominatim fidei formulæ in Concilio Ariminensi recitatæ, utpotè quæ Nicænæ fidei repugnat. Quartò, exponunt fidem suam, quæ in omnibus Nicæna fides est. Isto libello Liberius Legatos, tanquam sponsione obstringens, in communionem recepit, datisque literis illos dimisit. Quod sanè certum est de orthodoxa Liberii fide argumentum.

San-

SÆC. IV. S. LIBERIUS.

Sanctus item Athanasius in Epistola ad Solitariam vitam agentes narrat, Eusebium Constantii Imperatoris Ariani Eunuchum multa B. Petro munera obtulisse, sed Liberium ejusdem Ecclesiæ custodem acriter increpasse, quòd illa inferri in Ecclesiam passus esset, ipsaque tanquam illicita & execranda ab Ecclesia projici mandasse. Verùm quid hæremus, cùm certissimum de orthodoxia Liberii argumentum nobis suppeditet Siricius Papa in Epistola, quam ad Himetium Tarraconensem Episcopum scripsit, de qua mox. In ea enim, capite primo disertè asserit, non solùm Liberium magna animi fiducia, Arianorum procaciæ perditissimis illis temporibus restitisse, Arianæ fidei formulæ in Concilio Ariminensi recitatæ non subscribendo, ut pleraque omnes scribunt, sed ulterius processisse, & Concilium illud irritasse & cassasse. Siricii verba num. XV recitata.

XIII. Imò Concilium Ariminense cassat.

XIV. Ejus magna in Ecclesia fama.

Certè magnam magnam fuisse in Ecclesia Catholica Liberii famam, S. Ambrosii elogium prædicat, qui lib. 3. de Virginibus, quem scripsit ad Marcellinam sororem, ait: *Quoniam quæ habuimus, digessimus superioribus libris duobus, tempus est, soror sancta, ea quæ mecum conferre soles, beatæ memoriæ Liberii præcepta revolvere, ut quò vir sanctior, eò sermo accedat gratior*, ubi postea intexit ejusdem Liberii sermonem habitum in ejusdem Marcellinæ spiritualibus nuptiis, cùm se Deo perpetua Virginitate dicaret. Sed, ut quæ sunt Ariminensis Concilii absolvam, Episcopis illius Concilii, ob lapsum adeò lugendum hæreseos notam non esse inurendam dissertatione peculiari ostendit Natalis Alexander Sæculo IV.

XV. Generalia ad Provincias decreta dirigit.

Liberius Papa Ariminensi Concilio cassato, generalia ad Christi fideles decreta misit, quæ quidem ad nos non pervenerunt, sed eorum mentio est in Epistola Siricii Papæ ad Himetium Tarraconensem Episcopum anno trecentesimo octogesimo quinto scripta, capite enim primo ita legitur: *prima itaque paginæ tuæ fronte signasti, baptizatos ab impiis Arianis, plurimos ad fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris, eosdem denuo baptizare velle, quod non licet, cùm hoc fieri & Apostolus vetet, & Canones contradicant, & post cassatum Ariminense Concilium, missa ad Provincias à venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant, quos nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in Synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritûs, Episcopalis manûs impositione, Catholicorum conventui sociamus. Quod etiam totus Oriens, Occidensque custodit: à quo tramite vos quoque posthàc minimè convenit deviare, si non vultis à nostro collegio Synodali separari sententiâ*. Hic tamen oblitet observandum Gregorii Magni tempore hæreticos quidem in Occidente sola manuum impositione, sed in Oriente cum addito Chrismate exceptos fuisse, ut videre est in ejus Epistola LXI libri IX ad Hibernos Episcopos. Arianos per manuum impositionem in Ecclesia Romana recipi, asserit etiam Innocentius Papa in Epistola XVIII ad Alexandrum Antiochenum Episcopum cap. 3.

XVI. Ad Deum migrat.

Postquam Liberius duabus ordinationibus mense Decembri Presbyteros XVIII, & Diaconos V fecisset; ac insuper Episcopos XIX per diversa loca ordinasset, vitam cum morte commutavit die vigesima tertia mensis Septembris anni trecentesimi sexagesimi sexti, sepultus Viâ Salariâ in Cœmeterio Priscillæ. Annum & diem obitûs non notat Chronicon Damasi, quod ante Liberii mortem exaratum ostendit spatium vacuum relictum, ad diei & anni numerum, quando Liberius moreretur, notandum. Annum mortis habemus ex Chronico Eusebii juxta editionem Pontaci, & ex Præfatione libelli precum Marcellini & Faustini Presbyterorum Luciferianorum, ad Imperatores Valentinianum, Theodosium & Arcadium; ubi diem ejus sepulturæ notant, nempe diem vigesimum quattum Septembris, ut etiam habetur in Martyrologio Bedæ; in Hieronymiano verò notatur dies mortis, nempè vigesimus tertius Septembris, sicuti & in antiquo Martyrologio Sancti Cyriaci. Sedit itaque annos quatuordecim, menses tres & dies tres. Inter ejus Epistolas una est *ad omnes Episcopos*, altera *ad Athanasium & Ægyptios Episcopos*, quæ à Vitis Eruditis spuriæ reputantur, utpote consarcinatæ ex Epistolis Siricii, Leonis, Martini primi, & aliorum.

S. FE-

S. FELIX II. *Pontif. XXXVIII.*

Anno Domini CCCLV.

I. *Felix II. Liberio in exilium pulso subrogatur.*

S. Felix II. natione Romanus ex Patre Anastasio, Liberio, cujus erat Diaconus, anno trecentesimo quinquagesimo quinto, ut vidimus, in exilium pulso, ordinatus est Pontifex Romanus, & quidem ab Arianis hominibus in Constantii palatio, cùm non posset à Catholicis, seditque annos plus minus tres, usque ad diem vigesimum nonum mensis Julii anni trecentesimi quinquagesimi octavi, quo die depositus dicitur ab Episcopatu in Auctiori Catalogo veterum Pontificum, quatuor nempe diebus ante Liberii ingressum in urbem Romanam, qui, ut diximus, die secunda Augusti ejusdem anni contigit: *Felix depositus*, ut habetur in illo Catalogo, *de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo à die III Kalendas Augusti*. Marcellinus & Faustinus, schismatici Presbyteri Romanæ Ecclesiæ, in Præfatione precum, quas exhibuerunt Theodosio Imperatori, scribunt: *Tertio anno redeit Liberius, cui obvians cum gaudio populus Romanus exivit; Felix notatus à Senatu & populo de Urbe propellitur*, & postea addunt: *Post annos octo* (ex quo Româ pulsus est Felix) *Valentiniano & Valente Coss.* (idest anno Christi trecentesimo sexagesimo quinto) X *Kalendarum Decembrium defunctus est Felix*. Illis autem Presbyteris, licèt aliàs mendacissimis, tutò hac in re fides adhiberi potest, cùm ea narrent, quæ in conspectu totius Urbis gesta erant.

II. *An fuerit verè Pontifex Rom.*

Controvertitur an Felix verè fuerit Pontifex Romanus. Perronius Cardinalis in sua ad Magnæ Britanniæ Regem Responsione, Bellarminus in defensione Felicis Papæ, & Henschenius in Appendice Tomo Tertio SS. mensis Aprilis subjecta, ostendunt Felicem verum fuisse Pontificem, quòd in antiquo Pontificum Catalogo, imò & in Libro Pontificali legatur, dum Liberius in exilium duceretur congregasse *se Sacerdotes cum consilio Liberii*, & ordinasse *in locum ejus Felicem*. Unde in Inscriptione sarcophagi ejusdem Felicis anno 1582 sub Gregorio XIII. in Æde SS. Cosmæ & Damiani reperti, legitur: *Hic jacet corpus S. Felicis Papæ & Martyris qui Constantium hæreticum damnavit*. Nec dici potest id intelligendum de Felice primo, hic enim, ut in ejus Pontificatu diximus, martyrium passus non est, cum ante persecutionem Aurelianeam ad Deum migrarit. Quia tamen quæ de Felicis secundi martyrio tradit Anastasius & ex eo Ado, aliique Martyrologi, fabulosa videntur, & Marcellinus ac Faustinus laudati, eum morte naturali defunctum tradunt, dicendum cum Auctore Criticæ Baronii, Felicem II ideò martyrem appellatum fuisse, quòd multa pro Christo perrulerit, idque ex modo loquendi prioribus Ecclesiæ sæculis usurpari solito, non verò quòd ejus causâ occisus fuerit. Unde Fronto Canonicus Regularis Ordinis S. Augustini scribit, extare Litanias in codice MS. à septem aut octo sæculis exarato, in quibus Felix II. in numerum Pontificum refertur, cum *Sancti* ac *Confessoris* nomine. Licèt autem Patres Concilii Sirmiensis ad Felicem Episcopum, & ad Clerum urbis Romæ scripserint, ut Liberium redeuntem susciperent, utque ambo simul, scilicet Felix ac Liberius Episcopatum administrarent, quod idem Constantium Imperatorem statuisse refert Theodoretus lib. 2. cap. 17. certum tamen est ex eodem Theodoreto ibidem, & ex libello precum Faustini & Marcellini laudato, Liberio Romam redeunte, Felicem aliò se contulisse, & in prædiolo suo habitasse, ubi defunctus est. Christianus Lupus in parte quinta ad Dictatum Gregorii VII, aliique viri docti e contrà contendunt Felicem II non fuisse verum Pontificem. Utraque opinio suos patronos, suasque rationes habet, nihilque certi de hac controversia dici potest, sed illud certum Felicem ut Martyrem coli in Breviario, & Martyrologio Romanis die 29. mensis Julii, quemadmodum in Martyrologio Adonis, aliisque, & in Sacramentario S. Gregorii legi officium in *Missa S. Felicis Martyris & Pontificis*. De Felicis Episcopatu Romano, ejusque martyrio legendus Papebrocius in Conatu Chronico-Historico, ubi & plura ab Auctore libri Pontificalis relata, rejicit.

S. DA-

S. DAMASUS *Pontif. XXXIX.*

Anno Domini CCCXVI.

I. *Damasus Romæ contra Ursicinum Antipapam Synodum celebrat.*

S. Damasus, Hispanus, Antonii filius, post dierum septem sedis vacationem Liberio successit, ut ait Anastasius, ordinatus die prima Octobris anni trecentesimi sexagesimi sexti, quæ erat dies Dominica. Sed ejus electio turbata est ab Ursicino Romano Diacono, qui in schismate electus est contra Damasum legitimis suffragiis electum, ut mox dicetur. Ipso sui Pontificatus initio, & ante finem anni trecentesimi sexagesimi sexti, ut saltem initio anni trecentesimi sexagesimi septimi Synodum Romæ celebravit adversùs Ursicinum Antipapam, & adversùs Valentem ac Ursacium, aliosque hæreticos jam damnatos, cujus Synodica à Conciliorum Collectoribus inter Acta Synodi Illyricianæ perperàm relata, ejus enim hæc est inscriptio: *Dilectissimis fratribus per Illyricum fidem paternam retinentibus, Episcopi Italiæ in Domino Æternam salutem*. In ea scribunt Episcopi illi, se Concilii Ariminensis recisionem mittere, subduntque: *Auctores autem hæresis Arianæ vel Aetianæ Valentem & Ursacium, cæterosq; eorumdem consortes, nó nunc esse, quod manifestari apud Illyricum cæperunt, sed olim condemnasse manifestum est*. Ideò autem ea Synodica ad Illyrios missa, quia Valens Mursi, Ursacius Singidonis in Illyrio ante depositionem Episcopi fuerant. Unde Sanctus Athanasius in Epistola ad Africanos, ait: *Gratias habemus & illius pietati* (nempe Damasi) *& cæteris, qui cum ipso fuerunt Episcopis, quòd Ursacio & Valente cum sociis suis ejusdem sententiæ ejectis, concordiam Ecclesiæ conservarint*. Numerosam fuisse illam Synodum, deducitur ex eadem Athanasii Epistola; in ea enim ante laudata verba legitur: *Sufficiunt scripta Damasi comministri nostri dilecti & magnæ Romæ Episcopi, & tam multorum cum ipso congregatorum Episcoporum*. Porrò eam Synodum initio Pontificatûs Damasi coactam, probatur, ex eo quòd Auctor libelli Synodici scribat Damasum, ubi Pontificatum adeptus est, *confestim Synodum* congregasse; & certè S. Hilarius, qui anno trecentesimo sexagesimo septimo obiit, ejus Synodicam inter fragmenta recitat.

II. *Secunda Synodus Rom. sub Damaso.*

Secundam Synodum Damasus Romæ coëgit adversùs Auxentium Arianum in sedem Mediolanensem intrusum, & quidem anno trecentesimo septuagesimo secundo, cujus Synodi Epistolam Synodicam ad Episcopos Illyrios scriptam referunt Theodoretus lib. 2. cap. 22. Sozomenus lib. 6. cap. 23. & Nicephorus lib. 11. cap. 31. Huic Synodo interfuere Episcopi tantùm nonaginta tres *ex rescripto Imperiali*, ut habetur in epigraphe Synodicæ Collectionis Romanæ ab Holstenio publicatæ. Pluribus in ea actum est *de Consubstantialitate Spiritûs Sancti cum Patre*, ut legere est in laudata Synodica & in Fragmentis Epistolæ Damasi ei subjectis in eadem Collectione Romana & ex ea Tomo 2. Concil. editionis Labbei pag. 893. Unde hæresis Macedonianorum in Occidente primùm damnata est in hoc Concilio Romano; nam quod quidam ajunt, eam primùm proscriptam in Occidente à Patribus Concilii Illyriciani, subsistere non potest, cùm constet Synodum Illyricianam, post acceptam hujus secundæ Synodi Romanæ sub Damaso Epistolam Synodicam, congregatam esse, ut legere est in Critica Baronii.

III. *Macedonianorum hæresis initium.*

Hæc Macedonianorum hæresis proscripta est posteà in Concilio Oecumenico Constantinopolitano primo, de quo infrà. Ejus autem hoc fuit initium. Eusebio Nicomediensi sedis Constantinopolitanæ invasore defuncto, Macedonius ab Arianis anno trecentesimo quadragesimo secundo illius Ecclesiæ Episcopus ordinatus est; sed cùm propter multa crimina anno trecentesimo quinquagesimo nono exauctoratus esset, novam hæresim condidit, asserens Spiritum Sanctum non ejusdem cum Patre & Filio honoris participem, sed utriusque ministrum esse, ac creaturam; unde non solùm in hac, sed etiam in quarta Synodo Romana sub Damaso, de Consubstantialitate Spiritûs Sancti actum, & in hac ultima dicti sunt anathematismi contra plures hæreticos, & nominatim contra Macedonianos: *Anathematizamus*, inquit Damasus in Epistola, quam ad Paulinum ex hac Synodo misit, *Macedonianos, qui de Arii stirpe venientes, non perfidiam mutaverunt, sed nomen*. Et infra: *Si quis dixerit Spiritum Sanctum facturam esse, aut per Filium factum, anathema sit... Si quis non dixerit Patris & Filii & Spiritûs Sancti unam divinitatem, potestatem, majestatem, potentiam, unam gloriam, dominationem, unum regnum, atque unam voluntatem ac veritatem, anathema sit... Si quis non dixerit Spiritum Sanctum adorandum ab omni creatura, sicut & Filium & Patrem, anathema sit*. Hæc porrò secunda Synodus Romana præcipuè contra Auxentium coacta, videtur esse effectus monitionis factæ Damaso Papæ à S. Athanasio, qui ex Synodo Ægyptiaca, quam anno trecentesimo

SÆC. IV. S. DAMASUS.

septuagesimo primo celebravit, ad Damasum scripsit, ut constat ex ejusdem Athanasii Epistola ad Africanos, in qua ait scripsisse se ad Damasum *contra Auxentium invasorem Mediolanensis Ecclesiæ*, & mirari se, *cur nondum depositus ejectusque sit ex Ecclesia*.

IV. Tertia Synodus Rom. sub Damaso.

Tertia à Damaso Romana Synodus anno trecentesimo septuagesimo quinto habita, cui Petrus Alexandrinus Episcopus, Sancti Athanasii successor, interfuit, de qua Sozomenus lib. 6. cap. 25. loquens de duobus Apollinaribus patre & filio, hæc habet: *Primus Damasus Episcopus urbis Romæ, & unà cum illo Petrus Alexandrinus Antistes, cùm hanc hæresim* (scilicet Apollinaristarum) *latiùs serpere intellexissent, Concilio Romæ congregato, eam ab Ecclesia Catholica alienam esse decreverunt*. Ad hanc Synodum non referuntur anathematismi adversùs Arianos, aliosque hæreticos ex Epistola Damasi Papæ à Theodoreto lib. 5. cap. 11. recitati, ut credit Baronius; neque Epistola Damasi, quæ incipit: *Quod debitam Apostolicæ sedi reverentiam exhibet*, quæ recitatur ab eodem Theodoreto lib. 5. cap. 10. Non est enim Epistola Synodalis hujus Concilii, ut etiam Baronius, & alii post eum arbitrati sunt, sed est Epistola decretalis ipsius Damasi diu post scripta, ut notavit Valesius in Notis ad Theodoretum. Denique in libello Synodico de hac tertia Synodo Romana legitur: *Petrus* (postquam Alexandriâ ejectus fuit) *Romam contendit: Eoque recepto, Papa Damasus Romæ divinam & sanctam Synodum convocavit: Quæ amentem illum Apollinarium, Stephanumque ejus discipulum* (legendum Timotheum, qui Apollinaris discipulus fuit) *& Latronem Lucium anathemate notavit*. Ex quibus etiam constat Apollinaris hæresim in Occidente primùm à Damaso Papa damnatam.

V. Apollinaristarum errores.

Porrò palmaris Apollinaris hæresis fuit, quòd naturam hominis in Christo semiplenam putavit, hoc est animâ carentem, cujus vicem supplebat corpori Verbum ipsum caro factum. Secundò, Apollinaristæ asserebant corpus Christi Divinitati consubstantiale esse, ex quo sequebatur possibilem esse divinitatem Verbi, & reverâ cruciatus & mortem esse perpessam. Tertiò, asserebant Verbum Divinum carnem ex Virgine non sumpsisse; sed ex Cœlo attulisse. Quartò, divinam ipsam Verbi substantiam in carnem conversam esse effutiebant. Tandem circa Trinitatem errabat Apollinaris, quosdam dignitatis gradus excogitans, magnum scilicet, majus & maximum; ut magnus Spiritus Sanctus, major Filius, maximus Pater diceretur. Alia Apollinaris deliria apud Natalem Alexandrum sæculo quarto legenda.

SÆC. IV. S. DAMASUS.

VI. Quarta Synodus Rom. sub Damaso.

Quartam indixit Damasus Romæ Synodum anno trecentesimo septuagesimo octavo, tàm adversùs varios hæreticos, quàm adversùs Episcopos è factione Ursicini Antipapæ. Quare cùm in Epistola sive Synodali sive Decretali Damasi à Theodoreto lib. 5. cap. 10. relata, dicat Damasus: *Quid depositionem Timothei à me denuò postulastis? qui & hic judicio sedis Apostolicæ, præsente etiam Petro Alexandrinorum urbis Episcopo, depositus est unà cum magistro ipsius Apollinare*, apparet jam antea Apollinarem & Timotheum anno trecentesimo septuagesimo quinto in Concilio Romano tertiò fuisse damnatos, Ideoque hanc Damasi Epistolam ad hoc quartum Concilium Romanum esse referendam. Ad hanc pariter Synodum referuntur anathematismi adversùs Arianos, aliosque hæreticos ex Epistola Damasi ad Paulinum Antiochenum Episcopum, dum esset Thessalonicæ, missa à Theodoreto lib. 5. cap. 11. recitati. In libello enim Synodico post narratam Valentis Imperatoris mortem, quæ die nonâ Augusti anni trecentesimi septuagesimi octavi contigit, legitur: *Gratianus filius* (scilicet Valentiniani, de quo locutus fuerat) *Occidentis & Orientis Imperator factus, pios Episcopos ab exilio revocavit. Quo tempore Beatus etiam Damasus, sacram Romæ convocavit Synodum adversùs Arianos, Pneumatomachos, & alios plurimos hæreticos; expositamque definitionem divinorum capitum, Thessalonicam ad Paulinum misit, quæ ex divina dispensatione ubique maxima perfecte, & Trinitatis homousiou adorandam esse omnibus persuasit*. Ad hanc Synodum Romanam referenda quæ diximus de Macedonianis in secunda Damasi Romana Synodo.

VII. Ex ea scribitur ad Impp. contra Ursicinum.

Hujus Synodi quartæ Patres ad Gratianum & Valentinianum Imperatores scripserunt de damnatione schismaticorum & factione Ursicini, quorum Epistola refertur Tomo 2. Conciliorum editionis Labbei, cum rescripto Gratiani Augusti, juxta illius Epistolæ relationem, dato ad Aquilinum Urbis Vicarium; licet enim Ursicinus anno trecentesimo septuagesimo quarto Valentiniani Imperatoris judicio in Gallias relegatus fuisset, ipse tamen, ejusque exemplo nonnulli Episcopi Ecclesias incubabant, & contemptis Cognitoribus, vel fugatis, plures ex ea factione Ecclesias suas retinebant. Quare Imperatores jubent sententias in seditiosos aliàs latas executioni mandari. Hic porrò locus se offert de Ursicini schismate sermonem habere.

Ursicini

Ursicini schisma contra Sanctum Damasum.

VIII. *Ursicinus fit Antipapa.* URsicinus, Romanus Diaconus anno trecentesimo sexagesimo sexto, mortuo Liberio Papa, Romanam Ecclesiam nefando schismate turbavit, ordinatus est enim Episcopus contra Damasum legitimis electum suffragiis, & multos ex Clero, populoque Romano suas in partes pertraxit. Ex quo tam atrox seditio orta est, ut si Ammiano Marcellino lib. 27. fides, in Basilica Sicinini uno die 137. cives occisi sint. Cùm verò schismatici legitimam Pontificis electionem convellere non possent, ad calumnias conversi, Sanctissimum virum Damasum adulterii accusarunt, quem Sanctus Hieronymus Epistolâ 50. ad Pammachium, virginem, Ecclesiæque virginis doctorem appellat, & cujus inregerrimos mores antiqui Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores, Socrates, Theodoretus, & Sozomenus prædicant.

IX. *Impp. studium ad extinguendum schisma.* Extinguendo Ursicini schismati Catholici Imperatores auctoritate suâ adlaborarunt; Prætextatus enim Urbis Præfectus sub Valentiniano Augusto eum Româ expulit Ammiano laudato teste, rescriptumque ab eodem Imperatore accepit, quo jubebatur Basilicam à schismaticis occupatam Damaso restitui, eosque etiam Urbe pelli. Prætereà, ut mox dictum est, Valentinianus, ut Ecclesiæ paci consuleret, Ursicinum in Gallias exulem misit, unde revocatus est eâ lege, ut nec Romam, nec in suburbicarias regiones, nec ipse, nec schismatis fautores pedem inferre possent. Valentiniano mortuo Ursicinus Romanam sedê iterùm invadere conatus est: Episcopi in schismate ordinati, & Catholicorum Antistitum judicio exauctorati, quas invaserant Ecclesias retinuerunt, quò factum ut Gratianus Augustus Ursicinum in Gallias exularit, & ad petitionem Patrum Synodi quartæ Romæ sub Damaso celebratæ schismaticorum insolentiam latâ lege coërcuerit, ut constat ex Synodica illius Concilii, & ex rescripto Gratiani, de quibus supra.

X. *Diu schisma duravit.* Eidem Imperatori supplices verè Patres Concilii Aquilejensis anno trecentesimo octogesimo primo, Præside Sancto Ambrosio Mediolanensi Episcopo celebrati, Epistolâ quæ extat Tomo secundo Conciliorum, quaque Imperatores obsecrant, ne Ursicino sedem Romanam post damnationem repetere molienti, faciles aures præberent. Posteà tamen, mortuo Damaso, Siricius non sine tumultu, ab Ursicino excitato, in ejus locum subrogatus est, ut ibidem dicemus. Cæterùm Auctor libri Pontificalis, ipso fatente Baronio, falsò scribit Ursicinum, postquam Româ pulsus est, consecratum fuisse Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopum, cum ex Gratiani & Valentiniani Junioris rescripto anno trecentesimo septuagesimo octavo emanato, constet eum tunc longinquo exilio mulctatum; nec Marcellinus ejus partiarius in libello, quem Theodosio Imperatori obtulit, aut ullus veterum Scriptorum id referant.

Concilium Constantinopolitanum primum, Generale secundum.

XI. *Concilium Constantinopolitanum primum Oecumenicum.* ANno Damasi Papæ decimo quinto, Theodosius Imperator Episcopos Orientis Constantinopolim convocavit, præcipuè adversùs Macedonii hæresim, inconsulto Damaso, qui ideò Legatos ad illud concilium non misit, qui ejus nomine eidem præessent. Unde illud Concilium per se non est habitum pro Oecumenico, sed tantùm ex post-facto, Damaso nempe, hanc illi suo consensu dignitatem & auctoritatem tribuente. Licet enim Ecclesiasticæ regulæ Synodos facere, & decreta in Ecclesiis sancire absque Romanorum Pontificum auctoritate vetent; non prohibent tamen absque ejus auctoritate Nationales Synodos, vel totius etiam Orientis Concilia convocari, quæ Oecumenica quidem non sunt vi convocationis ab Imperatoribus, Patriarchis vel Metropolitanis factæ, eorum tamen auctoritatem consequuntur, si Romani Pontificis assensus accedat.

XII. *Orientales Episc. ad Synodum Rom. venire detrectant.* Anno trecentesimo octogesimo, Damasus Concilium Romæ indixerat ad discutiendam Maximi Cynici, qui thronum Constantinopolitanæ Ecclesiæ invaserat, causam; quod cùm Orientales Episcopi detrectassent, iterum anno trecentesimo octogesimo primo Italiæ Episcopi post Concilium Aquilejense, Theodosium Imperatorem rogarunt, ut Romæ generalis Synodus Orientalium simul & Occidentalium congregaretur. Ad quam convocati à Damaso Episcopi Orientales, moram suam Constantinopoli excusarunt, quòd ob suarum Eccclesiarum discrimen in Oriente detenti, Romam proficisci non possent, temporis angustias insuper causati. Agnoscentes nihilominus Romani Pontificis auctoritatem, quâ eos ad suum Concilium jure convocabat, ut legere est in eorum Epistola Synodica, quæ data est ab Episcopis Orientalibus Constantinopoli anno trecentesimo octogesimo secundo iterum congregatis, dum Synodus Romæ agebatur: in qua Synodica relationem eorum quæ anno trecentesimo octogesimo primo in Concilio Oecumenico gesta decretaque fuerant, per Legatos ad Damasum & Occidentales Epi-

SÆC. IV. S. DAMASUS.

Episcopos mittunt. Hæc Synodica refertur à Theodoreto lib. 5. cap. 9.

XIII. Concilium Constantinopoli celebratur.

Centum itaque & quinquaginta Orientales Episcopi, Præside Timotheo Alexandrino mense Majo anni trecentesimi octogesimi primi Synodum Oecumenicam celebrarunt, in qua Maximus Cynicus Constanrinopolitanæ sedis Invasor abdicatus est, & sedes Sancto Gregorio Nazianzeno confirmata, cui tamen, studio pacis nuncium remisit. Unde in ejus locum Nectarius, vir ex ordine Senatorio, adhuc Cathecumenus, eodem in Concilio suffectus est. Secundò, Macedonii, Apollinaris, & Eunomii confixæ sunt hæreses, editumque adversùs illa fidei Symbolum, quo Nicæna fides magis exposita fuit & confirmata. De hæresibus Macedonii & Apollinaris locuti sumus, de priori quidem in secunda, de posteriori verò in tertia Synodo Romana sub Damaso. De Eunomii Episcopi Cyziceni blasphemiis legendus Baronius Tomo 4. Annalium. Tandem Canones Ecclesiarum administrationem spectantes editi. Septem Græci Collectores exhibent. Tres dumtaxat editos fuisse longè probabilius est: alios verò in altera Synodo Constantinopolitana alio tempore sancitos, huic Concilio adscriptos fuisse ab iis, qui codicem Ecclesiæ Græcæ composuerunt.

XIV. Canon pro Ecclesia Constantinopolitana non est spurius.

Canon tertius, qui est de secundo Episcopi Constantinopolitani in Ecclesia loco, & honoris primatu post Romanum, commentitius non est, ut putavit Baronius; cùm antiqui omnes codices, & collectiones omnes antiquæ mediæ ætatis & posteriorum sæculorum illum contineant, & præterea Socrates lib. 5. cap. 8. Sozomenus lib. 7. cap. 9. & Nicephorus lib. 12. cap. 13. illum conditum testentur. Illum autem Canonem tertium secundo non adversari, imò nec illo aliquid derogatum fuisse juribus Ecclesiæ Alexandrinæ videre est in Critica Baronii ad annum trecentesimum octogesimum primum. Sed quidquid sit, certum est illum Canonem ab Ecclesia Romana receptum non fuisse, ac disertè probatum ante Innocentium III, qui in Concilio Lateranensi IV Canone 5. sedem Constantinopolitanam inter Patriarchicas secundo loco numerat, propriamque ei asserit, secundam, à Romana dignitatem.

XV. Concilium finitur.

Concilium finitum fuisse die nonâ mensis Julii colligitur ex eo quòd Canones illum diem præferunt; certè die trigesimâ ejusdem mensis Theodosius dedit legem 3. Codicis Theodosiani *de fide Catholica*, in qua mentio est Nectarii Episcopi Constantinopolitani in Concilio ordinati; ex quâ, & ex lege 8. ejusdem Codicis de *hæreticis* deducitur, eo die jam Concilio finem impositum fuisse. Statim atque celebratum est Concilium, ejus confirmationem Patres ab Imperatore Theodosio postulaverunt, non quòd eam Concilio Oecumenico necessariam existimarent, sed ut hac ratione Imperatorem adstringerent ad fidem protegendam, hæreticosque profligandos, necnon ad Canonum observantiam suis etiam legibus impetrandam.

SÆC. IV. S. DAMASUS.

XVI. Ejus Acta à Damaso Papa confirmantur.

Patres posteà Concilii Constantinopolitani, sequenti anno trecentesimo octogesimo secundo celebrati, ut jam dictum est, de rebus in Synodo Oecumenica decretis Synodalem per Epistolam monuerunt Damasum Papam, quæ apud Theodoretum l. 5. c. 9. inscripta est: *Dominis carissimis & religiosissimis fratribus et Comministris Damaso, Ambrosio, Britton, Valeriano, Ascholio, Anemio, Basilio & reliquis Sanctis Episcop., qui in magna urbe Roma collecti sunt*, &c. Eâ Epistolâ Patres, eorum, quæ acta fuerant in Synodo Oecumenica, & quorum relationem mittunt, confirmationem postulant, cùm ajunt: *Quibus tanquam canonicè ac legitimè apud nos constitutis, vestram quoque reverentiam gratulari hortamur, intercedente spiritali caritate: & Domini timore, omne quidem affectum comprimente; Ecclesiarum autem ædificationem privatæ erga singulos benevolentiæ, & gratiæ præponente.* Hæc Synodica missa est Damaso per tres Episcopos, Cyriacum, Eusebium, Priscianum. In ea causam cur Romam vocati non adiissent, explicarunt, & Oecumenicæ Synodi, quam superiori anno Constantinopoli celebrarant, Acta Romano Ponrifici recognoscenda miserunt, quæ ab eo confirmata sunt. Quo ex tempore ea tanquam per Apostolicam sedem approbata summæ semper venerationi fuére.

XVII. Symbolum Constantinopolitanum ubique receptum.

Quod attinet ad Constantinopolitanum Symbolum, illud statim ac prodiit, ab omnibus Græcorum Ecclesiis in Niceni locum, nomine tamen non mutato, suffectum est. Unde omnes Constantinopolitanâ posteriores Synodi & Patres, quoties de Nicæno Symbolo loquuntur, passim intelligunt Constantinopolitanum; neque tamen Constantinopolitanum, sed Nicænum vocant. Etiam hodie nos quod ad Missarum solemnia cantamus, Nicænum dicimus, cum tamen sit Constantinopolitanum, ut observavit Lupus Tomo I. Concil. Cap. 4. ubi addit in Ecclesia urbis Romæ servatum fuisse antiquum morem recitandi Symbolum Apostolorum, quòd nulla hæresis ibi sumpserit exordium. Eodem jure Symbolum Apostolicum sine additamento retinuerunt Ecclesia Africana, Italica, Gallica, Latinæ omnes, ut liquet ex Augustino, Chrysologo, aliisque Latinis Episcopis, qui istud solum legunt Cathecumenis tradidisse. Cùm enim Theodoreto, Sozomeno, atque Socrate testibus, Ariana hæresis Illyrici fines transire nunquam valuerit, apud Europeos novâ profes-

SÆC. IV. S. DAMASUS.

fessionis tesserâ opus non fuit. Excipiendæ tamen sunt Hispaniarum Ecclesiæ, quæ à Gothis, Arianis, Vandalis & Suevis pervasæ, & possessæ, sicuti trinam baptismatis mersionem in unicâ, ita Apostolicum Symbolum in Nicænū mutaverunt, idest Constantinopolitanum, ut clarè habetur in tertia Synodo Toletana anno quingentesimo octogesimo nono celebrata, in qua consilio Recaredis Hispaniarum Regis statuitur: *Ut per omnes Ecclesias Hispaniæ & Galliciæ secundùm formam Ecclesiarum Orientalium Concilii Constantinopolitani Symbolum recitetur*. Imitatæ id postmodùm sunt quædam sub Carolo Magno Gallicanæ Ecclesiæ; aliæ tamen, ac ipsa capella Regia imitari non sunt ausæ, donec à Leone III veniam impetrassent. Nam Romana Ecclesia necdum sub Joanne octavo eamdem cantandi consuetudinem receperat; posteà tamen, ne à subditis sibi Hispaniarum & Galliarum Ecclesiis, morem hunc deponere nolentibus, dissonaret, illud Symbolum intra Missarum solemnia cantavit.

XVIII. Cathecumenis traditum Symbolum. Edmundus Martene lib. I. de antiquis Ecclesiæ ritibus cap. I. att. II. num. 10. existimat post Concilium Constantinopolitanum primum Catheeumenis, antequam baptizarentur, traditum esse Symbolum Nicæuum, quod probat ex Concilio Constantinopolitano sub Menna, anno quingentesimo trigesimo sexto celebrato, ubi actione 5. legitur: *Nam specialiter Symbolum trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum, in quo baptizamur, ipsæ tres sanctæ Synodi consonè confirmarunt*. Sed cùm ex dictis, Constantinopolitanum Symbolum in Niceni locum subrogatum fuerit, nomine non mutato, in hoc & aliis locis ab eo citatis suspicor sermonem esse de Symbolo Constantinopolitano, quod dicitur Nicænum, quia illo Nicæna fides magis exposita fuit & confirmata. Unde ipsemet Martene fatetur in vulgato Ordine Romano, in Ordine Gelasiano, in Pontificali Salsburgensi, in vetustissimo Codice Remensi annorum 900. & in primo Ordine Scrutinii Codicis Gellonenis notari Constantinopolitanum Symbolum, non Nicænum. Et fanè convenientiùs videtur Constantinopolitanum Cathecumenis traditum fuisse, ut de divinitate Spiritûs Sancti edocerentur, quæ in Niceno clarè expressa non erat, ut fuit in Constantinopolitano.

XIX. Hic recitatur. Symbolum porrò Constantinopolitanum tale est: *Credimus in unum Deum, Patrem Omnipotentem, factorem Cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, homousion Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: & incarnatus est ex Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus: & tertia die resurrexit secundùm Scripturas: ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris; inde venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos; cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & glorificandum: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.*

XX. Damasus Papa moritur. Damasus Papa multis pro Ecclesia exhantlatis laboribus ad Deum migravit die decimâ mensis Decembris anni trecentesimi octogesimi quarti, postquam annos octodecim, menses duos, dies decem sedisset. Diem mortis nobis conservavit S. Hieronymus in Martyrologio: annos, menses & dies Sedis Auctius Chronicon Veterum Pontificum: annus verò mortis deducitur ex Epitaphio Siricii ejus Successoris ab Annotatore Baronii relato, ex quo constat Siricium anno 384 Pontificatum adeptum esse. Quinque ordinationes fecit mense Decembri Presbyterorum 31, Diaconorum 9, Episcopos verò 62 per diversa loca consecravit, & viâ Ardearinâ in sua Basilica sepultus est; plures enim Martyrum Basilicas erexit, plurium sepulcra versibus exornavit, sibique ipsi epithaphium edidit. Inter Sanctos miraculis clarus recensetur & inter Scriptores Ecclesiasticos.

XXI. Ejus scripta. Sanctum Hieronymum Stridoniensem in scribendis Epistolis, & in Ecclesiasticis negotiis adjutorem habuit, ejusque jussu idem Hieronymus novum Testamentum Græcæ fidei reddidit. Hic in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis de eo scribit: *Damasus Romanæ urbis Episcopus, elegans in versibus componendis ingenium habuit, multaque & brevia Opuscula heroico metro edidit, & propè octogenarius sub Theodosio Principe mortuus est*. Ejus Opera à Martio Milesio Zarazanio collecta, sed Epistola VIII quæ dicitur scripta *Stephano Archiepiscopo Concilii Mauritaniæ & universis Episcopis Africanæ Provinciæ*, supposititia est, ut ostendit subscriptio: *Data Flavio & Stilicone V.C.C. Coss.* Flavius enim Stilico unus & idem est, qui anno 400, Aureliano collega, Consulatum gessit, & iterum anno 405 collega Anthemio. Præterea prænotatur Epistola: *Damasus servus servorum Dei, atque per gratiam ejus Episcopus Sanctæ Ecclesiæ urbis Romæ*, cùm tamen ante Gregorium primum Pontifices Romani non sese *servus* *ser-*

SÆC. IV. S. DAMASUS.

servorum Dei in Epistolis appellarent.

Liber etiam Pontificalis, seu Pontificale Tomis Conciliorum insertum Damaso perperam tribuitur, ut inter eruditos convenit. Nec denique Hieronymi ad Damasum, & Damasi ad Hieronymum Epistola inter Opera Damasi numeranda, ut ostendit Schelstratius in secunda parte Antiquitatis illustratæ. Quoad Catalogum veterum Pontificum, quo usque ad Liberium, in quo definit, usi sumus, quique Chronici Damasi nomine à nobis appellatus est, Damasi partum non esse recte vidit Baronius, sicuti & falsum esse quod de eo in libro Pontificali legitur, eum nempe constituisse ut Psalmi, diu, noctuque in Ecclesiis canerentur, quasi primus sacri illius moris fuerit auctor; ut enim probat Bona Cardinalis cap. 16. de Divina Psalmodia in Ecclesia Occidentali, hunc alternatim per antiphonas modum instituit S. Ambrosius, quem Damasus Apostolico Decreto stabilivit. Qua de re plura apud eundem Bona legenda, ubi & pag. 458. ait cautè intelligendum esse quòd Gregorius Magnus lib. 7. Epistola 64. apud Baronium scribit, Damasum nempè Papam ex B. Hieronymi traditione accepisse, ut ad imitationem Jerosolymitanæ Ecclesiæ, Romæ concineretur *Alleluja*. Non enim, inquit Bona, cœpit eo tempore in Ecclesia Romana cantari *Alleluja*, sed cùm tempore tantùm Paschali cantaretur, tunc sancitum est, ut etiam extra illud frequentaretur.

XXII. Quædam ei falsò adscripta.

Ait insuper loco laudato Bona pag. 447. multos doctores alioquin fide dignissimos legem canendæ Doxologiæ, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, sicut erat* &c. in fine Psalmorum ad Damasum Papam referre, à quo de hac re sanctionem editam ajunt Divo Hieronymo suadente. Sed isti decepti sunt ob Epistolam Hieronymi ad Damasum, quam mox adulterinam esse diximus. Concilium Vasense seu Vasionense secundum, sub Felice IV anno 529 celebratum Canone V statuit, ut in Ecclesia post *gloria*, dicatur, *sicut erat in principio* adversùs eos, qui Dei filium à tempore cœpisse blasphemant. Damasus non est etiam auctor decreti de Scripturis Divinis, & Opusculis Sanctorum Patrum, quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur, seu decreti *de libris recipiendis & non recipiendis*, licèt in Collectione Cresconiana, librariorum errore, decretum illud Damasi nomen præferat, quia plerique Opusculorum in eo memoratorum Auctores, post Damasum vixerunt & scripserunt. Qua de re plura in Gelasio.

XXIII. Non est Auctor decreti de libris recipiendis.

S. SIRICIUS *Pontif. XL.*

Anno Domini CCCLXXXIV.

I. Siricius fit Papa.

S. Siricius, Romanus, ex patre Tiburtio, Pontificium thronum ascendit die vigesimasecundâ Decembris ejusdem anni trecentesimi octogesimi quarti in die Dominica, postquam sedes dies undecim vacasset. Ejus electio aliquantulùm turbata est factione Ursicini, quem Schismatici Damaso substituere volebant, ut indicant literæ Valentiniani Augusti ad Pinianum Urbis Præfectum a Baronio anno 385 relatæ.

II. Scribit ad Himerium Tarraconensem Episcopum.

Ipso sui Pontificatûs initio, tertio idus Februarii anni trecentesimi octogesimiquinti celebrē illam *ad Himerium Tarraconensem Episcopum* Epistolam scripsit, quâ ejus relationi ad Damasum missæ respondet, quæque quindecim capitibus constat, quibus Ecclesiastica disciplina restauratur, & in ea decreta observari vult non tantùm in Provincia Tarraconensi, sed & in Carthaginensi, Boetica, Lusitana, atque Gallæcia. Hæc prima est Decretalium Romanorum Pontificum, quam Eruditi passim tanquam veram agnoscunt, primaque quæ in antiquis Ecclesiæ Latinæ Collectionibus legitur.

Constans est & indubitata apud Eruditos sententia sacramentum Baptismi primis Ecclesiæ sæculis, in solis Paschæ & Pentecostes solemnitatibus administratum fuisse. Cui consuetudini cum Hispani addidissent, non solùm diem Natalis Christi & Epiphaniam, sed etiam Apostolorum, Martyrumque dies festos, Siricius in dicta ad Himerium Epistola, non solùm auctoritate Sedis Apostolicæ fretus, sed omnium etiam Ecclesiarum consuetudinem in medium adducens, ea de re commotus, in hæc verba scribit: *Sequitur deinde baptizandorum, prout unicuique libitum fuerit, improbabilis & emendanda confusio, quæ à nostris Consacerdotibus, quòd commoti dicimus, non ratione auctoritatis alicujus, sed solâ temeritate præsumitur; ut passim ac liberè in Natalitiis Christi, seu Apparitionis, necnon & Apostolorum, seu Martyrum festivitatibus, innumeræ, ut asseris, plebes baptismi mysterium consequantur: cùm hoc sibi privilegium & apud nos, & apud omnes Ecclesias, Dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat; quibus solis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conveniat sacramenta*. Hæc in dictæ Epi-

III. Celebrationis baptismi tempus traditur.

SAEC. IV. S. SIRICIUS. Epistolæ secundo, decreto de quo & vide dicenda in Leone. De primo autem decreto, quod est de Arianis non rebaptizandis vide dicta in Liberio.

IV. Synodum Romæ celebrat. Anno trecentesimo octogesimo sexto, mense Januario Siricius Romæ Synodum octoginta Episcoporum celebravit in Basilica S. Petri, cujus extat Epistola Synodalis ad Episcopos Africanos data *Romæ in Concilio Episcoporum octoginta, sub die VIII Idus Januarii, post Consulatum Arcadii Augusti, & Bautonis Virorum Clarissimorum Consulum*. Novem Capitulis Siricius Papa in hac Synodo constitutis, Ecclesiasticam disciplinam in Africa collapsam restituere conatus est. De Novatianis ac Montensibus primo cautum, ut venientes ad Ecclesiam per manûs impositionem conciliarentur. Per Montenses intelligit Donatistas, qui ita dicti sunt, quòd Romæ primùm Ecclesiam suam in monte habuerint. De hoc decreto vide dicta in Liberio. Monuit præterea ne Sacerdotes atque Diaconi conjugati, cùm ordinati essent, cum uxoribus permanerent. Cujus Decreti meminit Innocentius Papa in Epistola ad Exuperium Episcopum Tolosanum. Auctor Criticæ Baronii anno 418. num. 65. ait in Concilio Carthaginensi quinto anno CCCXCVIII celebrato, cùm de incontinentia Clericorum referretur, placuisse Patribus, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos ab uxoribus abstinere, *secundùm priora statuta*, idest juxta definitionem Conciliorum antecedentium. Verùm cùm magna esset Clericorum Afrorum incontinentia, duæ Siricii Epistolæ, ex quibus altera ad nos non pervenit, in Concilio Zellensi anno 418. coacto, relectæ sunt, & juxta earum præscriptum, decreta iterum aliquot disciplinæ capita, quorum summam retulit Ferrandus in Breviatione Canonum Ecclesiæ Romanæ cap. 60. De Canone 9, in quo Siricius hortatur Presbyteros ad continentiam, legendi Marca lib. 1. de Concordia cap. 8. & Schelstratius in Dissert. 3. de Ecclesia Africana cap. 12.

V. Ejus ad Himerium & Africanos Epistola sincera. Has duas ad Himerium Tarraconensem, & ad Episcopos Africanos Epistolas, Papebrocius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Veterum Pontificum adjectorias suspicatur, sed de earum sinceritate dubitandi locum non esse ostendit Criticæ Baronianæ Auctor tomo primo, & tomo secundo posterioris Epistolæ sinceritatem ex Schelstratio & Natali Alexandro adstruit contra Quesnellum, qui in dissertatione 15. ad Opera Sancti Leonis Magni, tam eam Epistolam, quàm Concilium Zellense, in quo recitata fuit, suppostitiam perperàm credit.

VI. Jovinianum Hæresiarcham damnat. Anno trecentesimo octogesimo secundo Jovinianus Monachus, è Monasterio Mediolanensi, in quo sub Catholico ocellne, & habitu Monastico aliquandiu delituit, egressus, quàm solutè & impurè vixerit, Hieronymus egregiè describit lib. 1. contra Jovinianum cap. 2. addens hunc Hæresiarcham sensisse virgines viduas & maritatas ejusdem esse meriti; renatos plenâ fide in baptismo, à Diabolo non posse subverti; nullum esse abstinentiæ ciborum meritum; omnium, qui baptismum servaverint, esse unam in regno Cœlorum remunerationem. Omnia peccata paria esse dicebat Jovinianus ex Sancto Augustino lib. de Hæresibus, ex quo & habemus eum eò impietatis adactum esse, ut negaret sanctissimam Deiparam Mariam in partu Virginem fuisse, sed reliquarum more fœminarum corruptam. Cùm autem illos errores Romæ spargeret, nonnullas Sanctimoniales, quarum de pudicitia suspicio nulla præcesserat, in nuptias dejecit. Pammachius Senator Sanctæ Paulæ gener, eum ad Siricium Pontificem detulit, ut constat ex Epistola 50. S. Hieronymi ad eundem Pammachium fidei Catholicæ ardentissimum propugnatorem data. Quare Jovinianus à Siricio damnatus est, & extra Ecclesiam ejectus in Synodo Romana, ut constat ex Epistola secunda Siricii ad Ecclesiam Mediolanensem data, & transmissa per Legatos Crescentem, Leopardum & Alexandrum, qui ejusdem hæreseos, ac hæreticorum damnationem, in Concilio Mediolani celebrando, procurarent. Siricii Epistolâ & Legatis honorificè exceptis, S. Ambrosius Mediolani Concilium congregavit, in quo secundùm Siricii judicium, Jovinianus ejusque sectatores damnati sunt, ut constat ex Synodica illius Concilii Epistola, quæ inter S. Ambrosii Epistolas legitur. Sed an Jovinianus in Concilio Mediolanensi anno 390. coacto, vel in alio damnatus fuerit, incertum.

VII. Item Bonosum Sardicensem Episc. Bonosus Sardicensis Episcopus Christum purum hominem asserens, duosque in Salvatore filios agnoscens, æternum unum, alterum temporalem: asserens præterea Deiparam Virginem, à partu Christi, alios suscepisse liberos, ab Anysio Thessalonicensi & cæteris Illyrici Episcopis, quibus fuerat à Synodo Capuana circa annum 389. celebrata, causæ illius cognitio demandata, damnatus est. Ejus errorem damnavit etiam Siricius Pontifex; ut constat ex ejus Epistola ad Anysium & cæteros Episcopos per Illyricum constitutos. Marius tamen Mercator in Dissertatione ad XII. anathematismos Nestorii, illum Hæresiarcham à Damaso prædamnatum scribit; quod ita intelligendum censet Garnerius in Notis ad illam dissertationem, quòd damnatus fuerit Bonosus à Damaso, sub nomine tum Marcelli, tum Photini, quorum hæresim renovavit: illi enim in Synodo Romana, ex qua profectus fidei ad Paulinum Antiochenum

chenum missa est, proscripti sunt, de qua Synodo Romana anno 378. celebrata in Damaso egimus. Sed licèt id verum sit, quia tamen hæresis Photini in tribus Conciliis sub Julio, nempe Mediolanensi, Romano & Sirmiensi, jam ante Damasum damnata fuerat, si ad hæresim Photini Marius Mercator respectum habuisset, non à Damaso, sed à Julio Bonosum prædamnatum dixisset; unde ad solam Marcelli hæresim respexit Mercator, reverà enim hæresis Marcelli, & consequenter Bonosi, qui eam renovavit, damnata est in illo Concilio Romano sub Damaso his verbis apud Theodoretum lib. 5. cap. 11. *Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, unum ante sæcula, & alterum post assumptionem carnis ex Virgine*. Photiniani nihilominus dicti sunt posteà Bonosiaci, ut liquet ex Audentio Episcopo Hispano, qui ut refert Gennadius lib. de Scriptor. Ecclesiast. cap. 14. *Scripsit adversùs Manichæos & Sabellianos, & Arianos, maximè quoque speciali intentione contra Photinianos, qui nunc vocantur Bonosiaci, &c.*

III. *Vices suas per Illyricum committit Thessalonicensi Episc.*

Illyrico in Orientale, & Occidentale anno trecentesimo septuagesimo nono diviso, ut probat Annotator Baronii, sicut in Ecclesiasticis, ut ante eam divisionem, totum Illyricum Episcopo Romano seu Patriarchæ Occidentis suberat, ita & post illam eidem subditum remansit. Hæc tamen divisio Episcopis Constantinopolitanis capiditatem injecit, Illyricum Orientale suæ sedi subjiciendi, quod non semel tentarunt. Pontifices Romani, ut eorum consiliis obviam irent, Episcopum Thessalonicensem Vicarium Sedis Apostolicæ in illis partibus constituendum judicarunt. Thessalonicensis enim Episcopus ante eam divisionem totius Illyrici Primas erat. Verùm non convenit inter Eruditos, quis primus Romanorum Pontificum Episcopos Thessalonicenses hoc honore affecerit. Aliqui id referunt ad Damasum, cujus tempore Acholius & Anysius Thessalonicensem sedem tenuere: alii verò, ut Balusius in Supplemento lib. 5. Marcæ de Concordia Sacerdotii & Imperii capite 23. Siricium hujus Vicariatûs auctorem faciunt. Quæ sententia ibidem à viro doctissimo pluribus probata, præferenda. Siricius enim scribens ad Anysium Thessalonicensem Episcopum, ut videre est in Collectione Holsteniana, nullam Damasi mentionem facit, haud dubiè facturus, si eadem auctoritas Anysio tributa ab illo fuisset. Præterea Leo primus repetens primordia Vicariatûs Episcoporum Thessalonicensium in Epistola ad Anastasium, in eadem Collectione edita, à Siricio incipit, omisso Damaso. Licèt autem Leo in ea Epistola dicat se committere Anastasio Episcopo Thessalonicensi vices suas per Illyricum, addatque se id facere exemplo Damasi, ad ita intelligendum, quòd Damasus mandata interdùm aliqua, ubi occasio tulit, dedit Acholio & Anysio. Sed quidquid sit, certum est Leonem loqui tantùm de Anysio & Rufo, Anastasii decessoribus, ideòque Vicariatum illum sub Anysio incepisse, & sic vel sub Damaso, vel probabilius sub Siricio.

IX. *Siricii constitutum de Eucharistia.*

In libro Pontificali de Siricio hæc leguntur: *Hic constituit ut nullus Presbyter missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* Decretum à Melchiade Papa editum ex eodem libro Pontificali, in eo Pontifice retulimus, in quo etiam de fermento agitur, quæ Baronius anno 313. num. 49 & seqq. de Eulogiis, seu pane benedicto intelligenda censuit nomine fermenti. Sed nunc inter Eruditos convenit, tam in illis duobus decretis, quàm in alio, de quo in Innocentio primo loquemur, agi de primitivæ Ecclesiæ consuetudine, quâ Episcopus ad urbis Presbyteros, qui sacrificio diebus Dominicis adesse non poterant, sacramenta mittebat, ut abservavit Schelstratius in Opere de disciplina Arcani cap. 7. art. 5. Vide dicta in Melchiade, & dicenda in Innocentio, ubi Melchiadis & Siricii decreta fusiùs explicantur.

X. *Item aliud de Manichæis.*

Idem libri Pontificalis Auctor aliud decretum à Siricio editum scribit hoc modo: *Hic constituit, ut si quis conversus de Manichæis rediret ad Ecclesiam, nullatenus communicaretur, nisi tantùm relegatione monasterii diebus vitæ suæ teneretur obnoxius, ut jejuniis & orationibus maceratus, & probatus sub omni examinatione usque ad ultimum diem transitûs sui, & ob humanitatem Ecclesiæ Viaticum eis largiretur.* Ad quæ verba Schelstratius in parte 1. Antiquitatis Illustratæ pag. 463. ait: „Cum Manichæorum hære„sis non modò pravissima, sed etiam ob„scœna fuerit, nullam leviorem pœnam il„lis Siricius imponendam censuit, quàm „perpetuæ pœnitentiæ in monasterio per„agendæ: unde duo quædam consequun„tur, & monasteria antè Siricium fuisse, „& gravioribus delictis pœnitentiam per„petuam impositam fuisse; cum hoc ta„men moderamine, quòd in ultimo con„stitutis Viaticum concederetur.

XI. *Siricius à Rufino Aquilejensi deceptus excusatione dignus.*

Cùm Rufinus Aquilejensis Presbyter, ex Oriente redux Romam anno trecentesimo nonagesimo septimo venisset, ibi hæreses Origenianas disseminavit, & versionem suam librorum Periarchon Origenis, ibidem anno trecentesimo nonagesimo octavo publicavit, statimque Româ exiens literas *formatas*, seu *communicatorias* à Siricio Papa obtinuit, ejus simplicitati illudens, quia scilicet nondum Romæ Ori-

genis

SÆC. IV. S. SIRICIUS.

genis hæresis satis patefacta erat. Eas literas posteà posuit Rufinus Anastasii Papæ literis, quibus ob tentatam Periarchon interpretationem increpabatur, quòd ei exprobrat Hieronymus in Apologia secunda: *Siricii jam in Domino dormientis profert Epistolam, & viventis Anastasii dicta contemnit*. Quæ verba ostendunt Hieronymum credidisse Siricium somno Sanctorum in Domino obdormisse. Et tamen Baronius anno 397 arbitratur Siricium, quòd periclitanti Ecclesiæ occasione errorum Origenis, non statim occurrerit, celeri morte sublatum esse: hancque Siricii conniventiam in pavendum illorum Pontificum exemplum adducit; qui causam fidei paulò segnius tractantes, quàm celeriter ex hac vita sublati sunt. Verùm, ut inquit Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianum, ad diem XXVI mensis Novembris, cui Sancti Siricii nomen inscribitur, Siricius plures in diuturnitate Cathedræ Pontifices Romanos æquavit, plures superavit, & septuagenario major è vivis excessit. Præterquamquod mortem Siricii ultionis divinæ argumentum non esse convincunt verba, quæ de Anastasii ejus successoris breviori vitâ habet idem Hieronymus, *quem diu Roma habere non meruit*; malè enim eadem vitæ festinata abscissio, in uno ad inimaladam negligentiam, eodem contextu inducceretur, in alio ad sanctitatis indicium. Certè quia Siricius, dum viveret, benè de Rufino sensit, nondum cognità ejus venenatâ doctrinâ, à sanctitate non decidit, sicuti neque Divus Augustinus dum Epistolam ordine 15, nunc 73 scribens, Rufinum conciliare Hieronymo laborans, illum magni fecit, quamquam Apologetica & amarulenta Opuscula inter utrumque vulgata fuissent suo Anastasio.

XII. *Siricius contra hæreticos pugnavit.* Pugnavit certè Siricius contra Manichæos & Priscillianistas in pluribus cum eis sentientes; cumque omnes radicitus, Romæ præsertim, evellere non posset, legem à Theodosio Magno impetravit, ut sæcularibus pœnis tollerentur, quod etiam conjectatur Baronius anno 389. num. 64. Pugnavit etiam contra Flavianum Antiochenæ sedis minus legitimum occupatorem, & Synodo inobedientem, iteratò datis ad Imperatorem literis, & Capuanâ ob id Synodo indictâ, eodem Baronio ibidem num. 68. teste. Denique Jovinianum Christianorum Epicurum damnavit, sicuti & Bonosum Sardicensem Episcopum, ut mox dictum est. Plura suppeditabit Florentinius citatus adversus omnia Siricio objecta.

XIII. *Ad Deum transit.* Postquam Siricius pro fide & pro eradicandis gentilitatis reliquiis, à Theodosio Magno lege impetratâ, ut idolorum fana Romæ destruerentur, quod eo sedente factum esse Prosper in Chronico & Augustinus testantur, plurimum desudasset, ad Deum transiit die vigesima sexta mensis Novembris anni trecentesimi nonagesimi octavi, ad quem diem inscribitur Martyrologiis excuso Bedæ, Divi Hieronymi, Rabani, aliisque ad diem vigesimum secundum mensis Februarii inter prætermissos à Bollando citatis. Sedit itaque annos tredecim, menses undecim, dies quinque, sepultus in cœmeterio Priscillæ, viâ Salariâ. Ordinationes quinque mense Decembri fecit, Presbyterorum 31, Diaconorum 16; & Episcopos per diversa loca 32 ordinavit.

XIV. *Hieronymum in Orientem abire permisit.* De ejus sanctitate Baronius dubius, eum in Romano Martyrologio non reposuit, ad quod motus est tum propter rationes jam dictas, tum quòd non probaret Siricium exemplo Damasi in conscribendis Epistolis Hieronymi operâ usum non fuisse, neque hunc, ut par erat, fovisse. Certè negari non potest Hieronymum à Siricio, initio Pontificatûs, non magni factum; quòd plures Romani Clerici, invidiâ, & odio in Sanctum Doctorem flagrantes, persecutionem in eum moverint, ac grave aliquod crimen Sancto Viro imposuerint, id enim ex illius Epistolis colligitur, & monet Baronius anno 385 num. 8. Nec difficile erat, magis magisque in eum illos irasci, qui palam eos redarguebat, dum Romæ esset, & in Epistolis ad amicos post discessum datis, vehementer exagitabat, dum *Pharisæorum Senatum* vocabat, & apertis verbis inscitiæ, atque pravorum morum arguebat. Quare Siricius criminosis relationibus adversùs Hieronymum forsitan circumventus, ad sedandos tumultus illum Romæ non retinuit, sed sanctorum locorum & studiorum ardore inflammatum permisit Jerosolymam regredi. Accessit, quòd Sanctus Doctor in Jovinianum vehementer calamum stringens, ita virginitatem extulisse visus est, ut matrimonium quodammodo damnare crederetur. Quod licèt ab ejus mente prorsùs abhorreret, illa tamen communis tunc Romæ fama fuit. Unde Pammachius Romæ pariter coactus est exemplaria Opusculorum adversùs Jovinianum subtrahere, quod S. Hieronymus Epistola 52. ad ipsum Pammachium, prudenter & amanter factum laudavit.

XV. *Clerici Romani S. Paulinum apud Siricium criminantur.* Siricium etiam in Sanctum Paullinum Episcopum Nolanum minus æqui animi fuisse deducit Baronius, ex ejusdem Sancti Epistola prima, nunc ordine quinta ad Sulpitium Severum, in qua dolens, dum Romæ fuit, Zelotyporum incendia Clericorum, addit: *Sed plenius judicare potuerunt conservi nostri pueri tui, quantum nobis gratiæ Dominicæ detrimentum faciat Urbici Papæ superba discretio*. Ex his, inquam, Siricium Paulino infensum deducit Baronius,

vel quòd illum inter suos Clericos computare noluerit, vel aversatus fuerit, quia repentè ex Laico Paulinus Vir Consularis & Senatorius in Hispania, Presbyter, quamvis coactus, evaserit. Sed facilè potuit ex eodem penu Clericorum & Curiæ Romanæ Paulinus criminari apud Siricium, & invidiam in eum conflare, ut in Hieronymum, quòd jam Monachus, contra laxioris vitæ Clericos declamaret. Sed verè etiam fatendum est, Paulinum ex humana ratione optimum semper non fuisse hominum, & eorumdem morum æstimatorem, dum Siricium superbæ discretionis insimulat, quem Hieronymus nimiæ simplicitatis & innatæ bonitatis quodammodò coarguit: & quamquam sanctitate morum Paulinus polleret, minùs acris ingenii reputari potest, dum de unoquoque bonum præsumens, quemadmodum & Siricius, etiam Rufinum Aquilejensem, ex Palæstina, cum pace & amplexibus Hieronymi discedentem, magni fecerit; Vigilantium, in longo Hispaniarum itinere, non agnoscens, laudaverit; & Melaniam Origenistarum errorum antesignanam, sanctam dixerit, & pluribus laudibus cumulaverit, ut animadvertit Baronius anno 397 num III. Cum ergo hæc sanctitati Paulini non obfuerint, ex eodem capite, quæ Baronius notavit, Siricii sanctitati non detrahunt. Sed de Siricii sanctitate plura Florentinius laudatus; quibus addo mirum videri non debere, quòd Siricius fidem adhibuerit iis quæ contrà S. Paulinum & S. Hieronymum à Clericis Romanis dicebantur, vel è contrà; cùm Sanctus Bernardus Claraevallensis Abbas, cujus tanta fuit existimatio apud Reges & Summos Pontifices, innocenter adhæserit factioni contra Sanctum Willelmum electum & consecratum Episcopum Eboracensem, quem Epistolâ 234 *idolum Eboracense*, & Epistola 360 *pestem communem* appellat, quia magni ac piissimi viri falsis relationibus quandoque decipiuntur. Sed sicut criminationes adversùs Willelmum Eboracensem excogitatæ, non obstitére, quominus Honorius III eum Sanctorum Catalogo adscriberet, ita dicendum scripta à Sancto Paulino in Siricium, ejus sanctitati nequicquam obfuisse. Cum Siricio finem Chronici Eusebiani supplemento imponit D. Hieronymus.

XVI. *Floret S. Maro Abbas.* Florebat hoc tempore Beatus Maro Abbas, à quo Maronitæ Syriam inhabitantes nomen accepére, ut testatur Faustus Naironus Maronita in Differt. de Origine, nomine, ac religione Maronitarum Romæ anno 1679 publicatâ, in qua sanctum illum virum hoc tempore floruisse colligit, ex eo quòd Sanctus Joannes Chrysostomus in Epistola ab exilio, anno 403, vel sequenti scripta *ad Maronem Monachum & Presbyterum* illum laudaverit. Cùm autem de Maronitis in Hormisdæ & Honorii Pontificum Romanorum gestis agendum nobis sit, hic in antecessum, quædam ex dicta dissertatione de iis delibanda sunt. Antequam Catholicum Siriæ regnum in varias sectas scinderetur, omnes illius incolæ Syrorum nōmine appellabantur: & qui ex Syris secuti sunt Macedonium, *Macedoniani*; qui Apollinarem *Appollinaristæ*, qui Nestorium, *Nestoriani*, qui Eutychem, *Eutychiani*; qui Jacobum, *Jacobitæ* dicti sunt. Cùm verò totus fermè Oriens à fide Catholica quodammodo deficere videretur, tum ob Ethnicam pravitatem, tum ob pestiferos insultus Macedonii, Apollinaris, aliorumque Hæresiarcharum, qui Nestorium ac Eutychetem præcesserant, Divus Maro Abbas Divino afflatus spiritu, ut ait Theodoretus, collem quendam, qui ab Ethnicis superstitiosè colebatur, occupavit, & quod ibi erat fanum consecravit Deo, variosque Syriæ incolas non modò in avita Catholicæ fidei religione, quam ab Apostolis susceperant, retinuit; verùm etiam innumeros ad Monasticam vitam adduxit, quod innuit idem Theodoretus in Historia Religiosa pluribus in locis, in quibus beati Maronis, ejusque Discipulorum, virtutis ejus imitatorum Vitas describit.

XVII. *Maronitæ ab eo sic dicti.* Cùm ejus discipuli per totam Syriam varia erexissent Monasteria, illud præcipuè Apamæam inter & Emessam, propè Orontem fluvium, sub præceptoris sui nomine extruxerunt celeberrimum, & Maronis vestigia sectati sunt; indéque factum, ut qui ex Syris non erant adhuc hæreseos veneno infecti, & ad præfatos Monachos confluerent, ab aliis nationibus hæreticis *Marònitæ* nuncuparentur, quia scilicet Catholicam illam fidem, à qua nunquam desciverant, Sancti Maronis ejusque Monachorum operâ incorruptè conservassent. Observat illud inter alios Baronius in Notis ad Martyrologium die 21 Octobris in festo S. Malchi ejusdem Monasterii Monachi, ubi ait, sicut à Studio *Studitas*, & à Saba, *Sabaitas*, pari eademque ratione *Maronitas* à S. Marone appellationem sortitos esse.

XVIII. *Non verò à quodam Marone hæretico.* Quidam recentiores Maronem, à quo Maronitarum natio denominata est, scribunt fuisse Joannem Maronem hæreticum Monothelitam, qui septimo ineunte sæculo vixit, laudantque Willelmum Tyrium tanquam testem oculatum lib. 22. belli sacri cap. 8. quem sequntur Baronius ad annum 1182. Joannes Morinus in Tractatu de Sacris Ordinationibus, Joannes Cardinalis Bona in Epistola ad Mabillonium, aliique. Sed tantùm abest, ut Joannes ille Monachus Monasterii S. Maronis, hæreticus Monothelita fuerit, ut sanctimoniæ etiam laude claruerit, & ob egregia in hæreticos

fa-

facinora, alter Maro ex nomine Monasterii cognominatus fuerit. Joannes Cetvera de Vera, qui multa perscrutatus est in Itinerario Jerosolimitano cap. 27 ait, *Maronitas propter diversitatem religionum, quæ in Syria vigebant, petiisse à Romano Pontifice, ut eis proprium præficeret Patriarcham, quorum petitionibus annuens Summus Pontifex, Patriarchali dignitate Maronem insignivit, qui tunc temporis Romam pervenerat, illumque misit ad Maronitas, qui sanctissimè vixit; ex quo tempore Maronitæ proprium sibi semper elegerunt Patriarcham.* Illum autem Joannem Maronem Romam venisse tempore Honorii Papæ, in ejus Pontificatu videbimus. Quoad Willelmi Tirii opinionem eam refutavit idem Naironus, et Auctor Criticæ Baronii ad annum 1182, qui & ad annum 635 ad Joannis Morini rationes respondet, ostenditque mirum non esse *Maronitas* sic dictos etiam à viris Catholicis, cùm etiamnum extent in Oriente fideles, *Christiani Sancti Thomæ* Apostoli appellati, & aliàs, qui Ario & Meletio adversati sunt, nuncuparentur Eusthatiani à Divo Eusthatio Episcopo Antiochiæ qui contra eos insurrexerat, ut asserit Nicephorus Callixti lib 9. cap. 23. & 48.

XIX. Ejus discipuli defensores fuêre Catholicæ religionis.

Porrò fidem Monachorum Monasterii Beati Maronis semper Catholicæ veritati consonam fuisse, deducitur ex eo, quòd cùm per Orientem eorum fama diffusa esset, adversùs insurgentes hæreses firma dicerentur propugnacula, eorumque Monasterium, tanquam princeps Monasteriorum Syriæ Secundæ ab omnibus haberetur, sicut Quintæ Synodi Generalis acta declarant, ubi Paulus Diaconus, qui eidem Synodo interfuit, & Joannes Presbyter in Epistolis Monachorum ejusdem provinciæ ad Justinianum Imperatorem, & ad Menam Patriarcham Constantinopolitanum, quæ ibidem recitantur, *Monachi & Ambasciatores* dicuntur *Monasterii Beati Maronis Primatis Monasteriorum Syriæ Secundæ*, & pro omnibus Monasteriis ejusdem Syriæ subscribunt. Et in Epistola Archimandritarum Syriæ Secundæ ad Hormisdam Papam, anno 517 data, primo loco subscribit, *Alexander Archimandrita, seu Abbas Sancti Maronis*. Sic etiam in libello Monachorum tractûs Apameensis ad Secudæ Syriæ Episcopos, qui insertus est eidem Concilio Quinto Act. 1. idem legitur. Quo circa hæreticorum furor adversùs præfatos Monachos adeò incaluit, ut multa illis temporibus passos esse ab Acephalis, Severianis, Eutychianis, & à Petri Fullonis asseclis, qui in Trisagio Trinitatis crucifixionem admittebant, ostendat idem Naironus laudatus.

S. ANASTASIUS *Pontif. XLI.*

Anno Domini CCCXCVIII.

I. S. Anastasius fit PP.

SAnastasius, natione Romanus, Maximi filius, non multo post S. Siricium excepit, nam cùm sedes diebus rantùm octo vacasset, ordinatus est die quinta mensis Decembris in Dominica eodem anno CCCXCVIII. Annum habemus ex Prosperi & Marcellini Chronicis, dies verò eruitur ex ejus Sedis duratione ab Orderigo & à pluribus Catalogis rectè annotata.

II. Origenis errores damnat.

Jam in Siriclo diximus Rufinum Aquilejensem Origenis acerrimum defensorem, ejus errores Romæ disseminasse, ejusque libris Periarchon latinitate donatis aureo poculo Romanis venenum propinasse. Eam ob causam S. Hieronymus Rufinianæ interpetrationis perspectam fecit perfidiam & Rufini versionem coarguit, data ad Pammachium & Oceanum Epistolâ 65. Hieronymi criminationes Apologiâ duplici depellere conatus est Rufinus, cui duplicem quoque Apologiam Sanctus Hieronymus opposuit. Contentione effervescente, & Romanos, aliosque toto orbe Christianos diversa instudia distrahente, Anastasius Pontifex Romanus Origenis errores hæreseos notâ inussit, ut testatur Theophilus Alexandrinus in Epistola ad quosdam Monachos, quam Justinianus profert in Tractatu ad Menam, & S. Hieronymus lib. 2. Apologiæ cap. 6. Rufinum præterea ad causam dicendam Romam vocavit; qui frivolis excusationibus, Pontificis citationem eludens, fidei professionem ad ipsum misit. Quare Anastasius libros Periarchon proscripsit, Rufinum interpretem castigavit, damnavit Origenem Auctorem, populos terruit edictis Principum, & Joannem Jerosolymitanum Episcopum, Rufini atque Origenis fautorem arguit, seriòque monuit ne sibi pateretur illudi ab homine erroris defensore. Hæc constant ex celeberrima illa, & Apostolici vigoris Epistola ab Anastasio Papa ad prædictum Joannem Jerosolymorum Episcopum data, in qua sic loquitur Pontifex: *Origenis quidem scripta, & errores damnavimus: interpretem verò, cùm non satis, neque sua Præfatione ad libros Orig. neq; Apologia ad nos missa, se purgaverit, imò fortè iisdem erroribus reipsa cõsentiat, Romam ad judiciũ Sedis Apostolicæ vocavimus, & renuentem venire eàdem sententiâ involvimus. Damnationis autem Epistolam*

SÆC. IV. S. ANASTASIUS. *fratribus nostris Venerio* (Mediolanensi) & *Chromatio* (Aquilejensi Episcopis) *scripsimus*.

III. Rufinum Periarchon interpretem etiam damnat.

De harum certè literarum sinceritate dubitari non potest, cùm S. Hieronymus lib. 2. Apologiæ primæ adversus Rufinum scribat, datas ab Anastasio literas, quibus Origenem toto orbe prosequeretur; iisque acceptis Venerium Mediolanensem, & Chromatium Aquilejensem coegisse Synodos, in quibus *pari sententia, quia & pari spiritu* hæreticum Origenem denunciaverunt populis. Damnatum præterea à se Rufinum Anastasius Papa satis ostendit his postremis Epistolæ verbis: *Ipse denique viderit, ubi possit absolvi*. Paulò ante, hæc verba in ea leguntur: *Illud quque quod evenisse gaudeo, tacere non potui: beatissimorum nostrorum Principum manasse responsa, quibus unusquisque Deo serviens ab Origenis lectione revocetur, damnatumque sententia Principum, quem lectio reum profana prodiderit, hactenùs sententiæ meæ forma præcesserit*. Ad quæ verba Garnerius in Notis ad eam Epistolam Tomo I. Operum Marii Mercatoris pag. 109 relatam, ait: Imperialium rescriptorum adversùs Origenistas meminit Hieronymus his verbis, Apologiâ 1. adversus Rufinum: *Imperatorum quoque rescripta, quæ de Alexandria & Ægypto Origenistas pelli jubent, me suggerente dictata sunt*. Hanc porro Origenis & Rufini damnationem contigisse anno quadringentesimoprimo, eodemque Epistolam illâ ab Anastasio Papa datam probat Annotator Baronii eo anno num 9 & seqq.

IV. Concilii Carthag. legatio ad Anastasium PP.

Eodem anno quadringentesimo primo ex Concilio Carthaginensi missam ad Anastasium Papam legationem refert Baronius, postquam celebratum est aliud Concilium itidem Carthagine Idibus Septembris ejusdem anni ex omnibus Africæ Provinciis, prius enim celebratum fuerat decimo quarto Kalendas Julias, quam ultimam Synodum monitu ejusdem Anastasii indictam esse censet. Cùm autem utraque Synodus eodem anno coacta fuerit, sub unius Concilii *Quinti* nomine exhibetur in Collectione veteri. De utraque Synodo legendus Marca in Dissert. de Veter. Collect. Can. cap. 8. & 9. & Schelstratius in Dissert. 3. de Ecclesia Africana cap 10. qui plura notant de Canonibus in iisdem Synodis editis. Addit Baronius desiderari literas, quas Pontifex scriplit ad Episcopos Africanos.

V. Anastasii constitutum.

Liber Pontificalis de S. Anastasio scribit: *Hic constituit ut quotiescumque Evangelia sancta recitantur, Sacerdotes non sederent, sed curvi starent* Huic decreto Baronius credit occasionem dedisse contentionem, quæ his temporibus Romæ Presbyteros inter & Diaconos oborta erat: hi enim administrantes res Ecclesiæ, Presbyteros spernebant; Presbyteri autem in eosdem insurrexére, atque ex consuetudinis Ecclesiæ Romanæ præscipto, ipsis sedentibus, eos stare debere, contendebant. Sed eò usque contentio progressa est, ut etiam cùm stantes Diaconi coram populo legerent Evangelium, Presbyteri tamen assurgere non dignarentur, ad majorem Diaconorum humiliationem: quod Anastasius Pontifex decreto emendavit, si libro Pontificali fides sit adhibenda.

VI. Ejus obitus.

Tandem S. Anastasius, quem Hieronymus Epistolâ VIII ad Demetriadem, *ditissimæ paupertatis & Apostolicæ sollicitudinis* virum appellat, in Domino obdormivit die decimaquarta mensis Decembris ejusdem anni quadringentesimi primi, postquam, Orderico lib. Auctiori Chronico Veterum Pontificum, pluribusque Catalogis in Critica Baroniana citatis, testibus, *annos tres, dies decem* sedisset, habitis mense Decembri duabus ordinationibus Presbyterorum IX, & Diaconorum V. Episcopos præterea X diversis in locis consecravit, & sepultus est in cœmeterio suo juxta vicum Ursi Pileati intra Urbem.

VII. Theophili Alex. & S. Hieronymi de eo testimonia.

In Epistola Justiniani ad Menam Episcopum Constantinopolitanum, ubi sermo est de damnatione Origenistarum ab Anastasio, refertur egregium Theophili Alexandrini de hoc Sancto Pontifice elogium: „ Audiamus, inquit Justinianus, & Sanctum „ Theophilum Episcopum Alexandriæ ex „ Sermone ad quosdam Monachos scripto, „ qui Origeni assentirentur; sic enim dicit: *Quare anathematizantes Origenem, cæterosque hæreticos, ex implo nostro & Anastasii S. Romanæ Ecclesiæ Episcopi, qui ex veteribus certaminibus clarus, nobilissimi populi Dux creatus est, quē & universa beatorum Occidentis Episcoporum sequitur Synodus, quæ accepit ac probavit Alexandrinæ Ecclesiæ sententiam in impium latam*. Hæc Theophilus; sed præstat audire S. Hieronymum, qui in Epistola 16 ad Principiam Virginem, eum magnifico hoc elogio commendat: *Succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diù Roma habere non meruit, ne Orbis caput sub tali Episcopo truncaretur: imò idcircò raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur, dicente Domino ad Hieremiam*: „ Ne oraveris pro populo isto, neque depreceris „ in bonum: quia si jejunaverint non exaudiam preces eorum; & si holocausta & „ victimas obtulerint, non suscipiam eas, „ in gladio enim & fame & pestilentia consumam eos. (Hieremiæ 14.) Quæ ad Romæ excidium, quod anno quadringentesimo nono contigit, referenda.

VIII. Decretales ei falsò tributæ.

Epistolæ duo decretales Anastasio Papæ attribuuntur, sed utraque supposititia. Prior enim, quæ dicitur scripta *cunctis* Ger-

SÆC. IV. S. ANASTASIUS. *Germaniæ & Burgundiæ regionis Episcopis*, non solum mendosâ Consulum notâ subscripta est, contextaque ex variis Innocentii, Leonis, & Flavii Constantinopolitani sententiis, sed etiam supponit Burgundiones Christianos fuisse, quos tamen constat adhuc Gentiles extitisse. De ejus sinceritate dubitat Baronius; sed de secunda, *Neriano nobilissimo viro* directa non loquitur, quæ tamen eadem suspicicione ac præcedens laborat, non solùm ob falsam Consularem notam, sed etiam ob stylum, qui procùl abest ab Anastasiano, & ob materiam, quæ è fontibus Innocentii, Leonis & Gregorii hausta. SÆC. IV. S. ANASTASIUS.

S. INNOCENTIUS *Pontif. XLII.*

Anno Domini CCCCI.

SÆC. V. I. *Innocentius jejunium sabbathi observari decreto statuit.* S Innocentius, natione Albanensis, ex patre Innocentio, post septimum ab Anastasii morte diem Pontificium thronum ascendit, ideoque die vigesima prima mensis Decembris Sancto Thomæ Apostolo sacra, eodem anno quadringentesimo primo. *Hic*, si vera scribat liber Pontificalis, *constituit sabbato jejunium celebrari, quia sabbato Dominus in sepulcho positus est, & discipuli* ejus *jejunaverunt*. Quod ita intelligendum est, ut Innocentius fuerit primus, qui jejunium sabbati observari decreto suo præceperit; nam anteà hunc usum Romæ receptum fuisse testis est Sanctus Ambrosius, qui Divo Augustino interroganti tale responsum dedit: *Quando Romæ sum, jejuno sabbato*, quod ipsemet Augustinus commemorat Epistola 36. aliàs 86. ad Casulanum. Innocentius Sabbaticum jejunium observandum statuit in Epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum, de qua infrà.

II. *Constitutum facit de Monasteriis.* Idem libri Pontificalis Auctor asserit Innocentium *Constitutum* fecisse *de regulis monasteriorum*. Ad quæ verba Holstenius notat inde apparere imperitiam Scriptoris libri Pontificalis. Sed Schelstratius in Nota ad illa verba miratur hominem eruditum hæc animadvertisse: à Damasi enim ætate, inquit, Monachi Romam venerant ductore Divo Athanasio; Romanasque virgines & matronas Monacharum instituta docuerat Divus Hieronymus, adeò ut Innocentius primus, qui diù post Damasum floruit, de regulis monasteriorum statuta edere potuerit; præsertim cùm Siricius Innocentii prædecessor, ab hæresi Manichæorum revertentes, in Monasteriis ad agendam pœnitentiam recludi voluerit, ut in Siricio num. 10. diximus. Unde Innocentius in Epistola ad Victricium Episcopum Rotomagensem, statuit decreto decimo, propositi sui tenaces, & Monasticæ disciplinæ observatores esse Monachos qui ad Clerum promoventur.

III. *Scribit ad Victricium Rotomagensem Episc.* Non me latet Heterodoxos dictam Innocentii ad Victricium Rotomagensem Epistolam sugillare, vel etiam penitus rejicere; quòd in ea quædam sint decreta, quæ de verbo ad verbum continentur in Epistola Siricii. Sed cùm decreta XII & XIII ejusdem Innocentii Epistolæ, de quibus loquuntur Heterodoxi, citentur ex Epistola Innocentii in Goncilio Turonensi III, anno 566, vel 567 celebrato, & ibi approbentur, & Innocentius meliùs facere non potuerit, quàm majorum instituta tradere, nemo jure dubitaverit de illa decretali Epistola Innocentii, quam Dionysius Exiguus inseruit integram in Codice Ecclesiæ Romanæ, sicuti nemo dubitaverit de Epistola Siricii, à Concilio Zellensi, & à Ferrando laudata. SÆC. V.

IV *Quædam decreta in ea Epistola contenta.* Hanc decretalem Epistolam ad Victricium scripsit Innocentius Papa anno quadringentesimo quarto, eâque eum monet, ut illam Episcopis suffraganeis & vicinis Ecclesiis notam faciat, ut cognoscatur quæ sit Romanæ Ecclesiæ praxis. Innocentius Epistolam illam *Librum Regularem* appellat, qui alius esse non videtur ab iis decretis, quæ adeò Epistolæ ipsi conjuncta sunt, ut illius partem constituere videantur. Tredecim decreta in ea continentur, quorum tertio statuit, causas Clericorum, tam superioris, quàm inferioris ordinis ab Episcopis Provinciæ judicari, secundùm Nicænos Canones *sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ cui in omnibus causis debet reverentia custodiri*. Duodecimo statuit, *eas, quæ Christo specialiter nupserunt, & velari à Sacerdote meruerunt, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculò corruperint, non admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de sæculo recesserit: & eas qua vivente adhuc viro, alteri nupserint, haberi adulteras, nec ejs concedendum esse agendæ pœnitentiæ licentiam, nisi unus ex eis fuerit defunctus*. Decimo tertio tandem & ultimo decreto statuit: *Pœnitentiam aliquanto tempore iis esse agendam, quæ nupserint, postquam in proposito virginitatis semper manere promiserant, etiamsi velatæ non fuerint*. Cœtera Decreta in Tomis Conciliorum legenda.

V. *Scribit ad Exuperium Tolos. Episc.* Secunda Innocentii decretalis Epistola, anno quadringentesimo quinto data, est ad Exuperium Tolosanum Episcopum, & septem

& septem Decreta seu Canones continet. Primo Clericos incontinentes, nempe Sacerdotes & Diaconos omni honore Ecclesiastico privandos decernit: & sanctissimam cælibatûs legem à Siricio decessore ipsis positam confirmat. Septimo librorum Canonicorum Indicem describit, eosque ab Ecclesia receptos velut sacros, et divinos testatur & pronuntiat: quem Indicem cùm legent Calviniani & Lutherani, se ab Ecclesiæ veteris sensu & fide, quoad numerum librorum Canonicorum, agnoscant alienos, non enim Innocentius sententiam solùm suam exponit, sed Ecclesiæ doctrinam & traditionem ab Apostolis ad sua tempora derivatam, & in Romana Ecclesia conservatam.

VI. Primum ejus decretum Epistola ad Decentium de Osculo pacis.

Tertia decretalis Innocentii ad Decentium Eugubinum Episcopum Epistola quæ apud Auctores Ecclesiasticos prima reperitur, quamvis inter postremas numeranda sit utpotè scripta anno quadringentesimo decimosexto, octo Decreta continet, ex quorum primo quidam Innocentio, osculi pacis, quo Sacerdos in Missa Ministros, tum illi, omnesque fideles se invicem salutant in signum unionis, & mutuæ charitatis, institutionem falsò adscribunt; non enim instituit, sed abusum emendavit, qui irrepserat ut contrà usum Romanæ Ecclesiæ, pax alicubi ante confecta mysteria traderetur, cùm necessariò indicenda sit post consecrationem, ut pacis osculo demonstretur, populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur prebuisse consensum. Deinde ejusdem osculi tanquã ab Apostolis instituti mentionem faciunt Veteres & Orthodoxi Patres, ut videre est apud Bonam Cardinalem de Reb. Lit. l. 2. c. 16. n. 6.

VII. Quartum de jejunio sabbati, & sacrificio Feria sexta Parasceves.

Quarto decreto statuit, ut jam num. 1. dictum est, Sabbati jejunium observandum esse: & insuper ex traditione Ecclesiæ provenire dicit, Ecclesiam Latinam die Parasceves & sabbato ante Pascha à sacrificio abstinere, nam quæ sabbato celebratur missa, non ad diem, sed ad noctem ipsam sabbati pertinet: *Sexta feriâ*, inquit, *propter Passionem Domini jejunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam utique constat Apostolos biduo isto, & in mærore fuisse, & propter metum Judæorum se occultasse. Quod utique non dubium est in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitùs non celebrari.* Græci quidem, qui ut advertit Edmundus Martene in Tractatu de Antiqua Ecclesiæ disciplina in Divinis officiis celebrandis cap. 23. num. 5. non solùm isto biduo abstinent à sacrificio, sed etiam per totam Quadragesimam, Sabbatis, Dominicisque duntaxat exceptis; cùm festum Annuntiationis in feriam sextam Parasceves incidit, hac die celebrare non recusant. Ita Typicum illorum cap. 21. apud Allatium de Missa Præsanctificatorum capite ultimo: *Magna feria sexta fit oblatio, si in ea advenerit Annuntiatio. Licèt enim aliter Canones statuant, invenimus nihilominus in Synaxario magnæ Ecclesiæ in oratoriis Deiparæ dicatis fieri oblationem & perfectam missam celebrari.* In utraque tamẽ Ecclesia, feriâ sextâ Parasceves peragitur missa Præsanctificatorum, in qua ex diei præcedentis sacrificio tàm ipse celebrans, quàm alii Clerici, ipseque populus universus olim communicabat, inquit Marten. laudatus.

VIII. Quintum de Eucharistia explicatur.

Quintum decretum his verbis conceptum est: *De fermento, quod die Dominica per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cùm omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcircò fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à nostra communione, maximè illa die non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto; quia nec longè portanda sunt sacramenta; nec nos per cæmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, sed Presbiteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.*

IX. Eucharistia ad absentes mitti solita.

In Melchiade, & Siricio decreta retulimus, in quibus etiam de fermento mentio, sicut & in hoc Innocentii, ad quæ Lupus Tomo 3. Conciliorum in Responsis ad Michaelis Cerularii calumnias notat, primis Ecclesiæ temporibus, ob paucitatem fidelium, non fuisse in civitatibus plures, quam unam Ecclesiam, in Ecclesia unum, non plura altaria, & ad altare illud, unum non plura sacrificia eodem die fuisse oblata, quæ omnia ex variis antiquitatis monumentis constant, ex quibus apparet, usum obtinuisse, ut Episcopi diebus Dominicis in Ecclesia sacrificium offerendo præsentem populum ex oblatis communicarent, ad absentem verò ex oblatis consecratis mitterent. Hinc Justinus Martyr in Apologia pro Christianis testatur, diebus Solis, seu Dominicis Sacramenta per Diaconos ad absentes delata fuisse. Per absentes autem non solùm infirmos & captivos, sed etiam Sacerdotes, qui Missæ Pontificali adesse non poterant, Lupus intelligit.

X. Fermentum appellata.

De hac itaque consuetudine explicandum est Melchiadis decretum, quod, ubi plures ob fidelium multitudinem Ecclesiæ institutæ essent, oblationes ex consecratu Episcopi, diebus nimirum Dominicis dirigerentur. De ea etiam intelligendum est illud Siricii, ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi die Dominico consecratum Episcopi suscepisset. Hæc enim Innocentius clarissimè explicat, cum fateatur, die Dominico per Titulos intra civitatem constitutos consecratum mitti

ti consuevisse, quod Acolithi ad Presbyteros, qui illa die propter plebem sibi credita sacrificio Pontificali interesse non poterant, perferebant. Vocat autem Innocentius hoc ipsum confectum Sacramenta, negatque ad cœmeteria extra urbem constituta destinanda esse: *Quia*, inquit *non longè portanda sunt Sacramenta*, quod de corpore & sanguine Christi intelligendum vix negari potest.

XI. *Quare sub hoc nomine occultata.*

Schelstratius in Opere de Disciplina Arcani cap. 7. art. 5. sollicitè inquirit, cur lis in decretis tam obscurè agatur de Eucharistia, ut divinari quasi oportuerit, an per fermentum, corporis & sanguinis Christi Sacramenta intelligerentur. Potuissent enim Summi Pontifices claris verbis decernere, Eucharistiam, quia fermenti instar fidelium unionem fovet, ex consecratu Episcopi ad absentes Presbyteros transmitti debere. Verùm nihil horum, nec Melchiades nec Siricius dicunt, sed sub fermenti nomine totum sacramentum comprehendunt. Neque ipse populus aliud, quàm fermenti nomen sacris donis tribuebat. Horum rationem ex disciplina Arcani & occultatione sacrorum mysteriorum, quam per quinque priora sæcula in usu fuisse putat, desumit Schelstratius; ex qua factum, ut tam Romani Pontifices in decretis, quàm fideles in colloquiis, Sacramenta Eucharistiæ sub fermenti nomine occultarint. Hinc idem Schelstratius articulo sequenti ostendit, ex disciplina Arcani plerosque Patres de realis corporis & sanguinis Christi præsentia locutos, Eucharistiam typum, figuram, Simbolum, imaginem, mysterium frequenter dixisse, non quòd corpus & sanguinem Christi, in ea contineri negarint, sed quòd Catecumenis seu non initiatis ex Ecclesiæ disciplina eam occultari voluerint.

XII. *Fermenti nomine non intelligitur panis benedictus.*

Anonymus Auctor novæ Summæ Conciliorum, seu Delectûs Actorum Ecclesiæ universalis in Notis ad illam Innocentii Epistolam, observat hoc loco quondam usos fuisse Græcos, Latinis objicientes, Ecclesiam Occidentalem olim non in azymis, sed in fermentato solitam consecrare. Cujus objectionis vim nonnulli ut declinarent, per hoc fermentum die Dominico per Titulos missum, benedictum panem intellexerunt, qui in signum mutuæ communionis mitteretur: cùm alii, inquit, Eruditi, inter quos Sirmondus & Cardinalis Bona, cum doctioribus existiment, hac voce fermenti confecrati, ipsam Eucharistiam designari, ut in Ordine Romano legitur: vixque aliter Innocentii, cui præiverant Siricius & Melchiades, verba possint exponi. Dominicus Macri Canonicus Ecclesiæ Viterbiensis refert Epistolam Latinii existimantis, fermentum hoc aliter non posse quàm de Eucharistia intelligi; addirque vetus Kalendari um tùm ineditum in Parisiensi Sanctæ Genovefæ Monasterio asservari, in quo hæc cæremonia sic mittendi Eucharistiam notatur, prout Romæ antiquitùs fieri solebat in sabbaro ante Dominicam Palmarum. Hanc Latinii Epistolam idem Macri edi curavit in suo Hierolexico.

XIII. *Azymorum usus in Occidentali Ecclesia perpetuus.*

Verùm Cardinalis Bona non solùm existimat, hac voce fermenti confecrati Eucharistiam designari, sed etiam asserit, ideò *fermenti nomen à prædictis Pontificibus Eucharistiæ tributum, quia in pane fermentato conficiebatur*. Cardinalem Bonam præcesserat Jacobus Sirmondus, qui in singulari de azymo disquisitione, sic in Ecclesia Latina fermentum ab initio prævaluisse docet, ut ante sæculum decimum azymi usus in ea prorsùs fuerit inauditus. Sed Mabillonius primùm in Præfatione ad Sæculum III Benedictinum, deinde in Differtatione de azymo & fermentato, contrariam sententiam sequitur, pluribusque probat ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio Latinos azimis usos esse, postquam solidè, ni fallor, ad Sirmondi & Bona argumenta respondit. Ad decreta autem Melchiadis, Siricii & Innocentii dicit, non ideò in iis Eucharistiam fermentum dictam esse, quia ex fermento confecta erat, sed ob mysticam rationem, scilicet, ut air Sirmondus, ut Ecclesiis, ad quas mittebatur, fermenti vicem gereret, eisque, unionis inter se vinculum esset, sicut fermentum massæ cui commiscetur: vel etiam, ut addit Mabillonius, fermentum dicebatur Eucharistia, *ad tegendum profanis rei sacræ Arcanum pro more illorum temporum*. Et quidem si bene perpendantur verba relata in Melchiade & Siricio, statim intelligitur fermenti nomen Eucharistiæ esse adscititium, non ex natura rei petitum, ut probant hæc verba, *quod declaratur, quod nominatur fermentum*. Et certè Christo non in Eucharistia solùm, sed etiam extra hoc sacramentum fermenti nomen inditum fuisse, patet ex literis Episcoporum Phœniciæ Maritimæ ad Leonem Imperatorem Conciliorum Tomo IV, in quibus suam de Concilio Calchedonensi mentem aperientes, hæc habent: *Eos qui prodigiosè non ex Dei genitrice Virgine esse nostrum fermentum credunt destruxit*. Alia utriusque opinionis argumenta legi possunt, tùm apud Mabillonium locis laudatis, tum apud Edmundum Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 3. art. 7.

XIV. *Arcani disciplina ex Innocentio & Patribus probata.*

Sed, ut ad dictam Innocentii ad Decentium Eugubinum Epistolam redeam, ex ea Arcani disciplina primis Ecclesiæ sæculis cautè custodita probatur, cùm Innocentius ad Catholicum Episcopum scribens, ne quidem de forma consecrationis, sed nec & de forma confirmationis scribere voluerit

fuerit; capite enim 3. de hoc ultimo Sacramento loquens, ait: *Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad Consultationem respondere;* de qua ideò disciplina hic agendi locus se offert. Notum est illud Augustini Tractatu 96. in Joannem: *Cathecumenis sacramenta fidelium non produuntur;* & illud magni ejusdem Ecclesiæ Doctoris: *Nesciunt Cathecumeni quid accipiant Christiani.* Notum quoque est illud Chrysostomi homilia 27 in Matthæum: *Eucharistiæ mysterium.... initiati solummodo noverunt.* Et illud Cathechesis prioris Cyrilli Jerosolimytani ad baptizandos: *Sciunt initiati vim hujus poculi, scietis vos quoque paulò post.* Apud ipsas Philosophorum sectas diù ante Christi adventum observatum fuisse, ut profani procul à sacris arcerentur ostendit Schelstratius laudatus ex Jamblico lib. 2. de Vita Pythagoræ cap. 28. & ex Clemente Alexandrino lib. 5. Stromatum.

XV.
Fideles non respiciebat.

Porrò inter omnes convenit eam disciplinam pro Cathecumenis, Judæis & Gentilibus observatam fuisse, non verò pro fidelibus seu baptizatis, quibus cuncta religionis Catholicæ mysteria absque ulla verborum ambage exponi poterant. Putabant enim Patres sequendum grave illud Christi mandatum apud Matthæum c.7. *Non esse dandum sanctum canibus, nec margaritas projiciendas esse ante porcos.* Cùm verò Sancti Patres unanimi voce ex verbis Christi relatis disciplinam Arcani introductam fuisse asserant, liquet eam ex traditione Apostolica provenisse: neque enim communis ille Ecclesiarum consensus ex decreto alicujus particularis vel generalis Concilii ortum duxit, sed omnes per orbem Ecclesiæ eandem disciplinam observarunt, absque eo quod certo quodam tempore ea cœpisse reperiatur. Quare juxta D. Augustini regulam, hæc una est ex iis, quæ ex traditione Apostolica ad nos pervenêre.

XVI.
Non soli ritus, sed & dogmata sacramentorum occultata.

Protestantes Arcani disciplinam apud Orthodoxos in mera rituum occultatione olim sitam fuisse dicunt. Sed compluta sunt sanctorum Patrum testimonia, ex quibus luce clarius monstrari potest, antiquam Ecclesiæ disciplinam non solùm in simbolis sacramentorum, eorumque ritibus, sed etiam in rebus per ipsa significatis, seu contentis, occultandis viguisse. Extat celeberrimum totius Italiæ testimonium, quod Julius primus suo nomine ad Eusebianos transmisit, & contra eosdem urget Athanasius in Apologia secunda. Non solùm enim accusant Eusebianos, quòd de calice & mensa sermonem habuissent in præsentia Præfecti, adstantibus tùm Ethnicis, tum Judæis, sed quòd coràm iisdem, præsentibus quoque Catechumenis, *quæstionem de Sanguine & Corpore Christi habuissent.* Quæ his verbis totius Ægypti Episcopi in Synodica ad omnem sub cœlo Ecclesiam deplorant: *Coram Ethnicis hominibus quæstiones de Ecclesia, de Calice, de mensa Domini, de sanctis sanctorum habuere.* Nam per sancta sanctorum intelligenda sunt sacramenta corporis & sanguinis Christi, quæ Gentilibus, Iudæis, Cathecumenis occultanda, non publicanda erant.

XVII.
Quædam dogmata publicabantur, quædam occultabantur.

Deinde Schelstratius ex Origene lib. 1. contra Celsum probat eamdem de mysterio Arcani disciplinam in Ecclesia tam quoad dogma, quàm quoad ritus receptam fuisse. Ibi enim enumerat Origenes dogmata, quæ palam prædicabantur, ut Incarnationis, passionis, & Resurrectionis Dominicæ. Non loquitur autem de Sanctissimæ Trinitatis mysterio, neque de Sacramento Eucharistiæ, neque de aliis Sacramentis, quòd illa ex iis essent, quæ non communicabantur quibusvis, adeoque circa quæ disciplina Arcani observanda erat, prout de mysterio Eucharistiæ tractaturus, homilia 13. in Exodum disertis verbis præmonuit. Chrysostomus etiam homilia 40 in primam ad Corinthios Epistolam profitetur, se non audere loqui de forma baptismatis & symbolo, quibus sanctissimæ Trinitatis mysterium exponitur: *Non audeo*, inquit, *propter eos, qui non sunt initiati: ii enim expositionem nobis faciunt difficiliorem, ut qui nos cogunt, vel non apertè dicere, aut eis arcana enuntiare. Sed tamen dicam, quoad ejus à me fieri poterit, tectè & adumbratè, &c.* Sanctus etiam Cyrillus Jerosolymitanus Cathechesi 6 agens de mysteriis in symbolo contentis, ait: *Hæc mysteria sacramentaque nunc patefacit Ecclesia ei, qui ex Cathecumenis excedit; nec moris est Gentilibus exponere: non enim Gentili cuiquam de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto mysteria declaramus, neque palam apud Cathecumenos de mysteriis verba facimus, sed multa sæpè loquimur occultè, ut fideles, qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, non lædantur.*

XVIII.
Ex ea disciplina sacramentorum numerus malè impugnatur.

Ex hac Arcani disciplina provenit, quod primis Ecclesiæ sæculis nulli Tractatus de Septem Sacramentis, quorum nostris temporibus tam frequens mentio, scripti sint. Dicunt quidem Protestantes antiquiores Patres à Commentariis de Septem Sacramentis abstinuisse, quòd numerum illum Sacramentorum non admiserint. Sed id ex Orientalis Schismaticæ, & Occidentalis Orthodoxæ Ecclesiæ consensione facilè refellitur. Neque enim Orientales Schismatici cum Orthodoxis Latinis in unam eamdemque sententiam ab octingentis annis conspirassent, nisi illam à majoribus accepissent. Alia itaque ratio quærenda. Cùm Tractatus de septem sacramentis eduntur, necesse est illorum ritus exponere, mate-

materiam & formam, quibus conficiuntur, determinare; dogma ipsum de omnibus ad sacramentorum consecrationem & administrationem spectantibus minimè celare. Quæ tamen prisca Ecclesiæ disciplina oculis & auribus Gentilium, Judæorum & Cathecumenorum religiosè occultabat; quorum profanationem metuentes Antiqui, ab iis abstinebant in sermonibus, & sibi cavebant, neque in scriptis de iis agebant. Contra verò postquam sexto Ecclesiæ sæculo disciplina illa abolita fuit, frequens sacramentorum memoria non tantùm apud Græcos, Sed etiam apud Latinos, saltem à Caroli Magni tempore: apud Græcos verò post tempora Photii, qui in sua Bibliotheca ex Jobio Monacho *septem sacrosancta Christi Ecclesiæ mysteria* celebrat. Disciplina itaque Arcani in causa fuit, quòd sex primis Ecclesiæ sæculis, Catholici Scriptores à Tractatibus de Sacramentis abstinuerint, rariùs & obscuriùs de iis scripserint, neque de eorum numero recensendo solliciti fuerint. Quæ omnia occasione Decretalis Innocentii Papæ ad Decentium Eugubinum, ex Schelstratio in Dissertatione laudata excerpere haud abs re esse nobis visum est; ex ea enim disciplina complures Patrum sententiæ, quas Protestantes contra Catholicos adducunt, exponi possunt. Porrò quo circiter tempore ea disciplina, tam in Oriente, quam in Occidente desierit, dicemus in Pontificatu Eugenii Papæ primi.

XIX. *Aliæ Innocentii decretales.*

Est & alia Decretalis Innocentii Epistola ad Felicem Nucerianum Episcopum, quinque Canonibus constans, & altera ad Macedoniæ Episcopos, quæ omnes Ecclesiasticæ disciplinæ testes locupletissimas esse perspicuum est; earum omnium Canones in Collectione Conciliorum legendi. Quoad Decretalem quam dedit ad Synodum Toletanam, ut collapsæ in Hispaniis disciplinæ mederetur, præsertimque vitiis ordinationum, in quibus Canones impunè violabantur, ea data non est ad Toletanam Synodum Stilicone Consule celebratam, ea enim pertinet ad annum 400, quo Anastasius, non Innocentius sedebat; sed ad aliam Synodum Toletanam, sedente Innocentio coactam, cujus Acta perierunt.

XX. *S. Joannes Chrysostomus Episcopatu C.P. deponitur.*

Sedente Innocentio magnus anno quadringentesimo tertio Constantinopoli tumultus excitatus est, schismaque in Ecclesiam invectum, ob Eudoxiæ Augustæ, Arcadii Imperatoris uxoris odium in S. Joannem Chrysostomum Episcopum Constantinopolitanum, quòd Orationem habuisset ad populum, quæ omnium generaliter mulierum vituperationem continebat. Augusta enim illatam sibi contumeliam putans, curavit ut Synodus adversùs eum convocaretur, ad quam *præcipuè ei confluxere, qui Joanni variis de causis erant infensi*, inquit Socrates lib. 6. cap. 15. Conventus ille dictus est *ad Quercum*, Suburbium Calchedonis. Theophilus Episcopus Alexandrinus ei præfuit, adfuerunt Episcopi triginta sex. In eo Joannes depositus est, & ab Imperatore in exilium amandatus, ex quo paulò post, jussu Imperatoris revocatus, rogatusque à populo, ut in Episcopali Cathedra sederet, ac pro more solito pacem apprecaretur, reposuit: *Id Judicum decreto fieri debere, & oportere, ut ii, à quibus condemnatus esset, mutatâ sententiâ ipsum absolverent*, ut refert Socrates citatus cap. 16. sciebat enim in Concilio Antiocheno anno 341 habito, hoc decretum factum esse: *Episcopus à Synodo depositus, si sacra celebrare ausus fuerit, redeundi potestatem non habet*. Quare nolebat sedem suam recuperare sine majoris Synodi judicio, ut Canonem Antiochenum, quocunque sensu exponeretur, observasse videretur. Tandem tamen ad preces populi acquievit. Baluzius in sua editione Conciliorum hujus Synodi historiam texuit, ab Auctore conscriptam, qui tum assiduus erat Divo Chrysostomo, à Palladio nimirum Helenopolitano Episcopo, cujus Dialogum de vita Chrysostomi nunc habemus sanum & integrum beneficio Emerici Bigotii.

XXI. *Iterum damnatur.*

Anno quadringentesimo quarto nova Synodus Constantinopoli coacta, in qua S. Joannes iterùm depositus, & ab Arcadio Imperatore iterùm exilio mulctatus. In ea Synodo lectus est Canon IV dicti Concilii Antiocheni, quem Theophilus Episcopus Alexandrinus, præcipuus Chrysostomi adversarius miserat, in quo legebatur: *Si quis Episcopus aut Presbyter injustè sive justè depositus, ex se ipso absque Synodo in Ecclesiam redierit, hic jam excusationis non habeat locum, sed omnino expellatur;* cum tamen Canon Concilii Antiocheni adverbium illud *injustè* non contineat. Chrysostomus duplici responso usus est; ac primò quidem conatus est ostendere se se Canoni Antiocheno satisfecisse; deinde cum nec sic quidem adversariorum calumniam effugeret, respondit objectum Canonem non ad Ecclesiam Catholicorum, sed ad Ecclesiam Arianorum pertinere, quia scilicet Canon à Theophilo productus, alius omninò erat à Canone Concilii Antiocheni, Canon enim Theophili editus erat non à Catholicis Episcopis Antiochiæ congregatis, sed à solis Eusebianis post Synodum Antiochenam in odium Athanasii. Unde Georgius Patriarcha Alexandrinus vocat Canones à Theophilo transmissos *adulterinas & falsi nominis scripturas*. Qua de re plura Schelstratius in Differt. 5. de Concilio Antiocheno cap. 6.

XXII. *Appellat ad Innocentium PP. de primo judicio.*

Chrysostomum, postquam sede dejectus est, ad Innocentium Papam appellasse constat ex Epistola Honorii Imperatoris ad Ar-

 cadium

cadium in Oriente imperantem apud Baronium anno 404. num. 80. & seqq. ubi refert tum Chrysostomum, tum Theophilum ipsum Legatos ad Innocentium misisse, qui ejus super judicio in Chrysostomum lato sententiam referrent: *Missi*, inquit, *ad Sacerdotes urbis æternæ, atque Italiæ utraque ex parte Legati. Expectabatur ex omnium auctoritate sententia informatura regulam disciplinæ. Integrum nempè esse debuerat nec quidquam novari, dum definitio deliberata procederet; cùm interea mirum quoddam præcipitium festinationis exarsit, ut non expectatis litteris Sacerdotum, qui fuerant mutua partium legatione consulti, non examinatis rebus, in exilium traderentur Antistites, animadversioni priùs addicti, quàm sententiam Judicii Episcopalis experti. Denique quàm immatura illa damnatio fuerit, res probavit. Namque hi, quorum expectabatur auctoritas* (nempe Pontificis Romani & ejus assessorum) *pacifica Joanni communione permissa, faciendam concordiam censuerunt; nec quemquam putarunt ante judicium consortio repellendum.*

XXIII. Illud cassat Innocentius.

Sententiam verò depositionis à Theophilo Alexandrino, ejusque consortibus anno quadringentesimo tertio, in Synodo ad Quercum latam, rescidisse & in irritum misisse Innocentium, liquet tùm Palladii, tùm Innocentii ipsius testimonio. Palladius quidem in Dialogo de vita Sancti Joannis Chrysostomi scribit: *Ad hæc rescripsit Beatus Innocentius Papa, communioneque utriusque partis admissa, Theophili judicium cassum, atque irritum esse decrevit, dicens, oportere constari aliam irreprehensibilem Synodum Occidentalium & Orientalium Sacerdotum, cedentibus Concilio amicis primùm, deinde inimicis; neutrarum quippe partium ut plurimùm rectum esse judicium.* Innocentius verò Epistolâ 31. ad Thophilum, quam idem Palladius recitat: *Frater Theophile*, inquit, *nos & te, & fratrem nostrum Joannem, communionis nostræ esse decrevimus, sicuti & in prioribus litteris apertè satis expressimus, & nunc in sententia nostra & voluntate perdurantes, rursùs eadem scribimus. Et quotiescunque scripseris, nisi debitum sequatur, conveniensque judicium, propter ea quæ magno cum dedecore gesta sunt, possibile non est nos à Joannis communione discedere.*

XXIV. Chrysostomus appellat de secundo judicio.

Nec de judicio tantùm Theophili, anno ut diximus 403. lato, ad Romanum Pontificem appellavit Chrysostomus, sed etiam de judicio, quod alii Episcopi, incentore Theophilo, in illum anno 404. tulerunt. Cùm enim Episcopi, Chrysostomi hostes, eum iterum damnassent, ille Innocentii tribunal iterum appellavit, ut significant illa ejus verba, in Epistola ad Innocentium, prout refertur à Palladio: *Scribite precor, & auctoritate vestra decernite, hujusmodi iniquè gesta, nobis absentibus, & judicium non declinantibus, nullius esse roboris. Porrò qui talia gessere, eos Ecclesiæ censuræ subjicite. Nos autem insontes, neque convictos, neque deprehensos, neque ullius criminis reos comprobatos, Ecclesiis nostris jubete restitui, ut charitate frui, & pace cum fratribus nostris consueta possimus.*

XXV. Illud etiam rescindit Innocentius.

Sententiam in hoc secundo judicio adversùs Chrysostomum latam æquè rescidisse Innocentium, his rationibus demonstrat Natalis Alexander in parte II Sæculi 4. Dissert. 27. In Dialogo Palladii Theodorus Romanæ Diaconus Ecclesiæ refert verba Commonitorij ab Innocentio dati Legatis, quos à suo latere misit Constantinopolim, ut adessent Synodo, quam ad istius causæ pleniorem disceptationem, & ultimam definitionem fieri peroptabat. In hoc enim Commonitorio hæc inter alia leguntur: *Non oportere Joannem judicium aggredi, nisi ille prius Ecclesia, communioque redderetur, ut omnis dilationis occasione sublata, sua sponte Concilium ingredi posset.* Præterea Theodoretus lib. 5. cap. 34. *Episcopi Occidentis*, inquit, *non prius cum Episcopis Ægypti & Orientis & Bosphori, atque Thraciæ communicare voluerunt, quàm nomen illius sanctissimi viri*, (nempe Joannis Chrysostomi) *in tabulas, in quibus nomina Episcoporum mortuorum continebantur, retulissent; atque Arsacium ejus successorem ne salutare quidem dignati sunt.* At decernere non potuit Innocentius ut nomen Chrysostomi decreto Concilii Orientali ex tabulis Ecclesiæ expunctum eisdem restitueretur, nisi rescissâ sententiâ, quæ in illum lata fuerat.

XXVI. Hæc judicia irritantur ab Innocentio extra Synodum.

Hinc Innocentius Alexandrum Antiochenum Patriarcham, & Acacium Beroënsem Episcopum Apostolicâ communione priùs non donavit, quàm memoriæ Chrysostomi fecissent satis, ejusque nomen in sacra Diptycha retulissent, ut patet ex Epistola 17. Innocentii ad Alexandrum, & ex Epistola 19. ejusdem Innocentii ad Acacium Beroënsem, idem decernentis. Hinc Gelasius Papa ad Episcopos Dardaniæ scribens, Epistolâ 13. Chrysostomum solius Sedis Apostolicæ judicio absolutum testatur absque ulla Synodo. Denique Facundus lib. 6. docet Chrysostomi damnationem ab Innocentio fuisse rescissam. Quæ probatio ex appellatione Chrysostomi deprompta, eò majoris est roboris ad probandum appellationum usum post Concilium Sardicense, quòd ejus causa non esset fidei; sed meræ disciplinæ. Quare non admittenda distinctio, quam aliqui viri Eruditi excogitarunt inter causas fidei, & Ecclesiasticæ disciplinæ: dum priores ad Sedem Apostolicam semper deferri potuisse, per appellationem Episcoporum dejectorum con-

SÆC. V. S. INNOCENTIUS. fessi sunt; non autem posteriores. Hunc enim usum invaluisse in Ecclesia tam Orientali, quàm Occidentali, pluribus post Concilium Sardicense sæculis, demonstrat Natalis Alexander laudatus.

XXVII. Quare. Advertendum tamen cum eodem viro Erudito parte I sæculi V. cap. 4. de Conciliis Nationalibus & Provincialibus art. 2. Innocentium eam Chrysostomi appellationem decretorio judicio voluisse in Synodo Oecumenica judicari, omnemque dedisse operam, ut ea congregaretur, propter periculum schismatis imminens, si cum solis Italiæ, aut totius etiam Occidentis Episcopis causam tam gravem judicaret. Cum enim Orientalium maxima pars Episcoporum, Arcadius Imperator & Eudoxia Imperatrix, Chrysostomum ut legitimè depositum haberent, Arsaciumque ac deinde Atticum in ejus Sedem intrusos, ut legitimos Antistites Constantinopolitanos venerarentur, timendum erat, ne Orientis Ecclesia, communionem cum Occidentali penitùs abrumperet, si Romanus Pontifex Arsacium, ac deinde Atticum invasores Constantinopolitanæ Sedis in ordinem redegisset, ac in Theophilum, aliosque Episcopos ipsi nequitiâ & iniquitate consiliorum fœderatos, Canonum, quos impunè violaverant, severitatem distrinxisset: Sed provisorio nihilominus decreto, Synodum prædatoriam ad Quercum rescidit Innocentius: ac tandem decretorio, cùm Oecumenicæ Synodi celebrandæ nulla spes superesset, Orientales compellens ad memoriam Joannis Chrysostomi inter Constantinopolitanos Episcopos in Ecclesia Dypticha restituendam, nec priùs suspensam redintegrans cum Orientalibus communionem, quam id executioni mandassent. pluribus deinde probat communionem Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali suspensam potius fuisse, quàm abruptam, nec ad schisma usque negotium illud processisse: sed solùm formatarum literarum commercium fuisse interturbatum.

XXVIII. Innocentius nō Arcadium & Eudoxiam Augg. non excommunicavit. Ex quibus inferendum est falsum omninò esse, quod scribunt quidam post Baroniū, Innocentium nempè, ob procuratam S. Joannis Chrysostomi depositionem, & ejus excidium, Arcadium Imperatorem & Eudoxiam Augustam excommunicasse, freti Epistolâ Innocentii ad Arcadium, & binis ejusdem Arcadii Epistolis ad Innocentium, quas è Glyca & MS. Bibliothecæ Vaticanæ deprompsit Baronius. In Epistola enim Innocentii, quæ anno quadringentesimo octavo data supponitur, sermo est de Eudoxia vivente, quæ tamen jam ab anno quadringentesimo quarto supremum diem obierat. Quare ejusdem Epistolæ nec Palladius, nec Socrates, nec Theodoretus, nec Sozomenus, nec Zonaras, nec aliqui ex Latinis mentionem fecere, primusque Georgius Alexandrinus, qui septimo Ecclesiæ sæculo vixit, ex quo Nicephorus & Glycas eam hausere, illius meminit. Idem judicium ferunt viri Eruditi de binis Arcadii ad Innocentium Epistolis. SÆC. V. S. INNOCENTIUS.

XXIX. Atticum Epis. CP. non recepit in communionem. Falsò etiam quidam asserunt Innocentium in communionem suam recepisse Atticum Constantinopolitanum Episcopum; hic enim scripsit quidem ad Cyrillum Episcopum Alexandrinum de inscribendo Sancti Joannis Chrysostomi nomine in sacris Dipthychis, sed Attici Epistola anno tantùm 420 scripta, quo solùm anno Chrysostomi nomen in mysticis tabulis ab Attico Inscriptum, Theophanes enim anno Incarnationis secundùm Alexandrinos 412, qui Kalendis Septembris anni 419. inchoatur, scribit: *Hoc anno Atticus Episcopus extra Ecclesiam conventus celebrantes conspicatus, Joannis Chrysostomi nomen ex Ecclesiæ Diptychis memorari præcepit: unde & plures hoc pacto Ecclesiæ restituit.* Cedrenus quidem in Chronico testatur id contigisse anno decimoquarto Theodosii, quem anno 421 à Kalendis Septembris inchoar; sed quidquid sit apparet Atticum vivente Innocentio, nomen Chrysostomi in Dypticha non retulisse, ideoque ab Innocentio non fuisse in communionem susceptum, nec consequenter sub eo pacem inter Occidentalem & Orientalem Ecclesias restitutam, sed sub Bonifacio Zosimi successore.

XXX. Legatur ad Honorium Imp. pro pace cum Alarico. Cùm Alaricus Gothorum Rex Romam anno quadringentesimo nono obsidione cinxisset, & Senatus Romanus ad pacem ineundam ad Honorium Imperatorem Ravennæ consistentem Legationem misisset, Innocentius Papa ejus potior pars fuit, unde Orosius lib. 7. cap. 39. scribit, cum tanquam justum Loth subtractum à Sodomis apud Ravennam positum fuisse, tempore irruptionis Gothicæ in urbem Romam. Ravennæ existens auctor fuit Honorio Imperatori condendi legem 12. Codicis Theod. *de Maleficis* datam VIII. Kalendas Februarii anni quadringentesimi noni, & inscriptam Cæciliano Præfecto Prætorio Italiæ, quâ Honorius non tantùm urbe Româ, sed etiam Civitatibus aliis omnibus Mathematicos expelli jubet. Hujus legis promulgandæ occasionem præbuisse Innocentium rectè vidit Gothofredus in ejus Commentario. Cùm Pelagiana hæresis primùm sub Innocentii Pontificatu ab Apostolica sede damnata fuerit, antequamde hac damnatione agamus, hic Pelagianorum errores & eorundem initium detegendum.

Initium Hæresis Pelagianæ.

XXXI. *Pelagianæ Hæresis initium.*

PElagius Monachus, gente Britannus, magistrum habuit Rufinum Aquilejensem, ut testatut Marius Mercator in Præfatione libri Subnotationum in scripta Juliani, ubi loquens de mortalitate Adami, ait: *Hanc sneptam & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus Romam primus invexit, & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, & per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprimè imbuit, atque instituit vanitatem.* Ubi Marius loquitur de Rufino Aquilejensi, quem, quia diu in Syria manserar, natione Syrum credidit. Cum autem Rufinus ex Syria, ubi viginti quinque annis moratus fuerat, anno trecentesimo nonagesimo septimo Romam redierit, ex eaque anno trecentesimo nonagesimo octavo exierit, ut in Siricio Papa diximus, uno ex illis duobus annis Pelagium decepit, non quidem sedente Anastasio, sed Siricio; verùm quia Pelagius hæresim disseminare cœpit sub Anastasio, tam Marius Mercator laudatus, quam Hieronymus, ejus initium tepetunt ab Anastasii Pontificatu, Hieronymus enim in Epist. VIII ad Demetriadem, loquens de hæresi Pelagiana Romam invecta, ait: *Dum esses parvula, & sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius Episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæva tempestas simplicitatem fidei, quæ Apostolicâ voce laudata est, labefactare, & pollnere conata est.* Quare Pelagius sedente Anastasio, ideoque ante annum quadringentesimum secundum hæresim suam Romæ disseminavit.

XXXII. *Pelagii magistri, & præcursores.*

Ante Rufinum errorem Pelagianorum docuerat Theodorus Mopsuestenus Episcopus, ut idem Matius Mercatot laudatus scribit ipso Commonitorii sui adversus hæresim Pelagii initio: *Quæstio*, inquit, *contra Catholicam fidem apud nonnullos Syrorum & præcipuè in Cilicia à Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum reditur, nec ea palàm profertur; sed ab ipsis qui de ea corrucantur, velut Catholicis intra Ecclesias interim retinetur.* Præter Theodorum, & Rufinum Aquilejensem, Evagrius Ponticus, Sextus Philosophus, Palladius Galata, imò & ipse Origenes, quem Pelagii *amasium* Hieronymus in Dialogo 3. adversùs Pelagium vocat, Pelagio præivére; sed præter duos primos, alii non tam doctores, quàm præcursores dici debent, juxta Hieronymum. Pelagius Cœlestium discipulum habuit, eumque auditorialem Scholasticum è foro ad altiorem vitam traxit, simulque infecit errore, quem à Rufino acceperat: *Huic Pelagio adhæsit Cœlestius*, ut ait Marius Metcator in Præfatione libri Subnotationum, *nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis Scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris utero editus.*

XXXIII. *Pelagianorum errores de peccato originali.*

Pelagianorum errores erant præcipuè circa Peccatum Originale, circa Liberi Arbitrii vires, & circa Gratiam. Dogma eorum circa peccatum originale, quod erat veluti cæterorum omnium basis, istud erat: *Progenitores humani generis, Adam & Evam mortales à Deo creatos, nec quemquam posterorum sui prævaricatione transgressi læsisse; sed sibi tantùm nocuisse, seque mandati reos apud Deum fuisse, alterum penitus nullum.* In Commentariis Epist. S. Pauli ad Romanos, cùm ad celebrem illum locum Pelagius venisset; *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes pertransiit, &c.* eos tantùm reos dixit; atque obnoxios illâ prævaricatione teneri, qui hunc in prævaticandis Dei mandatis voluerint imitari, non omnes, qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati: atque hinc pronunciar, nullum hominem prorsùs per generationem læsum fuisse, nec lædi peccati Adæ transgressione, sed imitatione, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit; & illum reum & obnoxium fieri, qui hunc propriâ voluntate, non nascendo, sed peccando fuerit imitatus. Hæc totidem verbis Matius Metcaror in Commonitorio, ubi subjungit Pelagio adhæsisse Cœlestium, qui ausus est palam publicèque his verborum sententiis, ejusdem sensum passim disseminare per populos, idest, *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus.* II. *Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.* III. *Quoniam infantes qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.* IV. *Quoniam neque per mortem Adæ omne genus humanum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.* V. *Quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habent vitam æternam.* Quæ quinque capitula unam impiissimam & nefandam sententiam generant, inquit Matius Metcator. Qui ex illa sententia alii errores nascerentur, explicat Natalis Alexandet Sæculo V. cap. 3. art. 3.

XXXIV. *De Libero Arbitrio.*

Circa liberum arbitrium in eo erraverunt Pelagiani, quòd liberum arbitrium æquè sanum, æquè validum, æquè perfectum, æquè felix in Adami posteris admitterent, ac in Adamo ipso; non verò infirmum, saucium, captivum, qua ex infirmitate convalescere, qua ex servitute eripi

non

non possit, nisi gratiâ Salvatoris sanetur, & liberetur: quòd S. Augustinus contra Pelagianos cum Ecclesia Catholica asserebat. Decretum erat Pelagii: *Peccatum non potuisse humanam debilitare, vel mutare naturam.* Juliani Pelagiani dogma erat, *Ad operandam justitiam liberum arbitrium & post peccata tàm plenum esse, quàm fuit ante peccata.* Contra verò S. Augustinus proximam potestatem ad bonum amissam esse Adami peccato, & ipsi & ejus posteris, asserit, eamque non restitui nisi gratiæ beneficio lib. 3. ad Bonifacium cap. 8. Alios circa liberum arbitrium Pelagianorum errores enumerat idem Natalis Alexander laudatus §. 2.

XXXV. De Gratia.

Tandem Pelagiani circa Gratiam errabant. *Dei Gratiæ in tantum inimici fuerunt, ut sine hac posse hominem crederent facere omnia divina mandata*, inquit S. Augustinus lib. de Hæresibus cap. 88. Non una ipsis fuit erroris istius propugnandi ratio, sed multiplex, & varia, quæ variis hæreseos Pelagianæ distinguendis statibus, ansam dedit, inquit idem Natalis Alexander §. 3. ubi eos omnes eodem §. & seqq. doctè exponit, apud quem legendi.

XXXVI. Duæ Synodi Pelagium damnandum censent.

Sub Innocentii Pontificatu contra eam hæresim coactum est Concilium Carthaginense anno quadringentesimo decimo sexto, in quo Pelagii, & Cœlestii ejus discipuli errores anathemate confossi sunt. Statim Synodus quoque Numidiæ Mileni celebrata, cui interfuit Augustinus, exemplo Synodi Carthaginensis eosdem errores damnavit, licèt Patres utriusque Synodi Pelagii ac Cœlestii personæ pepercerint, forsan quia in Synodo Diospolitana in Palæstina anno quadringentesimo decimo quinto habita Pelagius absolutionem surfuratus fuerat, vel potiùs per crebra mendacia damnationem declinaverat; nam Synodus Diospolitana ab Augustino, aliisque celebratur, veluti prima de hac hæresi victoria, cum tamen tùm absit, ut in ea absolutus fuerit Pelagius, ut potius suo semet ore damnarit, quod frequenter Pelagianis exprobrat Augustinus.

XXXVII. Earum Patres consensum ad Sedem Apostolicam referunt.

Utraque illa Synodus, nempe Carthaginensis & Milevitana, discusso negotio, relationem misit ad Innocentium Papam; ut ipse suâ auctoritate firmaret, quod Episcopi censuissent de damnando Pelagio & Cœlestio, eorumque hæresi. Retulerunt, inquit Marca in Dissert. de Veter Collect. Canon cap. 14. ad Papam Innocentium, ut ipse summo jure decernat. Hæc enim sunt verba Synodi Carthaginensis: *Censuimus hujusmodi persuasionis auctores, Pelagium & Cœlestium anathematizari oportere.* Definiunt, quid agendum videatur, sed non pronuntiant: id summæ Sedi reservant, cujus auctoritas per universam Ecclesiam expansa porrigitur; quod docent sequentia verba: *Hoc itaque gestum, domine frater, sanctæ Charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis, etiam Apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salute multorum, & quorundam etiam perversitate corrigenda.* Eòdem tendit Synodyca Concilii Milevitani, quæ Episcoporum culpæ imputandum fore ait, si quæ sunt suggerenda Sedi Apostolicæ, pro Ecclesiæ commodo, tacuerint. Quapropter de nova hæresi ad Innocentium rescribunt, ut ipse pastoralem diligentiam magnis periculis adhibeat: *Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiosè, vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris. Nova quippè hæresis & nimium perniciosa tentat assurgere inimicorum gratiæ Dei.*

XXXVIII. Epistola quinque Episcoporum ad Innocentium non est Synodica.

Præter Synodicas Conciliorum Carthaginensis & Milevitani Epistolas, quinque Episcopi scilicet Aurelius, Alypius, Augustinus, Evodius ac Possidius alias literas familiares communi nomine eidem Innocentio scripsére, quibus Pelagii causam apud illum exposuére, afferentes ipsius Innocentii præsertim interesse, huic tanto malo mederi, propterea quòd in Urbe plurimi essent Pelagiani dogmatis sectatores. Augustinus in Epistolis ad Valentinum CCXV. aliàs XLVII, & CLXXXVI, aliàs CVI, ad Paulinum, eas literas non Synodicas, sed familiares appellat. In priori quidem, quando ait: *Quod scriptum est ad Papam Innocentium Romanæ Urbis Episcopum de Concilio Provinciæ Carthaginensis, & de Concilio Numidiæ, & aliquanto diligentius à quinque Episcopis*, &c. In posteriori verò quando num. 2. ait: *Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, præter Conciliorum relationes, literas familiares, ubi de ipsa causa aliquanto diutiùs egimus.*

XXXIX. Innocentius Pelgianum dogma damnat & auctores à Communione separat.

Ad laudatas Conciliorum Carthaginensis & Milevitani Synodicas, & Epistolam familiarem quinque Episcoporum rescripsit Innocentius Papa sexto kalendas Februarii anni quadringentesimi decimi septimi. Et primò quidem Patres dictorum Conciliorum laudat, tum quòd olim in hac causa pronuntiassent, nempe adversùs Cœlestium, tum quòd nunc venerationem debitam Sedi Apostolicæ conservent, eam consulendo, & omnia ad ejus judicium referendo, quod à Diospolitanis Patribus omissum miratur Innocentius, qui posteà addit discussam fuisse ab Episcopis quæstionem, hæresim quoque damnatam, sed nondum promulgatam sententiam, quæ decreto Sedis Apostolicæ

pro-

SÆC. V. S. INNOCENTIUS. proculdubio egebat, ut omnes teneret. Tandem Innocentius post longam disputationem duo quædam constituit, ac primùm quidem nefarium Pelagii dogma condemnat, ut regulæ fidei contrarium: *Quisquis ergo huic assentiens videtur sententiæ, quo dicat adjutorio nobis non opus esse divino, inimicum se Catholicæ fidei, & Dei beneficiis profitetur indignum*, inquit in Epistola ad Synodum Carthaginensem. Deinde auctores hæreseos à communione separat, donec resipiscant, quos nominatim appellat in rescripto ad Concilium Milevitanum: *Quare Pelagium Cælestiumque, idest, inventores vocum novarum, quæ, sicut dicit Apostolus, ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueverunt parere quæstiones, Ecclesiasticâ communione privari Apostolici vigoris auctoritate censemus, donec resipiscant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur secundùm ipsius voluntatem, eosque interim Dominico ovili non recipi, quoad ipsi perversæ vitę, quam secuti sunt, tramitem deserere voluerint.*

XL. Pelagium Romam evocare noluit. Quia verò quinque Episcopi superiùs nominati Epistolâ familiari eum monuerant, Pelagii causam à pluribus in Urbe foveri, & Diospolitanam Synodum ab eo delusam ambigua gratiæ significatione, adjicientes quoque consilium suum, ut aut Pelagium Romam evocaret, aut cum eo literis ageret, ut responderet quam intelligeret gratiam; huic Epistolæ respondit Innocentius, ut refert Marca laudatus, nescire se an in urbe sint, qui Pelagii doctrinæ faveant, saltem latere, nec similia jactare. Quod attinet ad purgationem Pelagii in Oriente actam, habere se quidem gesta Episcopalia à Laicis hominibus ad se perlata, sed dubitare an vera sint. Nullam Innocentius Actorum Diospolitanæ Synodi rationem habet, Pelagiumque non habet pro absoluto & purgato ab accusatione, quam Gallicani Episcopi instituerant, etsi à Synodo Diospolitana absolutus fuisset. Noluit autem Pelagium Romam evocare, aut cum eo per literas agere, ut monebant quinque Episcopi, sed suo ipsius libro convictum communione privavit.

XLI. Quare? Nefas putabit aliquis, & alienum à judiciorum ordine, prosequitur Marca, inauditum hominem damnare. Sed si quis expendat veterem usum, inveniet sceleris alicujus, homicidii puta, per testes convictum, statim communione abstentum, nullâ admonitione prævià, quâ vocaretur ad se purgandum; ut censurâ illâ coactus, ad Episcopum accederet, aut innocentiam suam probaturus, aut confessione crimen agnoscens, beneficium pœnitentiæ petiturus. Quod tantò accuratiùs observandum erat in hæreseos crimine, quantò diligentius huic morbo occurrendum. Rectè itaque & juxta vetustum illum morem subjungit Innocentius de Pelagio loquens: *Qui si confidit novitque non nostra dignum damnatione, quod dicat jam hoc se totum refutasse quod dixerat, non à nobis accersiri, sed ipse debet potius festinare, ut possit absolvi*, scilicet ab excommunicatione, quâ illum Innocentius percellit.

XLII. Synodus Rom. in Pelagii causa fictitia. Garnerius has omnes Epistolas ab Innocentio in Africam missas, in aliqua Synodo Romana ab eo coacta, datas putavit in Dissertatione de Synodis in causa Pelagianorum habitis, hoc fundamento nixus, quod prædecessoribus, sive successoribus ejus solemne fuerit, decretales Epistolas, de dogmatibus præsertim, in Concilio scribere, & inde in universum orbem mittere. Quod idem censet Marca lib. 7. de Concordia cap. 12. num. 5. Sed quia hujus Synodi Romanæ nullus Antiquorum meminit, neutri hac in re assentitur Baronianæ Criticæ Auctor, dicens Augustinum lib. 4. ad Bonifacium cap. 12. respondentem ad Pelagianos, qui postquam à Zosimo Papa damnati fuissent, provocabant ad Concilium, scribere: *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur: quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit: cum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit. Multòque sint, atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.* Imò ipsi Pelagiani, postquam ab Innocentio, & posteà à Zosimo hæretici declarati sunt, de Romanis clericis tantùm questi inveniuntur, ut videre est apud Augustinum lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. & seq.

XLIII. Pelagiana hæresis à Sede Apostolica primùm damnata. Prosper in Carmine de Ingratis, innuit Sedem Apostolicam primam fuisse, quæ damnaverit Pelagianam hæresim, his versibus:

Pestem subeuntem prima rescidit
Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis
Relligione tenet. Non segnior inde Orientis
Rectorum cura emicuit:

Non facile est explicare hos versus, cùm Aurelius Carthaginensis Episcopus anno quadringentesimo duodecimo, quinquennio ante Innocentium, Pelagianam hæresim proscripserit. Varii viri Eruditi & inter eos Baronius & Garnerius in diversas hac de re sententias abierunt, quibus omissis existimo veriorem esse Marcæ opinionem, qui in Differt. de Veter. Collect. Canonum cap. 15. ita difficultatem solvit, arbitratur enim, à Sede Apostolica primùm Pelagii atque Cœlestii dogma proscriptum, tanquam Catholicæ fidei contrarium, generali

nerali decreto. Nam Carthaginensis Synodus sub Aurelio repulit quidem Cœlestium à Presbyterio & ab Ecclesiæ communione, quòd errores spargeret. Sed hæc erat privata in eum hominem censura, quam ille appellatione ad Romanam sedem se se elusisse putabat, ipsique adeò Africani ad eam referendam tunc quoque censuerant, à qua proinde totius rei definitio expectabatur. Itaque Prosper non immeritò Romanæ Sedi primam Pelagianæ hæreseos damnationem tribuit.

XLIV. Explicatur locus Prosperi de damnatione Pelagianorum.

Majus negotium facessit quod subjungit Prosper, Palæstinorum Episcoporum in Oriente judicio, idest Synodi Diospolitanæ, dogma quoque Pelagianum condemnatum, quod cùm actum fuerit anno quadringentesimo decimo quinto, & rescripta Innocentii ad Synodos Africanas promulgata sint anno quadringentesimo decimo septimo, primi videntur Episcopi illi de hac re decrevisse. Sed facilis est responsio, inquit Marca laudatus, Pelagium illi non condemnarunt, absolverunt per ignorantiam facti; & quamvis gratiam Christi probarent, seque illius vindices gererent, non damnaverunt ignotos sibi per Pelagii versutiam errores. Eorum itaque cura profuit Ecclesiæ ad asserendam Gratiam, sed nullo eorum decreto hæresis ignota proscribi disertè potuit. Gravior est quæ procedit ex unico apud Prosperum verbo difficultas, à qua se eruditissimus Petavius expedire non potuit. Videtur enim significare, post damnatam Pelagii hæresim, in Oriente Palæstinos Episcopos judicasse, *Inde Orientis Rectorum cura emicuit*, cùm certum sit judicium Diospolitanum antecessisse duobus annis Romani Pontificis decretum. *Inde* hoc in versu non tempus, ut putant, sed locum significat. Scribebat Prosper in Occidente, & habita ratione climatis ait: *Inde Orientis Rectorum cura emicuit*; ac si diceret: *Hinc* in Occidente pestis adversùs gratiam rescissa est, & *Inde* in Oriente ejus quoque rei curam gesserunt Episcopi Palestini. Quæ omnia ex Marca exscripta. Qui plura de hæresi Pelagiana volet, legat Marcam laudatum, Cardinalem Norisium in Historia Pelagianorum, Garnerium in Dissertationibus ad Marium Mercatorem & Auctorem Criticæ Baronianæ, ex quo præcipuè superiora narravimus.

XLV. Innocentius Thessalonicensem Episcopum constituit S. Sedis Vicarium.

Post Siricium Anastasius, ac dein Innocentius Vicariam suam potestatem Episcopo Thessalonicensi per Illyricianas provincias commisere. De Anastasio constat ex Epistola Innocentii ad Anysium Thessalonicensem data, in qua apud Holstenium in Collectione Romana id disertè asserit. Innocentius autem, Anysio mortuo, eam commisit Rufo ejusdem sedis Episcopo de Sede Apostolica bene merito, bis verbis apud eumdem Holstenium ibidem pag. 48. *Divinitùs ergo hæc procurrens gratia ita longis intervallis distermìnatis à me Ecclesiis distas consulendum, ut prudentiæ gravitatique tuæ committendam curam causasque, si quæ exoriantur, per Achajæ, Thessaliæ, Epiri veteris, Epiri novæ, & Cretæ, Daciæ Mediterraneæ, Daciæ Ripensis, Mæsiæ, Dardaniæ, & Prævali Ecclesias Christo Domino annuente censeam. Verè enim ejus sacratissimis moniti lectissimæ sinceritatis tuæ providentiæ ac virtuti hanc injungimus solicitudinem; non primitùs hæc ita statuentes, sed prædecessores nostros Apostolicos imitati, qui beatissimis Acholio & Anysio injungi pro eorum meritis ista voluerunt.* Paulò post addit. *Arripe igitur, dilectissime frater, nostra vice per suprascriptas Ecclesias, salvo earum primatu, curam; & inter ipsos Primates, primus, quidquid eos ad nos necesse fuerit mittere, non sine tuo postulent arbitratu. Ita enim aut per tuam experientiam, quidquid illud est finietur, aut tuo consilio ad nos usque perveniendum esse mandamus.*

XLVI. Novatianos Romæ persequitur.

Hic non omittendum Innocentium multas Ecclesias Novatianis Romæ degentibus ademisse, Socrates enim l. 7. c. 9. scribit: *Anastasium deinde excepit Innocentius: qui quidem primus Novatianos Romæ degentes persequi cœpit, multasque eis Ecclesias ademit.* Cœlestinus posteà omnes alias Ecclesias eis abstulit & eorum Episcopum clam in privatis ædibus plebem colligere compulit, ut in eo Pontifice dicemus.

XLVII. Basilicam SS. Gervasii & Protasii dedicat.

Liber Pontificalis præter superiùs, initio hujus Pontificatûs narrata, scribit: Innocentium fecisse *ad ornatum baptisterii cervum argenteum ad fundendam aquam pensantem libras quindecim*, quia scilicet, cum benedicta semel aqua multitudini baptizandorum, quæ ad plura hominum millia, in magnis præsertim civitatibus exurgebat, sufficere non posset, statim ut Pontifex baptizandum in sacrum fontem mergere cœperat; deductâ per canales aquâ in ipsum continuò influebat. Fecit & ex eodem Anastasio vas ad oleum chrismatis argenteum pensantem libras quinque, & alia quædam apud ipsum legenda. Porrò hæc fecit in Ecclesia SS. Gervasii & Protasii, quam dedicavit.

XLVIII. Moritur.

Paulò post Pelagianorum damnationem, ex qua tantam gloriam sibi comparavit Innocentius Pontifex, ad Deum migravit, die scilicet duodecima mensis Martii anni quadringentesimi decimi septimi, ad quem diem inscribitur Martyrologiis, Romano à Rosweido publicato, omnium, quæ ad nos pervenere, vetustissimo, Hieronymiano à Florentinio è tenebris eruto, alio vetusto S. Hieronymo attributo, quod legitur Tomo IV. Spicilegii Dacheriani, alio antiquissimo edito ab Holstenio cum Actis

SS.

SÆC. V. S. INNOCENTIUS. SS. Martyrum Felicitatis & Perpetuæ, aliisq; multis MSS. a Bollando ad diem XII Martii in Vita SS. Innocentii & Rufi Episcoporum recitatis. Quare cùm Anastasius, ram in codicibus vulgatis, quàm in pluribus MSS. doceat eum sedisse annos quindecim, menses duos, dies viginti, quod & legitur in Mariano Scoto, Orderico lib. 2. Honorio Augustodunensi, Adone, Beda vulgato, & variis catalogis, manifestè patet ejus initium diei vigesimæ primæ Decembris anni quadringentesimi primi à nobis rectè affixum fuisse. Quod magis constabit ex initio Pontificatûs Zosimi ejus successoris. SÆC. V. S. INNOCENTIUS.

S. ZOSIMUS *Pontif. XLIII.*

Anno Domini CCCCXVII.

I. *Zosimus fit Papa.* ZOsimus, natione Græcus, ex patre Apronio, vel Abramio, Innocentio successor datus est, post sex dierum interpontificium, die scilicet decimâ octavâ mensis Martii ejusdem anni quadringentesimi decimi septimi, in Dominica. Certè die vigesimâ quintâ ejusdem mensis jam Pontifex erat, quod constat ex Epistola Paschasini Episcopi Lilybetani ad Sanctum Leonem Magnum, quæ post priorem ejusdem S. Leonis Epistolam in nova ejus Operum editione collocatur. Cum enim, Leone Ecclesiam regente, magna super Paschate anni quadringentesimi quadragesimi quarti controversia inter Alexandrinos & Occidentales orta fuisset, Sanctus Pontifex hac de re consuluit Paschasium, qui in ea, quam ad eum rescripsit Epistola, meminit controversiæ, anno quadringentesimo decimo septimo eadem de re exortæ, aitque: *Non ergo una dies longius posita terreat; ne cum hoc evitamus, incurramus errorem, sicut tempore recordationis domini mei prædecessoris vestri Zosimi: Consulatu Honorii Aug. XI & Constantii II. Tunc enim cum declinaretur, ne X Kal. Maii Pascha teneretur, celebratum est VIII Kal. Aprilis, idest, proembolismo communis annus tentus, & error gravissimus est ortus*; ex quo sequitur Zosimum anno CCCCXVII, quo Pascha in Occidente celebratum est die vigesima quinta Martii, jam fuisse Pontificem. Imò & die vigesimâ secundâ ejusdem mensis jam Pontificatum obtinebat, cum ejus Epistola universis Episcopis per Gallias & Septem provincias constitutis, dicatur *data XII Kalend. Aprilis, Honorio XI & Constantio II Coss.* ideoque die vigesimâ secundâ Martii anni CCCCXVII.

II. *Cœlestium Innocentium oredit.* Cœlestius auditâ Innocentii morte, ex Oriente Romam statim advolavit, ut testatur Marius Mercator in Commonitorio his verbis: *Prædictus tamen Cœlestius etiam hinc* (nempe Constantinopoli) *ejectus ad urbem Romanam sub sanctæ memoriæ Zosimo Episcopo, totâ festinatione perrexit.* Ubi Romam pervenit, Zosimus Papa in Sancti Clementis Basilica concessum habuit, & quidquid ad eam usque diem, in ejus causa actum fuerat, excussum est, introductusque etiam Cœlestius, ac lectus libellus, quo fidem suam testabatur, ut scribit Zosimus in Epistola ad Aurelium & universos Episcopos Africæ anno quadringentesimo decimo septimo data, in qua Consules leguntur, sed dies & mensis desiderantur. Cœlestii professio Zosimo visa est Catholica, non quòd, quæ dogmata Cœlestii continebar, ipse approbaret; sed quòd Apostolicæ Sedis judicium amplecti se paratissimum ille exhiberet. *In homine acerrimi ingenii*, inquit Augustinus lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 3. *qui profectò, si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est.* Non putavit tamen Zosimus, ejus libellum sibi debere sufficere, sed variis interrogationibus ejus animum exploravit, ut liquet ex laudata Zosimi ad Episcopos Africanos Epistola. Nec tamen Cœlestium excommunicationis vinculis, quibus innodatus erat, absolvendum esse judicavit: *Sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus sub quadam medicinalis sententiæ lenitate concessus est*, inquit Augustinus lib. 2. de Peccato originali cap. 7. quod Aurelio, ceterisque Episcopis Africanis per literas Zosimus significavit *datas XI Kalend. Octob.* ejusdem anni CCCCXVII. Illis literis sanctos illos Præsules duriùs increpuit, dolens Pelagii, ac Cœlesti vices, qui cùm Catholica saperent, hæreseos damnati fuisent.

III. *Sicuti & Pelagium.* Postquam Zosimus pro Cœlestio scripsit ad Episcopos Africanos, Pelagius suam quoque Epistolam, quâ hæresis crimen à se depelleret, misit cum adjuncta fidei professione, in qua sincerè quid crederet, quidve respueret, sese declarare prædicabat. In ea, Cœlestium imitatus, ea capita, quorum nemo illum postulabat, multis disputat, sed ubi ad baptismi quæstionem venit, *Baptismia* inquit, *unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandam.* Quę verba nihilominus ipsum ad originalis culpæ confessionem non adstringebant. Sic neque exprimebat, qualem gratiam agnosce-

ret

ret necessariam, & ex iis quæ Augustinus de Pelagianorum fraudibus tradit, intelligimus illam fidei expositionem, in qua nihil prorsus videtur nisi orthodoxum, januam eorum omnibus erroribus patefacere. Eâ tamen acceptâ Zosimus scripsit ad Episcopos Africanos supra citatam Epistolam XI Kalend. Octob. datam, in qua ait, liquidò purgare se Pelagium, ac fidem suam tantâ perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret. Verùm culpam, quam Zosimus imprudens admiserat, posteà correxit, ideoque Augustinus eum, quantum in se fuit, excusavit.

IV. *Episcopi Afri adversùs Zosimum expostulant.*

Episcopi Africani, acceptis Zosimi Papæ literis, anno quadringentesimo decimo octavo duo Concilia celebrarunt, quorum primum S. Augustinus Africanum semper appellat, licèt Carthagine celebratum fuerit. Ei CCXIV Episcopi interfuerunt. Ex eo obtestatio ad Zosimum Papam missa; graviter in ea expostulabant Patres Concilii adversùs Zosimum, quòd posthabito, & Africanæ Ecclesiæ, & Romanæ per Innocentium judicio, quo finita Cœlestii causa fuerat, ad novum eam examen revocasset. Deinde cùm intelligerent ex Epistolis Zosimi, hunc ad Pelagium, Cœlestiumque absolvendos festinare, nisi accusatores Romam occurrerent, & suæ accusationis capita probarent: obtestatorium libellum interposuerunt, quo suum sibi jus servari postulabant, & ut nihil de sententia in utrumque prolata immutaretur; sed in eodem cuncta relinquerentur statu, saltem donec unum è suis Romam mitterent cum idoneis causæ instrumentis, quibus hæreticorum artes aperirentur, docereturque quàm legitimè & canonicè damnati essent. Ex eo itaque Concilio omnia gesta in causa Cœlestii ad Zosimum missa sunt.

V. *Zosimus Cœlestium & Pelagium damnat.*

Cùm eo loco res esset, Zosimus examinatis, quæ hactenùs adversùs Cœlestium tam Romæ, quàm in Africa facta fuerant, eum ad pleniorem audientiam, summumque judicium vocavit, sed hæresiarcha cùm artes suas patere, nullumque superesse tergiversandi modum videret, sese examini subduxit. Cujus fuga ubi innotuit, continuò lata in eum ac Pelagium decretoria sententia, scriptaque universis mundi Episcopis à Zosimo grandis illa Epistola, quam Tractoriam Marius Mercator vocat, & cujus aliqua tantùm nobis fragmenta restant. Hæc Mercatoris hac de re in Commonitorio verba: *Episcopis verò ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: missis etiam gestis exinde, quę fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatur ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat, festinaret implere, idest, ut damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur: non solùm non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit: atque ob hoc à beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est; in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa tam de Cœlestio suprascripto, quàm de Pelagio magistro ejus praviore videtur esse narrata (quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria) & ad omnes Orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim & Thessalonicam, & Hierosolyma, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.*

VI. *Honorius Imp. Zosimo rogante Pelagianos Roma pellit.*

Zosimus Tractoriam suam & gesta Synodi Africanæ ad Honorium Imperatorem Ravennæ agentem misit, petens, ut Cœlestius, omnesque Pelagiani Urbe pellerentur, & toto Christiano orbe tanquam hæretici haberentur. Iis acceptis Honorius rescriptum emisit, quod Baronius ex codice Monasterii Sancti Vedasti anno 418 Annalibus inseruit, & posteà Salmasius, Usserius lib. de Britannic. Eccles. primordiis, Baluzius in Appendice ad Salvianum, & nuper Garnerius partim collatione editorum, partim MSS. ope correctius dedit in Differt. 3. de Constitutionibus Imperatorum editis in causa Pelagianorum. In eo rescripto ad Palladium Præfectum Prætorio Italiæ directo, Honorius ait: *Illustris tua auctoritas victura in omne ævum, lege nos statuisse cognoscat, ut pulsis ex Urbe primis capitibus dogmatis execrandi, Cœlestio atque Pelagio, si qui hujus de cetero sacrilegii sectatores, quibuscunque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem rursùs proferre sermonem, à quocunque correpti ad competentem judicem pertrahantur.* Imperiale edictum jussione sua prosecuti sunt Præfecti Prætorio Junius Quartus Palladius Italiæ, Monaxius Orientis, & Agrigola Galliarum, qui decreto suo, quod adhuc extat, jussére Pelagium & Cœlestium ex Urbe ejici, omnesque istorum erroris convictos facultatibus suis spoliari, ac perpetuo mulctari exilio. Honorii rescriptum dicitur *datum pridie Kalend. Majas, Ravennæ, D. D. N. N. Honorio XII & Theodosio VIII. AA.* CC. ideoque anno 418, post mensem scilicet & aliquot dies, quàm Zosimus tertiam ad Afros Epistolam die XXI Martii scripsisset, qui ideo intra illud tempus, & Cœlestium postremo ad judicium vocavit, & Tractoriam suam adversùs Pelagianos ad universos orbis Episcopos dedit.

VII. *Afri Episc. gratulatorias literas Zosimo scribunt.*

Episcopi Africani Carthagine in Concilio, quod à D. Augustino plenarium dicitur, congregati, Zosimi Tractoriam receperunt, & Epistolam gratulatoriam ad ipsum scripserunt, qua, de Pelagianorum damna-

SÆC. V. S. ZOSIMUS. tione, Zosimo, ut par erat, gratulati sunt. Hujus Epistolæ & Zosimi Tractoriæ mentio est cap. 8. capitulorum, quæ Epistolæ Cœlestini Papæ ad Episcopos Galliarum subjici solent. Cœlestinus, cui illa capitula attribuuntur ait: *Quòd omnia studia & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placeat, nisi ex eo, quod ipse donaverit: in quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis auctoritas, cùm scribens ad totius orbis Episcopos, ait:* „Nos autem instinctu Dei (omnia enim bo„na ad auctorem suum referenda sunt, un„de nascuntur) ad fratrum & Coëpisco„porum nostrorum conscientiam universa „retulimus. *Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum scriberent:* „Illud verò quod in li„teris, quas in universas provincias curasti „esse mittendas, posuisti dicens: Nos tamen „instinctu Dei &c. *sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollant humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quàm quòd universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidisti, veraciter, fidenterque dixisti.* „Ideo utique, „quia præparatur voluntas à Domino, & „ut boni aliquid agant, paternis inspira„tionibus suorum ipse tangit corda filiorum: „quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi fi„lii Dei sunt; ut nec nostrum deesse sen„tiamus arbitrium, & in bonis quibusque „voluntatis humanæ singulis motibus ma„gis illius valere non dubitemus auxilium. Ita Cœlestinus. Laudatam Epistolam ab Africanis Episcopis in Concilio Plenario congregatis, ubi Zosimi Tractoriam recepere, scriptam esse oportet, cùm Zosimus sub finem anni quadringentesimi decimi octavi vivere desierit, nec aliud ante mortem ejus in Africa Concilium congregatum fuerit.

VIII. *Zosimus etiam ad Orientales Tractoriam suam misit.* Porrò ex eo, quòd num. V retulimus ex Mario Mercatore, Zosimum Tractoriam suam *ad Orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolyma* misisse Cardinalis Norisius lib. 2. Historiæ Pelagianæ cap. 6. infert anno primo Zosimi inter Romanam & Orientis Ecclesiam pacem conflatam, quam tamen in Innocentio diximus, sub Bonifacio tantùm Zosimi successore factam; quia, inquit, Zosimus ad Ecclesias Alexandriæ, Antiochiæ & Constantinopolis de Pelagianis ab se damnatis scripsit. Unde licet Cyrillus Alexandrinus & Atticus Constantinopolitanus id temporis nondum Chrysostomi nomen in Diptycha retulissent, noluit tamen Zosimus Innocentii vestigiis inhærere, sed ea dissentione omissa, eosdem per literas convenit. Verùm Auctor Criticæ Baronianæ, hoc non obstante, existimat Zosimum non se alio modo gessisse erga Episcopos Orientales memoriæ Chrysostomi inimicos, quam se Innocentius gesserat, neque pacem inter Romanam Ecclesiam restitutam ante Bonifacii Pontificatum. Sed cùm duæ istæ Ecclesiæ schismate inter se divisæ non essent, Zosimum, damnatis Pelagianis, Tractoriam suam non minus ad Orientales quam ad Occidentales Episcopos misisse. Ita anno 417 num. 14, & postea num. 15 explicat ex Morino in Exercitat. Ecclesiast. lib. 2. cap. 17. & seqq. in quo consisteret illa suspensio à communione & literis Ecclesiæ Romanæ, tandemque concludit, debuisse Zosimum Tractoriam suam ad Orientales, sicuti & ad Occidentales inscribere, quod & præstitit. SÆC. V. S. ZOSIMUS.

IX. *Arelatensis Ecclesiæ privilegia auget.* Cùm controversia esset inter Arelatensem, & Viennensem Episcopos de jure Metropolitico, quod uterque sibi deberi contendebat, Zosimus Epist. VII decrevit juxta Patrocli Arelatensis preces, ut civitatis Arelatensis Episcopus, *jam inde à Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam* possideat, non solùm in provincia Viennensi, sed etiam in utraque Narbonensi, cujus prærogativæ rationem reddit Epistola VIII ad Hilarium Narbonensem: *Quoniam Trophimus Sacerdos quondam Arelatensi urbi ab Apostolica Sede transmissus ad illas regiones, tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alios non immeritò, ea, quam acceperat, auctoritate transfudit.* Edixit etiam ut Clericorum nemo ex quavis Galliarum provincia Romam absque Arelatensis Episcopi literis proficisceretur, Epistolâ V *ad universos Episcopos per Gallias, & septem provincias constitutos,* in qua & ait: *Hoc autem privilegium formatarum Sancto Patroclo fratri, & Coëpiscopo nostro* [Arelatensi] *meritorum ejus speciali contemplatione concessimus,* à quo literas formatas recipere debebant, ut ab Apostolica sede susciperentur, qui Romam pergere volebant. Jussit præterea eâdem Epistolâ, ut præcipuam, *sicut semper* habuerat *Metropolitanus Episcopus Arelatensium civitatis in ordinandis Sacerdotibus* teneret *auctoritatem; & Viennensem, Narbonensem primam & Narbonensem secundam provincias ad Pontificium suum revocaret.* Hanc quidem Epistolam Zosimo abjudicavit Joannes Launojus, sed ejus objectiones solvit Natalis Alexander Dissert. XV in Historiam Ecclesiasticam sæculi primi, & Quesnellus in Dissertatione Apologetica pro S. Hilario Arelatensi cap. 6.

Zosimo tribuit Liber Pontificalis, quòd li-

licentiam benedicendi per singulas Parochias Cerei Paschalis concesserit. Quod non ita intelligendum est, inquit Cardinalis Baronius, quasi Zosimus Cerei Paschalis usum primus instituerit, sed illud tantùm à Zosimo institutum, ut idem Cereus, qui in majoribus tantùm Basilicis incendi soleret, æquè singulis Parochiis concederetur: antiquiorem enim fuisse in Ecclesia ejusdem Cerei benedictionem, docet Prudentius, qui de eo hymnum composuit.

X. *Paschalis Cerei benedictionem omnibus parochiis concessit.*

XI. *Cerei Paschalis antiquitas.*

Paschale tempus primis Ecclesiæ sæculis solemni baptismi administratione fuisse præstitutum ex dictis satis compertum est. Tunc autem competentes cathecumeni, vel immergebantur fontibus, vel aquis perfundebantur, & aquæ fontesque benedicebantur, ut liquet ex Victore Vitensi lib. de persecutione Vandalica. Benedicebatur sive consecrabatur & ingens cereus accensus igne, qui conservabatur in lampadibus feria quinta cœnæ domini; sed ex præcepto Zachariæ Papæ nunc excutirur ex silice. A quo tempore extinctis luminibus omnibus nocte feriæ quintæ propter mœrorem atque tristitiam ex passione Domini atque morte conceptam, dum psalmi recitantur, quindecim accenduntur candelæ, quæ XII Apostolos & II Marias, unàque sanctissimam Dei Genitricem referunt, & singillatim extinguuntur præter ultimam, quia fides Deiparæ nunquam defecit: tenebræ quoque demonstrantur, quibus Sole insolitam eclypsim passo terra omnis fuit circumfusa juxta Rupertum lib. de divinis officiis,& Durandum lib. 6. cap. 71. Rationalis. At in ipso quod consequitur sabbato sancto, mane ob lætitiam Resurrectionis Christi, & propter gaudium baptismi suscitatur etiam ignis in cereo, & benedicitur formulis antiquissimis, moxque cerei reliqui ac lampades undique succenduntur. Hanc cerei Paschalis benedictionem cecinit Sanctus Augustinus, cùm adhuc Diaconus esset, ut legitur in Sacramentario Gallicano à Mabillonio Tomo I Musei Italici publicato, non verò cùm ordinatus fuit Presbyter à Valerio Episcopo Hipponensi, uti volunt Rivius in ejus Vita, & Gretzerus lib. 1. de Benedict. cap. 31. sic autem incipit: *Exultet jam Angelica turba cœlorum*, &c. Sanctus etiam Ambrosius lib. de pasch. cap. ult. meminit cereorum Paschalium, & elegantissimam formulam eum cereum benedicendi reliquit Ecclesiæ suæ Mediolanensi, quæ habetur lib. 6. Bibliothecæ Patrum, & in Ambrosianæ Missæ codice. Ex quibus patet hujusmodi cerei benedictionem Zosimo Papa antiquiorem esse.

XII. *Agnorum Dei in Ecclesia usus ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio.*

Cerei Paschalis occasione quædam addenda duxi de *Agnis Dei*, qui vel ex eo cereo, vel ex nova cera benedicta conficiebantur,& Sabbato in Albis distribuebantur. Nonnulli existimarunt Agnos Dei benedicendi usum Urbano V. antiquiorem non esse, ut asserit Victorellus in Notis ad Ciaconium in Urbano V. Verùm hanc opinionem invictè refellunt non solùm idem Victorellus ibidem, sed & Josephus Maria Suaresius Episcopus Vasionensis in libello Romæ anno 1656. evulgato *de Baptismo Paschali & origine ac ritu consecrandi Agnos Dei*, in cujus cap. 7. citat Ordinem Romanum à Gelasio Papa circa annum 492. concinnatum, in quo legitur: *Mane itaque primo venit Archidiaconus in Ecclesiam, & fundit ceram in vas mundum majus, & miscitat ibidem oleum & benedicit ceram, & ex ea fundit similitudinem Agnorum, & servat in loco mundo*. Hæc tit. de sabbato sancto, seu ordine benedicendi cerei, & postea tit. in octavis Paschæ: *In dominica post Albas infra civitatem Romanam dantur Agnus Dei ab Archidiacono post Missam & communionem populo, & ex eis faciunt infra domos suas incensum accendi ad suffumigandum in domibus suis pro quacunque necessitate*. Eadem verba leguntur in Appendice Ordinis Romani primi, omnium quos publicavit Mabillonius Tomo 2. Musei Italici antiquioris passim ab Amalario laudati. Ejusdem ritûs meminit Pollicitus, qui vixit sub Innocentio II in Ordine Romano XI pag. 138. apud eundem Mabillonium: *In sabbato sancto mane surgit Archidiaconus, & miscitat oleum & Chrisma annotinum in cera munda. Acolytus conficit eam & colat, & facit ex ea similitudinem Agnorum, quos dominus Pontifex expendit in Sabbato de Albis*. Et posteà in sabbato de Albis: *Dum Primicerius cum schola cantat Agnus Dei, domnus Apostolicus expendit Agnos per populum, hac ratione, ut sicut filii Israel in Ægypto posuit præcepto Domini de sanguine immaculati Agni in liminibus domorum scripserunt hoc signum T, ne ab Angelo percuterentur: ita & nos de sanguine pastionis immaculati Agni Christi debemus hoc signum scribere in limine domorum nostrarum per fidem, ne à Diabolo & à vitiis percutiamur, & à potestate Diaboli liberemur. Aliud propter infantes noviter baptizatos in Ecclesia deponentes veterem tunicam, qui annunciant Alleluja, idest gloriam beatitudinis cœlestis Patriæ. Tertium quia quicumque habuit de cera prædictorum Agnorum, & ex ea in domo sua crucem habuerit, vel secum portaverit, non lædetur ab aliquo phantastico spiritu & à tonitruo*. Eadem refert Cencius de Sabellis postea Papa sub Honorii tertii nomine in Ordine Romano XII apud eundem Mabillonium pag. 202. & seq. ut recentiores prætaream. Ex ceris illis, quæ ex cereo acceptæ Paschali, sacro Chrismate delibutæ, ac benedictione sanctificatæ erant: quæ & eò quòd Agni Christi typum præseferentes habent

habent impressam imaginem, *Agnus Dei* dici consueverant, permulta constat esse edita miracula, ut scribit Baronius ad annum 58. Illos enim Agnos factos esse de cera benedicta, vel de cera cerei Paschalis anni præcedentis admixto Chrismate, & distributos fuisse Sabbato in Albis per Pontificem, inter alios scribit Guillelmus Durandus in Rationali divinorum officiorum lib. 6. ubi agit de sabbaro Sancto. Benedicebantur olim Agni illi ab Archidiacono benedictione seu consecratione, quæ peragitur formulis precum ad Deum conceptis, sed nunc ipse Pontifex per dies hebdomadæ Paschalis benedictionem illam seu consecrationem perficit, Agnos abluens sacratis aquis, immergendo scilicet ceteos Agnos aquæ benedictæ in pelvibus capacioribus, tum extrahendo cum coclearibus colatoriis ex argento: post hæc sabbato in Albis dividit eos Clero & populo primo & feprimo suæ coronationis anno. Effingebantur olim Agni, ut ex dictis constat, ab Archidiacono, tum à Subdiaconis Apostolicis, dein ab Acholytis, mox à Sacrista, ut accidit anno 1378. quo Petrus Amelius Episcopus Senogaliensis Sacrista illos efformavit, ut ipsemet asserit in Ordine Romano XV à Mabillonio laudato edito pag. 510. Hodie id factitatur à Monachis Sancti Bernardi Congregationis Fuliensis, ut docet Suaresius citatus cap. 8. apud quem plura de illis Agnis Dei, quorum ritum ab exordio nascentis Ecclesiæ usurpatum fuisse pluribus ostendit.

XIII. *Usum Stolæ Diaconis tribuit.* Idem liber Pontificalis asserit, eum constituisse, ut Diaconi lævas tectas haberent de pallis linostinis. Nomine hujus pallæ intelligenda est Stola Diaconalis ex lino & lana contexta, quam Diaconi in humero sinistro deferunt, ad differentiam Sacerdotalis, à collo ante pectus pendentis. Hic autem usus jam à tempore Concilii Laodiceni anno circiter trecentesimo sexagesimo tettio celebrati, invaluerat, ut Diaconi stolâ uterentur in sacris ministeriis. Canone enim XXII statuitur, Subdiaconos cum Orariis assistere non debere; & Canone XXIII Lectores, Cantoresque cum Orariis agere officium suum non debere. Ad quem ultimum Canonem Auctor Anonymus in Notis ad Conciliorum Canones observat, Lectoribus & aliis uti Orariis fuisse prohibitum, ne Ordinum gradus confunderentur: Orarium autem idem fuisse ac stolam, seu, ut alii volunt, sudarium, quo os abstergetur, quod tandem in manipulum evasit. Verisimilius tamen esse Orarium hic sumi pro stola, quæ olim latitudine sua humeros tegebat, & cujus oram tantùm retinuimus, quæ circa collum defertur: Græcis in hoc à Latinis discrepantibus, quòd apud illos ante pectus, & retrò, Crucis in modum, Orarium illud decussetur.

XIV. *De appellation. ad Sed. Rom.* Sub Zosimi Pontificatu controversia de Appellationibus ad Romanam Sedem Africanam Ecclesiam cum Romana commisit; sed quia hæc controversia Bonifacio sedente magis agitata est, ideo de ea in ejus Pontificatu sermo erit.

XV. *Zosimi Papæ obitus.* Zosimus, postquam Sedem Romanam annum unum, menses novem, & dies novem tenuisset, obiit die vigesimâ sextâ mensis Decembris anni quadringentesimi decimi octavi, quo die colitur in Martyrologio Romano, & Baronius in Notis ad eum diem credit, ejus meminisse Bedam in suo Martyrologio ad diem XVIII ejusdem mensis, sed Zosimus ille, Martyrio clarus, nihil commune habet cum Zosimo Papa.

S. BONIFACIUS *Pontif. XLIV.*

Anno Domini CCCCXVIII.

I. *Bonifacius fit Pontifex Rom.* Bonifacius natione Romanus, ex patre Secundo Presbytero, Zosimo successit, & ordinatus est die vigesimâ nonâ mensis Decembris ejusdem anni quadringentesimi decimi octavi in Dominica, post duorum dierum interpontificium; in Anastasio enim Holstenii accuratè habetur: *& cessavit Episcopatus per dies II*, & parte alia in Martyrologio Hieronymiano ad eundem diem legitur: *Et Romæ Felicis, & Bonifacii Episcoporum de ordinatione*, idest, *Et Romæ Felicis & Bonifacii Episcoporum dies ordinationis.*

Schisma tertium in Ecclesia Rom. contra Bonifacium.

II. *Eulalius schisma conflat.* EOdem die, quo Bonifacius ordinatus est, minor pars Cleri, facto schismate, elegit Eulalium Archidiaconum, contra Bonifacium Presbyterum, qui eodem die videtur etiam ordinatus. Hac de re Symmachus Urbis Præfectus Eulalio favens adversùs Bonifacium retulit ad Honorium Augustum Ravennæ consistentem, cujus literæ à Baronio anno 418 referuntur. Illis literis

ad-

addidit Symmachus: *Et quoniam pietatis vestræ est, de hac parte ferre judicium: statum pro competenti sollicitudine, vestram Majestatem credidi consulendam: ut quod de hac parte pietas vestra decernat, præcepto vestri numinis evidenter informet*, &c.

III. *Inde ortum ut Principes se immiscuerint electioni Pont. Rom.*

Ex hoc Bonifacium inter & Eulalium dissidio factum putat Auctor Criticæ Baronianæ, ut primùm Honorius, deinde Italiæ Reges, alii aliis temporibus, sese Romani Pontificis electioni immiscuerint, quod malum à parvis profectum initiis, in grande Romanæ Ecclesiæ dedecus postea degeneravit.

IV. *Honorius Imp. pro Eulalio stat.*

Honorius Imperator mendaci Symmachi relatione commotus in Bonifacium, quasi post electionem Eulalii in sedem se tyrannicè intrusisset, & Eulalius juxta sacros Canones, servatis titibus omnibus, legitimè electus fuisset; ut in re certa, quæ nullo indigeret examine, vel Episcoporum consultatione, adversùs Bonifacium rescriptum dedit, ad eundem Symmachum, quo decernit, ordinationem Eulalii esse legitimam, monetque Bonifacium esse coercendum, qui si acquiescere nolit, ex Urbe pellatur. Symmachus hæc omnia nunciaturus Bonifacio, qui unà cum suis se continebat in Basilica Sancti Pauli extra Urbem, eum accersit per ministrum suum, qui ad eum accedens à populo verberatur. Quod cùm accepisset Symmachus, publicari primùm jussit literas Imperatoris pro Eulalio datas, inde Urbis ostia claudi, ne Bonifacius in Urbem redire posset. Inter hæc autem Eulalius in Urbe agens, ad S. Petri Basilicam accedens, ibi sacra egit, suotumque immensâ lætitiâ susceptus est.

V. *A Presbyteris Rom. de veritate certior fit.*

Inter hæc Presbyteri, qui erant ex parte Bonifacii, cùm scirent Honorium Imperatorem, mendaci Symmachi relatione esse deceptum; eundem Imperatorem de veritate certiorem reddunt, eique libellum supplicem offerunt, quo rem gestam, quomodo re vera se habuerit, certa fide narrarunt, adjicientes Bonifacium veterem Presbyterum, in lege doctissimum, ac bonis moribus comprobatum, & (quod eum magis ornabat) invitum, acclamatione totius populi, ac consensu meliorum civitatis electum, divinæ institutionis ordine consecratum. Nam subscribentibus plus minus septuaginta Presbyteris, astantibus novem diversarum provinciarum Episcopis ejus electionem competenti tempore fuisse celebratam; ac prius omnia, quæ solemnitas exigebat, celebrata esse. Eulalium verò, circumventis paucissimis Presbyteris, malè acceptis his, ac diversæ custodiæ mancipatis, qui ad prohibendum eum literis venerant, exhibito etiam cum aliis Ostiensi Episcopo, quem prope mortuum constaret accitum, in locum sibi non debitum, incustodito religionis ordine, per ambitum proruisse. Deinde Imperatori supplicant, ut Eulalium jubeat ad Comitatum adduci, profitentes Sanctam Papam Bonifacium cum suis Sacerdotibus affuturum.

VI. *Bonifacium & Eulalium Ravennam advocat.*

Honorius his supplicibus literis à Romanis Presbyteris acceptis, rescripsit ad Symmachum, ut agat tam cum Bonifacii, quam cum Eulalii parte, ut ambo se Ravennam conferant ad sextum Idus Februarii. Scripsit etiam ad Episcopos diversarum provinciarum, ut omnes Ravennæ præsto essent, quò de tanta controversia disceptarent, quibus, ubi illùc convenissent, scripta commonitione significavit, ne cum ipsis sederent judices, qui Bonifacii electioni præsto fuissent, ne iidem fautores alterius partis, judices etiam esse viderentur. Habita itaque Ravennæ Synodus, sed re infectâ, aliâ apud Spoletum indictâ, ad quam Africanos Episcopos Honorius invitavit, interimque tam Bonifacius, quam Eulalius Urbe abstinere jussi sunt, Achilleo Spoletino Episcopo, qui Pontificis vices in sacris gereret Paschatis tempore, Romam directo.

VII. *Bonifacium Sedi suæ restituit.*

Dum Synodus pararetur, & Bonifacio, ut dictum est, ac Eulalio prohibitum esset, ne Urbem ingrederentur, ad vitandos tumultus, quos ipsorum præsentia excitasset, Regis mandatis non paruit Eulalius, Urbem namque ingressus seditioni faces subministravit. Quam ob causam, Honorii edicto, Symmacho Urbis Præfecto fugerente, pulsus Eulalius, & Romam Bonifacius revocatus est, ipsique confirmata Sedes Pontificia, quam legitima electione adeptus fuerat, & singulari moderatione fuerat promeritus; ac tandem mandatum de Synodo Spoleti habenda, per Largum Africæ Proconsulem revocatum fuit. Honorii Epistola ad Simmachum de Bonifacio in Urbem restituendo, quam refert Baronius anno 419, dicitur *data III Nonas Aprilis, accepta VI Idus Aprilis*. Ex quibus patet Schisma usque ad medium circiter mensem Aprilem anni quadringentesimi decimi noni durasse.

VIII. *Ecclesiæ quieti pro futura electione consulit.*

Bonifacius in sedem suam restitutus, pacificè sedens, egit apud Honorium Imperatorem, ut Ecclesiæ paci in futurum prospiceret, ne schismate novo post suum obitum scinderetur. Sanctissimi Pontificis votis annuit religiosus Imperator, edixitque, si duo per ambitum electi fuissent, nullum ex his fore Pontificem: *Sed illum solum in Sede Apostolica permansurum, quem ex numero Clericorum, nova ordinatione, divinum judicium, & universitatis consensus elegisset*. Id constat ex rescripto Honorii ad Bonifacium apud Baronium anno 419. num. 41. Quo tempore Eulalius unà cum suis apud Antium, non longè ab Urbe exul

exul agebat, in Ecclesia S. Hermetis oceriens obitum Bonifacii, longa ætate, & mala valetudine fracti & debilitati. Verùm ipsum Eulalium Nepesinæ Ecclesiæ postmodùm factum fuisse Episcopum scribit Auctor libri Pontificalis.

IX. *Bonifacius contrà Pelagianos constitutionem obtinet ab Imp.*

Non solùm Bonifacius Ecclesiæ paci in futurum prospexit, sed etiam contra Pelagianos ab Honorio constitutionem obtinuisse videtur, cùm Prosper contra Collatorem cap. 41. scribat: *Sanctæ memoriæ Bonifacius, piissimorum Imperatorum Catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei non solùm Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur edictis.* Hujus constitutionis meminit ipse Honorius in Epistola *V Idus Junias Ravennæ* ad Aurelium Carthaginensem Episcopum data, quâ significat sese constitutionem, quam anno 418 dederat adversùs Pelagium atque Cœlestium renovasse, simulque sanxisse, ut quisquis eos ubicumque terrarum ageret, sciens non denuntiaret, aut expelleret, ipsemet in exilium pelleretur. Quæ constitutio ad Aurelium cum prædictis literis missa, ad nos non pervenit. Aurelius hac acceptâ, literas ad Episcopos Byzacenæ provinciæ, atque Arzugitanæ dedit Kalendis Augusti, in quibus constitutionem Imperatoriam ab Epistola sibi directa fecernit, eosque omnes ad subscribendum Cœlestii & Pelagii damnationi cohortatur, quod Honorius in dicta Epistola jubet.

X. *Subscriptiones de hæreticorum damnatione in usum vocatæ.*

Valde refert hujus Epistolæ verba notare. Non enim aliàs unquam, inquit Garnerius in Differt. 3. ubi actum est de profliganda hæresi, præcessit ulla, quod sciamus, constitutio Principum Christianorum, de conveniendis universis Episcopis, sive qui defuissent Concilio, in quo fuisset, aut condita fidei formula, aut damnata cum auctoribus hæresis; sive etiam qui in sua singuli sede quiescerent, neque suspecti haberentur nomine hæresis, ut subscriberent latæ ab Ecclesia in aliquem hominem sententiæ. Nulla certè in toto codice Theodosiano est, nullaque apud Scriptores rerum Ecclesiasticarum: quæ enim jactantur de Eusebio & Theocgnide in causa Ariana, habent speciem longè diversam. Hæc igitur constitutio censeri potest meritò exemplar consequentium plurimarum. Lex autem subscribendi sancita est Sacerdotali primùm, deinde Imperiali auctoritate, ut patet ex laudatis, numero superiori Prosperi de Bonifacio verbis, aliisque ejusdem sæculi Scriptorum testimoniis, ab eodem Garnerio in Differt. de subscriptionibus exactis in causa Pelagianorum, recitatis.

XI. *Subscriptio Tractoria Zosimi Pap.*

Sicut porrò in causa Eutychiana non alia fuit fidei formula, quàm Epistola Sancti Leonis *de Incarnatione* ad Flavianum Episcopum Constantinopolitanum, ita nec in Pelagiana, alia fuisse videtur, quàm Zosimi Papæ Tractoria ad universos totius orbis Episcopos; quod cum alii non obscurè, tùm Marius Mercator in Commonitorio clarissimè testatur his verbis: *Hæc omnia suprascripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi Epistola, quæ Tractoria dicitur, qua Cœlestius, Pelagiusque damnati sunt, quæ & Constantinopolim & per totum Orbem missa, subscriptionibus Sanctorum Patrum est roborata, cui Julianus & reliqui ejus complices subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentesque eisdem Patribus facere, non solùm Imperialibus legibus, sed & Sacerdotalibus statutis depositi, atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt.*

XII. *Dissidium in Africa de Appellationibus ad Sedem Romanam.*

Apiarius Siccensis Presbyter ob mo rum depravationem ab Urbano Episcopo S. Augustini discipulo depositus, cùm contra Africanarum Ecclesiarum usum, Papam Zosimum appellasset, ab eodem benignè exceptus, communioni & ordini restitutus est, misso ad hoc in Africam anno quadringentesimo decimo octavo Faustino Potentiæ in Piceno Episcopo cum duobus aliis Legatis, ut Apiarii causam retractarent. Sed mortuo paulò post Zosimo, Apiarii causa in plenaria Synodo Africæ anno quadringentesimo decimo nono coacta, disceptata est. Contendebant Africani ab ipsis Christianæ religionis in Africa primordiis consuetudinem obtinuisse, ut Presbyteri, Diaconi & Clerici inferiores in suis quisque provinciis judicarentur, appellatione ad transmarinos judices omninò interdictâ, de quo decretum emissum est in Concilio plenario totius Africæ anno 418 celebrato, ob tentatam, ut videtur, ab Apiario appellationem. Sed cùm Zosimus totum quod gesserat, decretorum Concilii Nicæni auctoritate nixum scripsisset, donec hujus Concilii acta sincera exhiberentur, interim statuerunt Africani, Episcopos juxta Zosimi sententiam, ad summum Pontificem posse appellare, Presbyteros autem & alios intra provinciæ suæ fines Episcoporum tantùm judicio, remotâ appellatione, subjici.

XIII. *Eas appellationes tandem admittunt Afri.*

Episcopi Africani Legatos ad Cyrillum Alexandrinum & Atticum Constantinopolitanum Episcopos misetant, ad exquirenda Nicæni Concilii statuta, quæ anno 419 adducta sunt mense Novembri, & ex Africa ad Bonifacium Papam missa, ut fidem facit titulus Symboli Nicæni in Concilio vulgò Africano sub num. CIV. *Exemplaria Concilii Nicæni directa sub die VI Kalend. Decemb. post Consulatum Honorii XII, & Theodosii VIII Bonifacio urbis Romæ Episcopo.* Bonifacio mortuo, idem Apiarius, Cœlestino Pontifice, immanium criminum iterum accusatus, damnatusque, Cœlestini

pa-

patrocinium imploravit, à quo Ecclesiasticæ communioni restitutus est, misso in Africam iterum Faustino Legato, ut cum Episcopis Apiarii causam retractaret. Hic verò conscientiæ reæ stimulis actus universa crimina, quæ diù perfracta fronte negarat, tandem confessus est. Episcopos tamen Africanos admisisse tandem appellationes ad Romanos Pontifices, liquet ex iis exemplis, quæ apud Baronium legi possunt. Cessêre ergo Africani, quia Pontifices Romani nihil voluerunt remittere ex jure sibi legitimè quæsito in Concilio generali Occidentis, Sardicensi nimirùm; cùm possessioni eorum consensissent Africani Episcopi, qui ad certum tempus morem gesserant desiderio Summorum Pontificum. Subsidio fuit exemplum Gallarum & Hispaniarum, apud quas in usum revocatum est privilegium illud. Tum etiam Novella Constitutio Valentiniani, suggerente S. Leone Papa anno 445 data, quæ Summo Pontifici supremam auctoritatem tribuit in judiciis Episcoporum, sive ii Galli sint, aut ex aliis provinciis; quod Africanos coegit ad observationem Canonum Sardicensium. Præterea incursio Vandalorum, qui Ariani erant, & in Africa anno quadringentesimo vigesimo octavo dominari cæpere, Africanos necessitate adigebat ad arctissimam unionem cum Ecclesia Romana. Vestigia tamen quædam contradictionis extant in Epistolis Papæ Leonis, in causa Lupicini. Sed acquievisse eos constat ex Ferrando, ex capitibus 59. & 60 Breviarii Canonum. Quæ excerpta ex Marca lib. 7. de Concordia cap. 15. num. 5.

XIV. *Literas Juliani ad Augustinum Bonifacius mittit.*

Anno quadringentesimo decimo octavo S. Augustinus intelligens à Valerio Comite, apud nonnullos sibi imponi, quòd nuptias damnaret, asserendo Originale peccatum, librum primum de nuptiis & concupiscentia ad eundem Comitem transmisit. Contra quem librum Julianus Eclanensis quondàm Episcopus, Pelagianæ hæreseos patronus quatuor libros scripsit, & quidem ineunte anno 419. tempore schismatis contra Bonifacium concitati, cujus in illis libris meminit. Inter hæc cùm Alypius Tagastensis Episcopus Ravennam, incertum qua de causa, venisset inde Romam profectus est, ubi eum Bonifacius Papa perhonorificè excepit. Idem Julianus duas literas scripserat, alteras Romam ad decipiendos Clericos Romanos missas, alteras Thessalonicam ad Rufum Thessalonicensem Episcopum directas. Utræque literæ cùm per Italiam secretò circumferrentur, quorumdam Catholicorum vigilantiâ detectæ fuerunt, & ad eumdem Bonifacium missæ, qui eas Alypio cùm Roma discessit, tradidit, Augustino deferendas cum excerptis quibusdam ex quatuor Juliani Libris, contra primum de nuptiis scriptis, quæ à Valerio Comite acceperat. Alypium utramque Epistolam à Bonifacio accepisse testatur Augustinus ipse lib. 1. ad Bonifacium c. 1.

XV. *Augustinus ad Bonifacium libros mittit contra illas literas.*

Augustinus iis excerptis & duabus Epistolis acceptis, nulla interpositâ mora respondit, alterumq; de nuptiis & concupiscentia librum elucubravit in prioris defensionem, illumque eidem Valerio Comiti nuncupavit. Scripsit pariter quatuor libros doctissimos contra illas duas Epistolas Pelagianorum, eosque ad Bonifacium Papam misit, ut ejus probarentur auctoritate. Continent illi plurima non tantùm dogmatica, sed etiam Historica, præsertim de rebus cum Cœlestio Romæ gestis a Zosimo Papa, & de Pelagianorum querelis, eorumque appellatione à Sedis Apostolicæ judicio ad Synodum generalem, quibus abundè satisfacit Sanctus Doctor. In quarto docet opus non esse Synodo, ut hæresis aperta damnetur, longè plures hæreses judiciis particularibus, quàm Synodis universalibus extinctas & hæreticos propter superbiam urgere, ut congregetur Synodus, perinde tales sint, propter quos totus Orbis commoneri debeat. Qua de re vide dicta in Innocentio num. 42. Porrò Julianus ordinatus erat ab Innocentio, ut testatur Marius Mercator, Episcopus & quidem Eclanensis urbis Hirpinorum non longè distantis à Benevento, quâ eversâ, Episcopalis Sedes Frequentum, vulgo *Frigento*, translata fuit. Sed Julianus eo Episcopatu à Zosimo Papa dejectus fuerat, ut asserit Marius Mercator in Præfatione in Tractatus Nestorii adversùs hæresim Pelagianam: *Julianum ex Episcopo Eclanensi cum participibus suis hujus hæresis signiferum & antesignanum olim ab Apostolica sententia exauctoratum, atque depositum, in amicitiam interim censuit suscipiendum*, nempe Nestorius. Plura de Juliano Annotator Baronii.

XVI. *Theodosii lex de Illyrio ab eodem Imp. rescinditur.*

Bonifacio sedente, Theodosius Orientis Imperator anno quadringentesimo vigesimo primo *pridie Idus Julii* rescriptum dedit, quo jura Episcopatus Constantinopolitani ad Illyricum quoque extendit, ideoque Illyricianam Diœcesim Romano Pontifici aufert, & transcribit in jus Patriarchicum Regiæ civitatis. Sed, ad postulationem Honorii patrui, Theodosius eamdem legem rescidit anno 422, ut patet ex rescripto ejusdem Theodosii ad Epistolam Honorii, quæ publicavit Holstenius in Collectione Romana pag. 81 & seqq. Ea autem lex data fuerat ad instantiam Episcoporum Illyricianorum, ait enim Theodosius in rescripto ad Honorium: *Omni supplicantium Episcoporum per Illyricum subreptione remota statuimus observari, quod prisca Apostolica disciplina & canones veteres eloquuntur. Super qua re secundùm formam oraculi peremmutatis tuæ ad Viros illustres* Præ-

Præfectos Prætorii Illyrici nostri scripta porreximus, ut cessantibus Episcoporum subreptionibus, antiquum ordinem specialiter faciant custodiri.

XVII. Bonifacius vices suas committit Rufo in Illyrico.

Cùm Rufus Thessalonicensis Episcopus, & Sanctæ Sedis per Illyricum Vicarius Bonifacium Papam de quibusdam disciplinæ Ecclesiasticæ capitibus consuluisset, & Bonifacius ad ejus consulta respondisset ex auctoritate Sedis Apostolicæ, Rufus passus est contradictionem a nonnullis provinciarum illarum Episcopis, dum exequi curaret Bonifacii mandata. Quare cùm Rufus ad Bonifacium rescripsisset, ne sibi infaustum harum constitutionum exitum imputaret, Bonifacius, ut illum magis excitaret ad conservandum debitam Sedi Apostolicæ reverentiam, vices ei suas, ut factum fuerat à superioribus Pontificibus, delegavit literis ad ipsum datis *XIII Kal. Octob. Monaxio v. c. cons.* ideoque anno 419, quæ extant apud Holstenium pag. 54.

XVIII. Illyricianos Episc. in officio continere tentat.

In literis illis Bonifacius non exprimit, quæ fuerint illa constituta, quæ recepta non sunt à quibusdam partium illarum Episcopis. Quare ea aliunde repetenda sunt, & quidem ex aliis ejusdem Bonifacii Epistolis, ex quibus colligitur Rufum ad eum retulisse, Episcopos illos, se inconsulto, Synodum Corinthiacam indixisse, pro retractanda causa Perigenis, qui Patrensis Episcopus ordinatus, quoniam ejus civitatis incolæ illum admittere recusabant, in Metropolitana Sede Corinthi constitutus fuerat à Summo Pontifice. Addiderat etiam Rufus Vicariatum sibi concessum in contemptum venisse, huncque etiam in sui personam redundare. Rescripsit ergo Bonifacius nova tentamenta Episcoporum Illyricianorum, quæ vetustati contraria erant, valere non posse; nec causas a Sede Apostolica definitas retractari in provinciis: statum Perigenis Corinthiorum Metropolitæ, nulla posse penitus ratione turbari, & Concilia intra Illyricum congregari non posse extra conscientiam Rufi, adeòque hunc honorandum propter Apostolicam vicem, absque quo non liceat Episcopos ordinare per illas provincias.

XIX. Causa Perigenis sollicitum habet Bonifacium.

Solicitum præsertim habebat Bonifacium, inquit Baluzius in Supplemento ad librum 5. Marcæ de Concordia cap. 24. causa Perigenis, charitate sanè erga hominem Sedi Apostolicæ addictissimum, sed præcipuè propter convulsam ab Episcopis Illyricis Romani judicii definitionem, qui post illud eam causam rursùs judicare moliebantur in Concilio Corinthiaco, ut videre est in Epistola ab eodem Bonifacio ad Episcopos per Illyricum *V. Idus Martii* datâ anno 422, & ab eodem Holstenio recitatâ. Dupliciter enim in hoc peccabatur adversùs Sedis Apostolicę Majestatem. Primò, quòd eam causam retractare præsumerent, quæ supremo Romani Pontificis arbitrio judicata fuerat. Deinde, quòd eam Synodum celebrare cogitarent, præter consensum Rufi Episcopi Thessalonicensis, qui Vicarius erat Romanæ Sedis per omnes Illyrici provincias. Hæc duo capita complexus est Bonifacius, in Epistola ad Rufum, eadem die, qua præcedens, datâ, nempe V. Idus Martii. *Ad Synodum quæ dicitur illicitè congreganda de causa fratris nostri & Coepiscopi Perigenis, cujus scripsimus statum, nulla posse penitùs ratione turbari, talia scripta direximus, quibus universi fratres intelligant, primò convenire se citra suam conscientiam minimè debuisse, deinde nostro non esse judicio retractandum. Nunquam etenim licuit de eo rursum, quod semel statutum est ab Apostolica Sede, tractari.*

XX. Non vult eam retractari.

Adeò altè insederat hæc causa animo Bonifacii, ut ad Episcopos Illyricos, qui ad Synodum Corinthiacam conventuri erant, prædictas literas scribens, apertè comminatus abstentionem sit, si Perigenis causam iterum ad discutiendum in medium adducerent, cujus honor dubius & incertus per regulas omninò esse non posset, post sententiam Romani Pontificis: *Congregetur ergo*, inquit, *ut redeamus ad causam hujus injuriæ, Synodus, cujus dilecto consilium semper superhabens Concilii recognoscat arcanum: fiet quod quidem fieri per regulas omninò non poterit, fratris & Coepiscopi nostri Perigenis honor dubius & incertus, quem in sedem Ecclesiæ supradictæ nostra sententia conlocavit.* Et infra: *Convenientes, ut condecet, fratres, ne quis volens in nostra communione durare, fratris & Consacerdotis nostri Perigenis iterum ad discutiendum in medium nomen adducat, cujus Sacerdotium Apostolus Petrus semel jam Spiritus Sancti suggestione firmavit.*

XXI. Jubet ad se referri quid circa eum fiet.

Displicebat itaque Bonifacio Papæ Episcoporum Illyricianorum audentia, qui Concilia congregare præsumebant citra conscientiam Rufi. Nam Innocentius Papa ei concesserat, ut quoties causa aliqua eveniret, quę congregationem Sacerdotum requireret, posset, quos vellet, Episcopos de quibuscumque Ecclesiis evocare, & cum eis controversias definire. Sed ultra hoc constituit Bonifacius, ne liceret Episcopis Illyricianis convenire, idest Concilia celebrare contra conscientiam ejusdem Rufi. Quare cùm inaudisset Episcopos illos Synodum indixisse apud Corinthum pro retractanda causa Perigenis, commotus & *exagitatus*, ut ipse ait in eadem Epistola, propterea fuit, Synodumque non aliter celebrari mandavit, quàm ex auctoritate Rufi, electionem verò Judicum à Rufo faciendam esse: *Sanè quoniam servandus accusatori*

SÆC. V. S. BONIFACIUS. *fatori locus est*, inquit ibidem Bonifacius, *ne audaciam penitus incitare videamur, si quid ab eodem, postquam Episcopus noster est auctoritatibus constitutus, contra disciplinam & propositum Sacerdotis fertur admissum, Coepiscopus noster Rufus, cui ad vicem nostram cuncta committimus, cum ceteris fratribus, quos ipse delegerit, negotium curabit audire, ad nostram relaturus omnia notitiam quæcunque cognitioni ejus rerum cursus, & ordo monstravit*. Porrò valuisse Apostolicæ Sedis auctoritatem circa Perigenem, ex eo liquet, quòd semper is dignitate sua potitus sit. Bonifacium verò statuisse, ut ordinationes Episcoporum citra conscientiam Rufi celebrari non possent, ostendunt eadem Epistola ad Episcopos Illyricianos, aliaque ab eodem Bonifacio ad Episcopos Thessalos eadem die data.

XXII. *Ecclesiæ Narbonensi jura restituit.* Bonifacius Narbonensis Ecclesiæ jura à Zosimo decessore suo imminuta, Epistolâ 3. ad Hilarium Narbonensem scripta restituit, & Patroclum Arelatensem Episcopum, ad cujus preces Zosimus Narbonensem Ecclesiam Arelatensi subjecerat, quique Lutubensi Ecclesiæ, in Occitania inferiori, ad Narbonensem provinciam spectanti, Episcopum ordinaverat, coercuit, Nicænorum Canonum executionem impetrans, quibus statutum erat, ut singulis provinciis proprius Metropolitanus præesset.

XXIII. *Valentinoi Episcopum in Synodo judicari decernit.* Cùm Clerici Valentinæ civitatis Maximum Episcopum variorum criminum, & Manichææ præsertim hæreseos reum ad Bonifacium Papam detulissent, ad quem non verant majores causas ex Ecclesiæ disciplina referendas, Pontifex Epistolâ 2 ad Episcopos Galliæ hujus negotii cognitionem Septem provinciarum Episcopis demandavit: *Decrevimus*, inquit, *vestrum debere intra provinciam esse judicium, & congregari Synodum ante diem Kalendarum Novembrium*; jure tamen relationis ad Sedem Apostolicam servato, ad quam ab ipsis Conciliis Nationalibus poterat appellari.

SÆC. V. S. BONIFACIUS.

XXIV. *Moritur.* Postquam Bonifacius annos tres, menses octo, dies septem sedisset, ad Deum migravit, & quidem die quarta mensis Septembris anni quadringentesimi vigesimi secundi, quo die in Martyrologio Hieronymiano legitur: *Romæ in cœmeterio Maximi, Viâ Salariâ, depositio Bonifacii Episcopi*; & parte alia ex eodem Martyrologio, initio ejus Pontificatus laudato, constat eum ordinatum fuisse die vigesimanonâ Decembris anni quadringentesimi decimi octavi. In Critica Baronii complures citantur MSS. Codices Anastasii & plures Auctores, qui ejus sedis durationem ad tres annos menses octo & dies septem contrahunt. In libro Pontificali dicitur sepultus in cœmeterio *S. Felicitatis Martyris, viâ Salariâ*, sed falsò, cùm ex Ciaconio constet cœmeterium S. Felicitatis fuisse proximum Callisti viâ Appiâ, ubi hodie extat sacellum ejusdem Martyris, in quo legitur inscriptio *Bonifacii Papæ I Confessoris*, & loculus ejus conspicitur, ubi quondam depositum fuit ejus corpus.

XXV. *Ejus constituta.* Hic juxta eundem libri Pontificalis Auctorem *Constituit, ut nulla mulier, vel Monacha pallia sacrata* (vel, ut unus codex habet, pallam sacratam) *contingeret, aut lavaret, aut incensum poneret in Ecclesia, nisi minister; nec servum Clericum fieri, nec obnoxium curiæ vel cujuslibet rei*. Addit Pontificalis libri Auctor Bonifacium durante schismate, in Basilica sanctæ Martyris Agnetis, sicut consuetudo erat, celebrasse *baptismum Paschæ*, quia inquit Schelstratius in Nota ad illum locum, licèt urgente necessitate semper baptizare licuerit, baptismus tamen extra necessitatem, tantùm bis in Ecclesia solemniter olim conferebatur, vigilia nimirùm Paschatis & Pentecostes. Unde hoc loco baptismus Paschæ vocatur, ut à baptismo Pentecostes distinguatur.

S. CÆLESTINUS *Pontif. XLV.*

Anno Domini CCCCXXII.

I. *S. Cælestinus ordinatur Papa.* CÆlestinum, natione Campanum, ex patre Prisco, die decimâ mensis Septembris anni quadringentesimi vigesimi secundi, die Dominicâ, post dierum sex interpontificium ordinatum Romanum Pontificem probat Auctor Criticæ Baronii ex ordinatione Hilarii, quæ cùm certa sit, ex ea interpontificia, initiumque ac finem successorum Bonifacii, nempe Cœlestini, Sixti III & Leonis magni digerere necesse est.

II. *Pelagianos Italia pellit.* Sanctus Cœlestinus, decessorum suorum vestigiis inhærens, Pelagianorum conatus infregit, eosque totâ Italiâ expulit. Illi quidem singulos quosque Romanæ Ecclesiæ Præsules, sub eorum Pontificatûs initiis subdolè tentare sueti, iisdem artibus in Cœlestini gratiam irrepere tentarunt, at illum decessoribus longè infestiorem experti sunt. Ubi enim sub Bonifacio extra centesimum ab Urbe lapidem, ex Constantii Imperatoris decreto, à Baronio anno 420. num. 2. relato, licet pertineat ad annum 421. quo Constantius Imperator dictus est, degere jussi sunt, Cœlestinus procul ab Italiæ

SÆC. V. S. CÆLESTINUS.

liæ finibus eos rejecit, ut docet Prosper lib. contra Collatorem cap. 41. *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad Catholicæ Ecclesiæ præsidium multa dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pænitentiæ remedium esse præstandum, Cælestium quasi non discusso negotio, audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi, adeo & præcessorum suorum statuta, & decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.* Hinc Patres Concilii Ephesini parte II. Act. V. *Perlectis in sancta Synodo*, inquiunt, *Commentariis Actorum de depositione impiorum Pelagianorum, & Cælestianorum, & quæ à pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos ea solida firmaque permanere debere.* Garnerius in Dissert. de Synodis in causa Pelagianorum habitis, putat anno 424, aut 425 coactam à Cœlestino Romæ Synodum adversùs Episcopos Pelagianos, qui formulæ fidei à Zosimo præscriptæ subscribere pertinaciter detrectabant, sed sicut tempus Synodi illius, ita & Synodus valde incerta.

III. *S. Germanum in Britanniam contra eos mittit.*

Non solùm ex Italia, sed etiam ex Britannia Pelagianam hæresim eliminare conatus est Cœlestinus; Prosper enim in Chronico sub Consulibus anni quadringentesimi vigesimi noni, scribit: *Agricola Pelagianus, Severiani Episcopi Pelagiani filius, Ecclesias Britanniæ dogmatis sui insinuatione corrupit. Sed actione Palladii Diaconi Cælestinus Germanum Antissiodorensem Episcopum vice sua mittit, & deturbatis hæreticis Britannos ad Catholicam fidem dirigit.* Eam autem Legationem S. Germanus suscepit collega Sancto Lupo Episcopo Trecensi, cujus vitam Anonymus scripsit, in qua ait: *Exacto biennii spatio* [ab Episcopatu nempe Lupi anno 428 ad eum evecti] *cum sancto Germano contra hæresim Pelagianam, quæ sanam oppugnabat fidem, in Britanniam profectus est.* De hac Germani Legatione legendus Constantius Presbyter in ejus Vita apud Surium ad diem 30 Julii, & Beda lib. 1. cap. 17.

IV. *Palladium pro Scotis Episcopum ordinat.*

Anno posteà quadringentesimo trigesimo primo Cœlestinus Scotis Episcopum dedit eundem Palladium Diaconum, cujus suasu Sanctum Germanum in Britanniam miserat; scribit enim idem Prosper sub illius anni Consulibus: *Ad Scotos in Christum credentes ordinatur à Papa Cælestino Palladius, & primus Episcopus mittitur*, quod etiam habet Beda lib. 1. cap. 13. dicens, id contigisse anno Theodosii Junioris octavo, à morte nempe Honorii Imperatoris deducto. Magna controversia est, Hibernos inter & Scotos de Palladii Apostolatu, Hibernis; quos certum est à veteribus *Scotos* appellatos fuisse, contendentibus ad suam insulam Palladium missum; contra vero Scotis, seu, ut nunc loquimur, Scoto-Britannis illum sibi vindicantibus. Difficultatem auget Prosper lib. contra Collatorem cap. 41. de Cœlestino Papa scribens: *Nec segniore cura ab hoc eodem morbo* (nempe Pelagiana hæresi) *Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes etiam ab illo secreto exclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare Catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Romani *barbarorum* nomine designabant gentes omnes a sua ditione & cultu alienas, ideoque hæc Prosperi verba, *fecit etiam barbaram Christianam*, aliqui de Scotia, aliqui de Hibernia interpretantur. Qua de re legendi Usserius in lib. de Britann. Eccles. Primordiis cap. 16. Alfordus in Annalibus Brittannicis ad annum 431, aliique Scriptores Anglici & Hiberni, qui inter se de hac Palladii missione digladiantur.

V. *Hibernorum conversio S. Patricio debetur.*

Sed quidquid sit de hac controversia, certum est, & inter omnes convenit, circa hæc tempora Sanctum Patricium in Hiberniam missum, & Hiberniæ Apostolum appellandum esse. Ei enim Hiberni debent, quòd patria sua facta sit *Sanctorum Insula* & literarum, scientiarumque fuerit aliquandò gymnasium. Nam quamvis nonnulla Christianæ doctrinæ semina ante eum in Hibernia sparsa fuerint, & ideò Sanctus Palladius *ad Scotos in Christum credentes* missus dicatur, conversæ tamen Hiberniæ decus & titulus uni debetur Patricio, per quem non pauci aliqui atque ex vulgo homines, sed Reges & Principes, populique gregatim salutari tincti baptismate, jugo fidei submisere cervices. Ipse Sanctam Brigidam velavit, aliqua Concilia à Spelmanno relata congregavit; ejusque operâ plurimæ sparsim Ecclesiæ erectæ, in iisque Episcopi ordinati. Sancti Patricii Episcopi, Apostoli, & Primatis Hiberniæ vitam exhibet Bollandus ad diem 17. Martii, & in Commentario prævio, ubi pluribus de triplici ejus captivitate, vita Monastica & peregrinationibus disserit, existimat mortem ejus contigisse anno quadringentesimo sexagesimo, licèt Marianus Scotus, Sigebertus & alii eam consignent anno quadringentesimo nonagesimo primo. Licèt autem tam multa in Sanctorum Hibernorum Vitas irrepserint fabulis simillima, Patricianæ tamen Historiæ Chronotaxim verosimilibus conjecturis innixus Bollandus digessit.

VI. *Cælestinus Illyrici Vicariatum Thessalonicensi Episcopo continuat.*

Vicariatum Sedis Apostolicæ per Illyricum Rufo Thessalonicensi Episcopo continuavit Cœlestinus Papa; Holstenius enim in Collectione Romana exhibet ejus Epistolam, Perigeni, aliisque novem Episcopis per Illyricum constitutis inscriptam, si-

ne

SÆC. V. S. CÆLESTINUS. ne die & Consule datam, ex qua discimus Felicem Episcopum Provinciæ Dyrracenæ, quorundam accusantium factione circumventum pene oppressum fuisse, si Cœlestini diligentia non intercessisset. Ea occasione Cœlestinus Illyricianis Episcopis significat, jam inde ab antiquitate Sedem Apostolicam derivasse partem aliquam suæ solicitudinis in provincias Illyricianas, earumque curam Thessalonicensi Ecclesiæ semper esse commissam, confirmasse se eam auctoritatem Ruso Episcopo Thessalonicensi, cui eos obedire præcipit in omnibus causis Ecclesiasticis: *Sine ejus consilio*, inquit Cœlestinus, *nullus ordinetur, nullus usurpet eodem inconscio commissam illi provinciam colligere nisi cum ejus voluntate Episcopos præsumant, per eum etiam ad nos, si quid est, referatur*. Mox pœnam excommunicationis intentat illis, qui his constitutis Apostolicæ Sedis non obedierint: *Sed hac præceptione cognoscant & eum, qui refragrandum nostræ auctoritati, vel illius crediderit jussioni, a fraternitatis cœtu, cùm ipse se separet, segregandum*. Hæc Epistola recitata est in Synodo Romana Bonifacio II sedente celebrata. Est porrò Dyrrachium Urbs Macedoniæ, posita in ora occidua maris Jonii, inter Brundusium Italiæ urbem & Thessalonicam.

Initium hæresis Nestorianæ, & Concilium Ephesinum, Generale tertium.

VII. *Nestorius fit Episcopus Constantinopolitanus.* Cœlestino sedente emersit Nestorii hæresis, quam damnavit in Synodo Romana ante Concilium Ephesinum coacta. Ejus hæresis initium & Concilia contra eam sub Cœlestini Pontificatu celebrata, hic paucis describere juvat. Cùm Sisinnius Episcopus Constantinopolitanus circa finem anni quadringentesimi vigesimi septimi obiisset, & inter agendum de successore Clerus Constantinopolitanus divisus esset, visum est Theodosio Imperatori Nestorium ex Ecclesia Antiochena accersere. Erat ille Germanicia oriundus, oppidulo Syriæ, &, ut scribit Evagrius, Monasticam vitam professus erat in Laura Sancti Euprepii propè Antiochiam, ubi versabantur Joannes posteà Patriarcha Antiochenus, & Theodoretus dein Cyrensis Episcopus. Magistrum habuit Theodorum Mopsuestenum, à quo didicit malè sentire de Incarnatione Verbi. Cùmque magnam sanctitatis speciem affectaret, Constantinopolim à Theodosio evocatus, & Episcopus Kalendis Aprilis anni quadringentesimi vigesimi octavi ordinatus, illuc venit cum Anastasio Presbytero, omnium consiliorum suorum socio, quo postmodum usus est velut administro sui in Deiparam odii. SÆC. V. S. CÆLESTINUS.

VIII. *Hæresim suam propalat.* Nestorius ipso suæ ordinationis anno hæresim suam propalavit, sed aliter primum ejus factum narrant Scriptores. Nam Cyrillus in Epistola ad Acacium Beroënsem dicit, dum frequens esset in Ecclesia populus, Nestorio in cathedra Ecclesiæ sedente, Dorotheum quemdam Episcopum surrexisse, & magna voce exclamare ausum esse: *Si quis Mariam Deiparam esse dixerit, anathema sit*. Socrates verò lib. 7. cap. 32. ita rem narrat: *Anastasius Presbyter, qui unà cum eo* [scilicet Nestorio] *Antiochiâ illuc venerat, ejusque consuetudine semper usus erat, & in magno honore ab illo habitus, eique in rebus gerendis consiliarius, quodam tempore in Ecclesia docuit*, Mariam à nemine Deiparam vocari debere: eam enim hominem esse, & ab homine Deum non posse nasci. *Hæc verba omnium animos tam Clericorum, quàm Laicorum magnopere conturbarunt*. Quocunque modo res acciderit, non tantùm patienter tulit Nestorius, Anastasium, Dorotheumque impiè locutos, sed & ipse in magna Ecclesia, ubi frequens erat omnium Ordinum consessus, Sermonem habuit de Incarnatione Dominica, qui totum continet venenum impietatis tunc primùm ab eo propalatæ: *Habet matrem Deus*, inquit inter alia Nestorius, *ergo excusabilis gentilitas matrem Diis subintroducens. Non vir optime, Maria peperit Deum*, &c. *peperit hominem deitatis instrumentum*, &c.

IX. *Fideles ad ejus blasphemiam cohorruere.* Illum sermonem recitat Marius Mercator apud Garnerium Tomo 2. pag. 5. Contra illam Nestorii blasphemiam Proclus panegyricam orationem de laudibus Deiparæ Virginis, de qua mox, Cyrillus Epistolam ad Monachos Ægypti scripsere, & Cassianus septem libros edidit, quos idcircò de Incarnatione inscripsit, quia in his pugnabat contra Nestorii Tractatum de Incarnatione. Ad tantam Nestorii blasphemiam cohorrescentibus omnibus, ea fuit auditorum indignatio, ut eodem die quo sermo dictus est, *simplex quidam Monachus, statim habita concione, cùm fidei studio arderet, in medium Ecclesiæ progressus, cùm Synaxis celebraretur, impietatis præconem, quòd hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus sit*. Sed vir Sanctus, Nestorii oppressus potentiâ, flagris publicè cæsus est, ac in exilium missus, ut testantur Monachi Constantinopolitani in supplicatione Imperatori oblata, quæ extat parte 1. Concilii Ephesini cap. 30. ubi cap. 14. refertur Epistola S. Cyrilli ad Cælestinum, in qua testatur,

Monachos, & Senatûs, populique Constantinopolitani maximam partem; ne se Nestorii communione polluerent, mox à Synaxibus abstinere cœpisse. Duo itaque Nestorii fuere palmares errores. Primus, hominem in utero Virginis formatum, alium esse ab Unigenito Dei Verbo, & Incarnationem esse meram inhabitationem Dei Verbi in homine, velut in suo Templo, adeoque Deum non esse natum, passum, & mortuum; nec Christum esse Deum, sed Templum duntaxat Dei. Alter ejus error erat, quòd Beatissimam Virginem Mariam Deiparam esse negaret, ut jam dictum est. Unde hæresis Nestoriana maximam habet convenientiam cum hæresi Ebionis, & Pauli Samosateni, ac cum dogmatis Diodori Tarsensis, & Theodori Mopsuesteni, quam convenientiam, pluribus explicat Garnerius pag. 306. & seqq.

X. Presbyteri & Laici in Nestorium insurgunt.

Nestorius post priorem illum Sermonem, alterum fecit anno quadringentesimo vigesimo nono velut adversùs Arianos, & Macedonianos, reipsa verò adversùs Catholicos, quò priorem confirmare visus est. Quo tempore contigit mirabile quiddam, atque audax facinus, quod narrat Cyrillus lib. 1. Contradict. de Eusebio causarum patrono, qui propter singularem doctrinam & pietatem Dorylæi Episcopus posteà renunciatus est. Is cùm inter Laicos versaretur, impiè dicentem pro concione Episcopum ausus est verbo palàm arguere, suæque fidei, atque animosæ in hæreses fortitudinis specimen dedit. Fecit & tertium Sermonem Nestorius brevi post tempore, velut in Apollinaristas, in quo venenum paulò artificiosius texit, tantoque nocentius populis infudit, quòd videretur in Apollinaristas, qui naturas in Christo confundebant, invisum Catholicis ea tempestate nomen, invehi; quamquam hæresim suam de Christo puro homine, & sola præstantia à ceteris hominibus diverso, tacere non potuit. Contra hunc idem Eusebius laicus obtestationem publicè proposuit, eoque facto omnium animos inflammavit in fidei studio, adversùs Nestorium hæretica Pauli Samosateni dogmata renovantem. Refertur hæc Eusebii obtestatio in parte t. Concilii Ephesini cap. 13. Exemplo Laicorum incensi Presbyteri, cùm in Ecclesia, quæ *Irene Maritima* dicebatur, in pravum dogma invecti essent, continuò minis & auctoritate frendentis Episcopi silere jussi sunt: unde accidit, ut populus usitatam fidei prædicationem requirens publicè inclamaret: *Imperatorem habemus, Episcopum non habemus*, ut legitur in supplic. Basilii parte t. Concilii Ephesini cap. 30.

XI. Nestorius à Proclo refellitur, & Proclum refellit.

Proclus Cyzicenus Episcopus, pergebat populum, ut ante, docere, dumque fieret amplissima quædam Synaxis, habuit in maximo ordinum omnium cœtu, pro Deipara Virgine contra Nestorium Orationem Panegyricam, in qua, licèt adversarii nomen tacuerit, præsentem Episcopum reveritus, hæresim tamen omnibus notam summo audirorum plausu refellit. Habita est autem illa Oratio die festo solemniore, ideoque Christi aut beatæ Virginis, & probabiliter die 25 Martii. Licet dicenti Proclo magnus plausus ab omnibus datus fit, ausus est tamen Nestorius continuò pro more populum affari, summaque impudentia ac impietate, Procli præcipua quoque dicta reprehendere, imò & blasphemiæ damnare. His non contentus Nestorius, tres iterum habuit Sermones, tribus consequentibus post Paschalia Synaxibus, quibus tres præcipuas Procli sententias arguit, quòd Deus sit passus & mortuus, quòd Deus sit noster Pontifex, quòd beata Virgo dici debeat Deipara.

XII. Cyrillus scribit Monachis Ægypti ut se Nestorio opponant.

Miserat Nestorius per fidos homines primum suum tractatum de Incarnatione, cum nonnullis aliis homiliis in provincias, ad pestem latius spargendam. His in Ægyptum perlatis Cyrillo Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopo necessitas imposita est scribendi ad Monachos, ut obviam iret malo, quod propter nonnullorum, quorum in manus scripta venerant, imperitam simplicitatem & credulam levitatem timeri poterat. Ita rem narrat Cyrillus Cœlestino Papæ in parte t Concilii Ephesini cap. t 4. Cùm exempla illius Cyrilli ad Monachos Ægyptios Epistolæ, Constantinopolim fuissent deportata, tanto adjumento fuerunt, ut plurimi è Magistratu, ejus rei causâ, per literas Cyrillo gratias egerint, quod Nestorio iræ contra Cyrillum susceptæ fomentum subministravit. Quare cùm in urbe Regia Ægypti quidam versarentur, in quos Alexandrinus Episcopus propter infamiam vitæ ex Canonum præscripto animadverterat, eos Nestorius subornavit, ad calumniam Cyrillo faciendam, dandosque adversùs ipsum sibi & Theodosio Imperatori libellos, quibus argueretur, non Ecclesiam modò malè administrare; sed in Ægypto etiam contra Imperatorem & Magistratus turbas ciere, ut videre est in parte t. Concilii Ephesini cap. 12. & in Apologet. Cyrilli ad Theodosium.

XIII. Cœlestinus PP. Cyrillum consulit.

Cùm Cœlestinus accepisset non Constantinopolim solùm, sed totû Orientem turbatum esse occasione Sermonum Nestorii, offensus inde, cum aliis Episcopis, quorum in cœtu relationem de cunctis fieri voluerat, consulendum ratus est super ea re Cyrillum, an perinde se res haberet, atque fama jactabat. Harum Cœlestini literarum meminit Cyrillus in Epistola prima ad Nestorium. Inter hæc cùm Nestorius ad Cœlestinum datâ semel & iterum Epistolâ, ipsius

ipsius animum occupare tentasset, S. Cyrillus veritus, ne Romano Pontifici imponeret, ipsum de illius erroribus certiorem fecit, & de iis quæ in ipsum huc usque egerat. Epistola inscripta est: *Beatissimo, Deoque dilectissimo Patri Cœlestino in Domino salutem*. Alexandrinus Antistes, secundæ sedis Episcopus, Romanum *Patrem* vocat, ob Primatûs utique reverentiam. Duo præterea in illa Epistola notanda veniunt. Primò, quòd testetur Cyrillus hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut de emergentibus ubique terrarum hæresibus, ad Sedem Apostolicam referatur. *Vetus*, inquit, *Ecclesiarùm consuetudo suadet, ut ejusmodi res Sanctitati tuæ communicetur*. Secundò, quòd ait, se ausum non fuisse inconsulto Cœlestino, & inexpectata Sedis Apostolicæ sententia, se à Nestorii communione subtrahere: *Non prius autem*, inquit, *illius communionem palamque apertèque deserimus, quàm hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hìc sentias præscribere; quo liquidò nobis constet, communicarene nos cum illis oporteat, an verò liberè eidem denuntiare, neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat. Porrò tuæ Integritatis mens, & super hac re sententia, piissimis, Deoque devotissimis Macedoniæ Episcopis, necnon totius Orientis Antistitibus perspicuè per literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, ut omnes uno animo in una sententia persistant, rectæque fidei, quæ jam impugnatur, opem ferant*.

XIV. *Respondet ad Nestorii literas.*

Cœlestinus anno quadringentesimo trigesimo acceptis Nestorii literis, & Quaternionibus apertam continentibus blasphemiam, indignatus præterea, quòd Nestorius Pelagianis Episcopis auxilium præberet, diutiùs responsionem distulit; & acceptis à Cyrillo Alexandrino literis, quibus ejus errores memorabantur, statim acres ad Nestorium literas dedit, quibus illum uti veterum hæreticorum patronum, novæque insuper hæreseos auctorem increpavit. Eas tamen literas non rectà ad Nestorium perferendas voluit Cœlestinus, sed per Possidonium Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum ad Cyrillum in Ægyptum misit, qui illas posteà Constantinopolim transmitteret.

XV. *Eum damnat in Synodo Rom.*

Eæ autem literæ datæ sunt in Synodo Romana, quàm Cœlestinus sub initium mensis Augusti celebravit, in qua lata est sententia excommunicationis & depositionis in Nestorium, nisi intra decimum à denuntiatione diem errores suos aperta & scripta confessione damnaret. Restituti quoque in Ecclesiæ communionem, qui propter fidem à Nestorio ejecti fuerant; Alexandrino tandem Præsuli exequendæ sententiæ provincia demandata. Damnati sunt in eadem Synodo Pelagiani, ut qui societate erroris cum Nestorio jungerentur, eadem sententia percellerentur. Denique ex Synodo scriptæ septem Epistolæ à Summo Pontifice, Cyrillo scilicet, ut sedis Apostolicæ vice in hoc negotio fungeretur; Nestorio, ut ad pœnitentiam rediret; Clero Constantinopolitano, ut constans remaneret in Fide; Joanni Antiocheno; Rufo Thessalonicensi; Juvenali Jerosolymitano; Flavio Philippensi, idest, majorum sedium Orientis Episcopis, ut strenuè causam fidei agerent. Recitantur hæ literæ Part. 1. Concil. Ephes. Capp. 15, 18, 19, & 20, consignanturque eadem temporis nota, *III Idus Augusti Theodosio XIII & Valentiniano III Coss.* ideoque pertinent ad annum quadringentesimum trigesimum.

XVI. *Alexandrina Synodus contra Nestorium.*

Cyrillus acceptis Cœlestini Papæ literis Concilium in Ægypto coegit, & quidem Alexandriæ, indeque Synodicam misit Nestorio, quâ continebantur tria: Fidei expositio, duodecim Anathematismi subscribendi, & denunciatio sententiæ ab eodem Cœlestino latæ, quæ refertur part. 1. Conc. Ephes. cap. 36. Legati sunt à Synodo Episcopi quatuor, qui literas Cœlestini, & Synodicam darent Nestorio, Cleroque Constantinopolitano, ac Archimandritis. Ii fuere Theopemptus Cabasorum, Daniel Darnenium, Potamion & Macarius Episcopi; consuetudo enim erat conveniendi Episcopos majorum sedium, si quando vocandi essent ad judicium, per tres saltem Episcopos, ut variis exemplis probat Garnerius pag. 338.

XVII. *Asserit realem Christi præsentiam in Eucharistia.*

In ea Synodica Cyrilli & Concilii Alexandrini est insignis locus, quo realis Christi corporis in Eucharistia præsentia, & incruentum Missæ sacrificium asseruntur; *Quin & illud* (inquit Cyrillus, & cum eo Patres Synodi) *non possum hoc loco non adjicere, nempe dum Unigeniti Filii, hoc est Jesu Christi mortem & resurrectionem ex mortuis annuntiamus, ejusdemque in cœlum assumptionem confitemur: incruentum in Ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, eaque ratione sanctificari, utpotè sacræ carnis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Salvatoris participes effecti. Neque enim illam ut carnem communem suscipimus: absit hoc, neque rursum tanquam divinam inhabitationem sortiti, aut dignitatis tantùm Verbo consociati, sed tanquam verè vivificam, ipsiusque Verbi propriam*, & cetera apud Baronium anno 430. num. 55 legenda.

XVIII. *Nestorius tertiò scribit ad Cœlestinum PP.*

Antequam sententia Cœlestini ad Nestorium deferretur, hic tertiam ad Cœlestinum Epistolam dedit, in qua postquam Cyrillum perstrinxit, indictam à Theodosio Imperatore generalem Synodum monet, idque callidè, velut insultans Pontifici ob declinatam ipsius sententiam: *Pla-*

cuit verò, inquit, *piissimis Imperatoribus, Domino adjuvante, etiam Synodum inexcusabiliter totius Orbis terrarum indicere, propter inquisitionem aliarum rerum Ecclesiasticarum*, quæ vox, *inexcusabiliter*, & sacra Imperatoris ad Metropolitas, indicant non obscurè, inquit Garnerius, qui primus hanc Nestorii Epistolam publicavit, Synodum rogatu Nestorii indictam, & communicatam ipso indictionis quoque formam. Quare cum indictionis Synodi Ephesinæ decretum *XIII Kal. Decemb.* consignetur, ea Epistola non multò post data, & quidem ante diem 30 Novembris, quo redditæ sunt Nestorio decretoriæ Cœlestini literæ, in ea siquidem earum literarum Cœlestini non fit mentio, utique non omittenda, si acceptæ à Nestorio jam fuissent.

XIX. *Cœlestini & Cyrilli literas recipit ex Synodis datas.*

Dum hæc Constantinopoli geruntur, eò appulerunt quatuor Episcopi à Synodo Alexandrina ad Nestorium missi, literasque Apostolicas Cœlestini, & Synodicas Cyrilli ejus Vicarii Nestorio dederunt, & quidem die trigesima Novembris, ut Theopemptus Legatorum unus narravit Patribus Ephesinis Part. 1. Act. 1. *Die Dominica*, inquit, *post Synaxim peractam, in Episcopium ascendimus, ibidemque toto præsente Clero, cunctisque ferè Illustribus adstantibus, literas, de quibus sermo est, Nestorio tradidimus: quibus acceptis constituit nobis, ut sequenti die sermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo: at postero die reversos non admisit, neque etiam satisfecit literis, sed publicè pro concione, eadem, quæ ante, & his quoque deteriora dogmata proposuit*, nempe die sexta Decembris, quo die Sermonem illum habuit, quem recitat Garnerius pag. 85. quemadmodum & pag. 93. alium à Nestorio dictum, *die altera, idest Dominica*, septima mensis Decembris die.

XX. *Anathematismis XII Cyrilli totidem opponit.*

Nestorius acceptis Romanæ & Alexandrinæ Synodorum literis, confestim exemplum Antiochiam misit, ad Joannem Antiochenum Episcopum amicum suum, rogans ut à doctissimis Episcopis sui concilii, & nominatim ab Andrea Episcopo Samosateno, hoc tempore inter Orientales doctrinæ, pietatisque fama celebri, & à Theodoreto Episcopo Cyrenti scribendum curaret adversus duodecim anathematismos Cyrilli in hujus Synodica contentos, quasi Apollinaris, Ariive hæresim renovarent. Illi anathematismi nihil aliud sunt, quàm Patrum sententiæ, quibus nihil continetur, quod non ubique ac semper omnes docuissent. Omnes reducuntur ad quatuor propositiones. Prima, quòd Dei Filius verè sit factus homo. Secunda, quòd idem sit, & non alius, filius Dei, qui filius hominis, atque ita Deus ex muliere natus sit, duasque Verbum generationes habuerit. Tertia, quòd Virgo sit Deipara. Quarta, quòd Immortalis mortem pertulerit, & idem crucifixus, qui adorandus. Contra dictos anathematismos Cyrilli Andreas Samosatenus, & Theodoretus Cyrensis scripsere, sed eorum objecta ante Pascha anni quadringentesimi trigesimi primi Cyrillus diluit duplici Apologetico, altero adversùs Orientales Episcopos, altero adversùs Theodoretum. Uterque extat apud Garnerium pagg. 133. & 178. Sedcùm interim videret Nestorius anathematismos Cyrilli, quasi totidē telis suam doctrinam peti: duodecim & ipse anathematismos condidit, singulos singulis Cyrillianis respondentes, qui recitantur in in Part. 1. Concil. Ephes. Cap. 29.

XXI. *Theodosius Synodum Ephesinam indicit.*

Antequam Nestorio redderentur & literæ Cœlestini Papæ ex Synodo Romana datæ, & Synodica Cyrilli, Joannes Antiochenus Episcopus ad ipsum misserat literas ad se à Cœlestino & à Cyrillo scriptas; cùmque Nestorius ex iis intelligeret, quanta suo capiti impenderet tempestas, tentavit eam in caput Cyrilli convertere. Quare cùm ipsum apud Theodosium, tùm impietatis in Deum, tùm criminis in Imperatorem accusasset, petiit convocari generale Conciliū, in quo judicium de reo institueretur. Theodosius, Nestorii instinctu, illud Concilium indixit, atque ex universis Diœcesibus Episcopos ad diem Pentecostes anni quadringentesimi trigesimi primi Ephesum vocavit, missis ad Majorum Sedium Antistites Cœlestinum Romanæ, Rufum Thessalonicensis, Cyrillum Alexandrinæ, Joannem Antiochenæ, Juvenalem Jerosolymitanæ, Capreolum Carthaginensis, literis. Ut autem singulos sine excusatione vel mora, cum suis, quos idoneos scirent, venire jussir, ita vetuit, *ne ulla interim ante coactam Synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus danda esset, sententiam, fieret privatim à quibusconque innovatio*, ut legitur Part. 1. Concil. Ephes. Cap. 30. Consulebat scilicet Nestorio, quem alioquin sententia Sedis Apostolicæ de suo solio erat dejectura. Datum est Theodosii Edictum *Constantinopoli XIII. Kalend. Decemb. Theodosio XIII & Valentiniano III. AA. CC.* ideoque anno quadringentesimo trigesimo.

XXII. *Sine Cœlestino consilio.*

Porrò Synodum indictam non esse consilio Cœlestini ex eo constat, quòd literæ Cœlestini redditæ sunt Nestorio die tantùm trigesima Novembris, duodecim scilicet diebus postquam Synodus indicta est: pugnantes enim alioquin sententias eodem tempore habuisset Cœlestinus; cùm hinc damnationis sententiam definitivam ferret in Nestorium, & executores sententiæ mitteret; inde causam Concilio permitteret. Parte alia Nestorius ipse petitam à se Synodum fatetur; unde & Synodi petitor à Cœlestino dicitur, & Legatis Sedis Apostolicæ:

stolicæ: & ipse Philippus Presbyter ex Legaris Apostolicis unus, studiosissimus in primis Pontificiæ dignitatis assertor, non à Cœlestino, sed ab Imperatoribus indictum Concilium testatus est, ac eo tempore congregatum, quo sententia Pontificis in Nestorium lata mandanda erat executioni; & executionem Cyrillo, non Oecumenicæ Synodo, Cœlestinus commisit, ut ex literis Nestorii ac Cœlestini, & ex Actis Concilii apertè constat. Ex quibus ruit sententia Petri de Marca, qui lib. 4. de Concordia cap. 4. num. 1. ait, videri Nestorium ad Imperatorem appellasse, ab eoque rescriptum obtinuisse, quo tàm Romanæ, quàm Alexandrinæ Synodi sententia vel suspenderetur, vel antiquaretur omninò, ruit, inquam, illa opinio, quia fundatur in eo quòd Marca supponit prius significatam fuisse Nestorio utriusque Synodi sententiam, quam vel quereretur apud Imperatorem, vel Concilium ipsius rogatu indiceretur, quod repugnat tùm Sacræ Theodosii, tum auctoritati Marii Mercatoris, tum ipsi Nestorio. Unde cùm sententia Sedis Apostolicæ denunciata non fuerit, nisi post Synodum indictam, quod Marcam fugiebat, præventa potius videri debet, quàm Edicto suspensa, si propriè loqui velimus.

XXIII. *Ad eam Legati ex Synodo Rom. mittuntur.* Cùm Cœlestinus anno quadringentesimo trigesimo primo Sacram Imperatoris accepisset, Romam evocavit Occidentales Episcopos initio mensis Maii, hique *illic congregati*, ut ajunt Patres Ephesini Concilii in Relatione ad Imperatores, & rectam de fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque, qui diversa sentirent, alienos esse penitus sacerdotio, & Clero, & gradu definierunt. In ea Synodo Romana delecti Legati, qui in Ephesina Cœlestini præsentiam supplerent, Arcadius & Projectus Episcopi, ac Philippus Presbyter Romanus. Illis Legatis Cœlestinus mandata seu instructiones dedit, quæ licèt non extant; Baronius tamen ex Epistola Cœlestini ad Synodum Ephesinam colligit, sic à Cœlestino, Romanaque Synodo missos esse Legatos in Orientem, ut non redditis irritis, quæ ab eodem Pontifice adversùs Nestorium decreta erant, causa ejusdem novo subjaceret examini; sed potius ut sententiæ in Nestorium à Cœlestino latæ iidem essent executores. Quod sanè confidentius asseruisset Baronius, si Commonitorium Cœlestini à Baluzio ex duobus codicibus MSS. altero Colbertino, altero Vaticano erutum vidisset; ex eo enim manifestè constat Legatos Apostolicæ Sedis ad Synodum Ephesinam missos, ut exequerentur, quæ à Cœlestino jam statuta fuerant quoad res Nestorii, & decretis Concilii pondus Apostolicæ auctoritatis adderent. Illud Commonitorium dicitur datum *die VIII Iduum Majarum Basso & Anthioco Consulibus*, ideoque anno quadringentesimo trigesimo primo.

Licèt terminum Synodo Ephesinæ à piissimis Imperatoribus positum fuisse sacram Pentecostes diem, ideoque diem septimam mensis Junii constet tum ex Epistola ipsius Synodi ad Cœlestinum, tum ex Epistola Cyrilli ad quosdam de Clero Constantinopolitano, quæ extat Tomo 3 Conciliorum pag. 562. Patres tamen Concilii in Epistola ad Imperatores pag. 570. ajunt: *Vigesimo secundo die mensis Junii secundùm Romanos congregati sumus*. Joannes Antiochenus Episcopus, qui de industriâ per viam trahebat moram cum Orientalibus, hujus dilationis causa fuit; scripsit tamen Cyrillo per Episcopos duos, cum abesset tantùm itinere quinque aut sex dierum, qui non semel testati sunt, sibi datum in mandatis à Joanne, ne sacra Synodus prorogaretur, si ipsum tardari amplius contingeret. Quare cum diebus sexdecim frustra expectatus fuisset, Synodus inchoata est, statimque divisa in duas communiones; minor Nestorio, major & sanior pars Cyrillo adhæsit, præsertim Memnon Ephesinus Episcopus. XXIV. *Ephesina Synodus inchoatur.*

Sed antequam hæc prosequamur, de Præside & numero Patrum Synodi hic paucis agendum. Joannes Lannojus Doctor Parisiensis negat Cyrillum vices Cœlestini Papæ in Concilio tenuisse, sed, ut notat Baluzius in Notis ad Marium Mercatorem pag. 488. nullus tergiversationi locus esse potest, cùm in monumentis, *quæ gesta sunt in Epheso sub præsentia eorum, qui de Roma venerunt, Episcoporum atque Presbyterorum*, de Cyrillo dicatur, *regente etiam locum Sanctissimi & Beatissimi Archiepiscopi Romanorum Ecclesiæ Cœlestini*. Adfuit igitur Cyrillus & tanquam Episcopus Alexandrinus, & tanquam Vicarius Cœlestini, sicut paulò post Flavianus Episcopus Philippensis interfuit, & suo, ac Rufi Thessalonicensis nomine. Certè Cyrillus in Actis Concilii hoc titulo ubique exornatur, etiam post adventum Legatorum Romanæ sedis, ut patet ex Actione IV, ubi Legati Romani statim post Cyrillum ante reliquos omnes Episcopos nominantur. Imò & ante adventum Legatorum, vice Cœlestini præfuerat, ut liquet ex Actione prima: *Confidentibus in sanctissimi Ecclesia, quæ appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis, Cyrillo Alexandriæ, qui & Cœlestini quoque sanctissimi sacratissimique Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Juvenali Hierosolymorum*, &c. neque injuriâ, cùm ei à Cœlestino Sedis Apostolicæ auctoritas delegata esset ad executionem sententiæ contra Nestorium in Romana Synodo latæ, de quo negotio agebatur in Concilio Ephesino. XXV. *Ei præfuit S. Cyrillus nomine S. Cœlestini.*

De numero Episcoporum, qui Synodo adfuere, Veteres non consentiunt, sed XXVI. *Numerus Patrum Synodi.*

Ba-

Baluzius citatus rectè asserit illam opinionem videri veriorem, quæ ducentos aut circiter fuisse docet, id enim legitur in Collectione Cresconiana, in qua *nominantur, & numerantur Episcopi, qui Ephesinæ Synodo interfuerunt, centum nonaginta*, & idem numerus reperitur in Græco Codice Bibliothecæ Regiænum. 206. Standum itaque, ût rectè Baronius, testimoniis Cyrilli & Episcoporum Synodi Epesinæ, quæ manifestè docent Episcopos, qui huic Synodo interfuere, non fuisse ultra ducentos octodecim.

XXVII. *In Actione prima Nestorius deponitur.*

In prima Actione Concilii, quæ die vigesima secunda mensis Junii celebrata est, feriâ secundâ, lectis omnibus Instrumentis, & inter ea, Nestorii Epistolâ ad Cyrillum, quæ incipit, *Admirabilium literarum tuarum contumelias, &c.* quæ unanimi Patrum calculo explosa est], ob eamque Nestorius anathemathe confixus, tanquam hæreticus; lectâ insuper Cœlestini Pontificis ad Nestorium Epistolâ & Synodicâ Cyrilli ad Nestorium, illi per Theopemptum, Danielem, Potamionem & Macarium Episcopos traditis: exceptis subinde illorum testimoniis, quibus asseruerunt Nestorium non satisfecisse, neque Cœlestini, neque Cyrilli, & Synodi Alexandrinæ lite.is, sed publicè pro concione eadem quæ an e, & his deteriora dogmara proposuisse: lata est in Nestorium, hæreseos nefariæ convictum reum & auctorem, exauctorationis & excommunicarionis sententia, in qua maximè notandum quòd Synodus ad eam ferendam *coactam* se dicit *per Sacros canones, & Epistolam Sanctissimi Patris, & Comministri Cœlestini, Romanæ Ecclesiæ Episcopi*. Hæc sententia postridie, nempe die vigesimâ tertiâ mensis Junii Nestorio significata est.

XXVIII. *Joannes Antiochenus Conciliabulum celebrat.*

Joannes Antiochenus Episcopus, quinto die à lata in Nestorium sententiâ advenit, die sabbati, ideoque die vigesima septima Junii, eademque die suum Conciliabulum egit, &, ut habet Relatio quintæ Actionis ad Cœlestinum Papam, *Joannes simul atque Ephesum ingressus est, antequam pulverem ex itinere contractum excussisset, antequam se veste exuisset, rem ausus est impiam. Etenim privatum scriptum quoddam confecit, depositionisque nomen & contumeliam impegit Sanctissimo Cyrillo & pientissimo Memnoni. Excommunicationis nomine etiam universæ Synodo contumeliam fecit.* Insuper *hæc scripto etiam publico mandata deposuit legenda quibuslibet; Theatri parietibus affigens, ut suæ impietatis spectaculum exhiberet.*

XXIX. *Tentat impedire ne Cyrillus Missam celebret.*

Tum, ut legere est in cap. XII Synodici Tragediæ adversùs Irenæum, Joannes Antiochenus præsente sua Synodo, ac Candidiano Comite, qui ab Imperatore ad Concilium missus fuerat, ut ordinem servari curaret, dixit Cyrillum, aliosque Episcopos, in quos sententiam tulerat, velle *Missarum celebrare collectam*, seque rogare magnificenriam ejus, ut ad eos transiret & contestaretur, *ne calcarent Ecclesiasticas Sanctiones, & pia decreta, neque collectam celebrarent viri, quorum justè quidem quidam depositi, alii verò communione privati sunt propter hæreticam vesaniam, & inexplicabiles tumultus illicitos, piarumque Sanctionum contemptum.* Candidianus hæc posteà retulit ad Synodum: *Ego in ipso sabbato ad vesperam rogavi, & sequenti die valde diluculò vadens ad Reverendissimum Episcopum Cyrillum, idest Dominico die* (ideoque 28 mensis Junii) *non cessavi rogare atque precari, ut meæ postulationi concederet. Illi verò non acquiescentes exierunt, collectamque fecerunt. Contra quos contendere ultra non valui.* Liquet autem ex Actis Synodalibus Joannem audita Candidiani relatione, conclusisse Cyrillum cum suis denuo prævaricatum esse, deliquisse in quartum canonem Antiochenum, & minatum esse se se ad Principes relaturum.

XXX. *Theodosius rescindit gesta in prima Actione.*

Statim post primam Synodi Actionem Candidianus Nestorio favens retulerar ad Imperatorem de gestis in Concilio; retulerat & Nestorius, sed ita mendaciter, ut animum Theodosii, jam in Nestorium pronum, & à Cyrillo aversum in totam Synodum commoverint. Candidiani relatione Constantinopoli lectâ, Theodosius rescripsit continuò per Palladium Magistrianum, jussitque omnia rescindi, tanquam vitio gesta, & communi sententia examinari dogmata, ut tantò facilius omnes consentirent; nec ulli faciendi potestatem exeundi Epheso, sive in patriam, sive ad comitatum, priusquam omnia ritè absoluta essent, quò foret necessitas rei maturandæ. Synodus questa est, Candidiani artibus factum hactenus, ut veritas lateret Imperatori, petiitque ab eo accersiri, & unà quinque Episcopos, qui coram exponerent, quid rerum ab utraque parte, & qua ratione gestum esset.

XXXI. *Actiones II. III. & IV. Synodi.*

Interim die decima Julii Arcadius & Projectus Episcopi & Philippus Presbyter Cœlestini Pontificis Legati Ephesum appulere, & excepti sunt à Concilio, celebrataque eodem die Actio secunda Synodi Oecumenicæ, in qua lectæ ritu solemni Cœlestini literæ, ipsi à Patribus acclamatum: *Novo Paulo Cœlestino custodi fidei, Cœlestino cum Synodo concordi: Cœlestino universa Synodus gratias agit.* Postridie habita Actio tertia, in qua lecta quæ ante gesta fuerant in depositione Nestorii; & dicta in eundem Nestorium à tribus Legatis sigillatim sententia; posteà relatum à Synodo ad Imperatorem de Legatorum adventu, & utriusque Ecclesiæ consensu in damnatione Nestorii; ac tandem postulata discedendi facultas

cultas quasi omnia peracta essent. Actio quarta celebrata est die decima sexta Julii, in qua oblatus à Cyrillo & Memnone libellus, quo apud sanctam Synodum expostularunt de injuria sibi ab Orientalibus facta, petieruntque vocari Joannem Antiochenum, qui cùm non compareret, pronunciatum à Patribus irrita esse, quæ Joannis Synodus fecisset adversùs Cyrillum & Memnonem; decretumque, ut hac de re scriberetur Imperatori, ac tertiò citaretur Joannes, priusquam jure in ipsum agetetur.

XXXII. *Reliquæ Synodi Actiones.*

Actio quinta habita est die decimâ septimâ mensis Julii, & Joannes tertiò vocatus, qui cùm renuisset Legaros Episcopos per se audire, Synodus latâ in eum, ejusque Episcopos excommunicationis sententiâ, statuit iterum irrita esse, quæ adversùs Cyrillum, aliosque gesta essent. Interim Joannes tentavit occupare literis Imperatoris animum, ab eoque petiit Synodum vocari, aut Constantinopolim, aut certè Nicomediam, unde citiùs nuncii perferrentur in urbem Regiam. Irenæus Comes, quem Joannes ad Imperatorem miserat, Constantinopolim venir, & procuravit damnationem Cyrilli in Ecclesia publicari. Verùm adveniente Joanne Medico & Syncello Cyrilli, Aula in duas partes scissa est. Vicit sententia de mittendo è Primoribus aliquo, qui tres esse depositos nomine Theodosii juberet, Cyrillum, Memnonem, & Nestorium, omnesque in unam Synodum cogeret. Missus igitur Joannes Comes Sacrarum, cum literis Imperatoris ad omnes utrinsque partis Episcopos nominatim inscriptis, ut coitionis in unam Synodum initium darent. Ex relatione ad Cœlestinum facta, constat Pelagianorum depositionem ab ipso decretam Ephesinos parres confirmasse in hac actione quinta. Die vigesima Julii celebrata sexta Actio, in qua damnatum Symbolum Theodori. Die denique ultima Julii coacta septima Actio.

XXXIII. *Legati Synodi, & Schismaticorum Constantinopolim evocantur.*

Interim Joannes Sacrarum Comes Ephesum advenit, & Episcopos ambarum partium ad suum diversorium vocavit. Adfuerunt Joannes Antiochenus & Nestorius cum suis, adfuit & Cyrillus cum aliis Episcopis, ortaque est altercatio, aliis negantibus Nestorium interesse debere, aliis contra contendentibus, & Cyrillum rejicientibus. Comes Nestorium & Cyrillum in custodiam tradidit, monuitque Imperatorem, Episcoporum animos irreconciliabiles esse. In his rerum angustiis jubet Imperator Nestorium à Concilio recedere, & ex utraque parte Legatos ad Regiam urbem venire. Suos Legatos elegit sacra Synodus, suosque Orientalis factio, qui ultimi suis ad socios literis se Calchedone fuisse die quatta Septembris testantur. Imperator Legatos Schismaticorum in villa Rufiniana quinquies audivit, & quidem satis benevolè in speciem, sed jussit Legatis Synodi Catholicæ se se comitari, ut Episcopum Constantinopoli ordinarent, Orientalibus interim Calchedone relictis. Hi tandem post acceptam abeundi potestatem, miserunt suis Ephesum, deploratam esse Nestorii causam, & Cyrillianos tyrannide, adulatione & donis omnes decepisse. Quid à suis Legatis Oecumenica Synodus acceperit, Acta non referunt, sed tantùm Cyrillum die trigesima mensis Octobris Alexandriam appulisse, & à suis quasi triumphantis exercitûs ductorem acceptum esse. Hæc summa rerum post septimam Actionem gestarum.

XXXIV. *Maximianus fit Episcopus CP. & Synodum celebrat.*

Episcopi à Synodo Oecumenica ad Theodosium Imperatorem missi Constantinopolim pervenientes, die vigesimaquintâ Mensis Octobris, quadrimestri spatio post Nestorii abdicationem elapso, Maximianum ex Monacho Presbyterum, non quidem excultissimum literis, sed probatæ fidei ac pietatis virum Constantinopolitanum Episcopum ordinatunt. Nestorius in suum Sancti Euprepii Monasterium ante portas Antiochiæ situm à Theodosio amandarus est; unde postea ad alia loca deportatus, ejusque libri jubente Theodosio combusti, ut legere est in Annalibus Baronii, & in eorum Critica. Maximianus statim ab ordinatione sua in Synodo Constantinopolitana literas de more dedit ad primas Sedes, atque etiam ad Episcopos Veteris Epiri, quos Schismatici fallere tentabant, proinde ac si Sanctæ Synodi communione fruerentur, quamvis à pristina sententia non recessissent. Synodus Ephesina in Epistola, quam ad omnes orbis Ecclesias misit, enumerat Episcopos à se gradu, vel Christiana communione privatos, & inter eos meminit Joannis Antiocheni Patriarchæ, Dorothei Metropolitani Episcopi, Helladii Tarsensis, Himerii Nicomediensis, & Eutherii Thyanensis. Horum verò, quia à Synodo Ephesina depositorum, ob singularem eorum contumaciam, depositio, in hac Maximiani Synodo Constantinopolitana, confirmata. Hoc decretum retulit Synodus ad Cœlestinum, ut ab eo confirmaretur, & Maximianus ex ea Synodo ad eundem Cœlestinum Synodicas misit.

XXXV. *Cœlestinus restringit decretum Synodi Ephesinæ adversus Nestorianos Episc.*

Verùm Cœlestinus, die decimaquintâ Martii anni quadringentesimi trigesimi secundi, respondens ad Synodicas Maximiani, & ad Relationem Synodi Ephesinæ de ejus meritis ac virtutibus, decretum illud quoad omnes suas partes confirmandum non judicavit. Censuit enim omnes Nestorii asseclas, & Ephesi damnatos Episcopos, à suis sedibus non extrudendos, nec

eisdem omnem spem veniæ & restitutionis præcidendam. Quare existimavit decretum istud nimis durum, ac contrarium antiquo Canoni, olim S. Athanasii suasu à Romana Ecclesia edito, quo solis Hæresiarchis, licèt pœnitentibus, tollebatur spes pristini gradûs recuperandi. Hunc Canonem quoad Nestorianos Cœlestinus observari voluit, & quidem cum alia extensione, illorum nempe respectu, *quos propriè cum auctoribus hæresis constat omnium fratrum subscriptione damnatos*. Deinde affirmat Pontifex non tantùm à Romana Ecclesia hanc clementiam inductam; sed etiam per Imperiales leges stabilitam, ideoque non posse non adhiberi: redituros è Nestorii hæresi Episcopos, debere ipsum cum suo dogmate anathematizare, atque ita Ecclesiis suis reddi; hanc professionem exigi & præstari debere etiam ab Episcopis, qui Principi obrepserant, & qui per sæcularem auctoritatem Ecclesias suas receperant. Ubi loquitur Cœlestinus de Joanne Antiocheno, aliisque apud Ephesum damnatis Episcopis, quos ad propria dimittens Theodosius, orthodoxos & innoxios judicarat. Hos enim Cœlestinus ad istam professionem compelli mandat. Denique eamdem clementiam erga Joannem Antiochenum adhibendam jubet, licèt factionis caput, & omnium suffragiis damnatum, quia nempe non propter hæresim, sed propter tumultum ac contumaciam damnatus fuerat.

XXXVI. *Semipelagianismi initia.*

Semipelagianismi initia referuntur ad annum quadringentesimum vigesimum octavum; cùm eo anno S. Augustinus scripserit Epistolam 217, alias 107 ad Vitalem Carthaginensem datam. In ea Augustinus, sciens Vitalem virum Eruditum docere initium fidei non esse donum Dei, fortiter reclamavit, aitque: *Illi* (nempe Pelagiani) *omnia ad fidelem piamque vitam hominum pertinentia ita tribuunt libero arbitrio, ut habenda ex nobis, non à Domino putent esse poscenda: tu autem, si ea, quæ de te audio, vera sunt, initium fidei, ubi est etiam initium bonæ, hoc est, piæ voluntatis, non vis donum esse Dei, sed ex nobis nos habere contendis, ut credere incipiamus: Cætera autem religiosæ vitæ bona Deum per gratiam suam jam ex fide petentibus, quærentibus, pulsantibus donare consentis*. Vitalem ex precibus Ecclesiæ confutat Augustinus, ac duodecim regulas proponit ad fidem Ecclesiæ pertinentes circa quæstionem de gratia Dei.

XXXVII. *Cælestinus Semipelagianos comprimit.*

Cùm Semipelagianorum factio quæ in Africa ortum habuit, in Galliis augeretur, Prosper Aquitanus Presbyter, S. Leonis Papæ postea Notarius, & Hilarius vir Laicus, qui Augustini doctrinam defendendam susceperant, Romam ad Cœlestinum Papam profecti, obtinuerunt anno circiter quadringentesimo trigesimo secundo Epistolam ad Galliæ Episcopos datam, in qua eosdem acriùs increpuit, quòd tantam licentiam Presbyteris darent, *ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium pertinaciter* prædicent *adversantia veritati*. Eâdem Epistolâ, S. Augustini nomini obstrepentes reprimit, huncque debitis exornat laudibus. Extat ea Tom. II Concil. sed sine die & Consule; cùm tamen in ea sermo sit Augustini tanquam mortui, hæc Epistola vel anno 431, vel insequenti scripta.

XXXVIII. *Non est Auctor Capitulorum de gratia.*

Huic Epistolæ in plerisque codicibus subjiciuntur *præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum auctoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio*: sed hæc jure meritò distinguuntur ab Epistola Cœlestini in editione Labbeana. Nam decem istorum capitulorum stylus planè diversus est à stylo Epistolæ. Sirmondus Tom. 1. Concil. Gall. ea capitula Cœlestino abjudicat, sed certum illorum Auctorem proferre non audet. Quesnellus Tom. II. Oper. S. Leonis M. dissert. 3. divum Leonem M. verum horum parentem esse existimat. Verùm Cardinalis Norisius in Vindiciis Augustinianis Cap. 8. putat ea capitula esse Prosperi Aquitani; & Antelmius in dissert. de Veris Operibus SS. Leonis M. & Prosperi Aquitani Quesnelli opinionem evertit, & ex vocibus & locutionibus, quibus Prosper uti solet, cum verbis hujus Indiculi nominatim collatis ostendit, unum eundemque Prosperum in Præfatione ad objectiones Vincentii Lerinensis, indicare se ex Sedis Apostolicæ mandato capitula illa composuisse. De Semipelagianorum damnatione agetur sub Bonifacio secundo. De eorum erroribus legendus Natalis Alexander Sæculo V.

XXXIX. *Scribit ad Viennensem & Arelatensem Episcopum.*

Cœlestinus Epistolâ secundâ ad Episcopos provinciæ Viennensis & Narbonensis, plura statuit. Primò, reprehendit Clericos qui in vestitu novum usum induxerant, incedentes amicti pallio & lumbos præcincti, quos jubet, illum, quem à majoribus accepissent, habitum retinere, quòd præstaret moribus magis, quam indumentis Sacerdotalem præ se ferre decorem. Secundò, prohibet ne pœnitentia morientibus denegetur: *horremus*, inquit, *fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem, pondere quo se expediri desiderat, liberare*, &c. Tertiò, vult per gradus Ecclesiasticos promovendos esse Episcopos, non ex laicis assumendos, neque criminosos. Quartò decernit ut unaquæque provincia suo esset contenta Metropolitano, Bonifacii Constitutionem confirmans circà Narbonensem & Arelatensem Ecclesiam. Quintò, vetat nullum

inviti

invitis Epicopum dari, & absque Cleri, plebisque consensu consecrari. Vacantis Ecclesiæ Clericos, extraneis, ut in sacris electionibus, anteponi; nullum digamum, nullum viduæ maritum ordinari præcipit, factasque hujusmodi personarum ordinationes illegitimas pronunciat. Tandem Massiliensis Episcopi, qui uniusé suis Coepiscopis interfectori gratulatus fuisse dicebatur, interfectori gratulatus fuisse dicebatur, causam Gallicanis Episcopis provinciarum Viénensis & Narbonensis, judicandam delegat.

XL. *Novatianum Episc. Roma pellit.*

Non solùm Pelagianos Italiâ, sed etiam Novatianorum Episcopum, Româ expulit. Socrates enim qui lib. 7. cap. 9. dixerat Innocentium Novatianos Romæ degentes persequi cœpisse, multasque eis Ecclesias ademisse, posteà cap. 11. ejusdem libri scribit: *Huic* (nempè Bonifacio) *successit Cælestinus. Et hic quoque Novatianis Ecclesias quas Romæ habebant, ademit, & Rusticulam eorum Episcopum clàm in privatis ædibus plebem colligere compulit.*

XLI. *Ejus Constitutum de Psalmis Davidicis.*

Cœlestinus, si libri Pontificalis Auctori fides sit, *constituit, ut 150 Psalmi David ante sacrificium psallerentur antiphonatim, quod ante non fiebat, nisi tantùm recitabantur Epistolæ Pauli Apostoli, & Sanctum Evangelium, & sic Missæ fiebant.* Ad quæ verba Schelstratius hæc observat. Lucas Holstenius notat in margine, *ante Canonem. Romualdus intelligit introitum Missæ.* In quo tamen nunquam 150 Psalmi cantati sunt, sed pars unius Psalmi tantùm. Unde hunc locum de matutinis quis rectiùs intelligere posset, in quibus per anni circulum omnes ferè psalmi David antiphonatim canuntur. Desumpsit Author hæc verba ex secundo catalogo, à quo non nihil differt catalogus Palatino-Vaticanus, in quo legitur ut Antiphona ante sacrificium caneretur: quo loco aliqua verba desiderantur. Neque introitus ex Psalmis Davidicis antiphonatim olim canebatur à Clero in Ecclesiis; sed matutinum, instituente id Cœlestino, ut ex libro Pontificali colligitur.

XLII. *Ejus obitus.*

Tandem Cœlestinus, tot pro Ecclesiæ bono præclarè gestis, postquam sedisset annos novem, menses decem & dies novem, anno quadringentesimo trigesimo secundo ad Deum migravit die decima octava, aut decima nona mensis Julii: nam quædam exemplaria MSS. Anastasii Thuanea, Ordericus lib. 2. Abbo Floriacensis, Luitprandus, Prosper, variique catalogi habent eum sedisse annos novem & menses decem; dies verò novem insuper habentur tam in Anastasio vulgato, quàm MS. Colbertino, pluribusque Catalogis.

S. SIXTUS III. *Pontif. XLVI.*

Anno Domini CCCCXXXII.

I. *Sixtus III. succedit Cælestino.*

Sixtus hujus nominis III, Romanus, ex patre Sixto, post quinque, aut ad summum sex dierum sedis vacationem, ad culmen Apostolicum evectus est die vigesimaquartâ mensis Julii, quæ anno quadringentesimo trigesimo secundo Dominicalis erat. Hic est ille Sixtus Presbyter Romanæ Ecclesiæ, qui anno quadringentesimo decimo octavo, primus omnium adversùs Pelagium & Cælestium anathema pronuntiaverat sedente Zosimo Papa; idque S. Augustinus ea de causa ab eo factum affirmat, quòd Pelagiani sparsissent calumniam, Sixtum favere Pelagianis, jactantes habere se Sixtum amicum atque patronum: ad quam quidem diluendam calumniam, Sixtus magnis sumptis spiritibus ad debellandam eam hæresim cum Auctoribus atque sectariis insurrexit. Hæc constant ex Augustini ad ipsum Sixtum Epistolis 104, & 105. secundùm veterem ordinem.

II. *Scribit ad Nestorium & Orientis Episc. pro pace.*

Ubi Sixtus dictus est Pontifex nihil prætermisit, ut Nestorium ad suæ hæreseos damnationem perduceret. Gennadius enim lib. de Scriptor. Ecclesiast. cap. 54. inquit: *Similiter etiam Sixtus successor Cælestini pro eadem re, & ad ipsum Nestorium, & ad Orientis Episcopos adversùs errorem ejus succidendum sententias direxit.* Unde ipsemet Sixtus in literis ad Joannem Antiochenum anno quadringentesimo trigesimo tertio datis, à Baronio ibidem recitatis, scribit: *Credo ad dilectionem tuam rerum cursus & ordo pervenerit, qualiter ei* [scilicet Nestorio] *voluimus nostra admonitione succurrere, retinuimus eum in præcipitantem, qui erat blasphemiarum pondere in profunda mergendus.*

III. *Gaudet de pace inter Cyrillum & Joannem Antioch.*

Cùm, circa finem anni quadringentesimi trigesimi secundi, pax composita esset inter Cyrillum Alexandrinum & Joannem Antiochenum, hic ad Sixtum Papam scripsit, Synodicasque literas dedit ex Synodo Antiochena, in qua Joannes assensus est damnationi Nestorii, & Maximiani in Episcopum Constantinopolitanum ordinationi. Præter illas literas Synodicas Sixto, Cyrillo & Maximiano inscriptas, Joannes & Cyrillus suis singuli literis ad Sixtum retulerunt. Joannis Antiocheni ad Sixtum re-

latio periit, sed indicatur in rescripto ejusdem Sixti ad eundem Joannem dato, in quo affirmat eam fuisse solemniter lectam in Synodo, quam ejus Natali die congregatat. Multùm de hac pace gavisus est Sixtus, ut ex ejus ad Joannem & ad Cyrillum literis constat.

IV. Metropolitæ duo ad Sixtum appellant.

Helladius Tarsensis & Eutherius Thyanensis Metropolitæ, postquam viderunt, non solùm se se à pace exclusos, sed etiam depositionem ab Ephesina Synodo factam, & à Constantinopolitana Maximiani confirmatam, probari etiam & admitti à Joanne Patriarcha, nihilque sibi nunc superesse præter exilium, Theodosio Imperatore pacem initam omnibus modis tuente, & adversariis manum præsidiariam prebente, appellarunt ad Sixtum Romanum Pontificem, non solùm adversùs pacem, sed etiam adversùs omnia Ephesini Concilii Acta. Quod nos docet Epistola ejusdem Eutherii Thyanensis Alexandro Hieropolitano & Theodoreto Cyrensi data, quæ legitur Cap. 116 Synodici adversùs Tragædiam Irenæi, ex qua et deducitur hanc appellationem interjectam, ante datam initæ paci à Sixto confirmationem. Eutherius autem & Helladius Tarsensis Alexandrum & Theodoretum rogant, ut hanc communem appellationis formulam, cui ideo adhæreant alii quàm plures Episcopi, Romam transmittant, quod & factum esse manifestè declarat alia Eutherii & Helladii Epistola ad Sixtum Papam scripta, quæ etiam legitur cap. 117 ejusdem Synodici.

V. Appellationis hujus fundamenta.

In hac ad Sixtum Epistolâ Eutherius & Helladius varia in medium adducunt adversùs Cyrillum, ac ejus capitula, quæ dicunt blaspemam vocum novitatem continere; Cyrillum jussisse ea subscribi à Nestorio, alioquin deponendo; Nestorium hæreticis dolis consentire noluisse; & ob id solùm ab Ephesina Synodo damnatum, & quidem ante multorum, qui expectabantur, Episcoporum adventum, atque ita finè Synodo. Varia etiam in medium adducunt adversùs Joannem Antiochenum, præsertim, quòd, quæ juste egerat, postea retractarit, ac lapsus sit in manifestam prævaricationem, Cyrillum sinè pœnitentia, ac anathemate suorum capitulorum in communionem admittens. Contra Ephesinam Synodum plura etiam afferunt, præsertim quòd Cyrillum, qui reus erat, in Præsidem admiserit, Nestorium sine debito examine, ac ante convocatorum Episcoporum adventum damnarit; quòd promissionibus, minis, & fraudibus, ut sententiæ in Nestorium subscriberent, adduxerit: quòd Episcopos, qui recusabant, etiam damnarit, & alios superordinaverit. Denique appellantes non detrectant damnare Nestorium, sed volunt judiciali ordine & juxta Sacros Canones id fieri.

VI. Plures alii adhærent.

Rogamus, inquiunt, *& Sanctis tuæ Religiositatis provolvimur pedibus, ut manum porrigas salutarem, & auferas mundi naufragium, omniumque borum inquisitionem jubeas fieri, & his illicitis cœlestem superduci correctionem. Ut revocentur quidem S. Pastores, qui injustè sunt à suis ovibus effugati, & reddatur gregibus ordo, & antiqua concordia*. Rogant se ac alios, aut ejectos, aut dejectos Episcopos, in integrum restitui, per Papam omnia retractari, ac etiam definiri. Tum pergunt: *Olim quidem concurrissemus nos ad Sanctitatem tuam, qui è diversis regionibus sumus, idest ex Euphratesia, ex utraque Cilicia, secunda Cappadocia, Bithynia, Thessalia, & Mæsia, nisi detineret nos luporum terror, insidiantibus gregibus ad rapinam, & ad errorem, omnemque adversitatem. Unde coacti sumus nostra vice dirigere religiosissimos Clericos & Monachos, qui impleant locum nostrum*. Ex quibus patet diversarum provinciarum Episcopos huic appellationi adhæsisse.

VII. Orientalium ad Papam appellationes antiquissimæ.

Quid post eam appellationem interpositam fecerit Sixtus, neque in laudato Synodico, neque alibi legimus. Lupus quidem in Notis ad caput 117 Synodici autumat, Pontificem eam admisisse, & ante datas Cyrillo & Joanni Antiocheno literas, quibus pacem confirmabat, maturè omnia retractasse, etiam Constantinopolitanam Maximiani Synodum, & appellantes non quidem in omnibus, sed in quibusdam exaudivisse, quod probare conatur ex utraque illa Sixti Epistola. Verùm nihil in eis legitur, quod contrarium non insinuet, ut ait Criticæ Baronianæ Auctor, ideoque existimandum Pontificem sancita à Synodo Ephesina effectum sortiri voluisse, nisi quòd aliqua in Synodo Maximiani facta circumscripsit, & quatuor Metropolitanos in ea, dignitate depositos, in integrum restituit, dummodo articulis pacis subscriberent. Ex hoc porrò egregio antiquitatis monumento apparet, quantum hallucinati fuerint, qui voluere Orientales Episcopos, nunquam olim ad Romanos Pontifices, sed semper ad Generalem totius Ecclesiæ Synodum provocasse. Imò idem Criticæ Baronii Auctor anno 433 scribit Alexandrum Hieropolitanum Episcopum cum tota sua provincia ad Sixtum appellasse, & Irenæum Synodici Auctorem, licèt Nestorianum, ideòque ab Apostolica Sede aversum, Romanas Appellationes probasse, & usum appellationum à Pontifice malè informato ad melius informandum, seu petendæ Apostolici judicii retractationis, non à generali Synodo, sed ab ipso eodem Pontifice, aut ejus successore, antiquissimum esse.

VIII. Sixtus Petrum Chrysologum Ep. Rav. ordinat.

Anno quadringentesimo trigesimo tertio, ut narrat Hieronymus Rubeus ex antiquis Ravennatensis Ecclesiæ monumen-

SÆC. V. S. SIXTUS III.

mentis, Sixtus Papa à Sancto Petro Apostolo per visum sibi apparente admonitus fuit, quem in Joannis Ravennatensis Episcopi mortui locum ordinare deberet. Quo tempore cùm Sanctus Cornelius Forocorneliensis Episcopus, unà cum suo Diacono Petro, Carysologo nomine, ipsum Sixtum Pontificem inviseret, Petrum intuens Sixtus, ipsum planè illum esse cognovit, quem Princeps Apostolorum in Ravennatem Episcopum fore ordinandum ostenderat. Moxque jubet Ravennates adesse, & qui instituendus esset ipsorum Episcopus docuit: sed illis, qui Romam cum electionis decreto advenerant, reclamantibus, & asserentibus insuper haud moris esse, ex alterius Ecclesiæ Clero assumi aliquem in Ecclesiæ Ravennatis Episcopum, compulsus fuit Sixtus, visionem illam Ravennatibus notam facere, qui tandem acquiescentes, gaudentes cum Petro, à Sixto ordinato Episcopo reversi sunt; exinque dilucidè declaratum est nonnisi à Deo electum fuisse, quem admiranda morum sanctitudo, & doctrina insignis mirificè commendarunt.

IX. *Anastasium Thessalonic. Vicarium summum in Illyrico constituit.*

Illyrium in Orientale & Occidentale anno trecentesimo septuagesimo nono divisum fuisse diximus in Siricio Papa, sed post annos 58, anno nempe quadringentesimo trigesimo septimo ad pristinam formam rediit, quia Valentinianus III, ut ait Jornandes in lib. de Success. Regnorum cap. 97. *à Roma Constantinopolim ob suscipiendam in matrimonium Eudoxiam Theodosii Principis filiam venit, dataque pro munere socero suo tota Illyria, celebratis nuptiis ad sua regna cum uxore recessit.* Pontifices tamen Romani, post istam donationem, jus suum retinuere in omnes Illyrici Ecclesias usque ad Leonem Isaurum, qui increpitus à Gregorio III, quòd usum Imaginum in Templis abrogasset, & confringi jussisset, provinciarum, quæ à Sicilia usque ad Thraciam per Illyricum, Epirum, Achajam & Macedoniam porrigebantur, administrationem ab Ecclesia Romana avulsit & Constantinopolitanæ tribuit. Sixtus autem anno quadringentesimo trigesimo septimo scripsit *universis Episcopis Synodo apud Thessalonicam congregandis*, ut videre est in Collectione Holsteniana, prohibuitque, ne invito, vel inscio Anastasio Episcopo Thessalonicensi, Rufi successore, ullus auderet aliquem ordinare. Data est Epistola XV Kalendas Januarii. Eadem die scripsit ad Proclum Constantinopolitanum Episcopum: *Illyricianæ omnes Ecclesiæ, ut à decessoribus nostris accepimus, & nos quoque fecimus, ad curam nunc pertinent Thessalonicensis Antistitis, ut sua sollicitudine, si quæ inter fratres nascantur, ut assolent, actiones, distinguat atque definiat, & ad eum, quidquid à singulis Sa*cerdotibus *agitur, referatur.*

SÆC. V. S. SIXTUS III.

X. *Julianum Pelagianum in Ecclesiam non admittit.*

Julianus hæreticus ille Pelagianus, sive Cælestianus, qui plures libros contra S. Augustinum scripsit, quique ex Episcopatu Eclanensi jamdiu depositus fuerat, & à S. Cœlestino Italiâ cum aliis Pelagianis pulsus, molitus est sub Sixto in Ecclesiæ communionem irrepere, sed eum rejecit Sixtus, ut testatur Prosper in Chronico, qui sub Consulibus anni 439 scribit: *Hac tempestate Julianus Eclanensis, jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudùm amissi Episcopatûs intemperans cupido exagitabat; multimodâ arte fallendi correctionis spem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere. Sed his insidiis Sixtus Papa, Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit, & ita omnes Catholicos de rejectione fallacis bestiæ gaudere fecit, quasi tunc primùm superbissimam hæresim Apostolicus gladius detruncasset.*

XI. *Acta falsa Sixti PP. & Polychronii Ep. suspecta fidei.*

Circumferuntur Acta Synodi Romanæ de causa Sixti III, à Basso Exconsule accusati, quòd stupro se polluisset, in qua dicitur purgatus, Clero, Senatu & Imperatore præsentibus; sed hæc Acta falsâ Consulum notâ consignantur, & anochronismis scatent, quæ suppositionem produnt. Nec ullum robur illis accedit ex Epistola Sixti ad Episcopos Orientales, cùm contexta sit ex sententiis Concilii Toletani VIII, Felicis III, Gregorii Magni, Hadriani I, Codicis tam Theodosiani, quam Justinianei, Aniani Interpretis & Sixti Pithagorei. Ejusdem farinæ sunt Acta *de Synodalis accusatione & expurgatione Polychronii Episcopi Hierosolymitani*, quæ sub Pontificatu Sixti Romæ dicuntur habita. Toto enim sedis Sixti tempore, Juvenalis præfuit Ecclesiæ Jerosolymitanæ, & nihil illis Actis insulsius. Refertur quidem accusatio, & purgatio Sixti in libro Pontificali, sed cum in eo aliæ fabulæ recitentur, utraque historia suspectæ fidei haberi debet.

XII. *Sixtus PP moritur.*

Postquam Sixtus Basilicam Sanctæ Mariæ Majoris, quæ Basilica Liberii ab Antiquis dicebatur, restauravit & exornavit, & multa munera contulit, sanctissimè obiit die undecimâ mensis Augusti anni quadringentesimi quadragesimi, postquam sedisset *annos octo, & dies decem & novem*, ut omnia exemplaria Anastasii tam edita, quàm MSS. cunctique ferè catalogi habent. Anastasius neque diem mortis, neque sepulturæ ejus, præter morem, indicavit, neque Prosper eum Kalendis Aprilis in Chronico mortuum tradidit, ut memoriæ lapsum scripsit Baronius, qui tamen eum die 28 Martii mortuum credit, diem cultûs pro die mortis, ut assolet, sumens.

XIII. *Libri ei falsò attribuiti.*

Rectè tamen ostendit libros tres *de divitiis, de malis doctoribus, de castitate*, male

SÆC. V. S. SIXTUS III.

lè Sixto attributos esse. Quod idem asserendum est de *Hypomnostico*, seu Hypomgnostico, seu, ut aliqui vocant, *Subnotationum libro, aut Commonitorio*, quòd Auctoris consilium fuisse videatur, ut Ecclesiæ Catholicæ doctrinam contra Pelagianos compendio traderet. Hoc opus ab Augustino compositum fuisse tradidit Hincmarus in Epistola ad Amolonem, & Ecclesiam Lugdunensem de Gottescalcho scripta; sed Hincmarum confutarunt Remigius Archiepiscopus & Ecclesia Lugdunensis, ac Prudentius Episcopus Tricassinus, ut videre est in Appendice ad Tomum X Operum Sancti Augustini in editione Patrum Benedictinorum. Garnerius quidem in Dissert. VI de scriptis adversùs hæresim Pelagianam, Sixtum III inter eos numerat, qui adversùs illam scripsere, ipsique libros sex Hypognonosticon asserit. Sed rationes ejus id minimè evincere ostendit Natalis Alexander sæculi Ecclesiæ quinti parte 1. pag. 214. & seqq. ubi etiam refellit, quod idem Auctor probare conatus est, tres scilicet laudatos libros de divitiis, & alios duos, Pelagianis erroribus scatentes Sixto adhuc Presbytero tribuendos esse. Auctores itaque omnium istorum librorum perperàm Sixto Papæ, aut Sixto Presbytero adscriptorum hactenùs ignoti.

SÆC. V. S. SITUS III.

S. LEO *Pontif. XLVII.*

Anno Domini CCCCXL.

I. *S. Leo fit Papa.*

S. Leo, natione Tuscus, ex patre Quintiano, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, post dierum 42 sedis cessationem, consecratus est Romanus Pontifex die vigesimâ secundâ Septembris, in quam eodem anno quadringentesimo quadragesimo Dominica cadebat. Prosper enim, qui hoc tempore vivebat in Chronico ait: *Defuncto Xysto Episcopo XL amplius diebus Romana Ecclesia sine Antistite fuit, mirabili pace, atque patientiâ præsentiam Diaconi Leonis expectans.* Fuit autem natione Tuscus, non Romanus, licèt idem Prosper scribat: *Leo legatione publica accitus, & gaudenti patriæ præsentatus XLVII Romanæ Ecclesiæ Episcopus ordinatur*, ibi enim Prosper interprerari debet de Italia, quam Leonis patriam appellat, unde antiquissimi codices MSS. Anastasii Vaticani, Casinenses, Regii, Florentini & alii habent Leonem fuisse *natione Tuscum.* Tandiu dilata est ejus consecratio, quia *tunc eum inter Aetium & Albinum* (Romani exercitus Duces) *amicitias redintegrantem Galliæ detinebant, quasi ideò longe esset abductus, ut & electi meritum & eligentium judicium probaretur*, ut scribit idem Prosper.

II. *Diaconi sæpius ad Ecclesiæ regimen assumpti.*

Erat porro S. Leo S. R. E. Diaconus; qua occasione hic observandum venit cum Quesnello ejus Operum editore, plures accidisse ut Diaconi, quàm Presbyteri ad Ecclesiæ supremum regimen assumerentur. Primò, quia Diaconi Ecclesiæ res, non temporales tantùm, sed etiam spirituales penitius noverant: est enim Diaconus Episcopi oculus & adjutor. Deinde, notiores erant omnibus civitatis ordinibus. Posteà, cùm haberent omnia in potestate, devinciebant sibi facilè Clericorum animos. Denique, ut plurimùm plus dignitatis afferebant, quam alii: siquidem Archidiaconi, (qui nomine Diaconorum hic intelliguntur) si benè se gessissent, ostenderant, omnibus se animi dotibus, ad animorum regimen utilibus excellere.

III. *S. Leo primum sermonem habet ipso ordinationis suæ die.*

Statim ac in Pontificali specula positus est Leo, plebem sibi commissam, non vitæ solùm exemplo excitare, sed proprii etiam oris officio erudire est aggressus. Idem enim vir Eruditus observat ipsa ordinationis die, non autem in ejusdem anniversario, primum ejus sermonem habitum esse; in eo quippe Sanctus Pontifex ait: *satis dignum est, à sacrificiis Dominicæ laudis obsequium consecrati Pontifices inchoari.* Unde falsum est quod scribit Sozomenus lib. 7. cap. 19. *In eadem urbe* (Roma) *nec Episcopus, nec alius quispiam, in Ecclesia populum docet;* S. enim Leo, primus è Romanis Pontificibus id non prædicit, nam, ut in Liberio diximus, S. Ambrosius lib. 3. de Virginibus describit sermonem Liberii Papæ, habitum in Basilica S. Petri, in Marcellinæ, ejusdem Ambrosii sororis, spiritualibus nuptiis, cùm se Deo perpetuâ virginitate dicaret.

IV. *Manichæos & Priscillianistas persequitur.*

Devastatâ à Vandalis Africa complures Manichæi Romam venerant, ibique Catholicis admixti latentes conventus agebant, & plures impiâ suâ doctrinâ seducebant. Primus Leonis congressus adversùs illos fuit, & plurimos diligentiâ ejus detectos narrat Prosper sub Consulibus anni 443: eorum libri innumeri Romæ combusti, & ex ipsis Manichæis plures ad sanitatem revocati. Tum anno sequenti 444 S. Leo Epistola VIII, quæ aliàs erat II, ad Episcopos per Italiam, data III Kalendas Februarii, plurimos Manichæorum vigilantiâ suâ in urbe Roma detectos esse, & pari ab eis sollicitudine investigandos admonet. Hæc Epistola per provincias ad omnes

mnes Episcopos missa est, cùm Idacius illorum temporum æqualis scribat: *Per Episcopum Romæ tunc præsidentem gesta de Manichæis per provincias diriguntur.* Anno postea quadringentesimo quadragesimo septimo eosdem Manichæos in Hispania repressit, & Priscillianistas, quorum errores partim erant cum Manichæis communes, partim proprii. Illam autem Priscillianistarum sectam contrivit, datâ ad Turribium Asturicensem Episcopum Epistolâ 93, in qua singula hujus sectæ capita seorsim conterit, ac Turribium, Episcoposque Gallæciæ & Lusitaniæ ad Concilium vocat, ut simul videant, quid adversùs gliscentem hæresim agendum sit. Hanc Leonis Epistolam legant, qui impios Priscillianistarum mores nosse voluerint.

V. *Sicuti & Pelagianos.* Non solos Manichæos & Priscillianistas, sed etiam Pelagianos sanctus Leo insectatus est. Cùm enim hi in provincia Veneta, damnatis in speciem tantùm erroribus Pelagianis, in Catholicorum consortium recepti, hæresim clanculùm restaurarent, Septimius Episcopus Altini, Sanctum Leonem hac de re per literas certiorem fecit, isque Januario Antistiti Aquilejensi totius provinciæ Metropolitæ per literas injunxit: *Ut congregata Synodo provincialium Sacerdotum, omnes sive Presbyteri, sive Diaconi, sive cujuscunque Clerici ordinis, qui de Pelagianorum, Cœlestianorumque consortio in communionem Catholicam ea imprudentiâ sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctarentur erroris, nunc saltem, postea quàm hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quæ & ipsis prodesse, & nullis possit nocere, cogantur, &c.* Scripsit eodem tempore Sanctus Leo ad Septimium Altinensem eadem de re. Utraque adversùs Pelagianos Epistola, sinè ullo temporis charactere data, & utraque â Photio Cod. 54. his verbis memorata: *Cùm temporis deinde progressu sectæ hujus homines* (nempe Pelagiani) *per hæresis suæ abjurationem Ecclesiæ restituti essent; iterum malum ab ipsis principium sumpsit; ut Septimio Episcopo renascens eadem lues, antequam longius serperet, fuerit reprimenda, datis ad Leonem Romæ tunc Sedem Apostolicam tenentem, literis, qui Leo fervente zelo contra impietatem illam depugnavit.* Loquitur & Photius de iisdem Leonis Epistolis Cod. 53, quando ait: *Scripsit & Leo Romanus Episcopus de Pelagianis conversis, quomodo debeant recipi, quandò convertuntur, scriptis suam opinionem damnantes.*

VI. *Non est Auctor librorum de vocatione omnium gentium.* Idem Photius Cod. 54 asserit, post repressos à Septimio Episcopo & Leone Pelagianos, Romæ plures liberiùs pro hæresi loquentes Prosperum confutasse, ait enim: *Post non diu rursùm veluti existere atque enasci è mala radice impudenter cùm cœpisset, Romæ etiam quidam pro hæresi liberè locuti sunt, quos Vir sanè divinus Prosper libellis adversùs eos in vulgus editis facilè dissipavit, extinxitque: Leone etiamnum, quem diximus, Romanam Sedem gubernante.* Antelmius in Dissert. 3. de veris Operibus SS. Leonis Magni, & Prosperi Aquitani, ostendit libellos illos à Prospero contra Pelagianos editos, esse duos libros de vocatione omnium gentium, Prospero à quibusdam perperam abjudicatos, ubi & refellit Quesnellum, qui eos libros sancto Leoni attribuit.

VII. *Arelatensem Ecclesiam suis privilegiis exuit.* Anno quadringentesimo quadragesimo quarto orta est contentio inter sanctum Leonem & Hilarium Episcopum Arelatensem. Celidonius Episcopus Vesontionensis in Concilio, incerto loco habito, à sancto Hilario Episcopatu depositus, ad Sanctum Leonem appellavit. Sanctus Hilarius Romam statim contendit; sed cùm à Leone acriter increpitus fuisset, & Celidonius manifestâ testium responsione ab iis immunem se probasset criminibus, ob quæ fuerat exauctoratus; Hilarius clam Roma, quasi insalutato hospite se subduxit, & Arelatem rediit. In ejus autem absentia Celidonius in sedem suam restitutus est à Sancto Leone, in Synodo Romana, in qua & Projecti contra Hilarium querimoniæ discussæ sunt. Scilicet Hilarius Projecto Episcopo alienæ provinciæ ægrotanti, alium superordinaverat. Ordinatum contra Canones S. Leo cum sua Synodo submoveri decrevit, & Projectum in suo Sacerdotio permanere. Scripsit autem S. Leo *ad Episcopos per provinciam Viennensem constitutos* Epistolam 89, nunc 11, in qua irritis redditis, quæ ab Hilario præsumpta fuerant, inter alia statuit, non ultra Hilarius auderet *conventus indicere Synodales*, utque præter consensum Leontii provinciæ Viennensis antiquioris Episcopi Concilium alterius Provinciæ non celebretur; *Metropolitanis privilegii sui dignitate servata.* Romani Pontificis sententiam, subsecutum est Valentiniani Imp. rescriptum Romæ datum VIII Idus Junii anni quadringentesimi quadragesimi quinti, quod sic habet: *Decernimus, ne quid tam Episcopis Gallicanis, quàm aliarum provinciarum contrà veterem consuetudinem liceat, sinè viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate, tentare, sed illis omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit, sanxeritque Apostolicæ Sedis auctoritas*, ex Cod. Theod. tit. 24. de Ord. Ep. Ideò porrò S. Leo Valentinianum III interpellavit ea de re, ne majores turbæ imposterum concitarentur, nam sine Imperatoris auctoritate executioni mandari poterat Pontificis Romani sententia, unde ipsemet Imperator in suo rescripto de ea ait; *quamvis sine Imperiali sanctione valitura esset, quid enim*

tan-

 tanti Pontificis auctoritati in Ecclesias non liceret?

VIII. *Ex ea parte restituit.* Cujus provinciæ Episcopus fuerit Celidonius, diu agitatum fuit, sed postquam Vita S. Romani Abbatis Jurensis in lucem prodiit, Eruditi eum Vesontionensis seu Bisuntinæ Ecclesiæ Episcopum fuisse non dubitarunt. Sanctus autem Hilarius, Zosimi Papæ rescripto & Vicariâ potestate ab illo suis decessoribus concessâ usus, Celidonium Episcopum dignitate dejecit, quod indicat Sanctus Leo in laudata ad Episcopos Viennensis provinciæ Epistolâ, in qua ab eo Hilarius accusatur, tanquam *ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans*. Fretus illa potestate Hilarius Celidonium, quem reum credidit, Episcopatu deposuit; unde idem Sanctus Leo ait: *Mansisset namque in illum* (nempè Celidonium) *prolata sententia, si objectorum veritas extitisset*. Quod nequaquam scripsisset S. Leo, si nulla omninò fuisset Hilarii in Celidonium jurisdictio. Iratus tamen S. Leo Hilario, sive quòd, ut ipsemet ait, *B. Petro nollet esse subjectus, & frequentiùs temerariis & insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret*; sive quòd Synodi Romanæ judicio stare nollet, clàmque Romà recessisset, Arelatensem Ecclesiam suis exuit privilegiis, jura que Metropolis in Viennensem transtulit. Sed Hilario anno quadringentesimo quadragesimo nono mortuo, Episcopi Viennensis provinciæ pro Ravennio ejus successore Epistolam seu libellum ad S. Leonem miserunt, restituique Metropolitano Arelatensi jura suæ Ecclesiæ postularunt. Sanctus verò Leo anno quadringentesimo quinquagesimo litem ita composuit, ut Viennensi Metropoli quatuor Episcopatus attribueret, Valentinum, Tarentasiensem, Genevensem & Gratianopolitanum: reliquos subjecerit Arelatensi Metropoli.

IX. *S. Hilarium Arelat. post mortem pro viro Sancto habet.* Quia porrò quæ de hac inter Sanctum Leonem & S. Hilarium controversia referuntur ab eodem S. Leone, & à Sancto Honorato Episcopo Massiliensi in Vita ejusdem S. Hilarii, valdè inter se discrepant. Quesnellus arbitratur Honorato credendum esse, indeque prolixam Apologiam texuit *pro Sancto Hilario Arelatensi Episcopo*. Papebrocius verò longè tectiùs statuit potiorem in hujus causæ narrat'one esse auctoritatem S. Leonis, quàm Honorati Auctoris Vitæ S. Hilarii; quia Leo tam Sanctus fuit, ut mentiri nollet; tam antiquus, ut nemo propinquior haberi possit testis hujus rei, cui interfuit, quamque ipse ut judex gessit. Sed quidquid sit, S. Leo Hilarium mortuum pro viro Sancto habuit, ut constat ex ipsius Epistola 106 ad Episcopos per Arelatensem provinciam constitutos, in qua ait: *Quod ergò in Arelatensium civitate defuncto sanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium secundùm desideria Cleri, Honoratorum & plebis unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestræ opus nostro judicio roboramus.* Ex quo & colligitur, S. Hilarium pro sua erga Sedem Apostolicam debita reverentia, nihil non egisse, ut S. Leonem placaret, ac promereretur; ac omni deinceps contentione quievisse, Auxiliaris potissimùm urbis Romæ Præfecti consilio, quod indicat S. Honoratus in laudata S. Hilarii Vita. Probabiliter igitur dici posse videtur S. quidem Hilarium privilegia, olim Sedi suæ ab Apostolica Sede concessa per Zosimum, sed ab ejus successoribus vel revocata vel imminuta, propugnasse pertinaciùs; sed parte alia S. Leoni fuisse obreptum, huncque falsis adversariorum Hilarii delationibus circumventum, de quo audiendus Baronius de hac & simili causa S. Mamerti Viennensis Episcopi, ad annum 464. num. ultimo loquens: *Non mireris, Lector*, inquit, *Romanum Pontificem adversùs Mamertum adeo vehementer insurgere, virum, ut declararunt eventa, sanctitate insignem. In his enim, quæ contentiosè fori sunt, perfacile est quemquam decipi. Persimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem fermè ex causa acerrimè invectus est. Quis nesciat sæpe accidere, ut falsis accusationibus, & subreptionibus aures Pontificum repleantur; & cùm putent agere quod justum appareat, exagitent innocentem?*

Initium hæresis Eutychianæ, & Concilium Calchedonense, Generale quartum.

SEdente Sancto Leone exorta est Eutychiana hæresis, cujus initium & Concilia contra eam celebrata hic compendiosè exhibenda. Eutyches Presbyter, Archimandrita, seu Abbas celeberrimi cujusdam in urbe Regia Constantinopoli Monasterii, teste Liberato cap. 11. ex nimio in Diodorum Tarsensem, & Theodorum Mopsuestenum olim Episcopos odio, lapsus est in blasphemam impietatem Apollinaris, *mysteris Incarnationis dogma corrumpens, & divinitatem Unigeniti, & humanitatem vocans unam naturam, commistionemque & confusionem asserens factam, & salutarem passionem ipsi incommutabili Deitati adnectens*, ut scribit Facundus lib. 8. c. 5. exhibens fragmentum Epistolæ Domni Episcopi Antiocheni ad Theodosium Imp. Asserebat itaque Eutyches Christum esse ex duabus naturis, sed non in duabus, idest, duas fuisse ante uni- X. *Eutyches hæresim suam docet.*

SÆC. V. S. LEO.

unitionem naturas, unicam postea: unde illud consectarium, Christum consubstantialem nobis non esse secundùm carnem. Cùm autem dicta Domni Antiocheni ad Theodosium Imp. Epistola scripta sit anno circiter quadringentesimo quadragesimo secundo, Eutychianæ hæresis initium ab eo anno repetendum; unde Sanctus Anastasius Synaita scribit: *Annis circiter post* (Ephesinum scilicet Concilium) *decem Eutyches quidam Archimandrita Constantinopoli exortus, qui diceret totum Christum esse naturam unicam.*

XI. *In judicium vocatur apud Flavianum Episcopum CP.*

Gelasius Papa in Epistola 16 ad Episcopos Dardaniæ, initium hæresis Eutychianæ ab anno quadringentesimo quadragesimo octavo repetit; quia eo anno Eutyches in judicium vocarus est apud Flavianum Episcopum Constantinopolitanum, accusante Eusebio Dorylæi in Phrygia Salutari Episcopo, Eutychetis amico, cujus rei meminit Breviculus Eutychianistarum: *Cùm Eutycheu Eusebius Dorolytanus Episcopus suadere talia reperisset, zelo fidei, quem etiam, cùm ageur in rebus esset, ostendit, (ipse enim Nestorium quoque in tempore reprehendit in Ecclesia res sacrilegas prædicantem) detulit ad Flavianum Episcopum.* Accusatio summopere Eutychetem offendit, quare apud S. Leonem questus est; *quòd Nestoriana hæresis quorundam rursùs studiis pullularet.* Leo ejus zelum laudavit, ac benignè rescripsit, XII *Kal. Martii* anno quadringentesimo quadragesimo nono. Hinc Acta Quinti Concilii ajunt: *Leo Sanctæ memoriæ Papa antiquioris Romæ, & suscepit Eutychetem, & rescripsit, comprobans eum, & tamen postea coudemna vit, & anathematizavit eum, ut hæreticum.* Sed antequam ad Judicium Episcopale deferretur Eutyches, jam ad Theodosium Imperatorem delata fuerat à Domno Antiocheno Episcopo accusatio de reviviscente Apollinaris hæresi, Eutychetis industriâ & artibus, ut constar ex citata Domni Synodica Epistola ad Theodosium apud Facundum lib. 8. cap. 5. ex qua discimus, quinam fuerint illi, quos Eutyches apud S. Leonem tacitè infamabat, tanquam Nestorii sequaces & Patronos: clarum est enim eum de Domno & Theodoreto, & aliis hujusmodi loqui, qui de anathematizatis per Eutychen Diodoro & Theodoro apud Theodosium conquesti fuerant.

XII. *Damnatur in Synodo Cpolitana.*

Coacta est illicò Constantinopoli à Flaviano Episcopo Synodus, sub die VI Idus Novembris anni quadringentesimi quadragesimi octavi, non quidem ordinaria, sed ex iis solis Episcopis, qui reperri sunt in comitatu. Occasionem cogendæ Synodo dedit orta quæstio inter Florentium Sardorum Episcopum, Lydiæ Metropolitanum, & duos suæ Provinciæ Episcopos: quâ finitâ actum est de Eutychete, qui olim Nestorianæ hæresi profligandæ cum Sancto Dalmatio Monacho navarat operam. Eutyches sæpiùs ab Eusebio Dorylæi Episcopo amicè admonitus de abjiciendo errore, in eo obstinatè perstiterat, cùmque etiam in Synodo duas quidem asseruisset naturas ante unionem, unam verò post unionem, damnatus est à Synodo, nequicquam obnitente Chrysaphio Eunucho Imperii Administro, quem minùs Eutychetis amor, quàm Flaviani odium urgebat. Subterfugit judicium hæreticus, qui tamen ex scriptis suis convictus est. Synodus septem actionibus completa, eique subscripsere Episcopi omnes numero 32, & Archimandritæ numero 23. Episcopi hac formula subscripserunt *Basilius Episcopus N. judicaus subscripsi.* Archimandritæ verò: *N. Presbyter & Archimandrita, subscripsi in depositione Eutychetis;* quia scilicet Episcopi Conciliis adsunt ut judices; Abbates verò ut honorifici spectatores: illi sententiam dicunt; isti sententiæ ab Episcopis latæ assensum præbent. Porrò Eutychetis ut hæretici sententia prolata est his verbis: *Lachrimantes & lugentes perfectam ejus perditionem decrevimus per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum, extraueum eum esse ab omni officio Sacerdotali, & à nostra communione, & primatu Monasterii.*

Eutyches cùm authoritate Chrysaphii & tutela Theodosii Augusti Doctrinam suam tectam, sartamque non cerneret, ad Romanum Pontificem confugit, quòd absentem circumvenire in promptu esset. Ejus literæ leguntur in Synodico adversùs Tragediam Irænei à Christiano Lupo publicato cap. 222. In earum fine ait Eutyches: *Subjunxi autem his literis meis utrumque libellum, & eum, qui ab accusatore meo oblatus est Synodo, & qui à me quidem gestus est, uon tamen susceptus.* Sed in ea Epistola nulla mentio de Eutychetis appellatione. Tum caput 223. ejusdem Synodici continet libellum contestatorium ab Eutychete propositum in Constantinopolitana urbe, ut docent verba Leonis in Epistola VIII ad Flavianum Episcopum Constantinopolitanum. Sanctus Leo, de his quæ Constantinopoli gesta erant, non admonitus à Flaviano, ne vel innocentem condemnaret, vel reum absolveret, ad Theodosium Imperatorem Flavianumque scripsit. Protinùs ad Summum Pontificem rescripsit Flavianus, & Acta Constantinopolitanæ Synodi in causa Eutychetis, simul cum Epistola ad eum misit. XIII. *Ad Pontificem Rom. appellat.*

Acceptis Flaviani literis, Leo opem, operamque suam adversùs Eutychetem pollicetur, & per illustrem virum Rhodanum Epistolam misit, quam primùm Quesnellus publicavit ordine 22, quam & secuta est alia ad Theodosium, quæ ordine est 23, in XIV. *S. Leo scribit ad Theodosium & ad Flavianum.*

SÆC. V. S.LEO. qua Nicænæ fidei se inhærere profitetur, Nestorii & Eutychis dogmata condemnat, postulatque Synodum intra Italiam congregari. In ea ampliores literas promittit per Flaviani nuncium perferendas. fuitque illa celebrata adeo ad Flavianum Epistola, aliàs ordine 10, nunc 14, laudata Calchedone, Patribus approbata, & retenta ad fidem Ecclesiæ de Incarnatione Christi explicandam, ut eâ, quasi Lydio lapide, sincera adulterinaque fides probetur. Ea Epistola olim integra in Ecclesia Romana legebatur tempore Adventus, quod etiam in Ecclesiis Galliarum factitatum esse eruit Quesnellus ex MS. Codice Bibliothecæ Regiæ. Eam anno quadringentesimo quadragesimo nono detulerunt Legati Leonis Papæ ad pseudo-Synodum Ephesinam, de qua mox.

XV. Eutychis causa retractatur Cpoli. Interea Eutyches supplices libellos dat Imperatori, Actaque Synodi Constantinopolitanæ diminuta, falsataque arguit. Imperator Chrysaphii Eunuchi sermonibus deceptus, retractari Acta jubet, & videre an quid omissum, mutilum, adulteratumque reperiatur. Quamobrem eosdem Episcopos, qui superiorem Synodum Constantinopoli celebrarant, jubet iterum anno quadringentesimo quadragesimo nono cogi, sed illis Thalassium Episcopum Cæsareæ in Cappadocia præficit, amoto Flaviano Constantinopolitano, cui jus sedendi aufertur. Quinto itaque Idus Aprilis cæpta est Synodus: ad examen acta revocantur; nihil depravatum aut immutatum reperitur, omniaque uti gesta erant, ita scripta esse omnes approbant.

XVI. Pseudo Synodus Ephesina. Eutyches, dum hac viâ omnes aditus interclusos intelligit, Dioscori Episcopi Alexandrini, Flaviano inimici, patrocinium implorat. Dioscorus ad Imperatorem scribit, aliamque Synodum postulat, cui per literas Imperatoris jubetur præsidere, rejecto ex illo cætu Theodoreto, qui Dioscoro infensus erat, & Eutychianæ doctrinæ apertè contrarius. Indicta est itaque Synodus apud Ephesum tertio Kalendas Aprilis anni quadringentesimi quadragesimi noni, antequam retractarentur Acta Concilii Constantinopolitani anno 448 celebrati, ut ad Kalendas Augusti inciperetur. Ad illam S. Leo, ab Imperatore invitatus, Legatos mittit Julium Puteolanum Episcopum, Renatum Presbyterum tituli Sancti Clementis & Hilarum Diaconum. Synodus incæpta est die tantùm octava mensis Augusti, eique interfuere centum triginta Episcopi, præseditque Dioscorus Alexandrinus. Eutyches introductus continuò confessionem fidei proposuit, falsitatis & simulationis plenam, ac ambage verborum perplexam. Retractata deinde acta ejus condemnationis, isque declaratus innocens & solutus ab excommunicationis vinculo. Flavianus vindex fidei condemnatur cum Eusebio Dorylei Episcopo; plurimique Pontifices proscripti condemnatique, inter quos Ibas Edessenus Episcopus, Theodoretus Cyrensis, & ultimus omnium Domnus Antiochenus. Imò cum omnia susque deque gererentur, & Episcopi convocati, intentato quasi faucibus gladio, ejusmodi decretis subscriberent, & contra jus & æquitatis leges omnia fierent, Flavianus, qui ad Summum Pontificem appellaverat, non modò injuriis, sed & verberibus plagisque affectus, Hypepæ, quæ civitas est Lydiæ, quo in exilium amandatus est, *seu superveniente, seu ingesta morte* spiritum Deo reddidit eodem anno 449, ut habet Marcellinus in Chronico. In tanta rerum desperatione Legati Leonis Papæ obfirmatè restiterunt conatibus hæreticorum adversùs condemnationem Flaviani, indeque in custodiam dati. Ex quibus gestis jure *prædatoria*, aut *Latrocinalis* hæc Synodus appellata est.

XVII. Ejus Acta à S. Leone rescinduntur. Hilarus Diaconus, Leonis Papæ Legatus, cùm post infinita superata vitæ discrimina ex Ephesina pseudo-Synodo se subduxisset, Romamque advenisset, à Leone Papa excipitur, qui auditâ rerum, ut evenerant, narratione, Concilium Romæ cogit, in quo quidquid Ephesi fuerat actum, damnavit, ac rescidit. Crebris deinde institit literis, Theodosium & Pulcheriam Augustam urgere, ut unanimi consensu Synodus altera, quâ Ephesinam ignominiam & labem deleret, intra fines Italiæ cogeretur. Sed & cum multis Italiæ Episcopis obviam prodiit Valentiniano Augusto, qui cum matre Galla Placidia & conjuge Eudoxia, religionis causâ Romam ad Apostolorum limina veniebat, & tum eas, tum Valentinianum orando compulit, uti Theodosio scriberent, efficerentque, ut alio rursùs Concilio, quæ Ephesi perperàm gesta fuerant, retractarentur. Verum Eutychianis fabulis ac dolis irretita Theodosii mens, nullis literis, nullis precibus, nulla suorum necessitudine flecti potuit; quin potius publicis legibus Flavianum damnavit, Ephesinamque prædatoriam Synodum Nicænæ jussit æquari. At neque leves, neque feras tanti facinoris pœnas dedit. Siquidem non multò post dum equitaret, collapso equo graviter elisus, atque mortuus est die vigesimaoctavâ mensis Julii anni quadringentesimi quinquagesimi, nullo hærede relicto.

XVIII. Synodus Cpolitana Eutychem damnat. Theodosio Imperatore mortuo, Pulcheria Augusta ejus soror, suffragante Senatu & exercitu, Orientis Imperium & se ipsam in matrimonium dedit Marciano Clarissimo Senatori, genere Thraci & filio viri rem militarem exercentis. Marcianus ubi Imperium suscepit, sancti Leonis hortatu de Concilio generali cogendo cogitavit, in-

SÆC. V. S. LEO. interimque Constantinopoli Synodum haberi jussit, in qua lecta celeberrima illa Epistola S. Leonis aliàs 10, nunc 24. ad Flavianum, quam omnes sua subscriptione confirmarunt: ad alios deinde Metropolitanos missa, qui cum suæ provinciæ Episcopis eam approbarunt. Anathema dictum Nestorio & Eutychi, & eorum hæresis Constantinopoli proscripta, ut testatur S. Leo in Epistola 68 ad Paschasinum Lylibætanum, data mense Julio anni 451. Sed falsum est quòd scribit Baronius, & post eum Auctor Anonymus Delectus Actorum Ecclesiæ universalis seu Novæ Summæ Conciliorum, in ea nempe Synodo vetitum esse, ne Dioscori Alexandrini, Juvenalis Jerosolymitani & Eusthatii Beryti Episcoporum nomina ex Dyptycis recitarentur; Sanctus enim Leo in Epistola 60 aliàs 40. ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, Idibus Aprilis anni 451 etiam data, ait: *De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, & Eusthatii ad sacrum altare non recitandis dilectionem tuam haud decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint.* Quare, ut rectè notat Quesnellus, Leo ad Anatolium scribit, non tanquam de re gesta, sed tantùm definienda à suis Legatis cum Anatolio.

XIX. Marcianus apud Nicæam Synodum indicit. Licèt S. Leo differri Synodum Oecumenicam, & in Italia fieri optaret, Marcianus tamen Imperator, necessitate rerum, & votis Orientalium solicitatus, Synodi indicendæ consilium cœpit, & edicto suo jussit Episcopos *ad Nicæam civitatem proximis Kalendis Septembris* anni quadringentesimi quinquagesimi primi advenire. Sanctus itaque Leo acceptis Imperatoris literis, exemplò de Legatis mittendis cogitavit, ad eumque scripsit Epistolam 69, aliàs 49, significavitque, se Legatos mittere, ad vices suas implendas, Paschasinum Lylbæi Episcopum, Bonifacium Presbyterum, & Julianum Coënsem. Data Epistola VI Kalendas Julii. Præfatis Legatis postridie duos alios adjunxit, Lucentium Episcopum, & Basilium Presbyterum.

XX. Chalcedonem eam transfert. Interim cùm Attila Hunnorum Rex in Galliis victus fuisset, & Orientem versùs iter cœpisset, totumque Illyrium perturbari ob imminentium Barbarorum metum, ex literis Præfectorum accepisset Imperator, neque Nicæam posset se conferre, Concilium Nicæa Chalcedonem, quæ Constantinopoli septem tantum stadiis abest, transtulit, eamque Episcopis insinuavit, Edicto dato X Kalendas Octobris. Translationi huic etiam occasionem dedit obsecratio Legatorum Apostolicæ Sedis, qui Imperatorem enixè rogaverant, ut adesset Sancto Concilio, protestati, se, ipso absente, illuc non venturos. Ista constant ex Epistolis Marciani Imperatoris ad Synodum, quæ Nicæam convenerat, relatis patt. 1. Concil. Calched. num. 41. & seq. ex Liberato cap. 13. Breviatii, & ex Evagrio lib. 2. cap. 2. Porrò Synodum à Marciano Augusto primùm Nicæam convocatam, deinde ab eodem Calchedonem translatam, consentiente Sancto Leone, rectè probat Natalis Alexander sæculo V Dissert. XI partis II, ubi & ostendit, eundem S. Leonem Synodo præfuisse per Legatos Paschasinum Lylibætanum, & Lucentium Asculanum Episcopos, & Bonifacium Presbyterum, quibus Julianum Coënsem, ut consiliorum participem, potius quàm legationis socium adjunxit.

XXI. Actio prima Synodi. Incepta est Synodus octavo Idus Octobris anni Christi quadringentesimi quinquagesimi primi, in amplissima Sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ Basilica, in civitatis suburbiis sita. Ibi adfuerunt amplissimus Senatus, & aliquot alii Proceres, ut tumultus prohiberent, ut judiciorum ordinem servarent, utque secundùm Canones omnia agi curarent, non ut de rebus ad fidem & religionem spectantibus decernere ac judicare deberent. In prima Actione Apostolici Legati dixerunt, fas non esse, ut Dioscorus, qui reus sit, & ab aliis judicandus, inter Episcopos sedeat de aliis judicaturus; quare, decernentibus Magistratibus, jussus est in medio sedere, ut reus. Actorem egit Eusebius Dorylæi Episcopus. Tum Constantinus, qui erat à Secretis Consistorii, recitavit omnia Acta tum Constantinopolitanæ, tum pseudo-Synodi Ephesinæ. Quibus perlectis, Flavianus, & Eusebius Dorylæi à labe hæreseos vindicati sunt, & præter jus æquumque exauctoratos privatosque communione pronuntiatum est. Decretum, Dioscorum Alexandrinum, Juvenalem Hierosolymitanum, Thalassium Cæsariensem Cappadociæ, Eusebium Ancyranum, Eusthatium Berytensem, Basilium Seleuciensem, auctores latrocinii Ephesini eàdem pœna plectendos, quâ immeritò Flavianum, aliosque affecerant, ea conditione: *Si placuerit diviniſſimo & piiſſimo Domino noſtro*, ut habent Acta, idest Marciano Imperatori, ad quem & totam Actionem referendam censuerunt Patres.

XXII. Actiones secunda & tertia. Actione secunda de fide agi cœptum est. Publicè recitatum Nicænum, Constantinopolitanumque Symbolum; deinde, Cyrilli ad Nestorium, & Joannem Antiochenum literæ, cum pax inter eos inita est: tùm S. Leonis ad Flavianum Epistola, cui illis verbis acclamaverunt Episcopi: *Petrus per Leonem ita locutus est: Apostoli ita docuerunt.* Dioscorus scelerum conscientiâ consternatus huic secundæ Synodi Actioni non interfuit, sicuti nec tertiæ, in qua cùm ad judicium posceretur, & tertiò vocatus venire contemneret, Apostolici Legati summa-

SÆC. V. S. LEO. matim commemoratis sceleribus, quorum, & Alexandrinorum testimoniis, & publicis Pseudo-Synodi Ephesinæ Actis convictus fuerat, ex Leonis Pontificis sententia pronunciant, illum & Episcopali honore, & Sacerdotum functionibus omnibus privatum esse. Eam sententiam Anatolius Constantinopolitanus Episcopus, ceterique Patres universi gravissimis verbis comprobant, atque Augusto & Augustæ significant, ac publicis evulgant edictis, & Alexandrinæ perscribunt Ecclesiæ.

XXIII. Actio quarta. Actione quarta reditum est ad constabiliendam fidei formulam, & ad Leonis Epistolam. Rogati Patres quid de ea Epistola censerent, suo singuli ordine responderunt, Symbolis Nicæno & Constantinopolitano consentaneam esse, necnon fidei à Sancto Cyrillo in Epistolis expositæ, ideoque se illi subscripsisse. Juvenalis, Thalassius, Eusebius, Basilius & Eustathius, de quibus in prima Actione locuti sumus, qui in hac Actione eandem S. Leonis Epistolam sua subscriptione approbarunt, in Synodum sunt admissi, & omnes qui dictam Epistolam, ut inviolabilem orthodoxi dogmatis normam venerati sunt, veniam facilè consequuntur, præter Ægyptios Episcopos, & nonnullos Archimandritas, qui tamen petierunt, ut liceret sibi novum Episcopum Alexandrinum, ex cujus voluntate subscriberent, opperiri. Neque id ipsis denegatum, jurejurando tamen & vadimonio abstrictis, se Calchedone non abituros quoad sancta Synodus imperarit.

XXIV. Actio quinta. Actione quinta definitio fidei lecta est, quæ omnibus Patribus non placuit. Apostolicæ Sedis Legati, & aliquot Orientis Episcopi, multa deesse ad profligandam hæresim Eutichianam contestati sunt. Ad id enim satis non esse, ut Christus *Ex duabus naturis* diceretur: sed necesse esse, ut *In duabus naturis inconfusè, immutabiliter, & indivisè* subsistere diceretur. Habitus itaque ex singulis provinciis delectus quorumdam Episcoporum, qui in eam rem incumberent cum Legatis Apostolicis & Anatolio Episcopo Constantinopolitano, seorsim in Ecclesiæ Secretario. Jussu tandem Imperatoris id perfectum est, & conscripta receptaque fidei definitio, quæ Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum, Epistolas Synodicas S. Cyrilli, & memoratam S. Leonis Epistolam, & illa verba, propter quæ tanta fuerat contentio, continebat: *Unum eundemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum, &c.*

XXV. Sexta Actio Marciano præsente habita. Postquam Marciano Augusto renunciatum est, id à Patribus definitum esse, confestim octavo Kalendas Novembris Calchedonem venit, & sextæ Actioni interfuit, non ostentandæ potestatis gratia, sed ut universos Patres ad rectæ fidei rationem cohortaretur; idque oratione latinè primò, deinde græcè pronunciata. Ex qua tantus extitit animorum ardor, ut post benevolentissimas erga Imperatorem & Augustam acclamationes, in eam formulam, quam tunc Apostolici Legati cum Anatolio & Collegis ediderant, ab universis Episcopis itum sit, summoque consensu subscriptum. Deinde Marcianus capitula quædam Synodo proposuit approbanda. Denique in honorem sanctæ Martyris Euphæmiæ, & in Sanctæ Synodi memoriam, civitatem Calchedonensem Metropoleos nomine adauxit, salvâ Nicomediæ propriâ dignitate. SÆC. V. S. LEO.

Actione septima, causa Juvenalis Hierosolymitani & Maximi Antiocheni composita est, cùm judicio Synodi, tùm mutuo partium consensu. De quibusdam provinciis inter eos erat contentio. Actione octava Theodoretus jussus est dicere in Nestorium anathema, quo facto Ecclesiæ suæ Cyrensi restitutus est, ex qua Latrocinii Ephesini decreto fuerat dejectus & expulsus, sive potius approbata ejus restitutio à Sancto Leone facta. XXVI. Actiones VII. & VIII.

Actionibus nona, & decima, causa Ibæ Edesseni Episcopi acta est. Relecta sunt, quæ de eo Antiochiæ, Tyri, & Beryti acta fuerant; is depositus à Dioscoro in Pseudo-Synodo Ephesina, libellum Imperatori obtulerat; sed re delata ad Synodum Calchedonensem, probatæ vitæ & integræ fidei compertus est, & dicto in Nestorium, & Eutychetem anathemate, sedi restitutus est. Decretum tandem, abolendam esse penitus Pseudo-Synodi Ephesinæ memoriam. XXVII. Actiones IX. & X.

Actio undecima, quæ est de Domno Antiocheno Episcopo, non est commentitia ut arbitratur Quesnellus Differt. IX in Opera S. Leonis. Nam Baluzius in Præfatione ad Concilium Calchedonense num. 32 & seqq. eum hac in re deceptum esse solidè demonstrat, & ad omnia ejus argumenta respondet. Domnus Antiochenus Episcopus ab Episcopis Ephesinæ Synodi latrocinalis depositus est, in ejusque locum ordinatus Maximus ab Anatolio Episcopo Constantinopolitano, jubente Theodosio Imperatore. Omnia hujus latrocinii Acta in irritum misit Sanctus Leo, restituit Episcopos, qui è suis sedibus dejecti fuerant: Domnus unus ab eo non est restitutus; imò confirmatus est Episcopatus Maximi, qui ipsi superordinatus fuerat. Domno verò annuum ex Ecclesiæ Antiochenæ facultatibus, permittente Synodo, concessit Maximus. XXVIII. Actio XI. de Domno Antiocheno non est commentitia.

Actionibus duodecimâ, & decimatertiâ, Bassiani & Stephani controversia dirempta est. Ille ex sede Ephesina depositus, iste subrogatus fuerat. Judicatum fuit, XXIX. Actiones XII. XIII & XIV.

SÆC. V. S. LEO.

it, ut neuter sederet; tertius ordinaretur; & utrique sumptus ex ærario Ecclesiæ subministratentur. Actione decimaquarta, actum est de contentione inter Athanasium & Sabinianum de Episcopatu Perrhenorum. Athanasius Episcopus à suis accusatus dignitate motus fuerat, & Sabinianus in ejus locum ordinatus, per Dioscorum sede pulsus. Decretum autem fuit ut Sabinianus Episcopus Episcopatu Perrhensi in Euphratesia provincia frueretur, ac dignitatem Episcopatûs haberet: *Et substitutus sit*, inquit Concilium, *& pascatur, sicut Reverendissimus Antiochenorum Maximus secundùm facultatem Perrhenorum Sanctissimæ Ecclesiæ disposuerit*. Sabiniano igitur tribuitur Coadjutoria, cum futura successione; Athanasius quippe, qui in eodem Episcopatu confirmatus est, nisi convinceretur, senex erat. Ubi observandum est pensiones è beneficiorum Ecclesiasticorum fructibus delibatas nullibi ante Calchedonense Concilium memorari; à quo etiam statutum est, ut mox diximus, ut Bassianus, & Stephanus post exauctorationem alerentur Ecclesiæ Ephesinæ sumptibus, collatis ex ærario præfatæ Ecclesiæ. Hæ pensiones utrique concessæ ratione paupertatis, ad quam post exauctorationem redacti erant, & ut loquitur Synodus, *nutrimenti gratiâ, & consolationis*.

XXX. In Act. XV. fit Canon de Ecclesia Cpolitana.

In actione decimaquinta, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Clerici petiere, ut de Sede Constantinopolitana patres aliqua constituerent. Legati dixerunt id sibi non esse in mandatis; Judices verò pronunciarunt rem esse Synodi, statimque ex ea discessére, & eos Legati secuti sunt. Patres nihilominus, utrisque absentibus, complures Canones condiderunt. Græci Codices habent XXX, Latini XXVIII, ex quibus vigesimus octavus confirmat Patriarchica privilegia, à Concilio primo Constantinopolitano sub Damaso Ecclesiæ Constantinopolitanæ concessa, ut scilicet primo post Sedem Romanam honore frueretur, jusque & potestatem haberet in Thraciæ, Ponti, & Asiæ Dioeceses, eorumque Metropolitas, & Barbarorum insuper Episcopos ordinaret.

XXXI. Advertit illum reclamans Legatis in Act. ultimæ.

Id postquam audivere Legati Apostolici, in Actione decima sexta & ultima, Kalendis Novembris habita, postularunt, ut relegeretur canon de sede Constantinopolitana, se absentibus, conditus. Eo recitato, cum omnium ferè Patrum subscriptionibus, Lucentius Sedis Apostolicæ Legatus Judices interpellans dixit: *Primò Gloria vestra perpendat, quâ circumventione cum Sanctis Episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti*. Conclamaverunt omnes: *Nemo coactus est*. Quia verò de canonibus erat controversia, Judices jusserunt, ut canones ab utraque parte proferrentur; quod postquam factum fuit, hi canonem iterùm recensitum sua firmaverunt auctoritate, Patribus acclamantibus: *Hæc justa sententia*. *Hæc omnes dicimus*, &c.

SÆC. V. S. LEO.

XXXII. Illum reprobat S. Leo.

Sed reclamavit Lucentius Apostolicæ Sedis Legatus, & meritò; unde S. Leo huic definitioni vehementer succensuit; utpotè quæ Nicænos canones evertens, nitatur reprobato Constantinopolitani primi Concilii tertio canone, & falsò asserat Romanam Ecclesiam, nonnisi accepto à Patribus, quod in universam Ecclesiam habet, potiri Primatûs privilegio: hinc eodem Constantinopolitanam Sedem, utpote cum Romana factam jam æqualem, donandam esse. Quare sanctus Leo, sicut eorum, quæ adversùs hæreticos illi decreverant, fuit constantissimus approbator, ita se ambitionis acerrimum præbuit vindicem, haud quaquàm passus, Ecclesiarum jura, quæ à Nicænis Patribus constituta fuerant, commutari. Itaque canonem illum XXVIII improbavit, qui & è numero canonum expunctus est à Græcis ipsis. Canones verò ceteros Concilii tacito saltem consensu approbavit, eosque Ecclesia recepit universa. Porrò Synodus à 630 Patribus celebrata, ineunte mense Novembri anni 451 absoluta.

XXXIII. S. Proterius Episc. Alex. ad S. Leonem scribit.

Dioscoro ab Episcopatu Alexandrino in Concilio deposito, Ægyptii Episcopi, eo absoluto, Alexandriam redierunt; & Proterium ejusdem Ecclesiæ Archipresbyterum Patriarcham elegerunt anno 453. Hic statim ac consecratus est, literas dedit ad S. Leonem anno 454 allatas per Nestorium Phagoneos Episcopum, qui Romam non rectà contendit, sed per Constantinopolim iter faciens, literas Imperatoris ei etiam detulit, in quibus de novo Alexandrinorum Antistite Proterio magnificè loquebatur. Hujus fides primò Leoni suspecta fuerat, quia charus olim Dioscoro, qui curam tutelamque Alexandrinæ Ecclesiæ illi commiserat, quandò ad Synodum Calchedonensem profectus est. Gratæ Leoni literæ fuere, quia ejus rectam fidem, ut Martianus Imperator prius testatus fuerat, declarabant; quibus & Leo egregiè respondit Epistolâ, quæ inter Leoninas est 103, quam Quesnellus ex codice Cardinalis Grimani publici juris fecit, quâ Proterio fidei integritatem gratulatus est.

XXXIV. S. Leonis solicitudo pro Ecclesia Alex.

Timotheus quidam cognomento Ælurus, & Petrus Moggus Diaconus noluerunt communicare Proterio; & audita morte Marciani Imperatoris, quæ anno quadringentesimo quinquagesimo septimo contigit, hæretici, qui Dioscorum sequebantur, Timotheum Ælurum Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum ordinarunt, Sanctumque Proterium occiderunt, unde Theodorus Lector lib. 1. & Evagrius lib. 2. cap. 8. testantur

Ti-

Timotheum Ælurum, Proterio adhuc vivente sedem ejus invasisse. De Alexandrinæ Ecclesiæ deplorando statu certior factus S. Leo plures ad imperatorem Leonem Marciani successorem literas dedit, quibus ipsum hortatus est, ne ea, quæ de Synodo Calchedonensi definita essent, retractari pateretur, aut novum Concilium celebrari, quod hæretici postulabant. Hortatur præterea, ut Alexandrinæ Ecclesiæ pacem restituat, & ex ea expellat Timotheum invasorem, qui ab eodem Leone Augusto anno quadringentesimo sexagesimo ex ea Ecclesia ejectus, in exilium deportatus est, ut mox dicetur.

XXXVI. C[illegible] Legatos mittit S. Leo.

Leo Augustus, cui Synodum frustrà peti ab hæreticis visum est, postquam Synodo Calchedonensi finita esset controversia, collationem, quam iidem hæretici, procrastinandi animo petebant, non censebat denegandam. Ideò rogabat S. Leonem, ut Episcopos mitteret ex Occidente, qui quasdam quæstiones elucidarent. Hæreticorum astutiam agnovit prudentissimus Pontifex, & licèt collationem non probaret, tamen se missurum Episcopos pollicetur, qui præsentiam suam suppleant, non ad pugnam cum hæreticis instaurandam; semel enim definita Nicæa & Calchedone retractanda non esse. Hanc Epistolam scripsit S. Leo IX kalendas Aprilis anni 458, estque veteri ordine 78, novo 132. Legatos misit Constantinopolim Geminianum & Domitianum Episcopos, ejusque legationis occasione Epistolam dedit ad Imperatorem tertio Kalendas Septembris, quæ de Incarnationis mysterio prolixiorem tractationem continet, & plurima difficillimaque SS. Patrum testimonia subjecta habet, quibus Eutychiana hæresis jam pridem in Ecclesia damnata ostenditur.

XXXV. Ejus opera pax Ecclesiæ Alexandr. redditur.

Literis Sancti Leonis, Legatorumque precibus permotus Imperator, anno quadringentesimo sexagesimo Timotheum Ælurum Alexandriâ ejici jussit, & alium Synodi Calchedonensis vindicem ipsi substitui. Timotheus Chersonam relegatus est, ut habent Liberatus, & Victor Tununensis. Quâ de re gratulatoriam ad Leonem Augustum Epistolam dedit S. Leo XV kalendas Julii ejusdem anni 460, veteri ordine 99, novo 137. Pulso Timotheo Æluro, electus Timotheus alter, cognomento Solophaciolus, idest Albus, & in Alexandrina Sede collocatus, literas de ordinatione sua dedit ad S. Leonem per Danielem Presbyterum & Timotheum Diaconum. Ad ipsum vicissim scripsit S. Leo, Epistolâ 101 veteri ordine, novo 139, suamque illi gratulatus est electionem. Quid postea acciderit dicetur sub Simplicio.

XXXVII. Leo Attilam Hunnorum Regem mitem reddit.

Anno quadringentesimo quinquagesimo secundo Attila, qui maximâ suorum jacturâ in Galliis ab Aetio victus fuerat, viribus auctus Aquilejam nobilissimam Italiæ urbem, alteram Romam antiquitus dictam, & alias nobilissimas civitates expugnavit, & diruit, perditurus & ipsam urbem Romam unà cum Imperio, nisi S. Leo ejus animum miraculosè mitigasset. Nihil *inter omnia consilia Principis, ac Senatus, populique Romani salubriùs visum est*, inquit Prosper in Chronico, *quàm, ut per Legatos pax truculentissimi Regis expeteretur. Suscepit hoc negotium cum viro Consulari Albieno, & viro Præfectorio Trigetio Beatissimus Papa Leo, auxilio Dei fretus, quem sciret nunquam piorum laboribus defuisse. Nec aliud secutum est, quam quod præsumpserat fides; nam totâ legatione dignanter acceptâ, ita summi Sacerdotis præsentia Rex gavisus est, ut & bello abstineret præciperet, & ultra Danubium promissa pace discederet.* Attila itaque Hunnorum Rex, flagellum Dei dictus, Leonis divina eloquentia persuasus, ut regrederetur, interrogatus à suis, cur præter consuetudinem inflexus esset, atque tam humiliter Romani Pontificis imperata faceret, respondit: se vidisse, Leone loquente, astantem alium quemdam habitu Sacerdotali decorum, quid Divinum præseferentem, minantemque mortem, nisi Leonis Papæ jussa capesseret. Hæc refert Baronius ex veteribus Romanæ Ecclesiæ monumentis.

XXXVIII. Originem dat Nunciis Sedis Apostolicæ.

Anno quadringentesimo quinquagesimo tertio S. Leo scripsit ad Julianum Episcopum Coënsem, ut vice sua functus assumeret specialem curam, *ne hæresis, vel Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte revivisceret*. Ea Epistola aliàs 56, nunc est 86. In Epistola verò ad Marcianum Imperatorem 84, de eodem Juliano loquens Leo ait: *Vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos delegavi: atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut à Comitatu vestro non abesset exegi*. Data ea *VI Idus Martii Opilione V. C. Cos.* ideoque anno Christi 453. Quibus ex verbis & similibus Marca lib. 5. de Concordia cap. 15. & seqq. & Quesnellus in Notis ad easdem Epistolas, Vicariorum, seu, ut nunc loqui consuevimus, Nunciorum Sedis Apostolicæ in Comitatu agentium, originem deducunt. Qua in institutione, Orientalium Patriarcharum morem secutus est S. Leo; illi enim Apocrisarios ad Imperatores Orientis destinarunt ab eo tempore, quo sedes Imperii Byzantium translata. In multis tamen Leo sese ab eisdem pro sua prærogativa discrevit. Viderat Sanctus Pontifex per novam Nestorii hæresim Orientales Ecclesias diris procellis jactatas, vix & ne vix quidem per Concilii Ephesini definitiones quievisse. Non ignorabat etiam Constantinopolitanum Antistitem canone secundi Concilii generalis

lis fretum, totis viribus amplificandæ potestati suæ incumbere, nec priùs molitionibus suis finem positurum, quàm sibi majores Primates subjecisset: quibus subjectis, timendum erat, ne de minuenda pariter Romanæ Sedis auctoritate aliquando cogitaret. Quare existimavit, aliquem in urbem Regiam mittendum, qui fidei, & Ecclesiasticæ paci vigilaret, ageretque apud Imperatorem de compescendis conatibus eidem fidei, ac paci contrariis. Clericis aut Presbyteris Apocrisariorum munus creditum fuit priori ævo, eamque ob causam inprimis institutum, Edictisque Imperatorum sancitum, ne ad Comitatum venirent Episcopi, quòd ex Justiniani Novella 6. cap. 11 manifestum est: nunc sæpè Episcopis munus illud committitur. Sed de Legatis, Apocrisariis, aut Responsalibus Romanorum Pontificum ad Imperatores, pro negotiis universalis Ecclesiæ procurandis, legendus Marca laudatus. De origine verò Nunciorum Apostolicæ Sedis in Comitatu Francorum Regum vide dicenda in Gregorio Tertio.

XXXIX. *Genserico Vandalorum Regi obviam procedit.*

Anno quadringentesimo quinquagesimo quinto Genserico Vandalorum Regi urbem Romam improvisò aggredienti & ingredienti S. Leo occurrit, ipsumque pluribus allocutus, obtinuit ut igne & ferro, quo civitatem delere parabat, abstineret, sola direptione contentus, ut refert Prosper in Chronico: Romanam *urbem omni præsidio vacuam Gensericus obtinuit, occurrente sibi extra portas Sancto Leone Episcopo, cujus supplicatio, ita eum, Deo agente, lenivit, ut cùm omnia potestatis ipsius essent, tradita sibi civitate, ab igne tamen, & cæde, atque suppliciis abstineretur. Post quatuordecim igitur dies, secura & libera scrutatione omnibus opibus suis Roma evacuata est, multaque millia captivorum . . . . . . cum Regina & filiabus ejus Carthaginem abducta sunt.* Tres primarias Basilicas à direptione defendit Sanctus Pontifex. Nam cùm resarciendis damnis post cladem animum adjiceret, argentea & magni ponderis vasa, olim tribus Basilicis Constantiniane, Sancti Petri, & Sancti Pauli à Constantino data conflari jussit, & per Titulos Urbis distribui, ut habet liber Pontificalis, qui & complures Basilicas ejus pietate & solicitudine ædificatas, instauratasque memorat.

XL. *Consulitur à Theodoro Forojuliensi Episc.*

Anno quadringentesimo quinquagesimo secundo consuluit sanctum Leonem Theodorus Forojuliensis in Galliis Episcopus de penitentiæ disciplina. Ad eum Sanctus Leo Epistolà, quæ in Collectione Conciliorum est ordine 91, fusè & claré respondet, regulis tamen ab Innocentio in Epistola ad Exuperium Tolosanum, & Cælestino in Epistola ad Episcopos Viennensis & Narbonensis provinciæ traditis prorsus inhærendo: Indulgentiam Dei nisi supplicationibus Sacerdotum non posse obtineri: peccatoribus per pœnitentiæ actiones eluenda esse delicta, ut deinde ad communionem admittantur. Iis verò, quos instans periculum, aut morbi vis premit, non denegandam esse reconciliationem, si petierint, aut petiisse antea circumstantium fidelium testimonio comprobantur. Quesnellus Tom. 2. Operum S. Leonis testatur hanc Epistolam, tot, tantique momenti constitutionibus exuberare, & tot antiquæ disciplinæ observationes exhibere, *ut multa*, inquit, *essent adnotanda*: quod tamen diligenter præstat, multaque congerit, quæ Joannem Morinum in suis de pœnitentia Commentariis fugerant. Hæc porrò S. Leonis Epistola eodem anno 452 scripta.

XLI. *Respondet ad Inquisitiones Rustici Episc. Narbonensis.*

Consultus est etiam Sanctus Leo, anno quadringentesimo quinquagesimo nono, à Rustico Episcopo Narbonensi circà sacramenta Baptismi, Ordinis, Pœnitentiæ, & Matrimonii, Clericorum continentiam, Virginum consecrationem, & alia hujusmodi ad mores, & regimen Ecclesiæ pertinentia. Ad XIX Inquisitionum ejus capita, responsa dedit Sanctus Leo, ex quibus discimus, baptizandos absque conditione parvulos, de quibus nescitur, an sint baptizati. Eos qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt, & cùm revaluerint, agere eam nolunt, deserendos non esse. Pœnitentes in foro litigare posse; melius tamen facturos, si Ecclesiasticum præ forensi judicio expetant. Rustici Inquisitiones, & Leonis Responsiones extant in Epistola 92 Sancti Leonis in Collect. Concil. Ad secundam Rustici Inquisitionem respondet Leo: *Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manûs impositionem remedium accipiant pœnitendi, quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit.* Quibus ex verbis eruitur, inquit Quesnellus in Notis ad Epistolas 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, & 11. ad Dioscorum, minoris ordinis Clericos, inter quos Subdiaconi numerabantur, non semper agendæ pœnitentiæ lege exemptos fuisse. Sed quod hanc disciplinam à consuetudine Ecclesiastica, imò *ex Apostolica traditione* arcesit Leo, illud benignè intelligendum: nec enim de hac traditione uspiam apparet; cùm potiùs, tribus ferè primis sæculis, Clericos etiam majores pœnitentiæ publicæ fuisse subjectos, multis probet Morinus in Commentario de pœnitentia. Ita Quesnellus, qui postea explicat quænam fuerit mens Sancti Leonis, & quomodo ipsius verba interpretanda.

XLII. *Confessio publica ab Ecclesia numquam præcepta.*

Idem Sanctus Leo in Epistola 136. novæ editionis, veteris verò 80. ad Episcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum con-

constitutos, confessionem publicam ab Ecclesia non solùm nunquam præceptam, sed etiam *contra Apostolicam Regulam* præsumptionem esse testatur: ejus prolixum locum hic referre juvat, quia insuper egregium auricularis confessionis, secundùm *Apostolicam regulam*, continet testimonium: *Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem*, inquit, *quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri: ne videlicet de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publicetur, cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta sua reserari, quibus possint legum constitutionibus percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.* Quo ex loco eruitur publicam seu solemnem confessionem aliqua Ecclesiastica lege præceptam non fuisse; eam tamen *ob vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Ecclesiæ ædificationem* laudabiliter fieri potuisse docet Concilium Tridentinum Sess. 14. c. 5. Habemus insuper in hac Epistola rationes, quibus à præcipienda publica confessione repressa fuit Ecclesia.

XLIII. *Leo reprehendit eos, qui in Martyrum Natalitiis baptismum conferebant.*

Antiqua Ecclesiæ praxis fuit sacramentum Baptismi solemniter administrare in sola Paschali solemnitate & in Pentecoste, quod infinitis prope veterum Scriptorum testimoniis demonstrari potest. Ad has festivitates non Hispani solùm, de quibus locuti sumus in Siricio Papa, sed etiam Campani, Samnii & Piceni, vel saltem quidam ex illis Martyrum dies festos addiderant. Hos reprehendit idem Sanctus Leo in dicta Epistola 136 scribens: *Magna indignatione commoveor, & multo dolore contristor, quòd quosdam ex vobis comperi ita esse Apostolicæ traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos, ut præter Paschalem festivitatem, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanæ infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus baptisandis vindicare, & in Natalitiis Martyrum regenerationis celebrare mysteria.* Post Sanctum Leonem quinque potissimum dies designati in Galliis reperiuntur, nempe Natalis Domini, Epiphania, Pascha, Pentecostes, & festum Sancti Joannis Baptistæ. Imò Hispani non solùm in Natali Domini & in Epiphania, sed etiam in Apostolorum & Martyrum festis diebus, ante S. Leonem baptisma conferebant, ut in Siricio diximus. Sed talibus angustiis coarctari nolebat sanctus Augustinus, qui, ut inquit Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 1. art. 1. num. 2. etiam omni die licitum esse suscipere baptismum asserit sermone 6. in Quadragesima. Cui Augustini sententiæ favet Innocentius primus Papa in Epistola ad Victricium Rotomagensem Episcopum cap. 9. ubi Sacerdotes & Levitas, idcircò ab uxoribus abstinere debere asserit, quòd *nec prætereat dies, quâ vel à sacrificiis divinis, vel à baptismatis officio vacent.* Sanctus tamen Leo Apostolicam traditionem se sequi laudatis verbis asserit.

XLIV. *Extra Pascha & Pentecosten baptismus aliquando collatus.*

Quamvis porrò à designatis olim baptismi temporibus recedere piaculum duceretur, nihilo tamen minus, ut ait Henricus Valesius in Notis ad librum 7. cap. 11. Hist. Ecclesiast. Eusebii, *quando ingruebat persecutio, solebant priùs Episcopi populum congregare, ut eum ad retinendam Christi fidem exhortarentur: deinde infantes, & catechumenos baptizabant, ne sine baptismo ex hac luce migrarent.* Quod probat ex facto Dorothei cujusdam Thessalonicensis Episcopi tempore Justini Imp. quod refertur in suggestione Germani, Felicis & Dioscori, missâ ad Hormisdam Papam anno 519. Cujus rei praxim videre est etiam in Actis S. Stephani Papæ & Martyris cap. 1. apud Surium 2. Augusti, ut notat Edmundus Martene, ex quo hæc excerpta loco laudato, ubi & ostendit, idem etiam præscripsisse faciendum tempore obsidionis, & in formidine naufragii eundem Leonem Papam Epistolâ 16.

XLV. *Quo tempore desierit mos in Paschate & Pentecoste tantùm baptizandi.*

Hanc autem certis duntaxat diebus, maximè in Pascha & Pentecoste, baptizandi consuetudinem, ad finem usque sæculi undecimi perseverasse credit idem Martene, & eo tempore abrogari cœptam; sæculo tamen medio decimo tertio in Anglia adhuc viguisse. Sed Concilium Londinense anno 1237 celebratum, quod hanc in rem laudat, non dicit baptizandum tantùm esse sabbato ante Resurrectionem Domini, & ante Pentecosten, sed solùm invehitur in eos, qui periculum suspicabantur, si præfatis diebus pueri baptizarentur. *Quod*, inquit Concilium, *arbitrari vel utcumque metuere, sanæ fidei penitus adversatur, & manifestè convincitur falsitatis: cùm Summus Pontifex personaliter illud mysterium solemnizet, & diebus baptizet solemniter memoratis, & in aliis mundi partibus servat Ecclesia illud idem.* Unde

de

SÆC. V. S. LEO. de licèt tunc temporis usus baptizandi solemniter in diebus Resurrectionis & Pentecostes duraret, inde concludi non potest, aliis anni temporibus baptismum non fuisse administratum. Hanc baptizandi extra solemnitates Paschæ & Pentecostes consuetudinem, jam sæculo sexto desinente ab Ecclesia Romana inductam, manifestè patet ex Epistola 24. lib. 4. Registri Sancti Gregorii, qua hic Pontifex permittit cuidam Episcopo, ut Judæos agri Agrigentini, *aut die Dominico, aut si celeberrima festivitas fortasse occurrerit, omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet*, ut in Sancto Gregorio dicemus. Hanc potrò S. Leonis ad Episcopos per Campaniam, Samnium & Picenum Epistolam anno 459 scriptam, ex eo constat quòd dicatur data *pridie Nonas Martii Recimero Consule*, qui eo Christi anno Consulatum gessit. A variis aliis Episcopis consultus Sanctus Leo, decretales ad eorum consulta rescripsit Epistolas, sapientiâ, eruditione, & studio in disciplinam Ecclesiasticam conspicuas.

XLVI. Quid S. Leo Canoni Missæ addiderit. Auctor libri Pontificalis refert, S. Leonem constituisse, ut intra actionem sacrificii diceretur *Sanctum sacrificium, Immaculatam hostiam*, quæ sunt postrema verba orationis illius, quam dicit Sacerdos peractâ consecratione. An verò hæc sola verba huic orationi, an ipsam integram orationem Canoni Leo addiderit, Pamelius noluit definire tom. 1. Liturgicorum pag. 572. At Cardinalis Bona lib. 2. cap. 13. num. 3. Rer. Liturgic. censet, Leonem nihil addidisse nisi prænotata verba, quia Auctor quæstionum veteris & novi Testamenti apud Augustinum Tom. 4. qui se scribere testatur desinente sæculo quarto, quique ideo Leone est antiquior, hujus orationis, quæ incipit *supra quæ propitio*, mentionem facit, eaque etiam extat apud Ambrosium lib. 4. de Sacramentis.

XLVII. Moritur Leo, & ejus Reliquiæ transferuntur. Postquam Sanctus Leo annos viginti unum, mensem unum, & dies tredecim sedisset, ad Deum migravit die quarta mensis Novembris anni quadringentesimi sexagesimi primi, ut probat Annotator Baronii ad eum Christi annum, ubi & ostendit à tempore tantùm Gregorii XIII festum ejus diei 11. mensis Aprilis affixum fuisse. Sepultus est in Basilica Sancti Petri, ut habet liber Pontificalis. Tres postea ejus Reliquiarum Translationes factæ sunt. A quo Pontifice prima fuerit facta, ignoratur; sed secunda facta est à Sergio Papa hujus nominis primo, anno 688. quarto Kalendas Julii, indictione prima, quod constat ex ejus Epithaphio, in quo legitur: *Depositus III Idus . . . . . & iterum translatus huc à beato Papa Sergio IV Kal. Jul. indict. 1.* & in codice M. S. Virdunensis cænobii Sancti Vitoni apud Mabillonium Tom. 3. Analect. pag. 431. additur: *Sedit in Episcopatu annos XXI, mensem I, dies XIII.* Tertia ejusdem Sancti Pontificis Translatio peracta est à Paulo quinto; Henschenius enim ad diem 11. mensis Aprilis quo colitur, recitat Historiam elevati & translati corporis ejus ex MS. Catalogo Ecclesiæ sancti Petri, in quo legitur: *Sacrum ipsum corpus unà cum ossibus aliorum Leonum, secundi, tertii, & quarti solemni ritu in novum Templum translatum fuit, memorata die 27 Maii, Dominica infra octavam Ascensionis 1607 post cantatas vesperas. Huic Translationi præsentes fuerunt*, &c. Sanctissimus Dominus noster Paulus Papa V. voluit videre corpora eorundem Sanctorum, viditque illa multo animi sui solatio. In ea Historia etiam legitur corpus Sancti Leonis M. ante hanc translationem conditum fuisse in capsa lignea, in qua quiescebat *corpus Beatissimi Leonis Magni Papæ primi à Sergio primo reconditum*.

XLVIII. Ejus Opera à Quesnello edita. Monumentum quovis ære perennius sibi vivens posuit Leo Magnus suis lucubrationibus nunquam interituris, quas Quesnellus cum variis MSS. codicibus contulit, ejus Epistolas ordine Chronologico digessit, varias, quæ nunquam lucem viderant, è tenebris eruit, ac quotquot ad Sanctum Leonem datæ sunt ab aliis, ejusdem literis inseruit, quia iis melius intelligendis sæpè necessariæ sunt. Capitula tamen *de gratia & libero voluntatis arbitrio*, Epistolam *ad Demetriadem*, & duos *de vocatione omnium gentium* libros, quos Sancto Leoni attribuit Quesnellus, jure merito Sancto Prospero Aquitano vindicat Antelmius in Dissertatione de Veris Operibus SS. Leonis M. & Prosperi Aquitani.

S. HILARUS *Pontif. XLVIII.*

Anno Domini CCCCLXI.

I. S. Hilarus creatur Papa. SHilarus Diaconus, non Hilarius, ut ex literis argenteis, & musivis, quæ extant in baptisterio Lateranensi, & ex vetustis quibusdam codicibus eruisse se dicit Onuphrius in Annotat. ad Platinam, natione Sardus, ex patre Crispino post dierum septem interpontificium, ut in libro Pontificali legitur, Sancto Leoni successor datus est die duodecima mensis Novembris ejusdem anni quadringentesimi sexagesimi primi,

primi, ordinatus die Dominica. Quod Marianus Scotus in Chronico ex aliquo antiquo monumento sine dubio eruit, & deducitur ex Concilio Romano anno 465, die 17 Novembris, ut habent Acta, Romæ celebrato ab Episcopis, quos Hilari Papæ Natalis festivitas congregarat, idest dies ordinationis, Natalis nomine expressæ. Fuerat Hilarus Legatus Sancti Leonis in pseudo-Synodo Ephesina, in qua Dioscori tyrannide custodiæ traditus est, ex qua se subducens post infinita superata vitæ discrimina Romam tandem advenit.

II. *Confirmat tres Synodos generales.*

Sanctus hic Pontifex, si Auctori libri Pontificalis fides, *fecit Decretalem & per universum Orientem sparsit de fide Catholica & Apostolica, confirmans tres Synodos, Nicænam, Ephesinam & Calchedonensem* (codex Florentinus ab Holstenio laudatus apud Schelstratium habet, quatuor Synodos) *vel Tomum Archiepiscopi Leonis, & damnavit Eutychem, Nestorium & Dioscorum, vel omnes sequaces eorum, & omnes hæreses, & confirmans auctoritatem & principatum S. Sedis Apostolicæ.*

III. *Scribit ad Arelatensem & alios Episcopos Gallicanos.*

Hilarus anno quadringentesimo sexagesimo secundo, literis octavo Kalendas Februarii datis, creationem suam Leontio Arelatensi Episcopo significavit, quæ Epistola, ut ex ipsius lectione constat, circularis fuit, de more & consuetudine ad omnes Ecclesias transmissa. Post hæc autem accidit, ut cùm Hermes quidam Biterrensibus ordinatus Antistes, nec ab iis susceptus, intrusisset se in Ecclesiam Narbonensem, acriter Hilarus reprehendit Leontium Arelatensem, quòd id non indicasset, jubetque ut ejus invasionis relationem transmittat. Tùm tertio nonas Decembris ejusdem anni 462, Epistolâ VIII ad Episcopos Provinciarum Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primæ & secundæ, & Alpium maritimarum datâ, ejusdem Hermis ambitum temerarium severa animadversione castigavit. Ipsum enim ita permisit Ecclesiæ Narbonensi præsidere, ut nullas ordinationes celebrare posset in Provincia Narbonensi, earum celebrandarum jura ad Constantium Uceticæ Ecclesiæ Episcopum transferens, & post mortem Constantii ad antiquiorem provinciæ Antistitem, donec Hermes obiisset. Post Hermis enim obitum Narbonensi Ecclesiæ jus ordinationum restitui decrevit.

IV. *Concilia quotannis celebrari decernit.*

Magna Synodus Nicæna canone V statuerat bis in anno Concilia celebrari debere, ad quem canonem Sanctus Leo respexit cùm ad Episcopos Siciliæ scripsit, saluberrimè à Sanctis Patribus constitutum, ut bini debeant in annos singulos Episcoporum esse Conventus. In Regiensi Concilio sub Sixto III can. 7. & in Arausicano primo sub Sancto Leone can. 29 ordinatum fuerat, ut singulis annis Episcopi congregarentur. Quare Hilarus intelligens restaurandæ disciplinæ nullum medium convenientius esse, quàm frequentium Conciliorum celebrationem, ea per annos singulos in Ecclesia Gallicana ex quibus possent provinciis congregari præcepit, dictâ ad Episcopos Gallicanos Epistolâ, hancque solicitudinem demandavit Leontio Arelatensi; ita tamen, *ut in dirimendis gravioribus causis, & quæ illic non possent terminari, Apostolicæ Sedis sententia* consuleretur. Vetuit etiam ne absque Metropolitani literis, quisquam extra provinciam discederet, quas si propter simultatem non posset impetrare, Arelatensis Episcopus cum duobus aliis Metropolitanis causas expenderet. Ad Gallicanos denique Episcopos querelam Leontii Arelatensis Episcopi audiendam, judicandamque remisit, quâ suæ diœceseos parochias quasdam ab Hilario decessore suo in alios translatas, Ecclesiæ suæ restitui à Pontifice petierat.

V. *Cyclum 532 annorum à Victorio componi curat.*

Baronius scribit Hilarum anno quadringentesimo sexagesimo tertio novum Cyclum annorum 532 per Victorium Aquitanum componi curasse; sed cyclus ille, sive canon Paschalis compositus est à Victorio anno 457, dum adhuc Hilarus urbis Romæ Archidiaconus erat, sub Consulatu Constantini & Rufi, ut liquet ex Præfatione Victorii. Editus est autem occasione Paschatis anni 455, de quo magna Orientales inter & Occidentales contentio fuerat. Sanctus enim Leo, ne quid simile imposterùm contingeret, per quempiam è suis talium intelligentem, Paschalem canonem conscribi voluit, negotiumque Hilaro, tunc suo Archidiacono, & postea in sede Petri successore, commisit, & Hilarus Victorio Aquitano: unde Hilarus in Epistola ad Victorium ait: *Quapropter dilectissime frater, tanta rerum ambiguitate permotus, tuæ dilectionis studio fidenter injungo, ut per omnium diligenter inquiras, vel unde supradicta diversitas oriatur,* &c. Eum autem non dixisset fratrem Hilarus, si tunc fuisset Pontifex Romanus. Canonem illum Paschalem promulgavit Ægidius Bucherius in Opere de Doctrina Temporum & pluribus exposuit. De eo etiam doctissimè differit Cardinalis Norisius in Dissert. de Paschali Latinorum cyclo annorum 84. Legenda quæ de eo cyclo dicuntur in Critica Baroniana.

VI. *Adversùs Mamertî Episc. Viennensis factum scribit.*

Cùm Mamertus Viennensis Episcopus, Diensis Ecclesiæ in Delphinatu positæ, quæ ad Arelatensis Episcopi diœcesim pertinebat, Episcopum, ipsis etiam Diensibus invitis ordinasset, Hilarus literis ad Leontium Arelatensem sexto Idus Octobris, Basilio Viro Clarissimo Consule, ideoque anno 463 daris, eum monet ut in Conventu Synodali,

SÆC. V. S. HILARUS.

qui annis singulis est congregandus, quæ sunt acta discutiat, rationem facti exigat, *ac deinde*, inquit, *omnium literis nostræ intimetur notitiæ, ut quod Sancto Spiritu dictante est faciendum, ac comprimendos conatus illicitos ordinemus*. Est Epistola ordine 9. Ad Episcopos autem provinciarum Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primæ & secundæ Epistolam 10, nullâ temporis notâ insignitam eadem de re scribit, & tandem Epistolam 11, datam sexto Kalendas Martii P. C. Basilii Viri Clarissimi Consulis, ideoque anno 464, quâ jubet Verano Vencensi Episcopo, ut moneat Mamertum, ut ab ordinationibus indebitis, sub honoris sui priviilegiorum periculo, imposterum abstineat. Eum verò, qui fuerat a Mamerto Diensis Episcopus ordinatus, Leontii Arelatensis, à quo ritè consecrari debuerat, arbitrio confirmari præcepit. Hoc in decreto Hilari videre est ardentissimum ejus studium vigilantiamque singularem in procuranda per totam Ecclesiam, & maximè per diœceses Patriarchatui suo subjectas, canonum executione, ac eorundem transgressione vindicanda. Utrùm verò Mamertus reverà peccaverit contra canones & contra S. Leonis constituta, qui quatuor duntaxat civitates Viennensi Metropoli adixerat; an verò Hilarus falsis accusationibus & subreptionibus in Mamertum virum sanctissimum invectus fuerit, sub judice lis est.

VII. *Concilium Romæ celebrat.* Anno quadringentesimo sexagesimo quinto Concilium celebravit Hilarus Papa Romæ in Basilica Sanctæ Mariæ die 16 Kalendarum Decembris, ut habent Acta, quæ correctiora edita sunt, quam ante fuerant, à Christiano Lupo in fine Tom. 1. Epistolarum Casinensium. Actum in eo de disciplina Ecclesiastica, & de Hispaniarum Ecclesiis. Quinque canones seu decreta in eo condita sunt: quorum primo statuitur canones Nicænos, vel Apostolicæ Sedis decreta custodiri debere. Secundo, ut bigami, aut viduæ, aut corruptæ mariti ad Ecclesiasticos gradus non accedant. Tertio, ut pœnitentes, aut inscii literarum, sive defectu membrorum, aut decisione aliquid minus habentes, ad superiorem ordinem non accedant. Quarto, ut quæ Episcopus, vel decessor ejus illicitè ordinavit, ab eo qui superest, emendentur. Quinto, ut nullus Episcopus sibi successorem eligat.

VIII. *Irenæus à regimine Barcinonensis Ecclesiæ amovetur.* Hoc ultimum decretum factum est, quia, ut constat ex Epistola secunda Hispanorum Episcoporum ad Hilarum, Nundinarius Barcinonensis Episcopus successorem sibi designaverat, consentientibus provinciæ Tarraconensis Episcopis. Quare Hilarus Epistolâ suâ secundâ ad Ascanium Tarraconensem Metropolitam & reliquos Tarraconensis provinciæ Episcopos, ex Romanæ Synodi sententia datâ die trigesima Decembris ejusdem anni 465, Irenæum à regimine Barcinonensis Ecclesiæ excludi voluit, *ne*, inquit, *Episcopalis honor hæreditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur*, licèt provinciæ Episcopi, & Ascanius Metropolitanus Irenæo suffragarentur, ipsumque Optimates & plebs, utpotè meritis & morum integritate insignem postulassent. Silvanus præterea Calaguræ in eadem provincia Tarraconensi Episcopus, Presbyterum alienum proprio Episcopo superordinaverat in eadem Ecclesia. Factum insolens ad Sedem Apostolicam detulerunt Hispani Antistites, quod Calaguræ & vicinarum civitatum Optimates apud Romanum Pontificem excusarunt. Violatorum canonum veniam Silvano concessit Hilarus, ut & aliis Episcopis de ipso conquestis, quoniam nonnulli Episcopos absque Metropolitani consensu quibusdam civitatibus ordinaverant.

IX. *Hispanorum Episc. in Apostolicâ sedem reverentia.* Ideo autem Silvani causam ad Romanum Pontificem detulerunt Hispani Episcopi, quia schismatis causa erat; & Pontificii Primatûs præcipua pars est, Ecclesiæ unitatem sartam tectam servare. *Proinde*, inquiunt, *quia his præsumptionibus, quæ unitatem dividunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri: quæsumus sedem vestram, ut quid super hac parte observari velitis, Apostolicis affatibus instruamur*. In eadem Epistola Hispani Episcopi religiosam suam erga Apostolicam Sedem reverentiam ostendunt, cùm scribunt: *Etsi extaret necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clavibus post resurrectionem Salvatoris, per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit; cujus Vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde Deum in Vobis penitus adorantes, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsum quærentes, unde nihil errore, nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.*

X. *Qua occasione Concilium Romanum coactum.* Concilium istud Romanum congregatum est occasione diei Natalis, seu diei ordinationis Hilari Papæ, ut ipsemet insinuat in præcepto, seu in Synodica Epistola jam laudata ad universos Episcopos Tarraconensis provinciæ data, in qua ait: *Lectis in Conventu Fratrum, quos Natalis mei festivitas congregarat, literis vestris*. Hilarus ordinatus fuerat die 12 mensis Novembris, ut jam dictum est; is autem dies anno 465 in feriam sextam incidit. Quare Episcopi eo die congregati initium fecerunt à divino cultu, in eoque perseverarunt duobus sequentibus diebus, sabbato nempe, & Dominica. Quibus confectis hortantur Papam, *ut quæcumque pro disciplinâ*

SÆC. V. S. HILARUS.

Ecclesiastica necessaria sunt, curâ diligentiore tractet, quemadmodum legitur initio Actorum Synodalium; interimque coeunt sequentibus diebus, & ea constituunt ac decernunt, quæ in Epistola ad Tarraconenses ipsemet Hilarus exponit. Hunc Majorum morem, ut post rem divinam die Dominico peractam, inchoarentur Synodi egregiè illustravit Tentzelius in Schediasmate *de Natalitiis Episcoporum*, ubi & ostendit non solùm Pontifices Romanos, sed & alios omnes Episcopos diem Natalem suum celebrasse.

XI. *Hilarus Ecclesiæ Ebredunensi jura sua restituit.* Auxanius Aquensis in Provincia Metropolita secundæ Narbonensis ab Hilaro Papa per obreptionem impetraverat jus Metropoliticum in Ecclesiis quibusdam provinciæ Alpium maritimarum, quod in suæ dignitatis imminutionem factum, Ingenuus Ebredunensis Episcopus Alpium maritimarum Metropolitanus, apud Sedem Apostolicam conquestus est. Hilarus causæ cognitionem Leontio Arelatensi (non verò Forojuliensi, ut habet Binius in Notis, hic enim jam anno 433 obierat, ut videre est apud Antelmium in initiis Ecclesiæ Forojuliensis) Verano Venciensi, & Victuro Epìscopis demandavit. Interimque statuit, ut Cemelenensis civitas, et Nicensæ Castellum uni Episcopo subessent, juxta decessoris sui decretum, misso in irritum Auxanii facto, qui in istarum civitatum altera Episcopum ordinaverat: decernens ut Metropolitani quique suis contenti essent finibus, nullaque ratio haberetur illorum, quæ ab Apostolica Sede contra canones per obreptionem essent impetrata. Hilari Epistola, ordine 4, nullâ temporariâ notâ insignitur, ideoque ignoratur quo anno scripta sit.

XII. *Anthemio Imp. resistit.* Anno quadringentesimo sexagesimo septimo Leo Orientis Imperator Anthemium Patricium Romam misit Imperatoremque constituit, qui, ut scribit Chronographus à Cuspiniano editus sub Consulibus anni 467, levatus est Imperator Romæ pridie Idus Aprilis. Huic impellente Philotheo Macedoniano ejus familiaritate suffulto, diversarum Conciliabula nova sectarum in urbem Romam inducere volenti, Apostolicâ constantiâ restitit Hilarus, & *apud beatum Petrum Apostolum palam ne id fieret clara voce eum* constrinxit, *intantum ut non ea facienda cum interpositione sacramenti, idem promitteret Imperator*, inquit Gelasius Papa in Epistola ordine 13 ad Episcopos Dardaniæ.

XIII. *Moritur.* Ex hoc solo loco, etiamsi aliæ probationes deficerent, jugulatur sententia Papebrocii scribentis in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum Romanorum, Hilarum Papam die vigesima prima Februarii anni quadringentesimi sexagesimi septimi ad Deum transiisse; licèt enim verum sit, ejus mortem diei 21 Februarii affigendam esse, ea tamen differri debet ad annum quadringentesimum sexagesimum octavum, postquam Romanam Ecclesiam sanctè administrasset annos sex, menses tres, dies decem, ut habetur in libro Pontificali, in sex Catalogis Criticæ Baronianæ Tomo primo præfixis, in Catalogo Vaticano-Palatino, & in pluribus auctoribus in eadem Critica ad annum 467 laudatis. Si autem die 21 Februarii anni quadringentesimi sexagesimi septimi obiisset, falsò scriberet Gelasius eum Anthemio Imperatori Romæ restitisse, cum dictus sit Imperator Romæ die 12 mensis Aprilis ejusdem anni. Ex quo & priorum Pontificum Romanorum Chronologia confirmatur.

XIV. *Ejus munificentia.* Hilari munificentiam extollit libri Pontificalis Auctor scribens eum fecisse tria Oratoria in Basilicæ Constantinianæ Baptisterio, S. Joannis Baptistæ, S. Joannis Evangelistæ, & S. Crucis, omniaque ex argento & lapidibus pretiosis ornasse. Et confessionem S. Joannis Evangelistæ fecisse ex argento pensantem libras centum & crucem auream. Et in ambobus Oratoriis januas æreas argento clusas. In Oratorio verò S. Crucis fecisse confessionem, ubi lignum posuit Dominicum, & crucem auream cum gemmis pensantem pondo librarum viginti: in confessione fecisse januas ex argento pensantes libras quinquaginta: supra confessionem arcum aureum pensantem libras quatuor, quem portant columnæ Onychinæ; & ubi stat agnus aureus pensans libras duas. Plura alia refert idem liber Pontificalis, quæ ejus munificentiam produnt, apud eum legenda. Legendus & Joannes Diaconus Junior in libello de Ecclesia Lateranensi §. 12. & seq. ubi scribit hunc Pontificem duo memorata Oratoria S. Joannis Baptistæ & S. Joannis Evangelistæ, è regione hinc inde disposita construxisse, retro Basilicam Salvatoris, & fecisse in eodem loco Bibliothecas duas, eaque omnia in Basilica Constantiniana ad S. Mariam constituta reposuisse. Porrò tria illa Oratoria in Basilica Constantioiana erexit Hilarus, quia cùm recens regenerati solerent statim post susceptum baptisma corpori & sanguini Domini participare, aliquot etiam Oratoria in sacris Baptisteriis vulgò erigebantur, in quibus Missa celebrari posset ad communionem renatorum. De Baptisteriis, seu, ut nunc loquimur, fontibus baptismalibus lege Edmundum Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 1. art. 2. Bollandus scribit ad diem 21 Februarii, Hilari nomen adscriptum esse Florario SS. & Maurolyci, Galesinii, Canisii Martyrologiis, variisque Calendariis & Greveni ad Usuardum Auctario.

S.SIM-

S. SIMPLICIUS *Pontif. XLIX.*

Anno Domini CCCCLXVIII.

I. *Simplicius fit Papa.*

Simplicius natione Tiburtinus, patre Castino, postquam Sedes Romana dies tantùm quatuor vacasset, ordinatus est die vigesima quinta mensis Februarii, quæ anno quadringentesimo sexagesimo octavo Dominicalis fuit, quod ex ejus sedis duratione, de qua infrà, manifestè constabit, non quidem quoad annum ordinationis, hic enim ex morte* Hilari certò innotescit, sed quoad diem & mensem.

II. *Decretum Synodi Calchedon. pro Ecclesia C. P. approbare recusat.*

Simul ac Constantinopoli innotuit Simplicium Papam Hilaro subrogatum fuisse, Leo Imperator, quod obtinere non valuit à S. Leone, nec ab Hilaro, à Simplicio Papa impetrare fategit, ut rata haberentur decreta ab Episcopis Synodi Calchedonensis, quæ pertinebant ad privilegia Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Verùm & ipse Simplicius vehementiùs restitit, obstititque ejus conatui, misso ad hoc Probo Episcopo Canusino Legato Constantinopolim. Testatur id Gelasius Papa in Epistola 13 ad Dardaniæ Episcopos his verbis: *Eaque nihilominus sub Sanctæ memoriæ Papa Simplicio Legatum Sedis Apostolicæ Sanctæ memoriæ Probum Canusinæ urbis Episcopum, Leone Principe tunc petente, præsentem docuisse nullatenus posse tentari, neque bis prorsus præbuisse consensum, atque ideo non ad civitatis cujuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis Ecclesiasticæ paterna traditione firmatum convenienter observent.*

III. *Zeno Imp. pro ejusdem Ecclesia privilegiis sanctionem edit.*

Baronius existimat Leonem Imperatorem Orientis anno quadringentesimo septuagesimo secundo, impellente & suadente Acacio, qui anno quadringentesimo septuagesimo primo, Gennadio in Episcopatum Constantinopolitanum successerat, sanctionem emisisse, qua cuncta concessa Ecclesiis privilegia jam perdita restitueret, atque firmaret: ut hac via, quod Anatolius Gennadii prædecessor, resistente Sancto Leone, de Constantinopolitanæ Ecclesiæ Primatu, visus fuerat fecisse dispendium, ipsum illi in integrum restitueret; posteaque sanctionem illam, quæ est 16 Cod. Justin. *de Sacrosanctis Ecclesiis*, refert. Sed licèt verum sit Acacium conatum esse impetrare à Leone Imperatore, ut Constantinopolitana Sedes post Romanam locum principem obtineret, juxtà decreta Conciliorum Constantinopolitani & Calchedonensis; prædicta tamen lex, quâ Constantinopolitanæ Ecclesiæ privilegia restituuntur, non à Leone Imperatore, sed à Zenone Augusto emissa, flagitatu Acacii, & quidem anno quadringentesimo septuagesimo septimo; quo Zeno in Imperium restitutus est, ut probat Annotator Baronii. Leo autem Imperator nihil impetrare potuerat à Simplicio, ut mox dictum est.

IV. *Simplicius Hispalensis Episc. Primatem declarat.*

Simplicius Papa Epistolâ primâ, Zenoni Hispalensi Episcopo vices suas in omnibus Hispaniarum Ecclesiis, delegavit ad custodiendam Canonum executionem: sed quo anno incertum est, quòd Epistola illa Consulibus careat. Quare Hispalensis Episcopus in Hispaniis ante cæteros Primatus jure potitus est. Postea Sanctus Leander Hispalensis etiam Episcopus Concilio tertio Toletano, anno 589 celebrato, ut Sedis Apostolicæ Vicarius interfuit, ut habet Sanctus Isidorus in Chronico lib. 2. Iste Primatus ad Concilii Toletani 12. tempora, seu ad annum usque circiter 681 perduravit. Verùm Hispalensis Episcopus solus in Hispaniis Primas non fuit. Hormisdas enim Papa Joanni Tarraconensi Episcopo vices suas commisit anno 517, ut patet ex ejus Epistola 24.

V. *Ejus sollicitudo pro Ecclesia Alex.*

Timotheus Ælurus, ut in Sancto Leone diximus, S. Proterio Episcopo Alexandrino vivente, Alexandrinam Ecclesiam invaserat, sanctumque Proterium interfici curaverat: sed anno 460 Leone Imperatore præcipiente ex ea sede dejectus, & Chersonam exilio relegatus: alius pro eo Timotheus Salophaciolus Synodi Calchedonensis defensor Episcopus ordinatus fuerat. Verùm cùm Basiliscus anno 476 Orientis imperium invasisset, damnare cœpit Calchedonensem Synodum & Catholicos persequi. Quare Timotheum Ælurum promulgato edicto ab exilio revocavit, qui cùm iterum Ecclesiam Alexandrinam invasisset, Timotheus Salophaciolus in Monasterio latere coactus est. Simplicius, ut huic malo occurreret, tres Epistolas anno quadringentesimo septuagesimo sexto scripsit, primam ad Basiliscum, quæ in Collectione Conciliorum Labbei est ordine quarta, in qua Simplicius petit ab Imperatore Basilisco, ut Timotheum Ælurum, qui Alexandrinam Sedem occuparat, & clàm Constantinopoli suas hæreses disseminabat, Regia potestate cohibeat. In epigraphe quidem hujus Epistolæ Librarius posuit, *Zenoni Augusto*, sed Auctor Criticæ Baronianæ anno 476 legendum ostendit, *Basilisco Augusto*, & tam eam, quàm duas alias, nempe quintam Simplicii ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum, & septimam ad Presby-

teros

teros & Archimandritas Constantinopolitanos contra Timotheum Ælurum, non esse scriptas mense Januario, sed mense Junio.

VI. *Pro ea & pro Ecclesia Antioch. Roma Synodum celebrat.*

Parte alia Petrus Fullo, qui ab anno 463 Ecclesiam Antiochenam turbare cæperat, eam postea invasit: qua temeritate commotus Leo Imperator, anno 471 Synodum Episcoporum fieri præcepit, in qua Fullo depositus, ac damnatus, jubente Leone in Oasim deportatus est. Sed anno 476 in Sedem Antiochenam à Basilisco tyranno restitutus, ex ea iterum pulsus est anno 477. Holstenius in Collectione Romana publicavit Epistolam Simplicii Papę ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum, quæ sine die & Consule est, ex qua discimus, Simplicium ab Acacio de Synodo à se Constantinopoli indicta monitum, petiisse ut hæretici in ea damnarentur. Extat ea Epistola Tom. 4 Concil. pag. 1039. Quare anno 478 Acacius Constantinopoli, Simplicius Romæ Synodum celebravit. In illis Timotheus Ælurus, Petrus Fullo, Joannes Apamenus & Paulus Ephesiorum Episcopus damnati sunt. Felix enim III. Simplicii Papæ successor in Epistola ad Clericos & Monachos Orientales apud Baronium anno 483. num 52. ait: *Quos tune hypoerita Acacius ita fecit ab Apostolica sede damnari, ut his etiam vocabulum Christianorum tolleretur, quod gesta apud eum habita manifestant.* Quæ verba nonnisi de Synodalibus gestis intelligi possunt.

VII. *Petrus Fullo in ea damnatur ob additionem Trisagio factam.*

Porrò Petrus Fullo damnatus est in Synodis Constantinopolitana & Romana, quòd Trisagio, Hymno in Ecclesia cani solito, ex his tantum verbis composito. *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis*, clausulam hanc adjecisset: *Qui crucifixus es pro nobis*, ut nempe Theopachistarum hæresim, qua Fullo infectus erat, induceret, & Deo Trino, ad quem superiora spectabant, passionem adscriberet. Id constat ex Epistola Simplicii Papæ ad Petrum Fullonem, quæ incipit, *Quis dabit capiti meo aquam*, &c. quæ in Conciliorum Collectione Felici III malè adscribitur, estque ordine tertia; & ex alia Epistola ad eundem Fullonem, quæ incipit, *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, &c. estque ordine quarta inter Felicianas; quæ duæ Epistolæ Simplicio restitui debent, ut videre est in Critica Baronii. In iis Epistolis Simplicius invehitur in Fullonem, quòd Trisagiæ deprecationi additionem illam induxerit. Executio sententiæ, qua Petrus Fullo damnatus & Antiocheno Episcopatu dejectus, demandata Acacio, ut docet Gelasius Papa in laudata Epistola 13 ad Dardaniæ Episcopos, & in Commonitorio ad Faustum, ubi loquens de Timotheo Alexandrino & Petro Fullone Antiocheno, aliisque Episcopis, ait: *Sola Sedis Apostolicæ sunt auctoritate dejecti, cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor.*

SÆC. V. S. SIMPLICIUS.

VIII. *Simplicius confirmat electionem Antioch. Episcopi contra canones factam.*

Petro Fullone, ut superiùs dictum est, anno 477 dignitate moto, Joannes Apamenus ordinatus est Episcopus Antiochenus; sed hoc quoque post tres menses ejecto, Stephanus vir spectabilis Antiochiæ promovetur Episcopus. Stephano anno 481 demortuo successit Stephanus Junior, ut scribit Theophanes, *quem fidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amentiæ subsidium furorem armantes, in Sancti Martyris Barlaam Baptisterio acutis calamis perfossum, & necatum in Orontem fluvium projecerunt. Zeno porrò facinus attentatum ulturus Acacio Constantinopolitano Præsuli, ut Antiochiæ crearet Episcopum, mandavit: qui consecravit Calendionem.* Hunc, non verò Stephanum Juniorem Constantinopoli Antiochenum Episcopum ordinatum, disertè etiam tradit Theodorus Lector lib. 2. Stephani Junioris cædem, & Calendionis ordinationem, contra Nicænorum Canonum tenorem, & antiquum usum, Constantinopoli factam, graviter tulit Simplicius Papa. Dispensationem tamen concessit, seu veniam infractorum Canonum rogante Zenone Imperatore, ea lege, ut usurpata ab Acacio Antiocheni Episcopi consecratio, non traheretur in exemplum, & servarentur Canones, ita ut Antiochenus Episcopus & creatio ejus reservaretur Synodo Orientalis diœceseos, ut liquet ex Epistolis 14. Simplicii ad Zenonem, & 15. ac 16. ad Acacium, quas anno 482 datas probat idem Criticæ Baronianæ Auctor. Ex hoc Simplicii facto Romani Pontificis Primatus supra omnes Episcopos evidenter ostenditur, quippe qui cum Patriarchis etiam Orientalibus de canonibus Conciliorum etiam Oecumenicorum dispenset.

IX. *Joannes Talaia fit Episcopus Alexandrinus.*

Cùm Timotheus Salophaciolus Episcopus Alexandrinus anno 476 Episcopatu dejectus fuisset à Timotheo Æluro, hicque anno sequenti à Zenone Imperatore pulsus esset & Timotheus restitutus, mortuo tamen eodem anno 477 Timotheo Æluro, Petrus Moggus seu Mongus, ipsius consors ab uno hæretico Alexandrinus Episcopus ordinatur. Hunc nihilominus dejici jussit Imperator Zeno & reduci Timotheum Salophaciolum. Sed cùm hic anno 481 obiisset, Joannes Talaia, à Græcis *Tabenniosita* cognominatus, quòd esset ex numero Tabennensium Monachorum, qui apud Canopum monasterium jam inde à Cyrilli temporibus habitabant, à Catholicis ordinatus est Episcopus Alexandriæ, statimque literas Synodicas ex more misit ad Simplicium Papam, & ad Calendionem Episcopum Antiochiæ, ut ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum,

& ex

& ex Liberato liquet. Ad Acacium verò Constantinopolitanum Episcopum Synodicas mittere neglexit, seu quòd amicitiæ illi Magistri Officiorum nimis confideret, seu quòd jamdiù antea infensus erat Acacio. Ea res Acacii animum graviter commovit, & Imperatoris animum adversùs eum exasperavit.

X. *Imperator contra eum ad Simplicium PP. scribit.*

Imperator scripsit primò ad Simplicium Papam per Uranium Subdiaconum literas, quibus Joannem tanquam perjurii reum, quod quidem Acacio etiam Episcopo notum esse perhibebat, Sacerdotio judicabat indignum. Satius autem esse dicebat, ut ad procurandam Ecclesiarum Ægypti unitatem atque concordiam Petrus Moggus in Sedem Alexandrinam restitueretur. Imperatoris literis acceptis Simplicius Papa, qui Joannis Talaiæ Apocrisarios in communionem suam recipere, ejusque ordinationem sententiâ suâ confirmare jam paratus erat, pedem repressit, ne contra Imperatoris testimonium quicquam præpropere egisse videretur. Mox per eundem Uranium rescripsit Imperatori, quod quidem ad Joannis ordinationem attinet, lecto Imperatoris testimonio suspendisse se ab ejus confirmatione, quod verò ad restitutionem Petri Moggi spectat, eum utpote hæreticum, & ab hæreticis postulatum nec posse, nec debere restitui, quippe qui Apostolico judicio damnatus, in pristino errore adhuc permaneret. Periere hæ Simplicii literæ, sed extant quas eodem tempore scripsit ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum, quæ datæ sunt *Idibus Julii Severino V. C. Cos.* ideoque anno 482, suntque in Collectione Conciliorum ordine 17.

XI *Joannes sede pulsus ad Rom. Pont. appellat.*

Zeno Imperator, spretâ Simplicii Papæ responsione, scripsit ad Pergamium Ducem Ægypti, & ad Apollonium Augustalem, *ut Joannes expelleretur ab Alexandrina sede, quasi eam contra suum jusjurandum, quod in Regia civitate dedit, arripuisset: cooperaretur Petro Moggo, ut remaneret in sede; nec prius hoc faceret, nisi susciperet Henoticum Principis, Synodicas destinaret Epistolas Constantinopolitano Acacio, & Simplicio Romano & cæteris Archiepiscopis. Acacius verò promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente legitimè nomen ejus in Diptychis recitari permisit tanquam jam Alexandrini Præsulis in Sede Apostolica positi*, inquit Liberatus cap. 12. Joannes, ut legitur in Breviculo Historiæ Eutychianistarum Romam venit, & *sicut decebat, ab Apostolica Sede*, ad quam appellaverat, *susceptus est*. Dum Romæ esset, Simplicio Papæ persuasit, ut pro sua causa adversùs Petrum Moggum, ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum scriberet. Quod quidem promptο ac libenti animo fecit Simplicius. Acacius verò acceptis Simplicii literis respondit, se Joannem quidem Episcopum Alexandriæ minimè agnoscere. Petrum verò Moggum jussu Zenonis Augusti in communionem suscepisse. His literis graviter commotus Simplicius rescripsit, Acacium non rectè neque ordine egisse, qui Petrum cômuni sententia damnatum in communionem recepisset.

XII. *Simplicius PP. moritur.*

Cùm Joannes Talaja libellum pararet offerre Simplicio varia in Acacium crimina continentem, Simplicius morte præventus est, antequam Acacius postremis ejus literis respondisset, ut prodit Liberatus cap. 18. Obiit enim hic Sanctus Pontifex die secunda mensis Martii anni quadringentesimi octogesimi tertii, eodemque die in Basilica Sancti Petri Apostoli sepultus est, ut habet Anastasius, postquam sedisset *annos quindecim & dies sex*, ut legitur in uno exemplari MS. Colbertino Anastasii, in Catalogis IV & V Tom. I Criticæ Baronianæ præfixis, & in Mariano Scoto.

XIII. *In tempore ordinationum immutationem fecisse creditur.*

Mabillonius in Commentario prævio ad ordinem Romanum parag. 16. hæc de Simplicio observavit: *Primi Apostolici*, inquit Amalarius in lib. 2. cap. 1. *semper in Decembrio mense, in quo Nativitas Domini nostri Jesu Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit à B. Petro XLIX. Ipse primus sacravit in Februario*. Idem testatur Micrologus ex Romano Pontificali, quo nomine librum de gestis Rom. Pontif. intelligit. Sanè inter tot Pontifices, qui ad finem sæculi noni ordinationes fecerunt, unus Leo II in mense Majo ordinationes fecit; & in mense Septembri unam Gregorius Magnus, alii post Simplicium omnes, vel mense Decembri, vel in prima, vel in mediana hebdomada Quadragesimæ, nulli, quod quidem sciatur, in sabbato Paschæ. Hæc, inquit Criticæ Baronianæ Auctor, rectè Mabillonius, nisi quod asserit Leonem II mense Majo ordinationem fecisse: in ejus enim Pontificatu ostendemus, illum mense Junio ordinationem suam peregisse.

XIV. *Pontifices Rom. quibuscumque sabbatis ordinare poterant.*

Sed hac de tempore sacrarum ordinationum quæstione maturè examinata, mihi quidem videtur & Amalarium & viros doctissimos falli, dum scribunt Romanos Pontifices usque ad Simplicium semper in mense Decembri ordinationes peregisse: sicut enim post Gelasium, qui primus eas quatuor Temporibus affixit, Romani Pontifices huic communi regulæ adstricti non erant, sed quibuscunque sabbatis Diaconos, Presbyteros & Episcopos ordinabant, ut in Leone II ostendemus; ita ante Simplicium, legi de ordinationibus mense Decembri faciendis, ob principem dignitatem non alligabantur, sed aliis mensibus, ubi opus erat, ad sacros ordines promovebant. Anastasius quidem usque ad Simplicium ordinationes omnes mense Decembri à Romanis Pontificibus factas memorat: verùm, ut scribit Ed-

Edmundus Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 8. art. 4. num. 5. non negat etiam aliis quatuor Temporum jejuniis, aut ab ipsis etiam, aut ab aliis eorum jussu Episcopis celebratas fuisse. Hæc conjectura robur accipit ex eo quod Chronicon Damaso attributum, quo ex alibi dictis nullum antiquius monumentum de duratione Pontificum Romanorum superest, diserte scribit Eusebium Papam sedisse tantùm *menses quatuor, dies sedecim*, & fuisse *à XIV Kalend. Majas, usque in diem XVI Kalendas Septembris*, qui ideo nullum mensem Decembrem in suo Pontificatu vidit, & tamen Anastasius testatur eum ordinarionem fecisse per mensem Decembrem; qui Anastasii error non extat in Chronico Reginæ Suecíæ, tam ex editione Papebrocii in Conatu Chronico-Historico, quàm Schelstratii in Antiquitate Ecclesiæ; utrobique enim Eusebius dicitur ordinationes tres fecisse, nulla mensis Decembris mentione facta; ex quo necessaria sequitur eum alio mense, quàm Decembri ordinationes peregisse. Idem dicendum de Marco Papa, qui ex eodem Damasi Chronico *sedit menses VIII. dies XX.... ex die XV Kalendas Februarii, usque in diem Nonarum Octobrium*, ideoque sacros ordines conferre non potuit mense Decembri, ut scribit Anastasius: unde Baronius anno 336. num. 61. ait *totum illud de duabus* à Marco *habitis ordinationibus mense Decembri* evanescere. Præterea ex Pontificibus LVI in dicto Reginæ Sueciæ Chronico memoratis, quindecim reperiuntur, quorum ordinationes factæ dici possunt alio mense, quàm Decembri, iis prætermissis; sunt autem Anacletus, Evaristus, Sixtus, Pontianus, Anterus, Cornelius, Sixtus II, Eusebius, Liberius, Siricius, Anastasius, Sixtus III, Hormisda, Joannes I & Felix IV, in quo illud Chronicon desinit, imò cùm in eo mentio non sit ordinationum peractarum à Simplicio, Symmacho, & Felice IV mense Februario, & Martio, de quibus loquitur Anastasius, apparet Auctorem dicti Chronici tempora ordinationum peractarum extra mensem Decembrem, ideoque extra regulam communem, vel ignorasse, vel potiùs consultò prætermisisse; & Anastasium, qui eo Chronico usus esse creditur, existimasse omnes ordinationes à Pontificibus factas mense Decembri, quia alius mensis in eo Chronico non exprimebatur, & ordinationes generales de more & juxta antiquas regulas in mense Decembrio peragebantur: à quibus tamen regulis immunes erant Episcopi Romani, qui Diaconos & Presbyteros quibuscunque sabbatis ordinabant, imò & Episcopos quibuscunque diebus, etiamsi non essent Dominici. cujus rei illustre exemplum habemus in sancto Agapito Papa, qui anno 536, Constantinopoli existens, Mennam Patriarcham Constantinopolitanum consecravit die decimatertia mensis Martii, quæ eo anno in feriam quintam incidebat. Hanc conjecturam Eruditorum examini submitto, paratus sententiam mutare si eam claudicare arbitrentur. Vide dicenda in Gelasio & in Leone II.

S. FELIX III. *Pontif. L.*

Anno Domini CCCCLXXXIII.

I. *Felix III. ordinatur Pont. Rom.*

S. Felix hujus nominis III, patriâ Romanus, ex Patre Felice Presbytero, sancti Gregorii Magni atavus, post quinque dierum interpontificium, Simplicio successor datus est; ordinatus est enim die Dominica, sexta Martii, ejusdem anni quadringentesimi octogesimi tertii, ut ex sedis ejus duratione constabit. Porrò Felicem III, non verò IV fuisse Gregorii Magni atavum, rectè probat Baronius in Annalibus & in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem XXV mensis Februarii, qua de re vide dicenda in Felice IV.

II. *Legatos Episcopos mittit & Acacium Romam citat.*

Joannes Talaja Episcopus Alexandrinus, tunc Romæ existens, ut in Simplicio diximus, libellum, quem huic paraverat porrigendum, varia in Acacium Episcopum Constantinopolitanum crimina continentem, obtulit Felici, ut habet Evagrius lib. 3. cap. 18. *Cùm libelli*, inquit, *à Joanne Felici porrecti essent adversùs Acacium, ut qui illicitè Petro* (scilicet Moggo in sedem Alexandrinam intruso) *communicaret, & alia quædam gereret contra sacrorum canonum præscriptum, Felix Vitalem ac Misenum Episcopos ad Zenonem misit poscens, ut Synodus Calchedonensis firmaretur, & Petrus tanquam hæreticus expelleretur, utque Acacius Romam mitteretur, rationem redditurus eorum, quæ Joannes ei objiciebat*. Quarum sedium fuerint Episcopi, Vitalis & Misenus, discimus ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum, in quo Vitalis dicitur Episcopus Troentinus ex Picena regione, quod oppidum Truentum dictum, nunc est excisum; & Misenus dicitur Cumanæ Ecclesiæ Episcopus, ex regione Campaniæ; Cuma verò erat urbs Campaniæ, prorsùs etiam nunc eversa. Directa sunt autem *sub hac instructione*, ut legitur in eodem Breviculo, *ut* Pe-

SÆC. V. S. FELIX III. *Petrus de Alexandrina pelleretur Ecclesia, & ut libello sancti Joannis Episcopi Alexandrini responderet Acacius, atque ipsi denuntiaretur Acacio, ut anathema diceret Petro.* Libellus citationis Acacii extat Tom. IV Concil. pag. 1098.

III. *Legati, Acacii communione polluuntur.* Legatis in mandatis dedit Felix, ne quidquam agerent, priusquam cum Cyrillo Acæmetensium Monachorum Præposito *essent collocuti, et ab eo quid agendum esset didicissent*, inquit Evagrius laudatus cap. 19. Legati, cùm Abydum venissent, illic ab Imperatoris satellitibus comprehensi, & chartis eorum ablatis, custodiæ mancipati sunt, ut scribit Theophanes. Primò quidem minatus est Imperator, sese eos interfecturum, nisi Petro & Acacio communicarent. Sed cùm minæ nihil proficerent, ad blanditias cônversus, donis ac muneribus eos corrumpere aggressus est. Imo, addito jurejurando, tam ipse, quàm Acacius iisdem pollicitus est integram causam Apostolicæ Sedi servandam esse, nec ullum inde præjudicium causæ futurum, si Legati cum Acacio & Petro communionis societatem iniissent. Testatur id Gelasius Papa in Epistola 13 ad Episcopos Dardaniæ, haud procul ab initio: *Sed Acacius non solùm despexit satisfacere postulatis, verùm etiam ipsam legationem Sedis Apostolicæ, blandimentis, præmiis, perjuriisque deceptam, quibus et cum Imperatore promisit, integram Præsulis Apostolici causam de omnibus esse servandam, Petri communione pollutam redire perfecit.* Cùm ergo Vitalis & Misenus variis artibus decepti fuissent, è custodia producti, unà cum Acacio & Petri Mongi Apocrisariis ad Ecclesiam processerunt, & Missarum solemnia celebrarunt, reclamantibus licèt Orthodoxis, & prævaricationem hanc, esse perditionem rectæ fidei, semel, iterum, ac tertiò contestantibus. Primum quidem contestationis libellum, funiculum ad hamum circumligantes, uni ex Legatis suspenderunt, secundum verò in codicem immiserunt, tertium olerum cophino inserentes ad Legatos miserunt, ut scribit Theophanes.

IV. *Romam redeunt.* His ita gestis, Legati operti ignominia ac dedecore Romam revertuntur; cùm non solùm ea, ad quæ missi fuerant, non egissent, sed cum Petro Mongo, ad quem expellendum directi erant, initâ communione polluti essent. Zenonis & Acacii literas, quas illi ad Felicem Papam rescripserant, Romam redeuntes secum detulerunt, plenas contumeliarum in Joannem Talajam: Petri verò Mongi laudibus ac præconiis refertas. Epistolæ Zenonis partem refert Evagrius lib. 3. cap. 20. De Acacii Epistola, Felix Papa, Synodus Romana, & Auctor Breviculi Historiæ Eutychianistarum mentionem faciunt. Post discessum Legatorum Felix Ecclesiæ Romanæ defensor, quem Felix Papa ex latere suo Legatum miserat, Vitalis enim & Misenus ex Sacerdotali collegio delecti fuerant, cogente morbi necessitate, tardiùs Legatos subsecutus, ita contumeliosè exceptus est ab Acacio, ut nec in conspectum suum admittere sustinuerit, ut testatur Felix Papa in sententia damnationis Acacii. Liberatus addit, detrusum esse in custodiam & chartas ejus ablatas, quia nempe Acacio & Petro, sicut Vitalis & Misenus fecerant, communicare noluerat.

V. *In eos & in Acacium Synodus Rom. sententiam fert.* Priusquam Legati Romam reversi essent, fama adventum eorum præveniens, prævaricationem eorum ubique divulgaverat. Quare Felix Papa Synodum sexaginta septem Episcoporum anno quadringentesimo octogesimo quarto in Basilica sancti Petri collegit. Illic Vitalis ac Misenus, cùm legationis sibi mandatæ rationem reddere juberentur, & ad vanas excusationes converterentur, Felix Papa primò Vitalem ac Misenum Episcopos Sacerdotio & communione privavit. Petrum deinde Mongum Alexandrinum & Acacium Constantinopolitanum à Sacerdotali collegio & ab Ecclesiastica communione pronunciavit alienos. Hæc est prima damnatio Acacii in Synodo Romana habita *die V Kalendas Augusti Venantio Cos.* ideoque anno 484. Hujus Synodi Romanæ unicum hodie superest fragmentum, pars scilicet Sententiæ ab universa Synodo prolatæ in Petrum & Acacium. Extat ea Tom. IV Concil. pag. 1073. incipitque, *multarum transgressionum* &c. quid in ea reprehenderent Græci, & quid Romani responderent, legi potest in Critica Baronii eodem anno.

VI. *Sententia Acacio intimatur.* Sententia in Acacium, à Synodo Romana lata, missa est per Tutum Ecclesiæ Romanæ defensorem; quemadmodum & Epistola ad Zenonem Augustum, quâ rogabant Episcopi, ut Synodi decretis obtemperaret. Tutus sententiâ, & literis acceptis, in Orientem navigavit, sententiam damnationis, quam attulerat, Acacio inter Altaria tradidit, ejusque pallio affixit, ut scribunt Victor Tununensis, Liberatus & Theophanes. Sed & Edictum Felicis Papæ universis in urbe Constantinopoli legendum proposuit. His omnibus fideliter peractis, dolis Acacii circumventus est. Nam, ut liquet ex Epistola Felicis Papæ ad Monachos urbis Constantinopoleos & Bithyniæ, quæ Tom. IV Concil. pag. 1085 legitur, missus ad Tutum senex quidam Maronas nomine, magnam pecuniæ vim ei pollicitus est, si Acacio omnia, quæ Romæ contra ipsum agebantur, aperire vellet. Verùm Rufinus & Thalassius Archimandritæ & cæteri Monachi Constantinopoli & per Bithyniam constituti, simul atque Tutus Romam reversus

Q

SÆC. V. S. FELIX III.

versus est, literas scripserunt ad Felicem Papam, missis etiam Tuti ipsius literis, quibus in Conventu Episcoporum lectis, officio pariter & sacrosancta communione privatus est anno quadringentesimo octogesimo quinto.

VII. *Joannes Talaia Ecclesiæ Nolanæ præficitur.*

Intereà cùm Felix Pontifex videret res adeo in Oriente esse turbatas, ut nulla penitus foret spes Joannem Talajam Episcopum Alexandrinum in suam sedem restitui posse, eundem Antistitem, Nolanæ in Campania nobili præfecit Ecclesiæ, quod testatur Liberatus Diaconus in Breviario cap. 18. *Joannes verò Talaja habens Episcopi dignitatem*, inquit, *remansit Romæ: cui Papa Nolanam dedit Ecclesiam, quæ est in Campaniæ regione; in qua plurimos residens annos, in pace defunctus est.*

VIII. *Petrus Fullo, Acacius & Petrus Mongus in secunda Synodo Rom. damnantur.*

Acacius deteriora committens, ejecto ex Ecclesia Antiochena Catholico Episcopo Calendione, quem ipse ordinaverat, Petrum Fullonem ejusdem sedis invasorem, ab eaque ejectum, & in Synodis Romana & Constantinopolitana sub Simplicio damnatum, in eam sedem à Zenone Imperatore restitui curavit, Calendione expulso & in Oasim relegato, ex quo factum, ut Eutychianis hæreticis aditus panderetur, & in locum Catholicorum Antistitum subrogarentur hæretici, ut testatur Gelasius Papa, tam in sæpius laudata Epistola XIII ad Episcopos Dardaniæ, quàm in ea, quàm ad Episcopos Orientales scripsit ordine XV. Hanc Antiochenæ Ecclesiæ calamitatem cùm accepisset Felix Papa, Synodum Episcoporum Romæ, anno quadringentesimo octogesimo quinto, tertio Nonas Octobris coegit, cujus superest Epistola ejusdem Felicis ad Zenonem Augustum ordine V. Eâ nuntiat Felix Imperatori, Petrum Fullonem, Synodali Judicio, sententia anathematis condemnatum, ideoque ab ejus communione abstinendum esse. Hortatur prætereà eundem Imperatorem, ut Fullonem depositum ex Antiochena Ecclesia expellat. Supersunt prætereà Epistola Felicis Papæ ad Presbyteros & Archimandritas Constantinopoli & Bithyniæ consistentes, in Collectione Concil. pag. 1124. cum hac inscriptione *Epistola Synodi Romanæ ad Clericos & Monachos Orientales*; Epistola denique ejusdem Pontificis ad Vetranionem Episcopum ibidem pag. 1092. In hac itaque Synodo Petrus Fullo, qui tyrannico more Antiochenam Ecclesiam occupabat, anathemate perculsus est, & Acacius Constantinopolitanus Episcopus, cum Petro Mongo Alexandrinæ Ecclesiæ invasore, iterata excommunicatione damnatus.

IX. *Persecutio Orthodoxorum in Africa.*

Felice tertio sedente, Hunericus Wandalorum. In Africa Rex Arianus, cùm per quinque annos quà in Manichæos, quà in suos Arianos sæviisset, furorem omnem suum in Orthodoxos convertit, persecutionemque in eos excitavit anno 483, eodemque anno Victor Vitensis prodit eum *Episcopos, Presbyteros, Diaconos & alia Ecclesiæ membra, idest quatuor millia nongenta sexaginta sex in exilium eremi* destinasse. Præceptum prætereà dedit universis Africæ Episcopis Orthodoxis, ut ad fidei suæ rationem reddendam Carthaginem anno 484 convenirent. Quo anno decretum emisit, quo omnes Africanarum provinciarum Episcopi Orthodoxi, qui Carthaginem convenerant, Ecclesiis suis spoliati & in exilium missi sunt. Post Hunerici obitum, qui mense Decembri ejusdem anni 484 contigit, cùm Gundabundus ejus successor pacem Ecclesiis donasset, & Catholicos ab exilio revocasset, illi qui lapsi fuerant in persecutione, & ob id ab hæreticis Arianis denuo baptizati fuerant, dolentes in Ecclesiam recipi cum lachrymis expetebant.

X. *Synodus Rom. de lapsis in ea.*

Felix Papa Concilium Romæ triginta & octo Episcoporum congregavit anno quadringentesimo octogesimo septimo, in quo decreta tria statuta sunt. Primo, ut Episcopi, Presbyteri & Diaconi, qui licet pœnis adacti, lapsi fuerant, excommunicati laica tantùm communione in morte donentur. Secundo, ut alii Clerici, Monachi & laici post triennium inter audientes, postea sine Eucharistiæ perceptione per vitam, viaticum eis in morte non negetur. Tertio, ut ætate parvuli licet pœnitentes sub manûs impositione retineantur, donec communionis capaces sint. Quòd si interea quis in vitæ discrimen veniat, communione quidem donetur, sed vitæ restitutus, spatium temporis eidem præstitutum implere teneatur. Iisque vetatur ad Ecclesiasticam militiam protsus unquam accedere. Hæc constant ex Epistola septima Felicis Papæ ad universos Episcopos ex Concilio data, licet anno tantùm 488 missa.

XI. *Felix Zenonis Imp. Henoticum rejicit.*

Cùm Imperator Zeno, anno 482, Henoticum, seu unitivum edictum, vel suadente, vel dictante Acacio emisisset, & ad Ægyptiacæ diœceseos Antistites, Monachos, plebemque Christianam direxisset animo conciliandæ pacis, & procurandæ Ecclesiarum unitatis, illud maximè displicuit, tùm Simplicio, tum Felici ejus successori, qui parum religiosum Principem ad officium revocare, & ad fidei tuitionem accendere gravissimis literis conatus est. Sed nec ipse, nec Ecclesia Edictum illud disertè damnavit, tùm ne Zenonis animum exacerbaret, & graviora inde schismata & mala orirentur, quorum difficilior esset sanatio: tum quia Zeno Synodum Calchedonensem disertè non damnavit, nec hæresim ullam adstruxit Henotico suo, imò damna-

SÆC. V. S. FELIX. III.

damnavit Eutychianum dogma, & alluncde privatis literis ad Romanos Pontifices, & nominatim ad Felicem tertium datis, quarum fragmentum refert Evagrius lib. 3. cap. 20. Calchedonensem Synodum professus est; *Pro certo habere debes*, inquit Zeno apud Evagrium, *& pietatem nostram, & supra memoratum sanctissimum Petrum & universas sacrosanctas Ecclesias, sanctissimum Calchedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum fide Nicæni Concilii prorsus consentit*. Qua ex Epistola, & ex ipsius Henotici verbis Naralis Alexander sæculo V Dissert. 18, illud nullam hæresim continere ostendit. In eo Zeno non aliud Symbolum admittendum decernit, quàm Nicænum: approbat 12 Sancti Cyrilli capitula. Nestorium & Eutychem damnat anathemate. Illud tamen Ecclesia meritò rejecit, non solùm quia laici Principes decernere de fide non possunt; sed etiam quia Zeno in eo definitionem Synodi Calchedonensis, & Epistolam S. Leonis ad Flavianum, summo totius Synodi consensu receptam, & voces *ex duabus, & in duabus naturis*, quibus Eutychianam hæresim jugularunt, silentio premendo, sua œconomia condescendit hæreticis, qui illas execrabantur. Unde Zenonis nomen post mortem ex sacris Diptychis expunctum, quando pax inita est inter Orientalem Ecclesiam & Romanam sub Hormisdæ Pontificatu.

XII. *Ad Deum transit.* Cùm Sanctus Felix Papa annos 8, menses 11, dies 18 sedisset, habent Anastasius MS. Colbertinus, varii Catalogi, Regino, Martinus Polonus, Luitprandus & Hermannus Contractus, ad cœlestem patriam transiit die vigesima quarta mensis Februarii anni quadringentesimi nonagesimi secundi. Eum post obitum Tarsillæ Virgini pronepti suæ, Gordiani patris Sancti Gregorii Magni sorori conspicuum, eam ád regnum cœleste vocasse narrat ipsemet Gregorius Homilia 38. in Evangel. & lib. 4. Dialog. cap. 16.

S. GELASIUS *Pontif. LI.*

Anno Domini CCCCXCII.

I. *Gelasius fit Papa.* Gelasius, natione Afer, ex patre Valerio, postquam Episcopatus dies quinque cessasset, ut habet Anastasius, cui consentiunt exemplaria ejus MSS. Ordericus & varii Caralogi, thronum Pontificium ascendit die prima mensis Martii, in quam anno quadringentesimo nonagesimo secundo Dominica incidebat.

II. *Epistolas scribit de sua electione.* Factus Pontifex electionem suam Epistolâ ordine III in collectione Conciliorum Episcopis Dardaniæ nunciavit, quos hortatus est, ut cum Eutychianistis non communicarent. Ea autem Epistola data non est initio sui Pontificatûs, retardatus est enim, ut ipsemet ait, propter continuorum tempestatem bellorum. Quare cùm pax inter Theodoricum & Odoacrem anno 493 peracta sit, verosimile est eam Epistolam eo pariter anno scriptam; Epistola enim decimasecunda ad Æonium Arelatensem Episcopum de initiis sui Pontificatûs etiam scripta, data est anno 494, & quidem decimo Kalendas Septembris.

III. *Primam Romæ Synodum celebrat.* Primam Gelasius Papa Synodum Romæ celebravit *octavo Idus Martii, Flavio Viatore V. C. Cos.* ut in Actis legitur, ideoque anno quadringentesimo nonagesimo quinto. In ea Misenus olim Apostolicæ Sedis Legatus Constantinopolim à Felice Papa, Acaciana communione infectus, ob idque ab eodem Felice, cum Vitali alio Legato, Sacerdotio & communione privatus, ut in eodem Pontifice diximus, Sedis Apostolicæ misericordiam, atque communionem flagitans, causâ ejus discussâ, cum Ecclesia à Gelasio reconciliatus est, Virali altero Legato jam in excommunicatione mortuo. *Professus ergo Misenus regulaliter se omnes hæreses, Eutychianam præcipuè cum Eutyche, Dioscoro, Timotheo Æluro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petroque Antiocheno, vel cunctis eorum successoribus, sectatoribus, & communicatoribus detestari, eosque anathemate ferire perpetuo, communionis Apostolicæ, & Sacerdotalis gratiam, quam Catholica traditione percepit, recipiet dignitatis*, inquit Gelasius in Synodo, cui decreto omnes Episcopi numero quinquaginta quinque subscripserunt.

IV. *Decretum edit de libris recipiendis & non recipiendis.* Autumno ejusdem anni quadringentesimi nonagesimi quinti, vel verosimilius anno quadringentesimo nonagesimo sexto, Gelasius secundam Synodum Romæ celebravit. Cùm enim Ecclesia jam à pluribus annis multis referta libris apocryphis mediocam manum averet, quæ sinceros à suppositltiis discerneret, Gelasius Papa convocato Romæ Concilio, ordinem librorum, quem Romana Ecclesia susciperet, aut detestaretur, vel dubios rantùm haberet, digessit. Decretum illud de Scripturis divinis & Opusculis Sanctorum Patrum, quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur, valde urget Heterodoxos, qui traditionem rejiciunt, & librorum canonicorum numerum pro libito,

SÆC. V. S. GELASIUS.

to, ac sectarum suarum comodo mutilant. Job enim, Tobiæ, Judith, Macchabæorum libri, Epistola ad Hæbræos, Apocalipsis Joannis, Petri duæ, Joannis Apostoli tres, Judæ una in eo memorantur. Uno verbo omnes, tam novi, quàm veteris Testamenti libri. Statuitur postea in eodem Concilio ordo Patriarchalium Ecclesiarum, nempe Romanæ, Alexandrinæ & Antiochenæ: quatuor itidem Conciliorum generalium mentio. Item Sanctorum Patrum Opera quædam recensentur, quibus tandem accedit notitia librorum apocryphorum, quos Ecclesia non recipit. Huic decreto subscripsere septuaginta & duo Episcopi.

V. *Illius decreti Damasus non est Auctor.*

Catholici inter se non conveniunt de hujus decreti auctore; alii enim illud Damaso, alii Hormisdæ Romanis Pontificibus tribuunt. Sed Criticæ Baronianæ Auctor ostendit Gelasium hujus decreti certum & indubitatum auctorem esse. Nam primò quod attinet ad Damasum, ei certè tribui non potest, cùm plerique Opusculorum in eo memoratorum Auctores post Damasum vixerint & scripserint. Cùm enim damnatorum voluminum index texitur, inter ea libri Cassiani ac Fausti Reiensis numerantur hoc modo: *Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum apocrypha*: *Opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocrypha*. Cassianus autem & Faustus post Damasum vixerunt & scripserunt.

VI. *Neque etiam Hormisdas.*

Neque etiam Hormisdæ Papæ tribui potest illud decretum. Nam sæculo sexto ineunte, cùm orta esset contentio, non solùm in Occidente, sed etiam in Oriente de Fausti libris, Possessor Episcopus Africanus à Trasamundo Africæ Rege in exilium missus, dum Constantinopoli morabatur, consultus de illis, consuluit ipsemet Hormisdam Papam, quid de iisdem libris sentiendum esset. Possessoris Relatio ad Hormisdam extat Tom. 4. Concil. pag. 1529. diciturque accepta *Decimoquinto Kalendas Augusti Rustico V. C. Cos.* ideoque anno 520. Hormisdas respondet Possessori die 13 mensis Augusti Epistolâ 70, in qua inter alia ait: *Non improvide veneranda Patrum sententia fideli posteritati, quæ essent Catholica dogmata, definit; certa librorum etiam veterum in auctoritatem recipienda, sancto Spiritu instruente præfigens, ne opinioni suæ lector indulgens, non quod ædificationi Ecclesiasticæ conveniret, sed quod voluptas sua concepisset, assereret*. Quæ verba manifestè insinuant decretum de libris recipiendis & non recipiendis, non ab Hormisda, sed ab aliquo ex ejus decessoribus in aliqua Synodo Romana emissum; non quidem ab Anastasio & Simmacho, qui Gelasium secuti sunt, & Hormisdam antecessere, cùm nullus unquam id asseruerit, nullusque codex MS. alterutrius nomen præferat; sed à Gelasio, cui innumeri codices illud attribuunt. Qui plura hac de re cupit, legat laudatam Baronii Criticam ad annum 494.

SÆC. V. S. GELASIUS.

VII. *Gelasius Euphemium Cp. Episc. in communionem non recipit.*

Acacio Constantinopolitano Episcopo, de quo supra, tam in Simplicio, quàm in Felice locuti sumus, anno quadringentesimo octogesimo nono extra Ecclesiæ communionem mortuo, ei substitutus est Flavita. Sed hoc quoque post tres menses vita functo, successor ei datus est Euphemius, qui, ut habet Evagrius lib. 3. cap. 23. Calchedonensem Synodum suscepit & veneratus est, ac Petrum Mongum eidem Synodo anathema dicentem exosum habuit. Ubi Euphemius accepit Gelasii electionem, more Majorum ad ipsum Epistolam scripsit, qua & suæ fidei professionem inseruit, ut sic consequi mereretur Catholicæ Ecclesiæ communicationem. Cùm verò Gelasius invenisset quidem ejus fidei professionem in omnibus consonam Catholicæ veritati, reperit tamen quod in Euphemio reprehensione dignum esset, nimirum, quòd nequaquam è Diptychis nomen Acacii prædecessoris expunxisset, sed pateretur in sacris recitari cum aliis Episcopis orthodoxis; ideoque Euphemium, virum licet in primis Catholicum, nec alios Orientis Antistites communionis honoribus donare voluit, nisi Acacii nomen è Diptychis expungerent. Quæ constant ex Epistolis I ad Euphemium, XIII ad Episcopos Dardaniæ, & XV ad Episcopos Orientales. Scripsit etiam Gelasius Epistolam gravissimam & eloquentissimam ad Anastasium Imperatorem, qua ipsum hortatur ut Apostolicæ Sedi obtemperet, & damnato Acacii nomine, Ecclesiarum pacem restituendam curet, ea est ordine VIII.

VIII. *Scribit contra Pelagianam hæresim.*

Gelasius Pelagianam hæresim in Dalmatia & Piceno reviviscentem damnavit, confutavit, extinxit tribus Epistolis, quarum primâ, ordine V, Honorium Dalmatiæ Episcopum monet, ne hæresim Pelagianam, à tot Pontificibus detestatam reviviscere sinat. Secundâ, ordine VI ad eundem scripta, dicit eum mirari non debuisse, quòd admonuerit invigilandum, ne iterum Pelagiana hæresis pullularet. Tertiâ ordine VII, ad omnes Episcopos per Picenum data, tria præcipua hæresis Pelagianæ capita refellit. Primum scilicet parvulos sine peccato originali nasci. Secundum, hos pro solo peccato originali non damnari. Tertium, gratiam ad salutem non esse necessariam, illamque secundùm hominum merita conferri. Hæ Epistolæ, saltem quinta & septima anno quadringentesimo nonagesimo tertio datæ sunt. Extat etiam Tom. 4. Concil. Tractat. Gelasii Papæ adversus Pelagianam heresim pag. 1240. & seqq. Gelasio Joannes Talaja Episcopus Alexandrinus Apologiam contra Pelagianam hæresim nuncupavit, cujus me-

SÆC. V. S. GELASIUS.

meminit Photius Cod. LIV.

IX. *Baptismum gratis conferri statuit.*

Anno quadringentesimo nonagesimo quarto, Pontifex ut collapsam restauraret disciplinam, Decretalem ad Episcopos per Lucaniam, Brutios & Siciliam constitutos scripsit Epistolam ordine IX, capitibus 28 constantem, quorum quinto statuit nihil de baptizandis consignandisque fidelibus exigendum esse: *Baptizandis*, inquit, *consignandisque fidelibus Sacerdotes pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis, exagitare cupiant renascentes; quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemptionis suæ causas adire despiciant. Certum habentes, quòd qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris.* Id ante Gelasium etiam vetuerat Concilium Illiberitanum canone XLVIII. Post Gelasium Concilium quidem Emeritense circa annum 666 celebratum, canone IX statuit, quòd si quis voluntariè aliquid offerat, accipiatur; sed multò rigidius fuit Concilium Toletanum XI, anni 675, quod nequidem sponte oblata percipi voluit canone VIII, addens: *Si sciente loci Episcopo, tale quidpiam à subditis perpetratur, idem Episcopus duobus mensibus excommunicationi subjaceat.* Et si quis ex necessitate aliquid etiam sponte oblatum receperit; *Si Presbyter est, trium mensium excommunicatione plectatur: si Diaconus, quatuor: Subdiaconus verò vel Clericus his cupiditatibus serviens, competenti verbere, & debita excommunicatione plectendus est;* & justè quidem, nihil enim aliud clamant Concilia, nihil aliud summorum Pontificum decreta, nihil aliud editæ ab Episcopis Sanctiones, quàm sacramentorum Ministros ac præsertim baptismi, pretium à baptizatis exigere non debere; quia quod gratis acceperunt, gratis dare debent, ut inquit Edmundus Martene lib. 1. de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 1. art. 4. num. 6.

X. *Ordinationes sacras quatuor Temporibus affigit.*

Capite, seu decreto undecimo statuit: *Ordinationes Presbyterorum & Diaconorum, nisi certis temporibus & diebus exerceri non* debere, *idest, quarti mensis jejunio, septimi & decimi, sed & etiam Quadragesimalis initii, ac mediana Quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vesperam noverint celebrandas*, ubi de quatuor anni Temporibus, ut nunc vocamus, sermo est. Et hæc est prima, quæ quidem nobis relicta est, Pontificia constitutio, quâ ordinationes ad tempora solemnium jejuniorum revocantur. Vide dicta in Simplicio & dicenda in Leone II.

XI. *Ecclesiæ reditus in quatuor partes dividit.*

Vigesimo septimo capite Ecclesiæ reditus & oblationes fidelium in quatuor partes dividit, quarum una fit Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta Ecclesiæ fabricis applicetur. *De quibus*, inquit, *sicut Sacerdotis integram noverit se Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic Clerus* (legendum forsan Clericus) *ultra delegatam sibi summam, nihil insolenter noverit expetendum. Ea verò quæ Ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum; quia nefas est, si, sacris ædibus destitutis, in lucrum suum Præsul impendia his designata convertat*, &c. Alia capita Tom. IV. Concil. legenda pag. 1186. & seqq. In Epistola autem sequenti ordine X. eodem anno data ad Episcopos Siciliæ, dicit Pontifex Ecclesiæ facultates ab Episcopis, Clericis, & pauperibus distribui debere.

XII. *Lupercalia Romæ abolet.*

Gentilitiam Lupercalium superstitionem Romæ sustulit Gelasius Papa, & Andromachum Senatorem aliosque Romanos, qui superstitiosam illam observationem aboleri ægrè ferebant, egregio edito Tractatu confutavit, in quo damnat eorum celebrationem & non ex eorum intermissione, sed ex sceleribus Romæ mala contigisse probat. Extat ille Tractatus eodem Tom. IV Concil. pag. 1234. & seqq. ex quo constat Gelasium instituisse ut Litaniæ fierent in die Purificationis B. Mariæ Virginis.

XIII. *Missarum ordinem digessit.*

Missarum etiam ordinem digessit, ejusque Missalia extabant anno Domini 831. in Abbatia Centulensi, sive Sancti Richerii. Sic enim recensentur in Chronico ejus monasterii lib. 3. cap. 3. Tom. IV Spicilegii Dacheriani in indice Bibliothecæ, *de libris sacrarii, qui ministerio Altaris deserviunt, missales Gregoriani tres, Missalis Gregorianus & Gelasianus modernis temporibus ab Albino ordinatus Missales Gelasiani XIX.* Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii M. lib. 2. cap. 12. scribit Gregorium Codicem Gelasianum in unius libri volumine coarctasse, de Missarum solemniis multa subtrahendo, nonnulla adjiciendo, pauca convertendo. Collectarum, quibus in Missa utimur, primum auctorem fuisse Gelasium, omnes rerum Ecclesiasticarum Scriptores asserunt, & antiqua monumenta evincunt.

XIV. *Præfationes multas edidit.*

In libro Pontificali de Gelasio legitur: *Fecit Sacramentorum Præfationes & orationes cauto sermone*, Ad quæ verba Schelstratius in Notis habet: *Extat in Bibliotheca Palatino-Vaticana Sacramentarium M S. annorum circiter mille, in quo continentur Præfationes ante Gregorii tempora in Ecclesia Romana usu receptæ, quæ forsan illæ sunt, de quibus hoc loco mentio reperitur: unde non male illud Sacramentarium Gelasianum vocatur.* Ita Schelstratius. Ex hoc loco quidam Gelasio tribuunt Præfationum institutionem. Sed Cardinalis Bona

na lib. 2. Rer. liturgic. cap. 10. concedit quidem plures à Gelasio editas fuisse; nihilominus tamen contendit certum esse in ipsis Ecclesiæ primordiis jam usum Præfationum extitisse, earumque institutionem vel Apostolis, vel Apostolicis viris tribuendam, quod deinde pluribus probat. Extat alter Codex Sacramentarius Gelasii Papæ tribus constans libris; nempe de Anni circulo; de Sanctorum Natalitiis; & de Dominicis diebus, variisque causis, cujus vetustatem manifestò arguit, quòd, In Symbolo non habeatur vox, *Filioque*. Quòd, plures desint Missæ septimo & octavo sæculo usurpari solitæ. Denique, quòd pauciora quàm in aliis liturgiis Sanctorum Natalitia celebrentur. Codex ille ex Bibliotheca Floriacensi anno 1562. direpta & distracta, in manus incidit Pauli Patavii Senatoris Parisiensis, ac tandem in Bibliothecam Christinæ Suecorum Reginæ transiit, à qua illum recepit & in lucem emisit Thomasius Romæ anno 1680. Hic in Præfatione notat, exiguo tempore post Gregorium Magnum fuisse exaratum. Huic adjunxit tria antiquissima Missalia, scilicet Gothicum, Francorum, & Gallicanum vetus; quæ tria postea cum observationibus de liturgia Gallicana Joannes Mabillonius recudi curavit anno 1685 Parisiis.

XV. Non est Auctor Canonis Missæ.

Canonis Missæ incipientis ab oratione, *Te igitur clementissime Pater*, usque ad orationem Dominicam, quæ absoluto canone alta voce recitatur, quidam Gelasium Papam Auctorem faciunt, alii Musæum Presbyterum Massiliensem, alii Voconium Episcopum Castellanensem in Mauritania, qui teste Gennadio libros Sacramentorum composuerunt. Anselmus Episcopus lib. de Laudibus virginitatis cap. 23 à Gregorio Magno editum existimat. Sed ipse Gregorius Epistola 64 lib. 7. ait à Scholastico compositum, quicunque autem fuerit ille Scholasticus, certum est antiquiorem fuisse Gelasio & aliis suprà nominatis. Nec credendum Polydoro Virgilio, qui lib. 5. de Invent. rerum cap. 10 à multis Pontificibus compactum Canonem asseverat: licèt enim aliqui paucula quædam verba adjunxerint; ipsum tamen, ut ait Vigilius Papa in Epistola ad Eucherium, *ex Apostolica traditione suscepimus*. Concilium quoque Tridentinum Sess. 22. cap. 4. constare Canonem docet, ex ipsis Domini verbis, ex Apostolorum traditionibus, ac Sanctorum Pontificum institutionibus. Observandum nihilominus venit cum Cardinali Bona laudato cap. 11. ubi plura habet de Canone, neminem ex Pontificibus post Gregorium Magnum quidpiam addidisse Canoni, aut immutasse. De clausula, quam Anastasius dicit additam à Gregorio III, suo loco agetur.

Apud Gratianum *de Consecr. dist.* 2. *comperimus* extat Canon Gelasii adversùs eos, qui sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice abstinebant: *Comperimus*, inquit Gelasius, *quòd quidam, sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant, qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire*. Superstitio Manichæorum erat vinum esse fel principis tenebrarum & à Diabolo creatum, unde communionem sub specie vini sumere recusabant, ut testatur Leo M. Serm. 4. de Quadragesima. Ut igitur Catholico nomine latitantes proderentur, idem remedium adhibuit Gelasius, quo pridem Leo usus fuerat, præcipiens, ut sub utraque specie omnes communicarent: ne si Catholici à calice abstinerent, se de hæresi Manichæorum suspectos redderent: aut ipsi Manichæi eo signo detegi non possent, si idem facerent quod Catholici sub specie sola panis communicantes. Cùm verò ait Gelasius, divisionem mysterii sine grandi sacrilegio provenire non posse, eosdem Manichæos perstringit, qui haustum vini respuentes tanquam fel Diaboli, divina mysteria procùl dubiò mutilabant, seque grandi sacrilegio obstringebant. Hæc ex Baronio desumpta, & ex Cardinalis Bonæ lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 18. ubi ostendit communionem sub utraque specie, nec divinitùs institutam, nec unquam antiquos Patres eam ad salutem necessariam esse docuisse; licèt semper & ubique, ab Ecclesiæ primordiis, usque ad sæculum XII, sub specie panis & vini fideles communicarint. Profecisse porrò hujusmodi remedium ad Manichæos detegendos, planè docent quæ Auctor libri Pontificalis de Gelasio habet: *Hujus temporibus*, inquit, *inventi sunt Manichæi in urbe Roma, quos exilio deportari præcepit, quorum codices ante fores Basilicæ Sanctæ Mariæ incendio concremavit*.

XVI. Decretum edit contra Manichæos sub specie vini non communicantes.

XVII. Tractatus ejus de vinculo excommunicationis.

Gelasius Tractatum edidit, quem de anathematis vinculo inscripsit, quo probare aggressus est Acta Calchedonensis Concilii ea tantùm rata, quæ Sedes Apostolica approbavit: justa esse quæ in Acacium Constantinopolitanum Episcopum à Felice III statuta erant, & Petrum Mongum Alexandrinæ sedis invasorem à Sede tantùm Apostolica absolvi potuisse. Extat Tom. IV Concil. eumque commentati sunt Augustinus Barbosa in suis Collectanis Doctorum part. 1. decreti dist. 15. cap. 3. & Didacus Covaruvias lib. 4. variarum resolutionum.

XVIII. Auctor est operis de duabus naturis.

Tomo IV Bibliothecæ Patrum editionis Parisiensis extat sub nomine Gelasii Papæ

SÆC. V. S. GELASIUS.

pæ Opus de duabus naturis contra Nestorium & Eutichetem, quem alii adscribunt Gelasio Cyziceno, alii Gelasio Cesareæ Palestinæ Episcopo. Verùm, ut Spondanus in margine Epitomes Baronianæ ad annum 496 notavit, liber ille sub Gelasii Papæ nomine citatur à Sancto Fulgentio, ipso etiam Afro, Gelasio æquali, in libro de quinque quæstionibus, apud Ferrandum Diaconum cap. 18. Addit Labbeus in lib. de Script. Ecclesiast. citari etiam à Joanne II. Papa in Epistola ad Avienum, ceterosque Senatores, qua fidem de Christi divinitate & Incarnatione exquisitis undequaque testimoniis, confirmat, aliisque recentioribus: Sirmondum testem esse, in MSS. Codicibus probæ notæ, descriptum reperiri opus illud inter indubitatas Gelasii Epistolas; tandemque Gennadium Massiliensem cap. 94. de Scriptoribus Ecclesiasticis, & ex eo Honorium Augustodunensem libello 2. cap. 93. ipsumque etiam Auctorem libri Pontificalis illud Gelasio Papæ adscribere. Quoad argumentum, quod inde desumunt Heterodoxi, ut probent substantiam panis & vini in Eucharistia remanere, illis jam abunde satisfactum est à Baronio anno 496 num 11. & seqq. ab Auctoribus Catholicis, qui de controversiis tractarunt, ac nuper à Natali Alexandro part. 1. quinti sæculi Ecclesiæ pag. 680. & seqq. Sed hìc omittere non possum, unicum ex recentioribus Auctorem reperiri, nempe Josephum Pamphilium Episcopum Signinum, qui vivebat anno 1579. hoc opus Joanni Papæ tribuentem pag. 22. Chronic. Augustin.

Tandem libri Pontificalis Auctor, & Gennadius laudatus scribunt, Gelasium fecisse hymnos in similitudinem Ambrosii Episcopi, sed hymni illi periere, sicuti & ejus Commentarii in tredecim Divi Pauli Epistolas, à Pelagianis fæcibus non immunes, utpote ab Hæreticis, vel suppositi, vel corrupti, teste Cassiodoro de Institut. Divin. Script. cap. 8. *XIX. Libri ejus deperditi.*

XX. Non est Auctor Breviculi Hist. Eutychian. Valesius in lib. 1. Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 1. & passim in Notis ad eundem Evagrium, Gelasio Papæ attribuit Tractatum inscriptum: *Breviculus Historiæ Eutychianistarum*, seu, ut vetus habet inscriptio, *Gesta de nomine Acacii*. Sed dubitandum non est, quin deceptus fuerit; prior enim hujus libelli pars totidem verbis excerpta est ex Breviario Liberati Diaconi, qui Opus illud Justiniano imperante elucubravit; posterior verò ex ipsis Gelasii Epistolis collecta, ut legenti patet.

XXI. Vitam cum morte commutat. Postquam Gelasius annos quatuor, menses octo, dies octodecim sedisset, ut Luitprandus, Ordericus, Honorius Augustodunensis, Regino, Hermannus Contractus, & plures Codices MSS. Anastasii habent, mortuus est die decimanona mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi sexti, sepultus in Basilica S. Petri die vigesima prima ejusdem mensis, ut tradit Anastasius vulgatus. Gelasii laudes celebrat Dionysius Exiguus in Epistola ad Julianum Presbyterum, in qua ejusdem Pontificis doctrinam, pietatem, & exhantlatos pro Catholica fide labores eximiè commendat. habetur hæc Epistola in calce prioris partis Collectionis Romanæ Holstenii.

S. ANASTASIUS II. *Pontif. LII.*

Anno Domini CCCCXCVI.

I. Anastasius Gelasio succedit. S. Anastasius hujus nominis II, natione Romanus, ex patre Petro, post sex dierum interpontificium, ut legitur in Auctiori Chronico veterum Pontificum, Romanam cathedram regendam suscepit, ordinatus die vigesimaquarta mensis Novembris ejusdem anni quadringentesimi nonagesimi sexti, quæ Dominicalis erat, quod ex ejus sedis duratione, ab Anastasio rectè memorata confirmabitur.

II. Legatos Cpolim mittit. Ipso sui Pontificatûs initio, ut Anastasium Imperatorem ab hæresi ad meliorem mentem avocaret, Germanum Capuanum, & Cresconium Tridentinum Episcopos, Constantinopolim ad eundem Imperatorem Legatos misit, cum Epistola ad ipsum data, quâ petebat, ut nomen Acacii, Constantinopolitani quondàm Episcopi, extra Ecclesiæ communionem defuncti, ex Diptychis planè expungeretur. Ut Alexandrinos moneret Imperator ad fidem sinceram & ad pacem redire Catholicam; eâque admonetur Imperator, ut constitutis Apostolicæ Sedis obtemperet. In proposito illo piissimo nihil effecit Sanctus Pontifex, nam Imperator, detentis dolosè Constantinopoli Legatis, per fraudem & dolum magno conatu elaboravit, ut ipsum Romanum Pontificem, ad subscribendum Zenonis Henotico induceret.

III. Nihil pro pace Ecclesiæ proficit. Quam in rem usus est operâ Festi cujusdam Senatoris Romani, qui ob civilia quædam negotia, ut habet Theodorus Lector lib. II. Hist. Ecclesiast. ad Imperatorem Anastasium missus, favore ejusdem Imperatoris impetravit, ut sacra Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli memoria, à Schismaticis aliquandiu neglecta, honorificentius

SÆC. V. S. ANASTASIUS.

ficentius & splendidiùs celebraretur: *quamvis igitur antea quoque celebrata fuisset, deinceps post petitionem Festi, longè majori splendore ea festivitas peracta est*. Et paulò post: *Porrò Festus occultè, ut ajunt, Imperatori suggesserat, ut Episcopo Romano persuaderet, ut Zenonis Henotico subscriberet. Sed cùm Romam venisset, Anastasium Episcopum jam mortuum reperit. Quare operam dedit, ut per schisma promotus Edicto illi subscriberet*, nempe Laurentius schismaticus contra Symmachum electus.

IV. Defenditur à calumnia ipsa fide.

Ex his apparet Anastasium Papam, antequam à Festo de perfidia tentaretur, integrum atque sincerum in Catholica fide decessisse. Falsum itaque & ineptum omnino est, quod in libro Pontificali legitur, Anastasium nempe Papam, Acacium à Felice tertio, & à Gelasio decessoribus jam ante prædamnatum, multisque jam annis sub eodem Felice tertio mortuum, in sedem suam revocare, aut saltem nomen ejus sacris Diptychis restituere voluisse; eodemque tempore multos Clericos & Presbyteros se ab ipsius communione separasse, eo quòd communicasset sine consilio Episcoporum vel Presbyterorum vel Cleri, Diacono Thessalonicensi nomine Photino, qui communicaverat cum Acacio. Hæc enim ex dictis falsa omnino esse demonstrantur. Porrò Anastasium Papam nullam cum Imperatore Anastasio concordiam iniisse, sed magis illum execratum esse, ostendit Baronius anno 497.

V. Legatis ejus libellus offertur ab Alexandrinis.

Cùm per universam Ecclesiam Orientalem innotuisset, ab Apostolica Sede Legatos missos esse Constantinopolim pro pace Ecclesiarum concilianda, Apocrisarij Alexandrinæ Ecclesiæ egerunt id ipsum cum Legatis Constantinopoli agentibus, nimirùm ut Ecclesia Alexandrina in communicationem Catholicam ab Ecclesia Romana reciperetur, libellumque supplicem iisdem obtulere Legatis, qui extat Tom. 4. Concil. Sed cùm in illa fidei professione Apocrisarij Alexandrinæ Ecclesiæ nullum verbum posuissent de Synodo Calchedonensi, & nefandissimos hæreticos, Dioscorum, Timotheum & Petrum vellent salvos, atque eorum nomina inter diptycha nominari, digni judicati sunt qui repellerentur ab Apostolica Sede.

VI. Clodoveus Rex Francorum baptizatur.

Sedente Anastasio, cùm nullus esset reperiri in toto terrarum orbe penitùs Princeps Christianus Catholicus: nam & qui velamento fidei Orthodoxæ diu latuit Anastasius Imperator, apertissimè cognitus est hæreticus: Romæ verò & in Italia Rex Theodoricus, & in Gallia Visigothorum Alaricus, & Gundobadus Burgundiorum Ariani prorsus erant; itemque Suevi & si qui alii in Hispania: in Germania autem & Britannia adhuc Pagani: Francorum Rex Clodoveus, cùm per invocationem nominis Christi victoriam de Alemannis meruisset obtinere, à Sancto Remigio Episcopo Remensi baptizatus est, non quidem anno 499, ut credidit Baronius, sed anno 496, ipso initio Pontificatûs Anastasii, in die Nativitatis Domini, ut constat ex Epistola Aviti Viennensis Episcopi in Burgundiæ regno, ad ipsum Clodoveum scripta, quæ extat Tomo IV. Concil. pag. 1266. in qua ait: *Igitur qui celeber est Natalis Domini, sit & vestri, quo vos scilicet Christo, quo Christus ortus est mundo; in quo vos animam Deo, vitam præsentibus, famam posteris consecrastis*. Eadem, quâ Clodoveus, die *baptizata est & soror ejus Albofledis. Tum conversa est & alia soror ejus Lantechildis nomine, quæ in hæresim Arianorum dilapsa fuerat, quæ confessa æqualem Filium Patri & Spiritum Sanctum chrismata est*, inquit Hincmarus in Vita Sancti Remigii. Usus iste baptizandi in Natalitiis Domini, post conversionem Clodovei Regis perseveravit apud Francos. Guntramnus enim Rex Francorum apud Gregorium Turonensem lib. 8. cap. 9. queritur dilatum esse nepotis sui baptismum ultra Natalis Domini solemnitatem.

VII. Gratulatorias Anastasii P. P. literas recipit.

Ubi Anastasius Papa accepit Clodoveum baptismo regeneratum, statim gratulatorias ei literas per Eumerium Presbyterum misit, a Dacherio Tom. 5. Spicilegii publicatas, in quibus ait: *Tuum gloriose Fili, in Christiana fide cum exordio nostro in Pontificatu contigisse gratulamur. Quippe sedes Petri in tanta occasione non potest non lætari, cùm plenitudinem gentium intuetur ad eam veloci gradu concurrere, & per temporum spatia repleri sagenam, quam in altum jussus est mittere idem Piscator hominum & cœlestis Jerusalem beatus claviger*. Cum autem Anastasius mense Novembri anni 496 ordinatus fuerit Pontifex Romanus, Clodovei baptismus pertinet ad diem Christi Natalitium ejusdem anni, & Anastasii ad Clodoveum Epistola circa initium anni 497 scripta.

VIII. Constitutum Anastasii de Ecclesia Arelatensi.

Anastasius quoddam constitutum edidit in controversia, quæ versabatur inter Arelatensem & Viennensem Episcopos; Symmachus enim Papa in Epistola prima ad Æonium Arelatensem Episcopum data tertio Kalendas Octobris anni quingentesimi, ait: *Constat inter Arelatensem & Viennensem Ecclesiam aliquod de ordinandis Episcopis in vicinis civitatibus ortri luctamen: illa re videlicet faciente, quod decessor noster sanctæ recordationis Anastasius, tractans confusionem provinciæ, aliqua contra veterem consuetudinem jusserit observari, decessorum suorum videlicet ordinationem, quod non oportebat, sub qualibet necessitate transgrediens, &c*. Deinde antiqua Sedis Apostoli-

SÆC.V. S. ANASTASIUS. Apostolicæ decreta observari jubet. Sed decretum Anastasii nullibi reperitur. De hac & alia Symmachi Papæ ad Æonium Epistola circa hanc controversiam agetur in Symmacho.

IX. Anastasii PP. obitus. Postquam Anastasius Papa annum unum, menses undecim, dies quatuor & viginti sedisset, ut habent libri Pontificalis Auctor, omnes ferè Catalogi, Ordericus lib. 2. & Hermannus Contractus, obiit die decima septima mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi octavi, & die decima nona ejusdem mensis sepulturæ mandatus est in Basilica beati Petri Apostoli, ut legitur in eodem libro Pontificali, in quo & habetur, eum fecisse confessionem sancti Laurentii Martyris ex argento, quæ pensabat libras centum. SÆC.V. S. ANASTASIUS.

S. SYMMACHUS *Pontif. LIII.*

Anno Domini CCCCXCVIII.

SÆC.VI. I. Symmachus fit Papa. Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, postquam Sedes Romana vacasset dies quatuor, ut habent liber Pontificalis, varii Catalogi Tom. I Criticæ Baronianæ præfixi, & Ordericus, eam regendam suscepit die vigesima secunda mensis Novembris, in quam anno quadringentesimo nonagesimo octavo Dominica cadebat. Unde idem libri Pontificalis Auctor asserit Symmachum fuisse à die X Kalendarum Decembrium, usque in diem 14. Kalendarum Augusti, Symmachi emortualem, ut suo loco dicetur.

II. Laurentius fit Antipapa. Festus Romanus Senator, qui, ut in Anastasio Papa diximus, Imperatori Anastasio promiserat se effecturum, ut Anastasius Papa Zenonis Henotico subscriberet; cùm Romam rediisset, & Anastasium mortuum invenisset, operam dedit, ut alius per schisma promotus Edicto illi subscriberet. Multis igitur pecuniâ corruptis, effecit, ut quidam nomine Laurentius, natione Romanus, Archipresbyter tituli sanctæ Praxedis eligeretur. Duo itaque ordinati sunt, Symmachus quidem in Basilica Constantiniana, Laurentius verò eadem die in Basilica Sanctæ Mariæ. *Et à majori quidem parte ordinatus est Symmachus, unus ex Diaconis: ab aliis verò Laurentius*, inquit Theodorus Lector lib. 2. Hist. Ecclesiast. qui addit ex duplici illa electione cædes, rapinas, & alia innumera mala perpetrata esse.

III. Theodoricus Rex pro Symmacho sententiam dicit. At non Clerus tantùm, sed & Senatus Romanus ea de causa mutuis inter se discordiis, rixisque certavit; partis alterius, nempe Laurentii, Patrocinium suscipientibus dicto Festo, atque Probino potentissimis Senatoribus: alteri verò parti, scilicet Symmachi, Fausto Exconsule, & aliis Senatoribus faventibus. Quare *construxerunt*, vel constituerunt *partes*, inquit Auctor libri Pontificalis, *ut ambo Ravennam pergerent, ad judicium Regis Theodorici. Qui dum ambo introissent Ravennam, hoc judicium æquitatis invenerunt, ut qui primò ordinatus fuisset, vel ubi pars maxima cognosceretur, ipse sederet in Sede Apostolica. Quod tandem æquitas in Symmacho invenit & cognitio veritatis. Et factus est Præsul Symmachus*. Theodoricus itaque Italiæ Rex, licèt Arianus, comperiens Symmachum priùs ordinatum, & pluribus electum suffragiis, secundùm ipsum sententiam dixit. Ita compressum ad tempus incendium est. SÆC.VI.

IV. Symmachus primam Romæ Synodum cogit. Symmachus in Apostolica Sede constitutus, anno quadringentesimo nonagesimo nono, Kalendis Martii Synodum Romæ coegit, in qua actum est de tollendo ambitu in Comitiis Pontificiis, & de præcludenda schismaticis via. Ob id decretum, ut cujusvis ordinis Clerici, qui Papa incolumi suffragium alicui in proxima futura Romani Pontificis electione polliciti fuissent, aut sacramento se in alicujus gratiam obstrinxissent, loci sui dignitate & communione privarentur. Decretum secundò, ut post obitum Papæ, ille Apostolicæ Sedis consecraretur Episcopus, qui consentientibus totius ordinis Ecclesiastici suffragiis electus esset: vel si studia essent diversa, vinceret sententia plurimorum: sic tamen ut careret Sacerdotio, qui captus promissione, non recto judicio de electione decrevisset. Baronius putat Laurentium, qui contra Symmachum electus fuerat, in hac Synodo Romana factum fuisse Episcopum Nucerinum. Sed id tantùm factum est in secunda Synodo Romana sub Symmacho, ut in ea dicetur. Huic verò primæ Synodo subscripsit Laurentius his verbis: *Cælius Laurentius Archipresbyter tituli sanctæ Praxedis his subscripsi & consensi Synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia*. Ea Synodus non à Theodorico Rege, ut habet Theodorus Lector loco laudato, sed à Symmacho convocata, ut habet liber Pontificalis, & legitur in principio Actorum Synodi. Eam celebratam Kalendis Martii anni 499 habent vulgatæ editiones, in quibus legitur, *Post Consulatum Paulini V. C. Kalendis Martii, in Basilica beati Petri Apostoli, Synodo Præsidente*

SÆC. VI. S. SYMMACHUS.

te beatissimo Papa Symmacho, &c. Consulatus autem Paulini incidit in annum 498. Huic Synodo Episcopi septuagintaduo interfuere.

V. *Symmachi pro Ecclesia Arelat. Epistola.*

Hoc eodem anno 499, cùm Æonius Arelatensis Episcopus ad Symmachum Papam questus esset, Viennensem Episcopum *contra regulas Ecclesiastici constituti*, Ecclesiæ suæ jura invasisse, Symmachus, qui statuta à prædecessoribus servari volebat, Æonio injungit, ut aliquem ad se dirigat, qui *apud se veritatem causæ alleget*, atque Viennensem Episcopum moneat, quò is quoque hominem proprium dirigat, qui partis ejus allegationes competenter insinuet. Symmachi Epistola refertur, licèt inverso ordine, Tom. IV Concil. pag. 1292. ejusque initium: *Movit quidem nos*, estque ordine II, cùm dici deberet I, data est enim *sub die III Kalendas Novemb. post Consulatum Paulini V. C.* ideoque anno 499. Tum Symmachus acceptis aliis literis ab Æonio per Crescentium Presbyterum missis, quibus dicebatur Anastasium Papam *aliqua contra veterem consuetudinem* jussisse observari, Æonium commonuit, *ut in ordinandis per singulas urbes Sacerdotibus* (controversia enim erat inter utrumque Episcopum de ordinatione Episcoporum) *cana ac reverenda servetur antiquitas, nec novella Constitutio vetustæ sanctionis robur imminuat.* Ubi loquitur Symmachus de divisione utriusque provinciæ à Leone Magno aliàs facta, quam infringi pati nolebat, ideoque rescindit quæ in contrarium ab Anastasio constituta fuerant. Hæc Epistola est ordine prima Tom. IV Concil. cùm debeat esse secunda, utpotè *data III Kalendas Octob. iterum post Consulatum Paulini Junioris V. C.* ideoque anno Christi quingentesimo, cùm prior anno illum præcedente data sit.

VI. *Symmachus Viennensem Episc. ad se tuendam invitat.*

Avitus Viennensis Episcopus questus est apud Symmachum, quòd hanc de ordinationibus Episcoporum controversiam in favorem Arelatensis Ecclesiæ judicasset. Ad eum enim rescripsit Symmachus Epistolam ordine XII datam *III Idus Octobris Aviemo & Pompejo Consulibus*, ideoque anno quingentesimo primo, in qua ait ei *salvum esse allegare quod putaverit allegandum, & proponere quod viderit proponendum. Nam licèt*, inquit *confusionem provinciæ à prædecessore nostro sanctæ memoriæ Anastasio Episcopo præter Ecclesiæ consuetudinem, & antiqua prædecessorum nostrorum statuta factam esse dixerimus, & non esse tolerandam; attamen si ea quæ fecit, rationabiliter fecisse fraternitas tua docuerit, gaudebimus nihil esse ab eo contra Canones attentatum, quia quod fit præter regulam, modò sit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit.* Et infra: *Quamobrem pergat dilectio tua, rationes quæ prædecessorem nostrum ad tractandam prædictam confusionem impulerunt, ad nos dirigere, ut & sciamus quid fuerit statuendum, & in Domino lætemur beatæ memoriæ Anastasium, nihil fecisse retractandum.*

VII. *Sententiam fert pro Ecclesia Arelat.*

Nihil postea in hac controversia definitum reperimus à Symmacho ante annum quingentesimum decimum tertium, quo ad petitionem Cæsarii Arelatensis Episcopi confirmavit divisionem provinciæ inter Viennensem & Arelatensem Ecclesias à Leone Papa constitutam, Epistola IX ad universos Galliæ Episcopos *datâ Idibus Novembris Probo Viro Clarissimo Consule*; licèt enim Collectores Conciliorum eam referant ad annum 502, quia eo anno Probus Consul fuit cum Avieno Juniore, data tamen est anno 513 quo alter Probus fuit Consul Occidentalis; Probus autem Consul anno 502 fuit Consul Orientalis; & mos ferebat, ut quando unius tantùm Consulis in Actis publicis mentio fieret, Occidentales Consulem Occidentalem, & vice versa Orientales Orientalem memorarent. Hinc quia Probus anno 502 Consul in Oriente designatus fuerat, Synodus Romana tertia Symmachi solo Avieni Junioris Consulis Occidentalis nomine notata reperitur.

VIII *Respondet consultationibus Cæsarii Episc. Arelat.*

Ad annum pariter quingentesimum decimum tertium revocanda est Epistola ordine quinta Symmachi ad Cæsarium Arelatensem, quæ responsa sex complectitur, ad petitiones sex Cæsarii contentas in libello ab eodem Cæsario Symmacho oblato; cùm enim hæc Epistola data sit VIII Idus Novembris Probo Viro Clarissimo Consule, ad eundem Christi annum revocanda propter rationem numero superiori adductam. Ad primam Cæsarii consultationem respondet Symmachus, possessiones Ecclesiæ datas aut relictas alienari non posse: *Nisi forsitan aut Clericis bonorum meritis, aut monasteriis Religionis intuitu, aut certè peregrinis necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuò, sed temporaliter, donec vixerint, perfruantur.* Hinc quæ fuerit beneficiorum Ecclesiasticorum origo manifestum fit. Cùm enim solerent Clerici ab Ecclesia per Episcopum singulis mensibus meritam stipem accipere, contigit postea ut aliquibus ex his, Ecclesiæ possessiones, quoad viverent, ab ipso Episcopo concederentur, quæ beneficia dici cœperunt, eò quòd, ut habet Symmachus, bene meritis tantummodo eas concedi liceret. Alia disciplinæ Ecclesiasticæ capita sancivit Symmachus in dicta ad Cæsarium Epistola, quæ Tomo 4 Concil. legi possunt.

IX. *Secundam Romæ Synodum celebrat.*

Anno Christi quingentesimo Symmachus secundam Romæ Synodum coegit, cujus Acta ad nos non pervenere. Hæc Lau-

rentium

SÆC. VI. S. SYMMACHUS. rentium schismaticum, ut Ecclesiam turbare desineret, Nuceriæ Episcopum renunciavit, nam Theodorus Lector laudatus scribit: *Cùm hujusmodi perturbatio tres continuos annos in urbe Roma perseverasset* [ab anno scilicet 498] *Theodoricus Afer, qui tum Romæ regnabat, quamvis sectâ esset Arianus, collectâ tamen Synodo, Symmacho quidem Episcopatum urbis Romæ confirmavit: Laurentium vero cujusdam urbis, quæ Nuceria dicitur, Episcopum constituit.* In textu tamen græco Theodori non dicitur perturbationem *tres continuos annos* durasse, sed tantùm fuisse *trium annorum*. Neque enim toto illo triennio Laurentius turbas excitavit, cùm subscripserit priori Synodo Romanæ, ut jam diximus. Porrò hanc secundam Synodum Romanam, cum anno quingentesimo, accuratè connectit Hermannus Contractus ex editione Canisii, licèt quota ordine fuerit, non exprimat.

X. Item tertiam. Annis quingentesimo primo, & quingentesimo secundo, omnia Romæ tranquilla fuere, quia Laurentius schismaticus, qui anno quingentesimo *intuitu misericordiæ*, ut loquitur Auctor libri Pontificalis, Nucerinus Episcopus creatus fuerat, ante annum quingentesimum tertium, Romanam sedem iterum non invasit. Anno tamen quingentesimo secundo Symmachus celebravit tertiam Romæ Synodum, quæ vulgò Palmaris appellatur, licèt, ut mox dicetur, Synodus Palmaris anno tantùm quingentesimo tertio celebrata fuerit. Extat hæc Synodus Romana tertia Tom. 4 Concil. & his verbis inchoatur: *Flaviano* (legendum Flavio) *Avieno Viro Clarissimo Juniore Consule sub die VIII Iduum Novembrium, in Basilica beati Petri Apostoli*, &c. *Benè quidem fraternitas vestra Ecclesiasticis legibus obsecuta*, &c. Hujus Synodi celebrationis causa fuit abrogatio legis Odoacris Italiæ Regis, qua Basilius Præfectus Prætorio sanxerat, ne absque Italiæ Regis consensu electio Romani Pontificis fieret. Secundò, ne liceret Summo Pontifici quidquam ex Ecclesiæ bonis alienare. Irrita declarata sunt hæc capita, quia facta à laico Principe. Suâ tamen & Synodi auctoritate statuit Symmachus, ut nulli Romanorum Pontificum, vel Presbyterorum, qui Titulis erant præpositi, Ecclesiæ prædia quæcunque alienare, vel commutare liceret, nec etiam eorum usumfructum concedere, nisi Clericis captivis & peregrinis. Huic Synodo adfuere Episcopi 64, inter quos eminebant Laurentius Mediolanensis, Petrus Ravennas & Eulalius Syracusanus.

XI. Laurentius iterum schisma excitat. Anastasius, sive libri Pontificalis Auctor, postquam retulit Laurentium schismaticum, Nucerinum Episcopum constitutum esse, narrat quę anno quingentesimo tertio contigere: *Post annos IV* (ab anno scilicet Christi quingentesimo, quo Laurentius dictus Episcopus Nucerinus) *zelo ducti aliqui ex Clero, & alii ex Senatu, maximè Festus & Probinus incriminarunt Symmachum, & subornaverunt testes falsos, quos miserunt Ravennam ad Regem Theodoricum, accusantes B. Symmachum, & occoltè revocaverunt Laurentium, post libellum Romæ factum, & fecerunt schisma, & divisus est iterum Clerus. Et alii communicabant Symmacho, alii Laurentio. Tunc Festus & Probinus Senatores miserunt relationem Regi, & cæperunt agere, ut Visitatorem daret Rex Sedis Apostolicæ. Tunc Rex dedit Petrum AltTicinæ* (seu potius Altinæ) *civitatis Episcopum, quod Canones prohibebant*. Secundum itaque schisma sub Symmacho anno quingentesimo tertio exortum, & Petrus Altini Episcopus Romam ad tumultus compescendos à Theodorico Italiæ Rege missus est. Petrus Altinus Romam profectus, nullâ Symmachum reverentiâ prosecutus est; quod tamen Rex ipsi in primis præceperat; nullam Ecclesiasticę pacis curam gessit, sed à schismaticis in partes tractus turbavit omnia, ut testatur Ennodius Ticinensis in Apologetico pro Symmacho. Est porrò Altinum civitas propè littus Venetiæ posita, quæ cùm eversa fuisset, Episcopatus Torcellum, haud procul inde dissitum, sæculo septimo translatus est.

XII. Theodoricus Rex Synodum Romæ dictam Palmarem convocat. Theodoricus Italiæ Rex, ut istis tumultibus finis imponeretur, jussit Romæ Synodum celebrari, cui interfuere Episcopi 115. Synodus ista quarta Romana sub Symmacho, *Palmaris* appellata, à loco ubi celebrata est. Hanc porrò Synodum quartam esse Palmarem probat Auctor Criticæ Baronianæ ex Codice MS. San-Germanensi tempore Caroli Magni exarato, in quo post relatas tres Synodos Romanas sub Symmacho, legitur: *Quarta Synodus habita Romæ Palmaris*. Ejus initium est: *Sancta Synodus* &c. ut in Collectione Concil. pag. 1323, in qua perperam vocatur tertia, & ibidem malè addita est nota temporaria, quæ deest in dicto Codice MS. San-Germanensi.

XIII. De consensu Symmachi PP. Synodum, consentiente Symmacho, à Theodorico Rege convocatam, ex Actis perspicuum est: *Memorati Pontifices*, inquiunt Acta, *quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare; scientes quia ejus sedi primùm Petri Apostoli meritum, vel Principatus; deinde secuta jussionem Domini Conciliorum venerandorum auctoritas, et singularem in Ecclesiis tradidit potestatem: nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse judicio, in propositione simili forma aliqua testaretur. Sed potentissimus Princeps ipsum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem suam literis demonstrasse*

SÆC. VI. S. SYMMACHUS.

monstrasse significavit. Unde à Mansuetudine ejus paginæ postulatæ sunt, quas ab eo directas constabat, basque dari Sacerdotibus sine tarditate constituit.

XIV. *Scismatici tumultus in Synodo excitant.* Synodus ante diem nonum mensis Augusti coacta fuerat; sed ob confusionem, quæ nata est, aliqui ex Urbe decesserunt, aliique cæptum judicium reliquére. Quod cùm accepisset Theodoricus Rex, per Germanum & Carosum Episcopos præceptionem misit, qua jubet, ut secundo conventu Synodo finem imponant, & absentes Episcopos opperiantur, quò dissensione summota, causa terminum sortiatur, pax Ecclesiæ & Urbi reddatur. Ingressus & Synodum Symmachus primo conventu, qui in Basilica Julii actus est: ad alterum item Sessorianum proficiscebatur, cùm ab adversariis in via circumventus, ac cæsis suis penè oppressus est. Post eam cædem commonitus Symmachus, an rursus ad Synodi judicium exire vellet, compelli se jure posse negavit. Theodoricus Rex præceptionem aliam dedit *sub die Kalendarum Octobris* directam *universis Episcopis ad Synodum convocatis*, in qua ait, decuisse eos jam finiisse negotium, seque mirari denuò ab eis consultum fuisse, ideoque se illis eadem quæ antea intimare, ut proferant sententiam, de qua sint *rationem Divino judicio reddituri*.

XV. *Prima Actio Synodi.* Synodus itaque duabus Actionibus constat. In prima Symmachus Papa ingressus est Basilicam Julii, *in qua Pontificum erat congregatio*, & de evocatione Synodi Regi gratias retulit, ac dixit sperare se, *ut Visitator, qui contra religionem, contra statuta Veterum, vel contra regulas Majorum, à parte Cleri, vel ab aliquibus fuerat postulatus, ex ordinatione Antistitum, prima fronte cederet: & omnia quæ per suggestionem inimicorum suorum amiserat, potestati ejus legaliter ab honorabili Concilio redintegrarentur, seu redderentur: & tanti loci Præsul prius statui pristino redderetur, & tunc, non ante veniret ad causam: & si ita rectè videretur, accusantium propositionibus responderet.* Hæc ex Actis, quæ addunt, Concilium hæc retulisse ad Regem, qui, agentibus Symmachi inimicis, jussit eum ante patrimonii, vel Ecclesiarum receptionem cum impugnatoribus suis in disceptatione confligere.

XVI. *Actio secunda ejusdem Synodi.* Actus deinde secundus conventus; sed *dum esset Synodus in Hierusalem Basilica Sessoriani Palatii constituta, aliquibus Sacerdotibus visum est, ut libellus, quem accusatores paraverant, susciperetur à Synodo.* at dum veniret Pontifex, *ut causam diceret, ab irruentibus turbis æmulorum suorum ita tractatus est, ut multis Presbyteris, qui cum ipso erant, mortis occasio fuerit.* Rebus varia confusione turbatis, rursus Synodus scripsit ad Regem, significavitque Symmacho, qui penè fuisset oppressus, à statutis Canonibus non posse compelli. Respondit Rex *in Synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere*, seque tantùm velle, ut *provisione Concilii pax in Civitate Romana Christianis omnibus redderetur.*

XVII. *Symmachus absolvitur & Laurentius relegatur.* Cùm jam in prima Actione compertum fuisset Schismaticos ad dicendum contra Pontificem testimonium, servos adduxisse, quos Canones, & leges ipsæ sæculi non admittunt, Synodus his acceptis Theodorici literis, decrevit ut Symmachi causa Divino judicio servaretur, & ab æmulorum suorum accusationibus liber, purusque criminis declaratus, sacra ministeria obiret, omnibusque Pontificatûs maximi juribus in Urbe & extra frueretur: Clerici verò, qui ab eo defecerant, officiis suis ex misericordia restituerentur, dummodo eidem satisfacerent, ut fusius in Actis continetur. Post hanc Synodum Symmachus Laurentium in exilium mitti curavit, subdit enim Theodorus Lector laudatus: *Laurentius tamen haud quaquam quievit, sed Episcopatum urbis Romæ adhuc ambire non destitit: quam ob causam eum deponi, & in exilium mitti curavit Symmachus. Atque hoc modo seditio consopita est.* Ceterum Romana Synodus causam Symmachi Pontificis maximi judicare summo jure non potuisset, nisi se illius judicio subjecisset Symmachus, ut probat Natalis Alexander Dissertatione prima sæculi sexti, in qua & ad Joannis Launoii objectiones respondet.

XVIII. *Symmachus quintam Romæ Synodum habet.* Schismatici adhuc tumultuantes, contra Synodum hanc, opus scripserunt, cui titulus erat: *Adversus Synodum absolutionis incongruæ.* His ex Synodi quintæ, anno quingentesimo quarto celebratæ, mandato, respondit Ennodius Ticinensis Diaconus Libello Apologetico, quem pro quarta Synodo Romana, & Symmacho ipso scripsit, ut legitur initio ejusdem Synodi Romanæ quintæ, ubi dicitur: *Libellus, qui Synodali auctoritate contra eos, qui adversus quartam nostram Synodum, quæ habita est Romæ, palàm mutire præsumpserunt, ab Ennodio conscriptus est, coràm omnibus deferatur, & in præsentia omnium legatur*, &c. *Hic libellus integerrimè Synodaliter ab omnibus tueatur, atque inter quartæ & quintæ Synodorum nostrarum Actiones interponatur, & ita sicut harum Synodorum decreta habeatur, quia Synodali auctoritate conscriptus est, & roboratus.* Ex quibus intelligitur, vel Synodum quartam Palmarem Ennodio mandasse, ut libellum illum Apologeticum elucubraret; quod tamen dici non posse videtur, cùm sit responsum ad libellum *adversùs Synodum absolutionis incongruæ*, qui post quartam Synodum

SÆC. VI. S. SYMMACHUS.

nodum scriptus est; vel potius Synodum quintam, ubi congregata est, hoc mandatum Ennodio dedisse, & libello confecto, eamdem Synodum robur suæ confirmationis addidisse. In hac quinta Synodo Symmachus Pontificiæ mansuetudinis insigne dedit exemplum, cùm Patres damnationis sententiam in accusatores suos, ac Synodi quartæ obtrectatores mox laturos, pro iisdem rogavit: *Et licèt*, inquit, *justè damnentur, propter misericordiam tamen conserventur, ut in nobis illa Domini declaretur sententia, quâ præcipitur ita fratribus dimitti, sicut sibi à Domino cupiunt dimitti*.

XIX. Quaedam in ea decreta. Denique ut Pontificum honori consuleretur imposterum, Canones antiqui ab hostibus Symmachi, in ejus accusatione conculcati, restituti sunt & confirmati, quibus cavetur ne *oves, quæ pastori suo commissæ fuerint, eum nec reprehendere, nisi à rectâ fide exorbitaverit, præsumant*. Sancitum præterea, ut Episcopis, quæ ablata fuerant, restituantur, priusquam ipsorum causæ instituatur cognitio. Tandem decretum, *accusatoribus inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis immoratur, aut suspecti sunt, ne credatur*, idest ne inimici, aut inimicorum domestici, vel suspectæ quævis personæ ad accusationem Episcoporum admittantur.

XX. Symmachus Anastasium Imp. excommunicavit. In quanam ex superius relatis Synodis Anastasius Imperator à Symmacho Papa excommunicatus fuerit, incertum; illud tantùm certò constat, Apologiam suam adversùs calumnias Imperatoris edidisse Symmachum post Synodum quartam Romanam Palmarem dictam, cùm in ea Apologia dicat: *Inter imbres lapidum totus evasi*. Quare cùm Symmachus lapidibus impetitus fuerit, dum celebraretur hæc quarta Synodus, ea Apologia post annum quingentesimum tertium ab eodem edita est. Ex ea Apologia constat Anastasium Imperatorem, Acacii memoriæ, & hæreticis Calchedonensis Concilii hostibus communicantem & faventem, à Symmacho Papa excommunicatum fuisse. Quam ob rem furore percitus Imperator libellum famosum adversùs Pontificem vulgavit, quo ipsum inter alia convitia, Manichæum vocabat. Huic libello respondit Symmachus dictâ Epistolâ Apologeticâ, in qua de Anastasii excommunicatione hæc habet: *Dicis, quòd mecum conspirante Senatu, excommunicaverim te. Ista quidem ego, sed rationabiliter factum à Decessoribus meis sine dubio subsequor. Non non te excommunicavimus, Imperator, sed Acacium: Tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recedis: Tu te noli miscere excommunicationi ejus, & non es excommunicatus à nobis: si te misces, non à nobis, sed à te ipso excommunicatus es*. In eadem Apologia Symmachus Pontificiam cum Imperatoria dignitatem conferens, Pontifices Regibus superiores esse ostendit, illisque reverendos; Principibusque parendum non esse docet, cùm aliquid adversùs Dei legem jubent.

XXI. Sextam Romae Synodum celebrat. Incertum pariter, quo anno Symmachus sextam Synodum Romæ convocaverit, quia in ea nullus temporis character legitur. Baronius, & Conciliorum Collectores eam cum anno quingentesimo quarto illigant, à quibus sine aliquo fundamento recedendum non est. Sextam illam fuisse inter Symmachianas, constat ex eo quòd his verbis inchoetur: *Cùm in unum apud B. Petrum Apostolum Sancta sexta Synodus canonicè à B. Symmacho Romæ congregata resedisset*, &c. Hæc habita est contra invasores rerum Ecclesiasticarum, decretumque, ut nisi eas restituerint, velut manifesti hæretici anathematizarentur, neque aliter quam per satisfactionem ad communionem Ecclesiæ admitterentur. Additum est eâdem sententiâ teneri omnes, qui facultates Ecclesiæ sub specie largitatis Regiæ obtinuissent, eo quòd Regum non sit de bonis Ecclesiæ decernere. Nec licere Imperatori vel Regi, contra Divina mandata & Patrum constituta, sibi aliquid quovis modo usurpare.

XXII. Lauriacensi Archiep. Pallium mittit. Theodorus Episcopus civitatis Lauriaci in Norico positæ, quæ nunc est vicus Austriæ superioris ad Danubium fluvium, pallium à Symmacho Papa petiit & impetravit, ut constat ex ejus Epistola XI ad Theodorum: *Diebus vitæ tuæ*, inquit Symmachus, *pallii usum .... ab Apostolica sede, sicut decuit, poposcisti: quod utpotè ab eisdem Apostolis fundatæ Ecclesiæ Majorum more lubenter indulsimus, ad ostendendum, te Magistrum & Archiepiscopum, tuamque Sanctam Lauriacensem Ecclesiam provinciæ Pannoniorum Sedem fore Metropolitanam*. Hæc Metropolis extincta est postea anno 568, iterumque sæculis sequentibus restituta, ut legere est Tomo tertio Criticæ Baronianæ.

XXIII. Africae Episcoporum exulum inopiam sublevat. Cùm, sedente Symmacho, Trasamundus Vandalorum Rex anno quingentesimo quarto persecutionem in Africa excitasset, ex diversis provinciis Episcopos ducentos viginti, vel, ut alii volunt, ducentos viginti quinque relegatos esse constat. Symmachus, ut legitur in libro Pontificali, *omni anno per Africam, vel Sardiniam ad Episcopos, qui in exilio erant retrusi, pecuniam & vestes ministrabat*; quæ eadem verba exscripsit Marianus Scotus in Chronico ad annum 505 secundùm editiones hodiernas. Cùmque persecutio illa durarit usque ad mortem Trasamundi, quæ contigit anno 522; ab anno 504 quo initium sumpsit, usque ad annum 514, quo Symmachus obiit, hic Africanos Episcopos exules pecuniâ

SÆC. VI. S. SYMMACHUS.

niâ & vestibus juvit. Idem libri Pontificalis Auctor addit eum captivos per Liguriam & per Mediolanum, & pet diversas provincias pecuniâ redemisse.

XXIV. Manichæos persequitur.

Symmachus præterea cùm invenisset Manichæos in urbe Roma, eorum omnia simulacra, vel codices ante fores Basilicæ Constantinianæ incendio concremavit, & eos ipsos exilio relegavit, vel potius exilio relegari curavit, ex libro Pontificali.

XXV. Non est Auctor hymni Gloria in Excelsis Deo.

Ex eodem libro Pontificali habemus Symmachum constituisse, ut omni die Dominico, vel Natalitiis Martyrum hymnus diceretur Angelicus, idest *Gloria in excelsis Deo*, antea enim in Missa tantùm nocturna Nativitatis Dominicæ cantari solebat, ex Telesphori decreto, si vera sunt, quæ Sigebertus in Chronico, & Innocentius III lib. 2. de Misteriis Missæ cap. 20 scribunt. Sed forsàn tunc verba tantùm Evangelica in usu erant: constitutum verò Symmachi ad totum hymnum extenditur, qui jam antea compositus erat, Sanctus enim Athanasius ejus recitationem suadet virgini, quam instituit libro *de sancta Virginitate*. Ex quo & sequitur, hymnum illum à quibusdam Symmacho malè adscriptum esse. Vide dicta in Telesphoro. Porrò si constitutum Symmachi ad omnes Presbyteros extendatur, dicendum est Sanctum Gregorium illud restrinxisse ad solos Episcopos, Missæ enim ordinem in libro Sacramentorum describens ait: *Item dicitur Gloria in excelsis Deo, si Episcopus fuerit, tantummodo die Dominico, sive diebus festis; à Presbyteris autem minimè dicitur nisi in solo Pascha*: Quando verò *Letania agitur, neque Gloria in excelsis Deo, neque Alleluja canitur*.

XXVI. Ad Deum transit.

Postquam Sanctus Symmachus à die X Kalendarum Decembrium anni 498, usque ad diem XIV Kalendarum Augustarum sedisset, ut docet Anastasius, sive libri Ponticalis Auctor, Senatore Consule ad Deum migravit, postquam, ut idem Auctor ait, annos quindecim, menses septem, dies viginti septem Romanæ Ecclesiæ præfuisset, ideoque mortuus est die decimanona mensis Julii anni quingentesimi decimi quarti. Tot enim sedis annos, menses, & dies ei attribuunt varii MSS. Codices Anastasii, in fine editionis Regiæ memorati, tres Catalogi Tom. I Criticæ Baronianæ præfixi, Ordericus lib. 2. Luitprandus & Regino. De pluribus Sanctorum Basilicis à Symmacho vel à fundamentis erectis, vel instauratis, vel amplificatis, vel exornatis legendus idem Anastasius.

S. HORMISDAS *Pontif. LIV.*

Anno Domini DXIV.

I. Hormisdas fit PP.

Hormisdas, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate Frusinone, postquam Sedes Romana vacasset diebus septem, ut scribit Auctor libri Pontificalis, Symmacho suffectus est, ordinatus die vigesima septima mensis Julii, quæ Dominicalis erat, eodem anno quingentesimo decimo quarto.

II. Anastasii Imp. literas pro pace Ecclesiæ recipit.

Cùm Anastasius Imperator res suas in Oriente deploratas esse videret, ob rebellionem Vitaliani Magistri equitum, qui profitebatur se pro Orthodoxorum fide, & revocando Macedonio Episcopo Constantinopolitano, quem relegaverat, omnia agere, juravit se Macedonium revocaturum, Concilium Heracleæ acturum, & ad illud Romanum Pontificem evocaturum. Indicto igitur Heracleæ Concilio, quinto Kalendas Januarii anni quingentesimi decimi quarti literas ad Hormisdam Papam dedit, quæ extant Tom. IV Concil. quibus de futura Synodo indicta ad diem Kalendarum Juliarum anni quingentesimi decimi quinti eum certiorem reddit, ac rogat, ut *Sanctitas sua, cum quibus sibi placuerit Reverendissimis Episcopis, quos de Ecclesiis sub sui Sacerdotii cura constitutis idoneos & instructos erga orthodoxam religionem esse probaverit, ad præfatam Heracleotanam civitatem intra diem Kalendarum Juliarum venire dignetur*. Eadem de re scripsit Imperator ad eumdem Hormisdam Papam pridie Idus Januarii anni quingentesimi decimi quinti, extat Epistola eodem Tom. Concil. pag. 1421. prior verò pag. 1425.

III. Ad eum Legatos mittit.

Hormisdas posterioribus literis acceptis, antequam priores ei redditæ essent, octavo Idus Julii ejusdem anni quingentesimi decimi quinti Epistolam ordine IV ad Imperatorem scripsit, in qua ejus zelo commendato, quoad Concilium, per Legatos se responsurum pollicitus est. Sed prioribus acceptis literis Anastasii, die tertio Idus Augusti ejusdem anni eidem respondit Epistolâ V, in qua spopondit se adfuturum Concilio, quamvis nulla antiquitatis monumenta, vel exempla, decessores suos Orientalibus Conciliis per se ipsos adfuisse probarent, modò Synodi Calchedonensis decreta non revocarentur in dubium, & damnarentur Dioscori, Timothei Æluri, Petri Mongi, Acacii & consortium cum Eutychete nomina. Legatos tamen destinavit Ennodium Ticinensem Episcopum, Fortunatum Episcopum, Venantium Presbiterum

rum & Vitalianum Diaconum, eisque Commonitorium, sive Indiculum Tom. IV Concil. pag. 1426. extantem dedit, quo declaratur, quonam modo se apud Imperatorem gerere deberent. Legati Constantinopolim profecti subdolis Anastasii Imperatoris artibus paci Ecclesiæ Orientalis consulere non potuerunt. Ad Concilium tamen Heracleæ indictum Episcopos circiter ducentos accessisse testatur Theophanes in Chronico, qui addit eos, tam à scelesto Imperatore, quàm à Timotheo Constantinopolitanæ sedis invasore delusos, re infecta recessisse. *Plebs autem omnis*, inquit, *& Senatus universus Anastasium, ceu perjurum convitiis impetebat. Ad quem nefarius ille impudentissimè dicebat: haberi legem, quæ Imperatorem in necessitate constitutum pejerare ac mentiri jubeat.*

IV. *Legati redeunt re infecta.*

Redeuntibus Legatis Anastasius Imperator ad Hormisdam Papam fidei professionem misit, quæ exrat in ejus Epistola eodem Tomo Concil. pag. 1432. qua Nestorium & Eutychetem se execrari testatur; eorumque & personas & dogmata anathemathe percellere. Synodum etiam Chalcedonensem, quam hactenus insectatus fuerat, se recipere simulat, quam nec alia Synodus in irritum misit, nec ipse lege lata rescidit, nec illam anathemate confixit, sicut nec Epistolam Sancti Leonis ad Flavianum. Damnationi verò, & expunctioni nominis Acacii se non posse consentire scribit, propter scandalum, quod inde Ecclesiæ Orientales paterentur. Aliàs se & istud caput, propter studium unitatis, Pontifici concessurum, omnia tamen per Concilium meliùs disponenda se sperare.

V. *Anastasius ad Hormisdam Legatos mittit.*

Addidit Anastasius redeuntibus Legatis Sedis Apostolicæ, duos ex parte sua Legatos Theopompum Comitem Domesticorum, & Severianum Comitem Sacri Consistorii, cùm ad salutationis officium, tùm ad ea teferenda, quæ de Ecclesiarum pace concilianda Imperator ipse cum suis Præsulibus contulerat. Id constat ex Epistola Anastasii ad Hormisdam, quæ extat loco citato Concil. pag. t434. datâ XVII Kal. Augusti, anno Christi 5t6, Constantinopoli. Scripsit etiam per eosdem Legatos ad Senatum Romanum, ut negotium pacis apud Pontificem, & Theodoricum Regem urgeret. Epistola data Chalcedone V Kal. Augusti, ibidemque extat pag. t436. Hormisdas Imperatoris fraude nondum detecta, respondet Epistolâ VI, laudat ejus studium de pace concilianda, monetque, ut tandem damnatis hæreticis, eorumque sectatoribus & communicatoribus, initum de unitate Ecclesiarum redintegranda consilium ad exitum perduceretur. Hæc Epistola missa est per dictos Legatos Theopompum & Sevetianum, sicuti & rescriptum Senatûs Romani ad eumdem Imperatorem, quo Pontificem pacis esse studiosissimum scribunt, eamque ex Acacii damnatione pendere.

VI. *Hormisdas alios Legatos, sed frustra, ad Imp. destinat.*

Anno quingentesimo decimo septimo, Hormisdas Papa cùm animo destinasset, alteram ad Anastasium Imperatotem legationem mittere, Ennodium Ticinensem, & Peregrinum Misenatis Ecclesiæ in Campania Episcopos, ad eam obeundam delegit, iique Epistolam II ad Anastasium Augustum tertio nonas Aprilis ab Hormisda datam detulerunt, qua Pontifex ad Acacii damnationem ipsum gravissimè adhortabatur, illius æquitatem & necessitatem ostendens. Scripsit etiam per eosdem Legatos ad Timotheum Constantinopolitanum Episcopum hæreticum, & ad universos hæreticos Episcopos Orientis Epistolas XII & XIII, eodem die, quo superior, datas pro unitate Ecclesiarum. Ad Episcopos orthodoxos pariter gratulatorias ordine XIV, quibus laudat eorum in fide constantiam, ac de fine missæ à se legationis certiores facit. Sctipsit denique ad Cletum, Monachos, plebemque orthodoxam Constantinopoleos Epistolam XVI, qua eos hortatur ad vitandam hæreticorum communionem, & ad studium pro fide Catholica & Synodo Chalcedonensi. Sed Imperator damnationi Acacii consensum præbere nolens, & Hormisdæ mandata impatienter ferens, remisit Legatos pace infecta: Hormisdæ nimiam duritiam, datis ad eum die quinta Julii literis Tom. IV Concil. pag. t450 relatis exprobravit, sicque Legati re infecta redierunt.

VII. *Maronitæ Synodum Calchedonensem tuentur.*

Eodem anno quingentesimo decimo septimo Archimandritæ & Monachi secundæ Syriæ, seu Maronitæ ad Hormisdam Papam relationem miserunt eorum, quæ patiebantur ab hæreticis Eutychianis, præsertim à Severo Antiocheno, & Petro Apameensi, quæ extat ibidem pag. t461, in qua legitur: *Quoniam Christus Deus noster principem pastorum & doctorem & medicum animarum constituit Vos, & Vestrum Sanctum Angelum; dignum est passiones, quæ nobis contigerunt, exponere, & immisericordes ostendere lupos, qui dissipant gregem Christi. Qui autem sint isti, & qui adversùs nos armaverint, audistis utique Beatissime: Severus ille & Petrus, qui nunquam in Christiano numero reputati sunt, qui per singulos dies Sanctam Chalcedonensem Synodum, Sanctissimum & Beatissimum Patrem nostrum Leonem* (Papam hujus nominis primum) *publico anathemate impetentes, qui judicium Dei nihil æstimantes, & colendos Canones Sanctorum Patrum conculcantes, Episcopos quidem principali potentia facientes exhiberi, & nos cogentes illudere prædictam Sanctam Synodum suppliciis inæstimabilibus affligentes, euntibus nobis ad mandatum Do-*

mini

mini Simeonis pro causa Ecclesiæ, insidiati sunt nobis in itinere perditi, coinquinati, & supervenientes occiderunt ex nobis 350; quosdam autem vulneraverunt, alios verò, qui potuerant ad colenda altaria fugere, ibidem peremerunt, & monasteria incenderunt. Unde in Martyrologio Romano ad diem 31 mensis Julii habetur: *In Syria Sanctorum trecentorum quinquaginta Monachorum, qui ob defensionem Synodi Chalcedonensis ab hæreticis occisi sunt.*

VIII. *Hormisdam PP. ad eam tuendam excitant.*

Hormisdas Papa maxime doluit de tanto scelere, scripsitque ad Archimandritas Syriæ Epistolam ordine XXIII, quæ extat Græcè & Latinè in Concilio Constantinopolitano sub Menna anno 536 celebrato Actione V Tom. V Concil. pag. 143. in qua ait, Catholicam religionem per ipsos visam esse inconcussè servatam, illosque commendat & solatur de iis quæ passi fuerant, dicens: *Benedixi Deum fidem militum suorum inter adversa servantem.* Hi itaque Monachi tanquam Catholicæ fidei antesignani, ut eamdem fortiter tuerentur, varios ex suis postea miserunt Romam, Constantinopolim & per universam Syriam secundam, quibus Hormisdam Papam, Mennam Patriarcham Constantinopolitanum, Justinianum Imperatorem, & omnes Syriæ Episcopos enixè rogabant, ut una simul adversùs hæreses insurgerent, ut in c a a Epistola eorundem Monachorum ad Hormisdam legitur, & in libello ad Mennam Patriarcham Concilium Constantinopoli celebrantem, Tom. V Concil. pag. 115. & seqq. relato. In Epistola ad Hormisdam ita loquuntur: *Deprecamur ergo Beatissime, supplicantes & rogantes, ut exurgatis cum fervore & zelo, & vindicetis fidem contemptam, Canones conculcatos, Patres blasphematos, & talem Synodum anathemate impetitam.* Libelli Mennæ & Justiniano oblati legi possunt eodem Tomo Conciliorum. Hæc & plura alia habet Faustus Naironus Maronita in Differt. de Origine, nomine, ac religione Maronitarum.

IX. *Justinus Imp. de pace cum Hormisda sincerè agit.*

Anastasio Imperatore, die nona mensis Aprilis anni quingentesimi decimi octavi mortuo, in ejus locum subrogatus est Justinus maximus Chalcedonensis Concilii defensor, qui Kalendis Augusti se in Imperatorem electum esse Hormisdæ significavit, aliisque literis VII Idus Septembris Constantinopoli datis, ab Hormisda petiit per Gratum Comitem, ut ad pacem Orientali Ecclesiæ reconciliandam, & ad lapsos recipiendos, Constantinopolim Legatos mittere dignetur. Joannes Constantinopolitanus Episcopus, per eumdem Gratum missa fidei professione ad Hormisdam, qua Synodum Chalcedonensem recipere se testabatur; & Sancti Leonis, Hormisdæque ipsius nominibus in sacra Diptycha restitutis, viam ad unitatem aperuit. Hormisda in Epistola XXIX ad Joannem responsoria, ipsum ad communionem Ecclesiæ admittendum pollicitus est; si nomen Acacii è sacris Diptychis expungeret: *Ista*, inquit, *laudanda sunt, si perfectionis subsequatur effectus: quia recipere Chalcedonense Concilium, & sequi sancti Leonis Epistolas, & adhuc nomen Acacii defendere, hoc est inter se discrepantia vindicare.*

X. *Hormisdas Legatos Cpolim mittit.*

Anno itaque quingentesimo decimo nono, Hormisdas non dubitans, quin Justinus Imperator, & Joannes Cappadox Episcopus Constantinopolitanus, qui anno præcedenti Synodum Constantinopoli celebrarat, in qua excommunicatis Eutychianis, eorumque defensoribus, receptum est Chalcedonense Concilium cum Sancti Leonis Epistola, cujus nomen in sacris Diptychis restitutum, sincerè de pace agerent, Germanum & Joannem Episcopos, Blandum Presbyterum, Felicem & Dioscorum Diaconos, Legatos Constantinopolim misit, eisque indiculum rerum agendarum dedit, & Epistolas ad Justinum Imperatorem, ad Euphemiam Augustam ejus conjugem, ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum, ad Archidiaconum & Clerum Constantinopolitanum, ad Justinianum Domesticorum Comitem, posteà Justini in imperio collegam & successorem, ad quosdam Patricios, ad Præfectum Prætorio Thessalonicensem, & ad quasdam celeberrimas fœminas Senatorias, perferendas, quæ omnes extant Tom. IV Concil. à pag. 1476. ad 1484. Libellum fidei præterea edidit, tradiditque Legatis, cui subscribere Constantinopolitanus Episcopus, aliique Antistites deberent, antequam in communionem Sedis Apostolicæ reciperentur. Eo libello, Acacio dicebatur anathema: non item Euphemio & Macedonio ejusdem sedis Episcopis Joannis decessoribus; eorum enim damnationem ab Episcopis non esse exigendam existimavit Hormisdas, satis esse, si eorum nomina ex sacris Diptychis expungerentur, quod constat ex Indiculo Legatis dato, ibidem pag. 1476. relato.

XI. *Communio inter utrámque Ecclesiam redintegratur.*

Ubi Legati Constantinopolim pervenerunt, Joannes Constantinopolitanus Episcopus libello fidei, ab iisdem sibi oblato subscripsit; anathema dixit in Acacium: Episcoporum, qui in ejus communione perstiterant, Euphemii scilicet & Macedonii, necnon Anastasii & Zenonis Imperatorũ nomina ex Ecclesiæ Tabulis expunxit. His conditionibus pax constituta, & redintegrata communio est Ecclesiam Constantinopolitanam inter & Romanam eodem anno quingentesimo decimonono. Hæc constant ex libello Joannis Constantinopolitani ad Hormisdam, qui extat eodem Tomo Concil. pag. 1486. Quare Hormisdas Epistola XLV

ad

SÆC. VI. S. HORMISDAS.

ad Joannem scripta ipsum laudat, quod ad unitatem Ecclesiæ redierit, & hortatur, ut Alexandrinæ & Antiochenæ Ecclesiarum unionem procuret, & Epistola XLIV ad Justinum gratulatur ejus operâ Constantinopoli pacem vigere, &, ut hoc ipsum Antiochiæ & Alexandriæ faciendum curet, etiam hortatur. Hormisdæ Papæ Legati, inquit Theophanes in Chronico, hanc pacem sancivere, *freti Vitaliani adhuc viventis potentia, & Joannis Cappadocis Constantinop. Episcopi etiam superstitis diligentia.*

XII. *Euphemii & Macedonii nomina in diptyca restituta.*

Porrò licet Euphemii & Macedonii nomina é sacris Diptychis expuncta fuerint, à communione tamen Catholica Episcopi illi non sunt segregati. Id constat ex Indiculo laudato, quem dedit Hormisdas prædictis Legatis, in quo numero V. dicit Hormisdas: *Quod si de anathemathe Acacii consentiens* (nempe Joannes Constantinopolitanus Episcopus) *successores ejus dixerit recitandos, ob hoc quòd propter definitionem Calchedonensis Synodi aliqui eorum exilio fuerint deportati, insinuabitis nihil vos de libelli forma posse decerpere, in qua sequaces damnatorum pariter continentur. Sed si eos ab hac non poteritis intentione deflectere; saltem hoc acquiescite, ut anathematizato specialiter per libellum, quem vobis dedimus, Acacio, de prædecessorum ejus nominibus taceatur, abrasis eorum de Diptychorum inscriptione vocabulis. Quo facto Episcopum Constantinopolitanum in vestram communionem accipite.* Hormisdas itaque Euphemium & Macedonium anathematizandos non censuit, imò cùm, anno 520, Justinus Imp. Epistolâ, quæ extat Tom. IV Concil. pag. 1527. petiisset, ut damnato Acacii nomine, & erroris auctoribus anathematizatis, cæterorum nomina in Diptychis retinerentur, & Hormisdas Epistola LXXVIII ad eum rescribens in priori sententia perstans, petita minimè concesserit; ne tamen Ecclesiis Constantinopolitanæ, Ponti, Asiæ, Palæstinæ, ac totius præsertim diœceseos Orientalis, seu Antiocheni Patriarchatûs vis inferri videretur, negotium omne anno 521. Epiphanii tunc Episcopi Constantinopolitani prudentiæ permisit, cui ideo vicariam Sedis Apostolicæ Præfecturam delegavit Epistola LXXX, *septimo Kalendas Aprilis Valerio V. C. Cos.* data. Orientales itaque Episcopi in sedis Apostolicæ communionem tandem admissi sunt, quamvis Euphemium & Macedonium non damnassent, eorumque nomina é Diptychis expungi passi non essent. Certè Macedonii nomen in Diptychis, quibus inscriptum fuerat, remansisse, & a quibus ablatum restitutum fuisse, indicat sacer cultus ei à Græcis exhibitus, & eorum Menæa fidem faciunt.

Jam superiùs diximus Siricium, Innocentium, Bonifacium & Cœlestinum Pontifices Romanos, Episcopos Thessalonicenses sanctæ sedis Vicarios per Illyricum constituisse, quæ prærogativa videtur durasse usque ad Pontificatum Gelasii, quo tempore Episcopus Thessalonicensis Vicaria illa potestate videtur privatus, quia Acacii schismati adhærebat, quod patet ex eo quòd Gelasius in Epistola XI ad Episcopos Dardaniæ & Illyrici, Metropolitæ Thessalonicensis in schismate defendendo obstinationem increpat: & parte alia quia Nicolaus I in Epistola secunda ad Michaelem Imperatorem, enumerans Pontifices, qui vices suas per Illyricum Thessalonicensibus Episcopis commiserunt, incipit à Damaso & Siricio, posteaque nominat Innocentium, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, Leonem, Hilarum, Simplicium, Felicem, atque Hormisdam, nulla Gelasii, Anastasii II, & Symmachi mentione facta, ex quo conjicere licet Episcopos Thessalonicenses Gelasii tempore schismati adhæsisse, ob idque Vicariatu Sedis Apostolicæ per Illyricum privatos.

XIII. *Episcopi Thessalonic. Sedis Apost. Vicariatu privati.*

XIV. *Id confirmat Hormisdas PP.*

Cùm autem sub Pontificatu Hormisdæ, & quidem anno 515 Dorotheus Episcopus Thessalonicensis ad Hormisdam literas dedisset, quibus ejus electioni congratulabatur, Hormisdas Epistolâ III, sine die & Consule ad ipsum data, pietatem ejus laudat & studium in Romanam sedem, &, ut conjectura est, eidem Dorotheo vices suas per Illyricum commisit, quo jure non multò post privatus est, quia anno 516, Anastasii Imperatoris metu, communicavit cum Timotheo Episcopo Constantinopolitano schismatico. Quod constat ex Theophane in Chronico, qui postquam scripsit Monachos, deserta Palæstinæ loca inhabitantes, fortiter pro Synodo Calchedonensi pugnasse, subdit: *Episcopo verò Thessalonicensi* (Dorotheo scilicet) *ob Imperatoris metum cum Timotheo Constantinopolitano Episcopo communionem tenente, quadraginta Illyrici, Græciæque Episcopi unâ convenientes, Tabulis etiam Testibus professi sunt, ab eo velut Metropolita se discedere, missisque Romam Tabulis, Romani Pontificis communionem observare polliciti sunt.* Hincque factum, ut cùm Dorotheus, non obstante communione sua cum Acacio, privilegio decessorum suorum uti vellet per totam Illyricam diœcesim, Joanne Nicopolitano Epiri Metropolita contradicente, Dorotheum Hormisdas Epistolâ XXII data pridie Idus Aprilis anno 517, redarguit: *Quo pudore, rogo, privilegia circa te illorum manere desideras, quorum mandata non servas? Et reverentiam, quam non exhibes fidei, cupis tibi Ecclesiastica potestate deferri?* Post Hormisdam Thessalonicenses Episcopi vices Sedis Apostolicæ in Illyrio non gessere.

SÆC. VI. S. HORMISDAS.

XV. Episcopi Illyrici & Dardaniæ à schismate recedunt. Episcopos verò Illyrici ad communionem cum Hormisda Papa rediisse ipso tempore Anastasii Imperatoris, præter laudata Theophanis numero superiori verba, evincit Epistola ejusdem Hormisdæ XXX ad Cæsatium Arelatensem Episcopum *VI Idus Septembres Florentio V. C. Consule*, ideoque anno 515 data, in qua ait: *Episcopi tam Dardaniæ, quàm Illyrici penè omnes, ne sint errore condemnandi præterito, petentes beati Petri Apostolorum principis communionem, & scriptis & legationibus destinatis, se Apostolicæ Sedis regulis obedire confirmant*. Dardaniæ autem & Illyrici Episcopi à Thessalonicensi Metropolita pendebant. Idem etiam scripsit Hormisdas Epistolâ X ad Avitum Viennensem Episcopum, *XV Kalend. Martias Agapito Coss.* datâ, ideoque anno 517, in qua scribit, Epiri Metropolitanum, hoc est, Nicopolitanum Episcopum *cum Synodo suâ nuper segregatum ab impiis, ad Apostolicam communionem, deprompta quæ fuerat professione, se contulisse*. Antea dixerat Dardaniam & Illyricum, ut sibi Episcopi ordinarentur, expetiisse. Ad hunc porrò Joannem Nicopolitanum Episcopum plures extant Epistolæ Hormisdæ eodem Tomo Conciliorum.

XVI. Synodus Thessalonic. In libello Synodico refertur Synodus sub Hormisda & Justino Imperatore anno 518 celebrata Thessalonicæ his verbis: *Cùm igitur Anastasius* (Imperator) *in lecto impiam animam fulgure ab irato Deo immisso efflasset, eique Justinus pius in imperio successisset: Beatus Hormisdas Papa Romanus, plurimos Episcopos Thessalonicam misit, ut sacram Calchedonensem Synodum confirmarent. Quam divinam & sanctam Synodum, qui malè sentiebant, noctu crudeliter incensa domo, ubi erant congregati, dissiparunt: & sanctos illos viros semiustulatos abegerunt*. Ex hac Synodo, sicuti & ex mox dictis, constat Illyrici Episcopos Romano Pontifici subditos fuisse.

XVII. Hormisdas vices suas committit Hispalensi & Tarraconensi Episcopis. Anno quingentesimo decimo septimo Hormisdas Epistolâ XXIV ad Joanem Tarraconensem Episcopum IV Nonas Aprilis data, vices suas ad custodiam canonum in provinciis Hispaniarum Joanni Tarraconensi commisit, servatis privilegiis Metropolitanorum. Epistolâ verò XXVI, sine die & Consule datâ easdem vices suas demandavit Sallustio Episcopo Hispalensi per Bœticam & Lusitaniam, servatis etiam *privilegiis, quæ Metropolitanis decrevit antiquitas*.

XVIII. Decretalem ad Hispanos scribit. Collapsam in Hispaniis disciplinam, scriptâ ad illius Ecclesiæ Episcopos Epistolâ XXV, quarto Nonas Aprilis ejusdem anni 517 reformavit. Tria sunt illius Decretalis capita. Primum spectat ordinationes Sacerdotum; quos è Laicis assumi vetat. Pœnitentiæ etiam publicæ aliquando addictos consecrari prohibet. Secundo capite Metropolitanos invigilare præcipit, *ut nec electio Præsulis empta detur pretiis, nec obsequentis sit quæsita operibus*. Tertio denique capite, Concilia bis per annos secundùm canones, aut saltem semel celebrari decernit; quod medium est ad conservationem disciplinæ efficacissimum: *Difficile est enim*, inquit, *ut cujuscunque cor pravis sic cogitationibus induretur, ut à se patiatur culpanda fieri, cùm noverit sibi judicium subeundum esse Conciliis*.

XIX. Monachi Scythæ libellum offerunt Legatis Hormisdæ Cpoli. Anno quingentesimo decimonono, Legatis Hormisdæ Papæ Constantinopoli agentibus, Monachi Scythæ, inter quos eminebat Joannes cognomento Maxentius, hanc sententiam, *Unus è Trinitate in carne crucifixus est*, omnibus & credendam & defendendam, ad seditionem usque inculcabant. His acriter restitit Victor Diaconus, ac plerique alii in eo offensi, quòd novam populis thesim proponerent, veluti Calchedonensis Synodi decreta non sufficerent. Cùmque libri Fausti non modo in Occidente, verùm etiam in Oriente ab aliis defenderentur, ab aliis acerrimè confutarentur, iidem Monachi illos ut hæreticos damnabant, dum plures Byzantii eos Catholicos esse asserebant. Unde lites in immensum crevere, & Principes etiam viros in partes distraxere. Vitalianus, qui anno 520 Consulatum gessit, Monachis favebat; Justinianus verò, Justini Imperatoris nepos, eis adversabatur in ea quæstione. Monachi Scythæ, quòd ab adversariis tanquam Eutychiani per contemptum se traduci viderent, fidei libellum Legatis Hormisdæ exhibuerunt, in quo suam de Christo fidem pluribus exponebant. Eò tamen dicta omnia collineabant, ut à Legatis hæc inibi inserta thesis reciperetur: *Unus de Trinitate crucifixus est in carne*. Posteà, quid de Divina gratia contra Pelagianos & Cœlestianos sentirent, explicabant. Contra verò Fausti sententiam in fine concludebant: *Abominantes etiam eos, qui contra vocem Apostoli audent dicere, nostrum est velle, Dei autem perficere, cùm idemmet Doctor & velle & perficere donum testetur esse Divinum*.

XX. Repulsi à Legatis Romam pergunt. Legati hisce de rebus nihil se à Pontifice in mandatis habuisse dicebant, imò apertè sibi injunctum, ne aliis sese causis immiscerent. Verùm intercessione Imperatoris Justini coacti, Monachis tandem aures dedere & illis, cum Victore Diacono alterius factionis primipilo, sæpius auditis, quò hominum molestia sese liberarent, tale demum responsum dedere: *Quod non est scriptum à Papa Leone, non suscipimus*. Novas enim præter Synodum Calchedonensem theses de Christo populis inculcare, & hunc articulum, *Unus è Trinitate crucifixus est carne*, uti appendicem Synodo adjicere

cere

SÆC. VI. S. HORMISDAS.

cere (ita enim Legati suspicabantur) temeritati atque insolentiæ proximum judicabant. Nihil tamen coram Legatis de gratia & libero arbitrio, vel de Fausti libris disputatum fuit; Monachi hac repulsa in indignationem acti, Romam ad Hormisdam legationem mittere decernunt. Quatuor Monachi ad eam obeundam electi, sed ubi primùm eos Romam profectos innotuit, Justinianus & Legati literas ad Hormisdam dederunt, quibus eumdem de iis, quæ in illa quæstione cum Monachis acta essent, certiorem reddebant; simulque Pontificem hortabantur, ut Monachos procul à conspectu ex Urbe pelleret. Legatorum literæ datæ III Kal. Julias anni 519, & Epistola Justiniani leguntur Tom. IV Concil. pag. 1516.

XXI. *Hormisdas usque ad adventum Legatorum judicium suspendit.*

Hormisdas suum aliquanto tempore judicium suspendit, sed cùm decrevisset Monachos Byzantium dimittere, causâ ad Joannem Patriarcham Constantinopolitanum delegatâ, hoc summopere Legatis Apostolicis displicuit; nolebant enim causam ad Joannis tribunal devolvi, quem à Vitaliano Monachis acquisitum suspicabantur. Quare cùm posteà accepisset Hormisdas, non solùm Vitalianum, sed & Justinianum mutatâ sententiâ, Monachis patrocinari, & hunc pro iis ex accusatore strenuum intercessorem agere; ex alia verò parte Dioscori unius ex Legatis Pontificiis Epistolam recepisset, Joannem uti divenditæ fortè Monachis fidei insimulantis, integram causam pendere jussit usque ad reditum Legatorum. Quod cùm Monachorum Oratoribus, qui Romæ aderant, innotuisset, diuturnioris in Urbe moræ impatientes, clàm se Româ subducere tentarunt. Verùm id Hormisdas prohibuit, ut constat ex ejus Epistola LXIII ad Legatos, III Nonas Decembris data. Acta hæc anno 519. Ceterum cùm Legati ad Hormisdam Papam scripsissent, eam thesim sic à Monachis exprimi, *Unum de Trinitate crucifixum*, ideoque in suspicionem vocatos; quasi unam tantùm in Christo naturam prædicarent; Monachi eo dicto se in invidiam trahi protestati sunt; eorum enim hæc erat assertio: *Unum de Trinitate passum carne*, unde in libello fidei hæc scripserunt: *Deum Verbum Unigenitum Filium Patris Dominum N. Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, Unum de tribus subsistentiis unius Divinitatis esse credimus.*

XXII. *Justinus & Justinian. Monachos Hormisdæ commendant.*

Anno 520 Justinianus, qui Monachos Scythas protegebat, iterùm ad Hormisdam Papam in eorum favorem scripsit, & in suis literis eos apprimè Catholicos contestatus, litem verbo tenùs tantùm esse autumabat, iterumque rogabat, ut jam tandem eos cum responso dimitteret, quorum doctrinam juxtà traditionem Patrum dici vulgò affirmabat. His Justiniani literis respondit Hormisdas Epistolâ LXVII, eâque perstringit Justinianum, qui sententiam in Scythica causa mutasset; illum tamen hortatur, ut cum Imperatore agat, quò Victor, aliique, qui à Monachis accusabantur, Romam mittantur, ut meliùs causa tractari possit. Justinus etiam Imperator *XV Kal. Febr. Vitaliano, & Rustico Coss.* ideoque anno 520 eadem de causa ad Hormisdam scripsit.

XXIII. *Monachi Episcopis Africanis exponunt, quid de persona Christi sentiant.*

Scythæ Monachi longiores Romæ moras trahentes, Pontificios Legatos opperiri jussi, Episcopos Africanos, qui à Trasamundo Vandalorum Rege in Sardiniam exules deportati fuerant, misso Legato cum professionis fidei libello in partes pellicere tentarunt. Communi consensu libellum in octo capita digestum producunt, eumque per Joannem Diaconum ad Episcopos Africanos dirigunt. In eo libello usque ad caput quintum inclusivè, de persona Christi Domini suam ipsorum fidem exponunt; capite verò quarto de illa thesi adeò controversa hæc scribunt: *Idem Deus Verbum etiam cum propria carne Unus est ex Trinitate, non quod caro ejus sit de substantia Trinitatis, sed quia caro Verbi Dei est, qui est unus ex Trinitate.*

XXIV. *Item quid de gratia & libero arbitrio.*

Defensa thesi de Verbo uno ex Trinitate passo in carne, à capite sexto usque ad finem libri; de gratia & libero arbitrio quid sentiant, in eodem libello exponunt. Inde de peccato originali, ejusque pœnis, de humani generis gratia reparatrice, juxta Sancti Augustini doctrinam copiosè et eruditè disserunt; in fine capitis sexti fidem præcipuè dari à Deo tradunt, ac fine meritis prædestinationem.

XXV. *A' Præsulibus Africanis commendantur.*

Præsules Africani, quorum ingens apud Sardiniam erat numerus, Monachorum Scytharum libello lecto, non modo illorum fidem ex integro commendarunt; verùm etiam alterum & ipsi volumen pari titulo *de Incarnatione & gratia* seposuerunt, in quo omnes Scytharum sententias approbarunt, aliisque solidioribus argumentis munierunt. Illi autem fuerunt quindecim Episcopi, quorum nomina initio libri recensentur; unius tamen Fulgentii Ruspensis, qui scientiâ cęteros antecellebat, stylo volumen illud elucubratum fuisse ex discipulo Sancti Fulgentii in ejus Vita cap. 20. colligitur. Illa fidei Monachorum commendatio initio statim præfixa apparet: *Vestram*, inquiunt, *simul alacres & fidem cognovimus & salutem; imo in agnitione fidei vestra nobis salus innotuit.* Fausti sententiam de initio fidei ex viribus naturæ à capite 17 acutè refellunt; nulla tamen censurâ Faustum perstringunt; illius enim libros nondum viderant.

XXVI. *Monachi Romam relinquunt.*

Dum hæc in Sardinia geruntur, Legati Scytharum, cùm Dioscorum unum ex Pontificiis Legatis, quem hostem infensissimum

SÆC. VI. S. HORMISDAS.

finium semper experti fuerant, propediem Romæ adfuturum intelligerent, ne ejus auctoritate opprimerentur, diuturniorem se Romæ moram facere non posse dictitantes, ex Urbe egressi sunt. Antequam tamen Româ evaderent, libellos atque exemplaria, quibus eorum de Trinitate & Divinâ gratiâ sententia exprimebatur, ad Principum statuas appenderunt, ut eo prætextu aliquod receptui velamen esset. Eosdem ad Principum statuas exclamasse scribit Hormisdas ad Possessorem, ut populum Romanum in commiserationem traherent, quorum tamen clamores surda aure Romanos pertransiisse eodem auctore accepimus.

XXVII. Hormisdas ad consultationem de Fausti libris Possessori respondet.

Possessor unus ex Africanis Præsulibus à Trasamundo in exilium missis, tunc Constantinopoli morabatur. Hunc Vitalianus & Justinianus induxerunt ad Hormisdam Pontificem de Fausti Regiensis libris consulendum. Possessoris Epistolam, Justino Diacono delatore, accepit Hormisdas eo tempore, quo amaro in Monachos erat animo, ob nuperam eorumdem discessionem jure indignatus. Epistola LXX, data Idibus Augusti, Possessori respondens Hormisdas, in priori ejus parte pluribus in Monachos invectus est, eosque tantùm non hæreticos appellavit. De Fausto verò hanc sententiam tulit, his verbis conceptam: *Hi verò, quos vos de Fausti cujusdam Galli Antistitis dictis consuluisse literis indicastis, id sibi responsum habeant: Neque illum recipi, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ disciplinæ ambiguitatem posse gignere, aut religiosis præjudicium comparare.* Cùm verò passim diceretur Faustus contra Sanctum Augustinum scripsisse, idem Sanctus Pontifex ea sententia, libris Fausti omni prorsus auctoritate exutis, volumina postrema Sancti Augustini legenda ingessit, veluti purissimos fontes indicans, è quibus doctrinam Catholicam de libero arbitrio & gratia Dei haurirent. Hæc omnia ex lib. 2. cap. 18. & seqq. Historiæ Pelagianæ Cardinalis Norisii summariè descripta, ubi & demonstratur, Monachos Scythas non solùm ab hæresi Eutychiana immunes fuisse, sed etiam ejusdem hæresis strenuos expugnatores extitisse, licèt obstinatum eorum studium, quo præconceptæ sententiæ ad cæterorum usque contemptum adhæsere, culpâ non caruerit. Legi etiam potest Natalis Alexander sæculo 6. Dissert. 11. Porrò hanc Monachorum Scytharum propositionem anno 534 approbavit Joannes II, ut in ejus Pontificatu dicetur, quam Hormisdas intempestivam judicans, & turbandæ potiùs, quam ædificandæ Ecclesiæ opportunam, ne quidem examinare voluit, eam intactam & indiscussam relinquens, cujus prædicationem tunc nocituram prævidebat, quòd nonnullam, specie tenùs, affinitatem habere videretur cum recens damnato Petri Fullonis dogmate, & quòd absque ejus ope Synodus Chalcedonensis Eutychetis & Nestorii hæresim confixisset.

XXVIII. Moritur.

Postquam Hormisdas Papa annos novem & dies undecim sedisset, mortuus est die sexta mensis Augusti anni quingentesimi vigesimi tertii, sepultusque est *in Basilica Beati Petri Apostoli octavo Idus Augusti Consulatu Maximi*, inquit Anastasius, qui consulatus incidit in eumdem annum 523. Ornamenta ab eo Ecclesiis collata refert idem Auctor, apud quem legenda. Eum non esse Auctorem decreti de libris recipiendis & non recipiendis, jam suprà probatum est in Gelasio.

S. JOANNES *Pontif. LI.*

Anno Domini DXXIII.

I. Joannes PP. dicitur.

S. Joannes, natione Tuscus, Constantii filius, ordinatus est Romanæ Ecclesiæ Præsul die decima tertia mensis Augusti, in quam anno quingentesimo vigesimo tertio Dominica cadebat, postquam, ut habent Anastasius, & Ordericus lib. 2. cessasset Episcopatus diebus septem.

II. A Theodorico Rege Cpolim legatur.

Sedente Joanne, cùm Justinus Imperator ex Auctore Miscellæ lib. 15. orthodoxæ fidei studio omnimodis satagens, ut hæreticorum nomen extingueret, statuisset, ut Arianorum Ecclesiæ Catholico ritu consecrarentur; Theodoricus Italiæ Rex Arianus indigno admodum animo hujusmodi legem ferens, dum ipse nullum unquam religionis causâ Catholicis negotium facessisset, imò ipsam Romanam Ecclesiam à Schismaticorum oppressione levasset; Theodoricus, inquam, Joannem Papam Ravennam accersivit, eumque compulit legationem ad Justinum Imperatorem suscipete pro Arianorum causâ.

III. Primum caput ejus legationis rejicitur.

Duo erant illius Legationis capita, ut eruo ex Anastasio, Auctore Miscellæ, & Anonymo Scriptore, qui Historiam Cæsaream à Constantio Chloro usque ad interitum Theodorici Regis summariè descripsit, quem Henricus Valesius Ammiani Marcellini libris à se notis illustratis subjecit. Hic de illa legatione scribit: Theodoricus

doricus *evocans Ravennam Joannem Sedis Apostolicæ Præsulem, dicit ad eum : Ambula Constautinopolim ad Justinum Imperatorem, & dic ei inter alia, ut reconciliatos hæreticos in Catholica restituat Religione* [ubi Theodoricus Arianos, Catholicos appellat, & hæreticos, qui Cathoiicam religionem suscipere coacti fuerant) *Cui Papa Joannes ita respondit : Quod facturus es Rex, facito citius* (Minabatur enim Theodoricus se in Occidente adversus Orthodoxos illa facturum, quæ in Oriente adversus Arianos Justini legibus decreta scivisset) *Ecce in conspectu tuo adsto, hoc tibi ego non promitto me facturum, nec illi dicturus sum; nam in aliis causis, quibus mihi injunxeris, obtinere ab eodem, annuente Deo, potero. Jubet ergo Rex iratus navem præparari & superimpositum eum cum aliis Episcopis & Senatoribus Constantinopolim dirigit.* Hoc primum caput legationis Joannis rejectum fuisse, asserit idem Anonymus, qui subdit : *Sed Deus, qui fideles cultores suos non deserit, cum prosperitate perduxit. Cui Justinus Imperator venienti ita occurrit, ac si B. Petro : cui audita legatione omnia repromisit facturum, præter reconciliatos, qui se fidei Catholicæ dederunt, Arianis restitui nullatenus posse.*

IV. Secundum caput admittitur.

Secundum legationis caput erat, ut Ecclesiæ Arianis ablatæ eis restituerentur, & ne Ariani hæresi sua per vim abducerentur. Primum constat ex Auctore Chronici Veterum Pontificum scribente : *Justinus autem Augustus omnem concessit petitionem; & propter sanguinem Romanorum, reddidit hæreticis Ecclesias, secundum voluntatem Theodorici Regis; ne Christiani, maximè Sacerdotes, ad gladium mitterentur.* Rectè igitur Anastasius & Auctor Miscellæ scripserunt, Joannem Papam & Senatores Romanos à Justino Imperore, fletibus eorum permoto, obtinuisse, ut Ecclesiæ ablatæ Arianis restituerentur, ipsumque Justinum ab iis insequendis destitisse. Baronius quidem, & post eum alii, volunt tam Anastasium, quàm Auctorem Miscellæ falsa in hac parte narrare, idque demonstrare non solùm Epistolam à Joanne Papa, post suum reditum ad Italiæ Episcopos scripta, qua jubet Ecclesias Arianorum consecrari; sed etiam indignationem Theodorici Regis, qui Joannem & Senatores Constantinopoli reduces in carcerem conjecit. Verùm ea Joannis ad Episcopos Italiæ Epistola supposititia est, ut mox dicetur; & Joannes cum Senatoribus inhumaniter à Theodorico habitus, quia Justinus reconciliatos Arianos, qui se fidei Catholicæ dederant, Arianis restitui noluit; nec Joannes id ab Imperatore postulavit, quod reverà ab eo petere non poterat. Obtinuerunt etiam idem Legati ne Ariani ab hæresi per vim abducerentur, quod ipsis mandatum fuisse scribit Theophanes, & concessum ajunt Anastasius his verbis, *dum omnia obtinuissent à Justino Aug.* & Auctor Miscellæ his, *quorum fletibus Justinus permotus, eis quod petebant concessit, Arianosque sui juris reliquit.*

V. Joannes Cpoli Latinorum ritum adhibet.

Joannes Papa Constantinopolim *appellens, & ab Epiphanio Patriarcha invitatus, congressum denegavit, donec ipse, qui Romanus esset Pontifex, primum in consessu locum supra Epiphanium obtinuisset. Joannes cunctis quidem Episcopis communionis impertiit commercium, quod cum Timotheo Alexandrino sibi nullum esse proposuit*, inquit Theophanes. Dum Constantinopoli esset, ritum Romanum adhibuit, ait enim Marcellinus in Chronico: Joannes *solus duntaxat Romanorum sibi decessorum, Urbe digressus, Constautinopolim venit, miro honore susceptus est. Dexter dextrum Ecclesiæ insedit solium, diemque Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit.* Ritum postea etiam latinum adhibuit Legatus Agathonis Papæ Constantinopoli anno 681, ut infrà videbitur. Porrò Joannes Papa diem illum Resurrectionis seu Paschatis Constantinopoli celebravit anno 525, quo Pascha celebratum est die 30 mensis Martii: anno enim 526, quo Pascha celebratum est die 19 Aprilis, Joannes Ravennæ obiit die 18 Maii, ideoque die Paschatis jam erat in Italia.

VI. Justinum Imp. coronat.

Joannem Papam summo cum honore excepit Justinus Imperator, & ab ipso coronari voluit: *Occorrerunt Beato Joanni Papæ*, inquit Anastasius, *à milliario 12. omnis civitas cum cereis & crucibus in honorem BB. Petri, & Pauli.* Et paulò post: *Tunc Justinus Augustus dans honorem Deo, humiliavit se pronus in terram, & adoravit beatissimum Joannem Papam.* Et postea: *Justinus autem Imperator gaudio repletus est, quia meruit temporibus suis Vicarium Beati Petri Apostoli videre in regno suo, de cujus manibus cum gloria coronatus est Justinus Augustus*, qui, ut subdit idem Auctor, Joanni Papæ obtuiit Patenam auream cum gemmis, pensantem libras viginti, Calicem aureum cum gemmis pensantem libras quinque; scyphos argenteos quinque; pallia auro texta quindecim, quæ ipse Joannes detulit ad beatos Apostolos Petrum & Paulum, & ad Sanctam Mariam & ad Sanctum Laurentium.

VII. Primus ex Pontificibus Rom. Imp. coronavit.

Porrò licèt Justinus Augustus jam coronatus fuisset à Joanne Patriarcha Constantinopolitano, ut constat ex ejusdem Joannis Epistola ad Hormisdam Papam, iterùm tamen à Joanne Papa coronari voluit, quod, præter Anastasium, disertè testatur Aimonius lib. 2. cap. 1. scribens, Joannes Papa *Justino Augusto ut Vicarius beati Petri imperialem imposuit coronam.* Nec insolens fuit subsecutis sæculis Imperatores & Reges secundò, aut etiam tertiò coronari.

ri. Ante Justinum quidam Imperatores, à temporibus Theodosii Junioris, qui teste Theodoro Lectore lib. 2. à Proclo Patriarcha Constantinopolitano coronatus est, coronam imperialem susceperunt ab Episcopis, sed nullus ante Justinum ab aliquo Pontifice Romano solemnem benedictionem acceperat. Antequam Imperatores benedictione Pontificali donarentur, fidei professionem emittebant, de qua, sicuti & de ritu, quo consecrabantur, lege Edmundum Martene lib. 2. cap. 9. de Antiquis Ecclesiæ ritibus. De benedictione Imperatorum Occidentis post Imperii renovationem lege dicenda in Leone III, & de benedictione Regum dicenda in Zacharia.

VIII. *Multa miracula patrat.* De Joanne Papa Constantinopoli existente hæc habet Sanctus Gregorius Magnus lib. 3. Dialog. cap. 2. *De quo illud mirabile à nostris senioribus narrari solet, quòd in Constantinopolitana urbe, ad portam, quæ vocatur Aurea, veniens, populorum turbis sibi occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit, & manu superposita oculorum tenebras fugavit.* Anonymus Valesianus laudatus simile quid in Joannis morte accidisse refert; de Joanne enim ex Oriente Ravennam reduce loquens, ait: *Revertens igitur Joannes Papa à Justino, quem Theodoricus cum dolo suscepit, & in offensa sua eum esse jubet, qui post paucos dies defunctus est. Ergo euntes populi ante corpusculum ejus, subitò unus de turba, arreptus dæmonio cecidit, & dum pervenisset cum lectulo ubi locatus erat, usque ad hominem, subitò is sanus surrexit, & præcedebat in exequias. Quod videntes populi & Senatores cœperunt reliquias de veste ejus tollere. Sic cum summo gaudio populi deductum est corpus ejus foris civitatem.* Alia miracula ab eodem Sancto Pontifice in itinere Constantinopolitano patrata refert Gregorius loco laudato.

IX. *Martyr moritur.* Anastasius, & Auctor Miscellæ clariùs loquuntur de Theodorici Regis in Sanctum Joannem persecutione; scribunt enim, quòd cùm Joannes, atque Legati in Italiam rediissent, Theodoricus Rex eos omnes in carcerem detrusit, & quidem *Ravennæ*, ubi *defunctus est in custodia XV Kalend. Junias, Martyr*, &c. *Cujus corpus translatum est de Ravenna, & sepultum est in Basilica B. Petri Apostoli sub die 6 Kalend. Junii*, quo die memoria ejus recolitur in omnibus antiquis Martyrologiis, quotum varia citat Papebrocius in ejus Vita, ad diem 27 Maii relatâ, licèt, ut habet Anastasius, mortuus sit die 18 ejusdem mensis.

X. *Epistola dubia.* Tomo IV Conciliorum refertur Epistola hujus Sancti Pontificis *ad omnes Italiæ Episcopos* scripta, quam Baronius germanam credit, in qua Joannes asserit, se, dum Costantinopoli esset, Arianorum Ecclesias consecrasse, eosque hortatur, ut in agro dominico viriliter elaborent, idemque in Italia præstent. At ea Epistola una est ex lis, quas Isidorus Mercator supposuit, fundatus in verbis Gregorii Turonensis in lib. de Miraculis, & gloria Martyrum, ubi cap. 40. nulla Joannis legationis mentione facta, scribit, Joannem, cùm ad Episcopatum venisset, Ecclesias hæreticorum in Catholicas dedicasse, & quidem in Italia; & carceri mancipatum esse, cùm accessisset deprecaturus pro Catholicis ob consecrationem Ecclesiarum jam peractam periculo expositis. Et tamen fabricator Epistolæ id factum affirmat post legationem susceptam, idque Constantinopoli & in partibus Orientis, & Theodoricum ei infensum fuisse ob Ecclesias Orientalibus Orthodoxis restitutas. Turonensis fatetur se sola relatione quæ scribit accepisse; at quantum hujusmodi relationes errori obnoxiæ sint, vel hoc solum exemplum demonstrat. Præterea data fingitur Epistola III Idus Junii, ad quem diem Joannes non pervenit, mortuus, ut dictum est, die 18 Maii; dicitur etiam data *Maximo, & Olybrio Coss.* qui duobus diversis annis Consulatum gessere. Ea tamen Epistola fucum fecit Baronio, qui etiam Joannis ad Zachariam Archiepiscopum Epistolam datam *XV Kal. Novemb. Maximo & Olybrio Coss.* in nota tantùm Consulari peccare autumavit, licèt consarcinata sit ex variis locis Epistolarum Innocentii, Zosimi, Symmachi & Eunodii, ut jam viris doctis observatum.

S. FELIX IV, *Pontif. LVI.*

Anno Domini DXXVI.

I. *Theodoricus Rex confirmandi Papam jus sibi attribuit.* Felix hujus nominis IV, natione Samnita, ex patre Castorio, post Joannis mortem non statim electus est. Theodoricus enim Italiæ Rex, jus eligendi Pontificis Romani sibi attribuit, & Felicem IV Clero, Senatui, populoque Romano proposuit. Diu quidem illi restitere; sed ea tandem lege res composita est, ut more pristino à Clero Pontifex eligeretur, & à Rege assensu suo confirmaretur, certa pecuniæ summa pro confirmatione imperata, non tantùm Romano Pontifici, sed etiam omnibus Episcopis, qui sub Gothorum ditione in Italia gemebant, quæ in pauperes erogaretur,

garetur, ut innuit Athalaricus Theodorici nepos ac successor, in suo Edicto adversùs Simoniacos apud Cassiodorum lib. IX Epist. XV. Extat ejusdem Athalarici ad Senatum urbis Romæ Epistola, ex eodem Cassiodoro lib. VIII Epist. XV descripta, apud Baronium, de facta Felicis per Theodoricum electione. Ea creandi Pontificis Romani ratio obtinuit, quandiu Gothorum in Italia floruit Imperium; imò quando illud deletum, Justinianus Imperator jus approbandi Pontificis Romani sibi retinuit, ut suo loco dicetur.

II. *Felix IV. fit Pont. Rom.*

Mortuo itaque sancto Joanne die decima octava mensis Maii anni quingentesimi vigesimi sexti, Episcopatus cessavit, non dies 58, ut in vulgatis Anastasii codicibus legitur, sed dies 55, scilicet usque ad diem duodecimum mensis Julii, quo die, qui in Dominicam incidebat, Felicem ordinatum ex ipsomet Anastasio colligitur, qui ait fuisse Felicem, *à die quarto Iduum Juliarum usque in quarto Idus Octobris*; à die autem decima octava mensis Maii, quo juxta Anastasium mortuus est Joannes, ad diem duodecimum Julii intercurrunt tantùm dies 55, quo tempore probabile est multum altercarum fuisse de electione, & licèt in alium forsan conspirassent eligentium vota, Theodorico tamen eum non probante, sed deligente summæ probitatis virum Felicem, eam conditionem licèt duram Romanos tandem subiisse.

III. *Basilicam SS. Cosmæ & Damiani construit.*

Felicis res gestas ob injuriam temporum, jejunas admodum nobis esse relictas, maximè dolendum. De eo hæc tantùm habet Auctor libri Pontificalis, sive Anastasius: *Hic fecit Basilicam Sanctorum Cosmæ & Damiani in urbe Roma, ad locum, qui appellatur Via sacra, juxta Templum urbis Romæ. Hujus temporibus consumpta est Basilica Sancti martyris Saturnini Viâ Salariâ, quam à fundamentis restituit.* Cùm porrò Sanctorum Cosmæ & Damiani nomina in Canone Missæ recenseantur, hic ex Cardinali Bona lib. 2. Rer. Liturgic. cap. 12. num. 3. observandum tria fuisse paria sanctorum ejusdem nominis Cosmæ & Damiani: unum Martyrum in Arabia, alterum Confessorum in Asia, tertium Martyrum, qui Romæ martyrium subierunt. Priorum memoria in Menæis legitur die XVII Octobris; Confessorum die prima Novembris; Romanorum die prima Julii. Omnes fuerunt professione Medici & dicti Anargyri, quia sine pretio ægrotos curabant. Ex qua professionis & nominum similitudo facile æquivocatio & confusio oriri potuit; & credibile est, quòd cùm amissa fuissent Acta Cosmæ & Damiani Romanorum Martyrum, per ignorantiam seu negligentiam, Arabes, quorum passio illustrior fuit, substitutos, ita ut coli cœperint Arabes die 27 Septembris. Agit de his omnibus Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianum ad eumdem diem, & advertit Romanis, non Arabibus dicatam hanc fuisse Ecclesiam à Felice IV, eorumque Natalitia, tum in veteri Calendario, tum in libro Sacramentorum Sancti Gregorii, eidem diei 27 Septembris adscripta fuisse, & hos procul dubio esse, qui in Canone Missæ nominantur censet Cardinalis Bona laudatus.

IV. *Tria paria sunt SS. Cosmæ & Damiani.*

De his omnibus Sanctis extat ex MSS. Græcis Syntagma Historicum Viennæ in Austria editum, interprete Simone Wangnerekio, cui Præfationem adjecit Apologeticam Reinoldus Denhius, ubi pertractat quomodo confusa sint horum omnium Acta, & quid in Notis ad diem 27 Septembris peccaverit Baronius. Sed hic omittere non possum Tomo I Auctuarii magnæ Patrum Bibliothecæ Parisinæ extare egregium Georgii Metropolitæ Nicomediensis Encomium de sanctis Anargyris Theodotæ filiis à Combefisio Latinitate donatum, in quo Theodotam quoque matrem Cœlitibus adscriptam asserit, sed cùm in Elogio Martyres nõ appellentur, Florentinius laudatus suspicatur illud dictum esse de sanctis Cosma & Damiano Confessoribus, quamvis Combefisius in Notis illud Martyribus adscribat.

V. *Felix prohibet laicos ordinari Sacerdotes.*

Extat Tomo IV Concil. Epistola Felicis Papæ ad Cæsarium Arelatensem Episcopum de Laicis ante probationem ad Sacerdotium non promovendis, quam Baronius anno 488 Felici tertio adjudicaverat, quia in præcedentibus Conciliorum editionibus dicitur *data III Non. Feb. P. C. M. Sev. Boetii V. C.* qui Consulatus in eum annum incidit. Sed Sirmondus veram hujus subscriptionis lectionem ex M. S. Arelatensi restituit; in eo enim legitur: *Data III Nonas Februarias post Consulatum Mavortii* anno 527 Consulis. Ea itaque Epistola non à Felice III, quo sedente Cæsarius tantùm Monachus erat, sed à Felice IV anno 527 scripta.

VI. *Non fuit S. Gregorii M. atavus.*

Felicem IV Sancti Gregorii Magni Romani Pontificis atavum fuisse existimavit Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 1. cap. 1. & post eum Leo Ostiensis in Chron. lib. 1. cap. 1. in fine. Sed Baronius tam in Annalibus, quam in Notis ad Martirologium Romanum, ad diem 25 Febr. in eam sententiam propendet, ut opinetur non Felicem IV, sed Felicem III fuisse atavum S. Gregorii: nam Felix tertius inquit, Romanus fuit, quartus autem Samnis natione, & Patria Beneventanus; & perspicuum est omnibus, Sanctum Gregorium non ex Samnitibus originem ducere, sed ab antiquis Romanis Senatoribus, quod & ipse Joannes Diaconus, absque ulla dubitatione confirmat. Prætereà si tempora attendamus, quibus vixit uterque Felix, magis con-

congruit, ut Felix tertius, quàm quartus atavus Sancti Gregorii dici debeat: si enim numeres annos ab obitu Felicis tertii, usque ad electionem Sancti Gregorii Papæ jam senis, intercurrisse invenies annos centum & unum; si autem recenseas annos ab eo tempore, quo Felix quartus ex hac vita decessit, usque ad ejusdem S. Gregorii Pontificatum, annos tantùm sexaginta numerabis. Ex quibus concludit æquiùs videri, ut Felix tertius potius dicatur ejus atavus, quàm quartus, qui eodem S. Gregorio jam nato, gessit Pontificatum.

VII. Synodus Arausicana II contra Semipelagianos.

Cùm Semipelagianorum factio in Galliis hoc tempore potentior esset, quàm ut Episcoporum viribus superari posset, Cæsarius Arelatensis Episcopus Felicis quarti auxilium imploravit, quò hostes de superiori loco percuteret, iisque dejectis Catholica doctrina in nobilissima provincia sarta tectaque servaretur, inquit Cardinalis Norisius lib. 2. Hist. Pelagianæ cap. 23. ubi gesta in Synodo Arausicana II accuratè explicavit. Celeberrimus in urbe Arausicana Conventus agebatur, in dedicatione Basilicæ à Liberio Ex-Præfecto Prætorio extructæ. Erat hic Cæsario amicissimus, à quo lethali vulnere sauciatus, sanitati restitutus fuit, ut tradit Messianus lib. 2. de Vita Cæsarii cap. 5. Arausicam non modò sacri Antistites, sed & nobilissimi quique confluxerant; ideoque Cæsarius opportunam occasionem nactus, coacto Episcoporum, ac Virorum Illustrium Senatu, sententias à Sede Apostolica ad se transmissas protulit; id enim ex Præfatione Synodi Arausicanæ II quinto nonas Julii anni 529 celebratæ colligitur, ubi hæc recitantur: *Pervenit ad nos esse aliquos, qui de gratia & libero arbitrio minus cautè, & non secundùm fidei Catholicæ regulam sentire velint. Unde id nobis secundùm auctoritatem & admonitionem Sedis Apostolicæ justum & rationabile visum est, ut pauca capitula ab Apostolica sede nobis transmissa, quæ ab antiquis Patribus de certis Scripturarum voluminibus, in hac præcipuè causa collecta sunt, ad docendos eos, qui aliter, ac oportet, sentiunt, ab omnibus observanda proferre, & manibus nostris subscripsere deberemus; quibus lectis, qui huc usque, non sicut oportebat de gratia & libero arbitrio credidit, ad ea, quæ fidei Catholicæ conveniunt, animum suum inclinare non differat*. Tredecim Episcopi huic Synodo subscripsere.

VIII. Canones in ea conditi.

In ea conditi sunt Canones viginti quinque, quibus Semipelagianorum sententiæ condemnatæ sunt Apostolicæ Sedis auctoritate, ita ut absque hæreseos nota à quovis imposterum propugnari non potuerint; præsertim cùm, ut in Bonifacio Papa Felicis quarti successore videbimus, Bonifacius illam Synodum confirmarit. In ea Cassiani & Fausti sententiæ damnatæ sunt. Initium fidei, ipsum etiam fidelitatis affectum donum Dei esse decernitur Canone V. Gratiam Dei non dari petentibus, quærentibus, pulsantibus, sed dari potius ut velimus, & petamus, & quæramus, & pulsemus Canone VI. Adjutorium Dei etiam sanctis semper implorandum, quò possint in bono opere purdurare Canone X. Unde perseverantia Dei donum esse intelligatur. Canone verò XXII humani arbitrii adversùs Divinam gratiam tumor eliditur: *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum*. Qui Canones omnes ex divi Augustini sententiis conflati. Baronius in Appendice Tomi X in addendis ad Tomum VII ait *Recitant*, Patres Arausicani, *capita in Gallias ab ipso Romano Pontifice missa, profitentes ea cuncta haud recentem esse Ecclesiæ doctrinam, sed antiquorum Patrum definitionem, eamdemque Apostolicæ Sedis auctoritate firmatam, quæ Apostolica Sedes, ut suis locis superius est declaratum, sancti Augustini se professa est de gratia & libero arbitrio probare sententiam*: Porrò quæ post Canonem XXV addita sunt in hac Synodo, Cardinalis Norisius citatus non arbitratur esse transmissa à Felice IV, sed potius ab ipsis Arausicanis Patribus adjuncta ad Semipelagianorum technas evertendas, ac Fausti sectatores penitus convincendos.

IX. Ei præfuit Cæsarius ut Legatus Felicis PP.

Huic Synodo Arausicanæ secundæ præfuit Sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus tanquam Felicis IV Pontificis Romani delegatus, ut disertè docet Hincmarus Remensis Archiepiscopus in libro de Prædestinatione cap. 12. ubi ait: *Nam ideo dicuntur electi, quia de massa perditionis sunt gratiâ electi, nullum habentes meritum antequam eligantur, quorum electio ipsa est Dei misericordia, sicut in Arausicana Synodo, cui Beatus Cæsarius ex delegatione Sedis Apostolicæ præsedit, & capitula ab Apostolica sede directa, subscribenda & tenenda omnibus protulit, cap. 14 dicitur, nullus miser*, &c. Cæsarium Synodo Arausicanæ præfuisse ex delegatione Sedis Apostolicæ repetit iisdem verbis Hincmarus cap. 22. pag. 134. & 142. editionis Sirmondi. De hujus Synodi, sicuti & de Valentinæ, anno 530 celebratæ, confirmatione agemus in Bonifacio II Felicis successore.

X. Felicis PP. obitus.

Postquam Felix IV annos quatuor, menses duos, & dies sex, non verò 14, ut Librariorum errore in Anastasio legitur, sedisset, ad Deum transiit die 18 mensis Septembris anni quingentesimi trigesimi. Errorem in Anastasii textum irrepsisse, ex eo constat, quòd cùm dixisset Felicem fuisse à die IV Idus Juliarum, usque ad IV Idus Octobris, dicere debebat eum sedisse ultra annos quatuor, menses tres, qui intercurrunt inter IV Idus Julii & IV Idus Octobris

SÆC. VI. S. FELIX IV.

bris, & tamen in eo scriptum est, sedisse annos quatuor, menses duos, & dies quatuordecim; quare mendum cubat in eo quòd legitur, Felicem sedisse usque ad IV Idus Octobris, & legendum usque ad XIV Kal. Octobris; & loco, sedit annos quatuor, menses duos, dies sex, quod necessario sequitur ex iis, quæ Anastasius de Joanne, Felice & Bonifacio scribit. Dies autem ille IV Idus Octobris ad aliquam Felicis Translationem referendus; ejus enim nomen inscriptum est Martyrologio Canisiano ad eum diem. Holstenius, qui librum Pontificalem usque ad Felicem IV emendavit, eum sanctum appellat.

XI. Epistolæ ipsi ascriptæ.

Duæ Felicis IV circumferuntur Epistolæ, quarum prima dicitur data *Kal. Martii Lampadio & Oreste Coss.* altera *XII Kal. Novemb. Lampadio & Oreste Coss.* Verùm, ut jam viris doctis observatum, utraque supposititia est, cùm contineat phrases posteriorum sæculorum, & sententias ex Epistolis Sancti Gregorii magni, aliisque emendicatas; ac denique *XII Kal. Novemb.* Felix IV in vivis non fuerit.

BONIFACIUS II. *Pontif. LVII.*

Anno Domini DXXX.

I. *Bonifacius II fit Papa contra Dioscorum.*

BOnifacius hujus nominis II, natione Romanus, patre Sigilbuldo, post trium dierum interpontificium, qui leguntur in Codice MS. Colbertino Anastasii, in variis Catalogis, ac plerisque aliis MSS. Anastasii, sicuti & in eo quo usus est Baronius, & in Orderico lib. 2., Felici IV subrogatus est, ideoque ordinatus die vigesima prima Septembris anni quingentesimi trigesimi, in quem diem festum Sancti Matthæi Apostoli incidit. Creato autem ipso Pontifice in Basilica Julii, adversùs eum in schismate in Basilica Constantiniana ordinatus est Dioscorus, qui putatur esse Diaconus ille, qui sub Hormisda Pontifice Romano legatione functus est ad Justinum Imperatorem, una cum collegis Germano & Joanne Episcopis, Blando Presbytero, atque Felice Diacono. Quæ fuerit schismatis occasio incertum, sed certum est ex Anastasio, paucis diebus superstitem fuisse Dioscorum, cum quo schisma feliciter extinctum est. Bonifacius eum mortuum anathematizavit, quod anathema æmulationi & dolo tribuit Anastasius in ejus Vita. Verùm illud tanquam injustum Agapetum Papam postea sustulisse tradit idem Auctor in ejusdem Agapeti Vita.

II. *Primam Romæ Synodum celebrat.*

Duas sub Bonifacio Romanas Synodos ex Anastasio explicat Baronius, in quarum priori, in Sancti Petri Basilica congregata, Bonifacius *fecit constitutum, ut sibi successorem ordinaret; quo constituto cum chirographis Sacerdotum & jurejurando ante confessionem beati Petri Apostoli Diaconum Vigilium constituit*, idest successorem. Baronius scribit, quòd cùm Gothorum Reges impiè sibi usurpassent Romani Pontificis electionem, ad hujusmodi usurpatam licentiam ex Gothorum manibus extorquendam, Bonifacium Ecclesiæ consultum esse judicasse, ut nullo relicto sedi vacanti loco, successorem sibi eligeret. Quod licèt speciem quamdam justitiæ præseferret, postea tamen ab omnibus est reprobatum atque rescissum.

III. *Constitutum in ea revocat in secunda.*

Nam, ut subdit idem Anastasius, *eodem tempore*, seu non multo post, *facta iterum Synodo, hoc censuerunt*, cassaverunt, *Sacerdotes omnes propter reverentiam Sanctæ Sedis, & quia contra canones hoc fuerat factum, & quia culpa eum*, Bonifacium, *respiciebat, ut successorem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum se confessus est majestatis, quòd Diaconum Vigilium sui subscriptione chirographi et ante confessionem beati Petri successorem constituisset, ac ipsum constitutum in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri & Senatus incendio consumpsit.* Idem Baronius ait Bonifacium reum majestatis ex ea parte Gothis videri potuisse, quòd contra Regis voluntatem, ad quem Romani Pontificis electionem spectare Theodoricus statuerat, successorem sibi instituisset. Sed quod addit, illud constitutum in priori Synodo Romana fuisse à Bonifacio ambitione & consilio Vigilii, constare ex decreto anathematis Silverii Papæ in Vigilium, subsistere non potest, cùm ex infra dicendis in Silverio, decretum illud sit supposititium.

IV. *Tertiam Romæ Synodum cogit.*

Post Baronii mortem Lucas Holstenius Bibliotecæ Vaticanæ Præfectus in Collectione Romana publicavit ex Barberina Bibliotheca tertiam Synodum à Bonifacio II Romæ coactam, quæ duabus sessionibus constat. Habita ea *post Consulatum Lampadii & Orestis VV. CC. sub die VII Iduum Decembrium*, ideoque anno quingentesimo trigesimo primo in causa Stephani Larissensis Episcopi, Metropolitani Thessaliæ, qui canonicè electus & ordinatus mox Probiani, unius è suffraganeis suis, aliorumque improborum factione, ab Epiphanio Constantinopolitano Patriarcha irregulariter exauctoratus

ctoratus Apostolicam Sedem appellarat. Misit Stephanus querimoniarum & appellationis libellos per Theodosium Echinensem in Thessalia Episcopum; necnon Epistolas Damasi, Siricii, Innocentii primi, Cœlestini, Sixti, & Leonis Pontificum Romanorum, quibus probavit, Romanum Pontificem Illytici Ecclesias jure Patriarchico semper rexisse, prætet jus Primatûs, quo Ecclesiæ præest universæ. Duplicem illam potestatem optimè distinxit idem Theodosius Echiniensis Episcopus sessione II dicens: *Nam constat, venerandos Sedis vestræ Pontifices, quamvis in toto mundo Sedes Apostolica Ecclesiarum sibi jure vindicet principatum, & solam Ecclesiasticis caussis undique appellare necesse sit, specialiter tamen gubernationi suæ Illyrici Ecclesias vendicasse.*

V. Illyrici Episc. Pontifici Rom. subdi. ti. Ex libello Elpidii, Stephani, & Timothei Episcoporum ab eodem Stephani Larissæi procuratore Synodo porrecto liquet, Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum, ejusque suffraganeos nihil prætermisisse, ut Illytici Ecclesias sibi subjicerent, & Illyricianos Episcopos ab ea subjectione abhorruisse. Inquiunt enim tres illi Episcopi: *Quia studii eorum est, ut sub ordinationem & jus sanctæ Regiæ civitatis Ecclesiæ nos miseros efficiant. Pro quibus omnibus lugentes die ac nocte omnium Salvatori Jesu Christo Deo nostro lacbrymas fundimus, & miseram nostram prætendimus canitiem, supplicantes ne nos in manibus eorum tradi patiamini.* Quid in eo Concilio statutum fuerit, incompertum, cùm manuscriptum, ex quo duæ laudatæ sessiones descriptæ in calce mutilatum sit. Verùm Illyricum hoc tempore Romano Episcopo subditum fuisse, docet Synodus Thessalonicensis, de qua in Hormisda Papa egimus.

VI. Valentina Synodus. Cùm Cæsarius Arelatensis Episcopus sub Felice IV, anno quingentesimo vigesimo nono, Arausicanam Synodum, de qua in Felice, contrà Semipelagianos celebrasset, ejusque Synodi auctoritate eorum audaciam infringere non potuisset, Valentinam in Delphinatu Synodum indixit anno quingentesimo trigesimo sub eodem Felice, ut frequentioribus suffragiis Catholica doctrina approbaretur. Statuta enim, inquit, Cardinalis Norisius lib. 2. Hist. Pelag. cap. 23 in Arausicana Synodo, minori fortè apud nonnullos auctoritate valebant, quòd inter Templi consecrationem, quasi aliud agentes, Synodum Episcopi habuisse dicebantur. Synodo Valentinæ Cæsarius adversa valetudine præpeditus adesse non potuit, ejus tamen vices pro Divinæ gratiæ defensione sustinuit Cyprianus Tolonensis Episcopus, cujus Synodi Acta periere. Id constat ex Cypriano in Vita Sancti Cæsarii cap. 30, ubi ait: *Ob hoc Antistites Christi ultra Isaram consistentes charitatis amore collecti in Valentina civitate conveniunt, ubi etiam beatus Cæsarius infirmitatis caussâ solicitans, sicut disposuerat properare non potuit. Misit tamen præstantissimos viros de Episcopis cum Presbyteris & Diaconis, inter quos etiam Cyprianus Tolonensis Episcopus Antistes magnus & clarus emicuit, omnia quæ dicebat, de Divinis utique Scripturis firmans, & de antiquissimis Patrum constitutionibus probans, nihil per se in Divinis profectibus quemquam arripere potuisse, nisi fuerit primitùs Dei gratia præveniente vocatus,* &c. *Quorum intentionibus vir Dei Cæsarius dedit veram, & evidentem ex Traditione Apostolica rationem.*

VII. A Bonifacio simul cum Arausicana II confirmatur. Celebratâ, sub finem Pontificatûs Felicis IV, Valentina Synodo, Cæsarius Armenium Abbatem circa mensem Augustum anni quingentesimi trigesimi Romam misit, ut à Felice IV confirmationem obtineret eorum, quæ in Arausicana & Valentina Synodis definita fuissent. Certè hanc ultimam à Bonifacio fuisse confirmatam disertè scribit Auctor Vitæ Sancti Cæsarii, qui post laudata verba, subdit: *Beatæ memoriæ Bonifacius Romanæ Ecclesiæ Papa, eadem collectatione comperta, calcata intentione jurgantium, prosecutionem sancti Cæsarii Apostolica auctoritate firmavit.* Mortuus enim erat Felix IV, & Bonifacius II ordinatus, cùm Armenius Romam pervenit. Bonifacius in Epistola ad Cæsarium, quæ extat Tom. IV Concil. pag. 1687 ait: *Per filium nostrum Armenium Presbyterum & Abbatem literas tuæ fraternitatis accepimus, quas ad nos, ut apparet, inscius adbuc Sacerdotii mihi commissi, sub ea, qua in Deo tenemur charitate, direxeras, quibus credideras postulandum, ut id quod a beatæ recordationis decessore nostro Papa Felice pro Catholicæ fidei popsceras firmitate, mea explicaretur instantia. Sed quia id voluntas superna disposuit, ut quod per nos ab illo speraveras, a nobis potius impetrares; petitioni tuæ, quam laudabili fidei solicitudine concepisti, Catholicum non distulimus dare responsum.* Et infra: *Quapropter affectu congruo salutantes superscriptam confessionem vestram consentaneam Patrum regulis approbamus.* Quibus verbis Synodus Arausicana II confirmatur. Unde in Codicibus MSS. Fossatensi & Laudunensi, Synodo Arausicanæ II præponitur Epistola laudata Bonifacii II ad Cæsarium, cum hac adnotatione: *In hoc codice continetur Synodus Arausicana, quam per auctoritatem S. Papæ Bonifacius confirmavit.* Quod porrò legitur in fine Epistolæ, cam datam *VIII Kalend. Februarias Lampadio & Oreste VV. CC. Coss.* anno scilicet 530 additum fuit Epistolæ, quia Felix IV mortuus tantùm est die 18 Septembris ejusdem anni, eique Bonifacius post tri-

triduum substitutus. De quibus lege Baronii Criticam anno 529 & seqq.

VIII. *Bonifacius II PP. moritur.* Anastasius scribit Bonifacium II sedisse *annos duos & dies viginti sex*, sepultum autem esse in Basilica beati Petri Apostoli, *sub die XVI Kalend. Novemb. Consulatu Lampadii*; sed legendum, iterum post Consulatum Lampadii, quâ formula notatur annus 532, ut demonstratur in eadem Baronii Critica, ad annum 531. Quare cùm Bonifacius Pontificatum inierit die vigesima prima Septembris anni quingentesimi trigesimi, mortuus est die decima sexta mensis Octobris anni quingentesimi trigesimi secundi, & die decima septima ejusdem mensis sepultus.

IX. *Epistola ei falsò tributa.* Circumfertur Epistola sub nomine Bonifacii II ad Eulalium Alexandrinum Episcopum, de reconciliatione Carthaginensis Ecclesiæ scripta, quæ omnino commentitia est. Notoriè enim falsum est Aurelium Carthaginensem Episcopum, & cæteros Africanos Antistites, adeoque & sanctum Augustinum ipsum, Bonifacii I, & Cœlestini temporibus instigante Diabolo, contra Ecclesiam Romanam insurrexisse, & extunc Africanam Ecclesiam, à Romanæ communione fuisse segregatam, usque ad Pontificatum Bonifacii II, quod tamen scribit Epistolæ hujus artifex. Prætereà contexta est verbis Romanorum Pontificum, Leonis, Hormisdæ & Gregorii Magni, ideoque à Baronio ipso & ab omnibus Eruditis ut spuria rejicitur. Tandem si ea Epistola conferatur cum Epistola 64 Hormisdæ Papæ, ad Joannem Melicitanum Episcopum, de simili argumento, apparebit impostorem hanc ita transcribere, ut sola commutet nomina, quo deridendum se præbet.

IOANNES II *Pontif. LVIII.*

Anno Domini DXXXII.

I. *Bonifacio II succedit Joannes II.* JOannis II, cognomento Mercurii, natione Romani, ex patre Projecto, de Cœlio monte, ordinatio affigenda est diei trigesimæ primæ mensis Decembris ejusdem anni quingentesimi trigesimi secundi, licèt enim Dominicalis non fuerit, erat tamen Romæ sacra Sancto Silvestro Pontifici Romano, ut constat ex iis quæ Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum, & Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianum, habent. In exemplari enim Anastasii MS. Colbertino, in duobus Freherianis, in uno Thuaneo, in Casinensi & Antuerpiensi, in duobus Catalogis Tom. I Criticæ Baronianæ præfixis, habetur vacasse sedem menses duos, & dies quindecim; & in Gotfrido Viterbiensi, dies 76, quod idem est, quia hic diem mortis Bonifacii in interpontificio includit, quem alii excludunt: ex quo necessariò sequitur Joannem II die trigesima prima mensis Decembris fuisse ordinatum, cùm Bonifacius II die decima sexta mensis Octobris mortalitatem expleverit.

II. *Edictum contra Simoniacos ab Athalarico Rege obtinet.* Interpontificio durante, complures ut ad Pontificatum adipiscendum sibi aditum præpararent, Ecclesiæ bona effuderant, & alii pecuniâ aliquos ex Senatoribus corruperant; quod indignè ferens Senatus, adversùs eos, qui ideo turpiter aliquid accepissent, Senatusconsultum promulgavit. Joannes verò Papa electus apud Athalaricum Regem egit, ut qui Ecclesiasticos canones proculcarent, Regis perterrerentur edicto: per Defensorem enim Ecclesiæ ab ipso Athalarico petiit, ut adversùs hujusmodi Simoniacos, Regiâ ageret potestate, pœnisque sæcularibus eosdem comprimeret, quos nec Dei timor, neque Ecclesiastica censura corrigeret. Athalaricus adversùs Simoniacos edictum emisit, quo Senatûsconsultum confirmatum est, de quo locuti sumus initio Pontificatus Felicis IV, quodque extat apud Cassiodorum lib. IX Epist. XV, & apud Baronium anno 533.

III. *Monachorum Scytharum propositio Romæ examinatur.* Sub Hormisdæ Pontificatu diximus, Monachos Scythas multa peregrinationum incommoda, multosque labores pertulisse ad defensionem illius propositionis, *Unus è Trinitate passus est carne*. Hæc autem propositio à Joanne II tandem approbata. Monachis Scythis acerrimè restiterant alii Monachi *Acæmetæ* dicti, qui videntes Scytharum causam superiorem evadere, & tam Episcopis Orientalibus, quàm Justiniano Imperatori propositionem illam probari æmulatione quadam accensi, Legatos ad Joannem II anno quingentesimo tricesimo tertio misére, Cyrum & Eulogium, qui opinionem seu errorem, in quem, æstu pugnæ, abrepti erant, apud Sedem Apostolicam defenderent, ejusque approbationem à Summo Pontifice impetrarent. In eo Acæmetarum error versabatur, quòd negarent, *Unum de Trinitate incarnatum, & carne passum, & beatam Mariam verè & propriè esse Dei Genitricem*. Adversùs illos misit Justinianus Romam Hypatium Ephesiorum Episcopum, & Demetrium à Philippis, qui Sedem Apostolicam consulerent de his quæstionibus, & fidem Imperatoris, imò totius Orientalis Ecclesiæ, in ipsius ad Roma-

manum Pontificem Epistola, quæ extat Tom. IV Concil. pag. 1742 expositam approbari obtinerent.

IV. Nec Eutychianis nec Nestorianis favebat.

Dum Romæ, quid in hac quæstione de Scytharum Monachorum propositione decernendum sit, accuratè quæritur, Anatolius Romanæ Ecclesiæ Diaconus Ferrandum Carthaginensis Ecclesiæ Diaconum consuluit, quæ ejus esset de hac quæstione sententia. Ferrandus in Epistola ad Anatolium egregiè quæstionem illam explicavit, ostenditque propositionem, de qua controversia erat, nullatenus favere Eutychianis, imò tam eorum, quam Nestorianorum errores pariter perimere: *Nihil planè*, inquit, *diutius cogitans reperire valui, unde posset hæc sententia, [quod à quibusdam jactatur] Eutychianis favorem præbere. Primum enim mendacium delirantis Eutychetis hoc fuit, Unigenitum Deum, quando homo fieri dignatus est, non sibi assumpsisse carnem de utero virginali. Secundum verò, non esse nunc in Christo substantias duas, Divinitatis & humanitatis, sed ex duabus his unam factam substantiam. Retractemus igitur utrasque sententias, & si vel uni earum coaptari possit ista sententia, quæ Unum de Trinitate passum fatetur sollicitius inquiramus. Quid, rogo, proficit ad negandum Filio Dei materni corporis veritatem, quando unus de Trinitate passus asseritur? Nonne si unus de Trinitate est, verè filius Dei est, & si passus est, verè habet materni corporis veritatem? Alioquin tolle corpus ex matre sumptum, & quomodo pati potuit pura Divinitas? Perpende qualis est caro Mariæ, sine dubio passibilis & mortalis. Ut ergo esset caro Verbi passibilis, & mortalis, ex illa carne habuit originem, quæ fuit passibilis & mortalis. In prole igitur cognosce similitudinem generis per testimonium passionis, & expugnari magis Eutychianos, quàm foveri, quando Unus de Trinitate passus asseritur, velis, nolis, adverte*, &c. *Sine dubio enim sub his verbis etiam prædicator unius in Christo substantiæ confutatur. Ut sit enim Christus Unus de Trinitate, ad Divinitatem pertinet; ut credatur passus, ad humanitatem. Non esset, qui passus est, Unus de Trinitate, nisi unam haberet cum Patre & Spiritu Sancto Divinitatem. Sileat ergo unius naturæ in Christo prædicator: duas enim naturas commemorat, qui unum de Trinitate passum fatetur. Unum de Trinitate passum Nestorianis non immeritò displicet. Introducere enim quartam personam volunt, cui accidisse æstimant passiones. Eutychianis autem Unum de Trinitate passum, non rectè placet, si tamen placet. Ipsi enim duas Christi permanere naturas evidenter contendunt negare, quibus per hoc capitulum manifestare contradicitur.*

Nihilominus ob eamdem propositionem multæ tragediæ sunt excitatæ, quia in varios sensus distrahi potest, de quibus agit Lupus in Notis ad Synodum Ephesinam. Trifolius Presbyter in Epistola ad Faustum, quæ extat Tom. IV Concil. pag. 1590. eam sinistro prorsùs interpretamento excepit, aitque: *Ista doctrina de fonte Arii prodivit, & est conveniens omnibus hæresibus*, &c. Verùm is error Presbytero isti condonandus, qui a Fausto Senatore de ista propositione interrogatus per Epistolam, nec certior factus de fide & doctrina Scytharum Monachorum, sed de turbis duntaxat ab ipsis Constantinopoli & Romæ excitatis, facilè sibi persuasit eos propositionem illam hæretico sensu asserere, maximè cum & legatos Hormisdæ Pontificis Romani, adversarios habuissent, & ipsummet Pontificem, ut in Hormisda diximus. Præterea nec ipsa propositio Scytharum fideliter ad Trifolium relata est, ut liquet ex Epistolæ ejus initio. Quæsivit enim ab eo Faustus Senator, quid de illa propositione sentiret: *Unus de Trinitate crucifixus est*; & tamen propositio Monachorum Scytharum hæc erat: *Unus de Trinitate crucifixus est carne.* Omnia Trifolii dubia resolvit Natalis Alexander Dissert. 1. Sæculi VI.

V. Eam malè interpretantur.

VI. Joannes PP. eam approbat.

Joannes itaque Papa, acceptis Justiniani Imp. literis, ejusque legatione, de quibus mox locuti sumus, in Synodo Romana propositionem hanc, *Unus è Trinitate crucifixus est carne*, examinavit, fidei professionem literis Imperatoris insertam approbavit, necnon Edictum fidei, quod ante missam legationem promulgaverat, ne Acœmetarum Legati aliquam ipsi calumniam struerent: *Proinde*, inquit Joannes in Epistola ad Justinianum, VIII Kalend. Aprilis Justiniano Aug. & Paulino Coss. data, ideoque anno 534. quæ extat Tom. IV Concil. pag. 1744. *Serenitatis vestræ apices per Hypatium atque Demetrium sanctissimos viros, Fratres & Coepiscopos meos, reverentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quòd fidelibus populis proposuistis Edictum amore fidei, & pro submovenda hæreticorum contentione, secundùm Apostolicam doctrinam, Fratrum & Coepiscoporum nostrorum interveniente consensu, quod quia Apostolicæ doctrinæ convenit, nostra auctoritate confirmamus.*

VII. Monachos Acœmetas damnat.

In eadem Epistola Pontifex, Acœmetas Monachos, obstinato animo in errore perseverantes, communione privavit, nisi ad sanam mentem redirent: *In quibus*, inquit, *observantes ea, quæ ab ipsorum sunt statuta Pontifice, eos minimè in nostra communione suscepimus, & ab omni Ecclesia Catholica esse jussimus alienos, nisi errore damnato, doctrinam nostram quantocyus sequi, habita regulari professione, signaverint.* Eodem anno 534 Joannes Papa, eadem de causa, literas ad Avienum, Liberium, aliosque

que

SÆC. II. JOANNES II.

què Senatores dedit, quæ extant eodem Tomo Concil. pag. 1751, in quibus tres sibi ab Imperatore propositas quæstiones testatur, de quibus dissidia orta erant. Prima, *utrum Unus ex Trinitate Christus Deus noster dici possit*: hoc est, Una de Tribus personis Sanctæ Trinitatis persona? Secunda, *an Deus Christus carne pertulerit, impassibili Deitate?* Tertia, *an propriè & veraciter Mater D. N. Jesu Christi Maria semper Virgo debeat appellari?* Quas propositiones tanquam fidei Catholicæ consentaneas se probasse scribit Joannes II, easdemque subjectis Scripturæ sacræ & SS. Patrum testimoniis confirmat. Denique Vigilius Papa, cùm Trium Capitulorum proscriptioni consentire nollet, ut Justiniani animum quoquo modo deliniret, in Encyclica Epistola propositionem supra memoratam se approbare testatus est: *Passus*, inquit, *carne est pro nobis Dei Filius, crucifixus carne est, & mortuus carne est*. Eadem etiam propositio anno 553 definita fuit in Synodo Quinta Collat. VIII canone IV & seq. Hæc ex Baronii Critica excerpta. De Monachis Scythis vide dicta in Hormisda.

VIII. *Acæmeti quare sic dicti.*

Porrò Monachi, à Joanne Papa damnati, erant fundati à Sancto Alexandro, cujus vitam exhibet Bollandus ad diem 15 Januarii. Appellari autem sunt Acæmeti, seu Insomnes, non quòd insomnes & conniventes oculis, perpetuis se vigiliis exercerent, ut quidam scripsere, sed quòd Divina in eorum Ecclesiis hymnologia non intercideret, nullâque horà vacaret à laudibus Divinis; quam perpetuam psalmodiam in quædam Galliarum Cœnobia postmodùm introductam videre est in eadem Baronii Critica anno 702. Primum suum Monasterium Sanctus Alexander instituerat ad Euphratem, ubi discipulos congregaverat, eique per annos viginti præfuerat. Ad cujus normam, alia ab ejus discipulis, ipso vivente condita. Demùm Sanctus Alexander Constantinopolim venit, ubi monasterium ædificavit, ibique obiit circa annum 430. De Acæmetis legendus Ducangius in Glossario mediæ & infimæ latinitatis.

IX. *Joannis PP. Epistola de Contumelioso Episc. Regiensi causa.*

Cùm Contumeliosus Regiensis Episcopus adulterii accusatus, propriâ confessione convictus fuisset, eum Sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus ex Episcopatu dejecit plena in Synodo, ac relationem ista de causa ad Joannem Papam misit, qui Synodi judicium confirmavit, illumque officio exutum in monasterium detrudi jussit ad agendam pœnitentiam; sed ne Ecclesia Regiensis destituta videretur, in Contumeliosi locum Visitatorem dari decrevit, qui tamen ea solùm, quæ ad sacrosanta mysteria pertinent exequeretur, nihil de ordinibus Clericorum, aut de Ecclesiastica facultate præsumens, & hoc donec proprium Sacerdotem Ecclesia Regiensis habere posset: & illorum omnium curam Sancto Cæsario demandavit. Hæc constant ex Epistolis ejus IV ad Episcopos Galliæ, V ad Presbyteros & Diaconos Contumeliosi olim Episcopi, & VI ad Cæsarium; quarum duæ priores datæ sunt *VII Idus Aprilis Paulino Juniore Viro Clarissimo Consule*, ideoque anno 534. Epistolæ ad Cæsarium, quæ est sine die & Consule, adjunxit Pontifex titulos canonum, secundum quos Clerici criminis convicti, à sacris in perpetuum ministeriis arceri debent. Tres illæ Epistolæ extant Tom. IV Concil. De causa Contumeliosi iterum sermo erit in Agapeto, Joannis II successore.

X. *Cassiodorus se Joannis PP. precibus commendat.*

Floruit sub isto Pontifice Magnus Aurelius Cassiodorus Senator, vir maximus, religiosissimus & doctissimus; licèt enim à Theodorico Rege, qui pluribus ante Joannis Pontificatum annis obiit, ad varias dignitates evectus fuisset, anno tamen tantùm 534 ab Athalarico Theodorici successore auctus est Præfecturâ Prætorii, quæ erat culmen honoris altissimum. Cassiodorus tanto munere insignitus, ad Joannem Romanum Pontificem scripsit Epistolam, qua venerationem erga illum propensissimam significavit, ejusque preces apud Deum flagitavit, ut, quâ par erat integritate, Magistratum amplissimum gereret: *Monete me quæ sunt agenda feliciter*; inquit, *bene agere vel correptus exopto: quia difficilius errat ovis, quæ voces desiderat audire pastoris: nec facile efficitur vitiosus, cui admonitor insistit assiduus. Sum quidem Judex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus: nam tunc ista rectè gerimus, si à vestris regulis minimè discedamus*. Et infra: *Sedes illa* (nempe Romana) *toto orbe mirabilis proprios tegat affectione cultores, quæ licèt generalis mundo sit præstita, Vobis etiam cognoscitur & localiter attributa*. Eam Præfecturam anno 538 aut insequenti deposuit Cassiodorus, & quietioris vitæ desiderio in urbem Scyllacium, Brutiorum tum primariam, in qua clarissimis parentibus natus erat, contendit, juxta quam constructum a se monasterium, veluti tutissimum salutis portum ingressus est, ut ostendit Galetius Benedictinus è Congregatione S. Mauri in ejus Vita, quam collegit ex ejus Operibus, quæ in duos Tomos distributa nuper in lucem emisit. Annus mortis ejus incertus veteribus monumentis deficientibus. De ejus virtutibus ac vita Monastica legendus idem Galetius.

XI. *Africanorum Episc. decretum de monasteriis.*

Episcopi Africani numero 127 Concilium anno quingentesimo trigesimo quinto Carthagine, ut videtur, celebrarunt, & quidem ante mensem Augustum, ut ostendit Annotator Baronii, ad restituendam collapsam, ob longam servitutem, Ecclesiasticam

SÆC. VI. JOANNES I.

cam disciplinam. Ex eo ad Joannem Pontificem Epistolam Synodicam scripserunt, & ad eundem legationem miserunt, qua perfuncti sunt Petrus & Lucius Episcopi, atque Liberatus Diaconus Carthaginensis Ecclesiæ, cui Reparatus præsidebat. Legati cùm Romam venientes Joannem defunctum invenissent, Agapeto Papæ qui in locum ejus successerat, Synodales literas dederunt. Quid eæ continerent, & quid ab eodem Papa responsum sit, in ejus Pontificatu dicemus. Sed hic omittendum non est, decretum in eodem Concilio editum, cujus nulla mentio in dictis literis Synodalibus, quodque legitur Tom. IV Concil pag. 1785 ubi postquam aliàs constituta in favorem monasterii Ruspensis à Sancto Fulgentio constructi, confirmata sunt, de Monachorum statu ita decretum est: *Cætera verò Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur; servatis limitibus Conciliorum suorum in hæc duntaxat, ut quandocunque voluerint sibi Clericos ordinare, vel oratoria monasteriis dedicare, Episcopus loci hanc gratiam compleat, salva libertate Monachorum; nihil sibi in eis præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus, aut angariis subdens. Oportet enim in nullo monasterio quemlibet Episcopum cathedram collocare, nec aliquam ordinationem, quanvis levissimam facere, nisi Clericorum, si voluerint habere: esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. At quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinandi sunt, judicio Congregationis eligantur: nec officium sibi hujus electionis vindicet aut præsumat Episcopus. Si qua verò contentio, quod non optamus, exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum Concilio sive judicio finiatur.*

SÆC. VI. JOANNES II.

XII. Joannis PP. obitus.

Postquam Joannes II annos duos, menses quatuor & dies viginti sex sedisset, anno quingentesimo trigesimo quinto, sexto Kalendas Junii vitam cum morte commutavit, quem diem præferunt quinque exemplaria MSS. Anastasii, Ordericus lib. 2. Luitprandus, Abbo & Marianus Scotus in Chronicis, qui diem illum, ab Anastasio sine dubio acceptum notarunt. Eamdem annorum & dierum sessionem Joanni tribuunt omnia Anastasii exemplaria, tàm edita, quam MSS. omnes Catalogi Pontificum, & cum his Hermannus Contractus; & Ordericus citatus. Error tamen in Anastasio à Librariis admissus quoad dies, in illis enim numerandis duos denarios omiserunt, quod ex dictis necessariò sequitur.

XIII. Epistola ad Valerium falsò adscripta.

Joannis Papæ circumfertur Epistola *ad Valerium Episcopum*, quam adulterinam esse multa probant. Ithacii nempe adversus Varimadum, & Leonis primi Epistolæ XV sententiæ in illam intrusæ, stylus ab aliis ejusdem Pontificis Epistolis diversus, Consulum nota mendax, & summus virorum Eruditorum consensus.

S. AGAPETUS *Pontif. LIX.*

Anno Domini DXXXV.

I. Agapetus PP.

S. Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero, Clericus ad SS. Joannem & Paulum, Pontificalem cathedram ascendit, postquam, ut tradit Anastasius, sedes vacasset *diebus septem*, ideoque ordinatus est die tertia mensis Junii, in quam anno quingentesimo trigesimo quinto Dominica cadebat. Verum quidem est quædam exemplaria Anastasii & Gotfridum Viterbiensem in Chronico habere *dies sex*, sed si hic numerus retinendus sit, excluditur dies emortualis Joannis, si prior præferatur, includitur.

II. Decretum Bonifacii II contra Dioscorum irritat.

Diximus in Bonifacio II hunc Pontificem anathematizasse Dioscorum Antipapam, cujus anathematis meminit Anastasius in ejus Vita, illudque æmulationi & dolo tribuit. Justinianus etiam Imperator in Edicto adversùs Tria Capitula Dioscorum ob causam pecuniariam, idest ob Simoniæ crimen, post mortem anathematizatum scribit. Agapetus, ubi Pontificatum adeptus est, anathema illud seu injustum sustulit, ut tradit idem Anastasius in ejus Vita. Quam ob causam injusta visa sit Agapeto excommunicatio in Dioscorum Antipapam à Bonifacio lata, ex veteribus monumentis minimè compertum est.

III. Respondet ad consultationes Africanorum.

Legati Synodi Africanæ, quos diximus ad Joannem Papam cum Synodalibus literis missos, Romam perrexerunt mortuo jam Joanne, ideoque eas literas Agapeto Papæ reddidere, quibus Sedem Apostolicam consulebant Africani Patres de Arianis ad Ecclesiam redeuntibus, utrum in suis honoribus suscipiendi essent. Et de parvulis in eorum secta baptizatis, utrum adulta ætate possent in Clerum admitti. Rogabant denique Pontificem, ne Clericos, relictis Plebibus suis, ad transmarinas regiones sine causa navigantes, ad communionem susciperet, nisi suorum Episcoporum formatis Epistolis, se pro Ecclesiarum utilitate missos probarent. Respondit Pontifex Africanis Epistolâ II, Arianos ad Ecclesiam venientes singulari charitate,

non

non tamen in suis officiis & honoribus suscipiendos; nec eorum filios, qui ab hæreticis essent baptizati promovendos ad Clerum. De Clericis verò, qui relictis Plebibus suis ad transmarinas regiones navigabant sine causa, ita respondet: *Illud quoque quòd Catholicos, qui præsunt, aut militant Ecclesiæ, sine Sacerdotum suorum litteris suscipi à nobis minimè debere mandatis, & canonibus est congruum, & disciplinis prodesse judicamus, ac fidei, qui permanendo in Ecclesiis, in quibus militant, & ministerii sui poterunt assiduitate, in Dei Salvatoris nostri amore fervescere, & quæ in pervagatione reprehensibilia sunt, vitare.* Epistola data est quinto Idus Septembris anni quingentesimi trigesimi quinti.

IV. *Contumeliosi Epis. appellationem suscipit.*

Contumeliosus Regiensis in secunda provincia Narbonensi Episcopus à sancto Cæsario in Synodo depositus, ut dictum est in superiori Pontificatu, ad Apostolicam Sedem appellavit. Licèt Synodi sententia à Joanne II Papa fuisset confirmata, Agapetus tamen appellationem ejus admisit: Contumeliosum ab Ecclesiastici patrimonii administratione suspensum manere jussit Epistolâ VII ad Cæsarium data XV Kalendas Augusti post Consulatum Paulini Junioris, ideoque anno 535, sola illi Missarum celebratione, quam præsumpserat, permissa, donec ab Apostolica Sede delegarentur Judices, qui negotii examen in Provincia instaurarent. Interim verò Cæsarium arguit, quòd non obstante appellatione, sententiam contrà Contumeliosum latam executioni mandari permisisset.

V. *Canonum dispensationem renuit.*

Agapetus duabus Epistolis, nempe sexta ad eundem Cæsarium eodem die, nempe XV Kalendas Augusti, & quarta ad Justinianum Imperatorem Idibus Octobris ejusdem anni quingentesimi trigesimi quinti datis, se canonum observantissimum ostendit. Priori enim, Cæsario supplicanti, ut aliqua Ecclesiæ prædia in gratiam pauperum alienare liceret, annuere noluit, id canonibus vetitum respondens, quos violare sibi integrum non erat: *Nec*, inquit, *tenacitatis studio, aut sæcularis utilitatis causâ hoc facere nos credatis; sed Divini considerationE Judicii, necesse nobis est, quidquid sancta Synodalis decrevit auctoritas, inviolabiter custodire.* Posteriori verò Epistolâ, Justiniano negavit dispensationem canonum, quam postulabat in gratiam Arianorum ad Ecclesiam redeuntium, scilicet, *ut & in his honoribus in quibus fuerunt apud hæreticos perseverent, & promoveantur ad altos*, scribens sibi nefas esse *Synodalia Sedis Apostolicæ infringere constituta, cùm sententia clamet Apostoli* „ Si tamen quæ destru„ xi, ea iterum reædifico, prævaricato„ rem me ipse constituo. Galat. 2. Illud idem responderat Agapetus ad consultationes Episcoporum Africanorum Epistola II, ut mox diximus, Arianos scilicet ad Ecclesiam redeuntes, singulari quidem charitate, non tamen in suis officiis & honoribus esse suscipiendos.

VI. *Legationem ad Imp. suscipere cogitur.*

Cùm Theodatus, Gothorum in Italia Rex, timeret ne Belisarius, qui in Sicilia cum exercitu Justiniani Imperatoris hiemabat, Italiam invaderet, tantum discrimen antevertendum putavit, non alio obice, quàm Summi Pontificis Legatione, qua pacem peteret ab Imperatore, de qua legatione hæc scribit Liberatus Diaconus in Breviario cap. 21. *Quo tempore Theodatus Rex Gothorum scribens ipsi Papæ & Senatui Romano, interminatus non solùm Senatores, sed & uxores, & filios, filiasque se gladio interempturum, nisi egissent apud Imperatorem, ut destinatum exercitum suum de Italia submoveret. Sed Papa pro eadem causa legatione suscepta Constantinopolim profectus est.* Agapetus ejusmodi subire provinciam barbarico coactus imperio, cùm pecunias ad expensas in via faciendas non haberet, Regio Arcario opus habuit vasa sacra oppignorare, quæ tamen posteà, Cassiodori præfecti Prætorio operâ, reddita fuisse Ecclesiæ Sancti Petri, à qua sublata fuerant, patet ex ipsius Epistola XX lib. XII Var. ad Arcarios scripta.

VII. *In itinere mutum & claudum sanat.*

Agapetus jam Constantinopolim pervenerat medio mense Martio anni quingentesimi trigesimi sexti; fidei enim confessio quam Justinianus ei obtulit, dum Constantinopoli esset, signatur in codice Vaticano apud Cardinalem Norisium in Dissertatione Historica de Uno ex Trinitate carne passo, data *XVII Kal. Aprilium P. C.* idest post Consulatum *Belisarii V. C.* ideoque die decima sexta Martii anni 536. Imò jam Constantinopoli erat die decima tertia Martii, ut mox videbitur. Agapetus in itinere constitutus in quodam Græciæ loco mutum & claudum natum per sanctissimi Missæ sacrificii oblationem ambulare & loqui fecit, ut indubitatus est testis S. Gregorius Magnus lib. 3. Dialog. cap. 3. Ut planè illud contigerit Agapeto, quod olim primo Romano Pontifici, eidemque Apostolorum Principi Petro, dum rogatus à mendico claudo eleemosinam dare, pro petita pecunia, qua carebat, sanitatem omni pretiosiorem auro contulit.

VIII. *Anthimum CP. Episc. in communionem admittere recusat.*

Anastasius scribit, Agapetum à Justiniano Imperatore omnia obtinuisse pro quibus missus fuerat, sed redarguitur ex Liberato hujus temporis Scriptore, qui loco laudato ait, Imperatorem minimè acquievisse Agapeto pacem Theodato petenti, quòd magnam pecuniarum vim in exercitu comparando jam insumpsisset. Quare spe pacis frustratus, Christi legationem cœpit obire. Anthimum Constantinopolitanæ Ecclesiæ

SÆC. VI. S. AGAPETUS.

clesiæ Episcopum intrusum hæreticum, post Epiphanii Patriarchæ obitum, ex Trapezuntino Episcopatu ad illam Ecclesiam translatum agente Theodora Imperatrice, Eutychianis partibus addicta, quarum princeps erat Anthimus, in salutationem & communionem suscipere noluit, nisi prius, libello oblato, se Orthodoxum probaret, & ad sedem suam Trapezuntinam reverteretur. Nec à sententia dimoveri unquam potuit, quamvis id vehementer ab ipso peteret Imperator (cui nondum compertus fuerat Anthimus hæreticus) necnon Theodora Augusta, imò & recusanti exilium minaretur: quando & constantissimè Agapetus Imperatori respondit: *Ego quidem peccator ad Justinianum Imperatorem Christianissimum venire desideravi: nunc autem Diocletianum inveni: qui tamen minas tuas non pertimesco*. Cùm verò post hæc interrogatus ab eo, coram Imperatore Anthimus, renuisset confiteri duas in Christo naturas, tunc idem Imperator fraude comperta, *humiliavit se*, inquit Anastasius, *Sedi Apostolicæ, & adoravit beatissimum Papam Agapetum*.

IX. Eum deponit & Mennam ejus loco ordinat. Deinde Agapetus Anthimum Sacerdotio & Christiana communione privavit, ejusque loco Mennam Presbyterum, Præpositum Xenodochii Majoris constituit & consecravit Episcopum Constantinopolitanum, ut narrat Liberatus in Breviario cap. laudato 21. *Petentibus*, inquit, *Principibus, ut Anthimum Papa in salutatione & communione susciperet, ille fieri*, inquit, *posse si se libello probaret Orthodoxum, & ad Cathedram suam reverteretur. Impossibile esse ajebat translatitium hominem in illa sede permanere. Augustâ verò clàm promittente munera multa, & rursus Papæ minas intentante, in hoc Papa perstitit, ne ejus audiret petitionem. Anthimus verò videns sese depulsum, pallium quod habuit, Imperatoribus reddidit, & discessit, ubi eum Augusta suo patrocinio tueretur. Tunc Papa, Principis favore, Mennam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum manu sua in Basilica Sanctæ Mariæ*. Ea ordinatio peracta est ab Agapeto die 13 mensis Martii; in Codice enim Vaticano laudato legitur pag. 45. *Exemplar libelli Mennæ Presbyteri et Xenodochii Præpositi, qui factus est Episcopus Constantinopolitanus sub die 3 Idus Martias, iterum post Consulatum Paulini Junioris Viri Clarissimi*. Ex quo constat verum esse quod superiùs diximus Agapetum die 13 mensis Martii jam Constantinopolim pervenisse, ideoque in Anastasio, ubi legitur eum pervenisse Constantinopolim X *Kalendas Maii*, legendum esse, X *Kalendas Martii*. Porrò Primatum gloriosiùs exercere non potuit Romanus Pontifex, quàm Constantinopolitanum Patriarcham hæreticum exauctorando, & in ejus locum alium ordinando, idque nullâ convocata Synodo.

SÆC. VI. S. AGAPETUS.

X. Professionem fidei Mennæ suscipit. Antequam Mennas ab Agapeto Papa ordinaretur, suæ fidei professionem publicè edidit, eique subscripsit, quam olim præscripsisse diximus Hormisdam Papam omnibus Orientalibus communionem Catholicam expetentibus. Postquam verò ordinatus est, obtulit rursùm more Majorum, Romano Pontifici Agapeto libellum fidei, quo omnes condemnavit hæreses, & Catholicam fidem professus est, quod disertè asserit Vigilius Papa in Epistola ad Justinianum, quæ extat Tom. V Concil pag. 314. Hisque omnibus peractis, idem Agapetus Pontifex, literis suis circularibus, omnes Episcopos Orientales, de cunctis reddidit certiores, quarum quidem extat exemplar ad Petrum Jerosolymitanum Episcopum eodem Conciliorum Tomo pag. 47, ubi etiam inter Mennæ dignitatis prærogativas adnumerat, quòd à temporibus Petri Apostoli nullum alium unquam Orientalis Ecclesia susceperit Episcopum Romanæ Sedis manibus ordinatum.

XI. Item professionem fidei Justiniani. Postridiè ab ordinatione Mennæ Justinianus Imperator Epistolam dedit ad Agapetum, cujus initium: *Ante tempus in hac Regia urbe*, &c. In ea narrat Imperator, se dictum contra Acæmetas, Nestorium & Eutychianos publicasse, ejusque tenorem Epistolæ a se ad Joannem Papam scriptæ inseruisse, *quam*, inquit, *pro integritate fidei memoratus prædecessor vester libenti gratulatione suscipiens, suo ac totius Ecclesiæ Romanæ firmavit assensu*, ubi intelligit decreta a Joanne II Papa contra Acæmetas Monachos, de quibus in ejus Pontificatu locuti fuimus. Rogat autem Imperator Agapetum, ut decreta a Joanne auctoritate sua confirmaret. Extat ea Epistola Tom. IV Concil. pag. 1788. Data autem dici debet pridie Idus Martii, seu die 14 ejusdem mensis. Postea die decima sexta Martii Imperator professionem fidei à se signatam ad eundem Pontificem destinavit, quæ incipit his verbis: *Prima salus est rectæ fidei*, &c. extatque eodem Tomo Concil. pag. 1801. Agapetus Justiniani Epistolam cum insertis literis ad Joannem II Papam, rescripto ad eundem Principem approbavit. Initium Epistolæ Agapeti est: *Gratulamur venerabilis Imperator*, & extat loco laudato pag. 1789.

XII. Eam confirmat, & Acæmetas Monachos damnat. Significat Agapetus Justiniano expositionem fidei ab illo per Legatos ad Joannem Papam decessorem suum missam, & ab eodem Pontifice roboratam, se quoque laudare & amplecti, adjiciens: *Non quia laicis auctoritatem prædicationis admittimus, sed quia studium fidei vestræ Patrum nostrorū regulis conveniens confirmamus atque roboramus*. Postea quoslibet eidem professioni fidei,

præ-

SÆC. VI. S. AGAPETUS. præsenti definitione iterum confirmatæ, repugnantes, *sanctæ communionis extraneos* declarat. Deinde ait: *Unde & Cyrum ejusque sequaces, jam ante pro hac insania ab Ecclesiæ Catholicæ communione suspensos, nisi resipiscant, nullatenus patimur eos sacræ communioni restitui*. Insaniam vocat Acæmetarum obstinatam pervicaciam, qua contra definitionem à Joanne II emanatam negabant Christum unum esse ex Trinitate, qua de re vide dicta in Joanne Papa. Tandem inserit Epistolam Imperatoris ad Joannem II, & concludit: *Et huic fidei quisquis contradicere præsumpserit, à Catholica communione se noverit alienum. Data XV Kal. Aprilis Constantinopoli, post Consulatum Belisarii V. C.* Harum Epistolarum & professionum fidei Chronologiam restituit Cardinalis Norisius in laudata Dissertatione, ex Codice Vaticano, ut legere est in Critica Baronii ad annum 535 & seq.

XIII. Cpoli moritur. Cùm autem post hæc sanctissimus hic Pontifex in Italiam reverti disponeret, ex hac vita Constantinopoli migravit, ut tradit Liberatus laudatus cap. 22. *His peractis*, inquit, *constituens Papa apud Imperatorem Apocrysiarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum, dum in Italiam reverti disponit, Constantinopoli obiit.* Anastasius verò scribit: *Post dies aliquantos ægritudine correptus, defunctus est Constantinopoli. Cujus corpus in loculo plumbeo translatum est Romam usque ad Basilicam beati Petri Apostoli, ubi & sepultus est duodecimo Kalendas Octobris.* Mortuus est autem ante diem secundam Maii anni quingentesimi trigesimi sexti, quo, in Concilio Constantinopolitano dicitur *Vir sanctæ memoriæ*. Verosimile autem est eum obiisse die 22 Aprilis, postquam sedisset menses decem, dies novemdecim, quo die colitur in Martyrologiis MSS. Vaticano Sancti Petri, Barberino, aliisque, & in Appendice ad Martyrologium Adonis. Vix alius Pontifex inveniri potest, qui adeò brevi temporis spatio Ecclesiæ Catholicæ præsidens, talia tantaque perfecerit; cujusque æquè apud Occidentales atque Orientales sint amplissima conclamata SÆC. VI. S. AGAPETUS. præconia.

XIV. Ejus decreta in Synodo CP. confirmantur. Antequam Agapetus Constantinopolitanum iter susciperet, illuc præmiserat Sabinum Canusinum, Epiphanium Asculanum, Asterium Salernitanum, Rusticum Fesulanum, & Leonem Nolanum Episcopos, quos Apostolicæ Sedis Legatos constituerat. Eos nulla imminuta potestate Constantinopoli reliquit, quando decessit. His, communicato cum Menna Constantinopolitano Episcopo consilio, cura potissima fuit, ut quæ ab Agapeto vivente constituta fuissent, iisdem observandis Orientales Episcopi suis ipsorum verbis obligarentur. Quare ab ipso Menna & Legatis Apostolicis celebratum est Constantinopoli sexto Nonas Maii ejusdem anni 536 Concilium, cui interfuerunt quinquaginta Episcopi, in quo Constitutum est, ut quæ ab Agapeto contra Anthimum & hæreticos Acephalos decreta fuerant, executioni mandarentur. Damnati iterum sunt Anthimus, Severus, Petrus Apameensis & Zoaras. Decretorum Agapeti ac Synodi executionem Justinianus imperavit Novella XLII, & hæreticos illos in exilium misit. Data est VIII Idus Augusti post Consulatum Belisarii V. C. ut in Actis Concilii legitur, cujus quinta & ultima sessio habita est pridie Nonas Junias. Baronius & cum eo alii existimant, Concilium illud in monasterio sancti Dii Archimandritæ celeberrimi congregatum fuisse; verùm illud habitum in Occidentali atrio venerabilis ædis beatæ Mariæ Virginis, ostendit Henricus Valesius in Notis ad lib. 4 Evagrii cap. 3.

XV. Epistola ei falsò adscripta. Circumfertur Epistola Agapeti Papæ, ad Anthimum Constantinopolitanæ Ecclesiæ invasorem, quæ in Collectione Conciliorum quinta est, sed eam supposititiam esse demonstrant falsa Consulatus nota, & ingentes laciniæ ex Epistola XCVII sancti Leonis, ac ex sententiis Hormisdæ & Augustini. Unde Baronius eam imposturæ suspicione non vacare scribit ad annum 535. n. 88.

S. SILVERIUS *Pontif. LX*

Anno Domini DXXXVI.

I. Silverius fit Pontif. Rom. Cum auditus esset Romæ obitus sancti Agapeti Papæ, atque jam haberentur more Majorum sacra comitia de novo creando Pontifice, Theodatus Rex Gothorum, ut tradit Anastasius in Silverio, Silverium natione Campanum, Hormisdæ quondam Pontificis Romani filium, ex legitimo ante Pontificatum matrimonio susceptum, per vim & metum ordinari curavit Pontificem, quamvis multi ex Clero ejus electioni refragarentur, cui tamen postea, ad evitandum schisma, subscripserunt. Unde species addita postmodùm calumniæ, quasi Gothis faveret. Simoniacam labem ipsi perperam inurit idem Anastasius. Liberatus enim in Breviario cap. 22, ubi de Silverio ex Subdiacono, ut ipse scribit, in Pontificem electo agit, nec alius quisquam

Antiquorum, nihil penitus habet de pecunia à Silverio collata. Ordinatus est autem Silverius die octava mensis Junii, in quam anno quingentesimo trigesimo sexto Dominica cadebat. Licet enim Codices MSS. Anastasii in Interpontificio, quod fuit post mortem Agapeti, varient, præferenda tamen videtur lectio eorum, qui habent, interpontificium fuisse unius mensis & dierum viginti octo, qui nihilominus unum diem plus numerant; ex tempore quippe quo sedit, sequitur eum ordinatum die octava Junii, & consequenter Interpontificium fuisse dierum *quadraginta septem*, qui leguntur in Catalogis I & III Tomo primo Criticæ Baronianæ præfixis.

II. *Vigilius tractat de invadendo Pontificatu.*

Intereà verò, ut tradit Liberatus loco laudato, Vigilius Agapeti defuncti Diaconus Constantinopoli degens, cum Theodora Augusta secretò egit ut Pontificatum obtineret, eique promisit, si in Papam eligeretur, sublaturum se Synodum Calchedonensem, atque Anthimum, Severum, aliosque ipsis confœderatos Acephalos communione donaturum. Theodora, ut Vigilium in Sedem Apostolicam intruderet, Belisario Patricio in mandatis dedit, ut ipsi faveret. Romam profectus Vigilius Silverium ordinatum invenit; quare Belisarium Ravennæ sedentem adiit, literisque Augustæ ipsi traditis, adjectaque duorum auri centenariorum promissione, si redacto in ordinem Silverio, crearetur ipse Pontifex, suis illum studiis addixit. Hic porrò Vigilius ille est, quem jam temporibus Bonifacii II diximus, pertentasse ab eo vivente subrogari in Sedem Apostolicam, contrà leges omnes & consuetudines Ecclesiasticas.

III. *Silverio in exilium misso fit Antipapa.*

Belisarius Romam reversus, ut Imperatrici pareret, faveretque Vigilio, calumniam Silverio struxit, operâ Marci Scholastici & Juliani Prætoriani, fictis literis quasi à Silverio scriptis ad Regem Gothorum, quibus cum ipso de tradenda urbe Roma ageret, eam enim tunc obsidebat Vitiges Gothorum Rex Theodati successor. Hanc donec ederent calumniam, Belisarius & Antonina ejus uxor Silverio persuadere nitebantur, ut Imperatrici morem gereret, Calchedonensem tollendo Synodum, & Acephalis communicando. Vim timens Pontifex in Basilicam Sanctæ Sabinæ se recepit: unde fraude eductus, & accepto à filio Antoninæ juramento, ingressus palatium, Belisarii jussu, Monastica veste, à Subdiacono, quem perverterat, indutus est, eodemque agente Belisario Pataram civitatem Lyciæ in exilium deportatus, in ejusque locum Vigilius intrusus est. Hæc autem acciderunt durante urbis Romanæ obsidione, ut tradit Procopius lib. 1. de bello Goth. cap. 25. ideoque anno 537, quo Romana urbs à Vitige Rege obsessa est. Id confirmatur ex Anastasio in Silverio &, ex Continuatore Marcellini, qui tradunt hæc accidisse *Indictione XV*, quæ anno 537 in cursu erat. Depositus est autem Silverius die decima octava Novembris, ut ex ejus sedis duratione constabit. Vigilius verò ordinatus est *X Kalendas Decembris*, seu die 22 Novembris, quæ erat Dominicalis, ut testatur Anastasius in Vigilio.

IV. *Silverius Romam redit & iterùm ex ea pellitur.*

Cùm Silverius Pataram deportatus fuisset, Patarensis Episcopus, ut addit Liberatus loco laudato, Justinianum Imperatorem adiit, *& judicium Dei contestatus est de tantæ sedis Episcopi expulsione; multos esse dicens in hoc mundo Reges, & non esse unum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius, à sede sua expulsus. Quem audiens Imperator, revocari Romam Silverium jussit, & de literis illis* (quas ad Regem Gothorum Vitigem scripsisse dicebatur) *judicium fieri, ut si probaretur ab ipso fuisse scriptas, in quacumque civitate Episcopus degeret: si autem falsæ fuissent probatæ, restitueretur sedi suæ*. Imperatoris itaque jussione Romam rediit Silverius: sed Belisarius Sanctum Pontificem Vigilio petenti tradidit, qui eum in Palmariam Insulam antiquorum Martyrum palmis fecundam deduci curavit, ut ait Liberatus, Anastasius scribit in Insulam Pontiam, Insulæ Palmari vicinam.

V. *Vigilius Synodum Calched. anathematizat.*

Tunc Vigilius promissionem suam, quam Theodoræ Augustæ fecerat de duobus auri centenariis, & de communicando cum Acephalis, per Antoninam Belisarii conjugem implens, scripsit Epistolam à Liberato laudato recitatam, quam & Baronius anno 538 num. 14 refert, qui tamen negat eam esse Vigilii, licet fateatur eum simoniacam labem contraxisse spondendo aurum, ut Pontifex fieret. Verùm Cardinalis doctissimi conjecturas id non evincere probat ejus Annotator ad eumdem annum, ubi & ostendit Epistolam illam non solùm à Liberato, sed etiam à Victure Tununensi, Scriptore pariter coævo recitari, & Facundum Hermianensem lib. contra Mocianum disertè testari Vigilium in universam Ecclesiam anathema dixisse, indeque confirmari quod post illam Epistolam scribit Liberatus: *Sub hac Epistola Vigilius fidem suam scripsit, in qua duas in Christo damnavit naturas, & resolvens Tomum Papæ Leonis, sic dixit: Non duas Christum naturas confitemur, sed ex duabus naturis compositum Unum filium, Unum Cristum, Unum Dominum*. Ex hoc tamen nullum penitùs Apostolicæ Sedi præjudicium illatum; cum ejus tunc Vigilius invasor, Silverius autem germanus Pontifex esset. Ea porrò Epistola data est sub finem anni 537, aut sequentis initio, certè ante Silverii mortem.

San-

VI. *Silverius in exilio moritur.*

Sanctus hic Pontifex in exilio ærumnis confectus, inediaque consumptus die vigesima Junii extremum diem clausit, ejusque memoriam, sub Martyris titulo quotannis, eo die Ecclesia celebrat. Sepultus est autem, ut ait Anastasius, in eodem loco, & ad ejus sepulchrum multitudo concurrens languentium sanitatem obtinere consuevit. Ejus mors immeritò adscribitur Vigilio. Procoplus enim in Historia Arcana cap. I. loquens de Antonina Belisarii uxore, ait: *Fuit illi minister sceleris quidam ex famulis Eugenius nomine, qui & commissi contra Silverium piaculi satelles fuerat*, ubi Alemannus in Notis ad librum illum observat Procopium indicare Silverium ferro, aut alia sanguinaria hominis arte necatum: insuperque Liberatum scribere, Silverium inedia defecisse, quod ab aliis acceperat; Sed Procopium scripsisse, quæ ipsemet viderat. Quoad annum mortis Silverii, Baronius credit esse annum 540; Annotator verò Baronii annum 538: Sed cùm, tàm Anastasius, quàm Catalogi Pontificatum Silverii in ejus depositione absolvant, quocumque ex illis annis obierit, Chronologiæ Pontificiæ nihil officit. Licèt usque ad mortem semper legitimus perseveraverit Pontifex, Anastasius tamen sedis ejus durationem ad *annum unum, menses quinque, & dies undecim* coarctat, ex quo sequitur verum esse quod superius diximus, eum scilicet depositum die decima octava mensis Novembris anni quingentesimi trigesimi septimi.

VII. *Epistola ab eo contra Vigilium scripta spuria.*

Extat Tomo V Concil. Epistola Silverii Papæ ad Vigilium, qua ei exprobrat ambitionem Sedis Apostolicæ & simoniæ crimen admissum, eumque sententia anathematis condemnat; cui subscribunt quatuor Episcopi, nempe Terracinensis, Fundanus, Firmanus,& Minturnensis, quos Baronius supponit in Insula Palmaria cum Silverio Papa Concilium celebrasse, & in Vigilium anathematis sententiam tulisse. Verùm illa Epistola, cujus initium: *Multis te transgressionibus irretitum*, &c. supposititia est, ut ostendunt styli barbaries, falsa nota Consularis, & emendicatæ ex Epistola Felicis II ad Acacium sententiæ. Præterea nullo Historicorum testimonio confirmantur, quæ de Vigilio narrat Silverius, scilicet *cruentis sanguine manibus* Leviticum munus affectasse: *Decessoribus suis* subrepsisse, & Senatûs justitiâ repressum fuisse. Tertiò denique incredibile est Silverium, quem statim à dejectione sua sub inimicorum custodia detentum, ac in exilium deportatum Liberatus testatur, indicto Episcoporum Conventu anathematis sententiam in Sedis suæ pervasorem pronuntiasse. Neque enim id contingere potuit eo tempore, quo Pataram, patriâ pulsus, sede privatus Pontifex incolabat, cùm huic anathematis decreto non Asiani, sed Itali subscribant Episcopi. Post reditum Silverii, excommunicatum Vigilium nemo dixerit; statim enim Silverius Vigilio æmulo suo traditus est, & in Palmariam, vel Pontiam Insulam deportatus, ubi verisimile non est, custodum vigiles oculos fallere, Synodos indicere, canonicas sanctiones condere, anathematismos in adversarios torquere potuisse.

VIII. *Amatoris ad Silverium & hujus ad Amatorem Epistola confictæ.*

Supposititia pariter est Amatoris Episcopi Augustodunensis ad Silverium Epistola, quam pseudo-Isidori fœtum esse probant phrasis solecismis & barbarismis fœda, verba Ennodii, Silverii calamitatum Historia, qui statim atque Pataram, exilii sui locum deportatus est, ab Imperatore, Patareni Episcopi precibus exorato, Romam revocatus fuit. Itaque Pataræ Amatoris munera non recepit; qui, tam exiguo temporis intervallo, vix de Pontificis calamitate certior fieri potuit. Romam verò redux, traditus est Vigilio, & in Palmariam Insulam adductus. Ibi igitur Amatoris Episcopi eleemosinis sustentatum Silverium verisimile non est. Denique per hæc tempora, non Amator, sed Agrippinus Augustoduni sedebat, ab anno scilicet 525, & anno 538 interfuit Concilio Aurelianensi III:& Agrippino, non multò post, successit Nectarius, ut legere est apud San-Marthanos. Ex quo solo convinceretur etiam falsitatis Epistola Silverii ad Amatorem, etiam si Consularis nora mendax, styli barbaries, phrases, & sententiæ ex legibus Honorii & Arcadii Imperatorum, ex Leone, & Gregorio Romanis Pontificibus, & Bonifacio Moguntino Archiepiscopo excerptæ, ejus falsitatem non probarent.

VIGILIUS. *Pontif. LXI.*

Anno Domini DXXXVII.

I. *Vigilius ordinatur Antipapa.*

Vigilius, natione Romanus, ex patre Joanne, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Agapeti Papæ Constantinopoli Apocrisarius, anno quingentesimo trigesimo sexto, post Agapeti mortem, Romam reversus cum literis Theodoræ Augustæ, ut in Pontificem Romanum eligeretur, operâ Belisarii, Sanctum Silverium,

 jam

jam Romæ ordinatum & sedentem, in exilium à Belisario mitti curavit anno quingentesimo trigesimo septimo, die decima octava Novembris; ipseque in ejus locum intrusus, ordinatus est Antipapa die vigesima secunda ejusdem mensis, ut in Silverio narravimus. Certè per aliquot dies vacasse Sedem post Silverii depositionem, colligitur ex Procopio lib. 1. de Bello Gothico cap. 25, ubi postquam dixit Belisarium in Græciam Silverium relegasse, subdit: *Ac Vigilium paulò post ad Pontificatum provexit*. Liberatus etiam, Silverii depositione narrata, ait: *à suis ulterius non est visus. Et altera die Belisarius, convocatis Presbyteris, & Diaconibus, & Clericis omnibus, mandavit eis, ut alium sibi Papam eligerent*. Ex quibus inferre licet, die 19 Novembris anni 537, qui est *altera* dies à depositione Silverii, Vigilium electum fuisse, & ordinationem ejus dilatam in proximam Dominicam, scilicet in diem 22 Novembris, ad quem diem respexit Procopius, scribens *paulò post* irrogatum Silverio exilium, Vigilium ad Pontificatum evectum. Unde duo ex Catalogis Tom. I Criticæ Baronianæ præfixis habent cessasse Sedem *diem I*, respicientes ad ejus electionem; & Anastasius respiciens ad ordinationem scripsetat cessasse Sedem dies 5, sed à Librariis addita est sine dubio unitas; ex ipsomet enim Anastasio constat Vigilium ordinatum die 22 Novembris, cùm scribat eum diem fuisse diem Natalis ejus. Ab eo itaque die, usque ad mortem Silverii, Vigilius fuit Antipapa, de quo vide dicta in Silverio.

II. *Scribit ad Profuturum Episc. Bracarensem.* Tres supersunt Vigilii Antipapæ Epistolæ, de priori egimus in Silverio; secunda in Conciliorum Collectione scripta dicitur *ad Eutharium* adversus Priscillianistas & Arianos; sed Baluzius Tomo I novæ Collectionis Conciliorum pag. 1468 demonstrat eam inscribi debere *Profuturo*, qui hoc tempore Bracarensis Episcopus erat, idque auctoritate plurium codicum Bibliothecæ Colbertinæ, & insuper ejus, sub nomine Profuturi, mentio est in gestis Concilii primi Bracarensis, ubi fertur scripta ad interrogationem ejus, & propter prolixitatem gestis minimè inserta. Ex hac Epistola intelligimus errorem rebaptizantium, olim à Sancto Stephano Papa hujus nominis primo, & postea in Concilio Nicæno damnatum, ac à Sancto Augustino in Africa impugnatum, sæculi sexti initio in Hispaniis ab Arianis & Priscillianistis redintegratum fuisse. Datam illius Epistolæ restituit idem Baluzius ex exemplari Colbertino, in quo dicitur, *data Romæ III Kal. Julii Flavio Joanne Viro Clarissimo Consule*, cùm in Collectione Conciliorum dicatur *data Kal. Martii Volusiano & Joanno Viris Clarissimis Coss.* cùm tamen nullus per hæc tempora Volusianus Consulatum gesserit, & Joannes solus sine collega, anno 538, in Oriente Consul processerit, ut omnes Fasti habent, & habetur in sequenti Vigilii Epistola.

III. *Item ad Cæsarium Arelat. Ep.* Romanum Pontificem Theodebertus Francorum Rex consuluerat de pœnitentia cuidam viro injungenda, qui nuptias incestuosas in regno suo cum uxore fratris sui contraxerat. Vigilius tunc occupans Sedem Apostolicam, ad Cæsarium Arelatensem Episcopum scripsit Epistolam ordine tertiam, quæ tamen deberet esse secunda, cùm ante priorem data sit. In ea ait Vigilius, *tale commissum non parva cordis afflictione posse expiari. Sed quia (sicut charitatem tuam bene nosse confidimus) modus pœnitentiæ præsentium potius Sacerdotum inspectioni committitur, ut juxta compunctionis meritum, veniæ quoque possit indulgeri remedium: tuæ hoc potius æstimationi credimus relinquendum*. Et post pauca: *Illud quàm maximè præcavendum, ut ne ipse qui hoc noscitur admisisse, ad eosdem vomitus revertatur: sed divisis etiam habitationibus commanentes, ab omni suspicione commissi facinoris reddantur immunes. Data pridie Nonas Martias Fl. Joanne V. C. Cos.* Baronius, & cum eo Conciliorum Collectores existimarunt, Romanum Pontificem consultum fuisse de pœnitentia, quæ ipsi Theodeberto Regi propter incestuosas nuptias esset imponenda. Sed licèt Theodebertus Rex cum Deuteria adultera per triennium vixerit, ab illo scelere jam resipuerat, nec unquam lapsus est in incestum; cumque fratrem non haberet, uxorem fratris sui accipere non potuit. Quare hæc de Theodeberto intelligi non possunt, sed de quodam Franco, qui cum uxore fratris sui illicitum conjugium inierat, ut rectè vidit Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum anno 538. num. 3. & seqq.

IV. *Legitimus Papa declaratur post Silverii mortem.* Idem Baronius existimavit Vigilium, postquam Silverii mortem ac miracula eam secuta accepisset, pœnitentia ductum Pontificatui male usurpato renuntiasse, & post dies sex, ut habet Anastasius, libera Cleri electione iterum Pontificem Romanum electum esse. Verùm ex dictis constat, Anastasium ibi non loqui de vacatione Sedis, quæ post Silverii mortem contigerit, sed de ea, quæ accidit à die decima octava Novembris anni 537, postquam Pontificatu depositus fuit, ad diem ordinationis Vigilii, quæ quinto post die peracta est, nempe 22 Novembris. Mortuo postea Silverio consensit quidem Clerus Vigilii Pontificatui, & suffragiis suis legitimum Ecclesiæ Pastorem declaravit, tam Belisarii potentia coactus, quàm Ecclesiasticæ pacis & unitatis studio; sed aliquam abdicationem intervenisse gratis asseritur, & sine ullo ali-

cujus

SÆC. VI. VIGILIUS.

cujus Auctoris testimonio.

V. *Quatuor Synodos generales profitetur, & Anthimum damnat.*

Subitò itaque Vigilius in alterum virum mutatus, Sancto Spiritu, qui Ecclesiam regit, operante, quæ aliàs in Synodi Calchedonensis fidem ad Theodoram Augustam sacrilegè scripserat, solemni fidei professione delevit, ut videre est in ejus Epistola IV ad Justinianum Imperatorem scripta, qua quatuor Synodos Oecumenicas, & Sancti Leonis Epistolas, aliorumque decessorum, se recipere, & secundùm eas credere professus est, confirmavitque Agapeti Papæ in Anthimum è sede Constantinopolitana depositum, aliosque Acephalos constitutum. Eadem de re scripsit Vigilius ad Mennam Episcopum Constantinopolitanum Epistolâ V, qua gratulatur eum, hæreticis damnatis, sanctas quatuor universales Synodos amplecti, & ab hæresi resipiscentes recipi debere statuit, dummodo anathema dicant eis, qui prædictas quatuor Synodos in causa fidei non sequuntur, vel Sancti Leonis Papæ venerabilia constituta in omnibus non confitentur. In fine legitur: *Flavius Dominicus vir Clarissimus, Comes Domesticorum, Exconsul ac Patricius has schedas à beatissimo atque Apostolico Papa Vigilio in causa fidei factas ad Domnum nostrum Justinianum piissimum & Christianissimum Principem, sed & ad Mennam virum beatissimum Constantinopolitanæ Archiepiscopum civitatis relegens, conferens, consentiensque subscripsi die XV Kalendas Octobris, Justino Viro Clarissimo Consule* anno Christi 540, quo ideo utraque Epistola ad Justinianum & ad Mennam scripta est à Vigilio, qui eas Romæ prædicto Dominico tradidit, ut patet ex Epistola ad Mennam.

VI. *Vices suas committit Archiep. Primæ Justinianæ.*

Justinianus Imperator patriæ suæ Achridæ, sive Primæ Justinianæ, quæ civitas est in Dardania Europæa, etiamnum ampla, ornandæ cupidus, Novellâ 11 ad Catellianum Archiepiscopum Primæ Justinianæ directâ, datâque *Belisario V. C. Consule* anno scilicet 535, constituit, ut Primæ Justinianæ Antistes, non solùm Metropolitanus, sed etiam & Archiepiscopus fieret, & ut sub ejus auctoritate essent provinciæ Illyricianæ, quas nominat in Novella 131. Jus autem omne in provincias illas abrogat Episcopo Thessalonicensi, tam pro celebratione Conciliorum, quàm pro ordinationibus Metropolitanorum, quos ad consecrationem Archiepiscopi Primæ Justinianæ pertinere imposterum debere sancivit, ita ut ipse à generali provinciarum illarum Synodo ordinaretur. Petiit autem Justinianus ab Agapeto Papa, ut novo huic Archiepiscopo vices Apostolicæ Sedis injungeret per illas provincias; sed Agapetum noluisse huic petitioni acquiescere, patet ex dicta Novella 131 anno 541 data, in qua Justinianus indicat Vigilium vices suas dicto Archiepiscopo concessisse, sic enim loquitur: *Per tempus autem beatissimum Primæ Justinianæ nostræ patriæ Archiepiscopum semper sub sua jurisdictione Episcopos provinciarum Daciæ Mediterraneæ, & Daciæ Ripensis, & Prævalis & Dardaniæ, & Mysiæ superioris, atque Pannoniæ, & ab eo hos ordinari, ipsum verò à proprio ordinari Concilio, & in subjectis sibi provinciis locum obtinere eum Sedis Apostolicæ Romæ, secundùm ea quæ definita sunt à Sanctissimo Papa Vigilio.*

VII. *Archiepiscopi Primæ Justinianæ Pontifici Rom. subjecti.*

Novam illam Archiepiscopi Primæ Justinianæ dignitatem acceptam non fuisse Illyricianis Episcopis, præcipuè verò Thessalonicensi, in cujus diminutionem ista constituta fuerant, dubitandum non videtur, inquit Baluzius in supplemento lib. 5. de Concordia cap. 29 ex quo hæc excerpta. Mansit tamen novo Archiepiscopo auctoritas, quam illi lege sua ex commendatione apud Romanos Pontifices procuraverat Justinianus. Discimus istud ex Epistolis Sancti Gregorii Magni LIII & LIX lib. IV Indict. XIII, quæ docent eum unà cum Pallio vices suas Joanni Episcopo Primæ Justinianæ commisisse juxta morem, & *iteratam*, ut ipse ait, innovationem. Unde rectè scribit Marca in lib. de Primat. paragrapho 47 id circa Episcopos Sedis illius observatum esse per illas tempestates, ut Romani Pontifices singulis Archiepiscopis, statim ac isti consecrati erant, vices Apostolicæ Sedis, & Pallium conferrent, ac causas, personasque eorum subjectas fuisse censuræ Romanorum Pontificum; quod ibidem ex S. Gregorio M. demonstrat Marca. Primæ Justinianæ auctoritas effecit, ut ei *Patriarchæ* dignitas & appellatio à nonnullis Scriptoribus tributa sit, uti à Curopalate cap. de Patriarch. designat. & Barlaamo in suis adversùs Græcos Schismaticos Disputationibus.

VIII. *Vigilius vices suas committit Auxanio Episc. Arelat.*

Anno quingentesimo quadragesimo quinto Auxanius Episcopus Arelatensis, in cujus gratiam Childebertus Francorum Rex scripserat, accepit à Vigilio Papa usum Pallii, qui insuper ei vices suas delegavit, ut liquet ex Epistola VII Vigilii ad eum *data XI Kalendas Junias IV P. C. Basilii V. C.* & eum Vigilius admonet, ut pro Imperatore Deum oret, pacemque inter ipsum & Childebertum Regem conservare studeat. Eodem quoque die Vigilius ad Episcopos, quos sub potestate Primatus Arelatensis esse vellet Epistolam IX dedit, ex qua liquet eum duplicis generis Episcopos, Arelatensi Primati subjicere, eos scilicet, qui de regno sunt Childeberti, & eos, qui ab ipso solent consecrari, sive Childeberto, sive aliis Francorum Regibus Clotario & Theodeberto subdantur. Cùm autem Primatum Arelatensem adeò exactè

descri-

SÆC. VI. VIGILIUS.

describit, palàm ostendit ei non fuisse obnoxios cæteros Galliarum Episcopos, quorum diœceses erant extra regnum Childeberti, & extra provincias, in quas Episcopus Arelatensis, Metropolita primi ordinis, jus Metropolicum exercebat. Inscripta est enim Epistola: *Dilectissimis fratribus, universis Episcopis omnium provinciarum per Gallias, qui sub regno vel potestate gloriosissimi filii nostri Childeberti Regis Francorum constituti sunt, sed & his qui ex antiqua consuetudine ab Arelatensi consecrati sunt, vel consecrantur Episcopo; Vigilius*. In ea munus Vicarii per partes exponit, declaratque quibus in rebus Episcopos ei parere velit.

IX. *Item judicium causa Prætextati Episc.*

Eodem pariter die Vigilius tertiam Epistolam ordine VIII ad eundem Auxanium Arelatensem scripsit, de cognoscenda causa Prætextati Episcopi, qui laicum ante convenientem probationem sacris ordinibus initiarat. Baronius, & Conciliorum Collectores hanc Epistolam recitant, incerti cujus sedis Episcopus fuerit Prætextatus. Verùm Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum rectè asserit eum fuisse Episcopum Cabellicum in provincia Viennensi secunda, sive Arelatensi; cùm ejus nomine Optatus Abbas Concilio Aurelianensi V, anno quingentesimo quadragesimo nono celebrato, subscripserit. Mortuo Auxanio, Vigilius anno 546 vices etiam suas commisit & pallii usum concessit Aureliano ejus successori, ut constat ex Vigilii Epistola X ad Aurelianum, *data X Kalendas Septembris quinquies post Consulatum Basilii Viri Clarissimi*, quæ omnes tam ad Auxanium, quam ad Episcopos Galliæ & ad Aurelianum Epistolæ datæ sunt ex Sicilia, ut ex dicendis constabit.

Initium Controversiæ de Tribus Capitulis, & Concilium Cpolitanum II, Generale quintum.

X. *Origenes damnatur.*

NUnc explicanda est controversia de Tribus Capitulis, quorum occasione celebrata est Quinta Synodus œcumenica, Constantinopolitana secunda, ex Cardinali Norisio in Dissert. de Synodo Quinta cap. 3 & seq. Pelagius Vigilii Papæ Apocrisarius Constantinopoli, ut Theodori Cæsareæ Cappadocum Episcopi, magni Origenistarum patroni, qui magna apud Justinianum gratia & auctoritate pollebat, potentiam atque existimationem deprimeret, cum Menna Episcopo Constantinopolitano, Justiniano suasit, ut libellos contrà Origenem, ac sectatores, à Monachis sibi oblatos, susciperet, & Origenem damnaret: *Annuit*, inquit Liberatus cap. 23 *Imperator facillimè, gaudens se de talibus causis judicium ferre. Jubente eo dictata est in Origenem & in illa capitula anathematis damnatio, quam subscribentes und cum Menna Archiepiscopo apud Constantinopolim reperti, deinde directa est Vigilio Romano, Zoilo Alexandrino, Æphremio Antiocheno & Petro Jerosolymitano. Quibus eam accipientibus & subscribentibus, Origenes damnatus est mortuus, qui vivens fuerat ante damnatus*. Encyclicam itaque Epistolam scripsit Justinianus ad quinque Orbis Patriarchas, in qua Origenis errores de mysterio Trinitatis, de animarum præexistentia, de anima Christi, aliisque de rebus refert, ac sanctorum Patrum testimoniis eosdem impugnat, quorum Summarium continetur in novem canonibus, quos Epistolæ subjicit, & notis illustrat Lupus in Commentario ad Synodum Quintam. Ubi hæc Epistola publicata, atque, teste Liberato laudato, à Vigilio Papa, aliisque Patriarchis subscripta fuit, grave Origenianæ Doctrinæ vulnus illatum est. Hæc post annum 540 & ante annum 544 gesta.

XI. *Controversia de Tribus Capitulis ex ea damnatione orta.*

Ex damnatione Origenis orta de Tribus Capitulis controversia, quæ ingentium turbarum & calamitatum origo fuit; Origenis enim defensione desperata, ad ultionem animum dolosè verterunt Origenistæ. Theodorus Cæsareæ Metropolita, cognomento Ascidas, quem diximus magnum fuisse Origenistarum patronum, Justiniano Imperatori suasit, Acephalos compendio ad subscribendam Synodum Calchedonensem adduci posse, si tria tantùm, quibus hi plurimum offendebantur, corrigeret. Nempe si damnaretur Theodorus Episcopus Mopsuestiæ Nestorii Magister, cujus laudes habentur in Epistola Ibæ Episcopi Edesseni in Synodo Calchedonensi recitata. Deinde si prohiberentur libri Theodoreti Episcopi Cyrensis contra XII Capitula Sancti Cyrilli in Ephesina Synodo consecrata, quos libros Patres Calchedonenses non condemnarant, contenti dicto contra Nestorium à Theodoreto præsente anathemate. Tandem si rejiciatur memorati Ibæ Epistola ad Marim Persam, in qua laudat Theodorum, sanctum Cyrillum accusat, ac Ephesinam Synodum, latæ citra examen præcipitis contra Nestorium sententiæ insimulat. His tribus capitulis proscriptis, subitam Theodorus Cæsareæ Metropolita pollicetur Acephalorum unionem.

XII. *Justinianus Edictum contra illa Capitula emisit.*

Ea tamen mente hæc Justiniano suggerere visus est Theodorus, ut Concilii Calchedonensis correctio strueretur, quod usque ad minimum jota Pelagius Romanæ Sedis Apocrisarius cum Occidentali Ecclesia, sartum tectumque volebat. Theodora Au-

SÆC. VI. VIGILIUS. Augusta, quæ palam Acephalis studebat, id ipsum quod suaserat Antistes Cæsareensis, Justiniano inculcat, sed eo consilio pessima mulier facinus moliebatur, ut ubi semel Calchedonensis Concilii correctio in aliquibus fieret, jam universim ejusdem auctoritas collaberetur, ac nullius ponderis evaderet, quod alicubi errasse monstraretur: *Hæc audiens Imperator*, inquit Liberatus in fine sui Breviarii, *& dolum dolosorum minimè prospiciens, suggestionem eorum libenter accepit, & facere promptissimè spopondit*. Et postea: *Annuit his Princeps, & hoc se lætus implere promisit, & relinquens operis sui studium unum in damnationem Trium Capitulorum condidit librum pro delictis nostris nobis omnibus notissimum*. Hoc est primum Edictum à Justiniano Imperatore contra Tria Capitula emissum, quod non extat, ut mox videbitur.

XIII. Eo quidem anno 544. Quo anno hoc Edictum contra Tria Capitula à Justiniano emissum fuerit, non constat. Baronius anno 546 vulgatum tradit, sed invictè refellitur à Cardinali Norisio laudato, & ab Auctore Criticæ Baronianæ ad eumdem annum, ex eo quod certum sit ex Facundo Hermianensi lib. 4. cap. 4. Ephremium Episcopum Antiochenum & Petrum Jerosolymitanum huic subscripsisse: & tamen prior obiit anno 545, posterior verò anno 544; ex quo manifestum est Edictum emissum esse vel sub finem anni 543, vel tardius anno 544. Præterea Vigilius circa finem anni 544 Romà Constantinopolim profectus est: antequam autem Romà egrederetur, Edictum Justiniani jam emissum erat, cùm, teste Facundo laudato, Romani eum ante discessum rogaverint, ne illi acquiesceret; ex quo necessariò consequitur, Edictum anno 544, jam non multum affecto, à Justiniano promulgatum esse.

XIV. Illud Edictum ad nos non pervenit. Idem Baronius Edictum contra Tria Capitula putat esse illud, quod extat Tomo quinto Conciliorum pag. 683. cujus initium est: *Scientes, quod nihil aliud*, &c. Verùm ex verbis in eo positis illud post annum 550 emissum esse ostendit idem Cardinalis Norisius. De Theodoro enim Mopsuesteno ibidem scribit Justinianus: *Deleverunt ipsi* (scilicet Clerici Mopsuestiæ) *ex illo à sacris Ecclesiæ Diptychis ejus nomen, sicut gesta in eadem civitate apud Concilium Episcoporum illius provinciæ confecta ostendunt*. At hoc Concilium anno 550 celebratum est, & recitatur in Synodo Quinta Actione V. Ejus initium ita restituit Baluzius in nova Collectione Conciliorum: *Imperii Divini & piissimi D. N. FL. Justiniani perp. Aug. Imperatoris anno XXIV* (loco XXIII, qui legitur in Collect. Concil. Labbei) *post Consul. Basilij V. C. anno IX, mensis Junii XVII instantis* (idest currentis, ut Auctor Criticæ laudatus ostendit) *XIII Indict. in Mopsuestia Colonia*, &c. Quare SÆC. VI. VIGILIUS. edictum illud, quod contra Tria Capitula à Justiniano publicatum Collectores Conciliorum & Baronius producunt, post annum 550 concinnatum fuit. Præterea Facundus Hermianensis loco citato in primo Justiniani Edicto hæc inserta fuisse scribit: *Si quis dicit hæc nos ad abolendos, aut excludendos Sanctos Patres, qui in Calchedonensi fuere Concilio, dixisse, anathema sit*. Quæ sanè verba in Edicto à Collectoribus Conciliorum, & à Baronio laudato non continentur. Primum itaque Justiniani Edictum, anno 544 emissum, ad nos non pervenit.

XV. Ecclesiam divisit. Stephanus Diaconus, qui Pelagio à Vigilio Romam evocato Apocrisarii munere apud Imperatorem fungebatur, palam Edicto restitit, ac Mennam Constantinopolitanum Episcopum ob datum consensum, fractæ fidei reum increpuit, cui & à pluribus Episcopis libelli dati sunt ad Vigilium transmittendi, in quibus protestabantur: *Quòd à Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent*. Facundus tamen Hermianensis lib. 4. cap. 4. scribit Mennam Constantinopolitanum, Petrum Jerosolymitanum; & Ephremium Antiochenum Episcopos, licèt nolentes & invitos Edicto subscripsisse. Pelagius Diaconus, qui tunc Romæ versabatur, quique Origenistarum impugnator erat, adversùs Edictum insurrexit, sicuti & Episcopi Africani. Divisa igitur est in partes Ecclesia; nam Oriens Edictum recepit; at Occidentales, Illyrici, Itali, Galli, Hispani, & ut jam dictum est, Africani pro Tribus Capitulis depugnarunt.

XVI. Vigilius PP. Cpolim evocatur. Vigilius itaque ac reliqui Occidentis Episcopi Edictum contra Tria Capitula subscribere recusabant, arbitrati id absque gravi in Synodum Calchedonensem injuria perfici nullo modo posse. Quare cùm per hujusmodi Ecclesiarum dissidia annus traheretur, Justinianus curavit plena Synodo quæstionem in Regia urbe discuti. Quò tamen Patriarchas facilius eò pertraheret, Acephalorum sectæ ad Orthodoxam societatem reducendæ studium prætexuit. Vigilius etiam ab Imperatore ad Synodum vocatus fuit, qui tamen non rectà Constantinopolim perrexit, sed in Siciliam ivit, eo consilio, ut ibidem Synodus cogeretur. Diu in Sicilia permansit, nam Procopius lib. 3. de Bello Goth. cap. 6. loquens de ejus Constantinopolim adventu, ait: *Vigilius Romanus Pontifex Byzantium Imperatoris accitu venit ex Sicilia, ubi jam diù degerat profectionis illius causa*. Diutinam Vigilii in Sicilia moram probant etiam Legationes quas ibidem excepit. Africæ quippe & Sardiniæ Episcopi eum per Oratores rogarunt, ne

ne novis Justiniani contra tria Capitula decretis acquiesceret, ut testatur Facundus lib. 4. cap. 3.

XVII. *Roma discedit.* Româ egressus est Vigilius circa finem anni 544, & quidem die 22 Novembris, ut ait Anastasius, qui scribit, eum fuisse *Natalis ejus diem*; licèt enim ibidem multa fabulosa de Vigilio habeat, inde tamen non sequitur eum etiam in die, quo Româ discessit, falsum esse. Annus eruitur ex Victore Tununensi, qui ejus profectionem narrat *post Consulatum Basilii V. C. anno IV*, qui secundùm ejus supputandi modum est annus 544. Præterea Vigilius ipse in Epistola Encyclica anno 552 Nonis Februarii data, tradit hæc se ad Justinianum suo nomine per nuncium deferenda dixisse: *Nos ad Pietatem tuam festinantes ante septem annos de civitate nostra sic egressi sumus, ut nulla haberemus privata negotia*. Quare cum septem annos numeret, ex quo Româ discesserat, confirmat quod scribit Victor laudatus, eum Româ discessisse anno 544, & quidem exeunte, ut ex Anastasio diximus.

XVIII. *Invitus & coactus.* Vigilium profectionem illam invitum & coactum suscepisse docet idem Victor Tununensis loco laudato, ubi scribit: *Justinianus Imperator Acephalorum subreptionibus instigatus Vigilium Romanum Episcopum subtiliter compellit, ut in urbem Regiam properaret, & sub prætextu congregationis eorum, qui ab Ecclesiæ sunt societate divisi Tria Capitula condemnaret*. Clerici etiam Italiæ in Epistola, quam anno 551 Legatis Francorum Constantinopolim proficiscentibus scripserunt, inquiunt: *Veniens ibi* [scilicet Constantinopolim] *ante sex annos istos Beatissimus Papa Vigilius, magis autem, ut quod verius est dicatur, prope violenter deductus*. Ex quo etiam confirmatur Vigilium anno 544 Româ exiisse. Hæc tamen non favent Anastasio scribenti Vigilium captum esse Romæ jussu Theodoræ Augustæ ab Anthemio Scribone, & navi impositum per vim Constantinopolim deductum, quæ & plura alia ab eodem Anastasio narrata sunt merè fabulosa, ut observavit Baronius. Certè Justinianus, qui Vigilium in suam sententiam pertrahere volebat, eum indignè haberi mandare non potuerat. Unde Victor Tununensis ait tantùm eum *subtiliter* compulsum, & Clerici Italiæ *prope violenter* deductum esse.

XIX. *In Sicilia moras trahit.* Dum Vigilius in Sicilia moras traherèt, ad eum Constantinopoli venit Datius Mediolanensis Metropolita (ibi enim morabatur vel fuga lapsus ad evadendas cruentas Gothorum manus, ut ait Baronius, vel causa fidei ibidem exactus, ut scribit Sanctus Gregorius Papa lib. 3. Dialog. cap. 4.) à quo intellexit Mennam Patriarcham Constantinopolitanum, latam à Justiniano contra Tria Capitula sententiam subscripsisse, indeque non modò Stephanum Vigilii ad Justinianum Apocrisarium, sed plerosque etiam Episcopos ac laicos ab ejus communione se segregasse: unde Vigilius in literis ad Mennam, quas Facundus in libro contra Mocianum laudat, scribit: *In Siciliensi insula constituti, fratre & Coepiscopo nostro Datio referente didicimus, quòd ipse & alii Consacerdotes nostri, & multi filii Ecclesiæ Christianæ à tua se nihilominus communione subtraxerint*. Quare Facundus loquens dè profectione Vigilii ex Sicilia, ait Vigilium per literas Mennam increpasse, quòd Edicto Justiniani subscripsisset. Quomodo postea cum eo se gesserit Constantinopoli infra dicetur.

XX. *Romanis obsessis frumentum mittit.* Interea cùm anno 546 Vigilius accepisset Romam à Totila Gothorum Rege obsessam penuria laborare, plurimas onerarias naves frumento repletas Romanis in subsidium submisit, quas ubi hostium excubiæ Romanum portum plenis velis venientes animadvertissent, rem suis significarunt, qui dispositis insidiis universas portum citra ullam suspicionem subeuntes intercepere. Captus est inter alios Valentinus Episcopus Silvæ Candidæ, qui cùm Romanorum consilia, quòd ea fortè nesciebat, prodere recusaret, à vero aliena exponere eumdem Totilas suspicatus, utraque manu obtruncata dimisit. Hæc constant ex Procopio lib. 3 de Bell. Goth. cap. 15.

XXI. *E Sicilia Cpolim pergit.* Tandiu in Sicilia remansit Vigilius, non solùm ut Synodum in ea Insula fieri posse impetraret, quo ex Oriente, Occidente, atque Africa Episcopi facili navigatione se conferrent; verùm etiam ne Romam à Gothis obsessam periculosis temporibus deserere videretur. Sed tandem anno 546 jam, ut videtur, multùm provecto, factâ in Peloponeso exscensione terrestri itinere Constantinopolim perrexit; nam per Helladem & Illyricum eumdem iter hubuisse tradit Facundus lib. 4 cap. 3. Thessalonicæ obviam habuit Sebastianum Diaconum Apostolicę Sedis in Dalmatia Quæstorem, quem in provinciam Vigilius redire jussit mandans, ne Constantinopolim accederet, nisi post exactas Prævalis pensiones. Ingressus est autem Constantinopolim Vigilius die 25 Januarii anni 547, ut habet Continuator Marcellini ad eum Christi annum.

XXII. *Mennam CP. Episc. à communione suspendit.* Vigilius summo honore à Justiniano Imperatore exceptus est, ut testatur Theophanes in Chronico, ubi addit: *Tantis honorum & cultûs indiciis ab Imperatore decoratus, adeò animatus est, ut à communione exclusionem menses quatuor sustinendam Mennæ Constantinopolitano Episcopo in pœnam imponeret*. Sed Theodora Imperatrix Mennam

Vigilio conciliavit, ſubdit enim Theophanes: *Vigilius pariter à Theodora Auguſta rogatus, Junii die vigeſimonono, qui Sanctis Apoſtolis ſacer, Patriarchæ Conſtantinopolitano Mennæ pacem reſtituit.* Quare cùm Mennas finem menſis Februarii à Vigilio Papa excluſus fuerat. Id autem accidiſse anno 547 demonſtrat idem Theophanes ſcribens: *Eodem anno die XI Maii ſanctæ Pentecoſtes ſabbato cùm ludi Circenſes celebrarentur, &c.* Quo Paſchali charactere deſignatur annus 547, Paſcha enim eo anno die 24 Martii celebratum eſt. Decretum etiam contra Acephalos promulgavit Vigilius, quamvis ipſis faveret Theodora Auguſta, ut teſtatur S. Gregorius M. lib. 2. Epiſt. 36 ad Epiſcopos Hyberniæ.

XXIII. *Concilium Cpoli cogit.*

Interim tamen Vigilius experiebatur, quàm prudenter deceſsores Pontifices Græcorum Synodis non interfuiſſent. Talis enim ac tanta eidem violentia inſerebatur, ut in publico Conventu ſemel in haſce querelas feratur erupiſſe: *Conteſtor, quia etſi me captivum tenetis, beatum Petrum Apoſtolum captivum facere non poteſtis.* Horum teſtis venit Italiæ Clerus in Epiſtola, ſeu libello ſupplici dato Legatis Childeberti Francorum Regis Conſtantinopolim proficiſcentibus, quo enixè rogabantur, ut Vigilii Papæ cauſam ſuſciperent. Hoc unum, ut ſuperiùs diximus, petebat Vigilius, ut in Sicilia, vel alio quopiam loco Occidenti proximiori Oecumenica Synodus haberetur, ad quam Latini commodè commeare poſſent. Sed ex Juſtiniani decreto res in urbe Regia ventilanda erat. Quare urgente Synodum Imperatore, Vigilius Conſtantinopoli Concilium quorumdam Epiſcoporum anno quingenteſimo quadrageſimo octavo coegit. *Adfuere*, inquit Facundus in libro contra Mocianū, *ſeptuaginta circiter Epiſcopi cum Romano Antiſtite congregati.* Sed cùm ſecus quàm ſperabat Vigilius, rem ſuccedere animadverteret, eodem Facundo & quibuſdam aliis Afris Tria Capitula vehementius propugnantibus, Acta Synodi interrumpens ſtatuit per ſemetipſum ſententiam proferre.

XXIV. *Judicatum emittit.*

Diuturnioris itaque in Urbe Regia moræ impatiens, ac Juſtiniani violentiis fractus *Judicatum* ad Mennam Conſtantinopolitanum Patriarcham ſcripſit, in quo propugnata huc uſque Tria Capitula, mutata derepente ſententiâ damnavit, adjectâ tamen clauſulâ: *Salva in omnibus reverentia Synodi Calchedonenſis.* Ipſe Vigilius in literis contra Theodorum Cæſareæ Metropolitam rem ita narrat: *Pro ſcandalo refrænando condeſcendentes quorumdam animis, quos aliqua diſpenſatione credidimus temperandos, quia tu jam eos pluribus annis inquietiſſimus ſtimulator accenderas, quædam pro tempore medicinaliter exiſtimavimus ordinanda, tali ſcilicet conditione, ut omni imposterum perturbatione ſopita, nihil ultra nec verbo, nec literis quiſquam facere ex eadem cauſa præſumeret.* Jam enim Vigilius videre cæperat, quòd Græci rectè monebant, tria Capitula ad Synodum Calchedonenſem non ſpectare, quæ jam finita erat, antequam illa nominarentur, & de quibus Leo Magnus minimè ſententiam tulerat, quippe qui Acta Synodi uſque ad definitionem fidei ſolummodo approbarat. Judicatum porrò tradidit Vigilius Mennæ ſabbato Sancto, ſeu die XI Aprilis, ut ipſemet aſſerit in Epiſtola ad Ruſticum & Sebaſtianum Romanæ Eccleſiæ Diaconos.

XXV. *Occidentales contra illud inſurgunt.*

Utrique parti ſe feciſſe ſatis Vigilius putavit; Græcis, quòd Tria Capitula condemnaſſet; Latinis, quòd ſalva Synodo Calchedonenſi id ſe feciſse conteſtaretur. Præſto erant Vigilio inter alios Ruſticus & Sebaſtianus doctiſsimi Romanæ Eccleſiæ Diaconi, qui uterque Judicatum ſummis laudibus extulit. At Facundus Epiſcopus Hermianenſis, qui etiam Conſtantinopoli aderat, Vigilium mendacii, proditionis, colluſionis cum Acephalis, ambitionis, venalitatis arguit, ut videre eſt in libro præſertim contra Mocianum. Africani non modò Judicatum non approbarunt, ſed eidem conſentientes Eccleſiaſtica communione privarunt. Idem ab Illyricis Epiſcopis factum. Fremebat univerſus occidens, palamque Juſtiniani juſſis non modò Epiſcopi, ſed integræ plebes refragabantur; unde Imperator ex Vigilii Judicato lites in immenſum auctas intelligebat, quas tamen eo ſcripto componendas ſperaverat. Quamobrem famæ ſuæ conſulens Vigilius, datis ad nobiles Epiſcopos literis, ſcilicet ad Valentinianum Tomitanum in Ponto Metropolitam & ad Aurelianum Arelatenſem anni 550 initio, docuit in Judicato ſuo ſe nihil contra Chalchedonenſis Synodi reverentiam admiſiſſe. Utraque Epiſtola inſerta eſt Actis Quintæ Synodi Collatione VII.

XXVI. *Ruſticus & Sebaſtianus Diaconi à Vigilio excommunicantur.*

Anno quingenteſimo quadrageſimo nono Ruſticus & Sebaſtianus Diaconi Eccleſiæ Romanæ, magni illi, ut numero ſuperiori diximus, Judicati præcones ac laudatores, Felicis Monachi Africani, Gillitani monaſterii Hegumeni perſuaſionibus victi, à priori ſententia diſceſſere, ac perfricta fronte à Vigilii communione ſegregati, hoſtium numerum auxere, ac literas quaquà versùm diſſeminarunt, quibus ſignificabant Vigilium *aliquid ſcripſiſſe, quod reperiatur adverſum definitioni Sanctæ Calchedonenſis Synodi*, teſte ipſomet Vigilio in ſententia adversùs eos lata anno 550, poſt diem 18 menſis Martii, ut oſtendit auctor Criticæ Baronii eo anno num. 4. Vigilius enim juſta contrà eoſdem indignatione con-

cepta, ubi ad meliorem frugem eos reverti nolle cognovit, utrumque anathemate perculsum dignitate ac gradu submovit. Sententia in eosdem à Vigilio lata inserta est Actis Synodi Quintæ Collat. VII. Rusticus erat Vigilii Papæ nepos, & Baluzius Tomo I novæ Collectionis Conciliorum in Præfatione ad Acta Synodi Calchedonensis nu. 25, & pag. 1228 ostendit hunc Rusticum unum eumdemque cum illo fuisse, qui priorem versionem latinam Concilii Calchedonensis cum codicibus antiquis contulit.

XXVII. *Illyrici Episcopi pro Tribus Capitulis Synodum celebrant.*

Eodem anno quingentesimo quadragesimo nono Episcopi Illyrici, ubi primùm Judicatum Vigilii ad eos pervenit, Synodum indixere, & communi consilio Trium Capitulorum defensionem suscepere, teste Victore Tununensi ad eumdem annum scribente: *Illyricana Synodus in defensione Trium Capitum Justiniani Augusti scribit, & Benenatum Primæ Justinianæ Civitatis Episcopum obtrectatorem eorumdem Trium Capitum condemnat*. Mirum non est, inquit Cardinalis Norisius in eadem Dissert. de Synodo Quinta cap. 4 Benenatum solum ex Illyrici Metropolitis contra Tria Capitula sensisse, erat enim Episcopus, novæ Justinianæ à Justiniano Imperatore præfectus.

XXVIII. *Africani Vigilium excommunicant.*

Anno quingentesimo quinquagesimo Africani Antistites, Reparato Carthaginensi Episcopo Duce, grande facinus ausi, non modò Judicatum rejecerunt, verùm etiam Vigilium ipsum anathemati subjecerunt, teste Victore Tununensi in Chronico, qui fusiùs, quàm cæteri, gesta in causa de Tribus Capitulis suis fastis inseruit: *Post Consulatum Basilii*, inquit, *anno* X, ideoque anno 550, *Africani Antistites Vigilium Romanum Episcopum damnatorem Trium Capitulorum Synodaliter à Catholica communione, reservato ei pœnitentiæ loco, recludunt, & pro defensione Trium memoratorum Capitulorum literas satis idoneas Justiniano Principi per Olympium Magistrianum mittunt*. Ex quo patet Africanos Episcopos eo usque temeritatis erupisse, ut ipsum Pontificem Romanum palam anathemate percellerent. Sed & eosdem pari pœna Vigilius mulctaverat, nam Judicati detractores ipso facto anathemati subjiciebantur, quod ex his quæ in sententia ejusdem Vigilii contra Rusticum & Sebastianum leguntur, intelligitur: *Quos pro hoc*, ait Vigilius, *quod contra Judicatum nostrum scripserant, per ejusdem Judicati seriem constabat jam à nobis communione suspensos*.

XXIX. *Justinianus rescribit contrà Illyricos & Africanos.*

Justinianus Imperator acceptis Actis Synodalibus Episcoporum Illyricorum, quibus anno quingentesimo quadragesimo nono Tria Capitula defenderant, Actisque Concilii in Africa eamdem in rem anno quingentesimo quinquagesimo coacti, contra Illyricos & Africanos rescripsit, ut docet Isidorus in libro de Viris Illustribus cap. 12. *Justinianus*, inquit, *Imperator condidit quoque & rescriptum contra Illyricianam Synodum, & adversus Africanos Episcopos, in quo Tria Capitula damnare contendit*.

XXX. *Vigilius sibi Judicatum restitui curat.*

Vigilius nulla re in dies magis angebatur, quàm quod Judicatum emiserat, cujus scripti non semel eumdem pœnituit; videbat enim Occidentales ob id, omni erga Apostolicam Sedem reverentia deposita, rebellasse. Quare prudenti consilio cum Justiniano egit, ut à Menna sibi Judicatum illud restitueretur, unde postea in Synodo plenaria, velut ex integro eadem causa tractaretur, nullaque fieri posset ex priori illo decreto Patribus in dicenda sententia præscriptio. Judicatum itaque suum ex Mennæ manibus recepisse Vigilium, omnemque deinceps usque ad Concilium de Tribus Capitulis quæstionem sub anathematis pœna interdixisse, testatur Clerus Italiæ in libello Francorum Legatis tradito, ipseque Vigilius in sententia contra Theodorum lata. Illius Judicati nec unicum exemplum apud Mennam remansisse, eo argumento probat Cardinalis Norisius laudatus cap. 4, quod cum postea Collatione VII Quintæ Synodi ex scriptis Vigilii Tria Capitula ab Apostolica Sede damnata esse demonstrare Græci Patres conarentur, ac sententiam contra Diaconos Romanos Rusticum & Sebastianum, itemque Epistolas ad Valentinianum Tomitanum, & Aurelianum Arelatensem Episcopos ad verbum recitarant, Judicatum minimè protulerunt. Ita Cardinalis Norisius.

XXXI. *Quare illud in Collatione VII Synodi Quintæ non lectum.*

Verùm post editam illam de Synodo Quinta dissertationem, Baluzius in nova Collectione Conciliorum Acta vulgata Concilii Quinti cum MSS. Bellovacensi & Parisiensi diligenter contulit, multas varias lectiones ex his notavit, & præterea varia fragmenta publicavit, quæ sunt magni momenti, inter ea insigne fragmentum ex Judicato Vigilii quod ad nos non pervenit, supplevitque sacram Divalem Justiniani, quæ mutilata in omnibus Conciliorum editionibus legitur. In hac Epistola, seu Epistolæ fragmento ait Justinianus, Vigilium in suo Judicato Tria Capitula anathematizasse his verbis: *Et quoniam bis quæ nobis de nomine Theodori Mopsuesteni scripta porrecta sunt, multa contraria rectæ fidei releguntur, nos monita Pauli sequentes Apostoli dicentis*, Omnia probate, quod bonum est retinete, *ideoque anathematizamus Theodorum, qui fuit Mopsuestiæ Episcopus cum omnibus suis Scriptis, & qui vindicant eum. Anathematizamus & impiam Epistolam, quæ ad Marin Persam scripta esse ab Iba dicitur, tanquam contrariam rectæ Christianorum fidei, & omnes qui eam vindicant, vel rectam*

rectam esse dicunt. Anathematizamus & Scripta Theodoreti, quæ contra rectam fidem, & duodecim Capitula Sancti Cyrilli scripta sunt. „Et hæc quidem in ea, quæ dicitur Judicatum, inserta sunt, inquit Justinianus in dicta Epistola. Ex quibus patet Justinianum & consequenter Mennam Patriarcham apud se retinuisse exemplum Judicati Vigiliani. Ideo autem lectum non fuit Collatione VII, quia Vigilius die decima quarta Maii, duodecim diebus ante eam Collationem, quæ habita est die 26 ejusdem mensis, Constitutum suum ediderat, quo Tria Capitula defendebat, ideoque Judicatum ab eo revocatum censebatur.

XXXII. *Mopsuestiæ Synodus celebratur.*

Cum accepisset Justinianus nomen Theodori è sacris Diptychis Ecclesiæ Mopsuestenæ, cujus olim Episcopus fuerat, erasum esse, ad Joannem Metropolitam Justinopolitanum in Cilicia minori, & ad Cosmum Episcopum Mopsuestiæ literas dedit die 17 Junii anni 550, ut collecta provinciæ Synodo investigaretur, quandonam id factum esset. Adfuere cum Joanne Metropolita octo alii Episcopi, seniores Clerici, & Nobiles civitatis. Prolata sunt Mopsuestenæ Ecclesię Diptycha, in quibus Antistitum illius sedis nomina ita inscripta legebantur: *Pro requiescentibus Episcopis Protogene, Zosimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Bassiano, Auxentio, Palatino, Jacobo, Zosimo, Theodoro, Simone*, qui duo ultimi paulo ante defuncti erant. Recitato hoc Diptycho Stephanus Presbyter annos septuaginta uno minus natus dixit: *Nullatenus scio, vel audivi Theodorum, qui olim in nostra Civitate fuit Episcopus, nominatum in sacris Diptychis. Cognovi autem ex quo huic connumeror Clero, quòd illo adempto ex ipsis aliquando Cyrillus Alexandrinæ civitatis Episcopus in illius loco insertus est sacris Diptichis requiescentium Episcoporum, qui usque nunc pro ipso prædicatur.* Idem cæteri tum Clerici, tum Nobiles cives contestati sunt. Itaque Theodorus inter Olympium & Thomam in sacris olim libris legebatur, ex quibus postea expunctus fuit. Hæc expunctio declarabat Theodorum mortuum fuisse in communione Ecclesiæ, post mortem verò errorum accusatum, atque convictum communione privatum fuisse. Synodus itaque Mopsuestena hanc sententiam de Theodoro pronunciavit, causâ ejusdem diligenter discussa: *Nunc veritatis revelata est ratio, & valde evidenter declarata est, Theodorum veterem in antiquis temporibus extra prædicationem divini mysterii fuisse, & Sacris Diptychis ejectum esse, & in illius vocabulum inscriptum esse Cyrillum Sanctæ memoriæ.* Patres hoc ipsum statim Justiniano Imperatori per literas significarunt, cujus etiam rei Vigilium certiorem reddidere, ut jusserat Imperator. Extat Epistola ad Vigilium collat. V. Synodi Quintæ.

XXXIII. *Vigilius Theodorum Cappadocem increpat.*

Successit annus quingentesimus quinquagesimus primus Vigilio infaustus ob Justiniani furorem, & in Apostolicam Sedem injurias. Theodorus Cæsareæ Metropolita induciarum impatiens, fidemque servare nescius, contra Tria Capitula librum publicè coram plerisque Episcopis in Palatio legendum curaverat. Quod ubi Vigilius accepit, hominis petulantiam execratus, graviori quidem pœna eumdem afficere decreverat, sed quòd ille Justiniano carissimus erat, mitius consilium iniens eumdem accersitum, patrati facinoris reprehendit. Ille ut erat prono ad fingendum animo facti veniam supplex petiit, impetravitque, quod postea ei exprobravit Vigilius in Sententia contra eum lata. At ingens Pontificis ad parcendum facilitas, ad graviora facinora tentanda eum promptiorem reddidit, ut ex sequentibas apparebit.

XXXIV. *Episcopi Afri malè habentur.*

Advenere hoc eodem anno quingentesimo quinquagesimo primo Constantinopolim evocati Africani Episcopi Reparatus & Firmus, ille Proconsularis, hic Numidarum Primas, Primasius Adrumetinus, ac Verecundus Nicensis, pro Trium Capitulorum defensione obstinatissimi. In Reparatum totius Africæ Primatem vehementior impressio facta est; at ille nec gratia, nec minis inflexus est, sed Tria Capitula constanter propugnavit. Quare indignatus Imperator eum in exilium misit, in quo vixit usque ad annum 563. Nunquam tamen Synodum Quintam recipere voluit, quam Romani Pontifices subscripserant, schismate mortuus est. Firmus Numidarum *Primas donis Principis corruptus*, ut habet Victor Tununensis, *damnationi eorumdem Capitulorum assensum præbuit*. Primasius diù contra Justinianum stetit, subscripsit enim hoc eodem anno decretum contra Theodorum, & anno 553 Vigilii Constitutum. Verùm à Justiniano relegatus, audita morte Boethii Primatis Byzaceni, ut ei succederet, Capitulorum damnationi nomen dedit, & in Africam reversus, cùm rapinis & violentiis Ecclesiæ statum turbaret, à provinciæ Synodo depositus est, ut scribit Victor Tununensis ad annum post Consulatum Basilii XII. Verecundus Nicensis, cùm Justiniani furori se subduxisset, Calchedonem fugiens, ibidem mortuus est, ut infra dicetur.

XXXV. *Justinianus secundum contra Tria Capitula Edictum publicat.*

Jusserat Justinianus nobiliores singularum provinciarum Episcopos Constantinopolim accedere. Sed cùm Africani Tria Capitula defenderent, & Illyrici venire noluissent, ac insuper videret ex Occidente paucos ad Synodum accedere, neque Vigilium sine Occidentalibus Episcopis quid-

SÆC. VI. VIGILIUS.

quam decernere velle, incentore Theodoro Cæsareæ Episcopo, eodem anno 551, Edictum contra Tria Capitula publicavit, atque palàm in Ecclesia Regiæ urbis, & alibi suspendi jussit. *Constantinopoli verò*, inquit Clerus Italiæ in suo libello, *cæperunt iterum Beatissimum Papam Vigilium compellere, ut si Afri, atque Illyriciani, vel Dalmatæ Episcopi nollent, ipse cum Græcis Episcopis ea Capitula condemnaret. Sed Beatissimo Papa Vigilio nullatenus acquiescente Edicta ex nomine Imperiali, tam in Ecclesia Constantinopolitana, quàm in diversis locis suspendi fecerunt, per quæ eadem Capitula damnarentur*. Istud secundum Justiniani Edictum contra Tria Capitula à priori, anno 544 emisso, diversum esse, jam supra probatum est. Istud autem circa diem 14 Julii anni 551 appensum esse ostendit Card. Norisius laudatus cap. V.

XXXVI. *Quid continet illud Edictum.*

In hoc Edicto Justinianus Ecclesiæ dogmata contra Arium, Nestorium atque Eurychetem statuit, recipit quatuor Synodos Oecumenicas, postea novem Canones statuit contra Nestorianos, atque Eutychianos, qui ad verbum omnes ferè approbati sunt a Synodo Quinta. Postea hunc Canonem ponit: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, & Eutychem, & omnes qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, talis anathema sit*. Quo in canone cùm Origenis nomen non legatur, optimè colligit Baronius Edicti auctorem fuisse Theodorum Cappadocem Origenistarum ducem. Cumque in eodem quoque Acephalorum hæresis pluribus proscribatur, Cardinalis Norisius rectè deducit eumdem Theodorum non fuisse Acephalum, in qua secta eum fuisse tradit Liberatus in Breviatio c. 24. Postea Justinianus transit ad Tria Capitula, quibus sub pœna anathematis damnatis, diffusam disputationē init contra Trium Capitulorum defensores, ostenditque hæreticos, vel schismaticos, licèt defunctos posse damnari.

XXXVII. *Acephali hæretici qui.*

Porrò Acephalos dictos fuisse illos hæreticos qui neque Sanctum Cyrillum Alexandrinum, neque Joannem Antiochenum aut Orientales Episcopos sequebantur, auctor est Liberatus in Breviario cap. *9*, ubi loquens de defensione Orientalium Episcoporum pro duabus naturis Christi à Cyrillo composita, ait: *Quam quicumque tunc minimè receperunt, hos esse puto auctores Acephalorum, qui neque Cyrillum habent caput, neque, quem sequantur, ostendunt*. Leontius tamen lib. de Sectis nonnisi post Concilium Calchedonense Acephalos hæreticos nominare cæpisse scribit. Sed inter utrumque Auctorem concordiam iniri posse vult Garnerius in Historia Theodoreti cap. *6*, apud quem legi potest.

Sed ut ad Tria Capitula redeam, ubi Vigilius Edicta Principis contra Tria Capitula publicè affixa intellexit, in Placidianam domum, tum Latinos, tum Græcos Episcopos venire jussos hisce admonuit: *Quicumque Edictis istis consensum præbere voluerit, sciat se ab Apostolicæ Sedis communione suspensum*. Ita Clerus Italiæ. Ipsemet Vigilius in Epistola Encyclica, quam anno 552 scripsit, testatur se hoc eodem anno 551, coram diversis provinciarum Episcopis, ac Constantinopolitano Clero in Placidiana domo publicè protulisse hæc verba: *Rogate piissimum Principem, ut Edicta sua, quæ præcepit appendi, removere dignetur, & Constitutum commune expectare, idest ut scandalizati Episcopi Latinæ linguæ, ad Synodum veniant, aut certè remota omni violentia suas scripto declarent sententias. Quod si forte preces nostras audire noluerit, vos nulli rei præbeatis assensum, quæ ad divisionem tendit, nec contra constitutum comminatione aliqua veniatis. Quod si hoc forsitan, quod non credimus, feceritis, noveritis ex præsenti die ut prævaricatores Apostoli Petri per ministerium vocis meæ haberi suspensos*.

SÆC. VI. VIGILIUS.

XXXVIII. *Vigilius Justiniani Edictum improbat.*

XXXIX. *Idem faciunt Datius Mediol. & Zoilus Alex.*

Post verba mox laudata Clerus Italiæ addit: *Sed & Sanctus Datius Mediolanensis Episcopus contestationem omnibus sub magna vociferatione deposuit, dicens*: „ Ecce „ ego & pars omnium Sacerdotum, inter „ quos Ecclesia mea constituta est, idest, „ Galliæ, Burgundiæ, Spaniæ, Liguriæ, „ Æmiliæ, atque Venetiæ contestor, quia „ quicumque in Edicta ista consenserit, su„ prascriptarum provinciarum Pontifices „ communicatores habere non poterit. Quia „ constat apud me Edicta illa Sanctam Sy„ nodum Calchedonensem & fidem Catho„ licam perturbare. Datium nihilominùs Mediolanensem damnationi Trium Capitulorum ante mortem, quæ anno 552 contigit, subscripsisse tradit Victor Tununensis in Chronico, quod tamen valde dubium esse ostendit Annotator Baronii. Zoilus Episcopus Alexandrinus, qui Edicto consensum dare noluit, depositus est, & in ejus locum Apollinarius substitutus, & quidem ante mensem Septembrem ejusdem anni 551, ut in eadem Critica Baronii legere est.

XL. *Vigilius in S. Petri Ecclesiam se recepit.*

At Theodorus Cappadox auctor Edicti, Græcorum catervam secum trahens, ad Ecclesiam, in qua suspensa erant Edicta, se contulit, ac sacrosancta mysteria celebravit. Justinianus indignatus, Vigilium non solùm Edictis Imperatoris adversari, verùm etiam & eidem obtemperantes, ab illo Ecclesiastica communione privari, eum custodiæ tradi jussit, qui sibi timens, unà cum Datio Mediolanensi Episcopo in Ecclesiam Sancti Petri in Hormisda se recepit, ut non solùm Clerus Italiæ, sed ipsemet etiam Vigilius in laudata Encyclica narrat:

narrat: *Cum in eadem Ecclesia*, inquit, *à comitatu Prætoris cum multitudine armatorum militum veniente, tanquam ad bellum instructa acie, à sancto ejus Altare tracti pedibus traheremur, & super nos etiam ipsa Altaris mensa ceciderat, nisi Clericorum nostrorum fuisset manibus sustentata*. Ibidem autem eam violentiam mense Augusto sibi factam affirmat.

XLI. Sententiam fert in Theodorum & Mennam Episcopos.

Quare Vigilius non jam fomenta, sed ferrum admovendum ratus, in Italorum Episcoporum congressu pluribus Theodori Episcopi Cæsareensis in Apostolicam Sedem injuriis recensitis, quas & scripto consignavit, hanc, contra eundem sententiam protulit: *Theodorus Cæsareæ Cappadociæ civitatis quondàm Episcopum sententiæ promulgatione tam Sacerdotali honore, & communione Catholica, vel omni officio Episcopali, seu potestate spoliatum esse decernimus*. Mennam verò Constantinopolitanum Patriarcham, ac consentientes Episcopos à sacra tantùm communione suspendit. Hæc sententia *data XIX Kalend. Septemb. imperante Domino Justiniano PP. Augusto anno XXV, post Consulatum Basilii anno X*, ideoque die 24 mensis Augusti anni 551. Eam tamen sententiam minimè publicandam duxit Vigilius, veritus ne Justinianum, cujus furorem jam expertus erat, in rabiem rursùs impelleret, Theodoro præsertim omnia ex arbitrio faciente.

XLII. Calchedonem fugit.

Extat Tomo V Conciliorum Epistola Encyclica Vigilii, aliàs mutila, nunc integra, in qua suarum calamitatum seriem Pontifex exponit. Cùm apud divi Petri in Hormisda moraretur Belisarius & Cethegus, & Petrus Exconsules, ipseque Justinus Imperatoris nepos, cum Marcellino Quæstore ad Vigilium venere, ut accepto juramento in Placidianas ædes veniret, secus vel *sub omni violentia* è Templo retrahendum. Sed cùm ibidem se recepisset, & tamen tam sancta fide posthabita, in dies sævius se tractari animadverteret; semel, iterùm ac tertiò Belisarium, aliosque Judices contestatus est, ut jusjurandi religione tenerentur, *quatenus*, inquit, *nullas inquietudines, aut molestias, sicut nobis juratum fuerat, pateremur*. Interea Justinianus veritus, ne Vigilius iterum è Placidianis in Templum confugeret, misso clàm milite ædes sedulò custodiendas jussit, quod ubi Vigilio significatum fuit, biduo ante Natalem Domini fugam meditatus, nocte intempesta ex Placidiano Palatio cœcis vestigiis discedens Calchedonem transfretavit, atque apud D. Euphemiæ domicilium habuit. Vigilium Datius Mediolanensis secutus est, aliique etiam Latini Episcopi, inter quos fuit Verecundus Nicensis in Byzacena provincia Episcopus, quem paulò post ibidem defunctum scribit Victor Tununensis.

XLIII. Justiniani Legatos recipit.

Anno quingentesimo quinquagesimo secundo Justinianus Vigilii constantiam, ut experimentis sibi satis jam probatam prospiciens, sepositis minis eundem per Legatos convenit; Legatione autem Belisarius, aliique mox memorati quinto Kalendas Februarii persuncti sunt. Illi cum Vigilio egerunt, ut accepta iterum publica fide, Constantinopolim rediret, quibus Pontifex in hanc sententiam respondit: *Si causa Ecclesiæ ordinatur, ut pacem ejus, quam avunculi sui* (idest Justini Imperatoris) *piissimus Princeps fecit temporibus, & modò restituat, ego sacramentis opus non habeo, sed statim egredior. Si autem causa Ecclesiæ finita non fuerit, item sacramentis opus non habeo, quia nunquam de S. Euphemiæ Basilica exire dispono, nisi scandalum ab Ecclesia Dei fuerit amputatum*. Hæc ubi Justinianus à Legatis accepit, Epistolam, seu, ut Vigilius loquitur, chartam ad eundem misit, mendaciis ac injuriis refertam. Eam Petrus Referendarius pridie Kalendas Februarias tulit. Cùm verò non esset Imperatoris *manu subscripta*, neque Petrus eidem nomen dare vellet, vel signare diem, quo allata fuerat, nullam illi Vigilius fidem præstandam duxit. Cæterum ne team conscientiam silentio apud imperitos prodere videretur, objecta quæcunque crimina validissimè se confutasse, in Epistola Encyclica contestatur.

XLIV. Encyclicam Epistolam scribit.

Die verò quinta Februarii ejusdem anni, Vigilius illam famosam ad universam Ecclesiam, dedit Epistolam, qua cuncta, quæ gesta essent, innotescerent. In ea exponit causas secessûs sui ad Sanctam Euphemiam, quid ibi egerit cum Legatis Justiniani, simulque fidei suæ confessionem interserit. De sententia in Theodorum Cappadocem lata, qua Episcopatu deponebatur, sub finem scribit: *Pro mansuetudinis vestræ intuitu, & spe conversionis ejus, sicut dictum est, publicè proferre distulimus*. Data dicitur hæc Encyclica *Nonis Februarii imperante Domino Justiniano PP. Augusto anno XXV post Consulatum Basilii anno X*, sed legendum *anno XI*, ut annus XXV Justiniani cum mense Februario conjunctus manifestum facit. Est inter Epistolas Vigilii in Collectione Conciliorum ordine XV.

XLV. Parcit Mennæ; & Theodoro veniam precantibus.

Justinianus Synodi peragendæ cupidus, aures jam tandem Vigilio dare cœpit, videbat enim reluctante Pontifice Romano nihil solidum ea in causa statui posse. Quare non amplius alieno erat à Vigilio animo: quod ubi Mennas Constantinopolitanus, ac Theodorus Cæsareensis, aliique intellexere, libellum fidei contexuerunt, illumque Vigilio adhuc in Templo Divæ Euphemiæ commoranti obtulere. In eo expedita fidei professione juxta decreta quatuor Synodorum generalium, facti veniam à Vigilio

gillo his verbis postularunt: *De injuriis autem quæcumque Beatitudini, vel Sedi vestræ factę sunt, eas quidem non feci, sed quia pro pace Ecclesię modis est omnibus festinandum, velut si eas fecissem, veniam postulo. Quia verò tempore discordię excommunicatos, vel non receptos à Beatitudine Vestra in communionem suscepi, pariter veniam postulo.* Subscripsere libellum *Mennas Constantinopolitanus, Theodorus Cęsareę Cappadocię, Andreas Ephesinus*, aliique. Post hæc Justinianus Edicta revocat, & jam Patribus Constantinopolim ad Synodum venientibus ex integro causa Trium Capitulorum dijudicanda dimittitur. Interea Mennas ineunte circiter Decembri ejusdem anni quingentesimi quinquagesimi secundi, diem obiit, cui substitutus est statim Sanctus Eutychius.

XLVI. *Constantinopolim redit.* Hic, anno quingentesimo quinquagesimo tertio ineunte, cum esset novus Patriarcha Constantinopolitanus, Professionem Fidei ad Vigilium misit, in qua laudatis quatuor Synodis generalibus, atque Sancti Leonis Epistolis, Vigilium rogat, ut jam tandem Concilium de Tribus Capitulis inchoet. Subscripsere Epistolam Eutychius Constantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Domninus Antiochenus, Patriarchæ, & Elias Thessalonicensis Metropolita. Vigilius ipsorum fidem collaudavit respondens VIII Idus Januarii; petitioni verò de discutienda causa Trium Capitulorum hæc reponit: *Annuimus, ut de tribus Capitulis, ex quibus quęstio nata est, facto regulari Conventu, servata æquitate, mediis sacrosanctis Evangeliis Collationem cum unitis fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens iis, quę à Sanctis quatuor sunt definita Conciliis.* At illis clausulis, *facto regulari Conventu, servata ęquitate*, ita Synodum indici Pontifex consentiebat, ut & Latini Episcopi pari numero adessent, ne decretis postea Synodalibus adversarentur. Porrò Vigilium relicta Calchedone, iterum Constantinopolim petiisse, post acceptam die Theophaniorum Eutychii Epistolam ostendit Cardinalis Norisius laudatus cap. *6*.

XLVII. *Justinianus Synodum quintam generalem indicit.* Cum itaque Vigilius Occidentales Episcopos, timore Justiniani, adesse nolle intelligeret, se cum paucis Italis atque Illyricis rem ita definiri posse negabat, ut nulla deinceps ab Occidentis Episcopis contradictio fieret. Ea tandem sententia placuit, ut pari Latinorum, ac Græcorum numero Synodus componeretur, quod ante festum Paschæ, anno 553 die 20 April. celebratum, statutum fuisse observat idem Cardinalis Norisius citatus cap. 7. Ipsemet enim Vigilius in Constituto ad Justinianum, ait: *Postea verò hoc magis cum consensu Fratrum nostrorum, nostrarum partium Episcoporum nuper ante Sanctum Paschę diem Pietas Vestra constituit, ut exequato numero his Pontificibus, qui in Constantinopolitana urbe pręsentes sunt, de Tribus Capitulis, ex quibus quęstio vertitur, secundùm superius designatum Fratrum nostrorum Episcoporum professionem deberemus inire tractatum.* At Græci Episcopi his intellectis tumultuari, venisse se ex longinquis provinciis Synodi Oecumenicæ causa, hujus auctoritatem, ac nomen deprimi, si à paucissimis celebretur: plurimos sapientissimos excludendos, si pari cum Latinis numero coeundum sit. Synodos frequentissimas à solis Græcis celebratas; in Calchedonensi sexcentorum & triginta Patrum Conventu, Legatos tantùm Leonis Papæ ex Latinis interfuisse; Nicænam omnibus venerabilem Synodum ex Græcis tantùm conflatam: notam esse Occidentalium in Trium Capitulorum defensione obstinationem, cum quibus si exæquato numero Orientales disputationem ineant, paribus hinc inde suffragiis, re infecta Concilium dimissum iri. Justinianus his acceptis, contra pacta conventa, à priori sententia discessit, Synodumque indixit ad diem quintum mensis Maii, ut habent Codices Bellovacensis & Parisiensis, non verò ad diem quartum eiusdem mensis, ut legitur in Codicibus editis. De quo legendi Garnerius Dissert. de Quinta Synodo generali cap. 5, & Auctor Criticæ Baronii ad annum quingentesimum quinquagesimum tertium num. *9*.

XLVIII. *Prima Synodi Collatio.* Die itaque quinta mensis Maii anni quingentesimi quinquagesimi tertii primà Synodi Collatio habita est. Adfuere tres Patriarchæ, Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domnus seu Domninus Antiochenus, Jerosolymitanus per Vicarios; Patres universim centum sexaginta quinque. Lecta est Sacra Divalis Justiniani, per Theodorum Silentiarium ad Synodum perlata, qua Imperator significabat, nihil antiquius sibi fuisse, quàm, hæresibus eliminatis, quietem Ecclesiæ dare post excitatos ab Acephalis tumultus: Patres ad trium Capitulorum examen, & ad judicium de illis ferendum hortabatur, quæ Romani Pontificis Judicato jam confixa essent. Lectæ sunt deinde Eutychii recèns Episcopi Constantinopolitani inaugurati literæ ad Vigilium datæ, fidei professionem ipsius continentes, & preces humillimas, ut *pręsidente* ejus *Beatitudine* controversia de Tribus Capitulis finiretur, & Vigilii literæ ad Eutychium & subditos ipsi Episcopos, de quibus mox locuti sumus.

XLIX. *Mittuntur ex ea Legati ad Vigilium PP.* Sed cùm scirent Episcopi Græci Synodum, Romano Pontifice non præsente, nihil haberi apud Occidentales, eamque pro Oecumenica haberi non posse, nisi saltem per Legatos Romanus Pontifex adesset;

fet; nobilissima ad Vigilium destinata Legatio trium Patriarcharum, omnium Primatum Autocephalorum, aliorumque Antistitum eum rogarunt, ut Synodo interesset, & secum disputaret de Tribus Capitulis, quemadmodum datis ad Eutychium literis pollicitus fuerat. Eis reposuit Vigilius: *Se propter corporis infirmitatem non posse ad hanc petitionem respondere, in postero autem die pollicitus est manifestare quid ei de tali Conventu placuerit*. Notandum autem est Legatos illos non ciratoria mandata, sed preces Vigilio detulisse: *Pervenientes*, inquiunt, *ad sanctissimum Papam senioris Romæ petivimus ejus Beatitudinem convenire, & disputare nobiscum de Tribus Capitulis*. Atque ita prima Collatio abiit.

L. *Legati Vigilium ad Synodū iterum invitant.* Postridie, nempe sexta Maii iidem Patriarchæ, Primates, atque Episcopi Vigilium iterum convenere, enixè postulantes, ut ad Synodum accederet; quibus ille respondit, cum illis convenire non posse, quod Occidentales Episcopi sibi adhærentes numero ab Orientalibus vincerentur: quamobrem se circa Trium Capitulorum quæstionem, seorsim in scriptis dicturum sententiam, eamque missurum ad Imperatorem, à quo propterea postulaverat inducias. At Justinianus viginti dierum inducias, quas Vigilius postulaverat, concedere recusavit, cæteris Episcopis longioris apud Regiam urbem moræ incommoda causantibus. Quare Gloriosissimi Judices, Imperatoris nomine, mandarunt Episcopis, ut etiam Vigilio absente Synodum haberent.

LI. *Secunda & tertia Collatio.* Collatio itaque secunda peracta est die octava Maii, in qua Legati à priori Collatione destinati, Vigilii responsa retulerunt. In ea Patres, Episcopos ad Vigilii Patriarchalem jurisdictionem expectantes, ad Synodum invitarunt, qui constanter adesse sine Vigilio pernegarunt. Sequenti die, nempe die nona Maii iterum simul Græci Antistites coeuntes, tertiam Collationem habuerunt. In ea quatuor Synodorum fidem professi sunt, earumque definitiones, nec non doctrinam sanctorum Patrum, quos ceu Magistros Ecclesia veneratur: reprehensa est etiam nimiùm in plerisque radicata opinio, sine Calchedonensis Synodi injuria damnari non posse Tria Capitula. Et sic habita est tertia Collatio.

LII. *In Collatione IV. Theodorus Mopsuestenus damnatur.* Triduò post, nempe die duodecima mensis Maii Collatione quarta Synodus causam ipsam discutere incæpit. Lectæ sunt plures sententiæ ex libris Theodori Mopsuesteni excerptæ, itemque Symbolum Judaicum, quod Theodoro olim à Charisio Philadelphiensis in Lydia Ecclesiæ Presbytero adscriptum fuerat, & Marius Mercator fusiùs circa annum 431 impugnaverat, tanquam ab eodem Theodoro compositum. Dictum in eas blasphemias; & in ipsum Theodorum à Patribus anathema. *Hoc Symbolum*, exclamavit universa Synodus, *Satanas composuit. Anathema ei qui hoc Symbolum composuit. Hoc Symbolum Ephesina prima Synodus unà cum Authore ejus anathematizavit. Anathema Theodoro Mopsuesteno. Iste Evangelia reprobavit: Iste dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum: Defensores ejus Judæi sunt: Sequaces ejus Pagani sunt.*

LIII. *In quinta scripta ejus expenduntur.* Quinta Collatio habita est die decima septima Maii, ut ostendit Baluzius in nova Collectione Conciliorum pag. 1510. In hac recitata sunt quæ à sanctis Patribus contra Theodorum Mopsuestenum scripta fuerant, & quæ contra eumdem legibus Imperatorum erant sancita. Recensita sunt testimonia Sancti Cyrilli, quibus præfati Theodori errores perstringit. Lectus est Libellus sancto Proclo Episcopo Constantinopolitano ab Episcopis, Clericis & Monachis Majoris Armeniæ & Persidis contra eumdem Theodorum oblatus; item fragmentum Tomi à S. Proclo scripti ad Armenos; variæ sancti Cyrilli Alexandrini Epistolæ, quibus probatum est Nestorium hæresim suam & blasphemias ex Theodori fonte hausisse. Epistola Rabulæ Edesseni Episcopi contra Theodorum. Fragmentum ex Historia Ecclesiastica Hesychii Presbyteri Jerosolymitani, ex quo ejusdem Theodori probata est impietas. Leges Theodosii & Valentiniani Impp. contra Theodori & Nestorii nomen & doctrinam. Fragmentum Epistolarum Theophili Alexandrini ad Porphyrium Antiochenum, & Sancti Gregorii Nysseni ad Theophilum. Testimonia Theodoreti, qui Theodorum adversùs S. Cyrillum vindicans, fidem facit errores, quos Theodoro tribuit Cyrillus, verè ipsius esse. Tandem recitari jussa est Mopsuestena Synodus, ex cujus Actis probarum est Theodori nomen ex Ecclesiæ Diptychis jam olim expunctum fuisse, & in locum ejus Sancti Cyrilli nomen substitutum.

LIV. *Declaratur hæreticos post mortem damnare licitum esse.* Post hæc disceptatum est, utrum liceret defunctos anathemate damnare, quod licitum esse & quandoque necessarium gravibus momentis probatum est; & verosimiliter in hac Collatione variæ Sancti Augustini Epistolæ lectæ sunt, nam in definitiva sententia, prolata in octava Collatione contra Tria Capitula: *Augustini*, inquiunt Patres, *religiosæ memoriæ, qui inter Africanos Episcopos resplenduit, diversæ Epistolæ recitatæ sunt, significantes, quòd oportet hæreticos & post mortem anathematizari*. Ea testimonia adduxit in Synodo Sextilianus Tuniensis in Africa Episcopus, Primasii novi Carthaginensis Antistitis in locum Reparati exulis ordinati Legatus, quæ lecta grandi præconio excepit Benignus Heracleæ Pelagoniæ in Macedonia Episcopus,

ac

ac Vicarius Eliæ Metropolitæ Theſſalonicenſis, addens hanc eſſe perpetuam Eccleſiæ traditionem.

LV. Capitulum de Theodoreto expenditur.

In eadem quinta Collatione factus eſt poſtea tranſitus ad examen alterius Capituli, Scriptorum ſcilicet Theodoreti, multaque ex ejus Operibus contra Sanctum Cyrillum deflotata. Recenſitæ ejuſdem Epiſtolæ ad Andream Samoſatenum, ad Neſtorium poſt initam pacem inter Orientales & Sanctum Cyrillum. Ac denique ejus Epiſtola ad Joannem Antiochenum poſt mortem Cyrilli, qua ſuam de ejus obitu ſignificabat lætitiam, multiſque ipſum onerabat maledictis. Baronius & poſt eum multi alii Viri docti exiſtimantes illam Epiſtolam Theodoreto ſuppoſitam, Quintæ Synodi Patres errore facti deceptos eſſe ſcripſerunt. Verùm Garnerius in Auctario ad librum Epiſtolarum Theodoreti pag. 99 oſtendit eam Epiſtolam, non ad Joannem, ſed ad Domnum Antiochenum Joannis ſucceſſorem datam, verum eſſe fœtum Theodoreti. Ejus argumenta apud eum & apud auctorem Criticæ Baronianæ ad annum 444 num. 7 & ſeqq. legenda, ex qua anno 553 expungenda illa verba, quæ in numerum XIII, memoriæ lapſu irrepſerunt: *Verùm Patres Synodi* & reliqua uſque ad finem numeri; & eorum loco hæc ſubſtituenda: *Verùm Patres Synodi errore facti decepti non ſunt, ut vult Baronius, cùm Epiſtola illa ad Joannem Antiochenum, ſeu potius ad Domnum Joannis ſucceſſorem à Theodoreto ſcripta, ſuppoſititia non ſit, ut ſuo loco oſtendimus.* Quod obiter notatum ſit. Synodus diſcuſſis Theodoreti dogmatibus, dixit: *Ex his, quæ Theodoretus impiè conſcripſit miranda eſt ſubtilitas Sancti Calchedonenſis Concilii. Sciens enim ejus blaſphemias, prius quidem multis ſæpius uſa eſt contra eum exclamationibus: poſtea verò non aliter eum ſuſcepiſſet, niſi prius anathematizaſſet Neſtorium, & ejus blaſphemias, pro quibus antea ſcripſit, defendens eas.*

LVI. Vigilii ſententia de Theodoro in ſuo Conſtituto prolata.

Vigilius die decima quarta Maii inter quartam, & quintam Collationes Conſtitutum ſuum emiſit. In eo queritur Pontifex Synodum contra pactas conditiones coactam. Tum aggreditur diſputationem de Tribus Capitulis, & LX ſententias, quæ Theodori Mopſueſteni eſſe dicebantur, ab Imperatore per Benignum Epiſcopum Heracleæ Macedoniæ ad ſe tranſmiſſas damnat. Theodori verò perſonam ac nomen damnari non poſſe multis argumentis probat. Ex quibus de Theodoro Mopſueſteno ſic colligit: *Eum noſtra non audemus damnare ſententia, ſed nec ab alio quopiam damnari concedimus.* Subdit tamen ſe omnia capita & ſcripta Evangelicis & Apoſtolicis, ac ſanctarum quatuor Synodorum & Apoſtolicæ Sedis non congruentia doctrinis, non ſolùm ſenſu, ſed vel etiam aure admittere nuſquam velle.

LVII. Item de Theodoreto.

Quoad Theodoretum, decernit ejus ſcripta ſpeciatim non debere damnari; cum in Synodo Calchedonenſi Neſtorio anathema dixerit, quod ſolùm ab eo poſtularunt Patres. Quamobrem indignum eſſe ait Vigilius, ut ſub ejus viri nomine aliqua Neſtoriana dogmata damnentur, qui cum Patribus ipſum Neſtorium, ejuſque dogmata damnavit, idque in injuriam cedere Calchedonenſis Concilii. Unde ita colligit: *Hac ergo rerum veritate perpenſa, ſtatuimus atque decernimus nihil in injuriam atque obtrectationem probatiſſimi in Calchedonenſi Synodo Viri, Theodoreti Epiſcopi Cyri, ſub taxatione nominis ejus, à quoquam fieri, vel proferri, ſed cuſtodità in omnibus perſonæ ejus reverentiâ, quæcumque ſcripta vel dogmata ejus, cujuslibet nomine prolata, ſceleratorum Neſtorii atque Eutychetis manifeſtantur erroribus conſonare, anathematizamus atque damnamus.* Ne verò Theodoretum defendendo, in hæreſeos Neſtorianæ ſuſpicionem veniret, eam quinque anathematiſmis perculit.

LVIII. Item de Ibæ Epiſtola.

Denique nec Epiſtolam Ibæ ſub ejus nomine damnandam cenſet: tum quia relectâ ea in Synodo Calchedonenſi, Orthodoxus Ibas judicatus eſt: tum quia ſubſcripſit decretis ejuſdem ſanctiſſimæ Synodi & Epiſtolæ ſancti Leonis: unde in Sedem ſuam, conſentientibus Patrum ſuffragiis, reſtitutus eſt. Nefas autem eſſe retractare quæ à Concilio Calchedonenſi erant judicata, cujus decreta ſe inconcuſſa ſemper eſſe voluiſſe probat ex Epiſtola ſua, ſive Judicato de Tribus Capitulis *ad Mennam*.

LIX. Vigilius Conſtitutum claudit.

His demum verbis Conſtitutum ſuum claudit: *Statuimus & decernimus nulli ad ordines & dignitates Eccleſiaſticas pertinenti licere quidquam contrarium his, quæ præſenti aſſerimus, vel ſtatuimus Conſtituto, de ſæpè dictis Capitulis, aut conſcribere; vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam poſt præſentem definitionem, movere ulterius quæſtionem. Si quid verò de iiſdem Tribus Capitulis, contra hæc, quæ hìc aſſerimus, vel ſtatuimus, nomine cujuſcumque ad ordines & dignitates Eccleſiaſticas pertinentis, factum, dictum, atque conſcriptum eſt, vel fuerit, & à quolibet ubicunque repertum, hoc modis omnibus, ex auctoritate Sedis Apoſtolicæ, cui per Dei gratiam præſidemus, refutamus.* Sexdecim Epiſcopi Vigilianum illud Conſtitutum ſubſcripſerunt, & quidem illi ferè omnes, qui ejuſdem contra Theodorum Cappadocem ſententiam ſubſignarunt, tres Diœceſis Illyricianæ, ex Græcis verò Paſtor Metropolita Iconii in Lycaonia, & Vincentius Metropolita Claudiopolitanus provinciæ Ponticæ Honoriadis.

Licèt

SÆC. VI. VIGILIUS.

Licèt autem Vigilius Constitutum suum die decima quarta Maii emiserit, & quinta Collatio die decima septima ejusdem mensis habita fuerit, in ea tamen lectum non est, sive quòd illud nondum acceptisset Imperator, sive quòd se accepisse dissimularet. Imò in aliis Synodi Collationibus Constitutum lectum non fuisse rectè probat Petrus de Marca in Differt. de Vigilii decreto pro confirmatione Quintæ Synodi, ubi num. 12 refellit sententiam Baronii scribentis Constitutum à Justiniano ad Synodum missum. Si enim illud relectum fuisset in Synodo, illius recitatio relata esset in Acta, quibus insertæ sunt minoris momenti relectiones. Deinde promulgatio Constituti aliena fuisset ab instituto & à prudentia Imperatoris, qui damnationi Trium Capitulorum, cùm totus incumberet, non debuit suis votis officere, Vigilii auctoritate prolata, quæ desiderium ejus improbaret. Imò verò, ut facilius obtineret, quem sibi proposuerat eventum, neu quis expectaret quid Principi Vigilius responditet, quemadmodum pollicitus erat se facturum, per Constantinum Sacri Palatii Quæstorem Justinianus in Collatione VII Synodo suggessit, Vigilii mentem satis explicatam esse ex iis, quæ hac de re sæpiùs docuerat cùm scriptis, tum viva voce. Plura alia hanc in rem congerit Petrus de Marca laudatus, & Baronii rationibus respondet, ostenditque Justinianum, cùm probè sciret primam in Synodis Oecumenicis semper fuisse sententiam Romani Pontificis, quâ non expectata nihil decerni moris erat, ne prætermissa videretur hoc in negotio Vigilii auctoritas, Constitutum quidem suppressisse, sed alias Vigilii priores sententias, quæ annis superioribus ab eo latæ erant, Synodo exhibuisse, ut in Actis omnia ritè & solemniter gesta fuisse viderentur. In eo tamen fallitur Marca, quòd existimare videatur Judicatum Vigilii à Justiniano Synodo exhibitum fuisse, & in ea lectum, illud enim à veritate alienum esse mox ostensum est. Ex opinione porrò Baronii Novatores intulerunt, Pontificis Romani scripta in Synodo non solùm discuti, sed etiam refutari, & definitionem illius decretis promulgatis contrariam cum anathemate proferri. Sed ex vera rerum gestarum narratione, hanc illationem frivolam esse constat.

LX. *Constitutum Vigilii in Synodo lectum non est.*

Collatio sexta habita est die decima nona Maii. In ea discussum tertium Capitulum, scilicet Epistola Ibæ ad Marim Persam. Recensita est Epistola Procli Episcopi Constantinopolitani ad Joannem Episcopum Antiochenum, in qua scripsit, apud se accusatum esse Ibam, quòd Nestorii dogmata diligeret, ac nonnulla ex impiis Theodori Mopsuesteni Capitulis in Syrorum linguam transtulisset, & quæcumque transmisisset. Propterea sæpius accusatum, & in Synodo Berytensi æquè purgatum. Relecta sunt pleraque Acta Ephesinæ Synodi; Epistolæ S. Cyrilli ad Nestorium, & hujus ad Cyrillum; Cœlestini Papæ ad Nestorium Epistolæ; XII Sancti Cyrilli anathematismi; Sancti Leonis Epistola ad Flavianum & Patrum Calchedonensium ipsam approbantium suffragia; Symbolum Nicænum & Constantinopolitanum; denique Synodi Calchedonensis definitio fidei. Cum quibus instrumentis collata Ibæ Epistola, convicta est erroris, & omnes Episcopi exclamaverunt: *Epistola Hæretica est. Epistolam, quæ dicitur Ibæ, omnes condemnamus. Istam omnes anathematizamus. Epistola aliena Synodo est. Epistola contraria definitioni est, tota Epistola hæretica est. Tota Epistola blasphema est. Qui hanc non anathematizat, Hæreticus est. Qui eam suscipit non confitetur Deum Verbum hominem factum esse. Qui eam suscipit, Cyrillum non suscipit. Anathema Theodoro, & Nestorio, & Epistolæ quæ dicitur Ibæ.*

LXI. *Collatio VI. Ibæ Epistolam discutit.*

In collatione septima, die vigesima sexta Maii peracta, Constantinus Sacri Palatii Quæstor, cum Instrumentis probantibus Vigilium Tria Capitula semper execratum esse ac damnasse, ad Synodum missus est ab Imperatore. Recitatum itaque anathema latum a Vigilio contra Romanos Diaconos Rusticum & Sebastianum *Judicati* impugnatores, & Trium Capitulorum pervicacissimos defensores. Lectæ item Epistolæ à Vigilio hac de controversia scriptæ ad Valentinianum Episcopum Tomitanum in Provincia Scythiæ, & ad Aurelianum Episcopum Arelatensem; ex quibus omnibus liquebat, Vigilium non semel Tria Capitula condemnasse. Iis itaque omnibus in consessu Patrum perlectis, ultimum de Tribus Capitulis Judicium in diem Lunæ sequentem, Junii mensis secundum dilatum est.

LXII. *In Collat. VII Vigilii Epistolæ leguntur.*

In Collatione octava & ultima dicta die secunda mensis Junii celebrata, omnibus, quæ antea gesta erant compendio recensitis, definitivam adversùs Tria Capitula sententiam protulit Synodus, in qua hæc inter alia leguntur: *Condemnamus autem & anathematizamus und cum omnibus aliis Hæreticis, qui condemnati & anathematizati sunt à prædictis quatuor Conciliis, & à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, & Theodorum, qui Mopsuestiæ Episcopus fuit, & impia ejus conscripta, & quæ impiè Theodoretus conscripsit contra rectam fidem, & contra XII Capitula sancti Cyrilli, & contra Ephesinam I Synodum, & quæ ad defensionem Theodori & Nestorii ab eo scripta sunt. Super hæc anathematizamus & impiam Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam scripsisse, quæ denegat Deum Verbum de sancta Dei Genitrice & semper Virgine Ma-*

LXIII. *Synodus in Tria Capitula sententiam fert.*

Maria incarnatum, hominem factum esse; & S. memoriæ Cyrillum, qui rectè docuit, tanquam Hæreticum, & similiter Apollinario scribentem, calumniatur: & inculpat quidem Ephesinam I Synodum, tanquam sine examinatione & quæstione Nestorio ab ea deposito: & XII S. Cyrilli Capitula impia & contraria rectæ fidei vocat: defendit autem Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Prædicta igitur Tria Capitula Anathematizamus, idest, Theodorum impium Mopsuesteuum, cum nefandis ejus conscriptis: & quæ impiè Theodoretus conscripsit: & impiam Epistolam, quæ dicitur Ibæ, & defensores eorum.

LXIV. *Anathematismi XIV sententia subjicit.*

Sententiæ subjiciuntur quatuordecim anathematismi, quorum tres postremi feriunt Tria Capitula: duodecimus non solùm impia Theodori scripta, sed ejus etiam nomen & personam, defensoresque configit. Decimus tertius & decimus quartus percellunt quidem Theodoreti scripta, & Ibæ Epistolam, eorumque defensores: Theodoretum autem ipsum & Jbam Orthodoxos Antistites, & in pace Ecclesiæ defunctos non perstringunt. His omnibus subscripsere Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha, Concilii Præses, Apollinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus, & alii suo ordine.

LXV. *Origenistæ Synodo V. damnati.*

Non solùm Tria Capitula, sed etiam Origenistas damnavit Quinta Synodus. Cedrenus enim ad annum Justiniani 26 refert literas ejusdem Imperatoris ad Quintam Synodum, quibus Patres hortatur ad Origenem damnandum: *Vos hortamur*, ait, *o sanctissimi Patres, ut in unum collecti subjectam expositionem, & singula ejus capita examinetis, damnetisque cum Origene omnes, qui idem sentiunt.* Præterea in secunda professione fidei, quæ habetur in libro Diurno Romanorum Pontificum, postquam actum est de quatuor prioribus Synodis Oecumenicis subnectitur: *Hæc igitur sancta atque Universalia quatuor Concilia, etiam sanctum Quintum Concilium venerandum assecutum est, & sub piæ memoriæ Justiniano Principe apud Constantinopolitanam urbem est congregatum, &c. In hoc Origenes cum impiis discipulis & sequacibus Didimo & Evagrio, & qui creatorem omnium Deum, & omnem rationalem ejus creaturam gentilibus fabulis prosecuti sunt, æternæ sunt condemnationi submissi.* Ex quo & sequitur, Origenem & sectatores ejus, Justiniano imperante, non solùm in privato, ut scribit Garnerius in Dissert. de Quinta Synodo, sed etiam in Universali Concilio Constantinopolitano damnatos esse.

LXVI. *Et quidem in principio Synodi.*

Cæterùm cognitionem de Origene, ejusque damnationem, Trium Capitulorum damnationem præcessisse, Theophanes & Auctor Chronici Alexandrini indicant, dum scribunt, Synodum celebratam esse primò & præcipuè adversùs errores Origenis, & Evagrii, ac Didymi; secundo autem loco adversùs Tria Capitula. Præterea, ut inquit Cardinalis Norisius citatus cap. 6, Synodus Canone, seu Anathematismo XI ait: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Origenem cum impiis eorum scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati & anathematizati sunt à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia*, &c. *anathema sit*. Quatuordecim Canones editi sunt sub Collatione VIII, quæ cùm postrema fuerit in causa Trium Capitulorum, evidens est antea jam Origenis causam cognitam fuisse; alioquin is indictâ causâ damnatus esset. Denique Theodorus Cappadox Origenis patronus probaturus posse Theodorum Mopsuestenum, licèt olim mortuum, jure damnari, ita Synodum allocutus est Collatione V. *Et multos quidem etiam alios invenimus post mortem anathematizatos, necnon etiam Origenem, & si ad tempora Theophili sanctæ memoriæ, vel superius aliquis recurrerit, post mortem invenerit anathematizatum; quod nunc in ipso fecit & Vestra Sanctitas, & Vigilius Papa religiosissimus antiquioris Romæ.* Fatente ergo Origenistarum Principe, à Synodo Quinta & à Vigilio Papa Origenes damnatus fuit, & quidem antequam terminata esset Trium Capitulorum cognitio.

LXVII. *Vigilius à Justiniano in exilium mittitur.*

Vigilium statim non approbasse Concilium, ob idque in exilium à Justiniano Imperatore missum, Baronius aliique Anastasium secuti memoriæ prodiderunt, in quo Anastasius fidem meretur; licèt enim Eustathius in Vita Sancti Eutychii Episcopi Constantinopolitani & Victor Tununensis in Chronico de hoc exilio ne verbum quidem habeant, non inde Anastasio fides deneganda, quia argumentum negativum nullis aliis fulfultum, valde infirmum est. Certè Justinianus Vigilium post Concilii Quinti celebrationem, cui ipse refragatus esset, eò minus Constantinopoli versari permisisset, quò non solum alios Episcopos definitioni Concilii contrarios, aut in exilium misit, aut dignitate deposuit, ut scribit Liberatus in fine sui Breviarii; sed etiam quia in Collatione septima literas misit ad Patres, quibus prohibuit Vigilii nomen in sacris Diptychis recitari. Eas literas refert Baluzius in nova Collectione Concil. pag. 154. Quare Justiniano non magis religio fuit, Vigilium in exilium mittere, quàm prohibere, ne nomen ejus in Diptychis recitaretur. Vigilii exilium disertè etiam affirmat Continuator Marcellini mox laudandus.

LXVIII. *Ex eo revocatur.*

Idem Anastasius tradit, Clerum Romanum Narsetem Imperatorii exercitûs in Italia ducem rogasse, ut unà secum Imperatorem deprecaretur, quò Vigilius ex exilio reverteretur, & Imperatorem, tam

Nar-

Narsetis, quàm Cleri Romani relatione recepta, Vigilium & Presbyteros ejus revocasse ex Præconneso, quæ Insula est parva Asiæ & Misiæ Minoris in Propontide, quod anno quingentesimo quinquagesimo quarto factum docet Continuator Marcellini: *Vigilius*, inquit, *Papa tandem ab Imperatoribus Romanis & Narsete de exilio relaxatus*, ubi Librarius loco *ab Imperatore Romano*, scripsit, *ab Imperatoribus Romanis*.

LXIX. *Synodum V. confirmat.*

Vigilium, antequam exilio solveretur, consensisse Synodo, eamque approbasse testatur Evagrius lib. 4 cap. 37 & Pelagius II Papa in Epistola prolixa ad Episcopos Istriæ, quæ extat inter fragmenta Synodi Quintæ Tom. V Concil. pag. 615. Marca in laudata Differt. de Epistola Vigilii pro confirmatione Synodi V refert Epistolam Vigilii *ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, & ad præjacentem Synodum*, quæ dicitur data *ante sextum Idus Decembres, imperij Domini nostri Justiniani æterni Augusti anno 27 post Consulatum Basilii V. C. anno 12*, ideoque anno 553, æxistimatque illam esse, quam Vigilius pro Synodi Quintæ confirmatione dedit. Sed hæc Epistola aliquibus vitiis doctis de suppositione suspecta visa est. Baluzius laudatus pag. 1551 invenit in veteri codice Bibliothecæ Colbertinæ *Constitutum Vigilii pro damnatione Trium Capitulorum*, datum mense Februario anni 554, in ejus enim fine legitur: *Data VII Kalendarum Marciarum emperante Domino Justiniano perpetuo Augusto anno 27, & post Consulatum Basilii V. C. anno 13 Constantinopolim*. Quod Constitutum videtur esse germanus & genuinus libellus, quo Vigilius Synodum V confirmavit, & Constantinopolim tam ad Imperatorem, quàm ad Episcopos misit: nihil enim in eo continetur, quod à stylo Vigilii dissentiat. In eo Vigilius fusè, doctéque Tria Capitula explicat, refellit & damnat, tandemque concludit: *Prædicta igitur Tria impia Capitula anathematizamus atque damnamus, idest, Epistolam, quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam, in qua nefandæ superius designatæ blasphemiæ continentur, & impium Theodorum Mopsuestenum cum nefandis ejus conscriptis, & quæ impiè Theodoritus conscripsit*, &c. *Quæcumque verò sive meo nomine, sive quorumlibet pro defensione memoratorum Trium Capitulorum prolata fuerint, vel ubicumque reperta, præsentis nostri plenissimi Constituti auctoritate vacuamus*.

LXX. *In Siciliam vadit.*

Postquam Vigilius ad Synodi sententiam accessit, Romam dimissus est, sed antea mense Augusto cum Imperatore seriò egit de universo provinciæ, ac præsertim urbis Romanæ regimine meliorem in formam reducendo. Justinianus ejus petitioni morem gerens nobilem Sanctionem Constantinopoli edidit *Idibus Augusti* datam, quà Italis plurimùm indulsit, illorumque fortunas diuturno bello Gothico, quo fuerant fatigati, depressas erexit. In ea de Virginibus Deo dicatis hæc habet Justinianus: *Cum autem tyrannicæ ferocitatis præsumptionem res etiam illicitas quasi permissas egisse sine dubio sit: sancimus, ut si qui mulieres Deo sacratas, vel habitum religiosum habentes sibi conjunxisse inveniantur, nulla eis tenendi, vel dotes forte conscriptas, iterum Monasteriis, vel Ecclesiis, aut sancto proposito, cui dedicatæ sunt, restituantur*. Hanc Sanctionem cùm Vigilius rediens in Italiam deferret, calculi dolore oppressus in Sicilia usque ad mortem remansit.

LXXI. *Synodus V non est æqualis auctoritatis ut quatuor priores.*

Porrò, ut ad Synodum Quintam redeam, verè dixit Gregorius Magnus in Quinta Synodo non esse actum de fide, sed de solis personis. Deinde non Quintum, sed sola quatuor prima Concilia tanquam Dei Evangelia veneratur idem Gregorius. Quare licèt hujus Concilii summa sit auctoritas, parem tamen cum aliis quatuor auctoritatem non habet. Hinc idem Gregorius in Epistola 37 lib. 3 ad Constantium Episcopum Mediolanensem, qui conabatur Theodelimdam Longobardorum Reginam piissimam, à defensoribus Trium Capitulorum seductam, ad communionem Ecclesiæ reducere, prudenter respondit: *Quod scripsistis, quia Epistolam meam Reginæ Theodelimdæ minimè transmittere voluistis, pro eo quòd Quinta Synodus in ea nominabatur; si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est, ut minimè transmitteretur. Unde nunc ita facimus, sicut Vobis placuit, ut quatuor Synodos solummodo laudaremus, & Quintæ Synodi nullam mentionem faceremus*. Judicavit itaque Constantius per pravum & erroneum de Quinta Synodo judicium non deperdi fidem, ideoque posse illud dispensatoriè ad tempus tolerari, quod Gregorius comprobavit; cùm tamen circa fidei decreta dispensatoriè dissimulare non possit. Successores tamen Vigilii & præcipuè Sanctus Gregorius Synodum Quintam approbarunt, ut ex dicendis constabit.

LXXII. *Vigilii PP. obitus.*

Continuator Marcellini ad annum 13 post Consulatum Basilii V. C. seu ad annum 554 scribit: *Cum Romam redire cæpisset* (Vigilius) *in Sicilia morbo calculi tactus decessit, moxque Romam perlatus apud Sanctum Marcellum in Via Salaria sepultus est*. Anastasius verò ait ad eum venisse *in civitatem Syracusanam, & ex multa afflictione calculi dolorem* habentem defunctum esse, ejusque corpus Romam ductum sepultum esse ad Sanctum Marcellum. Annum & diem mortis ex Anastasio eruere non possumus; cùm enim constet Pelagium ejus successorem mense

Aprili

 Aprili anni 555 ordinatum esse, non potuit scribere Anastasius Vigilium sedisse *annos septemdecim, menses quinque, dies viginti sex*, cùm, ipsomet Anastasio teste, anno 537, die 22 Novembris consecratus sit, & post ejus obitum Sedes vacaverit mensibus tribus, diebus quinque. Parum tamen refert illud scire, dummodo Pelagii primi ejus successoris initium è tenebris educatur.

PELAGIUS *Pontif. LXII.*

Anno Domini DLV.

I. *Pelagius ordinatur PP.* PElagius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, natione Romanus, Vicariani filius, Vigilio successor datus est post trium circiter Mensium interpontificium; constat enim eum ordinatum mense Aprili ex ejus Epitaphio infrà referendo, & quidem die 11 ejusdem mensis, quæ anno 555 Dominicalis erat. Eum consecratum mense Aprili anni quingentesimi quinquagesimi quinti invictè probatur ex ejus Epistola VI ad Episcopos Tusciæ data XV Kalend. Martii anno 15 post Consulatum Basilii V. C. qui est annus 556, quo ideò, ante mensem Aprilem, imò & mense Februario, quo ea Epistola data, jam Pontifex Romanus erat. Dies verò ordinationis deducitur ex ejus Sedis duratione in dicto Epitaphio memorata.

II. *Ante Pontificatum ad Totilam Legatus mittitur.* Pelagius ante Pontificatum Constantinopoli fuerat Vigilii Papæ Apocrisarius apud Justinianum Imperatorem, cum quo, ut ait Procopius mox laudandus, maximam sibi conciliaverat amicitiam. Dum eo munere fungeretur, auctor fuit Justiniano, ut Origenistas damnaret, ex dictis in Vigilio, Constantinopoli Romam rediit à Vigilio evocatus anno 544, antequam Imperator primum Edictum contra tria Capitula emitteret. Anno 546 ad Totilam Gothorum Regem Romam obsidentem Legatus missus, eum mitiorem reddidit capta Urbe, à quo quidquid voluit obtinuit. Id describit Procopius lib. 3 de Bell. Goth. cap. 20. *Erat tunc quidem*, ait, *forte inter Romanos & sacros Viros Pelagius quidam Diaconus, qui diu Byzantii commoratus, maximam sibi cum Imperatore conciliaverat amicitiam. Unde & pecuniarum vi maxima circumfultus, Romam se, paulò antequàm obsideretur, contulerat. In eaque deinde obsidione necessariis indigentibus ejus pecuniæ partem largiter impartitur, cum vel antehac esset inter Italos omnes vir probus, majorem (uti par erat) charitatis & in proximos quoque benevolentiæ gloriam retulit. Hunc igitur cum præ fame indigua quæque Romani & difficillima paterentur, facile suadent, conventum ut Totilam precaretur, paucorum sibi dierum inducias his conditionibus daret: ut si intra constitutum inter se tempus nemo sibi suppetias ex Byzantio venerit, sine mora se ipsi, Urbemque barbaris proderent. His cum mandatis ubi ad Totilam Pelagius venit, & ab eo est perbenignè susceptus*, &c.

III. *Eum Romæ mitiorem reddit.* Totilas Urbem ingressus, orandi gratia Petri Apostoli Templum ingreditur; sed Gothi interea, quos obvios habent obtruncant. Unde hoc pacto ex militibus quidem desiderati viginti dumtaxat sunt, sexaginta è plebe homines. Ineunt itaque Id Totilæ Templum, Pelagius ipse se ei obviam offert, Christi in manibus Evangelia gestans, supplexque factus & genu procumbens: Parce, inquit, ò Princeps, tuis. Tum ille arridens & sane profusius ita præfatus est: Nunc mihi supplicaturus advenisti Pelagi? Ita quidem, respondit, quandoquidem tuum me servum effecit Deus, sed ab aliis jam abstine manus, qui tibi in servitutem cessere. His itaque victus precibus Totilas, Gothis militibus edicto mox imperat, Romanorum de cætero ut neminem obtruncarent, & prædis abstinerent. Deinde Pelagius Romanorum captivorum libertatem obtinuit à Totila, à quo & ad Justinianum cum Theodoro uno ex præcipuis Urbis Rectoribus Legatus missus est pro pace impetranda, ut habet Procopius laudatus.

IV. *Vigilio in persecutione adhæsit.* Pelagius posteà à Vigilio Papa Constantinopolim evocatus fuit, ut sibi in difficili causa de Tribus Capitulis auxilio esset, sub quo etiam constanter pro Tribus Capitulis decertavit. Legitur enim subscriptus Constituto Vigiliano. Cùm nollet Synodùm Quintam subscribere, in exilium missus est, teste Victore Tununensi mox laudando. Justinianus Vigilii morte intellecta Pelagium ab exilio revocavit, qui Principi morem gerens, Tria Capitula damnavit, eoque pacto ad Romanam Sedem evectus est. Hæc Victoris Tununensis verba: *Pelagius Romanus Archidiaconus Trium præfatorum defensor Capitulorum Justiniani Principis persuasione de exilio redit, & condemnans ea, quæ dudum constantissimè defendebat, Romanæ Ecclesiæ Episcopus à prævaricatoribus ordinatur.* Ita loquitur Victor, quia Trium Capitulorum erat obstinatissimus defensor.

Hæc paulò fusius narrata sunt, ut pateat deceptum esse Anastasium, quando scripsit

scripsit Romanos à communione Pelagii se subtraxisse; quòd auctor publicaretur malorum, quæ Vigilius Constantinopoli perpessus fuerat; subdens Pelagium tenentem *Evangelia & Crucem Domini super caput suum in ambonem* ascendisse, *& sic* satisfecisse *cuncto populo & plebi, quia nullum malum peregisset contra Vigilium*. Quomodo enim id verum esse potest, cùm constet Pelagium Vigilii persecutionum socium fuisse; cum eo & pro eo stetisse, ac subscripsisse Constitutum ejus, quo Quinta Synodus irritabatur, indeque in exilium expulsum esse, & Tria Capitula, ut ait Victor in Chronico, *constantissime* defendisse. Quare coram populo in ambone nihil à se contra Vigilium tentatum jurejurando non affirmavit Pelagius, sed quòd nihil contra Synodi Calchedonensis fidem in Trium Capitulorum damnatione à se statutum fuisset.

V. Non fuit auctor, sed socius ejus persecutionum.

VI. A duabus Episcopis & uno presbytero ordinatus.

Cùm enim Romæ innotuisset Pelagium Tria Capitula condemnasse, singuli quique tum sacri, tum laici homines ab ejus communione se separabant, neque in tota Italia terrius inveniri potuit Episcopus, à quo consecraretur; illum quippe uti Calchedonensis Synodi prævaricatorem detestabantur. Quare à Perusino, & Ferentino Episcopis, ac Andrea Presbytero Ostiensi consecratus fuit, ut tradit idem Anastasius. Procul ergò à vero sunt, quæ scripsit populum Romanum Pelagio offensum fuisse, quia auctor fuerat persecutionum Vigilii; sicuti & quod tradit, Vigilio in custodiam detruso, Clerum Romanum missum esse in exilium *ad diversa metalla* incidenda; constat enim ex eodem Victore Tununensi, eos qui Tria Capitula defendebant, ab Imperatore in longinqua monasteria ablegatos. Porrò ignorantia controversiæ de Tribus Capitulis Anastasium, veterem alioqui Scriptorem, in eas fabulas impegit, quibus plures Scriptores fidem habuere, ut ait Cardinalis Norisius in Dissert. de Synodo Quinta cap. 9 § 1, ubi hæc observavit.

VII. In ejus electione novum mos inductus est.

Ab ordinatione Pelagii non recedendum, nisi prius observemus in ejus electione novum morem inductum esse, & Justinianum Imperatorem, qui jam ab annis quatuor Româ potiebatur, confirmandi Romani Pontificis auctoritatem, sibi, suisque posteris arrogasse, exemplo ducto à Gothorum Regibus, qui confirmationes electionum ad se traxerant. Inde post Vigilii mortem interpontificium trimestre fuit, & post mortem sequentium Pontificum solito etiam diuturnius; quia confirmatio ex Aula Imperatoris expectanda erat. Imperatores verò electionem non confirmasse, nisi soluta auri quantitate consueta, discimus ex Anastasio in Agathone. Tertiam hanc electionis Pontificiæ periodum his verbis explicat Mabillonius in Commentario prævio in Ordinem Romanum paragr. 17 ex opere MS. Onuphril Panuinii *de varia creatione Romani Pontificis*. Gothis Italiæ ditione à Narsete omnino exactis, Italiaque cum urbe Roma in Orientalis Imperii portionem redacta, insignior fuit in electione Papæ mutatio usque ad Carolum Magnum. Mortuo Pontifice Sedis Apostolicæ vacantis cura tribus præcipuis Cleri Ministris committebatur, scilicet Archipresbytero, Archidiacono, & Primicerio Notariorum. Ab his quàm primùm de morte Papæ nuncium significatur Exarcho, quem, Gothis pulsis, Ravennæ instituit Imperator.

VIII. Imperator electionis confirmationem sibi attribuit.

Post justa defuncto persoluta, exactumque tridui jejunium, de eligendo Pontifice tractabatur. Huic electioni intererant Clerus, Optimates, populus & milites, hoc est militum stationes, qui ad tutandam adversùs Longobardos, reliquam Italiæ partem, Romæ potissimùm & Ravennæ consistebant. De electione mox referebatur ad Imperatorem, à quo petebatur, expectabaturque factæ electionis approbatio. De ea item scribebatur ad Exarchum, ad Judices, Archiepiscopum & Apocrisarium Ravennæ, ut electioni faverent. Post datam ab Imperatore approbationem, electus tandem ordinabatur ad Confessionem Sancti Petri, ibique fidem profitebatur: moxque fidei suæ confessionem ad omnes Ecclesias dirigebat. Hæc omnia constant ex Libro Diurno Romanorum Pontificum, cujus formulæ ab eo tempore, idest, post electionem Pelagii, in usu esse cæperunt. Ita Mabillonius, cui in omnibus consentit Auctor Criticæ Baronii, nisi in eo quod ait morem hunc usque ad Carolum Magnum perdurasse; regnante enim Pippino Francorum Rege Ecclesiam ab illa servitute liberatam fuisse, infra cum eodem Auctore videbimus, licet Ludovico Pio imperante, mos ille in pristinum statum restitutus, & Pontificum Romanorum ordinatio coram Legatis Imperatoris iterùm peracta fuerit.

IX. Pelagius Tuscos Tria Capitula defendentes increpat.

Cùm Pelagius ubique veluti Calchedonensis Concilii proditor traduceretur, Tusciæ Episcopi Tusciæ illius nomen, uti moris erat, inter sacrosancta mysteria recitare recusabant, ut ipsemet testatur in Epistola VI ad eos *data XV Kal. Martii anno XV post Consulatum Basilii*, ideoque anno 556: *Quomodo vos*, inquit, *ab universi orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria, secundùm consuetudinem, nominis memoriam reticetis, in quo licèt indigno, Apostolicæ Sedis per successionem Episcopatus præsenti tempore videtis consistere firmitatem?* Eâ Epistolâ Pelagius

eorum contumaciam graviter perstrinxit. *Divisionem vestram*, ait, *à generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo*. Scripsit etiam Pelagius Epistolam Encyclicam ordine VII ad omnes Orthodoxos, & in hac sicut in priori, se quatuor Conciliorum fidem tenere protestatus est. Licèt autem Synodum Quintam in ea non nominarit; tacitam tamen illius mentionem facit, dicens: *Possemus quidem totius causæ rationem ad sedandos rumores hominum, Divina nobis cooperante misericordia, fiducialiter explicare, nihilque contra fidem Patrum, contra quatuor Synodorum firmitatem nullatenus esse tentaudum* (legendum *tentatum*) *lucidissimis approbationibus demonstrare, magisque id actum* (in Quinta Synodo) *ut memoratarum Synodorum firmitas contra omnes inimicos immobili soliditate consisteret. Sed quia hoc his, qui lacte potius, quàm solido cibo nutriendi sunt, necessarium esse non duximus*, &c.

X. *Scribit ad Childebertum Franc. Regem.*

Hoc eodem anno quingentesimo quinquagesimo sexto Pelagius salutatoriam ad Sapaudum Arelatensem Episcopum scripsit Epistolam VIII, datam *IV Nonarum Juliarum*, antequam ab eo literas acciperet. Tum Epistolâ IX datâ *decimo sexto Kalendas Octobris*, modestè laudes rejicit, quibus illum Sapaudus in literis suis ornarat. Tum utrique Epistolæ subjicitur decima ad Childebertum Francorum Regem data *III Idus Decembres*. Miserat Childebertus Rufinum Romam ad Pelagium Papam, qui ab eo postulavit, ut vel Childeberto significaret, se per omnia B. Leonis scriptis assentiri, vel propriis verbis confessionem suæ fidei ad eumdem destinaret; cujus petitionis hæc ratio fuit. Semina scandalorum in provinciis Galliarum à quibusdam spargebantur, quasi quid contra fidem Catholicam in Quinta Synodo generali peractum esset. Quare Pelagius literis tertio Idus Decembris datis priorem petitionem implevit, & anathema dixit iis, qui de fide aliter sentiebant, quàm in Epistolis Sancti Leonis, & in Concilio Calchedonensi continebatur.

XI. *Fidei suæ professionem ad eum mittit.*

Quoad secundum caput petitionis à Childeberto factæ per eumdem Rufinum, Pelagius Epistolâ XVI ad Childebertum, sine die, & Consule datâ, fidei suæ confessionem ad eum mittit, quæ Epistola sine dubio scripta est Idibus Aprilis anni 557, cùm eodem die data sit ejus Epistola ad Sapaudum, cui notum facit, se ad Childebertum Regem scripsisse, ad eumque fidei suæ confessionem misisse; & à Sapaudo petit Pelagius, ut sibi significet, an sua fidei professio tam ei, quàm Regi placuerit. Hæc professio fidei, seu *fides Papæ Pelagii* post utramque Epistolam sequitur in Collectione Conciliorum.

XII. *Arelatensi Episc. vices suas committit.*

Idem Pontifex Epistolâ XII ad Sapaudum Arelatensem datâ III Nonas Februarii anni 557; ipsi vices suas in Galliis delegat, palliique usum impertitur, quod significat Childeberto Regi Epistola XIII, quæ est sine die & Consule, tandemque Epistola XIV eumdem Regem privilegiorum Sedis Arelatensis, & totius Ecclesiastici ordinis protectorem, canonumque vindicem agnovit, contra cujusdam Episcopi temeritatem, qui Sapaudum ad alterius Episcopi tribunal vocaverat, ad ipsum scribens: *Pro quibus Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas Vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et hujusmodi causis solicitam Vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra Ecclesiasticas regulas petentibus concedatur: quia quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro rectè potest Regalis devotio famulari, nisi providentiâ ejus Ecclesiasticorum ordinum servetur integritas*. Porrò Sapaudus vices Romani Pontificis non gessit, ut decessores Auxanius, & Aurelianus, per eam tantùm Galliæ partem, cui Childebertus dominabatur, & per provincias in quas Episcopus Arelatensis, cùm Metropolitanus esset primi ordinis, jus Metropolicum exercebat, sed per universam Galliam, ut ex laudatis Pelagii ad Sapaudum literis liquet.

XIII. *Illyrici & Africani ad unitatem Ecclesiæ redeunt.*

In Vigilio Papa diximus Africanos & Illyricos Episcopos, coactis Synodis, pro Tribus Capitulis conspirasse, & contra eosdem Rescriptum edidisse Justinianum Imperatorem constare ex Isidoro lib. de Viris Illustribus cap. 18. Sed magnæ gloriæ vertitur Pelagio, quòd illo Pontifice, non solùm Africa & Illyricum, sed & universa Italia præter paucos Episcopos Tria Capitula condemnavit. De Africanis id testatur Victor Tununensis in Chronico ad annos 554 & 555; de Illyricis verò ad annum 559.

XIV. *Pelagius pro Synodo Quinta laborat.*

Universo itaque Catholico orbe ad Synodum Quintam accedente, soli Venetiarum ac Istriæ Episcopi refragabantur. Pelagius schismati indignatus Epistolis 2, 3, 4, & 5 ad Narsetem Patricium, exercitûs Justiniani in Italia ducem, eumdem hortatus est, ut repugnantes vi cogeret ad recipiendam Synodum. At illi Narsetem ipsum, licèt Italicarum rerum summa cum potestate præfecturam gerentem, ab Ecclesiastica communione suspenderunt: *Neque enim*, inquit Pelagius in Epistola IV *sine illius providentia factum esse credendum est, ut insensati, & perversi homines ad hoc usque prosilirent, ut suam divisionem Catholicam esse credentes Ecclesiam, à sua Vos pollutione*

SÆC. VI. PELAGIUS. ne prohiberent. Episcopi illi, Paulino Aquilejensi Metropolita incentore, adversùs Quintam Synodum, provincialem Aquilejæ Conventum habuere, in quo Tria Capitula à Calchedonensibus Patribus non damnata, à quopiam proscribi posse negarunt, in quam sententiam, dato sacramento, ab omnibus itum est. Porrò in ea Epistola ordine V *Narseti Patricio*, ut legitur in vulgatis Conciliorum editionibus, vel *Valeriano Patricio*, ut habet Collectio Romana Holstenii, inscripta, monet Pelagius non solùm Paulinum Aquilejensem, sed etiam Mediolanensem Episcopum ad Justinianum sub custodia dirigendos, quia Mediolanensis Episcopus Paulinum illegitimè ordinaverat, ut ex ea Epistola liquet. Pelagius rei indignitate commotus egit cum Narsete, ut constat ex ejus Epistola V, ut Paulinus Antistes Synodi obtrectator, captivus ad Justinianum Byzantium mitteretur, quod tamen, cùm meliora de ipso sperarentur, minimè factùm est.

XV. Moritur. Pelagium inchoasse ædificationem Basilicæ Apostolorum Philippi & Jacobi testatur Anastasius in ejus Vita. Quæ *dum initiaretur*, inquit, *fabricari*, *mortuus est*, *& sepultus in Basilica beati Petri Apostoli sexto Nonas Martii*. Mortuus est itaque Pelagius anno quingentesimo sexagesimo, noctè inter ultimum Februarii & primum Martii diem, dieque quarta ejusdem mensis sepultus est, ut legitur in ejus epitaphio; ordinatus enim fuerat die undecima Aprilis anni 555, & sedit juxta idem epitaphium *annos quatuor*, *menses decem*, *dies decem & octo*; *Depositus IV Non. Martii*. Sic enim omnia cohærent. Basilicam Sanctorum Apostolorum à Joanne ejus successore perfectam esse, in ejus Pontificatu videbimus. Dicta est autem Basilica Apostolorum Philippi & Jacobi, quia ejus dedicatio peracta est die prima Maji SS. Apostolis Philippo & Jacobo sacra; ædificata est enim in honorem duodecim Apostolorum, ut legitur in Bulla Joannis III Pelagii successoris, quam refert Baronius anno 559, de qua infrà.

XVI. Ejus Epistola spuria. Una Pelagii Papæ circumfertur Epistola ad Vigilium Episcopum, quam rectè observavit Baronius suspectam esse, falsâ enim Consulari notâ est insignita, & ex Ithacii sanctique Leonis Magni verbis variè depravatis contexta, ideoque eam viri omnes Eruditi ut adulterinam rejiciunt.

JOANNES III. *Pontif. LXIII.*

Anno Domini DLX.

I. Joannes III creatur PP. Post mortem Pelagii cessavit Episcopatus menses quatuor, dies decem & septem, non verò, ut legitur in Anastasio, menses tres, dies vigintiquinque; cùm enim ex ipsomet Anastasio constet, Joannem tertium natione Romanum Anastasii viri illustris filium sedisse *annos 12*, *menses 11*, *dies 26*, & sepultum esse *in Basilica B. Petri sub die 13 mensis Julii*, constat pariter interpontificium in Anastasio male descriptum esse, Joannemque ordinatum die decimaoctava mensis Julii, in quam anno quingentesimo sexagesimo Dominica incidebat. Licèt autem Joannis III Pontificatus tam diuturnus fuerit, ejus tamen gesta, deficientibus antiquis monumentis, penè ignota sunt.

II. Duo Episcopi Galli in Synodo depositi. Salonius & Sagittarius fratres, à Sancto Nicetio Lugdunensi Episcopo educati, ut narrat Gregorius Turonensis lib. 5 cap. 20 ad Episcopatûs culmen ascenderunt, Salonio in Episcopum Ebredunensem, Sagittario verò in Episcopum Vapincensem ordinato. *Sed assumpto Episcopatu in proprium relati arbitrium, cœperunt in pervasionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diversisque in sceleribus insano furore grassari: ita ut quodam tempore celebrante Victore Tricassinorum Episcopo solemnitatem Natalitii sui, emissa cohorte cum gladiis & sagittis irruerent super eum. Venientesque sciderunt vestimenta ejus, ministros ceciderunt, vasa & omnem adparatum prandii auferentes, relinquentes Episcopum in grandi contumelia. Quod cum Rex Guntherannus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit; coniunctique Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus, quibus accusabantur, valde convictos, præceperuntque, ut qui talia commiserant, Episcopatûs honore privarentur*. Concilium illud Lugdunense II ex solis ditionibus Guntramni Regis coactum est. In eo conditi canones sex: eique subscripserunt suâ, vel Vicariorum manu Episcopi XIV. Cùm verò in vulgatis Conciliorum editionibus habitum dicatur *anno VI regni gloriosissimi Guntramni Regis*, ad annum 567 revocandum videtur.

III. Ad Joannem PP. appellant. *At illi*, subdit Gregorius, Salonius nempe & Sagittarius, *cum adhuc propitium sibi Regem esse nossent, ad eum accedunt, implorantes se injustè remotos: sibique tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus*

SÆC. VI. JOANNES III.

bus eorum, datis Epistolis eos abire permisit. Qui accedentes eoram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus caussis dimotos. Ille verò Epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eos restitui jubet. Quod Rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis, implevit. Sed nulla, quod pejus est, fuit emendatio subsecuta, &c. Multa eorum scelera postea Gregorius narrat, & cap. 27 ejusdem libri 5 Historiæ Francorum, scribit, anno decimo octavo Guntramni Regis, ideoque anno 579 apud Cabillonum civitatem Synodum actam esse ex jussu ejusdem Regis, in qua duo illi Episcopi dignitate dejecti sunt, & in Basilicam sancti Marcelli sub custodia detrusi, non solùm propter illa crimina, sed etiam, *quod essent rei Majestatis, & patriæ proditores*; aliosque in civitatibus eorum subrogatos fuisse Episcopos.

IV. Joannes Synodum V. defendit & approbat.

Anno quingentesimo sexagesimo octavo Italicæ quieti infestis Numinibus, Longobardi à Narsete, ut nobiles scriptores prodidere, invitati, Alboino Rege ductore in Italiam descendentes Aquilejam, ac vicina Venetiæ oppida uno ferè impetu occuparunt. Ita illarum urbium Antistites, à Romano Imperio separati, securiùs atque insolentiùs Synodum Quintam deinceps impugnarunt. Verùm periculosissimis temporibus Joannes Papa animum non despondit, sed & rei Romanæ labenti opem ab Imperatore petiit, & Synodum Quintam defendit. Etenim ii, qui urbium Antistites consecrabantur, in Synodi Quintæ decreta jurabant, ac fidei datæ chirographum ad Apostolicam Sedem transmittebant, ut testis est Gregorius Magnus lib. 3 Epist. 2 ad Constantium, ex qua eruitur Joannem Papam exegisse tale juramentum à Laurentio electo Episcopo Mediolanensi: *Et quidem*, inquit Gregorius, *si quid de Tribus Capitulis in quocumque vel verbo, vel scripto nominatum est, benè Fraternitas tua reminiscitur, quamvis decessor Fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem Sedi Apostolicæ remiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Urbanam Præturam gerens pariter subscripsi.* Initium Pontificatûs Laurentii, hactenùs in tenebris sepultum, nos docuere Mabillonius Tomo I Musei Italici part. II, & Papebrocius in Exegesi de Episcopis Mediolanensibus præfixa Tomo 7 Sanctorum mensis Maii; incidit autem in mensem circiter Januarium anni 573, ex quo consequens est Laurentium cautionem ad Joannem Papam transmisisse, qua Tria se Capitula damnare jurejurando affirmabat, quam syngrapham ab eo Joannes Papa exegerat; cùm enim Synodum Quintam approbasset, Trium Capitulorum damnationem rectè factam propugnabat.

SS. XII Apostolorum Basilicam perficit.

De Joanne III Anastasius scribit: *Hic perfecit Ecclesiam sanctorum Philippi & Jacobi, & dedicavit eam.* Pelagius Joannis decessor eam Basilicam inchoaverat, ut diximus ex eodem Anastasio. Ea nunc vocatur Basilica duodecim Apostolorum; Baronius enim anno 559 refert antiquum exemplar Bullæ Joannis III è manuscriptis, ut ait, Vaticanis excerptum, cui hujusmodi inscriptio præposita legitur: *Exemplum Bullæ Papæ Joannis tertii, ubi dicit Basilicam duodecim Apostolorum initiatam per Pelagium prædecessorem suum, & morte prævento non absolutam consumasse, titulumque Cardinalem eam constituisse, & assignat eidem Basilicę parochię fines, & eam diversis donariis donat de suo vestiario.* De eadem Basilica loquitur Hadrianus Papa in Epistola ad Carolum Magnum de Imaginibus, dicens Pelagium & Joannem miræ magnitudinis Ecclesiam Apostolorum à solo ędificasse, & Historias diversas tam in musivo, quàm in variis coloribus cum sacris pinxisse imaginibus, *& nunc usque hactenus*, inquit, *à nobis venerantur*. De eadem Ecclesia vide dicta in Pelagio. Idem libri Pontificalis Auctor scribit Joannem III constituisse, ut oblationes & Amulæ, vel luminaria in cœmeteria per omnes Dominicas ministrarentur. Ex quo, in Stephano Papa hujus nominis primo deduximus, non solum persecutionis tempore, sed etiam multo postea ritum offerendi in cœmeteriis obtinuisse. De quo vide etiam dicenda in Gregorio III.

VI. Vitam cum morte commutat.

Postquam Joannes Papa annos 12, menses 11, dies 26 Romanam Ecclesiam gubernasset, ut ex Anastasio num. 1 diximus, vitam cum morte commutavit die decima tertia mensis Julii, eodem Anastasio teste, ideoque anno quingentesimo septuagesimo tertio. Baronius rectè monet Epistolam *Episcopis per Germaniæ & Gallię provincias constitutis*, quæ dicitur à Joanne Papa III scripta, commentitiam esse, & vultum exprimere Mercatoris. Sub ejusdem Isidori Mercatoris larva delitescit Auctor brevis Epistolæ sub nomine etiam Joannis ad Edaldum Viennensem Archiepiscopum scriptæ à Baronio in Addendis Tomi XII subjectis relatæ.

BENEDICTUS *Pontif. LXIV.*

Anno Domini DLXXIV.

I. *Benedictus fit Papa.* LIcèt Anastasius scribat, post mortem Joannis III cessasse Episcopatum *menses decem*, *dies tres*, ex ipsomet tamen Anastasio constat diuturnius fuisse interpontificium; cùm enim tradat Benedictum ejus successorem sedisse *annos* 4, *mensem* 1, *dies* 28, & sepultum esse *in Basilica B. Petri Apostoli in Secretario*, *sub die* 30 *mensis Julii*, si ab illo die retrocedamus, inveniemus juxta Anastasium, Benedictum natione Romanum, ex patre Bonifacio, à Græcis Bonosum nuncupatum, ordinatum fuisse die tertia mensis Junii anni quingentesimi septuagesimi quarti, in quam eo anno Dominica cadebat, & consequenter ex ipsomet Anastasio, post Joannis III mortem, cessasse Sedem menses 10, & dies 21. Tam longi interpontificii causa in tumultus à Longobardis Italiam turbantibus excitatos videtur referenda. Obiit Benedictus nulla re gesta, quę ad nos pervenerit, celebris.

II. *Moritur.* Anastasius in Benedicto scribit, ejus tempore gentem Longobardorum invasisse totam Italiam, simulque & famem nimiam, ita ut etiam multitudo castrorum se traderet Longobardis, ut temperare posset inopiam famis. Subdit postea: *In istis laboribus & afflictionibus positus sanctissimus Benedictus Papa mortuus est*, *qui sepultus est in Basilica beati Petri Apostoli in Secretario pridie Kalendas Augusti*: Obiit itaque Benedictus die 30 mensis Julii anni quingentesimi septuagesimi octavi, non verò anni quingentesimi septuagesimi noni, ut vult Papebrocius, hoc enim ultimo anno, die 18 Februarii jam sedebat Pelagius II Benedicti successor, ut constat ex ejus Epistola eo die data, & recitata in Sinodo Gradensi, de qua in eius Pontificatu sermo erit.

Extat Epistola Benedicti Papæ nomine scripta *Episcopo David*, quæ ab aliquo impostore conficta est, qui Operis adversùs Warimandum Arianum capiti primo, variè interpolato, Philonis sententiam & 1 ad Thim. 4 adtexuit; versionem ex Vetere & Hieronymiana sibi peculiarem cudit, ac Epistolam commentitiâ Consulatus notâ obsignavit. III. *Epistola ipsi adficta.*

PELAGIUS II. *Pontif. LXV.*

Anno Domini DLXXVIII.

I. *Pelagius II ordinatur inscio Imperatore.* BEnedicto Papa mortuo, Sedes vacavit non menses tres, dies decem, ut legitur in Anastasio, sed menses quatuor; quod facile est demonstrare. Cùm enim constet Pelagium II Benedicti successorem mortuum esse die octava Februarii, anni 590, postquam ultra annos 11, menses 2, & dies 10 sedisset, ejus ordinatio necessariò retrahenda est ad diem trigesimam Novembris anni 578 juxta nostram opinionem, vel anni 579, juxta eos, qui volunt eum sedisse tantùm annos 10. Sed hoc ultimum dici non potest, nam in Synodo Gradensi, de qua mox, eodem anno 579 *die III Nonarum Novembrium* celebrata, lecta est Epistola Pelagii II die decima octava Februarii data, ex quo consequens est ejus ordinationem die 30 Novembris anni 578 peractam, ideoque & juxta Anastasium vacationem sedis post mortem Benedicti fuisse quatuor mensium, cùm ipsemet asserat Benedictum obiisse die 30 Julii, & Pelagium die octava Februarii. Pelagius itaque hujus nominis II, natione Romanus, ex patre Vinigildo ordinatus est Romanus Pontifex die trigesima mensis Novembris sancto Andreæ Apostolo sacra, anno quingentesimo septuagesimo octavo. Ordinatus est autem *absque jussione Principis*, inquit idem Anastasius, eò quòd Longobardi obsiderent civitatem Romanam, & multa *vastatio ab eis in Italia fieret*. Quare aliquando contigit, ut Romani Pontifices, necessitate urgente, non expectato Imperatoris consensu, aut Exarchi, consecrati fuerint.

Universa Italia Synodum Quintam receperat, solique Transpadani, Istri, ac Veneti eidem eò securius refragabantur, quò sub Longobardorum Imperio vivebant. Quare pro Tribus Capitulis acerrimè adversùs Romanos Pontifices diù pugnarunt. Paulinus Archiepiscopus Aquilejensis, quem diximus Pelagium I literis ad Narsetem Patricium datis, insecutum esse, captâ à Longobardis Aquileja, sacram omnem supellectilem in Gradi insula propè urbem in æstuariis sita, servandam curarat, illoque mor- II. *Aquilejensem sedem Gradum transfert.*

mortuo, atque Probino ejus successore intra annum extincto, Helias Archiepiscopus renunciatus fuerat. Qui cùm Aquilejæ inter Christianæ rei infensissimos hostes, haud tutò se degere posse animadverteret, Pelagium Papam rogavit, ut Metropolitana sedes Aquilejensis Gradum transferretur, ubi Templum Martyri Euphemiæ ædificarat. Pelagius, tum ut initio Pontificatûs schismaticorum principem, collatis beneficiis, erga Sedem Apostolicam reverentiorem faceret, tum quòd sub Romano Imperio viventem ad obedientiam facilius revocari posse intelligeret, Heliæ precibus annuit, delegavitque Laurentium Presbyterum, cui cum literis Pontificiis Synodo provinciæ, ea de causâ celebrandæ, suo nomine adesset. Illam recitat Dandulus in Historia Veneta MS. & ex eo Ughellus Tomo V Italiæ sacræ in Tabulis Aquilejensium Patriarcharum, extatque MS. tam in Bibliotheca Barberina, quàm in Vaticana. Est porrò Gradus Urbs sita in parvula insula, quæ est in ora littorali maris Adriatici.

III. Ea translatio in Synodo Gradensi confirmatur.

Coacta Synodus apud Gradum die tertia Novembris anni quingentesimi septuagesimi noni, ejus enim hoc est initium: *Imperante Serenissimo Tiberio Constantino Augusto, anno Imperii ejus quinto, eodem Consule, sub die 3 Nonarum Novembrium, indictione 13*, quæ notæ temporariæ annum 579 certò designant. In ea lecta est Epistola Pelagii II, cujus summa his verbis continetur: *Quapropter vestro compatientes mærori necessitudinem, imò etiam rabiem furentium perpeudentes Longobardorum, inclinati precibus vestris per hujus præcepti seriem, suprascriptum Castrum Gradense totius Venetiæ cum omnibus vestræ Ecclesiæ pertinentibus etiam Istriæ Metropolim perpetuò confirmamus.* Dicitur Epistola data *XII Kalendas Martii Imperatore Tiberio II Augusto*. Lectis literis acclamatum ab omnibus: *Exaudi Christe, Pelagio vitam: omnes uno consensu sanctissimi Pelagii præceptionem & vestram sequimur confirmantes sententiam.* In fine Epiphanius jussus est Patrum decreta legere, itarimque definitio fidei Synodi Calchedonensis lecta est; pro illa enim Synodo Antistites mordicùs stabant. Præter Heliam Ecclesiæ Aquilejensis Episcopum, & Laurentium Presbyterum Apostolicæ Sedis Legatum, Synodo subscripsere Episcopi decem & octo Aquilejensi Metropolitæ subjecti, cujus amplissima erat jurisdictio, cùm à Pannonia secunda usque ad Abduam in Insubria extenderetur. Continebat enim Rhætiam secundam, cujus Metropolis Sabio; Noricum, cujus primaria urbs erat Tiburnia ad Dravum. Denique complectebatur Istriam, Forum-Julii ac Venetiam, quæ provinciæ uno *Istriæ* nomine id temporis, ac in Sexta Synodo vulgò appellabantur.

IV. In ea Synodo Episcopi Istriæ à schismate non discedunt.

Schismatici in hac Synodo contra Quintum Concilium iterum jurarunt, vano eo prætextu, ne Synodus Calchedonensis læderetur. In laudata enim Danduli Historia legitur eos Episcopos *demonstrata Synodo Calchedonensi* subscripsisse, & in Chronico Aquilejensi à Cardinali Norisio, ex cujus Differt. de Synodo Quinta cap. 9 § 4 hæc excerpta, laudato, habetur: *In qua Synodo quidquid de Calchedonensi Concilio dubitabatur, pulsa dubitatione confirmatum est.* Quare eo beneficio schismaticis collato, nihil Pelagio collatum est. Ex illa autem sedis translatione factum, ut Metropolitæ promiscuè Aquilejenses, vel Gradenses dicerentur. Ita Sanctus Gregorius Magnus Severum Heliæ successorem Episcopum Aquilejensem dixit lib. 1 Epist. 16; Gradensem verò lib. 11 Epist. 38. Nulla porrò hujus Synodi Gradensis in Collectione Conciliorum mentio.

V. Pelagius eos à schismate reducere tentat.

Posthàc, Tiberio Imperatore Orthodoxo Persico bello occupato, atque anno 582 defuncto, schismatici periculosis temporibus in rebellione perseverarunt. Longobardi enim in dies imperium per Italiam protendebant, Exarchis à Mauricio Imperatore, Tiberii successore, bellum in Oriente gerente, suppetias non accipientibus. Sed cùm anno 586 Longobardi, Francorum Regis cum validissimis copiis adventum reformidantes, inducias cum Flavio Smaragdo Exarcho statuissent, Pelagius Pontifex schismaticis ad Ecclesiam reducendis manum admovit. Redemptum itaque Episcopum Ferentinum, & Quodvultdeum Abbatem ad eosdem Legatos misit cum Epistola ordine V, cujus hoc est exordium: *Dilectissimis fratribus Eliæ, aliisque Episcopis, universis filiis in Ecclesia Istriæ partibus constitutis*, &c. *quòd ad dilectionem vestram, fratres, filique charissimi nostra tardius scripta dirigantur, non malevolæ voluntatis, aut dissimulationis, vel negligentiæ fuisse credatur, sed, sicut nostis, temporalis qualitas, & hostilis necessitas hactenus impedivit*, &c. *postea ergo quam Deus omnipotens pro felicitate Christianorum Principum per labores & sollicitudinem filii nostri Excellentissimi Smaragdi Exarchi & Chartularii sacri palatii pacem nobis interim, vel quietem donare dignatus est, cum omni sollicitudine festinamus præsentia ad Vos scripta dirigere, hortantes, & obsecrantes, ut in divisione Ecclesiæ ulterius quisquam studeat permanere*, &c. Pluribus postea eis inculcat in sola unitate fidei procul à schismate homines salvari posse, tandemque ipsis aditum aperit, mediaque offert, quibus in iis schismatis vulnus sanetur: *Si quid fortè causæ est*, inquit, *unde vestri scandalizati animi*

vi-

videantur, manentes in unitatis charitate, eligite de fratribus, ac filiis nostris, quos ad nos inquirenda de quibus movemini, transmittere debeatis, & parati sumus secundùm præceptionem Apostolicam, & cum charitate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem, & sine impedimento aliquo cum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sincerissima relegare. Quo anno data sit hæc Epistola, non indicatur; sed ex induciis à Smaragdo stabilitis, anno 586 scripta intelligitur.

VI. Ipsos iterum hortatur ut ad unitatem Ecclesiæ redeant.

His literis, hacque legatione nihil promovit Pelagius. Nam schismatici suos quidem cum literis nuntios ad ipsum miserunt, sed nullam inire voluerunt de causa dissidii collationem, ut testatur Pontifex in Epistola VI ad ipsos datâ, quâ, ubi exposuit, quàm grave malum sit schisma, ipsos iterum hortatur, ut quosdam è suis Romam, vel si eos itineris incommoda remorantur, saltem Ravennam mittant, ubi facta Congregatione Sacerdotum, à Legatis Pontificiis satisfactionem lenissimam percipiant: ne amplius animæ simplices divisæ à sancta Ecclesia, pro superfluis quæstionibus, tam longa obstinatione permaneant. Nihil à Schismaticis obtinuerunt hæ literæ charitatem Apostolicam spirantes. Sed illi prolixiori Epistolâ causam suam defendere sunt aggressi.

VII. Tertiò ad ipsos scribit.

Quare Pelagius tertiò jam tandem schismaticos, prolixâ satis ad eosdem datâ Epistola VII, monere non destitit. In ea Synodum Calchedonensem, quod ad fidei decreta spectat, nihil per Concilium Quintum læsam ostendit, idque ex Sancti Leonis Epistolis probat. Apostolicam Sedem fatetur initio per Vigilium Papam noluisse Tria Capitula damnare, quæ tamen, causâ postea diligenter discussâ, Vigilio eodem auctore proscripsit; ibique Theodorum Mopsuestenum hæreticum ex SS. Patribus ostendit, ac Theodoreti libros contra S. Cyrillum, itemque Epistolam Ibæ omninò damnandam esse demonstrat. Illud verò quammaximè Pelagio displicebat, quòd Istri Episcopi ab Apostolicæ Sedis communione se suspenderant, contra quam etiam *interdictum*, teste eodem, publicarant. Quare in hisce postremis literis gravissimum eorum crimen arguens, ait: *Cur non ad memoriam pro unitate servanda B. Augustini dictum reducitur? Qui dum de unico baptismate loqueretur, idcircò Cyprianum Martyrem, qui de iterando baptismate scripserat, defunctum perhibuit, quia licèt pravum quid senserit, nunquam tamen se à totius Ecclesiæ communione suspendit.* Hanc Pelagii Papæ Epistolam à Sancto Gregorio Magno scriptam fuisse auctor est Paulus Diaconus lib. 3 de Gestis Longobardorum cap. 20.

Tam gravibus, tam eruditis, tam piis Epistolis fracta non est schismaticorum pervicacia. Quare Pelagius cum surdis se canere intelligeret, abjecto calamo, armata manu cum iis agendum ratus Smaragdum Exarchum contra eosdem per literas concitavit, eos ut potestate coerceret, atque ad parendum Sedi Apostolicæ cogeret.

VIII. Contra eos vim adhibet, sed frustra.

Smaragdus minaces ad Heliam, reliquosque, qui sub Imperatoris potestate erant, literas dedit obedientia erga Apostolicam Sedem imperata. At illi Oratores ad Mauricium Imperatorem miserunt, à quo etiam, ne quid molestiæ ipsis inferretur, subdola statim arte impetrarunt. Id constat ex libello, quem iidem schismatici ad præfatum Imperatorem miserunt sub S. Gregorii Pontificatu. Paulò post Heliam decessisse iidem affirmant, cui suffectus est Severus Trium Capitulorum æquè pertinax defensor. Hunc Smaragdus, veritus ne & vicinas regiones schismate inficeret, in Gradensi Ecclesia captum, vi Ravennam deduxit, ubi coram Joanne Archiepiscopo Tria Capitula damnare coactus fuit. sed post annum in Ecclesiam suam redux non ante à suis collegis receptus in communionem est, quàm in Synodo decem Episcoporum Marani congregata, rursùs Trium Capitulorum defensionem jurasset. Hæc sub Pelagii II Pontificatu contigere, quæ visum est hic uno tenore referre, licèt Synodus hæc Marani sub initium Pontificatus Sancti Gregorii celebrata fuerit.

IX. Scribit librum pro defensione Quintæ Synodi.

Ceterum Pelagius II Synodum Quintam non solùm decretis suis, & Exarchi auctoritate tutatus est, verùm etiam integrum pro ea volumen procudit, de quo hæc scribit Sanctus Gregorius libri II Epistola 36 indictione 10, ideoque anno 592 ad Episcopos Hiberniæ data: *Ut igitur*, inquit, *de Tribus Capitulis animis vestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi, librum, quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere; quem si posito voluntariæ defensionis studio, puro, vigilantique corde sæpius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram reversuros nihilominus esse confido.* Liber ille Pelagii creditur esse prolixa illa Epistola ad Istriæ Episcopos data, quæ extat Tomo 5 Concil. pag. 615 quamque Paulus Uvarnefridus lib. 3 de Gestis Longobard. cap. 20 scriptam dicit Pelagii Papæ nomine à beato Gregorio, cùm adhuc Diaconus esset. De ea Epistola mox locuti sumus.

X. Auxilium petit contra Longobardos.

Pelagius ad Annacharium Episcopum Antissiodorensem Epistolam IV scripsit, qua Regum Francorum fide ortodoxa commendata, Annacharium hortatur, ut illis suadeat, ne cum Longobardis fœdus habeant, imo Italiæ & Urbi succurrant. Hæc Epi-

stola data est tertio Nonas Octobris anno 581 juxta editionem Sirmondi, vel 580 juxta Vaticanam Conciliorum editionem. Epistola verò III ejusdem Pontificis ad Gregorium Diaconum, postea Papam, tunc suum Constantinopoli Apocrisiarium, qua ei dat in mandatis, ut Urbi contra Longobardos imminentes auxilium ab Imperatore impetret, *data est IV Nonas Octobris, indictione tertia*, ideoque anno 584.

XI. *S. Gregorium Diaconum ordinat, & Cpolim mittit.*

. Sanctum Gregorium, qui postea Pontifex Romanus renunciatus est, Diaconum ordinatum, a Pelagio II initio sui Pontificatûs, ad Tiberium Augustum Apocrisarium Constantinopolim missum esse, non videtur superesse ambigendi locus. Gregorius ex dictis in Joanne III num. 4 subscripsit anno 573 juramento à Laurentio Mediolanensi Episcopo præstito, dum Urbanam Præfecturam adhuc gereret. Non multò post jusjurandum illud, Gregorium sæculo renunciasse & Monachum induisse, ex eo deducunt Bollandus ad diem 12 Martii in Commentario prævio ad ejus Vitam, Cardinalis Norisius in Dissert. de Synodo V cap. 9 § 3, & Mabillonius Tom. 2 Veter. Analect. in Dissert. de Vita Monastica Gregorii Papæ I, quòd plures annos in monasterio S. Andreæ à se in Urbe condito commoratus est ante susceptum Diaconatûs gradum & Legationem Constantinopolitanam. Certè ex libris Dialogorum ejusdem Pontificis, & ex Joanne Diacono in ejus Vita deducitur, Gregorium ante annum 579 jam vitam Monasticam professum esse. Cardinalis autem Norisius loco laudato observat, Gregorium Tiberio imperante, Apocrisarium Sedis Apostolicæ apud eum egisse, quo tempore cum Eutychio Patriarcha Constantinopolitano de palpabilis carnis resurrectione coram Imperatore litigavit. Rem ipsemet Gregorius describit lib. 14 Moral. cap. 29. *Tunc itaque*, inquit Gregorius, *de hac re in longa contentione perducti, gravissima à nobis cæpimus simulatione resilire, cùm piæ memoriæ Tiberius Constantinus Imperator secretò me & illum suscipiens, quid inter nos discordiæ versaretur agnovit*. Cùm verò Eutychius die sexta Aprilis anni 582, & Tiberius Augustus die decima quarta Augusti ejusdem anni, obierint, ea dissensio ad annum 581 ad minus retrahenda est, ut possit dici *ex longa contentione* inter utrumque simulatio suborta, ideoque jam anno eodem Gregorius Pelagii Legatus in urbe Regia versabatur; ex quo & sequitur ab eodem Pelagio II & Diaconum & Apocrisarium ad Tiberium, Gregorium electum esse; Diaconi enim eo munere juxta antiquam consuetudinem fungebantur, teste eodem Gregorio lib. XI Epist. 45 ad Phocam Augustum.

XII. *S. Gregorius cum Eutychio Episc. CP. disputat de carnis resurrectione.*

Porrò cùm Eutychius Patriarcha paulò antequam in morbum incideret, Commentarium edidisset de Resurrectione carnis, quo cùm firmiter adversus Gentiles & Hæreticos eam astrueret, ex Origenis tamen erroribus assereret eam fore absque carne palpabili; Gregorius tunc Apostolicæ Sedis & Pelagii II Apocrisarius, ipso convento, atque admonito, post multam inter eos disputationem, interveniente Tiberio Imperatore, liber ille combustus est, & Eutychius errorem agnovit, qui & ægrotans, quandocumque noti Gregorii ad eum salutationis gratia pergebant, pellem manûs suæ tenens dicebat: *Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus*; quod omninò prius negare consueverat. Refert hæc pluribus ipse Gregorius lib. 14 Moral. cap. 29, quæ Eustathius in Vita S. Eutychii dissimulavit. Ceterùm haud valuit nævus iste vel quantavis macula, quam citò absterserit, Eutychii animæ labefactare pulchritudinem: ut non immeritò Græci eum ut sanctum colant, anniversariaque die ejusdem Natalem celebrent.

XIII. *Fuit Institutis S. Benedicti.*

Quo in monasterio vitæ Monasticæ rudimenta didicerit Gregorius, docet ipse variis in locis, nimirùm in monasterio sancti Andreæ, quod Romæ construxerat, ut scribit lib. 4 Dialog. cap. 21. Benedictinam verò eo loci viguisse Regulam ostendit Mabillonius in parte 2 Dissertationis laudatæ, ex ipsius scilicet Regulæ observatione & auctoritate apud Monachos Andreanos: ex Gregorii singulari studio in eamdem Regulam, ejusque Auctorem; ex ipsiusmet Regulæ propagatione per Gregorii discipulos facta in magna Britannia, & ex testimoniis Veterum, qui ab annis ferè nongentis Gregorium sodalibus Benedictinis adnumerant. Baronius quidem, quem alii secuti sunt, Gregorium non Sancti Benedicti, sed Sancti Equitii Institutum amplexum fuisse credidit, & ad id probandum multa congessit; sed Mabillonius loco citato ad ejus argumenta respondet, ut ibidem videre est.

XIV. *Pelagius cassat Synodum Cpoli celebratam.*

Anno Christi quingentesimo octogesimo octavo Joannes *Jejunator* dictus, Episcopus Constantinopolitanus, Concilium Constantinopoli celebravit in causa Gregorii Episcopi Antiocheni, qui factione Asterii Orientis Præfecti accusatus ab Antiochenis de incesto, & de crimine turbatæ pacis, ac tranquillitatis urbis Antiochiæ, ad Imperatorem & Concilium provocaverat; sed Synodi atque Senatûs sententiâ absolutus liber ad civitatem suam reversus est, ut pluribus refert lib. 6 cap. 7 Evagrius, qui tunc affuit, eidemque Gregorio adstitit. Celebrem illam Synodum Joannes Jejunator indixit, non tam ut Gregorii Antiocheni causam discuteret, quàm ut sibi Synodali

SÆC. VI. PELAGIUS II.

dali decreto Episcopi *Oecumenici*, seu *Universalis* titulum arrogaret & confirmaret, quod ex animi sententia in eadem Synodo perfecit. Sed cùm ea Pelagius Papa accepisset, cuncta Synodi gesta, præter sententiam pro Gregorio Antiocheno latam dissolvit & cassavit; suumque apud Imperatorem Constantinopoli agentem Apocrisarium, ne eidem Joanni in sacris communicaret, prohibuit, ut restatur Sanctus Gregorius lib. 4 Epistola 36 ad Eulogium, Epist. 38 ad ipsum Joannem, & Epist. 70 lib. 7 ad Eusebium Thessalonicensem Episc. data: *Cognoscat*, inquit in hac ultima, *fraternitas vestra Joannem quondàm Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem, contra Deum, contra pacem Ecclesiæ, in omnium despectum & injuriam Sacerdotum, modestiæ ac mensuræ suæ terminos excessisse, & illicitè in Synodo superbùm ac pestiferum Oecumenicum, idest universalis sibi vocabulum usurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius decessor noster agnoscens, omnia gesta ejusdem Synodi, præter ea, quæ illic de causa venerandæ memoriæ Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omninò districtione cassavit, districtissimè illum corripiens, ut se à novo & temerario superstitionis nomine cohiberet, adeò ut suum illi Diaconum, nisi tantum nefas emendaret, procedere prohiberet.*

XV. Ejus ad Joannem Episcop. CP. Epistola rejicitur.

Epistola, quam Sanctus Gregorius ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum à Pelagio II hac de re datam docet, periit; nam Epistola VIII, quæ extat Tomo V Conciliorum, quæ dicitur à Pelagio Papa ad dictum Joannem scripta, dataque *Kalendis Martii, indictione V*, ideoque anno 587, tanquam suppositiritia ab omnibus viris doctis hodie rejicitur: tum quia è Procli, Cœlestini, Leonis, Innocentii, Gregorii & Martini I scriptis consarcinata est; tum quia stylus à reliquis Pelagii II Epistolis abhorret, & pseudo-Isidori lineamenta refert.

XVI. Duo aliæ ejus Epistolæ spuriæ.

Idem judicium ferendum de Epistolis I Pelagii *ad Benignum Archiepiscopum de Episcoporum translatione*, & II, quæ dicitur data *Episcopis per Campaniæ, & Italiæ provincias militantibus*, prior enim cento est ex variis locis Athanasii, Zosimi, Cœlestini, Leonis, Socratis, Ennodii, ac Concilii X Toletani, & horridam ubique barbariem exhibet, ut jam viris doctis demonstratum. Posterior verò farrago est ex variis sententiis Prosperi, Hilarii, Acacii, Ennodii, Conciliorumque Romani sub Simmacho, Toletani VIII & Lateranensis sub Martino I, ut iidem viri eruditi observarunt. Est autem ea de accusationibus & judiciis Episcoporum.

XVII. Ejus Epistola de Præfationibus Missæ supposititia.

Supposititium pariter est Concilium Romanum anno 590 à Pelagio II habitum; ejus enim nullibi mentio reperitur, præterquam in Epistola IX Pelagii *ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, quæ à Pseudo-Isidori stylo non discrepat. In ea Epistola legitur Episcopos Germaniæ & Galliæ Pelagium rogasse, ut ordinem Præfationum Missæ eis mitteret, quem Sancta Romana Ecclesia tunc habebat, ipsumque respondisse eam novem tantùm Præfationes ab antiquis temporibus servasse, easque ipsis tenendas mandare. Verùm, ut observavit Cardinalis Bona lib. 2 Rer. Liturgic. cap. 10 num. 3 si ætate Pelagii illis tantùm novem Præfationibus, festis in ea Epistola memoratis, Romana Ecclesia tanquam dudum in ea receptis & probatis utebatur, quomodo Gregorius ejus immediatus successor, sacrorumque rituum tenacissimus custos alias novas instituit? Suspicionem auget Joannes Diaconus, qui cùm res à Gregorio gestas in Vita ipsius minutissimè prosequatur; nullam tamen de Præfationibus ab eo contra morem diu receptum institutis mentionem facit. Ipse item Gregorius in Epistola 64 libri 7 *ad Joannem Syracusanum*, in qua de additis vel immutatis in ritibus sacrificii, propter quæ reprehensus fuerat, rationem reddit, de Præfationibus silet: sicut & de Epistola Pelagii II silent Scriptores illius & sequentium aliquot sæculorum. Ad hæc in libris antiquis Sacramentorum, qui Romanæ Ecclesiæ titulum præseferunt, plures reperiuntur Præfationes, vixque ulla Missa est, cui propria & peculiaris non assignetur. Accedit testimonium Guitmundi ex Monacho Sanct. Benedicti Episcopi Aversani, undecimo Ecclesiæ sæculo demortui, Romanis ritibus jam ubique receptis, qui lib. 1 de Eucharistia, refert Præfationem, quam in quadam die Dominica, *per totam penè orbem Latinum inter Epiphaniam & Septuagesimam* recitari dicit: cujus Præfationis etiam auctoritate utitur Algerus Monachus Cluniacensis, qui anno 1130 floruit lib. 1 de Sacram. Corporis & Sanguinis Domini cap. 5. Quare decretum illud de novem Præfationibus nullibi receptum invenitur. Denique ante Pippini & Caroli M. tempora Gallicana Ecclesia non suscepit Romanæ Missæ ritum & ordinem, sed propriis officiis, propriaque Missa usa est, ut ex variis antiquitatis monumentis ostendit idem Cardinalis Bona citatus lib. 1 cap. 12.

XVIII. Præfationum numerus hodiernus.

Quo tempore tot Præfationes desierint, non liquet; nisi quòd in Missalibus scriptis post annum millesimum ducentesimum illæ novem dumtaxat reperiuntur, in prædicta Pelagio II supposita Epistola enumeratæ, sunt autem, una *in Albis Paschalibus*, alia *de Ascensione Domini*, tertia *de Pentecoste*, quarta *de Natali Domini*, quinta *de Apparitione Domini*, sexta *de Apostolis*, septima *de Sancta Trinitate*, octava *de Cruce*,

Cruce, nona *in jejunio & Quadragesima tantummodo dicenda*. His novem duæ additę sunt, una communis antiquissima, quę Gelasii, sive Gregorii creditur esse, altera de beata Virgine ab Urbano II instituta. Et hæ undecim sunt, quibus omnes Ecclesię ritui Romano adhętentes hodie utuntur.

XIX. *Pelagius II moritur.* Gregorius Turonensis lib. 10 cap. 1 postquam narravit inundationem Tyberis Romę mense Novembri anni 589, seu, ut ipse ait, *mensę nono* factam subdit: *Subsecuta est de vestigio clades, quam inguinariam vocant, nam medio mense XI adveniens, primum omnium juxta illud quod in Execbiele Propheta legitur, à Sanctuario meo incipite, Pelagium Papam perculit: quo defuncto magna strages populi de hoc morbo facta est.* Lues itaque incępit mense Januario, qui undecimus dicitur à Gregorio Turonensi, sicut mensis November dicitur nonus, quia in Gallia annus à Paschate, seu à mense Martio initium sumebat, ut videre est in Concilio Aurelianensi III anno 538 celebrato, in quo mensis Majus vocatur mensis tertius. Dies mortis Pelagii notatur ab Anastasio: *Qui mortuus est*, inquit, *& sepultus ad beatum Petrum Apostolum, sexto Idus Februarias*, seu die octava Februarii, postquam sedisset annos 11, menses 2, dies 10. Sola difficultas est de annis, qui currupti sunt in omnibus Anastasii exemplaribus, in quibus habetur eum fuisse annos tantùm decem; sed Biclariensis Abbas hujus temporis scriptor annos undecim Pelagio II accuratè assignavit, & ex dictis necessariò sequitur, ideoque obiit anno 590.

XX. *Et quidem peste inguinaria.* Pelagium peste inguinaria obiisse præter Gregorium Turonensem, qui hoc tempore vivebat, tradunt communiter Historici, & Siffridus Presbyter Misnensis Ecclesiæ in Saxonia lib. 1 suæ Epitomes refert hanc pestem tanta sævitia in Italia grassatam esse, ut sæpè quis sternutando spiritum exhalaret: ac propterea cum aliquem sternutantem quis audiret, statim accurrisse, & *Deus te adjuvet*, acclamasse, indeque servatam esse apud posteros istam consuetudinem; ut sternutantem quis audiens, dicat ei; *Deus te adjuvet*. Subdit postea: *cùm aliquis oscitabat frequenter & continuò, & subito spiritum exhalabat. Unde cùm aliquis se velle oscitare sentiebat, continuò signum crucis sibi imprimere festinabat, & hæc consuetudo usque nunc servatur.* Claruit autem Siffridus anno 1307. Sed illum salutandi usum in sternutamento, hac occasione introductum esse negat Baronius anno 590 num. 26, observans hujusmodi usum longe ante apud Gentiles inolevisse, testari Plinium Natural. Hist. lib. 28, accidisse tamen certum esse, ut aliter illi, quàm nos ejusmodi salutationem impertirent, Deos invocando, nos Deum.

XXI. *Ejus in pauperes & Ecclesiam beneficentia.* Beneficentissimus in pauperes præsertim senes fuit Pelagius II, quos propria domo in Xenodochium conversa excipiebat, teste Anastasio, qui addit eum investiisse corpus beati Petri Apostoli, idest confessionem, ubi erat corpus ejusdem sancti, tabulis argenteis deauratis, & supra corpus beati Laurentii Martyris Basilicam à fundamentis construxisse, & tabulis argenteis sepulchrum ejus exornasse. Cùm porrò Sancti Laurentii corpus ab operariis quæreretur, miranda atque pavenda illa contigerunt, quæ S. Gregorius lib. 3 Epist. 30 ad Constantinam Augustam his verbis enarrat: *Subitò*, inquit, *sepulchrum ejus apertum est, & ii, qui præsentes erant, atque laborabant Monachi & Mansionarii, qui corpus ejusdem Martyris viderunt, quod quidem minimè tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus superesse potuisset, qui sanctum justi corpus illius viderat.*

XXII. *Subdiaconis Siciliæ continentiam indixit Pelagius II.* Quamvis Concilium Illiberitanum canone 33 Subdiaconis continentiam indixisset, certò tamen constat hanc legem nec alibi, nec in ipsa Hispania tunc fuisse receptam, ut Morinus demonstrat p. 3 sacr. ordin. exercit. 12 cap. 5, post sextum verò sęculum vix aliqua memoria Subdiaconorum reperitur, qui non fuerint continentiæ voto adstricti. Et Romæ quidem jam ab his continentia servabatur tempore Pelagii II. Hic enim Pontifex Subdiaconis Siciliæ præcepit, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur, ut testatur Gregorius Magnus ejusdem immediatus successor lib. I Epist. XLII ad Petrum Siciliæ Subdiaconum: *Ante triennium*, inquit, *Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur*. Ea autem Epistola data anno Pontificatûs Gregorii primo, ideoque ea prohibitio à Pelagio II facta fuerat; quod expressè asserit idem Gregorius lib. 3 Epist. 34 ad Leonem Episcopum Catanensem: *Ex auctoritate*, inquit, *nostri decessoris est isto modo prohibitum, ut eodem tempore hi* (nempe Subdiaconi) *qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, idest, aut à suis uxoribus se abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent*. A Romana autem ad alias Occidentis Ecclesias eadem Institutio propagata est, qua occasione paulatim cœpit hic ordo à minoribus separari, & majoribus ac sacris accenseri, quod factum est circa finem sæculi XII; etenim Petrus Cantor, qui obiit anno 1197, relatus à Menardo in lib. Sacram. pag. 280, ait: *De novo institutum est Subdiaconatum esse sacrum ordinem*. De Subdiaconorum continentia le-

gendus

SÆC. VI. PELAGIUS II.

gendus Lupus P. 3 Syoodorum Differt. I procemiali cap. 3. De eorum officiis lege Bonam Cardinalem lib. 1 Rer. Liturgic. cap. 25 num. 16, ex quo hæc excerpta. Quo porrò præcisè tempore Subdiaconatus inter sacros ordines recenseri cœperit vide in Urbano III.

XXIII. *Primus ex Romanis Pontif. in suis literis indictiones usurpavit.*

Tempora per *Indictiones* designandi consuetudo obtineri cœpit in Italia regnante Theodorico Gothorum Rege; sua enim diplomata indictionibus signabat, ut demonstrant Epistolæ à Cassiodoro ejus nomine scriptę, formulęque dignitatum sub ejus Monarchia concedendarum: quam consuetudinem ex Italia in Gallias eodem sęculo sexto derivatam existimat Auctor Criticę Baroniaoæ. Sed nullus ex Pontificibus Romanis ante Pelagium II indictiones in suis Epistolis notavit.

SÆC. VII. PELAGIUS II.

S. GREGORIUS M. *Pontif. LXVI.*

Anno Domini DXC.

I. *S. Gregorius fit Pontifex.*

Pelagio II ad meliorem vitam translato, *cessavit Episcopatus menses sex, dies 25*, inquit Anastasius. Quare S. Gregorius Magnus, Senatorii generis, Gordiano patre, Silvia matre fœmina sanctissima progenitus, atavo Felice III Pontifice Maximo, ordinatus est die tertia mensis Septembris, in quam anno quingentesimo nonagesimo Dominica cadebat. Eumdem diem ordinationi Sancti Gregorii assignant non tantùm Martyrologium Romanum, Usuardus in antiquissimo codice MS. San-Germanensi, & Bellinus, sed etiam alii Martyrologi apud Bollaodom ad diem 12 Martii in Vita hujus Sancti Pontificis. Quia tamen Episcoporum ordinationes aliis sæpe diebus, quàm quibus contigerint, in Martyrologiis recitantur, certius argumentum ordinationis Sancti Gregorii eruitur, tum ex charactere Dominicæ, quæ, ut dixi, anno 590 in diem tertium Septembris incidit, tum ex Sedis ejus duratione. Sanctus enim Gregorius die 12 meosis Martii anni 604 ad Deum migravit, postquam Romanæ Ecclesiæ præfuisset *annis tredecim, mensibus sex, & diebus decem*, ut non solùm Anastasius, sed etiam Joannes Diaconus in ejus Vita, & cæteri communi consensu tradunt: quamobrem die tertia Septembris anni 590 ordinatus fuerat. Gregorius ante Pontificatum fuerat Præfectus Urbis, deinde factus est Monachus Ordinis Sancti Benedicti, ordinatus postmodùm Diaconus à Pelagio II, Constantinopolim ab eodem Apocrisarius missus est, ubi cum Eutychio Patriarcha, de Resurrectione carnis pessimè sentiente congressum, superiùs io Pelagii II Pontificatu diximus.

II. *Confirmationem suam impedire frustrà tentat.*

Electus Pontifex, cùm Clero non posset obsistere, neque resistere populo postulanti, ad unicum illod remedium confugit, ad Pontificatum declinandum, ut Mauricium Imperarorem, ad quem de electione facta mittebatur à Clero populoque Romano decretum, literis suis dehortaretur à sui confirmatione. Quæ præsentiens Germanus, tunc Præfectus Urbis, occurrens malo; nesciente Gregorio, ejus ad Imperatorem literas intercepit; ipse verò suas misit, quibus eum monebat, nihil his perditissimis temporibus opportuniùs contingere potuisse, quàm, ut Gregorii, talis tantique viri electio confirmaretur. Quod & persacile fuit Imperatori suadere, qui Gregorio Constantinopoli olim fuisset familiarissimè usus, ofque eò, ut & comparrem delegisset, cum genitum à se filium ab eo ex saocti lavacri regeneratione suscipi voluit. Narrant hæc omnia Gregorius Turonensis lib. 10 Hist. Franc. cap. 1, & Joaones Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 1 cap. 39, & seq.

III. *Mortuo Pontifice aut nondum ordinato Ecclesia à tribus regebatur.*

Barooius existimavit post electionem novi Pontificis curam Romanæ Ecclesiæ noo electum Pontificem solum gessisse, sed quatuor simul Ecclesiæ Ministros sacros; quod colligit ex Epistola Romani Cleri ad Scotos reddita, cùm Sedes vacaret morte Severioi Pontificis, electusque in locum ejus esset Joannes IV, sed nondum consecratos. Recitat eam Epistolam Beda lib. 2 Hist. Gentis Aogl. cap. 19, ejusque priocipium est: *Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, &c. Hilarus Archipresbyter, & servans locum Sanctæ Sedis Apostolicæ, Joannes Diaconus & in Dei nomine Electus; item Joannes Primicerius, & servans locum Sanctæ Sedis Apostolicæ; & Joannes servus Dei Consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis.* Verùm rerum gereodarum potestas, vacante Sede, fuit peoes Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium Notariorum, nisi contingeret, ut ex illis tribus onus eligeretur Pontifex: tunc enim quartus substituebatur; & Archipresbyter, aut Archidiaconus, qui nomine Diaconi sæpè exprimitur, suum locum servabant, ut liquet ex laudata Epistola, in qua Joannes IV Diaconus secundo tantùm loco nominatur, licèt Pontifex electus esset,

set. Protectò si servare locum Sedis Apostolicæ jure electionis ei competiisset, primo loco nominatus fuisset. Electo itaque nihil fuit juris ad res gerendas, donec ordinaretur, ratione electionis suæ, nisi ante eam *inter servantes locum Sedis Apostolicæ* connumeratus fuisset.

IV. *Imo etiam absente.* Archipresbyter, Archidiaconus & Primicerius Notariorum, non tantùm vacante sede, sed etiam absente Summo Pontifice, Ecclesiam Romanam administrabant. Extat in capite 2 libri diurni Romanorum Pontificum titulo 1, formula literarum ad Exarchum *de Transitu Pontifsicis* scribi solitarum, in qua hæc leguntur: *Superscriptio: Domino Excellentissimo atque præcellentissimo, & à Deo nobis longævitèr in principalibus ministeriis feliciter conservando III Exconsuli Patricio & Exarcho Italiæ, III Archipresbyter, III Archidiaconus, III Primicerius Notariorum, servantes locum sanctæ Sedis Apostolicæ*, ubi III idem est quod hodie apud nos N., cùm scilicet locus nominis indicatur. Præterea Sanctus Martinus Papa in Epistola XV ad Theodorum, ait in jussione à Calliopa Exarcha scriptum fuisse, quòd ipse irregulariter & sine lege Episcopatum surripuisset, & in Regiam urbem transmittendus esset, *subrogato Episcopo, quod*, inquit Sanctus Martinus, *necdum aliquando factum est, & spero quòd nec aliquando fieri habet: quia in absentia Pontificis Archidiaconus, & Archipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis*. Porrò animadvertit Garnerius in Notis ad citarum titulum, Archidiaconum priore loco à Martino nominatum, cum tamen ille, tam in citata ad Scotos Epistola, quàm in illa formula, secundo tantum loco censeatur.

V. *S. Gregorius processiones publicas indicit.* Peculiare itaque privilegium fuit Sancti Gregorii Magni, quòd, Clero annuente, res administraverit, licèt nondum ordinatus esset. In Gregorium, veluti si confirmatus esset Pontifex, intenti oculi omnium erant, ut ab eo in tanta, in qua ob pestem ingruentem calamitate erant, remedii aliquid acciperent. Quamobrem, in tanta rerum, & temporis necessitate, Gregorius se pro Pontifice gessit, in his dumtaxat, quæ ad expiationem Urbis spectarent, ad luem videlicet avertendam, de qua in morte Pelagii locuti sumus. Litanias itaque generales indixit, atque processiones publicas tam Cleri, quàm populi omnis ordinis ac sexûs. Cujusmodi Litaniæ, *septiformis* dictæ, ordo sic describitur in Sermone, quem tunc Gregorius ad populum habuit, qui extat lib. XI Registri Gregoriani Epist. 2, ut per diversarum personarum varias classes, sigillatim ex diversis ipsis assignatis Ecclesiis procederent seorsùm Clerici, Viri Laici, Monachi, Ancillæ Dei, Fœminæ conjugatæ, Viduæ, Pauperes & Infantes. Præter has Litanias, seu processiones, aliæ sunt Litaniæ, quibus Sanctorum invocatio continetur, quarum usum multò ante Gregorii Magni tempora viguisse, probat Nicolaus Serarius lib. 1 de Litaniis cap. 4. Nullus tamen certus auctor proferri potest, qui Sanctorum Litanias primus invenerit, quamvis speciales quasdam, nempe Majores, quas vocant, in die sancti Marci recitari solitas, à Gregorio Magno; sicut Triduanas Rogationes ante Dominicam Ascensionem à sancto Mamerto Episcopo Viennensi circa annum 452 institutas, non cotemnendi Auctores affirment. De utraque institutione legendus Serarius lib. 2 de Processionibus cap. 7 & 8. De Litaniarum autem usu & efficacia Cardinalis Bona in Tractatu de Divina Psalmodia cap. c4 § 4.

VI. *Conatur suam ordinationem impedire.* Cùm autem paucis post hæc diebus, Imperatoris literæ de Gregorii electi confirmatione in Urbem delatæ fuissent, ipse latibula captans, & quia palam egredi portas civitatis non poterat, dissimulato habitu negotiationibus quibusdam se immiscens, in cavernis delituit. Sed diligenter à Romanis quæsitus, indicio columbæ fulgidæ super ipsum jugiter è Cœlo dependentis inventus est; captusque ad Sancti Petri Basilicam tractus, & in summum Pontificem est coosecratus, & quidem die tertia Septembris, ut num. 1 dictum est. Quàm ægrè curæ pastoralis opus susceperit, testatur ipse lib. 1 Epist. 5 ad Theoctistam Imperatoris Mauricii sororem & alibi. Narrat hæc Joannes Diaconus in ejus Vita, necnon Gregorius Turonensis laudatus ex relatione cujusdam sui Diaconi, quem tunc iis omnibus Romæ interesse contigit, cùm missus ab eo fuisset ad petendas sacras reliquias. Quę & eadem ex ipsius Gregorii Papæ scriptis fidem sibi vendicant.

VII. *Pastoralem librum elucubrat.* Sed cùm inter hęc, non solùm pestis reliquię Urbem vexarent, verùm etiam ventorum vehementiâ eadem conquassata esset, ac Longobardorum infestationibus incursaretur, diraque premeretur fame, ipse Gregorius, quò magis increbrescere vidit mala, eo fortius ad ea superanda animi virtute surgens; hoc ipso Pontificatûs sui exordio, pręclarissimum *de Pastorali cura* Commentarium elucubravit, occasione accepta literarum Ravennatensis Episcopi, quibus ab eo redargutus fuerat, quòd pastoralem curam delirescendo fugere voluisset. Tanti habitus fuit in Galliis Pastoralis ille Sancti Gregorii liber, ut pleraque Gallię Concilia, eum legere Episcopis jusserint, ejus monitis insistere, & pręcepta exequi, ut Turonense canone III, Cabilonense II can. IV anno 813, & Aquisgranense can. 4 anno 836 celebrata. Imo Hincmarus Rhemensis

Ar-

SÆC. VI. S. GREGORIUS M.

Archiepiscopus in Præfatione Opusculi LV testatur, sua ætate in more positum fuisse, ut Pastorale S. Gregorii M. unà cum libro sacrorum canonum in manus Episcopi qui ordinabatur, traderetur in ipsa ordinatione a Metropolitano, obtestante illum, ut ità servaret in vivendo, docendo & judicando, sicut ibi erat scriptum, quod & Episcopus ipse spondebat. Hoc libro docet Gregorius quantum sit officii pastoralis pondus, quam ægrè suscipiendum, & quâ exequendum curâ. Quatuor in partes hunc librum distribuit. In prima explicat qualis ad Episcopatûs culmen venire quis debeat. In secunda docet qualem se in ipso regimine Pastor debeat exhibere. In tertia explicat quo modo Pastor docere debeat. In quarta denique docet Pastorem, qui suo tam sanctè munere fungitur, ad semetipsum redire debere, *nec rectè respicere quæ egit, sed quæ agere neglexit*; tandemque librum sic concludit: *Ecce, bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis debeat esse Pastor invigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in hujus quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabulâ sustine, ut quia pondus proprium deprimit, tui meriti me manus levet*. Ita Sanctus Pontifex humilitate maximus. Liber ille S. Gregorii ab Anastasio Antiocheno non multò post in Græcum sermonem versus, sed versio interiit. Saxonicè etiam nono sæculo eumdem vertit Alfredus, seu Aelfridus, seu Aluredus Occidentalium Saxonum Rex.

VIII. *Synodalem Epist ad Patriarchas Ecclesiæ Orientalis mittit.*

Aliquanto tempore post suam ordinationem, nempe mense Februario anni quingentesimi nonagesimi primi, Gregorius Synodicam ad omnes Ecclesiæ Orientalis Patriarchas dedit, cui fidei suæ professionem intexuit, contestatusque est ita se quatuor Concilia Oecumenica, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum & Calchedonense, sicut sancti Evangelii quatuor Libros suscipere; & Quintum pariter Concilium, in quo Tria damnata sunt Capitula, venerari. Etenim hic in Ecclesia mos id temporis vigebat, *ut quoties*, verba sunt Gregorii, *in quatuor præcipuis sedibus Antistites* ordinabantur, *Synodales sibi Epistolas vicissim* mitterent, *in quibus se sanctam Calchedonensem Synodum, cum aliis generalibus Synodis custodire* fatebantur. Extat ea Epistola libro primo Registri Gregoriani numero 24. Hic porrò observandum, in eodem libro primò contineri solas Epistolas datas indictione IX, seu primo anno Pontificatûs Sancti Gregorii, qui cum ea indictione mense Septembri incipit anno 590; ita tamen ut anni Pontificatûs non per libros, sed per indictiones distinguantur; quandoque enim idem liber, verbi gratiâ secundus, in duas partes dividitur quarum prior continet Epistolas datas anno secundo Pontificatûs indictione X; secunda verò pars Epistolas datas anno tertio Pontificatûs indictione XI, ideoque anni Pontificatûs non per libros Registri, sed per indictiones distinguendi sunt, incipiendo ab indictione nona, cum qua primus annus Pontificatûs S. Gregorii initium sumpsit mense Septembri anni 590. Negari tamen non potest, Collectores ordinem temporis, quo datæ sunt Epistolæ, non semper repræsentasse. Unde Sermo S. Gregorii dictus ab eo antequam ordinaretur Pontifex, extra locum suum positus est, nempe post Epistolam primam libri undecimi.

IX. *Synodum Romæ celebrat pro receptione Quintæ Synodi.*

Sancto Gregorio maximæ curæ fuit Synodum quintam ubique recipi, quam in rem toto ferè sui Pontificatûs tempore incubuit. Initio statim Severum Episcopum Aquilejensem datæ fidei prævaricatorem (nam ut in Pelagio II diximus, Ravennæ Tribus Capitulis damnatis coram Joanne Archiepiscopo, ad Ecclesiam Romanam accesserat) Romam unà cum cæteris Episcopis schismaticis evocavit; & quò metum illis inferret, à Mauricio Imperatore contra eosdem decretum obtinuit, quo Severo ac collegis idem injungebatur. Id constat ex Epistola XVI libri primi, à S. Gregorio ad Severum Aquilejensem datâ mense Decembri anni 590, qua Severo mandabat: *Imminente latore præsentium juxta Christianissimi & Serenissimi rerum Domini jussionem ad beati Petri Apostoli cum tuis sequacibus venire te volumus, ut auctore Deo aggregata Synodo de ea, quæ inter vos vertitur, dubietate, quod justum fuerit judicetur*. Est hæc prima Synodus Romana sub Gregorio, cujus nullibi præterquam in dicta Gregorii Epistola, & in libello schismaticorum ad Mauricium Imp. mentio reperitur.

X. *Schismatici ad eam accedere recusant.*

Verùm Severus illicò literas ad Collegas dedit, qui *Marani*, seu, ut scribit Paulus Diaconus lib. 3 cap. 27, *Mariani*, Conventiculo congregato decrevere, ne ullus Romam ad Synodum proficisceretur, interimque literas ad Mauricium Imperatorem misere, quibus facti rationem reddebant, ut liquet ex supplici libello Schismaticorum ad Imperatorem, quem Appendici Tomi noni Baronius inseruit. Huic Pseudo-Synodo non interfuit Severus, nec quisquam alius ex Istria Episcopus, quia horum urbes maritimæ in Imperatoris potestate perseverabant, & Longobardi ægrè ferebant, suarum urbium Episcopos cum iis, qui subjectas Imperatori urbes regebant, convenire. Est porrò *Maranum*, seu *Marianum*, vulgo hodie *Marano*, munitissimum Venetorum oppidum stagnis Adriatici maris ferè circumdatum in Forojuliensi littore ad Celinam, seu, ut incolæ vocant,

Zelinam. Contestabantur in literis suis ad Mauricium Episcopi, se Pontificem Romanum agnoscere Judicem non posse, cum quo ipsis causa erat, & cujus communionem vitabant: *Quod etiam*, inquiunt, *sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse Judicem esse in causa, qua adversarius comprobatur*. Huic Pseudo-Synodo interfuerunt Episcopi decem.

XI. *Imperator vim Schismaticis inferri vetat.* Interea Severus Aquilejensis, jam Gradensis, quia uti Helias decessor, ob metum Longobardorum, apud Gradum degebat, alteram Synodum cum Episcopis Istriæ indixit, in qua statutum, ut à Pontifice Romano ad Mauricium Imperatorem appellarent. Mauricius Imperator timens ne si vim adhiberet, Istros ad Longobardos proniores faceret, sub quorum dominio libere poterant in schismate perdurare, sancto Gregorio prohibuit, ne ullam ipsis ob schisma inferret molestiam. Cùm Imperatoris jussionem accepisset Gregorius, ad Joannem Ravennatensem Episcopum anno 592 dedit Epistolam XXXII libri secundi, in qua ait: *Scitote quia de eadem re Serenissimus Dominus cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo*.

XII. *Gregorius scribit ad Hibernos de Tribus Capitulis.* Eodem anno quingentesimo nonagesimo secundo Gregorius scripsit Epistolam XXXVI ejusdem libri secundi, quæ in editione Conciliorum dicitur data *ad Episcopos Hiberniæ*, quod nulla verisimilitudine niti credidit Cardinalis Norisius. Nam cùm in ea agatur de Tribus Capitulis, & nullos hac tempestate in Hibernia pro illis tumultus excitatos existimet, nulla enim id Veterum monumenta prodidere, eam ad Episcopos Istriæ idem Cardinalis in Dissert. de Synodo V cap. 9 § 5 scriptam contendit, cùm Episcopi, ad quos Gregorius scribit, significassent, gravem se pati persecutionem, gloriari tamen quòd pro fide tot molestias subirent: addentes quòd à recepta Quinta Synodo inter alias provincias maximè flagellaretur Italia, quæ certè, inquit Norisius, Hibernis Episcopis convenire non possunt, optimè verò Episcopis Schismaticis Istriæ, qui à Longobardis vexabantur. Sed Patricius Flamingus in Collectaneis Operum sancti Columbani, refert Epistolam ejusdem sancti ad Bonifacium IV Papam, circa annum 612 scriptam, ex qua constat Hibernos in schisma defensorum Trium Capitulorum lapsos esse, cùm in ea Sanctus Columbanus se & suos Hibernos Trium Capitulorum defensores prodat, & queratur quòd ipsemet Bonifacius Synodum Quintam admiserit. Certè in pluribus codicibus MSS. & in omnibus editis, ut habet Gussanvillæus in Notis, legitur eam datam esse *universis Episcopis per Hiberniam*. Profectò ad alios, quàm ad Istriæ Episcopos hæc Epistola scripta; cùm enim in ea dicat Gregorius, se ad eos mittere librum, quem de Tribus Capitulis Pelagius Papa scripserat, ad alios, quàm ad Istros, scribebat Gregorius, ad quos hunc librum non misisset, quippe qui nihil aliud erat, quàm Epistola illa prolixa, ab ipso Gregorio adhuc Diacono, nomine Pelagii Papæ, ad Istriæ Episcopos scripta, ut habet Paulus Vuarnefridus lib. 3 de gestis Longobard. cap. 20; absurdum autem fuisset, eam Epistolam ad eos rursum transmittere, quàm non ita pridem à Pelagio missam receperant. Porrò hæc S. Columbani Epistola translata est cum aliis ejus Epistolis in Tomum XII Veterum Patrum editionis Lugduensis.

XIII. *Scribit ad Theodelindam Reginam Longobardorum.* Cùm accepisset Gregorius, Theodelindam Agilulphi Longobardorum Regis uxorem, à Constantii Episcopi Mediolanensis communione se suspendisse, quòd ille Tria Capitula, dato sacramento, damnasse dicebatur, literas eidem destinavit lib. 3 Epist. 4, in quibus Synodum Quintam laudat, ac defendit. Cùm verò Gregorius à Constantio intellexisset, illis literis, in quibus Synodi Quintæ mentio erat, posse Reginam offendi, ut constat ex Epistola 37 ejusdem libri III ad Constantium data, iterum ad eamdem rescripsit Epistolam 33, in qua professus est se quatuor Synodos recipere, addens se anathema dicere illi, *qui earumdem quatuor Synodorum, maximè autem Calchedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, fidei addere, vel demere præsumit*. De Synodo autem Quinta nihil est interlocutus. Epistola IV ad Theodelindam data est mense Septembri anni 593, Epistolæ XXXIII ad eamdem, & XXXVII ad Constantium, mense Junio anni 594. Deposuit tandem errorem Theodelinda Regina, cùm intellexisset Synodum Quintam Calchedonensis Concilii fidem nullatenus cōvellere. Cùm enim Secundini Abbatis adversùs illam Synodum objectiones ad S. Gregorium misisset, illas ut dilueret, & S. Gregorius podagræ laboribus tunc afflictus, prolixiorem Epistolam rescribere non potuisset, Quintæ Synodi Acta ad illam misit cum Secundino communicanda; ut ex ipsorum lectione cognosceret falsitatem eorum, quæ contra præfatam Synodum, & Sedem Apostolicam effutiebant Schismatici. Id constat ex Epistola VII libri XII datâ indictione septima, mense Septembri anni 603 inchoata.

XIV. *Schisma quo anno extinctum.* Schismatis porrò Aquilejensis terminum omnes ponunt Sergio Pontifice, qui anno 687 Romæ sedit. Verùm longè antea Aquilejenses Episcopos Synodum Quintam, damnato schismate, recepisse contendit Cardinalis Norisius laudatus § VI ex Synodo Lateranensi sub S. Martino Papa anno 649 celebrata, in qua Maximus Archiepiscopus Aquilejensis Secretario primo

mo hæc pronunciavit: *Contra Theodorum autem & Origenem in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum, & reprehensionem sufficisse noscuntur.* Id etiam probat ex eo, quòd Agatho Episcopus Aquilejensis subscripserit Synodo sub Agathone Papa Romæ celebratæ. Sed ex iis non sequitur aliquos in illo Patriarchatu in eum errorem non recidisse. Unde Beda in lib. de VI Ætatibus testatur, Tiberio Apsimaro imperante, & Sergio Papa sedente Concilium Aquilejæ celebratum esse adversùs eos, qui Tria Capitula tuebantur; & hanc Synodum *salutaribus B. Papæ Sergii monitis* instructam, Synodum Quintam recepisse. Idem habent Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 14, & Anastasius in Vita Sergii Papæ; cùm autem Tiberius Apsimarus anno 698 imperium invaserit, schisma Aquilejense ante septimi sæculi finem non omnino extinctum. Vide dicenda in Sergio.

XV. *S. Gregorius permittit Hispanis unica mersione baptizare.*

Cùm Ariani in Hispania, quò tres naturas Divinas in tribus personis esse demonstrarent, trina mersione in baptismo uterentur; & quidam ex Catholicis Sacerdotibus trinam, quidam verò alii unicam mersionem facerent, sanctus Leander Episcopus Hispalensis Sanctum Gregorium Papam, quid de hac diversitate faciendum esset, consuluit. Hic Sanctus Pontifex Epistolam 41 libri primi anno 591 scripsit *ad Leandrum*, in qua quidem unam vel trinam mersionem probavit, *quia*, inquit, *in una fide nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quòd tertiò mergimus triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, ut dum tertiò infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quòd si quis fortè etiam pro summæ Trinitatis veneratione æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizando semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc usque ab Hæreticis infans in baptismate tertiò mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo: ne dum mersiones enumerant, Divinitatem dividant: dumque quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.*

XVI. *Perperàm de hoc dubitavit Alcuinus.*

Alcuinus anno septingentesimo nonagesimo octavo, Epistolam ordine LXIX Monachis Lugdunensibus scripsit, in qua triplicis erroris Hispanos redarguit, quorum unus est, quòd contra universalem Ecclesiæ consuetudinem in Baptismo sub invocatione Sanctæ Trinitatis unam mersionem agendam affirmarent. In Epistola itidem LXX, quæ superioris membrum esse videtur, sermonem etiam de trina mersione facit, quam omninò adhibendam esse censet. Non diffitetur quidem objectioni locum esse ex quibusdam Gregorii Magni literis, sed ad eam his verbis respondet: *Epistolam verò, quam à B. Gregorio de simpla mersione dicunt esse conscriptam, in Epistolari suo libro, qui de Roma nobis allatus est, non invenimus; alias verò omnes perspeximus in libro, quem ad Occidentalium partium Ecclesias, Pontifices, vel Reges scripserat; ideo dubii sumus, an illius sit, an ab aliquo hujus sectæ auctore ejus sub nomine scripta sit.* Verùm Menardus in Observ. ad librum Sacramentorum Sancti Gregorii, Mabillonius Sæc. I Benedictino in Elogio Historico Sancti Leandri Metropolitæ Hispalensis, & Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum anno 798 num. 27, & seqq. hanc opinionem Alcuini validis argumentis jam refutarunt. Licèt enim illa Gregorii Epistola deesset in exemplari Alcuino Romà allato, ejus tamen meminit Isidorus Hispalensis in lib. de Script. Ecclesiast. cap. 27. Concilium Toleranum IV anno 533 celebratum canone VI, & Joannes Diaconus in Vita Gregorii M. non longè post Alcuini mortem ab eo scripta. Quare perperam Alcuinus Gregorio M. abjudicat Epistolam, quà Hispani innixi simplicem in baptismo mersionem tuebantur, constanter adhærentes & responso tanti Pontificis, & Toletanæ Synodo IV, quæ canonem VI ex iisdem Gregorii literis concinnatum promulgarat.

XVII. *Gregorius Subdiaconos ad continentiam adstringit.*

Eodem anno quingentesimo nonagesimo primo Gregorius dedit Epistolam XLII libri primi ad Petrum in Sicilia Subdiaconum, qua probibuit ne imposterum quis Subdiaconus ordinaretur, nisi continentiam servare Episcopo spopondisset: conjunctos verò ita manere monuit, ut nulla eis spes esset ad superiorem ordinem ascendendi, nisi ab ea, quam acceperant, uxore se penitùs separassent; in quo mitigavit decretum Pelagii II, qui conjunctos separari volebat. Eadem Gregorius repetit in Epistola XXXIV libri tertii ad Leonem Episcopum Catanensem anno 594 data. In Concilio Romano II anno 595 celebrato canonem statuit, ut si quis Presbyter aut Diaconus uxorem duceret, anathema esset. Pluribus insuper aliis Epistolis usque ad finem ferè Pontificatûs, prohibuit Clericos habitare cum fœminis, nisi quas canon concedit sanguine proximas. Ex quibus refellitur commentum illud, quod Centuriatores ex conficta S. Udalrici Augustani Episcopi ad Nicolaum Papam Epistola deprompserunt; nimirum cùm aliquando Gregorius jussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores sex millia capitum infantium suffocatorum reperisse; & cùm eam cędem in-

intelligeret Pontifex ex occultis fornicationibus Sacerdotum natam esse, continuò illud decretum suum revocasse. Id enim non solùm ex dictis corruit; sed etiam ex eo, quòd hæc Sancti Udalrici ad Nicolaum Papam Epistola conficta ex eo convincitur, quòd cùm hic Sanctus, teste Gerardo Presbytero ejus familiari in ejus Vita Sæculo V Benedictino recitata, obierit anno *CMLXXIII*, *ætatis LXXXIII*, *ordinationis autem L*, eum natum esse oportet anno DCCCXC, cùm tamen Nicolaus Papa longe ante obierit, scilicet anno DCCCLXVII.

XVIII. Judæos vi ad fidem compelli vetat. Cùm accepisset Gregorius Judæos in Galliis violentiâ compelli ad fidem, ne id penitus fieret, prohibuit, scribens ad Virgilium Arelatensem & Theodorum Massiliensem Episcopos Epistolam XLV libri primi, mense Junio anni 791 data. De iisdem rursùs Judæis non persequendis, sed benignitate ad fidem alliciendis, dedit eodem anno idem Gregorius Epistolam 34 ejusdem libri primi ad Petrum Episcopum Terracinensem. Sed & postea anno 597 eâdem de causâ dedit Epistolam V libri VII, indictione secunda, ad Januarium Calaguritanum Episcopum.

XIX. Prohibet Episcopum Donatistam dici Primatem in Numidia. Vetus illa in Numidia vigebat consuetudo, ut Episcopus ordinatione antiquior Primas diceretur; cùm autem Episcopus quidam sectæ Donatistarum, hoc tempore cæteris sede antiquior reperiretur, ipse sibi Primatum vindicabat. Id autem ne ullo modo fieret Sanctus Gregorius intercessit, scribens ad Gennadium Patricium & Exarchum in Africa, Epistolam LXXII libri primi, necnon ad Catholicos Episcoposs Numidiæ Epistolam LXXV eodem anno 591 datas.

XX. Donatistas in Africa invalescentes reprimit. Anno quingentesimo nonagesimo secundo Legatos ex Numidia recepit, qui nunciarunt Donatistas pecuniâ datâ, ab Episcopo quodam Catholico impetrasse, ut in ipsius civitate fineretur pariter esse Episcopus Donatista, (quod quidem aliquando bono pacis permissum, postea sublatum fuerat) eique concederetur iterum baptizare Catholicos. Ad quæ enormia corrigenda, Gregorius in Numidiam proficisci jussit Hilarium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Chartularium Carthagine degentem, ut coacto Concilio, Episcopus ille, qui talia permisisset, deponeretur. Hæc constant ex ejus Epistolâ XXXIII libri secundi ad Columbum in Numidia Episcopum, mense Augusto, indictione X datâ.

XXI. Thebanum Episcopum restituit. Hadrianus Thebanæ Civitatis in Bœotia Episcopus, damnatus à Coepiscopis suæ provinciæ Romam confugit, Apostolicam Sedem appellans. Gregorius cognitis iis, quæ contra eumdem Hadrianum allata essent, eum ut innocentem absolvit; Archiepiscopum verò Primæ Justinianæ, qui eum damnaverat, ad certum tempus communione privavit: *Cassatis*, inquit Gregorius in Epistola VI libri secundi, indictione undecima, ad Joannem Episcopum Primæ Justinianæ, mense Octobri anni 592 dara, *prius atque ad nibilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri Principis Apostolorum auctoritate decernimus, triginta dierum spatio te sacra communione privatum*, & infra: *Præfatum verò Hadrianum fratrem & Coepiscopum nostrum ex tua sententia (ut diximus) nequaquam canonibus, neque legibus existente damnatum, in suum locum atque ordinem reverti, Christo comitante disponimus*. Eodem quoque argumento scripsit ad Joannem Episcopum Larissæ, quem consentientem in Hadriani damnatione aliis pœnis affecit Epistolâ VII ejusdem libri, indictione XI mense Octobri.

XXII. Salonitanum in Dalmatia Episc. corripit. Ad Gregorium pariter eodem anno Romam allata est causa Natalis Episcopi Salonitani, qui Honoratum Archidiaconum suum loco summoverat, alio in ejus locum substituto, qui suis moribus obtemperaret; cùm præfatus Honoratus in nulla re ei displicuisset, nisi quòd vasa sacra & velamina Natalem suis parentibus dare prohibuisset. Quare Gregorius Epistolâ XIV libri secundi indictione X ad Natalem scripta decernit, ut eumdem Honoratum restituat in pristinum locum; quod nisi obtemperet, usu Pallii eum privat; & si retardet, adhuc excommunicatum denunciat: & de Episcopatu, an ipsum retinere debeat, alia sententia definiendum relinquit. Scripsit eadem de re ad omnes Episcopos in Dalmatiam constitutos Epistolam XV eadem indictione X. Honoratum Archidiaconum post hæc restitutum esse, & Natalem Episcopum ad meliorem frugem fuisse conversum, constat ex Epistolis XXXII ad Joannem Ravennatem Episcopum, & XXXVII ad eumdem Natalem Salonitanum, eadem indictione X Gregorio datis.

XXIII. Homilias in Evangelia absolvit. Gregorius Homilias XL in Evangelia, quarum nonnullas à se dictatas, assistenti plebi per Notarium recitari jusserat, quasdam verò ipse pronunciaverat, emendatas misit *ad Secundinum Tauromenitanum Episcopum*. In earum Præfatione ita habet: *Inter Sacra Missarum solemnia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent, Sancti Evangelii quadraginta lectiones exposui. Et quarumdam quidem dictata expositio, assistenti plebi est per Notarium recitata: quarumdam verò explanationem coram populo ipse locutus sum, atque ita ut loquebar ita excepta est*. Hoc autem anno 592 Gregorius absolvit conciones omnes illas quadraginta, cùm trigesima octava in Basilica

SÆC. VI. S. GREGORIUS M. silica Sancti Clementis hoc eodem anno dicta esse noscatur, dum à tempore illo ingruentis in Urbe pestilentiæ biennium ibi numeret, cùm res tunc gestas recenset. Quare cùm pestilentia anno 590 in Urbe sævierit, hæc Homilia XXXVIII, anno 592 certò habita est.

XXIV. Tunicam S. Joannis Ev. Romam deferri curat. Hoc eodem anno quingentesimo nonagesimo secundo felix illud ac faustum accidit, ut reperta tunica Sancti Joannis Evangelistæ Romam deferretur. Cùm enim Gregorio innotuisset, eam tunicam apud quemdam Episcopum asservari, Episcopum illum cum ea Romam venire præcepit, ut constat ex Epistola ejus tertia libri secundi ad Joannem Abbatem data mense Septembri, indictione undecima. Perlatam quidem eam fuisse Romam, & collocatam sub Altare Sancti Joannis in Basilica Constantiniana testatur Joannes Diaconus in Vita Sancti Gregorii lib 3 cap. 59, qui tradit eamdem consuevisse coruscare miraculis: *Quæ quidem vestes*, inquit, *hactenus tantis miraculis coruscare probantur, ut siccitatis tempore foras excussæ pluviam conferant, inundationis verò serenitatem reducant*. Recenset & alia miracula apud ipsum legenda. Mirum autem non est si in tunica Joannis ederentur divinitus signa, cùm & in sudariis ac semicinctiis Pauli miracula fierent.

XXV. Cyprianum & Tarentinum Episc. redarguit. Anno quingentesimo nonagesimo tertio Gregorius Constantinopolim misit Sabinianum Diaconum Apocrisarium, illum ipsum, qui eidem postea in Pontificatu successit. Ei proficiscenti Epistolam LII libri secundi dedit ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum, quem auctoritate Apostolica redarguit, & quòd alium Joannem Presbyterum, qui injuriam ab ipso passus Apostolicam sedem appellaverat, adhuc inquietaret; & quòd reprehensionem ab eodem Gregorio ipsi factam de Anastasio item Presbytero, ac Monacho, quem Joannes fustibus puniri jussisset, non eo quo scripta fuerat animo suscepisset. Eodem pariter tempore Andream Episcopum Tarentinum, duobus mensibus à celebratione Missarum suspendit, quòd mulierem quamdam fustibus subjecisset; privat verò Sacerdotio, si, ut ferebatur, concubinæ esset consortio maculatus. Vetitum enim erat aliquem fustibus cædi, licèt virgis reum subjicere ex pluribus ejusdem Gregorii Epistolis concessum fuisse constet.

XXVI. Cassat Acta Concilii in Numidia habiti. Scripserat Gregorius ad Columbum Episcopum Numidiæ Epistolam XLVII libri secundi, & Epistolam XLVIII ad Adeodatum Numidiæ Primatem; priori etiam pro benedictione claves Sancti Petri, cum rameotis de catena ejusdem Apostoli inclusis transmiserat, ut Concilium celebrarent. Hi dum ad Concilium celebrandum cum reliquis Episcopis Numidiæ convenissent, præter jus fasque aliqua contra canones Ecclesiasticos statuisent, Gregorius sacrorum canonum rigidus observator, illa nullius auctoritatis esse voluit, ut constat ex ejus Epistola VII libri tertii ad Gennadium Patricium & Exarchum Africæ mense Septembri ejusdem anni 593, indictione XI data.

XXVII. Dialogorum libros scribit. Inter hæc autem idem Sanctissimus Pontifex laboribus & angustiis fatigatus ad modicum temporis spatium solitudinem repetiit. Cùm enim collegisset res præclarè gestas sanctissimorum virorum Italiæ, eorum potissimùm, qui sua ætate vixerunt, quas vel ipse probè sciret, vel à viris fide dignissimis accepisset, diligentissimam in his curam impendens, easdem per Dialogismum prosecutus est, interlocutorem adhibens Petrum Diaconum, virum à pueritia sibi usu amicitiæ intimum, quem in solitudinem secum duxerat. Quæ omnia ipse in exordio Operis pluribus apetit. Eos verò quatuor Dialogorum libros elaboratos anno 593, sui Pontificatûs quarto, ejusdem Gregorii sæpè in eodem Opere testificatione certum redditur; dum de peste agens, quæ Urbem vexavit eo anno, quo ipse Pontifex creatus est, ante triennium accidisse affirmat lib 4 Dialog. capp. 16, 36 & alibi. Iidem Dialogorum libri postea à Zacharia Papa è Latino in Græcum conversi sunt, ut tradunt Anastasius in ejus Vita, & Photius in sua Biblioth. cod. 252. Saxonicè verò iidem libri versi sunt ab Alfredo Saxonum Occidentalium Rege, sed hæc versio interiit.

XXVIII. Hi libri non sunt à Gregorio II scripti. Nonnulli Auctores non solùm Heterodoxi, sed etiam Catholici libros Dialogorum Sancti Gregorii Magni esse negarunt, Gregorio II, qui propterea *Dialogus* à Græcis appellatus sit, hoc opus tribuentes. Verùm hi refelluntur ipsius Gregorii Magni Epistola L libri secundi, indictione XI ad Maximianum Syracusanum Episcopum, & ex initio libri secundi Dialogorum, ubi scripturus Vitam Sancti Benedicti, ait accepisse se quæ de eo dicturus est, à quatuor ejusdem Sancti discipulis, quorum adhuc duo in vivis erant; quæ certè dicere non potuit Gregorius II centum quinquaginta annis junior. His accedunt Auctorum, qui post Sanctum Gregorium vixerunt, testimonia, qui summo consensu Dialogos illi tribuerunt. Ii autem sunt S. Paterius ipsius discipulus in testimoniorum libro ex omnibus S. Gregorii Operibus collecto: Tajus Cæsaraugustanus Episcopus, qui florebat anno 610, in Collectaneo ex Operibus S. Gregorii, quinque in libros diviso: S. Ildefonsus Toletanus Archiepiscopus lib. de Script. Eccles. cap. 1. Julianus ejusdem Ecclesiæ Episcopus in Prognostico futuri sæculi: Beda lib.

lib. 2 Hist. cap. 1: Paulus Diaconus, & Joannes Diaconus in Vira Sancti Gregorii, & alii quamplures à Natali Alexandro Sec. VI cap. 3 art. 16 laudati, ubi & omnes adversariorum objectiones solvit. Quare Gregorius II perperam à quibusdam Græcis, *Dialogus* dictus est, hoc enim nomen Sancto Gregorio M. proprium esse ob editos Dialogorum libros perspicuum est.

XXIX. [illegible] tempore [illegible]

Ante secessionem Gregorius universalis Ecclesiæ curam gerens, quàm plurimas ad diversos variis de rebus Epistolas dedit. Epistola XXXIX libri secundi ad Petrum Subdiaconum Campaniæ, puellam servituti obnoxiam, monasticam vitam amplecti cupientem redimi Ecclesiæ pecuniâ voluit, ut voti compos effici posset. Epistolâ IX libri tertii ad Januarium Episcopum Calaritanum adversùs Judæos decernit, ne eorum ancillæ vel servi ad Ecclesiam confugientes illis tedderentur: & Epistolâ 37 libri secundi ad Liberrinum Præfectum Siciliæ mancipia Christiana à Nasate Judæo empta reddi libertati mandat, ipsumque puniri, quòd lucri causa captandi, Eliæ Prophetæ nomine erexisset Alrare, invitans Christianos ad ejus cultum. Cùmque audisset in angulo quodam Siciliæ adhuc reperiri quosdam idololatras, & Angelorum culrores (quæ Judæorum hæresis erat) loci Episcopum Eutychium admonuit pro eorum conversione strenuè laborare, Epistolâ 60 libri secundi ad ipsum data. Denique, tot se occupationibus & tribulationibus detentum fuisse anno 593 Epistolâ 64 libri secundi ad Narsetem Parricium, mense Augusto indictione XI data significat, ut, quod ipse ait, neque legere, neque per Epistolas multa loqui liceret; oblitumque se esse manducare panem suum à voce gemitûs sui. Quæ videntur in causa fuisse cur secessum quæsierit, illæ enim omnes Epistolæ datæ sunt ante mensem Septembrem, sola excepta Epistola IX libri tertii, quæ data est mense Septembri, quo quartus ejus Pontificatûs annus incepit, & quo se in secessu Dialogorum libros scripsisse testatur. Unde conjicio Gregorium in solitudinem secessisse, & libros Dialogorum scribere cæpisse circa finem Septembris ejusdem anni 593, cùm mensibus Octobris, Novembris & Decembris nullæ in ejus Registro Epistolæ daræ reperiantur, non quòd aliquas ex eo secessu non scripserit, sed, ut conjectura est, admodum paucas, quæ ad nos non pervenerunt. In eodem Registro anre mensem Majum anni 594, tres tantùm extant ejus Epistolæ, quarum duæ datæ sunt mense Januario, & una mense Aprili; quod me movet suspicari non tam brevem fuisse ejus secessionem, ut existimat Baronius.

In eodem libro secundo Registri Gregoriani, indictione XI post Epistolam 38 recitatur privilegium, quod datum dicitur à Sancto Gregorio monasterio Sancti Medardi Suessionensi in Gallia, quo illud constituit caput monasteriorum totius Galliæ, & nullius vult ditioni subjici, præterquam Sedis Apostolicæ. Dicitur illud datum indictione XI, mense Majo, anno Incarnationis 594, regnanre in Gallia Theodorico. Sed cùm indictio XI non incidat in annum 594, sed in annum 593; Sanctus Gregorius annos Incarnationis in suis Epistolis nunquam adhibeat, & Theodoricus ante annum 596 in Gallia non regnaverit, Joannes Launoius in Dissertatione singulari, quam de eo privilegio edidit, & Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum illud privilegium suppotititium esse contendunt. Adversùs Launojum sctipsit Robertus Quatremarius Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri, & prædictum privilegium omissis subscriptionibus publicavit. Legi possunt quæ in utramque partem hac de re edita sunt.

XXX. Gregorii privilegium Suessionensi S. Medardi monasterio concessum.

XXXI. Legis Imperatoriæ primam partem laudat Gregorius.

Mauricius Imperator anno 592 lege lata prohibuit, ne Curiales, sive publicis rationibus obnoxii, in Clerum vel in Monasteria reciperentur, & ne milites ad Monasticam admitterentur professionem. Ea Lege ad Sanctum Gregorium missa; hic Sanctus Pontifex Epistolâ LXII libri secundi, indictione XI, mense Augusto, ideoque anno 593 ad Mauricium Augustum data, primum caput Imperatoriæ legis laudavit, ita enim scribit: *Legem suscepi, in qua Dominorum pietas sanxit, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicitus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat, quod valde laudavi, evidentissimè sciens, quia qui sæcularem habitum deferens ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere.*

XXXII. Secundam partem posse temperari censet.

Secundum verò caput dictæ legis ita posse temperari censuit in eadem Epistola, ut in monasteriis suscipi non possent, qui publicis rationibus erant obnoxii, nisi monasterium eorum rationes redderet, ac debita solveret. Immediatè enim subjungit Gregorius: *Quod verò in eadem lege dicitur, ut ei in monasterio converti non liceat, omninò miratus sum, dum & rationes ejus possint per monasterium fieri, & agi potest, ut ab eo loco, in quo suscipitur, ejus quoque debita solvantur.*

XXXIII. Tertiam partem improbat.

Eamdem legem, quoad tertium caput, quo militum conversioni & saluti Mauricius Imperator impedimentum apponebar, Gregorius improbavit, ac de illius rigore apud Principem expostulavit, rogavitque ut ipsam temperaret, ita in dicta Epistola scribens: *In qua lege subjunctum est, ut nulli, qui in manu signatus est* (idest nulli militi)

militi) *converti liceat. Quam Constitutionem ego fateor Domine mei, vehementer expavi; quia per eam Cælorum via multis clauditur, & quòd nunc usque licuit, ut liceat prohibetur. Multi enim sunt qui possunt religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere. Et plerique sunt, qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt. Ego verò hæc Dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere Constitutionem sentio, Dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas Dominorum meorum pietati cœlitus data est super omnes homines, ut, qui bona appetunt, adjuventur, ut Cælorum via largius pateat, ut terrestre regnum cælesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, ut ei qui semel de terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Jesu Christo militare non liceat*, &c. In Epistola verò LXV ejusdem libri ad Theodorum Medicum ait Gregorius: *Quam legem primùm, sicut ii dicunt, qui leges veteres noverunt, Julianus* (Imperator, Apostata dictus) *protulit, de quo scimus omnes quantùm Deo adversus fuerit.*

XXXIV. *Imperatorem rogat, ut eam vel immutet, vel temperet.*

In fine dictę Epistolę LXII Gregorius Imperatorem rogat, ut hanc legem temperet, vel immutet: *Unde per eumdem tremendum Judicem deprecor, ne illæ tantæ lachrymæ, tantæ orationes, tanta jejunia, tantæque eleemosinæ Domini mei ex qualibet occasione apud Omnipotentis Dei oculos fuscentur, sed aut temperando Pietas vestra, aut immutando rigorem ejusdem legis inflectat; quia tantò magis Dominorum exercitus contra hostes crescit, quantò Dei exercitus ad orationem creverit.* In Epistola autem 65 laudata Theodorum hortatur, ut id suggerat Imperatori: *Tu quidem, gloriose fili,* inquit, *pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum operatus es animæ prædicti Domini tui, & tuæ: si verò auditus non fueris, lucrum solammodo tuæ fecisti.*

XXXV *Eam mittit in provincias & nonnihil temperat.*

Imperatoris tamen legem in provincias misit Sanctus Gregorius: *Ego quidem,* inquit in eadem ad Mauricium Imp. Epistola, *jussioni subjectus, eamdem legem per diversas terrarum partes transmitti feci; & quia lex ipsa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per suggestionis meæ paginam Serenissimis Dominis nunciavi. Utrobique ergo, quæ debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui; & pro Deo, quod sensi, minimè tacui.* Sed eam legem, consentiente, ut videtur, Imperatore, nonnihil temperavit Sanctus Gregorius quoad secundam & teriam partem; nam primam laudavit, ut mox dictum est; de secunda verò ita scribit ad Metropolitanos Epistola XI libri VII: *Quod si etiam tales* (sc. rationibus publicis obligati) *quoque monasterium petant, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à rationibus publicis absoluti fuerint.* De tertia verò parte ejusdem legis subdit in eadem Epistola idem Sanctissimus Pontifex: *Si qui verò ex militaribus viris in monasteriis converti festinant, non fuat temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit fideliter inquisita. Et juxta Normam Regularem, debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitam Deo auctore suscipere. Qua de re etiam Serenissimus, & Christianissimus Imperator, mihi credite, omninò placatur & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.* Quæ verba, *qua de re.... Imperator, mihi credite, omnino placatur*, ita de illo temperamento inter Gregorium & Mauricium convenisse non obscurè judicant, cui acquievit Imperator juxtà monita Sancti Gregorii. Frustrà itaque Petrus de Marca recurrit ad Novellam CLII Justiniani Imp., qua facultas fiebat præfectis Prætorio leges de rebus sæcularibus, & eorum exemplo, ut ipse sine teste scribit, Patriarchis leges de rebus Ecclesiasticis ad se missas in aliquo temperare. Porrò hæc ad Metropolitanos Epistola data est indictione prima, anno ordinationis S. Gregorii octavo, ideoque post initium Septembris anni 597, & ante mensem Decembrem, ad quem sequens Epistola pertinet.

Cùm Vandali Africam occupassent, Gentiles quidam barbari ab iis ad Aurasium montem omnium altissimum abacti sunt, ne eos paterentur infensos. Hi procedente tempore, montes qui in Sardinia sunt prope Calarim occupavere: *ac primò quidem clanculùm latrocinia in vicinos exercenter, postea verò non minus quàm ad tria millia crevere, & manifestò excursiones facientes, minimè latere curaverunt, ac omnem circa oram depopulati sunt; quamobrem Barbaricini à vicinis appellati fuut*, inquit Procopius lib. I de Bello Vandal. Iisdem Justinianus lege 2 de officio Præfecti Prætorio Africæ Ducem habere permisit. Tempore autem Sancti Gregorii licèt Dux Barbaricinorum esset Christianus, Barbaricini tamen omnes adhuc erant Gentiles, quare Sanctus hic Pontifex maximè dolens locorum Episcopos nullam curam adhibere, ut eos redderent Christianos, Felicem Episcopum & Cyriacum Abbatem in Sardiniam misit, qui ipsorum conversioni incumberent, datis ea de re Epistolis libri tertii, XXV ad Zabardam Ducem Sardiniæ, & XXVII ad Hospitonem Ducem Barbaricinorum. Felix & Cyriacus invenientes Calaritanam Ecclesiam Pastoris negligentiâ incultam, & colonos agrorum Ecclesię Barbaricinos ęquè ut alios perseverare in-

XXXVI. *Incumbit conversioni Barbaricinorum Gentilium*

infideles, de his monuerunt S. Gregorium, qui Epiſtolâ XXVI ejuſdem libri ad Januarium Calaritanum Epiſcopum data, eum graviter redarguit, & admonuit ut per omnia in eorum converſionem vigilaret. Epiſtolæ illæ datæ ſunt menſe Majo indictione duodecima, ideoque anno 594. Barbaricinos porrò paulatim ad Chriſtianam fidem converſos, conſtat ex ejuſdem Gregorii Epiſtola XVII libri IX ad Speſindeo Præſidem Sardiniæ, data indictione IV, quæ cum menſe Septembri anni 60 initium ſumpſit.

XXXVII. *Caput S. Pauli Augustæ denegat.*

Auguſta Conſtantina Mauricii Imperatoris conjux in ſuo Palatio Eccleſiam in memoriam ſancti Pauli Apoſtoli ædificavit, & à Gregorio Papa expetiit, ut Conſtatinopolim mitteret caput ejuſdem Sancti, ſive partem aliquam corporis; ſed Pontifex ſibi id minimè licere multipliciter excuſavit, nonnullis additis miraculorum exemplis, quæ edi conſueviſſent, cùm quid ex ſacris Reliquiis transmutare Romæ quis auderet, quorum unum retulimus in Pelagio II num. 21. Id conſtat ex Epiſtola 30 libri tertii ad Conſtantinam Auguſtam menſe Junio anni 594 data, in qua ſubdit: *Sudarium verò, quod ſimiliter transmitti juſſiſtis, cum corpore ejus* (nempe ſancti Pauli) *eſt; quod ita tangi non poteſt, ſicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia Sereniſſimæ Dominæ tam religioſum deſiderium eſſe vacuum non debet, de catenis, quas ipſe ſanctus Paulus Apoſtolus in collo & in manibus geſtavit, ex quibus multa miracula in populo demonſtrantur, partem aliquam vobis transmittere feſtinabo, ſi tamen hæc tollere limando prævaluero. Quia dum frequenter ex catenis eiſdem multi venientes benedictionem petunt, ut parum quid ex limatura accipiant, aſſiſtit Sacerdos cum lima: & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de catenis ipſis excutitur, ut mora nulla ſit: quibuſdam verò petentibus, diu per catenas ipſas ducitur lima, & tamen ut aliquid exinde exeat, non obtinetur.*

XXXVIII. *Solicitus eſt pro Eccleſia Salonitana in Dalmatia.*

Cùm Natalis Salonitanus Epiſcopus obiiſſet initio anni 593, ut conſtat ex Epiſtola 22 libri ſecundi menſe Martio data, & de procuranda ſucceſſoris electione, ipſe Gregorius haud mediocriter ſolicitus eſſet; electo prius ab ejuſdem Eccleſiæ Clero, Honorato Diacono, quem de criminibus objectis Gregorium ipſum innocentem abſolviſſe conſtat ex Epiſtola 32 ejuſdem libri menſe Maio data, iidem Dalmatiæ Epiſcopi Maximum quemdam pravum hominem, ejuſdem Eccleſiæ deligere ſtuduerunt Metropolitanum Epiſcopum. Quæ audiens Gregorius, Apoſtolica fultus auctoritate, non ſolùm Maximum rejecit, ſed & ne inconſulta Apoſtolica Sede alium quemvis eligerent, eiſdem præcepit Epiſtolâ 15 libri tertii, indictione 12 data ad Epiſcopos Dalmatiæ: *Quòd ſi contra hæc quippiam,* inquit, *vel ſponte veſtra, vel à quolibet coacti præſumpſeritis vel tentaveritis agere: decernimus vos à Dominici corporis & ſanguinis participatione privatos.* Quare cùm non obſtante illa prohibitione, Dalmatæ Epiſcopi in electione Maximi, quaſi Imperatoris juſſione prætenſa, perſiſterent, eumdemque animo obſtinato conſecraſſent, omnes à communione ſuſpendit. Epiſtolâ 20 libri tertii indictione XII, menſe Aprili, ideoque anno 594 data. Hæc cauſa cæpta indictione XI, finem non accepit ante indictionem ſecundam, ſeu annum 599, quo Gregorius conceſſit, ut cùm Maximus Romam venire nollet, ſaltem Ravennam ſe conferret, ubi delegatum à Sede Apoſtolicâ haberet judicem Marinianum Epiſcopum, ſub quo cauſam diceret. Præſtitit hoc Maximus, Ravennamque ſe contulit, ubi & juramento ſe purgavit ſupra corpus ſancti Apollinaris, ſe nimirum à Simoniaca labe integrum atque immunem eſſe: acceptaque pœnitentia de inobedientia & contumacia, qua in Apoſtolicam Sedem peccaſſet, ad Salonitanam eſt miſſus, conſentiente Gregorio, Eccleſiam, ut legitimus illic ſederet Sacerdos; cui & expetenti idem Pontifex pallium dedit. Hæc conſtant ex Epiſtolis 80, 81, & 82 libri ſeptimi indictione ſecunda, menſe Julio datis, ideoque anno 599.

XXXIX. *Sacramenti Confirmationis adminiſtrationem Presbyteris permittit.*

Licèt juxtà Concilium Tridentinum ſeſſione 7 can. 3 de fide ſit Epiſcopum eſſe ſolum miniſtrum ordinarium ſacramenti Confirmationis, ex eo tamen deducitur, Presbyterum poſſe etiam ex diſpenſatione eſſe miniſtrum extraordinarium ejuſdem ſacramenti, quod Theologi ex ſancto Gregorio probant. Cùm enim hic ſanctus Pontifex Epiſtolâ IX libri tertii ad Januarium Epiſcopum Calaritanum datâ prohibuiſſe ne *Presbyteri baptizatos infantes ſignare in fronte chriſmate* præſumerent, ſed Presbyteros, baptizatos infantes ungere debere in pectore, *ut Epiſcopi poſtmodum ungere debeant in fronte*: Presbyteris tamen Sardiniæ poſtea conceſſit Epiſtolâ 26 ejuſdem libri ad eumdem Epiſcopum data menſe Majo, indictione duodecima, anno 594 currente, ut cùm Epiſcopi deeſſent, Confirmationis adminiſtrare poſſent ſacramentum. *Pervenit ad nos*, inquit, *quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd Presbyteros chriſmate tangere eos qui baptizati ſunt prohibuimus: & nos quidem ſecundùm uſum noſtræ Eccleſiæ fecimus: ſed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tingere debeant, concedimus.* Hanc Gregorii diſpenſationem ſpectavit Eugenius quartus Papa in decreto unionis Armenorum cum Eccleſia Latina, ubi Miniſtrum

con-

Confirmationis cùm afsignaffet Epifcopum, addit: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis difpenfationem, & urgente admodum caufa, fimplicem Sacerdotem chrifmante per Epifcopum confecto hoc adminiftraffe chrifmatis facramentum*. Quæ contra hæc à Proteftantibus, imò & à quibufdam Catholicis objiciuntur, refellit Natalis Alexander Sæculo II Differt. X.

XL. *Donatiftas in Africa reprimit.* Hoc eodem anno 594 adversùs Donatiftas in Africa invalefcentes, Gregorius Epifcopos Catholicos Epiftolâ 35 libri tertii negligentes incitavit, & Epiftola 32 ejufdem libri, Pantaleonem Africæ Præfectum excitat contra eofdem Donatiftas, qui Catholicos iterum rebaptizare tentabant. Hæ duæ Epiftolæ datæ funt menfe Junio. Ex alia verò parte, cùm accepiffet Dominicum Carthaginenfem Epifcopum in Concilio contra Donatiftas fanxiffe, ut Epifcopi, qui hæreticos non inquirerent & expellerent, dignitate ac bonis privarentur, eum à nimio hoc impetu revocavit Epiftolâ tertiâ libri quarti, menfe Septembri datâ, quòd majores videret id concitaturum inter ipfos Epifcopos Catholicos difcordias. De convertendis pariter Judæis folicitus, eos non violentia, fed fpe præmii allici debere monuit Epiftolâ tertiâ libri tertii, & Epiftolâ fextâ libri quarti.

XLI. *Homilias in Ezechielem Prophetam componit.* Annus quingentefimus nonagefimus quintus toti Italiæ calamitofus fuit, cùm Longobardorum Rex Agilulphus, non folùm civitates fibi per Romanum Ravennatenfem Exarchum ereptas, furore percitus iterum cepit, fed & ipfum agrum Romanum maxima depopulatione vaftavit, ut conftat ex Paulo Diacono lib. 4 cap. 7. Nihilominus Gregorius Papa hoc eodem tempore, flagitante populo, difficillimas Exechielis Prophetias pro concione interpretabatur. Quod quidem admiratione dignum vifum eft, ut videlicet potuerit in tanto Urbis difcrimine in his philofophari; & populus in eodem periculo conftitutus conciones tales ab eo exigere. Sanctus Gregorius tamen vix tunc à cœptis eft violenter abftractus, ubi vallata Urbe, vulnera civium, vincula atque cædes eft oculis contemplatus. Has in Exechielem Prophetam Homilias, à Notariis, dum eas coram populo diceret, exceptas, poftea idem Pontifex emendavit, & ad Marinianum Epifcopum mifit.

XLII. *Increpat Joannem Epifc. CP. ob ufurpatum Univerfalis nomen.* Cùm Joannes Presbyter Calchedonenfis Ecclefiæ à Joanne Jejunatore Epifcopo Conftantinopolitano hærefis injuftè damnatus fuiffet, ad Sedem Apoftolicam appellavit; ideoque idem Joannes Jejunator Acta in ea caufa ad Gregorium Papam tranfmifit, in quibus per omnem penè verfum Oecumenicum Patriarcham fe nominabat, ut conftat ex Epiftola 39 libri quarti Regiftri Gregoriani ad Sabinianum Diaconum, Conftantinopoli Sedis Apoftolicæ Apocrifarium, ante menfem Julium anno 595 data. Quare Gregorius, qui hactenus Joannis fuperbiam fumma toleraverat patientia, in ipfum mox excitatus, tùm literis fuis corripuit, Sabinianumque admonuit, ne ullo modo cum illo communicaret, ne ejus videretur favere fuperbiæ, tum ad Mauritium Imperatorem, Conftantinam Auguftam, Eulogium Epifcopum Alexandrinum, & Anaftafium Antiochenum, aliofque adversùs eum literas dedit. Recitantur illæ omnes lib. IV Regiftri, funtque 32, 34, 36, 38, & 39, quibus omnibus cùm plura inculcet in deteftationem fuperbi illius nominis *Patriarchæ univerfalis*, demum in Epiftola 39 addit, ei confentire nihil aliud effe, quàm fidem perdere.

XLIII. *Servum Servorum Dei fe infcribit.* Poft infolentem illam Joannis Conftantinopolitani arrogantiam, Gregorius fe femper *Servus Servorum Dei* infcripfit tefte Joanne Diacono in ejus Vita lib. 4 cap. 58. Unde Epiftolæ, prima libri VIII & prima libri IX ita infcriptæ funt: *Gregorius fervus fervorum Dei Romano defenfori Siciliæ*, &, *Gregorius fervus fervorum Dei Innocentio Africæ Præfecto*. Ad hæc Beda lib. 1 Hift. Gentis Angl. plures Epiftolas refert, quibus Gregorius Laurentium Presbyterum, & Monachos in Angliam proficifcentes commendat, in quibus fe fervum fervorum Dei infcribit. Cap. enim 28 ejufdem libri unam adducit infcriptam Virgilio Epifcopo Arelatenfi cum hoc titulo: *Reverendiffimo & fanctiffimo viro fratri Virgilio Epifcopo Gregorius fervus fervorum Dei*. Hæc Epiftola eft LXIII libri noni Regiftri Gregoriani, in quo fine illa infcriptione refertur, ficut & quædam aliæ à Beda recitatæ. Gufsanvillæus quidem in Notis ad primam Epiftolam libri VIII ejufdem Regiftri, Romano defenfori Siciliæ infcriptam, dicit fe dubitare an nuncupatio illa, *fervus fervorum Dei*, à Gregorio ibi ufurpata fuerit. Sed ut obfervat Garnerius in Appendice ad Notas Capitis I libri de Ordine Romano, nulla eft in toto Gregorii Regiftro Epiftola, quæ non fit à Collectore, fuis, quas haberet, folemnibus formulis fpoliata: habuiffe tamen omnes, vel ex eo uno apertum eft, quòd ad fæculares viros, fœminafque multæ datæ fint, nec ulla tamen domini, dominæque nomen in epigraphe præferat, quamvis id nunquam omiffum Joannes Diaconus in ejus Vita tradat. Porrò Beda laudatus cap. 29 refert Epiftolam ejufdem Gregorii ad Auguftinum Cantuarienfem Epifcopum, quæ in Regiftro Gregoriano eft 15 libri 12, & cap. 30; Epiftolam ad Mellitum, quæ in eodem Regiftro eft 71 libri 9, in quibus etiam Gregorius *fervus fervorum Dei* fe infcribit, licèt in eo Regiftro hac

hac formulâ sint spoliatæ.

XLIV. Cognitio de Judicio Joannis Episc. CP. in Synodo Rom. II.

Sed quod spectat ad dictum Joannem Presbyterum Calchedonensis Ecclesiæ, qui ad sedem Apostolicam appellaverat, Gregorius Concilium in ea causa Romæ celebravit die quinta Julii ejusdem anni 595, indictione decima tertia, anno tertio decimo Mauricii Imperatoris, ut legitur in gestis Concilii à Sancto Gregorio Epistola 44 Libri IV, Indictione XIII relatis. In eo Concilio, retractato Constantinopolitano Synodali Judicio, Joannes Presbyter absolutus est, ut testatur idem Gregorius lib. 5 Epistolâ 15 ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum, Epistolâ 16 ad Mauricium Imperatorem, & Epistolâ 17 ad Theoctistam cognatam Imperatoris. Sunt prætereà in eo Concilio sex canones statuti, ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentes; quibus Episcopi viginti duo, Presbyteri S. Romanæ Ecclesiæ triginta quatuor subscripserunt. Inter canones autem quartus est, ut corpora Romanorum Pontificum sine tegmine deferrentur ad sepulturam: ea nimirùm occasione, quòd cùm, ut ait, dalmaticis tegerentur, ipsas posteà populus inter se partitus, loco sacrarum Reliquiarum asservarent; quem monuit, ut è corporibus potius Apostolorum, ac Martyrum velamina acciperent. Ita namque sibi Gregorius vivens consultum volebat, ne post mortem coleretur ut Sanctus. Denique in scripto codice Sublacensi reperisse se dicit Baronius, in hoc Concilio Romano eumdem Pontificem probasse & confirmasse Regulam Sancti Benedicti.

XLV. Pro ordinationibus & pro pallio aliquid accipi vetat.

In eodem Concilio Romano pecuniam recipi vetuit Gregorius, non solùm pro ordinationibus, sed etiam pro pallio, pro literis & pro convivio die ordinationis præbendo, ut constat ex canone quinto, & ex laudata libri 4 Epistola 44, in qua ait: *Antiquam patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam verò lectionem Minister legit, confirmationis autem ejus Epistolam Notarius scribit; sicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere; ita Minister vel Notarius non debet in ordinatione ejus vocem suam, vel calamum venundare. Pro ordinatione verò, vel pallio, seu chartis atque pastello, eumdem qui ordinandus, vel ordinatus est, omninò aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus, si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel deferre fortè præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatui subjacebit.*

Hoc eodem anno 595 S. Gregorius mense Augusto dignitatem Vicarii in ditionibus Childeberti Francorum Regis, à quo rogatus fuerat, Virgilio Arelatensi Episcopo, de suorum prædecessorum more concessit, dara illi potestate convocandi concilia, in quibus Ecclesiasticæ controversiæ terminarentur. Quod si causa fidei illic ageretur, aut negotia inciderent, quæ dubia essent, aut ejus momenti, ut in provinciis decidi nequeant, jubet, ut ad Sedem Apostolicam referatur. Præterea illi hoc tribuit, ut personæ Ecclesiasticæ, quæ extra Gallias proficisci vulent, teneantur ab eo accipere literas communicatorias. Tandem pallium ipsi transmittit, quo intra Ecclesiam ad sola Missarum solemnia utatur. Hæc constant ex Epistolis L libri quarti ad Virgilium, LII ad Episcopos Galliæ, & LIII ad Childebertum Regem mense Augusto, indictione XIII datis. Quare Virgilius per totam Austriam & Burgundiam Apostolicæ Sedis Vicarius fuit, Neustria enim erat penès Clotarium II ejusdem Childeberti patruelem, & Gregorius vices suas Virgilio per regnum Childeberti duntaxat concessit, ut disertè in ejus Epistola exprimitur.

XLVI. Arelatensi Episc. vices suas in Galliis committit.

XLVII. In quo consisteret Vicaria illa potestas.

Attamen licèt Episcopi Arelatenses Vicariatum Apostolicæ Sedis accepissent ab hinc centum circiter annis cum auctoritate convocandorum Conciliorum, certum est, inquit Marca lib. 7 de concordia cap. 19 n. 12 eos nullam Synodum congregasse, si Synodos provinciæ Arelatensis excipias. Contra, eæ Regum jussu convocatæ fuerunt, & judicia in illis lata sunt adversus Episcopos, nulla mentione facta Episcopi Arelatensis, ut plurimùm à Concilio absentis. Nihil igitur Virgilio supererat præter honorem & amplitudinem Vicarii, & quandam veluti generalem præfecturam in Ecclesia Gallicana, de cujus negotiis referebatur ad Summum Pontificem, quo cum particularem communicationem habebat. Certè, ut jam dixerat Marca lib. 6 cap. 19 num. 9 facile est cognoscere integram convocandorum Conciliorum auctoritatem non fuisse penès Virgilium, quandoquidem ei S. Gregorius duodecim alios Episcopos adjunxit, & à Francorum Regibus postulavit, ut Synodum intra Gallias haberi juberent. Extincto Virgilio, extinctus quoque Vicariatus Episcopatûs Arelatensis, cum nullus eorum, qui post Virgilium cathedram illam tenuere, Apostolicæ Sedis Vicarius appellatus reperiatur. Quare personalia fuere tam Virgilii, quàm antecessorum, putà Cæsarii, Auxanii, Aureliani & Sapaudi privilegia, cum constet eam delegationem à Romanis Pontificibus postulasse.

XLVIII. Pallium nonnisi postulantibus dari solitum.

Cùm enim dignitas Vicarii Apostolicæ Sedis tùm conjuncta esset cum pallio, & istud

illud non daretur nisi postulanti, ita nec Vicariatus Apostolicæ Sedis. Dignitatem Vicarii conjunctam fuisse cum pallio, ex eo constat, quòd Gregorius ad interrogationem Augustini Cantuariensis Episcopi, qualiter deberet cum Galliarum & Britanniarum Episcopis agere, ita respondit apud Bedam lib. 1 cap. 27. *In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus, pallium Arelatensis Episcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minimè debemus.* Ex quo sequitur dignitatem Vicarii Apostolicæ Sedis cum pallio fuisse conjunctam: pallium autem non concessum nisi petenti, disertè testatur idem Sanctus Gregorius; cùm enim Brunichildis Francorum Regina illud pro Syagrio Augustodunensi Episcopo petiisset, distulit tantisper hanc gratiam Gregorius, donec Syagrius ipse illam postularet: *Quia*, inquit in Epistola V Libri VII ad Brunichildem Reginam mense Octobri anni 597 data, *prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.* Postea tamen Gregorius Papa hujus nominis III Sancto Bonifacio, *quæ minimè petiit, Archiepiscopatus pallium direxit*, ut scribit Othlonus in ejusdem Bonifacii Vita lib. 1 cap. 26 apud Mabillonium Sæc. 3 Benedict. part. 2.

XLIX. *Gregorius regnum & Reges Francorum laudibus extollit.*

In laudatis superius Epistolis L & LII libri quarti ad Virgilium Arelatensem, & ad Episcopos Galliæ datis, Gregorius monet corrigenda esse nonnulla, quæ adversùs sacros canones in Galliis agerentur; & ut id omnino perfici posset, Regias manus in auxilium petens, de iisdem ad Childebertum Francorum Regem dedit prædictam Epistolam LIII ejusdem libri quarti: qua potissimùm illud admonuit, ne laici statim tonso capite raperentur ad Episcopatum, seu potius raperent ipsi Episcopatum: hoc suadens exemplo, quòd sicut non ante exercitui Dux præponeretur, nisi labor ejus fidesque probata constaret, ita nec Dux animarum constitui deberet, nisi quem anteactæ vitæ virtus & solicitudo aptum esse monstraret. Scripsit & ad matrem Regis Brunichildem Reginam Epistolam V libri V indictione 14, ubi inter alia de ipso Francorum regno atque Rege hæc habet: *Non immeritò contigit, ut cuncta gentium regna præcelleret; quippe earumdem gentium creatorem & purè colit, & veraciter confitetur.* Et rursùm postea scribens ad Childebertum Epistolam VI ejusdem libri V ait: *Quantò cæteros homines Regia dignitas antecedit, tantò cæterarum gentium regna, regni vestri profectò culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt & alii, non mirum est: sed esse Catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lampadis splendor in tetræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fides vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat, ac coruscat. Quidquid autem Reges se cæteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent quod habetis.* Dedit verò Gregorius has literas Candido Presbytero, quem ad curandum patrimonium S. Petri, quod habebat in Galliis, misit ad eumdem Regem; & unà cum literis munus dedit Rege Christianissimo dignum; videlicet claves S. Petri, in quibus de limatura catenarum ejus aliquid inclusum esset, quæ, ut ait, collo ejus suspensæ, à malis eum omnibus tuerentur.

L. *Dolet pueros Anglos venales esse.*

Beda lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum cap. 1 narrat, cùm quadam die Sanctus Gregorius nondum Pontifex in forum Romanum venisset, & *tres pueros venales*, candidi corporis, ac venusti vultûs aspexisset, & Anglos esse accepisset, *bene*, inquit, *nam Angelicam habent formam*, & à Romano Pontifice petiit, ut genti Anglorum aliquos Dei ministros mitteret, & seipsum in hoc opus paratum exhibuit; sed cives Romani non permisere, ut tam longe ab Urbe recederet. Benedicto Papa Ecclesiam Romanam regente illud contigisse asserunt Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 1 cap. 21, & Malmesburiensis lib. 1 de Reg. Angl. cap. 3. Parkerus verò in Antiq. Britann. pag. 34 in Ecclesiæ Romanæ odium scribit, hæc fabulosa esse, hanc nempe fuisse occasionem mittendi in Angliam S. Augustinum. Sed pravam hanc consuetudinem in Anglia inolevisse pueros vendendi, ut constantem veritatem agnoscit Seldenus & alii Protestantes Parkero moderatiores. Certè Malmesburiensis loco laudato scribit, Allæ Regis tempore, qui per annos 31 Northumbriam rexit, & obiit anno 589, *familiari & pene ingenita nationi illi consuetudine* venales fuisse è Northumbria pueros. Hunc quidem barbarum morem conati sunt Reges antiquare, & inter alios Inas Occidentalium Saxonum Rex, qui obiit circa annum 726; sed non obstantibus ejus & aliorum Regum legibus, ille mos adeò invaluerat, gentis vitio, ut usque ad Henrici II Angliæ Regis tempora, idest ad medium usque sæculum duodecimum perduraret. Ecclesiarum Prælati hunc morem exosi lege lata hujusmodi etiam mercimonia, naturæ gratiæque contraria sæpè vetuerant, uti in Concilio Londinensi sub Anselmo Cantuariensi anno 1102, & priùs in Enhamensi anno 1008 indicto, ut videre est apud Spelmannum, & apud Alfordum in Annal. Anglic. ad annum 588, qui plura hac de re habet.

LI. *Anglos opera S. Augustini convertit.*

In Eleuthero Papa diximus ex Anastasio, & ex Beda lib. 1 cap. 4 Hist. Eccles.

SÆC. VI. S. GREGORIUS M.

Anglorum, Evangelium à Britannis publicè susceptum fuisse sub Lucio eorum Rege. Sed cùm medio sæculo quinto Britanni ab Anglis & Saxonibus ex insula expulsi fuissent, ea ad idolorum cultum iterum rediit. Quare Gregorius, qui, ut mox diximus, ante Pontificatum de Anglorum conversione cogitaverat, anno 596 eam aggressus est, Augustino monasterii S. Andreæ in Urbe à se præfecto, cum sociis in Angliam misso, eumque multiplicibus literis ad Reges Francorum & diversos Galliarum Episcopos datis commendavit. Extant eę lib. 5 Registri Gregoriani ab Epistola 52 ad 59. Augustinus anno 597 à Virgilio Arelatensi Episcopo ordinatus est Episcopus, indeque in Britanniam reversus, Ethelbertum Cantii Regem baptizavit, & in die Nativitatis Domini, indictione prima, anno 597 Kalendis Septembris inchoata, plusquam decem millia Anglorum baptizati sunt, ut scribit Gregorius in Epistola 30 libri 7 ad Eulogium Alexandrinum Episcopum mense Junio sequenti data. Cùm postea Augustinus Sancto Gregorio suggessisset, multam quidem esse messem in Anglia, operarios verò paucos, misit idem Pontifex *plures cooperatores, ac verbi ministros, in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Justus, Paulinus, Rufinianus; & per eos generaliter universa quæ ad cultum erant, ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta quoque Ecclesiarum, & Sacerdotalia, vel Clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum, ac Martyrum reliquias, & codices plurimos*, inquit Beda laudatus cap. 29, ubi & refert Epistolam à Gregorio ad Augustinum tunc Cantuariensem Episcopum scriptam, datamque die decima Kalendarum Juliarum, indictione quarta, anno 601 currente, qua significat se ei pallium dirigere, cujus usum ei concedit, *ad sola Missarum solemnia agenda*, simul & insinuat qualiter Episcopos in Britannia constituere debeat.

LII. Augustinum Vicarium Sedis Apost. constituit.

In decretali Epistola à Sancto Gregorio ad Augustinum, qui eum de nonnullis consuluerat, quæ extat etiam apud Bedam laudatum cap. 27, & in Registro Gregorii est 31 libri 12, mentio est Vicariatûs Apostolici Augustino concessi, non quidem conceptis verbis, sed ex consequentia, ut colligitur ex septimo Gregorii responso ad Interrogationem Augustini, qui ab ipso petierat, qualiter deberet cum Galliarum & Britanniarum Episcopis agere. Respondit Gregorius: *In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus; quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus, pallium Arelatensis Episcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minimè debemus.* Cum pallio igitur conjuncta erat dignitas Vicarii Sedis Apostolicæ, quam adimere Arelatensi Episcopo noluit Gregorius. Porro privilegium illud personale tantùm fuit, non verò perpetuum, ut manifeste colligitur ex Epistola Gregorii ad Augustinum numero superiori laudata; cùm preterea constet Cantuarienses Archiepiscopos, nonnisi diù post ista tempora factos fuisse Vicarios Romani Pontificis, ita ut Ecclesię illius Episcopus diceretur Legatus natus Sedis Apostolicę. Ita Baluzius in supplemento lib. 5 de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 42 num. 9 juxta ea quæ habet Marca lib 6 cap. 7 num. 3, ubi ait, ævo divi Gregorii invaluisse usum, ut Romanus Pontifex pallio ornaret Metropolitanos, quibus vices suas in provinciis committebat, uti Archiepiscopum Thessalonicensem, & Justinianæ Primæ sive Bulgariæ Metropolitam; & in Galliis, Arelatensem. Verùm de usu pallii, temporibus in quibus versamur, non est una constansque omnium sententia, ut videre est apud Garnerium in appendice ad Notas capitis 4 libri de Ordine Romano. Sufficiat hic observare Episcopos Britanniæ Augustino Cantuariensi à Gregorio subjici, his verbis quæ leguntur in fine septimi responsi: *Britanniarum verò omnes Episcopos tuæ fraternitati committimus.*

LIII. Missa in domibus privatis.

Eodem anno 596 Gregorius omnium ex officio curam gerens, illud Episcopos magnoperè admonuit, ne lites haberent & contentiones cum provinciatum Præsidibus, sed eos officiis promereri studerent; ad quod valde conduceret, si cum sęcularibus ministris Episcopi concordassent. Est de his elegans ejus Epistola 43 libri 5 indictione 14 ad Joannem Episcopum Syracusanum, quem admonet, ut omni studio in gratiam redire conaretur cum Venantio Præfecturam illic gerente; & si opus sit, etiam Missas in ejus domo celebrari permittat, imo & ipsemet celebret. Cassium Narniensem Episcopum aliquando etiam *in Episcopii oratorio Missas* fecisse scribit idem S. Gregorius Homilia 37 in Evangelium. Joannes item Episcopus Alexandrinus cognomento Eleemosinarius, suam plebem alloquens, *poteram*, inquit, *facere mihimet Missas in Episcopio*, ut testatur Leontius in ejus Vita cap. 41. Ex quibus intelligitur in domibus etiam privatis consuevisse dici Missas, qui usus postea vetitus, de quo lege Edmundum Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 3 art. 5.

LIV. Plura Altaria in eadem Ecclesia.

Sed nec insuetum fuit, quod objiciunt Novatores, ut in una Ecclesia plura essent Altaria. Id enim nos etiam docet Epistola L libri 5 Gregorii ad Palladium Episcopum Santonensem, cùm petitas ad eum mittens sacras reliquias eum sic alloquitur: *Veniens lator præsentium insinuavit nobis*

nobis fraternitatem vestram Ecclesiam construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse. Græci tamen, ut observat Cardinalis Bona lib. 1 Rer. Liturgic. cap. 14 num. 3 antiquum morem retinuerunt & hactenus retinent, unicum enim altare in singulis Ecclesiis habent, nec fas esse putant intra septa ejusdem templi sacrum eadem die iterare, cujus unitatis analogiam inde accipi ferunt, quia unus est Christus, una Ecclesia, unum sacrificium, plura tamen ipsi Ecclesiæ proxima, muroque disjuncta, habent sacella, sive oratoria, quæ *parecclesiæ* ab illis vocantur. Idem de Moscovitis narrat Sigismundus Liber in commentario rerum Moscovitarum.

LV. *Presbyteri unà cum Episcopo concelebrantes.*

Hic autem observandum venit, quòd cùm unicum olim in Ecclesiis esset Altare, & presbyteris in eo altari, in quo Episcopus sacrum fecerat, eadem die celebrare esset illicitum, ne presbyteri omnino à sacrificio abstinerent, eos una cum Episcopo concelebrare haud infrequens fuisse, ut ostendit Edmundus Martene laudatus art. 8. Hanc tempore Sancti Gregorii consuetudinem adhuc viguisse constat ex ejus Epistola 31 libri 6 ad Eulogium Alexandrinum & Anastasium Antiochenum Episcopos de Legatis Constantinopoli Romam missis, in qua scribit: *Eosdem verò Responsales, quia hoc omninò humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci*. Idem etiam habet in Epistola 30 ad Mauricium Imperatorem. Hunc ritum, qui apud Græcos hactenus servatur, quique apud Latinos in solis Episcoporum & Presbyterorum ordinationibus permansit, per mille & trecentos annos in Orientali, & Occidentali Ecclesia communem extitisse, ostendit idem Martene laudatus.

LVI. *Gregorius insurgit in Cyriacum Episc. CP. Universalis nomen affectantem.*

Joanne Jejunatore Episcopo Constantinopolitano anno 595 vita functo, & quidem die secunda Septembris, ut habetur in Menologio Basilii Imperatoris ad eamdem diem, in ejus locum substitutus est Cyriacus optimi vir nominis, qui simul ac thronum conscendit, Legatos ad Gregorium unà cum literis & fidei professione Romam misit. Sed licèt ad eum rescripserit Gregorius, reciprocamque miserit Catholicæ fidei regulam, ac pariter alias literas reddiderit de ejus electione gratulatorias ad Mauricium Imperatorem, & Episcopos qui eum ordinarant, quæ sunt 4, 5, 6, & 7 libri sexti, indictione 15, ideoque post mensem Augustum anni 596 datas; nihilominus tamen dedit Sabiniano Apocrisario suo in mandatis, ne assisteret eidem Cyriaco Missarum solemnia celebranti, nisi usurpatum à Joanne predecessore illicitum *Oecumenici* nomen penitùs dimitteret. Id constat ex Epistola 31 ejusdem libri sexti ad Eulogium Alexandrinum & Anastasium Antiochenum Patriarchas anno 597 datâ. Cùmque eodem anno, Sabiniano revocato, Gregorius Anatolium Apocrisarium ad Imperatorem misisset, Cyriacum Epistola 28 monuit, fieri minimè posse, ut concordia mutua intercederet, nisi superbum nomen aboleretur. Quo etiam argumento ad Imperatorem, aliosque quam plurimos scripsit Epistolas, scilicet 22 & sequentes usque ad 30, cùm ab iis per Sabinianum Romam redeuntem literas accepisset. Cyriacum tamen non destitisse affectare *Oecumenici* nomen, colligitur ex Epistola 70 libr. 7 indictione secunda, mense Septembri anni 598 inchoata, ad Eusebium Thessalonicensem, & ad Episcopos Orientis data, qua eos monet, ut si Cyriacus in Synodo, quam Constantinopoli indixerat, de nomine *Oecumenici* Constantinopolitano Episcopo attribuendo, vel quid simile canonibus contrarium decernendum attentaret, fortiter omnes illi resisterent. Hujus porrò Synodi Constantinopolitanæ memoria duntaxat reperitur in dicta Epistola 70 libri septimi Registri Gregoriani.

LVII. *Judæos post jejunium dierum 40 baptizari permittit.*

Licèt leges Ecclesiasticæ Cathecumenos, inquit Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 1 art. 8, nonnisi diu multumque probatos sacræ regenerationis gratia donari permitterent, prudentiæ tamen ac discretioni Episcoporum, aut Presbyterorum relinquebatur, quamdiu duraret illa probatio, ut constat ex canone 7 Concilii Constantinopolitani primi. Concilium Illiberitanum biennii aliquibus, aliis triennii probationem præscribit. Concilium verò Agathense anno 506 celebratū canone 34 decernit, ut *Judæi, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit, si ad legem Catholicam venire voluerint, octo menses inter Catechumenos Ecclesiæ limen introeant. Et si pura fide noscuntur venire; tum demum baptismi gratiam mereantur*. Sed legibus non ita adstricta erat Ecclesia, quasi ab iis dispensare, cùm sic videret expedire, ac tempus præstitutum abbreviare non posset. Unde Sanctus Gregorius lib. 7 Epistolâ 24 ad Faustinum Ecclesiæ defensorem, cuidam Episcopo permisit, ut Judæos in agro Agrigentino baptizari cupientes, post indictum quadraginta dierum jejunium, sacris undis immergeret, ita ad Faustinum scribens: *Cum Episcopo loci illius loquere, ut pœnitentia & abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festivitas fortassè occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet*. De administratione baptismatis in solemnitatibus Paschæ & Pentecostes lege dicta in Sancto Leone.

LVIII. *Romanam Synodum celebrat.*

Mense Novembri anni Christi 600, ut probat Auctor Criticæ Baronianæ, Gregorius Concilium Romanum tertium celebravit

SÆC. VI. S. GREGORIUS M.

vit, in quo Andreas Græcus homo, sub Monachali habitu degens apud Basilicam Sancti Pauli, damnatus, quòd detectus esset impostor, atque falsarius, ut liquet ex Epistola 69 libri 9 Registri, indictione 4 ad Eusebium Thessalonicensem data: ac præterea concessa est testandi facultas Probo Abbati Monasterii S. Andreæ, à divo Gregorio Papa constructi, quod nunc à Monachis Camaldulensibus inhabitatur. Hujus Concilii Acta ad nos non pervenerunt, sed qui errores in eo damnati fuerint, intelligi posse ait idem Criticæ auctor, ex Bibliotheca Photii cod. 162, cujus titulus est: *Eusebii Episcopi contra Andream quemdam libri X*; Ex quibus constat quatuor errores prædicti Andreæ fuisse. I, corruptionis vocabulum soli peccato congruere. II, corpus Christi ex ipsa cum Verbo conjunctione immortale, impatibile, & incorruptibile factum esse. III, Adami corpus ante lapsum non fuisse natura mortale & corruptibile. IV, mundum incorruptibilem esse, & interitûs expertem. Erat consequenter Andreas unus ex incorruptionis assertoribus, quorum secta, *Incorrupticularum* dicta, sicut & opposita *Corrupticularum*, exorta est circa annum 530. Quæ quidem quæstio non ad mortalitatem vel immortalitatem, neque ad resolutionem in elementa, vel contrariam substantiam pertinebat, cùm & ipsi Eutychiani Christi corpus hujusmodi corruptioni non fuisse obnoxium faterentur: sed in controversia erat an Christi corpus perinde ac nostrum detrimenta pateretur, propter quæ reparanda opus haberet cibo, potu & requie ad reficiendas vires: an verò specie tenùs affectiones istas pateretur, solaque œconomia, quemadmodum post resurrectionem, ut explicat Nicephorus lib. 17 cap. 29. Refert præterea Photius Andream multa Sanctorum Patrum dicta adulterata, vi in suam detorsisse sententiam, erroremque suum ex illis, *ut sibi quidem persuasit* confirmasse; ac denique hæreticorum dicta quædam compilasse, eaque Sanctis Patribus attribuere ausum esse. Sed Eusebium Thessalonicensem Episcopum libris illis decem Andream confutasse, & controversiam de *Corruptibili*, & *Incorruptibili* egregiè explicasse.

LIX. Respondet ad Hibernos, de rebaptizatione hæreticorum.

Episcopi Hiberniæ Gregorium Papam consuluerant de hæreticorum ad Ecclesiam redeuntium rebaptizatione, & de quibusdam aliis dubiis, quæ Sanctus Pontifex solvit Epistolâ LXI libri IX *Quirino Episcopo, & ceteris in Hibernia Catholicis* data. Non me latet Petrum de Marca in Appendice ad Concilium Claromontanum sub Urbano II contendere eam Epistolam, non ad Episcopos Hiberniæ, sed Hiberiæ, seu Iberiæ in Ponto scriptam esse. Sed ratio quam ex ipsa Epistola deducit, non mihi me vincit, & licet quidam codices MSS. habeant *Hiberiæ*, seu *Iberiæ*, hoc etiam nihil officit, quia ut annotavit Auctor Criticæ Baronii, tempore divi Gregorii *Hiberni* vocabantur etiam *Hiberi*, seu *Iberi*. Non dissimilem quæstionem agitatam sæculo decimo sexto refert Maldonatus Disp. de Baptismo quæst. 4. *Meritò disputatum est*, inquit, *à viris doctis de baptismo Calvinistarum, nec desunt, qui putant non esse verum baptismum*. Tum utriusque partis argumenta refert. Pro validitate tamen talis baptismi pronuntiavit S. Pius V, ut notat Gussanvillæus in Notis ad eam Gregorii Epistolam. Post Pium V Synodus Ebroicensis anno 1576, quæ refertur inter decreta Ecclesiæ Gallicanæ per Ludovicum Bochellum collecta, Concilia Rotomagense anno 1581. & Aquense anno 1585 idem declararunt. Porrò Gregorius scribit eos, qui apud hæreticos in Trinitatis nomine baptizati sunt, non esse rebaptizandos, sed aut unctione chrismatis, aut impositione manûs, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ revocandos esse. Eos autem qui in Trinitatis nomine baptizati non sunt, ut sunt Bonosiani, & Cataphrygæ, baptizandos esse; nec tamen ipsorum baptisma dici posse iteratum, quia in Trinitatis nomine non erat datum.

LX. Quartam Romæ Synodum cogit.

Cùm sanctus Gregorius probè per experientiam cognosceret, quantas interdum molestias Monachi ab Episcopis pati solerent, eorum quieti & indemnitati consulere voluit. Quare nonis Aprilis anni 601 quartam Romæ Synodum celebravit Episcoporum viginti, ac Romanæ Ecclesiæ Presbyterorum quatuordecim & Diaconorum quatuor; in qua decretum edidit, quod *Constitutum* appellari consuevit, ne ab Episcopis ullas imposterum molestias paterentur, sive in bonis, sive in Abbatum electionibus, aut Monachorum, invitis Abbatibus, ordinationibus.

LXI. Mauricii Imp. sororem ab hæresi revocat.

Literis Theoctistæ Patriciæ Mauricii Imperatoris sororis Constantinopoli scribentis, certior factus Gregorius, ipsam in suspicionem adductam esse quarumdam hæreticarum opinionum, quibus assereret; obtenta religionis conjugia solvi posse; Baptisma haud penitùs peccata auferre; Si quis de peccatis suis in triennium pœnitentiam ageret, postmodum ei perversè licere vivere; ac denique: Si quis necessitate compulsus aliquid de quo reprenderetur, anathematizare se diceret, anathematis vinculo ipsum non teneri: de his ad eamdem Theoctistam rescribens Epistolam 39 libri 9 indictione IV Gregorius, quamvis ipsam passam esse calumniam existimare se dicat, admonet tamen eos errores anathematizare, atque se juramento purgare

gare, & quatuor supradicta capita, quibus ea affirmabatur obnoxia, confutat.

LXII. *Ad eum plures appellationes deferuntur.*

Plura Episcoporum judicia ad Sedem Apostolicam delata fuerant, quæ Gregorius anno 602 aliis cognoscenda remisit. Judicium enim Clementii Primatis Byzacenæ provinciæ gravium criminum rei, demandavit Concilio Episcoporum, quod in eadem provincia celebrari voluit Epistola 35 libri 10, indictione quinta. Causam Paulini Regensis in Numidia Episcopi de Simonia accusati, ac Donadei Diaconi ab Episcopo suo depositi, cognosci pariter voluit Epistolis 8 & 32 ejusdem libri 10, in alio Concilio, in eadem Numidia celebrando. Denique causam Pauli Docleatinæ civitatis Episcopi committit Joanni Episcopo primæ Justinianę Epistolâ 34 ejusdem libri 10, quâ ei mandat Gregorius, ut cogat Paulum ob corporale crimen jam dignitate depositum, restituere Ecclesiæ, quæ dicebatur abstulisse. Doclea porrò erat urbs Illyrici, cujus populi vocabantur *Docleatæ*, ut docet Ptolemæus lib. 2 Geogr. cap. 17, & quidem Episcopalis, quibusdam *Antivari*, aliis *Cataro* ad Rhyzonicum sinum. Ex quibus videre est bella non impediisse quominùs, tam ab Oriente, quàm ab Occidente ex Transmarinis Ecclesiis appellationes & alia judicia deferrentur ad Sedem Apostolicam.

LXIII. *Gregorius Missarum ordinem digessit, & quædam canoni addidit.*

Explicanda restant quædam Gregorii gesta, quæ nullo certo anno definiri possunt. Et primò quidem Gregorius antiquum Missale Gelasianum, seu codicem de Missa recognovit. Nam Joannes Diaconus in ejus Vita à Mabillonio Seculo 1 Benedictino recitata hæc scribit lib. 2 cap. 2. *Sed & Gelasianum codicem de Missarum solemniis, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla adjiciens, pro exponendis Evangelicis lectionibus in unius libri volumine coarctavit*. Tam Gelasii, quàm Gregorii Missalia in Abbatia Centulensi, sive sancti Richerii anno 831 extasse, diximus in Gelasio. Ex libro Pontificali, & ex Beda lib. 2 Hist. Eccles. cap. 1 addidit Canoni Missæ hæc verba: *Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari*, quod idem scribit Joannes Diaconus in ejus Vita. In Missa orationi pro defunctis alia subnectitur incipiens, *Nobis quoque peccatoribus*. In hac autem aliquot sancti recensentur, quorum in priore parte Canonis mentio facta non est. Ii sunt ex diversis ordinibus selecti, ex Diaconis Stephanus, ex Apostolis Mathias, ex Discipulis Barnabas, ex Episcopis Ignatius, ex Summis Pontificibus Alexander, ex Presbyteris Marcellinus, ex Clericis minorum ordinum Petrus, ex conjugatis Felicitas, & Perpetua; cumque nullæ essent ex Virginibus, Gregorius Agatham, Luciam, Agnetem, Cæciliam & Anastasiam huic parti Canonis adjunxit, ut scribit Aldelmus Episcopus lib. de Virginitate cap. 25.

LXIV. *Quædam alia constituit, & quædam illi falsò tributa.*

Symmachus Papa ex libro Pontificali instituerat, ut omni die Dominico, vel Natalitiis Martyrum Hymnus *Gloria in excelsis Deo* diceretur. Illud decretum, quod omnes Presbyteros respicere videtur, restrinxit Gregorius ad solos Episcopos, ut patet ex ejus verbis initio libri Sacramentorum, quæ in Symmacho retulimus. Constituit præterea Gregorius juxta antiquam Ecclesię consuetudinem, Subdiaconos albis tantùm amictos in sacrificio Altaris ministrare, ut liquet ex ejus Epistolâ 64 libri 7 ad Joannem Episcopum Syracusanum: *Subdiaconos autem, ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit*. Sed errant qui putant Gregorium orationem Dominicam post Canonem recitari jussisse; veterem quippe & Apostolicam consuetudinem esse ipsemet testatur in dicta Epistolâ 64 dicens: *Orationem Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut &c.* Non instituit etiam ut *Kyrie eleison* cantaretur, & *Alleluya* diceretur extra tempus Paschale, ut de Alleluya in Damaso Papa diximus: De Kyrie verò ipsemet Gregorius asserit in laudata Epistola. Vigebat enim ille mos cantandi Kyrie eleison in Romana, imò & in tota Occidentali Ecclesia longè ante Gregorium, ut ex Concilio Vasensi canone 3 sub Felice IV, anno 529 celebrato, constat. Dum perlecta Epistolâ, præparat se Diaconus ad legendum Evangelium, Chorus Responsorium concinit, quod vocatur Graduale, non à gradibus Altaris, ut quidam recentiores scribunt, sed quia psallitur in gradibus ambonis sive pulpiti, cùm cætera *ubicumque voluerit Clerus* psallantur, ut asserit Cassander in Liturgicis cap. 21. Sunt qui Gregorium eorum Gradualium, sive Responsoriorum auctorem faciunt. Et Gregorius quidem ea in suo Antiphonario per ordinem digessit, quæ in singulis Missis per annum cantari debent: at usum psallendi, vel aliquot psalmi versiculos, vel totum psalmum inter Epistolam & Evangelium, multò antiquiorem fuisse Gregorio, saltem in Africa, ex Augustino probat Cardinalis Bona lib. 2 rerum Liturgic. cap. 6 num. 4.

LXV. *Quasdam Urbis Ecclesias stationibus assignavit.*

Christianos olim diebus jejuniorum tota nocte in Ecclesia vigilasse, & die sequenti usque ad Nonam, & in Quadragesima usque ad Vesperas in eadem Ecclesia sine cibo & potu perseverasse orantes & psallentes, hincque Vigiliarum & Stationum nomen apud Ecclesiasticos emanasse, ostendit idem Cardinalis cap. 3 de Divina Psalmodia §. 4 nu. 3; ex Isidoro lib. 6; Orig. & Rabano Mauro lib. 2 de Jejuniis cap. 10, & ali-

& alibi, apud quem folvere ftationem idem eft, ac folvere jejunium, qua loquendi formula utitur etiam Cafsianus Collat. 21 cap. 29. Sanctus autem Gregorius certas Urbis Ecclefias Stationibus afsignavit, & diebus quoque folemnioribus Stationes fieri ufque ad Sextam jufsit; atque ad has Ecclefias iftis etiam temporibus ftatis diebus fidelium concurfus fieri folet: quamvis nocturnæ vigilantium excubiæ, & diurnæ Stationes, refrigefcente charitate, fublatæ nunc fint, fola jejunii abftinentia permanente. De illis jejuniis & ftationibus legendi Gabriel Albafpinæus Epifcopus Aurelianenfis in fuis Obfervationibus de veteribus Ecclefiæ ritibus lib. 1 Obfervat. 16, & Dionyfius Petavius in Notis ad Epiphanium, ubi de veteribus Ecclefiæ ritibus, ad expofitionem fidei pag. 356.

LXVI. *Sacramentarium compofuit.* In Gelafio Papa diximus Collectarum, quibus nunc in Mifsa utimur, eum primum fuifse auctorem. Sed Gregorium Magnum meliores, & emendatiores in ordinem redegifse, & ex iis librum compofuifse, quem Sacramentarium infcripfit, teftatur non folùm Joannes Diaconus in ejus Vita lib. 2 cap. 17, fed etiam Valafridus Strabo in lib. 2 de Divinis officiis cap. 22. *Curavit*, inquit, *B. Gregorius rationabilia quæque coadunare, & feclufis iis, quæ vel nimia, vel inconcinna videbantur, compofuit librum, qui dicitur Sacramentorum*. Librum illum Sacramentorum, feu Sacramentarium ediderunt Pamelius Tom. 2 Liturgic. Angelus Rocca ex MSS. Vaticanis, & anno 1642 Hugo Menardus Benedictinus ex venerandæ antiquitatis codice MS. Sancti Eligii Bibliothecæ Corbejenfis cum notis Paris. in 4°.

LXVII. *Item Antiphonarium.* Antiphonarium Sancto Gregorio pariter tribuit Joannes Diaconus in ejus Vita lib. 2 cap. 6, quod non ita intelligendum eft, quafi *Antiphona* compofuerit omnia, quæ in eo leguntur, fed quòd ea recenfuerit, diftinxerit, ordinaverit, novaque veteribus addiderit.

LXVIII. *Cantum ad invenit, & Cantores inftituit.* Licèt ab initio Ecclefiæ ufus canendi Romæ fuerit, nefcimus tamen quales ante Gregorium fuerint Ecclefiafticæ modulationes, quæ canentium difciplina. Joannes Diaconus in ejufdem Gregorii Vita lib. 2 cap. 6 fcribit eum conftituifse fcholam Cantorum, & ei cum nonnullis prædiis duo habitacula fabricafse, unum fub gradibus Bafilicæ B. Petri Apoftoli, alterum fub domibus Patriarchii Lateranenfis. Cantum autem Ecclefiafticum in meliorem formam licèt inftaurarit, non omnem tamen cantum, fed planum & unifonum adinvenit, quem ab ipfo Gregorianum nuncupamus, progredientem per certos limites, & terminos tonorum, quos modos, feu tropos vocant mufici, & octonario numero definiunt, fecundùm naturalem generis diatonici difpofitionem. Eo cantu deinceps femper ufa eft Ecclefia latina. Porro Diaconos cantores eligi prohibuit canone I Concilii Romani II, anno 595 celebrati: Subdiaconis verò & inferioribus Clericis id munus demandari decrevit, qua de re legenda Epiftola 44 libri 4, ejus Concilii Romani gefta continens.

LXIX. *Ejus Moralia in Job.* Sanctus Gregorius *Moralia in Job*, de quibus nondum locuti fumus, rogante fancto Leandro, virifque religiofis, quibufcum Conftantinopoli convivebat, dum Sedis Apoftolicæ Apocrifarium apud Tiberium Imperatorem ageret, concepit, perfectumque opus eidem Leandro Hifpalenfi Epifcopo nuncupavit. Opus illud Moralis Evangelicæ promptuarium eft, Concionatoribus & animarum Curatoribus ac directoribus diligenter & afsiduè legendum. De eo lege dicenda in Martino Papa.

LXX. *Ad Deum tranfit.* Tandem fanctus Gregorius Immenfis pro Ecclefia perfunctus, confectufque laboribus, ad Chriftianam inftitutionem & ædificationem perpetuam libris editis, mala valetudine diu afflictus, gravi diuturnaque vexatus podagra, ad immortalem vitam tranfiit, & *fepultus eft in Bafilica beati Petri Apoftoli die 12 menfis Martii*, inquit Anaftafius. Quare durationem ejus Pontificatûs accuratè confignavit, cùm fcripfit eum fediffe *annos tredecim, menfes fex, dies decem*. Obiit itaque fauftifsimus hic Pontifex die 12 Martii anni 604, quo die ejus memoria feftivis honoribus celebratur. Epitaphium ipfi pofitum Venerabilis Beda exhibet lib. 2 Hift. Ecclef. Gentis Anglor. cap. 1, ubi & ejus vitam compendio defcribit. Columba in capite ad aurem ejus pingi confuevit, quia ut fcribit Joannes Diaconus in ejus Vita lib. 4 cap 69, cùm quid de facris literis fcribere vellet, vifa eft à Petro Diacono ejus familiari columba defuper lapfa, quæ in caufa fuit, quòd à Divino Spiritu, cujus columba fymbolum tenet, quæcunque ab ipfo fcripta funt, ipfi efse fuggefta, conftans opinio fuerit. De corporis ejus Tranflatione, quam Anaftafius & Joannes Diaconus laudatus cap. 80 libri 4 à Gregorio IV Papa factam fcribunt, contentio eft inter Romanos, & Francos, his contendentibus, fancti hujus Pontificis corpus anno 826 ad Sueffionenfe fancti Medardi monafterium cum Reliquiis fancti Sebaftiani Martyris tranflatum fuifse, & tamen Gregorius IV ordinatus eft Pontifex Romanus fub finem duntaxat anni 827. Hæc lis ita componi pofse videtur, non totum fcilicet corpus fancti Gregorii, fed ejus tantùm partem in Galliam tranflatam efse; quod idem fatetur Baronius de corpore fancti Sebaftiani Martyris. Franci enim innituntur Auctoribus coævis, ut legere eft. Tom. 3 Criticæ Baronianæ.

Joan-

SÆC. VI. S. GREGORIUS M.

LXXI. Trajanum ab inferis non liberavit.

Joannes Diaconus lib. 2 cap. 44 Vitæ Sancti Gregorii scribit Trajano Imperatori ad bellum festinanti, viduam quamdam obviam processisse flebiliter dicentem : filius meus innocens, te regnante, peremptus est: obsecro, ut quia mihi eum reddere non vales, sanguinem ejus legaliter vindicare digneris. Cumque Trajanus, si sanus reverteretur à prælio, hunc se vindicaturum responderet; vidua dixit : Si tu in prælio mortuus fueris, quis mihi præstabit ? Trajanus dixit: ille qui post me imperabit. Vidua dixit: & tibi quid proderit, si alter mihi justitiam fecerit? Trajanus respondit; utique nihil. Et vidua, nonne, inquit, melius tibi est, ut tu justitiam mihi facias, & pro hac mercedem tuam recipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Trajanus ratione pariter, pietateque commotus, equo descendit, nec ante discessit, quàm judicium viduæ per semet imminens profligaret. Hujus ergo mansuetudinem Judicis, asserunt Gregorium recordatum, ad Sancti Petri Basilicam pervenisse, ibique tandiu super errore clementissimi Principis deflevisse, quo usque responsum sequenti nocte accepisset, se pro Trajano fuisse exauditum, pro nullo ulterius pagano preces funderet. Hæc Joannes Diaconus. Alii rem aliter, aliisque figmentis hanc narrationem adornant, sed eam ut fabulosam rejecit Baronius anno 604, & nuper Natalis Alexander Sæculo 2 Differt. 1, ubi fusè ostendit Trajani Imperatoris ex inferis liberationem Sancti Gregorii precibus, commentitiam prorsus esse, nec à Theologo veritatis amante asserendam. quod pluribus probat, & ad adversariorum objecta respondet.

LXXII. Non est Auctor expositionis in psalmos pœnitentiales.

Agendum nobis superest de Operibus Sancto Gregorio suppositis. Et primò quidem, Expositio in septem psalmos pœnitentiales non est fœtus S. Gregorii, nec alicujus Auctoris ei æqualis, & ex modo loquendi de Regia & Imperiali auctoritate in eo usurpato, apparet illum Commentarium editum Gregorio VII sedente, & Henrico IV imperante, cui meliùs quàm Mauricio aut Phocæ attribui possunt, quæ Auctor Imperatori exprobrat, quòd nempe schismate Ecclesiam sciderit, & Simoniâ pacem Ecclesiæ turbarit. Non desunt tamen qui censent eam Septem psalmorum pœnitentialium expositionem Gregorio VII adjudicandam esse, uti notavit Petrus Gussanvilla in ultima editione operum Sancti Gregorii Magni.

SÆC. VI. S. GREGORIUS M.

LXXIII. Neque commentarii in libros Regum.

Commentarius in libros Regum videtur etiam suppositus S. Gregorio, nam Paterio Romanæ Ecclesiæ Notario, Sanctique Gregorii discipulo, omnibusque Antiquis, qui vel testimonia ex S. Gregorii operibus collegerunt, vel ea commemorarunt, vel eorum testimonia laudare solent, fuit incognitus. Deinde Auctor hujusce Commentarii vulgata Scripturæ sacræ versione utitur: Sanctus autem Gregorius Italica & Hieronymiana, & multa loca non eo modo affert, quo solet Sanctus Gregorius, ut ostendit laudatus Operum ipsius editor in Præfatione Tom. 3. Præterea stylus à Gregoriano discrepat. Denique S. Gregorius de libris quidem Regum sermones habuit ad populum, sed illos scripto tradere præ infirmitate non potuit. Excepti autem sunt à quodam Abbate Claudio, sed non juxta mentem Sancti Doctoris, ut ipse quæritur Epistola 22 lib. 10.

LXXIII. Neque Commentarii in cantica canticorum.

Commentarius in Cantica Canticorum non est etiam fœtus S. Gregorii, non enim extat in codicibus MSS. melioris notæ. De inde Sancto Paterio ignotus fuit, cujus fi... lentium eloquentius est, ut persuadeat hunc non esse S. Gregorii genuinum fœtum, quàm S. Ildefonsi testimonium, ut illi tribuendum probetur hoc opus.

SABINIANUS *Pontifex LXVII.*

Anno Domini DCIV.

SÆC. VII. I. Sabinianus fit Papa.

POst Sancti Gregorii mortem, interpontificium fuisse mensium sex, & unius diei, colligitur ex iis, quæ Anastasius scribit de duratione sedis Sabiniani ejus successoris, & sequentium Pontificum: quo pacto dicendum est Sabinianum, natione Tuscum, patriâ, ut vult Baronius, Volaterranum, Boni filium, ordinatum fuisse Romanum Pontificem die 13 mensis Septembris, in quam anno sexcentesimo quarto Dominica cadebat.

Fuerat Sabinianus Sancti Gregorii Diaconus & Apocrisarius apud Mauricium Imperatorem, ut in gestis Gregorii ad annum 593 diximus, quo in munere perseveravit usque ad annum 597, quo Romam revocatus est. Mos autem erat, ut ex Veterum monumentis eò pertinentibus manifestum est, Diaconos potiùs, quàm Presbyteros eligere in Summos Pontifices, quia Diaconi Ecclesiæ res non temporales tantùm, sed etiam spirituales penitiùs noverant; cumque omnia in potestate haberent, reliquorum animos sibi facile devinciebant, ut in Sancto Leone diximus. Sed hic dubium esse potest, an quando Romanus Pontifex

SÆC. VII. II. Pontifices Rom. ex ordine diaconorum sæpe assumpti.

SAEC. VII. SABINIANUS.

tifex ex Diaconis creabatur, prætermisso Presbyteri gradu, Pontifex ordinaretur. Affirmativam partem tuetur Joannes Mabillonius in commentario prævio in Ordinem Romanum § 18 innixus secundo libello ordinis Romani, in quo, ubi de Pontificis Romani electione mentio fit, hæc leguntur: *Eligitur unus de Cardinalibus, de quacumque titulo fuerit: tantùm ut à prædecessore sit Pontifice ordinatus, aut Presbyter, aut Diaconus. Nam Episcopus esse non poterit.* At verò in ejusdem Electi consecratione, nullum est discrimen electi Diaconi, aut Presbyteri, sed una eademque pro utroque præscribitur ordinatio.

III. Per saltum ordinati Pontifices.

Hanc conjecturam roborat Mabillonius exemplis Valentini & Nicolai I, quorum ille ex Archidiacono, hic ex Diacono electus, absque alia ordinatione Pontifices creati sunt, quod ex Anastasio manifestum est. Valentinus quippe *statim à sua electione* (verba sunt Anastasii) *condignis gloriæ laudibus ad Lateranense Patriarchium deductus, & in Pontificali est positus throno.* Deinde *ejus consecrationis die illucescente, eumdem ad Beati Petri Ecclesiam omnes pariter Romani à Palatio deducentes, in alto throno Summum consecravere Pontificem, qui mox culmina scandens beati Petri, sacrificiis piè oblatis, ad Palatium remeavit.* Nicolaus verò, ubi apud Lateranensem Basilicam *Apostolico solio impositus fuit; postmodum in Basilicam beati Petri deductus, præsente Cæsare consecratus est, Apostolicaque sublimatus in Sede factus est Pontifex, & Missarum solemnia super sacratissimum corpus Apostoli celebravit.* Vides utrobique nullam collati Presbyteratus mentionem factam. Nec mirum; cùm Diaconi ad Episcopatum electi per saltum apud Romanos ordinarentur, ut adstruere videtur prior libellus Ordinis Romani. Eadem enim qui ex Diacono, atque illius, qui ex Presbytero ordinatur, consecratio. Nimirum fortasse quia, ut sentit Hieronymus Epistola 85, in Episcopo & Presbyter continetur.

IV. Id Latinis Photius exprobrat.

Hanc sententiam confirmat illa Photii adversus Romanos objectio, cur Laici Episcopi fierent, Presbyteri gradu non prius accepto? Illam quidem objectionem ex calumnia dicit oriri Ratramnus, eamque retorquet in adversarios, qui *ex laicis subitò tonsis faciebant Episcopos contra regulas Ecclesiasticas.* At Æneas Parisiensis Episcopus facti veritatem non diffitetur, respondetque, *quòd fortè illi, qui istiusce ordinationi assentiunt, hoc intelligi velint, quia qui benedictione Pontificali perfungitur, reliquarum benedictionum honore decoretur, & quòd in sublimitate majoris Pontificis consistat etiam honor minoris Sacerdotis.* Tum subdit: *Forsitan autem illi, qui de Diacono ordinant Episcopum prætermissa benedictione Presbyterali, assertioni beati Hieronymi loquentis ad Titum, ex parte concredere videntur, qui officium Presbyteri in aliquo comparticipari affirmat ministerio Episcopali.* Ex quibus liquet Æneam admisisse id quod Photius objiciebat, nempe quod *tunc apud Romam plerumque Diaconus quodam saltu, non percepta Presbyterali benedictione, in Episcopum subitò consecraretur.* Quæ erat septima objectio Photiana.

V. Quo tempore mos ille desierit.

Hæc ex Mabillonio citato translata sunt in Criticam Baronii, in qua Auctor addit se suo loco dicturum, quandonam mos iste ordinandi per saltum desierit, quod tamen, memoriæ lapsu, non præstitit. Hoc detegere conatus sum, & in eadem Critica ad annum 1073 num. 4 inveni Gregorium VII, qui ante suam electionem erat tantùm Archidiaconus, priùs fuisse ordinatum Presbyterum, & altera die Pontificem. Unde sola restat difficultas de iis Diaconis, qui post Nicolaum primum, & ante Gregorium septimum Pontificatum adepti sunt, qui pauci numero reperiuntur, scilicet Joannes VIII, & Marinus, seu Martinus II, de quibus nihil inveni. Benedictus V, de quo Petrus Bibliothecarius apud Papebrocium in Conatu Chronico-Historico pag. 161 ait; Romani *eumdem Benedictum Diaconum in Romanum Pontificem* ordinaverunt, nulla Presbyteratus mentione facta. Continuator Reginonis ad annum 964 asserit Leonem VIII Benedictum V è Pontificatu deturbasse, & tamen *ad preces Imperatoris, Diaconatûs ei tantùm gradu uti* concessisse; ex quo conjectandi locus videretur, eum omisso Presbyteratu fuisse in Romanum Pontificem consecratum, nisi aliquo modo obstaret Luitprandus Ticinensis in Historia sui temporis lib. 6 cap. 2, ubi postquam retulit depositionem Benedicti V à Leone VIII factam, hunc ita loquentem inducit: *Benedictum Sanctæ & Apostolicæ Sedis invasorem omni Pontificatûs & Presbyteratûs honore privamus.* Superest tandem Bonifacius VII, de quo nihil huc usque reperire potui. Vide dicenda in Constantino Pseudo-Papa. Edmundus Martene lib. 1 de antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 8 art. 3 num. 9 & 10, ubi agit de ordinationibus per saltum, nulla Valentini & Nicolai mentione facta scribit Paulum & Hadrianum utrumque primum, videri etiam ex libro Pontificali ordinatos per saltum, fuerant enim antea tantùm Diaconi, & ante Gregorium VII unicum exemplum adducit, quo constat eam consuetudinem jam abrogatam fuisse; observat enim ex Leone Marsicano in Chronici Casinensis lib. 2 cap. 98, Stephanum Papam IX, Alphonsum Salernitanæ Sedis electum ordinaturum, *in jejuniis Mar-*

SÆC. VII. SABINIANUS. *Martii primò presbyterum, deinde sequenti Dominica Archiepiscopum* consecrasse, ac *cum honore Salernum* remisisse. Stephanus autem IX dictus est Pontifex anno 1057, ideoque non multò ante Gregorium VII, qui primus ex Diaconis videtur esse, qui priùs Presbyter & postea Romanus Pontifex consecratus est.

VI. Sabiniani PP. virtutes. Laudat Sabinianum Anastasius, quòd *Ecclesiam de Clero implevit;* quòd *in Ecclesia B. Petri Apostoli luminaria dedit;* quòd cùm esset *in civitate Romana fames gravis, facta pace cum gente Longobardorum jussit aperire horrea Ecclesiæ, & venundari frumentum populo pro solido uno modios triginta.* Denique ut ex Manlio in Epitaphiis Vaticanis refert Aringus Romæ subterraneæ lib. 2 cap. 8.

Hic hominum vitia blando sermone removit;
Nec culpis Judex, sed medicina fuit.

VII. Figmento infamatus obscurata. Verùm, inquit Papebrocius in Conatu Chronico-Historico, quia nonnulla exemplaria Anastasii videntur de pretio frumenti habuisse, quòd Sabinianus pro modio frumenti solidos triginta exigeret, fabulam quis excogitavit, quâ propter tenacitatem à suo decessore S. Gregorio per noctem apparente increpitus, percussusque in capite, non multò post obiisse fingitur. Sed nihil tale quispiam Antiquorum de vita & miraculis S. Gregorii scribentium, nequidem Joannes Diaconus, qui tamen finem libri 4 ejusmodi vindictæ exemplis, per duodecim capita deductis, implevit. Mirum proinde est, subdit Papebrocius, fabulæ isti, à Sigeberto temerè relatæ, fidem adhibuisse Baronium: qui etiam eo trahit, quòd Sabiniano *defuncto*, ut ait Anastasius, *funus ejus evectum est per portam S. Joannis, & ductum est foras muros civitatis per pontem Milvium*, ad Ecclesiam Vaticanam: quod ille præter morem factum esse putat, ad avertendam à corpore injuriam, ab irato populo metuendam, si per mediam urbem funus duceretur: cùm aliæ multæ causæ hujus novitatis, eæque cùm aliqua Sabiniani laude conjunctæ, possent à benigno conjectatore excogitari.

VIII. Sabiniani non est inventor campanarum. Campanas sæculo nono in Ecclesia Occidentali usui fuisse, ex eo convincitur, quod refert Baronius ex Venetæ Historiæ Scriptoribus asserentibus Ursum Patritiacum Venetiarum Ducem anno 865 primum omnium dono misisse Michaeli Imperatori Orientis duodecim campanas mirificæ artis & valde sonoras. Jamdudum itaque in Occidentali Ecclesia receptæ erant; sed à quo primùm inventæ, cujusque operâ, vel auctoritate in Ecclesiam introductæ sint, incompertum est. Polydorus Virgilius lib. 6 de Inventoribus rerum cap. 12, & Onuphrius Panuinius in Epitome Romanorum Pontificum, cujus sententiam sequitur Ciaconius, id Sabiniano Pontifici adscribunt. Sed cùm Anastasius in ejus Vita nihil de campanis ab eo inventis dicat, dicere debuerant Polydorus & Onuphrius à quo id didicerint. Alii passim campanas à Paulino Nolano Episcopo, qui initio quinti sæculi floruit, adinventas tradunt; alii verò earum usum à gentilibus acceptum ad Ecclesiam ab eo translatum autumant; sed nemo veterum Patrum, qui res Paulini accuratissimè prosecuti sunt, hanc memorabilem ejus inventionem laudat, vel attingit. Cardinalis Bona lib. 1 Ret. Liturgic. cap. 22, plura lectu digna habet de campanæ nomine & etymologia, deque Veterum tintinnabulis; sed ei assentiri non possum in eo quod conjicere se ait, nomen campanæ grandioribus tintinnabulis impositum circa finem sæculi septimi, & octavo ac nono apud omnes diffusum esse. Nam Mabillonius Sæc. I Benedict. edidit Vitam S. Columbæ primi Abbatis Hyensis in Britannia, scriptam à Cummeneo Albo dicto, qui anno 657 dictus est pariter Abbas Hyensis, obiitque anno 669 juxta Guillelmum Cave in Historia Literaria: in ea autem vita Cummeneus cap. 22 scribit S. Columbam, qui ex Annotatore Baronii obiit anno 599, *media nocte pulsante campana* ad Ecclesiam perrexisse, & cap. 25, hunc sanctum *quadam die ministro suo campanam subito pulsare* præcepisse, *cujus sonitu fratres excitati, Ecclesiam propinus sunt ingressi*, ideoque ante seculum sextum absolutum fideles ad Divina officia campanarum sonitu convocabantur. id etiam plutibus probat Edmundus Martene in Tractatu de Antiqua Ecclesiæ disciplina in Divinis officiis celebrandis cap. 2 num 11 ex Gregorio Turonensi. De campanarum benedictione vide dicenda in Joanne XIII.

IX. Sabiniani PP. obitus. De gestis à Sabiniano nihil aliud ad nos pervenit, præter ea quæ ex Anastasio mox retulimus, qui subdit eum sedisse *annum unum, menses quinque, dies novem*, & sepultum esse *in Ecclesia beati Petri Apostoli die 22 mensis Februarii*. Quare cum Regino in Catalogo Pontificum Romanorum, Hermannus Contractus in Chronico, Ordericus lib 2, & Honorius Augustodunensis, annum etiam unum, menses quinque & dies novem Pontificatui Sabiniani assignent, ex ipso Anastasio colligitur ejus ordinationem peractam esse die 13 Septembris anni 604, & ejus mortem contigisse die 22 Februarii anni 606.

BONIFACIUS III *Pontif. LXVIII.*

Anno Domini DCVII.

I. *Bonifacius III ordinatur.* SAbiniano Papa mortuo fedem vacaffe menfes undecim, dies viginti fex fcribit Anaftafius, ex quo fequitur, Bonifacium III Romanum, ex Patre Joanne Cataaudioce, S. Romanæ Ecclefiæ Diaconum, qui anno 603 Conftantinopolim à S. Gregorio Apocrifarius Apoftolicæ Sedis ad Phocam Imperatorem miffus fuerat, ordinatum effe anno fexcentefimo feptimo, die decimanona Februarii, in Dominica, & Anaftafium diem minus unum, quàm pat erat, in interpontificio numeraffe, & nihilominùs diem mortis Sabiniani ab eo exclufiffe.

II. *Synodum Romæ celebrat.* Ubi primùm Sedem Pontificiam adeptus eft Bonifacius, in Bafilica Vaticana Synodum feptuaginta duorum Epifcoporum convocavit, in quâ ad reformandos pravos electionis Pontificiæ mores, fub pœna anathematis conftitutum fuit, ut non prius de eligendo fucceffore Pontificis agatur, quàm defunctus Pontifex triduo fepultus fuerit. Acta Concilii nullibi extant, fed ea fummatim recenfentur ab Anaftafio, qui in Vita Bonifacii III fcribit: *Hic fecit conftitutum* (idest decretum) *in Ecclefia Beati Petri, in qua federunt Epifcopi feptuaginta duo, Presbyteri Romani triginta quatuor, Diaconi & omnis Clerus, fub anathemate, ut nullus Pontifice vivente, aut Epifcopo civitatis fuæ, præfumat loqui de fucceffore, aut partes fibi facere, nifi tertio die depofitionis ejus, adunato Clero & filiis Ecclefiæ tunc electio fiat, & quem quifque voluerit habebit licentiam eligendi fibi Sacerdotem.*

III. *Obtinet decretum à Phoca Imp. contra Epifcopum Cpolitanum.* Hic Pontifex obtinuit à Phoca Imperatore, quòd Pelagius II & Gregorius impetrare non potuerant, ut Conftantinopolitanus Epifcopus Oecumenici nomen non amplius ufurparet. Hic enim Imperator, petente Bonifacio, qui eumdem fibi demeruerat, dum effet Conftantinopoli Apoftolicæ Sedis Apocrifarius, profeffus eft folum Romanum Pontificem effe dicendum Oecumenicum, feu univerfalem Epifcopum, quod difertis verbis teftatur Anaftafius: *Hic obtinuit*, inquit, *apud Phocam Principem, ut Sedes Apoftolica Beati Petri Apoftoli caput effet omnium Ecclefiarum, idest, Ecclefia Romana, quia Ecclefia Conftantinopolitana primam fe omnium Ecclefiarum fcribebat.* Hujus Phocæ Imperatoris decreti meminit etiam Paulus Diaconus totidem ferè verbis lib. 4 cap. 11 de geftis Longobard. Baronius, Binius & alii volunt Phocam edictum illud edidiffe in odium Cyriaci Epifcopi Conftantinopolitani, in quem exarcebatus erat. Sed hæc conjectura non videtur admittenda, cùm Cyriacus obierit menfe Octobri anni 606, & Thomas magnæ Ecclefiæ Conftantinopolitanæ Diaconus die 23 Januarii anni 607 ei fuffectus fuerit, antequam Bonifacius ordinaretur Romanus Pontifex. Quare cùm nullibi conftet illud decretum in ejus odium editum effe, quid vetat dicere Phocam, cum bene nofceret Ecclefiam Romanam, jure Divino Primatum femper tenuiffe fuper omnes totius orbis Ecclefias, ex æquitate caufam illam dijudicaffe; cùm præfertim conftet, cum erga Romanos Pontifices propenfum fuiffe, ut videbitur in Bonifacio IV. Ex quibus corruit, quod Baronius ait, Cyriacum mœrore confumptum, quòd Phocas id decretum edidiffet, diem fuum obiiffe.

Fauftus Sancti Mauri, à Sancto Benedicto in Gallias miffi, focius, cùm Bonifacio III fedente Romam rediiffet, ejufdem Sancti Mauri Vitam literis mandavit, quam idem Bonifacius approbavit. Leo enim Oftienfis in Chronico Cafinenfi lib. 1 cap. 3 ait: *Tertio interea Bonifacio Apoftolicæ Sedi præfidente, memoratus Fauftus, qui cum beato Mauro ad Gallias perrexerat, ad prædictum Lateranenfe cœnobium rediit, atque à Beato Theodoro* [*qui tunc poft fanctæ memoriæ Valentinianum tertius eamdem Congregationem regebat*] *rogatus atque compulfus, Hiftoriam de vita beati Mauri fignata veritate confcripfit, quam idem Papa Bonifacius approbans, fua auctoritate roboravit.* Extat ea Vita Sæculo primo Benedictino, fed ut oftendit Auctor Criticæ Baronii ad annum 543 ab Odone Abbate Glannafolienfi fæculo nono interpolata. Porrò Petrus Diaconus in libro de Ortu & Vita Juftorum facri cœnobii Cafinenfis, Fauftum Romæ fepultum tradit in monafterio Lateranenfi, ad quod Monachi Cafinenfes fe receperant, eorum monafterio jam pridem à Longobardis everfo quando Fauftus è Gallia rediit. Nullam aliam Faufti lucubrationem recenfet Petrus Diaconus præter Sancti Mauri Vitam. IV. *S. Mauri Vitam à Faufto fcriptam approbat.*

Cùm ex Epitaphio Bonifacii III, quod extat in Codice MS. Virdunenfis cœnobii Sancti Vitoni, in quo poft Damafi verfus referuntur quædam epithaphia Romanorum Pontificum, conftet hunc Pontificem obiifse die decima Novembris anni 607, dicendum eft Anaftafium quando dicit eum fepultum *in Ecclefia B. Petri Apoftoli die duodecima* V. *Moritur.*

menfis

SÆC. VII. BONIFACIUS III. mensis Novembris, interpretandum esse non de die mortis, sed de die quo terræ mandatus est, ideoque Bonifacium sedisse menses octo, dies viginti duos, ut testantur tria exemplaria MSS. Anastasii, unum Colbertinum, & duo Freheriana, posterior catalogus Corbejensis, Ordericus lib. 2, Luitprandus, Abbo, & Hermannus Contractus. SÆC. VII. BONIFACIUS III.

S. BONIFACIUS IV *Pontif. LXIX.*

Anno Domini DCVIII.

I. *Bonifacius IV creatur Papa.* Bonifacius IV, natione Marsorum de civitate Valeria, ex patre Joanne Medico, ordinatus est Romanus Pontifex die vigesima quinta Augusti anni sexcentesimi octavi, postquam Sedes vacasset menses decem, dies duodecim, non verò dies sex, ut per errorem Librariorum in Anastasio legitur. Id ex sedis ejus duratione fusè probat Auctor Criticæ Baronii ad annum 614, quo Baronius eum mortuum existimavit. *Hic domum suam monasterium fecit, quod & ditavit*, inquit idem Anastasius.

II. *Pantheon in Ecclesiam S. Mariæ convertit.* Cùm Bonifacius videret Phocam Imperatorem propenso animo esse erga Romanos Pontifices, ab ipso dari sibi petiit Pantheon nobile Romæ delubrum, tot antiquorum Scriptorum præconiis celebratum, à Marco Agrippa ter Consule tempore Augusti erectum, Jovique vindici consecratum, quod adhuc intactum remanserat à demolientibus Dæmonum sedes, Romanis Christianis. Cùmque illud obtinuisset, expurgatum ab antiquę sordibus idololatriæ, in honorem Dei Genitricis Mariæ, & omnium Sanctorum Martyrum (quorum plurimorum reliquiæ ex cœmeteriis extra Urbem positis eò translatæ sunt) consecravit. Hæc narrant Anastasius & Beda lib. 2 Hist. Eccles. cap. 4. Hæc Ecclesia etiamnum Romæ visitur, diciturque *S. Maria Rotunda*, ob ædificii formam. Ejus dedicatio inscripta est Martyrologio Romano ad diem 13 mensis Maii, ubi appellatur *dedicatio Ecclesiæ sanctæ Mariæ ad Martyres*. Eam dedicationem Sigebertus in Chronico alligat anno primo Bonifacii, quem ait, *in Kalendis Novembris ibi* instituisse *solemnitatem omnium Martyrum, quæ postea, crescente religione Christiana, decreta est fieri in honore omnium Sanctorum*. De hac legendus Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum die decimatertia Maii & prima Novembris, quem tamen latuit Gregorium Papam tertium hanc solemnitatem sanctis Martyribus consecratam, postmodum in honorem Sanctorum omnium ab omni Ecclesia observari decrevisse, ut habet Usuardus in suo Martyrologio. Vide etiam dicenda in Gregorio quarto.

III. *Synodum Romæ celebrat.* Ethelbertus Canthiorum Rex à Sancto Augustino ad Christi fidem conversus, ut dictum est in Pontificatu Sancti Gregorii, monasterium fundavit extra muros Londinenses in honorem beati Petri, qui, ut legitur in Vita Sancti Eduardi Anglorum Regis apud Bollandum ad diem 5 mensis Januarii, apparens cuidam piscatori, eidem dixit se Episcopalem benedictionem prævenisse. Idem testatur Villelmus Malmesburiensis lib. 2 de Pontif. Angl. ubi ait Mellitum Episcopum Londinensem *ipsius Apostoli nuncio* admonitum, se Monasterium dedicasse, quod etiam legitur apud Sulcardum Monachum Westmonasteriensem in Chronico, apud Nicolaum Papam II in literis ad eumdem Eduardum Regem datis, aliosque, ut videre est Tomo 1 Monastici Anglicani pag. 55. Cùm autem Beda lib. 2 cap. 4 referat Mellitum Romam se contulisse *de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio* tractaturum, ipsumque in Synodo Romana anno 610 habita inter Italiæ Episcopos assedisse, putavit Baronius Mellitum Romam profectum esse, ut sciret utrum consecratio Ecclesiæ illius monasterii hoc modo peracta, rata haberi deberet, eaque da causa Synodum à Bonifacio IV celebratam existimat.

IV. *Pro Monachis Angliæ & Monasterio Cantuariensi.* Verùm Holstenius in Collectione Romana pag. 242 publicavit Bonifacii Papæ decretum, in hoc Concilio Romano promulgatum, quo discimus qua de causa celebratum fuerit. Erant quidam, qui in Anglia asserebant *Monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotali officio divinitùs injunctam potestatem*, ut legitur in eo decreto, in quo subjungit Bonifacius: *Credimus à Sacerdotibus Monachis ligandi solvendique officium Deo imperante haud indignè administrari, si eos dignè contigerit ad hoc ministerium sublimari*; tandemque concludit: *Decertantes igitur Monachicæ Professionis Presbyteros arcere officio omnimodò præcipimus*. Recitat ibidem Holstenius ejusdem Bonifacii IV Epistolam ad Ethelbertum Regem ex eo Concilio datam, in qua Pontifex inquit: *Quod ab Apostolica Sede per Coëpiscopum nostrum Mellitum postulastis*,

stis, libenti animo concedimus: idest, ut vestra Benignitas in Monasterio in Dorovernensi civitate constituto, quod sanctus doctor vester Augustinus, beatæ memoriæ Gregorii discipulus, sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia Monachorum regulariter viventium habitationem statuat. Quare hæc duo tantùm in Anglorum favorem eo in Concilio peracta, repressi nempe qui Monachis adversabantur, & confirmata fundatio monasterii Dorovernensis, seu Cantuariensis. Monasterium illud maximis opibus ab Ethelberto Rege locupletatum, situm erat in suburbio Cantuariæ, duravitque usque ad Henricum VIII Anglorum Regem, qui inde Monachos expulit. Nunc ejus maxima pars ruinis involuta, reliqua in ædem Regiam conversa.

V. *Non verò pro monasterio Westmonasteriensi.*

Monasterium verò, de quo numero III locuti sumus, vocatum est postea *Westmonasterium*, quia situm ad Occidentalem Londini plagam. Celeberrimum illud fuit, cùm Regum Angliæ inauguratione & coronatione, tum etiam sepultura, ita ut à Lelando *Orbis miraculum* appelletur. Verùm regnante in Anglia Elisabetha, ejecti & variè divexati Monachi, & Ecclesia in Collegiatam Heterodoxorum conversa, ut videre est apud Cambdenum in descriptione Britanniæ, aliosque. De hoc tamen monasterio in Concilio Romano sub Bonifacio IV anno 610, *octavo imperii Phocatis Principis, indictione XIII, tertia die Kalendarum Martiarum*, ut habet Beda laudatus, celebrato, nullatenus actum est, ut ex dictis constat.

VI. *In Domino obdormit.*

Cùm juxta Anastasium, Ordericum lib. 2, Abbonem, Hermannum Contractum in Chronico, & plures catalogos Bonifacius sederit *annos sex, menses octo, dies tredecim*, ad Deum migravit die septima Maii anni Christi sexcentesimi decimi quinti. Baronius refert ex monumentis Vaticanæ Basilicæ à Manlio collectis ejus sepulchro inscriptum ejus epitaphium, in cujus fine legitur: *Hic requiescit Bonifacius junior, qui sedit annos sex, menses VIII, dies XII; depositus est VIII Idus Maii, imperante Domino Heraclio, anno ejus V*, ubi tantùm dies duodecim supra menses octo numerantur, quia dies septima Maii, quæ est emortualis, excluditur. Ex quibus & consequens est ejus ordinationem diei 25 Augusti a nobis rectè affixam fuisse, & vacationem Sedis post mortem Bonifacii III, in Anastasio malè descriptam esse. Colitur Sanctus Bonifacius IV die 25 Maii, quo & Papebrocius in Actis Sanctorum vitam ejus refert.

S. DEUSDEDIT *Pontif. LXX.*

Anno Domini DCXV.

I. *S. Deusdedit dicitur Pontifex.*

Post mortem Bonifacii IV Sedes vacavit menses quinque, & dies duodecim, quod deducitur ex duratione Sedis, & ex die mortis ejus successoris, quæ ostendunt Sanctum Deusdedit, natione Romanum, filium Stephani Subdiaconi, ordinatum esse anno sexcentesimo decimo quinto, die decima nona mensis Octobris, in quam Dominica cadebat, ideoque & in Anastasio vulgato, omnibusque ejus codicibus MSS. interpontificium à Librariis malè descriptum fuisse.

II. *Subdiaconi aliquando Pontifices Romani electi.*

In exemplari Anastasii, quo Baronius usus est, legebatur: *Deusdedit filius Stephani, ex Subdiacono sedit annos tres.* Ad quæ verba ita scribit: *Ut autem Subdiaconus Romanus Pontifex crearetur, nunc primùm accidit, absque majorum exemplo, ut plane in Clero magnas fluctuationes concitatas esse, sit argumento. Sed, ut, omissis aliis, Deusdedit eligeretur, egregia id ejus sanctitas præstitit, qua mirificè inter tot tenebras illustratus emicuit.* Cùm huc usque viris doctis persuasum fuerit Subdiaconos in Romanos Pontifices nunquam fuisse electos, ex editione Regia Anastasii, variisque ejus codicibus MSS. prędictus locus in hunc modum restitutus est, *Deusdedit ex patre Stephano subdiacono*, itaut Deusdedit non fuerit Subdiaconus, sed Subdiaconi filius. Verùm, cùm ex Liberati Diaconi Breviarii cap. 22 constet, Silverium *ex subdiacono* Romanum Pontificem dictum esse, & Liberatus eodem tempore, quo Silverius electus vixerit, incertum remanet, quænam ex illis duabus lectionibus sit præferenda, cûm correctio prioris falso fundamento nitatur. Subdiaconos porrò potuisse eligi existimo usque ad tempora Stephani III, aliis IV, in cujus Synodo Romana anno 769 celebrata, sub anathemate interdictum est., *ne ullus unquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine nisi per distinctos gradus ascendens diaconus aut presbyter Cardinalis factus fuerit ad sacrum Pontificatûs honorem posse promoveri*; ex his enim verbis mihi erui posse videtur tunc tantùm Subdiaconos à Pontificatu exclusos, cùm ex Liberato laudato habeamus Silverium ex eo ordine ad Pontificatum assumptum, nemine hanc ei

inca-

SÆC. VII. S. DEUSDEDIT.

incapacitatem objiciente, & ex Anastasio incertum remaneat, an ipse etiam Deusdedit fuerit ante suam electionem solùm Subdiaconus, quod probabilius videtur, nam posterior lectio habet quidem eum fuisse Subdiaconi filium, sed non negat ipsum etiam fuisse Subdiaconum, quod prior diserte habet.

III. S. Deusdedit leprosum curat.

Eximiam Deusdedit sanctitatem probat, quod de eo narrat Baronius ex Martyrologio, ut ipse ait, Romano: scilicet quòd cùm anno 615 Urbi, afflictæ ob terræ motus vehementissimos, & ob eam, quæ eos subsecuta est, luem elephantiæ, prospiceret; præsensque visitaret ægrotos, miseratione commotus unum ex illis exosculatus, Divino miraculo ab eodem morbo reddiderit mundum; illudque miraculum publicè decantari scribit in ejus Natali die, nempe octava mensis Novembris, qua fieri ipsius solet in Ecclesia commemoratio anniversaria.

IV. Ejus constitutum.

Ejus in Clerum amorem & beneficentiam libri Pontificalis Auctor commendat, qui & scribit: *Hic constituit secundam Missam in Clero*. Ad quæ verba Petrus Urbeveranus in Scholiis apud Cardinalem Bonam lib. 1 cap. 14 num. 4 de rebus Liturgicis, ait: *Quia tunc forsitan ad instar Græcorum non cantabatur in Ecclesia nisi una Missa, quòd magis ædificabat secundùm Antiquos*. Verùm multò ante Deusdedit in Romanam Ecclesiam introductum fuisse morem iterandi sacrificii, constat ex Leone Magno in Epistola 81 ad Dioscorum Alexandrinum, qua mandat iterari sacrificium, cùm fidelium multitudo tanta est, ut omnes simul Basilica recipere non possit; ex hoc enim sequeretur, quòd una pars populi sua devotione privaretur, si unius tantùm Missæ mos servandus esset. Tum ait plenum pietatis ac rationis esse, ut quoties Basilicam præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Quam sacrificii iterationem S. Pontifex præcepit, ex more qui tunc Romæ vigebat; *ut in omnibus*, inquit, *observantia nostra concordet*. Et infra: *Ut quòd nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat*. De iis plura habet idem Cardinalis Bona laudatus. Quid verò per hæc verba intelligat Anastasius, aliis examinandum relinquo.

V. Epistola ad Hispalensem Episc. ei supposita.

Rectè scribit Baronius planè dolendum esse tanti Pontificis facta, Scriptorum inopià adeo obscura esse relicta. Sed deceptus est, cùm existimavit Epistolam, quæ dicitur à Deusdedit scripta, ad Gordianum Episcopum Hispalensem, genuinum esse hujus Pontificis fœtum; eam enim supposititiam esse multa probant. Primùm, quòd inscribatur Gordiano Hispalensi Episcopo; & tamen constat S. Isidorum ab anno Christi 600 ad 636, quo, teste Redempto ejus Clerico, sive Archidiacono, obiit, Hispalensem Ecclesiam rexisse, ideoque nullum, sedente Deusdedit, Gordianum extitisse Pontificem in ea Ecclesia. Secundò, Auctor Epistolæ Isauriam, Orientis provinciam, cujus olim Metropolis fuit Seleucia, civitatem absurdissimè vocat. Tertiò, Julii, Innocentii & Cœlestini decreta comminiscitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex baptismo susceperint, separandos edixetant, eorumque solutum pronunciaverant matrimonium. At nihil fuisse à laudatis Pontificibus statutum; imò nec spiritalem cognationem impedimentum fuisse matrimonii circa medium octavi sæculi, colligitur ex Epistolis S. Bonifacii Moguntini Archiepiscopi 11, 15, & 22. Denique cùm hæc Epistola uxoribus, quæ filios ex baptismo susceperint permittat, ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque matrimonium contrahant, Christi legi adversatur, conjuges, quos Deus conjunxit, separare prohibentis, sive matrimonii vinculum dirimere. Certè Deusdedit S. Gregorii decessoris sui sententiam non ignorasset, Epistola 39 libri 9 ad Theoctistam cap. 2 scribentis: *Si enim dicunt religionis causâ conjugia debere dissolvi, sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit, lex divina tamen prohibuit. Per se enim veritas dicit*: Quæ Deus conjunxit, homo non separet. *Quæ etiam ait*: Non licet dimittere uxorem excepta causa fornicationis. *Quis ergo huic cælesti Legislatori contradicat?*

VI. Ejus obitus.

Anastasius de hoc Sancto Pontifice scribit: *qui defunctus & sepultus est ad Beatum Petrum Apostolum, die octava mensis Novembris*, quod & Marianus Scotus in Chronico habet. Parte alia cum Gotfridus Viterbiensis, Martinus Polonus in Chronico, Auctor fasciculi Temporum, & plures Catalogi Pontificum Rom. habeant Deusdedit sedisse *annos tres & dies viginti*, consequens est ordinationem ejus à nobis rectè alligatam cum die 19 Octobris anni 615, eumque obiisse die octava Novembris anni sexcentesimi decimi octavi. Ejus nomen in Martyrologio Galesinii & in antiquioribus non legitur quidem, sed Baronius ob preclaras ejus virtutes, illud martyrologio Romano à se auctoritate Apostolica emendato ad diem 8 Novembris inscripsit.

SO-

SÆC. VII. BONIFACIUS V.

BONIFACIUS V *Pontif. LXXI.*

Anno Domini DCXIX.

I. *Bonifacius V. Ecclesiæ Rom. præficitur.*

Beda lib. 2 cap. 7 Hist. Eccles. Gentis Angl. secundùm editionem Chiffletianam & Cantabrigensem omnium optimam scribit, post Deusdedit Bonifacium V Ecclesiæ præfuisse *anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo nono decimo*. Restat itaque investigandum quibus mense & die ordinatus fuerit. Auctor Criticæ Baronii rectè asserit interpontificium post mortem Deusdedit, fuisse anni unius, mensis unius & dierum sedecim, quod colligit ex duratione sedis ejus, & ex initio Pontificatûs Honorii ejus successoris, quem constat jam fuisse Pontificem anno 625 die 10 Decembris, ex quo sequitur sedis vacationem plusquam annuam fuisse, cùm Bonifacius sederit annos quinque & menses decem, ut in ejus morte dicetur, obieritque, juxta Anastasium, circa finem mensis Octobris; ex quibus conjicere est Bonifacium V, natione Campanum, de civitate Neapoli, Joannis filium, Archipresbyterum in titulo S. Sixti, ordinatum esse mense Decembri anni sexcentesimi decimi noni, & quidem die vigesima tertia ejusdem mensis, in quam Dominica cadebat. Quod hic explicandum fuit contra eos Scriptores, qui eum vel anno 618, vel anno 620 ordinatum putant. Ex hoc enim Pontificum antecedentium Chronologia confirmatur.

II. *Ad Episcopos Angliæ scribit.*

Cùm Mellitus Cantuariensis Archiepiscopus & Justus Rhofensis Episcopus *magna Ecclesiam Anglorum cura, ac labore gubernarent, susceperunt scripta exhortatoria à Pontifice Romanæ & Apostolicæ Sedis Bonifacio, qui post Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno Incarnationis Dominicæ 619* inquit Beda loco laudato; sed illa Bonifacii scripta, seu Epistolæ ad nos non pervenerunt. At initio Pontificatûs Bonifacii V eas scriptas esse Bedæ verba satis manifestè insinuant.

III. *Pallium mittit Justo Cantuariensi Episc.*

Mellito Cantuariensi anno sexcentesimo vigesimo quarto mortuo, Justus Rhofensis ei in Archiepiscopatum Cantuariensem successit. Cùm autem hic multam operam posuisset in erudiendo Eadbaldo Cantii Rege, sancti Ethelberti filio & successore, *Romanum*. pro se Episcopum Rhofensem consecravit, *data sibi ordinandi Episcopos auctoritate à Pontifice Bonifacio, quem successorem fuisse Deusdedit supra meminimus; cujus auctoritatis ista est forma: Dilectissimo fratri Justo, Bonifacius. Quam devotè*, &c., inquit Beda laudatus capite 8, in quo Bonifacii Epistolam recitat, in qua narrat Pontifex accepisse se ab Eadbaldo Rege, *quanta sacri eloquii eruditione, ejus animum ad veræ conversionis & indubitatæ fidei credulitatem* Justus perduxerit. Ait Bonifacius se ei Pallium direxisse, ac concedere etiam ordinationes Episcoporum. Hæc Epistola data est anno 624, non multò post mortem Meliiti, qui ex eodem Beda obiit octavo Kalendarum Majarum ejusdem anni.

IV. *Ad Regem & Reginam Northumbriæ scribit.*

Anno sexcentesimo vigesimo quinto, ut refert idem Beda citatus cap. 9, gens Nordanhumbrorum, hoc est, ea natio Anglorum, quæ ad Aquilonarem Humbræ fluminis plagam habitabat, cum Rege suo Eduino, qui in Eboracensi civitate morabatur, fidei Christianæ suscipiendæ spem dedit, accepta ab Eduino Rege in conjugem Edilburga, filia Sancti Ethelberti Regis & sororis Eadbaldi tunc in Cantia regnantis. Missus itaque cum ea *Paulinus*, qui ideo *ordinatus est Episcopus*, scilicet Eboracensis, *à Justo Archiepiscopo*, nempe Cantuariensi, *sub die duodecima Kalendarum Augustarum anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo vigesimo quinto*, inquit Beda. Ubi Bonifacius Papa hoc conjugium accepit, literas ad Eduinum Regem misit, quibus eum ad fidem hortatus est, aliasque ad conjugem ejus fœminam plissimam, quibus illam monuit, ut salutis Eduini Regis sedulam curam ageret. Refertur utraque Epistola à Beda capp. 10, & 11, & Tom. V Conciliorum. Porrò Eduinus Rex Christi fidem postea suscepit & baptizatus est, ex eodem Beda cap. 14 anno 627 in die Sancto Paschæ. Ad Paulinum verò Eboracensem Pallium misit Honorius Papa, ut infra videbitur.

V. *Xenia eis mittit.*

Cum supradictis literis Bonifacius Papa ad Eduinum Regem nondum Christianum munera misit, ait enim in prædicta ad eum Epistola: *Præterea benedictionem protectoris vestri Beati Petri Apostolorum Principis Vobis direximus; idest camisiam cum ornatura in auro unam, & lænam ancirianam unam: quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum*. Ad Edilburgam verò Reginam: *Præterea benedictionem protectoris vestri Beati Petri Apostolorum Principis Vobis direximus; idest speculum argenteum & pectinem eboreum inauratum: quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum*.

IV. *Moritur.*

Postquam eas in Angliam literas misit Bonifacius, diù superstes non fuit, eodem

enim

SÆC. VII. BONIFACIUS V.

enim anno ſexcenteſimo vigeſimo quinto, die vigeſima ſecunda Octobris ſupremum diem obiit, & , ut habet Anaſtaſius, *ſepultus eſt ad Beatum Petrum Apoſtolum die vigeſimo quinto menſis Octobris*, poſtquam ſediſset *annos quinque*, *menſes decem*, ut habent Gotfridus Viterbienſis in Chronico, Luitprandus, Catalogus nominum Apoſtolicorum, codex MS. Anaſtaſii Colbertinus, & quatuor ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, quòd rem extra dubium ponit ejus epitaphium à Baronio recitatum, quod duobus his verſibus clauditur:

Culmen Apoſtolicum quinque & bis menſibus, annis
Rexit, & ad magni culmen honoris abit.

Verum itaque eſt, quod initio diximus, Bonifacium ſcilicet die 23 menſis Decembris anni 619 conſecratum eſſe Romanum Pontificem, & immeritò Ciaconium ab Oldoino reprehendi, quòd ſcripſerit, Bonifacium annos quinque, menſes decem ſediſse, quod enim ait, communiter omnes affirmare eum ſediſſe annos circiter octo, adverſatur omnibus Antiquis, & ex dictis omninò corruit.

VII. *Quædam ab eo decreta.*

Hæc à Bonifacio conſtituta refert Anaſtaſius, ſive Auctor libri Pontificalis. Teſtamenta rata eſſe juſſit, ſecundùm leges Principum. Jus aſylorum ſacrorum, ſeu immunitatem Eccleſiis conceſſit, aliquem ex eis vi abſtrahi prohibens, qui ad eas confugiſſet. Acolythis prohibuit, ne Reliquias Martyrum levarent, ſoliſque id permiſit Presbyteris. Ut in Lateranis Acolythus non baptizaret cum Diacono, ſed Subdiaconi ſubſequentes: quia ſcilicet licitum non erat inferioribus Clericis, præſentibus ſuperioribus Baptiſmum miniſtrare; licèt jus illud primò Epiſcoporum, poſtea presbyteris, deinde Diaconis, & ipſis etiam laicis in neceſſitate conceſſum fuiſset. Subdit tandem Anaſtaſius Bonifacium cœmeterium Sancti Nicomedis perfeciſse & dedicaſse; mitiſsimum ſuper omnes homines & miſericordem fuiſſe, Clerum maximè dilexiſſe, in quem unicè liberalis, & munificus fuit.

HONORIUS *Pontif. LXXII.*

Anno Domini DCXXV.

I. *Honorius Bonifacio V ſuccedit.*

Lucas Holſtenius in Collectione Romana publicavit Honorii Papæ Epiſtolam ad Epiſcopos Epiri directam, quæ dicitur data *Idus Decembris*, *indictione XIV*, ideoque anno 625. Ex ea conſtat, Honorii electionem differri non poſſe in annum 626, & conſequenter durationem vacationis Sedis poſt Bonifacii V mortem; non ſolùm in vulgatis, ſed & in MSS. Anaſtaſii codicibus, ubi dicitur fuiſſe menſium ſex, & dierum decem & octo, mendosè deſcriptam eſſe. Honorius itaque, natione Campanus, ex Patre Petronio viro Conſulari, ordinatus eſt Pontifex anno ſexcenteſimo vigeſimo quinto, & quidem die vigeſima ſeptima menſis Octobris in Dominica, poſtquam Sedes vacaſſet dies tantùm quinque, cùm Anaſtaſius tradat eum mortuum, & ſepultum eſſe in Baſilica B. Petri Apoſtoli *ſub die quarto Idus Octobris*, poſtquam ſediſſet *annos duodecim*, *menſes undecim*, *dies ſeptemdecim*, qui dies, menſes & anni præcisè inveniuntur computando diem 12 Octobris, quo ſepultus eſt, in ejus Pontificatu, ut ſæpè fit. Mortuus eſt enim in omnium ſententia anno 638.

II. *Pontificis Rom. confirmatio Exarcho commiſſa.*

Dicet forſan aliquis intra quinque dies confirmationem Imperatoris, ſed nec Iſaaci Exarchi Ravennæ exiſtentis obtineri non potuiſse, ut ordinaretur quinta die poſt Bonifacii mortem. Sed cùm tam Bonifacii obitus, quàm Honorii ordinatio invictè à nobis probentur ex ipſomet Anaſtaſio, dicendum eſt cum Auctore Criticæ Baronii confirmationem non ab Heraclio Imperatore, qui à triennio in Oriente, non Conſtantinopoli agebat, ſed ab Exarcha Ravennatenſi, propter rationes nobis ignotas Romæ tum agente, obtentam fuiſse; & Heraclium, quando Iſaacum Conſtantinopoli Exarchum in Italiam miſit, hanc auctoritatem ei largitum eſse, ne Eccleſia Romana, ſuæ abſentiæ occaſione, vacante Sede, incommodum pateretur. Hanc facultatem Exarchis ab Imperatoribus collatam tandem fuiſse, aliqui viri docti jam obſervarunt, & in libro diurno Romanorum Pontificum, quadraginta poſt Joannis Papæ Pontificatum annis ſcripto, nonniſi obſcuram Imperatoris mentionem fieri; ac decretum de electo Pontifice, cum libello precum pro conſenſione ita delatum fuiſse ad Exarchum, ac ſi tota in ipſum Imperialis poteſtas traducta eſset. Rogantur etiam Archiepiſcopus Ravennas, Judices, & Apocriſarius Pontificis, Ravennæ velut in Aula ipſa Imperiali reſidens, ut operam ſuam, non apud Imperatorem, ſed apud Exar-

SÆC. VII. HONORIUS.

chum interponant pro negotii celeri expeditione.

III. *Et quidem in electione Honorii.*

Papebrocius in Conatu Chronico-Historico existimat, hunc novum morem anno 640 in creatione Joannis IV inductum fuisse. Sed Auctor Criticæ laudatus scribit brevissimum interpontificium, quod mortem Bonifacii V secutum est, hunc morem in creatione Honorii cœptum demonstrare; quod eò magis existimandum, quòd longum diuturnumque interpontificium, quod post mortem Deusdedit, Bonifacii V decessoris fuit, & damna inde secuta movere potuerint Clerum Romanum, ut Imperatorem rogaret, quò eam potestatem in Exarchum Ravennatensem transferret. Addit aliquando contigisse, ut Pontifex electus, non exspectata confirmatione, neque Imperatoris neque Exarchi, consecraretur, ut in Pelagio II Gregorii Magni decessore ostensum est.

IV. *Laborat pro restitutione Regis Longobardi Catholici.*

Cùm Adaloaldus, seu Adalwaldus Longobardorum Rex Catholicus, anno 626 de Regno ejectus fuisset, & Arioaldus Arianus regnum ejus invasisset, eo prætextu quòd Adaloaldus eversa mente insaniret, Honorius Pontifex sciens, favore Episcoporum Cisalpinorum, Arioaldum Arianæ hæresis sordibus labefactatum, in Regis Catholici locum fuisse subrogatum, nihil prætermisit, ut eos puniret, literasque de his dedit ad Isaacum Exarchum Ravennatensem, ut qui ejectus fuerat Adaloaldus in regnum restitueretur, & Episcopi illi Romam mitterentur, ne scelus hujusmodi impunitum relinqueretur. Ex his autem literis rectè colligit Baronius, Adaloaldum rationis usum omninò non amisisse; cùm alioquin Honorius Pontifex, pro eo restituendo operam suam non contulisset. Quid contra Episcopos illos Honorius egerit haud compertum habetur.

V. *Episcopis Cantuariæ & Eboraci pallia mittit.*

Eduinus Nordanhymbrorum, seu Anglorum ad Aquilonarem Humbræ fluminis plagam habitantium Rex, anno 627, Honorii Papæ secundo, *Eboraci die Sancto Paschæ pridie Iduum Aprilium*, ut scribit Beda lib. 2 cap. 14, baptismum suscepit, & in eadem civitate, *Doctori atque Antistiti suo Paulino sedem Episcopalem donavit.* Subdit postea Beda cap. 17. *Quo tempore Præsulatum Sedis Apostolicæ Honorius Bonifacii successor habebat, qui ubi gentem Nordanhymbrorum cum suo Rege ad fidem confessionemque Christi, Paulino evangelizante conversam esse didicit, misit eidem Paulino Pallium, misit & Regi Eduino literas exhortatorias, paterna illum charitate accendens, ut in fide veritatis, quam acceperant, persistere semper ac proficere curarent.* Recitat postea illam Epistolam, quâ Honorius Eduino significat, se duo Pallia utrorumque Metropolitanorum, *id est Honorii, & Paulini* direxisse. Erat Honorius Metropolita Cantuariensis, Paulinus Eboracensis. Honorius successerat Justo, cujus mortem recitat Beda cap. 18, recitatque ejusdem Honorii Papæ alias literas ad Honorium Cantuariensem datas, in quibus ait, se ei Pallium mittere, *tam juxta vestram petitionem*, inquit, *quàm filiorum nostrorum Regum*, Eduini scilicet & Eadbaldi. Duæ illæ Epistolæ datæ sunt anno 634, ut legere est in Critica Baroniana. De Eduino Rege, & Paulino Episcopo vide dicta in Bonifacio V Honorii decessore.

VI. *Angli Orient. Christi fidem suscipiunt.*

Ad Honorii Papæ Pontificatum pariter pertinet conversio Anglorum Orientalium, quam anno sexcentesimo vigesimo nono contigisse insinuat Beda lib. 2 cap. 15, eamque sic describit. Sigbertus frater Carpualdi Orientalium Anglorum Regis, *vivente adhuc fratre, cùm exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est, quorum participem mox ubi regnare cœpit totam suam provinciam facere curavit.* Sigbertus autem anno 629 regnare cœpit, cujus studiis Felix Episcopus, qui de Burgundionum partibus, ubi ortus & ordinatus est, cùm venisset ad Honorium Archiepiscopum Cantuariensem seu Dorobernensem, ab eo missus est ad prædicandum verbum vitæ provinciæ Orientalium Anglorum, quam totam ad fidem perduxit, *accepitque Sedem Episcopatus in civitate Dumnoc: & cum septemdecim annis eidem provinciæ Pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finivit.* Dumnoc hodie *Dunnicus* est, & fuit olim Emporium nobile; sed quia locus mari conterminus, undatum vitio, vix habet oppidi veteris reliquias. Porrò Orientalium Anglorum Regnum complectebatur provincias Norfolciam, Suthfolciam & Cantabrigiam cum Insula Elii, ut notavit Spelmannus in Prolegomenis ad Tom. I Concil. Britanniæ. Quæ superiùs diximus de conversione Nordanhymbrorum; & quæ statim dicam de conversione Occidentalium Saxonum mihi persuadent, Honorii Papæ cura & studio, hanc etiam Anglorum Orientalium conversionem factam esse.

VII. *Honorius Saxonum Occident. conversioni operam dat.*

Anno enim 635 misit Honorius Papa Birinum Episcopum nulli Sedi adstrictum ad prædicandum verbum Dei Saxonibus Occidentalibus, ut scribit Beda lib. 3 cap. 7. *Eo tempore*, inquit, *gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitus Gevissæ vocabantur, regnante Cynigilso, fidem Christi suscepit, prædicante illis verbum Birino Episcopo, qui cum consilio Papæ Honorii venerat Britanniam.* Baptizatum Cynigilsum à Birino Episcopo, suscepit è fonte exeuntem Osualdus Northumbriæ Rex, qui ejus filiam in conjugem accepit: *donaverunt autem ambo Reges eidem Episcopo* (Birino) *civitatem,*

qua

SÆC.VII. HONORIUS.

quæ vocatur Dorcic, ad faciendam inibi sedem Episcopalem, inquit Beda citatus, qui addit & ibidem Birinum obiisse. Urbs illa hodie Dorcestria vocatur, estque in Dobunis & Oxoniensi comitatu.

VIII. *Scotos de errore Paschatis celebrandi admonet.*

Hermannus Contractus in Chronico ad annum 630 habet: *His temporibus hæresis de Pascha, & Pelagiana Britanniam turbat*. Beda verò lib. de sex ætatibus, nattata Eduini Nordanhymbrorum Regis, de quo mox locuti sumus, pietate & imperio, scribit: *Eo tempore exortum apud Scotos, de observatione Paschæ errorem Quartodecimanorum Honorius Papa per Epistolam redarguit, sed & Joannes, &c.* Hæc controversia de Paschate, anno 630 exorta, causam dedit Epistolæ ab Honorio Papa ad Scotos missæ, de qua hæc Beda lib. 2 cap. 19 Hist. Eccles. *Misit idem Papa Honorius*, inquit, *literas etiam Genti Scotorum, quos in observatione sancti Paschæ errare compererat, juxta quod supra docuimus: solerter exhortans ne paucitatem suam in extremis terræ finibus constitutam, sapientiorem antiquis sive modernis, quæ per orbem erant, Christi Ecclesiis æstimarent; neve contra Paschales computos, & decreta Synodalium totius orbis Pontificum, aliud Pascha celebrarent.* Hunc errorem Beda *Quarto decimanorum* appellat, non quòd Scoti, aut Hiberni Judæorum more semper Pascha celebraverint, sed quòd Dominicâ aliquando in decimamquartam Lunam cadente, non expectaverint sequentem, uti Niceni Patres sanciverant.

IX. *Romanum morem anno 631 Scoti non observarunt.*

Hic error dicitur exortus anno 630, licèt Columba, aut certè discipuli ejus jam pridem ita Pascha celebraverint; quia Scoti collegerunt eo anno Synodum, ibique alienum ritum stabilivisse putantur. Hæc Synodus habita est in campo Leniæ, unde Leniensis Synodus appellata; de ea agunt Usserius in Antiquit. Britann. Eccles. pag. 482, & seqq. & Alfordus in Annalibus Ecclesiæ Anglo-Saxonicæ ad annum 630. Verosimile autem est in ea statutum esse Pascha alieno ritu à Romano celebrandum, nam anno 631 proximo post Synodum illam, Hiberni, Scotique in Britannia Pascha celebrarunt à Romano more differenter, ut observavit Usserius ibidem, Scoti scilicet die 21 Aprilis, Romani verò die 24 Martii.

X. *Honorii monita non fuere irrita.*

Sanctior tamen Scotorum pars Romanorum morem diligentiùs explorari voluit. Unde Cummianus, qui hoc tempore vivebat in Hibernia, in Epistola ad Segenlum, meminit aliquorum in Romanam urbem Legatorum, qui inde redeuntes retulerunt *per totum orbem terrarum* Pascha anno 631 celebratum esse die 24 Martii. Unde Usserius laudatus pag. 934 de laudata Honorii Papæ Epistola, quæ anno 634 data est, loquens, ait: *Quæ quidem monita* (Honorii scilicet) *irrita non fuisse, partim ex Beda colligo, qui gentes Anglorum, quæ in Australibus Hiberniæ insulis morabantur, ad admonitionem Apostolicæ Sedis Antistitis, Pascha canonico ritu observare didicisse narrat, partim ex Cummiano, qui eo ipso tempore vixit; & in Epistola ad Segenum Hyensis cœnobii Abbatem de Alexandrinorum magno XXVIII Enneadecaterdum, sive DXXXII annorum cyclo, in Hibernia primùm admisso, ita scripsit*, &c.

XI. *Honorius Gradensem Patriarcham consecrat.*

Anno sexcentesimo trigesimo Honorius Papa, dejecto Fortunato Gradensi Patriarcha, Reipublicæ proditore, Primogenium Subdiaconum Regionatium Ecclesię Romanæ in ejus locum substituit & consecravit. De quibus extant in Chronico MS. Andreæ Danduli Ducis Venetiarum, ipsius Honorii Papæ literæ ad universos Episcopos per Venetiam & Istriam constitutos, quas refert Baronius eodem anno.

Initium hæresis Monothelitarum.

XII. *Monothelitarum palmaris error.*

Duæ Honorii Papæ Epistolæ anno 634 ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum scriptæ, uberem insigni controversiæ præbuerunt materiam de orthodoxia seu illibata fide Honorii, vel de Monothelismo ejus: præsertim quòd anathemathe implicatus reperiatur in Actis Sextæ Synodi generalis; qualia nunc habentur. Quæ controversia ut explicetur, quædam hic de hæresi Monothelitarum pręmittenda sunt. Palmatis eorum error in eo positus fuit, quòd unicam in Christo operationem, adeoque unicam voluntatem propugnarent. Contendebant namque naturam humanam ita esse unitam Verbo, ut licèt mente aliisque facultatibus, quæ naturæ sunt appendices, prædita esset, ipsa tamen propriam non exerceret actionem; sed unica esset actio, profecta quidem à Verbo, ut à causa principali, ab humanitate verò, ut à causa instrumentaria. Id constat ex Epistola Cyri Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ, ad Sergium Constantinopolitanum Patriarcham Monothelitarum principem, quâ in Epistolâ eam à Sergio se accepisse sententiam profitetur. Plura alia in ejusdem rei probationem adducit Monothelitarum testimonia Natalis Alexander Sæculo VII cap. 2 § 1, ubi etiam ex testimonio Sancti Maximi in disputatione cum Pyrrho, ostendit quanta fuerit Monothelitarum in exponendo, vel propugnando errore suo inconstans levitas.

XIII. *Eorum hæresi initium.*

Hujus hæresis varia assignantur initia. Auctor Criticæ Baronii eam circa annum 616 pullulare cæpisse, ex eo probat, quòd

idem

idem Sanctus Maximus in dicta disputatione cum Pyrrho, Sergii in Sede Constantinopolitana proximo successore, Sophronii Jerosolymorum Patriarchæ, de hujus mali origine à dicto Pyrrho accusati, innocentiam tueri volens, respondet: *Ubi erat Sophronius quando ad Georgium cognomento Arsam Paulianistam scripsit Sergius, rogans ut mitteret sibi auctoritates de una operatione; inseruitque Epistolæ facere etiam se his auctoritatibus unionem Ecclesiæ cum eis? Hanc autem Epistolam B. Joannes Papa Alexandrinus manu ab Arsa abstulit. Unde cùm vellet eum ob ipsam deponere, impeditus tunc fuit ab incursu à Persis in Ægyptum facto.* Quare cùm anno 615 & sequenti Persæ Ægyptum afflixerint, & S. Joannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus mense Novembri anni 616 obierit, Monothelitarum exordium ultra illum annum differri non potest.

XIV. *Heraclius Imp. ab ipsis deceptus.* Communiter tamen Monothelismi initium Scriptores cum anno 622 conjungunt, quo ipsi obstetricatus est Heraclius Imperator imprudens, in eo congressu quem habuit in Armenia cum Paulo Monoculo Severi hæretici sectatore, cujus meminit Sergius in Epistola ad Honorium Papam, quæ extat Actione 13 Sextæ Synodi. Imò alii ejus initium ducunt ab anno 629, quo juxta Theophanem in Chronico, Heraclius alium congressum habuit apud Hierapolim non multum ab Edessa distantem, cum Athanasio Jacobitarum Patriarcha. In utroque enim congressu, dogma de unâ in Christo voluntate & operatione propinavit Imperator. Sed quidquid sit de hoc secundo congressu, certum est Heraclium anno 622 à dicto Paulo Severiano deceptum, consuluisse tum Sergium Constantinopolitanum Patriarcham, tum Cyrum Episcopum Phasidis, postea ad Archiepiscopatum Alexandrinum translatum, utrum scilicet in Christo duplex esset voluntas, an unica: à quibus illud habuit responsum, unam prorsùs in Christo dicendam esse voluntatem & operationem. Neque admodum Sergio hujus sectæ patrono laborandum fuit, ut ad sua pertraheret Heraclium specioso unionis titulo, Oriente tunc varias in sectas miserandum in modum diviso; sed tantùm abest, ut ejus spei ac expectationi exitus responderit, ut testatur Sanctus Maximus in Epistola ad Petrum Illustrem, quòd *Ecclesia Catholica concordia frueretur, & unanimitate, necnon pacifica atque fide tranquilla, prinsquam caliginosam nubem & stridentem fluctum maris ipse Dæmon turbationis amicus concitaret per ministros suos Monothelitas.*

XV. *Sergius Episcop. CP. Pseudo Synodum celebrat pro eâ hæresi.* Monothelitarum itaque parens fuit Sergius, Syrus genere, parentibus Jacobitis natus, qui ex Diacono Magni Templi Constantinopolitanus Episcopus dictus est anno 610, post obitum S. Thomæ ejusdem Ecclesiæ Patriarchę. De eo legitur in libello Synodico: *Heraclius bello contra Persas dimitùs suscepto, Phasidem fluvium in potestatem redegit, ubi quidam Acephalorum* (Paulus nempe Monoculus, de quo numero superiori) *quæstionem de voluntatibus & operationibus et suggessit. Quam quidem quæstionem magis cum Cyro Phasidis Episcopo communicasset, & uterque dubitaret, Sergio Constantinopolitano istæc renunciarunt. Ille verò hæretico instituto Synedrio, & Acta Menæ particulatim considerans, unam voluntatem in Christo Deo & Servatore nostro esse, Imperatori Heraclio rescripsit.* Pseudo-Synodus illa Constantinopolitana habita est anno 626. Hæc verò ita inter Cyrum & Sergium acta esse tradit ipsemet Sergius in Epistola ad Honorium Papam, quam recitat Baronius anno 633.

XVI. *Cyrus Episc. Alex. præ eadem Conciliabulum cogit.* Cyrus Phasidis Episcopus ad Alexandrinum Episcopatum evectus est. Cùm autem Heraclius Imperator Jussionem adversùs Paulum Severianum promulgasset, quâ, inter alia, duplicem dici in Christo operationem prohibebat, eamque ad illustriores Episcopos misisset, ad Sergium imprimis Constantinopolitanum, & Cyrum Alexandrinum; hæsitavit primùm Cyrus, his verbis S. Leonis ad suspendendum inductus assensum: *operatur utraque forma, cum alterius communione, quod suum est.* Sed Sergii suggestione in errore confirmatus, scrupulum omnem excussit, ut discimus ex Epistola ipsius ad Sergium, qui pravum dogma, quod Heraclium Imperatorem docuerat, ejus Jussione stabiliri vehementer gavisus est, illamque Jussionem approbavit. Tenues hæ videri poterant scintillæ erroris, quæ in magnum eruperunt incendium, cùm Cyrus Alexandrinus anno 633, specie unionis Acephalorum cum Ecclesia, Conciliabulum Alexandriæ coegit, in quo novem edidit Capitula, quorum septimo asseruit, *Eumdem unum Christum & filium operari Deo decibilia & humana, unâ Deivirili operatione, secundùm S. Dionysium.* Sed Cyrus S. Dionysii textum interpolavit, & pro *nova Deivirili operatione*, substituit, unam, quam fraudem alii Monothelitæ secuti sunt. Celebrata illa Pseudo-Synodo Cyrus scripsit ad Sergium, Epistolæque suæ novem illa capitula Alexandrię fabricata & promulgata adnexuit. Gratulatoriam rescripsit ad Cyrum Epistolam Sergius, insertam Synodo Lateranensi sub S. Martino, Secretario III, quâ ejus Capitula palam approbavit, immensisque laudibus prosecutus est, asseruitque, *Eumdem unum Christum operari Deo decibilia, & humana, una operatione: quia omnis Divina, & humana operatio, ex uno eodemque incarnato Deo Verbo procedebat.*

So-

XVII. *Sophronius Monachus ei adversatur.*

Sophronius adhuc Monachus, non multò post Jerosolymorum Patriarcha, ad eam Pseudo-Synodum Alexandrinam venit; sanctus enim Maximus in Epistolam ad Petrum Illustrem, ait: *Divinus ergo, magnusque Sophronius tunc Alexandriam veniens, mox ex prima lectione* [*dederat enim etiam ipsi Cyrus ad retractandum illa novem impietatis Capitula*] *lugubre quiddam & ingens vociferatus, fontes emittebat lacbrimarum, illum fervidè obsecrans, supplicans, expostulans, in pavimento ipsius vestigiis provolutus, quò nihil horum super ambonem contra Catholicam Dei Ecclesiam prædicaret: quippe cùm hæc liquidò impii essent Apollinaris dogmata*. Cùm Cyrum inter & Sophronium conveniri non posset, hic Constantinopolim profectus est, apud Sergium coram acturus causam, & ad solicitandam septimi Capituli abrogationem, in quo una tantùm Deivirilis voluntas decerneretur. Sed nihil à Sergio obtinere potuit.

XVIII. *Fit Episc. Jerosolymorum & Synodum celebrat.*

Constantinopoli in Palæstinam redux Sophronius, sub finem anni 633, vel initio sequentis subrogatus est in locum Modesti Jerosolymorum Patriarchæ demortui, statimque Concilium habuit Antititum Palæstinæ, in quo composuit sacram illam Encyclicam mittendam de more ad Patriarchas, recitatam in Sexta Synodo Actione 11, in qua disertissimis sanctorum Patrum auctoritatibus abundè prædicavit duplicem dari in Christo voluntatem & operationem: *Actaque sua Synodica Honorio Papæ Romano, & Sergio Constantinopolitano misit*, ut legitur in libello Synodico.

XIX. *Sergius Episc. Cp. scribit ad Honorium PP.*

Antequam Sergius Synodicam illam Sophronii reciperet, Romanum Pontificem per literas adiit, remque totam ad eum, tanquam primæ Sedis Episcopum, ac supremum fidei Judicem retulit. Hac in Epistola, inserta Actioni 12 Sextæ Synodi, Sergius œconomiæ sive dispensationi perniciosæ viam aperuit, ut scilicet, neque una, neque duæ in Christo operationes deinceps dicerentur, ob emergens ex illarum vocum usu scandalum: sed unus idemque filius unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus, diceretur operatus tam divinam quàm humanam, & omnem Deo decibilem & homine dignam operationem.

XX. *Honorius ad Sergium respondet.*

Literas vicissim ad Sergium dedit Honorius, quibus laudavit ipsum vocabuli novitatem auferentem, quod scandalum simplicibus parere posset, sicque prolixam Epistolam conclusit: *Hæc nobiscum fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius, vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum, filium Dei vivi, Deum verissimum, in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, fide orthodoxa, & unitate Catholica prædicetis*. Hanc ergo silendi dispensationem, quam frustra conatus erat Sergius persuadere Sophronio, facile Honorio persuasit, eumque ex hac parte, non sine fidei detrimento, ad suas attraxit. Hæc prima Honorii ad Sergium Epistola extat in Actione 12 Sextæ Synodi.

XXI. *Sophronius ad Honorium PP. Legatos mittit.*

Rebus tamen nondum ita ad extrema versis, ut spes aliqua conciliationis non appareret, Sophronius ab œconomia Honorii non abhorruit; sive quia adhuc Sergium agnoscebat Regiæ urbis Episcopum, cum quo blandiùs agendum erat, ne offensione læsus animus, magis à fide redderetur alienus; sive quia illud obsequium universali Ecclesiæ Pastori debitum censebat, à quo imprimis pro Apostolicæ Sedis privilegio, Sergii correctio expectanda esset. Sed cùm vidit non cessare Cyrum unam in Christo voluntatem prædicare, hanc temeritatem coërcendam judicavit, incumbendumque, ut hæresis unius voluntatis tolleretur è medio. Quamobrem Stephanum Ecclesiæ Dorensis Metropolitam ad Honorium Papam misit, ut legitur in Concilio Lateranensi sub Martino primo, in quo Stephanus dicit, id per se præstare Sophronium non potuisse propter emersam incursionem Saracenorum. Addit postea *supplicatione omnium penè habitantium Orientalem tractum Reverendissimorum Episcoporum, & Christianorum populorum*, se etiam ad hanc legationem invitatum fuisse, & sæpè sacris viris Romæ consistentibus, omnia quæ in Oriente mota essent, secundùm veritatem exposuisse.

XXII. *Honorius secundò scribit ad Sergium.*

Nihilominus Honorius de his edoctus, secundam ad Sergium scripsit Epistolam, eodem quo prima argumento. Imposuit silentium Cyro Alexandrino unam voluntatem & operationem in Christo prædicanti, scripsitque etiam ad Sergium, ut Cyrum de servanda jam stabilita œconomia admoneret. Literæ Honorii ad Cyrum non extant, sed earum mentio est in literis Honorii ad Sergium datis, quarum fragmentum recitatum est in Actione 13 Sextæ Synodi. In ea igitur ad Sergium secunda Epistola decernit Honorius, *ut unius vel geminæ operationis vocabulum noviter introductum à prædicatione eximeretur, quia unius operationis vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum Jesum Christum, sentire & promere satis ineptum est*.

XXIII. *Honorius PP. à Monothelismo immunis.*

His suppositis examinanda est Honorii Papæ fides, vox enim una singulis hæreticis est, eum in hæresim lapsum esse, quod etiam quibusdam Catholicis visum, dicentibus indulgendum non esse humanis hac in parte conjecturis, sed Sextæ Oecumenicæ Synodi judicio standum, in cujus Actis, ut initio diximus, anathemate implicatus

repe-

SÆC. VII. HONORIUS.

reperitur. Baronius viam antea intentatam iniit, existimavitque Acta Sextæ Synodi non haberi sincera, hancque ad muniendam Honorii defendendi rationem unicam valere credidit. Verùm cùm antiquis Scriptoribus numquam in mentem venerit arguere vitii, imo nec in dubium revocare Acta Sextæ Synodi, multò minus alia publicæ fidei instrumenta suppositionis damnare, aliam defensionem Honorii molitus est Petrus de Marca, ut videre est in ejus Vita à Baluzio scripta, & libris ejus de Concordia Sacerdotii & imperii præfixa. Baluzius igitur numero 70 ait, Marcam, dum viveret, promisisse se scripturum Epistolam ad Philippum Labbeum, in qua Honorium à labe Monothelismi prorsus immunem reddidisset, ostendissetque nihil in eo damnatum esse in Sexta Synodo præter negligentiam, & quia variè se gesserat. Primum probare decreverat evidentissimis argumentis germana esse Acta illius Concilii, neque a Græcis corrupta, & Honorium illic fuisse damnatum, non quia Concilium putarit illum docuisse hæresim; sed quia Sergii Constantinopolitani, & Cyri Alexandrini Patriarcharum consultationem ambiguis responsis eluserat, neque statim damnaverat hæresim tunc recèns emergentem.

XXIV. *Deceptus à Monothelitis.* Hinc enim data populis Orientis occasio credendi Monothelitarum opinionem non esse hæreticam, quandoquidem eam prima Sedes non feriebat anathemate. Scilicet Honorius, ut autumavit Marca, eo deceptus est, quòd Patriarchæ illi pollicerentur Orientem universum, ubi Nestorii & Eutychetis errores vigebant, ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ rediturum, Conciliique Calchedonensis decretum de duabus naturis in Christo unitis amplexurum, si concedi aliquo modo posset unicam in Christo voluntatem fuisse. Et cùm nova hæc opinio interpretationi tum obnoxia esset, quando videlicet nondum damnata erat ab Ecclesia, Honorius, quò facilius Orientem à vetustis erroribus revocaret, per Oeconomiam ac per dispensationem, à summo jure recessit. Hæc tamen dispensatio infeliciter illi cessit. Hinc enim factum, ut damnationis sententiam in eum pronuntiaverit Sexta Synodus, persuasumque fuerit orbi universo illum insanam unius voluntatis opinionem fovisse, quam incipientem extinguere debuerat.

XXV. *Incipientem Monothelismum non extinxit.* Eam ob rem Leo secundus Pontifex Romanus de Honorio in Sexta Synodo damnato loquens, hæc ad Hispanos Episcopos scribit: *Qui flammam hæretici dogmatis, non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Sui similis est idem Leo in Epistola ad Imperatorem Constantinum Pogonatum, cujus verba in contextu quidem latino suboscura sunt, sed in græco mirè conveniunt cum verbis Epistolæ ad Hispanos juxta accuratam Marcæ versionem: *Qui hanc Apostolicam Ecclesiam non est conatus lustrare doctrina Apostolicæ traditionis, sed profana proditione puram maculari permisit.* Imperator verò Constantinus manifestè docet, Honorium in hac fidei causa se variè gessisse: *Ad hæc & Honorius*, inquit Imperator in Edicto suo, *qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui extitit oppugnator.* Significat, inquit Marca, pugnantia inter se scripsisse Honorium, atque hoc pacto hæreseos fuisse confirmatorem, quæ in eamdem cum Leone sententiam recidunt. His addebat Marca locum deductum ex secunda professione fidei à Pontificibus Romanis post Sextam Synodum fieri solita, quæ legitur in libro diurno Romanorum Pontificum pag. 32, in qua Pontifex dicit se damnare *Auctores novi hæretici dogmatis Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum Constantinopolitanos, unà cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit.*

XXVI. *Negligens fuit in causa fidei.* Dicebat enim Marca negligentiam Episcopi in causa fidei crimen esse, quod depositionis pœnâ plecti deberet. In cujus sententiæ probationem afferebat rescriptum Imperatorum Honorii & Theodosii ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, datum V Idus Junias Ravennæ, Monaxio & Plinta Coss. comminatur enim Princeps secundùm canones, ut Marca scribit, Episcopatûs amissionem iis, qui segniter se gesserint adversùs Pelagianos, & præter expulsionem à civitatibus, quæ pœna sæcularis est, interdictam quoque in perpetuum communionem. Addunt Imperatores: *Una enim eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando conveniendam, aut non damnando favorem noxium præstiterint.* Id ipsum docent Leo primus & Innocentius tertius in Concilio Lateranensi. Unde colligebat ipse potuisse Honorium à Sexta Synodo damnari, non quòd docuisset heresim, aut quòd Monothelitis consensisset; sed ob negligentiam in damnando eorum errore; cùm eadem sit culpa, ut inquiunt Imperatores, eorum, qui, aut dissimulando convenientiam, aut, non damnando, favorem noxium præstiterint. Nam *inferiorum ordinum culpæ*, ut ait S. Leo in Epistola 3 juxta veterem ordinem, *ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentesque Rectores, qui multam sæpè nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.*

XXVII. *Ejus Oeconomia Monothelitis favebat.* Honorii silentium, aut, ut Augusti loquuntur, dissimulatio, ex Epistolis Papæ Leonis II deprehenditur, qui eum redarguit quòd Monothelitarum hæresim negli-

gendo

SÆC. VII. HONORIUS.

gendo consoverit, & quòd proditione sua Apostolicam Ecclesiam, quæ pura erat, maculari permiserit. Eædem Leonis Epistolæ docent eum favorem noxium præstitisse huic pestiferæ doctrinæ, quam non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit. Constantinus quin etiam Imperator hoc sensu dixit Honorium fuisse hæreseos confirmatorem. Sed prætereà extant ipsæ Honorii Epistolæ ad Sergium Patriarcham scriptæ & in Synodo Sexta recitatæ, ob quas Synodus illa, cùm agnovisset eum aliquo modo tergiversatum esse in causa fidei, sententiam damnationis in eum protulit ut negligentem; quòd negligentia Episcopi in causa fidei crimen sit atrocissimum, cui omnem veniæ spem præcidunt iidem Augusti. Ita mentem Marcæ in ejus Vita exponit Baluzius.

XXVIII. *Ob id non propter hæresim à Sexta Synodo damnatus est.*

Hanc postea opinionem magis explicarunt Garnerius in Appendice ad Notas capitis 2 libri diurni Romanorum Pontificum paragr. 6, & Tamagninus Auctor Historiæ Monothelitarum anno 1678 Parisiis sine Auctoris nomine editæ, qui fusè demonstrant justè damnatum fuisse Honorium, non quòd unius in Christo voluntatis assertor fuisset, aut unicam in Christo voluntatem docuisset, sed tantùm quòd docentibus faverit, docendique opportunitatem suppeditaverit. Neque enim aliud fuit objectum Honorio, quàm quòd Sergio consentiret, atque adeo foveret hæresim. Consensit verò tantùm, qua parte Sergius, ficto pacis nomine, dissimulandum censebat; quare uterque concordiæ studio fovit hæresim: sed Honorius alienam, quia non peremit; suam Sergius quia dissimulavit. Subscripsit uterque similia reprobatis duorum scriptis Imperatorum: sed Honorius Typo Constantis, (de quo agemus in Theodoro Papa) quo nihil imperabatur præter silentium.; Sergius Heraclii Ecthesi, (de qua in Joanne IV Papa) qua præter silentii indictionem continebatur unius voluntatis professio. Peccavit itaque Honorius sua illa œconomia, quâ voluit, de una vel gemina operatione taceri, cùm tamen religionis causa exigeret, apertè geminam defendere: ne scilicet ab Eutychianorum reliquiis fides de duabus naturis inconfusis, impermixtis, & indistinctis, quæ obliquè petebatur, nutaret. Nullum verò peccatum est quod fidei Catholicæ noceat, quin ab Ecclesia meritò vindicari queat; nequit autem si exemptus sit è vivis, qui peccavit, nisi eraso de sacris Tabulis nomine, infamatâ memoriâ, & combustis libris, quæ tria Sexta Synodus adversus Honorium exercuit: eradi porro nomen de sacris Diptychis id ipsum est, si agitur de mortuis, quòd ab Ecclesia projici; infamari memoriam, nihil aliud quàm propter nocumentum illatum fidei, damnari; comburi libros est indignos dici, qui legantur.

XXIX. *Duæ Honorii PP. Epistolæ examinantur.*

Asserit Honorius in suis Epistolis neminem ex Patribus geminas in Christo voluntates apertè prædicare, sed solùm quodadmodo balbutiendo id esse professos. Postquam enim exposuit controversiam de una, vel duplici in Christo volũtate & operatione, inquit: *Nisi fortassis, sicut præfati sumus, quidam aliqua balbutiendo docuerunt, condescendentes ad informandas mentes atque intelligentias parvulorum, quæ ad Ecclesiastica dogmata trahi non debent.* Indeque rursus infert, voces geminæ voluntatis & operationis, utpote *novas*, & *recenter inductas*, Ecclesiæ scandala minari, nec esse inter fideles introducendas. Et tamen certum est, Sanctos Patres, non *balbutiendo*, sed apertè definiendo, nec *ad informandas mentes parvulorum*, sed ad erudiendos sapientum intellectus, geminas in Christo prædicasse cum voluntatibus operationes, & consequenter hujusmodi voces, nec esse *novas*, nec *recenter* in Ecclesiam *inductas*, sed cum ipsis Ecclesiæ Patribus antiquissimis ortas esse. Certè unus Sophronius sexcentas protulit Patrum sententias, & tam Concilium Lateranense sub Martino primo, quàm Sextum Concilium generale plurimas etiam repræsentant. Nimio etiam contemptu processisse videtur Honorius in hac gravissima controversia, ex qua pendebat firmitas Concilii Calchedonensis & eversio Apollinaristarum, Eutychianorum & aliorum hæreticorum, qui tunc in Oriente Ecclesiam lacerabant: mansisse enim in Christo post unionem duas voluntates & operationes appellat *leve*, *ineptum*, *otiosum* & *grammaticale*. Hæc ejus verba jam supra recitata: *Unius operationis, vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum Jesum Christum, sentire ac promere satis ineptum est.* Et rursùs: *Utrum præter opera divinitatis & humanitatis geminæ operationes debeant derivatè dici vel intelligi, ad nos ista pervenire non debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina vendicare.* Atque demum veritatem indagantes de una vel gemina in Christo voluntate, *vanos* appellat *naturarum ponderatores*, *otiosè negotiatores*, &c.

XXX. *Nimia fuit Honorii PP. levitas.*

Neque etiam *ineptum* dici potest, quod omnes Sancti Patres docent, & Orthodoxis prædicant ubique prædicandum: & prætere a Sophronius, Joannes, Martinus, Maximus, Agatho, aliique sexcenti Orthodoxi Sacerdotes, tot labores, ac tot persecutiones frustra pertulissent; cùm satis esset *ineptum* & *leve* ex Honorii calculo id *sentire* & *promere*, ob quod unicè tot ipsi labores obiere. Rursus *grammaticale* dici non debuit, illud apertè profiteri, quod erat unicè

unicè necessatium ad defensionem Concilil Calchedonensis, & Epistolarum Sancti Leonis, atque ad auferendum probrum Ecclesię illatum per Conciliabulum Alexandrinum, de quo gloriabantur omnes hęretici. Demùm *otiosi negotiatores* nuncupandi non erant, qui tot incommoda laboresque pertulere, ut innumeras eriperent animas Christianorum, quas Sergii, Cyri & aliorum hęreticorum tyrannica calliditas rapiebat. Multòque minus, ut *vanus* haberi debet *naturarum ponderator*, qui ad defensionem Conciliorum & fidei exactam instituit Christi naturarum considerationem.

XXXI. *Nimia item ejus facilitas.*

Tandem nimia fuit Honorii facilitas, quam in suis Epistolis præfert, in assentiendo consiliis Sergii, & in credendis calumniis multis, quas is in suis Epistolis confinxerat. Scribit Sergius extitisse Sophronium omnium dissensionum auctorem: id Honorius non solùm non arguit, sed ulterius videtur comprobare. Confinxit Sergius in eadem ad Honorium Epistola, libellos quosdam Mennę ad Vigilium Papam, in quibus una prędicabatur in Christo voluntas & operatio, quos etiam ubique locorum promulgavit, uti S. Maximus aperuit in Dialogo cum Pyrrho. Et tamen Honorius neque imposturam detexit, neque abstulit hujusmodi probrum, quâ Vigilio, quâ Sedi Romanę inflictum. Imò altum de hoc silentium in Honorianis Epistolis: unde quod scribendo retundere tenebatut ex officio, visus est comptobare silendo. His adde facilitatem, quâ similem Sergii calumniam in Sophronium adinventam deglutivit, quòd scilicet Sophronius, etiam rogatus, nec unum exhibere potuerit Patrum testimonium pro gemina in Christo voluntate; cùm hoc non sulùm falsum esset, sed prorsus improbabile, ut nempe simplex Monachus Patriarchis & Episcopis, nullo munitus aut sacræ Scripturæ, aut Patrum testimonio àcriter obniteretur. Quid plura? Affirmat Sergius neminem ex Patribus prædicasse duas in Christo voluntates: id & Honotius affirmat. Assumit ille quod ex determinatione hujus controversiæ nascerentut scandala: hoc & assumit Honorius. Inculcat Sergius ut aptam silendi œconomiam: hanc ut optimam confirmat Honorius. Illam Sergius studet persuadere Sophronio: hanc eamdem conatur Honorius Sophronii Legatis persuadete. Miscet ille in suis Epistolis multa fidei contraria: hæc nullatenus impugnat Honorius. Rapit Sergius, ut hęresis fautorem sanctissimum Leonem: hoc Honorius nullatenus arguit. Movet Sergius bella in Orthodoxos: Sergium laudat Honorius. Quid inde mirabimur, si Patres Sextæ Synodi asserunt, quòd Honorius eadem senserit quod Sergius; & Leo secundus affitmavit, quòd flammam hæretici dogmatis negligendo confoverit, ut inquit Auctor Anonymus Historiæ Monothelitarum Scrutinio 8, qui tamen Scrutinio quinto vindicat à quacumque hæreseos suspicione Honorianam Epistolam, quæ legitur damnata in Sexta Synodo Actione 12, necnon fragmenta alterius, quæ pariter afferuntur Actione 13 ejusdem Synodi, ostenditque Honorij doctrinam Catholicam esse, longeque alienam à Monotheliticis deliramentis, hoc est, ut loquitur Sanctus Maximus in Epistola ad Marinum, *Honorium Romanum Papam non diffiteri naturaliter in Christo voluntatum dualitatem, sed hanc potius constabilire.* Is enim offensionis & scandali lapis est, in quem impingunt quotidie unà cum hæreticis haud ignobiles Catbolici; cùm tamen numquam Honorius Monothelitis consenserit, sed tantùm hæreseos fotæ, & inconsultæ dissimulationis reus fuerit. De ejus Oeconomia vide dicenda in Theodoro Papa, ubi & de Typo Constantis Imp.

XXXII. *Maronitæ consecrat Patriarcham Monothelitis adversantem.*

Luculentum rectissimæ fidei Honotii Papæ testimonium exhibet Faustus Naironus in Dissert. de Origine ac Religione Maronitarum num. 14, & seqq. Cùm Maronitę petiissent à Romano Pontifice, ut eis proprium præficeret Patriarcham, ut in finę Pontificatùs Siricil diximus. Pontifex Joannem Monachum Monasterii Sancti Maronis, qui ob egregia in hæreticos facinora dictus est alter *Maro*, Patriarchali dignitate insignivit. Hæc autem contigisse Honorio primo Ecclesiam regente legitur in Historia Arabica, quam latinè refert Quaresmius lib. Dilucidationis Terrę Sanctę cap. 35. *Et profectus* (scilicet prędictus Joannes dictus Maro) *Tripolim Syriæ Civitatem, ibi offendit Nuncium Papæ Honorii; cumque Nuncius adventum Maronis intellexisset, illum accersivit, ut de illius fide periculum faceret, ad quem cùm accessisset, & propositis appositè respondisset, in fide & professione sua apprimè versatum inventum, secum Romam duxit. Romam cùm pervenisset, propter Maronem fuit ibi Concilium congregatum, in quo Maronis fide examinata, vera inventa fuit; tunc Pontifex illum Antiochiæ Patriarcham* (nempe Maronitarum) *ordinavit, mitram in capite ejus posuit, in manu pastorale, & in digito annulum, habitu Patriarchali indutus venit Antiochiam, ibique hæreses à Macario disseminatas avulsit, & illi adhæserunt Jacobitæ ibidem existentes, qui confessi sunt in Christo duas naturas, ac duas voluntates.* Confirmatur hęc historia ex alio codice MS. à Fausto Naitono in Syria lecto, qui latinè redditus habet: *Profectus est cum Legato Papæ Romam* (scilicet Joannes Maro) *illumque excepit Pontifex, qui erat. Honorius, & propter ejus fidem orthodoxam, illum*

An-

Antiochiæ Patriarcham creavit, eumque misit in Syriam, quem gaudio magno populi Montis Libani exceperunt, & Antiochiæ & Tripolis Syriæ aliqui ex Jacobitis eum secuti sunt, ac in Christo Domino nostro Jesu Christo duas naturas, ac duas voluntates professi sunt. Cùm itaque Honorius non ante consecraverit Joannem Maronem Patriarcham Maronitarum, quàm hic professionem fidei emiserit, in qua non solùm duas naturas, sed etiam duas voluntates in Christo fassus est, nihil clarius adduci potest ad probandam Honorii orthodoxiam, & rectam fidem. Plura hac de re idem Naironus, & ex eo Auctor Criticæ Baronii ad annum 635, ubi & num. 13 ait, à tempore Innocentii III Moronitarum Patriarcham in Bullis Apostolicis appellatum reperiri *Patriarcham Antiochenum Maronitarum.*

XXXIII. *Moritur.* Obiit tandem Honorius Papa die duodecima mensis Octobris anni sexcentesimi trigesimi octavi postquàm, ut habet Anastasius, sedisset *annos duodecim, menses undecim, dies septemdecim*, tam die ordinationis, quàm mortis, aut sepulturæ, ut sæpè fit, in summam collato, ex quo manifestum fit nos juxta mentem Anastasii ordinationem ejus rectè conjunxisse cum die 27 Octobris anni 625, cùm, eodem teste, obierit & sepultus sit in Basilica B. Petri Apostoli *sub die quarto Idus Octobris.*

XXXIV. *Ejus in Ecclesiam munificentia.* De Honorii erga divinum cultum reverentia in disponendis rebus Ecclesiasticis, atque munificentiâ in ædificandis, ornandis, dotandisque Ecclesiis multa admiranda apud Anastasium inveniuntur. Omnem enim propè Clerum renovavit, Basilicam B. Petri tegulis æneis, ex Jove Capitolino sumptis, cooperuit, Altareque S. Petro argento incrustavit, multis aliis additis ornamentis. Ædem S. Agnetis martyris à solo refecit. Ædem S. Pancratii Viâ Aureliâ restituit: Templum quoque Anastasii ad Aquas Salvias: Templum Quatuor Coronatorum Martyrum: Templum S. Severini, apud urbem Tiburtinam magnificentissimi operis ædificavit, & argento, auro, porphyreticis & marmoreis lapidibus incrustatione parietum, opere tectorio, vermiculatoque exornavit. Restituit etiam cœmeterium SS. Marcellini & Petri: multas alias Ecclesias restituit, & multas de novo construxit, primusque instituit, ut unoquoque sabbato à S. Apollinati ad S. Petrum iretur cum Litaniis. Sed mirabilius planè est, quòd ejus Epitaphium & vetus alia inscriptio à Canisio Tomo 6 Antiq. Lect. relata testantur, ipsum nempe extinxisse schisma Istriæ de Tribus Capitulis, quæ laus non est minima. Sed cùm in S. Gregorio probaverimus schisma illud durasse usque ad Sergium Papam, vel sub Honorio omninò sopitum non est, vel schismatici iterum post Honorii mortem lapsi sunt.

XXXV. *Ejus Opuscula.* Extat Tom. 8 Bibliothecæ Patrum Epigramma *de Apostolis in Christi ad Cœlos Ascensione obstupescentibus*, ipsi tributum, nisi quis, inquit Baronius, fortè illud magis tribuendum putaverit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur. Honorii Papæ Opuscula promiserat Josephus Maria Suaresius Episcopus Vasionensis, cum Vita & Vindiciis ex Apibus Urbanis Leonis Allatii, ut refert Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia, sed utrum ea in lucem emiserit, mihi incompertum.

SEVERINUS *Pontif. LXXIII.*

Anno Domini DCXL.

I. *Severinus post longum interpontificium ordinatur.* Mortuo Honorio Papa *cessavit Episcopatus annum unum, menses septem, dies decem & septem*, inquit Anastasius. Severinus itaque natione Romanus, ex patre Labieno consecratus est Pontifex Romanus anno sexcentesimo quadragesimo, & quidem die vigesima octava mensis Maii, in quam Dominica cadebat. Tandiu dilatæ ordinationis causam reiicit Baronius in negatam confirmationem ab Exarcha Ravennatensi, & ab Imperatore, donec Electus *Ecthesim*, de qua mox, approbasset. Id colligit Baronius ex Epistola Cyri Alexandrini Episcopi ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, quâ significatur Imperatoris Ecthesis, per Isaacum Patricium & Exarcham Italiæ destinata, *quam profiteri deberet*, inquit Cyrus, *communis frater noster Severinus Sanctissimus, Deo adjuvante, qui creatur Romæ*, ubi non dicit *qui creatus est* sed *qui creatur*, nondum scilicet confirmata electione, sed veluti suspensa sub nutu Imperatoris. Extat ea Epistola in Concilio Lateranensi sub Martino Papa Secretario III.

II. *Causa tam longi interpontificii.* Certa videtur hæc Baronii conjectura. Sirmondus enim sæculo superiori, post mortem Baronii, Collectanea Anastasii Bibliothecarii publicavit, in quibus recitatur Epistola Sancti Maximi Abbatis ad Abbatem Thalassium, ex qua discimus, Severino in Pontificem Romanum electo, Constantinopolim missos esse *in causa promotionis Papæ cum delatis decretis Apocrisiarios*, & Clerum Constantinopolitanum eisdem significasse, illos confirmationem, quam pete-

SÆC. VII. SEVERINUS.

petebant, non obtenturos, nisi promitterent Clerum Romanum Ecthesi subscripturum: *Protulerant eis* (idest Ecclesiastici Constantinopolitani) *dogmaticam chartam nunc ab eis expositam, asserentes non aliter vobis in Capitulo, pro quo tantùm transfigeates navigiam huc venistis, favorem præstabimus, nisi prius vos suasuros eis, qui sacrosanctus est, profiteamini, huic chartæ subscribere, & dogmatibus, quæ in ea continentur, exceptis dilationibus consentire.* Addit Sanctus Maximus in eadem Epistola, Legatos commento Græcos elusisse, ac promisisse, delaturos se ad Electum Pontificem *Ecthesim*, & rogaturos, ut ei subscriberet: quo pacto jussionem, quam petebant Apocrisarii, obtinuerunt ab Imperatore.

III. Expilatur Patriarchium Lateranense.

Durante interpontificio Isaacus Patricius & Exarcha Italiæ, & Mauricius Chartularius consilio inito cum quibusdam perversis hominibus Patriarchium Lateranense expilarunt, incitantes, inquit Anastasius, *exercitum Romanum*, & *dicentes*: *Quia nihil prodest quòd tantæ pecuniæ congregatæ sunt in Episcopio Lateranensi ab Honorio Papa, & miles iste nihil exinde subveatur habet, dum & roga vestra, quas Domnus Imperator vobis per vices mandavit, ibi sunt à sancto viro reconditæ.* Quo prætextu usi sunt ad incitandos milites ad deprædationem. Licèt autem idem Anastasius asserat Isaacum *ex parte ex ipsa substantia in civitatem Regiam ad Heraclium Imperatorem* misisse, nihilominus Combefisius in Historia Hæresis Monothelitarum Disput. 1 paragr. 11, & 12 autumat hanc Lateranensis Patriarchii expilationem Heraclio Imperatori attribuendam non esse; cùm vix possit intelligi, ut vel Sergius, vel Heraclius, qui Catholicorum ambirent nomen, ac Catholici hactenus habiti essent, multâque reverentiâ in Honorio habuissent Romanam Sedem, sic malè de ea in Severino mereri voluerint.

IV. Ecthesis Heraclii Imp. promulgatur.

Paucis nunc aperiendum in quo consisteret Imperatoris Ecthesis, à quo, & quo anno composita, & publicata. Sergius Constantinopolitanus Episcopus ad hæresim Monothelitarum latiùs evulgandam composuit *Ecthesim*, seu fidei formulam & expositionem, in qua dici prohibebatur imposterum cùm una, tum duplex in Christi dispensatione operatio, licèt interim in ea disertè asseratur in Christo una tantùm voluntas, tanquam doctrina sanctorum omnium Patrum. Extat ea in Concilio Lateranensi sub Martino Papa Secretario 3, & apud Baronium anno 639. Eam Sergius non suo, sed Heraclii nomine vulgandam curavit, ut majores hac arte tumultus in Ecclesia excitaret, majorem hoc nomine ipsi conciliando apud Palatinos Clericos, & apud populos auctoritatem. Ecthesi enim nomen Heraclii præfixisse Sergium docet idem Martinus Papa loco laudato. Verùm Ecthesim, non anno 639, ut hactenus ab omnibus creditum fuerat, sed anno 638 publicatam, & quidem *indictione duodecima*, ut S. Martinus Secretario primo Concilii Lateranensis ait, quæ eo anno Kalendis Septembris inchoata erat, ex eo probat Auctor Baronianæ Criticæ, quòd Sergius pseudo-Synodum Constantinopoli coegerit ad eam confirmandam, & tamen mortuus est mense Decembri anni 638, ut idem Auctor fusè probat ad annum 639 num. 8. De illo Conciliabulo, sicuti & de altero à Pyrrho ejus successore celebrato, mox agemus ad subsequentium clariorem notitiam.

V. Damnatur à Severino PP.

Impia itaque illa Ecthesis ad Severinum Romanum Pontificem electum missa fuerat, ut ei subscriberet. Verùm spe sua ceciderunt Monothelitæ; non solùm enim Severinus ei non subscripsit, verùm etiam eam reprobavit, ut colligitur ex testimonio Martini I in eodem Concilio Lateranensi Secretario 3, & liquet ex libro diurno Romanorum Pontificum, in quo cap. 3 tit. 6 recitatur professio fidei, quæ à Romano Pontifice emitti solita erat ante Sextam Synodum generalem. In ea enim fidei professione dicitur: *Profitemur etiam cuncta decreta Pontificum Apostolicæ Sedis, idest, sanctæ recordationis Severini, Joannis, Theodori, atque Martini custodire; qui adversùs novas quæstiones in urbe Regia exortas, & pro propria doctrina cuncta zizaniorum scandala amputasse noscuntur, profitentes, juxta duarum naturarum motum, ita & duas naturales operationes, & quæcumque damnaverunt, sub anathemate damnamus: quæque susceperunt, suscepimus, & totâ fidei integritate veneramur.*

VI. Et quidem in Synodo.

Baronius, Combefisius laudatus, & alii existimant Severinum non congregasse Synodum adversùs Monothelitas, quòd breviori tempore ab adepto Pontificatu vixerit, ideoque Joannem IV proscriptæ & reprobatæ Synodicè hujus hæreseos gloriam primum retulisse. Verùm non viderant illi citam fidei professionem, ex qua Synodum à Severino, ut jure publico in Ecthesim decerneret coactam esse colligitur. Cum enim promittetent Pontifices Romani se decreta a Severino, Joanne, ac Theodoro adversùs Monothelitas edita servaturos, manifestum est ea in aliquo Concilio condita fuisse. Neque obstat breve temporis intervallum, quo Severinus sedit, cùm Joannes IV ejus successor, qui die 24 Decembris anni 640 Pontifex Romanus creatus est, ante mortem Heraclii, quæ die 11 Februarii anni 641 contigit, Monothelitas Synodicè confoderit. Joannes quidem Garnerius

nerius in Notis ad laudatam fidei professionem autumat Severinum dectetum edidisse, quo eam hæresim condemnaret, & anathematizaret; Joannem verò Theodorum, atque Martinum Conventus Episcoporum adversùs eamdem coegisse. Verùm frustra recurritur ad distinctionem, ubi nulla in fidei professione exprimitur. Ac denique frustra dicitur Theophanem meminisse tantùm Synodorum à Joanne, Theodoro & Martino Romanis Pontificibus convocatarum; cùm Anastasius Synodi à Joanne IV celebratæ nullam mentionem faciat, & argumentum negativum nullo alio suffultum nullius sit ponderis, ut ait Criticæ Auctor laudatus num. 4 & seq.

VII. *Confirmatur in duabus Pseudo-Synodis Constantinop.* Porrò Sergius hanc Ecthesim in Conciliabulo Constantinopolitano, anno, ut diximus, 638, quo mortuus est, congregato, confirmavit, & sub anathemate suscipiendam sanxit. Pyrrhus Chrysopolitanus Monachus & Presbyter, ejusdem assertor & defensor hæresceos in Sergii locum substitutus est mense Januario anni 639. Is, ubi Episcopatum adeptus est, Conciliabulum etiam Constantinopoli collegit, & *ea quæ à Sergio, & Cyro Phasiano decreta fuerant, corroboravit*, inquit Auctor libelli Synodici. Ipsemet Pyrrhus in fine Dialogi cum Sancto Maximo habiti innuit, se ad confirmandam Ecthesim Synodum illam hæreticam celebrasse. Cùm enim Maximus consuluisset, ut anathemate percuterentur Monothelitica dogmata, respondit Pyrrhus: *At si hoc fiat, repersentur cum his simul ejecti Sergius & Synodus, me Patriarchâ, habita.* Max. *Subit me admiratio, quomodo Synodum vocas, quę non est habita, ut leges & canones Synodici, & jura Ecclesiastica jubent: nec enim Epistola Encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conveniendi decretus.* Quæ de Synodo Pyrrhi, non verò Sergii sunt intelligenda. Hujus Conciliabuli Pyrrhi quædam fragmenta exhibet Concilium Lateranense Secretario 3, ubi inter alia hæc referuntur à Pyrrho scripta: *Curavimus, Deo donante, & ad eos, qui absentes sunt, apud nos gesta cum Encyclica destinare Epistola, quatenus & eorum unusquisque per suam similiter subscriptionem eidem Orthodoxæ prædicationi* (scilicet Ecthesi confirmationi) *consentiat, & suam per subscriptionem præcedentibus conjungat mentem.* Referuntur etiam ibidem Secretario IV, quæ Pyrrhus pro Cyro excusans scripsisset, & postea subditur: *Ergo hanc Ecthesim Sergius & Pyrrhus per propria monumenta confirmantes, quatenus multò amplius dogmatum suorum vicissim ostendant ubique omnibus destructionem, ut nostris, hæc allocuti sunt* & reliqua Tom. 6 Concil. editionis Labbei pag. 214 & seq. legenda.

VIII. *Severinus Pr. morte, dignitatem explet.* Severinus post damnatam in Synodo Ecthesim non diù supervixit, nam cùm sedisset, ut scribit Anastasius, *menses duos, dies quatuor*, sepultus est, Pontifex singulari pietate, & religione, benignitate & munificentia in pauperes commendatissimus, *sub die quarto Nonas Augusti*. Eamdem illi Sedis durationem attribuunt omnia exemplaria Anastasii tam vulgata, quàm MSS. Hermannus Contractus, Regino, Luitprandus, Abbo & Honorius Augustodunensis. Cùm itaque die vigesima octava Maii anni sexcentesimi quadragesimi ordinatus fuerit, obiit eodem anno die prima mensis Augusti, postridie sepultus.

JOANNES IV *Pontifex LXXIV.*

Anno Domini DCXL.

I. *Joannes IV succedit Severino.* JOannem IV, natione Dalmatam, ex patre Venantio Scholastico, S. R. Ecclesiæ Diaconum, ordinatum esse Romanum Pontificem die 24 Decembris in Dominica anno sexcentesimo quadragesimo constat ex Anastasio, qui scribit eum sedisse *annum unum, menses novem, dies decem & octo*, ac sepultum esse *ad B. Petrum Apostolum sub die 4 Idus Octobris*. Obiit itaque die 11 Octobris, cùm postridie sepultus sit; si autem retrocedas ab eo die ad 24 Decembris invenies *menses novem, dies 18*. Ex quo sequitur interpontificium post mortem Severini non fuisse mensium quatuor & dierum viginti novem, ut per errorem librariorum in Anastasio legitur, sed mensium quatuor & dierum viginti quatuor, ut legitur in Orderico lib. 2, & in duobus exemplaribus MSS. Anastasii.

II. *Ante ordinationem scribit ad Scotos de Paschate.* Cùm recepisset Joannes IV, antequàm ordinaretur, Epistolam Scotorum ad Severinum scriptam, ad eos rescripsit Epistolam, quam refert Beda lib. 2 Hist. Eccles. Gentis Anglorum cap. 19, cujus hoc est exordium: *Scripta, quæ perlatores ad Sanctæ memoriæ Severinum Papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa, ad ea quæ postulata fuerant, siluerunt. Quibus reseratis, ne diù tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam provinciæ vestræ contra Orthodoxam fidem, nova ex veteri hæresim renovare conantes: Pascha nostrum, in quo immolatus est Christus, nebulosa caligine refutantes*

ter, & quartâ decimâ Luna cum Hæbreis celebrare nitentes. Postquam illud literarum exordium retulit Beda, subdit: *Quo Epistolæ principio manifestè declaratur, & nuperrimè temporibus illis hanc apud eos hæresim coortam, & non totum eorum gentem, sed quosdam in eis hac fuisse implicitos*.

III. *Britanni fidem è Græcia non receperunt.*

Ex hac Epistola constat valde deceptos esse illos Angliæ Protestantes, qui Britannorum fidei prima rudimenta è Græcia, Asiaque petiverunt, non alio argumento, quàm quia Britanni Asiatico more Pascha coluerunt, ab exordio nascentis Ecclesiæ. Cùm enim anno 640, quo ea Epistola scripta, error ille novus apud Scotos à Romana Sede vocetur, & ab ipso etiam Beda his temporibus exortus; constetque Britannos, post Scotos, hac in re errasse; planè falsum est, Britannos eo modo semper Pascha celebrasse. Deinde cùm Scoti ipsi Severinum Papam per literas monuerint, virium illud in eorum Ecclesiam irrepere, ideòque ordinata legatione antidotum quæsierint, evidens est saniorem, meliorem, majoremque partem Scotorum, integram stetisse, ac in Romanæ Ecclesiæ unione, ut inquit Alfordus in Annalibus Ecclesiæ Anglo Saxonicæ ad annum 640.

IV. *Joannes ad Scotos etiam scribit de hæresi Pelagiana.*

Non solùm de Paschate more Catholico celebrando, sed etiam de reviviscente Pelagiana apud eos hæresi diligenter cavenda, in ea Epistola scripsit Joannes Papa ad Episcopos & Presbyteros Scotiæ; ait enim ibidem Beda: *Necnon & pro Pelagiana hæresi [quam apud eos reviviscere didicerat] cavenda ac repellenda, in eadem illa Epistola admonere curavit*. Et infra: *Exposita autem ratione Paschalis observantiæ, ita de Pelagianis in eadem Epistola subdunt: Et hoc quoque cognovimus, quòd virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuò revivisci: quod omnino hortamur, ut à vestris mentibus hujusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur*, & cætera apud Bedam legenda. Epistola scripta est ab Hilaro Archipresbytero & servante locum sanctæ Sedis Apostolicæ, Joanne Diacono & in Dei nomine Electo: item Joanne Primicerio, & servante locum sanctæ Sedis Apostolicæ; & Joanne servo Dei, Consiliario ejusdem Apostolicæ Sedis, qui omnes vacante Sede Ecclesiam Romanam regebant, ut dictum est in S. Gregorio num. 3 & seq.

V. *Ecthesim in Synodo damnat.*

Joannes Papa, statim ac Pontifex ordinatus fuit, Concilium Romæ coegit, in quo Monothelitarum hæresim & Heraclii Ecthesim proscripsit. Hujus Concilii meminit Theophanes ad annum Heraclii 20; quædam etiam ejus videtur esse mentio in Actis S. Maximi apud Baronium anno 640 num. 7. Sed Joannem Synodum istam congregasse, certò ostendit professio fidei, quæ à successoribus ejus fieri solita erat, cujus verba in Severino num. 5 retulimus. In ea autem Synodo non videtur, Joannes Sergium, aut aliquem in particulari damnasse, sed tantummodo dogmata. In Epistola enim, quam scripsit ad Constantinum Heraclii filium, appellat Sergium *reverendæ memoriæ Episcopum*, quod non dixisset, si memoriam ejus anathemate proscripsisset, vel si semel animo damnationem illius concepisset. Id etiam colligitur ex Dialogo Sancti Maximi cum Pyrrho, ubi Sanctissimus Abbas, hæretico Patriarchæ medium quærenti, quo posset emendare errorem, & antecessorum famæ consulere, respondit: *Alius non est modus, quàm taceri personas, & anathemate affici talia dogmata*. Joannes itaque IV personis anathema non dixerat.

VI. *De hac damnatione scribit ad Pyrrhum CP. Episc.*

Synodus hæc ipso anni 641 initio coacta est; postquam enim in ea Joannes damnavit Ecthesim, ea de re scripsit ad Pyrrhum Constantinopolitanum Episcopum, ut constat ex Epistola, quam Heraclius ante mortem suam, quæ die 11 Februarii ejusdem anni contigit, ad Joannem Papam scripsit. Cùm enim Sergius Ecthesim non suo, sed Heraclii Imp. nomine vulgasset, hic sentiens, quòd in vituperium ejus in Occidente quidam prorumperent, per Epistolam ad Joannem Papam liberum se fecit ab Ecclesiæ querimonia, scribens: *Ecthesis*, inquit, *non est mea: neque enim ego vel dictavi, vel jussi ut fieret. Sed cùm hanc Sergius Patriarcha composuisset ante quinque annos, priusquam ab Oriente repedassem, deprecatus est me, cùm ad hanc felicem pervenissem urbem, ut nomine meo proponeretur cum subscriptione: & suscepi deprecationem illius. Nunc verò cognoscens, quòd quidam super ea altercarentur, cunctis facio manifestum, quia non est mea. Hanc fecit jussionem ad Beatum Joannem Papam condemnantem Ecthesim in his, quæ scripserat tunc ad Pyrrhum*. Ex quo & constat Joannem Papam ipso sui Pontificatûs initio ad Pyrrhum scripsisse de damnata à se in Synodo Ecthesi, alioquin Joannis Epistola ad Pyrrhum non pervenisset ante Heraclii mortem.

VII. *Pro Honorio PP. Apologiam scribit.*

Scripsit & Joannes Papa ad Constantinum, qui Heraclio Patri in Imperium successerat, Epistolam, seu potius Apologiam pro Honorio Papa, recitatam in Collectaneis Anastasii, in qua ait: *Quantum ex diversis suggestionibus, quæ ad nos catervatim venerunt, quin imo & ex ipso quoque auditu didicimus, omnes Occidentales partes scandalizatæ turbantur, fratre nostro Pyrrho Patriarcha per literas suas huc atque illuc transmissas, nova quædam & præter regulam fidei prædicante, & ad proprium sensum, quasi Sanctæ memoriæ Honorium Papam decessorem nostrum attrahere festinante, quod à mente Catholici Patris erat penitus alienum*. Et postquam Honorii doctrinam or-

orthodoxam fuisse ostendit, invehitur in Ecthesim & imperatorem rogat, ut eam è locis publicis, in quibus est suspensa, depositam scindi jubeat.

VIII. *Ad ejus petitionem Constans Imp. Ecthesim comburi jubet.* Quid responsum fuerit huic Epistolæ, & quid de Ecthesi factitatum fuerit, nos edocent Annales Eutychii Patriarchæ Alexandrini Oxoniæ à non multis annis publicati, ubi Eutychius Tom. 2 pag. 335 integram Constantis Imperatoris, Constantino patre ejus jam mortuo, Epistolam ad Joannem, vel saltem summam Epistolæ refert, cujus initium est: *Accepimus sanctæ, excellens mandatum tuum*, &c. Quod voluerat Joannes IV deturbari è valvis Ecthesim & dilacerari, mandatum executioni scribit Constans: *Atque illud*, inquit, *quòd de charta comburenda, in qua calumniæ essent in Leonem Patriarcham Romanum sanctum, & in Concilium Calchedonense, ratum habuimus, ipsamque igni tradidimus*. Scipserat enim Joannes subscribentes huic chartæ sive Ecthesi, subscribere *contra Tomum B. memoriæ Papæ Leonis & Calchedonensem Synodum*, quia nempe per eam Monothelitæ Synodum Calchedonensem destruere volebant. Verum quidem est, Eutychium hanc ad Joannem Epistolam, non Constanti sed Constantino Pogonato ejus filio attribuere; sed refellitur ex Epistola Theodori Papæ ad Paulum Episcopum Constantinopolitanum recitata in Collectaneis Anastasii pag. 50, ubi ait: *Cùm ea, quæ à Pyrrho adversùs Apostolicam fidem nostram ad subversionem Synodalium decretorum prolata sunt, tam per dogma Sedis Apostolicæ, quod expositum est à prædecessore nostro, quàm per jussionem filii nostri mansuetissimi Principis destructa sint: quam ob rem fraternitas tua à publicis locis chartam, quæ suspensa pridemque cassata fuerat, non abstulit*. Quæ verba Constanti conveniunt, non verò Constantino Pogonato, qui longe post mortem Theodori dictus est Imperator.

IX. *Joannes dissidium inter Clericos & Monachos dirimit.* Cùm dissidium ortum esset inter Clericos & Monachos, Clericis ægrè ferentibus Ecclesias Monachis ab Episcopis concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos & præpositos regi, Joannes Papa dissidium illud sedavit, & secundùm Monachos judicavit, datâ ad Isaac Syracusanum Episcopum Epistolâ, cujus hæc verba notanda sunt: *Consilio multorum fratrum diligentissimè exquisito decernimus, ut amodò Ecclesiæ Monachis traditæ per suos Sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent, & sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio. Et si in dando quod majus est, facilis fuit charitas, fit facilior in concedendo quod minus est sanctæ largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quàm sit vestituram concedere. Quomodo autem possessoris jura cognoscentur, & suorum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est per alterum datur, & cum voluerit aufertur!*

X. *Captivos redimit, & SS. Reliquias Romam transferri curat.* Joannes Papa, teste Anastasio, per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias, ex thesauris, quos Isaacus Exarchus, ut in Severino diximus, dilapidaverat, reliquas, per fidelissimum & sanctissimum Martinum Abbatem misit, propter redemptionem captivorum, quos deprædati erant Gentiles. Timens autem, ne Sanctorum Reliquiæ in Dalmatia patria sua, à barbaris hostibus incumbentibus dissiparentur, Sanctorum Martyrum Venantii, Anastasii & Mauri Reliquias de Dalmatia & Istria adduci præcepit, teste eodem Anastasio, & recondidit eas in Ecclesia Lateranensi, in peculiari Oratorio, quod in ipsorum honorem construxit juxta baptisterium Constantini, quod hactenus integrum perseverat, quodque ab anno 1575 Virginis matris imagine miraculis ibi coruscante, vulgo postmodum dictum est *la Madonna di S. Giovanni*, ut scribit Octavius. Panciroli apud Augustinum Oldoinum in Joanne IV.

XI. *Ad Deum transit.* Tandem Joannes Papa cùm sedisset *annum unum, menses novem, dies 18*, ut scribit Anastasius, in Domino obdormivit die undecima mensis Octobris anni sexcentesimi quadragesimi secundi, & *sepultus est ad Beatum Petrum Apostolum sub die 4 Idus Octobris*, seu die duodecima ejusdem mensis. In duratione Sedis ejus Anastasii textum purum esse ex eo deducitur, quòd Regino, Luitprandus, Ordericus lib. 2, & Catalogus Vaticano-Palatinus eamdem anni unius, mensium novem, & dierum decem & octo Sedis durationem ei assignent.

THEODORUS *Pontif. LXXV.*

Anno Domini DCXLII.

I. *Theodorus fit Papa.* Theodorus, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo, de civitate Jerosolymitana, consecratus est Papa die vigesima quarta mensis Novembris in Dominica, anno sexcentesimo quadragesimo secundo, postquam ex Anastasio, cessasset *Episcopatus mensem unum, dies 13*. Is ab Exarcha Ravennatensi eò citius confirmatus est, quò Græcus natione erat; neque enim intra mensem unum, & dies tredecim, quibus sedes vacavit, Constantinopolim de electione facta nuncium mitti

ti potuit, indeque Romam confirmatio.

II. *Pyrrho surrogatur Paulus in Sedem Cpolitanam.*

Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus, qui, ut in Severino Papa diximus, anno 639, mense Januarii in Sergii demortui locum substitutus fuerat, mortuo Heraclio Imp. & Constantino ejus filio ac successore post quatuor imperii menses eodem anno 641, Martinæ novercæ insidiis sublato, earum particeps existimatus est teste Zonara. Quare cùm imperium Constanti alteri Heraclii filio delatum esset, populus in Pyrrhum Patriarcham, gravi suspicione conspirationis in Constantinum cum Martina Augusta initæ laborantem, commotus in sacrarium irrupit. Quo tumultu perterritus Pyrrhus, pejoraque metuens, sequenti nocte Templum ingressus est: ubi sacra omnia exosculatus, detractoque Pallio & in sacra mensa deposito, *non Sacerdotio*, inquit, *me abdico, sed contumaci populo abrenuntio*. Id testatur S. Nicephorus in Chronographia. Inde opportunitatem nactus, navigavit Calchedonem, indeque trajecit in Africam. Id accidit *Mense Octobri, indictione decima quinta*, ut scribit Nicephorus in Historia, ideoque anno 641, quo ideo eodem mense Octobri, *Paulus majoris Ecclesiæ Oeconomus Patriarcha Constantinopolitanus eligitur Octobri mense indictionis decimæ quintæ*.

III. *Synodicam suam ad Theodorum PP. mittit.*

Paulus, ubi Theodori Papæ electionem accepit, ita callidè se gessit in texenda Synodica, quam ad eum scripsit, ut laudes ab eo fraudulenter extorserit in Epistola, quam ad eum rescripsit, quæ extat in Collectaneis Anastasii, in qua Theodorus ait: *Quoniam fide hominum corda purgantur, lecti apices dilectionis vestræ limpida fides fluenta vos de fontibus Salvatoris hausisse, & sicut prædicamus prædicare, & quemadmodum credimus credere, & sicut docemus indiminutè docere manifestarunt*. Videtur tamen Theodorus de Pauli fide dubitasse, eo quòd Ecthesim Heraclii, Monothelismi confirmatricem, à publicis locis non abstulisset, subdit enim: *Quam ob rem fraternitas tua à publicis locis chartam, quæ suspensa pridemque cassata fuerat, non abstulit?* Qua de re gravem etiam ad eundem Paulum Epistolam scripserunt Africani Episcopi, quæ refertur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa Secretario II. Ægrè etiam tulit Theodorus Paulum substitutum Pyrrho canonicè non deposito, & cui seditio popularis jus Sedis non abstulerat, de quo graviter conquestus est, tum in dicta ad Paulum Epistola, tum altera ad ejus ordinatores data, quæ etiam extat in Collectaneis Anastasii, in qua ait, se gavisum quidem esse super Pauli ordinatione, sed debuisse Pyrrhum, qui sanctis Dei Ecclesiis scandalum seminavit, canonicè prius animadversioni summitti. Unde in priori Epistola ad Paulum Theodorus ait, se ab Imperatore per literas enixius poposcisse, *ut scilicet supradictum Pyrrhum ad hanc Romanam urbem jubeat mitti, quatenus Conventu Synodico à nobis effecto pro sua temeritate judicetur*.

IV. *Pyrrhus à S. Maximo convictus hæresim abjurat & Romam petit.*

Pyrrhus interim in Africa degens, famosam illam anno 645 de fide Catholica disputationem habuit cum Maximo Constantinopolitano Abbate Orthodoxo, in Africa tunc existente. Cùm enim Pyrrhus hæresim suam ubique disseminaret, adversantem sibi maximè habuit prædictum Maximum. Unde exigentibus Episcopis Africanis, ipsoque provinciæ Præfecto Gregorio Patricio, conventum est, ut iisdem præsentibus, publica fieret inter eos de publicis controversiis disputatio, quam anno 645 contigisse, ipse titulus Disputationi præfixus nos edocet, dum dicitur acta *mense Julio Indictione tertia*. Eam græcè & latinè refert Baronius in Appendice ad Tomum 8, eamque ex Theophane & Anastasio fusè prosequitur ad eum annum. Finis autem Disputationis fuit, ut Pyrrhus erroris sui convictus, pœnitens recantarit palinodiam, Romamque accedens, oblato fidei libello Theodoro Papæ, quo abjurabat errorem, & fidem Catholicam profitebatur, receptus sit una cum titulo Patriarchatûs in Ecclesiam Catholicam, eidemque omnia necessaria Ecclesiæ Romanæ sumptibus honorificè subministrata, ut non ex Teophane tantùm & Anastasio, sed & ex Actis ipsius Disputationis constat.

V. *Cypri Episcopi Monothelismum damnant.*

Paulus Constantinopolitanæ Sedis invasor potuit sanè brevi temporis intervallo venenum ebibitum comprimere pharmaco simulationis, verùm tumescente in dies conscientia illud tandem vel invitus evomuit. Primi ejus accusatores fuerunt Cyprii Episcopi cum Sergio eorum Archiepiscopo, qui anno 643 in Concilio Congregati Synodalem Epistolam ad Theodorum Papam (quem *Patrem Patrum*, & *universalem Papam* nominant) de Monothelitarum hæresi ab ipsis damnata scripserunt. Hæc Epistola extat Secretario 2 Concilii Lateranensis.

VI. *Stephanus Dorensis fit Vicarius S. Sedis in Palæstina à Theodoro PP.*

Eodem circiter tempore Stephanus Dorensis Episcopus, à Catholicis Palestinæ Antistibus delegatus, Romam se contulit pro Ecclesia Jerosolymitana, quam invaserant pseudo-Episcopi, iidemque conjuncti Paulo Constantinopolitano Monothelitarum acerrimo fautori. Qui quidem Stephanus à Theodoro Papa consecutus est Apostolicæ Sedis in illis partibus Vicariam Præfecturam, quâ illorum omnium caput Sergium Joppensem Episcopum Monothelitam intrusum in Sedem Jerosolymitanam condemnaret & ab eo ordinatos Episco-

pos

pos gradu depositos in ordinem redigeret. Hæc constant ex ejusdem Stephani libello oblato Martino Papæ in Concilio Lateranensi.

VII. *Africani ad Theodorum PP. scribunt contra Paulum CP. Episcopum.*

Ex alia parte quatuor Primates Africani, in singulis sibi subjectis provinciis, nempe Byzacena, Numidia, Mauritania, & Proconsulari Synodos anno 646 convocarunt, ad confirmanda Catholica dogmata, quæ vidissent tam validè anno superiori à Maximo Abbate contra Pyrrhum propugnata. Eorum Conciliorum monumenta recitata sunt in Lateranensi sub Martino Papa Secretario 2, videlicet Synodalis Epistola à tribus simul ipsorum nempe Byzaceno, Numidico & Mauritano ad Theodorum Romanum Pontificem, scripta ea occasione, quòd cùm iidem Patres Africani Constantinopolim essent Legationem ad Paulum ejus civitatis Episcopum Monothelitarum Principem commonendum missuri, de ea re prius ipsum Theodorum certiorem reddere voluerant, literisque suis ad eum datis petierunt, ut sua ad Paulum scripta per Apostolicæ Sedis Responsales ei redderentur, rogaruntque insuper, ut nisi Paulus emendaret errorem, ab ipso Romano Pontifice excommunicationis sententiâ damnaretur. Non extant ipsæ Africanorum literæ ad Paulum scriptæ; sed tantùm eæ, quas separatim Patres Concilii Carthaginensis Proconsularis provinciæ ad ipsum miserunt, unà cum aliis Synodi Byzacenæ, eodem tempore ad Imperatorem ea de re scriptis, quæ legi possunt eodem Secretario 2 Concilii Lateranensis.

VIII. *Summa Apostolicæ Sedis auctoritas.*

Porrò in dicta Patrum Africanorum ad Theodorum Papam Synodica dicunt Patres, se de sua ad Paulum legatione Pontificem certiorem reddere voluisse, quod *antiquis regulis sancitum esset, ut quicquid quamvis in remotis vel in longinquis positis ageretur provinciis, non prius tractandum esset, nisi ad notitiam almæ Sedis Apostolicæ fuisset deductum, ut ejus auctoritate justa quæ fuisset pronunciatio firmaretur; indeque sumerent ceteræ Ecclesiæ, velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diversas totius mundi regiones puritatis incorruptæ manarent fidei sacramenta salutis.*

IX. *Theodorus PP. Paulum monet de hæresi ejuranda.*

Cernens igitur Theodorus Papa in unam eamdemque sententiam universam Ecclesiam Africanam convenire, omnesque una voce in Paulum Constantinopolitanum Episcopum, tanquam in Monothelitam conclamare, misit Apocrisarios Constantinopolim ad eumdem Paulum cum acerrimis literis, quæ, ut notat Baronius, ad nos non pervenerunt. Ita tamen factum fuisse literæ à Paulo ad Theodorum redditæ, à Baronio anno 646 recitatæ, testantur. Paulus in iis respondens Theodoro, eo ferè modo Monothelismum exposuit, quo Sergius in Ecthesi, una disertè asserta voluntate, ad excludendam voluntatum in Christo contrarietatem, quòd unum erat velamen tacentium quidem unam expresè operationem, postquam Honorius unam dici vetuerat, unam verò profitentium voluntatem. In ea Epistola Paulus profitetur se sequi Sergium, & Honorium, ac universum Sanctorum ac Doctorum cœtum. Eâ acceptâ Theodorus de sententia depositionis adversùs eum proferenda cogitavit, quam Africani Episcopi, ægrè ferentes Pauli in Ecclesiam molitiones, solicitabant.

X. *Paulus Typum promulgat.*

Sed Paulus, ut fidem insidiosè vulneraret, sibique jam Catholicis exoso consuleret, *Typum* quendam, seu fidei formulam & expositionem composuit, & sub Constantis Imp. nomine promulgavit, quâ, simulato pacis atque unionis prætextu, silentium imponebatur, quâ Catholicis, quâ Hæreticis; ne scilicet impotterum quis auderet, de una vel duplici in Christo, tum voluntate, tum operatione sermones instituere. Duxit insuper opportunum vir subdolus, Ecthesim ab Ecclesiæ valvis deponere, ut liquet ex his Typi verbis: *Ad perfectam unitatem sanctarum Dei Ecclesiarum & communem concordiam, & ut nulla occasio relinquatur iis, qui sine fine volunt contendere, & chartas quæ positæ fuerant in narthica sanctissimæ magnæ Ecclesiæ hujus à Deo conservandæ Regiæ nostræ urbis, quæ continent prædictas quæstiones, jussimus levari.* Typum anno 548 promulgatum, constat ex Theophylacto Primicerio Notariorum Sedis Apostolicæ, qui in Concilio Lateranensi Secretario 4 ita habet: *Secundùm jussionem Beatitudinis vestræ, Epistolam Pauli, & exemplar Typi, nuper, idest, transacto anno, per suasionem ejusdem Pauli expositi, præ manibus habeo.* Concilium autem Lateranense, ineunte Octobri anno 649 celebratum est. Constat etiam ex Relatione *motionis factæ inter Domnum Abbatem Maximum, & socium ejus, atque Principes in Secretario*, ex qua hunc locum refert Baronius: *Et per Typum, qui nuper; idest, per sextam indictionem promulgatus est*, quæ indictio in cursu fuit usque ad Kalendas Septembris anni 648.

XI. *Typus Catholicis & quibusdam Monothelitis invisus.*

Conatum hunc à Paulo per Typum expressum, cæteris præcedentibus longè nequiorem agnoscit Sanctus Martinus Papa in Epistola ad Sanctum Amandum tunc Trajectensem Episcopum. Nec solis Catholicis hic sensus de Typo fuit: sicut enim Ecthesis à Sergio composita, *non Orthodoxis tantùm*, ut loquitur Zonaras agens de Heraclio, *sed Severi etiam sectatoribus ridicula visa est;* ita etiam Typus à Paulo conflatus, non tantùm Catholicis, verùm etiam à quibusdam Monothelitis odio habitus. Unde Theodosius Cæsariensis in Collatione cum

cum Maximo, *per Deum*, ait, *qui me judicaturus est, & quando factus est, dixi, & nunc id ipsum dico, quia malè & ad læsionem multorum factus est Typus.*

XII. *Omne Typi scelus in Paulum refunditur.*

Hæc autem impietatis consilia non ita fidenter exposuisset Paulus, nisi socium habuisset Constantem Imperatorem, qui nihil non molitus est, quò Monothelismus undique vulgaretur. Hunc ergo Paulus nactus sceleris socium, Typum exposuit & Constantis nomine promulgavit, quemadmodum Sergius Ecthesim ediderat, Heraclii auctoritate & nomine firmatam. Non tamen absre Patres Orthodoxi crimen omne in Typo, expressum in Paulum refundebant, ne scilicet Constantis Imperatoris animus lacessitus contumeliis, licèt ab ipso meritis, pejora mala pareret Ecclesiæ. Unde Martinus Papa in Epistola ad eum data, appellat eum, *piissimum Dominum, diligentem Deum, sincerum Christi Ministrum, optimum Imperatorem.* Quo pariter consilio in Sexta Synodo idem Constans dicitur, *sanctæ memoriæ Imperator*, ne videlicet Constantinus Pogonatus ejus filius, ob opprobria in parentem contorta, susceptam fidei defensionem deponeret, & fieret hostis Ecclesiæ, quem illa patronum prædicabat, & pacis Ecclesiasticæ reparatorem.

XIII. *Honorii œconomia similis œconomiæ Typi.*

Hic porrò se offert occasio examinandi cum nupero Auctore Anonymo Historiæ hæresis Monothelitarum, Honorianam silendi Oeconomiam, quæ ei similis est, quæ præfertur in Typo. Ex Scrutinio itaque 7 hujus Auctoris pauca quædam hic selegi. Approbat Honorius & commendat in utrisque suis Epistolis consilium Sergii de Silentio, quà Catholicis, quà Hæreticis adhibendo, cùm circa unam, tum geminas in Christo voluntates & operationes; quod etiam conatus est Sophronio persuadere, ut apparet ex fragmentis suæ secundæ Epistolæ. Hanc silendi Oeconomiam quanto odio fuerint prosecuti in omni prorsus circumstantia Patres Orthodoxi, qui viriliter obstiterunt Monothelitis, argumento est damnatio Typi, in quo nihil invenies damnabile, si silendi dispensationem dempseris: in hanc enim præcisè tendunt omnia fulmina contorta à Patribus in Typum, quem ea de causa præsertim anathematizarunt, quod *cum perfidis Hæreticis, & Orthodoxos Patres abjiceret, & cum scelerosum virorum vocibus, hoc est, una voluntate & operatione, pariter denegari faceret Orthodoxorum doctrinas, idest, duas ejusdem Christi voluntates & operationes*, ut inquit S. Martinus in Concil. Later. Secret. 5, qui non minus absonum arbitrabatur silentium in hoc puncto dispensare, quàm unam & duplicem à Christo expungere voluntatem & operationem. Non absimili de causa S. Maximus in Collatione cum Theodosio Episcopo Cesareæ, silendi Oeconomiam in Typo expressam, Honorianæ similem his verbis confodit: *Quis fidelis suscipit dispensationem taceri facientem voces, quas dici per Apostolos & Prophetas atque Doctores Deus omnium dispensavit.* Unde ipse etiam Typus ab eodem Theodosio, licèt Monothelita, odio habitus est, ut num. 11 diximus.

XIV. *Duplex œconomiæ genus.*

Distinguendum autem est inter dispensationes & Oeconomias, quæ possunt in negotiis fidei adhiberi. Vel enim eæ cadunt supra personas, de quibus urget hæresis suspicio, vel supra fidei doctrinas. Et quidem, si de personis occurrat dissensio, non ita præcipitanter proscribendus est ut hæreticus, qui apud Sedem Apostolicam, ut talis defertur: ac proinde prudentissimè potest ingeri dispensatio quædam & Oeconomia, qua protrahatur illius damnatio, donec intimius res elucescat. Quam dispensationem prudenter adhibuerunt Patres, qui Monothelismo nascenti obstiterunt: licèt enim erumpentem hæresim illicò damnarint, personas incolumes servarunt ab anathemate, donec tandem ad acriora remedia deventum est, & per Martinum Papam Synodicè damnati sunt Monothelismi fautores, Cyrus, Theodorus, Sergius, reliquique. Si verò de fidei doctrinis occurrat dissensio, longe aliter res procedit, quippe si veritas aliqua impugnetur, quæ apertè contineatur in omnibus sanctis Patribus; quæque è sacrarum Scripturarum, & sanctorum Conciliorum fontibus satis effluat abundè, nulla tunc opus est Oeconomia, aut silendi dispensatione; sed statim per quos spectat est manifeste definienda: nisi fortè à decessoribus definita reperiatur, quando præsertim liquet, his fraudibus Hæreticorum, præcipites agi in foveas eorum complures ex Orthodoxis. Hoc Pacto processere veteres Patres, quando novæ hæreses obortæ sunt: quòd pluribus exemplis patefieri posset.

XV. *Excusatio pro Honorii œconomia rejicitur.*

Nec juvat dicere ad excusandam Honorii Oeconomiam, eam potuisse laudabiliter ab Honorio induci, utpote in re adhuc indifferenti, cùm nulla tunc fuisset definitio Conciliorum, nullum Pontificum decretum, statuens apertè duplicem in Christo reperiri voluntatem & operationem: quòd de Typo dici non potest, cùm ad illum præcessisset Concilium Joannis IV hanc veritatem clarè definiens. Hoc, inquam, nihil juvat, quia nullibi Patres Monothelismi profligatores, ac præsertim Martinus Papa & Abbas Maximus Typi Oeconomiam ex eo impugnarunt, quòd per ipsam everteretur Concilium Joannis IV, sed quia destrueretur doctrina S. Leonis Concilii Calchedonensis, totius Scripturæ, atque omnium Patrum; quæ ratio militat etiam contra

tra Honorii dispensationem; cùm & hæc subsequens fuerit ad Concilium Calchedonense & Epistolas Sancti Leonis; ac proinde in easdem labitur censuras, in quas impingit Oeconomia seu Typus Constantis Imperatoris.

XVI. *Iterum refellitur.* Deinde Typi Oeconomia ideo mordicus impugnabatur à Patribus, quòd silentium, unius aut duplicis voluntatis videbatur negatio: sicque unanimiter existimabant, tum Martinus, tum Maximus, tum reliqui Monothelitarum hostes, Idem prorsùs esse definite, ne una vel duplex in Christo diceretur voluntas aut operatio, ac omnem penitus à Christo negare voluntatem aut operationem; quod absurdum non magis præsumi debet ex Oeconomia Constantis, quàm ex Honorii dispensatione: quam ob rem, vel utræque absolvendæ, vel ambæ erant damnandæ. Tertiò, tandem non minus per Oeconomias Honorii, quàm per Typi dispensationes enervatur doctrina veterum Patrum, qui unanimiter & apertè asserunt, duas esse in Christo voluntates & operationes. Unde si Patrum auctoritates vehementer impulerunt Martinum Papam, & Maximum Abbatem, ut Oeconomiam Typi acerrimè insequerentur; cur eædem Patrum auctoritates satis esse non potuerint, ut Honorianam Oeconomiam hæreticis, fomentum præbentem, ejecerint præsules Sextæ Synodi? Alias in favorem Honorianæ Oeconomiæ excusationes refert & refellit idem Auctor Anonymus laudatus, quas hic repetere non vacat; eædem enim rationes quæ afferuntur ad excusandam Honorii dispensationem, adduci etiam possunt ad defendendum Typum. Unde hæc satis sint de Oeconomiis & dispensationibus, de quibus plura ibidem legi possunt.

XVII. *Theodorus PP. Pyrrhum in Synodo Rom. damnat.* Pyrrhus Constantinopolitanus olim Patriarcha, qui Romæ hæresim fictè abjuraverat, ut Orthodoxæ fidei simulatione Theodorum Papam & Occidentales Episcopos sibi conciliaret, eorumque operâ & auctoritate posset restitui, ad publicam hæreseos professionem rediit, cùm ipsi per Platonem Italiæ Exarcham patefacta esset via unionis cum Orientalibus, ut testantur Theophanes ad annum 20. Heraclii & Auctor libelli Synodici. *Pyrrhus*, inquit Theophanes, *cùm Româ discessisset, & Ravennam pervenisset, ut canis ad vomitum suum reversus est. Quo Papa Theodorus comperto, convocato Ecclesiæ cœtu, ad Sepulchrum Principis Apostolorum accessit, & divino calice expostulato, ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi, ac ei communicantium fecit.* Iisdem ferè verbis utuntur tam Paulus Diaconus Aquilegiensis in Hist. cap. 18, quàm Auctor libelli Synodici, & sanguinis Christi ex calice in atramentum stillati meminere. Certum est itaque Pyrrhum in Synodo Romana anno 648 à Theodoro Papa congregata anathematis & depositionis sententiâ percussum esse, Theophane, Paulo Diacono, & Auctore libelli Synodici testibus.

XVIII. *Subscribit damnationi calamo sanguini Domini tincto.* Hic ritus subscribendi calamo in calice tincto sanguine Domini loco atramenti, peculiaris fuit Græcorum, à Theodoro tamen Papa, licèt hujus facti Anastasius mentionem non fecerit, in damnatione Pyrrhi usurpatus. Idem narrat Baronius ex Niceta in Vita S. Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, qui de damnatione Photii in Constantinopolitano Concilio loquens, ait apud Baronium anno 869: *Subscribunt autem hujusmodi damnationi non simplici atramento facto Chirographo, sed horrendum dictu (ut ab iis, qui id norunt, accepi) ipso videlicet Salvatoris sanguine calamum tingentes ita damnarunt Photium.* Combefisius in Historia hæresis Monothelitarum Disput. 1 Parag. 13 scribit, nihil eâ velut Dominici sanguinis abusione, irreverentiâ gravius peccatum à præfatis Theodoro, Patribusque Constantinopolitanis fuisse, uti nec à Basilio, cum voluit secum Domini corporis particulam sepeliri, ut ibidem legere est. Portò S. Basilii factum extat apud Ampbilochium, cujus fragmentum citat Æneas Parisiensis Episcopus in libro adversus Græcos Spicilegii Tom. 7, pag. 81. Idem narrat S. Gregorius lib. 2 cap. 24. Dialog. fecisse sanctum Benedictum, qui adolescentem Monachum posito cum reverentia super ejus pectore corpore Domini sepeliri jussit. Observat etiam Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 5 art. 4 in solemni Ecclesiarum dedicatione tres portiones ex Dominico corpore detractas Altari cum calce & Smalta inclusas fuisse; id quod in Majoris-Monasterii Basilicæ dedicatione præstitisse Urbanum Papam secundum narrat Auctor Anonymus de Gestis Abbatum Majoris-Monasterii. Ostendit postea Martene nihil exinde honoris Christo debiti derractum censuisse antiquos.

XIX. *Typum non damnavit.* Baronius existimavit Typum à Theodoro Papa in eadem Synodo damnatum, cum Paulo Episcopo Constantinopolitano. Verùm Typum nec in hac Synodo, nec post eam à Theodoro damnatum colligitur ex Anastasio, Theophane & Auctore libelli Synodici, qui soli ex Antiquis de hac Synodo Romana locuti sunt, quique ne verbum quidem habent vel de Typo, vel de Paulo in ea damnatis, sed tantùm de Pyrrho. Cùmque nullibi legatur, Theodorum post eam Synodum, Typum damnasse, concludendum est cum Combefisio laudato primam Typi damnationem Martino Papæ deberi. Certè si Theodorus Typum damnasset,

SÆC. VII. THEODORUS.

set, Imperator, ubi Martini creationem accepit, hunc non solicitasset ut Typo consentiret, sed ut decretum adversùs Typum latum rescinderet, postulasset. Forsan etiam tempore istius Synodi Romanę adhuc ignorabatur Typi promulgatio, quæ peracta est Indictione sexta, ideoque ante Kalendas Septembris anni 648, quo eodem anno hæc Synodus Romana à Theodoro celebrata.

XX. *Paulum Episc. CP. deposuit, sed extra Synodum.*

Quoad Paulum Constantinopolitanum Patriarcham, cùm Theodorus post amantissimas commonitiones, & contestationes ardentissimas per suas Epistolas, suosque Apocrisarios expositas, accepisset vulnus Pauli jam desperatum, neque amplius lenociniis, sed ferro & igne anathematum curandum; sententiam excommunicationis & depositionis in eum tulit sub finem sui Pontificatûs, seu anno 648 exeunte, aut 649 ante mensem Majum, quo obiit, sed extra Synodum. Eum à Theodoro depositum constat ex testimonio Abbatum & Monachorum Græcorum in libello oblato Synodo Lateranensi & Secretario II recitato, in quo ajunt: *Cum quibus justè & Typum, qui nunc contra Orthodoxā fidem factus est ex subreptione, non ex studio aut mente piissimi nostri Imperatoris, sed suasione importuna & falsiloquio Pauli depositi à prædecessore Vestræ Sanctitatis Theodoro, sanctissimæ recordationis Papa Vestræ Apostolicæ Sedis, eidem anathemati submittimus.* Ipsum autem extra Synodum damnatum ex Anastasio deducitur, qui postquam de Synodo, in qua Pyrrhus damnatus est, sermonem habuit, narrat Translationem SS. Martyrum Primi & Feliciani, aliaque à Theodoro Papa gesta, & postea subdit: *Sanctissimus Theodorus Papa scripsit Paulo Patriarchæ Regiæ civitatis, tam rogans, quàm regulariter increpans, necnon per Apocrisarios per hoc maximè destinatos præsentialiter admonens & contestans, quatenus proprium emendaret commentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearet. Et neque rogantes, neque increpantes potuerunt eum à suo conamine quoquo modo revocare. Propter quod ab Apostolica Sede, ipse depositionis ultione perculsus est*, ubi nulla alicujus alterius Synodi à Theodoro celebratę, mentio est.

Quod attinet ad persecutionem à Paulo in Apocrisarios Apostolicę Sedis excitatam, de qua loquuntur Martinus Papa Secretario IV Concilii Lateranensis, & Anastasius in eodem Martino, videtur ea Theodori tempore contigisse, ut Baronius anno 648 probat. Paulus quidem primò Altare & Oratorium, quod erat in ædibus, in quibus Apocrisarii Romanæ Sedis habitare consuevissent, diripuit; deinde adversùs eosdem Apocrisarios, Constantinopoli tunc existentes, necnon ceteros orthodoxos ipsis inhærentes persecutionem movens, quosdam carceri tradidit, alios in exilium misit, rursùmque alios verberibus submisit. Quod Martini Papæ Apocrisarios passos dici non posse videtur, cùm ipsemet Martinus in literis adversùs Paulum Episcopum Thessalonicensem scriptis, doleat suos Apocrisarios seductos fuisse.

SÆC. VII. THEODORUS.

XXI. *Ejusdem Pauli furor in Apostolicæ Sedis Apocrisarios.*

XXII. *Theodorus PP. Ecclesias & cœmeteria ædificavit.*

Theodorus Papa sanctorum Martyrum Primi, & Feliciani corpora, quę erant in Arenario Via Nomentana sepulta, in urbem Romanam deferri curavit; eaque recondidit in Basilica beati Stephani Protomartyris, ubi & plura dona obtulit. Fecit etiam Ecclesiam à solo, beato Valentino Viâ Flaminiâ juxta Pontem Milvium, quam & ipse dedicavit, multaque ei pariter dona obtulit. Fecit etiam duo Oratoria, unum beato Sebastiano, intra Episcopium Lateranense, alterum beato Euplo Martyri, foras portam beati Pauli Apostoli, quæ omnia referuntur ab Anastasio.

XXIII. *Sanctè moritur.*

His omnibus ita constanter, sanctéque peractis, postquam, eodem Anastasio teste, sedisset *annos sex*, *menses quinque*, *dies* 18 humanis ereptus est die decima tertia Maii anni 649, *sepultus ad beatum Petrum Apostolum* die decimâ quarta ejusdem mensis, seu *die secundo idus Maii*. Unde cùm consecratus fuerit die 24 Novembris anni 642, dicendum cum quibusdam exemplaribus MSS. Anastasii & quibusdam Catalogis, eum ultra annos & menses sedisse dies 19. Ejus nomen die decima quarta Maii inscriptum est aliquibus Martyrologiis, ut videre est in Actis Sanctorum Bollandianis ad eum diem. De libris Moralium S. Gregorii Papæ, qui Romæ sub ejus Pontificatu revelatione inventi sunt, vide dicta in Martino.

S. MAR-

S. MARTINUS *Pontif. LXXVI.*

Anno Domini DCXLIX.

I. *S. Martinus Ecclesiæ Rom. præficitur.*

ANastasii omnia exemplaria, tam excusa, quàm manuscripta habent post Theodori Papæ mortem cessasse Episcopatum *dies quinquaginta duos*, quod idem etiam legitur in Martino Polono. Quapropter sanctus *Martinus*, Fabritii filius, *de civitate Tudertina, in provincia Tusciæ*, nunc vulgò *Todi*, ordinatus est Romanus Pontifex die quinta mensis Julii, in quam eo anno, sexcentesimo quadragesimo nono, Dominica cadebat; numerando enim à die 14 Maii, quo Theodorus sepultus est, & excludendo, ut sæpè fit, diem ejus mortis ab interpontificio ad diem quintam Julii, intercurrunt dies quinquaginta duo.

II. *Frustrà tentatur ab Imperatore pro Typi confirmatione.*

Postquam Constans Imperator, pro more illius temporis electioni S. Martini consensisset, nihil prætermisit, ut Typi confirmationem ab eo extorqueret. Sed Sanctus Pontifex facinus execratus tantùm abfuit, ut Constanti præberet assensum, quin potius convocavit Synodum Lateranensem, quæ cœpta fuit die quinta mensis Octobris ejusdem anni 649, & Vigilia omnium Sanctorum absoluta, ut constat ex titulis primi & quinti, seu ultimi Secretarii. A' tam sancto proposito non solùm deterreri non potuit Martinus literis Imperatoris, sed nec ipsius Olympii Exarchi presentia; qui in Italiam ad promulgandum Typum missus, Romam veniens eo ipso tempore, quo Synodus habebatur, primò seditionem per exercitum movere tentavit; & cum fru$\,$strà id fieri videret, Spatharium suum impulit, ut dum ipse Exarchus in Missarum solemniis ab eodem Pontifice communionem acciperet, eum interimeret: sed excæcato divinitùs Spathario, ab isto quoque imminenti periculo liberatus est Pontifex, ipseque ei Olympius postea reconciliatus, ut tradit Anastasius, quod in causa fuit cur in Epistola ad Constantem Imperatorem Martinus Papa hujus violentiæ mentionem non fecerit.

III. *Lateranense Concilium celebrat.*

His igitur nullo modo perterritus Martinus Synodum, ut diximus, celebravit. Ei interfuerunt centum & quinque Episcopi. In ea primò auditæ sunt variæ legationes, ac lectæ literæ tam Orientalium, quàm Occidentalium Antistitum adversùs Monothelitarum hæresim, ejusque sectatores: deinde producta quæcumque ab ejusmodi hæreticis contra Catholicam fidem scripta esse reperirentur, unà cum Ecthesi Heraclii & Typo Constantis Augustorum nomine promulgatis. Lecta sunt præcipuè scripta Theodori Episcopi Pharanitani, erroris Monothelitarum Principis habiti, quòd ex ejus scriptis omnes qui hæresim promulgarunt, acceperint. His à Synodo exactè discussis ad veram de Verbi Incarnatione doctrinam declarandam, & ad confutandas cunctas hæreses, viginti ex doctrina Sanctorum Patrum sanciti sunt canones, cum totidem additis anathematismis adversùs eos, qui secus sentirent: damnatique tum omnes antiqui Hæresiarchæ, tum Monothelitarum impietatis auctores, fautoresque præcipui, Theodorus Pharanita, Cyrus Alexandrinus, & Sergius, Pyrrhus, ac Paulus Constantinopolitani Episcopi, unà cum impiis ipsorum scriptis, necnon Ecthesi Heraclii & Typo Constantis, ac denique omnia firmata sunt cunctorum Episcoporum subscriptionibus. Prudenti œconomia erga Heraclium & Constantem Imperatores se gessit Synodus: Ecthesim namque & Typum sub eorum nomine damnare noluit nec Anathemate ferire Principes ne schisma faceret Constans, ne hæresim promoveret audacius, ne persecutionem inferret Ecclesiæ, ne denique spes omnis alienationis ipsius ab Hæreticis eo succideretur anathemate, quo fuisset ab Ecclesia præcisus.

IV. *Hujus Concilii magna fuit auctoritas.*

Constat Synodus quinque Secretariis, seu Consultationibus, seu Sessionibus, totidem diebus confectis. Pottò Secretarium erat ædicula seu camera vice exedræ templo seu ædi sacræ adjuncta, in qua Ecclesiæ ministeria recondebantur, & Sacerdotes ac Clerici priusquam ad sacra procederent, vestes Ecclesiasticas induebant. In iis Secretariis Synodos sæpe habitas fuisse, ex earum Actis discimus. Ex hac Lateranensi scripta est à Martino Pontifice & ab universis Patribus Synodalis Epistola circularis ad omnes ubique fideles, de iis quæ ibi gesta essent, quæ extat, ex Sacris Scripturis magnâ industriâ concinnata, dignaque plane tanto Pontifice, tantoque Episcoporum Cœtu. Tanta fuit hujus Synodi auctoritas, ut post quinque Synodos generales in professionibus fidei à Romanis Pontificibus olim fieri solitis, memoraretur. Hinc in libro diurno Romanorum Pontificum cap. 2 tit. 9 formulæ tres earundem professionum recitantur, & in tertia, quæ post ordinationem à Pontifice Romano fiehat, non solùm confitetur Pontifex se quinque Synodos generales, ac prætereà *Sextam nuper*, ut ibi

 dicitur,

SÆC. VII. S. MARTINUS.

dicitur congregatam custodire; sed etiam cuncta decreta Pontificum Apostolicę Sedis, *præsertim quæ à sanctæ memoriæ Martino universali Papa, ad confirmationem prędictarum quinque Synodorum definita sunt atque decreta.* Quare usus adjiciendi confessionem Synodi Lateranensis sub Martino, post assertionem quinque universalium Synodorum, etiam post Sextam Synodum œcumenicam promulgatam, duravit.

V. Acta Synodi in Africam, Asiam & Galliam mittit S. Martinus.

Acta Synodalia in Africam transmisit Martinus, ut constat ex Epistola, quam ad Ecclesiam Carthaginensem & ad Episcopos ei subjectos scripsit. Misit & in Asiam ad Joannem Episcopum Philadelphiæ, ut fidem faciunt aliæ ejus literæ ad ipsum, aliosque Orientales datę. Misit & in Gallias ad Clodovæum Neustriæ & Burgundię Regem cum Legatis, per quos ab eo petiit, ut præcipuos Romam mitteret Gallicanos Episcopos, quibus Apostolica legatio credi posset, qua apud Imperatorem in Oriente fungerentur, & quæ statuta fuerant in Concilio Lateranensi cum aliis Synodalibus apicibus Constanti Augusto præsentarent, ut constat ex ipsius Papę literis ad sanctum Amandum Trajectensem Episcopum datis; ex quibus & liquet, eum etiam misisse Acta Synodalia ad Sigibertum Austrasiæ Regem, ad quem civitas Trajectensis pertinebat. Hæc etiam testatur Audoënus in Vita S. Eligii, qui & scribit Legationem illam ad Francorum Regem missam, Concilio jam habito, non verò ante Concilium, ut habet Fridegodus in S. Audoëni Rotomagensis Episcopi Vita, major enim fides Audoëno, quàm Fridegodo hac in re habenda.

VI. Joannem Episc. Philadelphiæ Vicarium S. Sedis instituit.

Literis ad Joannem Episcopum Philadelphiæ mox memoratis, Martinus ipsum creavit in Oriente Vicarium Apostolicæ Sedis, ut Jerosolymitanæ, Antiochenę, aliisque earum partium Ecclesiis, Pastoribus destitutis, vel ab hereticis labefactatis succurreret: unde ad alios quosdam Episcopos, Archimandritas & Viros illustres, alias literas dedit, ut pręstò eidem Joanni Vicario essent, eidemque morem gererent. Epistolam pariter dedit ad Ecclesiam Jerosolymitanam & Antiochenam, qua nunciat, Monothelitarum heresim in Concilio fuisse damnatam, ordinationesque Macedonii Antiochię, & Petri Alexandriæ, qui absque ulla electione canonica Sedes illas invaserant, perperam factas esse.

VII. Scribit unà cum Synodo ad Imp. Constantem.

Non ad Episcopos, & Viros illustres tantùm, sed ad ipsum etiam Constantem Imperatorem unà cum Synodo Epistolam scripsit, sed eà moderatione, ut nequaquam ei crimini daret Typi editionem, sed Paulo Episcopo Constantinopolitano, qui suaserat; verumtamem eum monuit, unà cum Orthodoxa fide bene custodita crescere Reipublicæ statum, minui verò cùm Imperatores & Reges pro adversariis fidei pugnant. Epistolæ inscriptio sic se habet: *Domino piissimo & Serenissimo, victori, triumphatori, filio diligenti Deum & Dominum nostrum Jesum Christum, Constanti Augusto: Martinus Episcopus Servus Servorum Dei & universa Synodus in hac urbe Roma congregata*, ex quo patet jure merito à nobis dictum Martinum & Synodum prudenti Oeconomia erga Constantem se gessisse.

SÆC. VII. S. MARTINUS.

VIII Paulum Thessalonicensem Episc. deponit.

Cùm Paulus Thessalonicensis Episcopus ad Martinum recens creatum Pontificem misisset Apocrisarios unà cum fidei confessione; eà perlectâ, & hæretica inventa, à Martino rejecta est. Sed excusaverunt eum Apocrisarij, pollicitique sunt eum accepturum fidei Catholicę confessionem, quam ipse Martinus mitteret: qua accepta Thessalonicam reversi sunt. Sed tantùm abest, ut Paulus errorem correxerit, ut potiùs Sedis Apostolicæ Apocrisarios in eum traxerit, & insuper corruperit literas Apostolicas, quibus Martinus ipse rectæ fidei confessionem conscripsit. Quare Martinus justè in eum infensus, eum anathemate confodit, & sede deposuit, ut constat ex ejus Epistola 12, & de causis ejus damnationis ad Thessalonicensem Ecclesiam scripsit Epistolam ordine 13.

IX. Scribit ad S. Amandum Trajectensem Episc.

Sanctus Amandus Trajectensis Episcopus ad Martinum Papam scripserat, Presbyteros seu Diaconos suæ diœceseos post suas ordinationes in lapsum inquinari, ideoque velle se pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatûs laboribus eligere. Sed Martinus ad Amandum respondet, petitionem ejus denegans, eumque monet, ut Presbyteros, & alios Ecclesiastici officii Ministros, quos post ordinationem apostatas fieri contigerit, à gradu deponat, & pristinę dignitatis recuperandę spe penitùs ablata, eos remittat ad laicam communionem, juxta canones pridem constitutos, qualis est nonus primę Synodi Aurelianensis, quo statuitur, *ut si Diaconus, aut Presbyter crimen capitale commiserit, simul & officio & communione pellatur.* Episcopatum tamen, quem *coactus à Rege ac Sacerdotibus*, ut ait Baudemundus in ejus Vita Sęculo 2 Benedictino recitata, Amandus susceperat anno 648, abdicavit anno 650, ut legere est in Critica Baronii, nam, ut Milo in supplemento ejus Vitę scribit, *augescentibus in deterius sceleratorum actuum incorrigibilibus excessibus, sicut librum Vitæ ejus legentibus liquet, etiam cathedram Episcopii sibi commissi deseruit.*

X. Libri Moralium S. Gregorii Romæ revelatione inventi.

In Appendice ad Concilium Toletanum VII, anno, ut creditur, 646 celebratum, ab Auctore Anonymo conscriptâ legitur, Chintasvintum Hispaniarum Regem

in

in Toletana urbe Synodum celebrari jussisse, ex qua missus est Romam Tajo Cæsaraugustanus Episcopus ad obtinendos à Pontifice Romano libros Moralium S. Gregorii Magni, qui in Hispaniis non reperiebantur. Cùmque à Summo Pontifice de die in diem differretur, quasi in Bibliotheca non possent reperiri, pius Episcopus, ut ibidem legitur, in Basilica SS. Petri, & Pauli noctem unam in orationibus traduxit insomnem, ac circa medium noctis eorumdem Apostolorum visione locus, in quo libri illi delitescebant, ei revelatus est. Requisitus Tajo à Martino Papa, quomodo locus ille eidem fuisset ostensus, eam revelationem ei declaravit. Ex hoc Baronius & alii deducunt eam inventionem factam sub Martino. Sed cùm Chintasvintus ante Pontificatum S. Martini obierit, ut videre est Tom. 3 Criticæ Baronii, antea inventi erant illi libri. Hinc in omnibus editionibus eorumdem librorum, ea res narratur suppresso Romani Pontificis nomine. Unde cùm Tajo à Concilio Toletano 7 Legatus Romam fuerit, videtur id contigisse sub Theodoro Papa, quod etiam censent Rodericus, Vasæus & Mariana Scriptores Hispani, qui & asserunt in omnibus monumentis à se visis Romani Pontificis nomen taceri. Libros autem Moralium S. Gregorii, qui in Hispania desiderarentur, fuisse tertiam & quartam partem eorumdem Moralium, intelligi potest ex ejusdem S. Gregorii Epistola 46 lib. 4 Indict. 13 ad sanctum Leandrum Hispalensem Episcopum, ad quem opus integrum inscripserat, in qua ait: *Tuæ quidem charitati in eo opere* (sc. Moralium in Job) *tertiæ & quartæ partis codices non transmisi; quia eos solummodo inveni, quos ex eisdem partibus codices jam monasteriis dedi, &c.*

XI. *Martinus PP. Romà violenter abducitur jussu Constantis Imp.*

Cùm Constans Imperator accepisset, Monothelitas & Typum in Synodo Romana à Martino Papa damnatos, eum Urbe pellere statuit; sed ne tyrannus in toto orbe Christiano audiret, & persecutoris nomen consequeretur, alias in eum damnationis causas confinxit, quibus ejus exilio & neci speciosum colorem inderet. Tria igitur conductis testibus ipsi objecit crimina: Quòd mutasset traditam à Majoribus fidem; quòd adversùs Romanum Imperium aliquid molitus esset cum Saracenis; quòd contra Genitricis Dei Mariæ cultum nescio quid esset locutus; ac denique quòd irregulariter contra canones in Pontificiam Sedem intrusus fuisset. His adversùs eum criminibus confictis, Calliopas Italiæ Exarchus anno 653, ut voluntatem Imperatoris exequeretur, Romam cum Theodoro Cubiculario venit, & cum militari manu Lateranensem Basilicam, ac Palatium ingressus est: nihilque veritus loci sanctitatem, sed nec Cleri Romani magnitudinem animi pro sui defensione Pontificis diro anathemate præsentes ferientis adversarios, ac clamantis: *Anathema habeat quisquis dixerit, vel crediderit, quia Martinus usque ad unum apicem fidem mutavit, aut mutaturus est: & anathema habeant, qui in orthodoxa fide sua usque ad mortem non permanserint:* nihil, inquam, hæc veritus Calliopas sanctum Pontificem, haud renuentem, imò & rem armis à suis agi omninò prohibentem, ab eadem Ecclesia exturbavit, & corpore licèt ægrum, podagræque doloribus afflictatum, *nocte quæ illucescit in feria quarta, quæ erat decimo tertio Kal. Julias, circa horam quasi sextam noctis*, ut ipsemet Martinus in Epistola ordine 15 ad Theodorum scribit, de palatio eductum ad portum Romanum duxit.

XII. *Perducitur ad insulam Naxon.*

Anno itaque 653, die decimo nono mensis Junii, qui in feriam quartam conveniebat, sanctus Pontifex navi impositus est. *Et pervenimus*, inquit in dicta ad Theodorum Epistola, *Kalend. Julias Messenam* (scilicet Messinam) *in qua erat navis, id est, carcer meus. Non autem M senæ tantùm, sed & in Calabria: & non tantùm in Calabria, quæ subdita est magnæ Urbi Romanorum, sed & in plurimis insularum, in quibus nos vel tribus mensibus peccata impedierunt, nullam compassionem adeptus sum: excepto duntaxat in Insula Naxia, quoniam ibi annum fecimus.* Est Naxos seu Naxus una ex insulis Cycladibus in Mari Ægæo positis. In ea mansit sanctus Martinus usque ad annum Christi sexcentesimum quinquagesimum quartum.

XIII. *Constantinopolim ducitur.*

Cùm tandem, ut legitur in Relatione cujusdam ex ejus discipulis, *pervenisset Byzantium beatus ille septimo decimo die Septembris, in portum juxta Euphemiam propè Arcadianon, reliquerunt eum à mane usque in horam decimam recubantem in grabato navis*. Inde ductus in carcerem, fuit ibi *clausus, & sine participatione penitus sermonis alicujus, nonaginta tres dies. In ipsa verò nonagesima tertia die, quæ est dies Parasceve, mane tulerunt eum de custodia, constituendum in cella Sacellarii*, seu Procuratoris Fisci, quæ dignitas magna fuit in Ecclesia Constantinopolitana, ut ostendit Ducangius in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis. In carcere itaque fuit sanctus Martinus à die decima octava mensis Septembris anni 654 usque ad diem 19 Decembris ejusdem anni, quo constitutus est in cella Sacellarii & ab eo coram accusatoribus interrogatus.

XIV. *Coram judice fistitur & indignè habetur.*

Eadem die 19 Decembris, feriâ sextâ, judicio sisti jussus est. Multis illum calumniis falsi testes oppressere, agente Imperatore & proceribus, ut Majestatis reus constitueretur, atque ita in discrimen capitis, nullo reclamante, veniret. Ipsum accusa-

SÆC. VII. S. MARTINUS.

cusarunt initæ cum Olympio, Ravennæ nuper Exarcho, contra Imperatorem conspirationis. Dorotheus Siciliæ Patricius, inter falsos testes insignis, dixit: *Quinquaginta capita si haberet, non oporteret eum vivere, eò quòd solus subvertit & perdidit universum Occidentem & delevit: & revera unius consilii fuit cum Olympio, & inimicus homicida Imperatoris, & Romanæ urbanitatis*. Post interrogationes Sacellarius, ut legitur in Collectaneis Anastasii, *præcepit sine mora* ipsi auferri *psachnion summi & Apostolici, atque præcipui Pastoris omnium Christianorum*, &c. *Cum ergo incidisset psachnion Beati viri excubitor, & corrigiam campagiorum ejus, statim tradidit eum Sacellarius Præfecto Urbis, dicens: Tolle eum, Domine Præfecte, & continuò membratim incide illum*. Psachnion erat vestis Summorum Pontificum, ut habet Ducangius laudatus in ea voce; Campagius verò erat genus calceamenti, quo iidem Pontifices utebantur, unde in Hypomnestico dicitur, Anastasium. Apocrisarium à sancto Martino donatum fuisse *uno ex campagiis ejus, idest, caligis, quas nullus alius inter homines* portat, nisi sanctus Papa Romanus.

XV. In Diomedis custodia truditur.

Postea carnifices circumposuerunt ferrea vincula in sanctam ejus cervicem, & conjecerunt eum in unum carcerem cum homicidis, indeque *transposuerunt in eam, quæ dicitur Diomedis custodia in Prætorio Præfecti. Fecit Reverendissimus Papa in eodem Diomedis ergastulo octoginta quinque dies post primas nonaginta tres, hoc est omne simul* 178, inquit citatus Auctor Relationis, ideoque in eo carcere permansit usque ad diem decimum tertium mensis Martii anni sexcentesimi quinquagesimi quinti. Inde, ut ibidem legitur, translatus est in domum Sigolabæ Scribę, post duos dies deportandus in exilium in Chersonesam. In eam porrò Diomedis custodiam tanta vi translatus est, ut crura ejus dilaniarentur & sanguis effluerct.

XVI. Opera Pauli Cpolitani Episc. morti eripitur.

De sancto Pontifice jam tunc actum erat, nisi Paulus Constantinopolitanus Patriarcha hæreticus gladium ab ejus cervicibus, conscientia stimulante, depulisset. Res ita accidisse narratur in Relatione laudata, ab uno ex comitibus sancti Martini facta, in qua, postquam narratum est, sanctum Pontificem translatum esse in carcerem Diomedis, dicitur Imperatorem invisisse Paulum Patriarcham, *proximus enim*, inquit, *erat morti*, eique narrasse *quæ consummata erant in Sanctissimum virum*, & Paulum *attentiùs* adjurasse *Imperatorem, sufficere ei in his, quæ passus est* Martinus, *nihilque amplius sustinere*; indignum scilicet reputans Paulus vel perduellionis reum, ut Martinum esse Imperator persuadere volebat, eum talia pati. Ingemiscens enim Paulus in has voces erupit: *Hei mihi? & hoc ad abundantiam judiciorum meorum actum est. Numquidnam, Domine, non est miserabile talia pati Pontificem?* Sic Paulus Imperatorem adduxit, ut ejus sanguini parceret.

XVII. Obitus Pauli & Pyrrhi Patriarcharum CP.

Inter hæc, defunctum esse Paulum refert ejusdem Relationis Auctor, ideoque mors ejus accidit inter diem decimum nonum mensis Decembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti, quo in carcerem Diomedis translatus est sanctus Martinus, & diem decimum tertium Martii anni sexcentesimi quinquagesimi quinti, quo ex ea eductus in Chersonesam relegatus est. Constans Imperator in locum Pauli subrogavit Pyrrhum Expatriarcham, de quo in Theodoro Papa locuti sumus. Sed non ante eum subrogavit, quàm ubi relatione ipsius Martini, necnon Platonis antea Italiæ Exarchi, cùm Romæ Pyrrhus anno 645 dedit libellum, cognovisset, id eum spontè fecisse, ac cum sua voluntate abjuraturum Monothelismum Romam profectum esse; quod testatur Appendix Actorum S. Martini in Collectaneis Anastasii à Sirmondo publicatis. Ideo autem ita se gessit Imperator, quia hæreticum animum celans, videri nolebat exors fidei Romanæ Ecclesię, ac antiquæ disciplinæ. Et parte alia ut tyranni notam elueret, ostenderetque se minimè persequi Ecclesiam Romanam, in Martinum sævit, tanquam in reum majestatis, ut in laudata Relatione legitur. Sed Deus quantocyùs Pyrrhi crimen morte immissa ultus est, obiit enim eodem anno 655, in cjusque locum substitutus est Petrus eadem hæresi Infectus.

XVIII. Regimen Ecclesiæ quibus commissum, dum S. Martinus esset in exilio.

S. Martino die decima nona Junii anni sexcentesimi quinquagesimi tertii captivo in Græciam deportato, Archidiaconus, Archipresbyter, & Primicerius Notariorum Ecclesiam Romanam rexere, ut constat ex ejusdem Sancti Pontificis laudata Epistola 15 ad Theodorum ex urbe Constantinopolitana scripta, in qua ait: *Jussio à Calliopa porrecta est Presbyteris & Diaconibus, in qua humilitatis meæ abjectio continebatur, quòd irregulariter & sine lege Episcopatum subripuissem, & non essem in Apostolica Sede dignus institui, sed omnimodis in hanc Regiam urbem transmitti, subrogato in loco meo Episcopo, quod nec dum aliquando factum est, & spero quòd nec aliquando fieri habet: quia in absentia Pontificis Archidiaconus & Archipresbyter, & Primicerius locum præsentant Pontificis*. Hæc Epistola post diem 17 Septembris anni 654 scripta, eo enim tantùm die Sanctus Martinus Constantinopolim appulit. Quo tempore adhuc eum latebat Eugenii in Romanum Pontificem electio, alioquin non diceret, nunquam accidisse, ut in absentia Pontificis alter eligeretur,

geretur, & sperare se nunquam id peractum iri. De hoc vide dicta in S. Gregorio num. 3, & in Joanne 4 num. 4.

XIX. Electioni Eugenii S. Martinus consensit.

Verum Eugenius die octava mensis Septembris ejusdem anni 654 ordinatus fuerat Pontifex. Clerus enim Romanus timens, ne daretur invitis ab Imperatore Romanus Episcopus, qui ejusdem cum ipso esset hæresis propagator, alium Pontificem eligendum duxit, inscio quidem, sed postea consentiente Martino; postquam enim, quæ gesta fuerant à Clero Romano ad præcavendas Imperatoris insidias, accepit Martinus, eam electionem sibi gratam fuisse testatus est, in Epistola à se Chersona ad quemdam sibi carissimum scripta, in qua ait: *Verumtamen Deus per intercessionem Sancti Petri stabiliat corda eorum in Orthodoxa fide, & confirmet contra omnem hæreticorum & adversariorum Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat, præcipuè PASTOREM, quem eis NUNC PRÆESSE monstratur*. Hæc Epistola scripta post Pascha anni 655, quo tempore S. Martinus Chersonam pervenit.

XX. Chersonam deportatur, ibique Martyr moritur.

Hujus Epistolæ titulus hic est: *Ad quemdam sibi carissimum de exilii sui calamitate*. In ea autem ait: *Navigantes sancta quinta feria Cœnæ Domini* [quæ anno 655 in diem 26 mensis Martii incidebat] *pertransivimus Pharum, per diversa loca transmeantes. Idibus Maii, & Chersonam pervenimus*. In ea insula sanctus hic Pontifex ærumnis & inediâ confectus, Martyrum coronas percepturus migravit in Cœlum die decima sexta mensis Septemb. ejusdem anni 655, in fine enim ejus Actorum, quæ extant in Collectaneis Anastasii, legitur: *Obiit autem idem Sanctissimus ter beatus Apostolicus Martinus Papa recens revera Confessor & Martyr Christi Dei nostri in eadem exulatione Chersonesæ, juxta ejusdem ad Dominum Deum petitionem, quam obtulit ei cum lacbrymis, exiens de navi & calcans terram illam, idest, ut in ea finiret vitam, bonum certamen certans, cursum Martyrii consummans, & bonam fidem servans, mense Septembrio, die sexta decima, in qua felicissimæ Martyris & fidem custodientis orthodoxam Euphemiæ, pretiosissima & beatissima secundùm anni circulum celebratur memoria, indictione quarta decima*, quæ die prima Septembris anni 655 incepit. Eosdem anni, mensis, diei & indictionis characteres exhibet Hypomnesticon de Anastasio Apocrisario pag. 262.

XXI. Ibidem sepelitur, & Romam postea transfertur.

Positus est autem, prosequuntur Acta, *in tumulis sanctorum extra muros Chersonitarum civitatis quasi stadio uno, in pretiosissimo & reverentissimo Templo sanctissimæ & præ omnibus sanctis colendæ, castissimæ & immaculatæ, perbenedictæque, gloriosissimæ & excellentissimæ omnium creaturarum, gratia plenissimæ, gaudium facientis & tribuentis Dominæ nostræ, propriâ naturâ & veritate solius Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ, quæ cognominatur Blachernes*. Colitur à Græcis S. Martinus ipso quo obiit die, solemniùs tamen in Aprili die 13 aut 14. Ejusdem relatio Constantinopolim & depositio in Blachernis commemoratur die 20 Septembris; Romæ autem, quò postea delatum est ejus corpus ad Ecclesiam sui nominis, SS. Silvestri & Martini in Montibus dictam, die 12 Novembris. Anastasius à Baronio, & Ciaconius ab Oldoino perperam reprehenduntur, quòd scripserint duas ordinationes à Martino per mensem Decembrem factas esse: duas enim, inquit Oldoinus, mense Decembri minimè habere potuit, si primo tantùm anno Sedis suæ mense Decembri Romæ vixit. Sed cùm ex dictis manifestum sit, eum quatuor Pontificatûs sui prioribus annis Romæ mensem Decembrem transegisse, in hoc ab Anastasio non discedendum. De duratione Sedis ejus in Eugenio verba faciemus. Ejus Martyrium celebrat S. Audoenus Rotomagensis Episcopus, in Vita S. Eligii, nec minorem ejus gloriam esse scribit, quàm eorum, qui paganorum persecutione sublati sunt, addens eum in exilio *sola oratione* meruisse *cæco lumina reddere*.

S. EUGENIUS *Pontifex LXXVII.*

Anno Domini DCLIV.

I. S. Eugenius fit Papa.

Sancto Martino Papa anno sexcentesimo quinquagesimo tertio, die decima nona mensis Junii captivo in Græciam ducto, Archidiaconus, Archipresbyter & Primicerius Notariorum, ut in ejus Pontificatu diximus, Ecclesiam Romanam rexerunt, usque ad diem octavum mensis Septembris anni 654, quo die Eugenius, natione Romanus, ex patre Ruffiniano, de regione prima Aventina, *Clericus à cunabulis*, ut ait Anastasius, ordinatus est Pontifex Romanus, postquam ob absentiam Martini Sedes vacasset *annum unum, menses duos, dies viginti*, ut legitur in quibusdam exemplaribus Anastasii MSS. in fine Regiæ editionis citatis, inscio quidem, sed postea consentiente S. Martino, ut num. 19 ejus Pontificatus probavimus. Ex quo

ruit

ruit eorum opinio, qui volunt Eugenium ante Martini mortem, hujus tantùm Vicarium fuisse, cùm mortuo vel absente Pontifice Vicarius Ecclesiæ non præficeretur, sed ea a tribus mox memoratis regeretur. Ruit pariter quod ait Baronius, Eugenium usque ad mortem Martini, per imaginem sedisse, & accedente rursùs simul antea lato consensu, legitimè sedere cœpisse; cum legitimus Pontifex censeri debeat Eugenius à die suæ ordinationis, utpote quæ sancto Martino grata fuerit. Tandem dicendum est mendum esse in Anastasio, ubi dicitur Martinum sedisse *annos sex, mensem unum, dies viginti sex*; nam præterquamquòd hoc pacto sedisset tantùm usque ad 31 mensis Augusti anni 655, quod ex ejus mortis die falsum esse constat; nec Anastasius, nec Catalogorum Auctores soliti sunt Pontificibus attribuere tempora, quæ post eorum abdicationem aut depositionem fluxerunt, ut visum est in Silverio & Vigilio, sed ea tribuunt successoribus quomodocumque ordinatis.

II. *Synodicam Petri Cp.litani Episc. explodit.*

Petrus Patriarcha Constantinopolitanus, quem in Martino diximus subrogatum esse anno 655 in locum Pyrrhi defuncti, cùm esset hæreticus Monothelita, tamen ut faciem saltem Catholici hominis ostenderet, sicque ab Eugenio in communionem recipi mereretur, literas Romam ad eum misit ambagibus involutas atque perplexas, quæ prohibente Clero, atque populo, minimè receptæ fuerunt. De his enim ista habet Anastasius: *Hujus Eugenii temporibus Petrus Patriarcha Constantinopolitanus direxit Synodicam ad Sedem Apostolicam, juxta consuetudinem priorē omnino obscurissimam & ultra regulam, non autem declarans operationes, aut voluntates in Domino nostro Jesu Christo. Et accensus populus & Clerus, eò quòd talem Synodicam direxisset, minimè est suscepta, sed cum maiori strepitu est de sancta Dei Ecclesia projecta: ut etiam nec eundem Papam dimitteret populus vel Clerus Missas celebrare in Basilica Sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ appellatur ad Præsepe, nisi promisisset iis ipse Pontifex minimè eam aliquando suscipere.*

III. *Apocrisarios cum sua Synodica ad Constantem Imp. mittit.*

Eugenius de more decessorum suorum, Apocrisarios ad Constantem Imp. misit cum Synodica, & ordinationem suam significavit. Anastasius quidem de hac legatione tacet; verùm eam nos edocet Sanctus Maximus in Relatione *Motionis factæ inter Dominum Abbatem Maximum & socium ejus, atque Principes in Secretario*, recitata in Collectaneis Anastasii, quæ habita est anno 655 aut tardiùs anno 656, cùm in iisdem Collectaneis preponatur disputationi inter sanctum Maximum & Theodosium Cæsareæ Bithyniæ Episcopum, quæ tamen eodem anno 655 habita est, ut rectè Baronius vidit. Ex ea enim relatione intelligimus Petrum Constantinopolitanum Episcopum volentem & Catholicis & *Hæreticis* assentiri, triplicem in Christo voluntatem prædicasse; unam scilicet subsistentialem cum Monothelitis; duas verò naturales cum orthodoxis, & Romani Pontificis Apocrisarios à Petro illectos in novum illud erroris portentum consensisse. *Hujus* Relationis verba legi possunt apud Baronium anno 657 num. 15.

IV. *Non autem ad Petrum Episc. CP.*

Id etiam constat ex Epistola Anastasii Monachi discipuli Sancti Maximi, *Ad commune Monachorum apud Calarim constitutorum Collegium*, ex qua constat, Apocrisarios Romani Pontificis errori Petri, duas & unam super duas operationes ac voluntates dicenti, assensisse: *Quibus, ut dictum est, suum corrigere volentes sermonem, adhuc & senioris Romæ propriæ consentire sectæ coegerunt Apocrisarios. Unam super duas, idest, tres secum prædicandi in eodem Domino nostro Jesu Christo voluntates & operationes: similem scientiæ ligno gustum comminiscentes, quemadmodum & isti fidem ex bono & malo proferunt, affectantibus.* Illi autem Apocrisarii non possunt esse illi, quos Vitalianus Papa Constantinopolim misit, ut vult Combefisius in Hist. *Hæresis* Monothelitarum Disput. 1 paragrapho 15, quia Vitalianus dictus est Pontifex mense Julio anni 657, & dicta disputatio S. Maximi cum Principibus in Secretario pertinet ad annum 655, vel ad summum 656. Mentio igitur est ibi de Apocrisariis ab Eugenio Papa missis. Porrò dubitandum non est, quin Eugenius, qui Petri Constantinopolitani Episcopi Synodicam explosit, exploserit etiam quod prævaricatores Apocrisarii egissent ejusdem Petri suasu, ad quem dicti Apocrisarii nullam detulerant Eugenii Epistolam; ex quo S. Maximus, cujus verba Baronius loco laudato recitat, infert, quòd si cum Petro communicarent, nullum fieret Romanæ Sedi præjudicium: *Hi, qui venerunt*, inquit, *præjudicium quoquo modo Romanæ Sedi, quamvis communicent [eò quòd Epistolam non detulerunt ad Patriarcham] facturi non sunt.*

V. *Ad Deum transit.*

Postquam Eugenius Episcopos 22 creasset, & sedisset *annos duos, menses octo, dies viginti quatuor*, ut legitur in Anastasio, obiit die prima mensis Junii anni 657, sepultus *sub die 4 Nonas Junii*, seu die secunda ejusdem mensis; ex quo patet, Anastasium Pontificatûs ejus initium desumpsisse, non à morte Sancti Martini, sed à die 8 mensis Septembris anni 654, qua, vivente S. Martino ordinatus est, deducere, ideoque non immeritò à nobis dictum esse, mendum subesse in Anastasio, ubi dicitur Martinum sedisse *annos sex, mensem unum, dies viginti sex*, ut num. 1 ostendimus.

Platina

SÆC. VII. S. EUGENIUS.

VI. Ejus virtutes.

Platina Eugenium virum miræ pietatis, religionis, mansuetudinis, & munificentiæ appellat: Anastasius benignum, mitem, mansuetum, omnibus affabilem & sanctitate præclarum. Nomen ejus inscriptum est Martyrologio Romano ad diem secundam mensis Junii, & Baronius in notis eum non tantùm sedis, sed & sanctitatis sancti Martini successorem extitisse scribit.

VII. Disciplina Arcani sub Eugenio adhuc in Oriente vigebat.

In Innocentii Papæ hujus nominis primi Pontificatu egimus de *Arcani Disciplina* prioribus Ecclesiæ sæculis usurpata, nunc quo tempore ea desierit, investigandum: licèt enim ejus disciplinæ finis tempus, quemadmodum & plurium aliorum antiquorum morum, certò definiri nequeat; aliqua tamen lux his tenebris affundi potest. Schelstratius quidem in Dissertatione Apologetica pro ea disciplina cap. 6 existimat eam in Oriente circa finem quinti sæculi in desuetudinem abiisse. Verùm Tentzelius in parte 2 Exercitationum Selectarum sectione 6 num. 10 ex S. Maximo Abbate, qui sub Vitaliano Papa maximè floruit, eam in Orientali Ecclesia eo Pontifice sedente adhuc viguisse ostendit. Hic enim Sanctus Abbas in Mistagogia cap. 14 disertè scribit: *Post divinam Sancti Evangelii lectionem, & Cathecumenorum & reliquorum, qui divina ostendendorum Sacramentorum contemplatione indigni sunt, fit per sacros ministros dimissio & ejectio*. Prætereà idem Sanctus Maximus in primo Dialogo colloquentes introducit Anomœum Hæreticum, & Orthodoxum, & in ipso statim exordio Arcani Disciplinam servat. Hæc ejus verba: Anomœus. *An Christianus es?* Orthodoxus. *Sanè quidem*. A. *Quid est Christianismus?* O. *At quidem illud dicere necesse fuit, quod sim Christi servus: dicere verò quid sit Christianismus, tutum non fuerit, nisi cognovero quisnam ille sit, qui hoc percontatur: nè fortè comperiar canibus res sanctas & porcis margaritas projicere. Etenim si quid ex me quæras, & fueris ex fidelium numero, qui mysteriis initiantur, promptè id quod ego sum tibi dixero, nè fortè sit Judæus, qui me interrogas*. Orthodoxus iste de Symbolo fidei, tanquam Baptismi & Christianismi tessera loquitur, quòd non initiatis prodere, ex Disciplinæ Arcani præscripto nefas habebatur. Uraque itaque Disciplinæ Arcani pars, quæ tam in reticentia mysteriorum, quàm in dimissione non initiatorum consistebat, in Oriente adhuc hoc tempore vigebat.

VIII. In Occidente quoad reticentiam mysteriorum sæculo VII non ampliùs servata.

Sed quod spectat ad Occidentem, convenit quidem inter Schelstratium & Tentzelium eam disciplinam post sextum sæculum observatam non fuisse quoad reticentiam mysteriorum; quia cùm post sextum sæculum rariores essent in Ecclesiæ Catholicæ regionibus, qui mysteria profanarent, vix ullus Scriptor Christianus reperitur, qui profanationis metu, à clara, & perspicua de mysteriis nostris doctrina abstinuerit. Sed inter eos non convenit de tempore cessantis in Occidente dimissionis Cathecumenorum, seu non initiatorum, quæ altera erat ex partibus Disciplinæ Arcani. Schelstratius enim arbitratus est eam sæculo sexto in Africa & Gallia adhuc obtinuisse; in Italia quinto sæculo nondum desiisse, ejusque mentionem occurrere in Ordine Romano, quem aliqui octavo sæculo compositum volunt; in Germania autem & Gallia nono sæculo adhuc receptam; imò in Ecclesia Latina usque ad duodecimum sæculum observatam fuisse.

IX. Sicut nec quoad dimissionem Cathecumenorum.

Verùm Tentzelius laudatus eam Cathecumenorum dimissionem in Occidente sæculo septimo etiam abolitam esse censet post Cardinalem Bonam, qui lib. 1 Rerum Liturgic. cap. 16 num. 6 scribit: *Istius dimissionis nulla fit mentio in antiquis Missalibus & Ritualibus: nec ullum ejus vestigium extat apud Veteres officiorum Expositores, Strabonem, Micrologum, Rabanum, Amalarium, Alcuinum: licèt alios quoscumque ritus minutissimè soleant explicare. Patres etiam & Concilia post annum 700 nihil prorsùs de hac re agunt, quamvis nonnunquam de Missa Cathecumenorum atque fidelium ex prisco usu sermonem habeant*. Id confirmat Tentzelius hoc argumento. Posito, inquit, quod fatetur Schelstratius, Doctores Ecclesiæ septimi, sequentiumque sæculorum, in Tractatibus suis nihil occultasse, sed symbola ritusque mysteriorum sine ullis involucris, præsentibus quoque Cathecumenis, evulgasse, cui bono dimissionem eorum scrupulosius observassent? Cùm sublato uno, alterum nulli foret usui, nec quicquam impediebat, ut quod auribus Cathecumenorum non amplius occultabatur, oculis eorum pariter exponeretur. Huc etiam refert Tentzelius locum sancti Rhemberti Hamburgensis Archiepiscopi in Vita Sancti Anscharii decessoris sui, qui obiit anno octingentesimo sexagesimo quinto recitata parte 2 sæculi quarti Benedictini, capite enim 21, laudatâ Anscharii in convertendis Nordarbilgensibus Paganis industria, subjicit: *Et cùm multi inibi baptizati supervixerint, innumerabiles tamen albatorum multitudo exindè ad regna conscendit Cælorum. Quia libenter quidem signaculum crucis recipiebant, ut Cathecumeni fierent, quò eis Ecclesiam ingredi, & sacris Officiis interesse liceret; Baptismi tamen perceptionem differebant, hoc sibi bonum dijudicantes, ut in fine vitæ suæ baptizarentur, quatenus purificati lavacro salutari, puri & immaculati vitæ æternæ januas absque ulla retardatione intrarent*. Ex quo perspicuum est sæculo 9 Cathecume-

SÆC. VII. S. EUGENIUS.

nos à conspectu mysteriorum amplius prohibitos non fuisse, ideoque jam ante sæculo septimo consuetudinem dimittendi non initiatos abrogatam fuisse. Quæ in contrarium Schelstratius attulit, expendit, solvitque Ientzelius laudatus.

SÆC. VII. S. EUGENIUS.

S. VITALIANUS *Pontif. LXXVIII.*

Anno Domini DCLVII.

I. *S. Vitalianus Eugenio succedit.*

Cùm, pòst Sancti Eugenii mortem Anastasius asserat, cessasse Episcopatum *mensem unum*, *dies* 29, patet Vitalianum, Anastasii filium, natione Signiensem provinciæ Campaniæ, ordinatum esse il locum Eugenii die trigesima Julii, quæ anno sexcentesimo quinquagesimo septimo cum Dominica coincidebat, malèque Oldoinum scripsisse, quòd si sequenda esset sententia Anastasii dicentis sedem vacasse mensem unum dies viginti novem, referre opus esset Vitaliani ordinationem ad diem ultimam mensis Augusti, cùm ipsemet Oldoinus fateatur Eugenium ejus decessorem obiisse die secunda mensis Junii.

II. *Apocrisarios cum Synodica ad Imperatorem mittit.*

Vitalianus statim post suam ordinationem *direxit Responsales suos*, seu Apocrisarios, *cum Synodica juxta consuetudinem in Regiam urbem ad piissimos Principes*, nempe Constantem & Constantinum ejus filium, jam ab anno 654 Augustum à patre renunciatum, *significans de ordinatione sua*, inquit Anastasius. Cùm literis ad utrumque Imperatorem attulerunt Apocrisarii Vitaliani Epistolam hortatoriam, quam is dedit ad Petrum Episcopum Constantinopolitanum, quæ quidem non extat, sed cujus mentio est in Petri responso ad Vitalianum, quod recitatum est in decima tertia Actione Sextæ Synodi generalis, ex qua constat Petrum, Patrum testimonia haud fideliter, sed mutatis verbis suæ Epistolæ adnexuisse, quia ostendere volebat suam super unam voluntatem & operationem intentionem, quæ fraus in eadem Actione detecta est, tum à Græcis, tum à Latinis. Quæ fuerit Petri sententia circa Christi voluntates & operationes lege dicta in Eugenio num. 3 &. seq.

III. *Conatur eum trahere ad partes Catholicorum.*

Vitalianus itaque ad utrumque Imperatorem, non verò ad Petrum, Synodicam suam direxit; tum quòd Imperatores ex importuna suggestione impiorum Patriarcharum in Catholicos, potiùs quàm ex ostinata perfidia in fidem Catholicam, Visi essent egisse quæcumque in S. Martinum, aliosque Orthodoxos fuerant executi: tum quòd saltem in hanc partem benignè traherentur à Vitaliano in utilitatem Ecclesiæ. Quo pariter consilio in Synodo Lateranensi Martinus ipse, Patresque alii eundem Constantem, licèt fidei hostem infensissimum, honorantes, in Patriarchas invecti sunt, non verò in Heraclium aut Constantem, licèt ille hæresis Monotheliticæ ex Auctoribus unus fuerit, alter verò propugnator acerrimus. Præterea, ut mox dicetur, Constans munera ad Vitalianum misit, quæ Pontifex ex officio accipere debuit, ne eum in Ecclesiam animaret. Si enim usque adeò humaniter in Constantem egerunt Martinus & Eugenius, dum ille furens in fidem bacchabatur, inquit Auctor Anonymus Historiæ Monothelitarum Scrutinio 3, cur adeo rigidè se gerere debuisset Vitalianus, Imperatoris munera contemnendo; cum aliqua jam pœnitentiæ crepuscula, adeo fidei salubria, in Constante elucescerent? Res quidem admirabilis hæc fuit, sed omninò vera. Continuere se Martinus, Eugenius & Vitalianus à damnatione Constantis, licèt hic in Ecclesiam quæcumque pessima fuisset aggressus. Quænam enim adeo scelesta & sacrilega possunt excogitari cum iis conferenda, quæ Constans operatus est in fidem, & in ejus suprema capita, Romanos inquam Pontifices? Et tamen non solum ab infligendo anathemate se continuerunt Martinus, Eugenius, & Vitalianus, verùm etiam illum laudantes, omne genus urbanitatis exercuerunt, ut ejusdem animum demererentur, & ad bonam frugem reducerent. Quam etiam ob causam cùm Romam Constans venit, quælibet benignitatis argumenta à Vitaliano suscepit, ut num. post sequentem videbimus.

Missi, seu Apocrisarii Vitaliani Papæ Constantinopoli reversi sunt Romam cum muneribus à Constante Imperatore ad Sanctum Petrum missis, scilicet Evangeliorum codice aureis literis scripto, & pretiosis gemmis ornato, ut testatur Anastasius his verbis: *Per eosdem Missos direxit Constans Imperator B. Petro & Evangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis ornata in circuitu*; quod munus, ut mox dictum est, respuere non debuit Vitalianus, ne eum in Ecclesiam magis animaret. Nam quod ait Baronius Constantem hæresim abjurasse statim post initum à Vitaliano Pontificatum, qui alioquin missam *per Responsales non accepisset oblationem*, nullo testimonio nititur; nulla enim apud Anastasium, nec quemquam ex Veteribus de illa hæreseos per Constantem abjuratione, mentio.

IV. *Munera B. Petro à Constante Imp. oblata recipit.*

Idem

SÆC.VII. S. VITALIANUS.

V. Constanti Romam venienti obviam procedit.

Idem Anastasius narrat postea Constantem Imperatorem, anno 663, Romam venisse, eique Vitalianum Papam obviam processisse. *Hujus temporibus*, inquit in Vitaliano, *venit Constans Augustus de Regia urbe per litoraria Athenas, exinde Tarentum, inde Beneventum & Neapolim per indictionem sextam* (ideoque anno 663). *Postmodum venit Romam, idest, quinta die mensis Julii, indictione suprascripta. Et occurrit ei Apostolicus cum Clero suo milliario sexto ab urbe Roma, & suscepit eum. Et ipsa die ambulavit Imperator ad sanctum Petrum ad orationem, & donum ei obtulit: die sabbati ad sanctam Mariam venit, itemque donum obtulit. Dominico die processit ad S. Petrum cum exercitu suo: omnes cum cereis exierunt obviam ei, & obtulit super Altare illius pallium auro textum, & celebratæ sunt Missæ. Item sabbati die venit Imperator ad Lateranas ædes, & lavit se, & ibidem pransus est in Basilica Julii*. Quemadmodum itaque S. Martinus Papa in Concilio Lateranensi, ut jam diximus, œconomia erga Constantem usus est; ita & Vitalianus quando Constans Romam venit. Inde enim Imperatore, saltem apparenter Catholico, & urbanè agente cum Catholicis, facilis fuit Ecclesiarum pax, & fidei tranquillitas, & Constantinus Pogonatus Constantis filius, planè Catholicus, optimè affectus Vitaliano Papæ, sextam Synodum generalem procuravit.

VI. Constans Romam & alia Italiæ loca expilat.

Per duodecim dies Romæ mansit Constans, sed licèt nullam religionis causam prætexeret, imò amicè agere videretur cum Vitaliano Papa, pretiosa quæque tum in Urbe, tum locis aliis in Italia expilavit, nec sacris ædibus, eorumque sacris vasis ac cimeliis parcens, ut in eodem Vitaliano subjungit Anastasius: *Item Dominico die*, inquit, *fuit statio ad sanctum Petrum, & post Missas celebratas, vale fecerunt sibi invicem Imperator & Pontifex. Duodecim dies in civitate Romana perseverans, omnia quæ erant in ære ad ornatum civitatis deposuit: Sed & Ecclesiam sanctæ Mariæ ad Martyres, quæ tecta tegulis æreis erat, discooperuit & in Regiam urbem cum aliis diversis rebus, quas deposuerat, direxit. Et postmodum secunda feria egressus de civitate Romana, reversus Neapolim, inde terreno itinere pergens Rhegium, ingressus est Siciliam per indictionem septimam, & habitavit in civitate Syracusana, & talem afflictionem posuit in populo seu habitatoribus vel possessoribus provinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, Sardiniæ per diagrapha seu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales à sæculo nunquam fuerant: sed & alia multa inaudita perpessi sunt, ut aliqua spes vitæ non remaneret: sed & sacra vasa vel cimelia sanctarum Dei Ecclesiarum auferens, nihil dimisit*. Mansit Constans in Sicilia usque ad annum 668, quo post diem 16 mensis Septembris iniquitatum suarum pœnas luit; eo enim anno interfectus est.

VII. Legatio Regum Anglorum ad Vitalianum PP.

Mortuo anno 664 Deusdedit Archiepiscopo Dorovernensi seu Cantuariensi, Egbertus Cantii, & Oswius Northumbriæ Reges Romam miserunt Wigardum Presbyterum, ut in locum Deusdedit ordinaretur: *Qui ubi Romam pervenit*, inquit Beda lib. 4 cap. 1 Hist. Eccles. *cui Sedi Apostolicæ tempore illo, Vitalianus præerat, postquam itineris sui causam, præfato Papæ Apostolico patefecit, non multò post & ipse, & omnes penè, qui cum eo advenerant socii, pestilentia superveniente, deleti sunt*. Quare Vitalianus Papa noluit, inconsultis Regibus, alium tam citò substituere, ideoque scripsit ad Oswium Northumbriæ Regem, & tam Wigardi mortem, quàm rei difficultatem aperuit in successore deligendo. Vitaliani Papæ literas recitat Beda lib. 3 cap. 29, in quibus inter alia refert misisse se conjugi ejus Eanfledæ, suæ spiritali filiæ, per illius Legatos *Crucem, clavem auream habentem de sacratissimis vinculis beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli*. Regi Oswio per eosdem Legatos misit Vitalianus, *Reliquias* eorumdem *Apostolorum, & sanctorum Martyrum Laurentii, Joannis & Pauli, & Gregorii atque Pancratii*. Iisdem literis gratulatus est ipsi fidem, eumque ad curandam in Insula Paschatis celebrationem legitimo tempore, secundùm Apostolicam traditionem hortatus est. Verùm hanc Legationem & Wigardi mortem Wigorniensis in annum 667 confert, quod confirmat ordinatio Theodori.

VIII. Vitalianus pro Anglis Archiep. ordinat.

Nam Vitalianus quæsivit, quem in Angliam mitteret idoneum, ad munus subeundum, Episcopum, & nactus est Theodorum Monachum Græcum Tarsensem, probum moribus, ætate venerandum, sæculari & divinâ literaturâ græcè & latinè instructum, quem anno 668 Archiepiscopum Anglis ordinavit teste Beda lib. 4 cap. 1. *Ordinatus est*, inquit, *à Vitaliano Papa anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo sexagesimo octavo, sub die septima Kalendarum Aprilium, Dominica. Et ita unà cum Hadriano* (Monacho) *sexto Kalendas Junias Britanniam missus est*. Sed Arelate subsistit, quo usque Eborinus Major Domus Clotarii III Neustriæ & Burgundiæ Regis, copiam pergendi quoquò vellet, ei tribuit, ut inquit ibidem Beda.

IX. Privilegium ei concedit.

Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus ordinatus, dum adhuc in Galliis esset, ageretque cum Agilberto Parisiorum Episcopo, didicit ab eo inter alia, Gregorium Magnum Augustino Cantuariensium primo Antistiti plurima indulsisse Pontificiæ auctoritatis privilegia, quibus illi, in omnes

SÆC. VII. S. VITALIANUS.

Britanniæ Ecclesias jurisdictio concessa est: quam, quia recens ubique erat Ecclesia, exercere haud quaquam potuit. Scripsit inde Romam Theodorus, priusquam in Angliam pergeret, & Vitalianum Papam humiliter rogavit, ea omnia sibi concedi, quæ & totius Insulæ, & Anglo-Saxonum præsertim Ecclesiæ bona essent. Rescripsit Vitalianus Papa, eique petita concessit, ut legere est in literis, quas Malmesburiensis lib. 1 de Pontif. recitat, desunt enim in editionibus Conciliorum. Illo Apostolicæ Sedis privilegio munitus Theodorus, suam auctoritatem in omnes Anglo-Saxonum Ecclesias explicavit, ut videre est in Scriptoribus rerum Anglicarum.

X. Cretæ Episc. ad Sedem Apost. appellantem restituit.

Eodem anno 667 Joannes Episcopus Lappæ in Creta, injustitiam passus à Paulo Archiepiscopo Cretensi Metropolitano, à quo in Synodo provinciæ depositus fuerat, Romanum Pontificem appellavit, menseque Decembri Romam venit, & causa cognitâ in sedem à Vitaliano restitutus est, qui etiam Paulum Metropolitanum increpuit ob violatos canones, & quòd Episcopo Romam appellanti, facultatem illuc se conferendi non dedisset. Quæ constant ex quatuor ejusdem Papæ Epistolis hac de re scriptis.

XI. Ravenna Episcopum excommunicat.

Hieronymus Rubeus lib. 4 Historiæ Ravennatensis prodit ex Ecclesiæ illius monumentis, à Vitaliano Papa excommunicatum fuisse Maurum tunc Episcopum Ravennatem; quòd ab ipso Romam vocatus, causam dicturus, adesse contempserit. Qui quidem Exarchi fretus potentiâ & amicitiâ, eò vesaniæ progressus est, ut in Vitalianum eamdem anathematis sententiam reciprocaret. Eo verò portentoso facinore perculsi omnes Italiæ Episcopi, unà cum Vitaliano coeuntes eumdem Maurum ut indignum penitùs Sacerdotio exuerunt. At ille in furore suo persistens, etiam in ipso sui transitu contestatus est omnes Ravennatis Ecclesiæ Clericos, ne unquam subjicerent se Romano Pontifici; qua de re ab omni prorsùs Ecclesiastica communione, suffragiis scilicet pro defunctis exhiberi solitis, & commemoratione è sacris Diptychis interdictus est à successore Vitaliani Adeodato. De Reparato Mauri successore vide dicenda in Dono Papa.

XII. Ad immortalem vitam transit.

Vitalianus, postquam sedisset *annos quatuordecim, menses sex*, ut habent Anastasius, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, Luitprandus, Abbo, Ordericus lib. 2, Honorius Augustodunensis & plures Catalogi, ad immortalem vitam transiit, die 27 mensis Januarii anni sexcentesimi septuagesimi secundi; quo die dicitur sepultus ab Anastasio & ab Hermanno Contracto ex editione Canisiana, ubi & dicitur *indictione* 15 demortuus, ideoque anno 672. Bollandus ad eum diem in ejus Vita, dicit eo die legi ejus nomen in quibusdam Martyrologiis, sed iis non valde antiquis; additque, si literis essent hujus Sancti Pontificis gesta commendata, parem illum clarissimis Pontificibus meritò habitum iri, cujus & in propaganda Catholica religione studium, & animi magnitudo variis exercita casibus eluxit.

XIII. Ejus nomen è Diptychis expungi petunt Monothelitæ.

Petro Constantinopolitano Patriarcha hæretico, quem in Eugenio diximus Pyrrho successisse, anno 666 demortuo, Thomas ei subrogatus est, & huic anno 668 aut in sequenti Joannes: quo, anno 674 vita functo, Constantinus Patriarcha dictus est. Tres autem isti Patriarchæ fuere Orthodoxi, scilicet Thomas, Joannes & Constantinus, unde jure merito in Actione 14 sextæ Synodi dicuntur *in omnibus immaculati & irreprehensibiles circa rectam Christianorum fidem*; licèt enim fuissent ab hæreticis ordinati, non propterea reprobati sunt, ut ait Sanctus Tarasius Actione 2 ejusdem Synodi. Quæ omnia ab Auctore Criticæ Baronii suis annis probata sunt. Sedente Joanne Sanctus Vitalianus ad Deum migravit. Joannes ejus nomen inter sacra Diptycha reposuit, ita ut ipse solus post Honorium Papam in iis honorificè legeretur, expunctis unanimiter aliorum Pontificum Romanorum nominibus. Sed Constantino, anno 676 defuncto, Theodorus Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Syncellus & vasorum custos, ejus successor, nequissimus Monothelita extitit. Hic Macario Antiocheno pariter hæretico junctus apud Constantinum Imperatorem omnem operam adhibuit, ut Vitaliani nomen è Diptychis eraderetur, donec per Concilium generale, decretum super hoc fieret inviolabile. Id constat ex Epistola Constantini Imperatoris ad Donum Papam, in qua ait: *Multam nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus Patriarcha, quàm Macarius sanctissimus Patriarcha Theopoleos, ut ejiceretur Vitalianus beatissimus è Diptychis, asserentes Honorium memorari in Diptychis propter honorem Apostolicæ Sedis antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquievere, ut memorarentur Patriarchæ, qui postmodum fuere in prædicta sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio & satisfactio proveniat verborum, de quibus contenditur inter utrasque Sedes, &c. Sed ad hoc nos non acquievimus, idest, ut ejiceretur idem Vitalianus è Diptychis, hoc quidem, utpote omnem æqualitatem servantes, & utrosque Orthodoxos habentes.*

XIV. Acquiescit tandem Imperator.

Quamvis autem, ut ex his Constantini verbis eruitur, is initio reluctarit, ne Vitaliani nomen è Diptychis expungeretur; libellis tamen iterum, atque iterum, super hac Vitaliani nominis controversia porrectis, visus est tandem Imperator acquievisse

visse

nuisse, ne literum scissuras Ecclesia paterentur, dum futuræ pacis atque unionis spes non modica irradiabat. Certum est enim Vitaliani nomen è Diptychis expunctum, ut ostendit Actio octava Sextæ Synodi, in qua Georgius Episcopus Constantinopolitanus petiit, ut restitueretur, ut videbimus de ea Synodo loquentes, cujus jussu in ea restitutum est. An autem ea expunctio facta fuerit, Imperatore inscio, vel invito, non constat, sed verba in Actione sextæ Synodi relata Imperatoris saltem conniventiam probabiliter evincunt.

XV. *Vitaliani Epistola ad Monachos Siculos conficta.* Suppolititia est, quæ sub nomine Vitaliani circumfertur Epistola ad Monachos Siculos, ipso Baronio judice; ob id potissimum quòd nonaginta octo civitates & castra plurima tunc in Sicilia posedisse Monachi Benedictini in illa dicuntur, quod verisimile non est, cum nec Imperator ipse Insulæ dominus tot illic civitates haberet.

XVI. *Eo permittente organa in Ecclesia audiri cœpta.* Organa audiri cœpisse in Ecclesia permittente Damaso Pontifice quidam ajunt apud Cresolium in Mystagogo cap. 27. Sed, ut scribit Cardinalis Bona cap. 17 paragrapho 2 Divinæ Psalmodiæ, verior & communior sententia Platinæ est afferentis, eorum usum tempore Vitaliani Papæ in Ecclesiis incœpisse. Quando cœperit Organorum usus, inquirit idem Bona lib. 1 Rerum Liturgicarum cap. 25 num. 19.

XVII. *Monachi confessionibus audiendis idonei.* Monachos ab Episcopis in sortem ministerii sui in Pœnitentiæ munere adscitos esse, certum est. Cùm autem quidam ægrè ferrent id munus Monachis committi, eorum ora obturavit Bonifacius IV suo Synodali decreto, de quo in ejus Pontificatu egimus. Quantum autem à tempore Vitaliani Papæ esset Anglorum in deponendis apud Monachos peccatis studium discimus ex Egberti Eboracensis Archiepiscopi Dialogo, in quo ait: *A' temporibus Vitaliani Papæ & Theodori Dorobernensis Episcopi inolevit in Ecclesia Anglorum consuetudo, & quasi legitima tenebatur, ut non solùm Clerici in Monasteriis, sed etiam laici cum conjugibus, & familiis suis ad Confessores suos pervenirent*, ut purgari à peccatis ad communionem sese præpararent. Plura hac de re Edmundus Mortene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 6 art. 6 num. 3.

ADEODATUS *Pontif. LXXIX.*

Anno Domini DCLXXII.

I. *Adeodatus creatur Papa.* Adeodatum, natione Romanum, Joviani filium, ex Monacho Pontificem Romanum ordinatum esse eodem anno sexcentesimo septuagesimo secundo, & quidem die vigesima secunda mensis Aprilis in Dominica, postquam Sedes Pontificia cessasset non *menses duos, dies tredecim*, ut ex scriptorum vitio in Anastasio legitur, sed *menses duos, dies viginti quinque*, ex ipso Anastasio demonstratur; subdit enim eum sedisse *annos quatuor, menses duos, dies quinque*, & obiisse, vel sepultum esse *ad Beatum Petrum Apostolum sub die 6 Kalend. Julias*, seu die vigesimasexta mensis Junii, à quo die anni sexcentesimi septuagesimi sexti quo mortuus est, si per annos 4, menses 2, dies 5 retrocedas, pervenies ad diem 22 mensis Aprilis anni 672, quo ideo die ordinatus est secundùm Anastasium, qui consequenter scribere non potuit, post Vitaliani mortem Sedem vacasse menses duos, dies tredecim, cùm ipsemet asserat Vitalianum obiisse die 27 mensis Januarii.

II. *Privilegium monasterii S. Martini Turonensis confirmat.* De gestis ab hoc Pontifice nihil superest, præter diploma, quo confirmat privilegium, quod Crotbertus Turonensis Episcopus monasterio S. Martini concesserat; illud in eo totum consistit, ut Episcopus Turonensis, in cujus diœcesi Monasterium Sancti Martini situm, nullam in eo potestatem habeat, nisi quòd Monachis & sacros conferat Ordines, & sanctum Chrisma concedat. Joannes quidem Launojus in *Assertione Inquisitionis in privilegium San-Medardense*, de quo dictum est in Gregorio Papa, duodecim argumentis istud impugnavit. Verùm Radulphus Monsnyerus, in libro de Juribus Ecclesiæ Sancti Martini Turonensis, ea vana & futilia esse ostendit, & Carolus Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum 676, ubi utriusque rationes expendit, & inter se confert, rectè concludit, in illo privilegio nihil occurrere, quòd formulæ privilegii à Marculfo lib. 1 cap. 1 exhibitæ, refragetur, ideoque perperàm Launojum illud suppotititium & subreptitium fuisse existimasse.

III. *Ejus privilegii veritas ostenditur.* Certè bis temporibus plurima monasteria Gallicana privilegio gaudebant ab Episcopis diœcesanis concesso, & Lirinense privilegium, in Actis Synodi Arelatensis 3 sub Sancto Leone Papa, & Ravennio Episcopo Arelatensi habitæ memoratum, nihil complectitur, quod à Turonico dissentaneum sit. Idem sanè privilegium Episcopi Africani numero 217 in Concilio sub Joanne II Papa congregati omnibus Africæ monasteriis concesserunt anno 535, ut ibidem diximus. Occasionem fortè bis pri-

SÆC. VII. ADEODATUS.

privilegiis dedit Episcoporum, circa monasteriorum bona aut incuria, aut aliquando ea sibi vindicandi zelus & cupido, de qua Concilium Toletanum III sub Pelagio II Papa celebratum canone 20 ait: *Cognovimus Episcopos per parochias suas, non Sacerdotaliter, sed crudeliter desævire*. Unde Sanctus Gregorius in Constituto quod fecit in Synodo Romana 4, anno 601, *Quia in plurimis monasteriis*, inquit, *multa à Præsulibus præjudicia atque gravamina Monachos pertulisse cognoscimus*, &c. *Probibemus, ut nullus Episcoporum*, &c. Patres Concilii Toletani 4 sub Honorio Papa celebrati canone 51 loquentes de vexationibus, quas in multis Monachi sustinebant, Episcoporum avaritia factum dicunt, *ut illustris portio Christi ad ignominiam servitutemque perveniat*. Legenda etiam Epistola 69 libri 2 Gregorii VII ad Cunibertum Episcopum Taurinensem, quà eum arguit, quòd molestiis afficiat Monachos Sancti Michaelis.

IV. Adeodati PP. mors.

Anastasius in Adeodato tradit hunc Pontificem sedisse *annos quatuor, menses duor, dies quinque*, quod etiam legitur in duobus codicibus MSS. Anastasii Colbertinis, in Luitprando, Orderico lib. 2, Reginone, Hermanno Contracto, Catalogo Vaticano-Palatino, aliisque; ac sepultum esse ad B. Petrum Apostolum die 26 mensis Junii, ex quibus deduximus eum ordinatum die 22 Aprilis anni 672, & obiisse die 26 mensis Junii anni 676, ut numeranti patet.

V. Ejus virtutes.

Subdit postea idem Anastasius: *Hic Ecclesiam beati Petri, quæ est in Portuensi juxta Campum Meruli, reparavit, atque dedicavit. Sed & Monasterium Sancti Erasmi situm in Cœlio monte, in quo convenisse visus est prædictus sanctissimus vir, multa nova ædificia coagmentavit, sed & casalia conquisivit, sed & in vita sua Abbatem & Congregationem ibi constituit*. Ejus etiam affabilitatem singularem, & beneficentiam erga peregrinos commendat, ac insuper addit eum ordinatione una per mensem Decembrem creasse Presbyteros 14, & Diaconos 2, Episcopos verò per diversa loca quadraginta sex.

DONUS Pontifex LXXX.

Anno Domini DCLXXVI.

I. Donus fit Papa.

POst mensium quatuor, & dierum quinque interpontificium Donus, aliis Domnus, aliis Domnio, natione Romanus, Mauritii filius, Romanam Sedem conscendit, consecratus anno sexcentesimo septuagesimo sexto, & quidem die prima Novembris Festo omnium Sanctorum sacra. Error enim irrepsit in Anastasium, ubi dicitur Sedem vacasse menses quatuor, dies quindecim; ut ex dicendis in Doni morte manifestum fiet.

II. Ecclesia Ravenn. Pontifici Rom. subjicitur.

Cùm Maurus Episcopus Ravennatensis, de quo in Vitaliano locuti sumus, extra Ecclesiæ communionem obiisset, ut scribit Rubeus lib 4 Hist. Ravennat. in ejus locum subrogatus est Reparatus, qui & ipse refractarius Apostolicæ Sedi, laboravit perficere per Imperatoris rescriptum, ne Ravennatensis Ecclesia Romanæ subjaceret. In fine tamen vitæ facti pœnitens, Dono Papæ se subjecit, & sub eo obiit ex Anastasio. Huic successit Theodorus, Ecclesiæ Romanæ obsequentissimus, qui & interfuisse reperitur Synodo Romanæ sub Agathone: imò & non ob aliam causam venisse tunc Romam, nisi ut se Pontifici subjiceret, testatur idem Anastasius in Agathone. Postea tamen Felix Ravennæ itidem Episcopus sub Constantino Papa se se ab obedientia Romani Pontificis schismate separavit; sed quo exitu, ibidem dicetur.

Ubi Constantinopoli innotuit Donum Romæ creatum esse Pontificem, Theodorus, quem in Vitaliano Papa diximus anno 676, eodem scilicet anno, quo Donus dictus est Papa, Constantino in Patriarchatum Constantinopolitanum successisse, nequaquam ex more Synodalem ad Donum Epistolam dedit, cùm probè sciret minimè ab eo fore recipiendam, quòd hæresis nomine à Romanæ Sedis Pontifice haberetur extorris: verùm hortatoriam ad eum Epistolam misit, ut aliquando tandem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam concordia sanciretur. Hæc constant ex Epistola Constantini Pogonati Imperatoris ad Donum Papam, de qua mox, ex qua & liquet Theodorum ab eodem Imperatore admonitum ut Synodicam scriberet, parere renuisse. Quid ad Theodorum Donus rescripserit, ignoratur.

III. Theodorus Episc. CP. Synodicam ad Donum mittere renuit.

IV. Studium Imperatoris pro Ecclesiarum pace.

Sed Pace, anno 678 Romanos inter & Saracenos constituta, Imperator id præ cæteris summo studio procuravit, *ut sancta Dei Ecclesia dissidium ubique pace à temporibus Heraclii Imperatoris proavi sui, & vesani Sergii, & Pyrrhi, qui Constantinopolitano throno indignè præfecti unam voluntatem, unamque item actionem in Domino Deo Salvatore nostro Jesu Christo docebant, in unionem atque concordiam revocaret*, inquit Theophanes. Quare ut ex dicta ad Donum Epistola liquet, pius Princeps quæsivit à Theodoro Constantinopolitano & Macacario

cario Antiocheno Patriarchis, quænam controverſia inter Apoſtolicam Sedem & Conſtantinopolitanam de fide verteretur. Qui reſponderunt, verba quædam novitatis introducta fuiſſe à nonnullis ex imperitia, ab aliis ex temeritate: & ex hoc tempore convenire non potuiſſe utramque Eccleſiam.

V. *Imp. ſcribit ad Donum PP. pro Concilii generalis convocatione.*

His permotus Imperator, Concilium convocavit Conſtantinopolim, ac de ea re ſcripſit ad Donum Pontificem Maximum, ad quem etiam miſit Epiphanium Virum Illuſtrem, qui erat ipſi à ſecretis, acturum cum illo, ut Legatos tum Sedis Apoſtolicæ, cùm Occidentalis Synodi, ad Concilium œcumenicum mitteret, cum libris, ex quibus dirimi poſſet controverſia. Id conſtat ex ſacra juſſione Conſtantini Imperatoris, quæ legitur in limine Sextæ Synodi. Eam Epiſtolam ſeu Juſſionem Conſtantinus Imperator videtur ſcripſiſſe anno 678, cùm ea Romam non pervenerit, niſi poſt mortem Doni, quę eodem anno, die undecima Aprilis contigit. Cumque Agathoni ejus ſucceſſori reddita fuerit, quæ poſtea ſecuta ſunt, in ejus Pontificatu narrabimus.

VI. *Theodorum à Sede CP. dejicit & ei Georgium ſubſtituit.*

Sed hic prætermittere non debemus, eodem anno Conſtantinum Imperatorem, Theodorum Patriarcham Conſtantinopolitanum, incertum qua de cauſa è ſede dejeciſſe, & Georgium in ejus locum ſubrogatum eſſe; ſed nec poſtquam Conſtantinus ad Donum Papam ſcripſit. Baronius quidem contendit Theodorum causâ fidei fuiſſe depoſitum. Verùm Conſtantinus ea œconomia uſus eſt, ut Monothelitas omnes bene habuerit, donec per Concilium generale proſcriptus eſt Monothelitiſmus. Neque credibile videtur Theodorum ob hæreſis cauſam fuiſſe Patriarchatu ſpoliatum, ſimulque in ejus locum ſubrogatum Georgium, ipſum quoque Monothelitam, qui per Concilium correptus eſt. Nec etiam credibile eſt eum fuiſſe depoſitum ob expunctionem Vitaliani Pontificis Romani à ſacris Diptychis, inſcio, vel invito Conſtantino, quia, ut ſupra in Vitaliano dixi eodem Imperatore connivente, id factum videtur. Tum etiam quia ſi Conſtantinus in pœnam temeritatis Theodorum Patriarcham ſpoliavit, cur inde Macarium Antiochenum ſocium Theodori in expunctione Vitaliani, atque illo deteriorem, nedum non depoſuit, verùm etiam honorificè habuit, ſpecioſiſque titulis inſignivit, donec de ejuſdem pertinacia in hæreſi tuenda conſtitit? Cùm itaque poſt celebratam Sextam Synodum, Georgio mortuo, iterum Theodorus Conſtantinopolitanum thronum aſcenderit, conjicere licet eum ab hęreſi reſipuiſse, & Georgium, qui à Concilio correctus eſt, hæreſim abjuraſse.

VII. *Quædam Doni PP. res geſta recenſentur.*

Donus Papa ex Anaſtaſio *atrium beati Apoſtoli ſuperius, quod eſt ante Eccleſiam in quadriporticum magnis marmoribus ſtravit*, beneficii memoriam etiam nobis conſervavit Paulus Diaconus lib. 5 de Geſtis Longobardorum his verbis: *His diebus Donus Papa Romanæ Eccleſiæ locum, qui Paradiſus dicitur, ante Baſilicam beati Apoſtoli Petri candidis & magnis marmoribus mirificè ſtravit*. Tradit inſuper Anaſtaſius eum inſtauraſse & dedicaſse Eccleſias Apoſtolorum Via Oſtienſi, & Eccleſiam divæ Euphemiæ Via Appia ſitam. Me autem latet an ea ſanctæ Euphemiæ Eccleſia eadem ſit, cum eâ quam Oldoinus, neſcio quo Auctore, dicit ab Adeodato Papa Doni deceſsore extructam fuiſse ad Exquilini montis radices, quam vetuſtate jam fatiſcentem Sixtus V ad Urbis ornatum ſolo æquavit. Tandem Donus reperit in urbe Roma, in monaſterio, quod appellatur Boëtianum, Neſtorianos Monachos Syros, quos teſte eodem Anaſtaſio in varia monaſteria diviſit, ad pœnitentiam ſcilicet & Boëtianum monaſterium Romanis incolendum tradidit. Ordinationem unam habuit Presbyterorum decem, Diaconorum quinque, Epiſcopos verò ſex per diverſa loca ordinavit.

VIII. *Doni PP. obitus.*

Anaſtaſio ſcribenti Donum Papam ſediſse *annum unum, menſes quinque, dies decem* ſuffragantur Luitprandus, Ordericus lib. 2, Regino, Honorius Auguſtodunenſis, Hermannus Contractus, Catalogus Vaticano-Palatinus, aliique. Obiit itaque Donus die undecima menſis Aprilis anni ſexcenteſimi ſeptuageſimi octavi, quo die etiam illum ſepultum aſſerit idem Anaſtaſius, ad *Beatum Petrum Apoſtolum ſub die 3 Idus Aprilis*. Ex quo & conſequens eſt ejus ordinationem diei primæ Novembris anni ſexcenteſimi ſeptuageſimi ſexti rectè à nobis fuiſse affixam, & errorem irrepſiſſe in Anaſtaſium, ubi legitur, poſt Adeodati mortem, Sedem vacaſſe *menſes quatuor, dies quindecim*, vacavit enim tantùm menſes quatuor, dies quinque, ut ſuperiùs diximus.

S. AGA-

S. AGATHO *Pontif. LXXXI.*

Anno Domini DCLXXVIII.

I. *S. Agatho Dono succedit.*

S. Agatho, natione Siculus eodem anno sexcentesimo septuagesimo octavo Pontificiam dignitatem adeptus est, consecratus die vigesima septima mensis Junii, in quam Dominica cadebat, postquam, ut scribit Anastasius, cessasset Pontificatus *menses duos*, *dies* 15: diem enim emortualem Doni Anastasius, ut alibi sæpè, ab interpontificio excludit. Doni mortem, & Agathonis ordinationem Hermannus Contractus juxta editionem Canisii cum anno sexcentesimo septuagesimo octavo rectè connectit.

II. *S. Wilfridum Episc. Eborac. in Sedem restituit in prima Synodo Romana.*

S. Wilfridus Eboracensis Episcopus, anno sexcentesimo septuagesimo septimo ab Egfrido Northumbriæ Rege Episcopatu pulsus, Apostolicam Sedem appellavit, & sequenti Romam ad Agathonem Papam pervenit. Pontifex congregato multorum Episcoporum Concilio *mense Octobri*, *indictione septima*, ut habet Eddius in Vita S. Wilfridi à Mabilionio Sæc. 4 Benedictino relata cap. 28, ideoque anno 678, Wilfridi causam agitavit, decretumque, ut is Episcopatum reciperet. Eddius laudatus scribit, Concilium celebratum esse in Basilica *Salvatoris Domini nostri J. C. quæ appellatur Constantiniana*, eique adfuisse Episcopos & Presbyteros *plusquam quinquaginta*, inter quos nominatur Deodatus Tullensis Episcopus, quem cum Wilfrido Romam miserat Dagobertus II Franciæ Rex, ut ei dux esset in itinere ex eodem Eddio cap. 27. De eodem Concilio loquitur Beda lib. 5 cap. 20, ubi ait: *Ubi causa ejus ventilata est* (scilicet Romæ) *præsente Agathone Papa, & pluribus Episcopis universorum judicio absque crimine accusatus fuisse, & Episcopatu esse dignus inventus est*. Annum porrò dejectionis Wilfridi ab Episcopatu, causam dissidii inter eum & Egfridum Regem, & istud Concilium Romanum, in quo absolutus est, fusè in Critica Baronii referuntur & elucidantur.

Concilium Cpolitanum III. Generale sextum.

III. *Alteram Romæ Synodum contra Monothelitas celebrat.*

Cùm inter Constantinum Augustum, & Agathonem Papam, de cogenda Synodo Universali actum esset, hic anno 679 alterum Concilium Romæ 125 Episcoporum coegit contra Monothelitas, in quo facta est electio Legatorum, qui Constantinopolim ad Concilium generale mittendi erant. Hujus Concilii paucula hodie supersunt apud Eddium in Vita S. Wilfridi. Nam cap. 50 loquens de Synodo Romana sedente Joanne Papa VI habita, in qua rursùs Wilfridus absolutus est, ait: *Per IV menses & LXX Conciliabula sanctissimæ Sedis, de fornace ignis examinandus, Apostolica potestate hoc modo auxiliante purificatus (ut dicam) evasit. [recitatumque] breviter, quia in Sancto Pascha, tertia die, ter beatissimi Agathonis Synodus adversùs pravitates hæreticorum cum CXXV Orthodoxis Episcopis constituta est; ex quibus unusquisque pro sua provincia & civitate veram fidem confessus est, & subscriptione sua confirmavit. Hæc coram omni populo more Romanorum clara voce legebatur, in qua scriptura inventum erat inter cætera: Wilfridus Deo amabilis Episcopus Eboricæ civitatis, Apostolicam Sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisque rebus absolutus, & cum aliis CXXV Coëpiscopis in Synodo judicii sede constitutus pro omni Aquilonali parte Britanniæ & Hiberniæ Insulis, quæ ab Anglorum & Brittonum, necnon Scottorum & Pictorum gentibus colebantur, veram & Catholicam fidem confessus est, & cum subscriptione sua corroboravit*. Wilfridus enim Romæ post primum Concilium residere jussus est, ut interesset huic Concilio contra Monothelitas, cujus etiam meminit Beda loco laudato his verbis: *Quo in tempore idem Papa Agatho cùm Synodum congregaret Romæ centum viginti quinque Episcoporum, adversùs eos, qui unam in Domino Salvatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocari jussit & Wilfridum*, &c.

IV. *Ex ea mittit Legatos ad Synodum œcumenicam.*

Et recitatis Eddii verbis, habemus diem celebrati Concilii, hactenus nobis ignotum, feriam scilicet tertiam Paschatis, quæ anno 679 cum die quinto mensis Aprilis concurrebat. In eo Concilio, Agatho Apostolicæ Sedis Legationem, Theodoro & Georgio Presbyteris & Joanni Diacono imposuit. Legationem verò Synodi Occidentalis Joanni Portuensi, Joanni Regii, & Abundantio Paternensi Episcopis. Id constat ex Epistola Constantini Imperatoris data ad Georgium, qui, ut diximus in Dono, ejecto Theodoro anno 678 inauguratus erat Regiæ civitatis Antistes. Ex eo pariter Concilio Epistolam dedit Agatho ad Constantinum Imperatorem & fratres ejus de fide Catholica contrà Monothelitas

tas

tas, ac insuper aliam ad eosdem nomine totius Synodi de fide Catholica conservanda, que recitata est in Sexta Synodo generali Act. 4. Utrasque recitat Baronius anno 680.

V. *Legati Agathonis PP. diversi à Legatis Concilii Rom. & quare.*

Porrò licèt ad alias Synodos Generales Orientis missi tantùm fuissent Legati Sedis Apostolicæ, qui vicem Romani Pontificis gererent, & per consequentiam Concilii quoque Romani, in quo eorum legatio decreta erat; Agatho tamen Papa Legatos misit ad Synodum sextam cum distinctione, scilicet Theodorum & Georgium Presbyteros, ac Joannem Diaconum, qui vicem suam implerent; ac præterea tres supradictos Episcopos vice totius Concilii Occidentalis, cum aliquot Clericis & Monachis, ut docet Constantinus Imperator in Epistola ad Georgium Constantinopolitanum Patriarcham. Quare antiquus legationis ordo immutatus fuerit habemus ex Marca lib. 5 de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 6 num. 4, & seq. Constantinus Imperator petiit à Pontifice ut ad Synodum dirigeret non solùm suæ personæ Vicarios, tres numero, vel amplius si ipsi videretur, sed etiam seorsim Concilii Romani Legatos, usque ad duodecim Metropolitas & Episcopos ac Abbates quatuor. Hujus autem petitionis novæ rationem fuisse putat Marca, quòd Romana sedes invidia laboraret apud Orientales, ob damnatos in Synodo Martini Papæ, propter novam hæresim, Patriarchas Orientis. Itaque ut major fides Legatis Apostolicæ Sedis adhiberetur, Constantinus prudenter exegit, ut Legati quoque Concilii Occidentalis veritatem fidei assererent; præsertim cùm Synodus Apostolicæ Sedis non ex solis Italiæ provinciis constaret, sed etiam ex variis Conciliis provinciarum, quæ sitæ erant in regnis ab Imperio alienis, Francorum scilicet, Britannorum, Gothorum & Longobardorum. Denique idem Marca notat novorum Legatorum distinctionem observatam esse in subscriptionibus Concilii, in quibus primus honor delatus est Legatis, qui Agathonis vices gerebant; primo enim loco subscripserunt Theodorus, & Georgius Presbyteri Ecclesiæ Romanæ, & Joannes Diaconus *locum tenentes* Agathonis Papæ, secundo loco Patriarchæ Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Jerosolymitanus vel eorum Vicarii. deinde tres Metropolitæ Thessalonicæ, Cypri & Ravennæ; post hos subscribit Joannes Portuensis Episcopus *Legatus totius Concilii Apostolicæ Sedis Romæ*: post hunc Basilius Cortynæ Episcopus, qui eodem se titulo Legati Concilii ornat, quem Abundantius & Joannes Legati sequuntur.

VI. *Gallicana & Mediolanensis Synodi jussu Agathonis celebratæ.*

Non solùm Romæ Concilium celebravit Agatho contra Monothelitas, sed & jussit, ut in variis regionibus Synodi congregarentur, quibus Monothelitarum heresis damnata est in Italia, Galliis & Anglia, ut ex literis mox laudatis ejusdem Agathonis ad Imperatorem datis constat. Romanam Synodum precesserunt Gallicana, & Mediolanensis. In priori electi sunt Felix Arelatensis, Adeodatus, seu Deodatus Tullensis, seu Leucorum, de quo mox locuti sumus, Episcopi, & Taurinus Diaconus Ecclesiæ Telonensis, qui interessent Synodo Romanæ, in qua fides Orthodoxa confirmanda, Monothelitarum hæresis damnanda, & Legatio Constantinopolitana ad Synodum Oecumenicam decernenda erat. Synodo Mediolanensi, eodem circiter, quo Gallicana, tempore, coactæ præfuit sanctus Mansuetus Mediolanensis Episcopus, & ex ea idem Mansuetus ad Synodum Romanam delegatus est, cum Anastasio Episcopo Ticinensi. Hec etiam Synodus scripsit Epistolam Synodalem missam ad Imperatorem, quæ extat Tom. 6 Concil. pag. 631, quæque, ut ait Paulus Diaconus lib. 6 cap. 4 de Gestis Longobard. in Synodo Romana Agathonis, *non mediocre suffragium tulit*.

VII. *Item Anglicana.*

Quod spectat ad Concilium Anglicanum, à Theodoro Archiepiscopo Cantuariensi indictum, ut quod alibi in Gallia, Italiaque adversùs Monothelitas decretum fuerat, in Anglia etiam iteraretur, pertinet ad annum Christi 680, quo Beda in Recapitulatione hec habet: *Anno 680 facta est Synodus in Campo Hedfelda de fide Catholica, præsidente Archiepiscopo Theodoro, in qua adfuit Joannes Abba Romanus*. Verum quidem est Bedam lib. 4 cap 17 scribere hoc Concilium celebratum *sub die 15 Kalendas Octobres, indictione octava*, quod decepit Baronium, aliosque; quia cùm indictio octava incipiat Kalendis Septembris anni 679, crediderunt illud Concilium die 17 Septembris ejusdem anni celebratum; sed Beda ibi usurpans indictionem Constantinianam, quæ die vigesima quarta Septembris exorditur, confirmat quod scripsit in Recapitulatione, coactum nempe illud esse anno 680, & quidem die 17 Septembris. Ex eo, ut inquit Beda laudatus cap. 18, *exemplum Catholicæ fidei Anglorum Romam perlatum est, atque ab Apostolico Papa, omnibusque qui audire vel legere, gratantissimè susceptum*.

VIII. *Legati Apostolici Cpolim ingrediuntur.*

In Anastasio mendosè legitur, Legatos Agathonis Papæ & Apostolicæ Sedis Constantinopolim ingressos esse *die 10 mensis Novembris indictione 9*, anno scilicet 680, quo incepta est prima Actio die septima mensis Novembris, indictione nona, præsentibus Legatis Agathonis Papæ; quod fieri non potuisset, si Legati die tantùm decima ejusdem mensis Regiam urbem introissent. Apud Anastasium itaque loco 10

mensis Novembris, legendum, 10 *mensis Septembris*. Postea subdit Anastasius: *Et dans* (nempe Imperator) *inducias ad retractanda scripta, tribuit eis omnia, quæ ad sustentationem sufficiebant in eorum expensas in domo, quæ appellatur Placidia, die 18 mensis suprascripti* (scilicet Septembris). *Die Dominico advocati sunt in processione ad sanctam Dei Genitricem in Blachernas in tanta honorificentia, ut etiam de palatio caballos stratos dirigeret cum obsequio pietas Imperialis, & sic eos susciperet*. Adventarunt itaque Legati die 10 Septembris; die 18 ejusdem mensis Imperator tribuit eis omnia, quæ ad sustentationem sufficiebant. Die verò Dominica adveniente, scilicet vigesima tertia Septembris advocati sunt in processione.

IX. *Episcopi vocantur ad Synodum generalem.* Eodem die quo Legati advenerunt ac Missi à Synodo Occidentali, Imperator novam direxit sacram Divalem Georgio Constantinopolitano Patriarchæ, pro disponendis rebus Synodi, ac convocandis ad eam subjectis Throno Constantinopolitano Episcopis, data enim dicitur *quarto Idus Septembris*. Corrigendum & aliud mendum in Anastasio, qui ait: *die vicesima secunda Novembris* in Basilica susceptos esse Missos Sedis Apostolicæ. Cùm enim Acta Synodalia habeant, primam Actionem præsentibus Apostolicis Legatis, die septima mensis Novembris incœptam, illud verum esse non potest. Textum verò Anastasii, non ipsa Acta, vitiatum esse ex notis temporariis priorum Actionum elicit Auctor Criticæ Baronii. Nam secunda Actio, inquit, die 10 Novembris; tertia, die 13; quarta, die 15 ejusdem mensis; quinta denique, die septima Decembris celebrata, ut in Actis legitur. Quare mendum in Anastasio residet, alioquin omnes illi numeri priorum Actionum depravati essent, quod incredibile est, cùm sine fundamento asseratur.

X. *De numero Episcoporum Synodi.* Adfuere Synodo præter Legatos Apostolicæ Sedis & Agathonis, qui ei præfuerunt, ac Missos Synodi Occidentalis, duo Orientis Patriarchę, Georgius Constantinopolitanus, Macarius Antiochenus, Petrus Alexandrini Patriarchæ Vicarius, Georgius item Presbyter Jerosolymitanæ Ecclesiæ nomine, & cum his Episcopi quamplurimi Orientis, de quorum numero non satis convenit inter Scriptores. Photius in libello de Synodis centum & septuaginta; Theophanes & Cedrenus ducentos octoginta novem numerant, sed postremæ Synodali Actioni centum tantùm sexaginta sex subscripti reperiuntur. Interfuit etiam Constantinus Pogonatus Imperator, & aliqui Magistratus ab ipso delecti. Unde dicitur Concilium celebratum *præsidente pissimo & Christo amabili magno Imperatore Constantino*: licèt enim ei præfuerint Apostolici Legati, quodam tamen sensu dici potest præfuisse Religiosissimum Principem, ut Defensorem fidei, & Ordinis Judiciorum custodem, non verò ut Judicem controversiarum fidei. Magistratus verò qui passim in Synodo nominantur gloriosissimi Judices, adfuerunt, ut conservatores essent Synodi, ac libertatis partium.

XI. *Synodus inchoatur.* Cœpta est itaque œcumenica Synodus Sexta Constantinopoli die septima mensis Novembris anno sexcentesimo octogesimo, Agathonis Papæ tertio, Constantini Pogonati Imperatoris anno vigesimo septimo, post Consulatum ejus decimo tertio, in Trullo, seu in Palatii vel Basilicæ Secretario, cui *Trullo* nomen erat. Quid esset Trullus explicat Ducangius in Constantinopoli Christiana paragr. 32 & seq. libri tertii dum describit ædem S. Sophiæ. In eo ędificio habita Synodus, quod Anastasius in Agathone *Basilicam*, & in Leone II *Palatium* appellat. Sedebant à sinistris Imperatoris Romani Pontificis Legati, à dextris Macarius Antiochenus & Georgius Constantinopolitanus. In quo sessionis ordine nihil præter morem Ecclesiasticum commissum est: nam & in Concilio Nicęno Eustathius Antiochenus Episcopus primus ad dextram sedebat; Osio, aliisque S. Silvestri Legatis sedentibus ad sinistram. Et in Concilio Calchedonensi Legati S. Leonis ad lęvam sedebant, Dioscorus verò Alexandrinus Patriarcha ad dexteram propositis in medio Evangeliis. Nec mirum, cùm sinistra in Ecclesia honoratior sit dextera, ut de Concilio Niceno loquentes observavimus.

XII. *Acta in tribus prioribus Actionibus.* Loco autem medio Synodi, ex antiqua consuetudine, sacrosanctis Dei Evangeliis super sedem ornatam positis, Christum ipsum repræsentantibus dato, Apostolicæ Sedis Legati aggressi loqui, sui adventûs causam edocuerunt; questique sunt, de eo quòd quatuor Constantinopolitanæ Sedis Episcopi, nempe Sergius, Pyrrhus, Paulus & Petrus, itemque Cyrus Alexandrinus, atque Theodorus Episcopus Pharanitanus novam induxissent hæresim in Ecclesiam de una in Christo voluntate & operatione. Itaque jubente Imperatore, causam ab adversa parte reddit Apostolicæ Sedis Legatis, coriphæus ejus sectæ Macarius Antiochenus Episcopus, & cum eo alii pro Sede Constantinopolitana causam agentes, responderunt nullam à se novitatem introductam, sed ea potius prolata esse, quæ à sacris Synodis & Sanctis Patribus essent accepta. Quibus auditis Imperator, cùm dixisset non passurum se in Synodo residere, nisi quæ proposuissent omnia probarent, id Macarius pollicitus est præstare. Itaque tam in hac prima, quàm in duabus sequentibus Actionibus nihil aliud actum est, nisi

quòd

quòd lecta sunt trium Oecumenicarum Synodorum Acta, videlicet Ephesinæ, Calchedonensis & Quintæ.

XIII. *Actiones quarta, quinta & sexta.*

Actione quarta lectæ sunt Epistolæ duæ dogmaticæ, una Agathonis, altera Synodi Occidentalis ad Constantinum Imperatorem, quibus geminæ in Christo voluntatis & operationis Catholicum dogma ex fidei regulis demonstratur. Actionibus V & VI, quarum ultima habita est die 12 Februarii anni sequentis, seu Christi 681, Macarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita pervicacissimus, urgente Imperatore protulit testimonia sanctorum Patrum, quibus una Christi voluntas asseri videbatur. Hæc verò testimonia truncata esse à Macario & ejus S mmistis, exceperunt Sedis Apostolicæ Legati, & quæ Patres de voluntate divina manifestè dixerunt, ab iis ad voluntatem Christi per Incarnationem fraudulenter fuisse translata.

XIV. *Actio septima.*

Actione VII, die decima tertia Februarii habita, Legati recitarunt testimonia Sanctorum Patrum, qui duas voluntates, & operationes prædicabant. Interrogati verò ab Imperatore Georgius Patriarcha Constantinopolitanus & Macarius Antiochenus, an definitioni Agathonis Papæ consentirent, petierunt exemplar definitionis, & inducias, ut laudata sanctorum Patrum loca cum codicibus Ecclesiæ Constantinopolitanæ conferre possent.

XV. *In octava Georgius Cpolitanus fidem orthodoxam profitetur.*

Actione VIII die septima Martii celebrata idem Georgius Cpolitanus ab Imperatore interrogatus, respondit se diligenti cod cum collatione facta cum authenticis exemplaribus, cognovisse, recensita in Relationibus Agathonis testimonia SS. Patribus consona esse; ideoque se Relationes Agathonis Papæ & Occidentalis Synodi amplecti professus est, eamdemque fidem sectari. Egregium Orthodoxiæ specimen dedit Georgius in eadem sessione, cùm Vitaliani Pontificis nomen sacris Diptychis restitui postulavit, quod malis attibus Macarii Antiocheni fuerat expunctum, quod obtinuit ab Imperatore. Ejus fidem festivâ acclamatione commendavit Synodus: *Georgio orthodoxo Patriarchæ multos annos*. Omnes Episcopi Constantinopolitanæ Sedi subditi, cum Georgio se sentire, Agathonis Epistolam suscipere, fidem profiteri, hæresim anathematizare contestati sunt.

XVI. *In nona Macarius Antiochenus deponitur.*

In eadem octava Actione Macarius Antiochenus cum Stephano Abbate pessimo Monothelita, non solùm in errore obstinatè perstitit, sed etiam procaciter contestatus est, se ab eo non discessurum, nec si membratim præcideretur & abjiceretur in mare: quin imò impudenter nimis jactare non erubuit, se, ut hæresim suam stabiliret, Patrum scripta corrupisse. Itaque universa Synodus in has voces erupit: *Hæreticum se ipsum manifestè demonstravit. Novo Dioscoro anathema. Hujusmodi deponatur. Novum Dioscorum foras mitte. Novo Apollinario malos annos. Meritò ab Episcopatu alienetur. Nudetur circumposito ei pallio.* Tandemque Actione nona, die sequenti, octava nempe Martii habita, sententia depositionis tam in Macarium, quàm in dictum Stephanum Abbatem prolata est. Episcopis & Clericis, qui errorem abjuraverant, servata est dignitas, eâ lege, ut fidei libellos cum jurejurando Synodo offerrent. Porrò post Synodum Imperator Macarium Antiochenum, Stephanum Abbatem, Polychronium, de quo infra, Anastasium Monothelitam, aliosque Macarii discipulos Romam in exilium misit, ut auctor est Anastasius, qua de re vide dicenda in Leone II.

XVII. *Acta in Actionibus 10, 11, & 12.*

Actionibus 10, 11 & 12, eodem mense Martio celebratis, recepti sunt libelli quorundam palinodiam recinentium: lectaque & approbata est Epistola Sophronii olim Episcopi Jerosolymitani ad Sergium Constantinopolitanum: atque item lecta, sed damnata Macarii, aliorumque hæreticorum scripta. Querentibus verò Proceribus, seu Magistratibus, an Macarius in sedem restituendus esset, si fortè revocaret errorem, sancta Synodus dixit: Nullatenus divinam regulam pati, ut in sede Doctoris ulteriùs resideret. Lectæ sunt præterea Sergii Monothelitarum Principis ad Cyrum, & ad Honorium, necnon Honorii Pontificis Romani Epistola prima ad Sergium.

XVIII. *In Actione 13 damnantur Monothelitæ.*

Actione decimatertia, die vigesimæ octava ejusdem mensis Martii habita, lata est sententia in hæreticos Monothelitas; nominatimque adversùs Sergium, Pyrrhum, Petrum & Paulum Episcopos olim Constantinopolitanos necnon contra Cyrum Alexandrinum & Theodorum Episcopum Pharanitanum. Cum iis damnatus est & Honorius Papa, non quidem ut hereticus, sed ut hæreticorum fautor, ut in ejus Pontificatu ostendimus. In hac eadem Actione lecta est secunda Honorii Papæ ad Sergium Epistola. Lecta pariter Epistola Pyrrhi Constantinopolitani ad Joannem Quartum Pontificem Maximum, quæ visæ sunt in impietatem Monothelitarum concurrere, & ideo igni coram Synodo traditæ sunt. Relectæ pariter Epistolæ Synodales Thomæ, Joannis & Constantini olim Patriarcharum Constantinopolitanorum, qui Petro Monothelitæ successerant, in quibus nihil inventum est Orthodoxæ fidei contrarium; quare sancta Synodus edixit, *Hos sanctæ memoriæ tres viros, idest Thomam, Joannem & Constantinum in unitate manere, atque in sacris Diptychis sanctarum Ecclesiarum recitari, utpote qui in omnibus immaculati*

culati atque irreprehensibiles inventi essent circa rectam nostram Christianorum fidem.

XIX. *In Actione 14 Vigilii Epistola falsata reperiuntur.*

Actione 14, die secunda mensis Aprilis celebrata, lecti sunt libelli Mennę Patriarchæ quondam Cpolitani ad Vigilium Papam, & Vigilil ad Justinianum Imperatorem & Theodoram Augustam Epistolę: quas Apostolicæ Sedis Legati exclamaverunt non esse Vigilii, & falsatum esse librum gestorum Quintę Synodi. Quare cùm examinarentur codices ejusdem Quintæ Synodi, in quibus Epistolę illę Vigilii extabant, constitit illas olim desideratas fuisse in antiquis, additosque non ita multò ante fuisse tres quaterniones novos in initio Synodl: in septima verò Actione, in qua continentur duæ illę Vigilii Epistolę, mutatum fuisse quintum decimum quaternionem, adjectum esse quadrifolium non superscriptum ante decimum sextum quaternionem, in quo feruntur duo libelli seu Epistolę Vigilii. Quamobrem Patres decrevere, chartaceum volumen, quod falsatum erat, cassari in locis, in quibus adjectiones erant factæ, & anathema dixerunt libellis, qui dicuntur scripti fuisse à Vigilio ad Justinianum & Theodoram. Verùm, ut inquit Baluzius in nova Collectione Conciliorum Tomo 1, in Præfatione ad Acta Quintæ Synodi, hęc Epistolis illis Vigilii auctoritatem non abjudicant; non enim falsæ illę dicuntur, sed falsatę & corruptę ab iis, qui testimoniis illarum abuti volebant ad confirmandam opinionem suam de una in Christo voluntate & operatione. Et hæc est ratio, cur fuerint falsitatis accusatę, quòd scilicet ea pars, in qua de una Christi operatione agebatur, à Monotheliris addlta erat. Plura hac de re Baluzius laudatus.

XX. *In Actione 15 Polychronius impostor damnatur.*

Actione 15, habita die vigesima sexta ejusdem mensis Aprilis, Polychronius Presbyter & Monachus, Macarii Antiocheni & Stephani Abbatis discipulus, in consessum vocatus, & interrogatus de fide, non solùm se Monothelitam, sed & pręstigiatorem prodidir, & publicum impostorem. Is enim chartulam, in qua scripta erat hæc propositio: *Qui non confitetur unam voluntatem, & unam Deivirilem operationem, non est Christianus*, super mortuum poni postulavit, spondens illum se suscitaturum, ut fidei suæ veritatem comprobaret, quam cœlestibus visionibus jam confirmatam mentiebatur. Cùm autem ejusmodi miraculi pollicitatione magnam populi multitudinem post se traxisset Polychronius, coacta est Synodus, ne fidei sacramentum levissimi hominis petulantiâ in discrimen adduceretur, eam indignam licèt conditionem subire. Præsentibus itaque Patribus, necnon Imperatore, atque universo populo appositum est coram Polychronio defuncti recèns hominis cadaver. Pluribus horis personam egit perfidi impostoris Polychronius, defuncto in aures insusurrans; suamque tandem impotentiam professus est. Tunc populus exclamavit: *Novo Simoni anathema: Polychronio seductori populi anathema*. Post hæc in locum Synodi redactus, cùm nollet hæresim abjurare, tanquam seductor populi & manifestus hæreticus, omni Sacerdotali ordine & officio denudatus est, & anathematis vinculo suppositus.

XXI. *In Actione 16 alius impostor exploditur.*

Actione decima sexta, quæ habita reperitur die nona Augusti, alius hęreticus nomine Constantinus, Ecclesiæ Apameensis Presbyter, accepta licentia dicendi, ad docendam Synodum se venisse professus, temperamentum quoddam proposuit, quo concordari possent Monothelitę, atque Catholici; hac nimirum ratione, ut diceretur in Christo duę operationes, voluntas verò una; ita videlicet, ut Christus afferetur humanam voluntatem deferuisse cum carne & sanguine crucis tempore. Sed explosâ à Synodo atque damnatâ ejusmodi assertione tanquam Manichæorum, ipse Constantinus parem cum ea damnationis sententiam accepit. In eadem Actione petens Georgius Constantinopolitanus Episcopus, ut, si fieri posset, nominatim non anathematizarentur Sergii, Pyrrhi, Pauli & Petri decessorum suorum personę, rejectus est à Synodo. Georgius Synodo consensit. Secutæ sunt acclamationes: *Constantino Imperatori Orthodoxo, pacifico, novo Theodosio, novo Marciano, novo Justiniano, conservatori rectæ fidei, multos annos, Agathoni Papæ Romano multos annos*; &c. Adjuncta sunt anathemata in singulos nominatim hæreticos & eorum fautores, nempe *in Theodorum Pharanitanum, Sergium, Cyrum, Honorium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Macarium, Stephanum, Polychronium, Aspergium* Pergensem Pamphiliorum Metropolitam; omnes denique hæreticos, & qui hæreticis suffragantur.

XXII. *In Actionibus 17 & 18 editur & subscribitur fidei definitio.*

Actionibus 17 & 18, celebratis die undecima, & decima sexta mensis Septembris, edita est, & promulgata fidei definitio, quę omnium Patrum subscriptionibus munita est. Post hæc Imperator sciscitatus est, an cum omnium Episcoporum subscriptione promulgata esset? Qui ad unum exclamarunt: *Omnes ita credimus, una fides. Omnes id ipsum sentimus. Omnes consentientes & amplectentes subscripsimus. Orthodoxè omnes credimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum*. Tunc iteratæ sunt acclamationes, & ingeminatum anathema *in Theodorum Pharanitam, Sergium & Honorium, Pyrrhum & Paulum, Cyrum & Petrum, Macarium, Stephanum & Polychronium*, & omnes qui prędicaverunt, vel prædicant & docent ac docturi

SÆC. VII. S. AGATHO.

ri sunt unam voluntatem & unam operationem in dispensatione Domini nostri Jesu Christi Dei nostri. Gratias deinde cùm egisset Imperator Sanctę Synodo ob extinctam hęresim, sermo acclamatorius ipsius Majestati compositus palam recitatus est, quo ipsum etiam rogabant Patres, ut Edicto Concilium firmaret, quatenus his, quę gesta erant, nullus contradiceret, aut novam quęstionem moliretur.

XXIII. *Patres Synodi confirmationem ab Agathone PP. petunt.* Unanimi etiam consensu scripserunt Patres Synodicam Relationem ad Agathonem Pontificem Maximum, quam cum Actis Synodi transmiserunt per Legatos, ab eo postulantes, ut Synodum, ejusque canonicas sanctiones Apostolica auctoritate confirmaret, his verbis: *Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clarè prædicavimus: quam ut iterum per honorabilia vestra Rescripta confirmetis, vestram oramus Paternam Sanctitatem.* Sed priusquam sive Imperatoris & Synodi Epistolæ, sivè ipsa Synodus ad Urbem perferrentur, suum jam diem Agatho Pontifex obierat; unde de ejus confirmatione loquemur in Leone II ejus succesfore. De hæresi Monothelitarum, vide dicta in Honorio Papa num. 12 & seqq.

XXIV. *Acta Synodi non fuere interpolata.* Nunc ex Criticæ Baronianæ Auctore ostendendum est, Acta Sextæ Synodi, qualia nunc habentur, interpolata non esse, contra quod censuit Baronius, qui videns sanctum Maximum Martyrem, aliosque magnæ pietatis & auctoritatis viros hæreseos labem ab Honorio abstersisse, huncque tamen in actis hujus Concilii anathemate implicatum reperiri, opinatus est ea sincera ad nos non pervenisse; quam opinionem pluribus viris doctis persuasit. Verùm, ut inquit idem Criticæ Auctor, Sextæ Synodi Acta, quæ habentur, sincera esse, nostra ætate non videtur in dubium revocari posse, ut ostendunt Combefisius in Historia Monothelitarum Dissert. Apologet. pro Actis Sextæ Synodi, Lupus in Dissert. de Sexta Synodo generali ad Actionem 18, nuperus Auctor Anonymus Historiæ Monothelitarum Scrutin. 6, Natalis Alexander in Dissert. 2 Sæculi septimi, Garnerius in Appendice ad Notas capitis 2 libri diurni Romanorum Pontificum, aliique. Ait Baronius, nullam fuisse causam ex parte Honorii cur damnaretur, cùm duæ ejus Epistolæ nihil contineant, quod Catholicum non sit. Verùm in ejus Pontificatu ostendimus, eum erroris quidem purum fuisse, nihilominus tamen in Sexta Synodo damnatum, quòd peccasset suâ illâ Oeconomiâ, quâ voluit de una vel gemina operatione taceri; cùm tamen religionis causa tunc exigeret apertè geminam defendere.

XXV. *Honorius PP. nonnisi primæ Sedis auctoritate damnatus in 6 Synodo.* Dicit secundò Baronius, potestatem Synodum non habuisse, quâ primam Sedem judicaret. At Hadrianus secundus, qui Pontificatum iniit anno 867, atque adeo professionem fidei emisit, quæ extat in libro diurno Romanorum Pontificum cap. 2 tit. 9 (ubi Honorius damnatur) cùm primùm sedere cœpit, ita de Honorio loquitur in Synodo Romana, quæ refertur in Octavo Concilio Generali Actione 7: *Intolerabilis est ista præsumptio, & hanc aures præcordiorum, fateor, sustinere non possunt. Quis autem vestrûm tale quid, precor, audivit, vel quis hujusmodi temeritatis, saltem lectione, immensitatem invenit? Siquidem Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus, de eo verò quemquam judicasse non legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum, sciendum tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quam solam licitum est minoribus Majorum suorum motibus resistendi, vel pravos sensus liberè respuendi, quamvis & ibi nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primæ Sedis præcessisset auctoritas;* quia scilicet, ut notat Lupus laudatus cap. 7 Legatis in privatis instructionibus ab Agathone Papa datis mandabatur, ut si Orthodoxi Græcorum Episcopi Honorium in profanis hereticorum Diptychis ubique radiantem vellent damnatum, aliàs in Ecclesiarum pacem non consensuri, eum dispensatoriè damnari, & pro plurimorum salute immolari, utpote, quia aliquid causę dederat, permitteret.

XXVI. *Legatis datum in mandatis, ut ejus damnationi non obstarent.* Dicit tertiò Baronius, non fuisse tacituros, qui aderant, Sedis Apostolicę Legatos, si quid ejusmodi attentatum fuisset. Verùm non desunt qui Legatos timiditatis accusent, ut qui meticulosè cesserint Orientalibus, Sergii sui, quem mirificè colerent, nec subducere possent anathemati, dedecus communione damnationis cum Romano Pontifice minuere volentibus. Deinde sunt qui prudentem Oeconomiam laudident, siquidem communem universę Ecclesię pacem unius hominis honori prętulerint. Tertiò nihil aliud forsan in Concilio factum Honorio, quàm quod in Synodo Romana, & in Agathonis literis, nisi quod Constantinopoli patentiùs & expresśiùs actum, quod in Synodo Romana actum, ipsisque Agathonis literis implicitè & subobscurè. Verùm, ut ex testimonio Hadriani Papę mox in medium adducto liquet, id Legatis Apostolicis in mandatis datum fuit. Hec enim ratio verosimilior.

XXVII. *Theodorus Cp. Expatriarcha Acta corrumpere non potuit.* Dicit denique Baronius, neque adulteratorem, neque adulterandi causas latere. At, ut inquit Garnerius laudatus, quod dicitur de Theodoro Patriarcha Constantinopolitano Actorum corruptore, fidem ferè omnem omni ex parte superat.

Nam

SÆC. VII. S. AGATHO. Nam etsi fictè professus dicatur Catholicam fidem cupiditate Sedis recuperandæ, etsi retinuerit animo non tantùm errorem, sed etiam odium in Sedem Apostolicam, qua ratione tandem potuit, quamvis maximè tentaverit, toties acta vitiare, quoties Honorii mentio facta est? Quomodo licuit homini uni, fidei professionem Episcoporum manibus subscriptam, ipsasque Constantini Imperatoris literas adulterare? An non erat fides sigillis obsignata? An non suas literas Constantinus apprimè Catholicus manu sua subscripsit? An præcipiti imprudentia, & non matura potius, ut in re tanti momenti par erat, lectione recognovit, quod subscriberet? An ipse etiam Imperator, quem Constantino Magno Synodus parem dixit, venit in societatem facinoris cum Theodoro? Quis sibi, quis aliis persuadeat, id tentatum à Principe tam pio, tamque ardenter Catholico, ut ipsiusmet parentis Typum, avique Ecthesim proscripserit?

XXVIII. *Joannes Legatus Acta corrupta non attulisse.* Joannes V, qui duodecimus ab Honorio Pontificatum gessit, unusque Legatorum fuit Agathonis ad Sextam Synodum, cùm Romam Constantinopoli reverteretur, attulit Acta Synodi, quæ cum literis Imperatoris deferenda Romam accepit. Qualia verò accepit? Integra, an vitiata? Si integra, cur revocantur in dubium, quæ scripsit Leo II integris Actis de Honorio consona? Si vitiata, quomodo facinus non agnovit, cùm rerum pars magna fuerit? Si agnovit, quomodo non admonuit Summum Pontificem, questusque est de nefario scelere? Quomodo Summus ipse Pontifex in re tam infanda conticuit? Quomodo corruptorem non postulavit nefandi sceleris apud Imperatorem? Quomodo consentanea Actis & Imperator scripsit, & ipse Pontifex rescripsit? Quo crimine vir sanctissimus Leo II Acta vitiata, Sedi Apostolicæ injuriosa, plenaque calumniis in Honorium, non approbavit tantum, sed etiam retento vitio, Latina fecit, Hispanisque recipienda pariter ac Gallis misit? Quomodo vitium illud in professionem fidei à Summis Pontificibus emittendam induxit? Si hæc incredibilia non sunt, qualia tandem sunt?

XXIX. *Acta corrupta incredibile est.* Jam verò quid faciemus aliis aliarum Sedium magnarum Legatis? Retuleruntne & ipsi suas in provincias Acta vitiata, an integra? Si integra, quomodo ex iis emendata non sunt, quæ vitium passa erant, maximè cùm Septima & Octava Synodi cogerentur ex Orbe toto? Si vitiata, qui fieri potuit, ut de vitio nullus ex septuaginta quinque supra centum Episcopis, nullus è Presbyterorum infinita penè multitudine verbum diceret, scriberetque? An totus orbis eâ tempestate obstupuerat eò usque, ut & vitium & facinus agnoscere non posset, tot Episcopis, totque Clericis Actorum Synodi consciis, & accusare volentibus; vel si agnosceret, uni homini, neque potentissimo, neque optimæ famæ, neque gratiosissimo Principibus adularetur? Quid plura? Quid consequentium seculorum, quid Summorum Pontificum, Conciliorum generalium, illustrium scriptorum de corruptione Actorum silentium? Quid Ecclesię ipsiusmet Romanæ diuturnam in officio Sancti Leonis II confessionem, quòd in Sexta Synodo condemnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus &c.? Quid infinita ejusmodi argumenta? Omitto dicere de Sancto Leone II, qui Synodum, etiam qua parte accusatur Honorius, Latinis & legendam & recipiendam exhibuit; sed etiam de Gallicanis, Hispanisque Pręsulibus, qui exhibitam recepere; imò & de Collectoribus Canonum doctissimis, Ivone, Anselmo, Deusdedit & Gratiano, qui Sextam Synodum accensuerunt aliis, sine exceptione ulla, aut animadversione. An non erat utràque maximè opus, si vel spuria sit Sexta Synodus, vel erroris, usurpatæque auctoritatis rea? Ita Garnerius citatus.

XXX. *Honorius ut hæreticorum fautor damnatus est.* His addi potest, quod ait testis oculatus & integerrimæ fidei, Agatho Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ & Scriniorum ejusdem Thesaurarius, qui in Sexta Synodo Notarii munere fungebatur; in Peroratione enim publicata a Combefisio in Historia Monothelitarum pag. 199 ait: *Omnes Tomos Actorum præfatæ Synodi, mundo codice, propria ipse manu, Ecclesiasticis literis consignavi: qui etsi sub signaculis, und cum fidei definitione, quam sancta Synodus palam edidisset, Patrum subscriptione munita, in Imperatoris palatio fuerint repositi, ac tutò servati: quin & quinque Patriarchalibus sedibus tradita definitionis ejusdem, eâdem Patrum subscriptione munita exemplaria eodem conscripsi modo, ita jubente piæ recordationis Imperatore Constantino, ac sic fieri præcipiente, quò fidei Orthodoxæ sinceritas atque veritas nullis pateret insidiis.* Asserit postea Agatho Diaconus, Honorium cum Sergio & cæteris Monothelitis fuisse anathemate damnatum, & ex sacris Diptychis expunctum; sed ejus & aliorum proscripta nomina Bardanem tyrannum, Synodi sextæ hostem infensissimum, restituisse & imagines erexisse. Ex quibus omnibus concludendum est, de Actorum integritate & sinceritate dubitandi locum non esse, & ex consequenti Honorium à Synodo anathemate perculsum esse; non quidem propterea quod unicam in Christo voluntatem docuisset, aut de ejus Orthodoxia dubitaretur, sed tantùm quòd unicam in Christo voluntatem docentibus faverit,

SÆC.VII. S. AGATHO.

verit, docendique opportunitatem suppeditaverit, ut in ejus Pontificatu ostensum est.

XXXI. Unus ex Legatis Cpoli missam latino ritu celebrat.

Antequam Sextæ Synodi historiæ finis imponatur, hic observandum Synodum Apostolicæ Sedis Legatis permisisse Missam latino idiomate publicè celebrare, testante id imprimis Anastasio in Vita Agathonis his verbis: *Tanta autem gratia divina Omnipotentis concessa est Missis Sedis Apostolicæ, ut, ad lætitiam populi vel Sancti Concilii, qui in urbe Regia erant, Joannes Episcopus Portuensis Dominicorum die octavarum Paschæ in Ecclesia B. Sophiæ Missas publicas latinè celebraret coram Principe & Patriarcha, ut omnes unanimiter in laudes & victorias piissimorum Imperatorum eo die latinis vocibus acclamarent.* Idem habet Hilario Monachus Oratione Dialectica de pane Græcorum mystico & azymo Latinorum, ubi ait: *De Sexta Synodo apud Patres legi, postquam Monothelitarum hæresis condemnata fuisset, in Octava Paschæ Constantinopoli in Templo Sanctæ Sophiæ Deo gratias latinè celebrasse Græcis omnibus modum latini sacrificii collaudantibus.* Ibidem Hilario legatum in azymo celebrasse supponit; sed cùm Anastasius nihil dicat de azymis, & Hilario tardius vixerit, medio nempe sæculo decimoquinto, ex ejus auctoritate, nihil pro azymis certi statui potest. Vide dicta in Joanne III.

XXXII. Agatho decretum obtinet pro ordinatione Pontif. Rom.

Idem Anastasius de Agathone Papa scribit: *Hic suscepit divalem jussionem secundùm suam postulationem, ut suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda. Sic tamen ut si contigerit post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in Regiam urbem secundùm antiquam consuetudinem, & cum eorum conscientia, & jussione debeat ordinatio provenire.* Constantinus itaque Pogonatus ad Agathonis Papæ postulationem Romanam Ecclesiam liberavit ab illa pecuniæ pensitatione, quam Gothorum Reges Ariani persolvendam Romanis Pontificibus indixerant, antequam ordinarentur. Retinere tamen voluit jus confirmationis, quod à suis decessoribus, Exarchis Ravennatensibus concessum, ademit, & ad se retraxit. Illud tamen postea ante mortem penitùs dimisit, ut in Benedicto II videbimus.

Postquam sanctus Agatho *annos tres, menses sex, dies quatuordecim* sedisset, ad cœlestem patriam transiit die decima mensis Januarii anni sexcentesimi octogesimi secundi, consecratus enim fuerat die 27 mensis Junii anni 678, ut initio ejus Pontificatûs ex ipsomet Anastasio probavimus, qui cùm etiam scribat eum sepultum *sub die 4 Idus Januarii*, manifestè indicat eum defunctum anno 682, ideoque in ejus exemplaribus, ubi dicitur sedisse tantùm *annos duos, menses sex, dies tres*, errorem cubare, alioquin juxta ejus calculum die 29 Decembris anni 680 hominem exuisset, cùm ex ipsomet Anastasio constet, Agathonem mortuum esse post absolutam Sextam Synodum, cujus ultima Actio die decima sexta mensis Septembris anni 681 habita est. In Anastasio itaque legendum Agathonem sedisse *annos tres, menses sex, dies quatuordecim*. Sic enim Anastasius sibi ipsi non contradicit. Id ex electione Leonis II ejus successoris magis innotescet.

SÆC.VII. S. AGATHO.

XXXIII. Hominem exuit.

XXXIV. Epistola ei falsò adscripta.

Extat Epistola ejusdem Agathonis *ad Edictum Viennensem Episcopum pridie Kal. Martii* anni 682 data, quam ex Bibliotheca Floriacensi Joannes à Bosco in lucem eruit, quâ significat, se post reditum Legatorum à Synodo œcumenica, Romæ Concilium celebrasse centum circiter Episcoporum, cui Donatus *Edicti* Diaconus interfuerit. Sed hæc Epistola supposititia est; nullus enim Edictus per hæc tempora Viennæ sedit, ut videre est apud San-Marthanos in Gallia Christiana, & apud Cointium in Annal. Ecclesiast. Franc. indeque ea Epistola non memoratur à Labbeo in novissima editione Conciliorum, sicuti nec Synodus Romana, cujus in ea mentio.

XXXV. Ejus virtutes.

Tantæ sanctitatis fuit Agatho Papa, ut leprosum obviam factum, osculo suo statim liberasse dicatur; tantæ præterea mansuetudinis & humanitatis, ut neminem à se unquam tristem dimiserit. Ordinationem unam fecit Presbyterorum 10 & Diaconorum 3. Episcopos præterea 18 per diversa loca ordinavit. Sepultus est ad Sanctum Petrum. Nomen ejus inscriptum est Martyrologio Romano ad diem 10 Januarii. Galesinius de eo agit eodem die, & die 21 Februarii à Græcis coli asserit, eorum tamen Menea eum memorant die 20 Februarii. Eo jubente missi sunt ex Urbe in Angliam Cantores, qui populum Cantum Romanum docerent, de qua missione agit Beda lib. 4, cap. 18.

S. LEO

S. LEO II *Pontif. LXXXII.*

Anno Domini DCLXXXII.

I. *Leo II. Ecclesiæ Rom. præficitur.*

AGathone Papa mortuo, legimus in Anastasio cessasse Episcopatum *annum unum, menses septem, dies quinque*, sed illud interpontificium in Anastasio depravatum esse, ex ipsomet Anastasio demonstratur, qui de S. Leone II Agathonis successore scribit: *Hujus temporibus die decima sexta mensis Aprilis indictione undecima, Luna eclypsim pertulit. Post Cœnam Domini nocte penè tota in sanguineo vultu elaboravit, & nisi post galli cantum cæpit paulatim delimpidare, & in suum reverti respectum*. Hæc eclypsis, juxta Calvisium in Opere Chronologico, contigit die 16 Aprilis, quæ anno 683 coincidebat cum Cœna Domini, quia Pascha eo anno celebratum est die 19 Aprilis; quare cum acciderit ex Anastasio temporibus Leonis II, necessariò sequitur hunc jam Pontificem fuisse die 16 Aprilis anni 683, ideoque & interpontificium fuisse tantum mensium septem, ut post Martinum Polonum in libello *de Mirabilibus Romæ*, scripsit Onuphrius Panvinius in Chronico Ecclesiastico, & consequenter S. Leonem ordinatum fuisse die decima septima mensis Augusti ejusdem anni 682, postquam Sedes menses septem, dies septem vacasset; quod in ejus morte certiùs constabit. Erat Leo Pauli filius, natione Siculus.

II. *Pontifices Romani tribus Episc. semper ordinati.* Leonem II à tribus Episcopis ordinatum esse scribit idem Anastasius: *Qui suprascriptus*, inquit, *sanctissimus vir, ordinatus est à tribus Episcopis, idest, Andrea Ostiensi, Joanne Portuensi, & Placentino Veliternensi, pro eo quòd Albanensis Ecclesia Episcopum minimè habuit*. Ex quo corruit Sigonii opinio, qui in Historia de regno Italiæ ad annum 682 ait, Leonem II soli Episcopo Ostiensi tributum fuisse, ut seclusis aliis Episcopis Pontificem Romanum consecraret. Nam cùm Anastasius rationem reddat, quod pro Albanensi Episcopo, cujus Sedes vacabat, suffectus sit Veliternensis; id argumento est morem antea fuisse, ut cum Ostiensi & Portuensi Episcopis, Albanensis etiam ordinationi Romani Pontificis ministraret. Id confirmat Mabillonius, scilicet Romanos Pontifices à tribus Episcopis ordinari solitos, in Commentario prævio ad Ordinem Romanum, ex altero ex duobus libellis *de Ordinatione* à se publicatis: in eo enim, uti in Ordine Romano, trium Episcoporum mentio in Pontificis ordinatione habetur, qui libellus haud dubiè scriptus est ante Pontificatum Leonis II. Certè etiam ante Concilium Nicænum, ordinationes Episcoporum à tribus Episcopis Romæ factas fuisse, colligitur ex facto Novati, qui accitos Romam tres Episcopos temulentos, horâ decimâ inclusos, adumbrata quadam & inani manuum impositione, Episcopatum sibi tradere coegit, scribente Cornelio Papa in Epistola ad Fabianum Antiochenum apud Eusebium lib. 6 cap. 43, unico contentus quidem futurus, si unus ad consecrandum Romanum Antistitem tum sufficisset. Ita Mabillonius laudatus. Quod etiam postea ita peractum esse constat ex Anastasio, qui in Pelagio primo scribit, in tota Italia tertium inveniri non potuisse Episcopum, à quo consecraretur, ideoque a Perusino & Ferentino Episcopis, ac Andrea Presbytero Ostiensi consecratum fuisse; ex eo enim constat ordinationem Romani Pontificis à tribus Episcopis fieri solitam semper fuisse. Vide dicta in Marco.

III. *Leo PP. Acta Synodi Sextæ recipit.* Ex laudatis Anastasii verbis constat, Legatos Agathonis Papæ & Synodi Occidentalis, qui Synodo Sextæ præfuere, Constantinopoli Romam rediisse ante Leonis II ordinationem, contra quod censuit Baronius, cùm Joannes Episcopus Portuensis, unus ex Legatis, unus etiam ex ordinatoribus Leonis II extiterit. Unde ipsemet Leo, in Epistola ad Constantinum Imperatorem, quam scripsit post mensem Augustum anni 682, ait: *Legatos hujus Apostolicæ Sedis unà cum personis, quæ cum eis profectæ fuerant, per nuper elapsam decimam indictionem* (quæ in cursu fuit usque ad Kalend. Septembris ejusdem anni 682) *mense Julio cum Divalibus Clementiæ Vestræ apicibus & Synodalibus gestis, cum magno jucunditatis gaudio in Domino exultantes suscepimus*. Legati itaque Pontificii hyemarunt Constantinopoli, solicitantes pro felici statu Ecclesiæ Romanæ, aut ob alias causas nobis ignotas, sed cùm accepissent Agathonis mortem & Leonis II electionem, quam ipsemet Leo Imperatori per literas significavit, profecti sunt Constantinopoli, deferentes Acta Synodalia, & Epistolam Imperatoris ad Leonem, & mense Julio indictionis 10, ideoque anno 682, Romam pervenere, ubi Joannes Portuensis cum duobus aliis Episcopis eumdem Leonem, die 17 mensis Augusti Pontificem consecravit. Unde in titulo Epistolæ Imperatoris ad Leonem, quam Baronius anno 683 refert, corrigendum est illud quod dicitur missa ad

Leonem *mensis Decembris decimo tertio indictione decima*, tunc enim Agatho nondum mortuus erat, legendumque, vel *mensis Maij*, vel *mensis Junii decimo tertio*, &c.

IV. *Ea confirmat.* Pontifex, acceptis Synodalibus gestis & Imperatoris Epistolâ, ad ipsum direxit Epistolam Synodi Sextę confirmatricem, quæ dicitur data *Nonis Maij indictione* X, sed hæc temporis obsignatio desideratur in textu Græco, ideoque addititia est, & flocci facienda; ex laudatis quippe Leonis verbis constat eam scriptam esse post indictionem decimam, ideoque post mensem Augustum. Sextam autem Synodum his verbis confirmavit Leo Pontifex: *Sancta igitur universalis, & magna Sexta Synodus, quam nutu Dei Vestra Clementia & sedulò convocavit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus Regulam, & probabilem Patrum doctrinam secuta est. Et quia definitionem rectæ fidei prædicavit, quam & Apostolica Sedes Beati Petri Apostoli (cujus licèt impares ministerio fungimur) veneranter suscepit; idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda Sedes Apostolica, concorditer ac unanimiter his, quæ definita sunt ab ea, consentit, & Beati Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidam Petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptis firmitatem: propterea sicut suscepimus atque firmiter prædicamus sancta quinque universalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum I, Calchedonense & Constantinopolitanum, quæ & omnis Christi Ecclesia approbat & sequitur: ita & quod nuper in Regia urbe, pio vestræ Serenitatis annisu, celebratum est Sanctum Sextum Concilium, ut eorum pedissequum, & in ea interpretans, pari veneratione atque censurâ suscipimus, & hoc cum eis dignè connumerari, tanquam unâ & æquali Dei gratiâ congregatum decernimus: & qui in eo fideliter convenerunt, Christi Ecclesiæ Sacerdotes, inter sanctos Ecclesiæ Patres atque Doctores adscribendos æquè censemus.*

V. *Ea in Hispaniam mittit.* Post hæc sanctus Leo Acta Synodalia in Hispaniam misit, ut Episcoporum Hispaniæ assensu rata essent. Qua de re scripsit ad Ervigium Hispaniarum Regem, ad Episcopos ejusdem Regni, ad Quiricum Episcopum, & ad Simplicium Comitem, omnes Epistolas ejusdem argumenti, nimirum quòd absoluta œcumenica Synodo ipse in Hispaniam mittat per Petrum Notarium Regionarium ejusdem fidei definitionem, acclamatorium insuper sermonem Synodi ad Imperatorem, necnon ejusdem Imperatoris Edictum: quò ipsorum omnium Episcoporum subscriptionibus munirentur, quæ in Oecumenico Concilio statuta fuissent. Eas Epistolas Baronius suppositias credidit, quòd eæ damnatum à Synodo Sexta, ac ipso Leone Honorium Papam testentur. Verùm Sanctus Leo non hæreseos, sed tantùm negligentiæ & culpabilis conniventiæ Honorium perstringit. In Epistolâ enim ad Episcopos Hispaniæ, ait: *Æterna damnatione mulctati sunt Theodorus, Cyrus, cum Honorio, qui flammam hæretici dogmatis, non ut decuit Apostolicam auctoritatem; incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* In Epistolâ verò ad Ervigium Regem eadem inculcans, *de Catholicæ*, inquit, *Ecclesiæ adunatione privati sunt Theodorus Pharanitanus, &c. & unà cum eis Honorius Romanus, qui immaculatam traditionis regulam, quam à prædecessoribus suis accepit, maculari consensit.* Alia suppositionis argumenta & ad ea responsiones legi possunt in Critica Baroniana. De Concilio Toletano, in quo Acta Synodi Sextæ recepta sunt, in Benedicto II Leonis successore agemus.

VI. *Presbyterum & Diaconum Ecclesiæ CP. lapsos communioni restituit.* Agathone Papa sedente, Macarium Antiochenum Episcopum, Stephanum Abbatem, aliosque Monothelitas in Synodo Sexta damnatos & depositos, Romam in exilium missos esse ex Anastasio ibidem diximus; de iisdem hæreticis idem Anastasius in Leone II scribit: *Verumtamen suprascriptos defensores malorum hæreticos, Macarium, Stephanum, Polychronium, & Anastasium, dum nollent à suo recedere proposito, per diversa Monasteria Leo retrusit. Qui prædictus Sanctissimus Leo absolvit duos viros in percipienda communione, qui de Regia urbe cum prædicto Macario, & cæteris in Romanam directi sunt civitatem nec dum à Synodo anathematizatos, idest, Anastasium Presbyterum, ac Leontium Diaconum Ecclesiæ Constantinopolitanæ in die sancto Theophaniæ, exponentes videlicet per propria scripta fidem suam, juxta quod & sancta Synodus determinavit, anathematizantes videlicet omnes hæreticos, sed & suprascriptos viros complices, quos Sancta Synodus, vel Sedes Apostolica anathematizavit.*

VII. *Epistola Imp. ad Leonem II germana est.* Baronius laudatam num. 3 Imperatoris ad Leonem II Papam Epistolam suppositionis arguit, quòd in consignatione temporis error insit; sed, ut diximus, error ille Librariis attribuendus. Deinde ait in ea Constantinum asserere missas fuisse literas pro cogenda Synodo universali ad Agathonem Papam, quas liquet missas esse Dono decessori ejus. Quæ ratio nihil urget; loquitur enim Imperator compendio Historico, quia nempe Agatho literas, quas Imperator Dono miserat, ipsemet post mortem Doni accepit, iisque fecit satis. Nam inde haud absonè Constantinus scribit ad Leonem II, misisse se literas ad Agathonem!

VIII. *Macarius Episc. Antioch. Romam in exilium missus.* Sed ponamus eam Epistolam suppositiam esse, qua ratione Baronius anno 681 ex eamendacij arguit Anastasium Bibliothecarium scribentem Macarium Antiochenum Episcopum à Sexta Synodo depositum cum sui se-

sequacibus Romam in exilium ab Imperatore directum esse, maximè cum ipsemet Baronius anno 685 referat, in Actione prima Concilii Niceni II Petrum Presbyterum & Apostolicæ Sedis Hadriani Papæ Vicarium dixisse: *Romæ quidem extorris erat Macarius à Sancta Synodo Sexta damnatus*, & cætera à nobis in Benedicto II num. IX recitata. Nec est quod dicat, nullum exemplum extare, ut exilio damnatis, pro exilii loco decreta fuerit Romana Urbs; cùm Callinicus Patriarcha Cpolitanus, ipso fatente Baronio ad annum 703 num. 2, à Justiniano Imperatore oculis orbatus fuerit, & Romam in exilium missus, quod confirmatur ex Vita ejusdem Callinici græcè scripta, quam Lambecius Tomo 8 Bibliothecæ Cæsareæ pag. 210 air in ea Bibliotheca asservari, ejusque titulum esse: *Commemoratio Callinici Patriarchæ CP. qui, effossis oculis Romam missus est in exilium, ubi in aliquo muro inclusus, miserè obiit*. Denique quod ex eâ Epistolâ deducit Baronius, ideo Macarium & sectatores Romam missos, quia ad Sedem Apostolicam appellaverant, est omninò incredibile, cùm Sexta Synodus, quæ eum Sede dejecerat, in ultima Sessione professa sit, se in definitione Catholici dogmatis sequi Agathonis Epistolam & Synodales literas Romani Concilii, ideoque Macarium ad Apostolicam Sedem appellasse nulla verisimilitudine dici potest. Illud ergo tantùm ex dictâ Epistolâ deduci mihi posse videtur, Macarium videntem Imperatorem decrevisse, ipsum in exilium mittere, petiisse Romam mitti, quod non displicuit Imperatori, qui Pontificis Romani arbitrio ipsum reliquit in Sedem restituere, si resipisceret: *Ipsi autem*, inquit, *scriptis precibus Serenitatem nostram omnes communiter deprecati sunt, ut se ad Vestram Beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eosque ad Vos misimus, vestro paterno judicio omnem ipsorum causam permittentes*. Et in Episto à ejusdem Imperatoris ad Romanam Synodum, quæ reperitur in fine ultimæ Actionis Sextæ Synodi: *Universalis contentionis communi sententia, de Sacerdotali dignitate repulsi sunt* (Macarius & sectatores) *& probationi Sanctissimi Papæ traditi sunt*. Unde postea Benedictus II Macarium in Sedem restituere volebat, ut in ejus Pontificatu dicemus.

IX. *Leo obtinet ab Imp. ut Episc. Ravenn. ordinatio Romæ fiat.* Obtinuit Leo ab Imperatore Constantino Divales Jussiones, quibus Ravennatensis Ecclesia restituta est sub ordinatione Sedis Apostolicæ; jussit enim Imperator, ut Ravennatensi Archiepiscopo defuncto, qui in ejus locum eligeretur, juxta antiquam consuetudinem Romam veniret ordinandus. Ita Anastasius, qui addit, Leonem fecisse Constitutum, ut Archiepiscopi nihil pro usu pallii aut diversis officiis Ecclesiæ solvere deberent, quod olim S. Gregorium statuisse in Synodo Romana II in ejus Pontificatu diximus. Vetuit insuper, ne Mauri quondam Ravennatensis Episcopi in schismate contra Romanam Ecclesiam defuncti, de quo in Vitaliano Papa locuti sumus, anniversaria, aut agenda celebraretur.

X. *Ad cœlestem patriam migrat.* Leonem Papam sedisse *menses decem, dies septem & decem*, scribit Anastasius, ac sepultum esse *ad Beatum Petrum Apostolum sub die quinto Nonas Julias*. Quo etiam die eum obiisse Ordericus lib. 2, & Marianus Scotus in Chronico produnt. Eamdem Sedis durationem ei assignant idem Ordericus, Hermannus Contractus, Abbo, Luitprandus, Honorius Augustodunensis, & varii Catalogi; nec ullus in tota antiquitate diuturniorem sedem ei adscripsit. Obiit itaque die tertia Julii anni sexcentesimi octogesimi tertii, cùm probaverimus argumento ineluctabili, eum jam sedisse die decima sexta mensis Aprilis ejusdem anni, ex quo & sequitur necessariò, ordinationem ejus rectè à nobis affixam fuisse diei decimæ septimæ Augusti anni sexcentesimi octogesimi secundi, & insuper tam diuturnum non fuisse interpontificium post Agathonis mortem, sicut per errorem in Anastasio legitur. Porrò annum 683 fuisse Leonis emortualem scribit Hermannus Contractus ex editione Canisii.

XI. *Ejus doctrina & pietas.* De Leonis doctrina atque moribus, & pietate hæc habet idem Anastasius: *Leo natione Siculus, ex patre Paulo, vir eloquentissimus, in divinis scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaque lingua eruditus, cantilena & psalmodia præcipuus, & in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque scholasticus eloquendi majori lectione polita, exhortator omnium bonorum operum plebique floreutissimam ingerens scientiam, paupertatis amator, & erga inopum provisionem, non solùm mentis pietate, sed & studii sui labore solicitus*. Synodum Oecumenicam Sextam è Greco in Latinum vertit, Trithemio & Binio testibus. *Hic fecit Ecclesiam in urbe Roma*, ut postea subdit Anastasius, *juxta sanctam Bibianam, ubi & corpora Sanctorum Simplicii, Faustini & Beatricis, atque aliorum Martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicavit sub die vigesima secunda mensis Februarii, ubi & dona obtulit*. Ex quibus ultimis verbis conjectat Auctor Criticæ Baronii, die 22 Februarii anni 683, Leonem sedisse, quia dies 22 Februarii eo anno concurrebat cum Dominica, qua die Ecclesiæ dedicari solitæ erant.

XII. *Dies ejus cultus.* Sed ut ad diem mortis ejus redeam, non obstat nostræ Chronologiæ, quòd nomen Leonis II in nullis Martyrologiis die tertia Julii, qua obiisse diximus, memoretur; cùm Sanctus Leo Magnus hujus nomi-

nominis primus, die, quo è vivis excessit, nulli Martyrologio inscribatur. Nam Leo magnus Festo annuo, Missa & Officio celebratus est die 28 Junii usque ad Pontificatum Gregorii 13, quo Galesinius Protonotarius Apostolicus ejus mandato Romanum Martyrologium condens, festum ejus diei 11 Aprilis affixit, & diei 28 Junii festum S. Leonis II, asserens in Notis, se hac in re secutum esse auctoritatem Platinæ & Onuphrii, qui prioris Leonis mortem cum die 11 mensis Aprilis copularunt, posterioris verò cum die 28 mensis Junii. Certè Leonem Magnum in antiquis Ecclesiæ monumentis die 28 Junii cultum fuisse, pluribus ostendit Quesnellus Tomo II ejus Operum Differt. de Vita & rebus gestis ejus ad annum 461. Baronius etiam Martyrologium Romanum post Galesinium recognoscens, nihil in ea parte mutavit, quia Sanctos diebus memoriæ eorum sacris obiisse communis sententia ferebat; sed fundamento illo innumeris certissimisque exemplis nunc everso, constat utrumque Sanctum Pontificem, aliis diebus, quàm quibus eorum nomina in Breviariis, Missalibus & sacris Fastis coluntur, spiritum Deo reddidisse. Sed Ecclesia eos dies cultui utriusque assignavit, quia *non tam constringitur lege temporum, quàm vices ad suum cohibet nutum*, ut ait S. Petrus Damiani cap. 15 Opusculi, cui titulum fecit, *Dominus Vobiscum*. Plura hac de re Auctor Criticæ Baronii tam anno 67, quàm annis 461 & 684. De utriusque Sancti Leonis Translatione facta à Paulo V lege dicta in S. Leone primo.

XIII. *Pontifices Rom. in ordinum collatione regulis communibus non adstricti.*

Leonis II Vitam his verbis terminat Anastasius: *Hic fecit ordinationem unam per mensem Junii die vigesima septima, Presbyteros novem, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca numero viginti tres.* Qui locus virorum Eruditorum ingenia valde torsit, qui respicientes ab sabbatum Quatuor Temporum proximum post Pentecosten, quod non potest convenire cum die 27 Junii, quocumque anno ponatur Pontificatus Leonis; alii legerunt 27 Maii, sed illi decepti sunt, illud enim sabatum non reperitur etiam mense Majo; alii legerunt quidem mensem Junium, sed loco *die* 27, posuerunt die 4, quo, anno 654, sabbatum quatuor Temporum post Pentecosten incidit. Sed præterquamquod probavimus Leonem obiisse anno 683, Criticæ Baronii Auctor rectiùs, meo quidem judicio scribit, Anastasii textum non esse sollicitandum, ac Leonem eam ordinationem peregisse die 27 Junii in sabbato, licèt non esset quatuor Temporum, quia sicuti Pontifici Romano ob principem dignitatem id privilegii concessum est, ut solus absque aliis Episcopis consecraret Episcopos; ita & propter eamdem rationem, ut singulis sabbatis Diaconos, Presbyteros & Episcopos ordinaret. Pontifices enim Romanos, in conferendis ordinibus, regulis communibus adstrictos non fuisse ostendit Alexander III, dum Batoniensi Episcopo scribens, ait: *Subdiaconos nulli nisi Romano Pontifici, licet diebus Dominicis ordinare*: quod confirmat in literis ad Herefordensem Episcopum: *Ad Subdiaconatum nisi in Quatuor Temporibus, aut in sabbato sancto, vel in sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.*

XIV. *Ordinationes generales eorum à particularibus distinguendæ.*

Cæterùm, prosequitur idem Auctor, existimandum non est Leonem II unica ordinatione fecisse Presbyteros 9, Diaconos 3, Episcopos 23; Anastasius enim significat eum, durante suo Pontificatu, fecisse ordinationem generalem, & quandiù in Pontificatu vixit, Presbyteros 9, Diaconos 3, & Episcopos 23, sed diversis diebus ordinasse. Hanc esse genuinam Anastasii mentem tam in hoc, quam in cæteris Pontificibus, ipsemet innuit; nam in Joanne VI ait: *Hic fecit ordinationem Presbyterorum, seu Diaconorum unam, id est, Presbyteros novem, Diaconos duos. Fecit autem & per diversa loca Episcopos quindecim;* ubi vox *ordinatio*, ad Presbyteros tantùm & Diaconos, non verò ad Episcopos referri potest. Idem confirmat Anastasius in Vita Sergii primi: *Hic ordinavit per diversas provincias Episcopos nonaginta septem. Fecit autem & ordinationes duas per mensem Martii, Presbyteros 18, Diaconos quatuor;* ubi vox, *ordinatio*, & mensis Martius ad Presbyteros, & Diaconos tantùm, non verò ad Episcopos refertur. Hinc in Vitis Pontificum, in quibus nulla mentio ordinationis Presbyterorum, & Diaconorum, nunquam legitur, *fecit ordinationem*, &c. *per mensem*, &c. *in Quadragesima*, &c. quia scilicet tempus, & mensis respiciebant tantùm ordinationes generales, in quibus Presbyteri & Diaconi consecrabantur. In Vita Joannis primi habetur tantùm: *Hic ordinavit Episcopos per diversa loca num.* 13. In Vita Sabiniani: *Hic Ecclesiam de Clero implevit. Hic Episcopos fecit per diversa loca numero sex & viginti.* Idem habetur in Vita Eugenii I, Benedicti II, Joannis V & Cononis. Verum est in Vita Anteri legi: *Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembris, Episcopum unum.* Sed præterquam quòd Anterus ibi præponitur Pontiano, locus ille corruptus est, legendumque cum uno MS. Freheriano: *Hic fecit unum Episcopum in civitate Fundis Campaniæ, per mensem Decembrem.*

XVI. *Hæc ordinationum distinctio explicatur.*

Ad hæc Pontifices Romani ordinare tenebantur omnes Suburbicariarum provinciarum Episcopos à Clero & populo canonicè electos, absque eo quòd eorum consecrationes

crationes diù differri possent, ne Ecclesiæ pastoribus viduatæ remanerent. Quòd si Episcopi à Pontificibus Romanis, nonnisi diebus ordinationum generalium, quibus Presbyteri ordinabantur, consecrati fuissent, quale esset nostrum judicium de Gregorio II, qui intra annos sedecim, quibus sedit, semel Episcopos consecrasset, & quidem 150 uno eodemque die? Quale de Hadriano primo, qui intra annos 24, quibus Ecclesiam Romanam rexit, bis tantùm Episcopos ordinasset, & intra duos dies 185? Hæc omnia profectò absurda. Quare omninò dicendum Pontifices Romanos, non solùm Dominicis, & Sabbatis Quatuor Temporum, sed etiam omnibus aliis diebus Dominicis, ubi opus erat, Episcopos consecrasse, neque eos sese adstrictos credidisse communi legi, quæ sacras ordinationes Sabbatis Quatuor Temporum affigit. Ita rectè Annotator Baronii.

XVI. *Pontifices Romani collatione ordinum non fuisse regulis communibus adstrictos probatur.*

Ad ea objici forsan posset prædictis in literis Alexandri III ad Batoniensem & Herefordensem Episcopos, agi tantùm de Subdiaconis, quorum ordo nondum inter sacros accensebatur, ideoque potuisse quidem Pontifices Romanos, quolibet sabbato aut die Dominica minores Ordines conferre, sed non majores. Id enim ex eo refellitur, quòd cùm Subdiaconatus inter majores ordines relatus est, & nonnulli adhuc Episcopi diebus quibusve Dominicis, illum indifferenter conferrent, Concilium Dalmaticum annno 1191 celebratum canone 2 ita statuit: *Prohibemus etiam ne aliquis Episcopus nisi in Quatuor Temporibus, juxta Sanctorum Patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promovere præsumat. Solus enim Romanus Pontifex Dominicis diebus Subdiaconos ordinare potest.* Ex quo & sequitur tunc Subdiaconatum fuisse numeratum inter ordines sacros. Licèt autem Concilium de solis Subdiaconis loquatur, non inde tamen, Romanæ Sedis privilegium, de Diaconis & Presbyteris quocumque sabbato aut Dominica ordinandis, destruitur; cùm exempla nobis ante illud suppetant, quibus evincitur Romanos Pontifices etiam Diaconos & Episcopos ordinasse extra quatuor Tempora. De Episcopis jam supra dictum est in Simplicio Papa, ubi numero ultimo observavimus Agapetum Papam, Mennam Cpolitanum Patriarcham ordinasse die 13 Martii anni 536 feria quinta. De Diaconis & consequenter de Presbyteris exemplum habemus in Gelasio II, qui die Dominica post sabbatum quatuor Temporum Martii, decima nempe die ejusdem mensis anno 1118 consecratus Pontifex Romanus eodem suæ consecrationis die, *Petrum Rufum Diaconum Cardinalem*, inquit Pandulphus in ejus Vita à Papebrocio in Conatu Chronico Historico relata, *Baronem Subdiaconum, & me Pandulphum Ostiarium, qui hæc scripsi, in Lectorem, & Exorcistam promovit, & plures alios in minoribus gradibus ordinavit.* Unde Innocentius III apud Edmundum Martene de Antiquis Ecclesiæ Ritibus Tom. II pag. 283 scribit: *Solus Pontifex Romanus, qui ante hymnum Evangelium conjecratur, & postmodum ipse Missarum solemnia incipit, & perficit consecratus, in die consecrationis suæ valet ordines celebrare.* Ex quibus habemus Diaconos & Presbyteros consecrandi quocumque sabbato, vel die Dominica, imò & in die consecrationis suæ, licèt non esset Dominicalis, potestatem Romano Pontifici, & quidem soli reservatam fuisse. Ideo portò Concilium Dalmaticum de solis Subdiaconis loquitur, quia tunc de illis solis agebatur; ut enim dixi, plures Episcopi sibi licitum esse arbitrabantur qualibet die Dominica Subdiaconatum conferre, ut licitum fuerat antequam hic ordo inter majores recenseretur, quod Concilium prohibet, hanc potestatem soli Romano Pontifici reservatam declarans.

XVII. *Pontifex Rom. absque aliorum Episc. ministerio potest Episcopos ordinare.*

In hujus Pontificis Vita num. 13 dixi Episcopum Romanum solum & absque aliis Episcopis Episcopos ordinasse, nulla hujus privilegii probatione adductâ. Quare ea difficultas hic paucis excutienda, præcipuè ex Breviario Canonum Fetrandi Diaconi in cap. 6, ubi ex Concilio Telepteni, seu Zelleni refert decretum Siricii Papæ, *ut unus Episcopus Episcopum non ordinet, exceptâ Ecclesiâ Romanâ*; hac enim exceptione peculiarem Romani Pontificis fuisse prærogativam ordinandi Episcopum absque sociis Episcopis, nemo est qui non videat. Paschasius Quesnellus ea verba, *exceptâ Ecclesiâ Romanâ*, ab aliquo impostore addita esse existimat, quòd in nullo Epistolæ Siricii exemplari reperiatur, & probabile non sit addita fuisse à Fetrando viro erudito & rei canonicæ peritissimo; cùm præsertim existimari non posit, Ecclesiam Africanam, quæ Romanæ erat celsitudinis æmula, hanc prærogativam Episcopo Romano concedere illa tempestate voluisse. Joannes Coteletius in Notis ad Constitutiones Apostolicas pag. 217 censuit decreta Siricii perturbata olim fuisse non culpâ Ferrandi, sed fraude cujusdam recentioris, ideoque & ea verba addititia esse. Verùm licèt ea clausula de prærogativa Romani Pontificis non reperiatur in Epistola Siricii, Mabillonius tamen Tomo 2 Musei Italici in Commentario prævio ad Ordinem Romanum cap. 56 rectè, meo quidem judicio, scribit, eam appositam à Fertando fuisse, habita nimirum ab eo ratione temporum quibus scribebat, quia, inquit, extat *antiquissimus codex Corbejensis aute annos mille scriptus continens varia Concilia cum Ferrandi Breviatione, in quo*

io-

SAEC. VII. S. LEO II. *totidem verbis, ut in editis hic locus reperitur*. Refert ibidem Mabillonius Ordinem Romanum 9, in quo, postquam actum est de benedictione Clericorum, Subdiaconorum, Diaconorum & Presbiterorum, quæ fiebat à Pontifice Romano, num. 4 pag. 91, agitur de consecratione Episcoporum, qui *omni tempore benedicuntur* à Romano Pontifice; & postquam Auctor dixit, Pontificem egredi de Ecclesia S. Petri & ascendere cum Clero monasterium S. Martini ad benedictionem Episcopi, tandem subdit: *Et canunt letanias. Et tunc accedit* electus *propius ad Altare submixo capite. Pontifex verò ponet mantum super caput ejus, & dicit unam orationem in modum collectæ, alteram eo modulamine quo solet contestata* (seu contestatio, quo nomine præfatio Missæ olim significabatur, maximè apud Gallos) *cantari, & sedet Pontifex in sella sua. Ipse verò* electus *osculatur pedem ejus, & suscipitur ad pacem, & sic consummatur consecratio*. Eadem legi observat Mabillonius in Ordine vulgato pag. 97. Cùm itaque in illis ordinibus altum sit silentium de aliis Episcopis, qui consecrationi cooperentur, jure meritò dicitur, unum Pontificem Romanum, absque aliorum Episcoporum ministerio, ordinationem Episcopalem tunc perfecisse.

XVIII. Potest & ab uno tantùm Episcopo ordinari. Stephanus Baluzius in Differt. de Concilio Taleptensi, seu Zellensi subjuncta editioni anni 1705 Marcæ de Concordia Sacerdotii & Imperii, suspicatur hæc verba Ferrandi Diaconi, *exceptâ Ecclesiâ Romanâ*, referri ad ordinationem Romani Pontificis, ita ut Ferrandus dicere voluerit, tres quidem Episcopos necessariò adhibendos in consecratione cæterorum Episcoporum, sed ad eam necessitatem non adstringi Romanum, cujus ea prærogativa est, ut ab uno possit ordinari. Verùm hæc conjectura non videtur admittenda; cùm enim in ejusdem Leonis II Vita num. 2 ostenderim Episcopos Romanos etiam ante Concilium Nicænum, à tribus Episcopis fuisse ordinatos, non videtur Ferrandus ad eam prærogativam respexisse, qua nunquam usi sunt Romani Pontifices, licèt eos illa fuisse potitos magna mihi suspicio sit. Si enim Pelagius Primus, & post eum multi ex ejus successoribus, à duobus tantùm Episcopis & ab Archipresbytero Ostiensi consecrati sunt, non video negari posse, licitum etiam eis fuisse ab uno Episcopo consecrari, quia non minus repugnat canoni Nicæno Episcopum à duobus tantùm Episcopis ordinari, quàm ab unico, & tamen nemo objecit Pelagio, quòd à duobus tantùm Episcopis fuisset consecratus contra canonem Concilii Nicæni, licèt ab ejus communione se subtraxissent Romani, quòd crederetur Concilium Quintum approbando, eum sentire contra fidem Concilii Calchedonensis; unde Childebertus Francorum Rex ab eo petiit, ut vel sibi significaret, se per omnia Sancti Leonis scriptis assentiri, vel propriis verbis suæ fidei confessionem ad se mitteret, quod & fecit. Jam tamen sæculo integro ante Pelagium Primum hæc canonis Nicæni subversio objecta fuerat Armentatio Ebredunensi Archiepiscopo, qui anno 439 à Concilio Regiensi dignitate depositus fuit, quòd consecrationem Episcopalem à duobus tantùm Episcopis accepisset. Certè fuisse etiam prærogativam Romani Pontificis posse ab uno Episcopo ordinari, innuere videtur S. Augustinus, dum in Breviculo Collationis contra Donatistas scribit, moris esse, ut Romanum Pontificem ordinet *non aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus*. Denique Romanum Pontificem non tantùm Episcopos ordinasse absque aliorum Episcoporum ministerio, sed & ipsum consequentet ab uno tantùm Episcopo consecrari potuisse, ex eo constat quòd dispenset aliquando, ut Episcopus ab unico tantùm Episcopo cum assistentia duorum Abbatum consecretur, si verum sit, cùm de facto non multis ab hinc annis, scilicet circa annum 1691 permisisse, ut Episcopus Lausannensis in Helvetia Friburgi residens, ab uno tantùm Episcopo, cui assisterent Abbates Altæripæ & Belleii in eadem Helvetia consecraretur, quod mihi compertum est ex literis hac de re Friburgo die 19 Septembris currentis anni 1717 scriptis. Si ergo Romanus Pontifex potest consecrationem Episcopi uni soli permittere, quo pacto negari potest, & ipsum ab uno tantùm Episcopo consecrari potuisse, & Episcopos absque aliorum ministerio consecrasse? Vide dicta in Præfatione Tomo primo hujus Operis præfixa numero nono & sequenti, & in Pelagio primo.

S. BENEDICTUS II *Pontif. LXXXIII.*

Anno Domini DCLXXXIV.

I. *S. Leoni II. ſuſſicitur S. Benedictus II.*

CUm ex dictis S. Leo hujus nominis II, die tertia menſis Julii anni ſexcenteſimi octogeſimi tertii obierit, & , ut ſcribit Anaſtaſius, ceſſarit *Episcopatus menſes* 11 , *dies* 22 , S. Benedictus hujus nominis II, natione Romanus ex patre Joanne ordinatus eſt die 26 menſis Junii anni ſexcenteſimi octogeſimi quarti, in quam Dominica cadebat . In editione quidem Anaſtaſii , qua Baronius uſus eſt , legebatur , ut ipſe aſſerit , poſt Leonis mortem Sedem vacaſſe menſem unum, & dies viginti duos , ſed ea editio ſine dubio corrupta ; aliæ enim omnes , ſicuti & codices MSS. habent menſes undecim & dies viginti duos , quod maximè advertendum , quia ex initio Benedicti II rectè conſignato , Leonis II & ſucceſſorum Benedicti II Chronotaxis pendet .

II. *Scribit in Hiſpaniam pro receptione Actorum Synodi ſextæ.*

Leo II Petrum Regionarium in Hiſpaniam miſerat pro ſignificanda ſextæ Synodi definitione, ut dictum eſt in ejus Pontificatu ; ſed cum Epiſcopi Hiſpani , in Toletano Concilio 13 , poſt diem quartum Novembris anni 683 congregati , abſoluto jam Concilio , Leonis Epiſtolam & Geſta Concilii accepiſſent , non potuere iterum aggregari , tum quia jam ad propria redierant , tum propter procelloſi temporis adverſitatem , quia ſcilicet *tellus omnis hiemali ſtrictu gelu , glaciali nivium immenſitate duruerat* , ut teſtantur Patres Concilii Toletani 14 canone 2 , & 3 , ſub finem anni 684 congregati . Benedictus Pontifex electus ſcripſit ad Petrum Regionarium in Hiſpania agentem , Epiſtolam, cujus titulus : *Benedictus Presbyter & in Dei nomine electus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ , Petro Notario Regionario* . Eà monet Petrum , ut commiſſuum miniſterium peragat , & ſubſcriptiones Epiſcoporum poſt definitionem Synodicam Sexti Concilii procuret ſubjungi . Quare Patres dicti Concilii Toletani 14 , mox dictis ex canonibus 2 & 3 addunt , ſe ſparſis ſedibus atque locis approbaſſe quæ geſta fuerant in Sexta Synodo , & in canone 4 ſubjungunt : *Placuit proinde illo tunc tempore Apologeticæ defenſionis noſtræ reſponſis ſatisfacientes , Romano Pontifici , ea ipſa geſta firmare* . Hæc Apologia adverſus hæreticos ad Romanum Pontificem miſſa , in qua Catholicę Religionis ſumma capita continebantur, Juliani Toletani Epiſcopi opus erat.

III. *Hæc Epiſtola non eſt ſpuria.*

Baronius hanc Benedicti ad Petrum Regionarium Epiſtolam ſuppoſititiam contendit, & vim facit, in eo quod ex alia ejuſdem Benedicti ad Ervigium Hiſpaniarum Regem Epiſtola , cujus initium : *Cùm unus extet rerum omnium Deus* , &c. dicat Benedictus, ſe miſiſſe Acta Synodalia ad Epiſcopos Hiſpaniæ per Petrum Regionarium, cùm tamen conſtet , ea à Leone per eumdem Petrum miſſa . Sed ea ad Ervigium Regem Epiſtola Benedicto II à Librariis perperam attributa , quod decepit Baronium , quibuſdam exemplaribus Leonis , quibuſdam verò Benedicti nomen præferentibus , licèt ea à ſolo Leone ſcripta fuerit. Veroſimile tamen eſt Benedictum II , alias ad Hiſpaniæ Epiſcopos literas ſcripſiſſe, quibus explicarit cauſam miſſionis ejuſmodi Epiſtolarum Leonis ; ſed eę non extant , ſicuti neque eæ , quibus juſſit explicari ſcripta à Juliano Epiſcopo Toletano *de Tribus ſubſtantiis* , ut habetur in Concilio Toletano 15 , de quibus ſtatim agemus . Qua de re plura Combefiſius in Hiſt. Monothel. in Diſſert. Apologet. pro Actis Sextæ Synodi cap. 2.

IV. *Scribit ad Epiſc. Hiſp. quædam improbans in eorum Apologetico.*

Cùm Apologeticum Hiſpaniæ Epiſcoporum, de quo ſuperius , accepiſſet Benedictus II, nonnulla in eo improbavit, atque in his quod de ſanctiſſima Trinitate diſſerens Julianus Toletanus Apologetici auctor dixiſſet : *Sapientiam ex ſapientia , voluntatem ex voluntate procedere* ; & quòd *Chriſtum Dominum ex tribus ſubſtantiis conflatum* affirmaſſet. Quare Benedictus ſcripſit ad Hiſpaniarum Epiſcopos, monuitque, ut corrigerent, quæ legiſſet in ſcriptis ab ipſis literis, quibus, quę decreta erant in Sexta Synodo , probabantur. Hę quidem , ut dixi , Benedicti Literæ non extant , ſed earum mentio in Concilio Toletano 15 , die 11 menſis Maii anni 688 celebrato. Quare Julianus Toletanus altero Apologetico ſatisfecit , ut videre eſt in Actis ejuſdem Concilii Toletani 15. Primæ Reſponſionis , ſeu primi Apologetici meminit Felix Epiſcopus Toletanus in Vita S. Juliani apud Bollandum ad diem 8 menſis Martii , ubi ſcriptorum ejus catalogum texens ſecundo loco nominat *Apologeticum fidei, quod Benedicto Romanæ urbis Papæ directum eſt* . Memorat ibidem ſecundum Apologeticum his verbis : *Item aliud Apologeticum de Tribus Capitulis , de quibus Romanæ urbis Præſul fruſtrà viſus eſt dubitaſſe* . Plura hac de re Bollandus & Baronius .

V. *Novus mos in Eccleſia regimine vacantis ſede.*

Sed ut ad dictam Benedicti Papæ ad Petrum Regionarium Epiſtolam redeam, ex ea intelligimus , vel in ejus electione, vel

paulò

paulò ante desiisse morem illum, quem in S. Gregorio, in Joanne IV, & in S.Martino observavimus, vacante nempe Sede Apostolica, vel absente Pontifice, Ecclesię regimen fuisse penes Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium Notariorum. Cum enim tunc, soli illi tres in inscriptionibus Epistolarum nominarentur, & adderetur nomen Pontificis Electi, si unus ex illis tribus eligeretur, in hac Epistola solus Benedictus Electus nominatur, quod certè clarè manifestat regimen Ecclesiæ non penès alios, sed penes ipsum solum resedisse, licèt nondum esset ordinatus, & consequenter morem illum, vel in ejus electione, vel paulò antea desiisse. Benedictum in favorem S. Wilfridi Eboracensis Episcopi decretum edidisse, tum cùm adhuc esset Romanus Pontifex electus, asserit Joannes VI in decreto absolutionis ejus, de quo in ejus Pontificatu num.7, & Wilfridus ipse coram Synodo Romæ coacta apud Eddium ibidem laudatum cap. 48, *ut omnia*, inquit, *rectitudinis pietatisque, quæ à beatissimis antecessoribus vestris Dominis Apostolicis, Sancto Agathone, & Electo Benedicto, & beato Sergio unanimiter erga meam parvitatem decreta sunt, vos largiflua pietatis benevolentia confirmare dignemini*.

VI. *Benedictus Rom. Ecclesiam in libertatem restituit obtinet.*

Diximus in Agathone Constantinum Imperatorem potestatem confirmandi Electos Romanos Pontifices Exarchis Ravennatensibus abstulise, & ad se retraxisse. Sed eam subjectionem sub Benedicto Papa penitus dimisit idem Constantinus, teste Anastasio in Benedicto, ubi ait: *Hic suscepit divales jussiones clementissimi Constantini magni Principis ad venerabilem Clerum, & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur*. Justinianus tamen II Constantini Pogonati filius, ac successor, videtur nullam habuisse rationem hujus jussionis, cùm sub Conone Papa necessaria iterum fuerit Exarchi confirmatio, ut ibidem videbitur.

VII. *Imperatoris filii dantur ei in filios.*

Idem Constantinus Imperator filios suos Justinianum & Heraclium Benedicto II in filios dedit, quod his verbis denotat Anastasius: *Hic* (nempe Benedictus) *una cum Clero & exercitu suscepit mallones capillorum dominorum Justiniani, & Heraclii filiorum clementissimi Principis, simul & ejus jussionem, per quam significabat eosdem capillos direxisse*. Ea enim hoc tempore vigebat consuetudo, ut per hujusmodi exhibitionem capillorum, quis alicui offerretur in filium; quod discimus ex Paulo Diacono lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 53, ubi ait: *Carolus Princeps Francorum Pippinum filium suum ad Luitprandum* (Longobardorum Regem) *direxit, ut ejus, juxta morem, capillum susciperet. Qui ejus cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisque eum ditatum Regiis muneribus genitori remisit*. Sic igitur pius Imperator voluit, ut filii sui scirent se Romanum Pontificem peculiarem habere patrem, cujus monitis impensius parere deberent, eumdemque ut patrem diligere ac revereri.

VII. *Mos tondendi pueros apud Europæos.*

Porrò per *Mallones* intelliguntur cirri, cincinni, seu implexi crines; mallo enim est *lana*, *villus*, seu coma demissa, ut videre est in Glossario mediæ, & infimæ latinitatis, in voce *mallones*. Observat autem Mabillonius in Præfatione ad primam partem Seculi tertii Benedictini num. 17, laicorum tonsuram penès Europæos, aliam puerorum fuisse, aliam adultorum. Pueri capillum intonsum aliquandiu gerebant; postea cincinnos à capite eorum demetebat Episcopus, aut certè is, qui *pater spiritalis* ob hoc dicebatur, ut constat ex mox laudatis Anastasii & Pauli Diaconi verbis. Ab eo tempore videntur Reges Francorum capillos in orbem compositos gestasse: „ nam antea, ut habet Agathias, „ qui sæculo sexto vixit, solemne erat „ Francorum Regibus intonsam habere co„ mam à pueris, involitantibus utrimque in „ humeros capillorum cirris, anterioribus ca„ pillis à fronte discriminatis. Quippe in Ceteris Regum Carlovingorum iconibus, capilli in orbem æquati ad humeros usque apparent. Ritus ille tondendi pueros profectus videtur à Paganis, qui plerique primum puerorum capillum, alicui Deorum suorum decisum offerebant. An mos iste à pueris ab initio Christianæ religionis frequentatus sit, incertum, cùm nulla ferè istius rei exempla legantur ante sæculum octavum, quo id *ex more* factum dicitur. Extant in Ordine Romano plures Orationes ad capillaturam incidendam, & *ad puerum tonsurandum*, aliæ ab eis, quæ *ad Clericum* faciendum assignantur. Priores videntur usurpatæ fuisse in solemni isto ritu, quo pueri primùm tondebantur extra ordinem Clericorum, qui à pueris illis corona secernebantur. Hæc Mabillonius laudatus.

IX. *Benedictus Macarium olim Epis. Antioch. ab hæresi revocare tentat.*

Macarius Antiochenus quondam Patriarcha, à Sexta Synodo, Sede ob hæresim deturbatus, Romę hoc tempore in exilio agebat. Hunc, mortuo anno 683 Theophane ejus in locum suffecto, in pristinam dignitatem restituere volebat Benedictus, si damnata heresi ad Ecclesiæ Catholicæ communionem redire vellet; sed cervicosus homo Sancti Pontificis monita contempsit. Id constat ex Actis Synodalibus Nicæni Concilij secundi Act. 1, quę sic habent: *Petrus studiosissimus Presbyter, & Apostolicæ Sedis Hadriani Papæ Vicarius dixit: Et Romæ quoque extorris erat Macarius à Sancta Synodo Sexta damnatus: verùm piæ memorationis pater*

ter

SÆC. VII. S. BENEDICTUS II.

ter noster Benedictus deliberandi spatium per triginta dies illi concessit: & quodam tempore Bonifacium Consiliarium ad eum misit, quò verbis admonitione plenis ex sacra Scriptura illum instrueret: verùm ad meliorem mentem haudquaquam perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quò illum rursùs in pristinum statum reciperet.

X. *Ad vitam immortalem transit.*

Anastasio scribenti Benedictum II Papam sedisse *menses decem*, *dies duodecim*, suffragantur Ordericus lib. 2, Regino, Luitprandus, Abbo, Hermannus Contractus, Catalogus Vaticano-Palatinus, aliique. Quare cùm die vigesima sexta mensis Junii anni sexcentesimi octogesimi quarti ordinatus fuerit, supremum vitæ suæ diem confecit, die septima Maij anni sexcentesimi octogesimi quinti, & die octava ejusdem mensis, seu *sub die 8 Idus Maij*, ut prodit idem Anastasius, sepultus est: indeque Officio Ecclesiastico in Basilica Vaticana Sancti Petri Apostoli die septima Maii celebratur, quo etiam die ejus memoria sacra est in hodierno Martyrologio Romano, apud Notkerum, Molanum in prima editione Additionum ad Usuardum, Galesinium, Canisium, Ghinium in Natalibus Sanctorum Canonicorum, aliosque Martyrologos à Papebrocio ad diem 7 mensis Maii in Elogio de S. Benedicto II memoratos, qui & testatur, postridie, sive die octava mensis Maij memorari a Greveno in Additionibus ad Usuardum, & a Maurolyco, ac Felicio, & hoc juxta regulam ab Auctore Criticæ Baronii statutam, Martirologos scilicet uno tantùm die, in alicujus Pontificis depositione consignanda, inter se discrepantes, sic conciliandos esse, ut alii ad diem eorum obitualem, alii ad diem, quo sepulti sunt, respexerint.

XI. *Ejus in Ecclesiam, Clerum, & monasteria munificentia.*

De ceteris Benedicti II gestis hæc Anastasius habet: *Hic Ecclesiam beati Petri Apostoli, sed & beati Laurentii Martyris, quæ appellatur Lucinæ restauravit. Itemque in Ecclesia beati Valentini Viâ Flaminiâ fecit coopertorium super Altare cum clavis & fastellis, & in circuitu palergium chrysoclavum pretiosissimum: similiter & in Ecclesia beatæ Mariæ ad Martyres alium coopertorium porphyreticum fecit cum Cruce ex gemmulis*, &c. *Fecit autem calices aureos ministeriales duos pensantes singulos libras singulas*, &c. *Clerum diversis ordinibus in die Sanctò Paschæ honoribus ampliavit*, &c. *Dimisit omni Clero, Monasteriis, Diaconiis & Mansionariis auri libras triginta. Fecit autem Episcopos per diversa loca numero duodecim.*

XII. *Ejus pietas & doctrina.*

Ejus tandem virtutum splendorem & divinarum Scripturarum scientiam commendat idem Anastasius: *Ab ineunte ætate sua*, inquit, *Ecclesiæ militavit, atque se sic in Divinis Scripturis & cantilena à puerili ætate & in Presbyterii dignitate exhibuit, ut decet virum suo nomine dignum, in quo verè superna benedictionis gratia redundavit, ut nomine pariter & operibus dignus ad Pontificii regimen perveniret, pauperitatis amator, humilis, mansuetus, patientiam habens, atque manu largissimus.*

JOANNES V *Pontif. LXXXIV.*

Anno Domini DCLXXXV.

I. *Joannes V fit Papa.*

Post Sancti Benedicti II obitum, vacatte Sedem *menses duos*, *dies quindecim* scribit Anastasius, & ex eo Ordericus lib. 2, ex quo sequitur Joannem hujus nominis V, natione Syrum, patria Antiochenum, ex patre Cyriaco, ordinatum fuisse die vigesima tertia mensis Julii anni sexcentesimi octogesimi quinti, in quam Dominica cadebat. Non advertens autem Baronius Anastasium ex interpontificio excludere diem septimam Maii, Benedicti II emortualem, & ordinationes Romanorum Pontificum diebus Dominicis fieri solitas esse, Joannis V ordinationem cum die vigesima secunda mensis Julii connexuit.

II. *Præfuerat Synodo VI ut Legatus Agathonis.*

Hic Pontifex *consecratus est à tribus Episcopis, Ostiense, Portuense, Veliternense, sicut prædecessor ejus Leo Papa*, inquit Anastasius; ex quo inferendum est Sedem Albanensem adhuc vacasse tempore ordinationis Joannis V, sicut vacabat tempore Leonis II, ut elicitur ex Anastasio, qui dicit ideo Episcopum Veliternensē fuisse unum ex ordinatoribus Leonis II, quia tunc Albanensis Sedes vacua erat. Joannes V ante Pontificatum erat Diaconus Ecclesiæ Romanæ, fuitque unus ex Legatis Agathonis Papę ad Sextam Synodum generalem, cui cum aliis præfuit, ex qua rediens *detulit præter alia etiam divales jussiones, relevantes annonæ capita patrimoniorum Siciliæ, & Calabriæ non pauca, sed & præceptum frumentum similiter, vel alia diversa, quę Ecclesia Romana annuè minime sufficiebat persolvere*, ex eodem Anastasio.

III. *Justiniani Imp. divalis ad Cononem, non ad Joannem directa.*

Extat Tomo 6 Conciliorum Divalis Jussio Justiniani Imperatoris directa ad Joannem Papam in confirmationem Sextæ Synodi, quâ Imperator Pontifici significat, quòd cùm cognovisset Acta Synodalia in Regia urbe apud quosdam Judices remansisse, se adduxisse *sanctissimos, ac beatiss. Patriarchas,*

cum

cum sua Beatitudinis Apocrisario , &c. & jussisse *præfatas Synodalium gestorum chartas in medium adduci*, *& coram supradictis omnibus lectionem eorum fieri* , *omnesque diligenter audientes signare eas* fecisse, *ut non sit licentia in quolibet tempore his* , *qui timorem Dei nolunt habere* , *aliquid corrumpere aut submutare ab his quæ inserta sunt prænominatis Synodalibus gestis*. Sed hanc Divalem Jussionem ad Cononem , non ad Joannem directam, magna mihi suspicio est. Id certè innuit Anastasius, qui in Conone scribit: *Hic suscepit Divalem Jussionem Domini Justiniani Principis* , *per quam significat reperisse Acta Sanctæ Sextæ Synodi* , *& apud se habere* , *quam piæ memoriæ Dominus Constantinus genitor ejus Deo auxiliante fecerat*. Nec est quod dicatur Divalem illam directam esse ad Joannem , & post ejus mortem à Conone susceptam, nam præterquamquod id nullibi scriptum reperitur, invictè refellitur ex ejusdem Divalis subscriptione; *data* enim dicitur *decimo tertio Kalendas Martias Constantinopoli in Imperiali domo* , *piissimoque & perpetuo Augusto Justiniano Imperatore* , *anno secundo* , *& post Consulatum ejus anno secundo* , *indictione decima quinta*, qui characteres conveniunt certè in mensem Februarium anni sexcentesimi octogesimi septimi, quo sedebat Conon, & Joannes à septem circiter mensibus obierat, quod Imperatorem latere non poterat. Existimo itaque in prædicta Divali intrusum esse à Librariis Joannis nomen, & consequenter nomen Cononis restituendum esse.

IV. Turritanam Eccles. Sedis Apost. ditioni redintegrat.

Joannis Pontificatum , quòd , ut ait Anastasius, *diuturna infirmitate detentus* fuerit , nulla res memorabilis insignivit. Unde id tantùm de eo hæc habet: Joannes *post multorum annorum curricula propter transgressionem ordinationis Ecclesiæ Turritanæ in Sardinia*, *quam sine auctoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus* , *pro eo quòd antiquitus ordinatio fuit Sedis Apostolicæ* , *& ad tempus concessa fuerat ipsius ordinatio eidem Ecclesiæ* , *postmodum protervia faciente Archiepiscoporum* , *præcepto Pontificum ab eadem ordinatione suspensi sunt* , *juxta determinationem Sanctæ memoriæ Martini Papæ* ; *& facto Concilio Sacerdotum* , *novellum Episcopum* , *qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat* , *sub ditione Sedis Apostolicæ redintegravit atque firmavit*; *quorum chirographus archivo Ecclesiæ retinetur*.

V. Moritur.

Sic tandem Joannis Pontificatum claudit Anastasius: *Qui sanctissimus vir diutina infirmitate detentus est*, *ut etiam vix ordinationem Sacerdotum explere potuisset*. *Hic dimisit omni Clero* , *Monasteriis & Diaconiis & Mansionariis solidos mille nongentos*. *Fecit autem Episcopos per diversa loca numero tredecim*: *qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die secunda mensis Augusti*. Obiit itaque Joannes V die prima Augusti anni sexcentesimi octogesimi sexti, & die secunda ejusdem mensis sepultus est; sicque rectè idem Anastasius jam scripserat, eum sedisse *annum unum*; *dies novem*, quod & Ordericus lib. 2, Regino, Hermannus Contractus , variique Pontificum catalogi etiam habent, ex qua dierum sedis ejus enumeratione excludunt diem primam Augusti, qua mortuus est.

VI. Moritur & Theodorus Patriarcha Cpolitanus.

Joanne sedente Theodorus ille Patriarcha Constantinopolitanus , qui ante Sextam Synodum Sede deturbatus, in eam postea anno 683 , mortuo Georgio, restitutus fuerat, supremum diem obiit , postquam, ut ait Theophanes , post suam restitutionem annos tres sedisset , ex quo sequitur ejus mortem anno 686 affigendam esse. Hæc ex Critica Baronii ; indeque ruunt omnes conjecturę doctissimi Cardinalis ; quibus probatum existimat , Theodorum Acta Sextæ Synodi falsasse ; & cùm in eis nomen ejus inter damnatos hæreticos legeretur , nomen Honorii in sui locum subrogasse, ac Acta vitiata Legatis Romanis , antequam ex urbe Regia recederent, tradidisse , cùm ea in potestate habuerit. Conjecturę , inquam , illæ evanescunt , cùm Theodorus anno tantùm 683 in sedem & in benevolentiam Constantini Pogonati redierit, & Legati Apostolicæ Sedis Romę à Sancto Leone Papa suscepti fuerint , mense Julio anni 682. Theodoro successit in sedem Constantinopolitanam *Paulus ex laico à secretis* , inquit Theophanes.

CONON *Pontif. LXXXV.*

Anno Domini DCLXXXVI.

I. Conon eligitur Pont. Rom.

JOanne V Papa mortuo , civitas in duas partes scissa est , Clerus enim Petro Archipresbytero suffragabatur; Judices verò & exercitus Theodoro Presbytero favebant. Tandem Clerus communi consilio in electionem tertii conspiravit , scilicet Cononis genere Thracis, qui educatus apud Siciliam , & postmodum Romam veniens ad Presbyterii honorem devenerat. Hunc veneranda canities , simplex animus , quieti mores , religiosa vita, sacra eruditio hoc præstabant loco dignissi-

SÆC. VII. CONON.

mum, ut scribit Anastasius, qui subdit: *Post aliquot dies & ipsi flexi sunt* (Judices scilicet & Primates exercitûs) *& consenserunt in persona prædicti sanctissimi viri* (nempe Cononis) *atque in ejus decreta devota mente subscripserunt, & Missos pariter unà cum Clericis & ex populo ad excellentissimum Theodorum Exarchum, ut mos est, direxerunt.* Ex his patet verum esse, quod in Benedicto II observavimus, Justinianum Imperatorem Constantini Pogonati filium & successorem, juxta morem antea usitatum statuisse, ut consecratio Romani Pontificis absque confirmatione Exarchi Ravennatensis non perageretur. Remanserunt itaque Romani liberati ab onere mittendi decreti electionis Constantinopolim, sed obnoxii remanserunt Exarchorum examini, donec ipsi sæculo sequenti defecere, ut notat Marca lib. 8 de Concordia cap. 9, num. 10.

II. *Dies ordinationis ejus.*

Conon itaque Pontifex consecratus est die vigesima primá mensis Octobris anni sexcentesimi octogesimi sexti, in quam Dominica incidebat. Verum quidem est in Anastasio legi cessasse Episcopatum post Joannis V mortem, *menses duos, dies 18*; sed vel Anastasius hac in parte corruptus, & legendum dies 19, vel tam diem mortis, quam diem sepulturæ exclusit ab interpontificio, quod necessariò dicendum est, ut Cononis ordinatio dicatur facta in die Dominica. Sed quidquid sit, in ejus morte constabit, vel in tempus sedis Joannis V, vel in tempus interpontificii post ejus mortem, unius saltem diei errorem irrepsisse, quod Chronologię nostræ non officit, dummodo Cononis ordinatio diei Dominicæ affigatur.

III. *Ritus in ejus consecratione servatus.*

Ritum in creatione Cononis servatum, antequam consecraretur, habemus ex citatis Anastasii verbis, ante quæ jam dixerat: Cononem *Sacerdotes, & Clerus* unanimiter apud Lateranum elegerunt. Mox *omnes Judices unà cum Primatibus exercitûs ad ejus salutationem venientes, in ejus laudes acclamaverunt. Videns exercitus unanimitatem Cleri, & populi*, electioni factæ *consenserunt, atque in ejus decreto* cum eisdem *subscripserunt*. Demum iidem unà cum Clero & populo, *Missos suos ad Exarchum, ut mos erat, direxerunt*. Electio itaque primò fiebat per Clerum; deinde salutatio & acclamatio per Judices, & Primates. Sequebatur consensus exercitûs: omnium denique subscriptio in decreto, quod ad Exarchum, & aliquando etiam ad Imperatorem mittebatur. Ex quibus & aliis, quæ idem Auctor narrat in Valentino Papa, Mabillonius in Commentario ad Ordinem Romanum paragrapho 18 explicat ritum ante sæculum 11 in consecratione Romani Pontificis servari solitum. Electioni enim Pontificis succedebat ejusdem institutio duabus rebus, peracta ordinatione scilicet, ac inthronizatione. Ordinatio in Vaticana Sancti Petri Basilica, inthronizatio in Lateranensi fieri consueverat. In his non constans ordo: nam etsi inthronizationem consecratio præcedere solebat, nonnunquam tamen inthronizatio præmittebatur, ut in Conone factum vidimus, idemque in Valentini electione contigisse infra narrabimus.

SÆC. VII. CONON.

IV. *Justinianus Jun. Imp. à fide non defecit.*

De Conone scribit Anastasius: *Hic suscepit Divalem Jussionem Domini Justiniani Principis, per quam significat reperisse Acta Sextæ Synodi & apud se habere, quam piæ memoriæ Dominus Constantinus pater ejus fecerat, & promisit ejus pietas illibatam & inconcussam perenniter custodire & conservare.*
„ Hæc cùm dicat Anastasius, inquit Baro-
„ nius ad annum 686, ex literis tamen Ni-
„ colai Pontificis ad Michaelem Imperato-
„ rem constat, haud sanæ fidei extitisse,
„ sed & adversatum fuisse eumdem Impe-
„ ratorem Justinianum ipsi Cononi, cùm
„ Legatos ejus Constantinopolim missos
„ prævaricari coegisset; sed Nicolai verba
„ accipe dum invehitur in improbos Impe-
„ ratores de Ecclesia Romana male meren-
„ tes: *Tanta*, inquit, *salutis oblatæ mini-*
„ *stros duplici modo interemistis: quoniam*
„ *aut participes illos sui erroris effectos spi-*
„ *ritualiter occiderunt, sicut tempore reve-*
„ *rendæ memoriæ Cononis contigit*, &c.
Arguunt quidem illa diversæ fidei esse cœpisse Justinianum à Romano Pontifice, ob idque constat sensisse numen iratum, &c. Ita Baronius. Sed cùm de illo facinore, neque Anastasius, neque alii Historici mentionem faciant, & parte alia nullus literis mandarit Justinianum sensisse numen iratum, & è solio dejectum, quia à fide defecerat, imò Agatho Diaconus Ecclesiæ Cpolitanæ in Peroratione, cujus titulus est: *Peroratio scribę Actorum Sextę Synodi: ubi etiam traduntur, quę tyrannus, & insipiens Bardanes adversùs eamdem sanctam & œcumenicam Sextam Synodum temerè molitus est*; cùm, inquam, Agatho dicat mala illa contigisse *ob pessimam à principio, sanguinariamque ejus* (Justiniani) *voluntatem*, in supradicta Nicolai Papæ Epist. 8, ubi legitur, *reverendę memorię Cononis*, legendum videtur *reverendę memorię Constantini*, sub cujus, non sub Cononis Pontificatu, Bardanes tyrannus, qui sub Philippici nomine Imperium invaserat, Orthodoxis, qui libello, quem pro abroganda Sexta Synodo dictaverat, subscibere noluerunt, persecutionem intulit, ut ibidem dicemus. Quo pacto non Cononis, sed Constantini Papæ Legati prævaricari coacti sunt à Philippico, non a Justiniano, qui, teste Anastasio, Cononi permisit illibatam & inconcussam perenniter custodire Sextam Synodum,

quam

SÆC. VII. CONON. quam Constantinus pater coegerat. Vide dicta in Constantino Papa.

V. Conon PP. Franconiorum conversionem procurat. Conon sanctissimum Hiberniæ Monachum Kilianum Apostolica donatum missione, & Episcopali dignitate auctum, ad Franconiorum conversionem destinavit, ut legitur in ejus Vita interpolata, quam publicavit Henricus Canisius Tom. 4 Antiq. Lection. Legitur enim & alia brevior optimæ notæ Seculo 2 Benedictino, in qua legitur Kilianum in Scotia, ut tunc Hibernia vocabatur, natum, cum aliquot sociis venisse in Franciam Orientalem ad urbem Herbipolensem, vulgò *Wirzburg*, indeque cum sociis, ut ibi prędicaret nomen Christi ad Joannem Papam Romam se contulisse, ubi à Conone Papa honorificè suscepti sunt, quia Joannes V è vivis excesserat, & Conon Pontificatum Romanum regebat. *Sed illuc venientes & Apostolicum virum* (Joannem) *non invenientes, quia à Sancto Papa Canone* (legendum Conone) *prædictus Pontifex Kilianus amabiliter & honorabiliter susceptus est. Cùm autem beatus Papa Canon* [Conon] *vidit unde venerat, & ad quem locum exinde prompta voluntate iturus fuerat; audita illius fide pariter & doctrina, ideo dedit illi ex S. Principe Apostolorum licentiam & potestatem prædicandi & docendi*. In vita interpolata hęc verba adduntur: *Itaque consensu totius Urbis beatissimum virum in Præsulatûs officio constituit, quo & chrisma conficere, & Ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret*. S. Itaque Kilianus Episcopus ordinatus est à Conone, nulli sedi adstrictus, sed tantum, ut quòcumque vellet Evangelium Gentibus prædicaret.

VI. Opera S. Kiliani. Refert postea Auctor Vitæ non interpolate, Kilianum Episcopum Apostolicum cum Kolomanno Presbytero & Totmanno, seu Totnano Diacono, sociis suis, Herbipolim rediisse, ibique Christum annunciasse, atque Gozbertum Franconiæ Ducem baptizasse. Sed cùm postea Kilianus eum admonuisset, non licere sibi conjugio frui uxoris fratris sui, quæ Geilana vocabatur, hęc duorum ministrorum suæ crudelitatis operâ eosdem interfici curavit. Hoc Martyrium anno 689 contigisse, certum faciunt versus, qui in epitaphio S. Kiliani leguntur, eo anno à Baronio recitati. Cùm verò postea Kiliani & sociorum corpora in summa veneratione essent, & ad eorum sepulcbra multa fierent miracula, *cum consilio & præcepto Zachariæ Papæ, mediante Bonifacio Archiepiscopo, de tumulo honorificè sublevati sunt, regnante Pippino primo Orientalium Francorum Rege*. Quare facta hæc Translatio anno 752 à Sancto Burchardo Episcopo Wirziburgensi primo, ut refert Anonymus Auctor ejusdem S. Burchardi Vitæ, à Mabillonio Sæc. 3 Benedictino part. 1 recitatæ.

VII. Eccles. Antioch Episcopum ordinat. Si Cononis nomen S. Kiliani Apostolatus illustravit, scriptores hanc ei notam inusserunt, quòd cùm, morte Theophanis, vacaret Ecclesia Antiochena Pastore, ut dictum est in Benedicto II, quorundam Ecclesiasticorum persuasione, inconsulto Romanæ Ecclesiæ Clero, ordinarit Constantinum Diaconum Ecclesiæ Syracusanæ, Rectorem tunc patrimonii Romanæ Ecclesiæ in Sicilia, eique pallium ex more concesserit. Sed factum est, ut cùm qualis ille esset, detectus fuisset, nempe factiosus homo, & ad conflandas discordias natus; ejus rei gratia arcta custodia elservari jussus fuerit ab Imperatoris Magistratibus, qui Siciliam administrabant. Id, ut dictum est, alicujus imprudentiæ notam Cononi inussit, qui hujusmodi hominem, Antiochenę Sedis Episcopum ordinasset, minimè consulto Romano Clero, quod *præter morem* Anastasius ab eo factum scribit. Tanti periculi est Pontifices, & Episcopos, absque consilio, homines haud satis probatos ad Ecclesiasticas dignitates & ministeria promovere.

VIII. Vitam cum morte commutat. Conon adversa per totum Pontificatum valetudine conflictatus, cùm se morti propinquum videret, Clero & Monasteriis eam auri quantitatem, quam Papa Benedictus reliquerat, legavit, Pascalis Archidiaconi & thesauri Pontificii dispensatoris arbitrio distribuendam, qui regnandi cupidus eam Exarcho Ravennatensi obtulit, ut in Sergio Papa dicetur. Cùmque Episcopos per diversa loca numero sexdecim ordinasset, & menses undecim sedisset, ut habent Ordericus lib. 2, Honorius Augustodunensis, Regino, Hermannus Contractus, Luitprandus, Abbo, duo exemplaria MSS. Anastasii, unum Colbertinum, alterumque Thuaneum, omnesque fermè veterum Pontificum catalogi, è vivis excessit die vigesima prima mensis Septembris, ut scribit Marianus Scotus, quo die Anastasius tradit eum sepultum esse ad B. Petrum Apostolum. Quare error irrepsit in Anastasium vulgatum, in quo legitur eum sedisse *menses undecim, & dies viginti tres*, illi enim dies abundant, ut ex ipsius Anastasii dictis in superioribus Pontificibus constar. Annum autem sexcentesimum octogesimum septimum ei fuisse emortualem, superius dicta in ejus ordinatione, nos dubitare minimè patiuntur.

S. SERGIUS *Pontif. LXXXVI.*

Anno Domini DCLXXXVII.

I. *Schisma post Cononis mortem.* PAschalis Ecclesiæ Romanæ Diaconus, quò facilius post Cononis mortem, Pontificatum adipisceretur, literas ad Joannem novum Exarcham Ravennatensem misit, eique eam auri quantitatem, quam Benedictus Papa reliquerat, quamque tum Clero, tum Monasteriis Conon distribui jusserat, obtulit, si ejus operâ ad Pontificatum eligeretur. Post septem dies à defuncto beatæ memoriæ Conone, ut fieri mos erat, de successoris electione agi cœptum. Populo duas in factiones diviso, schisma factum est. Pars una Theodoro Archipresbytero, Paschali Archidiacono favebat altera. Una elegit Theodorum, altera Paschalem. Theodorus cum populo, qui ei favebat, interiorem partem Patriarchii tenuit: Paschalis exteriorem partem ab Oratorio S. Silvestri & Basilica domus Juliæ, quæ super campum respicit, occupavit. Cùmque unus alteri locum cedere nollet, Primates Judicum & exercitûs Romanæ militiæ, & Cleri plurima pars & præsertim Sacerdotum, ad sacrum palatium perrexere, & diu quid agendum esset, pertractantes: Deo annuente, summo consensu tertium elegerunt, Sergium scilicet S. R. E. Presbyterum natione Syrum, patriâ Antiochenum, Tiberii filium, Panormi in Sicilia educatum, quem Adeodatus Pontifex in Romanum Clerum adoptaverat, & Leo II Presbyterum ordinarat. Eum itaque de medio populi tollentes in Oratorium B. Cesarii Martyris Christi, quod est intra palatium introduxerunt, & exinde in Lateranense Episcopium cum laudum acclamatione deduxerunt.

II. *Sergius legitimus Pon. eligitur & schisma sedatur.* Sergio legitimo Pontifici sponte cessit Theodorus, Paschalis in schismate pertinax, coactus ipsum salutavit, sed suæ factionis hominibus Ravennam missis dictum Joannem cognomento Platyn Exarchum Romam advocavit, qui ipsi Pontificium nomen ac dignitatem assereret: Exarchus, cùm Sergium legitimis suffragiis, ex communi consensu vidisset in Sede S. Petri collocatum, Paschali suffragari non valuit: sed à Sergio exegit centum auri libras, quas ipsi promiserat Paschalis. Quas cùm se nec promisisse contestaretur Sergius, nec illis solvendis Ecclesiam satis esse, & ad flectendum Exarchum cantharos & coronas, quæ ante sacrum Altare, & confessionem B. Petri ex antiquo pendebant, deponi jussisset, & in pignus tradi, nihilo magis commotus est homo pecuniæ avidus, nec Ecclesiæ molestus esse desiit, donec centum auri libras accepisset: Non multò post magiæ convictus Paschalis, Pontificis sententia ab Archidiaconatûs officio dejectus est, & in Monasterium detrusus, ubi post quinquennium impœnitens obiit. Hæc constant ex Anastasio.

Sergium porrò die decima quinta mensis Decembris, in quam anno sexcentesimo octogesimo septimo Dominica cadebat, ordinatum esse, ex eo convincitur, quòd idem Anastasius tradat, Conone mortuo, Sedem vacasse *menses duos*, *dies* 23, excludendo diem emortualem Cononis ab interpontificio; vel dies 24, ut habent tres codices MSS. Anastasii eum diem includentes. Abbo tamen, & Ordericus lib. 2 habent etiam dies 23. Papebrocius quidem in Conatu Chronico-Historico differt Cononis ordinationem in diem 22 Novembris anni sexcentesimi octogesimi octavi: sed hæc opinio sustineri non potest, cùm ex epitaphio Ceduallæ Saxonum Occidentalium Regis, qui anno 689 Romæ obiit, constet Sergium eo anno, die 16 mensis Aprilis secundum sui Pontificatûs annum numerasse. Quare vel ex hoc solo epitaphio, de quo mox, à Beda lib. 5 cap. 7 relato, Chronologia nostra, à Leone II ad mortem Sergii & duorum ejus successorum, certa & indubitata redditur. III. *Ordinatur.*

Sanctus hic Pontifex proximo à sua ordinatione anno, nempe 688, die vigesima octava mensis Junii, corpus Sancti Leonis Papæ hujus nominis primi, quod in abdito inferioris Secretarii Basilicæ Sancti Petri positum fuerat, in decentiorem locum transtulit, ut partim ex Anastasio, partim ex ejusdem Sancti Leonis Epitaphio probat Auctor Criticæ Baronii ad annos 461, & 688, & ex eo in ejus Pontificatu retulimus. IV. *Corpus S. Leonis M. transfert.*

Eodem anno sexcentesimo octogesimo octavo, Idibus Maii celebratum est Concilium Toletanum decimum quintum, cui præfuit Sanctus Julianus Antistes Toletanus, in quo agitata quæstio non parum obscura circa propositiones quasdam ab Episcopis Hispaniæ prolatas, & Benedicto II Papæ suspectas, de quibus in eodem Benedicto locuti sumus. In eo Concilio secundus Juliani Apologeticus probatus Patrum auctoritate, sancitumque nihil eum videri adversùs Christianam pietatem committere, qui in Deo voluntatem ex voluntate procedere affirmarit, tresque substantias in Christo Dei filio esse: quod Concilium multipliciter exposuit, & quomodo Catholico sensu V. *Probat Acta Concilii Toletani* 15.

ſenſu, & abſque ullo errore dictum ſit, oſtendit: ſubſtantiæ nempe nomen in naturæ eſſentlæque ſignificatione uſurpari conſueviſſe, & voces abſtractas, nempe formam ſignificantes, ſæpe pro concretis Veterum Scriptorum abuſu ſumi. Poſt Concilium Julianus Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum viros eruditiſſimos Romam ad Sergium Papam miſit, qui eidem factam in Synodo expoſitionem obtulerunt, quam Summus Pontiſex probavit, ut prodit Rodericus Archiepiſcopus Toletanus in Hiſt. Hiſp. à Baronio laudatus. Anno poſtea 693 in Concilio Toletano 16, eam locutionem circa divinas perſonas, in boc Concilio 15 jam diſcuſſam, iterum explicarunt; cùm enim dictum eſſet, voluntas de voluntate, eſſentia de eſſentia, id ita explicarunt tanquam ſenſus eſſet: pater voluntas genuit filium voluntatem; ſicut Catholicè dicitur Deus de Deo, lumen de lumine: ideſt, Deus pater genuit filium: Deus pater, qui eſt lumen, genuit filium, qui pariter eſt lumen, &c.

VI. *Cedualla Saxonum Regem baptizat.*

Cedualla Occidentalium Saxonum Rex, cùm genti ſuæ duobus annis ſtrenuiſſimè præfuiſſet, relicto imperio propter Dominum, regnumque perpetuum, anno 688 Romam venit, quò baptizaretur à Sergio Pada, ut ſcribit Beda tàm in Epitome, quàm in Hiſtoria lib. 5, cap. 7, ubi addit: *Cedualla illò* (ſc. Romam) *perveniens, Pontificatum agente Sergio Papa, baptizatus eſt die ſancto ſabbati Paſchalis, anno ab Incarnatione Domini ſexcenteſimo octuageſimo nono, & in albis adhuc poſitus, languore correptus, duodecimo Kalendarum Majarum die ſolutus eſt à carne, & beatorum eſt regno ſociatus in Cœlis. Cui etiam tempore baptiſmatis Papa memoratus Petri nomen impoſuerat, ut beatiſſimo Apoſtolorum Principi (ad cujus ſacratiſſimum corpus à finibus terræ pio ductus amore venerat) etiam nominis ipſius conſortio jungeretur: qui in ejus quoque Eccleſia ſepultus eſt, & jubente Pontifice epitaphium in ejus monumentum ſcriptum*, &c. Illud poſtea recitat Beda, hiſque verbis clauditur: *Hic depoſitus eſt* Cedual, *qui & Petrus, Rex Saxonum, ſub die duodecimo Kalendarum Majarum, indictione ſecunda: qui vixit annos plus minus triginta, Imperante Domno Juſtiniano piiſſimo Auguſto, anno ejus Conſulatûs quarto, Pontificante Apoſtolico viro Domino Sergio Papa anno ſecundo.* Ex hoc porrò Epithaphio conſtat, ut jam dictum eſt, Sergii Papæ ordinationem copulari non poſſe cum die 22 Novembris anni 688; ſic enim Cedualla, non ſecundo, ſed primo ejus Pontificatûs anno depoſitus fuiſſet.

VII. *Synodus Trullana ſeu quini-ſexta.*

Cùm in Synodis generalibus Quinta & Sexta, nulli canones editi eſſent, ad diſciplinæ reſtaurationem & reformationem morum, Juſtinianus Imperator Trullanam Synodum congregavit, ad ſupplendas Quintam & Sextam Synodos. Hanc Synodi cauſam indicant, qui ad illam convenere Epiſcopi, in ſua ad Imperatorem allocutione. *Quoniam autem*, inquiunt, *ſanctæ et univerſales duæ Synodi* (V nimirum & VI) *ſacros Canones nequaquam conſcripſerunt, ſicut reliquæ quatuor univerſales Synodi.... propterea ergo tuæ pietatis juſſu in hac Dei obſervatrice & imperante urbe congreſſi, ſacros Canones ſcripſimus.* Hinc *Quini-Sexta* hæc Synodus appellata, quòd velut ad ſupplementum utriuſque facta ſit; quam & *Erraticam* alii appellavere. *Trullana* etiam dicta, quia habita in Trullo magni palatii, ut habet Balſamon. De Trullo vide dicta in Agathone. Verùm unde habuere Græci non poſſe celebrari Synodum Oecumenicam abſque Canonum editione; cùm eæ, ut Leo Papa docet, ad extinguendam hæreſim, & fidem Catholicam confirmandam celebrentur.

VIII. *Prima de ejus epocha opinio refellitur.*

Tres ſunt, de anno celebrationis hujus Synodi, opiniones. Aliqui cum Taraſio Epiſcopo, Conſtantinopoli tempore Septimæ Synodi generalis ſedente, volunt eam celebratam, quatuor aut quinque annis poſt Sextam Synodum Oecumenicam, ideoque anno ſexcenteſimo octogeſimo ſexto. Sed hæc opinio ſuſtineri non poteſt; in Canone enim tertio dicitur eam celebratam currente indictione quinta, anno autem 686 currebat indictio decima quarta. Præterea ex dicendis manifeſtum fiet, ejus epocham figendam eſse ſub Pontificatu Sergii, qui menſe tantùm Decembri anni 687 ordinatus eſt Pontifex. Tandem deceptum eſse Taraſium, patet ex eo quòd etiam aſserat, qui ſubſcripſere ſub Conſtantino Pogonato Sextæ Synodo, eoſdem & ſub Juſtiniano præſenti Synodo ſubſcripſiſse. Huic enim ſubſcripſit Paulus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Sextæ Synodo Georgius, Huic Petrus Epiſcopus Alexandrinus, Sextæ idem Petrus adhuc Presbyter Alexandrini Patriarchæ Vicarius; Huic Anaſtaſius Epiſcopus Jeroſolymitanus, Sextę Georgius Presbyter Jeroſolymitanæ Eccleſiæ nomine; tandem, ut de aliis taceam, huic Synodo ſubſcripſit Georgius Epiſcopus Antiochiæ, Sextæ adfuit Macarius ejuſdem Eccleſiæ Patriarcha, & depoſitionis ſententiam tulit.

IX. *Refellitur ſecunda.*

Secunda opinio eſt Theophanis ſcribentis, hanc Synodum habitam anno Incarnationis ſecundùm Alexandrinos 699, qui inchoatur Kalendis Septembris anni Eræ noſtræ ſeptingenteſimi ſexti, à quibus ideo & infra Synodum inchoatam exiſtimat, unde addit à Sexta Synodo ad Trullanam fluxiſſe annos viginti ſeptem, & eos nugari *qui ſcriptis ſuis celebratos Sexti Concilii Capi-*

tulares

SÆC. VII. S. SERGIUS.

tulares typos, exactis postmodum annis quatuor, editos affirmant; ubi Tarasium indicat, ejusque opinionem sugillat. Sed ea, quam proponit, longè improbabilior est; cùm Paulus Episcopus Constantinopolitanus, qui huic Synodo præfuit, anno sexcentesimo nonagesimo tertio obierit, & Callinico vacuam sedem, reliquerit, ipso etiam Theophane teste. Secundò, Auctor libelli Synodici, postquam locutus est de Synodo Trullana, ait: *Cùm autem Leontius Imperium invasisset, & Justinianum abscissis naribus Chersonem relegasset, Artemius, qui & Anastasius dicitur, Leontio successit*, quare non anno Christi DCCVII, sed ante annum 695, quo Justinianus depositus est à Leontio, Trullana Synodus congregata. Tertiò, Anastasius disertis verbis asserit hanc Synodum coactam, Sergio primo Ecclesiam Romanam administrante, eique tutò fides adhiberi debet; in Vita enim ejus ita accuratè narrat, quæ Justiniano Augusto primùm imperante Romæ gesta sunt, quò Quini-Sextæ Synodi decretis Sergius subscribere compelleretur, ut eum de hujus Synodi tempore probè edoctum fuisse, certum videatur; cùm insuper Beda, qui hac ætate vivebat, lib. de Sex ætatibus, & Paulus Diaconus, qui sæculo sequenti floruit, lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 11 Auctores Theophane antiquiores eidem Anastasio suffragentur.

X. *Vera ejus epocha stabilitur.*

Cùm itaque in laudato tertio Synodi Trullanæ Canone dicatur, eam celebratam preterito *anno sexies millesimo centesimo nono*, & utriusque opinionis defensores fateantur, hunc locum corruptum esse, & ex Theophane ad annum Incarnationis secundum Alexandrinos 677 corrigendum, legendumque, *anno sexies millesimo centesimo nonagesimo nono*; ille autem annus mundi, secundùm Eram Constantinopolitanam, desinat cum mense Augusto anni sexcentesimi nonagesimi primi, eo pariter anno congregata est Synodus Trullana; Kalendis enim Septembris illius anni inchoatus est annus 6200, & indictio quinta, quibus obtinentibus Synodus habita est, & laudatus Canon ante initium mensis Februarii anni 692 conditus est. Plura hac de re Auctor Criticæ Baronii, qui in Dissertatione de Periodo Græco-Romana Tomo primo præfixa, Eram illam mundi Constantinopolitanam, aliasque Eras Græcorum tam mundi, quam Incarnationis fusè explicat.

XI. *Ejus Præsides & numerus Episcoporum.*

Matthæus Blastares in Procemio sui Nomocanonis de Synodo Trullana scribit: *Principes ejus Synodi celebrabantur Paulus Constantinopolitanus, Paulus* (legendum Petrus) *Alexandriæ, Georgius Antiochiæ, Anastasius Jerosolymorum, Joannes Novæ Justinianopoleos, Basilius Gortina Metropoleos Cretes Insulæ, ac totius Synodi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vices gerens. Ita namque post Imperatoris subscriptionem, Patriarcharum, & Metropolitarum singuli proprium nomen, ac dignitatem veteribus in libris signaverunt.* Anastasius tamen Bibliothecarius in Synodi 7 ad Joannem VIII Papam Præfatione, asserit Patriarchas nequidem per Legatos ei adfuisse. Auctor libelli Synodici, Episcopos 240, Balsamon & Zonaras 217 huic Synodo interfuisse scribunt; In hodiernis tamen exemplaribus subscripti tantùm reperiuntur 211, inter quos extitere, quos probitas, doctrina, & sanctitas commendabiles reddebat. Baronius, & Binius, imò & nuperus Auctor Anonymus delectus Actorum Ecclesiæ universalis seu Novæ Summæ Conciliorum scribunt, Callinicium Pauli Constantinopolitani Patriarchæ successorem, hujus Synodi Auctorem, & Præsidem fuisse; sed illud dicitur contrà manifestam subscriptionum fidem, contra Balsamonis citati testimonium, contra Nicephorum in Chronico, & Theophanem, qui Pauli mortem cum anno 693, & Callinici initium conjungunt. Eam tamen Baronii sententiam secutus est Lupus in Dissert. de Synodi Trullanæ causa, & tempore, ubi addit: *Ejus* (nempe Callinici) *ut viri infamis, nomen existimem erasum à posterioribus Synodi patronis, ac intrusum nomen Pauli*. At Callinicum nullus Antiquorum alicujus criminis reum facit, & gratis dicitur nomen Pauli in locum nominis Callinici subrogatum fuisse. De Gallinico infra sermo erit.

XII. *Apostolica Legatio ei adfuit.*

Apostolicam Legationem huic Synodo adfuisse, disertè testatur Anastasius in Vita Sergii Papę, in qua scribit: *Hujus Pontificis temporibus Justinianus Imperator Concilium in Regia urbe fieri jussit, quò & Legati Sedis Apostolicæ convenerant, & decepti subscripserant*. Hanc Legationem variè explicant recentes Historici, inter quos Marca lib. 5 de Concordia cap. 18 rem exactius exposuisse videtur. Observat enim, Romanos Pontifices solitos fuisse Legatos ad Imperatores Christianos mittere, pro negotiis Ecclesiæ universalis procurandis. Hi Legati, qui Apocrisarii, & Responsales dicebantur, assidui erant in Comitatu Principis, & proprias Ecclesiæ Romanę causas apud eum prosequebantur, ac pro negotiis fidei, & disciplinæ excusabant; jurisdictionis tamen nullam partem attingebant, nisi ex delegatione speciali. Quæ cautio non inutilis erat ad vitandas Patriarcharum Cpolitanorum machinationes, qui suæ Sedis amplificationi semper intenti, terrore, & minis Principis, assensum Legati ad res novas constituendas extorquere potuissent, ut saltem non incolorata videri posset immuratio, quæ Apostolicæ Sedis auctoritate aliqua muniretur. Attamen prudentia sua obtinere Pontifices Romani non potuerunt

runt, quin in eos laqueos inciderent, à quibus tam studiosè sibi cavebant. Etenim in hac Synodo Trullana, ut color aliquis novis decretis, quæ in ea condita sunt, quæsitus videretur, illa Oecumenicæ titulum assumpsit ob Romanæ Sedis auctoritatem adhibitam. Legati enim, seu Apocrisarii vel Responsales Apostolicę Sedis, qui munere suggestionis apud Principem Justinianum fungebantur, huic Synodo interfuere. Certè Sergius Papa Legatos mandatis suis instructos, ad eum Conventum non miserat, eum quippe damnavit ut illicitum, ut mox videbitur. Basilius Episcopus Gortinę provinciæ Cretæ Metropolitanus, eam Legationem tunc solus obibat, unde in calce Canonum Synodi, se inscribit Legatum totius Synodi Ecclesiæ Romanę, exemplo trium Legatorum Agathonis & Synodi Occidentalis, qui in Sexta Synodo hoc nomen assumpserant.

XIII. *Ex canonibus in ea conditis qui improbati.*

Centum & duo Canones in hac Synodo editi sunt, ut testantur sanctus Tarasius, Septima Synodus in Refutatione Conventûs Iconoclastici, Photius in Nomocanone, & Auctor libelli Synodici. Ex illis plures sunt optimi, & qui antiquam Ecclesiæ disciplinam ut plurimum redolent. Unde cùm plurimi sint laudari jureque laudandi, non sunt omnes ab Ecclesia Romana rejecti, sed tantùm quinque, nempe Canon 2, quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendę, sicuti & Canon 13, quo Lex Ecclesiastici cælibatus concutitur, & castissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, quâ sacris ministris usus conjugii interdicitur. Quin etiam eos qui Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis conjunctionem & consuetudinem cum legitima uxore prohibuerint anathemate ferit iste Canon. Non est etiam approbatus Canon 55, quo jejunium sabbati in Ecclesia Romana celeberrimum damnatur. Nec etiam Canon 67, abstinentiam à sanguine & suffocato Clericis, sub depositionis pœna, laicis sub pœna excommunicationis prohibens, eamque abstinentiam velut ex divinæ Scripturæ mandato etiamnum obligante imponens. Nec omni ex parte approbatus est Canon 82, quo prohibetur, ne Christus Salvator depingatur in imagine agni, sicut ostensus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ figuræ.

XIV. *Ex iis plures optimi.*

Alii Canones, quos jure laudandos diximus, ut ex eorum lectione & examine cuilibet patebit, non sunt ab Ecclesia Romana rejecti. Ut enim hic de primo & ultimo tantùm loquar, primus fidem à sex Conciliis Oecumenicis confirmatam, & ab Apostolicis traditam inviolabiliter servandam esse docet. Ultimus verò præstantissimas pro excipienda Confessione leges & præcepta continet, & quàm prudenter erga pœnitentes Sacerdos se gerere debeat. Ipsum nempe considerare debere peccati qualitatem, peccatoris pro conversione æstuans desiderium, & morbo convenientem medicinam. Debere examinare, an malum oriatur ex habitu, an ex infirmitate, an ex prava affectione. Denique Pastoralis ipsius esse officii errantem ovem reducere, ideoque *neque per desperationis præcipitia impellat* peccatorem, *nec ad vitæ dissolutionem, & contemptum fræna relaxet*. De his omnibus Trullanæ Synodi Canonibus tam approbatis, quàm reprobatis legendus Lupus in Notis & Scholiis ad Canones Concilii Trullani.

XV. *Eis subscribere recusat Sergius P.*

Omnia in Synodo acta *in Romanam urbem ad confirmandum, vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, utpote capiti Sacerdotum omnium* Justinianum Imperatorem direxisse scribit Anastasius; cùm enim Justinianus gesta hujus Synodi sex tomis cōprehensa ab Episcopis subscripta, & Imperiali manu confirmata, ad Sergium Papam misit, charta pura in codice Concilii relicta est ante cæteros Patriarchas, post Justinianum Imperatorem, ut eam subscriptione sua repleret. Eodem planè modo charta pura relicta est Episcopis absentibus Thessalonicensi, Ravennæ, Sardiniæ & Heracleæ, ut saltem post solutam Synodum Actis subscriberent, quod iisdem verbis in codice adnotatum est *locus Thessalonicensis*, *locus Ravennatis*, & cæterorum. Sed Sergius Acta confirmare recusavit: *Compellebatur autem & ipse*, inquit Anastasius, *subscribere, sed nullatenus acquievit. Pro eo quòd quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo annexa, quæ & quasi Synodaliter definita, & in sex tomis descripta*, &c. *Qui beatissimus Pontifex penitus eidem Justiniano Augusto non acquievit, nec eosdem Tomos suscipere, aut lectioni pandere passus est. Porrò eos ut invalidos respuit, atque rejecit, eligens magis mori, quam novitatum erroribus consentire*. De iis Canonibus in Joanne VII rursus sermo redibit.

XVI. *Liberatur à furore Imp. opera militiæ Ravenn.*

Cùm itaque Sergius, Justiniani Imperatoris precibus haud quaquam fractus, Quini-Sextæ Synodi Canones rejecisset, Imperator Zachariam Protospatarium suum Romam misit, qui Pontificem Constantinopolim deportaret. Sed militia Ravennæ, vicinarumque partium jussa Principis nefanda contemnens, non permisit ea executioni mandari. Quare cùm omni ex parte multitudo militiæ conveniret, Zacharias Protospatarius, in timorem propriæ salutis adductus, ad Pontificem protinus se recepit, atque ad pedes prostratus veniam supplex oravit, & ne furori militum se dederet, obsecravit. Pontifex bonum ipsi animum

habere

habere jussit, inde ad placandum profectus exercitum, pro Basilica Theodori Pontificis, patefactis valvis assedit, ac militibus, & populo sedatis, quòd pro salute sua tanta alacritate arma sumpsissent, gratias egit. Nec tamen ante milites Urbe excedere voluerunt, quàm onustum contumeliis, & metu perterritum inde Zachariam exegissent. Hæc constant ex Anastasio in Vita Sergii, Bedâ lib. de sex ætatibus, & ex Paulo Diacono lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 11.

XVII. *Regibus & Episc. Angliæ Brituvaldum Primatem commendat.*

Anno sexcentesimo nonagesimo tertio, vel nonagesimo quarto Sergius Papa ad Saxonum Reges scripsit, & Brituvaldum Cantuariensem Præsulem, totiusque Britanniæ primum Pontificem illis commendavit. Literas unus Malmesburiensis lib. 1 de Pontificibus pag. 209 recitat, harumque hæc est subscriptio. *Sergius Episcopus, Servus Servorum Dei, Ethelredo, Alfrido, Alulpho, Regibus Anglorum*, quorum Regum, nomina tantùm nobis innotescunt. Scripsit idem Papa alias literas omnibus Britanniæ Episcopis, quibus eos hortatus est, ut Brituvaldo Primatum gerenti, morem gererent, eas Malmesburiensis ibidem recitat.

XVIII. *S. Willibrordum Trajecti ad Rhenum primum Episcopum ordinat.*

S. Willibrordus Presbyter cum duodecim sociis anno circiter sexcentesimo nonagesimo primo ex Hibernia in Frisiam venit, ubi acceptâ à Pippino Majore domûs Franciæ licentiâ ibidem prædicandi, *acceleravit venire Romam, cujus Sedi Apostolicæ tunc Sergius Papa præerat, ut cum ejus licentia & benedictione desideratum evangelizandi gentibus opus iniret, simul & Reliquias beatorum Apostolorum ac Martyrum Christi ab eo se sperans accipere*, inquit Beda lib. 5 cap. 14. Inde in Frisiam remeavit, ubi *postquam per annos aliquot*, subdit ibidem Beda, *in Fresia, qui advenerant, docuerant, misit Pippinus, favente omnium consensu, virum venerabilem Wilbrordum Romam, cujus adhuc Pontificatum Sergius habebat, postulans, ut eidem Fresonum genti Archiepiscopus ordinaretur. Quod ab eo, ut petierat, impletum est anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto. Ordinatus est autem in Ecclesia sanctæ Martyris Cæciliæ die Natalis ejus, imposito sibi à Papa memorato nomine Clementis*. Willibrordus Româ reversus *cum summa honoris magnificentia* receptus est à Pippino, qui ex eodem Beda *donavit ei locum Cathedræ Episcopalis in Castello suo inlustri ..... quod linguâ Gallicâ* Trajectum *vocatur*; in quo ædificata Ecclesia, verbum Dei prædicans, multosque ab errore revocans, plures per illas regiones Ecclesias, sed & monasteria nonnulla construxit; & ut docet S. Bonifacius Episcopus Moguntinus in Epist. 97 ad Stephanum Papam, Sedis Trajectensis ad Rhenum auctor ac primus Episcopus fuit, quam Sedem Paulus IV anno 1560 in Archiepiscopalem erexit. Sancti Willebrordi Vitam ab Alcuino scriptam Caroli Magni Principatu refert Mabillonius Sæculo tertio Benedictino parte prima.

XIX. *Aquilejensis Ecclesiæ schisma extinguitur.*

Anno circiter sexcentesimo nonagesimo octavo, Tiberio Apsimaro imperante, & Sergio Papa Romæ sedente, finem accepit schisma Ecclesiæ Aquilejensis de Tribus Capitulis. Paulus enim Diaconus libro sexto de Gestis Longobard. cap. 14, postquam Tiberium Imperium invasisse narravit, quod contigit anno 698, scribit: *Hoc tempore Synodus Aquilejæ facta, ob imperitiam fidei, Quintum universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergii monitis instructa, & ipsa cum cæteris Christi Ecclesiis annuere consentit.* Eadem ferè verba habet in Sergio Auctor libri Pontificalis, errore vulgari Anastasio attributi, qui hoc ipso tempore vivebat. Paulus verò Diaconus non multò post hoc tempus vixit. Cardinalis quidem Norisius in Dissertat. de Quinta Synodo cap. 9, § 1 contendit ex loco Bedæ in lib. de Sex ætatibus, Synodum illam Aquilejensem, esse Synodum à Paulino Aquilejensi Patriarcha contra quintam Synodum sæculo superiori coactam: *Synodus*, inquit Beda, *Aquilejæ facta, ob imperitiam fidei, Quintum universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergii monitis instructa, & ipsa huic cum cæteris Christi Ecclesiis adnuere consensit*, quod ex adverbio, *donec*, Cardinalis doctissimus non obscurè colligi ait, Bedam loqui de Concilio ante Sergium congregato. Sed præterquamquod verosimile non est, Paulum Diaconum in Bedæ sensum non penetrasse, etiamsi hoc concederetur, non tamen inde sequeretur schisma Aquilejensis Ecclesiæ ante Sergium penitùs extinctum esse, cùm ibidem Beda asserat illam Ecclesiam *salutaribus B. Papæ Sergii monitis* instructam Quinto Concilio *cum cæteris Christi Ecclesiis adnuere* consensisse. Ad rationes ejusdem Cardinalis respondimus in Pontificatu S. Gregorii.

XX. *A calumnia liberatur.*

Acta Sancti Aldhelmi Abbatis Malmesburiensis in Anglia, quę extant apud Surium ad diem 25 Maii, produnt Sergium Papam calumniam passum, quasi stupri reus esset, quòd nempe pater esset pueri recens nati, quem cùm Aldhelmus Romæ existens baptizaret, coram adstantibus ei præcepit edicere, si pater ejus esset is, qui vulgò dicebatur. Puerum verò respondisse, *non se esse genitum illius opere, quem vanus in hoc referebat populus*, sicque Pontificem ab infamia liberatum. Sed hęc narratio jure merito à Baronio in dubium vocatur; revera enim non habetur in Sancti Aldhelmi vita, à Willelmo Malmesburiensi elucubrata, licèt legatur in alia Vita S. Aldhelmi, scripta ab Auctore Anonymo

SÆC. VII. S. SERGIUS.

nymo Monacho Malmesburiensi, qui paulò ante Willelmum Malmesburiensem vixit, ut ostendit Henschenius, qui eam publicavit, ad diem 25 Maii. Aldhelmi Vitam à Willelmo Malmesburiensi scriptam recitat Mabillonius parte I Sæc. 4 Benedictini.

XXI. *Non consecravit S. Hubertum Leodiensem Episc.*

Baronius ex Molano in Indice Sanctorum Belgicorum refert, Sergium Papam divina admonitione prævia, sanctum Hubertum Leodiensem Episcopum, dignum sancti Lamberti Martyris in Episcopatum successorem ordinasse. Qui S. Hubertus, ut suos Leodienses in Romanæ Ecclesiæ fide, communione & observantia firmiùs contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, publicum sigillum urbi tradidisse memoratur, in quo sancti Lamberti Martyris imago erat, cum hac inscriptione: *Sancta Legia Romanæ Ecclesiæ filia*. Sed cùm sanctus Lambertus, anno tantùm septingentesimo septimo, martyrio coronatus fuerit, ut ostendit Criticæ Baronianæ Auctor, & S. Sergius Papa anno septingentesimo primo ad Deum migrarit, S. Hubertus ab eo consecrari non potuit. Porrò S. Lambertus Trajectensis ad Mosam Episcopus erat, sed Sanctus Hubertus Trajecto Leodium non reliquias tantùm S. Lamberti, sed & Cathedram Pontificalem transtulit, ac deinceps Episcopi dicti sunt Legienses, seu Leodienses, qui antiquissimè à Tungris Tungrenses, & postea à superiori Trajecto Trajectenses appellabantur. Legia, qui vicus erat perexiguus, crevit temporibus S. Lamberti, postquam ibi Sanctum Theodardum decessorem suum sepulturæ donavit: sed postquam S. Hubertus S. Lamberti corpus & Sedem Episcopalem Legiam transtulit, ea in urbem celeberrimam evasit.

XXII. *Venerabilem Bedam Romam non evocavit.*

Willelmus Malmesburiensis lib. I de Regib. Ang. cap. 3 refert literas Sergii Papæ ad Ceolfridum Abbatem Anglicani monasterii, in quo Beda Domino serviebat, quibus jubet, ut Venerabilem Presbyterum Bedam Romam mittat, *quia exortis*, inquit Sergius, *quibusdam Ecclesiasticarum causarum capitulis non sine examinatione longiùs innotescendis, opus nobis sunt ad conferendum arte literaturæ imbuti*. Exclamat hoc loco Malmesburiensis: Ita jam celebris erat Bedæ fama, ut in quæstionibus enodandis indigeret eo sublimitas Romana. Baronius tamen observat Bedam Romam se non contulisse, cùm in fine suæ Epitome *cunctum ab infantia tempus vitæ suæ in sui monasterii habitatione peractum* à se affirmet. Mabillonius in Elogio Historico Bedæ part. I Sæc. 3 Benedict. ait, nonnihil suspicionis esse in ea Epistola, quòd vix Beda Presbyter ordinatus sit ante mortem Sergii, & quia libris scribendis vacare cœpit, à tempore suscepti Presbyteratûs, quibus factum est, ut fama ipsius ad posteros spargeretur. Henschenius verò ad diem 27 mensis Maij in Vita venerabilis Bedæ dicit, totam illam Epistolam sibi supposititiam apparere. Verùm rectiùs, meo quidem judicio, existimat Auctor Criticæ Baronii, eam ab aliquo Papæ Sergii successore datam, qui cùm, paulò post eam scriptam, mortuus fuerit, Ceolfridus Abbas Bedam Romam mittendum esse non judicavit.

XXIII. *Agnus Dei &c. in Missa cantari statuit.*

Sergius Papa *statuit, ut tempore confractionis Dominici corporis*, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, *à Clero, & populo decantetur*, inquit Auctor libri Pontificalis. Et Sergius quidem instituit, ter dici *miserere nobis*; sed multis postea ingruentibus Ecclesiæ adversitatibus, ut ait Innocentius III lib. 6 de Mysteriis Missæ cap. 6, sive ad tollendum schisma, ut alii scribunt, statutum fuit, ut in tertio diceretur, *dona nobis pacem*: qui ritus ubique receptus est, excepta Basilica Lateranensi, in qua adhuc servatur mos antiquus dicendi ter, *miserere nobis*, quia, ut observat Joannes Diaconus in libro de Ecclesia Lateranensi cap. 6, hæc cœlestis Ecclesiæ typum gerit; *In ea*, inquit, *non cantatur ad Missas* Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem, *quoniam ibi summa pax justorum ipse Christus erit*. A' quo Pontifice facta sit hæc mutatio, cantandi *dona nobis pacem*, Cardinalis Bona lib 2 Rer. Liturgic. cap. 16 nu. 5 nusquam se legisse fatetur. At si verax est, inquit Bona, Robertus Abbas Montensis, in supplemento Chronici Sigeberti, hanc pacis postulationem attulit è Cœlo B. Virgo. Apparuit enim, ut Robertus refert anno 1183, cuidam fabro lignario opus facienti in sylva, deditque illi sigillum cum imagine sua & filij sui cum hac inscriptione, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem*: jussitque ut ferret ad Episcopum, atque ei diceret, ut qui vellent pacem Ecclesiæ, facerent hujusmodi sigilla, & portarent in signum pacis.

XXIV. *Altaria adolendi usus antiquissimus.*

Idem libri Pontificalis Auctor scribit Sergium fecisse *thimiamaterium*, seu suffitorium, vel thuribulum *aureum majus cum columnis, & cooperculo, quod suspendit ante imagines tres aureas B. Petri Apostoli, in quo incensum & odor suavitatis Festis diebus, dum Missarum solemnia celebrantur, Omnipotenti Deo opulentius mittitur*. Usum porrò eorum, vel similium vasorum, in quibus thura & varii odores incenduntur in solemni oblatione, ex Apostolica traditione & Mosaicę legis exemplo profluxisse, ostendit Cardinalis Bona lib. I Rer. Liturgic. cap. 25 num. 9, solemne enim fuit omni nationi, quantumvis barbarę, & veræ religionis experti, ut nullum sacrificium ritè peragi posse crediderint sine incenso,

Ll vel

vel aliquo saltem odorifero suffimento. Magi thure Christum Deum venerati & professi sunt; simili modo Poetæ à divinitatis protestatione thuris oblationem inseparabilem esse putabant. *Templa tibi statuam*, ait Ovidius, *reddam tibi thuris honorem*. Constantinus Magnus, referente eodem Auctore libri Pontificalis in Silvestro, obtulit thimiamateria duo ex auro purissimo. Usum verò adolendi Altaria intra solemnia divini officii vetustissimum esse indicat Ambrosius ad cap. 1 Lucæ dicens: *atque utinam nobis quoque adolentibus Altaria sacrificium deferentibus assistat Angelus*. Plura hac de re Bona laudatus.

XXV. *Sergius in purificationis & aliis festis litaniam recitari constituit.*

Quibus ornamentis Basilicas Sanctorum Petri & Pauli, aliasque Urbis exornaverit, narrat Anastasius, qui & scribit ipsum constituisse ut Litaniæ à Sancto Hadriano quotannis dicerentur diebus Annunciationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis Sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, ac sancti Simeonis, quam Hypapantem Græci, Latini Purificationem appellant. Quod idem habet Albinus Flaccus lib. de Divin. Offic. Dominicæ Crucis partem in capsula argentea, recondirioti loco absconditam, honestioti, ac celebriori loco reposuit. Ordinavit per diversas provincias Episcopos nonaginta septem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Martium, ordinavitque Presbyteros decem & octo, Diaconos quatuor.

XXVI. *Assumptionis festum quo tempore ad 15 Augusti diem translatum.*

Ex his Anastasii verbis refellitur eorum opinio, qui asserunt festum Dormitionis, seu Assumptionis Beatæ Virginis Sæculo tantùm octavo celebrari cœpisse; ut enim observat Franciscus Maria Florentinius in Notis ad Martyrologium Hieronymianum, ad diem 18 mensis Januarii, ante Mauricii Imperatoris tempora, ideoque ante sexti sæculi finem Assumptionis festum celebrabatur, & quidem die decima octava Januarii. Id autem probat tum ex eodem Martyrologio sancto Hieronymo attributo, & à se edito, tum ex aliis quæ laudat. Fusè enim de ejus festi institutione disserit, autumatque illud à mensis Januarii die decimo octavo, ad decimum quintum mensis Augusti à Mauricio Imperatore translatum fuisse. His addit Joannes Mabillonius in Liturgiæ Gallicanæ lib. 2 pag. 118 duo Kalendaria, Corbejense nempè, quod vix amplius uno post Mauricium sæculo exaratum dicit, in quo ad 15 Kalendas Februarii legitur depositio S. Mariæ Virginis; & ex alio perantiquo Floriacensi, in quo, eodem die ea depositio annotatur. Festum autem illud à Mauricio Imperatore ad diem 15 Augusti translatum esse probat Florentinius laudatus ex Nicephori Callisti lib. 17 cap. 28, ubi scribit: *Idem Imperator* (nempe Justinianus) *tum primùm Servatoris Exceptionem* (idest occursum, seu Hypapantem, quam Purificationem Virginis dicimus) *toto orbe terrarum festo die honorare instituit, sicut Justinus de Sancta Christi Nativitate fecit. Atque non ita longo post tempore Mauricius Sacrosanctæ Dei Genitricis Dormitionem quintodecimo Augusti mensis die celebrari præcepit*. Quibus ex verbis infert Florentinius, quod cùm Nicephorus, in Justiniani & Justini sanctionibus, nihil de constituto die addiderit; de festo verò Dormitionis in Mauricii Constitutione diem 15 Augusti præcisè signaverit, eum non obscurè indicare, festum hoc in illum diem Augusti mensis translatum potius fuisse, quàm recentet institutum. Sed si vera scribit Nicephorus de Mauricio, mihi tamen videtur falli in eo quod air, Justinum Imperatorem constituisse ut festum Natalis Christi per totum orbem terrarum celebraretur; in Julio enim Papa ostendimus, longè ante Justinum, festum Natalis Christi tum in Occidente, tum in Oriente vel die 25 Decembris, vel die sexta Januarii solemne fuisse; & Justinianum anno 551, non Justinum, lata lege statuisse, ut die 25 Decembris coleretur; quod idem antea præceperat de festo Purificationis, quod diei secundæ Februarii affixit, ut constat ex his Theophanis lib. 16 Hist. & Landulphi Sagacis in Vita Justiniani verbis: *Anno quinto decimo imperii Justiniani mense Octobri, facta est mortalitas Byzantii, & eodem anno Hypapante sumpsit initium, ut celebraretur apud Byzantium die secunda Februarii*. De Justini Constitutione nihil alibi scriptum inveni; quæ si vera sit, dici posset, eam à Justiniano Imperatore innovatam fuisse, eo quòd non observaretur. De festo Purificationis, lege Criticam Baronii ad annum 542; de utroque verò festo lege eumdem Mabillonium laudatum & Edmundum Martene Tom. 4 de Antiqua Ecclesiæ Disciplina in divinis celebrandis officiis. De festo tandem Nativitatis B. Mariæ lege dicenda in Innocentio IV.

XXVII. *Sergius PP. ad Deum transit.*

Postquam Sergius ex Anastasio, *annos tredecim, menses octo, dies* 23 sedisset, ad immortalem gloriam transiit, die 7 Septemb. & sepultus est *ad Beatum Petrum Apostolum 6 Idus Septembris*, seu die octava ejusdem mensis, *indictione* 15, *Tiberio Augusto*, qui caracteres certò indicant annum Christi septingentesimum primum, quo indictio 15 Kalendis Septembris ab Anastasio inchoatur, non verò die 24 ejusdem mensis, ut scribit Papebrocius in Conatu Chronico-Historico; nam Anastasium numerate indictiones à Kalendis Septembris, mors Constantini Pogonati nos dubitare non sinit; air enim in Joanne V, hunc Imperatorem obiisse *initio mensis Septembris indictione*

SÆC.VII. S. SERGIUS. *dictione* 14, qui in omnium sententia mortuus est anno 685; aliter dicendum esset Anastasium Constantini mortem connectere cum anno 686. Colitur Sergius in Martyrologio Romano die 9 Septembris. Quod spectat ad Sergii epitaphium à Baronio relatum, referendum est ad Sergium III, ut ibidem dicetur. SÆC.VII. S. SERGIUS.

JOANNES VI *Pontif. LXXXVII.*

Anno Domini DCCI.

SÆC.VIII. I. *Joannes VI Sergio succedit.* NOn ex Anastasio tantùm, tam edito, quàm MS. sed & ex omnibus ferè Catalogis Pontificum Romanorum, ac ex Orderico lib. 2 habemus, post Sergii mortem Sedem vacasse *mensem unum, dies viginti*, vel *dies quinquaginta*, quod unum & idem est. Joannes itaque hujus nominis VI, natione Gręcus, Sergii successor ordinatus est die vigesima octava mensis Octobris, Festo sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ sacra, ejusdem anni septingentesimi primi; Anastasius enim diem mortis Sergii ab interpontificio excludit.

II. *Eximitur à furore Exarchi.* Statim ac Constantinopoli innotuit, Joannem creatum esse Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontificem, Tiberius Imperator Theophylactum Cubicularium Patricium & Exarchum Romam misit, ut ei incertum qua de causâ, negotium facesseret. Sed ille ab exercitu, qui ex universa Italia ad tuendum Pontificem Romam convenerat, repressus est; opusque fuit, ut ipsemet Pontifex, ne Theophylacti affligeretur persona, sese medium daret, portas civitatis claudi juberet, & Sacerdotes ad castra mitteret, militumque seditionem sedaret, qui Exarchum erant oppressuri. Hęc constant ex Anastasio Bibliothecario in Joannis VI Vita.

III. *Captivos redimit.* Anno septingentesimo secundo Gisulphus Beneventanus Dux Romanorum ditiones prædabundus incursavit, multamque inde prædam colligens, domum reversus est. Antequam reverteretur, cùm captivos plurimos cepisset, Joannes Pontifex charitatem Apostolicam commendavit, missis enim ad eum in castris degentem Sacerdotibus cum Apostolicis donariis, universos captivos de ejus manibus redemit, & illum cum suo exercitu ad propria repedare fecit, ut tradunt Anastasius in ejus Vita, & Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 27.

IV. *S. Vvilfridus Episcopatu Eborac. deturbatus ad Sedem Apost. appellat.* Anno septingentesimo tertio, Joannes Papa Synodum hac occasione Romæ celebravit. Sanctus Wilfridus Episcopus Eboracensis, de quo in Agathone Papa locuti sumus, exulabat à sua sede jam ab anno 692, & dudum Sergius Papa eum restituendum decreverat: sed Alfridus Northumbrię Rex & Brituvaldus Cantuariæ Archiepiscopus hactenus moras nectendo, Pontificis jussa suspenderant. Anno verò septingentesimo secundo, pietatis speciem præferentes, Episcoporum Concilium cogunt: eò Wilfridum vocant, conanturque eum, quem vi expulerant, vel blandimentis ad libitum suum inflectere, vel si non consentiret opprimere, ut narrat Eddius in ejus Vita cap. 44. Quare hic sanctus Presul ad Sedem Apostolicam appellavit. Anno itaque septingentesimo tertio, ut idem Eddius cap. 47, & seqq. cujus verba in summam contraho, scribit, Romam pervenit. SÆC.VIII.

V. *Romam pergit.* Ubi Romam advenit Wilfridus, Joannis Papę pedibus provolutus, dixit se ad Sedem Apostolicam, *quasi ad matris gremium* confugisse, quem cum ejus Presbyteris Pontifex benigna pietate suscepit. *Interim quoque Legati à Sancto Archiepiscopo Bertualdo cum suis scriptis accusationis ad Apostolicam Sedem directis, supplices petentes sibi præberi à gloriosissima Sede auditum Legationis suæ, qua fungebantur, simul pervenerunt.* Tunc Joannes Papa ad Synodalem locum venit, cui Wilfridus petitionis suæ chartulam coram omni Conventu obtulit. In ea continebatur, ut quod ab Agathone Papa decretum fuit, ejus pia auctoritas confirmare dignaretur: se ejus Sanctitatem humiliter deprecari, ut eadem auctoritatis instantia, Ethelredo Regi Merciorum de Vitæ ejus solatio imperare velit, ut ipsa Monasteria, cum cæteris ad ea pertinentibus, quæ sibi ab ipso Rege Ethelredo, vel aliis perdonata sunt, nemo auferre & invadere, contra Sanctitatis suæ statuta, atque supradicti Regis voluntatem præsumat. Petiit etiam, ut monitis obsecret Regem Alfridum, quò omnia, quæ Agatho & Sergius Papæ decreverant, adimpleat. Tum Wilfridus pro bono pacis offert cessionem Episcopatûs Eboracensis, & quamplurimorum monasteriorum, excepto Rypense & Hagustaldensi, quæ sibi omninò restitui volebat.

VI. *Auditur in Synodo coram Joanne PP.* Introductis quoque viris à Berthualdo Archiepiscopo ad Apostolicam Sedem directis, Romanus Pontifex dixit examinanda esse scripta ex utraque parte ad Apostolicam Sedem olim missa, quod universæ Synodo placuit. Tum quadam die vocati in Synodum accusatores, qui dixerunt, Wilfridum illic præsentem judicia Berthualdi

Cantuariorum Episcopi, ab Apostolica Sede missi, statuta coram Synodo contumaciter contempsisse. Wilfridus stans dixit, dum esset in Concilio, missum ad se unum ex numero Episcoporum illic congregatorum, interrogantem an paratus esset Archiepiscopi judicio consentire, an non; & quamvis nunquam antea factum esset, ut aliquis juramento se obstringeret servare decretum, cujus vim non nosset, spopondisse tamen, se in cunctis Archiepiscopi judicio subjacere paratum esse, dummodo non discreparet à Sancti Agathonis Synodo, cæterorumque Orthodoxorum ejus successorum. Postea *se ad aliarum dierum conflictum præparantes ad mansiones suas redierunt*. Et sic utraque pars, anno, ut videtur, septingentesimo tertio, dimissa, ut cætera capitula alio tempore examinarentur.

VII. *Provisorio decreto absolvitur.* Anno itaque septingentesimo quarto, eadem causa, coram Joanne Pontifice, iterum examinata, accusationum capita excussa, & Wilfridus innocens pronunciatus. *Per plura spatia dierum & mensium*, inquit Eddius cap. 50, *ab omni piaculo scelere degradandi purè perfectèque excusatus probabilis sanctus Pontifex noster apparuit. Nam per quatuor menses & 70 Conciliabula* (idest Sessiones, seu, ut hodie loquimur, Congregationes) *sanctissimæ Sedis de fornace ignis examinandus Apostolica Auctoritate hoc modo auxiliante purificatus* (ut dicam) *evasit*. Narrat posteà Eddius, recitatum esse in hac Synodo, quod de Wilfrido statutum fuerat in secunda Synodo Romana sub Agathone, & nonnullos dixisse accusatores ejus dignos esse *pœnas luere in ima carceris angustia, usque ad finem mortis* incarceratos; tandemque refert sententiam absolutionis Wilfridi à Joanne sexto prolatam: *Beatus Wilfridus Deo amabilis Episcopus, in quo nullam criminis per tot Conciliabula nostra examinando tam diligenter objectionem invenimus, beati Petri Apostoli & Apostolorum Principis auctoritate, qui habet potestatem solvendi ligandique ab occultis delictis, exsolutus sit: & quod beatus Agatho, & electus Benedictus, sanctusque Sergius Apostolici Præsules, de eo censuerunt, nostræ quoque parvitatis humilitas, cum totius Synodi consensu, Regibus & Archiepiscopis scripta judicia per manum beati Wilfridi Episcopi ad eos emissa affirmare decrevit hoc modo dicens*.

VIII. *Joannis PP. decretum pro Wilfrido ad Angliæ Reges missis.* Recitat deinde Eddius cap. 51 Epistolam seu decretum Joannis Papæ ad Ethelredum Regem Merciorum, & Alfridum Deirorum & Berniciorum, idest, Northumbriæ Regem, qua eosdem monet Wilfridum fuisse absolutum, saltem provisoriè: *Donec*, inquit, *principales personæ, de quibus contentio exorta est, præsentes affuerint, quos necesse erat, ut contentio omnis finem accipiat, advenire, & consedere. Et idcirco admonemus Berthualdum Præsulem sanctæ Cantuariorum Ecclesiæ, quem auctoritate Principis Apostolorum Archiepiscopum ibidem confirmavimus reverentissimum fratrem nostrum, ut Synodum convocet unà cum Wilfrido Episcopo: & Concilio regulariter celebrato Bozam, atque Joannem Episcopos in Synodum faciat advenire, vocesque partium audiat, & consideret quid sibi invicem partes valeant approbare: & siquidem eo suffragante apud Synodum hoc regulariter determinare valuerit, gratum nobis & partibus expedit: sin aliter acciderit, illos Synodaliter moneat, ut commonitionibus suis quæque prodesse suis partibus* (*possunt*) *unaquæque consideret, & ad hanc Sedem Apostolicam simul occurrant, ut ampliori Concilio flagitetur* [legendum agitetur] *ac decidatur, quod hactenus non valuit terminari*. Erat Boza Episcopus Eboracensis in locum Wilfridi ordinatus, Joannes verò Episcopus Hagustaldensis.

IX. *Synodi hujus epocha stabilitur.* Hanc porrò Synodum anno 703, inchoatam, anno 704, ideoque sub Joanne VI, non verò sub Joanne VII, ut quidam volunt, finem accepisse, ex eo deducitur, quòd Malmesburiensis lib. 3 de Gest. Pontif. Angl. pag. 266 scribit, Wilfridum mare transiisse, Romamque introiisse, *jam septuagenarium*, ex Eddio autem, & ex Eadmero in ejus Vita colligitur, eum natum anno sexcentesimo trigesimo quarto. Certius argumentum epochæ hujus Synodi deducit Auctor Criticæ Baronii, ex mox laudata Joannis Papæ ad Ethelredum Merciorum Regem Epistola de absolutione Wilfridi, & de iis quæ agenda restarent; dictus enim Rex, ut ex Beda & aliis Auctoribus Anglicis, quos citat, certò constat, *anno septingentesimo quarto, Monachus factus Coënredo regnum dedit*, ideoque ad Coënredum, non ad Ethelredum Pontifex scripsisset, si Synodum post annum 704 absolvisset. Quid postea de hac controversia acciderit apud Auctores Anglos legere est; hic tamen monendum Wilfridum, a Coënredo, & Ethelredo jam Monacho optimè susceptum fuisse; sed durè habitum ab Alfrido, quo non post multum temporis defuncto, Ofredus filius ejus sententiam Joannis Papę executioni mandari permisit, cùm Synodo facta juxta fluvium Nidd, partes convenissent; sanctus tamen Wilfridus Eboracensem Sedem non recuperavit, sed Boza mortuo Joannes Hagustaldensis, consentiente eo, dictus est Eboracensis Episcopus, & ipse Hagustaldensi Ecclesiâ, translatione Joannis vacua, & suis monasteriis contentus fuit, vixitque usque ad annum 709, quo sanctissimè obiit, quæ omnia

dictæ

SÆC. VIII. JOANNES VI. dictæ Criticæ Auctori observara.

Joannis VI Pontificatum his verbis claudit Anastasius: *Hic fecit in Basilica Beati Andreæ Apostoli, quæ ponitur supra Ecclesiam Beati Petri Principis Apostolorum, ambonem novum. Hic super Altare Ecclesiæ Sancti Marci coopertorium fecit, & in Basilica Beati Pauli Apostoli inter columnas Altaris dextrâ lævâque vela alba. Hic fecit ordinationem Presbyterorum & Diaconorum unam, idest Presbyteros novem, Diaconos duos: fecit autem per diversa loca Episcopos quindecim. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum*, ubi Anastasius diem sepulturæ præter morem omisit; sed cùm jam dixisset, Joannem sedisse *annos tres, menses duos, dies duodecim*, ut legitur in omnibus ejus codicibus tam vulgaris, quam MSS. & in Luitprando, Orderico lib. 2, Reginone, Catalogo Vaticano-Palarino, aliisque, dicendum est eum obiisse die nona Januarii anni septingentesimi quinti, ordinatus quippe fuerat die vigesima octava mensis Octobris anni septingentesimi primi. Certè Joannem obiisse anno 705 duratio sedis ejus demonstrat, & confirmat Marianus Scotus in Chronico, ubi ait: *Joannes Papa obiit indictione 3 secundùm gesta Pontificum*, seu secundùm librum Pontificalem, qui ejus tempore nondum tribuebatur Anastasio Bibliothecario, in quo consequenter reperiebatur etiam indictio illa tertia, quę & modò reperitur in uno manuscripto Anastasii Freheriano.

X. Joannes VI vitam cum morte commutat.

XI. Episcopora CP. per hæc tempora chronotaxis.

Non multò post mortem Joannis VI, certè eo anno quo obiit, scilicet septingentesimo quinto in finem vergente, Justinianus in Imperium restitutus est. Eo dejectus fuerat à Leontio, qui Imperium invaserat anno sexcentesimo nonagesimo quinto: quo, anno sexcentesimo nonagesimo octavo, in monasterium detruso, Tiberius Apsimarus Imperium invasit, quod tenuit usque ad annum septingentesimum quintum, quo Justinianus, operâ Trebellii Bulgarorum Regis, Constantinopolim clàm ingressus, tam Leontius, quàm Tiberius capite truncati sunt. Justiniano imperante Paulus Constantinopolitanus Episcopus dictus fuerat, ut in fine Pontificatûs Joannis V dictum est. Paulo, anno sexcentesimo nonagesimo tertio, defuncto, successit Callinicus, qui Leontio adhęserat, quando Justinianum è solio dejecit, & Chersonam relegavit. Quare Justinianus recuperato anno 705 Imperio Callinicum oculis orbatum, Romam in exilium misit, ubi carceri inclusus miserè obiit. Colitur in Menęis die 23 mensis Augusti, ex quibus patet deceptos esse Baronium & Bollandum ad diem 8 Januarii in Vita Cyri Patriarchę CP. ejus successoris, qui existimantes eum præfuisse Quini-Sextæ Synodo, de illo tanquam de novatore, & viro factioso loquuntur. In Callinici locum substituitus est Cyrus quidam, in Amastris insula Monachus inclusus. Sed hic à Philippico, qui anno 711, occiso Justiniano, Imperator dictus est, è Patriarchali sede dejectus, ejusque loco ordinatus Joannes, de quo in Constantino Papa necessariò nobis agendum est: unde tam ad dictorum, quam dicendorum intelligentiam, hæc Patriarcharum Constantinopolitanorum Chronotaxis ex Critica Baronii stabilienda erat.

JOANNES VII Pontif. LXXXVIII.

Anno Domini DCCV.

I. Joannes VII dicitur Papa.

JOannem VII, natione Græcum, ex patre Platone genitum, die prima Martii in Dominica eodem anno septingentesimo quinto consecratum esse Romanum Pontificem ex Anastasio deducitur, qui scribit eum sedisse *annos duos, menses septem, dies septemdecim*, ac sepultum esse *ad B. Petrum Apostolum, sub die 15 Kalendas Novembris indictione sexta, Justiniano Romanam Rempublicam gubernante*, qui characteres conveniunt anno Christi septingentesimo septimo, quo ideo, die 17 Octobris obiit, postridie sepultus. Si autem ab eo die retrocedas, pervenies ad diem primam mensis Martii anni 705, quibus ideo anno, & die ordinatus est Papa, postquam Sedes vacasset mensem unum, dies 19, vel dies 20 non verò 28, ut per errorem Librariorum in eodem Anastasio legitur.

II. Synodi Trullanæ canones confirmare recusat.

Hic Auctor loquens de restitutione Justiniani in Imperium, quæ, ut mox dictum est, circa finem ejusdem anni 705 contigit, scribit: *Illicò ut palatium ingressus est, protinusque adeptus Imperium, Tomos, quos antea sub Domino Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diversa Capitula Romanæ Ecclesiæ contraria, scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandavit, dirigens per eos & sacram, per quam Joannem VII Pontificem conjuravit, ac adhortatus est, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæ ei visa essent, stabiliret, & quæ adversa renuendo excluderet*. Justinianus itaque non solùm à Sergio Papa, ut superiùs dictum est, confirmationem Synodi Quini-Sextæ postulavit, & repulsam tulit; sed eam etiam petiit à Joanne VII, qui, ut subdit Anastasius, *huma-*

humana fragilitate timidus hos nequaquam Tomos emendans per suprafatos Metropolitas direxit ad Principem, post quæ non diu in hac vitâ duravit. Joannem itaque VII arguit Anastasius, quòd noluerit cribrare Canones Synodi Quini-Sextæ, & triticum à palea separare. Nec sine fundamento, inquit Lupus in Notis & Scholiis ad Canones Concilii Trullani, verè enim de hac Synodo ait libellus Synodicus, *Omissos in Quinta & Sexta Synodo Canones edidit, & ab omni Græca*, idest Gentili, *atque Judaica, quin & hæretica traditione Ecclesias purgavit.* Habet hæc Synodus bona malis mixta, & inutile ab inutili non vitiatur; quare potuerat separari, inquit idem Lupus.

III. *Eo sedente Alpes Cottiæ Ecclesiæ Romanæ restituuntur.* Joanne septimo sedente, Aribertus, seu Aripertus hujus nominis II, Rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quæ ad jus Romanæ Ecclesiæ pertinuerant, sed à Longobardis multo tempore fuerant ablatę, restituit, & hanc donationem aureis exaratam literis Romam direxit, ut testis est Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 28, qui & cap. 43 ejusdem libri scribit, Luitprandum Ansprandi filium & successorem, restitutionem illam Romanæ Ecclesię factam confirmasse. Anastasius quidem id factum dicit sedente Joanne VI, sed Hermannus Contractus in Canisiana Chronici sui editione eam donationem conjungit cum anno 707, quo Joannes VII adhuc sedebat; ad eum enim annum scribit: *Anno 707. Hoc tempore Haribertus Rex Longobardorum possessionem Alpium Cottiarum, dudum à Longobardis captam atque detentam, per privilegium aureis literis scriptum S. Petro, Joannique Papæ reddidit.* Porro Alpium Cottiarum, sic à Rege Cottio, qui eas perdomuit, dictarum initium Ammianus Marcellinus lib. 15 cap. 10 sumit à Segusione oppido; in Itinerario verò Burdigalensi earum initium sumitur ab Ebreduno oppido in Delphinatu hodierno, sic enim in eo legitur: *Mansio Hebriduno M. 16. Inde incipiunt Alpes Cotticæ*, & infra: *Civitas Secussione M. 16 Inde incipit Italia.* Sed Paulus Diaconus laudatus lib. 2 cap. 16 enumerans Italiæ provincias scribit Alpes Cottias, *sic à Cottio Rege, qui Neronis tempore fuit*, appellatas, à Liguria in Eurum versùs, usque ad mare Tyrrhenum extendi, ab occiduo verò Gallorum finibus copulari: in eaque provincia, quam quintam Italiæ numerat, dicit haberi Dertonam & Monasterium Bobium, Genuam quoque & Saonam civitates. Sed quod spectat ad Regem Cottium Paulus Diaconus fallitur, quando dicit eum fuisse Neronis tempore; Ammianus enim loco laudato, asserit eum *in amicitiam Octaviani Principis*, scilicet Augusti, fuisse receptum. Dicit deinde cap. 18: Paulus Diaconus nonam Italiæ provinciam esse in Apenninis Alpibus, *quæ inde originem capiunt, ubi Cottiarum Alpes finiuntur*, tandemque concludit: *Sunt qui Alpes Cottias & Apenninas, unam dicunt esse provinciam: sed hos Victorini revincit Historia, quæ Alpes Cottias per se provinciam appellat.*

Joannes Papa in Basilica Sancti Petri Oratorium in honorem Dei Genitricis struxit, cujus parietes vermiculato opere intecti, dexterâ, lævâque quorumdam Patrum vultus ostendebant. Basilicam prætereà sanctæ Eugeniæ vetustate collapsam restituit. Cœmeteria quoque Sanctorum Marcellini, Marci, Damasique Pontificis exornavit. Fecit vero & diversas imagines per diversas Ecclesias, quas quicumque nosse desiderabat, in eis vultum ipsius depictum reperiebat, teste Anastasio, qui subdit eum fecisse *Episcopos per diversa loca numero decem & octo*, sepultumque esse *ad beatum Petrum Apostolum ante Altare Oratorii sanctæ Dei Genitricis, quod ipse construxit, sub die decimoquinto Kalend. Novembris indictione sexta, Justiniano Romanam Rempublicam gubernante*, ideoque, ut numero primo dictum est, obiit die decima septima Octobris anni septingentesimi septimi. IV. *Joannes PP. moritur.*

SISINNIUS *Pontif. LXXXIX.*

Anno Domini DCCVIII.

I. *Sisinnius fit Papa, & moritur.* Sisinnius, natione Syrus, Joannis filius, post trium mensium interpontificium, ad summum totius Ecclesiæ Pastoris gradum evectus est, & consecratus die decima octava mensis Januarii, Cathedræ S. Petri sacra, anno septingentesimo octavo. Hic Pontifex adeò podagra laboravit, ut cibum propriis manibus capere non posset: erat tamen constans animo, & curam gerens pro habitatoribus civitatis: qui & calcarias pro restauratione murorum jussit decoquere: cumque jam omnem materiam parasset, qua & mænia Urbis & Templa vetustate collapsa, in meliorem formam restitueret, celebrioraque redderet, morte repentina sublatus est, post vigesimum à sua creatione diem, ideoque die sexta Februarii ejusdem anni 708, sepultusque est teste Anast. *ad B. Petr. Apost. die 7 Feb. indict. 6*, postquam fecisset *in Ecclesia Corsica Episcopum unum.*

CONSTANTINUS *Pontif. XC.*

Anno Domini DCCVIII.

I. *Constantinus Sisinnio succedit.*

ROmana Ecclesia, morte Sisinnii, supremo Pastore vacua fuit per mensem unum & dies 19, non verò 29, ut mendosè legitur in Anastasio, cujus exemplaria MSS. Regium, Mazarinum, & Thuanum habent tantùm dies 19, quibus consonat Ordericus lib. 2 scribens, Sedem vacasse mensem unum, dies 18, quia diem emortualem Sisinnii ab interpontificio excludit, quo pacto Constantinus, natione pariter Syrus, Joannis filius ordinatus est eodem anno septingentesimo octavo, & quidem die vigesima quinta mensis Martii, in quam Dominica & festum Annunciationis B. Mariæ incidére.

II. *Ravennatenses dant pœnas de schismate contra Ecclesiam Romanam.*

Ipsi Constantini Papæ exordio, Damiano Ravennatensi Episcopo mortuo, Felix in ejus locum subrogatus est; qui Romam licèt reluctans, ex more se conferens, ut consecrationem à Pontifice acciperet, professionem fidei edidit, & obedientiæ sponsionem. Sed Ravennam rediens, civium instigatione, eam violavit, & à Sede Apostolica sese schismate iterum divisit: cujus rei gratiâ in ipsum concitatus Justinianus Imperator, Theodorum Patricium cum exercitu Ravennam misit, qui capta civitate rebelles bonis spoliavit, ac vinctos Constantinopolim misit; ubi morte puniti sunt, ipseque Felix Archiepiscopus oculis privatus, ac in Pontum exilio deportatus est. Ita Anastasius, qui tamen in Constantino Papa addit, occiso Justiniano, Felicem liberatum esse exilio, & , licèt cæcum, Ecclesię suæ restitutum, post præstitam Romano Pontifici solitam obedientiam. Imo eum egregia claruisse sanctitate, ac miraculis etiam coruscasse, Auctor est Hieronymus Rubeus in Historia Revennatensi. Ex quo tempore Præsules ejusdem civitatis in omnibus se obedientissimos Ecclesiæ Romanæ Pontificibus exhibuerunt usque ad sæculum undecimum ineuntem, ut in Paschali II videbimus.

III. *Merciorum & Saxonum Orient. Reges Romam pergunt.*

Secundum Constantini Papæ Pontificatus annum maximè illustrem reddidit abdicatio Coënredi Merciorum, & Offæ Orientalium Saxonum Regum, qui Regnis relictis propter Christum, anno septingentesimo nono Romam perrexerunt, ubi Monachicum habitum induerunt, quos ad Apostolorum limina venientes humanissimè suscepit Constantinus Papa, gaudens eos terrenis abdicatis regnis Petro Piscatori inservire. Hæc constant ex Beda, tam in Epitome, quàm in Historia lib. 5 cap. 20. *Anno* 709 scribit in Epitome, *Coënred Rex Merciorum, postquam quinque annis regnabat, Romam pergit.* In Historia verò: *Anno imperii Osredi* (Northumbriæ Regis) *quarto* (qui absolvitur anno 709) *Coinred, qui regno Merciorum, nobilissimè tempore aliquanto præfuerat, nobilius multò sceptra regni reliquit. Nam venit Romam, ibique attonsus, Pontificatum habente Constantino, ac Monachus factus, ad limina Apostolorum in precibus, iejuniis & eleemosynis usque ad diem permansit ultimum, succedente in regnum Ceolredo filio Edilredi, qui ante ipsum Coinredum idem regnum tenebat. Venit autem cum illo & filius Sigberi Regis Orientalium Saxonum, vocabulo Offa, juvenis amantissimæ ætatis & venustatis, totæque suæ genti ad tenenda servandaque regni sceptra exoptatissimus, qui pari ductus devotione mentis, reliquit uxorem, agros, cognatos & patriam propter Christum & propter Evangelium, ut in hac vita centuplum acciperet, & in sæculo venturo vitam ęternam. Et ipse ergo, ubi ad loca sancta Romam pervenerunt, attonsus, & in Monachico habitu vitam complens, ad visionem Beatorum Apostolorum in Cœlis diu desideratam pervenit.*

IV. *Constantinus PP. Cpolim vocatur ab Imp.*

Anno septingentesimo decimo Justinianus Augustus ad Constantinum Pontificem Sacram misit, qua eum Constantinopolim accersivit, ut finem aliquem imponeret controversiæ natæ ob Canones Trullanæ Synodi. Constantinus *egressus est à portu Romano, die quarta mensis Octobris, indictione 9*, ut tradunt Anastasius, Abbo Floriacensis, & Marianus Scotus in Chronicis, ideoque anno 710 Româ Neapolim, indeque in Siciliam perrexit. Inde egrediens per Regium & Cortonam transfretavit Galliopolim. Dum verò Hydrunti moras faceret, eo quòd hiems erat, illic suscepit sigillum Imperiale per Theophanium Regionarium, continens, *ut ubi denominatum contingeret adesse Pontificem, omnes Judices ita eum honorificè susciperent, quasi ipsum presentialiter Imperatorem viderent*, inquit Anastasius, qui subdit eum inde egressum, partesque Græciæ contingentem, in insula quæ dicitur Cea, cum summo honore susceptum fuisse a Theophilo Patricio & Stratego, seu duce Caravisianorum.

V. *Ab eo cum honore, & humilitate recipitur.*

Ab eo loco navigans à septimo milliario Constantinopolim venit, unde egressus Tiberius Imperator Justiniani Augusti filius cum Patriciis & omni Senatu & Cyrus Patriarcha cum Clero & populi multitu-

titudine, omnes lætantes, & diem festum agentes, ei obviam processerunt. *Pontifex autem & ejus Primates cum sellaribus Imperialibus, sellis & frænis inauratis, simul & mappulis, ingressi sunt civitatem. Apostolicus Pontifex cum caumelaco, ut est solitus Romæ procedere, à Palatio* Septimi *egressus in Placidias usque, ubi hospitaturus erat, properavit. Domnus autem Justinianus Imperator*, Prosequitur Anastasius, *audiens ejus adventum, magno repletus gaudio, à Nicæa Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam, & ut debuisset Pontifex occurrere Nicomediam, & ipse venire à Nicæa, quod & factum est. In die autem, qua se vicissim viderunt, Augustus Christianissimus cum regno in capite se prostravit, pedes osculans Pontificis. Deinde in amplexum mutuum corruerunt, & facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantam humilitatem boni Principis. Die verò Dominico Missas Imperatori fecit, & communicans Princeps ab ejus manibus, proque suis delictis ut deprecaretur, Pontificem postulans, omnia privilegia Ecclesiæ renovavit, atque sanctissimum Papam ad propria reverti absolvit*. Constantinopolim itaque adventavit Constantinus ineunte vere anni 711, cùm, ex dictis numero superiori, Hydrunti, vulgò *Ottranto*, quæ urbs est in ora maris Adriatici posita, hiemaverit.

VI. *Confirmat Canones Trullanos decretis Ecclesiæ Rom. non contrarios.* Quid Constantinus Papa Constantinopoli egerit, Scriptorum inopia & silentio latet, sed agitatam ibi fuisse tunc controversiam de Canonibus Trullanæ Synodi deducit Baronius, ex eo quòd, cùm nulla his temporibus alia verteretur quæstio inter Orientales, & Occidentales, idem tamen Anastasius in Vita Gregorii II scribit: *Gregorius* (Romanæ tum Ecclesiæ Diaconus) *cum Viro sancto Constantino Pontifice ad Regiam profectus est urbem, atque à Justiniano Principe inquisitus de quibusdam Capitulis, optima responsione unamquamque solvit quæstionem*, quam responsionem aut latére aut periisse dolendum est. Christianus verò Lupus in Scholiis & Notis ad Canones Trullanos pag. 1078 ex superius laudatis Anastasii verbis colligit, Constantinum primum fuisse è Pontificibus Romanis, qui Canones Synodi Trullanæ, Ecclesiæ Romanæ decretis non adversantes probarit; & Justinianum, quod à Joanne VII postularat, à Constantino obtinuisse, ideoque omnia Romanæ Ecclesiæ privilegia Justinianum novis edictis confirmasse. Nam & antea, ut numero secundo dixi, restituerat Ecclesiam Romanam adversùs repullulantem autocephaliam ac rebellionem Archiepiscoporum Ravennatensium. Quæ Apostolica confirmatio Trullanorum Canonum Hadriano I Pontifici Romano, & sancto Tarasio Episcopo Constantinopolitano fundamentum dedit, illustre de iis Canonibus testimonium ferendi. Sed Hadrianus I solos Synodi Trullanę Canones probavit, qui jure & orthodoxé promulgati sunt, inquit idem Lupus, qui addit valde falli eos, qui existimant, authenticam esse confirmationem dictorum Canonum factam à Septima Synodo in primo suo Canone; cùm & Septimæ Synodi Canones omnes Romana Ecclesia nunquam confirmarit. Hinc Canonum Trullanorum per Constantinum Papam confirmatio mansit incognita, non solùm apud Romanam, sed & apud ceteras, Constantinopolitanâ exceptâ, Patriarchales Ecclesias, ideoque per Joannem VIII opus habuit innovari, ut in ejus Vita videbimus.

VII. *Romam revertitur.* Postquam Constantinus Papa menses aliquot Constantinopoli moratus est, Romam rediit eodem anno septingentesimo undecimo, ut scribit Anastasius: *Egressus igitur à Nicomedia civitate, crebris valetudinibus Pontifex attritus, tandem sospitatem Domino tribuente, incolumis ad portum Cajetæ pervenit, ubi Sacerdotes & maximam populi Romani reperit multitudinem: ac vigesima quarta die mensis Octobris, indictone decima Romam ingressus est, & omnis populus exultavit, atque lætatus est. Hic fecit ordinationes Episcoporum in eundo, & redeundo per diversa loca Episcopos duodecim*. Romam itaque introiit die 24 Octobris anni 711, quo indictio decima in cursu erat à Kalendis Septembris.

VIII. *Justiniano occiso Philippicus fit Imperator.* Post menses tres ab ingressu Constantini Papæ in Romanam urbem, nunciatum est Justinianum Imperatorem Orthodoxum à Bardane trucidatum esse; qui Imperator dictus, mutato nomine *Philippicus* appellatus est. Hic sine pugna Constantinopolim ingressus, Tiberium Justiniani filium occidit, paulò post Justiniano caput amputari, ac in Occidentem conspiciendum traduci jussit. Philippicus hæreticus Monothelita, statim ac dictus est Imperator, *Sextæ Synodi imaginem, ab annis jam aliquot, prope, ac inter quartam, sextamque scholam, in Imperialis Palatii vestibulo, expositam dejici jussit; alioquin, inquiens, non sustinens ingredi in Regiam non suam, nisi ita prius res habuisset. Id præterea auctoritate decernens, ut Sergii, Honoriique ab eadem sancta ac œcumenica Synodo ejectorum, ac anathemati subjectorum, nomina, in sacra sanctissimarum Ecclesiarum Diptyca præconio publico referrentur, eorumque per loca imagines erigerentur*, inquit Agatho Diaconus in Perorarione laudata in Agathone num. 29, & in Conone num. 4.

IX. *Sextam Synodum abolere tentat.* Pergit Agatho Diaconus: *Sed & brevi postmodùm præfatos quoque sanctæ ejusdem ac œcumenicæ Sextæ Synodi, cum mea ipsius manu conscriptos invenisset Actorum Tomos,*

educens publicansque igni in secreto Palatii tradidit, ac abolevit; Piis plurimis, ac Orthodoxis persecutionem inferens, eorumque nonnullos exilio relegans; eos maximè, qui libello, juxta quod ipse jussisset, composito ac dictato, de fide scilicet, ac velut pro sancta ipsa, ac œcumenica Sexta Synodo abroganda, haud quaquam subscribere voluissent. Ad hanc sine dubio persecutionem referendum quod ex Nicolai Papæ Epistola VIII in Vita Cononis retulimus cum Baronio, Imperatorem nempe coegisse Legatos Apostolicæ Sedis prævaricari, &c, ut loquitur Nicolaus, *participes illos sui erroris effectos, spiritualiter* occidisse; nihil quippe simile à Justiniano tentatum produnt antiqui Scriptores, quod tamen rectè dici potest contigisse tempore Philippici, qui Agathone Diacono, Theophane & Nicephoro testibus persecutionem in Orthodoxos excitavit, ut Sextam œcumenicam Synodum abrogaret.

X. *Ejus professionem hæreticam respuit Constantinus PP.*

Philippicus, ubi creatus est Imperator, ad Constantinum Romanum Pontificem professionem fidei execratione dignam misit, quam ipse Constantinus respuit, ut testatur Anastasius: *Ejus* (nempe Philippici) *& Sacram cum pravi dogmatis execratione Constantinus suscepit, sed cum Apostolicæ Sedis consilio respuit. Hujus rei causa zelo fidei accensus omnis cœtus Romanæ urbis, imaginem, quam Greci pancaream vocant, sex continentem sanctas ac universales Synodos in Ecclesia Beati Petri erexerunt.* Imò cùm nec Imperatoris effigies in Ecclesiam introducta esset, nec ejus nomen ad Missarum solemnia proferretur, contigit ut cùm Petrus quidam hæreticus ab Imperatore Romano Ducatui præfectus fuisset, magna pars populi Romani statuerunt nullo modo hunc Ducem suscipere. Unde inter dictum Petrum, & Christophorum, qui antea erat eidem Ducatui præfectus, bellum exortum est, ita ut ante Palatium sese commiserint, & ex utraque parte amplius quàm viginti quinque viri aut plagis affecti fuerint, aut interierint. Quod bellum ut sedaret Constantinus Papa, Sacerdotes cum Evangeliis & Crucibus misit, & ad ejus jussum pars Christophori, quæ *Christiana* vocabatur, recessit, ut refert idem Anastasius. Eadem de nomine Imperatoris exoso & execrabili facto tradunt Paulus Diaconus lib. *6* de Gestis Longobard. cap. 33, & Ado Viennensis in Chronico.

XI. *Pseudo Synodum Cpoli cogi curat Cyro Patriarcha deposito.*

His non contentus Philippicus Cyrum Patriarcham Constantinopolitanum sede dejecit, & Joannem Diaconum, & Chartularium œconomii in ejus locum promovit, primoque imperii sui anno, seu anno 712 *insanum Conciliabulum adversùs sanctum œcumenicum Concilium* celebrari curavit, cui Joannes Constantinopolitanus Patriarcha, *Andreas Metropolitanus Cretæ, ac Germanus Cyzici Metropolita propalam subscripserunt, ac anathemate damnarunt, cum omnibus collegis, præfatam in Monothelitas celebratam sanctam œcumenicam Synodum*, inquit Theophanes in Chronico, cui consentit Nicephorus in Historia pag. 31. Verùm Joannes Constantinopolitanus Patriarcha in Epistola, quam ad Constantinum Papam scripsit, post Philippici mortem, quæ mense Junio anni septingentesimi decimi tertii ineunte contigit, quæ extat Tom. *6* Concil. pag. 1409, excusat silendi œconomiam, quam Philippico Tyranno indulserat, & conatur ostendere quosdam ex antiquis Patribus, ac inter eos Magnum Basilium dispensationes laudabiliter invexisse: *Nos parum aliquid*, inquit, *quod ait Magnus Basilius viri moribus cedendum duximus, ut confessio fidei in iis, quæ momentum haberent, sin vocibus, & sensibus saltem ac intelligentia, incommutabilis firmaque servaretur.* In fine petit à Pontifice Romano, ut sibi iterum universam Dei Ecclesiam videre liceat, ostenditque, lapsos in Latrocinio Ephesino facile receptos, idque longe antea præstitisse S. Cyrillum cum eis, qui sibi, ac suæ Synodo anathema dixerant. Ea œconomia non fuit tantùm Joannis Cpolitani, sed & S. Germani tunc Episcopi Cyzici, postmodùm verò Patriarchæ Cpolitani, & Andreæ Cretensis Episcopi; quos sancti Nicephorus, & Theophanes laudati nominant velut primarios in ea Joannis cooperatores, aliorumque ferè per Orientem Episcoporum.

XII. *Joannes CP. Patriarcha suam apud Constantinum PP. excusat.*

Verùm, ut observat Combefisius in Notis ad eam Joannis Epistolam, ad Constantinum Papam Tomo II Supplem. Biblioth. Patrum, licèt ex Episcopis Orientalibus multi Sextæ Synodi damnationi, imò & Calchedonensis subscripserint, sociique accesserint Philippico, hique rei proditæ fidei fuerint: alii tamen ex animo Orthodoxi, ac omninò caventes, ne tam grave damnum per collegarum, vel malitiam vel ignaviam, publicæ nimirùm Sextæ Synodi, ac SS. Patrum anathematizationis, Orientalis Ecclesia subiret, medium hoc invenerunt, ut ederent fidei formulam sensu Catholico, qua tamen supprimerentur voces nuper definitæ à Sexta Synodo, geminæ in Christo operationis & voluntatis Philippico duriores, ac invidiosæ. Nec alia fuit Joannis Oeconomia, ut ipsemet in sua Synodica affirmat, non alia Germani tunc Episcopi Cyzici, non alia Andreæ Cretensis. Qua in re non solùm non peccarunt; sed & rem dignam laude egisse videntur, majori scilicet depulso malo ab Ecclesia, ac minori permisso potius quàm acto. Qua de re plura Combefisius laudatus. Certè Agatho Diaconus laudatus in Peroratione

plures, contra quod scribit Theophanes pro sana doctrina stetisse, manifestè ostendit, dicens Philippicum pios plurimos persecutum esse, eorumque nonnullos in exilium misisse; & postquam retulit Anastasium Virum Pium & Orthodoxum, dictum esse Imperatorem in locum Philippici, & à Joanne Patriarcha coronatum, subdit: *Sic verò paulò post, ipso pariter probante ac annuente* (nempe Anastasio Imp.) *consequenter etiam congruè excusando Epistolæ datæ sunt ab hujus urbis sanctissimo Episcopo Joanne, ad Constantinum sanctissimum ac beatissimum Papam Veteris Romæ; quæ & unà cum consuetis Synodicis literis missæ sunt, congruam aptè universorum, quæ præscripta sunt facientes fidem*; tandemque concludit, iterum depictam esse imaginem Sextæ Synodi in loco, è quo à Philippico erasa fuerat, & suę perorationi exemplar dictæ Joannis ad Constantinum Papam Epistolæ, subjicit, quæ manifestè indicant, Joannem à recta fide non descivisse, sed œconomia ad majus malum ab Ecclesia avertendum usum esse.

XIII. *Anastasius fit Imp. & professionem fidei ad Constantinum PP. mittit.*

Anno septingentesimo decimo tertio impius Bardanes, seu Philippicus, postquam anno uno & mensibus sex Imperium renuisset, ut tradunt Paulus Diaconus lib. 6 de Gest. Longobard. cap. 34, & Beda lib. de Sex ætatibus, die tertia mensis Junii Imperio pulsus, dejectusque est; & Philartemius, mutato nomine, Anastasius appellatus, Vir Pius, ac Orthodoxus, die sequenti in festo Pentecostes in ejus locum subrogatus & coronatus, ad Constantinum Papam per Scholasticum Cubicularium Patricium, quem in Italiam Exarchum destinavit, fidei suæ professionem misit, ut tradit Anastasius in Constantino: *Non post multos autem dies scripta venere à Siciliensi insula, quæ nunciaverunt, quòd Philippicus hæreticus à principali vertice depulsus esset, & Anastasius Orthodoxus Augustus sceptra regalia gubernanda suscepisset. Tunc Orthodoxis exultatio magna, tenebrarum autem dies cunctis hæreticis superfusa est. Post aliquod verò tempus Scholasticus Cubicularius Patricius & Exarchus Italiæ veniens Romam, detulit secum Sacram Anastasii Principis, per quam verè se Orthodoxæ fidei prædicatorem, & Sancti Sexti Concilii confessorem esse omnibus declaravit, quam & Pontifici obtulit.*

XIV. *Constantinus Apocrisarium Cpolim mittit.*

Cùm itaque Constantinus Papa audisset, Catholicum in Oriente regnare Imperatorem, à quo & Orthodoxam fidei professionem per Exarchum missam accepisset, eumdem in Catholicam communionem acceptum, in album Orthodoxorum Imperatorum, quò pro eo universa Ecclesia exoraret, referri voluit: ad quem etiam ex more misit pro responsis Ecclesiasticis Michaelem Presbyterum Apocrisarium, ut refert Theophanes. Pernecessaria ejusmodi videbatur esse Legatio, ut Constantinopoli esset, qui auctoritate Apostolicę Sedis lapsos in persecutione Philippici Episcopos pœnitentes Catholicæ conciliaret Ecclesiæ: cùm enim multi, nonnisi timore concussi, in Sextæ Synodi damnationem consensissent, perfacilis fuit eorum resipiscentia: lisque naufragiis per suum Apocrisarium manum porrigens Constantinus Papa, quamcitiùs subvenire curavit: id enim ab ipso Constantino, velut à *Christiani Sacerdotii capite* Epistolâ mox laudatâ rogaverat Joannes Cpolitanus Episcopus.

XV. *Ticinensis Ecclesia sedi Apost. subjecta.*

Constantino Papa sedente, quo anno incertum, lis orta est inter Mediolanensem Archiepiscopum, & Ticinensem Episcopum. Archiepiscopus adversùs receptum morem, Episcopi consecrationem ad se traducere voluit, quod jus ad eum non pertinere Episcopo contendente, *Benedictus Archiepisc. Mediolanensis orationis voto* Romam venit, *& suo se Pontifici* præsentavit: *altercatus verò est pro Ecclesia Ticinensi, sed victus est, eo quòd à priscis temporibus Sedi Apostolicæ ejusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandum pertinebat, atque pertinet*, inquit Anastasius. Eadem refert Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 29, addens Benedictum fuisse virum *egregiæ sanctitatis, de quo per universam Italiam bonæ opinionis fama flagravit*. Hic Benedictus inter sanctos reperitur relatus, ejusque memoria sacris Tabulis adscripta die undecima mensis Martii, annis singulis in Ecclesia iteratur.

XVI. *Constantinus PP. ex humanis excedit.*

Cùm, ex Anastasio, Constantinus Papa Romanam Ecclesiam rexerit per *annos septem, dies quindecim*, & sepultus sit *ad B. Petrum Apostolum, 5 Idus Aprilis, Indictione 13, Anastasio Augusto*, dubitari non potest, quin vitam prorogarit usque ad annum septingentesimum decimum quintum, quo, die octava mensis Aprilis obiit, die insequenti sepultus. Nam annos etiam septem ei attribuunt Honorius Augustodunensis, Luitprandus, Abbo Floriacensis, Regino, Marianus Scotus, Catalogus Vaticano-Palatinus, aliique, ex quibus, ac ex indictione 13 in omnibus Anastasii codicibus memorata, annus mortis invictè demonstratur. Cùmque die 25 Martii anni 708 consecratus fuerit, ejus mors diei octavæ Aprilis anni 715 affigenda est, ut dici possit sedisse annos septem, dies quindecim.

XVIII. *Ejus virtutes.*

Magnam ex Pontificatu benè perfuncto sibi gloriam comparavit Constantinus; cùm enim ceteris throno eminens esset, ut ait Anastasius, omnium humillimus spiritu erat, atque mitissimus, ideoque omnibus Ecclesiæ ordinibus magnum sui reliquit desiderium

SÆC. VIII. CONSTANTINUS. ſiderium, ſed pauperibus præcipuè, in quibus, penuriæ tempore, ſublevandis, nihil officii prætermiſerat. Ordinationem unicam habuit, in qua creavit Presbyteros decem, Diaconos duos: Epiſcopos verò per diverſa loca numero ſexaginta quatuor ordinavit. SÆC. VIII. CONSTANTINUS.

S. GREGORIUS II *Pontif. XCI.*

Anno Domini DCCXV.

I. *S. Gregorius II Eccleſiæ præficitur.* ORdericus lib. 2 & Martinus Polonus in Chron. poſt Auctorem libri Pontificalis ſcribunt, mortuo Conſtantino ceſſaſſe Epiſcopatum *dies quadraginta*, ex quo ſequitur ſanctum Gregorium hujus nominis II, natione Romanum, ex patre Marcello, anno ſeptingenteſimo decimo quinto, die decima nona menſis Maji, in quam Dominica cadebat, Summum Pontificem fuiſſe ordinatum. Tot enim dies intercurrunt inter diem 8 Aprilis Conſtantini emortualem, & decimum nonum menſis Maji Gregorii Natalem, ſi, ut fieri debet, dies mortis unius, & conſecrationis alterius excludantur.

II. *Ejus primordia ante Pontificatum.* Gregorius *à parva ætate in Patriarchio nutritus* fuerat, *ſub ſanctæ memoriæ Domno Sergio Papa Subdiaconus atque Sacellarius factus; Bibliothecæ eſt illi cura commiſſa: deinde ad Diaconatûs ordinem provectus eſt à ſancto viro vir caſtus, divinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & conſtans animo, Eccleſiaſticarum rerum defenſor & contrariarum fortiſſimus impugnator*, inquit Anaſtaſius. Dum adhuc eſſet Romanæ Eccleſiæ Diaconus, in Conſtantini Papæ comitatu, Conſtantinopolim profectus, Juſtiniano Imperatori de pluribus diſciplinæ capitibus, occaſione Trullanorum Canonum quæſtionem moventi pro ſua eruditione fecit ſatis; idem enim Anaſtaſius in ejus Vita ſcribit: *Gregorius cum viro ſancto Conſtantino Pontifice, ad Regiam profectus eſt urbem, atque à Juſtiniano Principe inquiſitus de quibuſdam Capitulis, optima reſponſione unamquamque ſolvit quæſtionem*, ut in Conſtantino Papa jam dictum eſt.

III. *Joannis Patriarchæ CP. Synodicam recipit.* Ubi Gregorii creatio Orientalibus innotuit, Joannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus, Synodalem Epiſtolam ex more ad eum ſcripſit, ut idem Anaſtaſius auctor eſt, qui ait, *Hujus temporibus Joannes Conſtantinopolitanus Antiſtes Synodicam ei miſit, atque ad eum reſcriptis idem uſus eſt Pontifex.* Aliqui cum Baronio exiſtimant, rejectam à Gregorio Synodalem Joannis Epiſtolam, huncque ab eo tanquam hæreticum habitum: ideoque Anaſtaſium Imperatorem acceptis Gregorii Papæ literis, Joannem in ordinem redegiſſe, ac è throno depoſuiſſe, ejuſque depoſitionis meminiſſe Theophanem. Verùm non ſolùm Theophanes, ſed etiam Anaſtaſius in Hiſtoria Eccleſiaſtica, ſeu in verſione Theophanis, disertè habent, Joannem Patriarcham poſt annos tres Sedis mortuum eſſe; cùmque ſolus Zonaras hujus Joannis exauctorationis meminerit, longè major fides Theophani habenda. Ex iis autem, quæ in Conſtantino Papa diximus, conſtat Joannem non fuiſſe Monothelitam, ideoque nec ejus Synodicam à Gregorio II rejectam, cùm ſtatim ac Philippicus tyrannus ſublatus eſt, Oeconomiam ſuam Conſtantino Papæ ſignificavit, pro ea excuſarit, ac in eadem non paucos ſocios habuerit, & inter eos Germanum ejus in Sede Conſtantinopolitana ſucceſſorem, & Andream Cretenſem magnæ virtutis viros. Quod mirum non eſt fugiſſe Baronium, qui Joannis Epiſtolam ad Conſtantinum ſcriptam, & à Combefiſio publicatam non viderat.

Hic porro Joannes, non ſolùm ex Theophane & Anaſtaſio laudatis, ſed etiam ex Nicephoro in Chronico, poſtquam tres annos ſediſſet, obiit, ideoque anno ſeptingenteſimo decimo quinto, eodemque anno, die undecima menſis Auguſti, ſanctus Germanus Cyzici Metropolita ad Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ regimen translatus eſt, ut ſcribit Theophanes anno Incarnationis ſecundùm Alexandrinos 707, qui inchoatur Kalendis Septembris anni Chriſti Dionyſiani 714, quo pariter die Imperatorum annos exorditur. *Eodem ſecundo*, inquit, *Imperii Artemii, qui etiam Anaſtaſius, indictione decima tertia, menſis Auguſti die undecimo, è Cyzicena Metropoli Conſtantinopolim Germanus translatus eſt*, de quo infra non ſemel nobis ſermo habendus, quia pro ſanctarum Imaginum defenſione Imperatori reſtitit, ac in exilium miſſus eſt. *Joanni Patriarchæ ſuccedit S. Germanus.*

V. *Sexta Synodi imago ab Anaſtaſio Cpoli reſtituitur.* Cùm Artemius, dictus poſtea Anaſtaſius, die quarta menſis Junii anni ſeptingenteſimi decimi tertii, ut ſuperiùs diximus, Imperator coronatus eſſet, ac imperium annos duos & menſes octo tenuiſſet, tumultuantibus militibus & alium ſibi Imperatorem deligentibus nomine Theodoſium, Imperio dejectus eſt, & in Monaſterium detruſus, ideoque Theodoſius circa initium anni 716 dictus eſt Imperator, qui quòd Catholicus eſſet nihil antiquius habuit quàm ut quod Philippicus Imperator fuerat demolitus, ipſe reſtitueret nobile mo-

numentum, quo sex œcumenicæ Synodi depictæ erant: qui hoc facto ita compressit ora hæreticorum, ut omnis de fide quæstio in ea urbe cessarit. Ita Baronius ex Anastasio in Gregorio II. Sed deceptum hac in re Anastasium certa mihi stat sententia: Anastasium enim Imperatorem non verò Theodosium Sextæ Synodi imaginem in Palatio Imperiali a Philippico erasam restituisse, disertè asserit Agatho Diaconus in Peroratione sæpius laudata tam in Agathone, quàm in Conone, cui, utpote testi oculato, potior fides habenda, quam Anastasio. In ea postquam dixit Anastasium virum pium, ac Orthodoxum dictum esse Imperatorem, eoque probante ac annuente Joannem Patriarcham ad Constantinum Papam scripsisse, subdit: *Quia verò post superius declaratam integræ Synodorum imaginis, erasa Sextæ Synodi imagine, abolitionem, qui nefariè aboleri jusserat miser ac insanus Bardanes, in dicta Milii camera, sanctis tantùm relictis Oecumenicis Synodis, ipse se, unà cum Sergio, rectum stantem ejus medio, in imagine depingi præceperat, necessariò planè ac valdè congruè, deturbatis inde ejusmodi ambabus personis, sancta eadem ac œcumenica Sexta Synodus, unà cum aliis quinque, ibidem iterum loci depicta est; universo Dei amante sanctæ Ecclesiæ cœtu, communi tripudio ac lætitia, spiritalique in Christo exultatione, ovante pro sanctissimarum Ecclesiarum concessa tranquillitate & pace.* Vide de hoc Bardanis seu Philippici Imp. facto dicta in Constantino Papa, quem etiam cum Baronio ex Theophane observavimus Constantinopolim misisse Michaelem Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, Apocrisarium ad Anastasium Imperatorem, quem tamen hic Baronius dicit missum à Gregorio II.

VI. *Gregorius Cumanum castrum Ecclesiæ restituit curat.*

Sisinnium Papam de restaurandis Romanæ urbis muris seriò cogitasse, ob idque calcarias decoquere jussisse diximus. Idem initio sui Pontificatûs tentasse Gregorium II, asserit Anastasius; sed emergentibus variis tumultibus præpeditum esse. Quinam autem fuerint illi tumultus, quibus a proposito avocatus est, idem Auctor refert. Longobardos nempe castrum Romanæ Ecclesiæ sub dolo pacis pervasum eripuisse: cùmque nec ultionis divinæ metu, nec muneribus à Gregorio Papa oblatis ad illius restitutionem flecti possent, Gregorius, Ducis, populique Neapolitani auxilio illud recuperavit, septuaginta auri libris, ut promiserat, pro ejus redemptione datis. Eadem habet Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 40, qui nos edocet castrum illud, quod non nominat Anastasius, fuisse castrum Cumanum, quod Beneventanus Longobardorum Dux Ecclesiæ eripuerat. Idem Paulus Diaconus laudatus cap. 42 refert etiam Luitprandum Longobardorum Regem eo tempore confirmasse restitutionem Alpium Cottiarum jam Ecclesiæ factam Joanne VII sedente, ut ibidem dictum est. Addit Beda lib. de Sex ætatibus Luitprandum Alpes Cottias à Romano Pontifice repetiisse, sed *admonitione venerabilis Gregorii Papæ* eam Ariperti restitutionem confirmasse.

VII. *S. Corbinianum postea Frisingensem Episcopum ordinat.*

Anno primo S. Gregorii Pontificatûs sanctus Corbinianus Frisingensis Episcopus primus, Romam veniens, Evangelium in Germania prædicandi munus accepit. Natus erat in Galliis Corbinianus, ubi cùm longè, latèque sanctitatis ejus fama cresceret, Pippinus Major domûs unum ex charissimis sibi optimatibus ad eum transmisit, seque ejus precibus commendavit. Cùmque vir Dei crebris advenientium colloquiis occuparetur, Romam petiit, ubi Gregorius Papa Sacerdotalem ei honorem, quamvis renitenti, conferre voluit. In Galliam reducem Carolus Pippini filius etiam Major domùs, ad se accersivit, ut ejus confessionem audiret. Hæc ex Aribone in ejus Vita à Mabillonio Sæculo 3 Benedictino parte 1 recitata, qui in eo solum emendandus, quòd hic loco Caroli scripserit etiam, sicuti superius, Pippinum, ut viri docti animadverterunt. *Coactus ergo*, inquit, *Sacerdotalem suscepit benedictionem, accepto etiam pallio cum benedictione & adjutorio beati Petri Apostoli, ut ubique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, & tanti Patris concessu potestatem haberet.* Licèt autem generatim ad omnes Evangelium prædicandi potestatem à Gregorio accepisset, titulum tamen Frisingensis Ecclesiæ est consecutus. Verùm quia amator nimium erat solitudinis, atque secreti silentii, *continuis septem annis*, post profectionem suam Romanam in secessu quodam, *eò advenientibus, secumque commorantibus verbum Dei sedulò ministravit*; ubi, cùm fama ejus magis increbresceret, ipseque *supervenientium turbas sustentare non* posset, iterum anno septingentesimo vicesimo secundo Romam petiit, ut Episcopatum abdicaret, & secreta monasterii peteret; sed cùm frustra Gregorium Papam rogasset, ut Episcopali munere dimisso monasterium ingredi sibi liceret, in Bajoariam, ubi Frisinga sita, rediit, ibique anno septingentesimo trigesimo spiritum Deo reddidit, juxta Annales Frisingenses à Velsero lib. 4 Hist. Bojorum citatos.

VIII. *Ejus hortatu monasterium Casinense restauratur.*

Initio etiam sui Pontificatûs Gregorius Monasteria & Basilicas plurimas restauravit, ac Monachis in iis constitutis divinum cultum restituit. Domum propriam post obitum *Honestæ* matris, in Monasterium & Ecclesiam commutavit, quam Deo in memoriam sanctæ Agathæ Virginis & Mar-

Martyris voluit esse sacram. Hæc constant ex Anastasio. Ex Paulo verò Diacono lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 39 habemus circa annum 718 Petronacem, Brixię in Italia nobili genere natum, Romam petiisse, *hortatuque tunc Gregorii Apostolicæ Sedis Papæ*, Cassinum venisse ad instaurandum celeberrimum illud toto orbe monasterium Cassinense à S. Benedicto fundatum, qui ejus vastationem à Longobardis anno circa 580 factam prædixerat, teste Gregorio Magno lib. 2 Dialog. cap. 17. Fuit autem Petronax sextus ejusdem monasterii Abbas à B. Benedicto, vixitque usque ad annum circiter 750. Colitur die sexta Maji, ad quem diem de eo agit Henschenius in Actis Sanctorum, & Mabillonius Sæc. 3 Benedict. part. 1 ejus elogium Historicum exhibet, ostenditque eum non sub Gregorio III, sed sub Gregorio II Cassinense monasterium instaurasse.

IX. *Theodo II Dux Bojoariorum Romam orationis gratia petit.* Theodonem Bajoariorum Ducem, Orationis gratia, Romam ad Beatorum Apostolorum limina venisse, scribit Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 44. Id autem accidisse Gregorio secundo sedente, & quidem anno septingentesimo decimo sexto, ex Anastasio, in ejus Vita, certâ temporis notâ eruitur: *Hujus temporis*, inquit, *signum in luna factum est Indictione 14, & visa est eruentata usque ad mediam noctem. Eo itaque tempore Theodo Dux gentis Bajoariorum ad Apostoli B. Petri limina primus de gente eadem occurrit, Orationis gratiâ.* Accidit hæc eclypsis Lunæ indictione 14, ideoque anno 716, dieque decima tertia mensis Januarii, feriâ secundâ, horis post meridiem septem. Cœpta Luna obscurari paucis minutis post horam quintam à meridie, duravitque usque ad horam ferè nonam, ut docet Calvisius in Opere suo Chronologico. Eo itaque anno Theodo hujus nominis II, quem sanctus Rudbertus Salisburgensis Episcopus ad Christianam fidem converterit, Romam petiit, ut pluribus explicat Auctor Criticæ Baronii, qui & scribit sanctum Rudbertum, cujus Vitam recitat Mabillonius Sæc. 3 Benedict. part. 1, ad Deum migrasse anno septingentesimo decimo octavo. Theodonis II Romam adventum etiam commemorat Frodoardus Canonicus Remensis in Fragmento de Romanis Pontificibus, quod recitat idem Mabillonius parte secunda ejusdem Sæculi.

Primitiæ gentis Germana ab origine Princeps Culmen Apostolicum petit, & sacra limina Petri.

Ubi Frodoardus indicare videtur Theodonem fuisse primum Principem *germana ab origine* Christianum; quia licèt Theodo hujus nominis primus Christianus fuerit, ejusque tempore S. Emmerammus Episcopus Evangelium in Bajoaria, seu Bavaria annunciarit, postea tamen religio Christiana ea in provincia defecerat, & idololatria, variæque hæreses in eam introductæ fuerant. Unde Aribo in Vita sancti Corbiniani mox laudata, loquens de Bajoaria tempore Theodonis II, scribit: *Cari ibi habebantur Sacerdotes, ut solet apud novitios*, idest, apud homines noviter ad fidem conversos. Dici etiam potest, ita locutum esse Frodoardum, quia Theodo II, *primus de gente* Bajoariorum, ut loquitur Anastasius, Romam venit.

X. *Leo Isaurus fit Imperator.* Anno septingentesimo decimo septimo Theodosius Augustus hortantibus tum militiæ Præfectis, tum civilibus Magistratibus Imperio se abdicavit, & *tum ipse, tum filius quoque Clericorum albo adscripti, reliquum vitæ tempus in pace transegere*, inquit Theophanes pag. 327, qui pag. 346 scribit: *A mensis Martii die 25 decima quinta indictione* Leonem Isaurum, qui subrogatus est Theodosio, imperare cœpisse, quare die vigesima quinta mensis Martii anni septingentesimi decimi septimi, indictione decima quinta notati, Leo Isaurus inauguratus est Imperator.

XI. *Fidei professionem ad Gregorium Pontificem mittit.* Leo ad Imperium evectus, ne quid prætermitteret, quod præstare solerent Orthodoxi Imperatores, scripsit ad Gregorium Papam, de sua promotione eumdem reddidit certiorem, fideique suæ orthodoxam confessionem adjungens, ex more communicationem Catholicam ab eo expetiit. His acceptis literis Gregorius, qui & literis Germani Patriarchæ de sincera fide Imperatoris pariter admonitus fuerat, Apostolicas ad eumdem Imperatorem literas reddidit, quibus significaret, se eum ut Ecclesię filium benignè suscipere & curaturum, ut ubique in Occidente Principes Christiani ipsi fœdere amicitiæ jungerentur: factumque tunc, ut missæ Romam imagines ejusdem Imperatoris, quas Laurata nominare consueverunt, à civibus magno fuerint honore susceptæ, atque idipsum in provinciis præstaretur à Principibus Christianis, eque ejusdem Gregorii operâ curatum est. Hæc omnia fusiùs explicata ab ipso Romano Pontifice, in Epistola dogmatica, quam ad ipsum Imperatorem, anno septingentesimo tricesimo scripsit, quæ extat apud Baronium anno 726, & de qua infra.

XII. *Gregorius S. Bonifacium Evangelii prædicatorem in Germaniam mittit.* Anno septingentesimo decimo octavo Sanctus Bonifacius, qui ex Anglia in Frisiam trajecerat, Romam ad limina Apostolorum pertexit, cui Gregorius Papa die trigesima mensis Novembris Divo Andreæ Apostolo sacra, viva voce potestatem fecit Evangelium gentibus in Germania annun-

nunciandi, eumdemque Legatum suum declaravit, quo factum, ut tam Willibaldus in ejus Vita, quam Othlonus, qui ejusdem Bonifacii Vitam etiam scripsit, utramque à Mabillonio Sæc. 3 Benedict. part. 2 recitatam, ejus Episcopatûs initium ab eo die desumant, quia Episcopatum pro conciónandi munere impropriè usurpant, eumque Episcopum dicunt, quem Gregorius II Præconem fidei, Legatumque Sedis Apostolicæ per Germaniam creavit. Bonifacius itaque acceptis literis Apostolicis suæ legationis, die decimaquinta Maji anni septingentesimi decimi noni datis, in Thuringiam venit, inde *in Frisiam navigavit, ibique verbi divini semina spargens, permultos ab errore idololatriæ retraxit*, ut inquit Othlonus lib. 1 cap. 10 ejus Vitæ. Ibidem per triennium permansit, indeque in Hassia & Thuringia felicissimo successu prædicavit.

XIII. *Episcopum eum ordinat.* Postea de prospero susceptæ prædicationis eventu Gregorium Papam per unum è suis certiorem fecit, statimque Romam literis Apostolicis invitatus, eò magnis itineribus contendit, ubi pridie Kalendas Decembris ordinatus est Episcopus ab eodem Papa, & quidem anno septingentesimo vigesimo tertio, ut constat ex literis ejusdem Gregorii Papæ postero die post Bonifacii ordinationem, omnibus Christianis in Germania constitutis, inscriptis, quas exhibet Willibaldus. Gregorius itaque Bonifacium Episcopum, nulli tamen sedi affixum, consecravit, ut Apostolicæ dignitatis auctoritate fulciretur, & in officio prædicandi cunctis acceptior foret. A' Bonifacio exegit Gregorius solemne sacramentum de fidei integritate & unitate Ecclesiæ conservanda, deque obedientia singulari Sedis Apostolicæ Pontificibus perpetuò præstanda. Quod juramentum propria subscriptione munitum, supra corpus S. Petri pro more deposuit, ut refert Othlonus laudatus cap. 14.

XIV. *Sed nulli sedi affixum.* Bonifacium Episcopum consecratum esse dixi, sed nulli Sedi affixum, ad cujus rei intelligentiam observandum est cum Serario Not. 25 in Vitam Sancti Bonifacii, distinguenda esse duo Episcoporum & Archiepiscoporum genera: „ Quibusdam, inquit, certa Sedes, certusque locus & „ fixus est, cujus Episcopi, aut Archiepiscopi appellentur. Quibusdam verò incerta Sedes, nullusque certus & fixus locus; & posterius hoc genus in iis plerumque gentibus ac provinciis invenitur, „ quæ ad Christi fidem aggregari primò „ inceptant. Cùm enim ii, qui Evangelium eis annunciant, huc illuc procurrere „ debeant, neque congregatum adhuc ovile „ in una quapiam aut ditione, aut urbe obtineant, Episcopalem quidem Presbyterorum ordinandorum, variisque in locis „ collocandorum, vel Archiepiscopalem etiam creandorum Episcoporum potestatem „ ab Apostolico accipiunt, sed incertis interea vagantur sedibus, & ad verum „ summumque animarum Pastorem Christum Jesum, quorquot & undique possunt, oves congregant. Et hi quidem „ præcisè ac simpliciter Episcopi, vel generatim ejus regionis, in qua laborant, „ gregemque Domini conquirunt, Episcopi & Archiepiscopi nuncupantur. Ita Serarius. Posterioris generis Episcopum fuisse Sanctum Bonifacium ex duobus ejus Vitæ Auctoribus patet. Bonifacium variis literis commendatitiis ad Carolum Ducem & Majorem domûs Regiæ Francorum, ad Episcopos & alios omnium ordinum tum Clericos, tum laicos, ad Clerum, Optimates, & omnem populum Thuringorum & Saxonum munitum remisit Gregorius, ut cœptum Apostolatûs officium obire pergeret.

XV. *Mandata quaedam ipsi dat unde desumpta.* Ex Epistola autem ejusdem Gregorii ad Clerum & plebem, quam cum aliis quinque refert Othlonus lib. 1, constat Pontificem Bonifacio in mandatis dedisse, ne ordinationes præsumeret illicitas; ne bigamum, aut qui virginem uxorem non duxisset, illiteratum, quavis parte corporis vitiatum, pœnitentiæ publicæ olim subditum, curialem, aut cuilibet conditioni obnoxium, aut aliquâ infamiæ notâ inustum, ad sacros Ordines admitteret: ne Afris passim manus imponeret: ut ordinationes extra sabbatum Quatuor Temporum non celebraret: ut baptisma extra Pascha & Pentecosten, nisi in vitæ discrimine positis non conferret: ut Ecclesiæ ministeria, ornamenta, patrimonia studeret augere, nuiquam imminueret: ut quatuor in portiones Ecclesiasticos redditus, & oblationes distribueret. Mandata illa videntur desumpta ex Epistola 9 Gelasii Papæ primi *ad Episcopos per Lucaniam & Bruttios & Siciliam constitutos* directa anno 494, de qua ibidem egimus, ut de singulis anno 723 num. 17 & seq. ostendit Cointius in Annal. Eccles. Francorum. Gregorius tamen de cavendis illicitis ordinationibus sermonem habens meminit Afrorum, de quibus silet Gelasius, & hanc rationem reddit Gregorius, quòd *aliqui eorum Manichæi, aliqui rebaptizati sæpiùs sunt probati*. Saraceni priusquam in Hispaniam transirent, Africam occuparunt, & extorres Africani sese in Europam infundentes, victum ex ordinibus Ecclesiasticis cœperunt quærere. Verùm quia plerique eorum agniti sunt, vel Manichæi, vel Donatistæ, *universali lege*, ut Baronius eodem anno 723 scribit, sancitum est, ne Africanus aliquo modo à quopiam Episcoporum ordinaretur. Neque dubium, quin Gregorius per Afros designet Donatistas,

tistas, quia in magno numero fuerunt in Africa, & pertinaciter Anabaptismum defenderunt.

XVI. *Gregorius de variis quæstionibus à Bonifacio consulitur.*

Anno septingentesimo vigesimo sexto Gregorius à Bonifacio variis de capitibus consultus, respondit ad singula, Epistolâ quæ incipit: *Desiderabilem mihi*, quæ dicitur *data 10 Kalendas Decemb. imperante piissimo Domino Augusto Leone à Deo coronato magno Imperatore, anno 10 imperii ejus: sed & Constantino magno Imperatore, regni ejus anno 7, indictione 10*, ex qua indictione currente mense Novembri anni 726, juncta cum anno 10 Leonis Imp. apparet initium Imperii Leonis anno 717 rectè fuisse affixum. Multis sæculis hæc Ecclesiæ Monasteriorumque praxis viguit, ut pueri, seu infantes à parentibus oblati perpetuo adstringerentur Monachatui, nec eis liceret hunc vitæ statum ante, vel post pubertatis annos repudiare. Cujus praxis exempla non pauca apud Francos cis & ultra Rhenum extant. De hac praxi Gregorius à Bonifacio consultus respondit in hæc verba: *Addidisti etiam* (nempe in septima consultatione) *quòd si pater vel mater, filium vel filiam intra septa monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina; utrum liceat eis, postquam pubertatis impleverint annos, egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò devitamus, quia nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur.* Quod in secundo responso permittit Gregorius, ut si mulier infirmitate correpta, non valuerit debitum viro reddere, vir si non possit continere, nubat, hoc sic accipiendum est, ut intelligatur de impedimento perenni, quod nesciebatur quando contraxit. Gregorii responsa ad alias Bonifacii consultationes refert Natalis Alexander Sæculo VIII. Hanc Epistolam Gregorio III perperàm adscripsit Gratianus. Reliqua Sancti Bonifacii Apostolatum respicientia in Gregorio III, & Zacharia examinabuntur.

XVII. *Synodum Romæ celebrat.*

Sed ut ad cetera Gregorii II gesta redeam. Hic anno septingentesimo vicesimo primo, indictione quarta, Nonis Aprilis Synodum Romæ apud Sanctum Petrum celebravit, cui interfuerunt Episcopi viginti duo; In qua editum est Constitutum sive Decretum, adversùs illicita ob cognationem spiritualem, vel carnalem conjugia, & maximè adversùs eos, qui in uxores ducerent Monachas, seu etiam Presbyteras & Diaconas; eas videlicet mulieres, quæ ex mutuo consensu à viris ad ejusmodi sacros Ordines promotis relinquebantur, quæ & Ipsæ tenebantur castitatem servare. Hæ diversæ erant à Monialibus, quæ virgines erant & perpetuam virginitatem Deo profitendo vovebant. Non solùm autem illos Anathemate ferit Synodus; sed etiam illos, qui commatrem spiritualem, fratris uxorem, novercam, aut nurum, neptem, consobrinam, cognatam, vel affinem uxorem duxerint. Anathema etiam ea in Synodo latum est in viduarum, virginumque raptores: in eos insuper qui ariolos, aruspices, Incantatores consuluerint aut philacteriis usi fuerint. Excommunicatione pariter plectendos visum & Clericos, qui comam laxarent, & à militia Clericali deficerent. Hanc porrò Synodum anno 721 celebratam demonstrant indictio quarta in ea memorata, aliique characteres in ea expressi.

XVIII. *Eudoni Aquitaniæ duci spongiam pro benedictione exercitui mittit.*

Ex verbis Anastasii in Vita Gregorii, asserentis Saracenos cum Eudone Aquitaniæ Duce pugnasse, & ex iis quæ Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 46 de ingressu Saracenorum in Aquitaniam scribit, inter se collatis, Auctor Criticæ Baronii rectè deducit, prælium illud habitum esse anno septingentesimo vicesimo quinto, victoriamque reportatam fuisse ab Eudone ope spongiæ sibi a Gregorio II missæ: *Adjiciens*, inquit Anastasius de Eudonis Epistola ad Pontificem scripta loquens, *quòd anno præmisso in benedictionem à prædicto Viro eis directis tribus spongiis, quibus ad usum mensæ Pontificis apponuntur, in hora qua bellum committebatur, idem Eudo Aquitaniæ Princeps populo suo per modicas partes tribuens ad sumendum eis nec unus vulneratus est, nec mortuus ex his qui participati sunt*, ubi loquitur Anastasius de spongia, quâ mensa Pontificis tergebatur, Eudoni transmissa, & pro benedictione exercitûs distributa. De ea victoria ope spongiæ relata loquitur etiam Frodoardus lib. de Pontificibus Romanis in Gregorio II.

*Externos etiam benedictio lata * triumphos*
Concelebrat Papæ victores spongia Francos,
Dum reddens Agarenorum tutatur ab armis
Participes ferri, neque læsos vulnere tantum
Prostratis tali vacuis pro tegmine paucis.

* *collato*

Quæ Frodoardi verba manifestè evincunt hoc prælium inter Agarenos seu Saracenos & Francos habitum sub Gregorio II, diversum esse ab eo, quod anno 732 sub Gregorio III commissum est. De spongiis legendi Thesaurus linguæ Latinæ, & Calepinus in voce *spongia*, ubi invenies Antiquos spongias in deliciis habuisse, strigilum vice, linteorumque illis utentes ad distringenda & emundanda corpora. Martialis lib. 14, 149, asserit morem fuisse iis mensas tergere: *Hæc tibi forte datur tergendis spongia mensis.*

XIX. *Caroli Martelli auxilium contra Longobardos implorat.*

Circa idem tempus Gregorius II à Longobardis vexatus, Caroli Martelli Majoris domûs Franciæ auxilim per literas imploravit; quod unus nos edocet Anastasius in

Vita

Vita Stephani II Papæ, ubi ait, hunc Pontificem, cùm nihil opis ab Imperatore elicere posset adversùs Aistulphum Longobardorum Regem, exemplo Gregorii II, Gregorii III, ac Zachariæ prædecessorum suorum, qui Caroli Martelli opem oraverant, à Pippino Rege per literas auxilium postulasse: *Et dum ab eo* (scilicet Aistulpho) *nihil hac de re obtineret* (nempe Stephanus II) *cernens præsertim & ab Imperiali potentia nullum esse subveniendi auxilium, tunc quemadmodum prædecessores ejus beatæ memoriæ Domnus Gregorius & Gregorius alius & Domnus Zacharias beatissimi Pontifices Carolo excellentissimæ memoriæ, Regi* (Idest Principi) *Francorum direxerunt, petentes sibi subveniri propter oppressiones, ac invasiones, quas & ipsi in hac Romanorum provincia à nefanda Longobardorum gente perpessi sunt. Ita modò & ipse venerabilis pater*, &c. Quę Anastasii verba Gregorium clàm saltem, idest per literas privatas, ad Carolum Martellum confugisse nos dubitare non sinunt.

XX. *Ina Saxonum Occident. Rex regnum suum Ecclesiæ Rom. vectigale facit.* Hoc etiam circiter tempore, Idest anno septingentesimo vicesimo quinto Ina Occidentalium Saxonum Rex, *cùm triginta et septem annis imperium tenuisset gentis illius*, relicto regno, *ad limina beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente, profectus est*, inquit Beda lib. 5 cap. 7. Regnum inierat Ina anno sexcentesimo octogesimo octavo, ut in Sergio diximus; illud itaque anno circiter 725 abdicavit, Ethelburga Regina virum ad Monasticam vitam incitante, quæ & ipsa idem vitæ genus amplexa est. Antequam Ina regnum deponeret, illud Romano Pontifici vectigale fecit, *singulis argenteis nummis, quos denarios vocant, in singulas domos impositis*, inquit Polydorus Virgilius lib. 5 de eodem Ina. Ranulphus Cestrensis lib. 5 cap. 24 scribit: *Qui primus omnium Regum denarium ex singulis domibus Regni sui B. Petro fertur concessisse, quod diu ab Anglis Romescot, latinè verò Denarius Petri vocabatur.* Polydorus quidem Virgilius asserit Inam anno tantùm circiter septingentesimo quadragesimo regnum suum Romano Pontifici vectigale fecisse, sed ex dictis id subsistere non potest; eo enim anno Ina vel jam obierat, vel in monasterio vitam ducebat.

XXI. *Scholam Anglorum Roma fundat.* Ina Romæ existens à Gregorio II obtinuit, ut sibi liceret habere domum, Scholam Anglorum appellatam, *ad quam Reges Angliæ, & genus Regium*, ut scribit Matthæus Westmonasteriensis, *cum Episcopis, Presbyteris & Clericis in doctrina & fide Catholica erudiendi venirent, ne quid in Ecclesia Anglicana sinistrum, aut veritati Catholicæ contrarium doceretur, & sic in fide stabili roborati ad propria remearent. Fecit præterea juxta domum præfatam, Ecclesiam in honorem Beatæ Mariæ Virginis fabricari, in qua Anglis Romam advenientibus divina celebrarentur mysteria, & in qua positent, si quem ex Anglis Romæ mori contingeret, sepeliri; & hæc omnia ut perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est generali decreto per totum regnum Occidentalium Saxonum, in quo prædictus Ina regnabat, ut singulis annis de singulis familiis Denarius unus B. Petro, & Ecclesiæ Romanæ mitteretur, ut Angli ibidem commorantes vitale subsidium inde haberent.* Scholam hanc auxit postea Offa Merciorum Rex sub hujus sæculi finem, qui & ipse eumdem S. Petri denarium regno suo imposuit. Sed hæc Schola postea versa est in Xenodochium, quod Sancti Spiritûs dicitur, quove nullum illustrius Europa habet, ut videbitur in Hadriani primi Pontificatu.

Initium hæresis Iconoclastarum.

Primis ab ortu Christianæ Religionis temporibus, cùm adhuc gentilis in eam exardesceret furor, & in hominum mentibus lateret adhuc idolorum superstitio, non tam frequentem fuisse sacrarum usum Imaginum, ut neque Templorum atque Basilicarum, observat Dionysius Petavius lib. 15 Theologic. Dogmatum de Incarnatione cap. 13. Cùm enim Imagines ex eorum genere, sint, quæ ad salutem omnino necessaria non sunt, nec ad substantiam ipsam Religionis attinent, in potestate Ecclesiæ est, ut ea vel adhibeat, vel ableget, pro eo atque satius esse decreverit, cujusmodi *positivi* vulgò *juris* esse dicuntur. Ex eo nata est illa infidelium exprobratio, quæ apud Minucium Felicem his verbis exprimitur pag. 25: *Cur nullas aras habent, Templa nulla, nulla nota simulacra?* Cui Octavius pag. 95 respondens: *Putatis autem nos*, inquit, *occultare quod colimus, si delubra & aras non habemus? Quod enim simulacrum Deo fingam, cum si rectè æstimes, sit Dei homo ipse simulacrum? Templum quod & extruam, cùm totus hic mundus ejus opere fabricatus eum capere non possit: & cùm homo latiùs maneam, intra unam ædiculam vim tantę majestatis includam? Nonne melius in nostra dedicandus est mente, in nostro imo consecrandus est pectore?* Ergo neque Templa tunc extrui Deo fas esse quidam opinati sunt; quod nondum in Christiano populo institutum erat; necdum per rerum potientes Ethnicos licebat, nefas, & illicitum rati: & de sacris Imaginibus, atque ab Idolis multùm discrepantibus non disparem plerique sententiam habuisse videntur. Quod utrumque paulatim dedo- XXII. *Usus Imaginum in veteri Ecclesia parum frequens.*

Ch

docti sunt Christiani, postquam usu & ratione magistra compererunt, neutrum damnandum esse, sed ad pietatem prodesse posse.

XXIII. *Cessante periculo idololatriæ frequentius usurpatur.* Quamobrem ubi Basilicas, sive, ut appellari tandem ceperunt, Ecclesias & Altaria in Dei honorem ac cultum extruere non dubitarunt, & quidem magnificè, ac sumptuosè, pace ac libertate reddita, nec pristino illo usu & antiquo more, ac magnorum etiam virorum auctoritate deterriti sunt, quominus ita facerent; sic Imagines Christi atque Sanctorum, quarum nondum hactenus percrebuerat usus, eodem tempore usurpavit Ecclesia; cùm jam nullum idololatriæ periculum esset, & ad propagandam Christi, ac Martyrum cæterorum memoriam, & animandos ad pietatis constantiam, illorum exemplo, fideles, utile id esse videretur. Atque hoc neutiquam omnibus in locis, eodem instituto ac tempore constat esse factum: sed alibi citiùs, alibi tardiùs, prout nationum captus & indoles erat; & qui illis præerant expedire judicabant. Quod eò diligentiùs observandum, quòd ad pleraque valet interpretanda memoriæ veteris exempla & testimonia, quibus ad oppugnandum Ecclesiæ ritum abutuntur Protestantes; nimiùmque commoventur interdum repugnantes illis Catholici Theologi; cùm sic ubi constet Imagines repudiatas & damnatas ab Orthodoxis fuisse, pro locorum ac temporum ratione istud commodè explicari debeat. Quare in controversia de Imaginibus, citerioris Ecclesiæ potius exemplorum & institutorum, quàm antiquioris duci rationem oportet. Cùm enim plenis adhuc velis Gentilium superstitio ferretur, multa primis illis Ecclesię sęculis vel non inutilia per sese, vel etiam commoda supprimi, omittique satius visum est, dum periculum erat, ne offensionis aliquid traheret externa quorundam rituum species, cum iis, quæ ab Ethnicis celebrabantur, similitudine ipsa congruens, velut ne Imagines Christi atque Sanctorum, pro Idolis, quibus erant assuefacti, à rudibus & imperitis haberentur, & ut eorum animus ab inanium simulacrorum consuetudine ac memoria longiùs avocaretur. Credibile itaque est, parum à Christianis usurpatas fuisse primis ferè quatuor sæculis; per quæ nefanda Dæmonum in idolis religio, & Christiani nominis crudelissima vexatio cursum suum tenuit. Quinto demùm sæculo, postquam adepta libertate lacertos quodammodo suos explicare cœpit Ecclesia, plerisque locis Imagines palam haberi cœptæ, atque in Templis & Oratoriis propositæ sunt; cùm hactenus, etsi in usu essent aliquo, non tamen promiscuè ac frequenter adhiberentur. Hæc & plura alia Petavius citatus de usu Imaginum in veteri Ecclesia. Hunc usum, cultumque Imaginum Christi ac Sanctorum non solùm cum lege Dei non pugnare, sed religioni consentaneum esse, & Fidelium pietati excitandæ utilem, pluribus demonstrat Natalis Alexander Sæculo 8 Differt. 6.

XXIV. *Iconoclastarum hæresis à quibus & quando exorta.* Quo eodem sęculo octavo ineunte exortum est in Oriente monstrum horrendum, hoc est hæresis Iconoclastarum, quæ venerandis Imaginibus bellum indixit. Ejus fuisse præcursores Gentiles, Judæos, Marcionitas, Manichæos, Theopaschitas testatur Septima Synodus Actionibus prima & quinta. A' Judæis bellum tam impium instauratum est anno Christi septingentesimo vigesimo tertio, quo, jubente Jezido Arabum Caliphâ, è Christianorum Templis, totius Regni sui finibus, Christi & Sanctorum Imagines deturbarunt, ut eo anno refert Baronius ex Theophane, & ex Relatione Joannis Monachi, Vicarii Orientalium Episcorum ex eadem Septima Synodo Actione quinta, ex cujus Actione quarta constat, eam impietatem ab Hebræis ad Christianos derivatam esse, auctore Constantino Nacoliæ in Phrygia Salutari Episcopo, qui à suis Diœcesanis expulsus, in Imperatoris Leonis Isauri aulam irrepsit, eumque in sanctas Imagines accendit. Sed & Judæi, quibus Leo Isaurus jurejurando se obstrinxerat, concessurum se illis quidquid postulassent, cùm ad Imperium evectus esset, quod ipsi fuerant vaticinati, ipsum impulere, ut sanctas Imagines, ac earum cultum, quasi idololatriæ reliquias aboleret, ut testantur Cedrenus, Zonaras & Constantinus Manasses Græci Historici.

XXV. *Leo Imp. sacris Imaginibus bellum indicit.* Sicuti ergo aliàs Imperatores Ethnici annis Decennalibus suis dicatis, adversùs Christianos Edicta promulgabant; sic Leo Isaurus *decimum suæ tyrannidis annum*, ut loquitur Zonaras auspicatus, ideoque anno Christi vigesimo sexto supra septingentesimum, adversùs Orthodoxos persecutionem excitavit, & bellum sacris Imaginibus indixit. *Post decimum sui Imperii annum* (idest inchoatum, inquit Stephanus Diaconus Ecclesię Cpolitanæ in Vita S. Stephani Junioris Monachi & Martyris, quam scripsit anno circiter 808, quamque Græcè & Latinè publicavit Tomo I Analectorum Græcorum Jacobus Loppinus Monachus Benedictinus) *novus ille Baltassar* (Leo Isaurus Imp.) *Manichæam hæresim & Æphthartodocitarum, ut ita loquar, forte haud dissimilem in Ecclesiam spiravit. Itaque subjecta sibi plebe convocata coram omnibus leoninum rugiens inhumana hæc bellua, & Leonis nominis insignis, ex iracundo corde, velut ex Ætna monte ignem & sulphur miserandam illam vocem eructavit, & protulit: Quandoquidem Imaginum fabricatio ars est idolica, illas adorare non oportet.* Id autem acciderit

cidisse anno decimo Leonis tantùm inchoato, ut scribit Zonaras, non transacto, ut insinuare videtur Stephanus Diaconus; patet etiam ex Auctore Anonymo à Combefisio inter Scriptores Historiç Byzantinç, qui post Theophanem scripsere, publicato, in Invectiva edita *ad confutationem eorum, qui sanæ fidei, Sanctorumque ac Orthodoxorum Patrum doctrinæ adversantur*, in qua testatur Leonem veritati obstitere cœpisse *indictione nona*, quæ anno 726 usque ad Kalendas Septembris concurrit cum ejus Imperii anno decimo. Hic autem Anonymus vivebat anno 770.

XXVI. *Sibi timens eas per dolum abolere tentat.*

Eam hæresim ipso ejus initio fuisse acerbissimam observat Theosterictus Monachus & discipulus sancti Nicetæ Hegumeni Mediciensis in Bithynia sacrarum Imaginum defensione clarissimi, anno 824 in exilio mortui. Scripsit ille hujus Sancti vitam intra quinque priores annos ab ejus morte, recitatam à Bollando ad diem 3 Aprilis, in eaque ait: *Sed & hoc modo considera, alias quidem hæreses ab Episcopis inferioribusque Presbyteris ortum habuisse, hanc verò ab ipsis processisse Imperatoribus (nosti autem quantum Reges inter & Sacerdotes intersit ;) & istas quidem docendo & contradicendo coaluisse, paulatimque invaluisse; hanc verò ab Imperatoria potestate fuisse ab initio valentissimam*. Ingens tamen tumultus excitatus est à plebe statim ac prodiit decretum Leonis Imperatoris de abolendis Imaginibus. Unde sibi metuens Imperator sacrilegum consilium dissimulavit. *Non huc*, inquit, *spectat mea sententia, ut ea prorsus deleantur, sed hoc ajo sublimiore loco eas locandas esse, ne ore quisquam eas contingat, atque ita quodammodo rebus honore dignis contumeliam inferat.* His artibus omnem imaginum venerationem abolere meditabatur.

XXVII. *Furit adversus Gregorium PP.*

Eodem anno septingentesimo vigesimo sexto Leonem Augustum ad Gregorium Papam scripsisse, ut si Imperialem gratiam habere vellet, Sanctorum Imagines deponeret; & vicissim Gregorium II ad Imperatorem rescripsisse, testantur Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 49, Anastasius, & Theophanes. Sed eæ Epistolæ periere. Postea cùm Imperator nihil à Gregorio obtinere posset, sępius per suos Exarchos, Duces, aliosque ministros insidiatus vitæ hujus Sancti Pontificis; sed pro illius defensione Romani & Longobardi piè fœderati ipsum conjunctis viribus, ab eorum dolis & insultibus incolumem servavere. *Unâ se quasi fratres catenâ fidei constrinxerunt Romani atque Longobardi, desiderantes cuncti mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam, nunquam illum passuri perferre molestiam, pro fide vera & Christianorum certantes salute*, inquit Anastasius. Pontifex verò, ut idem Auctor subdit, *gratias voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, ut bonis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore & fide Romani Imperii admonebat*. Imperator infensus erat Gregorio II, non solùm ob novas opiniones, quas hic rejiciebat; sed etiam quòd novum censum agi in Romana provincia non pateretur, indeque eum per Marinum Spathatium Ducem Romanorum, deinde verò per Paulum Patricium & Exarchum interfici curavit: *Paulus verò Exarchus*, inquit Anastasius, *Imperatoris jussione, eumdem Pontificem conabatur interficere, eò quòd censum in provincia ponere præpediebat*. Erat census ille capitatio ei similis, quam Siciliæ & Calabriæ indixit, de qua loquitur Theophanes.

XXVIII. *S. Germanus Episc. CP. Leonem ab impietate revocare tentat.*

Leonis Isauri impietati, quâ potuit constantiâ, obstitit sanctus Germanus Patriarcha Constantinopolitanus. Ipsi per quemdam ex præcipuis Ecclesiæ Ministris significavit ab initio post Christi in Cœlos assumptionem Imagines expressas esse, se pro illis libentissimè moriturum; & qui Christi Imaginem ignominiâ afficit, in illum, quem ea exhibet, injuriam rejicere. Ipsi itaque traditionem & usum sanctę Ecclesiæ objecit, honorariam Imaginum venerationem à Conciliis probatam; solemnia, quæ emiserat, promissa de non convellendis Ecclesiæ ritibus, cùm Imperator inauguratus est, revocavit in memoriam; ipsum per sacra omnia exoravit, ne ipso imperante, sacrarum Imaginum fieret eversio: Antichristi præcursorem fore adjiciens, qui facinus istud perpetraret. Tandem nullum non movit lapidem, ut illum à concepta revocaret impietate. Hæc constant ex alia ejusdem S. Stephani Junioris Monachi & Martyris Vita, quę à Baronio, aliisque perperàm tribuitur Sancto Joanni Damasceno, quòd Joannes Billius eam hujus Sancti operibus subjunxerit, cùm tamen hæc genuinus sit fœtus Metaphrastes, ut docet Allatius in Diatriba de Simeonibus pag. 126.

XXIX. *Patriarchatum abdicat & ejicitur à Patriarchio.*

Sed nihil promovit sanctus Patriarcha; quin imò anno septingentesimo trigesimo, *die septimâ mensis Januarii, indictione decima tertia, feriâ hebdomadis tertiâ, irreligiosus Leo*, inquit Theophanes ad eum Christi annum, *Silentium* [idest Conventum Optimatum tractandis Imperii negotiis Imperatoris mandato coactum] *contra sanctas venerandasque Imagines in Novemdecim Accubitorum Tribunalio celebravit, Germano sanctissimo Patriarcha advocato, cui persuadendum arbitrabatur, ut suo de abolendis sacris Imaginibus decreto, tandem subscriberet. At fortis Christi servus abominando Leonis consilio nequaquam cedens, imò veritatis verbum recto sensu distribuens, Episcopatu sese abdicavit*. Tum Imperator Satrapas in Patriarchicam domum misit: *qui-*

bus præcepit, ut cum pugnis & conviciis sanctum Virum inde deturbarent, inquit Stephanus Diaconus in laudata Sancti Stephani Junioris Vita. Germanus Platanium in Domum gentilitiam secessit, vitam privatam acturus, sed paulò post è domo sua in monasterium longè dissitum, Leone jubente, deportatus est, ac strangulatus prope centenarius, subdit Stephanus Diaconus.

XXX. *Ei impius Anastasius substituitur.* *Eo autem ejecto & Monasticæ vitæ participe facto, videre erat universam civitatem mellifluâ Patris doctrinâ orbatam, fletum & gemitum non parvum edere; ita ut dies illa, non dies, sed tenebræ, & fletus super fletum, & væ super væ esset, ut lòquitur Propheta. Iisdem miseris diebus impius Anastasius* (ipsius sancti Germani discipulus & consacellaneus) *impietatis manu Pontificatum occupavit* [ordinatus, ut scribunt, Anastasius & Auctor Miscellæ die vicesima secunda ejusdem mensis Januarii] *vi militum non suffragio divinæ pietatis; qui quidem omnia ad Ecclesiam pertinentia Imperatoris ædibus tradidit*. Annum tum agebat nonagesimum quintum sanctus Germanus, ut legitur in Epistola Gregorii Papæ ad Leonem eodem anno scripta. Varia scripsit Opera, quorum pleraque adhuc inedita sunt. Colitur in Menæis Græcorum die 12 mensis Maii.

XXXI. *Leo Imp. Imaginem Christi dejici jubet.* *Tum Tyrannus*, prosequitur idem Auctor, *libera potestate prodendæ hæresis accepta, illicò sanctam & Dominicam Christi Dei nostri Imaginem, quæ super Imperatoria atria collocata, ob effigiem Sancta Ænea dicebatur, dejicere & igni tradere tentavit, quod quidem peregit. Interim verò dum tollebatur, divino zelo roboratæ honorabiles mulieres fortiter irruerunt, arreptaque scala, Spatharium, qui imaginem amovebat, in terram projecerunt, distractumque morti dederunt. Post hæc ad Patriarchicam domum statim properantes, impium Anastasium lapidibus petunt, ajentes*: Impurissimum caput, & veritatis hostis, ergone, idcirco Sacerdotium invasisti, ut sancta & sacra anathemata, sive donaria everterentur? *Hanc de se victoriam non ferens prophanus, à conspectu piarum mulierum aufugit, & ad tyrannum confugiens, ei auctor fuit, ut sanctas illas mulieres ferro interimeret. Quod quidem factum est, illæque pro Christi Imagine inito certamine, victoriæ præmium ab ipso Christo receperunt, cum omnibus Sanctis victricibus in regno Cœlorum lætantes*. Harum piarum mulierum, virorumque martyrium memoratur in Menæis ad diem 9 mensis Augusti.

XXXII. *Hæc sacra Imago diversimodè appellata.* Servabatur Imago illa in ęde Deiparæ sacra Chalcopratiana appellata, ab Urbis tractu, in quo condita fuit; inde modò dicitur Calcopratiana, modò Ærera, aut Ænea, & modò Antiphonetes, velut dicas *sponsor ac fidejubens*. Combefisius in Historia Hæresis Monothelitarum pag. 613 publicavit piam narrationem *de Dominica Imagine in Chalcoprateis*, in qua origo religionis erga istam imaginem explicatur, & cur dicatur *Antiphonetes* aperitur. Suspicatur ibidem Combefisius, mulieribus concessum esse, ut in Sancta Sanctorum ac locum Altaris ingredi possint in Ecclesia, cùm in Ecclesiis aliis per Orientem soli ingrederentur ministri, ac Imperator cùm erat facturus oblationem, vel etiam Monachi cùm Deo consecrabantur; suspicatur, inquam, sibi pias fœminas sub Leone ingressum arrogasse, ut ejus sacrilegum ministrum ab impio conatu deterrerent, ita sapienter judicantes, non esse velut pro religione servandum, quòd in casu militaret contra religionem. Quare in prȩmium illius zeli liber fuit ingressus loci Altaris illius Ecclesiæ mulieribus, quia ipsȩ prȩiverant tanto facinori, ac scalam detraxerant.

XXXIII. *Provinciæ Italiæ ab Imperatore deficiunt.* Interea Leo Imperator misso Edicto, quo Imagines dejici præcipiebat, Gregorio II gratiam suam pollicetur, si nefariȩ definitioni subscriberet, alioquin suo gradu quantociùs pellendum minatur. Gregorius statim se adversùs *hostilem* Principis animum parat, monetque Pentapoleos & Venetiarum exercitus, ut ab ea impietate sibi caveant: *Igitur permoti*, inquit Anastasius, *Pentapolensium & Venetiarum exercitus jussioni Imperatoriæ restiterunt, & nunquam se ejus Pontificis condescendere neci dicebant; sed quòd pro ejus magis defensione viriliter decertarent*. Omnium mentes ad Pontificem tuendum inclinatȩ, ab Exarchi obsequio desciscunt, & delectu suo quisque sibi Duces præficiunt, ut testatur idem Anastasius: *Anathemati Paulum Exarchum, vel qui eum direxerant, ejusque consentaneos submittunt, spernentes ordinationem ejus, sibi omnes ubique in Italia Duces elegerunt, atque sic de Pontificis, deque sua immunitate cuncti studebant*. Ex eo tempore Ducem Romana provincia, quemadmodum & ceteræ, suo arbitratu, idest Procerum delectu, habuit, qui eodem jure uteretur in administranda Republica, quo Duces ab Imperatore missi. Voluerunt Itali in apertam defectionem erumpere, & novum Principem creare: sed Pontifex intercessit, & hortatu Luitprandi Longobardorum Regis in amicitiam rediit cum Eutychio Exarcho, eique suam auctoritatem, teste Anastasio, restituit in civitate Romana: *Cognitâ*, inquit, *Imperatoris nequitiâ, omnis Italia consilium iniit, ut sibi eligeret Imperatorem, & Constantinopolim duceret. Sed compescuit tale consilium Pontifex sperans conversionem Principis*. Et infrà: *Ne desisterent ab amore vel fide Romani Imperii admonebat*. Ex quibus liquet Theophanem, eumque secutos Zonaram & Cedrenum Auctores Græcos, de rebus in Occidente gestis plerumque pa-

rùm

SÆC. VIII. S. GREGORIUS II.

rùm edoctos, perperàm scripsisse Gregorium Papam Romam atque Italiam, cetera sque Occidentis provincias ab obedientia, Imperioque Leonis abduxisse, cùm præter ea, quæ ex Anastasio retulimus, Paulus Diaconus lib. 6 de Gestis Longobard. cap. 49 etiam scribat, eum populos in officio & in fide Imperio debita continuisse, qua de re mox.

XXXIV. Gregorius PP. duas Epistolas dogmaticas ad Leonem Imp. scribit.

Eodem anno septingentesimo trigesimo Gregorius de hæresi Leonis à sancto Germano Patriarcha certior factus, cui respondit Epistolà insertà Actioni quartæ Septimę Synodi, & acceptis literis ipsius Leonis, duas Epistolas dogmaticas, Summo Pontifice dignas ad ipsum scripsit, de quibus loquitur Theophanes scribens, Gregorium *eumdem Leonem per Epistolas, quæ multis sunt notæ manifestè* redarguisse. Eas Epistolas recitat Baronius anno 726, quo scriptas credit, sed, ex mox dicendis, clarè constabit eas anno 730 datas esse. Cum enim videret Leo jam Romanos, Campanos, Ravennates & Pentapolitanos a se defecisse, & de Imperio sibi abrogando agi, rursùs ad eumdem Pontificem scripsit, petiitque Concilium generale indici. Gregorius omne cum eo literarum commercium dissolverat, quod eum vità exuere tentasset. Respondit tamen ejus literis, illumque irrisit, quòd ei insolenter insultaret & minas intentaret. *Scripsisti*, inquit Gregorius in priori sua Epistola, *ut Concilium universale cogeretur; & novis inutilis ea res visa est. Tu persecutor es Imaginum, & hostis contumeliosus, & eversor. Cessa, & nobis hoc largire, ut taceas; tum mundus pace perfruetur, & scandala cessabunt . . . . Non animadvertis hunc tuum conatum, quo adversus Imagines insurrexisti, facinus esse turbulentum, & insolens, & superbum? Cum Ecclesiæ Dei alta pace fruerentur, tu pugnas, & odia & scandala suscitasti. Cessa & quiesce, tum Synodo minimè opus erit. Scribe ad omnes & in quascumque regiones orbis terrarum, quibus offendiculo fuisti, Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, & Gregorium Papam Romanum circa Imagines peccasse; & nos ab hac causa quietum te præstabimus, ne peccatum aut lapsus ullus sit tuus, utpote qui à Deo potestatem & cœlestia & terrena solvendi acceperimus.* His præmiserat Pontificiæ & Regię potestati pręscriptos fines: *Scis*, inquit, *Imperator! Sanctæ Ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, qui tutò assolent dogmata tradere. Idcirco Ecclesiis præpositi sunt Pontifices à Reipublicę negotiis abstinentes, & Imperatores ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt capessant.*

XXXV. Illarum Epistolarum epocha.

Illas porrò Gregorii ad Leonem Epistolas dogmaticas anno 730 datas esse constat; in priori enim ait: *Tu Ecclesias Dei denudasti; quas sancti Patres convestierant & ornarant, tu spoliasti atque denudasti; tametsi talem habebas Pontificem, Dominum, inquam, Germanum fratrem nostrum & Comministrum. Hujus debebas tanquam Patris ac Doctoris & tanquam Senioris, multaque rerum cùm Ecclesiasticarum, tum civilium experientià pollentis, consiliis obtemperare. Annum etenim agit hodie vir ille nonagesimum quintum, singulis Patriarchis & Imperatoribus inserviens.* Germanus itaque, quando ea Epistola scripta ad Imperatorem, Constantinopoli non erat & Pontificatum abdicarat, quem tamen, ipso fatente Baronio, anno tantùm 730 abdicavit. Præterea meminit in ea Epistola Gregorius Imaginis Salvatoris, quę *Antiphonetes* appellatur, & necis Spathario ab Imperatore missæ, ut eam dejiceret, illatæ, postquam ter securi Imaginis Salvatoris faciem percussisset: meminit insuper martyrii Sanctarum illarum mulierum, quę illud iniquum facinus nō ferentes, Spatharium necaverant, quod accidit postquam Anastasius S. Germani sedem occupavit, ut mox ex Actis Sancti Stephani Junioris demonstratum est, ideoque mense Januario anni 730, quo ideo præfatę Gregorii II Epistolæ scriptæ, post initium mensis Septembris, quo indictio decima quarta inchoata est.

XXXVI. Gregorius Romæ Synodum celebrat.

His non contentus Gregorius Papa, Synodum Romæ celebravit, in qua cum vicinis Episcopis considens, ac præsidens Iconomachorum damnavit hęresim, fidemque Catholicam de sanctis Imaginibus confirmavit. Hujus Synodi unicum extat fragmentum ab Hadriano primo Romano Pontifice recitatum in Epistola prima ad Carolum Magnum. Hujus etiam Synodi meminerunt Cedrenus & Zonaras, ex quibus Baronius deducit, Gregorium, cùm videret Imperatorem penitùs hæreticum, cum hac in Synodo anathemate execratum esse, tumque Romanos & Italos ab ejus obedientia recedere fecisse, eique tributa solvere prohibuisse. Idem scribunt Bellarminus lib. 5 de Rom. Pontif. cap. 8, Sigonius lib. 3 de Regno Italiæ, aliique plures.

XXXVII. Tributa Imp. solvere non prohibuit, nec eum excommunicavit.

Verùm tantum abest, ut Gregorius Italos & Romanos ad defectionem impulerit, aut eos à pensione tributorum solvenda impedierit, ut Ravennæ & Venetiarum exercitus ad rebellionem paratos in officio continuerit. Paulus enim Diaconus lib. 6 de Gest. Longobard. cap. 49, qui hoc scire melius potuit, quàm Theophanes, Cedrenus & Zonaras, de rebus in Occidente gestis parùm instructi, scribit *Omnis Ravennæ exercitus, vel Venetiarum talibus jussis uno animo restiterunt, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fustent aggressi.* Anastasius præterea Bibliothecarius in Vita Gregorii II rem

tanti

tanti momenti non omisisset, qui tamen ea tradit, quæ contrarium planè insinuant, quæque num. 33 retulimus. *Cognitâ*, inquit, *Imperatoris nequitiâ, omnis Italia consilium iniit, ut sibi eligerent Imperatorem, & Constantinopolim ducerent; sed compescuit tale consilium Pontifex, sperans conversionem Principis*. Narrat posteà Anastasius, quibus sese armis munierit Pontifex contra Eutychii Exarchi persecutionem, licèt Romanos & Longobardos contra eum sui causâ armatos videret. *His ita se habentibus*, inquit, *elegit majus præsidium pater ille, distribuere pauperibus largissima manu quæ reperiebat, incumbens orationibus & jejuniis, & Litaniis Deum quotidie deprecabatur: & spe ita manebat semper fultus plusquam hominum; gratias tamen voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, ut bonis in Deum proficerent actibus, & in fide persisterent, rogabat; sed ne desisterent ab amore vel fide Romani Imperii admonebat: sic cunctorum corda molliebat, & dolores continuos mitigabat.*

XXXVIII. *Eum tradi Satanæ nisi resipiscat Deum precatur.*

Denique in neutra Gregorii II Epistola dogmatica ad Leonem Imperatorem scripta aliquod verbum habetur, ex quo conjici possit Pontificem aliis armis usum esse, ut Imperatorem ab impietate revocaret, quàm humanissimis cohortationibus, & admonitionibus. Hæc tantùm leguntur in secunda ejus Epistola, ex quibus potius colligitur Gregorium non denunciasse Imperatorem Ecclesiastica communione in publico fidelium consessu privatum, aut tributorum pensionem inhibere in animo non habuisse: *Imperatores*, inquit, *qui piè & in Christo vixerunt, Ecclesiarum Pontificibus obedire minimè recusarunt, nec eos vexarunt. Tu verò, Imperator, cùm transgressus fueris, ac perversus evaseris, & manu propria subscripseris, te ipsum subjiciens, & confessus fueris, eum qui terminos Patrum tollit execrabilem esse, in hoc proprio judicio condemnatus es, ac Spiritum Sanctum à te alienasti. Persequeris nos, ac tyrannicè vexas militari carnalique manu. Nos inermes, ac nudi, qui terrenos & carnales exercitûs non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ sedentem in Cœlis Christum, qui est super omnes exercitus Supernarum Virtutum, ut immittat tibi Dæmonem, sicut ait Apostolus: Tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit.*

XXXIX. *Aliter se gerit erga Anastasium Patriarch. CP.*

Aliter se gessit Gregorius Papa erga Anastasium, quem Leo Imperator in locum S. Germani Patriarcham Constantinopolitanum ordinari curarat; eum enim, ejusque Synodicam rejecit, ut in Gregorii Vita tradit Anastasius: *Qui* (scilicet Anastasius Patriarcha) *missa Romam Synodica, dum tali hæresi eum consentientem reperiret, Vir sanctus non censuit eum fratrem, aut Consacerdotem solitò vocari, sed rescriptis commonitoriis, nisi ad Catholicam converteretur fidem, etiam extorrem à Sacerdotali officio esse mandavit. Imperatori quoque suadens salutaria, ut à tali execrabili miseria declinaret, scriptis commonuit*. Quibus ex verbis etiam liquet Pontificem erga Leonem Imperatorem ultra scripta non processisse, aliterque se gessisse erga eum, ac erga Anastasium invasorem sedis S. Germani, quem *extorrem à Sacerdotali officio esse mandavit*.

XL. *Origo separationis Græcorum provinciæ Illyrici per vim ab Ecclesia Rom. distractæ.*

Non obstante tanta sancti Pontificis moderatione, Leo Imperator adeò exarsit, ut in odium vindicatarum ab eo Imaginum, patrimonia Ecclesiæ Romanæ in Calabria & Sicilia sita in fiscum redegerit, & diœceses Illyricianas, Calabriam, Siciliam, & reliquas provincias usque Thraciam à Romano Patriarchatu per summam tyrannidem distraxerit, postquam sanctum Germanum è Constantinopolitana Sede dejecit. Id liquet ex fine Epistolæ Hadriani Papæ ad Carolum Magnum, quæ extat ad calcem Synodi Nicænæ II pag. 962 editionis Labbeanæ. Has provincias Pontifices Romani hoc tempore amisere, quòd heresi Iconomachorum adhærere nollent, & avitam fidem fortiter defenderent; justissimarum autem expostulationum tam Hadriani primi, quàm Nicolai primi nullam rationem Græci habere voluere, earum enim restitutionem etiam petiisse Nicolaum constat ex ejus ad Michaelem Imperatorem Epistolâ. Allatius lib. 2 de Ecclesiæ Occident. & Orient. perpetua consensione cap. 1 refellit Græcos schismaticos, qui asserunt Latinos se ab Orientalis Ecclesiæ communione subduxisse, & variis hæresibus addictos fuisse, quorum aliqui utriusque Ecclesiæ divisionem ad Iconomachorum tempora referunt; tamdemque cap. 3 num. 7 causam schismatis his verbis aperit: *Ut Græci intelligant, schisma sub Leone Isauro, quod ferè omnes Orientis Ecclesias à suo capite avulsit, non ex aliqua hæresi (licèt id, ut vidimus, invasores prætenderent, ut specioso aliquo titulo secessionem suam cohonestarent) sed ex contentione ob diœceses malè usurpatas, exortum esse*, quod probat testimoniis ex laudatis Hadriani I ad Carolum Magnum, & Nicolai ad Michaelem Imperatorem Epistolis, petitis.

XLI. *Gregorius jejuniorum & Missam feria quinta in Quadragesima fieri instituit.*

In Melchiade Papa diximus hunc Pontificem constituisse ne Fideles die Dominicâ, aut quintâ feriâ jejunium agerent, *quia eos dies Pagani quasi sacrum jejunium celebrabant*. Cùm ergo in Quadragesimo non solùm jejunio, sed etiam Officio Missæ careret feria quinta, Gregorius II ex Anastasio, *Quadragesimali tempore, ut in quinta feria jejunium, atque Missarum celebritas fieret in Ecclesiis, quod non agebatur,* in-

institui. Walfridus tamen Strabo cap. 20 auctor est etiam ante Gregorium II Missam in feriis quintis Quadragesimæ celebratam fuisse, sed repetitam ex Dominica præcedenti. Gregorium verò II his feriis propria adjunxisse Officia; sed verior videtur sententia Anastasii, quàm Strabonis, certum est enim in antiquis Sacramentorum libris, itemque in Lectionariis & Calendariis nullam inveniri Missam vel Evangelium tam in Quadragesima, quàm extra ipsam per totum annum feriæ quintæ assignatum, nisi post Gregorium II in Quadragesima tantùm & in Octava Paschæ. Cujus Ecclesiastici ritus ex Concilio Narbonensi, anno 589 celebrato, rationem petendam putat Joannes Fronto in prænotatis ad suum Calendarium § 6, in quo statutum est, ne ullo religioso cultu hæc dies transigeretur, ad tollendum abusum, qui irrepserat, ut multi feriâ quintâ in honore Jovis opera non facerent, sed eum diem colerent, unde sanctus etiam Augustinus in fine sermonis 215 de tempore adversùs eos declamat. Anastasii & Strabonis sententias sic conciliari posse scribit Cardinalis Bona lib. 1 Rer. Liturgic. cap. 18 num. 2, si dicatur nullum feriâ quinta coactum fuisse Fidelium conventum, donec Gregorius II statuit ut in Quadragesima jejunio & Missa, feria quinta coleretur, sicut aliæ legitimæ feriæ: extra Quadragesimam verò diu mansisse feriam quintam sine proprio & solemni officio, & si quis privatim sacrificare voluisset, præcedentis Dominicæ Missâ usum esse. Ita Card. Bona, apud quem hac de re plura.

XLII. *Ad superos evolat.*

Gregorium II sedisse annos 16, menses 8, dies 20, & sepultum esse ad Beatum Petrum Apostolum *sub die III idus Februarii, indict.* 14, legitur in Anastasio vulgato; sed cùm ostenderimus eum consecratum die decima nona mensis Maii anni septingentesimi decimi quinti, quo anno juxta ipsummet Anastasium Constantinus Papa obiit, dubitari non potest, quin in Gregorii Pontificatus duratione, in ipsum error irrepserit. Cùm enim dicat, Constantinum Papam obiisse indictione 13 mense Aprili, seu anno 715; & Gregorium obiisse mense Februario, indictione 14, ideoque anno 731, annos tantùm XV, menses 8, & dies 23 vel 24 sedit; totidem enim anni, menses & dies interjiciuntur, à die 19 Maii anni 715, quo consecratus est, ad diem 11 Februarii anni 731, quo sepulturæ mandatus est, & revera exemplar MS. Anastasii Colbertinum, & quatuor catalogi Pontificum Romanorum præfixi Tomo I Criticæ Baronianæ, totidem annos, menses & dies Gregorii Pontificatui adscribunt. Annos etiam tantùm 15 exhibent Hermannus Contractus, & Abbo Floriacensis, qui ultimus habet etiam diès 24, includendo diem 11 Februarii, & Hermannus dies 23, quia eum excludit, nam quoad menses, omnes ferè conveniunt. Concludendum igitur est sanctum hunc Pontificem juxta ipsius Anastasii mentem obiisse die decima Februarii anni septingentesimi tricesimi primi, postridieque sepultum esse.

XLIII. *Inter Sanctos relatus.*

Quatuor ordinationes fecit mense Septembri, & unam mense Junio, quibus Presbyteros triginta quinque, & Diaconos quatuordecim creavit; Episcopos verò per diversa loca centum quinquaginta inauguravit. Doctrinæ & sanctitatis famâ enituit, & ideo inter Sanctos ab Ecclesia Catholica relatus, ejusque Natalis dies anniversaria commemoratione die 13 Februarii recolitur; Martyrologia verò Arnaldi Uvionis & Hugonis Menardi sanctitatis ejus laudes celebrant die 11 Februarii. Præter Epistolas quas memoravimus, extat Gregorii II Capitulare datum Martiniano Episcopo, Georgio Presbytero, aliisque in Bajoariam ablegatis. Liturgiam etiam composuisse fertur, quæ extabat olim Græcè Constantinopoli in Bibliotheca Patriarchali unà cum Liturgiis SS. Basilii Magni & Joannis Chrisostomi, teste Antonio Verdero nobili Gallo Bibliothecario, quamque ex Arabico in Latinum vertit Victorius Scialac Arculensis Maronita; sed an hæc Liturgia sit Gregorii II, vel alterius, incertum est. A' quibusdam Græcis Gregorius II dictus est Dialogus, quod nomen S. Gregorio M. proprium esse in ejus Pontificatu diximus.

XLIV. *Constantinus Copronymus fit Imperator.*

Sedente sancto Gregorio Leoni Imperatori, anno septingentesimo decimo octavo, natus est filius Constantinus postea appellatus, & auctus titulo *Copronymi*, à fœdato sacro fonte cùm infans intingeretur. Eum sanctus Damascenus, sacrarum Imaginum generosus defensor, in Oratione Demonstrativa de sacris ac venerandis Imaginibus, vocat *Cabalinum* ab equino stercore, cujus odore & tactu homo impurissimus delectabatur. Hunc Leo Imperator anno septingentesimo vigesimo, *indictione tertia, ipso Paschatis die*, ut scribit Theophanes, consortem imperii fecit, quare ejus anni numerantur à die 31 Martii, in quem diem illo anno Pascha incidebat.

GREGORIUS III Pontif. XCII.

Anno Domini DCCXXXI.

I. *Gregorius III fit Papa.*

GRegorio secundo ad aliam vitam translato, Sedes vacavit *mensem unum, & dies quinque*, ut legitur in omnibus exemplaribus MSS. Anastasii, vel dies 35, ut in pluribus catalogis legitur; ideòque Gregorius hujus nominis III, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter, natione Syrus ex patre Joanne ordinarus est Pontifex die decima octava mensis Martii, in quam anno septingentesimo trigesimo primo Dominica cadebat.

II. *Statim post mortem decessoris.*

Gregorium Græcæ, latineque linguæ peritia, Divinarum Scripturarum scientia, Psalmorum, quos memoria complectebatur, intelligentia, facundia, fidei conservandæ studium, animi fortitudo & constantia, sapientia & mansuetudo singularis, pauperratis amor; pro redimendis captivis, orphanis, viduis, egenisque omnibus sublevandis pia solicitudo, in Viros Religiosos propensio, ita Summo Pontificatu dignum fecere, ut teste Anastasio, *Viri Romani, seu omnis populus à magno ad parvum divina inspiratione permoti, subitò cùm ejus decessor de hoc sæculo migrasset, dum in obsequio sui antecessoris esset intentus, vi abstollentes in Pontificatûs ordinem* eum elegerint. Idem scribit Frodoardus in Fragmento de Romanis Pontificibus:

Insistens Patris exsequiis de funere raptus
Eximitur, lectusque ad regmina summa vocatur.

III. *Quare dilata ejus ordinatio.*

Licet porrò Gregorius III Pontifex electus fuerit, statim ac Gregorius II mortem opperiit, ejus tamen ordinatio dilata est usque ad diem 18 mensis Martii, trigesimum quintum à decessoris morte, quia ejus confirmatio petenda fuit ab Exarcho Ravennatensi, qua servitute liberata est Ecclesia Romana post mortem Gregorii III, ut in Zachariæ successoris Pontificatu videbitur. Ex his Anastasii & Frodoardi verbis etiam erui mihi posse videtur formulam literarum, quas post electum Pontificem Clerus Romanus scribebat ad Exarchum, ad Judices, ad Archiepiscopum & Apocrisarium Ravennæ, quibus electionem factam referebant, & confirmandam petebant, quæque extat cap. 2 libri diurni Pontificum Romanorum, scriptam non esse post mortem Gregorii II ad petendam scilicet confirmationem Gregorii III, quia hic post mortem decessoris *subitò*, & *dum in obsequio sui antecessoris esset intentus*, ut ait Anastasius, vel dum insisteret antecessoris *exsequiis*, ut scribit Frodoardus, electus est; ille verò cujus his literis, postulabatur confirmatio, post triduum rantùm à morte decessoris, ut in iisdem legitur. Præterea tempore electionis Gregorii, Sede vacante Regimen Ecclesiæ erat penès electum Pontificem, non verò penes Archipresbyterum, Archidiaconum & Primicerium Notariorum, ut in Benedicto II probavimus; ideoque hanc formulam, quam Papebrocius in Conatu Chronico-Historico in Dissert. Pontificatui Gregorii II subjuncta, existimans eandem nondum lucem vidisse, integram recitat, longè ante Gregorium III exaratam esse, verisimile crediderim.

IV. *Legationem ad Imperatorem mittit.*

Gregorius inito Pontificatu, cultum sacrarum Imaginum, qui ab Imperatoribus Leone & Constantino impugnabatur, sibi defendendum existimans, literas subitò ad eos scripsit, ad tam pravam opinionem abjiciendam adhortans. Quas literas Gregorius Presbyter, qui pertulit, reddere præ metu persecutionis, quâ his temporibus Leo Imp. multos tam Episcopos, quàm Patricios, omnisque generis homines in exilium expulit, vel neci tradidit, reddere non ausus, re infecta Romam rediit, easque ad Pontificem integras retulit. Qua de causa gravissimè à Pontifice exceptus, fuisset etiam in Synodo, ea de re Romæ celebrata, depositus, nisi intercessione Patrum ejusdem Synodi iram Pontificis mitigasset: quod tamen ea conditione fecit, ut idem ipse Gregorius Presbyter iterum cum iisdem literis Constantinopolim peteret. Verùm Imperator eum in Sicilia retineri, scripta auferri & in exilium amandari jussit, quæ omnia tradit Anastasius.

V. *Iconomachos anathemate percellit in Rom. Synodo.*

His in Urbem delatis, subdit Anastasius, Gregorius Pontifex Romæ apud S. Petrum Concilium nonaginta trium Episcoporum anno septingentesimo trigesimo secundo collegit, præsente etiam reliquo Clero, atque Primoribus Urbis, & populo; primùmque omnium ad confirmandas antiquas Patrum traditiones de cultu sacrarum Imaginum, decretum constituit, quod *Constitutum* appellant, quo, diro anathemate ferit omnes, qui eidem adversarentur, his verbis: *Si quis deinceps antiquæ consuetudinis, & Apostolicæ Ecclesiæ fidelem usum contemnens adversùs eamdem venerationem sacrarum Imaginum, videlicet Dei & Domini nostri Jesu Christi, & Genitricis ejus semper*

semper Virginis immaculatæ, atque gloriosæ Mariæ, beatorum Apostolorum & Sanctorum omnium depositor atque destructor & prophanator vel blasphemus extiterit, sit extorris à corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, vel totius Ecclesiæ unitate atque compage.

VI. *Alium Legatum mittit, qui in carcerem traditur.*

Additum prætereà est, ut iterum ex Synodo literæ commonitoriæ ad Imperatorem mitterentur. *Post peractum igitur hoc memoratum superius Synodale Constitutum, iterum misit* (Gregorius) *alia similiter scripta commonitoria pro erigendis Imaginibus ad Leonem Imperatorem per Constantinum defensorem. Quæ similiter, ut anteriora detenta sunt, & portatorem eorum fortissima custodia constrinxerunt ferè per integrum annum, postmodum auferentes ei ipsa scripta, comminantes ei post tanti temporis custodiam cum injuriis remiserunt.*

VII. *Sacras imagines sumptuosè erigit.*

Sanctissimus Pontifex Gregorius, non solùm scriptis, sed etiam factis adversùs impietatem Imperatoris obnisus est in cultu sacrarum Imaginum, & veneratione sanctarum Reliquiarum. Anastasius enim superius dictis addit, eum Imagines Salvatoris & Apostolorum ex una parte, Deiparæ & sanctarum Virginum ex altera in Basilica sancti Petri magnifico opere erexisse: ibidemque construxisse Oratorium, in quo sacras Reliquias undique conquisitas ad cultum condidit, Sanctorumque Natalitia sacris officiis & Missis quotidie celebrari statuit à Monachis trium Monasteriorum illic Domino ministrantium: & tandem à Sacerdote, in ipso Oratorio Missas agente, hanc clausulam in Canone, post illa verba, *& omnium Sanctorum tuorum*, dici instituisse: *Quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur, Domine Deus noster, in toto orbe terrarum*, quam institutionem in eodem Oratorio in tabulis lapideis conscribere fecit. Sed hoc specialiter pro illo Oratorio instituit Gregorius, atque ideo, ut notat Walfridus cap. 22, non est Canoni qui generaliter dicitur, adnotatum. Cardinalis Bona lib. 3 Rerum Liturgic. cap. 11 num. 2 in magno illo Missalium MSS. quæ pervolvit numero; unum duntaxat se reperisse testatur, in quo hæc verba adscripta sint, quod extat in Bibliotheca Barberina cod. 1858. Similem tamen clausulam exhibere codicem Colbertinum num. 2585, qui fuit olim Monasterii S. Dionysii in Francia, observat Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 4, art. 8, num. 16. In eo enim habetur: *Necnon & illorum Martyrum, quorum hodie solemnis in conspectu gloriæ tuæ celebratur triumphus*. Cæterùm has similesve additiones interrogatus ea de re à Guillelmo Abbate S. Albani, haud quaquam improbavit Innocentius III, ut scribit Matthæus Paris in Vitis Abbatum S. Albani. De Canone Missæ vide dicta in Gelasio.

VIII. *Tertiò sed frustrà hortatur Imp. ut ab impietate desistat.*

Cùm nihil magis cordi esset Gregorio, quàm ut Leonem Isaurum Imperatorem ab hæresi & impietate revocaret, tertiam ad eum Legationem destinavit, & adhortatorias iterùm literas *direxit per Petrum defensorem apud Regiam urbem tam Anastasio invasori Sedis Constantinopolitanæ, quàm Principibus Leoni & Constantino*, inquit Anastasius, qui antea scripserat: *Cuncta generalitas istius provinciæ Italiæ similiter pro erigendis Imaginibus supplicationes scriptas unanimiter ad eosdem Principes Leonem & Constantinum direxere: quæ & ipsa similiter ut anteriora ablata sunt à Sergio Patricio Extratego, qui dignitate Strategi functus fuerat ipsius insulæ Siciliæ, ac ferè per octo menses Legati detenti, remissi sunt similiter cum exprobrationibus portatores*. Hæc pertinent ad annum septingentesimum trigesimum tertium. Quid hæc consecutum sit non narrat Auctor; sed nihil penitùs actum esse reliqua eventa declarant, cùm certum sit Imperatores nunquam ab impietate cessasse, in Orthodoxos semper sævisse, rectæ fidei Confessores eorum errores detestantes exagitasse, inter quos reperiuntur plures sancti Episcopi ea de causa ab ipsis è sede abrepti, & in exilium missi.

IX. *Consulitur à S. Bonifacio, cui pallium mittit.*

Cùm inaudiisset Sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus defunctum esse Gregorium II, à quo Apostolatum acceperat, & in ejus locum subrogatum fuisse Gregorium III, ad ipsum Romam Legatos misit, qui omnem subjectionem Sedi Apostolicæ debitam promitterent, *conversionem quoque plurimorum in Germania habitantium intimarent*, Pontificem denique nonnullis de quæstionibus nomine suo consulerent. Desunt quidem Bonifacii literæ, quas anno septingentesimo trigesimo primo ad Gregorium III Papam dedit, sed superius dicta discimus ex Othlono in ejus Vita lib. 1 cap. 26, qui addit Gregorium Bonifacio Archiepiscopatûs pallium, quod non petebat, direxisse, ut eo in solemni Missarum celebratione, & consecratione Episcoporum uteretur. Ad illius etiam consultationes, novem capitibus constantem responsionem misit, quæ legi possunt in Collectione Conciliorum & apud Baronium etiam extant. Hæc porrò responsa data sunt anno septingentesimo trigesimo secundo, ut vidit Baronius.

X. *S. Bonifacium Romæ cum magno gaudio suscipit.*

Anno septingentesimo tricesimo octavo S. Bonifacius tertiò Romam, *tam pro hoc ut Apostolici Patris, cujus faciem necdum agnoverat, salubri frueretur agnitione simul & colloquio, quàm ut se SS. Apostolorum, aliorum Sanctorum in urbe Romana quiescentium orationibus commendaret*, inquit Othlo-

Othlonus in ejus Vita lib. 1 cap. 28, gratanter susceptus est à Gregorio Papa Bonifacius. Post hæc verò cùm remeare decerneret, muneribus & reliquiis Sanctorum, pro quibuscumque petiit datis, honorificè ditatus est à Præsule Apostolico. Eidem Româ decedenti tres Epistolas dedit Pontifex; primam Prælatis & Presbyteris omnium provinciarum; alteram Optimatibus ac populo Germaniæ; tertiam Episcopis in Alemannia & Bajoaria constitutis, quę extant apud eumdem Othlonum. Bonifacio adhuc Romæ existente, Gregorius III Concilium ibidem celebrare statuerat, cujus meminit idem Bonifacius in Epistola, quæ in Codice Bonifaciano est ordine 27: *Gratanter*, inquit, *nos cum gaudio Apostolicus Pontifex suscepit*, &c. *Nunc autem hic expectantes Sacerdotum Concilium, vel Synodi consultum, adhuc ignoramus, quando hoc fieri faciet Apostolicus Pontifex*. Quid in ea Synodo tractandum esset, & an postea habita fuerit, nullus Veterum prodit. Eidem Bonifacio permisit Gregorius Papa, ut Presbyterum, qui sibi succederet in Ecclesiasticum ministerium, eligeret, ut ipsemet Bonifacius testatur in Epistola 132 ad Zachariam Gregorii III successorem.

XI. *Confirmat divisionem Bavariæ in quatuor Episcopatus ab ipso factam.*

Anno septingentesimo trigesimo nono literis *dat. quarto Kalendas Novembris, indictione* 8 confirmavit divisionem, quam Bonifacius tanquam Legatus fecit Bajoariæ in quatuor diœceses, scilicet Salisburgensem, Frisingensem, Ratisponensem & Pataviensem: *Provinciam Bajoariorum*, inquit Willibaldus in Vita S. Bonifacii cap. 3, *Odilone Duce consentiente, in quatuor divisit Parochias, quatuorque his partibus præsidere fecit Episcopos, quos, ordinatione scilicet facta, in Episcopatûs gradum sublimavit*. Quatuor posteà supradictos Episcopatus numerat, in eo tantùm ab Othlono differens, quòd civitatem, quam Willibaldus *Reginam* vocat, ipse appellat *Ratisponam*, quia Ratispona aliàs vocata fuit *Reginum* contra confluentem Regini amnis positum, ut notat Cluverius in Vindelicia & Norico cap. 4. Ecclesiæ Pataviensi præfectus est Vivilus, quem Gregorius III anno 736 Episcopum ordinaverat ex eodem Othlono cap. 31.

XII. *Ecclesiæ Eboracensi Archiepiscopatum restituit.*

Ecclesia Eboracensis post Paulinum Archiepiscopum, cui Honorius Papa pallium miserat, ab Episcopis solùm administrata fuit; sed Gregorius III anno septingentesimo trigesimo quinto, eidem Ecclesiæ Archiepiscopatum restituit, misso Pallio Egberto, qui anno 732, Wilfrido Juniori Episcopo Eboracensi defuncto successerat. Id constat ex Catalogo Præsulum Eboracensium à Labbeo Tomo I Bibliothecæ publicato, in quo legitur: *Wilfridus peractis sui Episcopatûs quindecim annis, successorem habuit Egbertum, virum de Regio semine nobilem & industrium, qui post Paulinum primus ab Apostolica Sede accepit pallium septimo anno regni Ceolvulfi Regis, centesimo tertio anno post discessum Paulini, hoc est anno Dominicæ Incarnationis 735, quo anno Venerabilis Doctor Beda obiit in Gyrvum*. Hujus Anonymi verba exeripsit Thomas Stubs, idemque habent Malmesburiensis lib. 3 de Pontif. & Hovedenus ad annum 735, & Continuator Epitomes Bedæ ad eumdem annum: Legenda & Baronii Critica ad annos 633 & 731. Hic porrò obiter advertendum annum Bedæ emortualem rectè ab hoc Anonymo consignatum, ut eodem anno 731 in eadem critica fusè probatur.

XIII. *Duas legationes ad Carolum Martellum mittit.*

Anno septingentesimo quadragesimo Luitprandus Longobardorum Rex Romam obsidione cinxit, eò quòd Trasamundus Spoletanus & Godescalcus Beneventanus Duces sibi infensi, essent in amicitia Romani Pontificis. Quare Gregorius anno septingentesimo quadragesimo primo duplicem Legationem ad Carolum Martellum Majorem Domûs Regiæ Francorum cum clavibus S. Petri & particulis catenarum misit, duplicemque ad eum scripsit Epistolam eo consilio, *ut eos à tanta oppressione Longobardorum liberaret*, inquit Anastasius, qui unius quidem tantùm Legationis meminit obitæ per Anastasium Episcopum & Sergium Presbyterum. Sed duplicem Legationem ad Carolum à Gregorio missam habemus ex continuatore Fredegarii, qui cap. 110 scribit Gregorium, non solùm opem Caroli contra Longobardos implorasse, sed etiam contra Imperatorem, qui, ut ait Baronius, concitaverat Regem Longobardorum contra Ecclesiam Romanam: *Eo tempore*, inquit Continuator, *bis à Roma B. Papa Gregorius claves venerandi sepulchri cum vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis, Legationem (quod ante nullis auditis, aut visis temporibus fuit) memorato Principi* (nempe Carolo) *destinavit*. Cujus duplicis Legationis hęc ratio profertur ab eodem Anonymo: *Eo pacto patrato, ut ad partes Imperatoris recederet, & Romanum Consulatum* (seu Patriciatum) *præfato Principi Carolo sanciret*.

XIV. *Pro auxilio contra Longobardos & Imperatorem.*

Gregorium non solùm contra Longobardos, sed etiam contra Imperatorem auxilium postulasse, expressè legitur in Annalibus Metensibus, qui in Collectione Historicorum Francorum Duchesnii extant: *Anno 741 Carolus Princeps domitis circumquaque positis gentibus, dum ea, quæ pacis erant, infra sui regiminis terminos disponeret, bis eodem anno Legationem beatissimi Gregorii Papæ ab Apostolica Sede directam suscepit. Qui sibi claves venerandi sepulchri Principis Apostolorum Petri, ejusdemque pretiosa vin-*

cula cum muneribus magnis delatae obtulerunt: quod antea nulli Francorum Principi à quolibet Præsule Romanæ urbis directum fuit. Epistolam quoque decreto Romanorum Principum sibi prædictus Præsul Gregorius miserat, quòd sese populus Romanus, relicta Imperatoris dominatione, ad suam defensionem & invictam clementiam convertere voluisset. Ex quo etiam liquet duplicem Legationem illam pertinere ad annum 741, Gregoriumque à Carolo petiisse, ut ab Imperatoris parte recederet.

XV. *Carolus Martellus Ecclesiæ Rom. defensionem suscipit.*

Quid legationibus, literisque Gregorij III responderit Carolus nullus Veterum prodidit; sed eas Carolo gratissimas accidisse, nos edocet Continuator Fredegarii, qui in sua Appendice scribit: *Ipse mirifico ac magnifico honore ipsum legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque cum magnis præmiis cum suis sodalibus missis Grimonem Abbatem Corbeiensis monasterii & Sygobertum Reclusum Basilicæ Sancti Dionysii Martyris Romam ad limina S. Petri & S. Pauli destinavit.* Cùm hæc Legatio Carolo gratissima fuerit, non dubium quin per Missos, Luitprando Regi bellum denunciarit, nisi ditione Romana quamprimùm excederet, & Luitprandum ejus minis ab incœpto deterritum Papiam, unde venerat, rediisse, retentis tamen, ut habet Anastasius, oppidis quatuor, quæ occupaverat, quæ postea sub Zacharia Gregorii successore restituta sunt, ut ibidem dicemus. Auxilia Pontifici promisisse Carolum dubitandi etiam locus non est, sed cùm eodem anno 741 obierit, ea præstare non potuit.

XVI. *A Gregorio IV. fit Patricius Romanorum.*

Porrò ex his Continuatoris Fredegarii & Annalistæ Metensis verbis deducitur Consulatum, seu, ut Auctor Criticæ Baronii fusè explicat, Patriciatum Carolo Gregorium III obtulisse; cùm posterior dicat populum Romanum relicta Imperatoris dominatione, ad suam defensionem Carolum vocasse. Patricii enim dignitas conferebatur illis, qui ad defensionem Ecclesiarum & inopum adversùs vim potentiorum eligebantur, ut liquet ex formula à Paulo Diacono in Hist. Longobard. in MS. Vaticano relata, quâ Princeps Patricium renunciabat: *Hunc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei, & pauperibus legem facias, & inde apud Altissimum Judicem rationem reddas. Tunc induat eum Imperator mantum, & ponat ei in dextro indice annulum, & det ei bombacinum propria manu scriptum: Esto Patricius misericors & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum & dimittat.* Importabat Patriciatus jus quoddam protectionis extraordinarium, ut explicat Marca lib. 1 de Concordia cap. 12 nu. 1, quod Ecclesiis sibi non subditis, adversùs potentiorum vim publicam aut privatam, impertiri solent illi, qui aliàs ex munere suo ad id non obligantur; licèt enim Principes Ecclesias in regnis suis constitutas ex officio tueri teneantur; illud tamen jus protectionis ordinarium est, & à jurisdictione pendet. Jus illud extraordinarium protectionis concedebatur proceribus viris, qui vocabantur *Patroni, Defensores, Protectores, & Advocati*, qui protectionem & defensionem singularem Ecclesiis particularibus impendebant, præter eam quæ à Regibus ex ordine disciplinę publicæ expectabatur.

XVII. *In quo consistat ille Patriciatus.*

Sed Patriciatus Ecclesię Romanæ, seu Patricii Romanorum nomen, duo quædam complectebatur, & jurisdictionem, quâ Reges Francorum in Urbe ex consensu Pontificis & populi Romani potiebantur; & protectionem, seu defensionem, quam Romanæ Ecclesiæ polliciti erant, quæ defensio pactis cum Romanis Pontificibus initis constituta erat. Pactorum illorum initium de protectione cum Ecclesia Romana conventorum confert Marca in hæc tempora, quibus Gregorius III, se, suamque Ecclesiam tuitioni Caroli Francorum ducis commisit; & protectionem istam novis quibusdam legibus, à Pippino Rege Francorum et Stephano II Pontifice Romano, qui Patricii dignitatem Pippino & ejus filiis attribuit, firmatam fuisse scribit. His itaque difficillimis temporibus Carolum Martellum Patricium Romanorum & Defensorem Ecclesiæ dictum esse, præter Fredegarii Continuatorem laudatum, evidenter insinuant Carolus Magnus, & Ludovicus Pius Imperatores: ille in divisione regni sui anno 806 inter filios facta, in qua ait: *Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres curam & defensionem Ecclesiæ Sancti Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Carolo, & beatæ memoriæ genitore Pippino Rege, & à nobis postea suscepta est; & ut eam cum Dei adjutorio ab hostibus defendere nitantur, & justitiam suam, quantum ad ipsos pertinet & ratio postulaverit, habere faciant.* Idem habet Ludovicus Pius in divisione regni sui, quam Goldastus Tomo 2 Imperial. Constitut. & Baluzius Tomo 1 Capitul. anno 837. Auctor verò Criticę Baronii rectiùs anno 835 factam existimat: *Super omnia jubemus, atque præcipimus, ut ipsi tres fratres curam & defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam à proavo nostro Carolo & avo nostro Pippino, & beatæ memoriæ Carolo genitore nostro Imperatore, & à nobis postea suscepta est.* Ex quibus concludendum est Carolum Martellum primum fuisse omnium Principum Francorum, aut cujusque alterius gentis, qui Urbis, Ecclesiæque Romanæ patrocinium suscepit. Qui plura de hac re cupit, consulat Marcam laudatum, & Criticam Baronii ad annum 740.

Ex

SÆC. VIII. GREGORIUS III.

XVII. *Nunciorum Apostolicorum in Francia origo.*

Ex Legatione illa Gregorii III ad Carolum Martellum, penes quem Franciæ tunc omnis administrario erat, orta videtur origo Nunciorum Apostolicorum in Francia. Tunc enim primùm Apocrisarii Romanæ Sedis in Francia visi sunt, qui bis cum Carolo Martello egerunt, ut auxilio consilioque Romanis esset. Qui Romanum Pontificatum post Gregorium III gesserunt, inquit Cointius in Annal. Ecclesiast. Franc. ad annum 740 num. 7, ii frequentiùs Nuncios direxerunt in Franciam, resque eò devenit, ut præter Legatos, qui pro novis causis emergentibus Româ mittebantur, Apocrisarius Apostolicæ Sedis in Comitatu Regis assiduè maneret, nec raró id muneris à Romano Pontifice collatum est ei, quem Rex Archicapellanum Palatii sui cõstituerat.

XIX. *Gregorius III supremum vita diem explet.*

Gregorius bené de Deo & hominibus meritus, postquam sedisset *annos decem, menses octo, & dies viginti*, ut habet Anastasius, ex hac luce subtractus, *sepultus est in cœmeterio Petri Apostoli quarto Kalendas Decembris indictione decima*, ideoque anno septingentesimo quadragesimo primo, quo indictio decima inchoata est die prima Septembris. Sed cùm ex dictis consecratus fuerit die decima octava mensis Martii anni 731, error irrepsit in dies, quos supra annos & menses sedit, legendumque cum catalogo Reginonis, eum sedisse annos 10, menses 8, dies 11, quo pacto sepultus est die vigesima octava Novembris, quem etiam diem Regino in summam confert, & obiit die vigesima septima ejusdem mensis. Pietatem suam commendavit Gregorius in plerisque Basilicis & monasteriis restaurandis, ac ornandis, de quibus sicuti & de ingentibus aureis, argenteis, gemmeisque donariis, necnon redditibus eis collatis ad luminaria & oblationes, legendus Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita, qui addit eum scripsisse ad Leonem Imperatorem & ad Constantinum Copronymum ejus filium, libros tres pro cultu Sanctarum Imaginum, & Epistolarum librum unum; sed hæc monumenta ipsius etiam Anastasii tempore desiderabantur, ut ipsemet asserit. Porrò Gregorium solemnitatem, quæ celebrabatur die 13 Maii in honorem S. Mariæ & SS. Martyrum, observari decrevisse in honorem omnium Sanctorum diximus in Bonifacio IV. Vide etiam dicenda de hoc festo in Gregorio IV.

SÆC. VIII. GREGORIUS III.

XX. *Leo Isaurus Imp. moritur.*

Pauló ante Gregorium III, die decima octava mensis Junii, Indictionis nonæ, seu anni Christi 741 simul cum animæ mortem obiit corporis Leo Isaurus Imperator. Sed eo mortuo, extincta non est Iconoclastarum hæresis; filium enim multò ante, à se in Imperii societatem adscitum reliquit impietatis suæ, non minùs, quàm Imperii hæredem Constantinum Copronymum, qui ipso sui Principatûs exordio Edictum contra sacras Imagines promulgavit. Quod Regiæ Urbis cives indignissimé, & impatientissimé ferentes, Artabasdum Curopalatem eodem anno 741 Imperatorem consalutarunt. Verùm brevissima fuit de ejus exauctoratione lætitia; coacto enim exercitu, Artabasdum fudit Copronymus, eoque cum filiis trucidato, imperio absque æmulo potitus est anno septingentesimo quadragesimo tertio. Constantinus Leone patre tetrior ac detestabilior fuit, ut videre est in Scriptoribus Græcis; horret enim animus ea literis prodere, quæ de hujus impietate ab iis memorantur.

S. ZACHARIAS *Pontif. XCIII.*

Anno Domini DCCXLI.

I. *Zacharias Gregorio III subrogatur.*

GRegorio III, die 27 Novembris anni 741, ex rebus humanis exempto, vixque illi persolutis extremis, quarto post die, nempe trigesimo ejusdem mensis Sancto Andreæ Apostolo Sacro, postquam, ut scribit Anastasius, sedes vacasset dies quatuor, utroque extremo incluso, Zacharias natione Græcus, Polychronii filius, in ejus locum ordinatus est. Codices quidem aliqui Anastasiani habent cessasse Sedem dies octo; sed plures alii & ipse Anastasius vulgatus, habent tantùm dies quatuor, & hanc fuisse Anastasii mentem demonstrant, tam dies ejus mortis, quàm anni, menses, & dies ipsi ab eodem Auctore attributi, de quibus in morte ejus sermo erit. Tam breve interpontificium, quod post mortem Gregorii III fuit, ostendit nec petitam nec expectatam Exarchi Ravennatensis confirmationem, præsertim cùm idem contigerit in electionibus successorum Zachariæ, in cujus electione Ecclesia Romana ab ea servitute liberata est. Fuit porrò Zacharias vir humanitatis laude insignis, tardus ad iram, velox ad misericordiam, Cleri populique Romani amantissimus teste Anastasio.

II. *Cum Luitprando Rege Longobard. pacem facit.*

Sanctus hic Pontifex invenit totam Italiam Longobardorum armis turbatam, & Luitprandum eorum Regem ad bellum contra Romanum Ducatum, cui jam quatuor civitates eripuerat, nempe Hortam, Poli-

SÆC. VIII. S. ZACHARIAS. martium, Ametlam & Bledam, se præparantem; quare *missa Legatione apud eum dictum Longobardorum Regem* (verba sunt Anastasii) *salutaria illi prædicavit; cujus Sancti viri admonitionibus inclinatus prænominatas quatuor, quas à Ducatu Romano abstulerat civitates, reddere promisit*. Sed cùm interea prædictas quatuor civitates Rex Luitprandus non restitueret, Zacharias eum Interamne in ditione Spoletina sedentem, conveniendum existimavit anno septingentesimo quadragesimo secundo. Ita universo Romano prosequente Clero, Urbe egressus, illuc iter intendit. Id postquam Rex accepit humanitate se vinci haud passus, Legatum ei obviam, qui Narnium usque deduceret, misit; ubi Duces & milites plerique eum exceperunt. Interamnam appropinquanti Rex, cum reliquo Optimatum ac militum agmine occurrit: aliquot cum eo spatia, jucundissimo sermone illaro confecit, & ad palatium ei paratum dimisit. Postridie cùm iterum ad colloquium processissent, sanctus Pontifex ita Regis animum demulsit, ut ei quæcumque postulabat, indulserit, & *prædictas quatuor civitates, quas ipse ante biennium per obsessionem factam pro prædicto Trasimundo Duce Spoletino* (idest occasione ipsius) *abstulerat, eidem sancto cum eorum habitationibus* redonaverit *viro*. *Quas & per donationem confirmavit*, inquit idem Anastasius, qui addit Regem ultrò Pontifici restituisse Sabinense patrimonium, triginta ante annos Romanæ Ecclesiæ ereptum, atque insuper Narniensem, Anconitanum, Auximanum patrimonia & Vallem agri Sutrini, quæ vocatur *Magna* per donationis titulum ipsi beato Petro Apostolorum Principi reconcessisse, & pacem cum Ducatu Romano ipsum Regem in viginti annos confirmasse. Sed & captivos omnes, quos tenebat, prædicto Pontifici redonasse. Tandem quatuor civitates redditas & Pontificem Romam regressum esse.

III. *Ad eumdem Regem pergit in favorem Ravennatensium.* Anno postea septingentesimo quadragesimo tertio idem Luitprandus Rex, Exarchatum Ravennæ sibi subjicere tentavit, seseque ad Ravennam obsidendam parabat. Quare Pontifex, Eutichii Exarchi & Joannis Archiepiscopi Ravennatensis rogatu, ad eam urbem se contulit, Romana urbe Stephano Patricio & Duci ad gubernandum relicta. Antequam Romà discederet Legatos cum muneribus ad Luitprandum misit, obsecrans, ut à proposito recederet & castrum Cesennatense Ravennatensibus redderet. Sed cum nihil obtinere potuisset, Ravennam venit, ubi Ravennatenses profusis lachrymis eum susceperunt clamantes & dicentes: *Venit, venit Pater noster, qui suas reliquit oves, & ad nos perditos liberandos occurrit*. Ex eadem urbe misit ad Regem, Stephanum SÆC. VIII. S. ZACHARIAS. Presbyterum, & Ambrosium Primicerium, ut ei suum adventum nunciarent, ipseque fines Longobardorum ingressus, sequipes factus est suis Missis, quos dictus Rex suscipere noluit. Sed cùm Pontifex die vicesima octava Junii ad Padum convenisset, Rex ad eum suscipiendum Optimates suos misit, cum quibus Ticinum, ubi Rex residebat, pervenit. Ad eum Rex foras muros civitatis accessit, inde pro Vigiliarum beati Apostolorum Principis Petri celebrandis Missarum solemniis, in Basilicam ejus, quæ vocatur ad Cœlum Aureum, perrexit: & post, expleta libatione, eamdem urbem ingressus est.

IV. *Obtinet quidquid ab eo petit.* Postero die pro ipsius Principis Apostolorum Natali celebrando invitatus Zacharias Pontifex, Missarum solemnia celebravit, ibique mutuò invicem salutantes, pariter susceperunt cibum. Sequenti die Rex eum ad Palatium suum invitavit, à quo honorificè susceptus eum obsecravit, ne amplius Ravennatium provinciam opprimeret, sed ablatas civitates redonaret cum finibus, simul & castrum Cesennarense. Cui Rex licèt gravatè, id se facturum respondit. Decedentem inde usque ad Padum prosecutum dimisit, datis ex primoribus suis, qui Ravennatium loca, imprimisque Cesennam redderent. Quibus locis receptis Pontifex Urbem repetiit, ac gratiis Deo actis denuo Natale Principum Apostolorum Petri & Pauli celebravit. Hæc omnia constant ex Anastasio. Ex quibus Marca lib. 3 de Concordia cap. 11 num. 5 concludit, non posse liquidiùs demonstrari rerentam hac tempestate à Summis Pontificibus Imperii curam, & Imperatorios Magistratus Ravennæ & Romæ rebus administrandis præfuisse; ita ut spes omnis conservandę Italiæ in summa Pontificis dignitate collocata esset. Ex his vide, inquit Baronius ad annum 743, quàm injustæ sint querelæ Orientalium de Romano Pontifice, quòd exuerit Occidentali Imperio Orientales Imperatores.

V. *Confirmat tres Episcopatus à S. Bonifacio erectos.* Sanctus Bonifacius Germaniæ Apostolus, ut in Gregorio III diximus, Bajoariam in quatuor Episcopatus divisit; verùm crescente in Ecclesiis illius regionis numero Fidelium, tres Episcopatus erexit, singulos in singulis provinciis; unum in Francia Orientali apud *VVirtzburg*, alterum in Hassia apud *Buraburg*, tertium in Thuringia apud *Erpbesfurt*, ut ipsemet testatur in Epistola, quam scripsit exeunte anno 741, vel initio anni sequentis ad Zachariam Papam, qua ei gratulatus est quòd renunciatus esset Pontifex Romanus. Eâ Epistolâ inter Bonifacianas ordine 132 petit Bonifacius à Zacharia, ut trium illorum Episcopatuum erectionem auctoritate sua confirmet, &

per-

permittat Synodum celebrari in ditione Carolomanni Majoris domûs. Zacharias his acceptis literis, Kalendis Aprilis anni 742 ad eum rescripsit, confirmavitque tres Episcopatus ab illo institutos, facultate illi facta Synodum in ditione Carolomanni celebrandi, misitque quædam decreta, quæ in ea publicanda essent. Wirtzburgum ad Mœnum posita est, alioque nomine Herbipolis appellatur. Buraburg seu Burisburg præcipuum fuit olim oppidum inter Friteslariam & Paderbonam, cujus hodie ruinæ duntaxat supersunt. Erphesfurt, hodie Herphordia, Thuringiæ caput est ad Geram fluvium.

VI. *Respondet ad quasdam quinque ejusdem Bonifacii interrogationes.* Iisdem literis Zacharias respondit ad quinque Interrogationes ejusdem Bonifacii. Prima erat de Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus adulteris, concubinariis, ebriosis, venatoribus, & qui præliis interterant, sanguinemque hominum fundebant. Respondet Zacharias, ut si quos horum criminum reos Bonifacius repererit ante Synodum celebrandam, hos Altaribus ministrare vetet. Secunda Bonifacii interrogatio spectabat licentiam eligendi successoris, quam Gregorius tertius concesserat. Hanc negat Zacharias, *contra omnem Ecclesiasticam regulam, & instituta Patrum* esse respondens, ut vivente Episcopo successor ipsi designetur. Indulget tamen dispensatione singulari, ut imminente obitu, præsentibus cunctis, successorem eligat, qui ad Sedem Apostolicam accedat confectandus. Tertia Bonifacii interrogatio erat de laico, qui licentiam à Gregorio III sibi indultam asserebat, ut mulierem in tertia generatione sibi propinquam, avunculi sui viduam, ab altero viro consobrino suo adhuc superstite digressam, & ante matrimonium velatam in uxorem assumeret. Respondit Zacharias verisimile non esse quòd Gregorius III matrimonium hujusmodi permiserit: quia, inquit, *ab Apostolica Sede illa non diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis inveniuntur*. Quamobrem commonendos esse & increpandos, ut a scelesto illo matrimonio recedant. Quarta Bonifacii interrogatio erat de Kalendis Januariis, de anguriis, philacteriis, incantationibus, & aliis observationibus, quas ajebant Gentili more in urbe Roma fieri. Respondet Zacharias, hæc omnibus Christianis detestanda & perniciosa esse: hæc à Patribus abscissa: & quia instigatione Diaboli iterum Romæ pullulabant, Gregorii III decessoris sui decretis & suis fuisse radicitùs amputata. Quinta Bonifacii interrogatio erat, de Episcopis ac Presbyteris adulteris, & fornicatoribus, qui Româ reversi, dicebant se licentiam obtinuisse à Papa, ut in Ecclesia suis muneribus fungerentur. Respondet Zacharias, id falsum esse, jubetque, ut canonica in eos vindicta exerceatur. His literis aliam communem addidit Zacharias ad tres Episcopos nuper à Bonifacio institutos, Burchardum scilicet Episcopum Wirtzburgensem, Wittam Buraburgensem & Adelharium Erphesfurdiensem.

VII. *Ad eum tria pallia pro tribus Archiepiscopis mittit.* Cùm Bonifacius, anno septingentesimo quadragesimo tertio Liptinis, quæ domus Regiæ erant in diœcesi Cameracensi, hodierna site, Concilium celebrasset; in quo de variis rebus Ecclesiasticis & Monasticis consultum, & à Zacharia eorum, quæ in eo acta essent, confirmationem postulasset, Pontifex ad eum scripsit Epistolam ordine 4 in ditione Conciliorum, qua testatur duo sibi præcipuè significata a Bonifacio. Primum, quòd non unum duntaxat Carolomannum, in cujus Majoratu Liptinæ positæ erant, sed etiam Pippinum ejus fratrem in prædicatione socios & adjutores expertus esset. Deinde loquitur de tribus Metropolitanis sibi à Bonifacio commendatis, nempe Grimone Rotomagensi, Abele Remensi & Ardoberto, seu Artberto Senonensi, pro quibus Pallia mittit: *De Episcopis verò Metropolitanis*, inquit Zacharias, *idest Grimone, quem nos jam compertum habemus, & de Abel & Artbberto, quos per unamquamque Metropolim per provincias constituisti, hoc per tuum testimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmissimam stabilitatem*. De iisdem tribus palliis loquitur idem Pontifex in alia Epistola, ad eumdem Bonifacium ordine V, eaque sibi ab eo postulata testatur. Duæ autem illæ Epistolæ indictione XII datæ sunt, ideoque post mensem Augustum anni septingentesimi quadragesimi tertii.

VIII. *Synodum Romæ celebrat.* Eodem anno septingentesimo quadragesimo tertio Synodum Romæ celebravit Zacharias, cui quadraginta Episcopi interfuerunt, & in qua quindecim decreta sunt, ad disciplinam Ecclesiasticam utcunque reformandam. Omnes è Clero habitum Clericalem exuentes, ita sæcularibus confundebantur, ut vix inter illos discrimen deprehenderetur; quare Concilium canone tertio statuit, ut Episcopus, Presbyter & Diaconus tunicam Sacerdotalem, *Sotanam* vulgò nuncupant, quocumque per civitatem ierit, cum operimento seu pallio deferat, præterquam *si in itinere longo ambulaverit. Quia sicut mulier orans in Ecclesia non velato capite, deturpat caput suum, juxta Apostoli vocem; ita Sacerdos sine operimento deturpat suum Sacerdotium*. Canone decimo quarto mederi tentatum est abusui, qui irrepserat nonnullis in Ecclesiis, ubi Episcopus sive Presbyter dicta collecta ab Altari recedebat, quod supererat Missæ alteri peragendum dimittens: *Ut Episcopus, aut Presbyter, dum ingressus fuerit ad Missarum solemnia*

solemnia celebranda, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab alio Episcopo aut Presbytero suppleantur Missarum solemnia; sed qui initium ponit, suppleat usque ad finem; quia scriptum est: qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Si quis verò præsumpserit præter quod posuimus agere, à sacro Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi sit suspensus. Alii canones in Tomis Conciliorum legendi. Illud porrò Concilium anno 743, indictione 12 à Kalendis Septembris inchoata coactum rectè dicit Baronius, ex literis Zachariæ eodem anno datis.

IX. Legatos Cpolim mittit.

Zacharias Pontifex dictus, juxta ritum Ecclesiasticum fidei suæ sponsionis orthodoxæ Synodicam Ecclesiæ Constantinopolitanæ anno septingentesimo quadragesimo secundo misit, aliamque suggestionem per Responsales suos Constantino Imperatori; sed hi intra Palatium Regiæ urbis invenerunt Artabasdum invasorem & rebellem. Postquam verò tam Artabasdo, quàm filiis ejus eruti fuerunt oculi, Constantinus Copronymus licèt hæreticus, requirens Missum Apostolicæ Sedis eum Romam dimisit, *& juxta quod beatissimus Pontifex Zacharias postulaverat, donationem in scriptis de duabus massis, quæ Nymphas & Norulas appellantur, juris existentibus Reipublicæ, eidem sanctissimo Papæ, sanctæque Romanæ Ecclesiæ jure perpetuo direxit possidendas*, inquit Anastasius; quæ donatio contigit anno septingentesimo quadragesimo tertio, ut Artabasdi depositio demonstrat. Porrò *massa* idem est ac *mansus*, vel *mansa*, designatque certam agri portionem, ut explicat Ducangius in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis in vocibus, *mansus* & *massa*. Ex quo Baronii Annotator observat evidenter patere Gregorium II Imperii jugum non excussisse, nec consequenter Leonem Isaurum anathemate perculisse; Zacharias enim cum Constantino, Leone patre deteriori, commercium aliquod non habuisset, si hic à decessore suo excommunicatus, & tributorum solutione mulctatus fuisset.

X. Scribit ad S. Bonifacium de formâ Baptismi.

Anno septingentesimo quadragesimo quarto Zacharias rescripsit ad S. Bonifacium de formâ Baptismi. In Bajoaria Sacerdos quidam formâ solitâ, sed viriatâ latinitate baptizavit, dicens: *Baptizo in nomine Patria, & Filia & Spiritua Sancta.* Quos ille baptizavit, rebaptizandos esse existimavit Bonifacius, sed intercessere Virgilius & Sedonius, qui Evangelii propagandi causâ in Bajoariam venerant, seque in ipsius Bonifacii disciplinam tradiderant: hi enim rem totam Romano Pontifici per literas referri petierunt. Respondit Zacharias in hæc verba: *Si ille qui baptizavit, non errorem aut hæresim introducens, sed pro sola ignorantia, Romanæ latinitatis infringendo linguam, baptizans dixisset, non possumus consentire, ut denuo baptizentur. Quia, quod tua bene conceptum habet Sancta Fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, nullo modo rebaptizari, sed per solam manus impositionem purgari debet.* Zachariæ Epistolam anno 744 scriptam, constat ex eo quòd dicitur data Kalendis Juliis Constantini Imperatoris anno quarto, indictione duodecima, quæ eo anno obtinuit usque ad Kalendas Septembris, quove Constantinus die decima octava Junii annum imperii quartum inchoavit.

XI. Secundam Romæ Synodum celebrat.

Anno insequenti, septingentesimo quadragesimo quinto, idem S. Bonifacius Apostolicæ Sedis in Germania Vicarius, Deneardum Presbyterum Romam misit, qui Zachariæ significaret maximum sibi laborem esse contrà Aldebertum natione Gallum, & Clementem natione Scotum duos hæreticos pessimos & blasphemos contra Deum & Catholicam fidem, qui Germaniam ex parte & Galliam suis insanis erroribus dementabant. Aldebertus seu Adalbertus sub pietatis prætextu, Angelum Domini, qui ei sacras reliquias de longe attulerat se vidisse mentiebatur; eaque ratione mulierculas & rusticorum multitudinem seducebat, cruciculas distribuebat, Oratoria mediis in campis, in quibus Adalberti nomen invocaretur, vulgus erigebat, qui peccata, ea confiteri volentibus, etiam non audita dimittebat, in incessu demùm, habitu & moribus se Sanctum fingebat. Clemens verò nonnihil audaciùs se gerens, in Ecclesiæ fidem insurrexerat, docueratque Christianum, Judæorum more, posse viduam fratris defuncti in uxorem accipere; Christum in inferos descendentem inde fideles & idololatras eductos ex æquo liberasse. De Dei itidem prædestinatione multa contra fidem affirmabat. Zacharias acceptis per Deneardum Bonifacii literis mense Octobri ejusdem anni 745 Synodum Romæ coegit, cui subscripserunt Episcopi octo; ut & post eos septemdecim Presbyteri ex Ecclesiarum suarum titulis Cardinales, quæque tribus secretariis, seu Sessionibus acta est; decretumque Aldebertum, *quia se Apostolum censuit nominare, & capillos atque ungulas suas populis pro sanctuario exhibuit, & sub obtentu Angelorum Dæmones in suo auxilio invocavit*, deponendum esse. Si perseveraverit, ei dictum est anathema, quod etiam latum est in Clementem nisi resipuerit. Illam porro Synodum anno septingentesimo quadragesimo quinto celebratam, demonstrat Auctor Criticæ Baronii ad eum Christi annum.

XII. Moguntiam in Metropolim pro S. Bonifacio confirmat.

Idem Bonifacius ad Zachariam scripserat, Carolomannum & Pippinum Francorum Principes elegisse unam civitatem in par-

partibus Germaniarum, ut *ibi Sedem Metropolitanam perpetuo tempore habere* deberet Bonifacius. Eam civitatem Baronius & alii Moguntiam interpretantur; sed ex ipsa Zachariæ ad Bonifacium responsione patet fuisse civitatem Coloniensem, quam his verbis Metropolitanam declarat apud Baronium anno 745 nu. 45. *De civitate namque illa, quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, juxta petitionem Francorum, per nostræ auctoritatis præceptum, nomini tuo Metropolim confirmavimus, & tuæ Sanctitati direximus, pro futuris temporibus ejusdem Metropolitanæ Ecclesiæ stabilitate.* Sed cùm Sedes Moguntina vacaret, per Gervilionis Episcopi depositionem, factam in Concilio Germanico II, eodem anno 745 à S. Bonifacio coacto, ea proceribus Francorum aptior visa est, quæ Sede Metropolica exornaretur. Quare eam Zachariæ proposuere, isque suis literis anno 748 datis, Moguntiam Metropolim confirmat, eique subjicit has quinque civitates, Tungris, Coloniam, Wormantiam, Spiram, & Trajectum ad Rhenum. Porrò eam confirmationem Metropolitanæ Sedis Moguntinæ anno septingentesimo quadragesimo octavo factam, deducitur ex eo quòd Zacharias in iisdem literis scribat Bonifacio: *Elaborasti, Deo prævio, nunc usque per annos 25, in eadem prædicatione, ex quo Episcopatum suscepisti*, &c. *Et dum in his piis operibus occupata esset tua Fraternitas, nunc usque Cathedralem Sedem minimè sibi vindicavit.* Cùm itaque ex dictis, anno septingentesimo vicesimo tertio exeunte Bonifacius Episcopus Regionarius Romæ Ordinatus fuerit, illi anni 25 demonstrant eam Epistolam anno 748 datam, & sic eo anno Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum à Zacharia Papa dictum esse. Id etiam asserit Hincmarus in Epistolæ VI capite 19. Bonifacium nempe, postquam Episcopus ordinatus est, per annos 25 in prædicatione sine Cardinali sede laborasse, donec *Zacharias Papa inter cætera in privilegio sibi directo scripsit atque firmavit ad locum*, nempe ad Moguntinam Metropolim.

XIII. Ad varia Pippini & Bonifacii capitula respondet.

Anno septingentesimo quadragesimo septimo, Nonis Januarii idem Zacharias Papa respondit ad varia capitula, de quibus fuerat à Pippino Majore domûs consultus per Ardabanium Presbyterum. Septem ac viginti capitibus constat hæc responsio pro numero Capitulorum à Pippino propositorum, totaque ex antiquis canonibus petita est, ut legenti patet. Anno verò 748 Kalendis Maii respondit ad capitula alia proposita in literis, quas per sanctum Burchardum Wirzeburgensem Episcopum Bonifacius ad ipsum scripserat. Quorum Capitulorum decimum est de fixo apud Moguntiam Bonifacii Archiepiscopatu: *Alia denique scriptura tuæ Fraternitatis*, ait Zacharias, *continebat; quòd jam olim de Agrippina civitate scripsisti, quòd Franci non perseveraverunt in verbo, quod promiserunt, & nunc moratur tua Fraternitas in civitate moguntina. Petisti autem, ut cum nostro consultu, superveniente tibi senectute & plena dierum ætate, atque imbecillitate corporis, si invenire potueris alium, in eamdem sedem, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Tu verò, carissime, Legatus & Missus es, ut fuisti, Sedis Apostolicæ. Nos verò, adjutore Deo, consilium præbemus tuæ reverendæ Sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium, factore Christo, Sedem, quam obtines Sanctæ Moguntinæ Ecclesiæ, nequaquam relinquas*, &c. *sin verò, si Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit sollicitudinem habere & curam pro salute animarum, pro tui persona illum ordinabis Episcopum*, &c. Tunc itaque Moguntino Episcopatu potiebatur Bonifacius, & postea, ut num. superiori diximus, literis mense Novembri ejusdem anni 748 datis, Zacharias eamdem Ecclesiam Metropolitanam confirmavit; literis verò mense Majo datis ipsi Bonifacio permittit, ut sibi Coadjutorem assumat, & ordinet.

XIV. Fuldense Monasterium privilegio munit.

Anno septingentesimo quadragesimo quarto S. Bonifacius ad Carolomannum Majorem Domûs perrexit, ab eoque petiit, ut locum sibi concedere vellet *in solitudine, quæ Bochonia nuncupatur, juxta fluvium, qui dicitur Fulda*, ad fundandum Monasterium, quem locum Carolomannus ei tradidit, ejusque exemplo Optimates quidquid ibi proprietatis habebant eidem donarunt, ut refert Othlonus in Vita S. Bonifacii lib. 2 cap. 18. Quare eodem anno, Hermanno Contracto, Mariano Scoto, Lamberto Schafnaburgensi, Annalista Fuldensi, aliisque compluribus testibus, monasterium illud à S. Sturmio, seu Sturmione primo ejus Abbate à Bonifacio constituto, ædificari cœptum est. Ibi Sturmio scholam in gratiam juventutis erexit, in qua aliquando Alcuinus docuit, & ex qua prodiere lumina clarissima *Aimo*, *Freculfus*, *Rabanus*, *Walafridus Strabus*, aliique innumeri. Ex hoc Monasterio plures ad infulas rapti, è quorum numero novem Præsules Moguntia sibi vindicat. Illud sub Sancti Benedicti Regula fundatum, Zacharias, rogante Bonifacio, Sedis Apostolicæ munivit privilegio, eidemque Sedi immediatè subjecit. Privilegium illud extat apud Othlonum lib. 2 cap. 15, diciturque datum *pridie Nonas Novembris, imperante Domino Augusto Constantino, anno 32 imperii ejus, indictione quinta*, ideoque anno Christi septingentesimo quinquagesimo primo. Perstat etiam hodie celeberrimum istud monasterium, oppido ac ditione propria auctum, situm

SÆC. VIII. S. ZACHARIAS. situm in Buchoniæ Pago ad amnem Fuldam, cujus Abbas Abbatum Germaniæ Primas est, & spiritalem in subditos jurisdictionem habet, ut videre est apud Browerum in lib. de Antiquit. Fuldensibus, ubi plura refert de Sanctis & Viris illustribus, qui in eo Monasterio floruere.

XV. Carolomannum Monachi habitu induit. Anno septingentesimo quadragesimo septimo Carolomannum Majorem-Domus Franciæ devotionis causâ, *regnum, unà cum filio suo Drogone in manibus germani sui Pippini commisisse, & ad limina beatorum Apostolorum Petri & Pauli Romam in Monachorum ordinatione perseveraturum advenisse* testatur Continuator Fredegarii; cui suffragantur Annalistæ Metensis, Nazarianus, Petavianus, Masciacensis & Auctor Chronici San-Dionysiani. Eadem refert Anastasius in Vita Zachariæ Papæ his verbis: *Hujus Pontificis temporibus Carolomannus filius Caroli Francorum principis, præsentis vitæ relinquens gloriam, atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum Apostolorum Principem devotus cum aliquantis suis advenit fidelibus; seseque Dei contulit Apostolo, atque in speciali habitu fore spondens permansurum, Clericatus jugum ab eodem sanctissimo suscepit Pontifice. Et post aliquantum temporis ad B. Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est monasterium, in quo & suam finire vitam jure professus est jurando.* Ubi Clericatûs nomine, Monasticum statum intelligit Anastasius; quo sensu passim alibi hoc vocabulum usurpatur. Ex quo corrigendi illi, qui Carolomannum primò Casinum adiisse, ibique Monachum factum affirmant; nam Herkempertus scribit eum Romam adiisse & à Zacharia Papa factum esse Monachum, indeque Casinum *post aliquantum temporis* profectum esse. Eo autem intermedio tempore *in Monte Soracte Monasterium in honorem S. Silvestri ædificavit: ubi quondam tempore persecutionis, quæ sub Constantino facta est, latuisse fertur*, ut scribit Eginhardus in Annalibus ad annum 746. Eadem refert hic in Vita Caroli Magni cap. 2, & ex eo Adrevaldus in lib. de Miraculis S. Benedicti cap. 14, qui addit multos nobiles ex Francia Romam, ad vota solvenda commeantes, & otium, quo maximè delectabatur, in Monasterio Soractis Montis, interrumpentes, eum mutare locum compulisse. Ex quibus sequitur Carolomannum ab ipso Papa Zacharia Romæ Monachico habitu indutum fuisse.

XVI. Rachim Regem Longobard. ad vitam monasticam adducit. Rachis Longobardorum Rex nulla habita ratione pacis vicennalis, quam cum Romano Pontifice sanciverat, Pentapolitanam invasit provinciam, ferro & igne omnia vastans, Perusiam obsidione cinxit. Quod audiens Zacharias Papa, assumptis quibusdam ex suo Clero, divina spe fretus ad eamdem pervenit civitatem; eumque muneribus & precibus placatum ad solvendam obsidionem adduxit; quin & sacris exhortationibus, tantùm ipsi sæcularis vitæ indidit fastidium, ut abdicato regno cum uxore Thesia & filia Rattruda, vitam religiosam sub Regula S. Benedicti professus sit: ille in Casinensi monasterio; istæ in Monasterio puellarum, quod non procul à Casino construxere & dotavere, ut constat ex Anastasio in Vita Zachariæ, Leone Ostiensi in Chronico Casinensi cap. 8, & Sigeberto in Chronico, ubi testatur Rachin nuncium sæculo misisse anno Christi septingentesimo quadragesimo nono, quem annum etiam exhibet Monachus Nonantulanus Anonymus in Vita S. Anselmi Abbatis Nonantulani in Italia, primi apud Mabillonium Sæc. IV Benedict. part. 1.

XVII. Consulitur à Francis an Pippinus Rex sit dicendus. Anno septingentesimo quinquagesimo primo Galliarum Optimates, videntes Regiam potestatem residere apud vacuum Regii nominis simulachrum, regnum transferre decreverunt in Pippinum Ducem, Caroli Martelli filium, acerrimum bello, & pacis artibus solertem virum, ut Franciam intestinis seditionibus agitatam, & à finitimis populis lacessitam potentissimè tueretur; tum etiam, ut religionem Christianam in Italia periclitantem ob Longobardorum & Græcorum hæresim; in Hispaniis oppressam Mahometici sacrilegii peste; & in plerisque Germaniæ regionibus extinctam ob idololatriam, in libertatem pristinumque decus assereret. Sed cùm in negotio tam serio, de sacramenti quoque religione ageretur, quo Hilderico Regi obstricti erant, Zachariam Papam per Burchardum Episcopum Wirziburgensem, & Fulradum Abbatem S. Dionysii, quos Legatos ad eum miserunt, consulendum censuere, & superiùs narrata exposuere. Respondit Zacharias, Regio nomine ornandum esse Pippinum, penès quem erat libera totius regni administratio. Quare Proceres secuti sunt sanctæ Sedis consulentis & monentis auctoritatem, ut explicat Marca lib. 3. Marcæ Hispanicæ cap. 4, qui addit Eginhardum in Annalibus, ne populi permissas suo arbitrio putent Regum mutationes, Sedis Apostolicæ auctoritatem adjungere; huic verò consensum Procerum, & utrisque seriem continuam Regum, quorum socordia & inertia fuerat exitialis rei publicæ Christianæ. Hanc Legationem ad annum septingentesimum quinquagesimum primum pertinere ostendunt, Egilwardus in Vita Sancti Burchardi, Eginhardus & Annalista Fuldensis, quos Baronius sequitur.

XVIII. Pippinus fit Rex Francorum. Legatis Româ reversis, Proceres Pippinum in urbe Suessionica scuto impositum, ut tum mos gentis erat, & unctione sacra à Bonifacio Archiepiscopo Moguntino delibutum, anno septingentesimo quinquagesimo

SÆC. VIII. S. ZACHARIAS.

gesimo secundo venerati sunt, & Hildericus ultimus Merovingorum Franciæ Regum in Monasterium trusus est, ut testantur Annales Francorum à Pithæo editi his verbis: *Septingentesimo quinquagesimo secundo anno ab Incarnatione Domini Zacharias Papa ex auctoritate beati Petri Apostoli, mandat populo Francorum, ut Pippinus, qui potestate Regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus Rex, qui ultimus Merovingorum Francis imperavit depositus & in monasterium missus est. Pippinus verò in civitate Suessionum à Sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem unctus, regni honore sublimatus est.* Pippinum antequam à Stephano Papa II in Regem ungeretur, in ipsa ad regnum assumptione unctum fuisse à Sacerdotibus Galliarum disertè asserit Anonymus Scriptor clausulæ libro Gregorii Turonensis de Gloria Confessorum subjunctæ, quam refert Mabillonius lib. 5 de re Diplomatica pag. 385. In hac enim clausula anno 767, ipso Pippino adhuc vivente scripta legitur: *Pippinus, Rex pius, per auctoritatem & imperium sanctæ recordationis Domni Zachariæ Papæ & unctionem sancti chrismatis, per manus beatorum Sacerdotum Galliarum, & electionem omnium Francorum, in regni solio sublimatus est.* Hanc verò unctionem speciatim à S. Bonifacio peractam, præter Annales Pithœanos laudatos testantur Regino, Marianus Scotus, Sigebertus, Annalistæ Tillianus, Metensis, aliique.

XIX. *Ungitur à S. Bonifacio & deinde à Stephano PP.*

Et quidem Pippinus videtur esse primus ex Francorum Regibus, qui unctus est in Regem; nullus enim antea ab Episcopis benedictus legitur, sed omnes ut regni imperium adepti erant, à populis clypeo evecti, constituebantur Reges. Longè autem antiquiorem fuisse Regum Scotiæ & Hispaniæ benedictionem ostendit Edmundus Martene lib. 2 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus Tom. 3 cap. 10, ubi exponit ritus in solemni Regum benedictione adhibitos, in quibus corporis partibus fieret unctio, tandemque refert varios Ordines benedictionum, & unctionum Regum, in quorum quinto extat Reginæ benedictio, quæ, ni valde fallor, in hac Pippini Regis unctione, etiam uncta est; cùm Continuator Fredegarii in secunda Appendice jussu Nibelungi Comitis Childedrandi fratris priori Appendici subjuncta, scribat: *Unà cum consilio & consensu omnium Francorum missa relatione à Sede Apostolica auctoritate percepta, præcelsus Pippinus electione totius Franciæ in Sedem regni cum consecratione Episcoporum & subjectione Principum, unà cum Regina Bertradane, ut antiquitùs ordo deposcit, sublimatur in regno.* Quod confirmatur ex narratione de unctione Pippini cum filiis & uxore facta à Stephano Papa hujus nominis II anno 754, quæ extat apud Hilduinum in Areopageticis, de qua infra. Ceterùm utraque Pippini sive benedictio, sive unctio, sive coronatio nullum in eo jus confirmavit; coronatio enim tam Summorum Pontificum, quàm Regum, mera cæremonia est, indeque rescripta, quæ beneficiorum Ecclesiasticorum concessionem continent, à Summis Pontificibus ante consecrationem emissa, effectum habent in Gallia, ut ex Supremæ Curiæ Parisiensis Arrestis constat.

SÆC. VIII. S. ZACHARIAS.

XX. *Zacharias Episcoporum nominationem Pippino Majori-domus concessisse fit.*

Nominationem Episcoporum pro Ecclesiis vacantibus in Regno Galliarum Pippino Regi Zachariam concessisse, scribit Baronius ex Epistola Lupi Abbatis Ferrariensis ad Amulum Archiepiscopum Lugdunensem; sed ex ea deducitur tantùm id concessum esse à Zacharia Pippino non Regi, sed dum adhuc Major-Domûs esset, & quidem in Concilio Suessionensi anno septingentesimo quadragesimo quarto celebrato; ait enim Lupus apud Baronium: *Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Hludoguicum Imperatores ducit Rex noster* (scilicet Carolus Calvus) *originem, exposita necessitate hujus regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit* (ideoque Suessionensi) *ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis, industriâ sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur; ne forte simplicitate Pontificum posset contingere quod in hac Heduorum urbe, cujus nos nunc cura exercet, evenit.* Unde in Synodo Suessionensi, cui Pippinus Dux & Princeps Francorum, ac Sanctus Bonifacius interfuere, canone tertio hæc verba leguntur: *Constituimus per consilium Sacerdotum, & Optimatum meorum & ordinavimus per civitates legitimos Episcopos, & idcirco constituimus super eos Archiepiscopos Abel & Ardobertum,* hunc Senonis, illum Remis. Eodem jure usus fuerat Carolomannus in Synodis Germanica & Liptinensi ante Suessionensem congregatis, & Zacharias cuncta, quæ in illis Synodis statuta sunt, approbavit.

XXI. *Libros dialog. Gregorii M. in Græcum transtulit.*

Zachariam libros Dialogorum Sancti Gregorii Magni è latino in græcum transtulisse tradunt Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita, Photius Codice 252, & Joannes Diaconus lib. 4 cap. 75 Vitæ ejusdem Sancti Gregorii, ubi scribit: *Quos libros* [scilicet Dialogorum] *Zacharias Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopus Græco Latinoque sermone doctissimus, temporibus Constantini Imperatoris, post annos ferme centum septuaginta quinque* (quindecim ad minus annos plus numerat Joannes Diaconus) *in Græcam linguam convertens, Orientalibus Ecclesiis divulgavit, quamvis astuta Græcorum perversitas in commemoratione Spiritûs Sancti à*

Patre

Patre procedentis, nomen Filii suaptim radens, abstulerit. Nam cùm libro 2 Dialogorum capite ultimo scriptum reliquisset Gregorius: *Cùm enim constet, quia Paraclitus Spiritus à Patre semper procedat & Filio*, in vulgato Zaccharię contextu Græco legitur: *Apertè igitur patet, quod Paracletus Spiritus à Patre procedit, & in Filio permanet.*

XXII. *Vitam cum morte commutat.* Zacharias rebus pro Ecclesiæ salute, & Apostolicæ Sedis auctoritate, non minùs piè, quàm prosperè gestis, ita ut inter primores Pontifices & sanctitate insignes numerandus veniat, in Domino obdormivit die decima quarta mensis Martii anni septingentesimi quinquagesimi secundi, postquam juxta Anastasium sedisset *annos decem, menses tres, dies 14, & sepultus est ad Beatum Petrum Apostolum Idibus Martii*, die scilicet decima quinta Martii, *indictione* 5, ad quem diem nomen ejus inscriptum est Martyrologio Romano; in Martyrologio tamen Bellini *secundùm morem Romanæ Ecclesiæ* anno 1498 Venetiis edito, aliisque à Bollando ad diem 15 Martii in ejus Vita memoratis, nomen ejus inscribitur ad diem decimum quartum Martii, quo mortuus est anno, ut diximus, 752, quove indictio quinta ab Anastasio memorata in cursu erat. Eum porrò sedisse annos decem, menses tres & dies 14, præter Anastasium vulgatum, habent etiam ejus exemplaria MSS. Regino, Luitprandus, variique Catalogi.

XXIII. *Ejus virtutes & munificentia.* Erat Zacharias vir humanitatis laude insignis, tardus ad iram, velox ad misericordiam, ut inquit Anastasius num. 1 laudatus, qui & multas ædes sacras ejus piâ munificentia vel restauratas, vel ornatas memorat; sicuti & ab ipso caput sancti Georgii Martyris inventum, ac in Basilicam sub ejus invocatione Deo sacram, quæ *ad Velum Aureum* appellatur, transtulisse, *ubi immensa miracula & beneficia Omnipotens Deus ad laudem nominis sui per eumdem sanctissimum Martyrem operari dignatur.*

STEPHANUS ELECTUS.

Anno Domini DCCLII.

I. *Stephanus eligitur PP. sed moritur antequam ordinetur.* DEfuncto Zacharia Papa, Stephanus quidam Presbyter, natione Romanus, à populo statim creatus est Romanus Pontifex, & in Lateranense Patriarchium immissus, *ubi biduo manens, tertio die postquam à suo surgeret somno*, ac domesticas res disponeret, subitò dum sederet alienatus obmutuit, *& sequenti die defunctus est*, inquit Anastasius, qui eum inter Romanos Pontifices non numerat. Onuphrius in Chronico Ecclesiastico, ac in Notis ad Platinam, & post eum Baronius, hunc Stephanum inter Pontifices Romanos enumerant; sed hæc opinio omnes antiquos Scriptores contrarios habet, omnesque Romanorum Pontificum Catalogos, in quorum nullo legitur nomen hujus Stephani Presbyteri, quia scilicet tantùm Pontifex Electus, nunquam verò ordinatus fuit. Licèt enim moris esset Electum statim à sua electione induci in possessionem Patriarchii, non tamen dicebatur simpliciter, aut erat verus Pontifex, antequam ordinaretur. Unde Anastasius & Frodoardus in Fragmento de Romanis Pontificibus, à nobis sæpius laudatus, qui anno sexagesimo secundo sæculi decimi obiit, sequentem Stephanum, secundum hujus nominis vocant, & sic deinceps cæteros hujus nominis Pontifices, numerorum notâ servatâ; quod certè non fecissent, si tunc iste Stephanus Electus inter Romanos Pontifices fuisset adnumeratus. Ad confusionem itaque vitandam, Stephanum post hunc sequentem, dicemus quidem Stephanum secundum, sed cum hoc addito, *aliis tertium*, & sic in aliis usque ad Stephanum decimum.

STEPHANUS II, *aliis* III, *Pontif. XCIV.*

Anno Domini DCCLII.

I. *Stephanus II creatur Papa.* ANastasius duratione Sedis Zacharię, & die quo sepulturæ mandatus est, memoratis, scribit: *Cessavit Episcopatus ejus dies duodecim*, quod etiam legitur in exemplaribus ejus MSS. Ex quo inferendum est Stephanum hujus nominis II, vulgò III, natione Romanum, ex patre Constantino, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ordinatum esse Romanum Pontificem die vigesima sexta mensis Martii, in quam anno septingentesimo quinquagesimo secundo Dominica cadebat. Anastasium dies illos duodecim vacationis Sedis desumere à morte Zachariæ, non verò Stephani

Pre-

Presbyteri Electi, ex eo deducitur, quòd ipsemet Anastasius scribat, Stephanum II sepultum esse die vigesima sexta Aprilis anni septingentesimi quinquagesimi septimi *indictione decima* notati, postquam sedisset *annos quinque & dies viginti novem*, vel *viginti octo*, ut est in Anastasio vulgato; unde ex eodem Anastasio necesse est eum fuisse ordinatum, vel die vigesima sexta, vel die vigesima septima Martii anni 752, ideoque ab eo numeratos esse dies illos 12 vacarionis Sedis à morte Zachariæ, non verò à morte Stephani Electi, qui consequenter ab eodem Anastasio exclusus est à numero Pontificum Romanorum. Stephanus porrò II *post transitum patris sui parvus derelictus, in venerabili cubiculo Lateranensi pro doctrina Apostolicæ traditionis sub prædecessoribus beatis Pontificibus permansit, quem sigillatim per Clericales ordines promoventes., ad Diaconatûs ordinem eum ordinaverunt*, inquit idem Anastasius.

II. *Auxilium Imp. contra Longobardos frustrà implorat.*

Stephanus II difficillimis temporibus creatus est Pontifex, ipso enim Pontificatûs ejus initio Aistulphus Longobardorum Rex, rupto fœdere, quod cum Ecclesia Romana pepigerar, ipsam Romam perere decrevit, quo tempore, Imperatoris obsequium Romani nondum deseruerant. Pontifices enim Romani, post sua latisundia invasa, & hæresim Leonis Imperatoris, ejus ac Constantini Copronymi imperium coluerunt, & Reipublicæ curam non deseruerunt; & Romana civitas, licèt calamiratibus belli ab Aistulpho Rege vexata, ejusdem Constantini Imperium agnoscebat: à quo missus Romam Joannes Silentiarius cum literis ad Papam, & ad eundem Regem Aistulphum, qui Ravennam adiens cùm Paulo Stephani Papæ fratre, provinciarum ab eo Romano Imperio ablatarum restitutionem obtinere non potuit. Quare Stephanus Pontifex ab Imperatore per Legatos petilt, *ut juxta quod ei sæpiùs scripserat, cum exercitu ad tuendas has Italiæ partes modis omnibus adveniret, & de iniquitatis filii morsibus Romanam hanc urbem, vel cunctam Italicam provinciam liberaret*, inquit Anastasius in Stephano II.

III. *Ad Pippinum Francorum Regem confugit.*

Cùm verò nulla spes præsidii ex Oriente superesset, & Aistulphus Rex Romam obsideret, ut eam suæ ditioni subderet, ac Romanæ Ecclesiæ civitates invaderer, Stephanus preces publicas pro Urbis salute fudit, unicumque saluti subsidium censuit, Gallicanæ pietatis arma implorare: *Cernens.*, inquit Anastasius, *ab Imperiali potentia nullum esse subveniendi auxilium: tunc quemadmodum prædecessores ejus beatæ memoriæ Domnus Gregorius & Gregorius alius, & Domnus Zacharias beatissimi Pontifices Carolo excellentissimæ memoriæ Principi Francorum direxerunt, petentes sibi subveniri propter oppressiones & invasiones, quas & ipsi in hac Romana provincia à nefanda Longobardorum gente perpessi sunt: ita & modò ipse venerabilis Pater divina gratia inspirante, clam per quendam peregrinum suas misit literas Pippino Regi Francorum directas*, quibus ad auxilia mittenda eum solicitavit. Pippinus his literis acceptis, Droctegangum Abbatem Romam direxit. Ut verò prędictum peregrinum alii Nuncii Apostolici, sic & Droctegangum Abbatem securi sunt alii Missi Regii, Chrodigangus Episcopus & Autcharius Dux, Droctegango Roma interim Franciam versùs digresso cum literis ad Regem, Proceresque deferendis.

IV. *Roma discedens Papiam pergit.*

Stephanus Papa Regiorum Missorum, Chrodigangi Metensis Episcopi, & Autcharii Ducis adventu recrearus, egressus est ab urbe Romana *decimo quarto die mensis Octobris, indictione septima*, juxta Anastasium, ideoque anno septingentesimo quinquagesimo tertio, arque cum illis in Longobardiam, indeque in Franciam, juxra quod petierat, profectus est. Papiam transiens restitutionem eorum, quæ ablata fuerant, ab Aistulpho Rege nequaquam imperrare potuit. Quare *quinta decima die mensis Novembris prædictæ septimæ indictionis à civitate Papia movens, suum in Franciam profectus est iter*, quod cœptum gradiens ad Agaunense, seu Sancti Mauricii monasterium pervenit, in quo aliquantis commoratus est diebus. Celeberrimum illud Monasterium Agaunense, modò Tornatense ab oppidulo ibi condito denominatum, situm erat in Burgundiæ regno, non longè ab Octoduro, de quo legendus Tomus secundus Criticę Baronianæ. Ad illud Monasterium convenerunt à Pippino Rege directi Fulradus Presbyter & Capellanus, sive Archicapellanus Palatii, & Rotardus Dux, *petentes eumdem Pontificem ad suum progredi Regem. Quem et cum magno honore cum omnibus, qui cum eo erant, ad eum deduxerunt.*

V. *Inde in Franciam.*

Post diem Natalis Domini Pippinus Rex statim ad villam Regiam Ponticonem in pago Pertensi, non procul à Victoriaco-Incenso sitam, in occursum Papæ perrexit, *unà cum conjuge, filiis etiam ac Primatibus*. Præmiserat ad millia passuum non pauca, Carolum filium natu majorem obviam ei cum suis Optimaribus; ipse cum uxore Berrrada, & alrero filio Carolomanno ad rertium lapidem se obtulit; atque ad ejus conspectum de equo descendens, seque in terram inclinans, unà cum conjuge, filiis ac Proceribus suis ipsum excepit, & aliquo etiam spatio operam stratoris ei navavit, ur testarur Anastasius. Pontifex profectus est ad præfatum palatium *sexta Januarii mensis die, in Apparitione Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi Sacratissima solemnitate*; ideoque anno septingentesimo quinquagesimo

gesimo quarto; Anastasio enim hæc scribenti, suffragantur quoad annum Auctor posterioris Appendicis ad Continuationem Fredegarii, & Annalista Metensis. Pontifex in dicto Ponticonensi palatio existens, postero die Pippinum Regem deprecatus est, ut causam beati Petri & Reipublicæ Romanæ defenderet; Pippinus autem Rex Pontifici promisit sese *Exarchatum Ravennæ & Reipublicæ jura* restitui modis omnibus curaturum, ut testantur Annales Metenses.

VI.
In monasterio S. Dionysii hyemem transegit.

Ex Ponticonensi palatio Stephanus Papa ad monasterium Sancti Dionysii propè Parisios perrexit: *Sed quia tempus imminebat hyemale*, subdit Anastasius, *eumdem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile Monasterium beati Dionysii ad hybernandum pergere fecit*. Tunc Pippinus Rex Legationem ad Aistulfum Regem Longobardorum misit, *petens, ut propter reverentiam beatissimorum Petri & Pauli in partibus Romæ hostiliter non ambularet, & superstitiosas ac impias, & contra legis ordinem causas, quas antea Romæ nunquam fecerat, propter ejus petitionem facere non deberet*, inquit Anonymus, qui secundam Appendicem adjecit ad Continuationem Fredegarii, quique annum à Kalendis Martii exordiens, subdit: *Cùm prædictus Rex Pippinus, quod per Legatos suos petierat, non impetrasset, & Aistulfus hoc facere contempsisset, evoluto anno* septingentesimo quinquagesimo tertio, Pippinum Kalendis Martii omnes Francos, sicut mos est Francorum, in Brennaco villa Regia regni pagique Suessonici, posita ad flumen Vidulam, quæ vulgò *Braine* appellatur, ad se venire præcepisse.

VII.
Carisiacum pergit.

Pippinus postea ad preces Stephani Papę Carisiacum perrexit, ibique, ut scribit Regino in Chronico, Pascha celebravit: *Pippinus*, inquit Anastasius, *cum admonitione & oratione venerabilis Pontificis ad locum, qui Carisiacus appellatur, pergens, ibique congregans cunctos Proceres Regiæ suæ potestatis, & eos tanti patris admonitione imbuens, statuit cum eis, quæ semel, Christo favente, und cum eodem Papa decreverat perficere*. Anno 754 Pascha celebratum est die decima quarta mensis Aprilis, quod, ut dixi, Regino scribit Pippinum Carisiaci celebrasse eo anno, quo Stephanus II in Francia erat, quem perperam dicit fuisse 751. Est porrò Carisiacum vulgò *Quirsi*, aut *Chirsi* Gallicè nuncupatum, locus ad Isaram fluvium, tunc villa Palatina, paucis leucis ab urbe Noviomago distans, de qua legenda Dissertatio à Mabillonio edita lib. 4 de Re Diplomatica pag. 258. Eòdem perductus est Stephanus Papa, ibique promissio ipsi à Pippino, filiisque Carolo ac Carolomanno facta est, ut Romano Pontifici res à Longobardis ereptæ restituerentur, sicut testatur idem Anast. in Hadriano I.

Dum apud Carisiacum cum Pippino Rege moraretur Stephanus II, Monachi Brittaniacenses eum convenerunt, de quibusdam Ecclesiasticis rebus interrogaturi: quibus ipse responsa dedit edita Tomo II Conciliorum Galliæ sub hoc titulo: *Stephani II Papæ Responsa, quæ, cùm in Francia esset in Carisiaco villa, Brittanniaco Monasterio dedit ad varia Consulta, de quibus fuerat interrogatus, anno Christi* 754. Subsequuntur Responsa 19 ad totidem interrogata, quæ in triplici versantur materia; decem sunt de Matrimonio, quinque de Baptismo, cætera de Clericis. Ea explicat Natalis Alexander Sæculo 8 in Stephano II, quem juxta vulgarem errorem Stephanum III appellat. Erat porrò Brittaniacum monasterium quondam agri Noviomagensis ad Oesiam fluvium, nunc Prioratus Ordinis Cluniacensis, Gallicè *Bretigny*.

VIII.
Respondet ad consulta Monachorum Brittaniacensium.

IX.
Carolomannus Monachus in Franciam Legatus.

Pippino verò Carisiaci etiam cum Stephano Papa existente, Carolomannus ejus frater tunc Monachus Casinensis, illuc quoque venit ex Italia, & *nitebatur omninò, & vehementer decertabat sanctæ Dei Ecclesiæ causam subvertere, juxta quod à Præfato Rege Aistulpho fuerat directus*, inquit Anastasius. Sed verosimilius est quod scribit Eginhardus in Annalibus ad annum 753. Carolomannum scilicet, invitum Legationem illam obiisse, *quia nec ille Abbatis sui jussa contemnere, nec Abbas illius præceptis Regis Longobardorum, qui ei hoc imperavit, audebat resistere*. Hanc Legationem jussione sui Abbatis suscepisse Carolomannum, scribit etiam Annalista Laureshamensis & multi alii. Sed Pippinus, sicut jam Pontifici spoponderat, eius & Romanę Ecclesiæ patrocinium suscepit.

X.
Stephanus Pippinum & eius filios in Reges ungit.

Bellum undique contra Aistulphum Regem parabatur, sed ob gravem & periculosum morbum Stephani Papæ expeditio tantisper retardata fuit. Ægrotabat circa finem mensis Julii Stephanus in Monasterio sancti Dionysii, ut constat tam ex Anastasio, quàm ex ipsomet Stephano in Epistola ejus, quę legitur apud Hilduinum in Areopageticis, post quàm sequitur narratio de unctione Pippini cum filiis & uxore facta à Stephano, *hoc anno*, inquit Hilduinus, *qui est ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, septingentesimus quinquagesimus quartus, quinto Kalendas Augusti*. Stephanus itaque, insigni miraculo ejusdem sancti Dionysii Martyris intercessione sanatus, ut referunt tum Anastasius, tum Pontifex ipse in laudata Epistola, Pippinum, ejusque filios Carolum & Carolomannum, ac uxorem Bertradam, in Reges Francorum unxit die vigesima octava mensis Julii, quæ anno 754 in Dominicam incidebat; hujusmodi enim cæremoniæ diebus Dominicis,

aut

aut solemnioribus festis fieri solitæ erant. Bis itaque Pippinus in Regem unctus est, ptimùm à sancto Bonifacio Apostolicæ Sedis Legato, ut in Zacharia Papa ostensum est, secundò à Stephano Papa, ut testantur Annalistæ Bertinianus, Loiselianus, Metensis, & alii, necnon & Anastasius.

XI. *Eos Romanorum Patricios dicit.*

Stephanus Pippinum, Carolum & Carolomannum Reges inungens, eos Romanorum Patricios dixit, ut deducitur ex literis ad eos scriptis, quę extant in Codice Carolino num: 9, & quarum hæc est inscriptio: *Domnis Excellentissimis filiis Pippino Regi, & nostro spirituali compatri, seu Carolo & Carolomanno item Regibus, & utrisque Patriciis Romanorum, Stephanus Papa.* Sed rem extra dubium ponit Annalista Metensis, qui ad annum 754 scribit: *Ordinavit* (scilicet Stephanus) *secundùm morem Majorum unctione sacra Pippinum piissimum Principem Francis in Regem, & Patricium Romanorum: & filios ejus duos felici successione Karolum & Karlomannum eodem coronavit honore.* Cùm verò in dicta Epistola, & non infrequenter in aliarum Epistolarum inscriptione ac contextu, Stephanus Pippinum *spiritualem* suum *compatrem* vocet; quin & ipsos Carolum & Carolomannum *spirituales* suos *filios*, eorumque matrem Bertradam, *spiritualem* suam *commatrem*, in Epistola ad eumdem Pippinum ordine 8 in Codice Carolino, etiam appellet; hujus rei alia ratio adduci non potest, quam quòd Stephanus II Carolum & Carolomannum è sacro fonte levaverit, antequam eos in Reges inungeret. Quare falluntur, inquit Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum ad annum 754 num. 58, qui Carolum apud Moguntiam à Bonifacio illius civitatis Episcopo baptizatum esse volunt.

XII. *Pippinus Regem Longobard. vincit.*

Cùm interea Pippinus Legatos ad Aistulphum Regem misisset, & ab eo quod petierat non impetrasset, in eum cum exercitu movit, ut narrant Auctor citatus secundæ Appendicis ad Continuationem Fredegarii, & Anastasius, qui hanc expeditionem dicit contigisse mense Septembri, octava jam inchoata indictione, ideoque mense Septembri ejusdem anni septingentesimi quinquagesimi quarti. Misit itaque Pippinus Rex ante suum occursum aliquot ex suis Proceribus, & cum eis partem exercitus ad custodiendas proprias Francorum clausas, seu Alpium angustias; ipseque tandem cum toto exercitu Alpes transgrediens, in ipsis montium faucibus, eumdem Aistulphum Longobardorum Regem prælio vicit, fugatumque insequens Papiæ obsedit: cùm Pontifex novam timens Christiani sanguinis effusionem, cum eo egit, ut accepto ab Aistulpho juramento, obsidibusque pro restituenda Ravenna, aliisque civitatibus, ipse in Gallias regrederetur.

XIII. *Stephanus PP. Romam redit.*

His ita quàm felicissimè gestis, Pippinus Rex victor cum suis in Gallias, Stephanus autem Papa Romam rediit, ubi summo gaudio à suis exceptus, dignas Deo laudes pro tot tantisque beneficiis publicè apud Basilicam sancti Petri ex more persolvit. Stephanum Romam comitatus est Hieronymus, frater Pippini Regis, ut habet Annalista Fuldensis; Annalistę verò Loiselianus, Laureshamensis, Bertinianus, & Regino Fulradum unum ex Pippini missis Hieronymo adjungunt. *Ipse* Pippinus, inquit Annalista Laureshamensis, *in regnum suum regressus est, & Stephanum Papam cum Fulrado Presbytero Cappellano, & non minima Francorum manu, Romam remisit.* Stephanus autem Romam pervenit ante finem anni 754, ut ex dicendis constabit. Addit Paulus Æmilius, Pippinum domum gloriam retulisse, se omnium mortalium primum, nullo suo dolore bellum externum adversùs gentem rebus gestis nobilissimam pro religione suscepisse, nulloque suo commodo confecisse.

XIV. *Non canonizavit S. Svidbertum.*

Circumfertur Epistola sub nomine sancti Ludgeri Episcopi Monasteriensis ad Rixfridum Episcopum Trajectensem, in qua legitur Pippinum Regem Stephano Papæ in Galliis existenti, exposuisse miracula sancti Swiberti seu Svidberti, qui labente sæculo septimo in Britannia Episcopus Regionarius ordinatus fuerat, ut gentibus verbum Dei annunciaret; & ab eo petiisse, ut Sanctorum Confessorum catalogo adscriberetur: & Pontificem ægrotantem apud sanctum Dionysium, commisisse vices suas ad canonizandum ipsum sanctum *Hildulpho Treverorum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiscopis, Fulcario Leodiensi Episcopo, & præcipuè Hildegero Coloniensi Archiepiscopo*, sed eos propter incursionem Saxonum & expeditionem Italicam Pippini *distulisse canonizationem sancti Swiberti Episcopi usque ad reditum ipsorum de Italia.* Editæ sunt literæ *Rixfridi Trajectensis Episcopi ad Ludgerum Monasteriensis Ecclesiæ Episcopum*, petentis, *ut modum & ordinem Elevationis & canonizationis sancti Svidberti in scripta redigeret*; tum ipsius Ludgeri idipsum exequentis. Sed Henschenius ad diem 26 mensis Martii in Vita Sancti Ludgeri, & ad diem primum ejusdem mensis in Vita sancti Swiberti; ac Mabillonius Sæc. III Benedictino parte I in Elogio Historico ejusdem sancti Svidberti, eas literas supposititias esse demonstrarunt. Neque enim canonizationis nomen ante sæculum decimum auditum, & Sanctorum canonizatio ante sæculum duodecimum Pontificibus Romanis non reservata, ut suo loco videbimus.

XV. *Quæritur quòd Rex Longobard. pacta non servaret.*

Eodem anno in finem vergente, Hieronymus Pippini Regis Frater, & Fulradus Abbas monasterii sancti Dionysii Romà in

in Franciam redire cum literis in Codice Carolino n. 7, recitatis, per quas apud Pippinum, Carolum & Carolomannum Reges Francorum, ac Patricios Romanorum, questus est Stephanus Papa, quòd Aiftulphus Rex promissis minimè ftaret, nihilque cùm Ecclesiæ Romanæ, tum Reipublicæ Romanorum reddidisset. In illis enim literis ait Pontifex de Aiftulpho: *Nec unius palmi terræ spatium beato Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ, vel Reipublicæ Romanorum reddere passus est*, etsi, illi, nempe Pippinus, & filii, *propria voluntate, per donationis paginam B. Petro, sanctæque Dei Ecclesiæ, & Reipublicæ civitates & loca restituenda* confirmassent: Ex quibus verbis etiam colligere est: cùm ventum est ad pacem inter Stephanum & Aiftulphum, legem hanc à Pippino huic fuisse impositam, ut ablata cùm Ecclesiæ Romanæ, tum Reipublicæ Romanæ restitueret, non verò Imperio Romano, ut perperam quidam scribunt.

XVI. *Petit à Pippino, ut eum ad restitutionem ablatorum urgeat.*

Non solùm Aiftulphus ablata Ecclesiæ Romanæ non restituit, sed post Fulradi & Hieronymi reditum in Galliam, statim per scameras, sive exploratores, perque deprædationes seu devastationes Stephano Papæ sese molestum exhibuit. Qua re motus Stephanus, literas, quæ num. 9 in Codice Carolino leguntur, per Willharium seu Wilearium Numentanum Episcopum, ad prædictos Reges mox deferendas curavit, quibus ipsos urgebat, ut Aiftulphum compellerent ad restituendum Ecclesiæ & Reipublicæ Romanæ quod abstulerat, & quod Pippinus Romanæ Sedi donare decreverat: *Etenim*, inquit, *sicut primitùs Christianitati vestræ ediximus, iniquus Aistulfus Rex, ingressò in ejus perfido corde Diabolo, omnia quæ per sacramentum B. Petro per nostros Missos restituenda promisit, irrita fecit, & nec unius palmi terræ spatium B. Petro reddere voluit ..... Non enim quia jam reddere, ut constituit, propria B. Petri noluit, sed etiam scameras atque deprædationes seu devastationes in civitatibus & locis B. Petri facere sua imperatione non cessavit, nec cessat ..... Pro quo peto Vos, Excellentissimi & à Deo protecti filii, & nimis obsecro, doleat Vobis pro sancta Dei Ecclesia & B. Petri causa, & quod per donationem B. Petro offerendum promisistis, eidem contradere debeatis.*

XVII. *Roma à Rege Longobard. obsidetur.*

Anno septingentesimo quinquagesimo quinto ineunte Aiftulphus Rex rursùm ingenti comparato exercitu ipsam urbem Romam obsidione cinxit, omnia circùm loca tam sacra, quàm prophana devastans ac comburens, sacras Imagines in ignem conjiciens, sacrosanctum Corpus Dominicum polluens, Monachos plagis lanians, sanctimoniales contaminans, ceteros Ecclesiasticos laicosque utriusque sexûs jugulans, infantulos à mamillis matrum extractos interimens, nullum denique impietatis & crudelitatis genus non exercens. Stephanus in his rerum angustiis, Legatos de servandis pactis ad Aiftulphum Regem subitò misit, sed cùm pacati nihil retulisset, *omnem, post Deum, spem in Regibus & gente Francorum constituens*, Warnerium Abbatem ad se à Pippino directum, & in Urbe defendenda militis officio egregiè functum, itinere maritimo, quò tutiùs ac celeriùs perveniret, in Franciam cum Legatis suis *Georgio* Episcopo, & *Thomerico* Comite proficisci jussit, ac Pippino hæc universa significare, ipsum per omnia sacra obtestans, ut quæ semel promiserat, aliquando impleret. Duas per illos Legatos Epistolas in Franciam transmisit; unam suo nomine Pippino Regi; alteram suo & omnium Romanorum in afflictione positorum nomine ad eumdem Pippinum, ejusque filios, necnon ad Episcopos, Abbates, Presbyteros, Monachos, Duces, Comites, ceterosque Francos. Ex iis porrò literis constat Romam Kalendis Januarii jam fuisse obsessam.

XVIII. *Scribit ad Pippinum S. Petri nomine.*

Sed cùm obsidio acriùs à Longobardis urgeretur, Stephanus novo, miroque exemplo, quod nec à Decessoribus antea, nec post à Successoribus usurpatum est, ipsius Sancti Petri Apostoli nomine, ad eosdem Reges Pippinum, Carolum & Carolomannum, sive ad omnem generalitatem Francorum scripsit; quibus omnibus enixius, verbisque ad excitandam commiserationem quàm maximè compositis, obtestatus est, ut afflictissimæ succurrerent Ecclesiæ & urbi Romanæ; & quemadmodum *omnes gentes, quæ ad Francorum fortissimam gentem refugissent, salvæ factæ fuerint*; ita sanctam Dei Ecclesiam, & ejus populum ab hostium oppressione liberare festinarent. Ex literis ad Pippinum Regem constat, Ecclesiam, populumque Romanum spem suam omnem in Christianissimo Rege, ac Francis, ut in liberatoribus suis, posuisse: *Adjuva nos, inquit, & auxiliare nostri sub magna velocitate, Christianissime .... Peto te, ne pereamus, nequando dicant gentes, quæ in cuncto orbe terrarum sunt: Ubi est fiducia Romanorum, quam post Dominum in Regibus Francorum habebant .... Salva nos antequam pereamus, Christianissime Rex.... Considera, considera, & omninò percogita, per Deum vivum te conjuro, quoniam & nostra, & omnis Romanorum Populi animæ, post Deum, & ejus Principem Apostolorum, in tua à Deo protecta Excellentia, & gente Francorum à Deo tibi commissa pendent.... Quoniam nulli alio, nisi tantummodo tuæ amantissimæ Excellentiæ, vel dulcissimis filiis, & cunctæ genti Francorum, per Dei præceptionem, & B. Petri, Sanctam Dei Ecclesiam,*

& no-

& nostrum Romanorum Reipublicæ populum commissimus protegendum.

XIX. *Exarchatum Ravennæ & alia munificentia Pippini recipit.*

Pippinus, cognitâ Aistulphi Regis fraude, irâ & dolore exarsit, & novo decreto bello, novos populis delectus indixit. Tum cum exercitu in Longobardos movit, Aistulphum ad Alpium angustias fugatum Papiæ obsedit; nec veniam unquam rupti fœderis ei roganti tribuere voluit, quousque Ravennam cum universo Exarchatu, Pentapolimque, ac viginti civitates iis provinciis comprehensas Romano Pontifici tradidisset. Aistulphum coegit, inquit Anastasius, ad confirmandum pactum, *quod per octavam elapsam indictionem inter partes provenerat*, & factam in scriptis donationem Romam ad Stephanum Papam transmisit, ideoque post mensem Augustum ejusdem anni 755, quo mense Septembri nona indictio initium sumpsit. Pippinus in Franciam rediens, reliquit in Italia Fulradum Abbatem monasterii Sancti Dionysii, qui civitates in pacto contentas ab Aistulpho reciperet, receptasque mox in potestatem Pontificis Romani transferret, uti narrat Anastasius.

XX. *Ab hoc tempore Pontifices Romani civitatibus dominantur.*

Fulradus cum Procuratoribus Aistulphi in Exarchatum, Pentapolimque progressus, omnes urbes præter Ferrariam, Faventiam & alias quasdam recepit, & obsidibus de unaquaque sumptis, ac Primoribus secum earum ductis, Romam adiit, atque singularum urbium claves unà cum tabulis ipsius Donationis à Pippino Rege factæ in Confessione Sancti Petri deposuit. Ravennæ etiamnum in antiqua tabula legitur hæc epigraphe, à Papyrio Massono lib. a relata PIPINUS. PIUS. PRIMUS. AMPLIFICANDÆ ECCLESIÆ. VIAM. APERUIT. ET EXARCATUM. RAVENNÆ. CUM AMPLISSIMIS...... cætera verba exesa. Sed ea inscriptio longè post Pippini mortem posita, & postqam imitatores habuit, cùm *primus* dicatur Ecclesiam amplificasse. Quid porrò Donatio Pippini contineret, & quas civitates complecteretur, inter Scriptores non convenit, nam præter civitates, quas Anastasius recenset, Leo Ostiensis in Hist. Casin. lib. 1 cap. 7, latioribus eandem donationem extendit terminis. Sed, quidquid sit, illud certum videtur Annotatori Baronii, ab hoc tempore plenam in rebus civilibus administrationem Pontifices Romanos, tam Romæ, quàm in Exarchatu Ravennatensi exercuisse, nisi rebellionum motibus aliquando impedirentur. Romani enim, inquit, ab eo tempore, quo Pippinus Exarchatum Ravennæ Principi Apostolorum, ejusque successoribus concessit, Constantini Copronymi Imperatoris hæretici, qui eos adversus Longobardos defendere non poterat, dominationem penitùs excussere, & Rempublicam instituere, cujus caput Romanus Pontifex, Defensor verò ac Protector Pippinus Francorum Rex dicti sunt. Hinc quando Stephanus II in suis literis de Aistulpho & de vexatione urbis Romæ sermonem habet, nusquam meminit Imperatoris, & Romanos populum suum appellat, ut videre est in ejus Epistolis 3, 4, & 6 ad Pippinum Regem. Iisdem loquendi formulis utuntur Paulus Papa, Stephani successor, & Hadrianus I, ille in Epistolis ordine 2, & 7 ad Pippinum; hic in Epistola 4 ad Carolum Magnum anno 775 data. Nec refert quòd Pontifices in subscriptionibus dictarum Epistolarum memorent annos Constantini Imperatoris, dicuntur enim datæ *imperante Domino piissimo Augusto Constantino à Deo coronato magno Imperatore* anno 32, vel aliquo alio ejusdem Imperatoris; nam & Concilium Romanum, anno 743 dicitur habitum, *anno secundo Artabasdi Imperatoris, necnon Luitprandi Regis anno trigesimo secundo*; inde tamen non sequitur Romani Luitprando Longobardorum Regi fuisse subditam. Præfati itaque Pontifices Romam iis formulis tunc usi sunt tanquam notis temporariis, quæ subjectionem nullam inferebant.

XXI. *Desiderium juvat ad obtinendum Regnum Longobard.*

Aistulpho Longobardorum Rege, anno septingentesimo quinquagesimo sexto, morruo, Stephanus Papa, inter Longobardos pro successione excitatos tumultus compressit, & Desiderium Tusciæ Ducem ad obtinendum regnum juvit, sancito cum ipso fœdere, ipsique auxilium Francorum impetravit, iis conditionibus, ut civitates, quas Aistulphus ad mortem usque contra pactum retinuerat, & quas Pippini Donatio complectebatur, Ecclesiæ Romanæ restitueret, ut testatur Anastasius Bibliothecarius. Hæ civitates erant Faventia, Imola & Ferraria, cum earum finibus, Auximum, Ancona & Humana, cum earum territoriis, & Bononia, ut constat ex literis Stephani ad Pippinum Regem ea de re datis, & per Fulradum Abbatem, Georgium Episcopum, & Joannem Sacellarium transmissis, quibus eum rogavit, ut cum Desiderio, ubi promissa implevisset, amicitiam fœdusque pacisceretur. Solum tamen Ferrariæ Ducatum Stephanus recepit, Desiderio Rege ceteras civitates contra promissa retinente.

XXII. *Septima Pseudo-Synodus Cpoli celebratur.*

Stephano II Papa sedente, anno septingentesimo quinquagesimo quarto Constantinus Copronymus Imperator pseudo-Synodum adversùs sacras Imagines Constantinopoli celebravit, *nullo præsente ex Catholicis sedibus, Romana scilicet, vel Antiochena, Alexandrina, aut Jerosolymitana. A quarto Idus Februarii incipientes perduraverunt usque ad Sextum Idus Augusti ejusdem septimæ indictionis*, inquit Theophanes ad annum 13 ejusdem Imperatoris. Hæc pseudo-

SAEC. VIII. STEPHANUS II.

pseudo-Synodus, cui trecenti triginta octo Episcopi interfuere, celebrata est in Templo Sanctissimæ Dei Genitricis ad Blachernas. Hujus mentio est in Vita Sancti Stephani Junioris Monachi, qui ob defensionem sacrarum Imaginum anno septingentesimo sexagesimo septimo martyrium subiit, à Stephano Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diacono circa annum octingentesimum octavum scripta, & à Loppino publicata. Ex ea Vita discimus, Constantinum Copronymum Imperatorem, *propositis vivifico corpore & Sanguine Christi, intemeratisque lignis, in quibus Christus Deus pro nobis manus extendit, atque etiam inviolatis Evangeliis* omnes jurare fecisse: *Sanctam Imaginem se non adoraturos, sed eam idolum vocaturos;* postea, Constantinum Monachum, Sylæl antea Episcopum, *non Dei & Sacerdotum suffragio, sed proprio dolo in Ecclesiam* adduxisse, *ubi cùm ambo in ambonem ascendissent*, ab ipso Copronymo Patriarcha Constantinopolitanus dictus est in locum Anastasii nupet defuncti. Deinde omnium consensu decretum est, ut sacras Imagines quilibet *Idola* nuncuparet, earumque cultores *Idololatras*: itemque non solùm Sanctos, sed nec ipsam Deiparam Virginem, post obitum aliquid juris habere ad intercedendum pro nobis, vel aliquo modo posse nobis prodesse: prohibitum est pariter Apostolos, vel Martyres, aliosque Confessores, aut Virgines *Sanctos* appellari. Denique decretum, ut hoc ipsorum Conciliabulum *Septima Synodus Oecumenica* diceretur.

XXIII. *Synodus dicit neque œcumenica esse à Rom. Pontifice approbetur.*

Sed, ut refert Stephanus Diaconus in laudata Sancti Stephani Junioris Vita, hic Sanctus ad Episcopos, qui eum à sacrarum Imaginum cultu revocare volebant, ita respondit: *Quanam ratione vestram Synodum Oecumenicam dicitis, quam neque approbavit Romanus Pontifex (quamquam canone præscribitur res Ecclesiasticas absque Papa Romæ constitui non debere) neque Alexandrinus, ut verum fatear, neque Antiochenus, neque Jerosolymitanus? Ubi enim illorum libelli, ut falsa vestra Synodus Oecumenica prædicetur? Quomodo porrò Septimam nuncupatis, quæ sex priores non est secuta?* Et infra: *Vos verò qui sex Synodorum traditiones antiquastis, quonam titulo vestram Synodum Septimam nominetis, ignoro.* Tandem ait sex priores Synodos in Templis Sanctorum celebratas fuisse, in quibus *omnibus Imagines sculptæ erant, quas Patres approbavere & adoravere.* Constantinus porrò Copronymus, ut id obitet notem, bellum sacris Imaginibus indicendo, easdem in minutissimas partes comminuendo, & quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce, vel atramento oblitetando, Crucis cultum abjicere ausus non est, cùm, ex mox dictis, solemni jurejurando supra sacrosanctum corpus Dominicum, ac venerandam Crucem & Sancta Evangelia populum Constantinopolitanum adstrinxerit, nunquam se sacras Imagines adoraturos, sed eas Idola vocaturos.

XXIV. *Stephanus PP. hanc Pseudo Synodum irritat.*

Non solùm hæc Synodus ab aliis Patriarchis & ab ipso Romano Pontifice approbata non est, ut legitur in prædicta S. Stephani Junioris Vita; sed etiam à Stephano Papa irrita reddita est & cassata; idemque Constantinus Imperator ab eo monitus literis, ut ab errore desisteret, ut testatur Hadrianus itidem Pontifex Romanus in Epistola ad Constantinum & Irenem Augustos. Hæc eadem Septima pseudo-Synodus, in Actione septima Nicænæ secundæ Synodi, Septimæ Oecumenicæ damnata est, & anathemate nominatim confixi sunt Iconomachorum Principes, ut ibidem dicetur.

XXV. *Moritur.*

Stephanus Papa, post immensos labores pro Romana Ecclesia honestè perfunctos, ex hac vita migravit die vigesima quarta mensis Aprilis anni septingentesimi quinquagesimi septimi, & *sepultus est*, inquit Anastasius, *in Basilica B. Petri Apostolorum Principis sexto Kalendas Maji, indictione* 10, seu die vigesima sexta ejusdem mensis; fedit enim, ut habent duo exemplaria MSS. ejusdem Anastasii ac tres Catalogi Criticæ Baronianæ præfixi, *annos quinque, & dies viginti novem*, ordinatus quippe fuerat die 26 mensis Martii anni septingentesimi quinquagesimi secundi.

S. PAULUS *Pontif. XCV.*

Anno Domini DCCLVII.

I. *S. Paulus dicitur Papa.*

CUm, post Stepani II mortem, Sedes vacasset mensem unum, dies quinque, ut habent vetustissimus codex Bibliothecę Cęsareę, de quo loquitur Lambecius Tom. II ejusdem Bibliothecę pag. 927, & seq. alter codex Anastasii Colbertinus, & varii Catalogi, Paulus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus natione Romanus, ex patre Constantino, Stephani II frater consecratus est Pontifex die vigesima nona mensis Maij, in quam anno septingentesimo quinquagesimo septimo Dominica incidebat.

II. *Ejus primordia & virtutes.*

Paulus ante Pontificatum in Lateranensi

nensi Patriarchio sub Gregorio tertio, & Zacharia Pontificibus mores, & Ecclesiasticam perdidicit disciplinam, & à Zacharia cum fratre Stephano Diaconus creatus est. Mortuo fratre in ejus locum subrogatus est ob integritatem vitæ, & doctrinam; duorum enim fratrum successio in summo Sacerdotio exemplo carebat, quæ nec in posterum unquam visa est; & parte alia cùm Stephanus frater ægrotaret, plures ex populo Theophylactum Archidiaconum in Sedem Romanam evehere peroptabant, sed validior & sanior pars Paulum in Pontificem elegit; erat enim vir mitissimi ingenii, clementiæque singularis, ut scribit Anastasius. Lustrabat carceres, indeque plerosque eorum, qui ære alieno oppressi in iis detinebantur, persoluto creditoribus pretio dimittebat, viduis, pupillis, egenisque omnibus patrem se exhibens, infirmos etiam cum quibusdam familiaribus noctu visitabat, quibus alimenta, ceteraque necessaria subministrabat.

III. Ante ordinationem Pippino Regi suam electionem significat.

Ubi Paulus creatus est Pontifex, ad Pippinum Francorum Regem literas dedit, quibus Stephani fratris obitum, & suam electionem significat, indicatque se in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perseveraturum, petens ab eo, ut idem præstaret. Hæ literæ fuerunt primæ ab ipso datæ, utpote ante suam ordinationem scriptæ, earum enim hæc est inscriptio: *Domno excellentissimo filio Pippino Francorum, & Patricio Romanorum, Paulus Diaconus, & in Dei nomine Electus S. Sedis Apostolicæ.* Hęc Epistola in Collectione Concil. Labbei prima ordine rectè ponitur; in Codice verò Carolino est 13.

IV. Carolus M. Auctor est Codicis Carolini.

Hic porrò locus se offert de Auctore Codicis Carolini Lectorem monere. Jacobus Gretzerus anno 1613 Ingolstadii publicavit Epistolas, quas Romani Pontifices Gregorius III, Zacharias, Stephanus II, Paulus, Stephanus III, Hadrianus, & pseudo-Papa Constantinus ad Carolum Martellum Majorem-Domûs, ad Pippinum, ad Carolum Magnum; & ad Carolomannum ejus fratrem miserunt. Hæ Epistolę collectæ olim in unum volumen fuerant studio & curâ ipsius Caroli Magni, & sunt omninò nonaginta novem. Eas idem Carolus Magnus anno 791 iterum rescribendas curavit, eò quòd nimia vetustate jam ex parte deletæ essent, ut liquet ex antiqua inscriptione majusculis literis exarata, quæ ab illo ipso, qui ejus jussu eas in unum corpus redigendas descripsit, Collectioni earum præfixa est. Et hęc Collectio vocatur Codex Carolinus ab ejus Auctore Carolo Magno. Lambecius porrò lib. 2 Bibliothecæ Cæsareæ cap. 5 testatur eam extractam esse ex antiquo MS. ejusdem Bibliothecę; sed eum qui Codicem descripsit, & ad Gretzerum misit, nimiam nonnullis in locis corrigendis & mutandis sibi arrogasse licentiam, ideoque operæ pretium fore, si prima illa editio de integro conferatur cum laudato exemplari authentico. Denique omnes illæ Epistolæ anno 791 anteriores sunt, cùm earum Collectio eo anno facta fuerit. Extant etiam apud Duchesnium Tom. 3.

V. Paulus PP. fit compater Pippini Regis.

Eodem anno septingentesimo quinquagesimo septimo, Pauli Papę primo, nata est ex Bertrada Regina Pippino filia Gislana appellata, ut testatur Annalista Petavianus à Duchesnio editus. Pippinus statim, per Wlfardum Abbatem monasterii Sancti Martini apud Turonos, transmisit ad Paulum Papam sabanum, seu linteum, in quo Gislana *sacratissimo lavacro abluta, suscepta est*, ut inquit Pontifex in Epistola 6 ad Pippinum Regem, in Codice Carolino 27. *Quem & cum magna jucunditate & aggregata populi cohorte, infra Aram sacrati corporis auxiliatricis vestræ Beatæ Petronillæ, quæ pro laude æterna memoriæ nominis vestri nunc dedicata dignoscitur, celebrantes Missarum solemnia cum magno gaudio suscepimus, & per allatum eundem sabanum, eam tanquam præsentialiter nos suscepisse gaudemus.* Tegumentum itaque illud, quod filiæ suæ jam baptizatæ Pippinus præbuerat, Paulus Papa accepit, ac si præsens Regiam puellam è sacro lavacro suscepisset, & exinde Pippinum *compatrem*, Bertradam Reginam *commatrem* & Gislanam *spiritalem filiam* suam dixit, ut legere est tum in citata Epistola, tum in aliis ab eo ad Pippinum scriptis.

VI. Auxilium ab eo contra Longobardos petit.

Desiderius Longobardorum Rex provinciâ Pentapoleos, cum Ducatibus Spoletano & Beneventano, igne ferroque vastatis, Albinum Ducem Spoletanum, nonnullosque Proceres, qui se Beato Petro, Pippinoque Regi summiserant, in vincula detrusit. Georgium prętereà Constantini Imperatoris Legatum, qui priùs in Franciam directus fuerat, Neapoli accersivit, communicatoque consilio, Imperatorem literis solicitavit, ut contrà Ravennates exercitum in Italiam dirigeret, seque subsidiarias copias pro viribus missurum spopondit. Licèt autem sciret, hæc non latere Paulum Papam, ad eum tamen eodem anno septingentesimo quinquagesimo septimo Romam venit, rogantique ut restitueret Imolam, Bononiam, Auximum, Anconam & alias civitates, quas præsentibus Francię Legatis, Fulrado scilicet Abbate, & Rodberto, eodem anno à Pippino missis, se redditurum promiserat, haud acquievit, simulatèque respondit, se pacem ultrò amplexurum cum Sede Apostolica, modò sibi remitterentur obsides, quos Pippino Regi tradiderat. Papa semel & iterum ad Pippinum Regem scripsit, veritusque ne literę in manus Longobardorum incidissent, ter-

SÆC. VIII. S. PAULUS.

tias literas transmisit per Georgium Episcopum, & Stephanum Presbyterum, quos in Franciam Legatos destinabat, quibus præcepit, ut auxilium à Pippino poposcerent ad repetendas civitates, quas Rex Longobardorum Apostolicæ Sedi nondum restituerat. Hæc constant ex Epist. 2 Pauli ad Pippinum, quæ in Codice Carolino est ordine 15.

VII. Pippinum & gentem Francorum commendat.

Scripsit insuper Paulus Pontifex Epistolam ordine 10 in editione Conciliorum, 22 in Codice Carolino, ad omnes Francos, in qua post uberrimas gratiarum actiones, hæc ad commendationem Pippini, gentisque Francorum observatione digna habet: *Verè elevatum est nomen gentis vestræ super multas generationum nationes, & regnum Francorum vibrans, emicat in conspectu Domini, quòd talibus benignissimis Catholicæ & Apostolicæ Sanctæ Dei Ecclesiæ liberatoribus, præornatur Regibus. Novus quippe Moyses, novusque David in omnibus operibus suis effectus est Christianissimus & à Deo protectus filius, & spiritalis compater Dominus Pippinus, Dei nutu victoriosissimus Rex, per quem exaltata Dei Ecclesia triumphat, & fides Catholica ab hæreticorum telo illibata consistit. Et vos quidem, carissimi, gens sancta, regale Sacerdotium, populus acquisitionis, cui benedixit Dominus Deus Israel, gaudete & exultate, quia nomina vestra, Regumque vestrorum, exarata sunt in Cœlis, & merces vestra magna est coram Deo & Angelis ejus*, &c. Ut omnibus Francis eas literas scriberet impulsus fuisse videtur Paulus Pontifex literis, per quas Pippinus Senatum, ac populum Romanum cohortatus est, ut fidem ergà Romanam Ecclesiam, & eundem Pontificem religiosissimè custodirent. Extat ad illas Pippini literas responsio Pauli in Codice Carolino n. 36.

VIII. Longobardos ad auxilium contra Græcos pertrahere tentat.

Constantinus interea Imperator, ut Ravennam totumque Exarchatum ad defectionem solicitaret, Leonem missum Imperialem cum literis eò direxit. Exemplar illius Epistolæ, in Codice Carolino ordine 28, Sergius Archiepiscopus Ravennas Romano Pontifici deferendum curavit. Paulus acceptum transmisit Pippino, eumque rogavit, ut Desiderium Longobardorum Regem hortaretur ad auxilium Ravennæ, & civitatibus maritimis Exarchatûs ferendum, si quid Græci molirentur. Unde patet Paulum Epistolas suas tempori sapienter accommodasse: in prioribus enim literis, quia Græci tunc quiescebant, de Longobardorum Rege questus est, in his verò, quia Græci bellum minantur, agit Pippinum, ut eundem Longobardorum Regem hortetur auxilium præstare *tam Ravennæ, quàm Pentapoleos maritimis civitatibus*.

IX. Cum Desiderio eorum Rege convenit.

Pippinus Rex Paulo Pontifici suasit, ut pacem cum Desiderio Longobardorum Rege servaret. Quare cùm Desiderius anno septingentesimo quinquagesimo octavo, autumnali tempore, causâ orationis Apostolorum limina adiisset, cum eo colloquium habuit; deque restituendis Ecclesiæ quibusdam in Tuscia & alibi patrimoniis, cum eodem convenit. Hæc constant ex Epistola 26 Codicis Carolini, quam ad Pippinum scripsit Paulus, ex qua & constat eundem Regem Pippinum, *Desiderium admonuisse Regem Neapolitanos ac Caietanos constringere ob restituenda patrimonia* Ecclesiæ Romanæ ablata.

X. Nihil omittit ut Pippinum à Constantino Imp. dissociet.

Frequentes his temporibus ultrò citròque cursitabant Nuncii, cùm Pontificii, tum Regii. Quare Paulus Papa per Epistolam 37 Codicis Carolini Pippinum Regem rogavit, ut Nuncium Romæ demoraturum mitteret. Hoc intendebat potissimùm Pontifex, ut contra Græcos orthodoxam fidem, suumque Principatum tueretur; neque sibi videbatur quicquam acturus magis opportunè, quàm si Pippinum Regem ab Imperatore Constantino dissociaret. Ut id assequeretur nihil intentatum reliquit; amorem singularem erga Pippinum, odium vehemens adversùs Constantinum significavit; palàmque testatus est, in Pippino, post Deum, spem omnem sese collocasse, ac sibi ab uno Constantino metum ac terrorem incuti. Ne literas quidem ab Alexandrino Patriarcha per Monachum Acosmam acceperit, quin earum exemplar Pippino, ut Regi Orthodoxo, & Defensori Catholicæ fidei transmitteret. Cujus rei testis est Epistola 35 Codicis Carolini eodem penè tempore, quo superior, scripta.

XI. Cantum Romanum in Galliam introduci curat.

Hoc eodem anno septingentesimo quinquagesimo octavo, Paulus Pontifex loco muneris Pippino Regi transmisit Antiphonale & Responsale, insimul artem Dialecticam Aristotelis, Dionysii Areopagitæ libros, & alios quosdam, ut constat ex embolo Epistolæ 25 ejusdem Codicis Carolini ad Pippinum datæ. Antiphonalia & Responsalia, librosque hujusmodi Româ sæpè transmiserant in Franciam Romani Pontifices, ex quo divina officia Romana cum Romano cantu in Galliam sunt introducta, Stephano II tum Pontifice, & Pippino Rege, ut observat Baronius anno 754. Quod spectat ad cantum Romanum, ut à Gallis edisceretur plurimùm adlaboravit Paulus Pontifex, & simul cum eo Remigius Rotomagensis Archiepiscopus, Pippini Regis frater, ut testatur idem Paulus in Epistola 43 Codicis Carolini ad eundem Pippinum.

XII. Frustrà Constantini Imp. conversionem tentat.

Multum etiam laboravit Paulus, ut Constantinum Copronymum Imperatorem à sua erga sacras Imagines impietate converteret, tum literis, tum Apostolicis Legatis ad eum missis. Desiderantur quidem literæ ab eo scriptæ, sed earum diserta mentio est in Epistola Hadriani Papæ ad Constantinum & Irenem

Irenem Augustos. Meminit & de his Anastasius his verbis: *Sæpiùs suos Missos cum Apostolicis obsecratoriis atque commonitoriis literis, præfatis Constantino & Leoni* (ejus filio) *Augustis direxit pro restituendis, confirmandisque in pristino venerationis statu sanctissimis Imaginibus Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, sanctæque ejus Genitricis, atque beatorum Apostolorum, omniumque sanctorum Prophetarum, Martyrum & Confessorum.* Sed frustra Paulum id egisse, quòd Constantinus in lapidem obduruisset, eventus demonstravit.

XIII. *Optat fieri Pater lustricus filii Pippini.*

Annalista Metensis apud Duchesnium ad annum septingentesimum quinquagesimum nonum scribit: *Natus est autem ei* (nempe Pippino Regi) *filius, cui nomen suum imposuit. Qui vixit duos annos, & in tertio defunctus est.* Cùm Paulus Pontifex, filii Pippini nativitatis certior factus esset, mox per Epistolam vigesimam tertiam Codicis Carolini Pppinum Regem enixè rogavit, *ut à sacratissimo Baptismi lavacro eum suscipere* mereretur. Utrum eum revera è sacro fonte susceperit, nos latet.

XIV. *Monet Pippinum Desiderium Regem sibi ex parte satisfecisse.*

Sub initium anni septingentesimi sexagesimi pervenerunt in Italiam Remedius, seu Remigius Archiepiscopus Rotomagensis, Pippini Regis frater, & Autharius, sive Andegarius Dux, ejusdem Pippini Oratores, quibus Desiderius Longobardorum Rex Paulo spopondit, se Pontifici omnia B. Petri patrimonia, jura etiam, fines & territoria diversarum civitatum, quę Reipublicæ Romanorum fuerant, plenissimè restituturum hoc eodem anno, mense Aprili, indictione decima tertia. Atque reipsa partem reddidit, aliam partem pollicitus se paulò post quoque redditurum. Rogavit insuper Paulum, ut Pippinum Regem de rebus illis certiorem faceret, quod quidem Paulus legitur præstitisse literis, missoque etiam in Franciam Petro Presbytero, ita tamen ut Regi Francorum supplicaret, ne desisteret à sollicitando Desiderio, donec is ritè suas omnes pollicitationes exsolvisset. Constant hæc ex Epistola 21 Codicis Carolini, quę in editione Conciliorum Labbeana est ordine 3. *Innotescimus*, inquit Paulus, *præcelsæ Christianitati Vestræ, quòd nuper dum ad nos conjunxissent fidelissimi vestri, scilicet Deo amabilis Remedius germanus vester, atque Autharius gloriosissimus Dux, Constitit inter eos, & Desiderium Longobardorum Regem, ut per totum instantem Aprilem mensem istius 13 indictionis, omnes justitias fautoris vestri beati Petri Apostolorum Principis, omnia videlicet patrimonia, jura etiam & loca, atque fines & territoria diversarum civitatum nostrarum Reipublicæ Romanorum, nobis plenissimè restituisset. Unde ex parte quidem easdem justitias se profitetur, atque omnino spondet nobis esse facturum. Quapropter impensius nos præfatus Desiderius Longobardorum Rex obsecratus est, ut vestræ à Deo protectæ Excellentiæ nostris Apostolicis relationibus intimare debuissemus, & ecce sicut nostro post Deum Liberatori hoc ipsum eximiæ, atque sublimissimæ & à Deo protectæ Christianitati Vestræ per has Apostolicas nostras innotuimus syllabas.* Obtestatur postea Paulus Pippinum, ut si Desiderius ista neglexerit, illum, sicut Stephano Papæ & sibi promiserat, ad restitutionem cogeret.

XV. *Patrimonia Ecclesiæ Rom. ab ejus juribus distinguuntur.*

In hac Epistola, ut advertit Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum 760 n. 7, patrimonia distinguuntur à juribus, locis, finibus ac territoriis civitatum. Nam jura, loca, fines & territoria civitatum pertinent ad donationem Pippinianam, partemque constituunt Principatûs à Pippino Rege Pontifici Romano collati. Patrimonia verò tum intra, tum extra donationem Pippinianam consistunt, *pro subsidio tantùm & alimento pauperum Christi seu luminarium concinnatione*, ut loquitur Gregorius Papa III in literis ad Carolum Majorem-Domûs patrem Pippini Regis, quæ extant apud Baronium anno 740. Sita porrò erant illa patrimonia in Ducatibus Beneventano, Spoletano, & Tusco, necnon in territoriis Neapolitano, & Cajetano, & pertinebant ad Pontifices Romanos ante donationem Pippinianam, ut liquet ex Epistola 26 Codicis Carolini à Paulo Papa ad Pippinum Regem data, de qua num. 9 locuti sumus.

XVI. *Paulus PP. construit monasterium SS. Stephani, & Silvestri.*

Anno septingentesimo sexagesimo primo Paulus Papa privilegium concessit monasterio, quod Romæ in paterna domo à fundamentis construxit in honorem sancti Stephani Papæ & Martyris, necnon sancti Silvestri itidem Pontificis & Confessoris, quod cùm multis prædiis dotasset, & rebus omnibus necessariis instruxisset, eorundem sanctorum Stephani & Silvestri corpora in illud transtulit, & in Oratorio reposuit; aliorum verò Sanctorum Reliquias recondidit in Ecclesia infra claustra monasterii constructa & magnificè ornata, Monachorumque Græcorum Congregationem ibi instituit, qui Græco ritu sacra operarentur. Monasterium illud ad sanctos Martyres in Schola Græcorum nominavit, quam nuncupationem deinceps retinuit. Temporis deinde progressu monasterium illud transiit ad Moniales, quæ dicuntur sancti Silvestri, quæ in locum Monachorum subrogatæ sunt. Datum dicitur privilegium *quarto Nonas Junii indictione* 14, ideoque anno 761. Ita legitur in editione Conciliorum; apud Baronium verò habetur, *quarto Nonas Julii*, sed quæcumque lectio retineatur, non concordat cum verbis additis in fine privilegii,

quæ habent eadem indictione corpora sanctorum Stephani & Silvestri in eam Ecclesiam translata die 19 Junii vel Julii, & die 17 Augusti, nisi dicamus hæc verba addita esse post dictum diem 17 Augusti, quo una ex his Translationibus facta supponitur. Vide dicta in sancto Silvestro.

XVII. Quædam monasteria Pippino Regi donat.

Anno septingentesimo sexagesimo secundo, idem Pontifex almum monasterium sancti Silvestri dictum, in monte Soracte situm, cum tribus aliis ei subjacentibus Pippino Regi donavit, ut liquet ex Epistola 12 Codicis Carolini ab eo ad Pippinum scripta, in qua Pontifex ait: *Quoniam constat præcelsa Eximietas Vestra à nobis petiisse monasterium, scilicet B. Silvestri Pontificis atque Confessoris, situm in monte Soracte, necnon & alia illi tria subjacentia monasteria, sancti scilicet primi Martyris Stephani, & B. Andreæ Apostoli, atque Victoris*, in perpetuum concedimus atque largimur *à præsenti quinta decima indictione*, quæ in cursu fuit usque ad Kalendas Septembris anni 762, *pro sustentatione pauperum, & alimoniis* fratrum nostrorum, Christi pauperum atque Monachorum, illic nunc & inposterum spiritalem vitam degentium.

XVIII. Gratulatur ei de suo in Sedem Apost. studio.

Cum interea Pontifex sibi à Longobardis timeret, Pippinus Rex Haribertum Murbachiensem Abbatem & Dodonem Comitem, anno septingentesimo sexagesimo tertio Romam ad eum direxit, qui certiorem redderent de firmo proposito, magnaque costantia, quam ipse Pippinus in caussis Apostolicis perficiendis gerebat; paulòque post reversi sunt in Franciam cum Legatis Pontificiis, Joanne Subdiacono & Abbate, ac Petro primo Defensore, gratulatoriisque literis ad Pippinum pro sincero atque constanti erga Sedem Apostolicam studio, ut videre est in Codicis Carolini Epistola 18 à Paulo Papa data.

XIX. Legati Pauli PP. de fide disputant cum Legatis Imp.

Anno septingentesimo sexagesimo quarto, Constantinus Imperator Anthymum Spatarium & Synesium Eunuchum, Oratores in Franciam ad Pippinum Regem misit; sed Pippinus, ut suum erga Sedem Apostolicam, & Paulum Pontificem studium in dies magis ac magis testaretur, eos nec videre, nec audire voluit, nisi præsentibus Legatis Apostolicis, & disputationibus interfuit, quas utrique inter se inierunt de observatione fidei orthodoxæ, & pia Patrum traditione. Deinde cum Anthymo, qui Constantinopolim redibat, suos quoque misit Oratores, per quos Imperatorem cunctis de rebus certiorem fecit. Romam verò direxit Flavinum Capellanum unà cum Legatis Apostolicis Joanne Subdiacono & Abbate, atque Pamphilo Defensore Regionario, per quos deferri curavit ad Pontificem, non literas modò, quæ gesti negotii seriem omnem complectebantur; sed & exemplar ipsarummet, quas acceperat à Constantino, vel eidem Imperatori rescripserat. Pontifex amplissimas gratias egit, misso protinùs Legato cum literis, quæ fidem earum rerum faciunt. Hæ literæ quidem periere, sed Epistola 20 Codicis Carolini dictorum confirmationem continet.

XX. Paulus PP. studet conciliare Tassilonem Bavariæ Ducem cum Pippino.

Tassilo Bajoariæ seu Bavariæ Dux, anno 757 super corpora Sanctorum Dionysii, Rustici, & Eleutherii, necnon sancti Germani, & sancti Martini juraverat se Pippino Regi, & filiis ejus fidem servaturum. Sed postpositis sacramentis & jurejurando anno 763 è Placito Nivernensi, sine licentia Pippini aufugit, & in Bajoariam reversus est. At facti postea pœnitens sæpiùs Paulum Papam rogavit, ut pacis inter eum & Pippinum componendæ causâ Legatos in Franciam mitteret. Annuit Paulus, annoque septingentesimo sexagesimo quarto Philippum Presbyterum & Ursum cum litteris ad Pippinum direxit mense Majo; sed illi cùm Ticinum venissent, à Desiderio Longobardorum Rege, qui filiam suam in matrimonium Tassiloni, vel jam collocaverat, vel brevi se collocaturum sperabat, prohibiti sunt ulteriùs progredi. Quo comperto Pontifex easdem literas ad Pippinum transmisit per alium Legatum. Hæc constant ex eadem Epistola 20 Codicis Carolini, Pippino Regi data; non videtur tamen Tassilo in gratiam cum Pippino rediisse; Annalista enim Metensis ad annum 763 scribit, Tassilonem *nunquam amplius faciem Regis Pippini videre* meruisse, postquam fidem fregit, è Placito Nivernensi aufugiens.

XXI. S. Gorgonii corpus & alia duo Episc. Metensi tradit.

Sanctus Chrodegangus Episcopus Metensis monasterium Gorziæ ad amnem cognominem haud procul à Mosella fluvio, sexto milliario supra Mediomatricum civitatem condidit, annoque septingentesimo sexagesimo quarto *Romanum adiit Apostolicum Paulum nomine, poscens sibi dari pignora aliqua Sanctorum, quæ has insignirent partes regionis. Qui concitùs volente Deo ejus annuens precibus, tradidit ei tria corpora sanctorum Martyrum, Gorgonii, Naboris & Nazarii*, inquit Auctor Anonymus Gorziensis, qui medio sæculo 10 Historiam Translationis sancti Gorgonii in monasterium Gorziense à Mabillonio part. 2 Sæc. 3 Benedictini recitatam, descripsit, qui subdit Chrodegangum, sanctum Naborem Hilariaco monasterio delegasse; sanctum Nazarium cuidam religiosæ fœminæ tradidisse, quæ in prædio suo ultrà Rhenum, quod dicitur *Lorsan*, seu potius *Lauresham* illum collocavit; beatum verò Gorgonium penès se statuisse *in loco, qui dicitur Gorzia, anno ab Incarnatione Domini* 765. Reliquias

quias itaque illas Chrodegangus à Paulo Papa obtinuit quidem anno 764, sed earum Translatio facta est tantùm anno 765, ad quem eam referunt Rabanus Manrus in suo Martyrologio ad diem duodecimum mensis Junii, Notkerus in suo itidem Martyrologio, Marianus Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, aliique Annalistæ. Porrò monasterium Gorziense, quod plurium Sanctorum Seminarium fuit, inter bella sæculi 16 gesta subversum, tandemque in Collegium duodecim Canonicorum redactum.

XXII. *Pippino nunciat Græcos mittere classem in Italiam.* Anno septingentesimo sexagesimo quinto Paulus Papa certior factus, quòd sex Patricii cum trecentis navibus Constantinopoli solvissent, auctique classe Sicula Romam properare, deinde in Franciam irrumpere decrevissent, literas ipsas, quas ea de re ab amicis acceperat, Pippino transmisit per Conibertum hominem Francum, qui Romæ tunc erat. Præterea tres saltem in Italia Oratores mitti rogavit, qui Desiderium Longobardorum Regem apud Ticinum convenirent, atque inde Romam duo proficiscerentur, tertius in Franciam Ticino rediret, Desiderii Regis responsum Pippino laturus; ille enim nihil eorum restituerat, quæ coram Francicis Legatis toties promiserat se redditurum; imò literas scripserat minis refertas, quas Paulus æquè Pippino deferendas curavit. Hæc liquent ex Epistola 24 Codicis Carolini ad Pippinum a Paulo Papa data.

XXIII. *Significat etiam Desiderium suas ditiones vastasse.* Antequam hæ literæ in manus Pippini venirent, scripsit et Desiderius nihil à Longobardis tentatum contra Romanum Pontificem. Quod ubi Paulus per Andream, & Gundericum a Pippino directos rescIit, eos cum Desiderii Legatis coram se vocavit in colloquium, totoque negotio palam facto, quamprimùm in Franciam remisit, cum alia Epistola in Codice Carolino ordine 14, qua apud Pippinum de mendacio Desiderii graviter questus, auxilium petiit, quia Longobardi Senogalliam ferro & igne vastarant, cæsis incolis, abactaque prædâ, nec minori clade castrum Valentis in Campania jam percusserant, quæ omnia constant ex dicta Epistola 14 à Paulo ad Pippinum scripta.

XXIV. *Adversus eum à Pippino auxilium petit.* Anno septingentesimo sexagesimo sexto duas Paulus Pontifex à Pippino Rege accepit Epistolas, alteram per Petrum primum Ecclesiæ Romanæ Defensorem, quem in Franciam miserat, alteram per Widmarum, & Gelbertum Abbatem, atque Hugbaldum virum illustrem, quos Pippinus Romam Oratores dirigebat. Hi cum Legatis Desiderii Regis Longobardorum, necnon & Pentapolensium, ac singularum civitatum, quæ Pontificiæ erant ditionis, coram ipso Papa congressum habuerunt, constititque de nonnullis peculiis inter utrasque partes restitutis, sed quoad fines urbium Pontificiarum, & patrimonia Beati Petri, tantùm abest, ut quidquam decretum fuerit, quin & Longobardi, quæ prius Ecclesiæ reddiderant, ea denuò invaserunt; conventum tamen fuit, ut Franciæ, civitatumque Pontificiarum Legati Desiderium Regem adirent. At Paulus Pontifex nihil inde sperandum duxit, imo potiùs vereri cæpit, ne Longobardi ceteris Ecclesiæ bonis insidiarentur; quapropter Epistolam 17 Codicis Carolini ad Pippinum scripsit, ejusque opem enixè postulavit. In ea ait Pontifex: *Pro certo agnoscat Excellentissima Christianitas vestra, quia si nobis præfatè civitatum nostrarum ab eisdem Longobardis invasi fines, atque patrimonia reddita non fuerint, etiam ea, quæ primitùs reddiderunt invadere insidiabuntur.*

XXV. *Pippino scribit Desiderium fidem plenariè non satisfecisse.* Anni septingentesimi sexagesimi septimi initio, Pippinus Rex Wilcharium Episcopum, Dodonem, & Wichardum, Oratores Romam misit exploraturos, utrum Desiderius Rex ea restituisset Paulo Papæ, quæ se redditurum promiserat; qui cùm comperissent, quod eorum, quæ pollicitus fuerat, nihil adhuc præstitisset, in Franciam statim redeuntes, ejusdem Pontificis ad Pippinum Epistolam in Codice Carolino ordine 19 detulerunt, in qua ait Paulus: *Tu post Deum nobis refugium Christianissime Rex, tu cum Dei brachio firma existis opitulatio, & vestri à Deo confortatè Regni securitas, nostra est immensa lætitia, quo tam Nos, quàmque universus populus istius provinciæ (divina Vos satisfaciat Majestas) firmi atque immobiles in vestra charitate ac dilectione & regni vestri à Deo protecti Francorum amoris constantia permanentes permanebimus, & nullus nos poterit humanus favor aut terror à vestri amoris dulcedine, charitatisque affectu separare, sed una nobis erit in vestro amore vita ac mors.* Deinde exponit statum causæ propter quam Legatos Romam miserat, quibus, inquit, *de singulis, quæ à vobis injuncta habuerunt, nobis referentibus singillatim de omnibus responsum reddentes, in eorum posuimus ore, quæ Vestræ Excellentiæ suggerere debeant, effectum ex hoc à Vestra adipisci optantes Excellentia.*

XXVI. *Ad cœlos evolat.* Eodem anno septingentesimo sexagesimo septimo Paulus Papa, dum in Ecclesia Beati Pauli Apostoli æstivo tempore ob fervorem caloris demoraretur, ægritudine corporis correptus, illic laborum mercedem à Deo recepturus, evocatus est in Cœlum, die vigesima octava mensis Junii, postquam *annos decem, mensem unum* sedisset, ut scribit Anastasius, & cum eo Martinus Polonus, & Luitprandus; & ob honorem quem Apostolo Paulo jugiter, ac impensè detulerat, primus in eadem Sancti Pauli Basilica

SÆC. VIII. S. PAULUS.

silica sepeliri se voluit; verùm aliquibus mensibus elapsis in Vaticanum translatus est, & in Oratorio, quod ipse prope Altare majus erexerat, conditus fuit. Ejus nomen inscriptum est à Baronio in Martyrologio Romano ad diem 28 Junii, quo mortalitatem explevit; antea enim nomen ejus memoratum fuerat ad diem 27 Januarii a Petro de Natalibus lib. 3 cap. 30 à Carthusianis Colon. in Additionibus ad Usuardum, à Canisio, Maurolico, Felicio, & Galesinio.

CONSTANTINUS ANTIPAPA.

Anno Domini DCCLXVII.

I. *Constantinus ex laico fit Antipapa.*

Die vigesima octava mensis Junii præfati anni septingentesimi sexagesimi septimi, antequam Paulus Papa spiritum exhalaret *Toto* Dux Nepesinæ civitatis subitò fratrem suum Constantinum hominem laicum existentem, per vim in Sedem Pontificiam intrusit, fecitque per Georgium Prænestinum Episcopum, licèt reluctantem, in Clericum tonsurari: *Alio verò die*, inquit Auctor Vitæ Stephani III Anastasio vulgò tributæ, *illucescente secundâ ferià* Constantinus *Subdiaconus*, *atque Diaconus ab eodem Episcopo* Prænestino *contra sanctorum canonum instituta consecratus est. Sicque universum populum sibi sacramentum præbere fecit, & adveniente Dominico die rursum cum multitudine armatorum exercituum in Basilicam Beati Petri properans, Pontifex ab eodem Georgio Episcopo Prænestino, & aliis duobus Episcopis, Eustratio Albanense & Citonato Portuense consecratus est. Et per anni spatium, & mensem unum Sedem Apostolicam invasam detinuit*. Factus est itaque Constantinus Clericus die vigesima octava Junii; die vigesima nona ejusdem mensis ferià secundà Subdiaconus et Diaconus; dieque tandem quinta mensis Julii, quæ cum Dominica concurrebat, Pontifex Romanus consecratus est. Ex quibus constat verum esse, quod in Sabiniano Papa diximus, Pontifices Romanos ex Diaconis assumptos, per saltum ordinatos esse. In hac enim narratione, ubi Anastasius summa cum diligentia omnem Constantinianæ intrusionis ordinem describit, nulla fit mentio Presbyteratûs ipsi collati, quod indicio est prætermissum prorsùs ab eo fuisse: Verosimile quippe est Constantinum eum ordinem haud quaquam neglecturum fuisse, si necessarius extitisset.

II. *Pippinum ad suas partes pertrahere frustrà tentat.*

Constantinus pseudo-Papa ut usurpatam Sedem sibi stabilire posset, duas ad Pippinum Francorum Regem scripsit Epistolas, quæ in Codice Carolino sunt *98*, & *99*, in quibus ad conciliandam sibi ejus, ac Francorum amicitiam multa magnificè scripsit, seque vel invitum Pontificem factum illi persuadere voluit. In prioribus literis ait: *Obnixis deprecationibus, tanquam præsentialiter coram vestro mellifluo Regali astistens conspectu, flexo poplite deprecor Præcellentiam vestram, ut illud, quod Beato Petro pollicitis estis, simulque & charitatem atque amicitiam, quam cum beatæ recordationis Domno Stephano Summo Pontifice vel ejus germano, prædecessoribus nostris habuistis, omnimodo recordari, & conservare jubeatis*, &c. Pippinus Legatum Romam direxerat, qui libros de Gestis Sanctorum à Paulo Papa postularet, per quem Romà in Franciam redeuntem, Constantinus priores has literas ad Pippinum transmisit, in iis enim paulò post hæc scribit: *Huic vestro Misso hoc ipsum in ore posuimus Vestræ benignæ Excellentiæ suggerendum. Gesta quippe Sanctorum, de quibus misistis Vobis dirigi, in quantum reperire valuimus, Vobis transmisimus*. Pippinus his Constantini literis sese decipi passus non est, ignorare enim non poterat malas artes, quibus Apostolicam Sedem invaserat.

III. *Ad eum mittit exemplar Synodica Patriarchæ Jerosolymorum.*

Eodem anno septingentesimo sexagesimo septimo Theodorus Jerosolymorum Patriarcha, ad Paulum Papam Synodicas fidei literas, per Constantinum Presbyterum misit, quibus alios Patriarchas, Alexandrinum nempe & Antiochenum, necnon plurimos Orientis Metropolitanos Episcopos secum consentire testabatur, cultumque sacrarum Imaginum, in Orientalibus partibus multùm fervere prædicabat; Eas, mortuo Paulo, recepit Constantinus pridie Idus Augusti, indictione quinta, ideoque anno 767, earumque mox exemplar Latinè & Græcè descriptum in Franciam, per Christophorum Presbyterum, & Anastasium Notarium Regionarium misit Pippino, quem denuò rogavit, ut Ecclesiæ partes defendendas susciperet, utque Georgium Episcopum, & Marinum, ac Petrum, a Paulo decessore in Franciam quondam directos, in Italiam redire sineret, quia vocabantur ardentissimis precibus ab agnatis suis; & quia Episcopatus & Ecclesiæ, quas obtinebant, iis absentibus, plurimùm suæ dignitatis amiserant. *Innotescimus Excellentiæ vestræ*, inquit Constantinus in Epistola 99 Codicis Carolini, *quòd duodecima die præteriti Augusti mensis quintæ indictionis conjunxit ad nos à sancta civitate quidam*

SÆC. VIII. CONSTANTINUS ANTIPAPA.

dam religiosus Presbyter, Constantinus nomine, deferens Synodicam fidei missam à Theodoro Jerosolymitano Patriarcha ad nomen prædecessoris nostri Domni Pauli Papæ, in qua & reliqui Patriarchæ, idest, Alexandrinus, & Antiochenus, & plurimi Metropolitani Episcopi Orientalium partium, visi sunt concordasse, eamque cum magna lætitia suscipientes atque amplectentes in populo in ambone relegi fecimus. Cujus exemplar in Latino & Græco eloquio Vestræ Excellentiæ direximus, ut agnoscatis, qualis fervor sanctarum Imaginum Orientalibus in partibus cunctis Christianis immineat, &c. Sequitur postea embolum, quò Georgium Episcopum superiùs dictum, & Marinum, ac Petrum Presbyteros, jam ante à Paulo Papa in Franciam directos ad sua reverti permittat, ob rationes mox allatas.

IV. *Deponitur & in monasterium deportatur.* Anno septingentesimo sexagesimo octavo, *vigesima octava Julii mensis, indictione sexta, vespere, in ipso crepusculo noctis, in ipsa vigilia beatorum Martyrum Abdon & Sennem*, Sergium, & Waldipertum Presbyteros cum Longobardis repente in urbem Romanam ingressos, & zelo fidei, collecta militum manu, Totonem Constantini Pseudo-Papæ fratrem occidisse, refert Anastasius in Vita Stephani III. *Alio verò die Dominico*, nempè die tricesima prima mensis Julii, quo eo anno Dominicalis fuit, Waldipertum Presbyterum extraxisse ex monasterio sancti Viti Philippum quemdam Presbyterum, huncque Papam elegisse; sed Philippum eodem die ad suum monasterium redire coactum esse. *Alio die* subdit Anastasius, nempe die quinta mensis Augusti, feria sexta, Stephanus tertius totius Cleri, Optimatum, ac populi consensu electus est legitimus Romanus Pontifex, & Constantinus invasor Apostolicæ Sedis in monasterium *Cellanovas* deportatus; *sabbato verò, die diluculo*, sexta Augusti, *ante unam diem ordinationis beatissimi Papæ Stephani, aggregati aliquanti Episcoporum, seu Presbyterorum, & Clerici in Basilica Salvatoris, iterùm præfatus Constantinus in medium allatus est; accedens enim Maurianus Subdiaconus orarium de ejus collo abstulit, & ante pedes ejus projecit, & compages ipsius abscidit. Sicque alio die Dominico antedictus beatissimus Stephanus consecrationem suscepit Pontificatus.*

V. *Ex eo ubi extractus excæcatur.* His actis Constantinus, ut dictum est, Cellanovas deportatur, unde paulò post à militibus, inscio quidem Stephano, sed justo Dei judicio, violenter extractus est, ac crudeliter excæcatus, eadem pariter pœna, necnon linguæ abscissione, aliis quibusdam affectis, qui ipsi adhæsissent; ipse verò Constantinus jacens in platea, relictus est. Anno tamen sequenti septingentesimo sexagesimo nono adductus est ad Synodum, quam Stephanus III Romæ celebrabat, & de invasione Sedis Apostolicæ interrogatus, vim sibi à populo Romano factam dixit; ac in terram prostratus, veniam à Patribus precatus est: sed mutato consilio, sequenti die suam propugnare voluit ordinationem, reponens Sergium Ravennatem & Stephanum Neapolitanum Archiepiscopos, ex laicis esse consecratos. Tum illum colaphi cædi jussum extra Ecclesiam Patres ejecerunt, & Acta Conciliabuli, quod in suæ intrusionis confirmationem collegerat, igni tradidere. Quid de Episcopis, Presbyteris & Diaconis à Constantino consecratis statutum fuerit in eadem Synodo Romana, dicetur in Pontificatu Stephani III.

STEPHANUS III, *aliis* IV. *Pontif. XCVI.*

Anno Domini DCCLXVIII.

I. *Stephanus III ordinatur.* Anastasius, quem Martinus Polonus & Luitprandus sequuntur, scribit Constantinum pseudo Papam *per anni spatium & mensem unum Sedem Apostolicam invasam* detinuisse, ad quod temporis spatium etiam coarctat interpontificium, cùm ait Sedem vacasse *annum unum & mensem unum*, numerando scilicet à die quinta Julii anni septingentesimi sexagesimi septimi, qua Constantinus consecratus est, ad diem quintam mensis Augusti anni septingentesimi sexagesimi octavi, quâ in monasterium conjectus est. Non numerat itaque Anastasius duos dies, qui fluxerunt supra annum unum & mensem unum, usque ad Stephani III consecrationem, quæ ex eodem Anastasio peracta est die septima Augusti ejusdem anni 768, & ad ejus electionem tantùm respicit, quæ ex dictis in Constantino contigit die quinta mensis Augusti. Fuit Stephanus III, natione Siculus, ex patre Olivo; qui ex monasterio à Zacharia Papa assumptus ad Cubicularii munus, & deinde Presbyter tituli S. Cæciliæ consecratus ipsi, ac Stephano secundo, & Paulo primo ob pietatem & sacram eruditionem gratissimus, ac inter primarios Ministros, Pontifex renunciatus ac inauguratus est die septima Augusti, quæ erat Dominicalis, ex eodem Anastasio.

II. *Legationem mittit ad Francorum Reges.* Stephanus Papa ipso sui Pontificatûs exordio ad Pippinum Francorum Regem, ejusque

filios

filios Carolum, & Carolomannum Francorum itidem Reges & Romanorum Patricios, Sergium Secundicerium & Nomenclatorem Legatum direxit, petiitque ut aliquot ex regno suo Episcopos eruditos & sanctorum canonum peritos Romam mitterent, ad Synodum illic agendam pro restauratione Ecclesiasticæ disciplinæ, quam Constantinus pseudo-Papa pervertisset. Sed cùm Legatus in Gallias advenisset, & Pippinum mortuum invenisset, obiit enim 8 Kalendas Octobris ejusdem anni septingentesimi sexagesimi octavi, causam suæ legationis Carolo, ac Carolomanno exposuit, & secum ex Gallia in Italiam duxit selectissimos Episcopos duodecim, doctrina & pietate præstantissimos, quorum nomina, quæ in Anastasio desiderantur, ex schedis Onuphrii Panvini supplevit Sirmondus Tom. 2 Conciliorum Galliæ, scilicet *Wilicarius Senonensis*, *Lullus Moguntinus*, *Gavienus Turonensis*, *Addo Lugdunensis*, *Herminardus Bituricensis*, *Daniel Narbonensis*, *Tilpinus Remensis*, *Herulfus Lingonensis*. *Item Herembertus*, *Babulfus*, *Giselbertus*, & *Joseph*. Heremberti, Babulfi & Giselberti Sedes ignorantur, sed Joseph erat Episcopus Avenionensis, ut prodit Noguierus in Historia Antistitum Avenionensium.

III. Synodum Romæ celebrat.

Anno septingentesimo sexagesimo nono, mense Aprili habita est Synodus Romæ in Basilica Salvatoris juxta Lateranense palatium. Præfuit Stephanus Papa, cui consederunt Episcopi Gallicani mox nominati, & alii plures Tusciæ, Campaniæque, atque aliarum Italiæ provinciarum. Damnavit Synodus Constantinum Apostolicæ Sedis invasorem, ut in ejus pseudo-Pontificatu diximus. Post hæc populus, confessione facta, veniam deprecatus est, quòd de manibus Constantini communionem susceptisset: *Tunc allatis sacratissimis canonibus*, inquit Anastasius in Stephano III, *eisque liquidò perscrutatis, prolata sententia est ab eodem Sacerdotali Concilio, sub anathematis interdicto, ut nullus unquam præsumat Laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacrum Pontificatûs honorem possit promoveri*. Provisum est tali & modo; quo posthàc in Summi Pontificis electione liberè procedatur; ex Presbyterorum scilicet Cardinalium, & Diaconorum itidem Cardinalium ordine ille assumatur; ita ut sub anathemate prohibitum fuerit armata manu quemquam ingredi, ut liberè Papa eligeretur, & canonico ritu omnia ritè peragerentur. Et tum primum, ut mihi quidem videtur, summus Pontificatus solis Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus ita reservatus, ut nullus alius ex alio ordine eligi posset. Antea enim etiam Subdiaconi eligi poterant, ut de Silverio, in Pontificatu Deusdedit diximus.

IV. Quid in eo statutum de ordinatis à Constantino Antipapa.

De Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus, quos Constantinus consecraverat, statutum est, *Ut Episcopi illi, si aliquis eorum Presbyter, aut Diaconus fuerit in pristinum honoris sui gradum revertantur. Et si placabiles fuissent coram populo civitatis suæ, denuò facto decreto electionis, more solito, cum Clero, & plebe, ad Apostolicam advenissent Sedem, & ab eodem sanctissimo Stephano Papa benedictionis suscepissent consecrationem*. De Presbyteris & Diaconis idem statutum, additumque, ut qui ex eis consecrandi erant, ad Episcopalem dignitatem nusquam promoverentur: qui verò ab eodem ex laicis ordinati erant, in religioso habitu, reliquo vitæ tempore, permanerent. Hac promulgatâ sententiâ, Episcopi illi, qui ab eodem Constantino ordinati fuerant, ab eodem sanctissimo Papa consecrati sunt. Ita enim in eo Concilio sancitum est, *ut omnia, quæ isdem Constantinus in Ecclesiasticis sacramentis ac divino cultu egit, iterata fuissent, præter sanctum Baptisma, atque sanctum Chrisma*. Hujus Synodi aliqua fragmenta ab Holstenio è tenebris eruta extant Tom. 6 Concil. editionis Labbei.

V. Hæ ordinationes à Stephano PP. non fuerunt iteratæ.

Ex Anastasii porrò narratione gravissima difficultas oritur de sacrarum ordinationum iteratione. Videtur enim Stephanus Papa iterum ordinasse Episcopos, quos Antipapa Constantinus consecraverat. Sed respondet Natalis Alexander Sæc. 8 cap. 1 art. 8 ex Baronio, sacramentum Benedictionis vocari ab Anastasio, quod Sacramentale quoddam fuit, ritusque sacer, quo antiquitùs depositi, & gradu suo dejecti, Pontificiæ reconciliationis beneficio ad pristinos honores iterum promovebantur, & pristinos in gradus restituebantur. Ritum etiam illum Consecrationem appellavit Anastasius, quia cum Ordinum sacrorum insignia reciperent coram Altari, & benedictione Episcopi reconciliarentur, ac potestatem obeundi omnia munia Ordinum, quos illegitimè susceperant, ejus indulgentiâ consequerentur, videbantur quasi de novo consecrari. Ita Natalis Alexander laudatus apud quem hac de re plura.

VI. Cultus sacrarum Imaginum in ea Synodo sancitur.

In eodem Concilio Romano lecta & approbata est Synodica Theodori Patriarchæ Jerosolymitani, Cosmæ Alexandrini, & Theodori Antiocheni itidem Patriarcharum ad Paulum Papam scripta, de qua in Constantino locuti sumus, pro cultu sacrarum Imaginum: quæcumque adversùs eas in pseudo-Synodo Constantinopolitana anno septingentesimo quinquagesimo quarto sub Stephani Papæ II Pontificatu, decreta fuerant anathemati subjecta sunt, & sacrarum Imaginum veneratio sancita. Hæc constant non solùm ex Anastasio, sed etiam ex tra-

tractatione Hadriani Papæ ad Carolum Magnum de sacris Imaginibus cap. 12, Act. 6, ubi quędam hujus Concilii fragmenta repeiriuntur. Postea quæ in eo Concilio statuta, promulgata in Basilica Beati Petri, à Leontio Scrinario, tandemque Stephanus Papa suis literis significavit Constantino Copronymo Imperatori, ea quæ pro sacrarum Imaginum cultu Romæ statuta erant, eumque admonuit ut ab errore desisteret, quod testatur Hadrianus ejus successor in Epistola sua recitata in Actione secunda Nicęni Concilii posterioris.

VII. Stephanus PP. Episcopum Ravennatibus consecrat, intruso rejecto.

Paucis post hanc Synodum mensibus, Sergio Ravennate Episcopo defuncto, Longobardorum potentiâ Michael ejusdem Ecclesiæ Scrinarius, nullo Sacerdotali fungens honore intrusus est: ad quem dimovendum Stephano Papæ fuit plurimùm laborandum toto anno septingentesimo sexagesimo nono & sequenti, donec Francorum Regum Legatis adhibitis, idem Michael expulsus est, & Romam vinctus missus: Leo verò Archidiaconus legitimè à Ravennatibus electus, Archiepiscopus est consecratus ab eodem Stephano Papa, ut refert idem Anastasius.

VIII. Consilium de interficiendo Papa irritum redditur.

Eodem anno septingentesimo sexagesimo nono *Desiderius Rex Longobardorum sub obventu orandi Romam ingressus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcavit*, inquit Sigebertus in Chronico ad eundem annum. Id fusiùs narrat Anastasius in Stephano III, & in Hadriano I, ex quo constat, quòd cùm Desiderius spe conatuque suo se depulsum sensisset, operâ Christophori, & Sergii, qui Constantino pseudo-Papa exauctorato, de Stephani Papæ amicitia cum Regibus Francorum arctissimè nectenda, fovendaque studiosissimè laborabant, eos sibi constituit de medio removendos, ne consiliis, cœptisque suis in futurum adversari possent. Præter quam enim quòd Ecclesiam à Constantini tyrannide strenuè vindicaverant, indesinenter etiam agebant, ut Desiderius ei pristina jura restitueret. Desiderius itaque inito consilio cum Paulo Afiarta Stephani Papæ Cubiculario, ad Urbem fraudulenter properans, eundem Pontificem in colloquium foras evocatum, intra Ecclesiam B. Petri inclusit, & Christophorum, ac Sergium tentos, contra fidem datam excœcavit.

IX. Stephanus PP. illud aperit Carolo M. Regi.

Totum hoc negotium ab Anastasio fusè descriptum, aliter describitur in Epistola Stephani Papæ Bertradæ Reginæ Franciæ & Carolo Regi filio ejus inscripta, quæ extat in Codice Carolino num. 46, in qua ait Pontifex, se magno dolore accepisse, Christophorum, & Sergium ejus filium, consilio inito cum Dodone Misso germani ejus Carolomanni Regis, sese interficere meditatos esse. Unde cum eodem Dodone & ipsis Francis in Patriarchium Lateranense cum exercitu ingressos esse, seque vix, dum Romæ apud se Desiderius Rex pro faciendis sibi diversis justitiis B. Petri existeret, valuisse cum suo Clero refugium facere ad sanctum Petrum, ac continuò direxisse suos Sacerdotes ad eosdem Christophorum atque Sergium, ut ad se ad beatum Petrum properarent, quod cùm ipsi facere renuissent, cognovisset universus populus eorum iniquum consilium, eos coactos atque nolentes in Ecclesiam sancti Petri deduxisse. Illos autem, inquit, *interficere universus populus nitebantur, & vix de eorum manibus eos valuimus eripere, & dum infra Civitatem nocturno silentio ipsos salvos introducere disponeremus, ne quis eos conspiciens interficeret, subitò hi, qui semper eis insidiabantur, super eos irruentes, eorum eruerunt oculos, Deo teste dicimus, sine nostra voluntate atque consilio.* Subdit Stephanus sese in mortis periculum venturum fuisse, nisi Dei protectio, atque beati Petri Apostoli, & Desiderius Rex sibi auxilio fuissent: sese credere, quòd dum tanta prædicti Dodonis iniquitas ad aures Carolomanni Regis pervenerit, nullo modo ei placituram. Ait tandem: *Agnoscat autem Deo amabilis Religiositas vestra, atque Christianissima Excellentia tua, eo quòd in nomine Domini bona voluntate nobis convenit cum præfato Excellentissimo, & à Deo servato filio nostro Desiderio Rege, & omnes justitias B. Petri ab eo plenius, & in integro suscepimus.*

X. Scribit, sed coactè. Regem Longobard. sibi satisfecisse.

Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, ad annum septingentesimum sexagesimum nonum, rectè conjicit videri Stephanum coactum Epistolam illam exarasse, urgente eodem Desiderio Rege, qui Pontificem detinebat in Vaticano, ubi eam scripsit, quique res ablatas Apostolicæ Sedi se redditurum simulabat, & dissensionem inter Carolum & Carolomannum Reges fratres fovere suis artibus satagebat. Quapropter iis, quæ de Christophoro & Sergio, quæque de Dodone Carolomanni Regis Oratore narrantur à Stephano, fidem integram nequaquam haberi debere. Neque enim illi quidquam moverunt adversùs Romanum Pontificem; sed cùm sibi timerent à Desiderio, fieri potuit, ut Dodone conscio, atque in partem consilii vocato, Romanos contra Paulum Afiartam, quem Desiderio favere deprehenderant, ad arma provocarent, & exorto in Urbe tumultu, inscio atque inconsulto Pontifice, excæcarentur. Artifex itaque totius mali Desiderius Rex Stephanum Papam lusit, Apostolicæ Sedi ne vicum quidem restituit, unde rectè conjicit Cointius, eo auctore scriptam esse à Stephano Epistolam, quæ contrarium asserit. Certè fraudulenter ac simu-

SAEC. VIII. STEPHANUS III.

simulare se gessisse Desiderium Regem, Baronius anno 770 num. 7, ei Hadrianum Papam exprobrasse scribit.

XI. Regibus Franc. gratulatur redintegratam inter eos amicitiam.

Dissensio quæ inter Carolum & Carolomannum fratres Francorum Reges exorta fuerat, anno septingentesimo septuagesimo sopita est: Reges ad sinceram dilectionem & fraternum amorem conversi sunt, atque de redintegrata inter se concordia, deque suo in Sedem Apostolicam zelo Stephanum Papam certiorem fecerunt, Gauziberto Episcopo, Fulchberto Monacho, Ansfredo, & Helingario gloriosissimis viris Romam quàm primùm directis. Gavisus est summoperè Pontifex, statimque per eosdem Nuncios ad prædictos Reges Epistolam 47 Codicis Carolini, in editione Conciliorum Labbei ordine secundam transmisit, in cujus priori parte Stephanus significat, se plurimùm lætari de renovata utriusque Regis amicitia.

XII. Eis significat Longobardos ablata non restituisse.

In eadem Epistola Stephanus per tremendum judicii diem, & ipsius Principis Apostolorum nomine vehementer obtestatus est, ut in firmo proposito rerum, quæ Beato Petro sublatæ fuerant à Longobardis, exigendarum, constantissimè permanerent, & cuilibet illas redditas asserenti fidem denegarent: *Unde*, inquit, *obnixè, tanquam præsentialiter petimus, & coram Deo vivo, qui vos regnare præcepit, conjuramus Excellentiam vestram, ut plenarias justitias Beato Petro, sub nimia velocitate secundùm capitulare, quod vobis per præsentes vestros fidelissimos Missos direximus, exigere, & Beato Petro reddere jubeatis, sicut & vestra continet promissio, & omnia quæ Beato Petro & ejus Vicariis cum vestro sanctæ memoriæ progenitore promisistis, adimplere dignemini*, &c. *Tamen & de omnibus justitiis Beati Petri prædictis vestris Missis subtilius locuti sumus, vestro Regali Culmini cuncta enarranda, & jam sicut terra sitiens imbrem præstolatur, ita vestrum auxilium & congruum effectum de nostris petitionibus postulamus*, &c. *Nam si, quod non credimus, ipsas justitias exigere neglexeritis, aut distuleritis, sciatis vos de istis rationem fortiter ante tribunal Christi ante Principi Apostolorum esse facturos. Si quis autem vobis dixerit, quòd justitias Beati Petri recepimus, vos ullo modo ei non credatis*. Ex his patet rectè scripsisse Cointium, mox à nobis laudatum, Epistolam Codicis Carolini 46, anno 769 à Stephano Papa scriptam, quæ restitutionem à Desiderio factam fingebat, vi ac metu extortam fuisse.

XIII. Compater fieri optat Carolomanni Regis.

Epistolâ 48 Codicis Carolini Stephanus Papa Carolomanni Regis, in causis Apostolicis tuendis constantiam plurimùm commendavit, eâdemque postulavit, ut Carolomanni Regis compater fieri mereretur. Carolomanno enim anno 770 Pippinum filium natum esse, nos edocet Annalista Petavianus, cujus pater lustralis fieri Papa peroptavit. Erat tamen tunc alia Carolomanno proles, laudatam enim Epistolam sic claudit Stephanus: *Deus Omnipotens, per quem Reges regnant, & Principes imperant, suâ vos protegat gratiâ, & victoriam vobis de Cœlo pro suæ sanctæ Ecclesiæ defensione tribuat, atque longævos & sospites in solio regni pariter cum Excellentissima & Christianissima filia nostra Regina, dulcissima vestra conjuge, & amantissimis natis, conservare, & cœlestis regni æterna gaudia concedere dignetur possidenda.*

SAEC. VIII. STEPHANUS III.

XIV. Regis Longobard. filia in Franciam ducitur uni ex Regibus copulanda.

Eodem anno septingentesimo septuagesimo, ut tradunt varii Francorum Annalistæ, Berta seu Bertrada Regina, Pippini Regis relicta, in Bajoariam profecta est, eo, ut videtur, consilio, ut amicitiam inter Tassilonem Ducem & Carolum Regem Francorum, hoc est inter consobrinos renovaret. Inde in Italiam se contulit. Desiderius Longobardorum Rex è sua re esse duxit sibi devincire Francorum Reges, quos in amicitiam simul rediisse noverat, & amicos esse Stephano Papæ, quem lacessebat, seque faciliùs quod optabat assecuturum credidit, si Giselam eorundem Regum sororem Adalgiso filio suo in uxorem postularet. Quare egit de illo conjugio cum Bertrada Regina, atque, ut mutuus amor utrinque arctius necteretur, de filia sua alteri Regum Francorum socianda sermonem quoque habuit, indeque factum, ut hæc in Franciam adduceretur.

XV. Stephanus PP. illud matrimonium improbat.

Ubi Stephanus Papa hæc rescivit, Bertæ Reginæ consilia vehementer improbavit, statimque Reges Francorum hortatus est ne uxores suas repudiarent & alias superducerent, quod Christianis Principibus indignum: & ne Conjugium inirent cum alienigenis, & præcipuè cum Longobardorum filiabus, qui perjuri erant & Romanæ Ecclesiæ inimici. In memoriam revocavit exemplum Pippini, qui Constantino Copronymo Imperatori sororem eorum Giselam uxorem dare noluit, quamquam ardentissimis votis expetitam. Obtestatus est ne contra Apostolica mandata & voluntatem Pontificis nuptias ipsis indecoras, & Ecclesiæ rebus incommodas contraherent; neque Giselam sororem, filio Desiderii Regis collocarent: hoc enim fœdere violatam iri amicitiam, & fidem, quam Apostolicæ Sedis Pontifici promiserant. Ipsos, inquam, adjurat per Deum vivum & verum, per tremendi judicii diem, per omnia divina mysteria & sacratissimum corpus S. Petri, ne hujusmodi nuptiis consentiant. Hanc adjurationem Regibus Francorum inscriptam in Confessione B. Petri posuit; super eam sacrificium, atque Hostiam Deo obtulit,

tulit, deinde cum lachrymis ex eadem sacra Confessione, illam per Legatos, Petrum Presbyterum & Pamphilum defensorem Regionarium direxit; contra quam, inquit, si quis agere præsumpserit, *sciat se auctoritate B. Petri Apostolorum Principis anathematis vinculo esse innodatum, & à regno Dei alienum, atque eum Diabolo & ejus atrocissimis pompis, & cæteris impiis, æternis incendiis concremandum, deputatum*. Extat ea adjuratio in Codice Carolino num. 45.

XVI. *Carolus eam ducit, & postea repudiat.*

Sed hoc non obstante, Carolus Desiderii filiam in uxorem duxit, de eo enim in ejus Vita scribit Eginhardus: *Cùm matris hortatu filiam Desiderii Regis Longobardorum duxisset uxorem, incertum qua de causa, post annum repudiavit, & Hildegarde de gente Suevorum præcipua nobilitate fœminam in matrimonium accepit*. Habemus itaque ex Stephani Papæ adjuratione num. superiori recitata, Carolum ante Pippini Regis patris mortem matrimonio junctum fuisse cum muliere quadam Franca, cujus nomen ignoratur, quam repudiavit, cùm Desiderii Longobardorum Regis filiam duxit: sed hac etiam post annum repudiatâ; quia contra leges Ecclesiasticas ductâ; ad Francæ illius nuptias non rediit, vel quia eo tempore mortua est, vel quia legitimis rationibus motus est ad eam dimittendam, si nempe Pippino patre cogente eam conjugem accepisset; sic enim propter eandem rationem Ludovicus XII à Joanna, & Henricus IV Francorum Reges à Margarita uxoribus discessere, aliasque duxere, de quibus rationibus nondum edoctus erat Stephanus, quando laudatam Epistolam scripsit. Carolus itaque, post repudiatam Desiderii filiam, tertiam uxorem accepit Hildegardem nempe, eaque tandem defunctâ, Fastradam sibi copulavit, ut Eginhardus laudatus scribit, qui addit, Carolum suscepisse filium *de concubina quadam cujus nomen*, inquit, *modò memoriæ non occurrit*, quam concubinam fuisse Hilmintrudem & Pippinum ex ea natum naturalem filium Caroli extitisse, probat Annotator Baronii ad annum septingentesimum septuagesimum primum ex eodem Eginhardo, Paulo Diacono, aliisque Auctoribus coævis.

XVII. *Desiderius Rex quasdam civitates Stephano PP. restituit.*

Matrimonium Giselæ, Caroli Magni sororis, cum Adalgiso ejusdem Regis Longobardorum filio, quod etiam Stephanus Papa improbabat, illud effectum non habuit. Gisela seu Gisila, vel Gislena, annum tunc ætatis decimum quartum agebat; ex dictis enim nata erat anno septingentesimo quinquagesimo septimo. Paulò post verò hoc tempus cœpit inter Moniales vitam degere, ut idem Eginhardus citatus testatur: *Erat ei* (nempe Carolo) *unica soror, nempe Gisla, à puellaribus annis religiosæ conversationi mancipata, quam similiter, ut matrem, magna coluit pietate, quæ etiam paucis ante obitum illius annis, in eo, quo conversata est monasterio, decessit*. Hic porrò omittendum non est, Bertradam, seu Bertam Reginam, Regum Francorum Caroli & Carolomanni matrem, obtinuisse à Desiderio Longobardorum Rege, in eo quod cum illo in Italia habuit colloquio, ut quasdam civitates Ecclesiæ ablatas, Stephano Papæ restitueret. Nam Duchesnius Tom 2 Hist. Franc. post secundam Appendicem ad Continuationem Fredegarii refert fragmentum Veterum Annalium, in quo legitur: *Anno 770 fuit Berta Regina in Longobardia ad Placitum contra Desiderium Regem, & redditæ sunt Civitates plurimæ ad partem sancti Petri*; Et ibidem in Annalibus Petavianis ad annum 770 habetur: *Hoc anno Domna Berta fuit in Italia propter filiam Desiderii Regis, & redditæ sunt Civitates plurimæ sancti Petri*; quod Berta à Desiderio postulasse videtur, ut Stephanum, à conjugio filię Desiderii cum Carolo valdè alienum, mitigaret, inquit Idem Baronii Annotator ad annum 770 num 7.

XVIII. *Prima mentio septem Episcoporum Cardinalium.*

Stephanus Papa ex Anastasio statuit: *Ut omni die Dominico à septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris*, seu Lateranensi, *observant Missarum solemnia, super Altare sancti Petri celebraretur*, & Gloria in excelsis Deo *diceretur*. Ad quem locum Baronius observat, hic primam mentionem de septem Episcopis Cardinalibus reperiri, illis scilicet, qui proximos Urbi habentes Episcopatus, assisterent Pontifici, eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ annexi cardini. Hos autem recenset Joannes Diaconus in libro de Ecclesia Lateranensi cap. 8. *Episcopus Hostiensis, qui debet consecrare & benedicere Apostolicum, præ omnibus aliis, Episcopus S. Rufinæ secundus, Episcopus Portuensis tertius, Episcopus Albanensis quartus, Episcopus Tusculanensis quintus, Episcopus Sabinensis sextus, Episcopus Prænestinensis septimus*.

XIX. *Qui fiunt Ecclesiæ Lateranensis hebdomadarii.*

Ex hoc loco etiam habemus, olim in Ecclesia Lateranensi, septem illos Episcopos Cardinales hebdomadarim Missarum solemnia persolvisse, quam Ecclesiam, ob hanc prærogativam laudat, & extollit Petrus Damiani lib. 2 Epistola 1 ad sanctos Episcopos Lateranensis Ecclesiæ Cardinales, ut advertit Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 3 art. 8 num. 3, ubi addit, de hac consuetudine hæc scribere Joannen Diaconum laudatum: *Ad hoc igitur tam solemne sacrosanctum Altare ..... nullus ad sacrificandum audet accedere præter Domnum Apostolicum, & septem Cardinales Episcopos ejusdem Ecclesiæ hebdomadarios*

SÆC. VIII. STEPHANUS III.

madarios, *qui Missam in hac sacrosancta Basilica celebrant per hebdomadas suas*. In aliis verò Patriarchalibus Urbis Basilicis septem Presbyteri item Cardinales hebdomadarii fungebantur officio, quos recenset idem Joannes Diaconus cap. 16. Habemus denique ex hoc loco Stephanum III renovasse decretum sancti Gregorii Papæ saltem pro Ecclesia Lateranensi, scilicet ut hymnus *Gloria in excelsis Deo* à solis Episcopis usurparetur, de quo decreto in Symmacho Papa locuti sumus.

XX. *Sergius Secundicerius occiditur.* Annus Christi septingentesimus septuagesimus secundus Sergio Secundicerio, de quo superiùs locuti sumus, fatalis fuit. Novis enim turbis Urbs exagitata est, factione Pauli Afiartæ Stephani Papæ Cubicularii, cujus operâ idem Sergius jam inde excæcatus, tunc è cellario Lateranensi, ubi servabatur, eductus, plurimis confossus est vulneribus. Quod impium facinus postea sub Hadriano Stephani successore punitum est, ut diffusè narrat idem Anastasius in ejusdem Hadriani Vita. Hæc enim acta sunt initio anni 772, cùm Stephanus ægrotaret.

XXI. *Stephani PP. mors.* Post dies non multos obiit Stephanus Papa hujus nominis III, postquam sedisset *annos tres, menses quinque, dies viginti septem*, uti legitur in Codice MS. Anastasii Colbertino num. 417, in tribus ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, in duobus aliis à Schelstratio in Appendice ad Antiquitatem Ecclesiæ pagg. 629, & 651 publicatis, sicuti & in Luitprando. Quare cùm ordinatus fuerit die septima Augusti anni 768, mors ejus differri non potest ultra diem secundam mensis Februarii anni septingentesimi septuagesimi secundi. Bollandus ad diem primam mensis Februarii inter Sanctos prætermissos notat, hunc Stephanum *Sanctum* appellari, & referri eo die à Ferrario, & Octavio Cajetano, ab Hugone Menardo, & aliis; sed necdum apud eos, qui Vitas Pontificum scripsere, de cœlestibus honoribus ei delatis quidquam sese legisse.

HADRIANUS *Pontif. XCVII.*

Anno Domini DCCLXXII.

I. *Hadrianus Rom. Ecclesiæ præficitur.* STephano III defuncto Sedes vacavit *dies octo*, ex Anastasio: unde cùm inter omnes conveniat Hadrianum, natione Romanum, Theodoti filium, die nona mensis Februarii, in quam annò septingentesimo septuagesimo secundo Dominica cadebat, ordinatum esse Romanum Pontificem, necessariò concludendum est Anastasium tam diem mortis Stephani III, quàm diem ordinationis Hadriani in interpontificio inclusisse, sic utrumque diem bis numerasse, ut aliquando alibi ab ipso factum. Erat Hadrianus nobilitate, pietate, eruditione, caritate in pauperes, studio traditionis & prædicationis Evangelicæ, constantia, ceterisque virtutibus conspicuus; qui à Paulo Papa Clericali militiæ adscriptus, & Subdiaconus factus; à Stephano III postmodum ad Diaconatûs ordinem est provectus, ut fusè narrat idem Anastasius in ejus Vita. Ubi Hadrianus dictus est Pontifex, ipsa suæ electionis die revocavit Judices, tam de Clero, quàm de militia, qui paulò ante Stephani III obitum, à Paulo Cubiculario cognomento Afiarta; in exilium fuerant deportati, & ceteros, qui in carcerem conjecti erant, libertate donavit.

II. *A Desiderio Rege Longobard. vexatur.* Ipso eodem sui Pontificatûs exordio Hadrianus gravissimum cum Desiderio Longobardorum Rege dissidium habuit. Hic enim, ut de Carolo Francorum Rege, qui divortium cum filia ejus Desiderata fecerat, ultionem sumeret, Gilbergam Carolomanni itidem Francorum Regis, qui anno 771 obierat, conjugem ejusque filios in fidem suscepit. Gilberga quippe, ut scribit Annalista Metensis *cum duobus parvulis & paucis Principibus de parte viri sui Italiam petiit, & ad Desiderium Regem Longobardorum pervenit*. Desiderius itaque ut aut Carolum ab amicitia Pontificis alienaret, aut bello civili in Francia concitato, Romam faciliùs subigere posset, Oratores ad Hadrianum misit, qui nomine suo ipsi amicitiam jurarent, & civitates Pontificiæ ditionis ex Pippiniana Donatione, quas retinebat, restitutionem integerrimam perficerent: ab eo petens ut Gilbergæ filios Francorum Reges consecraret. Nam Carolus, audita Carolomanni fratris morte, in ejus regnum venerat, ibique unctus in Regem fuerat, à quo tempore *obtinuit feliciter Monarchiam Regni Francorum*, inquit Annalista Metensis laudatus. Legatis Desiderii pro renovando fœdere missis, colloquiumque cum Pontifice sollicitantibus, Hadrianus respondit sese Nuncios pro transigendo negotio missurum, qui civitates reciperent, & mutuam ipsi amicitiam suo nomine sponderent.

III. *Desiderius ditiones Pontificiæ invadit.* Desiderius Rex hoc responso se delusum ratus, exercitum in Exarchatum, & in Pentapolim misit, duobusque mensibus novi Pontificatûs nondum exactis, Nuncium Romam pervenit cum nova fraude Faventiam urbem, & Ducatum Ferrariæ, ac Com-

machium

machium Ravennatensis Exarchatus civitatem invasisse, & summam annonæ difficultatem Ravennatibus inferre. Pontifex, ut ejus animum mitigaret, ad eum Legatos misit conjurans & obsecrans, ut Civitates occupatas Ecclesiæ restitueret. Sed Desiderius respondit id se prius non impleturum, quàm Hadrianus cum ipso præsens his de rebus contulisset. Interea Pontifex clam dedit in mandatis Leoni Archiepiscopo Ravennatensi, ut Paulum Afiartam, ex Longobardi Regis Aula redeuntem, seu Ravennæ, seu Arimini in custodia detineret. Quod cum implevisset Leo, quæstio de Sergii Secundicerii nece ab Urbis Præfecto habita est, jubente Pontifice Hadriano, qui Paulum Constantinopolim in exilium deportari mandavit. Sed Ravennas Archiepiscopus, inscio Papa, ipsum jussit occidi.

IV. Pontifex Caroli Regis Franc. auxilium implorat.

Ob extinctum Longobardicæ factionis principem in furorem actus Desiderius, in Umbriam cum exercitu irrumpens, Senogalliam, Montem Fereti, Urbinum, Eugubium, aliasque civitates & castra Pontificiæ ditionis occupavit, ferro & igne omnia longè lateque devastans. Frequentes hinc inde Legationes missæ, sed cùm nullus earum fructus esset, Desiderius minatus est Romam se hostiliter obsessurum. Quamobrem Pontifex dum Civitatis munitiones curabat, ut Longobardorum insultibus obsistere posset, ad solitum Sedis Apostolicæ præsidium, Francorum scilicet gentem confugit. Legatos maritimo itinere misit ad Carolum Regem, obsecrans ut Pippini genitoris exemplo, Romanę Ecclesię succurreret, & Desiderium Regem ad Civitatum, quas hucusque detinuerat, vel nuper invaserat, restitutionem compelleret: ei præterea significavit Desiderium Regem velle sese cogere ad Carolomanni defuncti filios in Reges Francorum inungendos.

V. In Desiderium Romam tendentem anathema intorquet, nisi recedat.

Tum Desiderius cum Adalgiso filio & exercitu Romam versùs iter arripuit, secum ducens uxorem & filios Carolomanni quondàm Regis, misitque Legatos, qui suum in Urbem adventum Pontifici denunciarent. Pontifex intrepidus negavit se suscepturum Longobardorum Regem, nisi prius Civitates Apostolicæ Sedi restituisset: Urbem muniri, ac presidiis majoribus atque intentioribus custodiri præcepit, collecto ex Tuscia, Campania, Ducatu Perusino & Pentapolitanis civitatibus exercitu, ad propulsandos Longobardos. Tum sententiam excommunicationis in scriptis latam Desiderio Regi significavit per tres Episcopos ad eum missos, quam esset ipso facto incursurus, si fines Romanorum, absque Pontificali venia, ingrederetur. Hoc fulmine territus Desiderius, qui non omnem religionis sensum exuerat, Viterbio in Longobardiam reversus est. Quæ omnia fusè ab Anastasio referuntur.

VI. Carolus Rex Hadriani PP. defensionem suscipit.

Eodem anno septingentesimo septuagesimo tertio, Caroli Regis Legati Romam adventarunt, *inquirentes, si præfatus Longobardorum Rex sublatas Civitates & omnes justitias Beati Petri reddidisset, sicut falsè in Franciam dirigebat, asserens se omnia reddidisse. Et satisfacti sunt præsentialiter nihil ab eo redditum fuisse*, inquit Anastasius. Caroli Regis Legatos in Franciam redeuntes comitati sunt Apostolici Nuncii, qui cùm eidem Regi significassent, quæ gesta fuissent à Desiderio, statim misit ad eundem Legatos, eum deprecans ut ablatas Apostolicæ Sedi Civitates redderet; sed cùm nihil ab eo obtinere posset *universam regni sui Francorum exercituum multitudinem* ad occupandas clusas direxit. Tunc Desiderius fugam capiens Ticinum venit, & ad eam civitatem defendendam se præparavit. Carolus Rex Papiam, seu Ticinum adventavit mense Junio, ut legitur in Excerptis Chronici S. Vincentii de Wlturno apud Duchesnium Tom. III Scriptorum Francorum pag. 693. *Super Papiam Rex advenit tempore Adriani Papæ mense Junio*, quo tempore Ticinum omni ex parte vallavit.

VII. Veronam capit & Papiam obsidet.

Cùm autem accepisset Adalgisum Desiderii Regis filium, Veronam præ omnibus civitatibus Longobardorum fortissimam tuendam suscepisse, ad eam properavit, eamque sub suam potestatem redegit. Deinde Ticinum remeavit, eamque urbem obsedit circa mensem Octobrem: Anastasius enim scribit: *Et dum per sex mensium spatium ipse Francorum Rex Papiæ demoraretur in obsessione ipsius civitatis, magnum desiderium habens ad limina Apostolorum properandi, Romam per Tusciæ partes properavit, ita festinanter adveniens, ut in ipso Sabbato Sancto se liminibus præsentaret Apostolicis*, ideoque die secunda mensis Aprilis anni septingentesimi septuagesimi quarti, quo Pascha celebratum est die tertia Aprilis, à quo mense per sex alios retrocedendo, pervenitur ad initium mensis Octobris anni septingentesimi septuagesimi tertii, quo Carolus Rex Papiam obsidione cinxit: quo eodem anno in ea obsidione Natalem Domini celebravit, ut scribit Annalista Metensis: *Desiderio incluso*, inquit, *ipsam civitatem Rex obsedit, ibique in ipsa castra Dominus Rex Natalem Domini celebravit*.

VIII. Romam pergit.

Romam itaque perrexit Carolus circa finem mensis Martii anni septingentesimi septuagesimi quarti, in eamque die secunda Aprilis in Vigilia Paschæ adventavit: *Cujus adventum audiens Beatissimus Hadrianus Papa*, inquit Anastasius, *quòd sic repente ipse Francorum advenisset Rex, in*

SÆC. VIII. HADRIANUS.

magno stupore & extasi deductus, direxit in ejus occursum universos Judices ad ferè triginta millia ab hac Romana urbe, in locum, qui vocatur Novas, ubi eum cum bandora (idest vexillo) *susceperunt. Et dum appropinquasset ferè unius milliario a Romana urbe, direxit universas scholas militiæ una cum Patronis, simulque & pueris, qui ad discendas literas pergebant, deportantes omnes ramos palmarum atque olivarum, laudesque omnes canentes, cum acclamationum earumdem laudum vocibus ipsum Francorum susceperunt Regem; obviam illi ejus Sanctitas dirigens venerandas Cruces, idest, signa, sicut mos est ad Exarchum aut Patricium suscipiendum, eum cum ingenti honore suscipi fecit.*

IX. Ibidem cum laudibus excipitur.

Dum Carolus Romæ esset, *secundâ feriâ*, Paschatis scilicet, *simili modo in Ecclesia beati Petri, more solito, ipse conspicuus Pater & egregius Pontifex Missarum solemnia celebrans, Deo Omnipotenti & præfato Carolo Excellentissimo Regi Francorum & Patricio Romanorum laudes reddere fecit.* Quando Imperatores Romani creabantur, imagines eorum deferebantur, ac in celebrioribus cęremoniis illorum laudes magna populorum lęritia acclamabantur, quod pluribus exemplis ostendi posse scribit Annotator Baronii. Paulus Diaconus lib. 3 de Gestis Longobard. cap. 15 de inauguratione Mauricii Imperatoris loquens, ait: *Mauricius indutus purpura, redimitus diademate ad Circum processit, acclamatisque sibi laudibus, largiens populo munera primus ex Græcorum genere in imperio confirmatus est.* Quibus conceptis verbis Laudes illæ acclamarentur, indicatur initio libri XI Epistolarum Gregorii Magni: *Venit Icona supradictorum Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam, 7 Kalendas Maii, & acclamatum est eis in Laterancis in Basilica Julii ab omni Clero & Senatu*: Exaudi Christe, Phocæ Augusto, & Leontiæ Augustæ Vita. *Tunc jussit ipsam Iconam Dominus Beatissimus & Apostolicus Gregorius Papa reponi in Oratorio sancti Cæsarii Martyris intra Palatium*. Erant itaque Laudes istę, victorię, vel vitæ diuturnioris adprecationes. Cum similibus igitur Laudum acclamationibus Romæ susceptus videtur Carolus, tanquam Patricius ac Defensor Ecclesię Romanæ, quemadmodum & sub Leonis III Pontificatu, quando quartùm Romam profectus est, ut in ejusdem Pontificis Vita notavit Anastasius. Earundem porrò laudum usum Traguri, quę parvula insula est Dalmatię proxima, adhuc continuari, observat Joannes Lucius in Hist. Dalmatiæ & Croacię lib. 2 c. 6, ubi laudes hæ inter Missarum solemnia à duobus ex Canonicis umbonem ascendentibus acclamantur, choro loco populi respondente, sed loco Imperatoris, Summi Pontificis nomen profertur. Legendum etiam Glossarium medię & infimæ Latinitatis Ducangii in voce, *Laudes*.

SÆC. VIII. HADRIANUS.

X. Preces in Missa Pontificia orantur ex Hadriani institutione.

Ad hanc Romanam Caroli profectionem commodè etiam revocari potest, cùm annus institutionis ignoretur, quod legitur in primo Ordine Romano, à Mabillonio Tom. 2 Musæi Italici publicato, in quo num. 24, ubi agitur de Missa, quam initio Quadragesimæ Romanus Pontifex celebrat, habetur: *Veniens Pontifex ascendit ad Sedem, dicit*: Oremus. *Diaconus*, flectamus genua, & levate, &c. *Simili modo agitur secundâ feriâ, & sabbato per totam Quadragesimam. Nam sabbato tempore Adriani institutum est, ut flecteretur pro Carolo Rege, antea verò non fuit consuetudo.* Tum num. 28: *Feria 4, quæ est pridie in Cœna Domini, hora tertia Pontifex cum Clero, & ordine suo procedit ad Altare in Ecclesia Majori, & dicit orationes solemnes hoc ordine*, &c. *Dicit orationem pro Rege Francorum, deinde reliquas per ordinem*. Hic ordo Romanus non multò post Hadriani mortem conditus, cùm citetur ab Amalario sub nomine libelli Romani; Amalarius autem sub Ludovico Pio Caroli filio floruit.

XI. Quid Carolus Donationi Pippini addiderit.

Feriâ quartâ, scilicet Paschatis, ideoque die sexta mensis Aprilis, Hadrianus Papa paterno affectu Carolum Regem adhortatus est, *ut adimpleret in omnibus ipsam promissionem, quæ in Francia, in loco, qui dicitur Carisiacus, facta est*, ipseque Carolus *aliam donationis promissionem ad instar anterioris*, scribi jussit *per designationem confinium, à Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Verceto, deinde in Parma, deinde in Rhegio, & exinde in Mantua, atque monte Silicis, simulque & universum Exarchatum Ravennatensium, sicut antiquitus erat, atque provincias Venetiarum, & Histriam, necnon & cunctum Ducatum Spoletinum & Beneventanum*, inquit Anastasius. Constat verò ex Epistolis Hadriani Papæ, Carolum civitatibus ac provinciis, quas Pippinus pater Apostolicæ Sedi concesserat, plurimas addidisse, sed hæ nec omnes simul, nec in hac Romana Caroli profectione datæ sunt. Eo enim anno 774 donationi à Pippino factę, superaddidit *Ducatum* duntaxat *Spoletanum*, de quo Hadrianus ipse meminit in Epistolis ante annum 781 Carolo directis, ut legere est in Codice Carolino. Neque enim sermonem ullum habet præterea nisi de Pentapoli & Exarchatu Ravennatensi, seu de donatione à Pippino patre facta, & de patrimoniis Sabinensi, atque aliis in Corsica, in partibus Tusciæ, Spoleti, ac Beneventi, & in territorio Neapolitano, quæ quidem patrimonia, ut disertè de Sabinensi legitur in Epistola 69 ejusdem Codicis Carolini *pro luminarium*

con-

concinnationibus, atque alimentis pauperum, concessa fuerant, ut pluribus probat Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum ad annum 774 num. 6, & seqq.

XII. *Carolus Papia capta, fit Rex Longobard.*

Non multò post festa Paschalia Carolus Rex Papiam reversus, eam fortiter obsidens simul cum Desiderio Rege, atque cunctis, qui cum eo erant, comprehendit, & suæ potestati omne regnum Longobardorum subjugavit. *Præfatum verò Desiderium Longobardorum Regem, & ejus conjugem secum in Franciam deportavit*, inquit idem Anastasius, cui suffragatur Metensis. Desiderius cum uxore & filia Leodium primùm, dein Corbejam relegati sunt, ut probat Annotator Baronii, à quo tempore Carolus dictus est Rex Longobardorum, cujus regni epocha post diem nonum mensis Maii & ante diem decimum tertium mensis Junii anni 774 initium sumpsit, ut etiam certis testimoniis idem Annotator demonstrat.

XIII. *Synodus Rom. fictitia.*

In Chronico Sigeberti interpolato ad annum 773 legitur Carolum Romam venisse, postea Papiam rediisse, & occupasse: iterumque Romam rediisse, & Synodum constituisse cum Hadriano Papa, & 153 Episcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus dedit ei jus eligendi Pontificem & Episcopos per singulas provincias, quos ab eo investituras accipere definivit. Eandem Synodum Romanam summopere prędicat Gratianus Dist. 63, cap. 23. Sed cùm in editione Sigeberti ab Auberto Miræo curata, cum exemplaribus MSS. collata, hujus Synodi nulla mentio reperiatur, ea alicui interpolatori attribuenda; cùmque Gratianus non habuerit *delectum Auctorum, ex quibus decreta collegit*, ut scribit Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis ad annum 1145, inde eandem, quam Interpolator Sigeberti, narrationem primę parti decreti sui inseruit. Eam itaque Synodum ut commentitiam meritò rejicit Baronius; sed argumenta, quibus utitur ad ejus falsitatem convincendam, non probat Marca lib. 8 de Concordia cap. 12, ideoque quatuor aliis eam probat, ex quibus duo potiora hæc sunt.

XIV. *Potiora suppositionis ejus argumenta.*

Primum petitur ex testimonio Flori Magistri in Tractatu *de electione Episcoporum*, quem scripsit circa annum octingentesimum vigesimum, ubi consensum Regis consuetudine inductum docet. Quare Viro illi erudito incognita erat hæc constitutio Hadriani, & Synodi Universalis, quę dicitur ab eo celebrata. Adde Epistolam 81 Lupi Ferrariensis Abbatis ad Amulum Archiepiscopum Lugdunensem, qui de jure Regum in electionibus stabiliendo tractans, omne robur trahit, à concessione Zachariæ, Pippino tunc Majori-Domûs facta, non omissurus privilegium ab Hadriano, in Romana Synodo, Carolo Magno collatum, si quod extitisset. Secundum argumentum deducit Marca ex duabus Hadriani Papæ Epistolis ad Carolum datis; ex quarum altera anno 784 scripta docemur, Episcoporum in regno Longobardico constitutorum ordinationes ab Hadriano factas post Cleri, & plebis decretum ad se missum. Jus itaque investiendi, seu instituendi Episcopos Carolo non concesserat Hadrianus in Romana Synodo. Altera Epistola ab Hadriano ad Carolum anno 787 data indicat, desiderium Christianissimi illius Regis, ut Episcopi Ravennatis electio non fieret absque Missorum suorum interventu. Cui respondet Hadrianus, id nunquam factum; sed morem istum observatum etiam temporibus Pippini Regis, ut decreto Cleri atque plebis ad Sedem Apostolicam perlato, proprium Antistitem sibi consecrandum Ravennates peterent. Multò minus ergo concessisset Carolo jus eligendi Romanum Pontificem. Non me latet posse contra hæc objici Constitutionem Leonis VIII, qui hoc privilegium concessisse dicitur Ottoni Imperatori anno 964, in qua hujus Synodi Romanæ mentio reperitur, sed hæc etiam Leonis Constitutio, ut in ejus Pontificatu videbimus, commentitia est. Vide dicta in Zacharia.

XV. *Leo Epist. Ravenn. Pontificiæ ditiones invadit.*

Statim ac Carolus relictâ Italiâ, in Franciam rediit, Leo Ravennatensis Episcopus, fingens plerasque Æmiliæ urbes cum universa Pentapoli à Carolo Rege sibi concessas, Faventiam, Forum-Populii, Forum-Livii, Cæsenas, Bobium, Comaclum, Ducatum Ferrariæ, Imolam & Boniam occupavit; direxitque Theophylactum, qui commentum istud Pentapolitanis insinuaret. Hi tamen constantissimè manserunt in fide Hadriani Pontificis, qui literas queribundas, per Anastasium Cubicularium, ea de re Carolo Regi scripsit, quæ extant in Codice Carolino num. 54, ne pręmissi à Leone Ravennatensi Nuncii, Regium animum fraude deciperent; utque potentissimum Francorum Regem in Italiam denuò vocaret: in primis conquestus est gravissimè, quòd inimici palam exprobrarent, quid prodesset Apostolicę Sedi gentem Longobardorum abolitam, & Regno Francorum subditam fuisse; cum eorum, quæ promissa fuerant, nihil adimpleretur, & quæ beato Petro à Pippino Rege prius concessa fuerant, insuper auferrentur.

XVI. *Hadrianus Carolum rogat, ut Romam veniat.*

Carolus Rex lectis Hadriani Papæ literis, statim anno septingentesimo septuagesimo quinto Possessorem Episcopum & Rabigaudum Abbatem Oratores suos ad eundem Pontificem misit, cum literis, per quas se bello Saxonico confecto, iter in Italiam, atque ad Apostolorum limina suscepturum significavit. Hadrianus obviam Regis Orato-

toribus, suos honoris causa direxit Nuncios Perusium usque. Illi autem Perusio Spoletum profecti; per eosdem Nuncios Romano Pontifici Regias transmiserunt literas, seque Romam venturos scripserunt, postquam cum Hildebrando Duce Spoletano colloquium habuissent. Hadrianus acceptis Caroli literis, nec expectato supradictorum Oratorum adventu, per alios, qui Romam priùs à Rege missi fuerant, aliam Epistolam ordine 63 in Codice Carolino ad eundem Carolum Regem mox direxit, rogans, ut juxtà pollicitationem factam è Saxonia revertens, ad limina sancti Petri properaret.

XVII. Auxilium petit adversus hostes Ecclesiæ R. Quia verò Oratores Regii supradicti, per alios Nuncios ab Hadriano rogati fuerant, ut Spoleto Romam se conferrent, Spoleto tamen quàm primùm Beneventum abierant, Hadrianus Epistola 58 Codicis Carolini ad Carolum data, questus est gravissimè ea de re, asseruitque auctam inde Spoletanorum protervìam; & Spoletanum Ducatum, quem Principi Apostolorum se præsente haud pridem obtulerat, sibi reddi postulavit. Verebatur enim Pontifex, ne Duces Spoletanus, Beneventanus, Forojuliensium & Clusinorum vires suas jungerent cum Græcis & Adalgiso Desiderii filio Longobardorum Exrege, proximoque mense Martio terra marique bellum in Ducatum Romanum transferrent, Romam ipsam invaderent, & Longobardorum Regem in solium, & pristinam majestatem restituerent. Quapropter alias literas ordine 59 in Codice Carolino scripsit, quibus velut in præsentissimo periculo positus, auxilium a Carolo Rege cum crebris adjurationibus postulavit. Tot Apostolicis Epistolis opus non erat, Carolus enim à consilio, quod ante Saxonicam expeditionem susceperat, nunquam recessit, eodemque anno septingentesimo septuagesimo quinto iter in Italiam suscepit, circa finem anni; Natalem enim Domini celebravit in Atsaria. Hæc fusiùs referuntur a Cointio laudato ad annum 775.

XVIII. Caroli filius in Regem ungit. Anno septingentesimo septuagesimo sexto in Italiam quidem perrexit Carolus Rex, & Ducatum Forojuliensem ac vitam ademit Rotgaudo, quem ei, post eversum Longobardorum regnum, præfecerat; sed cùm Romam properare disponeret, ut illic ab Hadriano Papa, filius quem Hildegardis Regina nuper pepererat, ipso die Paschę è sacro fonte levaretur, eadem velocitate, qua in Italiam profectus fuerat, ad Rhenum redire coactus fuit, quia Saxones iterum rebellaverant. Qui motus, & alia bella impedierunt, quominus Romam pergeret ante annum septingentesimum octogesimum primum, quo, ut scribit Regino in Chronico, *celebravit Pascha in Roma, & ibi baptizatus est filius ejus Pippinus ab Hadriano Papa, qui & ipse eum de sacro fonte suscepit, & duo filii ejus à supradicto Pontifice uncti sunt in Reges, idem Pippinus super Italiam, Ludovicus super Aquitaniam.* Filius Caroli Magni, quem Hadrianus Papa baptizavit, vocabatur antea Carolomannus, sed Hadrianus Papa, mutato nomine, eum Pippinum nominavit, ut nos docet Appendix ad Chronicon Nibelungi Comitis. Natus autem erat anno 776, Ludovicus verò anno 778, ut videre est in Critica Baroniana.

XIX. Legatos ad Bavariæ ducem mittit. Dum Carolus Romæ esset, convenit inter ipsum & Hadrianum Pontificem, ut simul Legatos mitterent ad Tassilonem Bavariæ Ducem, qui eum commonerent de sacramento, quod Pippino Regi ac filiis ejus juraverat, scilicet ut subjectus ei, ac obediens esset. Legati itaque Apostolici Formosus & Damasus Episcopi cum Missis Caroli Regis, *directi sunt ad Tassilonem Ducem, commonentes & contestantes ex auctoritate Apostolica, ut recordaretur priorum sacramentorum, & non aliter faceret, nisi sicut jurejurando jamdudum promiserat Pippino Regi, & filiis ejus. His admonitionibus consensit Tassilo, & sumptis obsidibus ad Regem venit Wormatiam, ubi renovavit sacramenta, & dedit duodecim obsides; sed non diu præfatus Tassilo promissa conservavit*, subdit Regino laudatus in Chronico.

XX. Sabinense territorium sibi integrum reddi petit. Carolum Romæ existentem Hadriano Papę & successoribus territorium Sabinense integrum concessisse, discimus ex Epistolis, quas anno proximè sequenti, scilicet septingentesimo octogesimo secundo ad Carolum Regem scripsit Hadrianus. Hæ sunt quatuor in Codice Carolino, nempe 69, 76, 78, & 56. Ex priori enim constat, pleraque bona in territorio Sabinensi olim ab Imperatoribus Ecclesiæ Romanæ data; nec à Desiderio Longobardorum Rege, quantumvis hoste Romanorum Pontificum, occupata; ipsum verò territorium Sabinense Apostolicæ Sedi à Carolo Rege integrum *noviter* (idest anno præterito, Epistola enim, ut jam dixi, anno 782 scripta) traditum fuisse, sicut antiquitùs totum ab Ecclesia Romana possessum est. Alterâ Epistolâ ordine 75 Pontifex asserit, velle se stare judicio Itherii & Maginarii Regiorum Oratorum, Deumque restem invocat, quia *nullorum fines irrationabiliter* appetit. Hadrianus itaque non patrimonium aliquod, ut olim, in territorio Sabinensi, sed ipsum Sabinense territorium integrum sibi dari postulat. Porrò illud territorium à Carolo Ecclesię Romanæ datum videtur, loco Ducatûs Spoletini, qui totus, excepta Sabinensi diœcesi, sub Francorum potestate permansit. Epistolâ postea 68 ejusdem Codicis

cis Carolini, quæ anno septingentesimo octogesimo tertio scripta videtur, restatur Pontifex Itherium & Maginarium, quorum alterum Abbatem, alterum Capellanum dicit, Regios Oratores, in Franciam reversos esse; cùm strenuè prius allaboraſſent, ut integrum Sabinense territorium Apostolicæ Sedi restitueretur, ut in mandatis habebant.

XXI. Hæresis Felicianæ quo anno cœperit.

Ad annum circiter septingentesimum octogesimum secundum pertinere initium hæresis Felicianæ, quam Hadrianus Papa damnavit, deducitur ex Epistola 97 Codicis Carolini universis Episcopis per Hispaniam constitutis ab Hadriano scripta, ut probat Cointius laudatus; in ea enim Epistola hæc hæresis rejicitur, licèt in Epistola 96 Ægilæ Episcopo anno 782 data, in qua Hadrianus multos carpit errores in Hispaniæ partibus ortos, nullam hæreseos Felicianæ mentionem faciat. Epistolâ itidem 95 eidem Ægilæ Episcopo inscriptâ, annoque etiam 782 scriptâ Hadrianus Papa eum hortatur, ut orthodoxam fidem teneat, & jejunium sextâ feriâ, sabbatoque celebret, nec tamen aliquid habet de illa hæresi: ex quibus consequens est ejus initium, vel anno 782 desinente, vel initio anni 783 Hadriano Papæ solùm innotuiſse. Ita porrò cœpit.

XXII. Felicis Urgellitani Episc. errores.

Elipandus Ecclesiæ Toletanæ Archiepiscopus Felicem, Urgellitanæ Sedis in Catalaunia, apud montium Pyrenæorum radices, Episcopum, præceptorem quondàm suum, consuluit, quo pacto Christum Dei filium agnosceret, naturalem, an adoptivum? Felix libris suis professus est, Christum secundùm naturam assumptam filium Dei esse non naturalem, sed nuncupativum, adoptivumque. Responso accepto Elipandus, qui eâ doctrinâ imbutus antea fuisse videtur, hoc pestiferum dogma tam per Asturias, quàm per Gallæciam disseminavit: Felix verò per Septimaniam. Accessere ad eam sectam Cordubenses nonnulli, ut liquet ex Elipando in Epistola ad Felicem nuper conversum. Isti asserebant, Christum, qua parte homo est, filium Dei esse adoptione, non naturâ. Unde licèt unam personam in Christo confiterentur, per consequentiam tamen quandam recidebant in Nestorii hæresim. Naturâ enim & adoptione unius patris filius unus esse non potest, nisi gemina persona admittatur: quod erat Nestorii delirium. Hanc hæresim Elipandus & Felix hauserunt ex malè intellectis Missæ Sancti Isidori Orationibus. Alter Felicis & Elipandi error ad primarium illum consequens, erat, Christum hominem esse servum conditionalem Patris Æterni. Agobardus Episcopus Lugdunensis in libro adversùs Felicem, alios ejus errores enumerat. Sed quòd quidam Auctores scribunt, alterum Felicianæ hæresis caput fuiſſe de tollendis sacris Imaginibus, hallucinati sunt; errorque ille inde fluxit, quòd in Synodo Francofordiensi, adversùs Felicem Urgellitanum congregata, quæstionem quoque de Imaginibus in medium allatam noviſſent.

XXIII. Hadrianus PP. ad Hispaniæ Episc. contra eos scribit.

Hæc ubi rescivit Hadrianus Papa, ad universos Hispaniarum Episcopos laudatam Epistolam 97 Codicis Carolini scripsit, eosque monuit, ut Migentii cujusdam, ejusque discipuli Ægilæ Episcopi Illiberitani errores caverent. Huic Epistolæ in eodem Codice Carolino hoc argumentum præfigitur. *Exemplar Epistolæ Hadriani Papæ directæ omnibus Episcopis per universam Spaniam commorantibus, maximè tamen Elipando vel Ascarico cum eorum consentaneis, pro hæresi vel blasphemia, quòd filium Dei adoptivum nominant, cum multis capitulis Sanctorum Patrum eos reprehendens. Necnon & de Paschali festivitate*, &c. Migentiani enim circa diem Paschatis aberrabant, quos convocato Episcoporum Provincialium cœtu, incunctanter repressit Elipandus, ut ipse in Epistola ad Fidelem Abbatem gloriatur, proprium tamen errorem, quem à Felice Urgellitano acceperat, publicare non destitit.

XXIV. Felix damnatur in Synodo Ratispon. & ducitur ad Hadrianum.

Cùm verò Felix hæresim suam etiam promulgare non desisteret, anno septingentesimo nonagesimo secundo, ut scribit Eginhardus in Annalibus, ductus est ad Palatium Regis Caroli (qui ex Annotatore Baronii ab anno 778 Catalauniâ potiebatur) tunc Ratisponæ in Bavaria existentis, *ubi congregato Episcoporum Concilio auditus est, & errasse convictus, ad præsentiam Hadriani Pontificis Romam missus, ubi etiam coram ipso in Basilica Beati Petri Apostoli, hæresim confessus est, atque abdicavit. Quo facto ad civitatem suam reversus est*. Ductus est autem Romam ab Angilberto tunc Abbate Centulensi, postea summo Palatii Cancellario, qui varias legationes posthac obivit. Ad vomitum tamen postea rediit Felix, ut de Concilio Francofordiensi, anno 794 celebrato, loquentes videbimus.

XXV. Ab eodem Hadriano PP. damnatur.

Sed Felicem post Synodum Ratisponensem ab Hadriano Papa damnatum fuisse, disertè etiam docet Alcuinus lib. 1 adversùs Elipandum: *Antequam*, inquit, *ego, eodem sapientissimo Rege Carolo jubente, venissem in Franciam, hæc eadem vestri erroris secta, eodem glorioso Principe præsidente, præsente Felice, quem multùm laudare soles, vestræ partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco, qui dicitur Raginisburg* (idest Ratispona) *& Synodali auctoritate Sacerdotum Christi, qui ex diversis Christiani imperii partibus convenerant, anathemate damnata: imò & à B. memoriæ Hadriano Papa, qui tunc temporis S. Romanæ Ecclesiæ Apostolica auctoritate re-*

xerat Sedem, funditus exterminata, donec idem Felix infeliciter ad vestras refugiens partes, sopitos infidelitatis cineres, vobis exhortantibus resuscitare intendit; jam enim reductus fuerat ad hæresim ab Elipando Toletano, qui virus suum in Gallias ac Germaniam diffundere satagebat, quod in causa fuit cur convocaretur Synodus Francofordiensis, de qua infra, prius enim agendum nobis est de secunda Synodo Nicena Oecumenica, quæ Francofordiensem præcessit.

Concilium Nicænum II, Generale Septimum contra Iconoclastas.

XXVI. *Paulus Patriarcha CP. fit monachus, & moritur.*

LEone IV Imperatore, Constantini Copronymi filio, initio mensis Septembris anni septingentesimi octogesimi mortuo, Constantinus Leonis Filius annum duodecimum agens, & Irene ejus mater Imperium susceperunt, qui Monasteria in libertatem asseruere, & viam salutis omnibus aperuere. Iis annum adhuc quartum in Imperio agentibus, Paulus Constantinopolitanus Patriarcha morbo affectus, Monasticum habitum assumpsit in Flori monasterio. Imperatrix mœsta, ipsum convenit, rationem facti quærens. Cui Paulus lachrymis perfusus: *Utinam*, inquit, *Ecclesiâ Dei tyrannicè administratâ, & à reliquis sedibus ea de causa, rescissâ, dirisque & execrationibus devotâ, in Sacerdotii throno Constantinopoli nunquam sedissem!* Illa Patricios & spectatissimos quosque è Senatu misit, quæ ipse diceret, audituros. Qui ad ipsos: *Nisi Synodum*, inquit, *universalem coegeritis, & obtinentem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis superest salus*. Responderunt ipsi: *Cur ergo Patriarcha designatus, inter ordinationis solemnia, Imagines te nunquam adoraturum subscripsisti?* Tum ille: *Hæc*, ait, *lachrymarum mearum causa est: Illud me ad pœnitentiam amplexandam impulit, Deum deprecantem, ne me veluti Pontificem hucusque mutum, nec veritatem, solo insaniæ vestræ metu, palam annunciantem corripiat*. His dictis Paulus spiritum emisit. Hæc referunt Theophanes & Cedrenus: adduntque liberam exinde unicuique fuisse potestatem de sacrarum Imaginum cultu disputandi, ac illum propugnandi. Monachicum porrò habitum induit Paulus *mensis Augusti die tricesimo primo, indictione septima*, ex Theophane, ideoque anno 784.

XXVII. *S. Tarasius Paulo substituitur.*

Eodem anno, *mensis Decembris die quinto supra vicesimum, & indictione octava*, subdit idem Theophanes, Tarasius Imperatori à secretioribus mandatis Patriarcha in locum Pauli renunciatus est. Is cùm munus illud, cui se, utpote laicum, imparem judicabat, diu ac pertinaciter, ut ait Ignatius in ejus Vita, recusasset, illud tandem suscepit eâ conditione, ut Synodus generalis cogeretur: quod Constantinus & Irene libenter concesserunt. Tarasius itaque ut primum inauguratus est, fidei suæ professionem, & supplices pro Concilii Oecumenici celebratione literas ad Hadrianum Papam direxit: missisque, inquit Theophanes, Synodicis suis literis & libello fidei suæ teste, ab Hadriano Papa in Ecclesiæ communionem admissus est, eâ scilicet conditione, ut mox dicetur, ut pro restituendis Sacris Imaginibus sedulò laboraret. XXX.

XXVIII. *Impp. scribunt ad Hadrianum PP. pro celebratione Concilii generalis.*

Eodem tempore Constantinus & Irene ad eundem Papam Hadrianum scripserunt, rogantes ut Constantinopolim venire dignaretur, Concilio præfuturus, aut Legatos mitteret, qui vices suas obirent, ac locum tenerent. Extant hæ literæ in Præambulis ad Septimam Synodum, sed datæ sunt anno tantùm septingentesimo octogesimo quinto, & quidem 4 Kalend. Septemb. indictione 8. Has literas miserunt per Constantinum Episcopum Leontinum in Sicilia, & Dorotheum Episcopum Neapolitanum in Campania. Tarasius verò Patriarcha Leonem Presbyterum suum cum literis ad Hadrianum direxit. Hæ quidem non extant; sed Hadrianus in suo responso id disertè asserit, ait enim: *Post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quòd vestra venerabilis Sanctitas postulaverit ab Orthodoxis & propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris, qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret venerabilis Synodus*. Leo Presbyter ubi in Siciliam pervenit, jussionem Imperatorum accepit, ut cum Theodoro Catanæ in Sicilia Episcopo, & Epiphanio Legato Archiepiscopi Sardiniæ ad Hadrianum proficisceretur, & jussionem eorundem Imperatorum deferret, quod & præstitit. Priores itaque Legati revocati sunt ab Imperatoribus, & hi posteriores Romam destinati, qui Hadrianum Papam de Imperatorum orthodoxia certiorem fecére, eorumque literas reddidere. His suas consignavit Hadrianus, datas *septimo Kalendas Novembris indictione nona*, eodem scilicet anno septingentesimo octogesimo quinto, quo indictio nona mense Septembri inchoata est.

XXIX. *Ad eos rescribit Hadrianus.*

Epistola Hadriani ad Imperatores extat ex parte in Actione secunda Septimæ Synodi, integra verò apud Anastasium in præambulis ejusdem Synodi, eâque ipsos primò adhortatur ad Sedis Apostolicæ reverentiam, de cujus divina auctoritate hæc habet: *Nam ipse Princeps Apostolorum B. Petrus, qui Apostolicæ Sedi primitùs præsedit, Apostolatûs Principatum, ac principalis curæ, Successoribus suis, qui in ejus sacratissima Sede perenniter*

ter

SÆC. VIII. HADRIANUS.

ter fessuri sunt, *dereliquit* : *quibus & auctoritatis potestatem*, *quemadmodum à Salvatore nostro Domino Deo ipsi concessa est*, *& ipse quoque suis contulit ac tradidit divino jussu successoribus Pontificibus* : *quorum traditione Christi sacram effigiem*, *sanctæque ejus Genitricis*, *Apostolorumque & omnium Sanctorum veneramur Imagines*. Deinde multa profert ad sacrarum Imaginum venerationem asserendam. Tertiò rogat Imperatorem & Imperatricem, ut si possibile non sit sacras Imagines in pristinum statum subitò restituere, in primis refutetur, præsentibus Sedis Apostolicæ Legatis, pseudo-Synodus Constantinopolitana Iconomachorum. Deinde Imperatores, Patriarcha, & Senatus Regiæ urbis sacramento se adstringant, fore ut partibus non faveant, nec ullam mittendis ab Apostolica Sede Legatis vim inferant; imò eos honorificè excipiant, foveant, & ad Urbem remittant incolumes. Rogat etiam ut restituant patrimonia B. Petri ab Orthodoxis Principibus ad concinnationem luminarium, & alimoniam pauperum olim collata: necnon consecrationes Episcoporum Sedi Romanæ ex jure veteri competentes.

XXX. *Miratur titulum Universalis Tarasio Patriarchæ tributum.*

Postea Hadrianus Imperatoribus significat, se Tarasio novo Patriarchæ succensere, propter usurpatum Universalis Patriarchæ titulum: *Mirati sumus*, inquit, *quòd in vestris Imperialibus jussis pro Patriarchæ Regiæ urbis*, *scilicet Tarasio*, *directis*, *Universalem ibi reperimus exaratum*; *sed utrum per imperitiam*, *aut schisma*, *vel hæresim iniquorum scriptum est*, *ignoramus*, &c. Sed id factum erat juxta Orientalium consuetudinem, de qua audiendus Anastasius in Prefatione ad septimam Synodum Joanni VIII Papæ dicata: *In eo sanè*, ait, *quo Universalem Græci Patriarcham suum inconvenienter appellant*, *Apostolatus vester adulationi veniam det*, *sæpè Prælatis suis non sine reprehensione placere studentium*. *Verùm cùm apud Constantinopolim positus*, *frequenter Græcos super hoc vocabulo reprehenderem*, *& fastus vel arrogantiæ redarguerem*; *asserebant*, *quòd non ideo Oecumenicum*, *quem multi Universalem interpretati sunt*, *dicerent Patriarcham*, *quòd universi Orbis teneat Præsulatum*, *sed quòd cuidam parti præsit Orbis*, *quæ à Christianis inhabitatur*. *Nam quod Græci Oecumenem vocant*, *à Latinis non solùm Orbis*, *à cujus universitate Universalis appellatur*; *verùm etiam habitatio*, *vel locus habitabilis nuncupatur*. At hæc ratio pro aliis etiam Patriarchis militat, qui tamen se nunquam Patriarchas Universales appellarunt. Porrò quàm procul à vana tituli illius ambitione abfuerit Tarasius, ostendit ejus subscriptio, quæ legitur Actione 4 septimæ Synodi, facta post Hadriani Papæ Vicarios, licèt Episcopi non essent: *Tarasius misericordiâ Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ*, *confirmans sic se habere veritatem*, *omnia quæ superius efferuntur*, *libenter admittens*, *his subscripsi*.

SÆC. VIII. HADRIANUS.

XXXI. *Approbat Tarasii electionem sub conditione.*

Tandem Hadrianus significat Imperatoribus, se Tarasio succensere, quòd ex laico ad Episcopatum fuerit subitò promotus. Unde Tarasii electionem, ut perperàm, & contra Canones factam improbat: quam tamen non rescindit, sed Canonum in ea infractorum dat veniam, ea conditione, ut pro restituendis sacris Imaginibus seduiò laboret: *Si autem*, inquit, *sacras ac venerabiles Imagines in illis partibus non restitueris*, *consecrationem vestram modis omnibus recipere non audemus*. Epistola Hadriani, ut jam dixi, ex parte inserta est Actioni secundæ Concilii Nicæni II, sed quæ respiciebant Tarasii electionem, titulumque Universalis ipsi ab Imperatoribus tributum, omissa sunt, quòd ad rem non pertinerent. At Anastasius laudatus eam integram recitat.

XXXII. *Tarasius alios Patriarchas de indictione Synodi monet.*

Tarasius tres alios Patriarchas de indictione Synodi generalis monuit per Legatos, qui eos hortarentur, ut ad eam venirent; Legati per Ægyptum & per Orientem inter mille pericula iter fecere; cùmque Jerosolymam pervenissent, Theodorum Patriarcham mortuum invenerunt, & Eliam, qui ei successerat, à Protosymbolo Caliphæ Ægypti in exilium missum. Traditum tamen eis fuit exemplar Synodicorum, à Theodoro ad reliquos Patriarchas scriptorum, quando ordinatus est Patriarcha Jerosolymorum. Diverterunt enim apud Monachos vitæ sanctitate illustres, ex quibus duo inventi, quorum alter, scilicet Joannes, Antiocheni Patriarchæ, alter scilicet Thomas, Alexandrini Syncellus fuerat, quos loco Policiani Alexandrini, & Theodoreti Antiocheni Patriarcharum, ad Synodum Monachi delegarunt. Illi quippe Patriarchæ, sub Saracenorum jugo gementes, Synodo interesse non potuerunt; nam licèt pax inter Imperatorem & Saracenos vigeret, tamen ob persecutionem, quam ab his patiebantur, in deserta sese abdere cogebantur. Hæc constant ex literis eorundem Patriarcharum ad Tarasium Constantinopolitanum Patriarcham. Illi ergo Monachi trium sedium Patriarchalium nomine, in Synodo egerunt, & Ecclesiarum Ægypti, Orientis, & Palæstinæ fidem & antiquam traditionem de sacris Imaginibus testati sunt. Quare Synodo in hanc formam subscribunt: *Locum retinens trium Apostolicarum Sedium*, *Alexandrinæ*, *Antiochenæ*, *& Jerosolymitanæ*.

XXXIII. *Hadrianus Legatos mittit quà expugnat.*

Misit Hadrianus Papa Petrum Archipresbyterum Ecclesiæ Sancti Petri, & Petrum Abbatem Sancti Sabæ, Constantinopolim Legatos, qui suo nomine Concilio præ-

SÆC. VIII. HADRIANUS.

præessent, de quibus ad Tarasium ita scripsit: *Dilectos autem nostros, Petrum scilicet Archipresbyterum sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, & Petrum Monachum & Presbyterum, atque Abbatem, qui missi sunt à nobis ad vestigia tranquillissimorum Imperatorum, rogamus propter amorem Sancti Petri Apostolorum Principis, & propter nos, omni benigna susceptione, & humanitate dignos apud vos judicandos, & habendos*. Hi Legati Actione prima nominantur ante Tarasium, ut *tenentes locum Apostolicæ Sedis almi & sanctissimi Archiepiscopi senioris Romæ Adriani*.

XXXIV. *Synodus Cpoli inchoatur & dissolvitur.*

Synodus itaque cœpta est in Basilica SS. Apostolorum, Constantinopoli *mensis Augusti die decimo septimo, nona indictione* ex Theophane, ideoque anno septingentesimo octogesimo sexto. Verùm Scholariorum & Excubitorum copiæ, à propriis Rectoribus, Iconomachorum hæresi infectis incitatæ, nudatis gladiis, impetum in Patriarcham, aliosque fecere, magnumque tumultum concitavere, ut ostendit Ignatius Metropolita Nicænus, qui tradit eos Basilicam, ubi erant Episcopi congregati, obsedisse *clamantes non esse ferendum infirmare & transgredi ea, quæ olim visa fuerant Constantino* Copronymo. *Non enim permittimus*, ajebant, *illius abrogari dogmata, & prædicari esse statuendas Imagines. Quod si quis hoc inceperit sanguine Sacerdotum terram reddemus purpuream*. Sanctus Tarasius Actione prima Synodi addit: *Habebant in auxilium quosdam Episcopos, qui facilè numerari possunt, quorum nomina voluntariè prætermitimus, quoniam omnibus nota sunt*. Soluta est igitur Synodus, & postquam seditio sopita fuit, omnes Episcopi Constantinopoli remanserunt, exceptis Legatis Apostolicis, qui, ut scribit Hadrianus Papa in Responso ad dubia Francorum, *in Siciliam reversi sunt, & demum Imperatores post eos mittentes, iterum Constantinopolim adscendere fecerunt*.

XXXV. *Nicæam transfertur.*

Cùm dissolutus esset Cœtus ille, inquit S. Theodorus Studita in Vita Sancti Platonis Hegumeni, seu Abbatis monasterii Symbolorum, in Actis Sanctorum Bollandianis ad diem 4 Aprilis recitata, *pro veritate stabilienda collectus, evasit Imperatrix, velut è medio Leonum, facta, ut sic loquar, extra sanguinem Martyr*, incredibilisque fuit ejus eo in negotio prudentia. Nam ut copias illas, quas Constantinus Copronymus disciplina sua imbuerat, Constantinopoli pelleret, Duces omnes legionum, quæ erant in Thracia, sibi devinxit, quæ, simulatâ in partes Orientales, quasi Arabibus illuc irrumpentibus profectione, Urbem ingressæ, Imperatoris & Imperatricis matris auctoritatem firmavere. Tum copiis seditiosis & hæreticis Irene Augusta significavit: *Armis depositis & ad me remissis, operâ vestrâ me non indigere noveritis*, impositisque in naves eorum familiis, singulos in provincias suas ac domos se recipere jussit, & Nicæam Bithyniæ Metropolim, quæ ob primi Concilii generalis majestatem, & Arianæ perfidiæ eversionem, in maximo honore habebatur, tanquam ad hostes Ecclesiæ debellandos constitutam, Synodum transtulit, & quidem mense Majo, indictione decima, ut scribit Theophanes in Chronico, ideoque anno 787.

XXXVI. *Patrum Synodi numerus.*

Tota itaque æstate ejusdem anni septingentesimi octogesimi septimi, omnes Episcopi, qui Constantinopoli remanserant, aliique numero trecenti quinquaginta eximii vitæ, eruditionisque præstantiâ, Nicæam convenerunt cum Tarasio Regiæ urbis Patriarcha, & Legatis Apostolicis ex Sicilia reversis. Adfuerunt etiam Monachi trium Patriarchalium Sedium Orientalium Legati, Joannes & Thomas, qui in literis eorundem Patriarcharum ad Tarasium *sanctifici silentii*, seu Monasticæ professionis *amatores* vocantur, ac Orthodoxæ fidei zelo succensi; & Theophanes scribit, Thomam fuisse virum pietate insignem, & antea extitisse Archiepiscopum Thessalonicensem. Interfuere & alii Archimandritæ & Monachi, qui Patrum consessum sanctitatis & doctrinæ splendore magnificè decorabant; inter quos eminebant Plato Hegumenus Sacudionis, Sanctus Theophanes Auctor Chronographiæ. Adfuit tandem Nicephorus, qui erat à secretis Imperatoris, quique *Byzantii Sedis Patriarchalis suscepit honorem post Tarasii sanctam consummationem*, inquit Ignatius in Vita S. Tarasii, cum aliis Proceribus ab Imperatore missis, ut ordine omnia in Concilio peragi curarent. Locus Synodi fuit primaria Nicææ Basilica, Æternæ sapientiæ sub titulo S. Sophiæ sacra.

XXXVII. *In prima Actione quidam Episcopi lapsi restituuntur.*

Die vigesima quarta mensis Septembris, indictione undecima Synodus est inchoata. Illam Tarasius Patriarcha, penes quem, utpote in arduis negotiis valde exercitatum, & linguæ Græcæ peritissimum, Legati Apostolici Synodi directionem reliquerant, brevi sed eleganti oratione aperuit. Lectæ sunt Constantini & Irenes literæ ad Synodum directæ, quibus inter alia decernebant, ut literæ ab Hadriano Papa per Legatos missæ, *secundùm jus Canonicum* legerentur, quia scilicet Romanorum Pontificum literis Oecumenicæ Synodi dirigebantur. Deinde Synodus ad cognoscendam lapsorum Episcoporum causam conversa est. Tres præcipui, Basilius Ancyranus, Theodorus Myrensis, & Theodorus Amorii libello fidei oblato, cùm sinceram pœnitentiam exhibuissent, & hæresim solemni ritu ejurassent, in sacrum Confes-

sum

sum admissi sunt. Tarasio enim dicente: *Videtur vobis, ut recipiant Sedes suas? Sancta Synodus dixit: Placet omnibus nobis.* Palinodiam porrò recantantes hi tres Episcopi, hoc Anathema posuerunt: *His qui dicunt, quod Diabolicæ argumentationis inventio sit factura Imaginum, & non SS. Patrum traditio, anathema. His qui præsumunt dicere, Catholicam Ecclesiam aliquando Idola suscepisse, anathema.*

XXXVIII. *Aliorum causa in alteram Actionem remittitur.*

Producti sunt subinde alii Episcopi lapsi, quorum causa difficilior erat, & mora in hæresi diuturnior: quorum occasione dixit Tarasius: *Diuturniores passiones difficiliores sunt ad curandum: sic & anima, quæ in obscuro est hæreseos, orthodoxiæ lumen difficilè recognoscit.* Propter illos facta est disquisitio diligentior, de modo quo recipiendi essent hæretici, & potissimùm, utrum ab hæresi redeuntes, ad sacrorum Ordinum ministeria, & Ecclesiasticas dignitates essent admittendi. Prolati sunt varii ea de re Canones, veterum Patrum testimonia, & Historiæ Ecclesiasticæ monumenta. Præterea mota quæstio fuit de ordinationibus factis ab Hæreticis, an probandæ essent. Probandas ostendit Tarasius, Synodus edixit: nihillominus præfatorum Episcoporum restitutio in aliam Sessionem dilata est.

XXXIX *In Actione II Hadriani PP literæ probantur.*

Actio secunda celebrata sexto Kalendas Octobris. Adductus in Synodum Gregorius Neocæsareæ Episoopus, veniamque a sancta Synodo supplex postulavit. Ejus tamen causam in tertiam Sessionem dilata est, jussumque ut in ea cum libello se sisteret. Lectæ sunt postea Hadriani Papę literæ ad Imperatores datæ, ejusdemque Epistola ad Tarasium. Tum Apostolici Legati dixerunt: *Dicat nobis sanctissimus Tarasius Patriarcha Regiæ civitatis, si consentiat literis sanctissimi Papæ Senioris Romæ Hadriani, an non?* Cùmque Tarasius respondisset se eas probare, iterum Legati à Synodo quæsiere, an literas Hadriani susciperet? Respondit S. Synodus: *Sequimur, & suscipimus, & admittimus.* Deinde singuli Episcopi professi sunt, se recipere sacras Imagines, *secundùm Synodicas Epistolas Beatissimi Papæ Senioris Romæ Hadriani.* Sententiam dixerunt Archimandritæ ex singulari privilegio, quod Synodus concessit. De his Hadriani literis scripsit Tarasius ad ipsum Pontificem post Synodum: *Qui cùm omnes sedissemus, caput fecimus Christum. Jacebat enim in sancta Sede Evangelium sanctum, conte-stans omnibus nobis sacratis viris, qui convenerams: Justum judicium judicate: Judicate inter sanctam Dei Ecclesiam, & novitatem, quæ facta est; & cùm prælatæ primitus vestræ fraternæ Sanctitatis Literæ legerentur, præstolabantur omnes, spiritualibus edulits, tanquam in Regalibus cænis fruentes, quæ Christus per literas tuas epulantibus preparabat: & sicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis semitam ostendebas.* Quæ egregiè demonstrant quanta sit in Conciliis Oecumenicis Apostolicæ Sedis auctoritas.

XL. *In Actione III Tarasii ad Patriarchas & horum ad Tarasium literæ leguntur.*

Tertio Kalendas Octobris habita est Actio tertia, in qua Gregorius Neocęsareæ Episcopus, de quo in superiori Actione, dato libello fidem Orthodoxam professus est; cùmque probari non posset, illum persecutionis tempore vexasse Catholicos sacrarum imaginum cultores, tum ipse, tum alii Episcopi lapsi, de quibus in prima Actione, in suas Sedes restituti sunt. Lectæ sunt deinde literæ Tarasii ad alios Orientis Patriarchas directæ, quæ & professionem fidei continebant, & preces, ut Synodo interessent. Lectæ sunt & literæ eorundem Patriarcharum ad Tarasium, per Joannem, & Thomam Monachos Legatos suos allatæ, quibus ob Barbarorum tyrannidem, sese ad Synodum venire non potuisse testabantur; neque absentiam suam, quæ justa erat, obfuturam ne Synodus Oecumenica esset; quod probarunt Sextæ Synodi exemplo; à qua Alexandrinus & Jerosolymitanus Patriarchæ aberant; cetera quippe supplere Romani Pontificis auctoritatem: *Ne molesta vobis appareat,* inquiunt, *trium Apostolicarum Sedium almorum Patriarcharum, & sanctissimorum Episcoporum, qui sub ipsis degunt, absentia, non ex proprio eorum accidens proposito, sed ex tenentium, seu dominantium illis terribilibus minis, & mortiferis pœnis. Hoc autem subtilius est considerandum, etiam in ipsa sacra Universali Sexta Synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tempus in his partibus Episcopi erant, convenisse repertus est, propter Barbarorum tyrannidem: sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit Synodo præjudicium: neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi, & manifesta faciendi recta dogmata pietatis: præcipuè cùm sanctissimus Apostolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus sit per Apocrisarios suos. Et nunc, Sanctissimi, hoc cum auxilio Dei similiter fiat. Nam si tunc illius fides in Orbis terræ personuit fines; ita & Synodi, quę nunc per gratiam Dei congreganda est per interventionem vestram, & ejus qui moderatur Apostolorum Principis Sedem, prædicabitur in omni loco, qui sub cælo est.* Prolixum hunc locum retulisse non piget, quia illustre est etiam pro Sedis Apostolicæ dignitate, & auctoritate testimonium.

XLI. *In eadem legitur Synodica Theodori Patriarchæ Jerosolymorum.*

In eadem tertia Actione lecta est Synodica Theodori, dum viveret Patriarchæ Jerosolymitani, ad Cosmam Alexandriæ, & Theodorum Antiochiæ Patriarchas directa, cujus audita lectione, Apostolici Legati professi sunt, se suscipere literas Orientalium

Pa-

SÆC. VIII. HADRIANUS.

Patriarcharum, *Ut quæ in orthodoxa fide, & adoratione venerabilium Imaginum Hadriano Papæ & Tarasio novæ Romæ Patriarchæ concordarent*, & contrarium sentientibus anathema dixerunt sub hac formula: *Et qui non ita confitentur, anathema sint à sanctis trecentis decem & octo Patribus, qui hic ante collecti sunt*. Sancta Synodus dixit: *Fiat, fiat, fiat*. Quare anathema illud illatum nomine trecentorum decem & octo Patrum, qui primum Nicænum Concilium celebraverant. Porrò Theodorus ille Jerosolymitanus, alius non est quàm Theodorus, qui anno 760 & sequentibus Ecclesiam Jerosolymitanam rexit, eo ipso tempore quo Cosmas Alexandrinam, & alter Theodorus Antiochenam; ad quos ideo Theodorus Jerosolymitanus Synodicas suas direxerat, ut ostendit Annotator Baronii ad annum 787.

XLII. *In Actione IV promulgantur anathematismi.* Quarta Actio Kalendis Octobris celebrata, in eaque jussa sunt afferri sacra Volumina, ex quibus de cultu sacrarum Imaginum testimonia recitarentur: quę primùm quidem ex Sacra Scriptura, tam veteris, quàm novi Testamenti prolata sunt, deinde verò ex SS. Patribus quamplurimæ sententiæ decerptæ, allata exempla, & propalata ingentia planè & multiplicia miracula, pro cultu sacrarum Imaginum, diversis locis, & temporibus divinitùs edita. Tum Synodus anathematismos contra iconomachos promulgavit, editaque postmodum definitio fidei, cui primo loco subscripsere Legati Apostolici; post ipsos Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus; deinde Joannes, & Thomas, Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni & Jerosolymitani Legati; ac tandem singuli Episcopi.

XLIII. *In Actione V Legati Apost. decretum edunt de colendis Imaginibus.* Quinta Actio quarto nonas Octobris habita, in eaque cùm Tarasius ostendisset, Iconoclastas sectatos esse Judæos, Saracenos, Gentiles, Samaritas, & Manichæos, patefactę sunt Hæreticorum fraudes, quas tempore urgentis persecutionis admisissent in corrumpendis, abolendis, & incendendis sacris codicibus, in quibus de venerando cultu sacrarum Imaginum mentio aliqua esset inventa. Intercedente posthàc Saba monasterii Studii Abbate, & consentiente Synodo, ut sacræ Imagines suis locis restituerentur, Legati Apostolici decretum hac de re edidere: *Petrus Archipresbyter sanctissimæ Ecclesiæ sancti ac laudabilis Apostoli Petri, & Petrus Presbyter & Hegumenus monasterii sancti Sabæ, ambo loci servatores Hadriani Papæ Senioris Romæ: Justum arbitramur, ut secundùm pronunciationem omnium nostrûm, imò juxtà antiquam traditionem Catholicæ Ecclesiæ, sicut omnes sancti Patres edocent nos, veniat in medium nostrûm colenda Imago, & hanc salutemus... Et aliud capitulum suggerimus, ut omnes conscriptiones, quæ contra venerabiles Imagines factæ sunt, cum anathemate deleantur, vel igni tradantur*. Sancta Synodus dixit: *Veniat, Fiat*. Denique iterati sunt adversùs Iconomachos anathematismi.

XLIV. *In Actione VI Conciliabulum Cpolitanum confutatur.* In Actione sexta, quæ celebrata est tertio Nonas Octobris, perlecta pseudo-Synodus Constantinopolitana, sub Constantino Copronymo Imperatore coacta; eaque per singula capita confutata est, & quantum satis erat, explicatum, divinarum Scripturarum testimonia, quibus idola gentium redarguuntur, adversùs Sanctorum Imagines ab Hæreticis stultissimè detorqueri; proinde justissimum sancta Synodus anathema constituit in nequissimi illius Conciliabuli auctores. In ipso principio ostensum est nullum Episcoporum Conventum mereri nomen Oecumenicæ Synodi, cui non interfuerit Romanus Pontifex, vel per se, vel per Legatos, vel per literas Synodicas. Sed & confutatum inter alia, quòd Iconoclastæ Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ Imaginem vocassent in illa pseudo-Synodo, cum alioqui veritatem Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento confiterentur, ut Dissertatione singulari probat Natalis Alexander Sæculo 8. ostensumque ab universa Synodo variis Scripturæ auctoritatibus, panem & vinum post consecrationem nequaquam Imaginem dici debere, sed verè & propriè esse carnem & sanguinem Christi; licèt nonnulli ex Patribus, eadem ante consecrationem Typos & Antypa vocaverint, de quo etiam vide dicta in Innocentio.

XLV. *In Actione ultima honoraria adoratio duntaxat Imaginibus tribuitur.* Actio septima tertio Idus Octobris habita, in eaque condita est fidei definitio, quà sex Concilia Oecumenica in primis recepta sunt & confirmata. Deinde statutum: *Sequentes divinitùs inspiratum Sanctorum Patrum nostrorum magisterium, & Catholicæ traditionem Ecclesiæ (nam Spiritus Sancti hanc esse novimus, qui nimirùm in ipsa inhabitat) Definimus in omni certitudine & diligentia, sicut figuram preciosæ ac vivificæ Crucis, ita venerabiles ac sanctas Imagines proponendas, tam quæ de coloribus & tessellis, quam quæ ex alia materia congruenter se habente, in sanctis Dei Ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis, tam videlicet Imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quàm intemeratæ Dominæ nostræ Sanctæ Dei Genitricis, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum simul, & almorum virorum. Quantò enim frequentiùs per Imaginalem formationem videntur, tantò qui has contemplantur alacriùs eriguntur ad Prototyporum memoriam, & desiderium, & ad honorariam his adorationem tribuendam, non tamen ad veram latriam, quæ secundùm fidem est, quæque solùm divinam naturam de-*

cet,

eet, impartiendam: ita ut istis, sicuti figuræ pretiosæ ac vivificæ Crucis, & sanctis Evangeliis, & reliquis sacris monumentis, incensorum & luminum oblatio exhibeatur, quemadmodum & Antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit: & qui adorat Imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam, idest personam. Ex quibus patet Concilii mentem fuisse cultum latriæ, nec Imagini Christi, nec Cruci, nec ulli creaturæ exhiberi posse.

XLVI. *Canones in Synodo conditi.* Peracta Synodo, Patres Constantinopolim ab Imperatoribus evocati sunt; ex Legatorum enim Apostolicorum, & omnium Episcoporum ore, quæ gesta essent in Synodo audire voluere. Quod factum est octavo Kalendas Novembris. Licèt autem, quæ eo die gesta sunt, sub Actionis octavæ titulo Synodi Actis adiecta sint, ea Actio non est propriè Synodalis, nec vera Synodi pars; non solùm enim Græci, sed etiam Latini solas septem Actiones agnoscunt. Faustis itaque acclamationibus Constantinum & Irenem Impp. prosecuta Synodus, soluta est, & Patres muneribus honestati, ad suas Ecclesias rediere. Canones porrò viginti duo hac in Synodo conditi pro Ecclesiastica disciplina, quæ grassante hæresi, & persecutionibus collapsa fuerat, ubique restauranda. Sed incertum qua in Actione editi sint. Eorum explicatio legi potest apud Lupum in Scholiis & Notis ad Synodum 7, & apud Natalem Alexandrum Sæculo 8.

XLVII. *Synodus à Romanis Pontif. confirmatā.* Literas postea dedit Tarasius ad Romanum Pontificem Hadrianum, quibus rerum omnium, quæ gesta fuerant, rationem reddidit. Hadrianus Synodum quidem, datâ ad omnes Ecclesias, aut ad Imperatores Epistolâ non confirmavit; sed solemniori ritu eam confirmasse dicendus est, cùm scripserit Epistolam seu libellum responsorium ad Carolum Magnum libris Carolinis oppositum pro defensione Synodi Septimæ, *arguens errorem eorum, qui infirmare conabantur quadam capita, quæ secunda Nicæna Synodus promulgaverat, auctoritate trecentorum quinquaginta Episcoporum, qui hæresim execrantium Imagines Dei Sanctorumque ejus anathematizaverunt*, inquit Sigebertus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis. Hujus etiam Sacrosanctæ Synodi decreta confirmata postmodùm sunt ab octavo Oecumenico Concilio, à Nicolao primo in Epistola ad Petrum Antiochenum Episcopum, & aliis.

XLVIII. *Hadrianus PP. Legatos in Angliam mittit.* Sed, ut ad gesta Hadriani Papę redeam, Annalista Mailrosensis ad annum septingentesimum octogesimum sextum scribit: *Hadrianus Papa Legatos in Britanniam direxit, ut fidem Catholicam innovarent, & confirmarent, qui honorificè recepti sunt, & remissi*. Legati illi, scilicet Georgius Ostiensis, & Theophylactus Tudertinus Episcopi, duas Synodos anno septingentesimo octogesimo septimo in Britannia celebrarunt. Prior, in qua viginti Canones pro disciplina Ecclesiastica restituenda conditi sunt, legitur apud Spelmannum & Tomo 6 Conciliorum Labbei, diciturque *Calculthensis*, in regno Merciorum; Spelmannus tamen, qui eam sic appellat, ubi locus sit, determinatè non definivit. Unde Alfordus in Annalibus Anglo-Saxonicis ad annum 787 duas Synodos habitas esse existimat, alteram in septentrionali parte insulæ à Georgio, alteram in Austro vel in Occidente à Theophylacto. Certè Annalista Mailrosensis ad eundem annum 787 loquitur de alia Synodo, quæ, ut ipse scribit, *congregata est in Pincanhale*, qui locus in Dunelmensi Episcopatu situs est. De utraque Synodo legendus Alfordus laudatus.

XLIX. *Carolus Franc. Rex Romam pergit & plura Ecclesiæ Rom. donat.* Anno septingentesimo octogesimo septimo Carolus Francorum Rex iterum Romam perrexit, ubi ab Hadriano Papa honorificè susceptus, cum eo per aliquot dies mansit, indeque ejusdem Pontificis hortationibus, ut scribit Annalista Metensis, Beneventanorum fines intravit, ut Arigisi eorum Ducis rebellionem domaret, qui obsides & munera Carolo tribuit, quibus acceptis *juraverunt et omnes Beneventani fidelitatem, & reversus est Romam, ibique celebravit Pascha cum Præsule Sedis Apostolicæ*, quo anno Pascha celebratum est die octava mensis Aprilis. Carolus tamen Arigisum Capuâ & aliis civitatibus in Campania mulctavit, quas Apostolicæ Sedi tradidit, suas ac Pippini patris donationes amplificaturus. Hæc donatio, in donatione à Ludovico Pio Caroli Magni filio Ecclesiæ Romanæ factâ, expressis verbis concepta est; ex qua constat, Carolinam hanc donationem in duobus capitibus præcipuè consistere; quorum primum Civitates in Tuscia Longobardorum, alterum Civitates in Campania repræsentat: scilicet *in partibus Tusciæ Longobardorum, Castellum Felicitatis, Urbevetum, Balneum Regis, Ferenti castrum, Viterbium, Martam, Tuscaniam, Populoniam, Soanam, Rosellas: item in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam*. Licèt autem hæc Ludovici Pii donatio à viris doctis rejiciatur ut supposititia, qua de re suo loco, hæc tamen Caroli non propterea rejicienda, cùm ex Epistolis 81, & 86 Codicis Carolini colligatur Hadrianum Papam statim integrè ferè recepisse has omnes civitates, in iis quippe Epistolis, justitias tantam *de Populonio & Rosellis* sibi *sub integritate* fieri, finesque *Populonienses, seu Rosellenses, sicut ex antiquitus fuerant*, sibi *contradi* postulavit. Epistola verò 73 apud Caro-

Carolum questus est Campanos ad defectionem continuò à Beneventanis solicitari; ex quibus necessariò sequitur supradictas civitates, tam in Tuscia, quàm in Campania constitutas, Ecclesiæ Romanæ à Carolo Rege concessas fuisse, ideoque & hanc Caroli donationem non esse commentitiam. De ea legendus Cointius in Annal. Eccles. Franc. ad annum 787.

L. Hadrianus PP. Legatos Tassilonis Bavariæ Ducis fastigit.

Dum Carolus Romæ adhuc degeret, Tassilo Bavariæ Dux Legatos ad Hadrianum Papam misit, rogantes *ut pacem faceret, litemque terminaret inter Carolum Regem & Tassilonem Ducem*: *quod libenter suscepit Papa*, inquit Annalista Metensis, qui subdit, Carolum Pontifici asseruisse, se cum eisdem Missis pacem velle firmare. Sed cùm Missi dicerent, *se non audere pro Domino suo definitivam sententiam dicere*, *neque se ad hoc destinatos esse*, *videns Apostolicus ficta mendacia*, *& cognoscens Ducis instabilitatem*, *iratus anathematizavit ipsum Tassilonem*, *& omnes illi faventes*, *nisi fidelitatem*, *quam Regi Pippino*, *& filio ejus Carolo promiserant per omnia observarent*. *Contestans per suos Missos Ducem*, *& monens ne per ejus perfidiam sanguis Christianorum funderetur*, *& terra vastaretur*. Id constat non solùm ex laudato Annalista, sed etiam ex Monacho Engolismensi à Pithæo edito in Vita Caroli Magni, quam Baronius sub nomine Chronici Pithœani citat. Uterque porrò addit, Carolum Româ reducem, cum exercitu versus civitatem Augustam profectum esse, & filium ejus Pippinum de Italia cum alio exercitu Tridentum venisse; & Tassilonem ex omni parte circumdatum ad Carolum Regem accessisse, seque manibus ejus *in Vassaticum* tradidisse.

LI. Gregorianum cantum & Officium in Francia recipi curat.

Gallicanam Ecclesiam, à Stephano Papa hujus nominis II, cantus Ecclesiasticos perfectiùs edoctam esse per Romanos Clericos, tradit Walafridus Strabo cap. 25 de rebus Ecclesiast. circa finem. Monachus verò Engolismensis mox laudatus, postquam locutus est de contentione, quæ anno septingentesimo octogesimo septimo, dum Carolus Rex Romæ esset, orta est per dies festos Paschæ inter Cantores Romanorum & Gallorum de cantûs Ecclesiastici præcellentia, quam Carolus Romanis adjudicavit, scribit eundem Regem ab Hadriano Papa petiisse Cantores peritissimos Ecclesiæ Romanæ, qui à Sancto Gregorio, idest secundùm Gregorianas notas, à Gregorio Magno quondam statutas, eruditi fuerant, qui Franciam corrigerent cantu: Hadrianum verò ei dedisse Theodorum, & Benedictum doctissimos Cantores, & Antiphonarios Sancti Gregorii: unumque ex illis à Carolo Metas, alterum Suessionem missum esse, & ad utrumque ex universa Francia, qui corrigerentur, Regio jussu, delatos esse Antiphonarios. Ab eo tempore Carolus Magnus Gregorianum officium Ambrosiani loco ubique recipi procuravit, sed non sine labore; Guillelmus enim Durandus lib. 5 cap. 2 notat eum ad id *Clericos minis & suppliciis per diversas provincias coegisse*, & *libros Ambrosian. officii* combussisse.

LII. Mittit Legatos ad Synodum Francofordiensem.

Cùm Elipandus Archiepiscopus Toletanus Felicem Urgellensem Episcopum de quo superiùs, ante Concilium generale Nicænum II, locuti sumus, ad hæresim reduxisset, ut virus extra Hispaniam, in Gallias, ac Germaniam diffunderet, scriptis ad Carolum Francorum Regem literis, perfidiæ suæ professionem, quam testimoniis Patrum aut depravatis, aut detruncatis fulcire conabatur, periit à Theologis examinandam; nec dubitavit sanctum Ildefonsum, aliosque, qui præcesserant, Toletanos Antistites de hæresi per insignem calumniam sugillare. Sed Carolus Rex Elipandi literas examinandas Hadriano Papæ transmisit, & ex totius Occidentis provinciis Synodum cogi visum est. Collecta est itaque Francofordiæ ad Mœnum fluvium in Germania, ex universa Italia, Gallia, Germania, atque Britannia, eique trecenti circiter Episcopi adfuerunt: unde ob numerositatem Antistitum, præsentiamque Legatorum Apostolicæ Sedis, hæc Synodus *Plenaria* reperitur nominata. *Affuerunt in eadem Synodo Legati Romani Pontificis Theophylactus*, *& Stephanus Episcopi*, *vicem tenentes ejus*, *à quo missi fuerant*, *Hadriani Papæ*, inquit Eginhardus in Annalibus.

LIII. In ea Synodo hæresis Feliciana damnatur.

Carolo Rege in ipsa Synodo præsente, & de causa fidei optimè disserente, lectæ sunt Hadriani Papæ literæ ad Episcopos Hispaniarum ea de re scriptæ in Synodo Romana. Carolus enim in sua ad Elipandum & ceteros Episcopos Hispaniæ Epistola, ait: *Primò quòd Dominus Apostolicus cum sancta Romana Ecclesia & Episcopis illis in partibus quaquaversum commorantibus*, *& Catholicis Doctoribus sentiret*, *sub unius libelli tenore statuimus*. Lectus non est in ea Synodo libellus Sacro-syllabus, quem de sanctissima Trinitate scripsit Paulinus Forojuliensis Patriarcha, ut quidam volunt; hic enim libellus post Synodum Francofordiensem compositus est à Sancto Paulino, ut demonstrat Auctor Criticæ Baronii ad annum 794; legitur tamen Tomo 7 Conciliorum, sub hoc titulo: *Libellus Episcoporum Italiæ contra Elipandum Concilii decreto missus ad provincias Hispaniæ*, & præponitur Canonibus Francofordiensibus, cum Epistola Hadriani Papæ ad Elipandum, & ceteros Gallæciæ, & Hispaniæ Episcopos. Hæc tamen, ut jam dixi, lecta est in Synodo, quæ omnibus ritè examinatis,

SÆC. VIII. HADRIANUS.

minatis, hæresim Felicianam omnium consensu damnavit, una cum ejus restauratoribus Elipando atque Felice. Deinde Synodica Concilii missa est ad Præsules Hispaniæ, cui Carolus Magnus privatas literas adjecit ad Elipandum, & cæteros Hispaniæ Episcopos datas, tanto Principe dignas, quibus suaderet omnibus, ut ab errore desisterent, & Patrum definitionibus inhærerent; in iisque se *filium & defensorem sanctæ Dei Ecclesiæ* nominat. Hæc porrò Synodus anno septingentesimo nonagesimo quarto, æstivo tempore celebrata est, anno vigesimo quarto regni Caroli Magni, ut scribit Annalista Moissiacensis.

LIV. Ejusdem Synodi decretum de cultu Imaginum.

Hujus Concilii Canones sex & quinquaginta primus publicavit Sirmondus, antea enim duo tantùm prodierant, quorum primus damnat Elipandum & Felicem Episcopos, qui in Dei Filio adoptionem asserebant. Secundus est de adoratione Imaginum, hisque verbis conceptus est: *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.* Synodum Nicænam II Patres Francofordienses vocant Constantinopolitanam, quia Constantinopolim convocata fuerat, unde Nicæam translata est. Ideò porrò hoc decretum ediderunt, quia putaverunt, contra quod veritas haberet, adorationem latriæ, quæ soli Deo debetur, à Nicæna II Synodo fuisse Imaginibus decretam, sicut Deificæ Trinitati, lato in eos qui refragarentur, anathemate; quo pacto dicendum est cum Cardinalibus Baronio, Bellarmino, & Perronio eos deceptos esse errore facti, sed constitutum à Synodo Nicæna dogma de Imaginum veneratione non impugnasse, aut ab ea de summa fidei dissensisse. Vel dicendum cum Mabillonio in Præfatione ad priorem partem Sæculi IV Benedictini, Gallos tam in Synodo Francofordiensi, quàm in Conventu Parisiensi, sub Eugenio II anno 825 congregato, culpâ non vacasse, si non in ritu colendi Imagines, saltem in modo impugnandi decretum Nicænæ Synodi, quam universalem esse pernegabant, ut probat caput 28 libri 4 Carolini. Perspectam verò probatamque Romanis Pontificibus Gallorum religionem in Imagines sacras satis apparere, tum ex responso Hadriani, qui eos nunquam erroris notat; tum ex aliis Pontificibus, qui nullum hac de re negotium Ecclesiæ Gallicanæ facesserunt, ut inquit Mabillonius citatus, qui ex omnibus Auctoribus, qui de ea materia egére, videtur solidius eam tractasse, & in sensum Auctorum eo tempore viventium meliùs penetrasse.

LV. Offa Merciorum Rex Romam pergit.

Anno septingentesimo nonagesimo tertio Ethelbertus Anglorum Orientalium Rex, ut matri, & Proceribus regni sui, qui successorem cupiebant, obsequeretur, ad Offam Merciorum Regem profectus est, ut Alfredam ejus filiam, post datam acceptamque fidem, uxorem acciperet, & officiosè domum deduceret. Sed Offa Ethelbertum dolosè occidit, ut fusè narrant Scriptores Anglici. At non multò post, culpam suam fassus, illam expiare conatus est; Templum itaque Herefordiæ ædificavit, sanctum Albanum Insulæ proto-Martyrem insigni Basilica honoravit, quò ejus Reliquias invenit, Albanense monasterium extruxit, illudque Monachis Benedictinis concessit. Deinde anno septingentesimo nonagesimo quarto ad limina Apostolorum profectus est, ut scelus expiaret, & ab Hadriano Papa peteret, non ut sanctum Albanum canonizaret, quod scribit Spelmannus Tomo 1 Conciliorum Angliæ, longè enim ante hæc tempora Albanus pro sancto Martyre habebatur, ut legere est in Historia Bedæ; & parte alia solemnes Sanctorum canonizationes, quales hodie fiunt, ante sæculum decimum non peractæ; sed Hadrianum Papam convenit, ut in Vita ejus apud Matthæum Parisium habetur *ad canonizandum & privilegiandum* ejus monasterium *auctoritate Romani Pontificis*. Matthæus enim Westmonasteriensis ad annum 794 refert, Hadrianum Papam hoc responsum Offæ reddidisse: *Fili carissime, Offa Rex Anglorum potentissime, devotionem tuam circa regni tui Proto-martyrem, non mediocriter commendamus, & monasterio construendo, illudque privilegiando, petitioni tuæ gratanter assensum præbemus, injungentes tibi in tuorum remissionem peccatorum, ut rediens ad terram tuam, ex consilio Episcoporum & Optimatum tuorum, quas volueris possessiones, sive libertates Beati Albani monasterio conferas*, &c.

LVI. Regnum suum Ecclesiæ Rom. vectigale reddit.

Ina Occidentalium Saxonum Rex, Gregorio II sedente, Romæ Scholam Anglorum fundavit, ut ibidem diximus, & regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit; sed Offa Merciorum Rex Romæ existens, ut testatur idem Westmonasteriensis laudatus, *Scholam Anglorum, quæ tunc Romæ floruit, ingressus; dedit ibi ad sustentationem gentis regni sui illuc venientis, singulos argenteos de familiis singulis, omnibus imposterum diebus, singulis annis, quibus videlicet sors tantùm contulit extra domos in pascuis, ut triginta argenteorum pretium non excederet.* His addit Matthæus Paris in Vita Willegodi primi Abbatis monasterii

Sancti Albani ab Offa Rege fundati: *Quæ Schola propter peregrinorum confluxum ibidem solatia suscipientium, versa est in Xenodochium, quod Sancti Spiritûs dicitur. Ad quod exhibendum Rex Offa, ex Regali munificentia, & pietatis affectu, Denarium, qui dicitur Sancti Petri, de maxima parte regni sui concessit.* Xenodochium igitur Sancti Spiritûs ortum quidem suum Inæ Occidentalium Saxonum Regi debet, sed incrementa Offę Merciorum Regi, qui regnum suum Romanę Sedi vectigale fecit sub Hadriano Papa. De Ina & Denario Sancti Petri vide dicta in Gregorio II, & ex dictis corrige Polidorum Virgilium, qui lib. 4 hanc Offæ Romanam profectionem confert in annum 775.

LVII. *Hadrianus PP. ad Deum transit.* Postquam Hadrianus Pontifex sedisset annos 23, menses 10, dies 17, ut legitur in Anastasio, & in clausula ejus epitaphio subjuncta, ad Deum transiit, *in Nativitate Domini*, ut scribunt Marianus Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, & omnes illi Francorum Annalistæ, qui annum à Nativitate Domini auspicantes, mortem ejus alligant cum anno 796, ex quo sequitur eum obiisse die 25 Decembris anni 795; certè Auctor Vitæ ejus à Mabillonio Tom. 1, Part. 2 Musei Italici recitatæ, & Annales Francorum à Lambecio lib. 2 Bibliothecę Cæsarecę cap. 5 editi, & tempore Caroli Magni conscripti, disertè scribunt eum obiisse *die 8 Kalendas Januarii*; sepultus autem est die vigesima sexta Decembris, quem diem Carolus Magnus in ejus epitaphio, vocat diem obitûs, quod & non rarò etiam habet Anastasius. Nec est quòd Papebrochius in Conatu Chronico-Historico, de Hadriano loquens dicat, se necdum agnovisse eo die quemquam Romanorum Pontificum mortuum, quo sepultum Anastasius tradit. Nam præterquamquod Anastasius alibi sæpe diem sepulturæ pro die mortis memorat, mirum videri non debet ita locutum esse de Hadriano, nosque aliquando dixisse Pontifices Romanos mortuos & sepultos esse eadem die, cùm Ipsemet Carolus Magnus, die quo vitam cum morte commutavit, terrę mandatus fuerit, ut probat Annotator Baronii; quod idem dicendum de Pontificibus Romanis, quorum exequię pluribus ab eorum morte diebus non celebrabantur; sed vel ipso die, quo animam efflabant, vel saltem uno aut altero post, terre mandabantur.

LVIII. *Carolus Magnus de ejus anima & ... sollicitus.* Hadriani Papæ obitum multis lachrymis deflevit Carolus Magnus Francorum Rex, qui eum ut patrem coluerat, & ut amicum plurimùm dilexerat. Id constat ex Eginhardo, qui in Vita Caroli scribit: *Carolus Magnus nunciato sibi Hadriani Pontificis obitu, quem amicum præcipuum habebat, sic flevit, ac si fratrem, aut charissimum filium amisisset.* Fletui religiosa conjunxit officia, suffragiaque cum eleemosynis, nec tantum per suas ditiones, sed etiam per extera Regna, quorum Reges ad eandem pietatem scriptis Epistolis provocavit, & inter alios Offam Merciorum Regem, ut constat ex literis à Willelmo Malmesburiensi descriptis lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 4, & à Baronio ad annum 796 relatis. Eum religiosis officiis atque suffragiis animam ejus prosecutum esse, ejusque Sepulchrum in Vaticana Basilica collocatum Regio epitaphio decorasse, asserit etiam Annalista laudatus à Lambecio editus ad annum 795 his verbis; *Die 8 Kal. Januarii sanctæ memoriæ Domnus Hadrianus Summus Pontifex Romanus obiit, pro quo Domnus Rex, postquam à planctu cessavit, orationes per universum Christianum populum infra terminos fieri rogavit, & eleemosyna sua pro eo multipliciter transmisit, & epitaphium aureis literis in marmore conscriptum jussit in Francia fieri, ut illud partibus Romæ transmitteret ad sepulturam Summi Pontificis Hadriani ornandam.* Illud Epitaphium mox referemus, quod etiamnum extat pro foribus Basilicæ Vaticanæ, quamvis ætate Romani Canonici, qui aliud descripsit in Basilicæ Vaticanæ descriptione, qualis erat tempore Eugenii III, amplius lectum non fuisse scribat Papebrochius laudatus.

LIX. *Hadriani munificentia in pauperes, & Ecclesias.* De Hadriani munificentia, tum in profundendis erga pauperes eleemosynis, tum in reparandis, atque magnificentissimè ornandis cunctis Urbis Ecclesiis, & cœmeteriis, necnon in restaurandis muris & aquæductibus ejusdem Civitatis, prorsùs mira habet Anastasius: è quibus non omittendum de candelabro in modum crucis formato, quod pensile posuit ante Presbyterium Sancti Petri, in quo suis distinctis locis apponi poterant mille trecentæ septuaginta candelæ; constituitque, ut quater in anno accenderetur, videlicet in Natali Domini, in die Paschatis, in Natali Sanctorum Apostolorum, & in Natali, seu in die ordinationis Romani Pontificis. Mirum etiam dictu est Hadrianum, in Vaticanę tantùm S. Petri Basilicę ornamenta, auri libras quingentas octoginta supra duo millia, argenti verò nongentas septem impendisse; pręter mille & centum auri libras, quas erogavit ad reparandos collapsos urbis muros. Hęc tamen omnia refert Anastasius.

LX. *Ejus scripta.* Decem & octo Epistolę, ab Hadriano scriptę, extant Tomo 6 Conciliorum editionis Labbei. Extant & plures alię à Gretzero, & postea à Duchesnio Tomo 3 Scriptorum Francorum publicatę. Extat præterea Epitome canonum, quam obtulit Carolo Magno, dum Romæ esset, quamque Henricus Canisius primus publicavit Tomo

mo

mo 6, Antiquarum Lectionum. Verùm non Epitomen tantùm, sed integram Collectionem canonum, ex quibus illa Epitome deinceps conflata est, Carolo oblatam fuisse ab Hadriano existimat Sirmondus Tom. 2 Conciliorum Galliæ, qui addit illum ipsum Carolo datum esse librum, qui Codex Canonum à Nicolao Papa dicitur distinct. 19 cap. *Si Romana Ecclesia*. Hujus Collectionis exemplaria quædam supersunt in Bibliothecis Galliarum, quorum in fronte, velut oblati muneris dedicatio, præfixa est Hadriani ad Carolum Epistola. In prædicta porrò Epitome Canonum à Gretzero, & Duchesnio edita continentur Canones Apostolici 45, Ancyrani 24, Neocæsarienses 15, Gangrenses 20, Antiocheni 25, Laodiceni 58, Sardicenses 21, Carthaginenses 33, Africani 105. Collectio verò complectitur viginti Canones Nicænos, Constantinopolitanos, Ephesinos, Calchedonenses, qui in Epitome desunt. Scripsit etiam Hadrianus ad Carolum Magnum Epistolam seu libellum responsorium, libris Carolinis oppositum, pro defensione Synodi septimæ. De aliis ab eodem Pontifice scriptis legendus Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia.

LXI. *Mortuus & sepultus est Romæ non in Nonantulano Monasterio.*

Hadrianum Romæ mortuum & sepultum ex eo deducit Papebrochius, quia altero quo obiit die electus est, & tertio ordinatus Leo III ejus in Petri Sede successor, & errasse nominis identitate deceptos Nonantulanos illos Monachos, qui Hadriani Papæ in suo Monasterio sepulti, mortem & miracula describentes, ei aptarunt Vitam & Gesta Hadriani Papæ primi, tam prosâ, quàm carmine, in iis, quæ extant apud Ughellum monumentis, quem errorem corrigentes posteri venerantur sub Altari suo majori collocatum corpus Hadriani Papæ III, quem constat in Æmilia peregrè mortuum esse & sepultum. Ita Papebrochius. Sed quidquid sit de Hadriano III, Nonantulanorum traditionem de Hadriano primo, invictè destruere mihi videtur Annalista laudatus à Lambecio editus, cujus verba mox recitavimus dum scribit Carolum Magnum, Hadriani *Epitaphium aureis literis in marmore conscriptum* jussisse *in Francia fieri, ut illud partibus Romæ transmitteret ad sepulturam Summi Pontificis Hadriani ornandam*, quæ ideo sepultura erat Romæ, non verò in Ecclesia monasterii Nonantulani.

Ejus porrò Epitaphium à Carolo Magno tanquam filio patri compositum, tale est.

Epitaphium ei à Carolo Magno positum.

Hic Pater Ecclesiæ, Romæ decus, inclytus auctor,
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
Vir, cui vita Deus, pietas Lex, gloria Christus;
Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis, ex magna genitus nam gente parentum,
Sed sacris longè nobilior meritis.
Exornare studens devoto pectore Pastor
Semper ubique suo Templa sacrata Deo.
Ecclesias donis, populos & dogmate sancto
Imbuit, & cunctis pandit ad astra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris pervigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,
Urbs, caput orbis, honor, inclyta Roma, tuas.
Mors cui nil nocuit, Christi, quæ morte perempta est,
Janua, sed vitæ mox melioris erat.
Post Patrem lacbrymans Carolus hæc carmina scripsi,
Tu mihi dulcis amor, te modò plango Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus unus amor, optime Præsul, eras.
Nomina jungo simul titulis, clarissime, nostra:
Hadrianus, Carolus; Rex ego, tuque Pater.
Quisquis legas versus, devoto pectore supplex,
Amborum mitis, dic, miserere Deus.
Hæc tua nunc teneat requies, carissime, membra,
Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.
Ultima quippe tuas donec tuba clamet in aures,
Principe cum Petro surge videre Deum,
Auditurus eris vocem, scio, Judicis almam,
Intra nunc Domini gaudia magna tui;
Tum memor esto tui nati, te, Pater optime, posco,
Cum Patre, dic, natus pergat & iste meus.
O pete regna, Pater felix, cœlestia Christi,
Inde tuum precibus auxiliare gregem.
Dum Sol ignicomo rutilus splendescit ab arce,
Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet.

Huic Epitaphio subjuncta est hæc Chronologica clausula: *Sedit beatæ memoriæ Hadrianus Papa annos XXIII, M.X.D.XVII. Obiit VII Kal. Jan.*, qui dies ex jam dictis, est dies sepulturæ, non mortis.

LEO III *Pontif. XCVIII.*

Anno Domini DCCXCV.

Leo III. eligitur Papa.

POstridie mortis Hadriani primi, ipsaque ejus sepulturę die, Leo Romanę Ecclesię Presbyter, natione Romanus, ex patre Azuppio, *divina inspiratione, una concordia, eademque voluntate, à cunctis Sacerdotibus, seu Proceribus, & omni Clero, necnon ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano, Dei nutu in Natali die beati Protomartyris Stephani electus est, & sequenti die in Natali Sancti Joannis Apostoli & Evangelistæ ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei in Sede Apostolica ordinatus est*, inquit Anastasius. Electus est itaque Leo, hujus nominis III, die vigesima sexta Decembris anni septingentesimi nonagesimi quinti: & die sequenti, festo S. Joannis Evangelistę sacra, quę cum Dominica concurrebat, consecratus est Romanus Pontifex.

II. *Legationem ad Carolum Franc. Regem mittit, & mutuam ab eo recipit.*

Leo in Pontificali throno constitutus statim legationem misit ad Carolum Francorum Regem, qui eodem tempore, & Hadriani Papę mortis, & Leonis electionis nuncium accepit, ut constat ex responso ejusdem Regis, quod extat Tomo 7 Concil. pag. 1128, ex quo & liquet Romanos Pontifices, post suam ordinationem Legatos ad Francorum Reges, tanquam ad Romanorum Patricios, ac Defensores misisse. Habemus insuper ex hac Caroli Epistola, ad Leonem per Angilbertum Caroli Legatum missa, Carolum à Pontifice postulasse, ut Patriciatum suum confirmaret, quò Ecclesiam ab incursu Paganorum armis defendere posset, & Christianos in Catholicę fidei communione contineret: Angilberto, inquit Carolus, *injunximus, quæ vel nobis voluntaria, vel vobis necessaria esse videbantur, ut ex collatione mutua conferatis, quidquid ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, vel ad stabilitatem honoris vestri, vel Patriciatūs nostri firmitatem necessarium intelligeretis. Sicut enim cum beatissimo prædecessore vestræ sanctæ Paternitatis pactum inii; sic cum Beatitudine vestra ejusdem fidei, & caritatis inviolabile fœdus statuere desidero. Quatenus Apostolicæ Sanctitatis vestræ, divina donante gratia, Sanctorum advocatus precibus, me ubique Apostolica Benedictio consequatur, & Sanctissima Romanæ Ecclesiæ Sedes, Deo donante, nostra semper devotione defendatur. Nostrum est, secundùm auxilium divinæ pietatis, sanctam ubique Christi Ecclesiam ab incursu Paganorum, & ab infidelium devastatione armis defendere foris, & intus Catholicæ Fidei agnitione munire.* In his porrò consistebat Patriciatus Carolo, & antecessoribus ejus collatus, ut in Gregorio III explicavimus. Scripta hęc Caroli Epistola initio anni septingentesimi nonagesimi sexti.

III. *Claves Confessionis S. Petri, & vexillum Urbis ad eundem Regem mittit.*

Eodem anno Leo Pontifex, vel per eosdem, vel per alios potius, ut videtur, Legatos, claves Confessionis Sancti Petri, idest, ex Confessione, seu sepulchro Sancti Petri acceptas, & vexillum Romanę urbis ad eundem Carolum Regem misit, de qua legatione Eginhardus in Annalibus ad eum annum scribit: *Leo per Legatos suos claves Confessionis Sancti Petri, ac vexillum Romanæ urbis cum aliis muneribus Regi* (Carolo) *misit, rogavitque, ut aliquem de suis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad suam fidem atque subjectionem per Sacramenta firmaret. Missus est ad hoc Engilbertus Abbas Monasterii Sancti Richarii. Per quem etiam tunc ad Sanctum Petrum magnam partem thesauri, quem Henricus Dux Forojuliensis, spoliatâ Hunnorum Regiâ, quæ Riugus vocabatur, eodem anno de Pannonia Regi obtulerat, misit; reliquum verò inter Optimates & Aulicos, ceterosque in Palatio suo militantes, liberali manu distribuit.* Vexillum urbis Romę ad Carolum missum esse, scribunt etiam Annalistę Loiselianus, Tilianus, Bertinianus & Metensis, ac insuper Regino in Chronico.

IV. *Vexillum quibus mitti solitum.*

Claves quidem ex Confessione Sancti Petri acceptas Christianis Principibus olim à Romanis Pontificibus mitti consuevisse complures Gregorii Magni, aliorumque Pontificum Epistolæ nos docent: sed vexillum ab illis tantùm mittebatur ad Romanorum Patricios, qui adversùs Infideles, Schismaticos, aut Hereticos pugnaturi erant. Sic Alexander II illud Willelmo Notho Duci Normannię in bello contra Haroldum deferendum tradidit, ut legitur apud Ingulfum pag. 90. Victor III Roberto Guiscardo in Grecos schismaticos bellum moventi, ut notat Guillelmus Apuliensis lib. 4 de Gestis Normannorum; & Urbanus II Hugoni Magno Viromanduorum Comiti in prima expeditione sacra, ut habent passim Scriptores Rerum Jerosolymitanarum. Unde perperam ex hoc quidam inferunt tunc Romam cum ducatu Romano sponte Carolo Francorum Regi deditam fuisse, & vexillum urbis Romæ fuisse insigne supremę potestatis; non solùm enim præfata exempla contrarium evincunt; sed etiam hęc opinio invictè refellitur ex iis, quæ habet

Anno-

Annotator Baronii ad annos 740, 774, & 766, ubi fuse probat vexillum urbis Romę, non solùm ad Carolum Regem à Leone III, & antea ab Hadriano primo missum, sed & ad Pippinum ejus patrem à Stephano II, & ad Carolum Martellum ejus avum à Gregorio III, ex quibus tamen malè quis inferret Carolum Martellum, & Pippinum fuisse supremos Urbis dominos.

V. *Leo PP. Triclinium in Laterанensi Palatio ædificat.*

Ex thesauris Hunnorum à Carolo Rege ad Apostolorum limina per Angilbertum Legatum transmissis, Leo Pontifex multas Ecclesias decoravit, extruxitque in Lateranensi Palatio, opere magnifico Triclinium, quod ab aliquibus *Aula Leonina*, vel *Basilica Leonina* appellatur, de qua legendus Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita. De eo Triclinio Nicolaus Alemannus in dissert. de Lateranensibus Parietinis cap. 3 & seqq. pluribus disserit; sed refellitur ab Annotatore Baronii, in eo quod scribit hoc monumentum ante annum octingentesimum à Leone non esse constructum: ędificatum enim est anno septingentesimo nonagesimo sexto, Leonis Pontificatûs primo, ut eo anno, & anno octingentesimo primo idem Baronii Annotator ostendit ex Anastasio; & picturę, qua Leo Papa Triclinium illud exornavit explicationem, ab eodem Alemanno in medium adductam rejicit, aliamque longè probabiliorem adducit.

VI. *Cantuariensi Ecclesiæ Primatum restituit.*

Offa Merciorum Rex, de quo in Pontificatu Hadriani primi locuti sumus, quòd illi cum Cantuariensibus graves inimicitię intercederent, Lambertum eorum Archiepiscopum primatu spoliarat, & ab Hadriano Papa Licfeldensem Episcopum pallio donari impetrarat. Sed Offâ, ejusque filio, ac successore Ecgferto anno septingentesimo nonagesimo sexto mortuis, ut Ethelwerdus, & Simeon Dunelmensis scribunt, Kenulphus circa finem ejusdem anni, dictus est Rex Merciorum. Hic ipso regni initio nihil antiquius habuit, quàm ut primæ Sedi Cantuarię suus honor & locus postliminii saltem jure rediret. Legationem itaque decrevit ad Leonem Papam, quæ cùm, incerto casu, irrita fuisset, aliam anno sequenti septingentesimo nonagesimo septimo adornavit, scripsitque ad Pontificem literas, quę extant Tomo 7 Concil. & apud Baronium. Athelardus Cantuariensis Episcopus, Lamberti successor nihil omittendum ratus, anno septingentesimo nonagesimo nono, ut uterque Chronographus Saxo, & Vigorniensis habent, Romam hac de causa profectus est, sed ea tam cito decidi non potuit, duravit enim usque ad annum octingentesimum secundum, quo Athelardus, cùm diu Romanam Sedem fatigasset, tandem à Leone Papa Ecclesias omnes Britanniæ sibi subjici obtinuit, literis à Malmesburiensi lib. de Pontif. pag. 210 recitatis, datisque *decimoquinto Kalend. Februarii, per manum Primicerii Eustathii Sanctæ Sedis Apostolicæ imperante Domino Carolo, piissimo Consule Augusto: à Deo coronato, magno pacificoque Imperatore anno secundo, post Consulatum ejusdem Domini, indictione decima*; qui characteres annum octingentesimum secundum certò denotant.

VII. *Salisburgensem in Archiepiscopalem erigit.*

Cùm Virgilius Juvavensis, seu Salisburgensis Episcopus circa finem anni septingentesimi octogesimi quinti obiisset, in locum ejus non multò post ordinatus est ejusdem Sedis Episcopus Arno, qui primus Salisburgensis Archiepiscopus dictus est à Leone Papa anno septingentesimo nonagesimo octavo, ut legitur in brevibus Annalibus Ratisponensibus à Mabillonio Tomo 4 Analect. publicatis, in quibus legitur: *DCCXCVIII Arn. Archiepiscopus factus est*, scilicet Arno, quem Romę eodem anno à Pontifice pallium suscepisse, legitur in Vita Sancti Ruperti Salisburgensis Episcopi primi apud Canisium Tomo 6 Antiq. Lect. *Interim contigit, anno videlicet Nativitatis Domini 798 Arnonem jam Archiepiscopum, à Leone Papa accepto pallio remeando de Roma venisse ultra Padum, eique obviasse missum Caroli cum Epistola sua, mandans illi ipso, itinere in partes Sclavorum ire, & exquirere voluntatem populi illius, & prędicare illi verbum Dei*. Anno quippe septingentesimo nonagesimo sexto, subactis à Pippino Italię Rege, Caroli Magni filio, Sclavis seu Hunnis, tota Hunia Episcopatui Salisburgensi unita fuit, indeque Salisburgensis Episcopatus amplissimus extitit: *postquam Carolus Imperator, Hunnis ejectis, & Episcopatûs dignitatem Juvavensis Ecclesiæ Rectori commendavit, Arnoni scilicet Archiepiscopo, & suis successoribus tenendi perpetualiter, atque regendi perdonavit: cœperunt populi, sive Sclavi, seu Bajoarii inhabitare terram, unde illi expulsi sunt Hunni, & multiplicari*, inquit Auctor Anonymus discipulus beati Eberhardi Archiepiscopi, in vita S. Virgilii Episcopi apud Canisium loco laudaro, ubi Carolum *Imperatorem* per antecessum appellat, priusquam esset Imperator. Ceterùm propriè loquendo Sedes Archiepiscopalis Laureaco Saltzburgum translata dici nequit, quod tamen scribunt Aventinus lib. 4 Annalium Bojorum, & plures alii, quia licèt aliàs Laureacum fuisset Sedes Metropolitana, ab anno tamen circiter 660, in universa Francia Orientali, nullus Archiepiscopus fuerat, ut eo anno ostendit Annotator Baronii. Præterea hoc tempore Laureacum excisum erat, & Episcopatus Laureacensis Pataviensi unitus fuerat, quod in causa fuit, cur Episcopus Pataviensis cum Arnone Archiepiscopo pro pallio decem annis contenderit, ut in Catalogo Episcoporum Pataviensium scriptum

ptum esse refert Handius in Metropoli Salisburgensi.

VIII. *Felicem Urgellitanum in Synodo Rom. damnat.*

Sub finem anni septingentesimi nonagesimi octavi, vel initio anni sequentis, Leo Papa Concilium in Basilica Sancti Petri cum Episcopis 57 celebravit adversùs libellum, quem Felix Urgellitanus Episcopus Alcuino nuper direxerat. Felicis errores damnaverant Synodus Ratisponensis & Hadrianus Papa, ut in ejus Pontificatu diximus, ipseque errores detestans ejuraverat. Post hæc verò in patriam reversus, ad pristinam insaniam mox rediit, quo nomine in Synodo Francofordiensi, ut ex Actis ejus ibidem ostendimus, unà cum Elipando Toletano Episcopo iterum est perstrictus anno septingentesimo nonagesimo quarto. Cùm autem sub Leonis Pontificatu Alcuinus ad eundem Felicem Epistolam scripsisset, quâ, ut meliorem mentem resumeret, hortabatur, Felix virulento libello, in quem pristinæ hæreseos, sæpius à se damnatæ capita omnia conjecerat, respondit. Quare in hoc Concilio Romano libellus ille confixatus est, & ipsi Felici, nisi resipisceret, anathema dictum. Hujus Concilii extant Excerpta tantùm quædam ex tribus prioribus Actionibus Tomo 7 Concil. Labbei, sed hujus etiam meminit ipsemet Felix in confessione fidei, quam sub exitum anni septingentesimi nonagesimi noni emisit, postquam in Synodo Aquisgranensi suam rursùs damnavit hæresim: *Per auctoritatem*, inquit, *Synodi, quæ nuper in Roma hac intentione, præcipiente gloriosissimo ac piissimo Domino nostro Carolo adversùs Epistolam meam, quam dudum venerabili viro Alcuino Abbati Turonensis Ecclesiæ scripseram, congregata est. In qua Synodo, præsente Leone Apostolico, & cum eo cæteri Episcopi numero 57 residentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis in domo beatissimi Petri Apostoli, per quorum omnium auctoritatem, istas jam dictas sententias nostras, non qualibet, ut dictum est, violentia, sed ratione veritatis, ut oportuit, excluserunt*. Ideo autem dixi Concilium illud celebratum esse sub finem anni 798, aut initio anni 799, quia habitum est anno Caroli Regis 31, inchoato die 24 Septemb. anni 798, & Leo Papa die 25 mensis Aprilis anni 799 à Romanis excæcatus, in Galliam statim venit; ideoque Concilium habitum post mensem Septembrem anni 798, & ante finem Aprilis anni 799. Quinam essent errores Felicis vide in Hadriano primo.

IX. *Execrandum Romanorum facinus adversùs Leonem PP.*

Anno septingentesimo nonagesimo nono ingens facinus adversùs Leonem Pontificem commissum, hîc ex Anastasio in ejus Vita describendum. Paschalis Primicerius & Campulus Sacellarius Ecclesiæ Romanæ, septimo Kalendas Maji Leonem, solemni ritu, Litanias Majores cum universo Clero & populo celebrantem, in ipso itinere armati cum nefariorum hominum manu aggressi, populo inermi exturbato, multis plagis affecere, oculos ei eruerunt, linguam præciderunt, semivivum in platea reliquerunt, ac deinde in custodiam detruserunt. Sed cùm rursùs inde noctu ad arctiorem custodiam ductus ab iisdem esset, accidit eadem nocte ingenti divino miraculo, per intercessionem Sanctorum Apostolorum, ut visum receperit, & lingua ei restituta fuerit. Quapropter inde, quorundam suorum industriâ, clàm in Vaticanum abductus, mox ab Spoletano duce Winigiso, qui repente cum exercitu advenerat, ductus Spoletum, paucis post diebus ad Carolum Magnum Francorum Regem properavit.

X. *Leoni visus & loquela miraculosè redduntur.*

De miraculo, quo Sanctus hic Pontifex oculorum, & linguæ usum recepit, Anastasio laudato suffragantur Frodoardus in fragmento de Pontificibus Romanis, Sigebertus Gemblacensis, Lambertus Schafnaburgensis, & Gotfridus Viterbiensis in Chronicis; Hermannus item Contractus, & Marianus Scotus illud miraculum supponunt, cùm dicant Leonem excæcatum, & linguam ejus *radicitus* abscissam, & tamen Marianus Scotus scribit, Leonem postea *in Basilica Sancti Petri ambonem* ascendisse, *posito super caput suum Evangelio, & coram omni populo invocato Sanctæ Trinitatis nomine, jurejurando ab objectis se criminibus* purgasse, quod necessariò supponit loquelam ei restitutam fuisse divinitus, sanari enim non poterat absque miraculo. Omitto hic Wernerum Rolwinc, utpote scriptorem sæculi 15, ut testimonia adducam Auctorum ejusdem ævi, scilicet Poetæ Saxonici, qui Leonem *per meritum Magni Petri* sanatum ait; & Theodulphi Aurelianensis, qui libro tertio, carmine sexto ad Carolum Magnum, ita scribit de Leone Papa:

Quem furibunda manus spoliavit lumine, lingua,
Vestibus & sacris, Ordinibusque piis.
Reddidit hæc Petrus, quæ Judas abstulit alter,
Hic qui confessor, proditor ille Dei est.

Et infra:

Nam salvare Petrus cùm posset in Urbe Quirina,
Hostibus ex atris, insidiisque feris.
Hoc tibi salvandum, Rex clementissime, misit,
Teque sua voluit fungier ille vice.
Per se reddit ei membrorum damna pavenda,
Et per te sedis, obsequiique decus.

Sed rem extra dubium ponit Alcuinus Caroli Magni præceptor, qui in Carmine de Leonis profectione ad Carolum, miram etiam ejus membrorum restitutionem explicavit:

Verbera commemorans, extinctum lumine vultum
Narrat, & abscissam liquido de gutture linguam:
Nunc medicante Deo sanatum, & ab omnibus istis
Esse malis, &c.
Et infra:
Exquirit Carolus casus, auditque laborum
Diversos, sceleris populi impia facta stupescit:
Miratur geminas jam dudum luce fenestras
Extinctas, & nunc reparatum lumine vultum,
Truncatamque loqui miratur forcipe linguam,
Alter in alterius configunt lumina vultus.

Hæc paulò fusius à me descripta sunt, quia quidam recentiores de hujus miraculi veritate dubitant.

XI. *Leo Papa in Franciam venit.* Cùm Carolus Rex Leonem Papam ita inhumaniter à Romanis habitum esse *accepisset, ipsum quidem ut Vicarium Sancti Petri, & Romanum Pontificem, cum summo honore ad se præcepit adduci*, inquit Eginhardus in Annalibus. Leo itaque cum aliquibùs Episcopis, Presbyteris, Clericis & primoribus civitatum ad Carolum Regem profectus est, qui illicò ut ejus adventum *audivit, misit in obviam ejus Hildevaldum Archiepiscopum & Capellanum, & Ascharium Comitem. Et postmodum proprium filium suum Pippinum excellentissimum Regem cum aliis comitibus obviam ei iterum, & usque ubi ipse magnus Rex obviavit, & sicut Vicarium beati Petri Apostoli venerabiliter, & honorificè cum hymnis & Canticis spiritualibus eum suscepit, & pariter se amplectentes cum lacrymis se osculati sunt. Et prædicto Pontifice* Gloria in excelsis Deo *inchoante, & cuncto Clero suscipiente, oratio super cuncto populo data est*, ut scribit Anastasius. Carolus in Aquisgranensi palatio Paschate pridie Kalendas Aprilis celebrato, posteaque trajecto Rheno, Paderbonam usque processit, ubi Leonem Pontificem præstolatus est, ut prodit Eginhardus laudatus, scribens: *Ad Padebrunnam accessit, ibique in castris consìdens, Pontificis ad se properantis præstolatur adventum.*

XII. *Paderbornensem Ecclesiam consecrat.* Leo Pontifex Paderbornæ existens Ecclesiam Episcopalem, quæ antea à Carolo Rege constructa fuerat, consecravit, & in ea Sancti Stephani Proto-Martyris Reliquias Romà delatas recondidit, ut ex libro, qui vitæ Sancti Liborii Cenomanensis Episcopi subjicitur, Idone Presbytero Paderbornensi Auctore, colligitur; ex eo enim quidam malè deducunt, tunc primùm Paderbornensem Ecclesiam factam fuisse Episcopalem, & Harimarum primum ejus Episcopum constitutum. Hæc postea Ecclesia *commendata fuit aliquandiu tuitioni Præsulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod sermone barbaro Wirziburg appellatur*, inquit Ido Presbyter in laudato libello, qui extat apud Surium ad diem 23 Julii. De ejusdem Ecclesiæ consecratione à Leone Papa facta, loquitur etiam Annalista à Lambecio Tomo a Bibliothecæ Cæsareæ cap. 5 editus, qui Caroli Magni tempore scripsit.

XIII. *Leonis privilegium pro loco Eresburgensi fictitium.* Idem Carolus Rex, teste Eginhardo laudato anno 772 *Saxoniam bello aggredi statuit, eamque sine mora ingressus ferro & igne cuncta depopulatus Eresburgum castrum cepit, Idolumque, quod Irminsul à Saxonibus vocabatur, evertit*, cujus Idoli explicatio legenda apud Spelmannum. Baronius, Augustinus Oldoinus in Notis ad Ciaconium, & Joannes Palatius in Leone III scribunt, hunc Pontificem dedicasse quoque capellam in eodem monte Eresburg, ubi celeberrimum illud apud Saxoniæ populos idolum quondàm steterat, huncque locum muniisse privilegio, quod referunt ex Regesto Innocentii IV, quodque nunc extat Tomo 7 Conciliorum. Verùm Annotator Baronii suppositionem illius privilegii, & consequenter dedicationis capellæ, ex eo probat, quòd Carolus Magnus in eo dicatur *Imperator*, cùm tamen inter omnes conveniat, eum dictum esse Imperatorem exeunte anno octingentesimo. Secundò, quia Carolus, quoad vixit, nunquam cognominatus fuit *Magnus*. Tertiò, quia Leo III Pontificatus sui annum literis suis nunquam adscripsit. Quartò, quia nunquam se Leonem III appellavit. Quintò, quia privilegium dicitur datum 8 Kal. Januarii, & tamen Leo, ex mox dicendis, die 29 Novembris Romam ingressus est.

XIV. *Quo tempore Pontifices Rom. nomen suum in literis certa lege præposuerint.* Carolus Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, qui has literas Leonis III fictitias esse agnovit, aliam falsitatis notam desumit ex eo, quòd in earum inscriptione Leo nomen Caroli suo postponit; cùm tam ipse, inquit, quàm qui eum præcessere, nomina Regum aut Imperatorum, ad quos scripsere, primo loco collocarint; quam in rem plura exempla profert. Verùm, prosequitur idem Baronii Annotator, hæc ratio innititur fundamento vel dubio, vel falso. Cantelius enim in Historia Metropolitanarum urbium part. 2 dissert. 1 cap. 1 ostendit ante Nicolaum Papam hujus nominis primum, quemque Pontificem Romanum, nomem suum pro arbitrio, vel primo loco posuisse, vel ultimo: id autem sibi sumpsisse Nicolaum, ut semper, quasi certa lege, cùm Episcoporum, tum Regum etiam nominibus suum præponerent, quæ consuetudo nostra ætate adhuc usurpatur. Multa hujus rei exempla adducit Cantelius, inter quæ est illud Leonis Magni, qui ad Theodosium Imperatorem scribens, ita incipit: *Gloriosissimo, & Clementissimo Theodosio Augusto Leo Episcopus & Sancta Synodus Romæ collecta*; & tamen idem

SÆC. IX. LEO III.

idem Leo, eidem Imperatori scribens, aliquando nomen suum præponit: *Leo Episcopus & Sancta Synodus, quæ in Urbe Roma convenit, Theodosio semper Augusto*. Sed licet huic Cantelii observationi lubenter subscribam, cùm tamen in omnibus Epistolis a Leone III, vel ad Kenulfum Merciorum Regem, vel ad Carolum Magnum scriptis, semper Leonis nomen postponatur, eâ exceptâ, de qua quæstio est, ex hoc etiam capite hæc nutare videtur, quòd Leonis nomen præponatur. Quare Cantelius illam genuinam & sinceram perperàm supponit.

XV. Leo PP. Romam redit.

Leo Pontifex post aliquod tempus Romam reversus est, delegatis à Carolo Rege, qui venirent *in Pontificale obsequium fidelibus missis, videlicet Hildiboldo, & Arno Reverendissimis Archiepiscopis, & Cuniberto, Bernhardo, & Jessé seu Jesse, Sanctissimis Episcopis*. Hi Leonem summo cum honore Romam deduxerunt. Tunc Romani præ nimio gaudio suum recipientes Pastorem, omnes in vigilia beati Andreę Apostoli, ideoque die vigesima octava Novembris, *& cunctæ Scholæ peregrinorum, videlicet Francorum, Frisonum, Saxonum atque Longobardorum simul omnes connexi ad pontem Milvium cum signis & bandis & canticis spiritualibus susceperunt, & in Ecclesiam beati Petri Apostoli eum deduxerunt, ubi & Missarum solemnia celebravit*. Quæ perperam ex Anastasio refert Oldoinus in Notis ad Ciaconium, ad annum 804, quo iterum Leo in Franciam ad Carolum Imperatorem perrexit, cùm tamen Anastasius, ex quo hæc desumpta, ne verbum quidem habeat de secunda Leonis profectione in Franciam, & superius dicta referat ad annum 799. Et alia die, prosequitur Anastasius, in Natali beati Andreæ Romam intrans in Patriarchium Lateranense introivit. Post aliquantos dies prędicti Episcopi, & tres Comites à Carolo missi, Paschalem & Campulum, nihil habentes quod contra Pontificem dicerent, in Franciam emiserunt.

XVI. Carolum Franc. Regem suscipit.

Anno octingentesimo Carolus Rex *mense Augusto inchoante Moguntiacum veniens, iter in Italiam conduxit*, inquit Annalista Loiselianus. Inde *profectus cum exercitu*, teste Eginhardo in Annalibus, *Ravennam venit: ibique septem non amplius dies moratus, Pippinum filium suum cum eodem exercitu in terram Beneventanorum ire jussit: movensque Ravenna simul cum filio Anconam usque pervenit. Quo ibi dimisso Romam proficiscitur*. Romam adventavit Carolus circa diem octavum Kalendas Decembris, ut prodit Ademarus in ejus Vita, ubi addit Leonem Papam & Romanos cum eo, apud Nomentum, duodecimo ab Urbe lapide, Carolo occurrisse, eum summo cum honore suscepisse, statimque eum ad Urbem præcessisse. In crastino verò in gradibus Basilicæ beati Petri Apostoli stans Leo, missis obviam Romanæ urbis vexillis, ordinatis etiam per congrua loca, tam peregrinorum, quàm civium turmis, qui venienti Carolo laudes dicerent, ipsum cum Clero & Episcopis equo descendentem, gradusque ascendentem suscepit, dataque oratione, in Basilicam beati Petri, psallentibus cunctis introduxit.

XVII. Coram eo de objectis criminibus se purgat.

Post septem verò dies, prosequitur idem Auctor, Rex cur venisset Romam, omnibus patefecit, fecitque in Ecclesiam sancti Petri congregari Episcopos, Abbates, & omnem nobilitatem Francorum, atque Romanorum, ut præsente Leone Pontifice, omnia quæ adversùs eum dicta fuerant, examinarentur. Sed omnes Archiepiscopi, & Episcopi, & Abbates unanimiter audientes dixerunt, teste Anastasio: *Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, judicare non audemus: nam ab ipsa nos omnes & Vicario suo judicamur, ipsa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit; sed sicut ipse Summus Pontifex censuerit canonicè obediemus*. Leo verò decessorum suorum Pontificum, Pelagii prȩsertim hujus nominis primi, vestigia sequens, sacra Evangelia amplexus, ambonem conscendit, & coram omnibus ordinibus sacramento se purgavit, ut refert idem Anastasius. *Assumens Evangelium*, ut loquitur San-Gallensis Monachus in libro I de Ecclesiastica cura Caroli Magni cap. 28. *posuit super caput suum, & in conspectu Caroli, ejusque militum, assistentibus etiam persecutoribus in hæc verba juravit: Sic in die magni judicii sim particeps Evangelii, sicut immunis sum criminis falsò mihi ab istis objecti*. Quo peracto Rex & universus populus dederunt laudem Deo, quòd Leonem Papam & sanum in corpore, & in animo custoditum habere meruerint.

XVIII. Carolum Imperatorem coronat.

Post hæc adveniente sacratissima Natalis Domini die, cùm Carolus Rex ad Missam ante Confessionem beati Petri ab oratione surgeret, Leo Papa, ob egregia illius in Romanam Ecclesiam, Christique Vicarios merita, nihil tale suspicantis capiti coronam imposuit, & à populo ter unanimi voce acclamatum est: *Carolo piissimo Augusto, à Deo coronato, magno, pacifico Imperatori vita & victoria*; antea enim dicebatur tantùm Patricius Romanorum: sed & *post laudes Carolus à domno Apostolico more antiquorum Principum adoratus est, atque ablato Patricii nomine, Imperator, & Augustus est appellatus*, ut produnt Ademarus laudatus & Eginhardus in Caroli Magni Vita. Eodem tempore, nondum Missa finita, ut scribit Anastasius, Leo *Pontifex*

SÆC. IX. LEO III. fex unxit Oleo sancto Carolum, & excellentissimum filium ejus Regem, scilicet Pippinum, qui tamen, ut id obiter notem, jam ab Hadriano Papa Italię Rex inunctus fuerat, ut in ejus Pontificatu diximus. Omnes porrò Auctores Latini tradunt eam coronationem factam ipso Natalis Christi die, à quibus non dissentit Theophanes, id factum scribens, *indictione nona mensis Decembris die vigesimo quinto* anni octingentesimi; illi enim, qui hanc inaugurationem conjiciunt in annum octingentesimum primum, anni exordium desumunt ab ipso Christi Nativitatis die; unde ad eum annum Annalista Lambecianus habet: *Et quia tunc cessabat à parte Græcorum nomen Imperatoris, & fœmineum imperium apud se habebat, tunc visum est & ipsi Apostolico Leoni, & universis sanctis patribus, qui in ipso consilio aderant, seu reliquo Christiano populo, ut ipsum Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuissent, qui ipsam Romam tenebat, ubi semper Cæsares sedere soliti erant, seu reliquas Sedes, quas ipse per Italiam seu Galliam, necnon & Germaniam tenebat, quia Deus Omnipotens has omnes sedes in potestatem ejus concessit, ideo justum eis esse videbatur, ut ipse cum Dei adjutorio, & universo Christiano populo petente, ipsum nomen haberet.* Quorum petitionem ipse Rex *Carolus* denegare noluit, *sed cum omni humilitate subjectus Deo, & petitioni Sacerdotum, & universi Christiani populi in ipsa Nativitate Domini nostri Jesu Christi ipsum nomen Imperatoris cum consecratione domini Leonis Papæ suscepit.*

XIX. *Non translatum sed renovatum Imperium Occidentis.* Hæc Annalistę Lambeciani verba videntur favere opinioni Baronii scribentis, translatum tunc fuisse à Leone III Imperium in Carolum; aut, ut Bellarminus lib. 1 de Translatione Imperii cap. 4 loquitur, translatum fuisse Occidentale Imperium à potestate Græcorum ad ditionem Francorum. Sed vox translationis rem gestam non bene explicat, quia Irene Imperatrix Orientis nihil de jure suo aut amisit, aut remisit. Præterea Imperium Occidentale extinctum erat, ideoque in aliquem Principem transferri non poterat, sed tantùm renovari; quod & reapse præstitit Leo, ut demonstrant numismata Caroli, quæ adhuc supersunt, in quibus legitur RENOVATIO IMPERII: quam renovationem rectè explicavit Sigonius lib. 4 de Regno Italiæ ad annum 801, ubi scribit: *Hunc dignitatis Imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos sub regnum Gothorum in Italia defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversùs infideles, hæreticos, & seditiosos Tutorem, cujus officium repudiasse jampridem Imperator Orientis videretur.* Hęc ex Annotatore Baronii.

SÆC. IX. LEO III. XX. *Imperatores Occidentis à Pontificibus Rom. coronati.* Porrò Carolus Magnus primus est ex Imperatoribus Occidentis, quem sciamus à Romano Pontifice benedictum, licet de Imperatoribus Orientis quidam ab Episcopis, & Justinus à Joanne Papa hujus nominis primo, coronati fuerint, ut in ejusdem Joannis Vita jam diximus. Post Carolum Magnum ejus successores coronati etiam fuere à Romanis Pontificibus; Ludovicus quidem Pius à Stephano IV; Lotharius ejus filius à Paschali anno 823; & Ludovicus II Lotharii filius anno 850 à Leone IV, & post hos ejus successores. Neque enim *Imperatoris* nomen sibi assumere præsumebant Francorum Reges, antequam Romæ à summo Pontifice coronati, benedictique essent; quod testatur Ludovicus II Imperator ad Basilium Græcorum Imperatorem scribens apud Duchesnium Tomo 3 Hist Franc. *Francorum Principes*, inquit, *primò Reges, deinde verò Imperatores dicti sunt, ii dumtaxat, qui à Romano Pontifice ad hoc Oleo sancto perfusi sunt.* Carolus item Calvus à Joanne VIII Imperii coronam accepit, sicuti & Carolus Crassus anno 880. Imperatores postea Germani triplici benedictione, triplicique corona imperriebantur, primâ argenreâ Aquisgrani, tanquam Reges Alemannię; secundâ ferreâ, vel Modoetiæ, vel Mediolani, ut Reges Longobardiæ; Tertiâ Romę, ut Imperatores. Quartam denique coronam Arelare dandam addit Codex Bigotianus, eaque ordine secunda novo Imperatori imponebatur. Quibus in locis, & quibus ritibus fierent hę benedictiones legere est apud Edmundum Martene lib. 2 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 9.

XXI. *Imperatores Franc. Urbi dominantur ex concessione Pontif. Rom.* Quod spectat ad supremum Urbis dominium, illud remansit penes Romanos Pontifices usque ad annum octingentesimum vigesimum tertium, quo Paschalis Papa hujus nominis primus illud concessit Lothario Imperatori. In supplemento enim Historiæ Pauli Diaconi, quod extat in corpore Francicæ Historiæ veteris, & sinceræ, ad eum Christi annum legitur: *Lotharius Imperator primò ad Italiam venit, & diem sanctum Pascha Romæ fecit. Paschalis quoque Apostolicus potestatem, quam prisci Imperatores habuere, ei super populum Romanum concessit.* Quare Imperatores Franci præter defensionem & protectionem Ecclesiæ, supremo dominio in Urbe potiti sunt ex concessione Romanorum Pontificum, ad quod quorumdam Romanorum insolentia eos adegit. Qua de re infra in eodem Paschali, in Eugenio II, & in Leone IV. Sed hinc non discedam nisi prius monuero, Carolum Orientalium Imperatorum exemplo, ipso die, quo Imperator acclamatus est, Consulatum perpetuum capessiisse, quod con-

SÆC. IX. LEO III. constat ex præfatione Legum ab eo Mutinæ datarum & directarum *cunctis Reip. per provinciam Italiæ præpositis anno ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi* 801, *indictione* 9, *anno Regni nostri in Francia* 33, *in Italia* 38, *Consulatûs autem nostri primo*. Carolum postea Ludovicus Pius & quidam alii successores hac in re imitati sunt. Præfationem hanc refert Signonius lib. 4 de Regno Italiæ ad annum 801.

XXII. Leo PP. & Carolus Imp. victoriam de hostibus miraculosè reportant. Carolus Imperator *ordinatis Romanæ urbis & Apostolici, totiusque Italiæ, non tantùm publicis, sed etiam Ecclesiasticis, & privatis rebus (nam tota hyeme non aliud fecit Imperator,) missaque iterum in Beneventanos expeditione cum Pippino filio suo, ipse post Pascha, VII Kalendas Maii Româ profectus Spoletum venit* anno octingentesimo primo, inquit Annalista Loiselianus. Ad illud tempus, quo Carolus Augustus Italiæ res componebat, Cointius in Annal. Ecclesiast. Franc. refert victoriam, quam Leo Papa, & Carolus ad Ansidoniam urbem Tusciæ de suis hostibus insigni miraculo reportarunt, ope Sancti Martyris Anastasii, cujus corpus è Monasterio prope Romam ad Aquas Salvias sito delatum fuerat: *Adveniente ejus capite terræ motus venit super nostris inimicis, & terror apprehendit eos, & parietes irruerunt, inimici verò nostri in nostris manibus devenerunt, & omnes interfecti fuerunt*, ut legitur in diplomate Leonis & Caroli, quod recitat Ughellus in Catalogo Episcoporum Ostiensium, in Episc. XI. Tam illam victoriam, quàm miraculum refert Alexander IV Papa in literis ad Abbatem, fratresque monasterii Sancti Anastasii ab eodem Ughello ibidem recitatis, quibus confirmat eorum Ecclesiæ *civitatem Ansedoniæ cum omnibus Ecclesiis & pertinentiis suis olim ab Infidelibus & iniquis hominibus possessis, sed præterea à memorato Carolo Imperatore, unà cum præfato Leone prædecessore nostro meritis & auxiliis B. Anastasii Martyris, ejusdem capitis ostensione devictam & destructam; propter quam victoriam Ecclesiæ supradicti Martyris præfatas possessiones donavit*, inquit Alexander.

XXIII. Leo PP. Litaniam Gallicanam Romæ constituit celebrandam. Dum Carolus Imperator Spoleti adhuc degeret, pridie Kalendas Maii, horâ noctis secundâ, terræ motus adeò vehemens fuit per totam Italiam, ut in quibusdam locis urbes ruerent & montes, & tectum Basilicæ beati Pauli Apostoli Romæ cum trabibus suis magna ex parte decideret. Sigonius lib. 4 de Regno Italiæ ad annum 801 refert, ob id institutum esse à Leone, ut præcedentibus tribus Ascensionem diebus, supplicationes ad diversa templa haberentur: quam rem Mamertus Episcopus Viennensis, in Ecclesiam suam primus sæculo quinto intulerat, seque pariter ingentis quondam terræ motûs periculo liberaverat. In libro de Vitis Pontificum Romanorum, qui nomine Luitprandi Diaconi circumfertur, & Auctorem Sæculo nono exeunte Monachum Germanum habuisse creditur, cap. 98, Leo III dicitur constituisse, *ut tres dies ante Dominicam Ascensionem Litaniæ celebrarentur*. Mamerti rogationes, quæ Domini Ascensionem antecedunt *Litania Gallicana* appellatæ sunt, quia earum institutio à Gallia; dictæ sunt etiam *Litania minor*, ut hæc à majori, quæ VII Kalendas Maii celebratur, distingueretur. Loquitur de hoc terræ motu, de reparato tecto Ecclesiæ S. Pauli Romæ, & de institutione rogationum per Leonem Papam Frodoardus in fragmento de Pontificibus Romanis apud Mabillonium Sæculo III Benedictino parte II: SÆC. IX. LEO III.

Pauli tecta soli subitò collapsa tremore
In melius revocat, cultuque reformat honesto.
Hæc & multa subhinc numerosis dotibus augens,
Jura precum cumulat, servandaque Gallica tradit
Adscendens iter domini præeuntia vota.

XXIV. Legatos Cpolim mittit pro conjugio Irenes Augustæ cum Carolo Imp. Leo Pontifex cùm coronam imposuit Carolo, speravit ei facilius nupturam Irenem Orientis Imperatricem, si prius Imperatorem Romæ coronatum resciret, quod quanto Christianæ Reipublicæ foret emolumento, nemo non intelligebat. Eam in rem Legatis Caroli Constantinopolim proficiscentibus suos adjunxit: *Francorum Rex Carolus*, inquit Theophanes ad annum Incarnationis secundùm Alexandrinos 793, qui Kalendis Septembris anni Christi 800 inchoatur, *à Leone Papa coronatus est: Siciliamque classe adoriri meditatus, consilium mutavit, cum Irene conjugium & pacem contrahere animo gerens, cujus gratiâ insequente anno, indictione nimirùm decima, Legatos destinavit*. Tum anno Incarnationis secundùm Alexandrinos 794: *Apocrisarii à Carolo, & à Leone Papa missi Irenem Carolo matrimonio conjungendam, atque ita Orientis, & Occidentis Imperia in unum componenda postulantes advenerunt: quibus ipsa assensura erat, si non Aëtius ipse post Imperatricem, ut sæpè memoravimus, cuncta administrans, ac Imperium in fratrem transferre meditatus, ejus se consiliis opposuisset*. Quare hæc Legatio irrita fuit, præsertim quia, ut prodit idem Theophanes ad annum 795, qui incipit die prima Septembris anni 802, Nicephorus Patricius *mensis Octobris die trigesimo primo, indictione undecima*, Imperium Orientis usurpavit, & Irenem *in Principi insulam, in Monasterium ab ipsa ædificatum, Caroli Legatis adhuc in Urbe agentibus, & quæ gerebantur spectantibus, relegavit*. Legati Caroli Constantinopoli redierunt anno 803 cum Legatis Nicephori Imperatoris,

SÆC. IX. LEO III.

peratoris, qui Carolum in Germania adierunt, *& pactum facienda pacis in Christo susceperunt. Inde dimissi cum Epistola Imperatoris Romam venerunt: inde Constantinopolim regressi sunt*, inquit Annalista Metensis ad annum 803.

XXV. *Fortunato Patriarchæ Gradensi Pallium mittit.*

Cùm Joannes Patriarcha Gradensis anno octingentesimo secundo ex altissima turri præcipitatus fuisset à Joanne Venetorum Duce, quòd Christophorum hominem Græcum, invitis Venetiarum Tribunis à se Episcopum Olivolensem constitutum consecrare noluisset, eidem Joanni Patriarchæ, studio eorundem Tribunorum Venetorum suffectus est Fortunatus ejus propinquus, cui anno sequenti octingentesimo tertio Leo Papa Pallium misit literis ab Ughello Tomo 5 Italiæ sacræ recitatis, quæ dicuntur scriptæ *per manum Benedicti Notarii & Scriniarii S. R. E. in mense Martio, Indict. 11 ..... datum 12 Kalend. Aprilis per manum Eustachii Primicerii sanctæ Sedis Apostolicæ, imperante nostro Domino Carolo piissimo Augusto, à Deo coronato, magno & pacifico Imperatore anno tertio, indict. 11.* Qui caracteres conveniunt cum anno 803. Anno postea 804 Leo Papa in Francia existens cum Carolo egit de Episcopis Istriæ, qui Patriarchæ Forojuliensi tunc submittebantur; & statutum est, ut ad Gradensem redirent provinciam, è qua fuerant ab annis tantùm aliquot avulsi, postquam Istris dominari cæperant Franci; quod constat tum ex rescripto Caroli, ea de re dato, & à Sigonio relato, tum ex Epistola Leonis ad Carolum in Collectione Conciliorum Labbei ordine 11. Fortunato tandem anno 806 Sede sua pulso, Carolus à Leone Papa petiit, ut Polanam Ecclesiam interpontificio laborantem, quæ prius quam Istriæ civitates in potestatem Francorum devenirent, ad diœcesim, seu provinciam Gradensem pertinebat, regeret, donec Ecclesiæ Gradensi restitueretur. Annuit Leo Papa, sed ea lege, ut Ecclesiæ Polanæ nihil jurium facultatumque subtraheretur. Qua de re legenda laudata Leonis Epistola ordine 11 ad Carolum Imperatorem.

XXVI. *In Franciam pergit, & Romam redit.*

Anno octingentesimo quarto fama sparsa est, repertam Mantuæ spongiam sanguine Christi imbutam, à Longino olim defossam, eamque multis editis miraculis, omnium Christianorum pectora incredibili Religione perfundere. Quare Carolus Imperator Leonem Pontificem per literas obsecravit, ut rei veritatem perquireret, & compertam sibi significaret. Ob id Leo Româ circa mensem Novembrem egressus Mantuam venit, cùmque hausisset oculis admirabilis Reliquiæ veritatem, scripsit ad Carolum cupere se illum convenire, & cum eo Dominica Natalitia celebrare. *Medio Novembri nunciatum est ei*, inquit Annalista Metensis, *Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle ubicumque illi placuisset. Quod Rex gratanter suscepit, & statim misso filio suo Carolo* (Neustriæ Rege secundùm Chronicon San-Dionysianum) *ad sanctum Mauricium, eum suscipere honorificè præcepit. Ipse verò obviam illi apud Remorum civitatem in Basilica beati Remigii Episcopi & Confessoris profectus est: ibique susceptum, ad Carisiacum usque perductum, cum eo Natalem Domini celebravit. Inde pariter proficiscentes pervenerunt ad Suessionis civitatem, in qua dimisso Papa, ad colloquium Germanæ suæ Gislæ, quæ in his diebus ægrotabat, ad Calam Monasterium pervenit. Fruitusque ejus colloquio, ad Carisiacum villam Leonem Papam, quem apud S. Medardum dereliquerat, sibi obviam venire fecit: Deinde Aquis perduxit, & honoratum magnis muneribus per Bajoariam ire volentem, à suis duci fecit usque Ravennam.* Refert postea hic Annalista causam adventûs Leonis jam memoratam.

XXVII. *Mantuam Episcopali [illegible]*

Carisiaci itaque, cujus situm in Stephano II explicavimus, Leo Papa, & Carolus Imperator Natalem Domini celebrarunt, simulque manserunt dies octo, ut alii Francorum Annalistæ narrant; deinde Aquisgranum contenderunt, indeque Leo Romam rediit anno octingentesimo quinto. Licèt autem Auctores illi scribant, *Christi sanguinem in Mantua Civitate repertum fuisse*, certum illis temporibus Mantuam titulo civitatis, & Sede Episcopali caruisse, eique tunc primùm Leonem III Episcopalem dignitatem attribuisse, ejusque Præsulem Aquilejensi Patriarchæ voluisse suffragari, ut inquit Ughellus Tomo I Italiæ sacræ in Episcopis Mantuanis.

XXVIII. *Non canonizavit S. Suidbertum.*

Baronius ex Epistola Sancti Ludgeri Episcopi Monasteriensis, de qua in Stephano II locuti sumus, deducit Leonem III anno octingentesimo quarto in Germania existentem, sanctum Suidbertum in Catalogum Sanctorum retulisse. Sed tota illa narratio, & Vita Sancti Suidberti, posteriorum commentum est, ut Henschenius ad diem 26 mensis Martii in Vita S. Ludgeri, & Mabillonius sæculo III Benedictino parte I in Elogio Historico S. Svidberti demonstrarunt. Certè Leo non potuit, pridie nonas Septembris Werdæ in Germania hunc sanctum canonizare, præsente Carolo Imperatore, cùm constet hunc medio tantùm mense Novembri, de adventu Leonis edoctum fuisse. Deinde, ut inquit Morinus in Commentario de administratione sacramenti Pœnitentiæ lib. 10 cap. 20, Sancti Suidberti in Sanctorum numerum relatio, eo modo & ordine enarratur, quo nunc, & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem hanc celebrationem cæpisse trecentis post Leonem III annis, & amplius. Tertiò, Auctor istius Epistolæ sæpius recitat Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales, &

Proceres Pontifici assidentes, sed semper primo loco Cardinales collocat, contra morem illius temporis & sequentium sæculorum. Quarto, commemorat cap. 12 Severinum quendam patrem familias, adolescentem filium, propter morbum, a studio Bononiensi revocasse: quasi verò, regnante Carolo Magno Bononiæ literarum studia floruerint, & eò ex variis provinciis confluerent adolescentes. Ita quidem vivente Gregorio IX, qui Decretalium compilationem ad Doctores, Scholaresque Bononienses direxit. Plura alia sunt suppositionis argumenta, apud Auctores laudatos legenda. Sed quod ait Morinus loco citato, primum, quem perhibent antiqua documenta solemniter à Pontificibus Romanis canonizatum fuisse Hugonem Gratianopolitanum Episcopum; secundum verò Sanctum Bernardum, subsistere non potest, in Pontificatu enim Joannis XV ostendemus, hunc Pontificem anno 993 Sanctum Udalricum Episcop. Augustanum in Sanctorum album solemniter retulisse, & postea suis locis insigniores ante Innocentium II, qui dictum Sanctum Hugonem inter Sanctos celebrari præcepit, canonizationes referemus.

XXIX. *Subscribit divisioni regni facta à Carolo Imp.*

Carolus Imperator de constituenda & conservanda pace inter filios suos solicitus, regnum suum in tres partes divisit, *ut sciret unusquisque illorum, quam partem tueri & regere debuisset, si superstes illi eveniret*, inquit Eginhardus in Annalibus ad annum 806, ubi subdit: *De hac partitione est testamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & constitutiones causâ conservandæ pacis factæ: atque hæc omnia literis mandata sunt, & Leoni Papæ, ut his sua manu subscriberet, per Einhardum missa. Quibus Pontifex lectis assensum præbuit, & propria manu subscripsit*. Hanc porrò regnorum Caroli divisionem dubiæ fidei non esse probat Baluzius Tomo II Capitularium Regum Franc. pag. 1068, cui suffagatur Cointius in Annalibus Ecclesiast. Franc. aliique passim Eruditi. Facta autem est *anno 806 ab Incarnatione Domini, Indictione 14, anno 38, regnante Karolo Imperatore, 8 Idus Februarii die Veneris*, ut ostendit Mabillonius Tomo 4 Analect. pag. 34 Itineris Germanici.

XXX. *Eardulfum Northumbria Regem in regnum restituit.*

Eardulfum Northumbrorum in insula Britanniæ Regem, qui anno septingentesimo nonagesimo sexto Ethelredo in regnum successerat, Northumbri pertæsi, Alfuvoldum anno octingentesimo octavo Regem elegére. Eardulfus regno pulsus ad Carolum Imperatorem in Germaniam trajecit, indeque Romam profectus, causam suam Leoni Papæ permisit, qui intellecto, quòd populi suffragio quondam Rex electus, ab Eanbaldo Archiepiscopo Eboracensi, & tribus aliis consecratus in Regem fuisset, eum regno restituit, missis hanc in rem in Britanniam à suo latere Nunciis, ut testatur Eginhardus in Annalibus: *Interea*, inquit, *Rex Norddanhumbrorum de Britannia insula, nomine Eardulfus, regno & patria pulsus, ad Imperatorem, dum adhuc Noviomagi moraretur, venit; & patefacto adventûs sui negotio, Romam proficiscitur: Româque rediens per Legatos Romani Pontificis, & domini Imperatoris in regnum suum reducitur. Præerat tunc temporis Ecclesiæ Romanæ Leo III, cujus Legatus ad Britanniam directus est Adulfus Diaconus de ipsa Britannia, natione Saxo*, &c. Annum rei gestæ nos edocet Westmonasteriensis, scilicet annum octingentesimum octavum.

XXXI. *In Aquisgranensi Concilio agitatur quæstio de Spiritus Sancti processione.*

Anno octingentesimo nono, mense Novembri Carolus Imperator Aquisgrani Concilium celebravit, in quo, ut ait Ado in Chronico, *de processione Spiritûs Sancti quæstio agitatur utrum sicut procedit à Patre, ita procedat à Filio*. Idem etiam testantur Eginhardus in Annalibus, cæterique Francorum Annalistæ, ac Theodulphus ipse Aurelianensis Episcopus, qui, jussu Caroli Magni, cùm quæstio de processione Spiritûs Sancti agitari cœpit, libellum de ea materia composuit, in quo varia profert testimonia, quibus asserit Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, quod & ostendit Carolus Magnus in literis, quas post Concilium ad Leonem Papam scripsit, quasque primùm publicavit Holstenius; in iis enim totus est in conglobandis auctoritatibus ex utroque Testamento, & ex authenticis Patrum scriptis, ut quamplurimis testimoniis ostendat de Spiritu Sancto, quòd non a Patre tantum, sed à Patre & Filio procedat. Ex quibus patet deceptum esse Baronium, quando scripsit, *non dubitatum vel tractatum in Aquisgranensi Concilio, num Spiritus Sanctus à Patre Filioque procederet, sed quòd cùm apud Hispanos, tum apud Gallos additæ fuerunt symbolo quatuor illæ syllabæ FILIOQUE, num id bene factum esset, ut & ita auctum symbolum in Ecclesia caneretur*. Prædicti enim Auctores, & Carolus Imperator in laudatis literis, licèt benè prolixis, ne verbum quidem habent de symbolo vel canendo, vel non canendo.

XXXII. *Leo PP. non probat additamentum Symbolo factum.*

Illius quæstionis definiendæ causa Bernhatius Episcop. Wormaciensis & Adhalardus Abbas Corbejensis Romam ad Leonem Papam missi sunt, quorum collocutio cum Romano Pontifice anno octingentesimo decimo habita recitatur à Baronio anno 809. Finis disputationis hic fuit. Symbolum cum additamento, *Filioque*, quod ei Romana Ecclesia nondum inseruerat, à Francis decantari molestè ferebat Leo; tamen id deinceps fieri non prohibuit absolutè, sed rogavit hanc in Palatio, sive in Regia Capella

pella

SÆC. IX. LEO III. pellà consuetudinem intermitei, ratus fore, ut morem Palatii lubenter omnis postea sequeretur Francia. Ipse autem, ut antiquitatis tenacissimum se præberet, & ne Græcos alienaret, in Basilica Sancti Petri duas Tabulas argenteas ad Confessionem ejusdem S. Petri affigendas prudenter curavit, in quarum altera Symbolum Græcè scriptum, in altera Latinè exaratum legeretur, utrobique sine hoc additamento, *Filioque*. Meminit illarum Tabularum Anastasius in Leone: putabat enim Leo, ut ex laudata collocutione, quam cum Francorum Legatis habuit, constat, minimè necessarium esse, ut omnia fidei dogmata Symbolo inserentur. Posteà tamen Romanorum Pontificum decreto, hoc ipsum additamentum receptum fuit, ut ostendit Baronius anno 883, ad retundendam Schismaticorum pervicaciam, qui Catholicum dogma de processione Spiritûs Sancti à Patre & Filio impugnabant. quo tempore cœperit in publica Missarum celebratione cantari Symbolum, dicetur in Benedicto VIII.

XXXIII. *Synodicas S. Nicephori Patriarcha CP. recipit.* Cùm Taralius Patriarcha Constantinopolitanus anno octingentesimo sexto mortem obiisset, Sanctus Nicephorus die duodecima mensis Aprilis ejusdem anni in ejus locum subrogatus est, licèt invitus & reluctans. De eo in Synodo Generali septima locuti sumus, tunc enim erat à secretis Imperatoribus Constantino & Irene. Nicephorus Patriarcha ordinatus anno tantùm octingentesimo undecimo Synodicas literas misit, *antea quippe hoc faciendi prohibebatur à Nicephoro Imperatore*, ut scribit Theophanes. Simul ac igitur liberum fuit eidem Patriarchæ, quod ipso suæ creationis exordio facere tenebatur, id præstitit, literasque scripsit ad Leonem Papam per Michaelem Episcopum Sinnaculorum, in quibus docet, quòd vitæ genus, antequam Episcopus crearetur, sectatus fuerit; tum qua ratione, & occasione ad Patriarchatum Constantinopolitanum evectus sit. His subnectit suam, suæque Ecclesiæ Confessionem, qua declarat, se ab omnibus erroribus alienum esse, qui vel Constantinopoli, vel alibi aliquando extiterunt; atque ita in omnibus, & per omnia sese complecti Romanæ Ecclesiæ, ut quæ reliquarum mater sit, fidem. Denique sese excusat, quòd justo tardius ad Romanum Pontificem scripserit, suæque fidei rationem reddiderit. Cum eâ Synodica Nicephorus, munera ad Leonem Papam misit, inter quæ fuit *encolpium*, de quo Anastasius ad Actionem quintam Synodi octavæ, *Crucem cum pretioso ligno, vel cum Reliquiis Sanctorum ante pectus portare suspensum ad collum, hoc est quod vocatur encolpium*. De hujusmodi encolpiis legendus Ducangius ad Alexiadem Annæ Comnenæ pag. 247, & seq.

Anno Leonis Papæ 19, Christi 814, SÆC. IX. LEO III. Carolus Imperator, mense Januario, cùm Aquisgrani hyemaret, valida febre correptus est, & accedente ad febrem lateris dolore, decessit *anno ætatis 72, & ex quo regnare cœperat 47, 5 Kalendas Februarii hora diei tertia*, inquit Eginhardus in ejus Vita. XXXIV. *Carolus Imp. moritur.* Ludovicus ejus filius & successor cùm primum testamentum Patris inspexisset, mandatis ejus insistens, mensam argenteam, quæ forma quadrangula descriptionem urbis Constantinopolitanæ complectebatur, Basilicæ beati Petri, & aliam, quæ rotunda Romanæ urbis effigiem exprimebat, Ecclesiæ Ravennati largitus est. Tum Legatos ad Leonem Papam destinavit, per quos se imitatione patris Ecclesiæ Romanæ perpetuum fore defensorem ostendit.

XXXV. *Carolo Imp. mortuo Romani in Leonem PP. tumultuantur.* Carolo Imperatore ex humanis rebus subtracto, cujus metu omnis facilè in officio continebatur Italia, Principes Romani rursùs conjurationem adversùs Leonem Pontificem fecerunt. Quâ re ad Ludovicum Pium Imperatorem delata, anno 815 Bernardum Italiæ Regem, Pippini quondam fratris filium, primo quoque tempore in Italiam ire, & rem compertam sibi significare præcepit. Bernardus Romam profectus, cuncta ingenti solertiâ inquisivit, & quæ comperit, per Geroldum Comitem ad Ludovicum omnia detulit: quem Legati Leonis Papæ Joannes Episcopus Sylvæ Candidæ, Theodorus Nomenclator, & Sergius Dux subsecuti, Ludovico de omnibus criminibus, quibus Leo onerabatur, satisfecerunt. Interim Leo vehementissimè ægrotavit: Quod ut Romani inimici ejus senserunt, omnes villas nuper ab eo singularum Civitatum in agris constructas invaserunt, ac diripuerunt, Romamque profecti sunt, ut quæ sibi per vim erepta querebantur, reciperent. Quam in rem Auctor Vitæ Ludovici Pii, Astronomus vulgò dictus, hæc scribit: *Eadem tempestate, Romani, cùm Leo Apostolicus gravaretur adverso incommodo, prædia omnia, quæ illi domocultas appellant, & noviter ab eodem Apostolico instituta erant, sed & ea, quæ sibi contra jus querebantur direpta, nullo Judice expectato, diripere, & sibi contendunt sunt restituere. Quorum cæptis restitit Bernardus Rex per Wingisum Ducem Spoleti, certumque rerum nuncium de his omnibus direxit ad Imperatorem*. Eginhardus laudatus hæc omnia fusiùs narrat. Porrò *Domoculta*, vel domus culta, significat prædium, domo ad commanendum colonis, apta instructum, quod Gallicè *Ferme* vocamus, ut variis exemplis ostendit Ducangius in Glossario mediæ & infimæ latinitatis.

XXXVI. *Leo PP. ad Deum transit.* Postero anno octingentesimo decimo sexto Leo morbi diuturnitate confectus, *Postquam Sedem Romanam & Apostolicam, annos*

annos viginti, menses quinque, & dies sedecim gloriosissimè rexit, ex hac luce subtractus, ad æternam migravit requiem, inquit Anastasius, qui paulò post subdit: *Sepultus verò est in Basilica beati Petri Apostoli pridie Idus Junii, Indictione nona, & cessavit Episcopatus dies decem*. Cùm itaque Leo ordinatus fuerit die 27 mensis Decembris anni 795, ejus mors die undecima mensis Junii anni octingentesimi decimi sexti contigit, & Anastasius non diem mortis, sed sepulturæ notavit. Ex quo patet errasse eos, qui Leonem, vel *octavo Kalendas Junii*, vel *quinto Kalendas Junii* de corpore migrasse scripserunt.

XXXVII. *Inter Sanctos numeratur.*

Alemannus in dissertatione de Parietinis Lateranensibus cap. 10 de hoc sancto Pontifice scribit: „ Virum Deo gratum „ Majores adeò venerati sunt, ut ad ejus „ monumentum aram Deo, (quem cultum antiquitus iis rantùm, qui in Sanctorum numerum adscribebantur, adscribere fas fuit) in sacra Vaticana Petri Basilica extruxerint, & cum sanctitate patribus Leone I, II, & IV, uno in loco eum „ condi, colique voluerint, quod à Paschali II inscriptus lapidi titulus hic docet: *Sub hoc Altare sunt corpora SS. Leonum I, II, III, & IV Pontificum & Confessorum*. In Martyrologio tamen Romano, nulla fit Leonis tertii memoria, licèt alii tres eidem inscribantur. At elevatum, & translatum corpus ejus cum Sanctorum Leonis primi, secundi, & quarti corporibus à Paulo Papa quinto, diximus in Leone primo.

XXXVIII. *Plures Missas eodem die sæpius celebrabat.*

Hic Pontifex cùm esset gravissimis afflictionibus & persecutionibus vexatus, ad implorandum divinum auxilium, frequentiorem adhibebat Missarum celebrationem. Walafridus enim Strabo in libro de rebus Ecclesiasticis cap. 21 refert, se fidelium relatione accepisse, *Leonem Papam, sicut ipse fatebatur, una die septies vel novies Missarum solemnia sæpius celebrasse. Bonifacium verò Archiepiscopum & Martyrem semel tantùm per diem Missas fecisse, qui & non longe ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia quàm gradu præcipui*. Narrat postea diversitatem ea de re inter Sacerdotes non minimam obtinuisse, *quia est talis*, inquit, *qui semel tantùm in diem Missam celebrare velit, nimirùm credentes idem mysterium passionis Christi cunctarum necessitatum esse generale subsidium. Alius verò bis, ter, vel quoties libet, eadem mysteria in die iterare congruum putat, credentes tantò amplius Deum ad misericordiam flecti, quantò crebrius passio Christi commemoratur*. Plura exempla refert Cardinalis Bona lib. 1 de rebus Liturgicis cap. 18 num. 5, quæ evincunt, plures Sanctos post Leonem III, nulla etiam urgente necessitate, pluries in die sacrificium obtulisse, ex sola Sacerdotis devotione, quia nimirùm sic ferebat illorum temporum usus, qui abrogatus est ab Alexandro II, ut in ejus Vita ostendetur. De variis ædificiis à Leone III constructis, variisque ornamentis ab eo Ecclesiis urbis Romæ donatis legendus Anastasius.

XXXIX. *Mutatio sinistra in dexteram, ut honoratiorem facta sub Leone III.*

Sub Pontificatu Sancti Silvestri, loquentes de Concilio œcumenico Nicæno primo, observavimus, sinistram in Synodis honoratiorem fuisse dexterâ, & extare bullas plumbeas nongentorum circiter annorum, in quibus sunt expressæ Imagines Apostolorum Petri & Pauli, Paulo ad dexteram Petri collocato, nullamque in hoc mutationem factam esse ante Leonem III, cujus tempore, ut refert Papebrochius in Conatu Chronico-Historico, ex Joanne Luclo, in antiquis Ecclesiis Romæ superstitibus, inter Imagines sacras operis musivi tunc confectas, digniorem locum obtinere cœperunt eæ, quæ à dextris sitæ sunt: posteriores autem Leone III denuò, antiquo more, pro digniori sinistram habuisse; sicque continuatum esse usque ad Pontificatum Nicolai IV anno 1288 electi, cujus tempore iterum locus dignior dextræ delatus est, & ab inde continuatus usque ad hodiernum diem. Sed ibidem Papebroch us observat Ciaconium in Urbano II, ducentis ante Nicolaum IV annis, exorsum esse repræsentare sigilla Pontificum, in quibus Sancti Petri Imago à dextris ponitur, Sancti Pauli à sinistris, ex quibus apparet mutationes subinde hac in re factas, & longè ante Nicolaum IV dexteram fuisse honoratiorem sinistra. Certè anno 1047, sedente Clemente II dexteram fuisse digniorem sinistra, colligo ex ejus literis Tomo 9 Concil. pag. 1252 relatis, & in Synodo Romana datis, quibus dexteram ut honoratiorem tribuit Archiepiscopo Ravennatensi, quàm Archiepiscopus Mediolanensis, & Patriarcha Aquilejensis sibi deberi contendebant; qua de re vide dicenda in eodem Clemente II num. 4, ideoque etiam ante Urbanum II dextera erat honoratior sinistrâ. Urbanus tamen V, qui sedere cœpit anno 1362, referente eodem Papebrochio, capita Apostolorum Petri & Pauli invenit, eaque collocavit in tabernaculo, seu ciborio marmoreo super Altare ligneo, quod etiamnum in Basilica Lateranensi asservatur, ut scribit Carolus Macri in Additionibus ad Hierolexicon Dominici fratris, verbo *Bulla*, ubi notat Paulum collocatum esse à dextris Petri. Josephus verò Maria Soresinus Lateranensis Basilicæ Presbyter nuper libellum edidit, in quo pag. 47 exhibet Breve, seu Bullam ejusdem Urbani V illorum capitum conservationi prospicientis, hocque distichon pendenti Bulla inscriptum esse ait:

Ce-

Cedit Apostolicus Princeps tibi, Paule: vocaris
Nam dextra natus, vas, Tuba clara Deo.

Ex quibus verbis deducitur ante Urbanum V dexteram fuisse digniorem sinistra, cùm hic Pontifex dicat, Petrum Apostolorum Principem dexteram Paulo cedere. Sed ex hoc nihil inferri potest contra mox dicta.

STEPHANUS IV, aliis V *Pontif. XCIX.*

Anno Domini DCCCXVI.

I. *Stephanus IV succedit Leoni III.*

POstquam Sedes Romana diebus decem vacasset, ut ait Anastasius in Leone III, Stephanus IV, aliis V, patria Romanus, ex patre Marino, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, consecratus est Pontifex Romanus die vigesima secunda mensis Junii ejusdem anni octingentesimi decimi sexti, quæ Dominicalis erat. Stephanus nobili prosapiâ, atque præclarissimo genere ortus, in Patriarchio Lateranensi sub Hadriano Papa, à primæva ætate educatus fuerat. Subdiaconus postea factus est à Leone III, tandemque Diaconus, eoque mortuo ad Summi Pontificatûs culmen à populo Romano evectus est, & in Ecclesia beati Petri Apostoli consecratus, ut scribit Anastasius.

II. *Romanos fidelitatem Ludovico Imp. jurare jubet.*

Stephanus statim, postquam Pontificatum suscepit, jussit omnem populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovico: & dirigens Legatos suos ad supradictum Principem, nunciavit ei, ut libenter eum videre voluisset, in loco ubicumque sibi placuisset, inquit Theganus Trevirensis Chorepiscopus. Causam ejus profectionis in Franciam adducit Anastasius, dicens eum *pro confirmanda pace & unitate Sanctæ Dei Ecclesiæ, Franciæ iter* arripuisse *ad piissimum & serenissimum dominum Ludovicum Imperatorem.*

III. *In Franciam venit.*

Româ autem discessit Stephanus circa medium mensis Augusti ejusdem anni octingentesimi decimi sexti, cùm Eginhardus in Annalibus, & Auctor Vitæ Ludovici Pii, *nondum duobus post consecrationem suam exactis mensibus*, ad Imperatorem eum venire contendisse asserant. *Nondum duobus post consecrationem suam exactis mensibus*, inquit Eginhardus, *quàm maximis poterat itineribus ad Imperatorem venire contendit: missis interim duobus Legatis, qui quasi pro sua consecratione Imperatori suggererent. Quod ubi Imperator audivit, Remis ei statuit occurrere, missisque obviam his, qui eum illò deducerent, adventum ejus præveniens, cum magno eum ibidem honore suscepit.* Auctor Vitæ Ludovici Pii, quinam fuerint hi Legati nos edocet: *Stephanus post sui consecrationem ad Dominum Imperatorem venire non distulit. Vix enim duobus exactis mensibus, summa cum festinatione ei occurrere festinavit. Præmisit tamen legationem, quæ super ordinatione ejus Imperatori satisfaceret. Imperator autem ejus adventu præcognito, Bernardo quidem nepoti* (Italiæ Regi) *eum comitari jussit. Sed & appropinquanti alios Missos, qui eum debito honore perducerent, direxit. Ipse autem adventum ejus Remis sustinere statuit. Cui etiam obviam Hildebaldum Archicapellanum sacri palatii, Theodulfum Episcopum Aurelianensem, Joannem Arelatensem* [non Attrebatensem, ut habet Baronius] *aliorumque Ministrorum Ecclesiæ copiam præcedere jussit Infulis indutos Sacerdotalibus.*

IV. *Quomodo exceptus à Ludovico Rege.*

Quo honore, & qua reverentiâ Ludovicus Imperator Summum Pontificem Stephanum exceperit Theganus his verbis narrat: *perrexit post Missum dominus Ludovicus obviam supradicto Pontifici, obvians ei in campo magno Remensium. Descendit uterque de equo suo, et Princeps se prosternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus salutavit Pontificem istis verbis dicens*: Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. *Et respondens Pontifex*: Benedictus sit Dominus Deus noster, qui tribuit oculis nostris secundum David Regem videre. *Amplexantes enim se, & osculantes pacificè perrexerunt ad Ecclesiam, qui cùm diù oraverunt, erexit se Pontifex, & excelsa voce cum Clero suo fecit ei laudes regales. Postea Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis, & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates, & Ministros ejus.*

V. *Ludovicum Regem & Irmingardam coronat Impp.*

Et in proxima Dominica, prosequitur idem Auctor, *ante Missarum solemnia coram Clero & omni populo consecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis, & pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum apportaverat, posuit super caput ejus, & Irmingardam Reginam appellavit Augustam, & posuit coronam auream super caput ejus. Quandiù ibi erat beatissimus Papa, quotidie colloquium habebat de utilitate Sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quàm suscepisset ab eo, sicut semper solebat agere, magis dare quàm accipere.*

VI. *Pallium dat Theodulpho Episcopo Aurelian.*

Stephanus Papa priusquam Remis digrederetur, Theodulpho Aurelianensi Episcopo Pallium concessit, unde illud disti-

chon

SÆC. IX. LEO III.

chon ejusdem Theodulphi in Carmine ad Modoinum Episcopum Augustodunensem, quod quintum est libri 4.

Solius illud opus Romani Pontificis extat,
Cujus ego accepi Pallia Sancta manu.

Theodulphus accepto Pallio deinceps Archiepiscopus Aurelianensis dictus reperitur in diplomatibus Ludovici Pii anno 816 à Cointio in Ann.l.Ecclesiast. Franc.recitatis. Porrò licèt pallium solis Archiepiscopis tribui soleat, non desunt tamen exempla, quæ ostendunt, illud ante & post Theodulphi tempora Episcopis esse concessum. Qua de re vide dicta in S.Marco,& in S.Gregorio Magno.

VII. *Exules pro causa Leonis III Romam redeunt.*

Antequam Stephanus Papa Romam rediret, ad imitationem Salvatoris nostri, qui etiam inimicis pepercit, à Ludovico Imperatore impetravit, ut exulibus omnibus, & captivis, quos sceleris in Leonem III decessorem convictos Carolus Magnus Imperator mulctaverat, redire ad urbem Romam liceret, ipsosque Romam reduxit, teste Anastasio, qui addit eum omnia ab eodem Ludovico impetrasse, quæ ab eo petiit, *intantum ut idem piissimus Princeps pro illius amore in finibus Franciæ super omnia dona, quæ ei largitus est, curtem de suo proprio fisco beato Petro Apostolo perpetuali usu per præceptionis paginam* concesserit.

VIII. *Romam redit.*

Multis deinde inter Pontificem & Imperatorem *muneribus & datis, & acceptis, conviviisque opiparè celebratis, & amicitia vicissim firmissimo robore constituta, aliisque utilitatibus Sanctæ Dei Ecclesiæ pro temporis opportunitate dispositis, Pontifex Romam, Imperator Compendii palatium petiit*, inquit Eginhardus laudatus. Stephanum Romam redeuntem dimisit Ludovicus *cum Legatis suis, quibus præcepit ubique in itinere suo honestum exhibere servitium. Postquam Romam venit, non post multos dies claruit Dei manifestatione in nonnullis miraculis*, ut scribit Theganus loco laudato. E' Francia digressus est Stephanus circa initium mensis Octobris ejusdem anni 816, & circa initium mensis Novemb.ejusdem anni Romam pervenit, quod ex ejus morte colligitur.

IX. *Ad Deum migrat.*

Eginhardus quippe in Annalibus scribit, eum *tertio postquam Romam venerat mense, sed nondum exacto, circiter 8 Kalendas Februarii diem* obiisse, quod idem asserit Annalista Bertinianus. Auctor verò Vitæ Ludovici Pii ait, Stephanum *tertio mense, postquam à Francia Romam rediit*, ultimum diem clausisse. Quare cùm tam Annalista Fuldensis, quam Hermannus Contractus juxta editionem Canisianam, disertè affirment, eum *9 Kalendas Februarii*, seu die 24 mensis Januarii defunctum, manifestum est Eginhardum, & Annalistam Bertinianum de die sepulturę Stephani interpretandos. Anastasius nec diem mortis ejus, nec sepulturę memorat; sed tantùm eum sedisse *annos septem, menses septem*; sed certum est librarium annos illos septem magno errore Stephano attribuisse, cum ex Orderico lib. 2, Hermanno Contracto, Martino Polono, Luitprando, & aliis constet eum menses tantùm septem sedisse, & ex antiquis Francorum Annalistis vivere desiisse mense Januario anni octingentesimi decimi septimi. Ex quibus sequitur, eum è Francia discessisse circa initium Octobris, & Romam advenisse circa initium Novembris anni 816.

X. *Decretum de Pontificis Rom. electione male ei tributum.*

Apud Gratianum dist. 33 cap. *Quia Sancta*, extat decretum Stephani Papæ, quo statuitur, ut Romanus Pontifex *Electus præsentibus Legatis Imperialibus consecretur*. Illud decretum Baronius, Papebrochius in Conatu Chronico-Historico, Natalis Alexander Seculo 9, aliique plures figmentum esse schismaticorum arbitrati sunt. Sed Annotator Baronii demonstrat illud non esse tribuendum Stephano IV, vulgo V, sed Stephano VI, vulgò VII, illudque supposititium non esse, at verè ab eodem Stephano VI emissum, & à Joanne IX confirmatum, ut ibidem dicetur. Quis verò primus ex Pontificibus Romanis statuerit, ut Pontifex electus non consecraretur nisi præsentibus Legatis Imperialibus, vide in Eugenio II.

PASCHALIS *Pontif. C.*

Anno Domini DCCCXVII.

I. *Paschalis ordinatur Pontifex Romanus.*

MOrtuo die vigesima quarta Januarii anni octingentesimi decimi septimi Stephano IV, *cessavit Episcopatus dies duos*, ut scribit Anastasius, seu melius *vix biduo*, ut legebatur in exemplari, quo usus est Baronius. Quare die vigesima quinta ejusdem mensis, Paschalis, natione Romanus, ex patre Bonoso, *unâ concordiâ, unâ, eademque voluntate, divino interveniente consultu à cunctis Sacerdotibus, seu Proceribus, atque omni Clero, necnon & Optimatibus, vel cuncto populo Romano ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei in Sedem Apostolicam elevatus est*, eademque die, utpote Dominicali, consecratus. Nescio unde hauserit Ciaconius, quem Oldoinus sequitur, Paschalem fuisse Presbyterum Cardinalem à Leone III constitutum,

tum, nihil quippe simile habet Anastasius, qui solùm scribit, Leonem *ei monasterium B. Stephani primi Martyris, juxta Basilicam beati Petri Principis Apostolorum, ad regendum* commisisse. Ex quibus verbis patet, eum è monasterio ad Pontificatum esse assumptum.

II. *Legationem misit ad Imperatorem.*

Platina, & idem Ciaconius scribunt, Paschalem, nulla interposita Imperatoris auctoritate, Pontificem creatum esse; eamque ob rem, ubi Pontificatum iniit, statim Legatos ad Ludovicum Imperatorem misisse, qui ejus rei culpam omnem in Clerum & Populum rejicerent, quòd ab his vi coactus esset Pontificium munus obire: & Ludovicum hac satisfactione accepta, respondisse Populo & Clero, majorum statuta servanda esse, sed caverent, ne deinceps majestatem læderent. Hæc forsàn deduxerunt ex Eginhardo in Annalibus, in quibus ait: Stephano *Paschalis successor datus est, qui post completam solemniter ordinationem suam, & munera, & excusatoriam Imperatori misit Epistolam; in qua sibi non solùm nolenti, sed etiam plurimùm renitenti Pontificatûs honorem velut impactum asseverat*. Sed hæc verba explicanda sunt ex iis quæ habet Auctor Vitæ Ludovici Pii: cùm enim Paschalis insimularetur, quòd ambitione ad summum Pontificatum evectus esset, *Legatos cum epistola apologetica, & maximis muneribus Imperatori misit, insinuans se non ambitione ac voluntate, sed electione & populi acclamatione huic succubuisse potius, quàm insiluisse dignitati*. Ad hæc nullum præcesserat decretum, vel alicujus Pontificis Romani, vel alicujus Imperatoris, quo statutum esset, ut deinceps Pontificis Romani consecratio fieret coram Legatis Imperatoris; id enim primum ab Eugenio II constitutum fuisse infrà videbimus.

III. *Pacti cum decessoribus initi confirmationem ab eo obtinet.*

Verùm hujus Epistolæ causam, simul & Legationis Paschalis ad Imperatorem, per Theodorum Nomenclatorem obire, uterque Auctor nos edocet; subdit enim Auctor Vitæ Ludovici Pii: *Hujus* (scilicet Epistolę) *bajulus fuit Theodorus Nomenclator, qui peracto negotio, & petitis impetratis super confirmatione scilicet pacti & amicitiæ more prædecessorum suorum, reversus est*. Eginhardus etiam in Annalibus eadem de causa legationem missam asseverat: *missa tamen*, inquit, *alia legatione, pactum, quod cum prædecessoribus suis factum fuerat, & secum fieri, & firmari rogavit. Hanc legationem Theodorus Nomenclator & detulit, & ea quæ petierat, impetravit*. Quæ eadem verba excripsit Annalista Bertinianus. In eo solùm differunt hi Auctores, quòd prior dicat Theodorum Nomenclatorem fuisse bajulum Epistolæ, & simul Legatum pro confirmatione pacti; posterior verò supponat per alium Legatum, quàm per Theodorum, missam fuisse Epistolam, quod ultimum, si verum sit, ex eo tantùm inferre licet, duplicem legationem à Paschali ad Ludovicum Imperatorem missam, unam, qua se purgaret de ambitione sibi impacta, alteram pro confirmatione pacti. Certè hæc Epistola non potest dici *excusatoria*, ex ea parte quòd Paschalis ordinatus esset absque præsentia Legatorum Imperatoris, cùm Eugenius ejus successor ita ordinatus fuerit. Denique Platinæ & Ciaconii opinio contraria est donationi Ludovici; licèt enim hæc supposititia sit, ut statim ostendo, eam tamen ut legitimam admittunt Platina, & Ciaconius.

IV. *Non verò donationem quæ à Ludovico Pio facta fingitur.*

Hæc donatio, quæ a Gratiano distinct. 63 cap. *Ego Ludovicus*, facta dicitur Ecclesiæ Romanæ à Ludovico Pio, non minus supposititia est, quàm ea, quæ Constantino Magno affingitur, ut jam aliqui viri docti observarunt. Ex tot enim Pontificibus Romanis, inquit Annotator Baronii ad annum 817, qui dona à Pippino, & Carolo Magno Ecclesiæ Romanæ facta memorarunt, nullus est, qui donationis Ludovici Pii meminerit, quia scilicet justissimum habentes titulum rerum ab Ecclesia possessarum, fictitium contempsere. Præterea Otho primus, & Henricus primus Imperatores sigillatim enumerant, quæ Pippinus, & Carolus Magnus Ecclesiæ Romanæ donarunt, eaque diplomatibus suis confirmant; sed donationis Ludovicianæ mentionem non fecére, ut videre est apud Baronium annis 962, & 1014. Tertiò, Ludovicus ea donatione concedit Apostolicæ Sedi insulas *Corsicam, Sardiniam, & Siciliam sub integritate cum omnibus adjacentibus territoriis*; & tamen Sicilia nunquam in potestate Caroli Magni, aut successorum ejus fuit. Denique in ea donatione Ludovicus statuit, ut mortuo Pontifice Romano, quem omnes Romani elegerint sine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico consecretur. *Et cùm consecratus fuerit*, inquit, *Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur*, &c. quod merum commentum est, cùm ipso Ludovico Pio vivente, Eugenius II Papa ad postulationem Lotharii, Ludovici Pii filii, & in Imperio Collegæ statuerit, ut Pontifex Romanus non consecraretur, nisi in præsentia Legatorum Imperialium, quod toto sæculo nono & ultra in usu positum fuit, absque eo quòd Clerus Romanus illam donationem in medium attulerit, licèt sese ab ea lege abhorrere non semel ostenderit; imò & Hadrianus III Papa illam resciderit. Nullum itaque de hujus donationis falsitate dubium superesse potest. Leo Ostiensis in Chronico Casinensi lib. 1 cap. 18 primus ejus meminit, eamque factam

dicit in Palatio Aquisgranensi anno 817 *beato Petro Apostolo, ejusque Vicario Domino Paschali*, ideoque paulò ante sæculum duodecimum, quo ineunte Leo Ostiensis obiit, hæc Ludovici Pii donatio excogitata fuerat.

V. *SS. Monachorum pro fide exulum literas recepit.*

Leo Armenus, qui anno octingentesimo decimo tertio, Michaele Imperatore cum uxore, & liberis in Monasteria detrusis, Orientis Imperium invaserat, statim ob sacrarum Imaginum cultum in Orthodoxos persecutionem movit, & in pseudo-Synodo Constantinopolitana Imagines abolevit, multos earum cultores in exilium misit, alios morti tradidit, vel pluribus modis vexavit usque ad obitum suum, qui contigit anno octingentesimo vigesimo. Ubi autem in Oriente innotuit Paschalem ad Apostolicum thronum evectum esse, Sanctus Theodorus Srudita, magnus fidei Catholicæ defensor, ad eum literas scripsit, & per Dionysium discipulum direxit, non suo tantùm nomine, sed & quinque aliorum Præsidum Monasteriorum, fidei causâ expulsorum, quibus eum excitabat ad defensionem, opemque ferendam periclitanti fidei, ac veritati, quam falsitas sic opprimeret. Dionysium à Theodoro, & aliis Archimandritis missum Paschalis benignè excepit; magnoque animi dolore affectus est, & quibus potuit, studuit periclitantibus præstò esse, reddens ad eos affectûs paterni Apostolicas literas, quæ perierunt, sed quarum fidem faciunt aliæ literæ ab iisdem monasteriorum Præpositis ad eundem Paschalem Papam scriptæ, de quibus Baronius anno 818.

VI. *Duplicem legationem ad Ludovicum Imp. mittit.*

Paschalis Papæ duas anno octingentesimo vigesimo primo ad Ludovicum Pium Imperatorem Legationes memorat Eginhardus in Annalibus. Priori, mense Majo obita, functi sunt Petrus Episcopus Centumcellensis, & Leo Nomenclator; posteriori verò, mense Octobri suscepta, Theodorus Primicerius, & Florus. Baronius scribit nullibi mentionem reperiri eorum quæ per eos tractata fuerint; sed licèt Eginhardus taceat prioris legationis causam, posteriorem tamen obitam insinuat ad honorandas Lotharii, Ludovici Imperatoris filii, nuptias, missis per Legatos magnis muneribus, quod tum primùm à Romanis Pontificibus factum observat Ciaconius. *Medio mense Octobri*, inquit Eginhardus, *conventus generalis apud Theodonis villam, magna populi Francorum frequentia celebratur: in quo domnus Lotharius, primogenitus domni Imperatoris Ludovici Irmingardam Hugonis Comitis filiam, solemni more duxit uxorem. Illic etiam Legati Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Theodorus Primicerius, ac Florus super illa cum magnis venére muneribus.*

VII. *Lotharium Imp. coronat.*

Lotharius à Ludovico Augusto patre in Aquisgranensi Synodo anno octingentesimo decimo septimo Imperii consors factus, & anno octingentesimo vigesimo Italiæ Rex renunciatus, anno octingentesimo vigesimo secundo, Attiniacensi conventu peracto, ab eodem Ludovico patre in Italiam missus est, ut Regii muneris partes obiret. Anno autem octingentesimo vigesimo tertio, ut scribit Eginhardus in Annalibus, *cùm secundùm patris sui jussionem in Italia justitias faceret, & jam se ad revertendum de Italia properaret, rogante Paschale Papa Romam venit, & honorificè ab illo susceptus, in Sancto Paschali die apud Sanctum Petrum, & Regni* (nempe Longobardici) *coronam, & Imperatoris Augusti nomen accepit*. Auctor etiam Vitæ Ludovici Pii prodit Lotharium, *rogatu Paschalis Papæ Romam imminente Sanctæ Paschæ solemnitate rediisse, atque ab eodem carissima ambitione* susceptum, *ipso Sancto die apud S. Petrum diadema Imperiale cum nomine Augusti* suscepisse. In Epitaphio tamen Arsenii, seù in Vita Walæ Corbejensis Abbatis apud Mabillonium Sæc. IV Benedict. part. 1 pag. 513 dicitur Lotharium de suo Romam versùs, & ad Paschalem Papam itinere, ita Ludovico patri locutum esse: *Ad eandem Sedem* (Romanam) *clementer me vestra Imperialis Eximietas misit, ad confirmandum in me quidquid pia dignatio vestra decreverat, ut essem socius & consors, non minus sanctificatione, quàm potestate, & nomine. Unde quia coram Sancto Altare, & coram Sancto corpore B. Petri Principis Apostolorum à Summo Pontifice, vestro ex consensu & voluntate, benedictionem, honorem, & nomen suscepi Imperialis officii, insuper diademata capitis, & gladium ad defensionem ipsius Ecclesiæ, & Imperii vestri, nemo vobis sinm magis, qui eam, quàm ego, defendere velit, aut debeat*. Ex quibus patet Lotharium non in Italiam solùm ad justitias faciendas, sed & Romam ad Paschalem Papam à Ludovico Imperatore patre missum, ut inungeretur Imperator, & Augusti nomen susciperet.

VIII. *Dominium Urbis ei concedit retento jure cudenda moneta.*

In Leone III diximus Paschalem Papam Lothario Romæ existenti supremum Urbis Dominium concessisse, seu *potestatem, quam prisci Imperatores habuere super populum Romanum*, quia scilicet Romani tumultuabantur, & Romanos Pontifices vexabant, ad quorum insolentias reprimendas, supremum Romanæ urbis Dominium, salva, quam Romani sibi promiserant, fide, in Imperatorem Paschalis transtulit. Unde Leblancus in Tractatu lingua Gallica scripto de Antiquis Regum Francorum Monetis pag. 108 editionis Amstelodamensis anni 1692, plures Ludovico Pio imperante perculsas exhiber, in quarum antica legitur: LUDOVICUS Imp. in monogram-

mate

SÆC. IX. PASCHALIS. mate ROMA, & in postica Scs PETRUS. Tum pag. 113, alias Lotharii Imp. monetas, in quarum postica habetur Scs PETRUS. Has monetas Ludovici Pii, & Lotharii supremi juris in urbem Romanam indicia esse existimavit Annotator Baronii, quia sine examine fidem adhibuit Leblanco, qui hos nummos Imperatorios credidit. Verùm cùm illi videantur esse nummi potiùs Pontificii, quàm Imperatorii, ex iis supremæ Imperatorum Ludovici Pii, & Lotharii in urbem Romam jurisdictio erui non potest. Cùm tamen ea disertè asseratur in supplemento Historiæ Pauli Diaconi, quod extat in corpore Francicæ Historiæ veteris & sinceræ, cujus verba in Leone III num. 21 retulimus, & ex alia parte Lotharius sub Eugenio II, & Ludovicus II sub Leone IV eam exercuerint, non videtur posse in dubium revocari. At in eo casu, quòd scilicet nummi illi sint Pontificii, dicendum est Paschalem, supremam Lothario Imp. jurisdictionem concedendo, sibi reservasse jus cudendæ monetæ; nam idem Leblancus pag. 113 laudatâ refert nummum Benedicti Papæ III, in quo visitur S. Petrus ornamentis Pontificalibus indurus cum his literis S. P. à latere verò in circuitu BENEDICT P. in postica LODOVVICUS IMP. in medio manus inter has duas literas RO. idest Roma. Quo in nummo Pontificis, & Imperatoris nomina reperiuntur, sicut in nummo Grimoaldi Ducis Beneventani, qui cudendæ monetæ licentiam obtinuerat, apud eundem Leblancum pag. 100 relato, in quo apparet imago Grimoaldi cum ejus nomine, & in postica habetur DONS CARLUS R. Hanc conjecturam firmat nummus Leonis IX, licèt enim sub ejus Pontificatu jura Imperialia illæsa conservarentur, cudebantur tamen nummi argentei sine nomine Imperatoris, quod mihi compertum est ex literis clarissimi Abbatis D. Ludovici du Four de Longuerue, qui aliàs Antonio Pagio scripserat, Vaillantium cuidam ex suis amicis unum dedisse, in quo distinctè legitur: LEO PAPA, in M medio RXO, idest Roma, & in postica, A Scs PETRUS. Asserit ibidem vir doctissimus non reperiri monetas Papales Carolo M. antiquiores, quæ ante Leonem IX inveniuntur rarissimas esse.

IX. Antonius Pagius vi[...] dicatur. His scriptis ad manus meas pervenit Specimen quoddam antiquiorum Pontificum Romanorum denariorum Romæ anno 1709 à J. Vignolio in lucem editum, in quo postquam pag. 12 & seq. retulit quæ Antonius Pagius in Critica Baroniana ad annos Christi 823 num. 3, & 875 num. 1 de illis nummis habet, ex quibus infert tunc Romanæ urbis supremum jus fuisse penes Imperatores, dicit Vignolius, stupere se quòd Pagio memoria exciderint quæ inter cetera ad annum 796 num. 6 scripserat, ante Leonem tertium similia numismata cudere potuisse Stephanum Secundum & ejus successores, quia ii non minus quàm Leo III supremi Urbis domini fuêre: *Quæ quidem*, inquit Vignolius, *cum superioribus collata, quantum inter se pugnent, nemo non videt*. Sed ego magis stupeo hunc Scriptorem, vel non legisse, vel dissimulasse quæ scribit Antonius Pagius ad eundem annum 823 num. 1, Paschalem scilicet Pontificem concessisse Lothario Imperatori *potestatem, quam prisci Imperatores habuere super populum Romanum*, idest supremum in Urbe dominium, ex eo enim manifestè constare conclusisset, quæ antea scripserat ad annum 796, cum superioribus collata inter se maximè cohærere, non vero cum iis pugnare. Quæ est enim contradictio dicere Stephanum II, ejusque successores usque ad Leonem tertium, imò & usque ad Paschalem Primum fuisse supremos Urbis dominos, & postea dominium illud fuisse penes Imperatores ex ipsius Paschalis concessione. Ea itaque quæ ad dictos annos habet Antonius Pagius inter se maxime cohærere nemo non videt, & in eo tantùm deceptus videtur, quòd, ut jam dixi, sine examine fidem adhibuerit Leblanco scribenti, dictos nummos esse Imperatorios, ex quo intulit ex iis probari posse supremum Urbis dominium penes Imperatores fuisse, quod probationis genus licèt non sit admittendum, supposito quòd illi nummi sint Pontificii, aliunde tamen tam in Vita Paschalis, quam in Eugenio II, & in Leone IV supremi Imperatorum juris exercitium probavit Pagius, & nos ex ipso. Ceterum utrum illi nummi verè sint Pontificii, non Imperatorii, aliis examinandum relinquo, hæc enim obiter à me dicta sunt occasione contradictionis Antonio Pagio perperam à Vignolio impactæ.

X. Quidam Romani Paschalem PP. calumniantur. Sed, ut ad institutum redeam, his non obstantibus iterum Romani turbas excitarunt post Lotharii discessum, & Paschalem Papam calumniati sunt, quasi earum auctor esset. Cùm enim Lotharius mense Junio Roma Papiam venisset, indeque ad Ludovicum patrem, cui *de justitiis in Italia à se partim factis, partim inchoatis* fecit *indicium, missus est in Italiam Adalardus Comes Palatii, jussumque est, ut Mauringum Brixiæ Comitem secum assumeret, & inchoatas justitias perficere curaret*, ut prodit Eginhardus laudatus, qui paulò post subdit: *Nunciatum est etiam Theodorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Primicerium, & Leonem Nomenclatorem generum ejus in Patriarchio Lateranensi primò excæcatos, & deinde fuisse decollatos, & hoc eis ob hoc contigisse*

SÆC. IX. PASCHALIS. tigisse, quòd se in omnibus fideliter erga partes Lotharii juvenis Imperatoris agerent. Erant & qui dicerent, vel jussu, vel consilio Paschalis Pontificis rem fuisse perpetratam. Ad quod investigandum Ludovicus Imperator Adalungum Abbatem monasterii sancti Vedasti, & Hunfridum Comitem Curiensem Romam misit.

XI. Paschalis PP. à calumnia se purgat. Antequam illi Romam proficiscerentur advenerunt Legati Paschalis Pontificis, scilicet Joannes Episcopus Sylvæ Candidæ, & Benedictus Archidiaconus Sedis Apostolicæ, rogantes Imperatorem, ut illam infamiam à Pontifice auferret. Sed iis dimissis, prædicti Adalungus Abbas, & Hunfridus Comes Romam perrexerunt, coram quibus *Paschalis Pontifex, & se ab hujus facti communione cum magno Episcoporum numero jurejurando purificavit, & interfectores prædictorum hominum, quia de familia Sancti Petri erant, summopere defendens, mortuos velut majestatis reos condemnavit, jureque cæsos pronunciavit*. Deinde Imperatoris Legatis revertentibus Paschalis adjunxit eundem Joannem Sylvæ Candidæ Episcopum, Sergium Bibliothecarium, Quirinum Subdiaconum, & Leonem Magistrum militum, per quos Imperator, *de Sacramento Pontificis, & excusatione reorum* certior factus *nihil sibi ultra in hoc negotio faciendum ratus, memoratum Joannem Episcopum & socios ejus ad Pontificem dato convenienti responso remisit*. Idem ferè ac Eginhardus habent Theganus in libello de Gestis Ludovici Imp. & Auctor Vitæ ejus, cujus verba recitat Baronius, qui & pluribus ostendit sanctum hunc Pontificem ab illis criminibus immunem fuisse.

XII. Danorum conversioni incumbit. Hoc eodem anno octingentesimo vigesimo tertio Ebbo Remensis Archiepiscopus cum consilio Ludovici Imperatoris, & auctoritate Paschalis Papæ in Daniam profectus est, ut Evangelium prædicaret; Eginhardus enim referens gesta in Conventu Compediensi, à Ludovico Imperatore mense Novembri ejusdem anni celebrato, hæc habet: *Ebbo Remorum Archiepiscopus, qui consilio Imperatoris, & auctoritate Romani Pontificis prædicandi gratia ad terminos Danorum accesserat æstate præterita, & multos ex eis ad fidem venientes baptizaverat, regressus est*. De hac Ebbonis missione, loquitur, sed sine ullo temporis charactere, Flodoardus, lib. 2 cap. 19. *Hic Præsul Ebbo cum consilio Ludovici Imperatoris, & auctoritate Paschalis Romani Pontificis, prædicandi gratia ad terminos usque Danorum accessit, & multos ex eis ad fidem venientes baptizavit*. Antequam Ebbo in Daniam proficisceretur, Romam adierat, ut licentiam in partibus illis evangelizandi à Pontifice obtineret; Paschalis enim Papæ decreto, quod recitat Bollandus ad diem III mensis Februarii, quo S. Anscharius Archiepiscopus Hamburgensis Danorum, & Svecorum Apostolus colitur, præponitur Epistola ejusdem Anscharii, *omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ Præsulibus in regno duntaxat Ludovici Regis commanentibus* data, in qua hic sanctus Præsul ait: *Nosse vos cupio, quia in hoc libello continetur, qualiter Ebbo Remensis Archiepiscopus divino afflatus spiritu, temporibus Domini Ludovici Imperatoris cum consensu ipsius ac pene totius regni ipsius Synodi congregatæ, Romam adiit, ibique à venerabili Papa Paschali publicam evangelizandi licentiam in partibus Aquilonis accepit*. Ubi de alia Synodo non loquitur Anscharius, quàm de Attiniacensi, anno octingentesimo vigesimo secundo mense Augusto coacta, cui Sedis Apostolicæ Legati adfuere. Ipsemet Paschalis Papa in suis ad universos Coëpiscopos, Presbyteros, Principes, Duces, Comites, & cunctos Christianos literis, *præsentem*, inquit, *Reverendissimum fratrem & Coëpiscopum nostrum Ebbonem sanctæ Remensis Ecclesiæ Archiepiscopum, necessarium cum consensu fidelium Dei duximus, illis in partibus pro illuminatione veritatis dirigendum. Quatenus auctoritate beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli nostra fraterna vice informatus, ante corpus & confessionem ipsius Principis Apostolorum evangelizandi publica auctoritate liberam tradidimus in omnibus facultatem, ut verbum vitæ, viamque salutis ubique provideat*. De conversione Danorum, seu Nordalbingorum infra sermo erit in Eugenio II. Has porrò Sancti Anscharii literas refert etiam Mabillonius Sæc. 4 Benedict. part. 2 post ejusdem Sancti Vitam.

XIII. Viennensi Archiep. Pallium mittit. Eodem Tomo inter fragmenta vitæ S. Bernardi Archiepiscopi Viennensis idem Mabillonius pag. 566 recitat Epistolam Paschalis Pontificis ex MS. Codice Ambroniacensi, qua Pallium eidem Bernardo, qui illud postulaverat, mittit, & Viennensis Ecclesiæ privilegia confirmat. *Omnia etiam*, inquit, *privilegia, quæ tuæ pridem concessa sunt à prædecessoribus nostris Ecclesiæ, volumus inconcussa tibi, & successoribus tuis permanere*. Hanc Epistolam etiam refert Joannes à Bosco.

XIV. Supremum diem obit. Paschalem Papam anno octingentesimo vigesimo quarto obiisse, produnt omnes ferè Francorum Annalistæ, sed nullus ex illis mensem, aut diem memorat; & numeri in Anastasio ita sunt depravati, ut ex illo neutrum deducere possimus, quod idem dicendum de sequentibus Pontificibus, quorum initium, & finem, usque ad medium circiter sæculum undecimum, certò detegere potis non est, unde plurimùm nos facturos existimamus, si cum Annotatore Baronii, in annis eorum consecrationis, aut mortis consignandis, in plerisque non ostendamus.

SÆC. IX. PASCHALIS.

damus. Certum tamen est Paschalem ante diem XXIV mensis Junii anni 824 defunctum esse, cùm ex Eginhardo in Eugenio II laudando, constet hujus consecrationem ante eum diem nunciatum fuisse Ludovico Imperatori. In Anastasio legitur: *Sedit annos septem, menses quinque, dies sexdecim*. Tum narrata ejus morte: *Cessavit Episcopatus ejus dies quatuor in mense Januario, indictione prima*, quæ inter se pugnant. Nam; ex dictis evidenter patet, Paschalem ordinatum esse mense Januario anni 817. Non potuit itaque sedere annos 7, menses 5, dies 16, & ad Deum migrare eodem mense Januario anni 824, quo tamen anno obiisse inter omnes convenit, & hoc numeranti perspicuum est. Quare mensis Januarius additiitius est in Anastasio, & forsàn etiam indictio. Sed interpontificium videtur certum; cùm Ordericus lib. 2 pag. 454 etiam scribat: *Cessavit Episcopatus diebus* 4. Dicendum itaque Paschalem obiisse die decima mensis Februarii, nam Martinus Polonus scribit, eum sedisse annos 7, & dies 17, quod idem legitur in Honorio Augustodunensi, & in Catalogis 1, 3, 5, & 7 Tomo 1 Criticæ Baronianæ præfixis, quæ verior apparet Anastasii lectio.

XV. *Sepelitur in Ecclesia S. Praxedis.* Romani pari noluerunt, ut corpus ejus sepeliretur in Ecclesia Sancti Petri; quare Eugenius II ejus in Pontificatum successor illud sepeliri jussit in loco, quem ipse vivens construxerat in Ecclesia Sanctæ Praxedis. *Illis missis abeuntibus*, inquit Theganus laudatus num. 30, *statim supradictus Papa obiit, cujus funus Romanus Populus in Ecclesia B. Petri Apostoli humari noluit, antequam Eugenius Papa post eum successit, & ipse jussit sepeliri corpus ejus in loco, quem ipse vivens construxerat*. Locum autem illum fuisse Ecclesiam Sanctæ Praxedis constat ex inscriptione, quam Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia asserit legi in eadem Ecclesia apud Monachos Vallis-Umbrosæ supra magnam Tumbam ad ingressum facelli sacræ Columnæ Domini Nostri Jesu Christi, S. PASCHALIS PP. I. Papebrochius quidem in Conatu Chronico-Historico testatur, post diligens examen eam inscriptionem inveniri non potuisse; sed tamen huic traditioni fidem adhibendam, cùm Anastasius tradat, Paschalem dictam Ecclesiam jamjam casuram à fundamentis renovasse, multis Sanctorum corporibus à se inventis dirasse, fundato ad eam Monachorum Græcorum monasterio auxisse, plurimaque ei contulisse prædia, & possessionum loca urbana, vel rusticana. Indeque Papebrochius infert, Anastasium, vel ejus Transcriptores Paschalis sepulturam perperàm adscripsisse Ecclesiæ Sancti Petri; quod sanè confidentius affirmasset, si ad laudatum Thegani locum animum advertisset. Paschalis liberalitatem, & miracula narrat Baronius ex Anastasio, apud quem legenda.

EUGENIUS II *Pontif. CI.*

Anno Domini DCCCXXIV.

I. *Eugenius II fit Papa.* CUm post Paschalis obitum Episcopatus cessasset diebus quatuor, ut ex Anastasio & Orderico ostensum est, Eugenius hujus nominis II, natione Romanus, ex patre Boemundo, Archipresbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Tituli Sanctæ Sabinæ, ordinatus est Romanus Pontifex die decima quarta mensis Februarii, quæ anno octingentesimo vigesimo quarto in Dominicam incidebat. *Legati Romani Pontificis*, inquit Eginhardus in Annalibus, *Romam regressi, eundem valida infirmitate detentum, ac morti proximum invenerunt, qui etiam paucis post adventum illorum exactis diebus vitâ decessit. In cujus locum cùm duo per contentionem populi fuissent electi, Eugenius tamen Archipresbyter, Tituli S. Sabinæ, vincente nobilium parte, subrogatur, atque ordinatus est*. Onuphrius, & post eum Ciaconius scribunt, Zinzinum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, à minori parte electum contra Eugenium, coactum non longe post abdicasse, sed à quo id acceperint, me latet.

II. *Lotharium Imp. honorifice suscipit.* Quidquid sit de nomine illius, qui fuit electus in schismate, certum est illius componendi gratia, Romam missum esse à Ludovico Imperatore patre Lotharium, qui unà cum eo imperabat. *Cujus rei nuncium*, subdit Eginhaldus laudatus, *cum Quirinus Subdiaconus, unus ex iis, qui priori legatione fungebantur, ad Imperatorem detulisset, Conventu circiter 8 Kalendas Julii pronunciato, atque Compendii habito, ipse ad Britannicam expeditionem per se faciendam animo intento, Lotharium filium Imperii socium Romam mittere decrevit, ut vice sua functus, ea, quæ rerum necessitas flagitare videbatur, cum novo Pontifice, populoque Romano statueret, atque firmaret. Et ille quidem ad hæc exequenda post medium mensem Augustum in Italiam profectus est*. Lotharius Romæ ab Eugenio Pontifice honorificè susceptus, statum populi Romani

mani, *memorati Pontificis benevola assensione* ita correxit, ut omnes, qui rerum suarum direptione graviter fuerant desolati, de receptione bonorum suorum magnificè sint consolati, ut subjungit Eginhardus. Auctor Vitæ Ludovici Pii addit, Lotharium questum esse, quòd hi, qui Imperatori, & Francis fideles fuerant, iniqua nece perempti fuissent; & qui superviverent, ludibrio reliquis forent: quare etiam tantæ querelæ adversus Romanorum Pontifices, Judicesve sonarent; repertumque esse quòd quorundam Pontificum vel ignorantiâ, vel desidiâ, sed & Judicum cœca, & inexplebili cupiditate, multorum prædia injustè fuissent confiscata. Unde reddendo quę injustè erant sublata, Lotharium magnam populo Romano creasse lætitiam. *Statutum etiam*, inquit, *juxta antiquum morem, ut ex latere Imperatoris mitterentur, qui Judiciariam exercentes potestatem, justitiam omni populo facerent, & tempore, quo visum foret Imperatori, æqua lance penderent.*

III. *Constitutio Lotharii de electione Pontificis Rom.*

Antequam Româ regrederetur Lotharius Augustus Constitutionem publicavit, cujus partem recitat Sigonius lib. 4 de regno Italiæ, & ex eo Baronius, sed quam Holstenius in Collectione Romana parte 2 pag. 218 desumptam ex collectione Canonum Cardinalis Deusdedit lib. 1 cap. 242, & seqq. integram exhibet in novem capitula distinctam. Eam, ad Annalium Baronii illustrationem, etiam integram edidit Auctor Criticæ. Tertium Capitulum respicit electionem Romani Pontificis, quem ab illis solummodò Romanis eligi vult, *quibus antiquitùs concessum est constitutione Sanctorum Patrum*, ut *sibi eligant Pontificem*. Ita ut *nullus sive liber, sive servus præsumat aliquod impedimentum facere*. Sextum capitulum respicit res Ecclesiarum injustè retentas sub occasione quasi licentiâ accepta à Pontifice, quas, inquit Lotharius, *volumus ut à Legatis nostris in potestatem Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ celeriùs redigantur.* Cetera capitula, quæ respiciunt obedientiam Romano Pontifici in omnibus servandam, deprædationum prohibitionem, aliaq; quędam locis citatis legi possunt.

IV. *Eugenii PP. decretum de Romani Pontificis consecratione.*

„ Illud etiam, inquit Sigonius laudatus, „ propter tumultus superiores adjectum videtur, ut ad vitanda comitiorum dissidia, aut Legati Regis, aut Rex „ ipse, si Urbe adessent, consecrationi Romani Pontificis interessent, sic enim subsequentibus annis est observatum, & po„ stremò nova etiam lege sancitum. Quod Sigonius subodoratus est, Annotator Baronii indubitatum esse scribit, Eugenium nempe ipsum, Lothario Romæ existente, statuisse, ut consecrationi Romani Pontificis Legati Imperiales interessent. In supplemento enim Longobardicorum, Paulo Diacono atttributo, & in fine libelli ejus de Episcopis Metensibus recitato, ad annum Christi 825 legitur: *Lotharius Imperator ad Italiam veniens Missam Sancti Martini Romæ celebravit. Et hoc est jurumentum quod Romano Clero ipsemet Eugenius Papa facere imperavit. Promitto ego* Ill. (loco nominis proprii, hodie literam N. ponimus, qua nomen etiam proprium designatur) *per Deum omnipotentem, & per ista Sancta quatuor Evangelia, & per hanc Crucem Domini nostri Jesu Christi, & per corpus beatissimi Petri Principis Apostolorum, quòd ab hac die in futurum fidelis ero Dominis nostris Imperatoribus Hludovico, & Hlotario, diebus vitæ meæ, juxtà vires & intellectum meum, sine fraude atque malo ingenio, salva fide quam repromisi Domino Apostolico: & quòd non consentiam ut aliter in hac Sede Romana fiat electio Pontificis nisi canonicè, & justè secundùm vires, & intellectum meum: & ille qui electus fuerit, me consentiente consecratus Pontifex non fiat, priusquam tale sacramentum faciat in præsentia Missi Domini Imperatoris, & populi, cum juramento quare dominus Eugenius Papa sponte pro conservatione omnium factum habet perscriptum.*

V. *Ejus decreti sinceritas ostenditur.*

Baronius quidem, aliique post eum Scriptores Catholici hujus decreti Eugeniani non faciunt mentionem, quòd fortè suspicati sint, illud figmentum esse schismaticorum. Sed illius sinceritas ostenditur ex diplomatibus Othonis Imperatoris hujus nominis primi, & Sancti Henrici itidem Imperatoris, hujus etiam nominis primi, quæ nunc Romæ in castello Sancti Angeli asservantur, & à Baronio annis 962, & 1014 recitantur: in priori enim diplomate juramentum ab Eugenio constitutum Otho Imperator locum habere jussit, & in utroque ferè integrum legitur. Deinde illud decretum, quod anno octingentesimo nonagesimo septimo, Stephanus Papa VI, vulgò VII, confirmavit, subsequentibus post Eugenium annis observatum esse suis locis ostendemus. Usus ille à Justiniano Imperatore primùm inductus, qui desierat in Gregorio Papa III, ab Eugenio in integrum restiturus.

VI. *Illius condendi causa.*

Hic enim Pontifex non existimavit id denegandum Lothario Augusto ob factiones, & clientelas eorum, qui quòd Romæ potentiores essent, potiores quoque se esse debere arbitrabantur in Pontificum Romanorum electione. Ad hæc populi Romani libertas, Magnatum favore innixa, coercenda erat, & quieti Ecclesiæ consulendum, ac acre aliquod frenum injiciendum, ut intestinis illis seditionibus finis tandem imponeretur. Præterquamquod Eugenius videbat, Lotharium Imperatorem omnes honorés affectare, quibus Imperatores Græci aliàs affecti fuissent, & periculosum

culosum

culosum esse hac in re voluntati ejus refragari. Neque dubitandum, quin Eugenius ad decretum illud condendum justis rationibus motus fuerit, cùm Anastasius in ejus Vita de eo scribat: *Sola quæ Christo erant placita, omnibus diebus & noctibus cogitabat*. Id autem ab illo eò prudentiùs peractum, quod aliàs in usu positum fuisset. Fatendum tamen eam consuetudinem non videri restitutam sine Cleri, aut populi repugnantia; cùm Valentinus anno 827 in locum Eugenii subrogatus, non legatur coram Legatis Cęsareis ordinatus. Gregorius itaque IV, Valentini successor primus videtur esse, qui Francis Romæ Imperantibus, in Legatorum Imperialium præsentia consecratus fuit. Hic mos subinde interruptus fuit, sed sæculo undecimo abolitus, ut suo loco dicetur. Hæc ex Critica Baronii.

VII. *Lotharius Imp. supremum Romæ Dominium exercet.*

Ex laudata porrò Lotharii Augusti Constitutione constat etiam certum esse, quod superius diximus, Imperatorem nempe fuisse tunc supremum Urbis dominum ex concessione Pontificis. Postquam enim Lotharius capite primo dixit, se decernere, *ut domino Apostolico in omnibus justa servetur obedientia, seu ducibus & Judicibus suis ad justitiam faciendam*; & capite quarto velle se, *ut missi constituantur ab Apostolico, & à nobis, qui annuatim nobis renuntient, qualiter singuli Duces, & Judices justitiam populo faciant, & quomodo nostra constitutio servetur*; reservat tamen sibi postea supremum dominium capite octavo his verbis: *Placuit etiam nobis, ut cuncti Duces, & Judices, sive alii, qui cæteris præesse debent, in nostram præsentiam, dum Romæ sumus, conveniant. Volumus enim & numerum & nomina scire, & singulis de ministerio sibi credito admonitionem facere*. Hanc supremam jurisdictionem anno 847 exercere volebat Lotharius, leges Romanas abrogando, aliasque substituendo, quod precibus suis impedivit Leo IV, qui apud Gratianum distinct. 10 cap. 13, *Vestram*, inquit, *flagitamus clementiam, ut sicut hactenus Romana lex viguit absque universis procellis, & pro nullius persona hominis reminiscitur esse corrupta, ita nunc suum robur, propriumque vigorem obtineat*. Vide ea de re dicta in Leone III, & in Paschali I.

VIII. *Legatio Impp. Orientis ad Ludovicum Aug. & ad Eugenium PP.*

Michael Balbus Orientis Imperator anno octingentesimo vigesimo Leoni Armeno successerat, annoque sequenti 821 Theophilum filium Imperatorem coronarat. Michael Leonis Armeni vestigiis insistens sacrarum Imaginum cultores vexavit, annoque octingentesimo vigesimo quarto Legationem misit ad Ludovicum Pium Romanorum Imperatorem cum literis datis *mense April. die 10, Indict. 2, à Deo conservanda Regia urbe*, idest Constantinopoli. Eis literis præfiguntur nomina Michaelis, & Theophili Imperatorum, qui postquam se excusarunt apud Ludovicum, quòd, propter motus à Thoma viro seditioso concitatos, per literas nondum eum de Imperio ante quadriennium sibi collato, certiorem fecerint, ajunt se ad eum mittere Legatos, & posteà transeunt ad sacrarum Imaginum cultum, tandemque Ludovicum Augustum deprecantur, ut Legati, quos ad Pontificem Romanum mittunt, ejus auxilio è Francia proficisci possint: *Unde*, inquiunt, *honorem Ecclesiæ Christi quærentes, fecimus literas ad Sanctissimum Papam antiquæ Romæ, & eas misimus per prædictos missos nostros ad eum, dantes eis Evangelium aureum ex lapidibus pretiosis ornatum, similiter & patenam auream, & ipsam ex lapidibus pretiosis ornatam, & calicem simili modo ornatum, ambobus inscripta Imperii nostri nomina, ut Deo jubente, illuc offerant ea ad Templum sanctissimi ac beatissimi Apostolorum Principis Petri, qui intercedat pro nobis, & vobis. De cetero ordinet vestra spiritalis dilectio, ut cum omni honore & illæsione ad eum veniant, auxilium ferentes*, &c. Verùm Imperatorum Orientis literæ multa falsa continent, ipsique se hæreticos produnt, dum sex universalia tantùm laudant Concilia, nec ullam Septimæ Synodi Nicænæ, adversus Iconoclastarum hæresim celebratę mentionem faciunt. Fraudulenter queruntur Ecclesiam ob dissensiones de cultu Imaginum esse divisam, cùm tamen Synodum Generalem, quæ dissensiones sustulerat, locum habere prohiberent. Præterea Græcos Orthodoxos reprehendunt, quòd vivificam Crucem despicerent, Imagines ut Deos quosdam adorarent, aliasque id genus ineptias in cultu Imaginum ostenderent, quæ meræ calumniæ erant.

X. *Ludovicus Aug. Collationem de Imaginibus fieri facultatem ab Eugenio PP. obtinet.*

Ludovicus Augustus post Orientalium Legatorum discessum, suos quoque ad impetrandam agendæ de Imaginibus Collationis facultatem, Romam ad Eugenium Papam direxit Oratores, Freculfum videlicet Lexoviensem Episcopum, & Adegarium ejus socium; qui postquam cum Pontifice, Episcopis, & Ministris illius hac de re egissent, ab eo facultatem obtinuerunt viros doctos congregandi, quò causa Imaginum magis examinaretur. Româ igitur anno octingentesimo vigesimo quinto reversis Freculfo & Adogario, Conventus habitus est Parisiis Kalendis Novembris, ut Episcopi ex eo ad Ludovicum Augustum scribunt. In eo conditus est libellus ad probandum retinendas quidem Imagines, sed nullatenus adorandas esse, ullove superstitioso cultu honorandas. Sed cùm vereretur Ludovicus, ne, lecto integro libello, Eugenius Papa commoveretur, collecta ex eo libello capitula ipsi direxit per Jeremiam

SAEC. IX. EUGENIUS II.

am Senonensem, & Jonam Aurelianensem Episcopos, ut hac de re prudenter, & moderate cum Pontifice agerent. Quid inde actum sit, incertum: certum tamen Gallicanam Ecclesiam in eadem sententia persistisse usque ad finem saeculi noni, quo fere tempore cum Graecis, & Romana Ecclesia in modo colendi Imagines convenire coepit. Vide dicta in Hadriano primo num. 54.

X. *Eugenius PP. Laureacensem Metropolim restituit.*

In Symmacho Papa diximus, hunc Pontificem Theodoro Laureacensi Archiepiscopo Pallium misisse. Verùm ob secuta bella ab Hunnis, seu Avaribus illata, Christiana Religio in Norico penitus extincta est; eam postea instauravit sanctus Rudbertus, seu Rutpertus, qui illuc ex civitate Wormatiensi, cujus Episcopus erat, exeunte saeculo septimo profectus est. Post Rudbertum sanctus Bonifacius Germaniae Legatus Apostolicus aliquot Episcopatus in Germania fundavit, & Sedem Moguntinam in Metropolim erigi à Zacharia Papa obtinuit. Tum regnante Carolo Magno Colonia eodem honore exornata: tandemque ejusdem Caroli tempore, anno septingentesimo nonagesimo octavo, urbs Saltzburgensis à Leone Papa III Metropolis effecta, eique subjecti Episcopatus, qui aliàs Metropoli Laureacensi subditi fuerant. Verùm cùm tres illi Archiepiscopatus amplissimis Norici, & Germaniae regionibus non sufficerent, visum est Romano Pontifici Eugenio, Laureacensem jam à tot annis extinctum, in integrum restituere; ob idque Urolpho Laureacensi Antistiti, qui anno 824, aut sequenti ad limina Apostolorum orationis causâ venerat, Pallium concessit, eique vices Apostolicas commisit in regionibus Hunniae, seu Avariae, Moraviae, & Pannoniae provinciarum, ac tandem è septem Episcopatibus, olim Laureacensi Archiepiscopo subditis, quatuor ei subjecit, donec alii erigi possent. Haec constant ex literis ipsius Eugenii Papae, quae Tomo 7 Concil. leguntur, & inscriptis quatuor illis Episcopis suffraganeis, necnon & duobus *Ducibus, & Optimatibus, exercitibusque plebis Hunniae, quae & Avaria dicitur & Moravia*. Sed Urolpho circa annum 837 demortuo, suppressum est Laureacensis Archiepiscopatûs nomen: dioeceses Laureacensis, ac Pataviensis iterum simul unitae sunt, & in unam provinciam coaluerunt Salisburgensis, & Laureacensis Metropoles usque ad Pontificatum Leonis Papae hujus nominis VII.

XI. *Legatos ad Ludovicum Imp. mittit.*

Anno octingentesimo vigesimo sexto Eugenius Pontifex ad Ludovicum Imperatorem, Conventum apud Inghelm circa Kalendas Junias celebrantem, Legatos misit, Leonem Centumcellensem Episcopum, & Theophylactum Nomenclatorem, ut habent Auctor Vitae Ludovici Pii, & Eginhardus in Annalibus, qui causam istius Legationis non produnt: imò quod isti Legati attulerint, altum apud hujus temporis Scriptores silentium.

XII. *Concilium Romae celebrat pro disciplina Eccles. restituenda.*

Eodem Christi anno octingentesimo vigesimo sexto, & quidem die 17 mensis Novembris, Eugenius Papa Concilium Romae celebravit, cui adfuerunt Episcopi numero sexaginta tres, Presbyteri septemdecim, & aliqui Diaconi, omnes ex iis ditionibus, quae vel Romano Pontifici, vel Ludovico Augusto in Italia parebant. Illud Holstenius in secunda parte Collectionis Romanae integrum publicavit, extatque Tomo 8 Concil. Labbei. In eo conditi Canones triginta & octo ad disciplinam Canonicam restituendam: quorum trigesimo tertio statuit, *ut nulli laicorum liceat in eodem loco, ubi Sacerdotes, reliquive Clerici consistunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur, consistere, ut liberè, ac honorificè possint sacra officia exercere*. Quem Canonem confirmavit Leo IV Papa in alio Concilio Romae habito anno 853, Canone 33, addens, ne saeculares intra sacros cancellos tentent accedere, nisi Episcopo permittente. Canon trigesimus quartus ostendit, quantam curam habuerit Eugenius scholarum in Italia: *De quibusdam locis*, inquit, *ad nos refertur, non magistros, neque curam inveniri pro studio literarum. Idcirco in universis Episcopiis, subjectisque plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omninò cura, & diligentia habeatur, ut Magistri, & Doctores constituantur, qui studia literarum, liberaliumque artium, ac Sancta habentes dogmata, assiduè doceant, quia in his maxime divina manifestantur, atque declarantur mandata*. Hunc Canonem itidem confirmavit idem Leo IV in laudato Concilio, Canone 34, & addidit. *Et si liberalium artium praeceptores in plebibus, ut assolet, rarò inveniuntur, tamen Divinae Scripturae Magistri & institutores Ecclesiastici officii nullatenus desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere solicitè inquisiti debeant respondere. Nam qualiter ad divinum utiliter cultum aliquis accedere possit, nisi justa instructione doceatur?* Praecipit Leo IV, ut vel in ipsis vicorum scholis Professores sint, qui Scripturas interpretentur, & officia divina exponant. Uterque itaque Pontifex supponit, literas hoc tempore non solùm Romae, sed etiam in aliis Italiae Civitatibus, & parochiis vigere; adjicitque tantùm, ut illic habeantur utriusque literaturae, sacrae scilicet & saecularis, quàm fieri potest peritissimi. Ceteros hujus Concilii Canones explicat Natalis Alexander Saec. 9 part. 1, art. 4.

XIII. *Moralitatem amplia...*

Eugenium Papam anno octingentesimo

SÆC. IX. EUGENIUS II. mo vigesimo septimo obiisse, tradunt Eginhardus in Annalibus, Auctor Vitæ Ludovici Pii, & Annalista Bertinianus: *Eugenius Papa*, inquit Eginhardus, & post eum alii ad annum 827, *mense Augusto decessit*. Auctor libri Pontificalis tradit eum sedisse *annos quatuor, menses duos, dies viginti tres*, sed numeros in eo corruptos esse oportet; si enim post mortem Paschalis Sedes vacavit dies tantùm quatuor, & ipse Paschalis obiit mense Januario indictione prima, ut in eodem libro Pontificali legitur, Eugenius ejus successor ordinatus esset mense Januario ejusdem indictionis primæ, & consequenter anno 824, sicque in ejus sententia obiisset mense Aprili anni 828, quod repugnat & Chronologiæ sequentium Pontificum, & omnibus ferè Francorum Annalistis, qui uno consensu tradunt, Eugenium mense Augusto anni 827 mortalitatem explesse. Sed cùm nullus ex Antiquis diem mortis ejus memotaverit, quot præcisè menses & dies supra annos tres sederit, incompertum, illudque tantùm certum, eum mense Augusto anni 827 è vivis excessisse.

XIV. Purgationem per aquam frigidam instituit. Mabillonius Veterum Analectorum Tomo I ex pervetustis membranis Remigianis, sæculo 9, ut ipse ait, exaratis, exhibet ritum purgationis per aquam frigidam, quæ in iis dicitur ab Eugenio Papa II instituta. Natalis verò Alexander Sæc. 9 cap. I art. 4 vix sibi persuadere potest id ab Eugenio inventum, & ab omnibus Christianis observari jussum: quia, inquit, incredibile est prudentissimum Pontificem, morem jurandi super Altare, & Reliquias Sanctorum abrogasse, & ritum, quo Deus tentaretur, miraculum ab ipso postulando absque necessitate invexisse. Secundò, quia in eo ritu, qui mittendi sunt in aquam adjurantur *per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum..... & per unigenitum Filium Dei, & per Sanctam Trinitatem*, quasi unigenitus Dei Filius, & Sancta Trinitas à Patre & Filio & Spiritu Sancto distinguantur. Tertiò, quia jubetur Sacerdos accedere ad Altare, & eis Eucharistiam dare dicendo; *Corpus hic & Sanguis Domini Nostri Jesu Christi sit vobis ad probationem hodie*: credibile autem non est Eugenium vetuisse juramentum super Altare propter periculum perjurii, & jussisse ut daretur corpus Christi ad probationem cum periculo evidenti Sacrilegii. Quartò denique, quia Ludovicus Pius in Capitulario anni 829 cap. 12 prohibet probationem per aquam frigidam, quam non abrogasset, si Eugenius illam instituisset. Ita Natalis Alexander.

XV. Illius dextritas fortius ostenditur. Sed his non obstantibus, cùm huic institutioni Eugenio asserendæ suffragetur, teste Mabillonio in adnotatione ad illam, vetus collectio Canonum in Monasterio S. Mariani apud Autissiodorum adservata, in qua forma Judicii per aquam frigidam refertur cum hoc titulo: *Hoc judicium atque examinationem misit Dominus Apostolicus in Franciam, ut non violarentur sacra Altaria Sanctorum, sed per hanc adjurationem, & judicium aquæ frigidæ possit patefcere veritas*, vix mihi persuadere possum hujus probationis, vel potius formæ, & ritùs probationis institutionem Eugenio II fuisse suppositam; cùm præsertim plura exempla apud Gregorium Turonensem mox laudanda evincant, jam longè ante hæc tempora illud probationis genus in usu fuisse, ideoque rigorosè loquendo Eugenium illud non instituisse, sed solam formam illius præscripsisse. Quare objecta à viro doctissimo esse sufficientia ad ei fidem denegandam, mihi in animum inducere non possum.

XVI. Opinionis contrariæ primum fundamentum refellitur. Nam quoad primum attinet, mirum non est Eugenium morem jurandi super Altare, & Reliquias Sanctorum abrogasse, & ritum præscripsisse, quo Deus tentaretur, miraculum ab ipso postulando sine necessitate. Nonne enim tentabatur Deus, & miraculum sine necessitate ab ipso postulabatur, quando purgationes fiebant per ignem, vel per ferrum candens, vel per aquam calidam, vel per vomeres, aliaque hujusmodi? & tamen hæc probationum genera, quamvis ab aliquibus aliquando improbata legantur, præsertim ab Agobardo Lugdunensi Archiepiscopo, qui libellum adversùs ea ex professo conscripsit, gravissimis tamen ac Sanctissimis viris fuerunt accepta, frequentibusque miraculis à Deo confirmata. Earum omnium probationum, imò ipsius aquæ frigidæ usum Gregorii Turonensis tempore, ipsoque sæculo quinto jam invaluisse, probant exempla, quæ leguntur apud eundem Gregorium in Hist. lib. 2 cap. 1 in libro de Gloria Confessorum cap. 14, de Gloria Martyrum capp. 68, & 69; ac libro 2 Hist. Ecclesiast. Theodori Lectoris pag. 565, & seq. ex editione Henrici Valesii. Et hoc ipso sæculo nono legimus in libro Hincmari Remensis Archiepiscopi de divortio Lotharii, & Teutbergæ, Interrogatione prima, Teutbergam Reginam laicorum nobilium judicio, Episcoporum consilio, & ipsius Regis Lotharii mariti consensu procuratorem misisse ad Judicium aquæ ferventis, qui ex aqua illæsus evasit. Et sæculo undecimo ineunte, Sancta Cunegunda Augusta, expurgationis gratiâ ad vomeres candentes Judicium sibi delegit, quos *nudo vestigio calcavit, & sine adustionis molestiâ secura pertransiit*, ut legitur in Vita S. Henrici Imperatoris ejus conjugis cap. 21 apud Surium. Quòd si purgationes illæ, quibus tentabatur Deus, & miraculum sine necessitate ab eo postulabatur, permissæ erant, & à viris sanctissimis adhibebantur, Judicium per aquam fri-

SÆC. IX. EUGENIUS II.

frigidam jam à sæculo quinto usitatum adhiberi non potuisse, gratis, & sine fundamento dicitur.

XVII. *Refellitur secundum.*

Quod attinet ad secundum Natalis Alexandri fundamentum, si ejus ratio valeret, suppositionis pariter, imò & erroris arguenda essent plura antiqua monumenta, & inter ea plures ex ordinibus, quos repræsentat Edmundus Martene lib. 3 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus, cap. 7, quod est *de variis Judiciis, seu probationibus ad detegenda occulta, seu dubia crimina*; in pluribus enim ex illis, vel aqua, vel qui probandi sunt, adjurantur per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & postea per Sanctam Trinitatem, ac tandem quandoque adhuc per Filium Dei. In ordine 3 pag. 463. *Adjuro vos omnes, qui ad hoc venistis, per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & per illum baptismum, quem vos suscepistis, & per unigenitum Filium Dei, & per sanctam & individuam Trinitatem*, &c. In adjuratione aquæ pagina sequenti: *Adjuro te, aqua frigida in nomine Patris omnipotentis*, &c. *Adjuro te etiam per immortale nomen Christi, Filii Dei Omnipotentis*, &c. *Adjuro te etiam per Spiritum Sanctum*, &c. *Adjuro te per individuam Sanctam Trinitatem*, &c. In exorcismo pariter hominis probandi ordinis 5 pag. 470 ita legitur: *Adjuro te homo per invocationem Domini nostri Jesu Christi & per judicium aquæ frigidæ. Adjuro te per Patrem & per Filium, & per Spiritum Sanctum, & Trinitatem inseparabilem, & per Dominum nostrum Jesum Christum*, &c. Cùm itaque hæ repetitiones non sufficiant ad probandam illorum ordinum suppositionem, vel errorem, ita nec ad prædictam constitutionem Eugenio II abjudicandam.

XVIII. *Tertium & quartum etiam rejiciuntur.*

Ait tertiò Natalis Alexander credibile non esse, Eugenium vetuisse juramentum super Altare propter periculum perjurii, & jussisse ut daretur corpus Christi ad probationem cum periculo evidenti sacrilegii. Sed probationem per corpus Christi, non obstante illo sacrilegii periculo, nono sæculo prævaluisse, & non multò post Eugenium II, constat ex Canone 15 Wormatiensis Concilii anno 868 celebrati, quo statuitur, ut ad inquirendum furti auctorem in monasteriis, Missa ab Abbate, vel ab alio Presbytero, ejus jussu, celebretur, & singuli Monachi pro purgatione sua corpus & sanguinem Christi percipiant, ut ita se innocentes ostendant. Similis purgatio per corpus Domini Gerfredo Monacho, qui Adalgarium Auduensem Episcopum veneno necasse dicebatur, indicta est decreto Synodi Cabilonensis anno 894. Hunc inquirendæ veritatis modum à Roberto Francorum Rege damnatum esse, testatur quidem Helgaldus in ejus Vita; in Epistola nempe ab eodem Roberto ad Leothericum Archiepiscopum Senonensem data: à Gregorio tamen VII Sanctissimo Pontifice non longè post Robertum Regem hæc purgatio per corpus Domini usurpata, ut asserit Lambertus Scasnaburgensis ad annum 1077, ubi refert, ipsum celebrando Missam, cùm communioni proximus esset, Regem Henricum ad Altare evocasse, & manu præferentem Corpus Christi, dixisse: *Ecce corpus Dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ*, &c. *præfatus verba terribilia..... partem Dominici corporis accepit, & comedit.... Tandem impetrato silentio conversus ad Regem, fac ergo, inquit, fili quod me facere vidisti.* Ex quibus solvitur quarta Natalis Alexandri objectio. Sicut enim Robertus Rex, non obstantibus Conciliorum Wormatiensis, & Cabilonensis decretis, hunc usum damnavit, ita Ludovicus Pius probationem per aquam frigidam vetuit. Sed sicut Gregorius VII purgationem per corpus Christi adhibuit post Robertum, ita Judicium per aquam frigidam in usu fuit post Ludovici Pii prohibitionem: Hincmarus siquidem Remorum Antistes, ab Hildegario Meldensium Episcopo interrogatus, Judicium aquæ frigidæ multis argumentis approbavit Epistolà 39, ut ipsemet Natalis Alexander fatetur. Plura hujusmodi probationum exempla legi possunt in Glossario Ducangii verbo, *Judicium*, & apud Ludovicum Cellotium in Appendice miscellanea ad Historiam Gotteschalchi. Porrò Edmundus Martene loco laudato, ubi quædam probationum hujusmodi exempla profert, non meminit præfati decreti Eugenii II, quia forsan de ejus sinceritate dubitavit.

XIX. *Explicatur Judicium per crucem*

Hujus decreti Eugeniani occasione, piaculum esset omittere aliud probationis, seu judicii genus, quod tempore Caroli Magni in usu erat, judicium nempe per Crucem, cujus mentio est in Conventu, seu Placito, quod habuit anno 775 in villa, quæ dicitur *Duria* in Saxonia sita. Res autem sic agebatur. Missæ tempore, sive dum psalmi, oratioque dominica recitarentur, homines duo conducti ad Crucem stabant brachiis expansis. Qui prior lassus brachia deposuisset, ejus pars victa censebatur. Præclarum illius Judicii exemplum refert Ducangius in Glossario in voce *Crux*, ex quodam Chronico ad annum 798: *Tandem habito consilio pacti sunt, ut hæc Dei, & Sancti Spiritus reservarentur judicio, eligentes duos juvenes Clericos sine ullo crimine existimatos statuerunt in Ecclesia S. Joannis Baptistæ ad Domum, & ad Crucem stare fecerunt, quorum unus Araguns post Archipresbiter Ecclesiæ majoris nomine, ex parte publica; alter verò ex parte Sancti Zenonis*

SÆC. IX. EUGENIUS II. nonis, pacificus videlicet, qui post Archidiaconus Ecclesiæ majoris fuit. Hi ambo ab introitu Missæ usque ad mediam passionem tantùm, quæ est secundùm Matthæum, pariter starent; ille qui de parte publica datus fuerat, in terram velut exanimis corruit. Pacificus verò usque ad finem Passionis stetit. His gestis & omnibus gratias Deo agentibus, quartam partem tam civitatis, quàm castelli, pars Episcopi accepit, lis enim inter Cives & Episcopum de reficiendis urbis mœnibus vertebatur; Episcopus quartam duntaxat partem reparare volebat, cives tertiam ab eo partem instaurandam contendebant; cùmque hi probare quæ dicebant, haud possent, ambæ tandem partes, habito consilio pactæ sunt, ut lis Crucis judicio decideretur. Noticiam illam recitat Ughellus Tomo 5 in Episcopis Veronensibus. Illud probationis genus sæpius prohibitum, tandemque abolitum fuit, sicut & alia omnia, de quibus locuti sumus. Istius probationis, seu judicii generis, non meminit etiam Edmundus Martene loco laudato, sed solùm purgationis impositæ super caput Cruce Domini, quod genus ab isto valde diversum est, sicuti & genus purgandi tertia, vel quinta, vel septima manu, de quo in Innocentio III agemus. SÆC. IX. EUGENIUS II.

VALENTINUS *Pontif. CII.*

Anno Domini DCCCXXVII.

I. *Valentinus eligitur Papa.* EUgenio II Pontifice, anni octingentesimi vigesimi septimi mense Augusto, mortuo, in ejus locum Valentinus, natione Romanus, ex patre Petro, de Regione Via-Lata, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, die incerto, sed verosimiliter eodem mense Augusto, à Romanis electus, & ordinatus est Pontifex, ut tradunt omnes superius laudati Francorum Analistæ, ipseque Auctor libri Pontificalis, qui addit, eum factum esse Diaconum, & postmodum Archidiaconum à Paschali Papa, ob vitæ meritum, quo rutilabat, & Eugenium omni vitæ suæ tempore, eum tanquam filium dilexisse, suisque conspectibus assiduè consistere voluisse. Porrò duratio interpontificii post Eugenium à nemine Antiquorum annotata.

II. *Prius inthronizatur, quàm consecretur.* Licèt ordinariè electioni Pontificis Romani succederet ordinatio ante inthronizationem, quæ in Lateranensi Ecclesia fieri solebat, cùm ordinatio facta jam esset in Vaticana Sancti Petri; aliquando tamen inthronizatio ordinationem præcedebat, quod jam in Conone observatum vidimus. Idem etiam contigisse in Valentini electione notat Mabillonius in Commentario ad Ordinem Romanum paragr. 18 ex Anastasio; qui agens de Valentini electione scribit: *Condignis gloriæ laudibus, & honoris amplitudine ad Lateranense Patriarchium deductus, & in Pontificali est positus throno. Cujus ovanter ab omni Romanorum Senatu pedibus osculatis*, &c. Postero die facta est Valentini consecratio in Basilica S. Petri, ut idem Auctor tradit, atque adeò inthronizatio consecrationem præcessit, ut etiam in Benedicto III.

III. *Ritus ejus consecrationis.* Quo ritu celebrata sit ejusdem Pontificis Valentini consecratio, docet idem Anastasius his verbis: *Ejus consecrationis die sereno jam illucescente, cum lumine jam dictum Antistitem ad Beati Petri Apostolorum Principis Ecclesiam omnes pariter Romani à Palatio deducentes, eum majestate divina auxiliante, in alto throno summum consecravere Pontificem, qui mox almificæ Sedis culmina scandens B. Petri Apostoli, & cælestis regni clavigeri, divinis Deo laudibus, & sacrificiis piè oblatis, amplo, & magnifico Romanorum cœtu ad Palatium*, scilicet Lateranense, *cum ingenti gaudio remeavit, atque lautissimis dapibus sumptis, multis & diversis munerum donis sacram plebem, & Senatum, populumque Romanum optimè ditavit.* Tunc ergo hi erant consecrationis ritus, nempe ipsa novi Pontificis consecratio ad sanctum Petrum; impositio ejusdem in Sedem S. Petri; oblatio sacrificii per novum Pontificem; convivium; munera in Senatum & populum erogata, quæ *Presbyteria* vulgari nomine appellabant.

IV. *Ejus obitus.* Brevissimum fuisse Valentini Pontificatum inter omnes convenit. Eginhardus in Annalibus scribit, eum *vix in Pontificatu unum mensem* complevisse. Auctor verò libri Pontificalis, Luitprandus, Honorius Augustodunensis, Martinus Polonus, & sex ex Catalogis Tomo primo Criticæ Baronianæ præfixis, eum *dies quadraginta* sedisse tradunt. Eodem itaque anno octingentesimo vigesimo septimo, sed mense, & die incertis obiit Valentinus; probabiliter circa finem mensis Septembris, vel initium Octobris, de quo nihil certi affirmari potest.

GREGORIUS IV *Pontif. CIII.*

Anno Domini DCCCXXVII.

I. *Gregorius IV succedit Valentino.*

Gregorii IV, natione pariter Romani, Joannis filii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, Tituli S. Marci, electio facta videtur statim, vel paulò post mortem Valentini: *Quo defuncto*, inquit Eginhardus, *Gregorius Presbyter Tituli sancti Marci electus*, sed ejus consecratio dilata, quia non prius Pontificium munus obivit, quàm à Legatis Ludovici Imperatoris Romam missis, qui tantam electionem discuterent, confirmatus esset. Unde subdit Eginhardus: *Sed non prius ordinatus est, quàm Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi qualis esset, examinavit*, quæ totidem verbis Auctor Vitæ Ludovici Pii, & Annalista Bertinianus tradunt. Ordinatus est autem mense & die pariter incertis, cùm dies ejus emortualis ignoretur, quemadmodum & duratio cessationis Sedis post Valentini obitum. Cùm tamen ad Imperatorem in Galliis agentem, ante ejus consecrationem literæ datæ fuerint, & ab eo Legatus Romam missus sit, ea sub finem anni octingentesimi vigesimi septimi peracta videtur.

II. *Legatos ad Ludovicum Aug. mittit.*

Electus est Gregorius, & per vim abstractus ex Basilica Beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani; dicebat enim se ad tale ministerium inutilem fore; indeque ductus in Patriarchium Lateranense cum hymnis & canticis spiritualibus, inquit Anastasius, qui inthronizationis ejus, non consecrationis meminit, quæ tantùm facta est post adventum Legati Imperialis, ut mox dictum est, ideoque sicut in Valentino, ita & in Gregorio IV inthronizatio consecrationem præcessit. Gregorius post suam ordinationem Legatos ad Ludovicum Imperatorem anno octingentesimo vigesimo octavo misit Quirinum Primicerium, & Theophylactum Nomenclatorem, quos Ludovicus audivit in Palatio Ingelheimensi mense Junio, ut prodit Eginhardus laudatus.

III. *Amalarium Legatum suscipit pro corrigendis Antiphonariis.*

Hadrianum Papam hujus nominis primum Carolo Magno dedisse peritissimos Cantores Theodorum & Benedictum, qui Franciam corrigerent cantu, jam supra ostendimus, unumque ex illis à Carolo Metis, alterum Suessionem missum esse, & ad utrumque ex universa Francia, Regio jussu delatos esse Antiphonarios, ut corrigerentur. Sed cùm rursus iidem Antiphonarii corrigendi, augendique essent, anno octingentesimo trigesimo primo Ludovicus Pius Augustus Amalarium Metensem Diaconum Romam ad Gregorium Papam misit, ubi ab Apostolica Sede didicit, quæ in posteriori Præfatione apposuit ad libros, quos scripserat de officiis Ecclesiasticis. Quibus addidit librum de ordine Antiphonari, in quo testatur se anno octingentesimo trigesimo primo ad Gregorium Papam missum his verbis: *Post hoc veniens Romam anno ab Incarnatione Domini 821, indictione IX, sub Imperio Domini, & piissimi Imp. Ludovici, & Apostolatu gloriosissimi Apostolici Gregorii, interrogavi de ordine Responsorum à Festivitate Pentecostes ad Adventum Domini*. Dedit Amalario Gregorius Theodorum Archidiaconum Romanæ Ecclesiæ, qui eum de omnibus admoneret, ut scribit ipse Amalarius in Prologi exordio: *Interrogavi Archidiaconum Theodorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem rogavit Dominus Apostolicus, ut me instrueret juxtà interrogationem meam de ordine Romani officii, &c. Petebat Amalarius à Gregorio ut Antiphonarium ad Ludovicum Augustum mitteret, sed respondit Gregorius*: „ Antiphonarium non habeo, quem possim mittere „ Filio meo Domino Imperatori: quoniam hos quos habuimus, Vuala quando functus est sua legatione, abduxit eos „ secum in Franciam. *Quæ memorata volumina contuli cum nostris Antiphonariis*, inquit Amalarius, quem Baronius perperam scribit esse Amalarium Archiepiscopum Trevirensem; hic enim anno 814 vivere desierat, ut ad eundem Christi annum ostendit Annotator Baronii. Amalarius itaque iste est Amalarius Metensis Diaconus, quem non mirum est electum fuisse ad Antiphonarios corrigendos, nam, ut scribit Monachus Egolismensis in Vita Caroli Magni, *Majus Magisterium cantandi in Metis civitate remansit. Quantumque Magisterium Romanum superat Metense in arte cantilenæ, tantò superat Metensis cantilena cæteras scholas Gallicarum*.

IV. *Juditham Augustam absolvit.*

Anno octingentesimo trigesimo filii Ludovici Augusti in patrem conjurarunt, & Juditham Imperatricem ejus uxorem in monasterium detruserunt. Sed anno sequenti octingentesimo trigesimo primo Imperator Aquisgrani, circa Kalendas Februarii Conventum habuit, in quo Romani Pontificis Gregorii & Episcoporum judicio, Juditha Augusta absoluta est ab iis criminibus, de quibus accusabatur: *Ad quod Placitum*, inquit Annalista Bertinianus, *domna Imperatrix, sicut jussum fuerat, veniens de cunctis se objicientibus purificare velle ajebat. Percuncta-*

cunctatusque est populus, si quislibet in eam aliquod crimen objicere vellet. Cùmque nullus inventus esset, qui quodlibet illi malum inferret, purificavit se secundùm judicium Francorum de omnibus, quibus accusata fuerat. Theganus autem cap. 37 addit: *Inde venit Dominus Imperator Aquis ad Sedem suam & supradicta conjux* (Juditha) *venit ibi obviam ei, quam honorifice suscepit, jubente Gregorio Romano Pontifice cum aliorum Episcoporum justo judicio.*

V. *Quare Gregorii PP. auctoritas ad eam absolutionem necessaria.*

Quia enim velo imposito Juditha Imperatrix projecta fuerat in Monasterium ad agendam publicam pœnitentiam, post crimen per sacramenta dilutum, necesse erat, ut pœnitentiæ indictio injusta rescinderetur. Id autem fieri non poterat auctoritate Regia, ex decreto conventûs publici, sed judicio Ecclesiastico, potestate Ecclesiastica. Quod ita factum Theganus citatus observavit. Romani Pontificis auctoritas, inquit Marca lib. 3 Marcæ Hisp. cap. 23 n. 9, adjuncta est judicio Episcoporum Franciæ, solo Augustorum intuitu, quorum dignitas causam illam majorem efficiebat. De majoribus autem causis Sedem Apostolicam consulendam docuit olim Innocentius primus. Ex eadem personarum dignitate profectum, ut de divortio Lotharii Regis & Teutbergę actum fuerit coram Nicolao Papa primo, adeout, quæ hodie fiunt in causis Regum Ecclesiasticis ad Summum Pontificem, relationes non careant suis exemplis; quæ celebriores factæ, postquam Pontificum rescriptis à jurisdictione ordinaria Principes exempti sunt. Olim tamen perpetuum non erat, ut in causis Ecclesiasticis Principum expectaretur auctoritas summi Pontificis, ut patet ex pœnitentia publica ab aliquot Episcopis Ludovico Pio Augusto per vim indicta, quæ ab Episcopis aliis soluta est, non consulto Romano Pontifice, & posteà à Synodo plenariâ confirmata.

VI. *Gregorius PP. Hamburgensis Archiepiscopatus institutionem confirmat.*

Cùm Sanctus Anscharius in Daniam anno octingentesimo vigesimo sexto profectus esset, ibique per biennium Christi fidem prædicasset, in Sveciam à Ludovico Augusto anno octingentesimo vigesimo nono missus est, & Svecis Evangelio annunciato, plures ex illis baptizavit. Ex missione sua reversus anni octingentesimi trigesimi primi initio, ad Ludovicum Augustum venit ante Conventum Aquisgranensem, de quo mox locuti sumus, sed antequam conventus solveretur, consecratus est primus Archiepiscopus Hamburgensis. Rembertus enim in hujus Sancti Præsulis Vita, à Mabillonio Sæculo 4 Benedict. parte 2 recitata scribit, Ludovicum per S. Anscharium, ejusque socios edoctum jam fidem Christi in partibus Danorum, & Sveonum fructificare cæpisse, cum consensu Episcoporum, in ultima Saxoniæ regione trans Albim in civitate Hamburgensi Sedem decrevisse constituere Archiepiscopalem, *cui subjaceret universa Nordalbingorum Ecclesia, & ad quem pertineret omnium regionum Aquilonarium potestas*, & ad hanc Sedem Anscharium consecrari fecisse Archiepiscopum per Drogonem Metensem Præsulem, adstantibus Ebbone Remensi, Hetti Trevirensi, & Otgario Moguntiacensi. Sanctum Anscharium recens ordinatum Lodovicus Augustus direxit ad Sedem Apostolicam, cum Bernoldo Strasburgensi, Ratoldo Svessionensi Episcopis, ac Geroldo Comite, Legatis suis, ut Hamburgensis Sedis institutio à Gregorio Papa confirmaretur, *quod etiam ipse tam decreti sui auctoritate, quàm Pallii datione, more prædecessorum suorum roboravit.*

VII. *S. Anscharium ejusdem Sedis Archiep. Legatum constituit.*

Gregorius Anscharium non solùm pallio donavit, sed & ipsum Legatum Apostolicum *in omnibus circumquaque Gentibus Sveonum, sive Danorum, necnon etiam Sclavorum, aliarumque in Aquilonis partibus gentium constitutarum, unà cum Ebbone Remensi Archiepiscopo, qui ipsam legationem ante susceperat, delegavit, & ante corpus, & confessionem Sancti Petri Apostoli publicam evangelizandi tribuit auctoritatem. Et ne horum quidquam in futurum irritum fieret, omnem resistentem, & contradicentem, vel quolibet modo his Sanctis studiis piissimi Imperatoris insidiantem, anathematis mucrone percussit, atque perpetua ultione reum diabolica sorte damnavit*, inquit idem Rembertus Sancti Anscharii discipulus, & successor loco laudato. Porrò eandem missionem Ebboni Archiepiscopo Remensi jam fuisse injunctam, in Paschali Papa diximus, & disertè asserit Rembertus immediatè post laudata verba. Gregorii IV rescriptum, quo Sanctum Anscharium Legatum Apostolicum constituit, refertur ab eodem Mabillonio ibidem. Quibus limitibus Anscharii Legatio circumscriberetur explicat Carolus Cointius in Annal. Ecclesiast. Francorum anno 830 num. 7.

VIII. *In Franciam pergit ad conciliandam pacem inter Ludovicum Aug. & filios.*

Anno octingentesimo trigesimo tertio, filii Ludovici Augusti, scilicet Lotharius Augustus, Pippinus Aquitaniæ, & Ludovicus Bajoariæ Reges in apertum bellum adversùs patrem erupére, ac hinc, & inde ingentes exercitus collecti. *Tandem ad id ventum est*, inquit Auctor Vitæ Ludovici Pii, *ut filios Imperatoris in unum cum copiis, quibus poterant, coire facerent, Gregoriumque Papam advocarent, sub ornatu quasi qui patri solus filios reconciliare deberet, & posset. Rei tamen eventus post claruit.* Rumor enim sparsus erat Gregorium à Lotharii partibus stare contra Ludovicum patrem, ut idem Auctor tradit, sicuti & Nithardus, qui Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis, cæterorumque conjuratorum Lotharianæ factionis

SÆC. IX. GREGOR. IV.

ctionis consilia exponens, ait: *Insuper autem, & Gregorium Romanæ Summæ Sedis Pontificem, ut sua auctoritate liberiùs, quod cupiebant, perficere possent, sub eadem specie magnis precibus in supplementum suæ voluntatis assumunt*. Agobardus ipse in Epistola *de comparatione utriusque regiminis, Ecclesiastici & politici*, inscripta, refert jussisse in primis Imperatorem, ut præter militarem ordinem, Ecclesiasticus etiam contra præsentes commotiones paratus esset. Agobardi scopus in ea Epistola est; ut Imperatori suadeat pacem, concordiamque regni redintegrandam ex legibus præscribendis à Gregorio Papa, quem Lotharii, Lotharianæque conjurationis fautorem temere credidit, ut mox dicetur. Auctor Vitæ Ludovici Pii laudatus scribit postea: *cùm autem haud procul inde aciebus ordinatis consisterent, jamjamque in arma ruendum putaretur, nunciatum est Imperatori advenire Papam Romanorum, quem venientem Imperator in ipsa acie consistens suscepit, licèt indecentiùs, quàm debuit, imputans ei quòd ipse sibi talem susceptionem præparaverit, qui insitato modo ad se venerit.*

IX. Re infectâ Romam redit.

Ductus autem Papa, prosequitur idem Auctor, *in habitationem Castrensem, multis assertionibus perdocuit, non se tantùm iter ob aliud suscepisse, nisi quia dicebatur, quòd inexorabili discordia contra filios laboraret; ideoque pacem inter utramque partem serere vellet. Audita verò parte Imperatoris mansit cum eo aliquot diebus. Remissus autem ab Imperatore ad filios, ut pacem mutuam necteret: eùm penè omnis populus partim donis abstractus, partim promissis illectus, partim minis territus, ad eos, populumque cum eis consistentem more torrentis defluxit, nequaquam, ut fuerat jussus, est permissus redire*, ad Ludovicum scilicet imperatorem, in quem malevolo animo non fuisse deducitur ex Thegano cap. 41, ubi scribit: *Venerunt ad colloquium Imperator, & jam dictus Pontifex. Qui non diù loquentes honoravit eum Pontifex in primis magnis & innumeris donis. Postquam uterque rediit in tabernaculum, misit Imperator dona Regalia per Aluugum venerabilem Abbatem, & Presbyterum supradicto Pontifici*. Quæ omnia sunt indicia mutuæ Papam inter & Imperatorem amicitiæ. Imò filios imperatoris Gregorio non confidisse post ejus è castris Ludovici reditum, eruitur ex laudatis Auctoris Vitæ ejusdem Ludovici verbis, asserentis eos non permisisse, ut ad Ludovicum rediret, quia nempe causæ suæ diffidebant, & piissimi Pontificis æquitatem probè noverant. Gregorius itaque re infectâ Romam reversus est. Quisnam autem fuerit exitus hujus conjurationis, legere est apud Annalistas Francorum.

Bonifacium IV Pantheon dedicasse in honorem Sanctæ Mariæ, & omnium Martyrum, eamque solemnitatem postea Gregorium III in honorem omnium Sanctorum observari ab omni Ecclesia decrevisse, ostendimus in ejusdem Bonifacii Pontificatu. Eam festivitatem postea in Anglia celebratam eruitur ex genuino Martyrologio Bedæ, qui obiit anno 735, in eo enim ad Kalendas Novembris habetur: *Festivitas omnium Sanctorum*. Ejus mentio est in Pontificali Egberti Archiepiscopi Ebotacensis, qui obiit anno 761. Verùm in Galliis paucis ante Caroli Magni mortem mensibus, illud non celebrabatur, quod colligitur ex Capitularibus eo regnante editis, & ex Concilio Moguntino anni 813, in quibus tametsi de festivitatibus infra anni circulum publico cultu celebrandis agatur, nihil tamen de solemnitate Sanctorum omnium. Quare Gregorius IV Ludovicum Pium anno 835, Sigeberto in Chronico, & Adone in Martyrologio testibus, monuit, ut in suis ditionibus festivitas omnium Sanctorum ageretur. *Tunc monente Gregorio Papa*, inquit Sigebertus ad eum Christi annum, *& omnibus Episcopis assentientibus, Ludovicus Imperator statuit, ut in Gallia, & Germania festivitas omnium Sanctorum in Calendis Novembribus celebraretur, quam Romani ex instituto Bonifacii Papæ celebrant*. Observat autem Edmundus Martene in Tractatu de Antiqua Ecclesiæ disciplina in divinis celebrandis officiis pag. 587 ante Gregorium IV in quibusdam Galliarum Ecclesiis festum illud celebratum fuisse, cùm ejus mentionem faciat Sanctus Adalhardus utriusque Corbejæ Abbas in Statutis anno 822 editis in lib. 2 cap. 3 apud Dacherium Tomo IV Spicilegii.

SÆC. IX. GREGOR. IV.

X. Festum omnium SS. in Gallia & in Germania celebrandum statuit.

XI. Ludovici Aug ad Papam & hujus ad Ludovicum Legationes.

Anno octingentesimo trigesimo sexto Ludovicus Augustus dixerat *se limina Beatorum Apostolorum invisere velle. Quod ne fieret, irruptio Nordmannorum in Frisiam impedivit*, inquit Auctor Vitæ ejus. Quare postquam ab itinere in Italiam suscipiendo animum revocasset, ut Normannorum insolentiam reprimeret, Adrebaldum Abbatem Flaviniacensem Romam ad Gregorium Papam misit, *de necessariis consulturum, & voluntatem Imperatoris, ceteraque sibi injuncta* perlaturum. Adrebaldus Romam perveniens *Dominum Gregorium Papam ægrotantem reperit, & maximè fluxu sanguinis, qui licèt sensim, continuò tamen ex naribus defluebat. Sed tanta alacritate & gaudio ad verba Imperatoris, & compassionis ejus recreatus est, ut profiteretur se pene incommoditatis propriæ oblitum. Itaque & missum ad se opulentissimè curavit apud se consistentem, & ditissimè muneravit recedentem, mittens cum eo duos Episcopos, Petrum Centumcellensis urbis, & Georgium Regionarium Romanæ urbis simul Episcopum*. Sed ut subdit

SÆC. IX. GREGOR. IV.

dit idem Auctor, Lotharius Imperator Ticini tunc residens eos Episcopos ultra Bononiam progredi prohibuit. *Adrebaldus tamen Epistolam Imperatori destinatam ab eis occultè suscepit, & quidam suorum sub obtentu mendici, quo usque Alpes transiret, ferendam commisit, ac post Imperatori porrexit.*

XII. S. Aldrico Epist. Cenomanensi baculum pastoralem mittit.

Cùm Sanctus Aldricus Cenomanensis Episcopus Ludovico Augusto, & post ejus mortem Carolo Calvo Regi ejus filio semper adhesisset, & nunquam defecisset à fide, qua se vel Imperatori, vel Regi sciebat obnoxium, mortuo anno 840 Ludovico, & tota Neustria civili bello ardente, à seditiosis Cenomanensibus è sua pulsus Ecclesia, ad Carolum Calvum Regem confugit, in cujus comitatu cum insigni laude per plures menses permansit, donec suæ Sedi ab eodem Rege restitutus est. Quare eo anno Gregorius Papa scripsit Epistolam, quæ extat Tomo 7 Concil. pag. 1571, datam *universis Coëpiscopis per Galliam, Germaniam, Europam, & per universas provincias constitutis*, de Aldrico non alibi, quàm apud Sedem Apostolicam accusando, & de Romani Pontificis potestate. Hanc quidem Epistolam Cointius in Annalibus Ecclesiast. Franc. ad annum 839 n. 26, & seqq. suppositititiam arbitratur; sed, ut scribit Annotator Baronii, nihil in medium adducit, quòd id evincat, & passim à viris doctis ut vera & germana recipitur. Certè Aldricus apud Gregorium Papam magno in numero habitum esse, apparet ex Epistola ejusdem Pontificis, quæ ad nos non pervenit, sed cujus mentio est in prolixis Gestis Sancti Aldrici à Baluzio Tomo 3 Miscellaneorum recitatis, in quibus cap. 44 legitur: *Præfatus Aldricus Episcopus tantæ fuit dignitatis & honoris, amorisque, ut usque ad Romanam Sedem ejus rumor pervenerit, eique domnus Gregorius Romanæ Sedis Ecclesiæ venerabilis Apostolicus Roma in pago Cenomanico suum vestimentum sacerdotale miserit, illud scilicet vestimentum, quo in Pascha indutus fuerat. Misit etiam ei baculum pastorale, quod ferula nuncupatur, unà cum sua Epistola, vocans eum, ut si possibile foret, usque ad eum perveniret; eique concessit, ut qualemcumque petitionem à Sede Sancti Petri accipere vellet, aut per se ipsum, aut per suum Missum ei voluntariè, & lubenti animo mitteret, atque concederet.* De baculo pastorali, seu ferula, seu pedo, insigniis dignitatis tam Papalis, quàm Episcopalis legendus Ducangius in suo Glossario. Obiit porrò S. Aldricus anno 856.

XIII. Gregorii Epistola de Ebbone Remensi Archiepisc. supposititia.

In eodem Conciliorum Tomo VII pag. 1575 extat alia Epistola ejusdem Gregorii Papæ, *ad Episcopos, & orthodoxos fideles*, qua Ebbonem Remensem Archiepiscopum, ab Episcopatu anno 835 depositum, ut conjurationis in Ludovicum Imperatorem reum, in pristinum gradum restituit. Verùm Sirmondus, qui in Appendice ad Concilia Galliæ Tomo 3, primus eam è tenebris eruit, brevem hanc notam ex codice Laudunensi, ex quo ea Epistola descripta, subjecit: *Hæc compilata Epistola, quàm sit mendax, ipsa evidens ratio monstrat: quia tempore Gregorii, cujus nomine ista conscribitur, Imperator Hludovicus ab Imperio est depulsus, & Ebbo post restitutionem ipsius Imperatoris suo & Episcopali judicio est depositus, & à Sergio successore Gregorii sub laica tantùm communione est condemnatus.* Cùm igitur priùs obierit Gregorius, quàm gesta sint varia, quæ literis ab eo mandata perhibentur, ea Epistola merè fictitia; quod etiam evincunt gesta sub Sergio II Papa in causa Ebbonis, de quibus suo loco.

XIV. Missi Imperiales justitiam Romæ exercent sedente Gregorio IV.

Sedente Gregorio IV, quo anno incertum, Missi Imperiales à Ludovico Augusto ad justitias faciendas Romam directi, judicarunt litem, quæ pendebat inter Romanam Ecclesiam, & Abbatem Monasterii Farfensis, seu Acutiani, in Ducatu Spoletano siti. In Excerptis enim Chronici ejusdem Monasterii Farfensis apud Duchesnium Tomo 3 legitur, Legatis in judicio residentibus, propositam esse in palatio Lateranensi coram eis controversiam de quibusdam possessionibus, & Ingoaldum ejusdem Monasterii Abbatem, retulisse, *quòd Domni Adrianus, & Leo Pontifices per fortiam invasissent res hujus Monasterii, idest curtem Corvinianum, & curtem S. Viti*, &c. *Unde tempore Stephani, Paschalis, & Eugenii semper reclamaverat, & justitiam minimè invenire poterat.* Cùm primo die finis causæ imponi non potuisset, res dilata, tandemque auditis utriusque partis rationibus, ac maturè discussis, pronunciatum est secundùm Monasterium. Verùm Gregorius IV judicatis stare noluit, & à Missorum Imperialium sententiâ ad Imperatorem appellavit. *Hæc supradicti Missi, sive Judices audientes judicaverunt, ut Gregorius Advocatus Pontificis retraderet ipsas curtes Audulfo Advocato ad partem hujus Monasterii, quod facere noluit. Sed & ipse Apostolicus dixit nostro judicio se minimè credere, usque dum in præsentia Domni Imperatoris simul venirent*, inquit Auctor Chronici Farfensis ex Actis ejusdem Monasterii. Hoc est illustre exemplun ad asserendam auctoritatem judiciorum Imperialium in Romana urbe.

XV. Gregorius PP. Ostiam civitatem mœnibus munit.

Cùm Saraceni universas Italiæ oras classe piraticâ infestarent, & ad Italiam totam occupandam animum adjicerent, Gregorius Papa imminens malum avertere, quibus valuit viribus, festinavit, & Ostia Tiberina, jam vetustate mœnibus collabentibus, antiquam civitatem, novis muris munire

munire aggressus est, & veterem in novam mutare, quam absolutam *Gregoriopolim* appellavit. Hæc constant non solùm ex Anastasio in Vita Gregorii, sed & ex Frodoardo in Fragmento de Pontificibus Romanis apud Mabillonium Sæc. 3 Benedict. parte 2.

Præterea curas arcendis corde volutans
Hostibus, instaurare novis de mœnibus urbem.
Fundatamque locans firmis erigere muris
Persistit, proprioque vocat de nomine quondam
Hostia, quæ priscis gliscens sit dicta colonis.

XVI. *Ecclesias multas instaurat, & ornat.* Gregorium prætereà Ecclesias plurimas instaurasse, & donis cumulasse refert Baronius ex Anastasio, quæ paucis verbis perstringit idem Frodoardus laudatus.

Marci Basilicam renovans multo auget honore
Quam priùs excoluit votis, nunc dotibus ornans.
Hanc pluresque alias opulento fœnore ditans,
Ductibus undarum reparat fomenta parari,
Atque domum Petri prisco de more rigari.
Ecclesiam divæ virtutum luce Parentis
Effulgere videns, devoto attollit honore.
Laudibus instructas adhibet statuitque catervas,
Præmunitque domum, donis locupletibus explens:
Disponensque Altar, Sanctorum busta coartat.
Diversas revocat fabricas, cellasque, gradusque,
Atria, picturas, exedras, claustra, lavacra.

XVII. *Ultimum diem claudit.* Anastasius neque annum mortis Gregorii, nec dies & menses, quibus supra annos sexdecim Ecclesiam Romanam rexit, memorat. Sed annum mortis, nempe octingentesimum quadragesimum quartum, habemus ex Sigeberto, Mariano Scoto, Hermanno Contracto in Chronicis, & ex Annalista Bertiniano, aliisque; nam illi, qui eam mortem conferunt in annum 843, annum vel à Paschate, vel à die 25 Martii auspicantur, ideoque die vigesima quinta Januarii anni 844, quo Gregorius obiit, adhuc numerant annum 843. Gregorium mortuum dixi die 25 Januarii, quia cùm constare videatur Sergium II ejus successorem ordinatum esse quarto Idus Februarii, post dierum quindecim interpontificium, quod legitur ex variis MSS. Anastasianis, in fine editionis Regiæ citatis, in Catalogis 4 & 6 Criticæ Baronianæ præfixis, ac in libro 2 Orderici, constare pariter debet Gregorium mortuum esse die 25 Januarii, quæ fuit sententia Onuphrii in Chronico Ecclesiastico, & Sigonii lib. 5 de Regno Italiæ, & quæ est omnium verosimilior, de hoc enim nihil certi statui potest. Gregorii virtutes fusè refert Anastasius in ejus Vita.

SERGIUS II *Pontif. CIV.*

Anno Domini DCCCXLIV.

I. *Sergius II fit PP.* CUm jam observaverimus, post Gregorii IV mortem Sedem vacasse diebus quindecim, rectè Baronius, post Sigonium lib. 5 de Regno Italiæ, & Onuphrium in Chronico Ecclesiastico, scripsit Sergium II, natione Romanum, ex patre Sergio Regionis quartæ, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archipresbyterum ordinatum à Gregorio Papa decessore, consecratum esse Romanum Pontificem die decima mensis Februarii, in quam anno octingentesimo quadragesimo quarto Dominica incidebat; ex Sedis enim ejus duratione patebit, eum circa illum diem ordinatum esse.

II. *Nomen non mutavit.* Platina in Sergio II ait: *Sunt qui Sergium primò quidem Os porci appellatum fuisse dicant, & ob turpitudinem cognomenti, Sergii nomen sumpsisse, eamque consuetudinem ad nostros manasse, ut qui Pontifices crearentur, suo omisso, majorum nomina sibi inderent, licèt ab omnibus non sit observatum.* Sed, ut notavit Onuphrius in Notis ad Platinam, primus, qui priscum morem mutavit, fuit Octavianus, qui Joannis XII nomen assumpsit: & Sergius, qui *Os porci* appellabatur, non fuit Sergius II, uti idem Platina, & Godefridus Viterbiensis in Chronico credidere, sed Sergius IV, ut in ejus Pontificatu dicetur.

III. *Consecratur inconsulto Imperatore.* Jam superius diximus Gregorium IV non priùs ordinatum esse, *quàm Legatus Imperatoris Romam veniret, & electionem populi qualis esset*, examinasset. Verùm post Gregorii mortem Romani, inconsulto Lothario Imperatore, qui patri, anno 840, mortuo successerat, Sergium non solùm elegerunt, sed etiam consecrandum curarunt. Quod cùm ad aures ejusdem Imperatoris pervenisset, Drogonem Archiepiscopum Metensem, cum Ludovico filio, magno cum Francorum exercitu Romam direxit, ut ait Anastasius. Unde non immeritò Sigebertus in Chronico scripsit, Lotharium misisse Ludovicum filium Romam ad confir-

mandam electionem Sergii Papæ, vel potius ad impediendum, ne inposterum Pontifex electus consecraretur absque præsentia Missorum Imperialium, ut aliquot ante Sigebertum sæculis literis mandavit Annalista Bertinianus ad annum 844 scribens: *Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex decessit, cui Sergius succedens in eadem Sede substituitur. Quo in Sede Apostolica ordinato, Lotharius filium suum Hludovicum cum Drogone Mediomatricorum Episcopo dirigit, acturos, ne deinceps decedente Apostolico quisquam illic præter sui jussionem, missorumque suorum præsentiam ordinetur Antistes. Qui Romam venientes honorificè suscepti sunt. Peractoque negotio Hludovicum Pontifex Romanus unctione in Regem* [nempe Longobardiæ] *consecratum cingulo decoravit.*

IV. Ludovicum Lotharii Imp. filium honorificè recipit.

Ludovicus itaque Lotharii Imperatoris filius verè anni 844 Romanum iter arripuit, postquam à Lothario patre Rex Longobardiæ, seu Italiæ renunciatus est. Anastasius enim ait, Sergium Papam *in ejusdem excellentissimi Regis occursum universos Judices ad ferè novem milliaria ab urbe Romana* direxisse. Jam igitur Ludovicus à patre Rex dictus fuerat. *Et dum Urbi penè unius milliarii spatio appropinquasset*, idem Pontifex *universas militiæ scholas, unà cum Patronis direxit, dignas nobilissimo Regi laudes omnes cantantes*. Obviam illi etiam direxit *venerandas cruces, item signa, sicut mos est Imperatorem aut Regem suscipere*. Tum Ludovicus Rex ad Sanctum Petrum properavit, quem *Pontifex in gradibus ipsius Apostolicæ Aulæ in ipso die Dominico post Pentecostem suo cum Clero expectavit*, ideoque die decima oct.va mensis Junii. *Tunc mutuo se complectentes, tenuit idem Ludovicus Rex dexteram antedicti Pontificis.* Postea Pontifex omnes januas beati Petri claudi præcepit, & Regi sic locutus est: *Si pura mente, & sincera voluntate, & pro salute Reipublicæ, ac totius Urbis, & hujus Ecclesiæ huc advenisti, has mea ingredere januas jussione: sin aliter, nec per me, nec per meam jussionem istæ tibi portæ aperientur.* Cùmque Rex respondisset, quòd nullo maligno animo, vel malo ingenio advenisset, Pontifice præcipiente portæ apertæ sunt, & in eandem Aulam B. Petri ingressus est Clerus, & Populus acclamantes: *Benedictus qui venit in nomine Domini &c.* Sicque cum Pontifice ipse Rex, simulque omnes Episcopi, Abbates, & Judices ad Confessionem B. Petri appropinquantes, Deo gratias reddiderunt. *Et data à prædicto almo Pontifice super populum oratione, ab Ecclesia omnes pariter regressi sunt.*

V. Italiæ Regem non Augustum coronat.

Dominicâ verò die sequente, decimâ nempe quintâ ejusdem mensis Junii die, omnes Archiepiscopi, & Abbates, & omnes qui cum Ludovico Rege venerant Franci, omnesque pariter Romanorum nobiles in eadem Principis Apostolorum Basilica sunt congregati, tuncque *Pontifex manibus suis ipsum Ludovicum Imperatoris filium, oleo sancto peruugens, regali ac pretiosissima coronavit Corona. Regemque Longobardis præfecit, cui regalem tribuens gladium illic eo subcingi jussit. Deinde Missarum celebritate finita, ab Ecclesia omnes cum Rege lætantes regressi sunt.* Quæ omnia desumpta sunt ex Anastasio, cui haud facilè assentiendum perperam arbitratur Baronius, assirmanti Ludovicum nonnisi de Regno Longobardorum fuisse à Sergio Papa coronatum; putat enim Baronius eum tunc etiam coronatum Imperatorem. Sed præterquamquòd Annalista Bertinianus à nobis mox laudatus etiam asserit Ludovicum in Regem consecratum, diplomata, quæ signant annum primum Ludovici conjunctum cum anno octingentesimo quadragesimo quarto, explicari debent de primo ejus regni Longobardici anno; unctus est enim in Imperatorem à Leone IV. Papa anno 850, cùm antea anno 849, in Imperii consortium ascitus fuisset, ut pluribus ostendit Annotator Baronii, tam in Criticâ, quàm in Dissertatione Hypatica.

VI. Drogonem Episc. Metensem Vicarium Apost. in Gallia & Germania sistit.

Anastasius refert devastationes, & tumultus à Francis excitatos, cùm Ludovicus Romam advenit, atque Drogonem Archiepiscopum Metensem commovisse omnes Episcopos ac proceres adversùs Sergium Papam. Verùm idem Baronii Annotator, Anastasium falsis rumoribus deceptum arbitratur, non solùm quia Drogo Antistes fuit pietate clarissimus, sed etiam quia eum Romæ consistentem, Sergius Pontifex suum Vicarium in Gallia, & Germania renunciavit, ut docet Annalista Bertinianus laudatus scribens: *Hludovicum Pontifex Romanus unctione in Regem consecratum cingulo decoravit. Drogonem verò Episcopum sui Vicarium Galliarum, Germaniarumque partibus designavit.* Sergii Papæ literas ad Galliæ, & Germaniæ Episcopos pro Legatione Drogonis publicavit Sirmondus Tomo tertio Conciliorum Galliæ; in iisque Sergius inquit: *Ad nostræ humilitatis vicem cunctis Provinciis trans Alpes constitutis, Drogonem Archiepiscopum Metensem gloriosi quondam Karoli Imperatoris filium, cujus beatissimi moderatoris industria Romanorum Francorum concorporavit Imperium, cautâ deliberatione constituimus; ut quia Serenissimi atque Piissimi filii nostri Magni Imperatoris Hlotarii, ejusque fratrum dilectissimorum filiorum nostrorum Hludovici, & Caroli Regum avunculus* (idest Patruus) *est, insuper sanctitate, doctrinaque conspicuus, ab hac Sede sanctissima Apostolorum Principis auctoritate percepta, vestris necessitatibus vice nostra idoneus ubique minister existat. Et quia omnium vestrorum solicitudinem illi gerere* præ-

præcipimus, omnium volumus obedientia commutari, &c. Quòd si Anastasii narratio de Drogone vera esset, hic certè à Sergio Papa dictus non fuisset *sanctitate, doctrinaque conspicuus*.

VII. *Hæc Legatio effectu caruit.*

Antequam ex ea legatione recedam, observandum venit, Drogonem in ejus executione passum esse contraditionem ab Episcopis ægrè ferentibus eam illi potestatem datam. Canon enim undecimus Concilii Vernensis eodem anno 844 celebrati in ditione Caroli Calvi Regis his verbis conceptus est: *De prælatione Reverendissimi Drogonis definire aliud non audemus, nisi expectandum quàm maximè cogi potest Galliæ, Germaniæque Conventum; & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antistitum inquirendum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, si quid tale alicui committi potest, & non alia, quam quæ prætenditur, latet causa, illi potissimum convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ vestræ propinquitatis privilegio sociatur.* Hincmarus in Epistola 44 cap. 30 testatur Episcopos Gallicanos Legationi Drogonis intercessisse, imo eam effectum sortitam non esse: *Quod affectu ambiit*, inquit Hincmarus de Drogone loquens, *effectum non habuit, & quod efficaciæ usu, non consentientibus quibus intererat, obtinere potuit, patientissimè, ut cum decuit, toleravit; ne scandalum fratribus Consacerdotibus generans schisma in sanctam Ecclesiam introduceret. Quem tantæ generositatis, ac dignitatis virum quisque nostrum imitari debuerat, ne indebitè peteret, quod non habebat, qui sine contentione non exequi pertulit, quod adeptus fuerat.* Drogo postea vixit usque ad annum 855, ex quo ruit quod Baronius in Addendis ad annum 844 scribit, eum scilicet Româ ad suos reversum è vita migrasse.

VIII. *Sergius Sacramentum fidelitatis Ludovico Regi præstari non patitur.*

Inter Præsules, qui fuerunt in comitatu Ludovici Regis cum Drogone, Anastasius tredecim numerat è Provincia Romana, & Archiepiscopum Ravennatensem, atque Francos à Sergio II postulasse, *ut omnes Primates fidelitatem ipsi Hludovico Regi per sacramentum promitterent; quod prudentissimus Pontifex fieri nequaquam concessit, sed sic orsus est illis*: „ Quia si vultis domno Lo„ thario Magno Imperatori hoc sacramen„ tum ut faciant solummodo, consentio at„ que permitto. Nam Hludovico ejus filio, „ ut hoc peragatur, nec ego, nec omnis „ Romanorum nobilitas permittit. *Tunc demum in eadem Ecclesia sedentes pariter tam beatissimus Pontifex, quàm magnus Rex, & omnes Archiepiscopi, atque Episcopi, stantibus reliquis Sacerdotibus, & Romanorum, ac Francorum Optimatibus fidelitatem Lothario Magno Imperatori semper Augusto promiserunt.* Ex quo apparet nullum dominium habuisse in urbe Roma Reges Italiæ, sed Imperatorem jus supremum in ea obtinuisse, & ideo jure merito Sergium noluisse, ut Ludovico Regi fidelitatis sacramentum præstaretur, sed Lothario Imperatori.

IX. *Ebbonem Remensi sede depositum laica communione contentum esse jubet.*

Sed ut ad Anastasii narrationem redeam, scribit is Ebbonem, quem in Gregorio Papa IV diximus Remensi Archiepiscopatu pulsum, in comitatu Ludovici Regis fuisse, & à Sergio Pontifice postulasse ejus auctoritate Ecclesiæ reconciliari. Verùm Pontifex *nec communionem inter Clericos dignum esse suscipere dicebat, sed inter communem populum communicandi tantummodo licentiam* haberet. Verum itaque est, quod superius diximus, Epistolam Gregorii IV pro Ebbonis restitutione esse fictitiam, cùm Sergius Gregorii successor, eum laica tantùm communione contentum esse jusserit. Lotharius quidem Imperator ab eodem Sergio literas exegit *pro repetendo judicio de Ebbonis depositione*, ut refert Flodoardus lib. 3 cap. 2 Historiæ Remensis; & Carolus Calvus Rex Gundboldo Rotomagensi Episcopo præcepit, ut cum ceteris regni sui Episcopis hanc querelam dirimeret, sed cùm Ebbo non compareret, *Gundboldus & ceteri Episcopi, qui apud Parisios tunc convenerant*, nempè 16 Kalendas Martii anni 846, literis suis ei diœcesim Remensem interdixere, donec definitionis sententiam ab ipsis coram generali Conventu perciperet. Verùm Ebbo de Sede recuperanda non amplius cogitavit, ut ex Flodoardi laudati narratione constat, ubi additur Ebbonem supervixisse usque ad annum 851.

X. *Benevent. Ducem ad pedum oscula suscipit.*

Ludovico Rege Italiæ adhuc Romæ existente ad eum venit Siconulphus Princeps Beneventanorum, quem Rex honorificè suscepit. Sed cùm *ardenti pectore* desideraret *videre Pontificem, & ab eo benedictionem recipere. Quem cùm Præsul suscepisset, solo prostratus, pretiosos ipsius pedes humiliter osculatus, & ab eo benedictione suscepta ab ejus conspectu alacriter Deo gratias referens regressus est*, inquit Anastasius. Post hæc Ludovicus Rex Papiam Longobardorum Regum sedem rediit.

XI. *Indulgentia ei afficta.*

Baronius anno 847 scribit, se in marmorea tabula antiquitus scripta legisse, Sergium II *indulgentiam* concessisse *trium annorum, & trium quadragenarum* omnibus, qui Ecclesiam Sanctorum Sylvestri, & Martini, ad quam multa corpora Sanctorum transtulerat, visitassent. Sed Mabillonius in Præfatione ad Sæculum V Benedictinum num. 107, ubi de antiquitate Indulgentiarum pluribus disserit, rectè ait, vereri se, ut explorata sit hac de re auctoritas, cùm sæculo X extent quidem vestigia Indulgentiarum, sed non hoc modo definitarum; & Papebrochius in Conatu Chronico-Historico Dissertatione 17, quæ est de his Indulgentiis à Sergio II, ut prætenditur, concessis,

& de

SÆC. IX. SERGIUS II.

& de Stationariis sancto Gregorio Magno attributis, ostendit Indulgentiarum usum hodie in Ecclesia sub ea formula frequentem, vix ante sæculum XII in antiquis monumentis reperiri; ac Tabulam illam, de qua Baronius, ante pauca sæcula sculptam fuisse.

XIII. *Indulgentia Stationum S. Gregorio M. perperam tributa.*

Divus Thomas inquit in 4 Sentent. distinct. 20 quæst. 1 art. 5, agens de Indulgentiis, post hæc verba, *sicut quando Papa dat, ut qui vadit ad unam Ecclesiam habeat septem annos de Indulgentia*, addit *cujusmodi etiam indulgentiæ à B. Gregorio in Stationibus Romæ concessæ sunt*; & ante S. Thomam Guillelmus Antissiodorensis, postea Parisiensis Episcopus, lib. 4 Summæ Tract. 6 cap. 9. Sed uterque absque examine historico secutus est errorem vulgi, attribuentis S. Gregorio ejus nominis primo Indulgentias Stationum, multis post sæculis institutas; nempè sæculo IX, cùm vulgus cœpisset eas ad ipsarum Stationum Auctorem S. Gregorium Magnum referre, eumque errorem, ut certam veritatem arripuissent Scholastici veteres, qui ipsorum disciplinis informatos Pontifices etiam in eo capite (quod alioquin non Theologicum, sed Historicum erat) sua auctoritate pertraxére, eo tempore, quo nemo adhuc incumbebat eradendis Antiquitatibus Ecclesiasticis, sacrarumque ceremoniarum originibus illustrandis. Quare mirùm Baronium, & Bellarminum, qui ad insignem Theologicarum rerum scientiam minimè vulgatem antiquitatis Ecclesiasticę cognitionem addidére, vulgari opinioni subscripsisse; cum is Indulgentiarum, de quo agimus, usus doceri nequeat sæculo XI prior fuisse, & sine literis propagatum per tot sæcula, quot à S. Sylvestro ad sæculum XI intercurrére, gratis afsumatur, & absque ulla pietatis jacturâ historicè negetur; ut scribit Papebrochius laudatus, qui hæc fusius prosequitur. Joannes quidem Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 2 cap. 18 scribit, hunc sanctum Pontificem *Stationes per Basilicas, vel beatorum Martyrum Cœmeteria* ordinasse, sed de Indulgentiis ne verbum quidem habet, sicuti neç Anastasius Bibliothecarius, aut Guillelmus itidem Bibliothecarius, qui uterque vixit ferè usque ad finem sæculi noni.

XIII. *Indulgentia sæculo 10 indefinitè concessa.*

Sæculo postea decimo Indulgentias indefinitè concessas fuisse, scribit Mabillonius laudatus; quarum certior est illa, quam Salomon Constantiensis Episcopus à Papa accepit. Ille ob procuratam trium suorum adversariorum necem, Romam profectus est *veniam* petiturus. A Papa *verò benignè susceptus, cùm ibi supplicans aliquandiu moraretur, indulgentiam sibi ab eo plorans petiit. Tandem ab Apostolico indulgentiam adeptus domum revertitur*, inquit Ekkehardus part. 1 pag. 45. Eandem gratiam Udalricus Augustensis Episcopus accepisse memoratur apud Gerardum in ejus Vita num. 61. Is quippe Romam ultimò profectus, *votorum antea ibi dispositorum promissionibus devotissimè expletis, & gravissimorum emolumentorum, & Indulgentiarum donis acceptis reversus est*. Ita indefinitè tunc temporis Indulgentiæ concedebantur.

XIV. *Ad certum tempus sæculo 11 definita.*

Sed sæculo sequenti, nempe undecimo, Indulgentiæ ad certum tempus, vel in perpetuum, & quidem passim occasione dedicationis Ecclesiarum datæ sunt. Celebris præ ceteris & plena fuit *Indulgentiarum* gratia ab Alexandro II impertita in dedicatione Ecclesiæ Casinensis, nempe tam iis, quos tunc præsentes esse contigerat, quam omnibus, qui per octo continuos dies eò conventuri essent, *confessorum peccatorum absolutione* concessa, ut legitur Chronici Casinensis lib. 3 cap. 31. Urbanus II anno 1098 Andegavos sese contulit: *Tunc in Septuagesima dedicata est Ecclesia Sancti Nicolai ab ipso Papa, qui Edicto jussit, ut in eodem termino, quo dedicationem fecerat, judicium publicum celebraretur unoquoque anno apud Sanctum Nicolaum, & septima pars pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur*, ut inquit Fulco Comes in Spicilegii Dacheriani Tomo 10 pag. 396. Idem factum anno sæculi XII vigesimo à Callisto II, qui dedicata Maurianensi propè Stampas Ecclesia, *annuam peccatorum remissionem in dedicationis anniversario constituit*, ut legere est apud Dacherium Tomo 4 pag. 369.

XV. *Plenaria data sæculo 12. & sequentibus.*

Ejusdem sæculi 12 anno quadragesimo sexto Eugenius III ad ferendas locis sacris suppetias, fideles animavit Indulgentię plenariç beneficio, ut *omnium, de quibus corde contritto confessionem fecissent, indulgentiam obtinerent*, teste Sancto Bernardo Epistolâ 322 num. 5, qui Epistolâ 394 eam *largissimam* appellat. Alia Indulgentiarum plenariarum exempla refert Mabillonius laudatus, à Bonifacio VIII, & Clemente VI concessarum, quę tandem ad singulos annos viginti quinque extensæ sunt. Generalis, & plena est Indulgentia B. Mariæ de Portiuncula, omnium scilicet peccatorum, *quæ cùm fuisset tam humiliter, quàm constanter à B. Francisco postulata, fuit tandem à Summo Pontifice* (Honorio III) *liberalissimè, & gratissimè concessa, quamvis diceret ipse summus Pontifex, non esse consuetudinis Apostolicæ Sedis talem Indulgentiam facere*, inquit Rainerius de Mariano de Arecio Ordinis Minorum, qui testatur se id audivisse à Benedicto de Arecio, Religioso ejusdem Ordinis, socio S. Francisci. Rainerii testimonium ex veteri codice MS. recitat Stephanus Baluzius Tomo IV Miscellaneorum pag. 490, in quo & dicitur, eam *primæ dies Kalendarum Augusti* fuisse affixam.

XVI. Indulgentia ab Episcopis dari solita.

Non soli Romani Pontifices, sed & Episcopi etiam jam dudum Indulgentiarum concessione usi sunt. Intet primos Pontius Arelatensis Antistes anno millesimo, cùm Montis-majoris Ecclesiam dedicasset, hanc gratiam ei largiri voluit, *cum suorum Canonicorum assensu*, ut si aliquis publicæ pœnitentiæ addictus in eam veniat *in die dedicationis ejus, aut semel in anno cum sua vigilia, & adjutorium dederit ad opera Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quæ modò noviter construitur in prælibato monte, ex parte Domini nostri Jesu Christi, & ex nostra sit absolutus ab ipso die, quo suam vigiliam fecerit, de tertia parte majorum peccatorum, unde pœnitentiam habet acceptam*, &c. *denique illos, qui de minoribus peccatis sunt confessi, & habent acceptam pœnitentiam, si venerint ad dedicationem prædictæ Ecclesiæ, aut semel in anno cum sua vigilia, & cum adjutorio ad opera Sanctæ Mariæ, absolvimus de una medietate acceptæ pœnitentiæ usque ad unum annum, vel datarum, in quo dedicatio celebrabitur prædictæ Ecclesiæ*, ut legitur in Epistola ejusdem Pontii Tomo 6 Spicilegii Dacheriani pag. 427 relata. Ibidem pag. 441 extat alia Epistola Rajambaldi Archiepiscopi etiam Arelatensis pro dedicatione Ecclesiæ S. Mariæ de Correno Gallo provinciæ vico, in qua legitur, ut *pœnitenti, qui ad eam in consecratione* ejus advenerit, *tertiam partem pœnitentiæ* remittat Episcopus, & *Ecclesiam*, idest ejus ingressum, *usque ad caput anni* ei reddat, & pacem, quæ ad annum 165 referuntur. Hanc verò potestatem Rajambaldus *à Sancto Petro* se accepisse dicit.

XVII. Ad quadraginta dies coarctata.

Dein hæc Indulgentiarum gratia, qua potiebantur Episcopi, ad quadraginta dies coarctata est ante annum 1284; ipso namque anno Simon Bituricensis Archiepiscopus Abbatiam Angliæ diœcesis Pictaviensis visitans, multis Crucesignatis pro negotio Aragoniæ, auctoritate Domini Papæ, & Legati centum dies Indulgentiæ contulit, *& auctoritate sua quadraginta*, ut legere est apud Baluzium eodem Tomo 4 miscellaneorum pag. 211. Etsi autem ad quadraginta dies passim redactæ essent Episcoporum Indulgentiæ, nihilominus Joannes de Ordine Teutonicorum, Laconiensis Episcopus, Monasterium Scuteranum diœcesis Argentinensis in Alsatia visitantibus relaxat *centum dies criminalium, & annum venialium* anno 1288, ut videre est apud Jodocum Coccium de Dagobert. cap. 9. Non immeritò itaque Josephus Maria San-Felicius ad inferioris Rheni tractum anno 1659 Nuncius Apostolicus, in Epistola eo anno data, & ab Henschenio ad diem 26 Martii, in commentario prævio ad vitam Sancti Ludgeri recitata, commentitiam credit S. Svidberti canonizationem per Leonem III, quia in ea commemorantur plures Indulgentiæ à Leone concessę colentibus, aut Ecclesiam S. Svidberti visitantibus; *Quandoquidem*, inquit, *Indulgentiarum usum hodie in Ecclesia frequentem non comperio ante Urbanum II, qui anno 1096 proficiscentibus ad expeditionem Jerosolymitanam Indulgentias, seu pœnitentiarum alterius speciei relaxationem concessit: licèt harum institutum [diversimode tamen] ab ipsis Ecclesiæ incunabulis viguerit, nempe per libellos Martyrum durante Ecclesiæ persecutione; deinde per redemptionem pœnitentiarum, juxtà antiquos canones Burchardi, Ivonis, & Romanum pœnitentiale*. Ex dictis tamen constat Urbano II præivisse Alexandrum II, quem, præter Indulgentiam superius memoratam, *absolutionem de offensis, si resipiscentes in futurum caveant Comiti* Rogerio, *& omnibus qui in lucranda de Paganis Sicilia, & lucratam in perpetuum ad fidem Christi retinendo auxiliarentur*, mandasse legimus apud Malaterram lib. 2 cap. 31. Qua de re vide dicenda in Alexandro II. Longè antiquius Indudulgentiæ concessæ exemplum nobis suppeditat codex, qui extat in bibliotheca Patrum Oratorii Romani Vallicellana, de quo hæc habet Mabillonius Tomo 1 Musei Italici pag. 69. „ In hoc codice Bedę liber de divisione temporum auctior est „ editis. Ad hæc *Ordo Romanus* sæculo nono scriptus, itidem vulgatis amplior. Sed „ antiquius *Sacramentarium Romanum*, in quo „ hæc notanda: *Mense Junio die 22 Sanctorum Martyrum* 1380, *quorum vigiliæ „ cum silentio, & jejunio est celebranda, & „ concessum est eis pro illo uno die annum di„ mittere in pœnitentia*. Hoc antiquum in„ dulgentiæ concessæ exemplum. Ita Mabillonius. Quare si illud Sacramentarium antiquius sit sæculo nono, ut ipse ait, concludendum est antiquiorem esse Indulgentiarum usum eo modo, quo nunc conceduntur, quam hactenus à viris doctis existimatum fuerat.

XVIII. Sergii II Papa obitus.

Baronius ex Anastasio refert Sergium II Romanam Sedem rexisse *annis tribus, & mense uno*, sed in exemplaribus Anastasianis Moguntinensi, & Parisiensi semel & iterum legitur, eum sedisse *annos tres*, nulla mensium, aut dierum mentione facta; quod idem habent omnes ferè Catalogi Criticæ Baronianæ præfixi, & Honorius Augustodunensis: quare cùm ordinatus fuerit circa diem decimum mensis Februarii anni 844, sedit *annos tres*, demptis diebus aliquot, ab Anastasio, numero rotundo loquente, neglectis; certum est enim eum obiisse die vigesimaseptima mensis Januarii anni 847, ut ad eum annum disertè scribit Annalista Bertinianus: *Sergius Romanus Pontifex*, inquit, *6 Kalendas Februarii defungitur, & Leo in ejus locum eligitur*. Post tam clarum testimo-

SEC. IX. SERGIUS II. ftimonium, de anno, menfe, & die mortis Sergii nullum dubium fupereffe poteft, nullum enim ex his memorat Anaftafius.

XIX. Ejus virtutes. Præter Ecclefiam Sanctorum Silveftri & Martini, cujus fuerat Presbyter Cardinalis, & ad quam multa Sanctorum corpora tranftulit, plures alias vel reftauravit, vel decoravit, vel exornavit Urbis Bafilicas, de quibus legendus idem Anaftafius, qui & ejus virtutes compendio defcribit: *Erat*, inquit, *origine infignis*, *fide purus*, *prædicatione liberior*. *Deo humilis*, *hominibus clarus*, *vultu alacris*, *mente alacrior*, *Ecclefiarum Gubernator*, *plebium cultor*, *pauperum fautor*, *viduarum tegmen*, *confolator indigentium*, *largitor difperforum*, *congregatorum confervator*, *inanium fecularumque rerum contemptor*, *folis in fapientiæ divitiis avidus*, *& amator*. Sepultus eft in Bafilica B. Petri, ejufque epitaphium inventum in Altari Sancti Sixti, quod erat ante Ecclefiam S. Martini in introitu Ecclefiæ Bafilicæ B. Petri juxta fertatam, repræfentat Baronius. SEC. IX. SERGIUS II.

LEO IV *Pontif. CV.*

Anno Domini DCCCXLVII.

I. Leo IV Sergio II fuccedit. NEc dum Sergius Pontifex *ad fepulturam debitam fuerat deportatus*. *Et ecce omnes à noviffimo ufque ad primum una voce*, *undique fimul concordia Leonem venerabilem Presbyterum*, *fibi futurum Pontificem* flagitarunt, & in Lateranenfe palatium cum folitis ceremoniis deduxerunt, ac pedes ejus ofculati funt, inquit Anaftafius. Quod de electione, & inthronizatione intelligendum, non verò de confecratione Leonis, quæ dilata eft per duos menfes, & dies quindecim. Nam in duplici codice MS. Anaftafii Freheriano, & in uno Thuaneo, in fine editionis Parifienfis relatis, in quibufdam Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, & prætereà in Orderico lib. 2 legitur, poft mortem Sergii Sedem vacafse *menfes duos*, *& dies quindecim*. Leo itaque IV, patriâ Romanus, patre Rodoaldo, Presbyter confecratus à Sergio II, & Titulo SS. quatuor Coronatorum præpofitus, ordinatus eft tantùm Pontifex Romanus die undecima menfis Aprilis, quæ anno octingentefimo quadragefimo feptimo in feriam fecundam Pafchatis incidebat.

II. Ordinatur fine permiffu Imp. & quare. Caufa tam longi interpontificii, feu dilationis confecrationis Leonis deducitur ex ipfomet Anaftafio, qui paulò poft laudata verba, fubjungit: *Romani quoque*, *ut diximus*, *novi electione Pontificis congaudentes*, *cœperunt iterum non mediocriter contriftari*, *eò quòd fine Imperiali non audebant auctoritate futurum confecrare Pontificem*, *periculumque Romanæ urbis maxime metuebant*, *ne iterùm*, *ut olim*, *aliis ab hoftibus fuiffet obfeffa*. *Hoc timore*, *& futuro cafu perterriti*, *eum fine permiffu Principis Præfulem confecraverunt*, *fidem quoque illius*, *five honorem poft Deum per omnia*, *& in omnibus confervantes*. Quibus verbis fignificat Anaftafius veritos effe Romanos, ne Saraceni iterum in Urbem prorumperent; quia, ut prodit Annalifta Bertinianus ad annum 847, *Mauri ac Saraceni Beneventum* invaferant, *& ufque ad Romana confinia* populabantur. Metuebant prætereà, ne in Lotharii Imperatoris odium, offenfionemque incurrerent, fi Leo, ficut Sergius ejus deceffor, ante Legatorum ejus adventum confecraretur. Quare cùm, Franciâ à Normannis tunc infeftata, expectanda effet tutioris itineris opportunitas, vel fortè Legatis metu, captivitate, aliifque cafibus in itu, & reditu impeditis, Romani ad ordinationem Leonis IV procedendum putarunt, fub hac tamen proteftatione, quòd ea in re in nullo læfam vellent fidem, & honorem Imperatori debitum, ut explicat Papebrochius in Sergio II. Et hæc eft germana caufa interpontificii per menfes duos, & dies quindecim continuati.

III. Serpentem lethiferum miraculo fugat. Ipfo Pontificatûs Leonis initio, fanctitas ejus miraculis eft comprobata, nam, tefte Anaftafio, Romæ juxta ædem S. Luciæ in Orphea, bafilifcus, dirum ferpentis genus, venenato fuo fpiritu omnibus, qui ad cavernam ejus accedebant, repentinum afferebat interitum. Itaque trepidantibus ad tantum periculum univerfis, Pontifex folemni jejunio, ac precatione perfectis, in die Afsumptionis Virginis Mariæ è Patriarchio exiit cum hymnis, & canticis, Sancta Dei matris præcedente Imagine, ad Bafilicam Sancti Hadriani Martyris, pedibus cum Clero procefsit, inde ad Bafilicam S. Virginis ad Præfepe perrexit; & cùm ad fpecum, ubi cubare ferpens dicebatur, appropinquafset, catervâ fidelium, quâ ftipabatur, fubfiftere jufsâ, imperterrito animo ad os cavernæ, unde peftifer erumpebat afflatus, accefsit, atque oculis, & palmis in cœlum intentis, Deum omnipotentem, ut terrâ illa pefte populum liberaret, oravit. Quo facto, repente ferum virus ferpentis evanuit. *Ab eodem enim die*, fubdit Anaftafius, *ipfe mortifer bafilifcus ita effugatus*, *& ab*

& ab ipsis projectus est antris, ut ultra in illis locis nulla læsionis ejus macula appareret.

IV. *Octavam Assumptionis B. Virginis instituit.* Ut de tanto beneficio Beatæ Virginis in Cœlum assumptæ festo die, & ope Romanis collato gratias Deo rependeret Leo Pontifex, *Octavam Assumptionis Beatæ Genitricis diem, quæ minimè Romæ antea colebatur, vigiliis sacrisque matutinis cum omni Clero pernoctans laudibus, in Basilica ejusdem semper Virginis Dominæ nostræ quæ foris muros juxta Basilicam beati Laurentii Martyris sita est, celebrari præcepit*, inquit idem Anastasius. Id autem anno primo sui Pontificatûs, nempe anno 847, Leonem Papam statuisse, scribit Sigebertus ad eum annum: *Decrevit, ut Octava Assumptionis S. Mariæ in Ecclesia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat.* Pro festo Assumptionis vide dicta in Sergio Papa hujus nominis primo.

V. *Incendium miraculosè extinguit.* Sicut in fugando serpente lethifero virtus enituit tanti Pontificis, ita in extinguendo incendio patefacta est fides ipsius, potentiâ crucis pollens. Rem primo Pontificatûs ejus anno etiam gestam, sæpè laudatus ita recitat Anastasius: *Et aliud miraculum, quod ipse almus Pontifex fecit, narrare breviter inchoamus. In ipso, quod memoravimus superiùs, Pontificii sui exordio, Saxonum vicum validus ignis invasit, qui flammarum violentiâ cuncta comburere cœpit validius, ubi populorum congregata multa sunt agmina, quę hujus incendii flammas volebant extinguere; sed ventorum flatibus altius extendebatur ignis in aëre, cuncta comburens atque comminuens, ita ut propiùs ad B. Petri Apostolorum Principis Basilicas perveniret, Saxonum, & Longobardorum Domos, ac porticum concremans. Quo audito ipse beatissimus Pontifex anxiùs illuc celeri cursu profectus est: & ut obvius ante ignis impetum se præpararet, Dominum deprecari cœpit, ut hujus incendii flammas extingueret, & ubi Crucis propriis frequentavit signacula digitis, amplius ignis extendere flammas non potuit, & beati virtutem ferre non valens Pontificis, extinctas flammas redegit in cinerem.*

VI. *Ingentia ornamenta Ecclesiis Urbis confert.* Cùm autem idem Pontifex videret Basilicas Principum Apostolorum omni ornatu, atque decore à Saracenis spoliatas, in hoc adjecit animum, ut quæ ad splendorem, & cultum earundem spectarent, procuraret; quod & summa diligentia, & immenso sumptu præstitisse, narrat Anastasius; qui, præter alia multiplicia argentea, aurea, gemmataque ingentis pretii, ac miri operis dona, aliaque pretiotissima ornamenta, cùm iisdem, tum aliis Urbis Ecclesiis, sui Pontificatûs tempore ab eo collata, meminit Ciborii super Altare Sancti Petri positi, ponderis mille sexcentarum, & sex librarum argenti purissimi, cui superpositę essent coronæ aureæ quatuor, & calices item aurei sexdecim, delphinique quatuor ponderis librarum quadraginta duarum: itemque alterius Ciborii argentei super Altare B. Pauli positi, ponderis librarum nongentarum quadraginta sex: sed & novi pariter constructi Ciborii ex argento purissimo, ac deaurati & gemmis ornati, ponderis trecentarum, ac tredecim librarum, & semis, quod posuit super Altare Ecclesiæ SS. Quatuor Coronatorum, cujus, ut diximus, fuerat Presbyter.

VII. *Saracenos Romam invadere conantes vincit.* Ne interim Basilica Sancti Petri Saracenorum amplius pateret incursibus, anno Pontificatûs sui secundo, Christi 848, indictione duodecima mense Septembri ejusdem anni inchoatâ, opus ingens, à Leone tertio decessore suo tentatum, aggressus est; nimirum, ut novam construens civitatem, mœnibus ambiret Basilicam S. Petri, ad quod opus Lotharius Imperator, ac fratres Reges Francorum, non modicam ministrarunt pecuniam, ut tradunt Anastasius, & Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis sæpius laudato. Hanc urbem secundo sui Pontificatus anno inchoatam, sexto tantùm absolutam esse mox videbimus. Eodem verò anno secundo, Christi 849, saltem indictione duodecima nondum elapsâ, cùm Romæ innotuisset, Saracenos ex Africa, ingenti comparata classe, iterum in Italiam ad Urbis excidium properare, Leo Pontifex muros dirutos refecit, multa corpora sanctorum, quibus securissimè civitas custodiretur, è cœmeteriis eruta, intra illam invexit; sicque mirabiliter factum videtur, ut Neapolitani, aliique ipsis vicini populi, appropinquantibus Saracenis ad Romanum portum, spontè accurrerint cum classe optimè instructa ad subveniendum Ecclesiæ Romanæ, quos Ostiam missos vehementiùs accendit; quò & ipse profectus est, ut eis animos adderet. Ad beatorum pedum oscula prostrati Duces ac milites supplicarunt, ut Eucharistiam ex illius manibus sumerent, ut protectione Corporis, & Sanguinis Dominici communiti, fortiùs contra hostes Christiani nominis pugnarent. Votis ipsorum annuit Sanctus Pontifex, & sacra communione donatis bene precatus est. Altera die navali certamine inito Saracenorum classis dispersa, eorumque plurimi in ipso pręlio periére, plerique captivi Romam perducti, quorum nonnullos, ad terrorem, Romani Proceres furca suspendi jussere, ceteris gratia facta.

VIII. *Leoninam civitatem ædificat, & Centumcellas restituit.* Leo Pontifex hac parta victoriâ captivorum operâ usus est in restituendis Ecclesiis, & extruendis mœnibus, quibus Vaticanum cinxit, Leoninamque urbem de suo nomine appellavit. Inclusa itaque Ba-

silica

silica Sancti Petri Apostolorum Principis in nova illa civitate, *in sexto consecrationis suæ*, anno scilicet 852, eam dedicavit: *Fuit*, inquit Anastasius, *die illo* (nempe dedicationis) *magna cunctis lætitia, videlicet die septimo, & vicesimo mensis Junii, pridie ante beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli vigilias.* Quomodo hæc se habuerint, pluribus narrat in ejus Vita idem Anastasius Bibliothecarius, qui aderat; qui & subjicit de instauratis ab eodem Pontifice allatum civitatum mœnibus, deductaque in urbem Portuensem colonia ex habitatoribus insulæ Corsicæ, qui ob frequentes Saracenorum incursiones coacti fuerant patriam deserere, quos in urbem Portuensem novis munitionibus adauctam benignè recepit, cùm fidelitatem ipsi, ac successoribus jurassent. Ac denique inferiùs addit de civitate Centumcellensi, diu ante ab iisdem Saracenis eversa, & ab eodem Pontifice loco munitiori, divinitus ei per visum ostenso, restituta, quam ex suo nomine Leopolim appellavit; eamque per circuitum lustrans solemnibus cæremoniis Sanctissimæ Trinitati consecravit anno sui Pontificatûs ultimo.

IX. *Ludovicum II Augustum coronat.*

Lotharius Augustus anno 844 Ludovicum filium Italiæ Regem renunciavit, eumque Romam misit, ubi à Sergio II Longobardorum, seu Italiæ Rex inunctus est, ut suo loco diximus. Anno verò 849 idem Imperator eundem Ludovicum Regem in Imperii consortium adscivit, Romamque iterum anno 850 misit, ut coronam Imperialem à Leone Papa acciperet. Hoc ultimum nos docet Annalista Bertinianus, qui ad eundem annum 850 scribit: *Lotharius filium suum Ludovicum Romam mittit, qui à Leone Papa honorificè susceptus, & in Imperatorem unctus est.* Ex diplomatibus hujus Ludovici Imperatoris Annotator Baronii ad eum annum deducit, ejus coronationem à Leone IV factam die secundâ mensis Decembris ejusdem anni, ut apud ipsum legere est, ubi & observatur Ludovicum II, quartum Imperatorem ex gente Francorum, ipso quo coronatus est die, more Imperatorum Orientalium Consulatum perpetuum capessisse, eâque in re Lotharii patris exemplum secutum esse, qui vivente Ludovico Pio patre, sese Consulem dixit, contra Græcorum Imperatorum consuetudinem.

X. *Pallium ad usum quotidianum Hincmaro Archiep. Remensi non permissum.*

Flodoardus lib. 3 Historiæ Remensis cap. 20 apud Baronium ad annum 849 scribit: *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus *pro suæ sanctitatis, ac sapientiæ reverentia per interventionem Lotharii Imperatoris Pallium ad quotidianum suscepit usum à quarto Leone Papa, à quo jam aliud perceperat in designatis sibi solemnitatibus debitè fruendum. Quem quotidianum pallii usum nulli unquam Archiepiscopo se concessisse, vel deinceps concessurum esse idem Papa in Epist. tunc ad eum directâ testatur.* Sed commentitiam esse hujusmodi concessionem Cardinalis Bona lib. 1 Rer. Liturgic. cap. 24 num. 16 deducit ex Epistola 47 Nicolai I Papæ ad ipsum Hincmarum, & ex ejusdem ad Nicolaum responso. Cùm enim Nicolaus Pontifex sibi valde displicere scripsisset, quòd ille Pallio uteretur ultra dies sibi ab Apostolica Sede indultos, respondet Hincmarus Tomo 2 editionis Sirmondi circa finem Epist. 26 his verbis: *postremò de Pallio à mea præsumptione non certis temporibus, & juxtà morem aliis Metropolitanis definitis uso, inde vestræ Sanctitatis auribus intimatum esse indignitati meæ scripsistis, auctoritati vestræ veraciter fateor, quòd & in istis regionibus per alios, si vobis placuerit, rescire valebitis, quia nisi in die Natalis Dominici, & in die Sanctæ Resurrectionis ejus, vix in toto anno eodem Pallio utor.* Falsa igitur est Flodoardi narratio, ipsomet Hincmaro teste, qui oppositam sibi usurpationem facilè potuisset diluere prolato Leonis privilegio, si extitisset. Præterea, ut diximus in Marco Papa, tum Archiepiscopi, tum Episcopi Pallio uti non poterant nisi intra Ecclesiam quibusdam & designatis diebus cùm Missarum solemnia celebrarent; & hoc usque ad Agapitum II, ut suo loco dicetur, ideoque illud Leonis IV privilegium Hincmaro concessum, planè supposititium videtur.

XI. *Synodum Romæ celebrat.*

Anno Christi 853, Leonis Papæ septimo, idem Pontifex mense Decembri Synodum Romæ cum 67 Episcopis in Basilica Sancti Petri celebravit, in qua Canones 42 disciplinam Ecclesiasticam spectantes promulgavit. Inter Episcopos, quatuor adfuere à Lothario & Ludovico Augustis Legati, scilicet Joseph Eporegensis, Nottingus Brixiensis, Petrus Spoletinus, & Petrus Aretinus. Canones verò in ea promulgati, quatuor exceptis, sunt iidem, nonnullis additionibus aucti, quos Eugenium II edidisse in sua Synodo Romana diximus. In eadem Leonis IV Synodo Anastasius Tituli S. Marcelli Presbyter Cardinalis *ab omnibus canonicè est depositus, eò quòd Parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruit, & in aliena usque hodie demoratur. Qui cùm neque ad duo pro eo congregata Concilia venire vellet, neque per Apostolicas Epistolas, neque per tres vocatus Episcopos, Nicolaum videlicet, Petronatium & Joannem, ideo meritò uno consensu secundùm quod de talibus sacris continetur Canonibus, eum Sancta Synodus deposuit, & Sacerdotali honore privavit*, inquit Anastasius Bibliothecarius in Vita Leonis. Ejus autem damnationis sententiam Leo super valvas argenteas scribi jussit, ut in eadem Synodo legitur, ex quâ tria discimus. Primum, maximam jam tunc fuisse

Cat-

SAEC. IX. LEO IV.

Cardinalium dignitatem, cùm tres Episcopi Anastasium Cardinalem Presbyterum ad Synodum canonicè vocaturi missi fuerint. Secundum, Cardinales, saltem Episcopos & Presbyteros, tunc ad residentiam obligatos fuisse. Tertium denique, paulatim usum inductum esse, ut in Actis publicis anni Pontificatûs Romanorum Pontificum notarentur; Concilium enim hoc celebratum dicitur, *anno Pontificatûs Sanctissimi, ac coangelici, & universalis quarti Papæ Leonis septimo*.

XII. Alfredum Saxonum Occident. Regem ungit.

Ethelvolphus Occidentalium Saxonum Rex quatuor filios genuit Ethelbaldum scilicet, Ethelbertum, Ethelardum, & Alfredum, omnes deinceps Occidentalium etiam Saxonum Reges, sed inter eos Alfredus magis enituit, utpote belli, & pacis laude clarissimus, quique non minus doctrinæ, & literarum, quam regni terminos dilatavit. Hunc Ethelvolphus pater, qui eum cæteris omnibus plus diligebat, Romam ad Leonem Papam anno 853 misit, ut moribus pariter, & religione informaretur. Hæc constant ex Vita ejusdem Alfredi, ab Assero, qui cum eo familiariter vixit, scripta: *Eodem anno*, inquit, nempe 853, *Ætelwalfus Rex præfatum Aelfredum magno nobilium, & etiam ignobilium numero constipatum, honorificè Romam transmisit. Quo tempore Dominus Leo Papa IV Apostolicæ Sedi præerat*. Subdit postea Asserus: *Leo IV præfatum Aelfredum oppidò ordinans, unxit in Regem; & in filium adoptionis sibimet accipiens confirmavit*. Hic est celebris ille Rex Alfredus, qui Pastorale Divi Gregorii, ejusque quatuor libros Dialogorum Saxonicè vertit, necnon Historiam Bedæ de gente Anglorum, quæ sæculo elapso Cantabrigiæ, non parvo Historiæ Anglicæ bono edita fuit. Plura alia scripsit, de quibus legendus Guillelmus Cave in Historia literaria. Porrò Leonem Papam, Alfredum sanctissimis præceptis institutum coronasse, Matthæus Westmonasteriensis etiam memorat.

XIII. Suessionense Concilium confirmare renuit.

Ebbo, quem in Gregorio IV Remensi Sede depositum diximus, Wlfadum, aliosque Clericos post depositionem ordinaverat. Quare Hincmarus ejus in eadem Sede successor, in Concilio Suessionensi, cui cum Venilone Senonensi, & Amalrico Turonensi Metropolitis anno 858 præfuit, Wlfadum, ejusque socios gradibus suis dejecit, ut videre est Canone primo, & in Actis Synodalibus ejusdem Concilii. Frodebertus illorum Clericorum unus, dato proclamationis libello, se ac socios, ordines ab Ebbone bona fide suscepisse contestatus est. Hæc vera licèt, ac justa esset Clericorum defensio, Hincmarus tamen Actionibus 6, 7, & 8 decrevit cum aliis Episcopis, ut dicti Clerici gradibus Ecclesiasticis privati manerent; ex indulgentia tamen Synodi, Caroli Francorum Regis precibus annuentis, communione fruerentur. Hujus Synodi confirmationem à Leone IV obtinere tentavit Hincmarus, quod Pontifex renuit, præsertim quòd Wlfadus, & socii per proprias literas Apostolicam Sedem appellassent. Præcepit Leo, ut Hincmarus ad Concilium cum dictis Clericis occurreret, ad quod suum ipse Legatum direxerat, ad renovandum judicium vice sua: ita ut si iisdem dejectis Clericis contigisset, ut in ipsa debuissent depositione persistere, & obedire renuissent, atque ad Sedem Apostolicam iterum provocassent, illis ad eam veniendi licentia minimè negaretur, ne ejusdem sanctæ Sedis dissolveretur privilegium. Cum quibus præcepit, ut Hincmarus, vel missus ab eo procurator veniret, quatenus cum fratribus suis Episcopis collato negotio, & utraque parte conveniente, causa eorum à sancta Sede canonicè finiretur. Verùm Leonis IV examen, ac judicium fugit Hincmarus, & post mortem ejus Benedicto III ejus successori obrepsit, ut ibidem dicetur.

XIV. Ludovicum Imp. Romae suscipit.

Cùm Gratianus magister militum, & Romani Palatii Superista, ut scribit Anastasius, à Daniele militum pariter magistro accusatus fuisset apud Ludovicum II Imperatorem, consilia agitare de transferendo ad Græcos Imperio, rem non spernendam ratus Ludovicus, nec literis præmissis Pontifici, Romam venit. Venientem honorificè suscepit Leo Papa, sicut mos erat, super gradus majores Beati Petri, *& ipso Imperatore cum sanctissimo Leone Pontifice, omnibus Romanis Proceribus pariter, & optimis Francis sedentibus de prædicta accusatione placitum habuit*. Tunc Daniel dixit coram omnibus: *Iste Gratianus habuit mecum consilium hanc Romanam terram de vestra tollere potestate, & Græcis tradere illam*. Subdit Anastasius, Danielem falsi testimonii crimine convictum fuisse, sed tamen Imperatorem eum de mortis periculo liberasse. Qua ex narratione manifestè liquet, verùm esse, quod in Leone III, & in Paschali diximus, Imperatores Francos, non solo Defensorum, & Protectorum Ecclesiæ titulo, sed urbis Romæ dominio verè potitos esse.

XV. Usum mitræ Anschario Episc. Hamburgen. concedit.

Mabillonius in Præfatione Partis 2 Sæculi IV Benedictini num. 182 meminit privilegii a Leone Papa IV Anschario Hamburgensi Pontifici concessi, quo ipsi, ejusque successoribus præter usum Pallii, jam à Gregorio IV Anschario tributum, concedit *ornari caput ejus mitrâ*, & *portari ante ipsum crucem*. Quod argumento est, inquit, cuivis Episcopo citra privilegium non licuisse, mitrâ, quam alii *cidarim*, alii *laminam* vocant, caput ornare. Certè Trajectenses ad Rhenum Episcopi, saltem à Sæ-

SÆC. IX. LEO IV.

à fæculo octavo ad duodecimum, usi non sunt mitrâ; quod licèt Joannes à Leidis in Chronici Belgici lib. 4 cap. 2 in Trajectensis Ecclesiæ inopiam rejiciat, ipse tamen Mabillonius referendum putat in antiquum morem, quòd scilicet non omnibus citra privilegium Episcopis mitræ usus olim competeret. Alexander enim Papa III Godewaldo Episcopo Trajectensi hunc usum impertiit quasi gratuitò, ut apparet ex ejus literis ab eodem Auctore lib. 16 cap. 10 relatis: *Episcopalem*, inquit Alexander, *mitram tibi, tuisque successoribus deferendam concedimus*. Deinde neque in ordine Romano disertè, nec apud Amalarium, aut Rabanum, neque in vulgato Alcuino de divinis officijs, ubi de ordinandis Episcopis, ulla mitræ mentio habetur.

XVI. *Mitra antiquitas.* Onuphrius Panvinius in Explicatione vocum obscurarum ad calcem Vitarum Romanorum Pontificum, asserit, mitrarum usum in Romana Ecclesia non ante sexcentos annos esse. Eadem est sententia Hugonis Menardi in Notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii Papæ pag. 362. Sed usum mitræ non solùm in Orientali, verum & in Occidentali Ecclesia longè ante annum millesimum obtinuisse, certissimum est, tum ex antiqua effigie lapidea S. Petri ante annos mille erecta ad portam Ecclesiæ Corbejensis monasterii, tum ex tabellis, & imaginibus summorum Pontificum, quas ex antiquis Romanæ urbis monumentis æri incisas repræsentant Bollandiani in propileo mensis Maii, quorum post S. Sylvestrum maxima pars, cum mitra oblonga, & rotunda, ut in lapidea S. Petri Corbejensis effigie cernitur; tum ex Theodulphi Aurelianensis Episcopi Carmine 3 lib. 5, ubi de ornamentis Pontificis ita canit:

Illius ergo caput resplendens mitra tegebat.

Qui plura hac de re cupit, legat Auctores laudatos, & Edmundum Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 4 num 13, & seqq. Quo tempore usus mitræ Abbatibus concessus, dicetur in Alexandro II.

XVII. *S. Leo IV. VI. moritur.* Anastasius scribit non multò post Ludovici Imperatoris reditum ex Urbe, Leonem Papam in Domino obdormisse XVI *Kal. Augusti*, seu die decima septima mensis Julii, & ejus Pontificatûs initio dixerat, eum sedisse *annos octo, menses tres, dies quinque*, sed legendum, *dies sex*, ut habetur in quarto, & sexto Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, in Orderico Vitali lib. 2, in Chronicis Hermanni Contracti, & Martini Poloni, in Honorio Augustodunensi, & in Auctore Anonymo Chronici S. Vincentii propè Vulturnum fluvium in Provincia Capuana apud Duchesnium Tomo 2 Scriptorum Francorum; sicque Leo IV, qui consecratus fuerat die undecima Aprilis anni 847, obiit die decima septima mensis Julii anni octingentesimi quinquagesimi quinti, postquam Ecclesiam Romanam gubernasset annos octo, menses tres, & dies sex, ut disertè etiam legitur in codice MS. Anastasii Thuaneo ad Bibliothecam Colbertinam translato.

XVIII. *Ejus virtutes & Sanctitas.* Leonem IV Pontificatu dignissimum fecere pietas, humilitas, benignitas, justitiæ amor, charitas plebis, beneficentia in pauperes, assiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio sacra, prudentiæ cum simplicitate morum admirabilis conjunctio; ejusque sanctitas, ex mox dictis, miraculis est comprobata, unde nomen ejus sacris fastis adscriptum est ad diem 17 mensis Julii. De ejus corporis Translatione vide dicta in Leone III. Homiliam conscripsit, quam quisque Episcoporum in Synodis Diœcesanis recitaret ad Clericos, quâ edocerentur Ecclesiastica officia, quæ extat in collectionibus Conciliorum. Sepultus est in Ecclesia S. Petri.

JOANNA PSEUDO-PAPISSA

Ante finem Sæculi XIII, vel sequentis initium incognita.

I. *Fabula de Joanna Papissa vix hodie defensa.* Recentes fabulæ de Joanna Papissa impugnatores cõmuniter Marianum Scotum ejus primum auctorem faciunt, quòd in ejus Chronico Francofurti anno 1583 edito, hæc verba legantur ad annos 853, & 854. *Leo Papa obiit Kalendis Augusti. Huic successit Joanna mulier annis duobus, mensibus quinque, diebus quatuor.* Obiit autem Marianus Scotus anno 1086. Sed Ptolemæus Lucensis Ordinis Prædicatorum huic opinioni adversatur in Historia sua Ecclesiastica, quam Guillelmo de Bajona Presbytero Cardinali Tituli S. Cœciliæ anno 1312 creato, dicavit; in ea enim ita scribit: *Omnes quos legi, præter Martinum* (nempe Polonum) *tradunt post Leonem IV fuisse Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum VIII*, seu Joannam Papissam. Ex quo deducitur Ptolomæi Lucensis ætate, seu sæculo decimo quarto hanc fabulam non Mariano Scoto, sed Martino Polono fuisse attributam, ideoque non illum, sed hunc creditum fuisse primum ejus auctorem, aut scriptorem. Verùm neutri commentum illud adscribendum esse ostendemus, postquam pau-

cis illud refutaverimus; in ejus enim refutatione non multùm immorandum, quia licèt aliàs à Romanæ Sedis hostibus libentissimè audiretur, hodie tamen ab iis, qui majori impetu in eam feruntur, vix defenditur, præsertim ab anno 1649, quo David Blondellus Calvinianus Minister hoc monstrum luculenter confutavit in familiari Elucidatione quæstionis, quam Gallico idiomate scripsit, *Utrum mulier in Sede Pontificia Romæ sederit.*

II. *Anastasio Bibliothecario incognita.*

Leone IV, Romano Pontifice, die 17 Julii, ut scribunt Anastasius Bibliothecarius, & Luitprandus, anni 855, demortuo, paucis post diebus, eodem Anastasio teste, Benedictus hujus nominis III electus est: *Leo quidem*, inquit, *ubi hac luce subtractus Præsul occubuit*, MOX *omnis Clerus istius Romanæ protectæ Sedis, universique Proceres .... congregati sunt ..... Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno consensu, unoque conamine, Benedictum pro tantis, quibus pollebat, sacris operibus, Pontificem promulgaverunt eligere.* Refert postea decretum electionis ad Imperatores Lotharium, & Ludovicum missum esse, tandemque post interpontificium duorum mensium, & dierum quindecim, Benedictum præsentibus Imperialibus Legatis, consecratum ordinatumque esse Pontificem, & quidem post diem 27 Septembris ejusdem anni. Ex mente igitur Anastasii, Abbatis Romani, tunc viventis, & forsan electionis, & consecrationis Benedicti testis oculati, immediatè post mortem Leonis IV, electus est Benedictus III, pauloque post ordinatus. Purum itaque commentum est inter Leonem IV, & Benedictum III, Joannam fœminam sedisse annis duobus, mensibus quinque, & diebus quatuor, ut legitur in Mariani Scoti Chronico.

III. *Item Hincmaro Remensi Archiep.*

Præter Anastasium habemus alium testem per suos missos quasi præsentem saltem ordinationi Benedicti III, Hincmarum scilicet Remensem Archiepiscopum id testantem in Epistola XXVI ad Nicolaum Papam ejusdem Benedicti successorem data, quæ extat Tomo 2 editionis Sirmondi pag. 298, in qua ait: *Missos meos cum literis Romam direxi. Quibus in via nuncium venit de obitu Papæ Leonis. Pervenientes autem Romam cum præfatis literis, & intervenientibus prædictis Episcopis, domnus nomine, & gratia Benedictus, mihi, quod nostis, privilegium inde direxit.* Missos Hincmari, cùm in via certiores facti essent de obitu Leonis IV, annis duobus, mensibus quinque, & diebus quatuor in via substitisse, scilicet usque ad mortem Joannæ Papissæ, & Benedicti III ordinationem, quis credat? Cœptum itaque iter prosecuti sunt, ut Hincmari verba evincunt, & Romam non multò post advenientes, Benedictum electum, vel jam forsàn ordinatum invenerunt, à quo privilegium, quod petebant, obtinuerunt. Ex quo solo loco luce meridianâ clarius est, Benedictum statim Leoni suffectum fuisse, non verò post duos annos cum dimidio. Papissa igitur in cathedra Apostolica non sedit post Leonem IV, & ante Benedictum III.

IV. *Item omnibus scriptoribus Latinis noni sæculi.*

Ipse Nicolaus Papa hujus nominis primus, immediatus Benedicti III successor, hunc Leoni IV immediatè etiam successisse non obscurè significat in Epistola XLVI, undecim annis post Benedicti creationem, die nempè sexta Decembris anni octingentesimi sexagesimi sexti scripta ad Concilii Suessionensis, Episcopos, in qua ait: *Apostolicæ Sedis Pontifex Leo, qui fratris Hincmari propositum noverat, ab hac luce subtractus est: cùmque Sanctæ memoriæ Benedictus Vir Apostolicus ei successisset in ordine Pontificatûs, rursus Reverendus Hincmarus arma præparat.* Ado item Viennensis Archiepiscopus, qui anno 875 obiit, in Chronico enumerans Pontifices Romanos à Gregorio IV ad Nicolaum primum, nullam Joannæ Papissæ mentionem facit, sed Leoni IV immediatè successisse Benedictum III disertè habet: *Pontifex Romanus Gregorius*, inquit, moritur, *atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto Leo succedit. Quo obeunte Benedictus in Sede Apostolica substituitur.* Idem habet Annalista Bertinianus, qui Annales suos terminat anno 882, quique ad annum 855 ita scribit: *Mense Augusto, Leo Apostolicæ Sedis Antistes defunctus est, eique Benedictus succedit.* Ita Annalista ille, qui postea testatur, Benedicto III successisse Nicolaum I; Nicolao I, Hadrianum II, Hadriano II, Joannem VIII; ita ut, juxta eum, Joanna Papissa, nec inter Leonem IV, & Benedictum III sedere potuerit, nec inter subsequentes Pontifices collocari.

V. *Græcis etiā Sedis Rom. hostibus eodem sæculo viventibus.*

Hanc fabulam non solis Latinis ejusdem sæculi noni, sed ipsis etiam Græcis Latinæ Ecclesiæ infensissimis hostibus eo ipso sæculo viventibus fuisse incognitam constat. Nam Photius lib. 1 de Spiritûs Sancti Processione adversùs Latinos, laudatus ab Allatio in confutatione fabulæ de Papissa, in quo enumerat Pontifices Romanos, qui suo tempore vixerunt, nullam Joannæ mentionem facit, sed disertissimis verbis Leoni IV subrogatum esse Benedictum III asserit: *Heri*, inquit, *& nondum secunda generatio præteriit, nobilis ille Leo, qui & miraculis editis potest gloriari, omnem omnium excidens prætextum hæreticorum .... sed & mitis, & mansuetus, & asceticis certaminibus inclitus Benedictus, post eum in Archieratrico Throno successor, hoc idem, & amplectendo, & confirmando haud secundus esse nitebatur, licèt tempore*

secun-

secundus esset. Metrophanes pariter Smyrnæus Episcopus Pontificum sui temporis catalogum texens, in libro, quem de Spiritûs Sancti divinitate, ejusque ex solo Patre processione conscripsit, Benedictum immediatum Leonis successorem agnoscit, Benedicti successores Nicolaum I, Hadrianum II, & Joannem VIII, de Papissa ne verbum quidem habet. Fuit porrò Metrophanes Photio æqualis, & Romanæ etiam sedis hostis, qui ideo Papissam non siluisset, si tale dedecus ei contigisset.

VI. Item Græcis & Latinis sequentium sæculorum.

Posteriorum sæculorum Scriptores Græci usque ad sæculum decimum quartum, hanc Joannam Papissam summo silentio premunt; imò sæculo undecimo, cùm Leo IX Papa scribens ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum tanta confidentia Græcis exprobrabat, fœminam in Sedem Constantinopolitanam irrepsisse, isti non inveniuntur illud opprobrium in Romanam Sedem retorsisse. Si à Græcis posteriorum sæculorum ad Latinos transeamus, inveniemus Reginonem, & Luitprandum, Auctores sæculi decimi, Hermannum Contractum, & Lambertum Schafnaburgensem, scriptores undecimi; posteriorum denique sæculorum Historicos, Ademarum, Hugonem Flaviniacensem, Leonem Ostiensem, Joannem Cremonensem, Florentium Vigorniensem, Honorium Augustodunensem, Conradum Abbatem Urspergensem, Auctorem Anonymum Carminis de Romanis Pontificibus, quod in Eugenio III definit apud Mabillonium in præfatione partis 2 Sæc. VI Benedictini § 1 num. 6, aliosque plures posteriores, nequidem verbum de hoc monstro habuisse. Multa alia hanc in rem argumenta afferunt Onuphrius Panvinius in Notis ad Platinam, Baronius, Bellarminus, Ciaconius, Florimundus Remundus Senator Burdigalensis in libello de ea Gallicè edito, & à Joanne Carolo ejus filio Latinè reddito, Philippus Labbeus in Joannæ Papissæ Cenotaphio everso, David Blondellus loco laudato, & nuper Natalis Alexander dissert. 3 ad Historiam Ecclesiasticam sæculi IX, & X apud ipsos legenda; ea enim consultò prætermittimus, ne actum agamus.

VII. Ejus fabulæ auctor non est Marianus Scotus.

Solùm itaque nobis superest ostendendum neque Marianum Scotum, neque Martinum Polonum esse hujus fabulæ auctores, eamque Chronico etiam Sigeberti, & Vincentii Bellovacensis Speculo Historiali fuisse afsutam. Et primò quidem, quod attinet ad Marianum Scotum, Leo Allatius in *Confutatione fabulæ de Joanna Papissa ex monumentis Græcis*, num. 3 demonstravit in sinceris Mariani Scoti codicibus hanc fabulam non fuisse exaratam: testari Scriptorem non ignobilem, qui Metropolim Alberti Krantzii Notis illustravit ad librum 2 cap. 2 pag. 100 editionis Coloniensis anno 1574 curatæ, sed notam illam Typographos Francofordienses erasisse, Mariani Scoti codices aliquos antiquissimos, qui adhuc extant, nihil de Joanna Papissa habere, quod argumento est eam ejus Chronico fuisse additam. Certè Marianus Scotus à nullo ex hujus fabulæ assertoribus in suæ sententiæ patrocinium laudatus reperitur; imò Ptolemæus Lucensis, qui Marianum Scotum perlegerat, numero primo à nobis laudatus, disertè scribit, omnes Scriptores quos legerat, tradere *post Leonem quartum fuisse Benedictum III*, uno Martino Polono excepto, qui ponit *Joannem Anglicum VIII*. Quare Ptolemæi Lucensis ætate hæc fabula non legebatur in Chronico Mariani Scoti.

VIII. Assuta est Chronico Sigeberti, & Vincentii Bellovac. Speculo Hist.

Eadem ratio militat etiam pro Sigeberto Gemblacensi Abbate, in cujus codicibus antiquissimis MSS. eam fabulam non extare asserit idem Leo Allatius, & constat ex autographo Cœnobii Gemblacensis, quod ab Auberto Miræo editum est, in quo nulla mentio hujus Papissæ laciniæ. Idem dicendum de Speculo Historiali Vincentii Bellovacensis, in cujus libro 24 cap. 36 hæc fabula legebatur, in quo non extasse eo tempore, quo Ptolemæus Lucensis scribebat, ejus verba laudata nos dubitare non sinunt. Imò medio circiter sæculo decimo quinto, nondum in ejus Speculo legebatur, teste S. Antonino Archiepiscopo Florentino part. 2 Chronicorum tit. 16 cap. 1 § 6 ita scribente; postquam narrationem de Joanna Papissa exscripsit ex Martino Polono: *Verè*, inquit, *valdè mirandum, & cum Paulo clamandum*. „ O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm „ incomprehensibilia sunt judicia ejus, & „ investigabiles viæ ejus, *si verum fuit quod vulgò dicitur, & iste refert. Et quoddam signum sculpturæ marmoreæ, in via ubi hoc contigit, ob ejus rei memoriam positum dicitur. Vincentius tamen in Speculo Historiali, & Joannes de Columna nihil de hoc referunt. Sed etsi fuit verum, nullum tamen ex hoc salutis præjudicium: quia nec Ecclesia tum fuit sine capite, qui est Christus, undè influxum gratiæ percipit, &c.* Nec dici potest, hæc S. Antonini verba referri tantùm ad marmoream statuam, ita ut velit solùm, Vincentium Bellovacensem, & Joannem de Columna nihil de ea referre. Nam verba sequentia, *sed etsi fuit verum*, &c. manifestè ostendunt Antoninum ibi loqui de Joannæ Papissæ sessione in Cathedra Sancti Petri, ex qua dicit *nulli salutis præjudicium* obvenire posse, quia Ecclesia tunc non fuisset sine capite, si vera extitisset illa fabula, quòd non dixisset de positione marmoreæ statuæ. Supponit itaque Antoninus, cùm hæc scriberet, scilicet circa medi-

SÆC. IX. JOANNA.

medium fæculum XV, Vincentii Bellovacenfis exemplaria ea labe nondum fuifse confpurcata.

IX. *Martinus Polonus ea non publicavit.*

Magnus eft etiam eorum numerus, qui Martinum Polonum, anno 1278 demortuum, ridiculæ hujus fabulæ auctorem exiftimant. Sed Allatius loco laudato num. 5, & feqq. non folùm oftendit Martini Chronicon peffimè corruptum fuifse; verùm etiam in Bibliotheca Vaticana extare hujus Auctoris antiquiffimum exemplar, in quo poft Vitam Leonis IV, nulla fit Joannæ Papifsæ mentio, neque in margine, eâdem, vel alterâ manu fcripta, aut quidquam aliorum induftriâ erafum. Certè Martini Poloni Chronicon jam olim fuiffe interpolatum, obfervavit Suffridus Petrus, ideoque ad fidem MSS. codicum emendatum illud edi curaverat Antuerpiæ Typis Plantinianis anno 1584. Verùm licèt narrationem de Papiffa, aliena manu intrufam, non apprehenderit, ideoque eam vulgaverit; obfervavit tamen MSS. codices neque excufos omnes, neque fingulos inter fe convenire, & in codice Tergenloenfi MS. nec numerum, nec nomen haberi in catalogo Pontificum, fed narrationem illam de Papiffa, veluti fabulamentum, Leoni IV appendicis loco adjectam. Quod confidentius afferuiffet, fi tunc edita fuiffet Bibliotheca Cæfarea, à Lambecio poftmodum publicata, qui lib. 2 cap. 8 teftatur, in ea Bibliotheca reperiri quatuor codices MSS. Chronici Martini Poloni, in quibus ejufdem fabulæ mentio non extat, nec unquam extitit; indeque jure merito concludit Martinum, falsò haberi pro auctore vel approbatore abfurdiffimi ejus commenti; & ejus Chronicon non nifi poft ejus mortem, quæ anno, ut diximus, 1278 contigit, partim malitia falfariorum hæreticorum, partim nimia credulitate imperitorum, labe illa contaminatum fuiffe, & quidem poft dictum annum 1278; ideoque, vel definente fæculo XIII, vel initio fæculi XIV, quo Ptolemæus de Luca florebat. Unde in nullis Romanorum Pontificum Catalogis, five Vaticanis, five Colbertinis, five aliis ante annum 1400 exaratis, pfeudo-papiffæ Joannæ nomen legitur, quod tamen in multis poft eum annum fcriptis habetur. Ex quibus Criticæ Baronianæ Auctor conjicit, ejus fabulæ originem Valdenfibus hæreticis adfcribendam effe. His adde Mabillonium in præfatione partis 2 fæculi VI Benedictini afferere, apud Francifum Abbatem de Campis extare alium codicem MS. Martini Poloni, in quo hæc fabula non legitur. Non extat etiam in vetuftiffimo MS. ipfi Martino Polono penè coætaneo, quod fumma fide, & diligentia excudendum curavit Joannes Fabricius Cæfar Præmonftratenfium alumnus Coloniæ Agrippinæ anno 1616. Unde ipfe etiam Guillelmus Cave in Hiftoria literatia fub Martino Polono, hanc Papiffam inter fabulas recenfet.

SÆC. IX. IOANNA.

X. *Ea fabula fæculo XV novis figmentis aucta.*

Porrò qui Martini Poloni Chronicon ea labe infecit, fcripfit fœminam illam vocatam fuiffe *Joannem Anglicum*, ex Moguntia oriundam, & in folemni fupplicatione peperiffe, Templum inter Sancti Clementis, & Colifæum, atque in hujus execrationem facinoris fupplicationes folemnes per hanc deinceps viam non tranfiiffe. Theodoricus Niemus, qui anno circiter 1413 fcribebat, addidit ftatuam in memoriam iftius eventûs erectam fuiffe. Guillelmus verò Brevin, qui de feptem præcipuis Romæ Ecclefiis fcripfit, & Platina, qui obiit anno 1481, fellam perforatam commenti funt, in qua fexus novi Pontificis exploraretur, quæ *fella Stercoraria* dicebatur. Sed hæc funt pura commenta ad iftius monftri perfectam formationem excogitata. Nam primò, quod fpectat ad eam ftatuam, quæ Romæ olim vifebatur, hæc mulieris fpeciem præ fe non ferebat, nec infantem recens natum, & pannis involutum, vel inter matris ubera pofitum, fed puerum grandiorem, qui præire videretur. Quamobrem prifcum potius Ethnicorum Sacerdotem ad facrificium, præeunte miniftro, pergentem, aut aliquod Gentilium Numen, hanc ftatuam referre, viri rei antiquariæ periti pridem obfervarunt: maximè cùm altera manu palmæ ramum humero innixum deferret, quod Summorum Pontificum infigne non eft, qui crucem aut claves manibus geftantes affinguntur. Statua autem illa tempore Sixti V fublata eft, qui viam, in qua pofita erat, rectiorem duci & amplificari curavit, ut & plures alias, ad Urbis decorem & ornamentum.

XI. *Ufus fedis Stercorariæ.*

Quantum ad fedem Stercorariam, Mabillonius Tomo I Mufæi Italici parte I pag. 59 fcribit, fe vidiffe in clauftro Bafilicæ Lateranenfi adjuncto tres fedes confusè cum varia fupellectile conjectas: unam ex marmore albo, olim in porticu Bafilicæ pofitam, in qua novum Pontificem collocari mos erat, *Stercorariam* appellatam: alias duas porphyreticas, & quidem perforatas, quæ ante capellam S. Silveftri quondàm exiftebant, in quibus Pontifex recens confecratus itidem fedebat. Obfervat autem Pontificem novum, eo ritu in Bafilicæ Lateranenfis poffeffionem induci folitum, ut primò ad thronum Pontificalem, qui in apfide Bafilicæ ftabat, *omnes Epifcopos, & Cardinales*, ut loquitur Cencius, ad ofculum admitteret: *Deinde ad fedem lapideam, quæ dicitur Stercoraria*, ftantem in porticu, collocaretur, *ut verè dicatur*, SUSCITAT DE PULVERE EGENUM, ET DE STERCORE ERIGIT PAUPEREM: poftea ductus ad capellam Sancti Silveftri propè Latera-

tera-

SÆC. IX. JOANNA. tetanense palatium, primò sederet ad dextram in una ex illis sedibus porphyreticis, ubi claves Basilicæ à Priore S. Laurentii acciperet in signum regiminis & correctionis: demum ad sinistram in altera sedens, easdem claves eidem Priori restitueret. Ex quo, inquit Mabillonius, intelligitur, *Stercorariam* vocabulum traxisse, non ex forma (neque enim pertusa est, ut aliæ duæ), sed ex versu psalmi, qui, pontifice in ea sedente, canebatur, *& de stercore erigens pauperem*. Hæc *fœda loco*, non forma, nedum usu, appellatur in libro secundo de coronatione Bonifacii VIII, Auctore Jacobo Cardinale apud Bollandianos Tomo IV Maij pag. 471, ubi totus hic titus de tribus sedibus metricè describitur. *Fœda*, inquam, *loco*, nempe, quòd in porticu Basilicæ inferiori constituta esset, ut ex antecedentibus intelligitur.

XII. Ejusdem usus cessatio. Quando primùm harum sedium usus cœperit, non constat. De his, subdit Mabillonius, nihil invenimus ante sæculum duodecimum, quo tempore illarum fit mentio apud Cencium, uno sæculo ante fabulam de Papissa Joanna, idest ante Martinum Polonum, qui primus eam fabulam vulgavit. Tandem ritus ille, qui ad altiùs insinuandam novo Pontifici humilitatem, primùm inductus fuerat, post receptam apud nimium credulos de pseudo-Papissa fabulam, ita infamis evasit, ut ob hoc commentum penitùs abrogaretur, quod sæculo decimo sexto post Leonem X factam putat. Ceterùm non alia de causa sedes illas perforatas verisimile est, quàm quòd in antiquis Romanorum thermis repertæ, ob materiæ pretium, non ob formam, aptæ judicatæ sunt, quæ ad novi Pontificis sessionem adhiberentur. Ita Mabillonius, cui tamen quoad primum auctorem, seu narratorem fabulæ de Joanna Papissa, non assentitur Annotator Baronii, quòd Mabillonius laudatus pag. 27, ubi eam Martino Polono adscribit, non alio id argumento probet, quàm loco Ptolemæi de Luca à nobis superiùs num. 1 recitato, ex quo tantùm inferri debet, Ptolemæi ætate, Historiam Martini Poloni jam ea in parte fuisse interpolatam, & fabulam de Joanna Papissa recens excogitatam; cùm Ptolemæus, qui ad componendam suam Historiam, Historicos anteriores perlegerat, in uno Martino Polono, scilicet interpolato, se eam invenisse testetur. Valde itaque hallucinati sunt recentes Critici, qui fabulæ à tribus, aut ad summum à quatuor sæculis excogitatæ magnam antiquitatem tribuerunt. Porrò quæ mox de electione, & consecratione Benedicti III, Leonis IV successoris, ex Anastasio narrabimus, manifestè ostendent, ne vel unicum quidem diem inveniri posse vacuum illi fœmineo monstro, quod impudens Hæreticorum scurrilitas fabricavit inter Leonem IV, & Benedictum III, quodque justo major quorundam Catholicorum credendi facilitas suscepit. SÆC. IX. JOANNA.

BENEDICTUS III *Pontif. CVI.*

Anno Domini DCCCLV.

I. Benedictus III eligitur PP. & inthronizatur. ANno Christi octingentesimo quinquagesimo quinto, die decima septima mensis Julii, ut scribit Anastasius, Leone IV ex hac luce subtracto, Benedictus hujus nominis III, patriâ Romanus, ex patre Petro, Tituli Sancti Callisti Presbyter ab eodem Leone IV consecratus, electus est Romanus Pontifex summo omnium ordinum consensu, & statim Inthronizatus, ut constat ex eodem Anastasio ita scribente; *Leo quidem, ubi ex hac luce subtractus præsul occubuit, MOX simul omnis Clerus istius Romanæ à Deo protectæ Sedis, universique Proceres, cunctusque Senatus atque Populus congregati sunt, Domini clementiam exorantes, ut beatissimum illis omnibus dignaretur demonstrare Pastorem, qui culmen Apostolicum regere valuisset tranquillè. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno consensu, unoque conatime Benedictum, pro tantis quibus pollebat sacris operibus Pontificem promulgaverunt eligere. Illico verò alacri universa studio plebs, & populi cœtus ad Callisti Titulum properantes, Domino illum Omnipotenti, ut solitus fuerat, invenerunt fundentem orationem.* Cùmque Pontificatum suscipere flebili voce recusaret, illi *nullatenus acquieverunt, sed viribus cunctis ex eodem Titulo abstrahentes cum hymnis, & canticis spiritualibus, ampla exultatione, & ineffabili gaudio in Patriarchium Lateranense perducentes, Pontificali solio, ut mos est Pontificum, canaque consuetudo demonstrat, posuerunt.*

II. E Patriarchio ejicitur, sed postea iterum inthronizatur. Et post pauca subdit Anastasius: *His ita peractis, Clerus, & cuncti Proceres decretum componentes propriis manibus roboraverunt, & consuetudo prisca, ut poscit, invictissimis Lothario & Ludovico destinaverunt Augustis.* Legati à Clero, Senatu, populoque Romano ad Imperatores directi, ab Arsenio Eugubino Episcopo in partes tracti, fidem fefellerunt, & à Benedicti deficientes obedientiâ, Anastasium Presbyterum olim Cardinalem, quem à Romana Synodo sub Leone IV dignitare depositum

tum vidimus, in Sedem Sancti Petri per summum nefas intruserunt, consentientibus ipsis Legatis Imperialibus. Sed resistentibus magnâ constantiâ Episcopis, una cum Clero, populoque Romano, iidem Imperatoris Legati post triduum coacti sunt Anastasium expellere, & post indictum pro Ecclesiæ unitate triduanum jejunium, Benedictus ad Basilicam Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, descendit; è qua in Basilicam Dei Genitricis, quæ ad præsepe dicitur, deductus est, in qua omnes jejuniis, & orationibus tribus diebus vacarunt. Expletoque jejunio, omnes, qui Anastasio se conjunxerant, in præfatam Basilicam convenerunt, & procidentes vestigia ipsius Benedicti osculati sunt, & veniam petierunt. *Etiam ipsi Imperiales ibidem convenére Legati, qui salutaribus verbis, ac mollioribus secretius cum eodem electo confabulabantur. Subitò omnes Episcopi, universusque Clerus, & innumera Romani populi multitudo, ex eadem eum deducentes Basilica cum hymnis, & canticis spiritualibus in Patriarchium Lateranense introduxerunt, & in Pontificali solio, de quo ejectus fuerat, posuére.*

III. *Consecratur Pontifex.*

Dominico die diluculo in Basilicam Beati Petri Apostoli ab Episcopis, Clero, & Proceribus deductus est. Et in conspectu omnium Imperialibus Missis cernentibus, in Sede Apostolica, ut mos est, & antiqua traditio dictat, consecratus, ordinatusque est Pontifex. Portuensis verò Episcopus prohibitus ab Ecclesia, orationem, quam debuerat, super eum nullatenus dixit, quòd anathematizato se conjunxerat, ac in perjurii voraginem ceciderat, atque manebat. Sacrisque tunc Missarum solemniis celebratis, in Patriarchium Lateranense Pontifex ordinatus reversus est. Hæc Anastasius, in cujus quidem vulgatis editionibus cessatio Sedis post Leonis IV mortem non legitur, sed in variantibus lectionibus editioni Regiæ subjectis pag. 291 dicitur, in uno exemplari MS. haberi cessasse Sedem menses 2, dies 15, quod & notatur in quibusdam catalogis; sed cùm Leo IV ex Anastasio, die 17 mensis Julii è vivis excesserit, Sedes cessavit tantùm menses 2, dies 12, & Benedictus ordinatus est die vigesima nona Septembris, quæ anno octingentesimo quinquagesimo quinto Dominicalis erat.

IV. *Sub eo Saxonum Occidentalium regnum Eccl. Rom. fit iterum vectigale.*

Eodem anno octingentesimo quinquagesimo quinto, quo Benedictus III in Sede Sancti Petri constitutus est, Ethelvolphus Occidentalium Saxonum Rex, voti causa Romam petiit, legemque sancivit, *ut qui ex suis possessionibus triginta denariorum vectigal in singulos annos caperent, aut plures domos haberent, pro iis, quas habitarent, singuli singulos denarios, quotannis Romano Pontifici, ad diem festum Apostolorum Petri & Pauli, vel summum ad vincula Petri solverent*, ut narrat Polydorus Virgilius, qui tamen in eo fallitur, quòd tradit donationem hanc ab Ethelvolpho Rege factam anno 847. Cùm enim hic Rex anno tantum 855, sedente Benedicto tertio, ut asserit Anastasius in hujus Vita, & ex Auctoribus Anglicis probat Annotator Baronii, orationis causâ Romam venerit, eodem pariter anno Anglia Romanæ Ecclesiæ ab eodem Rege vectigalis facta. Baronius quidem, qui in mendosum Anastasii codicem inciderat, scribit Regem Lazorum sub Benedicto III Romam properasse, & obtulisse multa dona beato Petro; sed editiones correctæ Anastasii habent Regem *Saxonum*, non Lazorum, qui Rex alius non est quàm Ethelvolphus, quem Annalista Bertinianus ad annum 855 Regem *Anglorum Saxonum*, & ad annum 856 Regem Occidentalium Anglorum appellat. Romæ porrò moratus est Ethelvolphus *anno integro* orationibus, & eleemosynis insistens, cum Alfredo filio, de quo in Leone IV locuti sumus, ut habet Asserus in ejusdem Alfredi Vita, Româque rediens Juditham Caroli Calvi Francorum Regis filiam uxorem accepit, ut tam apud eundem Asserum, quam apud alios Scriptores Anglos, & Francos videre est. Dicitur etiam Ethelvolphus instaurasse Romæ Scholam Anglorum, ab Ina & Offa Regibus conditam, & amplificatam, quæ paulò ante incendio ferè consumpta fuerat. De ea Schola vide dicta in Gregorio II, & in Hadriano I. Cùm autem Inas Occidentalium etiam Saxonum Rex, regnum illud Romanæ Ecclesiæ vectigale fecisset, dicendum Ethelvolphum, vel eam donationem auxisse, vel per ceteras provincias ampliasse.

V. *Michaelis Imp. ad Benedictum PP. legatio.*

Cùm Michael Orientis Imperator accepisset Benedictum III Romæ consecratum esse Pontificem, Legationem ad eum misit cum muneribus, quæ recenset Anastasius, *Evangelium* scilicet *auro purissimo tectum cum diversis lapidibus pretiosis; calicem similiter ex auro, & lapidibus circumdatum, reticula pendentia ex gemmis albis pretiosissima pulchritudine decorata, vela duo de holoserico cum crucibus de holoserico, & lista de chrysoclavo, parva coopertoria ipsius calicis sicut mos Græcorum est. Similiter & vestem de purpura Imperiali unam super Altare majus, ex omni parte cum historia habente cancellos & rosas de chrysoclavo magnæ pulchritudinis decoratam, etiam & velum de stauraci unum cum cruce de chrysoclavo & literis ex auro Græcis.* Quæ Dona ad Beatum Petrum Apostolum misit Michael Imperator per Lazarum Monachum.

VI. *Benedictus PP. sententiam depositionis Gregorii Syracusani Episc. confirmat.*

Sanctus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus celebrata anno octingentesimo quinquagesimo quarto Constantinopoli Synodo, Gregorium cognomento Arbestam

Epi-

Episcopum Syracusanum in Sicilia Episcopatu deposuit, Legatosque ad Leonem IV Papam misit, ut Gregorii depositionem ratam haberet. Leo Pontifex confirmare distulit, donec pars altera audiretur; interimque cùm obiisset, & Benedictus ei successisset, Ignatius Acta Synodalia ad eum misit, qui cognitis cunctis, quæ spectarent ad causam, depositionem Ipsius Gregorii tunc præsentis confirmavit, dignumque judicavit, qui è munere Sacerdotali esset extorris. Hęc constant ex Epistolis VI, & VII Nicolai Papæ I. Porrò hæc Gregorii depositio ab Episcopatu, schismatis Græcorum origo fuit, Gregorius enim malis artibus effecit, ut Ignatius è Sede Constantinopolitana deponeretur, & Photius in ejus locum intruderetur, eumque ipse consecravit.

VII. *Suessionensem Synodum confirmat.*

Jam superius in Leone IV vidimus, Hincmarum Remensem Archiepiscopum frustrà tentasse ab eo obtinere confirmationem Synodi Suessionensis anno octingentesimo quinquagesimo tertio celebratæ. Sed Benedicto III ordinato, Hincmarus ipsi obrepsit, & ab eo dictæ Synodi confirmationem obtinuit: eam tamen cautionem adhibuit Benedictus: *Si ita est, nostro ut scriptis Præsulatui intimasti, & gestorum serie demonstrasti, ratas eas quidem definitiones Apostolica fore promulgamus auctoritate*, ut legitur in ejus Epistola I Tomo 3 Conciliorum Galliæ. Sed Hincmarus Benedicti Pontificis rescriptum fœdè interpolavit, ac mutilavit, ut testatur Nicolaus I Epistolâ XLVI ad Episcopos Synodi Suessionensis III, anno octingentesimo sexagesimo sexto celebratæ.

VIII. *Hubertum Subdiaconum Romã citat.*

Cùm Hubertus Subdiaconus Comitis Bosonis filius apud Benedictum III accusatus fuisset, quòd cum scenicis mulieribus quotidie degeret: quòd contra privilegia ab Apostolica Sede monasterio Sancti Mauricii concessa, illud invasisset, & ejus facultates meretricibus, canibus, atque avibus daret: quòd intra claustra Luxoviensis monasterii, hostili modo ingressus esset, & illic per aliquos dies cum illicitis mulieribus commoratus esset: quòd pacem inter Ludovicum Imperatorem, & Reges ejus fratres à Pontifice firmatam malis artibus scidisset; aliaque contra Ecclesiasticas regulas perpetrasset, Benedictus Papa jussit Hubertum infra dies 30 Romam venire, coram Apostolica Sede responsurum, eamque in rem Epistolam ordine II, quæ extat Tomo 3 Concil. Galliæ, dedit ad Episcopos in regno Caroli Calvi Regis constitutos.

IX. *Statuit Episcopum à Comprovincialibus Episcopis sepeliri.*

Episcopos à Comprovincialibus Episcopis juxtà antiquam Ecclesiæ disciplinam sepulturæ mandatos fuisse, pluribus ostendit Edmundus Martene lib. 3 de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 13 num. 5, & seqq. cujus rei extat Concilii Valentini anno 524 celebrati statutum canone 4, quod renovavit Concilium Toletanum VII anno circiter 646 habitum, canone 3. Sed cùm processu temporis hæc disciplina negligeretur, Benedictus III statuit, *ut cùm Episcopus, vel Presbyter, aut Diaconus moreretur, Pontifex und cum omnibus Episcopis, & Presbyteris & Diaconibus, necnon & reliquis Clericis ad ejus sepeliendum corpus, & commendandam animam convenirent. Similiter & ipsi facerent cùm Pontifex ex hac luce migraret. Quod non solùm docuit, sed & fecit*, inquit Anastasius, qui addit, Nicolaum Papam Benedicti successorem, eum hac in re imitatum esse.

X. *Moritur.*

Postquam Benedictus Papa sedisset *annos duos, menses sex, dies decem*, ut inquit Anastasius, cui suffragantur codices in fine editionis Regiæ laudati, & duo Catalogi Vaticani à Schelstratio in Appendice ad Antiquitatem Ecclesiæ pagg. 644, & 650 recitati, ad Deum transiit die octava mensis Aprilis anni octingentesimi quinquagesimi octavi; consecratus enim fuerat die vigesima nona mensis Septembris anni octingentesimi quinquagesimi quinti. Sepultus est in Basilica Vaticana, suisque eum humeris Nicolaus postea Papa, cùm adhuc Diaconus esset, *cum aliis Diaconis gestans propriis manibus tumulo collocavit*, inquit Anastasius, in Vita Nicolai I, qui & in Vita Benedicti ait, hunc multas Ecclesias vetustate collabentes restituisse, & dona pleraque in earundem sacraria reposuisse.

XI. *Ejus virtutes.*

Tantæ mansuetudinis fuit Benedictus, ut tam in Pontificatu constitutus, quàm in vita privata charus omnibus, & gratus videretur. Unde ab ipso etiam Photio, licèt Romanæ Sedis hoste infensissimo, magna laudum præconia accepit: in libro enim primo de Spiritûs Sancti processione adversùs Latinos, *sed & mitis*, inquit, *& mansuetus, & asceticis certaminibus illustris Benedictus*, &c. Ægrotos præterea invisit, pauperes aluit, desperatos, & calamitosos consolatus est; viduas & pupillos acerrimè tutatus, ideoque magnum sui desiderium reliquit.

NICOLAUS *Pontif. CVII.*

Anno Domini DCCCLVIII.

I. *Nicolaus I PP. inthronizatur.*

IN codice Regio Anastasii, in Catalogis IV, VI, & VII Criticæ Baronianæ præfixis, & in Historia Platinæ legitur, post Benedicti III obitum, Episcopatum cessasse *dies quindecim*, ex quo necessariò sequitur Nicolaum, hujus nominis primum, natione Romanum, ex patre Theodoro Regionario, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ordinatum esse Romanum Pontificem die vigesima quarta mensis Aprilis, quæ anno octingentesimo quinquagesimo octavo in Dominicam incidebat. Paulò ante mortem Benedicti Ludovicus Augustus Româ discesserat, sed ejus transitu cognito, ad eam urbem reversus est. Cùmque Clerus, Proceres, & Optimates jejuniis, orationibus ac vigiliis insisterent, Dominum obsecrantes, ut ostendere dignaretur, quem ad Pontificatum sublevarent, unanimes Nicolaum Apostolicæ Sedis præsulem constituerunt, & properantes ad Beati Petri Basilicam, in qua latitabat, ut Pontificarum declinaret, eum *vi è Basilica abstraxerunt, & sacris acclamationibus in Lateranum introducentes solio imposuerunt Apostolico*, inquit Anastasius.

II. *Consecratur præsente Cæsare, & coronatur.*

Postquam Nicolaus in Basilica Lateranensi inthronizatus fuisset, *postmodum à nobilibus, & populo*, subdit Anastasius, *in Basilicam beati Petri deductus, præsente Cæsare consecratus, Apostolicâque sublimatus in Sede, factus est Pontifex, & Missarum solemnia super sacratissimum corpus Apostoli celebravit. Densis tandem Optimatum, populique agminibus, cum hymnis & canticis spiritualibus iterum Lateranum perductus coronatur: Urbs exultat, Clerus lætatur, Senatus & populi plenitudo magnificè gratulatur VIII Kalendas Maij*. Ita legitur Tomo VIII Conciliorum, in Labbeana Anastasii editione, licèt in editione Regia ille temporis character desideretur. Et hæc est prima, ni valde fallor, coronationis summorum Pontificum mentio; non enim memini me legisse aliquem ex Romanis Pontificibus antea coronatum fuisse. Hæc coronatio facta est in Ecclesia Lateranensi, licèt postea, ut in Paschali II, in Cœlestino III, & alibi videbimus, Pontifex semper coronatus sit in Ecclesia Vaticana, è qua redibat coronatus in Lateranum. Unde suspicor in Anastasio, ubi legitur, *Lateranum perductus coronatur*, legendum esse, *Lateranum perductus coronatus*.

III. *Imp. pedes equum ejus freno ducit.*

Cum post aliquot dies Ludovicus Imperator Româ discessisset in locum, quem Romani *Quintum* appellabant, ad eum visitationis gratiâ profectus est Nicolaus Pontifex cum Proceribus Romanis. Quod cùm rescisset Augustus, ei obviam occurrit, frænumque equi, quo vehebatur, manibus apprehendens, quantum sagittæ jactus extenditur, stratoris vicem ei navavit, idemque rursus in reditu Pontificis in Urbem præstitit. Humillima illa Imperatoris Ludovici II erga Nicolaum Pontificem obsequia refert idem Anastasius Bibliothecarius.

IV. *Nicolaus PP. Bremensis Eccles. cum Hamburgensi unionem confirmat.*

Hamburgensem civitatem anno octingentesimo trigesimo primo factam esse Archiepiscopalem, jam in Gregorio IV diximus. Sed cùm Archiepiscopatus ille nullas Ecclesias suffraganeas haberet, hoc tempore Ludovicus Germaniæ Rex cogitavit de Episcopatûs Bremensis Pastore viduati unione cum Hamburgensi Archiepiscopatu, ut Anscharius ejusdem Sedis Archiepiscopus, & Septentrionalium regionum Legatus Apostolicus, majori cum fructu, legationis suæ mandatum perficere posset. Brema civitas in maritima Saxoniæ inferioris parte, ad dextram Visurgi fluminis ripam posita, Episcopatu tempore Caroli M. primùm à Sancto Willehado administrato, nobilitata fuerat; sed anno 849 Leuderico, tertio ejusdem Sedis Episcopo, mortuo, facta est unio Bremensis Ecclesiæ cum Hamburgensi, nemine reclamante, quia Coloniensis Ecclesia, cujus Bremensis suffraganea erat, tunc pastore destituta erat. Sed Guntharius Coloniensi sedi præfectus huic unioni intercessit. Quare Ludovicus Rex, & Episcopi anno 857 apud Moguntiam circa Kalendas Octobris in Synodo congregati, ut legitur in Annalibus Fuldensibus ad eum Christi annum, Guntharium rogarunt, ut huic unioni consentiret, qui *respondit, si auctoritate Apostolica firmaretur, ex se quoque ratum esse. Quo responso accepto, cùm etiam omnes suffraganei ejus hæc eadem consensissent*, Rex Ludovicus Salomonem *Constantiæ civitatis Episcopum pro hoc ipso ad Sedem direxit Apostolicam*, cum quo etiam Sanctus Anscharius, *filium suum fratrem nostrum Nordfridum misit Presbyterum, qui officiosissimè à Sancto suscepti Papa Nicolao, Legationis suæ mandatum ei planè, & dilucidè retulerunt*, inquit Rembertus in Vita S. Anscharii cap. 30, ubi & ait, Nicolaum voluntatem Regis sua auctoritate firmasse; & postea recitat partem literarum Nicolai Papæ, quibus Anschario legationem Septen-

Septentrionalium regionum concedit, & Ecclesiam Hamburgensem, Archiepiscopalem deinceps esse decernit. Hæc vita extat apud Mabillonium Sæc. IV Benedict. part. II, & apud Bollandianos ad diem 3 mensis Februarii.

V. Hamburgenses Archiepiscop. Legatos dicat.

Hanc Bremensi Ecclesiæ cum Hamburgensi unionem, anno 858, Pontificatûs primo, Nicolaum Papam confirmasse, docet nos Chronicon Saxonicum MS. in quo sic legitur: *Eodem anno Bremensis atque Hamburgensis parochiæ coadunatio facta est ultimo tempore Sancti Ansgarii ex auctoritate Nicolai Papæ, qui tam ipsum, quàm ejus successores, Legatos & Vicarios constituit in omnibus gentibus Sueonum, Danorum, atque Sclavorum: quod & ante Gregorius Papa concessit*; Gregorius nempè hujus nominis IV. Adamus Bremensis lib. 1 cap. 27 idem asserit, aitque: *In privilegio Papæ notatur annus Domini* 858. Porrò etsi Hamburgi Anscharii Archiepiscopalis sedes primùm fuerit, tamen post hujus urbis direptionem à Danis, anno 845, ut habent Annales Fuldenses, factam, postque unionem Ecclesiæ Bremensis, Collegio Canonicorum Hamburgensium ad monasterium Ramsolas diœcesis Bremensis translato, Anscharius, ipsique successores Bremæ sedere soliti sunt, seque identidem Bremenses Episcopos appellare, ut refert idem Adamus cap. 29. Hæc Bremensis cum Hamburgensi Ecclesia unio dein abrogata, ac demum restituta, ut suis locis videbitur.

VI. Photius ejecto S. Ignatio invadit sedem Constantinopolitanam.

Michaele Teophili & Theodoræ filio Orientis imperium regente, tota imperii administratio erat penès Bardam Theodoræ Augustæ fratrem, qui cùm *nurus suæ amore fureret*, ut inquit Nicetas in Vita sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, ab hoc sancto Præsule admonitus est, ut fœdum, & enorme scelus expiaret; sed cùm nihil proficeret Ignatius, &. Bardas anno octingentesimo quinquagesimo septimo *ipso Epiphaniæ die festo in ædem sacram Eucharistiæ mysteria* percepturus impudenter esset progressus, Patriarcha eum à sacris arcuit, indeque Bardas omnem contra eum lapidem movit, ut eum apud Imperatorem criminaretur. Accendit itaque Imperatorem in Theodotam matrem, quam cum filiabus Michaelis sororibus velari, & tonderi ei persuasit. Imperator accersito illicò Ignatio Patriarchâ, *Matrem*, inquit, *meam, sororesque è vestigio arreptas attonde, & religiosa velatas veste, vitæ religiosæ addicito*. Quod cùm facere renueret Ignatius, Bardas reum majestatis postulavit; nec multò post Imperator Ecclesiâ *pellit, atque in insulam Terebinthum ejicit*. Patriarchâ ejecto, Bardas ordinari curavit Photium Protospatharium, & primum à Secretis, hominem sanè minimè obscurum, & ignobilem, sed claris ortum natalibus, rerumque civilium, & politicarum usu, prudentiaque ac scientia clarissimum, qui die XX mensis Decembris ejusdem anni 857 ex laico Monachus, altero die Lector, tertio Subdiaconus, quarto Diaconus, quinto Presbyter, sexto tandem, qui erat vigesimus quintus Decembris, Natali Christi sacro, Pontifex consecratus est à Gregorio cognomento Arbesta, quem in Benedicto III diximus, ab eodem sancto Ignatio, Syracusano Episcopatu, ob improbitatem depositum. Hæc constant, tum ex Ignatii Vita laudata, tum ex Anastasio Bibliothecario, qui hoc tempore floruit, in Historia Synodi Octavæ.

VII. Legatio ad Nicolaum PP. mittit.

His compertis, inquit Anastasius laudatus, *cœperunt nonnulli Metropolitani, ac inferioris Sacerdotii, vel ordinis Clerici, vel laici, Pontificis sui tormentis compatientes, dejectumque dolentes, Rectorem sibi proprium reddi magnoperè clamitare*. Episcopi in duas partes distracti erant, aliis Ignatio adstantibus, aliis Photio accedentibus. Ignatiani in sanctæ Irenes æde Synodum celebrant, Photium damnant, eique Patriarchatum abjudicant. Photiani verò Concilium in Sanctorum Apostolorum Templo coegerunt, & Ignatium absentem, & dignitatis Patriarchalis, & Ecclesiasticæ communionis indignum declararunt, ac in eum anathema dixerunt, ut constat ex Epistola Metrophanis Smyrnensis in Jonia Metropolitani, quam refert Barònius anno 870, in qua subdit: *Photius interea separatim ad beatissimum Papam Nicolaum quatuor Metropolitas Romam misit, & per eos illi omnia significavit, quæ ad Ignatii damnationem faciebant*. Ejusdem Concilii Constantinopolitani, & Legationis Photii meminere etiam Nicetas laudatus, & Anastasius, qui addit, *quatenus sicut ipse sperabat*, nempe Photius, *approbante vel decernente* Nicolao Papa, *mox omnia ora resistentium obstructa silerent, & aditus sibi progrediendi, quà vellet, omnes omninò patescerent*. Persuasit etiam Photius Imperatori, ut eadem ex causa legationem mitteret ad Romanum Pontificem. Porrò Photius scripsit ad Nicolaum per Legatos, Ignatium propter senium & infirmitatem, Ecclesiæ renunciasse præfecturam, & ab illa secessisse, ac in quandam insulam profectum, in monasterio manere cum omni honore, & cultu, & obsequio, tum ab Imperatore, tum ab universa civitate habitum. Aliam tamen mittendæ Legationis occasionem prætexuit Imperator, nempè causam sacrarum Imaginum, ut sua auctoritate Pontifex pullulantem rursùm errorem evelleret; eundemque multa pretiosissima sacra munera ad sanctum Petrum misisse, scribit Anastasius, qui cuncta oculis spectabat.

VIII. *Nicolaus PP. legatos Cpolim dirigit.*

Anno octingentesimo sexagesimo Legati Imperatoris, & Photii Romam pervenientes, Nicolaum Papam convenerunt; qui iis auditis, cunctisque rebus quàm diligentissimè examinatis in Conventu Patrum ad hoc ex more convocatorum, de omnium sententia, petita à Photio legatio decreta est Constantinopolim, qua functi sunt Rodoaldus Portuensis Episcopus, & Zacharias Anagninus; quibus in mandatis dedit Nicolaus, ut redivivam de cultu sacrarum Imaginum quæstionem secundùm Septimæ Synodi decreta definirent, ac Iconomachorum reliquias auctoritate Sedis Apostolicæ comprimerent: de causa verò inter Ignatium, & Photium inquirerent tantummodò, ejus autem definitionem integram ad ipsam Apostolicam Sedem referrent. Iisdem Legatis præcepit, ne cum Photio, nisi quasi cum laico communicarent, ut ipsemet Nicolaus testatur in Epistolà I ad universos Catholicos, & Epistolà X ad Episcopos diœceseos Constantinopolitanæ. Nicolaus porrò solum istius negotii examen Legatis permisit, ultimumque sibi judicium reservavit, quòd de majoribus Ecclesiæ causis hæc esset.

IX. *Scribit ad Imp. & ad Photium.*

Mittens autem Nicolaus Papa Legatos suos, dedit eis literas septimo Kalendas Octobris, indictione nona scriptas, ideoque anno 860, quo indictio nona Kalendis Septembris inchoata est, ad Photium quidem per breves, prolixiores verò ad Michaelem Imperatorem, quibus plurimum questus est de Ignatii depositione, & Photii laici subrogatione, facta contra traditionem Patrum, absque consensu Romani Pontificis. Ad quæ omnia inquirenda, simulque quæstionem de Imaginibus definiendam eosdem Legatos mittere testatur. Addens insuper querelam de juribus Romanæ Ecclesiæ ab Orientalibus occupatis, scilicet quòd utramque Epirum veterem, & novam, Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achajam, utramque Daciam, Ripensem & Mediterraneam; Mysiam, Dardaniam, & Prævalim, quas per Vicarios, Pontifices Romani regere consuevissent, suasione schismaticorum Patriarcharum, Imperatores Constantinopolitani à Romanæ Ecclesiæ jurisdictione subtraxissent, & quòd prætereà Patrimonia, quæ in Sicilia, & Calabria haberet, sustulissent.

X. *Legati Pontificii Ignatii depositioni subscribunt.*

Cùm post Rodoaldi, & Zachariæ Sedis Apostolicæ Legatorum Constantinopolim adventum, innotuisset, Nicolaum Papam haud approbare Ignatii ejectionem, & Photii subrogationem, iidem Legati centum dierum spatio ab Imperatore detenti sunt, eisque exilii & famis minæ intentatæ, nisi ratam haberent Ignatii depositionem, & Photii ordinationem, quod ipsi Photio exprobrat Nicolaus Epistolà VI. Quare Legati minis concussi & muneribus illecti ministerium suum fœda proditione dehonestarunt, & Photio patrocinium omne polliciti sunt. Convocata est itaque Synodus in Templo Apostolorum, cui ingens Episcoporum Photio devotorum numerus interfuit, & Ignatius ex exilio revocatus, Synodo se sistere jussus est, idque Legatorum Apostolicorum nomine. Latrocinalis illa Synodus Ignatium rursùs damnavit, & solemni ritu indumentis Pontificiis exuit, atque exauctoravit, Photiumque in sede confirmavit, & quidem anno 861. His non contentus Photius dirissimis suppliciis S. Ignatium vexari curavit; sed cùm vellet eum cogere, ut in Ecclesia publicè in festo Pentecostes profiteretur, se non canonicè electum, seque non sanctè, sed tyrannicè Ecclesiam gubernasse, Ignatius vilem à servis sumpsit vestem, & deceptis custodibus profugit. Verùm ante fugam appellavit cum aliis Episcopis, & Archimandritis ad Romani Pontificis judicium, tanquam *Præsidis, ut vocant, & Patriarchæ omnium sedium, & Principis Apostolorum successoris, & universalis Papæ*. Missus libellus appellationis ad Nicolaum Papam per Theognostum olim Exarchum, postea Monachum, tuncque ob fidem extorrem; sed eùm hic seriùs Romam venerit, quàm Legati Nicolai redeuntes in Urbem, non potuit Nicolaus nisi serò de veritate rerum gestarum certior reddi, quòd Legati cuncta mendaciis obvolverent.

XI. *Nicolaus PP. eorum prævaricationem punit.*

Legati illi anno octingentesimo sexagesimo secundo Romam rediére, post quos statim Leo Michaelis Imperatori à Secretis, ejusque ad Nicolaum Pontificem Orator profectus est, Michaelis, Photiique literas deferens. Legati nihil aliud renunciarunt, nisi depositum Ignatium, & Photium in sede Constantinopolitana firmatum; intelexitque Pontifex Legatos suos in contrarium vertisse omnia, quæ ipsis fuerant imperata, cum Photio communicasse, & Ignatii exauctorationem suffragiis suis confirmasse. Parte alia idem Leo Michaelis Imperatoris Orator, hujus literas Nicolao Papæ obtulit, quibus ipsum rogabat, ut Ignatii depositioni, & Photii confirmationi subscriberet. Tradidit & Photii literas, quibus mentitur, se invitum, & reluctantem in sede Patriarchali constitutum fuisse. Convocatis itaque Episcopis, qui Romæ tunc aderant, præsente præfato Imperatoris Oratore, nunquam se pro dejectione Ignatii, vel consecratione Photii, misisse, aut missurum esse, palam contestatus est. Zacharias verò Legatus prævaricationem confessus, depositus est; causa Rodoaldi, qui moras in Gallia trahebat, alteri Synodo

nodo reservata. Hæc constant ex Epistolis Nicolai Papæ VII, X, & XIII.

XII. *Cum Photio seu cum laico agit.*

Post hæc Nicolaus Pontifex præfatum Leonem Oratorem Constantinopolim remisit cum literis ad Michaelem Imperatorem, & ad Photium, mense Martio ejusdem anni 862, scriptis, quibus apertè improbavit Ignatii ejectionem, ejusdemque Photii promotionem. Cum Photio verò seu cum laico egit, Epistolamque, quæ est ordine VI, scripsit *prudentissimo Viro Photio*. Extant & ejusdem Pontificis literæ *ad omnes fideles* ordine IV, quibus docet Orienralem Ecclesiam, Ignarium à Legatis Sedis Apostolicæ depositum, & Photium substitutum sine suo consensu. Omnes porrò illæ Epistolæ mense Martio scriptæ.

XIII. *Eum in Synodo Rom. Sacerdotali honore exuit.*

Cùm Theognostus intereà Romam advenisset, Pontificemque de tota serie causæ Ignatii, & Photii certiorem fecisset, tradito ipsi Ignatii libello, Nicolaus Pontifex anno octingentesimo sexagesimo tertio Synodum Romæ celebravit, in qua lata est sententia damnationis in Photium, qua omni Sacerdotali honore, & nomine exutus est, eique sub anathemate, quo nonnisi in mortis articulo solvi posset, interdictum, ne sacris ultrà se ministeriis ingereret, aut Ignatium legitimum Patriarcham perturbaret. In hac etiam Synodo, iterùm damnatus est Gregorius Syracusanus, Photii ordinator, schismaticus, & dudum depositus à Benedicto III Papa: omnique Sacerdotali ministerio ita exutus est, ut ei spes restitutionis, aut satisfactionis locus in qualibet Synodo interclusus sit, & denunciatum anathema, si munia aliqua Sacerdotalia obiret, vel contra Ignatium turbas excirare pergeret. Omni etiam Clericali officio hac in Synodo privati sunt, qui à Photio fuerant ordinati. In pristinum gradum restitutus est Ignatius: imò nusquam fuisse depositum, vel anathematizatum; sed Imperiali potentia, absque ulla canonica auctoritate, Ecclesiâ pulsum, pronunciatum est. In gradus etiam sedesque suas restituti sunt, qui in odium Ignatii fuerant depositi, & in exilium amandati. Sacrarum Imaginum veneratio contra Iconomachos confirmata est. Tandem Rodoaldi prævaricatoris, & contumacis Legati, qui Synodi examen fugerat, conclamata damnatio est; ipseque perpetuæ depositioni, sicut jam actum fuerat de Zacharia, altero Legato, subjectus. Hæc constant ex Epistola VII Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem data, ex ejusdem Epistola LXX ad Hincmarum, & Gallicanos Episcopos, & ex libello Synodico, in quo hæc Synodus Romana recitatur;

XIV. *Scribit semel & iterum ad Michaelem Imp.*

Anno octingentesimo sexagesimo quinto Michael Imperator alium Oratorem, nempè Michaelem Protospatharium ad Nicolaum Pontificem misit, cum Epistola contumeliosa, qua ipsum urgebat, ut sententiam mutaret. Sed Nicolaus nihil de constantia Apostolica remittens, nihil de Ecclesiasticæ disciplinæ studio, gravissimam ad Imperatorem Epistolam scripsit, qua ipsum ad Justitiæ tramitem revocaret. Hæc inter ejus Epistolas octava numeratur. In eâ multis ostendit, depositionem Ignatii esse nullam, postquam illum primò reprehendit de injuriosa Epistola, Sacerdotibusque honorem impendendum docuit Scripturæ sacræ verbis, & Constantini Magni exemplo. Pro lingua etiam Latina, quam Michael Imperator *Barbaram & Scyticam* vocaverat, Apologiam in eadem Epistola scribit; ridiculum esse dicens, ut Romanorum appellentur Imperatores, qui linguam non novère Romanam. In Constantinopolitana Ecclesia Epistolam, & Evangelium Latinè primùm, dein Græcè in stationibus legi solita. Quamobrem idioma, ipsius Orientalis Ecclesiæ usu consecratum, perperam *Barbarum* appellari. Sed & aliam ad eundem Imperatorem Epistolam dedit Nicolaus ordine IX, in quâ conqueritur de literarum suarum interpolatione in Conciliabulo Photiano, multisque eum arguit, quòd Photio patrocinetur. Tandem postulat, ut jam dictam contumeliosam Epistolam palàm igne damnet; alioqui ejus Auctori excommunicationem, ipsi verò Epistolæ flammas ultrices minatur.

XV. *Legatos Cpolim mittit, qui Romam redire coguntur.*

Hæc ultima Nicolai Papæ Epistola data est anno octingentesimo sexagesimo sexto; in ea quippe Pontifex, de novis Legatis Constantinopolim à Sede Apostolica, Imperatorem certiorem facit; hi autem exeunte anno 866 Româ digressi sunt, scilicet Donatus Ostiensis Episcopus, Leo Tituli S. Laurentii Presbyter, & Marinus Diaconus. Legationis consilium exponit Nicolaus in Epistola XII ad Bardam Cæsarem, cui legatos commendat, data mense Novembri ejusdem anni 866, cùm adhuc ejus mors Romæ ignoraretur. In ea ait, se Legatos illos mittere, *ut ablato mœcho*, idest Photio, *Ecclesia Constantinopolitana proprio reddatur Episcopo*. Sed hæc Sedis Apostolicæ Legatio violata est; nam Michael Imperator, & Basilius, anno etiam 866 in die Pentecostes à Michaele in Imperii consortium adscitus, decrevere Legatos non admittendos, nisi libello damnarent, quæ damnanda Græci judicabant: *Donatus reverendus Episcopus*, inquit Anastasius in Vita Nicolai, *Leoque Presbyter, & Marinus Apostolicæ Sedis minister, dum Constantinopolim ire vellent, ecce inter fines Bulgariæ, Constantinopolitanorumque, quendam Theodorum illam custodientem invenerunt, qui eos ultra non dimisit abire, quin potius innumeris eos denotans injuriis, adeò tantæ Sedis* Lega-

SÆC. IX. NICOLAUS.

Legatis abusus est, etiam ut equorum, in quibus sedebant, capita percuteret, diceretque, Imperator noster vos necessarios sanè non habet. Sed idem Imperator Legatis Regis Bulgarorum ita fertur dixisse; Nisi per Bulgariam Missi Sedis Apostolicæ venissent, nec faciem meam, nec Romam diebus vitæ suæ viderent. Illi verò per quadraginta dies illic residentes, ut cognoverunt, quia hoc Imperator Græcorum fieri jusserat, terga verterunt, & Romam hæc eadem nunciantes coacti reversi sunt, & quidem anno 867.

XVI. *Photius Ecclesiam Latinam calumniatur.*

Photius in rabiem actus, quòd post ea, quæ in Synodo Romana contra ipsum decreta fuerant, plebs fidelis ab ejus communione paulatim discederet, diram persecutionem in Catholicos Ignatianæ, & Romanæ communionis excitavit, & Pseudo-Synodum Constantinopoli celebrandam indixit, ad quam per Encyclicam Epistolam, quæ in editione Montacutii est ordine II, Patriarchas & Episcopos Orientis vocavit. Ea Epistola calumniis in Ecclesiam Romanam scatet, & in ea varios ei errores improperat Photius, quorum hi sunt præcipui. Quòd Latini, contra Ecclesiæ canones, illicitè sabbatis jejunent. II, Quòd primam Jejunii quadragesimalis septimanam à reliquo jejunio discrepantes, in lactis potionem, casei esum, & similium ingurgitationem traxerint. III, Quòd Sacerdotes legitimo conjunctos matrimonio ab uxoribus abstraxerint, eisque continentiæ jugum imposuerint. IV, Quòd chrismate inunctos, per Sacerdotes denuò inungere non dubitaverint, cùm se Episcopos prædicarent, & Presbyterorum chrisma inutile quiddam, ac frustra factum comminiscerentur. V, Quòd sanctum & sacrum symbolum, quod ab omnibus Conciliorum Oecumenicorum calculis confirmatur, & vim obtinet irresistibilem, sensibus spuriis, verbis adscititiis conati sint adulterare, Spiritum Sanctum novo more commenti, non de solo Patre, sed etiam Filio procedere. Hæc Photii, allorumque Græcorum schismaticorum vesania, à Baronio, Leone Allatio in lib. de Consensione Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis, Natali Alexandro in fine partis secundæ Sæculi IX, & X, aliisque confutata.

XVII. *Nicolaus PP Præsules Gall. hortatur ut Græcos refutent.*

Nicolaus Papa de his calumniis edoctus, scripsit ad Episcopos Francos Epistolam, qua eos hortatur, ut Ecclesiæ laboranti succurrerent, & Græcorum calumnias refellerent. *Hincmari Clerici*, inquit Annalista Bertinianus ad annum 867, *in mense Augusto Romam venientes, Nicolaum Papam jam valde infirmatum, & in contentione, quam contra Græcorum Imperatores Michaelem, & Basilium, sed & contra Orientales Episcopos, magnopere laborantem invenerunt. Quapropter usque ad mensem Octobrium ibidem sunt immorati. Nicolaus verò Papa gratanter suscipiens, quæ Hincmarus scripserat, & de omnibus sibi satisfactum esse rescripsit. Sed & alteram Epistolam eidem, & cæteris Archiepiscopis, & Episcopis in regno Caroli constitutis transmisit, innotescens præfatos Græcorum Imperatores, sed & Orientales Episcopos calumniari sanctam Romanam Ecclesiam, imo omnem Ecclesiam, quæ Latina utitur lingua. Quia jejunamus in sabbatis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre, Filioque procedere dicimus, &c. De quibus omnibus per singulas provincias à Metropolitanis cum eorum Episcopis sibi rescribi præcepit.* Hanc Epistolam refert Baronius ad eundem annum, estque inter Epistolas Nicolai ordine LXX.

XVIII. *In pseudo-Synodo Photiana damnatur.*

Photius antea à Michaële Imperatore obtinuerat, ut Pseudo-Synodus congregaretur. Convocatis itaque Episcopis omnibus sibi addictis, subornatisque nebulonibus, qui se Patriarcharum Orientis Legatos mentirentur, Pseudo-Synodum habuit, & exauctorationis, atque anathematis sententiam in Nicolaum Romanum Pontificem tulit, habita ratione objectionum, & calumniarum, quas Encyclicâ Epistolâ complexus fuerat. Mox acta nefarii Conciliabuli, falsis Episcoporum, & Patriciorum longè plurium subscriptionibus munita ad ipsum Nicolaum misit per Zachariam Calchedonensem Metropolitam, & Theodorum Laodicenum. Hæc constant ex Metrophane in literis ad Manuelem Patricium, & ex Auctore libri de Synodis, Synodo 150.

XIX. *Photius è Sede ejicitur, & S. Ignatius restituitur.*

Sed cùm eodem anno octingentesimo sexagesimo septimo, die 24 mensis Septembris, Deo ultionum permittente, Michael Imperator cœsus fuisset, Basilius ei successit in Imperium, qui, ut inquit Nicetas in vita Sancti Ignatii, *postero die quam renunciatus erat Imperator, Photium è throno deturbatum in cœnobium Scepen appellatum ejecit*. Paucis interpositis, subdit Nicetas: *Tunc verò Basilius Imp. adductum in Magnauræ palatium Ignatium, silentio indicto multis laudibus cohonestavit. Dies erat Dominica, tertia & vigesima Novembris, quo etiam anni tempore prius in exilium pulsus erat, qui Dei præsidio, & clementia fretus per annos undecim perfectum ex virtutis certamine lauream adeptus Ecclesiæ suæ throno restituitur.* Post hæc Basilius Imperator Legatos ad Nicolaum Papam destinavit, ut scribit Anastasius in Præfatione ad Synodum octavam: *Mittitur Romam*, inquit, *à parte quidem Ignatii, Joannes Metropolita Sylæi; qui & Perges Pamphiliæ præerat Ecclesiæ; à parte verò Photii, Petrus Metropolita Sardensis, qui contra Ignatium cum jam memorato Gregorio* (Syracusano) *auctor fuerat Ecclesiasticæ scissionis. Porrò à Principe destinatur Regius Spatharius Basilius nomine, qui inter utramque partem coram Sede Apostolica*

stolica

stolica medius haberetur, & fidelis eorum, quæ Sedes eadem decrevisset, auditor, & nuncius. Sed Petrus Metropolita Sardensis, ex his legatis unus, in itinere diem suum obiit, ut testatur idem Anastasius.

XX. *Et hoc in executionem sententiæ Nicolai PP.*

Zonaras Auctor Græcus schismaticus scribit, Photium à Basilio Imperatore Sede deturbatum, quòd ipsum ob cædem Michaelis Imperatoris à communione removisset. Sed hoc mendacium invictè refellitur ex Epistola, quam Ignatius scripsit ad Nicolaum Papam, in qua se ab Imperatore in Sedem restitutum nuntiat in executionem sententiæ ab ipso Pontifice latæ: *Nam divinitùs evectus Imperator noster*, inquit, *ut fidelissimus filius vester, tuæ Sanctitatis sententiam, & decretum executus, utrumque, me, inquam, & Photium pro æquitate causæ tractavit*. Verum quidem est Leonem Grammaticum, Symeonem Logothetam, & Georgium Monachum, Historicos Græcos, longe ante Zonaram idem scripsisse: sed Constantinus Porphyrogenneta, Historicis illis antiquior, nihil simile habet; & commentum illud non solùm ex Epistola Ignatii laudata evertitur, sed etiam ex Niceta in Vita ejusdem Ignatii, & ex Epistola Basilii Imperatoris ad Nicolaum Papam, inserta Actioni III Synodi Octavæ, & ex Epistola Hadriani II ad Basilium Imperatorem. Profectò quantum tempori servierit Photius, Principibusque adulatus fuerit, inter alia multa demonstrat ejus Epistola XVIII ad Michaelem Imp. scripta, postquam Bardam Cæsarem occidi jussit; in ea enim Bardam criminatur, licèt ejus operâ ad Sedem Constantinopolitanam evectus esset.

XXI. *Primatus Pontificis Rom. à Græcis ipsis ante schisma agnitus.*

Laudata porrò S. Ignatii ad Nicolaum Papam Epistola, Romani Pontificis primatum in universa Ecclesia, & in ipsos etiam Patriarchas Orientales, à Græcis ipsis, ante schisma, agnitum disertè probat; ejus enim hoc est exordium: *Ad artus humani corporis plagis, & vulneribus saucios curandos, medendi ars magnam medicorum copiam suppeditavit: in membris autem Christi Dei, & Salvatoris omnium capitis, ac sponsi Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, unum tantùm, ac solum selectum, ac universalissimum medicum, Tuam nempe fraternam paternamque Sanctitatem supremum, & fortissimum Dei verbum constituit, cùm Petro supremo sanctissimoque Apostolorum vertici dixit*:
„Tu es Petrus, & super banc petram ædi-
„ficabo Ecclesiam meam, & portæ infe-
„ri non prævalebunt adversus eam. *Et rur-*
„*sum*: Tibi dabo claves regni Cœlorum,
„& quod ligaveris super terram, ligatum
„erit in Cœlis; & quod solveris, erit so-
„lutum. *Hujuscemodi enim beatas voces non solùm Apostolorum Principi privata quadam serie transcripsit, & assignavit, sed per ipsum ad omnes Romanæ Sedis Pontifices illi successuros transmisit. Hinc retro olimque semper, cùm hæreses & scelera pullularent, noxias illas herbas, & zizania, Sedis Apostolicæ vestræ decessores extirparunt; & nunc tua Beatitudo dignè tractans acceptam à Christo potestatem, veritatis hostes fudit, & latronum more in Christi ovile ascendentem ..... medica manu sacrosanctæ & Apostolicæ auctoritatis à communi Ecclesiæ corpore præcidisti; & nos ab illo per scelus oppressos, ut amantissimus frater rectè innocentes pronunciasti, nostræque nos Ecclesiæ per literas restituisti*. Nihil magnificentius afferri potest ad probandum, Græcos ipsos ante schisma, Romani Pontificis primatum, jure divino institutum agnovisse, cùm præsertim postea Synodi octavæ Patres num. 103 eam Ignatii Epistolam, *canonicè scriptam, & plenam justitiæ* dixerint, & Actioni tertiæ Synodi insetuerint. Legati Basilii Imperatoris, & Ignatii Patriarchæ Romam advenientes, Nicolaum Papam mortuum invenerunt, & Hadrianum II sedentem, sub cujus Pontificatu eâdem de causa agemus. Unde nunc ad gesta Nicolai, prioribus sui Pontificatûs annis, nobis redeundum est.

XXII. *Nicolaus PP. Balduinum Flandriæ Comitem Carolo Calvo Regi reconciliat.*

Juditha Caroli Calvi Francorum Regis filia Ethelvolpho Saxonum Occidentalium Regi anno octingentesimo quinquagesimo sexto nupserat, quo mortuo Ethelbaldum ejus filium duxit; sed eo pariter defuncto, ad patrem in Franciam rediit, & in Silvanectensi civitate debito Reginæ honore, sub tuitione paterna servabatur. Balduinus Flandriæ Comes, cognomento Ferreus, eam sibi rapuit in uxorem anno circiter 862, ob idque ab Episcopis Gallicanis excommunicatus fuit. Sed ad Apostolorum limina confugit, & Nicolaum Papam supplex rogavit, ut pro ipso apud Carolum Regem intercederet. Nicolaus Legatos eam in rem misit ad Carolum; at Balduinum ab excommunicatione absolvere noluit, donec in Regis gratiam rediisset, & Juditham restituisset, vel ad eam legitimè ducendam paternum consensum obtinuisset. Id constat ex Epistola Nicolai ordine XXIII Tom. 3 Concil. Galliæ ad Carolum datâ, & ex Annalista Bertiniano, qui, hac legatione anno 863 narratâ, subdit: Carolus Rex *ad Antisiodorum civitatem usque pervenit; ibique filiam suam Judith, sicut domnus Apostolicus eum petierat, consilio fidelium suorum Balduino, quem secuta fuerat, legaliter sociari permisit*. Flodoardus lib. 3 cap. 12 recitat Epistolam Hincmari ad Nicolaum Papam, in qua dicit, Carolum Regem permisisse, Balduinum, & Juditham *uxoria conjunctione ad invicem copulari*, & *honores Balduino* pro ejus *solummodo petitione* donasse. Balduinus totam *Scalde, Semona, & Oceano termina-*

tam

tam dotalem à Carolo accepit, si Meyero lib. 2 Annalium Flandriæ fides, appellatusque fuit Comes Regni, *in hoc maximè, ut adversùs Danos, omnemque Septemptrionalem barbariem perpetuus foret Galliarum regni propugnator.*

XXIII. *Lotharius Rex Teutbergam uxorem de consensu Episcoporum repudiat.*

Lotharius, Lotharii quondàm Imperatoris filius, Caroli Calvi nepos, Lotharingiæ, adjunctarumque regionum Rex, Teutbergæ legitimo matrimonio junctus, Waldradæ, quæ ipsi ab adolescentia in delitiis fuerat, amore impotenti, eò perductus est, ut de Teutberga repudianda, & Waldrada sibi copulanda seriò cogitarit. Eam in rem crimen confinxit in Reginam, eamque velut incestûs ream traduxit, occultique flagitii cum Huberto fratre suo perpetrati, ex quo, licèt contra naturæ ordinem concubuissent, concepisset, atque hausta potione fetum extinxisset. Regina in Episcoporum, procerumque conventu flagitium negavit, & laicorum nobilium judicio, Episcoporum consilio, ac Regis ipsius assensu, procuratorem misit ad Judicium aquæ ferventis, ut suam innocentiam Deo probandam ac vindicandam permitteret. Ex aqua ferventi homo illæsus exivit, ideoque Reginæ innocentia conclamata, eaque regio conjugio ac thoro digna renunciata, uti refertur in libro Hincmari Remensis Episcopi *de Divortio Lotharii, & Theutbergæ* Interrogatione prima. Duæ nihilominus anno 860 Aquisgrani celebratæ sunt Synodi, in quarum altera Regi renunciarunt Episcopi, adulteram ipsum uxorem retinere non posse: in altera verò publicam Teutbergæ pœnitentiam decreverunt. Lotharius anno 862 tertiàm Synodum itidem apud Aquisgranum eadem de causa convocavit, libellum proclamationis Episcopis obtulit, licentiamque alterius ineundi conjugii rogavit, quoniam Teutbergam in conjugali thoro retinere non poterat, ut ipsi ante biennium judicarunt. Hi Episcopi, inter quos eminebat Teutgaudus Archiepiscopus Trevirensis, Lothario permiserunt novum conjugium inire, priori cum Teutberga dirempto.

XXIV. *Teutberga ad Nicolaum PP. appellat.*

Teutberga Regina de repudio suo Nicolaum Papam appellavit. Is verò ad istius causæ cognitionem, & judicium, Concilium indixit Metis celebrandum, & postulante Lothario Rege Legatos è latere suo misit, qui negotium istud urgerent, rebusque gerendis præessent, Rodoaldum Portuensem, & Joannem Ficoclensem Episcopos, quibuscum duos Episcopos è regno Caroli Calvi Regis adesse jussit stata die. Hæc discimus ex Nicolai Epistolis VI ad Lotharium Regem, VII ad Carolum Calvum, & VIII ad Ludovicum II Imperatorem, datis IX Kalend. Decembris anni 862, indictione XI, quæ extant Tom. 3 Concil. Gall. sicuti & Epistola XII ejusdem Pontificis ad Episcopos Galliæ, & Germaniæ, quibus præcipit Synodo Metensi adesse, & Lotharii causam cum Legatis Romanæ Sedis audire, & canonicè definire. Nisi verò Rex adulter Synodo se sistat, ac præsens satisfaciat, atque à scelere resipiscat, ipsi excommunicationem minatur. Synodi tandem celebrandæ Acta ad se mitti jubet, ut ea confirmet, vel rescindat.

XXV. *Nicolaus PP. pro ea causa Synodum Metis haberi mandat.*

Anno itaque octingentesimo sexagesimo tertio, mense Junio, indictum à Nicolao Papa Metense Concilium, Episcopi regni Lotharii, coram Apostolicæ Sedis Legatis, Rodoaldo, & Joanne celebrarunt, in quo cùm Legati Lotharium Regem arguerent, quòd Apostolicæ Sedis Judicium antevertens, Waldradam, abjecta Teutberga, sibi copulasset; consilio & auctoritate Episcoporum id se fecisse respondit. Quod illi non negarunt; imò verosimilium rationum fuco Legatos decepêre, qui divortium Lotharii, & initum cum Waldrada conjugium approbarunt, muneribus potius, quam rationibus victi, ut scribit Annalista Metensis ad annum 863. *Apostolicæ Sedis Legati*, Rodoaldus, & Joannes, *Metis adeunt, Synodum habituri ex delegatione Apostolica, circa medium mensem Junium, pro divortio, quod inter Lotharium, & uxorem suam Theotbergam acciderat, & pro superinductione concubinæ Vualdradæ, quam contra leges Ecclesiasticas & mundanas sibi in uxorem adsciverat. In qua Synodo præfati Missi corrupti muneribus, Epistolas domni Apostolici occultantes, nihil de his, quæ sibi commendata fuerant secundùm sacram auctoritatem egerunt. Ut autem aliquid viderentur egisse, Guntharium Coloniensem Archiepiscopum, & Theutgaudum Trevirensem æquè Archiepiscopum, cum veniret, quas in eadem Synodo, subscripserunt Episcopi, Romam ire jusserunt, ut judicio domni Apostolici ipsa causa diffiniretur .... Guntharius & Theutgaudus Romam pervenientes, primùm in Synodo & postea in Ecclesia Sancti Petri, sicut habetur in subditis, ab Apostolico sunt damnati.* Anastasius Bibliothecarius eadem refert in Vita Nicolai.

XXVI. *Synodum illam in Romana cassat.*

Guntharius & Theutgaudus Romam pervenientes libellum Nicolao Papæ obtulerunt, dicentes, se nihil plus, vel minus egisse, quàm quod in eo continebatur. Nicolaus Pontifex Synodum in Laterano collegit, in quo iidem Archiepiscopi inventi sunt, *unde damnationis notam incurrerent. Præcipuè quia auctores se tanti divortii fuisse clamabant ..... Tunc judicante, & eodem Sancto Præsule cum Synodo decernente, Sacerdotali honore privati sunt, & depositionis censuram meritò incurrerunt. In hac*

qui-

quidem Synodo benignus Præsul Metensem Synodum, ubi gesta illa contra voluntatem Dei, & suam digesta fuerant, illicò cassavit, & quædam necessaria in Sanctâ Ecclesia Capitula promulgavit, Inquit Anastasius. Romana illa Synodus habita est eodem anno Christi 863 in Palatio Lateranensi, in eâque decreta sequentia condita sunt. Primum decretum est de Synodi Metensis abolitione, *quam nec vocari Synodum, sed tanquam adulteris faventem, prostibulum appellari* decernit Nicolaus. Alterum decretum est de Theutgaudi, & Guntharii depositione, quos omni Episcopali exutos regimine definit; *Quòd si*, Inquit, *juxta præcedentem consuetudinem, tanquam Episcopi ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis*. Tertium decretum est adversùs Episcopos illorum complices, qui eidem pœnæ subduntur, si cum his conjurationem inierint. Si verò Sedis Apostolicæ decretis assensum se præbere professi fuerint, veniam ipsis Pontifex, & Synodus pollicentur. Quartum decretum Ingeltrudem, Mattefredi Comitis filiam, Bosonis pariter Comitis uxorem, quæ à septem annis maritum reliquerat, & per varia loca vagabunda discurrebat, repetito anathemate ferit, cum fautoribus universis, nisi citiùs ad Bosonem ipsum redierit, aut ad Sedem Apostolicam satisfactura properaverit. Denique dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro Catholica fide, pro Ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium, aut futurorum malorum, à Sedis Apostolicæ Præsule salubriter promulgata, jubet observari sub pœna anathematis.

XXVII. Lotharium compellit ad Teutbergá Reginam recipiendá.

Anno Christi octingentesimo sexagesimo quarto Lotharius Rex ad Nicolaum Papam scripsit, & questus est, quòd Pontifex nimium de ipso ejus æmulis crederet, paratumque se ostendit coram ejus Sanctitate adversariorum calumnias refellere. Sed Nicolaus Arsenium Hortensem Episcopum, Legatum in Gallias anno octingentesimo sexagesimo quinto misit, tum ad exequendum Sedis Apostolicæ Judicium de Lotharii & Teutbergæ divortio, tum alias ob causas. Arsenius, ut scribit Annalista Metensis ad annum 866, *tanta auctoritate usus est, ac potestate, ac si idem Summus Præsul advenisset. Convocato denique Episcoporum conventu, Lotharium Regem alloquitur, ut unum è duobus eligat, aut propria reconcilietur uxori, abdicato Vualdradæ pellicis consortio, aut protinus anathematis gladio ferietur ipse, & omnes qui ei in hoc scelere faverent*. Hac necessitate constrictus Lotharius, Teutbergam Reginam recepit, *interposito juris jurandi sacramento, se illum ita in reliquum habere, sicut æquitatis jura dictant, legitimam uxorem esse tenendam, nec eam à se separaret, nec ipsa vivente aliam superinduceret. Post hæc Vualdradam ex auctoritate Dei, & Sancti Petri, & verbo domni Apostolici, Romam ire jubet, ut pro se rationem reddat*. Idem referunt Regino Prumiensis in Chronico, & alii Francorum Annalistæ.

XXVIII. Eam arguit, quòd tædio victa contra se ipsam scripserit.

Sed anno sequenti octingentesimo sexagesimo septimo, cùm Teutberga Regina à Lothario Rege pessimè semper haberetur, recedendi ab eo honestam occasionem captans, licentiam à Nicolao Pontifice veniendi Romam postulavit, missis Legatis & literis, quibus eam significare Pontifici jussit Lotharius, se sponte cedere Regia dignitate, in quam introduceretur Waldrada tanquam legitima illius conjux. Hoc ubi intellexit Nicolaus, arguit ipsam per Epistolam, IX Kalendas Februarii anni 867 datam, & Tomo 3 Concil. Gall. ordine LXIV relatam, quòd contra se ipsam tædio victa scripsisset; nequaquam consensit, ut Romam veniret, negavitque fieri posse quod suggerebat, ut continentiæ studio conjugium dissolveret, nisi Lotharius maritus cælibem quoque vitam promitteret. Scripsit eodem tempore Nicolaus ad Carolum Calvum Regem, ejus tuitioni Teutbergam Reginam commendans, cujus judicium Lotharius retractare, & per monomachiam velle decernere dicebatur. Rogat ipsum præterea Pontifex, ut adjunctam Epistolam Lothario, per fidelem, & prudentem virum reddi curet. In ea pariter queritur, quòd Teutberga tædio afflictionum contra se ipsam scripserit, ejusque conjugium dissolvi non posse probat, nisi Lotharius cœlibem quoque vitam spondeat. Ipsum denique hortatur, ut resipiscat ab adulterio, cujus exemplum tot animas in interitum demergit. Quid postea contigerit, dicetur in Hadriano II, Nicolai successore. Plura de hac causa Natalis Alexander Sec. IX & X, disert. IX.

XXIX. Rothadus Episcopus Suessionensis communione privatus Sedem Apost. appellat.

Causam etiam Rothadi Suessionensis Episcopi, cum Hincmaro Remensi Metropolitâ, idem Natalis Alexander ibidem, Dissertatione VI accuratè tractavit. Rothadus ad Ecclesiæ Suessionensis regimen, anno circiter octingentesimo vigesimo tertio assumptus, circa annum octingentesimum quinquagesimum quartum, Hincmari Remensis odium incurrit, qui, teste Nicolao Papa in decreto absolutionis ipsius Rothadi, per octo circiter annos occasionem quæsivit, quâ eum ab Episcopatu dejiceret, quam captavit Hincmarus, cùm Rothadus Presbyterum quendam suæ diœceseos canonicè deposuit, qui ad Metropolitanum, quem Episcopo suo subinfensum noverat,

con-

confugit. Hincmarus Presbyterum Sacerdotio fungi præcepit post triennium, injustè depositum causatus, licèt 33 Episcoporum judicio ejus exauctoratio decreta fuisset. Quin etiam Presbyterum alterum, quem Rothadus deposito substituerat, communione privavit, & in carcerem detrudi mandavit; illum verò, qui ob stuprum depositus fuerat, Ecclesiæ, cui fuerat antea præpositus, restituit. Tam irregulari judicio Rothadus refragatus est, & Hincmarus anno octingentesimo sexagesimo primo, congregata Synodo in Suessionensi suburbio, ipsum, ut contumaciæ reum, Episcopali communione privavit, donec obediret, ut ad eum annum docet Annalista Bertinianus Auctor coævus. Anno sequenti octingentesimo sexagesimo secundo, cùm Carolus Calvus Rex Pistis placitum celebraret circa finem mensis Junii, huic sese præsentem exhibuit Rothadus, cùmque ab Hincmaro, ejusque partiariis à Synodi ingressu prohiberetur, propter excommunicationem à Synodo Suessionensi in eum latam, Sedem Apostolicam appellavit. Cui appellationi legitimæ deferendum judicavit Synodus, ut Annalista Bertinianus, licèt Rothado iniquior, testatur,

XXX. Deponitur in Suessionensi Synodo.

Interim Synodus altera, eodem anno 862 ab Hincmaro in Suessionensi suburbio congregata, ad quam invitatus est Carolus Calvus Rex, cujus etiam mentio in eodem Annalista Bertiniano. Hincmarus tres Episcopos misit ad Rothadum, qui eum ad Synodum juridicè vocarent; sed ille respondit, integrum sibi non esse judicium subire Synodi, pendente appellatione ad Romanam Sedem. Secundò, & tertiò citatus Rothadus idem respondit. Quare ubi Hincmari partiarii Rothadum in sua appellatione constantem compererunt, in cella includi jussére, donec Synodi Judicium excepisset. Tandem Hincmarus eum velut contumacem deposuit, ut ipsemet Rothadus narrat in libello proclamationis ad Nicolaum Papam. Denunciata fuit Rothado à tribus Episcopis exauctorationis sententia, moxque in carcerem conjectus est, spe ipsi facta Abbatiæ ab Hincmaro, si ab appellatione desisteret, & in ejus locum Episcopus ordinatus, ut ex eodem libello discimus. Citò delatæ sunt ad Nicolaum Papam Rothadi querelæ, & appellatio à sententia Hincmari, & Synodi Suessionensis. Rescripsit quamprimùm ad Hincmarum Pontifex, eique violationem paternorum canonum, & privilegiorum Apostolicæ Sedis, quæ intemerata à tota Christi servantur Ecclesia, improperavit. Jussit, ut intra dies 30 Rothadum Sedi suæ restitueret, aut Romam cum eo ad causam dicendam veniret, Legatumve mitteret pro se responsurum, sub pœna suspensionis à sacro ministerio, quam & ceteris Episcopis, qui Rothadi exauctorationem cum Hincmaro decrevére, comminatus est. Hæc patent ex Epistola XXIX ejusdem Nicolai Papæ.

XXXI. Nicolaus PP. sententiam Synodi Suessionensi rescindit.

Anno octingentesimo sexagesimo tertio Hincmarus Odonem Bellovacensem Episcopum Romam misit, qui Synodi Suessionensis, & depositionis Rothadi, quasi à Judicibus electis in eo factæ, confirmationem à Sede Apostolica rogaret. Sed Nicolaus Papa perceptis Hincmari fraudibus, & tyrannide, Acta dictæ Synodi rescidit, quòd Sardicenses canones, de appellationibus Episcoporum dejectorum violasset: jussit & omnibus Episcopis, qui ad eam Synodum convenerant, ut Rothadum ab exilio revocari curarent, & Sedem Apostolicam adire permitterent cum eorum Legatis, ut eorum Judicium retractaretur. Quod, ni parerent, suspensionem à Missarum celebratione ipsis minatus est, ut legitur in Epistola Nicolai XXXII ad Episcopos Synodi Suessionensis, non verò Silvanectensis, ut Tomo VIII Concil. perperam legitur, data. Scripsit etiam ad Hincmarum per Odonem Bellovacensem, ut Rothadum Romam dirigeret: secundam hanc se recepisse jussionem meminisset, caveretque, ne si tertiò ad ipsum pro eadem causa rescribere cogeretur, definitivam ac peremptoriam in eum sententiam proferret, ut in sacrorum canonum contemptorem. Ea Epistola est ordine XXVIII. Scripsit & Epistolam ordine XXX ad Carolum Calvum Regem, ipsique significavit, quæ ad Hincmarum, aliosque Episcopos scripserat, illiusque Majestatem hortatus est, ut Rothadum suo adjutum solatio Romam dirigeret, Sedisque Apostolicæ privilegia in suo regno firmaret.

XXXII. Rothadus Romam à Carolo Rege mittitur.

Eodem anno octingentesimo sexagesimo tertio, Carolus Calvus Rex in Vermeriæ Palatio Synodum habuit VIII Kalendas Novembris, ex qua, ut inquit Annalista Bertinianus, *Rothadum nuper depositum, sicut Dominus Papa ei mandaverat, cum suis & Episcoporum literis, atque Vicariis Romam misit*. Vicarios itaque suos misére Hincmarus, & qui in damnatione Rothadi suffragati fuerant Episcopi cum Synodicis literis. Legatis cùm transitum denegasset Ludovicus II Imperator, clàm Nicolao Papæ id significarunt, interimque Rothadus simulata infirmitate Vesontione substitit, illis in patriam redeuntibus. Post quorum discessum, faventibus Lotharii, & Ludovici Germaniæ Regis fautoribus, Ludovicum Imperatorem adiit, à quo liberum transitum anno octingentesimo sexagesimo quarto impetravit, & mense Junio solus Romam pervenit; causam tamen ejus haud statim discussit Nicolaus Papa, sed sex menses expectavit, donec Hincmarus, & con-

& confœderati Episcopi, Vicarios, quos vellent, Rothadi accusatores, vel aliàs quovis modo in causa illius expostulatores delegarent.

XXXIII. *A Nicolao PP. in Sedem suam restituitur.*

Hincmarus tandem Vicarios suos ad Nicolaum Pontificem misit, cum tribus prolixis literis à Flodoardo lib. 3 cap. 13, & seqq. recitatis. Secundùm hæc Rothadus proclamationis libellum Summo Pontifici obtulit, quo damnationis suæ serie expositâ, sententiam à Sede Apostolica pro se proferri rogavit. Hoc accepto libello Nicolaus Papa de Rothadi causâ sermonem habuit in pervigilio Dominicæ Nativitatis, in Basilica Sanctæ Mariæ ad Præsepe, in quo causam Rothadi ab origine exposuit, & Hincmari malas artes, ac mendacia declaravit, atque inter alia, falsum esse quod ille vulgaverat, Rothadum neglecta appellatione sua ad Sedem Apostolicam, ad electos Judices provocasse. Mox habitâ Romæ Synodo decrevit, ut Rothadus Episcopalibus vestimentis ornaretur, qui pollicitus est se ad respondendum suis accusatoribus præsto semper futurum. Hæc Synodus Romana exeunte anno octingentesimo sexagesimo quarto inchoata, anno insequenti continuata, quo XII Kalendas Februarii, in altera sessione Rothadi restitutionis forma relecta est, *Sequenti verò die*, inquit Anastasius in Vita Nicolai, *congregata in domo, quæ nuncupatur Leonina, denuò synodo*, &c. Rothadus *in gradum pristinum est restitutus, & ad propriam Sedem cum Apostolicis sanctionibus remissus*. Cujus tenoris fuerit sententia absolutionis, legendum est in Epistola Nicolai Papæ ordine XXXIX ad Clerum, & plebem Ecclesiæ Romanæ. Legenda pariter Epistola XLIV Nicolai ad Rothadum, quæ absolutionis, ejusque restitutionis sententiam sub alia formula continet.

XXXIV. *Pro executione sententiæ Legatum in Gallias mittit.*

Ut verò hæc sententia executioni mandaretur, Nicolaus Papa Arsenium Episcopum Hortensem, seu Hortanensem in Gallias misit Legatum, ut Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita commemorat, eique literas tradidit Carolo Calvo Regi perferendas, quibus ipsum hortabatur, ut Rothado canonicè restituto faveret, & res ejus Ecclesiæ ei ablatas reddi juberet. Ea in Epistola Hincmari contumaciam in primis notat, qui contempta Sede Apostolica Rothadum ad eam appellantem deposuit; pluribusque probat *paternam traditionem, & specialem Sedis Apostolicæ prærogativam super hoc se secutum esse*, & jure merito jussisse Rothadum Sedem Apostolicam appellantem Romam venire, ibique eum judicasse. Ea Epistola est ordine XL. Scripsit etiam Nicolaus ad Hincmarum Epistolam ordine XLI, ostenditque legitimè Rothadum restitutum, eique exprobrat Sedis Apostolicæ contemptum, fraudulenta ejus in Rothadum machinamenta, ac mendacium, & calumniam in simulando Rothadi consensu, quasi neglecta appellatione sua ad Sedem Apostolicam, electos Judices implorasset.

XXXV. *Depositiones Episcoporum inter majores causas numerandas sanxit.*

Dedit pariter Nicolaus Pontifex literas *ad universos Galliæ Episcopos*, ipsosque hortatus est, ut Rothadum à se restitutum benignè susciperent. In iis pluribus disputat de veterum Pontificum Romanorum decretalibus, quarum auctoritatem Gallicani Episcopi explodebant. Nondum enim Ecclesiæ Gallicanæ moribus receptum erat, vel canonibus, quibus regebatur, consentaneum, ut Episcoporum depositiones non mandarentur executioni inconsulta Sede Apostolica, & absque ejus mandatis. Jus illud asseruit Apostolicæ Sedi Nicolaus Papa primus, veterum Pontificum decretalibus nixus, & interpretationi juris, qua Episcoporum depositiones, inter majores causas numerandas esse, post Gregorium Magnum declaravit. Quam interpretationem, atque disciplinam Gallicani Episcopi statim non suscepêre. Quid autem Romanæ Ecclesiæ his in negotiis Gallicana deferret, quidve negaret, lege in Epistola Hincmari ad Nicolaum Papam, data in causa Rothadi, quam describit Flodoardus lib. 3 cap. 12, & seq. ex qua intelligimus Gallicanos Episcopos jus appellationum Episcoporum dejectorum ad Apostolicam Sedem agnovisse; imò & Metropolitanorum judicia ipsi detulisse, quamvis plures ab Hincmaro in partes tracti, Rothadum cum eo deposuerint, ejusque depositionem pertinaciter propugnarent, quod ipsis persuaserat Rothadum Judices elegisse, & ab electis Judicibus deinde Romam appellasse; quod Africanis canonibus in Ecclesia Gallicana receptis, & longo usu consecratis repugnabat, inquit Natalis Alexander loco laudato. De decretalibus veterum Pontificum Romanorum vide dicta ut supra in Pontificatu S. Anacleti. Rothadus porrò in Galliam reversus, in Ecclesiam suam restitutus est per Arsenium Legatum Apostolicum, eamque summa pace ad obitum usque rexit.

XXXVI. *Synodum Suessionensem indicis pro causa Wlfadi & sociorum.*

Synodi Suessionensis, anno octingentesimo quinquagesimo tertio celebratæ, In qua Wlfadus, aliique Clerici, ab Ebbone Remensi Archiepiscopo ordinati, gradibus suis ab Hincmaro Remensi dejecti fuerant, confirmationem obtinuerat quidem Hincmarus per obreptionem, eandemque etiam à Nicolao Papa impetravit; sed Nicolaus versatile Hincmari ingenium, fraudesque intelligens, & renovata per Wlfadum, & socios ad Sedem Apostolicam appellatione, ejusdem Synodi Suessionensis Acta rescidit, intelligens Wlfadum atque socios

 iniquè

inique depositos esse ab Hincmaro, ad quem scripsit, jussitque, ut eosdem in pristinos gradus, ordinumque functiones restitueret, aut cum Gallicanis Episcopis ad Synodum conveniret, eorum causam retractaturus, ac finiturus. Si verò nova disceptatio oriretur, procuratores ab utraque parte mitterentur ad Sedem Apostolicam, quæ ultimum hac de causa judicium ferret. Synodum itaque Suessione celebrandam indixit, datis ad omnes Galliarum, & Neustriæ Episcopos literis, ut ipsemet testatur in Epistola 58 ad Heratdum Archiepiscopum Turonensem, ad hunc finem pariter scripta, quæ extat Tomo 8 Concil. pag. 814, diciturque *data III nonas Aprilis, indictione XIV*, quo etiam die Epistola Nicolai ad Hincmarum, quâ Synodum pro causa Wlfadi apud Suessionem convocari jubet, data est, ideoque anno octingentesimo sexagesimo sexto, quo indictio 14 mense Aprili in cursu erat.

XXXVII. Wlfadi & sociorum restitutionem impedire tentat Hincmarus.

Synodus itaque Suessionensis XV Kalendas Septembris ejusdem anni 866 celebrata est. Carolus Calvus Rex Wlfadi, & sociorum ejus restitutionem summopere exoptabat, quòd Wlfadus Carolomanni filii sui præceptor fuisset. Unde & ipsum Bituricensē Episc. designaverat, consentientibus ejusdem Ecclesiæ Clericis, & provinciæ Episcopis. Ejus tamen ac sociorum restitutioni pro viribus restitit Hincmarus, quatuor schedulis, seu libellis Synodo per vices oblatis, quæ extant Tomo VIII Concil. In priori schedula contestatur, Wlfadum & socios, suo tantùm, & Coëpiscoporum provinciæ Remensis judicio non fuisse depositos; sed à Synodo quinque provinciarum, & electorum Judicum sententiâ, à Benedicto III, ac deinde à Nicolao I confirmatâ: proinde sibi integrum non fuisse illos restituere in pristinos gradus, nec restitui posse sine Regularum, & Sedis Apostolicæ præjudicio, ac sine communi ipsorum Episcoporum, qui id aggrederentur, periculo. Secundâ schedulâ demonstrat Hincmarus Ebbonem regulariter depositum, & non regulaliter restitutum. Cùm autem cerneret Episcoporum plurimos in restitutionem Wlfadi, & sociorum inclinare; eo quòd bona fide, palàm & publicè ab Ebbone Archiepiscopo, jure, vel injuriâ Sedi suæ restituto, sacros ordines suscepisent, temperamentum quoddam proposuit tertiâ schedulâ, ut ex indulgentiâ, & dispensatione in pristinos gradus reciperentur, inconvulsis manentibus Synodi Suessionensis II Judicio, & Summorum Pontificum Benedicti III, & Nicolai I decretis. Quartâ schedulâ, in quâ Hincmarus effutiebat Wlfadum sub jurejurando per Sanctam Trinitatem unius Deitatis professum, se nusquam ad graduum Ecclesiasticorum administrationem ulterius aspiraturum, ita, cùm legi cœpisset, cunctorum offendit animos, ut penitus suppressa sit.

XXXVIII. Synodus eam Nicolao PP. refervant.

Is autem fuit Concilii Suessionensis III exitus, ut septem provinciarum Episcopi in eo congregati Hincmarum. Summo Pontifici excusarint, quòd ausus non esset suâ, & Comprovincialium auctoritate, Wlfadum & socios restituere, qui in Synodo quinque provinciarum fuerant depositi. Sibi etiam in Concilio, tametsi de illorum restitutione assentirentur, consentaneum visum esse, rem totam Pontifici, à quo inchoata erat, consummandam reservari. *Sed ut quondam obsidens urbem Rabaz David Regi fidissimo*, „ Ne, cùm à „ me, *inquit*, vastata, & capta fuerit vo„ bis, & non nomini meo adscribatur vi„ ctoria: *Ita & nobis in præsentis rei negotio decertantibus, & quadam deflorantibus, non tamen terminantibus, solummodò Magisteriali vestro Culmini eorum assignetur restitutio.* Illam itaque viam iniere Gallicani Præsules, in Synodo Suessionensi III jussu Nicolai Papæ congregati, ut Synodo Suessionensi II quinque provinciarum nihil derogatum vellent, quasi minus æquum fuisset illius de Wlfadi, sociorumque causa Judicium; sed illam ad censuram debitæ severitatis sententiam protulisse assererent, quam posterior septem provinciarum Synodus, Summo Pontifice præeunte, per misericordiam immutaret, ut ostendit Natalis Alexander, Sæc. IX, & X part. II, dissert. VII, idque ex Adnunciatione Herardi Archiepiscopi Turonensis, Regis, & Synodi jussu facta, quæ extat Tomo VIII. Concil. pag. 830, & seqq.

XXXIX. Synodicam suam ad Nicolaum PP. mittit.

Synodus per Egilonem Senonensem Archiepiscopum ad Nicolaum Papam suam Synodicam misit, ad quem scripsit & Hincmarus, & se maxima cum obedientia executioni mandaturum professus est, quidquid idem Pontifex, in causa Wlfadi & sociorum decrevisset. Epistola Synodica extat Tomo VIII Concil. pag. 833. Epistola verò Hincmari in Annalibus Baronii anno 866 n. 78. Scripsit etiam Hincmarus ad Egilonem Romam euntem Commonitorium, quo ipsum docuit, quomodo in Urbe se gerere, quæ Summo Pontifici vehementiùs inculcare, quid reticere deberet, ne ejus animum offenderet. Cùm verò Nicolaus Papa duritiam Pharaonis Hincmaro improperasset, rogavit hic Egilonem, ut Pontifici suam erga Wlfadum, & socios benignitatem exponeret, quò præconceptam adversùs se opinionem ex illius animo evelleret. Hæc Hincmari Epistola extat in fine Tomi 8 Concil. pag. 1903. De hac Synodo Suessionensi III legendi Annales Bertiniani ad annum 866, qui consonant his, quæ de eadem Synodo ad Nicolaum Papam scripsit Hincmarus.

Nicolaus

Nicolaus Papa, accepta Synodi Suessionensis Synodica cum Hincmari literis, auditaque Egilonis Senonensis Archiepiscopi relatione, rescripsit ad Episcopos Gallicanos, qui ad eam Synodum convenerant,

XL. *Ejusdem Synodi Episcopos iterum congregari jubet.*

eaque Epistola graviter perstrinxit Hincmarum, quòd in hac causa callidè, ac dissimulanter egisset, quòd Actoris personam egisset ac Judicis, quòd Benedicti III literas mutilatas, & corruptas proferre ausus esset. Gratulatus est, quòd Wlfadus, & socii, totius consona voce Concilii gradum receptione suorum digni judicati essent. Conquestus etiam est ad se missam non esse omnium, quæ in causa Ebbonis, & dictorum Clericorum gesta fuerant, plenam & accuratam relationem, instrumentis probatam. Illos iterùm convenire, & omnia diligent r, & enucleatè, ad Sedem Apostolicam referre jussit, causam illam spectantia. Quare octavo Kalendas Novembris anni 867 iidem Episcopi, qui apud Suessiones convenerant, Concilium Trecis celebrarunt, in quo totam Ebbonis, ordinatorumque ab eo Clericorum, & ab Hincmaro, alteraque Synodo Suessionensi depositorum causam, & historiam, secundùm Pontificis mandata, accuratè & fideliter exposuére in Synodica, quam ad Illum direxére, ejusque Sanctitatem rogarunt, ne Metropolitanorum, & ceterorum Episcoporum privilegia convelli pateretur. Rogarunt etiam Summum Pontificem, ut Wlfado ad Bituricensem Archiepiscopatum promoto pallium mitteret; qua de re etiam scripsit Carolus Calvus Rex, cujus Epistola subnexa est Synodicæ ejusdem Concilii Tricassini. Sed antequam Synodica illa Romam pervenisset, Nicolaus Papa diem suum obiit, eamque suscepit Hadrianus II ejus successor, ut suo loco dicetur. Porrò Nicolaus Papa rescribens ad Episcopos Synodi Suessionensis III, scripserat etiam ad Wlfadum, & socios, de ipsorum gratulatus restitutione, eam auctoritate Apostolica ratam habens: ipsosque monuit, ne memores essent injuriarum, & ut Hincmaro Archiepiscopo reverentiam semper exhiberent; nec unquam eis liceret contra eum, pro eo quòd ab illo fuerant ab officio suspensi, querimoniam componere, vel sinistram vicissitudinem retribuere.

XLI. *Ad Bulgarorum consulta respondet.*

Bogoris Bulgarorum Rex initio Pontificatûs Nicolai, annoque Christi, ut probat Auctor Criticæ Baronianæ, octingentesimo sexagesimo primo fidem Christi suscepit, & Michael in baptismo vocatus est à Michaele Orientis Imperatore. Bulgari ad fidem recèns conversi, ex multis circa eam, aut Ecclesiæ disciplinam difficultatibus perplexi, Sedem Apostolicam his de rebus interrogarunt, ut Catholicis præceptis erudirentur, eamque in rem anno 866 Michael Rex Bulgarorum legatos ad Nicolaum Papam, *mense Augusto, indictione decima quarta destinavit, donaque non parva tam à suis locis, quàm aliunde Summo Pontifici contulit, suggerens ejus Apostolatui, quid se facere salubrius oporteret, & quid erga reliquum Bulgaricum, adhuc baptismo sacro carentem, populum, ut fidei sacramenta perciperet, agi deberet*, inquit Anastasius in Vita Nicolai; ubi addit Pontificem Legatos Michaelis apud se honorificè retinuisse, & interim Sedis Apostolicæ Legatos in Bulgariam misisse, Paulum Populoniensem, & Formosum Portuensem, magnæ Sanctitatis Episcopos ad prædicandum illi genti; quos illuc perrexisse, *& chrismate unctos per Sacerdotes denuò chrismate* inunxisse queritur Photius in Epistola II ad Patriarchas Orientis. Ad consulta Bulgarorum responsa dedit Nicolaus Pontifex, quasi totidem decreta, eaque numero 106, quæ multa difficilia explanant.

XLII. *Assumptionis S. Mariæ vocabulum longè ante hæc tempora usurpatum.*

Ad quintum responsum Auctor Anonymus Actorum Ecclesiæ universalis, seu Novæ Summæ Conciliorum notat, Jejunium indici ante solemnitatem Assumptionis B. Mariæ, quæ jam vulgò assumpta dicebatur. Sed vocabulum *Assumptionis* tempore Caroli Magni jam in usu erat. Mabillonius enim Sæc. III Benedict. part. 2, ubi recitat Vitam S. Ambrosii Authperti Abbatis monasterii S. Vincentii prope Vulturnum in Benevento, qui obiit anno 778, producit fragmentum sermonis Authperti *de Assumptione Sanctæ Mariæ*, ut inscriptio habet, in quo Authpertus ita suam sententiam moderatur, ut nihil de corporea Deiparæ Assumptione definiat: sed ut *sive in corpore, sive extra corpus assumptam super cælos credamus*. Quæ etiam sententia fuit Adamnani in lib. 1 de locis Sanctis, & Anonymi, qui Itinerarium Sancti Willibaldi literis mandavit, quod utrumque Opusculum in eadem parte 2 editum. Longè itaque ante ista tempora *Assumptionis* vocabulum in usu Ecclesiæ fuit. Vide hac de re dicta in Sergio hujus nominis primo.

XLIII. *Nicolaus PP. vitam cum morte commutat.*

Nicolaum papam die decima tertia mensis Novembris anni octingentesimi sexagesimi septimi ex hac vita migrasse, asserit Anastasius in ejus Vita: *Postquam Sedem Apostolicam*, inquit, *victoriosissimè, & ut verus Dei athleta Catholicè ac principaliter rexit, ex hac luce Idibus Novembris, indictione prima migravit ad Dominum.* Anastasius tunc Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius idem scribit in Epistola, quâ hanc mortem Adoni Archiepiscopo Viennensi, quæ extat Tomo VIII Concil. significavit, in qua ait: *Ab hac misera vita* Nicolaus *Idibus Novembris ad cæleste beatitudinem, ut credimus, ductus, nos miseros & valdè desolatos reliquit.* Sedit itaque Nicolaus

SÆC. IX. NICOLAUS.

annos novem, *menses sex*, *dies viginti*, uti habent Chronicon monasterii S. Vincentii de Vulturno in provincia Capuana apud Duchesnium Tomo 3 pag. 672, cujus initio variorum Pontificum tempora notantur; tres antiqui Catalogi Pontificum Rom. in Appendice ad Antiquitatem Ecclesiæ à Schelstratio exhibiti; & Honorius Augustodunensis, in quo solùm pro diebus 20, positi sunt dies 30; menses enim etiam sex, & dies viginti leguntur in quinto ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis. Nam apud Anastasium, Hermannum Contractum, Marianum Scotum, & alios Catalogos duratio sedis Nicolai mendosè descripta. In Nicolao porrò primo desinit Historia Pontificalis Anastasii, quam continuavit Guillelmus itidem Bibliothecarius, cujus sunt vitæ Hadriani II, & Stephani V.

XLIV. Ejus virtutes, & elogium.

Plures Urbis Ecclesias instauravit, ac exornavit laudatissimus Pontifex; aquæductum in gratiam pauperum restituit; Ostiam civitatem validiùs munivit; egenorum curam gessit singularem, quorum nullum in Urbe quotidianæ liberalitatis suæ voluit esse expertem; jejuniis, vigiliis, & orationibus nocte ac die vacans, nec requiem corpori, nec membra dabat sopori, ut inquit Anastasius. Eum sanè magna pro fide, pro Ecclesiastica unitate, pro disciplinæ conservatione ac restauratione gessisse, pauca ex ejus actis à nobis relata, satis superque ostendunt, & ob hæc non immeritò *Magni* cognomen obtinuisse. *Sanctus* ab Hadriano successore, Græcis, Latinisque plaudentibus vocatus est, qui eum summis exornans præconiis *Novum Eliam*, & *Novum Phinees* appellat in literis ad Orientales. Breve Nicolao posuit elogium Regino, sed literis aureis exarandum: *Post beatum Gregorium*, inquit, *usque in præsens nullus Præsul in Romana urbe Pontificali honore sublimatus*, *Nicolao videtur æquiparandus*; *Regibus*, *& Tyrannis imperavit*, *eisque*, *ac si dominus orbis terrarum*, *auctoritate præfuit*. *Episcopis*, *& Sacerdotibus*, *Religiosis ac Domini mandata servantibus*, *blandus*, *pius*, *mansuetus apparuit*. *Irreligiosis*, *& à recto tramite exorbitantibus terribilis atque austeritate plenus extitit*; *ut meritò credatur alter Elias*, *Deo suscitante nostris temporibus surrexisse*, *etsi non corpore*, *tamen spiritu*, *& virtute*. Joannes Diaconus, hujus temporis Auctor, in fine libri 4 Vitæ Sancti Gregorii Magni scribit, Nicolaum cum Sancto Gregorio receptum, & visum in Gloria Sanctorum. Sepultus est Nicolaus ante fores Basilicæ Sancti Petri, ejusque obitum non solùm omnes gentes Christianas, sed ipsa etiam elementa, intemperie insolitâ flere visa esse, asserit Anastasius in ejus Vita.

HADRIANUS II *Pontif. CVIII.*

Anno Domini DCCCLXVII.

I. Hadrianus II eligitur Pontif. Roman. & inthronizatur.

LIcèt Anastasius in Vita Nicolai, cessationem Sedis, post ejus mortem, non expresserit; ex Vita tamen Hadriani II ejus successoris, à Guillelmo Bibliothecario scripta deducitur, Sedem integro mense vacasse; cùm Hadrianus, natione Romanus, ex patre Talaro, post Episcopo Regionis tertiæ, ex Stephani IV, & Sergij II cognatione, Presbyter Tituli Sancti Marci à Gregorio IV ordinatus, ex eodem Guillelmo Bibliothecario consecratus fuerit Romanus Pontifex die decima quarta mensis Decembris, quæ anno octingentesimo sexagesimo septimo in Dominicam incidebat, ut mox ostendetur. Hadrianus, inquit, *omnibus tam Episcopis cum universo Clero*, *quàm proceribus Urbis cum obsecundantibus sibi populis &c. trahitur*, *& ad Lateranense Patriarchium certatim*; *ac à Proceribus*, *& plebis multitudine deportatur*, scilicet, ut inthronizaretur. *Quod audientes tunc Missi Principis molestè tulére*; *indignati scilicet*, *non quòd tantum virum nollent Pontificem*, *quem nimirum anxiè cupiebant*, *sed quòd se*, *dum præsentes essent*, *Quirites non invitaverunt*, *nec optatæ à se futuri Præsulis electioni interesse consenserint*. Legatis hac ratione satisfactum est, quòd non ex Imperatoris contemptu id factum esset, sed ne deinceps mos expectandi Legatos Principum in Romani Pontificis electione inolesceret. Tuncque *omnem mentis suæ indignationem medullitus sedavére*, *ac ad salutandum Electum etiam ipsi humiliter accessére*. Quare Missi Cæsarei consecrationi, ut moris erat, adfuerunt quidem, sed neutiquam electioni.

Electio Pontificis Rom. semper facta absentibus missis Imperialibus.

Hanc narrationem, quæ non apud Guillelmum tantùm Bibliothecarium, sed & apud Ivonem Carnotensem part. 5 cap. 16, & apud Gratianum distint. 63 cap. *Cùm Hadrianus*, reperitur, Baluzius in Notis ad Agobardum pag. 126, sublestæ ac valdè dubiæ fidei esse putat, quòd Imperator jus non solùm haberet in consecratione, sed & in electione Romani Pontificis, quod jus renovatum dicit in Concilio Ravennatensi: quia, inquit, Romani frequenter per ista tempora silentio transmiserunt Missos Imperatorum in electione Pon-

SÆC. IX. HADRIANUS II.

Pontificum, placuit eam audaciam reprimere in Concilio Ravennatensi habito anno 904, quod à Baronio editum est; in quo Joannes IX Pontifex Rom. hoc decretum promulgavit: *Quia Sancta Rom. Ecclesia, cui præsidemus, plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte: Quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperatoris notitia, & suorum Legatorum præsentia, Pontificis fit consecratio, nec canonico ritu, & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam & scandala in ejus consecratione non permittant fieri; volumus ut deinceps abdicetur, & constituendus Pontifex, convenientibus Episcopis, & universo Clero eligatur, expetente Senatu & Populo, qui ordinandus est, sic in conspectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præsentibus Legatis Imperialibus consecretur*. Sed mirum est virum doctissimum hoc solo Ravennatensis Concilii decreto, anno 898, non verò anno 904 celebrati, innixum in eam sententiam abiisse; illud enim decretum, quod iisdem ferè verbis à Stephano VI, vulgò VII, editum vidimus, & postea à Joanne IX renovatum, non loquitur de electione Romani Pontificis, quæ semper facta est absentibus Imperialibus Missis, sed solùm de ejus consecratione, quæ fieri debebat Missis iisdem præsentibus, postquam Eugenius II id anno 825 lege lata sancivit: nam ante Eugenium II non solùm electionem, sed & consecrationem Pontificis Rom. factam fuisse inconsulto Imperatore disertè asserit Florus Diaconus in lib. de electione Episcoporum apud eundem Baluzium pag. 258: *Sed et in Romana Ecclesia*, inquit, *usque in præsentem diem cernimus absque interrogatione Principis* (idest, inconsulto Principe) *solo dispositionis judicio, & fidelium suffragio legitimè Pontifices consecrari*. Baluzius quidem ad interpreranda verba Flori multum se torquet, quia, inquit, constantissimum est ævo Flori Romanos Pontifices non potuisse ordinari extra præsentiam Missorum Imperatoris, quod probat exemplo Gregorii IV, qui, teste Eginhardo, *non prius ordinatus est, quàm Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi qualis esset examinavit*. Sed advertere debuerat Baluzius librum illum à Floro scriptum ante Eugenium II, scilicet circa annum 820, ideoque ante Gregorium IV, ut in Hadriani primi Vita num. XIV dixi. Eugenius itaque II, Stephanus VI, & Joannes IX statuerunt quidem ut Missi Imperiales præsentes essent consecrationi Pontificis, sed nullibi legitur aliquem Pontificem id de electione constituisse, sicuti nec ullum unquam Imperatorem id postulasse. Ceterum ex verbis Flori citatis, & ex sequentibus eruitur, Synodum Romanam, in qua Hadrianus primus supponitur dedisse Carolo M. jus eligendi Pontificem Romanum, & Episcopos per singulas provincias, suppostitiam esse; cùm post laudata verba de Pontificibus Romanis subdat Florus: *Qui etiam omnium regionum, & civitatum, quæ illi subjectæ sunt, juxtà antiquum morem, eadem libertate ordinant, atque constituunt Sacerdotes; nec adeò quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quòd nulla mundanæ potestatis comitetur auctoritas*. De hac Synodo Rom. vide dicta in Hadriano primo num. XIII, & seqq.

SÆC. IX. HADRIANUS II.

II. Consecratur.

Imperator electionem approbavit, *ac mox Imperialem scribens Epistolam, cunctos Romanos, quòd dignum tanto elegissent officio Præsulem, collaudavit*. Et post pauca: *Itaque sabbato, peractis ritè orationibus, vigiliis, & eleemosynis, dominico secundum morem idem venerabilis Sacerdos ab universitate ad Ecclesiam Sancti Petri Apostolorum Principis deductus XIX Kalendarum Januariarum, indictione I, anno præfati Augusti XIX per Episcopos reverendissimos, scilicet Petrum Gavensem, Leonem Silvæ Candidæ, deinde tertio loco Donatum Ostiensem, quia Episcopus Albanensis obierat; Formosus verò Portuensis à beatissimo Papa Nicolao ad prædicationem, & instructionem Bulgarorum destinatus extiterat, benedictionem summi Pontificatûs ...... suscipere meruit*. Sed hic obiter observandum, hunc locum corruptum esse; nam cùm Ostiensis Episcopus primo loco nominatus esset, utpotè qui esset primus, & præcipuus ex consecratoribus Romani Pontificis, ut dictum est in Marco, Leone II, & Stephano II, in tertium locum rejectus est, licèt alii duo Episcopi, nempè Cavensis, & Silvæ Candidæ, substituti fuerint in locum Portuensis, & Albanensis, qui erant alii duo consecratores, quorum prior in Bulgaria degebat, posterior obierat. Erat porrò Cava urbs Episcopalis sub Archiepiscopo Salernitano, in laudata enim Hadriani II Vita legendum esse *Cavensem*, non *Gavensem* rectè vidit Baronius. Silva verò Candida, olim Sylva nigra dicta, erat urbs Tusciæ via Aurelia, cujus Episcopatus postmodum à Callisto secundo unitus est Ecclesiæ Portuensi finitimę, teste eodem Baronio in Notis ad Martyrologium Romanum die secunda Junii.

III.

Hadriani Papæ consecrationis publica lætitia paulisper turbata est, Lamperti, seu Lamberti Spoletani Ducis in Urbem irruptione, ac deprædatione, nullis enim monasteriis, nullisque Ecclesiis pepercit, quin imò nobilissimi generis puellas, tam intra Urbem, quàm extra suis satellitibus diripiendas concessit. Hinc apud Ludovicum Augustum accusatus, ab eo Ducatu Spoletano mulctatus est; prædones verò ejus-

ejusdem Lamberti focii, ad restitutionem eorum, quæ abstulerant, ab Hadriano Papa excommunicatione coacti sunt. In Lateranum post ordinationem suam reversus Hadrianus, ex xeniis, quę juxta consuetudinem offerri solent, retentis solùm quę usibus missarum sufficerent, reliquorum pretia pauperibus distribui jussit: *Parvi pendantur, inquit, obsecro hæc pudenda pretiorum commercia, & quod gratis accepimus, gratis, juxtà præceptum Domini, largiamur, & oblationes Christi cum ejus hospitibus, ac inopibus partiamur*, *propter quos has nobis tribus divinitùs scimus*, ut legitur in ejus Vita laudata.

IV. *Nicolai decessoris memoriam, & decreta veneratur.*

Ex eadem Vita etiam habemus Hadrianum, cùm sibi Nicolaum decessorem imitandum proposuisset, ab ejusdem Pontificis hostibus passim *Nicolaitanum* dictum esse: Quos cùm prudenti œconomiâ toleraret, suspicione apud quosdam laboravit, quasi decessoris Acta vellet infringere. Sed Orientalibus, & aliarum gentium plerisque Episcopis, Presbyteris, Clericis, Principum Legatis, & Optimatibus, ad convivium vocatis, quibuscum ipse discubuit, & eorum manibus aquam infudit, hanc diluit calumniam Sanctus Pontifex; post epulas enim in faciem procidens, eos rogavit, ut preces funderent pro Ecclesia Catholica, pro Imperatore, & pro se ipso; tumque obortis lachrymis subjunxit: *Quia pro valde bonis orare, charissimi, gratiarum actiones Deo persolvere est, peto ut Dominum, patrem, decessoremque meum Sanctissimum, & orthodoxum Papam Nicolaum habentes in vestris orationibus communes grates Domino referatis, qui eum Ecclesiam suam miseratus elegit, & ad excludendum mundi tumidissimos strepitus, sicut Josue clypeo protectionis armavit, & gladio spiritalis potentiæ roboravit*. Tunc omnes Deo gratias egére, quòd Nicolai decessoris memoriam ac decreta veneraretur, unàque ter exclamarunt: *Eja, cesset invidia, mendax fama recedat. Domino nostro Hadriano à Deo decreto Summo Pontifici, & universali Papæ vita*. Tum ille manu silentium indicens ter acclamavit: *Reverendissimo, sanctissimo, & orthodoxo Domino Nicolao à Deo decreto Summo Pontifici, & universali Papæ sempiterna memoria. Novo Heliæ vita perennis, & immarcescibilis gloria. Novo Phinees æterni Sacerdotii infulas. Sequacibus ejus pax, & gratia*.

V. *Legatos in Bulgariam mittit.*

Ut autem in omnibus intelligeretur, velle se vestigiis prædecessoris insistere, cœpta ab eo, prosequenda curavit; atque primùm designatam à Nicolao Legationem ad Bulgaros institutam dimisit, de qua in eadem Hadriani Vita legitur: *E' vestigio etiam Dominicum, & Grimoaldum Episcopos* (illum Trivensem, hunc Polimartiensem, ut scribit Anastasius in Vita Nicolai) *quos decessor suus sanctæ recordationis Papa Nicolaus in Bulgarorum patriam ire præceperat, & à se in ipso articulo sui discessûs absolverat, quique videntes tanti patris obitum ire distulerant, eadem fungentes legatione direxit, & quasdam Epistolarum, quas ille mittendas delegerat, ut se ejusdem voluntatis & studii fore ostenderet, suo nomine titulari præcipiens, in quantum tempestas fluctuosi temporis permittebat, pissimi patris votum pius hæres implevit*.

VI. *Jubet Lothario, ut Teutbergam Reginam in consortium recipiat.*

Lotharius Rex, de cujus divortio cum Teutberga Regina in superiori Pontificatu egimus, ubi accepit Nicolai mortem, eique subrogatum fuisse Hadrianum, mox ad ipsum literas dedit, suum ob mortem Nicolai dolorem significans, conceptamque de ejus electione lætitiam, rogans ut sibi licentiam Romam adeundi concederet; quam & postea obtinuisse, constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad Lotharium, de qua loquitur Regino in Chronico. Ad Lotharium rescripsit Hadrianus Papa literas ordine XIII Tom. 8 Concil. commonitorias, quibus significavit se Teutbergam, solutionem matrimonii Romæ postulantem, ad eum redire jussisse, donec in Synodo ea de re statueret: ei jussit, ut eam in consortium reciperet, cultuque Regio haberet; aut si alio in loco ipsam consistere permitteret, promissas illi Abbatias ad vitæ subsidium concederet. Si quis verò ei molestus fuerit, huic perpetuum anathema intentavit, ipsique etiam Lothario, si his assensum præbuerit. Scripsit prętereà idem Pontifex ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem; eique vices suas commisit, ut Sedis Apostolicæ decreta, in causa Lotharii, executioni mandari curaret, ac Regem Carolum Calvum ad constantiam eo in negotio excitaret. Epistola citur data VIII idus Martii, indictione 1, ideoque anno 868, estque ordine IV Tom. 3 Conciliorum Galliæ. Hincmarum mandata Pontificis diligenter executum esse testatur Flodoardus lib. 3 Hist. Remensis cap. 20.

VII. *Lotharius Hadriano PP. in monte Cassino convenit.*

Tandem Lotharius, quod à Nicolao Papa multis precibus sæpe frustra petierat, sibi ut Romam venire, & coram agere liceret, ab Hadriano consecutus est anno octingentesimo sexagesimo nono, quo tam Annales Metenses, quàm Bertiniani ejus Romam adventum referunt; qui tamen inter se discrepant in eo, quòd Annalista Metensis Lotharium Romæ communioni Ecclesiasticæ restitutum scribit, Bertinianus verò in Monte Cassino, cui potius adhærendum, ut constat ex professione Guntharii Coloniensis quondàm Episcopi, de quo mox, quæ facta est in Monte Cassino; *Lotharius*, inquit Annalista Bertinianus ad annum 869, *iter quod tempore inconvenienti, scilicet men-*

se

SÆC. IX. HADRIANUS II. *se Junio causa uxorum suarum in parte Romæ cæperat, contendens perficere, usque Ravennam venit, ubi Majos fratris sui* (nempe Ludovici Imperatoris) *obvius habuit, per quos ei contradixit, ut nec inanies procederet, nec diutius in eodem Regno commoraretur, sed ad suum regnum rediret, & tempore commodo, & opportuno loco simul convenirent, & de quibus vellet cum eo satageret. Lotharius autem Romam rediens à latere ad suum fratrem in Beneventum usque pervenit, & apud eum per Engelbergam* (Imperatricem) *multis petitionibus & muneribus obtinuit, ut ipsa Engelberga, cum eo usque ad monasterium Sancti Benedicti, quod in Monte Casino situm est, rediret. Quo etiam Adrianum Papam eidem Engelbergæ, & sibi ex jussione Imperatoris venire fecit, & apud eum datis illi multis muneribus, per ipsam Engelbergam obtinuit, ut idem Papa illi Missam cantaverit, & sacram communionem hac convenientia illi donaverit: Si, postquam Nicolaus Papa Vualdradam excommunicavit, nullum cum ea contubernium, vel carnalis copulæ mercimonium, quin nec conloquium quoddam habuerit.*

VIII. Sacram communionem ab eo sub conditione accipit. *Ipse autem infelix, more Judæ, simulatâ bonâ conscientiâ, & impudenti fronte, eamdem sacram communionem sub hac conventione accipere non pertimuit, nec recusavit. Sed & sui fautores cum eo ab ipso Papa percepere communionem. Inter quos & Guntharius auctor & incentor hujus publicè adulterii, communionem inter laicos ab ipso Adriano Papa accepit, data illi priùs coram omnibus professione, quæ ita habetur.* „ Profiteor „ ego Guntharius coram Deo, & Sanctis „ ejus Vobis Domino meo Adriano Summo Pontifici, & universali Papæ, ac venerandis tibi subditis Episcopis, reliquoque „ Conventu, quoniam judicium depositionis in me à Domno Nicolao canonicè „ datum non reprehendo, sed humiliter „ porto. Unde nec ulterius sacrum ministerium contingere præsumo, nisi per misericordiam mihi subvenire volueritis. Nec „ aliquando contra Sanctam Romanam Ecclesiam, aut ejus Pontificem, aliquod „ scandalum, vel quidquam adversi movere volo: sed devotum me eidem Sanctæ „ matri Ecclesiæ, ejusque Præsuli exhibere, „ atque obedientem permanere profestor. „ Ego Guntharius huic professioni à me factæ manu propria subscripsi. Data Kalendis Julii, indictione II, in Ecclesia Sancti Salvatoris, quæ est in monasterio S. „ Benedicti in Casino. *Accipiens autem idem Papa à Gunthario consistente inter laicos hanc professionem, relectam inter laicos ab ipso publicè coram omnibus, dixit illi: Et ego tibi concedo laicam communionem, ea conditione, ut ita, quandiu vixeris, observes, sicut modò professus fuisti.* Hæc Gun- tharii professio demonstrat, Reginonem & Annalistam Metensem deceptos esse quando scripsére, Lotharium ab Hadriano Papa Romæ sacra communione donatum, id enim contigit in Montis Cassini monasterio. Indictio etiam secunda in eadem professione memorata, ostendit hæc referenda esse ad annum DCCCLXIX. SÆC. IX. HADRIANUS II.

IX. Hadrianum Romam euntem sequitur. Pergit idem Annalista Bertinianus: *Engelberga denique redeunte ad suum Imperatorem, Adrianus Papa Romam reversus est. Quem è vestigio Lotharius est prosecutus. Et Adriano Papa Romam ingrediente, Lotharius ad Ecclesiam B. Petri venit, ubi nullum Clericum obvium habuit, sed tantùm ipse usque ad sepulchrum Sancti Petri cum suis pervenit: indeque solariam secus Ecclesiam B. Petri mansionem habiturus intravit, quem nec etiam scopa mundatum invenit. Putavitque in crastina, subsequente videlicet, Dominica (nam sabbato ad Basilicam Sancti Petri pervenit) sibi cantari debere missam. Sed à præfato Pontifice hoc obtinere non potuit.* Annalista tamen Metensis & Regino scribunt, Lotharium Romę honorificè susceptum, &, uti jam diximus, corporis Christi communione refectum. *Inde secundâ feriâ Romam ingrediens in Palatio Lateranensi cum ipso Apostolico prandidit, & datis et muneribus in vasis aureis & argenteis, obtinuit ut ei ipse Pontifex leenam, palmam, ac ferulam daret, sicut & fecit. Quæ munera ita ipse & sui interpretati sunt, videlicet per lecnam, de Waldrada revestiretur; per palmam, victorem se in his, quæ cæperat, demonstraret; per ferulam, Episcopos suæ voluntati resistentes obsistendo obstringeret.*

X. Subitò moritur. *Sed aliter ab eodem Papa & Romanis fuére disposita, nam idem Pontifex Formosum Episcopum, & alium etiam cum eo Episcopum in has Galliarum partes mittendo disposuit: ut cum pluralitate Episcoporum de his, quæ Lotharius petebat, tractarent, & illi Kalendis Martiis, quæ inventa forent in Synodo renunciarent, quam Romæ in ipsis Kalendis Martii denunciavit.* Sed antequam illa Synodus celebraretur, imò antequam illi Episcopi Legati in Francia quidquam egissent, Lotharius Rex mortuus est. Nam idem Annalista non multò post subdit: *Lotharius verò Româ lætus promovens, usque Lucam civitatem venit, ubi febre corripitur: & grassante clade in suos, quos in oculos suos concervatim mori conspiciebat, sed Dei judicium intelligere nolens, usque Placentiam VIII Idus Augusti pervenit. Ibique Dominica die superdiurnans, circa horam nonam inopinato exanimis penè effectus est, & obmutuit, atque in crastina hora diei secunda moritur: & à paucis suorum, qui è clade remanserant, in quodam monasterio secus ipsam civitatem terra mandatur.* Mortuus

SÆC. IX. HADRIANUS II.

tuus est itaque Lotharius die octava mensis Augusti, quæ anno octingentesimo sexagesimo nono in feriam secundam incidebat, ut methodus cyclica ostendit. Eundem diem Lotharii morti assignant Annalista Metensis & Regino.

XI. *Hadrianus PP. ad Synodicam Trecensis Synodi respondet.*

Cùm Episcopi Gallicani octavo Kalendas Novembris anni octingentesimi sexagesimi septimi iterùm, jubente Nicolao Papa, pro causa Wlfadi & sociorum, de qua in ejus Pontificatu egimus, Trecis Synodaliter convenissent, literas suas Synodicas ad eundem Pontificem transmiserunt; sed cùm Nicolaus eodem anno, die decima tertia mensis Novembris ad Deum migrasset, Hadrianus II ejus successor illas suscepit, qui eorum diligentiam & obedientiam plurimùm laudavit, ac restitutionem Vulfadi & sociorum confirmavit. Pallium insuper Vulfado, Bituricensi Archiepiscopo consecrato libenter concessit, ut constat ex ejusdem Pontificis responso ad Episcopos Synodi Trecensis. Scripsit etiam Pontifex ad Carolum Calvum Regem, eique gratias egit de patrocinio Vulfado & sociis impenso, deque operâ eorum restitutioni navata secundum mandata sedis Apostolicæ. Jussit præterea contegi silentio causam Ebbonis, cùm præ longitudine temporis acta in hoc negotio sciri non possent: atque de his, qui ad Dominum migraverunt, nobis facilè judicare non liceat. Hic fuit exitus causæ Vulfadi, cujus in Ecclesiæ Bituricensis sibi commissæ vigilantiam, & doctrinam probat ejus Epistola pastoralis ad Parochos suos scripta, & à Mabillonio Tomo IV Analectorum pag. 602 è tenebris eruta.

XII. *SS. Cyrillum & Methodium pro Moravis Episcopos ordinat.*

Nicolao Papa sedente Sancti Cyrillus & Methodius, Orientales Monachi, qui in Moravia fidem Christi disseminarant, ab eodem Nicolao Romam venire literis Apostolicis sunt invitati, ut legitur in eorundem Sanctorum Vita apud Bollandum ad diem IX mensis Martii. *Quo nuncio*, inquit Auctor ejusdem Vitæ, *illi percepto valde gavisi sunt, gratias agentes Deo, quòd tanti erant habiti, quòd mererentur ab Apostolica Sede vocari. Mox igitur iter aggressi....... post aliquot dies Romam applicuerunt. Sed cùm non ante multos dies supradictus Papa Nicolaus transisset ad Dominum, secundus Hadrianus, qui illi in Romano Pontificatu successerat, audiens quòd præfatus Philosophus* (scilicet Cyrillus, *Constantinus Philosophus* dictus,) *corpus B. Clementis, quod studio suo repererat, secum deferret, valdè nimis exhilaratus est, & extra Urbem cum Clero & populo procedens obviam illis honorificè satis eos recepit....... Multis itaque gratiarum actionibus Præfato Philosopho pro tanto beneficio redditis, consecraverunt ipsum & Methodium in Episcopos, necnon ceteros eorum discipulos in Presbyteros & Diaconos.*

XIII. *Permittit Moravis ut lingua Sclavonica in Missis, & officiis utantur.*

Sed cùm Hadrianus Papa & Cardinales intelligerent prædictos viros Apostolicos Cyrillum & Methodium præsumpsisse licentiam Canonicarum Horarum, Missarumque officia, proprio conversarum à se nationum idiomate celebrandi, eos hac de re increpuerunt. Hæc referuntur in eorumdem Sanctorum Vita secunda ibidem à Bollando relata, in qua pag. 22 sic habetur: *Apostolicus & reliqui Rectores Ecclesiæ corripiebant B. Cyrillum, cur videlicet ausus fuisset in sclavonica lingua Horas Canonicas statuere. At ille humiliter respondens dixit: Attendite vos fratres & Domini sermonem Apostoli dicentis, loqui variis linguis nolite prohibere. Secutus ergo Apostolicam doctrinam, linguam, quam impugnatis, institui. At illi dixerunt: Quamvis Apostolus loqui variis linguis persuaserit, non tamen per hoc, in ipsa, quam statuisti lingua, divina solemnia voluit decantari. Cùm autem propter hujusmodi institutionem plus & plus apud eos cresceret altercatio, B. Cyrillus dictum Davidicum protulit in medium, dicens: Scriptum est enim: Omnis lingua laudet Dominum: & si omnis spiritus laudando magnificat Dominum, cur me prohibetis sacrarum Missarum solemnia & Horarum Sclavonicè modulari? siquidem si quivissemus illi populo aliter aliquando cum ceteris nationibus subvenire in lingua Græca, vel Latina, omninò quæ reprehenditis non sanxissem: sed quia idiotas viarum Dei totaliter eos reperi & ignaros, solum hoc ingenium mellisflua Sancti Spiritûs gratia cordi meo inspiravit, per quod etiam innumerum populum Deo acquisivi. Quapropter Patres & Domini cogitate consultiùs si institutionis meæ normam hanc expediat immutare. At illi audientes, & admirantes tanti viri industriam & fidem, studiosa deliberatione præhabita, statuerunt, supradicto ordine & sermone, in illis partibus, quas B. Cyrillus Deo acquisierat, sicut statuerat, Canonicas Horas cum Missarum solemniis ita debere deinceps celebrari.* Ita Auctor secundæ Vitæ, & Auctor prioris non alia conditione ordinatos fuisse scribit, *quos secum adduxerat ex discipulis suis* S. Cyrillus, *& dignos esse ad honorem Episcopatûs suscipiendum censuerat*, quàm ut Sclavonicè sacra facerent ipsi, & aliis deinde ordinandis Presbyteris facienda traderent.

XIV. *Id postea confirmarunt Joannes VIII, & Innocentius IV.*

Hanc eandem divina officia & Missam Sclavonicâ linguâ celebrandi licentiam Moravis ab Hadriano II concessam confirmavit Joannes Papa VIII anno 880, Epistolâ 247 ad Sfentopulcrum Moraviæ Comitem data, quæ refertur à Baronio eodem anno: *Literas denique Sclavonicas*, inquit, *à Constantino quodam Philosopho* [legendum à Constantino quondàm Philosopho, ut ostendit Auctor Criticæ Baronii ad eumdem

dem annum num VI] *quibus Deo laudes debitas resonent, jure laudamus, & ut in eadem lingua Christi Dei nostri praeconia, & opera enarrentur, jubemus: neque enim tribus tantùm, sed omnibus linguis Dominum laudare auctoritate sacra monemur, quae praecepit dicens: Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi: & Apostoli repleti Spiritu Sancto locuti sunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc & Paulus coelestis quoque tuba insonat, monens: Omnis lingua confiteatur, quia dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei patris. De quibus etiam in prima ad Corinthios Epistola satis & manifestè nos admonet, quatenus linguis loquentes Ecclesiam Dei aedificemus. Nec sanae fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive Missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum Evangelium, vel lectiones divinas Novi & Veteris Testamenti bene translatas & interpretatas legere, aut alia Horarum officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebraeam scilicet, Graecam, & Latinam, ipse creavit & alias omnes ad laudem & gloriam suam.* In eadem tamen Epistola Joannes VIII statuit, *in omnibus Ecclesiis terrae* Moravorum *propter majorem honorificentiam Evangelium Latinè legeretur, postmodùm Sclavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis annuntietur, sicut in quibusdam Ecclesiis fieri videtur.* Eandem Sclavonicâ linguâ Missam & officia divina celebrandi licentiam confirmavit etiam Innocentius IV anno 1248, cujus Epistola, ad quemdam in Sclavonia Episcopum extat apud Odoricum Raynaldum ad eum annum num. 52.

XV. *Graeci eundem usum Ruthenis, seu Moscis indulserant.*

Fâdem indulgentiâ usam esse Ecclesiam Graecam erga Ruthenos seu Moscos, postquam per missos Constantinopoli Praedicatores Christi fidem eis tradidit cum Graecis ritibus exercendam, scribit Papebrochius in Dissert. 18 subjuncta Pontificatui Nicolai I in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum Romanorum, quae est *de lingua Sclavonica in sacris apud Bulgaros, Moravosque recepta*, & in Ephemeridibus Graeco-Moscis, quas praefixit Tomo primo Sanctorum mensis Maji, docet, id factum esse sub annum Christi millesimum, quando Constantinopolitana Ecclesia optimè erat unita Romanae; „ Sic enim, inquit in dicta dissertatione, ut literâ, sic „ & linguâ propriâ, quae ipsa quoque Sclavonica est, agere permissi fuot, atque „ etiam nunc sic agunt omnia, non tantùm „ schismatici sub Moscorum dominatu, sed „ etiam Catholici sub Rege Poloniae. In Praefatione verò ad laudatas Ephemerides num. 11 ostendit, Ruthenos, seu Moscos, à Graecis tunc verè Catholicis, fidem Christi suscepisse, contra Antonium Possevinum, qui in suo de rebus Moscoviticis ad religionem spectantibus Commentario, cum pluribus aliis existimavit, Russos à Schismaticis, & quidem Haereticis Christianam fidem accepisse.

XVI. *Bessi, & Armeni saeculo quinto Patria lingua officia divina celebrabant.*

Haec sola exempla adducit Papebrochius in laudata Dissertatione, ad probandum, optandum esse, ut sacra congregatio de propaganda fide indulgeat Sinis, & Japoniis, aliisque cultissimis nationibus, linguam Latinam penitus ignorantibus, nec eam nisi difficillimè docendis, ut suâ quique linguâ Missam celebrare possint. Sic enim facilius vulgus ad fidem Christianam adduci, vel in ea retineri potest. Sed antiquius exemplum superioribus adjici potest, desumptum ex Vita Sancti Theodosii Coenobiarchae propè Jerosolymam hactenus inedita, quam saeculo sexto scripsit Theodorus Petrae Episcopus, ejusdem sancti Theodosii discipulus, quam Combefisius in Latinum vertit, quaeque extat in Bibliotheca Mazarina, ex qua Annotator Baronii mutuatus est haec, quae in ea leguntur: *Quatuor Ecclesias*, inquit, *intra septa monasterii construxit; Unam quidem, in qua Patrum numerosus coetus seorsim linguâ Graecâ Deo immolat, ut scriptum est, sacrificium laudis. Alteram, in qua Bessi propriâ ipsorum linguâ vota, & preces reddunt Deo altissimo. Tertiam, in qua Armeni linguâ patriâ domino litant. Quartam, in qua fratres ab immundo spiritu vexati, unà cum ministris illorum, obsequiis debitis Salvatori Christo gratiarum actiones referunt. Sic igitur ex illis sacer divinae psalmodiae canon septies in die explebatur: cùm verò sacra communionis collecta peragenda erat, Missae officium ab initio ad divinorum Evangeliorum lectionem singuli in propria ipsorum Ecclesia facientes. Sic omnes, exceptis duntaxat fratribus energumenis, in magna utentium linguâ graecâ Ecclesia congregantur, ibique divinis mysteriis impertiuntur.* Quod à Monachis factum, non quòd reliquum Missae lingua vulgari celebrari non posse crederent, sed ut omnes ejusdem sacrificii communioni participarent, quod magnae virtutis, & efficaciae esse arbitrabantur. Floruit porrò sanctus Theodosius Coenobiarcha circa finem saeculi quinti. Sanctus verò Nicetas Romesianae civitatis in Dacia Mediterranea Episcopus circa finem saeculi quarti, varios populos in Septentrionali Romani Imperii parte positos Evangelii lumine illustraverat; inter quos praecipui fuere Bessi, de quibus sermo est in Vita laudata S. Theodosii, Daciae tractum circa Romesianam, & Sardicam Metropolim incolentes, ut videre est in Criticae Baronianae anno 396 num. XI; plura hac de re Papebrochius in Paralypomenis ad Catalogos Pontificum dissert. 30, & Edmundus Mar-

Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 3 art. 2. Vide dicenda de eadem materia in Alexandro II.

XVII. *Hadrianus PP. Pallium Actardo Episc. Nannetensi mittit.*

Cùm Actardus Nannetensis Episcopus, Britonum feritate sede sua pulsus fuisset, Hadrianus Papa mandavit Episcopis Gallicanis, ut ad primam Ecclesiam etiam Metropolitanam, quæ vacaret, evehatur. Scripsit & ad Actardum literas, quas Baronius anno 868 recitat, quibus ei, consolationis causâ, Pallium concedit, atque eum propter continuam Britonum oppressionem, penè pejus ab eis, quàm à pyratis insecutionem passum esse: *Decus tibi pallii*, inquit, *solo miserationis affectu contulimus, ut habeas pro exilio & catena pallii ornamentum, non ad Ecclesiæ, cui incardinandus es, perpetuum institutum, sed ad tuum specialem, certique temporis usum*. Data est hæc Epistola, *in mense Februario, indictione prima*, ideoque anno 868. Anno postea 871 idem Pontifex Hadrianus II, Rege, Clero, ac populo postulantibus, Actardum ad Sedem Metropolitanam Turonensem transtulit, ut constat ex ejus Epistolis 27, 28, & 29, Tom. 3 Concil. Galliæ, eo anno datis.

XVIII. *Anastasium Cardinalem olim depositum in Synodo Romana iterum damnat.*

Eodem anno octingentesimo sexagesimo octavo Hadrianus II Papa Synodum Romæ celebravit mense Octobri, in qua Anastasium Tituli sancti Marcelli Presbyterum Cardinalem, quem à Leone IV depositum fuisse ostendimus, cùm in nova crimina incidisset, rursùs damnavit, ut nos docet Annalista Bertinianus ad eundem annum scribens: *Hadrianus Papa congregans Synodum, supradictum Anastasium hoc modo, sicut subsequitur, post damnationes in eum latas, iterum condemnavit*. Refert postea excommunicationem Anastasio Presbytero à Leone Papa inflictam, in locis publicis descriptam fuisse, eaque recitata, subdit; eum, post Leonis IV mortem, *quam non debuerat introire Ecclesiam* invasisse, ejusque Synodi picturam dejecisse, *quam beatissimus Papa Benedictus atque egregius restauravit, & lucifluis coloribus decoravit*. Deinde idem Annalista recitat sententiam Hadriani Papæ adversùs eundem Anastasium in Synodo latam, in qua ait, Nicolaum Papam eum in gremio Ecclesiæ suscepisse, sed ipsum deprædatum esse Patriarchium, & furatum Synodales scripturas, ac beneficiorum suorum immemorem, hominem, ad Eleutherium Arsenii filium misisse, exhortantem homicidia perpetrari, quæ & facta sunt, ideoque se nihil in ejus anathemate vel causa adjungere, vel minuere, *nisi ut omni communione Ecclesiastica privatus existat, donec de omnibus, quibus impetitur, sibi coram Synodo rationem ponat, & qui cum eo in locutione, cibo, vel potu communicaverit pari excommunicatione cum eo teneri* annexum declaret. *Prolata sententia in conspectu totius sanctæ Romanæ Ecclesiæ ante hunc eundem Anastasium apud S. Praxedem positum, anno Pontificatûs Domni Adriani Summi Pontificis & universalis Papæ II per IV Idus Octob. indict. II*, sed legendum, *& universalis Papæ I*, nam mense Octobri anni 868, quo indictio II in cursu erat à Kalendis Septembris, Hadrianus numerabat adhuc annum Pontificatûs primum, cùm ex dictis ordinatus fuerit mense Decembri anni 867. Extat hæc Synodus Tomo VIII Concil. pag. 129, & seqq.

XIX. *Aliam Romæ Synodum cogit contra Photium.*

Aliam eodem anno octingentesimo sexagesimo octavo Synodum contra Photium, Romæ celebravit Hadrianus Papa hac occasione. Diximus superiùs Basilium Imperatorem Orientis, ejecto Photio è throno Constantinopolitano, sanctum Ignatium legitimum Patriarcham restituisse; eamque in rem missum ab eodem Basilio Romam, Basilium Regium Spatharium; à S. Ignatio Joannem Metropolitam Silæi; & à Photio Petrum Metropolitam Sardensem, qui ultimus in itinere naufragio periit. Legati Romam pervenientes, Nicolaum Papam ad Deum migrasse invenerunt, cui Hadrianus II successerat die decima quarta Decembris anni 867. Is statim atque Basilii Imperatoris, & Ignatii Patriarchæ literas legit, Synodum congregavit, de qua loquuntur Guillelmus Bibliothecarius in Vita ejusdem Hadriani, & Anastasius Bibliothecarius in Præfatione ad VIII Synodum, & cujus Acta inserta sunt Actioni septimæ ejusdem Octavæ Synodi œcumenicæ. Huic Synodo Romanæ, præter Hadrianum Papam, subscripserunt Episcopi viginti novem, Presbyteri Romanæ Ecclesiæ novem, & quinque Diaconi. In ea Joannes Metropolita Silæi S. Ignatii Legatus librum Photii Summo Pontifici exhibuit, & in terram projecit cum hoc anathemate: *Tu maledictus Constantinopoli, sis Romæ iterùm maledictus. Te minister Diaboli Photius novus Simon mendacii compilator aptavit: Te minister Christi Nicolaus novus Petrus veritatis amator attrivit*, ut refert Guillelmus Bibliothecarius in Hadriani Vita laudata, in qua & ait, Basilium Spatharium, Imperatoris Legatum *calce suo, eusque librum* percutiisse, & dixisse: *Credo in hoc Opusculo Diabolus habitat, quia per os complicis sui Photii, per quæ se dicere nequit, eructat*. Refert deinde, cùm eo tempore, quo nefarius ille codex, seu liber urebatur, imber vehemens decideret, ad pluviam quasi ad olei guttas flammam convaluisse: quo miraculo omnes cùm Latini, tùm Græci stupefacti Deo laudes dixêre; Nicolai Papæ memoriæ bene precati sunt, & Hadrianum præconiis extulêre.

XX. *Quid in hac Synodo statuerit.*

Tribus Allocutionibus Hadriani Pontificis

ficis ad Patres constat hæc Synodus, post quas, & post eorundem Patrum supplicationem pro damnatione Photii, & reconciliatione Lapsorum, Hadrianus sententiam tulit, quinque capita continentem. Primò, Conciliabulum à Photio, & ejus fautore Michaele Imperatore per vim, & tyrannidem contra Romanam Ecclesiam, ejusque auctoritatem, Constantinopoli coactum, Ephesino Latrocinio comparat, impiaque ejus Acta penitus abolenda decernit, ignique pabulum & diris execrationibus devovet. Secundò, idem statuit de illis, quæ contra S. Ignatium ab eodem Imperatore, & Photio scripta, actaque sunt. Tertiò, Photium rursus anathemate percellit. *Verùm tamen*, inquit, *si viva voce, suoque scripto, & manu promittat se omnia à Nobis & antecessore nostro decreta subiturum, dictique Conciliabuli Acta damnaturum, à laicorum gratia, & communione non excludemus*. Quartò, lapsos, qui tam impio Conciliabulo, vel subscripserant, vel assenserant, si decretis Nicolai Papæ obtemperaverint, ad Ignatii communionem redierint, & Conciliabuli commenta flammis inventa tradiderint, in communionem recipit: sin minus, eos communione privat. Basilium verò Imperatorem, cujus nomen in dicti Conciliabuli Actis falsò inscriptum cognoverat, alienum prorsus ab omni suspicione mala declarat, atque in albo piorum Augustorum, si ad finem usque perseveraverit, reponit. Quintò denique, omnes qui Acta Conciliabuli Photiani vel absconderint, vel propugnarint, & non potius palam fecerint, atque in rogum conjecerint, si sint Clerici è gradu dejicit, si sint laici eidem anathemati subjicit. Sicque terminata est illa Synodus Romana.

Concilium Cpolitanum IV, Generale VIII contra Photium.

XXI. *Synodus generalis VIII jussu Hadriani PP. à Basilio Imp. convocatur.*

POst Synodum Romæ anno 868, de qua mox egimus, celebratam, Hadrianus II Pontifex Donatum Episcopum Ostiensem, Stephanum Episcopum Nepesinum, & Marinum Ecclesiæ Romanæ Diaconum Constantinopolim misit, ut præessent Concilio generali, quod ea in urbe, per Industriam Basilii Imperatoris celebrari jubebat, ut constat ex ejus ad eundem Imperatorem Epistola, Actioni primæ ejusdem Concilii inserta. *Volumus autem*, inquit Hadrianus, *per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium, cui nostri quoque Legati præsidentes, delictorum, hominumque discrimine perspecto, statim cuncta impii Conciliabuli exemplaria ab iis, qui illa retinent, ablata, ignibus concremanda tradant*. Idem habet Anastasius Bibliothecarius in Præfatione Octavæ Synodi ad Hadrianum II. *Missisque*, inquit, *cum auctoritate Apostolica Vicariis, & Epistolis decretalibus, jussisti fieri Constantinopoli Synodum*. Legatis proficiscentibus libellum dedit Pontifex, cui omnes subscriberent, alioquin ad consessum, & Judicium Synodale non admitterentur. *Præcepit* Legatis, ut legitur in ejus Vita, *ut omne scandalum Ecclesiæ Constantinopolitanæ soleerter sopirent, consecratisque à Methodio, & Ignatio sub satisfactione libelli, quem de scrinio susceperant, proprias Ecclesias redderent. Photianis verò sub eadem, ac districtiori satisfactione communicarent quidem, sed Sacerdotum judicium usque ad Sedis Apostolicæ sententiam, manente Sanctissimi Papæ Nicolai judicio, protelarent*. Licèt porrò Hadriani Papę jussu celebrata fuerit Synodus, eam tamen à Basilio Imperatore convocatam constat ex Actionibus I, VIII, & X.

Legatos Pontificios honorificentissimè excepit Basilius Imperator, literasque Apostolicas *per semet suscipiens* osculatus, die sequenti his inter alia verbis allocutus est: *Nos cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitis, atque Episcopis censuram Sanctæ matris nostræ Romanæ Ecclesiæ per biennium præstolantes, propter Deum petimus ut Dei negotium viriliter peragatur, ac tandem aliquando auctoritate vestri Sacri Collegii, tam pestifera Photianæ tergiversationis scandala propellantur, quatenus unitas & tranquillitas optatæ dimitus, juxtà decretum Sanctissimi Papæ Nicolai, restituatur*. Legati Sanctæ Sedis Apostolicę responderunt: *Et nos ideo venimus, ideo missi sumus: sed neminem Orientalium vestrorum unquam in nostram Synodum suscipere possumus, nisi oblato libello, cujus formam de scrinio Sanctæ Sedis Apostolicæ sumpsimus, nobis fuerit satisfactum*. Ad id Basilius Imperator & Ignatius Patriarcha *dixerunt, quia novum hoc & inauditum de libello proferendo asseritis, necesse est, ut tenoris illius formam videamus, nec mora libelli forma prolata est, & de Latino in Græcum conversa omnium notitiæ declaratur. Quorum quidam libellum proferentes in Sancta Synodo resederunt, proferre nolentes extra Synodum inglorii relicti sunt, sed dietim fervore Sancti Spiritus temperati, promissa libelli satisfactione ad unitatem sacræ Synodi reversi sunt*, inquit Auctor Vitę Hadriani II laudatus. XXII. *Legati Pontificii honorificè à Basilio Imperatore excipiuntur.*

Et hęc una est ex causis, quę impedierunt quominus Synodus numerosa fuerit in principio; Actioni enim primę pręter Apostolicos, Sedium Orientalium Legatos, & Ignatium Patriarcham, duodecim tantùm Episcopi interfuêre, & hoc postquam Legati Romani Pontificis, Ignatius & Le- XXIII. *Synodus non fuit numerosa, & quare.*

gati sedium Patriarcharum dixissent: *Ingrediantur Episcopi omnes quotquot laboraverunt & certaverunt pro verbo veritatis, utpote consentanei Ignatii Sanctissimi Archiepiscopi Constantinopoleos*. Secundam rationem tam parvi numeri Episcoporum nos docet Anastasius, absentiam scilicet eorum, qui paulatim advenientes & libello subscribentes, numerum augebant; in margine enim Actionis V hęc verba apposuit: *Nota, quòd per singulas Actiones paulatim multiplicetur numerus Episcoporum, quoniam cùm in principio Synodi non omnes sunt in urbe reperti, tunc solùm recipiebantur in Synodali Conventu, cùm singulos à suis Ecclesiis venientes Romanum libellum propria manu scripsisse patesceret*. Tertiam tandem causam adducit idem Anastasius, longam scilicet tyrannidem Photii, qui fautores suos ad Episcopatus provexerat, qui omnes à Synodo sunt rejecti, utpote ab intruso consecrati; nam ad subscripriones in Actione X factas, ait: *Non te scandalizet subscribentium paucitas, quia dum Photius diu tyrannidem exercuisset, & in loca eorum fautores suos tantummodo provexisset, quorum nullus in hac Synodo est receptus, isti soli ex priorum Patriarcharum consecratione susceptibiles sunt inventi. Verùm quotquot sub Nicolao, & Adriano Summis Pontificibus Episcopi fuerunt, hujus Synodi sensui consenserunt, licèt hęc paucitas Gregi illi pro sui justitia comparetur, cui Dominus dixit: nolite timere pusillus Grex*. Synodo enim Episcopi tantùm centum & novem subscripsere, qui numerus *pusillus* dici potest, respectu habito ad numerum eorum, qui prioribus Conciliis Oecumenicis subscripserunt. Nicetas quidem in Vita S. Ignatii scribit adfuisse tantùm Episcopos *centum & duos*, sed ibi non numerat tres Romanos Legatos, nec Ignatium Patriarcham Constantinopoleos, nec etiàm Patriarchalium sedium Orientis Legatos, quia hos omnes tanquam Synodi primates habet.

XXIV. *Hadrianus PP. et per Legatos præfuit.* Synodo præfuit Hadrianus Papa pet Legatos suos, Actio enim prima his verbis inchoatur: *Convenientibus Donato & Stephano Episcopis, & Marino diacono locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Romæ, & Ignatio Archiepiscopo Constantinopoleos novæ Romæ, & Vicariis Orientis*, &c. paucis interpositis: *Sanctissimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Ergo & omnem dubitationem emittamus è cordibus vestris, & verbis, & operibus certificemus vos, quia secundùm ea, quæ mandata, & jussa sunt nobis disponemus. Ergo habemus Epistolas ad Imperatorem & Patriarcham, & si jubetis leguntur*. Ubi, uti moris est præsidum, Legati omnium primi nominantur, & loquuntur. Denique Actioni X Hadriani Papæ Legati omnium Episcoporum primi subscribunt. Nec tefert, quòd Basilius & Constantinus Imperarores Actionibus VIII & X præsidentes dicantur; præfuisse enim dicuntur non auctoritate, sed solo sessionis honore, quem ipsis, uti Ecclesiæ defensoribus detulit Synodus, non verò ut controversiarum fidei, vel causarum Ecclesiasticarum Judicibus. Certè Basilius Augustus dici nequit præses Synodi, quippe qui soli Actioni VI interfuerit, cujus rei hanc ipse rationem reddit: *Nostrum Imperium in nulla hujus Concilii Actione seu Consessu adfuit, ne quis diceret à Regia potentia manuque judicium fuisse corruptum*. Nec etiam obstat, quòd prius Imperaroribus acclamatum sit, quàm Romanis Pontificibus. Is enim honor & grati animi significatio à Parribus exhibita religiosissimo Principi, cui tot nominibus obstricta erat universa Ecclesia, nullam Imperatoris auctoritatem significat in causis Ecclesiasticis & moderamine Synodi, sed tantùm in iis, quæ ordinem, & politiam exrernam, ac execurionem decretorum Ecclesiæ spectant. Alioquin ipsa etiam Imperatrix dici deberet præfuisse Synodo, cùm & ipsi, ante Pontifices Romanos acclamatum sit Actione IX: denique quòd Imperatores rogati sint a Legatis Romani Pontificis, ut ante omnes subscriberent, merum id fuit testimonium reverentiæ & urbanitatis Legatorum; invicem enim certabunt, sive Romanus Pontifex, & ejus Legati, sive Synodus tota & Imperator, uter alterum ampliori honore prosequeretur, ut liquet ex Actione X. Primi tamen omnium subscripsere quinque exemplaribus, quæ secundùm morem pro quinque Patriarchalibus sedibus facta sunt, Donatus Episcopus Ostiensis, & duo alii Romanæ Sedis Legati, postea Vicarii Patriarcharum, ac S. Ignatius, & post illos Basilius, Constantinus & Leo Imperatores.

XXV. *Octava Synodus inchoatur.* Inchoata est oecumenica Synodus octava in celeberrimo Sanctæ Sophiæ Templo Constatinopoli anno Christi octingentesimo sexagesimo nono, Hadriani II Romani Pontificis secundo, Basilii Imperatoris tertio, die quinta mensis Octobris, feria quarta, indictione tertia. Considentibus in illo Templo Sedis Apostolicæ Legatis, Ignario Patriarcha Constantinopolitano, & Vicariis sedium Orientalium, ac præsentibus Illustrissimis Patriciis, quos Imperatot adesse jusserat, ut omnia secundùm juris regulas fieri curarent, admissi sunt in Synodum Episcopi duodecim, qui ab Ignatii & Sedis Apostolicæ partibus soli constanter steterant, qui ideo tanquam omninò incorrupti, sine Romani libelli professione recepti sunt, dicentibus Legatis: *Sedeant secundum ordinem suum, quia digni sunt: & beatos, & ter beatos hos æstimamus*. Deinde lectum

est

est scriptum ab Impetatore missum, quo Episcopos hortabatur, ut semotis privatis affectibus, Ecclesiæ Constantinopolitanæ statum componerent, quod summo totius Synodi applausu exceptum est. Mox rogati sunt Apostolicæ Sedis Legati, ut legationis suæ tenorem, ac ejus, à quo missi erant, mandatum exhiberent. Iis tes insolens visa est: *Hoc nos*, inquiebant, *usque nunc non invenimus, ut Vicariis Senioris Romæ à quolibet examinentur utrum talem existimationem habeant.* Sed cùm Bahanes Patticius, qui id Episcoporum & Senatûs nomine postulaverat, respondisset, in injuriam & contemptum Sedis Apostolicæ hanc non vergere petitionem; sed ob Rodoaldum & Zachariam, Legatos olim Nicolai Papæ id exigi, qui ejusdem Pontificis mandata transgressi fuerant; Legati Epistolam Hadriani Papæ protulêre, quæ, jubente Synodo, lecta est. Postea eorum, qui Orientis Patriarcharum petsonam gerebant, discussæ sunt legationes.

XXVI. *In prima Actione legitur & approbatur libellus ab omnibus subscribendus.*

Tandem, jubentibus Legatis Apostolicis, lectus est libellus, de quo supra, cui subscribere deberent universi Episcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi, quo nimirum cunctas primùm hæreses execrari, & inter alia Iconomachiam, anathema Photio dicere debebant, donec Sedis Apostolicæ decretis paruisset, Actaque Conciliabuli contra ejusdem Sedis Apostolicæ reverentiam congregati eodem anathemate percellere, se denique amplecti Synodos à Nicolao I, & Hadriano II ejus successore in causa Photii, & Ignatii celebratas profiteri deberent. Ad quem locum Marca lib. 5 de Concordia Sacerdotii, & Imperii cap. 14 num. 6 notat, plena & integra auctoritate usos esse Legatos Apostolicæ Sedis, quòd non solùm primum Consessûs locum occupatint, interlocutionibus suis Synodi ordinem constituerint, & uniuscujusque seutententias rogarint; sed etiam quòd ante omnia iis, quæ à Nicolao I & Hadriano II decreta erant adversùs Hæreticos & Schismaticos, se obtemperaturos Episcopi ipsi profiteri debuerint, libellumque eo modo subsctiptum Legatis tradere. Lecto itaque libello, eodemque omnium una voce laudato atque probato, lecta est pariter ac approbata definitio Legatorum sedium Patriarchalium jam antea facta, cùm ipsi annum integrum illic moratt eiffent, expectantes Legatos Apostolicæ Sedis, quæ quidem non aliud continebat, nisi ut in omnibus obediretur Romani Pontificis decretis. Post hæc Legati Apostolici recensuerunt, quomodo titè & auctoritate legitima Nicolaus Papa Photium absentem damnasset: Legati vetò Patriarcharum probaverunt, nunquam ab ulla Patriarchalium Sedium Orientalium Photium receptum esse. Ex quorum tesponsione redargutum est falsitatis Conciliabulum Photii adversùs Nicolaum Papam, cui mentitus fuerat interfuisse & subscripsisse Legatos sedium Patriarchalium Orientis. His denique absolutis, secutæ sunt acclamationes in Synodis fieri consuetæ, quæ & in fine reliquarum Actionum singulatum repetitæ sunt.

XXVII. *In secunda Actione Episcopi lapsi restituuntur.*

Actio secunda habita est nonis Octobris, in eaque quam plurimi Episcopi, qui à SS. Methodio & Ignatio olim ordinati, lapsi desciverant in pattes Photii, jussi sunt ingredi, lectoque libello ab his oblato, quo veniam à Synodo deprecabantur, culpam omnem suam in vexationes Photii refundentes, Legati Apostolici dixerunt: *Suscipimus vos secundùm præceptionem Sanctissimi Papæ nostri Adriani, propter confessionem libelli pœnitentiæ vestræ.* Lapsi verò Episcopi dixêre: *& nos adoramus Vos, & suscipimus Vos Judices, & judicium vestrum tanquam ex persona Filii Dei habemus.* Deinde subscripsêre libello directo a Romana Sede, quem positum super lignum Sanctæ Crucis, & super Sancta Dei Evangelia assumentes, Patriarchæ suo Ignatio obtulerunt, à quo ritu solemni, dignitatis receptis insignibus, in suo ordine sedere singuli jussi sunt, aliqua tamen injuncta jejuniorum & orationum pœnitentia, quod idem erga Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos pœnitentes observatum. Omnes portò illi, tam Præsules, quàm Clerici rogarunt admitti per intercessionem Sanctissimæ Dei genitricis Mariæ, & SS. Apostolorum, & Sanctissimi Papæ Nicolai. Ita enim planè mox post obitum Orientales coluerunt eum ut Sanctum. Ceterum Ignatius Episcopis, cæterisque Clericis lapsis & Pœnitentibus ordinum insignia non reddidit, nisi ut delegatus à Sedis Apostolicæ Vicariis, ut enim scribit Nicetas in ejus Vita; *Patriarchæ Ignatio in Synodo non erat auctoritas agendi quæ vellet: Romanis enim, pro antiqua Ecclesiastica Traditione, judicandi potestatem permittebat.*

XXVIII. *In Actione tertia Episcopi libello à Sede Apostolica transmisso subscribere nolentes rejiciuntur.*

Tertia Actio celebrata est quinto Idus Octobris, in qua Theodulus Metropolita Ancyranus, & Nicephorus Metropolita Nicænus, qui à Methodio, vel Ignatio ordinati erant, libello à Romana Sede transmisso subscribere detrectarunt, dicentes professionem in sua consecratione factam protestatos esse semper servandam, sed libellum Romanum non esse necessarium, ideoque à Synodo rejecti sunt. Quare Anastasius Bibliothecarius in Notis ad Octavam Synodum commemorat, quosdam Episcopos, qui libello subscripserant, pœnituisse chirographi, *& ad Sanctissimum Ignatium, atque ad Basilium Imperatorem accedentes secretò dixisse, non bene factum fuisse, quòd Ecclesiam Constantinopolitanam* tan-

tanta subjectione Romanae subdi Ecclesiae permiserint, ita ut hanc et tanquam Dominae ancillam tradiderint. Quibus verbis Imperator commotus, jussit iis, quos Legatis Apostolicis ad obsequium destinaverat, ut ipsis chirographa suffurarentur, quod & factum est. *Quo Vicarii reversi comperto, talia inter caetera Imperatori dixére: Nos quidem Romam ob amissa chirographa, redire non audebimus, tu tamen nihilominus pro Ecclesiae statu pietatis, nihil omninò mercedis lucraberis.* Verùm Anastasius, qui cum collegis suis, Ludovici Augusti Legatis aderat, obtinuit ab Imperatore, ut chirographa illa Apostolicis Legatis redderentur, eosque his verbis compellavit Imperator: *Ego quidem ut magistram Ecclesiasticorum negotiorum Sedem Apostolicam per meos Legatos adii: & ideo vestram praesentiam praestolatus sum, ut vestro decreto, & solertiâ vestrâ, Ecclesia nostra remedia sanitatis perciperet, & nos non nostris motibus, sed vestrae sententiae pareremus. Ergo Chirographa, quae à nostris Sacerdotibus, & cunctis Clericis salubriter exegistis, recipite, & spirituali patri nostro Sanctissimo Papae repraesentate, ita ut si quis eorum per abrupta vitiorum solito incedere more tentaverit, his quodammodo habenis ab eo refraenetur, & ad rectum justitiae tramitem revocetur.* In hac eadem tertia Actione recensitae sunt, Epistola Basilii Imperatoris ad Nicolaum Papam, Epistola Ignatii ad eundem Pontificem, quae Hadriano ejus successori tradita est, & Epistola Hadriani ad Ignatium, quam *canonicè scriptam, & plenam justitiae* Synodus dixit. Tandem cùm deprehensum fuisset Theodorum Cariae Metropolitam, post libelli subscriptionem à Synodo jam susceptum, ex iis fuisse, qui in latrocinali Synodo Photii, depositioni, & anathemati Nicolai Papae subscripserat, illius causa Romani Pontificis judicio reservata est, ut discimus ex Notis Anastasii Bibliothecarii.

XXIX. *In Actione quarta Episcopi Photiani rejecti & quare.*

Quarta Actio habita est tertio Idus Octobris. Introducti sunt in Synodum Zacharias, atque Theophilus pseudo-Episcopi à partibus Photii, quos Legati Apostolici consensére ut admitterentur, Synodica decreta, & sententiam Nicolai Papae ut audirent; contenderunt enim, Romani Pontificis sententiam retractari non posse, nec rursus audiendos, qui jam damnati essent. Admissi sunt itaque illi schismatici Antistites, & ultimo loco stare jussi. Cùmque se & Photium, cujus nomine ad Nicolaum Papam legatione quondam functi essent, ab eodem Nicolao receptos impudenter assererent, Legati Apostolici ex Epistolis Nicolai ad Michaelem Imperatorem, & ad ipsum Photium, facilè probarunt, Photii ordinationem a Romana Sede nusquam fuisse susceptam, imò ipsum semper inter laicos recensitum. Probarunt insuper hos duos pseudo-Episcopos antequam Romam ingrederentur, duplicem libellum porrexisse; unum fidei, alterum, quo se Apostolicae Sedis decreta jurabant observaturos, antequam admitterentur ad communionem laicam, non Episcopalem. Deinde interrogati sunt illi Photianarum partium Antistites, vellentne subscribere libello à Romana Sede ad Synodum transmisso; sed cùm respondissent: *Nec audire eum volumus*, jubentibus Legatis Apostolicis, foras projecti sunt. Gloriatus est postea Photius, quòd hi, aliique non pauci suis partibus constanter stetissent, ut videre est in ejus Epistola ex exilio ad Episcopos suae factionis scripta, quam refert Baronius anno 871.

XXX. *In Actione quinta introducitur Photius.*

Quinta Actio celebrata est decimo tertio Kalendas Novembris. Citatus est Photius laicus per laicos, ut se coram Synodo sisteret. Praecepto Imperatoris Basilii jussus est invitus ad Synodum duci. Qui cùm non tantummodo contestaretur, nihilque ad interrogata responderet, affirmans impudenter, se Christi exemplo tacere cùm judicaretur; eidem undique licèt convicto & condemnato, tempus ad resipiscendum à Synodo benignè impertitum est, quod tamen ipse recusavit accipere. Viri insipientiam, temeritatem, ac superbiam Bahanes Illustrissimus Patricius demiratus, ipsi inducias concessit, ut saluti suae consuleret; sed cùm, affectato silentio, immotus maneret, à Synodo dimissus est, ut videret, quid sibi conveniens esset.

XXXI. *In sexta Actione Schismatici Photium defendere frustrà tentant.*

Octavo Kalendas Novembris sextò convenit Sancta Synodus, cui Actioni interesse voluit Basilius Imperator. Conati sunt aliqui Episcopi schismatici Photium defendere: qui ab orthodoxis confutati, & ab ipso Imperatore praeclara admodum, atque humillima exhortatione admoniti sunt, & interrogati, an in tam manifesto Judicio, totius Ecclesiae consensu comprobato, acquiescerent; sed illis impudenti voce renuentibus, sapienter respondit Imperator: *Vos principali manu Synodos iniquitatis soli ac singulariter sine Patriarchicis thronis facientes, Sanctas vocare ausi estis; & hanc praesenti, quae ab omnibus Patriarchalibus thronis celebrata est, Dei cooperatione ac gratia, qui imperium nobis commisit, detrahere non erubescitis. Utique nostis & Vos, & universitas quę sub coelo, quia protectione veri Dei nostri quinque Patriarchę orbis terrarum rectà sentiunt, & non est laesio fidei: & ideo quidquid judicavit necessariò debetis recipere.* Sed cùm schismatici ad resipiscentiam adduci non possent, adhuc septem dierum induciae iis datae sunt, ut si ad Ecclesiae unitatem redirent, misericordiam Sanctae Synodi experirentur.

Atque

SÆC. IX. HADRIANUS II.

Atque finis impositus est sextæ Actioni.

XXXII. *In Actione VII. Photius præsens damnatur.*

Quarto Kalendas Novembris septimam Actionem Patres celebrarunt, in eamque rursùs ex Basilii Augusti mandato, & Legatorum Apostolicorum permissu introductus est Photius, qui cùm baculo innixus ingrederetur, jussus est à Marino, uno ex Legatis, illum deponere, quòd signum esset dignitatis pastoralis: *Tollite*, dixit, *baculum de manu ejus: signum est enim dignitatis pastoralis, quod habere nullatenus debet: quia lupus est, & non pastor.* Introductus est etiam cum eo Gregorius Syracusanus quondam Episcopus. Sed cùm eorum impudentia magis ac magis augeretur, recitatæ sunt damnationes sæpiùs adversùs eos à Romanis Pontificibus Nicolao I & Hadriano II promulgatæ, iisdemque anathematismi Synodales additi, qui jubentibus Legatis Apostolicis ex ambone pronunciati sunt. Hos verò secutæ sunt acclamationes plenissimæ dictæ Imperatoribus atque Imperatrici, Romanisque Pontificibus Nicolao, & Hadriano, Ignatio Patriarchæ, & Legatis Apostolicis, aliarumque sedium Patriarchalium.

XXXIII. *Ejus damnatio subscripta calamis sanguine Christi tinctis.*

Hìc non prætermittendum quòd in Theodoro Papa jam diximus referri à Niceta in vita Sancti Ignatii, Episcopos nempè subscribentes damnationi Photii, in majorem hominis detestationem, intinxisse calamum in sanguinem Christi: *à Legatis Romanis*, inquit, *ipsoque Imperatore, & toto Senatu admonitus Photius, ut veniam precaretur, & saltem tanquam laicus ad fidelium communionem reciperetur, superbo & contumaci animo consilium penitus repudiavit. Ergo communi omnium, æquissimoque judicio damnatur, abdicatur, anathemateque percellitur, veluti violator & adulter, maximarumque calamitatum, & infinitarum offensionum, ac scandalorum in Ecclesia Dei auctor, & pronunciat Synodus juxta Nicolai Papæ sententiam, quàm primùm Photius maturo cum judicio, canonicaque seu Synodica fuerat depositione damnatus. Subscripsére depositioni calamis non modò atramento, sed in quo penitus contremisces, ut eos qui res norant asseverantes audivi, ipso Salvatoris sanguine tinctis. Ita, inquam, demum Photium exauctorarunt, damnaruntque, undque omnes ab illo sacris initiatos*, ut legitur in laudata Ignatii Vita Tomo VIII Concil. pag. 1231. Simile exemplum in Theodoro Papa retulimus.

XXXIV. *In Actione VIII Photii scripta comburuntur.*

Octava Actio habita est Nonis Decembris, in eaque, præsente ac rogante Basilio Imperatore, combusta sunt cuncta chirographa, quæ ab omni hominum genere Photius extorsisset, unà cum omnibus ejusdem scriptis contra Nicolaum Papam, & Ignatium Patriarcham, ac detectæ falsitates in his ab eodem impostore commissæ: adversùs verò falsarios, per quos ipse imposturas confinxisset, à Legatis Apostolicis jussus est legi canon Concilii Romani sub Martino Papa, adversus eos conditus, qui falsa, corruptaque monumenta, Epistolas, subscriptiones, testimonia supponebant, quo ipsis usque ad obitum interdicitur Ecclesiæ aditus. Postea verò occasione quorundam Iconomachorum in Synodum introductorum, lectum est capitulum Nicolai Papæ contra Iconomachos, contra quos, sicuti & in Photium, repetiti sunt anathematismi: & iteratis acclamationibus gratulatoriis finita est Actio octava; post quam Legati Pontificii *in ipsis Theophaniis* anni 870, Leonem Basilii Imperatoris filium, & postea successorem, *Sapientem* dictum Imperatorem coronarunt, ut scribit Anastasius Bibliothecarius in Scholio ad Actionem VIII hujus Synodi. *Nam cùm hæc ageretur Actio*, inquit, *in ipsis Theophaniis coronatus est in Imperatorem iste Leo filius à Vicariis* (nempè Pontificis Romani) *& Ignatio Patriarcha.*

XXXV. *In Actione nona recipitur Legatus Alex. & agitur de falsis testibus qui Photio adhæserant.*

Anno Christi octingentesimo septuagesimo, pridie Idus februarias nona Actio est celebrata, in eaque admissus est Legatus à Michaele Patriarcha Alexandrino missus, nomine *Joseph* Archidiaconus ejus Ecclesiæ, ejusdemque Patriarchæ lectæ sunt literæ ad Basilium Imperatorem, quibus testabatur se huc usque Saracenorum tyrannide fuisse prohibitum ne scriberet. Perlectâ Epistolâ, Legatus ille Alexandrinus, quæ in octo præcedentibus Actionibus gesta erant Patriarchæ sui Michaelis, & Ecclesiæ ejusdem nomine omnia rata habuit, sententiâ suâ super intemerata Evangelia, & lignum vivificæ crucis positâ. Sicque suppletum est quod deesse videbatur universali Synodo, quæ tunc perfectissima est, cùm nullus deest Patriarcharum. Post hæc intromissi sunt multi viri Illustres, qui suasione Photij, & impulsione Michaelis quondam Imperatoris contra Ignatium protulerant falsum testimonium. Hi crimen confessi pœnitentiam à Synodo perceperunt, agendam in jejuniis, orationibus, & eleemosynis, aliisque pietatis, & pœnitentiæ operibus, quæ ibi recensentur: data tamen Ignatio facultate dispensandi cum ovibus suis de diuturnitate temporis, moderandi scilicet pro causa. Deinde actum de rerum sacrarum illusoribus ejusdem Michaelis Imperatoris tempore, qui confessi sunt se mimos in Ecclesia egisse, ac illusisse Sacerdotio, jubente eodem Imperatore. Hi verò ad pœnitentiam reservati sunt, in alio Conventu ipsis imponendam. Imposita est autem Canone XVI.

XXXVI. *In Actione ultima canones conduntur, & Synodi definitio legitur.*

Actio decima & ultima habita est die ultima mensis Februarii, in eaque primùm omnium jussi sunt legi canones à Patribus con-

conditi, omnes numero viginti septem, quibus imprimis Constantinopolitanæ Ecclesiæ opportunitatibus consultum est: videlicet de confirmatione eorum, quæ pro Ignatio, & contra Photium acta essent: deque abrogatione cunctorum gestorum Photii, & collatorum ipsi, & ab ipso aliis sacrorum ministeriorum, & ut qui hactenus obstinato animo ei adhæsissent Episcopi, licèt consecrati fuissent à Methodio, vel Ignatio, vel etiam posthàc resipiscerent, nullam penitùs spem restitutionis Episcopatûs haberent. Item de confirmatione cultus Sanctarum Imaginum, aliisque pluribus, quæ legi possunt apud Natalem Alexandrum Sec. IX & X Differt. IV. Canonibus conditis & promulgatis, lecta est in eodem Consessu definitio Synodi, in qua omnibus hæresibus, quæ hucusque emerserant, & à præcedentibus Conciliis fuerant proscriptæ, anathemate percussis, Photii damnatio confirmata est, necnon eorum, qui ipsi pertinaciter adhæserunt. Cùmque post hæc Basilius Imperator exploraffet, an omnes Synodi definitioni ac decretis assensum præberent, conclamarunt universi: *Omnes ita sapimus, omnes ita prædicamus, omnes concinentes & consentientes promptè subscribimus. Hoc est veritatis judicium, hoc justitiæ decretum, hæc est canonum expositio, hæc Ecclesiasticæ ordinationis defensio.* Deinde primus subscribendi locus Imperatori delatus est à Synodo honoris gratiâ; at ipse pietatis, ac Regiæ humilitatis argumentum dedit, asteruitque sese subscripturum post Legatos Sedis Apostolicæ, & aliorum Patriarcharum, quandoquidem ita placeret Patribus. Primo itaque loco subscripsêre Legati Romani Pontificis; secundùm hos Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus, tum aliorum Patriarcharum Vicarii; post ipsos Basilius Augustus, Episcopi tandem CI.

XXXVII. *Patres confirmationem Synodi ab Hadriano PP. petunt.*

Præter Encyclicam Epistolam ad Episcopos & universos Christi fideles, sancta Synodus dedit Epistolam ad Hadrianum Papam, Concilii confirmationem ab eo rogans his verbis: *Igitur libenter oppidò & gratanter imitatrice Dei Sanctitate vestra omnium nostrûm Conventum, & universalis hujus atque Catholicæ Synodi consensum & consonantiam recipiente, prædica eam magis ac veluti propriam, & solicitiùs confirma evangelicis præceptionibus & admonitionibus vestris, ut per sapientissimum magisterium vestrum etiam aliis universis Ecclesiis personet & suscipiatur veritatis verbum, & justitiæ decretum.* Hadrianus Synodum confirmavit, ut probat ejus ad Basilium Imperatorem Epistola, quæ legitur in calce Actorum; ab eoque tempore recepta est ut Synodus œcumenica, ab ipsis etiam Græcis Orthodoxis, apud quos in tanta fuit veneratione, ut ejus Breviarum ad valvas magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ cum insigni elogio affixerint. Græci tamen posteriores schismatici septem tantùm Synodos œcumenicas professi sunt.

XXXVIII. *Græci Bulgaros Cpolitanæ Sedi subjiciunt.*

Solidum Illyricum ad Patriarchatum Occidentis pertinuisse, sed Leonem Isaurum Imperatorem illud per vim ab eodem avulsisse, sub Gregorio II superiùs jam ostendimus. Sed cùm Bulgari provincias, quibus constabat, nempe Daciam, Prevalim, Dardaniam, ac Mysiam superiorem, occupassent, eisque novæ Bulgariæ nomen, quo & hodie regio illa appellatur, dedissent, & sub Nicolao Papa fidem Christianam recepissent, magna post Synodum Octavam Constantinopoli habita est altercatio, utri Ecclesiæ, Romanæ, an Constantinopolitanæ eidem Bulgari subjici deberent. Michael enim Bulgarorum Princeps Oratores suos Constantinopolim misit, qui dixête: *Cui Ecclesiæ subdi debeamus, à Vobis, qui vices summorum Patriarcharum geritis, nosse desideramus*, ut inquit Guillelmus Bibliothecarius in Vita Hadriani II. Solutâ igitur & penitus absolutâ Synodo, congregatis in unum Basilio Imperatore, Apostolicæ Sedis, & aliorum Patriarcharum Legatis, unà cum Ignatio Patriarcha Constantinopolitano, & auditis Bulgarorum Legatis, Græci contendebant, eos recèns ad fidem conversos, Constantinopolitanæ Ecclesiæ subjici debere, quòd eorum regio, antequam ipsi eam occupassent, Græcorum pareret imperio, & Græcos Sacerdotes haberet. Contra verò Apostolici Legati contestabantur, jura sedium non sequi regnorum divisiones, sed & omnes in Illyrico Provincias, quas Bulgari habitabant, antiquitùs solitas fuisse à Romana Ecclesia immediatè administrari, ipsosque Bulgaros, qui nihil ad imperium Græcorum pertinerent, cùm fidem Christianam susceperunt, spònte se eidem Romanæ Ecclesiæ subjecisse, sacros ab ea ministros quærentes, quibus in omnibus obedirent, ut in Nicolai Papæ Pontificatu diximus. Hæc constant ex Guillelmo Bibliothecario in Vita Hadriani II, ubi argumenta refert, quibus Græci prætensum suum jus in Bulgarorum Ecclesias tuiti sunt, quæ haud difficili negotio à Legatis Apostolicis diluta, qui & Græcos Judices hac in causa recusarunt. Hi tamen temerario ac iniquo judicio hanc sententiam pronunciarunt. *Bulgarorum Patriam ex Græcorum potestate dudum fuisse, & Græcos Sacerdotes habuisse compertimus Sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ: à qua, quia per Paganismum recesserat, nunc per Christianismum restitus judicamus.*

XXXIX. *Hadrianus PP. Ignatium CP. Epist. hac de re arguit.*

Verùm Legati Apostolici huic sententiæ præcipitanter & sine ullo jure redditæ intercesserunt, eamque tanquam ab inferioribus, ideoque haud legitimis Judicibus la-

SÆC. IX. HADRIANUS II.

latam respuerunt, totamque causam supremæ Apostolicæ Sedi reservantes; interim Ignatium graviter contestati sunt, ne Ecclesiæ Romanæ jura minueret, à qua ipse propriæ Ecclesiæ restitutus esset. Ignatius Legatorum Apostolicorum admonitionibus his verbis respondit: *Absit à me, ut ego his præsumptionibus contra decorem Sanctæ Sedis Apostolicæ implicer, qui nec ita juveniliter ago, ut mihi subripi valeat, nec ita seniliter deliro, ut quod in aliis reprehendere debeo, ipse omittam.* Ipse nihilominus Bulgarorum diœcesim jure Patriarchico regendam suscepit, Romanisque Presbyteris ejectis, Græcos illuc Presbyteros misit, eique genti Theophylactum Episcopum ordinavit. Qua de re graviter eum arguit Hadrianus Papa in Epistola ad ipsum data, quam Baronius anno 871 num. 15 recitat. Imò & graviter expostulavit idem Pontifex cum Basilio Imperatore in Epistola ad ipsum scripta, quæ extat in Octavæ Synodi codice Anastasii, & ab eodem Baronio refertur ibidem num. 10 hac occasione data.

XL. *Dispensationem decretorum Synodi VIII recusat.*

Anno octingentesimo septuagesimo primo Basilius Imperator, & Ignatius Patriarcha ad Hadrianum Papam Romam miserunt Theognostum, apud Constatinopolitanos Monasterii Fontis Hegumenum, & Ecclesiæ Sanctæ Sophiæ *Scevofilacem*, seu vasorum custodem, à Pontifice petiturum, ut quæ in Synodo octava remanserant indefinita definiret, atque dispensaret in his, quę ibidem statuta essent, de non recipiendis promotis à Photio, vel qui subscripserant illius Pseudo-Synodo adversùs Nicolaum Papam. Ad quæ rescribens Hadrianus Epistolam, *quarto Idus Novembris, indictione quinta* datam, primò de Legatis Apostolicæ Sedis sugillavit Imperatorem, quòd absque Præsidio ita illos remiserit, ut apud regiones sub ejusdem Imperio constitutas à piratis capti fuerint: deinde questus est de Ignatio, quòd Bulgaris Antistitem à se ordinatum mittere præsumpserit. *Verum tamen*, inquit, *saltem nunc jam dictum Reverendissimum Præsulem ab illius regionis dispositione salubribus monitis, quæsumus, coercere: alioquin nec ipse canonicam effugiet ultionem: nec illi, qui Præsulatus, vel alterius officii sibi nomen illuc usurpant cum excommunicatione, qua jam tenentur adstricti, etiam proprii gradûs jactura carebunt.* Negat tandem Hadrianus se dispensaturum cum Photianis, nisi nova emergente causâ, quòd non sit moris Romanorum Pontificum, pro libitu proprio decessorum sanctionibus, vel Synodorum œcumenicarum decretis derogare.

XLI. *Ejusdem Synodi Acta in Latinum verti curat.*

Synodo Generali Octava absoluta Anastasius Bibliothecarius Acta Romam detulit, & Hadriano Papæ præsentavit, qui ei commisit, ut ea in linguam Latinam verteret; ut ipsemet in sua ad eam Versionem Præfatione his verbis testatur: *Unde factum est, ut eisdem loci Servatoribus in prædones incidentibus, & codicem ipsum cum omnibus supellectilibus suis amittentibus, ego codicem, quem detuleram, Romam venisse dignoscerer, quem Sanctitas vestra grato suscipiens animo, mihi ad transferendum in Latinam tradidit dictionem, ad quod opus ego idoneum me esse denegavi, licèt in interpretandis ex Archivo in Romanum sermonem scripturis præsenti tempore quoddam conamen arripere nitar, & nonnulla jam ad ædificationem plurimorum, & præcipuè vestri decessoris hortatu interpretatus edidisse dignoscar. Verùm vicit jussio tanti Pontificis, dum non deest obedientia prompti ministri.* Et hæc satis de iis, quæ respiciunt Octavam Synodum Generalem. Nunc ad alia Hadriani gesta redeundum.

XLII. *S. Leonis III brachium Salomoni minoris Britanniæ Regi mittit.*

Anno octingentesimo sexagesimo nono Salomon minoris Britanniæ Rex literas ad Hadrianum Pontificem dedit, quibus hanc præfixit inscriptionem: *Domino ac Beatissimo Apostolicæ Sedis Rom. Hadriano; Salomon Brittanniæ Rex flexis genibus, inclinatoque capite, in Christo feliciter pacis diuturnitatem.* Iis literis Pallium petiit Festiniano Antistiti Dolensi, quod à Nicolao Pontifice denegatum fuisse tradit, quia ipse Salomon ea de re ad eum scribens, suum nomen ipsius Nicolai nomini præposuerat, & literas absque sigilli impressione minus etiam idonea Legato deferendas tradiderat. Petiit quoque iisdem literis sacras Reliquias pro monasterio, quod ædificabat: muneraque misit, auream statuam magnitudinis ipsius Hadriani tam in altitudine, quàm in latitudine, cum lapillis diversi generis; aliaque plurima cum trecentis solidis denariorum quotannis deinceps persolvendis. Ad Salomonem rescribens Hadrianus misit brachium Sancti Leonis Papæ tertii. Quod verò ad pallium attinet, traditur quoque in eodem Hadriani responso, illud concessum esse. Sed eum locum falsatum fuisse à quodam Petro Dolensis Episcopi Clerico, habebatur apud Innocentium Papam III lib. 2 Epist. 79, ex editione verò Baluzii 82, scripta in controversia de pallio & Archiepiscopatûs jure, inter Turonensem & Dolensem Antistites. Tam Salomonis, quàm Hadriani literæ extant apud Argentræum lib. 2 Hist. Britannię cap. 27. Verùm mihi magna suspicio est, hanc Hadriani II ad Salomonem Regem Epistolam non solùm falsatam esse, ut ex Innocentio III scripsit Baronius, sed etiam ut suppositam omnino rejiciendam esse; nam in inscriptione, Hadriani Papæ nomen postponitur nomini Salomonis, quod directè pugnat consuetudini inductę à Nicolao I Hadriani II imme-

 dia-

diato decessore, de qua Leone III. locuti sumus, diximus, quę Nicolaum certa lege sibi sumpsisse, cùm Episcoporum, tum Regum etiam nominibus suum pręponere, quod & constanter fecisse Hadrianum II legimus in omnibus ejus Epistolis Tomo VIII Conciliorum relatis. Porrò Salomon minoris Britannię Dux, anno tantùm 853 à Carolo Calvo Francorum Rege, ob egregiè navatam in bello contra Normannos operam, dictus est Rex; sed Salomone, anno 874, cum filio, occiso, idem Carolus Calvus tunc Imperator, mandavit, ut imposterum, qui Britannię pręessent, à Regis nomine abstinerent; quod & factum est, ejusque successores postmodum Duces tantùm appellati sunt.

XLIII. *Carolum Regem Franc. monet ut abstineat ab usurpatione regni Lotharii.*

Eodem anno octingentesimo sexagesimo nono, Lothario Rege, ut superius num. X diximus, mortuo, cùm Carolus Calvus Francorum Rex regnum ejus occupasset; expostulante Ludovico Imperatore, ab Hadriano Pontifice decreta est ad eundem Carolum Legatio duorum Episcoporum, quâ cùm ipsos, tum regni Episcopos atque Proceres excommunicationis comminatione admonuit abstinere à Lotharii regno, quod pertineret ad Ludovicum Imp. Lotharii fratrem & Legitimum successorem. Hæc referunt Aimoinus lib. 5 cap. 24, & Annalista Bertinianus ad annum 869, extantque nonnullę Hadriani Papæ Epistolæ ad eos missæ, quæ dicuntur datæ Nonis Septembris. Sed antequam Legati ad Carolum pervenissent, congregato V Idus ejusdem mensis Septembris Concilio, regnum à Legitimo successore abiatum, & Carolo attributum, qui *post hæc ab Episcopis cum benedictione Sacerdotali* Rex est coronatus, inquit idem Annalista, qui & scribit Legatos Hadriani anno 870 auditos à Rege Carolo, qui ad Romanum Pontificem placandum, Ansegisum Abbatem monasterii Sancti Michaelis, & Lotharium laicum direxit *cum Epistolis ad dominum Apostolicum, sed & pannum ad altare S. Petri de vestimentis suis aureis compositum, cum duabus coronis aureis, & gemmis ornatis* misit, quod idem etiam scribit Aimoinus.

XLIV. *Rursum pro eadem re Legatos mittit.*

Cùm autem, intentatis à Ludovico Germaniæ Rege minis adversùs Carolum fratrem pro regno Lotharii nepotis ab eo occupato, idem Carolus timore perculsus esset, eundem Ludovicum accepit in partem ejusdem regni; cujus extant Acta divisionis inter utrumque pridie Idus Martii anni 870 Aquisgrani confecta. Quæ cùm audisset Hadrianus Papa, novam in Gallias misit legationem cum diversis literis ad utrumque Regem, eorumque Episcopos atque proceres, datis quinto Kalendas Julii, pro restituendo prædicto Lotharii regno, Ludovico Imperatori ipsius fratri: interminans, nisi obedirent, penetraturum se in Gallias, & in contemptores dignam daturum ultionem. Sed & alias dedit Epistolas ad Episcopos in Caroli regno constitutos; quibus eos gravi comminatione exagitans, illud maximè inculcavit, ut si Carolus Sedi Apostolicæ obtemperare recusaret, ipsi se ab ejus communione sejungerent, si vellent cum Apostolica Sede communicare, alioquin fore ut indignos respuendos. Ceterùm his omnibus Epistolis, amaro nimis, ut videtur, animo conscriptis, nihil aliud quærebat Pontifex, quàm ut jus cuique suum tribueretur, & omnes Deo conciliarentur; præsertim cùm jura ipsa legitima Regum Francorum antiquitùs inviolabiliter conservata, clamarent regnum Francorum non ex electione, aut usurpatione, sed ex successione deberi. Sed nihil, vel parum profecit Sanctus Pontifex; Carolus enim Legatos, re infecta, dimisit, partemque Lothariani regni retinuit; Ludovicus verò Germaniæ Rex, partem, quæ sibi obtigerat, anno 872 Ludovico Imperatori restituit, qui eodem anno *vigilia Pentecostes Romam venit, & in crastino coronatus ab Hadriano Papa* (ob partem scilicet regni Lotharii, sibi à Ludovico Germaniæ Rege redditam) *post celebrata Missarũ solemnia, und cum eo ad Lateranense palatium cum pompa equitando coronatus perrexit*, inquit Annalista Bertinianus ad annum 872, qui ad annum 871 jam scripserat, Ludovicum Imperatorem mandasse Apostolico Hadriano, ut obviam illi in transitu itineris sui, versùs Ravennam veniret, quatenus de Sacramento, quod Adalgiso Beneventano Duci coactus fecerat, *illum & suos absolveret*, à quo ideo, non verò à Joanne VIII, ut plerique omnes scribunt, Ludovicus Imperator absolutus fuit.

XLV. *Carolomannum Caroli Regis filii patrocinium suscipit.*

Carolomannus Caroli Calvi Regis filius Senonensis diaconus, juramenti bis patri suo præstiti reus, acerbè exceptus est à patre, qui eum suâ gratiâ & beneficiis omnibus privavit, atque regni sui finibus expulit. Cùmque insuper Episcopos adigere, ut eum excommunicarent, & congregato exercitu illum opprimere velle diceretur, hæc mala studuit avertere Hadrianus Papa, scribens ad Carolum Regem, ut Carolomannum filium in gratiam susciperet, eique pristina beneficia & honores redderet, donec saltem mitteret Legatos, qui salvo utriusque honore, dissidii causam cognoscerent, ac Principem ad officium, si ab eo defecisset, revocarent. Cùm enim Carolomannus per oratores & literas ad Apostolicam Sedem confugisset, Hadrianus ad eam appellationis vocem excitatus, & filii perduellis mendaciis præventus, eas ad Carolum Regem literas dedit. Scripsit & ad

ad Proceres regni Caroli, & Lotharii quondam Regis, ipsos avertens ab armis contra Carolomannum capiendis sub poena excommunicationis. Scripsit denique ad Episcopos utriusque regni, probibens ne contra ipsum excommunicationis sententiam jaculatentur, quam alioquin injustam fore declarat, & in ipsos excommunicantes retorquendam. Datae sunt hae literae III Idus Julias, anno 871 Carolomannus postea post Synodum Duziacensem, eo anno, mense Augusto celebratam, patri reconciliatus fuit, sed anno 873 in Concilio Sylvanectensi depositus est ab omni Ecclesiastico gradu, & à patre excoecatus, ut legitur in Annalista Bertiniano.

XLVI. *Hincmarus Laudunensi Episc. à Caroli Regis gratia excidit.*

Nunc agendum nobis est de causa Hincmari Laudunensis Episcopi, ex qua maximae simultates exortae inter Hadrianum Papam, Carolum Calvum Regem, & Hincmarum Remensem Archiepiscopum, Hincmari Laudunensis avunculum, quam ex Ludovico praesertim Cellotio, qui librum de eadem publicavit, & ex Natalis Alexandri dissertatione VIII Saeculi IX, & X in summam contraham. Mortuo Pardulo Laudunensi Episcopo, Hincmarus Remensis Archiepiscopus hunc Episcopatum Hincmaro Juniori, ex sorore nepoti, Regis favore impetravit, eoque inscio Carolus Rex administrationem quoque Palatinam ei commisit, & externarum, sive saecularium potestatum interventu, Abbatiam quandam ei contulit. Sed anno octingentesimo sexagesimo octavo, Hincmarus Junior a Caroli Regis gratia, hàc occasione excidit, ut ad eum annum narrat Annalista Bertinianus. Placitum quoddam in dioecesi Laudunensi cùm idem Rex haberet, Luidonis filius de Hincmaro praesente coram eodem Rege conquestus est, quòd cùm dato exenio, seu munere, pattis sui Beneficium ab ipso impetrasset, eo fuisset deinde per injuriam ab eodem privatus & exclusus. Eam ob rem Rex vehementer in Hincmarum Juniorem commotus, ipsum in frequenti Procerum corona convitiis & opprobriis proscidit, & deinde ei diem dixit, quo ad causas suas, id est, ad saeculare tribunal se sisteret, facti illius rationem redditurus, suoque nomine, nullo Coepiscoporum conscio, Advocatum nominaret. Sed Hincmarus ad locum nominatum saecularis judicii non venit, quòd relicto Ecclesiastico judicio, non auderet saeculare adire judicium. Rex bona illius omnia per Vicecomitem ipsius pagi proscripsit. Tum per Cancellarium Palatii prohibuit, ne subditorum Laudunensis Ecclesiae quisquam obsequium ullum Episcopo deferret, ullumve subsidium de facultatibus Ecclesiasticis praeberet, tandemque causae illius cognitionem infamibus personis commisit, quas sacrae profanaeque leges à judicandi munere repellunt, ut habet Hincmarus Remensis in Epistola XXIX ad Carolum Regem, qui & Epistola XXXV ad ipsum & Hincmarum Juniorem data testatur, eum levitate sua, superbiâ & contumaciâ Regis animum commovisse. Tandem tamen Hincmarus Remensis à Carolo Rege obtinuit, ut Hincmaro nepoti restituerentur omnia, quibus fuerat spoliatus, donec legitimo judicio lites omnes finitae essent.

XLVII. *De eo queritur apud Hadrianum PP.*

Diu gratiâ Regis, & pace multis laboribus ab avunculo partâ imprudens Episcopus Laudunensis potitus non est; de ejus enim facinore conquestus est apud Romanum Pontificem Hadrianum, avunculo suo ac Metropolitano, ceterisque Episcopis inconsultis. Acerbissimè tulit Rex Carolus se ab Episcopo ad Apostolicam Sedem traduci, ut rerum Ecclesiasticarum pervasorem. Improbarunt etiam Antistites praecipitem Hincmari Laudunensis impetum, qui intempestivo ad Papam consugio se provincialis Synodi judicio, reclamantibus canonibus, subducere volebat; & regem cum Pontifice committendo, vulnus resricabat, quod sanari facilè potuisset, ut liquet ex Hincmaro Remensi in Opusculo LV, cap. septimo. Aliud praetereà accidit, quo Regis in Hincmarum Laudunensem magis commotus est animus. In gratiam *Nortmanni Comitis* sibi amicissimi, Paullacum villam, & tes alias olim Ecclesiae suae à Rege restitutas, eidem Regi libens volensque tradidit, ut eas eidem Comiti in Beneficium daret. Deinde mutatâ sententiâ ea repetere coepit, ac per vim extorquere conatus est, quibus sponte cesserat. Nortmannum tradere abnuentem, quae jure se possidere arbitrabatur, apud Hadrianum Pontificem accusavit, tanquam rerum Ecclesiasticarum pervasorem. Mandatum ab eodem Pontifice impetravit, quo Hincmaro Remensi jubebat, ut Nortmannum excommunicaret, *nisi praesentialiter se omnibus Laudunensis Ecclesiae rebus exueret*, à cujus mandati executione abstinuit senior Hincmarus, quòd Nortmannum res Ecclesiae non invasisse certò sciret. Laudunensis Episcopus prudentis avunculi moras impatienter ferens, cum armatorum hominum manu, & permixta vulgi multitudine, venit in villam, irruit in domum, in qua Nortmanni conjux de partu jacebat, & direpta omnis generis supellectile, nobilem mulierem languentem immaniter ejecit. Postea Nortmannum ipsum, eadem vi aggressus, à possessione expulit, omniaque ejus bona corrasit. Quae omnia constant ex Synodo Duziacensi anno 871 celebrata parte 3 cap. 15, & ex Epistola Synodica ejusdem Concilii, ex Hadriani II Epistola XI, & Hincmari Remensis Epistolâ XXXV.

XLVIII. *Excommunicatio ab eo lata irritatur.*

Haud mitiùs se gessit cum Amalberto Hincmarus Laudunensis, cui cùm ereptum beneficium Rex jussisset restitui, ipsum armata manu ex illo ejecit. Quin & eundem Amalbertum excommunicavit, quamvis è Laudunensi diœcesi non esset, sed ex Remensi: nec Archiepiscopo Remensi obsecutus est jubenti, ut sententiam contra canones latam immutaret, uti Refert Hincmarus senior in laudato Opusculo LV cap. 2. Hinc nova Regis Caroli, & Hincmari Remensis in Laudunensem offensio. Sævilt, & in Clericos propriæ Ecclesiæ, eosque neque confessos, neque convictos excommunicavit, seu omni officio Ecclesiastico ipsis interdixit. Dies quinque duravit ferale justitium, quibus & infantibus multis Baptismus, & morientibus Viaticum, & Christiana sepultura defunctis defuit. Tum Clerici Metropolitanum appellarunt Hincmarum Remensem Archiepiscopum, qui communioni ac sacris ministeriis eos restituit, & excommunicationem irritavit. Mox grandi canonum, & veterum Patrum Collectione, factum suum probavit, & latæ excommunicationis probavit iniquitatem, ut constat ex capp. 28, 30, 32, & 33 laudati Opusculi LV. Cùmque huic Collectioni aliam opposuisset Hincmarus Laudunensis, à Metropolitani obedientia se subducere volens, hanc luculenter explosit Hincmarus Remensis.

XLIX. *Hincmarus Laudunensis Sedem Apost. appellat.*

Ad Synodos tandem perducta hæc causa est. Primùm ad Vermeriensem, quam Carolus Rex convocavit ad octavum Kalendas Maij, indictionis secundæ, seu anni 869, ad quam eundem Hincmarum Laudunensem vocari præcepit. Ante hanc Synodum idem Laudunensis Antistes Regem, plurimosque aliarum diœceseon homines excommunicarat, quibus illum ægrè reconciliavit Hincmarus Remensis, ne recentes injurias Synodali Judicio persequerentur, ut ipse testatur in dicta Epistola XXXV. Unde præstitit se Synodo Hincmarus Laudunensis; sed cùm difficilem sibi exitum fore sentiret, ad Sedem Apostolicam appellavit. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab Hadriano Papa vocabatur, obtinere tunc à Rege, & ab Episcopis non potuit. Qua de re conquestus est in Pitaciolo, quod citat Hincmarus Remensis in laudata Epistola XXXV. Anno postea 870 altera Synodus apud Attiniacum Palatium celebrata, ad quam Episcopi ex decem provinciis convenére. Sed Hincmarus Laudunensis ante definitionem ejusdem Synodi, contra sacros canones, & sine ulla necessitate, vel ratione fuga lapsus, regularem definitionem expectare contempsit. Tum Pitaciolum misit, quò Romam eundi licentiam postulabat. Deinde nescio quibus machinationibus sæculares Judices à Rege impetravit, qui non solùm causas nondum cognitas ac discussas judicarent; sed etiam negotia coram ejus Majestate per electos Judices finita retractarent. Hi quædam ex definitis refricarunt, & immutarunt, quædam ex definiendis judicarunt: quo facinore graviter contra canones peccavit Laudunensis Antistes, qui ab Ecclesiasticis Judicibus, ad Ecclesiasticos majoris auctoritatis Judices, & non à majoribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad sæculares, neque à consensu partium electis provocari permittunt, ut observat Hincmarus Remensis in sæpe laudata Epistola XXXV, ubi hanc historiam commemorat.

L. *Hadrianus PP. ei suffragatur.*

Post Synodum Attiniacensem Hincmarus Laudunensis, qui Sedem Apostolicam appellaverat, faventem habuit Hadriànum Papam, qui graves & acerbas pro ipso literas scripsit Carolo Regi, & Hincmaro Remensi Metropolitano, quibus ipsos increpabat, quòd appellantem Episcopum Romam ire prohiberent. Id constat ex Epistola Caroli Regis ad Hadrianum, post Synodum Duziacensem, de qua mox, data; & ex Epistola posteriore Episcoporum ejusdem Concilii ad eundem Pontificem, quas MSS. laudat Cellotius in Vita Hincmari Laudunensis § 53, & seqq. Hadriano respondit Hincmarus Epistolâ XLI, malevolum quendam ejus Sanctitati obrepsisse, & verbis aut literis mendacia suggessisse. In potestate autem sua non esse, ut eum Romam mittat absque mandato Regis: imò nec sibi fas esse à regno ejus exire absque ejus licentia. Ad literas verò Pontificis rescripsit alias Carolus Rex stylo acerbiori, quas composuit Hincmarus Remensis mandato Regis. Ejus Epistolæ partem recitat Baronius anno 871 num. 93, & seqq. scripta est enim, ut ex ejus tenore patet, post Synodum Duziacensem eo anno congregatam, in qua depositus est Hincmarus Laudunensis.

LI. *Hincmarus Laudunensis in Synodo Duziacensi depositus.*

Acris illa de ejusdem Hincmari Laudunensis appellatione cum Hadriano Papa contentio ultra Duziacensem Synodum perseveravit. Indicta est hæc Synodus à Carolo Rege ad mensem Augusti anni 871, ut Annales Bertiniani ad eum annum referunt. In ea Synodo Rex Actorem se contra Hincmarum Laudunensem præstitit, libellumque proclamationis Patribus obtulit, quo conquestus est de calumniis ab ipso contra suam majestatem apud Romanum Pontificem confictis; quòd ad Lotharium Regem defectionem esset meditatus; quòd sacramentum fidelitatis sibi præstitum violasset; & tandem quòd omnes sibi infideles, contra ejus mandata, clanculum emisisset, missosque Regios armata manu à sacræ Jussionis executione prohibuisset. Hincmarus Remensis Metropolitanus eidem Synodo

nodo libellum expostulationis obtulit contra eundem Hincmarum Laudunensem, qui capita querimoniarum plurima continebat. Hic ter ad Synodum vocatus tandem advenit, & cum ipso communicata est expostulatio Caroli Regis adversùs ipsum patribus oblata, necnon Epistola Hadriani Papæ, quâ ipsi auctoritate Sancti Spiritûs præcipiebat, ut Metropolitano suo per omnia, secundùm sacros canones subjectus esset, *salvo duntaxat Apostolicæ Sedis Synodico proclamandi Judicio*. Ipsi datæ induciæ, ut responderet. Post trinam rursùs citationem, ægrè stitit se Synodo; interrogatus, nihil se responsurum contestatus est. Ab Hincmaro Metropolitano respondere jussus ad objecta, illum recusavit, appellationem ad Sedem Apostolicam ingerens. Recusatione nulla judicata, iterum Synodi jussu ab Hincmaro Metropolitano interrogatus, appellationem ad Romanum Pontificem opposuit, Romamque ciravit accusatores. Frustratoriæ appellationis nulla habita ratio. Contumaciter silens, ex verbis, scriptis, & subscriptionibus suis, legitimisque testimoniis convictus est seditionis, calumniæ, inobedientiæ, perjurii, & infidelitatis in Regem; pervasionis, distractionis rerum Ecclesiasticarum, excommunicationis temerè & injustè latæ, contemptûs & inobedientiæ, & contumaciæ erga Metropolitanum, &c. Patres sententiam rogati, ipsum depositione dignum judicarunt, *salvo per omnia Apostolicæ Sedis judicio*. Omnium acceptis suffragiis, Hincmarus Metropolitanus sententiam depositionis in eum protulit, cui post ipsum VII alii Metropolitani, XIII Episcopi, Chorepiscopus unus, Presbyteri VI, & Archidiaconi duo, Episcoporum absentium Vicarii pariter subscripsére.

LII. *Hadrianus PP. jubet eum Romam mitti.*

Denique Patres Synodicam Epistolam ad Hadrianum Papam scripserunt, causæ totius relationem continentem, quâ rogarunt sententiam adversùs Hincmarum Laudunensem Episcopum latam ab Apostolica Sede confirmari. Hæc Synodica dicitur data *VIII Idus Septemb. præsentis IV indictionis*, quia scilicet, ut observat Criticæ Baronianæ Auctor ad annum 869 num. 21, licèt Romæ, hoc sæculo & proximè sequentibus Indictio à Kalendis Septembris initium duceret; in Gallia tamen, post Ludovici Pii obitum, Indictio Constantiniana, à VIII Kalend. Octobris seu à die 24 Septembris cœpta, sæpe obtinuit, ut demonstrant duo exempla, quæ ibidem in medium adducit, quibus hoc tertium adjici potest, die enim 8 Idus Septembris anni 871, quo hæc Synodica certo certius data, jam currebat quinta indictio à Kalendis Septembris inchoata, sed indictio Constantiniana quinta, die tantùm 24 Septembris inchoanda erat. Quæ hìc obiter dicta sint.

Scripsit & ex eadem Synodo privatam Epistolam ad eundem Hadrianum Pontificem Hincmarus Remensis Metropolitanus. Orarunt Antistites omnes summo consensu, ut Actardum Episcopum Nannetensem à Britonibus sede sua ejectum, qui Synodi relationem ad ejus Sanctitatem deferebat, Legationemque ab eadem Synodo ad Sedem Apostolicam susceperat, Ecclesiæ Metropolitanæ Turonensi præficeret. Id lubentissimè concessit Hadrianus Papa; sed Synodum Duziacensem, & Synodi sententiam in Hincmarum Laudunensem latam confirmare noluit, quòd, *cùm clamaret in Synodo se ad Sedem Apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum fuerit prolata sententia*. Jussit illum mitti Romam, & cum eo *accusatorem idoneum, qui nulla possit auctoritate legitima respui*, ut cum Synodali Conventu secundum morem, Judicium retractaretur. Vetuit interim, quousque causa illius refricata fuisset, atque finita, alterum Episcopum in Ecclesia Laudunensi ullatenus ordinari, ut constat ex ejusdem Hadriani Epistola ad Episcopos Synodi Duziacensis à Baronio anno 871 num. 74 recitata, & ex altera ad Carolum Regem paulò asperiori, à Baronio itidem anno 870 num. 28 relata, quâ cùm ejus offensam Majestatem perspexisset, aliam rescripsit longe honorificentiorem, atque mitiorem, quâ ejus virtutes effusè primùm commendavit, ut ejus animum deliniret. Ad hæc literas asperiores, Româ anno 871 etiam missas sic excusat, ut à se scriptas neget, sed ab Officiis, dum ipse ægrotaret, suo nomine. Erat porrò Duziacum, villa in pago Nosomagensi ad fluvium Charem, cujus mentionem facit Flodoardus in Chronico, & in Historia Remensi, diciturque hodie *Douzi lez prez*. Quem exitum postea, mortuo Hadriano, hæc causa habuerit, videbitur in Joannis VIII ejus successoris Pontificatu.

LIII. *Hadriani PP. mors.*

Hadrianum enim Papam hujus nominis II anno octingentesimo septuagesimo secundo supremum diem obiisse, inter omnes convenit, cùm certò constet ex Annalista Bertiniano Joannem VIII ejus successorem XIX Kalendas Januarii ejusdem anni consecratum esse, sed nullus ex Antiquis mensem, vel diem ejus mortis notavit; nec divinari potest, cùm Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita asserat tantùm, illum *annos quinque* sedisse, numero rotundo loquens, nam quidam Catalogi Pontificum Rom. habent eum sedisse *annos IV, menses XI, dies XII*, quo pacto obiisset die vigesima sexta mensis Novembris anni 872, & Sedes vacasset die 18. Sed quidquid sit de die mortis Hadriani, cùm

con-

constet de die ordinationis Joannis VIII, hoc sufficit ad Chronologiam Pontificiam stabiliendam.

LIV. *Eius sanctimonia.* Tanta in pauperes charitate fuit insignis Hadrianus II, ut eam Deus miraculo illustrarir, antequam Pontifex diceretur, multiplicationis scilicet denariorum, quos magnæ egenorum catervæ viritim erogabat, ut pluribus legitur initio ejus Vitæ, à Guilielmo Bibliothecario scriptæ, in qua etiam scribit, eum tantæ fuisse *hospitalitatis & largitatis, ut non immeritò beato Job in his* valeret *comparari; nam ab infautia* creverat *cum eo miseratio, & de utero matris cum ipso egressa* erat. Sepultus est sanctus hic Pontifex ad sanctum Petrum.

JOANNES VIII. *Pontif. CIX.*

Anno Domini DCCCLXXII.

I. *Joannes VIII ordinatur Papa.* DEfuncto, circa finem mensis Novembris anni octingentesimi septuagesimi secundi Hadriano II, ut mox ostensum est, Joannes octavus, natione Romanus, ex Patre Gundo, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, non multò post electus est, & consecratus die decima quarta mensis Decembris ejusdem anni, ut testatur Annalista Bertinianus, qui ad eum annum scribit; *Adrianus Papa moritur, & Joanues Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ*, XIX *Kalendas Januarii in locum ejus substituitur*; cùm enim dies illa in Dominicam incideret, constat prædictum Annalistam ibi loqui de ejus consecratione, sicuti & Aimoini Continuatorem, quem sub Aimoini nomine citat Baronius. Nec quemquam movere debet, quòd tam breve fuerit interpontificium, cùm non expectandi essent Legari Imperatoris, qui consecrationi adessent; tunc enim, ut in eodem Annalista legitur, Ludovicus Imperator erat in Campania; ideoque citò ejus Legati Romam pervenire potuerunt.

II. *Ravennæ Concilium celebrat.* Anno octingentesimo septuagesimo quarto, ut scribit Rubeus lib. 5. Historiæ Ravennatis, Joannes Papa Conventum 74 Episcoporum Ravennæ coegit, in eoque litem inter Ursum Ducem Venetiarum, & Petrum Patriarcham Gradensem composuit. Nam Senatore Episcopo Torcellano mortuo, Petrus Patriarcha Gradensis Dominicum Altinatis Monasterii Abbatem confirmare & consecrare abnuerat, quòd sibi virilia succidisset. Petrus à Duce perterritus Romam perrexit, & causam à Romano Pontifice cognosci postulavit. Hinc cum Joanne Papa Ravennam perrexit, quò etiam Hendelmarius Aquilejensis Patriarcha, & Leo Capruiensis Episcopus, ceterique ejusdem Provinciæ Episcopi advocati. *Qui tamen quoniam advenêre confecto jam conventu, communione privati sunt. Quamquam haud ita diu post, Ducis precibus, restituuntur. Ecclesiæ Torcellanæ bona Dominico tamen permissa.*

III. *Carolum Calvum Imp. coronat.* Postero anno octingentesimo septuagesimo quinto Ludovicus Imperator hujus nominis II, sævum morbum nactus, die decima tertia Augusti mortem Mediolani oppetiit, nulla relicta prole virili. Quare magna inde pro imperio & regno Italiæ asciscendo certamina concitata sunt. Etenim ad hanc usque diem ejusmodi decus à patre vivente, maximo natu filio deferri, subsequente Summi Pontificis consecratione, consueverat, ut ex dictis manifestum est. Carolus Calvus Franciæ, & Ludovicus Germaniæ Reges certatim animum ad Italiam, atque ad Imperium adjecerunt, haud dubia spe, ejus fore utrumque, qui prior armatus in Italiam descendisset, ac partâ Joannis Pontificis gratiâ, solemnia ab illo insignia recepisset. Italiæ Principes & Comites Tusculani ipsi, qui in civitate Romana opibus excellebant, antiquam imperandi Majestatem ad Italos reverti cupiebant. Verùm cùm Joannem Pontificem adiissent, ut eum in suam sententiam pertraherent, ab eo, in unum Carolum Calvum converso, rejecti sunt. Carolus Rex Kalendis Septembris iter in Italiam arripuit, teste Annalista Bertiniano, & *quibusdam de Primoribus ex Italia ad se non venientibus, pluribus autem receptis, Romam invitante Papa Joanne perrexit, & XVI Kal. Januarii ab eo cum gloria magna in Ecclesia Sancti Petri susceptus est*, & in die Natalis Christi Imperator ab eodem Pontifice coronatus. Idem enim Annalista, qui annum ab eo die exorditur, subdit: *Anno Domini 876 in die Nativitatis Domini, Beato Petro multa & pretiosa munera offerens* (scilicet Carolus Calvus) *in Imperatorem unctus & coronatus, atque Romanorum Imperator appellatus est.*

IV. *Caroli electionem in Synodis Ticinensi, & Pontigonensi confirmari curat.* Anno sequenti octingentesimo septuagesimo sexto Ioannes Papa cum Carolo Imperatore Nonis Januarii, ut ait Continuator Aimoini, Româ solvens, Ticinum petiit, et in eadem civitate Conventus Episcoporum & Comitum celebratus est mense Februario, in quo imperium eidem Carolo Romæ collatum, omnium consensu à Joanne Pontifice, ibi præsente, iterum confirmatum est. Post hæc Joannem Episcopum

Tu-

Tuscaniensem, Joannem Aretinum & Ansegisum Senonensem in Galliam Joannes Pontifex Legatos direxit, qui præessent Concilio Pontigonensi mense Junio ejusdem anni celebrato, in cujus secunda actione confirmata est etiam à Gallicanis Episcopis electio Imperatoris, & Acta Synodi, seu Conventus Ticinensis. Eidem Synodo Pontigonensi præter duos Legatos memoratos, Joannem scilicet Tuscaniensem, & Joannem Aretinum subscripsêre Archiepiscopi VI, & Episcopi XLIII. Erat porrò Pontigo villa Regia, sita in Pago Portensi ad fluvium, qui haud procul à Victoriaco in Matronam devolvitur, Gallicè *Ponthion*, de qua legendus Mabillon. lib. 4 de Re diplom. pag. 317.

Ansegisum Archiepisc. Senonensem Primatem in Galliis dicit.

V. Quod attinet ad Ansegisum Senonensem Archiepiscopum, is cùm post mortem Ludovici II Imperatoris, à Carolo Calvo Romam missus fuisset, ipsique Imperium à Joanne VIII & Italiæ Primoribus, ut deferretur, effecisset, Carolus literas ab eodem Pontifice obtinuit, quibus Primatus in Galliam, & Germaniam Cis-Rhenanam eidem Archiepiscopo conferebatur, tam in convocandis Synodis, quàm definiendis quibuscumque emergentibus dubiis. Quæ literę cum lectæ fuissent in prima Actione Synodi Pontigonensis, reclamarunt alii Galliarum Archiepiscopi, ac præcipuè Hincmarus Remensis, hæc fieri contra antiquos canones, & sedium suarum privilegia. Verumtamen Carolus Ansegiso favens, eum supra alios omnes ordinatione antiquiores sedere fecit juxta Legatos Apostolicos. Joannis Papæ literæ referuntur à Sirmondo Tomo 3 Conciliorum Galliæ. De eo Primatu legendi Natalis Alexander sec. IX & X par. 1 cap. 5 art. 1. §. 3, & Gerardus Dubois in Hist. Eccles. Paris. lib. 8. cap. 1.

Formosum Episc. Portuensem damnat.

VI. In Actione sexta ejusdem Synodi Pontigonensis lecta est Epistola ejusdem Joannis Papæ de damnatione Formosi Episcopi Portuensis, Gregorii Nomenclatoris, & consentientium eis, delata per Leonem Episcopum ejusdem Pontificis nepotem, & Petrum Forosemproniensem, alios Joannis Legatos. Baronius ait, se nescire cur Formosus damnatus fuerit, sed literæ Joannis Papæ *ad universos Gallos, & Germanos*, 11 *Kalend. Maji* 876 datæ, quæ ordine sunt 319, ejus damnationis causam nos edocent. Formosus Nicolai Papæ tempore, unà cum aliis ad Bulgaros directus fuit, Bulgarique eum sibi Archiepiscopum *importunissimè*, deprecati sunt. Ait autē Joannes VIII in laudata Epistola: *Formosum Portuensem Episcopum, qui à beatæ memoriæ Domno prædecessore nostro Papa Nicolao in Bulgarûm patriam destinatus, noviter in Christo regenerati Regis* (nempe Michaelis) *animos adeò suis calliditatibus vitiavit, ut terribilibus sacramentis eum sibi obstrinxisse testatus sit, ne se vivo quemlibet Episcopum à Sede Apostolica susciperet: seque eidem terribilibus nihilominus juramentis, ut ad eum quantocius reverti debuisset, obstrictum fuisse professus sit, quique à nobis proficiscendi illuc licentiam; literas & necessaria adjutoria impetravit: quoniam jam dudum per ambitionem à minori Ecclesia ad majorem, videlicet Sanctam Sedem Apostolicam prosilire conatus, plurimos sibi consolatores effecit, & nunc per repertam hypocrisim retrorsum rediens, sine licentia vel conscientia nostra propriam parœchiam deseruit, Urbe discessit, & contra salutem Reip. dilectique filii nostri Caroli à nobis electi & ordinati Principis, cum suis fautoribus conspiravit. nisi amodò intra diem decimum, idest, 3 Kal. Maji præsentis nonæ indictionis, præsentiam suam nobis satisfaciendo monstraverit, auctoritate Dei omnipotentis, Sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiastica communione privatum esse decernimus.* Hic est ille Formosus, qui anno postea 891 summum Pontificatum adeptus est.

Imperium Carolo confirmat in Synodo Rom.

VII. Absoluta Synodo Pontigonensi, cùm Carolus Imperator Legatos Apostolicos cum suis Missis ad Ludovicum Germaniæ Regem fratrem suum direxisset, ei nunciatum est, præfatum Ludovicum Regem V Kalendas Septembris Francofordiæ obiisse; ejusque morte lætus, filiorum ejus regnis inhians, exercitum in Germaniam duxit, omniaque prædis & populationibus infestavit. Ludovicus Germaniæ Rex defuncti filius, cùm nihil a patruo Imperatore obtinere posset, Rhenum trajecit, Imperatoris legiones disjecit, & ad ipsa signa penetravit. Imperator ipse vix insequentium manus evasit. Ingens victoribus præda cessit, auri, argentique immane pondus: impedimenta omnia, & gaza regia direpta. *Acta est hæc strages VIII Idus octobris*, ut legitur in Annalistis Bertiniano & Metensi. Post eam, cum filii Ludovici Germaniæ Regis nuper defuncti, cum Carolo de Imperio, ipsi in duabus Synodis, Ticinensi & Pontigonensi confirmato, contenderent; Carolus Imperator, mense Februario subsequentis anni octingentesimi septuagesimi septimi Adalgarium Episcopum Aeduensem Romam direxit, pro agenda Synodo à Papa Joanne, ut sibi totius Synodi consensu Imperium adversùs eosdem iterum confirmaretur. De hac Synodo hæc habet Annalista Bertinianus ad annum 877. Imperator *veniens ultra Jurum usque ad Urbam, obviam habuit Adalgarium Episcopum, quem mense Februario Romam direxerat pro agendo Synodo à Papa Joanne: cujus exemplar isdem Adalgarius pro magno munere Imperatori detulit. Summa verò ejusdem Synodi post multas & multiplices laudes Imperatoris hæc est, ut electio & promotio ad Imperialia sceptra anno præterito Ro-*

mæ

ma celebrata (die nempe 25 mensis Decembris Natali Christi sacro anni 875, à quo iste Annalista annum 876 exorditur) *ex tunc & nunc & in perpetuum firma & stabilis maneat. Quam si quis perturbare aut violare tentaverit, cujuscunque sit ordinis & dignitatis, vel professionis, anathemate usque ad satisfactionem teneatur omni tempore adnexus. Patratores & tuctatores hujus consilii, siquidem Clerici fuerint, deponantur, laici verò & Monachi perpetuo anathemate feriantur: ut quia Synodus anno præterito* (idest 876) *apud Pontigonem hinc habita, secus Audrauacum nihil profuit, ulsquequaque ista debeat prævalere*. Ea Synodus ad initium circiter Julii anni 877 pertinet, ut ostendit Annotator Baronii ad annum 876 quo eam celebratam existimavit Baronius.

VIII. *Vercellis cum Imp. colloquium habet. & Romam redit.* Inter hæc cùm status Romanæ urbis & adjacentium provinciarum ob Saracenorum infestationes valde infelix esset, Joannes Papa Petrum Episcopum Forosempronii & Petrum Episcopum Senogalliæ ad Carolum Imperatorem mittit, *per quos tam verbis, quàm literis eum Joannes Apostolicus Romam vocavit: quatenus, sicut promiserat, Sanctam Romanam Ecclesiam ad Paganis, quibus infestabatur, eriperet, atque defenderet*, inquit Annalista Bertinianus laudatus, qui postea subdit: *Nunciavit etiam inter alia isdem Adalgarius Imperatori, quoniam Joannes Papa obviam illi Papiam veniret. Quamobrem præmisit Odacrum secundi scrinii Notarium, Gotramnum Comitem, & Pippinum, atque Heribertum ad procuranda ipsius Papæ servitia. Ipse autem festinatò perrexit ad eum, quem obviam habuit apud Vercellas civitatem. Et eo recepto cum honore maximo, perrexerunt simul usque Papiam. Ubi eis nunciatum est non incerta relatione Carolomannum Hludovici fratris sui filium cum maxima multitudine bellatorum super eos venire. Quapropter relinquentes Papiam venerunt ad Tardunam* [idest Dertosam] *& consecrata Richildis à Papa Joanne in Imperatricem, mox retorsum fugam arripuit cum thesauro versùs Moriennam. Imperator autem aliquaudiu unà cum Joanne Papa in eisdem locis immorans, expectavit Primores regni sui, Hugonem Abbatem, Bosonem, Bernardum Arvernicum Comitem, itemque Bernardum Gothiæ Markionem, quos secum ire jusserat. Qui unà cum aliis regni Primoribus* (*exceptis paucis & Episcopis*) *adversùs eum conspirantes conjuraverant. Et comperiens eos non venturos, ut audierunt ipse & Papa Joannes appropinquare Carolomannum, Imperator post Richildem fugam arripuit, & Papa Joannes versùs Romam concitè festinavit*. Refert postea idem Annalista Carolomannum mendaci nuncio territum, Imperatorem nempe & Papam cum maxima bellatorum multitudine venire, fugam arripuisse & in Germaniam reversum esse; Carolum verò Imperatorem transito monte Cinisio, in loco, *qui Brios dicitur*, pervenisse, ubi *undecimo die post venenum haustum in vilissimo tugurio mortuus est II Nonas Octobris*. Carolo in regnum Gallicum, non verò in Imperium successit Ludovicus Balbus ejus filius.

IX. *Duziacensem Synodum confirmat.* Sed antequam ceteras Joannis Papæ res gestas prosequamur, hic non omittendum, inter cetera negotia, quæ Romæ cum Joanne Pontifice confecit Carolus Imperator post suam inaugurationem, anno 875 in die Natali Christi peractam, non postremum fuisse confirmationem Concilii Duziacensis, in quo Hincmarus Laudunensis Episcopus depositus fuerat, ut diximus in superiori Pontificatu. Carolus enim Imperator Pontifici res ab homine malè gestas, communes omnium querelas, & legitimam Synodi cognitionem coram enarravit, illumque induxit, ut mox ad Hincmarum Remensem ejus Metropolitanum literas daret, quibus ratum habuit ejus judicium, & alium in depositi locum sufficì jussit. Eam Epistolam *anno Dominicæ Incarnationis 876 Nonis Januarii, indictione IX* datam refert Sirmondus Tomo 3 Concil. Gall. pag. 422. In Hincmari Laudunensis locum electus est Hedenulfus; ipse verò Hincmarus, post duos annos in custodia transactos, oculis privatus est. De eo mox sermo redibit.

X. *Ravennæ Synodum celebrat.* Priusquam Joannes Papa anno 877 cum Carolo Imperatore Vercellis colloqueretur, Romà exierat, & mense Augusto Ravennæ numerosam CXXX Episcoporum Synodum congregarat, cujus decreta Holstenius in Collectione Romana publicavit, cum hoc titulo. *Joannis Papæ VIII Synodus Ravennæ habita cum 130 Episcopis anno Christi 877, mense Augusto, Ind. X.* Nec differri potest hæc Synodus cum Chiffletio in probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 249, & in ipsa Historia pag. 119 ad mensem Novembrem ejusdem anni 877, quia, ut observat Annotator Baronii ad eundem annum, num. XI, illa, vivente adhuc Carolo Imperatore celebrata, cùm Joannes VIII in Epistola 63 ad Carolomannum Bajoariæ Regem *data mense Novembri, Indictione XI*, de hac Synodo loquens dicat: *Affuit Reverendissimus & confrater noster Adalgarius Sanctæ Augustodunensis Ecclesiæ Episcopus, Missus etiam Imperialis, deferens nobis præcepta Imperialia, & privilegio Sedis Apostolicæ roborata ex quodam monasterio Flevimiaco nomine, quod est situm in pago Alseusi in parochia jam dictæ Augustodunensis Ecclesiæ: quod munificentià & liberalitate Christianissimi Imperatoris, & piissimi Augusti Karoli jam dictæ matri Ecclesiæ constat unitum*. Vivebat ergo tempore

pore

pore Synodi Carolus Imperator, qui obiit II Nonas Octobris. Certè verosimile non est, imperio vacante, Pontificem & Episcopos se *Imperiali decreto* congregatos dixisse. Illius Synodi supersunt tantùm capitula 19 ad disciplinam, & immunitatem Ecclesiasticam restituendam spectantia, & præterea Epistola, qua possessio Flaviniaci monasterii Adalgario Æduensi Episcopo confirmatur, quam Holstenius non viderat, quæque edita est, ex Tabulario Ecclesiæ Æduensis à Domno Violeo in Vindiciis Reliquiarum Sanctæ Reginæ Virginis & Martyris, à Chiffletio loco laudato, & à Labbeo in Conciliorum Collectione Tomo IX.

XI. *Cogitur solvere tributum Saracenis.*

Joannes Pontifex, auxilio Caroli, in quo tantoperè speraverat, se destitutum, reliquos verò Principes sibi infensos videns, ob id quòd adeò Carolo studuisset, quò se liberaret ab ingruentibus Saracenis jam jam Urbem invasuris, nullam aliam viam invenit, nisi, ut summo Christianorum Principum dedecore, annui viginti quinque millium mancusorum argenti (erat genus nummorum hujus temporis) pensitatione tributi eos quiescere faceret. Id enim testatur Joannes ipse in Epistola 89 ad Carolomannum Regem, dum queritur, post Saracenos fœdatos, à Christianis Principibus Romanam Ecclesiam pati pressuram. Ad hujus tributi solutionem adactus fuit Joannes Papa, quia cùm Docibilis Dux Cajetæ Garilianum arcem ad Lirim amnem in finibus Campaniæ condidisset, eamque anno superiori 876, ut captivos suos recuperare posset, Saracenis ad habitandum concessisset, hi multum Christiani sanguinis effundebant; nihil enim accidere potuit Romanæ urbi, & ditioni perniciosiùs, quàm illius arcis traditio Saracenis facta. Hinc idem Joannes Papa Epistolâ 21 ad Carolum Calvum Imperatorem data *XVII Kalend. Decemb. Indict.* X, anno scilicet 876, calamitates à Saracenis illatas his verbis enarrat: *Christianorum sanguis effunditur, devotus Deo populus continua strage vastatur. Nam qui evadit ignem vel gladium, præda efficitur, captivus trahitur, & exul perpetuus constituitur. Et civitates, castra, villæ destitutæ habitatoribus pereunt, & Episcopi hàc illacque dispersi, sola illis Apostolorum limina derelicta sunt in refugium, cùm Episcopia eorum in ferarum sint redacta cubili, & ipsis vagis & sine tectis inventis, non jam eis liceat prædicare, sed mendicare.* Quæ Saracenos Garilianum arcem jam occupasse, quando ea Epistola scripta, manifestum faciunt. Ex ea postea ejecti sunt anno 916, cùm ibi *annis fermè quadraginta consistentes* fuissent, ut inquit Leo Ostiensis lib. 5 cap. 43; de ea arce sermo redibit in Joannis X Pontificatu.

XII. *Imò & Roma exire.*

Interim Romæ, Caroli Imperatoris morte audita, Lambertus Comes Spoletanus, & Adalbertus Marchio Tusciæ, qui villas & civitates Ecclesię Romanę prædati fuerant, ob idque excommunicati fuerant, novo tumultu concitato Joannem Papam per arma captum in carcerem condiderunt, ac Patriarchium & fundos ejus diripuerunt. Ille verò ope suorum elapsus, parum se tutò in Urbe esse existimans, ad Ludovicum Balbum Francorum Regem, cujus patrem Imperiali corona donaverat, sibi proficiscendum putavit. Lambertus enim, & Adalbertus, aliis Episcopis, & Clericis atque Monachis pessimè habitis, Proceres in verba Carolomanni Bajoariæ Regis jurare fecerant, & omnia in Urbe ita confusa erant, ut per multos dies clausis portis Ecclesiæ Sancti Petri, ipsoque Altari cilicio obducto, nullum illic officium divinum celebratum fuerit. Quæ fusè narrat ipsemet Joannes in Epistola 84 ad Joannem Archiepiscopum Ravennatem, & in 85 ad Berengarium Comitem ex Regia stirpe oriundum.

XIII. *In Galliam venit.*

Romà itaque solvens Joannes Papa circa finem mensis Aprilis anni octingentesimi septuagesimi octavi, Arelatem pervenit in die Pentecostes, seu die undecima Maii, ut scribit Annalista Bertinianus ad eundem annum: *Joannes Papa irascens contra Landbertum & Adalbertum Comites, quia villas, & civitatem ejus prædati sunt, eis horribiliter excommunicatis, Româ exiit, & navigio Arelatum in die Sancto Pentecostes appulit, suosque Nuncios ad Bosonem Comitem misit: & per ejus auxilium usque Lugdunum venit: & inde missos suos ad Regem Ludovicum Turonis misit: mandans, ut ei obviam veniret, quò sibi commodum foret.* Baronius quidem scribit ex Epistola 184 Joannis Papæ ad Branimirum Principem constare, Pontificem ipso die Ascensionis Domini, seu die prima Maii Arelate Missam celebrasse; sed hæc non cohærent cum Epistola, quam Joannes, Romæ adhuc consistens, ad Joannem Archiepiscopum Ravennatensem eodem anno 878 scripsit, ordine 84, hæc enim dicitur *data quarto Kal. Maii Indictione undecima.* Cùm ergo Pontifex adhuc Romæ esset die 28 Aprilis, non potuit die prima Maii Arelate Missam celebrare. Standum itaque videtur Annalistæ Bertiniano, & Continuatori Aimoini, qui asserunt, Pontificem Arelatem appulisse *in die Sancto Pentecostes.* Idem Baronius scribit, Joannem Arelate existentem Rostagno illius urbis Archiepiscopo vices suas per Gallias commisisse, quod probat ex ejus Epistolis 93, 94, & 95. Sed eas Epistolas Joanni VIII falsò adscriptas, & suppostitias esse ostendit Natalis Alexander Sæc. IX, & X, cap. 1 Art. 11.

XIV. *Synodum Trecis habet.*

Arelate Lugdunum venit Joannes Pontifex, inde Legatos misit ad Ludovicum Balbum Regem, qui direxit ei obviam quosdam Episcopos, petens, ut usque Trecas veniret; ipse enim propter infirmitatem usque ad Kalendas Septembris ad eam urbem accedere non potuit. Intereà Joannes Papa ad Kalendas Augusti Concilium Trecis celebrandum indixit, ut constat ex ejus Epistola 91 ad Angelbergam Augustam, Ludovici II quondam Imperatoris viduam. Synodus tamen *III Idus Augusti* solùm inchoata, ut liquet ex Breviario Actorum ejusdem Synodi, ex veteri codice descripto à Sirmondo Tom. 3 Concil. Gall. pag. 473. In ea Synodo confirmata est excommunicatio Lamberti & Adalberti, qui Romanam Ecclesiam, & Pontificem vexabant. Promulgata est etiam & iterum aggravata excommunicatio adversùs Formosum Episcopum Portuensem, Gregorium Nomenclatorem, & Georgium Magistrum militum, jam antea ab eo Pontifice lata. Decretum ab eo editum contra laicos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant, Synodi Ravennatensis canones ibidem fuére confirmati, & alii prætereà sex conditi.

XV. *Burdigalensem Archiep. ad eam citat:*

In eadem Synodo decretum ab eodem Pontifice editum est contra Episcopos, qui à minori ad majorem Ecclesiam transmigrabant. Cui occasionem dedit Frotarius, qui à Burdigalensi Ecclesia ad Bituricensem Archiepiscopatum transierat, rogante Carolo Calvo, quia Burdigala à Normannis vastata fuerat; sed pro ea translatione dispensationem obtinuerat ab ipso Joanne Pontifice, ut constat ex ejus Epistolis 8 ad Carolum Calvum Imperatorem, 13 ad Clerum, & plebem Bituricensem, & 14 ad Episcopos ejusdem provinciæ. Sed cùm in Ludovici Balbi animum suspiciones quædam contra Frotarii fidelitatem irrepsissent, negotium ei facessivit apud Pontificem, qui ideo ipsum convenit per literas, ut Synodo adesset, migrationis suæ rationem redditurus, ut ex ipsius Pontificis literis compertum est.

XVI. *Permittit Hincmaro Laudunensi ut Missam faciat, & partem reddituum Episcopii fruatur.*

Memorabilis est querela Hincmari Laudunensis quondàm Episcopi cæci, qui libellum, seu proclamationem Joanni Papæ in eadem Synodo obtulit contra Hincmarum Remensem Archiepiscopum, quo Sedis Apostolicæ æquitatem implorabat, quove omnium animos ad commiserationem commovit: *Transmissus sum*, inquit, *in exilium, in quo per duos annos fuimus, sed aliquanto tempore ferro vinctus custoditus sum, duobus annis fermè peractis insuper vexatus sum, & usque modò retentus, ad Vos & ad vestræ pristinæ serenitatis præsentiam, mox ut venire dimissus potui, protinus accessi.* Lecto libello, *dixit Papa Joannes*, teste annalista Bertiniano, ut *Hedenulphus* (quem non multò ante diximus electum Laudunensem Episcopum in locum Hincmari) *sua auctoritate ordinatus Episcopus sedem suam teneret, & Episcopale ministerium ageret, & Hincmarus cæcus, si vellet Missam cantaret, & partem de rebus Episcopii Laudunensis haberet. Et cùm Hedenulphus apud eumdem Papam peteret, ut illum ab ea sede absolveret, dicens se esse infirmum, & velle intrare monasterium, hoc obtinere non potuit. Sed præceptum est illi ab eo, consentiente Rege atque Episcopis Hincmari fautoribus, ut sedem suam teneret, & Episcopale ministerium ageret. Qui fautores Hincmari audientes quòd Papa Joannes dixerit, ut si vellet Hincmarus cæcus, missam cantaret, & Rex consentiret, ut partem de Episcopio Laudunensi haberet: insperatè aliarum provinciarum Episcopi; sed & aliarum regionum Metropolitani, sine præceptione Papæ, Hincmarum vestimentis Sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius Papæ adduxerunt, & signum benedictionis super populum dare fecerunt. Sicque Synodus illa finita est*, & quidem *quarto Idus Septembris*, quo die, teste eodem Annalista, Hincmari causa agitata. Sed inde inferri non debet, Hincmarum Laudunensem in sedem restitutum fuisse; ut enim inquit Cellotius in ejus Vita § 21, gratia hæc fuit, non judicium, permissio, non sententia; non est retractata causa; Acta Concilii, in quo depositus fuerat, non sunt rescissa; imò potiùs confirmatus in sede Episcopali Hedenulphus, à qua & successoris possessione, & orbitate sua excludebatur Hincmarus, qui inglorius in sua illa Sacerdotali parte non multò post obiit.

XVII. *Ludovicum Balbum Regem, non Imperatorem coronat.*

Antequam Synodus solveretur, Joannes Papa Ludovicum Balbum Francorum Regem coronavit, ut habet idem Annalista: *Et coronatus Ludovicus à Joanne Papa VII Idus Septembris invitavit eundem Papam ad domum suam, & opiparè pascens honoravit cum multis Donis ipse & uxor sua, & remisit eum ad Trecas civitatem. Postea verò per missos suos petiit eundem Papam, ut uxorem illius in Reginam coronaret, sed obtinere non potuit.* Ex hac coronatione Baronius & alii intulerunt, Ludovicum Balbum Carolo Calvo patri in Imperium successisse; sed hæc coronatio Regia fuit, non Imperialis, licèt Joannes Imperium in Ludovicum transferre studuerit, ob idque à Romanis vexatus, Urbe evadere coactus sit, uti refert Sigebertus in chronico. Unde ipsemet Joannes in Epistola 82 ad Ludovicum, & Carolomannum fratres Ludovici Balbi filios, vocat Carolum divæ memoriæ Imperatorem, Ludovicum verò Balbum solùm Regem appellat. Sed rem evincit diploma ipsius Ludovici Balbi, ab eo pro Ecclesia Nivernensi datum 4 *Idus Septembris*, triduo post coronationem suam, in quo se tan-

SÆC. IX. JOANNES VIII. tantùm Regem appellat his verbis: *Ludovicus misericordia Dei Rex*. Rex ergo fuit, non Imperator. Videatur Sirmondus in Notis ad hoc Concilium Trecense II, ubi de hoc vulgari errore agit. Cur porrò Joannes Papa Reginam coronare recusarit, mihi incomperrum est.

XVIII. Voale Metensi Episc. pallium concedit. Pridie antequam Ludovicus Balbus coronaretur, Joannes Papa pallium concessit Walè Episcopo Metensi, qui Adventio successerat mense Aprili anni 877. Literæ hac de re à Wala obtentæ extant Tomo IX Concil. pag. 239 in Appendice Epistolarum Joannis Papæ VIII, in quarum calce legitur: *Scriptum per manum Georgii Scrinarii S. R. E. in mense Septembri, Indictione XII, data 7 Idus Septemb. per manum Walperti humillimi Episcopi Sanctæ Portuensis Ecclesiæ, anno Domini propitio Pontificatûs domni nostri Joannis Summi Pontificis & universalis Papæ in sacratissima Sede Beati Petri Apostoli sexto, Indictione* 12; qui characteres certò denotant annum 878; quo mense Septembri in cursu erat annus sextus Joannis Papæ, & Indictio 12 à Kalendis ejusdem mensis inchoata. Harum literarum meminit Flodoardus lib. 3, cap. 23. Sed Bertulphus Archiepiscopus Trevirensis eas suscipere noluit, unde in Chronico Sancti Trudonis lib. 2 part. 1 cap. 15 legitur: *Waloni anno ordinationis suæ secundo* [legendum, tertio] *ob reverentiam dignitatis regni Lotharingiæ, cujus Metis civitas caput fuit, Joannes Papa pallium transmisit, & quibus festis hoc usurus fuerit, patentibus literis indulsit. Super quo ufu ab Archiepiscopo Trevirensi Bertulpho ui pallium deponeret, admonetur. Cui idem Walo respondit, se non primum, sed quintum fuisse Episcopum, quem Sedes Apostolica pallii honore dignata fuit, primò scilicet Urbitium, secundò Rodegangum* [seu Crodegangum] *Pippini tertii, Francorum Regis ex sorore nepotem, tertiò Angilramnum, quartò verò Drogonem Caroli Magni filium, quintus extitit. Sed præfato Bertulpho his assertionibus non contento, Hincmarus Rhemorum Archipræsul ad sedandam talis controversiæ litem, Metensem Walonem, ut suo Metropolitano obediret, informavit, sicque prætermisso pallio, discordia quievit*. Wala tamen, seu Walo Archiepiscopus vocatus repetitur in epitaphio ipsi post mortem, quæ anno 882 contigit, posito, ut ad eum annum num. 12 videre est in Critica Baroniana.

XIX. Romam redit. Synodo Trecensi, die decima mensis Septembris anni 878 absoluta, *Papa Joannes*, ut prosequitur idem Annalista Bertinianus, *Trecas movens, Cavillonem petiit, indeque per Mortennam iter agens per Clusas montis Cinisii Italiam à Bosone & uxore illius deductus, introivit*. Nam cùm ipse Ludovicus Rex, ob corporis imbecillitatem, ex recenti morbo contractam, Pontificem in Urbem reducere non valeret, Bosonem Comitem, postea Burgundiæ Regem, cum eo voluit proficisci; quem quidem Bosonem ab eodem Joanne Papa adoptatum esse in filium tradit continuator Aimoini, nimirum ut dum Boso mandata administraret, Joannes liberius vacare posset rebus divinis. Hanc enim suæ adoptionis rationem reddidit ipse in Epistola 119 tunc scripta ad Regem Carolum cognomento Crassum, Alemanniæ Regem. Annalista Fuldensis, qui cum anno 882 opus suum absolvit, de Joanne Papa scribit: *Assumpto Bosone Comite, qui propria uxore veneno extincta, filiam Hludovici Imp. de Italia per vim rapuerat, cum magna ambitione in Italiam rediit, & eum eo machinari studuit, quomodo regnum Italicum de potestate Carlomanni auferre, & ei tuendum committere potuisset*; ex quo forsan factum est, ut anno 879 Carolus Crassus Carolomanni Bajoariæ & Italiæ Regis frater, Rex pariter Italiæ coronaretur.

XX. Cognitio de Regis Italiæ electione. Carolo Calvo Imperatore, ineunte Octobri anni 877 mortuo, Carolomannus, Ludovici quondàm Germaniæ Regis filius, Rex Bajoariæ, omnium voluntate Rex Italiæ salutatus, postquam provinciam ordinavit, in Bajoariam regressus est, ut habet Annalista Fuldensis, & scribit Hermannus Contractus juxtà editionem Canisianam: *Karlmannus*, inquit Annalista Fuldensis, *Optimates Italiæ ad se venientes suscepit, & disposita, prout voluit, regione, reversus est in Bajoariam*. Unde Sigonius lib. 5 de Regno Italiæ notat, extare in Longobardia multa diplomata, quibus ipse Carolomannus Bavariæ atque Italiæ Regem se inscribit, quæ tamen omnia in Bavaria data sunt. Joannes item Papa ad eum scripsit Epistolam 68, *mense Novembri, Indictione* 11, ideoque anno 877 datam, qua respondet Pontifex se missurum ad eum Legatos cum literis ea continentibus, quæ ipse debeat Romanæ Ecclesiæ concedere, iisque peractis, sese rursùm honorificè missurum, qui eum cum tota decentia *ad limina Apostolorum ductare studeant*. Anno tamen 879 Carolus Crassus dictus est etiam Rex Italiæ, *quia*, ut inquit Joannes Papa in Epistola 155, *Carolomannus corporis, sicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit: de novi Regis electione ut pariter consideremus, Vos prædicto adesse tempore* [nempe Romæ ad Calendas Maias, ubi Synodum indixerat, ex Continuatore Aimoini lib. 5 cap. 39) *valdè oportet, & ideo antea nullum absque nostro consensu Regem debetis recipere. Nam ipse, qui à nobis est ordinandus in Imperium, à nobis primùm atque potissimùm debet esse vocatus atque electus*. Cùm verò Pontificis animus erga Carolum Crassum propensior esset, eum,

ut Romam Legatos mittat, atque demum ipse veniat, hortatus est Epistolis 160, & 182. Cùm tamen Pontificis animus adhuc fluctuaret, & de Ludovico Caroli Crassi fratre assumendo agere cœpisset, anno 879, teste Annalista Bertiniano, Carolus in Longobardiam perrexit, & regnum illud obtinuit, & quidem post diem 8 mensis Julii, ut ostendit Annotator Baronii ad eumdem annum num. 8. Carolus postea in die Natalis Domini anni 880 à Joanne Papa coronatus est Imperator, ut mox dicetur.

XXI. *Photius sedem Cpolitanam occupat.*

Priùs enim agendum nobis est de restitutione Photii in sedem Patriarchalem Constantinopolitanam, à Joanne VIII Papa facta, quæ occasionem dedit Baronio existimandi, Joannem VIII ob nimiam facilitatem in eo restituendo, contumeliæ loco *Papissam* dictum fuisse. Cùm Sanctus Ignatius Patriarcha die 23 mensis Octobris anni 877 ad Deum transiisset, ut probat Criticæ Baronianæ Auctor, Photius jam inde ab Imperatore Basilio ab exilio revocatus, cùm sese in Principis animum penitùs insinuasset, ejus facilitate abusus, Proceribus in partes tractis, in Patriarchalem sedem nova tyrannide irrepsit, in domesticos & familiares S. Ignatii sævijt, Episcopos plerosque, partim muneribus & honoribus illectos; partim calumniis concussos & perterritos in communionem suam pertraxit, paucos eam fugientes immaniter & dirè vexari curavit. Hæc constant ex Niceta in Vita S. Ignatii, & ex Epistola Styliani & Symmistarum ad Stephanum V Pontificem maximum.

XXII. *Joannes PP. Legatos Cpolim mittit.*

Joannes Pontifex, qui Ignatium Patriarcham semel iterumque monuerat, ut Constantinopolitanos Clericos universos è Bulgaria revocaret, ejusdem Ignatii mortis adhuc inscius, Paulum Anconitanum, & Eugenium Ostiensem Episcopos Constantinopolim misit cum Epistola ordine 78, *data indictione XI, decima sexta mensis Aprilis* anni 878, qua eum dignitate privabat, nisi mandatis Apostolicis ante dierum 30 decursum pareret. Eadem die scripsit ad Basilium Imperatorem, seque duos prædictos Legatos, qui Constantinopolitanam & Bulgaricam Ecclesias visitarent, mittere significavit Epistolâ 80. Scripsit tandem ad Michaelem Bulgariæ Regem literas ordine 75, & 77, quibus eum hortatur, ut ad Romanæ Ecclesiæ gremium redeat, doleatque quòd Græcos sequatur. Photius Pauli, & Eugenii Legatorum Sedis Apostolicæ constantiam frustrà tentavit, illum enim ad communionem admittere recusarunt. Quare per Theodorum Santabarennm nequissimum Monachum & Abbatem, quem Patrarum Metropolitam creaverat, ad Joannem Papam scripsit, se vim à tota Ecclesia & Republica perpessum, ut Patriarchale solium ascenderet, mentitus. Quod ut ipsi faciliùs persuaderet, Petri à Secretis ministerio & fraude, Metropolitarum omnium subscriptiones & sigilla suffuratus est, arcanam prædii cujusdam emptionem prætendens, ut refert Nicetas laudatus.

XXIII. *Photium in Sedem restituit.*

Basilius Imperator ineunte anno 879 Legationem ad Joannem Papam decrevit, quâ Photium in sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Sede confirmari ardentibus votis postulabat, ut liquet ex ejusdem Pontificis Epistola 169 *ad Gregorium Primicerium, & Bajulum Imperialem*, data die tertia mensis Aprilis anni 879, qua ei significat, se ejus Epistolam accepisse, se paratum ad Constantinopolitanas turbas sedandas, & Legatos Basilii Imperatoris honorificè excepturum quando in Italiam pervenerint. Imperiales Legati Romam pervenientes præter omnem spem obtinuére, quæ pro Photio petiére, ut constat ex Epistola 199 ejusdem Pontificis ad Basilium, ejusque filios, data *mense Augusti die 16 Indictione duodecima*, qua eis significat, se propter pacis & unitatis Ecclesiasticæ bonum, de decessorum suorum, & Synodi œcumenicæ decretis dispensare, & Photium in communionem recipere, ea lege, ut is in Synodo, coram Sedis Apostolicæ Legatis celebranda, veniam postularet. Eam prætereà conditionem restitutioni Photii adjecit, ut Bulgariam Ecclesiæ Romanæ restitueret. Decrevit denique, ut post ejus obitum nusquam è Laicis & Curialibus, sed ex Clero Constantinopolitano Patriarcha eligeretur.

XXIV. *Causæ quibus permotus Joannes PP. Photio faveret.*

Cur gratiæ Imperatoris captandæ, quàm servandorum hac in causa canonum studiosior fuerit Joannes Papa, plures intercessisse causas conjicit Baronius: nimirum potentiam Græcorum in Italia; cùm jam Beneventani atque Capuani, ut testatur Curopalates, à Francis defecissent ad Basilium: deinde ejusdem promissiones de liberanda Italia, ac præcipuè ipsa Romana Ecclesia ab incursionibus Saracenorum, & infestationibus Comitum vicinorum Romanæ urbi; deque revocanda sub Romanam ditionem Bulgarorum Ecclesia: Prætereà quòd prætexebatur bonum pacis, & unionem Ecclesiarum, quæ ob rejectum Photium maximo schismate dividerentur: denique quòd mendaci relatione Basilius Imperator Joannem Papam deceperit, dum suis literis testatus est, restitutionem Photii desiderari etiam ab iis, qui à sanctis Methodio & Ignatio ordinati olim fuissent. „ Hæc sunt, inquit Baronius, quæ permovere Pontificem potuerunt, ut quod nullus fecerat prædecessorum, ipse omnium „ maxima admiratione tentare ausus fuerit, „ atque perficere. Ita doctissimus Annalista, qui postea, valdè culpabilem habitum

fuisse

fuisse, ob restitutum Photium, Joannem Pontificem ostendere conatur; hincque accidere potuisse existimat, ut ob nimiam animi facilitatem, & mollitudinem, abjecta penitus omni virilitate, idem Joannes non Papa, ut decessores Nicolaus, & Hadrianus, sed *Papissa* fuerit contumeliæ loco dictus; sicque nomen contumeliæ transierit posteris rerum insciis in veritatis opinionem, fueritque à pluribus decantatum Joannem octavum Papam fuisse fœminam.

XXV. *Joannes PP. ob restitutionem Photii non culpandus.*

Sed Petrus de Marca lib. 3 de Concordia Sacerdotii, & Imperii cap. 14 nu. 4 jure merito censet, Ioannem excusatione dignum. Ignatio functo, inquit, „ Photius, toties damnatus, sedem suam recepit suffragiis Orientalium Episcoporum, „ adnitente Basilio Imperatore; sed illa „ restitutio integra esse non poterat, nisi „ à Sede Apostolica probaretur. Quare Joannes VIII rogatus ab Imperatore, ut „ Ecclesiæ paci consuleret, necessitate cedens, Leonis, Gelasii, Felicis, & Concilii Africani auctoritate fretus, qui in „ rerum angustiis temperandas esse regulas „ docent, de consensu ceterorum Patriarcharum Photium anathemate liberavit, „ illique sedem retinere concessit, ea lege, ut coram Synodo cogenda misericordiam peteret. De consensu inquam „ ceterorum Patriarcharum, & Episcoporum Joannes Photium solvit, ut videre „ est in Epistola germana ejusdem Joannis; „ quanquam in Epistola à Photio corrupta hic consensus desit. Ita Marca, qui „ paulò post addit: Ceterum à culpa Joannem liberat Principis, & ceterorum „ Patriarcharum, totiusque Synodi Orientalis consensus, quem datum fuisse Joannes suis literis significat. Profert autem ad confirmationem sententiæ suæ „ exempla Athanasii, Chrysostomi & Flaviani, qui à Synodis damnati cùm fuissent, à Sede Apostolica in integrum restituti sunt. Quibus exemplis quoque Photium à Joanne restitutum scribit Ivo, cùm de jure dispensationum loquitur. Quod attinet ad conjecturam Baronii, Joannem VIII ob nimiam facilitatem contumeliæ loco *Papissam* dictum fuisse, sicque jactatam fabulam locum dedisse Joannæ Papissæ, arbitrantis, ex eo ruere scripsit ejus Annotator, & nos cum eo, quòd hæc fabula exeunte tantùm sæculo decimo tertio, à viro rei Historicæ imperito excogitata fuerit, qui hanc prætensam Papissam non sub finem, sed circa medium sæculi noni, inter Leonem IV, & Benedictum III sedisse ineptissimè scripsit.

XXVI. *Photius pseudo-Synodum Cpoli celebrat.*

Cum Legatis Imperialibus Ioannes Papa Constantinopolim direxit Petrum Tituli sancti Chrysogoni Presbyterum Cardinalem, quem duobus aliis Legatis, Paulo & Eugenio, de quibus supra, Constantinopoli existentibus, adjunxit. Petrus mense Novembri ejusdem anni 879 Constantinopolim pervenit. Photius Pontificis literas & Commonitorium, specie quidem eas in Græcam linguam vertendi ab iisdem Legatis elicuit, sed revera, ut eas pro arbitrio truncaret, & interpolaret. Quæ ab eo deleta sint, quæ addita, quæ immutata ostendit Baronius eodem anno ex exemplaribus, quæ in Joannis VIII Registro servata sunt. Hac adornata fraude Photius Synodum habuit, in qua Episcopi 380 ei addicti, cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & ipsis Legatis Apostolicis interfuére, imò & Basilius Imperator cum duobus filiis suis. Ipsi præfuit Photius, quamvis causa propria ageretur, Legatis Apostolicis Legationis suæ auctoritatem indignissimè prodentibus. Photius in sedem restitutus est ab iisdem Legatis, qui Episcopalia indumenta & dignitatis insignia ei obtulerunt Joannis Papæ nomine, quamvis de implendis conditionibus, sub quibus ipsum restituebat Pontifex, ne quidem cogitaret. Pseudo-Synodus inchoata mense Novembri, & mense Martio anni 880 absoluta, quinque Actionibus constat; in quarum secunda auditæ sunt palinodiæ, tam scriptis, quàm viva voce factæ nomine aliarum sedium Patriarchalium, ex versione ipsius Photii, de ministerio exhibito octavæ Synodo œcumenicæ, sub Hadriano Papa & Ignatio habitæ, contra quam acriter conclamatum est. Unde Photius hanc pseudo-Synodum *Octavam* postea nominavit, & *Generalem* in abolitionem legitimæ Octavæ Oecumenicæ sub Hadriano Papa celebratæ. Ex quo grande malum illud evenit, ut pro germana octava, à Græcis Schismaticis accepta sit Synodus hæc Photiana, qui eam venerantur, & ut divinum quoddam oraculum observant. In Actis porrò hujus Concilii multa esse ab impostore Photio supposita, non solùm Baronius laudatus, sed & Allatius in peculiari Tractatu *de Octava Synodo Photiana* asserere non dubitat.

XXVII. *Legati Apostolici de ea referunt Joanni PP.*

Absoluta mense Martio anni 880 pseudo-Synodo Photiana, Paulus, Eugenius, & Petrus Sedis Apostolicæ Legati prævaricatores Romam rediére, Basilii Imperatoris, & Photii literas ad Joannem Pontificem perferentes, cui dissimulabant omnia, quæ in pseudo-Synodo contra sanctorum Pontificum Nicolai, & Hadriani, atque Synodi octavæ œcumenicæ decreta, necnon contra ipsius Joannis mandata egerant, agique permiserant; nihilque aliud retulére, quàm redditam, restitutione Photii, Ecclesiæ Constantinopolitanæ pacem; Bulgariam quoque Ecclesiæ Romanæ

næ restitutam; Imperatorem denique classem mittere, quæ Italiam a Saracenorum incursionibus tueretur. Id enim Basilii Augusti literæ confirmabant, ut liquet ex Epistola 251 Joannis VIII ad ipsum *data Idibus Augusti Indict. XIII*. In eadem Epistola significat Pontifex, se approbare quæ pro Photio in Synodo acta essent, sed addit: *Et si fortasse nostri Legati in eadem Synodo contra Apostolicam præceptionem egerint, nos non recipimus, nec judicamus alicujus extare firmitatis*. Suspicatus quippe est Pontifex, Legatos mandata sua in multis capitibus prætergressos, quia Photii literæ continebant, omnia secundùm Joannis Pontificis votum cessisse, tantùm se misericordiam coram Synodo non rogasse, quòd proprium illud sit eorum, qui aliquid iniquè gesserunt.

XXVIII. *Joannes PP. Acta in ea Synodo rescindit.*

Ex his Joannis Papæ literis ad Basilium Imperatorem, Idibus Augusti anni 880 datis, & ex iis, quas ad Photium eodem tempore scripsit, a Baronio relatis, constat Joannem Papam mense Augusto adhuc dubitasse de Legatorum suorum prævaricatione. Sed cùm postea, quæ ab illis Constantinopoli acta erant, accepisset, anno 881 Marinum Diaconum, qui vice Hadriani II octavæ Synodo Oecumenicæ cum aliis Legatis præfuerat, ac Photium damnarat, nova legatione exornatum Constantinopolim direxit cum mandatis, ut cuncta, quæ in hac Pseudo-Synodo gesta essent, auctoritate Apostolica rescinderet, quod incredibili magnanimitate Marinus præstitit. Hoc Apostolicæ libertatis facinus Imperatoris adeò commovit animum, ut gentium jure, & legationis Pontificiæ majestate violata, Marinum in carcerem conjecerit, eumque triginta diebus captivum detinuerit. Hæc constant ex literis Stephani V, vulgò VI, a Baronio anno 885 num. 9 & seqq. relatis, ad Basilium Imperatorem datis. Denique de his omnibus certior factus Joannes Papa, decessorum suorum Nicolai, & Hadriani II sententiam in Photium confirmavit, novoque ipsum damnavit anathemate, ut docet series Synodicarum sententiarum, & decretorum Pontificum Romanorum, extans apud Epistolam Formosi Papæ ad Stylianum, in appendice Actorum Græcorum Synodi VIII Oecumenicæ, à Matthæo Radero Latio donatorum. Ex his porrò evinci mihi posse videtur, Marinum illum Episcopum, & sanctæ Sedis Arcarium, qui anno 881 a Joanne Papa Neapolim missus est, quique detulit Epistolam 294 ejusdem Pontificis ad Athanasium Neapolitanum Episcopum, quam Baronius eodem anno num. 11 refert, diversum esse à Marino, qui hanc legationem Constantinopolitanam eodem anno obivit; ideoque ex hac Epistola probari non posse, Marinum, qui postea Pontifex dictus est, fuisse Episcopum.

XXIX. *S. Methodium Moravorum Apostolum Romam vocat.*

Eodem anno octingentesimo octogesimo primo sanctus Methodius Moravorum Apostolus, cujus supra in Hadriano II mentionem fecimus, Romam venit, & quidem vocatus a Joanne Papa, quòd calumniam apud eum passus esset, quasi aliter doceret, quàm coram Apostolica Sede professus fuisset. Sed sanctus Archiepiscopus palam exponens, quam profiteretur, & prædicaret fidem, ab eodem Pontifice verus probatus Apostolus, ad opus ministerii redire jussus est. Alium quoque Joannes Pontifex sub ipso consecravit Episcopum nomine Wichinum. Methodio revertenti, mense Junio Joannes Epistolam ordine 247 dedit, ad ejus provinciæ Principem, nomine Sfentopulcrum, qua novæ illi coalescenti Ecclesiæ permisit lingua Sclavonica in Officiis uti, adeò ut etiam Missæ eadem lingua cantarentur, dummodo *Evangelium Latinè legeretur, & postmodum Sclavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis* annunciaretur, ut fusius in ejusdem Hadriani II Pontificatu ostendimus.

XXX. *Auxilium petit à Carolo Crasso contra Saracenos.*

Cùm Carolomannus Bajoariæ & Italiæ Rex XI Kalendas Aprilis anni octingentesimi octogesimi objisset, ut scribit Annalista Bertinianus, Carolus Crassus ejus frater solus Italiæ regno præfuit. Ad hunc Joannes Papa eodem anno, circa finem mensis Octobris, Epistolam ordine 249 scripsit, nuncians Saracenos à Græcis victos, seque ab iisdem Saracenis valde premi, ideoque postulat, ut sibi quam citissimè auxilio veniat: *Postremò*, inquit, *fili carissime, quod sciscitamini de Græcis atque Ismaelitis & cæteris quibusque exteris nationibus, vel concivibus, qualiter res agatur, brevissimè respondemus*, &c. *Græcorum navigia in mari Ismaelitarum victoriosissimè straverunt phalanges, & eos prout Dominus voluit, debellati sunt. Sed nos tamen tam ipsi jam dicti Ismaelitæ, quàm alii convices nostri impugnant ac persequuntur. Data III Kalend. Novemb. Indict. 14, ideoque anno* 880.

XXXI. *Carolum Crassum Imp. coronat.*

Carolus Crassus Rex tunc in obsidione civitatis Viennensis, contra Bosonem anno octingentesimo septuagesimo nono Burgundiæ, seu Arelatis Regem dictum, cum Ludovico & Carolomanno Francorum Regibus, Ludovici Balbi quondam Regis filiis detinebatur, ut refert Annalista Bertinianus ad annum 880, qui subdit: *Carolus autem, qui se unà cum sobrinis suis Viennam obsessurum promiserat, mox ut quædam sacramenta utrimque inter eos facta fuerunt, ab ipsa obsidione recessit, & in Italiam perrexit; indeque Romam veniens, à Joanne Papa se in die Nativitatis Domini in Imperatorem*

SÆC. IX. JOANNES VIII. *torem consecrari obtinuit*. Joannes itaque Papa Carolum Crassum anno octingentesimo octogesimo, in die Natalis Domini Imperatorem coronavit, non verò anno 881, ut scribit Baronius, qui in eam opinionem abiit, quòd non adverterit Sigebertum, Hermannum Contractum, Reginonem, Annalistam Metensem, aliosque quosdam, scribentes hanc inaugurationem factam anno 881, annum exordiri à die Natalis Christi, ideoque annum 881: ab eo die anno 880 inchoare, quo ideo anno Carolus Crassus Imperiali benedictione sublimatus est. Quod confirmatur ex Epistola Joannis Papæ ordine 269 ad Carolum Imperatorem, quæ dicitur *data 4 Kalendas Aprilis indictione 14*, ideoque anno 881. nam si mense Martio illius anni jam erat Imperator, profectò anno 880 imperium inierat, cùm, ipso fatenre Baronio, in die Natali Christi coronatus fuerit.

XXXII. *Ovetensem Ecclesiam Gallaciæ Metropolim facit.* Alphonsus Magnus hujus nominis III, Legionis & Asturiatum Rex, post varias victorias de Saracenis reportatas, non multò post ordinationem Joannis VIII, Presbyteros duos Romam ad eum misit, qui ab eo peterent, ut Ecclesia Beati Jacobi Apostoli consecraretur, & Concilium celebraretur, ut narrat Sampirus Asturicensis Episcopus, cujus Historiam Sandovallius publicavit. Epistola Joannis Papæ ad Alphonsum, seu Adelfonsum, qua ei concedit, ut Ovetensis Ecclesia Gallæciæ Metropolitana efficiatur, est ordine 309 in Registro Epistolarum Joannis VIII. Ea verò, quâ monet, ut Ecclesia Sancti Jacobi Compostellana consecretur, est ordine 310. Consecrata est itaque Ecclesia illa, & Concilium celebratum anno 876, ut probat Annotaror Baronii ad annum 882 ex eodem Sandovallio in Notis & dissertationibus ad eam Sampiri Historiam pag. 245.

XXXIII. *Constitutionem edit de jure Cardinalium S. R. Eccl.* Baronius refert ex Vaticanæ Ecclesiæ monumentis Joannis Papæ VIII constitutionem de jure Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qua statuit, ut bis in mense ad aliquem Titulum convenirent, de reformatione Cleri, & Christianæ plebis acturi, Clericorum & Laicorum querimonias audituri, iisque ipsis dicturi: Quod sicut Pontifex Moysi, ita Cardinales Septuaginta Seniorum, qui sub eo judicabant, formam gerant in Ecclesia. Monasteriorum dispositionem & Abbatum institutionem iis committit Cardinalibus, qui fuerant ex monasteriis assumpti. Jubet quoque ut ob eamdem Ecclesiasticæ disciplinæ solicitudinem bis in hebdomada ad palatium Apostolicum convenirent, juxtà Leonis quarti decessoris sui decreta; tandemque addit: *Sancimus de parochiis nostris, quantumque Pontifici competit, pontificali beneficio vos in perpetuum possidere, & in principalibus Ecclesiis juxta primatum vestræ consecrationis vicissim officia divina peragere, & earum oblationibus, salva semper Cardinalium Diaconorum prisca consuetudine, æqualiter participare tam propter usum vestrum, quàm in Ecclesiarum vestrarum luminarium concinnationes*.

Cùm juxta Marianum Scotum, Luitprandum, Honorium Augustodunensem, Martinum Polonum, tres codices Colbertinos, & duos à Schelstratio in fine Appendicis ad Opus Chronologicum Antiquitatis Ecclesiæ publicatos, Joannes VIII Papa *annos decem & dies duos* sederit, è vita migravit die decima quinta, vel decima sexta mensis Decembris anni octingentesimi octogesimi secundi; cùm, ex dictis, die decima quarta Decembris anni 872 consecratus fuerit. Unde continuator Anonymus Annalistæ Fuldensis, à Marquardo Frehero editus, & à Duchesnio Tomo 2 recusus, qui ab anno 882 opus suum inchoat, & absolvit cum anno nongentesimo, scribit ad initium anni 883 renunciatum esse Carolo Crasso Imperatori, præsulem Apostolicæ Sedis Joannem, ab iis, qui ejus thesaurum & dignitatem anhelabant, malleolo percussum expirasse. Obiit itaque Joannes mense Decembri, cùm initio sequentis mensis, mors ejus Carolo Imperatori renunciata fuerit. Istum porrò Annalium Fuldensium Continuatorem citabimus sub nomine Annalistæ Freheriani. Quæ nomine Joannis VIII ad Photium scripta circumfertur Epistola contra processionem Spiritûs Sancti à Filio, & additionis vocis *Filioque* ad Symbolum, ipsi per calumniam affcta est, inquit Baronius ad annum 879, ubi eam Epistolam recitat. XXXIV. *Moritur.*

MARINUS I, seu MARTINUS II *Pontif.* CX.

Anno Domini DCCCLXXXII.

I. *Marinus I. fit Papa.* CUM nullus Antiquorum annotarit diem mortis Joannis VIII, aut interpontificium, quod post mortem ejus fuit, divinari non potest, quo die Marinus ex Gallesio Faleriorum in Etruria ortus, ex patre Palumbo Presbytero, Archidiaconus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ejus successor consecratus fuerit. Sed solùm conjicere possumus, ejus ordinationem contigisse circa finem mensis Decembris ejusdem

anni

anni octingentesimi octogesimi secundi. Annalista enim Frehetianus, in morte Joannis VIII à nobis laudatus, postquam scripsit, mortem Joannis renunciatam esse Carolo Crasso Imperatori initio anni 883, addis: *Nec mora apparnit, in cujus vice omni populo Romano unanimiter conformante, Marinus, qui in id tempus Romana in urbe Archidiaconus tenebatur, ordinari compactum est*. Non multò itaque post mortem Joannis VIII ordinatus est Marinus.

II. *Erat antea Archidiaconus, non Episcopus.*

Ex hoc Annalistæ Freheriani loco etiam habemus, Marinum fuisse Archidiaconum Romanæ Ecclesiæ, non verò Episcopum, vel Bulgarorum, vel alterius sedis. Postulatus quidem fuerat Archiepiscopus à Bulgaris, Hadriano II Ecclesiam Romanam regente, sed nullum indicium est, ex quo appareat, eum runc fuisse ordinatum Archiepiscopum ab eodem Hadriano. Verum est etiam Græcos Marinum pro vero Pontifice Romano agnoscere recusasse, quòd Photio pseudo-Patriarchæ Constantinopolitano ordinationem suam non significasset, & tres legationes contra eum suscepisset, ac prætextu ile illum fuisse antea Bulgarorum Episcopum, ac proinde non potuisse ad Sedem Romanam transferri. At Stephanus V, vulgò VI, in Epist. à se ad Basilium Imperatorem data, quam refert Baronius anno 885 num. 9 & seqq. dicit eos id apertè ostendere non posse, subditque: *Quod obiicitur de canone, cùm tamen id nunquam fuerit: multitudo tamen sanctorum patrum, & illorum auctoritas & judicium potuit illum constituere in primo gradu*. Papebrochius in Conatu Chronico-Historico scribit, credibile esse, mortuo Sancto Methodio Moravorum Apostolo & Archiepiscopo, Marinum illius gentis fuisse ordinatum Episcopum, nulli sedi adstrictum, licèt in Moraviam nunquam profectus sit; sed hæc conjectura stare non potest, cùm S. Methodius usque ad annum circiter octingentesimum nonagesimum quartum in vivis fuerit, ut eo anno num. 18 videre est in Critica Baronii; & præterea anno electionem Marini antecedente, scilicet 881, Joannes Papa alium sub Methodio Episcopum pro Moravis consecravetit, nempe Wichinum, ut in ejus Pontificatu num. 29 diximus. De Marino vide dicta ibidem num. 28, ubi ostensum est, eum diversum fuisse à Marino Episcopo & Sanctæ Sedis Arcario.

III. *Ejus Legationes ante Pontificatum.*

Marinus ante Pontificatum tribus vicibus legationem obierat Constantinopoli in causa Photii. Primò sub Nicolao ad Photium excommunicandum. Secundò sub Hadriano II ad eundem deponendum, & restituendum Sanctum Ignatium, ac Oecumenicam Synodum celebrandam. Tertiò denique sub Joanne VIII ad reparandam ruinam, quæ facta fuerat per tres Legatos ab eodem Pontifice pro restitutione Photii missos; de quibus legationibus, suis locis locuti sumus, ex quibus & constat, Marinum singulari prudentia, & invicto in gerendis Ecclesiæ rebus animo tantam celebritatem nominis sibi peperisse, ut summo Pontificatu dignus facilè judicatus sit.

IV. *Marinus rursus Photium damnat.*

Ut primùm Marinus Pontificiam dignitatem adeptus est, Photium rursùs damnavis, omniaque ejus acta rescidit. Quod impatientissime ferens Basilius Augustus, Romam scribere ausus est, ipsum non esse legitimè electum Pontificem, quòd alterius Ecclesiæ fuisset Episcopus, multaque alia in ipsum effutiit. Sed calumnias Basilii in Marinum confictas rejicit Stephanus Papa V in laudata ad Basilium Imperatorem Epistola: *Quicumque*, inquit, *dicunt, Marinum fuisse antea Episcopum, ac proinde non potuisse ad aliam sedem transferri, ostendant illi apertè. Scito dilecte & omni honore digne Imperator, quòd licèt illi impedimento fuisset, quod objicitur de canone, cùm tamen id nunquam fuerit: multitudo tamen sanctorum Patrum*, & cætera num. 2 recitata, posteaque pluribus exemplis probat, potuisse ab una sede ad aliam transferri, etiam si verum fuisset, eum antea fuisse Episcopum, quod tamen antea negaverat. Marinum portò excommunicasse Photium testantur Auctor Breviarii Græci Synodi Constantinopolisanæ VIII, & ejusdem Breviarii Græci Additamentum.

V. *Formosum Episcopum Portuensem restituit.*

Idem Pontifex Marinus Formosum Episcopum Portuensem à Joanne VIII decessore excommunicatum, sede depositum, & jurare coactum, se nunquam Romam vel ad Episcopatum rediturum, restituis in Episcopatum, & à juramento absolvit, quo etiam promiserat, se in communione laica perpetuò mansurum; quod testatur Auxilius lib. 2 de ordinationibus Formosi cap. 29. In locum Formosi ordinatus fuerat Episcopus Portuensis, Walpertus, ut constat ex subscriptione Epistolæ Joannis VIII, qua Walæ Metensi Episcopo Pallium concedit, de qua in ejus Pontificatu num. XVIII; sed mihi incompertum est, an Walpertus ille hoc tempore adhuc in vivis esset; de Formoso lege dicta in Nicolao primo & in eodem Joanne VIII.

VI. *Fulconi Remensi Archiep. pallium mittit.*

Anno octingentesimo octogesimo secundo, die septima mensis Decembris, paulò ante Marini consecrationem, & quibusdam diebus ante Joannis VIII obitum, virâ excessit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, eique substitutus fuit Fulco, vir primatiæ nobilitatis, qui postea Francorum regnum sub Carolo Simplice Rege moderatus est. Fulco audita Marini Papæ ordinatione, literas ad enm scripsit, de quibus hæc habet Flodoardus in Vita ipsius Fulconis: *Successit in Episcopatu Remensi*

Fulco

SÆC. IX. MARINUS I.

Fulco vir nobilis & palatinis assuetus officiis. Qui, fidei suæ tenorem Marino Papæ delegans, pallium ab eo antecessorum suorum de more suscepit. Cui etiam literas misit pro concedendo debito Remensis Ecclesiæ privilegio, atque pro commendatione Regis Carolomanni, in quibus se significat ab eodem Papa dudum fuisse cognitum, tempore Joannis Papæ, quando cum Carolo Imp. idem Fulco fuerat Romæ.

VII. *Dominica Crucis partem ad Angliæ Regem mittit.* Eodem anno octingentesimo octogesimo tertio *Marinus Papa Scholam Anglorum Romæ existentem, Ælfredo Rege deprecante, à tributo liberam fecit, qui etiam Regi præfato dona transmittens plurima, dedit et inter cetera portionem non modicam illius Crucis salutiferæ, in qua Dei Filius pro salute mundi pependit*, inquit Matthæus Westmonasteriensis, qui res Anglicanæ Ecclesiæ accuratè prosequutus est. Simeon item Dunelmensis in Hist. de Gestis Regum Angl. ad annum 884 loquitur de donis à Marino Papa ad Ælfredum Regem transmissis; sed Auctor Chronici Saxonici ad annum 1154 deducti, & à paucis annis Oxonii vulgati, ad annum 883, habet: *Marinus insignis ille Papa misit lignum Domini Ælfredo Regi. Eodem item anno detulerunt Sigbelmus & Æthelstanus eleemosynas Romam, quas Ælfredus Rex eò* (se missurum) *voverat.*

VIII. *Solemniacensi monasterio privilegium concedit.* Synodus Suessionensis III anno 866 celebrata, Solemniacensis monasterii ordinis Benedictini, in diœcesi Lemovicensi siti privilegium innovarat, quo libertas eligendi Abbatem secundùm Regulam S. Benedicti Monachis confirmabatur. Eidem monasterio privilegium concessit Marinus Papa, quo ipsum in tuitionem Sedis Apostolicæ recepit, dona temporalia ab ipsis liberè administrari, & in eorum usum cedere statuit, prohibuitque, *ne ullus Episcoporum seu Comitum, mansionaticum ibi, vel paratas, vel stationes exigeret.* Electionis quoque libertatem ipsis confirmavit, adjecto terribili anathemate in eos, qui alium Abbatem ibi statuere præsumpserint, *nisi quem ejusdem loci Monachi secundùm authenticam & Regularem institutionem ex se ipsis elegerint ordinandum.* Loci denique, propter Normannorum incursus, muniendi licentiam ipsis concessit.

IX. *Mortem obit.* Marianus Scotus, Luitprandus, Honorius Augustodunensis, Martinus Polonus in Chronico, & plerique Catalogi habent, Marinum Papam sedisse *annum unum & menses quinque*. Cùm ergo exeunte mense Decembri anni octingentesimi octogesimi secundi ordinatus fuerit, mors ejus mense Majo anni octingentesimi octogesimi quarti contigit, die incerto. Baronius quidem, & Papebrochius mortem Marini cum mense Februario illigant, sed sine teste, & contra præfatorum Scriptorum & Catalogorum fidem, ejus Pontificatum mutilarunt. Porrò Marinum, seu *Martinum II*, ut recentes Scriptores eum appellant, malis artibus Pontificatum adeptum esse, & nihil dignum memoria egisse, falsò scribit Platina, ut ex dictis liquet.

HADRIANUS III *Pontif. CXI.*

Anno Domini DCCCLXXXIV.

I. *Hadrianus III Marino succedit.* MArino Papa ad meliorem vitam translato, Hadrianus III, natione Romanus, ex patre Benedicto, electus est, & consecratus Romanus Pontifex mense, & die incertis; nullus enim Antiquorum diem mortis Marini, aut interpontificium, quod post mortem ejus fuit, annotavit, sed ex duratione Sedis Hadriani conjicere solùm possumus, hunc vel circa finem Maji, vel initio mensis Junii ejusdem anni octingentesimi octogesimi quarti Pontificium thronum ascendisse.

II. *Decretum edit, ut Papa consecretur sine præsentia Legatorum.* Saraceni tunc temporis impunè Italiam, Ecclesiamque populabantur, nam mense Septembri anni octingentesimi octogesimi quarti, teste Leone Ostiensi lib. 1 cap. 45, Casinense monasterium invaserunt, & incenderunt, ipsumque Abbatem Bertarium ad Aram beati Martini crudelissimè obtruncarunt. Itali Regum incuriam indignati cogitarunt de Rege è sua gente creando, qui præsens Italiam gubernaret, omnibusque hostium irruptionibus maturiùs occurreret. „ His rebus instincti, inquit Sigonius lib. 5 de Regno Italiæ ad annum „ 884, Hadrianum Pontificem adeunt, eum- „ que ut salutari decreto imposterum Rei- „ publicæ caveat, orant. Hadrianus, sive „ proximo Joannis, si negaret, exemplo „ deterritus, sive Romæ atque Italiæ lau- „ de, salureque permotus, facilè peten- „ tium in potestate fuit, ac statim duo in- „ signia decreta fecit: unum pro Romano- „ rum liberrare, *ut Pontifex designatus* „ *consecrari sine præsentia Regis, aut Le-* „ *gatorum ejus posset*: alterum pro digni- „ tate Italiæ, *Ut moriente Rege Crasso sine* „ *filiis, regnum Italicis Principibus und* „ *cum titulo Imperii traderetur*. Quibus rebus auditis Crassus in Italiam se recepit. Ejusdem decreti Hadriani de ordinando Romano Pontifice sine præsentia Legatorum

tum Imperialium, mentionem faciunt Platina, & Ciaconius, sed nullum ad id probandum testem proferunt. Illud tamen ab eo Pontifice emissum fuisse, ex eo conjici potest, quòd Stephanus V Hadriani III successor, absque eorundem Legatorum præsentia consecratus fuerit, ut suo loco dicetur.

III. *Photium in communionem recipere recusat.* Hadrianus Papa à Basilio Græcorum Imperatore sollicitatus, ut cum Photio ceu legitimo Patriarcha in rebus fidei, & religionis communicaret, à decessoris sui Marini sententia dimoveri non potuit, eumque semper ut damnatum ab Ecclesia execratus est, & ut laicum insectatus. Basilius ejus constantiam intuitus, magna indignatione commotus, evomens, quam in se continuerat, iram, contumeliosas ad Hadrianum Papam literas dedit, quæ eo defuncto Romam perlatæ, Stephano ipsius successori redditæ sunt. Stephani Papæ ad eas responsum refert Baronius anno 885.

IV. *In Franciam pergit.* Jam in morte Joannis VIII diximus Annalistam Fuldensem, qui anno 882 Opus suum absolvit, continuatum esse ab Anonymo, quem vocavimus Annalistam Freherianum. Sed præter illum alius Anonymus à Lambecio Tomo 2 Bibliothecæ Cæsareæ editus, idem opus continuavit, quem ideo *Lambecianum* appellabimus. Hic autem Annalista ad annum 885 hæc habet de morte Hadriani Papæ: *Imperator cum suis apud Franconofurt colloquium habuit, missisque Romam nunciis Hadrianum Pontificem invitavit in Franciam: Voluit enim, ut fama vulgabat, quosdam Episcopos irrationabiliter deponere, & Bernhartum filium suum ex concubina heredem regni post se constituere; & hoc quia per se posse fieri dubitavit, per Pontificem Romanum, quasi Apostolica auctoritate perficere disposuit. Cujus fraudulenta consilia Dei nutu dissipata sunt.*

V. *In itinere moritur.* *Nam*, ut pergit idem Continuator Lambecianus, *Pontifex Romanus ab Urbe digressus, & Heridano* (seu Pado) *flumine transito, vitam præsentem finivit, sepultusque est in monasterio Nonantulas. Quod cùm Imperator comperisset, contristatus est valdè, eò quòd in tali negotio voti compos effici non potuit.* Nonantulanum monasterium situm erat milliario quinto à Mutina in Orientem trans Panarum seu Scultennam fluvium. Annalista verò Freherianus scribit: *post obitum Carolomanni Regis* (qui contigit mense decembri anni 884, ut ad eum annum legere est in Critica Baronii) *qui tunc Galliam rexerat, Cæsar regnum ipsum aggreditur, receptisque primoribus, & dispositis ibi rebus, prout voluit, remeavit in Franciam ad edictum Placitum Wormacense obviam Apostolico. Sed dum ipse Papa jam medio itineris spatio foret, correptus celeri infirmitate expiravit.* Hadrianum III in itinere defunctum docet etiam Guillelmus Bibliothecarius in Vita Stephani V.

Ex his corruit opinio Ciaconii scribentis, Hadrianum III in Basilica Sancti Petri sepultum esse. Corruit & Nonantulanorum Monachorum traditio, cui Ughellus Tomo VI Italiæ Sacræ in Episcopis Mutinensibus adhæsit, existimantium Hadrianum primum in suo monasterio sepulturam accepisse; non enim Hadrianus I, sed Hadrianus III eo in loco sepulturam nactus est; Hadrianus verò I Romæ, ut suo loco ostendimus. Luitprandus, Marianus Scotus, Ordericus Vitalis lib. 2, & plerique Catalogi habent Hadrianum III sedisse annum unum, & menses quatuor; quare mortuus est mense circiter Septembri anni octingentesimi octogesimi quinti, sicque menses illi dicendi sunt incompleti; nam Stephani V ejus successoris initium ante finem mensis Septembris consignari non potest, ut ejus & Formosi duratio manifestum facient. Sigonius laudatus scribit, Hadrianum III ante Pontificatum appellatum fuisse Agapetum, indeque Mabillonius in præfatione ad partem II Sæculi VI Benedictini § 12 ait hunc primum fuisse, qui nomen mutaverit; sed præterquam quòd nullus ante Sigonium id in literas misit, nisi dicamus Sigebertum, & Marianum Scotum, qui Agapetum interponunt inter Marinum & Hadrianum III, ex uno Hadriano, Agapeto antea dicto, duos Pontifices fecisse, communiter creditur Joannem XII fuisse primum ex Pontificibus Romanis, qui, cùm antea Octavianus vocaretur, Joannes dici voluit; quod & Mabillonius ipse jam antea scripserat in Præfatione ad Sæculum V Benedictinum § 1 num. 7. — VI. *Nonantulæ sepelitur.*

STEPHANUS V, aliis VI, *Pontif. CXII.*

Anno Domini DCCCLXXXV.

I. *Stephanus V inthronizatur.* NUncio de Hadriani III Papæ morte Romam perlato, *Romani cives, qui multa tam locustarum devastatione, quàm pluviæ sterilitate, seu famis inopia passi fuerant incommoda, credentes se posse* Stephani natione Romani, de Regione via lata, Tituli SS. Quatuor Coronatorum presbyteri *sanctitate relevari, conventu sanctissimorum Episcoporum & totius Clericalis ordinis, necnon nobilium Senato-*

rum

rum, & virorum illustrium cœtu, acclamantibus omnibus unâ cum populo, postularunt eum in Pontificem, omnesque cum Joanne Episcopo Ticinensi Misso Caroli Crassi Imperatoris pro tuitione Urbis, ad eundem Titulum SS. Quatuor Coronatorum pergentes, eum licèt reluctantem ad patriarchium Lateranense traxerunt, & inthronizaverunt, inquit Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita.

II. *Consecratur sine præsentia Legatorum Imp.*

Adveniente autem, subdit idem Guillelmus, *proximo die dominico ad Beatissimi Apostolorum Principis limina omnis Romana Ecclesia eum honorabiliter detulit. Ubi etiam consecratus Pontifex Missarum ex more celebravit solemnia.* Ex his patet statim ordinatum fuisse Stephanum, antequam Legatos Imperator mitteret, qui ejus ordinationi interessent. Quod etiam disertè nos docet Annalista Lambecianus, de quo in superiori Pontifice locuti sumus, his verbis: *Romani Pontificis sui morte comperta, Stephanum in locum ejus constituerunt. Unde Imperator iratus, quòd eo inconsulto illum ordinare præsumpserunt, misit Liutvvardum* [Episcopum Vercellensem] *& quosdam Romanæ Sedis Episcopos, qui cum deponerent; quod perficere minimè potuerunt. Nam prædictus Pontifex Imperatori per Legatos suos plusquam 30 Episcoporum nomina, & omnium Presbyterorum & Diaconorum, Cardinalium, atque inferioris gradûs personarum, necnon & laicorum principum regionis scripta destinavit, qui omnes unanimiter eum elegerant, & ejus ordinationi subscripserant.* Imperator cùm unanimem Cleri consensum accepisset, ira ejus deferbuit, & Stephanum Papam honorificè habuit. Ex quibus intelligimus verum esse, quod superiùs diximus, Hadrianum nempe III decreto suo statuisse, *ut Pontifex designatus consecrari sine præsentia Regis, aut Legatorum ejus, posset;* alioquin Clerus Romanus, contra Eugenii II decretum, usumque receptum, non permisisset Stephanum V ordinari sine præsentia Legatorum Imperialium. Hæc consecratio peracta est circa finem mensis Septembris anni octingentesimi octogesimi quinti.

III. *Stephani PP. virtutes, ac sanctimonia.*

Stephanus nobili genere natus erat, Hadriano II familiaris, Marino Papæ amicissimus fuit, à quo presbyter Cardinalis Tituli SS. Quatuor Coronatorum creatus est. Castitate, doctrina, caritate in pauperes, omnique genere virtutum summam promeritus est dignitatem. Eo ipso, quo electus est, die, & priusquam ad palatium Lateranense perveniret, pluvia diu optata, post longam siccitatem & annonæ penuriam, tanta cœlitus concessa est, *ut aperto judicio Deus ostenderet, tanti almigeri viri meritis, ac precibus omnibus se velle propitiare populis*, inquit idem Guillelmus, qui postea subdit, eum, Lateranense Patriarchium cùm expilatum invenisset, insolita jam pessima consuetudine, ut post obitum Pontificis universa palatii Apostolici supellex diriperetur, paterna bona pauperibus erogasse: ministros probitatis & sapientiæ opinione claros elegisse: orphanos quotidie aluisse: nobiles ad paupertatem redactos vocasse ad convivium, & verbo Dei simul refecisse: missæ sacrificium singulis diebus celebrasse, nisi caritatis officiis vacandum esset: tandemque locustas, quæ sata & vineas longe lateque depascebantur, post longam orationem juxta Ecclesiam Sanctorum Apostolorum, aquâ benedictâ extinxisse.

IV. *Stephanus PP. scribit ad Basilium Imp. & Photium execratur.*

Idem Stephanus Papa, cùm accepisset literas, quas, ut diximus, Basilius Imperator blasphemiis atque convitiis plenas scripserat ad Hadrianum III Pontificem, tam adversùs eum, quàm contra Marinum ejus decessorem, hunc vindicat à calumnia, & antea fuisse Episcopum negat: quod etsi verum fuisset, impedimentum tamen canonicum non esset, ut summus Pontifex eligeretur: perstans insuper ipse Stephanus cum iisdem suis decessoribus in execratione atque detestatione Photii, egregiam rescripsit ad Imperatorem Epistolam, quam refert Baronius ex codice Columnensi, quâ objecta diluens, insuper eum redarguit, quòd pro eodem Photio excommunicato tantopere laborans, Romanam Ecclesiam adeo afficeret contumeliis, cui cùm omni veneratione subditus esse deberet, & quòd Pontificum se Judicem constitueret, quorum sacris doctrinis dirigendus esset. Deinde gratulatur ei quòd ex filiis suis unum Sacerdotio dedicasset; ista suggerens, quò Imperatorem induceret, ejecto Photio, ipsum instituere Patriarcham, quod & postea evenit, ut mox dicetur. Ad postremum rogat Imperatorem, ut opituletur Romanæ urbi adversus Saracenorum incursiones.

V. *Photio è Sede exturbato Stephanus ab eo Diaconus ordinatus substituitur.*

Hę literæ scriptæ anno octingentesimo octogesimo quinto, Basilio Imperatore mortuo, Constantinopolim pervenêre (hic enim Imperator naturę debitum solvit die prima Martii anni octingentesimi octogesimi sexti) & Leoni ejus filio & successori, qui *Sapiens* sive *Philosophus* cognominatus est, redditæ fuêre. Leo cùm eas legisset & expendisset, captata mox occasione, quòd Photius consilium iniisset de eligendo in Imperatorem cognato ipsius Photii, hunc è sede Constantinopolitana penitus exturbavit, & in Armeniacorum monasterium *Bardi* dictum detrusit; Stephanum verò Principem fratrem suum, annos circiter sexdecim natum, Patriarcham designavit, & inaugurari jussit: moxque *Stylianum* cognomento Mapam Neo-cęsariensium in Euphratesia provincia Metropolitam, & alios ejus in Photiana persecutione commilitones, Episco-

 sco-

scopos, Presbyteros, Diaconos, aliosque veritatis & pietatis sectatores, his verbis est allocutus: *Nostrum ex Deo Imperium, perpensa veritate, iniquum illum hominem Photium è Sede Patriarchali ejecit, & vestram persecutionem sedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam vestrum, ut inviti cum illo communicetis, quin potius oro pietatem vestram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum ovile. Sin autem inconsultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet à Photio Diaconus fuit ordinatus, venite, scribamus, & mittamus una Romam ad Pontificem, ut dispenset absolutionem anathematis iis, qui à Photio fuerunt ordinati.* Id docet Auctor Additamenti, quod Stephani V, vulgò VI, literis ad Imperatorem Basilium Græcis annexum reperitur.

VI. *Legatio ab Oriente ad Stephanum PP. pro dispensatione.*

Scripsit igitur Leo Augustus ad Stephanum V Pontificem maximum, scripsit & Stylianus tam suo, quàm omnium Sacerdotum Orientis Catholicæ communionis nomine, illumque rogarunt, ut infractorum in ordinatione Stephani Patriarchæ canonum veniam concederet, & populo ignosceret, qui fraude Photii deceptus, post obitum Sancti Ignatii, rursùs Photio adhæserat. Non extat quidem Leonis Imperatoris Epistola, sed Epistola Styliani breviter repetit ab initio omnia Photii scelera, declarat quomodo eum Leo ejecerit, rogatque ut, damnans eum, benignè dispenset cum aliis Episcopis, qui ab eo decepti fuissent; ut ita pax omnimoda restituatur Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Cujus quidem Epistolæ notanda sunt maximè verba, quibus hoc petitur à Stephano Papa: *Quoniam verò scimus*, inquit Stylianus, *quòd vestra Apostolica Sede corrigi, & juxtà canones corripi debemus; hac de causa humilibus his nostris literis tuam oramus venerabilitatem, ut misericorditer nobiscum agas*, & plura alia ejusmodi.

VII. *Stephanus PP. dispensationem suspendit.*

Stephanus Pontifex cùm nonnullam dissentionem inter Styliani, & Imperatoris literas animadvertisset, timuit, ne sibi obreperetur; Leo enim Imp. scripserat, Photium sponte se abdicantem quietam vitam elegisse; Stylianus verò Photium à Catholicis ejectum asserebat, quamobrem Pontifex dispensationem, quam rogabant, suspendit, jussitque ab utraque parte Legatos mitti, quibus auditis posset sententia pronunciari. Nam si acquievisset iis, quæ scripta erant ab Imperatore de Photio se abdicante, ejus sessionem illegitimam quodammodo probare videri potuisset: nullus enim locus esse poterat renunciationi, ei qui nunquam legitimè sedisset: *Nos igitur*, inquit Stephanus, *absque diligenti inquisitione qualecumque judicium proferre non possumus. Quapropter nunc sententiam prorogavimus; & opus est utriusque partis religiosissimos Episcopos mitti, ut perpensâ omni dubitatione, & veritate utrimque manifestata, dicere possimus quod Deus voluerit. Romana enim Ecclesia instar speculi & exemplaris reliquis Ecclesiis constituitur. Et quodcumque definierit, in sempiternum manet incorruptum: & hac de causa sententias magna cum inquisitione ferre decet.* Anno postea 889 Leo Augustus & Orientales Episcopi Legatos cum literis ad Stephanum Papam miserunt; sed eæ, post mortem Stephani, Formoso ejus successori redditæ sunt, de quibus ideo in ejus Pontificatu sermo erit.

VIII. *Lingonensem Epist. consecrat.*

Isaac Lingonensis Ecclesiæ præsule mortuo, Aurelianus Archiepiscopus Lugdunensis, inconsulto Clero & populo Egilonem quemdam Monachum, nuper de sæculo venientem ordinaverat, eisque nolentibus præposuerat. Egilone hominem exuente, ne in id ipsum incurrerent, concordi voto Clerus & populus Theutboldum Lingonensis Ecclesiæ Diaconum elegerunt, eumque ab ipso Stephano Papa Episcopum sibi consecrari petierunt. Pontifex Theutboldum eidem Aureliano Lugdunensi direxit, scribens, ut si Cleri populique vota in eum concordarent, & sacri canones non obviarent, manus ipsi imponere non differret. Quod fieri si ratio prohiberet, id ipsum sibi rescriberet; interim tamen alterum ibi ordinare, nullo modo, se inconsulto, præsumeret. Simulque & Oirannum Senogalliensem Episcopum à suo latere misit executorem. Hæc constant ex literis Stephani Papæ ad Fulconem Archiepiscopum Remensem, de quibus agit Flodoardus lib. 4 Hist. Remensis cap. I. Verùm cùm Aurelianus mandata Pontificis distulisset, Pontifex Theutboldum Romam venientem, Episcopum consecravit, jussitque Fulconi Remensi Archiepiscopo, ut ipsum in possessionem mitteret, et extraneum quemdam ab Aureliano in angulo consecratum & intrusum ejiceret, *cùm ille*, inquit, *inter Episcopos non habeatur, qui neque à Clero electus, neque à populo est expetitus.*

IX. *Confusio rerum Italicarum post mortem Caroli Crassi Imp.*

Carolo Crasso Imperatore, mense Decembri anni octingentesimi octogesimi septimi, è regno Germaniæ dejecto, Arnulphus Carolomanni quondàm Regis, Caroli Crassi fratris, filius nothus, Germaniæ Rex dictus est. Cùmque idem Carolus Crassus mense Januario anni sequentis octingentesimi octogesimi octavi obiisset, quidam Itali Berengarium filium Eberhardi, qui Ducatum Forojuliensem tenebat, Regem sibi substituerunt. Quidam Widonem filium Lamberti, Spoletinorum Ducem, Regia dignitate sublimandum decernunt. *Ex qua dissensionum controversia, tanta strages ex utraque parte postmodum facta est, tantusque humanus sanguis effusus, ut juxtà Dominicam*

vo-

vocem regnum in se ipsum divisum desolationis miseriam penitus incurrerit, inquit Annalista Metensis ad annum 888. Uterque porrò Princeps natione Francus erat, & Berengarius à Carolo Magno genus ducebat, ut probat Hadrianus Valesius in Præfatione ad Carmen Poetæ Anonymi *de Laudibus Berengarii Aug.* ex quo & habemus, Berengarium Ticini Regem Italiæ coronatum esse, qua ex urbe à Widone expulsus est, ipseque Wido Italiæ se Regem dixit.

X. *Stephanus PP. Arnulphum Regem Germaniæ Romam vocat.*

Regia dignitas inter duos divisa Italiam in duas contrarias factiones distraxit, & vix ullus fuit, qui alterum Regem voluerit, qui alteri exitium, si potuisset, non comparasset. In hac rerum confusione Stephanus Pontifex jam dictum Arnulphum Germaniæ Regem Romam vocavit, ut Italiæ regnum capesseret. Quod testatur Hermannus Contractus juxta editionem Henrici Canisii, ad annum 890, scribens: *Arnolfus Rex habito in Pannonia de diversis colloquio, à Zuentibaldo Duce Marahensi* (idest Moraviensi) *ex verbis Apostolici enixè rogatur, ut Romam veniens, Italiamque sub sua ditione retinens, à tantis eam eruat Tyrannis. Quod ille aliis præpeditus ad præsens facere distulit.* Idem tamen Arnulphus Romam postea venit, & à Formoso Papa coronatus est Imperator, ut suo loco dicetur.

XI. *Widonem coronat Imperatorem.*

Cùm itaque nullum ex Germania auxilium speraret Stephanus Pontifex anno octingentesimo nonagesimo primo Widonem Romam accersivit, eumque Imperatorem coronavit. Licèt enim Baronius, aliique non pauci, inquit Auctor Criticæ ad annum 892 num. 2, hanc coronationem in eum annum distulerint, eamque Formoso Papæ adscripserint, non videtur tamen dubitandum, quin Sigonius in lib. 6 de Regno Italiæ, ex probo aliquo Antiquitatis monumento hauserit, quod scribit, Widonem nempè à Stephano Pontifice *IX Kalendas Martii* anni 891 coronatum esse Imperatorem, cùm dies 21 Februarii eo anno in dominicam inciderit, quibus diebus Imperatores coronari solitum erat. Hæc epocha certa redditur ex literis ab eodem Sigonio relatis, in quibus *Wido & Lambertus filius ejus Imperatores* vocantur, quæ literæ dicuntur datæ *annis Imperii eorum II & I, die 20 mensis Julii, Indictione X*, quæ currebat mense Julio anni 892, ideoque si eo die Wido annum II Imperii numerabat, ante eum diem anno 891 coronatus fuerat, ideoque à Stephano Papa, non à Formoso. Widonem porrò, antequam esset Rex Italiæ, Stephanus Papa in filium adoptaverat. Flodoardus enim lib. 4 Hist. Remensis cap. 1 refert Fulconem Archiepiscopum Remensem scripsisse ad Stephanum Papam hujus nominis V, *pro Widone affine suo, quem idem Papa in filium adoptaverat*. De iis literis loquitur Baronius anno 885. Aliæ hujus epochæ probationes in Critica Baroniana legendæ.

XII. *Ludovic. in Burgundia Regem eligitur.*

Boso, Richildis uxoris Caroli Calvi Imperatoris frater anno 879 in Concilio Mantalensi, Burgundiæ & Provinciæ Rex constitutus fuerat; sed eo, anno octingentesimo octogesimo septimo, è vivis exempto, regnum Burgundiæ, seu Arelatense in magna fuit perturbatione, præsertim post Caroli Crassi mortem, quæ, ex dictis, ineunte anno 888 contigit; ex una enim parte Normanni cuncta penitus devastabant; ex alia verò Saraceni Provinciam depopulantes, terram in solitudinem redigebant. Quæ cùm accepisset Stephanus Papa à Bernoino Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopo, qui pro quibusdam Ecclesiæ suæ, & totius regni necessitatibus, sedem adierat Apostolicam, scripsit ad omnes ejusdem regni Arelatensis Episcopos, hortans, ut Ludovicum ejusdem Bosonis Regis filium, Regem constituerent. Episcopi itaque & Proceres regni Arelatensis Valentiam anno Christi octingentesimo nonagesimo convenientes, Regis nomen dicto Ludovico detulerunt, eumque in Regem ungendum decreverunt, juxtà monita Stephani Romani Pontificis, cujus scripta in ea Synodo lecta sunt. Hæc constant ex Actis ejusdem Synodi à Sirmondo publicatis, quæ etiam extant Tomo IX Concil. pag. 424. Hic est ille Ludovicus, *Orbus* dictus, qui postea coronatus est Imperator, ut suo loco referemus, cujusque varia supersunt diplomata, Viennæ ut plurimùm data.

XIII. *E' vita migrat.*

Stephanum Papam *annos sex & dies quatuordecim* sedisse, scribit Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita; sed de diebus, quibus supra annos sedit, nihil certi definiri potest; cùm MS. Codex Colbertinus libri Pontificalis, aliqui Catalogi, & Martinus Polonus in Chronico habeant tantùm *dies novem*. Sed quidquid sit de diebus, cùm omnes fermè Catalogi, ac ejus epitaphium, mox referendum, habeant, eum sedisse *annos sex*, è vita migravit circa finem mensis Septembris anni octingentesimi nonagesimi primi; consecratus enim fuerat circa finem ejusdem mensis anno octingentesimo octogesimo quinto.

XIV. *Quintus non sextus dicendus.*

Baronius ejus epitaphium à Manlio ex antiquis monumentis Ecclesiæ Vaticanæ, ut ipse ait, conservatum refert, ex quo constat, eum dictum, & dicendum Stephanum V, non VI, in eo enim inter alia legitur:

Hic tumulus QUINTI sacratos continet artus
Præsulis eximii Pontificis STEPHANI:
Bis ternis annis populum qui rexit & Urbem.

Quare perperam Baronius loco, *quinti*, reposuit

SÆC. IX. STEPHANUS V. posuit, *sexti*. Certè hunc fuisse ordine quintum, asserit etiam Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis sæpiùs laudato. Cùm autem illud epitaphium extatet adhuc tempore Manlii in atrio veteri Ecclesiæ Sancti Petri, dicendum eum sepultum esse in eadem Basilica.

XV. *Ejus sermo.* Extat apud Guillelmum Bibliothecarium Concio, quam habuit in maleficos, & eos, qui more gentium dæmones consulebant, quibus palàm imprecatus est. Eadem concione populum ad reverentiam sacris Templis habendam est adhortatus, & à confabulationibus in domo Dei deterruit. Extat etiam ille sermo apud Baronium anno 890. Addit tandem Guillelmus Stephanum ordinandis Ecclesiis, præsertim Vaticana Sancti Petri, & Liberiana, redimendis captivis, sublevandis pauperibus omnia sua impendisse.

FORMOSUS *Pontif. CXIII.*

Anno Domini DCCCXCI.

I. *Formosus fit Pontifex Rom.* PAucis à Stephani V morte diebus, Formosus, ex patre Leone, ad regendam Ecclesiam à Portuensi Episcopatu translatus, inthronizatus est, & coronatus circa finem mensis Septembris ejusdem anni octingentesimi nonagesimi primi, cùm enim, ex infra dicendis, nunc certè constet, eum obiisse die quarta Aprilis anni octingentesimi nonagesimi sexti; & juxtà Catalogos Romanorum Pontificum, sederit annos IV, menses VII, vel potius juxtà Marianum Scotum, Stellam, & Platinam, annos IV, menses VI, retrocedendo pervenitur ad finem circiter mensis Septembris, vel initium Octobris anni 891, quo ideo tempore ad Romanam Sedem evectus est. Tumultuariam fuisse Formosi electionem, Sergiumque Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quorundam factione, contra ipsum, Antipapam creatum fuisse scribit Luitprandus lib. 1 cap. 8, ubi addit, partem Formosi superiorem evasisse, ac Sergium expulisse. Sed Luitprandum in hoc falli, ostendemus in Joanne IX, in cujus electione Sergius electus fuerat. Formosum Inthronizatum & coronatum dixi, non autem consecratum, quia, ut scribit Jacobus Cajetanus Cardinalis in Ordine Romano XIV apud Mabillonium Tomo 2 Musei Italici pag. 254, *Episcopus, qui in Papam electus est, non consecratur denuò, sed benedicitur aliquo die dominico, quo & coronatur.* Hæc autem benedictio, quia fiebat loco consecrationis, dicitur aliquando ab Antiquis consecratio, ut videbitur in Leone IX.

II. *A Portuensi ad Romanam Ecclesiam translatus.* Mabillonius in Præfatione ad Sæculum V Benedictinum § 1 num. 6 existimat ab isto Pontifice incœpisse labem illam, quam à Romanis Pontificibus passa est Ecclesia sæculo decimo, quæ tam magna fuit, ut etiam actum fuisset de illâ Sanctissima Sede, si monstris violari, atterive potuisset:
„ Ad id temporis, inquit, eam tenuerant
„ plerique pissimi Pontifices, nec quisquam
„ ferè omnium ejus sanctitatem antea, ma-
„ jestatemque temeraverat, quin humana,
„ si qua ipsis excidissent, errata, illustri pœ-
„ nitentiæ exemplo diluissent. Inviolabi-
„ lis apud eos erat Canonum sacrorum au-
„ ctoritas, qua suam ipsi potestatem ultrò
„ moderabantur. Et ne longius exempla
„ sumamus, ita sæculo nono vixerant post
„ Leonem tertium, ejusque successores pis-
„ simos Nicolaus primus re & nomine Ma-
„ gnus, Hadrianus II, & Stephanus VI
„ (vel potius V). *Sed ò lugenda Roma*,
„ (inquit Arnulphus Aurelianensis Antistes
„ apud Gerbertum, in Actis Synodi Re-
„ mensis) *quæ nostris majoribus clara Pa-*
„ *trum lumina præbuisti, nostris temporibus*
„ *monstruosas tenebras futuro sæculo famo-*
„ *sas effudisti*, à Formoso Pontifice incœ-
„ pit mali labes, sive is causa fuerit, seu
„ occasio. Nempè hic Portuensis primùm
„ Episcopus, a Joanne VIII in ordinem
„ redactus est in Synodo Romana, inter-
„ posito juramento, se in comunione laica
„ perpetuò permansurum. Hujus exaucto-
„ rationis causæ tres. Prima, quòd a Ni-
„ colao I in Bulgariam missus, Bulgaro-
„ rum Regem Sacramento obstrinxisset,
„ ne alium Episcopum, ipso superstite, à
„ Sede Apostolica susciperet. Deinde quòd
„ contra præscripta canonum per ambitum
„ ab Ecclesia Portuensi ad Romanam pro-
„ silire conatus esset. Postremò, quòd in-
„ consulto Pontifice propriam deseruisset
„ Ecclesiam; & relicta Urbe, contra rei-
„ publicæ, & imperii salutem, cum suis
„ fautoribus conspirasse crederetur. Mari-
„ nus Pontifex à depositione & juramento
„ absolvit Formosum, qui post Hadria-
„ num III, & Stephanum VI (seu potius
„ V) in supremum illum thronum subli-
„ matus est, primusque infaustum transla-
„ tionis exemplum in illa sede præbuit,
„ vir ceteroqui *vera religione, divinarum-*
„ *que Scripturarum, & doctrinarum scientiâ*
„ *clarissimus*, teste Luitprando lib. 1 cap. 8.
„ Ita Mabillonius.

Sed ei assentiri non possum in eo quod scribit

III. *Idque absque violatione canonum.*

scribit, Formosum fuisse vel causam, vel occasionem maximæ illius labis, quam passa est Romana Ecclesia sæculo decimo, saltem ex eo capite, quòd *contra præscripta canonum* ad Romanam Sedem è Portuensi prosilierit: hoc enim, ut superius diximus, non erat canonicum impedimentum, ne Summus Pontifex eligeretur; quod eruitur ex Stephani V ejus decessoris Epistola ad Basilium Imperatorem, à Baronio anno 885 relata, in qua Marinum Pontificem vindicans à calumnia, antea Episcopum ordinatum fuisse negat, quod etiamsi verum esset, potuisse tamen in sede Principis Apostolorum collocari: *Quid verò*, inquit, *magnus ille Gregorius cognomento Theologus? Nonne Nazianzo translatus est? Et Meletius Sebastâ Antiochiam: Et Dositheus, Seleuciâ Tarsum Ciliciæ? Et Reverentius, Archiphœnice Tyrum? Joannes, Gordoniâ Proconnesum? Theodorus, Apameâ Selymbriam? Alexander, Cappadocia Hierapolim? & multi alii diversis in locis translati sunt è suis sedibus ad alienas?* Joannes etiam VIII non damnavit Formosum, ex eo quòd crederet ejus translationem esse contra præscripta canonum, sed quia *per ambitionem, à minori Ecclesia*, scilicet Portuensi, *ad majorem*, scilicet Romanam *prosilire conatus* fuisset, ut legere est in ejus Epistolæ fragmento à nobis in ejus Pontificatu num. VI telato. Quare Stephanus VI, vulgò VII Formosi successor, sævitiæ suæ ac odio in Formosum mortuum, solam justitiæ umbram prætexere potuit, ideoque hæc Ecclesiæ labes ab illo Stephano initium mihi sumpsisse videtur, non verò à Formoso, qui, teste Luitprando, ab eodem Mabillonio laudato, religionis integritate, divinarumque Scripturarum scientiâ clarissimus fuit. De translatione Formosi vide dicenda in Stephano VI, de qua pariter legendum caput 20 libri 2, quem de ordinationibus Formosi scripsit Auxilius ad Leonem Nolanæ Ecclesiæ Episcopum; quod Opus anno 1655 inseruit suo de sacris Ordinationibus operi Joannes Morinus. Formosi elogium in fine Pontificatûs ex eodem Auxilio recitabimus.

IV. *Formosus PP. Legatos in Orientem mittit.*

Photio pseudo-Patriarcha Constantinopolitano anno 886 sede dejecto, & Stephano Leonis Imperatoris fratre, ab eodem Photio jam ante Diacono ordinato, Patriarcha dicto, missi sunt anno 889 Romam à Leone Augusto & Episcopis Orientalibus Legati, qui à Stephano Papa veniam infractorum canonum pro lapsis rogarent. Sed hi Legati, mortuo jam Stephano V, Romam pervenerunt; quare literæ Orientalium Formoso Stephani successori redditæ sunt, qui eodem anno 891, quo ad Pontificatum evectus est ad Orientales scribens, duo distinxit lapsorum genera: sæculares veniâ dignos scripsit, non verò Sacerdotes; quia Photius, inquit, *dignitatem præbere non potuit, qui dignitatem non habebat. Nihil dare potuit Photius præter damnationem, quam habuit per impositionem obliquæ manus, & damnationem præbuit. Quomodo dignitatem potuit accipere, qui particeps factus est condemnato?* Addit Photium foveri, cùm pro iis, qui ab ipso sunt ordinati, misericordia rogatur. Gravissimas propterea pœnas illis deberi, quibus Ecclesia Constatinopolitana tot fœdata vitiis, purgatur. Verùm benignitatem & fraternam dilectionem suadere ut alia toleret, alia penitus è medio tollat. Hanc ob causam mittere se Legatos Religiosissimos Episcopos Landenulphum Capuanum, & Romanum, quibus cum & Styliano Neocæsariensium in Euphratesia Metropolitano, ad quem Epistola dirigitur, necnon cum Theophilacto Ancyræ Metropolita, omnia transigantur. Duas tamen conditiones præscribit; primam, ut ante omnia confirmetur Photii damnatio: *Ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum eversorem sententia à prædecessoribus æcumenicis Pontificibus Synodicè prolata, necnon à nostra Humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat.* Secundam, *Ut qui à Photio fuerant ordinati, oblatis libellis se deliquisse fateantur, & pœnitentiæ veniam deprecentur, pollicentes se unquam tale quid commissuros.* Extat hæc Epistola Tomo IX Concil. pag. 428. Photium porrò hoc eodem anno 891 in exilio mortuum esse, colligit Annotator Baronii ex Breviario Græco Synodi Constantinopolitanæ VIII, quod extat Tomo VIII Concil. pag. 1422. Sed quidquid fit de mortis ejus anno, certum est, eo etiam vivente, nefarium schisma, cujus auctor fuerat, extinctum esse, & utramque Ecclesiam in concordiam rediisse, quæ rupta non est ante Michaelis Cerularii tempora, ut suo loco dicetur.

V. *Synodum Viennæ cogi jubet.*

Anno octingentesimo nonagesimo secundo Formosus Pontifex Episcopis regni Arelatensis præcepit, ut Synodum in urbe Viennensi celebrarent, ad quam Paschalem, & Joannem Episcopos, Legatos misit, qui eidem præessent. Celebrata est itaque illa Synodus eodem anno, præsidentibus iisdem Legatis, & canones quatuor in ea conditi, quos Baronius in Appendice Tomi XII ex codice Massoniano, qui nunc est in Bibliotheca Archiepiscopi Tolosani, ut scribit Sirmondus in Nota ad illud Concilium, edidit. Sed Joannes Le Maire in libello Gallico de differentia Schismatum & Conciliorum Ecclesiæ, narrat se legisse in codice MS. monasterii Athanacensis propè Lugdunum extructi, Gallicè *l' Abbaye d'Aisnay*, quintum ejusdem Concilii canonem,

SÆC. IX. FORMOSUS.

nem, qui non reperitur in Baronianis Annalibus, nec in Binii, Sirmondive Conciliis. Hic canon post alios quatuor legitur nunc Tomo IX Concil. pag. 434.

VI. *Synodum Romæ habendam indicit.* Cùm tristissima esset hoc sæculo Ecclesiæ Africanæ, Saracenorum jugo pressæ, facies, Formosus Papa, ut dissidiis inter Episcopos Africanos exortis, necnon Orientalis Ecclesiæ hæresibus & schismatibus afflictæ malis mederetur, Synodum Romæ, mediante mense Majo indictionis decimæ, seu anni 892, celebrandam indixit, ad quam Fulconem Archiepiscopum Remensem vocavit. Sed hæc Synodus dilata est in Kalendas Martii indictionis undecimæ, seu anni 893. Hæc constant ex Flodoardo lib. 4 Historiæ Remensis cap. 2, apud quem Formosus Papa Fulconi Remensi Archiep. per literas significasse dicitur, *regionis Africanæ Legatos insistere, responsa petentes pro dudum exorta inter Episcopos ipsarum provinciarum schismata. Diversarum quoque partium legationes diversa responsa petentes instare. Cujus rei gratia generalem Synodum die Kalendarum Martii indictionis undecimæ se inchoare disposuisse.* Utrum hæc Synodus celebrata, & quid in ea decretum sit, deficientibus antiquis monumentis incompertum est.

VII. *Remensi Ecclesiæ privilegium concedit.* Idem Frodoardus loco laudato refert, Formosum Papam, rogante Fulcone Archiepiscopo, Ecclesiæ Remensi privilegium concessisse, quo plurimas possessiones eidem Ecclesiæ restitutas, auctoritate Apostolica confirmavit, sanxitque, *Ut nemo Regum, nullus Antistitum, nemo quilibet Christianus, vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicet, neque sub suo dominio teneat, præter ipsius civitatis Episcopum. Sed & eandem Metropolim non ultra constitutionem canonicam sine regulis Ecclesiasticis, conniventе Pastore, manere cogat: neque aliter ibi Episcopum, nisi ut sacri canones jubent, constitui faciat. Promulgans etiam ac statuens, ut ea, quæ idem venerabilis Præsul Fulco de villis hujus Ecclesiæ, & facultatibus earum, usibus Ecclesiasticorum ornamentorum, vel luminarium, seu stipendiis Canonicorum, ac Monachorum, atque Sanctimonialium, seu Matriculariorum, & hospitum, vel pauperum constituerat, perpetuò inconvulsa permaneant; hanc auctoritatem sui decreti sub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans.* Ita Frodoardus, qui postea refert aliud privilegium eidem Fulconi missum à Formoso pro monasterio Avennaco, atque pro alio monasterio in honorem sancti Calixti Papæ, & Martyris constructo.

VIII. *Caroli Simplicis Francorum Regis [illegible].* Pro Caroli Simplicis adhuc pueri provectione ad regni Francorum regimen, ad Odonem Comitem Parisiensem, Roberti Andegavorum Comitis, cognomento *Fortis*, filium, qui, ut scribit Annalista Metensis, Rex à Francis creatus fuerat, & Regiam potestatem usurparat, literas dedit Formosus Papa; eumque monuit, ut Carolum Simplicem, Ludovici Balbi quondam Regis filium, legitimum Principem bello lacessere desineret, donec Fulco Remensis Archiepiscopus, qui Caroli jus tuebatur, Apostolicam Sedem adiisset. Scripsit etiam ad Episcopos Gallicanos, jubens, ut Odonem convenirent, ab invasione regni Caroli revocarent, & ad pacem hortarentur. Scripsit denique ad Carolum, cui gratulatus est devotionem erga Sedem Apostolicam; sanctissima ei dedit præcepta pro recta regni administratione, eulogiasque misit, seu dilectionis & benedictionis Apostolicæ pignus. Quæ omnia constant ex eodem Frodoardo laudato. Incertum porrò est, an hæ Formosi Epistolæ datæ sint ante, vel post Caroli coronationem, quæ à Fulcone Remensi facta est die 28 Januarii anni 893, ut ostendit Annotator Baronii ad annum 892 num. 8 ex ejusdem Principis diplomatis, quorum unum exhibet ex Historia Abbatiæ Trenorciensis Chiffletii.

IX. *Arnulphum Germaniæ Regem Romam vocat.* Cùm Wido, quem à Stephano Papa V anno 891 Imperatorem coronatum diximus, anno 894 obiisset, ei successit Lambertus ejus filius, jam antea, anno scilicet 892, ab eo in Imperii consortium adscitus. Post Widonis Imperatoris mortem tantæ in Italia perturbationes & confusiones fuerunt, ut Lambertus ejus filius cum Berengario Eberhardi filio Italiæ seu Longobardiæ regnum partiri coactus fuerit. Sed cùm tyrannidem exerceret, Formosus Papa ad eam compescendam, Arnulphum Germaniæ Regem, quem Stephanus V Papa invitaverat ad regnum Italiæ capessendum, in Italiam evocavit, ut refert Annalista Freherianus, qui Annales Fuldenses continuavit: *Iterum Rex* Arnulphus, inquit ad annum 895, *à Formoso Apostolico per Epistolas & missos Romam venire invitatus est. Rex verò cùm, consilio Episcoporum suorum, petitionibus suis satisfacere decreverit, mense Septembri de Francia & Alemannia Italia* (legendum Italiam) *promovit exercitum. Venientes quippe ultra Padum, ibi diviso exercitu Alemannos per Boloniam ad Florentinam urbem ire permisit, ipse cum Francis per superiores partes Alpium curtem, quæ dicitur Turris, sic usque civitatem Lunam progreditur. Ibi Natale Domini celebravit.*

X. *Arnulphus Romam expugnat.* Narrat postea idem Annalista Arnulphum cum exercitu propter nimiam aeris intempestatem, & immoderatam effusionem imbrium, post multos exhantlatos labores, Romam tandem pervenisse, sed invenisse, Ageldrudem Widonis Imperatoris viduam, Lamberti etiam Imperatoris matrem portas in circuitu murorum omnes ita

præ-

præoccupasse, *at omnibus pariter ad domum Sancti Petri introitus denegaretur. Quod Rex moleste accipiens, in commune consilium cum omni exercitu ad Ecclesiam Beati Pancratii convenit. Post solemnitate missarum celebrata Rex exercitum unanimiter interrogavit quid facto opus sit. Conveniunt omnes cum lacbrymis fidem promittentes confessionem coram Sacerdotibus publicè agentes, indicto unius diei jejunio, bello Urbem expugnare in commune acclamatum est.* .... *nec mora, advenerunt murum, lapidibus defensores murorum depellunt, multitudo virorum portis se constipat, alii securibus & spadis portam, & vectes ferratos incidunt, alii murum perfodiunt, alii per scalam muros ascendunt. Sicque Dei providentia, firmissima & nobilissima urbs, nullo ex parte Regis de tanto exercitu succumbente, jam vesperascente die, nobiliter cum triumpho expugnata est, Apostolico* (scilicet Formoso) *& Urbe de inimicis liberato.*

XI. A Formoso PP Augustus dicitur.

Omnis namque Senatus Romanorum, subdit Annalista, *necnon Græcorum Scola cum vexillis & crucibus ad pontem Milvium venientes Regem honorificè cum hymnis & laudibus suscipientes ad Urbem perduxerunt. Jam Apostolicus paterno amore diligendo Regem ante Paradisum, loco qui dicitur gradibus Sancti Petri, suscipiens, & honestè ad Basilicam Beatorum Principum Apostolorum lætificando introduxit, & secundùm morem antecessorum suorum Imperialem consecrationem capiti suo imponens, Cæsarem Augustum appellavit: dispositis ibi multimodis rebus, omnis Romanorum populus ad Sanctum Paulum cum juramento Imperatori fidem promittentes. Juramentum verò illud, ne quem lateat, hic inserere proposuimus.* „ Juro per „ hæc omnia Dei mysteria, quòd salvo „ honore & lege mea, atque fidelitate Do- „ mini Formosi Papæ, fidelis sum & ero o- „ mnibus diebus vitæ meo Arnulpho Impe- „ ratori, & nunquam me ad illius infide- „ litatem cum aliquo homine sociabo, & „ Lamberto filio Agildrudæ, & ipsi ma- „ tri suæ ad sæcularem honorem numquam „ adjutorium præbebo, & hanc civitatem „ Romam ipsi Lamberto & matri ejus Agil- „ drudæ, & eorum hominibus per aliquod „ ingenium aut argumentum non tradam. *Post hæc autem Constantinus & Stephanus, qui majores inter Senatum erant, rei majestatis esse accusati sunt, quia cum Agildrude prius Urbem capiendam conspiravere. Quos Rex sine mora comprehendi, & secum in Bajoariam transferri præcepit. Urbem verò ad suas manus custodiendam Faroldo cuidam vassallo concessit. Ipse 15 tandem die postquam venerat ab Urbe digressus est.* Hæc omnia contigêre ante diem quartum mensis Aprilis anni 894, quo, ex mox dicendis, obiit Formosus Papa, imò & contigisse ante diem primum mensis Martii, ostendit ad eum annum Annotator Baronii. Ex his apparet deceptum esse Annalistam doctissimum, quando scripsit, Arnulphum per surreptionem à Formoso Papa unctum fuisse Imperatorem, cùm literis, & missis, contra Lamberti tyrannidem evocatus ab eodem Pontifice, Romam venerit, ut non solùm iste Annalista, sed etiam Regino, Luitprandus lib. 1 cap. 8, Sigebertus, & alii testantur. Præterea falsò dicitur, Formosum priùs coronasse Vvidonem & Lambertum filium in Imperatores, Vvido enim, ex superius dictis, à Stephano V coronam Imperii acceperat.

XII. Formosus ad Arnulphi coronationem per surreptionem adductus non est.

Sed Arnulphum Romam expugnasse, non solùm *hortatu*, ut scribit Luitprandus, vel *consensu*, ut habet Regino, verum etiam *mandato Formosi Papæ* nos docet Hermannus Contractus juxta editionem Canisianam, qui de hac Arnulphi profectione Romana, ait: *Magna pluviarum inundatione exercitu fatigato, & plurimis equis inde amissis, Peringario* (seu Berengario) *etiam à fidelitate ejus deficiente, & ad Lampertum* (seu Lambertum) *se conferente, Arnulphus Rex tandem Romam venit, eamque, Angeltrudâ Widonis vidua cum filio Lamberto machinante, obseratam inveniens, mandato Formosi Papæ intus inclusi, celebratis apud Sanctum Pandracium* (legendum Pancracium) *Litaniis, eam oppugnat: expugnataque civitas urbe ingressus, à domino Papa honorificè susceptus, Imperatorque coronatus est, & dispositis ibi rebus, primoribusque sacramento subactis Angeldrudam persequi statuens, infirmari cœpit, metuensque morbum graviorem, de Italia statim redire acceleravit. Quo reverso Peringarius & Lampertus diviso inter se regno Italiæ tyrannidem exercuêre.* Quæ certè evincunt Arnulphum à Formoso Papa per surreptionem non fuisse coronatum Imperatorem. Quod spectat ad Concilium à Joanne IX celebratum, ex quo Baronius anno 896 num. 1, & anno 904 num. 9 intendit probare coronationem istam fuisse subreptitiam, illud Concilium non loquitur de unctione Imperiali Arnulphi, sed de unctione Berengarii, ut videre est apud ipsummet Baronium, & in Actis Conciliorum pag. 504, ubi refertur canon VI ejusdem Concilii.

XIII. Scribit de dissidio Hamburgensis & Coloniensis Episcoporum.

Henschenius in Commentario prævio ad vitam Sancti Anscharii Archiepiscopi Hamburgensis § 20, recitat Epistolam Formosi Papæ ad Adalgarium Hamburgensem itidem Archiep. de dissidio, quod versabatur inter Coloniensem & Hamburgensem Archiepiscopos, Hermanno Coloniensi satagente subjacere sibi Bremensem Ecclesiam, quæ, ut diximus in Nicolao primo, Hamburgensi unita fuerat. Anscharius, ejusque successor Rembertus Archiepiscopi Ham-

SÆC. IX. FORMOSUS. burgenses modum aliquem subjectionis Coloniensi Antistiti detulerant. Verùm Adalgarius, qui Remberto subrogatus fuit, eum neglexit. Indeque urgente Hermanno, seu Heimanno Coloniensi Archiepiscopo, major recruduit difficultas, quam explicat, exaggeratque missâ ea de re ad Adalgarium Epistola laudata Formosi Pontificis, in qua dispensativè censet, Bremensem Ecclesiam ad subsidium Archiepiscopi Hamburgensis, cum aliquo tamen subjectionis respectu permanere posse, donec fundatis novis Episcopatibus, Hamburgensi Antistiti subjiciendis, Bremensem Ecclesiam recipiat Coloniensis: *dispensativè censemus*, inquit Formosus, *quatenus quoad usque divina suffragante gratia prælibata Hammaburgensis Ecclesia in tantum dilatetur, ut Episcopia instituere valeat, jam memoratam Bremensem Ecclesiam ad subsidium habeat....... dilatata autem Hammaburgensi Ecclesia largitore omnium bonorum amminiculante, & fundatis Episcopiis, sæpe memorata Coloniæ sedes Bremensem Ecclesiam recipiat*. Sed de hac controversia infra sermo redibit.

XIV. Hermanni error. Tandem Formosus Pontifex, quem Anastasius in Nicolao primo *magnæ Sanctitatis* Episcopum; Luitprandus verò num.2 laudatus, *vera religione, divinarumque Scripturarum & doctrinarum scientia* clarissimum appellat, vitam cum morte commutavit ipso Paschatis die anni octingentesimi nonagesimi sexti, ideoque die quarta Aprilis, ut disertè docet Annalista Freherianus mox citatus, qui Arnulphi Imperatoris coronatione relata, subdit: *At Romæ Formosus Papa defunctus die Sancto Paschæ*. Eumdem diem ejus morti assignat Hermannus Contractus juxta editionem Canisii. Sedit itaque, ut num. 1 diximus, annos quatuor, & menses sex, dies enim, quibus præter illos annos & menses sedit, detegi non possunt. Sed quidquid sit de diebus, ex annis & mensibus apparet, initia antecessorum Formosi, & decessorum Joannis VIII, à nobis, ex Baronii Annotatore accuratè fuisse consignata, licèt dies, quibus ordinati fuêre, detegi non potuetint.

XV. Formosi virtutes & elogium. De Formoso magnificum texit elogium Auxilius in libello, quem ex MS. codice Fiscamnensi eruto *super causa & negotio Formosi Papæ*, per modum dialogi scripto edidit Joannes Mabillonius Tom. IV Analectorum. In eo qui Formosum defendit, inter alia hæc de eo habet: *Is est profectò ille, qui in omni vita sua tantæ gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis gustum nesciret; fœmineæ copulæ expers, octogenarius virgineum suum corpus hominem exuens terræ commendaret. Iste etiam gentes Vulgarorum, vitam Sanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apostolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate prædicatus toto mundo ut alter Lucifer illuxisset, vim passus in sepulchro, busta diruta, ossa fracta uti quoddam Memphiticum, ejectus est extra publicum. Cui tanto viro examinato ut aurum, nil juvare potuère Scholæ clamantes: O' parcite sepulto! est nullum cum mortuis certamen: sed fuit in eo licitum quod libitum. Neque enim ipsis Apostolis datum est de mortuis præjudicare*. Et ne quis dicat magnam fidem hac in re non habendam Auxilio, qui à Formoso Papa, in Italia degens, ordinatus fuerat, audiendus Frodoardus in fragmento de Pontificibus Romanis ab eodem Mabillonio Sæculo III Benedictino parte II edito, & à nobis sæpius laudato, in quo legitur de Formoso.

Præsul hic egregius Formosus laudibus altis
Evehitur, castus, parcus sibi, largus egenis,
Bulgaricæ genti fidei qui semina sparsit,
Delubra destruxit, populum cœlestibus armis
Instruxit, tolerans discrimina plurima: promptus
Exemplum tribuens, ut sint adversa ferenda,
Et bene viventi metuenda incommoda nulla.

De inaudito facinore Stephani VI, vulgò VII, qui Formosum de sepulchro ejectum, tribus abscissis digitis in Tiberim jactari præcepit, agemus in ejusdem Stephani Vita. Sed hic interim in antecessum observandum, Luitprandum lib.1 cap.8 hæc habere, quæ Formosum Religiosissimum Pontificem fuisse evincunt: *Quantæ autem auctoritatis*, inquit, *quantæque religionis Papa Formosus fuerit, hinc colligere possumus, quoniam dum à piscatoribus postmodum esset inventus, atque ad B. Petri Apostolorum Principis Ecclesiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo positum venerabiliter salutarunt. Hoc namque à religiosissimis Romanæ urbis sæpe audivi*. Ex quibus inferre licet obreptum fuisse Joanni VIII, in cujus offensionem incurrit ob calumnias in ipsum confictas.

BONIFACIUS VI *Pontif. CXIV.*

Anno Domini DCCCXCVI.

I. *Bonifacius VI inter Pontifices Rom. numerandus.* ANnalista Freherianus, Formosi Papæ morte relata, scribit: *In ejus locum consecratur Bonifacius, qui podagrico morbo correptus vix 15 dies supervixisse reperitur.* Bonifacius itaque natione Romanus, Hadriani filius, dictus est Pontifex post Formosum; sed cùm constet ex Canone 3 Concilii Romani sub Joanne IX celebrati, Bonifacium primò de Subdiaconatu, postmodum de presbyteratu depositum, populari manu in Sancti Petri Sedem evectum esse, Baronius, aliique eum secuti, hunc inter Pontifices Romanos non numerandum censent. Verùm præter Annalistam Freherianum laudatum hoc tempore viventem, Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis, inter Formosum & Stephanum VI hunc Bonifacium etiam memorat, & laudato Annalistæ suffragatur, scribenti eum sedisse diebus quindecim:

Hinc subit ad modicum vates Bonifacius almus.
Ter quinos hic in arce dies explevit honoris:
Culmina mox mutans, superat fastigia celsa,
In qua brevi spatio quæsita cacumina scandens,
Inter Apostolici Proceres describitur albi.

Martinus Polonus in Chronico, S. Antoninus, Platina, Onuphrius, Ciaconius, & alii hunc etiam Bonifacium inter Pontifices Romanos legitimè electos, & consecratos collocant, eo forsan fundamento, quòd Bonifacius ille, qui dictus est Pontifex anno 985, nuncupatus sit hujus nominis *septimus*, alterque Bonifacius S. Cœlestini successor hujus nominis *octavus* appellatus reperiatur. De Bonifacio VI ob Sedis brevitatem, nihil memoria dignum invenitur, inquit Ciaconius, qui postea subdit eum obiisse Romæ, & sepultum esse ad Sanctum Petrum, sed unde id hauserit, me latet.

STEPHANUS VI, aliis VII *Pontif. CXV.*

Anno Domini DCCCXCVI.

I. *Stephanus VI Ordinatur PP.* QUibus mense & die consecratus sit Stephanus VI, vulgò VII, natione Romanus, ex patre Joanne Presbytero, incompertum est; illud solùm constat, ejus ordinationem peractam esse anno octingentesimo nonagesimo sexto, ante diem vigesimum mensis Augusti, quod Annotator Baronii eruit ex ejus rescripto in Archivis Ecclesiæ Narbonensis asservato, in favorem Arnulfi Archiepiscopi dato, & à Catello pag. 773 Comment. Linguadocii recitato, quod sic incipit: *Stephanus Episcopus servus servorum Dei Reverendissimo & Sanctissimo Confratri nostro Arnusto Episcopo*, &c. *Scriptum per manum Nicolai Scriniarii S. R. E. in mense Augusto indict.* 14. *Benè valete. Datum 13 Kal. Septembres, per manum Stephani Episcopi Sanctæ Ecclesiæ Nepesinæ, Arcarii Sanctæ Sedis Apostolicæ, imperante Domino piissimo Augusto Arnulpho à Deo coronato magno Imperatore anno primo.* Sedebat itaque Stephanus VI die 20 mensis Augusti anni 896, indictione 14 notati.

II. *Arnulphum, & postea Lambertum Imp. agnovit.* Ex eodem rescripto nobis etiam innotescit, Stephanum Papam sui Pontificatûs initio, Arnulphum uti verum & legitimum Imperatorem agnovisse, licèt postea eum deseruerit, & ad Lamberti partes transierit, quod manifestum facit privilegium in favorem monasterii Vezeliacensis à Dacherio Tomo 3 Spicilegii relatum, in quo habetur: *Scriptum per manus Samuël Notarii & Scriniarii S. R. E. imperante Domino nostro Landeberto piissimo Augusto, à Deo coronato magno Imperatore, indictione* 15, quæ auspicata est Romæ Kalendis Septembris ejusdem anni 896, & obtinuit usque ad finem mensis Augusti anni 897, intra quod tempus privilegium illud emissum, & Stephanus, deserto Arnulpho, Lamberti Imperatoris partes secutus est, ex odio forsàn quod conceperat contra Formosum, à quo Arnulphus Romam vocatus, Imperialem unctionem susceperat; vel potius ex odio, quo in Arnulphum flagrabat, in Formosum Pontificem sæviit, ut mox ex Hermanno Contracto ostendimus.

III. *Pseudo-Synodum contra Formosum PP. celebrat.* Nam Stephanus Pontifex eodem anno octingentesimo nonagesimo sexto in finem vergente, scilicet circa initium mensis Decembris, latrocinali Romæ convocata Synodo, sepulchrum Formosi violavit, ipsumque mortuum exhumari jussum, in judicium vocavit, & in cathedra Pontificia cum Sacerdotalibus indumentis collocatum, his verbis, tanquam viventem sacrilegè compellavit: *Cùm Portuensis esses Episcopus,*

cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti? Tum sacris vestibus exutum, tribus abscissis digitis in Tiberim jactari præcepit, *cunctosque, quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos iterum ordinavit*, inquit Luitprandus lib. 1 cap. 8, ubi Raimundum Episcopum alloquens, subdit: *Quod quidem malè egerit, pater Sanctissime in hoc animadvertere poteris, quoniam & si qui à Juda Domini nostri Jesu Christi proditore ante proditionem, salutem, seu benedictionem Apostolicam perceperant, eâ post proditionem, propriique corporis suspensionem minimè sunt privati, nisi quos improba fortè fœdaverant flagitia. Benedictio siquidem, quæ à Ministris Christi impenditur, non per eum qui videtur, sed qui non videtur, sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat est aliquid, neque qui plantat: sed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis*, & cetera numero ultimo Pontificatûs Formosi à nobis relata.

IV. *Illius Synodi epocha.*

Tam execrandum Stephani VI facinus referunt etiam Annalista Freherianus, & Hermannus Contractus juxta editionem Canisianam, uterque ad annum 896. Prior enim, postquam motten Bonifacii VI retulit, scribit: *In cujus sedem successit Apostolicus nomine Stephanus, vir famâ infamandus, qui antecessorem suum Formosum inaudito more de sepulchro ejectum, & per advocatum suæ responsionis depositum foras extra solitum sepulturæ Apostolicæ locum sepelire præcepit.* Hermannus verò Contractus de eodem Stephano scribit: *Qui tyrannis favens, & Arnulphum odiens, Formosum Papam octavo post obitum mense effossum, & in sella positum, loquente pro eo diacono, criminatum, & quasi convictum degradavit*, &c. Quo ex loco confimatur nostra conjectura, Stephanum nempe, Arnulphum deseruisse ob conceptum & in eum & in Formosum odium; & præterea Synodum illam latrocinalem contra Formosum habitam esse mense circiter Decembri ineunte, octavo scilicet post Formosi obitum mense. Hæc omnia Stephani VI Acta, jubente Concilio Romano, sub Joanne IX, tanquam impia & nefaria igni sunt tradita.

V. *An Formosi translatio à Portuensi ad Romanam Sedem fuerit canonica.*

Duplex porrò tunc quæstio exorta est. Prima, an Formosi promotio ad Pontificiam dignitatem fuisset Canonica. Secunda, an Episcopus depositus, & degradatus valide ordines conferret. Qui Formosi ordinationes irritas esse, ideòque à Stephano VI jure iteratas contendebant, hac potissimùm ratione freti erant, quòd Concilii Nicæni canone XVI prohibetur, ne Episcopus, Presbyter, aut Diaconus à civitate in civitatem transferatur: quod si factum fuerit, hoc prorsus in irritum ducatur, & præterea quòd Canonibus 1, & 2 Concilii Sardicensis decernitur, ut Episcopus, qui ex avaritia, aut ambitione sedem mutaverit, nec laica fruatur communione, licèt excuset se, quòd populus eum postulaverit. Unde censebant Formosum, velut istius violati Canonis reum, à Sacerdotali gradu ad laicorum sortem excidisse, qui nempè à Portuensi Episcopatu ad Romanum transvolarat, adeoque nec ipsum fuisse legitimum Pontificem, nec consequenter ordinationes sacras Canonicè conferre potuisse. Sed Auxilius cap. 20 libri 2 de ordinationibus Formosi respondet, canonibus Nicænis & Sardicensibus migrationes Episcoporum non prohiberi, quæ necessitate, vel utilitate Ecclesiæ postulante fiunt: quod auctoritate Concilii Calchedonensis, Sancti Leonis, & Gregorii Pontificum, necnon Sancti Gregorii Nazianzeni, aliorumque, quorum translationes & migrationes ab Ecclesia sunt approbatæ, exemplis confirmat. Certè Stephanus Papa V in Formosi Pontificatu num. III à nobis laudatus, pluribus exemplis ostendit, quòd etiamsi Marinus Papa antea fuisset Episcopus, quod tamen negat, id propterea non fuisset canonicum impedimentum ad ejus promotionem in Pontificem Romanum. Formosus autem *necessitatis causa de Portuensi Ecclesia pro vitæ merito ad Apostolicam Sedem provectus est*, ut inquiunt Patres Concilii Romani sub Joanne IX, canone tertio, quod sufficiebat, ut ejus promotio esset canonica; *quia quod fit præter regulam, modò fit ex justa causa, non infringit regulam*, ut ait Symmachus Papa in Epistola ordine XII ad Avitum Viennensem Episcopum. Ad alias objectiones contra Formosum, ejusque ordinationes respondet Auxilius duobus illis libris. Observandum autem est canones Conciliorum Nicæni, & Sardicensis non potuisse extendi ad ordinatos à Formoso antequam esset Pontifex, quos tamen gradibus suis privatos supponit Luitprandus numero ante superiorem à nobis laudatus, ut ejus verba legenti manifestum est.

VI. *Cultus erga Apostolicam Sedem.*

Etsi autem tanta nefaria crimina Stephanum Papam infamarent, nullus tamen fuit principalium Sedium Episcoporum, qui ob id se subtraheret ab obedientia, quæ impertiri soleret Romanæ Ecclesiæ Pontificibus; probè scientes omnes, primæ Sedis Pontificem minorum sedium non subjacere judicio. Unde inter Fulconem magni nominis, & auctoritatis Remensem Archiepiscopum, & eundem Stephanum Papam magnam intercurrisse literarum consuetudinem refert Frodoardus lib. 4 Historiæ Remensis capp. 4 & 6, in quibus etiam Fulco vocatus dicitur à Stephano ad Synodum Ravennæ celebrandam; sed ipsum se excusasse, quòd ob bellorum fragores, præ-

fens

SÆC. IX. STEPHANUS VI. fentit ipse per se adesse minimè posset, sed id per Legatos Honoratum Catalaunensem & Rodulphum Laudunensem expleturum. De qua quidem Synodo mentio nusquam alibi.

VII. Stephani PP. interitus. Non diù in Pontificatu vixit Stephanus, Sede enim pulsus, detrusus est in carcerem, atque ibi strangulatus, ut nos docet ejus epitaphium ipsi à Sergio III positum, quod anno 900, cui mortem ejus affixit, refert Baronius ex Petro Manlio, qui vixit sub Pontificatu Alexandri III. Illud porrò epitaphium congruit cum versibus Frodoardi, qui in fragmento de Romanis Pontificibus, de Stephano sexto hæc habet:

Tum sextus Stephanus sacra regmina culmine carpit,
Durus qui nostris, propriis ac durior instat.
Sæva quidem legat vivis, truciora sepultis;
Falconemque minis, Formosum concutit actis.
Concilium gregat infaustum, cui præsidet atrox;
Prædecessorum abjiciens ponensque patronum.
Visus ab hinc meritis dignam invenisse ruinam;
Carptus & ipse, sacraque abjectus sede, tenebris
Carceris injicitur, vinclisque innectitur artis,
Et suffocatum crudo premit ultio * *læto*. * legendum puto *letho*.

Quoad annum mortis Stephani, eum esse octingentesimum nonagesimum septimum, invictè demonstratur ex rescriptis Romani Papæ ejus successoris, datis mense Octobri Indictionis primæ, quæ initium sumpsit Kalendis Septembris ejusdem anni 897, unde plures Catalogi, & Hermannus Contractus, Stephano adscribunt annum unum sedis, & menses circiter duos. Verum quidem est extare privilegium monasterio Sancti Vincentii ad fontes Vulturni à Stephano concessum, quod dicitur datum *mense Septemb. indict. IV per manum Stephani Primicerii anno Pontificatûs Domini Stephani sexti quinto*, ideoque anno nongentesimo, sed ea subscriptio tam in indictione, quam in anno Stephani mendosa est. Nam Duchesnius, qui Tomo 3 varia excerpta Chronici ejusdem monasterii publicavit, *pag.* 591 in margine rectè monuit, Chronographum illum Anonymum, ibi & alibi in annorum computis sæpius errasse. Imò ex illo rescripto evertitur opinio Baronii, si enim, ut ipse scribit, Formosus mense Decembri anni 895 mortuus sit, & Bonifacius anno sequenti ineunte dictus sit Pontifex, quo pacto Stephanus VI Bonifacii successor dici potest numerasse annum Pontificatûs quintum mense Septembri anni nongentesimi? Ex quo evincitur subscriptionem illam, & in indictione, & in anno Pontificatûs Stephani mendosè descriptam esse.

Gratianus distinct. 33 cap. 28, & ex eo Baronius anno 816 num. 101 referunt decretum Stephani Papæ, statuentis ut Romanus Pontifex *electus, præsentibus Legatis Imperialibus consecretur*. Cùmque Gratianus non dicat, quotus ordine sit ille Stephanus, Baronius, aliique illud Stephano IV, vulgò V, adscribunt, & figmentum schismaticorum esse arbitrantur. Sed ex ejus lectione, inquit Annotator Baronii ad annum 897, apparet, illud fœtum esse Stephani VI, vulgò VII. Quod ut pateat, hic integrum illud recitare juvat: *Quia sancta Romana Ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, à pluribus patitur violentias. Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuncii, qui scandala fieri vetant; volumus, ut cùm instituendus est Pontifex, convenientibus Episcopis & universo Clero eligatur præsente Senatu, & populo, qui ordinandus est. Et sic ab omnibus electus præsentibus Legatis Imperialibus consecretur. Nullusque sine periculo sui, juramenta vel promissiones aliquas, nova adinventione audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne Ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.* Eo decreto rescinditur illud Hadriani III, qui sanxerat, ut mortuo Pontifice, novus consecraretur absque præsentia Legatorum Imperialium. VIII. Ejus decretum de ordinatione Pontificis Rom.

IX. Nec Stephano IV nec schismaticis adscribendum. Illud decretum non potest esse latum à Stephano IV, cùm ante ejus Pontificatum nunquam fuerit consuetudo, ut Imperiales Legati consecrationi Romani Pontificis interessent, quod tamen auctor istius decreti disertè testatur. Secundò, post mortem Stephani IV, sedére Paschalis I, & Eugenius II, in quorum ordinationibus aliud servatum non est, quam quod usus ferebat, ut nempè Pontifex ordinatus Legatos ad Imperatorem mitteret ad confirmanda pacta, quæ post Caroli Martelli tempora cum Regibus Francorum, & Carolo Magno Imperatore fuerant sancita. Contrà verò ante Stephanum VI diu mos ille obtinuerat, ut ex dictis liquet. Tertiò hæc verba, *Ecclesia à pluribus patitur violentias Pontifice obeunte*, & ista, *nullusque sine periculo sui juramenta vel promissiones aliquas*, &c. nonnisi tempori, quo sedit Stephanus VI, convenire possunt, ut intrusio quorundam Pontificum, & scandala in Ecclesiam exorta ostendunt. Quartò, ante Stephanum IV ordinationes factæ absentibus Legatis Imperialibus non poterant non esse canonicæ, cùm nullus esset canon, seu regula Ecclesiastica, quæ eæ prohiberentur; contra verò postquam Eugenius II idem præcepit, ut suo loco diximus, quando id non servabatur, in eam Regulam

Eccle-

SÆC. IX. STEPHANUS VI. Ecclesiasticam peccatum esse, dici poterat. Denique decreti Stephani VI confirmatio in Concilio Romano à Joanne IX facta, rem extra controversiam ponit, cùm in eo laudatum decretum de verbo ad verbum canone X recitatum sit, & ab omnibus approbatum, ex quo & Baronius, qui illud decretum recitat ad annum 904, intelligere poterat, non esse figmentum schismaticorum. Vide dicta in Stephano IV, & in Eugenio II.

ROMANUS *Pontif. CXVI.*

Anno Domini DCCCXCVII.

I. *Romanus fit Papa.* SUblato Stephano VI, Romanus, patria Galesianus, Constantini filius Romanam Sedem occupavit, & quidem ante diem decimum quintum mensis Octobris ejusdem anni octingentesimi nonagesimi septimi, quod nos docent duæ ejusdem Romani Pontificis Epistolæ à Baluzio in Appendice ad Marcam Hispanicam num. 58, & seq. recitatæ, quarum prior Riculfo Episcopo Helenensi, seu Rossilioni data est, cujus hæc subscriptio: *Scriptum per manum Gregorii Scrinarii S. R. E. in mense Octobri indictione prima, Idibus Octobris per manum Stephani nomine Calatoris sanctæ Sedis Apostolicæ imperante D. N. piissimo PP. Aug. Lamberto à Deo coronato magno Imperante anno VI, & Pontificatûs* (legendum Consulatûs) *anno VI Indictione prima.* Eodem tempore *Servus Dei* Episcopus Gerundensis privilegium obtinuit his verbis inchoatum, sicut prior Epistola: *Romanus Episcopus servus servorum Dei Reverentissimo*, &c. sic autem desinit: *Scriptum per manum Sergii Scrinarii S. R. E. in mense Octobri, Indictione prima.* Quare Romanus ante diem 15 Octobris anni 897 Romanæ Ecclesiæ præerat. Baluzius quidem ponit Indictionem quartam loco primæ, sed error illi natus, quòd crederet annum illum sextum Lamberti Imperatoris concurrere cum anno nongentesimo; cùm tamen, ut probat Annotator Baronii, Lambertus dictus sit Imperator anno 892, ideoque annus ille sextus inchoaretur anno 897, quo Epistolæ illæ datæ.

De hoc Pontifice nihil habet Baronius præter nomen. Platina, & ex eo Ciaconius & Oldoinus scribunt, eum Stephani VI decreta actaque in Formosum abrogasse & Formosum restituisse, sed nullum testem ad id probandum adducunt. Martinus Polonus in Chronico, & quidam Catalogi habent, eum sedisse menses tres, & dies 22, vel 23, quibus standum videtur, cùm Frodoardus in sæpe laudato Fragmento de Pontificibus Romanis, Stephani VI morte narrata, habeat. II. *Moritur.*

Post hunc luce brevi Romani regmina surgunt,
Quatuor haud plenos tractans is culmine mēses
Æthere suscipitur, meritos sortitus honores.

Quo pacto dicendum Romani Papæ mortem contigisse circa finem mensis Januarii anni octingentesimi nonagesimi octavi. Marianus Scotus numero rotundo loquens, scribit Romanum sedisse mensibus quatuor.

THEODORUS II *Pontif. CXVII.*

Anno Domini DCCCXCVIII.

I. *Theodorus II Romano succedit.* THeodorus hujus nominis II, Photii filius, natione Romanus, mense, & die incertis, in Romani locum suffectus est, Sedemque Romanam diebus tantùm viginti rexit, Hermanno Contracto, Mariano Scoto, Honorio Augustodunensi, Martino Polono, & plerisque Catalogis testibus, ex quibus corrigendus Frodoardus in fragmento de Romanis Pontificibus, in cujus textum exscriptores posuerunt *bis senos dies*, loco, *bis denos*, ut animadvertit Mabillonius.

Quo rapto breviore subit fastigia sorte
Dilectus Clero Theodorus, pacis amicus.
Bis senos * *Romana dies, qui jura gubernans,*
Sobrius, & castus, patria bonitate refertus,
Vixit pauperibus diffusus amator & altor.
Hic populum docuit connectere vincula pacis.
Atque Sacerdotes concordi ubi junxit honore,
Dum propriis revocat disjectos sedibus, ipse
Complacitus rapitur decreta sede locandus.

* bis denos.

Quæ verba, *atque Sacerdotes*, &c. disertè innuunt Theodorum, ordinatos à Formoso, & suis sedibus à Stephano dejectos, in pristinos gradus revocasse, quod etiam testatur Auxilius lib. 2 cap. 2, ubi docet, eum Formosi corpus ad Apostolicam tumbam reduxisse: *Eos*, inquit, *quos Stephanus Papa in Ecclesia vestiri prohibuit* (quia scilicet fuerant à Formoso ordinati, quem ipse damnarat, II. *Ordinatos à Formoso restituit, & corpus ejus sepulturæ reddit.*

SÆC. XI. THEODORUS II. minarat, velut si revera in laicorum ordinem redactus, nonnisi sacrilegè ordinationes quascumque celebrasset). *Papa Theodorus, qui utique de Formosi ordinatione non fuit, & vestiri, & suum agere officium præcepit: ejusque corpusculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apostolicam tumbam reduxit.* Idem scribit Sigebertus in Chronico ad annum 903. *Theodorus Romanæ Ecclesiæ 115 præsidet. Hic contra Stephanum Papam sentiens, reconciliavit ordinatos à Formoso, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare.* (Luitprandus tamen lib. 1 cap. 8 scribit, Stephanum ordinatos à Formoso iterum ordinasse). *His reconciliatis Theodorus Papa libros abrenunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.* Idem tandem innuit Auctor Fasciculi temporum: *Theodorus*, inquit, *omnes actus Stephani reprobans, facta Formosi approbavit.* Sub Theodoro itaque contigit id, quod in Formoso, ex Luitprando loco mox laudato narravimus, nempe cùm Formosi corpus ad Basilicam Principis Apostolorum deferretur, quasdam Sanctorum Imagines illud venerabiliter salutasse. Obiit Theodorus II ante mensem Julium ejusdem anni 898; Joannes enim IX ejus successor Pontificatum iniit circa mensem Julium ex infra dicendis. SÆC. IX. THEODORUS II.

JOANNES IX *Pontif. CXVIII.*

Anno Domini DCCCXCVIII.

I. *Sergio pulso Joannes IX ordinatur.* THeodoro Papa mortuo, Sergius Romanæ Ecclesiæ Presbyter electus est Pontifex, sed eo, antequam ordinaretur, Româ pulso, Ioannes XI patria Tiburtinus, Rampoaldi, seu Rampaldi filius, Ordinis Benedectini Monachus Diaconus, electus est & ordinatus. Id constat ex ejusdem Sergii, qui postea dictus est Pontifex hujus nominis III, epitaphio infra referendo, & ex iis, quæ habet Frodoardus in Fragmento de Romanis Pontificibus, ubi relata Theodori II, morte, subdit.

Joannes subit hinc, qui fulsit in ordine nonus.
Pellitur electus patria quò Sergius urbe.
Romulidumque gregum quidam traduntur abacti.

Joannis porrò IX ordinationem, mense circiter Julio in finem vergente anno octingentesimo nonagesimo octavo contigisse, ex eo colligitur, quòd sederit annos duos, & dies quindecim, & obierit circa initium mensis Augusti anni nongentesimi, ut in ejus morte ostendemus.

II. *Romæ Synodum celebrat.* Idem Frodoardus post laudata verba, de eodem Joanne IX, pergit:

Conciliis tamen is ternis docuisse refertur
Dogma salutiferum, novitasque aboleta malorum,
Et firmata fides doctrinis tradita patrum.

Ex tribus illis Conciliis, quæ Frodoardus à Joanne IX coacta fuisse asserit, duo tantùm supersunt, Romanum nempe, & Ravennatense, quæ ipso primo Pontificatûs Joannis anno celebrata esse ex eo conjicit Baronianæ Criticæ Auctor, quòd Joannes Papa diro, quo laborabat Ecclesia, mederi malo cuperet, metu Sergianorum, qui ob repulsam Sergii in armis erant; & parte alia Lambertus Imperator, vellet Imperialem suam unctionem confirmari. Sed Romani Concilii epocha validius stabilitur ex observatione ejusdem Auctoris probantis, Lambertum Imperatorem eodem anno 898 occisum; ex eo enim evincitur, Concilium Romanum eodem anno ante Lamberti obitum, habitum esse; cùm in eo ejus unctio Imperialis confirmata fuerit.

In eo Concilio Romano Act. pseudo-Synodi Romanæ à Stephano VI contra Formosum coactæ, infirmata sunt canone primo his verbis: *Synodum tempore piæ recordationis Stephani Papæ decessoris nostri celebratam, in quam venerabile corpus Formosi venerandi Papæ de sepultura violatum per terram tractum est, & quasi ad judicium deductum, judicari & damnari præsumptum est: quod nunquam decessorum nostrorum temporibus factum fuisse traditum est, penitus abdicamus: & ut ulterius præsumatur fieri per quodlibet Spiritûs Sancti Judicium interdicimus: quia ad judicium vocari mortuus non potest; cùm persona, quæ ad judicium vocatur, ideo vocetur, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Et omnibus patet quòd mortui cadaver, pro se non respondere, nec satisfacere potest.* Idem Concilium Sergium & socios damnatos restitui vetuit: violatores sepulchri, cadaverisque Formosi damnavit, & Formosum, *quia necessitatis causa de Portuensi Ecclesia pro vitæ merito ad Apostolicam Sedem provectus est*, Pontificem confirmavit; statuens nihilominus canone tertio, *ne quis id in exemplum trahat*, sacris legibus id prohibentibus: *quippe quod necessitate aliquoties inductum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permissum.* Ordinati à Formoso, & à Stephano VI exaugurati, III. *In eo illa contra Formosum rescindit.*

ad

ad pristinos gradus restituti, veniâque concessa Episcopis, Presbyteris, & ceteris Clericis, qui eidem Stephani VI Synodo interfuerant, vetitumque fuit, ne vis illis inferretur. De promotione Formosi vide dicta in ejus Pontificatu, & in Stephano VI.

IV. *Imperium Lamberto confirmat, & Berengario aufert.*

Duodecim canonibus seu Capitulis constat istud Concilium, in quorum sexto Imperialis Lamberti unctio confirmatur; illa verò Berengarii per subreptionem extorta rejicitur his verbis: *Unctionem itaque sacri Chrismatis in spiritualem filium nostrum dominum videlicet Lambertum excellentissimum Imperatorem actam, perpetua stabilitate, dignitatibus decoratam, firmam & in æternum stabilitam esse, Sancto suffragante Spiritu, decernimus. Illam verò barbaricam Berengarii, quæ per surreptionem exorta est, omnimodis abdicamus.* Sigonius lib. 6 de Regno Italiæ, & Rubeus lib. 5. Hist. Ravenn. scribunt, non Imperialem unctionem Berengarii, sed Arnulphi rescissam esse, quod etiam contendit Annotator Baronii. Sed præter quàm quòd nullum codicem MS. Actorum hujus Concilii proferunt, in quo legatur nomen *Arnulphi*, loco nominis *Berengarii*, non video Joannem IX, & Patres hujus Concilii dicere potuisse unctionem Arnulphi fuisse *barbaricam & per surreptionem* extortam, cùm constet Formosum, cujus Acta in hoc Concilio confirmata sunt, non solùm literis, sed etiam Missis invitasse Arnulphum, ut Romam veniret, huncque ejusdem Pontificis mandato Romam expugnasse, ut in Formoso diximus. Quòd si dicas Berengarium, non ante annum 814 coronatum esse Imperatorem, & nulla ejus ante illum annum extare diplomata, in quibus anni ejus imperii notentur, respondebo Berengarium, qui teste Hermanno Contracto in eodem Formoso à nobis laudato, post reditum Arnulphi ex urbe Roma, Lambertum coegit, ut secum Italiæ regnum divideret, vel à Stephano VI, vel à Romano ejus successore Imperialem unctionem, sine dubio *barbaricè; & per surreptionem* extorsisse; sed mirum non esse ejus diplomata non exprimere annos imperii, cùm non multò post ejus coronatio in isto Concilio Romano abrogata fuerit, & ideo se in Imperatorem iterùm à Joanne X coronari curaverit. Poëta quidem Anonymus ab Hadriano Valesio publicatus, in carmine Panegyrico de laudibus Berengarii Augusti lib. 4 ait, Berengarium cùm coronatus est Imperator à Joanne X anno 914, nec dum diademate imperii vultum cluisse; sed cùm poeta ille totus effusus sit in Berengarii laudes, tacuit primam ejus unctionem Imperialem, utpote barbaricam, & ut talem abrogatam, & significat tantùm eum, licèt ab anno 902, quo Ludovicum Bosonis filium Imperatorem excæcavit, & Italiâ expulit, multas victorias retulisset, nondum tamen fuisse coronatum Imperatorem, quia non decebat, inquit:

Ad summum transire gradum, nisi sæpe vocatum?

ne scilicet hæc secunda coronatio, rescinderetur, sicut prior, quæ *barbaricè*, & per surreptionem extorta fuerat, ut in laudato Romani Concilii canone dicitur.

V. *Decretum edit de ordinatione Pontificis Rom.*

In eodem Concilio Romano, ad vitanda dissidia, quæ in comitiis Pontificiis oriebantur, cum maxima Ecclesiæ offensione, decretum est, ne Pontifices Romanos, qui designati essent, jus esset consecrari, nisi in conspectu Imperialium Legatorum. Decretum itaque Hadriani III, qui contrarium statuerat, abrogatum, & illud Stephani VI confirmatum, quod cùm iisdem penitus verbis conceptum sit, hic illud iterum exscribere supervacaneum est, cùm jam in ejus Pontificatu relatum sit. Sed licèt illud decretum ab isto Concilio Romano confirmatum fuerit, fatendum tamen est, mortuo eodem anno Lamberto Imperatore, qui illud procuraverat, effectum non habuisse ante Ottonem Magnum Imperatorem, qui illud renovavit.

VI. *Alterum Ravennæ Concilium cogit.*

Post Concilium Romanum, eodem anno Joannes Papa alterum Ravennæ celebravit, præsente Lamberto Imperatore, cujus Sigebertus in Chronico & Vincentius Bellovacensis in Speculo Historiali meminêre, in quo præcedens Romanum confirmatum est. In eo decretum, ut Sanctorum Patrum Regulæ, & Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, & Ludovici II Imperatorum Capitularia de Ecclesiasticis decimis servarentur: & qui ea violaret, auctoritate Sedis Apostolicæ, & Sanctione Sanctæ Synodi excommunicationi subjaceret. Denique Lambertum Imperatorem hortatus est Pontifex ad tuitionem Ecclesiæ, ad illicitas conjunctiones in territoriis Sancti Petri prohibendas, cæteraque scelera coërcenda. Huic Concilio adfuêre Episcopi LXXIV.

VII. *Scribit ad Stylianum Neocæsareæ Metropolitam.*

Stylianus cognomento Mapa, Neocæsareæ Metropolita, de quo sæpe locuti fuimus, qui parte Sancti Ignatii Constantinopolitani contra Photium tanto ardore defenderat, post denegatam à Formoso Papa veniam pro lapsis & pro ordinatis à Photio, quam ipse cum Orientalibus Episcopis petierat, relicto tandem veritatis tramite, cum Photianis societatem iniit anno 898 & Romanæ Ecclesiæ oblatravit. Non habuit quid illi objiceret præter inconstantiam doctrinæ, & sententiarum pugnantiam. In Epistola enim, quam eodem anno scripsit ad Joannem Papam, petens licentiam communicandi cum Photianis, ait,

Ste-

phanum V in eadem re & Epistola contraria scripsisse, ut qui in prima Epistolæ parte jure Photium ejectum, in postrema eundem pro legitimo Antistite habendum affirmat. Hanc licentiam ei denegavit Joannes Papa, ut constat ex ejus Epistola ad Stylianum Tomo IX Conciliorum, & in Annalibus Baronii ad annum 905 recitata, licèt, ut probat Annotator Baronii, ea scripta sit anno 898, septennio nempe post Epistolam Formosi eadem de re scriptam, de qua superius egimus.

VIII. *Argrinum in Episcopatum Lingonensem restituit.* Clerus & populus Lingonensis Ecclesiæ questi sunt apud Joannem Papam Ecclesiam suam omni pastorali solatio destitutam esse, *ex quo Argrinus venerabilis Episcopus ab ipsa per subreptionem quorundam recessit Ecclesia*, licèt omnes eum concorditer elegissent, nullumque alium post ipsum sponte suscepissent Episcopum. Quare Joannes IX literis *mense Majo indict. 2* datis, & Tomo IX Concil. recitatis, Argrinum eis canonicè restituit, *non sententiam*, inquiens, *prædecessoris nostri Stephani reprehendentes, sed utilitatis ac necessitatis causâ, canonicè ea melius commutantes*. Aliis literis *V Idus Maji, indict. 2*. Ideoque anno 899, etiam datis & ibidem relatis, idem Pontifex Carolum Simplicem Francorum Regem hortatur, ut Argrini restitutioni faveat. Eam restitutionem confirmavit postea Benedictus IV.

IX. *Pataviensem Episcopatum in quinque dividit.* Joannes Pontifex Archiepisc. unum & tres Episcopos in Slavorum, seu Moravorum terris, priùs Pataviensi Episcopo subjectis, creavit; nam Wichinum pro Moravis à Joanne VIII Episcopum ordinatum, Nitriæ residentem, in Episcopatum Pataviensem transtulit, & ex uno Episcopatu Pataviensi quinque fecit. Qua de re Theotmatus Salisburgensis Archiepiscopus, & alii Bajoariæ Episcopi conquesti sunt apud eum Epistolâ, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 498. *Venerunt*, inquiunt, *ut ipsi promulgaverunt de latere vestro tres Episcopi, videlicet Joannes Archiepiscopus, Benedictus, & Daniel Episcopi in terram Sclavorum, qui Maraci* (idest Moravi) *dicuntur, quæ Regibus nostris & populo nostro, nobis quoque cum habitatoribus suis subacta fuerat, tam in cultu Christianæ religionis, quàm in tributo substantiæ sæcularis, quia exinde primum imbuti*. Paulò post: *Intrantes prædicti Episcopi in nomine vestro, ut ipsi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque Episcopatu unum Archiepiscopum [si tamen in alterius Episcopatu Archiepiscopum esse potest] & tres suffraganeos ejus Episcopos absque scientia Archiepiscopi, & consensu Episcoporum in cujus fuerunt diœcesi*. Ostendunt postea id sacris canonibus repugnare, & Epistolam sic concludunt: *Est enim, ut præmisimus, unus Episcopatus in quinque divisus. Ideo si quid fraus malignâ Sclavorum calliditate adduxerat, justitia vertat, Vosque virtute ex alto induti, & Apostolica potestate armati, juxta Prophetam*: quod fractum est alligare, quod infirmum consoliditate, quod abjectum reducite, *ut deinceps populus, & fides integritate grataletur, & Sancta Ecclesia tranquilla devotione lætetur*. Illum Archiepiscopatum, & tres Episcopatus in parochia, seu diœcesi Pataviensi à Joanne IX institutos, neque ab eodem Pontifice, neque à Benedicto IV ejus successore suppressos fuisse; sed invasione Hungarorum, ineunte sæculo decimo facta, simul cum omnibus fere Ecclesiis in partibus Bajoariæ remotioribus extinctos testatur Aventinus lib. 4. Annalium Bojorum *pag. 286*.

X. *Respondet ad consulta Herivei Remensis Archiep.* Fulcone Archiepiscopo Remensi occiso, ordinatus est in ejus locum *anno nongentesimo dominicæ Incarnationis pridie nonas Julii* Heriveus, ut legitur in Excommunicatione *hominum Balduini Comitis Flandriæ propter occisionem Fulconis Remensis Archiepiscopi ab illis perpetratam*, quam ex veteri codice MS. eruit & publicavit Duchesnius Tomo II pag. 585. Heriveus statim consuluit Joannem Papam de Normannis nuper ad fidem conversis, quorum plurimi baptizati fuerant, & post baptismum gentiliter vixerant, atque Paganorum more Christianos interfecerant, Sacerdotes trucidarant, atque simulachris immolantes idolothyta comederant. Ad Herivei consulta respondit Joannes IX, quòd si tyrones in schola Christianæ fidei non essent, canonica experirentur judicia; sed quia rudes sunt, mitiùs cum eis agendum, quàm sacri statuant canones: *ne fortè*, inquit, *insueta onera portantes, importabilia illis fore, quod absit, videantur, & ad prioris vitæ veterem, quem expoliaverant, hominem, antiquo insidiante adversario, relabantur. Et quidem si inter eos aliqui inventi fuerint, qui secundùm canonica statuta se per pœnitentiam macerare, & tanta commissa scelera dignis lamentationibus expiare maluerint, eos canonicè judicare non respuatis*. Extat hæc Joannis Papæ Epistola Tomo IX Concil. pag. 483.

XI. *Mortalitatem exuit.* Ex hoc loco planè evertitur opinio Papebrochii scribentis in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Romanorum Pontificum, Joannem IX obiisse die vigesima sexta mensis Martii anni nongentesimi; cùm eodem anno responsa dederit ad Consulta Herivei, qui die tantùm sexta mensis Julii ordinatus est Archiepiscopus Remensis. Standum est itaque Chronologiæ Annotatoris Baronii, qui ait, Joannem Papam vix ante initium mensis Augusti ad Herivei Epistolam respondere potuisse; ideoque cùm in variis Catalogis dicatur sedisse an-

 nos

SÆC. IX. JOANNES IX. *nos duos* & *dies quindecim*, ejus initium à medio circiter Julio anni 898, & ejus mortem ab initio mensis Augusti anni nongentesimi removeri non posse. SÆC. X. JOANNES IX.

BENEDICTUS IV *Pontif. CXIX.*

Anno Domini DCCCC.

SÆC. X. I. *Sæculi decimi facies*

CUm Benedicto IV optimo Pontifice incipit sæculum decimum, quod ferreum, deformitate plenum, & obscurum appellat Baronius ad annum 900; qui & ad annum 912 narrat, quæ tunc facies esset Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cùm Romæ dominarentur potentissimæ æque ac fordidissimæ meretrices, quarum arbitrio mutabantur Sedes, & dabantur Episcopatus. Bellarminus pariter lib. 4 de Romano Pontifice cap. 12 nullum sæculum decimo *indoctius*, aut *infelicius* extitisse literis mandavit. Mabillonius tamen in præfatione ad Sæculum V Benedictinum § 1 num. 7 scitè scribit, inter illas funestas tempestates ita Ecclesiam suam Deum non deseruisse, ut boni aliqui Pontifices malis permixti non fuerint, quales Stephanus VIII, Leo VII, Agapitus II, qui ab Auctore Vitæ S. Brunonis Episcopi Coloniensis *miræ sanctitatis*, & in Metropolitanis Salisburgensibus Tomo I pag. 56, *Sanctæ memoriæ* Pontifex appellatur, & ante eum Marinus II, qui teste Leone Ostiensi lib. 1 cap. 60, Siconi Episcopo Capuano *ignorantiam canonum, literarum inscitiam, familiaritatem sæcularium, temerariamque transgressionem exprobravit*. Sed præter laudatos à Mabillonio Pontifices, alios plures fuisse hoc sæculo optimos ex eorum Actis manifestè patebit, & quidem cum majori certitudine, quàm ex illis elogiis, *sanctæ memoriæ*, vel *miræ sanctitatis*; similes enim locutiones sæpè usurpantur, quando sermo est de malis Pontificibus; cujus rei sufficiat hic exemplum adducere de Stephano VI, vulgò VII, quem Joannes IX in canone primo Concilii, quod anno 898 Romæ celebravit, *piæ recordationis* Papam appellat, licèt eum pessimum fuisse Pontificem inter omnes conveniat. Deinde idem Mabillonius num. 9 ex sancto Augustino ostendit, Novatores Romanorum Pontificum exemplis malè abuti ad impugnandam Ecclesiæ incorruptam veritatem, & unitatem. Denique numeris sequentibus, non solùm viros zelo Apostolico præstantes in Italia, & alibi extitisse hoc sæculo, sed & viros doctos, quorum operâ Ecclesiæ doctrina, & disciplina adversùs corruptos mores inviolatæ permanserint, pluribus demonstrat. Annotator verò Baronii scribit, hoc sæculum, inscitiæ, & ignorantiæ vocari non posse, nisi ob Scriptorum paucitatem, si ejus cum præcedentibus, aut subsequentibus comparatio fiat: compluresenim in eo floruisse, nunc notius est, quàm ætate Bellarmini, ut ex Catalogis Scriptorum Ecclesiasticorum manifestum fit. Et ex ejusdem Auctoris Noris & Additionibus in Baronium constat, decimo Sæculo claruisse multos insigni sanctitate Episcopos, & Abbates, Monachos, & Sanctimoniales, ac viros & mulieres, cujuscunque generis ac conditionis, quorum plures etiam refert Mabillonius laudatus: ac tandem hoc sæculo Normannos, Moscovitas, Suevos, Polonos, Sclavos, ac Hungaros Christi religioni nomen dedisse; plures Episcopatus erectos; plura magni nominis monasteria condita, & plures Ecclesias largè dotatas. SÆC. X.

II. *Benedictus IV Joanni IX succedit.*

Sed ut ad institutum meum redeam, inter bonos Pontifices sæculum decimum aperuit Benedictus hujus nominis IV, natione Romanus, ex patre Mummolo, quem statim post Joannis IX obitum, Pontificem ordinatum ex eo deducitur, quòd, ex mox dicendis, jam sederet die trigesima mensis Augusti ejusdem anni nongentesimi. Certè expectandi non fuére Legati Imperatoris, qui juxta decretum Joannis IX in Concilio Romano editum, consecrationi Pontificis interessent; mortuus enim erat Lambertus Imperator, seu potius occisus, anno 898, ut probat Annotator Baronii; Berengarii unctio in eodem Concilio abrogata fuerat, & Arnulphus, à Formoso Papa Imperator coronatus, sub finem anni 899 in Germania obierat. Valdè itaque probabile est Benedictum IV statim ac electus est, saltem dominica sequenti fuisse in Romanum Pontificem consecratum.

III. *Synodum Romæ in causa Argrini Lingonensis Episc. celebrat.*

Benedictus, ubi solium Apostolicum conscendit, Synodum Romæ in Lateranensi Basilica celebravit, in qua Joannis IX decessoris sui decretum confirmans, Argrini restitutionem in Episcopatum Lingonensem, nondum executioni mandatam, confirmavit, datis ea de re Epistolis, quæ extant Tomo IX Concil. unâ ad Galliarum Episcopos, & Principes, alterâ ad Clerum & populum Lingonensem, quibus Argrinum in omnia Ecclesiæ suæ jura restituit. Prior Epistola dicitur data *per manum Sergii S.R.E. Scriniarii in mense Augusto, indictione III*, data II *Kal. Septembris per manum Leonis Dei pietate Primicerii*

Sanctæ

Sanctâ Sedis Apostolicæ, *anno Domini Benedicti Papæ primo*, *Anno II post obitum Landeberti Imperatoris Augusti*, *indictione III*, ideoque anno 900. Ex ea Epistola constat restitutionem Argrini factam esse in Synodo, cujus alibi mentio non reperitur. Posterior Epistola dicitur *data II Kal. Septembris per manum Sergii Scrinarii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, *indictione tertiâ*. Benedictus itaque IV die trigesima Augusti anni nongentesimi jam Pontifex Romanus erat. Porrò nescio à quo acceperit Natalis Alexander, Benedictum Argrino usum Pallii concessisse, cujus nulla mentio est in dictis duabus Epistolis. In Chronico Sancti Benigni valdè laudatur Argrinus, diciturque plurima contulisse in monasterium S. Benigni, & relicto Episcopatûs honore, biennio ante mortem suam, in eodem Monachum induisse. Depositio ejus in Cathedrali Eccl. Lingonensi agitur IX Kal. Junii.

IV. *Ludovicus Rex Arelat. Italiam ingreditur.* Ludovicus Bosonis filius, Burgundiæ seu Arelatensis Rex in Synodo Valentina anno 890 dictus, anno 899 magno cum exercitu in Italiam perrexit; sed Berengarius Italiæ Rex cum multo majore ei occurrit, atque illum ita circumvenit, ut copiam evadendi omnem ademerit. Hac difficultate oppressus Ludovicus missis nunciis Berengarium obsecravit, ut se incolumem redire permitteret; seque, si id faceret, nullis unquam imposterum conditionibus Italiam repetiturum esse, jurejurando asseruit. Quo accepto Berengarius, mitis, sincerique ingenii vir ipsum haud gravatè dimisit. Sed idem Ludovicus à Principibus Italiæ evocatus, *cupiditate regnandi oblitus jusjurandi venit concitus in Italiam*, anno scilicet nongentesimo, ut scribit Luitprandus lib. 2 cap. 10, Regino in Chronico, ubi duplicem Ludovici profectionem Italicam confundit, & anno 898, loco scilicet non suo recitat, scribit: *Inter Ludovicum, & Berengarium in Italia plurimæ congressiones fiunt: multa certaminum discrimina vicissim sibi succedunt. Novissimè Ludovicus Berengarium fugat, Romam ingreditur, ubi à Summo Pontifice coronatus, Imperator appellatur*. A' quo Pontifice Ludovicus, hujus nominis III, Imperator coronatus fuerit in controversia est, Baronio, aliisque multis eam inaugurationem Joanni IX adscribentibus.

V. *A Benedicto IV Imperator coronatur.* Sed Ludovicum à Benedicto IV corona Imperiali Romæ exornatum fuisse anno nongentesimo invictè probatur, ex diplomate ejusdem Imperatoris à Florentinio in Comment. *de Rebus ad Mathildem Comitissam spectantibus* lib. 3 pag. 114 recitato, scriptoque linguâ barbarâ à Thoma Notario ejusdem Ludovici, *anno Imperii Domini Ludovici primo*, *mense Februario*, *indictione quarta*, cujus hoc est initium:

Dum domnus Ludovicus Sereniss. Imp. Aug. à Regale dignitate Romam ad summum Imperialis culminis apicem per Sanctiss. ac ter Beatiss. summi Pontificis, & universalis PP. D. Benedicti dexteram advenisset, atque cum eo Reverentiss. Patre cum Sanctiss. Romanis seu Italicis Episcopis, adque regni sui Ducibus, & Comitibus, ceterisque Principibus, & Judicibus, eorum nomina, &c. Et reliqui plures in Palacio, quod est fundatum juxta Basilicam Beat. Petri Principis Apostolorum, in Laubiâ majore ipsius Palacii pariter cum eodem Summo Pontifice in judicio resedisset. Refertur postea judicium in decisione cujusdam causæ habitum. Ex hoc diplomate habemus, Ludovicum à Benedicto IV, non verò à Joanne IX Corona Imperiali ornatum esse, & quidem ante finem mensis Februarii anni 901, quo indictio quarta, in eo diplomate memorata, in cursu erat. Hæc inauguratio facta est post diem 30 mensis Augusti anni 900; eo enim die Benedictus IV scripsit Epistolam mox memoratam ad Galliarum Episcopos in causa Argrini Lingonensis Episcopi, quæ dicitur data *anno II post obitum Landeberti Imperatoris Augusti*, ideòque eo die nondum Ludovicus dictus erat Imperator, alioqui ejus imperii annus in hac Epistola notatûs fuisset. Eundem annum nongentesimum Ludovici inaugurationi assignat Chronicon Casauriense Tomo V Spicilegii Dacheriani, in quo dicitur *Tertius Ludovicus regni & Imperii coronam accepisse 900 Dominicæ Incarnationis anno currente*. Sed ex dictis, & ex aliis probationibus, apud Annotatorem Baronii legendis, eruitur, Benedictum IV unxisse in Imperatorem Ludovicum post diem 30 mensis Augusti anni 900, & ante finem Februarii anni 901.

VI. *Benedictus PP. ad Deum transit.* Postquam Benedictus IV Papa *annos tres*, & *menses duos* sedisset, ut legitur in Catalogis VII & VIII Criticæ Baronianæ præfixis, vivere desiit initio mensis Octobris anni nongentesimi tertii, unde in septimo ex laudatis Catalogis habetur: *Cœpit ann. Dom. 900, sedit ann. III, menses II*; consecratus enim fuerat mense Augusto. Ex ejus epitaphio à Manlio edito, & à Baronio relato, habemus eum fuisse Pontificem effusæ in pauperes caritatis, & naturalibus, & pietate clarum. Idem iisdem ferè verbis de eo refert Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis, unde magna mihi suspicio est, epitaphii conditorem hæc ex Frodoardo, vel potius Frodoardum ex epitaphii conditore hæc accepisse.

Tum sacra consurgunt Benedicti regmina quarti,
Pontificis magni, meritò qui nomine tali
Emicuit, cunctis ut dapsilis atque benignus.

Hinc generis necnon pietatis splendor opimus
Ornat opus cunctum, meditatur jussa Tonātis.
Prætulit hic generale bonum lucro speciali.
Despectas viduas, inopes, vacuosque patronis,
Assidua ut natos proprios bonitate fovebat:
Mercatusque poli indignis sua cuncta refudit.

Dolendum certè est omnia tanti Pontificis gesta, injuriâ temporum periisse, & in tenebris esse sepulta; nihil enim de eo superest præter duas laudatas Epistolas in causa Argrini Lingonensis Episcopi scriptas.

SÆC. X. BENEDICTUS IV.

LEO V *Pontif. CXX.*

Anno Domini DCCCCIII.

I. *Leonis V brevis Pontificatus.*

BEnedicto IV statim subrogatus est Leo hujus nominis V, patria Ardeatinus, de loco, qui appellatur Priapi, quem Platina ex Sigeberto, tradit à Christophoro ejus familiari & presbytero in vincula conjectum, & Sede pulsum. Leoni idem Sigebertus tribuit dies 30 sedis, quidam Catalogi habent dies 40, & alii mensem unum & dies 26, aut 27, ideoque sedit ad summum usque ad finem circiter mensis Novembris ejusdem anni nongentesimi tertii. Certè Christophorus ejus successor mense decembri ejusdem anni jam sedebat, ut mox videbitur. De Leone VII hæc tantùm habet Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis:

Post quem celsa subit Leo jura, nomine quintus;
Emigrat ante suum quàm Luna bis impleat orbem.

Leonem in vinculis præ doloris angustia obiisse scribit Sigonius.

CHRISTOPHORUS *Pontif. CXXI.*

Anno Domini DCCCCIII.

I. *Christophorus Sedem Rom. occupat.*

LEonem Pontificem *post triginta dies ordinationis suæ Christophorus Presbyter suus capiens, & in carcerem trudens per invasionem Romanæ Ecclesiæ 119 præsidet*, inquit Sigebertus in Chronico. Christophorus itaque patria Romanus, ex patre Leone Pontificatum invasit circa finem mensis Novembris anni nongentesimi tertii. Eum jam sedisse die 25 Decembris ejusdem anni ostendit subscriptio ejus diplomatis à Dacherio Tomo VI Spicilegii pag. 315 relati, quo confirmat privilegia Abbatiæ Corbejensis in diœcesi Ambianensi sitæ, quæ talis est: *Scriptum per manum Sergii Scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Decembri, Indictione VII, septimo Kal. Januarii, imperante domino nostro piissimo Augusto Ludovico à Deo coronato Imperatore sanctissimo*. Labbeus quidem in editione Conciliorum, illud diploma ex eodem Dacherio referens, mutavit Indictionem VII in XI; Papebrochius verò in Conatu Chronico-Historico eamdem Indictionem VII in VIII mutavit, sed eam in Dacheriano Spicilegio puram esse ostendit Annotator Baronii ad annum 903.

II. *Ex ea ejicitur.* Frodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis convenit cum Martino Polono, & cum Catalogis, in quibus Christophoro adscribuntur menses VI vel VII, ait enim:

Christophorus mox sortitus moderamina sedis,
Dimidio, alteriusque parum, dispensat in anno.

Quare cùm Sedem Romanam, pulso Leone V, occuparit circa finem mensis Novembris anni nongentesimi tertii, ex ea à Sergio dejectus est circa initium mensis Junii anni nongentesimi quarti. Marianus Scotus in Chronico dicit, Christophorum fuisse Cardinalem Tituli sancti Damasi, & postea monachum factum esse, forsan, quia, ut ait Platina, in monasteria tanquam in carceres Clerici malè de Ecclesia meriti, tum relegabantur. Ciaconius addit, à Sergio postea è monasterio extractum Christophorum in vincula conjectum, ac in illa misera conditione mortuum, ad sanctum Petrum sepultum esse. Certè Christophorum in Vaticana Ecclesia sepultum credidit Manlius referens hoc epitaphium tanquam Christophori foret.

Hic pia Christophori requiescunt membra sepulti.

SER-

SERGIUS III *Pontif. CXXII.*

Anno Domini DCCCCIV.

I. *Sergius III Christophorum excipit.*

SErgius hujus nominis III, natione Romanus, ex patre Benedicto, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter, ut dicitur in Concilio Romano sub Joanne IX, Theodoro II Papa mortuo, electus fuit Pontifex, sed antequam ordinaretur Româ pulsus est, profugusque latuit per septem annos, ab anno nempe octingentesimo nonagesimo octavo ad annum nongentesimum quartum, quo factione Adelberti Tusciæ Marchionis, Christophoro Sede pulso, & In carcerem conjecto Romanam Ecclesiam occupavit. Id constat non solùm ex ejus epitaphio, infra referendo, sed etiam ex Frodoardo in Fragmento de Pontificibus Romanis:

Sergius inde redit, dudum qui lectus ad arcem
Culminis, exilio tulerat rapiente repulsam:
Quo profugus latuit SEPTEM volventibus annis.
Hinc populi remeans precibus, sacratur honore
Pridem designato, quo nomine tertius exit
Antistes.

Ordinatus est itaque Sergius anno nongentesimo quarto, ineunte circiter mense Junio, cùm constet, ex dicendis in ejus morte, eum Sedem tenuisse annis septem & amplius, mortuusque sit exeunte circiter Augusto anni 911.

II. *Unum nomen mutaverit.*

Baronius ad annum 844 num. 1 scribit, Sergium III primum fuisse ex Pontificibus Romanis, qui nomen sibi mutavit, & id reverentiæ causa: „ Cùm enim, inquit, ille Petrus vocaretur, indignum putavit eodem se vocare nomine, quo Christus primum ejus Sedis Pontificem Principem Apostolorum ex Simone Petrum nominaverat. Sed cùm ex solo ejus epitahio Annalista doctissimus habeat, Sergium III dictum fuisse Petrum, mirum est illum hoc epitaphium anno 701 num. 8 Sergio primo tribuisse. Quare postea Onuphrii Panvinii sententiam ad annum 955 secutus est, scripsitque Joannem XII primum fuisse, qui nomen mutaverit, cùm antea Octavianus vocaretur. Quod autem volunt aliqui recentes Sergium III, ob nominis turpitudinem nomen mutasse, quia scilicet antea appellabatur *Os porci*, seu *Bucca porci*, id refelletur in Sergio IV.

III. *Sergii vita turpis.*

Sergii Pontificatum infamavit turpitudo vitæ ejus, si Luitprando Ticinensi horum temporum Scriptori fides sit adhibenda. Hic enim lib. 2 cap. 13 testatur ipsum ex Marozia nobili scorto genuisse filium Joannem dictum, qui & ipse Pontificatum postea ejus nominis undecimus adeptus est. Erat verò ista Marozia, filia Theodoræ nobilis Romanæ fœminæ, Senatoriâque ortæ propagine, quæ cùm excellens esset pulchritudine, ingenioque versutissima, consuetudine potentissimorum Tusciæ Marchionum, adeo & ipsa potens est reddita, ut cùm Romana munitio Sancti Angeli possideretur ab iisdem Marchionibus, hæc pessima fœmina eam inhabitans, Urbis dominium sit consecuta, illudque in posteros propagare curaverit. Accessit verò ad potentiam ejus, quòd eadem Marozia ex Adelberto Tusciæ Marchionem filium susceperit, nomine Albericum, qui patris potentiâ Urbi dominatus est; ac demum Adelberto mortuo, loco ipsius regnans in Tuscia filius ejus ex Berta conjuge, Wido nomine, eamdem Maroziam, post Sergii obitum in uxorem acceperit, teste eodem Luitprando laudato.

IV. *Providentia Dei erga Ecclesiam Rom.*

Licèt autem tantum invaluisset meretricum imperium, ut pro arbitrio legitimos creatos Pontifices dimoverent, & alios intruderent; magno tamen Dei miraculo & peculiari erga Sedem Sancti Petri ejus providentiæ curâ non est inventus qui ea de causa, se ab ipsa Ecclesia Romana abscinderet schismate, vel hæresi eam impugnaret, sed omnes ubique gentium eidem fidei vinculo, & obedientiæ nexu juncti perstiterunt. Quod autem ad Sergium III attinet, ab eo Coloniensis Archiepiscopus apud Krantzium Hist. Saxon. lib. 3 cap. 1, & lib. 2 cap. 24 reperitur petiisse & accepisse Pallium: & Adamus Bremensis lib. 1 cap. 42 scribit, eumdem Sergium, ad preces Adalgarii Hamburgensis, seu Bremensis Archiepiscopi, Bremensem Ecclesiam à potestate & jurisdictione Coloniensis Archiepiscopi, cui Formosi Papæ auctoritate addicta fuerat, exemisse, & privilegia Bremensis Ecclesiæ renovasse. Ceterùm si iis, quæ de Sergio III refert Luitprandus laudatus, deneganda non sit fides, quæ de eodem habent Frodoardus, & Joannes Diaconus ostendunt, eum postea ad meliorem frugem rediisse, quibus consonat ejus epitaphii conditor.

V. *Sergius Basilicam Lateranensem restaurat.*

Quamvis enim Platina & Ciaconius sine teste scribant Sergium III Lateranensem Basilicam, quæ Stephani VI tempore corruerat, restituisse; Mabillonius tamen in Appendice II Ordinis Romani, quæ

est

SÆC. X. SERGIUS III.

est Joannis Diaconi Junioris liber de Ecclesia Lateranensi § 17 sermonem habet de casu & reparatione dictæ Basilicæ Lateranensis, quo tempore fuit facta à Sergio III. Ait autem Joannes Diaconus: *Permansit ab eodem tempore* (nempe Constantini M.) *licèt separatio parietum & tectorum curvatio ejus ruinam ante ostenderent, per aliquot annos usque ad tempus Stephani piæ memoriæ VI. Tempore autem illius ruit, & fuit in ruinis dissipata & comminuta usque ad tempus, quo revocatus est Dominus Sergius Presbyter, & electus, de exilio, & consecratus est Romanorum tertius Præsul*, &c. *Post ordinationem igitur suam Dominus Sergius III Papa tristabatur nimium super desolationem hujus nobilissimi Templi. Non enim erat spes neque solatium moralis de restitutione illius. Cùmque omnibus una esset desperatio de ejus desolatione, & humanum deesset auxilium, ad divinæ pietatis conversus juvamen, in qua semper habuit fiduciam, incipiens ab antiquis laborare fundamentis, fine tenus opus hoc consummavit, & decoravit ornamentis aureis & argenteis*, quæ sigillatim enumerantur ibidem. Quæ enumeratio his verbis clauditur: *Hæc omnia devotus tibi præparavit, & non cessabit, dum spiritus ejus rexerit artus, præparare, & offerre tibi dominus Sergius Papa tertius.* Ex quibus verbis eruitur Joannem Diaconum Scriptorem libelli de Ecclesia Lateranensi scripsisse, vivente adhuc Sergio III, vel loqui in persona Auctoris tunc viventis, quod aliis Scriptoribus contigisse infrà videbimus.

VI. *Vitam cum morte commutat.*

Licèt Hermannus Contractus, & Martinus Polonus conveniant cum plerisque Catalogis Sergium III annos septem, & menses tres sedisse, non conveniunt tamen in diebus, quibus supra annos & menses Sedem tenuit; sed quidquid sit de diebus, certum est ejus Pontificatûs durationem fuisse plus quam septem annorum: Frodoardus enim numero primo à nobis laudatus, subdit.

Petri eximia quo sede recepto
Præsule gaudet ovans annis septem amplius orbis,
Ipse favens Cleri censura in culmine rapto
Falce ferit pervasores.

Sergius itaque, qui circa initium mensis Junii anni 904 ordinatus fuerat, è vivis abiit circa finem mensis Augusti anni 911. Certè dici non potest, eum ordinatum die nona mensis Junii anni 905, objisse die 24 Septembris anni 912. Nam primum evertitur ex eo quòd Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn. pag. 253 varia acta publica exhibet, quibus Joannes X, cùm esset Archiepiscopus Ravennensis, bona Ecclesiæ suæ composuit, & ad veterem ditionem adduxit, quæ scripta sunt *indictione octava, Idibus Julii, Sergii Pontificis secundo*, qui ideo consecratus fuerat 904 ante diem 15 Julii, quo die anno 905, secundum Pontificatûs annum jam numerabat. Ejus etiam mors differri non potest in annum 912, & diem 24 Septembris, hoc enim pacto octo & amplius annis sedisset, contra laudatorum Scriptorum, & ipsiusmet ejus epitaphii fidem.

VII. *Ejus Epitaphium Sergio I perperam adscriptum.*

Baronius quidem anno 701 num. 8 ex Manlio in Monumentis Basilicæ Vaticanæ refert Sergii epitaphium, quod credit esse Sergii primi; sed ejus lectio, & mentio Theodori Papæ, post cujus mortem electus fuerat, manifestè ostendunt, referendum illud esse ad Sergium Theodori successorem, quæ certè convenire alteri Sergio nequeunt, quàm tertio. Nam Sergius, de quo ibi sermo, post electionem Urbe pulsus, post septem annos a sua electione, & morte Theodori *Papa sacratur*, ut dicitur in epitaphio, quod convenire nequit Sergio primo, qui quadraginta post Theodori primi mortem annis ordinatus est, ut ex dictis liquet. Epitaphium verò his verbis concipitur, & convenit cum versibus Frodoardi laudatis:

Limina quisquis adis Papæ metuenda Beati,
Cerne pii Sergii excubiasque Petri.
Culmen Apostolicæ Sedis is jure paterno
Electus tenuit, ut Theodorus obit.
Pellitur Urbe pater, pervadit sacra Joannes,
Romuleosque greges dissipat ipse lupus.
Exul erat patria septem volventibus annis,
Post populi multis Urbe redit precibus.
Suscipitur, Papa sacratur; Sede recepta
Gaudet: amat Pastor agmina cuncta simul.
Hic invasores Sanctorum falce subegit
Romanæ Ecclesiæ, judiciisque Patrum.

ANASTASIUS III *Pontif. CXXIII.*

Anno Domini DCCCCXI.

I. *Anastasius integris moribus Pontifex.*

Post unum, aut alterum vacationis Sedis diem, Anastasius hujus nominis Tertius, natione Romanus, ex patre Luciano, Sergio III successor datus est circa finem mensis Augusti ejusdem anni nongentesimi undecimi. *Hunc Pontificem*, inquit Platina, *hac una in re laudare possumus, quòd neminem eorum, qui ante se in Pontificatu fuere, ignominia aliqua notaverit, vel maledicentia prosecutus sit: mode-*

stè

SÆC. X. ANASTASIUS III. *stè enim & integrè vixit, nec in se quicquam habuit, quo reprehendi possit.* Quod & confirmat Flodoardus, qui in Fragmento de Pontificibus Romanis, postquam de Sergio sermonem habuit, scribit:

Quo rebus adempto
Humanis, in Anastasium sacra concinit aula,
Tertius hoc Præsul retinet, qui nomine Romæ,
Sedis Apostolicæ blando moramine rector,
Sentiat ut Christum veniæ sibi munere blandum.

Gesta ab Anastasio memoriâ digna ad nos non pervenêre. Illud solùm observat Sigonius lib.6 de regno Italiæ, Anastasium, exposcente Berengario Italiæ Rege, Ticinensem Ecclesiam plurimis, iisdemque magnificis ornamentis decorasse, ejusque Antistiti concessisse umbellæ usum, equoque vehi albo, crucem præviam in itinere habere, & in Conciliis à læva Pontificis assidere. Ciaconius addit, hunc Pontificem Diaconiam Sancti Hadriani vetustate collabentem restituisse, Altareque in ea propriis manibus consecratum dedicasse.

II. E' vivis excedit. Cùm juxta Marianum Scotum, Hermannum Contractum ex editione Canisii, Martinum Polonum, & omnes ferè Catalogos Anastasius III sederit annos duos & menses circiter duos, annoque 911 circa finem mensis Augusti dictus fuerit Pontifex, obiit medio circiter mense Octobri anni nongentesimi decimi tertii, non verò die 25 Novembris anni nongentesimi decimi quarti, ut scribit Papebrochius. Certè, ut mox videbitur, Lando ejus successor jam sedebat die quinta Februarii ejusdem anni nongentesimi decimi quarti. Sepultus est Anastasius in Vaticana Sancti Petri Basilica, ut constat ex ejus epitaphio olim à Manlio exscripto: SÆC. X. ANASTASIUS III.

Vatis Anastasii requiescunt membra sepulchro,
Sed nunquam meritum parvula claudit humus.
Rexit Apostolicam blando moderamine Sedem
Tertius existens ordine Pontificum.
Ad Christum pergens peccati vincula sperat
Omnia clementer solvere posse sibi.
Undique currentes hujus ad limina templi
Ut præstet requiem, poscite corde Deum

LANDO *Pontif. CXXIV.*

Anno Domini DCCCCXIII.

I. *Landonis ordinatio, & obitus.* Anastasium Papam excepit Lando, patriâ Sabinus, Trani filius, circa diem decimum sextum mensis Octobris ejusdem anni nongentesimi decimi tertii, certè ante mensem Februarium anni nongentesimi decimi quarti; Rubeus enim lib. 5 Hist. Ravenn. pag.253 ait Landonis Papæ mentionem haberi *in tabulis ab Joanne Ravennatum Archiepiscopo, indictione secunda, scriptis nonis Februarii*, quæ indictio in annum 914 incidit, quo ideo, die quinta Februarii Lando jam Pontificatum gerebat. De Landone hæc habet Flodoardus in Fragmento de Pontificibus Romanis; in eo enim post versus de Anastasio jam recitatos legitur.

Lando dein summam Petri subit ordine Sedem.
Mensibus hanc coluit sex ut denisque diebus,
Emeritus Patrum sequitur quoque fata priorum.

Mabillonius, qui hoc Flodoardi Fragmentum parte 2 sæculi 3 Benedictini publicavit ex apographo pervetusto Bibliothecæ RR. PP. Carmelitarum Excalceatorum suburbii Sancti Germani Parisiensis, non advertit corrigendum esse primum ex his versibus, in quo habetur: *Quando dein*, pro *Lando dein*, quare in observandis ad dictum Fragmentum scribit, Flodoardum prætermisisse Landonem, quod incredibile est, & ex eo rejicitur, quòd nemo sibi persuaserit Frodoardum Anastasio menses tantùm sex, & dies decem attribuisse, cùm hos versus scripserit sub Leone VII, qui anno 936 Ecclesiæ præerat, & ex omnibus Scriptoribus, & Catalogis constet, Anastasium plus quàm duos annos sedisse. Non itaque Flodoardus Landonem prætermisit, cujus meminére Marianus Scotus, Sigebertus, aliique plures, sed imperitus Librarius pro *Lando dein*, scripsit *Quando dein*; ideòque hæc emendatio certa, & Lando obiisse dicendus est circa diem vigesimum sextum mensis Aprilis anni nongentesimi decimi quarti; cùm circa diem decimum sextum Octobris superioris consecratus fuerit, & ex Flodoardo Sedem Sancti Petri tenuerit *mensibus sex, ut denisque diebus*.

JOANNES X *Pontif. CXXIV.*

Anno Domini DCCCCXV.

I. *Joannes X inthronizatur.* MOrtuo Landone, Theodora meretrix impudentissima, de qua in Sergio III locuti sumus, in Joannis Ravennatensis Archiepiscopi speciei decorem vehementer exardens, hunc Pontifici mortuo subrogari procuravit: *Theodoræ autem mens perversa*, inquit Luitprandus lib. 2 cap. 13, *ne amasii rarissimo concubitu uteretur, ducentorum milliariorum interpositione, quibus Ravenna sequestratur à Roma, Ravennatis hunc Sedis Archiepiscopatum coegit deserere, Romanumque (proh nefas!) summum Pontificium usurpare*. Joannes itaque natione Romanus, Joannis filius, primùm Bononiensis Episcopus electus, ut ibidem jam dixerat Luitprandus, tum Archiepiscopus Ravennas consecratus, Romanus Papa inthronizatus est, & coronatus circa finem mensis Aprilis ejusdem anni nongentesimi decimi quarti. *Indigebat hujuscemodi Pontifice tum quidem & Ecclesia & Italia*, inquit Platina; utraque quippe à Saracenis vexabatur, & Joannes *spiritus militares magis, quàm religioni deditos gessit*.

II. *Saracenis à Gariliano pellere meditatur.* Certè Joannes Papa, inquit Sigonius lib. 6 de Regno Italiæ, non iisdem artibus, quibus cœpit Pontificatum, etiam gessit, sed Ecclesiæ, atque Italiæ mirè utilis fuit. Causam rei benè gerendæ dedére Saraceni. Hoc enim Pontifice constituto, auctus eorum, qui Garilianum insederant, numerus, acrem Pontificem in sui perniciem incitavit. Garelianus, seu Garilianus mons est in Latio, Romæ vicinus cum munitione cognomine, ad Gariliani fluminis, seu Liris ostium, & ad mare Tyrrhenum, quam arcem Saraceni occupabant ab anno 876, ut in Joannis VIII Vita diximus. Ex ea munitione *multas civitates debellantes* vi ceperant, & *nemo etiam ab occasu sive ab Arcturo orationis gratia ab beatissimorum limina Apostolorum transire poterat, qui ab bis aut non caperetur, aut immodico pretio dato dimitteretur*, inquit Luitprandus lib. 2 cap. 12.

III. *Berengarium Italiæ Regem Romam vocat.* Saracenis itaque vicina Urbi loca in dies magis incursantibus, Joannes Papa consuluit Landulfum Beneventanorum & Capuanorum Principem, qui respondit, mittendum esse ad Græcorum Imperatorem, cujus ditiones Saraceni etiam depopulabantur, & Camerinos atque Spoletanos ad auxilium invitandos. Hæc constant ex Luitprando laudato cap. 14. Prætereà Joannes Pontifex, ut Berengarius Italiæ Rex auxilium adversus eosdem Saracenos præstaret, eundem Romam vocavit, ut Imperatorem eum inungeret, quod & fecit anno nongentesimo decimo sexto, & quidem ipso die Paschatis, seu die 24 Martii, ut discimus ex poëta Anonymo, ab Henrico Valesio publicato, & notis illustrato, in Carmine Panegyrico de Laudibus Berengarii Augusti, qui lib. 4 disertis verbis asserit, Berengarium nisi victis vi hostibus, & nisi prius à Romanis vocatum, ad coronam Imperialem pervenire non decuisse. Rogatus est ergo Berengarius à Joanne X, quia mons Garilianus, quem poëta Charybdim Romæ propinquam appellat, à Saracenis occupatus, eum privabat opibus, rebusque, quas Majores Berengarii, Reges Francorum, Imperatoresque Romanorum beato Petro, seu Ecclesiæ Romanæ donarant. Joannes præterea Papa dona misit Berengario, eumque precatus est, ut memor diei Judicii, Ecclesiæ Romanæ res suas à Saracenis direptas restitueret, pro tanto beneficio Imperium Romanum consecuturus.

IV. *Eum Augustum coronat.* Victus precibus & muneribus Joannis Papæ Berengarius Rex, copias omnes suas adesse jubet, quæ ipsum Romam iturum, ac diadema, nomenque Imperatorum recepturum comitentur. Ita Poëtam laudatum rectè explicat Hadrianus Valesius. Describit posteà idem Poëta quanta pompa Berengarius Romæ exceptus fuerit: Franci, Longobardi, Saxones, Anglique in scholas, turmasque divisi, patriâ quisque linguâ laudes ei dixére, & Petrus Papæ frater, ac Theophylacti Consulis Romanorum filius, illum ad Joannem Pontificem deduxére, in gradibus Basilicæ beati Petri Apostoli, vel in atrio super gradus ejus Basilicæ sedentem. Postquam Berengarius omnes gradus ejusdem Basilicæ conscendit, Joannes Papa, qui in sella aurea considebat, assurrexit Regi demum, eumque osculatus est. Post Basilicæ ingressum, & factam à Berengario professionem, suasque ad sepulchrum beati Petri preces, Joannes Papa ei in palatio suo cœnam exquisitissimam dedit, tandemque die Dominicæ Resurrectionis, seu Paschatis, quo die Christus, Deus & homo è sepulchro suo surrexit, eum coronâ Imperiali exornavit, ut ait idem Poëta:

Mox croceis mundum lāpas phœbea quadrigis
Luce Deus qua factus homo processit ab antro
Tumbali, perstat. Populus concurrit ab Urbe

Cernere vestitum trabea Imperiique corona Augustum.

Tum Berengarius literas dedit, quibus omnium superiorum Principum donationes confirmabantur; & quicunque pagi, seu regiones, ac urbes Basilicæ Sancti Petri datæ olim fuerant à Pippino, & à Carolo Magno, eidem Basilicæ, ac Joanni Papæ concedebantur, & nominatim exprimebantur, quæ pluribus Poeta canit.

V. *Et quidem anno 916.*

Berengarius itaque ipsâ sacrâ Paschatis die, qua Christus *ab antro tumbali* surrexit, quæque anno 916 cum die 24 Martii concurrebat, à Joanne Papa Imperatoriis insignibus donatus est. Eam autem inaugurationem eo anno, non verò anno 915, peractam esse invictè demonstrat Berengarii Constitutio, recitata Tomo 2 Bullarii Cassinensis pag. 40, qua facultatem concedit monasterio Sanctæ Juliæ Brixiensis ædificandi castellum in portu Ticini, quæ his verbis clauditur: *data VIII Kal. Junii anno Dominicæ Incarnat. 916, Domini verò Berengarii serenissimi Regis XXIX, Imperii autem sui primo, indictione IV.* Cùm itaque ex dictis, die Paschatis coronatus sit Imperator, ejus coronatio pertinet ad annum 916, alioquin eo anno, octavo Kalendas Junii annum Imperii secundum numerasset.

VI. *Saracenos ex Gariliano monte deturbat.*

Joannes Papa non solùm Berengarii, sed & Constantini Græcorum Imperatoris copiis, quas absque mora classibus advectas direxerat, Saracenos aggressus est, eosque ex Gariliana arce deturbavit. Quomodo se res habuerit narrat Luitprandus laudatus: *Cùmque per Garelianum flumen conscenderent, adfuit & Papa Joannes cum Landulfo pariter Beneventanorum Principe potentissimo, Camerinis etiam atque Spoletinis. Horrida denique inter eos pugna exoritur. Verùm dum Christianorum partem Pœni* [idest Africæ Saraceni] *prævalere conspicerent, in Gareliani montis summitatem confugiunt, angustisque tantùm viis defendere moliuntur. Ex parte verò illa, qua difficilior erat ascensus, Pœnisque ad fugiendum aptior, Græci castrum die illa constituunt, in quo residentes, Pœnos ne fugerent, observabant, quotidieque oppugnantes non mediocriter trucidabant. Græcis igitur, Latinisque quotidie confligentibus, Dei miseratione Pœnorum ne unus quidem superfuit, qui non aut gladio trucidaretur, aut vivus continuò caperetur. Visi sunt autem à religiosis fidelibus in eodem bello Sanctissimi Apostoli Petrus, & Paulus, quorum precibus Christianos credimus meruisse, quatenus Pœnos fugarent, & ipsi victoriam obtinerent.* Gariliana itaque arx, ex cujus expugnatione tantam sibi gloriam, & universæ Italiæ, ac Ecclesiæ utilitatem comparavit Joannes Papa, capta est anno nongentesimo decimo sexto, annis quadraginta postquam à Saracenis occupata fuerat, ut scribit Leo Ostiensis lib. 5, & certum reddit Lupus Protospata in Chronico scribens; *Anno 916 exisse Agarenos de Gariliano, Indictione quarta*, postquam Berengarius à Joanne Papa unctus est in Imperatorem, tanto beneficio in antecessum obligatus.

VII. *Altheimensi Concilio per Legatum præsidet.*

Eodem anno octingentesimo decimo sexto Petrum Ortanensem in Aprutio citeriori Episcopum in Rhætiam misit, qui suo nomine præesset Concilio, quod eodem anno apud Altheim celebratum est. Ipso anno, inquit Hermannus Contractus juxta editionem Canisii ad annum 916, *apud Altheim Synodus habita*. Memoratur illud Concilium ab Aventino in Annal. Bojorum lib. 4, ubi ait: *Anno ab orbe servato 916, indictione quarta, duodecimo Kalendas Octobris regni Conradi piissimi, & Christianissimi Regis quinto Concilium Sacerdotum frequens apud Altheim in pago Rhætiæ cogitur ab Ottonensi* [legendum Ortanensi] *Episcopo, Legato Joannis X Pont. Max.* Hujus Concilii, quod deest Tom. IX Concil. Labbei, plures canones collegit Antonius Pagius in Critica Baroniana, ex variis titulis Burchardi & Ivonis. In Præfatione apud Burchardum lib. II cap. 68. Patres Concilii dicunt congregatam esse Synodum *præsente videlicet domini Joannis Papæ Apocrisario Sanctæ Ortensis Ecclesiæ venerabili Episcopo. Hoc quatenus diabolica semina in nostris partibus exorta extirpare, & nefandissimas machinationes quorundam perversorum hominum sedare, & eliminando purgare deberet. Transacto igitur triduano jejunio, & sacris litaniis more debito celebratis convenimus in Ecclesia Sancti Joannis Baptistæ, & mœsti consedimus. Tum demum præfatus S. Petri, & domini Joannis Papæ missus proferens chartam Apostolicis literis inscriptam, qua monebamur, arguebamur, & instruebamur de omnibus ad veram religionem Christianæ fidei pertinentibus. Quæ omnia (ut justum & dignum erat) humiliter accepimus, diligenter tractavimus, & devoto affectu omnimodo amplectebamur . . . . Deinde hortatu domini Petri* (Joannis scilicet Papæ Legati) *contra nosmetipsos & vitia irati, adjuvante primò Sancto Spiritu & miserante, capitula infra notata ad correptionem tam nostram, quàm Christiani populi statuendo collegimus.* Ortanensem illum Episcopum vocatum fuisse Petrum, non solùm ex mox laudatis verbis habemus, sed & ex Capitulo XI, in quo legitur: *Apostolica auctoritate interdicit eis Petrus sancti Petri & Papæ missus*, &c. Verum quidem est in Capitulo X ita legi: *Auctoritate Sancti Petri ego Joannes Vicarius Apostolici*, &c. Sed ibi legendum puto, *auctoritate Sancti Petri ego Joannis*

Vicarius Apostolici, ut ex duobus locis laudatis, in quibus dicitur Petrus, eruitur. Porrò in Geographia Synodica à Nicolao Samsone edita, Alrheimum inter Salisburgum & Dingalvingam locatur, estque in inferiori Bavaria.

VIII. *Compostellam Legatum mittit.*

Baronius refert ex Ambrosio Morales lib. 15 cap. 47 Chronic. Hispaniæ, anno circiter nongentesimo decimo octavo Joannem X Pontificem nomine suo Legatum misisse Compostellam ad venerandum corpus B. Jacobi Apostoli, literasque dedisse ad ejus loci Episcopum, dictum Sisenandum, virum sanctissimum, ut juges preces pro se funderet apud eundem sanctum Apostolum, ut propitius sibi esset in hac vita, & in hora obitûs sui. Qua occasione idem Episcopus Sisenandus, & Ordonius Rex Legionensis Joannem Presbyterum ad Pontificem legarunt, qui ejusdem Regis pretiosa munera & literas detulit.

IX. *Pacem cum Eccles. Cpolitana restituit.*

Cùm pax aliquantulum turbata fuisset inter Romanam, & Constantinopolitanam Ecclesias, occasione quartarum Leonis Sapientis quondam Imperatoris Orientis nuptiarum, quas Græci, Nicolao Mystico Patriarcha Constantinopolitano duce, velut fornicationem fuerant execrati; Legati verò Sedis Apostolicæ licitas secundùm se propugnaverant, easque œconomiæ causâ permittendas, quamvis Ecclesiæ Græcæ severior disciplina illas prohiberet; Nicolaus Patriarcha pro perfecta concordia inter Clerum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & cum Ecclesia Romana constituenda, unà cum Constantino Orientis Imperatore, anno nongentesimo vigesimo Legatos ad Joannem Papam misit, rogavitque ut Legatos vicissim Constantinopolim destinaret, ad mutuam fovendam pacem. Quod præstitit Joannes Pontifex, hancque legationem imposuit Theophylacto, & Carolo Episcopis, ut constat ex Epistola Nicolai Patriarchæ ad Simeonem Bulgariæ Principem, quam refert Baronius ad annum 917. Sed hæc referenda esse ad annum 920 ostendit Auctor Criticæ Baronianæ ad annum 916 num. 1.

X. *Archiepp. Hamburgensi, & Remensi Pallia mittit.*

Joannem Pontificem Unni Archiepiscopo Hammaburgensi pallium misisse refert idem Baronius ad annum 917 ex Adamo Bremensi lib. 1 cap. 47. Pallium item concessit idem Pontifex Seulfo Remensi Archiepiscopo, post mortem Herivei anno nongentesimo vigesimo secundo dicto, ut idem Annalium Ecclesiasticorum parens testatur ad annum 923, & confirmat Frodoardus sæpè laudatus in fragmento de Pontificibus Romanis, de Joanne X scribens:

Pontifici hic nostro legat segmenta Seulfo.

XI. *Controversiam de Episcopatu Tungrensi judicat.*

Anno nongentesimo vigesimo primo, & sequenti agitata est causa inter Hilduinum, & Richerium Abbatem Prumiensis monasterii. Hilduinus, favente Hentico Germaniæ Rege, cui magnam auri argentique summam dederat, electus est Tungrensis Episcopus, & ab Herimanno Coloniensi Archiepiscopo per violentiam ejusdem Henrici consecratus. Sed omnes tam Clerici, quàm laici Ecclesiæ Tungrensis Carolum, dictum Simplicem, Francorum Regem adierunt ab eo petentes, ut Richerium, quem concorditer elegerant, Pontificem illis daret. Quæ constant ex Epistola ejusdem Caroli Regis ad Episcopos regni sui, quæ extat Tom. IX Concil. pag. 571. Totius controversiæ summam compendio refert etiam Flodoardus in Chronico anno 920. Causa ad Joannem Pontificem perducta est. Joannes scripsit ad Herimannum, eique præcepit, ut Romam cum Hilduino, & Richerio accederet ad hanc controversiam finiendam, cujus Epistola extat ibidem pag. 574 simul cum Epistola ejusdem Herimanni ad Richerium, qua mittit ei literas Joannis Papæ. Tandem Flodoardus ad annum 922 scribit: *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter Episcopium Tungrense, reversus est, ordinatus à Joanne Papa Episcopus, Hilduino ab ipso Papa excommunicato.*

XII. *Cum Hugone Italiæ Rege fœdus init.*

Berengario Imperatore anno nongentesimo vigesimo secundo à suis occiso, Italienses omnes cœperunt inter se dissidere, ut scribit Luitprandus lib. 2 cap. 3; sed tandem anno nongentesimo vigesimo sexto Hugo Arelatensium seu Provincialium Comes in Italiam festinavit. Cùmque Pisas pervenisset, *affuit Romani Papæ Joannis scilicet Ravennatis nuncius. Affuerunt etiam penè omnes Italienses Nuncii, qui hunc, ut super eos regnaret, invitabant. Is autem, ut erat longo ex tempore hæc cupiens, percitus venit Papiam, cunctisque convenientibus regnum suscepit. Post paululum Mantuam abiit, ubi & Joannes Papa ei occurrens fœdus cum eo percussit. Quo tempore Berta matre Hugonis Regis mortua, Wido filius ejus, quem ex Adelberto genuerat, sicut prædiximus, Tusciæ Marchiam tenebat, qui Maroziam scortum Romanum sibi uxorem acceperat*, inquit Luitprandus lib. 3 cap. 4.

XIII. *In carcerem mittitur & suffocatur.*

Marozia Widonis Tusciæ Marchionis uxor, quæ Theodoræ matri in Principatum Urbis successerat, à Joanne Papa abhorrens cum Widone marito, de ejus ejectione *cœpit vehementer tractare, atque hoc propter invidiam, quam in Petrum fratrem Papæ habebant: quoniam quidem illum Papa, quasi fratrem proprium honorabat. Contigit itaque Petro Romæ degente, Widonem clam multos habuisse milites congregatos. Cùmque die quadam Papa cum fratre paucisque aliis in Lateranensi Palatio esset, Widonis, & Maroziæ milites super eos irruentes, Petrum fratrem ipsius ante oculos interfe-*

SÆC. X. JOANNES X. terfecerunt, eundem verò Papam comprehendentes, custodiæ mancipàrunt, in qua non multò post defunctus. Ajunt enim quòd cervical super os ejus posuerint, sicque eum pessimè suffocarint, inquit Luitprandus lib. 3 cap. 12. Joannes itaque X Papa è Sede dejectus est anno nongentesimo vigesimo octavo, postquam, ut habet Frodoardus in Chronico, sedisset annos quatuordecim, & paulò amplius. Princeps fuit, inquit Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn. *sive sacrosanctam summæ dignitatis majestatem, vel ejus præclarè acta, omni Italiæ hoc tempore admodum salutaria, spectemus, hoc nequaquam exitu* dignus: *sed quem fœminæ studium extulit, odium fœminæ abstulit.* Certè præsumi non potest eum malum habuisse exitum, sicuti nec suum malè administrasse Episcopatum, ut ex ejus gestis superiùs memoratis apparet.

XIV. *Sedit ejus duratio.* De Joanne X Flodoardus in fragmento de Pontificibus Romanis, postquam de Landone ejus decessore verba fecit, hæc habet.

Surgit ab hinc decimus scandens sacra jura Joannes.
Rexerat ille Ravennatem moderamine plebem.
Inde petitus ad hanc Romanam pervolat arcem,
Bis septem qua prænituit paulò amplius annis. SÆC. X. JOANNES X.
Pontifici hic nostro legat segmenta Sculpo.
Munificusque sacram decorans ornatibus aulam,
Pace nitet dum Patricia deceptus iniqua,
Carcere conjicitur, claustrisque arctatur opacis.
Spiritus at sævis retineri non valet antris:
Emicat immò æthra decreta sedilia scandens.

Ex his patet deceptum esse Baronium, quem sequitur Oldoinus, quando scripsit, Joannem X anno nongentesimo duodecimo Pontificem dictum esse, & sedisse annos sexdecim. Flodoardo enim suffragantur Hermannus Contractus, Marianus Scotus, omnesque ferè Catalogi, in quibus legitur Joannem X sedisse annos quatuordecim, paucos menses, & dies aliquot. Cùm itaque, ipso fatente Baronio, è sede dejectus sit anno 928, & Marianus Scotus, Honorius Augustodunensis, & Catalogi plerique supra annos XIV addant menses duos, & dies tres, sedit usque ad finem circiter mensis Junii anni 928, à quo si retrocedas, pervenies ad finem circiter Aprilis anni 914, quo ideo anno, & mense desinente, Pontificalem thronum ascendit.

LEO VI *Pontif. CXXVI.*

Anno Domini DCCCCXXVIII.

I. *Leonis VI ordinatio, virtutes, & obitus.* LEonem hujus nominis VI Joanni X statim subrogatum fuisse, desinente mense circiter Junio ejusdem anni nongentesimi vigesimi octavi, sequentium Pontificum usque ad Leonem VII Chronologia confirmabit. Hunc Leonem VI Baronius, & Papebrochius ex Onuphrio in Chronico, Christophori Primicerii filium dicunt, quod cùm sine teste gratis afferatur, gratis etiam negari potest. Joannes Stella, ab eodem Papebrochio laudatus, de vita ac morte hujus Pontificis sic loquitur: *Vir bonus* fuit, *qui nihil tyrannicum in vita præsetulit; imò revocare ad concordiam cives, temeritate ac stultitia priorum Pontificum adhuc tumultuantes, componereque res Italicas, pacare externum hostem, propulsare barbaros ab Italiæ cervicibus conatus est. Sed dum in his laudabiliter operibus versaretur, sexto Pontificatûs sui mense moritur, & in B. Petri Basilica sepelitur.* Ita Stella in libro, quem de Pontificibus Romanis usque ad Julium II scripsit; quæ accepit ex antiquiori Scriptore, Platina nempe, qui tamen hæc sine teste asserit. De eodem Pontifice hæc habet Flodoardus sæpius laudatus in Fragmento de Pontificibus Romanis:

Pro quo celsa Petri sextus Leo regmina sumens,
Mensibus hæc septem servat, quinisque diebus,
Prædecessorumque petit consortia Vatum.

Cùm itaque Leo VI sederit tantùm mensibus septem & quinque diebus ex Flodoardo, objit circa initium mensis Februarii anni nongentesimi vigesimi noni: eum autem detrusum in carcerem, ibique defunctum, non dicit Flodoardus in Chronico à Baronio hanc in rem citatus, imò potiùs contrarium eruitur ex versibus ejusdem Flodoardi mox relatis.

STEPHANUS VII, aliis VIII *Pontif. CXXVII.*

Anno Domini DCCCCXXIX.

I. *Stephani VII ordinatio, & mors.* DIE circiter tertia mensis Februarii ejusdem anni nongentesimi vigesimi noni Stephanus, natione Romanus, ex parte Theudemundo, ut ex vetusto codice Vaticano de Romanis Pontificibus, scribit Baronius, Pontifex hujus nominis VII, aliis VIII Leoni VI subrogatus est, *cujus vita mansuetudinis & religionis plena fuit*, ut ait Platina, & ex eo Joannes Stella in libro de Pontificibus Romanis. Idem Platina recte afferit, Stephanum sedisse annos duos, mensem unum & dies duodecim; Flodoardus enim in Fragmento de Romanis Pontificibus eamdem Sedis durationem ei adscribit.

Septimus hinc Stephanus binos præfulget in annos,
Auctò mense super, bisseno ac sole jugato,
Dispositâ post quod spattum sibi sede locatur.

Ab hoc calculo non dissentiunt Honorius Augustodunensis, Martinus Polonus, & varii Catalogi, ex quibus alios emendandos liquet. Obiit itaque hic Pontifex circa diem decimum quintum mensis Martii anni nongentesimi trigesimi primi.

JOANNES XI *Pontif. CXXVIII.*

Anno Domini DCCCCXXXI.

I. *Joannes XI succedit Stephano VII.* CUM Stephanus VII circa diem decimum quintum mensis Martii anni nongentesimi trigesimi primi vivendi finem fecisset, Joannes hujus nominis undecimus, Sergii III ex Marozia scorto filius, si fides sit Luitprando lib. 2 cap. 13, Widonis Tusciæ Marchionis, Maroziæ tum mariti, potentiâ Pontifex constitutus est. Joannes tunc juvenis valde erat, si Sergio Papa & Marozia natus sit, quam juniorem tunc etiam fuisse, ex eo deducit Baronius, quòd sua pulchritudine Hugonem Italiæ Regem, post Mariti Widonis obitum ad nuptias provocarit.

II. *Abbatiam Cariloci monasterio Cluniac. subjicit.* Joannis XI res in Pontificatu gestæ in obscuro sunt, silentibus hujus temporis Scriptoribus. Præterquam quòd nunquam sui juris fuit Joannes, sed partim in custodia Alberici fratris, Widonis & Maroziæ filii, qui Parricius erat, & Romæ dominabatur; partim in potestate Hugonis Italiæ Regis vitrici sui, cui post Widonis Marchionis obitum, eadem Marozia nupserat. Superest adhuc privilegium, quod hic Pontifex concessit Sancto Odoni Cluniacensi Abbati secundo, quo Abbatiam Carilocum dictam, in diœcesi Matisconensi positam, Odoni seu monasterio Cluniacensi, postulante Hugone Burgundiæ Rege, addixit 7 *Kal. Januarii anno II Pontificatûs, indict. 5*, seu potiùs VI, in Italia à Kalendis Septembris anni 932 inchoata. Istius rescripti Joannis XI meminit Mabillonius Sæculo V Benedictino in Elogio Sancti Odonis num. 26. Sed non refert ubi exret. Flodoardus in Chronico ad annum 933 in Historiæ Remensis libro 4 cap. 14, & in libello de Romanis Pontificibus scribit, Joannem Papam Artaldo Remensi Archiepiscopo Pallium direxisse: *Anno nongentesimo trigesimo tertio*, inquit, *Missi Remensis Ecclesiæ Giso & Amalricus Roma redeuntes Pallium Artaldo Præsuli deferunt*. In libro verò de Pontif. Rom. de Joanne XI loquens, ait: III. *Remensi Archiep. Pallium mittit.*

Artaldus noster sub quo sacra pallia sumit.

Ideo porrò Flodoardus vocat Artaldum nostrum, quia ipse Ecclesiæ Remensis Canonicus erat, unde in suis versibus subinde de Archiepiscopis Remensibus mentionem ingerit.

IV. *Captivus à fratre detinetur.* Eodem anno nongentesimo trigesimo tertio Joannes Papa ab Alberico fratre in custodiam missus est hac occasione. Mortuo Widone Tusciæ Marchione, Senioris Alberici filio, cui Marozia Albericum juniorem pepererat; cùm eadem Marozia Hugoni Italiæ Regi, Widonis demortui uterino fratri, nupsisset, dotemque incestûs dominium Romanæ urbis attulisset, Albericus matris hortatu aquam ad abluendas Hugonis manus infudit, sed cùm non tam admodum scitè præbuisset, Hugo correctionis gratia ei alapam impegit, qua contumelia Albericus provocatus, Romanos ad defectionem impulit, atque Hugonem ex Urbe fugere coegit: *Joannem verò Papam sub custodia detinuit, matrem quoque suam Maroziam clausam servans, & Romam contra Hugonem Regem tenens*, inquit Flodoardus in Chronico ad annum 933.

Joannem Pontificem in custodia ab Alberico

SÆC. X. JOANNES X.

berico fratre detentum, vixisse usque ad annum nongentesimum trigesimum sextum, ex eo constat, quòd idem Flodoardus ad eum annum scribit: *Joanne Papa fratre Alberici defuncto, Leo quidam Dei servus Romæ Papa constituitur*. Unde secundùm omnes ferè Catalogos, *annos quatuor & menses decem* Ecclesiam Romanam rexit. Mortuus est itaque initio mensis Januarii anni nongentesimi trigesimi sexti, postquam annos quatuor & menses decem incompletos sedisset; ordinatus enim fuerat circa medium mensis Martii anni nongentesimi trigesimi primi. Verum quidem est apud eundem Flodoardum in libello de Romanis Pontificibus legi, Joannem sedisse annos ferè duos, sed locus ille mendosè descriptus est, ut mox ostendam.

V. *Vitam cum morte commutat.*

Nato Patriciæ hinc cedunt pia jura Joanni:
Undecimus Petri hoc qui nomine sede levatur
Vi vacuus, splendore carens, modò sacra ministrans.
Fratre à Patricio juris moderamine rapto,
Qui matrem incestam rerum fastigia mœcho
Tradere conantem decimum sub claustra Joannem
Quæ dederat, claustri vigili & custode subegit.
Artoldus noster, sub quo sacra pallia sumit,
Papaque obit, nomen geminum fere nactus in annum.

Sed loco, *geminum fere nactus in annum*, legendum, *quintum fere nactus in annum*. Nam Flodoardus, qui jam in Chronico scripsit, Joannem anno nongentesimo trigesimo tertio in custodia detentum, & mortuum anno nongentesimo trigesimo sexto, non potuit postea scribere eum sedisse *ferè* duos annos, alioquin sibi ipsi contradiceret; quod dici non potest, cùm libellum illum de Pontificibus Romanis scripserit sub Leone VII, Joannis XI immediato successore, à quo Romæ benignè exceptus est, ut ipsemet in fine libelli testatur; hæc autem Romæ notiora erant, quàm ut ipsum latére potuerint. Præterea si Joannes XI annos tantùm duos sedisset, ut existimat Papebrochius in Paralipomenis ad Conatum Chronico-Historicum, Leo VII non anno 936, ut habet Flodoardus in Chronico, sed anno 933 Pontificatum suscepisset, quod nemo sibi persuaserit, cùm die nona mensis Februarii anni 938 tertium tantùm Pontificatûs annum numeraret, ut infrà videbitur.

LEO VII *Pontif. CXXIX.*

Anno Domini DCCCCXXXVI.

I. *Leo VII fit Papa.*

JOanne Papa fratre Alberici defuncto, Leo quidam servus Dei Romæ Papa constituitur, inquit Flodoardus in Chronico ad annum 936. Fuit hic natione Italus, patria Romanus, si Sancto Antonino, Onuphrio Panvinio, aliisque fides. Eum initio mensis Januarii anni nongentesimi trigesimi sexti consecratum esse Pontificem Romanum, constat ex ejus Epistola ad Hugonem Francorum Principem, & monasterii Sancti Martini Turonensis Abbatem, quam ex Tomo II Spicilegii Dacheriani in nonum Conciliorum Tomum Labbeus inseruit, quæque dicitur scripta *per manum Theodori Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Januario, & indictione undecima*, quæ anno 936 in cursu erat, quo, die nona Januarii, sedebat Leo Papa, ut numero ultimo ostendetur.

II. *Vetat ne in Monasterium S. Martini detur aditus mulieribus.*

Ex ea Epistola discimus quàm insigni zelo curaret Leo Pontifex sacrorum locorum cultum & reverentiam. Siquidem intelligens, quòd *nulli unquam fœminæ intra ambitum monasterii* Sancti Martini Turonensis, *etiam sub tempore Paganorum permittebatur accessus*; idque translato illo in urbem jam non observari, negligentiam in hoc coarguit Hugonis Abbatis, obsecrans, ut curam adhibeat, *quatenus per totum veteris muri ambitum, usque ad viam, quæ juxta latus Basilicæ Aquilonare vergit, nulla deinceps fœmina licentiam habeat commorandi, sed nec intrandi quidem: si quis verò de ministris hoc Apostolicum interdictum neglexerit, aut aliqua fœmina intrare præsumpserit, tamdiu excommunicatus vel excommunicata sit, quousque promissa emendatione absolvi mereatur*.

III. *Jus Metropolicum à Salisburgensi ad Laureacensem Ecclesiam transfert.*

Eugenium Papam hujus nominis II suppressum Laureacensis Metropolis nomen restituisse, & Urolpho ejusdem Sedis Antistiti pallium misisse, jam suo loco diximus; sed Urolpho circa annum 837 demortuo, iterum suppressum fuisse Archiepiscopatum Laureacensem. Verùm Leo Papa hujus nominis septimus, anno circiter nongentesimo trigesimo septimo jus Metropolicum à Civitate Salisburgensi ad Laureacensem transtulit, ut constat ex ejus Epistola ad *Gerhardum Laureacensem Episcopum*, quæ extat eodem Tomo IX Concil. pag. 595, qua & Pallium mittit. Quod confirmat altera ejusdem Pontificis Epistola ibidem recitata, dataque *Regibus, Ducibus, Episcopis &c. & cæteris per Galliam, Germaniam, Bauvariam, Alemanniam commoranti-*

SÆC. X. LEO VII.

morantibus. In ea siquidem Leo Pontifex ait: *Gerhardus Sanctæ Laureacensis Ecclesiæ Archiepiscopus causâ orationis ad limina veniens Apostolorum, nostram Apostolicam præsentiam visitare, & benedictionis gratiam à nobis percipere solicitè studuit: multa, quæ reprehensione digna sunt, nostris auribus lachrymosis vocibus intimavit: tota cordis intentione à nostra Apostolica auctoritate, de his, quæ contra canonum regulam, & decreta majorum in vestris geruntur provinciis, quærens consilium*, &c. *De quibus ergo Apostolicam Sedem consuluit, & qualia nos ei responsa dedimus per hos nostros apices vobis intimare curamus*. Et postquam ad Gerhardi consultationes sigillatim respondit, subdit: *Præter hæc Eberhardo Duci Bavariorum nostra auctoritate injungimus, ut præfato Gerhardo Archiepiscopo in omnibus auxilium præstet*. Ex quibus constat Gerhardum à Leone Pontifice dictum esse Archiepiscopum, Pallioque donatum, & sic Metropolitanum declaratum. Est porrò hæc ultima Leonis Epistola egregia decretalis circa varios abusus, quos adversùs veterum rituum puritatem obrepsisse apud Gallos & Germanos, ex eodem Gerhardo Archiepiscopo Romam profecto, Leo Pontifex intellexerat. Magna postea inter Archiepiscopos Laureacensem & Salisburgensem orta est controversia, quæ ex infra dicendis, ab Agapito Papa II composita est.

IV. *S. Odonem Abbatem Cluniacensem Romam vocat.*

Florebat hoc tempore in Gallia Sanctus Odo Cluniacensis Abbas secundus, cujus Vitam, à Joanne Monacho ejus discipulo scriptam, exhibet Mabillonius Sæculo V Benedictino. Ex ea Vita discimus hunc Sanctum Abbatem semel & iterum à Romanis Pontificibus in Italiam accitum, ut afflictis Ecclesiæ rebus prudentiâ & auctoritate sua consuleret. Albericus enim Maroziæ filius cum Hugone Italiæ Rege de dominio Urbis contendebat. Leo Pontifex ipso sui Pontificatûs initio Odonem Romam accersivit, quem sequestrem hujus componendæ pacis fuisse testatur Joannes laudatus in ejus Vita, ubi & asserit etiam à Leone Papa vocatum, ut collapsam in Urbe Monasticam disciplinam restitueret, & *Monasterium intra Ecclesiam Beati Pauli Apostoli, ut olim fuerat*, reædificasse, *cogente domno Papa & universis ordinibus sacræ Sedis*. Hinc verò factum, ut Cluniacense nomen per ejus Monasterii alumnos in diversas provincias dispertitos, fuerit brevi tempore mirificè propagatum. Ceterùm Hugo cum Alberico pacem pepigit, filiamque suam Aldam ei in conjugem dedit, pro qua pace concilianda Sanctus Odo iterum Romam profectus est anno 938, & quidem accitu ejusdem Leonis Papæ, ut legere est in laudata ejus Vita.

V. *E vivis excedit.*

Tandem Leo Pontifex, qui anno 936 ante diem nonum mensis Januarii, ut superius dictum est, Pontificatum adeptus erat, circa diem decimum octavum Julii anni nongentesimi trigesimi noni è vivis excessit, cùm Honorius Augustodunensis, Martinus Polonus, & Platina scribant, eum sedisse annos tres, menses sex, & dies decem, quod idem legitur in plerisque Catalogis. De eo Flodoardus, libellum suum de Romanis Pontificibus absolvens, ait:

Septimus exurgit Leo, nec tamen ista volutans,
Nec curans apices mundi, nec celsa requirens:
Sola Dei quæ sunt alacri sub pectore volvens,
Culminaque evitans, oblata subire renutans,
Raptus at erigitur, dignusque rectore probatur
Regminis eximii, Petrique in sede locatur.
Sed minime adsuetam linquit decoraminе curam,
Deditus assiduis precibus, speculamine celsus.
Affatu lætus, sapiens, atque ore serenus.
Qui me visentem Ætherei pia limina Petri
Jocundè excipiens, animo quæsita benigno
Admisit, favitque piè, studuitque modeste:
Semina grata serens, epulis recreavit utrisque
Corporis atque animæ: benedixit, & oscula libans,
Ac geminans dono cumulatum muneris almi,
Pergere lætantem amplexu dimisit honoro.
Quem Pater Omnipotens alacrem cultuque venustum
Attollat, servetque diu, digno excolat actu:
Et cum Præsulibus Sanctis, consortia quorum
Promeruit, Sedis præstet super æthera sedem:
Cum quibus æternum maneat præclarus in ævum.

Ex quibus patet Leonem septimum, invitum & renitentem, ad summum Pontificatum evectum, & Pontificem tot tantisque virtutibus præditum parem clarissimis Pontificibus meritò habitum iri, si ejus Pontificatus diuturnior, & gesta literis fuissent commendata. Flodoardo enim testi oculato, cùm, Leone adhuc vivente, libellum illum de Romanis Pontificibus absolverit, Romæque ab eo exceptus fuerit, tutò fides adhiberi potest. Quantum doloris concepisset Leo ex miserabili Ecclesiæ statu, & quàm strenuè pro collata sibi potestate grassantibus malis mederi conaretur, probant duæ ejus literæ à Mabillonio Sæc. 5 Benedict. pag. 907, & seq. recitatæ, quarum priores continent privilegium ab eodem concessum monasterio Floriacensi, datæque sunt anno 938, die nona Januarii, anno Pontificatûs sui tertio, indictione 11, ideoque probant etiam eum Pontificem dictum anno 936 ante eum diem; posteriores verò, licèt in fine mutilæ, nos docent studium ejus in rem monasticam, & præcipuè in S. Benedictum, quem bis in literis *egregium Patrem nostrum domnum Beatissimum*

 tissimum Benedictum appellat, ex quibus Mabillonius rectè colligit Leonem ante Pontificatum instituto Benedictino fuisse addictum, ideoque à Flodoardo num. 1 laudato dici *servum Dei* fuisse, quia eo nomine Monachi censeri solent apud Antiquos.

STEPHANUS VIII, aliis IX *Pontif.* CXXX.

Anno Domini DCCCCXXXI.

I. *Leoni VII succedit Stephanus VIII.* Leoni septimo statim subrogatum fuisse Stephanum hujus nominis VIII, vulgò IX, ex Sedis ejus duratione constabit. Hunc Stephanum plerique omnes post Platinam natione Germanum fuisse scribunt, solo, quod sciam, Ciaconio excepto, qui eum Romanum dicit, sed in Germania educatum; de quo nihil habent Hermannus Contractus, Marianus Scotus, & Sigebertus; sicut nec de hoc quod scribunt aliqui, eum scilicet Ottonis Germaniæ Regis operâ à Romanis electum, posthabitis Cardinalium suffragiis, eamque ob rem Alberico tyranno invisum fuisse, & ab ejus factionis hominibus in seditione ita vultu deformatum, ut ob inhonesta vulnera prodire in publicum non posset. „ Id „ usquequaque probare non possum, inquit Papebrochius in Conatu Chronico-Histori„ co, cùm Otto Rex Germaniæ eatenus „ nihil juris habuerit in Italia, neque ei „ electioni se immiscere potuerit, bellis do„ mesticis occupatissimus, & longiùs absens, „ quàm ut nuntium de morte Leonis ac„ ciperet ante electionem successoris: nisi „ fingere velimus duobus vel tribus mensi„ bus vacasse sedem. Hæc conjectura mihi valde probabilis apparet, nam præterquamquod vel nullum, vel brevissimum fuit interpontificium, nullus ex Auctoribus mox laudatis id in literas misit, neque ullus alius Scriptorum, qui Martinum Polonum præcesserunt, & ipse Martinus refert solùm Stephanum in seditione mutilatum abditiorem aliquandiu vitam duxisse, cùm ob inhonesta vulnera prodire in publicum erubesceret.

II. *Sacrilegè à seditiosis mutilatur.* Licet autem improbabile sit, Ottonem Germaniæ Regem Stephani electioni se immiscuisse, eamque factam à Romanis, posthabitis Cardinalibus, non idem tamen dicendum de sacrilegio in eum ab Alberici, ut creditur, fautoribus commisso, quod Baronius narrat ex veteri libro de Romanis Pontificibus, in quo legebatur, Stephanum Papam ita vultu vulneribus deturpatum, à publico abstinuisse congressu hominum, licet revera non dedecori, sed ornamento essent quæque stigmata propter justitiam à Satanæ ministris illata, & eò pulchriora, quò magis perspicua spectantibus essent. Idem, ut jam dixi, refert Martinus Polonus, & post eum Joannes Stella ita scribens: *Hic cùm Pontificatum suscepisset, ita Romanorum seditionibus vexatus est, ut nil memoria dignum ab eo geri potuerit: quia ab eis tam turpiter mutilatus, tamque ignominiosè mulctatus fuit, ut quoad vixit, in publicum prodire non fuerit ausus.*

Controversia hoc tempore versabatur inter Artoldum Archiepiscopum Remensem, quem à Joanne XI pallio donatum vidimus, & Hugonem Heriberti Remorum Comitis filium, qui cùm esset annos tantùm quinque natus, ejusdem Ecclesiæ Antistes dictus fuerat. Heribertus Comes, Hugonis pater, Remensi urbe iterùm in potestatem redacta, Artoldum, quem Rodulphus Rex ante plures annos ordinari curaverat, abdicare & cedere coegit anno 940, Synodoque anno sequenti apud Suessiones congregatâ, Hugonem filium, Remorum Archiepiscopum consecrari curavit, cùm annum duntaxat vigesimum primum attigisset. In ea Synodo jussus est cessare Artaldus, eo quòd jurasset, se nunquam in eum Archiepiscopatum intromissurum: Hugoque receptus, eo quòd, Clero, populoque petente vocatus esset, qui & ordinatus est Episcopus à Præsulibus, qui apud Suessiones convenerant, & Romam Legati missi sunt, qui à Stephano Papa pallium pro eo peterent, quod & obtinuerunt; Flodoardus enim in Chronico ad annum 942 scribit: *Legati Remensis Ecclesiæ Româ regressi pallium deferunt Hugoni Episcopo ab Stephano Papa transmissum.* De hac Synodo Suessionensi legendus idem Flodoardus lib. 4 Historiæ Remensis capp. 28, & 29; de prædicta verò controversia inter Artaldum & Hugonem agetur infra in Concilio Ingelheimensi sub Agapito II. III. *Remensi Archiep. Pallium mittit.*

Eodem anno nongentesimo quadragesimo secundo Francorum Proceribus adversùs Ludovicum Regem, Caroli Simplicis filium, *Transmarinum* dictum, rebellantibus, vel eum recipere detrectantibus, Stephanus Papa Damasum Episcopum legatum in Gallias misit; qui attulit literas Apostolicæ Sedis ad Principes regni, ceterosque Franciæ vel Burgundiæ habitatores, ut Regem suum reciperent, adjuncta excommunicationis pœna, nisi ante Natale Domini Regi adhærerent, Legatosque Romam dirigerent, ut testatur idem Flodoardus in Chronico ad annum 942. IV. *Legatum in Galliam mittit.*

Pax

SÆC. X. STEPHANUS VIII.

Pax inter Hugonem Italiæ Regem, & Albericum Romanæ urbis Principem, à Sancto Odone Cluniacensi Abbate Leonis VII nomine sancita, non multò post rupta est. Quare idem Sanctus Abbas à Stephano Papa iterum Romam accitus videtur, ut eam redintegraret; cùm ex ejus vita constet eum anno nongentesimo trigesimo nono profectionem Romanam suscepisse. Sed mox gravi infirmitate correptus, & Sancti Martini precibus levatus Turonas rediit, ubi obiit 14 Kalendas Decembris anni nongentesimi quadragesimi secundi, quem diem notat Joannes Monachus in ejus Vita; annum verò habemus ex Flodoardo in Chronico ad eundem annum scribente: *Domnus Odo Abbas pro pace agenda inter Hugonem Regem Italiæ & Albericum Romanum Patricium apud eundem Regem laborabat.* Paucis interpositis: *Domnus Odo venerabilis Abbas multorum restaurator monasteriorum Sanctæque Regulæ reparator Turonis obiit, & sepultus est apud Sanctum Julianum.* Pro eadem pace laborasse postea Agapetum II suo loco dicetur.

V. S. Odonem Abbatem Cluniac. Romam vocat.

Eodem denique anno nongentesimo quadragesimo secundo, non multò post Sanctum Odonem, ineunte scilicet circiter mense Decembri, vitam etiam cum morte commutavit Stephanus Papa. Annum mortis habemus ex Sigeberto in Chronico, & ex Hermanno Contracto, tam ex editione Pistoriana, quàm ex Canisiana. Mensem nobis suppeditant Martinus Polonus, Catalogi, & alii Antiqui, qui passim ei annos tres tribuunt, & in plerisque adduntur menses quatuor, & dies quinque; ex quo sequitur eum obiisse circa initium Decembris anni nongentesimi quadragesimi secundi; cùm circa diem decimum octavum Julii anni nongentesimi trigesimi noni Leoni septimo subrogatus fuerit.

VI. Moritur.

MARINUS II, seu Martinus III *Pontif.* CXXXI

Anno Domini DCCCCXLII.

I. Marinus II. fit Pont. Rom.

In locum Stephani VIII Marinus hujus nominis II, ab aliis Martinus III dictus, natione Romanus, sine mora subrogatus est. Secundo nonas Februarii anni nongentesimi quadragesimi tertii jam sedebat, ut constat ex ejus rescripto ad Vezeliacensem Abbatem Tomo 3 Spicilegii Dacheriani pag. 464 recitato, quod dicitur *scriptum per manus Azzonis Scrinarii S.R.E. in mense Februario, Indictione I, Datum II Nonas Februarii per manum Benedicti Episcopi, & Bibliothecarii S. Sedis Apostolicæ: anno Deo propitio Pontificatûs Domini nostri Marini summi Pontificis, & universalis Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli anno I, mense Februarii, Indict. I,* quæ indictio anno 943 in cursu erat.

II. Ejus virtutes.

Marinus II, inquit Joannes Stella, fuit *vir mansuetissimus, atque placabilis, qui omissis bellorum contentionibus, totum se religioni dedit, templa restaurans, pauperesque mira pietate fovens, & tandem moriens in B. Petri Basilica sepelitur.* Eadem ferè scribit Platina, sed neuter dicit, à quo id acceperit. Baronius tamen ex veteri codice Vaticano refert, Marinum fuisse natione Romanum, qui omissis insanabilibus tumultibus bellicis totum se tradidit ad componendam Ecclesiam, tam in Cleri, quàm in Monachorum reformatione, in Basilicarum restauratione, & cura pauperum: literis verò egisse, ut inter Christianos Principes mutuò decertantes pax componeretur. Quod verò addit, Marinum jam olim fuisse dono prophetiæ imbutum, res gestas Udalrici Episcopi Augustensis declarare; id quidem legitur in Vita ejusdem Sancti Udalrici à Gerardo Presbytero ejus familiari scripta, & apud Sigebertum in Chronico ad annum 942; sed Annotator Baronii ad annum 910 num. 5 & seqq. ostendit Udalricum Sergio III, non verò Marino I, aut II sedente, Romam venisse, Ideoque in laudata Udalrici Vita Sergii nomen loco Marini substituendum esse, quem errorem Sigebertus non animadvertit.

III. Privilegia ab eo concessa.

Præter privilegium à Marino Papa Vezeliacensi Abbati concessum, cujus subscriptionem mox retulimus, extat aliud ejusdem Pontificis Solemniacensi Abbati datum apud Ughellum Tomo I col. 133 cum hac clausula. *Scriptum per manum Zachariæ Scriniarii S.R.E. mense Majo, Indictione I, bene valete. Datum pridie Idus Junias per manum Valentini Portuensis Episcopi, regnante in perpetuum domino Deo nostro, anno Pontificatûs Domini Marini universalis Papæ II, Indictione I.* Qua ex Formula, *regnante in perpetuum Domino Deo nostro,* quæ adhibita est, quia licèt Hugo, & filius ejus Lotharius Italiæ regnum obtinerent, coronam tamen imperii nunquam obtinuerant, ex ea, inquam, formula, Papebrochius in Conatu Chronico-Historico infert, formulam istam, *Christo regnante,* antiquiorem esse, quàm putent aliqui, qua de re videri potest Tractatus Joannis Beslii, post Historiam Comitum Pictaviensium, & Ducum Aquitaniæ pag.

123

123, & seqq. Legendus pariter Mabillonius Sæculo VI Benedictino parte 1 pag. 641, ubi quædam exempla hujus formulæ, *regnante Christo*, exhibet sub Roberto Francorum Rege, initio scilicet undecimi sæculi. Extat & aliud monumentum Marini, quo continetur privilegium concessum Sancti Vincentii Monasterio super Vulturni fontes, apud Baronium anno 944.

IV. *Marinus PP. Capuanum Episc. increpat.* Idem Marinus Pontifex scripsit Siconi Episcopo Capuano, eique *ignorantiam canonum, litterarum inscitiam, familiaritatem sæcularium, temerariamque transgressionem exprobravit*, teste Leone Ostiensi lib. 1 cap. 60, eò quòd Diacono suo, contra instituta divina & humana, in beneficium dedisset Ecclesiam Sancti Angeli, quam prædecessor suus Monachis Benedictinis concesserat, ut ibi monasterium construerent; mandavitque, ut eandem Ecclesiam sine dilatione restitueret, ut monasterium construeretur, quod tam ab ipsius Episcopi, quàm ab omnium successorum suorum inquietudine & molestia liberum extaret, sub custodia & potestate monasterii Sancti Benedicti, quod tunc Capuæ erat, perpetuò esse constituit. Diaconum verò illum, cui Ecclesiam eandem Episcopus ipse concesserat, præter quàm in officio Altaris, ab omni ipsius Episcopi consortio alienum esse mandavit, quibus in rebus nisi obtemperasset Episcopus, Sacerdotali se honore privatum, & excommunicationis nodis adstrictum sciret.

V. *Supremum diem obit.* Baronius ex veteri codice Vaticano de Romanis Pontificibus scribit, Marinum II sedisse annos tres, menses sex, & dies tredecim, cui plerique Catalogi consentiunt; nam Marianus Scotus, & Martinus Polonus, qui ultra annos tres, & menses sex, habent dies quatuordecim, diem ejus emortualem includunt. Cùm itaque Marinus ordinatus fuerit ineunte circiter decembri anni nongentesimi quadragesimi secundi, supremum diem obiit paulò ante medium mensem Junium anni nongentesimi quadragesimi sexti, ad quem annum Flodoardus in Chronico scribit: *Marinus Papa decessit, cui successit Agapitus*, quem jam die decima quinta Junii ejusdem anni ad Summum Pontificatum evectum fuisse mox ostendemus.

AGAPETUS II. *Pontif. CXXXII.*

Anno Domini DCCCCXLVI.

I. *Agapetus II Marino II succedit.* Papebrochius in Conatu Chronico-Historico perperam scribit, Agapetum hujus nominis II, natione Romanum, ordinatum esse Pontificem die nona mensis Augusti anni nongentesimi quadragesimi sexti. Rubeus siquidem in Historia Ravennatensi lib. 5 meminit literarum, quæ *nono Kal. Jul. indict. VII anno quarto Agapiti Pont. Max. Hlotharii autem Regis decimo nono* scriptæ asseruntur, die scilicet 23 mensis Junii anni 949; aliarumque, in quibus annus octavus ejusdem Pontificis, cum 17 Kal. Julii, ac indictione XI connectitur, qui character est anni 953. Ex quibus convincitur Agapetum paulò ante medium mensis Junii anni nongentesimi quadragesimi sexti Apostolico throno impositum fuisse; cùm die decima quinta ejusdem mensis & anni jam Romanæ Ecclesiæ præesset. Fuit Agapetus monasteriorum adversùs invasiones Principum acerrimus defensor, ut Leo Ostiensis lib. 1 cap. 62 testatur.

II. *Pacem inter Hugonem Regem, & Albericum conciliare tentat.* Statim ac rerum administrationem suscepit Agapetus, conatus est Albericum Consulem seu Patricium, vetere libidine dominandi, urbisque poriundæ incensum, cum Hugone Italiæ Rege in concordiam adducere; sed cùm Hugo eodem anno nongentesimo quadragesimo sexto Italiam reliquerit, ut ostendit Annotator Baronii, incertum, quem illa pacis tractatio effectum habuerit; illud certum post Agapeti II mortem Alberici filium Octavianum sub Joannis duodecimi nomine Pontificem Romanum creatum esse.

III. *Hugonis Remensis subdolam legationem excipit.* Artaldus, seu Artoldus, quem in Stephano VIII vidimus Remensi sede dejectum, Hugone in ea constituto & Pallio donato, eodem anno nongentesimo quadragesimo sexto à Ludovico Franciæ Rege in eam restitutus est, ut scribit Flodoardus in Chronico. Ad has turbas sedandas coacta est anno nongentesimo quadragesimo septimo Virduni Synodus, ad quam cùm Hugo venire recusasset, Episcopatus Remensis Artaldo adjudicatus est, alteraque indicta Synodus in annum sequentem nongentesimum quadragesimum octavum. Hugo probè sciens quanti ponderis esset Romani Pontificis auctoritas in ejusmodi definiendis controversiis, Sigeboldum Clericum suum Romam legavit ad Agapetum Papam, tradens ei literas falsas, quas finxit conscriptas ab Episcopis Remensis diœcesis, quibus petebatur, ut Episcopatus Remensis eidem Hugoni ab Apostolica Sede confirmaretur. Harum literarum fide, ab eodem Pontifice dolosè surripuit literas ad Episcopos Galliæ atque Germaniæ, ut

SÆC. X. AGAPETUS II.

Hugo Remensis Ecclesiæ sedere deberet Episcopus. Celebrata est Idibus Januarii anni nongentesimi quadragesimi octavi Mosomensis Synodus, anno superiori Indicta, ad quam veniens Hugo, eam ingredi noluit, sed per Clericum suum Agapeti Papæ literas misit. Sed Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempserat, à communione & regimine Remensis Episcopii abstinere jussus est, donec ad universalem Synodum, quæ indicebatur, sese purgaturus occurreret, dicentibus Episcopis & Abbatibus, non esse dignum vel congruum, ut mandatum Legationis Apostolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiscopus coram Regibus, & Episcopis tam Galliæ, quàm Germaniæ susceperat, intermitteretur propter illas literas, quas insidiator Artaldi præsulis exhibebat. Hugo huic judicio obedire noluit; Artaldus verò proclamationis literas ad Romanam Sedem direxit. Hæc constant ex Flodoardo laudato.

IV. Engilenheimensi Concilio per Legatum prædest.

Agapetus igitur Papa Vicarium suum Marinum Episcopum Polymartiensem in Gallias misit, tum ut perduelles Ludovico Transmarino Regi ad officium & obedientiam revocaret, tum ut caussam Remensis Ecclesiæ cognosceret. *Anno ab Incarnatione Domini 948, indictione VI, septimo Idus Junias, anno Serenissimi Regis Ottonis XIII,* (legendum XII) *ipso quoque cum illustrissimo Rege Ludovico in præsentia manente, sancta & generalis Synodus apud Engilenheim, in Ecclesia Sancti Remigii Confessoris Christi in pago Nagauvi dicto collecta est, præsidente videlicet domni Agapiti Papæ Apocrisario, venerabili Polymartiensis Ecclesiæ Episcopo, Marino* &c. ut legitur in præfatione hujus Concilii Tomo IX Concil. pag. 623. In hoc Artaldus in Remensem sedem restitutus est, & Hugoni, qui eam usurpabat, anathema dictum, & ejus ordinaroribus, atque ab eo ordinatis dicta dies. Hugo prætereà Comes Ludovico Transmarino Francorum Regi perduellis excommunicatus, & decem canonibus, quædam disciplinæ capita constituta, quorum sexto statuitut, *ut paschalis hebdomada festivè tota celebretur, & in Pentecoste secunda, tertia, quarta feria, non minus quàm dies Dominicus, solemniter honorentur.* Septimo, ut in Letania majore, septimo scilicet Kalendas Maii, qui dies S. Marco Evangelistæ sacer est, jejunium sicuti in Rogationibus ante Ascensionem Domini observetur. Octavo, ut laici oblationes Altaris sibi non vindicent. Nono, ut Decimarum causæ non apud sæculares Judices, sed in Synodo discutiantur. Decimo denique, incestæ nuptiæ prohibitæ. Est porrò Engilenheimium oppidum Germaniæ in Coloniensi diœcesi, ubi erat Palatium regale.

SÆC. X. AGAPETUS II.

V. Idem Trevirensi.

Idem Agapeti Papæ Legatus Marinus Episcopus Concilio Trevirensi eodem anno 948 coacto præfuit, in eoque Hugonis Comitis confirmata est excommunicatio, donec resipisceret, & coram eodem Legato satisfaceret. Quod si præstare nollet, Romam proficisceretur à Summo Pontifice absolvendus. Excommunicati sunt & duo Pseudo-Episcopi ab Hugone Sedis Remensis pervasore damnato ordinati, Tetbaldus, & Ivo; necnon Adelmus Laudunensis Clericus, quòd Tetbaldum excommunicatum in Ecclesiam introduxisset. Hildegarium etiam Bellovacensem Episcopum per literas convenit idem Marinus Agapeti Papæ Legatus, ut coram ipso se sisteret, vel Romam se conferret, rationem redditurus coram domino Papa pro illicita ordinatione prædictorum Tetbaldi & Ivonis, cui interfuerat. Hæc habentur ex Flodoardo in Chronico.

VI. Engilenheimense confirmat.

Acta Engilenheimensis Concilii cùm suscepisset Agapetus Pontifex, ea in Synodo Romana confirmavit. Hujus Synodi Romanæ meminit Flodoardus laudatus ad annum 949: *Agapitus*, inquit, *Papa Synodum habuit apud Sanctum Petrum, in qua damnationem Hugonis Episcopi apud Ingulenheim factam confirmavit: excommunicans etiam Hugonem Principem, donec Ludovico Regi satisfaciat.*

VII. Hamburgensi Ecclesiæ privilegia innovat.

Eodem anno nongentesimo quadragesimo nono, vel potiùs superiori, Otto Germaniæ Rex subactis Danis, Haraldum eorum Regem cum uxore & filio parvulo baptismum suscipere curavit, eumque à sacro fonte suscepit. Tunc *Dania Cismarina*, inquit Adamus Bremensis lib. a cap. 2, *quam Jutlant incolæ appellant, in tres divisa Episcopatus Hammaburgensi Archiepiscopatui est subjecta. Servantur in Bremensi Ecclesia præcepta Regis, quæ signant Ottonem Regem in sua ditione regnum Danicum tenuisse; adeò ut etiam Episcopatus illi donarit. In privilegiis autem Romanæ Sedis videri potest, quòd Agapitus Papa Hammaburgensi Ecclesiæ de salute gentium congratulatus, omnia quæ à decessoribus suis Gregorio, Nicolao, Sergio, & ceteris Bremensi Archiepiscopatui concessa sunt, & ipse concessit Adaldago* Hamburgensi Archiepiscopo. *Cui etiam sua vice jus ordinandi Episcopos tam in Dania, quàm in Septentrionis populis Apostolica auctoritate concessit*. Agapetus itaque Hamburgensi Metropoli privilegia à decessoribus concessa innovavit, & quidem anno 948, Adaldagi duodecimo, qui, ipso Baronio teste, Unnoni Archiepiscopo Hamburgensi successit anno nongentesimo tricesimo sexto, ideoque ejus Sedis annus duodecimus absolvebatur anno 948.

VIII. Ottonem Germaniæ Regem in Italiam vocat.

Lothario Italiæ Rege, anno nongentesimo

tesimo quinquagesimo, veneno è medio sublato, Berengarius, Berengarii quondam Regis & Imperatoris nepos, Italiæ regnum invasit, ut testatur Flodoardus in Chronico. Sed Adelhais Lotharii defuncti uxor, intra munitionem Canusinam se continens, literis Ottonem Germaniæ Regem ad sui liberationem vocare non destitit. At non Adelhaidis tantùm literis, sed & Agapeti Papæ Epistolâ vocatum Ottonem Regem, ut liberaret Italiam à tyrannide Berengarii, Baronius testari ait Anonymum, qui olim scripsit Vitas Romanorum Pontificum. Equidem cùm Sanctissimus Pontifex vidisset, Berengarium manum misisse in personas Ecclesiasticas, ab eis tributum exigentem, haud diutius id tolerandum ratus, auxilium à Rege maximè pio experendum putavit, quod & feliciter consecurus est, ut legi potest apud Auctores hujus temporis.

IX. *Dissensionem Archiepp. Laureacensis, & Salisburgensis componit.*

Tomo IX Conciliorum pag. 618 extat Agapeti Papæ Epistola ad Gerardum Laureacensem Archiepiscopum, qua dissidium Ecclesiarum Laureacensis, & Salisburgensis componit; dissidium enim erat inter illos duos Archiepiscopos, ob susceptum in una provincia ab utroque Pallium. Laureacensis Ecclesia antiquitùs Metropolitana fuerat, & ab ea in superioris, atque inferioris Pannoniæ provincias fidei gratia emanarat. Sed Hunnis illas provincias devastantibus, Arno primus Salisburgensis Ecclesiæ dictus est Archiepiscopus, sed nunc, inquit Agapetus, *ab hostibus Sanctæ Laureacensi Ecclesiæ quiete & inhabitandi securitate concessa, non alibi quàm ibidem Fraternitatis tuæ cathedram oportet haberi.* Deinde Laureacensem Ecclesiam in culmen Metropolitanum sublimat, denuòque Gerardo Pallium concedit. Utque omnis dissensio tollatur, Salisburgensi Ecclesiæ Occidentalem Pannoniam attribuit; Laureacensi verò, utpote antiquiori, benedictionis & Sedis honorem, Orientalem Pannoniam, regiones Avarurum, Moravorum, Sclavorum, potestatem liberè prædicandi per omnes Sclavorum terras, Episcopos ibi ordinandi, omniaque auctoritate Apostolica constituendi. Nullus porrò est temporis character, quo dignosci possit annus, quo data est hæc Epistola; sed eam datam oportet ante annum nongentesimum quinquagesimum quartum, quo Gerardus, seu Haroldus excæcatus est. Hæc dissensio post aliquot annos recruduit, ut suo loco dicetur.

X. *S. Brunoni Coloniensi Pallium mittit.*

Wicfredum Coloniensem Antistitem anno 953 defunctum, ejusque loco Sanctum Brunonem Ottonis Germaniæ Regis fratrem ordinatum esse scribit Flodoardus in Chronico. Bruno non multò post suam ordinationem Legatum ad Agapetum Papam misit pro Pallio accipiendo. Pontifex ad eum misit *Reliquias de proprio corpore Sancti Pantaleonis Martyris, & privilegium Apostolicæ sublimitatis auctoritate traditum, quo & eodem Pallio, præter consuetudinem, Sacerdos Domini, quoties vellet, indui permissus est*, inquit Rotgerus Monachus in ejusdem Sancti Brunonis Vita cap. 23, qui antequam referat, Brunonem Romam ad Agapetum Papam direxisse Hadamarum Abbatem Fuldensem, qui el pallium attulit, cap. 21 de Galliarum vastatione per Hungaros verba facit, & capite antecedenti de pace per Brunonem conciliata: Hungari autem anno 954 in Gallias irrupére, codemque anno die decima septima Decembris Ottonem inter Regem & Ludolfum filium pax sancita, ideoque Brunoni Pallium misit Agapetus anno nongentesimo quinquagesimo quinto.

XI. *Item S. Odoni Archiep. Cantuariæ.*

Florebat tempore Agapeti Papæ Sanctus Odo, qui è Schireburnensi Sede ad Cantuariensem evectus est, *qui cùm esset in habitu Clericali cùm eligeretur, constanter cœpit reniti, ne morem majorum, qui eum in eadem Sede præcesserant, ambitione sua turbare videretur. Nullum enim viderat ad id tempus Cantuariensis Ecclesiæ Archiepiscopum nisi monachili schemate indutum fuisse*, inquit Gervasius Monachus Cantuariensis in Actis Pontificum Cantuariensium, qui addit, vocatum tunc fuisse è monasterio Floriac nsi Abbatem in Angliam, qui eum habitu monachico induit, sicque gaudentibus cunctis, Odonem factum Archiepiscopum Cantuariæ, & ab Agapeto Papa Pallium accepisse.

XII. *Ad Deum transit.*

Agapetus tandem Pontifex, vir innocens, & Reipublicæ Christianæ amator, bonis operibus plenus ad Deum transiit anno nongentesimo quinquagesimo sexto, postquam sedisset annos decem, cum aliquibus mensibus & diebus, apud Marianum Scotum, Martinum Polonum, ac quinque ex Catalogis Baronianæ Criticæ præfixis, mendosè descriptis. Quonam verò mense, vel die obierit, cùm nemo Antiquorum prodat, recentiores id suo arbitratu divinant, inquit Baronius. Certè dici non potest Joannem XII ejus successorem die 23 Martii anni 956 consecratum esse, ut scribit Papebrochius; Rubeus enim in Historiæ Ravennatensis libro 5 refert donationem quandam Petro Archiepiscopo Ravennensi & ejus successoribus factam 13 *Kal. Septemb. Indict. 6. Ravennæ anno Joannis Pont. Max. septimo*, die scilicet 20 Augusti anni 963, ex qua deducitur, Joannem XII, Agapeti II successorem, die 20 Augusti an. 956 nondum consecratū fuisse, alioquin eo die anno 963, non septimum, sed octavum Pontificatûs annum numerasset. Indeque inferre licet Agapetum eodem die non-

SÆC. X. AGAPETUS II. nondum mortuum fuisse. Sedit itaque annos decem, menses circiter tres; cùm Pontificatum inierit anno nongentesimo quadragesimo sexto, ante diem decimum quintum mensis Junii, & post diem 20 Augusti anni 956 è vivis excesserit, bonis, ut jam dixi, operibus plenus; in Vita enim Sancti Brunonis Archiepiscopi Coloniensis laudata, *miræ Sanctitatis*, & in Metropoli Salisburgensi Tomo I pag. 56 *Sanctæ memoriæ* Pontifex appellatur. SÆC. X. AGAPETUS II.

JOANNES XII *Pontif. CXXXIII.*

Anno Domini DCCCCLVI.

I. *Joannes XII Sedem Romanam occupat.* OCtavianus, natione Romanus, Clericus, & Urbis Patricius, Alberici quondam Patricii filius, Agapeto mortuo Sedem Apostolicam invasit, licèt annos tantùm circiter octodecim natus, nomineque mutato, Joannes hujus nominis XII appellari voluit. Luitprandus Ottonem Imperatorem de hoc Pontifice ita loquentem inducit: *Puer est, facilè bonorum mutabitur exemplo virorum*. Hunc Pontificem post Alberici Patris mortem, & Agapeti obitum Sedem Romanam occupasse scribit Flodoardus in Chronico ad annum 954. *Alberico*, inquit, *Patricio Romanorum defuncto, filius ejus Octavianus cum esset Clericus, Principatum adeptus est. Quique postea defuncto Agapeto, suggerentibus Romanis, Papa Urbis efficitur*. Licèt fuerit valde flagitiosus, ut constat ex ejus actis, & potiùs intrusus, quàm electus sit, accedente tamen Ecclesiæ consensu legitimus Pontifex fuit: satius quippe visum est, Pontificem colere quamvis penè puerum, nec legitimis suffragiis electum, quàm schismate unitatem Ecclesiæ scindere. Primus ille fuit, qui in Pontificatu nomen mutaverit, & ex Octaviano Joannes dici voluerit. Ordinatus est autem post diem 20 mensis Augusti anno nongentesimo quinquagesimo sexto, ut numero ultimo Pontificatùs Agapeti II ejus decessoris ostensum est.

II. *In Principem Capuanum bellum movet.* Postero anno, qui fuit Christi nongentesimus quinquagesimus septimus, Joannes Papa juvenili ardore spirans minarum & cædis militem scribit, auxiliares copias ex Spoletano Ducatu conducit, ducitque adversùs Panoulphum Principem Capuanum, qui auxilio fretus Gisulphi Principis Salernitani, Joanni restitit, atque in fugam actum ad propria remeare coëgit. Ad quem postea ipse Joannes pacis legationem misit, quam benigno Princeps suscipiens animo, eidem fœdere junctus est. Hæc refert Baronius ex Historia Longobardorum Principum, Beneventanorum, &aliorum, quam ait quitus scriptam, asservatam fuisse suo tempore ait in Columnensi Bibliotheca.

III. *Restituum omittit pro monasterio Humolariensi.* Cùm Sanctimoniales Humolariensis Monasterii, in quo Sancta Hunegundis virgo quiescit & colitur, non satis honestè viverent, & regulari districtioni subjici nollent, Ludovicus Trasmarinus Franciæ Rex, favente Regina, Artaldo Remensi Archiepiscopo, aliisque consulentibus, Moniales ex illo monasterio removit, eamdemque Abbatiam Abbati Regulari in perpetuum concessit anno 948, ut constat ex diplomate ejusdem Regis eo anno dato, & à Mabillonio Sæculo II Benedict. recitato. Lotharius autem Ludovici Regis filius & successor postulavit à Joanne Papa XII, ut quod à patre factum fuerat, Apostolica auctoritate fulciret, obtinuitque ab eo literas eodem Sæculo Benedictino pag. 1025 recitatas, quibus præcipit ut præfatam Abbatiam nemo unquam sæcularium possideat, neque ex rebus ejusdem quidquam sibi aliquis usurpet. In earum fine legitur: *Scriptum per manum Leonis Sacri Scrinii .... Sanctæ Sedis Apostolicæ in mense Janu. pro indict. 14, datum 4 nonas Januarii per manum Georgii Secundi Episcopi Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno primo Domino propitio Pontificatûs D. Joannis S. P. & universalis Papæ*. Sed loco, *Indict.* 14, legendum *Indict.* 15, quæ in cursu erat mense Januario anni 957; nam eo mense, anno 956 Joannes XII nondum Pontificatum adeptus erat. De elevatione corporis Sanctæ Hunegundis agit Baronius anno 946. Est porrò Humolariense monasterium, vulgò *Humblieres*, prope muros Augustæ Veromanduorum ad Suminam.

IV. *S. Dunstanus Episc. Cantuar. Pallio donat.* Sanctus Dunstanus anno nongentesimo quinquagesimo nono ad Cantuariensis Ecclesiæ Episcopatum promotus, anno insequenti Romam ad Apostolorum limina perrexit, Pallium à Joanne Papa periturus, quod & obtinuit, ut testatur Willelmus Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Pontif. Angl. in Dunstano, & Rogerius Hovedenus pag. 425 scribens: *Anno 960 Sanctus Dunstanus ad Romuleam urbem profectus, indictione tertia Pallium à Joanne Papa suscepit, sicque per pacis itinera ad patriam remeavit*. Epistolam à Joanne Papa Dunstano pro Pallio concessam, quæ mutila est apud Malmesburiensem laudatum pag. 212, in-

SÆC. X. JOANNES XII.

integram invenit Mabillonius, recitatque sæculo V Benedictino in Observationibus præviis ad vitam S. Dunstani.

V. *Ottonem Regem Germaniæ in Italiam vocat.*

Inter hæc cùm Joannes Papa multa indigna pateretur à Berengario Italiæ Rege, ejusque filio Adelberto, à Patre in regni societatem ascito, Legatos misit ad Ottonem Germaniæ Regem, Joannem, Diaconum Cardinalem, & Azonem Scrinarium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vocans eum ad defendendam Italiam, & Romanam Ecclesiam ab eorum tyrannide. Id si faceret promittens, se illum Augustalibus insignibus ornaturum, ac Imperatorem Romanorum appellaturum, quæ dignitas vacabat à morte Berengarii Senioris. Hæc pluribus apud Luitprandum lib. 6, & Continuatorem Reginonis. Porrò sic vocavit Joannes Papa Ottonem in Urbem, ut ante Legatis Sedis Apostolicæ ille juramento promitteret, sibi, Romanæque Ecclesiæ fore benè consulturum, omniaque Romanæ Ecclesiæ bona à tyrannis sublata restituere. Quibus, juramento dato, Otto consensit, cujus formam decreto suo inseruit Gratianus Distinct. 63 cap. *Tibi domino Joanni.* Ejus etiam promissionis meminit ipse Joannes Papa apud Luitprandum laudatum, cùm per Legatos ad Ottonem missos, insimularet servata sibi non esse promissa.

VI. *In Imperatorem coronat.*

Anno nongentesimo sexagesimo primo, Otto Rex in Italiam ire disponens, Ottonem filium suum puerum septennem, Aquisgrani in die Pentecostes Germaniæ Regem inungi fecit, & cum exercitu per Bavariam & Tridentinum in Italiam perrexit, ubi omnes penè Italiæ Episcopos & Comites obvios habuit, & nullo obsistente Papiam intravit, Berengario cum Willa uxore, filiisque se in Castellis includentibus. Solemne Christi Natalitium Papiæ Otto celebravit, indeque cum lectissimo exercitu Romam perrexit, ut coronam Imperii à Joanne Papa promissam acciperet. Hæc constant ex Continuatore Reginonis, & Luitprando, paucisque verbis perstringuntur à Lamberto Schafnaburgensi ad annum 962. *Otto Rex*, inquit, *perrexit Romam, eumque Joannes Papa gratanter suscipiens, honorificè super Cathedram Augustalem posuit, & benedictione atque consecratione sua Imperatorem fecit.* Luitprandus ait, Ottonem miro ornatu, miroque apparatu susceptum esse ab eodem Summo Pontifice, cui non solùm propria restituit, verùm etiam ingentibus auri & argenti gemmarum muneribus ipsum honoravit. Jusjurandum verò ab eodem Papa Joanne supra pretiosissimum corpus Sancti Petri, atque omnibus civitatis Proceribus, se nunquam Berengario atque Adelberto auxiliaturum, accepit. Hæc porrò Ottonis coronatio facta est ante diem 13 mensis Februarii ejusdem anni nongentesimi sexagesimi secundi; eo enim die Otto diploma emisit, de quo mox, in quo se Imperatorem vocat.

SÆC. X. JOANNES XII.

VII. *Otto Eccl. Rom. ablata restituit.*

Otto primus fuit ex Germanis, sacris Imperii insignibus & infulis exornatus, qui statim Joanni Papæ oppida Ecclesiæ ad id tempus recuperata restituit, ut constat ex ejus diplomate, cujus autographum Romæ in castello Sancti Angeli asservari, scribit Baronius, dato *anno Dominicæ Incarnat. nongentesimo sexagesimo secundo, indictione quinta, mense Februarii, decimo tertio die ejusdem mensis, anno verò domni Ottonis imperii invictissimi Imp. vigesimo septimo.* Erat quidem tum annus tantùm vigesimus sextus regni ejus Germanici, sed in hoc diplomate annus primus Imperii, cum anno regni ejus 26 conjugitur, sicque fit annus vigesimus septimus, cujus rei simile exemplum affert Annotator Baronii anno 853 num. 12, *per hoc nostræ delegationis pactum*, inquit in eo diplomate Imperator, *confirmamus donationes, quas piæ recordationis Dominus Pippinus Rex, & postea Dominus Carolus excellentissimus Imperator B. Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt.* Quibus ex verbis Donatio à Ludovico Pio Romanæ Ecclesiæ facta suppositititia demonstratur, cùm ejus nulla fiat mentio, ubi facienda erat.

VIII. *Decernit ut Pontifex Romanus coram Legatis Cæsareis ordinetur.*

In eodem diplomate apud Baronium hæc verba leguntur: *Salva in omnibus potestate nostra & filii nostri, posterorumque nostrorum, secundùm quod in pacto & constitutione ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis, successorumque illius continetur, idest: Ut omnis Clerus, & universa populi Romani nobilitas propter diversas necessitates, Pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates retundendas, Sacramento se obligent, quatenus futura Pontificum electio [quantum uniuscujusque intellectus fuerit] canonicè & justè fiat; ut & ille qui ad hoc sanctum atque Apostolicum regimen eligitur, nemine consentiente consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, vel filii nostri, seu universæ generalitatis faciat promissionem pro omnium satisfactione, atque futura conservatione, qualem dominus & venerandus spiritualis pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.* Ubi Otto loquitur de Leone IV, qui, ut ostendit Annotator Baronii ad annum 847 num. 9 & seqq. decrevit, ut Romani Pontificis electio justè fieret, ac secundùm mores antiquos, scilicet, ut electus Pontifex non consecraretur, nisi coram Missis Imperatoris, quod Eugenium jam antea decreto suo statuisse, suo loco diximus. Idem postea statuisse Sanctum Henricum Imperatorem visuri sumus.

Romà

SÆC. X. JOANNES XII. Romà statim Papiam rediit Imperator, ibique, teste Reginonis Continuatore, Pascha, quod anno 962 die trigesima Martii contigit, celebravit.

IX. *Joannes PP. respondet ad Synodi Meldensis consultationem.* Artaldus, qui in Concilio Engelheimensi, seu Ingelheimensi sub Agapito II in Remensem sedem restitutus fuerat, Hugone ejusdem Ecclesiæ invasore expulso, anno 961 mortuus est. Post cujus obitum adnitentibus quibusdam Episcopis, ut Hugoni vacua jam sedes redderetur: res discussa est in Concilio XIII Episcoporum, qui ad Matronam fluvium in pago Meldensi convenerunt sub medium mensis Aprilis anni 962. Sed quia Hugo in dicta Synodo Ingelheimensi, præside Marino Sedis Apostolicæ Legato, exauctoratus, & anathemate confixus fuerat, illiusque Synodi Acta idem Agapetus II confirmaverat, Meldensis Synodi Præsules, nihil sibi de hac causa, inconsulto Romano Pontifice, statuere ausi sunt, sed Joannem XII consuluerunt, qui Hugonem rejiciendum respondit: *Legatio*, inquit Flodoardus in Chronico, *veniens ab Joanne Papa intimat præfatum Hugonem quondam Episcopum, tam ab ipso Papa, quàm ab omni Romana Synodo excommunicatum. Sed & ab alia Synodo apud Papiam celebrata. Cujus legationis redditi certiores per Brunonem Archiepiscopum, elegimus ad Episcopium Remense Odalricum illustrem Clericum*, quem Remis ordinatum scribit.

X. *Ottone Imp. Romam veniente Joannes PP. fugit.* Intereà cùm Adalbertus Italiæ Rex, Berengarii pariter Regis filius huc illucque cum copiis discurreret, & Joannem Pontificem multiplicitet in suum adjutorium sollicitaret, Otto Imperator post Pascha anni 943 Berengarium in Monte Sancti Leonis obsedit, totamque ibi æstatem sedens, sepe Montem undique circumdedit, & ne aliquatenus pateret exitus, vel introitus prohibuit. Sed cùm Joannes Pontifex promissiones Imperatori factas oblivioni tradens, ab eo defecisset, & Adalbertum Romam intromisisset, Imperator relicta obsidione cum exercitu Romam versus perrexit: cujus Pontifex & Adalbertus metuentes adventum, plurimum thesaurum Sancti Petri rapientes fugæ subsidia petierunt. Tunc Romà in duas partes divisà, licèt quidam ab Imperatoris, alii à Joannis Papæ partibus starent, omnes tamen Imperatorem cum honore debito in Urbem intromittunt, seque datis obsidibus, illius ditioni subjiciunt. Imperator plurimorum Episcoporum collecta multitudine Synodum coadunavit, & consilio eorum, missa legatione, Pontificem profugum ad Apostolicam Sedem revocavit. Hæc constant ex continuatore Reginonis, qui subdit:

XI. *In pseudo-Synodo Rom. deponitur.* *Illo tamen* (nempè Joanne XII) *hoc omnibus modis renuente plebs Romana Leonem protoscrinarium, virum strenuum & industrium communi consensu in locum ejus elegit, & ordinavit: cui Synodo interfuerunt omnes propè Romani, & Italiæ Episcopi: Angelfredus etiam Aquilejensis Patriarcha, qui tunc temporis etiam ibidem obiit. Sed & de nostratibus interfuerunt Adaldagus* (Hamburgensis) *& Henricus* (Trevirensis) *Archiepiscopi, Landuvardus* (Mindensis) *& Otgerus* (Spirensis) *Episcopi. Postea Joannes, qui & Octavianus, videns se esse depositum, sera pœnitentia ductus, Adalberto disjungitur; Adalbertus verò ultrò in Corsicam revertitur.* Sed hanc Joannis Papæ exauctorationem, ab Ottone Imperatore, & à pseudo-Synodo Romana tentatam, nullam fuisse & illegitimam pluribus ostendit Baronius ad annum 963. Conciliabulum illud Romanum habitum est *Octavo Idus Novembris*, ut patet ex Epistola Synodica. Sedit itaque Joannes Papa ante exauctorationem annos septem, & duos circiter menses.

Leonem autem hujus nominis VIII ordinatum esse Romanum Pontificem, seu potius Antipapam die sexta Decembris ejusdem anni nongentesimi sexagesimi tertii deducit Papebrochius ex Vita Joannis XII adhuc inedita, à Petto Bibliothecario scripta, in qua hæc verba leguntur: *Consecraverunt eum* (scilicet Leonem) *Romanum Pontificem mense Decembris in Lateranensi palatio.* Quod extra dubium ponit privilegium Rodoaldo Sanctæ Aquilejensis Ecclesiæ Patriarchæ *datum in sacratissima æde Petri Apostoli Idibus Decembris anno Pontificatûs Leonis primo, imperante Ottone anno II*; nulla enim est dies Dominicalis ante sextum diem Decembris, quo mense datum est privilegium, præter diem sextum, ideoque eo die Leo, natione Romanus, ordinatus est Pontifex. XII. *Leo VIII. in ejus locum ordinatur.*

Sequenti anno, nongentesimo sexagesimo quarto, Otto Imperator Berengarium in Monte Leonis obsessum cum uxore Willa cœpit, & in Bavariam misit. Romani interim ab Imperatore defecerunt, sed eorum insidiis patefactis, obsides dederunt, & supra corpus Sancti Petri sub jurejurando fidelitatem Imperatori promiserunt. Cùmque postea idem Imperator Spoletinum, & Camerinum Ducatus ordinaturus existeret, non longè illo ab Urbe posito, Joannem Pontificem in eam intromiserunt. *Leo verò Papa*, inquit Continuator Reginonis, *vix cum paucis facultatum omnium nudus evasit, & Imperatorem in Camerino Ducatu positum adiit, ibique Pascha celebravit. Joannes autem, qui & Octavianus, Joannem Diaconum & Azonem Scriniarium crudeliter detruncavit, & Otgerum Spirensem Episcopum comprehensum, & flagellatum, aliquando licèt incommodè secum detinuit: sed postea statim tum spe impetrandæ ab Imperatore venia* XIII. *Joannes XII à civis expeditur.*

 venia remisit. Quæ spes eum divinâ ordinatione fefellit. Nam II Idus Maij rebus humanis excessit. Joannes itaque XII, quem post diem 20 mensis Augusti anni 956 ordinatum vidimus, sedit usque ad diem 14 mensis Maii anni 964, ideoque annos septem menses circiter novem.

LEO VIII Anti-Papa.

Anno Domini DCCCCLXIII.

I. *Leo VIII Joanne defuncto Romam redit.* JOanne Papa hujus nominis XII In pseudo-Synodo Romana, mense Novembri anni 963 celebrata, Sede dejecto, Leo hujus nominis VIII, natione Romanus, S.R.E. Protoscrinarius, ordinatus est in ejus locum, & quidem, ur in ejusdem Joannis Pontificatu ostendimus, die sexta Decembris ejusdem anni. Sed, ut ibidem diximus, Joanne, anno 964 Romam reverso, Leo fugere coactus est. Cùmque Joannes die 14 Maii ejusdem anni obiisset, Romani elegerunt in Romanum Pontificem Benedictum Romanæ Ecclesiæ Diaconum, eumque ordinatum Apostolicæ Sedi imposuerunt. Joannes ante mortem, Romæ die 26 Februarij Synodum celebraverat, in qua Concilium ab Ottone, ipsique devotis Episcopis habitum, damnarum fuerat, ceu *prostibulum favens adultero, invasors scilicet alienæ sponsæ*, Leoni VIII. In eadem Synodo damnatus fuerat Leo Antipapa, sicuti & Episcopi, qui ipsum ordinaverant.

II. *Benedictum V à Sede dejicit.* His non obstantibus Orto Imperator, defuncto Joanne Papa, irâ inflammatus, quòd Romani Benedictum Pontificem ordinassent, cum eodem Leone Romam perrexit. Leo verò Coociliabulum statim celebravir, in quo Pallium Benedicto abstulit, & simul Pontificalem ferulam, quam manu gestabat, quam ferulam idem Leo *fregit & fractam populo ostendit. Deinde Benedictum in terra sedere præcepit: cui casulam, quam planetam vocant, cum stola pariter abstulit. Post autem omnibus Episcopis dixit: Benedictum Sanctæ & Apostolicæ Sedis Romanæ invasorem omni Pontificatûs & Presbyteratûs honore privamus: ob eleemosinam verò Domini Imperatoris Ottonis, cujus sumus operâ in sedem debitam restituti, Diaconatûs eum ordinem habere permittimus, & non jam Romæ, sed in exilium destinamus.* Ita habet Luitprandus lib. 6 cap. XI. Facta sunt autem hæc die IX Kalendas Julii, quo Imperator Romam intrariit, ut scribit Continuator Reginonis. Ex illo Conciliabulo constat, Leonem VIII prætexuisse ordinationem Benedicti V non fuisse legitimam, quia consecratus fuerat contra decretum Ottonis Imperatoris, quo jubebatut, ut nullus consecraretur Ponrifex Romanus, præterquam in præsentia Missorum Cæsareorum; verùm in ejus Pontificatu ostendemus, Romanos in ea ordinatione non peccasse.

III. *Infelix Ecclesia Romana status.* Infelicem hoc tempore Ecclesiæ Romanæ conditionem his verbis describit Gerbertus Archiepiscopatûs Remensis invasor, postea Papa sub Silvestri II nomine, in Actis Synodi Remensis: *Vidimus*, inquit, *Ioannem cognomento Octavianum in volutabro libidinum, etiam contra eum Ottonem, quem Augustum creaverat, conspirasset: quo fugato, Leo Neophytus* [dicitur laicus à Sigeberto in Chronico] *in Pontificem creatur: Sed Ottone Cæsare Româ discedente, Octavianus Romam redit, Leonem fugat, multâque cæde Primorum in Urbe debacchatus citò moritur. Cui Benedictum Diaconum, cognomento Grammaticum, Romani substituunt. Eum quoque Leo Neophytus cum suo Cæsare non multò post aggreditur, obsidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germaniam dirigit.*

IV. *Nomen Salomonis loco nominis Papa usurpatum.* In hac temporum caligine, & perplexitate, cùm duo aut tres viverent Papæ dicti, Aquitani, ut observavit Joannes Beslius in Historia Pictaviensium Comitum, & Ducum Aquitaniæ pag. 136, & post eum Papebrochius in Leone VIII, cùm vellent annum Pontificatûs conjungere cum annis Regis Francorum, loco nominis Pontificis, *Salomonis* nomen apponebant, sive, ut significarent Deum esse, cujus suprema sapientia Ecclesiam regat, & Apostolicam Sedem conservet, sive ob aliam quamcunque causam, eos ad hujusmodi formulam usurpandam, inducentem. Hinc reperitur diploma *datum mense Martio, feria III, Luna XXIV, Lothario Rege, Salomone regnante* anno 964. Post hæc autem cùm Benedictus & Bonifacius, uterque VII uniratem Ecclesiæ iterum distraxissent, aliud scriptum, in quo legitur: *Datum mense Junio regnante Lothario Rege anno D. N. Jesu Christi 974 Salomone Papa.* Ac denique tertium scriptum, contendentibus de Papatu Gregorio V, & Joanne XVI, in quo habetur: *Datum mense Februario, regnante Hugone Rege, anno ab Incarnatione Domini Jesu Christi 996, Salomone Papa.* Hæc porrò Formula, *Salomone regnante*, vel, *Salomone Papa*, coincidere mihi videtur cum ea, de qua in Marino II locuti sumus, *regnante Domino nostro*, vel *Christo regnante*, de

qua

qua idem Beslius laudatus pag. 123.

Pontificatu malè usurpato diu potitus non est Leo VIII, anno enim nongentesimo sexagesimo quinto, ex Reginonis Continuatore, supremum diem obiit, & quidem ineunte circiter mense Martio; cùm enim ordinatus fuerit die sexta Decembris anni nongentesimi sexagesimi tertii, & ex Mariano Scoto, ac Auctoribus Catalogorum sederit annum unum, & menses tres, pervenit ad initium Martii anni nongentesimi sexagesimi quinti. Etsi verò verus Pontifex non fuerit, dicendus est tamen Leo ordine VIII, ut eum vocant Antiqui, & supponit Sanctus Leo sequens, qui non octavus, sed nonus hujus nominis ab omnibus semper dictus est, quod in causa fuit, cur Leonem hunc, licèt Antipapam, octavum tamen nomine etiam appellaverimus.

V. *Leonis VIII Antipapæ obitus.*

In Leonis VIII Pseudo-Synodo Romana edita fertur Constitutio, qua Ottoni Imperatori, ejusque successoribus concessa est in perpetuum facultas eligendi Romanum Pontificem, & investituras Episcopis tribuendi. Hanc Constitutionem Goldastus Tomo I Constitut. Imperial. ex Gratiano distinct. 63 cap. 23, Theodorico Niemo, & aliis refert, pluribusque defendit. Imò Marca lib. 8 de Concordia capp. 12, & 29 à Leone VIII datam fuisse contendit. Verùm Baronii argumentis non respondet, quorum primum petitur à falsitate similis concessionis ab Hadriano I Carolo Magno factæ & in prætensa Leonis VIII Constitutione memoratæ, quasi verè eam Hadrianus emisisset; cùm ergo hujus falsitatem ex ipsomet Marca in Hadriano ostenderimus, Baronii argumenta adversus Leoninam nobis non possunt non probari. Quoad exemplar ejusdem Constitutionis Leonis VIII a Theodorico Niemo, qui circa annum 1410 vixit, relatum, illud ab imperito quodam schismatico circa hujus sæculi decimi finem excogitatum esse, multis probat Annotator Baronii, quæ apud ipsum legi possunt, pudet enim in refutatione tam putidi figmenti immorari.

VI. *Constitutio de investitura vis et falsò attributa.*

BENEDICTUS V *Pontif. CXXXIV.*

Anno Domini DCCCCLIV.

I. *Benedictus V ordinatur veniente Imp.*

POst mortem Joannis XII, quæ, ex dictis, die 14 Maii anni 964 contigit, cùm Otto Imperator venisset in civitatem Reatinam, *Romani nuntii ante suam præsentiam venerunt, qui ei mortem sceleratissimi Joannis nunciaverunt, & de electione Benedicti Diaconi rogaverunt, sed nihil ab eo obtinere potuerunt, taleque ab eo responsum acceperunt: Quando dimisero ensem meum, tunc dimittam ut dominum Leonem Papam in cathedra sancti Petri non restituam. Nuntii verò reversi, sine consensu & voluntate Imperatoris eundem Benedictum Diaconum in Romanum Pontificem (ordinaverunt). Quod audiens Imperator* &c. inquit Petrus Bibliothecarius in Vita Joannis XII adhuc inedita apud Papebrochium. Idem refert Chronographus Farfensis mox laudandus. Benedictus itaque cognomento *Grammaticus*, ut vocatur in Actis Synodi Remensis in Leonem VIII laudatis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, natione Romanus circa finem mensis Maii ejusdem anni 964 ordinatus est Pontifex, post reditum Legatorum Romanorum ex civitate Reatina.

II. *Leoni Antipapæ traditus deponitur.*

Ordinationem Benedicti V *audiens Imperator magis in furore, & irâ exarsit: undique circumvallavit civitatem Romanam, per diversas civitates, & oppida cæpit deprædari, incendere, atque vastare, & funditus dissipare; & in tantam penuriam, & captivitatem eam adduxit, ut modius furfuris venundaretur triginta denariis. Consternati autem & afflicti Romani, & tam pessimum malum sufferre non valentes, innocentem Benedictum Imperatori tradiderunt, & dominum Leonem in Romanam, & Apostolicam Sedem susceperunt spondentes ei obedientiam & domino Imperatori super corpus B. Petri Apostoli*, inquit Petrus Bibliothecarius mox laudatus: Chronographus Farfensis apud Duchesnium Tomo 3 eadem prorsùs habet: *Romanorum Nuntii ad eum* (scilicet Ottonem) *in civitate Reatina venerunt, mortemque Joannis intimantes, Benedictum ei Diaconum petierunt, sed minimè obtinére valuerunt. Revertentes autem Legati eundem elegerunt Benedictum sine consensu Imperatoris. Unde Imperator magis irâ exarsit, & civitatem undique gyravit, & in tantam penuriam adduxit, ut modius furfuris venderetur triginta denariis. Coangustati verò Romani Innocentem Benedictum Imperatori tradiderunt, & Domnum Leonem Papam coacti receperunt, spondentes ei & Domino Imperatori super corpus B. Apostoli Petri.*

Porrò electionis, & ordinationis Benedicti V validitas in dubium revocari non potest, licèt coram Legatis Cæsareis, ut Ottonis Imperatoris Constitutio ferebat, consecratus non fuerit; Romani enim, mortuo Jonne XII, cùm viderent, Leonem VIII in locum Joannis contra fas III. *Ejus ordinatio fuit Canonica.*

cros canones depositi ordinatum, non esse legitimum Pontificem, antequam tamen ad novi Pontificis electionem procederent, de electione à se facienda Imperatorem per Legatos monuére, qui cùm Antipapam palam foveret, & libertatem electionis, quæ fuerat fundamentum Constitutionis ab eo datæ, tolleret, Benedictum V eligere, eumque consecrare, Imperatore etiam dissentiente, potuére, ut Ditmarus, qui hoc ipso tempore vivebat, lib. 2 rectè sensit, & ipsemet Otto Imperator innuit; consensit enim, ut restitueretur in Sedem, post mortem Leonis VIII, quod tamen Benedicti mors impedivit. Hæc Annotator Baronii ad annum 999.

IV. *Benedictus PP. Hamburgum relegatur.* Benedictus itaque V in Conciliabulo Romano à Leone VIII Antipapa depositus, ut superius dictum est, Adaldago Hammaburgensi Archiepiscopo ab Ottone Imperatore traditus est custodiendus, ut refert Adamus Bremensis lib. 2 cap. 6. *Reversus autem*, inquit, *Archiepiscopus in patriam, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed ab Imperatore Ottone depulsum, quem ille in Hammaburg custodiæ mancipari præcepit: Archiepiscopus verò magno cum honore usque ad obitum ejus detinuit. Nam vir sanctus, literatusque dicitur fuisse, & qui dignus Apostolica Sede videretur à populo Romano, nisi quòd per tumultum electus est, expulso eo, quem ordinari jusserat Imperator. Igitur apud nos in sancta conversatione vivens, aliosque sanctè vivere docens, cùm jam, Romanis poscentibus, à Cæsare restitui deberet, apud Hamburg in pace quievit. Transitus ejus quarto nonas Julii contigisse scribitur.*

V. *Pestis in exercitu Imp. ob exilium Benedicti PP.* Benedicto Papa Hamburgum relegato, Imperator Romà discessit, sed Dei vindicis pœnam non evasit; nam ut scribit Luitprandus, *tanta exercitum ejus pestis & mortalitas invasit, ut vix sanus quis à mane usque ad vesperam, & à vespere usque ad mane se victurum speraret.* Ditmarus etiam in Chronico lib. 2 pestem immissam ob exilium Benedicti testatur, ut potè injustè depositi. Antea autem scripserat: *Romanorum præpotens Imperator Otto secundus* (sic appellat Ottonem Magnum respectu habito ad ejus avum patrem Friderici, Ottonem pariter nominatum.) *Valentiorem sibi in Christo, Dominum Apostolicum Benedictum nomine, quem nullus absque Deo* (idest præter Deum) *judicare potest, injustè, ut spero, accusatum deponi consensit, &, quod utinam non fecisset, exilio ad Hamaburg. relegari præcepit.* Iniquam certè fuisse sanctissimi hujus Pontificis depositionem, ex eodem Ditmari Chronico constat; in eo enim lib. 3 scribit apud Baronium anno 999: *Raco* electus Bremensis Episcopus *jussu dilecti senioris sui*, nempe Ottonis tertii Imperatoris, *ossa supradicti Papæ Benedicti, sicut ipse prælocutus est, de Hamburg Romam reduxit. Namque pater venerabilis, Dominus, inquam, Apostolicus, dum in exilio esset in Christi servitio studiosus, & adhuc Aquilonaris hæc pars optata pace gauderet: hic, inquit, fragile corpus meum debet resolvi; & post hæc omnis ista regio gentili gladio desolanda, ferisque inhabitanda relinquetur, & ante translationem meam non videbit indigena pacem firmam; quandocumque verò domi resideo, Apostolica intercessione, paganos quiescere spero.* Quæ omnia, ut prædixit Sanctus Pontifex, esse secuta legitur in eodem Ditmari Chronico.

Ex his patet Benedictum Papam Hamburgi obiisse anno nongentesimo sexagesimo quinto. Sed quoad diem mortis nihil ex Antiquis erui potest, solus Adamus Bremensis laudatus scribit transitum ejus contigisse IV Nonas Julii. Quod autem spectat ad tempus, quo sedit usque ad depositionem, certum est errare Marianum Scotum, & Auctores Catalogorum, qui volunt eum sedisse menses duos, & dies quinque, cùm constet eum electum post diem 14 Maji, Joannis XII emortualem, & depositum die 23 Junii ejusdem anni nongentesimi sexagesimi quarti. Ossa ejus, ex mox dictis, jubente Ottone III Imperatore, Hamburgo Romam reducta sunt; in quam verò Ecclesiam sacra hæc pignora delata fuerint, hactenus incompertum. VI. *Benedictus PP. ad Deum transit.*

JOANNES XIII *Pontif. CXXXV.*

Anno Domini DCCCCLXV.

I. *Joannes XIII fit Papa.* LEone VIII Antipapa, ineunte circiter mense Martio anni nongentesimi sexagesimi quinti demortuo, *Legati Romanorum, Azo videlicet Protoscriniarius, & Marinus Sutriensis Ecclesiæ Episcopus Imperatorem pro instituendo, quem vellet, Romano Pontifice in Saxoniam adeuntes, honorificè suscipiuntur, & remittuntur, & Otgerus Spirensis Episcopus, & Linzo* (alii legunt Luitprandus) *Cremonensis Episcopus cum iisdem Romam ab Imperatore diriguntur. Tunc ab omni plebe Romana Joannes Narniensis Episcopus eligitur, Sedique Apostolicæ Pontifex intronizatur*, inquit Continuator Reginonis. Romani petierunt quidem, ut Benedictus V in Sedem

restitueretur, & Otto Imperator consensum præbuerat, ut supra ex Adamo Bremensi diximus; sed cùm inter hæc Benedictus objisset, Joannes, natione Romanus, ex patre Joanne Episcopo, Narniensis & Ipse Episcopus, inthronizatus est, & coronatus Pontifex hujus nominis XIII, die prima mensis Octobris, quæ eodem anno nongentesimo sexagesimo quinto cum dominica concurrebat. Ughellus Tomo I Italiæ Sacræ scribit, hunc Pontificem antea appellatum fuisse Sergium, sed refellitur ex Luitprando lib. 6, cap. xr, ubi ait, eum Joannem dictum, & Joannis XII legatione functum apud Ottonem Imperatorem.

II. *Roma pellitur.* Statim ac Joannes XIII Pontificatum suscepit, *majores Romanorum elatiore animo quàm oporteret insequitur, quos in brevi inimicissimos & infestos patitur. Nam ab Urbis Præfecto & quodam Rotfredo comprehenditur, & Urbe expulsus in Campania custodiæ mancipatur*, subdit Continuator Reginonis, cui refragari videtur Leo Ostiensis innuens Joannem Papam non custodiæ mancipatum, sed à Pandulpho Principe Capuano honorificè receptum; libro enim 2 cap. 9 scribit: *Joannes Papa Româ pulsus exilio Capuam venit, & à memorato Principe Pandulpho rogatus, tunc primùm in eadem civitate Archiepiscopatum constituit.* Hermannus Contractus Joannis Papæ reditum Romam malè quidem refert ad annum 969, sed rectè scribit, eum *per decem & amplius menses* in Campania afflictum fuisse, qui ideo Romam reversus est circa finem anni nongentesimi sexagesimi sexti.

III. *Capuam Metropolim dicit.* Joannes Pontifex in Campania existens, ad preces Pandulphi Principis Capuani, Capuam urbem Metropolica dignitate exornavit, ut ex laudatis Leonis Ostiensis verbis manifestum est. Sirmondus quidem in ea, quam contra Salmasium scripsit *Adventoria* existimat, jam inde à Constantii Imperatoris temporibus Capuam fuisse Metropolim. Verùm, ut Cantelius in Historia Metropolitanárum urbium parte 3 dissert. 2 cap. 5, aliique observarunt, ejus rationes evincunt tantùm, Capuam fuisse Metropolim in ordine civili, non verò Ecclesiastico. In eo tamen fallitur Cantelius, quòd scribit anno tantùm nongentesimo sexagesimo octavo eam urbem à Joanne XIII Metropolica dignitate auctam, id enim ex citatis Leonis Ostiensis verbis, quibus innititur Cantelius, refellitur, ut legere est in Baroniana Critica ad annos 965, & 968.

IV. *Legatum in Poloniam mittit.* Licèt Sanctus Andreas Apostolus Scythiam Europæam, cujus appellatione universus Septentrio continetur, primus ex Achaja, Istro transmisso, ingressus, revelatæ à Christo veritatis lumen in Poloniam intulerit, ad Pontificatum tamen usque Joannis XIII, annumque 965 nullus erat in Polonia, qui publico nomine religionem Christianam palam profiteretur, ut ostendit Stanislaus Lubienskius Episcopus Plocensis in *Vitis & Serie Episcoporum Plocensium*, ubi de initiis fidei in Poloniam introductæ differit. Anno autem 965 *Miecislaus*, seu *Miesco* Poloniæ Dux à Christianis subditis suis, qui jam tum frequentes etiam ex Primoribus, fidem Christianam colebant, persuasus, primus se Christianum Principem esse, palam professus est, accepta eorumdem suasionibus, in uxorem Dambrouca Boleslai Bohemiæ Regis seu Ducis filia. Ubi ista tam læta Joannes Pontifex accepit, ad Miesconem Legatum misit Ægidium Tusculanum Episcopum, qui Ducem ac gentem in fide confirmaret, & ut Episcopales Sedes in Polonia constituerentur, ut testatur Chromerus in Historia Polonica. Licèt autem plures Episcopatus tunc instituti fuerint, Annotator tamen Baronii observat, Guesnam non fuisse erectam in Metropolim ante annum millesimum, & usque ad illud tempus, tam eam, quàm Cracoviam, aliasque Sedes Episcopales hoc tempore erectas, Archiepiscopo Moguntino subjectas fuisse, quidquid in contrarium dicant Polonicarum rerum Scriptores.

V. *Romam redit.* Anno nongentesimo sexagesimo sexto Otto Imperator Romam profectus est, ut testantur Continuator Reginonis, Lambertus Schasnaburgensis, & Chronographus Hildesheimensis. *Tunc Romani*, inquit Reginonis Continuator, *Imperatoris metuentes adventum, Rotfredo jam mortuo, è custodia, qua tenebatur, Joannem Apostolicum absolvunt, & veniam pro malis, quæ ei ingesserant, poscentes, in locum & sedem suam illum restituunt.* Romam itaque rediit Joannes XIII sub finem ejusdem anni, quo & Imperator Romæ Natalem Domini celebravit, *& excepto Præfecto Urbis, qui aufugerat, tredecim ex Majoribus Romanorum, qui auctores expulsionis Domini Joannis Papæ fuerant, suspendio necare jussit*, ut habet idem Continuator ad annum 967 quem à die nativitatis Christi anni 966 exorditur, ut alibi diximus.

VI. *Ravennæ Concilium celebrat.* Imperator Româ anno 967 subdit, idem Auctor, *progrediens per Spoletum, Ravennam adiit: ibique Pascha celebrans cum Domino Joanne Papa, plurimos ex Italia & Romania Episcopos coadunavit, & habita Synodo multa ad utilitatem Sanctæ Ecclesiæ adinvenit, & Apostolico Joanni urbem & terram Ravennatium, aliaque complura, multis retro temporibus, Romanis Pontificibus erepta, reddidit, eumque inde Romam cum magna lætitia remisit.* Cùm enim Berengarius & Adalbertus ejus filius Italiæ Reges Exarchatum Ravennatensem, & alia plura Ecclesiæ Romanæ abstulissent, &

ea

ea reddi jam jussisset Otto Imperator anno nongentesimo sexagesimo secundo, eam restitutionem jam ante factam confirmavit. Habita est hæc Synodus Ravennatensis in causa Ecclesiasticæ disciplinæ, in eaque Heroldus Salisburgensis Archiepiscopus, qui Ecclesias expoliaverat, thesaurum Paganis erogaverat, seque eis in Christianorum necem & deprædationem junxerat, adversùs Imperatorem perduellis, qui licèt ob facinora excæcatus, & à Pontificibus Romanis Joannis XIII Decessoribus depositus, sacris adhuc operabatur, excommunicatus est; & Fridericus in ejus locum electus, confirmatus est. Hic Heroldus idem est cum Gerardo, de quo in Agapeto II locuti sumus.

VII. *Magdeburgum Metropolica dignitate ornat.*

In eadem Synodo Ravennæ celebrata, vel in alia ibidem anno nongentesimo sexagesimo octavo coacta, uti Auctor Criticæ Baronianæ ostendit, Archiepiscopatûs Magdeburgensis institutio facta, & Adelbertus, Monachus cœnobii Sancti Maximini Trevirensis, Archiepiscopus Magdeburgensis dictus est, quem Romam pro Pallio à Joanne XIII suscipiendo direxit Otto Imperator, ut testantur duo Chronographi Magdeburgenses, quorum unus à Meibomio editus, alter verò adhuc ineditus est. Hæc posterioris verba: Otto Imperator Adelbertum *Romam pro pallio à Domno Papa suscipiendo direxit. Domnus autem Papa Joannes illius nominis XIII, & priùs Narniensis Episcopus, justis petitionibus annuens, nihilque tarditatis impendens privilegio Apostolicæ auctoritatis eum dignum Archiepiscopum decernens .... pallium ad missarum solemnia celebranda dedit anno Dominicæ Incarnat. 968, Indictione 12, 15 Kal. Novemb. hoc est in festivitate Sancti Lucæ Evangelistæ, anno Pontificatûs ipsius domni Joannis universalis Papæ quarto.* Idem habet prior Chronographus, qui addit, Joannem Papam sanxisse Adelbertum *in ordine Ecclesiastico primatum habere omnium Ecclesiarum, Archiepiscoporum, qui in Germania sunt ordinati, in Gallia quoque Coloniensi, Trevirensi Archiepiscopis per omnia bonore similem esse, &c. Præterea statuit eum esse Metropolitanum totius ultra Salam & Albiam Slavorum gentis tunc ad Deum conversæ, vel convertendæ, & ut secundùm desiderium Imperatoris, in his civitatibus, in quibus olim barbari ritûs maxima viguit superstitio, idest, Cizi,* (vulgò Zeits) *Misni* (vulgò Meissen) *Mersburg, Brandeburg, Pornam* (seu Poznan) *in honorem Domini Episcopia fundarentur, quorum Pastores secundùm canonicam auctoritatem Magdeburgensi Episcopo fidem & subjectionem debendo sociarentur.* Quibus tamen ex verbis malè quis colligeret, omnes illos Episcopatus post Magdeburgensem fundatos, cùm Episcopatus Brandeburgensis circa annum 937 institutus esset, ut habet Ditmarus lib. 3 pag. 32.

VIII. *Ottonem filium Ottonis Augusti Romam vocat.*

Continuator Reginonis, postquam mentionem fecit prioris Concilii Ravennatensis anno 967 congregati, subdit: *Interea Papa Joannes & Imperator Regi Ottoni* (Ottonis Augusti filio Germaniæ Regis) *literas invitatorias miserunt, & ut cum ipsis ad Natalem Domini Romæ celebrandum festinaret, jusserunt. Tunc Rex pro disponendis regni negotiis ante suum in Italiam iter, Wormatiam venit, ibique in primo suo Placito, Deo propitio, plurima futuræ prudentiæ simul & clementiæ indicia præmonstravit......... Domino Imperatore in Italia commorante Legati Nicephori Græcorum Imperatoris Ravennæ ad eum venerunt, honorifica secum munera ferentes, & pacem ab eo vel amicitiam postulantes. Quibus honorabiliter susceptis, decenterque remissis Dominus Imperator Nuncium suum eidem Græcorum Imperatori, pro conjungenda in matrimonium suo filio Regi Ottoni privigna ipsius Nicephori, filia scilicet Romani Imperatoris* (nempe Junioris, mariti Theophanonis, quam post illius mortem Nicephorus duxerat) *Constantinopolim dirigit: qui iterum eodem anno ante Natale Domini ad Imperatorem revertitur. Eodem anno, intrante Septembri mense, Otto Rex Romam iturus decenti se comitatu egressus, memoriam Sancti Michaelis in Augusta civitate celebravit.* Quibus verbis Auctor ille Continuationem suam absolvens, de Ottone Juniori in consortium Imperii à patre adscito verba facere non potuit.

IX. *Eum coronat Imperatorem.*

Sed Ottonem Juniorem Germaniæ Regem eodem anno 967 in Christi Natalitiis à Joanne Papa coronatum esse Imperatorem asserit ipsemet Otto senior in literis, quas scripsit ad Germanos, quæ referuntur à Witichindo in fine libri 3, & à Baronio anno 968. *Filius noster*, inquit, *in Nativitate Domini coronam à Domino Apostolico in Imperii dignitatem suscepit. Scripta decimo quinto Kal. Februarii in Campania juxta Capuam.* Chronographus Hildesheimensis eam etiam coronationem refert ad annum 967. *Ipse Otto senior*, inquit ad eundem annum, *suscepit eum* (nempe Ottonem filium) *& secum deduxit Romam, commendavitque illum Apostolico Joanni posteriori, ut ab eo Augustalem benedictionem recepisset, ac Imperator Augustus foret appellatus à cunctis, qui eum agnovissent veluti Pater ejus.* Denique Lambertus Schafnaburgensis, & Sigebertus Ottonem II anno 967 dictum Imperatorem disertè scribunt; licèt enim Sigebertus ejus coronationem conjungat cum anno 968, ab aliis tamen non discrepat, quia annum incipit à die Natalis Christi, à quo die ejus Imperii prima epocha deducitur, ut

SÆC. X. JOANNES XIII.

ex pluribus ejus diplomatis constat.

X. *Sororem Bohemiæ Ducis Abbatissam consecrat.*

Sancto Venceslao Bohemiæ Duce anno circiter 938 opera Drabomiræ matris, fœminæ in Christianos immanissimæ occiso, Boleslaus ejus frater, qui ambitione percipiendi principatûs, illius sceleris causa fuerat, S. Venceslao successit. Huic Boleslao, cui cognomen erat *sævus* anno 967 Boleslaus cognomento *Pius* successit *vir Christianissimus*, *fide Catholicus*, *pater orphanorum*, *defensor viduarum & Clericorum & peregrinorum*, *præcipuusque Ecclesiarum fundator*, ut legitur in Chronico Magdeburgensi MS. ad annum 967, à quo non dissentiunt Æneas Sylvius in Hist. Bohem. cap. 15, & seq. Dubravius in Hist. Bohem. lib. 5, & Cosmas Pragensis in Chronico Bohem. Chronographus verò Magdeburgensis pergit. *Hujus fuit soror nomine Mlada, virgo sacra, literis erudita, quæ cùm orationis gratia Romam venisset, & à Papa Joanne XIII hujus nominis benignè suscipitur, ibique aliquandiu degens, monasticis disciplinis imbuitur. Dehinc Papa Consilio Cardinalium, imò volens novæ Ecclesiæ subvenire, consecrat eam Abbatissam, mutato nomine Mariam, dans ei Sancti Benedicti Regulam & Abbatialem virgam. Quæ Pragam rediens, à fratre suscepta, ei obtulit literas Apostolici.*

XI. *Scribit ad eundem Ducem pro institutione Pragensis Episcopatus.*

Joannis Papæ literas *Boleslao Catholicæ fidei alumno* inscriptas recitat Mabillon. Sæc. V Benedictino pag. 833 ex eodem Chronographo, in quibus inquit Pontifex: *Annuimus & collaudamus, atque incanonizamus, ut ad Ecclesiam Sancti Viti & Sancti Venezlai Martyrum fiat Sedes Episcopalis: ad Ecclesiam verò Sancti Georgii Martyris sub Regula Sancti Benedicti, & obedientia filiæ nostræ Mariæ sororis tuæ, constituatur congregatio Monialium. Verumtamen non secundùm ritum, aut sectam Bulgaricæ gentis, vel Ruziæ, aut Sclavonicæ linguæ: sed magis sequens constituta & decreta Apostolica, unum potiorem ad placitum Ecclesiæ totius, eligas in hoc opus Clericum, Latinis apprimè literis eruditum*. Narrat postea laudatus Chronographus, Ecclesiam Sancti Viti novo Episcopo decretam, ut jussum fuerat à Joanne Papa, & Ecclesiam Sancti Georgii Abbatissæ, Ducis sorori concessam: Dietmarumque Monachum, virum eloquentem ac literatum è Saxonia per Legatos evocatum, à Cleto, Primatibus, & populo Episcopum Pragensem electum, & ad Ottonem Imperatorem missum, ut in Episcopum Bohemis ordinaretur, qui à Willelmo ejusdem Imperatoris filio, Archiepiscopo Moguntino *consecratus, in civitate Praga, modulante Clero & Duce, populoque concinente susceptus, Ecclesias à fidelibus in multis locis constructas consecravit, & multos gentiles baptizavit.*

SÆC. X. JOANNES XIII.

Baronius ad annum 968 num. 93 refert Joannem XIII Papam sacris ritibus Deo consecrasse primariam Lateranensis Ecclesiæ campanam miræ magnitudinis recèns ære fusam, cui nomen Joannis Baptistæ imposuit. *Qui sacer ritus*, inquit, *in Ecclesia perseveravit, ut eo modo, quo ipse usus est, campanæ in Ecclesiis collocandæ, Deo primùm, imposito eis nomine, dicarentur*. Quibus verbis innuere videtur, benedictionem campanarum à Joanne XIII originem duxisse. Verùm Edmundus Martene lib. 2 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 21 observat, signorum seu campanarum benedictionem antiquiorem in Ecclesia esse. In capitulario enim Caroli Magni anni 789 num. 18 ducentis ferè annis ante Joannem XIII, jubetur, *Ut Cloccæ non baptizentur*. Jam itaque Caroli Magni tempore usus campanas benedicendi in Galliis & in Germania invaluerat. Addit Martene antiquos codices MSS. & Egberti præsertim Pontificale, & Gellonense ejusdem Caroli Magni tempore exaratum referre ritus & preces benedictionis, sed nullos veteres codices Ritualium testari nomen alicujus Sancti campanis benedictis impositum fuisse, quod tamen Baronius scribit, testari veteres codices Rituales. Ea porrò benedictio dicitur adhuc baptismus, non quòd revera campanæ baptizentur eo baptismo, qui in remissionem peccatorum confertur: Sed quia præcipuæ, quæ in baptismo puerorum observantur ceremoniæ, in iis benedicendis peragantur, ut lotio, unctio, nominis impositio, quæ non tam baptismum, quàm baptismi signa & symbola repræsentare dicenda sunt. Plura hac de re Edmundus Martene laudatus, & Lazarus Andreas Bocquillot in Tractatu Historico de *Liturgia sacra*, seu de *Missa*, linguâ Gallicâ scripto, ubi de Campanis lib. 2 cap. 6 fusè agit. Legendus pariter Cardinalis Bona, qui ante eos de hac materia scripsit Rerum Liturgicarum lib. 1 cap. 22, ubi observat, campanam in ipsa consecratione alicujus Sancti nomine insigniri, sive ut à ceteris proprio veluti nomine distinguatur, sive quia ad pietatem magis conducere visi sunt primi hujus ritûs institutores, si voce alicujus Sancti plebs ad Ecclesiam convocari diceretur.

XII. *À Joanne XIII Campanarum benedictio originem non sumpsit.*

XIII. *Joannes PP. Cpolim Legatos mittit pro conjugio Ottonis Junioris.*

Eodem anno nongentesimo sexagesimo octavo Otto Imperator, qui anno superiori Legatum Constantinopolim miserat, quem eodem anno reversum ex Reginonis Continuatore diximus, rursùs alium Legatum, Luitprandum scilicet Cremonensem Episcopum, misit ad Nicephorum Phocam Græcorum Imperatorem, nuptiarum etiam causa inter Ottonem filium & Theophaniam Romani Junioris quondam Imperatoris & Theophannonis filiam. Eam legationem

SÆC. X. JOANNES XIII. tionem anno 968 obitam, constat ex ejusdem Relatione ab ipsomet Luitprando Legato scripta, in qua num. LXIV scribit, eo anno diem XX Julii in feriam secundam incidisse, quod contigit anno 968. Ex eadem Legatione, seu legationis Relatione constat eodem tempore à Joanne Pontifice missos etiam Legatos ad eundem Nicephorum Imperatorem pro iisdem nuptiis contrahendis. Omnes illos legatos male ab Orientalibus exceptos refert idem Luitprandus; Græci enim petebant, ut Roma & Ravenna Imperatori suo redderentur, & Romani Pontificis ordinatio coram ejus Legatis fieret. Primum constat, quia Luitprando legato Proceres responderunt: *Si datis quod decet, accipietis quod libet; Ravennam scilicet & Romam, cum his omnibus continuatis, quæ ab his sunt usque ad nos. Si verò amicitiam absque parentela desideratis, Romam liberam esse dominus tuus permittet.* Secundum eruitur ex his verbis; cùm enim Luitprandus dixisset, Ottonem Ecclesiam Romanam ditiorem ac liberiorem reddidisse, è Proceribus unus respondit, idem facturum suum Imperatorem cùm Urbi dominaretur, & coram ejus Legatis Romani Pontifices ordinarentur: *Sed hoc, ait Basilius Parakimomenos, faciet, cùm ad nutum suum Roma & Romana Ecclesia ordinabitur*, respiciens *ad canam, & priscam* consuetudinem, de qua loquitur Anastasius Bibliothecarius in Leone IV, quæ erat quidem nova & recens respectu Imperatorum Occidentis post Imperii renovationem, sed vetus respectu Græcorum, qui à Justiniani Imperatoris tempore jus illud usurpaverant, ut coram eorum Legatis fieret Romani Pontificis consecratio, quod prætensum jus Græci rursùs sibi asserere volebant.

XIV. *Theophaniam ejus conjugem Augustam coronat.* Repulsam itaque passus Otto Magnus à Nicephoro Phoca Imperatore, Theophaniam tandem impetravit à Joanne Tzimisce Nicephori successore, ad quem missi anno nongentesimo septuagesimo ex Occidente legati, ut dicitur in Chronico Flaviniacensi pag. 166, qui novam sponsam deducerent, Coloniæ scilicet Archiepiscopus, ac duo Episcopi, Ducesque complures ac Comites. Anno tamen tantùm nongentesimo septuagesimo secundo Theophania Romam de Constantinopoli venit, ad quem annum Chronographus Hildesheimensis scribit: *Ottoni Imperatori Juniori venit Imperatrix Romam de Constantinopoli XVIII Kal. Maii Octavâ Paschæ.* Theophaniam Ottoni à Joanne Papa sacris ritibus conjunctam, & coronatam Imperatricem testatur Sigebertus ad annum 971. *Otto Imperator*, inquit, *Romæ Ottoni comparatori suo neptem Joannis Constantinopolitani Imperatoris Theophaniam nomine, à Joanne Papa coronatam, in legitimo matrimonio sociavit.* Porrò Theophania dicitur à Sigeberto neptis Joannis Tzimiscis Imperatoris, quia hic Theodoram Theophanonis matris Theophaniæ amitam, uxorem duxerat, ut inquit Ducangius in Familiis Augustis Byzantinis, Familia XIX.

XV. *Beneventanam sedem Archiepiscopalem dicit.* Joannem Papam anno nongentesimo sexagesimo nono Romæ *septimo Kalendas Junii* Concilium celebrasse, habemus ex ejus Epistola Landulpho Archiepiscopo Beneventano data, quæ extat in Appendice Tomi IX Concil. pag. 1238. Celebratum illud præsentibus Ottonibus Imperatoribus patre, & filio, necnon religiosis quamplurimis totius ordinis viris, & hortatu Ottonis Magni cum consensu multorum Præsulum, Joannes Papa in eo Beneventanam cathedram in Metropolim erexit, *interveniontibus Pandulpho Beneventanæ, & Capuanæ urbium Principe, seu Spoleti, & Camertni Ducatûs Marchione, & Duce, simulque Landulpho excellentissimo Principe, filio ejus*. Beneventanæ Metropoli subjecit *Episcopos Sanctæ Agathæ, Abellini, Quintodecimi, Ariani, Asculi, Bibini, Vulturariæ, Larini, Thelesiæ, Alifæ*. In fine legitur: *Scriptum per manum Stephani Scrinarii S.R.E. in mense maii, indictione XII*, quæ anno 969 in cursu erat. Et post subscriptiones Episcoporum: *Datum VII Kal. Junii per manum Gurdonis Episcopi Sanctæ Sylvæ-candidæ Ecclesiæ & Biblioth. Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno Pontific. Domini nostri Joannis XIII Papæ quarto, Imperatoris Ottonis Majoris VII, & Minoris II, Indict. supradicta duodecima, anno Dominicæ Incarnationis 969.* Postea Metropolis Beneventana modò plures, modò pauciores suffraganeos habuit.

XVI. *Pontificalium ornamentorum usum Abbati Metensi concedit.* Ante Joannem XIII non invenimus Pontificalia ornamenta Abbatibus fuisse concessa. Sed Mabillonius in præfatione partis I sæculi VI Benedictini § IV loquens de Pontificalibus ornamentis Abbatibus concessis, ex Spicilegii Dacheriani Tomo V pag. 142 observat, anno 970 Didericum seu Theodoricum Metensem Antistitem à Joanne XIII obtinuisse, ut Abbas Sancti Vincentii Metensis dalmaticâ, & sandaliis uteretur. Postea sandaliorum usum à Leone Papa IX Geruino Abbati Centulensi oblatum, sed hunc, ut insigniter modestus erat, hæc ornamenta recusasse, constare ex ejusdem Spicilegii Tomo IV pag. 597. Eodem Pontifice Leone IX Richarius Abbas Cassinensis Romam profectus, ab eo, teste Chronico Cassinensi lib. 2 cap. 81, privilegium obtinuit *juxta morem prædecessorum suorum*, quo idem Pontifex *usum sandaliorum atque dalmaticæ, necnon & chirotecarum* in præcipuis festis ad Missarum solemnia, tam illi, quàm suc-

cessoribus indulsit. Ex quo constat jam ante Leonem IX Abbatibus Cassinensibus ea Pontificalia ornamenta concessa fuisse. Idem ab eodem Leone tributum est Fulconi Abbati Corbejensi, & Warino Abbati Sancti Arnulphi Metensis, exceptis chirotecis. Quo tempore usus mitræ Canonicis concedi cœperit, dicetur in eodem Leone IX; in Alexandro verò II, quo tempore Abbatibus.

XVII. *Londinense Concilium confirmat.*

Anno nongentesimo septuagesimo primo Londini in Anglia celebratum est Concilium, quod tomo IX Concil. pag. 702 refertur, in quo Edgarus Angliæ Rex confirmavit celeberrima privilegia monasterio Glastoniensi concessa, reservata sibi & hæredibus potestate baculum conferendi Abbati, qui à Monachis eligetur, ut fusè narrat Malmesburiensis lib. 2 de Reg. cap. 8, ubi addit, id confirmatum esse à Joanne Papa XIII: *Inclyto domno Joanni*, inquit, *Papæ, qui Octaviano in regiminis honore successerat, direxit* (nempè Rex Edgarus) *idem chirographum Regiæ liberalitatis, orans, ut & ipse hoc roboraret scripto Apostolicæ auctoritatis: qui benignè directam suscipiens legationem, concordi assensu Romani Concilii sancita ab iis firmavit.* Hæc omnia acta esse anno 971 eruitur ex charta ab Edgaro Rege data, eodem Tomo IX Concil. & à Spelmanno relata ex antiquitatibus MSS. Glastoniensis monasterii, quâ Rex Edgarus privilegia à suis decessoribus concessa confirmat, *Dunstano Doroberneusi*, inquit, *atque Oswaldo Eboracensi Archiepiscopo adhortantibus, consentiente etiam* &c. In fine legitur: *Acta est hæc privilegii pagina, & confirmata apud Londinum communi consilio omnium Primatum meorum anno ab Incarnatione Domini nostri J. C. 971, Indict. XIV*, post subscriptiones verò: *Hanc privilegii paginam Rex Edgarus XII anno regni sui sacro scripto apud Londoniam consilio Optimatum suorum confirmavit. Eodemque anno Joannes Papa XIII hanc ipsam paginam Romæ in generali Synodo auctorizavit: cunctosque potioris dignitatis viros, qui præfuerunt eidem Concilio, confirmare fecit, ad instantiam prædicti Regis Edgari, & beati Dunstani, ac aliorum nobilium præscriptorum. Et ad supplementum firmioris securitatis idem Apostolicus dictum privilegium Apostolica suffulsit auctoritate, cujus hæc est series.* Sequitur postea diploma confirmationis à Joanne XIII emissum.

XVIII. *Mosomense cœnobium Apostolico privilegio munit.*

Adalbero Remensis Archiepiscopus eodem anno nongentesimo septuagesimo primo Monachos in Mosomensi cœnobio, quod est super fluvium Mosam, pro Canonicis collocavit, Legatosque misit ad Joannem Papam, qui literis datis IX Kalendas Maii, anno Pontificatûs sui septimo, Indictione XV, ut in earum fine legitur, cœnobium illud Apostolico privilegio munivit, quod in Concilio in pago Tardunensi apud Montem Sanctæ Mariæ eodem anno, quo dictæ Joannis Papæ literæ datæ sunt, scilicet nongentesimo septuagesimo secundo, mense Majo celebrato, promulgatum est, & decretum Adalberonis de ejusdem cœnobii reformatione & Monachis in eo constitutis confirmatum. Hæc constant ex Sancti Arnulphi Lothariensis adolescentis, Martyrisque Vita, ex literis ejusdem Joannis Papæ XIII, & ex decreto Adalberonis, quæ extant Tomo IX Concil. pag. 705.

XIX. *Moritur.*

Antiqui Romanorum Pontificum Catalogi passim habent Joannem XIII sedisse annos sex, menses undecim, dies quinque. Quare cùm in ejus epitaphio à Baronio relato legatur ejus depositionis dies 8 *Idus Septembris, ab Incarnatione Domini anno 972*, apparet, ordinationem ejus diei primæ mensis Octobris anni nongentesimi sexagesimi quinti rectè à nobis fuisse affixam. In eodem quidem epitaphio dicitur, eum sedisse *annos septem*, sed Auctor illius numero rotundo loquitur. Vitam itaque cum morte commutavit Joannes VIII, die quinta vel sexta Septembris anni 972, postquam sedisset annos sex, menses undecim & dies quinque.

BENEDICTUS VI *Pontif. CXXXVI.*

Anno Domini DCCCCLXXII.

I. *Benedictus VI succedit Joanni XIII.*

ONuphrius Panvinius in Chronico Ecclesiastico, quem Baronius sequitur, post Joannem XIII collocat Donum, & postea Benedictum VI, & Bonifacium VII Antipapam; sed Baronii Annotator observat, huic successioni refragari Sigebertum in Chronico, & antiquiores Catalogos, qui post Joannem XIII exhibent Benedictum VI, quem eodem anno nongentesimo septuagesimo secundo post diem 28 mensis Novembris ordinatum Romanum Pontificem constat ex privilegio ab eo concesso Eldrado Abbati Vezeliacensi, Tomo 3 Spicilegii Dacheriani pag. 463 relato, quod dicitur scriptum *per manum Stephani Nolani Episc. & Scrinarii S.R.E. in mense Novembri, Indict. secunda, datum 4 Kal. Decemb. per manum Joannis Episcopi* (Bi-

[Bibliothecarii] *Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno primo Pontificatûs Domini Benedicti sanctissimi VI Papæ, imperante Domno Ottone à Deo coronato magno Imperatore anno VI indict. II*, qui characteres sunt anni 973, ideoque ordinatus est Benedictus anno 972 post diem 28 Novembris, alioquin eo die, anno 973, non annum primum, sed secundum Pontificatûs numerasset; ex quo & corruunt opiniones Platinæ & Papebrochii, quorum prior scribit vacasse Sedem tantùm dies 13 post mortem Joannis XIII, posterior verò Benedictum VI ordinatum die 22 Septembris anni 972.

II. *Salisburgensi Episc. Apostolicas vices concedit.*

De hoc Pontifice nihil superest præter Epistolam, quam scripsit ad Fridericum Salisburgensem Episcopum, & ejus Comprovinciales, qua ipsi ejusque successoribus vices Apostolicas concedit *in tota Norica provincia, & in tota Pannonia, superiori videlicet & inferiori, quomodo sui antecessores eandem potestatem* ab ejusdem Benedicti *suscepére antecessoribus; ita scilicet ut nulli liceat in præfatis provinciis sibi usurpare pallium, nec Episcopos ordinare, nec ullum officium, quod ad Archiepiscopatum pertinere debet, præter præfatum Archiepiscopum, ejusque successores* &c. Rescidit itaque Benedictus VI privilegium Agapeti II, qui Salisburgensi Archiepiscopo solam Pannoniam Occidentalem attribuerat; Laureacensi verò, utpotè antiquiori, Orientalem Pannoniam, cum aliis Provinciis, ut videre est in ejus Vita. Quod privilegium à Benedicto VII restitutum esse suo loco dicemus. Extat Benedicti VI Epist. Tomo IX Concil. pag. 711, sed sine ullo temporis charactere.

III. *Ecclesia, & Imperii jura tuetur.*

Benedicto VI sedente mortuus est anno nongentesimo septuagesimo tertio, Nonis Maii Otto Imperator hujus nominis primus, cui successit Otto II filius ejus, jam ante à Joanne XIII Imperator coronatus, Ottone II Germanicis, & Francicis bellis, quæ alienissimo tempore exarserunt, implicito, & Regiorum armorum terrore procul admoto, inquit Sigonius lib. 7 de Regno Italiæ, Italici integræ patandæ libertatis avidi, palam grandiores atque alacriores sibi spiritus asciverunt. Nam & varias in populis seditiones excire, & multiplices in Provinciis tumultus conflate, & passim consulatus in civitatibus instituere, & privatas turres in urbibus ædificare cœperunt. Imprimis autem Romæ apertè de antiqua recuperanda libertate tumultuatum. Hunc tumultum Cincius civis Romanus excivit. Hic quod tenere, Joanne XIII sedente, Ottonis senis metu nequiverat, id se evicturum, Benedicto Ecclesiam, Ottone adolescente regnum obtinente ratus, negotium ingens majore animo, quàm consilio iniit: ac anno 974 Benedictum VI jura Imperii atque Ecclesiæ retinentem nactus arripuit, atque in vincula traditum miserè mori coegit.

IV. *Ob id nefariè occiditur.*

Benedictum VI anno nongentesimo septuagesimo quarto nefariè occisum testatur Hermannus Contractus juxta editionem Canisianam, ad eundem annum scribens: *Romæ Benedictus Papa criminatus à Romanis, & Crescentio Theodoræ filio in castello Sancti Angeli custodiæ mancipatus, ibique strangulatus est*. Quantum præcisè temporis federit Benedictus VI incompertum, cùm non constet de mense, & die quibus necatus est. Illud solùm constat Benedictum VII, qui Dono II successit, die 25 mensis Martii anni nongentesimi septuagesimi quinti jam Ecclesiam Romanam gubernasse.

DONUS II *Pontif. CXXXVII.*

Anno Domini DCCCCLXXIV.

I. *Benedicto VI succedit Donus II.*

BEnedicto VI in carcere strangulato *Bonifacius Ferrutii filius Papa ordinatus, & post unum mensem expulsus, Constantinopolim postea petiit*, inquit Hermannus Contractus ex editione Canisii, qui tamen postea errat, scribens Bonifacio substitutum esse Benedictum VII. Expulso enim Bonifacio, non Benedictus VII, sed Donus II Sedem Romanam obtinuit, uti scribunt Marianus Scotus, Sigebertus, & Auctores veterum Catalogorum. Donum Papam, ejusque successorem Benedictum VII, sine Ottonis Imperatoris auctoritate consecratos, scribit Sigonius lib. 7 de Regno Italiæ. Post mortem Benedicti VI, inquit, Romani renovata veteri in Pontificiis Comitiis ambitione, neglecto Leonis IV Papæ decreto, quod Otto Magnus observari jusserat, Pontifices, quos libido tulit, sine Imperatoris auctoritate crearunt. Sed id mihi non omninò probatur; quia Donus II, ipso fatente Sigonio, factione Tusculanorum Comitum, qui à partibus Imperatoris stabant, electus est, & eo mortuo, Otto Imperator, ejusque mater Adelhais sanctum Majolum Abbatem Cluniacensem ad Pontificatum evehere volebant, ut in Benedicti VII vita narrabimus, quod signum est in ejusdem Benedicti ordinatione præsentes fuisse Legatos Imperiales. Sed

quid-

SÆC. X. DONUS II. quidquid hac de re sit, cùm, antiquis monumentis deficientibus, sciri non possit, quibus diebus, ac mensibus, tam isti Pontifices, quàm plures alii hujus sæculi ordinati sint, scire sufficiat Benedicti VI ordinationem post diem 28 mensis Novembris anni 972 contigisse, ideoque tam ejus, quàm Doni II Pontificatum prorogari non posse usque ad diem 25 Martii anni 975, quia eo die, ex infra probandis, jam sedebat Benedictus VII.

II. *Moritur.* Donus II *Benedicto Pontifici suffectus, multæ modestiæ, & integritatis vir fuit: & propterea nulla injuria affectus, neque ignominia notatus: qui tandem moriens in beati Petri Basilica sepultus est*, inquit Joannes Stella, quæ sine dubio desumpsit ex Platina, qui eadem totidem ferè verbis refert: sed neuter nos docet à quo id acceperit. Ceterùm licèt Hermannus Contractus Donum II prætermiserit, cùm tamen Marianus Scotus, Sigebertus, Gotfridus Viterbiensis, & Wernerus Rollewink, Compilatio Chronologica, Platina & Stella eum collocent post Benedictum VI, hæc Romanorum Pontificum successio non videtur in dubium revocanda. SÆC. X. DONUS II.

BENEDICTUS VII *Pontif. CXXXVIII.*

Anno Domini DCCCCLXXV.

I. *S. Majolus Abbas Cluniac. Pontificatum Rom. recusat.* CUm factio Tusculanorum Comitum Bonifacium VII, qui occiso Benedicto VI, Pontificatum invaserat, æquo animo ferre non valeret, & Bonifacius ad resistendum par non esset, post mensem Basilicâ Vaticanâ pretiosis rebus omnibus spoliatâ, Constantinopolim profugit, ut jam in Benedicto VI ostensum est, in ejusque locum ordinatus Donus II eorundem Comitum Tusculanorum factione fultus; cujus mortem cùm accepisset Otto II Imperator, de alio Pontifice ei substituendo cogitavit. Syrus enim Monachus in Vita sancti Majoli Abbatis Cluniacensis lib. 3 cap. 8 ait, Ottonem II voluisse hunc sanctum Abbatem ad Pontificatum evehere: *Non longo post tempore*, inquit, scilicet post expulsionem Saracenorum è Fraxineto, quæ contigit anno 973, *Romana Sede proprio viduata Pastore* (nempè Dono) *idem Dei famulus, Ottonis secundi juncta cum matre prece, Italiam repetere à partibus est coactus Galliæ. A matre tunc, & filio honore susceptus dignissimo, ad culmen Apostolicæ dignitatis precibus impelli cœpit continuatis. Sed cui magis abjectio, quàm ut expeteretur exaltatio, nullatenus ad se promovere potuit sublimitatis ambitio*, &c. *Imperatoris & sanctæ matris iterum precibus alternis ad ipsum flagitatur successibus: cum nobilibus qui adstrant Antistites insistebant, Imperialis quò fieret petitio supplicabant. At ille divina illustratus gratia solerti se studuit excusare prudentia.*

II. *Benedictus VII inthronizatur.* Cùm itaque S. Majolus à Romano Pontificatu ineundo sese excusasset, Otto II missos suos, coram quibus novi Pontificis ordinatio peragenda erat, Romam direxit, eisque mandavit, ut Tusculanorum Comitum partibus faverent, indeque Benedictus, hujus nominis VII, natione Romanus, ex patre David, Sutrinus antea Episcopus inthronizatus & coronatus est Romanus Pontifex, & quidem ante diem vigesimum quintum mensis Martii anni nongentesimi septuagesimi quinti. Id constat ex eo, quòd cùm Otto II monasterii Gemblacensis confirmationem à Benedicto VII petiisset, & obtinuisset, factum est diploma, quod Lambecius Tomo 2 Bibliothecæ Cæsareæ pag. 898 & seqq. ex codice Cæsareo MS. integrum retulit, in cujus fine legitur: *Scriptum per manum Bonifacii Notarii Regionarii, & Scrinarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Martio indictione undecima. Benè valete. Datum VIII Kal. Aprilis per manus Stephani Episcopi & Bibliothecarii sanctæ Sedis Apostolicæ anno Pontificatûs Domini nostri Benedicti sanctissimi septimi Papæ nono, imperante Domino nostro Ottone à Deo coronato magno & pacifico Imperatore, anno decimo sexto, in mense & indictione, quibus supra.* Omnes illæ temporariæ notæ evincunt hoc diploma ab Ottone II impetratum anno 983, die 25 mensis Martii, ideoque & Benedictum VII anno 975 ante eum diem Pontificem consecratum esse; alioquin anno 983 annum Pontificatûs nonum nondum auspicatus esset. Auctor Criticæ Baronii Annalium, qui initium Pontificatûs Benedicti VII ex hoc diplomate eruit, duo alia memorat, unum ex Sæculi V Benedictini pag. 560, & alterum ex Historiæ Provinciæ Bouchei libro 9 pag. 44, ex quorum primo etiam deducit, Pontificatum Benedicti VII inchoandum esse ante diem primum mensis Aprilis, & ex altero ante diem 22 ejusdem mensis anni 975, quæ duo diplomata, superioris à Lambecio relati genuinas esse notas Chronologicas non obscurè indicant.

Ubi Benedictus VII Apostolicam Sedem adeptus est, Synodum celebravit, in qua Bonifacium VII, qui, ut num. I diximus, III. *Bonifacium VII in Synodo Rom. damnat.*

ximus Constantinopolim aufugerat, excommunicationis sententiâ perculit. Id constat ex Epistola Adalberonis Remensis Archiepiscopi, & Stephani Romani Diaconi ad Theobaldum Episcopum Ambianensem, quę extat Tomo IX Concil. pag. 721, in qua Stephanus Benedicti VII Papæ Legatus, & Adalbero in Concilio Remensi congregati, eundem Theobaldum Ambianensem excommunicant, quòd aliàs ab Hugone Pseudo-Episcopo Remensi ordinatus fuisset, & præsenti Synodo Remensi interesse recusasset: *Et quoniam*, inquiunt, *judicio Benedicti VII Papæ in Synodo, qua Bonifacius damnatus est, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus mederi tibi prævalet: velut morbidum & morbosum hircum separamus te à grege Dominico, & ex auctoritate omnipotentis & Sanctæ Mariæ, sanctique Petri Principis Apostolorum, damnamus te & excommunicamus*. Ejusdem Synodi Romanæ à Benedicto VII celebratæ meminit etiam Gerbertus, Remensis Archiepiscopatûs invasor, in Actis Remensis Synodi à se, vel ejus jussu scriptis, cujus verba in Bonifacio VII recitabimus. Eius denique Synodi mentio est in epitaphio Benedicti VII à Baronio anno 984 num. 1 recitato, in quo Bonifacius VII *Franco* vocatur. Ex his patet priùs Synodum hanc Romanam habitam, quàm Remensem, ad quam idem Pontifex Legatum misit dictum Stephanum Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quæ prædictum Theobaldum, jam in Synodo Trevirensi, præsidente Marino Apostolicæ Sedis Legato, anno 948 excommunicatum, secundo anathemate percussit.

IV. *Laureacensis Archiep. literas suscipit.*

Cùm Piligrinus anno nongentesimo septuagesimo primo electus fuisset Archiepiscopus Laureacensis, ægrè hoc tempore ferebat Benedictum VI jura sui Archiepiscopatûs imminuisse in favorem Friderici Archiepiscopi Salisburgensis, ut superius diximus. Benedicto itaque VII Romanam Ecclesiam regente, ad eum scripsit Epistolam à Lambecio lib. 2 Bibliothecæ Cæsareæ pag. 641 & seqq. recitatam, qua Pallium ab eo petens sese excusat à personali accessu ad SS. Petri & Pauli limina, quia inquit, *à Neophyta Ungrorum*, seu Hungarorum, *gente huc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto, sub occasione pacis fiduciam sumpsimus operam exercere prędicationis*. Eum postea docet Hungaros ad Christi fidem suscipiendam dispositos, petit ut ad eos erudiendos mittantur Prædicatores, tandemque Pallium sibi dari, & privilegia Ecclesiæ suæ aliàs concessa confirmari postulat, fideique confessionem mittit. Hæc Epistola extat etiam Tomo IX Concil.

V. *Laureacensi Ecclesiæ antiqua jura restituit.*

Benedictus Papa bis acceptis literis, alias dedit ad Episcopos Germaniæ ibidem extantes, in quibus asserit Piligrinum ad se misisse Presbyteros, & Laureacensis Ecclesię privilegia, quibus continebatur, quòd ætate Pontificatûs Symmachi Papæ, præfata Laureacensis Ecclesia haberetur Metropolis; Salisburgensem autem Ecclesiam abusam esse subjectione Laureacensis Ecclesiæ Pontificatu, cùm tamen Laureacensis privilegia *priora sint Saltzburgensibus*. Et paucis interpositis addit: *Sicut modernis temporibus Sanctę memorię Agapitus Papa* [hujus nominis II] *terminos earundem parochiarum ab invicem distinxit; sic & ipsi diffinimus, ita quoque ut Sancta Saltzburgensis Ecclesia superioris Pannoniæ Episcopos habeat suffraganeos .... sancta autem Laureacensis Ecclesia in inferioris Pannoniæ atque Mæsiæ regiones, quarum provinciæ sunt Avaria, atque Moravia, in quibus septem Episcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, suique Antistites Archiepiscopalem deinceps habeant potestatem*. Deinde addit, se Piligrino Pallium direxisse, atque ei in prædictis provinciis *Apostolicam auctoritatem, & vicem* delegare. Lambecius autem loco laudato observat, eas literas anno 977 datas, ex eo constare, quòd eodem anno Otto II Imperator diploma emiserit, cujus epitomen recitat, quo Metropolitanam Laureacensis Ecclesiæ dignitatem confirmavit, quodque dicitur, *datum III Nonas Octob. anno Domini 977, Indict. 6, anno regni Dn. Ottonis Imperatoris Augusti XVII. Actum in civitate Ratisbona*, qui annus 17 est annus regni Germanici, quod susceperat anno 961, ut suo loco diximus. Porrò Piligrinus ultimus fuit Laureacensium Archiepiscoporum, qui enim anno 992 secundùm antiquum MS. Bibliothecæ Cæsareæ, ei successit, non jam amplius Laureacensis fuit Archiepiscopus, sed solùm Pataviensis Episcopus, & tam ipse, quam omnes successores deinceps caruerunt Archiepiscopali Pallio, inquit idem Lambecius.

VI. *Ecclesiam S. Bonifacii dat Sergio Damasci Episcopo.*

Baronius ad annum 975 refert Saracenos, qui Damascum tenebant, omninò à Christianis dissidentes, ne Joannem Tzimiscem Orientis Imperatorem admitterent, eorum Episcopum Sergium inter alios foras ejecisse. Qui Romam veniens à Benedicto VII Papa benignè exceptus est, reperiensque Bonifacii, & Alexii Basilicam Sacerdotalibus penè officiis destitutam, eamdem à Pontifice petiit, ut sibi liceret eandem cùm Monachis colere, quod & obtinuit, in eaque collegit Monachos, & observantiam monasticam restituit, ubi quatuor annos degit, ibique sancto fine quievit anno Christi 981, ut testis est inscriptio ad ejus sepulcbrum incisa, quam idem Baronius recitat ad annum 977, quo Sergius prædictam Basilicam à Benedicto Papa obtinuit,

SÆC. X. BENEDICTUS VII.

tinuit, ibique licèt Græcus, non Græcos, sed Latinos Monachos instituit, Regulam Benedictinam servantes. In eo postea monasterio Sanctus Adalbertus relicto Pragensi Episcopatu, idem institutum sectatus est, antequam ad Episcopatum redire cogeretur.

VII. *Gisilero Archiep. Magdeburgensi Pallium tradit.*

Sancto Adelberto primo Magdeburgensi Episcopo, de quo in Joanne XIII locuti sumus, anno nongentesimo octogesimo primo ad Deum migrante, Clerus & populus Ochtricum Archipræsulem elegerunt, & Legatos ad Ottonem II in Italia tunc agentem direxerunt, qui ei hanc electionem nunciatent. Hi Gisleri Mersburgensis Episcopi suffragium, qui apud Imperatorem tunc plurimùm valebat, implorantes, legationis suæ secretum ei aperuerunt. Sed Gisilerus Archiepiscopatum Magdeburgensem ab Imperatore postulavit & impetravit, Romamque veniens in Concilio Romano à Benedicto VII Papa ad Sedem Magdeburgensem evehitur, inquit Chronographus Magdeburgensis MS. in Bibliotheca Regia asservatus apud Annotatorem Baronii ad annum 983 num. 7, & seqq. Alter verò Chronographus Magdeburgensis à Meibonio publicatus, asserit, Gisilerum, suscepto à Benedicto Papa Pallio, Archiepiscopatum Magdeburgensem ab Ottone Imperatore, *III Idus Septembris, ut mos exegit*, suscepisse, & *I Kalend. Decemb.* solemni ritu à Clero & populo Magdeburgi susceptum fuisse. Prior autem Chronographus, & Ditmarus lib. 3 scribunt, Gisilerum corruptis pecuniâ Optimatibus, maximèque Romanis Judicibus, Archiepiscopatum obtinuisse rejecto Ochtrico Monacho ac Scolastico Magdeburgensi.

VIII. *Roma contra Simoniacos Concilium celebrat.*

Verùm longe diversa de Gisilero scribit Adamus Bremensis lib. 2 cap. 1. *Apud Magdeburgum quoque*, inquit, *defuncto Pontifice Adalberto, Gesbilarius successit in cathedram, vir Sanctus, qui novellos Winulorum populos doctrina & virtutibus illustravit*. Falsum de Gisilero rumorem sparsum fuisse etiam deducitur ex Epistola Benedicti VII, in Concilio Romano eodem anno 981 congregato data, quam Balusius edidit cap. 10 lib. 6 de Concordia Sacerdotii & Imperii, ex quo translata est in Tomum IX Concil. pag. 1244. Ea enim Epistola adversus ordinationes simoniacas præsente Ottone II, qui eidem Concilio interfuit, scripta, ex qua etiam demonstratur tantum abesse, ut Concilium Romanum, ad quod Gisiletus venit, simoniacis faverit, ut in eo lecta fuerint capitula de Sacris canonibus adversùs simoniacos edita: *Notum esse volumus omnibus*, inquit Benedictus VII, *Catholicis & orthodoxis Archiepiscopis*, &c. *Qualiter Synodum aggregatum est in Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis, ante sacratissimum ejus corpus, unà cum domno Ottone Serenissimo Imperatore Augusto, spirituali filio nostro*, &c. *& ibidem perlecta sunt capitula de sacris canonibus, qualiter liceret Episcopo de sacris ordinibus aliquod sumere præmium*. Recitat postea canonem 2 Concilii Calchedonensis, & canonem 30 Apostolorum contra ordinationes simoniacas, & paulò post ait: *Unde nos, carissimi fratres & dilectissimi filii, solicitè vigilare oportet, qui pastoralem curam in nostris ovibus exercendam suscepimus, ne eas lupinis dentibus lacerandas tradamus* .... *nam si quilibet presbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritûs Sancti ab Archiepiscopo, sive à Metropolitano suo accipere non potuerit, studeat venire ad Sanctam Matrem Romanam Ecclesiam Catholicam atque Apostolicam, & in eadem Episcopalem benedictionem accipiet sine omni simoniaca hæresi*. Falsò itaque tam Ditmarus, quàm Chronographus Magdeburgensis laudati scribunt, Romanos Judices à Gisilero pecuniâ corruptos, ipsisque omnia venalia fuisse. Hæc Epistola nullo temporis charactere insignitur, sed ex morte Adalberti Magdeburgensis Archiepiscopi, quæ anno 981 contigit, rectè deducitur illud Concilium eodem anno congregatum.

IX. *Ad Deum migrat.*

Baronius anno 984 num. 1 refert epitaphium Benedicti VII, ex quo constat, eum ad Christum abiisse die X mensis Julii, indictione 12, postquam Apostolicam Sedem rexisset annis novem. Obiit itaque Benedictus anno nongentesimo octogesimo quarto indictione duodecima notato, post Sedem annorum novem, & aliquot mensium, quos conditot epitaphii negligit. Certè dubium nullum esse potest, quin menses aliquot supra annos sederit, cùm ordinatus fuerit ante diem 25 Martii anni 975, & die decima Julii anni 984 obierit. Catalogi ferè omnes annos novem ei etiam adscribunt; sed Catalogus VIII ex præfixis Criticæ Baronianæ, & Marianus Scotus addunt menses sex; Catalogus verò VII, menses quinque.

JOAN-

JOANNES XIV *Pontif.* CXXXIX.

Anno Domini DCCCCLXXXV.

I. *Joannes XIV fit Pontifex Rom.*

BEnedicto VII mortuo, cessasse Sedem *dies* 20, scribit Marianus Scotus, octavus verò ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, habet *dies quinque*. Sed cùm neuter numerus ad dominicum diem ducat, quo tamen Pontificum Romanorum ordinationes fieri solitæ erant, dies vacationis mendosè descriptos esse oportet. Illud ergo solùm dici potest, breve fuisse interpontificium, quia Ottone II Imperatore, anno 983 defuncto, Imperium vacabat, ideoque expectandi non erant Legati, qui novi Pontificis consecrationi assisterent. In locum itaque Benedicti VII electus est Petrus Episcopus Papiensis, Ottonis quondam II Imperatoris Arcbicancellarius, qui in Pontificatu vocatus est Joannes hujus nominis decimus quartus. Papebrochius in Conatu Chronico-Historico scribit, huic Pontifici mutandi nominis non eam causam fuisse, quæ Octaviano, seu Joanni XII, & Franconi, seu Bonifacio VII, „ sed aliam plenam reverentiæ erga Apostolorum Principem: ob quam etiam successorum nemo, postquam mutandorum „ Pontificibus nominum consuetudo invaluit, Petri nomen sibi arrogare præsumpsit. Est autem res omninò admiratione „ & consideratione digna, quòd cum *Petri* nomen, jam inde à Constantini Magni ætate fuerit Romæ frequentatum, „ [ut constat ex Romanorum Synodorum subscriptionibus] ad hæc tamen usque „ tempora nemini contigerit, cui *Petri* nomen obtigisset, etiam Petri successorem „ fieri in Apostolica Sede; quod nescio an „ mero casui possit adscribi. Ita Papebrochius.

II. *A Bonifacio VII. incarceratur, & occiditur.*

Hermannus Contractus juxta editionem Henrici Canisii de Joanne XIV scribit: *Sedit mensibus* 8, *cumque Bonifacius Verrucii filius, priùs, relegato Benedicto, malè ordinatus, de Constantinopoli, quò fugerat, reversus, comprehendit, & in castello Sancti Angeli relegatum, fame, &, ut perhibent, veneno enecuit, ejusque Sedem CXL Papa invasit*. Baronius refert ejusdem Joannis XIV epitaphium, quod ait extare in Basilica Sancti Petri, in cujus fine legitur: *Subjectis placidus, pauperibusque pius. Defunctus est Joannes Papa mensis Augusti die* 20. Illud tamen epitaphium non refertur à Romano Canonico, quod signum est ejus tempore non extasse. Sed si illud monumentum genuinum fit, Joannes XIV per menses quinque & amplius *squallore carceris affectus*, ut verbis utar Gerberti Remensis sedis invasoris in sua Synodo Remensi, peremptus est à Bonifacio VII, vel, ut loquitur Hermannus Contractus laudatus, *fame, aut, ut perhibent veneno* necatus est; nam, ex mox probandis in Bonifacio VII, hic mense Martio anni nongentesimi octogesimi quinti jam Romanam Sedem invaserat, ideoque eo mense in custodia detinebatur Joannes XIV, in qua mortuus est die 20 Augusti ejusdem anni juxta illud epitaphium. Sedisse autem Joannem die 22 mensis Februari anni 984, constaret ex institutione sodalitii plurimorum Sacerdotum pro animabus defunctorum instituti tempore *Dom. Joannis XIV Pap. mense Februarii die* 22 *indict.* 12, *anno Domin. Incarnat.* 984, si illud monumentum, quod eo anno refert Baronius, legitimum esset; sed cùm eo anno, die tantùm 10 Julii obierit Benedictus VII, ut legitur in ejus epitaphio ab ipso etiam Baronio relato, magna mihi suspicio est, hoc monumentum, quod Baronius scribit adhuc extare in Diaconia SS. Martyrum Cosmæ & Damiani, longe post hæc tempora ab aliquo Chronologiæ Pontificiæ imperito exaratum fuisse. Illud itaque solùm certò constat, Joannem XIV post diem 10 Julii anni 984 Pontificem creatum, & mense Martio anni nongentesimi octogesimi quinti jam à Bonifacio Sede dejectum, & in S. Angeli castello inclusum, quod ultimum mox probabitur.

BONIFACIUS VII Antipapa.

Anno Domini DCCCCLXXXV.

I. *Bonifacius VII. Rom. Sedem tyrannicè occupat.*

BEnedicto Papa hujus nominis VI, anno 984 in castello Sancti Angeli custodiæ mancipato & strangulato, Bonifacius, natione Romanus, Ferrutii filius, antea dictus Franco, S. R. E. Diaconus, ejus loco ordinatus est Romanus Pontifex; sed cùm post mensem unum expulsus fuisset, Constantinopolim petiit, Vaticanâ prius

SÆC. X. BONIFACIUS VII. Basilicâ pretiosis rebus omnibus spoliatâ, in ejusque locum ordinatus est Donus II, ut superius ostendimus. Dono II mortuo, consecratus est Benedictus VII, cui anno 984 Joannes XIV successor datus. Cùm verò Otto II mense Decembri an 11 983 obiisset, idem Bonifacius, *priùs relegato Benedicto*, hujus nominis VI, *malè ordinatur, de Constantinopoli, quò fugerat, reversus* Joannem XIV *comprehendit, & in castello Sancti Angeli relegatum, fame, & ut perhibent, veneno necuit, ejusque Sedem CXL Papa invasit*, inquit Hermannus Contractus juxta editionem Canisii ad annum 985. Bonifacium jam mense Martio ejusdem anni Sedem Romanam denuò invasisse, demonstrant chartæ, quarum mentionem facit Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn. pag. 629. Ait enim in Archivio Ecclesiæ Ravennensis reperiri multas tabulas datas *anno nongentesimo octogesimo quinto à partu Virginis, qui annus ibi primus Bonifacii Pontificis Maximi indictione 13 scribitur, Idibus Martii*, ideoque die 15 Martii illius anni Bonifacius VII Romanam Sedem occupabat.

II. *Duæ ejus invasiones.* Prioris Bonifacii invasionis præter Hermannum Contractum in Doni II Vita, & numero superiori à nobis laudatum, meminit Gerbertus Remensis Archiepiscopatûs invasor in Actis Remensis Synodi à se, vel suo jussu scriptis: *Succedit Romæ*, inquit, *in Pontificatum horrendum monstrum Malefacius* (ita Bonifacium VII appellat) *cunctos mortales nequitia superans, etiam prioris Pontificis* (nempe Benedicti VI) *sanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna Synodo damnatus est*, à Benedicto scilicet septimo. Secundæ itidem ejus invasionis meminit idem Gerbertus scribens, eum *post obitum divi Ottonis II, insignem virum Apostolicum Petrum, Papiensis Ecclesiæ priùs Antistitem*, dictum *Joannem XIV, data Sacramentorum fide, ab arce Urbis* dejecisse, deposuisse, & *squallore carceris affectum* peremisse.

III. *Repentina morte interiit.* Sed duorum Pontificum crudelissimus interfector Bonifacius, Petri cathedram diu tyrannicè non occupavit; nam post aliquot menses, ultore Deo punitus repentina morte interiit, de quo hæc refert Baronius ex veteri Pontificum Romanorum Vaticano codice: *Repentina morte interiit, & in tantum eum odio habuerunt sui, ut post mortem cæderent eum, et lanceis vulnerarent, atque per pedes traherent, nudato corpore, usque ad Campum, qui est ante caballum Constantini* (ita tempore illo vocabatur equestris statua Marci Aurelii Antonini Imperatoris) *ibi projecêre eum, atque dimiserunt. Tunc manè venientes Clerici, & videntes eum ita turpiter & cum dedecore jacentem cæsum & lanceatum, collegerunt & sepelierunt.* Cæsar Rasponus de Basilica Lateranensi lib. 1 cap. 18 inquit, in eadem Basilica jacere Bonifacium septimum, sed incerto loco; quia tumulus, vel in ædis incendio consumptus, vel aliò translatus est. In eodem codice Vaticano legitur, Bonifacium sedisse menses quatuor: Gotfridus verò Viterbiensis, Joannes Stella, & quidam alii menses sex ei tribuunt; sed cùm historia Pontificia hujus temporis adeò sit confusa, scire sufficiat, post ejus mortem, Joannem Roberti filium fuisse electum, & post hunc Joannem XV, qui mense Decembri anni nongentesimi octogesimi quinti jam legitimè sedebat, ut mox ostendetur. Hunc porrò Bonifacium, licèt Antipapam, hujus nominis septimum vocavimus, quia Bonifacii Pontifices post hunc sequentes, se appellaverunt, primus quidem Bonifacius VIII, & posterior Bonifacius IX.

JOANNES filius Roberti, Electus.

Anno Domini DCCCCLXXXV.

I. *Joannes filius Roberti eligitur Papa.* JOannem Roberti filium ante Joannem XV electum fuisse Romanum Pontificem nos dubitare non sinunt Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis, & plures antiqui Catalogi, qui inter Benedictum VII & Joannem XV, duos alios Pontifices Joannis nomine appellatos exhibent; & Joanni Roberti filio, sicuti & Marianus Scotus menses quatuor assignant. Certè Chronicon Malleacense, seu Sancti Maxentii, ad annum usque 1134 perductum, quod extat Tomo 2 Bibliothecæ Labbei ex codice MS. descriptum, rem extra controversiam ponere videtur, licèt in anno fallatur: postquam enim de rebus anno 983 gestis verba fecit, subdit: *Sequenti anno tres Apostolici apud Romam mortui sunt*, Joannes scilicet XIV, Bonifacius VII, & Joannes filius Roberti, qui omnes anno 985 obierunt, quod Chronographus ille tanquam rem notatu dignam observavit. Ex quibus successio Pontificum à nobis repræsentata confirmatur; cùm præsertim ex dicendis constet, Joannem XV eodem anno 985 mense Decembri jam Pontificatum obtinuisse.

II. *Non est dicendus Joannes XV.* Iste Joannes ab Hermanno Contracto, Joanne Stella, Baronio, aliisque quibusdam

SÆC. X. JOANNES ELECTUS

dam prætermissus, in quibusdam Catalogis Joannes XV vocatur. Sed cùm ex pluribus chartis alterius Joannis, qui ei successit, constet hunc sese in iis Joannem XV appellasse, apparet vel Joannem Roberti filium fuisse tantùm electum, non consecratum, vel verum Pontificem non fuisse, & consequenter nec Joannem XV appellandum esse, ne turbetur Chronologia, ad quam ejus notitia pertinet. Quod in causa fuit cur ejus meminerimus, licèt inter Romanos Pontifices numerandus non sit, sicut Stephanus Electus, quem memorat Anastasius Bibliothecarius, quamvis eum non numeret inter Romanos Pontifices, ut suo loco diximus. Quod porrò dicitur à quibusdam eum sedisse menses quatuor, parum verosimile videtur; incredibile enim est, eum per quatuor menses Sedem Romanam occupasse, & tamen consecratum non fuisse. Sed quidquid hac de re sit, si ordinatus fuit, dicendum est, ejus ordinationem non fuisse canonicam, ideoque ejus successorem vocasse se Joannem XV, eumque è numero Pontificum exclusisse.

SÆC. X. JOANNES ELECTUS.

JOANNES XV *Pontif. CXL.*

Anno Domini DCCCCLXXXV.

I. *Joannis XV Pontificatus epocha.*

POst Bonifacii VII interitum, & mortem Joannis, filii Roberti, alter Joannes, natione Romanus, ex patre Leone Presbytero, de Regione Gallinæ Albæ, dictus est Romanus Pontifex hujus nominis XV, ordinatus mense circiter Decembri ejusdem anni nongentesimi octogesimi quinti, quod demonstrat ejus Epistola de confirmatione bonorum & possessionum monasterii Cuxanensis in Catalaunia siti, quam ex chartulario ejusdem monasterii eruit Baluzius in Appendice Marcæ Hispanicæ pag. 934, quæ his verbis desinit: *Scriptum per manus Stephani Notarii Regionarii, & Scriniarii Sanctæ Sedis Apostolicæ in mense Decembrio, indictione XIV,* quæ Kalendis Septembris anni 985 inchoata est. Rubeus præterea in Hist. Ravenn. lib. 5 pag. 269 Joannem Archiepiscopum Ravennensem *anno secundo Pontificatûs Joannis quinti decimi mense Decembri, indictione XV*, quædam Prædia jure emphyteutico locasse asserit, anno scilicet 986: si ergo mense Decembri illius Christi anni, secundum sui Pontificatûs Joannes XV exorsus erat, certè anno 985 eodem mense jam eum susceperat.

II. *Joannes XV non XVI appellandus.*

Hunc Pontificem dicendum esse Joannem XV demonstratur ex ejus diplomatibus, quorum unum refert Ughellus Tomo I Italiæ Sacræ pag. 134 scriptum in favorem Ecclesiæ Portuensis *per manus Stephani Scriniarii sacri palatii mense Junio. Datum VII Kal. Julii per manus Joannis Episcopi Nepesinæ Ecclesiæ & Bibliothecarii S. Sedis Apostolicæ, anno Pontificatûs Domini nostri Joannis sanctissimi decimi quinti Papæ VII, indictione V*, idest anno Christi 992. Alterum diploma refertur à Baronio, estque pro canonizatione sancti Udalrici Augustensis Episcopi, in cujus fine legitur: *Datum tertio Kalendas Februarias* [sed legendum tertio Nonas Februarias, ut mox constabit] *per manum Joannis Episcopi sanctæ Nepesinæ Ecclesiæ, & Bibliothecarii sanctæ Sedis Apostolicæ anno Pontificatûs Domini nostri Joannis sanctissimi XV Papæ octavo, mense dicto & indictione sexta*, quæ anno 993 Romæ in cursu fuit usque ad kalendas Septembris. Post quæ diplomata dubitare non possumus, quin Joannes iste dicendus sit hujus nominis XV, ideoque quin Joannes Roberti filius è numero Pontificum ab eo expunctus sit.

III. *A Crescentio tyrannidem exercente vexatur.*

Baronius, Auctore nescio quo, ad annum 985 refert, Joannem XV à Crescentio Numentano, qui titulo Consulatûs munitionem Sancti Angeli possidere aggressus est, vexatum secessisse in partes Tusciæ. Sed Crescentium, cognita Pontificis indignatione, qua iratus Ottonem III Germaniæ Regem contra se cum exercitu in Italiam vocabat, honorifica legatione eundem Joannem Pontificem accersisse & redire rogasse; & Joanni in Urbem revocato occurrisse omnes, & piis officiis, & obsequiis Christi Vicarium Petri successorem honorasse, seque illi subjecisse, sicque aliquandiu Romanam Ecclesiam tranquilla pace potitam esse. Idem ante Baronium scripserat Joannes Stella, & ex hoc Ciaconius. Joannes autem Stella id sine dubio desumpsit ex Wernero Rollewink in Fasciculo Temporum, nullum enim alium Wernero antiquiorem inveni, qui hæc referat. Sed quidquid sit, certum est falli Sigonium lib. 7 de Regno Italiæ existimantem, Crescentium Numentanum, anno tantùm 993 ingenti favore populi Consulatum adeptum, Urbem turbare cœpisse, & de Imperii titulo sibi adsciscendo cogitasse. Nam anno 989 exeunte, aut ineunte 990, quo Legati Hugonis Francorum Regis, & Episcoporum Galliæ adversùs Arnulphum Remensem Archiepiscopum, ad Joannem XV missi Romam perve-

SÆC. X. JOANNES XV.

venerunt, jam Crescentius tyrannidem exercebat, uti dixerunt Episcopi in Synodo Remensi anno 991 adversus Gerbetum congregata: *Regii, & nostri Legati Romam profecti, & Epistolas Pontifici porrexerunt, & ab eo indignè suscepti sunt. Sed, ut credimus, quia Crescentio nulla munuscula obtulerant, per triduum à palatio reclusi, nullo accepto responso redierunt, quod peccatis nostris exigentibus provenire non est dubium, ut Romana Ecclesia, quæ mater & caput Ecclesiarum omnium est, per tyrannidem oppressa debilitetur.* Ex quo & patet, deceptum Joannem Stellam, quando scripsit, Crescentium & seditiosos Pontificis pedibus provolutos veniam petiisse, *atque ita ad concordiam* redactos, *vitam simili quiete usque in finem* perduxisse. Quæ enim de Crescentio. infra in Gregorio V, & Joanne Placentino Antipapa, dicto Ioanne XVI, narrabimus, demonstrabunt Crescentium usque ad mortem Romæ tyrannidem exercuisse.

IV. *Hamburgensi Archiep. Pallium mittit.*

Adaldago Hamburgensi Archiepiscopo anno nongentesimo octogesimo octavo vitam cum morte commutanti successit Libentius, natione Italus, qui Adaldagum ex Italia redeuntem comitatus erat, ut scribit Adamus Bremensis lib. 2 cap. 19, & seq. Ad Libentium Joannes Papa eodem, vel sequenti anno Pallium misit, eodem Adamo Bremendi teste, qui hunc Archiepiscopum scribit fuisse virum literatissimum, & *in quo nihil reprehensibile vel inimicus possit objicere.* Ejus postea virtutem, abstinentiam, humilitatem, caritatem, aliasque virtutes commemorat.

V. *S. Adalbertum Pragensem Episcopum in suam Sedem redire jubet.*

Diermarus, quem sub Joanne XIII primum Pragensem Episcopum ordinatum diximus, obiit anno nongentesimo octogesimo tertio, in cujus locum subrogatus est Adalbertus; qui anno nongentesimo nonagesimo relicto Episcopatu Romam venit, & in monasterio Sanctorum Bonifacii & Alexii, de quo in Benedicto VII locuti fumus, monachum induit. Sed cùm in eo monasterio integro quinquennio monachi vitam professus esset, Willigisus *Archiepiscopus Moguntinus beati Præsulis gregem sine pastore ire conspiciens, misit Legatos cum literis, per quos Domnum Apostolicum de Sancti viri reditu interpellat*, inquit primus Auctor Vitæ S. Adalberti cap. 25 apud Bollandum ad diem 23 Aprilis, & apud Mabillonium Sæc. V Benedictino pag. 846. *Facta est*, subdit idem Auctor, *Romæ Synodus pro hac causa, & oritur utrimque litigium grande, ex una parte eorum, qui Monachum perdere timuerunt; ex alia eorum, qui pastorem suum cum auctoritate quærerunt. Cùmque invicem diu pugnantibus sententiis utraque pars diu decertaret, tandem dubiam Nunciorum Primas* (qui in alia Vita appellatur *Radla*, ac frater Boleslai Bohemiæ Ducis) *vix promeruit victoriam. Hic ipse Primas frater erat Ducis, cujus terræ, cui exigebatur Episcopus, præfuit. Tum Apostolicus non tam voluntate, quàm jure Dei permotus, talia respondit: Reddimus quod justè quærunt; quamvis de bono patre jam degeneraffeut filii, & dabimus eum hac lege: Si audierint eum, teneant cum Dei benedictione, faciantque sub ipso fructum centuplum: Si autem à consueta iniquitate sua recedere nolunt, hic noster absque periculo sui capitis malorum consortia declinet.* Synodus hæc habita est anno tantùm 994, post quinquennium scilicet à Monachatu Sancti Adalberti, ut ex ejus Vita eruitur, ad quem etiam annum refertur in codice MS. apud Serarium pag. 720, ut notat Mabillonius laudatus pag. 858, ideoque à Joanne XV Papa S. Adalbertus Pragam redire jussus est. Sed cùm Pragam pervenisset, & Pragenses in carnalem partem relaberentur, iterum anno 995 Romam petiit, & in eodem monasterio se recepit, iterum abdicato Episcopatu Pragensi, ad quem denuò redire coactus est anno 996.

VI. *Inter Angliæ Regem & Normanniæ Ducem pacem conciliat.*

Obortâ inter Ethelredum Angliæ Regem, & Richardum Normannorum Ducem controversiâ, Joannes Pontifex anno nongentesimo nonagesimo Leonem Chorepiscopum Trevirensem Apostolicæ Sedis Apocrisiarium creavit, eumque in insulam Britanniæ de pace Legatum misit, cujus solertiâ optatæ pacis fructum retulit. Malmesburiensis lib. 2 de Reg. cap. 10 Epistolæ Joannis Papæ exemplar recitat, ad omnes fideles datæ, in qua Pontifex ait, Leonem cum exhortatoriis ex Urbe magnis viarum intervallis à se missum ad oram Maritimam, *in die Nativitatis Domini* pervenisse *ante conspectum Regis præfati*, consilioque cum eo habito de pace, Legatos ex Anglia datos trajecisse in Galliam, & pervenisse Rotomagum usque *ad Richardum Marchionem*, seu Ducem, ac denique Rotomagi Ethelredum inter, & Richardum pacem sanxisse *Kalendis Martii anno ab Incarnat. Domini 991 indict. quarta.* Hæc Epistola extat Tomo 9 Concil.

VII. *Primus solemnibus canonizationibus dat initium.*

Anno nongentesimo nonagesimo tertio Joannes Pontifex Synodum, exeunte mense Januario, Romæ celebravit, in qua sanctum Udalricum Augustensem Episcopum canonizavit, ut constat ex diplomate canonizationis, quod extat apud Baronium, & eodem Tomo 9 Conciliorum, In cujus fine legitur: *Data tertio Kalendas Februarias* (legendum *tertio Nonas Februarias*, quod deducitur ex ipsomet rescripto Apostolico, in quo legitur pridie Kalendas Februarias Pontificem Romæ Synodum congregasse, ut libellus de Vita & miraculis Udalrici recitaretur; quare si Synodus

dus die ultima Januarii congregata fuit, die antecedenti canonizatio fieri non potuit) *per manum Joannis Episcopi*, & cetera num. 2 à nobis recitata. Et hæc prima est solemnis canonizatio, de qua controversia esse non potest; nam quod ait Baronius, jam tempore Leonis III solemnes Sanctorum canonizationes in usu fuisse, à nobis in ejus Pontificatu rejectum est, & ostensum, hunc sanctum Pontificem Sanctum Suidbertum non canonizasse. Primum itaque indubitatæ fidei monumentum (inquit Mabillonius in Præfatione Sæculi V Benedictini num. XCIX & seq. ex quo excerpemus, quæ de ea materia in medium adduxit) de solemni per Romanum Pon„tificem canonizatione invenimus diploma „Joannis XV, qui in frequenti Episcopo„rum Conventu, ad preces Liutulfi Epi„scopi Augustani, Udalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum album retulit anno 993 (apud Mabillonium erro„re typographi legitur 995) „ Joannis literas damus integras in fine Vitæ Sancti Udalrici.

VIII. *Canonizationis forma.* „Sed fragmentum huc adducere ju„vat ad probandam canonizationis for„mam: *Cùm Conventus esset factus in pa„latio Lateranensi pridie Kalendas Februa„rias, residente Joanne Sanctissimo Papa cum „Episcopis & Presbyteris, adstantibus dia„conibus & cuncto Clero, surgens Reve„rentissimus Liutolfus Augustæ Episcopus, „inquit: Domine Sanctissime præsul, si vo„bis placet & omnibus Episcopis & Presby„teris hîc residentibus, libellus, quem præ „manibus habeo, coram Vobis legatur de „Vita & miraculis venerabilis Udalrici, „Sanctæ Augustanæ Ecclesiæ dudum Episco„pi, & quod libitum fuerit Vobis decerna„tur*. Iis perlectis sanxit Pontifex, *qua„tenus memoria Udalrici jam præfati vene„rabilis Episcopi divino cultui dicata exi„stat, & in laudibus Dei devotissimè per„solvendis semper valeat proficere*. Id ve„rò ea ratione à Liutulfo factum existi„mamus, ut S. Udalrici cultus, quem „ipse in sola Augustensi Ecclesia instituere „poterat, latiùs propagaretur auctoritate „Romani Pontificis, quod alii postea in „religionem verterunt.

IX. *Quædam canonizationes insigniores ante Alexandrum III.* „In Gallia quidem Richardus Cor„bejæ Abbas, missis ad Joannem XX „Legatis, ut scribit Gerardus, Adalhar„di Abbatis elevationem fieri impetravit „anno 1020, quod etiam de Paschasio „Rædberto concessum est anno 1073; in „Alamannia verò Nortpertus Abbas ad „Sanctum Gallum *adminiculante Henrico „Imp. & conjuge ejus Agnete, hoc obtinuit „apud Dominum Apostolicum Clementem se„cundum, recitata Vita beatæ Wiboradæ, „ejusque miraculis, de tamdiu neglecta re „ab ipso Papa redargutus, quatenus ipsam „præeunte Theodorico Constantiensi Episcopo „canonizaret, & pro sancta haberi præcipe„ret, & anniversarium ipsius diei solemni„zandum institueret*, ut scribit Burchar„dus Monachus in cap. 6. Sub hæc Leo „IX anno 1053 Gerardum Tulli-Leuco„rum Episcopum, Sanctis adnumerari præ„cipit, *annuente ac laudante Synodo La„teranensi*, decernens, ut ex hoc sanctus „haberetur, coleretur que ex Kal. Majas „tam Tulli-Leucorum, quàm ubique ter„rarum, sicut ceteri Sancti. Literas Pon„tificias habes ad calcem hujus libri. „Wolfgangum item Ratisponensem An„tistitem eodem honore decoravit idem „Pontifex; cujus item permissu elevatum „est corpus Sancti Bertini, tametsi inter „Sanctos jam honorati, ut in Sæculo III „Benedictino legitur. Refert postea Mabillonius plures alias Sanctorum canonizationes ante Alexandrum III factas, scilicet Petri Anagniensis Episcopi per Paschalem II, S. Hugonis Gratianopolitani Antistitis, & Sturmii Abbatis Fuldensis per Innocentium II, ac S. Henrici Imperatoris per Eugenium III, de quibus, suis locis, sermo erit; quibus addere poterat canonizationem S. Godehardi Hildesheimensis Episcopi ab eodem Innocentio II factam. Ibidem etiam observat tum ex diplomate Joannis XV, tum ex Epistola Udalrici Constantiensis Episcopi ad Callistum II, de qua in hujus Pontificis Vita loquemur, tum ex literis Eugenii III pro canonizatione S. Henrici Imperatoris, examen pro illis canonizationibus in Conciliis generalibus fieri debuisse, & tempore ejusdem Callisti II morem jam receptum fuisse consulendi Sedem Apostolicam super Sanctorum canonizatione. Sed hoc non obstante ante Alexandrum III Metropolitanos antiquum morem quodammodo retinuisse, tum annuendo simul cum Papa Sanctorum elevationi & canonizationi, tum etiam sola auctoritate, utrumque pro Ecclesia sua præstando. Qua de re vide dicenda in Alexandro III.

Arnulphus Lotharii quondàm Francorum Regis filius naturalis anno nongentesimo octogesimo octavo, ab Hugone & Roberto Francorum Regibus dictus est Archiepiscopus Remensis; sed cùm postea ab iis defecisset, ut staret à partibus Caroli Lotharingiæ Ducis, anno Christi nongentesimo nonagesimo Hugo Rex & Remensis diœceseos suffraganei contra eum ad Joannem Papam Legatos misêre, eumque infidelitatis & insignis proditionis reum fecêre, postulantes, ut sibi liceret ei Archiepiscopatum abrogare; non tantùm quia Carolo Urbem tradiderat contra fidei sacramentum, sed etiam quòd contra jus gentium X. *Legatio ad Joannem PP. adversus Arnulphum Remensem Episcopum.*

&

& captivitatis, in qua ipse videri volebat detineri, sub signis Caroli milites collegisset, & vocatus ab Episcopis venire contempsisset. Id constat ex ejusdem Hugonis Regis & Episcoporum literis ad Joannem Papam, quæ extant Tomo IX Concil. Sed, ut num. 3 jam diximus, nullo accepto à Papa responso, in Gallias redierunt anno 991.

XI. *Arnulphus in Synodo Remensi deponitur.*

Cùm itaque Legati illi, qui ad Joannem XV missi fuerant, ut Pontifex in dejectione Arnulphi & in novi Archiepiscopi ordinationem Hugoni Regi & Episcopis Galliarum suffragaretur, Romà re infecta rediissent, Synodum Remensem Rex convocavit, ad eamque captivus ductus est Arnulphus, quia, Lauduno ab Ascelino, seu Adelberone Episcopo Laudunensi, Hugoni Regi tradito, Arnulphus, qui ibi eum Carolo Lotharingiæ Duce agebat, captus fuerat. Habita est Synodus die decima septima mensis Junii anni nongentesimi nonagesimi primi, indictione quarta, ut docet accurata editio Actorum ejus apud Duchesnium Tomo IV pag. 101. Duabus sessionibus, bidui spatio Concilium peractum. Priori consessu in utramque partem causa Arnulphi discussa; & posteriori, cui Hugo, & Robertus Reges interfuere, extortus est ab Arnulpho libellus abdicationis. Post latam in Arnulphum sententiam, successorem illi substitui Gerbertum Hugo Rex postulavit, quòd ejus operâ multis in rebus utiliter usus fuisset, ipseque Roberti filii Regis præceptor extitisset. Gerbertus itaque in Archiepiscopum Remensem inauguratus est reluctante Seguino Senonensi Archiepiscopo, quem aliqui in ejus depositionem consensisse perperam scripsêre; cùm Seguinum eidem restitisse, optimè Baronius probarit, qui & Arnulphi depositionem absque auctoritate Sedis Apostolicæ decretam, nullam fuisse pluribus etiam probat.

XII. *Joannes PP. ejus Judices à sacris abstinere jubet.*

Cùm hæc audisset Joannes Papa, Episcopos, qui in causa Arnulphi Judices sederant, à sacris abstinendos jussit. Quare Remensis Ecclesiæ Archidiaconus, Hugonis Regis & Episcoporum nomine, ad Pontificem missus est, qui scripta Apologetica pro Synodo, & Hugonis Regis, Pontificem ad colloquium Gratianopoli habendum invitantis Epistolam secum detulit. Inter Epistolas Gerberti à Duchesnio ex exemplari Sirmondi editas, trigesimæ octavæ ad Joannem Papam datæ tenor hic est: *Sanctissimo vestro Apostolatus subripi me cutuspiam pervasionis reum videri, dolore vehementer afficior, & totis visceribus ingemisco. Eo quippe animo in Ecclesia Dei hactenus versatus sum, ut multis profuerim, neminem læserim. Non ergo Arnulphi peccata prodidi; sed publicè peccantem reliqui; non spe, ut mei æmuli dicunt, capescendi ejus honoris, testis est Deus, & qui me noverunt, sed ne communicarem peccatis alienis.*

XIII. *Legatum mittit pro restitutione Arnulphi.*

Anno autem nongentesimo nonagesimo quinto idem Joannes Pontifex Leonem monasterii Sanctorum Alexii & Bonifacii Abbatem Legatum in Gallias misit, qui IV Nonas Junii Mosomi (urbs est ad Mosam in Campania sita, vulgò *Mouson*) Concilium habuit, in quo lectis Joannis Papæ literis, Gerbertus auditus causam suam magno ardore prosecutus est, sed à sacris abstinere jussus usque ad Synodum Remensem. Quam Synodum indixit Leo Pontificis Legatus ad Kalendas Julii ejusdem anni. In ea Gerbertus depositus, & Arnulphus sedi suæ restitutus est auctoritate Sedis Apostolicæ. Sed licèt hæc restitutio facta fuerit anno 995, sedem tamen suam non recepit Arnulphus, nisi annis post Leonis Legationem & Synodum Remensem tribus, jam demortuo Hugone Rege, Roberto ejus filio regnante, & Gregorio V Ecclesiam Romanam regente, ut constat ex Aimoino in Vita Sancti Abbonis Floriacensis Abbatis, & ex Abbonis ad Gregorium V Epistola ibidem descripta.

XIV. *Moritur.*

Marianus Scotus, Martinus Polonus, & Auctores Catalogorum unanimi ferè consensu docent, Joannem XV Papam undecimum Sedis annum inchoasse, sed eùm dies ejus emortualis incompertus sit, quot menses ac dies supra annos decem Pontificatum gesserit, divinare potis non est. Baronius quidem refert ex Manlio epitaphium, in quo dicitur Joannem mortuum die septimâ Maji. Sed de hujus epitaphii sinceritate meritò dubitat Papebrochius, tum propter silentium Romani Canonici, Manlio antiquioris atque fidelioris, tum propter alias rationes, quæ apud ipsum legi possunt. Illud ergo tantùm certum, Joannem XV obiisse anno nongentesimo nonagesimo sexto, ut testatur Chronographus Hildensheimensis, ad eum annum scribens: *Indictione* IX *Joannes Papa obiit*. Indictio autem IX in cursu erat anno 996. *Summus ipsis diebus Pontifex* Joannes XV, inquit prior Auctor Anonymus Vitæ S. Adalberti Pragensis Episcopi, qui hoc tempore vivebat, num. 30, *acerrima febre correptus, corpus terræ, animam cœlo, utraque in sua dimisit exordia*. Quæ verba Joannem optimum fuisse Pontificem non obscurè indicant.

XV. *Ejus doctrina, & rei militaris peritia.*

Joannes XV *fuit vir tanto magistratu dignissimus*, inquit Joannes Stella, *utpote imprimis in re militari exercitatissimus, & insigni doctrina clarissimus, quique & nonnulla edidit librorum volumina*. Idem scribunt Sanctus Antoninus, & Wernerus Rollewink in Fasciculo Temporum, Joanne Stella antiquiores: *Iste Joannes*, ait Wernerus, *fuit in armis eruditus, & plures libros*

bros composuit. Idem habet Martinus Polonus: *Hic fuit*, inquit, *in armis eruditissimus, & multos libros composuit*. Cùm itaque omnes illi Auctores, non eruditione tantùm & doctrinâ, sed etiam arte militari Joannem inclaruisse afferant, immeritò veretur Papebrochius, ne Stella pro re literaria malè legerit, Joannem fuisse rei militaris exercitatissimum, quæ nihil, inquit, magnoperè confert ad dignum Pontificem faciendum. Nam præterquamquod Joanni Stellæ suffragantur S. Antoninus, Wernerus, & ipsis antiquior Martinus Polonus, ipse Stella, non in re tantùm militari, sed & in re literaria Joannem exercitatissimum fuisse scripsit, unum enim aliud non excludit; licèt autem rei militaris peritia nihil conferat ad dignum Pontificem, multum tamen confert ad dignum Principem faciendum, & consequenter in laudem cedere potest Romani Pontificis, qui non solùm in spiritualibus principatum obtinet, sed & maximus Princeps est ratione dominii temporalis. Quare Sanctus Leo hujus nominis IX Constantino Monomacho Græcorum Imperatori scribens, de expeditione à se contra Normannos suscepta, ut legere est in ejus Vita à Wiberto conscripta lib. 2 cap. 10, *non tantùm exteriora bona*, inquit, *pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed super impendi ipseque optans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ ipsorum nihil sic expedire ad repressionem contumaciæ, quàm humanam defensionem undecumque attrahendam fore: audiens ab Apostolo; Principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in ira omni operanti malum*. Jam etiam superius vidimus Joannem X Saracenos, totam Italiam, ipsamque urbem Romam devastantes, collectis undique copiis & auxiliis, è Gariliano monte expulisse, quod toti Italiæ & Ecclesiæ mirè utile fuit. De Sancti Leonis expeditione vide dicenda in ejus Pontificatu, & Baronium ad annum 1053 num. 13 & seqq. ubi refellit Petrum Damiani eam reprehendentem. Vide dicenda in Gregorio VII num. 20.

GREGORIUS V *Pontif. CXLI.*

Anno Domini DCCCCXCVI.

I. *Romani Legatos ad Ottonem pro eligendo Pontifice mittunt.*

POst Joannis XV mortem Sedem cessasse diebus 6, tradit Marianus Scotus; sed diuturnius fuisse interpontificium, non obscurè indicat prior Auctor Vitæ Sancti Adalberti Pragensis Episcopi, qui hoc ipso tempore vivebat, apud Mabillonium Sæculo V Benedictino. *Hoc ipso tempore*, inquit Auctor ille num. 30, *iter agit Romam Rex Francorum* (ita Germaniæ Reges sæpe vocati reperiuntur) *Otto tertius pulcri Cæsaris pulcherrima proles, decursis quippe puerilibus annis, cùm jam velut lanugine barbæ floreret, & virtus major annis Imperatoriam sibi exposceret dignitatem. Roma autem cùm caput mundi, & urbium domina sit, sola reges imperare facit; cùmque Principis Sanctorum corpus suo sinu refoveat, meritò Principe terrarum ipsa constituere debet. Summus ipsis diebus Pontifex* (nempe Joannes XV) *acerrima febre correptus, corpus terræ, animam cœlo, utraque in sua dimisit exordia. Rex autem Otto Alpium nives multo milite transmeans juxta sacram urbem Ravennam regalia castra metatus est. Ibi in ejus occursum veniunt Epistolæ cum Nuntiis, quas mittunt Romani Proceres, & Senatorius ordo; primò illius adventum, velut toto tempore paternæ mortis non visum, totis visceribus desiderare, ac debita fidelitate pollicentur exspectare. Deinde in morte domni Apostolici, tam sibi, quàm illis non minimam invectam esse partem incommodorum annuntiant, & quem pro eo ponerent, regalem exquirunt sententiam.*

Erat tum in capella Regis, subdit idem Auctor, *quidam Clericus Bruno, sæcularibus literis egregiè eruditus, & ipse Regio sanguine genus ferens, magnæ indolis, sed (quod minus bonum) multum fervidæ juventutis. Hunc quia Regi (Ottoni) placuit, à majoribus electum, Maguntinus Archipræsul Willigisus, & suus collega Adelbaldus Episcopus adduxerunt Romam. Proinde à Romanis honorificè acceptum ad hoc ordinati Episcopi Apostolico honore promulgarunt*. Quæ omnia intra sex dies vacationis Sedis, quos memorat Marianus Scotus, fieri non potuerunt. Cùm itaque dies ordinationis Brunonis, qui in Pontificatu dictus est Gregorius hujus nominis V, divinari non possit, sufficiat hic annotare, ejus ordinationem peractam esse anno 996, ante diem 31 Maji, quo, ex mox dicendis, Ottonem Imperatorem coronavit, & post diem 28 mensis Aprilis ejusdem anni 996, quod ultimum eruitur ex diplomate, quo privilegium Abbatiæ S. Ambrosii anno 998 confirmavit Tomo IX Concil. pag. 555; ejus enim hæc est subscriptio: *Datum IV Kal. Majas per manum Joannis Episcopi S. Albanensis Ecclesiæ, & Bibliothecarii S. Apostolicæ Sedis, anno, Deo propitio, Pontificatûs domni Gregorii summi Pontificis & uni-*

II. *Gregorius eligitur, & ordinatur.*

versulis quinti Papæ, in sacratissima Sede Beati Petri Apostoli secundo: imperante domino Ottone tertio, à Deo coronato, magno, & pacifico Imperatore, anno II, in mense & indict. supra scripta XI. Scriptum per manus Petri Notarii & Scrinarii S. R. E. in mense Aprili & indictione undecima. Quod si anno 998, die 28 Aprilis, Gregorius secundum Pontificatûs annum adhuc numerabat, certè post eum diem anno 996 primum exorsus erat.

III. *Ottonem III Imperatorem coronat.* Paucis post ordinationem Gregorii Papæ diebus, Otto Germaniæ Rex Romam pervenit, & ab eo coronam Imperialem accepit; laudatus enim Auctor vitæ S. Adalberti, statim post superiora verba scribit: *Superveniens etiam Rex Romano more egregiè accipitur. Deinde magno gaudio omnium Imperatorium attigit apicem. Lætantur cum Primoribus minores civitatis, cum afflicto paupere exultant agmina viduarum, quia novus Imperator dat jura populis, dat jura novus Papa*. Hanc Ottonis tertii coronationem peractam esse in solemnitate Pentecostes, quæ anno 996 concurrebat cum die 31 Maji, docet nos Chronicon Hildensheimense ad eundem Christi annum, *Indict.* IX, Inquit, *Joannes Papa obiit. Unde Imperator in Italia positus, rumore incitatus, præmissis quibusdam Principibus, publico consensu & electione fecit in Apostolicam Sedem ordinari suum nepotem Dominum Brunonem, Ottonis filium, qui Marchiam Veronensem servabat, imposito nomine Gregorii, à quo & ipse proximo solemni Pentecostes Imperator & Patricius consecratur*. Chronographo isti Hildensheimensi, cujus Chronicon extat Tomo 3 Historicorum Francorum desinens anno 1137, major fides videtur adhibenda, quam Chronologo Saxoni MS. qui apud Papebrochium in paralipomenis ad Conatum Chronico-Historicum ait, Ottonem tertium 12 *Kalend. Junii in ipsa Ascensionis Christi festivitate* à Gregorio V Imperatorem consecratum; nam Chronographus Hildensheimensis in omnibus aliis hanc narrationem spectantibus, Auctorem laudatum Vitæ S. Adalberti Pragensis tunc viventem, contestem habet.

IV. *Synodum Romæ celebrat.* Secundus Scriptor Vitæ ejusdem S. Adalberti refert, Gregorium Papam Romæ Synodum congregasse, in qua huic sancto, qui iterum Pragensi Episcopatu abdicato Romam redierat in Monasterium SS. Bonifacii & Alexii, Injunctum fuit, ut ad Episcopatum suum rediret; sed cùm vix adduci posset, ut locum peteret, ubi *animarum fructum* non faciebat, à Gregorio V obtinuit, ut ad externas & incultas gentes sese conferret. Reversus igitur in Germaniam S. Adalbertus, cùm, visione in somnis facta, se martyrem futurum intellexisset, Polonis, Bohemis, & Hungaris fidem annuntiavit, & intra brevissimum tempus multa peregit; In Hungaria Geisam Hungarorum Regem baptizavit, & postea ejus filium, cui Stephani nomen imposuit, tandemque IX Kalendas Maii anno 997 martyrio coronatus est. Ex eadem Synodo Romana Gregorius Papa dedit Epistolam ad Herluinum Cameracensem Antistitem, ejusque successores, in qua narrat se Herluinum Episcopum consecrasse: *Quoniam verò*, inquit, *sicut omnibus penè notum est, interveniente hac re, quæ inter Arnulfum Remensis Ecclesiæ Archipræsulem, & Gerbertum invasorem ejus excrevit, idem prædictus Herluinus præsul, illorum odiis, Remis canonico more consecrari nequivit: ejus consecratio ad Apostolicam Sedem usque ad nos haud injustè pervenit*. Hanc Epistolam, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 1245 in Synodo datam, ac præsente Ottone III Imperatore, docet Balderici Noviomensis Chronicon lib. 1 cap. 3.

V. *In ea non instituti Electores Septem.* Ad hanc pariter Romanam Synodum, & ad Gregorium V Baronius, omnesque Gestorum Pontificalium Scriptores, imò & Conciliorum Collectores referunt institutionem *Electoralis Collegii*, seu Septem Virorum, penes quos solos esset Imperatoris eligendi potestas. Sed silentium omnium Antiquorum usque ad medium sæculum decimum tertium sufficeret ad eam opinionem evertendam, etiamsi aliæ probationes deessent, ex quibus paucas hic afferam. Primò quidem Wippo Presbyter testis ocularus electionis Conradi Salici Imperatoris, quæ facta est anno 1024, in Vita ejusdem Conradi refert summorum nomina sive Pontificum, sive sæcularium Principum, *qui tunc in regnis vigebant, quorum consiliis consuevit Francia* (nempè Teutonica) *Reges eligere*, paulòque post scribit: *Italiam transeo, cujus Principes in brevi convenire ad Regiam electionem* [nempè Conradi Salici, quam describit] *nequiverunt, qui postmodum in urbe Constantiensi cum Archiep. Mediolanensi, & reliquis Principibus occurrentes Regi, sui effecti sunt, & ei fidelitatem libenti animo juraverunt*. Post pauca pergit Wippo: *Supra memorati Episcopi, & Duces, ceterique potentes . . . . . . ne respublica diutius sine Rege nutaret*, &c. *Tandem condicta est dies, notatusque locus, fit publicus conventus, qualem me vidisse antea non memini*, &c. *Inter Moguntiæ confinia, & Wormatiæ locus est, amplitudine planitiei causa multitudinis maximè receptabilis*, &c. *Ibi dum convenissent cuncti Primates, & , ut ita dicam, vires & viscera regni, eis & citra Rhenum castra locabant. Qui dum Galliam à Germania dirimat, ex parte Germaniæ Saxones cum sibi adjacentibus Sclavis: Franci Orientales, Norici, Alamanni convenére. De Gallia verò Franci,*

qui

qui super Rhenum habitant, Ribuarii; Lotharingi coadunati sunt. Refert postea Wippo Conrados duos inter multos, qui eligendi essent, sequestratos: *In his duobus*, inquit, *idest in majori Chunone* (ita Conradum appellat) *& juniore diu pendebat reliqua nobilitas*, &c. *Archiepiscopus Moguntinensis, cujus sententia ante alios accipienda fuit . . . . . . elegit majorem Chunonem suum in Dominum & Regem*, &c. *Hanc sententiam cæteri Archiepiscopi, & reliqui sacrorum ordinum viri indubitanter sequebantur*, &c. *Tunc singuli de singulis regnis eadem verba electionis sæpissimè repetebant*. Hæc fusius ex Scriptore, qui electioni præsens fuit, narrata, ut manifestè constet Conradi Salici electionem, quæ viginti sex circiter annis post Gregorii V mortem facta est, ad solos Septem Electores non fuisse coarctatam, & ipsos etiam Italos ad eam evocatos, ideoque jure suffragii potiros esse, quia nempe Rex Germaniæ, qui eligendus erat, Longobardorum regno præesse debebat.

VI. *Electores VII initio sæculi XII nondum instituti.*

Lotharius etiam Saxonum Dux, mortuo Henrico hujus nominis V absque prole, electus est Imperator ab Episcopis & Proceribus Germaniæ. *Moguntinus enim Archiepiscopus*, inquit Ordericus Vitalis lib. 12 pag. 882, *qui potentia & strenuitate pollebat, providentiaque sua, ne schisma, vel inordinata surreptio Imperii fieret, præcavebat*, EPISCOPOS ET PROCERES TOTIUS REGNI *cum exercitibus suis convocavit, cum quibus und collectis de Imperatore constituendo tractavit. Insignia quidem ab Imperatrice procuraverat ornamenta Imperii, antequam de tanto præsumpsisset negotio fari: Excellentissimi, inquit, Barones, qui adsistitis in hac planicie, me, quæso, solerter audite, & prudenter intendentes his quæ dicam, obedite. Pro commoditate omnium vestrum, & plurimorum, qui non adsunt, laboro . . . . Imperator noster sine prole defunctus est: cui Deo fidelis & devotus, Ecclesiæque filiis utilimus successor sapienter inquirendus est*. Refert postea Ordericus electum esse Lotharium, qui teste Dodechino Abbate in Chronico, *tertio Kalend. Septembris* anni 1125 electus, ac Aquisgrani *Idibus Septembris inunctus* est Germaniæ Rex. Ex quibus destruitur commentum adstruens Septem Electores à Gregorio V in Romana Synodo fuisse institutos.

VII. *Neque initio sæculi XIII.*

Sæculo decimo tertio ineunte Electorum numerus nondum ad septenarium coarctatus erat; Arnoldus enim Lubecensis, qui anno 1209 Chronico suo finem imposuit, ad annum Christi 1208, de Ottonis IV electione loquens, ait: *Indicta est Curia in Halberstad, ubi convenerat maxima pars Prælatorum, & Principum Saxoniæ, & Thuringiæ, nec defuit Herbipolensis Chonradus. Omnes igitur Principes, qui convenerant, unanimi consensu Ottonem Romanum Principem, & semper Augustum elegerunt. Archiepiscopo, qui primam vocem habere videbatur, inchoante, prosequente verò Bernhardo Duce cum Marchione Misnensi, & Landgravio Thuringiæ, ad quos electio Regis pertinere videbatur*. Fridericus item II in publicis Comitiis anno 1210 electus fuit, ut ad eum Christi annum his verbis docet Abbas Urspergensis: *Tunc Principes Alemanniæ, Rex videlicet Bohemiæ, Dux Austriæ, Dux Bavariæ, & Landgravius Thuringiæ, & alii quamplures convenientes Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem coronandum*. Sed Principes illi, & Officiales valdè diversi erant ab Electoribus, & Officialibus hodiernis, ut videre est apud Leibnitzium in præfatione Codicis diplomatici, ubi fusè agit de Electorum origine, & observat sub Friderico II formam aliquam accepisse Electorale munus, primamque verorum Electorum mentionem legi in Brevi Alexandri IV Gerardo Moguntino directo: et in eo septem Electorum numerum non notari, qui expressis verbis legitur in literis Urbani IV *Richardo electo Regi Romanorum* datis *apud urbem veterem secundo Kalend. Septemb.* sine ulla alia chronologica nota. Refertur hoc rescriptum in prodromo novi Codicis diplomatici sect. 4, & in eo hæc verba leguntur: *proponere curaverunt quasdam consuetudines circa electionem novi Regis Romanorum in Imperatorem postea promovendi, apud Principes vocem in hujusmodi electione habentes, qui sunt septem numero, pro jure servari: & fuisse hactenùs observata à tempore, cujus memoria non exi-stit*. Sectione autem 8 Electores disertè dicuntur, *Archiepiscopus Trevirensis, Archiep. Coloniensis, Bohemiæ Dux, Comes Palatinus, Saxoniæ Dux, & Marchio Brandeburgicus*, narraturque Archiepiscopum Coloniensem procuratorio nomine agere pro Archiepiscopo Moguntino, ad quem pertinet electionis diem præfigere, & ejus defectu ad Comitem Palatinum.

VIII. *Medio sæculo XIII numerus ille pregnabat.*

Egregium hoc monumentum ostendit electioni Alphonsi Castellæ Regis, & Richardi Comitis Cornubiæ, Angliæ Regis fratris, quæ facta est anno 1257, Septem Principes Electores interfuisse; sed Matthæi Paris Auctoris coævi testimonium demonstrat, numerum Septem Electorum fuisse tunc rem novam, & sine contradictione non admissam; ait enim ad annum 1258: *Hi sunt maximi Principes in Alamannia ad quorum nutum pendet electio ipsius Regis, quod est quasi arrha Imperii Romanorum. Archiepiscopus Coloniensis, Archiepiscopus Moguntinus, Archiepiscopus Trevirensis, Rex Bohemiæ, Comes Palatinus de Rheno, Dux Austriæ, Dux Suevia, Dux Polo-*

Poloniæ, Marchisius Brandeberg, Dux de Meran, Dux Brabantiæ, qui & Lovanii, Landgravius Thuringiæ, Marchio Misniæ, qui omnes proinde electionis jure potiri contendebant, ideoque septem Electorum possessio nondum plenè stabilita erat. Septem virorum numerum adhuc eo tempore difficultatem passum esse, liquet etiam ex Alberto Stradensi, & ex Erkone de Repkavio in Speculo Saxonico, qui uterque Scriptor circa annum 1260 floruit. Ex quibus omnibus liquet, institutionem Septem virorum, seu Septem Imperii Electorum Gregorio V Papæ malè adscriptam esse.

IX. *Pontifex Rom. Electiones Impp. approbare, vel reprobare potest.*

Certum tamen est, tam ante, quàm post septenarium illum numerum Electorum in usum vocatum, Pontifices Romanos, à quibus renovatum est Imperium Occidentale, jus suum illæsum conservasse, & electiones aut approbasse aut reprobasse. Jus illud Romani Pontificis recognoverunt successores Caroli Magni, qui Imperatoris nomen sibi assumere non præsumebant, antequam à Summo Pontifice coronati, benedictique essent, quod testatur Ludovicus II Imperator Caroli M. abnepos, ad Basilium Imperatorem Græcorum scribens, apud Duchesnium Tomo 3 Hist. Franc. *Francorum Principes*, inquit, *primò Reges, deinde verò Imperatores dicti sunt, ii duntaxat, qui à Romano Pontifice ad hoc oleo sancto perfusi sunt*. Idem non obscurè indicat Monachus Anonymus Auctor vitæ Sancti Adalberti Pragensis Episcopi, numero primo à nobis laudatus, qui sedente Gregorio V scripsit, ait enim: *Roma autem cùm caput mundi, & urbium domina sit, & vocetur, sola Reges imperare facit, cùmque Principis Sanctorum corpus sinu suo refoveat, meritò Principem terrarum ipsa constituere debet*; antea autem dixerat, Ottonem III *Imperatoriam sibi* exposcentem *dignitatem*, Romam profectum esse, ut eam assequeretur. Ideo porrò hic Auctor vocat Imperatorem *Principem terrarum*, quia Germaniæ Reges jus habent, ut Imperatores appellentur, utque primum inter Principes Christianos locum obtineant, quod jus promanat à Romanis Pontificibus, qui se ad eos confirmandos & coronandos obstrinxerunt, modò nullus occurreret in electione defectus, ut ait Innocentius III mox laudandus.

X. *Electorum jus à Pontifice Rom. emanat.*

Certum pariter est jus eligendi Imperatores à Romanis Pontificibus emanasse. Disertè illud testatur Innocentius III in Epistola ad Bertholdum Zaringiæ Ducem post Ottonis IV Imperatoris electionem. Ibi enim cap. *venerabilem de electione* Innocentius ait: *Illis Principibus jus, & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodùm promovendum recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua consuetudine noscitur pertinere; præsertim cùm ad eos jus, & potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & Principes recognoscere debent, & utique recognoscunt, sicut iidem in nostra recognovêre præsentia, quod jus & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad Imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manûs spectat. Nunquid enim si Principes non solùm in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, aut coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omninò*. Idem asserit Clemens V in Concilio Viennensi in Clementina, *Romani Principes, de jurejurando*. Et hæc satis de Electoribus sacri Romani Imperii. Nunc ad Gregorium V redeamus.

XI. *Gregorius Pt. Roma pulsus Ticini Concilium celebrat.*

Chronographus Hildensheimensis num. 3 laudatus, postquam dixit Ottonem III à Gregorio V Imperatorem consecratum esse, subdit: *Habitoque cum Romanis Placito, quendam Crescentium, quia priorem Papam* (nempè Joannem XV) *injuriis sæpè laceravit, exilio statuit deportari. Sed ad preces novi Apostolici Imperator omninò remisit: sed non multò post Imperatore Urbe excedente, idem Crescentius dominum Apostolicum nudum omnium Romana urbe expulit.* Hic est ille Crescentius Nomentanus, qui, ut diximus in Joanne XV, jam anno 990 tyrannidem Romæ exercebat, quique anno 997 Gregorium V Româ expulit, & Joannem Placentinum Episcopum intrusit in Sedem Romanam, ut infra in ejusdem Joannis gestis videbitur. Româ Ticinum fugit Gregorius Papa, ibique Concilium celebravit, ut scribit idem Chronographus Hildensheimensis ad annum 997. *Papa Ticini adunato plurium Episcoporum Concilio, præfatum Crescentium anathemate perculit. Interea Joannes Placentinus Episcopus Constantinopoli remeans, Romam intromissus, Apostolicam Sedem factione Crescentii invaserat. Unde ab universis Episcopis Italiæ, Germaniæ, Franciæ, & Galliæ excommunicatur. Imperator quoque, ut Romanorum centinam purgaret, Italiam perrexit*. Eandem Joannis Placentini invasionem factam operâ Crescentii memorat Chronographus Magdeburgensis ineditus, qui & anno 998 Ottonis III profectionem Romanam ita refert.

XII. *In Sedem ab Ottone III restituitur.*

Anno Domini 998 Imperator tantis præsumptionibus compertis, secundam profectionem paravit in Italiam. Cui venerabilis Pa-

pa

pa Gregorius Papa obviam factus, dum ei pessima Joannis, & Crescentii narrasset gesta, ille diu divino commotus zelo Romam quantocius perrexit cum Apostolico. Quod audientes præfati ministri satbanæ, Joannes quidem fugam iniit; Crescentius verò præsidio, quod veterem Romam, & Leoninam attingit, castellum se cum suis inclusit. Tunc quidem non tantùm Imperatoris, quantùm Christi amici, insequentes Joannem, comprehenderunt eum: sed timentes, ne si eum ad Augustum destinarent, impunitus abiret, linguam ei & nares amputarunt, oculosque pariter eruerunt. Hoc itaque mulctato divinitus domnus Papa Gregorius Sedem Apostolicam honorificè recepit, eamque usque ad obitum suum liberè insedit. Cùm autem, ex infrà dicendis, Joannes Placentinus è Sede Romana fugerit circa initium mensis Martii anni 998, ut tradit Auctor Vitæ Sancti Nili Hegumeni apud Baronium anno 997 num. 23, & huic Joanni in Catalogis menses X attribuantur, liquet eum sedem invasisse initio circiter mensis Maii anni 997 mense Martio anni 998 captum, & linguam oculosque ei erutos.

XIII. *Placentinam Ecclesiam Ravennensi restituit.*

Imperator igitur, pergit laudatus Chronographus, *Romam adveniens*, anno 998 post initium mensis Martii, *Sanctissimam illic Christi Resurrectionem celebravit, statimque post Albas scalis & machinis arcem, quam Crescentius insederat, hactenus omnibus inexpugnabilem, fortiter expugnat, illumque captum decollari, & è summo præcipitatum in patibulo pedibus jussit suspendi.* Huc revocanda videtur Epistola Gregorii V ad Joannem Ravennatensem Episcopum, qua Placentinam Ecclesiam à Joanne Ravennatensi ablatam, & Metropolitanam dictam, eidem restituit, aitque: *Placentinam Ecclesiam injustè tibi à meo antecessore ablatam, & contra Canones sub nomine Archiepiscopatûs locatam, tibi tuisque successoribus* refutamus *in perpetuum*, idest ablatam dimittimus, & in tuum jus transferimus, ut pluribus exemplis ostendit Ducangius in Glossario, voce, *refuto*. Sed cùm hæc Epistola data sit *Indictione X, Nonis Julii*, idest anno 997, quo tempore verosimile valde est Joannem Placentinum jam Ecclesiam Romanam invasisse, si verum sit hunc eam tenuisse per menses X, vel data est alibi quàm Romæ, vel post ejus invasionem Gregorius V aliquanto tempore Romæ substitit, quod ultimum non videtur admittendum; vel tardius quàm mense Majo schisma Joannis inchoatum est.

XIV. *Roberti Franc. Regis incestas nuptias in Synodo Rom. reprobat.*

Anno nongentesimo nonagesimo octavo Gregorius V in Sedem suam restitutus Concilium Romæ celebravit, quod extat Tomo IX Concil. pag. 772 octo canonibus constans, in quorum tertio per errorem legitur celebratum *præsidente D. Ottone III Augusto Cæsare & D. Gregorio V Papa*, cùm Gregorius ipse dicat se præfuisse, ita subscibens: *Ego Gregorius sancto-Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ præsul præfui & subscripsi*. In illo itaque canone loco *præsidente*, legendum puto, *præsente D. Ottone III Augusto Cæsare, & D. Gregorio V Papa præsidente*. Habitum illud præcipuè contra incestas nuptias Roberti Francorum Regis, qui, Odone Campaniæ Comite, anno circiter 996 mortuo, Bertam hujus viduam, Conradi Burgundiæ Regis ac Mathildis filiam, uxorem duxerat: *Illa autem commater ejusdem fuerat Regis. Idem namque Rex filium ipsius de sacro susceperat lavacro*, ut legitur in veteri MS. Floriacensi à Duchesnio Tomo 4 pag. 85 publicato. Gallicani Præsules hujusmodi affinitatis & cognationis rationem non habentes illas nuptias probarant: imò Erchambaldus Turonensis Archiepiscopus, aliique plures Episcopi illas præsentia sua cohonestarant. Verùm Gregorius Papa nuptias illas incestas reputavit, ut constat ex canone primo hujus Concilii: *Ut Rex Robertus consanguineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum pœnitentiam agat, secundùm præfixos Ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit. Idemque de eadem Berta fieri præceptum est.* Robertus postea Bertam dimisit, sed post annum millesimum, & uxorem duxit Constantiam Willelmi I Comitis Provinciæ filiam, cognomento *Candidam*, ut pluribus probat Annotator Baronii ad annum 998. Ex quo & sequitur, Epistolam, quæ dicitur à Gregorio V scripta ad Constantiam Reginam Roberti Regis uxorem mense Novembri anni 998, in qua dicit se mittere Petrum Cardinalem Episcopum Legatum, ipsamque orat, ut eos qui villas Juliani, ut creditur, Andegavensis prædati fuerant, Ecclesiastica Regiaque auctoritate coerceri curaret, ac Synodum Provincialem ea de causa haberi, eam, inquam Epistolam vel supposititiam esse, vel potius ab alio Pontifice, quàm à Gregorio V fuisse scriptam. Hæc Epistola extat eodem Tomo IX Concil. pag. 736 ex Burchardo lib. 11 cap. 22, & ex Apographo Sirmondi, quod descripserat ex codice S. Georgii Andegavensis.

XV. *Quosdam Episcopos Gallicos ea Synodo à communione suspendit.*

Episcopi Gallicani, qui huic matrimonio consenserant, & Archiepiscopus Turonensis à sacra communione canone secundo suspensi sunt: *Erchembaldum Turonensem Archiepiscopum talis conjugii consecratorem, cum omnibus Episcopis, qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis Regis, & Bertæ consanguineæ suæ, à sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc*

San-

Sanctam Sedem Apostolicam veniant satisfaciunt. Baronius, qui hoc Concilium non viderat, quia post ejus mortem editum est Tomo IX Concil. refert fragmentum Epistolæ Leonis Papæ IX ad Henricum Regem Roberti filium, in qua Pontifex scribit, Episcopos Gallicanos *post ad Sedem Apostolicam venientes, cum satisfactione, susceptâ pœnitentiâ*, rediisse *ad propria*. Ejus Epistolæ partem refert Ivo Carnotensis part. 9 cap. 8.

XVI. *Merseburgensem Episcopatum in eadem Synodo restitutus.*

Gisilerius Merseburgensis Episcopus tenebat tunc temporis Archiepiscopatum Magdeburgensem, unde in hac Synodo Romana accusatus est, *quòd duas parochias teneret*, ut scribit Ditmarus loquens de secundo adventu Ottonis III ad Romanam urbem, & de hac Synodo. Quare Canone tertio statutum est, ut Episcopatus Merseburgensis à Sede Apostolica & ab Ottone I fundatus, ab Ottone verò II destructus, *in proprium honorem redeat*. De Gisilerio autem Canone quarto statutum est: *Si Gisilarius Sanctæ Magdeburgensis Ecclesiæ Episcopus potuerit canonicè comprobare, quod per ambitionem de minori Sede Merseburgensi, ad majorem Magdeburgensem non migraverit: ut non deponatur, judicatum est. Sed si populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat Metropoli. Quòd si absque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factum esse constiterit, ad priorem redeat sedem. At si per ambitionem & avaritiam negare non potuerit: definitum est, amittat utramque*. Docet autem Ditmarus hanc rem repositam fuisse *ad Concilium Provinciale Germaniæ*, ut scilicet examinaret, an Gisilerius per ambitionem ad Magdeburgensem Ecclesiam migrasset. Porrò Gisilerius à Benedicto Papa VII Pallium susceperat, ut testatur Chronographus Magdeburgensis à Meibomio publicatus, ex quo constat, eum de Simonia accusatum, ab eodem Pontifice in Concilio Romano absolutum fuisse, alioquin Pallium ab eo non recepisset. Vide dicta in Benedicto VIII. Alii Canones quatuor Tom. IX Concil. legendi.

XVII. *Arnulphus Remensis Archiep. in Sedem restitutus.*

Cùm Arnulphus Remensis Archiepiscopus à Joanne XV Sedi suæ restitutus fuisset, & tamen post mortem Hugonis Francorum Regis, quæ contigit die 24 Octobris anni 997, adhuc in carcere detineretur, *Gregorius, qui Joanni in Apostolica successerat Sede, non solùm claritate generis, verùm etiam probitate clarus mentis, toti regno Francorum anathema se invecturum comminatus* esset, Robertus Rex ad placandum Pontificem, Abbonem Abbatem Floriacensem Romam direxit, qui regressus *ad Regem, à quo missus fuerat, cuncta pro quibus ierat, perfecta nunciat: Arnulphum Remensem custodia exemptum Pontificatui restituit: Pallium illi à Domino Papa directum reddidit. Post hæc per internuncios ipsi venerabili Apostolico Domno Gregorio amicabiles plenasque reverentiæ dirigit literas, in quibus innotescit, se cuncta, ut jusserat, perfecisse*, inquit Aimoinus in Vita ejusdem S. Abbonis, qui & ejus literas ad Gregorium Papam refert. Arnulphus itaque anno tantùm 998, jubente Gregorio V, in Sedem suam restitutus est, Palliumque ab eodem Pontifice missum accepit.

XVIII. *Gerbertus postea Papam Ecclesiæ Ravenn. præficitur.*

Joanne Ravennatensi Episcopo mortuo, Gerbertus, qui Sede Remensi cedere coactus fuerat, Ottonis III Imperatoris favore à Gregorio Papa Ravennensi Ecclesiæ præfectus est, ac Pallio donatus, auctusque dominio temporali urbis, jure cudendæ monetæ, & Comaclensi comitatu, confirmatis omnibus privilegiis, quibus Ecclesia, & Episcopi Ravennates ab aliis Pontificibus ornati fuerant. Epistola Gregorii V eâ de re ad Gerbertum data extat Tomo IX Concil. pag. 753, diciturque data 4 *Kal. Maji indictione* 11, ideoque anno 998. Gerbertus itaque eo anno Sedem Ravennatem obtinuit; quod & confirmatur ex ejus epitaphio, in quo, postquam de ejus ad Remensem & postea ad Ravennatensem Archiepiscoparum promotione mentio facta est, dicitur:

Post annum Romam mutato nomine sumpsit
Ut toto Pastor fieret Orbe novus.

Quare cùm post annum unum ab adepto Archiepiscopatu Ravennensi dictus sit Romanus Pontifex, & in omnium sententia Gregorio V successerit anno 999, Ravennensi Sedi præfectus fuisse dicendus est anno 998.

XIX. *Gregorii V mors, sepultura, & virtutes.*

Cùm constet ex superius dictis Gregorium V ordinatum fuisse Romanum Pontificem post diem 28 Aprilis, & ante diem 31 Maji anni 996, & ex ejus epitaphio mox referendo constet etiam, eum obiisse die 18 Februarii, postquam sedisset annos duos *& menses circiter octo*, necessariò dicendum est epitaphii conditorem, menses Majum & Februarium, quibus ordinatus & mortuus est, ab illo numero exclusisse, quod denotatur illo adverbio, *circiter*, paulò amplius quàm menses octo, supra annos duos, eum sedisse significante; cùm neminem lateat, adverbium illud, & similia modò excessum, modò defectum significare; ideoque Gregorius V sedit annos duos, menses octo completos, & insuper aliquos dies mensis Maji, & aliquos mensis Februarii, qui ibidem negliguntur, obiitque die 18 Februarii anni nongentesimi nonagesimi noni. Illud epitaphium, quod adhuc in Basilica S. Petri prope Altare S. Andreæ extare asserit, quodque recitat Romanus Canonicus hìc ex-

exscribendum duxi, tum quia ex eo de die ejus obitûs nobis constat, tum quia ex eo Gregorii V liberalitas in pauperes, ejus genus, & alia quædam nobis innotescunt.

Hic quem tegit humus, oculis vultuque decorum,
Papa fuit quintus nomine Gregorius:
Ante tamen Bruno Francorum regia proles,
Filius Ottonis de genitrice Judith.
Lingua Theutonicus, Wangia doctus in urbe:
Sed juvenis cathedram Sedis Apostolicam
Ad binos annos & menses circiter octo,
Ter senos Februo connumerante dies.
Pauperibus dives, per singula sabbata, vestes
Distribuit numero cautus Apostolico.
Usus Francisca, vulgari, & voce Latina,
Instituit populos eloquio triplici.
Tertius Otto sibi Petri commisit ovile,
Cognatis manibus unctus in Imperium:
Exuit & postquam terreuæ vincula carnis,
Equivoci dextro constituit lateri.
Decessit XII Kal. Martii.

Hic porrò *equivoci* nomine conditor epitaphii Sanctum Gregorium Magnum intelligit, qui, ut inquit Romanus presbyter apud Papebrochium, *sepultus est ante secretarium ante columnas porticalium*, alibi autem idem Presbyter loquens de Gregorio V, ait: *Requiescit ante secretarium juxta Pelagium Papam* hujus nominis primum, de quo similiter dixerat, sepultum esse *ante secretarium B. Petri*. Gregorii V humilitatem commendat Rupertus Abbas in Vita Sancti Heriberti Coloniensis Archiepiscopi scribens, eum ægrè ad Sacerdotium se promoveri consensisse, indignum se adeò sublimi gradu contestantem.

XX. *Gregorius ex Ludolfo Ottonis M. filio originem non duxit.* Guillilmannus in peculiari Tractatu *de Origine & Stemmate Conradi Salici* Imperatoris Friburgi in Brisgovia anno 1609 typis edito; Blondellus in pleniori Assertione Genealogiæ Francicæ Tomo II pag. 35, passimque omnes post eos rerum Pontificiarum & Germanicarum Scriptores asserunt, Gregorium V originem ducere à Luidolfo Ottonis Magni Imperatoris filio. Sed eum descendere à Luidgarda ejusdem Ottonis Magni filia, ita solidè demonstravit Criticæ Baronianæ Auctor, ut nulla hac de re imposterum controversia esse possit. Quod sic ostenditur. Otto Magnus ex Editha priori conjuge suscepit Luidolphum, qui, teste Hermanno Contracto in Chronico, mortuo anno 948, Herimanno Alemanniæ Duce, Idam ejus filiam, & quidem unicam, uxorem duxit, Alemanniæque, seu Sueviæ Ducatum, & defuncti hæreditatem obtinuit. Luidolfus in Italia obiit anno 957, uti habent Regino, Hermannus Contractus, aliique Chronographi: Hermannus autem addit, eum reliquisse Ottonem filium adhuc puerulum, & tunc Burchardum Alemanniæ Ducatum, Luidolphi morte vacuum, accepisse. Tum idem Hermannus tradit, anno 973 Burchardo defuncto Ottonem Luidolphi filium, paternum Alemanniæ Ducatum, recepisse; annoque 978 cùm Henricus Bajoariæ Dux adversùs Ottonem II Imperatorem rebellasset, eundem Ottonem Luidolphi filium, jam Alemanniæ seu Sueviæ Ducem, Bajoariam accepisse; unde à Ditmaro lib. 3 *Bavariorum Dux* disertè appellatur. Tandem idem Hermannus ad annum 982 scribit: *Ipso anno Otto Dux Suevorum & Noricorum* (seu Bajoariorum) *obiit. Et post eum Conradus Dux Alemanniæ* (seu Sueviæ) *factus est, Henricusque Ducatum Bajoariæ recepit.* Non dicit Hermannus hunc Conradum Ottonis filium fuisse, ex quo deducitur Ottonem istum Alemanniæ Ducem, Luidolphi filium improlem obiisse, quod confirmat Arnulphus Historicus Mediolanensis, qui lib. 1 de Ottonis III Imperatoris morte loquens, ait: *In quo* (nempe Ottone III) *omnium est Ottonum consumpta propago*, quod de Ottonis Magni linea masculina necessariò explicandum est; nam Conradum Salicum, ideoque Gregorium V ejus patruum, ex genere Ottonis Magni linea fœminina originem duxisse mox certò constabit.

XXI. *Sed ex Luidgarda ejusdem Ottonis M. filia.* Ex eodem Ottone Magno, & ex Editha nata est Luidgarda, quæ juxta Witichindum lib. 2 nupsit Conrado Lothatingiæ Duci. Ex hoc Conrado & Luidgatda natus est Otto Dux Franconiæ seu Francorum, ut testatur Wippo Presbyter in Vita Conradi Salici Imperatoris. Ex Ottone Franconiæ Duce, teste eodem Wippone ibidem, nati sunt quatuor filii, *Hezel*, seu *Henricus* Pater Conradi Salici; *Chuno*, seu *Conradus*, Austrasiorum seu Carinthiæ Dux, cujus mortem recitat Hermannus Contractus ad annum 1012, ubi eum vocat, Carentanorum seu Austrasiorum Ducem, aitque fratrem fuisse Gregorii V Papæ. Hunc Conradum filium fuisse Ottonis Ducis nati *ex filia Magni Ottonis* asserit etiam Monachus Anonymus in Vita B. Adelberonis Metensis Episcopi, quæ recitatur Tomo I Bibliotecæ Labbeanæ. Tertius filius Ottonis Franconiæ Ducis, ibidem à Wippone memoratus, est *Bruno Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ Papa effectus, qui mutato nomine Gregorius appellatus est.* Quartus denique est *Willelmus*, qui *factus Argentinensis Ecclesiæ Episcopus miro modo eam sublimavit*. Iste Otto Franconiæ Dux eos quatuor filios suscepit ex Juditha uxore, ut constat ex epitaphio Gregorii V. Hæc confirmantur ex Chronico Regum Francorum ab Auctore Anonymo, Conrado Salico contemporaneo scripto, à Lambecio Tomo 2 Bibliothecæ Cæsareæ pag. 393 pu-

SÆC. X. GREGORIUS V. publicato, ex quo & Conradi Salici, ac consequenter Gregorii V ejus patrui, ut ex Hermanno Contracto mox laudato patet, genealogia confirmatur: *Conradus Dux* [Lotharingiæ scilicet, inquit Chronographus iste] *qui fuit ex progenie Conradi prædicti* (Conradi nempe Germaniæ Regis hujus nominis primi) *accepit filiam primi Ottonis Imp.* (videlicet Luidgardam) *ex quo fuit Otto Dux* (scilicet Franconiæ). *Otto Dux filios babuit duos. Unus nomine Cono* (seu Conradus) *& alter Hezil* (idest Henricus). *Ex isto natus fuit Cono, qui modò Rex est*, idest Conradus Salicus, qui tunc regnabat. Quòd si Conradus Salicus natus est ex Henrico Ottonis Franconiæ Ducis filio, fuit nepos ex patre Gregorii V, qui, teste Wippone laudato, natus est, sicut Henricus, ex eodem Ottone Duce, ex quo consequens est, Gregorium V ex Luidgarda Ottonis M. filia originem ducere, non verò ex Luidolpho ejusdem Ottonis M. filio. His adde Ottonem Luidolphi filium semper vocari Alemanniæ seu Sueviæ Ducem; Ottonem verò Conradi Lotharingiæ Ducis & Luidgardæ filium, semper Franconiæ seu Francorum, aut Wormatiæ Ducem; quia Palatinatus, & urbes Wormatia ac Spira ad eum spectabant; nam, ut observabit Leibnitzius in præfatione ad Codicem diplomaticum Rerum Germanicarum, superior & inferior Palatinatus membra erant Ducatûs Franconiæ. Tandem Auctor Anonymus genealogiæ S. Arnulphi, Conradum Salicum, & consequenter Gregorium V ex filia Ottonis M. progenitum etiam affirmat. Ad rationes Guillilmanni contra hanc opinionem, respondet Auctor Criticæ Baronii ad annum 1024. Porrò ut hæc clariora evadant arborem Genealogicam hic apponere visum est. SÆC. X. GREGORIUS V.

Arbor Genealogica Gregorii V Pontificis Maximi.
Otto Magnus Imperator primam uxorem duxit Editham, ex qua nati

Luidolphus	Luidgarda
Alemanniæ seu Sueviæ Dux ex Witichindo in fine lib. 2. Ex Luidolpho & Ida uxore Herimanniæ Alemanniæ etiam Ducis filia natus est	Nupta Conrado Lotharingiæ Duci ex Witichindo in fine lib. 2. Ex Luidgarda & Conrado natus est
Otto	Otto
Alemanniæ & Bajoariæ Dux ex Hermanno Contracto, ex quo & eruitur hunc annum 982 improlem obiisse.	Francorum seu Franconiæ Dux ex Wippone in Vita Conradi Salici. Ex Ottone natus est
	Bruno
	Dictus in Pontificatu Gregorius V tertius Ottonis Franconiæ Ducis filius ex eodem Wippone.

JOANNES XVI Antipapa.

Anno Domini DCCCCXCVII.

I. Joannes XVI fit Antipapa. JAM in Gregorio V diximus, Joannem Placentinum Episcopum, initio circiter mensis Maji anni nongentesimi nonagesimi septimi Apostolicam Sedem invasisse, & Gregorium V fugisse, ac Ticini Concilium congregasse, in eoque Crescentium, cujus ope Joannes dictus erat Antipapa, sed & ipsum Joannem anathemate perculisse; deinde Ottonem III Imperatorem Romam venisse, & Joannem fugâ lapsum, atque comprehensum à quibusdam amicis imperatoris, qui *timentes, ne, si eum ad Augustum destinarent, impunitus abiret, linguam ei & manus amputarunt, oculosque pariter eruerunt*, quæ retulimus partim ex Chronico Hildesheimensi, partim ex Magdeburgensi inedito. Nunc ostendendum quis fuerit Joannes iste Placentinus, & cur locum obtineat inter Romanos Pontifices, Joannis nomine nuncupatos, cùm fuerit Antipapa.

II. *Ejus patria, & corrupti mores.* *Hoc etiam anno 997*, inquit Chronographus Magdeburgensis, *Crescentius quidam diabolica fraude deceptus, Romam, absente Papa Gregorio, invasit: Joannemque quendam Calabritanum (quem domnus Im-*

pe-

perator Otto III pro Græci Imperatoris filia ſibi matrimonio acquirenda, cum Bernvvardo Epiſcopo, Conſtantinopolim miſerat, & inde revertentem cum Græcorum Legatis, ſe indigno ſuſcepit honore) eumque non tam Papam Apoſtolicum, quàm Apoſtatam conſtituens, Legatos Imperatoris ſub ejus cuſtodia Romæ retinuit. Hic ergo Joannes, natione Græcus, conditione ſervus, aſtu calidiſſimus, Imperatorem Auguſtum Ottonem II ſub paupere adiens habitu, ob interventum ſuæ dilectæ contectalis Theophanu Auguſtæ, Regia primùm eſt alitus ſtipe: Dein percurrente tempore, vulpinâ, qua nimium callebat verſutiâ, præfatum eatenus circumvenit Auguſtum, ut pro loco ac tempore, ſatis clementi ab eo gratia donatus, penè inter primos uſque ad defunctionem ſuam, carus haberetur. Poſt dormitionem verò II Ottonis, regnante jam III Ottone filio ſuo, quem ab ipſo matris utero divina ſequebatur miſeratio, præfatus Joannes ingenita ſibi circa eos calluit ſecuriùs aſtutia, quod Regis infantiâ, & Primatûm ejus permittebatur incuriâ. Ad hæc defuncto Placentinæ urbis Epiſcopo, vir bonæ indolis ei ſubeligitur: quo indecenter ejecto, Præfatus Joannes, non Paſtor, ſed mercenarius, eamdem non regendam, ſed devaſtandam ſuſcepit Eccleſiam: quam cum aliquot annis teneret, avaritiæ diabolicæ inebriatus veneno, tantum ſe extulit ſupra ſe, ut etiam Romæ ipſam B. Petri Apoſtoli Sedem, ut prædictum eſt, Antichriſti membrum verè effectus, fornicando potius pollueret, quam venerando inſederet. Ex quibus habemus Joannem XVI Antipapam, fuiſse natione Græcum ex Calabria, & corruptis adeo moribus extitiſſe, ut antequam fieret Antipapa, Placentinam Sedem etiam invaſerit. Baronius eum appellat *Philagatum* ex Auctoritate Vitæ S. Nili Hegumeni, ex quo etiam oſtendit, eum tam Ottonem III, quàm Gregorium V ex fonte baptiſmaris ſuſcepiſſe, Nilumque nihil prætermiſiſſe, ne iſte Antipapa malè haberetur. Sed ei linguam & nares amputatos, oculoſque pariter erutos jam vidimus.

III. *Joannes deponitur, & excæcatur.* Finem ſchiſmatis à Joanne Pſeudo-Pontifice excitati, his verbis refert Chronographus Hildensheimenſis ad annum 998: *Prædictus invaſor Joannes*, inquit, *ab Imperatore cæcatus, & truncatus deponitur, & Creſcentius decollatus cum duodecim ſuis ante Urbem ſuſpenditur*. Idem ſcribit Lambertus Schafnaburgenſis ad eundem Chriſti annum: *Creſcentius ab Imperatore decollatus cum duodecim ſuis ante Urbem ſuſpenditur. Joannes Pſeudo-Papa cæcatur*. Laudatus Auctor Vitæ S. Nili tradit hæc accidiſse in quadrageſima, quæ anno 998 inchoata eſt die ſecunda Martii, cùm Paſcha celebratum ſit die 17 Aprilis. Unde cum Auctore Criticæ Baronii diximus, ſchiſmatis initium, menſe circiter Majo anni 997 inchoandum, cùm in Catalogis huic Joanni Pſeudo Papæ menſes decem attribuantur.

IV. *Dicendus Joannes XVI, & quare.* Idem Annotator Baronii ſubdit, in Catalogis, in quibus hic Joannes cum numero exprimitur, Joannem XVII vocari, Joanne ſcilicet Roberti filio in cenſum relato, & Joanne XVI appellato. Verùm cùm Joannes Gregorii V deceſſor, ſe ipſum Joannem XV in ſuis reſcriptis nominatit, Joannem iſtum, licèt Antipapam, Joannem XVI appellandum, quòd duo ſubſequentes Pontifices ejuſdem nominis, ejus aliqualem rationem habuerint, alterque ſe Joannem XVII., alter Joannem XVIII in reſcriptis nuncuparit. Quod optima ratione ab utroque factum exiſtimat Papebrochius in Conatu Chronico-Hiſtorico. Licèt enim, inquit, non fuerit unquam verus Pontifex hic Joannes XVI, ,, tamen extabant ſub eo nominis numero ,, ſparſæ toto Orbe, pro occaſionum diverſitate, Epiſtolæ, ac Bullæ: quæ ne cum ,, veri deinde Pontificis actis confunderentur, ſi hic quoque (nempè Joannes XVII) ,, vocaretur XVI, neceſſe habuit Silveſter ,, II deceſſor permittere, ut vocaretur Joannes XVII. Hoc verò etiam nos ſequimur, ne ſi cum Baronio, & recentioribus paſſim velimus, expuncto pſeudo-Papa, imminuere numerum, publicis, & ,, privatis eorundem ac ſequentium temporum Actis adverſemur. Hæc Papebrochius, quibus mihi videtur addi poſſe, Silveſtrum II ad preces Sancti Nili Hegumeni, qui ex mox dictis, nihil prætermiſit, ne hic Antipapa malè haberetur, cùm Romam et ipſum Imperatorem adierit ad ejus gratiam impetrandam; vel ut Ottoni III, quem Joannes Placentinus de ſacro fonte ſuſceperat, arrideret, permiſiſſe ut iſte Joannes etiam poſt depoſitionem nominaretur Joannes XVI; ex quo factum ſit, ut Joannes ſequens ſe Joannem XVII appellarit. Idem Papebrochius laudatus ibidem opinatur, hunc Joannem Romæ ex vulnerum dolore mortuum, & Laterani ſepultum eſſe, eique poſitum epitaphium, quod in Cæſare Raſpono mutilum per conjecturam ſupplevit:

Hic tumulus (falſò) *qui Præſulis dicitur eſſe*
Summi: Joannes hic quoque dictus erat.

Hæc vox *falſò*, ſuppleta fuit à Papebrochio, deeſt enim in Cæſare Raſpono, qui ait multos putare, quòd ſit epitaphium Joannis XIV, ſed hunc in Vaticano ſepultum fuiſſe: quod idem veriſimilius æſtimat Papebrochius de Joanne XV. Verùm hoc epitaphium non eſt Joannis XVI Antipapæ, ſed Joannis XVII, ut in ejus vita videbitur.

SILVESTER II *Pontif. CXLII.*

Anno Domini DCCCCXCIX.

I. *Silvester II succedit Gregorio V.* GRegorio V die decima octava mensis Februarii anni *999* vita functo, Gerbertus, natione Aquitanus, à Remensi Archiepiscopatu, ut superius dictum est, Joannis XV auctoritate depositus, & postea Ravennensis Archiepiscopus à Gregorio V dictus, inthronizatus est Romanus Pontifex die secunda Aprilis, in quam eo anno Dominica Palmarum incidebat, dictus Silvester hujus nominis II. Gerbertus primùm Monachus Aureliacensis in Aquitania, tum Abbas Bobiensis in Italia fuit. Cùm postea Remensem Archiepiscopatum invasisset, bonorum Ecclesiasticorum pervasores, collecta suffraganeorum Synodo, fulminibus Ecclesiasticis terruit, & ad satisfaciendum Ecclesiæ compulit. Hæc Synodus recitatur Tomo IX Concil. pag. 740. Antea Hugoni Franciæ Regi multis in rebus utilis, ejus filii Roberti præceptor fuit. Italiam quoque lustravit, ubi ab Ottone II Abbatiâ Sancti Columbani, seu Bobiensi donatus est. Huic Imperatori adeò charus fuit, ut illi filium suum Ottonem III literis erudiendum tradiderit, simul cum Roberto Hugonis Capeti Francorum Regis filio. Dum Archiepiscopatum Remensem administaret, à docendo saltem privatim non destitit, ut patet ex ejus Epistola 41 ad Hervæum Bellovacensem Episcopum data. Quos verò præsens docere non poterat, literis suis docere satagebat; imprimis autem Ottonem III Imperatorem, discipulum olim suum, à quo nonnunquam de certis quæstionibus consulebatur. Extat ejusdem Imperatoris Epistola sub hoc titulo: *Gerberto Philosopho peritissimo, atque tribus Philosophiæ partibus laureato.*

II. *Ottonis III Imp. opera.* In brevi Chronico Aureliacensis Abbatiæ à Mabillonio Tomo II Analectorum publicato, in Raymundo Caturcensi, ejusdem monasterii Abbate dicitur: *Qui curat erudiendum Gerlentium* (ita Gerbertus appellatur) *adolescentem obscuro loco natum: sed quia ingenio erat vafer, præclarus in literis evasit. Hic impetrata licentia propter aviditatem sapientiæ multa circuibat regna, & ad notitiam Imperatoris pervenit: qui eum Remis statuit Episcopum, deinde Ravennæ, postea in Summum Pontificem evexit.* Gerbertus ipse in Epistola XVI Raymundum Magistrum suum appellat, quem Mabillonius ibidem Raymundum Abbatem fuisse probat. Eadem fermè, quæ Auctor illius brevis Chronici, habet Ademarus Monachus, qui hoc tempore vivebat, in Chronico; de eo enim scribit: *Gerbertus, natione Aquitanus, ex infimo genere procreatus, Monachus à pueritia Sancti Geraldi Aureliacensi cœnobio, causa sophiæ primò Franciam, dein Cordubam lustrans, cognitus à Rege Ugone Remis Archiepiscopatu donatus est, & iterum cognitus ab Imperatore Ottone, Archiepiscopus Ravennæ factus est.* Idem legitur in Chronico Malleacensi. Quare licèt Constitutio Ottonis III, quam Goldastus Tomo I Constitut. Imperial. pag. 40 exhibet, in qua Otto III affirmat sese elegisse, & fecisse Silvestrum II Papam, sit purum figmentum post sæculum XI excogitatum; negari tamen non potest, quin Gerbertus operâ Ottonis III ad summum Pontificatum pervenerit. Falsitatem, & suppositionem illius Constitutionis pluribus ostendit Annotator Baronii ad annum *999* num. 3.

III. *In Gallia obscuro loco natus erat.* Ex his refellitur opinio Abrahami Bzovii, qui in libello Romæ edito, cujus est epigraphe, *Silvester II Cæsius Aquitanus Pontifex maximus*, multis contendit gentem Cæsiam Italam, quæ nobilissima est, Gerbertum, postea sub Silvestri II nomine Papam edidisse. Nam præter Auctores laudatos, qui disertè asserunt Gerbertum fuisse natione Aquitanum, & *obscuro loco*, vel *infimo genere* procreatum, Petrus Frizon in Gallia purpurata Bzovium refellit auctoritate Glabri Rodulphi auctoris ab isto ævo non multum distantis, qui lib. 1 cap. 4 scribit: *Is Gerbertus è Gallis oriundus extitit, minorum etiam gerens prosapiam, sed tamen ingenio acerrimus, artiumque liberalium studiis plenissimè instructus.*

IV. *Senonensi Ecclesiæ Primatum confirmat.* Superiùs in Joanne VIII vidimus Ansegisum Archiepiscopum Senonensem ab eo Pontifice Primatum Galliæ obtinuisse. Hunc Primatum, qui, aut Archiepiscoporum incuriâ, aut desuetudine abrogatus videbatur, Seguinus Archiepiscopus restituit: quo, anno *999*, ut prodit Odorannus in Chronico, mortuo, Leothericus ejus in sede Senonensi successor, eundem Primatum à Silvestro II confirmari curavit: *Anno millesimo*, inquit Auctor Chronici Sancti Petri Vivi Senonensis, *acclamante Clero & populo electus est in Episcopatu dominus Leothericus ipsius Ecclesiæ Archidiaconus, cui resistebant plurimi Clericorum cupientes Episcopium. Qua de re Romam adiit Gerbertum Papam, qui & Silvester dictus est,*

SÆC. XI. SILVESTER II.

est, cujusque discipulus in Remensium urbe fuerat juvenis. Quem ille gratantem recepit, cum benedictione Apostolica remittit, & totius Galliæ primatum dedit. Unde rediens Senonis cum pace susceptus est à Clero & populo honorificè. Volentes autem eum inthronizare, prohibuit Frotmundus Comes natus ex mala progenie: habebat enim filium Clericum nomine Brunonem, quem volebat Episcopum facere. Quare domnus Leothericus iterum Papam adiit, qui mittens literas suas ad suffraganeos Ecclesiæ Senonensis jussit, ut congregati in unum Apostolica auctoritate eum ordinarent, qui jussa complentes ordinaverunt eum apud Sanctæ Faræ monasterium. Ad hunc Leothericum plures extant Fulberti Carnotensis Epistolæ, quarum trigesima prima inscripta est *Leutherico Patri, ac Primati* suo. Primatum postea Galliæ Gregorius VII ad Archiepiscopum Lugdunensem transtulit, ut suo loco dicetur.

V. *Stephano Hungariæ Regi privilegia concedit.*

Silvester Papa Stephanum Hungarorum Principem Sanctissimum Regio nomine, Regiaque corona cohonestavit; Crucem ante ipsum, ceu Apostolatûs Insigne gestari jussit; Ecclesias in ejus ditionibus constitutas ipsi ordinandas reliquit; Strigoniensem Ecclesiam, eo regnante, Metropolim instituit; ceteros Episcopos, gentemque totam Apostolica benedictione confirmavit, si fides Cartuitio Episcopo in Vita ejusdem Sancti Stephani Hungarorum Regis, quæ extat apud Surium ad diem 20 Augusti, ubi scribit, Legatis Stephani Regis coronam petentibus, Silvestrum Papam respondisse: *Ego sum Apostolicus, at ille meritò Christi Apostolus dici potest, cujus opera tantum populum sibi Christus acquisivit: qua de causa quemadmodum divina gratia ipsum docebit, Ecclesias Dei und cum populo, nostra vice ei ordinandas relinquimus.*

VI. *Ejus auctoritate Boleslaus non est dictus Rex Poloniæ.*

Quod attinet ad coronationem Boleslai Polonorum Principis, quam ab Ottone III Imperatore, Silvestri Papæ auctoritate factam volunt Oldoinus in Notis ad Ciaconium, & Joannes Palatius in Vita Sylvestri II, rejicitur à Baronio, & quidem rectè; Wippo enim, quem Baronius non legerat, in Vita Conradi Salici Imperatoris, ad annum primum ejus regni ait: *Eodem anno Bortslaus Scalavigena Dux Bolanorum* (idest Polonorum) *insignia Regalia & Regium nomen in injuriam Regis Chunradi sibi aptavit, cujus temeritatem cita mors extinxit. Filius autem ejus Misico similiter rebellis, fratrem suum Ottonem, quoniam Regis* (nempè Conradi nondum coronati Imperatoris) *partibus favebat in Rubbiam provinciam pepulit*, idest in Russiam. Quare Boleslaus Poloniæ Princeps ab Ottone III Regio nomine donatus non fuerat. Oldoinus & Palatius innituntur auctoritate Stanislai Lubienskii, qui in Serie Episcoporum Plocensium, dum de Martiali secundo Episcopo Plocensi verba facit, Baronii opinionem refellit ex epitaphio Boleslai, *Chrobri* cognominati, in quo is dicitur nomen Regium à Cæsare obtinuisse. Sed illud epitaphium longè post Boleslai mortem positum esse, laudatum Wipponis, Auctoris coætanei testimonium demonstrat. Certè, ut ait Baronii Annotator, ex quo hæc desumpta, præfatum Boleslai epitaphium Longini, Michovii, & Cromeri ætate ignotum fuit.

VII. *S. Heribertum Archiep. Colon. Pallio donat.*

Sanctus Heribertus Ottonis III Imperatoris Cancellarius anno nongentesimo nonagesimo nono electus & consecratus est Archiepiscopus Coloniensis, ut idem Baronii Annotator probat. Lambertus Monachus Tuitiensis, qui Vitam ejus viginti circiter post ejus obitum annis scripsit, testatur eum Episcopum à Coloniensibus designatum, Ravennâ, ubi ad discordes reconciliandos ab Imperatore missus fuerat, Romam advolasse, ut Episcopatum detrectaret, & cùm non posset, mansisse *paulò plus duobus mensibus apud Cæsarem*, subditque: *Accepto pallio explevit brevi prolixum viæ spatium, & in Vigilia Natalis Christi Coloniæ in Cathedra sua sublimatur, & inungitur à suffraganeis Chrismate Principalis olei.* Rupertus Tuitiensis Abbas, qui hujus sancti Antistitis Vitam etiam scripsit, quæ recitatur à Bollando ad diem 16 Martii, disertè cap. 1 asserit S. Heribertum dictum Archiepiscopum anno *999: Beneventi*, inquit, *Pontificalis ei bonor datus est VII Idus Junii* (Bollandus legendum monet Julii). *Et exinde Romam profectus, pallium ab Apostolicæ Sedis præsule accepit.* Quare tam juxta Lamberti, quàm Ruperti mentem S. Heribertus à Silvestro II pallio donatus est, non verò à Gregorio V, qui die 18 Februari ejusdem anni *999* jam obierat. Baronius, qui vult S. Heribertum à Gregorio V Pallium recepisse, refert ad numerum 17 anni *999* diploma Ottonis III *datum nonis Maji anno Dominicæ Incarnationis CMXCIX*, in quo Heribertus se Cancellarium inscribit, qui ideo nondum erat Archiepiscopus Coloniensis, & consequenter Pallium à Gregorio V recipere non potuit, qui, ex mox dictis, mense Februario mortuus est.

VIII. *Vitam cum morte commutat.*

Silvester Papa *sanctè, & prudenter administrato Pontificatu*, ut scribit Ciaconius, obiit die duodecima Maji anni millesimi tertii, ut constat ex epitaphio ipsi à Sergio Papa hujus nominis IV posito, quod hic transcribere abs re non erit, quia ex eo Bennonis calumnia in ipsum conficta, ab aliis simplicioribus & nimis credulis Scriptoribus excepta, funditus subvertitur.

Ppp 2 Iste

Iste locus mundi Silvestri membra sepulti
Venturo Domino conferat ad sonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctissima virgo,
Atque caput mundi, culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena sedem
Remensis populi, Metropolim patriæ:
Inde Ravennatis meruit conscendere summum
Ecclesiæ regimen nobile, sicque potens.
Post annum Romam mutato nomine sumpsit,
Ut toto Pastor fieret Orbe novus.
Cui nimium placuit, sociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæsar Tertius Otto sibi.
Tempus uterque comit clara virtute sophiæ,
Gaudet & omne sæclum, frangitur omne reū.
Clavigeri instar erat Cœlorum sede potitus
Terna, suffectus cui vice pastor erat.
Iste vicem Petri postquam suscepit, abegit
Lustrali spatio spicula. Morte sui
Obriguit mundus; discussa pace, triumphus
Ecclesiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate Sacerdos,
Successorque suus compsit amore sui.
Quisquis ad hūc tumulū devexa lumina vertis,
Omnipotens Domine dic, miserere sui.
Obiit anno Dominicæ Incarnationis MIII,
Indict. I. M. Maii. D. XII.

Cùm itaque Silvester II obierit die undecima Maii, & postridie sepultus sit; Catalogi enim ei Sedis annos quatuor, mensem unum, ac dies novem tribuunt, apparet ejus ordinationem diei secundæ Aprilis anni *999* rectè à nobis fuisse affixam. Nec refert quòd in epitaphio dicatur Sedis ejus *lustrale spatium* fuisse, nam ab anno *999* ad 1003 quinque anni intercurrunt, si annos incompletos pro completis numeremus, quod aliquando Historici faciunt, & potiori jure Poëtæ.

IX. *A calumnia vindicatur.* Benno pseudo-Cardinalis, Auctor schismaticus commentus est, & scriptis mandavit, Silvestrum II Papam Hispali artem magicam & negromantiam didicisse, Dæmonem familiarem habuisse; etiam ex quo fuit Pontifex ipsum consuluisse de duratione vitæ suæ, ab eoque responsum tulisse, quòd ante moriturus non esset, quàm Missam celebrasset in Jerusalem, & alia absurda & inepta. Quam fabulam Sigebertus ad annum *998*, quamvis de ea dubitanter loquatur, Martinus Polonus, aliique in Commentarios suos retulère. Sed hanc tanto Pontifici calumniam impactam, solum illud epitaphium, quod adhuc in Vaticana Basilica legitur, everteret, quando silentium antiquorum Historicorum deesset, & coævi Scriptores Gerbertum seu Silvestrum II laudibus non exornarent, ejusque eximia merita non prædicarent, sicut prædicant Ditmarus Merseburgensis Episcopus lib. *6*, Helgaldus Floriacensis Monachus in Vita Roberti Regis Francorum, aliique. Occasionem dedit fingendi ipsum magicis artibus deditum fuisse, summa ejus in Mathematicis peritia, in novis horologiis, alisque machinis excogitandis, acerrimum ingenium, in perficiendis industria, quæ rudi sæculo ineruditis hominibus absque familiari genio, & Dæmonis ope fieri non posse videbantur. Rumorem ineptum fortè auxit summa ejus felicitas, quòd nempè vir ignobilis amicitiam Principum obtinuisset, & ad Sedem Pontificiam provectus esset. Sed quidquid sit de occasione hujus calumniæ, rectè scripsit Papyrius Masso in Gregorio VII, confictam esse illam fabulam à Bennone in gratiam Henrici IV Imperatoris, cujus vitam Benno scripsit contra Gregorium VII: *Si quis Bennonem legit*, inquit, *odium ejus in omnes retrò Pontifices usque ad Gregorium VII, & maximè in Hildebrandum exactè considerat, nullam ei fidem habendam existimabit. Odii enim natura est, ut nec dormire cum veritate, nec vigilare possit. Ergo librum illum plenum maledictis, & à Cæsarianæ factionis homine, ut apparet, dictatum facilè respuo.*

X. *Ejus scripta.* Plurima scripsit Gerbertus, seu Silvester II; Acta nempè Concilii Mosomiensis, & Epistolas virulentas adversùs Romanorum Pontificum decretales. Sed potitus honore, quem fortè per ambitum concupivit, omnibus numeris suum implevit officium, nec levissima prætermittens, quæ ad defensionem Ecclesiæ spectabant. Scripsit pariter librum *de Sphæra*, sermonem *de informatione Episcoporum*. Utrumque edidit Mabillonius Tomo II veterum Analectorum, & huic ultimo hic est titulus: *Sermo Gerberti Philosophi Papæ urbis Romæ, qui cognominatus est Sylvester de informatione Episcoporum*. Neque dubium esse potest, quin proprius Gerberti fœtus sit, cùm is Philosophus appellaretur ex dictis num. I. De hoc libello ipsemet Gerbertus in ejus circiter medio ait: *Coarctet nos licèt libelli prolixitas properare ad finem, sollicitando tamen fraternus retardat amoris*. Ita nihil omittebat Gerbertus, ut munere sibi imposito præclarè fungeretur; libellum enim illum scripsit ad suffraganeos statim ut Ravennensem Archiepiscopatum iniit, in quo testatur, quanto dolore afficiatur, quòd simoniæ labes invaluisset. Scripsit insuper epigramma elegantissimum in Imaginem Severini Boëtii, quod habetur apud Baronium in Appendice ad Tomum VII. Opera ejus inedita sunt: Liber *de Arithmetica*, seu *de numeris* ad Constantinum Monachum Floriacensem extabat MS. apud Joannem Massonum Papirii fratrem. Item *de Geometria* liber MS. olim in Bibliotheca Farnesiana. *Dialogus* inter ipsum & Leonem Nuntium Apostolicum; *de compositione Astrolabii* libet; *de Rhetorica* liber I; *Oratio* Mosomii habita, quæ in alicubi adhuc delitescant, nondum se comperisse ait

Wil-

Willelmus Cave in Histotia literaria. Epistolas ·LX, dum adhuc sedem Remensem teneret, sctiptas ediderunt Papitius Massonus, & Ducnesnius in Scriptoribus Franciæ Tomo 2, quæ inde translatæ sunt in Bibliothecæ Patrum Tomum XVII.

XI. *Non est Auctor Vitæ S. Adalberti Pragensis Episcopi.* Baronius ad annum 1003 num. 6 ait à se visam Sancti Adalberti Pragensis Episcopi & Martyris Vitam *Silvestri Papæ* nomine scriptam, cujus est exordium: *Est locus*, &c. Eandem Vitam ex Bibliotheca Casinensi erutam Romæ postea Abrahamus Bzovius publicavit, & *Silvestro secundo*, ut ait, vindicavit. Ad hæc Henticus Canisius Tomo VI Antiq. Lect. & Frehetus ad calcem Chronici Bohemorum eandem Vitam, quæ prior est intet Adalberti Vitas, ediderunt, hancque Frehetus Cosmæ Pragensis Ecclesiæ Decano attribuit. Verùm has opinationes Henschenius ad diem 23 mensis Aprilis, quo S. Adalbertus colitur, & Mabillonius Sæc. V Benedict. vanas esse contendunt, eamque Vitam Monachi Anonymi fœtum esse docent.

JOANNES XVII *Pontif. CXLIII.*

Anno Domini MIII.

I. *Joannes XVII fit Papa.* IN Catalogo Romanorum Pontificum ordine VIII ex præfixis Tomo I Criticæ Baronianæ dicitur, post Silvestri II mortem cessasse Sedem *dies triginta tres*, qui videntur accurate descripti, quia ducunt ad diem decimum tertium mensis Junii, qui anno millesimo tertio fuit dominicalis, quo ideo Joannes XVII, natione Romanus, qui dicebatur *Sicco*, ordinarus fuit. Non mirum autem tamdiu vacasse Sedem, mortuo enim anno 1002 Ottone III Impetatore, cùm ejus successor Sanctus Henricus Bavatiæ Dux coronam Imperii non suscepisset, existimandum difficillimas extitisse factiones in electione Ponrificum; Hugonis Tusciæ Marchionis successore ex una, Comitibus Tusculanis ex alia parte sese immiscentibus electioni faciendæ. Hunc Joannem dicendum esse hujus nominis XVII constat ex dictis in Joanne pseudo-Papa hujus nominis XVI, & ex iis quæ in sequenti Pontificatu dicemus. Nam Joannes sequens se ipsum *decimum octavum* appellat in rescripto, de quo ibidem sermo erit; ex quo necessariò sequitur, hunc Joannem dictum esse decimum septimum.

II. *Illustri loco natus erat.* Onuphtius Panvinius, Genebtardus, Baronius, Ciaconius, & alii scribunt, hunc Joannem dictum esse Sicconem, sed sine teste. Verùm in quarto & quinto ex Catalogis Pontificum Romanorum Criticæ Baronianæ præfixis, circa annum 1130 exaratis, hic Pontifex disertè dicitur *Sicco*, cujus familia, inquit Joannes Palatius, hodie juncta *Paschalicorum* familiæ, quæ Venetiis implet numerum Senatorium, suo in stemmate hunc Joannem Pontificem numerat. Unde, subdit, meritò de Siccorum familia Franciscus Sfortia Dux Insubtiæ diplomate dato anno 1485, die 22 Junii dixerit: *Non nescit quo splendore, quantave existimatione*, Siccorum *domus ornata sit, quæ inter primarias nedum Insubriæ, verùm Italiæ familias connumerari potest*. Hæc Palatius, ex quibus refelluntur tam Platina, quàm Panvinius, & Ciaconius scribentes, vel eum ex ignobili familia natum, vel familiam ejus & patriam propter ignobilitatem ignorari.

Hujus Pontificis Acta omnia perierunt, quæ pauca fuisse demonstrat brevis ejus Pontificatus. Ei enim passim Scriptores, & Catalogi menses tantùm quinque adscribunt; sed cùm in sex ex laudatis Catalogis, addantur dies viginti quinque supra menses quinque, obiisse dicendus est eodem anno millesimo tertio, die septima mensis Decembris. Joannes Diaconus Junior in libello de Ecclesia Lateranensi, testatur hunc Pontificem Sicconem dictum, & Joannem XVII appellatum in ea Ecclesia sepultum cum hoc epitaphio: III. *Moritur.*

Cernitur hic tumulus, qui præsul dicitur esse,
Summi Joannis, sic quoque dictus erat.

Iste Joannes XVII Papa, inquit idem Joannes Diaconus apud Mabillonium Tomo 2 pag. 569; sed neque hic, neque in Cæsare Raspono apud Papebrochium in Joanne XVI, bene legitur, *Joannes hic quoque dictus erat*, legendum enim, ut de se patet, *Siccoque dictus erat*; nam omnes Catalogi à nobis laudati habent, Joannem XVII dictum esse Sicconem, ut ex mox dictis constat.

JOAN-

JOANNES XVIII *Pontif. CXLIV.*

Anno Domini MIII.

I. *Joannes XVIII excipit Joannem XVII.*

LAudatus numero primo superioris Pontificatûs Catalogus Romanorum Pontificum ordine VIII, & Auctor magni Chronici Belgici pag. 95 habent, post mortem Joannis XVII cessasse Sedem *dies novemdecim*. Quo pacto Joannes XVIII, natione Romanus, qui dicebatur *Fasanus*, ordinatus est die vigesima sexta mensis Decembris ejusdem anni millesimi tertii, Sancto Stephano proto-Martyri sacra, quæ etiam eo anno cum dominica concurrebat. Superius promisimus nos probaturos, eum se vocasse Joannem XVIII, quare fides nostra nunc liberanda. Gerardus Du-Bois in lib. 10 Hist. Ecclesiæ Parisiensis cap. 3 refert donationem à Raynaldo Parisiorum Episcopo Canonicis ejusdem Ecclesiæ factam, quam Joannes XVIII rescripto suo confirmavit, quod in hæc verba desinit: *datum IV Non. Decembris per manus Petri Abbatis & Cancellarii sacri Lateranensis Palatii anno III, Pontificatûs domini Joannis octavi decimi, & universalis Papæ in sacratissima Sede Beati Petri Apostoli Indictione* 5, quæ Kalendis Septembris anni 1006 in Italia initium sumpsit. Qua ex subscriptione constat, hunc Pontificem se ipsum *decimum octavum* appellasse, ideoque & decessorem suum Joannem XVII dictum, & tandem ex necessaria consecutione, Joannem Placentinum Pseudo-Papam dictum fuisse Joannem XVI, quod sine perturbatione Historiæ, & Lectoris incommodo mutari non potest; eo magis quòd Joannes Gregorii V decessor, se Joannem XV constanter appellarit, ut suo loco dictum est.

II. *Legatum mittit pro consecratione Archiepiscopi Magdeburgensis.*

Ipso sui Pontificatûs initio Joannes XVIII Legatum in Germaniam misit ad consecrationem novi Archiepiscopi Magdeburgensis, cui Ecclesiæ, ab Ottone Magno erectæ, concessum fuerat à Romano Pontifice privilegium, ut nonnisi per Romanum Pontificem ejus consecratio fieri deberet. Sed cùm ob Urbis tumultus, de quibus loquitur Sergius IV in Epitaphio Silvestri II, ipse Pontifex interesse non posset; nec electus se Romam conferre, missus est à Joanne Papa Legatus Apostolicus ad hoc munus explendum. Fuit Episcopus consecratus Tagmon, qui juxta profetiam S. Wolfgangi Episcopi Ratisponensis, Gisilero, octavo Kalendas Februarii anni millesimi tertii demortuo, in Archiepiscopatum Magdeburgensem successit. Hæc constant ex Ditmaro lib. 5 prope finem, qui subdit Tagmonem quarto Nonas Februarii in obviatione justi Simeonis, sive in purificatione B. Virginis, consecratum esse à Willigiso Archipræsule Moguntino, præsente Rege, & Romano Nuntio, omnibusque Coëpiscopis ad hæc faventibus. Consecratio itaque hæc facta est anno 1004, quo sedebat Joannes XVIII; eodem enim mense anni 1003 Silvester II adhuc in vivis erat.

III. *S. Elphegum Archiep. Cantuar. Pallio donat, & propria stola circumdat.*

Sanctus Elphegus, qui post S. Ethelwoldi Vintoniensis Episcopi mortem, agente S. Dunstano Cantuariensi Archiepiscopo, in illius locum subrogatus fuerat, *anno incarnatæ divinitatis millesimo sexto, indictione quarta*, de Sede Vintoniensi ad Cantuariensem translatus, paucis diebus evolutis Romam profectus est, Joanne XVIII Ecclesiam Romanam regente: *Perveniens Romam*, inquit Osbernus Monachus in ejus Vita apud Bollandum ad diem 19 Aprilis, *Romano Pontifici præsentiam exhibuit, colloquia quæsivit. Qui dum omnem loquendi opportunitatem tribuisset, tanto inter loquendum sibi fœderati sunt amore, ut eum idem Apostolicus propria Apostolatûs sui stolâ circumdaret, & ad memoriam cœlestis Clavigeri coram omni Romano Senatu honoraret.* Elphegum Romam pro petendo pallio perrexisse testantur idem Osbernus, & Malmesburiensis apud Baronium anno 1006 n. ult. Non solùm itaque pallio donatus Elphegus, sed & ipsâ Pontificis stolâ majoris honoris gratia circumdatus est à Joanne XVIII. Reversus postea in Angliam, ubi à Danis captus, & male habitus, tandemque ab iis anno 1012 crudeliter occisus est.

IV. *Bambergensis Episcopatus institutionem confirmat.*

Sanctus Henricus Germaniæ Rex Bambergam, Franconiæ oppidum, à puero dilexerat, & Sanctæ Cunegundi uxori in dotem assignarat. Cùm itaque *in sobole acquirenda nulla spes* remaneret, ut ipsemet in Synodo Francofordiensi dixit, Episcopatum in eadem civitate instituit, literasque obtinuit à Joanne Papa, quibus Episcopatûs illius erectionem confirmat, quæ referuntur Tomo IX Concil. pag. 785, in quarum fine legitur: *Scriptum per manus Petri Notarii & Scriniarii S. R. E. in mense Junio, Indict.* 5, idest anno Christi 1007. Hoc privilegium magnus Episcoporum numerus in Synodo Francofurti habita unanimiter laudarunt, & suis subscriptionibus corroborarunt, ut in fine laudati rescripti Apostolici legitur. Quare cùm literæ Joannis Papæ datæ sint mense Junio

nio anni 1007, Concilium illud Francofordiense, in quo lectæ sunt, celebratum dici debet eodem anno, quo Hermannus Contractus ex editione Canisii, & Chronographus Wirziburgensis à Baluzio Tomo I Miscellaneorum editus, hanc institutionem referunt. Nec refert quòd in tabulario Ecclesiæ Bambergensis eodem Tomo IX Concil. synodus Francofordiensis dicatur habita *anno* 1007, *indictione* 5 *Kal. Novembris, regnante piissimo ac Serenissimo Henrico secundo, anno regni sui VI*, & indictio 5 mense Septembri anni 1006 more Romano initium sumpserit; ibi enim indictio initium sumit, vel à Natali Christi, vel à Kalendis Januarii, vel mendosè descripta est; quod constat tum ex literis Joannis Papæ, quæ anno 1007 mense Junio datæ sunt ante Synodum Francofordiensem, tum ex anno 6 regni Henrici, qui eodem mense anni 1006 inchoatus est.

V. *S. Brunonem ad Russos Apostolum destinat, eique Pallium mittit.*

Eodem Henrico II Germaniæ Rege regnante, Sanctus Bruno, Russorum Apostolus dictus, quia Russis Prussiæ vicinis Evangelium annunciavit, à Tagmone Archiepiscopo Magdeburgensi consecratus fuit Episcopus cum licentia Domini Papæ, Palliumque ab eodem Pontifice missum accepit, ut scribit Ditmarus Mersebergensis Episcopus lib. 6, qui Brunonem conscholarem suum vocat. Hic autem Pontifex alius esse non potest quàm Joannes XVIII, qui, ex mox dictis, Legatum Apostolicum in Saxoniam pro consecratione dicti Tagmonis misit; ideoque Bruno Joanne XVIII Ecclesiam regente, à Tagmone consecratus est, cùm aliunde constet ex eodem Ditmaro Sanctum Brunonem circa annum 1008 cum decem & octo sociis martyrio coronatum esse: *Post mortem gloriosissimi Imperatoris* Ottonis III, inquit Ditmarus loco laudato, Bruno, *regnante tunc secundo Domini gratiâ Henrico, ad Merseburg veniens, benedictionem cum licentia Domini Papæ Episcopalem ab eo petiit, & ejus jussione ab Archiepiscopo Tagmone consecrationem, & quod ipse detulit huc pallium ibidem suscepit*. Refert postea Brunonem ad lucrum animarum, laborem grandis & diversæ viæ subiisse, tandemque in Prussia *XVI Kalend. Martij* decollatum *cum decem & octo sociis*; quod martyrium Marianus Scotus, & Abbas Urspergensis anno octavo supra millesimum consignant. Ditmarus porrò Prussos & Russos vicinos esse dicit, quod confirmat Helmoldus in Chronico Sclavorum lib. 1, qui *Pruzorum* nomine etiam Livoniam, & Samogitiam complectitur, & cis mare Suevicum, primos ab oriente *Ruzos* locat, dein Polonos, *qui à Septentrione Pruzos habeant, ab Austro Boëmos*. Prussi autem circa annum 1170, quo Helmoldus chronicon suum absolvit, *necdum lumen fidei cognoverant*, ut ipsemet loco laudato scribit. Russia itaque illa, ad quam S. Bruno perrexit, non erat Russia Alba, sed provincia quædam Prussiæ, & Poloniæ vicina. Russorum enim gentem in multos populos divisam fuisse, & Russiam Albam, seu, ut nunc loquimur, Moscoviam, anno 988 regnante Volodomiro fidem Christianam suscepisse, ostendit Annotator Baronii Tomo 3. De Sancto Brunone & sociis legendus Bollandus ad 14 diem mensis Februarii.

VI. *Bellilocensi monasterio privilegium concedit.*

Fulco Nerra Comes Andegavensis Jerosolymis reversus ultra Augerem fluvium Belloloco prope castrum Lochiarum Sanctissimæ Trinitati monasterium construxit, cujus consecrationis ritum, cum Turonensis Archiepiscopus, in cujus diœcesi monasterium illud positum, celebrare recusasset, quia Fulconis votum Deo gratum esse non posse contestabatur, nisi prædia & mancipia Ecclesiæ Turonicæ surrepta priùs restitueret, Joannes XVIII Papa, ut Marca lib. 4 de Concordia cap. 8 n. 2, & San-Marthani in Abbatibus Bellilocensibus pag. 149 demonstrant, ipsum locum *sub tuitione & defensione SS. Apostolorum Petri & Pauli, successorumque nostrorum*, inquit, *hujus Sanctæ Sedis Pontificum, humiliter deprecando & commendando posuit, ut nullius dominatio Regis & Principis, seu Archiepiscopi, Episcopi, aut cujuscumque dignitatis personæ, præfatum monasterium inquietare, vel disturbare, seu minuere audeat......... Statuimus autem eidem monasterio Apostolicæ auctoritatis privilegium, ut nullo modo ab ullo Archiepiscopo, vel Episcopo Sententiam excommunicationis sustineat, neque pro aliquo jure, nec ordinatione quamcumque molestiam vel ab eisdem Episcopis cogatur sustinere, ut sit quietus idem locus sub jure & defensione BB. Apostolorum Petri & Pauli Pontificum suæ Sedis hujus in perpetuum. Quòd si aliquis rebellis contra hanc nostram auctoritatem, scilicet Archiepiscopus, vel Episcopus quicumque ipsum locum excommunicare voluerit, ipse sit excommunicatus, & locus iste absolutus in æternum & in sæculum sæculi* Hæc refert Baronius ad annum 997 num. 20, & seqq. quia Joannem illum perperam existimavit, fuisse Joannem Placentinum Antipapam. Sed contra privilegium illud reclamavit Hugo Turonensis Archiepiscopus, ut in Sergio IV Joannis XVIII successore dicetur.

VII. *Communionem Ecclesiæ CP. cum Rom. procuravit.*

Constantinopolitanam Ecclesiam cum Romana, Joannis XVIII tempore, communione conjunctam fuisse, eruit Baronius, non solùm ex epitaphio ejusdem Pontificis, sed etiam ex Epistola Petri Antiocheni Episcopi ad Michaëlem Cœrularium ab ipso, anno Christi millesimo quinqua-

ge-

SÆC. XI. JOANNES XVIII. gesimo quarto scripta, in qua hæc verba leguntur: *Cùm Constantinopolim quadraginta ab hinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii prædictum Papam Joannem in sacra missa una cum aliis Patriarchis sanctissimis relatum. Quomodo verò deinceps ejus relatio & commemoratio è medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro.* Quo tempore & qua de causa ea inter utramque Ecclesiam communio rupta sit, dicetur infra in Joanne XIX.

VIII. Vixit quinquennio. Marianus Scotus, Wernerus Rollewinc, & Auctores variorum Catalogorum Romanorum Pontificum rotundo numero loquentes scribunt, Joannem XVIII sedisse annos quinque; sed cùm ex dictis consecratus fuerit die 26 Decembris anni 1003, & Sergius IV ejus successor die decima septima mensis Junii anni millesimi noni nondum sederet, ut infra ostendetur, ne cogamur comminisci interpontificium mensium quinque & ferè sex, dicendum est Joannem XVIII circa finem mensis Maji anni millesimi noni obiisse, sicque sedisse annos quinque & menses quinque; mensis enim & dies ejus mortis certò detegi non possunt.

SERGIUS IV *Pontif. CXLV.*

Anno Domini MIX.

I. Sergius IV inthronizatur. Sergius hujus nominis IV, natione Romanus, ex patre Martino, antea Petrus Episcopus Albanensis, inthronizatus & coronatus est Pontifex Romanus eodem anno nono supra millesimum, mense & die incertis; certè post diem decimum septimum mensis Junii; nam Ughellus Tomo VII Italiæ Sacræ pag. 528 refert ejus diploma, quod his verbis absolvitur: *Scriptum per manus Joannis Scriniarii S. R. E. in mense Junio, Indictione X...... Datum XV Kalendas Julii per manum Gregorii Episcopi & Bibliothecarii Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno, Domino propitio, Pontificatûs Domini Sergii quarti Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli, tertio, indictione decima*, qui characteres sunt anni millesimi duodecimi; quare si eo Christi anno, die decima septima Junii adhuc tertium Pontificatûs annum numerabat, illum inierat anno millesimo nono post eundem diem.

II. Antea dictus fuit: Os porci. Hunc Pontificem, non verò Sergium II, ut platina & Godefridus Viterbiensis in Chronico scripsére, ante Pontificatum vocatum fuisse *Os porci*, vel *Bucca porci* habemus ex Caralogis Criticæ Baronianæ Tomo primo præfixis, & ex Ditmaro Auctore hoc tempore vivente, qui lib. 6 scribit: *Huic (nempe Joanni) succedebant Sergius, qui vocabatur Bucca porci, atque Benedictus, ambo preclari & consolidatores nostri.* Ex Catalogis verò laudatis, secundus, tertius, quartus, & quintus, post Joannem, qui vocatur Fatton, seu Fasanus, scribunt: *Sergius, qui vocatur Os Porci.*

III. Legatum in Franciam mittit pro consecratione Monasterii Bellilocensi. Joannes XVIII, ut in ejus Pontificatu diximus, monasterio Bellilocensi, in diœcesi Turonensis Archiepiscopi sito, amplum privilegium concessit, quod, ut scribit Petrus de Marca lib. 4 de Concordia cap. 8 num. 2, Hugonem Turonensem Archiepiscop um commovit, qui statim Romam accedens, summis precibus à Sergio IV, qui nuper Joanni XVIII successerat, contendit, ut monasterii consecrationem sibi juxta canones & Justiniani legem permitteret. Verùm repulsus est Hugo, hac exceptione, quòd Fulconi Comiti Andegavensi liberum fuerit in fundo suo, propriaque hæreditate monasterium construenti, ipsum, ejusque consecrationem Romanæ Ecclesiæ conferre, quia *cujus est hæreditas, ipsius & consecratio*. Quare Hugo accepta è manibus Gregorii Silvæ Candidæ Episcopi virgulâ, jus omne, quod sibi competebat, in Romanam Ecclesiam transtulit. Sergius verò IV in Gallias Petrum Vipernensis Ecclesiæ Episcopum direxit, monasterium illud vice sua consecraturum, uti narrat ibidem Marca ex ejusdem Sergii rescripto. Consecratio autem illa facta est anno millesimo decimo, ut testatur Chronicon Turonense MS. ac diploma eodem anno datum. Hæc refert Baronius ad annum 997 ex Glabro lib. 2 cap. 4, sed hic perperam asserit, Pontificem aliquid tentasse contra canones, & Turonensi Archiepiscopo repugnante factam esse Bellilocensis Ecclesiæ consecrationem.

IV. Decidit litem inter Hamburgensem & Verdensem Episcopos. Lis erat inter Libentium Archiepiscopum Hamburgensem, & Bernarium Episcopum Verdensem de parochia Ramsola dicta, quam hic intra terminos suæ diœcesis esse dicebat; contra verò Libentius sibi vindicare conabatur, eò quòd Sanctus Anscharius, primus provinciæ illius Apostolus, fugiens incendium urbis Hamburgi, illic erexisset oratorium, collocasset reliquias, & Monachorum conventum. Quare Libentius anno decimo supra millesimum Oddonem Legarum ad Sergium Papam pro definienda lite, & componenda dis-

scor-

SÆC. XI. SERGIUS IV.

scordia, misit. Prævaluit apud Pontificem tanti memoria Præsulis, ob idque Libentio Archiepiscopo Hamburgensi causam adjudicavit. De his agunt Adamus Bremensis lib. 1 cap. 13, & lib. 2 cap. 32, & Crantzius lib. 3 cap. 48.

V. *Mortalitatem explet.* Sergium Papam anno duodecimo supra millesimum obiisse tradunt Marianus Scotus, & Sigebertus, qui eodem pariter anno Benedicti VIII ejus successoris ingressum recensent; licèt enim ex subscriptione diplomatis Sergii, quam numero primo retulimus, constet Sergium die 17 Junii ejusdem anni 1012 adhuc in vivis fuisse, ex duabus tamen chartis à Baronio relatis, constat pariter Benedictum VIII eodem anno sedisse. Primam refert anno 1012 num. 5 in hæc verba: *Datum VI Kalendas Januarii per manus Benedicti Episcopi Portuensis, & Bibliothecarii S. Apostolicæ Sedis, anno, Deo propitio, Pontificatûs domini Benedicti sanctissimi octavi Papæ, octavo, Imperante domino piissimo Imperatore Augusto Henrico anno sexto, indictione tertia, mense Decembris die 26*, legendum die 27, qui dies concurrit cum VI Kal. Januarii. Quòd si Benedictus VIII anno tantùm 1013 Pontificatum iniisset, die 27 Decembris anni 1019, quo illa charta certissimè exarata, annum octavum nondum numerasset, ideoque ante diem 27 Decembris anni 1012 Pontificatum susceperat. Sed & ex alia charta à Baronio anno 1019 num. 6 itidem relata, liquet Benedictum VIII jam fuisse Papam die XXIII Novembris anni 1012; hæc enim his verbis inchoatur: *In nomine Domini Salvatoris nostri Jesu Christi anno, Deo propitio, Pontificatûs domini Benedicti summi Pontificis & universalis octavi Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli, octavo, imperante Domino piissimo perpetuò Augusto Henrico à Deo coronato magno Imperatore anno sexto, indictione tertia, mensis Novembris die 23.* Indictio tertia cum mensibus Novembris, & Decembris in illis duobus chartis conjuncta, & annus sextus Henrici Imperatoris, sunt certissimi characteres anni millesimi decimi noni, quo ideo anno Benedictus VIII, die 23 Novembris jam numerabat annum Pontificatûs octavum, ideoque illum susceperat anno 1012 ante eundem diem. Ex quibus necessariò sequitur Sergium IV obiisse post diem 17 Junii, & ante diem 23 Novembris ejusdem anni 1012.

VI. *Ejus Epitaphium & virtutes.* Sergium IV fuisse in pauperes liberalem, aliisque multis virtutibus ornatum habemus ex ejus epitaphio, quod Cæsar Rasponus lib. de Basilica Lateranensi cap. 8 scribit non longè fuisse ab introitu, & ab Oratorio sancti Thomæ. Tale autem est.

Quisquis ad hæc tèdis sublimia limina, Lector,
Et caperis tanta nobilitate Domus;
Intentis oculis aulæ percurrere raras
Desine materias, arte juvante manus.
Lumina cum gressu pendente arguta coercens,
Respice solicitus, quid velit hic titulus.
Hìc tumulata jacent Pastoris membra sereni,
Quem decus Ecclesiæ contulit Omnipotens:
Pauperibus panis, nudorum vestis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Jura Sacerdotii, latas dum videt aristas,
Cœtibus æquavit naviger Angelicis.
Albanum regimen lustro venerabilis uno
Rexit: post summum ducitur ad solium,
In quo mutato permansit nomine, Præsul,
SERGIUS EX PETRO: sic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Jesu, dic, parce Redemptor:
Utque vicem capiat, dic, Deus hunc habeat.

Sequebatur postea notula Chronologica, quæ sine dubio erasa erat, cum diversimode describatur apud Baronium, Ciaconium & Rasponum, ideoque hìc eam omittimus. Ex hoc Epitaphio liquet etiam Sergium IV ante Pontificatum dictum fuisse Petrum, & per quinquennium Albanensi Ecclesiæ præfuisse. Licèt Sergius IV nullo publico cultu donatus sit, ejus tamen memoria in Menologio Benedictino legitur die 18 mensis Augusti, inquit Mabillonius in Indice Sanctorum prætermissorum Sæculi VI Benedict. part. 1, qui dies est forsan ejus mortis: obiit enim ex dictis post diem 17 Junii, & ante diem 23 Novembris anni 1012.

BENEDICTUS VIII *Pontif. CXLVI.*

Anno Domini MXII.

I. *Benedictus VIII fit Papa.* Cum mensis & dies mortis Sergii IV divinari non possint, certò etiam sciri nequit, quibus mense & die inthronizatus fuerit Benedictus VIII ejus successor natione Tusculanus, ex patre Gregorio Comite Tusculano, dictus antea Joannes Episcopus Portuensis. Illud solùm constat ex probatis in morte Sergii IV, Benedictum post diem 17 Junii, & ante diem vigesimum tertium mensis Novembris anni millesimi duodecimi Pontificatum suscepisse. Quod in hac Chronologiæ Pontificiæ obscuritate scire sufficit.

II. *Sede pulsus ad Germaniæ Regem pergit.* Benedictus VIII legitimè in summum Pontificem electus, in Germaniam ad Henricum Regem fugere coactus est, Româ expulsus à Gregorio quodam, qui schisma faciens Apostolicam Sedem invasit, ut testatur

ftatur Ditmarus in fine lib. 6; ubi poftquam locutus eft de Joanne cognomento Phafano, feu de Joanne XVIII; *Huic*, inquit, *fuccedebant Sergius, atque Benedictus ambo praclari & confolidatorer noftri. Papa Benedictus Gregorio cuidam in electione pravaluit: ob hoc ifte ad Nativitatem Dominicam* [anni 1012] *ad Regem in Palitbi* (locus erat in Saxonia haud longè à Merfeburg, ubi, tefte eodem Dirmaro lib. 6 cap. 80, Rex Natale Domini celebravit) *venit cum omni paratu. Apoftolico, expulfionem fuam omnibus lamentando innotefcens.* De hoc fchifmate & profectione Benedicti in Germaniam neque Hermannus Contractus, nec Lambertus Schafnaburgenfis, nec Marianus Scotus, nec Sigebertus quidquam habent, folus Wernerus Rollewink in Fafciculo Temporum fcribit: *Schifma XIII Ecclefiæ fuit inter Benedictum octavum, & quendam alium intrufum: fed poft Benedictus obtinuit, ejecto iterum intrufo.*

III. In Sedem reftituitur.

Henricus Germaniæ Rex collecto exercitu Romam perrexit circa finem anni decimi tertii fupra millefimum; idem enim Ditmarus teftatur, eum 11 Kalendas Octobris è Saxonia difceffiffe per Bavariorum fines atque Suevorum, & inde ufque ad Romam properaffe, ubi anno tantùm millefimo decimo quarto pervenit, tefte Chronici Hildensheimenfis Auctore, qui annum à Natali Chrifti incipiens, annum 1014 ita orditur: *Natalem Domini Rex Papiæ celebravit.* S. Henrici Regis poftea Imperatoris ad vindicandam injuriam Apoftolicæ Sedi illatam Romam adventu perterritus Gregorius pfeudo-Papa fchifmaticus, relictâ Urbe aufugit: Benedictus verò Pontifex, quem Rex præmiferat, eandem Petri Cathedram recepit. Ceterum Henricum Regem præmififfe Romam Benedictum ex eo poffumus intelligere; quòd Rodulphus Glaber hujus temporis Scriptor in fine libri I, ait, venienti Henrico in Urbem, Benedictum obviam proceffiffe.

IV. S. Henricum Imp. coronat.

Cùm Benedictus Papa Henrico Regi Romam venienti coronam Imperialem conferre decreviffet, pro infigni Imperiali Regi conferendo, juffit, inquit Glaber laudatus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum pretiofiffimis quibufque gemmis, ac defuper aurcam crucem inferi. Erat autem inftar fpeciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumfiftere perhibetur, ut dum illud refpiceret Princeps, terreni imperii foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare, quàm ut dignus haberetur vivificæ Crucis tueri vexillo: In ipfo etiam diverfarum Gemmarum decoramine, videlicet Imperii culmen plurimarum virtutum fpeciebus exornari oportere. Venienti, & urbi jam appropinquanti Henrico obviam proceffit pius Pontifex, quodque pararat ftemma & infigne Imperii, eidem obtulit, ac paulò poft in Urbem introductum unà cum Cunegunde conjuge ejus fanctiffima, titulo & corona Imperii decoravit. Chronographus Hildensheimenfis, qui, ut jam dixi, annum à Natali Chrifti inchoat, annum 1014, ita exorditur: *Natalem Domini Rex Papiæ celebravit. Inde comitatu Regali Romam pergens, Imperialis coronæ Diadema à Sancti Petri Vicario Benedicto, fexto Kal. Martias* (legendum decimo fexto Kal. Martias, ut mox oftendetur) *cum generali electione fufcepit. Ejufque contectalis Domna Cunigunda idem Deo annuente promeruit.*

V. Tempus & Pompa coronationis.

Tempus & pompam inaugurationis hujus fignantius exprimit Ditmarus initio libri 7; *Decurfis*, inquit, *à Dominica Incarnatione poft millenarii plenitudinem numeri annis tredecim, & in fubfequentis anni fecundo menfe, ac hebdomada tertia, anno autem regni ejus* (Henrici) *decimo tertio, & die Dominica, ac fexto Kalendas Martii* (legendum decimo fexto Kalendas Martii, quia dies 14 Februarii, feu decimus fextus ante Kalendas Martii anno 1014 coincidit cum die Dominica, non autem fextus ante Kalendas Martii, qui eo anno incidit in feriam quartam) *Henricus Dei gratiâ Rex inclytus à Senatoribus duodecim vallatur, quorum fex rafi barba, alii prolixa myfticè incedebant cum baculis, cum dilecta fuimet conjuge Chunegunde ad Ecclefiam fancti Petri, Papa expectante, venit. Et antequam introduceretur, ab eodem interrogatus, fi fidelis vellet Romanæ patronus effe, & defenfor Ecclefiæ; fibi autem fuifque fucceffotibus per omnia fidelis, devota profeffione refpondit. Et tunc ab eodem unctionem & coronam cum contectali fua fufcepit. Priorem autem coronam fuper Altare Principe Apoftolorum fufpendi præcepit. Eodem die Papa eis cœnam ad Lateranum fecit copiofam.* Hic porrò non omittendum S. Henricum Imperatorem globum illum aureum cum cruce, Imperii ftemma fibi à Benedicto Pontifice donatum, ut numero fuperiori diximus, protinus miffe *ad Cluniacenfem monafterium Galliarum, quod etiam tunc temporis habebatur religiofiffimum cæterorum, cui & alia dona plurima contulerat ornamentorum*, inquit Glaber laudatus.

VI. S. Henricus Romanæ Ecclefiæ olim data confirmat.

S. Henricus Imperator Romæ exiftens Diploma edidit, quo patrimonia Ecclefiæ Romanæ ab anteceffioribus quondam collata Benedicto Pontifici, ejufque fucceffioribus, gratitudinis ergo, & pietatis in Principem Apoftolorum amore confirmavit. Baronius, qui illud diploma recitat, ait fe illud contuliffe cum quatuor exemplaribus, in quibus omnibus addititium eft nomen Ludovici Pii Imperatoris: *Exarchatum Ravennatem,*

tem, inquit Imperat r Henricus, *cum integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis, & castellis, quæ piæ recordationis Dominus Pippinus, & Dominus Carolus, & Dominus Ludovicus, & Otto, & itidem Otto filius ejus, prædecessores videlicet nostri, B. Petro Apostolo & prædecessoribus vestris jam dudum per donationis paginam contulerunt*, &c. Cum enim Donatio Ludovici Pii supposititia sit, ut suo loco probavimus, Otto Imperator in diplomate anno 962 dato, nullam ejus mentionem facit, quę tamen facienda fuisset, si Ludovicus, uti Pippinus & Carolus, aliquam donationem Ecclesiæ Romanæ fecisset. In diplomate autem Henrici, Ludovici Pii nomen addititium esse, sequentia ejusdem diplomatis verba demonstrant: *Per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes, quas piæ recordationis Pippinus Rex & postea dominus Carolus excellentissimus Imperator, ac deinceps Ottones piissimi, beato Petro Christi Apostolo spontanea voluntate contulerunt*, ubi Ludovici Pii nomen tacetur, quia in præcedentibus etiam tacitum fuerat, ut observavit Annotator Baronii.

VII. *Statuit ut Rom. Pontificis consecratio coram missis suis fiat.*

Eodem tamen diplomate Henricus Imperator expressis verbis confirmat constitutiones Eugenii II, & Leonis IV Pontificum Romanorum, quibus præcipitur, ut Pontifex, qui electus fuerit, non consecretur, nisi in præsentia missorum Imperialium: *secundum quod*, inquit, *in pacto & constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis, successorumque illius continetur, ut omnis Clerus, & universi populi Romani nobilitas propter diversas necessitates, & Pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates, sacramento se obliget, quatenus futura Pontificum electio, quantum uniuscujusque intellectus fuerit, canonicè & justè fiat; & ut ille, qui ad hoc sanctum regimen eligetur, nemine consentiente consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, seu universæ generalitatis, faciat promissionem pro omnium satisfactione, ac futura conservatione, qualem Domnus & venerandus spiritualis pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.* Decretum illud Henrici Imperatoris, de Pontificis Romani consecratione coram Legatis Cæsareis facienda, locum habuisse indicat Petrus Damiani, qui Alexandro II Papa sedente, ait in lib. 2 Epist. 20, electionem Pontificiam *per Episcoporum Cardinalium fieri debere principale judicium, stant secundo loco jure præbeat Clerus assensum; tertio, popularis favor attollat applausum; sicque suspendendam esse causam, usque dum Regiæ Celsitudinis consulatur auctoritas, nisi periculum fortassis immineat, quòd rem quantocius accelerare compellat.* Sed hic mos tandem non multò post Petrum Damiani, certè hoc eodem sæculo undecimo, per Romanorum Pontificum cum Imperatoribus dissidia penitus exolevit, ut ex dicendis constabit.

VIII. *Benedicto PP. persuadet, ut Symbolum Romæ in Missa cantetur.*

Idem Henricus Imperator antequam Româ discederet, interrogavit Romanos Presbyteros cur post Evangelium Symbolum non canerent in Missarum celebratione, quod testatur testis oculatus Berno Augiensis Abbas in libro de rebus ad Missam pertinentibus, ubi cap. 2 scribit: *Romani* Symbolum post Evangelium *usque ad hæc tempora divæ memoriæ Henrici Imperatoris nullo modo cecinerunt. Sed ab eodem interrogati cur ita agerent, me coram assistente, audivi eos hujusmodi responsum reddere, videlicet, quòd Romana Ecclesia non fuisset aliquando ullâ hæreseos fæce infecta, sed secundùm S. Petri doctrinam in soliditate Catholicæ fidei permaneret inconcussa. Et ideo his magis necessarium esse illud Symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæresi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea desiit, quàm omnium consensu id domino Benedicto Apostolico persuasit, ut ad publicam Missam illud decantarent.* Illud Bernonis testimonium viros eruditos Cardinales Baronium & Bonam, Hugonem Menardum, aliosque veterum rituum scrutatores sagacissimos adduxit, ut crederent, ante sæculum undecimum nullum fuisse in Missa apud Romanos Symboli usum. Sed Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 4 art. 5 num. 11 asserit Symboli in Missa recitationem longè antiquiorem in Ecclesia Romana existere, quàm illi Auctores existiment; quod probat tum ex Ordinibus Romanis II, V & VI à Mabillonio Musæi Italici Tomo 2 publicatis, tum ex Amalarii Abbatis Egloga in Ordinem Romanum, edita à Balusio in Appendice ad Capitularia Regum Francorum, in qua agit de Symbolo. Tum id m ostendit ex Walafrido Strabone, ex Leone III Papa, & ex Joanne VIII, ex quibus confici concludit, toto sæculo nono symbolum in Missa apud Romanos dictum fuisse. Ad Bernonis verò testimonium respondet, Bernonem non negare absolutè apud Romanos symbolum in Missa dictum fuisse, sed *decantatum*, quia revera solemni modulatione, ut in aliis Ecclesiis non cantabatur, sed solùm recitabatur ad eum ferè modum, quo in Ecclesia Lugdunensi Epistola, quæ alibi præcinitur, à Subdiacono alta, clara & distincta voce absque ulla cantûs inflectione legitur. Hujus responsionis testem profert Leonem III, qui in Collatione cum Legatis Concilii Aquisgranensis, de qua in ejus Vita egimus; *quod verò*, inquit, *asseritis, ideo vos ita cantare symbolum, quoniam alios in istis par-*

tibus vobis priores audistis cantasse. Quid ad nos? Nos enim id ipsum non cantamus, sed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quippiam eidem symbolo inserendo præsumimus. Henricus itaque Imperator Benedicto Papæ tantùm persuasit, ut Symbolum in Missa Romæ cantaretur, quod antea tantùm legebatur. Porrò ut ad Henricum Imp. redeam, hic Româ *Papium redit. Ibi sanctum Pascha feriavit. Inde namque regrediens Pentecosten Babenberg* (idest Bambergæ) *festivè peregit*, inquit Chronographus Hildenshemensis laudatus.

IX. *Benedictus PP. Saracenos vincit, & ex Hetruria pellit.*

Anno Christi millesimo decimo sexto Benedictus magnanimus Pontifex Saracenos Ecclesiæ littora invadentes, parato exercitu, milite moto expugnavit, & ex Hetruria expulit. Rem narrat Ditmarus lib. 7. *In Longobardia*, inquit, *Saraceni navigio venientes, Lunam civitatem fugato Pastore, invadunt, & cum potentia, ac securitate fines illius regionis inhabitant, & uxoribus incolarum abutuntur. Quod cùm Domno Apostolico nomine Benedicto fama deferret, omnes Sanctæ matris Ecclesiæ tam Rectores, quàm Defensores congregans, rogat, ac præcipit, ut inimicos Christi talia præsumentes, viriliter secum irrumperent, & adjuvante Domino occiderent. Insuper ineffabilem navium multitudinem tacitè præmisit, quæ eis redeundi possibilitatem interciperent. Hoc Rex Saracenus animadvertens, primò indignatus, & tandem paucis comitatus naviculâ imminens periculum evasit. Sui verò omnes convenium, & adversantes prius irruunt hostes, eosque mox fugantes, miserabile dictu, tres dies, & noctes prosternunt. Respexit tandem Deus gemitu piorum placatus, & odientes se fugavit, & in tantum devicit, ut nec uno de his relicto interfectorum, & eorundem spoliorum multitudinem victores numerare nequirent. Tum regina eorum capta ob audaciam jure plectitur. Aureum capitis ejus ornamentum, invicem gemmatum, Papa præ ceteris vendicavit, post quam Imperatori suam transmisit partem, quæ mille libris computabatur. Divisa omni præda, victrix turba, læta mente ad propria revertitur, ut triumphanti Christo dignas persolveret odes. Rex autem prædictus morte conjugis, & sociorum admodum turbatus, Summo Pontifici saccum custaneis refertum misit, & per hujus procuratorem tot se in proxima æstate milites esse laturum intimavit. Perspecta hac legatione Papa marsupium eidem misso plenum internuncio talibus dictis reddidit: Si non sufficiat sibi Apostolicam satis læsisse dotem, secundò veniat, & tot loricatos, vel plures se hic inventurum pro certo sciat*. Hæc Ditmarus narrat, dum de rebus anno 1016 gestis verba facit. Porrò *Luna*, quam invaserant Saraceni, appellatur hodie *Luca*, (*) estque Civitas libera, à qua aliqua loca pendent.

X. *Invasores bonorum monasterii Cluniacensis excommunicat.*

Tomo IX Concil. pag. 810 extat Epistola Benedicti VIII Papæ ad Episcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ, Burchardo scilicet Archiepiscopo Lugdunensi, aliisque decem & octo, quà Archiepiscopis, quà Episcopis, quorum sedes & nomina in eadem designantur, in qua Pontifex ait, sese *in præsentia Deo devoti domini Roberti Regis Francorum, Principumque ejus & Optimatum, qui cum eo venerant ad Limina Apostolorum, & reclamatoria legatione* Odilonis Cluniacensis Abbatis percepisse, terras & possessiones ejusdem monasterii ita à quibusdam diripi, ut monachi solitam curam supervenientium hospitum & pauperum non possint exercere. Quare eos invasores anathemate percellit, & nominatim quosdam ex illis; mandatque præfatis Episcopis, ut illos similiter excommunicent, & Presbyteris sibi commissis excommunicare præcipiant. Omnibus præterea Principibus præfatarum provinciarum munus benedictionis & absolutionis mittit, eo fine ut prædicti loci adjutores & defensores semper existant. Quo præcisè anno Robertus Rex Francorum Romam, orationis causâ adierit, certò sciri non potest, ideoque nec quo anno Epistola data sit; sed Annotator Baronii multis probat hæc contigisse anno 1018, vel aliquo ex tribus subsequentibus. Data est Epistola *Kal. Septemb.* sine alia nota Chronologica.

XI. *Judæos pro immani scelere in imaginem Christi decollari jubet.*

Baronius ad annum 1017 ex fragmentis Historiæ Aquitanicæ & Francorum post recensitos Manichæorum errores, atque supplicia, refert his diebus in Parasceve post crucem adoratam usque sabbatum sanctum circa vesperam, concussam esse Romam à vi ventorum, & penè omnes Romanos, tam Christianos, quàm Judæos mortuos esse. Quemdam verò Judæum Christianis intimasse, in Parasceve in Synagoga Judæorum imaginem Christi delusam esse, sicut fecerant Domino parentes eorum. Quod Benedictus Papa solicitè inquirens & probans, mox Judæos, qui hoc egerant, jussit decollari, quibus decollatis cessaverunt venti. Cùm autem nova hæresis Manichæorum, cujus occasione Clerici Aurelianenses cremati sunt, & Concilium Aurelianense celebratum, referri debeat ad annum 1022, ut ostendit Annotator Baronii, hoc pariter supplicium, Judæis, propter immane illud scelus irrogatum, ad illum circiter annum pertinet; cùm, eodem Baronio teste, recitetur in iis fragmentis post illud Concilium, & post punitionem Manichæorum.

XII. *Proficiscitur in Germaniam.*

Benedictum Papam anno decimo nono

no

[*] *Error, nam Luna ad Mare Tyrrhenum sita, jam eversa, indeque Sarzana Episcopio translato.*

no supra millesimum iterum in Germaniam profectum esse diserte testatur Chronographus Hildensheimensis ad eum Christi annum: *Eo anno*, inquit, *in Pascha Papam de Roma Baveuberg* [idest Bamberge] *hospitio suscepit*, Henricus scilicet Imperator. Huic Chronographo suffragantur Lambertus Schafnaburgensis & Marianus Scotus in Chronicis. Hermannus Contractus, qui in priori editione Chronici sui, hanc profectionem Germanicam anno 1019 rectè etiam affinxit, ait Benedictum Bambergæ Ecclesiam Sancti Stephani dedicasse. Wippo presbyter Scriptor coævus in Vita Conradi Salici Imperatoris loquens de Episcopatu Bambergensi à S. Henrico Imp. fundato, ait: *Ad cujus dedicationem domnum Apostolicum nomine Benedictum ascivit, cujus auctoritate ad tutandum locum privilegia publicâ stipulatione confirmavit*. Auctor Vitæ S. Cunegundis apud Surium die 3 Martii meminit Basilicæ S. Stephani illic erectæ, *ad quam*, inquit, *dedicandam Benedictum Papam, quem præfatus Deo dignus Imperator Henricus ad confirmandum Bambergensem Episcopatum advocaverat, venire rogavit*. Tunc Henricus Imperator ipsam civitatem Bambergensem cum juribus suis plenè subjecit Romanæ Ecclesiæ. Leo enim Ostiensis lib. 2 cap. 47 scribit: *Hic idem Augustus ex sui patrimonii sumptibus construxit Ecclesiam ad honorem S. Georgii, quam advocato Benedicto Papa consecrari fecit; Episcopalemque inea sedem constituens, Beato Petro ex integro obtulit, statuto per annos singulos censu, equo uno optimo albo, cum ornamentis omnibus & phaleris suis, centumque marchis argenti. Postmodum Leo nonus Papa Vicariatûs gratia, Beneventum ab Henrico Conradi filio recipiens, prædictum Bambergense Episcopium, sub ejus ditione remisit, equo tantùm, quem prædiximus, sibi servato*. De hac Bambergæ & Beneventi permutatione agemus in Leone IX. Interim hic observandum, plures Bambergæ à S. Henrico fuisse Ecclesias erectas, nempe S. Stephani, S. Georgii, & S. Petri, quam ultimam Joannes Patriarcha Aquilejensis dedicaverat, ut ex Vita S. Cunegundis, ex Dismaro lib. 6, Hermanno Contracto, aliisque liquet.

XIII. *Guidonem Aretinum Auctorem Micrologi de Methodo cantandi Romam vocat.*

Benedicto VIII sedente, Guido Aretinus, Monachus Benedictinus in Italia cum maxima omnium admiratione, novam addiscendi musicam rationem invenit; adeò ut puer paucis mensibus addisceret, quod pluribus annis vix homo quilibet pollens ingenio addiscere potuisset. Delata res est ad Benedictum Papam, qui Guidonem Romam ad se accersendum curavit. Guido igitur Romam adiit, ut constat ex ejus Epistola ad Michaelem Monachum S. Mariæ Pomposiani monasterii data, quam refert Baronius anno 1022: *Multum itaque*, inquit Guido, *Pontifex meo gratulatus adventu, multa colloquens & diversa perquirens, nostrumque velut quoddam prodigium sæpe revolvens Antiphonarium, præfixasque ruminans regulas, non prius destitit, aut de loco, in quo sedebat, abscessit, donec unum versiculum inauditum sibi, voti compos edisceret, & quod vix credebat in aliis, tam subito in se cognosceret. Quid plura? infirmitate cogente, Romæ morari non poteram vel modicum, æstivo fervore in locis maritimis ac palustribus nobis minante excidium. Tandem condiximus, mox hieme redeunte, me illuc debere reverti, quatenus hoc ipsum prælibato Pontifici* [scilicet Benedicto VIII, quem jam nominaverat] *suoque Clero debeat propalari*. Novam illam cantandi methodum, *solmisationem* vocant musici, seu *gammam* cum notis Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, cujus arte pueri & puellæ in manu sua cantandi peritiam facilius discere cœpêre, quàm voce magistri, aut ullius instrumenti, inquit Trithemius. Guido musicum suum opus *Micrologum* inscripsit, illudque Theoba do Aretino Episcopo dicavit. Hinc Domnizo Presbyter in carmine de Gestis Comitissæ Mathildis, agens de Theobaldo Aretino Episcopo ait:

Micrologum librum sibi dictat Guido peritus Musicus & Monachus, necnon Eremita beandus.

Micrologi voce Scriptores mediæ & infimæ ætatis intellexêre librum in epitome speciem editum, indeque in Vita S. Theofredi Abbatis c. 10 dicitur: *Denique quodam tempore familiari semotus obsequio Micrologum cudens de Lapsu mundi, senario determinat eum sermone rythmico*. Extat alius Micrologus, seu liber *de Ecclesiasticis observationibus*, sive *de divinis officiis* inscriptus, 62 capitibus constans, cujus cùm Auctor ignoretur, libri sui nomine Micrologus appellatur, quem Anonymum Gregorii VII tempore vixisse, ex capite XIV ejusdem certum & indubitatum redditur; indeque Baronius, Bona Cardinalis lib. 2 Rer. Liturgic. cap. 20 art. 4, aliique accuratè scripsêre, illum sub sæculi undecimi finem vixisse. Extat ille Micrologus de divinis officiis in Bibliotheca Patrum editionis Lugdunensis. Sed ut ad Benedictum Papam redeam obiter hic notandum, eum à Guidone Aretino in prædicta Epistola ad Michaelem Abbatem vocari hujus nominis octavum: *Summæ Sedis Apostolicæ*, inquit, *Antistes Benedictus octavus, qui Romanam gubernat Ecclesiam*. Ex quo patet perperam Ciaconium eum appellare Benedictum VII.

XIV. *Sacras Reliquias ad Casinense monasterium dirigit.*

Anno vigesimo tertio supra millesimum idem Benedictus Pontifex multas Sanctorum Reliquias ex Lateranensi Basilica sumptas ad monasterium Casinense misit, ut testatur Leo Ostiensis lib. 3 cap. 28. *Duo*

etiam

SÆC. XI. BENEDICTUS VIII. *etiam argentea ſcrinia*, inquit, *plurimis ſanctorum referta Reliquiis, intra ipſum Altare honorificè ſunt in marmore ſuperiori ſuſpenſa, quæ Reverendiſſimus Papa Benedictus ob amorem & reverentiam ſanctiſſimi Patris noſtri Benedicti, de ſacrario Lateranenſis palatii ſumpta ad Caſinenſem direxit Eccleſiam, primo Theobaldi Abbatis noſtri anno, Dominicæ verò Incarnationis milleſimo vigeſimo tertio; interdicens omnino, ne quis hinc aliquid ex iis anferre præſumat. Sunt autem iſtæ reliquiæ de ligno Domini, de Sanguine Domini, de veſtimentis Domini, de lapide Sancti Sepulcbri; de velo Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Joannis, Jacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, & Matthiæ: ſpongia cum ſanguine Sancti Protomartyris Stephani, Laurentii, Stephani Papæ, Martini Epiſcopi, Prudentii*, & aliorum quorundam Sanctorum ab eodem Leone Oſtienſi memoratorum.

XV. Concilia Romæ, & Ticini celebravit. Duo Concilia toto Pontificatûs ſui tempore celebraſſe dicitur Benedictus VIII. Primum Romæ anno 1015 habuit, è cujus Actis nihil ſupereſt præter privilegium cœnobio Fructuarienſi collatum, quod ex Ferdinandi Ughelii Tomo 2 Italiæ Sacræ, pag. 996, translatum eſt in Labbeanam Conciliorum editionem. Aliud etiam Ticini celebravit, ſed quo anno, incertum, cùm nullâ Chronologicâ notâ inſigniatur, in quo adversùs Clericos incontinentes, eorumque concubinas & filios leges latæ ſunt. Eccleſiæ dedecus, & bonorum Eccleſiaſticorum ſecutam ex libidine Clericorum dilapidationem gravi ac luculenta oratione Pontifex expoſuit. Tum canones ſeptem promulgavit, qui extant eodem Tomo IX Concil. ſicuti & decretum Henrici Imperatoris, quo hic à Pontifice rogatus, his canonibus vim & auctoritatem publicæ legis per omnes ditiones ſuas addidit. Huic Synodo præter Benedictum Summum Pontificem ſubſcripsêre Archiepiſcopus Mediolanenſis, & quinque alii Epiſcopi. Celebrata eſt *Papiæ Kal. Auguſti imperante domino H. Glorioſiſſimo Auguſto*, ideoque post annum 1013. Henricus enim dictus eſt Auguſtus die decima quarta Februarii anni milleſimi decimi quarti.

XVI. Naturæ debitum ſolvit. Benedictum Papam anno milleſimo vigeſimo-quarto ſupremum diem obiiſſe teſtantur Hermannus Contractus, Marianus Scotus, & Sigebertus in Chronicis. Wernerus in Faſciculo Temporum, Auctor Magni Chronici Belgici, & plerique Catalogorum Auctores ei aſſignant annos Sedis undecim, menſes undecim, & dies 21. Sed cùm ex dictis menſis & dies ejus ordinationis detegi non poſſint, ita nec menſis & dies ejus mortis. Illud ſolùm certò conſtat, Joannem XIX ejus fratrem & in Pontificatu ſucceſſorem nondum ſediſſe die ſexta Junii anni 1024, ſed ordinatum eſſe ante menſem Octobrem ejuſdem anni; ideoque & Benedictum VIII ante menſem Octobrem ex hac vita migraſſe. Vide in Joanne XIX num. 1. BENEDICTUS VIII.

XVII. SS. Odilonem & Romualdum maximè coluit. Sanctiſſimos viros Odilonem Abbatem Cluniacenſem, & Romualdum Camaldulenſis ordinis fundatorem magnoperè coluit Benedictus VIII, ut teſtatur Petrus Damiani in Vita ejuſdem Odilonis apud Surium die prima Januarii: *Apoſtolicus igitur iſte*, inquit, *quem diximus, Benedictus, dum adbuc viveret, beatum virum affectuosè dilexit, reverenter excoluit, & Apoſtolorum limina frequentanti neceſſarii ſumptûs optima ſæpe ſubſidia miniſtravit*. Id confirmat Jotſaldus Monachus in Vita, & Virtutibus ejuſdem S. Odilonis apud Mabillonium Sæc. VI Benedictino parte I pag. 683, ubi poſtquam retulit Odilonem Regibus fuiſſe acceptum, ſubdit: *Non prætereundi ſunt etiam illi Sacerdotes & Apoſtolici viri, Silveſter, Benedictus, Joannes, & in ultimis piæ memoriæ Clemens, quorum gratiam ita promeruit, ut tanquam ex fratribus unus extiterit*. Et infra pag. 701: *Præerat quondam Apoſtolicæ Sedi Senior Benedictus ..... Qui beatum Odilonem clara affectione diligebat, & ſummo ſtudio excolebat, & quoties arces Romanæ mœnia ſuæ præſentiam vir beatus intuliſſet, larga liberalitate neceſſitudinum juvamen exhibebat*. Sanctum etiam Romualdum Benedictus Pontifex mirificè obſervavit, quem diu extra Italiam moras nectentem, Apoſtolicis literis in Italiam revocavit, Romamque venire præcepit, prout idem Petrus Damiani in ejuſdem Romualdi Vita teſtatur apud Surium die 19 Januarii.

XVIII. Odilonis precibus de purgatorii pœnis liberatur. Pœnis purgatorii Benedictum Papam expiatum ejusdem Sancti Odilonis interceſſione, non ſolùm Petrus Damiani in laudata B. Odilonis Vita, & in Epiſtola ad Nicolaum II Pontificem apud Baronium anno 1024 memoriæ prodidit; ſed & Jotſaldus Monachus jam laudatus pag. 701. Eandem etiam hiſtoriam refert Sigebertus in Chronico ad annum 1025. *Joanni Papæ*, inquit, *Stephanus* (legendum Benedictus) *frater ſuus apparens dixit, ſe infernalibus pœnis cruciari, ſed ſperare ſe interventu Odilonis Abbatis Cluniacenſis veniam poſſe conſequi, pro quo Odilo tandiu orando laboravit, donec ſibi revelaretur, ſe pro illo eſſe exauditum*. Ad quæ verba Mabillonius in Notula ad Vitam S. Odilonis obſervat, Sigebertum illis verbis, *infernalibus pœnis*, nihil aliud quàm piaculares purgatorii flammas deſignare voluiſſe. Sed obſervandum præterea falli Sigebertum in eo quod ſcribit, Benedictum Joanni XIX Papæ fratri ſuo apparuiſſe; ex Petro enim Damiani,

 ni, & ex Jotsaldo Monacho laudatis apparet, eum apparuisse Joanni Portuensi Episcopo, qui à Joanne XIX missus est ad Monasterium Cluniacense: Joannes autem XIX nunquam fuit Episcopus Portuensis, ut mox ostendetur.

JOANNES XIX *Pontif. CXLVII.*

Anno Domini MXXIV.

I. *Joannes XIX Benedicto VIII germano fratri succedit.*

QUibus mense, vel die anni vigesimi quarti supra millesimum, Joannes hujus nominis XIX, Benedicti VIII germanus frater, Pontificium thronum conscenderit, incertum; illud solùm certò constat ejus ordinationem peractam esse post diem sextam mensis Junii, & ante mensem Octobrem ejusdem anni 1024 Primum liquet ex libro 5 Hist. Ravenn. Rubei, in quo mentio fit chartæ à Joanne Papa datæ *octavo Idus Junii, quæ Pontificatus Joannis VI, Imperii Conradi IV, indict. XIII scribitur*, qui characteres sunt anni 1030, quo, die sexta Junii Joannes numerabat adhuc annum Pontificatûs sextum, ideoque nondum eo die anno 1024 ad eum evectus fuerat. Secundum eruitur ex privilegio Patriarchæ Aquilejensi ab eodem Pontifice concesso, quod refertur ab Ughello Tomo 5 Italiæ Sacræ pag. 48, diciturque *scriptum per manus Joannis Cardinalis, & Cancellarii vice Petri Diaconi mense Septembri indictione decima* (legendum undecima, ut demonstrat Annotator Baronii anno 1024 num. 1.) *Datum per manus Bossonis Episcopi & Bibliothecarii S. R. E. in mense & indictione suprascripta in sacratissima Sede B. Petri Apostoli anno quarto, Deo propitio, Pontificatûs Domni Joannis Summi Pontificis & universalis noni decimi Papæ.* Hi caracteres conveniunt mensi Septembri anni 1027, ideoque eo mense, anno 1024 jam ordinatus erat, cùm tunc numeraret annum Pontificatûs quartum. Ex hac etiam subscriptione, & ex alia ab eodem Ughello Tom I pag. 108 recitata, certò liquet hunc Joannem non vigesimum, sed decimum nonum appellatum fuisse. Id etiam liquet ex ejus diplomate, quo facultatem concedit Episcopo Silvæ Candidæ divina officia certis diebus celebrandi in Ecclesia S. Petri in Vaticano, relato à Mabillonio Tomo 2 Musei Italici pag. 154, & seqq. dicitur enim datum *anno Pontificatus domini nostri Johannis Summi Pontificis, & universalis XIX Papæ....... Mense Decembris indict.* 10, seu anno 1026. ....

II. *Erat antea laicus.*

Joannem Papam ante Pontificatum Episcopum Portuensem extitisse scribit Ciaconius, sed sine dubio fallitur; nam Glaber lib. 4 cap. 1 à Baronio laudatus, ait: *Erat quippe Joannes iste cognomento Romanus, frater illius Benedicti, qui in Episcopatum successerat, largitione pecuniæ, repente ex laicali ordine neophytus constitutus Præsul: sed insolentia Romanorum hujusce adinvenit palliatæ subdolositatis [illegible]lum, scilicet, ut quemcumque pro suo libitu ta præsentiarum ad Pontificatûs officium delegerint, mutato nomine, quod illi prius fuerat, aliquo magnorum Pontificum nomine illum appellari decernunt.* Quibus ex verbis constat, hunc Pontificem nomen mutasse, & Joannem se appellasse, ac insuper ante Pontificatum adeptum, non fuisse Episcopum Portuensem, sed ex laicali ordine ad Pontificatum assumptum, quod ultimum etiam testatur Hermannus Contractus in Auctiori Chronico, quæ res cùm esset inaudita, nullum enim hujusmodi exemplum in electione Romanorum Pontificum præcesserat, Glabri animum forsàn ita commovit, ut scripserit Joannem *largitione pecuniæ* fuisse Pontificem constitutum, quod etiam Chronographus Virdunensis, seu Hugo Flaviniacensis Chronici Virdunensis Auctor, qui ineunte sæculo XII floruit, literis mandavit.

III. *Laici virtutibus necessariis ornati eligi poterant*

Sed quidquid sit, si ceteræ virtutes eo gradu dignæ Joanni non defuerint, id haud magis ei in vituperium verti debet, quam sancto Ambrosio, aliisque, qui è statu laicali subitò sancti Præsules extiterunt; & ad eum meritò transferri potest, quod Fulbertus Episcopus Carnotensis scripsit ad Guidonem Silvanectensem Episcopum de ordinatione Ebuli, qui anno 1023 ex laico ad Remensem sedem evectus est in locum Arnulphi eo anno mortui: *Amor justitiæ*, inquit Fulbertus Epistola 38 juxta Duchesnium 17, *qui tuam, pater, animam imbuit ab nativitate, fecit eum offensam, & ab excessibus cautam. Cujus rei fidem cùm ex aliorum dictis, tum ex literis tuis evidenter accepi. Sed ab ordinatione Ebuli Remensis Archiepiscopi non valde tibi timendum puto esse, si est, ut dicitur, ab infantia Christianus, sano sensu, sacris literis eruditus, sobrius, castus, amator pacis, & dilectionis, nullo crimine, nullâ infamiæ nota turbatus; tandemque à Clero, & populo suæ Civitatis electus. Magni etenim viri, ut optimè nosti, Ambrosius Mediolanensis, & Germanus Antissiodorensis, aliique nonnulli, quia tales in laico habitu extiterunt, subitò nobis sancti Præsules exierunt. Domnus verò*

SÆC. XI. JOANNES XIX. *rò Papa, cujus animadversionem te revereri significasti, non est quòd tibi meritò debeat succensere, si te graviter collapsa sancta Romensi Ecclesia aliquam spem resurrectionis audierit providisse.*

IV. Joannes Pp. Universalis titulum Patriarchæ CP. concedere renuit. Glaber loco laudato refert Græcos missa ad Joannem Pontificem circa annum millesimum vigesimum quartum legarione, ab eo obtinere tentasse, ut *liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem dici & haberi*, multaque donorum xenia Romam [illegible] Pontifici, quam ceteris, qui suæ par[illegible]vere conspicerent, misisse. Quod obtinere non potuerunt, quia cùm fama de his per nniversam Italiam decurrisset, vehemens commotio extitit, & Willelmus Abbas monasterii Divionensis sancti Benigni brevem bac de re ad Ponrificem, sed sermone pungentem, Epistolam misit, quam recitat, ex ipso Baronius, qui dolet, quòd ea mendosa & verbis truncata sit. Eandem Epistolam refert Hugo Flaviniacensis Abbas, qui in Chronico Virdunensi de Joanne XIX scribit: *à quo cùm requisisset Constantinopolitanus Antistes, ut sua Ecclesia, sicut & Romana, universalis diceretur, & donis eum, Romanosque, qui Curiæ praerant innumeris flecteret; ita ut clanculò tentarent concedere quod rogabatur, omnis ob hoc vehementissimè commota est Italia. Sed Galliarum Episcopi, & Abbates, his obviare conati sunt, quidam in persona sua, quidam verò literis missis Sedem Apostolicam visitantes, & tantum opprobrium, & dedecus auctoritatibus ad medium prolatis, quibus contradicere fas non esset, à Romana Ecclesia propulsantes. Nec defuit in his Petri Richardi* (Abbatis Virdnnensis) *authentica præsentia, cujò omninò sategit, ut Constantinopolitana præsumptio confutata quiesceret, filium se Romanæ Ecclesiæ, dum matris honori providebat, ostendens. Inter alios quoque Willelmus Abbas eximius* (sancti Benigni Divionensis) *Epistolam Papæ misit corpore brevem, sed materia ingentem, & sermone locupletem, quam hic inserere non piget.* Eam Epistolam postea recitat, quam sicut & narrationem suam ex Glabro sine dubio desumpsit. At neqne Glaber, neque Hugo Flaviniacensis scribunt, Pontificem voluisse Græcis patrocinari; sed tantùm Græcos, Pontificem & eos, qui Curiæ præerant, clanculò tentasse ad obtinendum quod rogabant. Ex quo ad summum inferri potest, falsum per Italiam & Gallias rumorem sparsum esse, Joannem scilicet Pontificem paratum fuisse Græcis concedere quod petebant. Verùm nihil penitus ab eo impetrare potuisse Græcos, docent Epistolæ Leonis Papæ IX ad Michaelem Constantinopolitanum Patriarcham, quibus expostulat de hujusmodi titulo, *Oecumenicus*, quem reclamante semper Apostolica Sede contra jus fasque usurpassent. Ex quibus apertè cognoscitur, Legatos Græcorum à Joanne XIX fuisse repulsos.

V. Conrado Regi Germaniæ in Italiam venienti occurrit. Sanctus Henricus Imperator obiit III Idus Julii anni 1024, & quidem sine liberis. Ei in regnum Germaniæ eodem anno successit Conradus *Salicus* dictus, qui anno 1026 *circa tempus Quadragesimæ cum exercitu Italiam adiit, & Pascha Vercellis acto, totam, præter Lucam urbem Tusciæ, Italiam in eis Romanis partibus sibi subjugavit*, inquir Hermannus Contractus in Auctiori Chronico. Conrado in Italiam venienti occurrisse Joannem Papam scribit Glaber initio lib. 4. *Cui* (scilicet Conrado) *protinus in descensu Alpium, quem Curiam Gallorum licèt corruptè vocant, in oppido Cumis* (legendum Comi, ut observat Baronius) *occurrit cum summo apparatu Papa Romanus, ut ante spoponderat.* Quid cum Conrado Rege egerit Pontifex nullus memoriæ tradidir, sed conjectura est inter eos actum de electione & coronatione Conradi in Imperatorem; Wippo enim in Vita ejusdem Conradi scribit, hunc natalem Domini ejusdem anni 1026, à quo die annum 1027 incipit, Eporediæ celebrasse, ibique Rodulphi Regis Burgundiæ Legatos venisse, *promittentes illum Romam venturum ad electionem & consecrationem Imperatoriam Regis Chuonradi*, de quibus ideo inter Papam & ipsum Conradum jam actum fuerat. Quod eò securiùs dicendum, quòd Glaber loquens de electione Conradi in Regem Germaniæ, in exordio lib. 4 scribir, Pontificem Rom. scilicet Joannem XIX, mandasse, *ut suscepto quantocius Germaniæ sceptro Romam pergeret, suscepturus totius Italiæ coronam.*

VI. Eum coronat Imperatorem. Eporediæ Conradus Rex *triumphando Romanam visitat arcem*, inqnit idem Wippo, qui postea pergit: *Igitur Rex Chuonradus Romam ingressus eodem anno, ut supra, idest, à Nativitate Salvatoris 1027, indictione decima, à Papa Joanne & universis Romanis Regio honore mirificè receptus est: & in die sancto Paschæ, qui eo anno septimo Kalendas Aprilis terminabatur, à Romanis ad Imperatorem electus, Imperialem benedictionem à Papa suscepit, Cæsar & Augustus Romano nomine dictus.* Idem scribit Wolferus discipulus & æqualis S. Godehardi Episcopi Hildensheimensis in ejus Vita apud Mabillonium Sæc. VI Benedict. part. I num. 28. *Rex autem Natale Domini festum Eporediæ* (nunc Ivrea, urbs est Episcopalis in finibus Salassorum sub Metropoli Taurinensi ad Duriam fluvium) *initiavit; inde ad limina Apostolorum tendens, feria tertia ante Cœnam Domini Romam felici prosperitate gaudens intravit, & in sancto Resurre-*

surrectionis Domini die coronam Imperialis honoris à beato Joanne Apostolorum Vicario gloriosè percepit. Wippo addit, uxorem ejus etiam coronatam esse Augustam: *Quin etiam*, inquit, *Regina Gisela Imperatricis consecrationem & nomen ibidem accepit. His ita peractis in duorum Regum præsentia Rudolphi Regis Burgundiæ, & Cnutonis Regis Anglorum, divino officio finito, Imperator duorum Regum medius ad cubiculum suum honorificè ductus est.*

VII. *Germaniæ Reges quando Imperatores dicti.*

Ex his porrò Vvipponis Presbyteri, in Aula Conradi Salici viventis, verbis liquidissimè constat, Imperatores à Romanis electos esse, & consequenter eos, qui contendunt, Germaniæ Reges statim ab electione dictos fuisse Imperatores, nomen suum viris doctis deridendum præbere; Vvippo enim ibi distinctè asserit Conradum *à Romanis ad Imperatorem* electum, & postea *Imperialem coronam à Papa* suscepisse, eoque pacto inquit, *Cæsar, & Augustus Romano nomine dictus* est. Antequam autem electus sit & coronatus, eum semper Regem appellat, & postea semper Imperatorem, quas etiam loquendi formulas usurpat Vvolferus Auctor Vitæ S. Godehardi laudatus; nam usque ad numerum 28, in quo Conradum à Papa corona Imperiali donatum asserit, eum semper vocat Regem, deinceps verò semper Imperatorem. Res itaque certissima est, Germaniæ Reges vi electionis non fuisse, nec se appellasse Imperatores, sed tantùm postquam à Romanis electi, Imperialem benedictionem à Romano Pontifice susceperant.

VIII. *Canutus Angliæ Rex privilegia pro Anglis à Joanne PP. & ab Imp. obtinet.*

Canutum seu Cnutonem Anglorum Regem, præcedentium Angliæ Regum exempla, & fides certa, penes Apostolorum Principem summam esse potestatem ligandi atque solvendi, movére, ut Romanam peregrinationem institueret, ut ipsemet in suis ad Episcopos Angliæ literis à Baronio anno 1027, & Tomo IX Concil. pag. 861 relatis, indicat. Ex ultimis verò Vvipponis verbis numero ante superiorem laudatis apparet, Malmesburiensem, Vvigorniensem, Huntindoniensem, aliosque Britannicarum rerum Scriptores, hoc Romanum Canuti Iter perperàm aliis annis, quàm 1027 consignasse. In iis ad Episcopos Angliæ literis refert Canutus quanta benignitate à Joanne Papa, & à Conrado Imperatore, & à Rodulpho Burgundiæ Rege susceptus sit, à quibus, inquit, obtinui, *ut homines mei tam mercatores, quàm alii orandi gratiâ viatores, absque omni angaria clausurarum, & telonearioram, firma pace Romam eant, & redeant*. Deinde dicit: *Conquestus sum iterum coram Domino Papa, & mihi valdè displicere dixi, quòd mei Archiepiscopi in tantum angariebantur immensitate pecuniarum, quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo secundùm morem, Apostolicam Sedem expeterent, decretumque est ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ à Domino Papa, & ab Imperatore, & à Rege Rodulpho, ceterisque Principibus, per quorum terras nobis transitus est ad Romam, pro meæ gentis utilitate postulabam, libenter annuerunt*, &c. Tandem solvi jubet, quæ debentur, eleemosynas, decimas, & denarium, quos Romam ad sanctum Petrum mittere Angli debebant.

IX. *Joannes PP. consulitur an S. Martialis Apostolus vel Confessor dicendus sit.*

Cùm anno 1023 in Concilio Pictaviensi agitata esset quæstio, an Sanctus Martialis Lemovicensis Episcopus primus Apostoli, vel Confessoris nomine vocandus esset, nihilque decidi potuisset, res delata est ad Synodum Parisiensem anno 1024 congregandum. Lemovicenses Martialem vocandum esse *primùm Confessorem*, non *Apostolum* contendere; Parisienses verò eum etiam Apostoli nomine præter ceteros XII posse appellari. Robertus tandem Rex pro Parisiensibus conclusit, & sententia Synodi Romam ad Joannem XIX Papam transmissa, ut eam ipse sua auctoritate confirmaret. Hæc constant ex Concilio Lemovicensi II, anno 1031 habito, Tomo IX Concil. pag. 870 recitato. Hugo Abbas Sancti Martialis Lemovicensis è Synodo Parisiensi rediens Lemovicam, primus omnium inter Apostolos Martialem scripsit, ut legitur in Commemoratione *Abbatum Lemovicensium Basilicæ Sancti Martialis Apostoli* ab Ademaro scripta, quæ extat Tomo 2 Bibliothecæ Labbei. Sed Jordanus Lemovicensis Episcopus eum increpavit, & novitatis arguit, dicens servandum esse morem antiquum, juxta quem Confessoribus, non verò Apostolis Martialis annumerabatur. Et ne civitas turbaretur, scripsit eam interim ad Joannem XIX Pontificem, ad Jordanem Lemovicensem, ceterosque Galliarum Episcopos dedit Epistolam, quæ nunc extat Tomo IX Concil. in qua de Sancti Martialis Apostolatu scribit; *Huic* (nempe Martiali) *modò quidam vestrorum, ut audivimus, detrahere præsumunt, quasi nihil sit ei commune cum Apostolis, sed cum Confessoribus. Hi verò non loqui, sed insanire videntur: quia gravati fascibus peccatorum, in cœlis judicare contendunt. Petrum denique nostrum, cui claves cœlorum commissæ sunt, Confessorem dicimus, quia Christum confessus est, dicens*: Tu es Christus filius Dei vivi: *& Apostolum dicimus, quia ab ipso Domino ad prædicationem est missus; martyrem nominamus, quia prædicando Christum, martyrio vitam finivit; Principem Apostolorum credimus, quia Apostolos constituit, sicut est Marcus baptisma te filius, & Matthias forte electus, Lucas discipulus Apostoli Pauli, Barnabas, & quàm plures. An forte nolunt hos recipi inter Apo*-

 sto-

SÆC. XI. JOANNES XIX.

stolos, eo quòd ab Apostolis sunt electi & missi: qui Martialem, eo quòd non sit de duodeno numero, Apostolica dignitate nolunt clarum videri?

X. *Apostolum dicendum desinet.*

Non putant alios Apostolos, nisi illos duodecim: & ubi est quod dicit Apostolus Paulus Philippensibus? Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos. *Silam quoque & Judam ab Apostolis Apostolos nominatos invenimus. Anglorum enim Ecclesia usque hactenus Beatissimum Gregorium, quem nos Confessorem dicimus, proprium suum Apostolum nominat. Romani Pontifices, quia vice Apostoli funguntur, Apostolici nominantur. Cùm igitur Apostoli nomen non sit numeri, sed suffragii, quicumque, revelante Deo, ad prædicandum mittitur, & sua pia exhortatione & exemplo commissum sibi divinitùs populum à potestate diaboli liberat, non incongruè Apostolus dici potest, quia Apostolus Missus dicitur.* Deinde concludit: *Nos verò in firma petra ædificati, hunc, de quo loquimur, Martialem....... Apostolum nominari posse, & æquè Apostolica officia in divinis mysteriis exhiberi sibi censemus.* Subjungit Pontifex, ut *celebritas tanti Apostoli in toto terrarum orbe excelsius recolatur*, ædificasse se ac dedicasse in ejus honorem pulcherrimum Altare in Basilica Sancti Petri, *ubi quotidie ipsius sancti memoria devotissimé veneratur.*

XI. *Gerundensi Episc. Pallium concedit.*

Anno millesimo trigesimo Petrus Episcopus Gerundensis ad Apostolicam Sedem accessit, dixitque Joanni XIX Pontifici liberaturum se triginta captivos, si vel duodecim in anno vicibus sibi concederet usum pallii. Pontifex redimendorum Christianorum à Saracenis in Hispania captorum cupidine flagrans, ejus petitioni condescendit, eique potestatem gestandi pallii duodecim diebus illi assignatis concessit. Hoc nos docuit Baluzius lib. 4 Marcæ Hispanicæ, qui postea in Appendice, ejusdem Pontificis Epistolam ad Petrum Episcopum Gerundensem datam, de privilegio pallii recitat, datam *mense Aprili, indictione tertia decima*, ideoque anno 1030. Sed illud privilegium personale tantùm fuit; in ea enim Pontifex ait: *Zelo Dei, qui eos proprio sanguine redemit, accensi, petitioni tuæ condescendimus, Palliumque gestandum duodecim in anno vicibus tibi solummodo concessimus, in Natale videlicet Domini, in Epiphania, in Cœna Domini, in Resurrectione Domini, in die luna Resurrectionis, in Ascensione Domini, in Pentecosten, in festivitate omnium Sanctorum, in Assumptione Sanctæ Mariæ, & in festo Sancti Saturnini, in uno Concilio diœcesis vestra*, ubi tamen sunt tantùm dies undecim, licèt Pontifex dicat duodecim, unum itaque à Librario omissum omninò dicendum est.

XII. *Episcopalem Sedem Pampilonæ reddit.*

Baronius ad annum 1032 num. 4 refert ex Mariana lib. 8 cap. ult. eo anno Joannem Papam ad preces Sancii Majoris Regis Navarræ atque Castellæ, concessisse Monachis Monasterii Leirensis facultatem creandi Episcopum Pampilonensem. Antiquis enim temporibus Pampilonenses Episcopi, ob barbarorum incursiones, sedem transtulerant in Leirense monasterium, quod in Pyrenæis jugis situm est. Sed Stephanus Garibayus in Annalibus regnorum Castellæ, Lusitaniæ, Aragoniæ, Navarræ Hispano sermone editis lib. 4 cap. 24 refert ex antiquis scripturis in Ecclesia Pampilonensi asservatis, sedem Episcopalem, quæ jamdiu in Leirense monasterium translata fuerat, Era 1066, seu anno Christi 1028 [Era enim Hispanica ibi usurpata triginta octo annis præcedit Eram vulgarem] redditam fuisse Ecclesiæ Pampilonensi. Sanctius Major Navarræ Rex hanc in rem solemne die 29 mensis Septembris anni 1023 Pampilonæ Concilium celebravit, in quo magna adhibita diligentia, ut antiqui hujus Episcopatûs limites detegerentur, isque Pampilonam transferretur; quæ translatio, ut jam dixi, anno 1028, auctoritate Joannis XIX peracta. Cùmque Petri Aragonensium & Navarræ Regis liberalitate, & Petri à Roda Episcopi piis laboribus ac beneficentiâ Ecclesia illa valde dilatata fuisset, Urbanus II, dum in Galliis anno 1096 versaretur, quæ Sanctii Majoris tempore gesta fuerant, auctoritate Apostolica confirmavit, uti ex Archivis Ecclesiæ Pampilonensis Garibayus lib. 23 cap. 3 ostendit.

XIII. *S. Odiloni jubet, ut Archiepiscopatum Lugdunensem non refugiat.*

Cùm Burchardus Archiepiscopus Lugdunensis anno circiter millesimo vigesimo nono obiisset, inter multos de successore acriter certatum est, ut scribit Baronius anno 1034 ex Glabro lib. 5 cap. 4, ubi addit, cùm suggestum fuisset *Romano Pontifici*, ut Odilonem Cluniacensis monasterii Abbatem, juxta Cleri ac plebis votum ibidem Pontificem consecraret; Papam protinus misisse ei *pallium simul & annulum*, & imperasse *eumdem prædicta civitate fore Archiepiscopum*; sed Sanctum Abbatem ad Archiepiscopatum illum suscipiendum minimè adduci potuisse. Baronius putat hunc Pontificem fuisse Benedictum IX, quod idem sentit Garnerius in Notis ad cap. 4 diurni Romani. Hugo Flaviacensis in Chronico Virdunensi id à Gregorio Papa sexto factum scribit. Sed cùm Gregorius VI anno 1044 electus sit in Romanum Pontificem, hæc opinio subsistere non potest, quia tunc Odelricus Archidiaconus Lingonensis, qui Odiloni renuenti substitutus est, Lugdunen-

SÆC. XI. JOANNES XIX.

nensi Ecclesiæ jam ab aliquot annis præfectus fuerat. Ipsemet enim Hugo refert Odelricum ab Henrico Imperatore Lugdunum cum ornamentis Pontificalibus anno 1041 directum fuisse; & aliunde certum est, Odelricum, ex quo in Episcopum assumptus est, sedem suam, nemine contradicente, tenuisse. Quare omninò dicendum, neque Gregorium VI, neque Benedictum IX, sed Joannem XIX S. Odiloni pallium misisse, & injunxisse, ut Lugdunensis Archiepiscopus esset; quod certò constat ex literis ejusdem Joannis Papæ ad Odilonem datis, quæ ex Spicilegii Dacheriani Tomo 2 translatæ sunt in editionem Conciliorum Labbei, quibus eum urget Pontifex, ut onus non refugiat. In iis ait: *Nisi expetitum regimen jam dictæ Ecclesiæ, quod inobediendo baculum sprevisti, obedienter susceperis: quid amaritudinis vel severitatis erga meritos scimt Romana Ecclesia injicere, senties*. Sed cùm Odilo ad honorem illum assumendum nullatenus adduci potuisset, tandem post decem circiter annorum interpontificium, Odelricus Lingonensis Archidiaconus, vir literis apprimè eruditus, suadente Halinardo, tunc Sancti Benigni Divionensis Abbate, ab Henrico Conradi Imperatoris filio dictus est Præsul Lugdunensis anno 1041, ut Hugo Flaviniacensis scribit, qui & addit, pallium & annulum à Romano Pontifice Odiloni missa Cluniaci ad ætatem suam servata esse.

V. *Extremum diem claudit.* Joannem XIX sedisse annos novem & dies novem in plerisque Catalogis legitur, & quidem rectè, ut existimo; cùm enim, ex superius probatis, ordinatus fuerit ante mensem Octobrem anni 1024, supremum diem clausit anno 1033, quem annum Hermannus Contractus in utraque Chronici sui editione, & Sigebertus morti ejus assignant. Baronius ex Glabro lib. 4 cap. 9 scribit, Romanos anno 1033 in Papam Joannem conspirasse, eumque à Sede expulisse, in quam eodem anno à Conrado Imp. restitutus est. Sed Annotator Baronii ostendit narrationem Glabri pertinere ad Benedictum IX Joannis successorem, qui anno 1038 ex Sede pulsus, & in eam à Conrado restitutus est; anno quippe 1038 in Italiam Conradum profectum, nec Glaber, nec ullus ex Antiquis literis mandavit, quod, ex dicendis, fecit anno 1038. Joannem tamen XIX invisum fuisse Romanis, sed injustè, negari non potest, si vera sunt quæ de ejus morte narrat Martinus Polonus apud Joannem Palatium in isto Joanne Benedicti VIII successore: *Peregrini*, inquit Martinus, *Romam venientes, fermè omnes spoliabantur, & pervenientium oblationes violenter auferebantur. Quos omnes Papa monuit primò; postea excommunicavit: tertiò, quia contempserunt hæc, manum armatam apposuit: & sic raptores oblationum S. Petri aut penitus extinxit, aut fugavit. Occisis itaque raptoribus, prædia & oppida multo tempore amissa recuperavit. Tunc omnes ipsum homicidam clamantes, non Papam, sed sanguinarium dicebant. Cardinales quoque ipsum, in infirmitate, ex qua obiit, indignum fore dixerunt in Ecclesia S. Petri sepeliri, qui tot mortibus hominum sacerdotium fœdasset. Tunc Papa licèt infirmus, resumpto spiritu longum sermonem Cardinalibus fecit, asserens ipsos stultè esse loquutos, & se bene fecisse. Inducens illud quod Ezechiel imperavit Sacerdotibus, qui se non opponebant murum pro domo Israel, & multa alia; deinde subdidit: quum mortuus fuero, corpus meum ante fores Ecclesiæ sistite, januas quoque Ecclesiæ seris & vectibus bene obfirmate: & si voluntate divina portæ apertæ fuerint, corpus meum inferte: alioquin de ipso facite quod vultis. Quumque mortuo sic factum esset, turbo divinitus veniens, portas Ecclesiæ firmatas non solùm aperuit, sed etiam cum magno fragore usque ad parietem deportavit*. Ita Martinus Polonus apud Palatium. At in editione ejusdem Martini à Joanne Fabricio cognomento Cæsare Coloniæ Agrippinæ anno 1616 curata, hæc narratio inserta est Pontificatui Gregorii VI, sed perperàm, ut in ejus Vita dicemus. Quidquid sit, Platina, Joannes Stella, Onuphrius Panvinius, & Ciaconius Vitam Joannis XIX *mirificè ab omnibus laudatum* fuisse scribunt, eumque sepultum in Ecclesia S. Petri inter portam argenteam & Romanam. Vide dicta de eo miraculo in Gregorio VI.

BENEDICTUS IX *Pontif. CXLVIII.*

Anno Domini MXXXIII.

I. *Benedictus IX ordinatur Papa.* HErmannus Contractus in auctiori Chronico ad annum 1033 scribit: *Romæ defuncto Joanne, Benedictus IIX*, (in editione Pistoriana vocatur IX, sed ex mente Hermanni dicendus VIII, quia Benedictum V ab Ottone M. depositum non numerat) *qui & Theophylactus Papa CXLIX ordinatur, licèt indignus tanto ordini moribus & factis, sedit annis plus minus XII.* Glaber verò lib. 4 cap. 5 *Univer-*

SÆC. XI. BENEDICTUS IX.

salis Papa Romanus, inquit, *nepos scilicet duorum, Benedicti atque Joannis, qui ei præcesserant, puer fermè decennis, intercedente thesaurorum pecunia electus extitit à Romanis*. Ordinatus est autem Benedictus Alberici Comitis Tusculani filius, & Benedicti VIII, ac Joannis XIX nepos, ante diem 17 mensis Novembris ejusdem anni 1034, si Brouvero fides; hic enim lib. 11 Annal. Trevit. refert, consecrationem Ecclesiæ Trevirensis, præsente Legato à Benedicto IX misso factam esse, hancque positam inscriptionem: *Anno Dominicæ Incarnationis MXLII, Indictione 9, Benedicti Papæ decimo, Regisque tertii Henrici, Conradi Regis filii IV, XV Kal. Decembris, feria quarta*. Quare cùm eo anno, die 17 Novembris, quo inscriptio posita, Benedictus IX annum Pontificatûs decimum numeraret, anno 1033 ante illum diem fuerat consecratus. Sed hanc inscriptionem longè post hæc tempora positam esse ex eo patet, quòd mense Novembri anni 1042 in cursu esset indictio 11 non 9. Papebrochius quidem apud Mabillonium sæculo VI Benedict. part. 1 pag. 370 hanc inscriptionem à Brouvero editam, ad autographum emendatam refert, & loco indictionis 9 ponit indictionem 10; sed neque hoc satisfacit, nam licèt in Gallia & Germania, post Ludovicum Pium indictio non inchoaretur à Kalendis Septembris, adhibebatur tamen Indictio Constantiniana, quæ initium ducit à die 24 Septembris, ideoque in Inscriptione illa Treviris posita mense Novembri anni 1042 omninò scribendum est, *indictione 11*. Præterea annus decimus Benedicti IX deest apud Papebrochium, licèt legatur apud Brouverum, ex quibus concludo, incertum esse, quibus die & mense anni 1033 ordinatus sit Benedictus IX.

II. *Fuit Simoniacus, & pravis moribus imbutus.*

Benedictum Simoniacum fuisse deducitur non solùm ex citatis Glabri verbis, sed etiam ex iis, quæ non multò post refert: *Fuerat*, inquit, *ordinatus quidam puer annorum circiter duodecim contra jus, fasque, quem scilicet sola pecunia auri & argenti plus commendavit, quàm ætas, aut sanctitas*. Dubitat tamen Baronius de hac tam exigua ætate; tum quia ex Adamo Bremensi lib. 2 cap. 50 constat, eum ipso primo suæ ordinationis anno pallium concessisse Hermanno Archiepiscopo Hamburgensi; tum quia Sanctus Petrus Damiani testatur, eum *ab exordio suæ creationis usque ad finem semper luxuriis inquinatum* fuisse, quod de puero decem annorum dici nequit. Forsan apud Glabrum, ubi legitur, *annorum circiter duodecim*, legendum, *annorum circiter duodeviginti*; & loco, *decennis*, legendum, *vicennis*, alioquin Glaber sibi contradicere videtur. Sed quidquid sit de ejus ætate, eum fuisse simoniacum & pravis moribus indutum disertè testatur Desiderius, qui hoc eodem sæculo undecimo Pontifex Romanus fuit sub nomine Victoris III; libro enim 3 Dialogorum hæc habet de Benedicto: *Igitur dum per aliquot annos nonnulli sub nomine Pontificum cathedram obtinerent, Benedictus quidam nomine, non tamen opere, cujusdam Alberici Consulis filius, (magi potius Simonis, quàm Simonis Petri vestigia secutus) non parum à patre in populum profligatâ pecuniâ, summum sibi Sacerdotium vendicavit: cujus quidem post adeptum Sacerdotium vita quàm turpis, quàm fœda, quàmque execranda extiterit, horresco referre, eo potius qualiter Omnipotens Deus in faciem Ecclesiæ sit designatus respicere exordia enarrare*. Ex hoc tamen Novatores Romanam Ecclesiam calumniosè proscindere ostendit Baronius ad annum 1033 num. 4, qui & num. 7 probat, Benedictum IX in toto Christiano orbe habitum fuisse Pontificem Romanum, ipsumque munera Pontificalia exercuisse.

III. *Synodum Romæ celebrat.*

Anno millesimo trigesimo sexto Benedictus IX Synodum Romæ celebravit, cujus fragmentum extat Tomo IX Concil. ex Tomo itidem IX Italiæ Sacræ Ughelli. Andreas Episcopus Perusinus monasterium Sancti Petri foris murum civitatis Perusinæ, & alia duo, in Benedictum IX, qui primum monasterium consecraverat, transtulit. Sed postea idem Episcopus *se jactando, atque injuriam faciendo in quodam Archipresbytero Sancti Constantii, supradicti monasterii Sancti Petri, ostendit se causare monasterium, atque ad suum jus intromittere*, idest illud repetere. Bonizo Abbas hac de re questus est apud Benedictum IX, qui *Synodale Concilium* congregavit, in quo præfatus Episcopus dixit, se nulla ratione monasterium illud repetere, *atque iterum refutavit coram domno Benedicto Papa*, idest, dimisit, & in Pontificis jurisdictionem transmisit, ut variis exemplis ostendit Ducangius in Glossario. Adfuêre huic Synodo complures Episcopi, Abbates, Diaconi, & alii diversorum ordinum. In fine legitur: *Hoc factum est in præsentia supradicti Benedicti Papæ, temporibus Domini Chounradi Imperatoris, IV Nonas Novembris per indictionem quintam*, quæ in Italia à Kalendis Septembris anno 1036 obtinebat; ideoque eo anno Concilium celebratum, non verò anno 1037, ut annotatur in citato Tomo Conciliorum.

IV. *Conradum Imp. Cremonæ convenit.*

Hermannus Contractus ex editione Canisii, & Vvippo in Vita Conradi Salici, disertè scribunt, Conradum Imperatorem anno millesimo trigesimo septimo in Italiam perrexisse, & Benedictum Papam eum Cremonæ convenisse: *Papa Benedictus*, inquit Hermannus, *Cremonam ad*

Im-

SÆC. XI. BENEDICTUS IX.

Imperatorem venit. Vuippo verò: *Eodem tempore Papa Cremonæ occurrebat Imperatori, & honorificè receptus & dimissus Romam reversus est*. Idem Hermannus ad annum 1038 ait: *Papa Archiepiscopum Mediolanensem* [nempè Heribertum] *Imperatori adhuc rebellantem excommunicat*. Quod Chronographus Hildensheimensis his verbis confirmat: *Prædictus Mediolanensium Metropolitanus ab Apostolico Pontifice per justas crebras ammonitiones communi Episcoporum decreto, in Paschis anathematizatus, & à cœtu fidelium est segregatus. Qui nihilominus in sua obstinatione perduravit, & Imperatori pro posse in omnibus per præsentem, & etiam subsequentem annum incommodavit*.

V. *Ab eodem Conrado in Sedem restituitur.*

Conradum Imperatorem post repressos Mediolanenses, anno millesimo trigesimo octavo Romam perrexisse, & Benedictum IX, qui eodem anno in Apostolorum die natali à Romanis Sede pulsus fuerat, in eam restituisse, ostendit Annotator Baronii. Licèt enim neque Hermannus Contractus, neque Chronographus Hildensheimensis, neque Hepidannus Conradum Imperatorem eo anno Romæ fuisse innuerint; imò Vuippo disertè asserat, Imperatricem in eam urbem *orandi gratia* venisse, nulla Imperatoris mentione facta; Victor tamen III Papa, qui hoc tempore vivebat, lib. 2 Dialogorum, Petrus Diaconus Cassinensis in Vita SS. Guinizonis & Januarii Monachorum Cassinensium in Actis SS. Bollandianis ad diem 26 Maji recitata; Leo Ostiensis lib. 2 cap. 66, & Glaber lib. 4 cap. 8, & 9 expressis verbis id referunt. *Eodem anno*, inquit Glaber, *dominicæ passionis millesimo* (secundùm ejus computum 1033) *die tertio Kalendarum Juliarum VI Feria, Luna 28, facta est eclypsis seu deliquium solis ab hora ejusdem diei sexta, usque in octavam nimium terribilis. Tunc corda humani generis stupor ac pavor tenuit immensus, quoniam illud intuentes intelligebant portendere quiddam fore superventuræ cladis humano generi triste. Nam eadem die, videlicet Apostolorum, in Ecclesia B. Petri quidam de principibus Romanorum conspirantes in Papam Romanum, cupientes illum interimere. Sed minimè valentes, à Sede tamen propria expulerunt. Sed, ut præmisimus, tam pro hac re, quàm pro aliis insolenter patratis, Imperator illuc proficiscens propriæ Sedi restituit*. Hujus eclypsis meminerunt etiam Marianus Scotus & alii. Sed Glaber non dicit, Conradum eodem anno 1033 in Italiam, & Romam perrexisse, ut Joannem XIX, qui tunc sedebat, in Sedem restitueret. Cùm itaque probari non possit Conradum post annum 1027 in Italiam venisse ante annum 1037, Glaber significat deliquium illud portendisse dejectionem Romani Pontificis, quæ non eodem anno, sed post quinquennium, anno scilicet 1038, contigit, eodem die, quo eclypsis solaris, quæ anno 1033 humanum genus terruerat; ideoque Glaber significat Benedictum IX Sede pulsum, non verò Joannem XIX, & in eam à Conrado Imperatore restitutum. Ita Annotator Baronii, cui eò magis subscribendum existimo, quòd si Joannes XIX, die vigesima nona Junii anni millesimi trigesimi tertii Sede pulsus fuisset, Imperator tam citò Romam proficisci non potuisset, ut eum in Sedem ante mortem restitueret, cùm, Baronio & Papebrochio fatentibus, obierit die sexta mensis Novembris ejusdem anni; & nullus ex Antiquis hujus profectionis Romanæ Conradi meminerit, imò Vuippo in ejus Vita tradat, eum *ejusdem anni 1033 æstate cum exercitu suo super Odonem Comitem*, seu Ducem Campaniæ *in Gallias Francorum* venisse, cùmque Odonem compulisset Burgundiam dimittere, *cum suo honore, & Odonis damno* reversum esse. Anno itaque 1033, post mensem Junium, in Italiam profectus non est Conradus, ut Joannem XIX in Sedem restitueret, quod Baronius, Papebrochius & alii passim Glabro affingunt. Cæterùm Benedictum IX pluries Sede dejectum asserit idem Glaber lib. 4 cap. 5. *Intercedente*, inquit, *thesaurorum pecunia electus extitit à Romanis, à quibus exinde frequenter ejectus, ac inhonestè receptus, nulla potestate viguit*.

VI. *S. Symeonem Syracusanum canonizat.*

S. Symeon Syracusanus, Monachus Treviris ab aliquot annis inclusus, anno millesimo trigesimo quinto, die prima mensis Junii, spiritum reddidit creatori, ut tradit Evervinus Abbas Trevirensis, coæqualis in ejus Vita Sæculo VI Benedict. part. I recitata. Cùmque miraculis non solùm vivens, sed etiam mortuus clareret, quorum fama per Germaniam & Galliam divulgabatur, Poppo Archiepiscopus Trevirensis, cui sanctitas Symeonis, quem itineris comitem in itinere Jerosolymitano habuerat, magis perspecta & explorata erat, ea de re ad Benedictum IX scripsit, à quo impetravit literas, quibus Pontifex non solùm inter Sanctos Confessores Symeoni locum dedit, verùm etiam constituit, ut ejus festivitatis dies à cunctis feriatus haberetur. Tam Popponis, quàm Benedicti IX Papæ literas ex Brouveri Annalium Trevirensium libro XI refert Mabillonius loco laudato. Eas recitat Brouverus ad annum 1042, quo datæ sunt. Legatum misit Benedictus Treviros, qui canonizationis literas tulit, quibus acceptis Poppo solemniter beatum Symeonem inter sanctos Confessores habendum & colendum esse declaravit; quod factum anno 1042 patet ex sequenti inscriptione, quam Papebrochius die prima Junii in Actis SS. Bollandianis, ex antiquis monumentis, ut ipse

ait,

ait, ad autographum emendatam refert: *Anno Dominicæ Incarnationis* 1042, *Indictione X, Benedicti Papæ IX, Regisque tertii Henrici, Conradi Regis filii IV, Canonizatus est Beatus Symeon Trevirensis IV feria, XV Kal. Decemb. piissimo Archipræsule Poppone, anno ordinationis suæ 26, jussu & literis nostri Benedicti Papæ, est congregatio Canonicorum ibidem ordinata*. De ea inscriptione vide dicta numero primo. Porrò Sanctus Symeon natus erat in civitate Syracusana nobilissimis parentibus, cùmque Constantinopolim sacris literis imbuendus missus fuisset, Jerosolymam devotionis causâ pertexit, indeque post aliquot annos ad radices montis Sinai secessit, tandemque Antiochiam; unde in Franciam, Trevirosque profectus est, ubi animam sanctam Deo reddidit.

VII. *Casimirum Monachum & Diaconum vero absolvere & uxorem ducere permisit.*

Misecone hujus nominis II Poloniæ Rege, anno 1034 mortuo, Casimirus ejus filius, propter turbas, quæ in Polonia exortæ sunt, ne irritatis hominum animis, magnum aliquod malum in se redundaret, consilium fugæ iniit, Cluniacum petiit, ibique Monachum induit. Sed postea Poloni per sex aut septem annos sævis tempestatibus jactati, sibi tandem mutuò condonant privatas offensas, & Comitia Guesnam indicunt, ubi ea sententia vicit, quæ Casimirum, ubi ubi sit, quærendum, & teducendum esse censuit. Oratores ad id delecti Primores viri, qui Cluniacum venientes, inveniunt eum, non modò professum religionem, sed jam Diaconum. Deprecantur culpam exilii ipsius, orantque, ut afflictam & penè eversam patriam respiciat. Respondet Casimirus, datam semel Deo, atque iis, quorum se potestati ultrò subjecerat, fidem fallere non posse. Oratores omnia sibi tentanda esse rati, Abbatem monasterii adeunt, isque eos ad Pontificem Romanum, qui tunc erat Benedictus IX, remittit; à quo impetrant, ut Casimirus ad regnum majorum suorum redeat, & uxorem ducat; eum à votis absolvens ea conditione, ut ad perennem beneficii à Sede Apostolica accepti memoriam, Poloni nobiles usualem nummum Sedi Apostolicæ quotannis viritim solverent, caput Monachorum instar tonderent, & in præcipuis Christi & Deiparæ solemnitatibus panno lineo albo in stolæ modum pendente cervicem exornarent. Horum omnium testis est Joannes Longinus, Canonicus Cracoviensis, & postea Episcopus Leopoliensis in Historia Rerum Polonicarum, ab ipso sæculo XV scripta, quæ anno 1612 typis mandata fuit. Sed rescriptum Benedicti IX, cujus meminit Longinus, ad nos non pervenit. Refert postea idem Auctor, Casimirum Regem anno 1045 totius regni Comitia convocasse, tumque Romam Legatos misisse, qui suo nomine gratias agerent Benedicto Papæ, & Polonici regni tributum penderent.

VIII. *E Sede pulsitur, & Silvester fit Antipapa.*

Duæ hoc tempore potentissimæ Romæ vigebant factiones; altera Tusculanorum Comitum, qui, ut jam diximus, intercedente thesaurorum pecuniâ, Benedictum IX eligi & ordinari procutaverant; alteram Ptolemæi Romani civis, cujus familiam fuisse potentissimam testatur Petrus Diaconus Casinensis in Chronico lib. 4 cap. 63, ubi scribit, Romanos, Benedicti IX turpitudinem ubique decantatam, & ab omnibus deploratam haud diurius ferre valentes, nihil veritos potentiam Comitum Tusculanorum, qui Urbi imminentes terrori civibus esse solerent, favore aspirante Consulis Ptolemæi, Benedictum IX ejecisse, & Joannem Episcopum Sabinensem, quem Silvestrum nominarunt, in ejus locum subrogasse. Eadem habet Hermannus Contractus in Chronico ad ann. 1044. *Romani*, inquit, *Benedictum CL Papam multis criminatum Sede sua pellunt, & Silvestrum III quendam in ejus locum statuunt, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit*. Idem refert Leo Ostiensis in Chronico Casinensi lib. 2 cap. 80. *Romæ item*, ait, *Benedictus Papa cum annis duodecim Apostolicæ Sedi præfuisset, à Romanis ejectus est, & Joannes Sabinensis Episcopus, cui nomen Silvester impositum est, non tamen gratis in Romanum Pontificem subrogatus*. Idem denique scribit Victor Papa III lib. 3 Dialog. ubi ait: *Denique cùm rapinas, cædes, aliaque nefanda in Romanum populum aliquanta per tempora sine ulla dilatione ageret* Benedictus, *congregati in unum populi, quia ejus nequitiam amplius ferre nequibant, eum à Pontificatûs cathedra exturbantes, Urbe pellunt, alterumque in loco ejus, Joannem videlicet Sabinensem Episcopum, canonica parvi pendentes decreta, substituunt*.

IX. *Benedictus IX, ejecto Silvestro, restituitur in Sedem.*

Sed Pontificatu malè usurpato diu potitus non est Joannes Sabinensis, seu Silvester III Antipapa; subdit enim Victor III. *Qui* (scilicet Silvester) *tribus non amplius mensibus Romanæ usus est cathedræ successione, Benedicto undique suis eum propinquis infestante Urbem, quia ex Consulibus terræ ortus erat, & in eis maxima virtus, Urbe cum dedecore pulsus ad Episcopatum reversus est*. Silvestrum mensibus tantùm tribus Romanæ Ecclesiæ præfuisse scribit etiam Leo Ostiensis mox laudatus: *Qui* (nempè Silvester) *cùm præfuisset mensibus tribus, Benedictus ille prius abrogatus, annitentibus propinquis suis Tusculanis Proceribus, pulso Silvestro, Romanam Sedem iterum occupat*. Quo præcisè tempore, Benedicto ejecto, Silvester Romanam Sedem occuparit, incertum;

certum; sed Annotator Baronii conjicit, Gregorium VI initio mensis Maji anni millesimi quadragesimi quarti Romanam Sedem occupasse, ideoque Benedictum IX circa initium anni 1044 Sede pulsum fuisse, & Silvestrum III eam occupasse. Tres illos Pontifices, nempè Benedictum IX, Silvestrum III Antipapam & Gregorium VI, de quo infra, simoniacos fuisse, ostendit idem Baronii Annotator; sed ex illis solum Silvestrum III è numero Romanorum Pontificum exclusum fuisse. Qua de re in eodem Gregorio agetur.

X. *Papatum alteri cedit.* *Benedictus igitur*, inquit Victor III post laudata verba, *quod admiserat Sacerdotium recepit, pristinos tamen mores minimè mutavit, secundùm quod scriptum est*, „Adolescens juxta viam suam, etiam cùm „senuerit, non recedet ab ea; *& quia durum est in corde veteri nova meditari, in eisdem pravis, & perversis operibus, ut ante perseverabat. Cùmque se à Clero simul & populo propter nequitias suas contemni respiceret, & fama suorum facinorum omnium aures impleri cerneret, tandem reperto consilio (quia voluptati deditus, ut Epicurus magis, quàm ut Pontifex vivere malebat) cuidam Joanni Archipresbytero, qui tunc in Urbe religiosior ceteris Clericis videbatur, non parvâ ab eo acceptâ pecuniâ, summum sacerdotium relinquens, tradidit*. Hermannus item Contractus laudatus in Benedicto IX scribit: *Sedique suæ redditus, se ipsum postea privavit, & alium pro se ob avaritiam contra canones ordinavit*. Hunc autem fuisse Joannem Archipresbyterum, ut ait Victor III laudatus, testatur etiam Leo Ostiensis loco citato: *Nec multò pòst*, inquit, *invisum se cunctis aspiciens, Joanni Archipresbytero, qui quasi religiosior habebatur, Papatu tradito, ipse cupiditates suas liberius executurus, in paternam se recipit domum*. Hunc Joannem Archipresbyterum, Gratianum dictum, fuisse appellatum Gregorium VI mox videbitur.

XI. *Suasu beati Bartholomæi Abbatis.* Romano Pontificatui cessisse Benedictum IX persuasione viri sanctissimi Bartholomæi Abbatis Cryptæ Ferratæ, discipuli Sancti Nili, ejus Acta significant apud Baronium anno 1044 num. 4, in quibus ista leguntur: *Qui tunc temporis Apostolicæ Sedi præerat, cùm juvenis esset [quod utinam Deus avertisset] voluptatibus deditus, humanæ fragilitati se præcipitem dedit. Sed cùm tandem ab hoc malo resipuisset, & malefactorum solutionem, & veniam sibi quæreret, Beatum Bartholomæum sibi fore mediatorem agnovit, & intercessorem illum sibi decrevit. Quapropter advocavit illum majori qua poterat veneratione & honore. Huic rem totam aperit, & opportunum remedium quærit. Ipse verò Bartholomæus non est throni celsitudinem veritus, non dignitatis præstantiam respexit, neque munera & honores, quod plerique spiritualium medicorum facere solent; sed mali gravitatem, & propterea opportunam mali abscissionem illi adhibens ita inquit*: Non licet tibi sacra facere, sed potius abstinere, & Deum placare, quem peccando irritasti. *Ille verò neque tardans, neque procrastinans, sed quamprimùm deposita Sede, instar privati hominis se habebat*. Hæc Auctor ejus temporis. Verùm eundem Benedictum dimissam non multò post repetiisse cathedram, quæ mox in Gregorio VI dicemus, manifestè ostendunt. Hunc porrò Sanctum Bartholomæum memorari in Fastis Benedictinis die XI Novembris asserit Mabillonius Sæculo VI Benedictino parte prima in Indice Sanctorum prætermissorum; ejus tamen Acta non exhibet.

GREGORIUS VI *Pontif. CXLIX.*

Anno Domini MXLIV.

I. *Tres fuere eodem tempore Romanæ Sedis invasores, non quatuor.* Joannes Archipresbyter Sancti Joannis ante portam Latinam, Gratianus nomine, in Pontificatu Gregorius VI dictus, à Benedicto IX, cui non parvam pecuniæ summam dedit, Pontificatum recepit. Tres fuerunt eodem tempore Romanæ Sedis invasores, scilicet Benedictus IX, Silvester III, & Gregorius VI; Ideoque fallitur Otto Frisingensis lib. 6 cap. 23, ubi supponit quatuor eodem tempore Romæ visos fuisse Pontifices, tres scilicet invasores, & quartum, scilicet Joannem Archipresbyterum, seu Gratianum, quem cives *tanquam Ecclesiæ Dei liberatorem in summum Pontificem elegerunt, eumque, mutato nomine, Gregorium septimum* [legendum sextum] *vocaverunt*. Antea autem scripserat Otto: *Circa idem tempus pudenda confusio Ecclesiæ Dei in urbe Roma fuit: tribus ibi invasoribus, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illam simul occupantibus, atque ad majorem miseriæ cumulum, divisis simul cum redditibus patriarchiis, uno ad S. Petrum, altero ad S. Mariam Majorem, tertio, idest Benedicto, in Palatio Lateranensi sedente, flagitiosam & turpem vitam (ut egomet in Urbe tradentibus Romanis audivi) duxêre. Hunc miserrimum statum Ecclesiæ religiosus quidam Presbyter Gratianus nomine videns, zeloque pietatis matri suæ*

com-

compatiendo animadvertens, præfatos viros adiit, eisque à Sede Sancta cedere pecuniâ persuasit; Benedicto redditibus Angliæ, quia majoris videbatur auctoritatis, relictis. Ob ea cives præfatum Presbyterum, tanquam Ecclesiæ liberatorem in summum Pontificem elegerunt, eumque, mutato nomine, Gregorium septimum, (legendum, ut jam dixi, sextum) *vocaverunt.* Sed Auctoribus coævis, Victori nempe III, Hermanno Contracto, Bonizoni Episcopo Sutrino, & Clementi II Gregorii VI immediato successori major fides adhibenda, quàm Ottoni Frisingensi, qui anno tantùm 1158 obiit; illi autem omnes, tres tantùm asserunt hoc tempore Apostolicam Sedem invasisse, nempe Benedictum IX, Silvestrum III, & Gtegorium VI, & ipsemet Otto, quis sit ille quartus non dicit, ideoque hac in narratione falsis relationibus deceptus est.

II. *Gregorius VI sponte Pontificatum abdicat.* Victor III postquam lib. 3 Dialog. scripsit, Benedictum IX Urbe cessisse, & Papatum Joanni Archipresbytero, *non parva ab eo accepta pecunia*, tradidisse, subdit: *Intereà Joannes, cui Gregorii nomen inditum est, cùm duobus annis, & octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germaniæ, Pannoniæ, & Italiæ imperabat, ad suscipiendam de manu Romani Pontificis Imperialem coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus, Romanam adiit urbem. Sed antequam urbem ingrederetur, plurimorum Episcoporum, necnon Abbatum, Clericorumquoque ac religiosorum Monachorum in Sutrina urbe Concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis, maximèque de Romana tunc Ecclesia, quæ TRES simul habere Pontifices videbatur, ipso præsidente tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur. Jam enim dudum Regio animo insederat, ut TRES illos, qui injustè Apostolicam Sedem INVASERANT, cum consilio & auctoritate totius Concilii justè depelleret, & unus qui secundùm statuta SS. Patrum Dominico gregi solicitè præesset, Clero & populo eligente ordinaretur. Prædictus itaque Pontifex exoratus à Rege, ceterisque Pontificibus, Sutrium, ubi Synodus congregata erat, allectus spe, quòd ALIIS DUOBUS DEPOSITIS, sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratanter perrexit. Sed postquam eò ventum est, & res agitata, ac discuti in Synodo cœpta, agnoscens se non posse JUSTE' honorem tanti Sacerdotii administrare, ex Pontificali sella exiliens, ac semetipsum Pontificalibus indumentis exuens, postulatâ veniâ, summi Sacerdotii dignitatem deposuit.* Quibus ex verbis invictè refellitur narratio Ottonis Frisingensis, & constat Gregorium VI simul quidem sedisse cum Benedicto IX, & Silvestro III, sed neutiquam cum alio quarto, ideoque & fuisse unum ex tribus, qui per hæc tempora Romanam Sedem invaserant, tantùm abest, ut liberator Ecclesiæ appellari possit. De tribus etiam tantûm loquitur Hermannus Contractus ad annum 1046. Bonizo in Epitome Historiæ Pontificum Rom. à S. Petro ad Urbanum II, qui apud Annotatorem Baronii ad annum 1044 num. 8 scribit: *Ceterum si quis de Theophylacto Tusculano* (idest Benedicto IX) *qualiter Joanni* (Archipresbytero) *Sacerdoti vendidit Papatum, & quomodo uno eodemque tempore Theophilactus, & Gregorius, & Silvester Romanum non regebant, sed vastabant Pontificatum, & qualiter Henricus Rex, Conradi filius Romanam Ecclesiam à talibus pestibus liberavit, gnarus esse voluerit, legat librum, quem dictavi*, &c. Bonizo autem, qui Sutrinus Episcopus fuit, vitæ suæ partem prope urbem Romam hoc tempore traduxit, & ob defensam Ecclesiæ Rom. libertatem crudelissimè occisus est anno 1089, qui ideo hæc ignorare non potuit; & multò minus Clemens Papa II, qui eodem anno 1046 Romanus Pontifex electus, in Epistola, qua Clero & populo Bambergensi coronationem suam significat, ait, explosos tres illos, *quibus idem nomen Papatûs rapina* dederat. Refert illam Epistolam Gretzerus in libro, quem scripsit de Divis Bambergensibus, annoque 1611 publicavit.

III. *Fuit simoniacus.* Ex his omnibus deducitur, Gregorium VI simoniacum fuisse, ac unum ex tribus, qui hoc tempore Romanam Sedem invasére; & Ottonem Frisingensem nonnisi ex incertis, levibusque rumoribus scripsisse postea, Henricum Gregorio VI persuasisse, ut Pontificatu cederet, & ei depositionem minatum esse, ideoque Gregorium cessione illa laudem non meruisse; contrarium enim ex dictis sequitur, Gregoriusque VI maximè laudandus, quòd *agnoscens se non posse justè honorem tanti Sacerdotii administrare, ex Pontificali sella* exilierit, *& semetipsum Pontificalia indumenta exuens, postulatâ veniâ summi Sacerdotii dignitatem* deposuerit, ut loquitur Victor III laudatus. Constat insuper Baronium, & plerosque alios, Gregorium VI à simoniæ labe immunem fuisse, perperam scripsisse; sicuti & malè insimulasse Henricum Germaniæ Regem, postea Imperatorem hujus nominis II, quasi eum injustè deponendum judicasset.

IV. *Numerandus tamen inter Pontifices Romanos.* Licèt porrò Benedictus IX, & Gregorius VI simoniaci fuerint, inter Pontifices tamen Romanos numerantur, & ut tales habiri sunt. De Benedicto IX inter omnes convenit; de Gregorio autem VI non videtur locus dubitandi, cùm Hildebrandus ejus discipulus, qui Sanctissimè Ponti-

fi-

ficatum Romanum gessit viginti quinque circiter post ejus cessionem annis, Gregorius VII appellari voluerit, ut hac appellatione sua illius Pontificatum ceu legitimum quodammodo approbaret. Qua de re Otto Frisingensis laudatus ita scribit: *Hunc Gratianum Alpes conscendentem, secutum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postmodum Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de catalogo Pontificum semotus fuerat, se Gregorium VII vocari voluit: & sicut in Lucano habet.*

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni. Ita & huic Hildebrando, qui semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis & Episcoporum praevaluit, semper displicuit. Idem Hildebrandus Pontifex factus, in Concilio, quod anno 1080 Romae celebravit, ait: *Invitus ultra montes cum Domino Papa Gregorio abii, sed magis invitus cum Domino meo Papa Leone.* Ipsemet Henricus Imperator in diplomate, quod extat Tomo 2 Bullarii Cassinensis, quo, anno 1047 tertio Nonas Januarii privilegia monasterii Sancti Petri Perusini confirmat, enumerans Pontifices Romanos, qui eadem confirmaverant, inter eos recenset Benedictum IX, & Gregorium VI: at Silvester III à nemine inter Pontifices ponitur, sed inter Antipapas, quia Pontificatum invaserat, Benedicto IX, quem Ecclesia ut Pontificem reverebatur pulso; Gregorius verò VI, non solùm Pontifex dictus erat vacante Sede ob cessionem Benedicti IX, sed etiam sponte & non coactus Pontificatum abdicavit, quem, zelo in Ecclesiam ductus, susceperat: unde inter legitimos Pontifices numerandus, quia ut talis ab universa Ecclesia agnitus.

V. *Ejus Sedis duratio, & locus obitus.*

Caeterùm cùm Hermannus Contractus afferat, Sutrinum Concilium, in quo Gregorius VI indumentis Pontificalibus se exuit, celebratum esse anno millesimo quadragesimo sexto, juxta Natalem Domini, & ex Victoris III verbis mox relatis, *duobus annis, & octo mensibus Sacerdotium administrarit*, quod etiam legitur in Leone Ostiensi, & in plerisque Catalogis, certum inde eruitur argumentum, ejus Pontificatûs initium copulandum esse cum initio circiter mensis Maji anni millesimi quadragesimi quarti. Quae de Gregorio VI à Willelmo Malmesburiensi de gestis Anglorum; & à Martino Polono ex editione Joannis Fabricii referuntur, quaeque nos in Joanne XIX numero ultimo retulimus, non possunt convenire huic Pontifici, quia ille, de quo haec à praedictis Auctoribus narrantur, mortuus & sepultus est Romae; Gregorius verò VI post suam abdicationem, ipso fatente Baronio, ductus est in Germaniam ab Henrico Imperatore, ubi, non Romae, dubio procul defunctus est. Unde nos cum editione Martini Poloni, qua usus est Joannes Palatius, hanc narrationem, non Joannis Archipresbyteri, seu Gregorii VI, sed Joannis XIX pontificatui inteximus, ut ibidem legere est. Sed hic non omittendum, Baronium, qui haec refert ex Malmesburiensi lib. 2 cap. 13, miraculum ad januas sancti Petri sponte reclusas ad suscipiendum ejus cadaver ab eodem Malmesburiensi; & à Martino Polono relatum, suspectum habere, *de eo miraculo*, inquit, *fides sit penes auctorem.*

CLEMENS II *Pontif. CL.*

Anno Domini MXLVI.

I. *Clemens II inthronizatur.*

Victor III Papa lib. 3 Dialog. postquam retulit Gregorium VI in Concilio Sutrino, anno millesimo quadragesimo sexto, juxta Natale Domini celebrato, Pontificatum abdicasse, subdit: *Post haec Rex* (Henricus) *Urbem ingressus, congregato in Ecclesia B. Petri Apostoli Romano Clero & populo, unà cum Episcopis, qui in praedictam convenerant Synodum, communi consilio Clementem Bambergensem Episcopum elegerunt: quia in Romana Ecclesia non erat tunc talis reperta persona, quae dignè posset ad tanti honorem sufficere sacerdotii: eumque in Apostolica Sede ad regendum dominicum gregem inthronizantes constituunt.* Rem signantiùs exprimit Hermannus Contractus: *Omnium tam Romanorum, quàm aliorum consensu*, inquit, *Suidgerum Episcopum, qui post Eberhardum primum secundus Bambergensem sexto jam anno regebat Ecclesiam, nimium reluctantem summum Romanae Ecclesiae elegit Pontificem: sicque circa vigiliar Natalis Domini ipsam ingrediuntur Urbem.* Et paulò post: *In ipsa Natalis Domini die praefatus Suidgerus, natione Saxo; Apostolicae Sedi CLI Papa ex more consecratus* (seu inthronizatus) & *nomine auctus Clemens II vocatus est.* Clemens itaque hujus nominis II, in ipso Natalis Domini die, anno 1046 inthronizatus, & benedictus est Romanus Pontifex, non autem consecratus, jam enim Episcopus Bambergensis ordinatus erat.

II. *Fallit Pa. pa non dimisit Episcopatum Bambergensem.*

Papebrochius in Paralipomenis ad Conatum Chronico-Historicum, referens ex Gret-

Gretsero in libro de Divis Bambergensibus Epistolam à Clemente II Ecclesiæ Bambergensi datam, qua ei promotionem suam in Romanum Pontificem significat, sibique grave esse ab ea divelli testatur; videri sibi ait, Clementem factum Pontificem non dimisisse titulum *Episcopi Bambergensis*, uti neque paulò post secuti Victor II, & Nicolaus II dimiserunt Titulos *Aistetensis*, & *Florentini*. Hanc viri doctissimi conjecturam, certam esse observavit Annotator Baronii; quia Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1048 id manifestè indicat; ibi enim loquens de morte Clementis Papæ, supponit Episcopatum Bambergensem ejus morte vacasse. Hæc ejus verba: *Imperator natalem Domini Polethæ celebravit. Ibi Legati aderant Romanorum, Suidgeri Papæ obitum nunciantes, eique successorem postulantes: quibus Imperator Popponem Prisnensem* (legendum Brixinensem) *Episcopum assignavit, Bambergensem verò Episcopatum Hezechin Cancellario tradidit*. Episcopatus itaque Bambergensis Clementis II morte vacabat.

III. *Henricum Imp. coronat.*

Eodem die, quo Clemens II inthronizatus est, Henricum Regem, & conjugem ejus Imperatorem coronavit, ut testatur idem Hermannus Contractus: *Qui* (scilicet Clemens) *mox ipsa die Henricum Regem & conjugem ejus Agnetem Imperiali benedictione sublimavit: peractisque missarum solemniis, ipse dominus Papa, & Imperator cum Imperatrice, sicut erat coronatus, ad Lateranense palatium cum ingenti gloria proficiscuntur, cunctis civibus Romanis mirantibus, honoremque singulis quibusque pro facultate obtier impendentibus*. Idem scribit Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1047, quia scilicet tam ipse, quàm Hermannus anni initium repetunt à die Nativitatis Domini; Marianus autem Scotus, & Sigebertus in Chronicis, qui annum à Kalendis Januarii auspicantur, hæc referunt ad annum 1046.

IV. *Concilium Romæ celebrat.*

Anno millesimo quadragesimo septimo, ineunte Januario Clemens Papa, annitente potissimùm Imperatore, Concilium Romæ adversùs Simoniacos celebravit; in quo orta est contentio inter Ravennatem, & Mediolanensem Archiepiscopos, quisnam eorum proximus à dextris Romani Pontificis sedere deberet. Extant Tomo IX Concil. pag. 1252 literæ Clementis II ea de re datæ, in quibus ait Pontifex: *Unde & in ipsa nostra Synodo Aquilejensis Patriarcha mussitabat*, quia scilicet honoratiorem etiam locum sibi deberi contendebat. Sed statutum est, ut Ravennati Episcopo secundus à Pontifice Romano locus in Concilio, absente Imperatore, tribueretur. Subdit enim Pontifex: *Verùm ne posthac iterum vel Archiepiscopo Mediolanensi, vel Patriarchæ Aquilejensi, de sessione dextri lateris nostri liceat excitare quamlibet controversiam, interdicimus nostrâ Apostolicâ auctoritate hoc eis de cetero licere*. Et paulò post: *Sedem Ravenn. Archiepiscopi jubemus semper esse à dextris nostris, nostrorumque successorum, secundùm antiquæ constitutionis auctoritatem, nisi fortè Imperator affuerit: & tunc etiam ipsum sinistram locum tenere per hanc nostræ auctoritatis firmitatem huic nostræ narrationi subjectam*. Initio autem harum literarum jam Clemens dixerat, se Concilium celebrasse *circa nonas Januarii*. De eadem Synodo loquitur Petrus Damiani in Epistola ad Henricum Archiepiscopum Ravennatensem, in qua ait, Clementem Papam ad reformandum Ecclesiæ statum Synodum indixisse. Ex hoc loco habemus, jam tempore Clementis II dexteram in Conventibus Ecclesiasticis fuisse honoratiorem sinistrâ, qua de re vide dicta in Leone III.

V. *In Germaniam cum Imperatore pergit.*

His Romæ confectis Imperator reditum in Germaniam cogitavit, sed prius cum Clemente Papa Beneventum adiit, indeque in Germaniam, cujus rei testis est Leo Ostiensis lib. 2 cap. 81. Imperator, inquit, *Beneventum contendens, cùm cives eum noluissent recipere, tam ob suam, quàm ob patris injuriam; totam civitatem à Romano Pontifice, qui tunc illic aderat, excommunicari fecit, omnemque Beneventanam regionem Northmannis sua auctoritate confirmans, in patrium rediit solum, secum Clementem adducens*. Sed Clementem non diu in Germania substitisse, ex eo deducitur, quòd eodem anno 1047, die nona Octobris, ex mox dicendis, Romæ, vel, ut scribit Hermannus Contractus, *in Romanis partibus* mortuus sit, & ex eodem Auctore constet, Imperatorem Pascha Mantuæ celebrasse.

VI. *S. Wiboradam canonizat.*

Clemens Pontifex, antequam è Germania in Italiam rediret, sanctam Wiboradam virginem & martyrem, quæ reclusa apud sanctum Gallum anno nongentesimo vigesimo quinto ab Hungaris cæsa est, in Sanctorum numerum retulit. Id testatur Burchardus San-Gallensis Monachus, qui sæculo sequenti vixit, in lib. de Casibus Monasterii sui cap. 6, ubi de Nortperto Abbate scribit: *Obtinuit amminiculante Henrico Imperatore, & coniuge ejus Agnete, hoc apud dominum Apostolicum Clementem secundum, recitata vita beatæ Wiboradæ, ejusque miraculis, de tandiu neglecta re ab ipso Papa redargutus: quatenus ipsam præsente Theodorico Constantiensi Episcopo canonizaret, & pro sancta haberi præciperet, & anniversarium ipsius diei solemnizandum institueret*. Sanctæ Wiboradæ Vita ab Hartmanno Monacho itidem Sancti Galli, ejus æquali, scripta, extat Sæculo V Benedictino.

Quod

VII. *Salernitano Archiep. Pallium dat.* Quod attinet ad diploma Clementis Papæ, seu Epistolam ejus ad Joannem Salernitanum Archiepiscopum, qua factam ejus translationem ex Episcopatu Pestano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit, ea data est ab eo antequam in Germaniam proficisceretur, cùm in ejus fine legatur scripta *XII Kalendas Martii, indictione decima quinta*, quo tempore adhuc in Italia erat cum Imperatore, qui ex dictis paschalem solemnitatem Mantuæ celebravit. Ex eo diplomate, quod est unicum monumentum tanti Pontificis, habemus quid signet pallium, in eo enim ait: *Archiepiscopali Pallio nostra Apostolica manu dilectionem vestram insignivimus, quo utaris toties in anno, quoties prædecessores tuos eo usos fuisse constat. In quo, quia de vellere ovis est, intellige te ovium pastorem. Et quia eo circum cingeris, & etiam circa humeros portas, cognoscas & undique circumspicias, ne aliqua erret, & in morsus incidat luporum. Quòd si aliquando, quod absit, contigerit: eam habeas in humeros ad caulam reportare & pristinæ societati coadunare. Quod verò ante & retrò crux Domini habetur: illud Apostolicum semper docet ante oculos tuæ mentis habere*: „ Mihi mundus Crucifixus est, & ego mundo [Galat. 6.] De pallii origine & materia legenda quæ diximus in Marco Papa.

VIII. *Animam Deo reddit.* Clemens Papa ex Germania redux, non diu supervixit, animam enim Deo reddidit, mense Octobri ejusdem anni millesimi quadragesimi septimi, postquam sedisset menses novem, & dies quindecim. Hermannus enim Contractus ad eum annum scribit: *Clemens, qui Suidegerus Papa in Romanis partibus nono mense promotionis suæ diem obiens, ad Episcopatum suum Babinberg reportatus tumulatur*. Lambertus itidem Schafnaburgensis incipiens annum 1048 à die natali Christi anni 1047 ait: *Imperator natalem Domini Polethe* (in Saxonia) *celebravit. Ibi Legati aderant Romanorum, Suidgeri Papæ obitum nunciantes, eique successorem postulantes*. Obiit itaque Clemens, vel Romæ, vel in partibus Romanis, & quidem die nona Octobris, ut ostendunt verba Brevis Leonis IX à Gretsero in Divis Bambergensibus recitati, quo pallium conceditur Hartwico Bambergensi Episcopo Clementis II in ea fede successori, quo uteretur ter in anno: *In solemnitate*, inquit, *sancti Dionysii, eo quòd tunc anniversarius dies celebratur domini Papæ Clementis supra memorati: hancque diem Apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum Episcopatum*. Solemnitas autem sancti Dionysii celebratur die nona Octobris. In vita etiam sancti Henrici Imperatoris habetur, festum sancti Dionysii fuisse anniversarium Clementis Papæ.

Errat itaque Leo Ostiensis scribens Clementem *ultra montes* defunctum esse. Nam præter Hermannum Contractum, & Lambertum Schafnaburgensem laudatos, tetem habemus eundem Auctorem Vitæ Sancti Henrici, qui de Leone Papa IX ait: *Ductus amore & reverentia Clementis piæ memoriæ prædecessoris sui, quem Deus miro dispensationis ordine, à prælatione hujus loci* (Bambergensis scilicet civitatis) *ad Sanctæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ apicem dignatus est avertere; & mirabiliùs è Romanis finibus defunctum ejus corpus reducere; volens hanc Ecclesiam quasi novam tanto decoratam esse patrono*, &c. IX. *In Italia, non ultra montes.* Romæ itaque, vel non longè obiit Clemens Papa, indeque Bambergam corpus ejus delatum est, quod forsan decepit Leonem Ostiensem, qui sciens eum Bambergæ quiescere, credidit pariter *ultra montes* defunctum.

X. *Bambergæ sepultus est.* Papebrochius in Conatu Chronico-Historico refert Clementis Papæ epitaphium his verbis conceptum: *R.mus in Christo Pater & Dominus D. Suiderus à Mayendorf, Saxo, a.dus Episcopus Bamb. postea summus Pont. Clemens 2.dus dictus, obiit Romæ* 10 *Octob. A.o* 1047. Exhibet postea accuratam tumuli Clementis, lapidisque impositi delineationem, aitque se accepisse ex uno ex Patribus Collegii Bambergensis suæ Societatis, Tumulum antiquum esse, sed lapidem, in quo sculptum epitaphium, novum, prout multis indiciis cognosci potest, novumque lapidem pro veteri sublato repositum. Sed quidquid sit, ejus novitatem non indicat, quod in eo legitur Clementem Romæ obiisse, contra Hermanni Contracti, & Auctoris vitæ S. Henrici testimonia, qui asserunt, eum *in partibus Romanis* demortuum, vel *è Romanis finibus* Bambergam reductum; cùm verbis illis, quæ ambiguam explicationem habent, Roma commodè intelligi possit. Nec etiam novitatem ejus indicat dies mortis, quæ in eo notatur decima Octobris, cùm testimonia superius allata dicant eum mortuum die nona ejusdem mensis; epitaphii enim conditor per diem obitus intelligit diem sepulturæ; testimonia verò superius allata loquuntur de die mortis; quod mirum videri non debet, cùm Hadrianus Papa hujus nominis primus, quem constat mortuum VIII Kalendas Januarii, seu die 25 Decembris, à Carolo Magno ejus epitaphii conditore dicatur mortuus VII Kalendas Januarii, seu die 26 Decembris, quia eo die sepultus est. Similia passim exempla in hoc opere vidimus.

XI. *Sedis ejus duratio.* Nec tandem obstat diei mortis ejus à nobis assignato Hermannus Contractus, qui ait eum obiisse *nono mense promotionis suæ*; & Victor III Papa lib. 3 Dialog. qui scri-

scribit, eum *non amplius novem mensibus sacerdotio* functum; quia hi Scriptores novem menses completos numerant, neglectis diebus, qui supra menses fluxerunt à die 25 Decembris anni 1046, quo inthronizatus est, ad diem 9 Octobris, quo obiit: unde Leo Ostiensis lib. 2 cap. 82 asserit eum obiisse *post menses novem*; & in duobus ex Catalogis Criticæ Baronianæ Tom. mo primo præfixis, Clementi tribuuntur menses 9, & dies 17, quia scilicet dies mortis ejus in illa dierum appendice, ut sæpe fit, includitur, licet fatendum sit ibi diem unum ex scriptorum incuria plus numerati.

BENEDICTUS IX iterum.

I. *Benedictus IX Sedem Romanam iterum invadit.*

Benedictus IX, quem, Glabro lib. 4 cap. 5 teste, à Romanis frequenter ejectum diximus, Clemente II mortuo, Romanum Pontificatum iterum invasit. Leo enim Ostiensis lib. 2 cap. 82 scribit: *Benedictus in Pontificatum iterum rediens, octo illum mensibus tenuit.* Sed signantiùs loquitur antiquum MS. cujus hæc verba Papebrochius in Conatu Chronico-Historico recitat: *Benedictus tertiò reversus in Pontificatum, tenuit eum menses* 8, *dies* 10, *idest, à festivitate Sanctorum quatuor Coronatorum* (quæ in diem 8 Novembris incidit) *usque ad festum Sancti Alexii*, seu usque ad diem 17 mensis Julii anni sequentis 1048, quo die, ut mox dicetur, Damasus II inthronizatus est. Eum contra Cleri Romani & Imperatoris voluntatem à simoniacis in Sedem inductum esse, ex eo constat, quòd Lambertus Schafnaburgensis scribit, Romanos ad Imperatorem Legatos misisse Clementis II *obitum nunciantes, atque successorem postulantes*; ideoque frustrà Papebrochius ait, posse alicui videri Benedictum hac quoque vice, æquè ac priori verum Pontificem fuisse, & pro tali ab Italis habitum. Priùs enim legerimus quidem Pontifex fuit; sed cùm, consilio Sancti Bartholomæi Cryptæ Ferratæ Abbatis Pontificatum abdicasset, ut in ejus Vita diximus, post mortem Clementis II eum legitimè resumere non poterat. Unde Benno, licèt schismaticus, Auctor tamen hujus temporis asserit, eum *perturbasse, post Leonis obitum, Romanam Ecclesiam*, idest post mensem Aprilem anni 1054, quo Sanctus Leo IX obiit, post quem annum nulla fit amplius mentio.

II. *S. Leo moriens pro conversione ejus preces fudit.*

Certè Benedictum IX tempore Pontificatûs Leonis IX adhuc in vivis fuisse certò deducitur ex Auctore Anonymo Historiæ mortis & miraculorum ejusdem Sancti Leonis, teste oculato, ab Henschenio ad diem 19 Aprilis publicato, qui ait, Leonem IX pridie quam spiritum Deo redderet, in Ecclesia portatum varias preces fudisse maximè pro statu Ecclesiæ, & pro conversione simoniacorum, inter quos erat Theophylactus, seu Benedictus IX. *Oravit secretè*, inquit, *quasi unius horæ spatio, & post elevans vocem, leniter dixit: Magne Deus humani generis Redemptor, qui per Apostolos tuos Petrum & Paulum Simonis perfidiam de alto (cadere) præcepisti invocato tuo nomine: sicut eos exaudire dignatus es, ita exaudire digneris servum tuum, & ad te converte Theophylactum, & Gregorium, & Petrum, qui in toto pene mundo simoniacam hæresim solidaverunt; & ita fac eos agnoscere viam veritatis, ut derelinquant errorem suum, & ad te, mitissime Domine, revertantur.* Theophilactus itaque, seu Benedictus IX adhuc in vivis, & simoniacus erat. Quòd verò nominat Gregorium & Petrum, fateor me ignorare, de quo Gregorio & de quo Petro loquatur S. Leo, verosimile enim non est, eum intellexisse Gregorium VI, sicuti enim Benedictum IX Theophilacti tantùm nomine appellat, ita & Gregorium VI, vel Gratianum, vel Joannem Archipresbyterum nominasset, non Gregorium. Dicendum ergo videtur cum Annotatore Baronii, Gregorium & Petrum fuisse duos viros, quorum opera Benedictus IX usus fuerat ad invadendum simoniacè Pontificatum.

DAMASUS II *Pontif. CLI.*

Anno Domini MXLVIII.

I. *Damasus II fit Papa.*

Lambertus Scafnaburgensis, postquam dixit Legatos Romanorum adiisse Imperatorem Natale Domini anni 1047 in Saxonia celebrantem, *Suidgeri Papæ obitum nunciantes, atque successorem postulantes*, subdit: *Quibus Imperator Bopponem Prisinensem* (legendum Popponem Brixinensem) *Episcopum assignavit*. Romam pervenit Poppo mense Julio anni 1048, ut scribit Hermannus Contractus: *Sequenti Julio*, inquit, *Poppo Brixensis* (legendum Brixinensis) *Episcopus ab Imperatore electus Romam mittitur: & honorificè susceptus Apostolicæ Sedis Papa 153 ordinatus*, mu-

mutato nomine Damasus II vocatur. Leo verò Ostiensis lib. 2 cap. 81 ait: *Benedictus iterum in Pontificatum reversus, per octo circiter menses illum retinuit, donec ab Imperatore transmissus ex Germania Damasus, Brixenorum Episcopus illi in Papatu successit*. Quare cùm Damasus à Leone Ostiensi dicatur successisse Benedicto, & in antiquo MS. de quo mox locuti sumus in Benedicto, legatur hunc tenuisse Pontificatum usque ad diem 17 Julii, conjicere licet rectè scripsisse Onuphrium in Chronico Ecclesiastico, eo die, qui anno 1048 in dominicam incidebat, Popponem Brixinensem, seu Sabionensem Episcopum consecratum esse, idest inthronizatum.

II. *Non fuit antea Patriarcha Aquilejensis.*

Ciaconius, & Joannes Palatius rectè quidem scribunt, Popponem, seu Damasum II, ante Pontificatum fuisse Episcopum Brixinensem, sed perperam addunt fuisse etiam Patriarcham Aquilejensem: Poppo enim Aquilejensis Patriarcha, ut videre est apud Ughellum, obiit anno millesimo quadragesimo quarto, eique suffectus frater suus Ebetardus, qui anno 1047 Romano Concilio sub Clemente II interfuisse dicitur à Papebrochio in Conatu Chronico-Historico, sed nullo teste. Verùm Popponem postea sub Damasi II nomine Papam non fuisse Patriarcham Aquilejensem ex eo convincitur, quòd eidem Romano Concilio interfuerit, & partes Ravennatensis Episcopi secutus fuerit contra Archiepiscopum Mediolanensem, & Patriarcham Aquilejensem, qui à dextris Pontificis sedere volebant, quod convincit eum non fuisse Patriarcham Aquilejensem. Verum quidem est in eodem Concilio, quod extat Tomo IX Concil. pag. 1252, legi: *Poppo quoque Brixtensis Episcopus*, sed malè; legendum enim, *Poppo quoque Brixinensis Episcopus*; cùm enim Brixia, vulgò *Brescia*, urbs Episcopalis sub ditione Venetorum, esset sub Archiepiscopo Mediolanensi, incredibile est Popponem amplexum fuisse partes Ravennatensis contra Mediolanensem suum Metropolitanum, si verè fuisset Episcopus Brixiensis. Erat igitur, ut scribit Leo Ostiensis laudatus, Episcopus *Brixenorum*, seu Brixini, quæ urbs est Norici in Comitatu Tirolensi, proxima Sabionæ, urbi excisæ, cui successit, sub Archiepiscopo Salisburgensi.

III. *Quare ejus electio diu dilata fuerat.*

Ceterùm, ut ad Damasi electionem redeam, mirum videri potest, cur tandiu distulerit Imperator eum Romam mittere post mortem Clementis II, qui ex dictis obiit die nona Octobris anni 1047; & tamen Damasus medio tantùm mense Julio anni 1048 Romanus Pontifex inthronizatus est. Sed cessabit admiratio cùm observaverimus Romanos petiisse ab Imperatore, ut Halinardus, qui anno millesimo quadragesimo sexto ordinatus fuerat Archiepiscopus Lugdunensis diceretur Romanus Pontifex, cui petitioni cùm acquievisset Henricus Imperator, Halinardus, ut Pontificatum declinaret, consultò à Curia Regis abstinuit. Id nos docet Chronographus Sancti Benigni, qui extat Tomo I Spicilegii Dacheriani; narrata enim Halinardi ordinatione in Archiepiscopum Lugdunensem, subdit: *Fuerat ei consuetudo Romam Orationis gratia frequenter pergere, ut Sanctorum Apostolorum, ac Martyrum, qui urbem illam protegunt, patrocinia imploraret. Erat namque ejus voluntas, ut si fieri posset, ibidem animam Deo redderet. Quapropter non est fraudatus à desiderio suo, sed, ut voluit, ita Dominus ei concessit. Defuncto memorato Papa Clemente* (hujus nominis II) *Romani petierunt eum ab Imperatore. Hoc namque à Romanis Imperator, datâ pecuniâ non parvâ, exegerat, ut sine ejus permissu Papa non eligeretur. Ille cognita voluntate Principis ac populi, dissimulavit ire ad Curiam, donec tardante eo, alius eligeretur. Diligebant enim eum valde Romani propter facundiam oris sui, & affabilitatem sermonis. Ita enim proferebat vernaculum suum loquelæ cujuscunque gentis, quousque Latina penetrat lingua, ac si eâdem patriâ esset progenitus*. Refert postea Auctor iste Anonymus, qui hoc ipso tempore vivebat, à S. Leone IX Romam evocatum esse. Hæc mihi videtur vera causa cur Damasi II inthronizatio tandiu dilata fuerit.

IV. *Moritur.*

Paucis post inthronizationem suam diebus ex hac vita migravit Damasus Pontifex; Hermannus enim Contractus post citata verba, subdit: *Sed paucis diebus exactis defunctus, & ad sanctum Laurentium extra urbem sepultus est*. Leo verò Ostiensis loco laudato de Damaso ait: *Qui etiam post viginti tres dies apud Præneste vita decessit*, die nempè octava mensis Augusti, ut habet Onuphrius citatus. Anselmus in Itinerario S. Leonis IX, ubi scribit, Damasum in Apostolica Sede *triginta solummodo* vixisse diebus rotundo numero loquitur. Hunc Pontificem veneno à Benedicto IX propinato extinctum asserit Benno; sed cùm Historici hujus plura sint mendacia, quàm verba, id falsum esse non immeritò putat Baronius. Porrò refutari non merentur, inquit Papebrochius, qui Martinum Polonum secuti, dictum Clementem, & hunc Damasum Pontifices traducunt ut *invasores Apostolicæ Sedis*, ideoque citâ morte sublatos volunt. Quatuor enim Pontifices Germanos, Clementem scilicet II, Damasum II, Leonem IX, & Victorem II viros fuisse sanctissimos, & de Dei Ecclesia bene meritos ex Hermanno Contracto, Lamberto Schafnaburgensi, Ottone Frisingensi, aliisque probatis Auctoribus constat, ut scribit Onuphrius in Notis ad Platinam.

S.LEO

S. LEO IX *Pontif. CLII.*

Anno Domini MXLIX.

I. *Bruno Tullensis Episcopus ab Imp. Papa designatur*

DAmaso II mortuo, iterum Legati Romanorum Henricum Imperatorem adierunt, Rectorem Ecclesiæ Romanæ postulantes, quibus Imperator Brunonem Tullensem Episcopum dedit, ut testatur Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1049, cujus Acta ex Wiberto ejus Archidiacono, teste oculato, qui ejus Vitam, ab Henschenio ad diem 19 Aprilis publicatam, scripsit; & ex S. Brunone Astensi, Signiensi Episcopo, hujus etiam sæculi Scriptore, qui ejusdem sancti Pontificis vitam pariter in lucem emisit, describenda duxi, potius quam ex Ottone Frisingensi, qui medio sæculo sequenti floruit. Wibertus itaque lib. 2 cap. 2 hæc de sancti Leonis electione habet, juxta editionem Mabillonii Sæculo VI Benedict. par. 2. *Apud Wangionum Urbem* (Wormatiam vulgò dictam) *ante præsentiam gloriosi Henrici secundi Romanorum Augusti, fit Pontificum, reliquorumque Procerum non modicus Conventus. Inter quos hic Christo dignus Præsul convocatur: quippe sine ejus consilio intra Imperialem Curiam nihil magni disponebatur. Et repente, illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur à cunctis. Quod officium humilitate commonente diutissimè refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum consulendi deposcit spatium: in quo jejuniis vacans & orationibus, omninò sine cibo potuque permansit. Cùmque denuo repungeretur ad obedientiæ impletionem, spontaneè coram omnibus suam dixit confessionem; conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, communem permutare electionem*, &c.

II. *Acceptat sub conditione quòd à Romanis eligatur.*

Videns ergo nullo modo se posse effugere Imperiale præceptum, & commune omnium desiderium, coactus suscepit injunctum officium præsentibus Legatis Romanorum, ea conditione, si audiret, totius Cleri, ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum. Sicque ad propriam, Leucorum scilicet, sedem repedans, cum summa devotione ibidem Domini celebravit natalem anni Domini 1048. Sanctus item Bruno Signiensis Episcopus Cleri & populi Romani consensum à sancto Leone petitum his verbis exprimit: *Se sub hac conditione facturum esse promisit*: Romam vado, ibique si Clerus & populus sua sponte me sibi in Pontificem elegerit, faciam quod rogatis. *Aliter autem electionem nullam suscipit. At illi gavisi confirmant sententiam, & laudant conditionem.* Non solùm itaque Sanctus Leo, sed & Imperator, omnesque Proceres existimabant designationem illam non esse canonicam, nisi libera electio à Clero, & populo Romano fieret.

Inde, nempè à suo Episcopatu Tullensi, subdit Wibertus, Bruno, *humilitate magistra, contra omnium Apostolicorum morem, sumpto peregrino habitu Romanum arripuit iter, indefessè sacris orationibus, ac divinæ vacans contemplationi, non tam pro rerum commissarum sibi, quàm pro cura animarum nimiæ intentus sollicitudini*. Quibus ex verbis patet deceptum esse Ottonem Frisingensem, quando scripsit, Brunonem *assumpta purpurâ Pontificali per Gallias iter* egisse, cùmque Cluniacum venisset, ibi invenisse Hildebrandum, qui constanter eum de incœpto redarguit, & ab eo admonitum purpuram deposuisse; nam Wibertus testis oculatus, asserit Leonem *Tulli sumpto peregrino habitu Romanum* arripuisse iter, & apud urbem Augustam Angelica modulatione recreatum, neque fuit tempus intermedium, quod itineri Cluniacensi attribueretur, ut advertit Henschenius in Commentario prævio ad Vitam S. Leonis. Deinde S. Bruno Signiensis Episcopus in ejusdem S. Leonis Vita scribit, Hildebrandum Wormatiæ adfuisse in ipsa designatione Leonis ad summum Pontificatum, huncque ex Aula Imperatoris adduxisse Hildebrandum, ideoque tota hæc Ottonis Frisingensis narratio corruit. III. *Romam pergit.*

Omnipotentis igitur, pergit Wibertus, *roboratus flamine Romam appropinquat, cui tota urbs cum hymnidico concentu obviam ire parat: Sed ipse pedes longinquo itinere nudis plantis incedit, & magis ad mentis devotionem, & fletuum inundationem, quàm ad laudum delectationem animum inflectit*, &c. Cùmque Romam perrexisset, *Imperialem de se electionem in tam laborioso officio brevi sermunculo promulgat; eorum voluntatem (qualiscumque erga se sit) pandere expostulat: dicit electionem Cleri, & populi Canonicali auctoritate aliorum dispositionem præire: affirmat se gratanti animo in patriam rediturum, nisi fiat electio ejus communi omnium laude: ostendit se coactum ad tam grande onus suscipiendum venisse. Cùmque videret unanimem omnium acclamationem, ad correctionem vitæ cœptam repetit exhortationem, supplex cunctorum expetit orationem atque absolutionem.* Sanctus etiam Bruno Signiensis Episcopus Brunonem Tullensem à Clero & populo Romano electum IV. *A Clero, & populo Rom. Pontifex eligitur.*

his

his verbis asserit: *Secundùm consuetudinem Romanam cum magnis laudibus à Clero, & populo in Pontificem electus est*. Tandem Anselmus Monachus Ecclesiæ sancti Remigii Remensis, Auctor æqualis, in Historia dedicationis ejusdem Ecclesiæ, quæ extat itidem apud Mabillonium Sæc. VI Benedict. part. 1, id ipsum innuit, num. 7 scribens: *Apostolicæ dignitatis ei* (scilicet Brunoni) *adjudicata sunt insignia: jussumque ab Augusto, ut ad hæc secundùm Ecclesiasticas sanctiones suscipienda Romana, inviseret mœnia*, idest postquam canonicè à Clero & populo Romano electus esset.

V. *Inthronizatur & Leo IX vocatur.*

Celebratis ergo, subdit Anselmus, *in civitate Leucorum duobus Dominicæ nativitatis diebus*, in tertio (nempè die 27 Decembris) *Clero suo valefaciens iter carpere Romam ducens aggreditur. Quò perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: Apostolicæque dignitatis infulis insignitus in Hypapante Domini* (idest in Purificatione B. Virginis, die sc. secunda mensis Februarii) *in cathedra beati Petri inthronizatur, & Leo Papa Romano more nuncupatur*. Sed Anselmus confundit ibi consecrationem, vel benedictionem Episcopalem cum inthronizatione, quas distinguit Wibertus laudatus, qui ait: *Itaque divina favente gratia, cunctis applaudentibus consecratur*, (ideft benedicitur, vel coronatur; nam ibi consecratio aliter explicari non potest, qua de re vide dicta in Formoso num. 1) *die secunda Februarii, ac dominica Quadragesimalis initii pridie Idus Februarii Apostolicæ cathedræ inthronizatur*, ideoque die duodecima Februarii anni millesimi quadragesimi noni, quo Pascha die 26 Martii celebratum, quove ideo Dominica prima Quadragesimæ concurrit cum die 12 Februarii.

VI. *Leonis genus & primordia, sed Cardinalatus fictitius.*

Bruno ex nobilissima familia Dapspurgensi in Alsatia prognatus, & Henrico Imperatori hujus nominis II *sanguinis affinitate proximus*, ut habet Anselmus laudatus, in Bertholdi Episcopi Tullensis, ac deinde Herimanni illius successoris disciplinam à parentibus traditus est. Inde ad Aulam Imperatoris Conradi translatus, & Diaconus ordinatus, anno 1025, Herimanni Tullensis Episcopi vice, militares copias in Longobardiam duxit, annoque sequenti, absens in Episcopum Tullensem electus est, & die nona Septembris consecratus. Cordis compunctione, humilitate & patientia, pietate in pauperes, beneficentia in Monachos, & Sanctimoniales, morum denique comitate conspicuum se præbuit, quibus virtutibus ad supremam Ecclesiæ dignitatem sibi gradum fecit. Hæc constant ex Wiberto in ejus Vita, ubi nihil habet de Cardinalitia dignitate, quam Ordericus lib. 1 pag. 372 ipsi collatam dicit à Damaso Papa, dum legationem obiret Romæ pro Lotharingis, dicens eum *in via, dum quadam nocte oraret, Angelos cantantes* audivisse: *dicit Dominus: ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*, &c. *Bruno autem*, subdit, *ad Papam Damasum perveniens, honorificè ab eo susceptus* (legendum susceptus) *est, & in Senatu Romano Cardinalis Episcopus ordinatur*. Sed sicut hæc legatio, de qua nihil habet Wibertus, valdè dubia, ita & Cardinalatus ejus prorsùs commentitius. Hoc enim sæculo saltem ante Leonis IX Pontificatum, Episcopi nunquam Cardinales creabantur, si fortè septem illos excipias, qui sæculo octavo in Lateranensi Ecclesia hebdomadatim Missarum solemnia celebrabant, de quibus egimus in Stephano hujus nominis III. His adde Sigebertum Orderico antiquiorem ad annum 1048 referre, Brunonem, non eo tempore, quo prætensam ad Damasum Papam pro Lotharingis legationem obiit, sed *cùm ad capessendam Sedem Apostolicam Romam tenderet*, audivisse *voces Angelorum canentium, dicit Dominus, ego cogito* &c. Idem denique, quæ de hac harmonica modulatione à Brunone audita apud Augustam urbem, dum Romam ad capessendum Papatum pergeret, narrat Wibertus testis oculatus lib. 2 cap. 2 ejus Vitæ, ideoque tam hæc Legatio, quam Cardinalatus Leonis inter fabulas recenseri debent.

VII. *Tullensem Episcopatum factus Papa non dimisit.*

Sicut Clemens II Bambergensem, ut supra observavimus, ita & Leo IX Tullensem, seu Leucorum Episcopatum non dimisit, quando creatus est Romanus Pontifex, ut rectè notavit Baronius anno 1049 num. 6. Quare Mabillonius Sæc. V Benedictino pag. 895 ait, Leonem, cùm anno 1050 corpus sancti Gerardi olim Tullensis Episcopi elevavit, privilegium concessisse Dodoni Sancti Mansueti Abbati *anno Inc. Domini 1050, Indict. IV, Datum Tulli in majori Ecclesia II Kal. Novemb. per manus Udonis Tullensis Ecclesiæ Primicerii, Cancellarii, & Bibliothecarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Apostolatûs domni Leonis noni Papæ II, Episcopatus Tullensis XXVI*, sed legendum, *Episcopatûs Tullensis XXV*; constat enim ex Wiberto in ejus Vita lib. 1 cap. 3 eum ordinatum Tullensem Episcopum die nona Septembris anni 1026, ideoque anno 1050 eodem die vigesimum quintum Episcopatûs exorsus est. Eandem subscriptionem refert idem Mabillonius lib. 11 de Re Diplomatica cap. 25 num. 7. Sed etiam mendosam, amanuensis forsan incuria. Ex hac subscriptione & duplici epocha, *Apostolatûs* scilicet seu Pontificatûs, & *Episcopatûs Tullensis* sancti Leonis, apparet eum Episcopatum Tullensem non deposuisse, cujus epocham propter honorem loci, in quo instrumentum hoc concessit,

Pon-

Pontifici memorare visum est, quæ in aliis ejus diplomatis non legitur. Postea tamen ex Gallia redux Udonem Ecclesiæ Tullensi præfecit, ut testatur Wibertus lib. 2 cap. 8, sed hoc post annum 1050, quo juxta subscriptionem privilegii mox laudati, Udo dicitur tantùm Tullensis Ecclesiæ Primicerius, & Apostolicæ Sedis Bibliothecarius.

VIII. *Augiensis Monasterii privilegia confirmat.*

Leo Pontifex ipso primo sui Pontificatûs anno, in die Resurrectionis Dominicæ Udalricum Augiensis cœnobii Abbatem Romæ consecravit, ut testatur Hermannus Contractus ad eum Christi annum: *In proximo Pascha*, inquit, *Udalricum Augiensis cœnobii provisorem, Romam venientem Abbatis benedictione consecravit, & monasterii ejusdem privilegia antiquitùs à Sede Apostolica tradita, sua auctoritate confirmavit, & innovavit, indictione secunda, VII Kal. Aprilis*, seu die 26 Martii, in quam anno 1049 Pascha incidit. Quo ex loco rectè deducitur Sanctum Leonem, non in monte Cassino, sed Romæ Paschalem solemnitatem celebrasse. Porrò Augia celebre olim erat monasterium, vulgò *Richenouu*, quod hodie pauci incolunt Monachi ob mensam Abbatis Episcopatui Constantiensi unitam.

IX. *Synodum Romæ contra simoniacos celebrat.*

Eodem anno 1049 Sanctum Leonem *in hebdomada post Albas Synodum cum Episcopis Italiæ Romæ* celebrasse, testis est idem Hermannus Contractus. Sed huic Synodo Episcopos etiam Galliæ interfuisse, prodit Chronographus Sancti Benigni, qui hoc ipso tempore vivebat, Tomo I Spicilegii Dacheriani: *Domno igitur*, ait, *Leucorum Episcopo Brunone, qui appellatus est Leo Papa, ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Domnus Archiepiscopus* (Lugdunensis) *Halynardus, simulque omnes Episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione Sanctæ Ecclesiæ.* Concilium illud præcipuè contra simoniacos celebratum; & in eo, quod contra eos in Concilio Romano sub Clemente II constitutum fuerat, per Leonem Pontificem confirmatum esse, testatur Petrus Damiani in Epistola ad Henricum Ravennatem Archiepiscopum. Sed Wibertus lib. 2 Vitæ S. Leonis cap. 4, quædam alia in ea Synodo constituta fuisse nos docet: *Statuta*, inquit, *quatuor Synodorum principalium viva voce corroboravit, decretaque omnium decessorum suorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæresim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaserat, & in eodem Concilio quosdam deposuit Episcopos, quos prædicta hæresis nævo suæ nequitiæ maculaverat.* Paulò post: *Decimas quoque à cunctis dandas Christianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quosdam Orbis fines, Ecclesiis restituit. Venditiones altarium sub anathemate prohibuit; sed constituit, ut partes decimarum, ad Episcopum pertinentes, aut quisque Præsul sibi teneret, aut cuicumque vellet tribueret: partem autem ad Altare pertinentem proprio pastori Ecclesiæ gratis concederet. Incestas consanguineorum nuptias, in multis orbis partibus indiscretè habitas, discidit: pluresque nobilium hoc turpi devinctos nexu separavit. Alia quoque perplura canonum capitula studuit renovare, quæ, ne fastidium gignant, hic supersedimus recitare.* Quid ibi *Altaris* nomine significetur, & de *Altarium* venditione ac redemptionibus, legendus Marca in Nota ad Canonem VII Concilii Claromontani. Porrò licèt Leo IX in literis, quibus Trevirensis Ecclesiæ privilegia confirmat, apud Brouverum lib. IX Annalium Trevir. dicat: *In Synodo nostra, quam circa 17 post ipsum Paschalem diem, Deo præsidente, celebravimus*, non sequitur deceptum esse Hermannum Contractum, qui dicit Concilium celebratum, *in hebdomada post Albas*; sed ex hoc solùm inferri potest, illud aliquot diebus durasse, & circa diem 12 mensis Aprilis finitum esse.

X. *Miraculum in simoniacos ea in Synodo.*

Hic non prætermittendum mirabile quoddam de Episcopo Sutrino, quod hoc in Concilio accidisse refert idem Wibertus his verbis: *In quo Concilio quid contigerit, non congruit reticere, ubi Christus auctoritatem ejus suâ dignatus est gratiâ roborare. Nam Episcopus de Sutrio reus ejusdem culpæ* [sc. simoniæ] *accusatus, voluit injustè se excusare, falsis prolatis testibus: sed peracturus jusjurandum, repente est divinitus perculsus, & inter manus exportatus, non longo post tempore humanis rebus est exemptus. Cunctis hoc audientibus nimius incutitur timor, ne quem in ejus præsentia ad falsum judicium humanus impelleret pudor.* Sutrinum hunc Episcopum, cujus nomen reticet Wibertus, Kilianum appellat Ferdinandus Ughellus Tomo I Italiæ Sacræ, ubi de Episcopis Sutriensibus.

XI. *In Franciam veniens Papa Concilium celebrat.*

Anselmus jam laudatus in Itinerario Leonis IX, quod sub nomine Actorum Concilii Remensis recitat Baronius in Appendice ad annum 1049, & Mabillonius exhibet Sec. VI Benedictino part. 1 pag. 711 sub nomine Historiæ dedicationis Ecclesiæ Sancti Remigii, postquam de Synodo Romana sermonem habuit, cap. 8 habet: *Aliquanto autem temporis interlabente curriculo, Gallicum invisere solum, tam Beato Remigio facta promissio, quàm orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefactæ persuadet intentio. Unde à Romanis expetitâ licentiâ, per quasdam Latii urbes iter agens, in eis multa disponit Ecclesiasticæ honestati congrua.* Leonem Româ, non multis post absolutam Synodum diebus, profectum esse oportet, cùm Hermannus Contractus ad eun-

eundem annum 1049 scribat: *Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papa congregavit*; festum autem Pentecostes eo anno incidit in diem 14 mensis Maji. Quid in ea Synodo actum sit non tradit Hermannus; sed solùm addit, Leonem inde per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenisse.

XII. *Tum Remis aliud cogit.*

Tandem, subdit Anselmus, *adiit Imperatorem Henricum in regione commorantem Saxonica*. Scribit postea ambos Coloniam advenisse in Apostolorum Petri & Pauli natalitio. *Ceterùm Papa Coloniâ digressus Tullum in Exaltatione Sanctæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum Episcopis & Abbatibus, literis suæ auctoritatis mandari præcepit, ut in præfata die* [nempe in Kalendis Octobris, uti jam dixerat] *sibi occurrerent ad Synodum celebrandam in Basilica præfati Francorum Apostoli*, scilicet Sancti Remigii Remensis. Celebravit itaque Leo Papa Remis Concilium, quod ex ejusdem Anselmi Itinerario Tomo IX Conciliorum Labbei insertum est, cum duodecim canonibus in eo constitutis. Ejusdem Concilii meminit Joannes Papiensis in Speculo, aitque ei interfuisse *Hugonem Cluniacensem*, qui Synodalem exhortationem habuit jussu ejusdem Pontificis, & veritatis adversarios confutavit. Meminit & ejus Concilii Chronographus Saxo, Oxonii nuper editus, licèt loco non suo, anno nempe 1046. *Hoc anno*, inquit, *fuit magna Synodus apud S. Remei, cui aderant Leo Papa, & Archiepiscopus de Burgundia* (nempe Halinardus Lugdunensis, ut disertè habet Anselmus) *& Archiepiscopus de Bysiucum* (idest Vesontionensis, ut ibidem habetur) *& Archiepiscopus de Remis, multique adhuc alii viri prudentes, Clerici, & laici. Eò Eodwardus Rex* (nempe Angliæ, cognomento Confessor) *mittebat Dudocum Episcopum* [Bathoniensem, de quo Wattonus in Anglia Sacra part. 1 pag. 558] *& Wlfricum Abbatem Sancti Augustini, & Aelfwinum Abbatem, ut Regem certiorem facerent, quid ibi de religione Christiana decerneretur*. Eadem fermè ac Chronographus Saxo, habet Radulphus de Diceto pag. 475. Refert postea Anselmus, Leonem, soluto Concilio, corpus Sancti Remigii *suppositis humeris devotè* extulisse, & in statione decenter apparata cum divinis laudibus reposuisse, cùm antea, ut capite 13 dixerat, Ecclesiam consecrasset.

XIII. *S. Arnulphi Ecclesiam Metis consecrat.*

Remis Sanctus Leo Metas profectus est, ibique consecravit Basilicam Sancti Arnulphi, & Responsoria composuit de Sancto Gorgonio Martyre. Id enim nos docet Wibertus laudatus cap. 5, qui inquit: *Inde per urbem Mediomatricorum remeans, petitu venerabilis Abbatis Guarini consecravit ibidem Sancti Pontificis Arnulfi Basilicam, ibique exoratus à Domino Sigifrido Gorziensi Abbate composuit in veneratione gloriosi Martyris Gorgonii nocturnalium responsoriorum dulcisonam melodiam*. Porrò Guarinus ille, sive Warinus Abbas Gorziensis prætermissus est à San-Marthanis; de cujus monasterii à Chrodegango Episcopo Metensi in honorem S. Gorgonii fundati, cujus corpus à Papa obtinuerat, statu legendus Mabillonius Sec. 5 Benedictino in Vita S. Joannis Gorziensis Abbatis, qui & ejusdem monasterii primordia retulit sec. 3 parte 2 ad annum 765, quo anno Sancti Gorgonii Translationis eò factæ Historiam retulit, ubi quædam ejus loci decora videre licèt. Meurissius lib. 3 de Episcopis Metensibus, S. Leonis literas tunc ab eo datas recitat, sed eas supposititias esse pluribus demonstrat Baronii Annotator ad annum 1049 num. 15, & seqq.

Metis Leo Pontifex Moguntiam perrexit, ibique Concilium celebravit, quod Hermannus in annum 1050 perperam differt, cùm in Synodo Remensi Gozfridus Andegavensis vocetur ad Synodum futuram Moguntiæ, de qua Wibertus laudatus cap. 5 habet: *Hinc generale apud Moguntiam Concilium habuit, in quo Spirensis Præsul Sibicho criminali reatu accusatus, voluit se expurgare terrifico Sacramento Dominici, sed, ut fertur, maxilla ejus mansit contorta paralysi, quandiu præsentis vitæ spatium duxit*. In eodem Concilio actum esse de Sancto Servatio Tungrensi, seu Leodiensi Episcopo, docet nos Joannes Chapeaville, qui Episcoporum, & rerum Leodiensium Scriptores varios edidit Tomis tribus, in quorum secundo loquens de hac Synodo Moguntina, in Notis cap. 1 scribit: *Hac Synodo Imperator proposuit coram Sancta Synodo de Legenda Sancti Servatii Leodiensis* (seu Tungrensis) *Episcopi, de gestis ejus ac supputatione annorum, quæ omnia, facta diligenti disquisitione, ut piè credenda, sunt Synodali decreto confirmata*. Sed hanc in rem citat tantùm Joannem Presbyterum in Chronico Gemblacensi, & Joannem Bruisthenum Scriptores de Episcopis Leodiensibus, quorum priorem vixisse circa annum 1350, posteriorem circa annum 1540 testatur in præfatione ad Tomum primum. Hic porrò observandum sæculo undecimo, sicut & hodie Leodiensibus persuasum fuisse, unicum tantùm extitisse Servatium Tungrensem seu Leodiensem Episcopum, quam opinionem idem Baronii Annotator tandem profligavit annis 407, & 451, & duos fuisse Servatios Tungrenses Episcopos demonstravit. In eadem Synodo Sanctum Bardonem Archiepiscopum Moguntinum Legatum *sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ* declaratum testatur Trithemius in fusiori Chronico Hirsaugiensi, ubi ad annum

XIV. *Moguntiæ Concilium habet.*

1050 hanc Synodum perperam revocat.

XV. *Presbyteris quibusdam Ecclesiæ Coloniensis sandaliorum usum concedit.*

Antequam Sanctus Leo Remos ad Concilium celebrandum pergeret, Coloniam cum Henrico Imperatore se contulerat, ut diximus ex Wiberto lib. 2 cap. 4, qui subdit, Leonem ab Herimanno Coloniensi Archiepiscopo susceptum, Ecclesiæ Coloniensis sedi hoc privilegium concessisse, *ut ad altare Sancti Petri, septem presbyteri Cardinales quotidie divinum celebrarent officium in sandaliis*, idest, concessit, ut septem Presbyteri Ecclesiæ Coloniensi incardinati, quotidie possent celebrare divinum officium *cum sandaliis*, quæ primitùs erant ornamenta solis Episcopis concessa. Idem concessisse Sanctum Leonem Archimonasterio Sancti Remigii Remensis, legitur in Actis Concilii Remensis, seu in Historia dedicationis ejus apud Mabillonium Sec. 6 Benedict. part. 1, ubi legitur: *Constituit etiam, ut ad altare, quod, ut præfatum est, in honorem Apostolorum Petri & Pauli, Clementis & Christophori martyrum, gloriosique confessoris Remigii consecraverat, non indiscretè à quibusque sicut hactenus sacrosancta mysteria agerentur, sed secundum morem Romanæ Ecclesiæ, septem tantummodò Sacerdotes, qui in illa congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur.* Illos autem presbyteros monachos vocatos esse Cardinales testatur Edmundus Martene Tomo I de Antiquis Ecclesiæ Ritibus pag. 328; sed ibi nulla sandaliorum mentio, ut in privilegio Coloniensi Ecclesiæ concesso. Vide dicta in Joanne XIII num. 16.

XVI. *Bambergensibus Canonicis etiam mitra permisit.*

Non solùm Presbyteris illis Coloniensibus permisit Pontifex sandaliis uti, sed & Bambergensibus Canonicis mitras gestandi licentiam concessit, ea scilicet ratione, ut ab Episcopo provideantur digniores, & honestiores Presbyteri & Diaconi, qui bonis moribus, vel maturis ætatibus, vel etiam prælationibus ipsius loci emineant, his diebus, in Natali Domini, in Cœna Domini, & in Sabbato Sancto, in diebus Resurrectionis, & Pentecostes, in die S. Georgii, in die SS. Petri & Pauli, Assumptionis B. Mariæ, & S. Dionysii, & in anniversario die Domini Henrici Imperatoris ejusdem loci constructoris, ut ait in literis ad Hartwicum Bambergensem Episcopum anno 1052 datis, & in Vita S. Henrici apud Surium die 14 Julii relatis, ubi addit: *His verò concedimus hanc dignitatem, qui tantùm specialiter excubant, vel deserviunt apud prædicti prædecessoris nostri sepulchrum*, Clementis scilicet Papæ II in Ecclesia Bambergensi quiescentis. Edmundus Martene loco laudato cap. 4 art. 1 nu. 17 scribit, se alicubi legisse, eundem Pontificem Leonem IX Bisuntinis Canonicis permisisse, ut Diaconus, & Subdiaconus ad Altare ministrantes mitris uterentur. Nunc Canonici Pictavienses, Lugdunenses, Anicienses, Matisconenses Ecclesiæ Sancti Petri, & Brivatenses S. Juliani mitram adhuc gestant.

XVII. *Coloniensem Archiepisc. S. R. E. Archicancellarium creat.*

Sed ut ad S. Leonem Coloniæ existentem redeam. Rasponus Cardinalis in Basilica Lateranensi ad annum 1051 notat, Leone IX & Victore II sedentibus, primum omnium, qui sanctæ Apostolicæ Sedis Archicancellarium se subscripserit, fuisse Hermannum, seu Herimannum Coloniensem Archiepiscopum, quod antea animadvertisse Bernardum à Mallinckrot in Tractatu de Archicancellariis sacri Imperii cap. 5 observat Joannes Ciampinius in Catalogo S. Romanæ Ecclesiæ Bibliothecariorum pag. 40, & seqq. ubi exhibet subscriptiones variorum diplomatum Leonis IX anno 1051 & sequentibus datorum, in quibus *Herimannus* semper dicitur *S. A. S. Archicancellarius & Coloniensis Archiepisc.* Sed nullus ex illis observavit hoc privilegium à S. Leone anno 1049 Coloniensibus Archiepiscopis concessum, quod tamen disertè legitur in eadem sancti Leonis Vita à Wiberto scripta, qui post superiora narrata, ait: *Dedit ei quoque* [nempè Herimanno] *officium Cancellarii sanctæ Romanæ Sedis, ejusque successoribus, tribuens illi Ecclesiam sancti Joannis ante portam Latinam.* Idem Bernardus à Mallinckrot notat extare bullam Apostolicam præfati Pontificis Leonis, quam in vetustis S. Severini Coloniensis Tabulariis invenit Ægidius Gelenius, quæ, inter reliqua, hæc continet narrationi Wiberti consentientia: *Confirmamus quoque tibi* (nempè Herimanno) *per hanc præceptionis nostræ paginam S. & AP. Ecclesiæ Cancellaturam, & Ecclesiam S. Joannis Evangelistæ ante Portam Latinam, ut te Petrus Cancellarium habeat, Joannes hospitium præbeat.*

XVIII. *Humbertum postea Cardinalem Romam ducit.*

Quod attinet ad Humbertum, virum hac ætate celeberrimum, à S. Leone postea Cardinalem creatum, quem alii hoc eodem anno 1049 post Concilia Remense & Moguntinum, alii tardiùs ab eodem Leone in Italiam ductum volunt, Romam sanctum hunc Pontificem secutus est, cum Papa designatus per Gallias Romam pergeret. Humbertus tunc erat Abbas Monasterii Mediani in diœcesi Tullensi, ac intra montium Vosagi claustra positi, à S. Hildulfo Archiepiscopo Trevirensi ædificati, ut docet Auctor Chronici Senoniensis lib. 2 cap. 18, qui ait, Humbertum Abbatem Mediani Monasterii anno 1044 *varias laudes, quæ Responsoria dicuntur*, rithmicè à se compositas, Brunoni Episcopo Tullensi in ejus Ecclesia decantandas tradidisse, indeque *quinque annis elapsis* Brunonem Papam electum, & Romam proficiscentem,

Hum-

SÆC. XI. S. LEO IX. *Humbertum Mediani Monasterii Abbatem secum duxisse*, *Archiepiscopum Siciliæ* ordinasse, *deinde Romæ Cardinalem ad vices suas supplendas secum morari* præcepisse. Ex quibus & refellitur Henschenius, qui in Commentario prævio ad Vitam S. Leonis num. 16 ad diem 19 Aprilis, scribit, Humbertum fuisse Abbatem monasterii sancti Mansueti extra urbis Tullensis mœnia siti. Fallitur præterea ibidem Henschenius cùm ait, S. Leonem, qui post mensem Septembrem anni 1050 Tullum rediit, in secundo illo Romam reditu, secum Humbertum in Italiam duxisse; mox enim videbitur Humbertum mense Majo anni 1050 jam fuisse Archiepiscopum Siciliensem, ideoque ante eum annum Romam à S. Leone ductus fuerat. Hunc enim S. Leo ex Gallia in Italiam duxit, & *ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit*, ut inquit Lanfrancus in Commentario adversus Berengarium. Labbeus etiam in Dissert. de Script. Ecclesiast. & passim alii Humbertum, Monasterii S. Mansueti Monachum faciunt, sed nullo teste, imò contra auctoritatem Auctoris Chronici Senoniensis laudati. Quæ observationes debentur Annotatori Baronii ad annum 1049 num. 13, & seqq.

XIX. *In Apuliam proficiscitur.* Moguntino Concilio celebrato, Leo Pontifex *Romam rediens, plebem de sua diuturna absentia mæstam lætificavit*, inquit Wibertus lib. 2 cap. 6. Hermannus Contractus postquam dixit, Leonem Moguntiæ Synodum XL prope Episcoporum coram Imperatore celebrasse, subdit: *Et postea Alemanniam adiens Augiæ festum S. Clementis, & Dominicam ante Adventum Domini 6 Kal. Decemb.* (seu die 26 Novembris, qui concurrebat cum Dominica prima Adventus anno 1049, quo Pascha die 26 Martii celebratum est) *egit; ac per Augustam, Bajoariamque transiens, Natalem Domini Veronæ coluit*. Quo tempore Romam pervenerit, nullus ex Antiquis notavit; illud solùm constat, eum Sipontum non multò post ad visitandam Ecclesiam Sancti Michaelis Archangeli profectum, & in ipsa festivitate Palmarum ad monasterium Cassinense accessisse: *Iter sumpsit peragraturus fines Apuliæ*, inquit Wibertus laudatus, *ut Christianam repararet religionem, quæ ibidem videbatur pene deperisse: maximèque inter accolas regionis, & Normannos concordiam componere satagens, quos dudum adjutores contra exteras gentes susceperant Principes regni: sed tunc sævissimos tyrannos, ac patriæ vastatores non sponte sustinebant. In hoc ergo sancto opere sollicitè intentus venit Beneventum, ubi aliquandiu commorans, cuidam clinicæ* (sic dictæ, quòd in lecto decumberet) *divina præstante gratia vitale præbuit auxilium*. Narrat postea hanc ægrotam haustâ aquâ, qua sanctus Pontifex sacras abluerat manus, in crastinum sospitem sacra Missarum solemnia adiisse, licèt per annos ferè quindecim languore confecta de proprio grabato, nisi aliorum deportata manibus nequisset exire. SÆC. XI. S. LEO IX.

XX. *Sipontinum Concilium celebrat.* Pergit Wibertus: *Itaque zelo sanctę religionis fervens Pręsul venerandus apud Sipontum habito Concilio, duos deposuit ab officio Archiepiscopatûs, qui cum mercede sanctum assumpserant ministerium, vitio elationis unus ambiens pręcedere alterum*. Cùm autem Sipontum esset oppidum ad montis Gargani radices positum, nunc eversum, huc referendum quod Leo Ostiensis lib. 2 cap. 82 narrat, Leonem nempè, orationis gratiâ montem Garganum petiisse, ad visitandam Ecclesiam sancti Michaelis Archangeli sitam in rupe Gargana, celeberrimam tunc temporis peregrinationem, indeque *in ipsa festivitate Palmarum* ad monasterium Cassinense accessisse, in Refectorio cum fratribus comedisse, eodemque tempore *sandaliorum usum, & dalmaticæ, & chirothecarum in præcipuis festivitatibus* Abbati Cassinensi, ejusque successoribus Apostolica auctoritate concessisse. Peregrinatio enim illa ad montem Garganum, & consequenter accessus ad monasterium Cassinense, non pertinet ad annum 1049, ut perperàm scripsit Leo Ostiensis, sed ad annum 1050, ut constat tam ex Concilio Sipontino, quod tunc temporis ab eo celebratum dicit Wibertus laudatus, quàm ex iis quæ refert Chronographus sancti Benigni, qui narratis iis, quæ S. Leo anno 1049 gessit, postea subdit: *Rursus sequenti anno Romam pergens* (sc. Halinardus Archiepiscopus Lugdunensis) *cum ipso domno Apostolico properavit Beneventum, & Capuam, Montem Cassinum, atque montem Garganum ad sanctum Michaelem Archangelum. Ideo namque prædictus Papa perrexit illas in partes, ut habitatores terræ illius, si posset, aliquo modo relevaret ab oppressione, qua nimium erant gravati à Normannis. At quia Domnus Pręsul Halinardus præpotens erat in verbis & ad suadendum quodlibet lingua sufficiebat, propter hoc ut mediator, & Legatus pacis inter prædictos Normannos, & ipsum esset, Domnus Apostolicus secum duxit eum*. Hujus porrò Sipontini Concilii nullus alius ex Antiquis meminit præter Wibertum laudatum.

XXI. *S. Gerardum Tullensem Episcopum in Synodo Rom. canonizat.* Qui postea subdit: *Inde repetito gradu Romam rediit, ubi superna admonitus revelatione B. Gerardum, suæ sedis (Leucorum videlicet) olim Præsulem, in numero sanctorum computandum statuit*. Id autem fecit in Synodo, quam Hermannus Contractus eum ad annum 1050 *post Pascha Romæ* collegisse scribit. Ex literis pariter canonizationis, quas Mabillonius Sæc. V Benedict.

 pag. 894

pag. 894 refert, constat eam factam esse in Synodo, quam S. Leo celebravit ineunte Majo: *Residentibus nobis Romæ*, inquit, *in Synodo in Ecclesia Salvatoris, cum multis Coepiscopis nostris circa sexto Nonas Maias, relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi Præposito eadem nocte ipsum Domnum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili Monacho, nomine Albizoni, qui Synodo intercrat...... Videbatur ergo illi ipsum assistere sibi, quem nunquam corporaliter viderat, nec etiam nomen ejus audierat, & dicere se ipsum Gerardum esse, pro quo Deum decreverunt exorare. Ad quod ille gavisus, sedulò sciscitari cœpit, an esset apud Deum in numero Sanctorum, cui læto vultu respondit, procul dubio se esse cum Deo, dignumque ac justum fore eos honorari in terris ab hominibus, qui honorantur in cœlis ante Deum ab Angelorum agminibus*. Quibus in Synodo ab ipso sancto Leone divulgatis, & exposita vita venerabili, conversatione mirabili & miraculorum multitudine ejusdem B. Gerardi, *tam Archiepiscopi, quàm Episcopi, tam Abbates, quàm Clerici, & Laici ......quasi uno ore clamaverunt, ipsum dominum Gerardum virum esse sanctum, à Deo inter Sanctos numeratum, & ab hominibus inter sanctos numerandum, & venerandum, pro eo quòd vivens in carne, testantibus miraculis ut vir sanctus extitit, & carne exutus qualis in mundo fuerit, cœlesti beatitudine positus, mundo quotidie eisdem miraculis innotescat. Decrevimus igitur*, inquit S. Leo, *sic sanctâ annuente ac laudante Synodo, ut ex hoc sanctus habeatur, & sanctus colatur nono Kalendas Maji.... Cujus sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre*, quod & reapse præstitit, ut mox videbitur. His literis sancti Leonis subscripsit inter alios *Humbertus Sicilienfis Archiepiscopus*.

XXII. *Canonizationis hujus epocha.* Mabillonius laudatus putat hanc canonizationem factam in Synodo, quam S. Leo anno 1049 hebdomada post Albas Romæ celebravit, de qua superius egimus; verùm præterquamquod Vvibertus citatus testatur, Gerardum honoribus sanctorum donatum postquam S. Leo è Francia rediit, ideoque anno 1050, Synodus anni 1049 habita est circa diem 17 post Pascha, ideoque circa diem duodecimum mensis Aprilis, teste eodem S. Leone in literis, quibus Ecclesiæ Trevirensis privilegia confirmavit, de quibus num. IX. Synodus verò, in qua Gerardus canonizatus, celebrata est circa nonas Maji, ut ex literis canonizationis constat. His adde sanctum Leonem mense Majo anni 1049 Romæ non fuisse, sed Papiæ, ubi, ex dictis, Synodum egit in hebdomada festi Pentecostes, quod eo anno in diem 14 Maji incidit. Nec refert quod ait Mabillonius, Synodum scilicet illam præcessisse elevationem corporis S. Gerardi, quæ facta est à S. Leone anno 1050, facta est enim post Synodum posteriorem, ut mox dicetur.

XXIII. *S. Gerardi vita finopsi.* Sanctus porrò Gerardus, qui à Sancto Brunone Coloniensi Archiepiscopo, Ottonis magni Imperatoris fratre germano, invitus ad Episcopatum Tullensem assumptus fuerat anno nongentesimo sexagesimo tertio, pauperum præcipuè curam gesserat in Episcopatu, eisque semper largè subvenerat Summum etiam ei fuerat studium in sanctarum reparatione Ecclesiarum, & sacrarum Reliquiarum indagatione, ut legitur in ejus Vita à Vindrico monasterii Sancti Apri Abbate, qui sæculo undecimo floruit, scripta, & ab Henschenio ad diem 23 Aprilis primùm producta; ex qua constat, Sanctum hunc Præsulem ad Dominum migrasse *die nono Kalendas Maias*, postquam *annos triginta & unum, hebdomadas tres, & dies tres* Ecclesiam Tullensem gloriosè rexisset, ideoque anno nongentesimo nonagesimo quarto,

XXIV. *Berengarii hæresis S. Leoni innotescit.* In hac posteriori Synodo Romana anni 1050, in qua S. Gerardus Canonizatus, damnatus est Berengarius, & Lanfrancus absolutus, ut constat ex Commentario, quem idem Lanfrancus contra Berengarium edidit, cujus hæresim, ejusque initium hîc prius aperire juvat. *Berengerius Andegavensis* Archidiaconus, inquit Auctor Anonymus à Petro Francisco Chiffletio editus ex MS. codice S. Augendi, qui Opusculum suum de Berengarii Hæresiarchæ damnatione multiplici anno 1088 scribebat, *hæresim sui nominis condidit, & veritatem Dominici corporis & sanguinis contra Evangelicam veritatem abnegare præsumpsit. Videlicet asserens, panem & vinum in sacrificio Domini, non verè nec essentialiter, sed figuratè tantùm converti in corpus & sanguinem Dominicum, quod Catholicæ fidei, & Evangelicæ veritati apertissimè adversatur, ut Sancti Patres docuerunt. Quapropter Sanctus Leo Papa IX eandem hæresim suo tempore ad Apostolicam Sedem per literas ipsius Berengeris* (ad Lanfrancum datas) *delatam, generali Synodi judicio damnavit. Ipsum quoque Berengerium communione Ecclesiæ privavit, quam ipse Dominici Corporis & Sanguinis communione suis assertionibus voluit privare*. Berengarius itaque Sacramentariorum parens, cujus hæresis initium, Auctor Fragmenti Historiæ Francicæ à Roberto Rege ad Philippum Regem perducti, repetit ab anno millesimo quadragesimo quarto, damnatus est in hac Synodo Romana; & Lanfrancus, qui postea Archiepiscopus Cantuariensis fuit, ejusdem hæresis accusatus, absolutus est:

XXV. *Damnatur à S Leone in eadem Synodo Rom.* Audiendus ipse Lanfrancus in Commentario contra Berengarium, quem alloquitur: *Tempore Sancti Leonis Papæ*, inquit, de-

SÆC. XI. S.LEO IX. *delata est hæresis tua ad Apostolicam Sedem. Qui cùm Synodo præsideret, ac resideret secum non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique ordinis è diversis regionibus religiosarum personarum, jussum est in omni audientia recitari, quas mihi de Corpore & Sanguine Domini literas transmisisti. Portitor quippe earum Legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibusdam Clericis. Quas cùm legissent, & contra usitatissimam Ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent, zelo Dei accensi, quibusdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum est, ut non deterior de te, quàm de me fuerit exorta suspicio, ad quem videlicet tales literas destinaveris, putantibus multis me fovere, ac favere, quæ à te dicerentur; vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua revera ita esse indubitanter tenerem. Igitur cùm à quodam Remensi Clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires: promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione Ecclesiæ, quam tu privare Sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa, ut surgerem, pravi rumoris à me maculas abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus, quàm argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit, nulli displicuit.*

XXVI. Damnatur & ab eodem Papa in Vercellensi Synodo. Non solùm huic Synodo Romanæ interfuit Lanfrancus, sed etiam Vercellensi, quam idem S. Leo Pontifex mense Septembri ejusdem anni 1050 celebravit, ut diserte habet idem Auctor Anonymus de Berengarii multiplici damnatione mox laudatus, qui subdit: *Deinde ipsum* (nempe Berengarium) *ad proximam tunc Synodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc Synodum non ipse Berengerius, sed quidam ejus fautores pervenerunt: qui se Legatos ejus asserentes, eumque defendere volentes, in proximo aditu defecerunt. Domnus autem Apostolicus iterum Synodali judicio sententiam Berengerii, & librum Joannis Scoti de Corpore Domini, sub anathemate damnavit: & fidem, quam omnes Catholici de veritate Corporis & Sanguinis Domini hactenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utrisque Synodis domnus Lanfrancus, non multò post Anglorum Archiepiscopus, scribens contra Beringerium, se interfuisse fatetur: in quarum priore de Beringeriana hæresi se infamatum, & expurgatum: sed in utrisque, ejusdem hæreseos damnationi cum omnibus Catholicis se assensisse testatur.* Hanc Synodum Vercellensem anno 1050 celebratam, docet Hermannus Contractus hujus temporis Scriptor: *Ipso autumno*, inquit, *Dominus Papa Synodum Vercellis collegit.* SÆC. XI. S.LEO IX. Scio Durandum Troarnensem Abbatem in libello *de Corpore & Sanguine Christi* insinuare Vercellense Concilium anno 1053 coactum; sed id, in notis ad Brionnensem Conventum, rejiciunt Cossartius Tomo IX Concil. & Mabillonius Tomo II Analect. in Observationibus prævils *de Multiplici Berengarii damnatione*. Certè Durandi Troarnensis calculo adversatur Vita Sancti Leonis, qui anno 1053 à Junio ad exeuntem annum, imò & ad subsequentem Martium, Beneventi commoratus est; ex quo concludit Mabillonius Leonem mense Septembri anni 1053 interesse nequivisse Vercellensi Concilio, ideoque tam Vercellense, quàm Romanum, in quibus Berengarius damnatus, ad annum 1050 referenda esse.

Post Vercellensem Synodum, quæ, ut XXVII. legitur in Epistola 12 Sancti Leonis ad Principes Britanniæ seu Armoricæ datâ, *Kalendis Septembris* celebrata est, idem S. Leo *inde Gallias & Episcopatum suum Leucorum* (seu Leucorum) *civitatem revisit*, inquit Hermannus Contractus. Tunc Sancti Gerardi, quem in Synodo Romana mense Majo in numero Sanctorum computandum statuerat, corpus transtulit, quod in bulla canonizationis per se ipsum transferre velle dixerat. *Eodemque anno*, inquit Wibertus loco laudato, *in patriam regressus, ipsius* (scilicet Gerardi) *sanctos artus cum summa gloria transtulit. Quæ omnia dilucidè sunt exarata in ejusdem Vita & miraculis.* Sed cùm in Vita Sancti Gerardi, ab Henschenio, ut diximus, publicata, neque canonizationis, neque translationis ejus, à S. Leone peractarum mentio reperiatur, vel hæc vita mutila est, vel alia vita, de qua loquitur Wibertus, desideratur. Eam porrò Translationem circa finem mensis Octobris factam existimo, si verum scribit Mabillonius, quando ait, *tunc* Sanctum Leonem privilegium concessisse Dodoni Sancti Mansueti Abbati; illud enim privilegium dicitur *anno Inc. Domini* 1050 *Indict.* 4 *datum Tulli in majori Ecclesia II Kalend. Novemb. anno Apostolatûs Domini Leonis noni Papæ II*, ideoque die 30 Octobris anni 1050.

Leo PP. transfert corpus S. Gerardi Tullensis Episcopi.

Non multò post Natale Domini anni XXVIII. 1050 Imperator, & *Dominus Papa cum multis Episcopis & Principibus apud Augustam Vindelicam convenientes, Purificationem Dei Genitricis* [anni 1051] *celebraverunt, Ravennateque Archiepiscopo apud Papam ibibi reconciliato, charitativè à se invicem discedentes, Papa Romam revertitur*, inquit Hermannus Contractus in auctiori Chronico; qui paulò post subdit: *Post Pascha item domnus Leo Papa Synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem Episco-*

Tertiam Romæ Synodum celebrat.

sco-

SÆC. XI. S. LEO IX.

scopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi sui sponsa admissum, & perjuria perpetrata absentem & nescientem excommunicavit: quem tamen non multò post Romam venientem, satisfactionem promittentem officio priori restituit. In eadem Synodo ventilatam esse quæstionem de ordinatis ab Episcopis simoniacis indicat Epistola Petri Damiani ad Henricum Ravennatem Episcopum. Leonem præterea in hac Synodo scripsisse decretum de continentia Clericorum, quod *Constitutum* vocabant, testatur idem Petrus Damiani in Epistola ad Cunibertum Taurinensem Episcopum; ubi & de fœminis, Clericis malo usu inservientibus, hæc statuta fuisse tradit: *In plenaria planè Synodo Sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ*, &c.

XXIX. In ea S. Eduardum Angliæ Regem voto eundi Romam dispensat.

Ad hanc Synodum revocanda quæ leguntur in charta Eduardi Regis anno 1065 scripta. Eduardus Angliæ Rex statuerat ad limina Apostolorum Petri & Pauli proficisci ad gratias Deo reddendas pro beneficiis sibi collatis, sed Optimates sui timentes, ne regnum noviter sedatum, aliquâ turbaretur hostilitate, communi habito consilio rogarunt Regem, ut ab ea intentione desisteret, omnibusque placuit, ut Romam Legati mitterentur, qui Apostolico Regis voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent. *Factum est ergo*, inquit Eduardus Rex in charta, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 1186, *quod volumus. Et venientes Romam Legati nostri ex voluntate Dei invenerunt collectam Synodum in eadem urbe; cùmque exposuissent meam voluntatem, & suam petitionem coram ducentis & quinquaginta Episcopis, & alia multitudine Sanctorum Patrum, tunc Apostolicus ex Consilio Sanctæ Synodi hanc scripsit Epistolam.* Refert postea Eduardus Epistolam Sancti Leonis IX Papæ ita inscriptam: *Leo Episcopus servus servorum Dei dilecto filio suo Eduardo Anglorum Regi salutem & Apostolicam benedictionem*; in eaque ait Pontifex: *Ex auctoritate Dei & Sanctorum Apostolorum, & Sanctæ Synodi absolvimus te à peccato illius voti, pro quo Dei offensam times .... Deinde præcipimus tibi sub nomine sanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expensas, quas ad istud iter paraveras, pauperibus eroges, & cœnobium monachicum in honorem Sancti Petri Apostolorum Principis, aut novum construas, aut vetustum emendes & augeas.* Hac accepta Epistola Eduardus monasterium Vvestmonasteriense, de quo in Bonifacio IV locuti sumus, propter vetustatem & bella, ferè destructum in integrum restituit, & decimam partem omnium, quæ habebat, eam in rem contulit. Dedicata Basilica 5 *Kalend. Januarii*, ut ipsemet asserit in laudata charta data anno 1065, licèt in ea legatur annus 1066, qui initium sumpserat die Natali Christi anni 1065, licet enim Angli indictionem per hæc tempora à Kalendis Januarii exordirentur, annum tamen à Natali Christi præcedenti incipiebant; ideoque cùm charta data sit die 28 Decembris, tum currebat quidem adhuc indictio tertia, sed annus Christi 1066 à die 25 Decembris cœptus erat; quod mirum videri non debet, cùm in Italia annus quidem à mense Januario, sed indictio à Kalendis Septembris præcedentibus initium sumeret.

XXX. In Apuliam pergit, & Beneventanos ab excommunicatione absolvit.

De hac Romana Synodo non loquitur Wibertus in Vita Sancti Leonis; sed Leonem eâ peractâ in Apuliam iterum rediisse scribit Leo Ostiensis lib. 2 cap. 85. *Sequenti anno*, inquit, *prædictus Pontifex rursùs ad Monasterium* (Cassinense) *venit, & in crastinum, ac die altero Apostolorum Petri & Pauli Missas solemniter celebravit: & cùm die illo sabbatum esset, ingressus ad mandatum fratrum, pedes duodecim Monachis lavit, & ipse vicissim ab illis lotus, in refectorium quoque cum eis unà bibiturus ingressus est. Inde perrexit Beneventum, urbemque ab excommunicatione prædecessoris sui benignus absolvit.* Ex quibus intelligere poterat Baronius, hanc secundam Sancti Leonis profectionem in Apuliam, conjungendam esse, non cum anno 1050, quo festum SS. Petri & Pauli, dies nempe 29 Junii in feriam sextam incidebat, sed cum anno 1051, quo idem dies & sabbatum simul concurrunt. Quare Leo Ostiensis hanc profectionem ad annum 1051 rectè quidem revocat; sed fallitur in eo quod scribit, eodem anno Sanctum Leonem absolvisse Beneventanos *ab excommunicatione prædecessoris sui*; dicere enim debuerat, eos tunc absolutos ab excommunicatione, quam ipsemet Sanctus Leo in eos tulerat anno 1050; eo enim anno Beneventanos à Leone Papa excommunicatos disertè habet Hermannus Contractus ad eum annum de Leone scribens: *Nonnullos locorum Principes & civitates tam sibi, quàm Imperatori jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit.* Certè Beneventani à Damaso II Leonis prædecessore excommunicati non fuerant; Beneventum enim non adiisset S. Leo anno 1050, nec ibi *aliquandiu commoratus* esset, ut scribit Vvibertus in ejus Vita lib. 2 cap. 6, sed eodem anno 1050 post discessum S. Leonis, cùm Beneventani iterum rebellassent, ab eodem excommunicati sunt, ut scribit Hermannus Contractus, à qua excommunicatione anno 1051, teste Leone Ostiensi, sunt absoluti.

Sed

XXXI. *Episcopi S. Leoni contradicentes divinitus puniti.*

Sed ut ad res à Sancto Leone initio anni 1051 redeam, jam diximus eum Purificationem Beatæ Virginis apud Augustam Vindelicam celebrasse, & Ravennatem Episcopum inibi ei fuisse reconciliatum. Quam reconciliationem & mortem tam Ravennatis Episcopi, quàm Frisingensis, his verbis refert Vvibertus lib. 2 cap. 7: *Erat huic viro Dei non modica concertatio contra pervasores rerum Sanctæ Romanæ Sedis, maximèque contra Ravennatem Episcopum spiritu repletum contumaciæ & rebellionis, cui nonnulli favebant Palatini, gloriæ invidentes Domini Apostolici. Quorum caput in fomento discordiæ erat Nizo Episcopus Frisingiæ, super quem divina virtus hujusmodi horrendam ultionem dignata est ostendere. Nam pro responsis Imperialibus in Italiam directus Ravennam devenit, & in favorem Ravennatis detrectatoria verba contra hunc beatum proferre cœpit. Inter quæ ducto sub gutture digito ad hæc blasphema prorupit:* Hoc guttur gladio abscindatur, nisi eum deponi fecero ab honore Apostolatûs. *Quo dicto, eodem momento ipsum intolerabilis dolor gutturis invasit, & impœnitens die tertio vitam obiit. Archiepiscopus autem Ravennatium ob incorrigibilem præsumptionem est à Sancto Papa anathematizatus. Ideoque Imperiali jussu Autburgium vocatus, cum justitia redditis, quæ perversè invaserat, absolutionem est petere coactus. Qui cùm licèt corde contumaci ante pedes sancti stratus jaceret, cunctusque cœtus præsentium Pontificum ei absolutionem peterent, ait vir beatus:* Secundùm ejus devotionem tribuat illi Omnipotens cunctorum scelerum absolutionem. *Ille verò surgens eum subsannatoriè subridens adhuc superbiâ tumidus; venerandus pater in lachrymas resolutus, inquit secretò circumstantibus:* Heu! mortuus est miser iste. *Nec mora, ille langore corripitur, & vix in patriam revectus, vita & honore, quo tumebat, celeriter privatur,* anno scilicet 1051, quo Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn. eum subitò interiisse ait *nono Kalendas Septembris,* ubi & tradit, ad hunc Archiepiscopatum vocatum fuisse Hunfridum. Hæc confirmantur ab Hermanno Contracto in Chronico ad annum 1052, ubi scribit etiam Henricum ab Imperatore, *tempore quadragesimali* ad Ravennatensem Archiepiscopatum promotum, in locum ejusdem Hunfridi.

XXXII. *In Germaniam pergit pro pace inter Imperat. & Hungariæ Regem.*

Anno millesimo quinquagesimo secundo S. Leonem Papam in Germaniam tertiò profectum esse rogatum, ad componenda dissidia, quæ erant inter Henricum Imperatorem, & Andream Hungariæ Regem testatur Hermannus Contractus ad eum Christi annum: *Cùm Turegi,* inquit, *Pentecostem peregisset* Imperator, *in Pannonicam itidem expeditionem proficiscitur, Andreaque Rege Hungarorum minus minusque pro pacto pacis postulando allegante, & promittente, Berzisburg castrum obsedit, & variis belli machinis diu oppugnatum, Deo obsessis se anxiè invocantibus opitulante, frustratis semper nisibus nullo modo capere potuit. Interim Dominus Leo Papa ab Andrea accitus, cum pro pace componenda intervenisset, Imperatorem ab obsidione revocavit, eumque sibi per omnia consentientem inveniens, sed è contra Andream consiliis suis minus parentem experiens, offensus, eique excommunicationem, utpote delusa Sede Apostolica, minitans, cum Imperatore discessit, & aliquantum cum eo temporis mansit.* S. Leonem infecta pace ad Imperatorem, imò & in Italiam rediisse scribit Vvibertus in ejus Vita lib. 2 cap. 8. *Non modicus ei* (Sancto Leoni) *inerat fervor in augenda Republica. Idcirco Hungariæ Principes, à Romano nuper imperio dissidentes, multiplicibus Legatis adierat, ne detrectarent solita subjectione Imperatori prisca persolvere tributa, quod & consenserant, si præteritorum commissorum ei concederetur indulgentia. Quapropter sancta commonente pietate, coactus est tertiò antiquam patriam repetere, & pro reorum miseratione, qui contra Imperium moverant bellum, persuasoriis precibus imperiales aures expetere. Sed quia factione quorundam curialium, qui felicibus sancti viri invidebant actibus, sunt Augusti aures obturatæ precibus Domni Apostolici, ideò Romana Respublica subjectionem regni Hungariæ perdidit, & adhuc dolet finitima patriæ prædis, & incendiis devastari.* Major autem fides videtur adhibenda Vviberto culpam ruptæ pacis rejicienti in Imperatoris Curiales, quàm Hermanno Contracto, qui eam rejicit in Andream Hungariæ Regem; Hildebertus enim Episcopus Cenomanensis in Vita S. Hugonis Cluniacensis Abbatis cap. 2 insinuat, hunc Sanctum Abbatem, cujus operâ usus est Sanctus Leo ad eam pacem sanciendam, obtinuisse quidquid petebat ab Hungariæ Rege; *Idem postmodum,* inquit, *jussu Romani Pontificis in Hungariam profectus, de reformatione pacis curam gerit, suscepta prudenter insistit & explet negotia; ad laudem Dei & gloriam, quæ sibi commissa fuerant executus;* ideoque si pax facta non est, id adscribendum videtur factioni *quorundam Curialium, qui felicibus sancti viri* Leonis *invidebant actibus,* ut loquitur Vvibertus.

XXXIII. *S. VVolfangum Ratisponensem Episc. canonizat.*

Sanctus hic Pontifex anno 1052 in Germania existens, Ratisponam profectus est, ibique *Sanctum VVolfangum ejusdem urbis Episcopum de tumulo levavit,* ut in Annalibus Saxonicis MSS. se legisse asserit Mabillonius Sæculo V Benedictino in observationibus præviis ad Vitam ejusdem sancti, quod canonizationis loco tunc temporis erat. Sanctus *VVolfgangus,* vulgò *VVolfangus*

fangus appellatus, Suevus fuit, qui à parentibus cœnobio Augiensi traditus, doctissimus evasit, habitumque monasticum induit. Postquam per aliquod tempus in Norico Evangelium prædicasset, revocatus est à Piligrino Paraviensi Episcopo, qui dolebat *tantum colonum in fulcis sterilibus impendere laborem*. Factus Episcopus Ratisponensis anno 972, ut legitur in Hermanno Contracto ex editione Canisii, litteras & Christianos mores variis in locis restituit, nempè apud Trevirenses, & in Ecclesia sua Ratisponensi, ubi Canonicos ad Communem vivendi normam, Monachos & Sanctimoniales ad severius institutum revocavit, ut videre est in ejus Vita apud Mabillonium laudatum, à Scriptore anonymo ejus familiari scripta; ex quo & habemus eum obiisse die trigesima prima mensis Octobris. Annum verò ejus mortis notarunt Lambertus Schafnaburgensis, & Auctor brevium Annalium Einfidlensium apud eundem Mabillonium Tomo 2 Analectorum, annum nempè 994.

XXXIV. *Item S. Erhardum ejusdem Sedis Episcopum.*

Uvigulcius Hundius lib. 1 Metropolis Salisburgensis, in Gebehardo III Episcopo Ratisponensi scribit, sanctum Leonem, non solùm S. VVolfangum, sed etiam S. Erhardum in numerum Divorum retulisse: *Sub eo*, inquit, *Leo IX Pontifex Max. ab Andrea Rege Hungariæ pro pace cum Imperatore Henrico III constituenda accitus, Ratisponam venit, & S. VVolfgangum in numerum divorum retulit, similiter & sanctum Erhardum*. Id de sancto Erhardo confirmat Conradus de Monte-puellarum in ejusdem sancti Erhardi Vita apud Bollandum ad diem 8 Januarii; in ea enim cap. 2 legitur, *Leonem IX transtulisse corpus B. Erhardi, temporibus Imperatoris Henrici III sub annum Domini* 1052. Idem confirmat Andreas Brunerus part. 2 Annalium Bojorum. Fuit etiam Sanctus Erhardus Episcopus Ratisponensis, cujus vita apud Bollandianos loco laudato legenda.

XXXV. *Diploma de corpore S. Dionysii Leonis supposititium.*

Ratisponenses finxerunt diploma Ratisponæ à Sancto Leone Nonis Octobris datum de corpore sancti Dionysii Areopagitæ ibidem existentis, quod diploma recitat Baronius, inscriptum Regi Francorum & ejusdem regni Prælatis. Non immorabimur in refutatione illius diplomatis, quia id abundè jam actum est à Carolo Du-Bois lib. 10 Historiæ Ecclesiasticæ Parisiensis cap. 5; à Natali Alexandro sæculo XI in Vita Leonis IX, & præsertim à Dubletio in Historia monasterii San-Dionysiani propè Parisios, qui plura suppositionis indicia exhibent.

XXXVI. *Leo PP. Robertum invitum Casæ Dei Abbatem constituit.*

Sed sanctum Leonem hoc eodem anno millesimo quinquagesimo secundo, Robertum Abbatem Casæ-Dei invitum constituisse certum est. Sanctus Robertus Arvernis natus ex patre, qui originem ducebat à Giraldo, seu Geraldo Comite Aureliacensi in superiori Arvernia, cùm esset Canonicus, virtutum incrementis proficiens, ad montem, qui nunc *Casa-Dei* dicitur, se transtulit, ubi, ut legitur in Chronico Malleacensi, anno 1043 monasterium construxit. In eo non solùm socios instruebat, sed & incolarum mitigabat pristinam feritatem, paulatimque eos brutis moribus exuens, tanquam de feris homines faciebat. Leo Pontifex, cùm ejus sanctitatis famam audisset, non solùm ejus consilium decretis Apostolicis roboravit, sed etiam anno 1052 invitum ac renitentem Casæ-Dei Abbatem constituit, ut legitur in ejus Vita à Marbodo Archidiacono Andegavensi, postea Redonensi Episcopo in Britannia Armorica scripta, in Actis SS. Bollandianis ad diem 24 Aprilis, & Sæculo VI Benedict. part. 2 recitata: *Papa Leo nonus*, inquit Marbodus cap. 17, *decretis Apostolicis* roborans *consilium, insuper etiam hominem Dei, cujus famam sanctitatis audierat, licèt invitum, & renitentem fratribus præsidendum* mandavit. Bullam tunc à Leone Papa datam, qua bona Casæ-Dei beato Roberto confirmat, & diploma Henrici Franciæ Regis, quo monasterium in Abbatiam erectum est, edidit Stephanus Baluzius in Appendice ad Lupi Servati Epistolas pag. 524. Cùm autem Sanctus Robertus obierit anno millesimo sexagesimo septimo, postquam Abbatiam *quindecim annis* rexisset, ut in laudato Malleacensi Chronico Tomo I Bibliothecæ Labbei legitur, inde certum eruitur argumentum, eum à sancto Leone jussum esse Casæ-Dei præesse tanquam Abbatem anno 1052.

XXXVII. *Beneventum per concambium cum Imperatore acquisivit.*

Eodem anno millesimo quinquagesimo secundo sanctus Leo Natale Domini VVormatiæ egit, ibique per concambium acquisivit ab Imperatore Beneventum, pro Bamberga, Fulda & aliis in Germania locis, quæ Imperatori tradidit. Id testatur Hermannus Contractus ad annum 1053, quem, ut sæpius diximus, inchoat à Natali Christi anni 1052. *Imperator*, inquit, *cum Domino Papa, multisque Episcopis, & Principibus, natalem Domini VVormatiæ egit, ubi cum Papa, sicut dudum cæperat, Fuldensem Abbatiam, aliaque nonnulla loca, & cœnobia, quæ sancto Petro antiquitus donata feruntur, ab Imperatore reposcens, exegisset; demum Imperator pleraque in Ultramontanis partibus ad suum jus pertinentia, pro Cisalpinis illi quasi per concambium tradidit*. Leo Ostiensis lib. 2 cap. 85 expressiùs loquitur, & Beneventum pro Bamberga commutatum asserit: *Tunc inter Apostolicum & Imperatorem facta est commutatio de Benevento, & Bambergense Episcopio, sicut jam supra retulimus*. Tunc ergò pro

SÆC. XI. S. LEO IX. pro Bamberga, Fulda, & aliis locis, Beneventum in Apulia accepit ſanctus Leo, quod etiamnum Romani Pontifices in regno Neapolitano obtinent.

XXXVIII. *In Italiam redit.* Anno milleſimo quinquageſimo tertio ſanctus Leo Germaniam reliquit, poſtquam obtinuit ab Imperatore auxilia adverſus Normannos, qui erant in Apulia jura omnia confundentes, nec ſibi, nec ipſi Imperatori, niſi tantùm verbo tenus cedentes, ut refert Hermannus Contractus ad eum Chriſti annum. Quare Imperator ei auxilia ſubminiſtravit contra eos; res enim ad Eccleſiam Romanam ſpectantes invaſerant, impièque ac ſi non Chriſtiani, ſed Gentiles perſecutores crudeliter abuſi erant. Quænam autem iſta fuerint narrat ſanctus Leo in Epiſtola, quam ſcripſit ad Conſtantinum Monomachum Imperatorem Conſtantinopolitanum, de qua, ſicuti & de expeditione hoc eodem anno à S. Leone contra Normannos ſuſcepta, mox ſermo erit.

XXXIX. *Concilium Mantuæ celebrat.* His ſubjungit Hermannus Contractus: *Tranſiens* (ſanctus Leo) *per Alemanniam purificationem beatæ Mariæ Auguſtæ egit, Mantuæque Quinquageſima acta, & nonnullis ſuorum orto inibi tumultu occiſis, infra dies quadrageſimæ Romam pervenit*. Tumultus ille accidit, dum ſanctus hic Pontifex Mantuæ Concilium celebraret. Eum explicat Vvibertus in ejus Vita lib. 2 cap. 8. *Repedans in Italiam*, inquit, *Concilium apud Mantuam habendum conſtituit. Quod factio quorundam Pontificum, ſeveritatem ejus juſti judicii timentium perturbavit. Nam familiæ eorum fautrices ſcelerum, ſubitum contra domni Apoſtolici familiam moverunt tumultum, ſecurè adſtantem ante Baſilicam, in qua publicum habebatur Concilium; ita ut vir ſanctus cogeretur à medio conſeſſu ſurgere, & ante portam ad ſedandum ſtrepitum procedere. Cujus præſentiam non reveriti Deo odibiles eò magis magiſque in nequitia pertinaces, nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipſius confodere, & à valvis Eccleſiæ ne ibi tutarentur repellere; ita ut impetus ſagittarum & ſaxorum circum ejuſdem ſancti aures & ora volitaret, atque quoſdam ejus veſte defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter ſedatus, cœptum rigorem Concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in craſtinum cuncti hujus ſeditionis incentores ſevera examinatione damnandi, à piiſſimo Patre ſunt miſericordi indulgentiâ abſoluti, ne videretur causâ ultionis aſperitatem in eos exercere judicii*. Illud Concilium, quod Tomo IX Concil. refertur ad annum 1052, Hermanni Contracti narratio oſtendit revocandum ad annum 1053. Wibertus enim, & Hermannus de eodem tumultu loquuntur.

Videtur tamen alia ſeditio Mantuæ contigiſſe, dum Sanctus Leo ea in civitate anno 1053 verſaretur. Henſchenius enim in Commentario prævio ad Vitam S. Leonis num. 23 notat ex Hyppolyto Doneſmundi, qui ſæculi decimi ſeptimi initio Hiſtoriam Mantuanam ſcripſit, lib. 3 pag. 203. Sanctum Leonem anno 1053 Sacrum Chriſti cruorem, qui ibidem aſſervari dicitur, coram adoraturum adveniſſe, fruſtraque conatum impetrare Romam auferendum, populi pro eo retinendo in ſeditionem verſi collaudaſſe zelum, & novam S. Andreæ Eccleſiam, in qua dicit Hyppolytus Doneſmundi anno 1049 ſacrum illum Sanguinem inventum eſſe, licèt non planè abſolutam dedicaſſe, ac modicâ pretioſi theſauri particulâ reverenter acceptâ, (quæ nunc in Sancti Joannis Lateranenſis Eccleſia ſervatur) reliquum cum Sancti Longini corpore in præparatum ad id locum repoſuiſſe: quod deinde, ne aliqua Barbarorum incurſione auferri contingeret, Epiſcopus Conon anno 1055 rurſum ſub terra abdi juſſerit, intra fornices, marmoreumque Altare hunc in finem præparatum. Ait autem Hyppolitus Doneſmundi ſe hæc hauſiſſe ex Hiſtoria MS. oculati teſtis, & rebus omnibus, cùm gererentur, præſentis. Cùm porrò Annaliſta Metenſis, Regino, aliique Annaliſtæ teſtentur Sanguinem Chriſti, Leone III Eccleſiam regente, anno 804 repertum eſſe, ſeu ſpongiam ſanguine Chriſti imbutam, à Longino olim defoſſam, ut ibidem diximus, vel Hyppolitus Doneſmundi fallitur, vel dicendum eam poſt Leonem III ſub terra abditam fuiſſe, & iterum ſub Leone IX inventam. SÆC. XI. S. LEO IX. XL. *Ibidem Eccleſiam dedicat in qua Sanguis Chriſti inventus eſt.*

S. Leonem *infra dies Quadrageſimæ Romam* perveniſſe docet Hermannus Contractus mox laudatus, qui paucis interpoſitis ſubdit: *Dominus Papa, habitâ poſt Paſcha Synodo, contra Normannos, ut propoſuerat, exercitum movit*. Baronius, & Conciliorum Collectores exiſtimant S. Gerardum Leucorum Epiſcopum in hac Synodo à S. Leone in ſanctorum numerum relatum: ſed Sigebertum, à quo id acceperunt, deceptum eſſe conſtat ex Vviberto diſertis verbis aſſerente, eam canonizationem peractam in Synodo, quam Romæ celebravit, poſt primum ſuum ex Germania reditum, ideoque anno 1050, ut ſuperius oſtendimus. Rectè tamen Baronius, qui ad eandem Synodum anno 1050 num. 3 egerat de controverſia inter Gradenſem, & Forojulienſem Antiſtites, obſervat in hac tantùm quarta Synodo eam definitam eſſe. Id hauſerat Baronius ex Andrea Dandulo, qui in Chronico ait, in Synodo anni 1050 Sanctum Leonem Dominico Patriarchæ Veneto pallium conceſſiſſe, & Epiſcopis XLI. *Quartam Romæ Synodum habet.*

Venetiæ provinciæ, & Istriæ scripsisse, ut huic tanquam primati suo obedirent. Verùm Annotator Baronii probat hæc facta esse in Synodo Romana anni 1053, ut manifestè liquet ex Epistola ad Episcopos Venetiæ & Istriæ; quæ secunda est inter Epistolas Sancti Leonis, in qua inquit: *Noverit vestra charissima nobis in Christo fraternitas hac in præsenti indictione sexta* (quæ in cursu fuit usque ad Kalendas Septembris anni 1053) *charissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem, imò novæ Aquilejæ Patriarcham, ad Synodum nostram Romæ habitam venisse, & querimoniam de sua & Forojuliensi Ecclesia, quam credimus vos non ignorare, lachrymabiliter coram fecisse. Cujus tandem relectis privilegiis à Sancta Romana & Apostolica Sede sibi concessis, judicio totius Sanctæ Synodi hoc definitum fuit: Ut nova Aquileja totius Venetiæ, & Istriæ caput & metropolis perpetuò haberetur, secundum quod evidentissimè prædecessorum nostrorum adstruebant privilegia. Forojuliensis verò Antistes tantummodò finibus Longobardorum esset contentus,* &c. *Unde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & nostra, ut præfato Gradensi Patriarchæ, successoribusque ejus in omnibus secundum jura canonica obedientes sitis, sicut Primati vestro, & Patriarchæ esse debetis, & sicut antecessoribus ejus nostri perpetuò confirmarunt.*

XLII. *In ea decidit litem inter Forojuliensem, & Gradensem Patriarchas.*

Sed, ut hæc clariora evadant, hìc observandum, quod jam diximus in Pelagio II, sub ejus nempè Pontificatu, Metropolitanam sedem ex urbe Aquilejensi Gradum translatam fuisse, hancque urbem totius Venetiæ, Istriæque Metropolim ab eodem Pelagio dictam. Observandum insuper Aquilejensem Patriarcham, dictum quoque fuisse Forojuliensem, quia aliquando Forojuli resedit, & post translationem metropolitanæ Sedis Gradum, Gradensem Antistitem, dictum etiam fuisse novæ Aquilejæ Patriarcham, ut ex prædictis Leonis IX literis patet. Nam Sancti Gregorii Magni tempore, defuncto Severo Patriarcha Aquilejensi schismatico, Aquilejensis diœcesis in duos Patriarchas distracta fuit, in Aquilejensem nempè, & Gradensem; & Metropolita Aquilejensis antiqua jurisdictione mulctatus est, tumque Gradus dicta, *Nova Aquileja*, ut Leander in Episcopis Forojuliensibus, variis testimoniis ostendit. Cùm autem inter utrumque Patriarcham, quædam dissidia exorta fuissent, divisionem illam S. Leo Papa in hac Synodo Romana confirmavit. Sed inde non sequitur, ut credidit Baronius, tunc *plenè translatum* fuisse Patriarchatum Gradensem *in Venetum, qui hactenus titulo Gradensis sedis potitus erat*. Nam, ut suo loco dicetur, Patriarchalis Ecclesiæ Gradensis dignitas anno tantùm millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo in urbem Venetiarum translata est à Nicolao Papa hujus nominis quinto. Hoc autem tempore Venetiis proprius nondum erat Episcopus, sed circa annum septingentesimum septuagesimum septimum, ut docet Justinianus lib. 12 Historiæ Venetæ, constituta fuit *Episcopalis Sedes in insula Castellana, quæ Olivolus appellabatur, unde & Episcopo, Castellani semper nomen mansit*. At Nicolaus V Episcopum Olivolensem, seu Castellensem primum Patriarcham Venetum renunciavit. Quæ omnia ex Historicis Venetis, aliisque eruit Annotator Baronii. De nomine *Patriarchæ*, Aquilejensi Episcopo primitùs concesso, lege Petrum de Marca in Dissert. *de Primatibus* num. 20 & seqq.

XLIII. *In eadem Fermentaceorum hæresim damnat.*

Godefridus Henschenius in Commentario prævio ad Vitam Sancti Leonis num. 23 verosimiliter arbitratur hanc Synodum collectam propter hæresim Fermentaceorum hoc tempore exortam, & à Michaele Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, ac Leone Achridano Episcopo scriptis assertam, quæ latinam Ecclesiam in azymis vivificum sacrificium Deo offerentem sugillabat, verumque sacrificium esse negabat, nisi ex pane fermentato offerretur. Cùm enim Leo Papa libellum luculentissimum adversùs hanc hæresim composuisset, ejusque fautores ad viam veritatis adducere non posset, eos ecclesiastico anathemate damnavit, & Legatos Constantinopolim misit, Humbertum Cardinalem, tunc Sylvæ Candidæ Episcopum, Petrum Amalphitanum Archiepiscopum, & Fredericum Diaconum & Cancellarium, postea sub Stephani IX nomine Papam. Hæc constant ex Wiberto in ejusdem S. Leonis Vita lib. 2 cap. 9, ubi gesta annis 1053, & 1054, Latinos inter & Græcos his verbis narrat: *Ea tempestate orta est hæresis Fermentaceorum, quæ calumniatur Sanctam Romanam Sedem, imò omnem Latinam, & Occidentalem Ecclesiam de azymis vivificum Deo offerre sacrificium. Quam calumniam etiam scripto ediderunt Episcopi Michael Constantinopolitanus & Leo Achridanus* [erat Achris, seu Achrida Metropolis tunc Serviæ, & Bulgariæ] *pervicaciter exhalantes pestiferas mephites adversus Sanctam, & Apostolicam fidem. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo* (in Apulia, qui cum Græcis colludens, anno 1059, à Nicolao II depositus est) *in sugillationem omnium Latinorum directa, cùm fuisset Trani exhibita Humberto Sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata Domno Papæ Leoni nono. Itaque gloriosus Apostolicus libellum composuit luculentissimum adversus jam dictas præsumptiones,*

&

SÆC. XI. S. LEO IX.

& nimias vanitates eorum, conatus eos ad viam veritatis adducere: sed postmodum incorrectos Ecclesiastico damnavit anathemate, quod videtur factum in hac Synodo, cùm mense Januario anni 1054 ad Constantinum Monomachum Imperatorem Legatos miserit Sanctus Leo ad causam Ecclesiæ tuendam.

XLIV. *Legatos Cpolim mittit.*

Wibertus enim postquam dixit Humbertum scripsisse *Apocrisariatûs sui tempore* responsionem instar Dialogi contra eorum putida scripta, subdit: *Domnus quoque Fredericus tunc Cancellarius, post à Deo electus Romanæ Sedis Apostolicus, invectivè respondit quibusdam objectionibus, quas ediderat Niceta Monachus Constantinopolitanus, qui & Pectoratus, contra Latinam Ecclesiam, quem libellum titulaverat de Azymo, de Sabbato, & de Nuptiis Sacerdotum. Quæ invectiva de Latino translata, & publicè coram ipso Imperatore est recitata, idemque Niceta coactus est damnare & confutare sua scripta, habita disputatione apud Monasterium Studii in urbe Constantinopolitana. Siquidem gloriosus Apostolicus direxerat Constantinopolim Sanctæ Romanæ Sedis Apocrisarios, præfatum scilicet Humbertum, & Petrum Amalphitanum Archiepiscopum, Fredericum quoque tunc Diaconum & Cancellarium. A' quibus Niceta accipiens perfectam propositionum suarum solutionem, iterum sponte anathemazavit omnia dicta & facta vel tentata adversus primam & Apostolicam Sedem, sicque ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Michaele autem Constantinopolitano Episcopo præsentiam illorum, & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati Nuncii Domni Apostolici adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophiæ, & super ejus obstinatione conquesti, Clero ex more ad Missas præparato, jam hora tertia die sabbati chartam excommunicationis super principale Altare deposuerunt, sub oculis præsentis cleri & populi. Inde mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excussêre in testimonium illis, juxta dictum Evangelii, proclamantes: Videat Deus & judicet. Hinc ordinatis Ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, & anathematizatis cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis, accepta orthodoxi Imperatoris licentia, in osculo pacis cum donis Imperialibus Sancto Petro, sibique collatis, alacres sunt reversi.* Sed hæc legatio pertinet ad annum 1054, quo datæ sunt literæ Sancti Leonis ad Michaelem Cerularium Episcopum Constantinopolitanum, *mense Januario, indictione septima*, quæ eo anno in cursu fuit usque ad Kalendas Septembris.

XLV. *Contra Normannos exercitum movet.*

Absoluta post Pascha anni 1053 Romana Synodo, Sanctus Leo contra Normannos exercitum movit, ut jam dictum est ex Hermanno Contracto. Quod confirmat Marianus Scotus ad eundem annum scribens: *Leo Papa exercitum ducens per Apuliam contra Normannos, infinita utrobique cæde peracta, sine victoria rediit.* Eundem annum signant Lambertus Schafnaburgensis, & Chronographus Hildensheimensis. Errat itaque Leo Ostiensis lib. 2 cap. 88, qui prælium anno millesimo quinquagesimo tertio, die decima octava mensis Junii Pontificios inter & Normannos habitum, rejicit in annum millesimum quinquagesimum quartum, quo die decima octava Junii jam mortuus erat Sanctus Leo, qui victus à Normannis, victoribus leges dedit, & religione mitigavit, quos armis domare non poterat. Sanctissimo enim Pontifici ad nutum obtemperarunt, cæsorum sepelivêre corpora, & super eorum tumulos Basilicam opere magnificam erexerunt: cæsi enim à Normannis, martyres sunt habiti, & miraculis claruêre. Quæ partim ex ipsius Sancti Leonis Epistola ad Constantinum Monomachum, Græcorum Imperatorem, partim ex Wiberto in ejusdem S. Leonis Vita constant.

XLVI. *Eorum scelera Imperatori Græcorum scribit.*

Illa sollicitudine, inquit Sanctus Leo in dicta Epistola, *qua omnibus Ecclesiis debeo vigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem Normannorum, crudeli & inaudita rabie, & plusquam pagana impietate adversus Ecclesiam insurgere, passim Christianos trucidare, & nonnullos novis terribilibusque tormentis, usque ad defectionem animæ affligere: nec infanti aut seni, seu fœmineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere; nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere, Sanctorum Basilicas spoliare, incendere & ad solum usque diruere; sæpissimè perversitatem ejus redargui, commonui, obsecravi, prædicavi, opportunè importunèque institi, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denuntiavi. Sed quia, sicut quidam Sapiens ait, Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit, & Stultus verbis non corrigitur, adeo obstinata & obdurata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantùm exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed superimpendi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ ipsorum nihil sic expedire ad repressionem contumaciæ, quàm humanam defensionem undecumque attrahendam fore: audiens ab Apostolo, Principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in ira omni operanti malum; & quia Principes non sunt timori boni operis sed mali, & Reges atque Principes missos à Deo ad vindictam malefactorum.* Hanc quidem expeditionem in Leone Papa reprehendit Petrus Damiani in Epistola ad Firmium

Episcopum, afferens non sic egisse Gregorium Magnum: verùm multis argumentis hanc Petri Damiani sententiam refellit Baronius ad annum 1053 num. 13, & seqq.

XLVII. *Ejus comitatus à Normannis caditur.*

Suffultus ergo comitatu, subdit S. Leo, *qualem temporis brevitas, & imminens necessitas permisit, gloriosi ducis & magistri Argyrii fidelissimi tui colloquium & consilium expetendum censui, non ut cujusque Normannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed ut saltem humano terrore resipiscerent, qui divina judicia minimè formidant. Intereà nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverso omnem subjectionem fictè pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur; sed & adhuc de victoria sua potius tristantur, quàm lætantur. Sicut enim tua pietas scribere curavit ad nostram consolationem pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, post illam quam experti sunt suæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium affore & humanum non defore confidentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie Sancta Ecclesia periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam habemus maximum ex divina pietate solatium & præsidium, charissimum atque clarissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpote cum procinctu & expeditione Imperiali properantis ad nostrum subsidium.* Reliquum Epistolæ legi potest apud Baronium ad annum 1054.

XLVIII. *S. Leo per medios hostes illæsus transit, & occisorum funera curat.*

Wibertus in Vita S. Leonis lib. 2 cap. 10, recitata parte illius Epistolæ, caput undecimum sic exorditur: *Itaque pessima gens Normannorum peracta cæde familiæ mitissimi Papæ, non sine magno detrimento suorum aggreditur oppidum Civitatulam cognominatum, ubi idem Beatus, ignarus eorum quæ acta erant, tardantem suum exspectabat comitatum. Qui cùm imminentes hostes cerneret, & quid suis contigisset intelligeret, cum eo, quæ sibi remanserat, Clericorum frequentia, cœptum iter versus Beneventum arripuit, & cunctis hostibus attonitis, quasi Leo confidens absque terrore per medium illorum transiit. Ergo tam admirandum perpendentes confidentium, mutatis animis, in ejus sunt conversi obsequelam: cujus osculantes vestigia, sibi immeritam deposcebant indulgentiam. Quibus vir Sanctus pauca locutus pro tempore, ipsis deservientibus studuit funera cæsorum honorificè procurari, tumulans ea in vicina Ecclesia ab antiquo diruta tempore. Et quoniam pro fide Christi afflictæque gentis liberatione devotam mortem voluerunt subire, multiplicibus revelationibus monstravit eos divina gratia in cælesti regno perenniter gaudere. Nam & ipsi diversis modis sese ostenderunt Christifidelibus, dicentes se non esse lugendos exequiis funebribus, imò in superna gloria sanctis conjunctos Martyribus. Ab eisdem quoque illorum interfectoribus super ipsos restructa venusto opere Basilica, ac concione Deo servientium ibidem aggregata, omni potentissima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum insignia. Ferocissima verò gens Normannorum his exterrita gestis, crudelitate deposita populos, quibus cohabitabat, ex tunc ut compatriotas amicabilius tractavit, ac venerabili Papæ, quoad vixit, in omni subjectione fideliter deservivit. Eximius autem Pastor Beneventum veniens, ipsis Normannis etiam injussis per totum iter obsequaliter illum comitantibus, non modico illic anni spatio est commoratus*, ad diem scilicet duodecimum mensis Martii, anni millesimi quinquagesimi quarti, quo, ex infra dicendis, Romam repedavit.

XLIX. *Carthaginensis Episcopi Primatum in Africam confirmat.*

Dum Beneventi moraretur, eodem anno millesimo quinquagesimo tertio, mense Decembri dedit Epistolam ordine 3 in Conciliorum Collectione ad Thomam Episcopum Africanum, *XVI Kalendas Januarii, anno Domini Leonis Papæ IX quinto Indictione* 7, cum Kalendis Septembris anni 1053 inchoata, quâ confirmat Carthaginensis Episcopi primatum in universam Africam. Tunc Ecclesia Africana paulatim in finem vergebat; Sanctus enim Leo in Epistola ordine IV ad Petrum, & Joannem illarum partium Episcopos eodem tempore data scribit: *Decus Ecclesiarum Africanarum ita conculcatum à gentibus nimiùm dolemus, ut modò vix quinque inveniantur Episcopi, ubi olim ducenti quinque solebant per Concilia plenaria computari: & ibi pauculas oves quotidianæ occisioni deputatas, remansisse, ubi quondam innumerabilis grex Domini sub numerosis arietibus exultabat alta pace.* Licèt autem ad exiguum illum numerum Ecclesia Africana redacta esset, Gummitanus tamen Episcopus, sine consensu Metropolitani Carthaginensis, Episcopos ordinare, & Concilia provincialia indicere præsumebat. Huic obsistebant Petrus & Joannes Episcopi mox memorati; qui cùm hac de re ad Sanctum Leonem scripsissent, rescripsit Sanctus Pontifex, ostenditque Carthaginensem Episcopum totius Africæ esse Primatem: Gummitanum verò Episcopum, sine illius consensu, nec Episcopos ordinare, nec provinciale Concilium convocare posse: solius autem Romani Pontificis esse & Episcopos deponere, & generalia Concilia indicere. *Quia sine dubio*, inquit in Epistola IV, *post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africæ Maximus Metropolita-*

tanus est Cartaginensis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum à Sancta Romana & Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem sæculi &c. Et infrà: *Sed hoc vos non lateat non debere, præter reverentiam Romani Pontificis, universale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari vel deponi: quia etsi licet examinare, diffinitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum, si quæritis, potestis invenire. Scilicet quia omnium Ecclesiarum majores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem Beati Petri Sedem à successoribus ejus sunt definiendæ.* Religionem postea Christianam sub Eugenio III penitus in Africa defecisse ostendit Annotatur Baronii anno 1149 num. 8, & seq.

L. *Item confirmat electionem Antiocheni Episc.*

Ad idem tempus, quo S. Leo Beneventi morabatur, refert Baronius legationem, quam accepit à Petro Antiocheno Patriarcha, qui more Majorum, simul ac creatus est Patriarcha, experens Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ communionem, Epistolam misit ad Leonem cum professione fidei; quâ receptâ & approbatâ, ejus electionem confirmavit Leo, qui in Epistola ordine 5 ad eum, absque ullo temporis charactere data, inquit: *Noveris tamen nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non neophytus, aut curialis, aut bigamus, vel pretio, aut alio quolibet modo sacris canonibus contrario, quod absit, obtinuisti. Sanè fidem tuam quam proprio scripto summæ & Apostolicæ Sedi exposuisti, sanam & Catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, & sicut verè unicam & salutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem nostram esse devoto corde & prompto ore profitemur.* Porrò hoc tempore non solùm Antiochena Ecclesia, sed & Alexandrina atque Jerosolymitana retinebant communionem Ecclesiæ Romanæ, nomenque Romani Pontificis ex Diptychis de more in Ecclesia recitabant, quod infenso animo tulit Michael Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus, qui anno 1054, post discessum Legatorum Leonis Papæ, de quibus supra egimus, Papæ nomen è Diptychis delevit, & datis mendaciorum & calumniarum plenis literis ad alios Patriarchas, eos à communione Romanæ Ecclesiæ divellere conatus est. Petrus autem Antiochenus rescripsit, & multas illius objectiones tanquam leves, futilesque redarguit, ita tamen ut in aliquibus etiam Latinos carpat. Quid alii duo egerint, prorsus incompertum. Sed præcipua discordiæ causa, fuit azimorum ritus in divinis mysteriis, quasi illis contra divinam institutionem Ecclesia Romana uteretur, & in eo judaizaret. Sed eos, ex dictis, solidè refellit Humbertus Cardinalis.

LI. *Romam redit.*

Leonem Papam Beneventi moratum esse usque ad diem duodecimum mensis Martii anni millesimi quinquagesimi quarti, scribit Leo Ostiensis lib. 2 c.88 *Leo Papa,* inquit, *mansit Beneventi usque ad mensis Martii duodecimum diem, ibique infirmatus, vocato prædicto Comite Hunfrido* Normanno, *ab eo Capuam usque deductus est. Ibi duodecim dies remoratus, accersito tandem Abbate nostro sui itineris socio, Romam redit.* Hermannus Contractus eum, *Paschali instante tempore Romam* ægrotum reversum esse ait: Wibertus in ejus Vita lib. 2 cap. 14, postquam scripsit, eum Beneventi in morbum incidisse, subdit: *Intereà evoluto anni orbe instabat ejus ordinationis dies anniversarius* (scilicet dies 12 mensis Februarii) *in quo solito devotiùs quotannis Christo piis insistebat precibus. Quamvis itaque languoris invalescens molestia, fatigatis divinis operibus corporis jam debilitarat præcordia: Spiritu Sancto tamen roboratus, à quo totus vitæ ejus dirigebatur cursus, cum Apostolicæ dignitatis honore, eo die Missarum solemnia persolvens, Beneventanos cum quibus tunc morabatur, gratificæ affabilitatis exhilaravit lætitia. Et hoc fuit ultimum in divinis Sacramentis obsequium, quasi vivificis vale dicens mysteriis, quibus semper se præbuerat dignum. Certificatus autem de suæ vocationis termino, Romam se ferri fecit lecticæ vehiculo. In quo itinere sic eum conciliavit divinitas non solùm suis, verùm etiam his qui nuper fuerant inimici, ut copiosa manus Normannorum, quos supra retulimus diu cum hoc viro habuisse diffidium, totius animi sincerissima devotione se invicem prævenirent ad ejus obsequium.* Leo itaque, qui die duodecima Martii Benevento egressus est, Capuam venit, ibique diebus duodecim moratus, Romam perrexit, & ad eam urbem appulit instante Paschali solemnitate, quæ anno millesimo quinquagesimo quarto concurrebat cum die tertia mensis Aprilis.

LII. *Sanctè moritur.*

Aliquantulum ergo commoratus, subdit Wibertus, *in Lateranensi palatio, præstolabatur, quid de se statueret interni Judicis clementissima dispositio.* Cùmque divina revelatione didicisset, se mori debere *in loco Beati Petri vicinis oratorio,* lecticâ denuo subvectus, oratorium Beati Petri est ingressus. Dein delatus in vicinam Episcopii domum, visitatus est frequentia fidelium: *Quorum pia consideratio perpendens non diutius eum retinendum carnis ergastulo, decrevit, ut quoniam plures Episcoporum, Abbatum, ceterorumque fidelium confluxerant turbæ, eis præsentibus inungeretur sacri olei liquore. Super quo facto exhilaratus usque qua-*

quaque, munitusque Dominici Corporis, & Sanguinis communione, precibusque ad Deum directis, spiritum cœlo reddidit. *Exemptus est autem hic vir magnificus ab hujus vitæ laboribus, ætate quinquagenarius, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quinquagesimo quarto, Leucorum Episcopatûs vigesimo octavo, Apostolatûs autem sexto. Siquidem Romæ sedit annis quinque, adjectis duobus mensibus, & novem diebus*; fed loco, *novem diebus*, legendum, *septem diebus*. Nam Auctor Anonymus Historiæ *mortis & miraculorum ejus*, testis oculatus, ab Henschenio, ad diem 19 Aprilis, & à Mabillonio Sec. 6 Benedict. parte 2 cum Vita S. Leonis publicatus, diem mortis ejus sic narrat: *Anno millesimo quinquagesimo quarto Domini nostri Jesu Christi, indictione 7, decimo tertio Kalendas Majas depositione exultemus B. Patris nostri Leonis Papæ IX.*

LIII. *Annos Sedis ab inthronizatione numeravit.*

Cùm itaque sanctus hic Pontifex ordinatus, seu benedictus sit Papa die secunda mensis Februarii anni millesimi quadragesimi noni, & duodecima ejusdem mensis inthronizatus, sedit annos quinque, menses duos, & dies septem, à die duodecima Februarii, ad diem decimam nonam Aprilis, qua obiit, computandos; ideoque hic Auctor, & forsan ipse sanctus Leo, non à die consecrationis, ut hactenus factum fuerat, sed à die inthronizationis annos numeravit, cujus rei ante Leonem IX nullum exemplum occurrit. Ex proximioribus autem ejus successoribus aliqui hunc morem imitati sunt, alii verò ab ipso electionis suæ die tempora sua dinumetarunt, quæ numerandi ratio sæculi duodecimi initio prævaluit. Ceterum Vvibertum scripsisse *dies septem*, non *dies novem*, quatuor ex Catalogis Criticæ Baronianæ Tomo primo præfixis demonstrant, & hac de re dies inthronizationis sancti Leonis nos dubitate non patitur, à qua etiam enumeratione excluditur dies ejus mortis, nempè dies 19 Aprilis.

LIV. *Annos Incarnationis in suis rescriptis adhibuit.*

Leonem IX statim ab ipso Pontificatûs sui exordio, annos Incarnationis, non tamen semper usurpasse, observavit Mabillonius lib. 2 de Re Diplomatica cap. 25, quem ritum, qui post Leonem sedére, Victor II, Stephanus IX, Nicolaus II, Gregorius VII, Alexander II, & Victor III etiam fervarunt, licèt non semper, ut ex eorum rescriptis liquet. Ex quibus rectè infert idem Mabillonius, annos Incarnationis literis Pontificum appositos fuisse longè ante Eugenium IV, qui sæculo XV vixit. Eugenius tamen primus fuit, qui usum illum antea intermissum, non solùm in integrum restituit, sed etiam ad successores transmisit, qui non aliquando, ut antea aliqui Pontifices Romani, verùm ferè semper in suis rescriptis eam notam temporariam adhibuere. Quare omni ex parte verum non est quod scribit Paulus Forosemproniensis initio sæculi XVI lib. 13 suæ Paulinæ cap. 6, ubi ait: *à paucis anteactis annis, præsidente Eugenio IV, adhortante Blondo Forojuliensi, Pontificii Collegii à Secretis Notario, in bullis atque rescriptis Pontificalibus, annorum à Christi Incarnatione supputatio scribi primùm cœpit, etsi longioris temporis tractu in cereis Paschalibus annotata*. Quare Ciaconius hac Pauli Forosemproniensis auctoritate motus, in Isagoge sui operis, immeritò suspectas fecit interpolationis omnes ante Eugenium bullas annis Incarnationis notatas.

LV. *Ejus sanctitas, & corporis translatio.*

Quod spectat ad miracula à sancto Leone IX edita, præter illa, quæ à nobis superius sunt recensita, & alia quædam à Vviberto relata, illud pluriunr Scriptorum auctoritate fulcitur, leprosum quendam ad fores jacentem, in lecto sibi Pontificali more præparato, propriis sublatum humeris collocasse, quem deinde requisitum, cùm non invenisset, ostiis licèt omnibus obseratis, agnovit se Christum sub hac forma suscepisse. Ejus sanctitas eximia fuit. Psalterium singulis diebus recitabat, missæque sacrificium offerebat. Quandiu Romæ versatus est, tribus per hebdomadam diebus, à Lateranensi Ecclesia ad templum S. Petri, privato habitu, nudisque pedibus, cum duobus aut tribus Clericis, psallendo & orando pergebat. Humi cubabat cilicio ad carnem indutus. Quamvis esset eruditissimus, sacra studia jugiter colebat, nec Græcam linguam addiscere, propè quinquagenarius dedignatus est, ut Scripturam sacram Græcè legere ac intelligere posset, teste Vviberto in ejus Vita. Multis post obitum miraculis clatus, sacris Ecclesiæ Fastis adscriptus est. Sacrum ejus corpus primò juxta sepulchrum sancti Gregorii Papæ in Ecclesia Sancti Petri conditum, deinde propter miracula sub proprio altari, Pauli quinti Pontificis Maximi anno primo die 18 Januarii, anno 1606 in novum templum processionali pompa delatum sub ara ritu solemni collocavit Evangelista Palliotus Cardinalis Cusentinus, ut refert Aringhus lib. 2 Romæ Subterraneæ cap. 8.

VICTOR

VICTOR II *Pontif. CLIII.*

Anno Domini MLV.

I. *Legatio Romanorum ad poſtulandum Gebehardum pro Pontifice Rom.*

POſt ſancti Leonis IX mortem, quæ, ut dictum eſt, contigit die decima nona Aprilis anni milleſimi quinquageſimi quarti, ſedes vacua remanſit uſque ad diem decimum tertium Aprilis anni ſequentis milleſimi quinquageſimi quinti, quo Gebehardus Epiſcopus Aiſtetenſis, Henrici II Imperatoris Conſiliarius intimus, &, ut aliqui volunt, proximus conſanguineus, Romæ coronatus eſt in die Cœnæ Domini. *Defuncto ſanctæ memoriæ Papa Leone*, inquit Leo Oſtienſis lib. 2 cap. 90, *Hildebrandus tunc Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, ad Imperatorem à Romanis tranſmiſſus eſt, ut, quoniam in Romana Eccleſia perſona ad tantum officium idonea reperiri non poterat, de partibus illis, quem tamen ipſe vice Cleri populique Romani in Pontificem elegiſſet, adduceret. Quod cùm Imperator fuiſſet uſſenſus; & Gebehardum Aiſtetenſem Epiſcopum Hildebrandus, ex induſtria & conſilio Romanorum, expetiiſſet, triſtis ſuper hoc valde Imperator effectus eſt: nimis enim illum carum habebat. Et cùm eundem ſibi omnimodis neceſſarium Imperator aſſereret, & alium atque alium huic officio magis idoneum indicaret: Hildebrando tamen, ut alterum reciperet, perſuaderi nullatenus potuit. Erat enim idem Epiſcopus, ſuper id, quòd prudentia multa callebat, poſt Imperatorem potentior ac ditior cunctis in regno.*

II. *Gebehardus fit PP. & Victor II dicitur.*

Hunc ergo Hildebrandus, invito licèt Imperatore, invito etiam eodem ipſo Epiſcopo (propter quod utique poſtea dictus eſt Monachos non amaſſe) Romam ſecum adduxit; eique Victoris nomen imponens, Romanum Papam, cunctorum aſſenſu conſtituit, cùm jam fermè à tranſitu Papæ Leonis annus elaberetur. Continuator Hermanni Contracti dicit Gebehardum *in Cœna Domini*, quæ anno 1055 concurrebat cum die 13 menſis Aprilis, Romanum Pontificem ordinatum, ſeu coronatum; ſed quod ſcribit, eum Moguntiæ ab Epiſcopis electum, directè adverſatur Leoni Oſtienſi laudato, ex cujus narratione conſtat ejus electionem factam fuiſſe ab Hildebrando *ex induſtria, & conſilio Romanorum*, ad quos Romani Pontificis electio ſemper ſpectavit; unde Imperator ita ægrè conſenſum ſuum præbuit, ut Leo Oſtienſis aſſerat, Gebehardum ductum eſſe Romam *invito Imperatore*; & hæc ſine dubio cauſa fuit tam diuturni interpontificii, cujus partem, in Tuſculanos Comites pro Teophylacti, ſeu Benedicti IX reſtitutione ſatagentes, liberamque electionem Romæ faciendam impellentes, referendam, immeritò putat Papebrochius, cùm ex Leone Oſtienſi pateat, Gebehardi electionem, vel à Romanis, vel ab Hildebrando *ex eorum induſtria & conſilio* peractam eſſe; ideoque liberam & canonicam fuiſſe.

III. *Florentiæ Synodum celebrat.*

Victor Pontifex paulò poſt ſuam inaugurationem Florentiam venit, ibique, præſente Henrico Imperatore Synodum celebravit; Continuator enim Hermanni Contracti, qui annum à die Natali Chriſti auſpicatur, annum 1055 ita exorditur: *Imperator Natalem Domini Goslare celebravit, ac deinde expeditionem in Italiam paravit, & diem ſanctæ Paſcha Mantuæ egit, diem autem Pentecoſtes Florentiæ: ibique coram eo à domino Papa generali Synodo habita, multa correcta ſunt.* Conſtitutum in ea Synodo fuiſſe decretum de bonis Eccleſiæ non alienandis teſtatur Petrus Damiani in Epiſtola ad Dominum U. Epiſcopum, quæ eſt XII libri 4. In ea pariter damnatum fuiſſe Berengarium Hæreſiarcham eruitur ex Lanfranco, qui aſſerit Victorem in omnibus quæ celebravit Conciliis, vel celebranda curavit, cuncta à prædeceſſore conſtituta confirmaſſe, præcipuè quæ circa damnationem hæreſeos Berengarii per ipſum geſta fuerant; ait enim: *Quæ ſententia Leonis Papæ non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ Papam Victorem. Sed quidquid de hac re ſeu de ceteris ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſte ſuâ atque omnium Conciliorum ſuorum auctoritate firmavit.*

IV. *Hildebrandum in Gallias Legatum à Latere mittit.*

Eodem tempore Victor Papa Hildebrandum, tunc Subdiaconum tantùm, non verò Archidiaconum, Legatum in Gallias miſit ad corrigendos pravos Eccleſiæ Gallicanæ uſus, qui Lugduni eodem anno milleſimo quinquageſimo quinto Concilium congregavit, in quo, teſte Petro Damiani in Epiſtola ad Nicolaum Papam, Hildebrandus *cùm adhuc Subdiaconatûs fungeretur officio à Victore Papa Apocriſarius in Gallias deſtinatus Synodum congregavit, in qua videlicet ſex Epiſcopos diverſis criminibus involutos ex Apoſtolicæ Sedis auctoritate depoſuit. Inter quos quidam erat Epiſcopus, qui quoniam per ſimoniacam hæreſim ad Epiſcopatûs culmen irrepſerat, Spiritum ſanctum verbis exprimere, quibuſcumque tentaret auſibus, non valebat. Et quidem Patrem & Filium expeditè ſatis ac facilè proferebat: ad Spiritum verò ſanctum cùm perveniſſet,*

mox

mox lingua balbutiens tandem rigida manebat. Meritò quidem Spiritum sanctum dum emit, amisit: ut qui exclusus erat ab anima, procul etiam consequenter esset à lingua. Hac igitur difficultate convictus Episcopale renunciavit officium. Eandem Historiam recitant Desiderius Abbas Casinensis, Willelmus Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Regum Anglorum ex relatione sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, & antiqua Pontificum Romanorum gesta à Nicolao Aragonio congesta, quæ descripsit Baronius, in quibus legitur Concilium illud Lugduni celebratum.

V. *Berengarius in Turonensi Synodo damnatur.* Chronica Vindocinense & Malleacense à Labbeo in Bibliotheca publicata, Concilium Turonense ab eodem Hildebrando Legato, Victoris Papæ jussu congregatum cum eodem anno millesimo quinquagesimo quinto conjungunt. In eo Berengarius iterum damnatus, ut disertè legitur in Auctore Anonymo Chiffletiano in Opusculo *de multiplici Berengarii damnatione* anno 1088 composito, qui post relata in Leone IX verba, subdit: *Victor quoque Papa, & in Sede, & in auctoritate successor sancti Leonis Papæ, misso legato in Gallias, venerabili, inquam, Hildebrando tunc Archidiacono* (legendum tunc Subdiacono) *sed nostri temporis Apostolico, generalem Synodum Turonis congregavit, in qua ipse Beringerius accepta optione defendendi se, cùm se penitus defendere non posset, sub jurejurando propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctę Ecclesiæ fidem de veritate Corporis, & Sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem juramento promisit; licèt postea ad eandem hæresim redierit.* Hujus Concilii & damnationis Berengarii meminére Malmesburiensis lib. 3 de gestis Reg. Angl. pag. 113, Guitmundus Aversanus Archiepiscopus lib. 3 de Sacramentis, & Lanfrancus agens contra Berengarium his verbis: *Denique in Concilio Turonensi, cui ipsius Victoris interfuére Legati, data est tibi optio defendendi partem tuam. Quam cùm defendendam suscipere non auderes, confessus coram omnibus communem Ecclesię fidem, jurasti te ab illa hora ita crediturum, sicut in Romano Concilio te jurasse est superius comprehensum.*

VI. *Castellæ Regem cohibet ne sibi Imperatoris nomen usurpet.* Ad Concilium illud Turonense Henricus Imperator suos Legatos misit, per quos conquestus est, quòd Ferdinandus Magnus Castellæ & Legionis Rex detrectaret Romano Imperatori parere, sibique contra jura moremque majorum Imperatoris nomen arrogaret. Petebat itaque Ferdinandum excommunicatione percelli, universamque Hispaniam sibi subjectam interdicto subjici, si monitus à cœptis non desisteret. Petitionem Imperatoris justam esse Patres Concilii unà cum Victore Pontifice judicarunt: ideoque Legatos quosdam deputarunt, qui ad Ferdinandum profecti, intimarunt ei, quòd, si decreto Pontificis & Concilii non obtemperaret, excommunicationis & interdicti sententias metuere deberet. Potioti parti visum fuit Romano Pontifici obediendum, adeoque & nomine Imperatoris & rebellione abstinendum esse. Huic sententiæ Rex Ferdinandus acquiescens; respondit Legatis se effecturum quod Sedes Apostolica præcepisset. Hæc ex Joanne Mariana, aliisve Hispanicarum rerum Scriptoribus Baronius anno 1055 num. 23, & seqq.

VII. *A summo periculo duplici miraculo eripitur.* Studium severioris disciplinæ & decretorum Leonis IX observantia hostes nonnullos fecit Victori Papæ; unde Lambertus Schafnaburgensis anno primo ejus Pontificatûs, refert eum horrendam planè proditionem passum esse. Quidam enim Subdiaconus venenum in sacro calice ipsi propinavit, à quo periculo, duplici miraculo ereptus est: Victori, inquit Lambertus, *Subdiaconus toxicum in calicem misit, quem cùm ipse post consecrationem levare vellet, non potuit, à Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur, statimque toxicator à Dæmone arripitur. Ita igitur causâ manifestatâ, dominus Papa calicem cum Sanguine Dominico cuidam Altari jussit includi, & pro reliquiis in perpetuum conservari: deinde iterum cum populo tamdiù ad orationem prosternitur, quousque Subdiaconus à dæmonio liberatur.* Idem prorsus refert Urspergensis Abbas, & alii post eos. Hæc & alia adversa patientissimè tulit Victor Pontifex, illaque sibi à Deo immitti existimavit, quia Leoni decessori suo molestiam creaverat, auxiliares avertendo copias, quæ ipsi contra Normannos ab Henrico Imperatore destinatæ erant: *Meritò*, inquiebat Victor, hæc patior, *quia peccavi in Dominum meum. Dignum est, ut quod fecit Saulus, patiatur Paulus: quod egit Lupus, sustineat agnus*, ut refert Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi lib. 2 cap. 91.

VIII. *In Germaniam pergit.* Anno sequenti millesimo quinquagesimo sexto Victor II Pontifex ab Henrico II Imperatore evocatus, autumnali tempore in Germaniam perrexit. Id disertè testatur Continuator Hermanni Contracti. Henricus Imperator, inquit, *de Italia per Bajoariam* rediens, Natalem Domini anni 1055 apud Turregum celebravit, & *Domino Apostolico ad se tempore autumnali invitato, cùm in Saxonia* moraretur, morbo ingravescente infirmatus obiit, præsente Victore Papa, qui juxta Marianum Scotum præsens etiam fuit ejus sepulturæ: *III Nonas Octobris*, inquit, *hanc vitam præsentem finivit* Henricus Imperator, *sepultusque Spiræ Papa præsente*, cui Henricus moriturus filium suum adhuc puerum commen-

mendavit. Quare Pontifex necessarium esse judicans, ut perduelles imperii, qui regnum intestinis bellis graviter inquietare potuissent, cum Rege conciliarentur, generalem Synodum Coloniæ celebrandam indixit, in qua, inquit Sigebertus, *Balduinus & Godefridus, mediante Papa Victore, ad gratiam Regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur*. Antea autem Henricus, filius Henrici Imperatoris defuncti regnum Germaniæ obtinuerat, ut scribit Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII Papæ c. 60. *Tertio Henrico mortuo, quartus ille Henricus Rex, permittente Romano Pontifice Victore, qui tunc morienti præsens erat, hæreditario jure nimiùm puer successit*. Porrò quo sensu Germaniæ regnum hæreditarium fuerit, dicetur in Gregorio VII.

IX. *Legatos mittit pro celebranda Tolosa Synodo.* Eodem anno millesimo quinquagesimo sexto Victor Papa ad funditus extirpandam simoniacam hæresim, & reparandum Sanctæ Ecclesiæ statum, Vicarios vice sua direxit Rambaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem, Archiepiscopos; qui adjuncto sibi Wilfrido Narbonensi Archiepiscopo, aliisque Coëpiscopis ceterarum urbium, Sancti Petri auctoritate & jussione prænominati Papæ, Concilium Tolosæ Idibus Septembris celebrarunt, in quo tredecim capitulis pro Ecclesiæ disciplina constitutis, eadem Ecclesiastica disciplina sancita est. Ea capitula extant Tomo IX Concil. pag. 1084. Huic Concilio subscripsére, præter duos Victoris Papæ Legatos, & Narbonensem Archiepiscopum, Episcopi quatuordecim.

X. *In Italiam redit.* Antequam è Germania discederet Pontifex, Natale Domini ejusdem anni millesimi quinquagesimi sexti cum Henrico novo Rege Ratisponæ celebravit, ut testatur Lambertus Schafnaburgensis, qui subdit, eum *exinde compositis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis, in Italiam* regressum esse. Baronius, quo auctore me latet, scribit, Victorem Papam Romam pervenisse initio Quadragesimæ anni millesimi quinquagesimi septimi. Sed Marianus Scotus testatur tantùm, eum ex Germania redeuntem Romam venisse, & Lambertus Schafnaburgensis eum in Italiam regressum, quinto Kalendas Augusti migrasse ad Dominum. Sed quidquid sit de tempore, quo Romam adventavit, certum est Victorem die decima octava mensis Aprilis Romæ fuisse, ubi eo die Concilium celebrasse asserit Stephanus IX ejus successor in Epistola ad Pandulphum Marsicanum Episcopum, de qua infra. Sed eum Româ exiisse oportet non post multos dies, & in Tusciam petiisse, ubi obiit.

XI. *Moritur in Tuscia.* Nam Leo Ostiensis lib. 2 cap. 96, postquam dixit Fridericum postea Pontificem sub nomine Stephani IX, electum esse Abbatem monasterii Cassinensis, subdit: *Post decem igitur dies paratis omnibus itineri necessariis, secum octo fratribus sumptis und cum Episcopo Humberto consecrationis gratia Pontificem in Tusciam adiit*: Et post pauca: *Sabbato itaque jejunii mensis Junii* Fridericus Abbas *Cardinalis tituli Sancti Chrysogoni ordinatus, in Nativitate deinum Sancti Joannis Abbas consecratus est, atque usque ad Sancti Apollinaris festum* (idest usque ad diem 23 Julii) *cum Apostolico ipso remoratus*. Tum idem Leo Ostiensis cap. 97. *Cùmque petita remeandi licentia Romam venisset, Dominicâ sequenti apud Sanctum Petrum missam solemniter celebrans, magna Romanorum stipatus multitudine, ad titulum suum de more Cardinalium cum laude perductus est. Inde ad Pallariam, ubi hospitabatur, eadem frequentia officii deductus est. Ubi cùm usque ad quintam feriam comparandorum ornamentorum causâ substitisset, paratisque omnibus Urbe egredi pararet, repente Bonifacius Albanensis Episcopus ex Tuscia veniens Romani Pontificis obitum nunciavit*. Ex quibus paret Victorem Papam diu in Tuscia substitisse, ibique animam Deo reddidisse, unde meritò inferri potest, eum ex Germania redeuntem Romæ non multo tempore mansisse. Illud saltem certò constat, Victorem in Tuscia mortuum circa finem mensis Julii anni millesimi quinquagesimi septimi; cùmque ejus mors ex Lamberto Schafnaburgensi, die 28 Julii contigerit, eum sedisse annos duos, menses tres, & dies quindecim, vel sexdecim, si numeremus à die, quo consecratus vel coronatus est Pontifex, à die nempe 13 mensis Aprilis anni 1055; sed cùm nullibi reperiatur eum supra annos & menses sedisse dies 15 vel 16; imò in tribus ex Catalogis Baronianæ Criticæ præfixis, legatur eum sedisse dies tantùm 13, conjicere licet Victorem annos suos numerasse, Leonis decessoris exemplo, à sua inthronizatione, quæ facta fuerit die decima sexta mensis Aprilis anni 1055. Inthronizationem enim & consecrationem diversis diebus, & in diversis Ecclesiis factas, diximus in Nicolao primo, & confirmabitur in Stephano IX, Victoris II immediato successore. Hæc aliquo modo juvare videntur opinionem Baronii existimantis, Victorem II defunctum & sepultum Florentiæ; nam quod eam in rem affert ex Leone Ostiensi lib. 3 cap. 8 Chronici Cassinensis, ejus opinioni non suffragatur, cùm ibi loquatur Leo de Stephano IX Victoris II successore, non verò de ipso Victore, cujus nullum monumentum invenitur Florentiæ, memoria apud Scriptores nulla.

STEPHANUS IX, aliis X *Pontif. CLIV.*

Anno Domini MLVII.

I. *Stephanus IX eligitur Pontifex.* Mortuo in Tuscia, die 28 Julii anni 1057, Victore II, Romana Sedes vacavit usque ad diem secundum mensis Augusti, quo Junianus Fredericus, natione Lotharingus, Gozelonis Ducis Lotharingiæ filius, antea à S. Leone IX Romanæ Ecclesiæ Cancellarius creatus, & Legatus Constantinopolim missus, ut in ejus Pontificatu vidimus, ac novissimè à Victore II ex Abbate monasterii Cassinensis Cardinalis tituli Sancti Chrysogoni renunciatus, uno consilio & voluntate concordi, electus est in Romanum Pontificem, & vocatus Stephanus IX, quia eo die Sancti Stephani Papæ memoria celebrabatur. Hæc constant ex Leone Ostiensi, qui narrata Victoris Papæ morte, cap. 98 lib. 2 scribit: *Hoc consternatus nuntio Fredericus, subsistit*, (Româ enim egredi parabat, ut jam dixerat Leo) *& ita demum frequentari à Romanis tam Clericis, quàm Laicis cœpit. Reliquum itaque diei ejus, & nocte integra cum sequenti die in hujusmodi peracta consiliis, rogatus quid facto opus esset, vel quem eligere ad tantum Pontificatum deberent: quinque illis personas, quæ digniores in istis partibus essent, proposuit, ut ex his, quem vellent, eligerent; nempe Humbertum Sanctæ Rufinæ* (sive Sylvæ Candidæ) *Episcopum, Episcopum Velitrensem, Perusinum, Tusculanum, & Hildebrandum Ecclesiæ Romanæ Subdiaconum. Sed cùm Romani neminem ex iis sibi idoneum videri dicerent, eique hunc apicem largiri se velle assererent: De me, inquit ille, non potestis agere, nisi quod permiserit Deus: & absque illius nutu istud mihi nec dare, nec auferre potestis. Fuêre tamen, qui Hildebrandum adhuc apud Tusciam, ubi fuerat cum Papa morantem opportunè expectandum dicerent: ceteri moras nullas nectendas esse judicantes, uno consilio & voluntate concordi summo mane ad Abbatem* (Fredericum) *conveniunt, eumque per vim Pallaria eductum eligendum ad Basilicam Sancti Petri, quæ ad Vincula dicitur, pertrahunt: ubi electione celebrata, Stephanum eum [quoniam Sancti Stephani Papæ celebritas ipso die agebatur] appellarunt.*

II. *Inthronizatur, & consecratur.* Stephanus itaque hujus nominis IX electus est die secunda mensis Augusti, eodemque die inthronizatus in Basilica Lateranensi, ut moris fuisse superius in Nicolao primo & alibi diximus. Subdit enim Leo Ostiensis: *Sicque lætante Roma summis cum laudibus ad Lateranense Patriarchium illum deducunt*, scilicet ut inthronizaretur. *Die verò altera illucescente, Cardinalibus omnibus simul cum Clero, populoque Romano ad eum concurrentibus apud Beati Petri Basilicam, ingenti lætitia omnium summus universalisque Pontifex consecratur*; consecratio enim, ut locis laudatis ostensum est, fiebat semper in Ecclesia Sancti Petri, & ut plurimùm post inthronizationem, quæ in Ecclesia Lateranensi præcesserat, licèt in hoc constans ordo non fuerit. Ceterum hic Stephanus non decimus, sed nonus dicendus, ut ex dictis liquet, & revera ipsemet in suis rescriptis Stephanum IX se appellavit.

III. *Ad Cassinense monasterium pergit.* Stephanus initio mensis Augusti Pontifex renunciatus, & *quatuor mensibus Romæ moratus, crebris Synodis Clerum Urbis populumque conveniens, maximèque pro conjugiis Clericorum, & Sacerdotum, consanguinearumque copulationibus tollendis insistens, tandem in festivitate Sancti Andreæ ad monasterium* Cassinense *cum plerisque Romanis reversus, usque ad festivitatem Sanctæ Scholasticæ moratus*; hoc est usque ad decimum Februarii, inquit Leo Ostiensis laudatus. Cassini existens *gravi paulò post languore detentus, ad extrema ferè perductus est*, ut scribit idem Leo lib. 3 cap. 8. *Accersitis itaque Senioribus monasterii, ut quem vellent, Abbatem eligerent, mandat.* Cùmque communi consensu omnium suffragia in Desiderium ejusdem monasterii Monachum conspirassent, Pontifex hanc electionem valde probavit, eamque sua auctoritate confirmavit. Hic est ille Desiderius, qui postea à Nicolao Papa II Cardinalis creatus, postmodum Pontifex Maximus dictus est, Victorque III appellatus. At ita electionem successoris Abbatis Cassinensis Pontifex voluit celebrari, non quidem, ut tunc ipsi viventi Pontifici Abbas electus succederet, sed post obitum suum: voluit enim vivens esse sicut Pontifex, ita Cassinensis Abbas, exemplum prædecessoris secutus, qui cùm esset Episcopus Aistetensis, ipso vivente neminem voluit ordinari ejus Ecclesiæ Episcopum successorem.

IV. *Marsicanum Episcopatum in pristinum statum restituit.* Dum Cassini esset Stephanus Papa, mense Decembri ejusdem anni millesimi quinquagesimi septimi, Marsorum Episcopatum in duas partes divisum, in pristinum statum restituit, ut liquet ex ejus Epistola Tomo IX Conciliorum recitata, & ad Pandulphum Marsicanum Episcopum data, in cujus fine legitur: Scriptum per manum...... *Notarii & Scrinarii Sanctæ Ro-*

SÆC. XI. STEPHANUS IX.

mana Apostolicæ Sedis in mense Decemb. indict. 11. Datum in castro Casino V Idus Decembris per manus Humberti Sanctæ Ecclesiæ Silvæ Candidæ Episcopi, & Bibliothecarii Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, anno primo Domini Papæ Stephani IX, indictione 11, à Kalendis Septembris inchoata. Ea in Epistola inquit Pontifex: *Unam Marsicanam Ecclesiam intestino & diuturno malo, & plusquam civili discordia secularium hominum miserabiliter discissam, & in duos Episcopatus à Theophylacto dicto Papa* (Benedicto hujus nominis IX) *divisam, & postea permissa magis, quàm consensu, necessitate, quàm utilitate à sanctissimo prædecessore nostro Leone, sicut inventa fuit, & omissam; eamdemque sub beatæ memoriæ decessore nostro Victore judicio generalis Concilii, per divinam gratiam in gremio Basilicæ Constantinianæ aggregatam* (legendum aggregati) *quarto decimo Kalendas Maji, Indictione decima, & divisionem illam nuius diœceseos in duas partes evacuatam & abdicatam, atque in antiquam sui status unionem reformatam, & in perpetuum ipsam, sicut justum fuit, diœcesim unam uni Episcopo decretam......, per hujus nostri privilegii decretalem paginam deinceps tibi..... & successoribus tuis in perpetuum concedimus, & secundùm quod tibi Synodaliter, sicut superius dictum fuit, judicatum est, firmum Marsicanum Episcopatum, cum omni sua integritate & pertinentia...... ad Episcopalem Sedem largimur, atque decernimus*, &c. Marsorum porrò urbs, quæ erat sub Samnitibus, ubi nunc pars Aprutii ulterioris, juxta lacum Fucinum, jamdiu eversa fuit. Romani hujus Concilii sub Victore II, nulla alibi quàm in dicta Epistola mentio reperitur.

V. *Concilium Novaræ cogi jubet.*

Sedente Stephano IX magnum in Urbe Mediolanensi exortum est schisma inter Guidonem Archiepiscopum Mediolanensem, & Clerum ex una parte, & inter Sanctos Arialdum Clericum Mediolanensem, Herlembaldum unum ex viris primariis ejusdem civitatis, ac eorum fautores ex alia; prioribus Sacerdotes incontinentes & simoniacos defendentibus; aliis verò eis adversantibus. Illud schisma anno 1057 exortum esse, testatur Arnulphus Mediolanensis Historicus, qui lib. 4 cap. 7, postquam dixit, Herlembaldum pro Sacerdotum castitate pugnantem anno millesimo septuagesimo sexto occisum fuisse, ait; *Hic jam apparet schismatis hujusce terminus, decem novemque annos semper ab ipsa radice pullulando protensi*. Quòd si ab anno 1076 per annos decem & novem retrocedas, pervenies ad annum 1057, quo ideo schisma illud inchoatum. Arialdo se adjunxit Landulphus Cotta cognominatus, unus ex præcipuis Cleri Mediolanensis, & Nazarius laicus, qui statim ad conjugium Clericorum detestandum plures adduxêre. Clerus adversus Arialdum irritatus, sæpe adversus eum conspiravit, & de eo questus est non tantùm apud Episcopos provinciæ, sed etiam apud Stephanum Papam, qui Guidoni Archiepiscopo Mediolanensi, simoniaco quidem, sed qui parum de Sacerdotum conjugiis curabat, mandavit, ut Concilium provinciale cogeret. Guido illud Novaræ congregavit, sed Arialdus & Landulphus Cotta ei interesse noluêre. *Factus est Synodalis conventus per Guidonem Archiepiscopum Novariæ, ubi cùm triduo prædictis vacarent negotiis, placuit pluribus Landulphum & Arialdum absentes excommunicandos; factumque est*, inquit Landulphus Junior cap. 8 apud Puricellum lib. 3 de SS. Arialdo & Herlembaldo. Verùm hæc excommunicatio à Stephano Papa, Romæ, quò accusati profecti fuerant, irritata est, & annullata. Romæ tamen non pauci, & cum illis Dionysius Cardinalis in Arialdum acerbiùs invehebantur, quod eidem primo aditu nocuit; sed non diu post Pontificis animum sibi reconciliavit, & Mediolanum à Nicolao II Stephani successore Legati missi, ut suo loco dicetur.

VI. *E Petrum Damiani Ostiensem Episcopum creat.*

Mansit Pontifex in monasterio Cassinensi, ut ex Leone Ostiensi mox visum est, usque ad diem decimum mensis Februarii anni millesimi quinquagesimi octavi, indeque Romam rediit, ubi sabbato quatuor Temporum mensis Martii, Petrum Damianum Monachum Congregationis sanctæ Crucis Avellanæ, invitum licèt, & renitentem Episcopum Ostiensem & Cardinalem creavit. Petrus *ad suscipiendam Episcopalem cathedram, tam ab Episcopis ceteris, Ecclesiasticis viris, quàm ab ipso quoque Summo Pontifice compellitur. Qui porrò cernentes nil prorsus suis cohortationibus, nil precibus proficere, jam et cœperunt excommunicationis sententiam, si obstinatè resistere ultra decerneret, intentare*, inquit S. Joannes Laudensis ejusdem Petri Damiani discipulus in ejus Vita cap. 6, qui addit, eum ex obedientia factum esse Episcopum Ostiensem, qui primus erat Cardinalium Episcoporum. Leo etiam Ostiensis lib. 2 cap. 101 abstractum ab eremo Petrum testatur, & ipsemet in Epistola ad Nicolaum Papam de dimittendo Episcopatu, vim se passum queritur, & vim inferentem ipsum Stephanum Romanum Pontificem, suum appellat persecutorem. Hanc Petri Damiani promotionem anno 1058 factam observavit Henschenius ad diem 23 Februarii in Commentario prævio ad ejus vitam num. 24. Augustinus enim Fortunius Monachus Camalduiensis in Vita Petri Damiani sæculo XVI scripta, ait, *Stephanum Pont. Max. Ostiensem illi copulavisse Ecclesiam, sacri-*

que collegii decanum fecisse anno 1058, *initio Quadragesimæ , mense Martio , sabbato quatuor Temporum* , & Claconius asserit eo die primam Cardinalium creationem contigisse sub Stephano, & cum B. Petro Damiano sex alios factos esse Cardinales.

VII. Legationem Cpolim decernit.

Legationem decrevit Constantinopolim Stephanns Papa , ut Ecclesiæ Græcæ cum Latina unionem procuraret. De hac legatione meminit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 8 , ubi agit de Desiderio designato Abbate Cassinensi, quem ad hoc munus obeundum elegerat Pontifex , eique duos adjunxerat collegas , Stephanum nempè Cardinalem, & Mainardum Sylvæ Candidæ postea Episcopum. Sed eos Legatos in via positos, auditâ Stephani Papæ morte , antequam navem conscenderent , à cœpto itinere desistentes , reversos esse ad propria testatur ibidem Leo Ostiensis.

VIII. Normannos ex Italia pellere cogitat.

Statim ac è monasterio Cassinensi redux Romam pervenit Stephanus Pontifex, Præposito ejusdem monasterii mandavit, ut omnem ejus Ecclesiæ thesaurum in auro duntaxat atque argento , festinanter sibi, & quàm posset occultiùs ferret , multa plura his huic monasterio brevi daturum spondens. Decreverat enim Godefridum Lotharingiæ Ducem fratrem suum apud Tusciam in colloquium evocare , eum, ut ferebatur , Imperatorem coronare , ejusque auxilio Normannos sibi invisos ex Italia pellere. Sed inspirante & terrente Numine ab eo thesauro abstinuit , quin etiam monasterium Callinense magnificis muneribus donavit, quæ recenset idem Leo Ostiensis lib. 2 cap. 100, & 103. Ista secundùm hominem cogitasse Stephanum IX, zelum habentem , ut S. Leo , sed non fuisse secundùm divinum consilium, observavit Baronius anno 1058 num. 2 : *Quia Deus , ut exitus declaravit , Normannos illic voluit sedes figere pro Ecclesiæ Romanæ subsidio adversùs Schismaticos Principes.*

IX. Decretum edit de electione Summi Pontificis.

Eodem tempore Hildebrandum Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum Stephanus Papa misit ad Agnetem Augustam , Henrici IV Germaniæ Regis matrem, pro negotiis Ecclesiæ , & communi consilio statuit , ut si ante ejus reditum Sedes Apostolica per suum obitum vacaret , suspenderetur Pontificis electio usque ad reditum Hildebrandi è sua legatione. Hæc constant ex Leone Ostiensi , qui lib. 2 cap. 101 scribit : *Post hæc congregatis intra Ecclesiam Episcopis , & Clero populoque Romano , sub districta nimis inhibitione constituit , ut si , antequam Hildebrandus Romanæ tunc Ecclesiæ Subdiaconus ab Imperatrice , ad quam pro quibusdam Reipublicæ negotiis communi consilio mittebatur , rediret , si mors contingeret , nullus omnino Papam eligere auderet , sed usque ad illius reditum Sedes Apostolica intacta vacaret ; ejus demum ordinanda consilio.* Ex quo inferre licet Stephanum mortis quandam præsensionem habuisse , non multò enim postea obiit.

X. S. Joannem Gualbertum ad se vocat.

Hoc edito decreto Stephanus profectus est Florentiam , tuncque acciderunt , quæ in Actis sancti Joannis Gualberti sic scripta leguntur : *Quo in monasterio* , scilicet Vallis Umbrosæ , *cùm resideret* S. Joannes , *& Stephanus Romanus Pontifex per vicina loca iter haberet , audita celebri fama ipsius sancti Joannis Gualberti ; nuncios ad eum misit , viros honoratos , orans , ut ipsius conspectui se præstare non gravaretur ; sed cùm adversa valetudo non sineret eum ad Sanctitatem illius proficisci , Pontifex denuò nuncios misit ...... jussitque , ut si aliter venire non posset , in lectica se adduci pateretur.* Surgens itaque sanctus Joannes è lecto , cùm paululum è monasterio discessisset ; mox ingens extitit aëris tempestas. Quod Legati cernentes , & non sine miraculo fieri credentes , sanctum virum in monasterium reduci mandant , remque Pontifici referunt , *qui deinceps noluit eum ad se acciri , ut in sua quiete permanens , pro felici Ecclesiæ statu Dominum oraret.*

XI. Stephani IX obitus, & sanctitas.

Stephanum Pontificem non multò post Florentiæ in Tuscia obiisse , scribit Leo Ostiensis laudatus : *Inde* , nempè Româ, *in Tusciam properans , non multò post morbo depressus , Florentiæ obiit IV Kalend. Aprilis , ibique digno honore sepultus.* Quomodo autem Pontifice Florentiæ ægrotante, illi contigit reddere spiritum , præsente sancto Hugone Abbate Cluniacensi , & à pravo dæmone eum defendente , in ejusdem S. Hugonis Actis apud Surium ad diem 29 Aprilis sic describitur : *Stephano Papa apud Florentiam decumbente , dum Hugo eum visitaturus accederet , eumque sanctis consolationibus & oratione relevaret : Dæmon , qui morituro manifestus advenerat , territus exiit ; Sanctoque à Papa recedente , iterum rediit. Qua de causa sæpius ad se patrem Papa revocavit : sæpiusque dæmonem revocatus abegit , sicut ipse Pontifex præsentibus revelavit. Qui postmodum Sanctis se precibus commendans , in ejus manibus spiritum Deo reddidit , sancta confessione præmunitus* , & quidem die 29 Martii , ut Leo Ostiensis affirmat , qui postea addit : *Ad ejus sacrum corpus , interveníentibus meritis plurima signa Christus ostendit.* Sepulchrum ejus miraculis illustratum fuisse tradit etiam Lambertus Schafnaburgensis : *Piæ memoriæ Stephanus Papa* , inquit ad annum 1058, *qui & Fridericus , cùm in civitate Florentiæ moraretur IV Kalendas Aprilis naturæ mortali debitum solvit , & verè , ut speramus , de hac convalle lacbrymarum ad gaudium transiit Angelorum. Indicio sunt signa & prodigia , quibus sepulchrum ejus cu eadem*

civi-

SÆC. XI. STEPHANUS IX.

civitate usque hodie divinitus illustratur. Licèt ejus nomen ad diem 29 Martii in Martyrologio Benedictino, ac in aliis passim sacris Fastis celebretur sub *Sancti*, aut *Beati* titulo, nullo tamen publico cultu memoria ejus in Ecclesia celebratur, nequidem Romæ aut Cassini, immò nec Florentiæ, ubi mortuus & sepultus fuit.

XII. *Ejus eruditio.* Stephani IX eruditionem commendat Petrus Diaconus in libro de Viris illustribus Cassinensibus cap. 17, ubi recenset ejus Opuscula his verbis: *Scripsit apud Constantinopolim adversùs Michaelem ejus urbis abusivum Patriarcham, una cum Uberto* (legendum Humberto) *librum de corpore Domini; in quo omnia, quæ Græci adversùs Latinorum sacrificium delatrabant, destruxit. Alium etiam librum de eadem re edidit adversùs quemdam Monachum Constantinopolitanum*, scilicet Nicetam Pectoratum. De quo libro vide dicta in S. Leone IX num. XLIV.

BENEDICTUS X Antipapa.

Anno Domini MLVIII.

I. *Benedictus X fit Antipapa.* UBi Romæ innotuit Stephanum Papam Florentiæ defunctum, maximæ turbæ exortæ sunt, quarum causa Cardinales inde egredi, & alium quærere locum pro Paschalis solemnitatis celebratione coacti sunt. Jam enim mortuo Imperatore, cujus reverentiâ atque timore factiones reprimi consueverant, factiosi nullo habito respectu eorum, quæ Stephano IX vivente, ab eo omnibus consentientibus statuta fuisse diximus, invadunt Ecclesiam nocte cum armatorum turbis, & Joannem Velitrensem Episcopum, natione Romanum, Papam constituunt, eumque Benedictum appellant. Hæc constant ex Leone Ostiensi lib. 2 cap. 100. Lambertus Schafnaburgensis, Stephani IX morte narrata, subdit: *Sedem Apostolicam protinus inconsulto Rege* (sc. Henrico) *& Principibus invasit Benedictus quidam Lateranensis, adjutus factione populorum, quos pecunia corruperat.* Continuator verò Hermanni Contracti hanc in rem ait: *Stephanus Papa obiit. Romani autem accepta pecunia, quendam Joannem contra canones elegerunt, qui sine consecratione per aliquot dies sedens, à Gotbefrido Duce* (Hetruriæ) *expellitur.*

II. *A Presbytero Ostiensi ordinatur.* Hic Auctor scribit Benedictum Antipapam occupasse sedem *sine consecratione*, quia, ut ait Petrus Damiani in Epistola ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem; à Presbytero quodam Ostiensis Ecclesiæ consecratus, seu benedictus est: *Omnibus*, inquit, *ejusdem urbis* (sc. Romæ) *Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis undique tumultuantibus, inthronizatus est.* Et infra: *Ut autem & de ipsa ejus promotione lacrimosa* (*ut ajunt*) *verba non protraham, nobis Episcopis per diversa latibula fugientibus: Presbyter Ostiensis Ecclesiæ, qui utinam syllabatim nosset vel unam paginam ritè percurrere, ut eum ad Apostolatûs culmen proveheret, raptus à satellitibus satanæ, & violenter attractus est. Et ecce, ut vos canonicæ sanctionis decreta non latent, si cuncta etiam, quæ sibi opponi possunt, objectionum capitula supprimantur: hoc solùm tale est, ut ex eo se nullatenus valeat expedire. Nam si Presbyter procul dubio deponendus est, quia sui sibimet privilegium Pontifices usurpavit; quo pacto poterit is, qui ordinatus est, stare, propter quem solum ordinator ejus judicatus est à sua dignitate corruere?* Quo ex loco, ut id obiter notem, eruitur hoc tempore Episcopum Ostiensem adhuc fuisse consecratorem Summi Pontificis. Hanc Petri Damiani Epistolam ad Alexandrum II & Cadolaum Antipapam perperam retulit Constantinus Cajetanus, Operum S. Petri Damiani editor, qui ex ejus sola lectione manifestè refellitur.

III. *Ad laicam tantùm communionem à Nicolao II admittitur.* Sedem Romanam invasam tenuit Benedictus Antipapa menses novem, & dies viginti, ut in plerisque Catalogis legitur; Ideoque à die 30 Martii anni millesimi quinquagesimi octavi, ad diem circiter 18 mensis Januarii anni insequentis, quo die jam Romæ sedebat Nicolaus II, postquam eodem mense in Concilio Sutrino Benedictum deposuisset, ut in ejus Vita ostendemus, & ipse Benedictus sedem reliquisset, ut testantur gesta Romanorum Pontificum à Nicolao Aragonensi, anno 1352. Cardinali creato, collecta, in quibus sic legitur: *Prædictus autem Mincius* [seu Joannes Veliternensis Episcopus, Benedictus X appellatus] *ubi Nicolaum Papam cum personis, quæ apud Sutrium convenerant, in Synodo residere cognovit: sedem, quam invaserat, conscientia remordente reliquit, & in domum propriam remeavit.* Postea referunt Acta illa adventum Nicolai II Romam, ejusque inthronizationem, & addunt: *Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præsentiam Nicolai Papæ veniam petiturus accessit: & ad ejus vestigia procidens, violentiam se fuisse perpessum asseruit: sed* invaginal

SÆC. XI. BENEDICTUS X.

invasionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digna factis recipiens, Episcopalis & Sacerdotalis officii depositionem incurrere meruit. Leo Ostiensis lib. 3 cap. 12 de Nicolao Papa ait: *Qui prædictum Romanæ Sedis invasorem cum suis fautoribus omnibus excommunicans; tandem interventu quorundam admissum ad communionem apud Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ Major à Romanis dicitur, Sacerdotali officio privatum manere constituit.* Licet autem Benedictus omni honore Sacerdotali depositus fuerit, & ad solam laicam communionem admissus, quia tamen Benedictus, qui sæculi XIV initio creatus est Pontifex, Benedicti XI nomen sumpsit, hic Antipapa dicendus fuit Benedictus X, ex quo & intelligimus, summoperè hallucinatos viros Eruditos, qui Leonem VIII verum Pontificem crediderè, eo quòd Sanctus Leo, non se Leonem VIII, sed Leonem IX appellarit. Illum Benedictum Antipapam sepultum jacere *in terra inter altaria Præsepis, & D. Hieronymi* in eadem sanctæ Mariæ Majoris Basilica, testatur ex veteri MS. Sirletus Cardinalis apud Paulum de Angelis in ipsius Basilicæ descriptione pag. 157, ut refert Papebrochius in Conatu Chronico-Historico. Porrò hujus Antipapæ impe-ritiam sugillat Petrus Damiani in laudata Epistola; postquam enim de Nicolai II Pontificis dotibus locutus est, subdit: *Ille autem è contra, si unum, non dicam psalmi, sed vel homiliæ quidem versiculum plenè mihi valeat exponere, mutuum adversus eum ultra non facio, manus do, plantas osculor, & non jam Apostolicum, sed Apostolum, si jubetis, appello.*

NICOLAUS II *Pontif. CLV.*

Anno Domini MLVIII.

I. *Gerardus Episc. Florentinus eligitur Papa.*

Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, quem à Stephano IX ad Agnetem Augustam in Germaniam missum diximus, hoc eodem anno millesimo quinquagesimo octavo rediens in Italiam *Florentiæ substitit, suisque literis Romanorum Primates convenient, ubi eorum percepit assensum, annuente Gothefrido Duce* (Hetruriæ) *Gerardum Florentinum Episcopum mox in Romanum Pontificem eligit: atque unà cum ipso & Duce Romam mense Januario venit* anno 1059, inquit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 12. Eum enim Romani ab Henrico Rege Pontificem sibi dari petierant, ut constat ex Lamberto Schafnaburgensi, qui ad annum 1059 scribit: *Romani Principes satisfactionem ad Regem mittunt, se scilicet fidem, quam patri dixissent, filio quoad possent servaturos, eoque animo vacantì Romanæ Ecclesiæ Pontificem usque ad id tempus non subrogasse, ejus magis super hoc expectare sententiam, orantque sedulò, ut quem ipse velit, transmittat, nihil ejus ordinationi obstare, si quis non per legitimæ electionis ostium, sed aliunde ascendisset in ovile ovium,* idest Benedicti X intrusionem impedimentum non allaturam ordinationi alterius. *Rex, habitâ cum primoribus deliberatione, Gerardum Florentinum Episcopum* (*in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserant*) *Pontificem designat, Romamque per Godefridum Marchionem transmittit.*

II. *Inthronizatur.*

Gerardus itaque Florentinus Episcopus, natione Burgundus, electus est Senis, & Pontifex declaratus, ut habent ejusdem Pontificis Acta collecta à Nicolao Aragonensi Cardinali, quæ in Vaticana Bibliotheca haberi testatur Baronius anno 1058 num. 15, sed *mense* tantùm *Januario* anni 1059, ex Leone Ostiensi laudato, Romam venit, *ubi præfatus electus*, inquit, *à Romano Clero & populo in Sede Apostolica locatus, Nicolai sortitus est nomen.* Electio porrò ejus facta est die vigesima octava Decembris anni 1058; inthroinzatio verò post diem octavam mensis Januarii anni 1059. Baronius quippe ad annum 1060 num. 4 refert clausulam privilegii ab eodem Pontifice monasterio Sanctæ Felicitatis concessi, quod dicitur *datum Florentiæ VI Idus Januarii anno ab Incarn. D. N. Jesu Christi 1059 per manum Humberti Sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopi, & Apostolicæ Sedis Bibliothecarii, anno primo Pontificatûs Domini Papæ Nicolai II, indict.* 13, ideoque anno 1060, quo Indictio 13 mense Januario currebat, quo ve Florentini annum à die 25 Martii auspicantes, numerabant adhuc annum 1059, quem Florentinorum stylum Nicolaus, quando Florentiæ fuit, adhibuit, ut suum eis amorem testaretur. Si itaque Nicolaus die octava Januarii anno 1060 adhuc primum sui Pontificatûs annum numerabat, certè inthronizatus fuerat anno 1059 post eundem diem, sed ante diem decimam octavam ejusdem mensis, ut mox ostendetur. Quod spectat ad diem electionis, de eo agetur in ejus morte.

III. *Sutrii Concilium celebrat.*

Celebrata itaque in pace electione, subdunt Acta à Nicolao Aragonensi collecta, *ut dictum est, Senis, dictus Nicolaus Pontifex cum Archidiacono* (legendum Subdiacono, scilicet Hildebrando, de quo fine du-

dubio loquuntur Acta) *& Cardinalibus consilium babuit, ut pro causa jam dicti Velitrensis intrusi, apud Sutrium Synodum celebraret: ad quam non solùm Episcopos Tusciæ, & Lombardiæ, sed & magnum Godefridum & Guibertum Cancellarium convocare deberet, quod absque dilatione factum est.* Referunt postea Acta illa Benedictum Antipapam, cùm cognovisset Synodum Suttinam celebrari, sedem reliquisse, ut in ejus pseudo-Pontificatu diximus. *Quod factum postea quàm Nicolaus Pontifex rei veritate cognovit, Concilio cum fratribus habito, ad Urbem unà cum eis non cum potentia, sed tanquam bonus & humilis Pastor accessit. Unde, auctore Domino, factum est, quòd cùm à populo & Clero, digno honore susceptus, juxta consuetum ordinem à Cardinalibus in Sede Apostolica positus est*, idest inthronizatus, & quidem ante diem decimum octavum Januarii anni millesimi quinquagesimi noni; eo enim die jam Pontificatum gerebat, ut ostendit privilegium Priori Sancti Andreæ Musciani monasterii ab eo concessum, quod Ughellus in Appendice Tomi V pag. 1628 recitat, in cujus fine legitur: *Datum XV Kalendas Februarii per manus Humberti Episcopi S. E. Sylvæ Candidæ Cardinalis, Apostolicæ Sedis Bibliothecarii, anno Domini 1059, Pontificatûs autem Domini Nicolai II, primo, Indict. 12*, quæ mense Januario anni 10,9 incutsu erat. Quare eo anno, die 18 Januarii jam inthronizatus erat.

IV. *Desiderium Cassinensem Abbatem Cardinalem creat.*

Nicolaus Pontifex inthronizatus, de magnis viris in sacrum Cardinalium Collegium cooptandis sollicitus, mandavit Desiderio, sub Stephano IX Abbate Cassinensi electo, *ut sibi in Picenum agrum proficiscenti quamprimùm occurrat, ut proximo mensis Martii jejunio, & Presbyteri gradum & Cardinalis pariter officium sumat. Dominica igitur Quadragesimæ paratis omnibus necessariis, iter arripiens* Desiderius, *apud Farfense monasterium Apostolico se conjunxit, à quo amicissimè, honorificèque susceptus, Auximum simul cum eo profectus est. Ibi secundo Quadragesimæ sabbato, idest, pridie Nonas Martii, Cardinalis Presbyter ab ipso ordinatus, sequenti Dominica Abbas quoque consecratus est*, inquit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 14, ubi addit, Nicolaum *per totam Campaniam & Principatum, Apuliam quoque, atque Calabriam vicem suam* Desiderio commisisse, & hunc proximâ Dominicâ mediæ Quadragesimæ Romæ in Ecclesia Sancti Perri Missa solemniter celebratâ, *Romanorum innumera turba prosequente, ad titulum Sanctæ Caciliæ trans Tiberim* deductum esse.

V. *Synodum Romæ cogit, in qua Berengarius hæresim iterùm abjurat.*

Hoc eodem anno millesimo quinquagesimo nono mense Aprili, Nicolaus Pontifex Romæ in Laterano Concilium celebravit, in quo Berengarius Archidiaconus Andegavensis, de quo non semel locuti sumus, hæresim suam iterum abjuravit, & cui interfuisse Episcopos centum tredecim testantur Algerus lib. 1 de sacram. cap. 19, Lanfrancus in Commentario contra Berengarium, & Anonymus Chiffletianus in Opusculo de multiplici Berengarii damnatione, ubi scribit: *Nicolaus Papa eidem Beringerio Romę in generali Synodo audientiam concessit, causamque ejus cum centum tredecim Episcopis Synodali judicio ventilavit. Sed ille iterum, cùm sectam suam defendere non valeret, tanquam quasi correptus libros proprię hæreseos in conspectu domni Apostolici, & totius Synodi manu propria concremavit: & errore abnegato, Catholicam professionem, quam in Turonensi Concilio* [anno 1055 habito] *fecerat, sub jurejurando iterum renovavit, ita pronuncians:* „ Ego Berengarius indignus Diaconus Ecclesiæ Sancti Mauritii Andegavensis cognoscens veram & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim præcipuè, de qua hactenus infamatus sum, quæ astruere conatur panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem solummodò sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento, manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Consentio autem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de sacramento Dominicæ mensæ eam fidem me tenere, quam dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc Sancta Synodus auctoritate Evangelica & Apostolica tenendum tradidit, mihique formavit: scilicet panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solùm sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse: & sensualiter, non solùm sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per sanctam & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evangelia. Eos verò, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quòd si ego aliquando aliquid contra hæc sentire, ac prædicare præsumpsero, subjaceam canonum severitati. Lecto & perlecto sponte subscripsi.

VI. *Professionem fidei Berengarii in diversa regna mittit.*

Et post pauca subdit Anonymus Chifletianus: *Hanc juratoriam professionem Beringerii domnus Papa Nicolaus statim per diversa transmisit regna: ut omnes gratias agerent pro ejus conversione, quoniam pridem multum scandalizati sunt de ejus aversione.* Hanc eamdem fidei professionem à Berenga-

gario editam, & à Nicolao Papa per plura regna transmissam, refert Lanfrancus laudatus: *Tu verò*, inquit, *acquiescens accepisti, legisti, confessus es, te ita credere jurejurando confirmasti, tandem manu propria subscripsisti. Nicolaus Papa gaudens de conversione tua, jusjurandum tuum scriptum misit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama tuæ pravitatis antea potuit pervenire, ut sicut Ecclesiæ scandalizatæ prius dolebant de te averso, atque adverso; ita postea gauderent, gratiasque agerent de te reverso, atque converso. Cur ergo scriptum hoc magis adscribis Humberto Episcopo, quàm tibi? quàm Nicolao Pontifici? quàm ejus Concilio? quàm denique omnibus Ecclesiis, quæ id cum debita reverentia susceperunt, & pro conversione tua Deo gratias retulerunt.* Tunc enim quando hæc scribebat Lanfrancus, Berengarius ad vomitum iterum redierat, & illam fidei confessionem non à se, sed ab Humberto Sylvæ Candidæ Episcopo scriptam dicebat. Quod quidem verum erat, idem enim Lanfrancus Humbertum hujus juramenti auctorem fecerat, sed hic illam composuerat jussu Nicolai Papæ, à quo id postulaverat idem Hæresiarcha Berengarius. *Postulasti*, inquit Lanfrancus, *Nicolaum Pontificem, ejusque Concilium, quatenus fidem, quam teneri oporteret, verbis tibi traderet, scripturâ firmaret. Injuncta est hujus rei causa Humberto Episcopo. Itaque verba fidei superiùs comprehensa scripsit, recitavit, assensu omnium ad legendum & confitendum tibi tradidit: Tu verò acquiescens accepisti*, & cetera mox descripta.

VII. *Electionem Romani Pontificis Cardinalibus attribuit.*

In hoc eodem Concilio Romano ad frequentia schismata præcavenda Nicolaus Papa de Romani Pontificis electione decretum edidit, quo statuit, ut vacante sede, *Cardinales Episcopi diligentissimè simul consideratione tractantes, mox sibi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus, & populus ad consensum novæ electionis accedant.* Paulò post: *eligant autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si repertus fuerit idoneus, & si de ipsa non inveniatur, ex alia assumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui impræsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, sicut jam ipsi concessimus, & successorum illius, qui ab hac Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint.* Hæc Nicolai II Constitutio à Chronographo Virdunensi integra recitatur. Ex hoc tempore, quo Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ dignitas longè majori in pretio haberi cœpit, electionem Romani Pontificis ad solos Cardinales, nudam verò Electi approbationem ad populum pertinuisse, eruit Annotator Baronii ex decreto electionis Gregorii VII his verbis expresso: *Nos S. Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, præsentibus venerabilibus Episcopis, Abbatibus, Clericis & Monachis, consentientibus plurimis turbis utriusque sexûs, diversique ordinis acclamantibus, eligimus nobis in pastorem & Summum Pontificem* &c. Petrus etiam Damiani Alexandro II Pontifice in lib. I Epist. 20 ait, electionem Pontificiam *per Episcoporum Cardinalium fieri debere principale judicium*, ita ut *secundo loco jure præbeat Clerus assensum, tertio popularis favor attollat applausum; sicque suspendendam esse causam usque dum Regiæ Celsitudinis consulatur auctoritas, nisi periculum fortassis immineat, quòd rem quantocius accelerare compellat.* Ab hoc tamen jure Clerum Cardinalibus inferiorem, populumque deinde omnino exclusum fuisse dicemus in Lucio III.

VIII. *Decretum editum in gratiam Henrici Germaniæ Regis.*

Quod attinet ad decretum in favorem Henrici IV Germaniæ Regis emissum, à Gratiano dist. 23 cap. *In nomine* etiam relatum, illud per surreptionem obtentum fuisse, & Regem Henricum se eo indignum reddidisse, eruitur ex Anselmo Lucensi Episcopo lib. 2 contra Wichbertum, seu Guibertum Antipapam, & sequaces ejus; pag. enim 221 inquit: *Sunt item qui objiciunt, Nicolaum juniorem decreto Synodali constituisse, ut obeunte Apostolico Pontifice successor eligeretur, & electio ejus Regi notificaretur. Facta verò electione, & ut prædictum est, Regi notificata, ita demum Pontifex consecraretur. Quod si admittendum est, ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem & Optimates ejus se ea constitutione indignos fecisse. Primùm, quia postea præfatum Nicolaum, Colonensem Archiepiscopum pro suis excessibus corripuisse graviter tulerunt, eumque hujus gratia, quantum in se erat, à Papatu deposuerunt, & nomen ejusdem in canone consecrationis nominari vetuerunt, ideoque decretum ejus de jure irritum esse debebit.* Et post pauca contra illud decretum in medium adducta, subdit: *Patet præfatum decretum nullius momenti esse, nec unquam aliquid virium habuisse. Et hæc dicens non præjudico beatæ memoriæ Papæ Nicolai, nec quidquam ejus honori derogo, Patrum sententias Dei Spiritu conditas, sequendo; homo quippe fuit, eique, ut contra fas ageret, surripi potuit.* Priora Anselmi Lucensis verba refert Baronius ad annum 1059 num. 29 ex Deusdedit Cardinali, cujus collectio Canonum, seu libri 4 de rebus Ecclesiasticis, Anselmo etiam Lucensi à quibusdam attributi, extant MSS. in Bibliotheca Vaticana. Sed quidquid sit, mortuo Nicolao II, Alexander II electus & consecratus est, insciis Imperatrice, & ejus filio Henrico Rege

Rege, ideoque, Cadolum Antipapam eligi procurarunt, à quo multa damna Romana Ecclesia perpessa est, durante schismate; quare cùm timeretur, ne novum schisma post Alexandri II mortem oriretur, Gregorius VII, Alexandro II immediatè succedens, suam consecrationem distulit, usque ad Regis confirmationem, quo mortuo omnes postmodum Pontifices ordinati sunt inscio Rege Germaniæ, licèt Imperiali corona donato. Hi porrò libri Sancti Anselmi Lucensis contra Guibertum Antipapam extant Tomo VI Antiq. Lect. Canisii. Quomodo Rex & Optimates ejus eo privilegio se indignos reddiderint nos docet Auctor disceptationis inter Regium Advocatum & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, cujus verba in Pontificatu Alexandri II num. V referemus.

IX. *Simoniacam hæresim in eodem Concilio damnat.*

In eo Concilio Nicolaus Pontifex simoniacam hæresim damnavit: statuit simoniacos sine misericordia deponendos, juxta canonum sanctiones, & SS. Patrum decreta: eos autem, qui à simoniacis gratis fuerant ordinati, quorum ingens erat multitudo, in acceptis ordinibus manere permisit, *non tam censurâ justitię, quàm intuitu misericordię*. Cavit nihilominus ne successorum aliquis hanc dispensationem suam in exemplum traheret. Si quis verò deinceps à simoniaco se consecrari permitteret, & consecrator, & consecratus, privati sacra dignitate, pœnitentiæ subjicerentur. Hæc constant ex B. Petro Damiani Opusculo 30 cap. 1, & ex Actis Synodi, ad quam etiam revocanda Epistola 8 Nicolai Papæ ad Episcopos Galliæ & Aquitaniæ, in qua referuntur quædam tantùm ex decretis in ea Synodo promulgatis, quæ sunt numero tredecim Tomo IX Conciliorum legenda: Hanc Synodum anno 1059 mense Aprili celebratam, indubitatum reddit decretum de electione Romani Pontificis in eodem emissum, cujus initio legitur: *Anno ab Incarnat. millesimo quinquagesimo nono, mense Aprili, Indictione XII, propositis sacrosanctis Evangeliis, præsidente quoque reverendissimo, ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in Basilica Lateranensis Palatii*, &c. Qui omnes temporis characteres leguntur etiam in laudata Epistola 8 Nicolai ad Episcopos Galliæ, & Aquitaniæ.

X. *Legatos mittit Mediolanum contra Simoniacos & Nicolaitas.*

Magna erat hoc tempore inter Clerum & populum Mediolanensem contentio, de qua in Stephano IX Papa locuti sumus, propter duas hæreses, simoniacam videlicet, & Nicolaitarum, seu Clericorum, *qui contra castitatis Ecclesiasticæ regulam fœminis admiscentur, qui planè tunc fornicatores fiunt, cùm fœdi commercii copulas ineunt*, ut inquit Petrus Damiani in Epistola ad Hildebrandum Archidiaconum, quia *Nicolaitæ carnales nuptias concedunt, ac defendunt, sacri Altaris Ministris*, ut ait Humbertus Cardinalis in charta excommunicationis contra Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum apud Baronium anno 1054 num. 23. Quare Nicolaus Papa, accepta legatione Mediolanensium exorantium, *ut Mediolanensis Ecclesiæ contritionibus dignaretur misereri, & compati*, ut legitur in Romanorum Pontificum gestis à Nicolao Aragonensi Cardinali collectis, Petrum Damiani Cardinalem Ostiensem, & Anselmum Lucensem Episcopum, suum postea in Pontificatu successorem, Mediolanum misit, ut eam Ecclesiam simoniaca labe, & Nicolaitarum spurcitia infectam, cum Romana conciliaret. Vix unus repertus est, qui non aut ordines emisset, aut fœdâ fœminarum consuetudine usus esset. Sed hortatu Petri Damiani primus omnium Guido Archiepiscopus Mediolanensis solemnibus verbis professus est, se ab hujusmodi flagitiis temperaturum, indeque Clerici omnes. Verùm post Petri discessum Guido Clericorum assiduis stimulatus querimoniis, ac penè convitiis, in pristinum rediit, ut fusè narrat Baronius, qui & refert Epistolam ejusdem Petri Damiani *Hildebrando venerabili Archidiacono* datam, qua plena hujus legationis relatio continetur. Qua ex Epistola, Mediolano, ut videtur, scripta, mihi deduci posse videtur, eam legationem à Petro Damiani susceptam post mensem Augustum anni millesimi quinquagesimi noni, nam eo mense Hildebrandus nondum erat Archidiaconus, quam tamen dignitatem jam obtinebat, cùm eam Epistolam scripsit Petrus, ut ex inscriptione liquet. Simoniaci porrò & Nicolaitæ dicuntur hæretici, quia, ut inquit Petrus Damiani, *vitium in hæresim vertitur, cùm perversi dogmatis assertione firmatur*.

XI. *Hildebrandus postea fit Archidiaconum creatus.*

Hildebrandus à Leone IX Papa Subdiaconus quidem creatus est, ut asserit Paulus Bernriedensis in Vita ejus, sed hallucinatus est, cùm cap. 2 scripsit, eumdem postea ab eodem Leone Archidiaconum institutum esse. Nam Leo Ostiensis lib. 2 cap. 101 loquens de Hildebrando à Stephano IX anno 1058 ad Agnetem Imperatricem misso, disertè asserit, eum *Romanæ tunc* fuisse *Ecclesiæ Subdiaconum*, quod & refert Petrus Damiani de eadem re verba faciens in Epistola ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem apud Baronium anno 1058 num. 12. Imò anno 1059, mense Augusto, nondum Hildebrandus erat Archidiaconus, sed tantùm Subdiaconus, Cardinalis tamen, quod constat ex Concilio Beneventano à Nicolao Papa celebrato, quod his verbis inchoatur: *Anno Dominicæ Incarnationis 1059, mense Augusto* int-

initiante, *indictione* 12 *currente*, &c. Legitur ibi postea Joannem Abbatem monasterii, scilicet Sancti Vincentii super Vulturni fluminis fontes siti, conquestum esse de Alberto Monacho, quòd cellam Sanctæ Mariæ monasterio suo subripuisset, & Pontificem Nicolaum Joannem Abbatem Sancti Vincentii ex eadem Sanctæ Mariæ cella in perpetuum investivisse: præsentes fuerunt *imprimis Dominus Humbertus*, *Bonifacius*, *Joannes*, *Cardinales Episcopi*; *Desiderius Abbas & Presbyter*, *Ildebrandus Subdiaconus*, *Cardinales*; *Voldaricus Beneventanus*, *Petrus Amalphitanus*, &c. *Archiepiscopi*. Mense itaque Augusto anni millesimi quinquagesimi noni, Hildebrandus erat quidem Cardinalis, sed nondum a Nicolao Papa Archidiaconus creatus, ex quo & refelluntur, qui putant Hildebrandum tatione Archidiaconatus fuisse Cardinalem.

XII. *Libellum Petri Damiani de abdicando Episcopatu rejicit.* Petrus Damiani, qui nolens, invitusque ab eremo abstractus, à Stephano Papa IX creatus fuerat Cardinalis Episcopus Ostiensis, de abdicando se a munere, Nicolao Pontifici libellum dedit, cujus hic est titulus: *Domino suo Nicolao universali Papæ Petrus Monachus servitutem*. Baronius id factum putat statim ac post Concilium Sutrinum schisma sublatum est, & pax Ecclesiæ postliminio reversa quievit, quo libello oblato, inquit, *in aliis Epistolis post datis nunquam amplius Episcopum Ostiensem*, *nec se nominat Cardinalem*. Sed cùm verum sit Petrum Damiani, post oblatum abdicationis libellum, nec Episcopum Ostiensem, nec Cardinalem se amplius subscripsisse, dicendum omninò libellum illum à Petro Damiani oblatum post Synodum Romanam mense Aprili anni millesimi quinquagesimi noni à Nicolao II celebratam; inter subscriptiones enim Episcoporum hujus Synodi, quæ extant Tomo IX Concil. pag. 1259 ex Vaticano codice depromptæ, post Nicolaum Papam tertio loco subscribit Petrus Damiani hoc modo: *Petrus Ostiensis Episcopus*, licèt privilegio, monasterio sanctæ Felicitatis ab eodem Nicolao Papa concesso anno 1060, sexto Idus Januarii, ut superius diximus, post Episcopos Albanensem, Portnensem, Lavicanensem, & Prænestinum, ita subscribebat idem Petrus Damiani, *Ego Petrus peccator Monachus subscripsi*, ex quibus eruitur libellum illum abdicationis, non statim post Concilium Sutrinum, sed post Concilium Romanum à Petro Damiani oblatum esse. Verùm Pontifex ejus petitioni non acquievit.

XIII. *Melphiæ Concilium celebrat.* Absoluta Romana Synodo Nicolaum Papam in Apuliam profectum esse, Concilium Melphiæ celebrasse, totamque Calabriam, & Apuliam Normannis concessisse, imò & Roberto Guiscardo Siciliæ Ducatum confirmasse, auctor est Leo Ostiensis, qui lib. 3 cap. 12 de Desiderio Cardinali, Abbate Cassinensi verba faciens, ait: *Quoniam ab eodem Pontifice* (Nicolao) *Paschalis festivitatis gratia invitatus fuerat*, *Romam reversus*, *post festum Urbem und egrediens*, *Melfiam unam Apuliæ adiit urbem*, *ubi tunc idem Apostolicus Concilium celebrare decreverat*. In eo Concilio Nicolaum, throno deposuisse Tranensem Episcopum testatur Petrus Damiani in Epistola ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Cetera in eo Concilio gesta, quæ desiderantur, tam apud Baronium, quàm in editionibus Conciliorum, supplevit Annotator Baronii ex Guillelmo Apuliensi in poemate de Rebus in Italia à Normannis gestis, qui cùm, Urbano II Ecclesiam Romanam regente, floruerit, testis oculatus fuit. Is autem postquam lib. 2 narravit, Robertum Guiscardum, Cariatum, Calabriæ citerioris urbem, in ora littorali maris Jonii positam obsidione cinxisse, ut aliis urbibus terrorem incuteret, de Concilio Melphiæ celebrato canit:

Interea Papæ Nicolai fortè secundi
Comperit adventum, dimittitur obsidione
Plurima pars equitum, comitatur pars minor illum,
Melphiæ suscipit hunc, & ibi susceptus honore
Magno Papa fuit: hic Ecclesiastica propter
Ad partes illas tractanda negotia venit:
Namque Sacerdotes, Levitæ, Clericus omnis
Hac regione palam se conjugio sociabant;
Concilium celebrans ibi Papa faventibus illi
Præsulibus centum jus ad Synodale vocatis,
Ferre Sacerdotes monet, altarisque ministros
Arma pudicitiæ; vocat hos & præcipit esse
Ecclesiæ sponsos, quia non est jure Sacerdos
Luxuriæ cultor. Sic extirpavit ab illis
Partibus uxores omninò Presbyterorum,
Spretores minitans anathemate porcutiendos.

XIV. *Eandem Urbem Episcopatu ornat.* Ex quibus habemus numerosum fuisse illud Concilium, cùm centum Episcopi ei interfuerint, & celebratum fuisse contra Clericos incontinentes, in quorum numero non computabantur Episcopi Apuliæ, qui Græcorum jugum excusserant, quique uxores non accipiebant, quia apud Græcos hujusmodi incontinentia nunquam tolerata fuit. Tomo IX Conciliorum dicitur ex Leone Ostiensi laudato, Concilium istud *Amalphiæ* celebratum, licèt Leo Ostiensis scribat, *Melphiæ*: duæ autem hæ urbes maximè inter se diversæ; Amalphia enim est urbs maritima & Archiepiscopalis in principatu citeriori regni Neapolitani posita; *Melphis* verò, seu *Melphia* Lucaniæ urbs, in qua Nicolaus II Episcopatum erexit, & Romano Pontifici immediatè subjecit, ut docet Ughellus Tomo 1 pag. 932, & seq. Hæc prima Normannorum in Apulia sedes, in cujus extremo limite Calabriam

ver-

versùs jacet, quam urbem Normanni ædificarunt, seu potius instaurarunt, teste Malaterra lib. 1 cap. 3. De eadem urbe Melphia legendus idem Apuliensis lib. 1 pag. 5, & lib. 3 pag. 28. Tandem Ughellus addit, primum Melphiæ Episcopum *Balduinum* nomine, die 18 Augusti unà cum aliis Præsulibus Concilii interfuisse consecrationi Ecclesiæ Sancti Angeli à Nicolao II peractæ.

XV. *Robertum Guiscardum Calabriæ Ducem creat.*

XV. Baronius ex Nicolao Aragonensi Cardinali refert, Nicolaum Pontificem ad Normannorum preces, sese in Apuliam contulisse, eos à vinculo excommunicationis absolvisse, eisque præter Beneventum, totam Calabriam & Apuliam concessisse; *sed accepta priùs ab eis cum sacramento Romanæ Ecclesiæ fidelitate; censuque quotannis per juga boum singula denariis duodecim*, ut ait Leo Ostiensis lib. 3 cap. 15, qui ibidem antea scripserat: *Richardo Capuanum Principatum, & Roberto Guiscardo Apuliæ atque Calabriæ atque Siciliæ Ducatum confirmavit*, quia scilicet Guiscardus de Sicilia sibi subjicienda consilium inierat, quam & postea occupavit. Utrumque Roberti Guiscardi juramentum exhibet Baronius ex codice Vaticano, qui inscribitur, *Liber censuum*, &c. quorum prius, quod est de tributo quotannis solvendo, hic referre sufficiat; tale autem est: *Ego Robertus Dei gratia & Sancti Petri Dux Apuliæ & Calabriæ, & utroque subveniente futurus Siciliæ, ad confirmationem traditionis, & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra, quam ego propriè sub dominio meo teneo, & quam adhuc ulli Ultramontanorum unquam concessi ut teneat: promitto me annualiter pro unoquoque jugo boum pensionem, scilicet duodecim denarios Papiensis monetæ persoluturum Beato Petro, & tibi domino meo Nicolao Papæ & omnibus successoribus tuis, aut tuis & tuorum successorum Nuntiis. Hujus autem pensionariæ redditionis erit semper terminus, finito vere anno, Sanctæ Resurrectionis die dominico. Sub hac conditione hujus persolvendæ pensionis obligo me & omnes meos, sive heredes, sive successores, tibi domino meo Nicolao Papæ & successoribus tuis. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Ideo autem Pontifex hæc omnia Normannis concessit, quia, ut habent Acta Nicolai Aragonii, cùm hoc tempore potentia & viribus in urbe Romana ceteros Magnates superarent, in causis Ecclesiæ contra illos, qui Apostolicæ Sedis jura violenter occupaverant, Romano Pontifici magnum solatium & opportunum auxilium manu valida poterant exhibere, ideoque eos fideles Ecclesiæ Romanæ redditos sibi conciliavit.

XVI. *Romam redit, eique securitatem restituit.*

XVI. Viri docti passim scripsêre, Robertum à Nicolao Pontifice Ducatûs Calabriæ honore donatum esse in Concilio Melphitano; sed invictè refelluntur ab eodem Gullielmo Apuliensi, qui post laudatos versus subjungit.

Finita Synodo, multorum Papa rogatu
Robertum donat Nicolaus honore Ducali
Hic Comitum solus concesso jure Ducatûs
Est Papæ factus jurando jure fidelis.
Unde sibi Calaber concessus, & Appulus omnis
Est locus, & Latio patriæ domuttio gentis.
Romam Papa redit, cum magno Dux equitatu
Obsessum repetit Cariatum, &c.

Cùm Normannos tanto beneficio sibi devinxisset Nicolaus Papa, Romam reversus est cum exercitu ad ipsius commonitionem ab iisdem Normannis collecto, cujus operâ Prænestini, Tusculani, & Nomentani Summo Pontifici & Ecclesiæ Romanæ perduelles, castigati, & Papæ domino suo subditi, tyranni expugnati, exterminati prædones, qui ditione tota Romani Pontificis grassabantur: Gerardi Galeriæ Comitis destructa præsidia, castellaque complura; libertas, pax, securitas Urbi, totique ditioni Ecclesiasticæ restituta est, ut narrat Baronius ex iisdem Romanorum Pontificum Actis sæpius laudatis, à Nicolao Cardinali Aragonio collectis. Porrò Nicolaus sicut Roberto Guiscardo Apuliæ, Calabriæ, atque Siciliæ Ducatum, ita Richardo Roberti fratri Capuanum Principatum confirmavit, ut ex dictis liquet.

XVII. *Florentiam, & Montem Cassinum adit.*

Anno Christi millesimo sexagesimo Florentiæ cùm esset Nicolaus Papa sexto Idus Januarii monasterio Sanctæ Felicitatis juxta Florentiam, cui præerat Teiberga Abbatissa, privilegium indulsit, cujus clausulam num. 2 retulimus, & explicavimus. Florentia Pontifex ad monasterium Cassinense perrexit, ibique Oderisium Comitis Marsorum filium, ejusdem cœnobii Monachum, Cardinalitiis infulis exornavit: domnum Martinum, genere Florentinum, inter primores ejusdem monasterii etiam monachum religiosum ac prudentem, Aquinensem Episcopum consecravit, deposito Episcopo Angelo, eo quòd ex laico esset ordinatus, Ecclesiasticarum rerum esset prodigus, & agentibus nequitiis suis, à Sanctæ memoriæ Leone Papa fuisset excommunicatus. Hæc constant ex Leone Ostiensi lib. 3 cap. 14.

XVIII. *Legatum in Galliam mittit, qui Turonis Concilium cogit.*

Duos in Franciam Legatos misit Nicolaus, qui eodem anno millesimo sexagesimo Concilia celebrarunt. Restaurandæ quippe gratiâ disciplinæ Stephanum Cardinalem Legatum Apostolicum direxit, qui ejus auctoritate & mandato Concilium Turonense coegit *anno* 1060, *Indictione* 13, *Kalendis Martii, Luna* 13, *quarta feria*, ut in ejus Præfatione legitur. Decem Episcopi ei interfuêre, in eoque simonia, pluralitas Beneficiornm, rerum Ecclesiastica-

rum alienatio, beneficiorum acceptio à laicis, incestæ nuptiæ, quæ vitia tunc in Galliis grassabantur, damnata ac prohibita sunt decem capitulis, quæ Tomo IX Concillor. pag. 1109 recitantur. Ibidem etiam refertur Epistola ejusdem Legati ad Archiepiscopum Dolensem, qua ei præcipit, ut intersit Turonensi Synodo à se habendæ ante mediam Quadragesimam, vel Synodo, *quæ antiquo more Romæ post Pascha celebratur*. Romæ enim singulis ferè annis Synodus habebatur, cujus nulla apud Auctores mentio, nisi forte agant de rebus, in aliqua ex his Synodis, gestis.

XIX. Mittit & alium, qui Avenione Concilium celebrat.

Hugonem pariter Cluniacensem Abbatem Legatum misit Nicolaus Pontifex, qui cum Arelatensi Archiepiscopo, & quibusdam aliis Episcopis Avenione Concilium celebravit, in quo Gerardus cognomento Capretius electus Episcopus Sistaricensis, Romam missus est, & Episcopus à Nicolao Papa consecratus. Illud constat ex literis ejusdem Nicolai Clero, plebique in civitate Sistaticensi consistentibus, datis, & à Boucheo lib. 9 Historiæ Provinciæ sect. 1 relatis, in quibus licèt mentio non sit Concilii Avenionensis, illud tamen disertè memoratur in Instrumento anno 1070 scripto a Bertrando Episcopo Sistaricensi, & in Archivis Ecclesiæ Forcalqueriensis asservato, in quo Bertrandus ait, prædictum Gerardum cognomento *Capretium* electum fuisse Episcopum Sistaricensem *apud urbem Avenionem in Concilio magno, quod ibi celebravit cum omnibus Episcopis totius Provinciæ Hugo Cluniacensis Abbas fungens legatione Domini P. P. Nicolai, ad quem à prædicto Legato missus jam dictus Gerardus in Episcopum fuit consecratus*. Exemplar illius Concilii Avenionensis sibi ostensum fuisse à Polycarpo Riviere Cartusiano, viro Erudito, testatur idem Boucheus, sed illud, sicuti & autographum, aliàs in Archivis Capituli Forcalqueriensis asservatum, nunc deperdita sunt. At literæ Nicolai II, & Bertrandi instrumentum, Concilium illud Avenione congregatum fuisse, nos dubitare non patiuntur.

XX. Concathedrales duæ in eodem Episcopatu.

Addit Bertrandus Sistaticensis Episcopus in laudato instrumento, Sistaricenses noluisse Gerardum recipere, quia destruxerant tam laici, quàm Episcopi præcedentes totum Episcopatum, *de quibus ipse*, nempe Gerardus, *dicit: Erant una vice uxorati publicè*. Forcalquerienses autem honorificè Gerardum susceperunt. *Hunc Româ redeuntem*, inquit Bertrandus, *ut ipse narrat, Sistaricenses non permiserunt transire per civitatem suam, veniens Forcalquerium honorificè & cum magno gaudio receptus fuit ab eis ibi*. Concludit tandem Bertrandus, Gerardum, Canonicos Sistaticenses & Forcalquerienses separasse, & dignitates inter eos divisisse, *cùm utraque sit Concathedralis, & pro Sede Episcopali habita ab antecessoribus nostris: nam & hoc insimul commune habebant, quando una erant Ecclesia*. Annotator Baronii, ex quo hæc excerpsi, observat præter Sistaricensem Episcopatum, alios esse, in quibus duæ Ecclesiæ concathedrales reperiuntur. Matthæus Paris ad annum 1132 de Roberto Episcopo Cestrensi verba faciens, ait: *Habet Episcopatus ille usque hodie tres sedes, Cestrensem, Lichfeldiensem, & Conventrensem*. Ughellus in Italia Sacra affirmat anno 1076 Episcopatum Capuanum in duas sedes divisum fuisse, ex quibus antiquior Capuæ remansit, & *recens apud Pontem Casulanum* constitura. Denique San-Marthani in Episcopis Æduensibus pag. 15 testantur, eos duas Sedes cathedrales habuisse.

XXI. Legationes duæ in Galliis distinctæ.

Nemini porrò mirum videri debet, duos anno millesimo sexagesimo Sedis Apostolicæ Legatos à Nicolao Pontifice in Gallias missos, quorum alter apud Turones, alter Avenione Concilium celebravit; ut enim observat Jacobus Sirmondus in Notis ad Epistolas Goffridi Vindocinensis Abbatis & Cardinalis, literas convocationis Synodi totius legationis referens, Legatio Aquitanica Metropoles Bituricensem, Burdigalensem, Auxitanam & Turonensem complectebatur; Gallica verò Legatio alias omnes Galliarum Metropoles, ideoque Stephanus Cardinalis Legationem Aquitanicam, Hugo Cluniacensis Abbas Gallicam obibat.

XXII. Nicolaus PP. Secundam Romæ Synodum celebrat.

Nicolaus Papa anno millesimo sexagesimo primo, alteram Romæ Synodum celebravit, in qua Aldredus Episcopus Eboracensis Romam à Sancto Eduardo Angliæ Rege ad Nicolaum delegatus, ut ab eo peteret confirmationem privilegiorum regni Angliæ, pallium ab eodem Papa suscepit, eodemque anno in Angliam rediens detulit literas Nicolai Pontificis ad Sanctum Eduardum datas, quibus eum suscipit in societatem Apostolicam, privilegia confirmat, & Westmonasterium Regiæ constitutionis & consecrationis locum esse, atque repositorium regalium Insignium, & habitationem perpetuam Monachorum, qui nulli omninò personæ nisi Regi subdantur, concedit & permittit, ut jam concesserat Leo Papa IX ex dictis in ejus Pontificatu. Hæc quidem Baronius, & omnes alii viri Eruditi referunt ad Synodum Romanam à Nicolao Papa anno 1059 habitam; sed Annotator Baronii demonstravit, hæc pertinere ad aliam Synodum Romanam anno millesimo sexagesimo primo indictam, eo præsertim argumento, quod Aldredus Episcopus Wigorniensis, Romam ab Eduardo Rege directus sit post electionem suam in Archiepiscopum Eboracensem, quem tamen

Archie-

SÆC. XI. NICOLAUS II. Archiepiscopatum non obtinuit ante Nativitatem Domini anni millesimi sexagesimi, cùm Kinsius Archiepiscopus Eboracensis Aldredi decessor *undecimo Kalendas Januarii* ejusdem anni 1060 è vivis excesserit, ut fidem faciunt Florentius Wigorniensis, Simeon Dunelmensis, Rogerius Hovedenus, & Radulphus de Diceto pag. 478. Aldredum cum duobus aliis Episcopis electis, Guisone scilicet ad Ecclesiam Wellensem, Walterum ad Herefordensem, *à Domino Papa munere consecrationis suscepto, in Concilio, quod in Lateranensi palatio convenerat, cum ceteris patribus honorificè* consedisse, scribit Aelredus Abbas Rievallensis in Vita Sancti Eduardi Regis apud Seldenum In Decem Scriptoribus Hist. Anglic. pag. 386; plura hac de re Annotator Baronii ad annum 1509.

XXIII. Florentiæ finem vivendi facit. Paulò post hanc Synodum Romanam Nicolaus Pontifex Florentiam profectus, ibidem finem vivendi fecit ex Leone Ostiensi lib. 3 cap. 20, *duobus ac semis annis in Pontificatu peractis*, cui consentiunt Benno pseudo-Cardinalis, omnesque ferè Catalogi, annos duos, menses sex, & dies viginti quinque à Leone Ostiensi neglectos, Nicolai Pontificatui adscribentes. Obiit itaque die vigesima secunda mensis Julii anni millesimi sexagesimi primi, quod eruitur ex electione Anselmi Lucensis Episcopi, qui ei successit in Pontificatum sub nomine Alexandri II, quæ facta est die prima Octobris ejusdem anni, postquam Sedes vacasset menses duos, & dies novem. Ex quibus consequens est, electionem Nicolai II factam esse die vigesima octava Decembris anni millesimi quinquagesimi octavi, à quo die ad 22 Julii anni 1061, interjiciuntur anni duo, menses sex, & dies viginti quinque ab Auctoribus Catalogorum ei attributi: licèt enim ipse Nicolaus annos suos, à die inthronizationis in rescriptis suis deduxerit; Auctores tamen Catalogorum eos à die electionis repetiére. SÆC. XI. NICOLAUS II.

XXIV. Ejus virtutes. Nicolai Pontificis electi dotes prædicat beatus Petrus Damiani in Epistola 14 ad Archiepiscopum Ravennatem, de qua in Benedicto X Antipapa mentionem fecimus; in ea siquidem antequam Antipapæ imperitiam sugillet, de Nicolao scribit: *De Electo hoc mihi videtur, quia benè literatus est, & vivacis ingenii, sine suspicione castus, in erogandis eleemosynis pius. His nitra non addo, ne non videar universitatis amator, sed singularitatis assertor.* Quantum pauperes diligeret ex eo constat, quòd nullus præteriret ei dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret, teste eodem Petro Damiani Opusculo IX, quod *de eleemosyna* inscribitur, cap. 7, & in Epistola ad Mainardum Urbinatem, in qua ait: *Porrò Mainardus Silvæ Candidæ Episcopus mihi retulit, quia Nicolaus Papa piæ memoriæ, qui ante triennium ex hac in Domino luce quievit, nunquam in toto anno prætermittebat diem, quin pedes duodecim pauperibus semper ablueret. Quod si facere per totum non occurreret diem, lucidum pietatis opus explebat in nocte.* Ughellus in Episcopis Florentinis scribit, Gerardum Pontificem dictum, Ecclesiam tamen Florentinam, dum vixit, gubernare pertexisse. Ex laudatis porrò Petri Damiani verbis, ut id obiter notem, constat Humbertum Sylvæ Candidæ Episcopum, doctrina & pietate celebrem, cujus non semel meminimus anno millesimo sexagesimo quatto, quo hæc Epistola scripta, post triennium scilicet à morte Nicolai II Papæ jam defunctum fuisse, eique Mainardum successisse.

ALEXANDER II *Pontif. CLVI.*

Anno Domini MLXI.

I. Interpontificium post mortem Nicolai II. MOrtuo Nicolao II, Proceres Romani, qui Comites dicebantur, ut Tusculani, Galetani & alii animis exulcerati, ob ea, quæ, agente Nicolao, à Normannis passi erant, Legationem ad Henricum Germaniæ Regem adornarunt, & ad ejus animum alliciendum illecebras addiderunt, coronam nempè auream, & cum ea insignem Patriciatûs titulum. Hæc constant ex Hermanni Contracti Continuatore. Parte alia Longobardorum Episcopi, tam simoniaci & incontinentes, quàm alii facinorosi, auctore Guiberto Parmensi Regis Cancellario, homine nequissimo, in unum convenientes, communiter statuerunt, ut aliundè non deberent Papam recipere, quàm de Longobardia, & talem personam, quæ Infirmitatibus eorum compateretur, & condescenderet. Qua de causa aliquos ex ipsis ad Imperatricem Henrici Regis matrem miserunt. Ubi ista Cardinalibus innotuissent, Legationem ad eundem Regem decreverunt, quam Stephano Cardinali Presbytero, ex monasterio Cluniacensi assumpto imposuerunt, ut eligendi Pontificis libertatem impetraret. Sed malis artibus Aulicorum repulsa legatio, Stephanoque negata audientia est, qui rebus infectis Romam rediit.

II. Alexander II fit Papa. Summum, quod imminebat Ecclesiæ, peri-

periculum Cardinales impulit ad maturandam Pontificis electionem. Eum autem elegére, quem vitæ sanctimonia, eruditio insignis, & regiminis ecclesiastici peritia tantæ dignitati parem dudum fecerant, & cujus electionem Henrico Regi non ingratam fore confidebant, qui ipsi familiaris erat. Suffragia itaque in Anselmum, patria Mediolanensem, tunc Lucensem Episcopum concurrerunt, qui Kalendis Octobris ejusdem anni millesimi sexagesimi primi electus est, ut constat ex Auctore Disceptationis inter Regium Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, qui ait: *Constat tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cùm iste* (nempè Alexander II) *successit*. Leo itidem Ostiensis lib. 3 cap. 20 docet post Nicolai mortem cessasse Sedem menses fermè tres: *Defuncto*, inquit, *Apostolico Florentiæ, cùm ingens inter Romanos seditio de ordinando Pontifice cœpisset exoriri, Hildebrandus Archidiaconus habito consilio cum Cardinalibus, nobilibusque Romanis, ne dissensio incresceret, Anselmum Lucensem Episcopum post menses fermè tres in Romanum Pontificem eligunt, Alexandrumque vocari decernunt, nostro Desiderio* (Abbate Cassinensi & Presbytero Cardinali) *Romam cum Principe proficiscente*, Roberto scilicet Guiscardo, qui Nicolao II sub juramento promiserat præsto fore Cardinalibus legitimè eligere volentibus Romanum Pontificem. Quo die inthronizatus sit Alexander non constat.

III. *Episcopatum Lucensem usque ad mortem retinuit.*

Sed Ptolomeus Lucensis in Chronico, quod ab Alexandro II inchoat, observavit hunc Pontificem, Episcopatum Lucensem usque ad mortem retinuisse, & Lucensem civitatem multis privilegiis decorasse. Quod confirmatur ex Florentinio, qui in Commentario Rerum ad Mathildem Comitissam spectantium pag. 135, & seqq. hujus Pontificis Rescripta refert his verbis subscripta: *Ego Alexander sanctæ Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ Præsul, & Lucensis Episcopus*. An porrò Alexander annos suos à die primo Octobris, quo electus est, vel à die inthronizationis numeraverit, prorsùs incertum, deficientibus monumentis.

IV. *Basileensis pseudo-Synodus Cadolum eligit Antipapam.*

Pergit Leo Ostiensis post verba mox laudata: *Quod cum Imperatrix audisset*, scilicet electionem Alexandri II, *unà cum filio tulére graviter hæc sine sua auctoritate gesta fuisse: Cadolumque Parmensem Episcopum à Placentino duntaxat, & Vercellensi Episcopis ipsa die festivitatis Apostolorum Simonis & Judæ in Papam eligi faciunt*. Hanc Cadoli pseudo-Papæ electionem in pseudo-Synodo Basileensi factam, docet Continuator Hermanni Contracti ad annum 1061. *Romæ*, inquit, *Nicolao Papa defuncto, Romani coronam & alia munera Henrico Regi transmiserunt, eumque pro eligendo Summo Pontifice interpellaverunt. Qui ad se convocatis omnibus Italiæ Episcopis, generalique Conventu Basileæ habito, eadem imposita corona Patricius Romanorum appellatus est. Deinde cum communi consilio omnium, Parmensem Episcopum summum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem*. Onuphrius Panvinius in Adnotatione ad Platinam, ait se legisse antiquum Cadoli diploma, ex quo constat, eum *Honorii II* nomen sumpsisse; sed illud nunquam prælo datum fuit, & nullo alio monumento constat Cadolum Antipapam Honorium II appellatum esse. Licèt autem in Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, sæpe Antipapæ memorentur; in nullo tamen eorum, Cadoli, seu Honorii II nomen legitur.

V. *Acta Nicolai II Papæ cassat.*

Alia probrosa in eo Conciliabulo gesta, utpote perpetuo silentio digna supprimit Hermanni Continuator, sed leguntur in laudata Disputatione habita inter Regium Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem: *Defensor Romanæ Ecclesiæ dixit: Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod ob Imperialis palatii reverentiam decreveram silentio præterire. Sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam, jam proferatur in medium opus egregium vestrum sæculis omnibus inauditum. Rectores enim Aulæ Regiæ cum nonnullis Teutonici regni Sanctis [ut ita loquar] Episcopis conspirantes, contra Romanam Ecclesiam Concilium collegistis, qui Papam*, Nicolaum videlicet, *quasi per Synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum, non dicam judicio, sed præjudicio, id ipsum quoque privilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat*, [de quo vide dicta in Nicolai II Vita num. 7, & seq.] *si dicere liceat, vacuastis. Nam dum quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur: consequenter etiam id, quod ab eodem Papa Regi præstitum fuerat, aboletur*. Ex quibus eruo Hermanni Contracti Continuatorem, falsò scripsisse, omnes Italiæ Episcopos ad Basileensem Synodum convocatos esse, cùm ex prædictis Defensoris Ecclesiæ Romanæ verbis constet, hæc acta esse *à nonnullis Teutonici regni Episcopis*, quibus verisimile est junctos fuisse Placentinum & Vercellensem Episcopos, à quibus Leo Ostiensis laudatus, scribit Cadolum electum Antipapam. Cùm enim Defensor Ecclesiæ Romanæ, vel Petrus Damiani dixisset, Longobardorum Episcopos, ex suis aliquos ad Imperatricem direxisse, conjectura est, hos Legatos fuisse Placentinum & Vercellensem Episcopos, quos Hermanni Continuator supponit convenisse ad Concilium Basileense nomine

omnium

omnium Episcoporum Italiæ.

VI. *Judicium Petri Damiani de electoribus Antipapæ.* Ad Cadolum Antipapam duas B. Petrus Damiani gravissimas scripsit Epistolas, ut ei sceleris magnitudinem ob oculos poneret, eumque ad insignia usurpatæ dignitatis deponenda adduceret. De ejus autem electoribus Placentino & Vercellensi Episcopis ita scribit: *Multum sanè lætificat, quod hujusmodi te Pontifices elegerunt, Placentinus scilicet & Vercellinus, qui nimirum multum petulci & prolectarii sicut norunt disputare de specie fœminarum, sic utinam potuissent in eligendo Pontifice perspicax habere judicium...... Salva planè digna reverentia Regibus nostris, quibus utique sive pro sexûs, sive pro ætatis infirmitate subripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulerunt, filii Caiphæ, primogeniti dicendi sunt Satanæ, adjutores Antichristi, adversarii veritatis: O tragædia omnibus ante nos sæculis inaudita! ut alienus Episcopus propria sede contempta, ignorante Deo, nesciente Petro, nesciente Romana Ecclesia, super Romanam constituatur Ecclesiam: & quod non fert Ecclesia cujuslibet infimæ dignitatis, perferat illa, quæ Mater est & magistra totius Ecclesiasticæ rationis.*

VII. *Antipapa mores turpissimi.* Tantum abest, ut ex Petri Damiani literis Cadolus, seu Cadolaus exterritus dignitatem deponeret, ut etiam ipse turpissimus turpissimè viveret, & ita viventibus conniveret; sicque ut hac velut arte quadam omnium incontinentium Clericorum conciliaret sibi animos, libidini fræna laxaret, ut qui antea Nicolaitæ dicebantur, dicendi essent à propagatore Cadaloitæ, ut scribit idem Petrus Damiani in Epistola ad Cunipertum Taurinensem Episcopum, cùm ait: *Sed nunc accidit, ut hoc insigne vocabulum, novum, si prævalent, accipiat incrementum; & qui hactenus dicti sunt Nicolaitæ, amodò vocentur & Cadaloitæ. Speratur enim, quia si Cadolaus, qui ad hoc gebennaliter æstuat, universali Ecclesiæ, Antichristi vice præsidebit, ad eorum votum luxuriæ fræna laxabit.* Prætereà Cadolus, ut Romanorum sibi conciliaret animos, ingentem pecuniarum vim in ipsos effudit, ut testatur idem Petrus Damiani in Epistola ad Alexandrum Papam & Hildebrandum Archidiaconum, in qua habet: *Nunc etiam cùm Simon ille, veternosus scilicet trapezita, malleum & incudem reparat, cùm Romanam urbem veluti officinam sibi per monetarios pestiferæ negotiationis usurpat: quò vos Petrus vobiscum fugiens attrahit, illic esse Romanam Ecclesiam, omnibus indubitanter ostendit.*

VIII. *Petrus Damiani in eremum secedit de consensu Alexandri II.* Ex his Petri Damiani verbis rectè deducit Baronius Alexandrum Papam post creationem suam, timentem Romanos illos potentiores, qui Cadolao favebant, ab Urbe fugam arripuisse, quem extra Urbem positum convenit Petrus Damiani, & nimia importunitate à resistente Pontifice, contradicente Hildebrando, quod à Nicolao II impetrare non potuerat, ut Episcopatum Ostiensem deponeret, & ad pristinum Fontis Avellani eremum secederet, tandem obtinuit, licèt Episcopali onere prorsus liberatus non fuerit, ut legere est in Annalibus Baronii, in quibus & habetur ipsum in solitudinem reversum laudatam Epistolam Apologeticam scripsisse ad ipsos duos, nempe ad Alexandrum Papam, & ad Hildebrandum Archidiaconum.

IX. *Alexander PP Hildebrandum Cancellarium dicit.* Eodem tempore, idest ubi Alexander II creatus est Pontifex, nihil antiquiùs habuit, quam ut Hildebrandum, jam à tempore Nicolai II decessoris, Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum, Cancellarium crearet, penes quod officium universa Romanæ Ecclesiæ administratio vertebatur. Illud *Cancellarii* officium Jacobus Cohellius in sua Cardinalatûs Notitia, secutus Cæsarem Raspopum Cardinalem in libro de Basilica Lateranensi, confundit cum officio *Bibliothecarii*: sed Joannes Ciampinus in Catalogo *Bibliothecariorum S. Rom. Ecclesiæ*, ipso initio rectè ostendit, Cancellarii officium, è Bibliothecarii munere prorsus distinctum fuisse; illud certè invictè probat exemplum Hildebrandi, quem constat Romanæ quidem Ecclesiæ fuisse Cancellarium, sed nunquam Bibliothecarium.

X. *S. Herlembaldum Ecclesiæ defensorem constituit.* Sanctus Arialdus Mediolanensis Clericus, qui simoniam & Sacerdotum conjugia Mediolani abolere conabatur, quique propterea a Guidone Archiepiscopo Mediolanensi in Synodali Conventu Novariæ coacto excommunicatus fuerat, ut in Stephano IX Papa diximus, ipsis Alexandri Papæ primordiis, cum Nazario itidem Clerico Mediolanensi, Sancto Herlembaldo Duce collega, Romam perrexit, ubi Alexander Pontifex Sanctum Herlembaldum defensorem Ecclesiæ renunciavit. *Per idem tempus*, inquit Syrus Presbyter in Vita S. Arialdi Martyris, quam rebus præsens conscripsit, apud Baronium anno 1061. *Landulphus sodalis ipsius Arialdi obiens, superstitem germanum nomine Herlembaldum, prudentem & fidelem virum, licèt laicum relinquit*, &c. *cujus fidem & constantiam Beatus Arialdus agnoscens, eum hortatus est, ut secum fidem Catholicam defenderet, atque cum ipso hæreticis resisteret.* Herlembaldus itaque cum Arialdo Romam ad Alexandrum Papam perrexit. Sed à Pontifice & à Cardinalibus ei præceptum est redire, & Christi adversariis in defensionem Justitiæ, usque ad proprii sanguinis effusionem viriliter cum Beato Arialdo resistere. *Cui etiam Pontifex scilicet & Cardinales ex Beati Petri parte mirificum vexillum dedêre,*

ut

SÆC. XI. ALEXANDER II.

ut quoties hæreticorum veſania ultra modum inſaurret, illud in manuteneus, eos reprimeret: quod conſtanter per decem & octo fermè annos implevit. Vexillum à Romanis Pontificibus, iis dari ſolitum, qui adversùs Infideles, Schiſmaticos, vel Hæreticos pugnaturi erant, jam in Leone Papa III inſinuavimus. Dedit itaque Pontifex Herlembaldo vexillum, ut eo hæreticorum, & præcipuè Simoniacorum & Incontinentium Clericorum veſaniam reprimeret, eoque pacto eum Eccleſiæ defenſorem conſtituit.

XI. *Cadolus Antipapa fruſtrà Romam obſidet.*

Anno milleſimo ſexageſimo ſecundo Agnes Imperatrix & Henricus ejus filius Cadolum Antipapam cum exercitu Romam miſerunt. *Eum Romam ad impugnandam Eccleſiam*, inquit Leo Oſtienſis lib. 3 cap. 20, *cum exercitu, multiſque pecuniis è veſtigio mittunt. Sed, favente Deo, licèt Romanorum plurimi illi gratia Regis adhæſerint, caſtrumque illi Sancti Angeli ad Urbis expugnationem tradiderint: cùm ſemel ac ſecundò magnis inſtructus copiis advenisſet, pecuniamque immenſam profligasſet: magna ſtrage ſuorum, non minus quàm ceterorum facti, poſtremò clam egreſſus è caſtro ipſo turpiter cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit.* In Collectione Nicolai Cardinalis Aragonii habetur, adveniente Godefrido Tuſciæ Duce Cadolum ita coarctatum fuiſſe, *ut abſque læſione propriì corporis abire retrorſum nullatenus potuerit, niſi humilibus precibus, & effuſis magnis muneribus*, & Parmam ſpoliatum & profugum ſe recepiſſe. Hujus expeditionis tempus habemus in veteri codice Vaticano MS. à Baronio, & Papebrochio citato, in quo legitur: *Cadulus menſis Aprilis die 14 Romæ cum ſuo apparatu appropinquans, magnam cædem de prædictis Romanis, tam de amicis, quàm de inimicis fecit. Hoc verò factum fuit anno Dominicæ Incarnat. 1062, Indict. 15, quo dictis Imperatoris & Romanorum malitia non diu perſiſteute, Alexander in ſuo permanſit Epiſcopatu cum gloria, laude, & honore. Infelix verò Cadulus cum magno dedecore repedavit ad propria.* Poſt acceptam de pſeudo-Papa victoriam exulante Roma, in ejus memoriam hunc ſcriptum fuiſſe verſum in Palatio Lateranenſi teſtatur Otto Friſingenſis lib. 6 cap. 34.

Regnat Alexander, Cadolus cadit & ſuperatur.

XII. *Damnatur in Concilio Osborienſi.*

Eodem anno milleſimo ſexageſimo ſecundo Sanctus Anno Colonienſis Archiepiſcopus, ut ſchiſma in ſuo ortu extingueret, Henricum Germaniæ Regem, duodecim annorum puerum, utpote anno milleſimo quinquageſimo, ex Hermanno Contracto in Chronico, natum, à matre Agnete, à qua educabatur, ſubduxit, & Coloniam educandum perduxit. Tum Concilium in Germaniæ loco, qui Osborium dicitur, collegit, cui Henricus Rex interfuit, In quo Cadolus damnatus eſt, & Alexandri II electio confirmata, ut conſtat ex Epiſtola Petri Damiani ad Cunipertum Taurinenſem Epiſcopum. Ad hoc Osborienſe Concilium pertinet diſceptatio Synodalis inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem, ab eodem Petro Damiani adornata, quæ ipſius Opuſculum IV eſt, & refertur à Baronio, ac in Conciliorum Collectionis Tomo IX. Tempus habiti Concilii, & damnati Cadoli nos docet Leo Oſtienſis lib. 3 cap. 20, ubi relata fuga Antipapæ poſt obſidionem Romanæ urbis, ait: *Neque ultra huc rediit. Quippe qui eodem anno ipſa die vigiliarum Apoſtolorum Simonis & Judæ ab omnibus Teutonicis & Italicis Epiſcopis, qui tunc cum Rege aderant, juſto Dei judicio damnatus eſt, atque depoſitus.* Licèt autem confirmata ab Henrico Rege Alexandri II electione omnia in integrum viderentur reſtituta, Cadolus tamen uſque ad annum milleſimum ſexageſimum ſeptimum, quo Concilium Mantuanum celebratum, inſignia papalia retinuit, ut in ejus morte videbitur.

XIII. *Alexander PP. Antibarenſi Archiep. Pallium mittit.*

Baronius ad eundem annum milleſimum ſexageſimum ſecundum recitat ex fragmentis Antonii Auguſtini Epiſcopi Tarraconenſis Epiſtolam Alexandri Papæ *Petro venerabili Archiepiſcopo Dioclitenſi, atque Antibarenſi Eccleſiæ*, qua ei pallium mittit. Pro cujus intelligentia Annotator Baronii obſervat ex Joanne Lucio in lib. 2 de Regno Dalmatiæ & Croatiæ cap. 2, & ſeqq. duas hoc tempore in regno Dalmatiæ fuiſſe Metropoles ante annum millefimum inſtitutas, nempe *Salonitanam*, quæ Spalatum jamdiu tranſlata fuerat, cujus ſuffraganei erant in Dalmatia Epiſcopi Abſalenſis, Beglenſis, Arvenſis, Jadrenſis, Tribunienſis, & Raguſinus: in Croatia verò Nonenſis, Belgradenſis, & Tinienſis. Altera Metropolis *Diocletina* primum appellata, ſed Diocleâ deſtructâ, ſedes *Antibarim* tranſlata eſt, ubi cùm Metropolita reſideret, Antibarenſis ſæpius vocabatur, Ideoque in inſcriptione Epiſtolæ Alexandri II Petrus vocatur Archiepiſcopus *Dioclienſis atque Antibarenſis*. In ea autem ejus ſuffraganei diſertè memorantur, nempe Dioclienſis, Ecatarenſis, Palechienſis, Suatinenſis, Scodrienſis, Dinnaſtrienſis, Palatinenſis, Sorbienſis, Boſonienſis, & Tribunienſis, ex quibus nominibus aliqua corrupta ſunt. Erant ergo hoc tempore decem tantùm ſuffraganei Archiepiſcopo Antibarenſi ſubditi, quibus duo alii poſtea adjuncti fuêre, *Dirruacenſis* nempe, & *Zeculmienſis*, quorum meminit Diocles Presbyter in Regno Slavorum. In Croatia verò & Dalmaria,

quæ

quæ in unum regnum coaluerat, regnabat Cresimirus Petrus, qui, ut notat idem Lucius, primus reperitur privilegia concessisse sub titulo Regis Dalmatiæ & Croatiæ anno millesimo quinquagesimo secundo. Croatas, imperante Heraclio Imperatore, circa annum 630 Christi fidem suscepisse, & quidem à Romanis Sacerdotibus, docet Constantinus Porphyrogennera in lib. de Administrando Imperio cap. 31, & Latinus ipsorum ritus demonstrat: imò Thomas Archidiaconus Spalatensis testatur Joannem Legatum Summi Pontificis, patria Ravennatem, primum Salonitanum, seu Spalatensem Archiepiscopum constitutum esse, qui ad hodiernum usque diem totius Croatiæ Primas nuncupatur, ut scribit Joannes Lucius lib. 1 cap. 11. Verùm quo primum tempore Spalatensibus Archiepiscopus datus sit, à nemine proditur.

XIV. *Item Archiepisc. Salisburgensi.*

Hoc eodem anno millesimo sexagesimo secundo Alexandrum Papam Gebenardo Archiepiscopo Salisburgensi pallium misisse scribit Baronius, cùm ante annum cum dimidio, anno nempè Redemptoris millesimo sexagesimo, Gebehardus ejus Ecclesiæ fuisset electus Præsul: qui ob zelum, quo flagravit erga Apostolicam Sedem, cujus jurium defensor acerrimus fuit, adversùs Henricum Regem & schismaticum Papam, meruit fieri Legatus ejusdem Apostolicæ Sedis in Germania. De eodem Gebehardo Gregorius Papa VII lib. 1 Epist. 30, & lib. 2 Epist. 70 testatur venisse Romam, & Synodo interfuisse, eumque ab Alexandro Papa obtinuisse novi Episcopatûs erectionem.

XV. *Petrum Damiani ad schisma sedandum Florentiam legat.*

Circa eundem annum 1062 magnum in Ecclesia Florentina conflatum est schisma, dissidentibus ab Episcopo Monachis, inter quos primum locum tenebat Sanctus Joannes Gualbertus, Ordinis Vallis Umbrosæ In Italia fundator, ut in ejus Vita legitur: *Vir beatus Episcopum Florentinum, nomine Petrum, patria Ticinensem, non solum simoniæ, sed etiam hæresis propter illud vitium cum suis fratribus reum asserebat, nec ab eo sacramenta percipienda dictabat. Inde verò vehemens orta est contentio in Clero, & populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis Monachos laudantibus, quòd tanta libertate illud vitium detestarentur*. Et Episcopi parens, utpotè *homo simplicissimus*, fatsus dicitur, se Regi *ter mille libras* dedisse. Ad illud schisma sedandum Alexander II Papa B. Petrum Damiani Legatum Florentiam misit, ut dissidentes partes conciliaret. Monachi Episcopum suum, necdum ab Ecclesia condemnatum, clamabant esse vitandum, benedictiones illius, & sacramenta, esse maledictiones, & sacrilegia; ac propterea prohibebant populum accipere sacramenta ab Episcopo, aut ordinatis ab eo. Hinc plurimi absque sacramento Eucharistiæ moriebantur, neque Baptismi chrismate ungebantur.

XVI. *Petrus Damiani re infecta recedit.*

Cùm Petrus Damiani re infecta è legatione sua redire coactus fuisset, hæc pluribus deduxit Opusculo 30 de Sacramentis per improbos administratis, quòd Florentinis misit. Correpti Monachi juxtà Petri Damiani reprehensione, quod zelo non rectè ordinato prosecuti causam Episcopi essent; Romam profecti coram Pontifice Episcopum accusarunt. Petrus Monachus Vallis Umbrosæ post sacrificium Missæ, indutus adhuc vestibus sacris, casulâ solùm deposita, per ignem illæsus transiit, ad probandum Florentinum Episcopum fuisse simoniacum, ut legitur in Epistola Cleri & populi Florentini ad Alexandrum Papam, & pluribus describit Desiderius Abbas Casinensis, qui Victor III in Pontificatu postea dictus est, lib. 3 Dialog. ubi eundem Petrum Episcopum Albanensem dum scriberet, adhuc supervixisse affirmat: Petrus enim Episcopatûs & Cardinalatûs dignitate postea auctus, & *Igneus* vulgò cognominatus. Sed falluntur qui, secuti modernum Scriptorem ejus Vitæ, Clementis VIII temporibus in lucem emissæ, scribunt, *Petrum Igneum* è gente Aldobrandina originem traxisse. Quæ tamen fabula, inquit Ughellus in Episcopis Prænestinis, de hoc Sancto loquens, ita placuit, ut Petrus ipse Cardinalis Aldobrandinus, alioquin Princeps sapientissimus, illum in nova Clementina Aula cum Aldobrandinæ gentis insignibus, elegantique epigrammate depingendum curarit.

XVII. *Alexander PP. Romæ Concilium celebrat.*

Hujus Petri Florentini Episcopi occasione Alexander Pontifex anno millesimo sexagesimo tertio Romæ Synodum congregavit, cui Episcopi centum & amplius interfuére. In ea duodecim conditi canones, quibus Leonis IX, & Nicolai II decreta contra simoniacos renovantur, & confirmantur; Vita communis Clericorum sancitur, Beneficiorum pluralitas prohibetur, consanguineorum nuptiæ, ad septimam usque generationem vetantur, repentina laicorum ordinatio interdicitur, & ne quis spe Abbatiæ Monachus fiat. Petrum Florentinum Episcopum simoniæ convictum *Alexandro Pontifice de omni Episcopali officio depositum* fuisse in hac Synodo, Acta sancti Joannis Gualberti tradunt: sed quod scribit Baronius, hunc Petrum postea *reconciliatum* fuisse, *& in communionem ab eisdem Monachis receptum*, negatur ab Ughello Tomo 3 Italiæ Sacræ in Archiepiscopis Florentinis, qui contendit, alium mox subsecutum Episcopum, etiam Petrum nomine. Rectè tamen scribit Baronius Canonem IV hujus Synodi, quo decernitur, ut Clerici *simul manducent & dormiant, &*

 quid-

SÆC. XI. ALEXANDER II.

quidquid eis ab Ecclesia competit communiter habeant, conditum esse suggerente Petro Damiani, *scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sanciendu rogante*, quibus verbis Baronius intelligit Opusculum 24 ejusdem Petri Damiani contra Clericos proprietarios, qui scilicet pecuniam, aliaque bona seorsum possidebant, idque sibi licitum asserebant ex libro suæ Regulæ. Quos Canonicos oppugnat Petrus Damiani in dicto Opusculo.

XVIII. *Petrum Damiani Legatum in Gallias mittit.*

Eodem anno millesimo sexagesimo tertio idem Alexander Pontifex Petrum Damiani Legatum in Gallias misit, non, ut scribit Baronius, occasione Gaufredi Comitis Andegavensis, qui, ut constat ex Vita Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis ab Hildeberto Cenomanensi Episcopo scripta, monasterium Sancti Martini Turonensis tyrannica præsumptione affligebat; nulla enim inter Comitem illum Andegavensem, & Sanctum Hugonem erat controversia; sed ad preces ejusdem Sancti Hugonis ab Alexandro Papa decreta hæc legatio, cujus causa, & annus leguntur in definitione Synodali inter eundem Hugonem Cluniacensem Abbatem, & Drogonem Episcopum Matisconensem, recitata in Bibliotheca Cluniacensi pag. 509, & Tomo IX Concil. pag. 1177. Anno 1063 Drogo Episcopus Matisconensis, in cujus diœcesi Cluniacum positum, jus sibi in illud tentavit arripere contra Sedis Apostolicæ privilegia. Ad beati Majoli Basilicam pervenit, *sed resistentium sibimet infractus obstaculo intrare non potuit*. Tunc Hugo *Romanam Synodum impiger adiit, querelam suam coram Sancto Concilio fidelis relator exposuit, novo periculo sancti loci ruinam procul dubio imminenti, ut obviaret, oravit. Petrus Damianus Ostiensis Episcopus se protinus obtulit, seseque ad subveniendum monasterio per tam longi, tam asperi, tam duri itineris pericula destinavit.*

XIX. *Petrus Cabilone Synodum celebrat pro libertate monasterii Cluniac.*

Petrus Damiani in Gallias adveniens *apud Cabilonensem civitatem ex auctoritate Apostolicæ Sedis Synodum congregavit, causamque Cluniacensis monasterii, pro qua præsertim componenda devenerat, divina auxiliante clementia, optimo judicialis calculi fine conclusit. Inquisitit sunt omnes Episcopi, si privilegia, quæ audierant, rata decernerent, omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque, ut perpetuò servanda atque illibata permaneant, communi judicio decreverunt.... Tandem decernente Concilio sancitum est, ut Episcopus manu super Sanctis Evangeliis superposita juraret, sicque Sedis Apostolicæ Legato & Concilio satisfaceret*. „Indiculus „Sacramenti: Audiat, inquit, domnus Pe„trus Ostiensis Episcopus, & omnis san„cta Synodus, quia eo die, quo Cluniacum „commotus adveni, non in contemptu, „sive despectu Sedis Apostolicæ, vel do„mni Alexandri Pontificis hoc egi: & pri„vilegiorum tenorem ac seriem, quæ mo„dò in nostris auribus lecta sunt, tunc ad „liquidum non cognovi. Sic me Deus ad„juvet, & hæc Sancta Evangelia. *Post eum quoque quatuor Ecclesiæ ejusdem Clerici, in conspectu omnium accesserunt, & jurejurando quod ille juraverat, super eadem Evangelia firmaverunt..... Illicò Matisconensis Episcopus pavimento prostratus, veniam petiit, se seque peccasse confessus, pœnitentiam in pane, & aqua jejunaturus accepit*. Et post pauca: *Quare perpetua monasterii libertate firmata, omnis inter Episcopum, & Abbatem controversia sopita est.*

XX. *Alia in ea Synodo tractata.*

In eadem Cabilonensi Synodo alia quoque ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentia tractata sunt, uti causa Haderici Aurelianensis Episcopi, quod patet ex Epistola 23 Alexandri Papæ *ad Gervasium Remensem Archiepiscopum* data, qua ei gratias agit, quod illum, qui Carnotensem Ecclesiam simoniacè invaserat, inde ejiciendum curarit, & Hadericum Aurelianensem eadem de causa amoveri petit, quem ait, fraudulentia sua *in Cabilonensi Synodo*, Petrum Ostiensem Episcopum, *a quo eadem Synodus celebrata est*, decepisse. Ad hanc præterea Petri Damiani Legationem, & Cabilonensem Synodum revocat Cossartius Epistolam 21 Alexandri Pontificis *ad Archiepiscopos Galliæ* datam, in qua mandat, ut Petro Damiano, Legato Sedis Apostolicæ in omnibus fidem habeant, & debitè obediant.

XXI. *Hujus Synodi, & Legationis epocha.*

Porrò cùm in definitione Synodali laudata dicatur, hanc Legationem factam post Synodum Romanam anni millesimi sexagesimi tertii, & hæc Synodus Romana verisimiliter post Pascha secundùm morem celebrata sit, Petrus Damiani ex eremo Fontis Avellani profectus esse videtur circa mensem majum; diu autem in Galliis se moratum conqueritur in Epistola 5 libri 6 ad Monachos Cluniacenses: *Promissum mihi fuerat*, inquit, *quòd in Kalendas Augusti forem regressus ad propria: sed profligato postmodum trimestri curriculo, & quanta potui celeritate curavi, & tamen vix ante quintum Kalend. Novemb. diem, Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi*. Ex quibus tempus Synodi nobis innotescit, autumnale scilicet circiter tempus anni millesimi sexagesimi tertii. Laborem in ea legatione tum à se impensum ipse Petrus memorat in Epistola 2 ejusdem libri 6 ad Sanctum Hugonem Abbatem Cluniacensem.

XXII. *Alexander PP. Berengarium monet, ut ab hæresi desistat.*

Cùm Berengarius Hæresiarcha, qui jam tertiò hæresim abjuraverat, eandem per discipulos suos clanculò disseminaret, Maurilius Archiepiscopus Rotomagensis, grassanti

fanti ejus hæresi frenum injecturus, Synodum habuit anno 1063 Comprovincialium Episcoporum, in qua Catholica fides asserta est, & fidei formula edita, quam impostêrum ordinandi Episcopi palam profiterentur. Eam Synodum, cujus nulla in Collectione Conciliorum mentio, erult Mabillonius Tomo 2 Analectorum ex codice MS. Non solùm hæresis Berengarianæ sectatores hac in Synodo diris addicti sunt, sed ipse etiam Alexander Papa Berengarium literis monuit, ut à sua secta cessaret. Anonymus enim Chiffletianus sæpius laudatus, postquam narravit, Berengarium sedente Nicolao II hæresim suam abjurasse, hæc scribit: *Sed Beringerius more suo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Ecclesiam verbis & scriptis blasphemare præsumpsit. Nempè Sanctum Leonem Papam, non Pontificem, sed Pompificem, & Pulpificem appellavit; Sanctam Romanam Ecclesiam, vanitatis Concilium, & Ecclesiam malignantium; Romanam sedem non Apostolicam, sed sedem Satanæ dictis, & scriptis non timuit appellare. Sed hæresim suam post tot Synodicas damnationes, & adjurationes, clanculò per discipulos suos nequaquam non cessavit disseminare, & quoslibet incautos veneno suæ hæresis inficere. Unde venerabilis Papa Alexander successor Nicolai Papæ, literis eum suis satis amicè præmonuit, ut à secta sua cessaret, nec amplius Sanctam Ecclesiam scandalizaret. Ille autem ab incæpto desistere noluit, hocque ipsum eidem Apostolico literis suis remandare non timuit.* De eodem Hæresiarcha iterum sub Gregorio VII sermo redibit.

XXIII. *Indulgentiam, & vexillum Rogerio Calabriæ Comiti mittit.*

Eodem anno millesimo sexagesimo tertio Rogerius, qui à Roberto Guiscardo fratre Calabriæ Duce, Siciliæ præfectus fuerat, insignem de Saracenis in Sicilia victoriam reportavit, ut refert Malaterra lib. 2 cap. 33, qua relata, *Comes* Rogerius *de collato sibi beneficio non ingratus existens, in testimonium victoriæ suæ per quemdam suorum nomine Meledium, camelos quatuor Alexandro Papæ, qui tunc temporis vices Beati Petri prudenter & catholicè exequebatur, apud Romam repræsentat. Apostolicus verò plus de victoria à Deo de paganis concessa, quàm de sibi transmissis donariis gavisus, benedictione Apostolicâ, & potestate, qua utebatur, absolutionem de offensis, si resipiscentes in futurum caveant, Comiti & omnibus, qui in lucranda de Paganis Sicilia, & lucratam in perpetuum ad Christi fidem retinendo auxiliarentur, mandat: vexillumque à Romana Sede, Apostolica auctoritate consignatum, quo præmio de Beati Petri freti præsidio tutiùs in Saracenos debellatiri insurgerent.* Notabilis est hæc antiqua indulgentia illis ab Alexandro Papa II concessa, qui contra Infideles pugnarent, ut adversùs eosdem operam suam conferrent.

XXIV. *Incestuosorum hæresim in Synodo Rom. damnat.*

Anno millesimo sexagesimo quinto idem Alexander Pontifex duo Romæ Concilia celebravit, in quorum priori Incestuosorum hæresis damnata est. Sic appellatus est Jurisperitorum quorundam error pertinax, qui auctoritate Justiniani Imperatoris freti, gradus consanguinitatis numerandos eadem ratione ab Ecclesia esse docebant, qua in successionibus numerantur; atque matrimonia inter cognatos esse licita propugnabant. Eam hæresim præ cæteris impugnavit orthodoxæ fidei defensor Petrus Damiani; cùmque ejus scriptis tolli non posset, & ad eam comprimendam Auctoritate Apostolica opus esset: Alexander Papa Romæ hanc Synodum indixit, in qua contra defensores illius decretum edidit, quod Collectioni suæ inseruit Gratianus causa 35, quæst. 4, cap. *Ad Sedem Apostolicam*. Ad hoc Concilium referenda Epistola 38 Alexandri Papæ ad Episcopos, Clericos, & Judices Italiæ data.

XXV. *Eosdem in alia Synodo Rom. excommunicat.*

Sed cùm Alexandri Papæ admonitio in hoc Concilio facta non sufficeret, excommunicationis enim tantùm comminatio in eo facta fuerat, ut legitur apud Gratianum: opus fuit Pontifici eodem anno secundum Concilium in eorundem Incestuosorum causa congregare, & pertinaces hæreticos excommunicatione percellere: sed, quod doluit Petrus Damiani in Apologetico de Contemptu sæculi, quod est Opusculum 12, cap. 29, id etiam sine fructu. Nam arte Diaboli conglutinatis animis incestuosorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli potuerunt. *Ecce insuper hoc anno*, inquit Petrus Damiani loco laudato, *sicut nostis, per Romanæ Sedis Antistitem congregatum est Synodale Concilium, ubi denuò omnes incestuosi, juxta Canonum decreta, Ecclesiastica sunt communione privati. Sed quis ex tot millibus hominum saltem unum vidit ab infaustæ fæderis abominatione divulsum?* Imò postea significet Petrus aliud adhuc malum ex his oriri, cùm videlicet nonnulli legitimè copulati, prætextu fictæ consanguinitatis, solutionem à nexu matrimonii procurarent, quos initi conjugii pœniteret, cùm in mala plurima, quæ non putaverant, impegissent.

XXVI. *Vexillum S. Petri Willelmo Normanniæ Duci dirigit.*

Sancto Eduardo Angliæ Rege, anno millesimo sexagesimo sexto demortuo, postquam anno superiori, ut inquit Ingulphus in Historia monasterii Croylandensis, *Robertum Archiepiscopum Cantuariæ Legatum* ad Willelmum Normanniæ Ducem *à latere suo direxisset, illumque designatum regni sui successorem, tam debito cognationis, quàm merito virtutis sui Archiepiscopi rela-*

SAEC. XI. ALEXANDER II.

tu insinuasset; Haraldus tamen Major-Domûs Regiæ, Godwini Comitis filius, qui eidem Willelmo juraverat, se Regis insignia non affectaturum, postridie mortis Sancti Regis, ipso Epiphaniorum die, paucorum Procerum fide impetratâ, coronam induit, & regni insignia; quæ cùm deponere recusaret, Willelmus personas laici ordinis, quæ præeminebant in Normannia, Præsulesque claritudine religionis, omnimodæque probitatis accivit; sed cùm diversi diversa sentirent, *tandem*, ut inquit Ordericus lib. 3 Hist. Eccles. *Gislebertum Lexoviensem Archidiaconum Romam misit* Willelmus, *& de his, quæ acciderant, ab Alexandro Papa consilium requisivit. Papa verò auditis rebus quæ contigerant, legitimo Duci favit, audacter arma sumere contra perjurum præcepit: & vexillum Sancti Petri Apostoli, cujus meritis ab omni periculo defenderetur, transmisit.* Willelmus accepto vexillo, tertio Kalendas Octobris mare transfretavit, prælioque commisso, Haraldus Rex peremptus est, & Willelmus *in ipso die Natalis Domini* anni millesimi sexagesimi sexti, quem Ordericus vocat sexagesimum septimum ab Aldredo Archiepiscopo Eboracensi in Regem Anglorum est consecratus. Est hic Guillelmus, seu Willelmus Dux Normanniæ hujus nominis II, *Bastardus* vulgò, & *Conquestor* cognominatus, de quo infrà sermo redibit.

XXVII. *Godefridum Tusciæ Ducem in Normannos immittit.* Eodem anno millesimo sexagesimo sexto Richardus Roberti Guiscardi frater, qui à Nicolao II Papa Capuæ Princeps confirmatus fuerat, & Campaniam ac Capuam sibi subjecerat, Patriciatum Romanæ urbis ambiens, vicina Romæ loca armis apperiit; sed dum accepit Henricum Germaniæ Regem cum copiis venire, eam non facilè capiendam intellexit. Misit Henricus Rex Godefridum Hetruriæ & Lotharingiæ Ducem, qui copioso exercitu vallatus Romam concessit, teste Leone Ostiensi lib. 3 cap. 23, qui subdit: *Godefridus itaque à Pontifice Cardinalibusque comitatus, mediante jam Majo, Aquinum cum omni exercitu venit: ibique decem & octo diebus, cum obsistentibus Normannis, pars semper eventu confligens, tandem satagente strenuissimo internuncio Guillelmo, cui Frons audax cognomen fuit, ad id deducta res est,* ut Dux & Principes Normannorum ad colloquium venirent, sicque non parva à Normannis acceptâ pecuniâ, Dux *ad propria redit.* Bellum illud ad annum 1066 pertinere eruitur ex verbis Leonis Ostiensis sequentibus: *per eos dies stella, quam cometem vocant, ingentem post se faciem gerens, plusquam viginti diebus visa est.* Hujus enim Cometes meminêre Curopalates, & Zonaras, eumque *mense Majo, quarta indictione* apparuisse disertè scribunt, ideoque anno millesimo sexagesimo sexto, non verò sexagesimo quinto, ut scripsit Sigonius lib. 9 Hist. de Regno Italiæ.

XXVIII. *Cassinenses promovet.* Alexander Papa, qui cum eodem Duce profectus est in Campaniam, Cassinense monasterium ascendit, ubi instigante Hildebrando Archidiacono, aliquos ex monachis delegit, quos diversis Ecclesiasticis officiis & dignitatibus decoravit. *Tunc etiam solemne privilegium idem Apostolicus Desiderio Cassinensi Abbati de omnimoda monasterii libertate concessit: Ne quis omninò Episcopus, excepto Romano Pontifice, non modò in nostra, vel principali Ecclesia, verùm in omnibus ubicumque locorum ad nos pertinentibus cellis, ullam jurisdictionem quolibet modo sibi usurpare præsumeret, Apostolica auctoritate interdixit,* inquit loco laudato Leo Ostiensis ejusdem monasterii Cassinensis Monachus.

XXIX. *Legatos Mediolanum mittit contra simoniacos, & fornicarios Clericos.* Dissentiones & perturbationes Mediolanensis Ecclesiæ ob simoniacos, atque Clericos fornicarios ita auctæ sunt, ut Sanctus Arialdus Mediolanensis Clericus, simoniacorum & fornicariorum Clericorum hostis, ab iis quarto Kalendas Julii anni millesimi sexagesimi sexti martyrio coronatus fuerit; de cujus morte valde doluit Alexander Papa, qui anno sequenti millesimo sexagesimo septimo eorum miseratus errores, & damna ex iis jugiter provenientia, ad eos Legationem decrevit. Delecti sunt ad hoc munus Mainardus Cardinalis Silvæ Candidæ Episcopus, & Joannes Presbyter Cardinalis, ut simoniacam & Nicolaitarum hæresim penitus extirparent. Quod præstiterunt edita constitutione, quæ leges Mediolanensibus ad hunc finem tunc præscriptas complectitur, quæque hos temporis characteres præfert: *Anno ab Incarnatione D. N. Jesu Christi* 1067, *Pontificatûs verò domini Alexandri II Papæ sexto, indictione* 5, *die prima mensis Augusti.* Extat ea Constitutio inter Epistolas VI & VII Alexandri Papæ Tomo IX Concil. editionis Labbeanæ. Sanctum Arialdum eodem anno 1067 ab Alexandro Papa in numerum Sanctorum relatum, constat ex Landulpho Juniori Mediolanensi Historico, cujus verba num. 33 recitabo.

XXX. *Mantuæ Synodum cogit.* Eodem anno millesimo sexagesimo septimo Alexander Pontifex Mantuæ Concilium celebravit, in quo, teste Sigeberto in Chronico, Cadolus Antipapa iterum condemnatus est, & Alexander II in universa Ecclesia, ut verus Pontifex agnitus: *Romæ*, inquit, *duobus de Papatu contendentibus, Mantuæ Synodus colligitur, & mediante Annone Coloniensi Archiepiscopo, Alexander se jurejurando de simonia expurgans in Sede Apostolica subrogatur, & Cadolus ut simoniacus repudiatur.* Ita Sigebertus, qui

qui hoc tempore vivebat, ad annum 1067. Hunc secuti Nauclerus & Matthæus Paris in Chron. illud etiam Concilium eidem anno affixerunt. Sed hanc epocham extra dubium ponit Landulphus Junior, seu à Sancto Paulo, qui res Mediolani gestas literis mandavit. Hic enim apud Puricellum in Vita Sancti Arialdi Martyris cap. 38, narrata morte ejus, quæ anno 1066 contigit, ait: *De cujus morte doluit Alexander Papa: unde anno sequenti, scilicet 1067, cùm idem Papa iret ad Synodum, quam Mantuæ celebravit, Mediolanum venit*, &c. Concilium illud, quod apud Baronium, & in Collectione Conciliorum ad annum 1064 revocatur, celebratum esse anno 1067 pluribus probat Annotator Baronii, ex quo hæc excerpta.

XXXI. *In eo Cadolus Antipapa iterum deponitur.*

In Gestis Romanorum Pontificum sæpius laudatis, à Nicolao Cardinali Aragonio collectis, apud Baronium anno 1064, loco scilicet non suo, legitur Annonem Coloniensem Archiepiscopum Romam ad Alexandrum Papam venisse, à quo benignè exceptus, petiit, qua ratione, absque mandato & assensu Henrici Germaniæ Regis accepisset Papatum; sed Hildebrandum Archidiaconum cum Episcopis Cardinalibus eidem Annoni Coloniensi Archiepiscopo respondisse, in electione Romanorum Pontificum juxta Sanctorum Patrum canonicas sanctiones, Regibus nihil penitus esse concessum, & deductis in medium pluribus Sanctorum Patrum decretis, & præcipuè illo Nicolai capitulo, in quo centum & tredecim Episcopi subscripserunt; post multas & varias altercationes, ita sufficienter eidem Coloniensi satisfactum esse, ut ex tunc rationabiliter resistendi non habuerit occasionem. Sed his expletis Dominum Papam Coloniensis Archiepiscopus rogavit, ut pro hac parte dignaretur in partibus Lombardiæ Synodum celebrare, electionis suæ factum ostendere, & rationabiliter demonstrare. Quod licèt inconsuetum, & à Romani Pontificis dignitate videretur alienum; consideratâ tamen temporis malitiâ, petitioni assensum præbuit, & apud Mantuam Synodum convocavit, cujus Actis deperditis, illud solùm habemus, in ea Cadolum Antipapam repudiatum, & Alexandrum II ab universa Ecclesia legitimum Pontificem agnitum esse.

XXXII. *Ab Alexandro PP. ante mortem veniam impetravit.*

Cadolum huic Concilio non interfuisse, licèt ab Annone Coloniensi vocatum, constat ex Aragonio Cardinali; sed quo anno postea è vivis excesserit, incertum. Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1064 ait, eum etiam post Alexandrum in Sede Apostolica confirmatum, non destitisse ordinationes facere, & sua per Ecclesiam decreta destinare; sed cùm Nicolaus Cardinalis Aragonius, Leo Ostiensis, & Auctor MS. libri Censuum à Baronio citatus, contrarium scribant; & idem Nicolaus testetur Cadolum, paucos post dies pessimam mortem incurrisse, postquam veniam ab Alexandro Papa *condigna satisfactione præstita*, impetrasset, ea in re non videtur Lambertus audiendus. Ceterùm quo præcisè tempore post Concilium Mantuanum obierit, nos latet. Ptolemæus tamen Lucensis numero sequenti laudandus, scribit etiam eum Alexandro Papæ fuisse reconciliatum.

XXXIII. *Alexander PP. S. Arialdum canonizat.*

Ante Synodum Mantuanam idem Alexander Pontifex Mediolanum pervenit, multa utilia ibidem in Clero constituit, & Sanctum Arialdum Sanctorum Martyrum numero adscripsit, Id constat ex Landulpho Juniore, qui loco mox laudato apud Puricellum scribit: *Passus est Beatus Arialdus quinto*, (legendum quarto, ut observat Annotator Baronii) *Kal. Julii anno domini 1066, de cujus morte doluit Alexander Papa: unde anno sequenti, scilicet 1067, cùm idem Papa iret ad Synodum, quam Mantuæ celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit statuta de statu Mediolanensis populi & Cleri, Beatumque Arialdum Sanctorum Martyrum catalogo adscripsit*. B. Andreas Abbas Vallis Umbrosæ in S. Arialdi Vita cap. 31, qui de rebus à se omnique populo diu post ejus martyrium visis loquitur, ait; *Fragrantiam ex ipsis digitis, quibus corpus* Arialdi *tetigeram, emanare sensi, qualem quantamve nunquam me alibi sensisse reminiscor*; ex quo refellitur Landulphus Senior Arialdo inimicus, qui apud eundem Puricellum lib. 1 cap. 2 scribit, transactis aliquantis diebus a morte Arialdi, ejus cadaveris fœtorem castellum omne occupasse. An Alexander Papa Mediolanum venerit, ante, vel post Legationem Mainardi Silvæ Candidæ Episcopi, & Joannis Cardinalis, de qua mox locuti sumus, incertum, cùm prælertim toto illo anno 1067, quo Concilium Mantuæ celebravit, in Longobardia permanserit, & scribit Ptolemæus Lucensis in Chronico: *Episcopos schismaticos*, inquit, *cum Cadulo ad gremium Ecclesiæ refert, ipsisque sibi reconciliat, totumque populum sibi faventem. Contraxitque moram in toto spatio illius anni in dicta regione, pro majori firmitate pacis & unitatis*. Hic porrò non omittendum Epistolam XII Alexandri Papæ ad Gervasium Remensem Archiepiscopum scriptam esse post Concilium Mantuanum, ut observavit Florentinius in Commentario Rerum ad Mathildem Comitissam spectantium lib. 1.

XXXIV. *Scribit ad Regem Anglorum pro exactione denarii S. Petri.*

Ad annum millesimum sexagesimum octavum revocat Baronius Epistolam VIII Alexandri Papæ ad Willelmum Regem Anglorum pro exactione Denarii Sancti Pe-

SÆC. XI. ALEXANDER II.

Petri, cujus fragmentum extat in libro Censuum Romanæ Ecclesiæ, qui reperitur in Bibliotheca Vaticana: *Novit prudentia tua*, inquit Alexander, *Anglorum regnum, ex quo nomen Christi ibi clarificatum est, sub Apostolorum Principis manu & tutela extitisse, donec quidam membra mali capitis effecti, Zelantes superbiam patris sui satanæ pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum à via veritatis averterunt*. Et paulò post: *Nam, ut bene nosti, donec Angli fideles erant, piæ devotionis respectu ad cognitionem religionis annuam pensionem Apostolicæ Sedi exhibebant, ex qua pars Romano Pontifici, pars Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in usum fratrum deferebatur*. De hoc Sancti Petri denario, & de Schola Anglorum vide dicta in Gregorio II, & in Hadriano I.

XXXV. *Officium Rom. in Aragonia, veteri Gothico, recipi curat.*

Officium divinum, quo Hispania, & vicinæ regiones adhuc hoc tempore utebantur, *Gothicum* dicebatur, quia originem habuit eo tempore, quo Reges Gothi ibidem dominabantur; *Mozarabicum* itidem dictum, quia cùm Arabes sæculo octavo Hispaniam pene omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, idest mixti Arabibus dicti sunt. Illud Officium quamvis à viris sanctis, & orthodoxis compositum fuerit, Hispaniâ tamen ab Infidelibus devastatâ, ita erroribus refertum est, ut Elipandus Toletanus Episcopus ex ipsis officiis depravatis plura acceperit testimonia ad suam hæresim adstruendam, ut constat ex Albino Flacco in libro adversùs eundem Elipandum. Illud officium viguit in Hispania, & in Gallia Narbonensi, aliisque Gothorum regionibus, donec Alexandri II Papæ auctoritate paulatim cœpit abrogari, ejusque loco Romanum substitui. Anno millesimo sexagesimo tertio, quo Remirus, seu Ranimirus in Aragonia regnabat, congregatum est Jaccæ in eodem regno Concilium, in quo agente Remiro abrogatum est Officium Gothicum & Romanum admissum, ut ostendit Annotator Baronii ad annum 1060 nu. 2, qui & anno sequenti num. 6 probat, Alexandrum Papam Hugonem Candidum Presbyterum Cardinalem anno 1068 in Hispaniam Legatum misisse, tum ad tollendum schisma, tum ut Divinorum Officiorum ritus Romana ex formula constitueret, quod probat non solùm ex Diago lib. 1 Hist. Comit. Barcin. cap. 57, sed etiam ex Surita lib. 1 cap. 21, ex quibus constat, tunc Alexandrum Papam agnitum fuisse ab omnibus ut verum Pontificem, & Officium Romanum, uti jam decretum fuerat in Concilio Jaccetano anno 1063 coacto, receptum ab Hugone Legato, & à Sanctio Ranimiro Rege Aragoniæ Remiri filio & successore.

SÆC. XI. ALEXANDER II.

Idem Diagus laudatus ait, Ecclesiasticorum officiorum reformatione à Sanctio Ramiro, seu Ranimiro, ejusque Proceribus in Aragonia admisso, Hugonem Candidum Legatum cum Aquilino Sancti Joannis Pennatensis Abbate, ab eodem Sanctio Ramiro Legato ad Pontificem misso, Romam perrexisse, & dum per urbem Barcinonensem transiret, ibi per aliquot dies substitisse.

XXXVI. *Tum in Comitatu Barcinonensi.*

Præerat tunc Comitatui Barcinonensi Raymundus Berengarii hujus nominis primus, qui *Vetulus* dicebatur. *Hic Comes famosissimus*, inquit Auctor Anonymus de Gestis Comitum Barcinonensium apud Baluzium in Marca Hispanica pag. 543, *suum optans dominium decorare, coram Ugone Cardinali, & Legato Romano, ac suis plurimis Magnatibus intra Barchinonæ palatium, supradictorum consilio & assensu propria, quædam instituit jura, quæ Barchinonæ usatices nuncupamus, mandavitque, ut iis Constitutionibus omnes comitatus sub Barchinonensis Comitatus imperio regerentur*. Videns autem Legatus hunc Principem, ad ea quæ Alexander II optabat valde propensum, de eo officio in eo principatu abrogando cogitavit, ejusque conatum promovit Adalmodis Raymundi uxor, in Francia nata, ubi Officium Romanum, *Gallicanum* dictum, in usu erat. Legatus itaque Concilium Barcinonæ indixit, cui interfuére Episcopi, & Abbates Principatûs Barcinonensis, & in quo, ut refert Diagus laudatus, communi consensu officium Gothicum repudiarunt, & juxta sacros Canones decrevére, ut in posterum Clerici in perpetua continentia viverent, neque, ut ante factum fuerat, uxores ducerent. Sed hoc Concilium, & Legatio Hugonis Cardinalis pertinent ad annum 1068, cùm contigerint post Concilium Mantuanum, Hispanicis Auctoribus citatis testibus; illud autem Concilium anno 1067 congregatum esse, jam superius demonstravimus.

XXXVII. *Alexandri Papæ auctoritate Treuga Dei confirmatur.*

Licèt bella inter privatos legibus probata non essent, sed potius, si provocatio præcessisset, pro jure constituto haberentur, ita ut in adversarium cæde, prædis & incendiis sæculo undecimo grassari liceret, Episcopi Gallicani multis comminationibus, iis malis mederi conati sunt; sed cùm comminationes non satis proficerent, delatæ sunt passim Sanctorum Reliquiæ: & cùm malum non cessaret, anno millesimo trigesimo quarto varia Concilia celebrata sunt, ut unicuique injurias sibi illatas ulciscendi, prædasque agendi facultas tolleretur. Sed cùm iis non obstantibus eadem mala perdurarent, adinventa est pax, *Treuga Dei*, seu *Treuga Domini* appellata, quæ confœderatio cum Episcopis, & Magnatibus inita, ut certis hebdomadæ diebus, scilicet diebus Jovis, Veneris, Sabbati, &

Domi-

Dominicæ, quos sub finem vitæ præcipuis salutis nostræ mysteriis Dominus consecravit, ab armis, & cædibus, aliisque hostilibus factis abstineretur. Quam Treugam primitus in Aquiraniæ partibus anno millesimo quadragesimo primo institutam, docent nos Glaber lib. 4 cap. 5, & Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, a Labbeo Tomo I Bibliothecæ publicato. Hanc Treugam ab Episcopis, & Proceribus decretam, ac à variis Conciliis confirmatam ostendit Perrus de Marca lib. 4 de Concordia cap. 14, quorum primum exhibet Claromontanum sub Urbano II; ideoque existimare videtur, hunc fuisse primum ex Romanis Pontificibus, qui Treugam Domini approbarit, & confirmarit. Sed Baluzius in Appendice Marcæ Hispanicæ pag. 1139 refert constitutiones *pacis & treugæ* editas in vico Ausonensi, ex quibus constat Treugam Dei anno millesimo sexagesimo octavo ab Hugone Cardinali, auctoritate Alexandri Papæ II fuisse confirmatam; in fine enim earum Constitutionum habetur: *Item Hugo Candidus Cardinalis Romanus in Concilio Gerundensi cum Episcopis, & Abbatibus, sive Principibus, ac totius terræ magnatibus, & auctoritate Romani Papæ, cujus legatione fungebatur, confirmavit, & laudavit pacem & treugam, sicut erat apprehensa in Episcopatu Gerundensi. Et addidit in eadem treuga consensu omnium, atque jussit auctoritate Domini Papæ, ut pari modo teneretur à Dominica Octavarum Paschæ, usque ad octo dies post Pentecosten, sicut Quadragesimali tempore. Et transgressores pacis & treugæ Domini excommunicationis anathemati subjecit, quoad usque resipiscant, & ad satisfactiones in Canonica veniant.* Et hæc est prima, ni valde fallor, Treugæ Dei confirmatio, Apostolicâ auctoritate facta. De ea Treuga legendus Marca loco laudato. Treugam etiam Dei ab Urbano II ante Concilium Claromontanum, anno 1089 in Concilio Melfitano confirmatam suo loco dicetur.

XXXVIII. *Alexander PP. Petrum Damiani Legatum in Germaniam mittit.*

Henricum Germaniæ Regem hujus nominis IV, anno millesimo sexagesimo sexto, cum Bertha filia Ottonis Marchionis Italorum, Regio apparatu nuptias celebrasse, scribit ad eundem annum Lambertus Schafnaburgensis. Sed postea eundem Regem, quem uxoris tædium ceperat, ad divortium jam meditatum explendum inescare cœpisse Sigefridum Moguntinum Archiepiscopum pollicitatione opis ad exprimendas Thuringorum decimas, asserit idem Auctor ad annum 1069. *Episcopus*, inquit, *tam pretiosa pollicitatione redemptus, quantum poterat, salva verecundia, haud ægrè causam Regis tuebatur.* Sed cùm Alexander Papa ad hoc divortium impediendum, Perrum Damiani Legatum ad Henricum misisset, die, qui scindendo Regis conjugio dictus erat, dum Rex Moguntiam properaret, *comperit Legatum Sedis Apostolicæ, suum Moguntiæ adventum præstolari; qui dissidium fieri prohibeat, & Episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quòd tam nefariæ separationis se auctorem promisisset.* Omnes qui aderant Principes *ajebant æqua censere Romanum Pontificem, & per Deum rogabant, ut crimen inferret gloriæ suæ.* Tandem Henricus *annuit quidem, ut in regni consortium Regina revocaretur*; sed ejus congressum, consortiumque vitavit, ut refert idem Lambertus. Sigefridus Moguntinus Episcopus rem prorsus aliter narrat in Epistola ad Alexandrum Papam, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 1400, atque, se minatum esse Henrico Regi excommunicationem, rogatque ut aliquos de suo latere mittat, qui Concilio Moguntino à Coepiscopis suis indicto, præsint. Quare vel Lambertus erravit, vel Sigefridus, postquam comperit Alexandrum Papam, B. Petrum Damiani Moguntiam mittere, literas illas scripsit, ut Pontifici fucum faceret. Sed quidquid sit, non reperimus Henricum post Legationem Petri Damiani amplius cogitasse de repudianda Bertha uxore, cum qua anno 1084 à Guiberto Antipapa Imperator coronatus est, teste Abbate Urspergensi.

XXXIX. *Moguntinum, & Bambergensem Archiepiscopos Romam vocat.*

Anno millesimo septuagesimo Moguntinum, Bambergensem, & Coloniensem Archiepiscopos simoniæ accusatos, Romam ad dicendam causam vocavit Alexander Papa, quos graviter objurgatos, & jurejurando de vitanda simonia obstrictos remisit, si eidem Lamberto Schafnaburgensi fides; ejus enim narrationi, quod spectat ad sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum, repugnat Auctor Vitæ ejusdem Sancti lib. 1 cap. 33 & seqq. apud Surium die 4 Decembris, qui testatur sanctum Annonem anno millesimo septuagesimo Romam perrexisse, non ab Alexandro Papa vocatum, sed ob multas Ecclesiæ suæ causas, & inter eas illam fuisse præcipuam, ut Sanctorum Reliquias inde acciperet, & collocaret eas in monasteriis a se tunc constructis. Corrigendus & Lambertus Schafnaburgensis in eo quod scribit, Alexandrum Papam pecunia corruptum Archiepiscopos illos ad suas Ecclesias dimisisse; Moguntinus enim Archiepiscopus apud eundem Lambertum ad annum 1071 testatus est Henrico Regi, se anno antecedenti asperè admodum ab Alexandro redargutum, vixque sine privatione Archiepiscopatus elapsum.

XL. *Legatos in Angliam mittit.*

Willelmus Angliæ Rex ab Alexandro Papa petiit, ut Legatos à latere suo in Angliam mitteret, qui præessent Synodo ibidem celebrandæ, in qua Stigandum

Dorobernniæ, seu Cantuariæ Archiepiscopum è sede dejecerunt. Alexander itaque anno millesimo septuagesimo misit Hermenfredum Sedunensem Episcopum, & Presbyteros Joannem, & Petrum Cardinales, Sedis Apostolicæ legatos, qui, ut refert Rogerius Hovedenus in Annalibus, Synodum Vintoniæ celebrarunt, in qua Srigandus depositus est; quod Ordericus Vitalis lib. 4 unum Concilium cum alio confundens, factum scribit in Concilio Windsoriensi eodem anno celebrato: *Guillelmus Rex*, inquit, *dominicam Resurrectionem in urbe Guenta celebravit, ubi Cardinales Romanæ Ecclesiæ coronam ei solemniter imposuerunt. Nam ex petitione ipsius Alexander Papa tres idoneos ei, ut charissimo filio legaverat Vicarios Ermenfredum Pontificem Sedunorum, & duos Canonicos Cardinales. Quos apud se annuo fermè spatio retinuit, audiens & honorans eos tanquam Angelos Dei. In diversis locis, in plurimis negotiis sic egére sicut indigas canonicæ examinationis, & ordinationis regiones illas dimovére. Maxima verò ac utillima Synodus Windresoris* (vulgò Windsor) *celebrata est anno 1070 ab Incarnatione Domini. Rex, & Cardinales eidem Concilio præsederunt, & illic Stigandum* (Archiepiscopum Cantuariensem) *pridem reprobatum anathemate deposuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per ostium in Archipræsulatum introierat. Nam à duobus Episcopis Norfulcano & Guenrano nefanda gradatione ambitionis, & supplantationis ascenderat. Suffraganei quoque aliquot dejecti sunt, indigni Pontificatu propter criminosam vitam, & curæ pastoralis inscitiam.* Alias depositionis Stigandi causas refert Rogerius Hovedenus laudatus, qui subdit, finita Synodo, Cardinales Legatos ab Anglia discessisse Romam reversuros, relinquentes illic Hermenfredum Sedunensem Episcopum, qui, ut scribit Odericus ibidem, Lanfrancum Cadomensium Abbatem Cantuariensis Ecclesiæ Præsulem consecravit, & inthronizavit IV Kalendas Septembris in die dominica eodem anno 1070, quem eundem diem consecrationis Lanfranci notavit novus Chronographus Saxo.

XLI. *Quartam Romæ Synodum habuit.* Eodem pariter annò millesimo septuagesimo Concilium quartum Romæ celebravit Alexander Pontifex, cujus nulla mentio in Conciliorum Collectione, quod refertur ab Annotatore Baronii ex Cosma Decano Pragensi; hic enim, qui hoc ipso tempore vivebat, in Chronico Bohemorum ait: *Anno Dominicæ Incarnat.* 1070 *Dux* (Bohemiæ) *Wratislaus in moribus Deo carus & hominibus, necnon in rebus bellicis miles præclarus inspiratione divina commonitus monasterium in metropoli Bohemiæ urbe* Wissegrad *vocata, quæ omnium terræ illius civitatum quasi mater & domina est, Deo juvante construendum pia mente proposuit. Ad cujus propositi efficientiam non mediocri animo consilia pertractans, dignum duxit, quatenus monasterium, quod gratia Dei cooperante conficiendum devotè proposuerat, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifici regendum, omnique ab adversitate diligenter protegendum, simul cum Canonicis ejusdem Ecclesiæ commendaret. Igitur Petrus Ecclesiæ Sancti Georgii Præpositus Romam missus devota nuntia sui Ducis domino Apostolico fideliter insinuavit. Quo audito venerabilis Papa Alexander II Deo gratias pro tam felici præfati Principis desiderio retulit; moxque Synodum convocavit, in qua LXXII Episcopi fuerunt. Quibus postquam omnia prædicti Ducis verba recitavit, cuncti unanimi corde & voce glorificantes Deum, qui Sanctam suam Ecclesiam in toto orbe dilatare non cessat, responderunt, Amen.* Refert postea Cosmas Pragensis Rescriptum Alexandri II datum *VII Idus Maji*, quod idem Baronii Annotator, vel addititium, vel interpolatum existimat, quod examinare non licet, quia ad manum non est. Illius Ecclesiæ Collegiatæ propè Pragam, ad arcem Vissegrandensem fundatæ, in plerisque Historicis & Chronologis Bohemiæ mentio est, sed in Historiis Æneæ Sylvii & Dubravii, eam Alexandro III sedente fundatam perperam legitur; nam præterquam quòd Cosmas Pragensis ad illud tempus non pervenit, Joannes Episcopus Tusculanus, qui ejus fundamenta jecit, sub Alexandro II vixit. Uratislaus Dux ejus Ecclesiæ privilegia auxit, & Præpositum ejus, *Principem & Cancellarium* regni Bohemiæ in perpetuum esse jussit.

XLII. *Moguntiæ Synodum congregari jubet.* Post obitum Rumoldi Constantiensis Episcopi, Carolus Magdeburgensis Canonicus ab Henrico Germaniæ Rege Episcopatum Constantiensem obtinuit; sed Alexander Papa prohibuit Sigefrido Moguntino Archiepiscopo ne eum consecraret, ut constat ex Epistola ejusdem Sigefridi ad eundem Pontificem data, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 1205, in qua ait: *Mihi Romæ posito, viva voce, & postea Apostolica legatione interdixistis, ne eum, qui designatus est in Constantiensem Episcopum, ullo modo consecrarem: quia audistis elogio simoniacæ hæresis eum notabilem. In quo, quia Vobis obedivi, multa, ut præmissum est, à Domino meo* (Henrico scilicet Rege) *sustinui; timeoque me adhuc graviora passurum, & Ecclesiæ meæ magnum fore detrimentum, nisi benignus ille Petrus clave sua me defendat, & vestræ auctoritatis potestas adversùs Regiam potestatem zelo justitiæ me protegendo se accingat.* Alexandri Papæ responsum ad Sigefridum ad nos non pervenit; sed cùm anno millesimo septuagesimo primo, men-

SÆC. XI. ALEXANDER II.

mense Augusto, Moguntiæ habita sit Synodus, quæ de Carolo Episcopo Constantiensi judicium tulit, in eaque Sigefridus *Apostolicæ Sedis Legatum* se appellet, manifestum est eam Synodum, jubente Alexandro, congregatam fuisse. Ex Actis ejusdem Synodi primùm à Theognosto, deinde a Cossartio Tomo IX Concil. editis, & ex Lamberto Schafnaburgensi constat, in ea Caroli, simoniæ, aliorumque criminum accusati, causam discussam esse, ipsiusque confessione & cessione finitam. Marianus Scotus in Chronico addit, Carolum depositum *deinde post annum non vixisse*.

XLIII. *Archiepiscopis Cantuar. & Eborac. Pallium tribuit.*

Lanfrancus, quem Cantuariensem Archiepiscopum consecratum mox diximus, & Thomas Eboracensis itidem Archiepiscopus eodem anno millesimo septuagesimo primo Romam ad Alexandrum Papam perrexerunt, ab eo, ex more, pallium suscepturi. Ubi cùm ambo ab eodem Pontifice benigne suscepti essent, Lanfranco post exhibitum pallium, aliud super addidit Pontifex in signum amoris, illud ipsum scilicet, quo idem Pontifex uti consuevisset in celebratione Missarum. Dum Romæ essent Lanfrancus Cantuariensis, & Thomas Eboracensis, controversia inter eos moveri cœpta de primatu inter utramque Ecclesiam, Thoma Eboracensi dicente, Cantuariensem Ecclesiam, atque Eboracensem parem ad invicem honorem habere, nec alteram alteri secundùm Beati Gregorii Constitutionem, debere ullatenus subjacere, & insuper Episcopos, Dorcensem, sive Lincolniensem, Wigorniensem, & Lecefeldensem suæ sedi, suisque antecessoribus ab antiquis temporibus extitisse subjectos. De qua re, & de tribus Episcopis, multis hinc inde verbis prolatis, decrevit Alexander Papa oportere causam hanc in Anglicana terra audiri, & illic totius regni Episcoporum, & Abbatum testimonio, & judicio definiri. Hæc constant ex Malmesburiensi lib. 1 de Gest. Reg. Angl. ubi pag. 212 recitat etiam partem Epistolæ Joannis XII Papæ ad Sanctum Dunstanum Cantuariensem Archiepiscopum, ex qua constat Cantuarienses Archiepiscopos jam olim primatum super omnes Angliæ Antistites habuisse: *Primatum tuum*, inquit Joannes XII, *in quo tibi ex more antecessorum tuorum, vices Apostolicę Sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, sicut Beatum Augustinum, ejusque successores prefatę Ecclesiæ Pontifices habuisse dignoscitur*.

XLIV. *Ejus auctoritate finitur controversia de Primatu inter hos duos Archiepiscopos.*

Ad hanc controversiam dirimendam anno sequenti millesimo septuagesimo secundo ex mandato Alexandri Papæ *Hubertus Sanctę Romanę Ecclesię Lector*, vel, ut legitur apud Lanfrancum, *Subdiaconus*, Alexandri II Legatus Synodum Generalem in Anglia celebravit, in qua coram Episcopis, & Abbatibus, & Rege causâ disceptatâ, Ecclesiæ Cantuariensis Primatum supra ceteras Angliæ Ecclesias, ipsamque Eboracensem, ex Historia Ecclesiastica Venerabilis Bedæ, ex variis Angliæ Conciliis, ex ordinationibus Episcoporum, & professionibus obedientiæ ab iis factis Cantuariensi Archiepiscopo, & ex Romanorum Pontificum Rescriptis Lanfrancus vindicavit; ut liquet ex Relatione Gestorum Synodalium, quam ad Alexandrum Papam misit idem Lanfrancus, quæ extat Tomo IX Concil. pag. 1211, & ex Willelmo Malmesburiensi loco laudato. Primatum itaque adjudicavit Synodus Cantuariensi Archiepiscopo super Eboracensem, cui constitutioni consensêre Vuillelmus Rex, & uterque Archiepiscopus. *Ventilata est hæc causa*, inquit Malmesburiensis, *prius apud Ventanam civitatem in Paschali solemnitate, in capella Regia, quę sita est in castello: postea in villa Regia, quę vocatur Vuindlesor, ubi & finem accepit in festivitate Pentecostes*. Sed hic non omittendum, quod legitur apud Baronium, & in Collectione Conciliorum de Sancto Wlstano Wigorniensi Episcopo, è Sede à Lanfranco dejecto in Synodo, non referri ad hanc Synodum, sed ad aliam anno 1070 habitam coram Apostolicæ Sedis Legatis, ut probat Annotator Baronii ad annum 1072 n. 3, & seq.

XLV. *Prohibet ne Monachi in Ecclesiis Cathedralibus Angliæ turbentur.*

Baronius ad annum 1071 narrat ex Malmesburiensi, Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum egisse apud Alexandrum Papam, ut scriptis inhiberet, ne Monachi ab Episcopalibus Sedibus Angliæ expellerentur. Hoc enim tempore, ut ait Eadmerus lib. 1 Novorum, *omnes circiter, qui ex Clericali ordine, per Regem Vuillelmum in Anglia constituti Pontifices erant, Monachos, qui in nonnullis Episcopatibus Anglię ab antiquo vitam agebant, inde eliminare moliti sunt, & Regem ipsum in hoc sibi consentaneum effecerunt*. Alexander Papa, postquam hæc, narrante Lanfranco, accepit, Epistolam nunc ordine 49, ad eum scripsit, qua prædecessorum suorum decreta confirmat, ut Monachis Ecclesias Cathedrales obtinere liceat. Ait in ea Pontifex Gregorium Magnum præcepisse Augustino generis Anglicæ Apostolo, ut ejusdem ordinis viros, cujus ipse erat, poneret in Sede Metropolitana Canruariæ; & Bonifacium, qui quartus ab eodem Gregorio Ecclesiæ Romanæ præfuit, hæc Athelberto Regi Anglorum, & Laurentio Cantuariæ Archiepiscopo scripsisse: *Gloriose fili, quod ab Apostolica Sede per Coepiscopum nostrum Mellitum postulasti, libenti animo concedimus; idest, ut vestra benignitas in monasterio Dorobernensi civitate constituto, quod Sanctus doctor noster Augustinus B.* me-

SÆC. XI. ALEXANDER II.

memoriæ Gregoris discipulus Sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia Monachorum regulariter viventium habitationem statuat; Apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis prædicatores Monachi, Monachorum greges sibi associent, & eorum vitam sanctitatum moribus exornent. Quare Alexander Papa eos anathemate constringit, qui huic decreto obviare contenderint.

XLVI. *Petrum Damiani Legatum Ravennam mittit.*

Anno millesimo septuagesimo secundo idem Pontifex Beatum Petrum Damiani Apostolicæ Sedis Legatione ornatum Ravennam misit, ut Ravennatenses ab excommunicatione absolveret, quam incurrerant ob communionem cum Archiepiscopo ejusdem urbis excommunicato, & in anathemate defuncto, ut testatur Sanctus Joannes Monachus Laudensis ejus discipulus in ejusdem Petri Damiani Vita, ubi addit: Petrum *istis, alusque negotiis patratis*, idest, compositis Ecclesiæ Ravennatensis dissidiis, *cùm prima mansione Faventiam devenisset, febre* correptum decubuisse, ac *die anniversaria cathedræ Sancti Petri spiritum Deo* reddidisse, & quidem anno millesimo septuagesimo secundo, ut ex Bertoldo Constantiensi in Chronico constat.

XLVII. *Legatum in Gallias dirigit Petri Damiani successorem*

Petro Damiani successit in Episcopatum Ostiensem Gerardus Cardinalis, quem idem Alexander Pontifex Sedis Apostolicæ Legatum in Gallias direxit. Giraldus anno millesimo septuagesimo tertio Concilium Cabilone celebravit, in quo Lancelinum urbis Diensis Episcopum simoniacum deposuit, & in ejus locum Hugonem Lugdunensem Camerarium, communi omnium consensu, die decima nona mensis Octobris, sedente jam Gregorio septimo, substituit, ut narrat Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi. Hunc porrò Gerardum fuisse Monachum Scripturarum scientiâ insignem, & moribus suo prædecessori non imparem testatur Continuator Hermanni Contracti.

XLVIII. *Henricum Germaniæ Regem ad causam dicendam Romam vocat.*

Cùm Saxones in Henricum Germaniæ Regem rebellassent, Otto, cui idem Henricus Rex Bajoariæ Ducatum abstulerat, collocutus cum Principibus Saxoniæ, direxit nuntios Romam ad Alexandrum Papam, qui ei significarent spiritualia Ecclesiæ officia, per iniqua contrariaque fidei Catholicæ commercia, more Simonis ab Henrico Rege fieri venalia in regno Teutonico. *Hæc & alia quamplurima*, inquit Marianus Scotus in Chronico ad annum 1075, gesta pluribus annis recensens, *quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis, Rege Henrico auctore & patrono, dicta & gesta sunt, tam literis, quàm viva voce gemendo ac dolendo conquesti sunt* Saxones per illos Legatos. Quibus Alexander Pontifex auditis, literas misit ad Henricum Regem, ut causam dicturus Romam se transferret, responsurus accusationibus à Saxonibus ad Apostolicam Sedem perlatis. Eas literas detulerunt Sanctus Anno Coloniensis Archiepiscopus, & Hermannus Bambergensis, qui Romam missi fuerant, pecuniam, quæ Regi debebatur, congregandi gratiâ; quique *Legatione peracta reversi literas Alexandri Apostolici detulerunt, Regem vocantes Romam ad satisfaciendum pro simoniaca hæresi, aliisque nonnullis emendatione dignis, quæ de ipso Romæ fuerant audita*, ut ait Urspergensis Abbas ad annum 1073, quæ totidem fermè verbis habet Otto Frisingensis lib. 6, cap. 34. Sed inter hæc Alexander Papa obiit die 21 Aprilis ejusdem anni 1073, ut mox dicetur.

SÆC. XI. ALEXANDER II.

XLIX. *Pragensem Episcopum deponit, ac restituit.*

Longinus in Annalibus suis Polonicis ad eundem annum 1073 scribit, Joramirum Pragensem Episcopum graviter ferentem Episcopatum suum ab Uratislao Bohemiæ Duce, Olmucensis Episcopatùs primario fundatore, dismembratum fuisse, ad Joannem Episcopum Olmucensem clandestinè accessisse, eumque plurimis contumeliis & verberibus per se ipsum & familiares vulnerasse. Qua de re plurimùm contristatus Uratislaus Dux ad Alexandrum Pontificem querelam detulit, qui sceleris magnitudine motus, Rudolphum Cardinalem Legatum misit; cui cùm Joramirus coram eo citatus, obedire contumaciter recusaret, Rudolphus privavit eum Pontificio, & diœcesim Pragensem Ecclesiastico subjecit interdicto. Ei tamen postea officium Pontificale restituit, & interdictum à Diœcesi Pragensi sustulit, sed terminum ad comparendum coram Alexandro Papa utrique Episcopo assignavit. Pontifex depositionem Joramiri ratam esse decrevit; sed postea ad preces Comitissæ Mathildis, omne facinus in se, & in Joannem Episcopum Olmucensem admissum condonavit, & Joramirum pristinæ dignitati restituit; ita tamen quòd Olmucensis Ecclesiæ fundatio de cetero firma & perpetua perseveraret. Sed hæc pluribus annis gesta.

L. *Gothofredum invasorem Ecclesiæ Mediolan. in Synodo Roman. V damnat.*

Guidone Mediolanensi Archiepiscopo, anno circiter millesimo septuagesimo è vivis exempto, Gothofredum ejusdem Ecclesiæ Clericum, qui illam dignitatem ab Henrico Germaniæ Rege antea obtinuerat, Herlembaldus, & Clerici Romanæ Ecclesiæ addicti recipere noluère, & Athonem ejusdem Ecclesiæ itidem Clericum elegerunt, ex quo magnæ contentiones Mediolani exortæ sunt; quæ cùm Romæ innotuissent, Athonis electio confirmata est ab Alexandro Papa in Synodo Romana, quæ quinta fuit ex iis, quas Sanctus Pontifex celebravit, & Gothofredi invasio damnata. Hanc Synodum eruit Annotator Baronii

ronii

ronii ex Arnulpho Mediolanensi Historico apud Puricellum lib. 4 de Vita Sancti Herlembaldi cap. 34, ubi de seditione adversùs Athonem, anno 1072, Archiepiscopum electum excitata, verba faciens, inquit: *Unde factum est, ut collecto Romæ cœtu Pontificum, instante ipso* [Hildebrando scilicet, tunc tantùm Archidiacono] *Athonem justè prædicaret electum prostrato anathemate Gothofredo. Quæ omnia Ilteprandus suis literis sæpè jam dicto retulit Herlembaldo.* Præterea Gregorius VII in Epistola 15 libri I *Kalendis Julii, Indictione undecima*, anno 1073 data ad omnes Christi fideles in Lombardia, Gothofredi invasione narrata, ait: *Quod audiens S. Romana Ecclesia, mater vestra, & totius Christianitatis, sicut scitis Magistra, congregato è diversis partibus Concilio multorum Sacerdotum, & diversorum ordinum consensu, fulta B. Petri Apostolorum Principis auctoritate, Gothofredum fidei Catholicæ, & legis Christianæ inimicum excommunicavit.* Ubi Gregorius loquitur de Synodo ab Alexandro II, non verò à se congregata: cùm enim Gregorius die 29 Junii ejusdem anni consecratus sit Pontifex Romanus, ante diem primum Julii, ut ex Epistolæ data, *è diversis partibus* Concilium *multorum Sacerdotum* congregare non potuit. Ex quibus sequitur Alexandrum II ante mortem quintum Concilium Romæ celebrasse, in quo Gothofredum Ecclesiæ Mediolanensis invasorem damnavit, & excommunicavit.

LI. *Mitræ usum Bohemiæ Duci concedit.*

Alexandrum Papam Uratislao Bohemiæ Duci de Apostolica Sede benemerito, usum mitræ, laicis hactenus inconcessum, largitum esse, habemus ex Epistola 38 libri primi Gregorii VII ad ipsum Uratislaum data, in qua ait: *Longa jam temporis intervalla transacta sunt, ex quo & Nobilitas tua beato Petro Apostolorum Principi non modicæ devotionis animum spopondit, & studium, & tibi in Apostolica Sede inter ceteros Principes larga benignitas, præ multis etiam singularis, & egregia fuit astricta charitas. Cujus rei fidem, & indicium ex benevolentia Domini, & antecessoris nostri Alexandri Papæ satis percepisse potes, qui petitionibus tuis non umquam sine sua, & filiorum suorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sollicitudine & labore condescendit, & ad signum intimæ dilectionis, quod laicæ personæ tribui non consuevit, mitram, quam postulasti, direxit.* Ita Gregorius, qui & confirmat quod præstiterat Alexander. Hoc exemplum secutus est Lucius II, de quo Otto Frisingensis lib. 1 de Gest. Frider. cap. 27, & seqq. *Concordiam inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo virgam, & annulum, dalmaticam, & mitram, atque sandalia.* Mitram etiam Regi Aragoniæ concessit Innocentius III, ut videre est in gestis ejusdem Pontificis pag. 135. *Regalia insignia universa, mantum videlicet, & colobium, sceptrum, & panum, coronam & mitram ad opus tuum non minus pretiosa, quàm speciosa fecimus præparari, & ea liberaliter tibi donavimus, in signum gratiæ specialis.* Legi potest ea de re Rainaldus anno 1204, num. 71.

LII. *Eumdem usum Abbati monasterii S. Augustini largitur.*

Ex Abbatibus, quibus mitræ usus concessus sit, nullum invenisse se dicit Mabillonius in Præfatione partis I Sæculi VI Benedictini pag. 17 ante Egelsinum monasterii Sancti Augustini propè Cantuariam Abbatem, cui Alexander II id privilegii impertivit, ob ipsius scilicet Romanorum alumni, & Anglorum Apostoli dignitatem. Hic usus postea frequentari cœpit sub Urbano II, qui ex Chronici Cassinensis lib. 4, cap. 17, Oderisio Cassinensi, & ex Bibliotheca Cluniacensi pag. 515, & 517, Hugoni Cluniacensi, Abbatibus idem privilegium largitus est. Postea Abbati Cavensi idem Urbanus in Concilio Beneventano usum etiam mitræ concessit; at ille uti noluit ad reprimendam aliorum Abbatum superbiam.

LIII. *Prohibet Sacerdotem plures in die celebrare.*

In vita Leonis Papæ III locuti sumus de usu, qui invaluerat, ut Sacerdotes plures missas eodem die celebrarent, quem usum ab Alexandro II abrogatum fuisse diximus. Ejus decretum refert Gratianus de consecratione dist. I. *Sufficit Sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modicu res est unam Missam facere, & valde felix est, qui unam Missam dignè celebrare potest.* Addit nihilominus Alexander: *Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit*; quibus verbis morem celebrandi unam Missam de die, alteram pro defunctis, refert quidem, sed non abrogat. Certum nihilominus est hunc morem jam pridem desuevisse. Innocentius enim III C. *Consuluisti. De celebratione missarum* inquit: *Respondemus, quòd excepto die nativitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodò celebrare.* Honorius III ibidem C. *Te referente*, addit, quod dixerat Alexander II, scilicet valdè felicem esse qui celebrat dignè unam. Plura hac de re Cardinalis Bona lib. 1 Rerum Liturgic. cap. 18, & Edmundus Martene lib. 1 de Antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 3 art. 3 nu. 4, & 18.

LIV. *Ejus Legatus prohibet Missam Sclavonica lingua celebrari.*

Licet Hadrianus II & Joannes VIII Missam, & officia Divina Sclavonicâ linguâ celebrandi licentiam concessissent, ut suis locis ostendimus, Alexandri tamen Papæ II Legatus, si fides sit penès Thomam Archidiaconum Spalatensem in Historia Episcoporum Salonitanorum, edita à Joanne Lucio cap. 16 apud Cardinalem Bonam

SÆC. XI. ALEXANDER II.

Bonam lib. 1 Rer. Liturgic. cap. 9, num. 4, Synodum coegit omnium Prælatorum Dalmatiæ, & Croatiæ, in qua statutum est, ne quis de cetero in lingua Sclavonica præsumeret divina mysteria celebrare, nisi tantùm in Latina, & Græca. Idem inhibuisse Gregorium VII Alexandri II successorem, ad Uratislaum Bohemiæ Ducem scribentem suo loco videbimus. In illis tamen provinciis dudum receptam consuetudinem prævaluisse asserit ibidem Cardinalis Bona.

LV. *Alexandri PP. mors.*

Alexandrum Papam anno millesimo septuagesimo tertio, & quidem die vigesima prima mensis Aprilis, ad cœlestem patriam transiisse, scribit ad eum annum Marianus Scotus in Chronico: *Alexander Papa*, inquit, *obiit Dominico die, undecimo Kalend. Maji*, quod idem habet Domnizo in Vita Mathildis Comitissæ; & in fine Chronici Anonymi monasterii Cassinensis ex Necrologio MS. ejusdem monasterii, obitus Alexandri II legitur ad diem *XI Kal. Maji*, indeque patet Auctores, qui ejus mortem conjungunt cum die X Kal. Maji, intelligendos esse de die ejus sepulturæ. Pontifex dictus fuerat die prima Octobris anni 1061, ideoque sedit annos undecim, menses sex, & dies 21, qui habentur in ultimo ex catalogis Baronianæ Criticæ præfixis, de annis enim & mensibus inter omnes convenit, sicuti & mortem hujus Sancti Pontificis omnibus gravissimam extitisse.

LVI. *Ejus doctrina & sanctitas.*

Desiderius Cardinalis, & Abbas Cassinensis, dictus postea in Pontificatu Victor III lib. 3 Dialog. testatur, Alexandrum eloquentissimum, & eruditissimum fuisse, & Bertoldus in Chronico Constantiensi ad annum 1061 de eo scribit: *Qui satis strenuè simoniacam hæresim destruxit, & ministris Altaris cum conjugibus coire juxta Canonum statuta cum excommunicatione interdixit, ipsosque laicos clericorum incontinentium officia audire per bannum prohibuit, sicque Clericorum incontinentium satis prudenter refrænavit*. Ipsum hoc elogio ornat Guillelmus Pictaviensis in Gestis Guillelmi I Ducis Normannorum & Regis Anglorum: *Tempore eodem sedebat in cathedra S. Petri Romæ Papa Alexander, dignissimus cui obediret, quemque consuleret Ecclesia universa. Responsa etenim dabat justa salutariaque. Is præsul Lucensis cùm altiorem gradum nullatenus appeteret, violento plurimorum consensu, quorum apud Romanos tunc præcellebat auctoritas, ingenti Concilio assentiente in eo locatus est Primatu, quo Præsulum orbis terræ caput existeret, atque Magister. Allectionem hanc Sanctitate meruerat atque doctrina. Per eadem post ad ortum Solis & occasum effulgebat ...... ubicumque per mundum potuit iniquum corrigens, nulli concedens.*

SÆC. XI. ALEXANDER II.

LVII. *Ejus in Monachos & viros literatos studium.*

Præter ea, quæ de Monachis in Anglia non turbandis ab eo statuta jam diximus, ejus in Monachos studium testantur immunitatis privilegia, pluribus monasteriis in Germania & Galliis existentibus concessa, vel confirmata, & contra Episcopos vindicata, ut constat ex ejus Epistolis 9, 19, 20, & 43, & ex Concilio Cabilonensi ejus jussu a Petro Damiani celebrato. Testatur & privilegium amplissimum Odrico Abbati Vindocinensi, ejusque successoribus concessum Epistolá 40, qua Romana beatæ Priscæ Ecclesia, ejusdemque Ecclesiæ Cardinalatus dignitas hujus cœnobii Abbatibus conceditur. Eum etiam viros literatos maximi fecisse, & coluisse, testis est Willelmus Malmesburiensis lib. 1 de gest. Pontif. Angl. *Erat*, inquit, *Lanfrancus tunc temporis in doctrina, & mundi sapientia famosissimus, & quem venerabiliter susciperet Alexander Apostolicus. Honoris maximum fuit indicium, cùm Romam venienti, sequestrato illo Romani supercilii fastu, dignanter assurgeret, professus, hanc venerationem non se illius Archiepiscopatui, sed magisterio literarum deferre. Quapropter se fecisse quod erat honoris: illum debere facere quod esset justitiæ, ut, pro more omnium Archiepiscoporum, Sancti Petri vestigiis advolveretur.*

LVIII. *Ejus miracula.*

Miracula ab hoc sancto Pontifice ante mortem edita describit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 35 Chronici Cassinensis: *Memoratus Papa Alexander*, inquit, *Urbe egrediens venit ad memoratum monasterium Cassinense, qui à Desiderio honorificè susceptus, dum Abbatis habitationem, quæ juxta Sancti Nicolai Ecclesiam constructa est, ingressus fuisset; Dæmoniacus quidam, qui illò tunc venerat, ei factus est obvius. Quem sanctus Pontifex ut vidit, orationem fundens ad Dominum, dixit ad dæmonem*: Præcipio tibi immunde spiritus, ut exeas ab hoc homine, & vadas in illum locum, ubi nec avis volat, nec vox hominum resonat, sisque ibi usque ad diem judicii. *Mirabilis Deus in sanctis suis, qui & innocentes, & de sua misericordia præsumentes velociter exaudire dignatur. Dæmon ad Pontificis imperium exiit, cunctique, qui aderant, cœperunt benedicere Deum. Neque hoc tacendum videtur, quod omnipotens Deus per eundem famulum suum operari dignatus est. Nam cum pertransisset Aquinum, claudam quandam in itinere jacentem invenit, cujus infirmitati compatiens Pontifex, aquam eandem, qua post Missarum solemnia manus suas abluerat, ei ad bibendum dedit, quam illa ubi sorbuit, sanitati reddita, Deo gratias maximas reddere cœpit.* Hæc Leo Ostiensis, qui mox loquitur de morte ejus.

LIX. *Ejus sepulturæ locus & Vitæ Scriptores.*

Alexandrum Papam in Palatio Lateranensi mortuum, & in eadem Basilica sepul-

SÆC. XI. ALEXANDER II.

sepultum esse ait Ciaconius, addens eum olim fuisse Canonicum Ecclesiæ Lateranensis, in qua eundem ordinem collapsum restituerat; quod confirmat Joannes Diaconus Junior in libello de Ecclesia Lateranensi, in quo scribit, Alexandrum renovasse *communem Canonicorum Regularium vitam in ipsa*, nempè Ecclesia. Joannes Stella, & Platina ante Ciaconium nos docuerant Alexandrum in Ecclesia Lateranensi sepultum, qui id sine dubio desumpserant ex Martino Polono, apud quem legitur: *Pacificatis omnibus, ad Urbem est reversus, & ibidem defunctus, in Lateranensi Ecclesia est tumulatus*. Idem etiam habent Acta Vaticana à Cardinali Aragonio collecta apud Baronium anno 1073 num. 18. *Defuncto Alexandro Papa, & in Lateranensi Ecclesia honorificè tumulato*, &c. Perperam itaque Papebrochius, sine teste scribit, Alexandrum II in Ecclesia S. Petri sepultum, reprehendens Stellam & Platinam, ipsumque Rasponum eos secutum, qui id, inquit, *nullo epitaphio, vel monumento* confirmat. Nullum enim monumentum vel epitaphium adducit Papebrochius, quo probari possit, eum sepultum in Ecclesia S. Petri, imò nullum Scriptorem; cùm è contra opinioni Stellæ, & Platinæ suffragentur tum Martinus Polonus, tum laudata Acta ab Aragonio Cardinali collecta, tum Gregorius VII in Epistola 3 lib. 1, cujus verba num. 1 ejus Pontificatûs recitabimus. Plures scripsit Epistolas Alexander, quarum 45 extant Tomo 9 Conciliorum Labbei. Ejus Vitæ Scriptores Bernardus Guidonis Episcopus Lodovensis, Nicolaus Aragonius Cardinalis, & alii. Cæterùm cùm in antiquo Catalogo MS. apud Papebrochium laudetur Alexander, quòd à *primævo juventutis suæ castus, humilis, largus, benignus, mansuetus* fuerit, & à Wernero Rolewink in Fasciculo Temporum dicatur *vir sanctus*, mirari omninò subit, ejus nomen Martyrologio Romano inscriptum non fuisse, attentis præsertim miraculis ab eo patratis, de quibus Leo Ostiensis laudatus.

S. GREGORIUS VII *Pontif. CLVII.*

Anno Domini MLXXIII.

I. *Gregorius VII eligitur PP.*

Hildebrandum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum, electum esse Romanum Pontificem, dum in Alexandri II *exequiis occupatus* esset, testantur Acta Vaticana de rebus gestis Gregorii septimi apud Baronium anno 1073 num. 18. Ipsemet Hildebrandus, dictus in Pontificatu Gregorius septimus, id disertè asserit in Epistola 3 lib. 1 ad Guibertum Archiepiscopum Ravennatensem: *Cùm prædictus dominus noster Papa*, inquit, *in Ecclesia Salvatoris sepulturæ traderetur, ortus est magnus tumultus populi, & fremitus, & in me quasi vesani insurrexerunt, nil dicendi, nil consulendi facultatis, aut spatii relinquentes, violentis manibus me in locum Apostolici regiminis, cui longè impar sum, rapuerunt*. Hanc electionem statim confirmasse Cardinales, eique subscripsisse, expressè habetur in decreto electionis, & in Actis Vaticanis laudatis, in quibus legitur, Hugonem Candidum Cardinalem, *ubi omnium vota in Archidiaconum convenisse indubitanter cognovit*, populum in hunc modum allocutum esse: *Nos Episcopi Cardinales unanimiter ipsum nobis, & vobis in Pastorem & Episcopum animarum nostrarum eligimus*. Hæc acta esse in Ecclesia Lateranensi, ideoque & Alexandrum II in ea Ecclesia sepultum esse, nos dubitare non sinunt verba Gregorii mox laudata, *cùm in Ecclesia Salvatoris*, seu Lateranensi, *sepulturæ traderetur, ortus est*, &c.

II. *Ejus electionis decretum promulgatur.*

Electus est itaque Gregorius in dicta Basilica Lateranensi, & quidem die vigesima secunda mensis Aprilis, ut legitur in decreto electionis, quod eodem die in Basilica Beati Petri promulgatum est, quod sic habet: *Regnante Domino nostro Jesu Christo, anno clementissimæ Incarnationis ejus millesimo septuagesimo tertio, Indictione & Luna undecima, decimo Kal. Maii, feria secunda, die sepulturæ domini Alexandri bonæ memoriæ secundi Papæ, ne Sedes Apostolica diu lugeat propriò destituta pastore, congregati in Basilica Beati Petri ad Vincula nos Sanctæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, præsentibus venerabilibus Episcopis & Abbatibus, Clericis, & Monachis, consentientibus plurimis turbis utriusque sexûs, diversique ordinis acclamantibus; eligimus nobis in Pastorem & Summum Pontificem, virum religiosum, geminæ prudentiæ scientiâ pollentem, æquitatis & justitiæ præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, & juxta Apostoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium, castum, hospitalem, domum suam benè regentem, in gremio hujus matris Ecclesiæ à pueritia satis nobiliter educatum & doctum, atque pro vitæ merito in Archidiaconatûs honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet Archidiaconum,*

quem

quem amodo usque in sempiternum & esse & dici Gregorium Papam & Apostolicum volumus & approbamus. Placet vobis? Placet. Vultis eum? Volumus. Laudatis eum? Laudamus. Acta Romæ decimo Kal. Maji, indictione undecima. Decretum integrum referre visum est, quia virtutes tanti Pontificis in eo exprimuntur, ex eoque constat, ejusq; electionem, miro consensu omnium, Cleri scilicet & populi factam esse.

III. *Inthronizatur, & coronatur.*

Sed hîc observare juvat, Gregorium in Ecclesia Lateranensi fuisse inthronizatum, antequam decretum illud electionis promulgaretur in Ecclesia Sancti Petri; nam Acta Vaticana numero primo laudata, postquam retulerunt verba Hugonis Candidi Cardinalis, nomine Episcoporum Cardinalium loquentis, subdunt: *Et continuò universitate Cleri & populi acclamante: Dominum Gregorium Papam Sanctus Petrus elegit; indutus rubea Chlamyde [sicut moris est] & Papali mitra insignitus, invitus & mœrens, in B. Petri Cathedra fuit inthronizatus,* in Basilica nempe Lateranensi, in qua exequiæ Alexandri Papæ celebrabantur. Idem asserit ipse Gregorius in laudata Epistola 3 libri 1: *Violentis manibus, me in locum Apostolici regiminis, cui longe impar sum, rapuerunt.* Annotator Baronii existimat illis verbis, *Papali mitra insignitus*, denotari *mitram turbinatam* cum corona; hùncque morem coronandi Romanos Pontifices, antiquiorem esse, quam quidam credidêre; quod, inquit, indicat Donatio Constantini, ante Pippini Francorum Regis tempora conficta, & in qua impostor ad suam ætatem respiciens, ait: *Decrevimus, ut ipse* (sc. Silvester Papa) *& successores ejus diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore Beati Petri gestare.* Ex quo & sequitur, illum coronandi cum mitra turbinata Romanos Pontifices morem, Pippini Regis tempore antiquiorem esse, licèt nihil de coronatione Pontificum Rom. inveniatur ante Nicolaum primum, quem Anastasius Bibliothecarius coronatum fuisse dicit, ut in ejus Vita ostendi.

IV. *Differt suam ordinationem, & quare.*

Licèt Gregorius VII electus fuerit die vigesima secunda Aprilis anni millesimi septuagesimi tertii, ejus tamen consecratio in Pontificem facta non est ante diem vigesimum nonum mensis Junii, in ipso die Natali Apostolorum Petri & Pauli. Ratio hujus dilationis nulla alia assignari potest, nisi quòd cùm Reges Germaniæ, quamvis Imperatores nondum à Romano Pontifice coronati, sibi usurpassent jus mittendi Legatos, qui consecrationi Pontificis præsentes essent, Gregorius, ut inquiunt prædicta Acta Vaticana, *nuntios ad Regem Henricum celeriter destinavit, per quos electionem super se factam ei aperuit*; non quidem, quòd ejus confirmationem aut consensum necessariò requiri existimaret, sed ut oraret Regem ne consensum suum præberet, ut hac viâ Pontificatum declinaret. Quod eruo ex iisdem Actis, in quibus ante laudata verba legitur: *Altera die* (nempe sequenti ab ejus electione) Gregorius *apud se ipsum sollicita mente pertractans, ad quàm grave periculum sit adductus, æstuare cœpit ex nimio dolore. Sed cùm excusationem de relinquendo Papatu non invenisset, Nuntios ad Regem Henricum celeriter destinavit, per quos & electionem super se factam aperuit, & ne assensum præberet attentiùs exoravit. Quod si non faceret, certum sibi esset, quòd graviores & manifestos ipsius excessus nullatenus impunitos toleraret.* Quæ ultima verba minis plena satis ostendunt, quantùm a Pontificatu suscipiendo alienus esset Gregorius. Verum quidem est Nicolaum II jus illud attribuisse Henrico Regi Constitutione sua; sed hanc obtentam fuisse per surreptionem, nulliusque roboris extitisse, superius ex Sancto Anselmo Episcopo Lucensi ostendimus, unde ritum illum transmittendi decreti electionis ad Reges Germaniæ, statim abrogatum, & Gregorium septimum fuisse ultimum, cujus electio ante consecrationem, Regi, vel Imperatori significata fuerit, & ordinatio coram Legatis Cæsareis peracta, rectè scripsit Annotator Baronii post longum examen. Dici etiam posset, Gregorium ideo distulisse consecrationem usque ad adventum Legati Henrici Regis, ne hic Ecclesiam schismate scinderet, ut sub Pontificatu Alexandri II jam fecerat.

V. *Consecratur.*

Rex verò, subdunt Acta laudata, *ubi electionis veritatem cognovit, electioni ejus assensum præbuit: & statim Gregorium Vercellensem Episcopum, Italici regni Cancellarium ad Urbem transmisit, quatenus auctoritate Regia electionem ipsam confirmaret, & consecrationi ejus interesse studeret: Quod sine dilatione factum est. Nam infra Octavam Pentecostes in Presbyterum Hildebrandus ordinatus est, & in Natali Apostolorum in Romanum Pontificem consecratus.* Diversimode quidem rem narrat Lambertus Scafnaburgensis, sed eum hac de re malè edoctum esse, ideoque non audiendum, ex eo evincitur, quod scribit, Gregorii VII consecrationem dilatam esse usque ad festum Purificationis Sanctæ Mariæ anni sequentis millesimi septuagesimi quarti, quod ex dictis, & ex duratione Pontificatûs ejus falsum omninò esse constat. Est porrò Gregorius Septimus, primus Pontifex Romanus, ex ordine Diaconorum assumptus, quem sciamus Presbyterum ordinatum, antequam ordinaretur Pontifex; cùm alii ante

te ipsum, omisso Presbyteri gradu, per saltum Pontificia consecratione insignirentur, ut dictum est supra in Pontificatu Sabiniani.

VI. *A tribus Episcopis Cardinalibus.*

VI. In Marco Papa diximus tres ordinatores Romani Pontificis fuisse Episcopos Ostiensem, Albanensem, & Portuensem. Quare cùm tempore ordinationis Gregorii VII, Geraldus Cardinalis Episcopus Ostiensis in Galliis ageret, ut Apostolicæ Sedis Legatus ab Alexandro II missus, ex superius dictis, in ejus locum substitutus est alius Episcopus, ut refert Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, ubi scribit: *Obierat ipso anno Papa Alexander, & substitutus erat unanimi electione Cleri & populi Gregorius VII, qui in ipsa Romana Ecclesia sub præfato Pontifice officio fungebatur Archidiaconatûs. Et licèt ordinationis & consecrationis ejus privilegium solis Cardinalibus Albanensi, Ostiensi, & Portuensi sit commissum, Geraldus iste, quia aberat, expectatus non est, sed qui vices ejus exequeretur, subrogatus est. Qui decanus,* &c. Ostiensis igitur Episcopus, qui erat Decanus, ideoque primus inter Cardinales Episcopos, hoc tempore adhuc erat consecrator Romani Pontificis.

VII. *Gregorii nomen sumpsit, & quare.*

VII. Ob amorem & cultum erga Gregorium Sextum educatorem suum, gratitudinis ergo, voluisse Hildebrandum creatum Pontificem, nominari Gregorium, certum esse scribit Baronius, & quidem rectè, ut in ejusdem Gregorii VI Vita ostendimus; sed Annalista doctissimus ex ea sola ratione perperam infert, Gregorium VI non fuisse spurium Pontificem: Nam Pontifices Romani semper rationem non habuerunt legitimæ vel pravæ ordinationis Pontificum ejusdem nominis, qui eos præcessêre; quod inter alios demonstrat factum Benedicti, qui seculo decimo quarto ineunte, Benedicti undecimi appellationem sumpsit, licèt certum sit nullum alium præcessisse, Benedictum X appellatum, præter Joannem Velitrensem Episcopum, qui omnibus, ipsoque Baronio, fatentibus, fuit Antipapa. Hæc itaque sola ratio non valet ad probandum, Gregorium VI è numero Pontificum non expungendum, sed ideo inter legitimos Pontifices numeratur, quia licèt simoniacè electus fuerit, ab Ecclesia tamen universa ut verus Pontifex agnitus est.

VIII. *Ejus patria, parentes & Monachatus.*

VIII. Gregorium VII in Tuscia natum disertè asserit Paulus Bernriedensis ejus Vitæ Auctor, quòd aliqui perperàm de Senis, alii veriùs de Soana in diœcesi Senensi posita interpretantur. Sed his adversatur Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, ubi Gregorium *Romæ natum ex parentibus civibus Romanis* disertis verbis affirmat. Baronius scribit, eum patre Fabro ortum; Papebrochius verò in Commentario prævio ad ejus Vitam die 25 Maji Bollandiani relatam, Gregorium è nobili familia prodiisse, probari posse censet. Verùm cùm in antiquis monumentis nihil certi, ad dirimendam hujusmodi controversiam, inveniatur, huic agitandæ vacare superfluum est. Eum fuisse Monachum asserunt Ordericus Vitalis, & Chronographus Saxonicus MS. à Mabillonio in Observationibus præviis ad ejus Vitam Sæculo VI Benedict. parte 2 laudati. Utrùm verò fuerit Prior Cluniaci, ut tradit Otto Frisingensis Episcopus, incertum est. Romam tamen ex Francia Leonem IX comitatum esse, & ab eodem Pontifice Subdiaconum, à Nicolao verò II Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum creatum superiùs suis locis ostendimus.

IX. *Gregorius ritum Romanum in Aragonia recipi curat.*

IX. Gregorius eodem anno, quo ordinatus est Pontifex, ipsoque sui Pontificatûs initio, de antiquo officio Sancti Isidori, seu Gothico, de quo in superiori Pontificatu locuti sumus, penitus abrogando, & Romano in Hispaniam inducendo cogitavit. Hanc in rem Hugonem Candidum Cardinalem, illum ipsum, qui anno 1068 ab Alexandro II Legatus missus fuerat, in Hispaniam iterum destinavit, qui statim in Aragoniam cum quibusdam Monachis Cluniacensibus, sibi à Sancto Hugone comitibus datis, perrexit, & Episcopos apud Sanctum Joannem Pennatensem congregavit. Episcopi itaque Officium Romanum, jam antea à Sanctio Ramiro Aragoniæ Rege, & eodem Hugone Cardinali Legato, in quædam loca introductum, anno millesimo septuagesimo tertio, Monachorum Cluniacensium operâ recepêre. Sanctium enim Aragoniæ Regem, ipso initio Pontificatûs Gregorii, Romanum Officium admisisse, liquet ex Epistola 63 libri primi Registri Gregoriani, in qua Gregorius Sanctium de ejusdem officii admissione gratulatur. *In hoc autem*, inquit, *quòd sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studio & jussionibus tuis asseris, Romanæ Ecclesiæ te filium, ac eam concordiam & eandem amicitiam te nobiscum habere, quam olim Reges Hispaniæ cum Romanis Pontificibus habebant, cognosceris. Data decimo tertio Kalendas Aprilis, indictione duodecima*, quæ anno 1074 mense Martio in cursu erat. Hæc à Sadovallio in Regibus Castellæ & Leonis narrata. Ideo porrò Legatus videtur Episcopos apud Sanctum Joannem Pennatensem congregasse; quia, ut ostendit Annotator Baronii, eo in monasterio officium Romanum jam ab anno 1071 in usu erat.

X. *Id frustrà petit à Regibus Castellæ & Navarræ.*

X. Licèt Officium Romanum ab Aragonensibus facilè admissum fuerit, rem promovente Sanctio Rege hujus nominis primo, majori tamen cum difficultate ab aliis Hispaniarum Regibus admissum, licèt ab

Al-

Alphonso Legionis & Castellæ, & à Sanctio Navarræ, Regibus id periisset Gregorius VII; quod constat ex ejus Epistola 64 ejusdem libri primi, *data IX Kalendas Aprilis, Indictione XII*; ideoque eodem anno, quo prior, qua Pontifex utrumque Regem hortatur, ut demum Romanam Ecclesiam ut matrem recognoscant, ejusque ordinem & officium recipiant. Sed illud receptum non fuit in iisdem regnis ante Urbani II tempora, ut suo loco dicetur. Alphonsus Rex erat Legionis & Castellæ, Sanctius verò Rex Navarræ hujus nominis IV, non verò Aragoniæ, ut existimarunt Baronius, & Collectores Conciliorum. Cur enim Gregorius Pontifex Sanctium Aragoniæ Regem hortatus fuisset, ut officium Romanum reciperet, cùm jam Epistolâ præcedenti de ejus admissione illi gratulatus fuisset. Ille igitur Sanctius, ad quem hanc Epistolam 64 scripsit Gregorius, alius non est quàm Sanctius hujus nominis IV Navarræ & Najaræ Rex, *Garzeis & de Penalen* cognominatus, qui anno 1054 Garziæ Sanctioni patri in Navarræ regnum successit, cùm Sanctius Aragnniæ Rex anno tantùm 1063 Ramiro patri successerit.

XI. *Sanctius Aragoniæ Rex Gregorio PP. se tributarium facit.*

Hic porrò Sanctius Aragoniæ Rex hujus nominis primus, qui postea Navarræ etiam, Suprarbiæ, & Ribarcorciæ Rex fuit, ejectis è Suprarbia & Ribarcorcia universis Mauris, Gregorium VII magna veneratione prosecutus est, ut vetera monumenta demonstrant, præsertimque Epistola Petri Aragoniæ Regis ejus filii ad Urbanum Papam II data, & in libro Gothico apud Sanctum Joannem Pennatensem asservata, in qua Petrus Rex ait: *Præsertim cùm pater meus vester fidelis*, &c. *Romani Pontificis se dominationi subdiderit, atque etiam singulis annis in censu quingentorum aureorum sese tributarium, à temporibus Papæ Gregorii, usque ad obitum suum, fideliter exhibuit*. Hic idem Sanctius *Foros* suos, seu Consuetudines municipales condidit, consulto prius Apostolico Hildebrando, ut in earumdem consuetudinum seu legum Præfatione dicitur. Cantelius in Historia Metropolitanarum urbium parte 2, differt. 3, c. 3, Ramirum Sanctii patrem, regnum, liberos, se Romanis Pontificibus vectigales fore sanxisse anno circiter millesimo sexagesimo, scribit, sed nullum ad id probandum testem adducit. Quingentos Jaccensis monetæ mancusos aureos quotannis pro censu solvi moris fuisse addit, ut testis est Urbanus II apud Innocentium III lib. 4, Epist. 87 apud Bosquetum; sed fatetur se nescire, quid fuerit illud pecuniæ genus, quæve ex quingentis mancusis summa confecta sit.

XII. *Gregorii littera de denario singulis Franciæ domibus imposito.*

In Registro Gregorii VII, libri octavi Epistola ultima scripta est ab eodem Pontifice ad Petrum Albanensem in Gallia Legatum, qua jubet, ut è domibus singulis denarium unum exigat, dicens moris fuisse sub Carolo Magno, ut Franci singuli, qui familiarum principes essent, singulos denarios B. Petro quotannis solverent. Addit ibidem id pluribus *in Tomo ejus, hoc est Caroli Magni, qui in Archivo Ecclesiæ B. Petri habetur*, explicari: deinde eam pecuniam colligi solitam tribus in locis, Aquisgrani, apud Podium sanctæ Mariæ, & apud S. Ægidium. Qua ex Epistola Baronius ad annum 804, & 1081 scribit Carolum Magnum collectam annuam indixisse suis provinciis mille, & ducentarum librarum Ecclesiæ Romanæ exhibendam. Verùm nulla hujusmodi vectigalis à Carolo Magno impositi mentio apud antiquos Scriptores. Quare cum id temerè à Gregorio confictum nemo dixerit: id enim à moribus, à prudentia, à pietate abhorret tanti Pontificis, dicendum est cum Cantelio laudato, eam pecuniam, nec tributi, nec vectigalis, sed eleemosynæ nomine, Romanæ Sedi, pietatis ergo pro Caroli arbitrio datam esse. Certè is, ut inquit Annotator Baronii ad annum 808 num. 8, in Syriam, Ægyptum, & Africam, pauperum illarum regionum compatiens, pecuniam mittere solebat, teste Eginhardo in ejus Vita, aliisque Francorum Annallistis, qui ideo erga Ecclesiam Romanam minus munificus non fuit.

XIII. *Gregorius Romæ Synodum celebrat.*

Gregorius Pontifex consecratus Synodum indixit Romæ celebrandam dominica prima Quadragesimæ anni millesimi septuagesimi quarti, ut constat ex ejus Epistolis 42, & 43 libri primi Registri. Huic interfuisse quinquaginta Episcopos, & Abbatum, atque Clericorum multitudinem testatur Hugo Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdunensi; sed confundit hanc primam Gregorii Synodum cum secunda anno 1075 habita. Præcipua hujus prioris Synodi capita memorat Gregorius ipse in Epistola ad Ottonem Constantiensem Episcopum data, quæ licèt in Registro ejus non legatur, refertur tamen à Paulo Bernriedensi in ejus Vita cap. 36, exratque etiam Tomo X Conciliorum Labbei pag. 315, & seqq. in fronte Apologetici *super decreta, quæ venerabilis Papa Gregorius ejusdem nominis septimus in Romana Synodo promulgavit contra simoniacos, & incontinentes Altaris ministros* ab Auctore Anoymo composi-ti, qui in eo cap. 5 per ordinem digerit statuta in eadem Epistola ad Ottonem Constantiensem à Gregorio VII indicata: *Horum illud erat primum*, inquit Apologista: *ut Clerici aliquem sacrorum ordinum gradum, & officium per pretium adepti, nullatenus deinceps in Ecclesia ministrent. Secundum, ut Ecclesiam pretio acquisitam nullus*

lus retineat, nec alicui deinceps Ecclesiæ jura vendere, vel emere liceat. Tertium, ut à Clericali officio cessent quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus Clericorum officia nullatenus recipiat, quos Apostolicas institutiones contemnere videat. Hæc summatim refert Marianus Scotus in Chronico ad eundem annum 1074, & deinde subdit: *de prædicta Synodo Legati Papæ missi ad Henricum Regem Romanorum, idest duo Episcopi cum Regina ejusdem Regis matre, & universali Synodo, coram Rege, communi omnium Episcoporum interdictu, fœminas separarunt à Clericis, & maximè à Presbyteris, & noluerunt esse in Pascha cum Rege in civitate Babenberga, nec cibum vel societatem Hermanni ejus civitatis Episcopi habere, qui etiam Episcopatum comparavit.*

XIV. *In eam insurgunt Sacerdotes incontinentes.*

Cùm hujus decreti executionem omnibus viribus urgeret Gregorius Pontifex, Clericorum conjugatorum factio gravissimos in Germania tumultus excitavit, ut scribit Lambertus Schafnaburgensis in Chronico: *Adversùs hoc decretum*, inquit, *protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum, hominem* (sc. Gregorium Papam) *planè hæreticum, & vesani dogmatis esse clamitans, qui oblitus sermonis Dominici, quo ait*, Non omnes capiunt hoc verbum, qui potest capere capiat: *Et Apostolus*, qui se non continet, nubat; melius est enim nubere quàm uri, *violenta exactione homines vivere cogeret ritu Angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret.* Sanctissimus iste Pontifex, hæreticus appellabatur à Sacerdotibus, & Episcopis conjugatis, vel concubinariis, qui clamabant, *malle se sacerdotium, quam conjugium deserere*, ut subdit idem Lambertus. Sed Auctor Anonymus Apologetici capitulis 24 constantis, egregiè ostendit, Gregorium VII in iis, quæ in hac prima Synodo Romana statuit, nihil à sanctis Patribus deviasse, ideoque malè ac perniciosè aliquos obstinato animo eisdem resistere, ut *& ipsi prædictas authenticas sanctiones contemnant, & suam consuetudinem, jucundissimam quidem, sed perniciosissimam retinere contendant.*

XV. *Gregorius VII. à calumnia vindicatur.*

Sigebertus Gemblacensis, qui hoc ipso tempore vivebat, vir Henrici Regis Germaniæ partibus addictissimus, aliam in Gregorium VII confinxit calumniam; in chronico enim ad annum 1074 scripsit: *Gregorius Papa celebratâ Synodo simoniacos anathematizavit, uxoratos Sacerdotes à divino officio removit, & laicis Missam eorum audire interdixit, novo exemplo, &, ut multis visum est, inconsiderato præjudicio contra Sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt, quòd sacramenta, quæ in Ecclesia fiunt, Baptismus scilicet, Chrisma, Corpus & Sanguis Christi, Spiritu sancto latenter operante, eorundem sacramentorum effectum, seu per bonos, seu per malos intra Dei Ecclesiam dispensentur*, &c. Sed hæc calumnia sancto huic Pontifici à viro schismatico afficta; Gregorius enim VII non statuit, ut sacramenta per Sacerdotes conjugatos vel concubinarios confecta nulla sint; sed ne Christiani Missas ipsorum audiant, ut publico contemptu ad uxores dimittendas compellantur: *Statuimus etiam*, inquit in laudata ad Ottonem Constantiensem Episcopum Epistola, *ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imò SS. Patrum Constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat; ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundiâ sæculi, & objurgatione populi resipiscant.* Divus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus Gregorii VII mentem accuratè explicat in Epistola ad Willelmum Abbatem Hirsaugiensem primùm à Tegnagelo in sua Collectione anni 1612 è tenebris eruta, & publicata, & postea à Gerberone in editione Operum S. Anselmi.

XVI. *Gothofredus invasor Ecclesiæ Mediol. in ea Synodo excommunicatur.*

In eadem prima Synodo Romana Gregorius Papa, qui Athonis electi Archiepiscopi Mediolanensis contra Gothofredum ejusdem Ecclesiæ invasorem patrocinium susceperat, ut dictum est in Alexandro II num. L, Gothofredum excommunicavit. Arnulphus enim Mediolanensis Historicus apud Puricellum lib. 4 de Vita Sancti Herlembaldi cap. 37 ait: *In quo* (nempè Gregorio) *revixit Athonis illicò spiritus; adeò ut Romam pergens, illius se se subderet contubernio. Ipse autem* (Gregorius) *cùm in priori radicitus inhæreret proposito, indicta Romæ generali Synodo, cum suis sectatoribus Gothofredum excommunicavit*, in hac nempè prima Synodo Romana. Gregorius enim ante suam consecrationem plures Epistolas adversùs Gothofredum, ejusque fautores scripserat, nempè Epistolas 11, 12, & 15 libri primi Registri, quæ ibidem legi possunt, sicuti & Epistolæ 25, 26, 27, & 28.

XVII. *Item Robertus Calabriæ Dux.*

Robertum Guiscardum Apuliæ, & Calabriæ Ducem in hac eadem Synodo à Gregorio VII pariter excommunicatum, quòd Beneventum Pontificiæ ditionis urbem obsidione cinxisset, cùm tunc Richardus Capuæ Princeps, Roberti frater Neapolim obsidere cœpisset, scribit Leo Ostiensis lib. 3 cap. 44. Unde in fine libri primi Epistolarum Gregorii, de rebus ab eo gestis anno 1074 hæc leguntur: *celebravit Romæ Synodum, in qua, inter cetera, quæ ibi gesta sunt, excommunicavit, atque anathematizavit Robertum Guiscardum, Ducem Apuliæ & Calabriæ, atque Siciliæ, cum omnibus fautoribus suis, quousque resipisceret.* Anno postea sequenti 1075 in secunda Synodo Ro-

mana iterum Robertus excommunicatus est, ut ex Actis Synodalibus refert eo anno Baronius num. 11, qui tamen in eo deceptus est, quòd crediderit, eundem Robertum anno tantùm 1080 à Gregorio Papa excommunicatione solutum, cùm, ex dicendis, id contingerit anno 1077, quo Gregorius, atque Robertus adversùs Henricum Germaniæ Regem fœdus sanxére. Alia in hac prima Synodo Romana gesta Tomo X Conciliorum, & apud Baronium legenda.

XVIII. *Gregorius PP. Ottonem Episc. Constantiensem Romam citat.* Hujus Synodi decreta cùm misisset Gregorius Papa ad Ottonem Constantiensem Episcopum, ut mox dictum est, hic decretis illis salutaribus contra Presbyteros Simoniacos, & fornicarios editis insultavit, ut constat ex Epistola ejusdem Pontificis ad eum data, & à Paulo Bernriedensi laudato cap. 37 relata, qua eum acriter objurgat, turpitudinem pellicatûs ostendit, eumque Romam citat ad Synodum primâ Quadragesimæ hebdomadâ anni millesimi septuagesimi quinti celebrandam; cui alia ejusdem Pontificis subjicitur, Clero, populoque Constantiensi data, quibus mandat, ne inobedienti Episcopo obediant. *Apostolicâ*, inquit, *auctoritate præcipimus, si in obdurat ione sua persistere voluerit, nullam ei obedientiæ reverentiam exhibeatis, neque id animæ vestræ perniciem esse putetis. Nam si, ut toties jam prædiximus, præceptis Apostolicis voluerit esse contrarius, ab omni illius subjectionis jugo, beati Petri auctoritate, absolvimus ita universos, ut cum sacramenti obligatione, quilibet ei fuerit adstrictus, quandiu Deo omnipotenti, & Sedi Apostolicæ rebellis extiterit, nulla ei fidelitatis exhibitione sint obnoxius.* Antea autem dixerat: *Ipsum ad Synodum Romanam, quæ prima proxima Quadragesimæ hebdomada, futura est, advocavimus, ut pro se rationem reddat, & inobedientiæ causas, si rationabiles habuerit, in audientiam totius Conventûs exponat.* Quem exitum hæc causa habuerit docet nos Chronographus Constantiensis à Pistorio editus, qui ait, Ottonem excommunicatum, & Episcopali honore destitutum, in exilium missum esse, & post duos annos in excommunicatione mortuum, Basileæ sepultum esse.

XIX. *Censum à Duce Bohemiæ S. Petro promissum recipit.* Gregorius Pontifex, qui mense Decembri anni millesimi septuagesimi tertii, usum Mitræ, laicæ personæ nunquam antea tributum, ab Alexandro II Uratislao Bohemiæ Duci concessum confirmaverat Epistola 38 libri primi; anno millesimo septuagesimo quarto mense Septembri ad eundem Uratislaum Epistolam 7 libri secundi dedit, qua gratias agit, quòd censum centum argenti marcharum miserit: *Pervenit ad nos*, inquit, *Nuntius vester, qui magnæ devotionis, & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, & quæ beato Petro sub nomine census misistis, videlicet centum marchas argenti ad mensuram vestri ponderis, fideliter præsentavit. Quod quidem gratanter accepimus*, &c. Hunc censum ab Uratislao Duce, pro usu mitræ ab Alexandro Papa accepto promissum, Gregorio persolvisse scribit Baronius.

XX. *Solicitus est pro Ecclesia Orient.* Ipso etiam sui Pontificatûs initio Gregorius componendi schismatis, quod tunc vigebat inter Latinos, & Græcos, & unionis inter eos redintegrandæ studiosissimus fuit. Cùm enim, mortuo Alexandro Papa, Michaeli Ducæ Græcorum Imperatori electio Gregorii innotuisset, mox ad eum gratulatorias literas dedit, qua occasione Gregorius Dominicum Patriarcham Gradensem Legatum ad eum mitit, ut liquet ex Epistola 18 libri primi, ex qua constat eum unionis Græcorum cum Latinis studiosissimum fuisse. Sed quid ea legatione actum sit, incompertum est. Illud solum constat ex Epistola 31 libri secundi anno millesimo septuagesimo quarto data ad Henricum Germaniæ Regem, Gregorium statuisse in Orientem proficisci, ut Christianos sub Saracenorum tyrannide gementes cum numeroso exercitu liberaret, de qua expeditione jam monuerat Italos, & Ultramontanos: *Quam admonitionem*, inquit, *Italici, & Ultramontani, Deo inspirante, ut reor, imò etiam omninò affirmo, libenter acceperunt, & jam ultra quinquaginta millia ad hoc se præparant, ut si me possunt in expeditione pro Duce, & Pontifice habere, armata manu contra inimicos Dei volunt insurgere, & usque ad sepulchrum Domini, ipso ducente, pervenire. Illud enim me ad hoc opus permaximè instigat, quòd Constantinopolitana Ecclesia de Spiritu Sancto à nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedis expectat. Armeni etiam ferè omnes à Catholica fide aberrant, & penè universi Orientales præstolantur, quòd fides Apostoli Petri inter diversas opiniones eorum decernat.* Ita Gregorius ad Henricum Regem, qui hanc sacram expeditionem intervertit, dum Saxonum rebellioni totus intentus, quæque magna illi postponenda putavit. Fervorem præterea illius expeditionis minuit Orientalium rerum eventus felicior renunciatus, ut constat ex Epistola 3 libri secundi ad Guillelmum Pictaviensem Comitem data. Hoc fuit quasi præludium quoddam expeditionis Jerosolymitanæ à Crucesignatis sub Urbano II susceptæ, de qua suo loco.

XXI. *Item pro Regno Hungariæ.* Eodem anno millesimo septuagesimo quarto, exeunte mense Octobri Gregorius Pontifex Epistolam 13 libri secundi ad Salomonem Hungarorum Regem scripsit, qua eum increpat, quòd regni Hungarici investituram ab Henrico Germaniæ Rege acce-

cepisset, quam à Romano Pontifice accipere debuerat, cùm Ecclesiæ Romanæ beneficiarium sit, utpote ipsi à Stephano primo Rege cum omni jure & potestate sua quondam oblatum & addictum. Quare jussit ut sceptrum, quod tenebat, Apostolicæ, non Regiæ majestatis Beneficium esse cognosceret. De Sancto Stephano Hungariæ Rege hujus nominis primo legendus Chartuitius Episcopus in ejus Vita apud Surium Tomo 4; qua autem occasione Salomon ab Henrico Germaniæ Rege Hungarici regni investituram acceperit, narrat Lambertus Schafnaburgensis, quòd nempe cùm eodem anno 1074 à Joade Belt filio, aliter Geisa nominato, ejus consanguineo, prælio victus & regno spoliatus fuisset, per Legatos Henricum Regem, cujus sororem Judith in conjugem habebat, adierit, ut in regnum restitueretur, spondens futurum se eidem tributarium, atque munitissimas Hungariæ civitates, tanquam firmæ semper futuræ pacis pignora tributurum.

XXII. *Scribit ad Geisam Hungariæ Regem.* Geisa invaso Hungariæ regno, & expulso Salomone, Legatos ad Sedem Apostolicam misit cum literis ad Gregorium Papam, qui ipsum literis iteratis admonuit, ut nihil præter justitiam putet sibi licere; jura verò Ecclesiæ Romanæ super Hungariæ regnum velit salva esse, atque integra retinere, quorum contemptu ipse Salomon meruisset divinâ vindictâ regno privari. Pro pace tamen inter Salomonem & Geisam concilianda laboravit Pontifex, ut constat ex ejus Epistola 70 ejusdem libri secundi, ad Geisam Hungariæ Ducem mense Aprili anno 1075 data, in qua ait: *Nobis cura est, & cordi pia sollicitudo inhæret, quatenus inter te & consanguineum tuum Salomonem Regem faciamus pacem, si possumus; ut justitiâ utrimque servatâ; sufficiat unicuique quod suum est, terminum justitiæ non transeat, metam bonæ consuetudinis non excedat, sicque fiat in pace nobilissimum regnum Hungariæ, quod hactenus per se principaliter viguit, ut Rex ibi non Regulus fiat. Verùm ubi contempto nobili domino Beati Petri Apostolorum Principis, cujus regnum esse prudentiam tuam latere non credimus, Rex Salomon subdidit se Teutonico Regi, & Reguli nomen obtinuit. Dominus autem injuriam suo illatam Principi prævidens potestatem regni suo ad te judicio transtulit. Et ita si quid in obtinendo regno juris prius habuit, eo se sacrilega usurpatione privavit*, &c. Vixit Geisa usque ad annum 1077, quo mortuus est, eique in regnum Hungariæ successit Sanctus Ladislaus frater ejus, ut inquit Joannes Thwrockius in Chronico Hungarorum cap. 57.

XXIII. *Legatos in Poloniam mittit.* Scripsit & Gregorius Papa eodem anno millesimo septuagesimo quinto Epistolam 73 ejusdem libri secundi *ad Boleslaum Polonorum Ducem* hujus nominis II, misitque Legatos pro Episcoporum causis, qui & pauci erant, & Metropolitanos non habebant. *Illud nobis*, inquit Pontifex, *primò attendendum est, quòd Episcopi terræ vestræ non habentes certum Metropolitanæ Sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio, huc & illuc pro sua quisque ordinatione vagantes, ultra regulas & decreta Sanctorum Patrum liberi sunt & absoluti. Deinde verò, quòd inter tantam hominum multitudinem adeò pauci sunt Episcopi, & amplæ singulorum parochiæ, ut in subjectis plebibus curam Episcopalis officii nullatenus exequi, aut rectè administrare valeant.* Quibus ex verbis malè quis inferret, nullam ad hæc usque tempora fuisse Metropolim in Polonia; cùm, ut probat Annotator Baronii ad annos 965, & 999, Guesna anno millesimo in Metropolim erecta sit sub Ottone tertio, sed ex præfatis Gregorii VII verbis id tantùm sequitur, quo tempore ipse literas illas dedit, Sedem Metropolitanam vacasse propter gravissima, quæ præcesserant, bella, aut alias rationes nobis ignotas. Sed ex inscriptione Epistolæ Gregorii VII, liquet Polonorum Principes Regium titulum hoc tempore nondum consecutos, licèt non solùm id taceant, sed etiam negent Polonicarum rerum Historici, cum quibus & nos Casimirum hujus nominis primum, Regem Poloniæ vocavimus, utpote Miesconis II patris, qui Regium nomen affectaverat, successorem, quod etiam Boleslaus II sumpsit, ut mox dicetur. Epistola Gregorii data est *septimo Kalendas Maji, indictione decima tertia*, ideoque anno 1075.

XXIV. *Item ad Regem Russorum.* De verò XV Kalendas Maji, eadem Indictione scripsit Gregorius Epistolam 74 ejusdem libri secundi *Demetrio Regi Russorum & Reginæ uxori ejus*, significavitque se, eorum consensu accedente, eorundem filio tradidisse regni gubernacula, seque Legatos mittere, quos petit sincera charitate juvari, neque turbari in iis, quæ ibi ex auctoritate Apostolicæ Sedis tractare voluerint. Quare ex hac Epistola deducitur, Russos, qui sæculo decimo exeunte, a Græcis tunc adhuc Catholicis ad Christi fidem conversi fuerant, Cerulario Constantinopolitano Patriarchæ schisma conflanti non adhæsisse; ideoque immeritò Scriptores passim contendere, Ruthenicæ Ecclesiæ Sanctos, etiam qui ante hoc tempus floruêre, à Latinis colendos non esse, cum tunc Ruthenica Ecclesia Apostolicæ Sedi conjuncta fuerit, nec nisi post hæc tempora ab ea defecerit.

XXV. *Secundam Romæ Synodum habet.* Secundam eodem anno millesimo septuagesimo quinto Romæ Synodum celebravit Gregorius Papa, cujus brevem tan-

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

tùm ſummam nobis relictam in Epiſtolarum ejus volumine refert Baronius, & ex eo Conciliorum Collectores, ubi dicitur coacta *indictione decima tertia, à ſexto Kalendas Martii, uſque ad pridie Kalendas ſequentis menſis*; ideòque anno milleſimo ſeptuageſimo quinto, quo currebat adhuc annus ſecundus ejus Pontificatûs ibidem notatus. Dicitur quidem ibidem habita Synodus *anno ab Incarnatione Domini milleſimo ſeptuageſimo quarto*; ſed hoc, quia annus ibi initium ſumit non à die natali Christi, aut à Kalendis Januarii, ſed à die 25 Martii, Annunciationi Beatæ Virginis ſacra, quo pacto die 24 Februarii, quo celebrata eſt Synodus, adhuc numerabatur annus milleſimus ſeptuageſimus quartus. In ea Synodo, cui interfuit Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Abbatum multitudo, quinque de familia Henrici Germaniæ Regis, quorum conſilio Eccleſiæ vendebantur, à liminibus Eccleſiæ ſeparati ſunt, *ita ut ſi ab inde uſque ad Kal. Junii Romam non venirent & ſatisfacerent, excommunicati haberentur*. Plures Archiepiſcopi & Epiſcopi in eadem ab officiis ſuſpenſi, & Robertus Dux Apuliæ, in priori Synodo Romana excommunicatus, iterum anathematizatus eſt.

XXVI. *Decretum in eo editum contra Inveſtituras.*

In hac præterea Synodo editum eſſe decretum contra Inveſtituras exiſtimat Annotator Baronii, licèt Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi, illud referat ad Synodum anni 1074; in eo enim loquens de Gregorio VII, ad eundem annum ait: *Quia vidit hoc Sanctorum Patrum adverſari decretis, ut in canonica electione Epiſcopi prævaleret donum Regis, imò multoties ipſam electionem immutaret, vel potius irritam faceret: eodem anno* (imò potius anno 1075) *in Romana Synodo quinquaginta Epiſcoporum, conſidente Presbyterorum & Abbatum multitudine, juxta decreta Pontificalia, & inſtitutiones canonicas, ne hoc amplius à quoquam præſumeretur, prohibuit ſub excommunicatione anathematis, decretum faciens in hæc verba*: „Si quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati audientia concedatur. Inſuper etiam gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quoadusque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet ſæcularium poteſtatum aut perſonarum Inveſtituram Epiſcopatûs, vel alicujus Eccleſiaſticæ dignitatis date præſumpſerint, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe adſtrictum ſciat.

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

Secutus autem eſt in hoc, ſubdit Hugo Flaviniacenſis, *Patrum exempla, licèt jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet, & in uſum converſa eſſet. Dicitur enim in VII univerſali Synodo à V Patriarchis & CCCL Patribus ſub Hadriano Papa habita cap. 3*: „Omnis electio Epiſcopi, Presbyteri, vel Diaconi, à Principibus facta, irrita maneat, ſecundùm regulam, quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur & ſegregetur, omneſque qui illi communicant. *Item in VIII univerſali Synodo habita à V Patriarchis ſub Nicolao I Pontifice cap.* ...... Promotiones, vel conſecrationes Epiſcoporum concordans prioribus Conciliis hæc Sancta & univerſalis Synodus electione & decreto Epiſcoporum fieri conſtituit, & ſtatuit atque promulgavit neminem laicorum Principum & poteſtatum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Epiſcopi, ne inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio; præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemdam poteſtativorum laicorum habere conveniat, ſed potius ſilere & attendere ſibi uſquequò regulariter à collegio Eccleſię ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si quis verò laicorum ad concertandum & cooperandum invitatur ab Eccleſia, licet hujuſmodi cum reverentia obtemperare aſciſcentibus. Quiſquis autem ſæcularium Principum & potentum, vel alterius dignitatis laicus, adversùs communem & conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit, anathema ſit, donec obediat & conſentiat. *Item ex Concilio Antiocheno cap.* ......„Si quis Presbyter vel Diaconus per ſecularem dignitatem Eccleſiam Dei obtinuerit, dejiciatur, & ipſe & ordinator ejus à communione modis omnibus abſcindantur, & ſint ſub anathemate, ſicut Simon Magus à Petro. Ita Hugo Flaviniacenſis; ſed canon ille, quem citat tanquam canonem Concilii Antiocheni, in eo Concilio non extat, at conflatus eſt ex canonibus XXVIII, & & XXIX Apoſtolorum ex interpretatione Gentiani Herveti; vel XXX & XXXI ex interpretatione Dionyſii Exigui, qui canones omni veneratione proſequendi ſunt. Memoria præterea labitur Hugo, ſcribens Synodum VIII ſub Nicolao Papa I celebratam; habita eſt enim ſub Hadriano II, & canon ab eo laudatus, eſt XXII ejuſdem Synodi, quod obiter dictum ſit.

XXVII. *Illud decretum prioribus Conciliis eſt conforme.*

XXVIII. *A viris piis illud decretum laudatum.*

Idem Hugo Flaviniacenſis, qui antea egerat de ordinatione Hugonis Lugdunen-

ſis

sis Camerarii, quem in Concilio Cabilonensi à Geraldo Cardinali Episcopo Ostiensi Apostolicæ Sedis Legato, dictum esse Episcopum Diensem in locum Lancelini Episcopi Simoniaci in eodem Concilio depositi, jam scripserat; post superiora subdit: *In electione igitur & consecratione Domini Diensis evidenter ostenditur operata divinitas; quia per hanc occasionem Sancta Dei Ecclesia sub Papatu Domini Gregorii multis retrò annis obnubilata, electionis Ecclesiasticæ splenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus in electione Pontificis reservatur.* Sanctus Anselmus Lucensis Episcopus in lib. 2 contra Wicbertum & sequaces ejus, postquam enumeravit mala, quæ ex damnabili illa consuetudine proveniebant, ait: *His tantis cladibus, quæ contingunt ex præfatis promotionibus, Gregorius VII obviare cupiens, Romana Synodo quinquaginta Episcoporum, considente Presbyterorum & Abbatum multitudine, per omnia Sanctis præfatis Patribus consonantia decreta statuit, dicens:* Si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam, & cetera n. 26 usque ad finem recitata.

XXIX. *Henrico Regi intimatur cum comminatione anathematis.*

Gregorius VII œconomia erga Henricum Germaniæ Regem primùm usus est; sed cùm ab eo obtinere non posset, ut ab illa subversione canonum, et Ecclesiasticæ libertatis oppressione desisteret, investiturarum usum damnavit, & Henrico anathema comminatus est, nisi decreto Synodi obediret. Id disertè testatur Arnulphus Historicus Mediolanensis hujus temporis lib. 4, cap. 3. *Præfatus Papa*, inquit, *habita Romæ Synodo palam interdicit Regi jus deinde habere aliquod in dandis Episcopatibus, omnesque laicas ab Investituris Ecclesiarum summovet personas; insuper facto anathemate, cunctos Regis clamat Consiliarios, id ipsum Regi comminatus, nisi in proximo huic obediat constituto.* Gregorius itaque decretum Synodi, quantum in se erat, executioni mandare volens, ipsi Henrico Regi excommunicationem nominatim minatus est, nisi Investiturarum usum abdicaret.

XXX. *In eadem Synodo editur decretum contra Sacerdotes fornicarios.*

In hac eadem secunda Synodo Romana decretum editum est adversùs Sacerdotes fornicarios, quod referunt Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. ad annum 1075, & Rogerius Hovedenus in Willelmo Seniore parte I; tale autem est: *Gregorius Papa, qui & Hiltibrandus, servorum Dei servus, per totum Italicum regnum & Teutonicum debitam Sancto Petro obedientiam exhibentibus, Apostolicam benedictionem. Si qui sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei & auctoritate Sancti Petri introitum Ecclesiæ, usque dum emendent, & pœniteant: si qui autem in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrûm officium eorum auscultare præsumat; quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per Prophetam*, „ Maledicam, inquit, benedictio„nibus vestris. Sed notandum has voces initio decreti, *qui & Hiltibrandus*, à prædictis auctoribus explicationis gratiâ videri additas. Statutum est in eadem Synodo mittendam esse Legationem in Germaniam ad executionem hujus decreti, nam, ut scribit Marianus Scotus ad annum 1075, *plures Clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quàm fœminis & uxoribus carere; sed ut vel per alios castigarentur, decrevit Papa Synodica legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Legationem, de qua loquitur Marianus Scotus, obivit Curiensis Episcopus de sententia Synodi. Concilium Moguntiæ mense Octobri congregatum, & Apostolica mandata Sigefrido Archiepiscopo Moguntino tradita, ut universos suæ diœceseos Clericos cogeret, *aut in præsentiarum conjugibus renunciare, aut se in perpetuum sacri Altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes, qui undique assidebant Clerici, ita enim verbis confutabant, & manibus, & totius corporis gestu in eum debacchabantur, ut se, vita comite, inde exiturum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps tali quæstioni supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset, ille per semetipsum quando, & quomodo vellet, peroraret*, inquit Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1075.

XXXI. *Gregorius PP. in Ecclesia capitur.*

Eodem anno millesimo septuagesimo quinto in ipsa Natalis Domini die, à qua Lambertus Schafnaburgensis annum Christi 1076 inchoat, execrandum facinus à Quintio, sive Cincio Romanæ urbis Præfecto in Gregorium Papam admissum esse refert idem Lambertus. Paulus autem Berniedensis in ejusdem Gregorii Papæ Vita apud Mabillonium cap. 47, facinus illud relaturus, scribit Urbis Præfectum nomine Cincium, virum prudentem, coram Deo & hominibus, *qui non ut laicus, sed veluti fidelis Monachus, Deo serviens justitiam excolebat in omnibus*, latronem illum, quem non nominat, carceri tradidisse, è quo clementiâ domini Papæ postea dimissus est. Unde Mabillonius in Notis distinguit duos Cincios, priorem, qui Cadolum Antipapam sub Honorii II nomine fovit, & Cincium istum, Cinthium appellatum à Petro Damiani, à quo multis laudatur lib. 8 Epist. 1 & 2. Sed quidquid sit, rem ita refert Paulus Berniedensis cap. 49, & seq.

In-

Instante festivitate Dominicæ Nativitatis, ad peragendum vigiliarum obsequia Pontifex, ut mos est, ad Beatæ Mariæ Ecclesiam, quæ Major vocata est, cum parvo Clericorum, & laicorum numero properavit, ubi in Præsepi positus Missam noctis primam decantabat; cùmque Corpus Dominicum, tam ipse, quàm Clerus ejus suscepisset, *& reliqui, qui aderant, eadem adhuc sacramenta* perciperent, *magnus subito clamor ex improviso intonuit*, & proditores *undique lustrantes Ecclesiam, evaginatis mucronibus percutientes quos poterant, ad locum Præsepis, quo Papa eximius residebat, convenerunt: percussisque ibidem aliquantis, ruptisque ostiolis illis, angulum brevem Præsepis æterni Regis, & Matris truculentis manibus intraverunt. Tunc injecerunt in eum manus, & tenuerunt. Quorum unus educto gladio caput ejus abscindere voluit; sed tamen, Domino volente, non potuit. Percussum tamen in fronte, graviterque vulneratum, de Missa nondum finita violentis manibus abstraxerunt, cædentes & percutientes ...... Tandem exutum pallio, & casula, seu dalmatica, & tunica, cum camisiâ tantùm amictum, & stolâ, ut furem tractum per dorsum cujusdam sacrilegi posuerunt. Ille verò, qui frontem gladio percusserat, arreptus à dæmonio ante ejusdem Ecclesiæ atrium diu volutatus est spumans, equusque ejus fugiens nequaquam ulterius inventus est.*

XXXII. *Proditori petenti veniam concedit.*

Tum refert Paulus Bernriedensis, per totam noctem Urbem totam commotam esse, & adveniente die populum armatum ad domum illius latronis, quem Antichristum vocat, venisse, in qua pars hostilis se conclusit, quæ, allatis machinis & arietibus, ruptisque muris capta est, & prædæ data; ipse autem Pontifex à piis viris & mulieribus curatus. *Traditor autem*, inquit, *jam jamque videns capiendam esse turrim, ac sibi periculum mortis imminere, coactus procedit ad pedes beatissimi Papæ, dicens: Semper misericordiam, Pater, docuisti, docens perfecisti, errantesque convertens, universos in fide solidasti; suscipe errantem, & ab iniquitatibus se convertentem; conversum solida, ne me desperationis profunditas absorbeat. Peccavi, erravi, tradidi, interfeci, sacrilegium perpetravi, Matris Regis enim thalamum corrupi, violentisque manibus tugurium, & parvum secretarium Dei filii violavi* (idest Ecclesiam Sanctæ Mariæ Majoris, & Præsepium Domini ibi existens violavi). *Te patrem & meum Dominum, ut parricida, perjuriis, sacrilegus, manibus pollutis ex illius gremio attraxi. Suscipe, libera, tuere, misericordiam fac, da remedium, consilium, suffragium: injunge pœnam, pone pœnitentiam carceris*, &c. *Tunc* Papa clementissimus solita pietate commotus respondit: *Quidquid mihi ex ipsa injuria irrogasti, paternè indulgeo. Quod autem in Deum & matrem ejus, Apostolosque, seu omnem Ecclesiam contraxisti, luendum fore pronuntio, ita ut primò Jerosolymam tendas; & postmodum, si vivus inde reversus fueris, nostris te manibus, & consilio repræsentes, ut sic saltem modo aliquo, gratiam tibi reconciliare Omnipotentis Dei valeas. Et quemadmodum cunctis filiis Ecclesiæ, subversionis hactenus exemplar fuisti, ita te de cetero conversionis fias. Hæc itaque cuncta, prout jussum est, ut videbatur, explere libentissimè spopondit: & sic diei illius liberationem promeruit.*

XXXIII. *Liberatur, & Missam perficit.*

Post hæc Gregorius Papa ad fenestram erectus, turbæ furenti, ut componeretur, expansis manibus innuit, sicque *foras adductus est, turbis omnibus flentibus præ gaudio, & præ pietate clamantibus. Cernebatur enim totus cruoris magnitudine respersus, & ideo nimio horrore perculsi, voces ad sidera proferebant. Factâ igitur victoriâ, omnes unà cum Papa Gregorio ad Dei Genitricis Ecclesiam, de qua nocte ipsa abstractus fuerat, gaudio non modico repleti conveniunt. Tunc pater communis Missam, quam nocte, ministris diaboli præpedientibus finire non potuerat, hora ipsa complevit, & cum tanta victoria revertentibus benedictionis Dominicæ gratiam dedit.* Et post pauca: *Dum apud præfatam Ecclesiam populus pro pastoris liberatione gratias Deo redderet, iniquus ille Judas fugam cum uxore, filiis & fratribus arripuit, & sic dimissis rebus suis, nudus evasit. Quidquid verò sui juris olim esse poterat, populus postea adveniens destraxit, turribus ac domibus subversis, prædiis verò fisci titulo sociatis. Perditionis verò filius & Antichristi minister, ante mundi constitutionem damnatus, post suam evasionem, quidquid promiserat, non solùm minimè persolvit; sed etiam quibusdam sui similibus profanis associatus, consilia malignitatis contra liberatorem suum dare, quoad vixit, non abhorruit.* Utrùm proditor ille fuerit Cincius vel Quintius, Urbis Præfectus, ut scribit Lambertus, vel alius quispiam incertum est: Paulus enim Bernriedensis eum non nominat, & contrarium insinuare videtur, cùm Cincium Urbis Præfectum cap. 47 multis, ut dictum est, laudibus exornet.

XXXIV. *Saxones à rebellione in Henricum Regem avertere conatur.*

Nunc ad ea, quæ cum Henrico Rege peracta sunt, post Synodum Romanam initio Quadragesimæ anni millesimi septuagesimi quinti celebratam, veniamus. Dum Gregorius totus esset in promulgandis prædictis Synodalibus decretis, Henricus Rex ob Saxonum rebellionem sibi timens, se ei obsequentem verbis saltem exhibuit. Sed cùm insignem de Saxonibus victoriam *quinto Idus Junii* retulisset, ad vomitum reversus

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

sus est, & quæ Pontifici promiserat, irrita reddidit. *Illo quidem tempore Saxones*, inquit Paulus Bernriedensis laudatus cap. 64, *quoniam videbant ab eo* (Henrico Germaniæ Rege) *se nimium crudeliter tractari, unanimiter conspiraverunt, ut pro Rege illum amplius non haberent. Tunc coactus supplices ad Apostolicum literas direxit, orans, ut fuis orationibus commendatum susciperet; quatenus eum de tam horrendo, pavidoque judicio jam imminenti, suis meritis excelsi Regis dexterâ eriperet; iterum, iterumque promittens, nil unquam amplius de Ecclesiis Dei facere, quod Sancti Canones reprehendere possent. Cujus precibus motus Papa, eisdem Saxonibus literas & Nuntios misit; & circa ejusdem Regis radices fodiens, prædicationis suæ cophinos misit, expectans scilicet, ut grossos ex ficu colligere posset. Sed unde sumere humoris boni plenitudinem debuit, inde post marcidus aruit: & expectata vitis ad pingues botros ferendum, labruscas viles & exiles portavit: & seges foliis pulcrioribus ornata, messis tempore nil aliud, quàm infandæ permistionis lolium protulit. Monuit equidem Regem, interim se ab armis suspenderet, donec è Saxonum partibus nuntios haberet. Rex verò non acquiescens literis, & commonitionibus patris, terras Saxoniæ intravit, ubi ex utraque parte, hominum peccatis exigentibus, multus humanus sanguis effusus est. Regis tamen in manibus, justo Dei judicio, victoria data.*

XXXV. *Henricus Rex victis Saxonibus ad vomitum redit.*

Sed cùm pro illa victoria Henricus Rex sub manibus Domini humiliari deberet, *tanquam ignitus & spiritu elationis inflatus*, ut subdit idem Auctor, *contra ipsum intumuit. Nam cuncta, quæ pridem per matrem, per Episcopos, per Clericos, per communes nuntios & privatos antea promiserat; postmodum, quia securus, in irritum duxit. Siquidem Ecclesias, quas in manibus Domini Papæ corrigendas sub juramento posuerat, non solùm non dimisit, verum etiam, contra decretales Patrum institutiones, quibusdam adulteris, & simoniacis sub investitura contradidit: inter quos etiam Gotefridum, propter Ecclesiæ Mediolanensis invasionem excommunicatum, ejusdem invasionis adulterio investivit, Attono* (seu Athone Archiepiscopo Mediolanensi jam consecrato, ut superius diximus) *cum Papa morante, quem Archiepiscopum melior pars cleri, & populi suum Dominum elegerant. Dedit etiam Firmanam, & Spoletanam.* Desiderantur postea aliqua verba in fine illius capitis 64. Ex his porrò patet deceptum esse Baronium, scribentem anno tantùm millesimo septuagesimo septimo de laicorum Investituris agi cœptum esse; eas enim in Synodo Romana anni 1075 jam prohibitas fuisse, satis superque probatum est.

XXXVI. *Gregorius PP. eum urget, ut promissis stet.*

Cùm Gregorio Papæ innotuisset Henricum Regem ad ingenium post debellatos Saxones rediisse, simoniacas investituras, uti antea promiserat, non dimisisse, & ab excommunicatorum consortio non abstinuisse, scripsit ad eum Epistolam decimam libri tertii, *sexto Idus Januarii, Indictione* 14, qua annus millesimus septuagesimus sextus notatur, datam, qua jubet, ut si ita est, iis à se rejectis, ab aliquo Episcopo pœnitentiam ipse & absolutionem petat, eundem ad obedientiam Sedis Apostolicæ hortatur, significatque decretum contra Investituras in Synodo Romana II latum ab omnibus Principibus observandum esse. Inscriptio Epistolæ hæc est: *Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem, si tamen Apostolicæ Sedi, ut Christianum decet Regem, obedierit.* Præter has literas Gregorius alias ad eundem Regem scripsit, quæ non extant, de quibus loquitur Paulus Bernriedensis cap. 65 Vitæ Gregorii: *Ne Romana Sedes*, inquit, *videretur aliquid injustè, seu præcipitanter agere, definitum est, ut eidem Regi acriores literæ scriberentur, in quibus plenè cognosceret, nullo timore, amoreve justitiam dimittere posse Romanum Pastorem. Scripsit autem ad Beatricem* [Mathildis Comitissæ matrem, quæ obiit non multò post, scilicet die 18 Aprilis ejusdem anni 1076] *ejusque filiam Mathildem, quæ tunc temporis Italiam totam præ ceteris gubernabant, ad eundem Regem, ad invasorem Mediolanensem, ad suffraganeos omnes.*

XXXVII. *Eum ad causam dicendam Romam vocat.*

Non solùm literas ad Henricum Regem, sed & Legatos misit Gregorius Pontifex, de quibus loquitur Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1076, quem a die Natali Christi anni superioris inchoat. *Rex natalem Domini*, inquit, *Goslariæ celebravit .... Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denunciantes Regi, ut secunda feriâ, secundæ hebdomadæ in Quadragesima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus quæ objiciebantur causam dicturus: alioquin sciret, se absque omni procrastinatione, eodem die de corpore Sanctæ Ecclesiæ Apostolicæ anathemate abscindendum esse. Quæ Legatio Regem vehementer permovit: statimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes qui in regno suo essent, Episcopos & Abbates, Vuormatiæ Dominica Septuagesimæ convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, si qua sibi via, si qua ratio pateret: in hoc cardine totam verti ratus salutem suam, & regni stabilitatem, si is non esset Episcopus.*

XXXVIII. *Henricus Rex in Conciliabulo Vuormatiensi Papam deponit.*

De Actis in hoc Conciliabulo Vuormatiensi hæc subdit idem Lambertus: *Rex statuta die venit Vuormatiam: venerunt etiam Episcopi & Abbates amplissimo numero.*

Com-

Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidam ex Cardinalibus Romanis, Hugo, cognomento Blancus, quem ante paucos dies, propter ineptiam ejus, & mores inconditos Papa de statione sua amoverat, deferens secum de vita & institutione Papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam: scilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conversatus, quàm perverso ordine Sedem Apostolicam occupaverit, quæ ante Episcopatum, quæ post acceptum Episcopatum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus auctoritatem tanquam divinitùs sibi destinatam gratissimè amplexati, & promptissimè secuti, sententiam promulgarunt, quòd Papa esse non possit, nec ullam, juxta privilegium Romanæ Sedis, ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Scribit deinde Lambertus omnes huic decreto subscripsisse, præter Adalberonem Wirzeburgensem, & Herimannum Metensem Episcopos, *dicentes incongruum valdè, & contra canonum scita esse, ut Episcopus aliquis absens, absque generali Concilio, sine legitimis & idoneis accusatoribus, & testibus, nec dum probatis criminibus, quæ objicerentur, condemnaretur; nedum Romanus Pontifex, adversùs quem nec Episcopi, nec Archiepiscopi cujusquam recipienda sit accusatio.* Sed instante Willelmo Trajectensi Episcopo, ut aut cum ceteris damnationi Papæ subscriberent, aut Regi, cui sub jurejurando fidem spopondissent, protinus renunciarent; tandem *ex nomine omnium, qui convenerant, Episcoporum, & Abbatum plenæ contumeliarum literæ Romam destinantur, quibus denunciatur Romano Pontifici, ut Pontificatu, quem contra Ecclesiasticas leges usurpasset, sese abdicet, sciatque post eam diem quidquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi. Legati, ut jussum fuerat, summo conatu iter accelerantes, pridie quàm Synodus indicta celebraretur, Romam ingressi literas tradunt: tunc ceteram legationem, sicut in mandatis habebant, verbo nonminus contumelioso, quàm scripto exequuntur.*

XXXIX. *Huic depositioni subscribunt Longobardi.*

Distinctiùs hæc refert Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii cap. 67 & seq. *Adductis in medium* Conventiculi Vvormatiensis *diabolicis Pontificibus anathema super dominum Papam, imò super se ipsos protulerunt. Missis etiam in Longobardiam & Marchiam à latere Regis tam nuntiis, quàm apicibus visum est, ut facto anathemati subscriberent. Congregatis ergo omnibus Papiæ, ex præcepto Regis, & magis ex propria malevolentia & odio, ut res patuit, anathemati subscripserunt. Nam ad ostendendum malæ voluntatis cumulum, positis Sacrosanctis Evangeliis, juramento firmaverunt, nullo modo se deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros. Missisque nuntiis, idem ut alii facerent, effecerunt; scripsit autem idem Rex Romam literas, omni injuria inhonestas, falsitateque repletas, præcipiens Domino Papæ, ut de sede surgeret, Ecclesiamque dimitteret; vocans eum perjurum, invasorem, & Regiæ dignitatis diminutorem: maximè simoniacis Longobardiæ elaborantibus, statuerunt etiam, ut non ante literæ darentur & verba, quàm Synodus, quæ congregata in Romana fuerat Ecclesia, plenius hoc audire posset, quod etiam factum est.*

Nam & Papa Synodum faciente, pergit Paulus Bernriedensis, *quidam Parmensis Clericus* (Rolandus appellatus) *Domini Apostolici ad injuriam, cum eisdem literis præsentare se non abhorruit, & easdem blasphemias in facie totius Ecclesiæ & conventûs proferre non formidavit.* Et post pauca: *Postquam verò finito hymno facturus sermones exhortationis omnibus Papa consederat; ille precursor Antichristi, non tribuens honorem Deo, magisque diligens terrenum, quàm cœleste imperium, sic eundem*
„ *Papam alloquitur:* Dominus meus Rex, &
„ Episcopi omnes Ultramontani, & Italici
„ præcipiendo mandant, ut invasam Sedem
„ Beati Petri, & Romanam Ecclesiam amo-
„ dò dimittas. Non est enim dignum, si-
„ ne præcepto illorum, & Imperiali do-
„ no tantum hon[orem] scandere. *Et con-*
„ *versus Clero Romano dixit:* Vobis di-
„ citur, fratres, ut ad futuram Penteco-
„ stes solemnitatem Regio conspectui vos
„ repræsentetis, suscepturi de manibus Re-
„ gis Papam & Patrem: quia hic non Pa-
„ pa, sed lupus esse dignoscitur rapax. *Ad cujus verba mox Joannes Portuensis Episcopus, morum honestate & religione vir preclarus, facto impetu surgens, immensa voce clamavit;* Capiatur. *Tunc Prefectus, facto impetu cum judicibus, militibus & Romanis nobilibus tantum impostorem, evaginatis in ipsa Ecclesia Salvatoris gladiis, ante Domini Pape presentiam interimere voluit: & fecisset, nisi prius Pater toto corpore se super eum projecisset, omnibus de ejus morte clamantibus.*

XL. *Hac abdicatio intimatur Gregorio PP.*

XLI. *Gregorius PP. Henricum Regem excommunicat in Synodo Rom. III.*

Papa nihil permotus atrocitate nuncii, prosequitur Lambertus Schafnaburgensis laudatus, *postera die cùm Clerus & populus ad Synodum frequens confluxisset, in auribus omnium literas recitari fecit, & sic cunctis, qui convenerant, Episcopis id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiscopum Moguntinum Sigefridum, Episcopum Trajectensem Vvillelmum, Episcopum Babenbergensem Rubertum: ceteris, qui conspirationis hujus participes extiterant, diem statuit, qua nisi Romę presentati causam dicerent, novę hujus & inusitatę contra Sedem Apostolicam rebellionis, similem ce-*

ceteris excommunicationis sententiam sortirentur: porrò Ottonem Ratisponensem Episcopum, & Ottonem Constantiensem Episcopum, & Burchardum Losanensem Episcopum, Eberhardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potissimùm Consiliariis utebatur, jam pridem excommunicaverat.

XLII. *Eum etiam deponit.* Paulus Bernriedensis laudatus Henricum non solùm excommunicatum, sed & Regia dignitate privatum, ejusque subditos à sacramento fidelitatis ipsi præstito absolutos testatur; postquam enim cap. 70 & seqq. gravissimam retulit Sancti hujus Pontificis orationem ad Patres in Synodo congregatos, cap. 75 ait: *His atque aliis nonnullis peroratis, sancta & magna Synodus dixit: Tua, sanctissime Pater, censura, quem ad regendum nostri temporis sæculum divina peperit clementia, contra blasphemum, invasorem, tyrannum, desertorem, talem sententiam proferat, quæ hunc conterat, & futuris sæculis trangressionis cautelam conferat.* Et post pauca: *gladium exere, judicium exerce, ut lætetur quilibet justus cùm viderit vindictam, manus suas lavet in sanguine peccatoris. Tandem omnibus acclamantibus, definitum est, ut honore Regio privaretur, & anathematis vinculis tam prænominatus Rex, quàm omnes assentanei sui colligarentur. Accepta itaque fiducia Dominus Papa, ex totius Synodi consensu & judicio, protulit anathema in hunc modum: Beate Petre Apostolorum Princeps*; & post longam invocationem sic habet: *Hac itaque fiducia fretus pro Ecclesiæ tuæ honore & defensione, ex parte Omnipotentis Dei, Patris & Filii, & Spiritus Sancti, per tuam potestatem, & auctoritatem Henrico Regi, filio Henrici Imperatoris, qui contra Ecclesiam tuam inauditâ superbiâ insurrexit, totius regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Christianos à vinculo juramenti, quod sibi fecêre, vel facient, absolvo, & ut nullus ei sicut Regi serviat, interdico. Dignum est enim, ut qui studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat, quem videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad Dominum redit, quem dimisit participando excommunicatis, & multas iniquitates faciendo, meaque monita, quæ pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematis vice tua alligo, ut sciant gentes & comprobent, quia tu es Petrus, & super tuam petram filius Dei vivi ædificavit Ecclesiam suam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*

XLIII. *Depositionis probationes adducuntur.* Idem scribunt Auctor Vitæ Sancti Anselmi Lucensis Episcopi, & Domnizo Presbyter in Vita Mathildis Comitissæ; sed quia absolutionem à juramento fidelitatis, aut depositionis nomen, quo utuntur Historici, ita interpretantur quidam, ut velint per ea tantùm intelligi suspensionem à regni administratione, & exauctoratum penitus non fuisse Henricum ante annum millesimum octogesimum in septima Synodo Romana, hic adducenda sunt verba illius Synodi, seu Gregorii VII in ea damnantis Henricum Regem apud Mabillonium in Vita ejusdem Gregorii cap. 107. *Henricus confusus & humiliatus*, inquit Pontifex, *ad me in Longobardiam veniens anno 1077*, ideoque post secundam Synodum Romanam, *absolutionem ab excommunicatione quæsivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de vitæ suæ emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen in regno, à quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem hominum, qui sibi juraverant, vel erant juraturi, à qua omnes absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur præcepi. Et hæc ideo detinui, ut inter eum, & Episcopos vel Principes ultramontanos, qui ei causa jussionis vestræ Ecclesiæ restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos Episcopos mihi promisit.* Sed ne quis dicat hæc verba etiam intelligenda de suspensione à regni administratione, audiendus Gregorius ibidem, ubi Henricum exauctorando, ut omnes fatentur, ita loquitur: *Quapropter confidens de judicio & misericordia Dei...... prædictum Henricum, quem dicunt Regem omnesque fautores ejus excommunicationi subjicio, & anathematis vinculo alligo, & ITERUM regnum Teutonicorum & Italiæ ex parte Omnipotentis Dei & vestra interdicens ei, omnem dignitatem & potestatem Regiam illi tollo, & ut nullus ei Christianus sicut Regi obediat, interdico; omnesque, qui ei juraverunt, vel jurabunt, de regni dominatione, à juramenti promissione absolvo.* Quare cùm his verbis intelligant omnes veram Henrici Regis depositionem, superioribus idem significari, non video cur negent; cum præcipuè Gregorius testetur, se *ITERUM* regnum Teutonicorum, & Italiæ Henrico interdicere, omnemque dignitatem & potestatem Regiam ei tollere, quod se jam antea fecisse denotat per illud adverbium *iterum*. Certè Henricum in Synodo Romana anni 1076 fuisse depositum ex eo etiam eruitur, quòd Acta publica post illum annum consignata non sunt in Burgundiæ regno annis ejus Imperii, sed hac formula, *regnante Christo Domino*; in Historia enim Delphinatûs à doctissimo D. Juvenis Balliviatûs Vapincensis, dum viveret, Cognitore Regio composita, quæ extat manuscripta in Bibliotheca nobilissimi & eruditissimi D. Henrici de Thomassin D. de Mazaugues, refertur donatio mo-

nasterio cuidam prope civitatem Vapincensem existenti, facta à Leodegatio Vapincensi Episcopo, quæ sic clauditur: *Datum Vapinci Non. Octob. Lun. 21, regnante Christo Domino, amen.* Leodegatius autem ex eodem Auctore dictus est Episcopus Vapincensis anno 1074, & obiit die tertia Augusti anni 1079. Eodem tempore, nempe *anno* 1078, *mense Aprili, indictione prima* Archimbaudus Niciensis Episcopus Ebrardo Abbati Sancti Pontii donationem etiam quamdam fecit, actam, ut in ea legi asserit Juvenis, *regnante in nobis Domino Jesu-Christo*; ex quibus concludendum est, Henricum jam tunc non solùm ab administratione regni suspensum, sed & verè fuisse depositum a Synodo Romana anni 1076. Porrò de hac formula, *regnante Christo*, vide dicta in Marino. II num. 3, & in Leone VIII Antipapa num. 4.

XLIV. *Multi ad Papam transeunt.*

Post excommunicationem & depositionem Henrici Regis, multi Episcopi, Principes, & Proceres Theutonici regni ab Henrici communione recesserunt, ad quod etiam eos movit Willelmi Trajectensis Episcopi miser obitus, damnatioque æterna, ob defensas Regias partes, morientis ore denunciata, de qua loquuntur Lambertus Schafnaburgensis, & Paulus Berntiedensis laudatus cap. 79, & seqq. *Igitur post excommunicationem*, inquit Paulus, *& depositionem Regis, Domini præeunte gratia, multi nobiles & mediocres ad Deum toto corde conversi præfatum Regem reliquerunt.* Ipsi etiam, qui contra Apostolicam Sedem conjuraverant, supplices pœnitentiam postularunt. *Nonnulli verò Episcoporum gementes tantum jacinus, ad Apostolicam Sedem discalceatis pedibus venerunt, tamdiu ibi perdurantes, quousque Dominus Papa misericordiæ manum, & pietatis viscera eis compatiens aperiret.*

XLV. *Willelmi Episcopi Trajectensis contra Gregorium PP. dicentis, terribilis mors.*

Intereà Dominus magnum miraculum in Regis & omnium oculis fecit: quo cognito multi eum reliquerunt. Nam post excommunicationis diem, Paschalis diei solemnitate cum regio apparatu & comitatu pompaticæ multitudinis ad Ecclesiam divinitus sibi clausam venire nequaquam abhorruit. Jussu itaque Regis quidam Episcopus (is est Willelmus Ultrajectensis Episcopus, cujus terribilem mortem etiam referunt Lambertus Schafnaburgensis, Hugo Flaviniacensis & alii) *ut fas est, imò hæreticus & simoniacus, ad Missæ se præparavit officium. Tandem perlecto Evangelio, ex more facturus popularem sermonem Pontifex idem pulpitum conscendit. Parum autem de tractatu locutus Evangelico, statim se ad blasphemiam Papæ Gregorii cæco corde, menteque vesana prorupit, quę pro nimio sui horrore præterire complacuit .... verumtamen eadem blasphemia, qualis in oculis Domini fuerit, continuò sequens ultio, si perpendatur, innotescit. Nam Paschalis diei gaudio nondum finito, subito cœlum fragore intonuit, in quo ignis descendere cœlitùs visus est, qui omnem illam Ecclesiam, omnesque domos regali receptui præparatas repente consumpsit, & lætitiam profanorum in mœrorem commutavit. Episcopum verò illum blasphemum subitò percussum divina ultio interemit. Sed antequam vitam penitus exhalaret, ministros suo exitio præparatos, quales essent compulsus est dicere.* „ Video me, inquit, igneis lotis „ adstrictum rettis trahentibus imaginibus „ ex hac vita convelli: sed tamen ite, & „ dicite Regi, ut flagitium, quod in Deum, „ & Beatum Petrum, ejusque Vicarium „ commisit, emendet, ne me præeuntem ad inferi loca sequatur. *Et hęc dicens expiravit.* Bruno in Commentatio de Bello Saxonico his addit, Vvillelmum Trajectensem Episcopum post mortem Abbati Cluniacensi apparuisse, ac æternam suam damnationem denuntiasse; sed & multos alios Henrici familiares miserè obiisse, ut nemini dubium esset, ipsos inobedientiæ erga Romanum Pontificem, adulationis erga Regem & schismatis pœnas dare vindice Deo.

XLVI. *Gregorii PP. pro Henrico Rege sollicitudo.*

Cùm hæc nihil proficerent, Gregorius compassione motus, licèt Regem regno privasset, & anathemate perculisset, literas encyclicas, quæ extant libro quarto Registri Gregoriani, suntque 1 & 3 dedit ad omnes Præsules ac Principes, cæterosque Ecclesiasticos, & sæculares quoscumque Christi fideles, tum ut ipsum hortarentur ad pœnitentiam; quòd cuperet eum, si verè scelerum pœniteret, ab excommunicationis nexu liberare, & in regnum restituere; tum ut vitaret excommunicatorum & impœnitentium communionem: & interim tamen omnibus Episcopis districtè prohibuit, ne quis Regem præsumeret quomodocumque inconsulta Sede Apostolica ab excommunicatione absolvere. Qui si perseveraret impœnitens, tunc inita matura deliberatione, alius eligeretur auctoritate Apostolica Rex Catholicus, qui imperium justè administraret. Priores Gregorii literæ datæ sunt *octavo Kalendas Augusti, indictione decima quarta*; posteriores *tertio Nonas Septembris, indictione incipiente decima quinta*, anno scilicet 1075.

XLVII. *Ad colloquium à Principibus Germaniæ invitatur.*

Sed *cùm prędicti Regis conversionem*, inquit Paulus Berntiedensis cap. 82, *jamdiu & frustra Principes exspectarent, & statum regni periculosiùs in dies disturbandum, imò sine capite jam penitus destituendum viderent, tandem zelo Dei armati cum Legatis Apostolicę Sedis convenerunt* (Oppenheimii inter Moguntiam & Wormatiam, secundùm aliquos, vel Triburiæ è regione

Op-

Oppenheimii secundùm alios) *& eumdem, ut eorum consilio acquiesceret, & resipisceret, satis fideliter rogaverunt: alioquin se non ulterius ei communicare, vel obedire protestati sunt. Hac ille necessitate, simulatè quidem, ut postmodum apparuit, se per omnia, & consiliis Principum, & preceptis Apostolici domini obediturum promisit. Erat autem eorum consilium, ut Dominus Apostolicus ad generale colloquium Augustam in Purificatione Sanctę Marię* [anni 1077, cùm Conventus iste habitus sit, juxta Lambertum Schafnaburgensem, XVII Kal. Novembris anni 1076] *tunc proxima veniret: quatenus ibidem causa ejus in audientia totius regni legitimè determinari posset. Ipsi quoque Principes missa legatione, dominum Papam ad predictum diem venire suppliciter rogaverunt; ad quod iter illum promptissimum, ut subscriptę ejus literę testantur, invenerunt. Rex autem contra promissionem suam, contra consilium Principum, hoc ab Apostolico per Legatos suos voluit extorquere, ne Augustam veniret, sed ut eum ad se Romam venire permitteret; ea utique intentione, ut tantò facilius Papam fallere posset, quantò pauciores regni Principes, jam sępius astutias ejus perpessi, discutiendę ejus causę interessent. Unde & Papa votis ejus non annuit, sed, ut Principes rogaverant, ad condictum diem venire disposuit, & subsequentes Epistolas Principibus regni, pro disponendo itinere suo transmisit.* Recitat postea Paulus duas Epistolas Præsulibus & Magnatibus Germaniæ à Gregorio Papa scriptas, quibus etiam cum periculo vitæ se colloquio affuturum pollicetur. Hæc Acta anno 1076.

XLVIII. *Tedaldi Mediolanensis invasio, & S. Herlembaldi martyrium.*

Quo eodem anno Mediolani à Clericis Simoniacis, & Fornicatoribus Sanctus Herlembaldus, quem ab Alexandro II Ecclesiæ defensorem constitutum esse diximus, martyrio coronatus est. Gregorius Papa in Synodo Romana anni 1074 Gothofredum Mediolanensis Ecclesiæ invasorem, ut jam ostendimus, excommunicavit. Anno verò 1075, cum Mediolanenses sine Præsule esse nollent, pro petendo Episcopo ultra montes Henrico Regi legationem dirigunt: *Legatis Mediolanensium*, inquit Arnulphus lib. 4 cap. 9 apud Puricellum, *ex Clero & populo de re præfata Regem adeuntibus, Tedaldus quidam Mediolanensis Ecclesiæ Subdiaconus capella militabat in Regia, cui Rex ...... Ambrosianum tradidit Præsulatum; posthabita Gothofredi illius adhuc viventis investitura, & unctione, Attonis quoque Romæ tunc degentis electione. Quid plura? Susceptus est Præsul ille à Clero & populo, utpotè novarum rerum usu .... avido, cui etiam suffraganei eidem ipsi, qui Gothofredum consecraverant, manum benedictionis imponunt. Res quidem mira, & cunctis retro temporibus inaudita; ut urbis unius uno dato Antistite* (nempè Gothofredo) *sacrato altero* (sc. Attone) *uno eodemque tempore tertius erumpat*, nempè Tedaldus. Herlembaldus hæreticis atque schismaticis, qui Tedaldum recipere volebant, resistens, martyrium passus est; & quidem post festa Paschalia, ut Arnulphus in ejus Vita apud Puricellum testatur, ubi & asserit, Luitprandum Presbyterum Mediolanensem, adversùs Clericos concubinarios cum Herlembaldo stantem, ab iis naso & naribus detruncatum. Quod cùm accepisset Gregorius Pontifex, ad eundem Luitprandum rescriptum misit ab Annotatore Baronii ad annum 1076 num. 9 relatum ex Landulpho Juniori cap. 6 Historiæ suæ MS. apud Puricellum lib. 4 de S. Arialdo cap. 59. Sanctus postea Herlembaldus ab Urbano II Sanctis coonumeratus est, ut suo loco dicetur, de Luitprando infra etiam sermo erit. Tedaldum verò Gregorius Pontifex in Synodo Romana VII excommunicavit.

XLIX. *Henricus Rex à Gregorio PP. absolvitur.*

Anno millesimo septuagesimo septimo Gregorius Papa iter aggressus cum Mathilde Comitissa, ut statuta die Augustam cum Principibus Germaniæ veniret, ad discutiendam Regis Henrici causam, accepit Regem in Italiam advenire, ideoque divertit in castellum munitissimum Tusciæ, *Canusium* dictum, ad quod Rex se contulit absolutionis obtinendæ gratiâ, ut fusè refert Lambertus Schafnaburgensis, & paucis verbis perstringit Paulus Bernriedensis in sæpius laudata Gregorii Vita cap. 84. *Interea Rex*, inquit, *propriæ causæ diffidens, & idcirco audientiam totius regni subterfugiens, furtivè Italiam cum excommunicatis, contra præceptum Papæ, & consilia Principum, intravit; & Apostolico ad prædictam diem Augustam tendenti ante Purificationem Sanctæ Mariæ apud Canusium obviavit; ibique ante portam castri per triduum deposito omni Regio cultu, miserabiliter, utpotè discalceatus, & laneis vestibus indutus, persistens, non priùs cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium & consolationem implorare destitit, quàm omnes qui aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem, & compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus, & lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam Domini Papæ duritiam mirarentur, nonnulli verò in eo, non Apostolicæ serenitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ severitatis crudelitatem esse clamarent: denique instantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant, supplicatione Papa devictus, tandem eum relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam, & sinum sanctæ Matris Ecclesiæ recepit: acceptis ab eo securitatibus, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis,* (sc. sancti Hugonis) *& nobi-*

nobilium Comitissarum Mathildis, (Tusciæ Comitissæ) & *Adalajæ* [conjugis Marchionis Segusiæ, & Comitis Sabaudiæ, Maurianæque] & *aliorum Principum*, *Episcoporum*, & *laicorum*, *qui sibi ad hec utiles visi sunt*, *in hunc modum suscepit*.

L. *Sub jurejurando.* Refert postea Paulus jusjurandum Henrici Regis, quod tale est: „ Ego Henricus
„ Rex de murmuratione, & dissensione,
„ quam nunc habent contra me Archie-
„ piscopi, Episcopi, Duces, & Comites,
„ ceterique Principes regni Teutonicorum,
„ & alii, qui eos in eadem dissensionis cau-
„ sa sequuntur, infra terminum, quem do-
„ minus Papa constituerit, aut justitiam se-
„ cundùm judicium ejus, aut concordiam
„ secundùm consilium eius faciam, nisi cer-
„ tum impedimentum mihi, vel sibi obsti-
„ terit: quo transacto ad idem peragen-
„ dum paratus ero. Item, si idem domi-
„ nus Papa Gregorius ultra montes, vel
„ alias partes terrarum ire voluerit, secu-
„ rus erit ex mea parte, & eorum, quos
„ constringere potero, ab omni læsione vi-
„ tæ & membrorum ejus, seu captione,
„ tam ipse, quàm qui in ejus conductu,
„ sive comitatu fuerint, in eundo, sive ibi
„ morando, seu inde redeundo: neque
„ aliud aliquod impedimentum habebit ex
„ meo consensu, quod contra honorem su-
„ um sit; & si quis ei fecerit, cum bona
„ fide secundùm posse meum, illum adju-
„ vabo. Factum & illud jusjurandum, Rex absolutionem recepit die vigesima quinta mensis Januarii, ut testatur Domnizo in Vita Mathildis Comitissæ his versibus.

Ante dies septem, quàm finem Janus haberet,
Ante suam faciem concessit Papa venire
Regem, & cetera apud Baronium legenda.

LI. *Conditiones absolutionis.* Lambertus Schafnaburgensis pœnitentiam Regi impositam, seu potius conditiones, sub quibus absolutus est, fusè recitat, ex quo hæc summariè referenda duxi. Rex ad castellum Canusium accedens, cùm castellum illud triplici muro septum esset, intra secundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu suo, deposito cultu Regio, nudis pedibus, in laneis vestibus, frigore asperrimo, jejunus à mane usque ad vesperam cum multo fletu perstitit, Romani Pontificis misericordiam implorans. Cùmque hoc secundo, tertioque die fecisset, his postremò conditionibus absolutus est, ut die & loco quemcumque Papa designasset, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus, præstò esset, & accusationibus, quæ intenderentur, responderet; & ad Pontificis sententiam, vel retineret regnum, si objecta purgasset, vel amitteret, si probatis criminibus Regio honore indignus decerneretur: usque verò ad eam judicii diem, nulla Regiæ dignitatis ornamenta vel insignia sibi usurparet, nihil circa Reipublicæ administrationem suo jure ageret; eosque, quorum consiliis se, Remque publicam prodidisset, à sua in perpetuum familiaritate amoveret: quòd si purgatis objectionibus confirmaretur in Regno, subditus Romano Pontifici semper, dictoque obtemperans foret. His & aliis ejusmodi injunctis conditionibus postremò additum est: *Si quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expectata sit, anathematis absolutionem: quin imò jam pro convicto confessoque habendum esse, nec ultra pro asserenda innocentia sua audientiam impetraturum, Principesque regni omni deinceps questione cuncta jusjurandi religione liberatos, Regem alium, in quem communis electio consensisset, creaturos esse*. Accepisse gratanter Henricum conditiones, & servaturum se omnia, quàm sanctissimis potuit assertionibus promisisse, asserit Lambertus, cui consonant Domnizo in Vita Mathildis, & Gregorius ipse Epistola 12 libri 4 ea de re ad Episcopos, & Principes Germaniæ scripta quinto Kalendas Februarii; cùm ipsam Regis absolutionem, ex mox dictis, testetur idem Domnizo contigisse die vigesima quinta mensis Januarii.

LII. *Gregorius PP. canonicè se purgat.* His addit Lambertus, post Regem absolutum, Pontificem celebrasse Missam, cùmque sacratissimam Eucharistiam sumpturus manu teneret, vocato Rege, ac universa adstantium multitudine, dixisse: *Ego jam pridem à te, tuisque fautoribus literas accepi, quibus insimulabas Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & aliis quibusdam tam ante Episcopatum, quàm post acceptum Episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundùm scita canonum omnem ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licèt multorum idoneorum certè testium adstipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrimè noverunt, & eorum qui meæ ad Episcopatum promotionis auctores fuerunt: ego tamen ne humano potius, quàm divino niti videar testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut Omnipotens Deus suo me hodie judicio vel absolvat objecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea intermat morte, si reus.*

LIII. *Eamdem purgationem oblatam refugit Henricus Rex.* Post illa terribilia verba cùm Pontifex partem Dominici Corporis accepisset, & comedisset, populusque in laudes Dei innocentiæ ejus congratulatus aliquandiu acclamasset, tandem silentio impetrato conversus ad Regem, *Fac ergo*, inquit, *fili*, *si placet*, *quod me facere vidisti*. *Principes*

Teu-

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

Teutonici regni sui in dies accusationibus aures nostras obtundunt, magnam tibi molem capitulum criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum administratione, sed ab Ecclesiastica etiam communione, & ab omnimoda vitæ sæcularis conversatione usque ad extremum vitæ spiritum te suspendi oportere existimant. Petunt etiam magnoperè diem, & locum statui, audientiamque præstari canonicè discutiendis, quæ adversum te afferunt, accusationibus.... Cùm ergo bene tibi consultum cupiam, pro eo quòd in calamitatibus tuis supplex Apostolicæ Sedis patrocinium expetisti, fac quod moneo. Si te innocentem nosti, & existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti, libera compendiosè & Ecclesiam Dei scandalo, & te ipsum longæ concertationis ambiguo, & sume hanc residuam partem Dominici Corporis, ut comprobata, Deo teste, innocentia tua, obstruatur omne os adversum te iniqua garrientium, & me deinceps causæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ vehementissimo assertore Principes tibi reconcilientur, regnum restituatur, omnes, quibus jam diu Respublica vexatur, bellorum civilium tempestates in perpetuum sopiantur. Sed Rex inopinata re attonitus, & ad tam horrendi examinis necessitatem æstuans, habito cum suis consilio, refugit illud eo prætextu, quòd absentibus accusatoribus suis, haud quidquam virium habitura esset quæcumque pro experienda innocentia sua satisfactio; proindeque Papam oravit, ut rem integram generali Concilio differret, ut ibi congregatis accusatoribus, & secundùm leges Ecclesiasticas discussis, tam accusationibus, quàm accusatorum personis objecta refelleret. Cui haud gravatè Papa acquievit.

LIV. *Rex in pristina relabitur.*

Postquam Rex, communione recepta, à Gregorio Papa discessisset, parum attendens ad ea, quæ ei in reconciliatione sua juramento promiserat, ad solitam nequitiam rediit, & simoniacorum suorum consiliis contra Papam assentire non expavit. *Omnes enim simoniaci*, inquit Paulus Bernriedensis laudatus cap. 85, *eorumque socii, quorum tyrannidi ipse sanctam matrem Ecclesiam subjugaverat, quorum etiam factione jampridem Apostolicam Sedem deauctorizare tentaverat: ipsi, inquam, omnes ad eum reconciliatum recurrentes, non terrorem, sed audaciam ab eo, pro perpetrata iniquitate acceperunt; quin etiam in damnatione Apostolici apud eum conjurandi locum invenerunt. Ipse verò, ejusque complices communionem utcumque idcircò festinaverant recipere, quia juxta legem Teutonicorum se prædiis, & beneficiis privandos esse non dubitabant, si sub excommunicatione integrum annum permanerent: cujus adhuc unus mensis superfuit, dum ad reconciliationem redirent.* Excommunicatio enim lata fuerat circa finem mensis Februarii anni 1076, & absolutio impetrata circa finem Januarii anni 1077, ex mox dictis. *Communionem itaque*, pergit Paulus, *non ut se corrigerent, repetebant; sed ut plurimos jam dudum ab illis anathemate separatos sibi resociarent; sicque tantò audaciùs, tantò crudeliùs, quantò cum pluribus solita tyrannide sanctam Ecclesiam opprimere possent. Nam statim post reconciliationem, ut prædictum est; ad pristinum volutabrum redire, sed & simoniacis, utpotè sui similibus contra Apostolicam Sedem assentire non dubitarunt.*

LV. *Coronari petens non exauditur à Papa.*

Accepta per fraudem communione, Henricus callidè concessionem regni, seu restitutionem in regnum à Pontifice elicere volebat, ut disertè testatur idem Paulus cap. 86: *Non multò post tamen*, inquit, *Rex ab Apostolico regni jam concessionem callidè, ut communionem, elicere volebat. Missa enim legatione humiliter eis supplicabat, ut vel eum semel apud sanctum Joannem in Moytia* (seu Modoetia, vulgò Monza, oppido passuum millibus decem Mediolano dissito, ubi Imperatores coronam ferream pro regno Longobardorum à Mediolanensi Archiepiscopo suscipere solebant in Ecclesia Sancti Joannis.) *per Episcopos Papiensem, & Mediolanensem, more priorum Regum, coronari permitteret: vel si hoc nollet fieri per hujusmodi Episcopos, utpotè excommunicatos, saltem hoc privilegium Apostolica auctoritate cuilibet Episcopo concederet exequendum; ob hoc maximè appetens coronari, ut cum communione etiam regnum à Romano Pontifice videretur recepisse. Sed Papa calliditatem ejus jam satis expertus, nullo modo votis ejus voluit acquiescere: diligenter secum ipse reputans, se quidem eum pro multis criminibus, & maximè pro inobedientia, & contumacia Apostolicæ Sedi irrogata, à regno deposuisse, omnesque ei juratos ab ejus dominio liberos reddidisse: & ob hoc nullatenus eum, sicut nec alium in Regem à Principibus, utpotè liberis hominibus, superponi debere absque eorum electione. Nam & à toto regno de tot ac tantis injuriis ac perfidiis erat inculpatus, ut de his eum necesse esset primitùs expurgari (si tamen hoc aliquatenus posset fieri) & sic demum cum consensu totius regni legitimè coronari. Rex igitur ea vice quoque, simulatâ obedientiâ apud Moytiam regalia insignia non usurpavit: quæ tamen non multò post contra bannum Domini Papæ resumere, & interdicta regni gubernacula usurpare non timuit.*

LVI. *Principes Teutonici ad Ulmam conveniunt.*

Cùm itaque terminus à Principibus regni Teutonici, ipsoque Rege coram Legatis Apostolicæ Sedis, ad Augustam in Purificatione Sanctæ Mariæ indictus transiret, & Pontifex, qui ad eum diem venire promiserat, à Rege impediretur, Principes Re-

gem

gem subterfugisse, & se etiam hac vice, solitâ ejus perfidiâ delusos esse animadvertentes; ejusque versutiam nec in ipsa reconciliatione, vel postea cessasse certissimè cognoscentes, *mox in Suevia apud Ulmam*, subdit Paulus, *conventu facto deliberaverunt, ne se deinceps ab illo ludificari, vel potius pristina ejus calliditate periclitari permitterent; sed suæ saluti in legitimi Principis electione providerent. In eodem autem Conventu apud Ulmam generalius colloquium ad Forechein* (munitum Episcopi Bambergensis oppidum) *IV Idus Martii ad novi Regis electionem condixerunt: ad quod etiam Domini Apostolici consilium, & auxilium sibi venire, missa legatione postulaverunt. Quo audito Papa ad id colloquium Legatos direxit, qui Principes rogarent, ut dispositionem regni usque in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse sperarent. Noluit sanè eis hoc ex definito præcipere, ne sibi jure imputari posset, si quod periculum status regni ex illa dilatione incurrisset.*

LVII. *Papa liberum transitum à Rege Henrico frustrà postulat.*

Altera autem die post dimissionem Legatorum, Manegoldus Comes, *magnus amator veritatis advenit, cujus relatione Papa de novo Rege constituendo certior factus, alium Legatum, Gregorium scilicet Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ad Principes regni destinavit, qui eos Apostolica auctoritate adventum ejus præstolari compelleret: eo tamen primitus explorato, si Rex, qui adhuc in Longobardia morabatur, ab eodem Legato conventus, securitatem facere vellet, ut Domino Papæ transitum ad Teutonicas partes, pro ipsius causa determinanda concederet. Quod si Rex nollet concedere, præcepit Papa, ut Legatus ad se rediret, nec Principes cum aliqua dilatione, à providenda regni necessitate suspenderet. Idem eidem Legato præfatam legationem imponens Papa, dixit inter alia, se quasi pro indicio hujusmodi securitatem exegisse, cujus, inquam, securitatis exhibitio, illum in regnum restitui posse præsagiret: sicuti ejusdem securitatis denegatio, hoc eum non posse, ex divino judicio denotaret. Inter hæc verba, Papæ tres digiti ejus dexteræ usque ad medium repente sanguinei apparuêre, quos sanguine ex naribus profluente maculatos existimans, detergere cœpit: sed eos sanguineis notis nullatenus emaculare potuit. Hinc ipse & reliqui sapientes, qui hoc miraculum conspexerunt, aliquid magni per hæc signa portendi non dubitarunt. Erant autem ibi tunc præsentes prænominatus Comes Manegoldus, & venerabilis Presbyter Erkembertus cum aliis quamplurimis in oppido Canusii in capite Jejunii, quod eo anno contigit in Kal. Martii.*

LVIII. *Legatos ad Conventum Forcheimensem mittit.*

Percepta igitur Legatione, statim Legatus ad Regem properavit cum prædicto Comite; sed Rex securitatem, quam Papa postulabat, facere contempsit: unde & ille Legatus ad Apostolicum redire non tardavit. At Comes ad proximum Forcheimense colloquium venire acceleravit, quò & priores Legati jam pervenerant; qui una tantùm die priusquam præfatus Comes [discederet], ab Apostolico missi fuerant. Hi autem erant Legati, Bernhardus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Diaconus, item alter Bernhardus Abbas religiosus de Massilia, ferè sexcentorum Monachorum pater, qui etiam secum duxit egregium doctorem quemdam nomine Christianum, postmodum Aversanæ civitatis Episcopum, cujus opus extat eximium contra Turonensem Berengarium. Sed loco *Christianum*, legendum esse, *Guitmundum* Monachum Crucis Sancti Leufredi in Normannia, postea Episcopum Aversanum, cujus Opus adversùs Berengarium extat in Bibliotheca Patrum; observat Mabillonius, cùm præsertim nullus inter Aversanos Episcopos apud Ughellum habeatur *Christianus* dictus. Sed dici potest *Guitmundum*, vocatum etiam fuisse *Christianum*, cùm Anonymus Chiffletianus in Opere suo de multiplici Berengarii damnatione, eum *Christianum* appellet.

LIX. *Conventus Forcheimensis celebratur.*

Cùm Conventus fieret apud Forcheim, Legati Apostolici literas Gregorii Papæ attulerunt, continentes quàm parum *de promissione Regis lætatus fuerit, cùm adversarii Ecclesiæ plus audaciæ quàm terroris ex præsentia Regis acciperent*, ut scribit Paulus Bernriedensis laudatus cap. 93, qui pergit: *Ad hoc ajebant eum petere, ut novi Regis electionem, de qua audierat, in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse perpenderent. Peracta igitur Legatione, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, majores atque minores debitam reverentiam Legatis impendentes, per consessum singuli surrexerunt, & quot contumeliis, & quot periculis jam ab Henrico Rege affecti essent, vel se afficiendos fore non dubitarent, Legatis lamentari cœperunt; seque totiens insidias ejus inter ipsa pacis oscula vix evasisse, ut nec juramento ejus deinceps aliquam fidem exhibere possent: hoc quoque addentes, se tamdiu eum post depositionem tolerasse, non utique ut correctionem ejus, utpote penitus desperatam, expectarent; sed ut quibusdam occasionem calumniandi auferrent, qui fortasse et, si non tamdiu expectaretur, correctionem interclusam fore conquererentur: totaque illa die cum hujusmodi querimoniis transacta, nec medietatem injuriarum sibi illatarum enumerare potuerunt.*

LX. *Agitur de novi Regis electione.*

In crastinum prædicti Episcopi & Principes Legatos convenerunt, & consuluerunt, suggerentes nihilominus magnum schisma in regno futurum, nisi illud novi Regis electione anticiparent. Quibus Legati responderunt, sibi quidem optimum vi-

videri, si novi Regis electio in adventum Domini Papæ sine periculo differri posset: *cæterum provisionem regni non tam in eorum consilio, quàm in Principum arbitrio sitam esse dixerunt, qui Rempublicam in manibus tenerent, ac totius regni damnum, sive proficuum optimè prænossent. Itaque Principes regni de adventu Papæ incerti, sed de maxima dissensione eventura, & periculo, si differrent, certissimi, acceptâ licentiâ à Legatis, apud Moguntinum Archiepiscopum convenerunt, & quid eis agendum esset singulari diligentia invicem tractaverunt: considerantes quidem se ad nullam dilationem ab Apostolico coactos, sed hoc in eorum arbitrio positum esse; nec alicui, nisi sibi ipsis deinceps imputandum fore, si dilatio noceret. Insuper se nullius subjectionis exhibendæ Henrico Regi obnoxios, imò per Apostolici banni transgressionem damnandos, si aliquam subjectionem Regi deinceps exhiberent. Nam Papa priusquam eum anathematizaret, ex parte Omnipotentis Dei, & Sancti Petri & sua, illi regnum interdixit, & omnes Christianos juramento, quod sibi fecissent, vel facturi essent, absolvit; & ut nullus ei ut Regi serviret, interdixit; qui postea ab eo communionem tantùm, non regnum, falsâ correctionis promissione, recuperavit.*

LXI. *Rudolphus Suevus eligitur, & consecratur.* Principes itaque regni, *ut liberi homines*, pergit Paulus, *Rudolphum Ducem Suevorum, frustrà multùm renitentem, frustraque vel unius horæ inducias ad consulendum petentem, Regia dignitate sublimaverunt, virum sanè in humilitate præcipuum, Regio honori ætate, & moribus idoneum; eique se debito fidelitatis sacramento subdiderunt, qui utique regnum, non ut*proprium, sed pro dispositione sibi creditum reputans, omne hæreditarium jus in eo repudiavit, & vel filio suo se hoc adoptaturum fore penitus abnegavit: justissimè in arbitrio Principum esse decernens, ut post mortem ejus liberè, non magis filium ejus, quàm alium eligerent, nisi quem ad id culminis ætate & morum gravitate dignum invenissent. Hunc igitur Rudolphum tam legitimè electum, Archiepiscopi Moguntinus, & Magdeburgensis cum eorum suffraganeis, Legatis Sedis Apostolicæ præsentibus, & regni Principibus regali unctione consecraruut. Electus est autem ab Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus, majoribus atque minoribus in conventu apud Forcheim anno Dominicæ Incarnationis 1077, anno IV venerabilis Papæ Gregorii, in hoc nomine septimi, indictione XV, Idibus Martii. Postea die duodecimo apud Moguntiam consecratus est, idest VII Kal. April. ubi tunc medium Quadragesimæ occurrit.* Hæc paulò fusius narrata sunt, ut constaret falsitatis redargui eos, qui dicunt Rudolphum operâ Gregorii Papæ creatum fuisse Regem, quos pluribus refellit Baronius ad annum 1077. Ex his etiam refelluntur, qui volunt Henricum Regem in Synodo Romana anni 1075 non fuisse depositum, sed ab administratione regni tantùm suspensum; si enim non fuisset verè depositus, Episcopi, & Principes regni Teutonici alterum Regem non elegissent, neque hoc passus esset Gregorius Papa.

LXII. *Successio in regnum Germaniæ antiquatur.* Denique ex ultimis Pauli Bernriedensis verbis constat in illo conventu Forcheimensi Germaniæ Proceres omne hæreditarium jus in regnum repudiasse, quod postea à Romano Pontifice fuisse confirmatum testatur Bruno in libro de Bello Saxonico, scribens Saxones, & Suevos ad Forcheimum præsente *Legato, qui cuncta de regno utiliter disposita firmaret*, convenisse; dumque *sua cuique Deus sit dira cupido*, ac *multi suas singulares causas interponunt, quas ut Rex* eligendus *se correcturum promitteret, volunt, consensu omnium comprobatum est, & Romani Pontificis auctoritate corroboratum, ut Regia potestas nullè per hæreditatem (sicut antea fuerat consuetudo) cederet; sed filius Regis [etiamsi valde dignus esset] per electionem spontaneam, non per successionis lineam Rex proveniret: si verò non esset dignus Regis filius, vel si nollet eum populus, quem Regem facere vellet, haberet in potestate populus.* Regnum Germaniæ successivum quidem erat, sed non absolutè hæreditarium; populi enim Regem eligendi quem vellent ex familia Regia jus habebant, sed de more defuncti Regis filium natu majorem ceteris anteponebant; ideoque regnum Germaniæ hæreditarium simul & electivum erat. At in Conventu Forcheimensi decretum, ut electio non restringeretur ad familiam Regiam, sed omnes ad illam jus imposterum haberent. Post aliquot tamen annos ad priorem morem reditum esse scribit Annotator Baronii ad eundem annum 1077, num. 11.

LXIII. *Gregorius PP. Robertum Apuliæ Ducem Ecclesiæ reconciliat.* Eodem anno millesimo septuagesimo septimo Gregorius Pontifex circa medium mensis Junii in Apuliam perrexit, ubi cum Roberto Guiscardo Apuliæ & Calabriæ Duce colloquium habuit, ab excommunicatione, qua eum in duabus prioribus Synodis Romanis innodatum esse pronuntiarat, absolvit, ac cum eo fœdus pepigit. Baronius quidem hanc Roberti absolutionem refert ad annum tantùm 1080; sed invictè refellitur ex Actis Pontificalibus Gregorii VII à Centio Camerario scriptis, & in Actis SS. Bollandianis ad diem 25 Maji recitatis; in iis enim cap. 2, narrato Conventu Forcheimensi, quem certò constat habitum mense Martio anni 1077, Roberti absolutio his verbis refertur: *Interea venerabilis Pontifex, receptis nuntiis Roberti*

Gui-

Guiscardi, egregii Normannorum Ducis, versùs Apuliam post octavas Pentecostes iter arripuit, & cum ipso apud Aquinum colloquium habuit. Congrua itaque ab eo satisfactione suscepta, priùs à vinculo excommunicationis eum absolvit, & consequenter fidelitatem & homagium ejus recepit; postmodum verò jam assumptum in specialem B. Petri militem, de totius Apuliæ & Calabriæ Ducatu per vexillum Sedis Apostolicæ investivit. Robertum autem mense Octobri anni 1076 nondum in gratiam Pontificis rediisse, demonstrat hujus Epistola 7 libri 4 ad aliquos Mediolanenses *data Romæ secundo Kalendas Novembris, indictione* 15, in qua ait: *Hinc bona Ecclesiæ Normanni multoties perjuri conantur auferre* &c. *Sed confidimus in Domino, qui superbiam Normannorum paulò ante sub manu nostra substravit, quòd adversùs Apostolicam Sedem non diu prævalebunt.* Alia hujus rei argumenta refert Annotator Baronii ad annum 1074, n. 8 & seq.

LXIV. *Cum eo fœdus init.* Cùm itaque Gregorius VII videret in toto regno Germaniæ, præter quinque Episcopos, nullum alium reperiri Catholicum, ut tot schismaticis resisteret, fœdus cum eodem Roberto Guiscardo pepigit, quòd Ecclesiæ, sibique utilissimum fore non dubitavit. Primùm nos docet Auctor Anonymus vitæ Sancti Gebehardi Salisburgensis Archiepiscopi apud Canisium Tomo VI Antiq. Lect. *Præter Christi athletam*, inquit, *nostrum dominum Gebehardum Archiepiscopum Saltzburgensem, Altmannum Pataviensem, Adilberonem Wirtzburgensem, Hermannum Metensem, Meginvvardum Frisingensem, præter hos solos quinque, in toto regno Theutonico Episcopus Catholicus inveniri non poterat.* Secundum, id est, fœdus inter Gregorium Papam & Robertum Ducem disertè tradunt Anna Comnena lib. 1 pag. 32, & Guillelmus Apuliensis lib. 4 pag. 34 & seq. Anna, postquam spiritu schismatico, de querela, quæ inter Romanum Pontificem, & Henricum Germaniæ Regem versabatur, sermonem habuit, ait: *Hoc tanto Regis contemptu Pontifex cùm magnum ejus in se ac formidolosum concitasset bellum, veritus ne si Henricus se Roberto conjunxisset, parum & ipso antea benevolè affecto erga Papam, sustineri non posset impetus amborum simul, hunc sibi matura reconciliatione præoccupandum omninò decrevit. Audito igitur Ducem Robertum Salerni esse, Româ ipse discedens, Beneventum est profectus: unde convento Duce per Legatos obtinuit ab eo, ut ambo in colloquium venirent. Ad hoc cùm Papa quidem Benevento, cum propriis copiis, Dux Salerno cum sua & ipse militari manu sibi progressi essent obviàm, ubi ambo exercitus in conspectu mutuo fuerunt, ipsi Principes, jussis stare armatis, soli congressi fœdus pepigerunt, fide etiam, quam vicissim dederunt, acceperuntque jurejurando, utrimque firmata. Pactorum hæc ferè sententia fuit: Ut Pontifex quidem Regis* (seu Imperatoris) *nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemque auxiliares copias submitteret ubi opus esset adversùs Romanos Orientales. Dux verò Pontifici adesset in omnibus, quando is, & ubi vellet.*

LXV. *Dignitatem Imperialem ei promittit.* Annam Comnenam Regis nomine, quo utitur, significare, Pontificem Occidentale Imperium Roberto promisisse, ex eo deducitur, quòd Græci alio nomine quàm Regis non utuntur, cùm de Imperatore Occidentis verba faciunt. Quod confirmat Guillelmus Apuliensis laudatus, ita canens:

Illis Gregorius Beneventum Papa diebus
Advenit: urbs erat hæc Romano subdita Papæ,
Atque sui juris, quia Dux obsederat urbem,
Ægrè Papa tulit, veniam Robertus ut hujus
Impetret offensæ, Papæ properavit ad urbem,
Supplicat & pedibus [sanctis] dans oscula patris
Suscipitur, tanti persona vigoris honore
Digna videbatur, considere Papa coëgit.
Soliloquum, cunctis adstantibus inde remotis,
Consilium tenuére diu, tum Papa fideles
Convocat: ex Papæ secretum jussibus horum
Panditur, allatus liber est Evangeliorum.
Dux Papæ jurat, fuerit dum vita superstes
Observaturum fidei se jura perennis
Ecclesiæ sanctæ, totus cui subjacet Orbis:
ROMANI REGNI sibi promisisse coronam
Papa ferebatur: quia Rex Henricus ab illo
Damnatus fuerat, propter commissa nefandis
Accumulata modis, nec enim venundare sanctas
Ecclesias veritus, perversum dogma colebat
Simonis, & nullum donabat Pontificali
Culmine, præter eos, qui maxima dona tulissent.

Quod Guillelmus Apuliensis famam tulisse dicit, Richardus Cluniacensis Monachus, in Historia suorum temporum, quam sedente Hadriano Papa IV, ideoque medio circiter sæculo duodecimo scripsit, sine dubitatione aliqua asserit apud Ptolemæum Lucensem in Chronico, qui ad annum 1084 de Roberto scribit: *Ipsum Gregorius intendebat Imperatorem facere, vel filium suum Boamundum, ut idem Richardus dicit.* Richardum floruisse sub Hadriano IV testatur Vossius in libro de Historicis Latinis. Ex hoc Guillelmi Apuliensis loco habemus etiam Robertum Guiscardum anno 1077, & in hoc colloquio, Gregorio Papæ juramentum fidelitatis præstitisse, quod in Registro Gregoriano à Collectore malè conjunctum est cum anno millesimo octogesimo. In eodem anni millesimi septuagesimi septimi colloquio Robertus investituram Ducatùs Apuliæ à Gregorio Papa accepit.

LXVI. *Quartam Romæ Synodum cogit.* Anno millesimo septuagesimo octavo, cùm

cùm uterque Rex Germaniæ, Henricus scilicet, & Rodulphus ab Apostolica Sede adjutorium requireret, Gregorius Pontifex Romæ in Ecclesia Salvatoris Synodum ordine quartam coëgit, in qua, ut scribit Paulus Bernriedensis cap. 99, decrevit: *Quoniam lis & perturbatio regni in maximum sanctæ Ecclesiæ periculum, & detrimentum quotidie redundare cernitur, placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tam religione, quàm etiam scientiâ pollentes Nuncii è Latere Sedis Apostolicæ ad partes illas mittantur: qui omnes religiosos & justitiæ amatores, in Teutonici regni partibus commorantes, Clericalis, & laicalis ordinis viros, & ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus, Domini gratia præeunte, aut finem & pacem justè componant, aut veritate præcognita, cui parti justitia magis faveat, ad plenum addiscere valeant: quatenus pars injusta desistat, & Apostolica auctoritate munita, justitia vigoris & auctoritatis robur obtineat.* Refert postea Paulus duas Gregorii Epistolas, nempè 15 libri 5 Registri ad Præsules, & Magnates regni Teutonici, & 16 ejusdem libri Udoni Trevirensi Archiepiscopo, utramque 7 idus Martii datam. Priori suum Concilium illis significat, & anathema addit contra illud impedire volentes; posteriori verò Trevirensem Præsulem admonet, ut sine omni dilatione hac de causa se intromittat. Eidem prætereà Udoni Henrico faventi injungit, ut cum alio Episcopo ex parte Rudolphi Romam veniat, ut Legati, quos ipse in Germaniam, ad discordias componendas missurus esset, securiùs cum illis ire possent. De hac Synodo Bertoldus in Chronico ait: *Idoneos Legatos iterum destinavit*, Gregorius Papa, *qui facto generali colloquio causam regni justè determinarent; & omnes Synodali sententiâ damnavit, quicumque impedirent, ut colloquium fieret. Quod Rudolphus lubentissimè voluit fieri: Henricus autem utcumque potuit impedire non cessavit. Nam contra Apostolicum præceptum, maxima multitudine flagitiosorum adunata, procinctum in Saxoniam paravit, cui Rex Rudolphus apud Struvam cum exercitu obviavit, & illo fugato ipse campum victoriæ obtinuit 7 Idus Augusti.*

LXVII. *Acta in ea Synodo.* In hac eadem Quarta Synodo Romana Guibertum Archiepiscopum Ravennatem, cujus nefandæ in Gregorium Pontificem molitiones apud Baronium legi possunt, & Tedaldum Archiepiscopum Mediolanensem ab Henrico Rege intrusum, inaudita hæresi, & superbia adversùs Sedem Apostolicam se extollentes, Gregorius deposuit, & antiquum in eos anathema renovavit: Rolandum illum Parmensem Clericum, qui pro adipiscendo Episcopatûs honore susceperat legationem Conciliabuli Wormatiensis in ipsum Gregorium, excommunicavit, & in perpetuum censuit indignum Episcopali dignitate: Hugonem Candidum Cardinalem, semel & iterum apostatam factum, omni Sacerdotali officio privavit, & anathemate percussit: aliosque tam Ecclesiasticos, quàm laicos, ob varia delicta, contumaciasque pluribus censuris innodavit: ac denique nonnullos canones circa calamitates præsentium schismatum ac rebellionum sancivit: quæ omnia videri possunt in Actis Synodi inter Epistolas Gregorii anno 1078 datas.

LXVIII. *Gregorius quintam Romæ Synodum habet.* Ubi Romam pervenêre Legati, quos ad Apostolicam Sedem misêre Henricus, & Rudolphus Reges, ibidem celebrata est mense Novembri ejusdem anni 1078 quinta Synodus Romana in Ecclesia Salvatoris, in qua Legati juraverunt quisque pro Domino suo, nullis dolis Conventum Legatorum Apostolicæ Sedis in Germania habendum impeditum iri. *Anno ab Incarnatione Domini* 1078, inquit Paulus Bernriedensis cap. 102, *Pontificatûs verò domini Gregorii Papæ VII sexto, decimo tertio Kalendas Decembris, indictione II, congregata est Synodus Romæ in Ecclesia S. Salvatoris, in qua juraverunt Legati Henrici & Rudolphi, quisque pro Domino suo, quòd nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apostolicæ in Teutonico regno habendum impedirent.* Idem habet Bertoldus Constantiensis Presbyter in Chronico ad eundem Christi annum.

LXIX. *In ea Berengarius Hæresiarcha auditur.* In hac eadem Synodo quinta Berengariana hæresis iterum damnata, ipseque Berengarius secundam professionem fidei edidit, quod constat ex Anonymo Chiffletiano de Berengarii damnatione multiplici, sæpè superius laudato, qui hoc ipso anno 1078 scribebat: *Reverendissimus Papa Gregorius VII*, inquit, *successor Alexandri, iterum eidem Berengerio audientiam in duabus Synodis generalibus Romæ concessit. Sed cùm ipse doctrinam suam Catholicæ fidei contrariam denegare non posset, iterum sub juramento eandem abdicare, & fidem catholicam profiteri delegit, sicut in superioribus Conciliis fecit. Tot igitur Conciliis Berengarianam hæresim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum, qui eisdem Conciliis interfuerunt, tum ex Regestis Romanorum Pontificum, tum ex scriptis religiosorum virorum, qui de his fidelissimè scripserunt. Nam eadem Concilia nostris temporibus infra 40 annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatûs sancti Leonis Papæ usque in præsentem annum computantur, qui est ab Incarnatione Domini* 1078 (quo ideo Auctor Opusculum suum scripsit). *Unde & adhuc multi vivunt, qui eisdem Conciliis interfuerunt; qui & nobis de eisdem Conciliis fidelissimè testificati sunt.* De eadem Synodo hæc scribit Bertoldus lau-

datus: *In Synodo ista Berengarius Audegavensis Canonicus, ut ab hæresi sua resipisceret, Synodaliter convenitur, eique induciæ usque ad proximè futuram Synodum dautur*, idest, usque ad Synodum anni 1079, in qua, ex dicendis, hæresim denuò abjuravit, quam subdolis tantùm verbis in hac Synodo anni 1078 ejurasse videbatur.

LXX. Secundam fidei professionem in ea emittit.

Berengatius primam fidei professionem anno 1059 coràm Nicolao Papa II fecerat, ut in ejus Pontificatu ostendimus, secundam verò edidit in hac quinta Gregorii VII Romana Synodo, quam hactenus ineditam ex veteri codice MS. Mabillonius Tomo 2 Analectorum in Observat. de Multiplici Berengarii damnatione in hunc modum exhibet: *Profiteor panem Altaris post Consecrationem esse verum Corpus Christi, quod natum est de Virgine, quod passum est in Cruce, quod sedet ad dexteram Patris: & vinum Altaris postquam consecratum est, esse verum sanguinem, qui manavit de latere Christi. Et sicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus & hæc sacra*. Verisimile est, inquit Mabillonius, Berengario, postleaquam primam confessionem, quasi propter um Humberti Cardinalis fœtum, tam atrociter scripto suo à Lanfranco confutato lacerasset, ut vel sic omnis causandi ac tergiversandi aditus ei præcluderetur, datam fuisse potestatem suis verbis explicandi propriam de Eucharistia mentem; quod ipse præstiterit, edita hac confessione secunda, in qua subdolis *veri Corporis & Sanguinis* verbis Catholicam fidem profiteri videbatur: tametsi sub ejusmodi speciosis larvis hæresim suam occultabat. Inde factum, ut hæc confessio permultis istius Synodi Episcopis non fecerit satis; ideoque remissa ac dilata sit amplior hujus rei discussio in Synodum anni subsequentis, cujus gratia frequentior Episcoporum numerus Romam convenire debebat: ac interim Berengarius ad id tempus Romæ residere jussus. Quæ Viri doctissimi conjectura confirmatur ex verbis Bertoldi numero superiori laudatis, ex quibus conllar inducias *usque ad proximè futuram Synodum* Berengario datas esse.

LXXI. Studium Gregorii erga Danos & Norvegos.

In fine ejusdem anni millesimi septuagesimi octavi, nempe decimo tertio Kalendas Januarii Gregorius Pontifex ad continendos in fide Catholica populos extremos orbis borealis, Danos, atque Norvegos, Epistolam 13 libri 6 dedit ad eorum Reges; ut quoniam propter longinquitatem terrarum, & maximè propter ignotas linguas, valde difficile esset eò mittere viros doctos ad erudiendum eos in rebus fidei, mitterent ipsi Romam nobiles juvenes instituendos sacris legibus, quas postea docerent in patria.

LXXII. Synodum VI Romæ celebrat, in qua Berengarius tertiam fidei confessionem emittit.

Anno millesimo septuagesimo nono, mense Februario sextam Romæ celebravit Synodum Gregorius Pontifex, ad quam remissa fuerat amplior Berengarii fidei discussio, quia secunda ejus confessio à nobis mox relata, pluribus superioris Synodi Patribus non fecerat satis. *Gregorius Papa*, inquit Bertoldus in Chronico ad annum 1079, *Synodum Romæ mense Februario collegit, in qua Berengarius jam tertiò convictus, hæresim suam abjuravit & anathematizavit*. Berengarium tertiam in hac Synodo professionem fidei edidisse, docent ejus Acta, quæ extant in Registro Gregoriano post Epistolam 17 libri 6, & Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi pag. 214, ubi hæc habet ex Actis Concilii: *Maxima pars panem & vinum per sacra orationis verba, & Sacerdotis consecrationem, Spiritu Sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus Dominicum, quod in cruce pependit, & in sanguinem, qui de ejus latere fluxit, asserebat. Quidam verò cæcitate nimia perculsi figuram tantùm adstruebant. Verùm ubi res cœpit agi, priusquam tertia die ventum foret in Synodum defecit contra veritatem niti pars altera. Denique Berengarius hujus erroris Magister, post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram Concilio confessus, veniam postulatam ex Apostolica clementia meruit, juravitque sic:* „ Ego Berengatius corde cre-
„ do & ore confiteor, panem & vinum,
„ quæ ponuntur in Altari per mysterium sa-
„ cræ orationis & verba nostri Redempto-
„ ris substantialiter converti in veram &
„ propriam & vivificam carnem, & san-
„ guinem Jesu Christi Domini nostri; & post
„ consecrationem esse verum corpus Chri-
„ sti, quod natum est de Virgine, & quod
„ pro salute mundi oblatum in cruce pe-
„ pendit; & quod sedet ad dexteram Pa-
„ tris: & verum sanguinem Christi, qui de
„ latere ejus effusus est, non tantùm per
„ signum & virtutem sacramenti, sed in
„ proprietate naturæ & veritate substan-
„ tiæ, sicut in hoc Brevi continetur, &
„ ego legi, & vos intelligitis. Sic credo,
„ nec contra hanc fidem ulterius docebo.
„ Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei
„ Evangelia.

LXXIII. Berengarius redit ad vomitum, sed postea Catholicus moritur.

Tunc dominus Papa, subjungit Hugo Flaviniacensis, *præcepit Berengario ex auctoritate Dei omnipotentis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret, exceptâ causâ reducendi ad fidem eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant*. Tum Pontifex, vel saltem anno sequenti millesimo octogesimo, dedit Berengario literas commendatitias à Dacherio Tomo 2 Spicilegii pag. 508 recitatas, quas & nos, quia breves referre non inurile judi-

dicavimus. *Gregorius servus servorum Dei omnibus Beati Petri fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Notum vobis omnibus facimus, nos anathema fecisse ex auctoritate Dei Omnipotentis Patris & Filii & Spiritûs Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli omnibus, qui injuriam aliquam facere præsumpserint Berengario Romanæ Ecclesiæ filio, vel in persona, vel in omni possessione sua, vel qui eum vocabit hereticum: quem post multas, quas apud nos, quantas volumus, fecit moras, domum suam remittimus, & cum eo fidelem nostrum Fulconem nomine.* Ex hac Epistola schismatici Cardinales numero tredecim, qui à Gregorio Papa recesserant, ut constat ex Epistola Bennonis eorum coryphæi adversùs eundem Pontificem scripta, occasionem seu prætextum sumpsêre, Sanctissimum Pontificem calumniandi, & asserendi eum erroris Berengarii participem fuisse, quam calumniam rectè suo more confutat Baronius. Porrò Gregorium Papam deceptum fuisse simulatâ Berengarii pœnitentiâ, constat ex eo quòd anno millesimo octogesimo Berengarius Româ reversus, ad pristinum errorem declinavit, ac tertiam confessionem perfidè retractavit, & se ad ei subscribendum inductum fuisse metu mortis sibi certò imminentis falsò asseruit. Sed tandem eum annos aliquot ante mortem, quæ contigit anno millesimo octogesimo octavo ad Catholicæ fidei communionem rediisse, & verum Catholicum vixisse testantur Malmesburiensis lib. 3 de gest. Reg. Angl. & Hildebertus Cenomanensis Episcopus, ejus epitaphii conditor. Qua de re legendus libellus, quem Franciscus Rojus Antecessor Andegavensis in lucem emisit de hæresi & pœnitentia Berengarii.

LXXIV. *Gregorius VII. ex Synodo Legatos in Germaniam mittit.*

In eadem sexta Romana Synodo conquerentibus Legatis Rudolphi Regis adversus Regem Henricum, quòd omnia sacra profanaret, Sacerdotesque & Episcopos partim vinculis manciparet, partim trucidaret; complures ex patribus censuerunt eundem Henricum excommunicandum esse. Sed distulit Gregorius, quousque Colloquio ea de re in Germania à Legatis Apostolicæ Sedis habendo definiretur de jure utriusque Regis. Hæc constant ex Actis Synodi, & ex Paulo Bernriedensi laudato, qui narrat postea Legatos Henrici Regis, *qui prædictæ querelæ super eumdem prolatæ præstò fuerunt*, jurasse iterum compromissum, ac promisisse ex præcepto ejusdem Regis, se ad Pontificem venturos *infra terminum Ascensionis Domini*, & Legatis Romanæ Sedis in omnibus parituros *secundùm justitiam & judicium illorum*. Quod itidem Legati Rudolphi Regis jurarunt. Denique recitat Paulus Epistolam Gregorii VII Præsulibus in Saxonico & Theutonico regno commanentibus, cunctisque aliis, in qua ait, se in hac Synodo statuisse, ut nullus Legatis suis obsistere præsumat, sed usque ad diem ab illis statutum firmam pacem omnes observent. Legatio autem illa Germanica injuncta est Petro cognomento Igneo Cardinali Albanensi, & Altmanno Pataviensi Episcopo, ut tradunt idem Paulus, & Bertoldus in Chronico.

LXXV. *Lugdunensis Ecclesiæ Primatum confirmat.*

Eodem anno millesimo septuagesimo nono, Ecclesiæ Lugdunensis super quatuor provincias, Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem Primatum confirmavit Gregorius Epistolâ 34 libri 6 ad Gebuinum Archiepiscopum Lugdunensem *data Romæ duodecimo Kalendas Majas, indictione secunda*; & Epistolâ 35 ejusdem libri, eadem die data Rotomagensi, Turonensi, & Senonensi Archiepiscopis præcipit, ut Archiepiscopo Lugdunensi, super eos ex antiqua Patrum auctoritate, Primati à se confirmato obedientiam præstent. Rodulphus Turonensis Archiepiscopus huic decreto statim acquievit; & ea de re Gebuinus tam ipsi, quàm ejus suffraganeis gratulatus est, ut liquet ex ejusdem Gebuini literis, à Baluzio in Appendice libri de Primatibus, à Petro de Marca editi, productis. Verùm Richerius Senonensis Archiepiscopus, de cujus Ecclesiæ Primatu locuti sumus in Joanne VIII, jura Ecclesiæ suæ tueri volens, novo huic instituto intercessit. Sed Urbanum II in Concilio Claromontano, anno 1095 celebrato, Gregorii VII decretum confirmasse suo loco dicetur.

LXXVI. *Boleslaum Poloniæ Regem ob S. Stanislai cædem Regia dignitate privat.*

Cùm Sanctus Stanislaus Cracoviensis Episcopus Boleslaum Poloniæ Regem de gravissimis delictis sæpissimè redarguisset, ac vitam emendare contemnentem, sententiâ excommunicationis perculisset, ab eodem Boleslao crudelissimè cæsus est, dum in Altari Deo Missæ sacrificium offerret. Cujus cædes cùm ad Gregorium Papam pervenisset, idem post maturam deliberationem, universam Gnesnensem provinciam, sub cujus Metropoli Cracovia erat, generali interdicto supposuit: ipsum Boleslaum & Poloniam omni honore & dignitate Regali privavit, omnesque subditos obedientiam ei exhibere vetuit. Cujus sententiam mox secuta est divina executio, cùm post alia mala, ipse Boleslaus factus est profugus super terram, demumque versus in insaniam; ac dum errabundus vagaretur, morte præventus, à canibus est devoratus anno Domini millesimo octogesimo primo, quæ omnia pluribus narrat Longinus, qui Stanislai res præclarè gestas, ejusque martyrium ex antiquioribus monumentis Historiæ Poloniæ inseruit, &

seorsum copiosissimè conscripsit. Sanctum Stanislaum postea Innocentius IV solemni ritu colendum indixit, ut suo loco dicetur. Ceterum Boleslaus hujus nominis II, Dux Poloniæ tantùm dictus est usque ad annum 1077, quo, ut scribit Lambertus Schafnaburgensis in Chronico, *Regiam dignitatem, Regiamque nomen sibi usurpavit, diadema imposuit, atque in ipso die Natalis Domini à XV Episcopis in Regem est consecratus*. Perperam itaque tam Longinus, quam post eum passim Historici Poloniæ asserunt, Principes Poloniæ Regium nomen ab Ottone III obtinuisse; Lambertus enim loco laudato disertè asserit, Ducem *Polonorum per multos jam annos Regibus Teutonicis tributarium* fuisse. Vide dicta num. decimotertio. Boleslao III successit in Ducatum Polonorum Vladislaus hujus nominis primus. Quidquid sit, Historici Poloni fatentur, post cædem S. Stanislai, Poloniam Reges non habuisse ante sæculum decimum tertium.

LXXVII. *Non vult divinum officium lingua Sclavonica celebrari.* Ineunte anno millesimo octogesimo, quarto nonas Januarii Gregorius Papa Vratislaum Bohemiæ Ducem Epistolâ undecimâ libri septimi eo die datâ redarguit, quòd cum excommunicatis communicaret; eidemque licentiam, quam rogaverat, celebrandi officii Divini linguâ Sclavonicâ, omninò denegavit, *quia nobilitas tua*, inquit, *postulavit, quòd secundùm Sclavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus officium, scias nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere. Ex hoc nempe sæpe volventibus liquet non immeritò sacram Scripturam Omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret, & subjaceret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret. Neque enim ad excusationem juvat, quòd quidam religiosi viri hoc, quod simpliciter populus quærit, patienter tulerunt, seu incorrectum dimiserunt, cùm primitiva Ecclesia multa dissimulaverit; quæ à Sanctis Patribus, postmodùm firmata Christianitate, & religione crescente, subtili examinatione correcta sunt. Unde ne id fiat, quod à vestris imprudenter exposcitur, auctoritate Beati Petri inhibemus, neque ad honorem Omnipotentis Dei hanc vanæ temeritati viribus totis resistere præcipimus*. Idem vetuisse Alexandri II Papa Legarum jam ostendimus, sed Cardinalem Bonam observare dudum receptam consuetudinem in multis provinciis prævaluisse.

LXXVIII. *Synodum VII Romæ cogit, in qua audiuntur querelæ contra Henricum Regem.* Mense verò Martio ejusdem anni millesimi octogesimi, septimam Romæ congregavit Synodum Gregorius Pontifex, cui *interfuerunt Archiepiscopi & Episcopi diversarum urbium, necnon Abbatum, ac diversorum ordinum, clericorum & laicorum innumerabilis multitudo*, inquit Paulus Bernriedensis cap. 106, qui subdit: *Supervenerunt autem & Legati Rudolphi Regis, & Principum regni Teutonici, & hujusmodi querimoniam protulerunt super tyrannidem Henrici*. „Nos ex legatione domini nostri Regis „Rudolphi & Principum ejus, conquerimur „Deo & S. Petro, vestræque Paternitati, „& cuncto huic Sanctissimo Concilio, quòd „ille Henricus, quem vos Apostolica au„ctoritate depostuistis à regno, id ipsum „regnum contra vestrum interdictum ty„rannicè invasit, omnia circumquaque fer„ro, præda, incendio devastavit: Archie„piscopos, Episcopos ab Episcopatibus „suis impia crudelitate expulit, & eorum „Episcopatus suis fautoribus in beneficia „distribuit. Per cujus etiam tyrannidem „piæ memoriæ Vverinharius Magdeburgen„sis Archiepiscopus occisus est: Adelber„tus Vvormatiensis Episcopus adhuc ab eo „contra Sedis Apostolicæ præceptum in ca„ptione cruciatur. Multa hominum millia „ejus factione sunt occisa, quamplures Ec„clesiæ ablatis Reliquiis incensæ, ac pe„nitus destructæ. Innumerabilia quidem „facinora sunt, quæ idem Henricus in Prin„cipes nostros perpetravit, eo quòd sibi „contra Sedis Apostolicæ decretum ut Re„gi obedire noluerunt: & colloquium, quod „Vos pro inquirenda justitia & pace com„ponenda fieri decrevistis, ex culpa Hen„rici & fautorum ejus remansit. Quapro„pter vestram humiliter imploramus cle„mentiam, ut nobis, imò Sanctæ Dei Ec„clesiæ, decretam sacrilego pervasori Ec„clesiarum justitiam faciatis.

LXXIX. *In ea Henricum Regem excommunicat & deponit.* *His & talibus*, pergit Paulus cap. 107, *Excitatus viri Dei spiritus, sentiens imminere diem, quam sibi in visione beata Dei genitrix ad proferendam damnationis sententiam in eundem adversarium Ecclesiæ designaverat, & ne ultra differret, præcipitudo interminaverat, gravi cum dolore, & gemitu parturivit, & auscultante atque aspirante Concilio, tandem in hæc verba prorupit*. Tum refert Paulus sententiam excommunicationis & depositionis in Henricum Regem à Gregorio prolatam in hæc verba: *Beate Petre Princeps Apostolorum, & tu Beate Paule doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare*. Et narratis omnibus, quæ hucusque in hac causa acta erant, subdit Pontifex: *Quapropter confidens de judicio, & misericordia Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis Mariæ, fultus vestra auctoritate, sæpe nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnesque fautores ejus, excommunicationi subjicio, & anathematis vinculo alligo: & ITERUM regnum Teutonicorum & Italiæ ex parte omnipotentis Dei, & vestra interdicens ei, omnem potestatem, & dignitatem Regiam illi tollo, & ut nullus Christianorum*

rum ei ficut Regi obediat, interdico; omnesque, qui ei juraverunt, vel jurabunt de regni dominatione, à juramenti promissione absolvo. Ubi observandum est, hæc verba, *fultus vestra auctoritate*, non referri ad auctoritatem Patrum in Synodo residentium, ut quidam perperàm scripsére, sed ad auctoritatem beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quos, non verò Patres Synodi, alloquitur Gregorius Papa ab initio sententiæ usque ad finem, ut eam legentibus manifestum est: Ideoque Gregorius exauctorando Henricum Regem non *dicit auctoritate Concilii id se facere*, sed *confidens de misericordia Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis Mariæ & fultus auctoritate* Apostolorum Petri, & Pauli. Iisdem verbis jam usus erat Gregorius in prima Henrici depositione facta in Synodo anni 1076, in qua ait: *Beate Petre Apostolorum Princeps, inclina, quæsumus, pias aures tuas nobis, & audi me servum tuum*, &c. *Hac itaque fiducia fretus, pro Ecclesiæ tuæ honore, & defensione, ex parte Omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, per tuam potestatem & auctoritatem Henrico Regi ...... totius regni Teutonicorum, & Italiæ gubernacula contradico*, &c. Sicut itaque in prima depositione solum Petrum Apostolum invocavit, ita in posteriori Petrum & Paulum; in neutra verò Patrum Synodi auctoritate se Henricum Regem deponere asseruit.

LXXX. *In eadem Rodulphum in Regia dignitate confirmat.*

Pergit in eadem sententia Gregorius: *Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rudolphus regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in Regem ad vestram fidelitatem* [nempè Apostolorum Petri & Pauli, non autem Patrum Synodi] *ex vestra parte dono, largior, & concedo; omnibusque sibi fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum, veram benedictionem in hac vita, & in futura, vestra fretus fiducia, largior. Sicut enim Henricus pro sua superbia, & inobedientia, & falsitate, à regni dignitate justè abjicitur; ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia, veritate, potestas, & dignitas regni conceditur*. Et post pauca: *Acta Romæ Nonis Martii, Indictione III.* Secundùm hæc Gregorius coronam Rodulpho Regi misit cum hac inscriptione:

Petra dedit Petro, Petrus Diadema Rodulpho.

Ita refert Otto Frisingensis lib. 1 de Gestis Friderici primi Imperatoris cap. 7. Gotfridus item Viterbiensis in Chronicorum parte 17 refert versus de Henrico IV Rege, inter quos hi leguntur:

Junctaque Saxonibus consentit & inclyta
Roma,
Aurea Rodulpho transmittitur inde corona,
Bella per imperium multiplicata tonant.
Scriptus & insertus fuit in diademate versus,
Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Rodulphum in ea Synodo in dignitate confirmatum, tradit etiam Bertoldus in Chronico. Gregorius, inquit, *Rudolphum Apostolica auctoritate in Regia dignitate confirmavit*.

LXXXI. *Decretum contra Investituras ibidem renovat.*

Statuit insuper Pontifex ex eodem Bertoldo, *ut si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo, seu Abbati audientia concedatur*. Acta Synodi addunt: *Insuper etiam ei gratiam sancti Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ* [*quod est scelus idololatriæ*] *cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus*. Ejusdem sententiæ vinculo adstrictas esse declarat omnes personas sæculares, quæ investituram Episcopatuum, vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserint. Gregorius itaque in hac septima Synodo Romana, quæ in secunda anno millesimo septuagesimo quinto congregata, de Investituris constituerat, confirmavit, & perpetuò observari decrevit.

LXXXII. *Trium Episcoporum depositionem in ea etiam confirmat.*

In eadem denique septima Synodo Romana trium Episcoporum schismaticorum, Tedaldi nempè Mediolanensis, Guiberti Ravennatensis, & Rolandi Tarvicensis, jam ante in Synodo Romana quarta excommunicatorum, depositionem confirmavit, eosque omni Ecclesiasticâ dignitate indignos judicavit Gregorius: *Item*, inquit, *sententiam depositionis & excommunicationis jam plerumque datam in Thedaldum Mediolanensem dictum Archiepiscopum, & Guibertum Ravennatem, & Rolandum Tarvisensem confirmamus & corroboramus*. Quædam alia hoc in Concilio gesta legenda Tomo X Conciliorum, & apud Baronium ad annum 1080.

LXXXIII. *Gregorius PP. à schismaticis deponitur, & Antipapa eligitur.*

Quid egerit Henricus post suam depositionem narrat Baronius tum ex Auctore Anonymo ejus Vitæ, tum ex Conrado Urspergensi, tum ex aliis, ipsum scilicet, facto schismate, in Brixinensi Conciliabulo Guibertum Ravennatem Archiepiscopum in cathedra sancti Petri Antipapam contra Gregorium erexisse. Idem refert Centius Camerarius in libro suo Censuali cap. 3, ubi narrata excommunicatione à Pontifice in Henricum Regem lata, ait: *Rex ubi se cognovit per sententiam Romani Pontificis à consortio fidelium segregatum, tristis effectus est: sed cùm à diversis diversa sibi darentur consilia, in anxietatis dubio positus, quid potius eligeret, ignorabat. Tandem perversorum Antistitum, & impiorum Princi-*

pum

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

pum sententiâ prævalente, apud Brixiam generalem Curiam disposuit celebrare. Convenerunt itaque in loco ipso plurimi seditiosi, & infames Episcopi, cum multitudine Clericorum, & Principum, quatenus in jacturam Domini Gregorii Papæ possent aliquid mali ordinare, vel statuere, ut inter Romanam Ecclesiam & Imperium discordia futuris temporibus fulciretur. Communicato itaque execrabili, & detestando consilio de consensu ipsius Regis, elegerunt in Romanum Pontificem, imò Antipapam, Guibertum Ravennatensem, virum manifestè perjurum, atque omni malitia, & dolositate plenum. Et quoniam plerumque contigit, ut peccatum sit pœna peccati, de superbiæ radice processit ad perjurium, de perjurio ad inobedientiam, de inobedientia ad excommunicationem cecidit, & de excommunicatione pervenit ad idololatriam. Hunc talem, sicut diximus, Rex Henricus adoravit pronus in terram: qui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo Imperii coronam acciperet. Quid plura? Ita peccatis exigentibus, omnes qui præsentes aderant, mente excæcati sunt, ut non respicerent cælum, sed ad ejus vestigia osculanda, Heu proh dolor! se pariter incurvarunt. Et his peractis, Rex in apertam hæresim lapsus, ad propria in Octavis Apostolorum regressus est; Guibertus verò hæresiarcha, insignitus Papalibus insigniis, cum suis complicibus pomposè intravit Italiam. Bertoldus in Chronico addit, Guibertum *apud Moguntiam Conventu facto, eundem ipsam electionem à quibuscumque potuit confirmari* fecisse. Tempus utriusque pseudo-Concilii nos docet Urspergensis Abbas in Chronico: *Facta*, inquit, *sunt hæc septimo Kal. Julii, feria V, indict.* 3, quod intelligendum de electione Antipapæ facta apud Brixiam; Conventum enim Moguntinum in Pentecoste fuisse coactum jam antea dixerat. Moguntinus itaque Conventus præcessit Brixiensem, non verò subsecutus est, ut indicat Bertoldus laudatus, & in utroque Gregorius Papa à schismaticis depositus.

LXXXIV. *Occiso Rodulpho Rege, Henriciani prævalent.* Eodem anno millesimo octogesimo Hensicus cum Rodulpho Rege, die decima quinta mensis Octobris congressus est, & occiso Rodulpho, totus Saxonicus exercitus in fugam versus, ut narrat Marianus Scotus: *Eodem die decessionis ejus*, seu mortis Rodulphi, *in Longobardia milites prudentissimæ Ducis Mathildæ fugantur ab exercitu penè totius Longobardiæ apud Wicam propè Mantuam*, inquit Bertoldus in Chronico, qui jam retulerat occisum Rodulphum *Idibus Octobris, feria V.* Quare dies decimus quintus mensis Octobris Henricianis ita faustus fuit, tantumque Catholicis timorem injecit, ut cùm Henricum in Italiam pergese fama fuit, qui in Germania, & Italia neutras partes secuti fuerant, Victoris partes amplexi sint; eò magis quòd sola in Italia Mathildis Comitissa à Pontifice staret. *Post ubi verò hæc gesta sunt*, inquit Centius Camerarius laudatus, ubi de Brixiensi Conciliabulo verba fecit, *evolutis paucis diebus, Henricus filius ejus cum exercitu illustris Comitissæ Mathildis pugnavit, & quia, sicut fieri solet, varius est eventus belli, victoriam habuit. His successibus provocatus* (Henricus nempè Rex) *venit in Italiam.*

LXXXV. *Gregorius PP. fœdus perpetuæ pacis cum Roberto Duce Calabriæ pangit.* In hoc rerum statu Pontifex, qui anno millesimo septuagesimo septimo cum Roberto Calabriæ Duce ac Normannorum capite pacem pepigerat, eumque de ditionibus, quas armis occupaverat, investierat, hoc anno millesimo octogesimo Beneventum perrexit, & cum eodem Roberto Guiscardo pacis perpetuæ fœdus pepigit, ut narrat Willelmus Apuliensis hujus temporis Auctor lib. 4.

Se quasi victorem percepta morte Rodulphi,
Gaudens Henricus, quem regni depositorem
Noverat esse sui, Papam infestare laborat,
Romam obsessurus magna cum gente venire
Nititur: hoc prudens comperto Papa favorem
Curat habere Ducis, succurrat ut ipse labori
Promptus ad arma suo, vires & deprimat hostis:
Pacis perpetuę Beneventi fœdere pacto,
Gregorius Romam remeavit, Duxque Salernū.
Hac Mathæe tibi construxit in urbe decoris
Ecclesiam miri, sibi nobilis aula paratur.

Fœdere illo inter Pontificem, & Robertum Guiscardum constituto, Willelmus Apuliensis ait, Robertum Ecclesiam in honorem sancti Matthæi Salerni construxisse, cujus corpus eodem anno millesimo octogesimo Salerni repertum; qua de re Alphanus Archiepiscopus Salernitanus Pontificem monuit, qui ei Romæ 14 *Kal. Octob.* hac de re rescripsit Epistolam 8 libri 8, hortatusque est, ut Robertum moneret, quò auxilium tanti patroni sibi, suisque promereretur.

LXXXVI. *Octavam Romæ Synodum celebrat.* Anno millesimo octogesimo primo Gregorius Papa octavam Romæ congregavit Synodum, in qua Henrici Regis & omnium ejus fautorum confirmata excommunicatio est; Arelatensis & Narbonensis Episcopi depositi; Ildimundus & Landus Campaniæ tyranni anathemate confixi, ut hujus Synodi, cujus nihil aliud superest, Acta Tomo X Concil. relata, testantur. In eadem Synodo Guibertum Antipapam iterum anathemate percussum, indicat Domnizo in Vita Comitissæ Mathildis, ubi & de persecutione per eum, & Henricum renovata, his versibus:

Actibus & verbis exprobrat schismaGuiberti,
Perpetuo damnans anathemate schismata tāta.
Nascitur hinc cunctis ingens tribulatio justis,
Mucronem Regis pia pars quàm maximè sensit.

Se-

SÆC. XII. S. GREGORIUS VII.

Sedibus expulsi sunt Pontifices quoque multi,
Flagris afflicti, vinclis in carcere stricti.
Rex & Gnibertus faciunt juvenescere tempus
Neronis prisci, &c.

Hoc enim eodem anno millesimo octogesimo primo Henricum cum Antipapa Guiberto in Italiam venisse statim ostendo.

LXXXVII. *Henricus in Italiam pergit.*

His temporibus, inquit Bertoldus in Chronico ad annum 1080, *Henricus Rex totam Italiam adeò conturbavit, ut nullus securus ad limina Apostolorum posset ire, qui non prius abjuraret, quòd ad Papam Gregorium diversurus non esset*, idest, qui non polliceretur, se se Gregorium pro Papa non agniturum, post mortem scilicet Rodulphi Regis, & victoriam de exercitu Mathildis Comitissæ reportatam. Tum ad annum 1081 ait Bertoldus: *Henricus post obitum Regis Rudolphi Veronam in Pascha venit, & inde ad invadendam Romam, cum suo non Apostolico, sed apostata Guiberto, utpote Domini Apostolici non semel perjuro, & anathematizato profectus, sed mox regressus est.* Lupus verò Protospata ad eundem annum: *Alemannorum Rex Henricus venit Romam, ut ejiceret exinde Papam Gregorium.* De eadem Henrici Romana profectione hæc habet Auctor Anonymus Vitæ Henrici à Reubero editus: *Igitur cum exercitu Romam pergebat, proterens in via quicquid obstabat, oppida fregit, tumida pressit, ardua curvavit, factiones dissipavit.*

LXXXVIII. *Gregorii PP. solicitudo.*

Gregorius Pontifex in his rerum angustiis scripsit ad Altmannum Episcopum Paraviensem, & ad Abbatem Hirsaugiensem Epistolam 3 libri 9 Registri, qua utrique significat, defuncto Rodulpho Rege omnes sibi suadere, ut Henricum, *cui fermè omnes Italici favent*, in gratiam recipiat, monetque, ut Mathildem Comitissam certiorem faciant, an præsidium contra Henricum expectare debeat; & Ducem Welfonem, aliosque moneant, ut fidem Beato Petro servent, atque omnes hortentur, ne Regis electio temerè fiat; sed Deum exorent, ut inimici resipiscant, & Ecclesiæ suæ defensorem tribuat; *Si verò*, inquit, *filiæ nostræ Mathildi, cujus militum animos ipsi perpenditis, à vobis suffragatum non fuerit, quid aliud restat, nisi ut cùm sui resistere recusaverint, quam utique hac in re pro insana habent, ipsa vel coacta paci illius acquiescat, aut quidquid possidere videtur, amittat.* Episcopus Pataviensis, & Abbas Hirsaugiensis Sedis Apostolicæ Legati erant in Germania; verùm ibi Catholici in minori numero, quàm schismatici erant, & in Italia milites Pontificii, ob infelices anni superioris eventus, ita animo depressi, ut sapientioribus videretur pacem faciendam, si æquas Henricus Pontifici conditiones offerret, ut inquit Florentinius in Comment. Rerum ad Mathildem Comitissam pertinentibus lib. 2.

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

LXXXIX. *Gregorius PP. & Henricus Rex à Roberto Calabriæ Duce auxilium petunt.*

Anna Comnena lib. 2 pag. 33 refert, Gregorium Papam misisse ad Robertum Calabriæ Ducem, qui ex fœdere auxilia poscerent, & ad eundem Ducem venisse etiam Henrici Regis Legatos, qui Regis sui nomine ab eo auxiliares copias ad Romanæ urbis oppugnationem peterent, & Normannum utrumque irrisisse. Sed fallitur, vel fallit Anna Comnena; ex Guillelmo enim Apuliensi hujus temporis Scriptore, constat Robertum, ob bellum Dalmaticum, Pontificis petitioni satisfacere non potuisse. De Legatione quippe Henrici ad Robertum verba faciens, ait:

Ante tamen paulò quàm transeat, accelerare
Hunc Regis mandata monent, quem Papa notarat,
Regno privari censens: ut conferat illi
Auxilium contra Papam, tumidosque Quirites,
Qui facti fuerant non cum ratione rebelles:
Tempore Rex Romam veniens obsederat illo;
Dux quanquam placidi dederit responsa favoris:
Legati redeunt sine quolibet emolumento.
Gregorio Papæ, cui pura mente favebat,
Omnia notificat, damnati nuncia Regis,
Seque fatetur iter nullatenus illud inisse,
Adventum hostilem prænoscere si valuisset:
Sed quia jam tantos compleverat ipse paratus,
A tantis se posse negat desistere cœptis.

Ipsamet Anna Comnena loco laudato, post recitatam Roberti Ducis ad Gregorium Papam Epistolam, subdit: *Papæ autem catenus duntaxat rationem habuit, quatenus Rogerio filio, quem Apuliæ præfecit universæ, & fratri ejus Borytilæ mandavit, si quando ab eo Romana Sedes auxilium flagitaret adversùs Henricum Regem, promptissimè in ipsum pergerent, & pro facultate auxiliarentur.* Sed, ut notat Ducangius ad locum illum, loco, *Borytilæ*, legendum, *Lorytilæ*, quem vulgò Robertum Comitem Lorytelli Scriptores appellant, quique erat Roberti non frater, sed ex fratre nepos, ut liquet ex Orderico lib. 3, & 7. Non irrisit itaque Pontificem Robertus Dux, ut falsò scribit Anna Comnena.

XC. *Sola Mathildis Comitissa se Henrico opponit.*

Henricus Rex Romam cum exercitu tendens, omnem suum furorem in Mathildem Comitissam convertit, qua de re audiendus Presbyter Pœnitentiarius in Vita Sancti Anselmi Episcopi Lucensis cap. 4 de Henrico Rege loquens: *Ille ergo*, inquit, *quasi novo tyrannidis aucupio, tunc incœpit universarum Ecclesiarum tam prædia, quàm omnes pene thesauros earum militibus dispertiri: quos & omnes parti suæ agglutinat præter admodum paucos, quos reservavit sibi Dominus, ut non curvarent genua coram Baal. Collecto igitur exercitu Romam ten-*

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII.

tendit, atque primo mox ingressu omnem furorem suum in supradictam dominam Mathildem convertit; villas incendit, castella diruit: quæ tamen, divina se protegente misericordia, sustinuit. Et paucis interpositis subdit: *Illa nobiliter & magnificè, insolito mulierum more, plus dico quàm viriliter agebat, nullum ferè periculum metuebat. Quisnam Potentum unquam suum, ut illa, deduxit exercitum? Recesserunt tamen ab illa plurimi suorum, & abierunt retrorsum. Separati sunt, inquam à nobis, quia non erant ex nobis: nam & Angeli quidam de Cælo deciderunt, aliis sic corroboratis, ut cadere amplius non valerent. Corroborati sunt & hi, qui permanserunt, tum ex dulcedine pastoralis sapientiæ, tum ex benevolentia & hilaritate tam desiderabilis matronæ, &c.*

XCI. *Gregorius PP. ob Henrico Roma obsidetur.*

Progressus tamen Henricus, inquit Albertus Stadensis, Romam advenit, habens in comitatu suo Liemarum Bremensem Archiepiscopum, penès quem tunc summa consilii erat: & resistente ei Papa cum Romanis, ante castellum Sancti Petri castra posuit: ibique crebris Romanorum incursibus per biennium infestatus, parva manu multa viriliter egit. Ita Albertus. Quibus congruentia scribens Sigebertus, ait Henricum expugnasse loca vicina Romæ, obsedisseque Leoninam civitatem, quæ ambit Basilicam Sancti Petri, sed non cepisse, nisi anno millesimo octogesimo tertio.

XCII. *Roma iterum ab Henrico obsidetur.*

De secunda Romanæ urbis obsidione ab Henrico Rege loquitur Hugo Flaviniacensis in Chronico ad annum 1082. *Adhuc Romanæ urbi*, inquit, *Dominus Gregorius præerat, quam Wibertistarum* (seu sectatorum Wiberti, vel Guiberti Anti-Papæ) *jam esset juncta conspiratio, non tamen promotio. Ubi verò & promotio ejus execratione sua illa quasi auctorizata est, & judicatum est ab impiis & perjuris hostili manu Romam aggrediendam, ut Papa, qui populi obsequio & amore cum gratia Dei protegebatur, cum injuria & dedecore à Sede propelleretur; eò usque res devenit, ut Rex cum Papa suo, exercitu innumerabili fultus, Romam tenderet, & in itinere quotquot poterat, ad adorandam statuam, in ea imaginem bestiæ, compellebat.* Lupus Protospata in Chronico hujus secundæ obsidionis mentionem facit ad eundem annum scribens: *Henricus obsedit Romam, ut ut introiret, & faceret ibidem Papam Ravennensem Archiepiscopum, sed minimè potuit.* Ejus denique obsidionis meminit ad eundem annum Bertoldus in Chronico. *Henricus autem in Italia assumpto apostata suo Guiberto iterum Romam invisurus proficiscitur, adunata multitudine schismaticorum: ibique in æstate moratus, penè incassum laboravit, nisi quòd milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit, quia enim nec hac vice Romam intrare permiserunt. Ignem quoque in domum Sancti Petri per quemdam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordia protegente non potuit. Cogitavit enim, ut die improviso portas irrumperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium restinguendum concurrerent, unde ignem domibus quibusdam S. Petro contiguis immitti fecerunt. Sed Dominus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primùm viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseque solus fiduciâ S. Petri fretus, facto signo crucis contra incendium, ignem progredi ulterius non permisit. Igitur Henricus capto venerabili Episcopo de Sutria, aliisque nonnullis, suoque apostata Guiberto in Tiburtina urbe ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur*, annoque tantùm sequenti 1083 Romam tertiò obsidione cinxit.

XCIII. *Henricus contra Mathildem in Longobardiam revertitur.*

Henricus itaque anno millesimo octogesimo secundo Româ relictâ in Longobardiam venit, & quidem, ut scribit Lupus Protospata in Chronico, *ad debellandum Mathildæ provinciam, quæ cum Papa tenebat Gregorio.* Mathildis enim ad defensionem Pontificis armata stabat, & continuò excurrebat, expugnabatque loca, quæ partes schismaticorum Longobardiæ sequebantur, ut refert in ejus Vita Domnizo. Et quia post tot expensas ei deficiebat pecunia, obtinuit à Sancto Anselmo Episcopo Lucensi, cujus curæ eam Gregorius VII commendarat, ut bona, quæ ipsa & decessores ejus Ecclesiæ Canusinæ dederant, ad hoc bellum insumere posset, à se postea restituenda. Tegnagelius in Syntagmate *Veterum monumentorum pro Gregorio VII*, libros duos Domnizonis Presbyteri de Vita comitissæ Mathildis edidit, eisque præposuit Relationem de Thesauro Canusinæ Ecclesiæ Romam transmisso, cujus est initium: *Anno Domini 1082 comitissa Mathildis cum Episcopo Anselmo, qui & Vicarius erat Papæ Gregorii VII, in illis diebus in Longobardia, thesaurum Ecclesiæ Canusinæ postulavit Abbati Gerardo, qui tum præerat præfatæ Ecclesiæ, dirigendum PP. pro defensione Romanæ Ecclesiæ, quæ illo tempore persecutionem grandem habebat à Guiberto hæresiarcha. Itaque prænominatus Abbas una cum congregatione fratrum fidelem amorem & dilectionem habens in B. Petro & Romana Ecclesia, Vicario ejus ex Comitissæ petitione alacriter thesaurum obtulit &c.* Quare Guibertus Antipapa frustrà Sanctum Anselmum solicitavit, ut à Mathilde recederet, ut constat ex ejusdem Sancti libro primo contra Guibertum.

XCIV. *Hermannus fit Germaniæ Rex.*

Hoc eodem anno millesimo octogesimo secundo, teste Mariano Scoto in Chronico, *Catholici per Saxoniam consistentes ex con-*

conſtantia Domui Apoſtoli (legendum Apoſtolici) *roborati, conſtituerunt ſuper ſe Regem Hermannum. Iſte Hermannus fuit Lotharingus, vir ſapiens, modeſtia, genere, & fortitudine inſignis*. Chronographus Magdeburgenſis à Meibonio editus, diem inaugurationis, ſeu unctionis in Regem notavit, ſcribens Hermannum in Natali Sancti Stephani, ſeu die vigeſima ſexta menſis Decembris, à Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo Regem unctum eſſe.

XCV. *Henricus tertiò Romam obſidet.* Nova hæc Regis Germaniæ electio terrorem Henrico nonnihil incuſſiſſe videtur; quam ob rem anno ſequenti milleſimo octogeſimo tertio Romam tertiò obſidens, ne ad novum parandum bellum adversùs novum Regem revocaretur in Germaniam, doloſis artibus res componere velle cum Gregorio Papa ſimulavit, ut quem armis hactenus expugnare non potuerat, inſidiis ſuperaret. Qua de re audiendus Centius Camerarius in libro MS. cenſuali Acta Pontificalia continente; in eo enim cap. 3 hæc leguntur: *Sic tertio quoque anno idem Rex ad obſidendam Romam reverſus eſt: ſed quia ſe ipſum excommunicatum, à Cluniacenſi Abbate*, (nempe Sancto Hugone) *atque aliis Religioſis Deum timentibus pro certo cognovit, ut eorum ſimplicitatem melius circumvenire poſſet, ad callida ſe argumenta convertit. Poſt captionem itaque Oſtienſis Epiſcopi* (ſeilicet Ottonis, poſtea Papæ ſub nomine Urbani II) *& aliorum multorum, quos præcepit abſolutos dimitti; univerſis Romam viſitare volentibus firmam ſecuritatem dedit, quam juramento publicè confirmavit; & ut popularem favorem omninò conſequeretur & gratiam, in publico dixit, quòd à Domino Gregorio Papa Imperialis coronæ dignitatem vellet accipere. Quod poſtquam populus Romanus cum religioſis viris audivit, non mediocriter lætati ſunt omnes, & ad veſtigia Pontificis lachrymabiliter accedentes, ipſum cum magna inſtantia exoraverunt, ut patriæ jam ferè perditæ miſereretur, & paterna clementia condoleret. Pontifex autem, qui pro juſtitia & Eccleſiaſtica libertate tuenda, ſi rationabilis cauſa exigeret, mortem ſubire paratiſſimus exiſtebat, conſtanter in hunc modum reſpondit*: Ego „ verſutias & calliditates Regis frequenter „ expertus ſum; ſed ſi vult in iis, in qui„ bus manifeſtè peccavit, Deo & Eccleſiæ „ ſatisfacere, ipſum libenter abſolvam, ac „ Imperialem ſibi coronam cum benedictio„ ne imponam; alioquin nec debeo, nec „ poſſum vos in hac parte nullatenus exau„ dire. *Quod verbum cùm Rex remordente conſcientia denegaret facere, & populus Pontifici per plures dies vehementer inſtaret, ut abſque ſatisfactione Regem ſuſciperet, & Pontifex ad eorum cæcas preces omnino permaneret immobilis; Rex paulatim cœpit popularem favorem pecunia & terrore ſibi acquirere*. Romam tamen penitus obtinere non potuit; unde Lupus Protoſpata ad annum 1083 ſcribit, Henricum *menſe Junio, relicto ibidem præſidio ac filio*, cum 40 obſidibus Româ receſſiſſe *in partes Tuſciæ*. Urſpergenſis verò Abbas ait, Henricum anno 1083 caſtra poſuiſſe *ad occidentalem partem caſtelli Sancti Petri*, & poſtea addit: *Capta eſt urbs IV Non. Junii, feria ſexta ante octavam Pentecoſtes*. Sed id intelligendum eſſe de Leonina civitate, quæ ambit Baſilicam Sancti Petri, diſertè ſcribit Sigebertus in Chronico ad annum 1083, & ſequentia confirmabunt.

XCVI. *Gregorius nonam Romæ Synodum habet.* Sed antequam ea referamus, obſervandum eſt Gregorium Papam, capta Leonina urbe, ad Lateranenſe palatium ſe contuliſſe, ibique Synodum, ordine nonam, celebraſſe, & quidem, ut inquiunt Acta, *duodecimo Kalendas Decembris, anno Pontificatus* ejus *undecimo*, ideoque menſe Decembri anni 1083, non verò anni 1084, ut in iiſdem Actis legitur; eo enim anno, menſe Novembri Pontifex Romæ non erat, & annus Pontificatûs ejus duodecimus in curſu erat. Huic Synodo interfuerunt Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates Campani, & de Principatibus atque Apulia, pauci quoque Gallicani. In ea queſtus eſt Pontifex de Henrico Rege, qui Oſtienſem Epiſcopum de Apoſtolica legatione redeuntem, contra fas & juramenti fidem *capi juſſit, ſive permiſit*. Ceterum Dominus Apoſtolicus in eadem Synodo *de fidei forma, & Chriſtianæ religionis converſatione* (legendum firma conſervatione) *ſed & de robore, animique conſtantia ad præſentem preſſuram neceſſaria, ore non humano, ſed Angelico potenter ediſſerens, die tertia totum fermè Conventum in gemitus & lachrymas compulit, ſicque Concilium Apoſtolica benedictione lætificatum in pace dimiſit*. Hæc ex Actis in editione Labbei.

XCVII. *Henricus Romam capit.* Ex Longobardia Romam rediit Henricus Rex circa finem anni milleſimi octogeſimi tertii; die enim vigeſima quinta Decembris ejuſdem anni Romæ erat, ſi Abbati Urſpergenſi fides. Hic annum à Natali Chriſti incipiens, ad annum 1084 ſcribit: *Henricus Natale Domini Romæ apud ſanctum Petrum celebravit*. Huic conſonat Bertoldus in Chronico, tradens: *Henricus in Romanorum finibus hyemavit, ibique Guibertum Ravennatem ſuum Romam venturum expectavit, ut ab eo apud ſanctum Petrum incoronaretur, eò quòd Gregorium Papam ad hoc flectere non poſſet, ut eum niſi legitimè reconciliatum, incoronare vellet*. Tum menſe Martio Gregorium è Laterano expulit; Bertoldus enim ſubdit, Henricum maximam pecuniam, quam ei Alexius Imperator Conſtantinopolitanus miſerat, ut

Robertum Calabriæ Ducem, Gregorio VII addictum, bello appeteret, ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendisse, *cujus adjutorio Lateranense palatium feria quinta ante Palmas* (die nempè 21 Martii) *cum suo Ravennate Guiberto intravit. Nobiles autem Romani, præter admodum paucos, cum domino Papa Gregorio tenuerunt, qui & 40 obsides ei dederunt.* Eo die se Romam intrasse, asserit ipsemet Henricus in Epistola, quam scripsit ad Theodericum Virdunensem Episcopum Tomo 12 Spicilegii Dacheriani recitata, in qua ait, se *Romam in die sancti Benedicti* intrasse, ideoque die 21 Martii, quæ anno 1084 concurrebat cum feria quinta ante Dominicam Palmarum.

XCVIII. *Guibertus Antipapa inthronizatur.*

Postridie quàm Henricus Romam cum Guiberto Antipapa ingressus est, die scilicet 22 mensis Martii feria sexta ante dominicam Palmarum, hic inthronizatus est apud sanctum Petrum, & Clemens III nominatus. Berroldus quidem in Chronico ait, eum inthronizatum anno 1083; sed cùm in laudatis Actis à Centio Camerario scriptis, & in Chronicis Urspergensis Abbatis, ac Sigeberti, Guiberti inthronizatio referatur ad annum 1084, major fides iis, quàm Bertoldo adhibenda. Urspergensis ad eum Christi annum ait: *Wipertum Ravennatem Episcopum in Apostolicum* præfecit Henricus Rex *undecimo Kal. April. feria sexta, ante diem Palmarum*, qui characteres conveniunt anno 1084. Certè die 26 mensis Januarii ejusdem anni Guibertus nondum erat inthronizatus, nam Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn. pag. 309, & seqq. refert exordium literarum ab isto Antipapa datarum, quod tale est: *Anno Dominicæ Incarnationis* 1084, *regnante verò Henrico filio quond. Henrici Imp. anno* 28, *die* 26 *mensis Januarii, indict.* 7 *in capitulo sancti Apollinaris in Classe: domino sancto, & meritis beatissimo atque Apostolico Patri patrum domino Wiberto sanctæ Catholicæ Ravennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Imò die 17 Martii nondum ea inthronizatio facta fuerat; idem quippe Rubeus addit alias extare tabulas scriptas, *Guiberto Archipræsule Papa electo*, 16 *Kal. April. Indict.* 7, quæ anno 1084 in cursu erat.

XCIX. *Ordinatur, & Clemens III appellatur.*

Sanctus Gebehardus Salisburgensis Archiepiscopus de Guiberti consecratione seu benedictione ad Herimannum Metensem Episcopum ita scribit, Hugone Flaviniacensi referente: *Ipsorum autem excommunicatorum nullus eum consecrare* (idest benedicere), *vel potius exsecrare præsumpsit, præter Mutinensem, & Aretinum Episcopos, qui ambo pro suis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi, etiamsi officium, & communionem haberent, & Romana Sedes Pastore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare possent. Hujus enim ordinationis, privilegium solis Cardinalibus Episcopis, Albanensi, Ostiensi, Portuensi à sanctis Patribus est concessum. Ergo Mutinensis, & Aretinus Episcopi, juxta testimonium sanctissimi Papæ Innocentii, non benedictionem, sed damnationem, quam habuerunt, suo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, sed in perditissimum hæresiarcham promoverunt.* Wibertum Antipapam Clementem III se appellasse, constat ex eo quòd, teste Rubeo laudato, anno 1084 Ravennæ Conventum aliquot Cardinalium & Episcoporum habuit, in quo Ravennensis Ecclesiæ bona confirmavit, diplomate, cujus initium: *Clemens Episcopus servus Servorum Dei*, &c. Idem asserit Henricus Rex in laudata ad Theodericum Virdunensem Epistola; Sigebertus item eum Clementem dictum scribit, sicuti & Urspergensis, qui ultimus tamen confundit diem ejus consecrationis seu benedictionis, cum die inthronizationis; nam postquam dixit, *Wipertum Ravennatem Episcopum eis Apostolicum præfecit undecimo Kal. April. feria sexta ante diem Palmarum*, idest, Antipapam inthronizavit, subdit: *Qui sequenti dominica*, nempè die 24 Martii, *per multos Pontifices Apostolico nomini dicatus*, idest in Apostolicum benedictus, *nomenque Clementis accipiens, reverenter est inthronizatus.* Consecratio autem Romani Pontificis, de more, die dominica fiebat, ideoque Antipapa inthronizatus videtur juxta Urspergensem, *undecimo Kal. April. feria sexta*, & *sequenti dominica* consecratus, seu benedictus; alioquin vel sibi contradicit Urspergensis, vel bis inthronizatum Guibertum supponit, primò, *feria sexta ante diem Palmarum*, secundò, *dominica sequenti* in ipsa Palmarum festivitate.

C. *Henricum Imperatorem coronat.*

Postquam Henricus Guibertum in Sede Apostolica violenter intrusit, ab eo vicissim die trigesima prima Martii, in die Paschatis coronam Imperii accepit. Quod præter Centium Camerarium in libro Censuali, refert etiam Urspergensis Abbas in Chronico, qui, relata Guiberti inthronizatione, subdit: *à quo Rex cum Regina Bertha in sancta dominica Pascha, Imperialis benedictione sublimatus est.* Non dissimilia scribit Bertoldus: *In die Resurrectionis Dominica*, inquit, *Henricus ab Hæresiarcha suo Ravennate, coronam non gloriæ, sed confusionis accepit.* A' die itaque trigesima prima mensis Martii Henrici Imperium à Chronologicis exordiendum, non verò à die Ascensionis Domini, seu à die nona mensis Maji, ut quidam perperàm scripsére, volentes Henricum eo die Imperii coronam accepisse; cùm tamen ipsemet Henricus in laudata ad Theodericum Virdunensem Episco-

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII. scopum Epistola disertè asserat, se *à Papa Clemente ordinatum, & consensu omnium Romanorum consecratum in die sancto Paschæ in Imperatorem*, ad quod cùm non advertisset Papebrochius in Conatu Chronico-Historico, de die coronationis Henrici, & consecrationis Guiberti dubius est, non minus quàm de anno, quem putat esse 1083, quod ex dictis subsistere non potest.

CI. Gregorius VII. in Castellum S. Angeli se recipit. Henrico Romam ingrediente Gregorius Pontifex in Castellum sancti Angeli se recepit, ut scribit, Bertoldus: *Papa autem*, inquit, *in castellum sancti Angeli se recepit, omnesque Tiberinos pontes, & firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate.* Idem asserit ipse Henricus in citata Epistola ad Theodericum Virdunensem Episcopum data, in qua ait, quòd *cùm in Teutonicas partes de acquirenda Roma desperans* redire vellet, Romanos missis Legatis ut Romam intraret, rogasse, & *summo studio secum manentes* adjuvisse: *Summo triumpho & fide*, subdit, *ab eis recedentes profecuti sunt, intantum ut ea Domino fiducialiter dicamus, quia tota Roma in manu nostra, excepto illo castello, in quo reclusus habitat Hildebrant, scilicet in domo Crescentii*, &c. Centius Camerarius asserit, post modicum temporis spatium Henricum universos Romanos conduxisse ad obsidionem castri Crescentii, quod moles Hadriani antiquitùs, & postea sancti Angeli castrum dictum est.

CII. Ibidem obsidetur. Gregorius in dicto Crescentii castro obsessus, auxilium è Roberto Guiscardo Apuliæ Duce petiit, ut ait idem Centius Camerarius: *Pontifex autem sicut vir cautus, & providus jamdiu Robertum Guiscardi egregium Normannorum Ducem sollicitare studuerat, ut in manu valida contra illatam sibi violentiam & potenter succurreret.* Hugo verò Flaviniacensis in Chronico Virdunensi pag. 229 habet: *Gregorius igitur in turre Crescentii muro clausus Legatos misit ad Robertum Apuliæ Ducem, qui tunc forte classe instructa mare transire parabat, ut veniret, & obsidionem solveret. Erat tunc fortè Romæ Abbas Divionensis* (Jarenro nempe) *Domino Papæ per omnia fidelissimus, quem pro ingentia sibi bonitate, & obedientia debita B. Petro dulcissimo complectebatur affectu, adeò ut concaptivum suum eum vocaret; quia non eum movebant salutis pericula pro justitia suscepta. Hunc ergo ad evocandum Ducem cum quibusdam Cardinalibus misit.*

CIII. A Roberto Duce Calabriæ liberatur. *Qui obedientiam non segniter executus*, subjungit Hugo, *Principem adduxit, & data urbi obsidione, patefactoque ingressu, Rege fugato, Papa liberatur, & ad Lateranense palatium cum gloria reducitur.* Presbyter Pœnitentiarius Auctor coævus in Vita S. Anselmi Episcopi Lucensis cap. 4 idem scribit: *à crescente tam impia hæreticorum persecutione, invitatus ab Apostolico viro Dux Apuliæ, & Calabriæ Robertus Romam festinavit, ante cujus adventum Henricus Urbe relicta, fugit, quam una die, manu armata, Dux fidenter expugnavit, Dominumque Papam de angustia turris in latitudinem sacri palatii Lateranensis cum magno triumpho, & gloria reduxit.* Hujus expeditionis & Roberti Ducis adventûs tempus notavit Bertoldus: *Robertus Wiscardus*, inquit, *Dux Normannorum, ia servitium sancti Petri, post Kalendas Maji, Romam armata manu invasit; fugatoque Henrico totam urbem, Gregorio Papæ rebellem penitùs expoliavit, & majorem ejus partem igni consumpsit, eò quòd Romani quendam ejus militem vulneraverunt.* Leo tamen Ostiensis lib. 3 cap. 52 aliam affert causam Urbis incendii, aitque Gregorii obsessi liberandi causâ Robertum id facere persuasum fuisse, & Romanis extinguendo igni totis incumbentibus, Ducem ad arcem sancti Angeli continuò properasse, & Gregorium Pontificem liberasse.

CIV. Synodum Romæ celebrat. Cùm itaque Pontifex ad Lateranense palatium reversus esset, antequam Româ recederet, decimam & ultimam Synodum celebravit, de qua hæc habet Bertoldus in Chronico: *Dominus Papa collecta Synodo iterum sententiam anathematis in Guibertum hæresiarcham & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod & in festo S. Joannis Baptistæ præterito jam dudum Romæ fecit, cùm Henricus adhuc ibi moraretur. Hanc sententiam Legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus in Francia, Otto Ostiensis Episcopus in terra Teutonicorum usquequaque divulgarunt.* Sed in hoc falli videtur Bertoldus, quòd scribit hanc Synodum post festum S. Joannis Baptistæ celebratam, & ejusdem festi tempore Henricum adhuc Romæ moratum esse; nam ex citatis superius Auctoribus constat, Henricum, vel paulò ante adventum Roberti in Urbem, vel ipso tempore quo advenit, Romam reliquisse, ideoque ineunte mense Majo; & ipsemet Henricus ante liberationem Papæ, Theoderico Virdunensi Episcopo scripserat, se venturum Ratisponam in die SS. Petri & Pauli, quatuor scilicet diebus post festum S. Joannis Baptistæ: *Tu autem, si non gravaris*, inquit, *Augustam ad nos venire, post festum Petri, & Pauli te rogamus, quia, Deo favente, in festo eorum Radisbonæ erimus.* Cùm itaque Pontifex è castello sancti Angeli liberatus, paucis diebus Romæ manserit, longè ante festum S. Joannis Baptistæ Synodum celebratam esse oportet.

CV. Salernum à Roberto ducitur. Presbyter Pœnitentiarius jam laudatus cap. 4 Vitæ Sancti Anselmi Lucensis Episcopi, postquam dixit, Gregorium Papam ad Lateranense Palatium reductum fuisse, sub-

subdit: *Itaque peractis ibi aliquot diebus Salernum pariter perrexerunt*, scilicet Gregorius Papa, & Robertus Dux. Idem scribit Leo Ostiensis lib. 3, cap. 52. *Dux ad arcem sancti Angeli continuò properans, atque inde Pontificem abstrahens, Româ sine morâ egreditur, & Gregorium Papam ad nostrum deducit monasterium*, nempè Cassinense, indeque Salernum. His consonat Willelmus Apuliensis lib. 4, ubi refert, Robertum Cannas, urbem propè Aufidum fluvium, nunc excisam, & memorabilem pugnâ Romanos inter & Carthaginenses commissa, obsedisse, & evertisse, ac deinde ad auxilium Gregorii Papæ properasse. Sic enim canit:

Cannis destructis Romam molitur adire
Contra Gregorii Romani Præsulis hostem
Henricum, cujus jam dudum obsederat urbem,
Plurima barbaries annis remorata duobus,
Altaque tormentis murorum mœnia fregit,
Et turres multas invictæ diruit urbis.
Jamque sibi fuerat pars subdita Transtiberina,
Gregorius quadam fuerat conclusus in arce,
Quæ munita satis non expugnabilis ulli
Esse videbatur, miræ structura laboris,
Hanc & munierat fidâ custodia gentis:
Robertum tantos ubi novit misisse paratus,
Et sibi cum tantis inferre paratibus arma,
Rex fugit Henricus, Ducis hunc audacia terret,
Et virtus tota jam notificata per Orbem,
Expectare veretur hunc, ad loca tuta recessit.
Robertus Romam properans, ut perforat urbis
Egregiæ muros; tamen auxiliantibus ipsi
Paucis Gregorii fautoribus, indeque quibusdam
Aedibus exustis violenter ab obsidione
Liberat obsessum jam tanto tempore Papam:
Hunc secum magno deducit honore Salernum.

Ex his constat deceptum esse Centium Camerarium quando scripsit, Robertum Ducem, Papa liberato, *ad propria* rediisse, & *patrem suum Gregorium Pontificem in Lateranensi palatio sedentem cum fratribus suis Episcopis & Cardinalibus in pace dimisisse, pertractantem Ecclesiæ negotia pro sui officii debito*. Major enim fides habenda Presbytero Pœnitentiario laudato, & Willelmo Apuliensi, Auctoribus coævis, quibus, præter Leonem Ostiensem mox citatum, jungendus est Lupus Protospata, qui ad annum 1084 de Roberto ait: *Papam exinde* [nempe ex urbe Romana] *viriliter abstrahens secum devexit Salernum*.

CVI. *S. Anselmum ad absolvendos schismaticos Legatum misit.* Cùm autem Henrico ab Italia in Germaniam recedente, orthodoxi in Longobardia resumerent vires, & plurimi schismatici ad Gregorium reverterentur, ad istorum suscipiendam pœnitentiam, atque impertiendam eis absolutionem, Pontifex legationem commisit Sancto Anselmo Lucensi Episcopo. Cujus etiam benedictione corroborati Catholici, gloriosissimam de schismaticis, qui coactis in unum copiis dominium Comitissæ Mathildis invaserant, victoriam reportarunt, tribus tantum ex suis amissis, & paucis vulneratis. Quæ pluribus narrat in ejusdem Anselmi rebus gestis Presbyter Pœnitentiarius.

CVII. *Sententiam in Henricum non rescidit.* Sed falsum omninò est quod scribit Sigebertus, Gregorium nempe VII morti proximum sententiam in Henricum Regem latam rescidisse, ipsumque absolvisse. Nam præterquamquod Presbyter Pœnitentiarius laudatus ait, eum *Henricianos penitus, penitusque, nisi post magnam demum conversionem & pœnitentiam* reprobasse, contrarium disertis verbis asserit Paulus Bernriedensis cap. 110 ejus Vitæ: *Interea Pontifex B. Gregorius*, inquit, *super his, quos excommunicarat, requisitus, si quam dispensationem facere vellet, respondit*. „ Præter „ Henricum Regem dictum, & Guibertum „ Apostolicæ Sedis invasorem, & omnes „ illas principales personas, quæ aut con- „ silio, aut auxilio favent nequitiæ, vel „ impietati illorum, omnes absolvo & be- „ nedico, quicumque me hanc specialem „ habere potestatem in vice Apostolorum „ Petri & Pauli credunt indubitanter.

CVIII. *Suam mortem prævidet.* Idem Paulus Bernriedensis postquam dixit, Gregorium Papam Salernum recessisse, eodem capite 108 subdit: *In signum sempiternæ sospitatis, temporalem incolumitatem recepit, & quod valde gloriosum videri potest, circa Kalendas Januarii*, anni 1085 *prænosse cœpit dissolutionem corporis sui futuram circa Kal. Junii. Quibus cùm appropinquasset, & ultimi doloris lectum incubuisset, adstantibus ei Episcopis & Cardinalibus, eumque pro laboribus sanctæ conversationis & doctrinæ beatificantibus, respondit*: „ Ego, fratres mei dilectissimi, nullos la- „ bores meos alicujus momenti facio, in „ hoc uno solummodò confidens, quòd sem- „ per dilexi justitiam, & odio habui ini- „ quitatem. *Item cùm anxietatem suam de statu suo post discessum ejus deplorarent; elevatis pius Pater in cœlum oculis, & eodem porrectis, instar ascensionis palmis*: Illuc *inquit*, ascendam, „ & obnixis precibus Deo propitio vos committam.

CIX. *Successores designat.* Pergit deinde Paulus cap. 109: *Praterea rogatus ut in tanta fidelium perturbatione, sibi successorem, & Ecclesiæ contra prænominatum adulterum designaret ultorem, trium dedit optionem: videlicet Desiderii Cardinalis, & Abbatis Cœnobii Cassinensis, atque reverendissimorum Episcoporum Ottonis Ostiensis* (qui postea fuit Pontifex post Desidetium sub nomine Urbani II) *& Hugonis Lugdunensis. Verùm quia Otto nondum à Ger-*

d Germaniæ & Galliæ partibus redierat, ubi Apostolica legatione functus, venerabilem Gebehardum Constantiensis Ecclesiæ Præsulem, se præsente & favente consecraverat, (hunc tamen à Petro Albanensi consecratum dicit Bruschius) *& alia nonnulla ad stabilimentum Ecclesiæ pertinentia prudenter ordinaverat: Hugo quoque sua lustrans gubernacula procul aberat: interim suasit eligi vicinum Desiderium, licèt brevissimè victurum, non tamen absque typo victoriæ Victorem esse appellandum.* Et post pauca: *Prædixerat eidem Desiderio Pater sanctus, quòd non interfuturus esset migrationi ipsius, quamvis ob hoc infirmantem invisisset,* quod & revera contigisse ait; nam cùm Desiderius hæreret in admiratione, quid impedimento futurum esset, ne cum ceteris sanctas ejus exequias celebraret, nunciatum est ei subitò, castellum quoddam suo monasterio subjectum, à Normannis circumvallari, & compulsus necessitate occurrendi suis, adeundi licentiam accepit. *Sicque, licèt invitus, explendæ prophetiæ locum dedit.* Leo Ostiensis lib. 3 cap. 64 his tribus addit Anselmum Lucensem Episcopum, quem ait Gregorium etiam commendasse, præter Desiderium, Hugonem, & Ottonem.

CX. *Pie moritur.* *Hoc statuto,* subdit Leo Ostiensis, *defunctus est VIII Kalend. Junii die dominica, & dignissimè intra Ecclesiam Sancti Apostoli & Evangelistæ Matthei sepulturę traditus: cùm sedisset annos XII, mense uno, diebus tribus.* Eundem diem morti ejus assignat Paulus Bernriedensis scribens, eum cœlestem viam arripuisse die festivitatis *Urbani prædecessoris sui,* nempe Sancti Urbani hujus nominis primi, cujus festivitas celebratur die 25 Maji. Hic autem dies anno 1085 in dominicam incidebat, ut methodus cyclica ostendit. Quare cùm Leo Ostiensis asserat, eum mortuum *die dominica*, memoriæ sine dubio lapsu Baronius, qui hunc Leonis locum refert, scripsit Gregorium mortuum die 24 Maji. Hunc tamen Baronii lapsum exscripsére Augustinus Oldoinus in Notis ad Ciaconium, & Joannes Palatius in Vita Gregorii VII. Ultra annos 12, & mensem unum, Centius Camerarius ait eùm sedisse dies quatuor, quia scilicet diem emortualem, quem Leo Ostiensis excludit, in summam confert. Cùm autem electus fuerit Pontifex die 22 Aprilis anni 1073, tam Leo Ostiensis, quàm Camerarius, & Auctores Catalogorum annos Pontificatûs ejus à die electionis deduxerunt; sed cùm Gregorius, nec annos Incarnationis, nec annos Pontificatûs in suis rescriptis memorarit, incertum est, an proximorum suorum prædecessorum exemplo, annos suos ab electionis suæ die deduxerit.

CXI. *Mitram suam ante mortem S. Anselmo Lucensi mittit.* Paulò antequam ex hac vita migraret, mitram suam Sancto Anselmo Lucensi Episcopo transmisit, per quam præclara quædam mirabilia operatus est Dominus. *Olim Helias,* inquit Paulus Bernriedensis, *ex mortalium cohabitatione transiturus dimisit Hæliſæo pallium suum, prophetici muneris instrumentum: similiter & Gregorius ex hac vita mortali migraturus, transmisit Anselmo Pontificalis insigne potestatis, videlicet mitram capitis sui: hoc nimirum, Deo cooperante, ut sicut ille prophetiæ per pallium hæreditavit prærogativam; ita & iste Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eò usque processit similitudo, ut sicut Helisæus per pallium virtutum signa demonstraverat, ita & Anselmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhibuerit. Nam, ut de pluribus unum magis promulgatum proferamus, reverendus Mantuanæ Præsul Ecclesiæ Ubaldus, multis jam annis gravissimè speleneticus, & toto corpore ulceratus, præsertim in cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere, vel sedere, qui & multa in medicos erogaverat, nihilque profecerat, apposita eadem mitra, ubi major ingruebat dolor, pristinæ redditus est sanitati.* Idem iisdem ferè verbis refert Presbyter Pœnitentiarius in Vita Sancti Anselmi.

CXII. *Ante & post mortem miraculis clarus.* Gregorium ante mortem etiam miraculis claruisse innuit Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1077 scribens: *Signa etiam & prodigia, quę per orationes Papæ frequentius fiebant, & zelus ejus ferventissimus pro Deo & pro Ecclesiasticis legibus, satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant.* Post mortem itidem miraculis claruisse ait Ordericus Vitalis lib. 8, ubi miraculorum copiam ad ejus tumulum factam fuisse testatur his verbis: *Ubi meritis ejus fidei petentium miraculorum copia divinitùs ostensa est.* Tum subjungit: *Nam leprosi de aqua, unde corpus ejus ablutum fuerat, petierunt: qua consecuta fideliter loti sunt, & opitulante Deo protinus mundati sunt.* Quare non immeritò Desiderius Abbas Casinensis & Cardinalis, qui ei sub Victoris III nomine successit, libro 3 Dialogorum eum *Christi Ecclesiam verbis simul & exemplis* illustrasse scribit; & Presbyter Pœnitentiarius in Vita S. Anselmi, postquam mitræ ejus operâ, Ubaldum Mantuanum Episcopum sanitati restitutum fuisse dixit, subdit: *Beatissimus itaque talis ac tantus Magister miracula fecit multa vivens & mortuus.*

CXIII. *Ejus laudatores, & vitæ scriptores.* Gregorii laudes plerique Scriptores, tam antiqui, quàm recentiores prosecuti sunt. Nam non tantùm à Sancto Anselmo Lucensi, sed etiam à Willelmo Abbate Monasterii Metensis in Epistola à Mabillonio Tomo I Analect. pag. 247 publicata, & ab omnibus temporis illius Scriptoribus,

fi

SÆC. XI. S. GREGORIUS VII. si paucos excipias Henricianæ factioni adhærentes, laudatus reperitur. Gretzerus in ejus Apologia quinquaginta omninò recenset. Paulus Bernriedensis Canonicus Regularis circa annum 1131 Vitam ejus edidit, quæ extat in Actis SS. Bollandianis ad diem 25 mensis Maji, & in Actis SS. Ordinis S. Benedicti sæculo VI parte 2, qua ultima editione usi sumus. Sanctus item Anselmus Lucensis singularem pro ejus defensione librum edidit contra Guibertum Antipapam. Eum Confessorem & Martyrem obiisse dicit Hugo Flaviniacensis in Chronico, ex quo plura de ejus gestis retulimus.

CXIV. *Cultu publico donatur.* Ejus tamen memoria in Martyrologio Romano consignata non fuit ante annum 1584, quo Gregorii decimi tertii auctoritate illud fuit emendatum, quod retentum est in nova ejusdem Martyrologii editione à Baronio annotationibus aucti, Sixto quinto sedente facta. Imò festum ejus ante sæculi elapsi initium publico cultu celebratum nusquam fuit, quod primùm fieri permisit Paulus quintus Summus Pontifex, ut ex ejus bulla patet, quam integram refert Papebrochius in præmissis ad ejus Vitam, ubi & recitat literas Joannis Beltrami de Guevara Archiepiscopi Salernitani, qui ejusdem beatissimi Pontificis officium solemni ritu in tota sua diœcesi recitari præcepit.

CXV. *Ejus sepulchrum.* Sepultus est Salerni in Ecclesia Metropolitana Sancto Matthæo Apostolo, & Evangelistæ sacra, in sepulchro marmoreo, in quo Robertus Guiscardus ejus corpus collocavit, ut refert Marcus Antonius Marsilius Columna, anno 1574 Archiepiscopus Salernitanus creatus, in libro quem composuit de Vita & gestis ac Translatione B. Matthæi Apostoli & Evangelistæ, in quo ait: *Cujus*, scilicet Gregorii, *nos ipsi Reliquias, nulla ex parte labefactatas, Pontificiisque indumentis ornatas, hoc anno, qui est à tumulatione ferè quingentesimus, propriis oculis inspeximus, propriisque manibus contrectavimus.* Licet autem Robertus Guiscardus mense Julio ejusdem anni 1085 in Illyrico obierit, par est tamen credere, illud sepulchrum marmoreum literis suis erigi præcepisse, statim ac mortem tanti Pontificis accepit, quem multis lachrymis deflevit. Guillelmus enim Apuliensis lib. 5 pag. 49, postquam Gregorium summoperè laudavit, de Roberto Guiscardo scribit:

Dux non se lachrymis audita forte coercet
Morte viri tanti: non mors patris amplius illū
Cogeret ad lachrymas, non filius ipse, nec uxor,
Extremos etsi casus utriusque videret.
Magnus erat de morte dolor, quia magnus amoris
Vivere dum licuit, nexus conjunxerat illos,
Alter ab alterius nunquam discessit amore,
Firmatæ quondam post mutua fœdera pacis.

CXVI. *Non est Auctor Dictatus ipsi adscripti.* Propositiones quasdam, seu effata nullatenus inter se cohærentia, nullaque temporis notâ consignata Gregorii VII Registro inserta sunt inter Epistolas quinquagesimam quintam libri secundi ad Laudensis Ecclesiæ filios, & quinquagesimam sextam ad Manassem Remensem Archiepiscopum datam, cum quibus nullam etiam habent connexionem. Illam farraginem, quam Gregorii VII *Dictatum* inscribere nescio quis ausus est, Cardinalis Baronius ad septimam Synodum Romanam ab ipso celebratam refert, nullius Auctoris testimonio, nulla ratione, imò nec probabili conjecturâ fultus. Quare Bellarminus, & Labbeus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Gregorii VII Opera recensentes, ejus tantùm Epistolarum mentionem fecerunt, quòd, ut existimat Annotator Baronii, nullum Auctorem coævum aut supparem hujus Dictatûs meminisse, aut eum ei ascripsisse, nullumque ex ejus adversariis de illo quæstionem adversùs ipsum movisse viderint, quod certè præstitissent, & imprimis Benno ille maledicentissimus pseudo-Cardinalis, & atrocissimus calumniator: & denique quòd nusquam Gregorius ipse in suis Epistolis Dictatum laudaverit, ut alia sua decreta: nullumque propositionum quarundam ex iis adeò singularium in ejus Registro vestigium extet. Articuli illi sunt numero 27, quos jam aliqui viri docti confutarunt, & nuper Natalis Alexander in parte 2 Sæculi XI, & XII, Dissert. 3.

VICTOR III *Pontif. CLVIII.*

Anno Domini MLXXXVI.

I. *Desiderius Card. Pontificatum recusat.* Gregorium VII ante tertium sui obitûs diem, rogatum ab Episcopis, & Cardinalibus, qui aderant, quid de Romanæ Sedis ordinatione juberet, hortatum esse, ut Desiderium, ex Principibus Beneventanis primùm Monachum, deinde Abbatem Cassinensem, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem tituli sanctæ Cæciliæ, Pontificem facerent; quòd præter summam prudentiam, & religionem præcipuam, polleret singulari Principum benevolentia, & amicitia, superius diximus ex Paulo Bernriedensi in Gregorii VII Vita, & ex Leone Ostiensi lib.

lib. 3 cap. 64; si verò hunc nullatenus flectere possent, aut Lugdunensem Archiepiscopum Hugonem, aut Ottonem Ostiensem Episcopum, aut denique Lucensem eligere quantocitiùs se defuncto studerent. Sed defuncto Gregorio, Desiderius omninò recusans onus Pontificale suscipere, ac strenuè laborans pro alio substituendo, cùm intellexit publica, privataque omnium consilia, votaque in eum tendere; vimque ei inferendam fore, Cassinum aufugit: sicque in his pertractandis & consulendis totus elapsus est annus millesimus octogesimus quintus.

II. *Eligitur invitus, & Victor III appellatur.* Imò cùm jam ferè annus integer in tali fluctuatione transiisset, quo in Sede Apostolica nullus Pastor erat, tandem cùm diu, multumque laboratum esset à Catholicæ partis Cardinalibus, ut eligeretur Gregorii Papæ successor, omnibus circa Paschalem festivitatem anni millesimi octogesimi sexti Romam convenientibus, Desiderius Presbyter Cardinalis, de quo in superioribus Pontificatibus non semel facta est mentio, ingenti desiderio ab universo Clero & populo expetitus, cùm, nullis precibus & persuasionibus flecti posset, vi adhibita invitus ac renitens in Diaconiam sanctæ Luciæ perductus, die vigesima quarta mensis Maji, festo Pentecostes sacra, electus est Pontifex, ac Victor ejus nominis tertius appellatus; sed non est consecratus ante annum sequentem millesimum octogesimum septimum, quia post dies quatuor à sua electione Româ egressus, insignia Pontificatûs Terracinæ dimisit, & Cassinum se recipiens, rigidus in proposito, nullis aliorum precibus, lachrymis, rationibus persuaderi valuit ea resumere: sicque iterum totus annus millesimus octogesimus sextus elapsus est. Hæc pluribus describit Leo Ostiensis, qui aderat, lib. 3, cap. 65, & seqq.

III. *Romæ consecratur.* Sequenti anno millesimo octogesimo septimo, mediante Quadragesima, apud Capuam Concilio Episcoporum congregato, ut refert Leo Ostiensis laudatus cap. 67, Victor electus Pontifex, victus tandem precibus, & rationibus Præsulum, & Principum, qui adfuerant, succubuit, & prætetitam electionem crucis & purpuræ resumptione firmavit, duodecimo scilicet Kalendas Aprilis, Dominica in Ramis Palmarum. Inde Cassinum reversus, ibidem Pascha celebravit. Peractaque festivitate Romam perrexit, ac juxta civitatem Ostiensem Tiberim transiens, cùm gravi infirmitate detineretur, extra porticum Sancti Petri tentoria fixit: & quoniam Guibertus Antipapa Ecclesiam Sancti Petri armata manu tenebat, statim expugnata, & recepta est. *Dominico verò die post Dominicam Ascensionem multis Romanis, & omnibus ferè Transtiberinis solemniter cum maxima frequentia occurrentibus, præfatus electus,* ab Ostiensi, Tusculanensi, Portuensi, atque Albanensi Episcopis *more Ecclesiastico consecratus, & in Apostolica Sede locatus est septimo Idus Maji.* Per octo autem circiter dies Romæ remoratus, ad Cassinense monasterium rediit, indeque non multò post Romam.

IV. *Sacram in Saracenos expeditionem suscipit.* Licèt autem Guibertus Antipapa post hæc Romam & ipse accesserit, ac tum in Urbe, tum multis Italiæ locis ingentia mala ederet; interim tamen Victor, qui Pastor legitimus gregis erat, vitans bella gerere adversùs Christianos, quos indignatio, vel gratia Henrici ad tempus ab Ecclesia separaverat, expeditionem militarem convertit adversùs Saracenos in Africa commorantes, Italiæ jugiter littora infestantes, Christianosque captivos abripientes: atque ex omnis ferè Italiæ populis exercitum congregavit, illisque vexillum sancti Petri tradens, sub remissione omnium peccatorum in Africam direxit: ubi IIII centum millia hostium occiderunt, captâ & excisâ præcipuâ eorum urbe: & ne quis ambigeret *hoc absque voluntate accidisse divina, illo die, quo Christiani de Saracenis victoriam adepti sunt, eo etiam Italiæ divinitus patefactum est*, inquit Leo Ostiensis lib. 3, cap. 67, & seqq. De eadem Victoris III expeditione loqui videtur Bertoldus in Chronico ad annum 1088, loco scilicet non suo, sed rem paulò aliter narrat: *His temporibus*, inquit, *Pisani, & Genuenses, & alii multi ex Italia Africanum Regem Paganum hostiliter invaserunt, & deprædata ejus terra, ipsum in quandam muttiouem impulerunt, & eum deinceps Apostolicæ Sedi tributarium effecerunt*, quia scilicet hæc expeditio Victoris III Papæ nomine suscepta est.

V. *Ab Hugone Archiepisc. Lugdun. calumniis appetitur.* Non Guibertum tantùm Antipapam, sed & Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, & Richardum Massiliensem Abbatem adversarios habuit Victor Pontifex. Hugo enim Lugdunensis immoderato Pontificatûs adipiscendi desiderio, quo flagrabat, frustratus, Richardo Massiliensi Abbati junctus, se ab ejus communione sejunxit, Epistolamque scripsit ad Mathildem Comitissam, ex Chronico Virdunensi Hugonis Flaviniacensis, quod extat Tomo I Biblioth. Labbei in Tomum X Conciliorum translatam, in qua, licèt fateatur, se absentem electionem Victoris canonicè factam approbasse, electumque legitimum Pontificem veneratum esse, valde tamen in illum blaterat: *Postquam*, inquit, *ad Montem Cassinum pervenimus, ex ejusdem familiaribus nobiscum colloquiis, dum videlicet nefandissimos actus suos in auribus Episcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubesceret, copiosiùs necessariò deprehendimus, quàm* in-

intolerabiliter Deum in ipsius electione offenderimus. Quis enim nisi ex ipsius ore audisset, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dedisse, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret. Tota illa prolixa Epistola conviciis in hunc sanctissimum Pontificem scatet.

VI. *Illis calumniis purgatur.* Desiderius enim, seu Victor III promiserat quidem Henrico Regi suam apud Gregorium VII intercessionem, ut Imperator crearetur, sed optimè noverat Gregorium coronam Imperii ei non concessurum, nisi pœnitentiam ageret, Ecclesiæque satisfaceret, eamque hypothesim involvebat Desiderii promissum, ut explicat Natalis Alexander Sæc. 11, & 12, part. 1, cap. 1, art. 12. Ceterum quantùm Apostolicæ Sedis, & Ecclesiasticæ libertatis studiosus esset Victor, ipsemet demonstravit, cùm Henricum jam excommunicatum non adierit, nisi ut eum ad pacem hortaretur, & ab eversione Casinensis Monasterii prohiberet. Hinc cum Regis Cancellario, aliisque Ministris, quamvis amicis olim suis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, bibere, orare noluit. Præcipienti Henrico, ut sibi fidem juraret, ac monasterium Cassinense de manu sua susciperet, minasque intentanti respondit; *se non modò monasterii causa, sed nec pro mundo quidem toto id facturum. Cùmque ipsius rigidum animum Imperator, & inflexibile propositum cerneret, iratus est valde: præcepitque Principi, ut acceptis secum nuntiis suis ad monasterium pergeret, eisque ipsum ille assignaret. Sed cùm Princeps multa illi bona sæpe de Desiderio locutus esset, eo tandem ad illum perducto, ita mutatus est, ut ipse coram Principe amicum illum appellaverit, oraveritque, ut de acquirenda Imperii corona ipse sibi fautor existeret. Ea facturum se pro viribus Principe adstante promisit*, inquit Leo Ostiensis lib. 3, cap. 49, qui statim plura narrat, quæ ostendunt, nonnisi per calumniam dici posse, Desiderium adulatum esse Henrico, eum ad invadendum patrimonium Sancti Petri excitasse, & parvi pendisse Pontificias excommunicationes. Quanti autem Victor fecerit Gregorii decessoris sui decreta, probat Beneventana Synodus, in qua ipsa renovavit.

VII. *Beneventi Concilium celebrat.* Idem quippe Pontifex mense Augusti ejusdem anni millesimi septuagesimi septimi Synodum Episcoporum Beneventi celebravit, in qua egregia & luculenta oratione habita de præsentibus Ecclesiæ calamitatibus ac periculis, Guibertum Antipapam omni Sacerdotali officio & honore privavit, & ab Ecclesiæ communione segregatum renunciavit. Ibidem proscripsit investituras, & tam dantibus, quàm accipientibus aditus Ecclesiæ interclusus est. Vetitum ne Pœnitentia, & Communio ab Hæreticis & à Simoniacis, qui in Hæreticorum censentur numero, suscipiatur; quia melius est sine visibili communione persistere, & invisibiliter Deo communicare, quàm ab Hæreticis vel Schismaticis sumendo à Deo separari. De Hugone autem Lugdunensi & Richardo Massiliensi Abbate ibidem dixit Victor Pontifex: *Nostis præterea & bene nostis, quos dolos machinati sint, quantasque nobis pressuras intulerunt Hugo Lugdunensis Archiepiscopus, & Richardus Massiliensis Abbas, qui præ fastu & ambitione Sedis Apostolicæ, ad quam dudum clàm inhiabant, ubi votis suis potiti non sunt, schismata in Sancta Ecclesia fecerunt...... Cernentes sibi fratrum omnium unanimitatem constanter obluctari, ab eorum & nostra sunt continuò communione sejuncti. Unde vobis Apostolica auctoritate præcipimus, ut ab eis abstinere curetis, neque illis omninò communicetis, quia Ecclesiæ Romanæ communione sua se sponte privarunt.* Ita Victor III apud Leonem Ostiensem lib. 3, cap. 71.

VIII. *Hugo Lugdun. à Victoris communione sejunctus.* Hugo quidem Lugdunensis in altera Epistola ad eandem Mathildem Comitissam è chartulario Cluniacensi edita in Spicilegii Dacheriani Tomo 2, & inde transcripta Tomo X Conciliorum editionis Labbeanæ, ita scribit: *Tandem scire vos volumus, ab unitate eorum, qua in corpore Sanctæ Ecclesiæ ad serviendum B. Petro divina dignatione compacti sumus, nec discessisse, nec in perpetuum, Deo miserante, discessuros, imò habere propositum Apostolicæ Sedis profectibus modis omnibus deservire.* Ibidem etiam contra Cluniacenses Monachos expostulat, quòd ipsum ab Ecclesiæ Romanæ communione discessisse dicerent: *Inter alia autem*, inquit, *unum impudentissimè mentiuntur, quia à communione Romanæ Ecclesiæ nos sponte nostra sejunximus; cùm testis nobis sit conscientia nostra, & caritas, qua in Domino copulamur, nos non solùm communionem eorum non evitasse, sed omnibus hoc persuadentibus restitisse.* Sed cùm prior Epistola Hugonis ad Mathildem mendaciis & calumniis scateat, major fides habenda videtur Leoni Ostiensi laudato, referenti Pontificem in Synodo dixisse, Hugonem & Richardum *Ecclesiæ Romanæ communione sua se sponte* privasse, & ab aliorum Episcoporum & Cardinalium communione se sejunxisse, quàm Hugoni contrarium asserenti.

IX. *Victor PP. ad Deum migrat.* Addit Leo Ostiensis, loco laudato, Victorem Papam Beneventi in Concilio graviter infirmatum, post actum per tres dies Concilium, festinum petiisse Cassinum, ac convocatis Episcopis & Cardinalibus, monuisse ac jussisse, ut juxta Gregorii Papæ statutum, Ottonem Episcopum Ostiensem, ibi tunc præsentem, eligerent quampri-

SÆC. XI. VICTOR III.

primùm Pontificem: hisque dispositis, sepulchrum sibi in capituli monasterii abside parari jussisse, ac post diem tertium feliciter migrasse ad Deum *sexto decimo Kalendas Octobris anno Dominicæ Incarnationis millesimo octogesimo septimo*, cùm vixisset *in Sede Apostolica ab ipso suæ electionis exordio anno uno, sacrationis mensibus quatuor, dies septem*. Eum *dissenteriâ dissolutum* obiisse scribit Sigebertus in Chronico ad annum 1086. Alii, ut Trithemius lib. 4 de Viris Illustribus ordinis Sancti Benedicti cap. 13, insidiis Henrici Imperatoris periisse, veneno in sacrum calicem, dum celebraret, injecto, suspicionem fuisse scribunt; unde nonnulli martyris ei titulum dedêre, quòd hoc pacto ob Ecclesiæ defensionem ab ejus inimicis veneno necatus possit dici.

X. *Ejus memoria, Reliquiæ, & sepulchrum.* Certè Victorem III fuisse Pontificem Deo gratissimum sanctitas vitæ miraculis comprobata testatur. Ipsum *compunctione timoris, Dei plenum, castitate singularem, professione & opere Monachum* Petrus Diaconus lib. de Viris Illustribus cœnobii Cassinensis prædicat. Ejus memoriam ipsa Septembris 16 die, quæ ei ultima fuit, celebrant Fasti Benedictini his verbis: *In monasterio Cassinensi obitus B. Victoris Papæ III, sanctitate vitæ, & miraculorum gloria clarissimi*, & Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum. Sacra ejus ossa ex antiquo sepulchro in Sacellum Beati Bertharii translata sunt anno 1515. Cùm verò idem Sacellum, jam ab annis multis inchoatum, anno tandem 1666 planè consummatum fuisset, Beati Pontificis Reliquiæ solemni pompa ibidem ad Altaris dexteram partem locatæ sunt. Epitaphium quod hodie visitur, inscriptum ejus sepulchro, quo eum sexagenarium obiisse, & alia multa docemur, hic subjicere abs re non erit.

Quis fuerim, vel quid, qualis, quantusque doceri
Si quis forte velit, aurea scripta docent.
Stirps mihi Magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, tuque Casine Decus.
Intactam sponsam, matrem, patriamque, propinquos
Sternens hùc propero, Monachus efficior.
Abbas debinc factus, studui pro tempore totum,
Ut nunc aspicitur, hunc renovare locum.
Intereà fueram Romana clarus in urbe,
Presbyter Ecclesiæ, Petre beate, tuæ.
Hoc senis lustris minus anno functus honore,
Victor Apostolicum scando debinc solium.
Quatuor & semis vix mensibus inde peractis
Bis sex lustra gerens, mortuus hîc tumulor.
Solis virgineo stabat lux ultima signo,
Cùm me Sol verus hinc tulit ipse Deus.

XI. *Ejus opuscula.* Libros quatuor Dialogorum de Sancti Benedicti, & Sanctorum Monachorum Cassinensium miraculis scripsit, teste Petro Diacono laudato cap. 18, quorum tres priores editi sunt Tomo XVIII Bibliothecæ Patrum editionis Lugdunensis, quarto nondum reperto, qui periisse videtur. *Cantum etiam Beati Mauri Composuit*, &c. *Factus Pontifex scripsit ad Philippum Regem Francorum, ad Ugonem Cluniacensem Abbatem quamplures Epistolas*, inquit Petrus Diaconus loco citato.

URBANUS II *Pontif. CLIX.*

Anno Domini MLXXXVIII.

I. *Pontificia Comitia indicuntur.* Episcopis post Victoris III obitum huc illucque dispersis, Romani & Mathildis Comitissa monebant ipsos, & hortabantur, ut convenientes in unum, Pontificem eligerent. Quare Episcopi unà cum Oderisio Abbate Cassinensi congregati Romanos Clericos & laicos fideles admonuerunt, ut qui ex eis possent, prima Quadragesimæ anni millesimi octogesimi octavi hebdomada Terracinam Campaniæ oppidum pergerent, & reliqui sententiam suam per literas mitterent. Omnes itidem Campaniæ, Principatûs, & Apuliæ Episcopos & Abbates, literis admonuerunt, ut ad eundem locum eadem die convenirent; & qui non possent, consensum suum per literas, aut per idoneas personas aperirent. Observandum enim, quòd vidimus Victorem Papam de successore suo decrevisse, non imperando fecisse, sed sicut decessor Gregorius fecerat, admonendo & exhortando, quod id temporum iniquitas postularet. Unde ii, ad quos pertinebat electio, scientes non posse, nec debere à morientibus Pontificibus successores eligi, nullum absque consueti collatione suffragii nominatum evexerunt in thronum Apostolicum, ut Victore III factum vidimus.

II. *Otto Episc. Ostiensis fit PP. & Urbanus II vocatur.* Quarta igitur feria primæ hebdomadæ Quadragesimæ, idest, octavo Idus Martii, convenerunt apud Terracinam cum dictis Episcopis & Cardinalibus, Episcopi & Abbates ex diversis regionibus numero quadraginta. Joannes Episcopus Portuensis, & Benedictus Romanæ urbis Præfectus omnium Cardinalium, & Catholicorum, & omnium laicorum fidelium Romæ existentium con-

sensum per literas attulerunt. Adfuerunt insuper ex remotioribus & Ultramontanis partibus Legati, unà cum Mathildæ Comitissæ Nuntiis. Hi omnes congregati statuerunt, ut per triduum spirituale jejunium fieret in abstinentia, orationibus & eleemosynis vacarent, peterentque ut persona tanto apici idonea sibi divinitùs ostenderetur. Tandem dominico die adveniente in Ecclesiam Beati Petri Apostoli rursus convenerunt, & Ottonem Episcopum Ostiensem, Pontificem Romanum elegerunt, ac Urbanum appellaverunt, qui *cum acclamatione & invocatione Sancti Spiritùs, ad Altare Beati Petri pertrahitur, & in Pontificali solio collocatur quarto Idus Martii*, nempe die duodecima mensis Martii Sancto Gregorio Magno Sacra, & in quam anno 1088 Dominica cadebat. Hæc pluribus describit Petrus Diaconus Cassinensis, qui Auctarium apposuit ad Leonem Ostiensem, in Chronico Cassinensi lib. 4, cap. 2.

III. *Ejus patria & primordia ante Pontificatum.*

Otto, seu, ut alii scribunt, Odo in provincia Remensi natus est, ut omnes consentiunt; sed alii eum natum volunt apud Castellionem, quod oppidum est ad Maternam Campaniæ fluvium, à Remorum urbe quatuor leucis dissitum; alii in Lageriaco vico urbi viciniori; alii tandem in ipsa Remensi Metropoli. Sed omnes certum esse affirmant, Ottonem in Ecclesia Remensi educatum fuisse sub disciplina Sancti Brunonis, qui paulò post Cartusiani Ordinis primus parens ac institutor fuit. Factus est postea ejusdem Ecclesiæ Canonicus, sed abjectis sæculi curis Cluniacum secessit, Priorque ejusdem monasterii à Beato Hugone institutus est, atque paulò post à Gregorio VII Pontifice Romam accersitus, Ostiensisque Episcopus creatus, ab eodem Sedis Apostolicæ Legatus in Germaniam missus, in ea regione maxima dexteritate & prudentia Ecclesiæ negotia difficillimis temporibus procuravit, multasque injurias & calamitates pro Ecclesiæ & Sanctæ Sedis defensione devoravit, ut videre est in Annalibus Baronii. Tum Gregorius VII, & Victor III ante mortem, ex superius dictis, eum Pontificatu dignissimum judicarunt. Ordericus Vitalis initio libri 10 ait, Petrum Leonis Elegiacos versus de Urbano II edidisse, in quibus dicitur:

Canonicum Remis tulerat, Monachum Cluniacus Odonem
Roma vocat, facit hunc Hostia Pontificem.
Cùmque sit Urbanus mutato nomine Papa,
Redditur expulsus integer Urbis honor.

IV. *Encyclicas per totum orbem literas misit.*

Urbanus, statim ac Ecclesiæ regimen suscepit, encyclicas per totum Christianum orbem Epistolas misit, inquit Bertoldus in Chronico, ut non solùm omnes Christifideles de sua promotione certiores faceret, sed & universo orbi declararet, se in omnibus Gregorii vestigiis religiosè inhæsurum. Desunt quidem ejusmodi literæ, quia caremus ipsius Urbani Registro, quod à Leone Ostiensi (à Leone itidem Ostiensi Episcopo, Marsicano dicto, Auctore Historiæ Cassinensis, quæ desinit in morte Victoris III, omninò diverso) *elaboratum* esse testatur Petrus Diaconus in libro de Viris illustribus; sed earum disertè meminit Ordericus Vitalis lib. 8. *Adhuc Guibertus*, inquit, *invasor Apostolicæ Sedis Ecclesiam conturbabat, & adulando, vel persequendo cunctos, quos poterat, ab unitate pacis ad suum schisma pertrahebat. Odo nimirùm Comes Sutriæ nepos ejus erat, & Ecclesiasticæ pacis fautores pluribus pressuris coërcebat. Urbanus Papa confisus in Domino Cœlorum, qui non relinquit virgam peccatorum super sortem justorum, misit Legatos, & Epistolas Romanæ auctoritatis Francis, & Græcis, alisque gentibus per Orbem constitutis, ut in fide Catholica irrefragabiliter persisterent, & omnem scissuram à lege Dei, & Corpore Christi, quod est Ecclesia, callidè præcaverent. Solus Henricus Teutonum Princeps, & pedissequi ejusdem Guitberto cohærebant. Galli verò, Angli, aliæque gentes penè omnes per Orbem Urbano piè obsecundabant.*

V. *Ab Anglis non statim agnoscitur.*

Fallitur tamen Ordericus quando scribit, Anglos Urbanum Papam, ut legitimum Pontificem coluisse; Simeon enim Dunelmensis in Historia sua ad annum 1091 nos docet, Ecclesiam Anglicanam usque ad eum annum, nec Guiberto Antipapæ, nec Urbano Pontifici obedire voluisse: *Erant duo*, inquit, *ut in Anglia ferebatur, qui dicebantur Romani Pontifices à se invicem discordantes, & Ecclesiam Dei inter se divisam post se trahentes, Urbanus scilicet; qui primùm vocatus Odo fuerat Episcopus Ostiensis, & Clemens, qui Vuibertus vocatus fuerat Archiepiscopus Ravennensis. Quæ res, ut de aliis mundi partibus sileamus, per plures annos Ecclesiam Angliæ intantum occupavit, ut ex quo Gregorius, qui & Hildebrandus, defunctus fuit, nulli loco Papæ usque ad hoc tempus subdi vel obedire voluerit. Sed Urbanum pro Vicario B. Petri Italia, Galliaque jam receperat.* Imò Angli ante annum millesimum nonagesimum quintum, Urbanum ut legitimum Pontificem non coluerunt, licèt Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, eum ut legitimè electum recepisset, ut videre est apud Baronium ad eum Christi annum, ubi loquitur de Concilio Anglicano in causa Urbani Papæ congregato.

VI. *Toletanum Archiep. totius Hispaniæ Primatem instituit.*

Cùm Saracenorum Hispaniæ res, sedente Gregorio VII, jam profligatæ essent, Alphonsus hujus nominis VI Legionis, & Castellæ Rex Toletum firmissimum ditionis eorum propugnaculum aggressus est, urbeque,

que, diuturna & pertinaci obsidione anno Christi millesimo octogesimo quinto *octavo Kalend. Junii* in festo Sancti Urbani Papæ & Martyris, ut habet Rodericus lib. 6, cap. 23, tandem expugnatâ, Alphonsus convocavit regni Proceres, Episcopos, & Abbates, ac Viros religiosos, & 15 *Kalend. Januarii omnes in urbe Regia convenerunt, & habito diligenti tractatu, dominum Bernardum, Virum religionis, & prudentiæ communiter, & concorditer in Archiepiscopum elegerunt, & Rex incontinenti dotavit Ecclesiam liberaliter & honestè*, inquit Rodericus laudatus cap. 24. Tum Rex anno millesimo octogesimo octavo Bernardum Romam misit, ut Pallium, Primarumque totius Hispaniæ, & Galliæ Gothicæ, seu Occitaniæ ab Urbano II impetraret. Diploma Urbani, quo utrumque Bernardo concedit, à Baronio recitatur. In illo ait Pontifex, *per annos* 300 *penè* 70, per quos Toletum sub Saracenorum potestate gemuit, nullam illic viguisse Christiani Pontificii dignitatem; nunc verò studio Alphonsi Regis & labore populi Christiani, Toletana civitate restituta, optare se statum ejusdem urbis stabilire, atque augere. *Te*, inquit ad Bernardum, *secundùm quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus, & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent*. Ad Idelfonsum verò, seu ad Alphonsum Regem scribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejusdem urbis præsulem, tuis exhortationibus invitati, dignè ac reverenter excepimus, & ei pallium contradentes privilegium quoque Toletanæ Ecclesiæ, antiquæ majestatis indulsimus. Ipsum enim in totis Hispaniarum regnis Primatum statuimus, & quidquid Toletana Ecclesia antiquitùs noscitur habuisse, nunc quoque ex Apostolicæ Sedis liberalitate, imposterum habere censuimus*. Diploma, quo pallium & Primatus Bernardo conceduntur, datum est Anagniæ, *Idibus Octobris anno Dominicæ Incarnationis* 1088, *indictione undecima, anno Pontificatûs domini Urbani primo*; verùm loco, *indictione undecima*, legendum, *indictione duodecima* à Septembri inchoata, quo certum est eam Romæ toto fæculo undecimo fuisse incœptam.

VII. *Tarraconensem, & Narbonensem Archiepp. ei parere cogit.*

Adversùs illud privilegium, quasi subreptitium reclamavit Archiepiscopus Tarraconensis, contenditque Archiepiscopos Toletanos nullam olim jurisdictionem in ceteris Hispaniæ partibus exercuisse, quod tamen Urbanus supponebat. Sed Pontifex jussit, ut sine cunctatione Toletano Archiepiscopo tanquam suo Primati pareret. Reclamavit etiam Archiepiscopus Narbonensis; verùm Pontifex ad querelas hujusmodi compescendas, Bernardum Legatum suum per universam Hispaniam, & provinciam Narbonensem constituit, ut faciliùs uterque sese ei submitteret, ut liquet ex literis Tomo X Concil. pag. 459, & seqq. recitatis. Successores Pontifices Paschalis II, Callistus II, Eugenius III, Anastasius IV, & Hadrianus IV, Alexander III, & Innocentius III hunc Archiepiscopi Toletani Primatum per Hispaniarum regna confirmarunt. Mariana lib. 9 cap. 19 de Rebus Hispaniæ, ubi de ejusdem Primatûs origine disserit, scribit in Concilio Oecumenico Lateranensi IV sub Innocentio III, litem à Roderico Archiepiscopo Toletano disceptatam, qui reliquos Hispaniæ Metropolitanos vicit: non ita tamen ut Primatûs confirmationem à Patribus obtineret, sed ut res in eo statu manerent, quo ante Synodum fuerant. Concludit tandem, *Toletanos Præsules Primatum jura, & auctoritatem obtinuisse, ex quo tempore à Mauris Toletum recepta est: nunquam defuisse tamen qui obsisterent auctoritati, detrectarent imperium: ac nec nunc quidem præter nomen ullam ejus potestatis partem exercent in alias provincias Hispaniæ: neque componendis certè litibus, neque sontibus plectendis, neque legibus promulgandis*. Hujus etiam Primatûs originem & historiam examinat Marca in dissert. de Primatibus num. 125, & seqq.

VIII. *Ejus opera officium Romanum in Hispania recipitur.*

Bernardus Toletanus Archiepiscopus ab Urbano Papa Hispaniarum Primas institutus, Roma relicta per Tolosam rediens Concilium ibidem celebravit, indeque in Hispaniam transiens Toletanam Ecclesiam dedicavit, & Richardus Cardinalis Abbas sancti Victoris Massiliensis, & sanctæ Ecclesiæ Romanæ Legatus in Hispania, *fuit ab Urbano Summo Pontifice revocatus*, ut scribit Rodericus Toletanus lib. 6, cap. 26; sed antequam revocaretur Officium Romanum in Hispania, omisso Gotico seu Mozarabico, receptum est. Alphonsus VI Legionis & Castellæ Rex, Constantia Regina uxore, *quæ erat de partibus Galliarum*, rem promovente, ad Gregorium VII Legatos miserat, ut prisca Gothorum instituta in rebus divinis procurandis antiquarentur, ut idem Rodericus laudatus cap. 25 habet: *Quia adhuc littera Gothica, & translatio psalterii, & officium missæ institutum ab Isidoro, & Leandro Pontificibus, quod cum translatione & littera dicitur Toletanum, per totam Hispaniam servabantur, ad instantiam uxoris suæ Reginæ Constantiæ, quæ erat de partibus Galliarum, misit Romam ad Gregorium Papam VII, ut in Hispaniis, omisso Toletano, Romanum seu Gallicum officium servaretur*. Postea Rex statuit, ut Officium illud reciperetur, Gothico abrogato, ut constat ex Epistola 2 libri 9 à Gregorio VII ad Alphonsum data: *Noverit Excellentia tua*

tua, inquit, *dilectissime*, *illud unum admodum nobis*, *imo Clementiæ Divinæ placere*, *quòd in Ecclesiis regni tui matris omnium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ordinem recipi*, *& ex antiquo more celebrari feceris*. Sed Hispani, qui à veteri precandi ordine, & ab avitis cæremoniis ægerrimè discedebant, pervicaciter statutis Regiis contradixerunt. Verùm cùm iterum à Richardo Cardinali Urbani II Legato, & ab Alphonso Rege Officium Romanum seu Gallicanum recipere cogerentur, ante revocationem ejusdem Legati, Clerus, & populus totius Hispaniæ turbatus est. Tandem, eodem Roderico cap. 26 teste, placuit Primoribus populi rem non ratione, sed ferro decerni. Duo Viri electi sunt, quorum unus pro Romano, alter pro Gothico Officio, singulari certamine pugnarent. Ajunt vicisse illum, qui pro Gothico præliabatur. Sed urgente Regis præcepto, & adhuc populo tumultuante, litem igni dirimendam tradiderunt. Uterque codex officiorum Romani, & Gothici, succenso rogo injectus est, & licèt Romanus igne consumptus fuerit, Toletanus verò illæsus in igne manserit, Rex tamen præcepit, ut Gallicanum officium in omnibus regni sui finibus servaretur, tumque natum proverbium; *quò volunt Reges vadunt leges*. Ita Rodericus testis unicus, qui obiit anno 1245; alii enim recentiores hanc historiam, vel potius fabulam, ex ipso desumpserunt, penes quem fides sit. Idem tamen Rodericus testatur, in aliquibus Cathedralibus, & monasteriis ritum Mozarabicum, ipso vivente, custoditum fuisse. Imò Toleti in antiquis Ecclesiis, quæ Mozarabum fuerunt, statis anni diebus, res divina Gothico ritu etiam hodie peragitur, idemque fit Salmanticæ in Sacello doctoris Talabricensis. Hæc acta sunt anno 1089, vel sequenti.

IX. *Legationem ex Synodo Romana in Germaniam decernit.*

Eodem anno millesimo octogesimo nono Urbanus Papa legationem decrevit in Germaniam Gebehardo Constantiensi Episcopo, inquit Bertoldus in Chronico, ut ordinationes improbandas improbaret, roborandas roboraret: sententiamque anathematis confirmavit in Guibertum Antipapam, Henricum & fautores eorum, adhibita tamen diversorum excommunicationis graduum distinctione. Quæ quidem in Synodo decreta fuisse, patet ex ejus Epistolæ fragmento ad Gebehardum ea de re scriptæ, quod Ivo part. 14 cap. 45 refert. Nam & idem Bertoldus testatur, Pontificem eodem anno generalem Synodum centum quindecim Episcoporum collegisse, & Ecclesiastica statuta suorum prædecessorum confirmasse. Addit postea excommunicationes intantum propagatas esse eo tempore, ut Catholici vix se ab earum contagio possent illæsos custodire: atque in Teutonicis partibus quinque tantummodò Episcopos in Catholica communione fortes perstitisse, videlicet Wirceburgensem, Pataviensem, Wormatiensem, Constantiensem, & Metensem. Hac de re vide dicta in gestis anni 1077 sub Gregorio VII, num. LXIV.

X. *Solicitus est pro extinguendo Græcorum schismate.*

Urbanus Pontifex celebrata Synodo, Terracinam perrexit, qua ex urbe, quæ nunc est in Campania Romana, in Siciliam ivit, teste Malaterra lib. 4, cap. 13, eaque trajecta Troynam, seu Trajanopolim Siciliæ oppidum ad Rogerium Comitem invisendum accessit. Rogerius Roberti Guiscardi quondam Ducis frater, qui Buteram, oppidum etiam Siciliæ in valle Neotina, Principatus titulo clarum tunc obsidione cingebat, audito Urbani Pontificis adventu, confestim eâ solutâ, Pontifici obviam occurrit. Hujus profectionis Urbani Papæ causam hanc fuisse existimo. Alexius Græcorum Imperator Latini nominis hostem ex professo agebat, & Latinis usum azymorum interdixerat. Prætereà Concilium generale apud Constantinopolim indixerat, ut Græcorum & Latinorum dissidium disputatione dirimeretur, Pontifici uno dimidiatoque anno assignato, quo ad illam urbem sese conferre posset; sed cùm Pontificem hostes in Italia nimiùm urgerent, illam profectionem instituere non poterat. Quare in Siciliam perrexit ad Rogerium Comitem, ejusque operam adhibuit, ad schisma Græcorum extinguendum, horumque de azymis querelas sedandas. Hæc omnia constant ex Malaterra laudato. Quid postea hac in causa egerint Alexius Imperator & Rogerius Comes, me latet. Sed ex hac narratione mihi inferri posse videtur, commentitium non esse, ut quidam opinati sunt, quod scribit Bertoldus laudatus, postquam de Synodo Romana sermonem habuit, Urbanum scilicet Pontificem per Legatos suos Alexium Imperatorem Constantinopolitanum ab excommunicatione absolvisse, licèt id nullus alius Historicus, sive Latinus, sive Byzantinus in literas miserit; argumentum enim inficiativum nullius est ponderis, præsertim cùm Auctor coævus ipsi adversatur.

XI. *Unionem Ecclesiæ Canusinæ cum Barensi confirmat.*

Eodem pariter anno millesimo octogesimo nono idem Pontifex autumnali tempore Barium in Apulia venit, ubi Sancti Nicolai corpus nuper ex Oriente delatum visitavit, Eliam Archiepiscopum Barensem consecravit, eique *integrum Barensem*, *qui & Canusinus est*, *Archiepiscopatum* confirmatum literis *apud Barum indictione 13*, *nono Octobris datis*. Cùm enim anno circiter octingentesimo quadragesimo Canusium, celebre olim ad Aufidum fluvium oppidum, à Saracenis dirutum fuisset, Angelarius Canusinus Episcopus, à Clero, populoque Barensi in Episcopum electus fuit,

&

& paucis post annis à Romano Pontifice statutum, ut utrique sedi deinceps unus præesset, qui & Barensis & Canusinus diceretur.

XII. *Concilium Melphiæ celebrat.*

Antequam Urbanus Papa Barium pergeret, Synodum Melphiæ mense Septembri celebravit, cui adfuerunt Episcopi septuaginta, & Abbates duodecim. Annum celebrationis hujus Concilii eruit Labbeus ex Codice MS. Romano, in quo annus 1089 disertè notatur: *Anno Dominicæ Incarnationis 1089, Pontificatûs Domini Urbani Papæ II, Indictione duodecima, IV Idus Septemb. congregata est apud Melphiam Apuliæ urbem ejus jussu Synodus Episcoporum LXX, Abbatum XII;* ubi tamen loco *indict. duodecima, IV Idus Septemb.* legendum, *indict. decimatertia, V Idus Septemb.* ita ut unitas adjiciatur indictioni, non verò Idibus; anno enim 1089 mense Septembri indictio decimatertia in cursu erat. Quare error irrepsit in Chronicon Romualdi Salernitani, in quo quidem rectè legitur Concilium celebratum *mense Septembri, indictione XIII,* sed hæc malè jungitur cum anno 1090. Concilium enim anno 1089 celebratum, Lupus Protospata rei gestæ æqualis etiam scribit; neque id in dubium revocari debet, cùm Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus & Cancellarius in Epistola ad Abbatem Molismensem, quam recitat Labbeus Tomo X Concil. pag. 479, dicat: *Secundo Pontificatûs sui anno Dominus noster Urbanus Papa Concilium apud Melfiam urbem Apuliæ celebravit...... Hoc sanè Concilium Melfitanum celebratum est anno Dominicæ Incarnationis 1089:...... Quæ autem scribimus præsentes nos & audisse, & vidisse noscatis.* Mensem etiam celebrati Concilii nos docet Joannes Archidiaconus Barensis apud Baronium anno 1091 num. 14. *Electo*, inquit, *Elia in Archiepiscopum Baris voluntate atque consensu Ducis Rogerii filii Ducis Roberti Melfiam Papam Urbanum adivimus, qui ibidem Synodum celebrabat mense Septembri, quem rogavimus ut usque Barum descenderet.* At ex mox dictis Elias consecratus est Barensis Archiepiscopus anno 1089, indictione XIII, die 9 Octobris. Nulla itaque de hujus Concilii epocha quæstio amplius moveri potest.

XIII. *In eo Rogerium de Apulia Ducatu investit.*

Eo in Concilio Rogerius Apuliæ & Calabriæ Dux *ligius homo* Urbani Papæ *effectus, promisit jurejurando se servaturum fidem Romanæ Ecclesiæ & eidem Papæ, ejusque successoribus canonicè intrantibus: Accepit per vexillum ab eo terram cum Ducatûs honore,* inquit Romualdus Salernitanus in Chronico. Treugam Dei ab omnibus observandam statuit idem Concilium, ut habet Lupus Protospata in Chronico: *Anno 1089, inquit, facta est Synodus omnium Apuliensium, Calabrorum, ac Brutiorum Episcoporum in Civitate Melfia, ubi adfuit etiam Dux Rogerius cum universis Comitibus Apuliæ, & Calabriæ, & aliarum provinciarum, in qua statutum est, ut Sancta Treuva retineretur ab omnibus subjectis.* Canones sexdecim in eo Concilio conditi extant Tomo X Concil. in quibus cùm nullus sit, qui de Treuga Dei loquatur, patet alios hujus Concilii Canones desiderari. Investituræ Canone octavo prohibitæ sunt.

XIV. *Mathildem cum Welphone Duce matrimonio jungit.*

Cùm autem probè sciret pius Pontifex Catholicos in Ecclesia raros haberi, schismaticos verò multiplicari, non dubitavit, quin Henricus Germaniæ Rex in Italiam rediret, & Mathildem Comitissam, Romanam Ecclesiam protegentem, ad summas angustias redigeret. Quapropter ei suasit, ut Welphonem Juniorem Bavariæ Ducem hujus nominis V sibi matrimonio copularet. Mathildis, quæ tunc quadragenario major erat, ut Romano Pontifici morem gereret, huic matrimonio consensit, sed ita ut nunquam voluerit commisceri viro: *In Italia,* inquit Bertoldus ad annum 1089, *nobilissima Dux Mathildis, filia Bonifacii Marchionis, sed vidua Godefridi Ducis, Welphoni Duci filio Welphonis Ducis conjugio copulatur, & hoc utique non tam pro incontinentia, quàm pro Romani Pontificis obedientia, videlicet ut tantò virilius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ contra schismaticos posset subvenire.* Subdit deinde hoc conjugio Henricum Imperatorem valde tristatum esse, eundemque Ducem terrori fuisse schismaticis.

XV. *S. Brunonem Cartusiani Ordinis fundatorem Romam vocat.*

Sanctus Bruno Coloniensis, ac dein Remensis Canonicus, mores corruptos sæculi perosus, vitæ solitariæ desiderio eremum petiit, & Cartusiam in Episcopatu Gratianopolitano fundavit anno millesimo octogesimo quarto, ut pluribus probat Annotator Baronii ad annum 1086, sed *cùm non totos sex annos,* inquit ejus Vitæ Auctor cap. 16 & seqq. apud Surium ad diem 6 mensis Octobris, in exigua sua & Sancta sodalitate exegisset post ordinis Cartusiensis fundationem, Urbanus II, *qui olim Sancti viri discipulus fuerat,* accivit eum *per literas ad Sanctæ Ecclesiæ præstanda officia, graviter præcipiens ne venire ad Urbem cunctaretur.* Verùm cùm eo recedente, ejus socii nullam consolationem admitterent, nec in Cartusia manere vellent, Bruno locum dedit *venerabili Viro Siguino Abbati Casæ-Dei, qui fuit unus ex primis donatoribus, sed tamen id fecit, ut omninò constitueret reverti cum suis ad Cartusiam.* Idem habet Auctor Anonymus libelli *de Institutionibus Ordinis Cisterciensis* à Labbeo Tomo I Biblioth. pag. 638 publicatus, quo ait: *Relicto sæculo eremum Cartusiæ fundavit, & rexit sex annis. Qui, cogente Papa Urbano, cujus quondam præceptor fue-*

SÆC. XI. URBANUS II.

fuerat, Romanam perrexit ad Curiam. Cùm itaque Sanctus Bruno Cartusiam fundaverit anno 1084, & post sex regiminis annos Romam vocatus fuerit, ejus Romam accessus ad annum 1090 pertinet, qui annus disertè legitur in charta à Joanne Columbi in Dissertat. de Cartusianorum initiis n. 108 producta. *Qui, cogente Papa Urbano*, inquit Auctor libelli laudati apud Labbeum, *cujus quondam præceptor fuerat, Romanam perrexit ad Curiam, eumdem Papam solatio & consilio in Ecclesiasticis negotiis juvaturus. Sed cùm tumultus & mores Curiæ ferre non posset, relictæ solitudinis & quietis amore flagrans, relictâ Curiâ, contempto etiam Archiepiscopatu Rhegiensis Ecclesiæ, ad quem ipso Papa volente electus fuerat, in Calabria eremum, cui Turris nomen est, secessit, ibique laicis & Clericis quamplurimis adunatis, solitariæ vitæ propositum, quamdiu vixit, exercuit*. Per quinquiennium, idest, usque ad annum 1095 Romana in Curia mansisse Brunonem, & postea in Calabriam secessisse, eruitur ex Auctore Vitæ ejus laudato, qui tradit, Sanctum Brunonem Calabriam periisse, antequam *Pontifex è Placentia abiret in Gallias*, celebrato nempe anno 1095 Concilio Placentino, ideoque per quinque annos mansit in Curia Romana, ejusque operâ Urbanus Papa usus est. Porrò Casa-Dei celeberrimum erat monasterium diœcesis Claromontensis in Arvernia, de quo vide dicta in S. Leone IX, qui S. Robertum primum Abbatem ibi constituit.

XVI. *Gotfridum Carnotensem Episc. deponit.*

Gotfridus Episcopus Carnotensis, nepos Gotfridi Parisiensis Episcopi, hujus gratia & auctoritate Episcopatum adeptus fuerat. Sed ejusdem dignitatis Candidatis eum simoniæ arguentibus, diu Romæ hac de causa detentus est sub Gregorio septimo; at cùm deficerent, qui ista probarent, testes, permissum ab eodem Pontifice, ut se ipsum juramento purgaret, sicque purgatus Româ ad suam est restitutus Ecclesiam, ut ejusdem Gregorii Papæ literæ 26 & 31 libri 9 significant. Verùm cùm postea ejusdem Episcopi crimina planè innotuissent Apostolicæ Sedi, Urbanus eumdem Gotfridum, Sede Carnotensi deposuit; Ivo enim Carnotensis ejus successor, testatur eum, cùm sese purgare non valeret, virgam pastoralem & annulum reddidisse, ut legitur in ejus Epistola octava. Gotfrido itaque & suo, & Summi Pontificis judicio è Sede Carnotensi dejecto, facta est potestas Clero Carnotensi alterius subrogandi, & Ivo omnium calculis electus. Renitebatur quidem, sed tandem Cleri, populique postulationi obtemperavit. Verùm licèt à Rege accipiendi Episcopatûs facultatem facilè obtinuerit, nusquam tamen à Richerio Senonensi Archiepiscopo Metropolitano suo impetrare potuit, ut diem illi ad consecrationem præfigeret, quod ipsemet Ivo in laudata Epistola octava ad Clerum & populum Carnotensem data asserit.

SÆC. XI. URBANUS II.

XXII. *In ejus locum Ivonem consecrat.*

In eadem Epistola Ivo testatur, se ab Urbano Papa consecratum fuisse; his enim verbis Metropolitanum suum alloquitur: *Sed cùm Clericorum primò ingenio, postea violentiâ Regis fuissem præsentatus, & tunde cum virga pastorali à Rege mihi intensa, ad Ecclesiam Carnotensem adductus, cùmque Clericis petentibus & pulsantibus nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere, interea consilium mihi fuit, electioni eorum non omnimodè assensum præbere, donec certior fierem, & de Gaufridi depositione, & de Summi Pontificis voluntate: ad quem cùm pervenissem, ad petitionem Ecclesiæ Carnotensis Apostolica auctoritate sum constrictus, & in Episcopum consecratus*. Hanc Epistolam, & simul aliam Urbani II Clero & populo Carnotensi datam *Capuæ octavo Kalendas Decembris*, qua testatur se Ivonem consecrasse, rogatque ut eum benignè suscipiant, ac præcipuè ne quis Gotfrido ad Episcopatum rursùs invadendum *assensum accommodare præsumat*, Baronius ad annum 1092 recitat, eodemque anno Ivonem ab Urbano Papa Capuæ consecratum scribit. Sed ejus Annotator ad eundem annum num. 4, & seqq. pluribus probat, Ivonis, Canonicorum Regularium Sancti Quintini Bellovacensis Præpositi hoc rempore celeberrimi, ordinationem ab Urbano II factam, retrahendam esse ad annum 1090.

XVIII. *Urbano absente Guibertus Antipapa Roma ejicitur.*

Anno millesimo nonagesimo primo Urbanus Papa in finibus Campaniæ morabatur, & ab omnibus Catholicis debitâ reverentiâ colebatur, ab Alexio nempe Imperatore Constantinopolitano, à Philippo Francorum Rege, aliisque Principibus, excepto Germaniæ regno, in quo multi ex Catholicis ad schismaticorum partes transierant. Romani itidem, qui anno millesimo octogesimo nono Guibertum Antipapam Româ expulerant, iterum Romam intrare permiserunt, capto priùs per dolum castello Sancti Angeli, quod huc usque fuerat in potestate Pontificis, qui *Romam faciliè cum exercitu intrare, & rebellium contumaciam domare potuisset, si non magis cum mansuetudine causam suam agere delegisset*, inquit Bertoldus Constantiensis in Chronico ad eum Christi annum.

XIX. *Urbanus PP. Concilium Beneventi celebrat.*

Beneventi existens idem Urbanus Pontifex, eodem anno millesimo nonagesimo primo, Concilium celebravit, in quo Gulbertum Antipapam, omnesque ejus complices excommunicavit, ut subdit idem Bertoldus: *Urbanus Papa generalem Synodum Beneventi collegit, & sententiam anathematis super Gubertum haresiarcham, & omnes ejus com-*

complices Synodali judicio confirmavit. Baronius in eo Concilio factum putat, quòd Urbanus Papa residenti cum aliis Abbatibus S. Petro Cavensi Abbati, alumno monasterii Cluniacensis tribuerit usum mitræ, ut in Actis vitæ ipsius describitur apud Surium die 7 Aprilis, his verbis: *In Synodo ei more suo capite nudo residenti Sanctæ memoriæ Papa Urbanus Pontificalem infulam misit*, nempe mitram, *quam utique vir Domini, & pro Summi Pontificis reverentia venerabiliter recepit, & officiosissimè salutavit, & tamen ejusdem Sacerdotalis mitræ usum, etiam rogante Papa, contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi ut quorundam arrogantiam humilitatis exemplo condemnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi Sanctæ Ecclesiæ honores non metuunt usurpare*. Urbanum II idem privilegium Abbati Cluniacensi concessisse legitur in Bibliotheca Cluniacensi, ubi simile privilegium extat, & Petrus Diaconus lib. 4 Chronici Cassin. cap. 17 scribit, eundem Urbanum facultatem dedisse Abbati Casinensi utendi compagis, chirotecis, dalmatica, & mitra, quod idem postea aliis alii Pontifices indulserunt, frustra reclamantibus S. Bernardo Abbate in Epistola 42, & Petro Blesensi Epistola 90, qui hac de causa Abbates ambitionis notant.

XX. *Tarraconensis Archiepiscopatus restitutio ab Urbano PP. petitur.*

Berengarius Episcopus Ausonensis, cujus Ecclesiæ, jam inde à temporibus Joannis XIII Papæ, unita erat Ecclesia Tarraconensis, anno millesimo octogesimo nono Romam ad Urbanum Papam se contulit, ut ab eo impetraret restitutionem Metropolitani in provincia Tarraconensi, quæ per quadringentos annos Archiepiscopo Narbonensi subjecta fuerat. Urbanus literas dedit ad Berengarium hujus nominis III Barcinonensem Comitem, Ermengaudum Urgellensem, & Bernardum Bisuldunensem, quibus hortatus est, ut darent operam restituendæ Ecclesiæ Tarraconensi, ut ibi Cathedra Episcopalis haberi posset, *salva tamen Ecclesiæ Narbonensis justitia*: quibus verbis, inquit Baluzius lib. 4 Marcæ Hispanicæ ad annum 1089, certum est Urbanum statuisse, ut novus Episcopus Tarraconensis subjectus esset Archiepiscopo Narbonensi tanquam proprio Metropolitano. Pollicitus est tamen se antiquam dignitatem Metropolicam Tarraconensi Episcopo tributurum, *si Romani auctoritate privilegii Tarraconensem provinciam canonicè vendicare Narbonensis Antistes nequiret*, ut ait Urbanus in literis suis datis *Romæ Kal. Julii indictione XII*, ideoque anno 1089, Literas illas recitat Baluzius in Appendice Marcæ Hispanicæ.

XXI. *Urbanus PP. Metropolicum jus Tarraconensi Ecclesiæ restituit.*

Dalmatius Archiepiscopus Narbonensis ad Apostolicam Sedem accessit, & *præjudicium sibi factum de Tarraconensium Episcoporum subtractione per Romanam Ecclesiam suppliciter intimavit*, inquit idem Papa in Epistola ad Raynerium Legatum suum data, & ab eodem Baluzio in Appendice libri de Primat. tit. 6 publicata. Sed cùm non haberet privilegia Sedis Apostolicæ, quæ ostenderent, Primatum sibi in Tarraconensem provinciam competere, scripsit Pontifex ad eundem Legatum, ut si privilegiorum nequiverit auctoritas inveniri, ille cum Comitibus, ad quos priores literæ datæ sunt, studeat restaurandæ Ecclesiæ Tarraconensi. Quare cùm Berengarius Barcinonensis Comes Tarraconensem civitatem Romanæ Ecclesiæ donasset, ut constat ex instrumento donationis, quod extat inter Epistolas Urbani II, sub *ea scilicet deliberatione*, inquit Berengarius, *ut ego & mei posteri omnes, sicut supra scriptum est, teneamus hoc totum per manum & vocem sancti Petri, ejusque Vicarii Romanæ Sedis Apostolici, per quinquennium persolventes ei censum viginti quinque librarum purissimi argenti ad justum pensum*; & ex alia parte, quia Dalmatius Narbonensis nullum potuit proferre rescriptum Apostolicum legitimum ad jus suum tuendum, Urbanus Papa anno millesimo nonagesimo primo jus Metropolicum auctoritate sua restituit Ecclesiæ Tarraconensi, ad quam transtulit Berengarium Ausonensem Episcopum, eodemque decreto Ausonensem Ecclesiam univit Tarraconensi. Ex quo tempore cessavit auctoritas Archiepiscopi Narbonensis in ea parte Marcæ Hispanicæ, quæ trans Pyrenæos sita est. Literæ Urbani, quibus jus Metropolicum restituitur Ecclesiæ Tarraconensi, extant apud Baronium, scriptæque sunt *Capuæ Kal. Julii*.

XXII. *Salerni Ecclesiam SS. Trinitatis consecrat.*

Anno millesimo nonagesimo secundo Urbanus Papa in provinciam Picentinorum se contulit, atque apud Salernum, ad nobile monasterium sanctæ Trinitatis ad Cavam Metallianam dictum perrexit, ut Basilicam illic in honorem sanctissimæ Trinitatis erectam sacris ritibus consecraret, quod & feliciter perfecit, cujus rei memoria in lapide parieti affixo conservata est. Ecclesiâ verò dedicatâ Cavense monasterium amplissimo privilegio, & immunitate ab Episcopi Salernitani jurisdictione donavit. Illud integrum recitat Baronius ad annum millesimum nonagesimum secundum.

XXIII. *Trojanum Concilium celebrat.*

Sequenti anno millesimo nonagesimo tertio *Dominus Papa Urbanus generalem Synodum centum pene Episcoporum in quadragesima ex diversis provinciis in Apulia congregavit, & diversis Ecclesiarum necessitatibus Synodali provisione competenter succurrere curavit*, inquit Bertoldus in Chronico ad eundem annum. Hanc Synodum Trojæ celebratam esse testantur Romualdus Saler-

lernitanus Archiepiscopus in suo itidem Chronico, & Ivo Carnotensis part. 9 cap. 53, ubi ejus fragmentum ex libro primo c. 7 Chronici Cassinensis recitat, & canonem famosissimum in ea editum de conjugiis consanguineorum dissolvendis memorat, sed sine ullo temporis charactere; ex quo factum est, ut Baronius, Binius, aliique duas Synodos Trojanas ab Urbano II celebratas crediderint; quem errorem refellit Labbeus Tomo X Conciliorum, ostenditque unicam anno 1093 ab eodem Pontifice collectam Trojæ Synodum, cui adfuerunt, ex Ivone Carnotensi, Episcopi 75, Abbates 12, quod confirmat idem Labbeus ex codicibus MSS. in quibus hæc leguntur: *Anno dominicæ Incarnat.* 1093, 5 *Idus Martii convenit Trojæ in Apulia Concilium Episcoporum ferè* 75, *Abbatum* 12. Subditur ibidem actum in eo fuisse *de quibusdam intra consanguinitatis lineam copulatis*, & aliqua capitula promulgata, inter quæ hoc unum fuit: *Si quis Treviam Dei* (seu Treugam Dei, de qua in Alexandro II nu. XXXVII locuti sumus) *fregerit, usque tertiò ad satisfactionem ab Episcopo moneatur. Quòd si nec tertiò satisfacere consenserit, Episcopus vel cum Metropolitani consilio duobus aut uno vicinorum Episcoporum in rebellem anathematis sententiam dictet, & per scripturam Episcopis denuntiet.* Quod attinet ad decretum de conjugiis consanguineorum dissolvendis, illud non solùm in codicibus MSS. refertur apud Labbeum laudatum pag. 493, sed etiam pag. 475 ex Ivone Carnotensi, cum hoc tamen discrimine, quòd in priori loco ita definit: *Si se judicio Episcoporum segregaverint, quia juvenes sunt, alia matrimonia contrahere prohibeantur*; cùm tamen in posteriori loco, ex Ivone ita, & quidem, ut mihi videtur, rectiùs habeatur: *Si se Episcoporum judicio segregaverint, si juvenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur*. Legitur etiam illud decretum apud Gratianum 35, quæst. 5, cap. 4, & apud Magistrum Sententiarum dist. 7 c. 41.

XXIV. *Conradus Henrici Imperat. filius in patrem rebellat.*

Henricus Imperator anno millesimo nonagesimo secundo ex Italia in Germaniam rediit, Conrado filio, jam tum regni sui hærede designato, in Italia relicto, ut *se grassanti Mathildi, & penè totam Italiam sibi vendicanti, opponeret, & regnum, quod futurum erat suum, de manu fœminæ tolleret*, inquit Auctor Anonymus Vitæ Henrici Imperatoris, qui potius dicendus est ejus encomiastes; quique paulò post scribit: *Filius Imperatoris, quem in Italia relictum à patre, & quam ob causam relictum diximus, à Mathilde persuasus* [*quem enim astutia fœminea non subvertat aut decipiat?*] *junctis* (junctus) *inimicis patris coronam sibi imposuit*. Bertoldus etiam in Chronico ad annum 1093 Conradum ab Henrico patre discessisse, & à Mediolanensi Archiepiscopo Anselmo coronatum esse Regem, annuente Welphone, & ejus carissima conjuge Mathilde, scribit. Ab hoc tempore Catholicorum in Italia arma prævaluere; cùmque Welpho Senior Bajoariæ Dux in Italiam descendisset, copiasque suas cum Mathildis, & aliorum fœderatorum copiis junxisset, Henricum Imperatorem ad magnas angustias redegit. Nam, ut inquit Malmesburiensis lib. 3 de Reg. *æquiori, ut videbatur, causæ affuit militia Mathildis Marcisæ* (idest Marchionissæ) *quæ oblita sexûs, nec dispar antiquis Amazonibus, ferrata virorum agmina in bellum agebat fœmina*. Conradus porrò filius Imperatoris, non prius Longobardiæ Rex coronatus est, quàm venisset ad Urbanum Papam, à quo *solutus ab excommunicatione, in Longobardia regnavit contra patrem*, inquit Dodechinus in Chronico, qui addit: *Erat denique Conradus iste omni bonitate, & probitate conspicuus, humilis, & modestus, qui paucos annos supervivens, postquam coronatus est, immaturè obiit*.

XXV. *Hujus defectionis causa.*

Auctor quidem Vitæ Henrici Imperatoris, Conradi à patre defectionis causam tacet; sed eam referunt Dodechinus laudatus, & Helmoldus in Chronico Sclavorum, Scriptores Germani, iis temporibus ferè proximi, qui tradunt, Henricum Imperatorem, cùm acerbum in Adelaidem conjugem, ab Auctoribus coætaneis Praxedem etiam appellatam, odium concepisset, & ad cetera illata probra, Nicolaitarum more, multis eam stuprandam prostravisset, idem Conrado filio, ut faceret, imperasse; eumque se tanto scelere obstringere recusantem, filium suum esse negasse, sed filium esse affirmasse cujusdam Principis de Suevia, cujus faciem prædictus Conradus plurimum assimilavit. Quæ calumnia, visque illata castissimæ Reginæ, ipsum ad rebellandum patri adegerunt. De hac Regina infra sermo redibit. Sed hìc observandum Adelaidem non fuisse matrem Conradi, eam enim in conjugem accipere non potuit ante annum 1084, quo coronatus est Romæ cum Bertha priori uxore; ideoque si Conradus filius fuisset Adelaidis, non potuisset anno 1093 à patre compelli, ut eam constupraret, quia tunc annos ad summum septem attigisset.

XXVI. *Catholicis resurgentibus Urbanus PP. Romæ recipitur.*

Harum occasione novitatum collapsi penè Catholici resumpserunt vires, tum in Longobardia, tum in Germania. *Civitates quoque de Longobardia*, inquit Bertoldus, *Mediolanum, Cremona, Lauda, Placentia contra Henricum in viginti annos conjuraverunt, qui omnes prædicto Duci* (nempè Welphoni) *fideliter adhæserunt*. Et infra: *Metensis Ecclesia, & Tullensis, & Virdunen-*

SÆC. XI. URBANUS II.

dunensis ab obedientia Egilberti excommunicati discesserunt, eique non amplius obedituros apertissimè demandaverunt. Quarum Metensis refutato Episcopo, quem Henricus ei dare voluit, ipsi sibi canonicè Catholicum Pastorem elegêre, eumque à Gebehardo Constantiensi Episcopo Sedis Apostolicæ Legato consecrari fecere sexto Kalendas Aprilis in medio Quadragesimæ. Et inferiùs: *Idem Legatus Vvelphonem Ducem Bajoariæ* [Vvelphonis Junioris, Mathildis mariti patrem] *per manus in militem accepit, sicut & proprium fratrem Bertholdum Ducem Alemanniæ jam dudum fecit, cum quibus & reliquis Alemanniæ Principibus magnum Conventum apud Ulmam habuit. In quo Conventu firmissimè laudatum est, ut Constantiensi Episcopo Legato Urbani Papæ omnimodè secundùm statuta Canonum obedirent*. Sic igitur rebus Catholicorum in meliorem statum reparatis, consternatis schismaticis, Urbanus Papa est reversus in Urbem, ubi à suis receptus, Natale Domini, ut idem Bertoldus testatur, solemniter celebravit.

XXVII. *Lateranensi palatium recuperat.*

Licèt autem Urbano Pontifice Romam ingresso, res paulò tranquilliores essent, nondum tamen pacatæ penitus erant, perdurantibus Romanorum nonnullis in perfidia Henriciana; eò quòd ahduc Guiberti Antipapæ fautores munitionem sancti Angeli possiderent, cùm Urbanus Papa vitaret armis rem agere adversùs eos, ut refert Bertoldus in Chronico, ubi & ait, Guibertum Antipapam tunc apud Veronam substitisse cum Henrico Imperatore suo, dominum verò Papam Romæ propè sanctam Mariam Novam in quadam fortissima munitione moratum esse, dum Guibertini turrim Crescentii, seu sancti Angeli castellum obtinerent. Sed Goffridus Vindocinensis Abbas Romam ad Urbanum Papam, Guibertinæ factionis metu latitantem, profectus, pecuniam, unde Lateranum, & turrim Crescentii redimeret, contulit, ut ipsemet in Epistola VIII ad Pascbalem II Urbani II successorem data hoc modo narrat: *Primo anno, quo, Deo volente, vel permittente nomen Abbatis suscepi, audivi piæ recordationis Dominum Papam Urbanum in domo Joannis Fricapanem* (vel Franchipanem) *latitare, & contra Guibertistam hæresim viriliter laborare. Licèt locus noster pauper esset, Romam tamen veni, illius persecutionum, & laborum volens particeps fieri, & suam pro posse meo desiderans supplere inopiam: Quod & Dei gratia feci. Mala, quæ in itinere, & in civitate passus sum, nostrorum per omnia, ne agnoscerer, factus famulus famulorum, longum est enarrare. Quasi alter Nicodemus ad dominum Papam in domum prædicti Joannis nocte veni: ubi eum penè omnibus temporalibus bonis nudatum, & alieno ære nimis oppressum inveni. Ibi per Quadragesimam mansi cum illo, & si fas est profiteri veritatem, ejus onera, in quantum potui, caritatis humeris supportavi. Quindecim verò diebus ante Pascha Ferruchius, quem Lateranensis Palatii custodem Guibertus fecerat, per internuncios locutus est cum domino Papa, quærens ab eo pecuniam, & ipse redderet illi turrim & domum illam. Unde dominus Papa cum Episcopis, & Cardinalibus, qui secum erant, locutus, ab ipsis pecuniam quæsivit: Sed modicum quid apud ipsos, quoniam persecutione & paupertate simul premebantur, invenire potuit. Quem ego, cùm non solùm tristem, verùm etiam præ nimia angustia lacrymantem conspexissem, cœpi & ipse flere, & flens accessi ad eum dicens, ut securè cum Ferruchio iniret pactum. Ibi aurum & argentum, nummos, mulas & equos expendi: & sic Lateranensia habuimus, & intravimus palatium. Ubi ego primus osculatus sum domini Papæ pedem, in Sede videlicet Apostolica, in qua longe ante Catholicus non sederat Papa*, ab anno scilicet 1084. Hæc contigisse anno millesimo nonagesimo quarto ex eo certum redditur, quòd Goffridus dicat se venisse Romam anno primo, quo Abbas creatus est; ex Chronico autem Andegavensi, quod extat Tomo I Biblioth. Labbei, Goffridus *juvenis ætate 12 Kal. Septemb.* anni 1093 Abbas Vindocinensis electus, *ab Ivone Episcopo Carnotensi undecimo Kal. earundem* consecratus est, ideoque in laudata Epistola loquitur de Quadragesima, & de Paschate anni 1094, quo ideò anno Urbanus II Lateranense palatium Goffridi operâ recuperavit; sicque Guibertus ante Pascha è Lateranensi palatio expulsus fuit, & Veronam se contulit ad Henricum, ubi, teste Bertoldo laudato, anno 1094 morabatur. Eadem de re loquitur idem Goffridus Epistola insequenti.

XXVIII. *In Longobardiam pergit.*

Henrici Imperatoris rebus hoc pacto inclinantibus, existimavit Mathildis Comitissa, ut refert Domnizo in ejus Vita, præsentiam Urbani Papæ Catholicis Longobardiæ animos facere posse, & Guibertinos metu afficere, ideòque Pontificem rogavit, ut illuc se conferret, quod & ab eo obtinuit, indeque, ut habet Bertoldus in Chronico ad annum 1095, *Dominus Papa Urbanus, jam dudum de Roma profectus, Natalem Domini in Tuscia gloriosissimè celebravit*, ubi Bertoldus loquitur de Natali Domini anni 1094, à quo annum 1095 incipit. Anno antecedenti Urbanus, ex dictis, Natale Domini anni 1093 Romæ celebraverat; sed quia Guibertini castellum sancti Angeli adhuc anno 1094 occupabant, Catholici Romæ, & in Italia finem hujus intestini belli summis votis exoptabant. Quare Urbanus Laterano recepto in Longobardiam profectus est. Quid in Longobardia

bardia egerit anno 1095, dicetur postquam retulerimus, quæ ad annum 1094 pertinent.

XXIX. *Ejus Legatus Synodum Constantiæ celebrat.*

Gebehardus Constantiensis Episcopus Apostolicæ Sedis in Germania Legatus in majori hebdomada ejusdem anni millesimi nonagesimi quarti Constantiæ Synodum celebravit, de qua hæc idem Bertoldus in Chronico: *Querimonia Praxedis Reginæ, quæ dudum ad Vvelphonem Ducem Italiæ, à marito suo Henrico Rege discessit, ad Synodum Constantiensem pervenit, quæ se tantas, tamque inauditas fornicationum spurcitias, & à tantis passam fuisse conquesta est, ut etiam apud inimicos fugam suam facillimè excusaret, omnesque Catholicos ad compassionem tantarum injuriarum sibi conciliaret.* Praxedis postea anno millesimo nonagesimo quinto in Concilio Placentino, à spurcitiis, quas invita pertulerat, absoluta est ab Urbano Papa, ut ibidem dicetur.

XXX. *Urbanus Atrebatensibus præcipit ut Episcopum eligant.*

Vedulfus circa annum Christi quingentesimum sexagesimum nonum Episcopus Atrebatensis ordinatus, Cameracum sedem transtulerat; indeque Atrebatensis Episcopatûs nomen perierat, ut habent Ecclesiæ Attrebatensis Tabulæ. Sed Urbanus Papa literis *Clero & populo Attrebatensi* datis Romæ, die & anno non expressis, Attrebatensi Ecclesiæ præcepit, ut jugo Cameracensis subjectionis excusso, & *recepta dignitate primis temporibus rationabili firmitate possessa*, Episcopum sibi eligerent. Secundùm hæc Attrebatenses Lambertum summæ sanctitatis Virum Episcopum elegerunt; & Urbanus Rainaldo Archiepiscopo Remensi literis suis mandavit, ut Attrebatensis Ecclesiæ Episcopum electum consecraret. Rainaldus ad Urbanum Papam respondit, ut Tomo X Concil. pag. 465 videre est, omnium Episcoporum & Clericorum suorum hanc sententiam esse, ut electum Episcopum Romam transmitteret, & Summi Pontificis arbitrio relinqueret: *Timuerunt enim*, inquit, *& timent, ne Cameracenses ex hoc facto accepta occasione, se ab Remensi Ecclesia abrumperent; cùm & civitas eorum alterius regni* (scilicet Germaniæ) *habeatur, & regni cujus Rex nobis & Ecclesiæ Romanæ jam ex longo tempore inimicatur.* Attrebatenses itaque Lambertum electum Episcopum Romam transmiserunt consecrandum, in literis suis ibidem relatis, Urbanum Papam rogarunt, *ut divisio duorum regnorum, Francorum scilicet, & Teutonicorum, sit Episcopatûs nostri meta, sicut antiquis temporibus fuisse per successorum relationem & alia judicia cognovimus.*

XXXI. *Attrebatensem Ecclesiam à Cameracensi dividit.*

Lambertus Romæ existens Summum Pontificem enixè rogavit, ut eum ab imposita sibi electione absolveret; sed Is ei præcepit, ut obediret: *Ille tandem acquiescens divinæ ordinationi & Apostolicæ obeditioni consecratur in Episcopum Romæ apud Sanctam Mariam novam à sæpius jam dicto Apostolico Urbano, anno Dei Christi 1093, XIV Kalend. Aprilis, quæ tunc Dominica Lætare Jerusalem habebatur*, inquit vetus Chronologus Tomo X Concil. pag. 468 citatus à Labbeo, qui rectè advertit, eum à Paschate annum inchoare, annumque Christi 1094 juxta nostrum computum demonstrare; hoc enim ultimo anno litera dominicalis A in cursu fuit, & dies 19 Martii incidit in dominicam quartam Quadragesimæ, quæ vulgò dicitur *Lætare*, qui characteres non competunt anno 1093. Urbanus itaque Pontifex, qui die 19 Martii anni 1094, nondum recepto Lateranensi palatio, prope Sanctam Mariam novam morabatur, ut ex Bertoldo mox diximus, eodem die ibidem Lambertum Attrebatensem Episcopum consecravit, & quatriduo post, scilicet decimo Kalendas Aprilis, eidem Lamberto dedit literas, seu privilegium, quo Episcopatum Attrebatensem in integrum restituit. *Quidquid autem*, inquit, *Prædictæ Ecclesiæ* (Attrebatensi) *B. Remigius contulit, quidquid antiquis temporibus, dum Episcopali dignitate polleret, eam possidere constiterit, salvis legalibus institutis, Romanæ Ecclesiæ privilegiis, ratum tibi ac tuis successoribus sancimus permanere. In quibus nominatim Archiadiaconias duas, quarum una Attrebatensis, altera dicitur Ostrevandensis, præfatæ Ecclesiæ confirmamus, & illos omninò limites inter Attrebatensem & Cameracensem Ecclesias fore præcipimus*, &c. Illud quidem privilegium dicitur *datum Romæ per manum Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis X Kalend. Aprilis, indictione 2, anno Dominicæ Incarnationis 1093, Pontificatûs autem Domini Urbani 2 Papæ septimo*. Sed mendum irrepsisse in annum Incarnationis 1093, & legendum, *anno dominicæ Incarnationis* 1094 plura demonstrant. Primum, indictio secunda, quæ anno 1094 non 1093 curreba; secundum, annus Pontificatûs Urbani septimus, anno 1094 à die 12 Martii inchoatus, qui anno 1093 erat tantùm sextus; tertium denique, inscriptio privilegii: *Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Lamberto Attrebatensi Episcopo nostris manibus consecrato, ejusque successoribus canonicè substituendis.* Cùm itaque hoc privilegium datum sit post consecrationem Lamberti, quæ ex probatis, facta est die 19 Martii anni 1094, consequens est, illud eodem anno die 23 ejusdem mensis concessum esse, ad quod Labbeus animum non advertit. Quòd si quis contendat retinendum esse annum Incarnationis 1093, dicendum est eum Annotatore Baronii ad annum 1094

1094 num. 20. Urbanum ibi usum esse anno Incarnationis à die 25 Martii deducto, quo pacto die 23 Martii anni vulgaris 1094 currebat adhuc annus 1093, sicque cohærent omnia, nempe indictio 2, & annus septimus Pontificatûs Urbani. Ceterùm Cameracensis Sedes anno postea millesimo quingentesimo sexagesimo secundo à Paulo IV Summo Pontifice Metropolitana declarata fuit.

XXXII. *Illegitimum Philippi Franc. Regis matrimonium improbat.*

Bertrada Simonis de Monteforti filia, nupta erat Fulconi Andegavensi Comiti, vulgò *Rhiu*, ob morum asperitatem appellato. Hæc, inquit Ordericus lib. 8 pag. 699, referens gesta anno 1092, *metuens. ne vir suus, quod jam duabus aliis uxoribus fecerat, sibi faceret, & relicta contemptui, ceu vile scortum fieret, conscia nobilitatis & pulchritudinis suæ fidissimum Legatum Philippo Francorum Regi destinavit, eique quod in corde tractabat, evidenter notificavit.* Post hæc Bertrada ad Philippum Regem fugit, qui post ejectam ab eo Bertham Reginam, ex qua Ludovicum filium, postea in regno successorem, susceperat, nuptias cum illa contraxit, & quidem eodem anno 1092, ut disertè asserit Clarius, vel alius quispiam in Chronico Sancti Petri Vivi Senonensis Tomo 2 Spicilegii Dacheriani publicato, in quo scribit: *Anno 1092 Philippus Rex dimisit uxorem suam nobilissimam, de qua habuit filium Ludovicum, & accepit Bertradam, quæ reliquerat Fulconem Andegavensem Comitem.* Urbanus Papa illicitum illud conjugium valde improbavit, ut constat ex ejus Epistola ad Raynoldum Archiepiscopum Remensem & suffraganeos ejus *data sexto Kalendas Novembris, anno videlicet Dei Christi 1092*, ut in fine ejus legitur Tomo 5 Spicilegii Dacheriani, & ex eo Tomo X Concil. pag. 463, in qua Pontifex narrato & improbato Philippi cum Bertrada connubio, ait: *Te autem charissime confrater Raynolde, noxa hæc maximè impetit, pro eo quòd Sylvanectensis subjectus tibi Episcopus, hoc publici adulterii crimen, suo, ut audivimus, firmavit assensu, cùm mœchis illis benedictionis Sacerdotalis manus imposuit. Quod etsi licitè nuberent, bigamis tamen impendi secundùm canones non liceret. Nunc igitur vobis Apostolica auctoritate præcipimus, ut his visis apicibus, quod etiam non jubentibus nobis, jam dudum fecisse vestram prudentiam decuisset, maturè convenire cuncti Regem, & ex Dei, & nostra pariter & vestra parte instanter commoneatis, arguatis, obsecretis, increpetis, & à tanto, tamque horrendo facinore desistere compellatis. Quod si contempserit, & vobis & nobis necessitas imminebit, ut ad ulciscendas divinæ legis injurias pro nostri officii debito accingamur, & Phinees gladio Madianitas adulteros perforemus.*

Sed cùm commonitiones nihil proficerent, Urbanus Papa anno millesimo nonagesimo quarto Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem Legatum in Gallia declaravit. Hic verò Concilium Augustoduni, quæ urbs est Ducatûs Burgundiæ 17 Kalendas Novembris celebravit, & Philippum Regem excommunicavit, ut refert Bertoldus in Chronico: *in Galliarum*, inquit, *civitate, quam Ostionem* [Augustodunum] *vulgariter dicunt, congregatum est generale Concilium à venerando Hugone Lugdunensi Archiepiscopo, & Sedis Apostolicæ Legato, cum Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus diversarum provinciarum decimo septimo Kal. Novembris; in quo Concilio renovata est excommunicatio in Henricum Regem, & in Guibertum Sedis Apostolicæ invasorem, & in omnes eorum complices. Item Rex Galliarum Philippus excommunicatus est, eo quòd vivente uxore sua, alteram superinduxit.* Quomodo autem rursus illud idem judicium ventilatum sit in Concilio Claromontano, & ibi rursus idem Philippus Rex sit excommunicatus ab Urbano Papa mox videbitur.

XXXIII. *Legatum mittit, qui Regem excommunicat.*

XXXIV. *Concilium Placentiæ celebrat.*

Jam superius ostendimus Urbanum Pontificem Natale Domini anni millesimi nonagesimi quarti in Tuscia celebrasse. Tunc generalem Synodum ex Episcopis Italiæ, Germaniæ & Galliarum, Placentiæ in Longobardia, mense Martio anni millesimi nonagesimi quinti celebrandam indixit; ad quam, ut inquit Bertoldus testis oculatus, tam innumerabilis multitudo confluxit, ut cùm in nulla Ecclesia illius civitatis posset comprehendi, extra urbem in campo celebranda fuerit; quippe quatuor millia ferè Clericorum, & plusquam triginta millia laicorum eò convenisse perhibetur. In ea Synodo Praxedes, sive Adelais Regina, adversùs Henricum maritum conquesta de spurcitiis, quas ab eo passa esset, absoluta est de pœnitentia pro illis injungenda, eo quòd illas non tam commisisse, quàm invitam pertulisse certò constaret, quodque hujusmodi facinus sponte & publicè confiteri non erubuisset. Dodechinus Abbas in Appendice ad Marianum Scotum, postquam dixit, anno 1093 Adelaidem fugisse ad Mathildem Comitissam, quæ eam duxit ad Urbanum Papam, uno tenore subdit: *Papa autem agnita Reginæ calamitate, humanitatis miseratione compassus, facta concione Catholicorum, denuò Henricum Regem excommunicavit pro illicitis ac nefandis, omnibusque sæculis inauditis rebus in legitima uxore sua perpetratis. Regina autem reversa est in regionem suam, &, ingressa monasterium, facta est Abbatissa, ut quidam dicunt.* In eadem Synodo, ut pergit Bertoldus, Legati Philippi Galliarum Regis, excusantes quòd jam ipsum iter ad Synodum

dum aggressus, legitimis causis impeditus fuisset, inducias ei usque ad Pentecosten impetravête. Qua de re plura Ivo Carnotensis Epistolâ 46 ad Urbanum Papam. Hugo Lugdunensis Archiepiscopus jam antea in Gallia Apostolicæ Sedis Legatus, ad eandem Synodum vocatus, ab officio suspensus est, eo quòd nec ipse venerit, nec legatum cum legitima excusatione direxerit. Legati Imperatoris Constantinopolitani imploraverunt auxilium contra Paganos, qui omnia penè usque ad muros illius civitatis occupasent. Ac denique renovata sunt decreta adversùs Clericos simoniacos & incontinentes; damnataque rursùm hæresis Be rngariana; & promulgata in Guibertum Antipapam, ac ejus complices cum ardentibus candelis sententia anathematis; aliaque statuta circa disciplinam Ecclesiasticam, quæ idem Bertoldus recitat. Editi sunt tandem quindecim canones Tomo X Concil. legendi. Meminit etiam ejusdem Synodi Domnizo Presbyter, qui adfuit unà cum Mathilde Comitisa. In eadem Synodo creditur, antiquis novem præfationibus, quæ in Ecclesia legebantur, decimam additam esse de B. Virgine, quæ sic habet: *Æquum & salutare nos tibi semper & ubique gratias agere, Domine Sancte Pater Omnipotens æterne Deus, & te in veneratione Beatæ Mariæ semper virginis collaudare, &c.* Cardinalis Bona lib. 2 Rer. Liturgic. cap. 10, num. 3 ejusdem etiam Præfationis auctorem scribit esse Urbanum II, sed sine teste.

XXXV. *Conradus Rex stratoris munus Urbano PP. exhibet.*

Placentiâ recedenti Urbano Papæ Conradus filius Henrici, quem vidimus Longobardiæ Regem coronatum, apud Cremonam obviam progressus, stratoris officium exhibuit, ac juramento fidelitatem promisit. *Dominus autem Papa in filium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ recepit illum, eique consilium & adjutorium ad obtinendum regnum, & ad coronam imperii acquirendam coram populo firmissimè promisit, salva quidem justitia illius Ecclesiæ, & statutis Apostolicis, maximè de investituris in spiritualibus officiis à laico non usurpandis*, inquit Bertoldus; qui subdit, Conradum inde Pisas pertexisse, ibique sponsam suam, filiam Rogerii Ducis de Sicilia, adhuc admodum parvulam, cum inaudita pecunia sibi oblatam recepisse, cum qua castè vixisse creditur; Urspergensis enim Abbas de eo ita scribit: *Cælibatûs pudorem perpetualiter servare cùm proposuisset, coactus tamen à suis filiam Roggeri Ducis Sciliæ, famosissimi penè nostrorum temporum viri, duxit uxorem: cujus tam castè usus est conjunctione, ut vix crederetur eam unquam agnovisse.*

XXXVI. *In Galliam venit, & Concilium Claromontense indicit.*

Synodo Placentina peractâ, mense Aprili Urbanus Pontifex venit in Gallias, & Cremonam transiit, ubi quarto Idus Aprilis, teste Bertoldo laudato, Conradus Rex ei stratoris officium exhibuit. Inde *pervasis Alpibus venit in Gallias*, inquit Malmesburiensis lib. 4 cap. 2. Bertoldus verò scribit: *Domnus Papa rebus in Longobardia bene dispositis, in Gallias marino itinere cœpit divertere, & ad Sanctam Martam ad Podium in Assumptione ipsius pervenit, Synodumque ad Montem Clarum in Octavam Sancti Martini Apostolica auctoritate condixit, ad quam diversarum provinciarum Episcopos missis literis canonica vocatione invitavit*, in diem scilicet decimum octavum mensis Novembris, qui concurrebat cum Dominica, qua peractis precibus, feriâ secundâ ex alibi dictis, Synodales actiones inchoabantur. Gaufredus Prior Vosiensis in Chronico, scribit etiam Urbanum Assumptionem beatæ Mariæ apud Anicium peregisse, & decimo quinto Kalendas Septembris, die scilicet decima octava Augusti, monasterium S. Roberti de Casa-Dei, de quo in Leone IX egimus, consecrasse.

XXXVII. *Monasterii Cluniac. majus Altare consecrat.*

Antequam Concilium celebraretur, Pontifex Cluniacum accessit, ibique Majus Altare consecravit, quod nos docet Innocentius II in diplomate Valentiæ 8 Idus Martii, anno 1132 dato, & in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1381 recitato, in quo ait: *Nos Monasterium ipsum, quod specialiter ad jus B. Petri & S. Rom. spectat Ecclesiæ, per nos ipsos visitavimus. Et eodem die, quo revolutis multorum annorum spatiis, Prædecessor noster Fel. memoriæ Papa Urbanus ibidem majus Altare consecraverat, cum Archiepiscopis ...... idem Monasterium solemniter dedicavimus.* Hanc majoris Altaris Cluniacensis consecrationem circa diem decimum octavum mensis Octobris anni millesimi nonagesimi quinti ab Urbano Papa peractam, ex eo eruitur, quòd idem Pontifex Cluniaci eo die existens Rescriptum emiserit à San-Marthanis in Episcopis Matisconensibus pag. 681 recitatum, quod dicitur *datum Cluniaci per manum Joannis S. Rom. Eccles. Diaconi Card. 15 Kal. Novemb. Indict. 3, anno 1096* Pisano, qui annum Incarnationis communem novem mensibus antevertit, ideoque is annus 1096, nobis est 1095, quo mense Octobri currebat indictio quarta, in locum tertiæ subroganda; neque enim id intelligi potest de mense Octobri anni communis 1096, quia tunc, non in Gallia, sed in Italia erat Urbanus Papa, quem anno Incarnationis Pisano quandoque usum esse ostendit Annotator Baronii. Stephanus Baluzius Tomo 6 Miscellaneorum vetera monumenta ad res monasterii Cluniacensis pertinentia publicavit, inter quæ extat Narratio de adventu Urbani Papæ II ad monasterium illud, ex qua conjectura nostra confirmatur, sic enim incipit: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo*

SÆC. XI. URBANUS II.

ſimo XCV, Domnus ac Venerabilis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Papa Urbanus terminos Italiæ excedens . . . . . ad Cluniacenſe devenit cœnobium, ubi quondam relicto canonicalis Ordinis officio habitum ſacræ religionis ſuſceperat. Et infra: *Rogatus à domno Hugone ipſius monaſterii venerabili Abbate Altare majus novæ Baſilicæ, aſtantibus plurimis Epiſcopis, Monachis, Clericis quoque, ac plebe innumerabili, in honore Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & beatæ ſemper Virginis Mariæ, Sanctorumque Apoſtolorum Petri, & Pauli ac protomartyris Stephani devotiſſimè conſecravit* 8 *Kal. Novembris, indictione* 4, *& præcepit, ut in ipſo die eadem Baſilica opportuno tempore dedicaretur*, quod & ab Innocentio II eodem die anno 1130 factum videbimus in ejus Pontificatu num. IX. Apparet itaque rectè à nobis mutatam eſſe indictionem tertiam in quartam, quæ anno 1095 incœpta eſt Kalendis Septembris.

XXXVIII. *Claromontani Concilii Patrum numerus incertus.* Congregata eſt poſt hæc Synodus Claromontana, cui tredecim Archiepiſcopi cum eorum Suffraganeis interfuerunt, & ducentæ quinque paſtorales virgæ numeratæ ſunt ex Bertoldo laudato. Sed licèt illud Concilium numeroſum fuerit, Patrum tamen numerus incertus; Malmesburienſis enim laudatus, & Aimoinus lib. 5, cap. 49 tradunt, trecentos decem, tam Epiſcopos, quàm Abbates ei interfuiſſe. Guibertus Abbas Novigenti hujus temporis ſcriptor, ad Liziardum Sueſſionenſem Præſulem ſcribens ait, ad illud confluxiſſe *præter Epiſcoporum & Abbatum examina, quos circiter* 400 *per præminentes ferulas* (ideſt per baculos Epiſcopales & Abbatiales) *fuiſſe aliqui numerant, totius Franciæ & appendicium comitatuum litteraturæ* magiſtros ſeu profeſſores. Denique in decreto Urbani II ejuſdem Synodi à Marca in Differt. de Primatu Lugdunenſi ex MS. codice eruto, dicitur ei interfuiſſe Archiepiſcopos 12, Epiſcopos 80, Abbates 90, & eò amplius. Certè ad illud convenille Epiſcopos penè totius orbis, exceptis Lotharingis, Alemannis & Hungaris ait Chronicon Sancti Victoris Virdunenſis. Cur iſti potius, quam alii deſiderarentur, ſchiſma Guiberti Antipapæ, & Henrici Imperatoris effecit, ut ſcribit Gabriel Coſſartius in Notis ad illud Concilium. Ei præfuit Urbanus Papa, ut inter omnes convenit.

XXXIX. *Philippus Rex Franc. in eo excommunicatur.* *In hac Synodo*, ſubdit Bertoldus loco laudato, *Dominus Papa eadem ſtatuta, quæ & in præterita Synodo Placentina, confirmavit. Inſuper & Philippum Regem Galliarum excommunicavit, eò quòd propria uxore dimiſſa, militis ſui uxorem ſibi in conjugium ſociavit.* Idem ſcribit Sigebertus in Chronico. Willelmus verò Malmesburienſis loco laudato tradit, eadem excommunicatione mulctatam Bertradam Regiam pellicem.

SÆC. XI. URBANUS II.

Fulco enim Andegavorum Comes, pater Fulconis, ſæculo duodecimo Jeroſolymorum Regis, Bertradæ maritus queſtus eſt, quòd Philippus ſibi uxorem ſubtraxiſſet, & etiam illicitè retineret. Quam injuriam ita graviter tulit Fulco, ut eo ipſo anno 1095 piam quandam donationem faciens monaſterio Andegavenſi ſancti Sergii pro ſuorum, & parentum peccatorum abſolutione, Miſſaque ſingulis hebdomadis celebranda, eam his verbis claudi juſſerit: *Facta eſt autem hæc donatio anno ab Incarnat. Domini milleſimo nonageſimo quinto, indictione* 3, *die ſabbati, luna* 25, *Urbano Apoſtolico, Francia ex adulterio Philippi indigni Regis fœdata, Radulpho Turonenſium Metropolitano, Gofrido Andegavorum Epiſcopo, Deo gratias. Amen.* Hanc donationem à duobus Notariis anno 1622, ex archetypo recognitam integram exhibet Peireskius in ſuo Regiſtro 57 MS. quod nunc eſt in Bibliotheca Clariſſimi D. Henrici de Thomaſſin de Mazaugues.

XL. *Decernitur, ut Presbyterorum filii cum diſpenſatione Sedis Apoſtol. ad ſacros Ordines admittantur.* Plures canones eo in Concilio conditi ſunt, ex quibus triginta & duos Baronius & Collectores Conciliorum referunt, quorum vigeſimus quintus his verbis conceptus eſt: *Nec filios Presbyterorum, aut aliter etiam ex concubinis ſuſceptos liberos ad Presbyteratûs gradus provehi licere, niſi aliquo in monaſterio religionem profeſſi eſſent.* Cùm enim hoc tempore vix paterentur Presbyteri ſuas ſibi auferri uxores, prudenter judicavit Eccleſia, eorum filios à ſacris officiis & Ordinibus omninò arceri, ut ſcilicet Sacerdotes à concupiſcentiis carnis refrænarentur. Hæc quæſtio tunc agitabatur in Anglia, ubi exulabat Roſcelinus Compendienſis Canonicus Nominalium Auctor, qui contendebat Presbyterorum filios ad ſacros Ordines nullatenus promovendos. Theobaldus verò Stampenſis, qui tunc Oxoniæ Scholam Theologicam regebat, contrariam ſententiam propugnavit, eamque in rem Epiſtolam ſcripſit ad Roſcelinum, quæ legitur Tomo 3 Spicilegii Dacheriani, in qua ait: *Quòd prohibetur, ne filii Sacerdotum ad Ordines promoveantur, ſic eſt intelligendum ſecundùm Auguſtinum, eoſque, qui hanc prohibitionem audiunt, ab hujuſmodi concupiſcentiis abſtinere debere. Si enim filius Sacerdotis honeſtè vivit, ordinandus eſt; ſi verò filius militis inhoneſtè vivit, repudiandus eſt; quia magis placet Deo vita perfectio, & contra peccatum affectio, quàm ſuperba de parentibus gloriatio: filii namque Sacerdotum non ideò quòd ſiat exleges, refutantur, ſicut imperiti homines arbitrantur, ſed ut Sacerdotes à concupiſcentiis carnis refrænentur. Quia nimirùm quemlibet ſacro fonte renatum vel plenariè divina mundat gratia, vel ſacri mundatio lavacri non eſt ſufficiens, nec plenaria, quod contra*dicit

dicit fidei Catholicæ. Plura in eandem rem Theobaldus Oxoniæ Magister. Hanc controversiam diremit Urbanus Papa in hoc Concilio Claromontensi, vetuitque quidem Sacerdotum filios ad sacros Ordines promoveri absque dispensatione Ecclesiastica, aut nisi cœnobiis nomen dederint; eos tamen cum dispensatione sanctæ Sedis admisit. Hinc scribens ad Archiepiscopum Turonensem, *Cenomanensem electum*, inquit, *eò quòd filius Sacerdotis dicitur, non rejicimus, sed suffragantibus meritis eum patienter suscipimus, non tamen ut pro regula imposterum hoc assumatur, sed ad tempus Ecclesiæ periculo consulitur*. Mabillonius Tomo I Musei Italici parte 2 exhibet Epistolam Noviomensium Clericorum ad Cameracenses datam de filiis Clericorum ad sacros ordines admittendis.

XLI. *In eodem Concilio prohibetur communionis forma per intinctionem facta.*

Canon vigesimus octavus hujus Concilii his verbis exprimitur apud Baronium, & Conciliorum Collectores: *Ne quis communicet de Altari, nisi Corpus separatim, & Sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & per cautelam*; idque, inquit Baronius, ob recentem hæresim Berengarianam, quæ per unam tantùm speciem satis esse impleri figuram ajebat. Verùm Petrus de Marca in laudata dissertatione de Primatu Lugdunensi, quæ extat Tomo X Conciliorum, hanc explicationem rejicit; tum quia Berengario affingit, quæ nunquam professus est; imò neque ex hæreseos suæ principiis profiteri poterat; tum quia, hac explicatione admissa, usus Ecclesiæ Catholicæ in una specie porrigenda laicis, non obscurè hoc telo peti posset. Veram itaque hujus canonis interpretationem desumendam esse scribit ex iis, quæ viriosè à quibusdam, disciplinæ Ecclesiasticæ sæculo undecimo parum callentibus, fiebant in Eucharistiæ administratione. Fidelibus enim Eucharistiam Sanguine Domini intinctam porrigere non dubitabant, ut testis est Auctor Micrologi, qui ante Gregorii VII tempora scripsit, cap. 26. Quæ forma non tantùm adversa erat Ordini Romano, sed etiam institutioni Christi, qui Corpus seorsim à Sanguine commendaverat, ut rectè annotavit Concilium Bracarense 3 anno 678, quòd similem corruptelam damnavit cap. 1. Usus autem ille utramque speciem commiscendi hoc tempore servabatur apud Græcos, quem hodie quoque in suis Ecclesiis frequentant, porrectâ populis in cocleari Eucharistia, liquore sacro poculi intincta. In quo ab illis graviter peccari contra Christi institutionem, Nicetæ Pectorato Abbati, disputatione cum eo Constantinopoli habita, objecit Humbertus Sylvæ Candidæ Cardinalis Episcopus, Legatus Romanæ Sedis ad Constantinum Monomachum Imp. anno 1054 missus. Gliscebat in Occidente commixtionis usus, adeò ut Ivo in tractatu de divinis Officiis eum toleran-dum putaret in populi Communione. Illam tamen communicandi formam Synodus Claromontana proscribendam duxit his verbis: *Ne quis communicet de Altari, nisi Corpus separatim, & Sanguinem similiter sumat*. Separatim, idest, *seorsim*, ut loquitur Concilium Bracarense, sive *singulatim*, quemadmodum Odericus Vitalis lib. 9, pag. 719, sensum hujus Canonis expressit.

XLII. *Adhibetur exceptio.*

Huic regulæ hanc exceptionem adhibet hæc Synodus Claromontana: *Nisi per necessitatem & cautelam*, ubi intincti sacrati Panis consuetudinem jam sublatam retinet in excepto *necessitatis* casu, nempe si communio præbenda esset ægris, vel pueris. Tunc enim, ad adjuvandum esum, panis intinctio permittebatur, ut scribit Paschalis II Urbani successor ad Pontium Abbatem Cluniacensem Epistola 32. *Novimus enim*, inquit, *per se panem, per se vinum ab ipso Domino traditum. Quem morem sic semper in Sancta Ecclesia conservandum docemus atque præcipimus: præter in parvulis ac omninò infirmis, qui panem absorbere non possunt*. Habita quoque ratio est *cautelæ*; qua voce receptum à quibusdam morem in distribuendæ populis Eucharistia Synodus confirmat. Veriti enim illi, ne Sanguinis effusio accideret, in frequenti communicantium cœtu, solo Panis consecrati symbolo laicos impertiebant, non præbito poculo: qua ratione Corpus seorsim à Calice sumebant. Id egregiè docet Rodulphus Abbas Sancti Trudonis, qui hac ætate vixit, iis versibus, quos laudat Gropperus cap. 44 de communione alterius speciei.

Hic & ibi cautela fiat, ne presbyter ægris,
Aut sanis tribuat laicis, de Sanguine Christi:
Nam fundi posset leviter; simplexque putaret,
Quòd non sub specie sit totus Jesus utraque.

XLIII. *Eucharistia sub solo panis symbolo data.*

Ceterum Eucharistiæ administratio sub solo panis symbolo, laicis hoc sæculo porrecto, magnum incrementum habuit post constitutum à Christianis regnum Jerosolymitanum, ad exemplum antiquissimæ Ecclesiæ illius civitatis, in qua nulla specierum mixtione facta, solo Pane sibi exhibito, adventantis ex Orbe universo populi pietas rem Sacramenti percipiebat. Quod profitetur antiquus ille Patriarcha Jerosolymitanus, cujus verba retulit Humbertus ad sugillandos Græcorum ritus, apud Marcam laudatum legenda, ubi addit consuetudinem illam unius symboli non statim obtinuisse in omnibus Ecclesiis Occidentis, quamvis in quampluribus servaretur, ob reverentiam Sanguini Domini debitam, cujus effusioni anxiè cavebant. Sed postquam divus Thomas ea de re consultus, earum

Ec-

Ecclesiarum pietatem & prudentiam in eo usu laudavit: certatim reliquæ omnes illum amplexæ sunt. Hæc sunt ejus verba 3 part. quæst. 80, art. 12: *providè in quibusdam Ecclesiis observatur, ut populo sumendus Sanguis non detur*. Quare in Concilio Constantiensi sessione 13, quæ habita est die 15 Junii anni 1415 assertum est, consuetudinem unius speciei *diutissimè* observatam fuisse: cujus observatio, ut legitimè præscripta, omnibus indicta est, donec universali Ecclesiæ aliud statuendum videatur. Sacri Calicis restaurationem Concilium Tridentinum Summi Pontificis prudentiæ commisit, si provinciæ alicujus, à communione Ecclesiæ per hæresim abscissæ, unitas hac ratione procurari posset. Plura ad eum canonem 28 Marca laudatus. Alii canones Tomo X Conciliorum legendi, quorum primo amplificata est pax inter privatos, seu Treuga Dei, de qua in Alexandri II Vita locuti sumus.

XLIV. *Urbanus in eodem Concilio Ecclesiæ Lugdun. Primatum confirmat.*

In hoc eodem Concilio Claromontano Ecclesiæ Lugdunensis Primatus confirmatus est, & in eo Urbanus Papa Senonensem & Rotomagensem Archiepiscopos, nisi Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum Gebuini successorem, tanquam Primatem suum revererentur, Pallii privatione mulctavit, eorumque in suffraganeos auctoritatem suspendit. Aberat uterque; sed interim mandatis Apostolicis eorum suffraganei paruére, ut patet ex decreto Urbani II Synodi Claromontanæ à Petro de Marca in Appendice libri de Primatibus edito. Huic judicio refragatus est Richerius Senonensis Archiepiscopus, quamvis Ivo Carnotensis ejus suffraganeus ipsi Auctor esset, ut sententiæ Synodicæ ac Pontificiæ pareret, donec documentis authenticis Ecclesiæ suæ libertatem vindicare posset, ut liquet ex Epistola 50 Ivonis. Sed cùm Richerius vinci non potuisset, in sententia sua perstitit usque ad mortem, quæ anno millesimo nonagesimo sexto contigit; quod testatur Urbanus Papa in literis suis ad Hugonem Lugdunensem datis anno 1099, quæ referuntur ab eodem Marca in laudata dissert. de Concilio Claromontano num. 117.

XLV. *De eo Primatu iterum controversia oritur.*

Daimbertus in locum Richerii electus est Senonensis Archiepiscopus; sed Hugo Lugdunensis prohibuit, ne provinciæ Senonensis Præsules manus ipsi imponerent, antequam sibi obedientiam tanquam Primati præstitisset. Ivo Carnotensis omnium suffraganeorum nomine rescripsit Epistolam 60, rem insolitam & nullo jure, nullaque consuetudine fultam ipsum postulare, neque id ipsi deberi, aut ratione Primatûs, aut ratione Legationis Apostolicæ, qua fungebatur. Pollicetur tamen se ei auctorem futurum, ut post consecrationem Primatum Lugdunensem agnoscat. Eadem de re scripsit ad Urbanum Papam. Sed cùm neque Hugo Lugdunensis hiice vinci potuisset, Daimbertus Romam profectus, absque ulla conditione ab Urbano II mense Martio anni millesimi nonagesimi octavi ordinatus est, & *cum Apostolica benedictione & pallii decore rediit, in sede collocatus XIV Kal. Maji, anno 1098 ab Incarnatione Domini, lætante Clero, & bona devotione populi*, inquit Continuator Chronici S. Petri Vivi Senonensis, quem hoc tempore vixisse constat ex iis, quæ subdit: *Cujus jam in Archiepiscopio XI anno penè peracto, testor Deum nusquam Abbatem Sancti Petri vel audisse, vel legisse, aut vidisse, quietius vixisse, vel fuisse ab omni inquietudine*; nam Daimbertus, ut prius dixerat iste Auctor, electus fuerat Abbas S. Petri Vivi anno 1096, paulo ante mortem Richerii.

XLVI. *Agnoscitur tandem à Senonensi Archiep.*

Idem tamen Daimbertus, postquam mense Aprili anni 1098 in Præsulatûs Senonensis possessionem inductus est, Romam rediit anno 1099, & Urbano II promisit, se Lugdunensis Ecclesiæ Primatum agniturum, ut nos docet laudata ejusdem Pontificis Epistola ad Hugonem Lugdunensem *data Romæ apud Sanctum Petrum, indictione septima, VIII Kaleudas Maji, anno Dominicæ Incarnationis 1099, Pontificatûs Domni Urbani II Papæ undecimo*; in ea enim postquam dixit Pontifex, se Daimbertum consecrasse, subdit: *Nuper autem cùm ad Apostolica limina tam pro ejusdem causæ actione, quam pro communi Synodica vocatione redisset, præsentibus Legatis tuis Ismeone Diensi Episcopo, Girino Decano, & item Girino Capellano, Sedis Apostolicæ cogente judicio, omni demum tergiversatione cassata, in manu nostra professus est, te & Lugdunensis Ecclesiæ super Senonensem Primatum agnoscere, & de cetero tibi, tuisque legitimis successoribus, tanquam Primatibus, obedire. Similiter etiam pollicitus est, statuto à nobis tempore, id est usque ad proximam Beati Dionysii solemnitatem, se ad vos venturum, & in conspectu Lugdunensis Ecclesiæ id ipsum ore proprio professurum, nisi canonicum impedimentum evenerit: quo transacto infra triginta dies id ipsum implere curabit. Sic enim Vicariis vestris, & per eos tibi ac Lugdunensi Ecclesiæ in manum assiguavimus, præsentibus fratribus nostris, quorum infra scripta sunt nomina, Anselmo videlicet Cantuariensi, Leodegario Bituricensi*, &c. Daimbertum promissa implevisse discimus ex Goffridi Abbatis Vindocinensis Epistola 18 lib. 2.

XLVII. *Expeditio Jerosolymitana præcipua causa Concilii Claromontani.*

Sed, ut ad Concilium Claromontanum redeam, illud potissimùm indictum est, ut in eo indiceretur expeditio in Terram Sanctam, quæ ut melius intelligatur, summatim hic cum Annotatore Baronii, ex Guillelmo Tyrio lib. 1 cap. 9, & seqq. exponen-

nendum quo in statu res in Oriente essent. Turcæ, qui jam Syriam, & utramque Ciliciam, Isauriam, Pamphiliam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam, Cappadociam, Galatiam, & utrumque Pontum, Bythyniam & Asiæ Minoris partem, infra modicum tempus in suam potestatem redegerant, Ecclesias dejiciebant, & Christianos magno furore persequebantur. Quòd si navium copiam babuissent, Constantinopolim procul dubio sibi subjecissent. Neque ad sacra loca devotionis causâ, tàm Græci, quàm Latini proficisci poterant, nisi per mille mortis genera. Christianis Jerosolymis post longam peregrinationem inclusis, mors singulis diebus imminebat, cùm Sacerdos quidam *Petrus nomine, de regno Francorum, de Episcopatu Ambianensi, qui & re & nomine cognominabatur Eremita*, devotionis fervore incensus Jerosolymam pervenit.

XLVIII. *Illius expeditionis auctor, vel inventor Petrus Eremita.*

Is moram faciens in civitate plenius didicit, quod priùs, aliis referentibus, audierat; cumque accepisset civitatis Patriarcham nomine *Symeonem* esse Virum religiosum & timentem Deum, eum alloqui voluit. Patriarcha familiariùs ei narravit, quæ populum Dei magis affligebant, & quærenti Petro, num tot malis superesset aliquod remedium, respondit Patriarcha; quoad Græcos, nullum ab illis auxilium sperandum, quia *infra paucos annos plusquam dimidium amiserunt imperii*. Promisit Petrus, quòd si ille Papæ, & Regibus ac Principibus Occidentis tantas calamitates significare vellet, paratum se esse omnes convenire, & ad afferendum aliquod remedium diligenter invitare. Ecclesiam postea dominicæ Resurrectionis ingressus Petrus, visionem habuit Christi, ut injunctam sibi legationem intrepidè perageret exhortantis. Hinc navim conscendit, & prospera usus navigatione Romam venit, circa quas partes Urbanus II reperiebatur. Promisit Pontifex se tempore accepto fidelem cooperatorem futurum, interimque Petrus permensâ Italiâ Alpes transiit, Occidentales Principes omnes sigillatim monuit, increpavit, rogavitque, ut fratribus in tanta afflictione positis subvenire non differrent: *Fuitque Domino Papæ, qui eum citra montes sine dilatione sequi decreverat, in eodem verbo plurimùm necessarius. Nam præcursoris functus officio, auditorum mentes ad obediendum præparaverat, ut faciliùs idem persuadere volens, obtineret propositum, & universorum animos ad se compendiosiùs inclinaret*, inquit Tyrius cap. 13.

XLIX. *Urbanus PP. ad hanc expeditionem omnes hortatur.*

Urbanus itaque Papa in Concilio Claromontano *promulgatis canonibus, qui ad morum ædificationem, & corrigendam delictorum enormitatem, poterant proficere, suggerente Petro Eremita*, pluribus hortatus est omnes, qui in Synodo erant, ut Christianis in afflictione positis subvenirent: *Noverunt*, inquit in Oratione Synodali à Tyrio cap. 15 relata, *ex vobis nonnulli, qui hæc, quæ loquimur, oculata conspexerunt fide, & præsens illorum per manum Petri Viri venerabilis, qui præsens est, ad nos delata docet Ecclesia. Nos autem de misericordia Dei, & BB. Petri & Pauli auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & onus sibi hujus peregrinationis assumpserint, injunctas sibi pro suis delictis pœnitentias relaxamus*. Ecclesiarum etiam Prælatis, qui aderant, præcepit Urbanus Papa, ut ad propria reversi cum omni instantia & debita solicitudine plebes suas ad idem hortarentur.

L. *Crux sumitur pro tessera militari.*

Non præsentes solùm, sed etiam absentes Urbani Papæ verba accenderunt. *Non erat in regnis Occidentalibus*, inquit Tyrius, *qui aut ætatis, aut sexûs, aut conditionis, aut status vellet esse memor, aut aliquibus persuasionibus deterritus ab incepto desisteret: sed omnes indifferenter manus dabant, omnes unanimiter corde, & ore votum profitebantur. Catervatim concurrebant populi, ubicumque unum de Principibus iturum novissimè audierant, ut se illius comitatui sociarent, ejusque super se in toto itinere invocarent nomen, obsequia promitterent & fidem*. Erat autem pro stipendio indulgentia peccatorum proposita; atque, ut Petrus Diaconus in Chronici Cassinensis lib. 4 cap. 11, ait, pro tessera militari signum sanctissimæ Crucis rubei coloris super scapulam dexteram impressum vestibus. Et ut nihil ire volentibus objiceretur impedimenti, ante omnia placuit decreto Synodali statuere, ut cuncta bona eorum qui militarent, semper & ubique essent in pace, &, ut dictum est, Treuga, nempè ab omnibus inquietationibus libera quousque rediissent. Prælati Synodo præsentes ad propria reversi, adeò profecerunt, ut præ multitudine dantium nomina, opus fuerit dehortari plurimos, quorum vel ætas, vel valetudo pondere militari subeundo impar esse manifestis indiciis videretur. Nec mirum, Urbanus enim Pontifex à Patriarcha Symeone literas commiseratione dignas acceperat, quibus Christi Incunabula, atque Sepulchrum, ceteraque loca sancta ipsius memoriâ consecrata, ab Infidelibus Turcis profanata, omnique genere contumeliarum affecta deplorabat.

LI. *Urbanus PP. non est auctor, sed promotor Officii B. Virginis.*

Ut autem res difficillima optatum consequeretur effectum, placuit omnibus, ad promerendum Dei Genitricis auxilium, quòd Urbanum Papam in eodem Concilio Claromontano egisse, scribit Baronius, ut nempè Horariæ illæ preces, quæ vulgò *Officium Dei Genitricis* appellari consuevêre, quæque apud Monachos Eremitas institutionis Petri Damiani frequentari cœperant, ex illis

illis deducerentur ad Clericos: à quibus digne eidem Sanctissimæ Virgini persolvi deberent, ut ipsa apud filium ageret, quo fidelis populus in tot & tantis discriminibus subeundis ejus præsidio muniretur. Quod quidem tunc à Synodo indictum, & à Clericis piè susceptum, ad laicos fuit etiam tam viros quàm fœminas propagatum, & quidem cum magno fœnore gratiarum. Ita Baronius, qui licèt Urbanum II non faciat hujus Officii institutorem, sed promotorem, videtur tamen, quod plures alii faciunt, ejus institutionem ad Petrum Damiani referre. Sed Cardinalis Bona in Tractatu de divina psalmodia cap. 12 § 2 ostendit Horas Beatæ Mariæ trecentis, & amplius annis ante Petrum Damiani se invenire institutas in utraque Ecclesia Græca & Latina. Pro Ecclesia Græca testem profert Vincentium Bellovacensem, qui in Speculo Historiali lib. 17 cap. 103 scribit, Joannem Damascenum Reginæ Virginum Horas quotidie studiosissimè decantasse, factumque Presbyterum in ejus honore Missas devotissimè, & frequentissimè celebrasse. Joannes autem Damascenus vivebat anno Domini 728, cujus Officia de B. Virgine ritu Græco per totum annum extant MSS. in monasterio Cryptæ Ferratæ in agro Tusculano. Pro Ecclesia Latina testem adducit Petrum Diaconum Cassinensem, qui in Commentario in Regulam S. Benedicti cap. 64, quod Romæ MS. asservatur apud D. Constantinum Cajetanum, ait: *Eo die Abbas nihil aliud nisi panem & aquam comedat, & Canonica septem horarum Officia in commemoratione B. P. Benedicti nunquam dimittat, salvo scilicet eo, quod in honorem Sanctæ Dei Genitricis persolvi consuetudo est, quod etiam generaliter sub districto præcepto Cassinensi Congregationi Zacharias Papa observare præcepit, constituens, ut totius anni tempore tam æstatis, quàm hyemis ante nocturnale, vel diurnale Officium, mox ut fratres in Choro convenerint, incipiant Officium de S. Benedicto: & eo expleto incboent Officium, quod Regula præcipit, adjuncto etiam Sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ officio*. Hæc Petrus verba faciens de Abbatis Cassinensis consecratione, qui & alibi eandem institutionem refert ad Gregorium secundum. Hæc itaque institutio Petro Damiani non adscribenda, multò minus Urbano II, qui ejus Officii non auctor, sed promotor extitit, quòd natum & educatum in claustris Monachorum, in lucem gentium sapienter eduxit in Concilio Claromontano, in quo statuit, *ut Horæ beatæ Mariæ quotidie dicerentur, Officiumque ejus diebus sabbathi fieret*, ex Gaufrido Priore Vosiensi Tomo 2 Bibliothecæ Labbei pag. 292.

LII. *Lemovicis Concilium celebrat.* Claromontano Concilio celebrato, & finito, postquam *per dies decem* durasset, ut scribit Auctor Magni Chronici Belgici, Urbanus Papa post diem 30 Novembris Claromonte discessit; nam Baluzius Tomo 6 Miscellaneorum pag. 375 ejus rescriptum refert pro confirmatione electionis Manassis Episcopi Cameracensis datum *apud Arvernam secundo Kal. Decembris*; pagina verò sequenti aliud refert, quo confirmantur privilegia Monasterii Celsiniacensis, ex quo constat eum non multò post ex ea urbe recessisse, datum est enim *apud oppidum Sancti Flori per manum Joannis S.R.E. Diaconi Cardinalis, indictione* 3 (legendum 4) *septimo Idus Decembris anno dominicæ Incarnationis* 1095, *Pontificatûs autem Domni Urbani secundi Papæ VIII.* Inde cum pluribus Archiepiscopis & Episcopis *mense Decemb.* 10 *Kalendas Januarii* Lemovicas perrexit, & Basilicam Sancti Martialis dedicavit *secundo Kalendas Januarii*, ac in perpetuum *diem illum solemnem & celebrem dedicationis agi constituit*, ut narrat Joannes Beslyus in Historia Comitum Pictavorum, & Aquitanorum Ducum ex tabulario Lemovicensi, in quo habetur, quòd cùm ibidem ab Urbano Papa celebratum esset Concilium, in quo, juxta Gaufredum Priorem Vosiensem in Chronico, qui etiam asserit Urbanum Papam *decimo Kalendas Januarii* Lemovicas advenisse, Humbaldus Lemovicensis Episcopus accusatus & convictus, ab Urbano Pontifice depositus fuit. Quod idem etiam legitur in Chronico Malleacensi ad annum 1095; in quo & ad annum 1096 habetur de Urbano: *Ubicumque fuit præcepit Cruces facere hominibus, & pergere Jerusalem, & liberare eam à Turcis & aliis gentibus.* Quare nullum dubium esse debet, quin in Synodo Lemovicensi actum fuerit de expeditione Jerosolymitana, quod & non obscurè significant ejus Acta ab eodem Beslyo transcripta, & ex eo in Tomum X Conciliorum pag. 598 translata.

LIII. *Ad varias urbes Galliæ pergit.* Lemovicis Urbanus Pontifex Pictavos ivit, ut disertè testatur Chronographus Malleacensis hujus temporis Scriptor, qui ad annum 1096 scribit: *Urbanus Papa veniens ad festivitatem Sancti Hilarii* (quæ celebratur vel 12, vel 13, vel 14 Januarii) *fuit Pictavis, & benedixit monasterium novum sexto Kalendas Februarii*, die Dominico. Monasterium illud vulgò *Montier-neuf* dictum, anno 1068 à Guidone Gofrido Comite Pictaviensi, Duce Aquitaniæ fundatum fuerat, ut ait idem Chronographus Malleacensis, qui subdit: *Post hæc perrexit Andegavis, & benedixit monasterium Sancti Nicolai. Inde abiens Turronis tenuit Concilium in monasterio Sancti Martini: in quo inter alia restauravit Abbatiam Sancti Mauri, & præcepit habere Abbates*, &c. *Inde reversus est Sanctonas civitatem & celebra-*

 vit

vit ibi Sanctum Pascha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemausum civitatem, ubi item tenuit Concilium, & reconciliavit Philippum Regem Francorum.

LIV. *Andegavenses ad expeditionem Jerosolymitanam hortatur.*

Quid Pontifex egerit apud Andegavos refert Lucas Holstenius in Collectione Romana parte 2, pag. 222, ex libello MS. Fulconis Comitis Andegavensis. *In fine istius anni* 1096 (legendum 1095, ut ex dictis liquet, & verba sequentia demonstrant) *appropinquante Quadragesima* (ideoque Fulco libelli Auctor annum à Paschate inchoat) *venit Andegavum Papa Romanus Urbanus, & ammonuit gentem nostram, ut irent Jerusalem expugnaturi gentilem populum, qui civitatem illam, & totam terram Christianorum usque Constantinopolim occupaverant. Tunc in Septuagesima dedicata est Ecclesia Sancti Nicolai ab ipso Papa. Constituit etiam idem Apostolicus, & edicto jussit, ut in eodem Termino, quo dedicationem fecerat, indictum publicum celebraretur* (idest, nundinæ, ut rectè Ducangius in Glossario explicat) *unoquoque anno apud Sanctum Nicolaum, & septima pars pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur.*

LV. *Turonis Concilium habet.*

Unde discedens Cenomanum venit, & inde Turonum; ibique datis venerabili Concilio decretis media Quadragesima coronatus est, & cum solemni processione ab Ecclesia Sancti Mauricii ad Ecclesiam B. Martini deductus: ubi mihi florem aureum, quem manu gerebat, donavit: quem ego etiam ob memoriam, & amorem illius in Osanna (idest in die Palmarum) *semper mihi, meisque successoribus deferendum constitui.* Turonense Chronicon MS. à Labbeo Tomo X Concil. pag. 602 laudatum, de hoc Concilio ait: *Urbanus Papa apud Turonas mense Martio Concilium congregavit, & Ecclesiam Majoris Monasterii dedicavit. Et in media Quadragesima in Ecclesia B. Martini, more Romano corona palmarum se coronavit.* Denique de eodem Concilio Turonensi hæc scribit Bertoldus: *In tertia hebdomada Quadragesimæ Dominus Papa Synodum celebravit cum diversarum Episcopis provinciarum, in civitate Turonis, ubi iterum suorum prætertorum statuta Conciliorum generalis Synodi assensione roboravit*, &c.

LVI. *Rosam auream Fulconi Comiti Andeg. donat.*

Ex hac Fulconis Comitis Andegavensis narratione nobis innotescit ritus in Ecclesia Romana observatus dominica quarta Quadragesimæ, qua cantatur *Lætare Jerusalem*, quæ ceteris dominicis paulò celebrior erat, propter Rosam auream musco & balsamo plenam, quam hac die gestare solebat Summus Pontifex ad Principem, aut magni nominis Virum aliquem postea ab ipso mittendam; cujus ritûs cùm nullum isto antiquius exemplum retulerit Edmundus Martene cap. 19 Tractatus de Antiqua Ecclesiæ disciplina in divinis celebrandis officiis, ubi de illo agit num. 17. Urbanum II hujus fuisse auctorem magna mihi suspicio fuit, quam multum auxit Ruperti Abbatis Tuitiensis silentium, cùm enim hic Commentarium suum de divinis officiis, statim ferè post Urbani mortem, anno 1111 conscripserit, ut ipse asserit lib. 8 cap. 4; libro tamen 4 cap. 13 exponens solemne officium dominicæ quartæ Quadragesimæ, ritum Rosæ alto silentio premit, cujus disertè meminit Durandus, qui sæculo sequenti vixit. Ex quo inferebam illum ritum ideò à Ruperto prætermissum, quia ipsi, utpotè recenter ab Urbano II inductus, incognitus erat. Sed postea certò comperi illum ritum Urbano II vetustiorem esse, si verum sit quod scribit Theophylus Raynaudus in parvo Tractatu, quem *de Rosa Mediana Romani Pontificis benedictione consecrata* edidit, qui extat Tomo X ejus Operum, scilicet apud Centium Camerarium in libro *de Censibus*, mentionem fieri S. Leonis IX insigne monasterium Bambergæ exædificantis, & multis privilegiis, amplissimaque immunitate donantis anno 1050 imposita ejusdem monasterii Monialibus, à se sub speciali S. Petri protectione constitutis, obligatione pendendi quotannis Romanæ Ecclesiæ, aut Rosam auream à Pontifice benedicendam Dominica quarta Quadragesimæ, aut quantum auri in Rosæ confectionem esset insumendum. Si ergo hæc admittatur narratio, hic ritus paulò antiquior est quàm credideram; sed tamen non multò ante S. Leonem IX inductus; nec enim qui de divinis officiis post Carolum Magnum tractarunt, agentes de Dominica quarta Quadragesimæ, hujus aut alterius peculiaris ei dominicæ ritûs ullam mentionem fecére. Raynaudo tamen assentiri non possum in eo quod ait, eam Rosam tunc à Summo Pontifice consecrari solitam, testari Innocentium III, & Durandum in Rationali; in Vita enim Innocentii IV ostendam, ritum benedictionis Rosæ, eo sedente, nondum fuisse institutum. Ceterùm non solùm Fulco Andegavensis Comes in suo libello mox laudato, nos docet morem fuisse, eadem die dominica *Lætare* coronandi Romanum Pontificem, sed etiam Chronicon Turonense mox etiam laudatum id disertè asserit, addens coronam ex palmis fuisse compactam; *more Romano*, inquit, *corona palmarum se coronavit* Urbanus, quem morem nemini observatum vidi. Post Urbanum II Rosam auream ad Alphonsum Hispaniarum Regem Eugenium III misisse, Alexandrum III ad Ludovicum VII Francorum Regem, & alios Pontifices ad alios Reges & Principes suis locis videbimus.

LVII. *Majoris Monasterii Turonensis Basilicam dedicat.*

Urbanum Papam in urbe Turonica existentem dedicasse Basilicam majoris monasterii sancti Martini Turonensis, asserit

Auctor

Auctor Anonymus in libro de Gestis Abbatum ejusdem monasterii; ubi observandum est olim in solemni Ecclesiarum dedicatione, tres portiones ex Dominico Corpore detractas Altari cum calce, & smalta inclusas fuisse: Quod in hujus monasterii Basilicæ dedicatione præstitisse Urbanum Papam narrat idem Anonymus: *In Altari ergo Dominico*, inquit, *est ineffabile corporis Christi sacramentum collocatum cum horum pignoribus sanctorum, particula scilicet victoriosissimæ crucis Christi*, &c. De hac antiqua Romanæ Ecclesiæ consuetudine cum sacris reliquiis tres portiones corporis Christi sacris Altaribus includendi loquitur Celychitense Concilium in Anglia anno 816 celebratum canone 2. *Ubi Ecclesia ædificatur, à propriæ diœcesis Episcopo sanctificetur: aqua per semetipsum benedicatur, spargatur, & ita per ordinem compleat, sicut in libro ministeriali habetur. Postea Eucharistia, quæ ab Episcopo per idem ministerium consecratur, cum aliis reliquiis condatur in capsula, ac serventur in eadem Basilica. Et si alias reliquias intimare non potest, tamen hoc maximè proficere potest, quia Corpus & Sanguis est Domini nostri Jesu Christi*. In magno etiam Exordio Cisterciensis ordinis dist. 3 cap. 23 de Gaufrido Sorensi Episcopo narratur, quòd cùm vetustissimam quandam Basilicam reparare statuisset, atque antiquum Altare dirui jussisset, *reperit in eo capsulam scabrosam ac veterem, Sanctorum reliquias continentem. Porrò inter easdem reliquias Corpus Domini repositum erat*. Hæc ex Edmundo Martene lib. 2 de Antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 13 num. 11 quod caput est de benedictione, & dedicatione Ecclesiarum.

LVIII. *S. Saturnini Ecclesiam Tolosæ consecrat.*

Ex urbe Turonensi Urbanus Papa *reversus est Sanctonam civitatem*, inquit Chronographus Malleacensis laudatus, *& celebravit ibi Sanctum Pascha, & inde remeavit Romam*. Sanctonis existens in vigilia Paschæ dedit bullam pro monasterio S. Martialis Lemovicensis, quam refert Baluzius lib. 6 Miscellaneorum pag. 388, datam *Sanctonis per manum Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis II Idus Aprilis, indictione IV, anno dominicæ Incarnationis* 1097, *Pontificatûs autem domni Urbani secundi Papæ IX*. Post diem itaque decimum tertium mensis Aprilis, quo Pascha anno 1096 celebratum est, viæ se commisit; & nonis Maji jam Tolosæ erat; eo enim die ibidem confirmavit privilegia monasterii Moyssiacensis, bullâ ab eodem Baluzio ibidem pag. 391 relata, & data *Tolosæ Nonis Maji, indictione IV, anno dominicæ Incarnationis* 1097 *per manum Joannis S. R. E. Cardinalis*. Quæ duæ bullæ Sanctonis & Tolosæ datæ notantur anno Incarnationis Pisano, qui, ut videre est num. 62, nostrum novem mensibus antecedit, ad quod Baluzius animum non advertit, licèt id necessario consequatur ex indictione, & ex anno Pontificatûs Urbani. Nono Kalendas Junii, seu die 24 Maji Tolosæ consecravit Ecclesiam Sancti Saturnini Martyris. Catellus enim in Historia Comitum Tolosæ lib. 2 cap. 3 hæc refert ex codice MS. *Anno Domini* 1096, *indictione IV, nono Kalendas Junii dominus Papa Urbanus unà cum Archiepiscopo Toletano Bernardo, & Amato Burdigalis Archiepiscopo*, aliisque Episcopis ibidem designatis, *consecravit Ecclesiam Sancti Saturnini Martyris, Tolosæ Episcopi*. Quod idem testatur Urbanus ipse in rescripto anno sequenti emisso & ab eodem Catello ibidem memorato.

LIX. *Pampilonensem Eccles. in suam protectionem suscipit.*

Tolosa ad monasterium Sancti Pontii Tomeriensis appellati venit Pontifex, ibique bulla *die 24 mensis Junii, indictione IV, Pontificatûs anno IX* data Petrum à Roda Episcopum Pampilonensem, ejusque Ecclesiam in suam protectionem suscepit, & quæ Sanctii Majoris Regis tempore gesta fuerant, auctoritate Apostolica confirmavit, ut ex Archivis Ecclesiæ Pampilonensis ostendit Garibayus lib. 23, cap. 3. Sedem enim Episcopalem à Sanctio Majori Navarræ Rege è Leirensi monasterio Pampilonem translatam esse anno 1028, in Vita Joannis XIX diximus. Sed cùm per hæc tempora Petri Aragonensium & Navarræ Regis liberalitate, ac Petri à Roda Episcopi piis laboribus & munificentiâ, Ecclesia illa valde fuisset dilatata, Urbanus Pontifex non solùm ea omnia, quæ antea acta fuerant, confirmavit, sed & ipsam Ecclesiam ac Episcopum in suam suscepit protectionem. Quo tempore Pampilonensis Sedes subjecta fuerit Cæsaraugustanæ infra dicetur in Vita Joannis XXII.

LX. *Magalonam pergit.*

Ex monasterio Sancti Pontii Tomeriensis Magalonam, urbem tunc Episcopalem, cujus Sedes postea Monspelium translata est, perrexit Urbanus Papa; quod colligitur ex Arnaldo de Verdala Episcopo Magalonensi in Catalogo Episcoporum Magalonensium, quem circa annum 1340 scripsit, & quem Labbeus Tomo I Bibliothecæ repræsentat: *Anno* 96 (legendum 1096), inquit, *in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli Urbanus Papa II, qui ad visitandas & confirmandas Galliæ Ecclesias Alpes transisset, ad preces dicti Gothofredi Episcopi* [Magalonensis] *intravit Magalonam, ibique stetit per quinque dies, & tunc secunda die adventûs sui, scilicet dominica, Congregato totius penè Magalonensis Episcopatûs Clero & populo, sermone facto, assistentibus Archiepiscopis, Pisano & Tarraconensi, ac Episcopo Albanensi, Signensi, Nemausensi, & Magalonensi; præsentibus Comite Substantionensi, Guillelmo Montispessulani Domino, de terræ nobilibus totam insulam Magalonensem*

SÆC. XI. URBANUS II. *sem solemniter consecravit, & in omnibus in ea sepultis ac sepeliendis absolutionem omnium delictorum concessit, & multa alia privilegia eidem Ecclesiæ donavit* &c. San-Mathani quidem hæc referunt ad annum 1095, sine dubio quia Verdala, cujus nomen alto silentio suppressere, deinde scribit, Urbanum II eodem anno Concilium apud Clarum montem celebrasse; sed ex hoc solùm Inferri potest, Verdalam in anno celebrationis Concilii Claromontani deceptum esse, non item quoad annum adventûs Urbani II Magalonam, quem ex Actis Ecclesiæ Magalonensis desumtisse ostendit character Dominicæ, quæ anno 1096 concurrebat cum die 29 mensis Junii, quem dicit esse secundum diem ejus adventus, qui contigit die 28 ejusdem mensis, seu *in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli*, quæ anno 1095 concurrebat cum die Jovis, & consequenter fecunda dies ejus adventûs cum feria sexta, non cum dominica. Falli porrò etiam videtur Verdala in eo quod scribit, Pisanum Archiepiscopum fuisse assistentem Summo Pontifici, Civitas enim Pisana à Gelasio tantùm II facta est Archiepiscopalis, ut infra dicetur. Licèt enim Urbanus Episcopum Pisanum totius Insulæ Corsicæ Archiepiscopum dixisset, ejus tamen rescriptum executioni mandatum non fuit ante Gelasium II.

LXI. *Nemausi Concilium celebrat.* Magalonâ Nemausum profectus est Pontifex, ibique Concilium celebravit. *Remeavit Romam*, inquit Chronographus Malleacensis laudatus, *& in eundo remeavit Nemausum civitatem, ubi item Concilium tenuit, & reconciliavit Philippum Regem Francorum*. De hoc Concilio intelligendus Bertoldus, qui relato Concilio Turonensi pergit agere de expeditione Jerosolymitana, ac deinde de Philippi Regis Francorum absolutione his verbis: *Philippus Galliarum Rex jam dudum pro adulterio excommunicatus, tandem Papæ, dum adhuc in Galliis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit, & abjurata adultera in gratiam reversus est*. Ejusdem Concilii extant tantùm Canones XVI Tomo X Concil. pag. 605. Illud die duodecima Julii adhuc celebratum fuisse ostendit donatio facta Odiloni Abbati Cluniacensi & ejus Monachis, terræ Sancti Ægidii per Raimundum Comitem Tolosanorum & Rutenensem, Ducem Narbonensem, & Marchionem Provinciæ, quæ dicitur, *facta & confirmata charta in Nemausensi Concilio, à domno Papa Urbano II, celebrato anno ab Incarnat. Domini* 1096, *Indict. IV, septima feria, IV Idus Julii, Pontificatûs domni Urbani Papæ anno IX, regnante Philippo Rege*. Imò Concilium jam celebrabatur die undecima Julii, ut constat ex ejusdem Narratione à Baluzio Tomo 7 Miscellaneorum pag. 72 relata, quæ sic cecinit: *Actum est hoc apud præfatum Concilium* (Nemausense) *V Idus Julii anno* 38 *regni Philippi Regis Francorum*.

LXII. *Inde pergit ad monasterium Sancti Ægidii.* SÆC. XI. URBANUS II. Nemauso ad monasterium Sancti Ægidii, à Benedictinis tunc inhabitatum, quod postea ad Presbyteros sæculares translatum est, paucis leucis à Nemausensi urbe distitum, venit Urbanus Pontifex, ubi confirmavit quæcumque privilegia Revipullensi monasterio, in Comitatu Ausonensi sito, antea à Pontificibus Romanis ac Principibus concessa. Decrevit præterea ne cui Episcopo liceret claustrum ipsum, & illic Domino servientes, aut capellas ad idem monasterium pertinentes excommunicare & interdicere sine Romani Pontificis, vel Legati ejus audientia. Baluzius in Appendice Matcæ Hispanicæ Urbani rescriptum recitat, *datum in monasterio S. Ægidii*, &c. *XVII Kal. Augusti, indict. IV, Incarnat. dominicæ anno* 1097, *Pontificatûs autem domni Urbani II Papæ IX*. Postridie idem Pontifex Apostolico privilegio munivit monasterium Balneolense in comitatu Bisuldunensi positum rescripto ibidem recitato & dato *in monasterio S. Ægidii apud Vallem Flavianam XVI Kalendas Augusti, indictione quarta, Incarnat. Dominicæ anno* 1097, *Pontificatûs autem domni Urbani II Papæ anno nono*. Ubi observandum est in utroque illo rescripto annum Incarnationis 1097, esse annum Pisanum, qui nostrum computum novem mensibus antecedit, ideoque esse annum 1096 communem, ut tam indictio quarta, quàm annus nonus Pontificatûs Urbani nos dubitare non sinunt.

LXIII. *Inde Avenionem, & Tarascum.* E monasterio Sancti Ægidii Avenionem divertit Urbanus Papa, ibique donationem à Raimundo Comite Tolosano Odiloni Abbati Cluniacensi factam, de qua in Concilio Nemausensi mox locuti sumus, iterum confirmavit; & monasterium Sancti Ægidii privilegio atque immunitate donavit, rescripto dato *apud Avenionem in monasterio S. Andreæ XI Kalend. Augusti, indictione IV, Incarnationis Dominicæ* 1096, *Pontificatûs autem Domni Urbani II Papæ IX*. Baluzius Tomo 6 Miscellaneorum pag. 394 refert aliam bullam ab Urbano II datam in eodem S. Andreæ monasterio eodem die, quæ sic desinit: *Datum apud Montem Andaonis in monasterio Sancti Andreæ per manum Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis XI Kal. Augusti, indictione IV, Incarnationis Dominicæ anno* 1097, *Pontificatûs autem domni Urbani II Papæ IX*. Hic annus Incarnationis est etiam Pisanus, nam prætetquam quòd tam annus Pontificatûs, quàm indictio demonstrant eum esse annum communem 1096, certum est Urbanum eo anno desinente Romæ fuisse, ut mox ostendetur. Est hæc bulla pro Ecclesia Sancti

cti Saturnini Tolosæ. Sed ut Urbani Papæ in Italiam redeuntis vestigia sectemur, observandum venit Bertoldum in chronico ad annum 1096 deceptum esse, cùm scripsit, Urbanum *exaltationem Sanctæ Crucis apud Hortariam propè Papiam* celebrasse. Nam triduo ante Exaltationem Sanctæ Crucis eum Tarasci ad Rhodanum, quatuor leucis Avenione dissiti, egisse docet charta ex chartulario monasterii Sancti Victoris Massiliensis descripta, & à Boucheo lib. 9 Hist. Provinciæ pag. 83 relata, in qua habetur: *Notum fieri volumus, quòd venerabilis Papa Urbanus anno Incar. Domin.* 1096, *fuit autem Pontificatûs octavo* (legendum nono) *III Idus Septemb. per castrum Tarasconem transiens*, &c. Imò 17 Kalendas Octobris adhuc erat in Provincia: nam Noguierus in libello de Episcopis Avenionensibus, hujus Pontificis bullam recitat, qua Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Avenionensis, Regulam Sancti Augustini assumere volentium, consilium promovet & confirmat, datam *XVII Kalend. Octob. Avenione*. Porrò, ut id obiter dicam, vita regularis ab eo tempore ea in Ecclesia observata fuit usque ad Sixtum IV, qui anno 1475 Canonicos religiosis legibus solvit, ut habet idem Noguierus.

LXIV. *In Italiam redit.*

Non multò post diem 15 mensis Septembris Urbanum Papam Avenione in Italiam rediisse, ex eo conjicio, quòd Robertus Normanniæ Comes, qui eodem mense Septembri iter arripuit ad expeditionem Jerosolymitanam suscipiendam, Urbanum Papam repererit, & cum eo locutus fuerit prope urbem Lucam. Id constat ex lib. 1, cap. 2 Historiæ Jerosolymitanæ Fulcherii Carnotensis ab anno 1095 ad 1127 perductæ, ubi loquens de exercitu Francorum in Orientem proficiscente, ait: *Mense Septembri Robertus Normanniæ Comes iter arripuit, cum quo ivit etiam Stephanus Comes Blesensis Theobaldi filius*. Et infra. *Nos Franci Occidentales per Italiam excursu Gallia transeuntes, cùm usque Lucam pervenissemus, invenimus prope urbem illam Urbanum Apostolicum, cùm quo locuti sunt Comes Robertus Normannus, & Comes Stephanus, nos quoque ceteri, qui voluimus. Et ab eo benedictione suscepta, gaudentes Romam ivimus*. Quæ mense circiter Octobri exeunte contigisse videntur; nam circa illud tempus Pontifex Mediolanum profectus est, antequàm Romam pergeret, ubi, ex mox dicendis, Natale Domini celebravit. Porrò Robertum Normanniæ Comitem mense Septembri expeditionem Jerosolymitanam suscepisse, testantur etiam Ordericus lib. 9, pag. 724, Rogerius Hovedenus, & Simeon Dunelmensis.

LXV. *Hugoni Viromanduorum Comiti S. Petri vexillum tradit.*

Hugonem Magnum Philippi Francorum Regis fratrem fuisse in hac expeditione cum Roberto Comite Normanniæ, & Roberto Comite Flandrensi, scribit Auctor Anonymus in Historia belli sacri, quam Mabillonius Tomo 1 Musæi Italici parte 2 publicavit: *Tertia pars*, inquit, *per antiquam viam Romam venit. In ista verò parte fuit Robertus Comes Flandrensis, & Robertus Comes Normannus, & Ugo Magnus, & alii plures*. Quare cùm Urbanus Papa Hugoni Viromanduorum Comiti in prima expeditione sacra vexillum Sancti Petri deferendum tradiderit, ut habent passim Scriptores rerum Jerosolymitanarum, vel id contigit antequam è Gallia rediret, vel in vicinia Lucæ Civitatis, ubi tunc morabatur Urbanus, teste Fulcherio Carnotensi laudato.

LXVI. *Mediolani S. Herlembaldum in SS. numerum refert.*

Urbanum Papam ex Gallia redeuntem Mediolanum, petiisse, disertè habet Landulphus à Sancto Paulo in suo Chronico cap. 28, ubi mentionem faciens cujusdam rei in sua juventute gestæ, ait: *Urbanus Papa Synodum Placentiæ celebravit* (anno nempe 1095) *atque de Francia Mediolanum redivit* (anno sc. 1096). *In qua civitate cùm ipse Papa staret, in pulpito Sanctæ Theclæ immensæ multitudini hominum utriusque sexûs prædicavit, quòd minimus Clericus de Ecclesia Dei est major quolibet Rege mortali. Addidit etiam, quòd Clerici & Sacerdotes per pecuniam in Ecclesias non sunt introducendi*. Mediolani existens Pontifex Sanctum Herlembaldum, de cujus martyrio in Vita Gregorii VII locuti sumus, Sanctis Martyribus connumeravit, & nobiliori tumulo donavit, ut refertur Auctor Chronici, cui titulus, *Flos florum*, anno 1399 compositi, in quo apud Puricellum lib. 1, cap. 6, n. 2 sub Guidone Archiepiscopo Mediolanensi hæc leguntur: *Hoc tempore passus est Beatus Arialdus Martyr & Levita. Jacet in corpore* (nempe Ecclesiæ) *Sancti Dionysii. Beatus quoque Herlembaldus miles, qui amasius Sacerdotum persequebatur, occiditur, & per Urbanum secundum Papam in Ecclesia Beati Dionysii sepelitur in avello* (idest in sepulchro) *in pariete, ubi ejus passio depicta est*. Cùm autem Urbanus II antequam in Franciam veniret, per urbem Mediolanensem anno 1095 transierit, Puricellus lib. 4, cap. 81 existimat, *Herlembaldum* eo potius anno, quàm 1096 *ab Urbano Papa connumeratum Sanctis Martyribus, & nobiliori tumulo traditum*. Sed Annotator Baronii verosimilius putat Urbanum urgentibus tunc universalis Ecclesiæ negoriis totum intentum, rem in suum è Francia reditum distulisse, cùm præsertim major de Herlembaldi virtutibus & miraculis informatio capienda esset.

LXVII. *Romam revertitur.*

Bertoldus in Chronico postquam scripsit Urbanum *bene dispositis rebus in Gallia*,

post

post reconciliationem Regis Galliarum, & post multa Concilia tandem in Longobardiam cum magno triumpho & gloria repedasse, postea subdit: *Dominus Papa tandem ad Apostolicam Sedem cum magna gloria & tripudio reversus Nativitatem Domini Romæ cum suis Cardinalibus gloriosissimè celebravit, quippe tota Romana urbe sibi subjugata, præter turrim Crescentii, in qua adhuc latitabant Guibertini*, quamque Urbanus anno tantùm 1099 in suam potestarem redegit, ut testatur idem Bertoldus ad eum Christi annum: *Urbanus*, inquit, *Natalem Domini Romæ cum magna pace celebravit, nam & castellum Sancti Angeli*, (seu turrim Crescentii) *cum aliis munitionibus in sua potestate detinuit, omnesque æmulos suos in civitate cum Dei adjutorio satis viriliter aut placavit, aut vi perdomuit*. Quid porrò toto illo anno millesimo nonagesimo septimo egerit Urbanus Papa, deficientibus monumentis, nos latet; Concilium enim Barense, quod illi anno à Baronio & Conciliorum Collectoribus illigatur, pertinet ad annum 1098, ut statim ostendo.

LXVIII. *Bari in Apulia Concilium celebrat.*

Lupus Protospata in Chronico, & Chronographus Barensis, qui quandoque, exemplo Græcorum, Apuliam, Calabriam & Siciliam incolentium, cum quibus vivebant, annum Incarnationis à Kalendis Septembris auspicantur, Concilium Bari in Apulia Kalendis Octobris ab Urbano II celebratum conjungunt cum anno Incarnationis millesimo nonagesimo nono, qui ex ipsorum calculo incœptus erat Kalendis Septembris anni millesimi nonagesimi octavi. Prior enim ait: *Anno 1099, mense Octobri Papa Urbanus congregavit universam Synodum in civitate Bari, in qua fuerunt 185 Episcopi, & mense Junii in festivitate Sancti Petri Apostoli comprehensa est Jerusalem civitas à Christianis ...... & mense Julii prædictus Papa Urbanus obiit, & datus est Paschalis Papa*. Barensis verò Chronographus, cujus verba cum solecismis refero, scribit; 1099 *indict.* 7 (quæ currebat mense Octobri anni 1098) *tertia die intrante mense Octobr. venit Papa Urbanus cum plures Archiepiscopi, & Episcopi, Abbatibus & Comitibus intraverunt in Bari, & suscepti sunt cum magna reverentia, & præparavit domino Helia nostro Archiepiscopus mirificam sedem* (pro Papa) *intus in Ecclesia beatissimi Nicolai Confessoris Christi, & fecit ibi Synodum per unam hebdomada. Post completis dies octo perrexit in pace* (nempè Papa) *& in mense Julii obiit ipse Urbanus, & surrexit Paschalis Papa*. Cùm itaque uterque Chronographus mensem Julium anni Christi 1099, quo revera Urbanus Papa obiit, collocent post mensem Octobrem, quo Concilium Barense celebravit, manifestè indicant se loqui de mense Octobri anni 1098, quo revera currebat indictio septima à Chronographo Barensi memorata. Idem habent Rogerius Hovedenus part. 1 Annal. pag. 467, & Simeon Dunelmensis de Gest. Reg. Angl. qui ad annum 1098 habent; *Urbanus Papa comitante secum Dorobernensi Archiepiscopo Anselmo, ut illi mandarat, ad Concilium, quod apud Barum Kal. Octobris celebrari constituit, proficiscitur. In quo Concilio plurima de fide Catholica ab Apostolico disserta sunt fæcunda ratione*. Concilii itaque Barensis epocha, jam rectè à Gerberonio in Censura Operum Sancti Anselmi nova editione à se donatorum annotata, certa & indubitata videtur, ut ait Annotator Baronii, ex quo hæc excerpta.

LXIX. *Ad illud cum S. Anselmo Cantuar. proficiscitur.*

Sed quia Sanctus Anselmus hujus Concilii Barensis os, Ingeniumque fuit, quædam hic de eo annotanda. Hic sanctus anno millesimo nonagesimo septimo, *feria quinta, quæ fuit Idus Octobris*, ut scribit Eadmerus lib. 2 Novorum cap. 2, discessit ab aula Willelmi Magnæ Britanniæ Regis, à quo vexabatur propter investituras, & die sequenti Romam profecturus, ad portum Dafris venit. Lugduni moratus est usque ad feriam tertiam ante Dominicam Palmarum anni millesimi nonagesimi octavi, quo die Lugduno recessit, & post aliquot dies Romam pervenit; sed propter calorem æstivum, Joannes quidam olim Monachus Becci, eum suscepit ut patrem, & duxit in villam suam sitam propè Telesinam urbem, tunc Episcopalem, Beneventano Archiepiscopo parentem, nunc ferè desertam, ubi *insigne volumen edidit, quod* Cur Deus Homo *intitulavit: quod opus sicut in prologo ejus ipse testatur, in Anglia cœpit, sed hic, in Capuana videlicet provincia, constitutus absolvit*, inquit Eadmerus, seu Edimerus laudatus cap. 3, ubi subdit: *His fermè diebus Rogerius Dux Apuliæ adunato grandi exercitu, Capuanam civitatem à sua ditione resilientem obsidebat: & audita fama Anselmi, directis nunciis, rogavit eum venire ad se: cupiens illum videre & alloqui, atque per eum de his, quæ saluti suæ adminiculari poterant, informari. Ivit ergo Pater ad eum. Adhuc longè eramus, & ecce Dux ipse, copiosa Ducum multitudine septus patri occurrit; ac in oscula ruens, ei pro suo adventu gratias egit. Plures ex hinc dies in obsidione fecimus, remoti in tentoriis à frequentia & tumultu perstrepentis exercitûs. Cùm autem inter hæc Sedis Apostolicæ Pontifex Urbanus illò adventaret, & ei ab Anselmo ac Principibus totius exercitûs obviam itum esset, ingenti sæcularis gloriæ pompa prosecutus, ductus est in tentorium, quod ei propè nos erat ceteris excellentius constitutum. Sicque donec civitas in deditionem transiit, obsidio illius Dominum Papam, & Anselmum vicinos habuit, ita ut familia illorum ma-*

gis

gis videretur una, quàm duæ. Subjicit paulò post Edimerus: *Obsidione soluta, Anselmus cum Papa ad Aversanam civitatem vadit*, quæ sita est Capuam inter & Neapolim. Inde Urbanus Papa Salernum venit, ubi, teste Malaterra lib. 4, cap. 29, colloquium cum Rogerio Duce habuit; tandem *comitante secum Dorobernensi Archiepiscopo Anselmo*, ut habet Rogerius Hovedenus laudatus, *ad Concilium, quod apud Barum Kalendis Octobris celebrari constituit, proficiscitur*.

LXX. *Agitur in eo de processione Spiritus Sancti.* Ad illud Concilium Pontifex vocaverat etiam Græcos, ut eos cum Latinis uniret, ne expeditio Orientalis ex eorundem Ecclesiæ schismate pateretur impedimentum. Hujus Concilii Acta perierunt, quorum ea duntaxat nota facta sunt nobis, quæ in agitatis ibidem inter Græcos & Latinos antiquis controversiis, ac potissimùm de processione Spiritûs Sancti, ad eorundem Græcorum confutationem scripta sunt à sancto Anselmo, cujus iter, ac miracula in eo edita, honoremque ei ac laudes, cùm ab aliis, tum ab ipso Urbano Papa delatas, Edimerus laudatus peregrinationis comes in ipsius Vita descripsit; ibique agens de Concilio Barensi, ait, Anselmum persuasum à Papa, Græcos in processione Spiritûs sancti rationabili, & Catholica disputatione confutasse, indeque magni apud omnes esse habitum, & veneratione dignissimum comprobatum. Quare Hildebertus Cenomanensis Episcopus in Epistola ad Anselmum post Concilium Barense scripta, ait: *à proborum relationibus didici, Vos in concilio Barensi sermonem habuisse de Spiritu sancto, quem calumniosa Græcorum versutia à Filio minimè procedere fabulatur. Quod igitur adversùs hanc illorum dementiam in præfato promulgastis Concilio, succincto tractatu deprecor annotari. Et quia ipsi Latinorum Patrum testimonia non suscipiunt, his auctoritatibus opus flagitatum munire non tædebit, quas Græca calliditas & suas fateatur & nostras*. Rescripsit sanctus Anselmus Epistolam, seu librum de processione Spiritûs sancti contra Græcos, ex divinæ tantùm Scripturæ pharetra petitas sagittas in hostes, quos confecit, emittens, ut ex eodem commentario constat. In eodem Concilio cùm Urbanus Papa de sententia Patrum ad fulmen excommunicationis in Regem Anglorum vibrandum paratus esset, flexis genibus pro ipso supplicans sanctus Anselmus, cujus ob vexationem Summi Pontificis indignationem meritò incurrerat, fulmen ab ejus cervicibus avertit, teste Edimero laudato, & Willelmo Malmesburiensi de Gestis Pontif. Angl. lib. 1.

LXXI. *Urbanus PP. Romam redit.* *Finito Concilio*, subdit Edimerus, *à Baro discessimus, comitatum Papæ Romam usque non deserentes*. Addit postea Willelmum quemdam à Willelmo Angliæ Rege missum, causam spoliati Anselmi reddidisse, sed eam Urbanum II non probasse, eique dixisse, ut rediret, & præciperet Regi *ex parte B. Petri, quatenus mota omni contradictione Anselmum suis omnibus integrè revestiat, si excommunicari recusaret. Itaque fac*, addidit Pontifex, *ut quid hinc velit, scire me faciat ante Concilium, quod tertia hebdomada Paschæ in hac urbe sum celebraturus: alioquin certissimè noverit, se in eodem Concilio damnationis sententia puniri, quam promeruit*. Sed deductus est postea Pontifex ab ea sententia: *ac pro voto Vuillelmi, inducias usque ad festum sancti Michaelis dedit Regi. Acta sunt hæc in ipsis solemniis Nativitatis Christi*, anni nempè 1098, quod ex dictis de Concilio Barensi necessariò sequitur.

LXXII. *Secundam ibidem Synodum cogit.* Anno itaque millesimo nonagesimo nono, tertia hebdomada post Pascha, Pontifex Romanum Concilium ordine II celebravit, de quo Chronographus Malleacensis scribit: *Eo anno fuit factum Romæ Concilium, quod novissimè tenuit Urbanus Papa septimo Kalendas Maji* (in uno MS. habetur, *pridie Kalendas Maji*, & quidem rectè, quia dies subsequens Kalendarum Majarum concurrebat cum Dominica tertia post Pascha; & Concilium, ex dictis numero superiori, indictum erat ad hebdomadam tertiam post Pascha) *in quo confirmavit viam sancti sepulchri Domini nostri Jesu Christi: & decrevit in ipsa Synodo, omni sexta feria jejunare pro peccatis suis, omnibus Christianis, & maximè pro illis, quibus non confessi sunt immemores*. Rogerius verò Hovedenus: *Anno*, inquit, 1099 *Urbanus Papa tertia hebdomada Paschæ magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes laicos, investituras Ecclesiarum dantes, omnesque illas accipientes, & eos, qui pro Ecclesiasticis honoribus laicorum hominum servi, & quasi ancillæ fiunt*. Bertoldus verò postquam dixit, Pontificem Natale Domini anni 1098, quo die incipit annum 1099, Romæ celebrasse, subdit eum collegisse Romæ generalem Synodum *centum quinquaginta Episcoporum, Abbatum, & Clericorum innumerabilium, tertia hebdomada post Pascha*, in qua confirmatis decessorum suorum statutis, *sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham, & omnes ejus complices iteravit. Statuit quoque ibi, ne communicare præsumerent iis, qui concubinas haberent, nisi prius eas dimitterent*. Hujus Concilii extant canones XVIII, quorum duodecim priores iidem sunt cum iis, qui editi sunt in Concilio Placentino anni 1095, quos cùm Urbanus in Claromontana Synodo promulgasset, in hoc quoque Concilio confirmavit.

LXXIII. *Robertus Molismensis Abbas Cisterciensium Ordinem fundat.* Anno millesimo nonagesimo octavo Apostolicæ Sedis auctoritate jacta esse fundamen-

damenta prima Cisterciensis Ordinis, ex quo tanquam è fonte rivi universus Occidens cœlestibus donis irrigatus est, docent non solùm Sigebertus in Chronico, & Ordericus Vitalis lib. 8 pag. 711, sed etiam versus in fronte Ecclesiæ Cisterciensis descripti.

Anno milleno, centeno, bis minus uno,
Pontifice Urbano, Gallorum Rege Philippo,
Burgundis Odone Duce & fundamina dante,
Sub patre Roberto cœpit Cistercius ordo.

Robertus anno 1075 monasterium Molismense in Lingonensi Episcopatu situm fundaverat, sed postea sancti Benedicti Regulam diligenter perscrutatus, convocavit fratres, eosque sic affatus est: *Nos, fratres charissimi, secundùm normam S. Patris Benedicti professionem fecimus; sed ut mihi videtur, non eam ex integro tenemus. Multa quæ ibi non recipiuntur, observamus; & de mandatis ejus plura negligentes intermittimus. Manibus nostris non laboramus, ut sanctos Patres fecisse legimus*, &c. His dictis Monachi non acquievére, *imò prædecessorum, quorum vita evidentibus miraculis insignita manifestè refulsit, exempla & instituta, venerabilium vestigiis trita Virorum moderatis novitatibus* objecerunt. Hæc & plura alia constanter dicentibus Monachis, Robertus Abbas in sua pertinax sententia recessit ab eis cum duodecim sibi assentientibus, quibus *Odo filius Henrici, Burgundiæ Dux*, prædium in loco, *qui Cistercius dicitur*, in Episcopatu Cabilonensi largitus est. *Ibi Robertus Abbas cum electis fratribus aliquandiu habitavit in eremo; nimiæ districtionis & religionis cœnobium construere cœpit; Deoque donante in brevi plerosque sanctitatis æmulatores habuit.*

LXXIV. *Urbanus Papa ei præcipit ut Molismum redeat.* Sed cùm Molismenses Roberto discedente despicabiliores erga vicinos & notos fierent, Urbanum Papam supplices adierunt, auxilium ab eo postulantes. Ille verò Roberto Abbati *Apostolica jussis auctoritate, ut prius monasterium repeteret, & ne laberetur, regulariter regeret; ac in alio, quod postmodum cœperat, quemlibet de suis idoneum substitueret. Deinde firma statuit sanctione, ut imprimis quisque quam vellet institutionem vitæ arriperet, ipsamque omni vita sua irrefragabiliter teneret*, &c. *Coactus itaque Robertus Abbas Molismum repedavit, ibique laudabiliter usque ad finem vitæ suæ Deo militavit. Albericum verò magnæ religionis Virum ad Opus Cistercii Vicarium sibi elegit, & Joanni ac Hilbodo Attrebatensibus, aliisque viginti duobus fratribus Abbatem Cistercii constituit.* Hæc summariè ex Orderico laudato, ubi ea refert uno tenore ad annum 1094. Annus emortualis S. Roberti Cisterciensis Ordinis fundatoris incompertus. Vita ejus à Monacho Molismensi Anonymo sæculo XII scripta extat in Actis SS. Bollandianis ad diem 29 mensis Aprilis, & Labbeus Tomo I Biblioth. pag. 640 refert *Origines Cisterciensis Ordinis incertis Auctoribus* scriptas, ubi plura de ejus fundatione habentur, in quibus literæ Urbani II, Paschalis II, & aliorum hujus fundationis occasione datæ, & processus canonizationis sancti Roberti mandato Honorii II factus, recitantur. De eo sub Paschali II, Urbani II successore, iterum sermo redibit.

LXXV. *Urbani II sancta mors.* Post tot, tantosque labores, rebus feliciter peractis, paceque Ecclesiæ reddita, meritis multò magis quàm annis onustus, Urbanus pius Pontifex obiit Romæ anno millesimo nonagesimo nono, die quarto Kalendarum Augusti, sepultusque est in Basilica Vaticana, postquam Apostolicæ Sedi annos 11, menses 4, dies 18, emortuali incluso, præfuisset; consecratus enim fuerat die 12 mensis Martii anni 1088, & hoc sine controversia; nam præterquamquod Bertoldus in Chronico eum die IV Kalend. Augusti obiisse scribit, id etiam disertè testatur Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. ad annum 1099. *Urbanus Papa*, inquit, *IV Kal. Augusti feria V obiit*, verùm loco, *feria V*, legendum, *feria VI*, ut litera Dominicalis B demonstrat; Urbanum autem *quarto Kalendas Augusti*, seu die 29 Julii è vivis excessisse, constans est Antiquorum sententia.

LXXVI. *Ejus memoria, & sepulchrum.* Licèt Urbani II Papæ memoria in Urbe, sicut & in toto Orbe Christiano semper in benedictione fuerit; nullo tamen unquam cultu publico honoratus fuisse videtur, tametsi nomen ejus in nonnullis martyrologiis, & sacris fastis cum *Beati* titulo occurrat. Satis sit hoc proferre unum pro omnibus Martyrologium Benedictinum, in quo apud Mabillonium Sæculo VI Benedict. part. II pag. 904 hæc leguntur die 29 Julii: *Romæ depositio Beati Urbani Papæ secundi, quondam Monachi Cluniacensis, Cruciatæ ad recuperationem Terræ Sanctæ auctoris, libertatisque Ecclesiasticæ defensoris acerrimi: qui post multas ab Henrico Imperatore quarto acceptas injurias, post exilium, & pravas ærumnas, aliaque id genus, tandem sanctitate clarus Confessor occubuit.* Quare Domnizo elogium ejus, rudi quidem, ut ætas illa ferebat, sed veraci musa cecinit in Vita Mathildis Comitissæ, his versibus:

Non erat hic Rector tremulus quasi canna vento,
Sed veluti ferrum truncabat noxia verbo;
Ut cervum serpens, hæresum sic turba timet quem:
Cuncta sibi prava subduntur dogmata falsa.
Nunquam decrevit libertas denique sedis
Romanæ per eum, sanctum peramat quia Petrum.

Au-

SÆC. XI. URBANUS II.

Aureus Antistes, color optimus extitit ipse
Scilicet Urbanus, Sanctis meritò sociatus,
Talem væ Romæ cùm perdidit Upsilonem,
Mortuus est Romæ, digno conditus honore;
Julius ipse dies binos cùm dat prope finem,
Anno millenò, nonagenoque noveno
A' nato celsò prima de Virgine Verbo.

Hos versus, ut Urbani epitaphium, referunt Augustinus Oldoinus in Notis ad Ciaconium, & Joannes Palatius; sed Romanus Canonicus agens de Oratorio S. Hadriani, ait quidem juxta illud esse *sepulchrum domini Urbani Papæ secundi satis pulchrum*, verùm nullam alicujus epitaphii mentionem facit, quod rebus adhuc turbatis videtur omissum, posteaque neglectum. Tandem tamen aliquis eidem sepulchro inscripsit breve sed nobile hoc elogium, quod refert Ciaconius: *Urbanus II auctor expeditionis in Infideles*. Ad ejus quippe triumphum pertinet capta Jerosolyma pet Godefridum Buillionium Lotharingiæ Ducem anno 1099, *mense Julio, quinta decima die mensis, feria sexta, circa horam diei nonam*, inquit Willelmus Tyrius lib. 3, cap. ult. quatuor scilicet supra decem diebus, antequam Urbanus II ex hac vita ad æternam discederet, ut nimirùm in Cœlo posset triumphare, *cui non erat in terris par laboribus honor*, ut scribit Baronius.

LXXVII. *S. Attilanum Zamorensem Episcop. in Catalog. SS. adscripsit.* Urbanus II non solùm Sanctum Herlembaldum, ut superius ostensum est, Sanctis Martyribus annumeravit, sed Sanctum etiam Attilanum Zamorensem Episcopum in Sanctorum catalogum adscripsit, ut testatur Martyrologium Romanum ad diem 5 mensis Octobris, in cujus notis Baronius ait, Attilanum, seu Attilianum claruisse circa annum Domini 820, saltem in editione, qua utor, Venetiis anno 1590 curata; nam Mabillonius Sæculo VI Benedict. part. 1 pag. 59, scribit, Baronium Attiliani mortem in Notis ad Martyrologium Rom. revocare ad annum circiter 920, qui error forsan librariis adscribendus; sed quidquid sit, Baronius postea in Annalibus de Attilano agit ad annum 1027, cùmque non Zamorensem, sed Legionensem Episcopum dicit, aitque tunc etiam floruisse Froilanum Presbyterum, *qui Sanctorum honore digni, jure catalogo ipsorum reperiuntur adscripti.* Sed Mabillonius tam loco laudato, ubi agit de Floriano, seu Froilano, quàm pag. 83, ubi de Sancto Attilano, ostendit Froilanum fuisse Episcopum Legionensem in Hispania, & Attilanum Episcopum Zamorensem, & utrumque vixisse exeunte sæculo decimo, ac Attilanum circa annum 1009, vitæ suæ septuagesimum, in Domino obdormiisse; Froilanum verò circa annum 1006. Ex quibus patet Baronium in Notis loqui de Attiliano Zamorensi pariter Episcopo, qui, ut fatetur Mabillonius, sæculo nono floruit, & in Annalibus de Attiliano altero, quem non Zamorensem, sed Legionensem Episcopum credidit.

PASCHALIS II. Pontif. CLX.

Anno Domini MXCIX.

SÆC. XII. I. *Paschalis II eligitur Papa.*

Rainerii, seu Ragingerii, Cardinalis Presbyteri Tituli Sancti Clementis, Paschalis II in Pontificatu vocati, creationem Bertoldus ad annum 1099 in Chronico, quod eo anno absolvit, his verbis refert, postquam dixit Urbanum II die IV Kalend. Augusti ex hac luce migrasse: *Post cujus obitum Dominus Paschalis, qui & Regengerus in ordine CLXII Papa ordinatur, & hoc ex divina revelatione factum ubique divulgatur.* Dies ejus electionis ex Pandulpho Pisano, qui Vitam ejus scripsit, non indicabitur, nempe dies decimus tertius mensis Augusti. Ex eo Auctore habemus Rainerium fuisse Monachum Cluniacensem, valde eruditum, & venisse Romam pro causis sui monasterii, ibique ob morum honestatem Gregorii VII notum factum Presbyterum, Cardinalem fuisse consecratum, & Urbano mortuo, cùm Pontificatum declinare vellet, fugisse, & latuisse. *Sed non diu*, inquit, *potuit in unius commodum humano latère consilio, quem in multorum salutem divini Numinis gratia revelare disposuit. Invenitur, trahitur in Conventum, & convenitur, de fuga arguitur à Patribus.* Et post pauca Patres sic loquentes inducit: *Ecce te in Pastorem sibi expetit dari populus Urbis, te elegit Clerus, te collaudant Patres, denique in te solo totius Ecclesiæ quievit examinatio. Divinitùs ista proveniunt: divinitùs hîc congregati in nomine Domini, te ad summi Pontificatûs apicem & eligimus & confirmamus. Sic eo din renitente à Primiscriniis, & Scribis Regionariis, mutato nomine ter acclamatum est, responsumque Paschalem Papam S. Petrus elegit.* Hanc electionem factam die 13 Augusti ex eo convincitur, quòd idem Pandulphus scribit eum ordinatum, *die altero mensis sexti* [seu Augusti, qui sextus est à Martio] *XIV, die primo*, idest dominico, qui primus est hebdomadæ, quam diem etiam notat Bertoldus in Chronico, ubi postquam scripsit Urbanum IV Kal. Aug. ex hac vita migrasse, & Paschalem ordinatum, subdit: *Or-*

SÆC. XII. PASCHALIS II.

dinatus est autem à Clero & populo, post discessum sui prædecessoris die decima sexta, seu die 14 mensis Augusti, in quam Dominica cadebat.

II. *Inthronizatur.* Post laudata verba subjungit Pandulphus: *His, aliisque laudibus solemniter peractis, chlamyde coccinea induitur à Patribus, & thiara capiti ejus imposita, comitante turba cum cantu Lateranum vectus ante eam portam, quæ est ab Australi plaga, ad Basilicam Salvatoris, quam Constantinianam dicunt, adducitur; equo descendit, locaturque in Sede, quæ ibidem est. Deinde in Patriarchali, ascendensque palatium ad duas curules devénit. Hic baltheo succingitur, cum septem ex eo pendentibus clavibus, & septem sigillis: ex quo sciat se secundùm septiformem Spiritûs Sancti gratiam, Sanctarum Ecclesiarum, quibus Deo auctore præest, regimini, in claudendo, aperiendoque, tanta ratione providere debere, quanta solemnitate, id quod intenditur, operatur. Et locatus in utrisque curulibus* (idest sedibus, de quibus in fabula de Joanna Papissa locuti sumus) *data sibi ferula in manu, per cetera palatii loca, solis Pontificibus Romanis destinata, solus jam Dominus, vel sedens, vel transiens, electionis modum implevit die altero mensis sexti XIV, die primo consecrandus in Pontificem.* Ad intelligentiam porrò horum verborum, *chlamyde coccinea induitur*, observandum venit hoc tempore violaceum, seu ceruleum colorem solum visum fuisse in habitu Cardinalium, uti ex vetustis monasterii sui Cassinensis picturis docet Angelus de Nuce, in Notis ad Leonis Chronicon lib. 3, cap. 66, ubi Desiderius, seu Victor III electus in Pontificem, *cappam rubeam* inducere consensit: atque hæc est, quæ hic *chlamys coccinea* dicitur. Ita Angelus de Nuce apud Papebrochium in Paschali II.

III. *Consecratur, & coronatur.* Dies ordinationis Paschalis II, est dies decimus quartus mensis Augusti, qui dominicalis erat, ut ex laudatis Pandulphi verbis eruitur, & confirmatur à Bertoldo laudato, qui post superiora subdit: *Ordinatus est autem à Clero & populo post discessum sui prædecessoris die decima sexta*, quæ convenit in XIV Augusti. Scribit deinde Pandulphus sex Episcopos, nempe Oddonem Ostiensem, Mauritium Portuensem, Galterium Albanensem, Bozonem Lavicanum, Milonem Prænestinum, & Ottonem Nepesinum inter Missarum solemnia in Basilica Sancti Petri Paschali manum imposuisse. *Primus*, inquit, *in consecratione Oddo Ostiensis, qui ad hoc utitur pallio, & benedixit, & linivit cum Chrismate. Catholicè igitur à Catholicis & orthodoxis Episcopis in Pontificem consecratus, translato in se pallio, expletisque, quæ restabant, Missarum solemniis, cum plenitudine laudum, cum ingenti applausu populi, plebisque, cum alacritate Patrum ac devotione, Dominus Paschalis Papa II coronatus in urbem rediit*, idest ad Lateranense Patriarchium, quod Romæ situm dicitur, cum Basilica Vaticana, totaque urbs Leonina trans Tiberim, extra Romam etiamnum sita censeatur. Paschalis itaque electus, in Basilicam Lateranensem deductus est, ibique inthronizatus die sabbathi, decima tertia Augusti anni 1099, postridie decima quarta ejusdem mensis consecratus est in Basilica Vaticana Sancti Petri, ibique coronatus ad Patriarchium Lateranense ductus est; contra quod factum in Nicolao primo insinuat Anastasius Bibliothecarius scribens, eum post suam inthronizationem in Basilicam Vaticanam deductum, ibique consecratione peracta Lateranum rediisse, ubi coronatus est, ut in ejus Vita diximus; cùm Pandulphus dicat, Paschalem II in Vaticana Basilica coronatum, indeque in Lateranense palatium rediisse.

IV. *Electio ejus divinitùs prænuntiata.* Paschalis II electionem divinitùs factam esse scribit Bertoldus num. 1 laudatus; *Papa*, inquit, *ordinatus, & hoc ex divina revelatione factum ubique divulgatur.* Eandem electionem cuidam Religioso revelatam asserit Dodechinus Abbas in Appendice ad Marianum Scotum; Pandulphus verò Pisanus in Vita Paschalis laudata ait, Albertum Episcopum Aletrinum, quidquid futurum esset per oraculum vidisse, remque eodem ferè modo, quo Dodechinus narrat; *dum hæc Romæ agerentur*, inquit, *Albertus Episcopus Aletrinas quidquid affuturum esset per oraculum vidit. Religioso culta quædam persona sibi apparuit, quæ, interroganti quis Domno Urbano succederet, respondit: Raînerius. Ut quid? inquit. Propter fidem & constantiam, ait ille, elegit eum Dominus. Et iterum, putasne, inquit ille, vivet? Vivet, ait, sedebitque (& ostendit id scriptum) quater quaterni terniquę. Episcopus scitarus rem Romam venit: quem ut vidit inthronizatum & Papam. Quod vidi, inquit, Deo gratias, video: & tu quantum vives, videas. Et ait: Quater quaterni, terniquę. Hoc numero decem & novem annorum tempus exprimitur: nam cùm tot dies, hebdomades, & menses eo superstite jam transierint, vitam ejus ad totidem annos produci per Dei gratiam expectamus.* Revera autem Paschalis II vixit in Pontificatu annos decem & novem incompletos, seu annos decem & octo, menses 5, dies 7, ut in ejus morte ostendemus. Certè pro miraculo duci debet, quòd vivente adhuc Guiberto Antipapa, & ob eum in factiones Urbe olim conscissa, in electionem Paschalis omnes simul in Urbe, nemine adversante, consenserint. Porrò Auctorem Vitæ Paschalis II,

qui

qui ſub Anonymi nomine eitatur à Baronio, eſſe Pandulphum Piſanum, non verò Petrum Piſanum, ut ſcribit Papebrochius in Conatu Chronico-Hiſtorico, probat Annotator Baronii ad annum 1100 num. 1.

V. *Paſchalis PP. Legatum mittit ad exercitum Cruceſignatorum.*

In prima expeditione Jeroſolymitana anno milleſimo nonageſimo ſexto ſuſcepta, cum Chriſtianis militibus ex Oeeidente profecti ſunt multi Epiſcopi, inter quos Ademarus Podienſis, Anicii Vellunorum Epiſcopus, eminuit Apoſtolica legatione ſublimis. Sed hoc Legato in Oriente mortuo, Theobertus, ſeu Daibertus, vel Daymbertus Piſanus Epiſcopus ab Urbano II Legatus directus eſt, qui *in omnibus Apoſtolica vice adeſſet, & Eccleſias in locis, unde pagani expulſi ſunt, inſtauraret*, inquit Bertoldus in Chronico ad annum 1098. Sed Guibertus Abbas monaſterii S. Mariæ Novigenti, hujus temporis Scriptor, qui Bertoldo exactior videtur lib. 7, Daymbertum à Paſchali II Legatum deſtinatum diſertè ſcribit: *Poſt aliquantulum temporis*, inquit, *cùm facta apud Apoſtolicam Sedem percrebuiſſet electio* (nempè Arnulphi in Epiſcopum ſeu Patriarcham Jeroſolymitanum, poſt mortem Simonis, ſeu Simeonis Patriarchæ) *Papa Paſchalis poſt obitum Podienſis Epiſcopi* (nempè Ademari) *vices ſuas ſuper Dominici exercitûs curas Archiepiſcopo Daiberto Piſano mandavit*. Hic Daibertus non multò poſt Patriarcha electus eſt in locum Arnulphi dignitate moti, quod exeunte anno 1099 factum eſſe prodit Fulcberius Carnotenſis, qui præſens erat, lib. 1, cap. 21 Hiſt. Jeroſol. & refert Baronius ex Willelmo Tyrio ad eundem annum, ubi addit, Daimbertum Patriarcham Jeroſolymitanum dictum, Jeroſolymis Concilium congregaſſe, in quo Godefridus Buillionius Jeroſolymorum Rex, regni inveſtituram à Patriarcha accepit, & Boamundus Principatûs Antiocbeni à Bernardo Antiocbeno Patriarcha.

VI. *Legatos in Galliam mittit, qui Regem Philippum in Concilio Pictavienſi excommunicant.*

Philippum Galliarum Regem in Concilio Claromontano ab Urbano II excommunicatum, ac poſtea in Concilio Nemauſenſi Eccleſiaſticæ paci ſub conditione abjurandæ Bertradæ, quam, ejectâ Berthâ Reginâ, ſibi matrimonio junxerat, ab eodem Pontifice teſtitutum eſſe, ſuperius in Urbano II oſtendimus. Sed cùm poſtea idem Rex ad eandem Bertradam reverſus eſſet, Paſchalis Papa Joannem & Benedictum Cardinales Legatos in Galliam miſit, qui celebrato in urbe Valentina Concilio exeunte Septembri anni milleſimi centeſimi, Philippum Regem adierunt; ſed cùm nihil apud eum profeciſſent, Concilium celebrarunt Pictavis die Octavarum Sancti Martini ejuſdem anni, Epiſcoporum quidem, Abbatumque frequentiâ illuſtre; ſed quod vi & furore Willelmi VIII Aquitaniæ Ducis & Pictaviæ Comitis diſturbatum fuit, ut referunt Gaufredus Groſſus in Vita S. Bernardi primi Abbatis Tironienſis, qui cum Roberto de Arbriſſellis Concilio adfuit, Hugo Flaviniacenſis in Chronico ad annum 1100, & Joannes Bochetus Scriptor Gallicus Annalium Aquitanicorum, qui licèt rem diverſimodè narrent quantum ad violentias Willelmi Ducis, in hoc tamen omnes conveniunt Philippum Regem hoc in Concilio fuiſſe excommunicatum; quod idem aſſerunt Ivo Carnotenſis in Epiſtola 212 ad Rudolphum Remenſem Archiepiſcopum, & Chronici Malleacenſis Auctor: *propter quam accuſationem*, inquit Ivo, *& patrati inceſtûs comprobationem excommunicatus eſt Rex Philippus à Domno Papa Urbano in Claromontenſi Concilio. Et cùm poſt factum divortium prædictus Rex eſſet reverſus ad prædictæ mulieris conſortium, excommunicatus eſt in Pictavenſi Concilio à Cardinalibus Joanne & Benedicto.* Chronicon verò Malleacenſe, 13 *Kalend. Novemb.* inquit, *fuit Concilium, quod tenuerunt duo Cardinales, Joannes & Benedictus, in quo decreverunt, ut omnis Eccleſia jura ſua & feuda potuiſſet redimere auro & argento Eccleſiæ. Uni eorum Joanni apparuit Sanctus Hilarius, & dixit ei confirmando: Joannes noli timere, viriliter age, cras ero tecum. Et excommunicavit Regem Philippum in eo Concilio*, quod impedire volebat Willelmus Aquitaniæ Dux, ab eodem Rege rogatus, ut habent Gaufredus Groſſus, Hugo Flaviniacenſis, & Bochetus laudati. Canones XVII in eo Concilio conditi Tomo X Conciliorum legendi, ubi obſervatur ex Sirmondo, Canones decem, quos recitat Baronius, pertinere ad aliud Concilium Pictavenſe, anno 1078, præſide Hugone Dienſi Epiſcopo, Gregorii VII Legato, celebratum.

VII. *VVibertus Antipapa moritur.*

Dum hæc in Gallia aguntur, Guibertus Antipapa, Clemens III dictus, Ravennenſis olim Archiepiſcopus, extorris utraque ſede, Romana nempè, & Ravennatenſi, *dum ſuperbè Deum, quem in ſervis ſuis offenderat, fugere nititur, infælix ſubita morte præventus, diabolum, cui contumaciter ſervivit, invenit*, inquit Pandulphus Piſanus in laudata Paſchalis Vita, ubi ſubdit: *Tranſitus, imò mortis illius diem ſcire exiſtimo indignum fore mortalibus, ejuſque memoriam in terris ſcribere, cujus nomen Deus in Cœlis de libro vitæ delevit. Hæreſiarcha fuit: hic ſibi ſit titulus.* Dies itaque mortis ejus ignoratur, ſed ex Hugone Flaviniacenſi habemus, eum obiiſſe exeunte circiter Septembri, vel tardiùs menſe Octobri anni milleſimi centeſimi. Poſtquam enim dixit Concilium Valentinum celebratum eſſe 2 *Kal. Octobris* ejuſdem anni, ſubjicit: *In ſpatio temporis, quo Valentinenſe celebra-*

lebratum est Concilium, obiit Vvibertus vicesimo anno, ex quo sedem invasit Apostolicam, cùm haberet, in captione Matisconensem Episcopum, & alios quamplures Clericalis ordinis, quos omnes pro absolutione sua in egressu suo per se absolvit, monens Episcopum, ut Romam remeans apud Papam pro sua laboraret ereptione. Rectè itaque Otto Frisingensis, Sigebertus, Dodechinus Abbas, & Urspergensis Abbas Guiberti Antipapæ mortem cum anno millesimo centesimo illigarunt, perperamque in annum sequentem eam differt Papebrochius in Conatu Chronico-Historico. Guibertus, seu Wibertus fuit *vir satis ingenio, facundia, nobilitate, personæque reverentia clarus, nec Roma tunc, nec Ravenna benè usus, & qui super unum Papam viventem* (scilicet Gregorium VII) *quamvis coactus, ut ajunt, ipse tres sibimet alternatim succedentes supervixit* (nempè Gregorium VII, Victorem III, & Urbanum II) *extorris utraque sede Romæ, & Ravennæ, malens, ut ab ipsius ore didicimus, Apostolici nomen nunquam suscepisse*, inquit Urspergensis Abbas, qui cùm Chronicon suum usque ad annum 1228 perduxerit, quæ de Wiberto refert ab ipsius ore didicisse non potuit, ideoque hæc verba mutuatus est, & exscripsit ab aliquo Auctore hoc tempore vivente, in cujus persona loquitur, qui loquendi modus ab aliis Scriptoribus quandoque usurpatus, ut observavit Annotator Baronii ad annum 1100 num. 3.

VIII. *Duo Antipapæ ei succedunt.* Post mortem Wiberti *duo statim eliguntur Papæ, alter post alterum. Et unus quidem eodem, alter verò post CV electionis suæ diem à fidelibus captus, qui Albertus vocabatur, apud S. Laurentium Aversæ retrudi; & qui Theodoricus apud S. Trinitatem in Cava eremiticam vitam addiscere, Patrum judicio adjudicati sunt*, inquit laudatus Auctor Vitæ Paschalis II. Albertus itaque, qui primus à schismaticis electus est Antipapa, eodem suæ electionis die captus est, & apud S. Laurentium retrusus. Theodoricus verò pseudo-Pontificatum tenuit diebus CV, ideoque usque ad mensem circiter Januarium anni millesimi centesimi primi, hicque ad Cavense monasterium deductus; vel saltem uterque judicati sunt à Patribus, deduci debere ad S. Laurentium, & ad S. Trinitatem in Cava. Quod nomen sibi isti pseudo-Pontifices imposuerint, à nemine Antiquorum annotatum reperitur.

IX. *Item tertius, qui Silvester IV dicitur.* Sed tertius Antipapa electus, & promotus est, ac Silvester quartus appellatus, cùm antea vocaretur Maginulfus, seu Maginolfus, tunc Archipresbyter, de cujus electione statim subdit idem Auctor Vitæ Paschalis II: *Eligitur & tertius Maginulfus nomine. Hic quia nigromantiæ fabulis simplicem populum, illos maximè, qui conscientia scelerum, vel ambitu futuri successûs ad eum refugium fecerant, allicuerat, gravem in Ecclesiam calcem impressit. Sed dum auguriis fisus, Pontificium adipisci nititur; quod ex diabolo dari non potuit, divinis destitutus auxiliis meritò amisit, & Sacerdotium, quod sine Deo arripuit, tenere non licuit; miser amisit & Urbem, et exul gravi inopia, miseriisque afflictus* (*corrosa, ut ajunt lingua*) *vitam cum carne* [legendum forsàn cum crimine] *finiret*. Hunc fuisse Archipresbyterum, & vocatum Silvestrum IV, habemus ex genuino Chronico Sigeberti à Miræo publicato, in quo ad annum 1105 refertur *Excerptum Epistolæ directæ Henrico Imp. à Guarnero Principe Anconitano*, qui schismaticis adhærebat, in qua Maginolfus Archipresbyter appellatur, & falsò dicitur Pontificatum declinasse, in ea enim subjicitur: *Maginolfus & insidias hominum, & onus Apostolici honoris fugiens, in munitissimum locum se contulit. Berto verò caput & Rector Romanæ militiæ, quasi causâ audiendi verbi vitæ, ad eum accedens cum expeditione Cleri, & populi eum inde extraxit, & ad Vvernerum Principem Anconæ in Tiburtinam urbem adduxit, & sic electus 4 Non. Novembris in sedem Apostolicam promotus, & Silvester quartus appellatus est*. Sigebertus verò ait ibidem: *Maginolfus invasionis reus non multò post reprobatur à Romanis, & fama nominis ejus evanuit*. Sed Maginolfi intrusio ex mente Sigeberti pertinere videtur ad annum 1105.

X. *Tempus istius ultimo Antipapæ.* Certè alligari non potest eum anno millesimo centesimo, quia quarto Nonas Novembris illius anni schismatici Theodoricum in Apostolicam Sedem intruserant, qui centum quinque diebus pseudo Pontificatum tenuit, ex Pandulpho laudato, qui licèt Maginolfi intrusionem referat, postquam locutus est de aliis duobus pseudo-Pontificibus, nec annum tamen, nec mensem ejus invasionis refert, sed uno tenore de illis tribus loquitur. Nec etiam differri potest hæc intrusio ad annum 1105, quo Henricus Imp. ad extremas angustias redactus erat; retrahi itaque debere videtur ad annum 1102, quo Abbas Urspergensis scribit, Henricum tentasse *alterum Papam ipsi Domino Paschali superponere, si fieri posset*. Quæ conjectura fulciri videtur ex eo quòd anno 1102, dies quartus Nonarum Novembrium, seu dies secundus Novembris, quo ordinatus dicitur Maginulfus, inciderit in dominicam, quo die legitimi Pontifices Romani consecrari soliti erant, quod etiam ferè semper imitati sunt schismatici, cùm pseudo-Pontifices in Apostolicam Sedem intruserunt, ut ex superiùs dictis constat. His scriptis reperi Abbatem Urspergensem ad annum 1106 scribere: *Inter hæc Vvernerus quidam ex ordine ministe-*

SÆC.XI. PASCHALIS II.

nisterialium Regis, qui Marchæ in partibus Aquini præerat, quasi hæresim eandem resuscitaturus, collectis undecumque per Italiam copiis, corruptis quoque multa pecunia Romanis nonnullis, dum Dominus Apostolicus Beneventanis immoraretur finibus, quemdam pseudo-Abbatem de Farfa, proh nefas! cathedræ S. Petri imposuit, & ipsum Papam Cæsaris sub vocabulo Sylvestri appellari voluit. Qui tamen post paululum turpiter, ut merebatur, à Catholicis eliminatus; vesaniæ suæ primùm, malè conquisiti, pejus dispersi æris retulit damnum. Verùm id anno 1106 contingere non potuit, ut scribit Urspergensis, quia tunc Paschalis mense Octobri Guastallense Concilium in Longobardia celebravit, indeque in Gallias venit, & tamen Urspergensis scribit, Paschalem Papam Beneventanis in finibus fuisse rempore invasionis Maginulfi, Sylvestri appellati. Cùm autem Epistola 51 Paschalis ad Altardum Abbatem Vezeliacensem data sit *Beneventi anno Dominicæ Incarnationis* 1103 (Pisano, qui nobis adhuc erat 1102) *mense Novembr. Indictione undecima, Pontificatûs ejusdem secundi Paschalis Papæ, anno IV*, hæc Maginulfi invasio ad eundem Christi annum 1102 videtur retrahenda, ut jam dixi. Illum porrò annum Incarnationis vel esse Pisanum, vel corruptum, demonstrat annus Pontificatûs Paschalis quartus, qui currebat mense Novembri anni 1102, sicuti & indictio undecima à mense Septembri inchoata, qui characteres non conveniunt anno vulgari 1103; Maginulfus autem die secunda Novembris Pontificatum invasit. His adde Henricum IV Imperatorem anno 1106, mense Augusto defunctum esse, & filium ejus Henricum V tunc Ecclesiæ obedientem fuisse.

XI. *Paschalis PP. Cisterciensem Ordinem confirmat.*

Sed ut ad gesta anni millesimi centesimi redeam, Robertus Abbas Molesmensis, qui ante biennium monasterium Cisterciense in diœcesi Cabilonensi construxerat, eodem anno millesimo centesimo, duos ex Monachis Romam misit cum literis commendatitiis Joannis & Benedicti Cardinalium, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatorum, quorum mox mentionem fecimus, Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis, atque Walteri Episcopi Cabilonensis, quorum precibus Paschalis Papa ordinem Cisterciensem confirmavit, rescripto *Trojæ* dato *XIV Kal. Maji, indictione VIII*, quod integrum extat Tomo X Concil. pag. 623, & apud Baronium anno 1100, directumque est *ad Albericum Abbatem novi monasterii Cisterciensis*, qui anno sequenti 1101 arctissimam Regulæ Sancti Benedicti observationem instituit in novo suo monasterio, ut videre est apud Manriquez in Annalibus Cisterciensibus. Ceterùm Cisterciensis Ordo statim mirificè propagatus est; anno enim 1113 *Firmitas* ad Gronam Fluvium, Gallicè *La Ferté*, prima Cistercii filia in eadem diœcesi Cabilonensi fundata fuit, *Pontiniacum*, vulgò Pontigny, secunda Cistercii filia, quatuor ab Autissiodoro leucis anno 1114 condita; *Claravallis* autem & *Morimundus*, tertia & quarta Cistercii filiæ in Diœcesi Lingonensi anno 1115 institutæ. Quæ quatuor Abbatiæ sunt quasi totidem Cistercii filiæ primigeniæ, ex quibus exinde ceteræ omnes exortæ sunt, de quibus fusè agit idem Manriquez laudatus.

SÆC.XII. PASCHALIS II.

XII. *Legatum mittit in Orientem.*

Præter Legationem in Galliam missam, plures alias decrevit Paschalis Pontifex eodem anno millesimo centesimo. Cùm enim de progressu exercitûs Christiani in Palæstina certior factus esset, & Daimbertus Apostolicæ Sedis Legatus Ecclesiæ Jerosolymitanæ thronum conscendisset, Paschalis Mauricium Portuensem Episcopum Legatum in Orientem destinavit, literis datis *Romæ quarto Nonas Maji, indictionis octavæ*, & directis *venerabilibus fratribus, sive filiis, Episcopis, Clericis, Proceribus, militibus, & omni populo militiæ Christianæ in Asia triumphantis*, in quibus ait: *Vices etiam nostras eidem fratri Mauricio & Episcopo commisimus, ut eum in omnibus reverenter excipere, audire, & per ipsum nobis, imò Beato Petro obsequi debeatis*. Referuntur hæ literæ Tomo X Concil. pag. 622, & in Annalibus Baronii.

XIII. *Alium in Germaniam.*

Ad regimen autem Germanicarum Ecclesiarum, quas Henricus Imperator persecutione vexabat, Paschalis Papa legationem Apostolicam credidit Gebehardo Constantiensi Episcopo, viro planè Apostolico, de quo ista Bertoldus ad annum 1100, quo Chronico suo finem imponit: *Dominus Papa Paschalis Nativitatem Domini* (anni nempe 1099, quo die annum 1100 inchoat) *Romæ cum magna pace celebravit, & per literas suas venerabili Gebehardo Constantiensi Episcopo in Teutonicis partibus Apostolicas vices commendavit, quas ab antecessoribus multis annis obtinuit.*

XIV. *Alium in Angliam, qui re infecta redit.*

Denique *eodem anno*, scilicet millesimo centesimo, inquit Eadmerus lib. 3 Novorum cap. 1, *venit in Angliam Guido Archiepiscopus Viennensis* (postea Papa sub Calisti II nomine); *functurus, ut dicebat, legatione totius Britanniæ ex præcepto & auctoritate Apostolicæ Sedis. Quod per Angliam auditum, in admirationem omnibus venit: inauditum scilicet in Britannia cunctis scientes quemlibet hominum super se vices Apostolicas gerere, nisi solùm Archiepiscopum Cantuariæ. Quapropter sicut venit, ita reversus est, à nemine pro Legato susceptus, nec in aliquo Legati officio functus. Exinde cùm ad tempus inducіarum Pascha* (anno 1101) *ventum esset, & qui Romam missi fuerant nuncii* (à Rege scilicet, & à

San-

Sancto Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo) *necdum rediissent, usque ad adventum illorum induciæ dilatæ sunt*. Agebatur tunc de Investituris, quas Henricus Angliæ Rex petebat, & Anselmus à Summi Pontificis sententia recedere nolebat.

XV. *Rotensem Episc. Barbastam transfert.*

Petrus Aragoniæ Rex Barbastram oppidum in limite Ripacurciæ situm anno millesimo centesimo Saracenis eripuit, ut testatur Chronographus Malleacensis ad eum annum scribens: *Petrus Rex Aragnndiæ* [ideft Aragoniæ] *cepit Barbastam & multa castella, & pugnavit cum Moabitis* [ideft Saracenis] *apud Oscam, & vicit, & subjugavit civitatem decimo quinto Kalendas Novembris*. Captâ Barbastrâ, Petrus Rex hujus loci Ecclesiæ Episcopum præsidere cupiens, Pontium Episcopum Rotensem Romam ad Paschalem Papam misit, qui ad Barbastrensem Ecclesiam ab eodem Pontifice translatus est, decretoque eodem Ecclesiæ Barbastrensis & Rotensis unitæ sunt. Obsolevit autem postea paulatim appellatio Episcopi Rotensis, ut scribit Baluzius lib. 4 Marcæ Hisp. ad annum 1101.

XVI. *Toletana Ecclesia Primatum confirmat.*

Eodem anno millesimo centesimo primo Paschalis Pontifex scribens ad Bernardum Archiepiscopum Toletanum, confirmavit Primatum Toletanæ Ecclesiæ supra omnes Hispaniarum Ecclesias; quod ipsum jam præstitisse Urbanum II suo loco diximus; singuli autem fermè successores idem præstiterunt. Paschalis literæ hac de re datæ sunt *Laterani per manum Joannis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, secundo Nonas Martii, indictione octava* [legendum nona, quæ concurrit mense Martio anni 1101 cum anno secundo Pontificatûs Paschalis] *Incarnationis dominicæ anno* 1101, *Pontificatûs autem domini Paschalis Papæ secundi anno secundo*, extantque Tomo X Concil. pag. 626.

XVII. *Concilium Romæ celebrat.*

Anno Christi millesimo centesimo secundo, tempore Quadragesimæ convenientibus Romæ universis Apuliæ, Campaniæ, Siciliæ, Tusciæ, totiusque Italiæ Episcopis, & quamplurimorum Ultramontanorum Legatis, Synodum generalem habuit Paschalis Papa ad pertractandam causam Henrici Imperatoris, qui & ipse ei interesse promiserat. Verùm cùm non solùm non compareret, sed etiam Antipapam subintroducere adversùs Paschalem moliretur, sententiam ibi rursùs excommunicationis accepit, ipsumque ejus schisma inter præcipuas hæreses annumeratum, quæ doceret Excommunicationem Ecclesiæ contemnere. Insuperque edita est Catholicæ fidei professio, de præstanda ab omnibus obedientia Apostolicæ Sedis Pontifici. Hæc narrat Abbas Urspergensis, qui & refert formulam anathematismi & fidei professionem, seu Juramentum fidelitatis ac obedientiæ Romano Pontifici præstandum, cujus hic est tenor: *Anathematizo omnem hæresim, & præcipuè eam, quem statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet & adstruit anathema contemnendum, & Ecclesiæ ligamenta spernenda esse. Promitto autem obedientiam Apostolicæ Sedis Pontifici domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi & Ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat Sancta & universalis Ecclesia*. Quòd autem multi ab Ecclesiæ unitate & à Sedis Apostolicæ obedientia resilirent, idcircò ad prædictam fidei professionem etiam cum juramento exhibendam alligatos fuisse Episcopos, Archiepiscopos, ac denique omnes, à quibus eam Romanus Pontifex exigere vellet, constat ex Epistola V Paschalis Papæ ad Archiepiscopum Colociensem, non Panormitanum data, qua declarat, Apostolicam Sedem Pallium ei non daturam, nisi prius præstet fidelitatis & obedientiæ juramentum, & repellit objectiones eorum, qui juramentum à Christo prohibitum, & nullo exemplo id exigi, nullisque canonibus præscribi objiciebant, formulamque seu professionem fidei vindicat, quam Gregorius VII præscripserat.

XVIII. *Sumptus Legatis necessarios solvere recusant Hungari.*

Ad hujus loci intelligentiam & illustrationem observandum est, Gregorium VII Legatorum in provincias mittendorum commodis consulentem, Metropolitanis formulam præscripsisse, quam jurare debebant, cùm pallium eis ab Apostolica Sede dabatur. In ea formula addita est clausula de procurationibus Legatorum, ut certi essent, sibi sumptus ab iis, ad quos mittebantur, suppeditatum iri. Clausulæ illius hæc sunt verba in Sacramento Archiepiscopi Aquilejensis facto in Synodo Romana anni 1079 in collectione Concil. Tomo X pag. 379, & apud Batonium eodem anno num. 9. *Legatum Romanum eundo & redeundo honorificè tractabo, & in necessitatibus suis adjuvabo*. Hungari tamen detrectaverunt illa munera seu tributa dare, quæ citra contradictionem eis in aliis provinciis solvebantur. Colligitur istud ex laudata Paschalis II Epistola ad Archiepiscopum Colociensem data, qui ad eum scripserat, Regem & regni Majores admiratione permotos, quòd pallium sibi ab Apocrisariis Apostolicæ Sedis tali conditione oblatum fuisset, si Sacramentum juraret, quod ei per Apocrisarios eosdem miserat Summus Pontifex, ideft Sacramentum à Gregorio VII institutum, de quo mox diximus. Quare Paschalis Papa, ut Hungaros ad obsequium inclinet, ostendit quid sit pallium, deinde disserit de auctoritate Romani Pontificis in universa Ecclesia, & denique docet, juramentum illud per omnes ubique provincias vigere: *Nunquid*, inquit, *non ultra vos*

Sa-

Saxones, Danique constituut? Et tamen eorum Metropolitani, & idem juramentum asserunt, & Legatos Apostolicæ Sedis honorificè tractant, & in suis necessitatibus adjuvant. Falsa autem istius Epistolæ inscriptio, quæ extat in libris Decretalium, Baronium in errorem induxit. Nam, ut observatum est à Francisco Florente ad Tit. *de usu & auctoritate pallii*, & à Baluzio in supplemento lib. 5 de concordia cap. 48, num. 3, in libris Decretalium legendum non est *Panormitano Archiepiscopo*, ut vulgò editum est, & Baronius ac Conciliorum collectores habent, sed *Colocensi Archiepiscopo*.

XIX. *Contributiones indebitæ à quibusdam Legatis petitæ.*

Querebantur forsan Hungari de contributionibus indebitis, quæ à Legatis exigebantur; nam ex illa clausula inserta formulæ à Gregorio VII Metropolitanis præscriptæ, sumpta quandoque occasio contributiones indebitas exigendi, indeque illa Joannis Salisberiensis querela lib. 5, Policrat. cap. 16. *Sed nec Legati Sedis Apostolicæ manus suas excutiunt ab omni munere, qui interdum in provinciis ita debacchantur, ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Satan à facie Domini.* Et lib. 6 cap. 24, *provinciarum diripiunt spolia, ac si thesauros Crœsi studeant reparare.* Quæ per hæc tempora adeò publica erant, ut Sanctus Bernardus ad Eugenium III Epistolam scripserit, qua eum monet, ut tales in Cardinalium collegium admittat, qui cùm legatione Sedis Apostolicæ ornati fuerint, *Ecclesias non spolient, sed emendent, qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, & crimina corrigant*, qui cùm ad Apostolicam Sedem redierint, *redeant fatigati quidem, sed non suffarcinati simul & gloriantes; non quòd curiosa seu pretiosa quæque terrarum attulerint, sed quòd reliquerint pacem Regnis, legem Barbaris, quietem monasteriis, Ecclesiis ordinem, Clericis disciplinam, Deo populum acceptabilem sectatorem bonorum operum.* Hæc & alia hujusmodi plura Baluzius loco citato, de quibus etiam Baronius variis in locis. Ad eundem porrò annum 1102 revocanda Legatio Poloniea Galonis Bellovacensis & postea Parisiensis Episcopi, qui nonnulla in Polonia corrigens, aliquos Episcopos deposuit, ut refert Longinus. Hanc legationem ad annum 1102, non verò 1104, pertinere, ostendit Annotator Baronii ad eundem annum 1104, num. 1.

XX. *Paschalis PP investituras in Anglia damnat.*

Cùm discordiæ, quæ inter Henricum Angliæ Regem, & Sanctum Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem, ob investituras Ecclesiasticas, de quibus aliquid supra tetigimus, in dies magis excrescerent, Rege eas sibi sumere volente, Anselmo verò eas è sæculari potentia vendicare studente; idem Anselmus rogatus à Rege, & ab Episcopis, atque Magnatibus regni Romam se conferre, ut quod alii Legati minus egissent, ipse auctoritate, qua apud Apostolicam Sedem valebat, perficeret; ne omnia suo tantùm videretur præsumere arbitrio; finitis Paschalibus festis anni millesimi centesimi tertii, quinto Kalendas Maji navem conscendit, Romamque perveniens, Guillelmum Henrici Regis Legatum invenit, *Papæ præsentatus*, inquit Eadmerus lib. 3 Novorum, *honorificè suscipitur*. Cùm autem Pontifex, ad cuncta quæ dicebantur, tam ab Anselmo, quàm à Legato *sileret, & quid quisque diceret, prudenti consideratione examinaret, æstimans Willelmus jam jam illum pro favore Romanorum in se, nihil eorum, quæ quærebat, sibi negaturum, erupit, & ait*: „Quidquid hinc inde dicatur: volo norint quicumque assistunt, „dominum meum Regem Anglorum, nec „pro amissione regni sui passurum se perdere Investituras Ecclesiarum. *Tunc Vir „Apostolicus paucis hæc verba locutus est*: „Si, quemadmodum dicis, Rex tuus nec „pro regni amissione patiatur Ecclesiarum „donationes amittere: scias ecce, coram „Deo dico, quia nec pro redemptione sui „capitis eas illi aliquando Paschalis Papa impunè permittet habere. *Quod auditum oppidò conturbavit Willelmum.* Subdit paulò post Eadmerus: *Itaque Romanorum consilio, Papa nonnullos paternos usus, interdictis omnino Ecclesiarum investituris, Regi concessit: eumque ab excommunicatione, quam antecessorem suum fecisse superius diximus, immunem ad tempus constituit: tis duntaxat, qui de manu ipsius Investituras susceperant, vel deinceps susciperent, usque ad dignam tanti reatûs satisfactionem pro servanda Ecclesiastici rigoris disciplina, sub excommunicationis catena retentis.* Anselmus itaque Romà post hæc rediens Lugduni remansit toto anno millesimo centesimo quarto.

XXI. *Eas dimittit Henricus Angliæ Rex.*

Anno postea millesimo centesimo quinto, operà Adelæ Comitissæ Blesensis, Henrici Regis sororis, Anselmus cum eodem Rege in Normannia colloquium habuit, annoque millesimo centesimo sexto in Angliam rediit, & Rex Investituras Ecclesiarum Anselmo in perpetuum in manum remisit, ut refert idem Eadmerus lib. 4 Novorum: &, ut inquit Malmesburiensis lib. 2 de Gest. Pontif. Angl. postquam gravissima illa controversia tot annis agitata, ita inter Paschalem Papam & eundem Regem per Legatos conventum est, ut Rex homagia de electis Episcopis acciperet, sed nullum per baculum & annulum investiret. *Quibus ita dispositis*, inquit Eadmerus, *penè omnibus Ecclesiis Angliæ, quæ suis erant Pastoribus diu viduatæ, per consilium Anselmi ac Procerum regni sine omni*

Virga

Virgæ Pastoralis aut annuli investitura, Patres à Rege sunt instituti. Quæ acta sunt in Concilio Londinensi, de quo Petrus Blesensis in Continuatione Ingulfi pag. 126. *Quantum tunc gaudium*, inquit, *agitabat Clerus, quàm devotus arridebat populus, quàm solemniter & sanctè omnes & singuli Regis animum ad sidera extollebant, nullus ediceret, nec Tullius edoceret*. Subjungit Sanctum Anselmum, assistente sibi Gerardo Archiepiscopo Eboracensi, *una die* sex Episcopos à suis Ecclesiis canonicè electos consecrasse.

XXII. *Paschalis PP. S. Ottonem Episc. Bambergensem consecrat.*

Anno millesimo centesimo secundo in Germania Ruperto Episcopo Babembergensi defuncto, ut refert Urspergensis Abbas, ab Henrico Imperatore ei subrogatus est Otto ipsius Imperatoris Cancellarius. Sed hic execratus mox schisma, verumque in Ecclesia Catholica caput agnoscens, Paschalem Papam literis consuluit, à quo in Italiam vocatus anno millesimo centesimo tertio, insignia Regiæ Investituræ, quam acceperat ab Imperatore, facti pœnitens ad pedes Pontificis apposuit; & timens sibi à periculo curæ Pastoralis, licèt expetitus à Clero & populo Babembergensi, tamen nonnisi sub sanctæ obedientiæ mandato compelli potuit Episcopatûs insignia ab ipso Pontifice resumere, & in Episcopum consecrari, Quod contigit eodem anno 1103 ipso die Pentecostes. Idemque unà cum Episcopali unctione, donis Spiritûs Sancti ita est abundè repletus, ut Apostolorum instar & loqueretur Magnalia Dei, & operaretur mirabilia de lege ejus. Hic est ille sanctus Otto Pomeranorum Apostolus dictus, qui Uratislaum Pomeraniæ Ducem, ejusque filios baptizavit, cujus vitam ab Auctore Anonymo scriptam refert Henricus Canisius Tomo 2 Antiq. Lect.

XXIII. *Dispensat in quarto gradu cum Poloniæ Duce.*

Eodem anno millesimo centesimo tertio Paschalis Pontifex dispensavit super consanguinitatis impedimentum in matrimonio, quod contractum est, inter Boleslaum hujus nominis III cognomento *Crivonstum*, Poloniæ Ducem, qui anno 1102 Uladislao patri successerat, & Sbislavam Regis Russiæ, seu, ut scribit Chromerus lib. 5 de Gestis Polonorum, Kioventium Principis filiam, in quarto consanguinitatis gradu sibi conjunctam, ut pluribus narrat Longinus in Historia Poloniæ. Qua defuncta sanctus Otto Bambergensis Episcopus, de quo num. superiori, anno 1124, Boleslao Duci auctor fuit, ut si vellet ad alios toros venire, acciperet uxorem in partibus Teutonicis, quod & factum est operâ ejusdem sancti Ottonis, qui, ut refert Auctor Anonymus ejus Vitæ, ad Henricum V Imperatorem Legatus missus sororem ejusdem Imperatoris cum Boleslao matrimonio junxit, quam Chromerus Adelaidem appellat. Porrò Boleslaus III filius erat Uladislai, Uladislaus verò filius Casimiri, qui ex Cluniacensi Monacho in regnum Poloniæ restitutus, cum Jaroslao sancti Ulodomiri filio, Russorum Principe fœdus, & affinitatem inierat, sorore ejus Maria uxore ducta, ut suo loco diximus.

XXIV. *Legatum mittit pro absolutione Philippi Franc. Regis.*

Cùm Philippus Francorum Rex à Paschali Papa per Legatos pœnitens petiisset absolutionem ab excommunicatione, Pontifex Richardum Albanensem Episcopum Legatum in Gallias destinavit, efflagitatu Ivonis Carnotensis Episcopi, qui alibi, quàm Senonis absolutionem fieri desiderabat, nec Trecas, ubi Richardus Concilium indixerat, ire audebat, ut constat ex ejusdem Ivonis Epistola veteri ordine 166, novo 141, in qua, vocatus ad Concilium Trecense, ubi Philippus absolutionem ab excommunicatione imperrare debebat, ita scribit: *Ad Concilium denominatum gratanter ire desidero, sed contra voluntatem Regis, cujus odium jam per decennium tolero, qua via, quo conductu, vel circuitu Trecas venire valeam non invenio*. Post Concilium itaque Trecense Richardus Episcopus Albanensis, Legatus Apostolicus Balgentiaci [oppidum, est ad Ligerim fluvium decimo ab Aurelia milliario distans, Conventibus Episcoporum, & Principum aliis temporibus nobile] die trigesima Julii anni millesimi centesimi quarti Concilium congregavit, in quo Philippus Rex & Bertrada carnalem copulam, imò & mutuam collocutionem abjurare usque ad Papæ dispensationem pararos esse protestati sunt. Sed re infecta Concilium solutum est, Rege se malè esse tractatum clamitante; qui tamen per se & per Ivonem Carnotensem, ac Coepiscopos dispensationem probantes, ad Paschalis Papæ aures pulsavit, causamque suam temperari rogavit, ut constat ex Epistola ejusdem Ivonis ad Paschalem veteri ordine 169, novo 144.

XXV. *Causam committit Lamberto Episc. Attrebatensi.*

Paschalis itaque Papa die III Nonas Octobris scripsit *Archiepiscopis & Episcopis per Remensem, Senonensem, ac Turonensem provincias* constitutis Epistolam ex Tomo 3 Spicilegii Dacheriani in Tomum X Concil. translatam ordine 35, & de Regis Philippi, ac Bertradæ causa hæc illis significavit: *Quam nimirùm causam fratri nostro Richardo Albanensi Episcopo reminiscimini à nobis fuisse commissam. Si ergo idem frater Franciæ jam fines egressus est, nos eandem causam, aspirante Domino, unà vobiscum peragendam venerabili fratri Lamberto Attrebatensi Episcopo committimus. Convenientibus itaque vobis in unum, si communis filius Francorum Rex, & illa ejus lateralis, tactis sacrosanctis Evangeliis omnis carnalis copulæ consuetudinem abjuraverint, mutuum quoque colloquium, & contubernium nisi sub testimonio per-*

SÆC. XII. PASCHALIS II.

personarum minimè suspectarum, nunquam videlicet ad idem flagitium rediturі, sicut quorundam vestrûm litteris significatum est, satisfactionem eorum vice nostra vobiscum Atrebatensis Episcopus suscipiat, & à vinculo excommunicationis absolvat, quatenus largiente Domino, & filium Ecclesia, & Regem sibi Francia reconciliatum Episcopali ministerio gratuletur. Datum Laterani per manum Joannis III Nonas Octobris.

XXVI. *Philippus Rex hac de re scribit ad Lambertum.*

Richardo Albanensi Episcopo tunc è Francia egresso, Philippus Rex, ut suam absolutionem urgeret, ad Lambertum Atrebatensem has literas dedit, quas ex codice MS. Igniacensi descripsit Sirmondus: *Quia Dominus Papa per Tetbaldum Ovidium missum nostrum Archiepiscopis, & Episcopis nostris, & tibi ipsi litteras modò noviter misit, de absolutione nostra, ut nos absolverent, sicut tu ipse videbis in litteris Papæ; tibi inter illos ejusdem absolutionis ex nomine vicem commisit; mandamus tibi, & precamur, quatenus in crastino festivitatis sancti Andreæ ad hoc negotium præcipuè tibi commissum adsis cum Archiepiscopis, & Episcopis nostris, qui tibi aderunt, tum ex præcepto Papæ, tum ex fide, quam mihi debes, commonitus postbabita omni occasione, vale.*

XXVII. *Absolvitur Parisiis.*

Paruit Regi Lambertus, & cum aliis Præsulibus quarto nonas Decembris ejusdem anni millesimi centesimi quarti Parisiis Conventum celebravit, in quo Regem, & Bertradam ab excommunicatione absolvit, idque literis Paschali Papæ significavit, quarum initium: *Convenientes Parisiis ex vestra auctoritate Archiepiscopi*, & Episcopi in iis nominati, quemadmodum & Abbates, in quibus subdit: *Advenit Rex satis devotè, multùmque humiliter, nudis pedibus, peccato renuncians, & excommunicationem emendans, & sic ex vestra auctoritate absolutionem suscipere meruit. His ita gestis tactis sacrosanctis Evangeliis, abjuravit copulam, & flagitium illicitæ conjunctionis in hæc verba:* „ Audias tu Lambette Attrebatensis Episcope, qui hic Apostolica vice fungeris: „ audiant Archiepiscopi & præsentes Episcopi, quòd ego Philippus Rex Francorum peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum „ Bertrada exercui, ulteriùs non exercebo, „ sed peccatum istud, & flagitium, penitus, & sine omni retractatione abjuro. „ Cum eadem quoque fœmina mutuum colloquium, & contubernium, nisi sub „ testimonio personarum minimè suspectarum non habebo. Hæc omnia sicut literæ Papæ dicunt, & vos intelligitis, sine „ omni malo ingenio observabo. Sic me „ Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Jesu „ Christi Evangelia. *Similiter & Bertrada cùm excommunicationis vinculo solveretur tactis sacro-sanctis Evangeliis in persona sua hoc idem juravit sacramentum. Actum Parisiis in præsentia domini Daimberti Senonensis, & Radulphi Turonensis Archiepiscoporum; domini quoque Ivonis Carnotensis Episcopi*, & aliorum Episcoporum, Abbatum, Clericorum, & laicorum ibidem nominatorum. *Taliter itaque ex Apostolicæ Sedis auctoritate reincorporatus est Philippus Rex Francorum sanctæ Catholicæ Ecclesiæ matri suæ 4 Nonas Decemb. Indict. 13. Anno autem Dei Christi 1104, Pontificante verò in Sede Romana domno Paschali Papa II, anno sexto*, ut ex MS. Corbejensi legitur Tomo 3 Spicilegii Dacheriani; error enim est in MS. laudato Igniacensi, in quo legitur, *Actum Parisiis anno Dei Christi 1105, 4 Nonas Decembris, anno Pontificatûs Paschalis Papæ II quinto*, qui currebat, non anno 1105, sed anno 1103, ex quo solo convincitur erroris hæc subscriptio, quam puram esse in Corbejensi MS. ostendunt annus sextus Pontificatûs Paschalis, & indictio 13, qui uterque temporis character convenit cum mense Decembri anni 1104, quo ideò Philippus Rex ab excommunicatione solutus est.

XXVIII. *Paschalis PP. dispensationem negavit pro matrimonio Philippi Regis cum Bertrada.*

David Blondellus in Diatriba de formula *Regnante Christo*, paragr. 10, contendit matrimonium Philippi Regis cum Bertrada validum fuisse, & Paschalem Papam postulatam ab Ivone Carnotensi & aliis Galliæ Episcopis dispensationem largitum esse. Observandum est enim Bertam, Roberti Comitis Flandrensis sororem, Florentii Comitis Frisiæ filiam Philippi Regis uxorem legitimam, ex qua natus est Ludovicus Crassus Philippi successor, anno millesimo nonagesimo quarto mortuam esse, ut ad eum annum scribit Clarius Monachus, vel alius quispiam in Chronico Sancti Petri Vivi Senonensis Tomo 2 Spicilegii Dacheriani publicato. Qua de causa Ivo & præsules Gallicani petebant à Paschali Papa dispensationem ratione affinitatis Bertradæ cum Philippo Rege. Sed Paschalem eam dispensationem concedere noluisse, deducit Annotator Baronii, non solùm ex juramento mox recitato, sed etiam ex consensu, & testimonio Historicorum coævorum, aliorumque huic tempori proximorum, ex quibus refert tantùm verba Sugerii Abbatis Sancti Dionysii, qui in Vita Ludovici Crassi cap. 1 scribit: *Famosus juvenis unicus patri erat de nobilissima conjuge Roberti Flandrensis Comitis sorore. Qui enim duo supererant Philippus, & Florus, de superducta Andegavensi Comitissa Bertrada geniti erant, nec illorum appreciabatur successionem, si unicum primum decedere quocumque infortunio contingeret.* Quare San-Marthani in Genealogia Francica lib. 12, cap. 5, filios & filias, quas Philippus Rex ex Bertrada suscepit, nothos fuisse rectè censuere. Quod dici non posset, si Paschalis Papa dispensatio-

SÆC. XII. PASCHALIS II.

sationem pro contrahendo matrimonio concessisset, tunc enim illud fuisset validum, & ex consequenri filii ex eo nati non fuissent spurii. Blondellus tamen in laudata Diatriba pluribus testimoniis invictè refellit errorem eorum, qui scripsére Philippi Regis annos, dum excommunicarionis vinculis teneretur, formula *Regnante Christo* notatos fuisse, demonstratque eam formulam longè ante hæc tempora fuisse usurpatam, cujus rei aliqua exempla me jam in medium adduxisse memini.

XXIX. *Concilium Romæ congregat.*

Hoc eodem anno millesimo centesimo quarto Paschalem Papam Romæ Concilium celebrasse nos docet Auctor Anonymus Historiæ Trevirensis, quem ex codice MS. sancti Cornelii Compendiensis publicavit Dacherius Tomo 12 Spicilegii. Refert enim Egilberto Archiepiscopo Trevirensi nonis Septembris anni millesimi centesimi primi demortuo, Trevirenses ab Henrico IV Imperatore petiisse sibi dari Episcopum, & consentientibus civibus Brunonem, natione Francum, ordinatum esse Idibus Januarii anni millesimi centesimi secundi, & Treverim venisse die Purificationis sanctæ Dei Genitricis; posteaque subdit: *Anno ordinationis suæ tertio, mense Martio* (ideoque anno 1104) *Romam profectus Apostolorum gratia, & percipiendæ benedictionis magistri causâ, invenit domnum Paschalem Papam universali Synodo præsidentem, Papatûs sui jam annum octavum* (legendum annum quintum, nam annus octavus mense Martio currebat anno 1107, quo tempore Paschalis erat in Galliis) *agentem, à quo honorificè susceptus est, utpotè Belgicæ Galliæ primæ Metropolis Præsul magnificus*, &c. *Sed quoniam Episcopalia, annulum videlicet & baculum per manum laicam susceptisset, atque quia Ecclesias dedicasset, & Clericos necdum pallium consecutus promovisset, multùm asperè correptus est, & decernente Episcoporum ibi congregatorum Concilio, Pontificatûs officium deposuit, quod tamen ipsis intervenientibus, quia discretio ejus, & prudentia officio & tempori congruens erat, & post triduum, non sine admissorum pœnitentia recuperavit; injuncta ei pœnitentia est, ut quotiens in spatio trium annorum proximorum Missarum solemnia celebraret, dalmaticis non uteretur: quòd ipse humiliter implevit. Deinde accepta tam Apostolici, quàm totius Synodi benedictione, Pallii honore donatus cum gaudio remeavit.* Anonymo illi hoc tempore viventi fides eò securiùs adhibenda, quo Brouverus lib. 13 Annalium Trevirensium, idem breviùs referat ex alio Chronico MS. Trevirensi, in quo etiam legitur Concilium istud Romanum, cujus nulla in Collectione Conciliorum mentio, & cujus hoc tantùm fragmentum superest, anno tertio sedis Brunonis congregatum esse, ideoque anno 1104. Istud porrò Concilium diversum esse à Lateranensi, quod Labbeus Tomo X Conciliorum conjungit cum anno 1104, probat Annotator Baronii ad annum 1105, num. 4 ex libro quarto Novorum Eadmeri, ex quo constat Lateranense illud Concilium habitum esse annno 1105.

XXX. *Henricus Rex in Henricum Imp. Patrem rebellat.*

Anno millesimo centesimo quinto Henricus Imperator hujus nominis III, qui per tot annos Pontifices Romanos persecurus est, Henricum filium, quem anno millesimo nonagesimo nono, secundùm Urspergensem Abbatem, Regem coronari fecerat, ab imperio passus est depulsorem. Nam cùm Henricus pater ex eodem Auctore Natalem Domini anni 1104, à quo annum 1105 exorditur, Moguntiæ celebraret, Henricus filius ejus, auctoribus nobilibus quibusdam Germanis, quorum consilio & auxilio, ante paucos dies a patre discesserat, rebellionem adversùs eum in Bajoaria paravit, primoque omnem patris hæresim abjurans, & Apostolicæ Sedis Pontifici debitam exhibens obedientiam, universa brevì Saxonia potitus, atque ab Oprimaribus dignitate Regia honoratus, eandem provinciam Ecclesiæ Romanæ communioni restituit, consilio & ministerio Ruothardi Archiepiscopi Moguntini, & Gebehardi Constantiensis Episcopi, Paschalis Papæ vices in Germania agentium. Postea indixit Rex Henricus Conventum generalem in hebdomada ante Pentecosten in Thuringia celebrandum, *in loco qui dicitur Northusum*, inquit Chronographus Hildensheimensis, in quo inter alia statutum, *uxoratos Clericos nullum divinum officium celebrare*. Vocatur hoc Concilium *Quintilineburgense*, seu *Northusense*, habitumque pro reformandis moribus Ecclesiæ. Trithemius in Chronico Hirsaugiensi vocat illud Concilium generale Episcoporum & Abbatum. Henricus filius summa modestia Concilio interveniens, obortis lachrymis publicè contestatus est, se nulla regnandi cupiditate paternum sibi regimen usurpare; quinimò ita se ejus semper pertinaciæ & inobedientiæ compassionem exhibiturum, ut si Romano Pontifici lege Christiana subjici veller, ipse vel regno cedere, vel serviliter ei subesse paratus esset.

XXXI. *Henricus Imp. se abdicat in conventu Moguntino.*

Henricus senior, ut Paschalem Papam sibi amicum redderet, misso ad eum secreto nuncio, literas scripsit, quibus primò conquestus est de austeritate in se Romanorum Pontificum, & Paschalem de concordia interpellavit. Sed & cùm ad finem ejusdem anni millesimi centesimi quinti, nempe die Natali Domini celeberrimus totius Germaniæ Præsulum & Principum Conventus, præsentibus Apostolicæ Sedis Legatis, Richardo Albanensi Episcopo, & Gebehardo Constantiensi, Moguntiæ habere-

re-

retur, idem Henricus Senior ad eos properans apud Ingelheim, quo ei Principes ad virandum vulgi rumultum occurrerunt, reatum suum confessus est, & satisfactionem promisit. Ac denique cùm ei Legati Apostolici absolutionem absque generali Synodi & Apostolicæ Sedis discussione, impertire se posse negarent; ipse consiliis utriusque partis acquiescens, depositis Imperii insignibus, videlicet Cruce, Lancea, Sceptro, Globo, atque Corona, eadem Henrici filii potestati tradidit; atque Summi Pontificis & Ecclesiæ constitutionibus sese submittens, privatus abscessit in locum quemdam ei assignatum. *Hic ordine Henricus illius nominis V Rex, primùm à patre, deinde ab omnibus Germaniæ Principibus in Regem jam secundò unctus.... regnare cœpit*, inquit Urspergensis Abbas, qui fusiùs superiora narrat.

XXXII. *Ex eo mittitur Legatio ad Paschalem PP.*

Ut autem, subdit idem Urspergensis Abbas, de his omnibus Paschalis Papa certior redderetur, decreta est ad eum ab Henrico Juniori, jam ab omnibus in Regem suscepto, atque ab universo Conventu insignis legatio: *Separantur in hoc opus viri spiritu sapientiæ pleni, dignitatibus, natalibus & elegantia, seu divitiis præcipui, in illaque secundùm Deum, sive sæculum veneratione insignes, à Lotharingia Bruno Trevirensis, à Saxonia Henricus Magdeburgensis, à Francia Otto Babenbergensis, à Bajoaria Eberhardus Eischtetensis, ab Alemannia Gebehardus Constantiensis, à Burgundia Curiensis*, Episcopi: *nonnulli etiam nobiles de latere Regis laicæ professionis, idque inter cetera susceperunt in mandatis, ut, si fieri posset, domini Apostolici præsentiam Cisalpinis partibus impetrent exhiberi*. Verùm illi Legati cùm simul Tridenti convenissent, ab Adelberto quodam partium illarum Comite, jussu Henrici senioris, ineunte anno millesimo centesimo sexto capti & in carcerem conjecti sunt, qui tamen confestim per Welphonem Ducem Noricum liberati fuêre, quod hebdomada prima Quadragesimæ contigisse asserit Urspergensis.

XXXIII. *Henricus pater tentat Imperium resumere, & in gratiam Paschalis PP. redire.*

Sed ut ea, quæ Henricum seniorem spectant, absolvamus, hic è loco, ubi constitutus fuerat privatam vitam agere, fuga lapsus eodem anno 1106, Coloniam primùm, inde Leodium venit: ubi benignè exceptus, literas scripsit sub titulo ad Regem Celtarum, quas voluit esse patentes ad commovendos omnes in filium, atque adeò in ipsam Apostolicam Sedem, à qua illius rebellionem processisse conquestus est. Utrùm hæc Epistola eadem sit cum ea, de qua loquitur Herimannus in Narratione Restaurationis Abbatiæ S. Martini Tornacensis Tomo 12 Spicilegii Dacheriani num. 83, me latet. *Extat quædam Epistola*, inquit, *ab eodem patre Philippo Regi Francorum scripta, in qua de filio suo conqueritur, quam si quis legerit, & non fleverit, videtur mihi duri esse cordis*. Extat ea inter ejus Epistolas editas à Reinero Reinecio ad Vitam Henrici IV, quæ in manibus non est. Tum exercitum Henricus senior congregans, pietatem tamen ac pacem simulans, frequentes ad filium & Episcopos ac Principes Germaniæ literas dedit, quibus post vehementes querelas, de injuriis sibi à filio illatis, tertiò adversùs eum appellavit Paschalem Papam & S. R. Ecclesiam, causamque suam Deo, ac Sanctis commendavit, commisitque, ut constat ex ejus literis ad Episcopos & Principes Germaniæ scriptis, quas Baronius anno 1106 refert. Tres etiam Epistolas dedit ad Sanctum Hugonem Cluniacensem Abbatem relatas Tomo 2 Spicilegii Dacheriani pag. 396, & seqq. rogavitque ut ad se veniret, quò pacem inire posset cum Summo Pontifice. *Significamus vobis*, inquit, *quòd si Deo propitio regnum & Sacerdotium in unum recolligere poterimus, post confirmatam pacem ire Jerusalem disponimus, & videre Sanctam Terram, in qua Dominus noster in carne visus est*.

XXXIV. *Moritur, ejusque ossa exhumantur.*

Verùm quòd ejus animus ad fallendum compositus omnibus notus esset, res in eo statu non erant, ut verbis ejus fides adhiberi posset. Inter hæc autem repentina morte obiit Leodii, ut scribit Chronographus Hildesheimensis, non quidem Kalendis Augusti, ut idem Auctor scribit, sed die septima ejusdem mensis: *Henricus Imperator Alemannorum VII Idus Augusti expiravit; sed quia pro multis reatibus suis Ecclesiæ, teste Deo, non satisfecerat, terra caruit: nec per multos annos humano ritu sepeliri meruit*, inquit Ordericus pag. 819, cui alii passim suffragantur. Domnizo Presbyter in Vita Mathildis eundem diem morti Henrici assignat. Eum autem per quinquennium caruisse sepultura his verbis refert Urspergensis: *Igitur quia cessante tandem exactore, quievit & tributum: mox omnes qui quæstûs duntaxat gratiâ eidem Principi eatenus adhærendo suas animas venalitati proposuerant deditioni Regis, simulque & communioni Catholicæ subjiciuntur. Leodiensis autem Episcopus, ceterique compiscopantes inter cetera recipiuntur in communionem pœnitentiæ, hac conditione, quòd cadaver ipsius excommunicati per se pridie in monasterio tumulatum effoderent, & absque ulla sepulturæ, vel exequiarum communione, in loco non consecrato deponerent, comprobantibus his, qui aderant, Archiepiscopis & Episcopis; quia quibus vivis Ecclesia non communicat, illis etiam nec mortuis communicare possit. Quo facto paulò post corpus ipsum Spirensi civitati est in sarcophago la-*

pideo, Regis consensu delatum, sicque extra Ecclesiam ibidem per quinquennium mansit inhumatum. Obiit anno regni sui quinquagesimo, ætatis quinquagesimo sexto in excommunicatione trium Romanorum Pontificum. Ejus tamen morte pax Ecclesiæ Romanæ reddita non est, ut ex dicendis manifestum fiet.

XXXV. *Guiberti Antipapæ ossa effossa, & in flumen projecta.*

Germani porrò Henrici IV corpus è tumulo eruentes, illudque absque ulla sepultura in loco non consecrato deponentes, imitati sunt exemplum Paschalis Papæ, qui anno millesimo centesimo quinto Guiberti Antipapæ ossa, quæ Ravennæ sepulta fuerant, exhumari, & in fluenta projici fecerat, ut testatur idem Urspergensis ad annum 1106. *Jam enim*, inquit, *exaltatis sibi divinitùs Ecclesia Romana cornibus ad incutiendum timorem cunctis usquequaque schismatum membris, etiam capitis ipsius ossa, Guiberti scilicet dicti Papæ, de sepulchro suo, quod per quinque jam annos in Ecclesia Ravennensi possederat, projici fecerat, universaque ejus instituta, ut verè non Apostolici Sacerdotis, sed apostatici invasoris annullari decreverat*. Rei tam insolitæ causam affert Willelmus Bibliothecarius apud Baronium, quòd scilicet, qui adhuc ejusdem pseudo-Papæ studiosi remanserant, spargebant in vulgus falsas visiones ostensas in sepulchro ejus; nimirùm visas illuc noctu splendere facellas cœlitus missas, indices ejus apud Deum receptionis. Guiberti itaque exhumati exemplum non solùm in Imperatore Henrico, sed & in aliis imitati sunt Germani, apud quos *tantum divinæ legis subitò zelus efferbuit, ut etiam ipsa cadavera pseudo-Episcoporum ab Ecclesiis eliminarentur*, ut idem Urspergensis Abbas testatur.

XXXVI. *Paschali PP. S. Brunonem Episcopum Signiensem in Gallias Legatum mittis.*

Anno millesimo centesimo sexto Boamundus Antiochiæ Princeps in Galliam profectus est, ut duas Philippi Regis filias, alteram Constantiam ex legitima conjuge ortam sibi in matrimonium copularet, alteram Cæciliam ex pellice Bertrada natam jungeret nepoti suo Tancredo, qui ei postea in Principatum successit. Eodem tempore Sanctum Brunonem Episcopum Signiensem (quamvis dimisso jam Episcopatûs onere monasticum habitum apud cœnobium Cassinense suscepisset) à Paschali Papa missum fuisse Legatum in Gallias, ac Synodum celebrasse, testatur Petrus Diaconus lib. 4, cap. 33, Chronici Cassinatis; estque ejus Legationis frequens mentio in Epist. 190, et 191 Ivonis Carnoten. secundùm veterem ordinem. Hanc legationem sicuti & adventum Boamundi in Gallias refert Baronius ad annum 1104. Sed utramque pertinere ad annum 1106 disertè docet Ordericus lib. 5, pag. 589. *Anno*, inquit, *ab Incarnat. Domini 1106, in fine Februarii quando cometa longissimum crinem emittens in occiduis partibus apparuit, Boamundus famosus Dux post captam Antiochiam in Gallias venit, & Constantiam Regis Francorum Philippi filiam uxorem duxit*, &c. Cum itaque Baronius fateatur S. Brunonem Legatum missum in Gallias, cum Boamundo venisse, hæc legatio obita est anno millesimo centesimo sexto.

XXXVII. *Bruno Pictavis Concilium celebrat pro expeditione Jerosolymitana.*

Sanctus Bruno Legatus à Paschali Papa missus esse videtur, præcipuè, ut Cruciatam promoveret; in Concilio enim Pictaviensi, quod præsente Boamundo celebravit anno 1106, *VI Kal. Julii, viam Sancti Sepulchri confirmavit*, ut legitur in Chronico Malleacensi; quod confirmat Chronicon Andegavense, in quo legitur: *Boamundus accepta ab Apostolico licentia, venit in Europæ partes, castella & civitates submovendo, ut festinarent ire Hierusalem, liberare videlicet eos, qui in captivitate tenebantur, & illos adjuvare, qui Turcorum oppugnationibus vexabantur*. Sugerius item in Vita Ludovici Crassi Francorum Regis, postquam locutus est de matrimonio Boamundi cum Constantia cap. 9 scribit: *Affuit etiam ibidem Romanæ Sedis Apostolicæ Legatus domnus Bruno Signiensis Episcopus à domino Paschali Papa, ad invitandum, & confirmandum Sancti Sepulchri viam dominum Boamundum comitatus. Unde plenum & celebre Pictavis tenuit Concilium, cui & nos interfuimus, quia recenter à studio redieramus. Ubi de diversis synodalibus, & PRÆCIPUE de Jerosolymitano itinere, ne tepescat, agens, tam ipse, quàm Boamundus, multos ire animavit*. Cùm ergo Sugerius asserat de Jerosolymitano itinere in Concilio Pictaviensi *præcipue* actum esse, non obscurè innuit Sanctum Brunonem hac de causa in Galliam legationem suscepisse. *Tunc tertia profectio Occidentalium in Jerusalem facta est, multorumque maxima conglobatio militum pedibus suis Bizanteum stemma proculcare, minitantium contra Turcos progressa est*, inquit Ordericus laudatus.

XXXVIII. *Paschalis PP. Concilium Florentiæ cogit.*

Henrici quarti Imperatoris morte ubique pervulgata, Paschalis Pontifex, rogatus, ut vidimus, à Præsulibus & Principibus Conventûs Moguntini in Galliam Cisalpinam properare, itineri se accinxit, & in Tusciam veniens *apud Florentiam Concilium celebravit: in quo cum Episcopo loci de Antichristo, quia eum natum dicebat, satis disputatum est: sed ob frequentiam populi, qui ob rei novitatem audiendam hinc inde confestim tumultuatimque confluxerat, nec Concilium finem, nec disputatio deliberationem habuit*, inquit Pandulphus in Vita Paschalis II. Loquitur de hoc Concilio Sabellicus Enneadis 9 lib. 4, ubi relatis quibusdam prodigiis, quæ tunc acciderunt, sub-

ſubdit: *His fortaſſe prodigiis motus affirmare non dubitavit Fluentinus* (legendum Florentinus) *Antiſtes eſſe Antichriſtum natum, qua prædicatione Paſchalis motus in Hetruriam profectus, Conventuque ſuper ea re Florentiæ habito, cùm appareret hominem nulla alia ratione ſubnixum, quàm ut alicujus magnæ rei auctor videretur, ejuſmodi prædicatione uſum tantùm admonuit, ut temerario incœpto deſiſteret.* Poſt hæc cœptum iter Paſchalis proſecutus eſt.

XXXIX. *Tum aliud VVaſtallis.* Florentia Guadaſtallam petiit, quod oppidum eſt ſuper ripam Padi fluminis, Waſtallis etiam dictum, hodie ditionis Ducis Mantuani, ibique XI Kalendas Novembris Concilium congregavit, in quo *Epiſcopos & Clericos in ſchiſmate ordinatos, ſi ſint alioqui probatæ vitæ*, ſuſcipi debere, ſtatutum eſt inter alia, niſi qui invaſores, aut ſimoniaci, aut aliàs criminoſi probati eſſent, ut narrat Urſpergenſis Abbas, quia nempe pauci Sacerdotes aut Clerici Catholici in Longobardia reperiebantur. *In Longobardia etiam apud Guadaſtallum*, ſubdit Pandulphus laudatus, *celebravit Concilium, in quo quidem de inveſtituris, de hominiis, & ſacramentis Epiſcoporum, laicis exhibitis, exhibendiſque, certis capitulis ſtatutum eſt.* In eodem Guaſtallenſi Concilio, quia Ravennatenſis *Metropolis per annos jam penè centum adversùs Sedem Apoſtolicam erexerat ſe: nec ſolùm ejus prædia uſurpavit, ſed ipſam aliquando Romanam invaſit Eccleſiam Guibertus ejuſdem Metropolis incubator*, ideo *ſtatutum eſt, ut Æmilia tota cum ſuis urbibus, id eſt, Placentia, Parma, Regio, Mutina, Bononia, nunquam ulterius Ravennatenſi Metropoli ſubjacerent*, inquit Centius Camerarius in codice MS. Vaticano. Sed eos Epiſcopatus Ravennatenſi Metropoli poſtea à Gelaſio II reſtitutos, ſuo loco videbimus.

XL. *Henricus Rex ad VVaſtallenſe Concilium Legatos mittit.* Eidem Concilio interfuiſſe Legatos Henrici V Germaniæ Regis, & per eos illum à Paſchali Papa jus regni petiiſſe, ſanctæque Sedi ſubjectionem exhibuiſſe, tradit, qui pariter cum Mathilde Comitiſſa præſens fuit, Domnizo presbyter, his verſibus.

Juxta tuncque Padum tenuit Synodum memoratus
Papa, ſuum miſſum direxit natus ad ipſum
Defuncti Regis; quærens ut jus ſibi regni
Concedat, Sedi ſanctæ cupit ipſe fidelis
Eſſe, velut matri ſubjici ſibi vel quaſi patri.

Laudatam à Paſchali Pontifice pietatem Regis, pariterque à Mathilde idem Auctor ſubjicit. Sed Henricus non multò poſt Henrici patris veſtigia ſecutus eſt, ut mox videbitur.

XLI. *Paſchalis PP. Parmam pergit.* Ad hanc quoque Synodum Guaſtallenſem Legationes civium Parmenſium, & Auguſtanorum venerunt. Illorum quidem pœnitentium ac petentium ſibi dari Virum ſanctiſſimum Bernardum Presbyterum Cardinalem, quem ante biennium Henrico ſenioti faventes, ad Altare Sacra celebrantem diris contumeliis affecerant. Auguſtani verò conqueſti ſunt de ſuo ipſorum Epiſcopo Hermanno, qui pecuniarum mercimonio intruſus fuerat ab eodem Henrico. Auguſtanorum cauſa dilata eſt uſque ad adventum Paſchalis Papæ in Germaniam, qui proximè futurus putabatur, ut diligentior querelarum cognitio haberi poſſet. Parmenſes verò auditos fuiſſe & exauditos, & Paſchalem Papam ſoluta Synodo Parmam profectum, Bernardum conſecraſſe Epiſcopum, ac Baſilicam Dei Genitricis pariter dedicaſſe, canit Domnizo, qui aderat, in Vita Mathildis his verſibus:

Caſtrum Guaſtalla Synodi locus extiteratque,
Inde pius Papa diſcedens ad memoratam
Advenit Parmam, faciens ibi quæ rogitarunt:
Nam ſacravit ibi templum Dei Genitricis,
Dans ibi decretum, ne ſubjaceat niſi Petro
Clavigero cœli, ſimul ipſius quoque ſedi.
Hoc venit templum Mathildis ad aſpiciendum.
Donum tale dedit, placuit quod maximè plebi.
Pontificem ſacrans Bernardum tunc ibi Papa,
Juſſit eum Papæ vice ſancti degere Parmæ,
Hincque vale dicens dominæ ſæpiſſime dictæ,
Francigenos fines petiit venerabilis idem.

XLII. *Inde in Franciam.* Cur autem Paſchalis Papa in Franciam, non verò in Germaniam, ut in ipſo Concilio Guaſtallenſi ſtatuerat, profectus ſit, nos docet Urſpergenſis Abbas, qui ſcribit: *Paſchalis verò ſuorum conſiliis, quaſi proterviam Teutonicorum declinans, maximè propter ſeditioſum quemdam tumultum, qui ſibi Veronæ hoſpitanti dudum occurrerat, inſuper ſuggerentibus quibuſdam, quòd non facilè gens noſtra* (Teutonicorum) *decretum illud ſuſcipiat, quod quamlibet Eccleſiaſticam Inveſtituram à laicis manibus vetat, necnon & animoſum cor Regis adoleſcentis, quòd nondum per omnia Dominico jugo ſit habile: hæc, inquam, multaque id genus vir Dei percepta conſiderans, necdum ſibi oſtium Germanicis in partibus apertum eſſe, cum gemitu pronuncians, profectionem ſuam cum Hiſpaniarum Legatis per Burgundiam ad Gallias convertit, & Natalis Dominici gaudium ſua præſentia Cluniacenſibus multum ampliavit.* Paſchalis itaque Pontifex Natale Domini anni milleſimi centeſimi ſexti Cluniaci celebravit.

XLIII. *Eras profectionis Gallicæ cauſa.* Eandem cauſam profectionis Paſchalis II in Galliam, ſcilicet Inveſtiturarum querelas, ipſi ab Henrico Germaniæ Rege intentatas, annotavit Sugerius in Vita Ludovici Regis Tom. IV Ducheſnii, pag. 288. *Sequenti Romundi repatriationis anno*, inquit, *venerandæ memoriæ univerſalis, & Summus Pontifex Paſchalis ad partes occidentales venit cum multis & ſapientiſſimis viris,*

viris, Episcopis & Curdinalibus, & Romanorum nobilium comitatu, ut Regem Francorum, & filium Regem designatum Ludovicum, & Ecclesiam Gallicanam consuleret super quibusdam molestiis, & novis Investituræ Ecclesiasticæ querelis, quibus eum & infestabat, & magis infestare minabatur Henricus Imperator (idest qui postea fuit Imperator) *vir affectûs paterni, & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudelissimè persecutus exhæredavit, &, ut ferebatur, nequissima captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis, ut insignia Regalia, videlicet, coronam, sceptrum, & lanceam S. Mauritii redderet, nec aliquid in toto regno proprium retineret, impiissimè coegit. Et quidem deliberatum est Romæ propter Romanorum conductitiam perfidiam de præfatis, imò de omnibus quæstionibus tutius Regis & Regis filii, & Ecclesiæ Gallicanæ in Francia, quàm in Urbe disceptare naufragio. Venit itaque Cluniacum*, &c. Porrò ideò Sugerius dicit Paschalem Papam venisse in Francia sequenti anno repatriationis Boamundi, quia anno tantum 1107 à Regibus Francorum exceptus est, qui annus est sequens ab ejus reditu in patriam.

XLIV. *Varias Ecclesias consecrat.*

Paschalis Papa, postquam Natale Domini anni millesimi centesimi sexti Cluniaci celebrasset, varias Ecclesiarum dedicationes fecit. Et primò quidem decimo quarto Kalendas Martii anni 1107 Divionensem Ecclesiam consecravit. Chiffletius enim in probationibus ad Diatribam *de Illustri genere Sancti Bernardi Abbatis* pag. 428, hæc refert ex autographo Sancti Benigni Divionensis: *Anno Dominicæ Incarnationis* 1106 (qui nobis est 1107, quia annus ibi incipitur à Paschate more Gallicano) *quarto decimo Kalendas Martii, quo anno & die venerabilis Papa Paschalis Divionensem consecravit Ecclesiam, adhærentibus, & obsequentibus sibi Richardo Albanensi Episcopo*, &c. Idem etiam legitur in Chronico Divionensi Tomo I Bibliothecæ Labbei. Duodecimo Kalendas Martii in monasterio Besuensi, sito in diœcesi Lingonensi dedicavit Altare Sanctorum Petri, & Pauli, ibi Missam solemniter celebravit, in eoque monasterio *usque in diem tertium demoratus est*, ut legitur in Chronico Besuensi apud eundem Labbeum pag. 638, ubi & dicitur id factum esse *die 12 Kalendas Martii*. In Chronico Dolensi seu monasterii Dolensis in Archiepiscopatu Bituricensi positi, quod etiam extat apud Labbeum ad annum 1107 legitur: *Consecrata est Ecclesia Dolensis à Domino Papa Paschali, quo jubente Altare B. Mariæ consecratum est ab Episcopo Albanensi*, &c. *Ipse verò Papa Apostolorum Petri & Pauli consecravit*. Dies ejus consecrationis ibidem non notatur.

XLV. *Ejus itinerarium continuatur.*

Septimo Idus Martii, seu die nona ejusdem mensis Paschalis Pontifex erat in monasterio, quod dicitur *de Charitate*, ubi hodie oppidum est Nivernensis provinciæ ad Ligerim non longè à monasterio positum. In Chronico namque Fiscannensi apud eundem Labbeum ad annum 1105 legitur: *Dedicatio de Charitate à Paschali Papa, VII Idus Martii*; ubi tamen Auctor, vel potius librarius in anno rei gestæ errat, cùm ea dedicatio peracta sit anno millesimo centesimo sexto more Gallicano annum à Paschate inchoante, vel anno millesimo centesimo septimo more Romano, incipiendo annum, vel à Natali Domini, vel à Kalendis Januariis. Quare Sugerius laudatus in Vita Ludovici VI, seu Grossi Francorum Regis cap. 9, postquam superiùs dicta narravit, subdit: *Venit itaque Cluniacum, à Cluniaco ad Charitatem* (quia scilicet omittit alias urbes ac monasteria, per quæ transivit) *ubi celeberrimo Archiepiscoporum, & Episcoporum, & Monastici ordinis conventu, eidem nobili monasterio sacram dedicationis imposuit. Adfuerunt & nobiliores regni Proceres*, &c. *Cui consecrationi & nos ipsi interfuimus*. Pergit Sugerius: *Cùmque Turonis apud Sanctum Martinum, ut mos est, Romanus Frigium ferens* Lætare Jerusalem *celebrasset, ad venerabilem Sancti Dionysii locum* (seu Monasterium) *tanquam ad propriam B. Petri Sedem benevolus & devotus deveait*. Porrò Frigium, seù Phrygium præcipuum erat capitis summi Pontificis ornamentum, quod hodie triplici corona insigne est, vulgò *Regnum* à Scriptoribus appellatum, quo in solemnibus ceremoniis utitur. De more coronandi Romanum Pontificem dominica quarta Quadragesimæ, seu, ut ait Sugerius, dominica *Lætare Jerusalem*, quæ anno 1107 concurrebat cum die 24 Martii, lege dicta in Pontificatu Urbani II num. LV, et seq. ubi etiàm observavimus, Urbanum in eadem B. Martini Ecclesia coronatum fuisse *more Romano corona palmarum*, ut loquitur Chronici Turonensis Auctor ibidem laudatus. Vide etiam in Alexandro III dicenda de Phrygio seu Thiara Pontificali.

Occurrit itaque ei ibidem, subdit Sugerius, scilicet in monasterio S. Dionysii propè Parisios, *Rex Philippus & dominus Ludovicus filius ejus grataunter & votivè, amore Dei majestatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum consueverunt ad sepulchrum piscatoris Petri Reges submisso diademate inclinari. Quos Dominus Papa manu erigens tanquam devotissimos Apostolorum filios ante se redire fecit. Cum quibus de statu Ecclesiæ, ut sapiens sapienter agens, familiariter contulit, eosque blande demulcens, beato Petro sibique ejus Vicario, supplicat opem ferre, Ecclesiam manu tenere, & sicut antecessorum Regum Francorum Caroli M. & aliorum mos inolevit, tyrannis & Ecclesiæ*

XLVI. *Apud S. Dionysium summo honore excipitur.*

hosti-

SÆC. XII. PASCHALIS II. *hostibus*, *& potissimùm Henrico Imperatori audacter resisterent*.

XLVII. Catalauni Legatos Henrici Regis suscipit. *Qui amicitiæ, auxilii, & consilii dexteras dederunt, regnum exposuerunt, & qui cum eo Catalaunum Imperatoris Legatis occurrere festinent, Archiepiscopos, & Episcopos, & Abbatem sancti Dionysii Adam, cum quo & nos fuimus, conjunxerunt; ubi cùm dominus Papa aliquantisper demoraretur*, venerunt Legati Henrici Regis & dixére, hoc ad jus Imperii pertinere, in omni electione requiri assensum Imperatoris, ut Electus annulo, & virga investiatur. Respondit Summus Pontifex Episcopi Placentiori voce: *Ecclesiam pretioso Jesu Christi Sanguine redemptam, & liberam constitutam, nullo modo iterato ancillari oportere*. Cùmque hæc, & aliis similia Legati audiissent; *Non hic*, *inquiunt*, *sed Romæ gladiis determinabitur querela*. Summus Pontifex viros misit ad Cancellarium Imperatoris, qui eum exorarent, ut paci operam daret. Hæc Henrici Regis Legatio videtur diversa ab ea, quam idem Rex, teste Urspergensi Abbate, misit ad Paschalem dum Synodum Trecensem celebraret; istam enim suscepit Pontifex Catalauni, ut ex Sugerio ostensum est.

XLVIII. Carnoti Pascha celebrat. Quanam in urbe Pontifex Pascha celebraverit, non dicit Sugerius; sed illud nos docet Ordericus lib. 11 pag. 810. *Tunc venerabilis Ivo*, inquit, *Carnotenæ urbis Episcopus, inter præcipuos Franciæ doctores eruditione literarum tam divinarum, quàm sæcularium floruit: à quo invitatus Papa solemnitatem Paschæ apud Carnotum celebravit. Adela quoque Comitissa* (Blesensis) *largas ad ministerium Papæ impensas contulit, & benedictionem sibi, dominique* [legendum domuique] *suæ in æternum à Sede Apostolica promeruit*. Quibus in locis substiterit Paschalis Papa ante Concilium Trecense mense Majo celebratum, non constat.

XLIX. Trecensi Synodo præsidet. Paschalis itaque Papa *circa Ascensionem Domini*, quæ anno millesimo centesimo septimo concurrebat cum die 23 mensis Maji, *Concilium non modicum apud Trecas habuit*, inquit Urspergensis, in quo sententiam de libera Pastorum electione, & de coercenda laicorum in Ecclesiasticas dignitates præsumptione, juxta prædecessorum suorum decreta, promulgavit. Rex verò Germaniæ Henricus vicinum se eidem Concilio exhibens, Legatos ad Paschalem Concilium celebrantem misit, per quos tam ipsi, quàm universæ Synodo, potestatem constituendorum Episcopotum, privilegiis Apostolicis Carolo Imperatori concessam notificavit. Et quòd super ea quæstione nihil in alieno regno definiri pateretur, concessæ sunt ei induciæ Romam veniendi, & eandem causam in generali Concilio ventilandi. Quosdam etiam Episcopos in eo Concilio ab officio suspendit Pontifex, & *inter alia, cùm ageret de Guibertinis, fertur dixisse, Richardum Virdunensem, qui se tradidit Regiæ Curiæ, & nos tradimus eum Satanæ; inde Archiepiscopo Treverorum, ut ipse denunciavit excommunicatum*, ut inquit Laurentius de Leodio in Hist. Episc. Virdun. Tomo 12 Spicilegii Dacheriani. Præterea, ut scribit Chronographus Senonensis, *in eo* Concilio *intentio Paschalis Papæ maxima fuit de Hierosolymitano itinere, & de Treuva Dei*, idest de Treuga in bellis, quæ inter privatos gererentur. Quò spectant ista quæ anno 1107 in Chronico Malleacensi leguntur: *Ibi quoque decretum, ut per nullam guerram incendia domorum fierent, nec oves, aut agni raperentur*. Sugerius laudatus vocat istud Concilium *universale*, & in Chronico Divionensi S. Beoigni Tomo I Biblioth. Labbei dicitur coactum *Idibus Maji*, in quo non dissentit ab Urspergensi, qui scribit, celebratum *circa Ascensionem Domini*.

SÆC. XII. PASCHALIS II.

L. Legatum in Orientem mittit. Daimbertum, quem superius diximus Jerosolymitanum Patriarcham creatum, à Balduino Jerosolymorum Rege Sede postea pulsum, in ejusque locum Ebremarum subrogatum, scribit Willelmus Tyrius lib. 12, cap. 26. Daimbertus cum Boamundo anno 1106, in Italiam navigavit, ut ait Idem Willelmus lib. 2 cap. 1, Paschali Papæ querelas suas delaturus; sed cùm ad Ecclesiam suam rediret cum literis ejusdem Pontificis, XVI Kalendas Julii anni 1107 Messanæ in Sicilia mortuus est, missusque eo ipso anno ab eodem Pontifice Jerosolymam Gibelinus Arelatensis Archiepiscopus cogniturus de causa Ebremari intrusi à Balduino Rege. Gibelinus congregato Jerosolymis Concilio eundem Ebremarum auctoritate Apostolica deposuit, quòd adhuc vivenris Daimberti sedem occupasset; & tamen considerata multa ejus religione, & mira simplicitate, quòdque invitus in eam Ecclesiam intrusus fuisset, eundem Cæsariensi, quæ tunc vacabat, præfecit. Postmodum verò cùm de substituendo Jerosolymis Patriarcha, inter Clerum & populum multa esset disceptatio, unanimiter tandem in eundem ipsum Gibelinum Legatum convenerunt, malitiâ, ut creditum est, Arnulphi Archidiaconi, omnium ejus Ecclesiæ malorum auctoris, ut homo senex & decrepitus in ea sede vivere diu non posset. Gibelinus invitus admodum onus suscipiens, literas ad suos Arelatenses cum multis lachrymis dedit; ad quos etiam Paschalis Papa scripsit pro electione successoris literas, quæ extant apud Baronium ad annum 1107, superiora verò refert Willelmus Tyrius lib. II capp. 4 & 6.

LI. Romam redit. Prædictæ Paschalis Papæ literæ Clero & populo Arelatensi datæ sunt *Laterani quar-*

quarto Nonas Januarii, ideoque anno millesimo centesimo octavo, ex Galliis enim Romam redierat autumno anni 1107. *Autumni verò tempore*, inquit Urspergensis, *ex Gallia Paschalis Pontifex Romam rediit, & à Romanis tantis tripudiis excipitur, ac si è mortuis redivivus crederetur*. Post hæc autem eodem anno, ut scribit Petrus Diaconus cap. 34 lib. 4 Chronici Cassinensis, pervenerunt ad ipsum Cassinenses Monachi agentes adversùs Ottonem ipsorum Abbatem: quos ubi redarguit, ad monasterium redire jussit; sed paulò post defuncto eodem Ottone, in ejus locum Sanctum Brunonem ex Signiensi Episcopo Monachum Cassinensem subrogari coaprobavit.

LII. Bracarensi Ecclesiæ Metropolicam dignitatem restituit.

Circa hoc tempus, certè ante annum millesimum centesimum decimum Paschalis Pontifex Metropolicam dignitatem Bracarensi Ecclesiæ, in Tarraconensi provincia, nunc in Portugallia sitæ, restituit. Bernardus enim in Vita B. Geraldi Archiepiscopi Bracarensis, cujus discipulus fuerat, scribit, Bernardum Archiepiscopum Toletanum, sedente Urbano II, Româ reducem secum adduxisse ex Aquitania Toletum Geraldum Moysiacensem Monachum, & eum in ea Ecclesia Præcentorem constituisse: vacante verò Ecclesia Bracarensi, unanimi Bracarensium consensu electum fuisse Episcopum, & à Bernardo apud Sanctum Facundum consecratum: deinde Geraldum, ut Metropolicam dignitatem Ecclesiæ suæ restitueret, Romam ad Paschalem Papam petiisse, & ab eo Pallium impetrasse, ac postea in Concilio Palentino, cui præfuit Richardus Cardinalis, exhibuisse privilegium Ecclesiæ suæ Româ allatum. Hæc Bernardi verba in Beati hujus Præsulis Vita: *Ut B. Geraldus Sedi Bracarensi propriam dignitatem restitueret, Romam petiit, & à domino Papa Paschali honorificè susceptus, Pallium, & privilegium, & auctoritatem Ecclesiæ suæ inde asportavit. In Concilio enim Palentino, quod venerabilis Richardus Romæ Cardinalis celebravit, Episcopis & Abbatibus & optimis Clericis Hispaniæ circumsedentibus, Romanum privilegium in auribus omnium recitatum est: & juxta tenorem ipsius privilegii Bracaræ Metropolis suffraganei Pontifices venerabili Geraldo Bracarensi Metropolitano, justitia dictante, & Cardinali præcipiente, obedientiam & reverentiam promiserunt*. Annus quidem restitutionis illius incertus, quia incerta epocha hujus Concilii Palentini: sed cùm Burdinus, postea Antipapa sub nomine Gregorii VIII, Sancto Gerardo anno 1110 demortuo, suffectus sit, ut tradit Rodericus à Cunha in Hist. Ecclesiast. Archiepiscoporum Bracarensium, dicendum est Concilium Palntinum, & restitutionem Bracarensis Ecclesiæ in Metropolim aliquot annis ante rr10 contigisse. Richardum porrò istum Cardinalem eundem esse, cum Richardo Cardinali Presbytero, Sancti Victoris Massiliensis Abbate, qui primum Concilium Palentinum anno 1088 celebravit, contendit Augustinus Oldoinus in Notis ad Ciaconium, scribens hunc eundem dictum esse postea Episcopum Albanensem à Paschali II Ciaconius verò eos distinguit, quod aliis examinandum relinquo.

LIII. Conjugium Alphonsi Aragoniæ Regis cum Urraca inhibet.

Non multò ante mortem Alphonsi VI Castellæ & Legionis Regis, Urraca ejus filia, quæ Raimundo Gallæciæ Comiti nupta, Alphonsum Infantem, qui sub nomine Alphonsi VII in Hispania regnavit, susceperat, Raimundo Comite marito, post diem 29 Decembris mortuo, nupsit Alphonso Aragoniæ Regi, vivente adhuc Alphonso VI patre, qui obiit anno millesimo centesimo nono, die trigesima mensis Junii. Sed cùm Alphonsus Aragoniæ Rex Urracam è patre, tertio propinquitatis jure attingeret, Paschalis Papa illud conjugium penitus improbavit, & ad preces Bernardi Archiepiscopi Toletani Apostolica auctoritate illud cassavit, datis ea de re literis ad Didacum Compostellanum Episcopum, injungens ei, ut Urraca, *vel à tanta præsumptione desistat, vel Ecclesiæ consortio & sæculari potestate privetur*. Hoc solum Paschalis literarum fragmentum refert Baronius anno 1109 ex Joanne Mariana lib. 10 cap. 8. Illi mandatis Apostolicis obtemperarunt; sed cùm Alphonsus Aragoniæ Rex Castellæ nihilominus regnum retinere vellet, magnæ discordiæ inter eum & Urracam exortæ sunt, de quibus legendi Historici Hispaniæ. Anno tamen 1110 Urracam adhuc cum Alphonso marito fuisse, constat ex variis chartis à Sandovallio fol. 120 & seq. laudatis, inter quas extat privilegium in favorem monasterii Sanctæ Mariæ de Balvanera emissum *Erâ* Hispanicâ 1148 *und cum conjnge Urraca nomine strenuissimo Rege Adefonso suo existente genitore: mihi quoque quodammodo juncta consanguinitate, à Pyrenæis montibus usque ad refluxus Oceani Regali auctoritate dominantibus*. Eo itaque anno Eræ Hispanicæ, qui concurrit cum anno 1110, cùm Era Hispanica triginta & octo annis Dionysianam seu communem superet, nondum Alphonsus Rex ab Urraca se sejunxerat.

LIV. Beneventi Concilium celebrat.

Anno millesimo centesimo octavo Paschalis Papa Beneventum adiit, ibique Concilium celebravit de Investitura beneficiorum Ecclesiasticorum à laicis non sumenda. De rebus in hoc Concilio gestis pauca quædam supersunt apud Petrum Cassinensem in Chronico lib. 4 cap. 35 *Mense autem Octobri*, inquit, *advenit hic idem Apostolicus, adjunctoque sibi Abbate nostro* (scilicet Sancto Brunone Signiensi, de quo

su-

supra), *Beneventum celebrandæ illic Synodi causa perrexit. In qua prædecessorum vestigia secutus constituit: Ut si quis Ecclesiastica beneficia de manu laicorum acciperet, uterque communione privaretur, & qui scilicet daret, & qui acciperet. Vestimenta sæcularia & pretiosa reprehendit, & iis uti Clericos vetuit.* Hoc Concilium videtur mense Novembri celebratum, & in eo Landulphus Beneventanus Archiepiscopus ordinatus; Falco enim Beneventanus in Chronico anno 1102 inchoato, & usque ad annum 1140 perducto scribit: *Anno 1108, Indict. II* (à Septembri inchoata) *Papa Paschalis venit Beneventum, qui mense Novembri ordinavit Landulphum Archiepiscopum.*

LV. *Girardum Engolismensem in Galliis Legatum dicit.*

Eodem anno millesimo centesimo octavo Paschalis Papa Legatum in Galliis constituit Girardum Engolismensem Episcopum. In codice enim MS. de gestis Pontificum Engolismensium de Girardo dicitur: *Gerardus Engolismensis Episcopus cùm domno Paschali Papæ adhæsisset, qui ad partes Galliarum venerat, cognita honestate & præclara sapientia, vices suas prius in Britannia, & deinde in Turonensi, Burdigalensi, Bituricensi, Auxitanensi provinciis commisit. Præter cetera, quæ in legatione eximiè fecit, octo Concilia celebravit.* Sed ex illis Conciliis illius tantùm memoria superest, quòd anno 1109 Lausduni, quod oppidum est Pictaviensis provinciæ, decem leucis à Pictaviensi urbe dissitum, congregavit, in quo aliqua peculiaria Ecclesiarum negotia pertractata, ut Tomo X Concil. pag. 762 legere est. Sed postea idem Girardus Anacleto Antipapæ adhærens, eam quam sibi comparaverat gloriam commaculavit. Ceterum literæ Paschalis Papæ, quibus Girardum Legatum dicit, referuntur Tomo X Concil. suntque ordine 37, & dicuntur datæ Laterani XVIII Kalendas Maji, anni, ut existimo, 1108, post Paschalis ex Gallia reditum, cùm ex citatis verbis codicis MS. de gestis Pontificum Engolismensium constet; ideò hanc legationem Girardo commissam, quia *domno Paschali Papæ adhæsisset, qui ad partes Galliarum venerat.*

LVI. *Henricus Germaniæ Rex Legatos ad Papam mittit.*

Cùm Henricus V Germaniæ Rex Romam pergere vellet, ut Imperii coronam reciperet, anno millesimo centesimo nono Fridericum Coloniensem Archiepiscopum, Brunonem Trevirensem, Comitem Herimannum de Winceburch, aliosque Romam præmisit *inter domnum Apostolicum & Regem concordiam facturos*, inquit Chronographus Hildensheimensis ad eum Christi annum, ubi subdit: *Domnus Apostolicus omni paternitate, omni mansuetudine eum se amplexurum spondet, si ipse se ut Regem Catholicum, ut Ecclesiæ filium, & defensorem, ut justitiæ amatorem S. Romanæ Sedi exhiberet.* Tum ad annum 1110 idem Chronographus scribit, prædictos Legatos Leodium ad Regem venisse responsum Papæ referentes, & *circa Assumptionem Sanctæ Mariæ* Regem *Regio apparatu Italiam* ingressum esse, & *Natalem domini apud Florentiam* celebrasse, omnesque civitates & castella ei se subdidisse. Idem testatur Domnizo in Vita Mathildis.

LVII. *Paschalis PP. Lateranı Concilium celebrat.*

Paschalis autem Pontifex eodem anno millesimo centesimo decimo in Lateranensi Ecclesia nonis Martii Concilium celebravit, quod ex Chronico MS. Sancti Petri Vivi Tomo X Conciliorum Labbeanæ editionis insertum est, diciturque celebratum contra Investituras. De eodem Concilio loquitur etiam laudatus Chronographus Hildensheimensis ad eundem annum: *Nonis Martii*, inquit, *Synodus gloriosa in Lateranensi Ecclesia præsidente domino Papa Paschali celebratur.* In eo, ut jam dictum est, Paschalis Pontifex statuit, ex eodem Sancti Petri Vivi Chronico, *ut quicumque Clericorum ab hac hora investituram Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acciperet, & qui ei manum imposuerit, gradûs sui periculo subjaceat, & communione privetur.*

LVIII. *Pacta conventa inter Paschalem PP. & Henricum Regem.*

Prætereà Pontifex ad imminentem cladem sub pacis involucro tectam, avertendam, tùm à Normannis ac Longobardis, tùm ab ipsis Romanorum Proceribus subsidia postulavit, teste Petro Diacono lib. 4, cap. 37, & 38, qui & refert pacta conventa tam Romæ in porticu Sancti Petri, quàm apud Sutrium inter Legatos Paschalis Papæ, atque Henrici Regis, antequam iste se se in Urbem infunderet; nimirùm ex parte Regis, pro securitate Pontificis, & libertate Ecclesiarum, ac restitutione & conservatione jurium ac possessionum ad eas pertinentium; itemque pro renuntiatione Investiturarum, & ex parte Pontificis, pro corona Imperii, & Regalibus prædecessorum Imperatorum Regi concedendis. Quæ cuncta idem Petrus Diaconus recitat ex scripto, tunc ea de re confecto, quod hactenus extat; agitque de his breviter Urspergensis Abbas, qui scribit Henricum Regem Sutrium processisse: *Ibi Legati Apostolici*, inquit, *cum missis Regiis advenientes, promptum esse Papam ad consecrationem, & omnem Regis honorem & voluntatem, si tamen ipse sibimet annueret libertatem Ecclesiarum, laicam ab illis probibens investituram: recipiendo nibilominus ab Ecclesiis ducatus, marchias, comitatus, advocatias, monetas, telonia, ceterorumque regalium, quæ possident summam. Præbuit Rex assensum, sed eo pacto, quatenus hæc transmutatio firma & authentica ratione, consilio quoque & concordia totius Ecclesiæ ac regni Principum* as-

assensu stabiliretur. Hæc antequam perveniret ad Urbem Henricus Rex.

LIX. *Henricus Rex Romæ à Paschali PP. excipitur.*

Anno millesimo centesimo undecimo post repetita inter Legatos Paschalis Papæ & Henrici Regis pacta conventa, de quibus mox dictum est, eademque tum ab ipso Rege, tum ex parte Paschalis à Petro Leonis, nobilissimo cive Romano, à patris nomine sic appellato, unde & origo familiæ Petri Leonis dictæ, juramento firmata, idem Rex Henricus pridie Idus Februarii Romam pervenit, ibique solemni ritu & magnifico apparatu exceptus est extra Urbem à populo, & postea à Clero ad superiores gradus Basilicæ Sancti Petri, ab ipso Paschali Papa & Cardinalibus ac Episcopis. Pontificem ut vidit Henricus ad ejus pedes corruit, moxque surgere jussus, *ter se invicem complexi, ter se invicem osculati sunt, & sicut mos, dexteram Pontificis tenens, cum magno populi gaudio & clamore ad portam venit Argenteam. Ibi ex libro professionem Imperatoriam faciens, à Pontifice designatus est Imperator: rursumque à Pontifice osculatus, mox super eum orationem primam, sicut in ordine continetur, Lavicanus Episcopus dixit.* Ita Acta Vaticana apud Baronium. Ceterum neminem movere debet, quòd Henricus Rex dexteram Pontificis teneret juxta morem; idem enim non solùm de aliis Regibus & Imperatoribus in similibus congressibus contigisse legitur, sed etiam de Carolo Magno nondum Imperatore, qui, teste Anastasio in Vita Hadriani I Papæ, cùm anno 774 Romæ exceptus fuisset, tenuit in incessu & ingressu Ecclesiæ dexteram manum Pontificis. Ad quem Anastasii locum Henricus Spondanus in Notula ad Annalium Baronii Epitomen anno 774 scribit, in libro Pontificali Ecclesiæ S. Petri in Vaticano, dum agitur de ceremonia receptionis Regis coronandi in Imperatorem, & de ejus accessu ad Pontificem, qui eum extra Ecclesiam opperitur, hæc haberi, quæ ipsemet excripsit: *Rex accedens ad Summum Pontificem reverenter osculatur pedes ipsius, & offerens ei aurum quantum placuerit, benignè recipiatur ab eo ad osculum, & ad amplexum. Quo demum surgente, Rex ipse à parte dextera, & prior Diaconorum à parte sinistra deducant eum usque ad Ecclesiam,*

„ &c. deducant autem, subdit Spondanus, „ non (sicuti optimè vidi argumentantem „ lectissimæ literaturæ virum Nicolaum „ Alemannum Tract. *de Dextera atque sini-* „ *stra*) ut simpliciter incedant ad latera „ ejus; sed etiam ut teneant, hoc est, su- „ stineant manus ejus: Ut quemadmodum „ videmus in Ordine Romano præscribi, „ ut dum solemniter procedit Pontifex, „ præcipui ex Clero *tenentes dexteram ejus,* „ *atque sinistram*, sustinerent eum; ita in ce- „ teris ceremoniis Reges & Imperatores id „ obsequii præstiterint Pontificibus honoris „ ergo. Ea verba, quæ Spondanus extare dicit in libro Pontificali Ecclesiæ S. Petri in Vaticano, extant in Ordine Romano XIV, Auctore Jacobo Cajetano apud Mabillonium Tomo 2 Musei Ital. pag. 398.

LX. *Paschalem PP. captivum detinet.*

Sed ut ad Henricum Regem redeam, Acta Vaticana pergunt, post ingressum Basilicæ Paschalem & Henricum in arcem porphyreticam pervenisse, ibique consedisse. *Pontifex instaurari Ecclesiasticum jus, refutationem investituræ, & cetera, quæ in conventionis charta scripta fuerant, petit: paratus & ipse quæ pollicitus fuerat exequi.* Paulùm secessit Henricus cum Episcopis & proceribus suis de negotio tractaturus, habitaque cum iis deliberatione, non solùm id denegavit, sed & ipsum Pontificem, ipsum aliter coronare recusantem, cum Cardinalibus & magna Clericorum ac civium Romanorum multitudine, captivum sub militari custodia detinuit; pluresque ex iis, qui obviam ei cum floribus & palmis exierant, partim cædi, partim spoliari & vinciri jussit. Unde Romani in furorem versi, mox cunctos Germanos per Urbem dispersos ceciderunt; deinde verò, hortante eos maximè Joanne Cardinale Episcopo Tusculano, qui sub plebejo habitu, unà cum Leone Ostiensi manus Henrici evaserat, repetitis cum exercitu, qui extra Urbem erat, acrioribus pugnis, quarum unà & ipse Henricus equo dejectus, atque in faciem vulneratus, vix necem evasit, ipsum inde abscedere coëgerunt. *Hæc verò acta sunt mense Februario, secundo Idus, anno Dom. Incarnationis* MCXI, *indict. quarta. Eadem namque die dominica, qua legebatur Evangelium, Assumpsit Jesus duodecim*, &c. inquit Pandulphus in Vita Paschalis II, qui characteres inter se conveniunt, dies enim duodecimus Februarii anno MCXI concurrit cum dominica Quinquagesimæ, in qua prædictum Evangelium legitur.

LXI. *Ab eo Investiturarum privilegium extorquet.*

Post hæc Henricus Rex Paschalem vestibus Pontificalibus exutum, cum aliis captivis vinctum abducens, apud castrum quoddam in Sabinis arctissimâ custodiâ quinquaginta & sex dies detinuit; nullis valens minis, aut malis ejus flectere constantiam, qua vitam ipsam conservationi jurium Ecclesiæ postponebat. Sed tandem propositis eidem Pontifici ab iisdem ipsis, qui ei adhærebant, reliquorum captivorum calamitatibus, atque Urbis periculo, quæ ab Henrico continuis incursionibus infestabatur, necnon gravissimo schismatis scandalo, quod universæ Ecclesiæ imminebat; victus tandem Pontifex suorum lachrymis, juramento promisit, nunquam se Henricum de Investituris Ecclesiarum inquietaturum, aut eum excommunicatione

per-

SÆC. XII. PASCHALIS II.

perculsurum: idemque ceteri Episcopi, & Cardinales, qui cum eo captivi detinebantur, compulsi sunt jurare. Deinde privilegium Investiturarum manu sua subscriptum, & annulo piscatoris obsignatum, eidem Henrico concedere coactus est, concedens ei Episcopos & Abbates regni sui, canonicè tamen & absque vi atque simonia electos, per annulum, & virgam investire; & ut electi licèt canonicè à Clero & populo, non aliter quàm prævia investiturâ Regiâ consecrarentur.

LXII. *Imperator ab eo coronatur.* Postea Paschalis ad Basilicam sancti Petri perductus illic Henricum coronavit Imperatorem hujus nominis IV, portis omnibus Urbis obseratis, ne quis civium eò adveniret. Cùmque ad Hostiæ confractionem in Missarum solemniis venisset, partem ipse sumens, reliquam Imperatori tradidit dicens: *Sicut pars ista vivifici corporis divisa est: ita divisus sit à regno Christi & domini, qui pactum istud rumpere ac violare tentaverit*: Ita refert Petrus Diaconus lib. 4, cap. 42 Chronici Cassinensis. Idem etiam habet Sugerius in Vita Ludovici Crassi. In Notis autem Massoni ad Ivonis Epistolas, hæc ita scripta ex antiquo codice legi asserit Baronius: *Hæc sunt verba quæ dixit domnus Apostolicus domno Imperatori Henrico, in communione Corporis, & Sanguinis Christi die coronationis suæ*: „ Domne Imperator Henrice, Corpus Domini natum ex Maria Virgine, passum „ in cruce pro nobis, sicut sancta Catholica tenet Ecclesia, damus tibi in confirmationem veræ pacis & concordiæ inter me & te. Amen. Quæ eadem verba habet etiam Robertus de Monte in germano suo Chronico à Miræo edito: Chronicon verò Sigeberti ex editione Joannis Pistorii anni 1583 ad annum IIII habet: *Confirmatio pacis inter Apostolicum, & Imperatorem*, dum in celebratione Missæ traderet ei Corpus & Sanguinem Domini nostri *Jesu Christi*, „ Domine Imperator hoc „ Corpus Domini natum ex Maria Virgine; & cetera mox ex Massono relata. Tandem Henricus Imperator ad castra remeans, Paschalem liberum cum suis ad Urbem dimisit, qui ingenti populi exultatione susceptus est. Quod contigit pridie Idus Aprilis, seu die nona Aprilis anni IIII, dominica in Albis, seu dominica *Quasi modò Geniti*, ut scribit Malmesburiensis lib. 5 pag. 167; sicque rectè diximus carcerem Paschalis durasse dies 56, à dominica nempè Quinquagesimæ, seu à die 12 Februarii, ad dominicam in Albis, seu ad diem 9 mensis Aprilis.

LXIII. *Cardinales & Clerus Romanus factum Paschalis improbant.* Paschalis in Urbem reversus, Cardinales, & universum Clerum Romanum à se aversum invenit, & valde improbantem fœdus illud, quod cum Imperatore Henrico pepigerat contra prædecessorum suorum decreta, paucorum duntaxat Cardinalium consilio adhibito. Licèt autem tam ipse Paschalis, quàm ceteri Cardinales, qui cum eo captivi fuerant, pro utilitate publica factum excusarent, nihilominus parùm abfuit, quin apertum in schisma erumperet illa dissensio; nam cùm paulò post ab Urbe Campaniam versus recessisset Paschalis, iidem seorsum Romæ convenientes in unum simul cum Joanne Cardinali Tusculano Episcopo, confirmaverunt quæ à Gregorio VII, & Urbano II Pontificibus contra laicorum Investituras statuta pluribus Conciliis essent, nihilque roboris obtinere decrevére quidquid adversus ea, ab ipso Paschali, & ipsi inhærentibus Cardinalibus quovis prætextu actum fuisset. Quod ubi audivit Paschalis tunc Terracinæ existens, tertio nonas Julii ad eos literas dedit, quibus interim eos leniter redarguens, promisit tamen se emendaturum quod egerat; prudenter admodum occurrens schismati, quod inchoari jam videbatur.

Sanctus Bruno Signiensis Episcopus, non ita pridem electus quoque Cassinensis Abbas, Vir insignis sanctimoniæ, aliis Episcopis, & Cardinalibus junctus Paschali Papæ imminebat, ut privilegium Imperatori concessum rescinderet, eumque anathemate configeret. Paschalis Brunoni vehementer succensuit; cùmque metueret, ne sanctitatis ipsius opinio & zelus multos traheret in partes, præsertim è Cassinensibus Monachis, nobilissima portione gregis Christi, illum ab istius cœnobii regimine removere decrevit, quòd cum Episcopatu retinere, absque Sedis Apostolicæ dispensatione non poterat: *Nisi illum*, inquit, *à monasterii administratione removero, ipse suis argumentis Ecclesiæ mihi regimen tollet. Quapropter eidem Abbati direxit Epistolam, qua vetuit ne ultra Episcopus simul esset, atque Abbas: neque enim ultra ferre Apostolicam Sedem Episcopum aliquem monasterio præesse tam celebri. Fratribus etiam per Leonem Ostiensem Episcopum & hujus cœnobii Monachum literas misit, mandans ne ipsi viro ulterius obedirent, sed secundùm Deum sibi regulariter Abbatem eligerent. Sin autem secus agerent, in omnibus monasterii cellis Abbatem ipse statueret*. Ita refert Petrus Diaconus lib. 4 Chronici Cassinensis cap. 44. LXIV. *Item S. Bruno Signiens. Episc. & Cassinensis Abbas.*

Sed licèt non solùm Romæ, verùm etiam in Galliis, & alibi omnes Paschalis Papæ factum damnarent, non deerant tamen celeberrimi ea tempestate Episcopi, qui privilegium illud œconomia quadam, & dispensatione minimè damnanda, à Paschali Papa Imperatori concedi potuisse crederent, inter quos numerandus venit Ivo Carnotensis Episcopus, qui à Joanne Archiepiscopo Lugdunensi, Galliarum Primate; LXV. *Paschalis excusatur à pluribus Gallicanis Episcopis.*

SÆC. XII. PASCHALIS II.

mate; ad Concilium, quod apud Ansam indixerat, cum ceteris Senonensis provinciæ Præsulibus convocatus, adesse recusavit, & ex Coëpiscoporum ejusdem Senonensis provinciæ sententia, Synodicam scripsit Epistolam, qua se excusat. In ea inter alia Paschalem etiam excusat, quòd cùm coactè privilegium illud indulserit, electionum tamen libertatem fartam tectam esse decreverit, ab iisque simoniam eliminari jusserit, solam assensûs Regii necessitatem indulgendo. *Quòd si Papa*, inquiunt Episcopi Senonensis provinciæ, seu Ivo eorum nomine, *adhuc in Teutonicorum Regem debitam severitatem non exercet: credimus quia consultè differt secundùm quorundam doctorum judicia, qui consulunt quidem admittenda pericula, ut possint vitare majora*. Et infra: *His Catholicorum patrum terminis contenti, quæ possumus, secundùm decreta Patrum salvo vinculo pacis, corrigere volumus: quæ autem corrigere non possumus, usque ad messem, si necesse sit, Domino docente, tolerare decrevimus. His verbis excusatos nos credimus, quòd à laceratione domini Papæ linguas nostras reprimimus; & si quid contra sententiam suam, suorumque prædecessorum de remissis Germanico Regi Investituris fecisse videtur, filiali caritate excusamus. Non enim prævaricator est legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente subreptione, vel impellente necessitate; sed qui legem impugnat studiosè & delictum suum non curat agnoscere. Undè hunc excessum ejus non tantùm non accusamus, sed dictante ratione approbamus: si imminente strage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere suo se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis posset sincera charitate subvenire*. Certè Paschalem non solùm non defendisse quod perperam, licèt invitus & cogente necessitate, commisisset, sed & improbasse, ex literis ab eo ad Joannem Episcopum Tusculanum, Leonem Vercellensem Episcopos & Cardinales in unum congregatos datis *Terracinæ tertio Nonas Julii*, de quibus supra, & ex aliis monumentis constat.

LXVI. *Henricus à Conone Sedis Apost. Legato excommunicatur.*

Porrò plures ex iis, qui contra privilegium illud insurgebant, non tam in Paschalem, qui & ipse detestabatur quod fecerat, quàm adversùs Henricum Regem insurgebant, quem excommunicandum esse clamabant. Quòd hoc ipso anno millesimo centesimo undecimo fortiter aggressus est Conon Cardinalis Episcopus Prænestinus, legatione Apostolicæ Sedis in Oriente fungens, qui, audito Henrici sacrilegio, convocata mox Jerosolymis Synodo, eundem Regem excommunicavit; & confestim advolans in Occidentem, eodemque legationis munere circumquaque provincias lustrans, collectis in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, & Francia Synodis, ubique eandem excommunicationis sententiam repetivit; ut de his constat ex Actis ultimi sub Paschale celebrati, anno 1116, Concilii Lateranensis, in quo ea omnia Conon voluit per eundem Pontificem confirmari.

LXVII. *Paschalis PP. Concilium Laterani habet.*

Interea Paschalis, cùm videret nobilissima Ecclesiæ membra adversùs se commota, ad instaurandum grave damnum illatum Ecclesiæ, scandalumque curandum, quod intulerat ubique fidelibus, ob privilegium Investiturarum Henrico Imperatori concessum, à quibus, & maximè ab iis, qui Ecclesiasticæ libertatis studiosi erant, urgebatur, ut illud revocaret, anno millesimo centesimo duodecimo Concilium Romæ in Basilica Lateranensi celebravit, cui cum ipso interfuerunt Archiepiscopi duodecim, Episcopi centum quatuordecim, Presbyteri Cardinales quindecim, & Diaconi Cardinales octo; Abbates plures, & Clericorum diversi ordinis innumera multitudo, ut habetur in Synodi Actis, quæ extant, quæque Nicolaus Cardinalis Aragonius in suum transtulit codicem. In eo Concilio primùm confirmata est sententia adversùs Guibertinos, seu Guiberti quondàm Antipapæ sectatores, qui referrentur quasi ex permissione Paschalis interdicta officia celebrare.

LXXIII. *In eo recusat Henricum Regem excommunicare.*

Deinde narravit idem Pontifex, quomodo vi & necessitate coactus cum Henrico transegisset, declarans tamen propter juramentum ei præstitum, nunquam se illum excommunicaturum, aut de Investituris inquietaturum: ceterum privilegium ab eodem extortum, corrigendum quidem esse tanquam pravè factum, sed correctionis ejus modum judicio se Synodi relinquere. At ne quis de fide ipsius dubitaret, professionem Catholicæ fidei coram omnibus edidit. Sed cùm modus hæc conciliandi non inveniretur à Synodo, Gerardus Engolismensis Episcopus advenit, & Patribus Concilii persuasit, Investituras revocari posse, salvo sacramento à Paschali Papa facto, ita tamen quòd Imperator dans Investituras non excommunicaretur. Hæc constant ex Auctore Anonymo Historiæ Pontificum, & Comitum Engolismensium, qui vixit anno 1159; in ea enim Historia, quæ extat Tomo 2 Biblioth. Labbei pag. 249, de Gerardo Episcopo Engolismensi hic Auctor cap. 35 scribit: *Cùm Romam tenderet, audito quòd Paschalis Papa Concilium congregasset maximum diebus illis ad jubileum tetendit* (legendum cum alio exemplari correctiori, maximis dietis ad Urbem tetendit) *in quam quamvis tacitè venit, tamen residentes Episcopos cum Domino Papa in Concilio invenit. Caussa siquidem, qua convenerant, talis fuit. Imperator siquidem Henricus Papam Paschalem, Cardinales, & nobi-*

nobiles Romanos ceperat. Hac occasione Papa reliquit Investituras Imperatori, quæ fiebant per annulum & virgam, & super sacrosancta juravit propria manu Imperatorem & curiam ejus se non excommunicare pro Investituris. Quia verò Papa rem illicitam fecerat, deponere se à Papatu promiserat, & ad Pontianas insulas habitu religioso exul ire disposuerat, si Investituras salvo sacramento ad pristinam libertatem,&c.

LXIX. *Concilium prohibet Investituras, sed Henricum non excommunicat.*

In qua re, subdit idem Auctor Anonymus, *nullum remedium à toto Concilio inveniri poterat. Gerardus Episcopus requisitus tandem tale consilium dedit, quòd Investituræ revocari poterant salvo sacramento, ita tamen quòd Imperator dans Investituras non excommunicaretur. Quod consilium omne Concilium laudans dixit*: Non tu locutus es, sed Spiritus Sanctus in ore tuo. *Placuit itaque Papæ & toti Concilio quatenus Gerardus Episcopus, per quem Deus Ecclesiæ suæ tale consilium reseraverat, cum quodam Cardinale Divinaco, vel Dunciaco* (nomen illud corruptum) *ad Imperatorem dirigeretur, qui voluntatem Imperatoris consuleret, quatenus Ecclesiæ Romanæ Investituras exponeret* (fortè reposceret) *alioquin habitum consilium revelaretur*. Porrò Gerardi consilium secuta est Synodus Lateranensis; In ea enim, ut scribit Aragonius Cardinalis, Patres non Henricum Imperatorem, sed privilegium ab eo extortum excommunicarunt. *Nos omnes in hoc Sancto Concilio cum domno Papa congregati, canonica censura & Ecclesiastica auctoritate, judicio S. Spiritûs damnamus & irritum esse judicamus* (nempè privilegium illud) *atque omninò cassamus; & ne quid auctoritatis, & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Quod ideò damnatum est, quòd in eo privilegio continebatur, quòd electus canonicè à Clero & populo à nemine consecretur, nisi prius à Rege investiatur, quòd est contra Spiritum sanctum, & Canonicam institutionem. Perlecta charta acclamatum est ab universo Concilio; Amen, Amen; fiat, fiat*, inquit Aragonius Cardinalis, qui subdit: *Hæc charta lecta est à Gerardo Engolismensi, Galone Legionensi Episcopis* &c. sed loco, Legionensi, legendum Leonensi; Galo enim tunc erat Episcopus Leonis in minori Britannia sub Archiepiscopatu Turonensi, quod oppidum nunc vulgò vocatur S. *Paul de Leon.* Concilium istud habitum est *decimo quinto Kalend. Aprilis*, ut legitur apud Urspergensem in Chronico, & Simeonem Dunelmensem in Hist. de Gest. Reg. Angl. vel *in medio mensis Martii*, ut habet Trithemius in Chronico Hirsaugiensi.

LXX. *Legationem ad eum mittit.*

Quomodo Gerardus Engolismensis ab Imperatore acceptus fuerit, refert idem Auctor Anonymus ibidem: *Quòd cùm in præsentia Imperatoris supradictus Pontifex Gerardus mirabiliter perorasset, & à Cancellario Imperatoris, qui illius interpres erat, singula exponerentur, vehemens tumultus ortus est in Curia, ita quòd Coloniensis Archiepiscopus, qui eum solemniter in hospitio suo susceperat* (*in Galliis namque discipulus Gerardi fuerat*) *de vita illius dubitans dixit*: Magister, maximum scandalum generasti in Curia nostra. *Indignans autem Gerardus respondit*: Tibi sit scandalum, mihi est Evangelium. *Dedit tamen Gerardo Pontifici Imperator multa munera.* Petrus Blesensis in Continuatione Ingulphi pag. 128, ubi de hoc Concilio agit, addit, Gerardum tunc fuisse *in Aquitania* Apostolicæ Sedis Legatum, de cujus legatione suprà à nobis actum, & de eo infra sermo redibit.

LXXI. *Paschalis PP. Viennensis Concilii Acta confirmat.*

Eodem anno millesimo centesimo duodecimo, die 17 Kalendas Octobris, Guido Viennensis Archiepiscopus, & ipse Sedis Apostolicæ Legatus Concilium Viennæ coegit, ad quod, ut testantur Patres in Epistola Synodali ad Paschalem Papam missa, Henricus Rex Legatos misit. In eo tamen Investitura Episcopatuum & Abbatiarum de manu laica suscepta, hæresis judicata est, & Henricus Rex excommunicatus, quòd Paschalem Papam indignè tractasset, & detestabile scriptum violenter ab eo extorsisset. De illo Concilio loquuntur Chronographus Malleacensis, Sugerius in Vita Ludovici Regis hujus nominis VI, cap. 9, & Guigo Prior Cartusiensis in Vita S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani Innocentio II Papæ dicata cap. 5 Sanctus enim Hugo, & S. Godefridus Ambianensis Episcopus ei interfuerunt. Hujus Concilii decretis ad Paschalem Papam relatis, illa confirmavit Pontifex, datâ *Guidoni Viennensi Archiep. Sedis Apostolicæ Vicario*, & ceteris Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus *Viennæ congregatis* Epistolâ, quæ extat Tomo X Concil. pag. 786, qua Pontifex, quæ *statuta sunt ibi, rata* suscipit & confirmat *Laterani XII Kal. Novemb.* ejusdem anni 1112. Rectè itaque scribit Malmesburiensis lib. 5 de Reg. Angl. omnem Galliam Ecclesiastici zeli vigore intentasse in Henricum Imperatorem, nec dissimulasse execrari.

LXXII. *Beneventum pergit, & urbis securitati consulit.*

Paschalis Pontifex, quem superius vidimus Beneventi anno millesimo centesimo octavo Concilium celebrasse, iterum anno millesimo centesimo duodecimo exeunte, audiens sediriones à Beneventanis excitatas, Beneventum perrexit, eamque in urbem advenit, *secundo die intrante mensis Decembris*, inquit Falco Beneventanus in Chronico, quod exorditur ab anno 1102, & desinit anno 1140. Causa tumultuum hæc erat, *quòd alii Landulphum Burrellum, alii Ansonem civitatis Rectorem sine Domini Papæ voluntate constituere satagebant*.

Cùm

Cùm ea in urbe versaretur anno 1113, *mense Februario Synodum constituit. Synodo autem finita, cùm in Sacro Beneventano Palatio assisteret, prædictamque conspirationem factam pro parte illius Landulphi Borrelli deprehendens, concives vocari jussit, à quibus quid agendum esset super hoc tanto negotio, sciscitatus est, quomodo conjuratio illa ad traditionem Civitatis, & detrimentum fore videbatur: & quòd quidam civium pro ipsius Landulphi auxilio turres Portæ summæ noctu cepissent, indeque munitionum ipsarum custodes ejicientes, una tantùm nocte eas virtute tenuerunt. Tandem Deo opitulante, & Beneventanorum complurium fidelium solatio, quorum mens erat fautor, turres ipsæ vendicatæ sunt, & B. Petro restitutæ.* Refert postea Falco quosdam ex malorum fautoribus captos, quosdam ejectos, domus quorundam fisco addictas, & quorundam destructas, tandemque concludit: *Istis taliter actis, XIV anno Pontificatûs supradicti domini Papæ, mense Martio, sextæ Indictionis* (quæ currebat anno 1113), *Dominus ipse Apostolicus civitatem Beneventanam variis prædarum persecutionibus ex omni parte oppressam aspiciens, & civium bona à Normannis undique vicinantibus quotidie distrahi & confundi cognoscens, consilio habito, Landulphum de Græca, militem præstantem & solertem Comestabulum Beneventanorum instituit, quatenus... Civitas... secura.. persisteret.* His consonat Petrus Diaconus in Auctario ad Leonem Ostiensem lib. 4 cap. 50, ut observavit Camillus Peregrinius in Notis ad hæc Falconis verba.

LXXIII. *Ecclesia Antiochena jura sua restituto.* Balduinus Jerosolymorum Rex per Nuntios à Paschali Pontifice petierat, ut quascumque urbes *sibi posset vendicare, omnes ditioni & regimini Jerosolymitanæ Ecclesiæ subjacerent*, inquit Willelmus Tyrius lib. 11 cap. 27, quod obtinuerat rescripto dato *Laterani V Idus Julii*. Ad petitionem quoque ejusdem Balduini Regis Paschalis Gibelino Jerosolymorum Patriarchæ scripserat, eique concesserat urbes & provincias, *quæ gloriosi Regis Balduini, ac exercituum eum sequentium sanguine, per Dei gratiam acquisitæ sunt*; quæ concessiones factæ fuerant à Paschali ante annum 1112, quo Gibelinus die octava Aprilis è vivis excessit. Sed cùm hæc accepisset Bernardus Patriarcha Antiochenus, de illata Ecclesiæ suæ manifesta injuria plurimùm conquestus est apud Paschalem, qui literis datis *Laterani VII Idus Augusti* à Tyrio ibidem recitatis, respondit, actum id esse propter ignorantiam, & locorum prolixam longinquitatem, seque jus & honorem quibusque Ecclesiis conservaturum. Hæc Epistola scripta videtur anno 1111, aut insequenti. Cùm enim Paschalis anno 1113 Beneventi versaretur, & vellet mentem suam interpretari, ad eundem Bernardum Antiochenum Patriarcham literas dedit, quæ scriptæ sunt *Beneventi XV Kalendas Aprilis*, quibus significat, se jam revocasse concessionem factam *felicis memoriæ Gibelino Jerosolymitano Patriarchæ*, qui ideo jam defunctus erat. Eadem die Balduino Jerosolymorum Regi alias literas dedit, mandavitque, ut *Jerosolymitanæ Ecclesiæ* Clerici *sint jure contenti; nec injustè aut procaciter usurpare ea contendant, quæ certò sciuntur ad jus Antiochenæ Ecclesiæ pertinere*. Librariorum itaque errore hæ ad Balduinum Regem literæ dicuntur datæ *Laterani XV Kal. Aprilis*, loco, *Beneventi*, qui error manifestus est, uno cùm eodemque die Paschalis Pontifex Romæ & Beneventi esse non potuerit.

LXXIV. *Robertum vexantem Beneventum excommunicat.* Idem Paschalis Papa Beneventi Romam redux, audiens Roberrum Sclavum, qui castellum ad montem Sableram contra Beneventanos erexerat, nolle illud destruere, sed eosdem vexare non cessare, *illum excommunicavit, donec castellum illud civitati contrarium delevisset, quod facere ipse Robertus contempsit*, inquit Falco laudatus, qui addit Landulphum Comestabilem cum Roberto ea de re egisse, & castellum illud evertisse: *Castellum illud destruxit*, inquit, *& funditùs delevit, duobus videlicet equis optimis, & ducentis solidis datis*. Quod cùm Normanni accepissent, sæviùs in Beneventanos grassati sunt, ut pluribus narrat Falco.

LXXV. *Apud Cyperanum Concilium cogit.* Beneventani à Normannis in angustias compulsi, anno millesimo centesimo decimo quarto Legatos ad Paschalem Papam misêre, rogaruntque, *ut gregi commisso, sicut Pastor bonus, subvenire dignaretur. Necessitate enim Dominus Papa*, cogente scilicet, *eis præcepit, ut pacem civitati, prout melius possent, facerent, & pauperibus subvenirent, ne Petrus Apostolus civitatem acquisitam occasione ista perderet: quidquid autem de pacis consilio invenissent, ipsi remitterent*, inquit Falco Beneventanus in Chronico. Landulphus Archiepiscopus Beneventanus unus ex illis Legatis Beneventum rediens, non quæ erant pacis, sed quæ belli operatus est; nec enim pacem cum Normannis composuit, sed civile acerrimum bellum conflavit, & Landulphum Comestabilem eidem civitati ab eodem Paschali Pontifice præfectum in ordinem redigere, seque magistratu abdicare coegit. Quare Pontifex collecto, eodem anno 1114, apud Cyperanum, ad fluvii Liris ripam positum, Concilio, Landulphum Archiepiscopum Beneventanum, se purgare non valentem, dignitate deposuit, ut scribit Petrus Diaconus lib. 4 cap. 51. Ibidem Landulphum de Græca Comestabulum, Benevento expulsum, ad Concilium venientem, speciali honore suscepit. In eodem

dem Concilio auditæ sunt querelæ Archiepiscopi Cosentini adversùs Rogerium Siciliæ Comitem, quòd ab eo Archiepiscopatu dejectus, coactus fuisset Monachus fieri Cassinensis; jussusque est cucullum deponere, & liber abire. Denique in eodem Concilio *Apostolicus Guillelmum Ducem Apuliæ & Calabriæ constituit*, ut legitur apud Petrum Diaconum laudatum, vel ut apud Falconem, *Apostolicus Ducatum Italiæ, Calabriæ & Siciliæ Duci præfato* [nempe Willelmo] *concessit*. Ad quæ verba Peregrinus in Notis observat, *Italiæ* vocabulo, à Fulcone, *Apuliam* solummodò demonstrari; quem loquendi modum usitatum fuisse, variis Falconis locis probat. Willelmus iste filius erat Rogerii Apuliæ & Calabriæ Ducis, ac Roberti Guiscardi nepos, qui eorumdem Ducatuum Dux constitutus est à Paschali Papa in hoc Concilio apud Cyperanum, cui ille postea fidei sacramentum præstitit, ut narrat Petrus Diaconus loco laudato.

LXXVI. *Pisanos ad expugnationem insularum Balearium contra Saracenos excitat.*

Eodem tempore Paschalis Pontifex seriò perpendens mala, quibus Christiani affligebantur à pyratis Saracenis, qui Baleares & Ebusum insulas occupabant, Pisanos adegit, ut illuc arma converterent, iisque Raimundus Berengarii hujus nominis III Barcinonæ & Provinciæ Comes se adjunxit, qui in Majoricam insulam descensionem fecit, ac præcipuum oppidum oppugnavit. Verùm cùm accepisset Mauros seu Saracenos cum ingenti exercitu Barcinonam venisse, obsidionem solvit, & ad Barcinonæ auxilium properavit, tantamque barbarorum stragem edidit, quanta maxima aliàs facta fuisset. Deinde Majoricam rediit, eamque aggressus est. Pisani optatum iter contra Majoricam suscepêre cum Petro Pisanorum Episcopo, atque cum Bosone Cardinali Romanæ Sedis Legato. Sed antequam Majoricam aggrederentur, priùs ad insulam Ebusum, ab Hispanis hodie *Yvicam* appellatam, applicuerunt, quæ capta est anno 1114 in festo Sancti Laurentii, & in festo Sancti Bartholomæi Apostoli ad Insulam Majoricam applicuerunt, ut scribit antiquus Chronographus Pisanus apud Ughelium in Appendice ad Tomum 3 Italiæ Sacræ, qui Chronographus describit postea, quæ tam autumno, quàm hyeme anni Christi 1115, quo Majorica urbs capta, ab exercitu Christiano gesta sunt. *Capta*, inquit, *ibi Regis Mortade sorore cum filiis & filiabus & nepotibus, & cum maxima copia auri, argenti atque palliorum. Sed quoniam ipsa in captivos, eis testantibus, omnemque Christianum illuc pervenientem misericordissima fuerat, cum sua progenie est reddita libertati. Factumque est, ut in ipsa insula Majorica remanente filia sua, Regina cum fratre suoque filiolo cum Pisano exercitu Pisam sponte venerit, ibique abrenuncians paganismo Christianum nomen cum suo parvulo filio suscepit.* Addit postea hujus Reginæ filium sacro baptismate initiatum, in patriam remissum, ut ibi regnaret. Cum hoc Chronographo egregiè convenit Laurentius Veronensis, Petri tunc Episcopi Pisani Diaconus, qui apud Ughellum ibidem in fine sui Poëmatis, ait.

Et facta præda muri sternuntur & ædes.
..... Pascha celebratur, Barales de nexibus exit.
soror hæc erat Mortadæ Regis.
Cujus dat nato Pisana potentia regnum.
Denique victores felici classe parata
Ad suas quique meat, hos & de littore spectans,
Et miranda canunt Christi Magnalia gentes.
Pisanam tandem Burabe (Rex Maurus) *traductus in urbem*
Præbuit Italiæ se se spectabile monstrum.

Sed cùm nulla in eam insulam Christiana colonia missa sit, religio Christiana ibidem paulò post extincta, & Majoricani ad infidelitatem & rapinas rediêre. Illud etiam bellum narrat Diagus lib. 2 Hist. Comitum Barcinonensium cap. 88 & seqq. Denique Pandulphus Pisanus Auctor Vitæ Paschalis II hæc scribit: *Quid egregia Pisanorum industria, & admirabilis pertinacia per eundem dominum Papam Balearibus insulis Efisæ & Majoricæ contulerit, quem apparatum, quas copias, supplementumque, quemve Legatum ipsi habuerint.......quomodo etiam evulsis captivis, direptis spoliis, subversis urbibus victores redierint, quia digno volumine comprehendere dispositus, suo loco & suo tempori distuli.* Verùm vel is Auctor Historiam illam postea non elaboravit, vel ea ad nos non pervenit.

LXXVII. *Concilium Trojæ congregat.*

Anno millesimo centesimo decimo quinto Paschalis Papa, mense Augusto in Apuliam profectus, Trojæ Concilium celebravit, cui interfuerunt omnes ferè Apuliæ Proceres, Archiepiscopi & Episcopi, in quo inter cetera *Treuga Dei statuta est. Adeò quòd Comes Jordanus, & Comes de Loritello, & alii Barones Apuliæ sacramento impræsentiarum firmaverunt Treugam Dei extunc per spatium annorum trium fore tenendam*, inquit Falco Beneventanus in Chronico. Ex quo & intelligimus Treugam Dei, seu pacem inter privatos homines, & communitates, de qua in Alexandro II locuti sumus, à Sacris Conciliis approbatam fuisse. Finito Concilio Papa Beneventum tertio die intrante mensis Septembris reversus est, deinde Romam rediit VII Kalendas Octobris ex eodem Falcone.

LXXVIII. *Dirimit controversiam Canonicorum Bisuntinorum.*

Paschalis Pontifex Trojæ existens scripsit ad Guidonem Archiepiscopum Viennensem, Legatum suum super controver-

sia

sia Ecclesiarum Vesontionensium Sancti Joannis, & Sancti Stephani, quæ uttaque se Cathedralem jactabat, cùm Episcopotum Sedes diutius quidem in S. Joannis, nonnunquam vetò in S. Stephani Ecclesia fuisset, eumque reprehendit, quòd S. Stephani Clericorum testimonium in Ecclesiæ suæ causa admittere noluerit, In Concilio scilicet Trenorciensi, quod idem Guido Legatus non multò ante celebrarat. Ea conttoversia jam ab anno 1110 agitabatur coram Paschali Papa, ut constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad Guillelmum Archiepiscopum Bisuntinum, qua ei mandat, ut intet Canonicos eatum Ecclesiarum obortas controversias suo judicio dirimat. Sed cùm eas componete non potuisset Guillelmus, ejus cognitionem idem Pontifex commisit Guidoni Viennensi, qui Pontificis mandato paruit, & Trenorciense Concilium huic disceptandæ causæ anno 1115 convocavit: sed cùm in eo multos testes reprobasset, tanquam minimè idoneos, S. Stephani Clericorum testimonium admittere in Ecclesiæ suæ causa noluit. Quod factum reprehendit Pontifex laudata ad Guidonem Epistola *Trojæ VI Kal. Septembr. indict. VIII* data, in qua ait: *Cesset jam malitiæ Zelus, & dolositatis cavillatio: ut prædictarum Ecclesiarum negotium juxta literarum tenorem omnimodis peragatur. Alioquin ad præsentiam nostram, parati prorsus & instructi proximo Quadragesimalis Concilii tempore revertantur*. Fecit autem Pontifex quod minatus erat, & evocatam ad se causam in Lateranensi Concilio anno millesimo centesimo decimo sexto judicavit, ut constat ex ejus literis datis *fratribus & filiis, suffraganeis, Clero & populo Bisontinæ Ecclesiæ*, quas refert Chiffletius in Historia Trenorciensi, quibus Ecclesiæ S. Stephani adjudicatur Primatus. Hoc Paschalis judicium Guido, Pontifex dictus sub nomine Callisti II, rescidit tanquam subreptitium, & decretum Trenorciensis Concilii confirmavit constitutione, quam refert idem Chiffletius, qua Primatus adjudicatur Ecclesiæ S. Joannis. Ceterum controvetsia illa duravit usque ad Pontificatum Innocentii IV, ut ibidem videbitur.

LXXIX. *Investituras in Concilio Lateranensi damnat.*

Anno millesimo centesimo decimo sexto Laterani Concilium habuit Paschalis Papa, quod *pridie Nonas Martii*, secunda fetia tertiæ hebdomadæ Quadtagesimæ inchoatum, sequenti sabbato *quinto Idus Martii* conclusum est. In eo, ut habet Utspergensis Abbas in Chronico, Pontifex retulit se privilegium Investiturarum Henrico Imperatori per vim concessisse, & ut multa mala ab Ecclesia averteret; sed se illud condemnare sub perpetuo anathemate, & rogare omnes ut idem faciant. *Tunc ab universis acclamatum est, Fiat, fiat*, inquit idem Urspergensis. In eodem Concilio retractatam esse causam Vesontionensis Ecclesiæ, de qua numero superiori egimus, constat ex Paschalis II literis nono Kalendas Aprilis indictione 9, die 24 Martii, quibusdam diebus post Concilium datis apud Chiffletium in Probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 375. Tandem in eo Concilio actum est de causa Grosulani, qui ex Episcopatu Savonensi ad Mediolanensem translatus, huncque relinquere coactus, restitui postulabat, & Jordanum, in ejus locum ordinatum, ex eo ejici. Sed Concilium statuit, Grosulanum ad Episcopatum Savonensem redire debere, quæ pluribus narrat Puricellus in Monumentis Basilicæ Ambrosianæ, ubi notat Grosulanum post Concilium istud Latetanense toto vitæ suæ tempore Romæ temansisse, ibique mortuum ac sepultum esse.

Baronius suspicatur Paschalem Papam in hoc Concilio Lateranensi, in pristinum gradum testituisse Landulphum, quem, ex superius dictis, Archiepiscopatu Beneventano deposuerat; sed Falco Beneventanus in Chronico à Baronio laudatus, contrarium planè indicat, cùm Landulphum mense Augusto dignitatem recupetasse prodat, & Concilium Lateranense mense Mattio inceprum & absolutum fuerit. Falco enim postquam narravit seditionem, quæ Romæ excitata est, quæque Paschalem coegit Romà exire, subdit: *Diebus autem non multis elapsis, Apostolicus ipse seditionem illam placari & minui aspiciens, consilio accepto, militibus collectis, Romam ingressus est; deinde palatium Lateranense ingreditur, ibique Missarum solemnia decantavit. Cùm autem ipse Urbem ingressus fuisset, Romanorum cœtus, qui ei rebellis extiterat, ferè ad ejus imperium, & voluntatem conversus est; sicque Apostolicus ipse tranquillitate inventa Romam securus habitavit. His taliter actis prædictus Apostolicus Landulphum, quem deposuerat, undecimo die intrante mensis Augusti redintegravit ad Archiepiscopatum*, scilicet Beneventanum. Seditionem autem illam anno 1116 contigisse probat Annotator Baronii ad annum 1115 num. 1 ex eodem Falcone, & ex Auctore Vitæ Paschalis II, ideoque licèt eodem anno 1116 Landulphus in Atchiepiscopatum Beneventanum restitutus sit, Id tamen ex dictis contigit post Latetanense Concilium. LXXX. *Landulphum in Archiepiscopatum Beneventanum restituit.*

Cùm Raymundus Guillelmus Barcinonensis Episcopus in expeditione Majoricana contta Saracenos, de qua mox egimus, & ad quam jubente Paschali II profectus etat, occisus fuisset, Clerus & populus Batcinonensis, curante Raymundo Batcinonensi Comite, beatum Oldegarium, antea Præpositum Ecclesiæ Barcinonensis, & tunc Canonicorum Regularium monasterii LXXXI. *B. Oldegarium cogit ad acceptandum Episcopatum Barcinonensem.*

sancti

sancti Rufi juxta Avenionem siti Abbatem, in demortui locum subrogarunt: quod ubi ille factum cognovit, ut erat singulari Vir humilitate, properè in Provinciam ad suum monasterium navigavit. Id cùm accepisset Paschalis Papa, die 10 Kalendarum Junii, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno 1116 scripsit ad Oldegarium Epistolam, in qua ait, se à Canonicis Barcinonensis Ecclesiæ accepisse, cum Cleri, & populi desideriis concurrentibus Episcopum Barcinonensem electum fuisse, ipsumque eo cognito in suam diffugientem Abbatiam, omnium expectationes fefellisse, ita ut Spiritui Sancto resistere videatur. Quare se illum à regimine monasterii sancti Rufi absolvere, eique præcipere, ut ad præfatam Ecclesiam Barcinonensem accedat: *Quod si, quod absit*, subdit Paschalis, *huic nostræ præceptionis paginæ obedientiam impertiri renueris, venerabili fratri nostro Bosono S. R. E. Presbytero Cardinali, quem in Hispaniæ partibus Legatum dirigimus Apostolicum, per Apostolica scripta præcipientes mandamus, quatenus te (ut Barcinonensis Ecclesia præfatæ, ad quam te electum dignoscimus, gubernacula sumas) monitione præmissa, appellatione remota, nullisve literis à Sede Apostolica impetratis, veritati & rationi præjudicantibus, per censuram Ecclesiasticam, donec pareas, cogere non desistas*. Eas literas Tamayus in Hispanico Martyrologio eruit ex codice MS. pervetusto. De B. Oldegario, qui postea Tarraconensis Archiepiscopus à Gelasio II, & Apostolicæ Sedis legatus à Callisto II dictus est, infra sermo redibit.

LXXXII. *Henrico Imp. Romam venienteP aschalis Beneventum pergit.* Anno millesimo centesimo decimo septimo & quidem ineunte, Henricus Imperator congregato antea exercitu, Romam adventavit; quod audiens Paschalis Pontifex Beneventum se recepit. Romam ingressus est Henricus magno apparatu, nullo tamen Episcopo, aut Catholico ei occurrente; quin imò cùm in Basilica Sancti Petri coronari petiisset, responsum est, id Pontifice absente, fieri non posse; magnaque insuper animi libertate, exprobrata sunt ei in faciem ab Ecclesia, quæ Romæ erat, ipsius sacrilegia & rapinæ. Quapropter Henricus *accito Mauritio Bracarensi Archiepiscopo, qui ob superbum levitatem Curialis effectus, per biennium extra Ecclesiam propriam, opulentissimo cultu & Regio, hac & illac dissolutè vagabatur, ante corpus beati Gregorii coronari se fecit, sicque ab Urbe comitatus abscessit*, inquit Pandulphus in Vita Paschalis Papæ. Mauritium tamen, vulgò *Burdinum* appellatum, tanti Paschalis Papa fecit, ut cùm Henricus Imperator Romam venit anno 1117, infenso erga se animo, eundem *super tractanda pace Legatum* ad eum miserit, ut inquit Gelasius II, Paschalis successor, in literis anno 1118 Cajetæ *ad Clerum & plebem Romanam* datis Tomo X Concil. pag. 818 recitatis. Sed ipse à Papa deficiens Henricum Imperatorem coronavit. Neque enim alia de causa delectus ad id facinus Burdinus, quam quia: Romani Pontificis vices obtinebat, apud Augustum, pacis ac concordiæ interpres. Alioquin, inquit Baluzius in Vita Burdini, quam lib. 3 Miscellaneorum ex variis Antiquis collegit, num. 12, cur non potius Germani cujuspiam Episcopi ministerio Henricus Imperator usus fuisset.

LXXXIII. *Burdinum in Concilio Beneventano excommunicat.* Ceterum hanc Henrici coronationem à Burdino peractam ante mensem Aprilem anni millesimi centesimi decimi septimi, ex eo constat, quòd eodem mense Aprili Paschalis Pontifex Beneventi Concilium celebrarit, in quo Burdinum excommunicavit: *Anno 1117 Dominicæ Incarnationis, & 18 Pontificatûs Domini Paschalis, mense Aprili, ipse Papa Synodum Beneventi celebravit*, inquit Falco Beneventanus in Chronico. In eo autem Concilio Paschalem adversùs Burdinum utì proditorem & perfugam incanduisse, ipsumque publicè eam ob causam excommunicasse, asserit Gelasius II in Epistola ad Gallos, quæ prima est inter ejus Epistolas, data Cajetæ anno 1118, *Ille* (nempè Henricus) *statim, die videlicet post electionem nostram quadragesimo quarto Mauricium Bracarensem Episcopum, anno præterito à domino prædecessore nostro Paschali Papa in Concilio Beneventi excommunicatum, in matris Ecclesiæ gremium ingessit*. Ex aliis autem literis ejusdem Gelasii ad Bernardum Toletanum Episcopum, Hispaniæ Primatem, quæ extant eodem Tomo Concil. discimus non solùm excommunicatum in ea Synodo Beneventana fuisse Burdinum, sed etiam Paschalem Bernardo Archiepiscopo Toletano mandasse, ut alium in locum Burdini eligendum curaret, ipsumque excommunicatum fuisse, ceteris Hispaniarum Prælatis significaret. De Burdino, sub Gregorii VIII nomine postea Antipapa, in Gelasio II sermo redibit.

LXXXIV. *Cantuariensi Ecclesiæ privilegia confirmat.* Eodem anno millesimo centesimo septimo directa est à Rege, & Episcopis Angliæ magni ponderis legatio Radulphi Archiepiscopi Cantuariensis, & Heberti Episcopi Norwicensis ad Paschalem Papam, occasione permotæ ibidem quæstionis ob Legatos Apostolicæ Sedis, sua, non quæ sunt Jesu Christi, quærentes; adeò ut Henricus Rex & Episcopi Angliæ provocandum putaverint ad antiquum privilegium S. Gregorii Papæ, quo Archiepiscopis Cantuariensibus indulsit fungi legatione Sedis Apostolicæ, ob idque dicerent haud alium in Angliam mittendum esse Legatum. Iidem Anglorum Legati advenientes Romam, non solùm ibi non inve-

Mmmm nerunt

nerunt Paschalem, qui secesserat Beneventum, sed nec ad eum accedere potuerunt, quòd Imperator vias undique obsedisset. Quapropter rem per internuncios agentes, literas ab eodem Pontifice acceperunt, Episcopis Angliæ, & Henrico Regi directas, datasque *Beneventi Nono Kalendas Aprilis*, quibus declaravit, velle se in eo statu Ecclesiam esse Cantuariensem, ut authentica ejus privilegia, quæ à sancto Gregorio per sanctum Augustinum suscepisset, & quibus sanctus Anselmus nuper defunctus ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopus jure ac possessione legitima potitus fuerat, juxta canonum sanctiones, nullis perturbationibus violarentur. Anno 1116 Anselmus Sancti Anselmi nuper Archiepiscopi Cantuariensis nepos, Legatus in Angliam directus fuerat, Henrico Rege tunc in Normannia existente. Hic cùm legationem suam, Rege impediente, exercere non posset, & Rotomagi morari cogeretur, Regem rogavit, ut sibi saltem liceret, Petri denarios Romæ pendi solitos, per insulam colligere: *Memoratus Anselmus*, inquit Eadmerus lib. 5, *eò usque morabatur Rotomagi cum Rege, pecuniam, quæ B. Petro de Anglia quotannis pendi solet, Romam reversurus cupiens secum habere. Ut autem ipse in Angliam pro exercenda legatione sibi injuncta transiret, Rex, ut diximus, consentire nolebat, ratione quam prælibavimus, & aliis non minus rationalibus usus*. Factam tamen denariorum collectionem, illique pecuniam consignatam, dubitandum non videtur, sed incertum, inquit Alfordus in Annalibus Anglo-Saxonicis ad annum 1117 num. 9, an ad illam colligendam mare trajecerit Anselmus Legatus.

LXXXV. *S. Petrum Anagniæ Episc. canonizat.* Paschali II sedente, anno Pontificatûs ejus sexto, Christi millesimo centesimo quinto, die tertia mensis Augusti, ex hac vita migravit Sanctus Petrus Anagniæ Episcopus, cujus res præclarè gestas scripsit Sanctus Bruno Signiensis Episcopus. Petrum virtutibus insignem, & miraculis clarum, anno decimo Pontificatûs, Christi millesimo centesimo nono, secundo Nonas Junii, Paschalis Pontifex inter Sanctos retulit, ut constat ex diplomate ab eo dato *Signiæ secundo nonas Junii, Pontificatûs nostri anno decimo*, in quo ait: *considerantes propterea strenuæ probatæque vitæ merita, quibus vir sanctus Petrus, quondam Anagniæ Episcopus, de regula Monachorum assumptus, in pastorali officio purè, simpliciter, solerti vigilantia, & exemplo Deo deservivit: admirantes etiam miraculorum insignia, quibus sanctum suum ante & post obitum Deus decoravit, prout per Brunonem Episcopum Signiensem fideliter annotatur, & usque ad nostra tempora decorare non desinit: auctoritate præsentium vobis licere volumus, & mandamus, quatenus tertio Nonas Augusti, diem natalem ejusdem Confessoris & Præsulis memorandi, Sanctorum catalogo congruè celebrem recolatis*, &c. Inscriptum est diploma: *Venerabilibus fratribus Episcopis Anagniæ, & aliis per Campaniam constitutis*. Nomen ejus Martyrologio Romano adscriptum est ad diem tertium mensis Augusti.

LXXXVI. *Naturæ debitum solvit.* Paschalis Pontifex, celebrato anno 1117, mense Aprili, Beneventi Concilio, de quo superiùs actum est, venit Anagniam, ubi ægrotavit; sed eo morbo liberatus *venit in Præneste, & B. Agapiti Ecclesiam ibidem dedicavit. Nativitatis Domini Vigilias Romæ* celebravit, tandemque *carnis debitum solvit XV Kalendas Februarii*, inquit Pandulphus Pisanus in ejus Vita; sed legendum *XII Kalendas Februarii*, quo die Paschalem II Vita functum rectè scripsêre Petrus Diaconus lib. 4 cap. 66, & Chronographus Malleacensis. Hanc emendationem certam reddit ipsemet Pandulphus, qui narrata ejus morte ait: *In Sede propria, in Patriarchio, in dextro latere Templi, in mausoleo purissimi marmoris mirifico opere sculpto XI Kalendas Februarii collocatus*; indicat enim Paschalem II die præcedenti, nempe XII Kalendas Februarii, è vivis abiisse, sequentique die terræ mandatum. Hinc Falco Beneventanus in Chronico diem mortis cum die sepulturæ confundens, scribit: *Paschalis Papa obiit XI Kal. Februarii*. Id confirmatur ex eodem Pandulpho, qui subdit, post Paschalis II mortem Episcopatum cessasse *diebus tribus*; cùm itaque, ex infra dicendis, Gelasius II ejus successor electus sit die 25 Januarii ejusdem anni 1118, Paschalis obierat die 21 ejusdem mensis, ideoque sedit annos 18, menses 5, dies 7, si dies emortualis excludatur, ut habent Auctor Magni Chronici Belgici ex Bernardo Guidonis, Joannes Ceccanus in Chronico Fossæ novæ apud Ughellum Tomo I Italiæ Sacræ, Martinus Polonus in Chronico, Wernerus in Fasciculo Temporum, & duo ex Catalogis Criticæ Baronianæ præfixis, vel dies 8, si dies emortualis includatur, ut in uno ex iisdem Catalogis dicitur; ordinatus enim fuerat die 14 mensis Augusti anni 1099.

LXXXVII. *Ejus sepultura.* Joannes Diaconus Junior, Basilicæ Salvatoris Patriarchii Lateranensis Canonicus in libello suo de Ecclesia Lateranensi, à Mabillonio Tomo 2 Musei Italici vulgato, refert retrò sub absida esse sepulturas Apostolicorum Leonis Papæ V, & Agapiti Papæ II, & postea subdit: *Inde per directum ad dexteram jacet Paschalis Papa II, qui salubri providentia ac studio renovavit ordinem canonicum in ista Ecclesia*. Joannes iste Diaconus Junior libellum suum Alexandro III Papæ dicavit; fatetur tamen

SÆC. XII. PASCHALIS II. men in Epistola dedicatoria, libellum illum antiquum esse, seque tantùm addidisse, quæ vel propriis oculis vidit, vel ab antecessoribus veridica relatione cognovit. Sed post illud tempus libellum illum fuisse interpolatum ostendit Annotator Baronii ad annum millesimum centesimum decimum octavum num. 3. Verùm cùm ex dictis in Sergio Tertio Joannes Diaconus testis oculatus fuerit eorum quæ refert, existimo libellum illum à Joanne Diacono primitùs scriptum esse, & ab aliis postea sub ejusdem Joannis nomine continuatum, cùm pluribus in locis Auctor referat, quæ propriis oculis vidisse tradit, quæ tamen videre non potuisset, si libellum suum usque ad Alexandrum III continuasset. Dicendum ergo, vel libellum illum editum fuisse à diversis Auctoribus, vel eundem Auctorem loqui in Persona aliorum, sicut de Abbate Urspergensi, loquente de Guiberti Papæ morte, iam observavimus. SÆC. XII. PASCHALIS II.

GELASIUS II *Pontif. CLXI.*

Anno Domini MCXVIII.

I. *Gelasius II eligitur Pont. Rom.* Paschali II Papa, die 21 Januarii anni millesimi centesimi decimi octavi defuncto, *cessavit Episcopatus dies 3,* inquit Pandulphus Pisanus in fine Vitæ ejusdem Paschalis; ideoque Gelasius hujus etiam nominis II, natione Campanus, antea dictus Joannes Cajetanus, S. R. E. Archidiaconus, eodem anno, die vigesima quinta ejusdem mensis Januarii electus est in Romanum Pontificem. Ejus Vitam scripsit Pandulphus familiaris ejus, quam Constantinus Abbas anno 1638 Romæ cum prolixis commentariis edidit, & nuper Daniel Papebrochius in Conatu Chronico-Historico integram etiam exhibuit. Ex ea discimus Joannem, patria Cajetanum, ex patre Crescentio, nobili genere natum, ingenuèque à teneris annis educatum, in monasterio deinde Cassinensi, sub Oderisio Abbate sanctissimo Viro, ibidem monachalem vestem assumpsisse, ibidemque multo tempore religiosissimè vixisse. Urbanus autem secundus, cognita hominis virtute, quæ longè latèque ex monasterio Cassinensi percrebuerat, eum ad se accersitum, S. R. Ecclesiæ Diaconum Cardinalem, & Apostolicæ Sedis Cancellarium ordinavit. Falluntur autem tam Onuphrius Panvinius, quàm Ciaconius, & alii post eos, qui scribunt, eum ab Urbano II dictum fuisse Cardinalem S. Mariæ in Cosmedin; hæc enim Diaconia ipsi collata est à Paschali II, ut disertè scribit Pandulphus in ejus Vita: *Diaconiam Romæ*, inquit, *quam S. Mariam in Cosmedin vulgariter nuncupant, sibi Cardinali Dictono à D. Paschali concessam*, &c. Papâ autem Paschali II obeunte, omnium Cardinalium consensu, Cleri & populi voce ac votis expetitus, invitus ac renitens, in Apostolica Sede locatus est, Gelasiusque II appellatus.

II. *A schismaticis capitur, sed à Catholicis liberatur.* Gelasii electionem cùm audisset Centius Frajapane, accinctus gladio sine mora accurrit ad monasterium, quod *Palladium* dicebatur, in quo ea peracta erat, & valvas ac fores confringens, Ecclesiam furibundus introiit: *inde custode remoto, Papam per gulam accepit, distraxit, pugnis, calcibusque percussit, & tanquam brutum animal intra limen Ecclesiæ acriter calcaribus cruentavit; & latro tantum Dominum per capillos & brachia, Jesu bono interim dormiente, detraxit, ad domum usque deduxit, inibi catenavit & clausit. Tunc præfati Episcopi, Cardinales omnes, ac Clerici, & multi de populo, qui convenerant, ab apparitoribus Centii modo simili vinciuntur, de caballis ac mulis capite verso præcipitantur, expoliantur, & inauditis undique miseriis affliguntur: donec aliqui semivivi ad domum tandem propriam remearunt*, inquit Pandulphus laudatus, qui postea subdit, Pontificem accursu Procerum ac populi è manibus inimicorum liberatum esse.

III. *Coronatur, & in Lateranum procedit.* Quibus narratis pergit Pandulphus: *Tunc Sanctus Papa levatur, niveum ascendit caballum, coronatur; & tota civitas coronatur cum eo; per sacram viam gradiens, Lateranum ascendit, bannis & insignibus aliis eum præcedentibus pariter, atque juxta Romanum ritum moremque sequentibus. Sedit itaque, sicut videbatur, in pace: frequentabant eum Comites & Barones, & qui pro responsis aliquibus veniebant, recipiebantur benignè, & donec functo negotio, pro quo cuncti convenerant, accepta benedictione redirent, tanquam à patre filii benignè per omnia tractabantur.* Et paulò post: *Omnibus igitur undique congregatis, conferebatur ab illis, quando certis temporibus Papa & promoveri pariter & consecrari deberet: equidem Diaconus, non Presbyter erat.*

IV. *Adveniente Imp. Cajetam fugit.* Jam itaque secura tranquillitas videbatur, cùm ex improviso, antequam Gelasius consecraretur Pontifex, allatum intempesta nocte nuncium de adventu Henrici Imperatoris ad porticum Sancti Petri, quæ ab ejus fautoribus detinebatur, eumdem Pontificem, jam penè senio & infirmitate confectum compulit aufugere cum

 suis

suis, & per Tiberim delabi in mare. Diem adventûs Henrici Imp. notavit Falco Beneventanus in Chronico, secundum nempè mensis Martii: *Rex præfatus Henricus*, inquit, *instructis insidiis, noctis silentio Romam ingreditur mensis Martii secundo die ingrediente. Apostolicus itaque Regis ipsius adventum sic latenter deprehendens, reminiscens qualiter Rex ipse dominum Papam Paschalem ejus prædecessorem, & Cardinales fraude & dolo cepisset, absque mora Cardinalibus convocatis fluvium Tiberis ingressus est. Deinde prosperis ventis mare sulcantes pervenerunt Calenum*, seu potius Cajetam patriam suam, quò, juxta Pandulphi testimonium, Gelasius appulit; Calenum enim nec portum habet, nec in mari positum est.

V. A Cardinali de Alatro à Germanorum manibus liberatur. Hic porrò prætermittenda non est insignis pietas Cardinalis de Alatro in Summum Pontificem Gelasium II; cùm enim advectis ad portum Romanum, haud facultas daretur ulterius progredi ob sævissimam maris & aëris tempestatem, nec jam in portu consistere possent, ob supervenientium Germanorum insultationem, tela venenata jacientium, & omnia dira minitantium, quos sola nox, & ira fluminis interpositi à captione Pontificis repellebant, nec jam qnid consilii caperetur, esset: tunc *Hngo de Alatro* Presbyter Cardinalis. Tituli SS. Apostolorum, ipsius Pandulphi, qui hæc descripsit & omnibus præsens extitit, avunculus, immensa pietate, ubique & semper laudibus celebrandâ, ipsum Gelasium Pontificem in collum suum suscipiens, ad castrum Sancti Pauli Ardeam sic de nocte portavit. Recedentibus verò Germanis, rursum Pontifex mare ingressus, incolumis pervenit Cajetam.

VI. Consecratur Cajetæ. *Rex autem Apostolici egressum cognoscens*, pergit Falco Beneventanus, *ei apud Calenum* (legendum Cajetam) *delegavit, quatenus Urbem reverteretur, quoniam ad ejus consecrationem libentissimè interesse & corroborare desideraret. Pontifex autem Gelasius nequitiam ejus & perfidiæ telum longè latèque cognoscens; Miramur*, inquit, *super talis tantique viri legationibus, cùm ad nos venturum se in die Resurrectionis nuper transmiserit; Nunc verò nocturno tempore, & ante condictum tempus comperimus eum adventasse. Ego verò, Deo annuente, consecrationis accipiam firmitatem. Dehinc me ubicumque voluerit, paratum ad propositum negotiationis inveniet. Deinde electus ille Gelasius die constituto, à Cardinalibus, qui cum eo exierant canonicè, & ordinatè consecratus est apud Calenum* (lege Cajetam) *mense Martio superius nominato*; jam enim antea scripserat Falco: *Erat quippe, ut retulimus, cùm electus fuit Diaconus & Cancellarius, qui quidem nonnisi in canonico jejunii tempore constituto consecrari poterat*, quia Presbyteratus in quatuor Temporibus conferebatur, & nullus tunc Romæ aut Papa, aut Episcopus, aut Presbyter unica ordinatione, ut aliàs factum fuisse suprà diximus, sacrabatur. Sabbatum quatuor Temporum Martii anno 1118 incidit in diem nonam ejusdem mensis, quo ideò die Gelasius ordinatus est Presbyter; dieque decima, quæ dominicalis fuit, Romanus Pontifex consecratus *per manus Lamberti Ostiensis, Petri Portuensis, Vitalis Albanensis Episcoporum*, ut scribit Pandulphus laudatus; in cujus tamen textum error irrepsit; ubi legitur, *& effectus est Presbyter, & in Papam Gelasium infra Kalendas Martii consecratus*, legendum enim, *infra octavas Idus Martii*, seu *octonas Idus*, ut loquitur Horatius Serm. 1 Satyra 6 apud Baronii Annotatorem. Ex quibus corruit opinio Papebrochii existimantis Gelasium Cajetæ consecratum Pontificem die 24 Februarii; cùm tamen ex Falcone laudato constet, eum die secunda Martii adhuc Romæ extitisse, vixque Cajetam pervenire potuisse ante diem sextum Martii, seu die quarto postquam Româ fugit, ut habet Pandulphus, *& die tertio*, inquit, scilicet postquam Româ egressi sunt die secunda Martii, ut mox probavimus, *ripæ Terracinensi vivi vix applicuimus, & in quarta portum Cajetanum intravimus.*

VII. Scribit ad Gallos contra Gregorium VIII Antipapam. Eadem circiter die decima Martii, qua Gelasius consecratus est Romanus Pontifex, Henricus Imperator scelera sceletibus addens, Mauricium Bracarensem Archiepiscopum, *Burdinum* dictum, de quo in Paschali II actum est, in Sancti Petri Sedem intrusit, & Gregorium VIII appellavit: *Nobis verò*, inquit Pandulphus, *sic jam quomodolibet respirantibus, supervenère qui dicerent, quòd Gajetæ etiam per susurrum primùm senseramus, Henricum illum barbarum, quemdam Mauricium nomine Brachavensem Episcopum, quasi novum simulachrum in loco Papæ struxisse: & sic illum intrusum Papam suum Gregorium nominasse*. Id factnm scribit Falco post responsum Pontificis, de quo supra; *Pontificis ipsius responsum*, inquit, *audiens Henricus Imperator, pestifero invento consilio Archiepiscopum quemdam Hispanum in Pontificem, &, ut ita dicam, invasorem Ecclesiæ constituit & consecravit*, & quidem die circiter decima ejusdem mensis Martii, quod demonstratur ex literis Gelasii II ad Galliarum Archiepiscopos, ceterosque per Galliam fideles constitutos, quæ extant Tomo X Concil. pag. 817, quibus mandat, ut se contra Mauricium Bracarensem Episcopum, ab Henrico Imperatore in Sancti Petri Sedem intrusum, arment; in iis enim ait: *Ille* (scilicet Henricus) *statim, die videlicet post electionem nostram, quadragesimo quarto Mauri-*

ricium Bracarensem Episcopum ...... in matris Ecclesiæ gremium ingessit. Cùm itaque Gelasius II die 25 mensis Januarii Pontifex dictus fuerit, perniciosum hoc schisma die decima Martii inchoatum est, & corrupta hæc earundem literarum Gelasii II ad Gallos subscriptio: *Datum Cajetæ* 17 *Kalendas Februarii;* eo enim die nondum Paschalis II è vivis abierat, & schisma, cujus in iis mentio, mense tantùm Martio incœptum, ex quo & deducitur, legendum esse in iis literis: *Datum XVII Kalendas Aprilis*, seu die XVI mensis Martii.

VIII. *B. Oldegarium Tarraconensem Episcopum dicit.*

Raimundus III Barcinonensis & Provinciæ Comes de Tarracona, celeberrima olim Hispaniæ Tarraconensis urbe, jam à multis annis à Saracenis eversa, restauranda cogitans, literis anno 1117 decimo Kalendas Februarii datis, Beato Oldegario Barcinonensi Episcopo, ejusque successoribus libertatem dedit congregandi undecumque posset homines ad incolendam terram illam, & regendi & judicandi eos ad honorem Dei & utilitatem ipsius civitatis. Gelasius verò II literis datis *Cajetæ per manum Chrysogoni S. R. E. Cardinalis XII Kal. April. Indict. XI anno Domin. Incarnat.* 1118, considerans prædecessores suos, præsertimque Urbanum II plurimùm laborasse, ad restitutionem insignis olim hujus Ecclesiæ Metropolitanæ, Beatum Oldegarium Barcinonensem Episcopum, ejusdem Ecclesiæ Antistitem constituit, & pallium ei concessit, Metropolitani dignitate in eum collata. Tam Raimundi Comitis, quàm Gelasii II literas recitat Bollandus ad diem VI mensis Martii in Vita B. Oldegarii cap. 4.

IX. *Romam clàm redit.*

Burdinus, quem sub Gregorii VIII nomine Antipapam dictum mox vidimus, postridie Kalendas Junii ejusdem anni 1118, ipso Pentecostes die, Henricum Imperatorem ut Papa coronavit, quem antea, anno scilicet 1117, ut Legatus Paschalis II coronaverat, ut scribit Petrus Diaconus in Chronico Cassinensi lib. 4 cap. 64, qui & ait, Henricum post hæc in Liguriam rediisse. Gelasius verò Papa, postquam Henricus Româ digressus est, in eam urbem clam venit: *Magis peregrini, quàm Domini*, inquit Pandulphus, *Romam, sicut Deus novit, intravimus. Latuit Dominus Papa, melius quàm hospitatus est in Ecclesiola quadam, quæ sanctæ Mariæ in secundo cereo dicitur, inter domos illustrium virorum Stephani Normanni, & Pandulfi fratris ejus, & Petri Latronis Consortum: ibique de imminentibus periculis, præsertim de intrusione Burdini, cum tota simul Ecclesia diligenter conferebat*. Narrat postea Pandulphus Gelasium Papam, cùm nimis facilè ad festum sanctæ Praxedis, quod Romæ die 21 Julii celebratur, sese exposuisset ad Missam cantandam, denuò invasum ab Henricianis, acriterque utrimque pugnatum esse; Henricianos deinde ab Urbe recessisse, & Papam, demum intra campos Sancti Pauli Ecclesiæ adjacentes, fessum, tristem, & ejulantem inventum esse, & reductum, dieque altero decrevisse secedendum esse in Galliam, & dominum Petrum Portuensem Episcopum pro se Vicarium constituisse, Cardinalibus aliquot ei in auxilium sociatis.

X. *Ecclesiæ Ravenn. pristina jura restituit.*

Antequam Roma discederet Gelasius Pontifex, Ravennatensium, eorumque Archiepiscopi Gualterii, qui ejus partes perpetuò secuti erant, voluntatem prolixè laudavit, & Archiepiscopo restituit eos Episcopatus, quos Paschalis II Ravennati Ecclesiæ in Synodo ad Guastallum anno 1106 coacta, ademerat, ut in ejus Vita diximus, scilicet Placentiam, Parmam, Regium, Mutinam, Bononiam, &c. *Sed cùm tandem*, inquit Gelasius in rescripto suo, quod extat Tomo X Concil. pag. 818. *Divinæ majestati placitum fuit, eandem Ravennatium Ecclesiam misericordiæ suæ gratia ad unitatem, & obedientiam matris suæ Romanæ Ecclesiæ revocavit ...... concedimus tibi, tuisque successoribus in ejusdem Apostolicæ Sedis fide atque obedientia permanentibus, Episcopatus Æmiliæ provinciæ, idest, Placentiæ, Parmę, Regii, Mutinæ, Bononiæ, Ferrariæ, Adriæ, Comacli, Imolæ, Faventiæ, Fori Livii, Fori Pompilii, Bobii, Cæsennæ, Ficoclæ*. Eidem tandem Gualterio Pallium concedit, ejusque Ecclesiæ *dignitatem omnem, quam ante illius divisionis tempora per Romanam Ecclesiam possederat*, restituit. Datum est Gelasii rescriptum *septimo Idus Augusti, indict. undecima, anno Dominicæ Incarnationis* 1119 Pisano, qui nobis est 1118; anno enim 1119 vulgari, mense Augusto jam mortuus erat Gelasius II, ideoque in editione Conciliorum Labbei perperam habetur, rescriptum datum *Kalendis Septembris, Indictione* 12, quæ inchoata est tantùm Kalendis Septembris ejusdem anni vulgaris eræ 1118. Qua de re Rubeus, qui autographum viderat, nos dubitare non patitur.

XI. *Pisanam Eccles. dedicat, & Metropolim facit.*

Navibus intereà pluribus, & aliis pro tempore præparatis, quia per terram non poterat, nobis Beneventum jungentibus, Papa mare intravit, atque post dies aliquot Pisas prosperè applicuit, subdit Pandulphus. Diem ejus profectionis notavit Falco Beneventanus in Chronico, diem scilicet secundam mensis Septembris: *Prædictus Papa Gelasius*, inquit, *Gallias ivit secundo die mensis Septembris intrante, & Pisas applicuit*. Ibi existens Ecclesiam Pisanam consecravit, Metropolitanam dixit, & Corsicam insulam ei subjecit. Daibertus quidem Pisanus Episcopus totius Insulæ Corsicæ

SÆC. XII. GELASIUS II.

sicæ ab Urbano II Archiepiscopus constitutus fuerat juxta rescriptum ab Ughello Tomo 3 col. 429 relatum, emissumque *Anagniæ X Kalendas Maji, indict. 15, anno Dom. Incarnat. 1092, Pontificatûs verò D. Urbani Papæ II anno V;* sed nec Daibertus, nec Petrus ejus successor ante annum 1118, quo Gelasius Papa Pisas adventavit, eo jure usus est. Tunc enim, juxta antiquum Ecclesiæ Pisanæ codicem MS. col. 434 apud Ughellum citatum, *Gelasius novam Pisanorum Ecclesiam in honore gloriosissimæ, semperque triumphatricis Virginis Mariæ consecravit . . . . . . Romanus igitur Pontifex inter Missarum solemnia ipsius dedicationis die ipsam sanctam Pisanam Ecclesiam tam privilegio, quàm ore proprio coram innumerabilibus turbis; Tusciæ in Metropolitanam confirmavit sublimitatem.* Auctor Anonymus Pisanus antiquus apud eundem Ughellum loco laudato, de dedicatione Ecclesiæ Pisanæ, & Metropolico jure eidem à Gelasio II concesso, ait: *Pisas venit, & consecravit novam majorem Ecclesiam Pisanorum, & concessit, & dedit Archiepiscopatum civitati Pisanæ, quia usque tunc tantùm Episcopus erat,* quia scilicet rescriptum Urbani II executioni mandatum non fuerat. Hæc porrò dedicatio facta est, *Indictione 12, Kalendis Octobris,* juxta veterem codicem MS. jam laudatum.

XII. *Corsicam insulam ei subjicit.*

Tunc etiam Corsicam insulam Ecclesiæ Pisanæ subjectam tanquam Metropoli, & Petrum Pisanum Archiepiscopum munia Metropolitani in ea exercuisse post Gelasii discessum, habemus ex Auctore Anonymo de Gestis Pisanorum apud eundem Ughellum col. 413, qui ait: *post decessum* (seu abitionem, aut discessum) *venerabilis Papæ Gelasii Petrus Pisanorum Archiepiscopus cum Petro Cardinali Ecclesiæ Romanæ Legato, & cum Ecclesiæ Pisanæ Canonicis, atque cum Ildebrando Judice, & Pisanorum tunc Consule, aliisque Pisanis civibus in Corsicam ivit, ibique honorificè receptus, in conspectu Cleri & populi Corsicani, Marianensem Electum, & ipsius Ecclesiam consecravit, aliorumque Corsicæ Pontificum obedientiam, & fidelitatem recepit anno Incarnat. Dom. 1119* (more Pisano, qui nobis est 1118). *Post eorum igitur honorabilem reditum velox fama Tusciam, & Longobardiam continuò replevit, resonans Ecclesiam Pisanam Metropolitanam dignitatem assecutam in Corsicam fuisse,* quod Genuensium animos valdè exasperavit, ut inquit idem Anonymus.

XIII. *Ecclesiam S. Laurentii Genuæ dedicat.*

Pisis Gelasius Papa Genuam profectus est, ubi sancti Laurentii Ecclesiam dedicavit, juxta antiquam tabulam in ejusdem Cathedralis Sacrario servatam, ut notat Constantinus Cajetanus Abbas in Commentario ad Pandulphum pag. 144, ubi hanc inscriptionem refert: *Sexto Idus Octobris, anno Dominicæ Incarnat. 1118, Indict. 12, dedicatio Ecclesiæ beatissimi Laurentii, atque sanctissimi Syri Januensis Episcopi: quæ consecrata fuit à Domino Gelasio, primo anno Episcopatûs sui, compluribus Episcopis, cum Ottone videlicet Januensi, &c.* Refert ibidem Cajetanus Gelasii rescriptum, in quo legitur: *Anno Dom. Incarnat. 1119. Indict. 12, sexto Idus Octobris D. Gelasius Papa II Altare hoc, & Oratorium consecravit, Pontificatûs sui anno primo,* ubi annus ille Incarnationis, Pisanus est, qui consequenter nobis est 1118, annus enim Pisanus à die 25 Martii incipiens, Æram Christi vulgarem novem mensibus antecedit.

XIV. *In Galliam se recipit.*

Pandulphus laudatus postquam dixit Gelasium II Pisis aliquandiu commoratum esse, nulla facta mentione ejus accessus ad urbem Genuensem, subdit: *Mare iterum introivit, & sic ducente Domino portum sancti Ægidii sanus cum suis omnibus & incolumis attigit,* ubi erat 7 Idus Novemb. ut constat ex ejus rescripto ibidem dato, cujus fragmentum recitat Baronius in Addendis & Corrigendis ad annum 1118, quo Bernardo Toletano Archiepiscopo, ejusque successoribus Toletanæ Ecclesiæ Cathedram illustrantibus, prædecessorum Urbani II, & Paschalis II vestigiis inhærens, totius Hispaniæ Primatum confirmat; datum enim illud est, *apud sanctum Ægidium per manum Chrysogoni S.R.E. Diaconi Cardinalis 7 Idus Novembris, Indictione 12, anno Dominicæ Incarnationis 1119* Pisano.

XV. *Summa charitate a Gallis excipitur.*

Inde Magalonam, civitatem nunc excisam, cui Mons-pessulanus successit, venit Gelasius Pontifex, ubi Sugerius à Ludovico VI Francorum Rege missus eum convenit, ut ipsemet Sugerius narrat in Vita ejusdem Regis, in qua tradit, Missos Ludovici Regis Pontifici extremâ inopiâ laboranti primitias regni obtulisse, ab eo verò Apostolica benedictione donatos fuisse. Pandulphus in ejus Vita ait, occurrisse ei ad sanctum Ægidium omnis generis homines Ecclesiasticos & laicos, qui quæque necessaria ei liberalissimè providerunt. Denique Falco ejusdem temporis Auctor sæpiùs laudatus, in Beneventano Chronico testatur, ingenti studio Francos ad eum confluxisse, atque ex spontaneis fidelium oblationibus, suas domos evacuantium, ut exuli Pontifici subvenirent, ingentem vim argenti & auri fuisse collectam.

XVI. *Ægrotat & postea Cluniacum pergit.*

Gelasium Papam Mergurii, quod oppidum est maritimum Occitaniæ inter Magalonem & Montem-pessulanum situm, hodie Maugin appellatum, pertinens ad Episcopum Monspeliensem, ægrotasse, ibique à Pontio Cluniacensi Abbate susceptum, testatur Hugo Monachus Cluniacensis in Epistola ad eundem Pontium data, quæ

extat

extat in Bibliotheca Cluniacensi pag. 463: Gelasius Papa, inquit, *Henrico IV Romanorum Imperatore contra Ecclesiam sæviente, declinans ad mare descendit, navigio Gallias expetivit, Tibique primùm cursore à Pisis emisso suum prænunciari fecit adventum..... Huic apud S. Ægidium occurristi, huic & multo comitatui suo equitaturas, & alia quàm maxima elegantissimè ministrasti. Hunc præ maris molestia infirmatum in tuæ solo nativitatis, quod pater tuus Petrus potens, & nobilis Comes Merguliensis juri Apostolorum Petri, & Pauli contradidit, & inde accepit, tu Papam officiosissimè confovisti. Qui denuò convalescens, & Cluniacum suum pervenire desiderans, Lugdunum Galliæ pertransit, Matisconam descendit, ubi gravissima ægritudine confectus, se Cluniacum perferri instantissimè præcepit.*

XVII. *Antea varias urbes lustrat.* Sed antequam Cluniacum pergeret, Alestum ivit, non longè à Fano sancti Ægidii, qua in urbe erat quarto Idus Decembris, ut constat ex ejus Epistola ibidem eo die data ad exercitum Christianorum Civitatem Cæsaraugustanam obsidentem, qua Pontifex omnibus ad eum aliquid conferentibus indulgentiam largitur, significatque se Petrum, quem consecravit Episcopum Cæsaraugustanum ad eos remittere. Gelasius adhuc Alesti, seu Alesiæ erat die duodecima Decembris, quo die Guido Episcopus Lascurrensis in Aquitania, & Pontius Abbas Cluniacensis, coram eodem Pontifice transegerunt de quibusdam juribus, ut legitur in chartulario Lascurrensi apud Marcam lib. 1 Hist. Bearniæ cap. 22. Die tamen decima quinta ejusdem mensis Decembris Gelasium II Avenione fuisse demonstrat privilegium, quod monasterio Cluniacensi largitus est, in cujus fine legitur: *Datum Avenioni per manum Chrysogoni S.R.E. Diaconi Cardinalis, XVIII Kal. Januarii, Indict. 12, Dom. Incarnat. anno* 1119 (computo Pisanorum) *Pontificatûs autem domini Gelasii II anno I.* Avenione Viennam & Lugdunum pertransiit, Matisconam descendit, indeque Cluniacum, ut mox ex Hugone Monacho Cluniacensi ostensum est de Lugduno & Matiscona; eum verò Viennam transiisse habemus ex Epistola Callisti II, qui apud Baronium anno 1119 num. 5 ait: *D. N. Fel. memoria Gelasius à Vienna discedens*, &c.

XVIII. *Concilium Remis celebrare decernit.* Gelasius Concilium Remis celebrare proposuerat mense Martio anni millesimi centesimi decimi noni, sed morte præventus illud celebrare non potuit. Id constat ex Falcone Beneventano, qui in Chronico scribit: *Dehinc Apostolicus ipse stabilivit, ut in sequenti mense Martio Synodum cum Patribus Franciæ, Teutonicisque celebraret, ibique de Sacerdotii, & de Regni dissidio longè latèque habito, Spiritu sancto mediante loquerentur*, &c. *Sed antequam terminus statutus Synodum celebrandi advenisset, apud monasterium sancti Petri, quod vocatur Cluniа, ubi diligenter morabatur, ægritudinis mole detentus est.* Illud Concilium apud Viennam de facto à Gelasio II habitum fuisse, Baronius, Labbeus Tomo X Concil. Ciaconius, aliique ex Urspergensi Abbate in Chronico scribunt; sed Urspergensem hac in re falli constat ex Eadmero hujus temporis Scriptore, qui lib. 5 Novorum, ait: *Papa Gelasius per mare Burgundiam venit, & adventus ejus mox Galliæ toti innotuit. Excitati sunt quoque potentes cum mediocribus ei occurrere, & certatim parabantur interesse Concilio, quod ipse disponebat, se media Quadragesima Remis celebraturum. Rodulphus quoque Archiepiscopus* Cantuariensis *audito Papæ adventu, de Rotomago, ubi eò usque morabatur, egressus, impiger ei occurrere statuit. Sed ubi aliquantum itineris confecit, accepit à quibusdam, ipsum Papam longius discessisse, & versus Hispanias ire disposuisse.* Postea Eadmerus Gelasii mortem narrat. Idem habetur in Chronico Mauriniacensi lib. 2 Tomo 4 Duchesnii: *Apud Remim Metropolim regni Concilium disponebat, in quo se magna dispositurum credebat; sed divino judicio, quod occultum, nunquam tamen injustum est, aliter disponente, præventus ægritudine gravissima*, &c. Dein Chronographus ille Gelasii mortem recitat; sed nec ipse, neque Pandulphus in Vita Gelasii, neque ullus alius ex Antiquis, præter Urspergensem, & Nangium in Chronico, Gelasium II aliquam Synodum in Galliis celebrasse scribunt, quam Urspergensis Viennæ, Nangius Remis celebratam perperam volunt. Hæc omnia ex Annotatore Baronii ad annum 1119 excerpta.

XIX. *Moritur.* Hugo Monachus Cluniacensis laudatus, postquam dixit Gelasium Papam ægritudine confectum, se Cluniacum perferri præcepisse, subdit: *Quò deportatus, summaque reverentia susceptus, completo Episcopatûs sui anno I & diebus IV, in medio fratrum, circumstantibus Episcopis Cardinalibus in propria domo, proprius Pastor in pace Cluniaco quievit.* Quare cùm electus fuerit Romanus Pontifex die 25 Januarii anni 1118, obiit die vigesima nona ejusdem mensis Januarii anni 1119, seu *IV Kal. Februarii*, ut scribunt Falco Beneventanus in Chronico, Ordericus lib. 12, Fulcherius Carnotensis lib. 3 Hist. Jerosol. aliique. Sedit itaque annum unum & dies quatuor, si dies emortualis excludatur, vel dies quinque si includatur; cui opinioni suffragantur omnes catalogi Criticæ Baronianæ præfixi, Martinus Polonus, & Auctor Fasciculi Temporum. Ex quibus consequens est, Gelasii electionem diei 25

Ja-

SÆC. XII. GELASIUS II.

Januarii tectè à nobis fuisse affixam. Baronius quidem, & Papebrochius Gelasii II epitaphium referunt, à Petro Pictaviensi versibus elucubratum, in quo dicitur eum sedisse *annum unum, duobus diebus exceptis*; sed Annotator Baronii existimat illud epitaphium, Petro Pictaviensi falsò attributum esse, seriusque editum, cum Gotfridus Viterbiensis, qui hoc sæculo floruit, Bernardus Guido citatus in Magno Chronico Belgico, Wernerus in Fasciculo Temporum, Martinus Polonus, omnesque Catalogorum Auctores Hugoni Monacho Cluniacensi suffragentur, scribantque Gelasium II sedisse annum unum, & dies quatuor vel quinque.

XX. *Ejus sepultura, san ctitas, & opera.* Gelasium II Podagra mortuum esse scribit Sugerius; sed Pandulphus ejus familiaris sæpius laudatus contrarium sentit: *Subita passione correptus*, inquit, *quam à costa Graeci pleuresyn appellari jusserunt, fratribus ac multis fratribus undique convocatis, facta confessione, ac sumpto Corpore cum Sanguine Redemptoris, & juxta normam monasticam strato terræ corpusculo, Sancta illa anima carne soluta est; hinc ad Cœlos Petro Duce conscendens, corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis cœnobii requiescit in pace*. Gelasius ab Arnoldo Wion in Martyrologio Monastico, à Philippo Ferrario, ab Andrea Suassajo in Martyrologio Gallicano, & aliis Sanctus prædicatur. Passionem Sancti Erasmi Episcopi Cajetani & Martyris soluta oratione; passiones item Sanctorum Erasmi, Anatoliæ & Cæsarii carmine heroico scripsit, quæ Opera prodierunt Romæ anno 1639 operâ Constantini Cajetani Abbatis, cum Vita Gelasii ab ipso commentatiis illustrata; Paschalis itidem II Regestum adornavit. Unicum Cardinalem creavit, eodem die quo consecratus est, scilicet Petrum Rufum, ut scribit Pandulphus, qui loquens de Gelasii consecratione, quæ Cajetæ peracta est, ait: *Ubi Petrum Rufum Diaconum Cardinalem, Baronem Subdiaconum, & me Pandulphum Hostiarium (qui hæc scripsi) in Lectorem & Exorcistam promovit: & plures alios in minoribus gradibus ordinavit*.

GREGORIUS Antipapa.

I. *Burdinus fit Archiep. Bracarensis.* Mauritius Burdinus, natione Gallus, sub Gregorii VIII nomine Antipapa, Ufercæ, modico oppido in Lemovicibus natus erat, ibidemque Monachus Benedictinus fuit, ut verosimile putat Stephanus Baluzius in ejus Vita, quam Tomo 3 Miscellaneorum pag. 471 ex variis Auctoribus collectam exhibet, censetque primò *Mauritium* nomine, familiæ cognomento *Burdinum* eum dictum esse; priori duntaxat usum ex more Episcoporum, mox atque Episcopus factus est, posterius verò Romanis magis arrisisse, quia in eorum lingua *joculare* aliquid significabat. Bernardus Archiepiscopus Toletanus, ac Apostolicæ Sedis per Hispaniam Legatus, cùm anno 1095, post celebratum Concilium Claromontanum, in Hispaniam rediret, duxit secum è provincia Lemovicensi Burdinum, literatum, curialem & eloquentem virum, ut eum vocat Auctor Chronici Mauriniacensis, illumque primùm Toletanum Archidiaconum, dein Episcopum Conimbricensem constituit. Tum, defuncto Sancto Geraldo Bracarensi Archiepiscopo, Burdinus ei, juxta quod Sanctus Gerardus, ut in Vita ejus cap. 16 apud Baluzium loco citato habetur, olim prædixerat, suffectus est communibus Cleri suffragiis anno 1110, ut tradit Rodericus à Cunha in Historia Ecclesiastica Archiepiscopotum Bracarensium; & quia translationes Episcoporum sine interventione auctoritatis Romani Pontificis fieri non possunt, ad Sedem Apostolicam accessit, & à Paschali II Papa obtinuit, ut postulata Cleri Bracarensis valerent, postea verò pallium accepit per manus Joannis Cajetani Diaconi Cardinalis & Cancellarii, postea Pontificis sub nomine Gelasii II, ut constat ex ejus Epistola ordine prima ad Gallos, quæ extat Tomo X Concil. pag. 817.

II. *Ejus dissensiones cum Bernardo Archiep. Toletano.* Factus Archiepiscopus Bracarensis dissensiones habuit cum Bernardo Toletano Archiepiscopo & Primate patrono suo, qui tota mente incumbebat, ut quia Toletanæ Ecclesiæ recens collatus fuerat Primatus per totam Hispaniam, subjiceret Toleto universas Hispaniarum Ecclesias. Paschalis II auditis quæ adversùs Bernardum proponebantur à Burdino, terminos posuit legationi ejus, & Burdinum Bracarensem, universamque provinciam ab illius jurisdictione liberavit, simulque Conimbticensem diœcesim, quam Bernardus subtrahere conabatur Metropoli Bracarensi, ad eam pertinere pronunciavit. Horum Paschalis Papæ decretorum mentionem facit Innocentius III lib. 2 Epist. 126, ubi laudat duas Paschalis Epistolas, quarum prior edita est Tomo 3 Monarchiæ Lusitanæ, posterior à Roderico à Cunha in Tractatu *de Primatu Bracarensis Ecclesiæ in universa Hispania*, & utraque data est *Anagniæ III Nonas Novemb.* Baluzius laudatus hæc contigisse anno millesimo centesimo decimo quinto, ex eo colligit, quòd Pandulphus in Vita Paschalis II loquens de coronatione Henrici Imperatoris, quæ initio anni 1117 Romæ à Burdino peracta

racta est, scribat eum biennio non introisse provinciam Bracarensem, ex quo, inquit, evincitur eum de ea decessisse anno 1115.

III. *Ab eo Episcopali officio interdicitur.*

Sed Baluzium latuit, Burdinum ante annum 1114 à Bernardo Toletano Archiepiscopo, & adhuc Sanctae Sedis Legato fuisse tam à Sacerdotali, quàm ab Episcopali officio interdictum, quòd Legionensem Ecclesiam invasisset; & hoc interdictum à Paschali II fuisse confirmatum. Cardinalis enim de Aguirre Tomo 3 Concil. Hisp. pag. 319 & seqq. refert aliqua fragmenta Concilii Palentini, Praeside Bernardo Archiepiscopo Toletano anno 1114 celebrari sub die VIII Kalendarum Novembrium, quae quando Baluzius praefata de Burdino scripsit, nondum è tenebris exierant. Inter ea extat Epistola Paschalis II ad Burdinum *Laterani XII Kalendas Maji, Indictione VII*, anno scilicet 1114 data, cujus hic tenor est: *Inter querelas alias, quae de te ad Sedem Apostolicam delatae sunt, Legionensis Ecclesiae invasio & contritio nos graviter contristavit. Super qua ex nostris literis monitus, & à Vicario nostro Bernardo Toletano ad Concilium evocatus.* (illius Concilii Acta deperdita, & locus in quo celebratum ignotus.) *Ad haec pro hujus nequitia & inobedientia, per eum, tam à Sacerdotali, quàm ab Episcopali officio interdictus, eadem officia celebrare pertinaciter praesumpsisti. Nos igitur, auctore Deo, tantum superbiae & nequitiae facinus ulciscentes, & eadem tibi officia, & Bracarensis Ecclesiae obedientiam interdicimus, donec resipiscens obedias, & plenius satisfacias.* Ex quibus constat Burdinum ante initium anni 1114 non solùm Legionensem Ecclesiam invasisse, sed & à Bernardo Toletano Archiepiscopo, Sanctae Sedis Legato, ab officio Episcopali interdictum fuisse. Verùm postea Burdinum resipuisse, & plenius satisfecisse ostendunt ea, quae mox ex Baluzio retulimus, Paschalem nempe Papam in favorem Burdini diremisse controversiam, quae inter ipsum & Bernardum Toletanum intercesserat de Ecclesia Conimbricensi & Primatu totius Hispaniae. Quare Paschalis, ut in ejus Pontificatu ostendimus, anno 1117, ex Urbe fugiens ob adventum Henrici Imperatoris, Burdinum *super tractanda pace Legatum* ad eum misit. Sed hic à Papa deficiens, Henricum Imperatorem coronavit, quam ob rem Synodum Paschalis II Beneventi congregavit, in qua eum publicè excommunicavit, ut ibidem ostendimus.

IV. *Fit Antip. sub Gregorii VIII nomine.*

Post haec mortuo, initio anni 1118, Paschali Papa, in ejus locum subrogatus est Gelasius II, qui, cùm persecutionem Henrici Imperatoris declinaret, Cajetam se contulit antequam consecraretur. Licèt autem electus fuisset die 25 Januarii ejusdem anni, consecratus tamen tantùm est Presbyter die nona Martii, in sabbato Quatuor Temporum, & postridie, decima nempe mensis Martii, Pontifex Romanus. Quo eodem die Burdinus Pontificium thronum invasit sub Gregorii VIII nomine, & Antipapa dictus est, *die videlicet post electionem* Gelasii *quadragesimo quarto*, ipsumque Henricum Imperatorem iterum ut Papa consecravit postridie Kalendas Junii, ipso Pentecostes die, ut fusius in Gelasii II Papae Vita narravimus.

V. *A Gelasio II in Capuano Synodo excommunicatur.*

Gregorium VIII Antipapam ab eodem Gelasio II cum Henrico Imperatore, in Synodo Capuae coacta fuisse excommunicatum his verbis enarrat Urspergensis in Chronico: *Henricus Imperator dum Padanis regionibus immoraretur, audito transitu Apostolici Paschalis, Romam properavit: & primò quidem in electione domini Joannis, qui & Gelasius II dictus est, assensum praebens, postea verò eodem à suu communione subtrahente, non sine quorundam Romanorum favore, alterum quemdam Burdinum ex Hispania supervenientem Apostolicae Sedi imposuit; sicque schisma, quod jam sperabatur emortuum, crudeliter revixit. Nam eodem Romanae Cathedrae liberè potito, Gelasius cum his, qui secum abierant, Cardinalibus, caeterisque Catholicis, quos congregare poterat, apud Capuam, juxta quod literae ab ipso circumquaque transmissae testantur, Caesarem unà cum idolo suo damnavit.* De hoc Concilio Capuano alibi mentio non reperitur.

VI. *Item à Calixto II in Remensi.*

Postero anno millesimo centesimo decimo nono idem Antipapa à Callisto II Gelasii successore excommunicatus iterum fuit in Concilio Remensi, ut tradit Ordericus Vitalis, cujus fusa illius Concilii narratio extat Tomo X Concil. pag. 865, & seqq. in cujus fine legitur: *In novissimo Concilii die Barcinonensis Episcopus* [Beatus Oldegarius, jam Tarraconensis Archiepiscopus] *corpore quidem mediocris ac macilentus, sed eruditione cum facundia & religione praecipuus, subtilem satisque profundum sermonem fecit de Regali & Sacerdotali dignitate, quem summa cuncti, qui percipere poterant, hauserunt aviditate. Tunc Papa Carolum Henricum Imperatorem Theomachum & Burdinum pseudo-Papam & fautores eorum moerens excommunicavit, aliosque scelerosos, qui manifestè saepius correpti, sed inemendabiles perdurabant, illis associavit, parique anathematis percussione usque ad emendationem mulctavit.*

VII. *Sutrium fugit.*

Anno millesimo centesimo vigesimo Callistus II, qui anno superiori Cluniaci Pontifex Romanus electus fuerat, Romam perrexit, eaque in urbe, tertio Nonas Junii magno honore exceptus est. *Tum Burdi-*

dinus, inquit Malmesbutiensis in lib. 5 de Gest. Reg. Angl. *in medio relictus Sutrium effugit, multis peregrinorum calamitatibus papatum suum fovere meditatus*; Proceres enim, qui ejus partibus adhærebant, infestas latrociniis vias habebant, eosque, qui Romam tenderent, spoliabant. Quare brevi tempore Callistus II Romæ mansit; ut enim Normannos ad Sutrii expugnationem hortaretur, Beneventum se contulit. Porrò Sutrium oppidum est rupibus undique cinctum ab urbe Romana 25 mille passibus dissitum, ubi Burdinus ab Imperatore derelictus sese continebat; & sine exercitu expugnari non poterat.

VIII. A Callisto ... capitur.

Sed Callistus Pontifex anno millesimo centesimo vigesimo primo, ut inquit Falco Beneventanus in Chronico, *exercitu congregato, super civitatem nomine Sutrim tetendit; Gregorius autem ille* (id est Burdinus Antipapa) *quem prædictus Rex* (Henricus Imp.) *in Pontificem statuerat, civitatem ipsum obtinebat. Viribus sumptis civitatem illam comprehenderunt, & Gregorium illum turpissimè, ultra quàm credi potest, injuriis afflictum ligaverunt. Deinde illum super camelo imponentes Romam taliter captivum, & vestibus propriis exutum perduxère IX Kalendas Majas. Pontifex igitur Callistus Deo & Petro Apostolo gratias agens, gaudio magno repletus, Urbem triumphans ingressus est: deinde consilio invento, ad monasterium Sanctæ Trinitatis, quod Cava dicitur, illum delegavit*. Burdinus itaque sub Gregorii VIII nomine, triennio fermè integro Ecclesiam perturbavit, aliis ei adhærentibus, aliis verò Gelasium II, & postea Callistum II verum Romanum Pontificem agnoscentibus.

IX. A quibusdam in Anglia Pontifex agnitus.

Certè Gregorium Antipapam ab aliquibus in Anglia ut legitimum Pontificem agnitum, Eadmerus Auctor accuratus, & Matthæus Parisius nos dubitare non sinunt. Prior lib. 6 Novorum de gestis in Anglia anno 1119 scribit: *Dum hæc Ecclesiastica ita in Burgundia disponuntur, Apostolatus Romanæ Ecclesiæ præfato Gregorio Sede B. Petri præsidente administratur. Super his ergo multis rumoribus Anglia concussa est, aliis hunc, aliis illum, aliis neutrum Ecclesiæ Dei jure Prælatum asserentibus; Galli tamen & Rex Anglorum cum Pontifice Cantuariorum in Callistum se transtulerunt, & eum, spreto Gregorio, pro Apostolico susceperunt*. Matthæus verò Parisius, qui Anglus erat, Gelasium Antipapam appellat: *Anno*, inquit, 1118, *defuncto Papa Paschali, Gelasius Antipapa anno uno succedit, cui successit orthodoxè Callistus*. Sed si Gelasius fuit Antipapa, ut supponit Parisius, quomodo Callistus II post eum contra Gregorium VIII electus, potest dici *orthodoxè* successisse Gelasio?

X. Sed immerito.

Baluzius laudatus num. decimosexto & seqq. pluribus ostendit, fundamentum schismaticorum fuisse, quod secundùm constantem consuetudinem, quoties Romani cujuspiam Pontificis obitus eveniebat, mitterent Romani Legatos ad Imperatorem, ut ipse suos Romam mitteret, coram quibus novus Pontifex Romanus consecraretur. Verùm jam superius ostensum est, à Gregorii septimi morte Ecclesiam Romanam hoc jugum Imperatorium excussisse, & pristinam libertatem recuperasse, ideoque prudenter Cardinales prætensi illius juris Imperatorii nullam rationem habuisse.

XI. In Monasterium detruditur.

Ergo dejectus ac triumphatus Burdinus, subjungit Baluzius num. 40, missus est cum multa ignominia, ut Willelmus Tyrius lib. 12 num. 8 tradit, ad Cavense monasterium, quod juxta Salernum situm esse dignoscitur, sive retrusus in Caveam, ut refert Joannes Salisberiensis lib. 8 Policrat. cap. 23, ibique habitu Monachali indutus, ut ibidem Tyrius, Radulphus de Diceto, & Auctor Chronici Mauriniacensis referunt, vitam compulsus est lege loci ducere cœnobiticam; indeque Baluzius rectè deducit, eum redire jussum ad illud vitæ institutum, quod olim susceperat in monasterio Usercensi, & antequam ad Archiepiscopatum Bracarensem eveheretur, vitam monasticam professum esse. Nicolaus enim II statuerat, ut si quis *per seditionem, vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, ab omni Ecclesiastico gradu, in quocumque fuerat prius, sine retractatione reponatur*, idest, ad illud vitæ institutum, in quo existebat, antequam gradus Ecclesiasticos assequeretur. Anno postea 1122 Callistus Papa Burdinum de Cavensi monasterio extractum, in Janula, quæ arx est in rupe imminente civitati Sancti Germani, custodiendum tradidit, teste Anonymo Cassinensi à Caraciolo edito. Denique hinc deductus ab Honorio II anno 1124, in arcem Fumonis, in quam postea Bonifacius hujus nominis VIII conjecit Sanctum Petrum Murrhonem, dictum antea Celestinum quintum, ductus est, ibique mortuus, non verò in monasterio Cavensi unde recesserat. Porrò castrum Fumonis situm est non longè ab Alatro civitate in Hernicis.

CAL-

CALLISTUS II *Pontif. CLXII.*

Anno Domini MCXIX.

I. *Conon Præneſtinus Epiſcopus Pontificatum declinat.*

CUm Gelaſius II Cluniaci ægrotaret, & convaleſcere penitus deſperaret, Cardinales hortatus eſt, ut Cononem Epiſcopum Præneſtinum, de quo in Paſchali II locuti ſumus, tanquam magis idoneum ſibi ſubſtituerent; ſed Conon Pontificatum recuſans, propoſuit Guidonem Archiepiſcopum Viennenſem, de quo ibidem egimus, ut conſtat ex Falcone Beneventano in Chronico ita ſcribente: *Gelaſius confeſtim ſe infirmitatis validæ diſſolutione teneri præſentiens, cum aliis Cardinalibus, qui aderant, Præneſtinum acciri juſſit Epiſcopum, qui cum ipſo in Gallias navigavit, & imponi illi tanti honoris culmen Romanæ Sedis ſatagebat. Audiens itaque Epiſcopus ejuſmodi verba Pontificem proferentem: Abſit, inquit, omninò abſit, ut tanti honoris culmen, onerisque pondus indignus ego, & infelix ſuſcipiam, præcipuè cùm auxilio, & ſæculari virtute divitiarum Romana Sedes temporibus noſtris, ſub perſecutionis flagello afflicta defendi oporteat & muniri. Si verò meis acquieſcere velitis conſiliis, Viennenſem Archiepiſcopum, virum utique religioſum, prudentiaque animi, potentia & nobilitate ſæculari pollentem, ornatum virtutibus ad tale tantumque patrocinium eligamus. Dei namque conſilio, & beati Petri meritis, & viri hujus ſolatio Romanam Sedem, ſub tantæ perſecutionis periculo diutiſſimè oppreſſam, credimus ad ſerenitatem, atque triumphum ſublevari. Quid multa? Gelaſio ægrotanti, & aliis Cardinalibus, ac ceteris, qui aderant, ſermo placuit. Nec mora Archiepiſcopum illum accerſiri jubent; &, ut dicta factis compleant, perſeverant. Qui vocatus cùm paraſſet profectionem ſuam, & ſe in itinere poſuiſſet, adhuc in via dum eſſet, audivit magno ſuo dolore ipſum Pontificem ex hac vita migraſſe. Siquidem die quarto Kalendas Februarii Gelaſius Pontifex in eodem monaſterio feliciter ex hujus corporis ergaſtulo migravit ad Dominum.*

II. *Calliſtus II eligitur.*

Guido itaque Archieiſcopus Viennenſis juxta Falconem, à Gelaſio ægrotante, & Cardinalibus, qui cum eo erant, Cluniacum evocatus eſt; & ipſemet Guido diſertè aſſerit in Epiſtola, quam poſt ſuam electionem ſcripſit ad Adalbertum Moguntinum Archiepiſcopum, ſe Cluniacum invitatum ab ipſomet Gelaſio, dum hic Viennâ, Cluniacum petiturus, diſcederet: *Dominus noſter felicis memoriæ Gelaſius*, inquit, *à Vienna diſcedens, injunxit mihi ut ad ejus præſentiam feſtinarem, poſtquam ipſe Cluniacum perveniſſet. Quod cùm poſt dies aliquot implere ſatagerem, in itinere de ejus obitu mihi nunciatum eſt.* Quod tamen non officit, quin etiam à Cardinalibus Cluniaci exiſtentibus accerſiri potuerit. *Congregati in unum die altero poſt adventum meum*, ſubdit Guido in laudata Epiſtola, *Epiſcopi, Cardinales, & Clerici, & laici Romanorum, invitum me penituſque renitentem in Romanæ Eccleſiæ Pontificem Calixtum unanimiter aſſumpſerunt*, & quidem ipſis *Kalendis Februarii*, ut Onuphrius in Chronico Eccleſiaſtico, & Sigonius lib. 10 de Regno Italiæ habent. Tardius hæc electio differri non poteſt, cùm Cluniacum viginti tantùm leucis diſtet à Viennenſi civitate, ex qua jam diſceſſerat Guido ante mortem Gelaſii II, & electio poſtridie ab ejus adventu peracta ſit. Unde in quarto ex Catalogis Baronianæ Criticæ præfixis legitur, poſt mortem Gelaſii Sedem vacaſſe *dies* 4, includendo ſcilicet, ut ſæpè fit, in ea enumeratione, tam diem mortis ejus, quàm diem electionis Calliſti.

Calliſtus II, Guido antea dictus, Wilelmi Magni Burgundiæ Comitis filius erat, Adelaidis Francorum Reginæ, Ludovici VI uxoris avunculus; ei enim ſoror fuit nomine Gilla, quæ Humberto II Comiti Mauriniacenſi ſeu Sabaudiæ nupta, Adelaidem peperit, Ludovico Groſſo Regi anno 1115, juxta Chronicon Sancti Petri Vivi, in matrimonium collocatam. *Sublimatus tantæ celſitudinis dignitate*, inquit Sugerius in Vita ejuſdem Ludovici VI Regis, *glorioſè, humiliter, ſed ſtrenuè Eccleſiæ jura diſponens, amore & ſervitio domini Ludovici Regis, & nobilis Adelaidis Reginæ neptis ſuæ Eccleſiaſticis providebat negotiis.* Henrico etiam Imperatori conſanguinitate junctus erat, vir pietate, doctrina, induſtria, auctoritate, Principum gratia ſpectatiſſimus, Viennenſis Archiepiſcopus, & Paſchalis II per Gallias Legatus Apoſtolicus, ut ſuperiùs dictum eſt in eodem Paſchali. III. *Ejus genus, & virtutes.*

Non multò poſtquam electus eſt Calliſtus, Cluniaco diſceſſit, & Viennam perrexit, ubi in dominica Quinquageſimæ, quæ anno 1119 in diem nonum menſis Februarii convenit, coronatus eſt. Pandulphus quidem in Vita Calliſti, conſecrationis, vel coronationis ejus neque diem, neque locum notavit; ait enim tantùm: *Papa ſolemniter à Lamberto Epiſcopo Oſtienſi, & aliis quamplurimis in Dei nomine conſecratus* IV. *Viennæ coronatur.*

SÆC. XII. CALLISTUS II.

est; sed utrumque habemus in Epistola Hugonis Prænestini Episcopi, Apostolicæ Sedis Legati, Hugoni Nivernensi Episcopo, sine die & mense data, quæ refertur in libro I Historiæ Vezeliacensis Tomo 3 Spicilegii Dacheriani, in qua ait: *Die ipsa, qua ab invicem discessimus cum Electo nostro, duce misericordia Dei, ad partes Lugdunensium properavimus. Antequam autem Lugdunum perveniremus, dominus Lugdunensis Archiepiscopus* (Humbaldus) *electioni nostræ assensit, & Lugduni subscripsit. Ibi facta processione solemni dominum Papam Callistum, & nos honorificè suscepit. Nam, & Engolismensis Episcopus* [nempe Gerardus] *antequam à nobis discederet, subscripserat, & domino Papæ humiliter se subdiderat. Inde venimus Viennam, ubi in dominica Quinquagesimæ dominus Papa coronatus est*. Ex his corruit opinio Papebrochii scribentis, Callistum II Cluniaci coronatum fuisse, *post reditum Nunciorum Româ, adulto Martio, aut fortassis ipso die Paschatis 30 ejusdem*. Corruit & illud quod ait, Callistum die quarta Februarii electum; cùm enim die nona Februarii Viennæ coronatus fuerit, vix post suam electionem Viennam pervenire potuisset ante eundem diem.

V. *Tolosæ Concilium celebrat.*

Callistus Papa *Viennæ reversus, rebusque dispositis, per Gallias transitum faciens, Tolosæ primo, Remis secundo celebrato Concilio* Romam petiit, inquit Chronographus Mauriniacensis lib. 2. Concilii Tolosani summarium refert Catellus lib. 2 Comitum Tolosæ cap. 3 ex Bernardo Guidonis in parvo Tractatu *de Temporibus & annis Generalium & particularium Conciliorum*, in quo legitur: *Hic Callistus Papa Pontificatûs sui anno primo 8 Idus Junii celebravit Concilium Tolosæ unà cum Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus Provinciæ, Gothiæ, Gasconiæ, Hispaniæ, & citerioris Britanniæ, in quo Concilio inter cetera, quæ gesta sunt in eodem, fuerunt damnati hæretici, & depulsi ab Ecclesia, qui religionis speciem simulantes, Dominici Corporis, & Sanguinis sacramentum, Baptisma parvulorum, Sacerdotiumque, & omnes Ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnabant fœdera nuptiarum. Primitiæ quoque, & decimæ, & oblationes, & bona decedentis Episcopi & Clericorum fuerunt Principibus, & quibusdam laicis sub pœna sacrilegii interdicta.* Hanc in rem conditi sunt canones decem Tomo X Concil. legendi. Ibidem in præfatione Concilium dicitur celebratum *Idus Junii Pontificatûs* Callisti *anno primo*. Epistola autem Synodalis data dicitur *Tolosæ per manum Chrysogoni S.R.E. Cardinalis, ac Bibliothecarii Idibus Julii indictione 12, Dominicæ Incarnationis 1119, Pontificatûs autem Domini Callisti II Papæ anno I*, ex quo sequeretur, Concilium durasse usque ad Idus Julias; cùm tamen Callistus II, qui omnium primus huic Synodali Epistolæ subscripsit, die trigesima Junii ejusdem anni 1119 esset Magalonæ, ut mox ostendetur, ideòque Concilium jam finitum esset. Quare omninò dicendum cum Bernardo Guidonis Concilium inchoatum esse die 8 Idus Junii, seu die sexta Junii, & Epistolam Synodalem, non *Idibus Julii*, sed *Idibus Junii*, seu die decima tertia ejusdem mensis à Callisto Papa scriptam.

VI. *Ejus itineraria post illud Concilium.*

Callistum II fuisse Magalonæ exeunte Junio ejusdem anni 1119, constat ex ejus Epistola ordine 12 ad Canonicos Bisuntinæ Ecclesiæ sancti Joannis; in ejus enim fine legitur: *Datum apud Magalonam per manum Chrysogoni S R.E. Diaconi Card. ac Bibliothec. 2 Kal. Julii, Indict. 11, Dom. Incarnat. anno 1120, Pontificatûs autem Callisti II Papæ anno I*, ideoque anno Christi 1119, ut ostendit indictio 12, & annus primus Pontificatûs; nam annus 1120 ibi memoratus, est annus Pisanus, qui jam inceptus erat à die 25 Martii, vel à die Paschatis; novem enim mensibus vulgarem antecedit. Magalona Aquas Mortuas, indeque Arelatum venit, Ecclesiasque dedicavit: *Ventum est*, inquit Pandulphus, *in Provinciam, in qua sancti Juliani Ecclesiam, cellam Psalmodiensis cœnobii idem Papa nimium celeriter dedicavit*. Ecclesia sancti Juliani sita est in urbe Arelatensi, hodieque dicitur parochia sancti Antonii Abbatis; Psalmodium verò ab Aquis Mortuis semileuca tunc distabat, nuncque est Ecclesia Collegiata. Illas enim duas dedicationes, ad annum potius 1119, quàm ad sequentem pertinere, facilè demonstrabitur ex ejus itinerario post Concilium Remense, quod anno 1119, mense Octobri celebravit. Inde per Pictavensem provinciam transiens, Andegavos, indeque Turonos venit. Nam Tomo I Bibliothecæ Labbei in priori Chronico Andegavensi ad annum 1119 legitur: *Calixtus Papa venit Andecavum*. Ibi majus Altare Ecclesiæ Monialium monasterii Ronceret in vigilia Nativitatis B. Virginis, seu die 7 mensis Septembris dedicavit, ut patet ex instrumento à San-Marthanis Tomo 4 Galliæ Christianæ pag. 794 relato, qui & ibidem de Abbatia Fontebraldensi verba facientes, recitant rescriptum Callisti II, in quo legitur; *Dat. Turoni apud majus Monasterium per manum Grisegoni S. R. E. Diac. Card. ac Bibliothecarii 17 Kal. Octob. indict. 13, Dominicæ Incarnationis anno 1119, Pontificatûs autem domini Callisti II Papæ anno primo*. In eo Rescripto Pontifex ait: *Cùm per Pictavensem parochiam pro Ecclesiæ servitio transitum haberemus, venerabilis fratris nostri Willelmi Pictavensis Episcopi suggestione ad B. Mariæ de Fontebraudi monasterium declinavi-*

navimus, &c. *In honore beatissimæ, ac gloriosissimę Dei Genitricis, semperque Virginis Marię oratorium dedicavimus* &c. *Omnibus autem, cooperante Deo, solemniter celebratis, ad populum, cujus undique illuc multitudo effluxerat, verbum ex more habuimus*. Turonis Callistus II venit ad monasterium Morigniacense, in diœcesi Senonensi propè Stampas situm, ut habet Chronographus Morigniacensis, ex quo & habemus, eum ibi dedicasse Ecclesiam monasterii 5 *nonas Octobris* anno *Incarnati* Verbi 1120 Pisano. E' monasterio Morigniacensi Parisios venit, ubi 8 *Idus Octobris Indict.* 8 dedit privilegium quoddam monasterio Vindocinensi, quod extat Tomo 21 Bibliothecæ Patrum editionis Lugdunensis pag. 10.

VII. *Remis Concilium cogit.*

Tandem Callistus Papa Remis profectus est, ubi eodem mense Octobri Concilium celebravit. *Anno ab Incarnatione Domini* 1119, *Indictione* 12 (à Kalendis Januarii more Gallicano inchoata) *in Octobris medio Callistus Papa cum Romano Senatu Remis venit, ibique* 15 *diebus demoratus Concilium tenuit, & de utilitatibus Ecclesiæ cum pastoribus Dominici gregis solerter tractavit. Ibi numirùm fuerunt* 15 *Archiepiscopi, & plusquam CC Episcopi, cum multis Abbatibus, & aliis Ecclesiæ dignitatibus. Apostolico enim jussu evocati de Italia & Germania, de Gallia & Hispania, de insulis Oceani & cunctis Occidentalibus provinciis, congregati sunt pro amore Salvatoris*, inquit Ordericus Vitalis lib. 12, ubi fusè de hoc Concilio agit. Rogerius Hovedenus & Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. habent: *Numeratæ sunt ibi personarum pastoralium virgæ quadringentæ viginti quatuor*. Qui auctores inter se non discrepant quoad numerum Patrum, quia baculus Episcopalis, & Abbatialis, *Virgæ* nomine ab Antiquis designantur, ut videre est in Glossario Ducangii. Quinque canones in eo Concilio conditi, quorum primus est *de damnatione simoniacæ hæresis*, secundus *de Investituris per manum laicam non faciendis*, tertius *de invasoribus Ecclesiasticarum possessionum*, quartus *ut Ecclesiasticum honorem vel beneficium nemo cuiquam velut hæreditarium relinquat, nec pro baptismate*, &c. *pretium exigat*; quintus denique *Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis* concubinas & uxores penitus interdicit.

VIII. *In eo Henricum Imperatorem & Burdinum Antipapam excommunicat.*

Henricus Imperator non adfuit quidem, ut promiserat, vicinum tamen se exhibuit, quare Callistus Papa jussit omnibus Episcopis & Abbatibus, ut eum præstolarentur, dum Mosonem castrum adiret, pacemque cum Imperatore Alemannorum ad utilitatem Ecclesiæ tractaret. *In crastinum*, inquit Ordericus, *feria quarta cum insigni comitatu Mosonem profectus est, & dominica sequenti, præ labore & metu lapsus & æger Remis regressus est*; dein *feria secunda postquam Papa consedit*, Joannes Crementis eloquens Presbyter, *peracti eventum itineris seriatim* narravit, dixitque Imperatorem cum ingenti exercitu ad prædictum locum advenisse, & quasi pugnaturum armatorum ferè 30 millia secum habuisse. Pontifex verò dixit, memorem se quàm fraudulenter idem Imperator, Paschalis II tempore, Romam intrarit, huncque ceperit, repedandi consilium velociter inivisse. *In novissimo Concilii die*, subdit Ordericus, *Barcinonensis Episcopus, subtilem satisque profundum sermonem fecit de Regali & Sacerdotali dignitate*, &c. *Tunc Papa Carolum Henricum Imperatorem Theomachum & Burdinum pseudo-Papam & fautores eorum mœrens excommunicavit*, &c. *Deinde sacrum illud Collegium solutum est*. Orderici fusa de hoc Concilio narratio, & Acta ejusdem Concilii descripta ab Hessone Scholastico Tomo X Conciliorum legi possunt.

IX. *Eboracensem Ecclesiam à Cantuariensi liberam declarat.*

Versabatur hoc tempore controversia inter Cantuariensem & Eboracensem Archiepiscopos, circa ordinationem Archiepiscoporum Eboracensium, quam Henricus Angliæ Rex à Cantuariensi fieri volebat; quare licèt Episcopos & Abbates Normanniæ, & insuper Episcopos Angliæ, *qui tunc temporis in Normannia cum illo degebant*, ad Concilium Remense misisset, ut inquit Eadmerus lib. 5 Novorum; Turstanus tamen Archiepiscopus Eboracensis electus illuc eundi licentiam ea tantùm conditione obtinuit, se à Callisto Papa Episcopalem benedictionem non suscepturum, sed *posthabita fidei sponsione* à Papa consecrari obtinuit. *Quæ ut Regi certò innotuerunt*, ait Eadmerus, *mandat omnibus modis Thurstano, & sibi interdixit redire in Normanniam & Angliam, & in omnem locum dominationis suæ*. Hanc tamen litem postea diffinivit Callistus Papa anno 1120; cùm enim Turstanus Callistum II Augustoduni & Cluniaci convenisset, & ab eo honorificè susceptus fuisset, Pontifex Vapinci existens statuit, Ecclesiam Eboracensem liberam esse à professione, quam petebat Radulphus Archiepiscopus Cantuariæ: *Hoc apud Vapingum in capite jejunii Apostolico privilegio confirmatum est*, inquit Thomas Stubbs in Actis Pontif. Eborac. apud Seldenum Tomo 2 pag. 1716.

X. *Jubet Turstanum Episcopatu suo Eboracensi potiri.*

Duravit tamen vetus illa controversia, quæ multorum motuum causa fuisset, nisi Henrici Regis pietas Romani Pontificis auctoritati cessisset: *Cùm hæc ita administrarentur*, inquit Eadmerus lib. 6 Novorum, *Conventu Principum, qui pro accursu Reginæ factus fuerat* anno 1121 *nondum soluto, magnus sermo habitus est de dissidio, quod eò usque versabatur inter Radulphum*

Can-

Cantuariensem Archiep. & Thurstanum Eboracensem. Si quidem ipse Thurstanus à Callisto Episcopus ordinatus (scilicet ne à Radulpho ordinaretur) *litteras ab ipso Callisto, more, quo cuncta Romæ impetrantur, adeptus fuerat, quibus jubebatur, ut ipse Thurstanus Episcopatu suo poriretur, aut Rex anathemate & Radulfus suspensione Pontificalis officii plecteretur. Ad quod recitatę sunt sententię privilegiorum, & quàm dignè hęc Apostolica disponerentur, intellectum est ab omnibus. Tamen ne pretermissę intentio pænę, Regem vel Pontificem aliquatenus conturbaret, ex communi consilio permissus est idem Thurstanus Angliam redire & Eboracum regia via venire. Quod & factum est, ea dispositione, ut nullatenus extra parochiam Eboracensem divinum officium celebraret, donec Ecclesię Cantuariensi de injuria, quam ei intulerat, objurata cordis sui obstinatione, satisfaceret.* Verùm Turstanus à Rege in Angliam revocatus, mox in suum reductus est Archiepiscopatum, nec legitur aliquam satisfactionem ab eo factam, imò *sine exactione professionis in suum mox receptum esse Archiepiscopatum* scribit Chronographus Mailrosensis.

XI. *B. Fredericum Leodiensem Episcopum consecrat.*

In eodem Concilio Remensi Callistus Pontifex Beatum Fredericum Leodiensis Ecclesiæ Episcopum consecravit. Cum enim Alexander Archidiaconus Leodiensis illius Ecclesiæ Episcopus electus fuisset, & investituram ab Henrico Imperatore contra Summi Pontificis præceptum suscepisset, Archiepiscopus Coloniensis, cui Leodium subest, alium eligi curavit, & Fredericus majoris Ecclesiæ Præpositus electus, *à Callisto Papa in Concilio Remensi consecratus, nudis pedibus repatriavit: & processit ei obviam totius Cleri, & populi multitudo, factaque est lętitia magna in populo*, inquit Renerus Monachus Monasterii Leodiensis S. Laurentii, Auctor coævus, qui B. Frederici Vitam scripsit, in Actis SS. Bollandianis ad diem 27 mensis Maji recitatam. Hic Beatus Episcopus *simoniacę hereseos damnatione, & Catholicę fidei defensione*, ut loquitur Lambertus Parvus, & cum eo Scriptores, qui eum Martyris titulo exornant, occisus est, & quidem anno 1121, ut Dodechinus Abbas in Chronico, & Anselmus Gemblacensis Auctor Chronici Leodiensis, quod extat Tom. I Biblioth. Labbei, notarunt.

XII. *Cum Henrico Angliæ Rege colloquium habet.*

Eadmerus lib. 5 Novorum postquam dixit, Henricum Angliæ Regem prohibuisse ne Turstanus Archiepiscopus Eboracensis in Normanniam aut Angliam rediret, subdit: *Post hæc Callistus Gisortium venit, & Rex Henricus illuc ei locuturus accessit. Acta igitur sunt multa inter eos, quorum gratia par erat tantas personas convenisse. Inter quæ Rex à Papa impetravit, ut omnes consuetudines, quas pater suus* (nempè Willelmus II) *in Anglia habuerat, & in Normannia sibi concederet: & maximè ut neminem aliquando Legati officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse, aliqua præcipua querela exigente, & quę ab Archiepiscopo Cantuariorum, cæterisque Episcopis regni terminari non posset, hoc fieri à Papa postularet.* Hoc ideò ab Henrico Rege postulatum, quia crebræ ex Urbe legationes Anglorum animos accenderant; alia enim, quam quæ Ecclesiæ essent, quæri causabantur. Unde Petrus Leonis in Angliam à Callisto II anno 1121 missus, honorificè quidem exceptus est, sed non admissus, ut scribit idem Eadmerus lib. 6 Novorum. Sed postea anno 1125, primo anno Pontificatus Honorii II, *Joannes Cremensis* Presbyter Cardinalis, Tituli S. Chrysogoni, *accepta ab Apostolico super Britanniam legatione, cùm diu in Normannia receptus esset à Rege, tandem permissus in Angliam* transvectus est, *& ab Ecclesiis honorificè* exceptus, ut in Honorii II Pontificatu dicetur ex Simeone Dunelmensi in Hist. de Gest. Regum Angl.

XIII. *Ejus itinerarium post Concilium Remense.*

Post Concilium Remense Callistus Papa Romam redire constituit, quare ut varia suis annis reddi possint, ejus itinerarium, quanta fieri poterit brevitate, hic ex Annotatore Baronii explicandum. Callistum iterum Parisios, & Corbolium venisse scribit Chronographus Morigniacensis: *Celebrato namque*, inquit, *Remis maximo generalissimoque Concilio domnus Papa cum omni comitatu suo Burgundiam ingressurus, Romamque profecturus de Parisiis Corbolium advenerat.* Corbolio sex circiter leucis à Lutetia distito, Melodunum venit, *ad quem locum Rex & Regina à domino Papa discessuri, valèque facturi, Proceres atque Pontifices, multęque personę confluxerant*, inquit idem Chronographus. Meloduno Senonas perrexit ex eodem Auctore, & ex Chronographo Sancti Petri Vivi ad annum 1119 scribente: *Postquam celebratum est Concilium Remis, venit domnus Papa Senonas, quem adiit Abbas Arnaldus, & ostendit litteras, quas habet Ecclesia S. Petri de duabus sororibus S. Ebbonis, Ingoara scilicet, & Leotberta, quas confirmavit* Epistolâ *data Senonis Nonis Decembris* ad Joscerannum Lingonensem Episcopum, quæ extat Tomo X Concil. pag. 834, quâ eum judicem constituit litis, quæ inter Abbates S. Petri Vivi & Molismensem versabatur. Senonis Augustodunum & Cluniacum descendit. Thomas enim Stubbs in Actis Pontific. Eborac. narrans quàm honorificè Turstanus Archiepiscopus Eboracensis à Callisto exceptus fuerit, ait: *In solemnibus processionibus equitando factis, quando more Apostolico coronatus fuit, sicut in die Na-*

ta-

SAEC. XII. CALLISTUS II.

talis Domini, *Augustodunum*, *& die Epiphaniæ Cluniaci Episcopus Ostiensis*, *qui Magister inter eos*, *& dignior erat*, *eum parem esse voluit*. Natale itaque Christi anni 1119 Augustoduni, & Epiphaniam anni 1120 Cluniaci celebravit Callistus. Cluniaco Trenorcium oppidum eidem vicinum profectus est, ubi die undecima mensis Januarii dedicavit Ecclesiam Trenorciensem, ut fidem faciunt, tum hujus Pontificis Epistolæ ad Franconem Trenorciensem Abbatem, & ad Matisconensem ac Cabilonensem Episcopos, tum vetustum Kalendarium Trenorciense à Chiffletio in probationibus ad Historiam Trenorciensem pag. 308 relatum. Trenorcio Callistus Matisconem venit, ut constat ex ejus Epistola 18 laudata ad Matisconensem & Cabilonensem Episcopos, data *Matiscone XIX Kal. Februarii, indict. XIII*, tertio post dedicationem Ecclesiæ Trenorciensis die.

XIV. *Trevirensis Ecclesiæ privilegia confirmat.*

Bruno Trevirensis Archiepiscopus Callistum Papam Augustoduni existentem convenit, quòd Adelbertus Archiepiscopus Moguntinus, qui legationem Apostolicam ab ipso Papa dudum acceperat, jura Ecclesiæ suæ læderet. Rem narrat Scriptor Anonymus Historiæ Trevirensis, qui hoc tempore vivebat, Tomo 12 Spicilegii Dacheriani pag. 248: *Anno*, inquit, *ordinationis suæ decimo nono* (legendum decimo octavo, ex eodem enim Anonymo Bruno ordinatus fuerat die secunda Februarii anni 1102) *placuit Romam tendere*, *ut renovaret privilegia sedis suæ*, *indignatus super protervia Adelberti Maguntiensis Episcopi de legatione Romanæ Sedis sibi concessa superbè se efferentis*, *maximè cùm ex concessione priorum Apostolicorum Episcopus Treverorum nulli*, *nisi soli Apostolico*, *vel à latere ejus Misso*, *ad præsens debeat obedire*. Paulò post: *cùm igitur propter causas supra memoratas supradictus Bruno versus Romam iter faceret*, *& Augustodunum usque processisset Callistus Papa*, *ibi ei occurrit*, *& eum amicè suscepit*, *& cum eo in eodem loco Natalem Domini celebravit*. (Hic Auctor in hac circumstantia convenit cum Thoma Stubbs num. superiori laudato.) *Transactis autem diebus solemnibus*, *pariter iter Cluniacum dirigunt*, *ubi Bruno causas adventûs sui aperuit*, *prolatisque coram sedis suæ privilegiis*, *eadem sibi & Ecclesiæ suæ*, *Apostolicæ subscriptionis firmamento stabiliri postulavit*, *& obtinuit*. Refert deinde Historicus ille literas Brunoni à Callisto II concessas, datas *Cluniaci tertio nonas Januarii*, quibus Pontifex personam ejus *à cujuslibet Legati potestate* absolvit, *nisi fortè à* suo *latere dirigatur*.

XV. *Ejus itinerarium continuatur.*

Sed Callistum II Romam pergentem sequamur. Matisconâ Romanum, oppidum in Delphinatu hodierno, Valentinæ urbi proximum profectus est, ubi die 15 mensis Februarii confirmavit bona, & privilegia Ecclesiæ Bisuntinæ Sancti Joannis, ut docet ejus Epistola ordine 13 ad Canonicos ejusdem Ecclesiæ data *Romanis 15 Kal. Martii*, *Indictione 13*, *Incarnat. Dom. anno* 1120, *Pontificatûs autem Domini Callisti II Papæ anno secundo*. Pridie ejus diei, scilicet decima quarta Februarii, Callistus monasterium sancti Cucuphatis Martyris, ordinis Sancti Benedicti, vulgò San-Culgat, suscepit sub protectione Sedis Apostolicæ, eique omnia bona & privilegia sua confirmavit, ut discimus ex Rescripto ejus à Baluzio in Appendice ad Marcam Hispanicam pag. 1253 recitato, quod dicitur *datum Romæ per manum Grisogoni S. R. E. Diaconi Card. & Bibliotb. 17 Kal. Martii*, *indictione 13*, *anno Incarnat. Dom.* 1120, *Pontificatûs autem domini Callisti II Papæ anno secundo*. Sed duo errores corrigendi à Librariis omissi, & loco *Romæ*, legendum, *Romanis*; nam mense Februario anni 1120, quo numerabatur indictio 13, & annus secundus ejus Pontificatûs, Callistus nondum Romæ erat, eò enim, ex mox dicendis, tantùm pervenit tertio nonas Junii. Loco etiam *17 Kal. Martii*, legendum *16 Kal. Martii*, mensis enim Martius tot dies ante Kalendas non habet.

XVI. *Primatum in septem Provincias Viennensi Archiep. concedit.*

Romanis Valentiam se contulit Callistus, ubi 8 *Kal. Martii* privilegium quoddam ordinis Cluniacensis ratum habuit, ut patet ex ejus Epistola ordine 22 ad Pontium Cluniacensem Abbatem eo die data. Tum *quinto Kalendas* ejusdem mensis Viennensis Ecclesiæ sponsæ quondam suæ curam gerens, ei tribuit Primatûs auctoritatem in Septem provincias, Viennensem, Bituricensem, Burdigalensem, Auscitanam, Narbonensem, Aquensem, & Ebredunensem, cum potestate Synodos indicendi, & negotia Ecclesiastica canonicè dirimendi. Occasionem arripuit subjiciendi septem illas provincias Ecclesiæ Viennensi, inquit Marca in Differt. ad Concilium Claromontanum anno 1095 celebratum, nu. 123; quia in Notitia, in capite illarum septem, descripta est Viennensis provincia, unà cum ejus Metropoli, quæ est *Civitas Viennensium*. Quare conjecit, tam sibi liberum esse, ut Viennam super septem Provincias præficeret, quàm decessoribus suis fuerat, Lugdunum præficere iis provinciis, quæ Lugdunenses dicebantur in Notitia. Et ne nova videretur hæc institutio, à Silvestro I, & aliis Pontificibus Romanis ejus originem arcessit, quorum suppositititia rescripta edita sunt à Joanne Bosco, ubi ex Romano Catalogo Septem provinciæ subjici dicuntur Viennæ, ut notatur in calce suppositititii rescripti Silvestrini. Tarantasiæ autem Archiepiscopum, qui præpositus erat pro-

provinciæ Alpium Penninarum extra septem illas positæ, subjecit Viennensi, ut Primati, exemplo Leonis I, & Symmachi.

XVII. *Origo ostò Viennensium provinciarum in Notitia.*

Ex hoc Callisti decreto existimat Marca initium sumpsisse divisionem illam, quam aliquot exemplaria Notitiæ præferunt, in octo Viennenses provincias: Ita ut viris Eruditis laborandum non sit, in alia ratione ejus divisionis quærenda cum Scaligero, qui Vicatium præfecti Prætorio Galliarum Viennæ quondam constitisse, & in octo illas provincias jus dixisse, sibi, dein ceteris, sine ullo argumento, imò etiam contra veteris Historiæ fidem persuasit. Cùm itaque beneficio Callisti, *Bituricensis* Ecclesia, quæ Primatu in Aquitania potiebatur, & *Narbonensis*, quæ ex Urbani II decreto, Primas erat provinciæ Aquensis, seu Narbonensis secundæ, subjectæ essent Primati Viennensi, ipse sibi *Primatis Primatûm* nomen indidit: & monetæ, quam cudi curabat Viennæ, banc inscriptionem adjecit: *Maxima sedes Galliarum*. Sed nulla planè auctoritate, in vim ejus Rescripti, quod per subreptionem elicitam, veterum primatûm inauditorum jura convellebat, Archiepiscopus Viennensis potitus est. Attamen Diensem & Albensem, seu Vivariensem Episcopatum, vi Rescripti illius ab Atelatensi provincia distractos, Viennensis Archiepiscopus in suam provinciam adscivit, cujus etiamnum partes sunt. Ita Marca. Portò Callisti Rescriptum extat apud Baronium ad annum 1120.

XVIII. *Callistus Papa Romam pergit.*

Valentia Callistus Pontifex Vapincum petiit, ubi in capite Jejunii, quod anno millesimo centesimo vigesimo cum die tertia mensis Martii concurrebat, diffinivit Ecclesiam Eboracensem liberam esse a professione, quam petebat Archiepiscopus Cantuariensis, ut mox ex Thoma Stubbs ostensum est. Deinde, ut refert Baronius ex Callisti Vita Ms. in Vaticano existente, *Alpium difficultate conscensa ad sanctum Ambrosium cum jucunditate pervenit*. Oppidum sancti Ambrosii paucis milliaribus ab urbe Susa dissitum est. Circa diem dominicam in Ramis Palmarum à Jordano Archiepiscopo Mediolanensi Tardone exceptus est; & Romam tandem pervenit die tertia mensis Junii, seu *tertio Nonas Junii*, inquit Egino Abbas, cujus Epistolam ad omnes fideles tunc scriptam refert Baronius anno 1120. Tum Burdinus Antipapa, dictus Gregorius VIII, ut in ejus Vita diximus, Sutrium fugit. Quanto gaudio, quanto apparatu, & quanta pompa Callistus Romæ exceptus sit, referunt idem Egino Abbas, & Falco in Chronico Beneventano.

XIX. *Inde Beneventum proficiscitur.*

Brevi tempore Callistus Romæ remansit, ut enim Nortmannos ad Sutrii expugnationem hortaretur, Beneventum se contulit: *Hoc anno 1120*, inquit Falco laudatus, *dominus noster Papa Callistus accepto consilio Beneventum advenit, & octavo die intrante mensis Augusti civitatem ingressus est*. Pandulphus in ejus Vita, postquam dixit, Callistum, Beneventum adiisse, subdit: *Venerunt ad eum illicò Guillelmus Apuliæ Dux Princeps Capuanæ urbis Jordanus Comes, &c. & innumeri alii, qui eidem illi hominium, fidelitatemque fecerunt. His ita dispositis paulò post Romam per maritimam rediit*, vel exeunte anno 1120, vel ipso sequentis anni initio. Et hæc prima Callisti II ad Beneventanam urbem profectio; ex qua redux Burdinum anno 1121 Sutrii obsedit, qui captus & vestibus exutus, Romam 9 Kalendas Majas perductus est, ut in ejus Vita diximus.

XX. *Gerardum Episc. Engolismensem Aquitaniæ Legatum dicit.*

Callistus Papa Beneventi anno 1120 existens, literis ibidem 17 *Kalend. Novemb.* datis Gerardo Episcopo Engolismensi, de quo superius actum est, commisit legationem Sedis Apostolicæ *per Bituricensem, Burdigalensem, Auscitanam, Turonensem, & Britannium provincias*, aitque se id facere exemplo Paschalis; ubi cùm nullam Gelasii II mentionem faciat, Baluzius in Supplemento ad lib. 5 de Concordia cap. 47, ubi eas literas refert, inde deducit Gerardum hac auctoritate instructum non fuisse à Gelasio II, præsertim cùm Conon Episcopus Prænestinus ad Hugonem Episcopum Nivernensem scribens, literas num. IV à nobis memoratas, de Callisti II electione dicat, Gerardum Engolismensem Episcopum in patres ejus transiisse, & indicare videatur illum à Romana Curia alienum fuisse tempore Gelasii II, ait enim: *Nam & Engolismensis Episcopus, antequam à nobis discederet, subscripserat, & domino Papæ humiliter se subdiderat*. Data itaque viro præpotenti Legatio Aquitanica ad mitigandum ejus animum. Eam autem quinque præfatis provinciis comprehensam fuisse diximus in Paschali II, de eodem Gerardo loquentes, & demonstrant Callisti II literæ Tomo X Concil. ordine 28 recitatæ. Hujus tamen legationis terminos contractos, aut dilatatos fuisse pro libito summorum Pontificum probat ibidem Baluzius.

XXI. *Legatos in Germaniam mittit.*

Secundò in Apuliam profectum esse Callistum II anno millesimo centesimo vigesimo primo refert Pandulphus in ejus Vita postquam retulit, quid ante suum Romà discessum egerit: *Romam per maritimam rediit. Tum à Spiritu Sancto admonitus Lambertum Ostiensem Episcopum* (postea Papam sub Honorii II nomine) *D. Saxonem Cardinalem presbyterum sancti Stephani in Cælio monte, & Gregorium diaconum sancti Angeli* [postea etiam Papam sub Innocentii II nomine] *ut pacem in regno & Ecclesia reformarent,*

marent, ad Henricum Imperatorem in Alemanniam delegavit. Sed quid plus? Imo totum volo dicere verbo. Legati missi in scriptis pacem offerunt, & quemadmodum in Lateranensi palatio tabula privilegio repræsentat, pax ad velle Papæ ab Imperatore simul & recepta est, & perpetuò, annuente Domino, stabilita. Hi legati ex Germania rediére ante mensem Septembrem, quo Callistus II iterum In Apuliam perrexit, ut mox ostenderur. Licèt autem Pandulphus verbis laudaris innuere videarur concordiam Sacerdorii & Imperii anno 1121 iniram esse, certum tamen & indubitatum est, eam anno tantùm 1122 sancitam, ideoque & Pandulphum rem una serie, Abbreviatorum more, retulisse.

XXII. *Iterum in Apuliam pergit.*

Callistum verò post Legarorum reditum, in Apuliam iteratò profectum esse, ejusdem Pandulphi verba nos dubitare non sinunt; post superiora enim statim scribit: *Inde in Apuliam, Legatis jam ad Urbem regressis, iteratò descendit.* Referr postea Rogerium Siciliæ Comitem Calabriam & Apuliam cum exercitu intrasse absente Guillelmo Apuliæ Duce, qui suas ditiones Callisto Papæ commendaverat, dum ipse Constantinopolim pergeret. *Pontifex Callistus*, inquit Falco Beneventanus in Chronico, *consilio invento Salernum ivit quinto die intrante mensis Septembris, ut pacis firmamentum cum Duce* (nempè Apuliæ) *Vuillelmo, & Rogerio Comite* (scilicet Siciliæ) *confirmaret*. Salerni adhuc erat Callistus, *mense Septembri mediante*, ut testarur idem Falco, qui & habet: *Hoc anno 4 Kal. Septemb. Archiepiscopus Salernitanus nomine Alfanus defunctus est. Quo defuncto Callistus supra memoratus Pontifex Romualdum Diaconum Cardinalem Archiepiscopum Salerni consecravit mense Septembri mediante.* Salerno Beneventum rediit, ubi mense Februario anni insequentis 1122 sententia sua confirmavit judicium Cardinalium in gratiam *Bethleem* Abbatissæ monasterii S. Mariæ, adversùs *Agnetem* Abbatissam monasterii S. Petri, quæ monasterium illud S. Mariæ, tanquam appendicem monasterii S. Petri petierat, *salvo tamen censu, quem pars ipsius monasterii persolvet annualiter ad prædictum monasterium sancti Petri.* Summus Pontifex hanc litem commisir Dionysio Episcopo Tusculano, Chrysogono Cancellario, aliisque Cardinalibus, quia *tunc Apostolicus valde infirmabatur*, & Curiam ante se congregare non poterar. Erat tunc *in sacro Beneventano Palatio*, quò Agnes Abbatissa venit, itaque acta sunt *Septima die Kalendarum Martiarum* coram Callisto II Beneventi tunc degente, ut observavit Camillus Peregrinius in Notis ad Chronicon Falconis.

XXIII. *Primatui Lugdunensi amplificando studet.*

Sed ut ad annum 1121 redeam, Callistus Pontifex Metropoliranum Senonensem Primati Lugdunensi subjecerat, qua de re cùm Ludovicus VI Francorum Rex apud eundem Pontificem questus esser, hic in ejus grariam decretum suum suspendit. Sed quia illud ad tempus tantùm relaxatum erat, rursus anno 1121 ad Callistum Papam scripsit Ludovicus Rex, aitque se passurum potius totius regni sui incendium, & capitis etiam sui periculum, *quàm hujus subjectionis, & abjectionis opprobrium.* Rogat eum, ur recorderur, se Remensi Concilio cum labore suo, & eum honore ejusdem Pontificis inreresse studuisse, & plus honori ejus, quàm suo dominio consuluisse: *Videas*, subdit, *dulcissime Pater, discretio vestra, ne civitas Lugdunensis, quæ de alieno est regno, de nostro floreat detrimento, nec subjiciatur amicus amico.* Recirantur eæ literæ sine die, & mense datæ Tomo X Concil. pag. 855; sed eas anno 1121 datas, hæc prima ejus verba demonstranr: *Scripsit nobis Sublimitas vestra de captione illius apostatæ Burdini.* Quare cùm Callistus quinto Kalendas Maji anni 1121 ad Episcopos Galliarum literas dedit de captione Burdini, quæ extant eodem Tomo Concil. pag. 894, alias etiam ad Ludovicum Regem scripsir, quæ periére, harumque hæc responsio fuit. Porrò licèt Daimbertus Senonensis Archiepiscopus, ut diximus in Urbano II, agnovisset Primatum Lugdunensis Ecclesiæ, nova tamen controversia excitata fuerat à Joanne Lugdunensi Archiepiscopo sub Paschali II, qui convocavit Concilium apud Ansam, ad quod ipsius provinciæ Senonensis Episcopos vocavit; sed Illi ad illud Concilium accedere recusarunr, ut constat ex Epistola 236 Ivonis Carnorensis, qui omnium Episcoporum Senonensis provinciæ nomine, rescripsit ad Joannem Lugdunensem. Ideo aurem tam alieni eranr à colendo Primatu Lugdunensi Arcbipræsules Senonenses, quia Lugdunensem Primarum novo jure Instirurum contendebant, & apocriphis notitiis, & decreralibus invectum: tum quia olim Ansegisus Senonensis Archiepiscopus, & Seguinus, ac Leothericus ejus successores dignitate Primatûs à Sede Apostolica ornati fuerant: tandem quia Lugdunum Regi Francorum non parebar. Quamobrem Ludovicus VI Francorum Rex adversùs Lugdunensem Primatum pro Senonensis Ecclesiæ libertate apud Callistum II intercesit. Verùm Lugdunensis Primatus Regia etiam auctoritate firmatus est, cùm civitas Lugdunensis à Rege Philippo Pulchro, Monarchiæ Gallicanæ vindicata est. Legendus liber Joannis Baptistæ Drioti Canonici Senonensis de Primaru Metropolitani Senonensis.

XXIV. *Legati in Germaniam missi pro pace.*

Eodem anno millesimo centesimo vigesimo

gesimo primo sublato in Urbe Antipapæ Burdini dedecore, & nobilium Romanorum compressa per Callistum Papam rebellione, In Germania quoque Henricus Imperator adeò est Adelberti Archiepiscopi Moguntini, Apostolicæ Sedis legatione fungentis, ac frequentibus Episcoporum & Principum convocationibus & commonitionibus exagitatus, ut tandem coactus cedere, in conventu Wirceburgi in festo Sancti Michaelis mense Septembri celebrato, pacem firmissimam firmare promiserit, permiseritque, ut communi consensu, ad eam perficiendam legatio Romam decerneretur ad Callistum Papam, cujus munus Episcopo Spitensi & Abbati Fuldensi impositum. Pacis legationem incredibili gaudio suscepit Callistus Pontifex, auditosque Oratores ad Imperatorem remisit anno 1122, ad eumque unà iterum destinavit Legatos, Lambertum Cardinalem, Ostiensem Episcopum, & duos alios Cardinales, quos jam anno 1121 miserat, quibus dedit in mandatis, ut Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate Imperatorem ad communionem Ecclesiæ reciperent, post Investiturarum cessionem. Ut primùm in Germaniam appulerunt Legati Apostolici, *facto*, inquit Urspergensis in Chronico, *universali Conventu apud Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quàm prudenti, quàm instanti, quàmque per omnia sollicito cunctorum Procerum consilio, pro pace & concordia per unam vel amplius hebdomadam certatum sit, donec ipse, in cujus manu cor Regis est, omnem animositatem Augusti, sub Apostolicæ reverentiæ obedientiam causâ matris Ecclesiæ, etiam ultra spem plurimorum inflexit. Ecclesiasticas* enimverò *Investituras, ceteraque spiritualia negotia, quæ in tanto tempore Reges Teutonici administraverant, quæque ipse, ne regni diminueretur honor, nunquam vita comite se dimissurum proposuerat, humiliatus pro Christo coram multitudine maxima abnegavit, & in manus Episcopi Ostiensis, ac per ipsum Domino nostro Jesu Christo, suæque in perpetuum Ecclesiæ dimisit.* Anselmus Gemblacensis in Chronico notat, Conventum illum Wormaciensem celebratum *mense Septembri in Nativitate Sanctæ Mariæ.*

XXV.
Pax inter Callistum Papam, & Henricum Imp. sancitur.

Dimisit itaque Imperator Henricus Investituram per annulum & baculum, & permisit in omnibus Ecclesiis fieri electionem & liberam consecrationem. Callistus verò Papa concessit, ut electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici regni, In præsentia Imperatoris absque simonia fierent, & ut Electus Regalia per sceptrum ab Imperatore reciperet. Pacta scripto tradita, & mutuis firmata subscriptionibus fuêre ad robur, memoriamque sempiternam. Scriptum Imperatoris factum est consilio & assensu Archiepiscoporum, Episcoporum, & Procerum numero 18 in eo subscriptorum sine mense & die. Concessio verò Callisti II Henrico Imperatori facta, *data anno millesimo centesimo Vigesimo secundo, nono Kalendas Octobris.* Utrumque scriptum extat Tomo X Concil. pag. 901. Et hoc pacto concordia inter inter Sacerdotium & Imperium restituta est.

XXVI.
Callistus PP. Concilium Generale Lateranense indicit.

Post hæc Callistus Pontifex Concilium Lateranense generale indixit in annum sequentem millesimum centesimum vigesimum tertium, quod nos docet Simeon Dunelmensis in Hist. de gest. Reg. Angl. ad annum 1122 his verbis: *Hac concordia per gentes & populos ubique divulgata, mittuntur etiam literæ ab Apostolico omnibus Archiepiscopis & Episcopis per regiones & provincias, ut omni excusatione postposita festinent occurrere ad Concilium, quod domnus Apostolicus Romæ celebraturus erat XV Kal. April.* Henrico etiam Imperatori obedientiam per literas gratulatus est Callistus, eumque oravit, ut quantocyus Apostolicæ Sedis Legatos, cum suis Oratoribus ad Concilium generale jam indictum remitteret, in quo tanti momenti negotium consummaretur, ait enim: *Legatos itaque nostros, qui apud vos sunt, benevolentiæ vestræ attentius commendantes, rogamus, ut quia Concilium indictum à nobis accelerat, citò eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos verò Legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum Ecclesię Romanę restituant.* Datæ sunt hæ literæ Idibus Decembris anni millesimi centesimi vigesimi secundi, extantque Tomo X Concil. pag. 894. Ex quibus omnibus eruo Concilium indictum esse post diem 19 Kalendarum Octobrium, quo Callistus supradictam concessionem fecit Henrico Imperatori, & ante diem Iduum Decembris, quo præfatas ad eundem Imperatorem literas dedit.

Concilium Lateranense Primum, Generale Nonum.

XXVII.
Callistus II solus Concilium Lateranense indixit, eique præfuit.

Concilium Lateranense primum, inter generalia Nonum solius Callisti II Romani Pontificis auctoritate convocatum probant, non solùm Callisti verba mox à nobis relata, ex ejus Epistola ad Henricum Imperatorem, quæ incipit, *Omnipotenti Deo*, quæque extat Tomo X Concil. *Ut quia Concilium à nobis indictum accelerat*, &c. sed etiam verba Simeonis Dunelmensis ad annum 1122 in Hist. de Gest. Reg. Angl. scribentis: *Hac concordia per gentes & populos ubique divulgata, mittuntur etiam li-*

SAEC. XII. CALLISTUS II. literæ ab Apostolico omnibus Archiepiscopis & Episcopis per regiones & provincias, ut omni excusatione postposita festinent occurrere ad Concilium, quod domnus Apostolicus Romæ celebraturus erat XV Kal. Aprilis. Ipsi præfuit Callistus ipse Pontifex Maximus. Conciliorum Oecumenicorum in Occidente celebratorum primum fuit; nonum inter OEcumenica numeratur, Lateranense appellatur à loco, in quo celebratum est, scilicet à Basilica Lateranensi, & hæc sine controversia.

XXVIII. Quibus anno & die celebratum. Annum millesimum centesimum vigesimum tertium, non verò antecedentem, Concilii celebrationi assignandum, præter Simeonem Dunelmensem jam laudatum, Falco Beneventanus in Chronico nos docet his verbis: *Anno 1123 Dominicæ Incarnationis, & quinto anno Pontificatûs domni Callisti II Summi Pontificis, & universalis Papæ, mense Martio, primæ indictionis*. Robertus item de Monte Concilium Romanum, quo controversia de Investituris composita est, quod certè aliud non est à Lateranensi primo, anno millesimo centesimo vigesimo tertio celebratum testatur: *Anno*, inquit, 1123 *Concilium Romæ celebratur, pax inter Regnum & Sacerdotium reformatur, & jus Investiturarum Episcopalium ab Imperatore infestucatur*. Anselmus etiam Gemblacensis in Chronico, passimque Scriptores, qui hoc sæculo vixêre, istud Concilium cum anno 1123 illigant. Sed diem celebrati Concilii in Collectione Conciliorum omissum, & à paucis ex Antiquis memoratum, nobis conservarunt Simeon Dunelmensis laudatus, Chronographus Mailrocensis, & Auctor Magni Chronici Belgici ex Bernardo Guidonis, qui omnes produnt Concilium habitum *XV Kalendas Aprilis*, seu die 18 mensis Martii, à quibus non dissentit Landulphus apud Puricellum in Monumentis Basilicæ Ambrosianæ num. 334, cùm ait, Synodum *in secunda feria*, seu die 19 Martii inchoatum, diebus enim dominicis preces de more habebantur in Conciliis generalibus, & prima sessio die Lunæ inchoabatur, ut alibi diximus.

XXIX. Numerus Patrum Concilio præsentium. Quoad Episcoporum numerum, qui Concilio interfuêre, Nangius in Chronico ait, *Concilium trecentorum aut amplius Episcoporum* fuisse; quod diu ante eum Sugerius Abbas San-Dionysianus, qui Concilio interfuit, in Vita Ludovici VI Francorum Regis scripserat: *A' Domino Papa Callisto*, inquit, *& tota Curia honorificè valde recepti per sex menses, cùm apud eum demorando magno Concilio trecentorum aut amplius Episcoporum Laterani compositioni pacis de querela Investiturarum astitissemus*: Simeon itidem Dunelmensis in Historia Concilium istud appellat *Concilium* 300 *Episcoporum*. Pandulphus in Vita Callisti II numerans tum Pontifices, tum Abbates, qui Concilio adfuêre, scribit: *Nongentorum nonaginta septem Episcoporum sive Abbatum numero Lateranum Concilium celebravit, in quo vir Regali stirpe progenitus ferè jam deperditam mundo pacem restituit*. Sed annotator Baronii numeros in Pandulpho corruptos existimat.

XXX. Pacta inter Papam, & Imperatorem facta in eo confirmantur. Auditi sunt in Concilio Henrici Imperatoris Legati, & pacta in Conventu Wormatiensi anno 1122 inter Ecclesiam Romanam & Imperium concordata, totius Synodi judicio confirmata sunt: *Callistus Pontifex*, inquit Falco Beneventanus in Chronico, post verba mox laudata, *consilio salutis accepto, Ultramontanos ferè omnes Episcopos, & Archiepiscopos & Abbates, & totius, ut ita dicam, Italiæ Pastores accersiri præcepit, quatenus Sancta Synodali confabulatione firmata pactum cum Imperatore Henrico positum* (In eodem Conventu Wormatiensi) *perpetuò confirmaret. Ad cujus sacri Conventûs præsentiam Rofridus Beneventanus Antistes honestè properavit. Ordinato itaque concilio tali ac tanto, Apostolicus ipse Sacramenti privilegium, quod prædictus Imperator constituerat, pacis in conspectu omnium, qui convenerant adduci & legi præcepit. Continuò ab omnibus confirmatum est, & commendatum*.

XXXI. Tenor restitutionis Investiturarum ab Henrico Imp. factæ. Restitutionis autem Investiturarum ab eodem Imperatore in dicto Wormatiensi conventu factæ, & in hoc Concilio confirmatæ, tenor talis est: *Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & domini Papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo, & Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, omnem Investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem & liberam consecrationem. Possessiones & Regalia Beati Petri, quæ à principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem, sive temporibus patris mei, sive etiam meo ablata sunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo; quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter adjuvabo. Possessiones etiam omnium aliarum Ecclesiarum, & Principum, & aliorum tam Clericorum, quàm Laicorum, quæ in guerra ista amissa sunt, consilio Principum, vel justitia, quæ habeo, reddam, & quæ non habeo, ut eis reddantur fideliter juvabo. Et do veram pacem domino Papæ Callisto, Sanctæ Rom. Ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius sunt, vel fuerunt. Et in quibus S. Rom. Ecclesia auxilium postulaverit fideliter juvabo; & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam sibi justitiam faciam.*

XXXII. Tenor concessionis à Callisto II PP. eidem Imp. factæ. Concessionis verò Callisti Papæ Henrico Imperatori factæ hic est tenor: *Ego Callistus servus servorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum. Im-*

peratori Augusto, concedo electiones Episcoporum, & Abbatum Teutonici regni, quæ ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque Simonia & aliqua violentia: ut, si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet faciat. Ex aliis verò partibus Imperii consecratus infra sex menses Regalia per sceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, & auxilium postulaveris, secundùm officii mei debitum auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua sunt, vel fuerunt tempore hujus discordiæ. Data anno millesimo centesimo vigesimo secundo, nono Kalendas Octobris.

XXXIII. *Callistus PP. Henricum Imp. ab excommunicatione absolvit.*

Decretis in Concilio hæc verba subnectit Simeon Dunelmensis laudatus: *His Synodalibus decretis subscriptis & confirmatis, Imperatorem per Legatos suos & scripta, secundùm præmissum scriptorum tenorem, promittentem se Sanctæ Romanæ Ecclesiæ justa servaturum, generali Concilii sententia ab excommunicationis absolvit vinculo, quo in Remensi Concilio fuerat ligatus.* Constat enim ex iis, quæ Baronius anno 1122 num. 6 & seq. refert, Henricum Imperatorem eo anno, quo pax in Vvormatiensi conventu constituta est, ab excommunicatione absolutum non fuisse. *Ex hinc Ecclesia, libertate ad plenum restituta, paceque ad integrum reformata, in magnum montem crevisse sub Callisto Papa II invenitur. Unde de ipso Romæ scriptum est:*

Ecce Calistus honor patriæ, Decus Imperiale,
Burdinum nequam damnat, pacemque reformat.

inquit Otto Frisingensis Chronicorum lib. 7 cap. 16; Burdinum enim non solùm in Concilio Remensi, sed & in isto Lateranensi generali damnatum esse quidam Scriptores asserunt. Hos versus in parietibus cujusdam cameræ ruinosæ Lateranensis palatii se vidisse scribit Onuphrius Panvinius in Epitome Pontificum Romanorum à S. Petro usque ad Paulum IV. De eadem pace Gotfridus Viterbiensis Chronicorum parte 17 pag. 509 ita canit:

Reddit Apostolico Cæsar quæcumque rogavit,
Pax bona conficitur, sublata Deo reparavit
Jura suę partis lætus uterque trahit.

Canones septemdecim in Concilio Lateranensi editos percurrit, & exponit Natalis Alexander Tomo VI novæ editionis Parisiensis anno 1714 curatæ pag. 762 & seq.

XXXIV. *B. Oldegarium S. Sedis Legatum in Hispania creat.*

In canone undecimo Callistus Papa peccatorum remissionem concedit iis, *qui Jerosolymitanum vel Hispanicum iter suscipiunt* ad Christianam gentem defendendam, & Infidelium tyrannidem debellandam. Ad cujus canonis illustrationem Annotator Baronii ad annum 1123 num. 6 observat, Diagum in Historia Comitum Barcinonensium lib. 2 cap. 103 referre literas Callisti II omnibus Episcopis, Regibus, & Principibus datas statim post Concilium Lateranense, Principibus nempe Hispaniarum, quibus eis significat, se omnibus, adversùs Paganos, Hispaniæ Ecclesias opprimentes militantibus, eandem peccatorum remissionem, quam Orientalis Ecclesiæ defensoribus, concedere, subditque: *Verùm quia exercitum vestrum per nos, ut desideraremus, visitare nequimus, charissimum fratrem nostrum Oldegarium Tarraconensem Archiepiscopum, ad ipsum ex latere nostro delegare curavimus, nostras ei vices in hoc specialiter committentes, ut ipsius consilio & dispositione corrigenda corrigantur, & confirmanda, cooperante Domino, confirmentur. Si quæ verò dubia in exercitu eodem emerserint, ipsius experientia terminentur.* In fine legitur: *Dat. Laterani IV Non. Aprilis*, paucis scilicet diebus post celebratum Concilium Lateranense, neque enim annus in iis legitur. Eas literas recitat etiam Bollandus ad diem 6 Martii in Vita B. Oldegarii.

XXXV. *Tertiò Beneventum pergit.*

Cùm simonia per hæc tempora maximè grassaretur, in primo canone Lateranensis Concilii simoniacæ ordinationes, & promotiones modis omnibus prohibitæ sunt. Audiendus Falco in Chronico Beneventano, qui postquam de Concilio Lateranensi primo sermonem habuit, subjungit: *Concilio celebrato Beneventum venit prædictus Apostolicus Callistus, & quædam negotia Beneventanorum tractavit.* Et paulò post: *Cùmque prædictus Pontifex Callistus Beneventum venisset, vocari fecit præfatum Rofridum Archiepiscopum, ut audiret quorundam civium accusationes, quæ ei inferebantur; accusatus enim fuerat, quòd simoniacè Archiepiscopatûs honorem accepisset. Tunc Præsul ipse vocatis quibusdam suffraganeis suis, & presbyteris civitatis sacrum ascendit palatium, & accusatoribus auditis, inducias postulavit, & acceptis induciis respondit: Paratus sum, Pater Sanctissime, juxtà Canonica instituta ab his purgari accusationibus, & vestram sequi jussionem. Tandem juravit ipse primùm cum duobus Episcopis, & tribus Presbyteris simoniacè non fuisse ingressum.* Quæ dicta sint ad illustrationem primi Canonis Concilii Lateranensis.

XXXVI. *Compostellam metropolitica dignitate auget.*

Alphonsus VII Castellæ Rex in charta anno 1129 quinto Idus Aprilis scripta, ait Callistum II Patruum suum dignitatem Archiepiscopatûs Emeritensis Ecclesiæ in Compostellanam transtulisse; sed cùm annum

num

num, quo id factum est, in ea non expresserit, Sandovallius in Alphonso VII hanc erectionem Ecclesiæ sancti Jacobi in Metropolim cum anno 1125 copulat. Verùm, cùm ex dicendis Callistus II anno 1124 obierit, Baronio standum est, qui ex veteri codice de Romanis Pontificibus ab Auctore hujus temporis scripto refert, Callistum Papam Romam Benevento, anno 1123 reversum, Compostellanum Episcopum, pro reverentia corporis B. Apostoli Jacobi, quod ibi repositum esse dignoscitur, de novo Metropolitanum constituisse, eique subjecisse totam illam provinciam, tunc ob Saracenorum invasionem penitus desolatam. Callistus II Ecclesiæ sancti Jacobi antiqua jura, eosdemque suffraganeos attribuit, qui antiquæ Metropoli Emeritensi, cujus Episcopus Primas erat Lusitaniæ, aliàs attributi fuerant; sed id fecit sine præjudicio Ecclesiæ Bracarensis, ut constat ex Rescripto, quod idem Pontifex dedit in ejus gratiam, eodem tempore, quo Compostellæ Metropolicum jus attribuit. Nam volens Callistus Ecclesiam sancti Jacobi, sine præjudicio Bracarensis, jure & majestate augere, consulit in Compostellanam, à nullo Metropolita dependentem, jura Metropolis Emeritensis devastatæ, & quæ jam diu sine titulatibus, sine Ecclesiis, & sine Episcopis erat. Sed reservavit in antiqua Lusitania Metropoli Bracarensi Ecclesias Conimbriæ, Lameci, Egitaniæ, Visei, & Britoniæ in veteri Emeritensis Ecclesiæ districtu positas; & quod rarius factum, Episcopatus antiquæ provinciæ Emeritensis dedit Præsuli, qui nunquam Metropolita fuerat, & cujus Ecclesia continebatur limitibus alterius provinciæ, Bracarensis scilicet, aut Galiciæ.

XXXVII. *S. Ottonem Episc. Bamberg. ad Pomeranorum conversionem mittit.*

Anno millesimo centesimo vigesimo quarto Otto, quem superiùs diximus à Paschali II Episcopum Bambergensem consecratum, jam ante à Boleslao Polonorum Duce invitatus ad conversionem Pomeranorum adhuc paganorum, impetrato à Callisto Papa ad illam gentem Apostolatu, eandem prædicatione verbi Dei ad Christianam fidem convertit, meruitque dici Apostolus Pomeranorum. Quomodo autem id consecutus sit, pluribus narrat Auctor Anonymus, qui Vitam ejus scripsit, quæ extat apud Canisium Tomo 2 Antiq. Lect. quamque non multò post hujus sancti Præsulis mortem literis mandavit. Quod verò Urspergensis Abbas ejusdem Ottonis subditus, illum anno 1124 à Callisto Papa ejusmodi Apostolatum suscepisse affirmat, Auctor verò ille Anonymus Vitæ sancti Ottonis totum id tribuit Callisti II successori Honorio II; potuit facilè evenisse, ut quod à Callisto II concessum fuisset, id ipsum per ejus successorem Honorium II voluerit confirmari, ut scribit Baronius ad annum 1124.

XXXVIII. *VVillelmi filii Roberti Normanniæ Comitis conjugium reprobat.*

Eodem anno millesimo centesimo vigesimo quarto, cùm Willelmus filius Roberti Comitis Normannorum fratris Henrici Angliæ Regis, Fulconis Andegavensis Comitis filiam, uxorem duxisset, Callistus Pontifex *post susceptam idoneorum testium de parentela probationem, ubicumque Guillelmus filius Roberti Comitis fuerit, prohibuit officia celebrari, nisi utique ad datum à se terminum conjugium idem dissolverit*, inquit ipsemet Callistus in literis, [illegible] Laterani 7 *Kalendas Septembr.* Tomo 3 Spicilegii Dacheriani pag. 148 relatis, in quibus asserit, se causam illam Joanni Presbytero Cardinali commisisse finiendam. Sed cùm Callistus hoc eodem anno 1124 obiisset, hæc causa agitata est anno sequenti sub Honorio II ejus successore, ut ibidem dicetur.

XXXIX. *Ex hac vita migrat.*

Callistum Papam mense Decembri anni millesimi centesimi vigesimi quarti ex hac vita migrasse, conveniunt omnes, sed de die difficultas est, quam pluribus explicat Annota or Baronii ad eundem Christi annum, ostenditque, diem decimum tertium Decembris ejus morti assignandum. Sedit enim *annos V, menses decem, & dies duodecim*, ut legitur in duobus Catalogis Criticæ Baronianæ Tomo primo præfixis, excludendo scilicet à præfata enumeratione diem mortis Callisti, quem diem Martinus Polonus in Chronico, & Auctor Magni Chronici Belgici, ex Bernardo Guidonis Includunt, scribentes, Callistum sedisse *annos V, menses decem, & dies tredecim*. Idem etiam de mensibus ac diebus habent Matthæus Parisius in Chronico, Sigonius lib. 10 de Regno Italiæ, & Onuphrius Panvinius in Chronico, qui tradunt Callistum *Kalendis Februarii* anni 1119 electum Pontificem, & *Idibus Decembris* anni 1124 demortuum. *Sepultus est Laterani juxta Dominum Paschalem*, inquit Pandulphus in ejus Vita.

XL. *Ejus memoria, & scripta.*

Nunquam absque donis Ecclesiam B. Petri ingressum esse Callistum Papam, nec Missam ibi, nisi assignato dono celebrasse, refert Baronius ex eodem Pandulpho, sicuti & eum Romam aquæ ductibus ornasse, & diversas Ecclesias illustrasse, post quæ subdit, ejus memoriam summa cum benedictione in Ecclesia Catholica perseverare, utpotè sanctissimi Pontificis, cui Deus dederit, brevis licèt temporis Pontificatu, adeò gloriosa peragere, & prædecessoribus inconcessa perficere, necnon Ecclesiam, servitutis jugo depressam, vindicare in pristinam libertatem. In Martyrologio Gallicano Andreæ du Saussay his verbis celebratur: *Romæ depositio beatæ memoriæ Callisti Papæ II ex Archiepiscopo Viennensi, qui pacem cum Henrico V Imperatore* Eccle-

SÆC. XII. CALLISTUS II.

Ecclesiæ infestissimo feliciter composuit, virque planè Apostolicus cùm esset, virtutibus atque miraculorum signis enituit. Varia scripsit Callistus II Opuscula, libros scilicet *de Miraculis S. Jacobi*, qui MSS. extant Oxoniæ, & Cantabrigiæ, de quibus etiam in Speculo Historiali Vincentii Bellovacensis lib. 26 à cap. 30 ad 42. *Super translatione ejusdem* librum, qui asservatur Cantabrigiæ. *De obitu & vita functorum.* Librum *de Inventione corporis Turpini Archiepiscopi, & martyris*, Item *Vitam Caroli Magni Imperatoris* ex Ludovico Golluto lib. 5 Historiæ Sequanorum. *De Contractibus illicitis* ex Bibliotheca materiarum Molani. Epistolas denique ad diversos, quarum 35 extant Tomo X Concil. aliæ V apud Baluzium Tomo 2 Miscellaneorum pag. 192, & una Tomo 3 Spicilegii Dacheriani pag. 148.

HONORIUS II *Pontif. CLXIII.*

Anno Domini MCXXIV.

I. *Honorius II inthronizatur Pont. Rom.*

Honorius hujus nominis II patria Bononiensis, antea dictus Lambertus, Episcopus Ostiensis, post septem dies à morte Callisti II, ideoque die vigesima prima mensis Decembris ejusdem anni millesimi centesimi vigesimi quarti, electus & coronatus est Romanus Pontifex; cujus electionem breviter, sed accuratè narrat Ceccanus in Chronico; ubi postquam dixit, Callistum demortuum, seu sepultum 19 Kalendas Ianuarii, subdit: *Consensu omnium Clericorum Romanorum post septem dies, ordinaverunt Lambertum Ostiensem Episcopum in Honorium Papam.* Lambertus itaque Ostiensis Episcopus, *de mediocri plebe comitatûs Bononiensium genitus bene tamen literatus*, ut ait Pandulphus in ejus Vita, electus & inthronizatus est Romanus Pontifex, die 21 Decembris, qui anno 1124 cum Dominica concurrebat. Sed quia ante constitutum electioni diem, violenter potius intrusus, quàm legitimè electus videbatur, contra Theobaldum Cardinalem Presbyterum S. Anastasiæ, qui ante eum electus Celestinus dictus fuerat, licèt hic eodem, quo electus est, die se abdicaverit, ut constat ex Pandulpho in ejusdem Honorii Vita, sponte Pontificatum abdicavit, & liberè ac canonicè à Cardinalibus assumptus est in Romanum Pontificem, quod Baronius ex codice Vaticano sic distinctius explicat: *Sed quia electio Honorii minus canonicè processerat, post septem dies* (numerandos à morte, vel sepultura Callisti II, in quo hic Codex convenit cum Ceccano laudato) *in conspectu fratrum spontè mitram, & mantum refutavit, atque deposuit; fratres, tam Episcopi, quàm Presbyteri, & Diaconi Cardinales, videntes ipsius humilitatem, prospicientes in posterum, ne in Romanam Ecclesiam aliquam inducerent novitatem, quod perperam factum fuerat, in melius reformarunt: & eundem denuò advocantes, ad ejus vestigia procidentes, & tanquam Pastori suo & universali Papæ consuetam obedientiam exhibuerunt*, die nempè vigesima prima Decembris, ut ex Ceccano diximus.

II. *Ejus patria, & primordia ante Pontificatum.*

Honorium fuisse patria Bononiensem, Episcopum Velitrensem, ac tandem Episcopum Ostiensem, disertè asserit Pandulphus in ejus Vita: *Lambertus Ostiensis Episcopus*, inquit, *de mediocri plebe comitatûs Bononiensis genitus, benè tamen literatus, à domino Papa Paschali receptus est, & in Episcopum Velitrensem promotus.* A' quo Pontifice dictus fuerit Episcopus Ostiensis non refert Pandulphus; sed cùm ex dictis constet, eum ut Episcopum Ostiensem consecrasse Cajetæ Gelasium II, constat pariter ejus promotionem ad Episcopatum Ostiensem, factam esse ab eodem Paschali II. Consecravit etiam Callistum II, à quo Legatus in Germaniam ad Henricum Imperatorem, negotium pacis feliciter absolvit, & restitutionem ab Henrico factam de Investituris per annulum & virgam Romam reportavit, tandemque Callisto II mortuo subrogatus est.

III. *Confirmat dissolutionem matrimonii Willelmi filii Roberti Comitis Normanniæ.*

Callistus II paulò ante mortem reprobarat conjugium Willelmi filii Roberti Comitis Normanniæ cum filia Fulconis Comitis Andegavensium, ut diximus in ejus Pontificatu, & causam illam Joanni Cremensi Presbytero Cardinali, quem Legatum in Angliam mittebat, commisit. Sed cùm interim Callistus II obiisset mense Decembri anni 1124, Honorius II ejus successor, Literis *Lateran* anno 1125 *pridie Idus Aprilis* datis, & Tomo 3 Spicilegii Dacheriani relatis, scripsit ad Canonicos Ecclesiæ Turonensis, Willelmum post dissolutum à Joanne Cardinali Presbytero, Apostolicæ Sedis Legato, illicitum illud matrimonium, non solùm non paruisse, sed Legati nuncios ad eum directos cepisse, *in arcta custodia per duas septimanas* retinuisse, *barbas eorum & capillos flammis* exussisse, *& literas in conspectu hominum sub dio cremare* præsumpsisse. Quare Honorius Canonicos Turonenses monet, se excommunicationem in personam ejus, & interdictionem in propriam

priam Comitis terram à suo Legato latas confirmare. Sed Vvillelmum mandatis Apostolicis paruisse, ex eo constat, quòd anno 1127, teste Orderico Vitali lib. 12, Joannam filiam Rainerii Comitis, seu Marchionis Montisferrati, & sororem uterinam Adelaidis Francorum Reginæ uxorem duxerit; Gilla enim, seu Guilla Burgunda, Callisti II Pontificis soror, ex Humberto II Comite Maurianensi, seu Sabaudiæ, Adelaidem susceperat, Ludovico Crasso Francorum Regi nuptam, & ex Rainerio Comite seu Marchione Montisferrati Joannam susceperat, quam Vvillelmus Roberti Normannorum Comitis filius mense Januario anni 1127 uxorem accepit.

IV. *Tumultus à Pontio olim Abb. Cluniaci excitatos reprimit.*

In Chronico Cluniacensi legitur anno Domini 1122 Pontium Abbatem Cluniacensem *pro quibusdam negotiis hujus Ecclesiæ agendis Apostolicam Sedem adiisse, in manu domni Callisti II Papæ Abbatiam Cluniacensem sponte* resignasse, *& Jerosolymam* devotum petiisse. Hugo secundus, Prior Sanctimonialium de Marcigniaco, ei in Abbatiam substitutus obiit VIII Idus Julii, postquam per tres tantùm menses monasterium rexisset. Post quem Petrus primus, Abbas nonus Cluniacensis electus est, *in Octavis Assumptionis B. Dei genitricis Mariæ*. Hic cognominatus fuit *Venerabilis*, ex nobilissimis Arverniæ Magnatibus originem ducens. Sed *biennii nondum tempore emenso*, inquit Gaufredus Prior Vosiensis Auctor æqualis in Chronico, Pontius ab Jerosolymis rediens, expetiit Cluniacum, ubi, teste ipso Petro Venerabili lib. 2 de Miraculis cap. 12, cui suffragatur Ordericus lib. 12 pag. 871, Cluniacenses armata manu invasit, & plurimis injuriis affecit. Quibus compertis Honorius II, misso de latere suo Legato, domino scilicet Petro Cardinali, Pontium, & Pontianos, qui tunc sic vocabantur, omnes adjuncto sibi Lugdunensi Primate Hubaldo, terribili anathemate condemnavit. Pontium protinus accersiit Honorius II, & ad examen Apostolicæ Sedis adstare præcepit rationem redditurus. At ille Romam veniens, Papam adire distulit, dieque denominato ad placitum summonitus venire renuit. Romanus igitur Pontifex Petrum Venerabilem Abbatem, jam ab anno 1122 constitutum, cum apicibus Apostolicis & dignitatibus Cluniacum destinavit, Monachisque, ut in omnibus ei obsequerentur, mandavit. Contemptorem verò Pontium comprehendit, & in carcerem retrusit, qui non multò post mœrore affectus ægrotavit, & Romæ vitam finivit. *Jussu Apostolici*, inquit Gaufredus Vosiensis laudatus, *Pontius frater Comitis de Melgorre sine audientia captus, in turre, quæ dicitur ad septem solas, usque ad obitum, videlicet V Kalendas Januarii* anni 1126 *in custodia tentus est. Sepultus verò est quasi pauper, imò captivus apud Sanctam Andream*. Pontius itaque, ut id obiter notem, Romæ mortuus est, quod etiam scribit Petrus Venerabilis, & indicat ipse Honorius Papa in Epistola ad Petrum Venerabilem apud Baronium anno 1126, & Tomo X Concil. Nutat igitur fides Martyrologii Benedictini, in quo ad IV Kalendas Januarias, ut videre est in Bibliotheca Cluniacensi pag. 558, legitur: *In monasterio Cluniacensi depositio Sancti Pontii Abbatis doctrina ac sanctitate clari*.

V. *Legatos mittit pro electione novi Germaniæ Regis.*

Henrico Imperatore hujus nominis V, die X Kalendarum Junii anni millesimi centesimi vigesimi quinti sine prole mortuo, tractatum est de electione Imperatoris, & electus est Lotharius Saxoniæ Dux. Sed cùm Conradus Dux Franconiæ, & Fridericus Alemanniæ, seu Sueviæ Dux, fratres, Agnetis sororis Henrici Imperatoris demortui filii ad imperium aspirarent, *dum se viderent opprimi, in quantum poterant reniti conabantur*, inquit Otto Frisingensis lib. 7, cap. 17, *ob quam causam à Summo Pontifice Honorio, qui Callisto successerat, excommunicantur*. Hic porrò observandum Ottonem Frisingensem, eorumdem Conradi & Friderici fuisse uterinum fratrem, utpote natum ex eadem Agnete, secundis nuptiis juncta Sancto Leopoldo hujus nominis IV Austriæ Marchioni, cùm antea nupsisset cuidam Frioerico nobili de Stophen, ex quo dictos Conradum & Fridericum susceperat. Ad Conventum autem pro electione novi Regis Germaniæ Honorius Pontifex duos Legatos miserat; Robertus enim de Monte, qui Henrici mortem & Lotharii electionem malè cum anno 1126 copulat, scribit: *Mense Augusto Legati Apostolicæ Sedis, & Archiepiscopi cum Episcopis & Optimatibus Imperii ex condicto convenientes Moguntiæ consultant sibi & toti Romano Imperio de substituendo Rege*, & postea refert electionem Lotharii, ejusque unctionem factam in præsentia eorumdem Legatorum Aquisgrani à Friderico Archipræsule Coloniensi *dominica die Idus Decembris*, ut ipse ait; ex quo charactere evincitur, eum malè copulasse mortem Henrici, & electionem Lotharii cum anno 1126, quo dies decimus tertius Septembris concurrebat cum die Lunæ. Illos duos Legatos fuisse *Eurardum & Romanum* scribit Anselmus Gemblacensis. Eurardi nulla apud Ciaconium mentio; utrùm autem Romanus fuerit ille, qui à Paschali II Cardinalis S. Mariæ in porticu dictus est, vel iste Romanus Presbyter Cardinalis Sanctæ Priscæ, qui apud Ughellum Tomo I. Italiæ Sacræ subscripsit diplomati à Paschali II dato Laterani V Kalend. Martii anni

1115

1125, me latet, & Anselmus Gemblacensis ad manum non est.

VI. *In Angliam & Scotiam Legatum suum dirigit.*

Eodem anno millesimo centesimo vigesimo quinto idem Pontifex Honorius II Joannem Cremensem Presbyterum Cardinalem Tituli Sancti Chrysogoni, Britanniæ & Scotiæ Legatum dixit, qui mense Septembri ejusdem anni Londoniæ Concilium celebravit. *Joannes Cremensis*, inquit Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. ad annum 1125 *accepta ab Apostolico super Britanniam legatione, cum diu in Normannia retentus esset à Rege, tandem permissus in Angliam transvehitur, & ab Ecclesiis honorificè excipitur.* Refert postea Dunelmensis literas eidem Cardinali ab Honorio II scriptas *Laterani Idibus Aprilis*, in quibus ait, se illi committere curam & solicitudinem eidem à Callisto II Papa in Angliæ regno commissam. Recitat & alias ejusdem Pontificis literas tam Episcopis, quàm laicis per Angliam constitutis, *Laterani II Idus Aprilis* datas, quibus monet & præcipit, *ut eum tanquam Sancti Petri Vicarium reverenter* suscipiant. Super Scotiæ quoque regnum idem Cardinalis Legati suscepit officium. Eam in rem Honorius Papa eodem tempore, scilicet *Idibus Aprilis* literas dedit ad Davidem Scotorum Regem, cui rogando mandat, ut Episcopos terræ suæ, cùm à Joanne Legato *vocati fuerint, ad Concilium suum* faciat *convenire*. Post hæc Dunelmensis subdit: *Hac auctoritate Joannes prædictus circuiens Angliam, etiam ad Regem Scotorum pervenit apud fluvium Tvvedam, qui Northimbriam & Lodam disterminat, in loco, qui Rochesburch nominatur. Ubi officio legationis peracto, rediens apud Londoniam celebravit Concilium.* Ei præfuit Joannes Legatus, eique interfuêre Turstanus Eboracensis & Vvillelmus Cantuariensis Archiepiscopi, Episcopi XX, & Abbates circiter XL. In eo condita capitula numero XVII pro reformandis pravis Ecclesiæ moribus. His decreto Synodali firmatis, Joannes Cremensis Legatus Romam reversus est. Porrò in Simeone Dunelmensi, ubi Concilium illud habitum dicitur *anno XXV Henrici Anglorum Regis, mense Septembri nona die ejusdem mensis, & anno ab Incarnat. Dom.* 1126, legendum, anno 1125, & 26 Henrici Anglorum Regis; nam prætorquamquod ibidem dicitur congregatum *Pontificatûs domni Papæ Honorii II anno primo*, qui desinit mense Decembri anni 1125; Annalista Mailrosensis, Henricus Huntindoniensis in Hist. & Novus Chronographus Saxo illud Concilium cum anno 1125 copularunt, & hic ultimus addit, illud tres dies integros durasse, in eoque sancitos eosdem canones, quos Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis olim sanxerat, aliosque multos, verùm illos haud diu mansisse.

VII. *Rogerius Siciliæ Comes Apuliam invadit.*

Cùm Vvillelmus Apuliæ Dux septimo Kalendas Augusti anni millesimi centesimi vigesimi septimi obiisset, ut scribit Falco in Chronico, Rogerius Siciliæ Comes Salernum navali itinere petiit, & Legatos ad Salernitanos misit, à quibus post plura colloquia receptus est. *Amalfitani deinde videntes, Salernitanos Comiti colla subdedisse, & ipsi itidem ei, retentis munitionibus subjiciuntur*, inquit Alexander Abbas Celesini monasterii, qui vivebat adhuc anno 1154, in libris complectentibus res gestas hujus Rogerii postea Siciliæ Regis. Falco verò Beneventanus, in Chronico, ait: *His & aliis ita decursis universum Ducatum Amalphitanorum circumquaque Comes ille suæ subjugavit potestati, & inde procedens Trojanam civitatem, & Melphitanam, & totius ferè Apuliæ partes obtinuit ...... Quibus peractis victor & exultans Siciliam repedavit.*

VIII. *Ab Honorio PP. excommunicatur.*

Antequam Rogerius Comes in Siciliam rediret, Honorius II audita morte Willelmi Ducis, & motibus à Rogerio excitatis, Beneventum protinus perrexit, & Rogerium Comitem anathemate perculit; idem enim Alexander Abbas scribit: *Per idem tempus Romanæ Ecclesiæ Pontificium Honorius Papa II administrabat, qui Romæ obitum Guillelmi Ducis percipiens, necnon Siciliensium Comitem Ducale jam ambire regimen cognoscens, doluit valde: atque sine dilatione Urbem egressus, Beneventum properat. Deinde Missarum celebrans solemnia ipsum publica voce anathematis jaculo perculit, si Ducale obtinere culmen ulterius conaretur, vel quisquis ei ad nanciscendum, consilium, auxiliumve tribueret .... Verùm Rogerius Salerni commorans, cùm audisset, quòd Papa Beneventum venisset, atque in se excommunicationis intorsisset jaculum, misit ad eum orans, ut non ab Ecclesia Dominatum, Ducalemque honorem generis jure sibi competentem conscendere prohiberetur. Nam, & prout æquitas imperaret, de ejusdem Ducatûs libenter ipse obsecundaturus esset.*

IX. *Muneribus flectere non potest Pontificem.*

Non solùm Legatos, sed & munera ad Honorium Papam misit Rogerius, ut eum flecteret, ut narrat Falco Beneventanus in Chronico: *Misit prætereà*, inquit, *Domino Papę Honorio munera multa auri, & argenti, pollicitando etiam urbem Trojanam, & Montem Fuscum, ut Ducatûs ei vexillum, & nomen largiretur, quod nunquam tempore illo prædictus Papa Honorius ei concedere dignatus est.* Imò cum Trojam perrexisset, in Concilio ibidem celebrato, Rogerium iterum excommunicationis vinculo innodavit: *Nec mora*, inquit Alexander Abbas laudatus, *prefatus Apostolicus Bene-*

SÆC. XII. HONORIUS II.

ventum repedat, ibique non longa intercedente mora rursus Trojam revertitur, qui ibidem Episcoporum celebrans Concilium, Rogerium iterum, vel quisquis ei ad adipiscendum Ducatum consensurus, seu opem collaturus esset, ab Ecclesia excommunicando eliminavit: cùmque his peractis denuò Beneventum remeasset, Rogerius rursus legatione ad eum directa simpliciter precatur, quatenus anathematis sententia remota, Ducalique sibi dignitate concessa, servitium ejus susciperet. At ille rursus in eodem ipso, quo supra, immobili mente persistens, petitioni suæ nullatenus acquievit, Sed Capuam perrexit. Quare Rogerius Honorii Papæ inflexibilem animum videns, in Siciliam rediit, ut militem colligeret, armisque adipisceretur, quod humilibus verbis obtinere non poterat. Cujus abscessu cognito, Papa & ipse quantocyus potuit, Romam repetiit, ut inde bellicam aciem ducens, Rogerio obsistere posset, si cum hostili manu Ducatum invasurus fortè rediret.

X. *Honorius Rogerio Apuliam jussè negat.*

Sed hic observandum venit, Honorium Papam jure merito Apuliæ Ducis titulum Rogerio Comiti denegasse. Nam Gualterius Archidiaconus Ecclesiæ Taruanensis, seu Morinorum in Vita B. Caroli Boni Comitis Flandriæ, quam proximis post ejus martyrium mensibus, quod anno 1127 contigit, in lucem edidit, & Bollandus ad diem secundum mensis Martii recitat, cap. 2, narrans Guilielmi Apuliæ Ducis mortem, scribit: *Qui ut se periclitari cognovit, Salernitanum Archiepiscopum, & Trojanum Episcopum advocavit, atque quod antea, dum incolumis esset, fecerat, eorum quoque testimonio desiderans confirmari, quidquid mobilium vel immobilium in terra possidere videbatur, beato Apostolorum Principi Petro, ejusque Vicario sanctissimo Papæ Honorio, ex cujus ore sacro hoc ipsum frequenter audivi, jure perpetuo possidendum delegavit, ac deinde in confessione Domini ab hac luce migravit.*

XI. *Cum copiis contra Rogerium pergit.*

Honorius itaque Pontifex exeunte mense Januario anni millesimi centesimi vigesimi octavi Romam reversus est, ubi cùm accepisset, Rogerium Comitem in Apuliam cum immenso exercitu perrexisse, & terras Boamundi ac Tancredi fidelium Apostolicæ Sedi ex parte jam occupasse, cum militibus fermè trecentis revertitur, mandatque Roberto Capuæ Principi, ceterisque per Apuliam Principibus, ut militaribus collectis agminibus, secum hosti Rogerio jam imminenti armis obviaturi procederent. Rogerius movens se ad fluvium Bradanum castra figi præcepit. Papa verò cum suis omnibus appropinquat intantum, ut medius fluvius inter eos ipse difflueret. Verùm Rogerius cùm percepisset dominum Papam expeditioni illi interesse, reverentiam ita illi exhibebat, ut vitaret eum contingere, ne contra Deum, spreto ipsius Vicario, repugnare videretur. Quin etiam legatione ad eum semel ac iterum facta flagitavit, ut sibi anathemaris vinculo absoluto, Ducatum etiam jure generis debitum liceret accipere. Hæc summariè ex Alexandro Abbate laudato; hisque similia refert Falco in Chronico, sed cum quibusdam circumstantiis diversis: ait enim Rogerium videntem Honorium Papam cum exercitu valido venientem, in montana secessisse, & devitasse eum, ne aliquo modo, aliquid sinistrum ei contingeret; *& sic*, inquit, *per quadraginta dies Apostolicus ille ardenti sole mensis Julii fatigans Comitem illum obsedit.*

XII. *Rogerium Apulia Ducem creat.*

Sed cùm Magnates Roberti Principis Capuani sumptuum stipendiis deficientes, & chlamydes suas distrahentes cibum mercari compellerentur, quidam eorum inediam non ultra ferentes, latenter recederent, & militum murmur instaret, eò quòd multum temporis militare sustinentes exercitium, egestatem pati cogerentur; tandemque Robertus Capuanus Princeps, quia delicatus, laborem sustinere non valens, à fidelitate Honorii Papæ declinaret, & tentoria sua amoveri fecisset, ac iter arripere conaretur, Apostolicus Honorius Principis Capuani fraudem, & aliorum Baronum deprehendens, pactis intervenientibus, prædicto Comiti Rogerio per Haymericum Cancellarium, Diaconum Cardinalem Sanctæ Mariæ Novæ, Ducatum se daturum promisit, *ita tamen, ut priùs Beneventum petens, situm ibi hominium subderet, sicque postea ipsum à se Ducatum acciperet*, inquit Alexander Abbas, qui postea subdit: *Cùm ergo Præsul* (scilicet Honorius) *Beneventum redisset, ecce Rogerius adveniens, in montem sancti Felicis haud longè à Benevento positum, ascendit. Militari quidem cuneo in devexum ejusdem collocato montis. Post diem verò tertium præfatus Pontifex ab eo accitus paululum ab urbe progreditur; ipsiusque, ut moris est, hominio suscepto, cum vexillo Ducale eidem tradidit regimen. At Rogerius Apostolica roboratione Dux constitutus, secundùm quod jam inter se propositum fuerat, sacramentum fidelitatis ei per omnia servandum exhibuit; quibus peractis Papa ad palatium revertitur.* Hujus cæremoniæ diem determinatè notavit Falco, *octavam*, nempè *Assumptionis sanctæ Mariæ*, & postea subdit: *Ducatu accepto Dux ille sacramento juravit, non esse in facto, vel consensu, ut B. Petrus & Dominus Papa Honorius, ejusque successores Catholici civitatem Beneventanam perdant, & principatum Capuanum non capiat, vel permittat ad capiendum.*

XIII. *Gerardum Cardinalem Benevento præficit.*

Honorius Papa post datam Rogerio Duca-

SÆC. XII. HONORIUS II.

Ducatûs Apuliæ investituram, diu Beneventi non remansit, Romamque rediit, quò antequam adventaret, civitas Beneventana magna seditione turbata fuit. *Diebus autem non multis elapsis*, ait Falco, *prædictus Pontifex Honorius consilio accepto Romam reversus est. Sed priusquam Urbem Romam ingrederetur, pars quædam Beneventanorum secunda die stante mensis Septembris Guillelmum tunc Beneventanum Rectorem in sacro Palatio Beneventano gladiis eductis occidit*. Et post pauca: *Audiens autem prædictus Pontifex mortem Rectoris illius sic contigisse, dolore turbatus valdè, civitati Beneventanæ minatur ultionem pro tali facinore insectari. Continuò, consilio accepto, miserunt ad prædictum Pontificem Legatos, qui dicerent mortem Rectoris per stultos viros, & iniquos advenisse, rogantes, ut Rectorem idoneum mitteret, ut pacem donaret Beneventanis. Pontifex autem, consilio accepto, dominum Girardum Cardinalem Rectorem nobis mandavit*. Utrum Geraldus Cardinalis, sit Gerardus Caccianimicius Presbyter Cardinalis sanctæ Crucis in Jerusalem, postea Pontifex Maximus sub Lucii II nomine, qui ex Baronio anno 1132 ab Innocentio II missus est, ut Beneventanis præesset; vel Gerardus Diaconus Cardinalis S. Luciæ in Septifolio, qui postea Presbyter Cardinalis SS. Aquilæ & Priscæ à Callisto II creatus, Honorii II electioni interfuerat, aliis examinandum relinquo.

XIV. *Patriarchas Aquilejensem, & Venetiæ deponit.*

In veteri Pontificali à Baronio laudato dicitur, Honorium Papam eodem anno 1128 Petrum Presbyterum Cardinalem Tituli sanctæ Anastasiæ Ravennam misisse, ubi congregata Synodo deposuit Aquilejensem, & Venetiarum Patriarchas, additque se non invenisse, quæ causa intercesserit horum condemnationis. Sed causam depositionis horum duorum Patriarcharum eruit Annotator Baronii ex Bernardo Guidonis, qui in Magno Chronico Belgico de Honorio II verba faciens, ait: *Papa per Legatum Cardinalem duos Patriarchas, scilicet Aquilegiensem, & Venetum, qui & Gradensis nuncupatur, deposuit, quia invenit ipsos schismaticis favorabiles extitisse*. Quare Sigonius lib. 11 de regno Italiæ rectè suspicatus est, hujus abdicationis causam fuisse, quòd Conrado Franconiæ Duci schismatico adversùs Lotharium Imperatorem bellum gerenti studerent, cùm eadem quoque de causa & hoc eodem anno 1128 Anselmo hujus nominis V Archiepiscopo Mediolanensi, qui eundem Conradum Modoetiæ, & postea Mediolani Regem, contra eundem Lotharium coronavit, à Joanne Cremensi Cardinali dignitas abrogata sit, ut legere est in Critica Baronii. Hujus porrò Concilii Ravennatensis alibi mentio non reperitur.

XV. *Legatum in Daniam mittit.*

Hoc eodem anno millesimo centesimo vigesimo octavo, Honorius Pontifex ad petitionem Daniæ Regis, Gregorium de Crescentio sancti Theodori Diaconum Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum in Daniam misit, ut extirparet nociva, & plantaret salubria, prout quæque, secundùm datam ei à Deo prudentiam, viderit facienda. Hæc legatio ad annum 1129 revocatur à Baronio, sed manifesto errore; literæ enim Honorii hanc in rem datæ, & ab ipso Baronio relatæ, dicuntur datæ *Laterani quarto Kalendas Januarii, Pontificatûs nostri anno quinto*: Honorius autem anno 1124, ante diem 29 mensis Decembris, quo literæ datæ sunt, primum Pontificatûs exorsus est, ideoque eadem die, anno 1128, quintum jam numerabat.

XVI. *Beneventum pergit, & Romam redit.*

Anno millesimo centesimo vigesimo nono idem Honorius Pontifex Beneventum perrexit, ubi mense Augusto Franconem Abbatem monasterii sanctæ Sophiæ consecravit. Cùmque in seditione anno superiori à Beneventanis excitata, constitutum esset & juratum à communitate, *ut extunc & septem annis completis, & quadraginta diebus non esset habitator civitatis Poto Spitameta cum aliis* quibusdam, qui è civitate exierant, cùm Guillelmus Beneventanus Rector occisus est, Honorius Papa precatus est *Beneventanos, qui communitatem fecerant, ut prædictum Potonem Spitametam, cum jam dictis civibus, quos de civitate ejecerant, in civitatem revocarent Beneventum, quod obtinere non potuit. Unde Apostolicus valdè iratus de Benevento exivit, & ad vicum quemdam, qui dicitur Leocabante, secessit*, & rogavit Rogerium Apuliæ Ducem, *ut in mense Majo venturo cum exercitu veniret, quod Dux ille sacramento juravit taliter facturum*, inquit Falco in Chronico Beneventano. Sed anno 1130, mense Majo Honorius jam mortuus erat, ut mox dicetur. Inde Pontifex Romam repetiit.

XVII. *Moritur, & quo anno.*

Non multò postquam Honorius Papa Romam rediit, communi mortalium fato functus est, & quidem die decima quarta mensis Februarii anni millesimi centesimi trigesimi. Annum mortis nobis suppeditat Falco Beneventanus in Chronico, hic enim incipiens annum à die prima Martii 1129 scribit: *Dominus Papa Honorius medio mense Februario viam universæ carnis ingressus est ad Dominum*. Illum autem mensem Februarium esse anni 1130, ex eo constat, quòd Falco antea retulerat, mense Augusto ejusdem anni, scilicet 1129, Honorium Beneventi consecrasse Abbatem Sanctæ Sophiæ, ideoque Falco continuat annum 1129 usque ad Kalendas Martii anni 1130, ex quo evidenter sequitur, cum alligasse mortem Honorii II

cum

cum medio mense Februario anni 1130. Nec audiendus Bulæus Tom. 2 Hist. Universitatis Parisiensis pag. 109 scribens, Honorium II anno 1129 obiisse, quia Joannes Berardi, qui Chronicon Casauriense, seu Piscariense usque ad annum 1182 perduxit, & Auctor Chronici Maurigniacensis, qui temporibus istis ad annum usque 1130 Chronicon suum scripsit, diserte asserunt, Honorium eo anno Vitam cum morte commutasse; sicut enim Falco annum à Kalendis Martii inchoat, ita duo isti Chronographi à Paschate, vel saltem à die 25 Martii annos Christi exordiuntur; ideoque cùm Honorius mense Februario obierit anno 1130, numerabant adhuc annum 1129.

XVIII. *Dies mortis ejus, & sepultura.* Quod attinet ad diem mortis Honorii, Falconem laudatum rectè interpretatus est Baronius de die decima quarta mensis Februarii; eum enim diem ei obiisse fuisse, scribit Anonymus Auctor Chronici Reicherspergensis, anno 1194, quo Auctor vivebat, absoluti, & à Christophoro Gevuldo anno 1611 Monachii publicati, in quo Honorius II defunctus dicitur *XVI Kal. Martii*. Eundem diem habet etiam Annalista Abbatiæ de Margan Tomo 2 Collectionis Oxoniensis nuper publicatus; ad annum enim 1130 ita scribit: *Hoc anno XVI Kal. Martii defunctus est Papa Honorius apud Sanctum Gregorium*. Id confirmatur ex Joanne de Ceccano in Chronico, qui cùm dixisset, Callistum II mortuum, seu sepultum XIX Kalendas Januarii anni 1124, & Honorium II *post septem dies* ordinatum, & consequenter die 21 Decembris ejusdem anni, subdit, eum sedisse *annos quinque, mensem unum, dies viginti quinque*, ex quo manifestum est mortem ejus accidisse die 14 mensis Februarii anni 1130; tot enim anni, menses & dies præcisè numerantur à die 21 Decembris anni 1124, ad diem 14 Februarii anni 1130. *Lateranis infirmatus ad mortem*, inquit Pandulphus in ejus Vita, *ad monasterium S. Andreæ se deferri jussit, ibique in pace defunctus est, sepultus in Basilica Salvatoris*, quæ ultima verba, *sepultus* &c. desunt apud Papebrochium, qui tamen observat, Cæsarem Rasponum in descriptione Lateranensis Basilicæ lib. 1 cap. 18 scribere, Honorium *in Basilica Lateranensi intra urnam marmoream voluisse tumulari*, quod idem ajunt Stella & Platina.

INNOCENTIUS II *Pontif. CLXIV.*

Anno Domini MCXXX.

I. *Innocentius II eligitur, & consecratur.* Honorio II die decima quarta mensis Februarii anni 1130 mortuo, postridie, scilicet decima quinta ejusdem mensis, Gregorius Cardinalis Sancti Angeli, natione Romanus, jam antea legationibus in Germaniam & Gallias sub Callisto II & Honorio II obitis, illustris, electus est in Romanum Pontificem, renitens & invitus, & Innocentii II nomen assumsit. Diem ejus electionis nos edocet Annalista Abbatiæ de Margan Tomo 2 Collectionis Oxoniensis nuper publicatus, qui ad annum 1130 scribit: *Hoc anno XVI Kal. Martii defunctus est Papa Honorius apud Sanctum Gregorium, & in crastino, idest XV Kal. ejusdem, electus est Gregorius Diaconus Cardinalis Sancti Angeli in Apostolatum, qui & Innocentius nominatus est: & sexta die, scilicet sequenti sabbato post proximum, ordinatur in presbyterum, in die Cathedræ Sancti Petri; & in crastino consecratus est in summum Pontificem apud Sanctam Mariam Novam. Eo die & Petrus Leonis consecratus est in Apostolicatum apud Sanctum Petrum.* Innocentius itaque II electus est die decima quinta Februarii, sabbato sequenti in festo Cathedræ Sancti Petri, in quod incidebat sabbatum Quatuor Temporum, ordinatus est Presbyter die vigesima secunda ejusdem mensis, & in crastino, die scilicet Dominica, mensis Februarii die 23, consecratus est Pontifex. Falco tamen Beneventanus in Chronico & Anonymus Casinensis scribunt, Innocentium Papam electum esse eodem die, quo Honorius obiit; sed eos falli existimo, volunt enim non solùm Innocentium Papam, sed & Petrum Leonis Anacletum Antipapam dictum eodem die, mortis scilicet Honorii, electos esse, quod ultimum falsum esse constat, tum ex dicto Annalista de Margan, tum ex Arnulpho Sagienti Archidiacono, ac dein Luxovienti Episcopo, qui in Tractatu, quem composuit *de schismate orto post Honorii Papæ decessum*, diserte testatur Petrum Leonis, seu Anacletum Antipapam, altero post Innocentium die, intrusum esse. Sed quidquid sit de die electionis Innocentii, illud certò constat, ejus electionem die 14, vel 15 Februarii factam, ejusque in Pontificem consecrationem die 23 ejusdem mensis die Dominica.

II. *Ejus mores ante Pontificatum.* Baronius multis ex Sancto Bernardo & aliis ostendit, electionem Innocentii saniorem inventam esse, utpote *eligentium & numero vincentem & merito*. Præproperam quidem, nec ab universis eligentium co-

mitiis factam scribit Sugerius in Vita Ludovici VI Francorum Regis, sed tamem priorem fuisse ibidem asserit. Baronius tam de Innocentii, quàm de Anacleti Antipapæ meritis agit; sed mira sunt, quæ de Innocentii moribus, & de recusato ab eo Pontificatu Arnulphus mox laudatus cap. 4 habet; ait enim, quòd si vitæ consideretur integritas, *nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum* in eo à primis annis reperiri potuisse, sed tanta existimatione apud omnes fuisse, *ut quod aliis perrarum est, esset ei ante electionis ejus tempora nullus hostis, cibi, potusque tanta sobrietas, ut illis non fastidium, sed abstinentiæ modus terminator* existeret. *Vestitus autem Apostolatûs tempori sanè conveniens, quem nec professio Clericalis excluderet, Cardinalatûs dignitas non horreret*. Antea dixerat Innocentium ante Pontificatum fuisse *consilio* providum, benignum *alloquio*, celebrem *facundia, quam nec verborum fastus elatam, nec multitudo* faceret *effluentem*.

III. *Semel & iterum Pontificatum recusat.*

Refert postea Arnulphus, quòd si humani generis Perfidus adversator in Petro Leonis, seu Anacleto Antipapa, Ecclesiæ Dei non præstruxisset insidias, *nulla jam post Papam Honorium de successione quæstio superesset, cùm vir unicus*, scilicet Innocentius, *unicæ dignitati divinâ jam videretur providentiâ præformatus*, sed Innocentium semel & iterum Pontificatum recusasse. Adducit postea rationes, quibus nitebatur Innocentius, & eas admissas non esse ita narrat, & Cardinales loquentes inducit. *Aluit hæc* (nempe Ecclesia Romana) *te, & cùm in aliquo tui non egeret, excepit, ut in summa tranquillitate suis educaret uberibus, & proprio foveret amplexu. Nunc multum postulat, & suorum repetit præmia meritorum, ut scilicet in necessitate subvenias, & obsessæ præstare subsidia non recuses*, &c. quia scilicet Petrus Leonis Pontificatum jam jam invasurus erat. *At verò prætendis ex indignitate tua subterfugii causam, quasi nos prudentiam tuam, & singularum partium vitæ tuæ merita nesciremus. Profectò si te dignum crederes, hac ipsa æstimatione videreris indignus*, &c. *Revereris etiam pudore laudabili subire tanta fastigia dignitatis, in quam suprema Regni & Sacerdotii prærogativa mirabili fœdere copulata conveniunt. At nos non ad honorem te, sed ad periculum potius invitamus; nec enim sumus ignari, quid adversus nos ille adversarius machinatur. Jam stringit gladios, jam sagittas acuit; nec viam sibi ad Apostolatum patere nisi nostri sanguinis effusione confidit. Quantumcumque tamen discrimen nobis mortis immineat, maluimus sanguinis nostri mercedem de manu divina requirere, quàm de manu nostra sanguis Ecclesia requiratur. Quamvis te mortis socium quærimus, immò volumus etiam præcursorem.*

IV. *Renitens & invitus Pontificatum admittit.*

Exponatur jugulus tuus sicut noster ad victimam, neque enim fas est, ei qui dedit, negare spiritum cùm reposcit. Si quid igitur te matris desolatæ calamitas, si quid inundans assistentium fletus, si quis ullus honestatis amor, si quid virtus obedientiæ movet, acquiesce. Si acquiescis, exhibebimus obsequia; si recusas, exigimus de inobedientiæ pœnam. Eadem enim quæ Papæ superstitis est, ipso decedente penès nos præcipiendi & ulciscendi quoque consistit auctoritas, donec alius inducatur. His dictis parabant excommunicationis promulgare sententiam. Ex quibus, ut id obiter notem, constat, mortuo Pontifice Ecclesiæ regimen fuisse penès solos Cardinales, ad quos tota auctoritas erat devoluta. *Allatum igitur*, pergit Arnulphus, *ex longinquo pluviale præ manibus offerentes. Quid faceret? tentaret ex fuga subsidium? At illud continua seniorum corona claudebat. Postularet inducias? sed quominus impetrarentur, dilationem rei instantia Petri machinamenta negabant. Negaret semper? At illi gladio spiritûs imminebant anathematis pœnam protinus intentantes. Dum ergo sibi videtur inter geminæ mortis conclusus angustias, alterique earum legi necessitatis obnoxius, discrimen periculi corporalis excepit; quia dum respuit anathematis subire sententiam, insidiis, immò potentiæ se se Petri Leonis objecit*. Hæc solus Arnulphus nos docuit.

V. *A solis Cardinalibus electus fuit ante Anacletum Antipapam.*

Porrò hanc electionem à solis Cardinalibus factam, antequam Petrus Leonis, dictus *Anacletus* Antipapa eligeretur, deducitur non solùm ex laudatis Arnulphi verbis, sed etiam ex Chronographo Mauriniacensi, qui festinatæ Innocentii II electionis causam hoc modo narrat pag. 376: *Cardinales, qui cum Cancellario* (scilicet Aymerico S. Mariæ Novæ Cardinali) *ibi aderant, & Honorio infirmanti assederant, Gregorium quemdam scientia ac religione præclarum sibi præficiunt, & nimis festinanter, ut à quibusdam dicitur, Pontificalibus induunt insigniis. Id illius gratiâ dispensationis factum, ut Petrum quemdam, qui sæculariter ad Papatum videbatur aspirare, spe sua frustraretur*. Eos Cardinales numero sexdecim, fuisse saniorem & meliorem partem Cardinalium scribit Baronius ex Anonymo Vaticano hujus temporis Scriptore. *Magna*, inquit, *in urbe discordia facta: nam Episcopi & Cardinales se in duas partes diviserunt, sed melior & sanior pars cum eodem Innocentio, qui majoribus studiis & meritis juvabatur, adhæsit; omnes subscripti cum ipso constanter steterunt, Willelmus Prænestinus, Matthæus Albanensis, Joannes Ostiensis, Con-*

radus Sabinensis Episcopi; Petrus quoque Sancti Martini in Montibus, Joannes Cremensis Sancti Chrisogoni, Hubertus Sancti Clementis, Anselmus Sancti Laurentii in Lucina; Anselmus alius Sanctæ Cæciliæ, Gerardus Sanctæ Crucis, & Petrus S. Anastasiæ, Presbyteri Cardinales; Romanus S. Mariæ in Porticu; Gregorius SS. Sergii & Bacchi, Haimericus S. Mariæ Novæ, Apostolicæ Sedis Cancellarius, Albertus Sancti Theodori, & Guido S. Mariæ in Via lata, Diaconi Cardinales. Ubi nulla mentio Cleri, aut populi Romani, ex quo colligere est solos Cardinales elegisse Innocentium. Hôc tamen stabili lege firmatum non fuisse ante electionem Lucii III existimat Onuphrius Panvinius in Adnotatione ad vitam Alexandri III, ubi ait in electione Lucii III, eam tunc primùm redactam ad solos Cardinales, Cleto omninò & populo à Pontificis electione exclusis, quia scilicet post Innocentium populus Romanus arma sumpsit, ut in prætensum suum jus restitueretur, ad quod revera restitutus videtur in electione Hadriani IV, quem, ut suo loco videbitur, *Clerici & laici pariter conclamantes inthronizarunt.*

VI. *Antea Innocentium II fuerat Canonicus Regularis S. Augustini.*

Innocentium II fuisse Monachum *Lateranensis cœnobii SS. Joannis Baptistæ, Joannis Evangelistæ, atque Pancratii* scribit Baronius. Verùm Augustinus Oldoinus in Additionibus ad Ciaconium notat, Anastasii IV, & Paschalis II diplomatis constare, ab Alexandri II temporibus usque ad Bonifacium VIII, monasterium illud fuisse Canonicorum Regularium. Et licet temporibus Joannis III, & Gregorii III, Monachi divi Benedicti monasterium illud apud Ecclesiam Lateranensem obtinuerint, tamen aliquot sæculis ante Alexandrum II loco excesserant, nec illorum prorsùs ulla in Lateranensis Ecclesiæ monumentis memoria habetur, ut testatur Onuphrius, qui Lateranense Archivium sæpe scrutatus est. Testatur & Cæsar Rasponus in Basilica Lateranensi lib. 2. cap. 1. Denique idem Onuphrius in Notis ad Platinam, recitata Alexandri III vita exhibet *Nicolai Maniacutii Canonici Regularis Lateranensis Ordinis sancti Augustini versus de Romanis Pontificibus* usque ad Eugenium III, sub quo testatur se vixisse, quos alius usque ad Alexandrum III continuavit. Ex quibus evidens est Innocentium II Canonicum Regularem sancti Augustini fuisse, deceptumque Anonymum à Baronio laudatum, qui eum Benedictinum facit.

VII. *Ab Anacleto Antipapa Urbe exire cogitur.*

In Innocentii II æmulationem elevatus est in thronum Pontificium Petrus Leonis filius, presbyter Cardinalis Tituli sanctæ Mariæ trans Tyberim, & Anacletus II appellatus, de cujus pseudo-Pontificatu infra sermo erit. Anacletus pseudo-Papa à suis electus, & eodem die, quo Innocentius consecratus, ut num. I ex Annalista de Margan diximus, hostiliter fecit aggredi domos Frangipanum, in quas Innocentius se receperat: cùmque non potuisset apud eos prævalere, indignatione & ira commotus ad Sanctum Petrum equitans, Ipsam, quam cepit Ecclesiam, per violentiam introivit, & per Sanctuarium & aureum Crucifixum pendentes coronas, cum toto thesauro argenti & auri, atque gemmis, quas Romani Pontifices & Orthodoxi Imperatores in Ecclesia obtulerant, sacrilegè auferre, & Ciborium, quod super Altare erat, detruncare præsumpsit: sublatisque omnibus ad Patriarchium beatæ Mariæ accessit, & Ecclesiam ipsam, multo majori thesauro ditatam expoliavit; ac pariter ad alias Ecclesias manus extendens, quidquid in eis pretiosum invenit, rapuit, & asportavit; hisque majorem venalis Urbis partem emere studens, corruptum vulgus ita sibi adstrinxit, ut præter Frangipanum & Corsorum munitiones Papa Innocentius nullum in Urbe subsidium haberet. Hæc constant ex Anonymo Scriptore hujus temporis in codice Vaticano à Baronio laudato. Quare cùm ita undique obsessus esset Innocentius, ut nemo ad eum sine vitæ periculo posset accedere, consilium iniens recipiendi se in Gallias, conscensa navi eò tetendit. His consentientia scribit Bernardus, seu Ernaldus initio libri 2 Vitæ S. Bernardi Clarævallensis Abbatis.

VIII. *Roma in Franciam pergit.*

Innocentius itaque paulò post suam consecrationem Pisas venit, ubi maximam anni millesimi centesimi trigesimi partem moratus est. Antequam enim in Galliam veniret, in eam præmisit Nuncios, qui Gallicanæ Ecclesiæ rei gestæ veritatem aperirent, & hortarentur Episcopos, ut partem schismaticorum damnarent, quod testatur idem Ernaldus Abbas Bonævallis in agro Carnotensi lib. 2 cap. 1 Vitæ S. Bernardi. *Tum*, ut ait Arnulphus Luxoviensis laudatus cap. 5, *primus Regum Catholicus Princeps Rex Francorum Ludovicus*, schismati occurrere volens, Concilium generale apud Stampas, oppidum Lutetiam inter & Aurelianum situm, celebrari jussit, in quo Innocentius II, ut legitimus Pontifex agnitus, & Anacletus rejectus. De eodem Concilio loquuntur etiam Ernaldus citatus, & Sugerius in Vita Ludovici VI. Verùm cùm hujus Concilii epocha à nullo Veterum notata sit, illud ante initium mensis Maji celebratum videri suspicatur Annotator Baronii. Pisanos & Tuscos Innocentio Papæ adhæsisse, constat ex eodem Ernaldo, qui loco laudato scribit: *Interea Dominus Papa multis in Pisis, & in Tuscia, & in aliis provinciis potestativè dispositis,*

vale

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

vale faciens Pisanis, & gratias agens, in provinciam navigio delatus est. Acta autem antiqua à Baronio anno 1130 num. 56 relata habent: *Iterum mare intravit, & per Genuam transiens, ad S. Ægidium prosperè applicuit. Pergens autem per Vivarium, & Anicium Alverniæ fines intravit, & apud Claromontem primum Concilium celebravit.*

IX. Cluniacensem Eccles. dedicat.

Sed antequam Claromontanum Concilium mense Novembri celebraret, Cluniaci exceptus fuerat, & Ecclesiam Cluniacensem consecrarat. Petrus enim Venerabilis lib. 2 de Mirac. cap. 16 scribit: *Ad Gallias venit. Ubi primùm ab eodem domino Papa Innocentio Cluniacensi nova, & majori consecrata Ecclesia, ac gemino Concilio, alio Claromonti, alio Remis celebrato,* &c. Anselmus item Gemblacensis ad annum 1130, *Emenso mari*, inquit, *tandem apud S. Ægidium appulit, postea venit in Burgundiam, & à Cluniaco excipitur*. Idem habet Sugerius Abbas San-Dionysianus in Vita Ludovici VI, cujus nomine Innocentium Papam Cluniaci convenit. Sed præstat audire Ordericum Vitalem lib. 13 pag. 895: *Gregorius* (idest Innocentius, ante Pontificatum Gregorius appellatus) *cum Quirinali Clero Gallias expetiit, primòque ab Arelatensibus susceptus, Legatos suos Francis direxit. Porrò Cluniacenses, ut ejus adventum cognoverunt, 16 equos seu mulas cum omni apparatu congruo Papæ, & Cardinalibus Clericis destinaverunt, & usque ad suam Basilicam favorabiliter conduxerunt. Tunc ibidem 11 diebus Papam cum suis detinuerunt, Ecclesiamque novam in honore S. Petri Apostolorum Principis ab eodem cum ingenti tripudio, populique frequentia dedicari fecerunt.* Hujus consecrationis diem nos docuit ipsemet Innocentius in diplomate, quod anno 1132 Valentiæ dedit 8 Idus Martii, quodque in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1381 recitatur; in eo enim ait Innocentius: *Nos monasterium ipsum, quod specialiter ad jus B. Petri & S. Rom. spectat Ecclesiæ, per nos ipsos visitavimus. Et eodem die, quo revolutis multorum annorum spatiis, prædecessor noster fel. memoriæ Papa Urbanus ibidem majus Altare consecraverat, cum Archiepiscopis, & Episcopis, qui nobiscum convenerunt, cooperante Spiritûs Sancti gratia, idem monasterium solemniter dedicavimus.* Quare cùm Urbanus II, ut in ejus Vita diximus, majus Altare Ecclesiæ Cluniacensis circa diem 18 Octobris consecraverit, eodem die Innocentium II novam ejusdem Monasterii Ecclesiam dedicasse certò eruitur. Quæ contra hanc epocham adducuntur, rejicit Annotator Baronii, ostenditque hanc dedicationem neque ad annum 1131, neque ad sequentem rejici posse. Hanc Ecclesiæ Cluniacensis consecrationem factam esse ab Innocentio II die 25 mensis Octobris, constat ex dictis ad numerum XXXVII Vitæ Urbani II.

X. Claromontanum Concilium celebrat.

Cluniaco Clarum-montem perrexit Innocentius Papa, ubi Concilium celebravit, teste Ottone Frisingensi lib. 7 cap. 18: *Cui* (nempè Anacleto) *dum Innocentius resistere non valeret, Urbe cedit, consensuque Albinus Gallias ingreditur, ubi in regno Gallici Regis, in civitate apud Claromontem Concilium celebrans, Nuntios Lotharii* (Germaniæ Regis) *Conradum Juvavensem, Eribertum Monasteriensem, Episcopos obvios habuit.* Cluniaco Clarum-montem venisse satis superque indicant verba num. superiori laudata Petri Venerabilis Abbatis Cluniacensis. Ea autem in urbe erat die 29 Novembris ejusdem anni 1130, ut constat ex ejus Rescripto, quo confirmat privilegia monasterii Cuxanensis, quod extat in Appendice ad Marcam Hispanicam num. 380, quodque dicitur *dat. apud Clarummontem* &c. 4 *Kal. Decemb. indictione Octava* [à Kalendis Januarii more Gallicano inchoata] *Incarnat. Dom. anno* 1130, *Pontific. verò domini Innocentii II Papæ primo*, non multò post Concilii celebrationem, quod eodem mense Novembri congregatum scribit Bernardus Guidonis in libello de Conciliis. *Anno Domini* 1130, inquit, *indictione 8, mense Novembri, apud Clarum montem, præsidente ibidem Innocentio Papa II, cum Cardinalibus & Archiepiscopis, & Episcopis, & religiosis Viris, cum multitudine sapientum & literatorum Virorum, celebrata est Synodus, in qua de fide Catholica, & animarum ædificatione, ac morum honestate, & malorum eradicatione tractatum est, & obedientia eidem Papæ Innocentio adstanti ab universis est gratanter promissa. In eadem quoque Synodo concessum est privilegium Clericis, quod habetur in decretis 17, q. 4, cap.* Si quis suadente. Neque quidquam aliud hujus Concilii superest. In eo tamen damnatum fuisse Anacletum Antipapam cum sectatoribus, scribit, sed sine teste, Platina. Baluzius Tomo 7 Miscellaneorum pag. 74 istud Concilium Claromontanum ex archivo Ecclesiæ Barcinonensis publicavit, in cujus Actis dicitur celebratum anno 1130 mense Novembri, indictione octava, à Kalendis Januariis more Gallicano, ut jam dixi, inchoata, in eoque *de fide Catholica & animarum ædificatione, & morum honestate, malorumque pullulantium eradicatione tractatum* esse, & obedientiam *domino Papa Innocentio astanti ab universis* fuisse *constanter* promissam. Huic Concilio adfuerunt Archiepiscopi Lugdunensis, Bituricensis, Viennensis, Narbonensis, Arelatensis, Tarraconensis, Auxitanus, Aquensis & Tarantasiensis cum suis suffraganeis; *und cum Salsburgensis Archiepiscopo, & Monasteriensi Episcopo ac Abbate Gorgiensi, qui pro honore, & sa-*

& salute Ecclesiæ pro Teutonico regno occurrerant. Tredecim canones in eo conditi, qui ibidem referuntur.

XI. *Suscipitur à Regibus Franciæ, & Angliæ.*

Post Concilium Claromontanum Innocentius Pontifex Aurelianum perrexit, ibique à Ludovico Francorum Rege exceptus est: *ut autem*, inquit Sugerius Abbas in Vita ejusdem Ludovici, *usque sanctum Benedictum super Ligerim descendit* (idest, usque Floriacum monasterium, septem leucis ab Aurelia urbe distitum) *dominus Rex cum Regina & filiis ei occurrens nobilem & diademate sæpius coronatum verticem tanquam ad sepulchrum Petri inclinans, pedibus ejus procumbit. Catholicum affectum, & devoti servitii effectum ei, & Ecclesiæ promittit. Cujus exemplo & Rex Angliæ Henricus ei Carnotum occurrens, devotissimè pedibus ejus prostratus, votivam sui, suorumque & terræ suæ susceptionem & obedientiæ filialis promittit plenitudinem*. Eadem refert Ernardus in Vita S. Bernardi; *in Provinciam*, inquit, *navigio delatus est, & Burgundiam transiens, Aurelianum pervenit: ubi occurrentibus Episcopis, à Rege piissimo Francorum Ludovico alacriter & honorificè susceptus est. Inde à Gaufrido Carnotensi Episcopo magnarum virtutum viro Carnotum deducitur, ubi etiam gloriosus Anglorum Rex Henricus ei cum maximo Episcoporum & Procerum comitatu occurrit. Hunc quoque Regem venerabilis Abbas* (Sanctus Bernardus) *ad eum præmissus adduxit, quem vix persuasit Innocentium recipere, ab Episcopis Angliæ penitus dissuasum*. Willelmus etiam Malmesburiensis asserit, Henricum apud Carnotum Innocentio occurrisse, sed *& apud Rotomagum, non modò suis, sed Optimatum, & etiam Judæorum muneribus* eum dignatum esse. Tempus adventûs Innocentii ad Carnotensem urbem nos docet Odericus, qui loco laudato scribit: *Apud Carnotum Henricus Rex Anglorum ad pedes ejus humiliter corruit, illique reverentiam Papæ debitam Idus Januarii sponte exhibuit*, die nempè decima tertia Januarii anni 1131, Carnotum autem decem & octo circiter leucis Gallicis Aureliano distat.

XVI. *Item à Lothario Romanorum Rege.*

Non Galliæ solùm & Angliæ Reges, sed & Lotharius Rex Romanorum, Innocentii partes amplexus est, eumque ut verum Pontificem agnovit; licèt enim Anacletus Antipapa ad eum literas dedisset, omnis tamen ejus conatus irritus fuit. Lotharius quippe eodem anno 1130, Wirceburgi, seu Herbipoli mense Octobri Concilium congregavit, de quo Chronicon Magdeburgense adhuc ineditum, ad eum annum habet: *Concilium 16 Episcoporum mense Octobri à Rege Vvirceburg congregatur, cui assuit Archiepiscopus Ravennæ Apostolicæ Sedis Legatus. Ubi Gregorius, qui & Innocentius, qui Petro Leonis in electione prævaluit, à Lothario Rege, & omnibus ibi congregatis, eligitur & confirmatur*. Innocentius itaque ad illud Concilium miserat Gualterium Ravennatensem Archiepiscopum, tanquam Apostolicæ Sedis Legatum; hic enim cum suis Ravennatensibus Innocentii II partes perpetuò secutus est, ut habet Rubeus lib. 5 Hist. Ravenn.

XIII. *Hispani, & Jerosolymitani Innocentio, Scoti Anacleto adhærent.*

Sanctus Bernardus Claræ vallensis Abbas in Epistola 125 ad Gaufredum numerans Reges Innocentio inhærentes, ait: *Alemanniæ, Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Hispaniarum & Jerosolymorum Reges, cum universo Clero & populis favent, & adhærent domino Innocentio, tanquam filii patri, tanquam capiti membra, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*. Sed Davidem Scotiæ Regem ad Anacleti postea partes transiisse eruit Annotator Baronii ex Epistola Vvlgrini Archiepiscopi Bituricensis & Primatis Ecclesiarum Aquitaniæ, scripta ad Episcopos Burdigalensis Ecclesiæ suffraganeos, in Patriarchio Bituricensi cap. 63 recitata, qua eos hortatur, ut ab obedientia Innocentii II se dimoveri non patiantur; ait enim: *In hac unitate permanet Rex Francorum, similiter & Rex Anglorum, Rex Alemannorum, Rex Hispaniarum, & Rex Jerosolymorum, Duces ac Principes ferè totius orbis terrarum*. Ubi cùm Henrici Angliæ Regis mentionem faciat, & Davidis Scotiæ Regis nomen taceat, clarè indicat hunc Anacleti partes secutum esse. Id certò confirmatur ex Richardo Priore Hagustaldensi in Hist. de gestis Regis Stephani, ubi loquens de Alberico Cardinali Ostiensi, Legato Apostolicæ Sedis in Anglia & Scotia anno 1138 scribit: *Deinde per Northumbriam & Cumberland. IV die ante festum S. Michaelis ad Castel pervenit, ibique Regem Scotiæ cum Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Baronibus suæ terræ reperit. Illi verò diu à Cisalpina, imò ferè ab universa Ecclesia discordantes, exosæ memoriæ Petro Leoni, & apostasiæ ejus minimum favisse videbantur. Tunc verò divina gratia inspirati, mandata Innocentii Papæ, & Legatum ejus omnes unanimiter cum magna veneratione susceperunt*. David itaque Scotiæ Rex, licèt Princeps optimus, Anacleti apostasiæ favit, pravis sine dubio consiliis seductus. Totus itaque orbis Catholicus Innocentio adhæsit, Scotis, Vvillelmo IX Aquitaniæ, & Rogerio Apuliæ, Ducibus exceptis.

XIV. *Innocentius Mauriniacensi monasterio Altare consecrat.*

Ex urbe Carnotensi Innocentius Pontifex Leodium perrexit ad colloquium cum Lothario Alemannorum Rege. Sed antequam ad eum perveniret, hospitatus est in monasterio Mauriniacensi, quod situm est in suburbio Autissiodorensi, ubi biduum commoratus est, & die vigesima mensis Januarii anni 1131 in eo Altare dedicavit.

Hæc

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

Hæc constant ex Chronographo Mauriniacensi, qui ait: *Statutum est in Curia, hinc ad Patricium Romanorum Teutonicorum Regem* (nempe Lotharium) *iter dirigere, & de Carnoto statione prima Mauriniacum hospitari*. A' monasterio Mauriniacensi aberat tunc Abbas, ad quem velociter à Monachis nuncius missus. Abbas & Prior *accurrunt velociter, & jam penè ingredientem Mauriniacum dominum Papam suscipiunt gaudentes, procurant solemniter. Altera verò die (nam biduo apud nos mansit) Papam, Curiamque Abbas supplex adiit, quatenus Altare, quod erat ante Crucifixum, consecraret, humiliter postulavit & impetravit. Anno igitur Verbi Incarnati* 1130 (anno scilicet à Paschate inchoato, qui ideò nobis est 1131) *XIII verò Kal. Februarii à domino Papa Innocentio II in Ecclesia Mauriniacensis cœnobii consecratum est Altare ante Crucifixum, in honore S. Laurentii & omnium Martyrum Christi*. Refert postea Chronographus iste huic consecrationi adfuisse quatuor Episcopos Cardinales, Guillelmum scilicet Prænestinum, Matthæum Albanensem, Joannem Ostiensem & Guidonem Tiburtinum; plures item alios Cardinales Presbyteros & Diaconos; tum etiam Bernardum Abbatem Clarævallensem, & Petrum Abaelardum Monachum & Abbatem Ruyensis monasterii in minori Britannia; ac tandem Gaufridum Carnotensem Episcopum sermonem ad populum fecisse.

XV. *Leodii cum Lothario Rege Concilium habet.*

His ita cum magno tripudio peractis, subdit Chronographus, *luce tertia dominus Papa cum suo comitatu lætus discessit, ac maximas gratias pro hospitalitate reddens, ad suum colloquium, quod apud Leodium fuit, profectus est. Ubi Lotharius Rex Alemannorum*, &c. *cum omnibus Archiepiscopis, Episcopis & Proceribus regni sui Innocentium Papam, patremque recognoscit, & se cum eo Romam iturum, & in Sedem propriam restiturum sacramento spopondit*. Auctor Anonymus, testis oculatus eorum quæ narrat in libro de Canonizatione & Translatione S. Godehardi Episcopi Hildensheimensis, qui extat Sæculo VI Benedict. part. I, & in Actis SS. Bollandianis ad diem IV Maji, ait: *In Leodicensem civitatem Curia indicta est, ubi Innocentius Papa cum Romana Ecclesia & magna parte Galliç, cum Lothario Rege & ferè universis Episcopis Teuthonicç regionis convenerunt, ut de violentia Romanç Ecclesiç per Petrum Leonis perpetrata, qui tum temporis Papatum sibi violenter usurpavit, pertractarent; & qualiter illud idolum in templo Domini positum destruerent, elaborarent. Factum igitur est, ut ad Dominicam Lætare Jerusalem* [Dominicam nempe quartam Quadragesimæ, quæ anno 1131 in diem 29 mensis Martii cadebat] *ad prçdictam civitatem multi Catholici viri, tam cum Apostolico, quàm cum Rege convenirent, & de communi statu Ecclesiæ pertractarent*.

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

XVI. *Lotharium Regem ibidem coronat.*

Ægidius Aureæ Vallis Monachus Cisterciensis, qui testatur se Historiam Pontificum Leodiensium desiisse scribere anno 1251 cap. 27, de adventu Innocentii Papæ in urbem Leodiensem hæc habet: *Anno Domini* 1131, *Gregorius, qui Innocentius dictus est secundus, multo comitatu Episcoporum & Abbatum à Francia in Lotharingiam transit, & Dominica IV Quadragesimæ* (legendum Dominica III, ut sequentia ostendunt) *quæ est XI Kalend. Aprilis, Leodium venit. Ibi à Lothario Rege Alemanniæ, & à domino Alexandro Leodiensi Episcopo, & aliis multis Episcopis & Abbatibus, tam Lotharingis, quàm Transmarinis, muneribus honoratur, tota civitas in obsequio fervet, & Dominica in medio Quadragesimç* (quarta scilicet) *ab Ecclesia Sancti Martini in publico monte usque ad Ecclesiam Sancti Lamberti publicam & solemnem exhibuit processionem; Missam celebravit. Ibi Regem & Reginam coronavit*. Anselmus Gemblacensis in Chronico notat, Innocentium, dum Leodii esset, *conjugatos Presbyteros* excommunicasse.

XVII. *Quædam alia in eo Concilio acta.*

In eodem Leodiensi Concilio Innocentius Papa Ottonem ex Halberstatensi Episcopatu depositum in sedem restituit, ut scribit Albertus Abbas Stadensis; Anacletum Antipapam, quem, si Platinæ fides, jam in Concilio Claromontano damnarat, iterum damnavit; Lotharium Regem ad Ecclesiæ Romanæ defensionem excitavit, promissa ipsi Imperiali corona, ut Otto Frisingensis lib. 7 cap. 18, & Ernaldus Abbas Bonævallis in Vita S. Bernardi lib. 2 cap. 1 testantur. Sed falsum omnino est, ipsum *Lothario* Regi *virgam & annulum ex antiquo more* confirmasse, idest, investituras concessisse, ut legitur in Chronico Cassinensi Petri Diaconi lib. 4 cap. 99: hoc enim prorsùs à veritate alienum esse ostendit Epistola 150 divi Bernardi ad Innocentium Papam, qua ejus zelum adversùs ambitionem Philippi, qui sedem Turonensem invadere tentabat, excitare cupiens, laudat eum ex variis rectè factis, & de congressu ejus cum Lothario Rege Leodii habito, habet: *Sed nec Leodii cervicibus imminens mucro barbaricus compulit acquiescere importunis, improbisque postulationibus iracundi atque irascentis Regis*. Quibus ex verbis liquidò constat, Lotharium quidem importunè institisse apud Innocentium, ut sibi restitueret Investituras Episcoporum, sed hunc ejus postulationibus & minis non acquievisse. Unde Auctor Vitæ S. Bernardi laudatus ait, Bernardum *audacter* restitisse *Regi, verbum malignum mira libertate* redarguisse, *mira auctoritate* compescuisse

se. Otto item Frisingensis Chronici Cassinensis Auctorem satis refellit, cùm loco mox laudato scribit, Lotharium quidem exposuisse, quantum dispendium regnum passum sit, cedendo Investituras, non tamen earum restitutionem extorsisse.

XVIII. *Innocentius PP. Claramvallem visitat.*

Sanctum Bernardum Abbatem Claræ vallensem eidem Concilio interfuisse, prætet ejus Vitæ Auctorem, refert etiam Ægidius Aureæ vallis laudatus: *Æstimati sunt à quibusdam*, inquit, *XXXII Episcopi, & Abbates affuisse, inter quos fuit unus Sanctus Abbas Bernardus Claræ vallis. Rediens Papa à Leodio Claravallem divertit.* Sita est hæc celeberrima Abbatia in Campania Provincia ad Albulam fl. tribus leucis à confinio Burgundiæ distans. Pontificem Leodio redeuntem hanc Abbatiam visitasse, scribit etiam Ernaldus laudatus in S. Bernardi Vita: *Rediens autem Leodio*, ait, *Claramvallem Dominus Papa per se ipsum voluit visitare. Ubi à pauperibus Christi, non purpura & bysso ornatis, nec cum deauratis Evangeliis occurentibus, sed pannosis agminibus, scopulosam bajulantibus crucem, non tumultuantium classicorum tonitruo, nec clamosa jubilatione, sed suppressa modulatione affectuosissimè susceptus est. Flebant Episcopi, flebat ipse Summus Pontifex: mirabantur Congregationis illius gravitatem, quòd in tam solemni gaudio oculi omnium humi defixi, nusquam vagabunda curiositate circumferrentur, sed complosis palpebris, ipsi neminem viderent, & ab omnibus viderentur. Nihil in Ecclesia illa vidit Romanus quod cuperet, nulla ibi supellex eorum sollicitavit affectum, nihil in oratorio nisi nudos viderunt parietes. Solis moribus poterat inhiare ambitio, nec damnosa poterat esse fratribus hujusmodi præda, cùm minui non posset asportata religio. Gaudebant omnes in Domino, & solemnitas non cibis, sed virtutibus agebatur, panis ibi autopyrus pro simila, pro careno sapa, pro rhombis olera, pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur. Si fortè piscis inventus est, domino Papæ appositus est, & aspectu non usu in commune profecit.* Hæc ipse de paupertate & observantia Claræ vallensium.

XIX. *In monasterio S. Dionysii Cœnam Domini celebrat.*

E' Monasterio Claræ vallensi ad monasterium Sancti Dionysii prope Parisios ivit Innocentius, ubi Cœnam Domini & Pascha, quod anno 1131 cadebat in diem 19 Aprilis, celebravit. Id constat ex Sugerio Abbate San-Dionysiano in Vita Ludovici Regis pag. 318, ubi, nulla facta mentione accessus ejus ad Claramvallem, scribit: *Pace Imperii & Ecclesiæ confœderata* (in urbe nempe Leodiensi) *instantem Sancti Paschæ diem apud nos in Ecclesia B. Dionysii, tanquam speciali filia affectat celebrare. Nos autem ob timorem Dei & Ecclesiæ, matris & filiæ, gratanter pridie Cœnæ Domini suscipientes, celeberrimam Deo & hominibus proferentes processionem, adventum ejus odis exultationis collætantes amplexati sumus. Cœnâ ergo Domini apud nos more Romano, & sumptuoso donativo, quod Presbyterium nominatur* (est donativum, quod Summi Pontifices distribuere solent, maximè cùm inaugurantur, ut multis exemplis in voce *Presbyterium*, ostendit Ducangius in Glossario) *celebratâ, venerandam Domini crucifixionem venerando prosecutus, Sanctissimæ Resurrectionis vigilias honore debito pernoctavit. Summo verò mane extrinseca via ad Ecclesiam Martyrum in strata cum multo collateralium collegio quasi secretò commeavit, ibique more Romano se ipsos præparantes, multo & mirabili ornatu circumdantes capiti ejus frigium* (seu phrygium, præcipuum capitis Summi Pontificis ornamentum, ut alibi diximus) *ornamentum Imperiale instar galeæ circulo aureo concinnatum imponunt, albo & palliato equo insidentem educunt, ipsi etiam palliati equos albis operturis variatos equitantes, odes personando festivè geminati procedunt. Barones verò Ecclesiæ nostræ feodati, & Castellani nobiles, stratores humillimi pedites eum equitantem fræno ducebant. Quidam etiam prævii pretiosam monetam, ut turbam impedientem removerent, jactitabant. Via autem Regia & salicibus & fixis stipitibus pretiosis palliis rutilabat.*

XX. *Tum Pascha ibidem.*

Cùm autem & militiæ cunei, & populi multi concursus ei honoratissimè occurreret, nec ipsa etiam Judæorum Parisiensium excæcata defuit Synagoga, quæ legis literam rotulam, scilicet velatam (Rotuli, seu Rotulæ nomine intelligitur charta in speciem rotulæ seu rotæ convoluta, vel etiam Epistola, ut in voce *Rotulus* legere est in eodem Ducangii Glossario) *offerens ab ore ejus hanc misericordiæ & pietatis obtinet supplicationem:* „ Auferat Deus Omnipotens velamen à cordibus vestris. Judæos cum Pentateucho Innocentio Carnotum antea ingredienti etiam occurrisse testatur Malmesburiensis. *Perveniens ergo*, pergit Sugerius, *ad Sanctorum Basilicam coronis aureis rutilantem, argenti & plus centies auri pretiosarum gemmarum, & margaritarum splendore fulgurantem, divina divinè celebrans, agni verò Paschalis victimas sacratissimas nobis cooperando immolavit. Finitâ verò Missâ, erectis in claustro palliis strato mensis, materialem agnum tanquam thoris accubitati sumunt; cetera nobilis mensæ fercula consueto more suscipiunt. Sed & sequente die eandem ab Ecclesia Sancti Remigii ad principalem reciprocans processionem. Transactis itaque tribus post Pascha diebus, cum gratiarum actione, & auxilii, & consilii promissione Parisium transmeavit.*

XXI. *Varias Galliæ urbes perlustrat.*

Parisiis exiens Innocentius varias Ecclesias Galliarum visitavit, posteaque Com-

pendii demoratus est, antequam pergeret ad Concilium, quod die decima octava mensis Octobris Remis celebrandum indixerat. *Exinde*, nempe Parisiis, pergit Sugerius, *Gallicarum Ecclesias visitando, & de earum copia inopiæ suæ defectum supplendo, cùm per terram aliquantisper deambulasset, Compendii demorari elegit*. Sed antea Rotomagum mense Majo, & postea eodem mense Bellovacum petiit. Id constat ex Rescripto, quod refertur in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1393, dato *Belvaci per manum Aymerici S.R.E. Diaconi Card. & Cancellarii 13 Kal. Junii, indict. nona, Incarnat. Domin. anno* 1131, *Pontificatûs verò domni Innocentii Papæ II anno II*. Eo rescripto confirmat Innocentius donationem centum marcarum monasterio Cluniacensi factam ab Henrico Angliæ Rege, aitque: *Hæc donatio apud Rotomagum ab eodem filio nostro Henrico Rege Incarnat. Dom. anno* 1131, *indict.* 9, *mense Majo, die Dominica, in nostra & fratrum nostrorum præsentia facta est*. Tum nomina 8 Cardinalium præsentium, & aliquot Episcoporum ac Abbatum referuntur, inter quæ sunt nomina Oldegarii Tarraconensis Archiepiscopi, Gaufredi Carnotensis Episcopi, Bernardi Clarævallis, & Sugerii sancti Dionysii, Abbatum.

XXII. *Ejus itinerarium continuatur.* Chronographus Mauriniacensis, nulla facta mentione itinerarii Innocentii post Concilium Leodiense, scribit, hunc Pontificem Autisiodori diu demoratum esse, indeque rursùs per Aurelianensem, & Stampensem provincias rediisse, & Parisios suâ præsentiâ illustrasse, quæ accidere non potuere, nisi post mensem Majum, quo Belvaci & Rotomagi fuit. *Exinde* (sc. ex urbe Leodiensi, inquit,) *rediens Innocentius in Galliam, diuque Autissiodoro commoratus, cùm tempus convocati Concilii, quod in festivitate beati Lucæ Evangelistæ celebraturus erat, appropinquaret, conciliato prius apud Turonum Gaufrido Martello nobilissimo, & strenuissimæ indolis adolescente, Comite Andegavensium, Turonorum atque Cenomanensium, rursus per Aurelianensem, Stampensemque rediens provinciam, sua præsentia Parisios illustravit. Ingredienti tota civitas obviam ivit. Sic homo ille & comitate vultûs, & affabilitate sermonis, intuentium mercabatur benevolentiam, à Rege Ludovico, filioque ejus Philippo favorabiliter excipitur, & egrediens ab urbe honorabiliter educitur*.

XXIII. *Suessione B. Medardi Ecclesiam consecrat.* Antequam Innocentius Remos ad Concilium perveniret, die trigesima mensis Septembris Aurelianis benedixit Odonem sancti Medardi Suessionensis Abbatem, & Idibus Octobris Suessione Ecclesiam sancti Medardi consecravit; in Chronico enim sancti Medardi Suessionensis, quod extat Tomo 2 Spicilegii Dacheriani, ad annum 1131 legitur: *Ecclesia B. Medardi Suessionis dedicatur à domno Innocentio Papa II prædicto, Pontificatûs sui anno secundo, in honore B. Mariæ semper virginis, & sanctorum Apostolorum & Martyrum, & in honore B. Medardi Episcopi & Confessoris Idus Octobris. Prædictus siquidem Papa ante dedicationem Ecclesiæ prædictæ Odonem Abbatem B. Medardi, nolente & contradicente Episcopo Suessionensi, Aurelianis benedixit pridie Kalendas Octobris*. Dedicationis Ecclesiæ beati Medardi ab Innocentio Papa II peractæ meminére & alii.

XXIV. *Remis Concilium celebrat.* Ex urbe Suessionensi ad Remensem profectus est Innocentius pro celebratione Concilii ad diem 18 Octobris indict. 10. *Dominum Papam Remim*, inquit Chronographus Mauriniacensis, *Episcoporum, Abbatum, Literatorum, nobiliumque Clericorum grandis numerus sequebatur*. De hoc Concilio loquuntur Ernaldus Abbas Bonævallis in Vita sancti Bernardi, Auctor Vitæ S. Norberti apud Surium die sexta Junii cap. 27, Sugerius in Vita Ludovici VI Francorum Regis, Urspergensis in Chronico, & Mauriniacensis Chronographus. *Illic affuerunt*, inquit Ordericus Vitalis lib. 13 pag. 895, 13 *Archiepiscopi, &* 263 *Episcopi, & Abbatum ac Monachorum & Clericorum magna multitudo. Illuc Rex & Regina, & tota nobilitas Franciæ confluxerunt*. Concilium indictum fuerat ad diem 15 Kalendas Novembris, seu ad diem 18 Octobris ex Chronographo Mauriniacensi superius laudato, qui dies anno 1131 incidebat in dominicam; sed inceptum est tantùm die sequenti, scilicet 14 *Kalendas Novembris*, teste Dodechino in Chronico; ut enim alibi observavimus, precibus die Dominica ritè peractis, Concilia de more die Lunæ inchoabantur.

XXV. *Hujus Concilii Canones.* Hujus Concilii Acta periére, sed septemdecim canones in eo conditi leguntur Tomo X Conciliorum, quorum quarto, officio atque Ecclesiastico beneficio privantur, *qui à Subdiaconatu & supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint*. Quinto præcipitur, *ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores, vel concubinas indubitanter habere cognoverit*. Undecimo, *Treuga Dei ab occasu Solis in quarta feria usque ad ortum Solis in secunda feria, & ab Adventu Domini usque ad Octavam Epiphaniæ, & à Quinquagesima usque ad Octavas Pentecostes, ab omnibus inviolabiliter observari* præcipitur. Alii canones in eodem Conciliorum Tomo legendi. Porrò Jacobus Sirmondus observavit illos canones 17 huic Remensi Concilio etiam tribui in Collectione codicis Ebroicensis; eos enim descripserat ex veteri codice MS. sancti Michaelis de Tumba. In eo Concilio Innocentium Papam, Anacletum Antipapam, & suos fautores excommunicasse testes sunt Ursper-

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

Urspergensis Abbas in Chronico, & Auctor Vitæ S. Norberti apud Surium loco citato.

XXVI. Innocentius in eo Ludovicum Ludovici VI Franc. Regis filium Regem consecrat.

Sugerius in Vita Ludovici VI Francorum Regis refert miserandum casum Philippi filii ejusdem Regis natu maximi, cùm perterrefactus equus, cui insidebat, porco obvio, eundem adolescentulum dejecit in terram, desuper ipsum equo ruente, quo & fuit extinctus *tertio Idus Octobris*, quem diem notant Ordericus loco laudato, & pseudo-Robertus de Monte in Chronico. Quomodo autem ad leniendum Regis mœrorem, de obitu primogeniti, suaserunt amici, ut ungi faceret ab Innocentio Papa secundo-genitum, idem Sugerius, qui aderat, his verbis refert: *Qui ergo intimi ejus & familiares eramus, formidantes ob jugem debilitati corporis molestiam ejus subitum defectum: consuluimus ei, quatenus filium Ludovicum, pulcherrimum puerum, Regio diademate coronatum, sacri liquoris unctione Regem secum ad refellendum æmulorum tumultum constitueret. Qui consiliis nostris acquiescens, Remos cum conjuge, & filio, & regni proceribus devenit, ubi in pleno & celeberrimo, quod dominus Papa Innocentius convocaverat, Concilio, sacri olei unctione, & coronæ regni deportatione, in Regem sublimatum, felicem providit regno successorem. Unde multis quasi quodam præsagio videbatur ejus deberi amplificari potentia, qui tot & tantorum, & tam diversorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Francorum, Teutonicorum, Aquitanorum, Anglorum, Hispanorum, suscepit benedictionem gloriosam.* Iste Ludovicus post Ludovicum VI patrem in Francia regnavit.

XXVII. Dies, & pompa illius consecrationis.

Diem, quo Innocentius Pontifex Ludovicum in Regem unxit, notarunt pseudo-Robertus de Monte, & Ordericus laudati, octavum nempè Kalendarum Novembris, seu diem 25 Octobris, quem fuisse dominicum scripsit Chronographus Mauriniacensis, qui pompam ejus inaugurationis describit. Ludovicus Rex ascenso tribunali D. Papæ de more pedes osculatus, sellâ juxta positâ, paucis de filio defuncto peroratis, omnes Proceres, rotumque consessum, & populum ad lachrymas excitavit: demum verò Ludovicum juniorem filium, ad solatium suæ senectutis, in successorem inungi postulavit. Pontifex antem in Regem conversus intuitum, sic orsus est fari: *Oportet te Rex optime*, deinde fusè describit Pontificis orationem, posteaque subdit: *Hujus orationis mirabili velut antidoto, saucium cor Regis, sanctus Apostolicus deliniit. Ac protinus surgens in pedes, oratione Dominica, sicut mos Christianus exigit, dicta sub silentio, pueri defuncti animam absolvit. Deìn Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, per obedientiam monuit, quatenus sacris atque festivis, sicut erant in Conventu, vestibus induti, die crastina, quæ dominica futura erat, sese repræsentarent, & consecrationi novi Regis interessent. Igitur eo die, solito clarior Sol illuxit, & rebus agendis suum obsequium ovanter præsentare visus est. Papa mane summo, de palatio Pontificis egrediens cum suis Curialibus & Archiepiscopis, Episcopis & Abbatibus, ad Ecclesiam B. Remigii, ubi Rex cum filio hospitatus erat, perrexit: & cum magna devotione, atque processione Monachorum decentissimè suscipitur. Ibique Romani Pontificis omnibus insignibus indutus, ac, ut sibi consuetudinis est, in sacris magnisque festivitatibus, Phrygio coronatus, innumera Ecclesiastici atque militaris ordinis, plebisque multitudine constipatus, ad Ecclesiam matricem, quæ in honore Beatæ Mariæ consecrata est, cum puero consecrando pervenit. Ante fores Ecclesiæ eos expectabant Rex, Proceres ejus, Archiepiscopi, quidam Episcopi, Abbates, Monachi, Canonici, Clerici, Conscholastici, qui de diversis Galliæ & Germaniæ partibus ad Concilium confluxerant. Intrant Ecclesiam, puerum ad Altare præsentant, & oleo, quo sanctus Remigius per Angelicam manum sibi præsentato, Clodoveum Regem Francorum in Christianum unxerat, puerulum decem annos plus minus habentem cum ingenti tripudiis domnus Papa consecravit. Fuerunt qui dicerent, nunquam in Francia simul evenisse Concilii celebrationem, & ab ipso Romano Pontifice factam Regis consecrationem.* Dodechinus etiam in Chronico hanc Ludovici consecrationem in Concilio Remensi ab Innocentio Papa factam memorat.

XXVIII. Innocentio PP. in Concilio plures Reges obedientiam præstant.

Sanctum Norbertum Archiepiscopum Magdeburgensem Concilio Remensi interfuisse, præter Auctorem ejus Vitæ mox laudatum, asserit etiam idem Chronographus Mauriniacensis: *Die crastino*, inquit scilicet die Lunæ vigesima sexta octobris, *domino Papæ in Concilio residenti, per quemdam Magdeburgensem Archiepiscopum præsentatæ sunt literæ à Lothario Rege Alemannorum, in quibus rursus ei obedientia promittitur, & quòd se ad expeditionem cum juribus* (legendum viribus) *omnibus regni sui præpararet, intimatur*, (ad expeditionem nempè Italicam) *Similiter etiam Rex Anglorum Henricus per Hugonem Archiepiscopum Rotomagensem & ornatissimas literas misit, & obedientiam promisit. Reges quoque citerioris Hispaniæ senior Hildefunsus* (nempè Alphonsus VI Aragoniæ & Navarræ Rex) *& interioris junior Hildefunsus* (scil. Alphonsus VII Castellæ Rex) *missis per Episcopos suarum provinciarum Epistolis Papam salutant, se se filios & obedientes denunciant, auxilium contra Christiani nominis inimicos, & regionum illarum invasores Moabitas, suppliciter efflagitant. Fuerunt siquidem & lætitiæ & admirationi ad id negotium*

SAEC. XII. INNOCENTIUS II.

tium pertinentes excellentissimorum Eremitarum Cartusiensium literæ, quæ per quemdam venerabilem Abbatem de Ordine Cistellensi (legendum Cisterciensi) *delatæ, & in Conciliis per Gaufridum Carnotensem Episcopum recitatæ sunt*. Refert postea iste Chronographus Cartusianorum literas, quas dicunt se mittere *per Abbatem Pontiniacensem*, qui erat Hugo primus hujus monasterii Abbas, postea Episcopus Autissiodorensis, vir magnæ sanctitatis, de quo fusè agit Manricus in Annalibus Cisterciensibus variis in locis.

XXIX. *Innocentius PP. Remense Concilium canonizatione S. Godehardi terminat.*

Denique Concilium Remense terminavit Innocentius Papa canonizatione sancti Godehardi Episcopi Hildensheimensis anno 1038 demortui. Bernardus ejusdem urbis Episcopus Innocentium Papam, Leodii Concilium celebrantem, convenerat, & ab eo hanc canonizationem petierat; sed ad Concilium Remense remissus fuerat, ut constat ex Auctore Anonymo libelli de Canonizatione & Translatione sancti Godehardi, qui extat Sæc. VI Benedict. part. 1, post Vitam ejusdem Sancti; *Præsul noster Bernardus*, inquit loquens de Concilio Leodiensi, *cum majoribus nostræ Ecclesiæ assistens, videns opportunitatem ultrò sibi collatam, ipsum Apostolicum cum omni Curia Romana aggreditur, vitaque Pastoris nostri coram ipsis recitatur, & ut per eum in Ecclesia Dei canonizetur, devotissimè preces funduntur. Sed cùm consuetudo sit Romanæ Ecclesiæ, in generali Concilio Sanctos Dei canonizare, quod tunc temporis in Remensem civitatem in festo sancti Lucæ indictum fuerat; accepto consilio petitionem Ecclesiæ nostræ usque in prædictum locum distulit, ibique diffiniturum certissimè promisit*. Tum refert Bernardum unà cum Norberto Magdeburgensi Metropolitano, Remis honorificè susceptum esse, *& dum jam Synodus aliquot dies esset celebrata*; convenisse Innocentium cum suis Cardinalibus, de causa beati Godehardi submonuisse, omnesque unanimes & concordes in sua petitione invenisse. *Postera die*, subdit; *cùm in Synodo generali Apostolicus resideret, nullo admonente, sed Deo faciente, Apostolicus ad omnes luculentam orationem habuit, in qua disertissimè petitionem nostræ Ecclesiæ de patrono nostro exposuit; & ut assensum præberent, devotissimè postulavit. His ita gestis Episcopus Tarraconensis, vir religiosus, & literali scientia eruditus, quo ordine Translatio fieri deberet, exposuit, scilicet si ea, quæ dicebantur de patrono nostro, Ecclesia nostra per legitimos testes, ac juramento comprobaret. His verò verbis Apostolicus se interposuit; & se à principibus terræ nostræ adeò in Leodicensi Ecclesia certificatum fuisse asseruit, ut non opus esset id secundò testificari quod lucidiùs Sole posset comprobari. Auditis autem quæ ab Apostolico dicebantur, omnes unanimiter, ut canonizetur, assensum præbent, & ut laudes Domino persolvantur, admonent, qui dignatur servos suos ab enfirmitate hujus carnis eripere, & inter sanctos & electos suos collocare: Continuò* Te Deum laudamus *canitur, laus Omnipotenti Deo persolvitur, & sic demum coadunata Synodus terminatur*. Quibus ex verbis intelligimus Synodum finitam esse canonizatione sancti Godehardi, & quidem die vigesima nona Octobris; eo enim die Innocentius Remis literas dedit *Clero &* populo Hildensheimensi, quas statim refert idem Anonymus, quibus significat, se Godehardum in Sanctorum numerum retulisse, & quidem *in plenaria Synodo*.

XXX. *S. Godehardi vita Synopsis.*

Sanctus Godeardus primùm fuerat Abbas monasterii Altahensis in Bajoaria positi, non longe à Danubio. Sed mortuo, anno 1022 Sancto Bernwardo Episcopo Hildensheimensi, qui Episcopatus situs est in Saxonia inferiori, à Ludovico Pio Imperatore fundatus, Sanctus Henricus Imperator huic Episcopatui Godehardum, licèt invitum ac renitentem, præfecit. Godehardus ab Aribone Metropolita Moguntinensi consecratus, cum maxima pietatis & prudentiæ laude Episcopi munere perfunctus est usque ad diem quartum mensis Maji anni millesimi trigesimi octavi, quo sanctissimè obiit. Cùm verò sicut in vita, ita & post mortem miraculis clareret, *anno Dominicæ Incarnationis* 1128, *obitûs verò Beati Godehardi nonagesimo*, Bertoldus Hildensheimensis Episcopus in consessu suorum Clericorum de condignis in Ecclesia de huic Sancto honoribus exhibendis ègit; verùm cùm aliquanto post tempore, anno scilicet 1130 obiisset, & Bernardus ei suffectus fuisset, perrexit is ad Innocentium Papam, à quo ejusdem Sancti canonizationem obtinuit, eo quo diximus modo. Ejus Translatio postea peracta est quarto Nonas Maji anni 1132. Porrò Vitam ejusdem Sancti exhibent Bollandiani ad diem IV Maji, & Mabillonius Sec. VI Benedict. part. 1. Ceterum hìc non omittendum est, deceptum esse Henschenium, & post eum Mabillonium, qui Vitam Sancti Godehardi illustrantes, verba numero superiori relata, *Episcopus Tarraconensis, vir religiosus*, &c. explicant de *Michaele* post expulsos Saracenos Episcopo Tarraconensi, ut tradunt Surita & alii; nam Michael erat Episcopus Tarraconæ in regno Aragoniæ, non verò Tarragonæ aut Tarraconæ in Principatu Catalaunensi seu Barcinonensi, cujus Archiepiscopus erat Beatus Oldegarius, qui Innocentii II Curiam sequebatur, ut constat ex diplomate ab eodem Pontifice dato *Belvaci*, de quo superius meminimus ex Bibliotheca Cluniacensi, cui rescripto præsens fuit Oldegarius Episcopus Barcinonensis, & Archiepiscopus Tarraconensis, de

quo

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

quo ideò, non de Michaele Episcopo Tarraconæ in Aragonia explicandus venit Anonymus Auctor laudatus Historiæ Canonizationis & Translationis Sancti Godehardi, ut observavit Annotator Baronii ad annum 1131 num. 14, qui & anno 1120 num. ult. *Tarraconæ*, in Celtiberia & in regno Aragoniæ, differentiam à Tarracona in Catalaunia explicat.

XXXI. *Innocentius PP. post Concilium Remense Autissiodori moratur.*

Sugerius in Vita Ludovici VI Regis, narrata unctione Ludovici ejus filii in Regem ab Innocentio Papa in Remensi Concilio peracta, subdit: *Cumque pater vivi gaudio, defuncti dolorem alleviuns, Parisium rediret, dominus Papa, soluto Concilio Antissiodoro elegit demorari*, qua in urbe eum toto hoc eodem anno 1131 commoratum existimandum; certè die 28 Novembris adhuc in ea versabatur; eo enim die ad petitionem Heloiffe, uxoris quondam Petri Abaelardi, tunc Priorissæ monasterii Paracletensis, in diœcesi Trecensi siti, ejusdem monasterii possessiones, impræsentiarum adeptas, aut in futurum eidem concedendas, sub Apostolicæ Sedis protectione suscepit. Eas literas refert Bulæus Tomo 2 Hist. Universitatis Paris. pag. 127 cum hac clausula: *Datum Antissiodori per manum Alderici* [legendum Aymerici] *S. R. E. Diaconi Cardinalis & Cancellarii IV Kal. Decemb. Indict. X, Incarnat. Domini an. 1131, Pontificatûs verò D. Innocentii Papæ II anno II.* Scribit idem Bulæus Innocentium Petri Abaelardi *rogatu & meritis* inductum, Paracletensis monasterii bona sub Apostolicæ Sedis protectione suscepisse, quod valde verosimile videtur, cùm Abaelardus tunc temporis fuerit in comitatu Innocentii Papæ, præsens enim fuit consecrationi Altaris Monasterii Mauriniacensis ab eodem Pontifice peractæ mense Januario ejusdem anni 1131. *Inter eas venerabiles personas*, inquit Chronographus Mauriniacensis, *quæ huic consecrationi adfuerunt, venerabiliores fuerunt Episcopi Cardinales*, &c. *Bernardus Abbas Claravallensis, qui tum temporis in Gallia divini verbi famosissimus prædicator erat; Petrus Abaelardus Monachus & Abbas* (nempe Ruyensis in minori Britannia) *excellentissimarum Rector scholarum, ad quas penè de tota latinitate viri literati confluebant.* Idem postea Chronographus scribit Pontificem *Remos ad Concilium celebrandum proficiscentem, Episcoporum, Abbatum, Literatorum, nobiliumque Clericorum grandis numerus sequebatur*, inter quos fuisse Abaelardum non videtur dubitandi locus. Quibus etiam ex verbis Chronographi Mauriniacensis deducitur, deceptos non esse, qui scripsêre Abaelardum sub extrema vitæ tempora, & post datum Heloissæ monasterium Paracletense scholas resumpsisse.

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

XXXII. *In Italiam redit.*

Innocentius Papa, qui, ut ait Ordericus lib. 13 pag. 895, toto anno 1131 *Franciam peragravit, & immensam gravedinem Ecclesiis Galliarum ingessit, utpote qui Romanos Officiales cum multis clientibus secum habuit, & de redditibus Apostolicæ Sedis in Italia nihil adipisci potuit*, anno 1132, ut habet idem Ordericus pag. sequenti, *postquam à Gallis, in quibus obedientiam & ingentem amicitiam repererat, recessit, Italiam expetiit.* Autissiodoro itaque Cluniacum pervenit Kalendis Februarii, ibique Purificationem B. Virginis celebravit, ut ipsemet scripsit ad Ludovicum VI Francorum Regem, literis Cluniaci *IV Nonas Februarii* datis, quæ extant Tomo X Concil. pag. 955. Imò adhuc Cluniaci versabatur die 10 ejusdem mensis, quo literas dedit Stephano Cisterciensium Abbati, quibus prohibet, ne aliquis Archiepiscopus, vel Episcopus, eum vel successores ejus, seu aliquem Abbatem Cisterciensis ordinis, *nisi pro fide, ad Concilium vel Synodum venire compellat.* Literæ datæ sunt *Cluniaci IV Idus Febr. indict. X, Incarnat. Dom. anno 1132, Pontificatûs verò domini Innocentii secundo*, & referuntur à Manrico in Annalibus Cisterciensibus. E' monasterio Cluniacensi Lugdunum venit, ubi rescriptum emisit in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1394 recitatum, in cujus fine legitur: *Actum est Lugduni anno Incarnat. Dom. 1132, Pontificatûs verò domini Innocentii Papæ II anno secundo.* Lugduno Valentiam profectus est, ubi controversiam quandam, quæ inter Cluniacum & Abbatem Sancti Ægidii, exorta erat, composuit literis Tomo X Concil. pag. 964 recitatis, datisque *Valentiæ per manum Aymerici S. R. E. Diaconi Card. & Cancell. VIII Kal. Martii, Incarnat. Dom. anno 1132, Pontificatûs verò domini Innoc. II Papæ anno III.* Diu Valentiæ moratus est Innocentius, die enim decima sexta Martii ea in urbe privilegium concessit Trenorciensibus, à Chiffletio in Probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 418 recitatum.

XXXIII. *Placentiæ Concilium celebrat.*

Ex urbe Valentina ad Fanum Sancti Ægidii se contulit, indèque in Italiam, ut refert Baronius ex Auctore Anonymo hujus temporis, qui ait: *Recedens Gallia venturus Romam, transiens per Sanctum Aegidium & per montem Genuæ* (legendum Genevæ) *fines Longobardiæ intravit, & apud Astam solemnitate Resurrectionis dominicæ* (quæ anno 1132 in diem decimam Aprilis incidebat) *celebrata, Placentiam venit: Ibi convocatis Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, tam de Longobardia, quàm de Ravennatensi provincia & Marchia inferioris partis, tertium Concilium celebravit.* Tempus & Acta hujus Concilii penitùs ignorantur; illud solùm constat Inno-

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

nocentium Placentiæ adhuc fuisse *Nonis Novembris*, ea enim die dedit literas ad Gaufredum Carnotensem Episcopum Apostolicæ Sedis Legatum, & ad Stephanum Parisiensem Episcopum, quibus mandat, ut Aurelianensi Subdecano ac sociis, honores & bona ablata restitui satagant. Extant hæ literæ eodem Tomo X Concil. pag. 956.

XXXIV. *De Ecclesiæ statu cum Lothario Rege colloquium habet.*

Eodem anno millesimo centesimo trigesimo secundo, ut tradit idem Auctor Anonymus, Rex Lotharius in Longobardiam, sicut promiserat, cum exercitu venit, & in Roncaliis [planus ac patens est campus, non longè à Placentia super Padum ex Ottone Frisingensi in Frederico lib. 2 cap. 12, & Gunthero lib. 2] cum eodem Papa & Longobardis generale colloquium de statu Ecclesiæ atque Imperii habuit. Colloquium illud post mensem Augustum habitum esse, eruo ex Chronographo Hildensheimensi hoc tempore vivente, qui ad annum 1132 scribit: *Circa Assumptionem Sanctæ Mariæ profectio Regis* [Lotharii] *in Italiam pro consecratione sua ab Apostolico apud Romam in Cæsarem*. Et infra: *Rex Natalem Domini in Longobardia apud Villam Medicinam dictam celebrat*, quem Natalem cum anno 1133 alligat, quia ab eo die annum exorditur. Post mensem itaque Augustum, aut circiter, colloquium habuit Innocentius Papa cum Rege Lothario, certè post festum Assumptionis Beatæ Mariæ, cùm Lotharius circa illud cum exercitu è Germania in Italiam profectus sit.

XXXV. *Genuensem Ecclesiam Metropolim dicit.*

Prætetiens igitur Regem Pontifex, & per montem Bardonis in Tusciam transiens, reversus est Pisas, ibique convocatis Genuensibus, & receptis ab utraque civitate sufficientibus juramentis, quod de guerra, quæ inter ipsas civitates excitabatur, suo deberent sine contradictione stare mandato, præcepit, ut de cetero pacem inter se firmam tenerent, & custodirent, ut scribit idem Anonymus, qui postea subdit, Pontificem ibidem existentem, Genuensem Episcopum à subjectione Mediolanensis exemisse; eumque Merropolitanum constituisse, cui Bobiensem Episcopum, & Portiniacensem Abbatem, quem creavit Episcopum, obedire præcepit; ac insuper in Insula Corsica tres Episcopos eidem Archiepiscopo concessit. Episcopo verò Pisano, jam ab anno 1118 Merropolica dignitate, ut suo loco diximus, à Gelasio II ornato, aliquot suffraganeos tam in Sardinia, quàm in Corsica attribuisse asserit idem Auctor apud Baronium.

XXXVI. *Romam cum Lothario Rege se confert.*

Anno millesimo centesimo trigesimo tertio Innocentius Papa & Lotharius Rex Romam petierunt. Concordantes igitur, ut ad Urbem festinarent, Rex per stratam publicam transivit, Pontifex per maritima usque Viterbium: processerunt postea simul per Hortum, & Sabinense ac Farfense territorium, & apud Ecclesiam S. Agnetis castrametati sunt, deinde intrantes Romam, Pontifex quidem in palatio Lateranensi hospitatus est, Rex verò Lotharius in Monte Aventino tentoria fixit. Tunc Pisani & Genuenses in auxilium Papæ Innocentii cum navali exercitu Romam venientes, civitatem veterem, turrim pulveream & totam Marmoratam eidem Pontifici subjugarunt. Hæc ex Actis sæpius à Baronio laudatis, quæ Innocentil & Lotharii Romam ingressum conjungunt cum anno 1133. Falco item in Chronico Beneventano ad eundem annum, Innocentium Lateranense palatium ingressum esse, Lotharium verò circa monasterium S. Pauli castrametatum esse scribit. Tandem Auctor Vitæ S. Norberti Archiepiscopi Magdeburgensis apud Surium die sexta Junii, ait: *Cum eo* (scilicet Lorhario) *autem & aliis tam Episcopis, quàm Archiepiscopis ex præcepto & obedientia Innocentii Pastoris Catholici Pontifex Norbertus profectus est, transitisque castris & urbibus cum magna turba præeuntis & subsequentis exercitus, Romam Papam venerabilem Innocentium secum ducentes pervenerunt. Ubi cum impetu grandi & manu forti introeuntes, ipsum eundem Papam in Sancta Sede, invitis hostibus & adversariis omnibus collocarunt. Porrò Lotharium Regem Pontifex in Sede positus, & alii, qui convenerant, in Romanorum Imperatorem consecraverunt*. Postea idem Auctor narrat eximias ejusdem Imperatoris virtutes.

XXXVII. *Lotharium Imperatorem coronat.*

Sed cùm nullus ex illis Auctoribus mensem ac diem, tam adventûs Innocentii, quàm coronationis Lotharii in Imperatorem notaverit, & tamen sine temporis certitudine, *labor omnis pro veritate indaganda susceptus penitus evanescit, atque in multiplices errores ferri Historicos sit necesse*, ut scribit Baronius ad annum 1133 num. 1. Hic enim non omittendum, Chronographum Hildensheimensem, non solùm mensem & diem ingressûs Lotharii in urbem Romam, sed & diem coronationis ejusdem Lotharii nobis conservasse. Hic autem Chronographus annum à Natali Christi incipiens, annum 1133 ita exorditur: *Rex Natalem Domini in Longobardia apud villam Medicinam dictam celebrat* [est illud Natale anni 1132]. *Per Italiam pleraque loca munita sibi resistentia capit. Tandem II Kalendas Martias Romam cum multo favore ingreditur, ibique II Nonas Junii, quo tunc dies dominica extitit, Lateranis in Basilica S. Joannis Baptistæ à domino Apostolico Innocentio in Imperatorem consecratur*. Eundem diem coronationi Lotharii assi-

gnant

gnant Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, & Onuphrius in Chronico Ecclesiastico.

XXXVIII. *Non in Ecclesia S. Petri, sed Lateranensi.*

Ordericus Vitalis lib. 13 pag. 897, malè edoctus de gestis in hac profectione Romana Innocentii II Papæ, & Lotharii II Imperatoris, ait Innocentium à Lothario, dum Romæ versaretur, ad placitum vocatum, venire recusasse, ob idque Lotharium contra eum indignatum, *quæque possidebat* dimisisse, *& negotio imperfecto post hebdomadas septem* recessisse. Sed id refellitur ex eo quod Chronographus Hildensheimensis laudatus scribit, Lotharium *secundo Kalendas Martias* Romam ingressum esse, & post menses tantùm tres, nempe secundo nonas Junii coronatum, & quidem in Basilica Lateranensi, non in Ecclesia S. Petri, ut moris erat, cujus rei rationem reddit Otto Frisingensis lib. 7 cap. 18. *In Ecclesia S. Salvatoris*, inquit, *quæ Constantiniana dicitur, à Summo Pontifice Innocentio coronatus, Imperatoris & Augusti adeptus est nomen. Nempe Ecclesiam B. Petri, ubi mos coronari erat Imperatoribus, Petrus Leonis eo tempore occupaverat*, scilicet Anacletus Antipapa. Insuper Baronius refert, se in Vaticanis schedis reperisse juramentum, quod Lotharius Innocentio Papæ præstitit, antequam coronaretur, cujus hic est tenor: *Ego Lotharius Rex promitto & juro Tibi domino Papæ Innocentio, tuisque successoribus securitatem vitæ, & in membris, & malæ captionis, & defendere Papatum & honorem tuum, & regalia Sancti Petri, quæ habes, manutenere; & quæ non habes, juxta meum posse recuperare.* Quare Innocentius Lothario, non multò postquam coronatus fuit, sexto nempe Idus Junii, concessit Allodium Comitissæ Mathildis, ut ex ejus diplomate, quod extat Tomo X Concil. pag. 940, constat.

XXXIX. *Lotharius Antipapam, & sectatores Divinæ, & Regiæ Majestatis reos declarat.*

Orderici tandem narrationem nulla verisimilitudine niti, ostendunt literæ encyclicæ Lotharii, de iis quæ Romæ gessit, ut schisma Petri Leonis, seu Anacleti Antipapæ extingueret, quas, quia breves, & malam fidem ejusdem Antipapæ exhibentes, hic integras inserere visum est, ex Spicilegii Dacheriani Tom. 2 pag. 480. *Lotharius Dei gratia Romanorum Rex, Regibus, Archiepiscopis, Principibus & universis Dei fidelibus, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem. Majestatis suæ dispensationi & consilio placuit Nos patronum & defensorem S. Ecclesiæ Rom. statuere. Ideoque necesse habuimus pro ipsius liberatione propensiùs laborare. Cùm igitur ascitis nobis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, & Marchionibus regni nostri; Episcopos etiam, Comites & alios Barones Italiæ nobiscum ducentes, bellico apparatu stipati ad Urbem proficisceremur, nuncios illius schismatici Petri Leonis frequenter habuimus. Qui nimirum ex parte illius justitiam prætendentes, ipsi in jus ire parato non debere audientiam denegari, nec hostilibus impugnationibus molestari publicis clamoribus asserebant. Dictitiis ergo eorum interpellationibus provocati, id ipsum Episcopis & Cardinalibus, qui cum Domino Papa Innocentio erant, significare coacti sumus. Ipsi verò tanquam canonicarum sanctionum & institutionum Ecclesiasticarum non ignari, universam Dei Ecclesiam jam super hoc promulgasse sententiam, Petrum Leonis ac complices suos damnasse, asserentes, quod erat universitatis, non debere privatum fieri responderunt. Nos autem id ipsum cum patientia supportantes, & Patrem nostrum Papam Innocentium ad Urbem cum gloria duximus, & Lateranensi cathedræ restituimus, atque in Monte Aventino castrametati fuimus. Ibique Petrus Leonis aures nostras, & Principum nostrorum, per Petrum olim Portuensem Episcopum, & per alios fautores suos prætendendo justitiam sollicitare non destitit. Qui etiam munitiones & obsides, se nobis daturos ad sufficientiam pro servando judicio, & viva voce & literis promiserunt. Pacem igitur sine effusione sanguinis reformare in Dei Ecclesia cupientes, quæ nobis illi dixerant, fratribus, qui cum domno Papa Innocentio erant, per nos ipsos significavimus. Ceterum ipsi, ut pacis amatores, de justitia confidentes, tam personas suas, quàm Leonis, & filiorum suorum, necnon Cen. Pet. Frajapanis, & Petri Latronis, & munitiones in manu nostra liberè obtulerunt. Adversa verò pars dies redimere cupiens, sub velamine fraudulentarum promissionum nos aliquanto tempore à nostra intentione retraxit. Tandem quia ipsi sæpe commoniti implere quod promiserant, noluerunt, tanquam fallaces & perfidi, & tam Divinæ, quàm Regiæ majestatis rei, cum Petro Leonis, ejusque complicibus damnati, & hostes à Principibus nostræ Curiæ judicati; videlicet Norberto Magdeburgensi Cancellario nostro, & A.* [nempe Adalberone] *Bremensi Archiepiscopo, & P. Osemburgensi* [seu Philippo Osnabrugensi] *& P. Adalbronensi*, seu potius B. idest, Bernardo Paderbornensi, de quo mox, aliisque tum Episcopis, tum Abbatibus, tum Proceribus ibidem nominatis.

XL. *Lotharius in Germaniam redit.*

Nec est quòd quis dicat, hæc scripta esse à Lothario, antequam Imperator coronaretur, & Ordericum loqui de iis, quæ contigerunt post ejus coronationem; nam præterquamquod nullus Scriptor suffragatur Orderico; non ideo Romà discessit Imperator, quia indignatus erat contra Innocentium, ut ille asserit, sed quia Romanis Antipapæ adhærentibus resistere non poterat; duo enim tantùm millia militum secum duxerat, teste S. Bernardo Epistola

139, & cum tam exiguo exercitu Romanos, ad legitimum Papam suscipiendum cogere potis non erat; quod insinuat Sugerius Abbas San-Dionysianus, qui in Vita Ludovici VI pag. 319 scribit, Innocentium Romam cum Lothario perrexisse, sed *Romanis resistentibus, pacem obtinere Petro Leonis* (seu Anacleto Antipapa) *vivente non* potuisse. Chronographus item Mauriniacensis pag. 383 de Innocentio ait: *Romam unde venerat, intravit. Sed quia Petrus* (seu Anacletus) *injustus convicarius maximam partem sibi sociaverat civitatis, in illo temporis puncto, plenitudinem debiti sibi honoris adipisci non potuit.* Et hæc videtur vera causa cur Lotharius in Germaniam, & Innocentius Pisas se receperit, ubi, eodem Chronographo Mauriniacensi teste, *tamdiu demoratus est, quoad usque Petrus Apostolicæ Sedis dignitatem morte interveniente reliquit.*

XLI. *Innocentius PP. Paderbornensi Episcopo Pallium concedit.*

Innocentius Pontifex eodem die, quo Lotharium Imperatorem coronavit, usum pallii Bernardo Paderbornensi Episcopo, ejusque successoribus concessit, quo uterentur in proprio tantùm Episcopatu; idem enim Chronographus Hildensheimensis, narrata Lotharii consecratione, statim subdit: *Bernhardus Patherbornensis Episcopus, qui tunc cum Rege aderat, usum Rationalis in celebrationibus Missarum, constitutis temporibus & dedicationibus Ecclesiarum, seu ordinationibus Ecclesiasticorum graduum, in proprio tantùm Episcopatu, sibi, suisque successoribus à prædicto Papa Innocentio promeruit.* Ubi Chronographus *Rationalis* nomine pallium intelligit, ut ex Glossario Ducangii in voce *Rationale*, eruitur.

XLII. *Pisas se recipit.*

Lothario Imperatore ex Urbe recedente, Innocentius Pontifex Pisas se recepit; Chronographus enim Mauriniacensis, postquam dixit Pontificem impeditum fuisse ab Anacleto Antipapa, ne *plenitudinem debiti sibi honoris* adipisceretur, post pauca subdit: *Porrò quia illa discissio, nisi citò finem susciperet, populo, Urbi, dignitati, maximi damni occasio fieret, Innocentius violentię locum prębens, saniori consilio accepto, Pisam se contulit.* Ernaldus etiam Abbas Bonævallis in Vita S. Bernardi lib. 2 cap. 6, postquam dixit Petrum Leonis Antipapam, confœderatorum stipatum militiâ, Lotharii ludificasse virtutem, subdit: *Intelligens ergo Innocentius, Romę infructuosam sibi eo tempore moram, ne pręsentia sua illius bestię rabiem efferaret, rursus Pisas revertitur.* Exeunte tamen mense Septembri anni 1133 nondum Pisas pervenerat, sed erat adhuc in territorio Romano. Nam Brovverus lib. 14 Annalium Trevirensium ad annum 1134 refert fragmentum Epistolæ ab eo ad Alberonem Archiepiscopum Trevirensem scriptæ, in quo legitur: *data in territorio Romano anno* 1134, *Kalend. Octob.* ubi annum illum Pisanum esse, non Dionysianum, ideoque respondere anno nostro 1133, certum est, cùm Kalendis Octobris anni 1134 Dionysiani, Innocentius non fuerit in territorio Romano, & parte alia constet Innocentium Papam Era Pisana aliquando usum esse.

XLIII. *Pistoriensis Eccles. privilegia confirmat.*

Mense tamen Decembri ejusdem anni millesimi centesimi trigesimi tertii Innocentius jam Pisis versabatur; Baronius quippe refert ejus diploma Attoni Episcopo Pistoriensi, sanctitate illustri concessum, quo ejus Ecclesiæ privilegia confirmat, in cujus fine legitur: *Datum Pisis per manus Aimerici S.R.E. Diaconi Card. & Cancellarii* 12 *Kal. Januar. indict.* 12, *Incarnat. Dominicæ* 1133, *Pontificatûs verò D. Inocentii Papæ II anno quarto.* Extat eadem Immunitas Ecclesiæ Pistoriensis cum eadem subscriptione Tomo X Concil. pag. 947. Porrò S. Attonis, seu Athonis ex Abbate generali Vallumbrosano Episcopi Pistoriensis vitam exhibet Papebrochius ad diem 22 Maji, sed in eo fallitur, quòd existimat temporis characteres in illa subscriptione expressos inter se non convenire, ut examinanti perspicuum est. Hujus Sancti Præsulis mortem, cujus nomen anno 1673 Martyrologio Romano inscriptum est, connectit cum anno 1155. Pistoria urbs est Hetruriæ in agro Florentino, clara natalibus Clementis IX Pontificis Maximi è gente Rospigliosia.

XLIV. *Daniæ & Sveciæ Episcopos Hamburgensi Archiep. subjicit.*

Adelbero Hamburgensis, seu Bremensis Archiepiscopus sæpè questus fuerat apud Callistum II, & Honorium II, quòd *Acerus*, ut habet Saxo Grammaticus lib. 13, non verò *Acetus*, ut legitur Tomo X Conciliorum, Lundensis Episcopus, aliique Daniæ Præsules, sibi obedientiam, tanquam Metropolitano debitam, denegarent, contra privilegia sibi à pluribus Pontificibus Romanis concessa. Callistus verò, & Honorius, ac postea Innocentius II eis mandarat, ut aut ad Hamburgensis Ecclesiæ obedientiam redirent, *aut si quam super hoc se confiderent justitiam habere, ad Sedem Apostolicam venirent præparati.* Sed cùm ipsi Apostolicis mandatis non obedirent, idem Innocentius Papa hoc eodem anno 1133 in monte Aventino existens sexto Kalendas Junii, ad preces Lotharii Regis Romanorum, eidem Archiepiscopo restituit Lundensem, ceterosque *Episcopatus Daciæ, Suediæ, Norvvegiæ, Farriæ, Groenlandiæ, Halsingaldiæ, Islandiæ, Scridevingiæ, & Sclavorum.* In fine literarum Innocentii Tomo X Concil. legitur: *Dat. Romæ apud Montem Aventinum per manum Aimerici S.R.E. Diac. Card. & Cancellarii 6 Kal. Junii, indict. undecima Incarnat. Dom. anno* 1133, *Pontificatûs verò domni Innocentii PP. II anno IV.* Eodem die eandem

dem in rem scripsit ad Nicolaum Danorum Regem, & ad Suedorum Regem, quibus rogando mandavit, ut Episcopos regnorum suorum ad obedientiam redire, diligenter satagerent adimplere. Ex quibus intelligitur, Adalberonem, quem Lotharius in suis literis encyclicis mox recitatis, vocat *Archiepiscopum Bremensem*, ab Innocentio II vocari *Archiepiscopum Hamburgensem*, quia uterque Episcopatus unitus fuerat, præsertim post Hamburgi devastationem, quæ anno 1072 contigit, eo enim anno Hamburgum planè ad nihilum redactum, exindeque primùm, quasi jam illi toties, & tam vehementer desolatæ civitati, colligendi se ex tanta miseria spes nulla superesset, Brema Archiepiscopalis tituli usum arripuit, ut videre est in Metropoli Krantzii cap. 18, & fusiùs apud Lambecium in Originibus Hamburgensibus pag. 68 & seqq. Sed ut in Honorio III dicemus, translatio Sedis Archiepiscopalis ex Hamburgensi ad Bremensem Ecclesiam facta est tantùm anno millesimo ducentesimo vigesimo tertio.

XLV. *Pisis Concilium celebrat.* Anno millesimo centesimo trigesimo quarto Innocentius Papa Concilium Generale Pisis celebravit, de quo hæc habet Ernaldus Abbas Bonævallis in Vita S. Bernardi lib. 2 cap. 2. Innocentius *rursus Pisas revertitur, ibique aggregatis totius Occidentis Episcopis, aliisque religiosis Viris magnæ gloriæ Synodus celebratur*. Et paulò post: *Actiones Concilii longum est prosequi, summa tamen in excommunicatione Petri* [seu Anacleti Antipapæ] *& irregressibili fautorum ejus dejectione consistit, & usque hodie hæc sententia perseverat*. Robertus de Monte Sigeberti Continuator etiam asserit, Anacletum in Concilio Pisano fuisse anathematizatum. Joannes Chapeaville in Annotationibus ad cap. 27 Gestorum Abbatum S. Laurentii Leodiensis, refert Alexandrum Leodiensem Episcopum, apud Innocentium Pontificem de simonia accusatum, & ab ipso semel, ac secundò, & tertiò vocatum, cùm venire tardaret, in Concilio Pisano depositum. Quo duro nuntio percepto, in tantam amaritudinem incidit, ut quasi vix Confessione facta, Communioneque percepta, & regulari vita ad sanctum Ægidium promissa, spiritum exhalaverit. In eodem Concilio Pisano Henricus quidam hæreticus, qui à tempore Paschalis II Ecclesiam Gallicanam turbabat, ut docent Acta Cenomanensium Episcoporum, à Mabillonio Tomo 3 Analectorum publicata, damnatus est. In iis enim pag. 341, post narratum incendium, quo universa civitas Cenomanensis anno 1134 conflagravit, legitur: *Eo tempore pseudo-Eremita, de quo scripsimus superius, deundo in remotis partibus virus suæ hæresis cœpit propagare, & Ecclesiam Dei nequitiæ suæ atramento corrumpere. Autem suum tantùm Historiæ & literæ Prophetarum accommodans, dogmatizabat perversum dogma, quod fidelis Christianus nec retractare debet, nec erudire. Sed misericordiâ Dei, qui semper respicit in orationem humilium, & non sprevit precem eorum, ille Henricus ab Arattensi* (legendum Arelatensi) *Archiepiscopo captus est, & domino Papæ Innocentio Pisis in authentico Concilio præsentatus, ibique iterum convictus, & generaliter Hæreticus appellatus, ac postremùm carcere mancipatus, cui postquam permissio concessa est abeundi ad aliam provinciam, nova secta, novo cursu, novum iter assumpsit delinquendi, quam pristinus ita turbavit, quòd minimè Christiani Ecclesiarum adirent limina; sed divinum contemnentes mysterium Sacerdotibus oblationes, primitias, decimas, infirmorum visitationes, & solitam denegabant reverentiam.* Hunc Hæreticum Lausanam, Cenomanos, Pictavos, & Burdegalam spurcitiis suis fœdasse, asserit sanctus Bernardus Epistolâ 240 apud Baronium anno 1147 num. 16. Quod attinet ad Concilii epocham, illam eruit Annotator Baronii ex Ughello Tomo 3 Italiæ sacræ, ubi col. 865 refert, in antiquo MS. Pisano ad Carolum Strozzam Florentinum pertinente, disertè legi, anno 1135 Pisano, qui nobis est 1134, *tertio Kalendas Junii Pisis* esse *celebratum generale Concilium per Papam Innocentium*.

XLVI. *S. Hugonem Episc. Gratianopol. canonizat.* Sanctum Hugonem Episcopum Gratianopolitanum in Concilio Pisano ab Innocentio Papa Sanctorum honoribus donatum esse scribunt, sed sine teste, Natalis Alexander & Joannes Palatius. At eam opinionem refellit Epistola, quam de canonizatione ejusdem Sancti scripsit Innocentius ad Guigonem Cartusiæ Priorem, cui jussit, ut Vitam ipsius scriberet: *Cognita*, inquit, *Vita ejus, & auditis, quæ per B. Hugonis merita fiunt, miraculis, supernæ Majestatis clementiam collaudavimus: & Archiepiscoporum, Episcoporum, & Cardinalium atque aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consilio, ipsum inter Sanctos & Electos honorari præcepimus, & diem ejus assumptionis cum gaudio solemniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam piè duxit in corpore, & miraculorum coruscatio..... tua maximè dilectioni non extant incognita: auctoritate B. Petri, & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo, posterorum memoriæ tradas*, &c. data *Pisis decimo Kalendas Maji*, die nempe 22 Aprilis, diebus circiter quadraginta ante Concilium, quod, ex dictis, die trigesima mensis Maji celebratum est. Ex quo & refellitur Baronius, qui censet, eam canonizationem factam à Pontifice *post celebratum Pisis Concilium*

cilium. Certè si in Concilio id ab Innocentio factum fuisset, in literis laudatis canonizationis, id non tacuisset Pontifex; cùm videamus, eum canonizando sanctum Godehardum in Synodo Remensi, in literis ea de re datis, quæ extant Sæc. VI Benedict. part. 1 asserere, se eum in numerum Sanctorum retulisse *in plenaria Synodo*, ut superiùs ostensum est, quæ eadem verba adhibet in literis canonizationis S. Sturmii Abbatis Fuldensis, quem in Generali Concilio Lateranensi anno 1139 Sanctorum honoribus donavit, ut suo loco dicetur. In literis verò, de quibus agitur, non solùm non dicit, se hunc Sanctum cœlitibus annumerasse in Synodo, sed planè contrarium insinuat verbis laudatis: *Archiepiscoporum, Episcoporum, & Cardinalium, qui nobiscum aderant, communicato consilio*.

XLVII. *S. Hugonis vita summarium.*

Sanctus Hugo Valentinus Canonicus, electus fuerat Episcopus Gratianopolitanus in secundo Concilio Avenionensi anno 1080 celebrato, indeque cum Hugone Diensi Episcopo, Apostolicæ Sedis Legato, Romam profectus est, ut à Summo Pontifice, qui tunc erat Gregorius VII, consecraretur. Sanctum Brunonem Cartusianorum fundatorem in sua diœcesi excepit sanctus Hugo, eumque in suo Ordine condendo strenuè adjuvit. Deposito deinde Episcopatu, monachus Cluniacensis in monasterio Casæ-Dei in Arvernia sito, factus est; sed post annum, jubente eodem Gregorio VII, Episcopatum resumpsit, & monasterium Calisiense, vulgò *Chalais*, una circiter leuca à majori Cartusia distans, sub Sancti Benedicti regula fundavit. Obiit anno millesimo centesimo trigesimo secundo, & biennio post ab Innocentio II Sanctorum honoribus donatus est, cujus jussu Guigo quintus Prior Cartusianorum, hoc tempore vivens, vitam ejus scripsit, in Actis SS. Bollandianis ad diem primum Aprilis recitatam.

XLVIII. *Ramirus Monachus fit Rex Aragoniæ, & uxorem ducit.*

Hoc eodem anno millesimo centesimo trigesimo quarto Innocentius Pontifex dispensavit cum Ramiro Monacho & Sacerdote monasterii sancti Pontii Thomeriensis in pago Narbonensi siti, ut uxorem accipere posset, hac occasione. Alphonso VI Aragoniæ Rege mortuo, quia filium non habebat, regnum non poterat tumultibus non turbari. Quare Aragones Ramirum *Sacerdotem & Monachum, qui frater Regis erat, elegerunt, & Regem sibi constituerunt*, inquit Ordericus Vitalis, qui librum primum Historiæ perduxit usque ad annum, ut ipse ait, *quo Joannes Augustus Alexii filius præest Constantinopoli, Lotharius verò dominatur Alemannis, Ludovicus Francis, Stephanus Anglis, & Remigius* (legendum Ramirus) *Monachus Hispanis*, ideoque liber ille scriptus ante annum 1137, quo Lotharius Imp. obiit. Guillelmus Neubrigensis, qui in præfatione suorum Rerum Anglicarum librorum affirmat, se anno primo Stephani Anglorum Regis, ideoque anno 1135, in lucem prodiisse, lib. 2 cap. 10, narrata Alphonsi VI morte, ait: *Veriti autem Optimates, & populus de successione, nepotibus contendentibus, ne regnum discerperetur, properè convenientes, & veniente periculo occurrentes, Regis filium* [nempè Ramirum, quem Ordericus fratrem dicit] *Claustro festinanter extractum sublimaverunt in Regem, regnoque disposito, ad procreandos qui succederent liberos uxorem compulerunt ducere, necessitatis obtentu excusantes excessum, & necessitatem legi non esse subjectum allegantes. Denique nata est et unica filia*, Petronilla appellata, quæ postea nupta est Raimundo Berengarii Comiti Barcinonensi hujus nominis IV. Idem enim Neubrigensis subdit, Ramirum regno laudabiliter administrato, convocatis nobilibus cum universa pene militia ditionis suæ taliter eos esse allocutum: *Parcat mihi & vobis, Omnipotens Deus, charissimi fratres, factus sum enim insipiens, vos me coegistis, sed nunquid qui cecidit, non adjiciet, ut resurgat? . . . . . Ex me natam habetis regni hæredem, provideantur huic puellæ honorabiles nuptiæ: & regno erit consultum. Redeat ergo Monachus iterum ad Regulam, & sauciam de cetero sanat conscientiam. Reclamatum est ab omnibus; sed cùm pium, felixque propositum dissuadere non posset, de consilio Procerum juveni clarissimo Barcinonensis Comitis filio filiam despondit, regnoque illi cum filia tradito, vir memorabilis, præcipuusque mundi contemptor pungentes conscientiæ stimulos ultra non passus, posita purpura cucullum reinduit, & regnum claustro mutavit*. Ex quibus destruitur conjectura Natalis Alexandri, qui contendit matrimonium Ramiri commentirium esse, quia licèt Pontifex Monachum à votis absolvisset, aut irrita vota declarasset, nemo sibi persuaserit ipsum indulsisse Episcopo, ut uxorem duceret. Nam Ramirum tunc fuisse Episcopum, recentes quidem Scriptores Hispani contendunt; sed duo Auctores laudati, hoc tempore viventes, disertè dicunt, eum fuisse tantùm Monachum & Sacerdotem, non verò Episcopum; quod idem scribit Rodericus Toletaous lib. 6 cap. 1, & Gaufredus Prior Vosiensis hujus etiam temporis Auctor in Chronico cap. 48, ubi loquens de Raimundo Berengarii, ait: *Qui genuit Adelphonsum. Iste Rex efficitur, eò quòd mater illius* (nempè Petronilla) *foret filia unica Garsiæ Raynier* (legendum Ramiri) *Monachi, qui Adelphonso fratri occiso, in Aragonensi regno successit*. Ipsemet Ramirus rem extra dubium ponit; Surita enim lib. 1 Annal. cap. 53 testatur

ſe vidiſſe diploma originale, cui Ramirus ſubſcriptus reperitur *Rex & Sacerdos*;

XLIX. *Sed cum diſpenſatione Innocentii II Papa.*

Scriptores Aragonenſes volunt Romanum Pontificem, cum Ramiro ſeu Ranimiro diſpenſaſſe, ut uxorem accipere poſſet; ſed alii id tribuunt Innocentio II, alii Anacleto Antipapæ, qui ultimi ſine dubio falluntur, nam tàm Aragoniæ & Navarræ, quàm Caſtellæ Reges, in Concilio Remenſi, miſſis per Epiſcopos ſuarum provinciarum Epiſtolis Innocentio II obedientiam præſtitiſſe oſtendimus num. 28; ideoque ad Anacletum Antipapam pro obtinenda diſpenſatione recurſum habere non poterant Aragonenſes. Sandovallius in Alphonſo VII pag. 152 dubitat de illa Pontificis diſpenſatione, *neſcio*, inquit, *an illo tempore diſpenſationes peterentur, & concederentur.* Verùm ſæculo undecimo Caſimirum Monachum Cluniacenſem Diaconum à Benedicto IX obtinuiſſe, ut ad regnum majorum ſuorum rediret, & uxorem duceret, in ejuſdem Benedicti Pontificatu oſtendimus; & hoc ipſo ſæculo duodecimo legimus, Ivonem Carnotenſem, alioſque Galliarum Præſules à Paſchali II petiiſſe, ut erga Philippum Franciæ Regem, qui Bertradam cognatam dimittere nolebat, diſpenſatione uteretur, qua de re legendæ Epiſtolæ 144, & 190 ejuſdem Ivonis. Sæculis itaque undecimo & duodecimo Pontifices Romani de votis à Monachis emiſſis, & de impedimentis matrimonii diſpenſabant. Id autem ab Innocentio II in gratiam Ramiri Monachi & Aragonenſium factum fuiſſe, evincit teſtimonium Roberti de Monte, Auctoris hoc tempore viventis, qui in Chronico ad annum 1160 ſcribit; Aragonenſes *Remelium* [pro Ramiro] *Monachum etiam jam ſenem LICENTIA ROMANI PONTIFICIS, à monaſterio abſtractum, Regem fecerunt, & ut hæredem haberet, Mathildem matrem Willelmi Vicecomitis Toarci illi aſſociaverunt, ex qua genuit unam filiam, quam Raimundus prædictus Comes duxit.* Quæ verba, *licentia Romani Pontificis*, non solùm ad abſtractionem Ramiri è monaſterio, ſed ad ejus etiam cum Mathilde matrimonium referenda eſſe, nemo eſt qui non videat: imò potius ad diſpenſationem ad matrimonium ineundum, quàm ad abſtractionem è monaſterio conceſſam diſpenſationem cenſet Annotator Baronii; quia, inquit, ſtatim ac Ramirus monaſterium reliquit, Oſcam venit, & Rex coronatus eſt, antequam id Romanus Pontifex reſcire potuerit. Sed veriſimilius mihi videtur, licentiam Romani Pontificis obtentam fuiſſe antequam Ramirus è monaſterio exiret, ut inſinuat Robertus de Monte laudatus, ex quo tamen etiam ſequitur, Pontificem non pro abſtractione tantùm è monaſterio diſpenſationem conceſſiſſe, ſed & pro matrimonio contrahendo; alioquin prior diſpenſatio fuiſſet inutilis, quia regnum Aragoniæ ſine hærede remanſiſſet, quod tamen erat unica cauſa abſtractionis Ramiri Monachi è monaſterio. Ex hoc inſuper Roberti de Monte teſtimonio refelluntur Scriptores Hiſpani, à quibus uxor Raimiri vocatur *Inez*, aut *Agnes*, & confirmatur quod ſcripſit Rodericus lib. 6 cap. 2, Ramiri nempe conjugem fuiſſe ſororem Comitis Pictavienſis, nempe Willelmi IX ultimi Aquitaniæ Ducis. Ex eodem denique Roberti teſtimonio habemus, uxorem illam Ramiri vocatam fuiſſe Mathildem, quæ primis nuptiis juncta fuerat Aymerico Vicecomiti Toarcii, ut videre eſt apud Beslium in Hiſt. Comitum Pictavienſium cap. 34. Exemplum Ramiri in medium allatum eſſe ſæculo decimo ſexto exeunte, poſt mortem Sebaſtiani Portugalliæ Regis, quando de Henrico Cardinali Presbytero & Eborenſi Archiepiſcopo regni legitimo ſucceſſore maritando actum eſt, inſinuat Spondanus anno 1578 num. 14; & quidam Hiſtorici fuſè narrant.

L. *Innocentius PP Lotharium Imp. in Italiam vocat.*

Cùm Rogerius Apuliæ Dux eodem anno milleſimo centeſimo trigeſimo quarto Robertum Capuæ Principem ſibi ſubjeciſſet, eodemque anno exeunte Beneventum occupaſſet, Innocentius Papa anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto Lotharium Imperatorem in Italiam vocavit, ut ſcribit Falco Beneventanus in Chronico pag. 198: *Cùm Robertus Princeps*, inquit, *Piſas reverteretur, conſilio Domini Papæ Innocentii, ſimul cum domino Girardo Cardinali, & Riccardo Comitis Rainulfi germano, ad glorioſum Lotharium Imperatorem feſtinavit, qui honorificè ab ipſo Imperatore ſuſcipiuntur, & ei qualiter principatum ſuum perdidiſſet, lacbrymis multis intimavit. Precatur enim, & pro amore domini Papæ ſibi ſuccurreret, & quod injuſtè perdiderat, redintegraret. Imperator itaque muneribus multis ei datis promiſit ſe ipſo anno venturum ad Romanæ Sedis libertatem, & ejuſdem Principis reſtitutionem: & ſic Princeps ipſe reverſus domino Papæ Innocentio cuncta narravit.* Quare Sanctus Bernardus in Epiſtola 176, quam ex perſona Alberonis Trevirenſis Archiepiſcopi ad Innocentium Papam ſcripſit, ait: *Nequaquam nos Beneventi, non Capuæ, non ipſius Romæ terret, Deo ſic judicante, amiſſio, ſcientes Eccleſiæ ſtatum non armis æſtimari, ſed meritis.* Paucis interpoſitis: *Hoc quoque addo, dominum Regem, Deo eum confortante, fervere & accingi ad liberationem Eccleſiæ, & parare ſibi exercitum multum nimis.* Lotharius tamen anno tantùm 1136 Innocentii II precibus motus Italicam expeditionem ſuſcepit.

LI. *Stephani Angliæ Regis electionem gratam habet.*

Mortuo, ineunte Decembri anni mille-

lesimi centesimi trigesimi quinti, Henrico Angliæ Rege, Stephanus Boloniensis Comes, filius Adelæ Henrici Regis sine prole mascula defuncti sororis, in Regem electus est, & consecratus. Hunc statim ad Innocentium Papam de sua electione scripsisse, eruo ex literis Innocentii ipsius ad Stephanum, quas Ricardus Prior Hagustaldensis in Hist. de Gestis Regis Stephani pag. 313 recitat, *quibus eum Apostolica auctoritate in regno Angliæ confirmavit*, ut ipse ait. In iis literis scribit Pontifex: *Nos cognoscentes vota tantorum virorum in personam tuam, praeunte divina gratia, convenisse, pro spe etiam certa, & B. Petro in ipsa consecrationis tuæ die obedientiam, & reverentiam promisisse; & quia de præfati Regis* (nempe Henrici) *prosapia prope posito gradu originem traxisse dinosceris, quod de te factum est, gratum habentes, te in specialem B. Petri & S. R. E. filium affectione paterna recipimus*. Post hæc celebratum est Londonii Concilium, de quo loquuntur Auctor Anonymus *de Gestis Stephani Regis Anglorum*, à Duchesnio post Historiam Orderici editus, & Radulphus de Diceto pag. 506, ubi scribit, illud celebratum *in Paschalibus* anni 1136, & tandem Stephanum Regem apud Oxonium juramentum emisisse de conservandis libertatibus Ecclesiæ Anglicanæ, quod dicitur factum *apud Oxenford anno Incarnationis Domini* 1136, *regni mei primo*. Ejus autem hoc est initium: *Ego Stephanus Dei gratia, assensu Cleri & populi in Regem Angliæ electus, & à domino Willelmo Archiepiscopo Cantuariæ, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legato consecratus, & ab Innocentio Sanctæ Sedis Romanæ Pontifice postmodum confirmatus, respectu & amore Dei, Sanctam Ecclesiam liberam esse concedo, & debitam reverentiam illi confirmo*, &c. Tamdiu autem distulit illud juramentum Stephanus Rex, quia Innocentius II, cujus responsum expectabatur, Pisis, urbe non parum ab Anglia dissita, moram agebat, quo accepto apud Londonium Præsules convocati sunt, & aliquot post dies juramentum illud à Rege præstitum circa finem Martii anni 1136, quo Pascha celebratum est die 22 Martii; Radulphus autem de Diceto asserit Concilium *in Paschalibus* celebratum fuisse.

LII. *In Apuliam cum Lothario imp. pergit.*

Lotharius Imperator, quem Petrus Diaconus lib. 4 Chron. Cassin. cap. 99 ait, ab Innocentio Papa Pisis remorante crebris literis monitum, ut Romanum Imperium ab hostium jugo defenderet, Ecclesiamque concussam & laceratam, ad unitatem, concordiamque revocaret, anno tandem millesimo centesimo trigesimo sexto in Italiam cum exercitu adventavit, & ad eum anno sequenti 1137 mense Martio accessit Innocentius Papa, ut refert Falco in Chronico: *In anno octavo*, inquit, *Pontificatûs domini Innocentii, mense Martio, XV indict. præfatus Apostolicus Innocentius, qui tunc Pisis morabatur, consilio communicato, de civitate Pisana exivit, & apud civitatem Viterbium advénit, præfatum Imperatorem allocuturus. Imperator igitur Henricum generum suum cum tribus millibus equitum ad Pontificem destinavit Innocentium; addens se facturum, ut Romanos fines teneat, & Principi Roberto* (Capuano) *principatum suum restituat. Ipse verò Marcas* (sive Marchiam Anconitanam) *ire disposuit. Apostolicus autem continuò Romanos fines advenit, & civitatem Albanum & provinciam totam Campaniæ, suæ obtinuit fidelitati. Romam quidem ingredi noluit, ne in Romanorum negotiis impediretur*, quia nempe Anacletiani ibi prævalebant. Refert postea Falco Lotharium Imperatorem cum exercitu in Apuliam ingressum esse mense Majo, Pontificem verò X Kalendas Junii, cum prædicto Henrico Bavariæ & Saxoniæ Duce, Superbo cognominato, Lotharii Imperatoris genero prope Beneventum castrametatum esse; sed Beneventanos, in Teutonicos insiliisse, operâ Roscemanni, qui intrusus in Archiepiscopatum Beneventanum, Anacleto Antipapæ favebat.

LIII. *Beneventanorum fidelitatem recipit.*

Nocte insecuta, subdit Falco, *cives, qui capti fuerant, vinculis districti sunt & alligati. Mane autem facto, die Dominico, ad dominum Papam venerunt quidam de civibus Beneventanis, viri sapientes & discreti, qui omnia, quæ Apostolicus exquisierat, assecuti sunt: continuò captivos cives Beneventanos, quos Teutonici comprehenderant, dominus Apostolicus absolvi jussit & ad propria reverti. Et sic Sacramentis firmatis, fidelitatem domino Papæ, complures civium, qui ad ipsum Pontificem exierant, juraverunt*. Refert deinde Falco Jaquintum quendam civem Beneventanum, cum Teutonicis Beneventum regressum, Crescentium Cardinalem Anacletistam, Innocentii Pontificis adversarium comprehendisse, & ad Innocentium captivum duxisse; sed Jaquintum vulneratum fuisse, & periisse cùm Bernardum Comitem Palatii detinere vellet. Roscemannus noctis silentio timore coactus fugit. Innocentius autem Girardum Cardinalem Beneventum misit, *ut à civibus universis fidelitatem acciperet, quod & factum est. His omnibus ita evolutis, Pontifex Innocentius sacramentis fidelitatis acceptis, consilio habito, iter arripuit VIII. Kalendas Junii, ut ad Imperatorem nominatum festinaret. Veniens autem ante portam, Summam cognominatam, invenit ibi populum ipsum expectantem, cui dixit, se civitatem intrare non posse, pro multis & variis negotiis, quæ cum Imperatore definienda decreverat. At hi*, subjunxit, *divinâ clemen-*

SÆC. XII. INNOCENTIUS II. *mentia definitis, ad vos revertemur, & de civitatis utilitate tractabimus. Nunc verò fratrem nostrum Gerardum Cardinalem vobiscum morari permittimus, qui erga vestras utilitates assiduè vigilabit, & pacem inter vos conservabit.* Præsentia itaque Innocentii Papæ Beneventanis profuit, servati sunt enim incolumes cum civitate, iis exceptis, qui sponte sua sese dederunt imprudenter in Teutonicos.

LIV. Rainulphum Comitem Apuliæ Ducem creat. Profectus igitur Innocentius cum Henrico Bavariæ & Saxoniæ Duce, ad Imperatorem perveniens, *honore mirabili ac gaudio ab Imperatore suscipitur.* Solemnitatem Pentecostes, quæ anno 1137 concurrebat cum die 30 Maji, in obsidione castelli Barensis civitatis peregerunt; nam præterquam quòd Falco asserit castellum illud per dies quadraginta fuisse obsessum, in Chronico Magdeburgensi à Meibomio edito legitur: *Imperator Italiam circum-undo pertransiens, Apuliam intravit, & ad Barum civitatem devenit, ubi in die Sancto Pentecostes dominus Apostolicus præsente Imperatore Missam cum magna gloria celebravit, & in ipsa hebdomada in sabbato quatuor Temporum* [die quinta Junii] *ipso Domino Apostolico præcipiente, in ejus præsentia, idem Archiepiscopus* (sc. Conradus XIV Archiepiscopus Magdeburgensis, nepos Lotharii Imperatoris, de quo in eo Chronico sermo) *de Clero multitudinem maximam ad sacros ordines promovit.* Tum plura oppida Apuliæ expugnarunt: Salernum sibi subjecerunt, & inde moventes, circa initium mensis Augusti Abellini castrametati sunt, ibique permanserunt usque ad diem 30 illius mensis. Eo tempore quædam discordia evenit inter Innocentium Papam & Lotharium Imperatorem, uterque enim Ducem Apuliæ suo nomine constituere volebat. Sed discordia illa citò sopita est in favorem Innocentii: *Cùm autem*, inquit Falco, *Abellinum venisset Apostolicus ipse Innocentius, Ducem ad defensionem Apuliæ ordinare nomine suo satagebat. Imperator verò nomine suo contra voluntatem Apostolici ordinare volebat. Unde factum est, ut per triginta ferè dies ad invicem discordatum sit, sed sapientum consilio communicato discordia talis destructa est. Quid multa? Divina favente clementia, & ipso Imperatore favente, omnibusque suis, Apostolicus nomine suo ad B. Petri fidelitatem Comitem Rainulphum, virum utique prudentem & discretum, in Ducem elegit, & eo electo, vexillum ad honorem Ducatûs Apostolicus & Imperator in conspectu omnium ei tradiderunt & confirmaverunt.* Erat iste Rainulphus, Comes Avellinus, Rogerii Regis Siciliæ sororius, Mathildem enim Rogerii sororem uxorem duxerat; sed cùm Rogerius civitatem Beneventanam sibi subjicere vellet, civitatem Avellinum eo absente invaserat, & uxorem ejus ac filios in Siciliam captivos miserat, ut refert Baronius anno 1132. SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

Post hæc Lotharius Imperator cum Imperatrice ipsis Kalendis Septembris Beneventum se contulit. Post triduum verò advenit Innocentius Papa, ubi à Clero & populo solemni pompa receptus est, ibique Beneventanum creavit & ordinavit Archiepiscopum: *Triduo autem post Imperatricis adventum*, ait Falco, qui aderat, *præfatus Apostolicus Beneventanam civitatem intravit, & à Clero & populo universo honorificè susceptus est. Altera autem die adveniente, in sacro Beneventano palatio sedens, in conspectu Cleri & populi Beneventani clamavit, ut si quis contra personam, sive electionem Gregorii Beneventani electi canonicè & rationabiliter opponere vellet, libera fronte opponeret: sed clementia divina opitulante, & quia Electus ipse vitam suam religiosè custodierat, nemo civium contra ejus electionem objecit. Apostolicus itaque hoc aspiciens gratias Deo egit, & ipse de persona & vita electi testificatus est honestè & religiosè, & eidem Electo præcepit, ut de peccatis suis confiteatur, & die Dominico adveniente, Spiritu Sancto cooperante, consecrationem acciperet. Quid multa? die adveniente Dominico Apostolicus ipse Ecclesiam Episcopii descendit, quinto die videlicet intrante mensis Septembris, Electum ipsum consecravit; ad cujus consecrationem Patriarcha adfuit Aquilejæ, & complures alii Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Teutonicorum viri religiosi*, &c. LV. Beneventanum Archiepiscopum consecrat. His peractis Innocentius Pontifex & Lotharius Imperator discesserunt. *Imperii sui altitudinem*, subjungit Falco, *& palatia Imperator ille repedavit; Apostolicus autem Innocentius Palatium Lateranense adivit*, ideòque partem Urbis Innocentius II Papa, partem aliam Anacletus Antipapa tenebat; sed cùm hic mense Januario anni sequentis, scilicet 1138, obierit, priusquam ceteras Innocentii res gestas prosequamur, paucis hic de eo agendum est.

ANACLETUS Anti-Papa.

Anno Domini MCXXX.

CUM Innocentius II die decima quinta mensis Februarii anni 1130, Honorio II successor datus esset à saniori Cardinalium parte, altera post die, LVI. Petrus Leonis fit Antipapa sub Anacleti II nomine. scilicet decima sexta ejusdem mensis, in ejusdem Innocentii æmulationem, intrusus est in Sedem Pontificiam Petrus Leonis filius, Presbyter Cardinalis Tituli Sanctæ Mariæ trans-Tiberim, qui jam non semel

le-

legationibus in Gallia & Anglia perfunctus fuerat. Eum postridie electionis Innocentii fuisse intrusum, nos docet Arnulphus Sagiensis Archidiaconus, Luxoviensis postea Episcopus in tractatu *de Schismate orto post Honorii II Papæ decessum*, in quo, cap. 4 ait: *In eo autem quo ordine, sequenti die* (ab electione scilicet Innocentii) *Petri processit intrusio, non diutius immorabor*. Electus est itaque Petrus Leonis die 15 mensis Februarii; sed die tantùm vigesima tertia ejusdem mensis apud Sanctum Petrum consecratus; cùm Innocentius consecraretur apud Sanctam Mariam Novam, ut disertè habet Annalista de Margan, in Innocentio II num. 1 à nobis laudatus: *Ordinatur* Innocentius, inquit, *in Presbyterum, in die Cathedræ Sancti Petri, & in crastino consecratus est in Summum Pontificem apud Sanctam Mariam Novam. Eo die & Petrus Leonis consecratus est in Apostolicatum apud Sanctum Petrum*. Petrum Leonis in pseudo Pontificatu dictum fuisse Anacletum, asserunt Arnulphus Luxoviensis laudatus, Ordericus in fine lib. 2, Anonymus Cassinensis, & alii: *Mortuo Honorio*, inquit Chronographus Mauriniacensis, *potentissima fratrum suorum, familiæque quàm maxima numerositate fretus, & Portuensis Episcopi cujusdam literatissimi, & sicut putabatur, religiosissimi senis, impetu animatus* [scilicet Petrus Leonis] *Pontificatûs culmen arripit, Cleri populique non parva multitudine sibi consentiente. Id in Ecclesia Dei seminarium maximi schismatis erat*.

LVII. *Ejus genus, fortuna, & mores.* Hunc pseudo Pontificem à Judæis prognatum, pessimisque moribus fuisse imbutum, non solùm idem Chronographus Mauriniacensis scribit, sed & idem Arnulphus mox laudatus cap. 3, ubi eum suis coloribus pingit. Hujus avum Judæum fuisse narrat, qui susceptis fidei sacramentis; pecuniis, quas in Judaismo usurâ multiplici corrogarat, jus Romani civis, & illustriores Urbis affinitates mercatus est. Petrum adolescentem in Gallias missum studiorum gratiâ, superbum & petulantem fuisse, omnique intemperantiæ addictum, tantam sibi pravis operibus & fœdirare morum infamiam suscitasse, ut ejus ortu, ambitione, famaque præcognitis, ipsum esse Antichristum omnes passim crederent, & testarentur: præsertim quòd ex Judæis ortus, quòd totius Orbis dominium Romanæ Sedis auspicaretur obtentu; quòd vitiis deditus infamiam nulla virtute redimeret, & quòd infinitam avi & patris pecuniam deinceps possessurus esset: Monasticum habitum in cœnobio Cluniacensi suscepisse, ut opprobria vitæ præteritæ, sanctitatis amictu velaret: Cardinalem deinde à Paschali II creatum, & variis legationibus functum, cupiditati suæ potius quàm justitiæ satisfacere studuisse: lautè & luxuriosè vixisse, non apud divites tantùm, sed apud inopes etiam Ecclesias, quibus postea id luere multis injuriis, & algoribus oporteret: cùmque pauperes Episcopos, & Abbates gravissimis vexasset expensis, in ipsa Ecclesiarum ornamenta grassatum fuisse, ut planè sponsam Domini spoliare, suisque privare monilibus ausu temerario videretur: domi propriam sororem Tropæam nomine, quod nec dici fas est, nefario incestu polluisse, & nepotum suorum patrem, filiorum factum avunculum. Tandem ita concludit Arnulphus: *Sic autem domi: nec ab eisdem Legationum tempore, temperatum. Ut enim turpiora prætercam, circumducebatur puella, cui in fraudem videntium adolescentis speciem vestis & tonsura conferret, quæ singulos æstus toleraret, singulos solaretur affectus*. Cujus rei testem Montispessulani populum, & circumjacentem appellat provinciam. *At ne satietatem præstaret identitas, quærebantur & aliæ, quorum ipse nocturnis fungeretur amplexibus, quibus ipse se Papam futurum in ipsa turpi commixtione jactaret. Multæ in Galliis sunt, & Aquitania civitates, quæ id apud se dictum certa fide testantur*. Ita Arnulphus Luxoviensis hoc tempore vivens.

LVIII. *Ab omnibus ferè rejicitur.* Cujusnam ex duobus Electis, scilicet Innocentii & Anacleti, essent potiora jura, abundè cognoscitur, non solùm ex iis, quæ in eodem Innocentio diximus, sed etiam ex sancto Bernardo Abbate Clarævallensi; dum inter alia plurima, quæ de iisdem sæpissimè repetiit, Epistolâ 126, quam ad Episcopos Aquitaniæ scripsit, Anacletum vocat hominem peccati, qui super electum à Catholicis Catholicum & canonicè, locum sanctum invasit armis, igne, pecunia, non vitæ, vel virtutum merito ad eum pervenit: nam illam, quam jactaret juratorum suorum non electionem, sed factionem, umbram tantùm fuisse, ac occasionem, & velamentum malitiæ ejus. De Innocentio verò in Epistola 124 tradit, eum electione meliorum, approbatione plurium, & quod his efficacius est, morum apud omnes commendatione, summum Pontificem confirmatum. Nihilominus Anacletus, cùm jam solus potiretur Urbe, Innocentio ex ea in Galliam fugere coacto, ut superius dictum est, literas ad Reges Germaniæ, Franciæ, Jerosolymorum, Episcoposque, & alios in eorum regnis existentes dedit, quibus per sexcenta impudentissima mendacia, conatus est illos ad suas partes allicere, mittens ad hoc in universum orbem Legatos suos, qui pietatem ejus, ac justitiam prædicarent: idque ipsum apud Imperatorem Constantinopolitanum, & Patriarchas Orientales conatum esse, testantur ipsius ad alios scriptæ eodem argumen-

mento Epistolæ, quas refert Baronius ex codice Cassinensi. Sed hæc omnia frustra fuisse docet sanctus Bernardus in Epistola 125 ad Gaufredum Carnotensem Episcopum, ubi numerans Reges Innocentio adhærentes, ait, Alemanniæ, Franciæ, Scotiæ, Hispaniarum & Jerosolymorum Reges, cum universo Clero & populis suis adhæsisse ei, tanquam filios patri, & capiti membra. Et in laudata ad Episcopos Aquitaniæ Epistola scribit, *Tusciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ; Galliarum denique & Hispaniarum omnium, necnon & universæ Orientalis Ecclesiæ*, tam Archiepiscopos, quam Episcopos, omnes unanimes, non conductos pecunia, non seductos fallacia, non illectos privato carnis vel cognationis amore, non timore compulsos potentiæ sæcularis, sed Dei voluntatem sicut non ignorantes, ita nec dissimulantes, Petrum Leonis, Anacletum dictum ingenuè refutasse, ac securè Gregorium in Papam Innocentium suscepisse.

LIX. *Gerardum Episc. Engolismensem in universa Gallia Legatum constituit.*

Unus è Gallicanis Episcopus Gerardus Engolismensis, de quo superius dictum est, Anacleto pseudo-Pontifici adhæsit, à quo eam ob causam Legati munere per universam Galliam adauctus est. In eum acriter invehitur sanctus Bernardus in eadem Epistola 126 ad Episcopos Aquitaniæ: *Ut enim*, inquit, *simplicem referam breviter actionem, primus aut inter primos scribit Papæ Innocentio, Legationem postulat, non obtinet. Indignatur, resilit ab illo, transit ad illum* (nempe Anacletum) *ipsius se esse Legatum gloriatur*. Gerardus enim, quo tempore mortuus est Honorius II, Legatus erat Apostolicæ Sedis in Aquitania; quo in munere confirmari ab Innocentio II postulavit, sed cùm rejectus fuisset, ad Anacleti partes transiit, à quo non in Aquitania solùm, sed & in universa Gallia Legatus constitutus est. Id constat etiam ex Arnulpho Lexoviensi Episcopo jam sæpiùs laudato, qui cap. 5, postquam retulit, Innocentium II in Concilio Stampensi Pontificem Romanum agnitum esse, & Anacletum rejectum, ait, Gerardum Engolismensem electioni Innocentii assensisse, subditque: *Qua nimirum ratione cùm in Papam Innocentium, inspirante Domino, convenissent* (scilicet Ludovicus Rex, & Clerus Gallicanus) *ipsi statim de obedientia tua, & debita subjectione scripsisti: postulasti tamen ipsius honorari rescripto, & munus legationis habitæ confirmari. Visum est simoniacum favorem tuum redimere legationis officio: & cùm ipse partes illas visitare sub eodem tempore decrevisset, nullus locus poterat sub ipsius præsentia restare Legato. Neque enim Legatus præsentis personæ, sed absentis explet obsequium. Jamque tantus ad Romanas aures malæ administrationis tuæ clamor ascenderat, ut esset de eo, quod olim impetraveras, pœnitentia major, quàm ut modò restitueres affectus. Tulisti repulsam graviter, & mutilata potentiæ tuæ cornua doluisti . . . . . Misisti Legatum Romam, qui eidem, quem jam deveneras, Petro favorem tuum venalem, pro munere Legationis offerret, & similem sibi ministrum Domino fœderaret. Expletum est sine difficultate commercium, & dum te cæcitas indiscreta conducit, ministrum te sibi simoniacis addixisti, ut inutili privilegio donareris. Formata est tibi, sed inanis, nova Legatio, & quidquid ab Alpibus usque ad fines Occidentis interjacet, tuę ditioni, sed inefficaci donatione subjectum est. Et ne excedenti ambitioni tuæ fortassis angustior prædictorum finium præscriptio videretur, adjectum est; ut ubicumque calcaret pes tuus, ibi esset Legatio tua*. Gerardus prætensa hac legatione fretus, & Willelmi IX Comitis Pictaviensis ac Comitis Aquitaniæ potentiâ abutens, plures Episcopos a sedibus suis expulit, aliosque intrusit, ut videre est apud eundem Arnulphum Lexoviensem cap. 7, & in Epistola 21 Goffridi Vindocinensis Abbatis eidem Gerardo data. Legi etiam possunt quædam Epistolæ ad Vulgrinum Bituricensem Archiepiscopum datæ, quæ extant in Patriarchio Bituricensi Tomo 2 Biblioth. Labbei cap. 62.

LX. *Regium titulum impertit Rogerio Siculo.*

Cùm Anacletus omnes ferè Reges, & Principes à se alienatos videret, aliquem ex his suæ communicationi adjungere curavit ideoque eodem suæ intrusionis anno, scilicet millesimo centesimo trigesimo, Beneventum perrexit, indeque Avellinum concedens, cum Rogerio Siciliæ atque Calabriæ Duce tractavit, ut eum Siciliæ Regem coronaret. Baronius refert extare in Bibliotheca Vaticana diploma ejusdem Anacleti, sed multipliciter decurtatum, de titulo Regio impertito Rogerio, ipsiusque hæredibus pro Sicilia, Calabria & Apulia, aliisque terris, quas possideret, sub censu annuo sexcentorum schifatorum Romanæ Ecclesiæ persolvendorum; datum ipsum quinto Kalendas Octobris, indictione nona, anno dominicæ Incarnationis millesimo centesimo trigesimo, ipsius Anacleti primo. Quo eodem anno idem Anacletus Cardinalem suum de Comitibus dictum, ad Ducem in Siciliam direxit, qui eum in die Nativitatis Domini in Panormitana civitate Regem coronavit. Anno tamen antecedenti 1129 die decima quinta Maji Rogerius jam se in Regem coronari fecerat Panormi; Baluzius enim Tomo 6 Miscellaneorum refert Historiam brevem liberationis Messanæ à Saracenorum dominatu factæ per Comitem Rogerium, in qua recitatur privilegium concessum Messanensibus eodem die, quo coronatus est, quod sic definit: *Datum est hoc exemplar ori-*

originale de nostri mandato . . . . . in urbe Panhormi felici, in solemnitate nostræ coronationis, die quinto decimo Maji, sub anno incarnati Verbi 1129, astantibus reverendis domino Rogerio Beneventano, Joanne Salernitano, & Philippo Capuano Præsulibus, &c. Non immeritò itaque recentes Siculorum rerum Scriptores contendunt, Rogerium bis coronatum fuisse Siciliæ Regem, Idibus quidem Maji anno 1129, & in die Natalis Christi anno 1130 à Legato Antipapæ Anacleti. Neque dici potest, hanc primam Rogerii coronationem non fuisse Regiam, sed Ducalem; nam initio privilegii ita legitur: *Rogerius divina favente clementia primus Rex Siciliæ, Ducatûs Apuliæ, & Principatûs Capuæ.*

LXI. Moritur. Anacletum Antipapam in Concilio Stampensi à Gallis rejectum, & in Conciliis Remensi, ac Pisano excommunicatum fuisse diximus in Innocentii Papæ Vita, mortuumque anno millesimo centesimo trigesimo octavo, quod ultimum hic probandum restat. Falco Beneventanus in Chronico, annum à Kalendis Martii inchoans, ad annum 1137 scribit: *Hoc anno Anacletus, qui sub nomine Pontificatus vixit, septimo die stante mensis Januarii mortuus est*, idest, die 25 Januarii, ut rectè vidit Peregrinius in Notis ad Falconem, ubi ostendit, per mensem *stantem*, vel *instantem*, vel *astantem* Falconem intellexisse mensem finientem, quod postea variis exemplis confirmavit Ducangius in Glossario Mediæ & Infimæ Latinitatis, ad vocem *mensis stans*. Anacletus igitur Antipapa mortuus est anno 1138, quem Falco adhuc appellat 1137, quia, ut dixi, annum inchoat à mense Martio, & Anacletus obiit, die 25 Januarii, qui septimus est à die ultimo ejusdem mensis. Hanc Peregrinii explicationem confirmat Ordericus lib. 13 pag. 915, scribens: *Petrus Anacletus, qui Sedem Apostolicam ferè 7 annis usurpaverat in cathedra sedens*, 8 *Kal. Februarii* (seu die 25 Januarii) *subita morte decessit: atque, ut fertur, à fratribus suis, filiis videlicet Petri Leonis, quorum in urbe Roma maxima potestas est, ita occultatus, ut ubi cadaver ejus sepultum sit, ignoretur.* Anacleti cadaver in latebris sepultum esse asserit etiam Ernardus Bonævallis Abbas in Vita S. Bernardi lib. 2 cap. 7: *Advenerat, tempus*, inquit, *in quo completa Amorrhæi malitia, Angelus percutiens gladium jam vibrabat, & pertransiens domos, quarum super liminaria sanguis agni imbuerat: ad domum Petri Leonis veniens, salutare in ea non reperit signum. Percussit igitur miserum: Nec tamen illicò defungitur, sed datur per triduum pœnitentiæ locus. Ille patientia Dei abutitur, & in peccato suo moritur desperatus. Miserabili pompa corpus ejus effertur, cadaver ejus in latebris sepelitur, & usque hodie fovea illa à Catholicis ignoratur.*

VICTOR Antipapa.

Anno Domini MCXXXVIII.

LXII. Victor fit Antipapa. POst mortem Anacleti pseudo-Pontificis non statim pax reddita est Ecclesiæ; fautores enim ejus jussu Rogerii Siciliæ pseudo-Regis, in Anacleti locum, Gregorium, natione Romanum, Presbyterum Cardinalem sanctorum Apostolorum in cathedram sancti Petri intruserunt: *Anno* 1138, inquit Falco in Chronico, *nono anno Pontificatus domini Innocentii II Summi Pontificis, mense Martio primæ indictionis, cùm prædictus Anacletus mortuus esset, Cardinales sui, consilio accepto à fratribus ipsius Anacleti, ad Regem miserunt Rogerium, ipsius Anacleti mortem significantes, ut si ei placeret, Papam constituerent. Rex itaque ut domini Innocentii partem impediret, voluntati eorum assensit, & Papam eligendi potestatem dedit; qui Romam reversi fautoribus eorum congregatis medio mense Martio, Gregorium Cardinalem Papam sibi, & invasorem constituerunt, Victoremque eum vocaverunt; sed Dei misericordia auxiliante, hæresis illa, & invasio pauco tempore regnavit.* Electus est itaque Victor Antipapa medio mense Martio anni 1138, duobus circiter mensibus post mortem Anacleti, ut scribit Anonymus Casinensis mox laudandus.

LXIII. Se abdicat. Sed cùm Sanctus Bernardus in Epistola 320 Gothifredo postea Lingonensi Episcopo nunciet *in Octavis Pentecostes ipsa die* redditam esse *Ecclesiæ unitatem, & Urbi pacem*, eaque die filios Petri Leonis omnes Innocentio Papæ fidelitatem jurasse; dies autem Octava Pentecostes anno 1138, in diem 29 Maji inciderit, apparet, Victorem istum duobus ad summum mensibus cum dimidio sedisse, quos Anonymus Cassinensis his verbis exprimit, *post tres menses*; ideoque à morte Anacleti ad pacem Ecclesiæ redditam intercurrerunt quatuor menses, cum aliquot diebus, seu quinque menses incompleti. *Obiit Petrus Leonis*, inquit Anonymus Cassinensis, *qui & Anacletus. Sed post duos menses fratres ejus cum suis elegerunt quendam Gregorium hæresiarcham, qui post tres menses à Papa Innocentio deponitur.* Falco laudatus solùm ait, quòd *hæresis illa & invasio pauco tempore regnavit. Diebus autem*, subdit, *non multis evolutis, fratres prædicti Anacleti tantam recognoscentes turbationem, in se reversi, Domino favente, cum prædicto domino Innocentio Papa pacis firmamentum com-*

po-

posuerunt, & ipsi & omnes Innocentii adversarii ad ejus fidelitatem conversi sunt, & sceleratus ille, qui sub Victoris nomine apparuit, vestem & mitram deposuit, & ad voluntatem Pontificis Innocentii pervenit, per manum Sancti Bernardi, ad quem *ipse ridiculus Pontifex, Petri Leonis hæres nocte se contulit: & ille eum nudatum usurpatis insignibus, ad domini Innocentii Papæ pedes adduxit*, inquit Auctor Vitæ Sancti Bernardi.

LXIV. *Innocentius PP. Concilium generale Lateranense indicit.*

Pace Ecclesiæ reddita Rogerius Siculus Innocentium Summum Pontificem recognovit, ut testatur idem Falco in Chronico. *Hæc inter, sicut est nobis relatum, prædictus Rex* (Rogerius) *dominum Papam Innocentium in patrem & dominum accepit: & civitati Beneventanæ, & per totius regni sui partes mandavit, eum patrem & dominum accepisse. Nos autem* (nempe Beneventani) *dominum illum ac patrem vocavimus*. Sed cùm Ecclesia non schismaticorum tantùm factionibus perturbaretur, sed hæreticorum etiam novis ac diversis dogmatibus oppugnaretur, Innocentius Pontifex, tum ad hæreses damnandas, tum ad schismaticos reprimendos, tum ad depravatos mores corrigendos, prædecessorum Sanctorum Pontificum exempla secutus, universale Romæ indixit Concilium; & convocatis ex universis Christiani orbis partibus, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac aliarum Ecclesiarum Prælatis, illud anno millesimo centesimo trigesimo nono in Lateranensi Ecclesia celebrandum curavit.

Concilium Lateranense II, Generale Decimum.

LXV. *Epocha Concilii Lateranensis II.*

Concilium Lateranense secundum, quod inter Oecumenica decimum numeratur, anno millesimo centesimo trigesimo nono celebratum fuisse; inter omnes convenit, sed aliqua potest esse difficultas de die, quia Falco Beneventanus in Chronico scribit, illud habitum *octavo die intrante mensis Aprilis*, qui dies anno 1139 cum sabbato ante Dominicam de Passione convenit, cùm Pascha celebratum sit die 23 Aprilis; & tamen Otto Frisingensis, Abbas Urspergensis, & Ordericus asserunt, Concilium habitum *media Quadragesima*, vel *mediante Quadragesima*, vel *in medio Quadragesimæ*. Ex quibus Annotator Baronii conjectat, in Falcone, loco *Octavo die*, legendum esse, *secundo die*, ita ut Concilium celebratum fuerit die secunda mensis Aprilis, quæ concurrebat cum dominica quarta Quadragésimæ; licet enim Concilia Generalia de more inchoarentur feriâ secundâ; quia tamen dies Dominica antecedens præviis ad Deum precibus destinata erat, eadem die celebrantur inchoata.

LXVI. *Patrum Concilii numerus.*

Numerum Patrum Concilii non definivit idem Falco: *Præfatus Apostolicus Innocentius*, inquit, *octavo die intrante mensis Aprilis Romæ Synodum celebravit. Ad cujus sacri conventûs præsentiam, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates innumeri convenerunt*. Sed Otto Frisingensis, hujus temporis scriptor, mille circiter Patres Concilio adfuisse diserte testatur, lib. 7 cap. 23, scribens: *Proxima media Quadragesima Synodus maxima circiter mille Episcoporum, præsidente Romæ Summo Pontifice Innocentio celebratur*. Eundem numerum exhibet Abbas Urspergensis: *Anno*, inquit, *Domini* 1139., *qui est primus Conradi Regis, Innocentius Papa facta plenaria Synodo, ut quidam dicunt, ferè mille Episcoporum mediante Quadragesima totam partem Leonis* (seu Petri Leonis Antipapæ) *condemnavit cum ordinatione illius*. Paucos ex Anglia Episcopos & Abbates Concilio interfuisse refert Ricardus Prior Hagustaldensis in Historia de gestis Regis Stephani, Episcopos scilicet quinque, & Abbates quatuor: *Theobaldus quoque*, ait, *Cantuariensis Archiepiscopus, & Earnulphus Roffensis, & Simon Wigorniensis, Rogerus Coventrensis, Robertus Excestrensis. Isti quinque Episcopi, & cum illis quatuor Abbates, pro omnibus Episcopis & Abbatibus Angliæ ad idem Concilium ierunt. Namque Rex Stephanus propter turbationem regni sui, quæ gravis tunc imminebat, plures illuc mittere noluit.*

LXVII. *Inceo ordinationes ab Anacleto Antipapa factæ rescinduntur.*

Quatuor præcipuè hoc in Concilio agitata sunt. Nam primò, Acta Petri Leonis, seu Anacleti Antipapæ rescissa sunt, & ordinationes ejus annullatæ canone 30, cujus hæc sunt verba: *Ad hæc ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis, evacuamus & irritas esse censemus*. Qui canon quomodo intelligendus sit, docet Chronographus Mauriniacensis pag. 383 & seqq. & in Collectione Concil. pag. 1011 ubi postquam recitavit orationem ab Innocentio II in Synodo œcumenica habitam, subdit: *His & hujusmodi assertionibus dominus Apostolicus ceteris prælatis divini sermonis favos impertiens, omnibus propatula ratione ostendit, quod Petrus Leonis non aliorum assentatione, imò rapina se Apostoli Petri Vicario fecisset æqualem. Cunctisque religiosis viris, quibus illud detestabile schisma displicuerat, verbis ejus cum magna laude unanimiter acclamantibus respondit*: „Unde quia inordinatæ „personæ inordinata sunt decreta, quod„cumque ille statuerat, destruimus; quos„cumque exaltaverat, degradamus; & „quotquot consecraverat, exordinamus & de-

„ deponimus. Et quicumque per Gerardum „ Engolismensem ad Altaris officium accesserunt, Apostolica auctoritate interdicimus, ne ipsum impleant, & in illo ordinis gradu permanentes demorantes ad superiorè non ascendant. *His dictis, singulos, quos reos cognoverat, propriis nominibus exprimens, eisque cum indignatione & jurgio exprobrans, pastorales baculos de manibus violenter arripuit, & Pontificalia pallia, in quibus summa dignitas consistit, de humeris verecundosè abstraxit. Ipsos quoque annulos, in quibus ad ipsos pertinens Ecclesiæ desponsatio exprimitur, sine respectu misericordiæ abstulit.* His addit idem Chronographus, Gaufridum Carnotensem Episcopum, & Legatum Apostolicum, post celebrationem Concilii totam Aquitaniam perlustrasse, & Altaria à *Gerardo* Engolismensi, vel *Gilone* Tusculanensi Episcopo schismatico consecrata, solemni ritu exsecratum fuisse, ac propriis manibus diruisse, aliaque extrui jussisse.

LXVIII. *Rogerius Siculus in eo excommunicatur.*

Secundò, in eodem Concilio Lateranensi II excommunicatum fuisse Rogerium pseudo-Regem Siciliæ asserit Falco, qui post laudata verba, subdit: *Ibique inter cetera, quæ Spiritu Sancto mediante statuta sunt, vinculis excommunicationis alligavit Regem Rogerium prædictus Apostolicus Innocentius in præsentia omnium Catholicorum virorum, qui convenerant, & omnes ejus sequaces.* Qua de causa excommunicatus sit in Concilio Rogerius me latet, si verum est, quod immediatè ante Concilium ex eodem Falcone retulimus, Rogerium nempe anno millesimo centesimo trigesimo octavo post mortem Anacleti, & Victoris Antipapæ abdicationem, Innocentium ut legitimum Pontificem agnovisse.

LXIX. *Errores Arnaldi de Brixia, & Petri de Bruis.*

Tertiò, in Concilio Lateranensi II œcumenico Arnaldum de Brixia, discipulum Petri de Bruis, cujus errores instauravit & propagavit, damnatum esse, ipsique silentium impositum, asserit Otto Frisingensis de rebus gestis Friderici Imp. lib. 2 cap. 20. Arnaldus Clericus Lector Brixiensis in Italia, singularitatis amator, & novitatis cupidus, è studio è Galliis in Italiam revertens, religiosum habitum, quò facilius decipere posset, induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Episcoporum derogator, Monachorum persecutor, laicis tantùm adulans. Dicebat enim nec Clericos proprietatem, nec Episcopos regalia, nec Monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari; cunctaque hæc Principis esse, ab ejusque beneficentia in usum tantùm laicorum cedere oportere. Præter hæc de sacramento Altaris, & Baptismo parvulorum non sanè dicebatur sentire. Hæc ex Ottone Frisingensi. Petrus verò de Bruis, contra cujus errores, Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas lib. 1 Epist. 1 & 2 diffusè scripsit, asserebat, Baptismum nihil prodesse parvulis ante intelligibilem ætatem: Templa & Ecclesias esse diruendas, nec esse necessaria Christianis sacra loca ad adorandum: Cruces abominationi esse debere, atque succendi, quòd in ejusmodi signo Christus tam dirè occisus sit: Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini quotidie offerri in Ecclesia solitum, nihil esse, neque Deo offerri debere: Sacrificia, orationes, eleemosynas, & alia vivorum pro defunctis fidelibus suffragia & bona opera, nihil omninò prodesse illis. Hæc erant Petri de Bruis deliramenta, ab eoque ejus sectatores dicti sunt Petrobusiani, de quibus, sicuti & de Arnaldistis, fusè agit Natalis Alexander in Hist. Eccles. sæc. 11 & 12, cap. 4, art. 7 & 8.

LXX. *Damnantur in Concilio Lateranensi II.*

De Arnaldo de Brixia, subdit Otto Frisingensis laudatus: *His, aliisque modis, quos longum est enumerare, dum Brixiensem Ecclesiam perturbaret, laicisque terræ illius, prurientes erga Clerum aures habentibus, Ecclesiasticas malitiosè exponeret paginas; in magno Concilio Romæ sub Innocentio habito, ab Episcopo civitatis illius, virisque religiosis accusatur. Romanus ergo Pontifex, ne perniciosum dogma ad plures serperet, imponendum viro silentium decernit, sicque factum est. Ita homo ille de Italia fugiens, ad Transalpina se contulit: ibique in oppido Alemanniæ Turego officium doctoris assumens, perniciosum dogma aliquot diebus seminavit.* Petrobusiani damnati fuerant in Concilio Tolosano, præside Callisto II anno millesimo centesimo decimo nono, canone 3, quo damnantur iidem errores, quos Petrobusianis tribuit Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas; cùmque canonem illum Tolosanum inter suos retulerit istud Concilium Lateranense, necessariò asserendum est, Petrobusianos, in eo iterum cum Arnaldistis proscriptos esse. Canon porrò ille tertius Concilii Tolosani, est vigesimus tertius Concilii Lateranensis, hisque verbis conceptus est: *Eos, qui religiositatis speciem simulantes, Domini Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptisma puerorum, Sacerdotium & ceteros Ecclesiasticos ordines, & legitima damnant fœdera nuptiarum, tanquam Hæreticos ab Ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum ejusdem damnationis vinculo innodamus.* Petrum porrò de Bruis in Villa Sancti Ægidii in diœcesi Nemausensi igne damnatum & combustum Petrus Cluniacensis testatur: errores enim suos in provincia Arelatensi, aliisque finitimis disseminabat.

LXXI. *Canones in eo editi ad disciplinam Ecclesiasticam restituendam.*

Denique, quia diuturni schismatis occa-

casione, collapsa erat Ecclesiastica disciplina, & omnium ordinum mores dissoluti, Concilium hoc præter laudatos canones 23 & 30, qui hæreticorum & schismaticorum damnationem respiciunt, octo aliis supra viginti, his malis mederi curavit, quos canones explicat Natalis Alexander laudatus dissert. VI sæculi XII, art. 3, quorum undecimus & duodecimus statuunt *de Treuga & pace*, sive de induciis à bellis privatis, quorum furorem cùm statim sistere non posset Ecclesia, quædam veluti repagula & obices apposuit, pacem absolutissimam quibusdam personis concedi jubens, aliis Treugam seu inducias certis diebus, quorum infractores anathemate plecterentur. Pax omni tempore indulta canone undecimo istius Concilii ratione Presbyterorum, Clericorum, Monachorum, peregrinorum, mercatorum, rusticorum euntium & redeuntium, agricolarum cum bobus, equis aratoribus & ovibus; ratione verò ceterorum Treuga, idest, induciæ aliquot dierum Imperatæ canone duodecimo, scilicet à Mercurii suprema die usque ad diluculum diei Lunæ subsequentis, & ab Adventu Domini usque ad Octavas Epiphaniæ, & à Quinquagesima usque ad Octavas Paschæ sub pœna excommunicationis: quam si Episcopi infligere negligerent, damnum incurrerent dignitatis. Quo tempore Treuga Dei primùm in usum vocata, diximus in Alexandro II, & ad eam hæc Ivonis Carnotensis Episcopi verba in Epistola 90 ad Daimbertum Senonensem Archiepiscopum data, referenda: *Trevia Dei non est communi lege sancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Episcoporum & Ecclesiarum, ut nostis, est auctoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet secundùm pacta & definitiones, quas unaquæque Ecclesia consensu parochianorum instituit, & per scripturam, vel bonorum hominum testimonium memoriæ commendavit*. Bella ista privata à Sancto Ludovico Franciæ Rege vetita fuére; sed cùm revixissent, Philippus IV Franciæ Rex constitutione sua Tolosæ edita, in perpetuum ea prohibuit anno millesimo trecentesimo tertio.

LXXII. *In eodem Concilio S. Sturmius Abbas Fuldensis canonizatur.*

Antequam Concilium Lateranense II solveretur, Innocentius Pontifex audita vita laudabili Beati Sturmii Abbatis quondam Fuldensis, cum in Synodo Sanctorum honoribus donandum decrevit, ut constat ex literis, quas hac de re scripsit *Chunrado Abbati & Monachis Fuldensis Monasterii*, quas publicavit Joannes Wirtziburgensis Episcopus anno 1439, quæque extant parte 2 Sæculi 3 Benedictini pag. 284 post Vitam Sancti Sturmii, in quibus Pontifex ait: *Audita vita laudabili B. Sturmii Confessoris, cognitis etiam ex parte miraculis, quæ per ejus merita Dominus operatur, attestatione fratrum nostrorum, qui de partibus Teutonicis advenerant; in plenaria Synodo, quæ apud Lateranum est per Dei gratiam congregata, communicato consilio Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, atque Abbatum eundem Beatum virum inter Sanctos & Electos honorari præcipimus; & diem depositionis ejus cum gaudio solemniter celebrari...... Data Laterani XIII Kalendas Maji.* Sicut itaque Innocentius in Concilio Remensi, Sanctum Godehardum Episcopum Hildensheimeosem Sanctorum catalogo adscripsit, ita & in Lateranensi œcumenico Sanctum Sturmium, seu Sturmionem, quem Tomo superiori, in Zacharia Papa, diximus primum Abbatem Fuldensem à Sancto Bonifacio fuisse institutum, anno 744. Obiit autem hic Sanctus Abbas die 17 Decembris anni 779. De celeberrimo illo monasterio Fuldensi vide dicta ibidem. Usus autem jam ante hæc tempora invaluerat consulendi Sedem Apostolicam super Sanctorum canonizatione, & examen hac de re in Conciliis, præsertim Generalibus fiebat. Udalricus enim Constantiensis Episcopus circa annum 1120 Vitam cum miraculis S. Conradi ejusdem Sedis Episcopi literis mandavit, præmissa Epistola ad Callistum II, in qua dicit, se *pro ejusdem Conradi gloriâ, ut moris est Ecclesiarum, canonizandâ* Sedem Apostolicam crebris interpellasse literis, idque tandem responsum accepisse: *Vitam ejus in Concilio generali recitandam & comprobandam: testes insuper signorum, quæ per eum fiebant, seu facta sunt, adhibendos*. Nihilominus solemnes Sanctorum canonizationes ante Alexandrum III Sedi Apostolicæ non fuerunt reservatæ, ut suo loco dicetur.

LXXIII. *Innocentius PP. S. Malachiam in Hibernia Legatum dicit.*

Sanctus Malachias Episcopus Connecretensis in Hibernia anno millesimo centesimo vigesimo quarto renunciatus, occasione bellorum sede sua pulsus, aliò se contulit, & monasterium Ibracense ædificavit, ut refert Sanctus Bernardus in ejus Vitæ cap. 9. Interim Celsus Archiepiscopus Armachanus in Ultonia provincia *moriens misit baculum suum Malachiæ, tanquam sibi successuro*, ait S. Bernardus cap. 10. Sed Armachanæ Ecclesiæ totius Hiberniæ Metropolitanæ possessionem non adiit ante annum millesimum centesimum trigesimum secundum. Anno autem millesimo centesimo trigesimo nono, ut probat Manricus in Annalibus Cistercienfibus cap. 5, aut anno insequenti, Romam profectus est pallium ab Innocentio Papa petiturus. *Mensem integrum Romæ moratus est, & paranti jam repatriare Innocentius ei commisit vices suas, per universam Hiberniam Legatum illum constituens*, inquit idem S. Bernardus

 cap.

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

cap. 16, pallii tamen concessionem distulit, donec celebrato generali Concilio in Hibernia, illud à se peteretur. Huc referri debet, quod idem S. Bernardus in eadem Sancti Malachiæ Vita narrat, ubi describens, quali cum benevolentia Malachias ab Innocentio Papa acceptus fuerit, *tollens*, inquit, scilicet Innocentius, *mitram de capite suo, imposuit capiti ejus*, qua forte ante hoc tempus nondum fuerat ornatus.

LXXIV. *Capitur à Rogerio, eique titulum Regis Siciliæ concedit.*

Eodem anno millesimo centesimo trigesimo nono, defuncto ultima die mensis Aprilis Rainulpho Duce Apuliæ S. Romanæ Ecclesiæ feudatario, Rogerius Siciliæ Rex ad invadendam Apuliam magno comparato exercitu transfretavit. Quare Innocentius Papa Urbe egressus est, compositurus res cum Rogerio. Sed accidit, ut cùm Innocentius collectis pariter copiis ad Sanctum Germanum, oppidum ad radices montis Cassini, pervenisset, ibique rebus cum Rogerio componendis, missis, susceptisque Legatis, intenderet; insidiis ei à Rogerii filio, jussu patris structis, cùm aliquando in alium locum iret, captus fuerit, & non sine ignominia ductus ad Rogerium, die vigesima secunda mensis Julii, qui est decimus dies finientis Julii. Rogerio verò continuò per Legatos ab eo humillima supplicatione petente, ut concordiæ manum apponeret; idem Pontifex destitutum se viribus & armis conspiciens, precibus illius assensit; & pactis ex utraque parte firmatis, Rogerius cum filiis ad Pontificem accedens, pedibus ejus advolutus misericordiam petiit, juravitque fidelitatem; Pontifex autem regnum ei per vexillum donavit septimo Kalendas Augusti. Sic igitur titulum Regis Siciliæ Rogerius, quem malè acceperat ab Anacleto Antipapa, ab Innocentio legitimo Pontifice obtinuit. Sed ne videretur Innocentius probare quod fecisset Antipapa, ad conferendam hanc dignitatem Rogerio, inductum se exemplo decessoris sui Honorii II Papæ, qui eundem insignierat titulo Ducis, professus est in diplomate sexto Kalendas Augusti à se dato, quod extat apud Baronium, quòd non solùm Siciliæ regnum, sed & Ducatum Apuliæ, & Principatum Capuæ, ei, hæredibusque ejus concessit, sub conditione faciendi Romanis Pontificibus homagii ligii & fidelitatis eisdem jurandæ, solvendique censûs annui sexcentorum schifatorum.

LXXV. *Romam redit.*

Postea Innocentius Papa in locum Roscemanni Archiepiscopi Beneventani Anacletistæ, alium Archiepiscopum ordinavit, & à Romanis exoratus, ut pacem, quam cum Rogerio fecerat, frangeret, eorum petitionibus non acquievit; imò Barenses solicitavit, ut Rogerio Regi colla submitterent. Id constat ex Falcone, qui in Chronico ad annnm 1139 scribit: *Hoc anno Gregorius Beneventanus Antistes à Domino Papa Innocentio consecratus, Beneventum intravit secundo die intrante mensis Septembris, & Dominus Papa Guidonem Diaconum Cardinalem Rectorem Beneventi ordinavit. Audiens autem populus Romanus Domini Papæ Innocentii adventum, catervatim obviam exivit, & illum gaudio magno & honore suscepit; deinde eum hortabatur, ut pacem, quam cum Rege Rogerio posuerat, consilio eorum confringeret. Apostolicus autem nullo modo petitionibus eorum consentire voluit, dicebat quidem sic Domino placuisse, quòd per ejus captionem pax hujusmodi facta fuisset. Cùmque, ut supra dictum est, præfatus Rex civitatem obsedisset Barensem, Innocentius Papa cùm intra civitatem esset Beneventanam, Episcopum Ostiensem virum valde venerabilem ad civitatem Barensem delegavit, populum civitatis monendo, ut ad Regis fidelitatem colla submittant, & ejus voluntati famulentur. Populus autem Barensis, ut erat superbi animi & elationi suppositus, Episcopum illum, ut civitatem ingrederetur, nullatenus est passus, dictis quoque ejus nullo modo credere pertentavit. Quid multa? Episcopus ille revertens, Barensis populi ferociam, & elationem domino intimabat Apostolico; inde, ut dictum est, Dominus Papa Romam reversus est.* Jam enim antea scripserat Falco: *Prædictus Apostolicus à Romanis sæpe vocatus, secundo die stante mensis Septembris, Romam repedavit*, idest die vigesima nona mensis Septembris, qui ex dictis est secundus dies stans mensis Septembris; mensis enim stans, juxta Falconem, idem est ac mensis finiens.

LXXVI. *Abaelardi & Arnaldi de Brixia libros comburi jubet.*

Arnoldus seu Arnaldus de Brixia hæreticus, quem anno 1139 in Concilio Generali Lateranensi II damnatum vidimus, cùm omnium Clericorum & Monachorum insidiis appeteretur, Romam, Italiamque deseruit, & in Galliam primùm, dein in Germaniam se contulit, ac aliquandiu apud Episcopum Constantiensem demoratus est. Fuerat Arnaldus discipulus Petri Abaelardi in Rujensi cœnobio, cujus Abbas erat. Quæ quidem duorum hominum in fide suspectorum conjunctio, & conversatio tam suspecta & odiosa fuit omnibus bonis & verè Catholicis, ut utrumque exterminare conati fuerint. Præcipuus eorum adversarius Sanctus Bernardus Claræ-vallensis Abbas egit apud Innocentium Papam, & apud Guidonem de Castello Cardinalem, Sanctæ Sedis in Gallia Legatum, ut suprema in eos supplicia decernerentur. Innocentius Pontifex Bernardi literis acceptis, scripsit Samsoni Remensi, Henrico Senonensi Archiepiscopis, & eidem Bernardo Abbati, injunxitque, ut Pe-

Petrum Abaelardum & Arnaldum de Brixia separatim includi facerent, & libros erroris eorum igne comburi. Epistola data est *Laterani 17 Kalend. Aug.* anni 1140, extat Tomo X Concil. pag. 1023.

LXXVII. *Alphonsus Portugalliæ Rex ab exercitu Rex proclamatur.*

Licèt ante Alexandrum III Pontifices Romani, Alphonsum Henricum Portugalliæ Regis nomine cohonestare noluerint, Garibayus tamen lib. 34 Compendii Historialis Hispaniæ cap. 2, Faria in Europa Portugallensi Tomo secundo parprima cap. tertio. Mariana lib. decimo capite decimoseptimo. Sandovallius, ceteriq; passim Historici, regnum Portugalliæ conditum ab anno millesimo centesimo trigesimo nono, quo certum est Alphonso à subditis nomen Regis attributum, arcescunt; quo etiam titulo à vicinis Principibus cohonestatus fuit; ipseque divus Bernardus, anno 1153 mortuus, Epistolam 308 *ad Alphonsum Portugalliæ Regem* dedit. Res ita se habuit. Alphonsus Henricus Portugalliæ Dux, seu Comes, contractis undique ex tota ditione copiis, in Maurorum fines populabundus penetravit; Tagoque superato, Ismarem Maurorum Regem, qui ea loca obtinebat, aggressus est; sed is quatuor alios Maurorum Regulos in auxilium evocavit, & numerosum exercitum conflavit. Altera antequam pugnaretur die, VIII Kalendas Augusti, divi Jacobi memoriæ sacra, milites Alphonsum in castris magna lætitiæ significatione Regem proclamarunt; Portugallia enim à quadraginta septem, aut circiter annis titulo tantùm Comitatûs potiebatur. Pugnatur utrimque acriter, pro gloria, pro salute, & pro imperio; sed Mauri magno numero trucidati, plerique capti, & quinque Regulorum signa Mauris erepta, indeque Regum Lusitaniæ insignia in clypeo cæruleo quinque alia scuta minora esse cœperunt. Post hanc insignem victoriam Lusitaniæ Reges brevì in magnam potentiam crevêre.

LXXVIII. *Innocentio PP. hominum fatis.*

Hæc innovatio Alphonsum VII Castellæ Regem, Hispaniarum Imperatorem appellatum, summopere perculit, quare statim Romam misit, qui Innocentium Papam solicitarent, ut Alphonsum Henricum, & Lusitanos excommunicationis vinculis innodaret. Innocentius Legatum in Hispaniam misit, ut hunc Principem excommunicatione percelleret, nisi Alphonsum Imperatorem agnosceret; sed Lusitanus maluit excommunicari, quàm Alphonso Imperatori subjici. Faria tamen, aliique tradunt promisisse postea Lusitanum Legato, se singulis annis marcas duas auri Ecclesiæ Romanæ loco censûs persoluturum, si Innocentius Papa eum in dignitate Regia confirmaret: quod eùm pollicitus esset Legatus, Lusitanum Legatos misisse, qui, sancto Bernardo apud Pontificem agente, anno 1141 regni Portugalliæ investituram ab eo obtinuere. Sed hæc valdè dubia reddunt Lucii II ad Alphonsum Lusitanum literæ à Baluzio lib. 2 Miscellancorum pag. 220, & seqq. in lucem emissæ, in quibus à Pontifice *Dux* tantùm salutatur; ex iis autem illud solùm certò constat Alphonsum *hominium Papæ Innocentio* fecisse, sed non legitur ab eo in Regia dignitate fuisse confirmatum ante Alexandrum III, licèt sub Lucio II regnum suum Ecclesiæ Romanæ vectigale reddiderit, ut suo loco dicetur.

LXXIX. *Innocentius PP. Franciæ Regnum interdicto supponit, & quare.*

Anno millesimo centesimo quadragesimo primo orta dissensio inter Innocentium Papam, & Ludovicum Francorum Regem hac occasione. Mortuo anno 1139 Alberico Bituricensi Archiepiscopo, postquam fedes vacasset *per annum, & menses tres*, ut docet Auctor Patriarchii Bituricensis cap. 63 quidam ejus Ecclesiæ Clerici, assentiente Rege, Cadurcum quemdam sibi volebant præficere, alii verò Petrum, Aimetici Romani Cancellarii consobrinum. Pontifex Cancellarium diligens, Petrum consecravit Archiepiscopum, Cadurcum verò omni Ecclesiastico honore privavit. Sed cùm Petrus sine assensu Regis fuisset consecratus, in civitate receptus non est; imò Rex ipsi totius terræ suæ introitum interdixit, ut legitur in Chronographo Mauriniacensi lib. 3 pag. 386, qui addit: *Innocentius verò gladium Ecclesiasticum in ultionem exerens, per omne Regis dominium divini celebrationem officii interdixit.* Radulphus de Diceto in Abbreviat. Chron. pag. 509, scribit: *per triennium persona Regis interdicto subjacuit. In quamcumque civitatem, castellum, vel vicum intrabat, celebratio divinorum officiorum suspendebatur.* Herimannus tandem Monachus Tornacensis, aut ejus Continuator, qui extat Tomo 12 Spicilegii Dacheriani, ait, Papam in Bituricensem Archiepiscopum consecrasse Petrum, *quod quia Rex concedere noluit, Christianitate privatus est.* Interdictum porrò illud duravit usque ad Pontificatum Cœlestini II, ut ibidem dicetur.

LXXX. *Moritur.*

Romani, qui, ut Baronius anno 1141 narrat, adversus Innocentium Papam rebellarant, & Senatum restituerant, anno sequenti millesimo centesimo quadragesimo secundo, ut scribit Otto Frisingensis lib. 7 cap. 27, audaciores facti sunt: *Invalescente populo*, inquit, *dum proficere non posset* Innocentius, *lecto cubans juxta quosdam de futuris visione sibi monstrata, in pace quievit.* Quæ tamen mors nonnulli anno millesimo centesimo quadragesimo tertio contigit, ut inter omnes convenit, & quidem octavo Kalendas Octobris, seu die 24 Septembris, ut habent Baronius, & Onnphrius, cujus tamen rei nullum testem adducunt. Sed eum diem morti Innocentii assignan-

SÆC. XII. INNOCENTIUS II.

assignandum esse, docet nos Epistola Cœlestini II ejus successoris, qua Cluniacenses de sua electione certiores facit, data *Laterani 8 Idus Novembris*, quæque ex Spicilegii Dacheriani Tomo 4 translata est in Tomum X Conciliorum. In ea enim ait: *Notum facimus dilectioni vestræ, quòd domino nostro bonæ memoriæ Papa Innocentio VIII Kal. Octob. defuncto*, &c. Cùm itaque electus fuerit Innocentius die decima quinta mensis Februarii anni 1130, sedit *annos tredecim, menses septem, dies novem*, emortuali excluso; cum enim à die suæ electionis annos sui Pontificatûs numerasse, ostendit Annotator Baronii anno 1130 num. 6.

LXXXI. *Ejus sepulturæ, & beneficia in Ecclesia Lateranensi.*

Joannes Diaconus Junior Basilicæ Salvatoris Patriarchii Lateranensis Canonicus in libro de Ecclesia Lateranensi apud Mabillonium Tomo 2 Musei Italici ait: *In navi Ecclesiæ jacet Innocentius Papa II in concha porphyretica, quæ fuit Adriani Imperatoris sepultura. Hic renovavit tectum hujus Basilicæ, propriis expensis, novis trabibus, quas gloriosus & potens Rogerius Siciliæ Rex precibus suis eidem Ecclesiæ transmisit: quod videlicet tectum suo tempore ceciderat, suoque tempore restauratum est. Turrim etiam ante Ecclesiam, quæ ruinæ vicina videbatur, renovari jussit: atque quamplurima, dum vixit, Ecclesiæ dona ad ornamentum Altaris obtulit, cycladem videlicet auro textam*, & alia ibi sigillatim memorata. Præter Joannem Diaconum, Cœlestinus Innocentii successor in Epistola, quam scripsit ad Cluniacenses, quos certos facit de sua electione, de qua in ejus Vita Tomo sequenti, asserit etiam eum sepultum in Ecclesia Lateranensi, ex qua ad Ecclesiam sanctæ Mariæ Transtiberim tit. Callisti, quam à fundamentis ante mortem renovare cœperat, quamque Petrus ejus germanus, Episcopus Albanensis perfecit, ejus corpus translatum est, ut constat ex epitaphio, quod ibidem legitur, quodque tale est apud Ciaconium ex additionibus Victorelli, qui existimat annum 1142 in eo notatum pertinere ad opus incœptum ab Innocentio, & annum 1148 ad perfectionem operis & translationem ejus ad dictam Ecclesiam.

Hic requiescunt venerabilia ossa sanctissimæ memoriæ Domini Innocentii Papæ secundi de domo Paparescorum; qui præsentem Ecclesiã ad honorem Dei Genitricis Mariæ, sicut est, à Fundamentis, sumptibus propriis renovavit. S. A. D. MCXLII, & an. D. MCXLVIII.

FINIS TOMI PRIMI.

FASTI

FASTI CONSULARES

Ab Anno 326 cum Littera Dominicali, Paſchate, & Indictione cuilibet Anno convenientibus.

Anno trecenteſimo vigeſimo quinto celebratum primum Concilium Generale Nicææ in Bithynia, in quo decretum eſt, Paſcha celebrandum eſſe Dominica die poſt decimam quartam Lunam menſis Martii, ideoque ab anno ſequenti trecenteſimo vigeſimo ſexto, Paſcha cujuslibet anni, cum littera Dominicali & Indictione currente exhibebitur.

C O N S U L E S.

Anno		*Litt.D.*	*Paſch.*	*Indict.*
326	Conſtantinus Aug. VII, & Conſtantinus Cæſar.	B	3 April.	14
327	Flavius Valerius Conſtantinus, & Maximus.	A	26 Mart.	15
328	Januarios, & Juſtus.	G F	14 April.	1
329	Conſtantinus Aug. VIII, & Conſtantinos Cæſar IV.	E	6 April.	2
330	Gallicanus, & Symmachus.	D	29 Apr.	3
331	Baſſus, & Ablavius.	C	11 April.	4
332	Pacatianus, & Hilarianus.	B A	2 April.	5
333	Fl. Valerios Julius Delmatios, & M. Aurelius Zenophilus.	G	22 April.	6
334	L. Aeontius Optatos, & Anicius Paulinus Junior.	F	7 April.	7
335	Julius Conſtantius, & Cejonius Rufinus Albinus.	E	30 Mart.	8
336	Nepotianus & Facundus.	D C	28 April.	9
337	Ti. Fabius Titianus, & Felicianus.	B	3 April.	10
338	Urſus, & Polemius.	A	28 Mart.	11
339	Conſtantius Aug. II, & Conſtans Aug.	G	15 April.	12
340	Acindinus, & Proculus.	F E	30 Mart.	13
341	Marcellinus, & Probinus.	D	19 April.	14
342	Conſtantius Aug. III, & Conſtans Aug. II.	C	15 April.	15
343	M. Macius Memmius Furios Placidos, & Fl. Piſidius Romulus.	B	27 Mart.	1
344	Leonsios, & Saluſtius.	A G	15 April.	2
345	Amantius, & Albinus.	F	7 April.	3
346	Conſtantius Aug. IV, & Conſtans Aug. III.	E	25 Mart.	4
347	Euſebius, & Rofinus.	D	6 April.	5
348	Fl. Philippus, & Fl. Salia.	C B	3 April.	6
349	Ulpius Limenius, & Aco Fabius Catullinus.	A	23 April.	7
350	Sergius, & Nigrinianus.	G	8 April.	8
Anno CCCLI	*Nulli in imperio Rom. Conſules creati.*	F	31 Mart.	9
352	Decentius, & Paulus.	E D	19 April.	10
353	Conſtantius Aug. VI, & Conſtantius Gallos Cæſar II.	C	11 April.	11
354	Conſtantius Aug. VII, & Conſtantius Gallos III.	B	27 Mart.	12
355	Arbetio, & Lollianus.	A	16 April.	13
356	Conſtantios Aug. VIII, & Julianus Cæſar.	G F	7 April.	14
357	Conſtantius Aug. IX, & Julianus Cæſar II.	E	20 Mart.	15
358	Neratius Cerealis, & Datianus.	D	12 April.	1
359	Flavius Euſebius, & Hypatius.	C	4 April.	2
360	Conſtantius Aug. X, & Julianus Cæſar III.	B A	26 Mart.	3

Anno		*Litt.D.*	*Paſch.*	*Indict.*
361	Taurus & Florentius.	G	4 April.	4
362	Mamertinus & Nevista.	F	31 Mart.	5
363	Julianus Aug. IV, & Saluſtius.	E	20 April.	6
364	Jovianus Aug., & Varronianus Nobiliſſimus puer.	D C	4 April.	7
365	Valentinianus Aug. & Valens Aug.	B	23 Mart.	8
366	Gratianus Nobiliſsimus puer, & Dagalaiphus.	A	16 April.	9
367	Lupicinus, & Jovinus.	G	20 April.	10
368	Valentinianus Aug. II, & Valens Aug. II.	F E	20 Mart.	11
369	Valentinianus Nobiliſſimus puer, & Victor.	D	12 April.	12
370	Valentinianus Aug. III, & Valens Aug. III.	C	28 Mart.	13
371	Gratianus Aug. II, & Sextus Petronios Probus.	B	4 April.	14
372	Modeſtus, & Arintheus.	A G	8 April.	15
373	Valentinianus Aug. IV, & Valens Aug. IV.	F	31 Mart.	1
374	Gratianus Aug. III, & Equitius.	E	13 April.	2
Anno CCCLXXV	*nulli Conſules creati ſunt.*	D	5 April.	3
376	Valens Aug. V, & Valentinianus Junior Aug.	C B	27 Mart.	4
377	Gratianus Aug. IV, & Merobaudes.	A	16 April.	5
378	Valens Aug. VI, & Valentinianus Junior Aug. II.	G	1 April.	6
379	Auſonius, & Q. Clodius Hermogenianus Olybrius.	F	21 April.	7
380	Gratianus Aug. V, & Theodoſius Aug.	E D	12 April.	8
381	Flavius Eucherius, & Flavius Syagrius.	C	28 Mart.	9
382	Antonius, & Syagrios.	B	27 April.	10
383	Merobaudes II & Saturninus.	A	9 April.	11
384	Clearchus, & Richomeres.	G F	24 Mart.	12
385	Flavius Archadius Aug., & Bauto.	E	13 April.	13
386	Honorius Nobiliſsimus puer, & Evodius.	D	5 April.	14
387	Valentinianus Aug. III, & Eutropius.	C	23 April.	15
388	Theodoſ. Aug. II, & Cynegius.	B A	9 April.	1
389	Fl. Timaſius, & Fl. Prometus.	G	1 April.	2
390	Valentinianus Aug. IV, & Neoterius.	F	12 April.	3
391	Tatianus, & Q. Aurelius Symmacus.	B	6 Apri.	4

Arcat

Anno		Litt.D.	Pasch.	Indict.
392	Arcadius Aug. II, & Rofinus.	D C	28 Mart.	5
393	Theodofius Aug. III, & Abundantius.	B	17 April.	6
394	Arcadius Aug. III, & Honorius Aug. II.	A	2 April.	7
395	Olybrius, & Probious.	G	25 Mart.	8
396	Arcadius Aug. IV, & Hooorius Aug. III.	F E	13 April.	9
397	Cæfarius, & Atticus.	D	5 April.	10
398	Honorius Aug. IV, & Eutichianus.	C	18 April.	11
399	Fl. Mallius Theodorus, & Eutropius.	B	10 April.	12
400	Fl. Stilicho, & Aurelianus.	A G	1 April.	13
401	Vincentius, & Fravita.	F	14 April.	14
402	Arcadius Aug. V, & Honorius Aug. V.	E	6 April.	15
403	Theodofius Jun. Aug. & Fl. Rumoridus.	D	29 Mart.	1
404	Honorius Aug. VI, & Ariftænetus.	C B	17 April.	2
405	Fl. Stilicho II, & Anthemius.	A	2 April.	3
406	Arcadius Aug. VI, & Aoicius Probinus.	G	22 April.	4
407	Honorius Aug. VII, & Theodofius Jun. Aug. II.	F	14 April.	5
408	Anicius Baffus, & Fl. Philippus.	E D	29 Mart.	6
409	Honorius Aug. VIII, & Theodofius Aug. III.	C	18 April.	7
410	Fl. Varanes, & Tertullus.	B	10 April.	8
411	Theodofius Aug. IV abfque Collega.	A	26 Mart.	9
412	Honorius Aug. IX, & Theodofius Aug. V.	G F	14 April.	10
413	Lucius, & Heraclianus.	E	6 April.	11
424	Fl. Conftantius, & Conftans.	D	22 Mart.	12
415	Honorius Aug. X, & Theodofius Aug. VI.	C	11 April.	13
416	Theodofius Aug. VII, & Junius Quartus Palladius.	B A	2 April.	14
417	Honorius Aug. XI, & Fl. Conftantius II.	G	22 April.	15
418	Honorius Aug. XII, & Theodofius Aug. VIII.	F	7 April.	1
419	Monaxius, & Plinta.	E	30 Mart.	2
420	Theodofius Aug. IX, & Fl. Conftantius III.	D C	18 April.	3
421	Agricola, & Euftathius.	B	3 April.	4
422	Honoriis Aug. XIII, & Theodofius Aug. X.	A	26 Mart.	5
423	Afclepiodorus, & Marinianus.	G	15 April.	6
424	Caftinus, & Victor.	F E	6 April.	7
425	Theodofius Aug. XI, & Valentinianus Cæfar.	D	19 April.	8
426	Theodofius Aug. XII, & Valentiniaous Aug. II.	C	11 April.	9
427	Hierius, & Ardaburius,	B	3 April.	10
428	Felix, & Taurus.	A G	22 April.	11
429	Florentius, & Dionyfius.	F	7 April.	12
450	Theodofius Aug. XIII, & Valentinianus Aug. III.	E	30 Mart.	13
431	Anicius Baffus, & Fl. Antiochus.	D	19 April.	14
432	Fl. Aetius, & Valerius.	C B	3 April.	15
433	Theodofius Aug. XIV, & Fl. Anicius Petronius Maximus.	A	26 Mart.	1
434	Areobindus, & Afpar.	G	15 April.	2
435	Theodofius Aug. XV, & Valentinianus Aug. IV.	F	31 Mart.	3
436	Fl. Anthemius Ifidorus, & Senator.	E D	19 April.	4
437	Fl. Aetius II, & Sigifvvoltus	C	11 April.	5

Anno		Litt.D.	Pasch.	Indict.
438	Theodofius Aug. XVI, & Aoicius Acilius Glabrio Fauftus.	B	27 Mart.	6
439	Theodofius Aug. XVII, & Feftus.	A	16 April.	7
440	Valentinianus Aug. V, & Anatolius.	G F	7 April.	8
441	Cyrus abfque Collega.	E	23 Mart.	9
442	Eudoxius, & Diofcorus.	D	12 April.	10
443	Fl. Anicius Petronius Maximus II, & Paterius.	C	4 April.	11
444	Theodofius Aug. XVIII, & Cæcina Decius Albinus.	B A	23 April.	12
445	Valentinianus Aug. VI, & Nomus.	G	8 April.	13
446	Fl. Aetius III, & Q. Aurelius Symmachus.	F	31 Mart.	14
447	Alypius, & Ardaburius.	E	20 April.	15
448	Fl. Zeno, & Ruffius Prætextatus Pofthumianus.	D C	11 April.	1
449	Fl. Afturlus, & Fl. Protogenes.	B	27 Mart.	2
450	Valentiniaous Aug. VII, & Gennadius Avienus.	A	16 April.	3
451	Marcianus Aug., & Fl. Adelphius.	G	8 April.	4
452	Sporatius, & Fl. Herculanus.	F E	23 Mart.	5
453	Vincomalus, & Opilio.	D	12 April.	6
454	Studius, & Aetius.	C	4 April.	7
455	Valentinianus Aug. VIII, & Anthemius.	B	24 April.	8
456	Varanes, & Joannes in Oriente, Avitus Imp. in Occidente.	A G	8 April.	9
457	Conftantinus, & Rufus.	F	31 Mart.	10
458	Leo Aug., & Julius Majorianus Aug.	E	20 April.	11
459	Patricius, & Fl. Ricimer.	D	5 April.	12
460	Magnus, & Apollonius.	C B	27 Mart.	13
461	Severinus, & Dagalaiphus.	A	16 April.	14
462	Leo Aug. II, & Vibius Severus Aug.	G	1 April.	15
463	Fl. Cæcina Bafilius, & Vivianus.	F	21 April.	1
464	Rufticus, & Fl. Aoicius Olybrius.	E D	12 April.	2
465	Fl. Bafilifcus, & Hermenericus.	C	28 Mart.	3
466	Leo Aug. III, & Tatianus.	B	17 April.	4
467	Pufæus, & Joaones.	A	9 April.	5
468	Anthemius Aug. II fine Collega.	G F	31 Mart.	6
469	Zeno, & Mrrciaous.	E	13 April.	7
470	Severus, & Jordanus.	D	5 April.	8
471	Leo Aug. IV, & Probianus.	C	28 Mart.	9
472	Mrrcianus, & Feftus.	B A	16 April.	10
473	Leo Aug. V fine Collega.	G	1 April.	11
474	Leo Junior Aug. fine Collega.	F	21 April.	12
475	Zeno Aug. II fine Collega.	E	6 April.	13
476	Bafilifcus II, & Armatus.	D C	28 Mart.	14
	Anno CCCCLXXVII nullus Conful fuit.	B	17 April.	15
478	Ilus fioe Collega.	A	9 April.	1
479	Zeno Aug. III fine Collega.	G	25 Mart.	2
480	Bafilius Juoior fine Collega.	F E	13 April.	3
481	Placidus fioe Collega.	D	5 April.	4
482	Trocondus, & Severinus Junior.	C	25 April.	5
483	Fauftus abfque Collega.	B	10 April.	6
484	Theodoricus, & Venantius.	A G	1 April.	7
485	Q. Aurelius Memmius Symmacus Juoior.	F	21 April.	8
486	Longinus, & Decius.	E	6 April.	9
487	Boetius abfque Collega.	D	29 Mart.	10
488	Dynamius, & Sifidius.	C B	17 April.	11
489	Eufebius, & Probinus.	A	2 April.	12

Longi-

Anno		Lit.D.	Pasch.	Indict.
490	Longinus II, & Fl. Faoftus Junior.	G	25 Mart.	13
491	Olyhrius Juoiór absque Collega.	F	14 April.	14
492	Anastasius Aug. & Rufus.	E D	5 April.	15
493	Eusebius II, & Albious Junior.	C	18 April.	1
494	Turcius Ruhnós Aproniaous Attezius, & Præsidius.	B	20 April.	2
495	Fl. Viator absque Collega.	A	26 Mart.	3
496	Paulus absque Collega.	G F	14 April.	4
497	Anastasius Aug. II sine Collega.	E	6 April.	5
498	Joannes Scytha, & Paulious Decius.	D	29 Mart.	6
499	Joannes Gibbus absque Collega.	C	11 April.	7
500	Fl. Hypatius, & Patricius.	B A	2 April.	8
501	Ruffius Magnus Faustus Avienus, & Fl. Pompejus.	G	22 April.	9
502	Fl. Avienus Juoior, & Probus.	F	14 April.	10
503	Dexicrates, & Volusianus.	E	30 Mart.	11
504	Cethegus absque Collega.	D C	18 April.	12
505	Sabioianus, & Theodorus.	B	10 April.	13
506	Areohindus Junior, & Messala.	A	16 Mart.	14
507	Anastasius Aug. III, & Venantius.	G	15 April.	15
508	Celer, & Veoantius Juoior.	F E	6 April.	1
509	Basilius Opportuous absque Collega.	D	22 Mart.	2
510	Anicius Manlius Severinus Boetius absque Collega.	C	11 April.	3
511	Secundious, & Felix.	B	3 April.	4
512	Paulus, & Muschianus.	A G	22 April.	5
513	Probus, & Clementinus.	F	7 April.	6
514	Sanator absque Collega.	E	30 Mart.	7
515	Aothemius, & Florentius.	D	29 April.	8
516	Petrus absque Collega.	C B	3 April.	9
517	Fl. Anastasius, & Agapitus.	A	26 Mart.	10
518	Magnus absque Collega.	G	15 April.	11
519	Justinus Aug. & Euthacius.	F	31 Mart.	12
520	Vitalianus, & Rusticus.	E D	19 April.	13
521	Justioianus, & F. Valerius.	C	11 April.	14
522	Symmachus, & Boetius.	B	3 April.	15
523	Fl. Aoicius Maximus absque Collega.	A	16 April.	1
524	Justinus Aug. II, & Opilio.	G F	7 April.	2
525	Fl. Philoxenus, & Probus Juoior.	E	30 Mart.	3
526	Olybrius absque Collega.	D	19 April.	4
527	Mavortius absque Collega.	C	4 April.	5
528	Justioianus Aug. II absque Collega.	B A	26 Mart.	6
529	Decius Junior absque Collega.	G	25 April.	7
530	Lampadius, & Orestes.	F	31 Mart.	8
	Annis DXXXI, & DXXXII nulli Consules fuerunt.			
	Anno DXXXI.	E	20 April.	9
	Anno DXXXII.	D C	11 April.	10
533	Justinianus Aug. III absque Collega.	B	27 Mart.	11
534	Justinus Aug. IV, & Fl. Decius Theodorus Faulinus Junior ultimus Consulum Occidentalium.	A	16 April.	12
535	Fl. Belisarius absque Collega.	G	8 April.	13
	Anno DXXXVI, & anno DXXXVII nulli Consules fuerunt.			
	Anno DXXXVI.	F E	23 Mart.	14
	Anno DXXXVII.	D	12 April.	15
538	Fl. Joannes absque Collega.	C	4 April.	1
539	Appio absque Collega.	B	24 April.	2
540	Justinus Junior absque Collega.	A G	8 April.	3
541	Basilius Junior ultimus privatorum, qui Consulatum in Oriente gessit.	F	31 Mart.	4

Ab hoc anno usque ad 567 annus hac formulâ notatus est: *Post Consulatum Basilii I, II, III, &c.* Anno verò 567 Justinus Junior Augustus solus Consul processit, & Consulatum ordinarium à privatis ad Imperatores transtulit, eumque perpetuum esse voluit, ita ut ab ea dignitate anno secundo Imperii sumpta, ab eo ad mortem tot Consulatûs, quot imperii annos numerarent; quæ Consulatûs forma usque ad Constantinum Pogonatum duravit. Hic enim anno 668 statuit, ut Consulatûs anni à primo Imperii numerarentur, ita ut tot essent anni Consulatûs, quot Imperii, ut videre est in Critica Baronii. Quare posthac, literas solùm Dominicales, dies Paschatis, & Indictiones cuilibet anno competentes annotabimus.

Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.
542	E	20 April.	5	560	D C	28 Mart.	8	578	B	10 April.	11	596	A G	22 April.	14
543	D	5 April.	6	561	B	17 April.	9	579	A	2 April.	12	597	F	14 April.	15
544	C B	27 Mart.	7	562	A	9 April.	10	580	G F	21 April.	13	598	E	30 Mart.	1
545	A	16 April.	8	563	G	25 Mart.	11	581	E	6 April.	14	599	D	19 April.	2
546	G	8 April.	9	564	F E	13 April.	12	582	D	29 Mart.	15	600	C B	10 April.	3
547	F	24 Mart.	10	565	D	5 April.	13	583	C	18 April.	1	601	A	26 Mart.	4
548	E D	12 April.	11	566	C	28 Mart.	14	584	B A	2 April.	2	602	G	15 April.	5
549	C	4 April.	12	567	B	10 April.	15	585	G	25 Mart.	3	603	F	7 April.	6
550	B	24 April.	13	568	A G	1 April.	1	586	F	24 April.	4	604	E D	22 Mart.	7
551	A	9 Aprilis	14	569	F	21 April.	2	587	E	30 Mart.	5	605	C	11 April.	8
552	G F	31 Mart.	15	570	E	6 April.	3	588	D C	18 April.	6	606	B	3 April.	9
553	E	20 April.	1	571	D	29 Mart.	4	589	B	10 April.	7	607	A	23 April.	10
554	D	5 April.	2	572	C B	17 April.	5	590	A	26 Mart.	8	608	G F	7 April.	11
555	C	28 Mart.	3	573	A	9 April.	6	591	G	15 April.	9	609	E	30 Mart.	12
556	B A	16 April.	4	574	G	25 Mart.	7	592	F E	6 April.	10	610	D	19 April.	13
557	G	1 April.	5	575	F	14 April.	8	593	D	29 Mart.	11	611	C	4 April.	14
558	F	21 April.	6	576	E D	5 April.	9	594	C	11 April.	12	612	B A	26 Mart.	15
559	E	13 April.	7	577	C	25 April.	10	595	B	3 April.	13	613	G	15 April.	1

Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.
614	F	31 Mart.	2	686	G	15 April.	14	758	A	2 April.	11	830	B	17 April.	8
615	E	20 April.	3	687	F	7 April.	15	759	G	21 April.	12	831	A	2 April.	9
616	DC	11 April.	4	688	ED	29 Mart.	1	760	FE	6 April.	13	832	GF	24 Mart.	10
617	B	3 April.	5	689	C	11 April.	2	761	D	29 Mart.	14	833	E	13 April.	11
618	A	16 April.	6	690	B	3 April.	3	762	C	18 April.	15	834	D	5 April.	12
619	G	8 April.	7	691	A	23 April.	4	763	B	3 April.	1	835	C	18 April.	13
620	FE	30 Mart.	8	692	GF	14 April.	5	764	AG	25 Mart.	2	836	BA	9 April.	14
621	D	19 April.	9	693	E	30 Mart.	6	765	F	14 April.	3	837	G	1 April.	15
622	C	4 April.	10	694	D	19 April.	7	766	E	6 April.	4	838	F	14 April.	1
623	B	27 Mart.	11	695	C	11 April.	8	767	D	19 April.	5	839	E	6 April.	2
624	AG	15 April.	12	696	BA	26 Mart.	9	768	CB	10 April.	6	840	DC	28 Mart.	3
625	F	31 Mart.	13	697	G	15 April.	10	769	A	2 April.	7	841	B	17 April.	4
626	E	20 April.	14	698	F	7 April.	11	770	G	22 April.	8	842	A	2 April.	5
627	D	12 April.	13	699	E	23 Mart.	12	771	F	7 April.	9	843	G	22 April.	6
628	CB	27 Mart.	1	700	DC	11 April.	13	772	ED	29 Mart.	10	844	FE	15 April.	7
629	A	16 April.	2	701	B	3 April.	14	773	C	18 April.	11	845	D	29 Mart.	8
630	G	8 April.	3	702	A	23 April.	15	774	B	3 April.	12	846	C	18 April.	9
631	F	24 Mart.	4	703	G	8 April.	1	775	A	26 Mart.	13	847	B	10 April.	10
652	ED	12 April.	5	704	FE	30 Mart.	2	776	GF	14 April.	14	848	AG	25 Mart.	11
633	C	4 April.	6	705	D	19 April.	3	777	E	30 Mart.	15	849	F	14 April.	12
634	B	24 April.	7	706	C	4 April.	4	778	D	19 April.	1	850	E	6 April.	13
635	A	9 April.	8	707	B	27 Mart.	5	779	C	11 April.	2	851	D	22 Mart.	14
636	GF	31 Mart.	9	708	AG	15 April.	6	780	BA	26 Mart.	3	852	CB	10 April.	15
637	E	20 April.	10	709	F	31 Mart.	7	781	G	15 April.	4	853	A	2 April.	1
638	D	3 April.	11	710	E	20 April.	8	782	F	7 April.	5	854	G	22 April.	2
639	C	28 Mart.	12	711	D	12 April.	9	783	E	23 Mart.	6	855	F	7 April.	3
640	BA	16 April.	13	712	CB	3 April.	10	784	DC	11 April.	7	856	ED	29 Mart.	4
641	G	8 April.	14	713	A	16 April.	11	785	B	3 April.	8	857	C	18 April.	5
642	F	24 Mart.	15	714	G	8 April.	12	786	A	23 April.	9	858	B	3 April.	6
643	E	13 April.	1	715	F	31 Mart.	13	787	G	8 April.	10	859	A	26 Mart.	7
644	DC	4 April.	2	716	ED	19 April.	14	788	FE	30 Mart.	11	860	GF	14 April.	8
645	B	24 April.	3	717	C	4 April.	15	789	D	19 April.	12	861	E	6 April.	9
646	A	9 April.	4	718	B	27 Mart.	1	790	C	11 April.	15	862	D	19 April.	10
647	G	1 April.	5	719	A	16 April.	2	791	B	27 Mart.	14	863	C	11 April.	11
648	FB	20 April.	6	720	GF	31 Mart.	3	792	AG	15 April.	15	864	BA	2 April.	12
649	D	5 April.	7	721	E	20 April.	4	703	F	7 April.	1	865	G	22 April.	13
650	C	28 Mart.	8	722	D	12 April.	5	794	E	25 Mart.	2	866	F	7 April.	14
651	B	17 April.	9	723	C	28 Mart.	6	795	D	12 April.	3	867	E	30 Mart.	15
652	AG	1 April.	10	724	BA	16 April.	7	796	CB	3 April.	4	868	DC	18 April.	1
653	F	21 April.	11	725	G	8 April.	8	797	A	23 April.	5	869	B	3 April.	2
654	E	13 April.	12	726	F	24 Mart.	9	798	G	8 April.	6	870	A	26 Mart.	3
655	D	29 Mart.	13	727	E	13 April.	10	799	F	31 Mart.	7	871	G	15 April.	4
656	CB	17 April.	14	728	DC	4 April.	11	800	ED	19 April.	8	872	FE	30 Mart.	5
657	A	9 April.	15	729	B	24 April.	12	801	C	4 April.	9	873	D	19 April.	6
658	G	25 Mart.	1	730	A	9 April.	13	802	B	27 Mart.	10	874	C	11 April.	7
659	F	14 April.	2	731	G	1 April.	14	803	A	16 April.	11	875	B	27 Mart.	8
660	ED	5 April.	3	732	FE	20 April.	15	804	GF	31 Mart.	12	876	AG	15 April.	9
661	C	28 Mart.	4	733	D	5 April.	1	805	E	20 April.	13	877	F	7 April.	10
662	B	10 April.	5	734	C	28 Mart.	2	806	D	22 April.	14	878	E	23 Mart.	11
663	A	2 April.	6	735	B	17 April.	3	807	C	28 Mart.	15	879	D	12 April.	12
664	GF	21 April.	7	736	AG	8 April.	4	808	BA	16 April.	1	380	CB	3 April.	13
665	E	6 April.	8	737	F	24 Mart.	5	809	G	8 April.	2	881	A	27 April.	14
666	D	29 Mart.	9	738	E	13 April.	6	810	F	31 Mart.	3	882	G	8 April.	15
667	C	18 April.	10	739	D	5 April.	7	811	E	13 April.	4	883	F	31 Mart.	1
668	BA	9 April.	11	740	CB	24 April.	8	812	DC	4 April.	5	884	ED	19 April.	2
669	G	25 Mart.	12	741	A	9 April.	9	813	B	27 Mart.	6	885	C	11 April.	3
670	F	14 April.	13	742	G	1 April.	10	814	A	16 April.	7	886	B	27 Mart.	4
671	E	6 April.	14	743	F	24 April.	21	815	G	1 April.	8	887	A	16 April.	5
672	DC	25 April.	15	744	ED	3 April.	12	816	FE	20 April.	9	888	GF	7 April.	6
675	B	10 April.	1	745	C	28 Mart.	13	817	D	12 April.	10	889	E	23 Mart.	7
674	A	2 April.	2	746	B	27 April.	14	818	C	28 Mart.	11	890	D	12 April.	8
673	G	22 April.	3	747	A	2 April.	15	819	B	17 April.	12	891	C	4 April.	9
676	FE	6 April.	4	748	GF	21 April.	1	820	AG	8 April.	13	892	BA	23 April.	10
677	D	29 Mart.	3	749	E	13 April.	2	821	F	24 Mart.	14	893	G	8 April.	11
678	C	18 April.	6	750	D	29 Mart.	3	822	E	13 April.	15	894	F	31 Mart.	12
679	B	3 April.	7	731	C	18 April.	4	823	D	5 April.	1	895	E	20 April.	13
680	AG	25 Mart.	8	752	BA	9 April.	5	824	CB	24 April.	2	896	DC	4 April.	14
681	F	14 April.	9	753	G	25 Mart.	6	825	A	9 April.	3	897	B	27 Mart.	15
682	E	30 Mart.	10	734	F	14 April.	7	826	G	1 April.	4	898	A	16 April.	1
683	D	19 April.	11	755	E	6 April.	8	827	F	21 April.	3	899	G	1 April.	2
684	CB	10 April.	12	736	DC	28 Mart.	9	828	ED	5 April.	6	900	FE	20 April.	3
685	A	26 Mart.	13	757	B	20 April.	10	829	C	28 Mart.	7	901	D	21 April.	4

Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.	Anno	Lit.D.	Pasch.	Indict.
902	C	28 Mart.	5	963	D	19 April.	6	1024	E D	5 April.	7	1085	E	20 April.	8
903	B	17 April.	6	964	C B	3 April.	7	1025	C	18 April.	8	1086	D	5 April.	9
904	A G	8 April.	7	965	A	26 Mart.	8	1026	B	10 April.	9	1087	C	26 Mart.	10
905	F	31 Mart.	8	966	G	15 April.	9	1027	A	26 Mart.	10	1088	B A	16 April.	11
906	E	13 April.	9	967	F	31 Mart.	10	1028	G F	14 April.	11	1089	G	1 April.	12
907	D	3 April.	10	968	E D	19 April.	11	1029	E	6 April.	11	1090	F	21 April.	13
908	C B	27 Mart.	11	969	C	11 April.	12	1030	D	29 Mart.	13	1091	E	13 April.	14
909	A	16 April.	12	970	B	27 Mart.	13	1031	C	11 April.	14	1002	D C	28 Mart.	13
910	G	1 April.	13	971	A	16 April.	14	1032	B A	2 April.	15	1093	B	17 April.	1
911	F	21 April.	14	972	G F	7 April.	15	1033	G	22 April.	1	1094	A	9 April.	2
912	E D	12 April.	15	973	E	23 Mart.	1	1034	F	14 April.	2	1095	G	25 Mart.	3
913	C	28 Mart.	1	974	D	12 April.	2	1035	E	30 Mart.	3	1096	F B	13 April.	4
914	B	17 April.	2	975	C	4 April.	3	1036	D C	18 April.	4	1097	D	3 April.	5
915	A	9 April.	3	976	B A	27 April.	4	1037	B	10 April.	5	1098	C	28 Mart.	6
916	G F	24 Mart.	4	977	G	8 April.	3	1038	A	26 Mart.	6	1099	B	10 April.	7
917	E	13 April.	5	978	F	31 Mart.	6	1039	G	15 April.	7	1100	A G	1 April.	8
918	D	5 April.	6	979	E	20 April.	7	1040	F E	6 April.	8	1101	F	21 April.	9
919	C	25 April.	7	780	D C	11 April.	8	1041	D	22 Mart.	9	1102	E	6 April.	10
920	B A	9 April.	8	981	B	27 Mart.	9	1042	C	11 April.	10	1103	D	29 Mart.	11
921	G	1 April.	9	982	A	16 April.	10	1043	B	3 April.	11	1104	C B	17 April.	12
922	F	21 April.	10	983	G	8 April.	11	1044	A G	22 April.	12	1105	A	9 April.	13
923	E	6 April.	11	984	F E	23 Mart.	12	1045	F	7 April.	13	1106	G	25 Mart.	14
924	D C	28 Mart.	12	985	D	12 April.	13	1046	E	30 Mart.	14	1107	F	14 April.	15
915	B	17 April.	13	986	C	4 April.	14	1047	D	3 April.	15	1108	E D	5 April.	1
926	A	2 April.	14	987	B	24 April.	15	1048	G B	5 April.	1	1109	C	23 April.	2
927	G	25 Mart.	15	988	A G	8 April.	1	1049	A	26 Mart.	2	1110	B	10 April.	3
928	F E	13 April.	1	989	F	31 Mart.	2	1050	G	15 April.	3	1111	A	2 April.	4
929	D	5 April.	2	990	E	20 April.	3	1051	F	31 Mart.	4	1112	G F	21 April.	5
930	C	18 April.	3	991	D	5 April.	4	1052	E D	19 April.	5	1113	E	6 April.	6
931	B	10 April.	4	992	C B	27 Mart.	5	1053	C	11 April.	6	1114	D	29 Mart.	7
932	A G	1 April.	5	993	A	16 April.	6	1054	B	3 April.	7	1115	C	18 April.	8
933	F	14 April.	6	994	G	1 April.	7	1053	A	16 April.	8	1116	B A	2 April.	9
934	E	6 April.	7	995	F	21 April.	8	1056	G F	7 April.	9	1117	G	25 Mart.	10
935	D	29 Mart.	8	996	E D	12 April.	9	1057	E	30 Mart.	10	1118	F	14 April.	11
936	C B	17 April.	9	997	C	28 Mart.	10	1058	D	19 April.	11	1119	E	30 Mart.	12
937	A	2 April.	10	998	B	17 April.	11	1059	C	4 April.	12	1120	D C	18 April.	13
938	G	22 April.	11	999	A	9 April.	12	1060	B A	26 Mart.	1	1121	B	10 April.	14
939	F	14 April.	12	1000	G F	31 Mart.	13	1061	G	15 April.	14	1122	A	26 Mart.	13
940	E D	29 Mart.	13	1001	E	13 April.	14	1062	F	31 Mart.	15	1123	G	15 April.	1
941	C	18 April.	14	1002	D	3 April.	15	1063	E	20 April.	1	1124	F E	6 April.	2
942	B	10 April.	15	1003	C	28 Mart.	1	1064	D C	11 April.	2	1125	D	29 Mart.	3
943	A	26 Mart.	1	1004	B A	17 April.	2	1065	B	27 Mart.	3	1126	C	11 April.	4
944	G F	14 April.	2	1005	G	1 April.	3	1066	A	16 April.	4	1127	B	3 April.	5
945	B	6 April.	3	1006	F	21 April.	4	1067	G	8 April.	5	1128	A G	22 April.	6
946	D	22 Mart.	4	1007	E	6 April.	5	1068	F E	23 Mart.	6	1129	F	14 April.	7
947	C	11 April.	3	1008	D C	28 Mart.	6	1069	D	12 April.	7	1130	E	30 Mart.	8
948	B A	2 April.	6	1009	B	17 April.	7	1070	C	4 April.	8	1131	D	19 April.	9
949	G	22 April.	7	1010	A	9 April.	8	1071	B	24 April.	9	1132	C B	10 April.	10
950	F	7 April.	8	1011	G	25 Mart.	9	1072	A G	8 April.	10	1133	A	26 Mart.	11
951	E	30 Mart.	9	1012	F E	13 April.	10	1073	F	31 Mart.	11	1134	G	15 April.	12
952	D C	18 April.	10	1013	D	3 April.	11	1074	E	20 April.	12	1135	F	7 April.	13
953	B	3 April.	11	1014	C	25 April.	12	1075	D	3 April.	13	1136	E D	22 Mart.	14
954	A	26 Mart.	12	1015	B	10 April.	13	1076	C B	27 Mart.	14	1137	C	11 April.	15
953	G	15 April.	13	1016	A G	1 April.	14	1077	A	16 April.	15	1138	B	3 April.	1
956	F E	6 April.	14	1017	F	21 April.	15	1078	G	8 April.	1	1139	A	23 April.	2
957	D	19 April.	15	1018	E	6 April.	1	1079	F	24 Mart.	2	1140	G F	7 April.	3
958	C	11 April.	1	1019	D	29 Mart.	2	1080	E D	12 April.	3	1141	E	30 Mart.	4
959	B	3 April.	2	1020	C B	17 April.	3	1081	C	4 April.	4	1142	D	19 April.	5
960	A G	21 April.	3	1021	A	2 April.	4	1082	B	24 April.	5	1143	C	4 April.	6
961	F	7 April.	4	1022	G	25 Mart.	3	1083	A	9 April.	6				
962	B	30 Mart.	5	1023	F	14 April.	6	1084	G F	31 Mart.	7				

INDEX

Rerum, quæ Tomo Primo Breviarii Gestorum Pontificum Romanorum

Continentur.

A

A

B.

Be

B

B

C

Sanctus

C

Chri-

C

E

F

Papa

à Pa-

G

H

ut

Hu-

H

I

I

I

K

L

S. Odo-

chie-

M

Mo-

M

N

O

P

cle-

P

Cla-

Q

Q

R

R

S

vin-

T

T

V

FINIS TOMI PRIMI.

